הכל

הכל שוחטין. כל היכא דתני הכל כולהו מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין [ב.] ומפרש הכל לתתוי מתי. והכל שוחטין דמתניתין פליגי בה אמוראי בגמרא למר לתתוי טעמא בחולין ולמר לתתוי כותי לו מומרא[ה] : **וכולן.** בגמרא[ו] מפרש מאי וכולן: **גמ' ושחיטתן כשרה דיעבד.** בתמיה. וקשה ריש״א דמשמע דההוא דאתרבי מהכל לכתחלה אתרבי ואילו סיפא משמע דכי מרבינן מהכל דיעבד מרבינן לה אבל לכתחלה לא אתרבי והא ליכא למימר כולה מתניתין לכתחלה וחדא קתני דכיון דתנא הכל שוחטין פשיטא דכשרה: **וכל הכל לכתחלה הוא.** דתקשה לך ולא תוכל לומר כולה דיעבד וה״ק הכל תורת שחיטה נוהגת בהן שאם שחטו אותן הפסולין דמתרבי תהא שחיטתן כשרה: **אלא הכל ממירים.** מי מצית למימר לכתחלה יביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים ויאמר זו תמורת זו. הכל דתמורה מפרש התם [ערכין ב.] לאתויי יורש שממיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו דהתם תנן[ז] אין ממירין בשל אחרים: **טוב.** תם: **רע.** בעל מום: **התם דדקתני טעמא.** דעקר להכל דרישא דלא תימא לכתחלה הוא אבל הכל שוחטין בדוכתיה קאי דכל כמה דלא עקר ליה ותנא לא שיהו הפסולים רשאים לשחוט כדעקר התם משמע דלכתחלה רבינהו והדר תני ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד: **לא שהאדם רשאי.** דכתיב לא יחליפנו וריש״א הכי קאמר הכל בדין תמורה נוהגת בהם והא דתנא בריש״א הכל ממירין ואיצטריך ליה תו לפרושי לא שהאדם רשאי כו׳ ולא נקט בריש״א לשון קדרה הכל שהמירו תמורתם תמורה לשון התנאים הוא זה כמו הכל שוחטין הכל סומכין [מנחות לג.] הכל חייבין[ב] הלכך הכא אע״ג דהוצרך להאריך לא שיהא התנא את לשונו: **מומר.** נתפסת השניה ושתיהן קדושות: **וסופג את הארבעים.** משום לאו דלא ימיר: **הכל מעריכין.** התם [ערכין ב.] מפרש לאתויי מופלא סמוך לאיש קטן היודע להפלות[ג] בשם מי מקדישין ואם סמוך לפרקו הוא כגון בן י״ב שנה ויום אחד דבריו קיימין אע״פ שעדיין קטן הוא עד י״ג שנה ויום אחד: **מעריכין.** תורת מעריכין עליהם שאם אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי נדרו קיים ואע״ג דקטן הוא זה הנודר חייב ליתן כפי שנים של נערך והדמים קלוקין בפרשה [ויקרא כז] : **הכל נערכין.** יש להם ערך ואפילו מוכה שחין שאינו שוה כלום לימכר בשוק יש לו ערך הכתוב בפרשה ואם אמר על עצמו ערכי עלי או אמר על אחר ערך מוכה שחין זה עלי לא אמרינן הואיל ודמים אין לו ערך נמי אין לו: **הכל נודרים.** דמי עלי או דמי פלוני עלי. והתם [ערכין ב.] מפרש דאיידי דבעי למיתני הכל נידרין תנא נמי הכל נודרים: **הכל נידרים.** כל אדם השוה כלום יש לו דמים ואם אמר דמי עלי או אמר על אחר דמי פלוני עלי נותן לפי מה שהוא נמכר בשוק ואפילו היה הנידר זה פחות מנן חדש ואמר דמי תינוק זה עלי יתן דמיו ואע״פ שאין פחות מנן חדש נערך ואם אמר ערכו עלי פטור מכלום שלא נתנה בו תורה ערך דכתיב (ויקרא כז) ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים דמיך מיהא יש לו לפי שויו ואם אמר בתורת דמיס נותן דמיו: **לא יהיה בך חטא.** הא אם תדור יהיה בך חטא: **טוב אשר לא תדור.** לעיל מיניה כתיב את אשר תדור שלם ואפילו הכי טוב אשר לא תדור שמא תדור ולא תשלם הכי מפרש ליה רבי מאיר: **טוב מזה ומזה.** מנודר ומשלם ומנודר ואינו משלם: **שאינו נודר כל עיקר.** שהרגיל בנדרים בא לידי לא יחל דברו [במדבר ל] : **רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם.** דהכי משמע טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם אבל משתדור ותשלם לא שהוא טוב מכולם: **ואפילו ר׳ יהודה לא קאמר אלא דאמר הרי זו.** דאם מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה. אי נמי כיון דאפרשה הו לא הדר ביה: אבל

הכל שוחטין. כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא יחבטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחלה [ז] כדאמרינן פרק כל הפסולין (זבחים דף לא.): כל הפסולים ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי ושחט מלמד שהשחיטה כשרה כו׳ ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה אלא משום דבעי למיתני טומא במוקדשים לכתחלה לא תנא נמי ששחטו ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דתנא להו בריש״א אלא ודאי משום דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין והא דלא קתני הכל שוחטין אחד אנשים ואחד נשים כדקתני בתמורה (דף ב.) התם אצטריך למיתנייה[ח] כדפירש בריש תמורה משום דכל הפרשה כולה נאמרה בלשון זכר אבל הכא אין חידוש באשה יותר מבאיש ובפרק כל הפסולין (דף לא.): גבי קדשים איצטריך למיתני נשים משום דבשאר עבודות נשים פסולות אפילו כהנות: **שמא** יקלקלו בו׳. בגמרא (לקמן יב.): דייק מדקתני שמא יקלקלו ולא קתני שמא קלקלו ש״מ אין מוסרין להן חולין לכתחלה ופ״ה אפילו אחרים רואין אותן וק׳ לפירושו דהא מסיפא שמעינן לה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כו׳ דמשמע דיעבד דוקא וליכא למימר דדיעבד נקט משום טומא במוקדשין או אין מומחין אבל חש״ו אפילו לכתחלה שוחטין באחרים רואין אותן דהא רבא הוא דדייק שמא קלקלו לא קתני ולרבא לא קאי וכולן ששחטו אלא אחש״ו כדאמרינן בגמרא וי״מ דגרס לקמן רבה אבל רבא לא דייק בין יקלקלו לקלקלו כי היכי דלא חיים בהא דלא קתני ואם שחטו ור״ת מפרש דאין מוסרין להן חולין לכתחלה לשחוט אפילו כדי להשליך לכלבים דלמא אתי [ט]למיכל שיטעו להכשיר שחיטתן מתוך שיראו שמוסרים להן כדפטר לקמן[י] שחיטתן מכסוי דלמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא ויחא השתא דבאין אחרים רואין אותן [יא]עסקינן בריש״א: **התם** בדקתני **טעמא.** פירש בקונטרס דעקר ליה להכל דרישא דלא תימא לכתחלה הוא ולשון דקתני טעמא לא משמע כפירושו ומה שפירש נמי במסקנא גבי דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי ואע״ג דבתמורה נמי תני והדר מפרש התם לא תנא כי האי גוונא הכל ממירין ותמורתן תמורה גבי הדדי ואי משום לא שהאדם רשאי להמיר משום דבעי לאסוקי וסופג את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה אין נראה דמשום וסופג את הארבעים לחודיה והממיר קופג את הארבעים ועוד דברים תמורה למיתני הכל ממירים לכתחלה ולא שהאדם רשאי להמיר דיעבד (דף ב.) פריך הכל ממירים לכתחלה ולא שהאדם רשאי להמיר דיעבד ומשני התם רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסים בתמורה [יב]אחד שוגג ואחד מזיד והוה ליה לשנויי דתנא ליה משום וסופג את הארבעים כדפירש בקונטרס כאן ונראה לרבינו תם דשינויא דהכא הוי כהיא דתמורה והכי קאמר התם כדקתני טעמא דלהכי תנא הכל ממירים דמשמע לכתחלה לאשמעינן שאפילו המיר במזיד דהיינו לכתחלה מומר דלא תימא ארבעים בכתפיה וכשר כדאמרן בהתורה (מנחות פא.) וקשה לפירושו דבסוף פרק קמא דתמורה (דף יג.) משמע דמן הדין ראוי להיות תמורה במזיד יותר מבשוגג דקאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד ויש לומר דלענין בהמה שתהא כשרה למזבח פשוט לן שוגג יותר ממזיד אי נמי התם איירי במזיד ולא אתרו ביה דלא הוו ארבעים בכתפיה וההוא מזיד פשוט לן יותר משוגג: **וסופג את הארבעים.** וא״ת הוה ליה למימר וסופג שמונים דהא תרי לאוי כתיב לא יחליפנו ולא ימיר ויש לומר דחד בשלו וחד בשל חברו כדאמר בתמורה (דף ט.) וכגון דאמר חברו כל הרוצה להמיר בבהמתו ימיר דבענין אחר אין ממירין בשל אחרים והכי איתא בהדיא בתמורה פ״ק[ט]: **וכתיב** טוב אשר **לא** תדור. מעיקרא מייתי מדברי תורה והדר מייתי מדברי קבלה: **טוב** מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. פ״ה דלעיל מיניה כתיב את אשר תדור שלם ואפילו הכי טוב אשר לא תדור שמא תדור ולא תשלם וקשה לר״ת דלא מייתי דרשא מהאי קרא דהוה ליה למיכתב טוב אשר לא תדור משתדור ואנא ידענא דמשתדור ולא תשלם לגוויי על משתדור דמשתדור כדרך הנודרין קאמר שנודרין ומשלמין דלאמר גבי שכיר ומוסב בא זה ולימד על זה (קדושין דף ד.): אבל

א שוחטין ושחיטתן כשרה [ב]חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו [ג]את שחיטתן [ד]וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה: **גמ׳** הכל שוחטין [ה] לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי וכל הכל לכתחלה הוא אלא מעתה[ו] [ז]הכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים ה״נ דלכתחלה הוא והא כתיב [1]לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב התם כדקתני טעמא לא [ח]שהאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר [ט]וסופג את הארבעים [י] אלא [יא]הכל מעריכין ונערכין נודרין ונידרין הכי נמי דלכתחלה [יב]והא כתיב [2]וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא וכתיב [3]טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ותניא [יג]טוב מזה ומזה [יד]שאינו נודר כל עיקר דברי רבי מאיר ר׳ יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ואפי׳ רבי יהודה לא קאמר אלא באומר [טו]הרי זו אבל

עין משפט נר מצוה

א א מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכה ד סמג עשין סג טוש״ע י״ד סימן א סעיף א ועיין בהגה״ה:
ב ב מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם סעי׳ ה:
ג ג מיי׳ פ״א מהלכות תמורה הלכה ז:
ד ד מיי׳ שם הלכה א:
ה [מיי׳ פ״ח מהלכות ערכין הי״ב]:
ה ו מיי׳ פי״ג מהלכות נדרים הלכה כד כה סמג לאוין רמב טוש״ע י״ד סימן רג סעיף (ג) [ד]:

שיטה מקובצת

א] אלא הכל מעריכין. נמחק מלת אלא: **ב]** ורישא ה״ק הכל תורת תמורה: **ג]** קטן היודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם מי הקדיש ואם סמוך: **ד]** איצטריך למיתני׳ כדמפרש בריש תמורה: **ה]** דילמא אתי למטעי הכשיר שחיטתן: **ו]** עסקינן כמו בריש״א:

רבינו גרשום

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה. כלומר הכל שוחטין משמע לכתחלה ושחיטתן כשרה דאיעבד וקשיא רישא לסיפא: התם כדקתני טעם כלומר [דאסור] לכתחלה: הכל מעריכין. דאמר ערך פלוני נותן הכל לפי שהוא אם בן חמשים כבן חמשים אם בן עשרים כבן עשרים אם בן חדש כבן חדש: ונערכין דיכול להעריך עצמו ונותן ערכו הכל לפי הזומן **ו]** וזה הערך: נודרין. רשאי לומר דמי פלוני עלי ונותן (דמיו כו׳ עד נותן) דמיו ושמין אותו כעבד: ונידרין. רשאי לומר דמי עלי ונותן דמיו: טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר ונותן בלא נדר שמי שנודר ואינו משלם חיישינן שמא יהא עובר בבל תאחר:

ח) [במשנה שבמשניות וכ״ה בכי״ף ובכל״ם גרסי׳ בשחיטתן], **ט)** [לקמן לא.], **י)** תמורה ב., **יא)** תמורה ב. ב״מ לא., **יב)** ערכין ב., **יג)** נדרים ט. [תוספתא פ״ב ה״ה וע״ש], **יד)** ר״ה ו. נדרים י. מגילה ח. קידן פ״א מ״ח, **טו)** עי׳ רש״י שבכי״ף, **טז)** [ב: ג.], **יז)** [עי׳ תמורה ט.], **יח)** [כגון חגיגה ב.], **יט)** [ועיין תוס׳ כתובות כד: ד״ה חד וכו׳ ומפורש יותר בקדושין עו: סד״ה אין בודקין וקל״ע], **כ)** [דף פו.], **כא)** אם אינם אחד אנשים ואחד נשים, **כב)** [וע״ע תוס׳ תמורה ב. ד״ה וסופג],

תורה אור השלם

1. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בָּרָע אוֹ רַע בַּטּוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בְּבְהֵמָה וְהָיְתָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ:
ויקרא כז י
2. וְכִי תֶחְדַּל לִנְדֹּר לֹא יִהְיֶה בְךָ חֵטְא:
דברים כג כג
3. טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר מִשֶּׁתִּדּוֹר וְלֹא תְשַׁלֵּם:
קהלת ה ד

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ הכל שוחטין (לכתחלה) תז״מ וג״כ ס״א נמחק:

מוסף רש״י

וכולן ששחטו. חרש שוטה וקטן (לקמן לא. וע״ש יב: הובא לקמן ב:). **הכל ממירין.** בהמת חולין, זו תחת זו של הקדש (תמורה ב.). **לא שהאדם רשאי להמיר.** דהא כתיב לא ימיר (שם). **אלא שאם המיר מומר.** יש בהן כח לתפוש בתמורה בדיעבד (ב״מ צא.) דמתפיס עלה קדושה ושתיהן קדושות (תמורה ב.). **וסופג את הארבעים.** משום לא יחליפנו (ב״מ צא.). **הכל מעריכין.** אם אמר על אחד ערך פלוני עלי, נותן ערך אומו פלוני כפי שויו, שהערך ניתן לפי השנים הכתוב בפרשת ערכין ואחר שנות הנערכים הולכים, ונערכין. אם אמר ערכי עלי, או אם אמר אחר עליו ערך פלוני עלי (ערכין ב.). **נודרין.** דמי פלוני עלי, ושמין אותו כעבד הנמכר בשוק, ונידרין. דמי עלי, או אם אמר אחר עליו דמי פלוני עלי (שם). **שאינו נודר כל עיקר.** דהכי דרש ר׳ מאיר לקרא את אשר תדור שלם טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, וטוב שאינו נודר כל עיקר מזה שנודר ואינו משלם ואפילו מזה שנודר ומשלם (נדרים ט.). **נודר ומשלם.** דמשמע ליה לר׳ יהודה דהאי טוב קאי אקרא דלקמייה, הכי דרש ליה את אשר תדור שלם, טוב אותו שנודר ומשלם (טוב) מאשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם (שם).

אבל אמר הרי עלי לא. הך סוגיא כליסנא בתרא דפ״ק דנדרים (דף י.) דקאמר דפליגי בנודב אבל בליסנא קמא [6] דקאמר דפליגי בנודר אבל בנודב מודה רבי מאיר וא״ת כיון דקרא בנדר כתיב מנא ליה לרבי מאיר דאין נודב טוב [7] מנודר ומשלם ולרבי יהודה נמי אמאי אם אמר הרי עלי לא הא כל היכא דכתיב נדר הוי נדר דוקא ונדבה הוי נדבה דוקא כדמוכח בריש מנחות (דף ג.) וזבחים (דף ג.) גבי כאשר נדרת לה׳ אלהיך נדבה דפריך האי נדבה נדר הוא וי״מ דהתם פריך משום דשני קרא בדבוריה וי״ל דקסבר כיון דחייס קרא לתקלה בנדר ה״ה בנדבה דהא איכא למיחש לתקלה דאפי׳ מביאה לעזרה ומקדישה יכול להנות ולמעול בה ובגא לידי תקלה בכמה עניינים דכ״ע לא בקיאי כהלל דמעולם לא מעל אדם בעולתו (פסחים דף סו:) ולרבי יהודה נמי משמע ליה קרא דוקא בנדבה אע״ג דבנדר כתיב דהא בנדר לא מצי למימר דנודר ומשלם טוב שהרי כתיב וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא אם תדור יהיה בך חטא ולליסנא קמא דנדרים מפרשינן לקרא הא אם תדור אפשר שיהיה בך חטא אם לא תשלם וא״ת לרבי מאיר דאין טוב שיאמר נודב ומשלם כל עיקר אפילו מביא כבשתו לעזרה להאי ליסנא בתרא [8] דנדרים היאך אכלו ישראל שלמים במדבר וי״ל כיון שנאסרו בענין אחר בבשר [9] הוו כאילו נזה להם המקום לאכול על ידי שלמים וא״ת והא כתיב (בראשית כח) וידר יעקב נדר וכתיב (יונה ב) אשר נדרתי אשלמה וי״ל דבשעת נדרה שרי כדאמרינן בבראשית רבה וידר יעקב נדר לאמר לאמר לדורות [10] שיהיו נודרים בעת נדרה:

אנא שחיטתן כשרה קא קשיא לי. משמע שרב אשי הקשה אותה קושיא ואע״פ שהיא סוגיית הגמרא ומכאן ראיה שרב אשי סידר הגמרא אע״ג דאביי ורבא נמי אתו לשנויי הך קושיא והם קדמו הרבה לרב אשי שמא גם בימיהם הקשוה כבר: **טמא** בחולין מאי למימרא. ואע״ג דאסור לגרוס טומאה לחולין שבא״י [11] היינו דוקא בפירות דשייכא בהו תרומה אבל בשר לא ואפילו יהא אסור לטמאות גופו א״ [12] בחולין בטהרה מכל מקום יכול לטמאותן ולאוכלן בימי טומאתו: **ובמוקדשין לא ישחוט שמא יגע בבשר.** אע״ג דאמרינן לקמן [13] (דף קכא:) דמפרכינא הרי היא כחיה חייסינן שמא יגע אחר פירכוס א״ג דוקא לענין הענמדה והערכה הויא כחיה אבל לענין טומאה כיון שאם שניים או רוב שנים מקבלת טומאה החשיב אוכל כדאמר בהעור והרוטב (לקמן שם) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכינא מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות [14]: **שמא יגע בבשר.** אע״ג דהם קדשים אינו מכשיר חיצת הקדש מכשירת או שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה כדקאמר בפ״ק דפסחים (דף כ.) וא״ת ואמאי לא קאמר דלא ישחוט משום דלמא אתי לימשך בפנים דאפילו טהור גמור נבן זומא דאמר (יומא דף ג.) הנכנס למקדש טעון טבילה ואסור לשחוט בסכין ארוכה דלמא אתי לאמשוכי וי״ל דבטהור איכא למגזר טפי דילמא אתי לאמשוכי אבל טמא מזהר זהיר ומידכר אי נמי נקט הכא שמא יגע בבשר משום דבעי למימר ואם שחט ואמר הרי לי שלא נגעתי הקשה דרבינו אפריים אין יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך מהר הבית עד עזרת ישראל דהאי טמא מוקמינן לה בסמוך אף בטמא מת ותנן בפ״ק דכלים (מ״מ) החיל מקודש מהר הבית שאין טמא מת ועובדי כוכבים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם ואפילו למאן דמוקי לה בטמא בשרץ והלא עזרת נשים ארוכה קל״ה אמה [15] ואין יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך וי״ל דלמאי דפיר״ת בעלמא דלא גזור היכא דטמא בפנים ניחא וכן לפירוש ר״י דפירש דלא החמירו אלא בעזרת נשים שהוא מקום כניסה ויציאה אבל בשאר מקומות יכול ליכנס עד סמוך למחנה שכינה ממש אתי נמי שפיר ואין כאן מקומות [16] וי״מ דהכא מייירי בבמה וזה יתיישב נמי בסמוך: **שמא** ישחו. ולהגרמה ועיקור לא חייסינן דמינכר ומיהו עיקור דסכין פגומה לא מינכר: **אילימא** אחש״ו עלה קאי. פירוש עלה לחודה קאי אבל הא פשיטא דעלייהו נמי קאי דלייקינן עלה לקמן (דף יב:) מאן תנא דלא נעי כוונה לשחיטה: **דליתיה** קמן דנשיליה. ואע״ג דעזרה הר״ר היא כדאמר בפ״ק דפסחים (דף יט:) והיה לנו לטהר כאן מספק האי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברה״ר משום דרוב פעמים לא יכול להזהר מליגע ואי אייר בבמה אתי שפיר: כגון

[1] אבל אמר הרי עלי לא וכל הכל לאו לכתחלה הוא אלא [2] הכל חייבים בסוכה [3] הכל חייבין בציצית הכי נמי דלאו לכתחלה חייבין לא קאמינא אלא [4] מעתה [5] הכל סומכין אחד האנשים [6] ואחד הנשים הכי נמי דלאו לכתחלה והא כתיב [1] וסמך ידו ונרצה אין איכא הכל לכתחלה ואיכא הכל דיעבד אלא הכל דהכא ממאי דלכתחלה הוא דתקשי לך דלמא דיעבד הוא ולא תקשי לך א״ל אנא שחיטתן כשרה קשיא לי מדקתני שחיטתן כשר׳ דיעבד מכלל דהכל לכתחלה הוא דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי אמר רבה בר עולא הכי קתני הכל שוחטין ואפי׳ [7] טמא בחולין טמא בחולין מאי למימרא בחולין שנעשו על טהרת הקדש וקסבר [8] חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו כיצד הוא עושה מביא סכין ארוכה ושוחט בה כדי שלא יגע בבשר ובמוקדשים לא ישחוט שמא יגע בבשר ואם שחט ואומר [9] ברי לי שלא נגעתי שחיטתו כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו בחולין גרידי דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אטמא בחולין הא אמרת לכתחלה נמי שחיט ואלא אטמא במוקדשים בברי לי סגי דליתיה קמן דנשיליה האי טמא במוקדשים מהכא נפקא מהתם נפקא [10] כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים ובלבד שלא יהיו טמאין נוגעין בבשר הכא עיקר התם איידי דתנא שאר פסולין תנא נמי טמא במוקדשים ואב״א התם עיקר דבקדשים קאי הכא איידי דתנא טמא בחולין תני נמי טמא במוקדשים האי טמא דאיטמא במאי אילימא דאיטמי במת [2] בחלל חרב אמר רחמנא

חרב

[11] אבל אמר הרי עלי לא. דלמא פשע ולא מקייס והכי מוקמינן לה בנדרים בפ״ק (דף י.) לר׳ יהודה תני נודב ומשלם. אלמא מעריכין ונודרין לכתחלה לא דהרי עלי הוא דליכא למימר בהו הרי זו עד דאמר בריש״א ערכי עלי והדר יהיב כפי הקצוב בפרשה [12] ודמי עלי נמי דבעי למשיימיה כעבדא דהיכי מצי למימר הרי אלו לערכים אם לא נדר תחלה בערך: **ולא הכל לאו לכתחלה הוא.** וכי אין לך הכל שהוא לכתחלה: **הכל חייבים בסוכה.** לאתויי קטן שאינו צריך לאמו [13]: **הכל חייבים בציצית.** לאתויי קטן היודע להתעטף [14]: **חייבין לא קאמינא.** היכא דתני חייבין מוכח ודאי דלכתחלה קאמר: **הכל סומכין.** לאתויי יורש והא ודאי לכתחלה קאמר דמלוה רמיא עליה על כרחיה: **ברי דיעבד למה לי.** הכי איבעי ליה למיתני שחיטת הכל כשרה חוץ מחש״ו דמשמע שפיר דהנך דמרבינן מהכל דיעבד קמרבינן אבל לא לכתחלה א״נ ניתני הכל שוחטין לחודיה כדתנן [15] גבי מעריכין ונודרין ולא מפרש למה לי למיתני הכל שוחטין ואלטריך לפרושי ושחיטתן כשרה למימר דשוחטין דרישא דיעבד הוא. [16] ואי קשיא בתמורה נמי הא תני והדר מפרש התם לא קתני כה״ג הכל ממירין ותמורתן תמורה בהדי הדדי ואי משום לא שאדם רשאי משום דבעי לאסוקי וסופג את האדנים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה: **הכי קאמר.** לכתחלה ודיעבד דמתניתין הכל שוחטין לכתחלה לאתויי טמא בחולין: **פשיטא.** דהא לא הוזהרו ישראל על טהרת חולין: **שנעשו על טהרת קדש.** דקבל עליה לאכול בטהרת קדש שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן: **כקדש דמו.** וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן ואפילו הכי [17] (שחיט טמא) לכתחלה ובסכין ארוכה כדמפרש: **ובמוקדשין.** לכתחלה לא ישחוט ואפילו בסכין ארוכה [18] כיון דמזהיר מן התורה שלא יטמא כדכתיב (במדבר יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי אלמא בעינן שמירה גזור בהו רבנן לכתחלה משום [19] לך לך אמרינן מזרע סמוך סמוך לכרמא לא תקרב: **שחיטתן כשרה.** והיינו דיעבד דמתניתין. ולקמן מפרש אמאי לא מטמא [20] גברא לסכין והדר ניטמייה לבשר: **גרידי.** שלא קבל עליו [21] טהרת כהן: **שמא ישהו.** והוי נבלה כתנן לכולהו בפ״בב [22]: **דיעבד נמי לא שמא ישהו.** כלומר שמא שהו. ולקמן (דף יב:) מפרש אמאי נקט שמא יקלקלו בתמניתין לשון עתיד לאשמועינן שאין מוסקין להן חולין לכתחלה ואפילו אחרים רואין אותם דמועדים הן לקלקל תמיד: **דעלה קאי.** מייייהו קא סליק מאי וכולן דמשמע דקאי נמי אאחרייני ואם שחטו מבעי ליה: **ואלא אטמא במוקדשין.** לאמרת דאיירי בה מתניתין ואמר לא ישחוט מאי איריא אחרים רואין אותן הא אמרת אימו מהימן אי אמר ברי לי: **מהכא נפקא.** כלומר הכא סתמו רבי במתניתין הא בשחיטת קדשים סתמיה דלכתחלה לא ודיעבד כשר: **כל הפסולין.** [23] כגון זר ואונן טמא ובעל מום וכיוצא בהן: **ששחטו.** קרבן: **בזרים.** דכתיב (ויקרא ז) ושחט את בן הבקר לפני ה׳ והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על שחיטת קדשים שכשרה בזרים [24] וה״ה לשאר פסולין: **הלא עיקר.** דכולה פרקין בתורת שחיטה איירי:

[1] כל הפסולין לעבודה כגון זר: [2] להאי לישנא בתרא כדאמרי׳ בנדרים היאך: [3] בענין אחר בבשר תאוה הוי כאילו: [4] שיהיו נודרים בעת צרה. אבל אמר הרי עלי לא פי׳ בקונטרס וערך לא מתוקם אלא בהרי עלי וקשה דאשכחנא לה כגון דאמר הריני בערכין ממעות שלפני ע״מ שלא אתחייב באחריותה א״נ כגון שהמעות כבר ביד הגזבר מקודם דתו ליכא תקלה ונודרין ונידרין בנדבה ותני נודב א״נ בעת צרה דשרי אלא סתם ערכין ונדרים לאו בהכי מיירו: זה הדיבור חסר מן התוספות ונמצא בתוס׳ כ״י אנא שחיטתן וכו׳: [5] דאמרי׳ לקמן בפ׳ שני דמפרכסת:

[6] נגלה דל״ל ומקשה לך מסיפא דתני ומחיטתן כשרה דמשמע דיעבד כדלקמיה וכו׳. [7] גולי ל״ל ואלטריך לגמור לתמי״כ שוחט כענין זה.

עין משפט נר מצוה

ו א מיי׳ פ״א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ה [1] ופ״ט מהלכות בית מקדש הלכה ו ופ״ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה [1]:

תורה אור השלם

1. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: ויקרא א ד
2. וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חָרֶב אוֹ בְּמֵת אוֹ בְּעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקֶבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט טז

מוסף רש״י

בחולין שנעשו על טהרת הקדש. אדם הרגיל לאכול קדשים מקבל עליו לאכול חוליו בטהרת הקדש, כדי שיהו בני ביתו זהירין ובקיאין בטהרת הקדש (חגיגה יט:). **אילימא אחרש שוטה וקטן.** וכולן שאמרו קאי נמי אחרש שוטה וקטן והא דפרכינן אי נימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי, הכי פרכינן אי נימא אחרש שוטה וקטן לחודיה קאי, עלה קאי, מייתי קא סליק כו׳ (לקמן יב:). **ששחיטה כשרה כו׳ ובטמאים.** בטמא שרץ קאמר שאינו מטמא כלי בלאו אב הטומאה הוא, או בטמא מת וכגון שנדבק קרומית של קנה ושחט בה, אבל בסכין לא, שהוא מטמא את הסכין והסכין מטמא את הבשר, וכגון דעביד סכין מריכא ושחיט (זבחים לא:).

רבינו גרשום

ממאי. דלכתחלה הוא ותיקשי לך [1] דיעבד דאקשינן ברישא: וקסבר חולין שנשחט שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי [2] למימר אע״פ שוחט בענין זה דבענין למימר כיצד הוא עושה: שמא ישהו כלומר שמא ישהו כשיעור שהייה דקה לדקה וגסה לגסה: שמא ידרוסו. לא יעשה הולכה והבאה כדין שחיטה ושמא יחלידו הסכין בין סימן לסימן ויחתכו הסימנים ממטה למעלה. ולמה לא תנן שמא יגרמו ושמא יעקרו בדין הוא דליתני ואמאי לא תני יש מהם דצריך לעמוד עליהם שישחטו [יפה] ואיזו זו זו שהייה ודרסה וחלדה שאי אפשר להבחין [אחר כך] אי שהה אי דרס והחליד או לא אבל הגרמה ועיקור אפי׳ לאחר ששחט אפשר לראות אם הגרים או עקר או לאו: אלא עד כמה ליתני ולידיל. עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה כלומר כיון דסליק מחרש שוטה וקטן אם שחטו מבעי ליה למיתנא:

מסורת הש״ס

[1] ערכין ג:], [2] [סס מנחות מג.], [3] [מנחות לג. ע״ש ערכין ב. ע״ש], [4] [מפשט בכל המקומות ולא מצינו כן בשום מקום בש״ס ואלדרבה איפכא מצינו ואפילו לרבי יוסי ורבי שמעון אינו אלא רשות ול״ע], [5] [מגיגה יט: גלה עא:], [6] [לאו דוקא דהא עזרה רשות הרבים היא ופסיקו טהור תוס׳ גלה ה: ד״ה ואם אי אפשר כו׳ ועיין תוס׳ דהכא ד״ה דליתיה קמן כו׳ ועכ״ק אלא הקדימו דבריהם אלהכא], [7] זבחים לא:, [8] [ויקרא כז], [9] [ערכין ב:], [10] [סס], [11] [ערכין כ.], [12] עיין מהרש״א ומהר״ם], [13] [ל״ל שוחט טעמא], [14] [שבת יג.], [15] [שהייה לקמן לב. דרפה סס ל:], [16] [יומא כז.], [17] [ל״ל קאמר], [18] ל״ל מנודב. מהר״ם], [19] [עי׳ סוטה ל:. וכ״ל ומ״ע], [20] [עי׳ סוטה ל:. וכרש״י ותוס׳ סס ועי׳ תוס׳ לקמן לד: ד״ה והשליח ותוספות כריתות יג. ד״ה המירין], [21] [אלא יודעתי מקומו ועי׳ ברכות נג: יומא לט. ושבועות יח: דרשינן והתקדשתם למילתא אחרינא לגמרין], [22] [עי׳ תוס׳ לקמן ל. ד״ה והתם], [23] [מדות פ״ב מ״ה], [24] [עיין תוספות זבחים לא: ד״ה ובטמאים],

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה אבל וכו׳ שיהיו נודרים בעת צרה. עיין תשובת מהר״ם פאדוו׳ סימן עט בסופו:

הגהות מהר״י לנדא

[**17**] תד״ה טמא בחולין כדרדשינן והתקדשתם וכו׳. נ״ב כדרדשינן בתנא דבי אליהו הובא בילקוט פ׳ כי תשא סוף רמז שפ״ו: [**18**] ד״ה ובמוקדשין וכו׳ דאמרינן לקמן דף ל׳ ע״ב כל״ל:

הגהות מהר״ב רגשבורג

[**א**] תוס׳ ד״ה טמא וכו׳ באוכלין טמאין כדרדשין. נ״ב בתנא דבי אליהו פלג ג׳ פרק ט״ו דף כ״ב ע״א הובא בילקוט שמעוני פ׳ כי תשא סוף רמז שפ״ו דף ק״ו ע״ב ישוא״ם ועיין בטור א״ח סי׳ תכ״ב מ״ש בשם הירושלמי ודו״ק ועיין במשנה למלך פט״ז מהל׳ טומאת אוכלין הלכה יו״ד ודו״ק. שוב ראיתי בש״ס מהש עם הגהות הגאון מהר״י פיק ונדפס על הגליון שלא תצא דרשה זו בשום מקום ומתימה שלא עיין על זה בילקוט ותנא דבי אליהו:

שיטה מקובצת

[**א**] אבל אמר הרי עלי. נ״ב עי׳ תוס׳ מנחות (דף פא ע״א): [**ב**] אלא הכל סומכין ה״נ דלאו: [**ג**] טמא בחולין. נ״ב עי׳ תוס׳ כריתות דף יג ע״א: [**ד**] ואפי׳ בסכין ארוכה דכיון דמוהזר מן התורה לשמרן שלא יטמאו כדכתיב ואני: [**ה**] אמאי לא מיטמא סכין מגברא: [**ו**] שלא קבל עליו

חרב הרי הוא כחלל. טומאות[1] של מת הראויות לטמא כלי כגון מת והנוגע בו דהוי מיהא אב הטומאה אם נגע בהם מתכות נעשה כיולא בו ואם נגע במת הוי אבי אבות [הטומאה] ואם בטמא מת נגע הוי אב אבל ראשון ושני אין מטמאין כלים והאי סכין נעשה אב. והאי חרב הרי הוא כחלל הכא לא איצטריך דבלאו הכי נמי מצי מטמא בשר דגברא הוי אב הטומאה וסכין ראשון ובשר שני אלא רבותא קא משמע לן דאפילו ראשון הוי האי בשר: **דאיטמי בשרן.** דהוי האי גברא ראשון ולא מטמא הסכין שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה דלא מצינו בתורה דמקבל טומאה מראשון ושני אלא אוכל ומשקה כדכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלים ומשקים מיטמאים מאויר כלי חרס שהוא ראשון ועושה למה שבתוכו שני ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס שאם היה כלי נתון בתוכו ונטמא החיצון השני טהור והכי מפרש בשלהי פירקין[2]: **קרומים של קנה.** פשוטי כלי עץ ולא מקבלי טומאה: אביי מהדר לתרוצי לכתחלה ודיעבד דמתניתין: **ואפילו כותי.** מוסרין לו בהמה לכתחלה לשחוט דמצוה שהחזיקו בה היא אבל ישראל יולא ונכנס לא ימסור לו לשחוט דלע"ג דהוחזקו בה לעצמם אין מקפידין אם יאכלו[3] ישראל גדולות דלית להו לפני עור לא תתן מכשול (שם יט) אלא כמשמעו שלא יתן אבן בדרך עור להפילו: **אכלו מופר לאכול.** דהא לעצמו זהיר בה והיינו דיעבד דמתניתין: **חוץ מהע"ו דאפילו דיעבד נמי לא.** דהא לדיעבד קיימינן: **שמא ישהו.** לקמן [יב:] מפרש אמאי נקט לשון עתיד: **אפילו לכתחלה.** והכא קתני באחריס רואין אותם ששחטו דיעבד: **אמר רבא.** והיכא דישראל יולא ונכנס לא ימסור לכותי לכתחלה בתמיה: **והא תנן.** בפרק בתרא דמסכת ע"ז דלע"פ שישראל יולא ונכנס מותר אלמא מסתפי עובד כוכבים דלמא אתי ישראל ולא נגע הכא נמי מסתפי השתא אתי וחזי ליה: **מי קפני מניה.** אדם עובד כוכבים בחנותו ויולא ונכנס דמשמע לכתחלה: **אין השומר.** את היין: **צריך שיהא יושב ומשמר בו.** דישא אסיפא לא מקשי דלא זו אף זו קתני כלומר לא בדיעבד דווקא אלא אפילו לכתחלה: **רב אשי אמר** גרס: **לשיאכון.** כי לא משכח היתר אכיל גדולות ומאחר שהסכין בדוקה ומתוקה בידו שחיט שפיר דכל כמה דמצי למיכל היתירא לא אכיל איסורא וכי אין לו סכין בדוק לא טרח להדורי בתר סכין יפה אם זו פגומה: נמצאת

[1] [שבת קפ: מיר גג: פסחים יד: יט: עט.], [2] [לקמן טו: ושם נסמן], [3] ע"ז סט. [ע"ש], [4] שם קפ., [5] [בס"פ: משומד, וכן להלן], [6] [לקמן ד., [7] בס"פ: בכל טומאות, [8] [לף כד:], [9] בס"פ: יאכילו, [10] [פ"ל דמנחות ה"כ], [11] [פ"ל דתניא], [12] [וע"ע תוס' פסחים סו. ד"ה מוחב ותוס' זבחים מז. ד"ה לאיכון],

מוסף רש"י

חרב הרי הוא כחלל. הקיש חרב לחלל, מתכת שנגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו, ושנגע בטמא מת הרי הוא אב הטומאה כמוהו, גזירת הכתוב הוא במתכת אבל טומאת מת ולא אבל אבר טומאות (פסחים יד:) דכלי מתכת המיטמא במת נעשה כיולא בזה שנגע בו (שם עט.). **קרומית.** עלע של קנה (לקמן טו:).

עין משפט נר מצוה

[1] א מיי' פ"ה מהלכות טומאת המת הלכה ג: ב [מיי' פ"ד מהלכ' שחיטה הלכה טז]: [2] ג מיי' פי"ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קכו סעיף ו [וסימן קיח סעיף י]: [3] ד [וע"ש הלכה ג] סמג סס טוש"ע סס סימן קלא סעיף ו: [4] ה ו מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה יד ועיין בכ"מ סמג עשין סז טוש"ע י"ד סימן ב סעיף ב:

שיטה מקובצת

[א] ונשאה כעין כלי. נ"ב ע' תוס' מנחות (דף לז ע"ב): [ב] ואע"ג דקי"ל כר' דאמר אין עושין: [ג] לא בעינן כלי שרת אע"ג דבפ' התודה אמר' ונ"ב (דף עח ע"ב): [ד] אבל קשה דאמתני' דהמקנא:

רבינו גרשום

אלא דאיטמי בשרן. והוי אדם ראשון ואין כלי מטמא אלא מחמת אב הטומאה: וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה. דאין פשוטי כלי עץ מקבלין טומאה: אע"פ שיוצא ונכנס מותר. כלומר אע"פ שאין ישראל יושב ומשמר אלא יוצא ונכנס מותר הכא נמי לענין שחיטה אע"פ שיוצא ונכנס מותר: לאכול נבילה לתיאבון. כלומר מתאב לאכול בשר ואוכל נבילה לתיאבון:

[1] חרב הרי הוא כחלל אב הטומאה הוא לטמייה לסכין ואזל סכין וטמיתיה לבשר אלא דאיטמי בשרן ואי בעית אימא לעולם דאיטמי במת וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה דתניא [2] בכל שוחטים בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה אביי אמר הכי קתני הכל שוחטין [3] ואפילו כותי במה דברים אמורים בשישראל עומד על גביו אבל יוצא ונכנס לא ישחוט ואם שחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אכותי הא אמרת בשישראל עומד על גביו שחיט אפילו לכתחלה קשיא אמר רבא ויוצא ונכנס לכתחלה לא [4] והתנן [5] המניח עובד כוכבים בחנותו וישראל יוצא ונכנס מותר התם מי קתני מניח המניח קתני דיעבד אלא מהכא [6] אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אלא אע"פ שיוצא ונכנס מותר אלא אמר רבא הכי קתני הכל שוחטין ואפי' כותי בד"א כשישראל יוצא ונכנס אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו ושמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אכותי הא אמרת אפילו יוצא ונכנס שחיט לכתחלה קשיא רב אשי אמר הכי קתני הכל שוחטין [7] ואפילו ישראל מומר [8] מומר למאי לאכול נבילות לתיאבון וכדרבא [9] דאמר רבא [10] ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון

בודק

כגון דבדק קרומית של קנה. ואם תאמר והיאך ישחוט בקרומית של קנה והא בעינן כלי כדמוכח בסוף התודה (מנחות דף פב:) ובסוף דם חטאת (זבחים דף לז:) דדרים מדכתיב ויקח את המחלבת לשחוט את בנו דעולה טעונה כלי וילפינן כולהו מעולה וי"ל כגון דתיקנה לקרומית [1] ועשאה כעין כלי ואע"ג דקיימא לן כרבי [2] דאמר פ' החליל (סוכה דף נ:) אין עושין כלי שרת של עץ ופליג אר' יוסי בר רבי יהודה דאמר בפרק החליל עושין כלי שרת של עץ לשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת [3] דבפרק התודה (מנחות דף עח:) אמרי' דסכין מקדשה ככלי שרת וכן משמע בתוספתא [4] דקתני חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעונה כלי והשחיטה אינה טעונה כלי אלא אפילו קרומית של קנה ועל כרחך לא בעי למימר דאינה טעונה כלי כלל דהא ילפינן מעולה דטעונה כלי אלא דאינה טעונה כלי שרת קאמר מיהו יש לדחות דלא בעינן כלי יפה קאמר ולא פסלינן קרומית של קנה משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א) כדפריך גמרא בסוטה (דף יד:) גבי כפיפה מצרית דהתם דורון הוא דדרך להביאו בכלי נאה אבל בשחיטה לא חיישינן אי נמי כפיפה מצרית מכוערת יותר מקרומית של קנה וכבינו אפריס היה מביא ראיה מדתנן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מז.) שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ואילו שחיטתן בכלי שרת לא קתני כדקתני גבי קבלה ואין זה ראיה דגבי קבלה נמי לא הזכיר אלא לאשמועינן דבעי שיהא גם הכלי בצפון לאפוקי אם הכלי בדרום והבהמה בצפון והדם מקלח בתוכו תדע דבקדשים קליס דלא בעי צפון לא חש להזכיר קבלה בכלי שרת ובפ' כל הזבחים שקבל דמן (שם כו.) [5] דתנן קדשים קליס שחיטתן בפנים וקבול דמן בכלי שרת בפנים התם נמי אתא לאשמועינן דצריך שיהא הכלי בפנים לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ ומיעוטו בפנים ומקבל הדם במיעוטו שבפנים אע"ג שאין נפסל ביולא [6]: **המניח** קתני דיעבד. לאו לשנויי אלימא דאביי קאתי דהא אביי נמי לא שרי בדיעבד בלא חותך כזית בשר אלא בא להקשות על דברי רבא שמדקדק מכאן דשרי אף לכתחלה אי נמי כל זמן שיכול לתקן על ידי חותך כזית בשר יש לו לתקן אבל אי ליתא לכותי קמן שרי: **המניח** קתני דיעבד. לא בעי למימר דמשמע דיעבד ולא לכתחלה דהא מסיק דשרי לכתחלה אלא קאמר דאף דיעבד משמע ול"ת דלקמן (דף טו:) גבי השוחט במגל יד וגבי השוחט אחד בעוף (לקמן דף כז.) דייק השוחט דיעבד אין כו' וי"ל דאשחיטתן כשרה סמיך התם דמשמע דיעבד אבל קשה [7] ממתניתין דהמקנא לאשתו (סוטה דף ב.) ופ' חבית (שבת דף קמז.) גבי הרוחץ במי מערה דייק בגמרא דיעבד אין לכתחלה לא: [וע"ין תוס' סוטה ב. ד"ה המקנא דיעבד]: **אלא** מהכא. גרס ולא גרס מסיפא דהך דהמניח בפ"ב דמסכת ע"ז (דף סט.) והסיא דאין השומר היא בפ' ר' ישמעאל (שם סא.): **אין** השומר צריך כו'. משמע הכא דאין צריך משמע לכתחלה וקשה דבריש גיטין (דף ד:) גבי הא דאמר רבה לפי שאין בקיאין לשמה פריך עלה מהא דתנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת היס צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם הא באותה מדינה לא צריך ומשני לא תימא הא באותה מדינה לא צריך אלא הא ממדינה למדינה בא"י לא צריך ופריך הא בהדיא קתני לה המביא גט בא"י אין צריך כו' ומשני אי מהכיא ה"א ה"מ דיעבד כו' והיכי ה"א דיעבד הא אין צריך משמע לכתחלה כדמשמע הכא ובקונטרס פי' שם דהכי פריך הא בהדיא קתני לה וכיון דאשמועינן לה מדיוקא דרישא סיפא למאי איצטריך ומשני דאי מרישא ה"א דוקא דיעבד להכי אצטריך סיפא לאשמועינן אפילו לכתחלה אבל לשון אי מהכיא לא משמע הכי וי"ל דהתם כיון שיכול לתקן בדיעבד דקאמר בההוא פרקא (שם ה:) שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם שייך למיתני אין צריך כלומר אין צריך לחזור וליטול אותו הימנה א"כ התם ה"א ה"מ דיעבד דלכתחלה צריך שיראה כתיבת הגט וחתימה ואם לא ראה ה"א אין צריך לחזור ולכתוב אלא יתן לה אע"פ שלא ראה קמ"ל דלכתחלה נמי אין צריך לראות וע"ל דהכא דייק משום דקאי אריש דקתני בפ' ר' ישמעאל (ע"ז דף סא.) בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור עד שיהא שם שומר והדר תני אין השומר צריך כו' משמע שבא לפרש דיולא ונכנס חשיב כשומר גמור והיינו כשומר דרישא: **אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו.** ואם תאמר כיון דרבא מדמה שחיטה ליין נסך בא ומצאו לישתרי בלא חותך כזית בשר ונותן לו כמו ביין נסך דשרי במתניתין בפ' ר' ישמעאל (ע"ז דף סא:) בעובד כוכבים שנמצא בלא הבור כשאין לו מלוה עליו וי"ל כדפרישית לעיל כיון שיכול לברר על ידי כזית בשר יש לו לברר:

בודק

בודק סכין ונותן לו. ולא חיישינן שמא יסחה וידרוס דלא שביק היתירא ואכיל איסורא ואפילו לא יאכל ממנה דחיישינן אלפי עור לא תתן מכשול אפי׳ אין אחר עומד על גביו ולא יולא ונכנס אבל כותי יש לו דין אחר דאי ישראל יולא ונכנס לא בעי בדיקת סכין דמרתת דלא מצינו בשום מקום גבי כותי שיהא צריך בדיקת סכין ואי אין ישראל יולא ונכנס אפי׳ בדק סכין לא מהני דחיישינן שמא סחה ושמא דרס דלא חיישינן אלפי עור לא תתן מכשול ותימה דאמאי לא מהני נמי במומר יולא ונכנס כמו בכותי דקאמר בסמוך אי דליתא לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי וי״ל דישראל מומר לא מירתת דאין סבור שיבדקו הסכין אחריו לפי שהוא מחזיק עצמו כישראל לכל דבריו ואין להקשות דאמאי צריך לכתחלה לבדוק הסכין במומר ולהיות יולא ונכנס גבי כותי ייתיו לשחוט לכתחלה ואחרי כן יבדוק הסכין או לכותי יתן כזית בשר וי״ל דחיישינן דלמא משתלי ואכיל כמו שפירש ר״ת גבי חרש שוטה וקטן דאין מוסרים להן חולין לכתחלה: **ואם שחט בודקין אותו.** ואע״ג דאיכא בדייתא לקמן (דף יב.) [1]דסבר דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן גבי מצא תרנגולת שחוטה הא מייתי תנאי בתר הכי אע״ג דהתם דחי לה: **דליתיה** קמן דלבדקיה. תימה דמשמע הא איתא קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה אע״ג דאחרים רואין אותו דשחט שפיר ולקמן בפירקין (דף יב.) גבי הא דאמר רב נחמן ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור פריך אי לידע דלא גמיר פשיטא [2]: **אע״פ** שאין מומחין. פירוש דלא ידעינן אי גמיר אי לא גמיר דאי ידעינן ביה דלא גמיר אפי׳ בדיעבד שחיטתו פסולה כדאמר רב יהודה לקמן (דף ט.) כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה כו׳:

חולין שנעשו על טהרת קדש לאו בקדש דמו. האי טעמא הוה מצי למימר נמי לגישנא קמא: **רוב** מצויין אצל שחיטה מומחין הן. ושוחטין אף לכתחלה אבל אין נפרס דדיעבד הוא דהויא שחיטתו כשרה אע״פ שאין אחרים רואין אותו ולא מצי לאוקומי מתניתין בהכי משום דקשיא [3]לן וכולן דהא לאביי ורבא ורב אשי לא אחרש שוטה וקטן: **קסבר** כותים גרי אריות הן.

ושחיטתן פסולה כמו של עובדי כוכבים [4] מוחבתא מה שאתה זובח אתה אוכל כלומר אותו שהוא בר זביחה לאפוקי עובד כוכבים ואוכל נבלות להכעיס ואע״ג דאמר בסוף פ״ב דיבמות (דף כד:) אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות כולם גרים גמורים היינו כשמתגייר לגמרי מפחד אריות אבל כותיים לא נתגיירו לגמרי כדכתיב במלכים (ב׳ יז) את ה׳ היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים ומאן דאמר גרי אמת הן קסבר דשוב נתגיירו לגמרי:

מאי טעמא לא אמר כשמעתיה. תימה דהא קתני במתניתין תרי הכל שוחטין ומפרש רבא לקמן (דף יז.) חדא לאתויי כותי וחדא לאתויי ישראל מומר אלמא מוקי חדא כשמעתיה וי״ל דהכי פריך דקמייתא איצטרי ליה לאוקומי כשמעתיה:

בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אבל לא בדק ונתן לו לא ישחוט ואם שחט [1]בודק סכינו אחריו נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אישראל מומר[2] אי דבדק סכין ונותן לו הא אמרת שוחט לכתחלה אלא דלא בדק אי דאיתיה לסכין ליבדקיה השתא ואי דליתיה לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי דלמא בסכין פגומה שחיט קשיא רבינא אמר הכי קתני הכל שוחטין [3]הכל מומחין שוחטין מומחין ואע״פ שאין מוחזקין בד״א שיודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה אבל אין יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אשאין מומחין בבודקין אותו סגי דליתיה לקמן דליבדקיה ואיכא דאמרי רבינא אמר הכי קתני הכל שוחטין הכל מוחזקין שוחטין מוחזקין אע״פ שאין מומחין בד״א ששחטו לפנינו ב׳ וג׳ פעמים ולא נתעלף אבל לא שחט לפנינו ב׳ וג׳ פעמים לא ישחוט שמא יתעלף ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אשאין מוחזקין והאמרת בברי לי סגי דליתיה קמן דלישייליה רבינא ורבה בר עולא כאביי ורבא ורב אשי לא אמרי משום דקשיא להו וכולן כולהו כרבה בר עולא לא אמרי להך לישנא דאמרת הכא עיקר אדרבה התם עיקר דבקדשים קאי להך לישנא דאמרת התם עיקר והכא איידי דתנא טמא בחולין תנא נמי טמא במוקדשין טמא בחולין גופיה לא איצטריכא ליה [3]חולין שנעשו על טהרת קדש לאו בקדש דמו כולהו כרבינא לא אמרי להך לישנא דאמר מומחין אין שאין מומחין לא [4]דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן להך לישנא דאמר מוחזקין אין שאין מוחזקין לא [5]לעלופי לא חיישינן רבא לא אמר כאביי כי קושייה אביי לא אמר כרבא התם לא נגע הכא נגע רב אשי לא אמר כתרוייהו קסבר [6]כותים גרי אריות הן אביי לא אמר כרב אשי לא סבירא ליה הא דרבא אלא רבא מאי טעמא לא אמר כשמעתיה לדבריו דאביי קאמר וליה לא סבירא ליה: תנו רבנן שחיטת כותי מותרת במה דברים אמורים כשישראל עומד על גביו אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו כיוצא בו מצא בידו

נמצאת סכינו יפה מותר. והיינו דיעבד דמתניתין: **חוץ מחש״ו דאפילו.** נמצאת סכינו יפה לא דאיכא קלקולא אחרינא שהייה דרסה חלדה דלא ידעי לאזדהורי בהו. ודוקא אוכל לתיאבון אבל להכעיס אפילו נמצאת סכינו יפה לא דמועד לנבל בכוונה בידים: **שוחט לכתחלה.** אפילו בלא אחרים רואין אותו: **ליבדקיה השתא.** למה לי אחרים רואין: **מאי הוי.** הא לא בדקו הסכין: **מומחין.** ויודעין [7] הלכות שחיטה: **ואע״פ שאין מוחזקין.** שלא שחטו לפנינו ג׳ פעמים לראות אם יש בהם כח שאינן מתעלפין בשחיטה שיבאו לידי שהייה או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך: **בד״א.** דאמרינן מומחין: **שיודעין בו.** אלו המוסרים לו בהמה לשחוט מכירין בו ובדקוהו שיודע הלכות שחיטה: **דאפי׳ דיעבד.** ויודעין הלכות שחיטה לא דתמיד הם מוחזקים לקלקל שאין בהן דעת: **מוחזקים.** שראינו ששחטו כמה פעמים יפה ולא קלקלו: **ואע״פ שאין מומחין.** דלא ידעינן בהו שיודעים לומר הלכות שחיטה אם לא: **נתעלף.** לשון עייפות וחליאות הלב שאין יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה כמו תתעלפנה הבתולות (עמוס ח) [8]: אביי ורבא ורב אשי לא מצו לתרוצי לעיל וכולן דמתניתין: **אדרבה הכא עיקר.** ולא איבעי ליה למתנייה הכא: ודקאמר **אידי דסגא בו׳: לאו לקדש דמו.** ואין חייב ליזהר בהו ופשיטא דשוחטין טמאים לכתחלה: **מומחין הן.** הלכך לא בעי למיבדקיה: **כי קושייה.** דאותביה מהמניח עובד כוכבים בחנותו: **ואביי לא אמר ברבא.** דיליף מהשומר את החנות דיולא ונכנס לכתחלה: **הכא לא נגע.** ההוא עובד כוכבים ביין בשעה שהוא פורס ממנו: **הכא.** בהמה זו ביד הכותי נתונה כהרף עין שוהה או דורס הלכך לא סמכינן איולא ונכנס: **לא סבירא ליה הא דרבא.** דאמר דיהא ישראל מומר[9] שוחט לכתחלה בבדיקת סכין: **אלא רבא.** כיון דאמר ישראל מומר מותר לכתחלה בבדיקת סכין: **אמאי לא אמר כשמעתיה.** אמאי לא אוקמיה מתניתין בישראל מומר ולכתחלה דקתני בבדק סכין ודיעבד דקתני בשלא בדק כדאוקמה רב אשי בתר שמעתיה דרבא: **לדבריו דאביי.** דלא ס״ל הא דרבא ואוקמה בכותי ואוקי לכתחלה בישראל עומד על גביו ואוקי דיעבד ביולא ונכנס ואמר ליה רבא לדידך דלא סבירא לך במומר ומוקמת ליה הכי אפילו ביולא ונכנס מצית לאוקומי לכתחלה ודיעבד אוקי בבא ומצאו ששחט: **מומר[10].** לכתחלה:

עין משפט נר מצוה

יא א מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכה יד סמג עשין סז טוש״ע יו״ד סי׳ כ סעיף ב:

ב [מיי׳ שם הלכה ג ו]:

יב ג מיי׳ פי״ח מהלכות אבות הטומאות הלכה ט:

יג ד ה מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכה ז [ח] סמג עשין סג טוש״ע י״ד סימן ו סעיף ח:

רבינו גרשום

הכל מומחין שוחטין שיודעין הלכות שחיטה אע״פ שאין מוחזקין שאין בקיאין עדיין: דליתיה קמן דליבדקיה. כלומר לפיכך אם אחרים רואין אותן כשהן שוחטין שיאמרו דשפיר שחטי אוכלין משחיטתן ואם לאו אין אוכלין: ולא נתעלף. לשון עייף ואיכא דאמרי ולא נתבייש לשון ויתעלף: בחולין גופ׳ לא איצטריכא ליה. כלומר לא איצטריכא ליה למיתני דטמא יכול לשחוט בחולין מ״ט חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו בקודש דמו דלאו כולי עלמא אוכלין חוליהן בטהרה: רבא לא אמר כאביי כי קושיא. כלומר דקשיא ליה לאביי: אביי לא אמר כרבא. התם נוגע כלומר הא דאקשת לי יוצא ונכנס לכתחלה [לא] והא המניח נכרי בחנותו דמותר אפילו ישראל יוצא ונכנס (מותר) לכתחילה משום דהתם בחנות לא נגע הנכרי אבל הכא נגע דכותי עצמו שוחט ולפיכך יוצא ונכנס לכתחלה לא: רב אשי לא אמר כתרוייהו קסבר כותים גרי אריות הם לא סבירא ליה לרב אשי שכותי יכול לשחוט לפיכך לא סבירא ליה לדאביי ולדרבא דמוקמי הכל שוחטין בכותי: אביי לא אמר כרב אשי. לא סבירא ליה הא דרבא דמומר אוכל נבילות לתיאבון יכול לשחוט דכיון דאוכל נבילות הוא לא קפיד אשחיטה: אלא רבא מ״ט לא אמר כשמעתיה. כלומר רבא אדמוקי הכל שוחטין בכותי אמאי לא מוקי בישראל מומר כשמעתיה: לדבריו דאביי קאמר. כלומר לדידי מקמינן הכל שוחטין בישראל מומר לאכול נבילות אלא לדידך דמוקמת ליה בכותי וישראל עומד על גביו מצית לאוקמא למתניתין הכל שוחטין בכותי ואפי׳ יוצא ונכנס:

מסורת הש״ס

[1] בסכ״ל: משומד], ב) נלה עג:], ג) [לקמן יב.], ד) [קדושין עה: ב״ק לח: סנהדרין פה: נדה ט: וע״ע יבמות כד:], ה) בסכ״ל: יודעין, ו) בסכ״ל: משומד, וכן להלן, ז) בסכ״ל: מוזהרת, ח) [ופירש״י לקמן פשיטא דלאה מותר ולא לאה אסור ע״ש רש״ן], ט) [לקמן יג.],

[1] בסכ״ל: משומד], ב) נלה עג:], ג) [לקמן יב.], ד) [קדושין עה: ב״ק לח: סנהדרין פה: נדה ט: וע״ע יבמות כד:], ה) בסכ״ל: יודעין, ו) בסכ״ל: משומד, וכן להלן, ז) בסכ״ל: מוזהרת, ח) [ופירש״י לקמן פשיטא דלאה מותר ולא לאה אסור ע״ש רש״ן], ט) [לקמן יג.],

שיטה מקובצת

[1] דסברא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן:

[2] משום דקשיא להו וכולן:

דקוריא. מחרוזות של צפרים שחוטין. ריש"ט בלע"ז: **אביי.** דאמר לעיל [ג.] יולא ונכנס לכתחלה לא שרינן גבי שחיטה דייק מרישא: **ורבא.** דשרי [שם] דייק מסיפא דלא מצריך תנא בדיקה אלא היכא דבא ומצאו: **לעומד על גביו דמי.** ועומד על גביו דקתני תנא היינו יולא ונכנס: **האי הוא דהוי שחיט שפיר.** אותו עוף לבדו שחוט יפה וזה היה מכירו ואכלו ואלו היכי נסמוך לאכול האחרים: **במכניסן פתח לגפיו.** ישראל זה הבודקו מכניס כל הצפרים תחת כנפי כסותו ואין הכותי מכיר איזה נתן לו: **ממסמס.** ממעכו ומכתשו: **אין שחיטה לעוף מן התורה.** משום דלא כתיב זביחה בהדיא אלא בבקר ולאן דכתיב[ה] וזבחת מבקרך ומצאנך ואנן ילפינן בהקישא לקמן (דף כז:) מזלת תורת הבהמה והעוף[ו]: **ונטעמיך.** הך זביחה דכתיב בבקר ובצאן מי מפרשן הלכותיה בתורה ואפ"ה סמכי עלייהו משום דאחזיק[ז] להו דאחזיקו בה: **ואחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא תנאי היא.** מצוה שאינה כתובה בפירוש בתורה וראינו שהאחזיקו בה אי אמרינן כיון דאחזוק לדידהו אחזוק נמי לדידן לסמוך עלייהו כי עבדי לצורך עצמן או אי אמרינן אע"ג דאחזוק לדידהו לא אחזוק לדידן כלומר לא חשבינן ליה חזקה למסמך עלייהו תנאי פליגי בה. אחזוק ולא אחזוק כלומר חזקה או אינה חזקה: [ח]**מופר.** לאוכלה ולא חיישינן לאמן בספסם: **ואדם יולא ידי חובתו.** שהכתוב קבעו חובה לאכול מצה בלילה ראשונה דכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות ואם ישב ולא אכל עבר בעשה. ולקמן פריך כיון דתנא מותר פשיטא דיולא בה: **אסור.** אפילו לאוכלה: **אין בקיאין.** אין יודעין לשומרה ולהבחין בין איאור לסידוק בין הכסיפו פניו ללא הכסיפו פניו: **פשיטא.** דיולא בה כיון דמותרת: **מהו דתימא.** אע"ג דפשיטא לן דלא הניחה להחמיץ ומותרת באכילה מיהו לא בקיאי בהא דבעי למיעבד שימור לשם מצה של מצוה וכיון דלא עביד בה שימור לא נפקינן בה מידי דהוה אקמחין ובצקות של עובדי כוכבים הבאים לפניו קודם שאפאה עובד כוכבים א] וראינו שלא החמיץ דקיימא לן דמותר ולא נפקינן בהו [ט]דתנן[י] הקמחין ובצקות של עובדי כוכבים אדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה: **ורבי אליעזר אוסר.** אפילו לאוכלה: **קסבר לא בקיאי בשימור** לא גרסינן. וטעמו משום חימוץ. ולמאן דגרים ליה הכי מפרש לא בקיאי לשומרו מלהחמיץ. וי"מ ור"א אוסר לגאת בה ידי חובתו בפסח ולאו מילתא היא שאין זה לשון איסור: **איכא בייהו.** מילתא דכתיבא באורייתא ולא ידעינן בהו דאחזיקו בה: **פ"ק.** דלא איירי בחזקה כלל אכתיבא דאורייתא קפיד ותנא מצה וה"ה לכל הכתובים בתורה אע"ג דלא ידעינן אי אחזיקו בה אי לא אחזוק סמכינן עלייהו דכיון דכתיבא ודאי אחזוק בה ור"א אוסר אפילו אחזיקו בה דהא [יא]אינם בקיאין בדקדוקי מצות ורשב"ג אתא למימר אחזוק אין לא אחזוק לא. ולאו היינו תנאי לא דלמר לעיל עד מסקנא דמילתא: **כל מצוה.** משמע דלרבויי אתא אפילו הנך דלא איירי בהו וכיון [יב]דאוקמן דאהני דאיירי בהו דאחזיקו בה למעוטי אתא: **אם החזיקו מיבעי ליה.** דהשתא הוי משמע שפיר דפליג אתרוייהו לת"ק דשרי בלא חזקה ולר"א דאוסר אפילו החזיקו ואתא היכו למימר אם החזיקו מדקדקין בה ומותר ודלא כר"א הא לא אחזיקו אסור ודלא כת"ק דשרי בלא אחזיקו אבל השתא דקתני כל משמע דאפילו עליהו בין אחזוק בין לא אחזוק ודלא כתיבא לא סמכינן אחזקייהו: **אלא איכא בייהו דלא כתיבא ואחזוק בה פ"ק סבר.** מצה וכל דדמיא ליה דכתיבא סמכינן כל מצוה שהחזיקו ואע"ג דלא כתיבא לא סמכינן עלייהו ואפילו אחזוק ור"א סבר אפילו כתיבא ואחזוק לא סמכינן עלייהו ורשב"ג סבר כל מצוה שהחזיקו ואע"ג דלא כתיבא סמכינן עלייהו כיון דאחזוק אחזוק: **כיון דאיכא הכיר ואיסורא.** קמייה שבידו להכשירה ובידו לגבלה: **מעתה לא טרח.** אם לא ימצאנה יפה לא יחזור אחר סכין אחרת: **תניא דמסייע לך.** דכל מי שאינו עושה להכעיס ואיכא התירא[יג] קמייה לא שביק התירא ואכיל איסורא: **של עובדי עבירה.** שאין מבערין חמץ בפסח מפני הפסידה: מותר

דקוריא. סל כמו דקוריא דפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פד.) ודמפנין (שבת קמ.): **מכנים איזמל בזברים.** סימני שמעתתא דרב מנשה [יז]דהא מכילתא הן הך דמכנים תחת כנפיו ולקמן בפרק שני (דף נא.). איזמל שאין לו קרניים ובפרק אלו טרפות (לקמן דף נא.). הנהו דיכרי דגנבי גנבי אין חוששין לריסוק אברים מיהו גם במקומות אחרים יש כדאשכחנא בפרק ב' דיבמות (דף כה.) דאמר רב מנשה גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה ובפרק מי שהחשיך (שבת קנו.) אמר רב מנשה חדא קמי חדא תרי קמי תרי שפיר דמי: **מצת** כותי מותרת. וא"ת והא גזרו על פתן [יח]לפי שהיו מבטלין בנין בית המקדש בימי עזרא (א) כדאמר בפירקין דר"א [יט](פ' לח) וליכא למימר דהיינו בכותים דאשונים דכתיב בהם ואת אלהיהם היו עובדים [כ]דהא קאמר התם מכאן אמר ר"א כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר ותניא נמי לקמן (דף יג.) שחיטת לדוקי לעבודת כוכבים פתו פת כותי ואומר ר"ת דמיירי הכא בעיסה דישראל שעשה הכותי ממנה מצה וא"ת והיאך יולא בה ושמא הוא לא שמר לשם מצה דהא תשידי אלפי עור לא תתן מכשול וי"ל כגון שלא אכל הכותי מצה אחרת כל הלילה: **איבא** בינייהו דלא כתיבא ואחזיקו בה כו'. בפ"ק דגיטין (דף י.) מוכח דכתיבא ולא אחזיקו בה נמי איכא בינייהו דלת"ק מהני ולרשב"ג לא מהני והכא לא נקט אלא לא כתיבא ואחזיקו בה משום דאשחיטת כותי בעי לאתויי תנאי א"י דלא אתא לשנויי אלא מה שהקשה אם החזיקו בה מבעי ליה ושם פירשנו: מותר

בקיאין בדקדוקי מצות קסבר לא בקיאי בשימור רשב"ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל היינו ת"ק איכא בינייהו דכתיבא ולא אחזיקו בה ת"ק סבר כיון דכתיבא אע"ג דלא אחזיקו בה ורשב"ג סבר אי אחזוק אין אי לא אחזוק לא אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מיבעי ליה אלא איכא בינייהו דלא כתיבא ואחזיקו בה תנא קמא סבר כיון דלא כתיבא אע"ג דאחזיקו בה נמי לא רשב"ג סבר כיון דאחזוק אחזוק גופא [כא]אמר רבא ישראל מומר[כב] אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו מאי טעמא כיון דאיכא התירא ואיסורא [כג]לא שביק התירא ואכיל איסורא אי הכי כי לא בדק נמי מיטרח לא טרח אמרו ליה רבנן לרבא תניא דמסייע לך [כד]חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר

דקוריא של צפרים קוטע ראשו של אחד מהן ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו אביי דייק מרישא רבא דייק מסיפא אביי דייק מרישא טעמא דישראל עומד על גביו אבל יוצא ונכנס לא רבא דייק מסיפא טעמא דבא ומצאו ששחט אבל יוצא ונכנס שפיר דמי ולאביי קשיא סיפא אמר לך יוצא ונכנס נמי בא ומצאו קרי ליה ולרבא קשיא רישא אמר לך יוצא ונכנס נמי כעומד על גביו דמי כיוצא בו מצא בידו דקוריא של צפרין קוטע ראשו כו' אמאי ליחוש דלמא האי הוא דהוה שחיט שפיר אמר רב מנשה (סימן מכני"ם איזמ"ל בזכרי"ם) במכניסן תחת כנפיו ודלמא סימנא הוה יהיב ליה בגויה אמר רב משרשיא דממסמס ליה מסמוסי ודלמא קסברי כותים [ח]אין שחיטה לעוף מן התורה ולטעמיך [ט]שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מי כתיבן אלא כיון דאחזיקו בהו אחזיקו בהו ה"ג כיון דאחזיקו אחזיקו ואחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא תנאי היא [י]דתניא מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ר"א אוסר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות כישראל רשב"ג אומר [יא]כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל אמר מר מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח פשיטא מהו דתימא לא בקיאי בשימור קמ"ל ר"א אוסר לפי שאין

מוסרת הש"ס

[א] [לקמן כ. כז: כח. פה: פו. קדושין עא. מיר כט.], [ב] קדושין עו. גיטין י. [תוספתא פסחים פ"ב ה"ב], [ג] ג"ז שם ברכות מז:, [ד] [לעיל ג.], [ה] [בס"ל: משומד], [ו] [גיטין לז: וש"נ], [ז] [תוספתא פסחים פ"ב ה"ג], [ח] [דברים יב], [ט] [ויקרא יא], [י] בס"ל: דמזי", [כ] ["ל דאמרינן בפסחים מ.], [כא] [עיין תוי"ט שביעית פ"ח מ"ז], [כב] [דפוס ויניציא],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מצת וכו' בימי עזרא כדאמרי' בפירקי דר' אליעזר וליכא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה מהו דתימא אע"ג וכו' ואליעז שלא החמיץ דקיימא לן דמותר ולא נפקינן בהו דתנן הקמחין. מן תיבת ולאיזו עד הקמחין נמחק. וז"ב ולאיזו שלא החמיץ דמותר ולא נפקינן בהו דקי"ל הקמחין ובצקות וכו' עכ"ל וכל"ל. ומלת דתנן הוא טעות. ולין זה משנה בשום מקום ומימרא דר"ה היא בפסחים מ' ע"א. ובעל תורת חיים שגה בזה ומשב דמשנה שלימה היא ועשות הדפוס הטעה: ב] תוס' ד"ה מצת וכו' דהא קאמר התם מכלן. נ"ב עי' שביעית פ"ח משנה י' ובתוס' י"ט שם:

מוסף רש"י

אין שחיטה לעוף מן התורה. אלא מדברי סופרים (לקמן כ. ועי"ש כז:). מצת כותי מותרת. לאכלה בפסח ואין בה משום חשש חמיצה (קדושין עו. וכבע"ז גיטין י.). ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. משום חומת לילה הראשון שהוא חייב לאכול מצה המשתמרת, דכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות, ואפילו ידעינן בה דלא החמיצה לא נפיק בה אלא אם כן עבד לה שימור לשם חומת מצה, דכתיב (שם) ושמרתם את המצות, וכותים בקיאין הן שבריבה להשמרה לשמה ושאין לה שימור (גיטין י.) ויולא בה דלא הוי כקמחין ובצקות של עובדי כוכבים שלא חימצו דקי"ל (פסחים מ) אדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה אחרת באחרונה, משום דבמצת מצוה בעינן שימור לשם מצוה, אבל מצת כותי אין צריך שיאכל מצה אחרת באחרונה, דבקיאי במצות שימור (קדושין עו.). ר"א אוסר. אף באכילה כל ימות הפסח, דחשדינן להו שמא חמצין (גיטין י.).

[ב] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל [איסורא] שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[ג] שהיי' דרסה וכו'. אשגירות לשיטת הוס' להא דרסה כתיבא בקרא כדדרשינן לקמן דף ל ע"ב אין ושמט אלא ומשך [וכ"כ רש"י לקמן דף כז ע"א ד"ה לא] אלא כיון שהוא שגור להזכיר אלו ה' ביחד נקט לה. רשב"א במשמרת הבית הלכות שחיטה דף ז' ע"ב. אבל בחיבורו לקמן דף ל ע"ב כתב דהך דרשה הע"ל היא אקמכתא ודרסה ג"כ מהלכה למשה מסיני:

לעזי רש"י

ריש"ט. ציפורים שחוטות מושחלות על חבל.

שיטה מקובצת

[א] מותרת לאכילה ולא חיישינן לחמץ: [ב] דתניא הקמחין ובצקות: [ג] דהא באין בקיאין בדקדוקי מצות תליא טעמא והם אינם כו' ורבן שמעון בן גמליאל אתא: [ד] ולאו היינו תנאי דאמרי' לעיל אחזוק ולא אחזוק תנאי היא אלא עד מסקנא: [ה] וכיון דאוקמינן דאהנך דאיירי בהו לעיל קאי דהיינו בדכתיבן למעוטי אתא היכא דלא אחזוק: [ו] ואיכא היתרא ואיסורא קמיה לא שביק: [ז] דרב מנשה דהך מכילתאן הן:

רבינו גרשום

דקוריא של צפורין. קישור של עופות שחוטין מצא בידו של כותי: אמר רב אשי במכניסן תחת כנפיו. כלומר במכניסן הצפרים תחת גלימא שלו וקוטע ראשו של אחד מהן. דהכותי אינו יודע מאיזה מהם נתן לו: דמסמסי ליה מסמוסי. כלומר שמלכלכו בטיט שאפי' יש לו סימן אין מכיר הסימן: ולטעמיך שהייה דרסה חלדה הגרמה ועקור מי כתיבן. כלומר את אמרת ודלמא קא סברי כותים אין שחיטה לעוף מן התורה ובהמה דאכלינן משחיטת' דמן התורה [הוא] שהייה דרסה חלדה הגרמה ועקור מי כתיבן דיהו בקיאין בהו דמצינן למימר דמחמירין בהן לפיכך אכלינן בהמה ששחטו והא לא כתיבי באורייתא לענין בהמה אלא כיון דאחזיקו בהו אחזוק ואכלינן משחיטתן אפי' מבהמה הכא נמי לענין עוף כיון דאחזיקו אחזוק אע"ג דלא כתיב: דאחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא. כלומר אי חשיבא חזקתן חזקה במילתא דלא כתיבא כגון עוף אי לא חשיב: תנאי היא. לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות. כלומר אין בקיאין בשימור שלא יחמיץ. כדאמרינן במס' פסחים שלש נשים עוסקות בבצק: רשב"ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה כותים.

[ד] כלומר היינו תנא קמא דרבי אליעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל [איסורא] שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[ה] כלומר היינו תנא קמא דרבי אליעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[ו] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[ז] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[ח] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[ט] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[י] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[יא] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[יב] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[יג] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[יד] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[טו] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[טז] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[יז] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[יח] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[יט] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כ] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כא] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כב] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כג] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כד] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כה] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כו] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כז] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כח] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[כט] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[ל] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לא] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לב] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לג] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לד] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לה] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לו] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לז] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לח] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[לט] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[מ] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[מא] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[מב] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[מג] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[מד] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יותר מת"ק אם החזיקו מיבעי: כיון דאיכא היתירא ואיסורא. כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל איסורא שלא ישחוט יפה: חמצן של עוברי עבירה. מניחין חמצן אחר הפסח בבית אחד הן הן

[מה] כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר: אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה. כלומר כיון דרשב"ג מחמיר יות

מותר מיד מפני שהן מחליפין. פירוש מותר בהנאה למוכרו או להאכילו לפועלים עובדי כוכבים או לכלבים אבל לישראל אסור באכילה דגזרו על פתן של עובדי כוכבים [ט] מ"נ כדפירש ר"ת דבנבלת מיירי דמותר באכילה והשתא מ"ש דלא תקשי [י] היכי סברוה דאתיא כרבי יהודה הא אית ליה בפ' כל שעה (פסחים דף כח:) דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח אסור בהנאה אלא בנבלת מיירי ומחלפי בנבלת של עובדי כוכבים שלשו אחר הפסח ומותר מיד דקאמר היינו כשיעור לשה ומה שפירש בקונטרס שמרויחין דלדידן מיהא שרי דאין תופס את דמיו דדוקא לדידיה אסור שבא לו מחמת חמץ בפסח וגראה שמרויחין נמי לגבי דידהו למאי דס"ד השתא דהוי דאורייתא דבחליפין לא אסור אלא מדרבנן כמו שפירש בקונטרס בע"ז בפרק רבי ישמעאל (דף נד:) גבי כי חרס הוא ודריס הוא למעוטי עלה וכלאי הכרם שאם מכרם וקדש בדמיהם מקודשת ופי' בקונטרס דדוקא בקדושי אשה אבל בשאר חליפין אסור מדרבנן וגראה שפשוט לו לרש"י דאסור מדרבנן מטעם שפירש כאן דל"ל מצינו דמיס לחמץ בפסח ואין זה דיוקא דאפילו יהיו הדמים מותרין כשמכרן מ"מ כיון דלכתחלה אסור למכור לו בר דמיס הוא ומיהו גראה שיש לאסור מדרבנן דבנדרים פרק השותפין (דף מז:) בעי רמי בר חמא קונס פירות הללו על פלוני מהו בחליפין ת"ש המקדש בערלה כו' מכרן וקדש בדמיהן מקודשת ש"מ דחליפי איסורי הנאה מותרין ודחי דלמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד [יא] ומיהו אע"ג דבשאר חליפין אסור באשה שרי משום פריה ורביה מ"מ לא אסרו אלא כגון פירות וכלים שהוא דבר היכר וגראה וא"ת מאי מאי פריך ברישא פרק בתרא דע"ז (דף סב.) גבי השוכר [יב] הפועל לעשות עמו (יג) יין נסך שכרו אסור מ"מ אילימא משום דיין נסך אסור בהנאה שכרו נמי אסור והרי ערלה וכלאי הכרם דאסור בהנאה ותנן מכרם וקדש בדמיהם מקודשת ומאי קשיא הא לכתחלה אסור ליהנות וי"ל דמשמע ליה שכרו אסור גם לאחרים כמו יין נסך עצמו ולהכי פריך שפיר דאי אסור גם לאחרים כמו יין נסך אמאי מקודשת כיון דגם היא אסורה ליהנות ונהי דאמרינן ברישא כל שעה (פסחים דף כא:) דהמקדש בשעות דרבנן וחמץ דרבנן דמוששין לקדושין מ"מ מקודשת גמורה לא הויא דאם בא אחר וקדשה מוששין לקידושי שניהם: **שמתו** אחיו מחמת מילה. שנימולו כשהן גדולים ומתו דאי בשמיני דאמא משום דלא נגלע בהם הדם כדאמר במסכת שבת (דף קלב.) מ"מ אפילו בשמיני וכגון שהגיעו בהן וראו שנגלע בהן דמן: **אלא** מומר [טו] לאותו דבר. ותיאבון דאי להכעיס פשיטא דפסולה: **מומר** לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו. תימה דבפרק בתרא דהוריות (דף יא.) פליגי בה רב אחא ורבינא במומר להכעיס אי הוי לדוקיא [טו] או מומר אבל עובד עבודת כוכבים לכולי עלמא הוי לדוקי ולקמן (דף יג.) תני שחיטת לדוקי לעבודת כוכבי' י"ל דלדוקי דלקמן היינו [יז] לעבודת כוכבים שעובד לכוכבים תמיד: מאיזבל דהא עובדיה ממונה על ביתו ולדיק גמור היה:

מותר מיד מפני שהן מחליפין סברוה הא מני רבי יהודה היא דאמר חמץ אחר הפסח דאורייתא וקתני מפני שהן מחליפין אלמא לא שביק התירא ואכיל איסורא ממאי דלמא ר"ש היא דאמר חמץ אחר הפסח דרבנן וכי מקילינן בדרבנן בדאורייתא לא מקילינן ותיהוי נמי ר"ש מי קתני שאני אומר החליפו מפני שמחליפין קתני דודאי מחליפין ומה בדרבנן לא שביק התירא ואכיל איסורא בדאורייתא לא כ"ש לימא מסייע ליה [ט] הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר [ז] האי ערל ה"ד אילימא מתו אחיו מחמת מילה [א] האי ישראל מעליא הוא אלא פשיטא [ב] מומר לערלות וקא סבר מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה אימא סיפא ואפילו ישראל מומר האי מומר ה"ד אי מומר לדבר אחר היינו מומר לערלות אלא לאו מומר לאותו דבר וכדרבא לא לעולם אימא לך מומר לאותו דבר לא מ"ט כיון דדש ביה כהתירא דמי ליה אלא מומר לעבודת כוכבים וכדרב ענן דאמר רב ענן אמר שמואל ישראל מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו גופא אמר רב ענן אמר שמואל ישראל מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב שנאמר [1] ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר עמו ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד ודלמא מיזבח זבח מיכל לא אכל ויסיתהו כתיב ודלמא בדברים אין הסתה בדברים ולא והכתיב [2] כי יסיתך אחיך באכילה ובשתיה והכתיב [3] ותסיתני בו לבלעו חנם למעלה שאני ודלמא משתא אשתי מיכל לא אכל מאי שנא שתיה דאמרינן מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה אכילה נמי מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה הכי השתא שתיה סתם יינן הוא [ג] ועדיין לא נאסר יינן של עובדי כוכבים אבל אכילה אימא לך מומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה איבעית אימא לאו אורחיה דמלכא משתיא בלא מיכלא ואיבעית אימא ויזבח ויסיתהו כתיב במה הסיתו בזביחה ודלמא עובדיה זבח לרוב כתיב עובדיה לא הוה ספיק ודלמא שבעת אלפים זבוח דכתיב [4] והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וגו' טמורי הוו מיטמרי מאיזבל ודלמא גברי דאחאב הוו מעלו [5] לא ס"ד דכתיב [5] מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים ודלמא גברי דיהושפט נמי לא הוו מעלו זבוח גברי דאחאב אכול גברי דיהושפט זבוח עובדיה אכל יהושפט לא סלקא דעתך מדמושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים הא לדבר אמת משרתיו צדיקים ודלמא זבוח גברי דאחאב אכל אחאב וגבריה זבוח גברי דיהושפט אכל יהושפט וגבריה לא

מוסר מיד. ואע"ג דלא שהה כדי לאפות דודאי עבר עליה הפסח מותר לכשרים לאכול מחמצן מיד: **מפני שהן מחליפין.** בשל עובדי כוכבים דכיון דמלי לאכול התירא דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר לא אכיל דידיה דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור. ואע"ג דהשתא נמי איסור הוא לגביה דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח דאי לא דיהיב ליה לעובד כוכבים לא הוה יהיב ליה דידיה אפ"ה כל מה דמלי למעבד בהיתירא פורתא עביד ולדידן מיהא שרי דאין לך איסור הנאה תופס חליפין חוץ מעבודת כוכבים והקדש ושביעית. וי"ל שאף לעצמו מותר וטעות הוא בידם דא"כ מצינו דמיס לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם לא מוכרו לעובד כוכבים ותנן האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עליה [ד]: [ז]**לרבי** [ה] **יהודה.** בפ' כל שעה (פסחים כח:): **איסור דאורייתא.** ואע"ג דאורייתא היא סמכינן אהחליפו. כגון נבלה: **מי קתני שאני אומר החליפו.** דהוי משמע דלא פשיטא לן דהחליפו ואגן הוא דתלינן לקולא משום דאיסור דרבנן הוא: **מפני שהן מחליפין קתני דודאי מחליפין.** וא"נ אוקמינן לה כר"ש כ"ש דמסייע ליה טפי לרבא דהשתא ומה בדרבנן דקלא איסורא ידעינן בהו דהיכא דמשכח היתירא לא אכל איסורא דרבנן כ"ש נבלה דאורייתא: **לימא מסייע ליה.** לרבא: **מומר** [ו] **לערלות.** מבעבע במלוה זו: **לא הוי מומר לכל התורה כולה.** ושחיט שפיר: **אי מומר לדבר אחר.** למלוה אחרת דלא לשחיטה ולא לאיסורו מומר לנבלות: **לאותו דבר.** לנבלות לתיאבון ואיצטריך לאשמועינן דאפילו למלוה דחשיד עלה כי מזמנין ליה היתירא סמכינן עליה: **להיתירא דמי ליה.** ולכא למימר לא שביק היתירא ואכיל איסורא דהא [ח] היתירא חשיב ליה: **אלא מומר.** דקתני לעבודת כוכבים ואיצטריך לאשמועינן משום דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל [ט] הכופר בה כמודה בכל התורה כולה [י] ואפ"ה סמכינן עליה כרב ענן כו': אחאב וסיעתו חזיון בהו דעובדי עבודת כוכבים הוו ובנבלה לא אסכמן בהו דפקרי ואיכא למימר דילכא דעבודת כוכבים תקיף עלייהו [יא] ויהושפט צדיק גמור היה: **מיזבח וזבח.** שהיה סבור שיאכל [יב] עמו: **מיכל לא אכל.** יהושפט: **ויסיתהו.** לעלות [יג] על רמות (לראות) גלעד: **נמצאה שאני.** דאין אכילה לפניו אבל אדם דצריך לאכילה עיקר הסתה דידיה באכילה ושתיה: **מאי שנא שתיה.** תירוצא הוא: **אכילה נמי.** בגיחותא: **סתם יינם הוא.** שלא לאיסורו שנסכו לעבודת כוכבים דליתסר [יב] דכתיב (דברים לב) ישתו יין נסיכם ואפילו תשבח ליה מומר לכל התורה כולה שרי דעדיין לא נאסר [יג] יינם של עובדי כוכבים דמי"מ דבר דתלמידי שמאי והלל הוא [יד]: **לא הוה ספיק.** לא היה מספיק לבדו לשחוט לכולם: **שבעת אלפים** (ב) **הברכים אשר לא כרעו לבעל.** באחאב כתיב: **גברי דאחאב.** הממונים על ביתו ושוחטין לו וכיון דהוו בבית אחאב לא הוו ירלין

מסורת הש"ם

א) [תוס' רפ"ל לקמן ה.], ב) [בפ"ל: משומר, וכן להלן.], ג) [סנהדרין קו.], ד) [פסחים לא.]; ה) ל"ל רבי, ו) בפ"ל: משומר, וכן להלן, ז) [לקמן ה.], ח) [בפא יח:], ט) עיין ר"מ, י) [עיין תוס' פסחים כט: ד"ה הדר ביה], כ) עיין בתס"ל, ל) בפ"ל: משומר, וכן להלן, מ) בפ"ל: מין, וכן להלן, נ) בפ"ל טופס: כומר,

תורה אור השלם

1. וַיֵּרֶד לְקַץ שָׁנִים אֶל אַחְאָב לְשֹׁמְרוֹן וַיִּזְבַּח לוֹ אַחְאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיְסִיתֵהוּ לַעֲלוֹת אֶל רָמוֹת גִּלְעָד:

דברי הימים ג יח ב

2. כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶּן אִמֶּךָ אוֹ בִנְךָ אוֹ בִתְּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ בַּסֵּתֶר לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ:

דברים יג ז

3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל הַשָּׂטָן הֲשַׁמְתָּ לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע וְעֹדֶנּוּ מַחֲזִיק בָּתֻמּוֹ וַתְּסִיתֵנִי בוֹ לְבַלְּעוֹ חִנָּם:

איוב ב ג

4. וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נָשַׁק לוֹ: מלכים א יט יח

5. מֹשֵׁל מַקְשִׁיב עַל דְּבַר שָׁקֶר כָּל מְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים: משלי כט יב

גליון הש"ם

גמ' לא ס"ד דכתיב מושל מקשיב וכו'. אין למדין מן הכללות לא ומה מדוהו של יהויקים ודוהו של צדקיה כדאיתא בסנהדרין דף קג ועיין מאמר מיקום הדין מ"ל פ"ב:

עין משפט נר מצוה

יד א ב טוש"ע י"ד סימן ג סעיף ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כהיתירא וכו' דהא בהיתירא: (ב) ד"ה ז' אלפים כל הברכים: (ג) תוס' ד"ה מותר וכו' לעשות עמו ביין נסך:

שיטה מקובצת

[א] ר' יהודה בפ' כל שעה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור מדאורייתא ואע"ג דאיסורא דאורייתא היא סמכינן אהחליפו ש"מ פשיטא לן דמחליפין. בדאורייתא לא מקילינן וכו': [ב] דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל המודה [בה] ככופר בכל התורה כולה ואפ' הכי: [ג] דעבודת כוכבים תקיף עלייהו ויהושפט. נ"ב נ"א בס"י עליהו יהושפט וכו': [ד] שהיה סבור שיאכל יהושפט עמו: [ה] ויסיתהו לעלות לרמות גלעד הס"ד ומה"ד באכילה ושתיה תירוצא הוא הס"ד ומה"ד למעלה שאני: [ו] שנסכו לעבודת כוכבים דליתסר מדאורייתא דכתיב ישתו יין נסיכם: [ז] דעדיין לא נאסר סתם יינם: [ח] הא דיעבד עבד ואע"ג דבשאר חליפין אסור באשה: [ט] גבי השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך:

רבינו גרשום

עוברי עבירה ולמה קורא אותן עוברי עבירה שעוברין בלאו דלא יראה: הא מני ר' יהודה היא דאמר חמץ אחר הפסח וכו'. במסכת פסחים דר' יהודה סבר תלתא לאוי כתיבי חד לפני זמנו משש שעות ולמעלה וחד בתוך זמנו וחד לאחר זמנו דאי הניח אותו ועבר עליו הפסח אסור: וכי מקילינן בדרבנן. כגון חמץ אחר הפסח אבל שחיטה דאורייתא לא מקילינן: לימא מסייע' ליה הכל שוחטי' כלומר לרבא מסייעא דאמר מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו: אלא פשיטא מומר לעבלות. כלומר ישראל הוא אלא שאינו רוצה למול: כיון דדש ביה. כלומר דרגיל לאכול נבילות: סתם יינם הוא. כלומר זהו סתם יינם שלא פירש לנסך יינו לע"ז: ועובדיה לא הוה ספק לזבוח ליהושפט ולגבריה: ודלמא גבריה דאחאב הוו מעלו. כלומר והם שחטו ליהושפט וגבריה

לא הוה מפליג נפשיה מיניה. לא היה יהושפט נזהר ונבדל ממנו משום חשד כלל אלמא אע"ג דמומר[ה] לעבודת כוכבים היה לא הוי מומר לכל התורה כולה: **רעמי רעמך.** דמשמע הרי [ז]אתה כמותינו דסומכין עלייהו: **כסוסי כסוסיך ה"נ.** דלענין איסור והיתר קאמר אלא על כרחך לענין המלחמה קאמר ליה: **בגורן.** כי גורן היו יושבים בחיבה ובריעות ובאגודה א' כסנהדרין שאין חושדין זה את זה: **שיהו רואין זה את זה.** להיות שומעין איש את חבירו ומתווכחין זה עם זה עד שתצא הוראה כהלכה שאילו היו יושבין בשורה שלא בעגולה אין בני ראש השורה רואין בני סוף שורתו ובעגולה שלימה לא היו יושבין כדי שיהא מקום לצאת ולבא: **מסייע ליה.** לרב ענן: **על פי הדבור שאני.** שהקב"ה התירו לפי שעה דכתיב (מלכים א' יז) ואת העורבים צויתי שם לכלכך: **ואחרמי מילתא בו.** בתמיהה: **ודלמא על שם מקומן.** שהיו מצוי עורב: **מי לא כתיב.** שאדם נקרא על שם מקומו ואפילו יחיד ואף ע"פ שאין מדבר בכל אנשי המקום כגון פלשתים גבעונים אלא באיש אחד דכתיב נערה קטנה: **וקשיא לן קרי לה נערה.** דהכיאה ב' שערות וקרי לה קטנה דמשמע שלא הביאה שתי שערות: **וא"ר פדת.** האי נערה לאו נערה ממש אלא על שם מקומה דמן נעורן. וה"ג אע"ג דלאו בכל בני המקום קאמר שהרי ודאי לכולן לא גילה שהרי נחבא היה מ"מ איכא למימר דתרי גברי הוו וקראן על שם מקומן ואין מזכיר שמם: **עורביים מבעי ליה.** דלא אתי למטעי בעורבים ממש: **ישראל מעליא הוא.** דאנוס הוא: **אי נימא מומר לדבר אחד.** לאחד מכל המצות לאשמועינן דלא הוה מומר לכל התורה כולה: **שלא הכופר בה למודה בכל התורה.** דכתיב (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו' וילפינן בהוריות (דף ח.) דבעבודת כוכבים מיירי: **מומר לאותו דבר.** ולתיאבון ואיצטריך לאשמועינן דלא תימא כיון דדם ביה כהיתירא דמי ליה אלא ודאי כאיסורא דמי ליה ולתיאבון הוא דעבר עליה וכי מזמנינן ליה סכין לא שביק היתירא ואכיל איסורא: **מכם.** אדם כי יקריב מכם קרבן וגבי נדר או נדבה כתיב והא כי יקריב משמע כשירצו להקריב: **להוציא המומר.** שאין מקבלין נדבתו: **מכם בכם חילקתי.** האי מיעוטא בישראל ולא באומות דכתיב אים ישראל אשר יקריב קרבן לכל נדריכם וגו' בפרשת מומין (ויקרא כב) ותניא לקמן בפירקין (דף יג.) אים מה תלמוד לומר אים אים לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל וגבי דידהו לא כתיב מיעוטא דלכתוב מן האדם כי יקריב קרבן דמשמע ולא כל האדם שמע מינה בכם חלקתי שכשרין מביאין ולא באומות המומרין ולא באומות שכולן מתנדבין ומקבלין מהם: [ח]**עם הדומה לבהמה.** שאין מקיימין את המצות: מן דכתיב גבי בהמה למעוטי רובע וערבע [ט]הכי דרש ליה בגבא קמא (דף מ:) ובבכורות (דף מא.) ובתמורה (דף כח.): **מפושעי ישראל.** משמע מזידין דתניא במסכת יומא (דף לו:) פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר [מ"ב ג'] מלך מואב פשע בי והיינו מומר. ולקמן מפרש לה ואזיל: **ומנסך את היין.** לעבודת כוכבים[ו]: **אי מומר לדבר אחד קשיא מציעתא.** דקתני מקבלין אסיפא: **אלא נאו ה"ק.** מקבלין קרבנות מפושעי ישראל במומר לדבר אחד חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא אלמא מומר לעבודת כוכבים הוה מומר לכל התורה כולה ותיובתא דרב ענן תיובתא והא מהכא נפקא מהתם נפקא מעם

על פי הדבור שאני. ולא"ת ולמאי דס"ד א]דלא הוי ע"פ הדבור תקשי דהא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור לקמן (דף לה.) ויש לומר דזה היה יודע שהיה סומך ע"פ הדבור דלאו משל עובד כוכבים קא מייתי אבל לא ס"ד שבא הדבור להתיר האיסור שחיטת טבחים דאחאב:

קרי לה נערה וקרי לה קטנה. בפרק בתרא דסוטה (דף מו:) דרש נערה שהיו מנוערים מן המצות והכא לא שייך למדרש הכי: **דמן נעורן.** שם מקום דכתיב (בד"ה א' ז) למזרח נערן ולמערב גזר: **עורביים מבעי ליה.** ואף על גב דכתיב עבריים מצרים ולא כתיב עבריים מצרייים התם ליכא למיטעי: **מכם ולא בולכם להוציא את המומר.** תימה דהא איצטריך לכדדרשינן ברים לוגב הגזול (סוכה דף ג.) אי לפני יאוש אדם כי יקריב מכם אמר רחמנא ואי לאו דיליה הוא וי"ל דהתם לאו משום דתיפוק לן מהאי קרא גזול לפני יאוש דהאי מציתו נפקא כדאמרינן במרובה (ב"ק דף סז:) קרבנו ולא הגזול אימת אילימא לפני יאוש ל"ל קרא כלומר וכי יכול להקדיש ביתו אמר רחמנא ולא מייתי התם קרא דכי יקריב [ז]אלא לומר דקרבן אמר רחמנא והאי לאו קרבן הוא שאין בידו להקדישו לפני יאוש [ז]ועוד י"ל דתרתי שמעינן ממכם ולגזילה מקודשת איצטריך [ח] ומציתו לא נפקא אלא שלא עלתה לשם חובה: **כדי** שיחזרו בהם בתשובה. לאו טעמא דקרא קא דרים אלא נותן טעם לדבר [ט]מדרבינן מהא מומר[י] לדבר אחד טפי ממומר לכל התורה כולה ולא מוקמינן קרא במילתא אחריתי וקאמר דמומר לדבר אחד בקל יחזור בתשובה ולכך מקבלין מהם כדי שיחזרו: מעם

[ב]חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה אלא מומר לאותו דבר וכדרבא מיתיבי [ו]מכם [י]ולא בולכם [ג]להוציא את המומר מכם בכם חלקתי [ד]ולא באומות מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה מכאן אמרו [ה]מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא הא גופא קשיא אמרת מכם ולא בולכם להוציא את המומר והדר תני מקבלין קרבנות מפושעי ישראל הא לא קשיא רישא [ו]מומר לכל התורה כולה מציעתא מומר לדבר אחד אימא סיפא חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבת בפרהסיא האי מומר היכי דמי אי מומר לכל התורה כולה היינו רישא ואי מומר לדבר אחד קשיא מציעתא אלא לאו [ז]הכי קאמר חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא [ז]אלמא מומר לעבודת כוכבים הוה מומר לכל התורה כולה ותיובתא דרב ענן תיובתא והא מהכא נפקא מהתם נפקא מעם

[ח]**עם הדומה לבהמה.** שאין מקיימין את המצות: מן דכתיב גבי בהמה למעוטי רובע וערבע [ט]הכי דרש ליה בגבא קמא (דף מ:) ובבכורות (דף מא.) ובתמורה (דף כח.): **מפושעי ישראל.** משמע מזידין דתניא במסכת יומא (דף לו:) פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר [מ"ב ג'] מלך מואב פשע בי והיינו מומר. ולקמן מפרש לה ואזיל: **ומנסך את היין.** לעבודת כוכבים[ו]: **אי מומר לדבר אחד קשיא מציעתא.** דקתני מקבלין אסיפא: **אלא נאו ה"ק.** מקבלין קרבנות מפושעי ישראל במומר לדבר אחד חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא דהני חמירי אלמא מומר לעבודת כוכבים כמומר לכל התורה כולה דמי. האי תנא חמירא ליה שבא בעבודת כוכבים להעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית: **והא מהכא נפקא מהתם נפקא.** דאין מקבלין קרבן מן המומרין[ז]: מעם

[א] תד"ה על פי הדבור וכו' דלא הוי על פי הדבור. נ"ב עיין תפארת שמואל בהגהותיו על מהרש"ל:

מוסף רש"י

סנהדרין. אף שלא כ"ג, היתה כחצי גורן עגולה. בעגולה היו יושבין כדי שיהו כולן רואין זה את זה, לפי שאם היו יושבין בשורה אין פני הראשונים רואין זה את זה, ובעגולה שלמה אין יושבין לפי שאריכין בעלי הדין והעדים ליכנס לדבר בפני כולם, שיהו כולן רואין את העדים ומדקדקין בדבריהם ולא שיהא פני העדים לשורה זו ואחוריהם לזו (סנהדרין לו:). מומר לערלות. מבעבע במעוה זו (לעיל ד:). להוציא את המומר. דאין מקבלין קרבנות, דתמכם משמע מקצתכם (עירובין סט:). מכם בכם חלקתי. להוציא את המומר (לקמן יג:) מדכתיב האי מיעוטא בני ישראל ולא כתיב כי יקריב מן האדם קרבן, ש"מ בישראל הוא דחלק ומיעט מומר, ולא באומות. שמקבלין קרבן מכולם, כדתניא אים מה ת"ל אים אים, לרבות את הגרים שנודרין נדרים ונדבות כישראל (עירובין סט:) דאפילו המיעוט כשרין (לקמן יג:). שדומים לבהמה. רשעים שעשו עצמן כבהמה שאינה מכרת את בולאה, מקבלין מהן קרבן (עירובין שם). מקבלין קרבנות. של נדבה, מפושעי ישראל. דהאי קרא בנדרים ונדבות משמעי, דכתיב כי יקריב (שם). כדי שיחזרו בהן בתשובה. דאי דמיגן להו בידים הו לא הדרי (שם). אלא לאו הכי קאמר. מקבלין קרבנות מפושעי ישראל המומרים לדבר אחד, חוץ מן המומר לנסך את היין או לחלל שבת, דכמומר לכל התורה דמי, דאימעטיע ליה מכם ולא כולכם (שם).

הגהות מהר"ב רנשבורג

רבינו גרשום

דלאו עע"ז הוו: אלא מעתה כסוסי כסוסיך הכי נמי כן דלא הוו מפלגי סוסיו דיהושפט מסוסיו דאחאב. הכא נמי מאי דהויא עלי ועילוי עמי תהוי עלך ועילוי עמך דיהושפט לא אכיל בהדי אחאב ומומר לע"ז הוי מומר לכל התורה: אלא מהכא ואחאב מלך ישראל כו'. דלא הוה מפליג נפשיה מיניה: נימא מסייעא ליה והעורבים מביאין לו לחם. כלומר סייעתא לרב ענן דאמר מומר לע"ז לא הוי מומר לכל התורה דכתיב והעורבים: לא על פי דיבור שאני. כלומר גזרת הקב"ה הוה אבל דבר זה במקום אחר אימא לך מומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה כולה: חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה דכתיב ועשה אחת מכל מצות ה' איזוהי מצוה ששקולה ככל המצות הוי אומר זו ע"ז: מיתיבי מכם ולא כולכם להוציא וכו' אדם כי יקריב מכם קרבן לה' בכם חלקתי ולא באומות כלומר האומות כולן יכולין להקריב דקיימא לן ערל משלח קרבנותיו טמא משלח קרבנותיו:

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"א מהלכות סנהדרין הלכה ג:
מז ב מיי' פ"ב מהלכות ע"ז הלכה ד:
יז ג מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד [ופ"ג מהלכות שגגות הלכה ז]:
יח ד מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה ב:
יט ה מיי' שם הלכה ד:
ו [מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ט"ו]:
ז [מיי' פ"ב מהלכות ע"ז הלכה ה] טוש"ע י"ד סימן ב סעיף ה:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמַר אֵל יְהוֹשָׁפָט הֲתֵלֵךְ אִתִּי לַמִּלְחָמָה רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּמוֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ בְּסוּסֶי בְסוּסֶיךָ:
מלכים א כב ד
2. וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה יֹשְׁבִים אִישׁ עַל כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים בִּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן וְכָל הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לְפָנֵיהֶם: מלכים א כב י
3. וְהָעֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר בַּבֹּקֶר וְלֶחֶם וּבָשָׂר בָּעָרֶב וּמִן הַנַּחַל יִשְׁתֶּה: מלכים א יז ו
4. וַיֵּלְכוּ שְׁנֵי שָׂרֵי מִדְיָן אֶת עֹרֵב וְאֶת זְאֵב וַיַּהַרְגוּ אֶת עֹרֵב בְּצוּר עוֹרֵב וְאֶת זְאֵב הָרְגוּ בְּיֶקֶב זְאֵב וַיִּרְדְּפוּ אֶל מִדְיָן וְרֹאשׁ עֹרֵב וּזְאֵב הֵבִיאוּ אֶל גִּדְעוֹן מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן:
שופטים ז כה
5. וַאֲרָם יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אֵשֶׁת נַעֲמָן:
מלכים ב ה ב
6. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מכם וכו' ולגזילה מקודשת איצטריך שלא עלתה לבעלים לשם חובה ומביתו לא נפקא אלא שאין יכול להקדיש הס"ד:

שיטה מקובצת

א] הא לא קשיא רישא במומר לכל התורה מציעתא במומר לדבר אחד: ב] דמשמע הרי אתם כמותינו: ג] דכתיב איש איש מבית ישראל וגו' אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם בפרשת: ד] עם הדומים לבהמה נמחק תיבת עם: ה] למעוטי רובע וגרבע כדדריש ליה בב"ק: ו] ומנסך לעבודת כוכבים. נ"ב נ"א בס"י ומנסך את היין עובד ע"ז: ז] אלא לומר דקרבן אמר רחמנא. נ"ב נ"א בס"י דקרבנו אמר רחמנא והאי לאו קרבנו הוא וכו': ח] ועוד י"ל דתרתי שמעינן ממכם ולגזלה המקודשת אצטריך דמביתו לא נפקא. וגי"ב נ"א בתוס' כ"י וע"ל דתרתי ש"מ ולגזלה המקודשת אצטריך שלא עלתה לשם חובה דמקרא נדרש לפנין ולאחריו דהיינו אאדם וקרבן. ובס"י אחר כתוב נ"א ועי"ל דתרתי שמעינן ממכם וגזלה מקודשת איצטריך שלא עלתה לו לשם חובה: ט] אלא נותן טעם לדבר אתא דמרבינן מומר לדבר אחד:

מעם הארץ פרט למומר[ד]. תימה דמאי קאמר הא מהכא נפקא מהתם נפקא [ה]הא מדרבה הך פליגא דאפילו מומר לדבר אחד קאמר ת"ק דאין מקבלין הא מוקמינן [ו]דפליגי באוכל חלב והפרים קרבן על הדם ודוחק לומר דפריך מדר"ש ומפרש ר"ת דמומר לאכול חלב היינו מומר לכל התורה חוץ מדם כדאשכחן שכולל כל החטאות בכלל חטאת חלב בפ"ק דמנחות (דף ו.) ובפרק היה מביא (סוטה דף טו.) דאמר בדין שהא חטאת חלב טעונה נסכים והשתא קאמר דלת"ק כשהוא מומר לכל התורה כולה חוץ מדם אינו מביא קרבן על הדם ולר"ש מביא כיון שהוא שב מידיעתו מדם אבל מומר לדבר אחד דברי הכל מביא ועו"ל דדוקא בחלב ודם פליגי לפי שהם שוין שיש כרת בשניהן ועולין לגבוה ונאמרו בלאו אחד כל חלב וכל דם לא תאכלו דלת"ק תשיב ליה מומר לאותו דבר כאילו הוא מומר לדם עצמו [ז]ואינו מניח בשביל האיסור אלא משום דנפשו קצה לאכול דם אבל מומר לאחד משאר איסורים פשיטא דמביא קרבן על הדם ולר"ש אפילו מומר לאכול חלב מביא קרבן על הדם: **אינו** שב מידיעתו אינו **מביא** קרבן על שגגתו. תימה מה לריך קרא למעט לאינו שב מידיעתו ועומד ברשעו הא הוי זבח רשעים והיכי תיסק אדעתין לומר דמביא ויש לומר דאיצטריך להיכא דחזר בתשובה אח"כ ובשעה שאכל לא היה שב מידיעתו: **ר"ג** ובית דינו נמנו על **שחיטת כותי ואסרוה.** פירש בקונטרס ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא שהיה אחרון וכן משמע קצת דקאמר בסמוך ר"ג ובית דינו כר"מ ס"ל דחייש למיעוטא משמע שהוא ר"ג אחרון שהיה אחר ר"מ ומיהו קשה דא"כ הוא ליה לפרושי בהדיא ר"ג בנו של ר"י הנשיא כדתנן במס' אבות (פ"ג מ"ב) ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ ועוד תימה דגזר ר"מ על סתם יינם ולא גזר על שחיטה דאורייתא אבל אם הוא ר"ג דינגה ניחא והא דקאמר כר"מ סבירא להו משום דר"מ ס"ל הכי בהדיא אבל קשה דא"כ סבר ר"ג דינגה דכותים גרי אמת הן כיון דשחיטתן הוא שריא קודם גזירה ובריש הדר (עירובין סא.) תנן הדר עם העובד כוכבים או עם מי שאינו מודה בעירוב ה"ז (א) אסור פירוש אינו מודה בעירוב היינו כותי כדאמר בפרק בכל מערבין (שם לא:) ר"א ב"ר יעקב אומר עד שיהיו שני ישראלים אוסרים זה על זה ר"ג אומר לדוקי אינו כעובד כוכבים ופירש בקונטרס אבל כותי הוי כעובד כוכבים דקסבר כותים גרי אריות הן מיהו ע"כ א"א לומר כפירוש הקונטרס דהא ר"ג דינגה אית ליה בהדיא בפ"ק דגיטין (דף י.) דגרי אמת הן שהכשיר גט שעדיו עדי כותים והיינו יכולין לפרש אבל כותי הוי כעובד כוכבים משום דאינו מודה בעירוב דהיינו נמי טעמא דת"ק דאסר שהוא ר"מ כדמוכח התם בגמרא ור"מ אית ליה התם (ב) (בכורות) דכותים גרי אמת הן אבל קשה כיון דלכ"ע כותי אוסר אע"ג דגרי אמת הן א"כ מה באו לחדש ר' אמי ור' אסי שעשאום עובדי כוכבים גמורין לבטל רשות ונתן רשות הא מעיקרא נמי הכי הוה לכ"ע אלא י"ל דלר"ג כותי נמי אינו כעובד כוכבים ותנן לדוקי אינו כעובד כוכבים וה"ה לכותים דגרי אמת הן והיו סבורין דגרי אמת הן כר"ג עד שעשאום (ג) רבי אמי ור' אסי עובדי כוכבים גמורין [יא]אע"ג דרבי יוחנן פסק כר' אליעזר בר' יעקב ור' אליעזר בר' יעקב לא פליג את"ק שאוסר כותי ר' יוחנן לא בא לפסוק כמותו אלא במה שלריך שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה: **צדיקים** עצמן **לא כ"ש.** תימה הא אשכחן יהודה בן בתירא שהרג עד זומם בפ"ק דמכות (דף ה.) ור' ישמעאל שקרא והטה בפ"ק דשבת (דף יב:) ואור"י דדוקא במידי דאינלה אין הקב"ה מביא תקלה על ידן שגגתי הוא לגדיל שאוכל דבר איסור ולספרים דגרסי [ט] (בפ"ק) דכתובות (דף כח.) גבי העלה עבד להכותה על פיו השתא בהמתן של לדיקים כו' משום דאתי לידי אכילת איסור שמאכיל בת ישראל שנשתא לו בתרומה והוא עבד ואין לו בה קדושין ומיהו ברוב ספרים לא גרסינן ליה והיינו משום דליכא למפרך אלא כשהלדיק עצמו אוכל האיסור ובר"ה (דף כא.) דאמר כמה בסיס תבשילא דבבלאי בצומא רבא דמערבא ובערבי פסחים (דף קו:) ר' ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי ואשתלי וטעם קודם הבדלה אע"ג דמיתתו באסכרה התם אכילת איתר הוא אלא שאוכל בשעה האסורה ובבראשית רבה[יב] גרס ר' ירמיה דשדר לר' זירא כלבלה דפירי בין דין לדין אתאכיל פירי בטבליהו ומיהו ההוא עובדא איתא במסכתא שקלים (דף ח.) וקאמר עלה [ט] ר' זירא אם הראשונים כמלאכים אנו כבר אינם ואם הראשונים כבני אינש אנו כחמורים ולא כחמורו דר' פנחס בן יאיר: [ע"ע תוס' שבת דף יב: ד"ה רבי נתן ותוספות פסחים קו: ד"ה אישתלי ותוספות יבמות לט: ד"ה ס"ד ותוספות גיטין ז. ד"ה השתא] אשכחיה

[1]מעם הארץ [ו]פרט [2]למומר ר"ש בן יוסי אומר משום ר"ש [3]אשר לא תעשינה בשגגה ואשם [4]השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו ואמרינן מאי בינייהו ואמר רב המנונא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו חדא בחטאת וחדא בעולה וצריכי דאי אשמעינן חטאת משום דלכפרה הוא אבל עולה דדורון הוא אימא לקבל מיניה ואי אשמעינן עולה משום דלאו חיובא הוא אבל חטאת דחיובא הוא אימא לקבל מיניה [א]צריכא וכל היכא דכתיב בהמה גריעותא היא והכתיב [3]אדם ובהמה תושיע ה' ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה התם כתיב אדם ובהמה הכא בהמה לחודיה כתיב וכל היכא דכתיב אדם ובהמה מעליותא היא והא כתיב [4]וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה התם הא חלקיה קרא זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד (סימן נקלף) א"ר חנן א"ר יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא ר"ג ובית דינו [ב]נמנו על שחיטת כותי ואסרוה א"ל רבי זירא לרבי יעקב בר אידי שמא לא שמע רבי אלא [ג] בשאין ישראל עומד על גביו א"ל [ד]דמי האי מרבנן כדלא גמירי אינשי שמעתא בשאין ישראל עומד על גביו למימרא בעי קבלה מיניה או לא קבלה מיניה ת"ש [ה] דאמר ר"ג בר יצחק א"ר אסי אני ראיתי את רבי יוחנן [ו] שאכל משחיטת כותי אף רבי אסי אכל משחיטת כותי ותהי בה רבי זירא לא שמיעא להו דאי [ז] הוה שמיעא להו הוו מקבלי לה או דלמא שמיע להו ולא קבלוה הדר פשיט לנפשיה מסתברא דשמיע להו ולא קבלוה דאי ס"ד לא שמיע להו ואי הוה שמיע להו הוו מקבלי לה היכי מסתייעא מילתא למיכל איסורא [ח]השתא בהמתן של צדיקים עצמן לא כל שכן ואי

מעם. ולא כל עם וגבי חטאת כתיב שבא [ז]ע"י השוגג: **ר"ש בן יוסי אומר.** מכאן אתה למד: **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם.** וסמיך ליה לו הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור ושגגה היתה לו וחטא ואשם הוא יביא: **השב[ט] מידיעתו.** שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו. ואית דגרים השב והוא נמי הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור ובת"כ[כ] גרס היושב: **מאי בינייהו.** מ"מ מומר[ח] לא מקבלינן מיניה בין למר בין למר ואפילו שוגג דהא אילו היה יודע מתחלה נמי היה אוכלו ואין שב מידיעתו: **והביא קרבן על הדם.** שגגה בו ואילו היה יודע שהוא דם לא היה אוכלו לת"ק מומר שמו ולא מקבלינן מיניה ולר"ש שב מידיעתו הוא בדם ומקבלינן מיניה: **מכם ולא כולכם.** לעיל בעולת נדבה משמעי קרא דכתיב בתריה אם עולה קרבנו וגו': **דלכפרה הוא.** וכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו ובהא מיהא אתרמי דשגג ולא הזיד ת"ל אמאי נקבל מיניה הא לאו בר כפרה הוא: **דלאו חיובא.** ולאו אורח לרעה לקבולי דורון מיניה דכתיב זבח רשעים תועבה (משלי כא.): **אכל חטאת דחובה.** רמיא עליה: **אימא נקבל מיניה.** שלא יהא חוטא נשכר: **גריעותא הוא.** דלוקמת לעילא[ט] דפושעים קרי בהמה: **שהן ערומים בדעת.** כאדם הראשון ומשימין עצמן כבהמה דכתי רוח: **וזרע בהמה.** ומוקמינן לה במסכת סוטה (דף כב.) לא קרא ולא שנה ולא שמש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה כלומר החכמים והבורים כולם אזרעם לפרותם ולרבותם: **ר"ג.** בנו של ר' יהודה הנשיא שהיה מן האחרונים ובית דינו נמנו על שחיטת כותי לאחר שנשנית משנתינו הכל שוחטין ואפילו כותי ואסרוה: **לא שמע רבי זו'.** והיינו נמי כי מתניתין: **למימרא בעי.** [ז]וכי לא פשיטא לן דלית להו לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט): **קבלה מיניה.** רבי זירא מר' יעקב דאפילו כשישראל עומד על גביו אסור או לא קבלה: **אכל משחיטת כותי.** בישראל עומד על גביו או ע"י שחתך כזית בשר ונתן לו ואכל ואף ר' אסי אכל: **ותהי בה רבי זירא** גרסינן. מתמיה עליהן שאכלוה ומבטיל ליה בלביה הכי: **לא שמיע להו.** הא [ז]דנמנו ר"ג ודאי שמיע להו הוו מקבלי או דלמא שמיע ולא קבלוה: **והדר פשיט.** ר' זירא לנפשיה: **מסתברא שמיע להו ולא קבלוה דאי ס"ד לא שמיע להו ואי שמיע להו הוו מקבלי לה: היכי מסתייע מילתא למיכל [ח]כו'.** היאך יגרוס שום שטן לפני לדיקים ע"י שוגג שום דבר עון: **השתא בהמתן של לדיקים.** אמרת דר' פנחס בן יאיר לקמן [ז.]: **אין הקב"ה מביא תקלה על ידן.** שתאכל הבהמה דבר האסור לה: ואי

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ג מהלכות מעשה קרבנות הלכה ד:

כא ב מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה הלכ' י טור"ע י"ד סימן ב סעיף ח:

שיטה מקובצת

[א] שמא לא שמע רבי אלא כשאין ישראל עומד על גביו אמר דמי האי: [ב] דאמר רב נחמן בר יצחק. נ"ב נ"א בס"ר בר כהן: [ג] אני ראיתי את ר' יוחנן. נ"ב עי' תוס' בכורות (דף טו ע"ב): [ד] דאי הוה שמיעא נמחק תיבת הוה: [ה] כתיב שבא על השוגג: [ו] למימרא בעי בחמיה וכי לא פשישא: [ז] לא שמיעא להו הא דאימני עלה ר"ג דאי: [ח] מילתא למיכל איסורא היאך יגרום שום שטן לפני כו' נמחק: [ט] מהתם נפקא אדרבה: [י] דהא מוקמינן לה דפליגי: [יא] לדם עצמו דאינו מניח: [יב] עובדי כוכבים גמורים כר"ג אע"ג. נ"ב פי' כר"ג דהכא דס"ל כר"מ:

רבינו גרשום

מעם הארץ פרט לאפיקורוס. כלומר מעם הארץ בשעותה אחת מכל מצות ה' ואמר רב המנונא אפיקורוס לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו למ"ד פרט למומר כיון דמומר לאכול חלב אין מקבלין ממנו קרבן על הדם. ולמ"ד השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו. כיון דמדם שב מידיעתו אם הביא קרבן על הדם מקבלין ממנו: חדא בחטאת וחדא בעולה וצריכי. כלומר מכם זהו בעולה מעם הארץ זהו בחטאת וצריכין תרווייהו להוציא את המומר: והכתיב וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה. כלומר בין זרע חכמים ובין זרע עמי הארץ אשבח את זרעם כאדם שזורע תבואתו בשדה ומשבית כך אשבח את זרעם ומכל מקום חזינן הכא זרע בהמה אלו עמי הארץ שדומים לבהמה: קיבלה מיניה. דאפילו לא קיבלה מיניה. דאפילו ישראל עומד על גביו אסור לאכול משחיטתו: תהי בה ר' זירא לא שמיע ליה וכו' לא שמיע ליה דרבן גמליאל ובית דינו אסרוה: ואי ס"ד דלא קיבלה. כלומר דישראל עומד על גביו שרי כי תהי ר' זירא כששמע שר' יוחנן ורב אסי אכלו משחיטת כותי לישני ליה כאן כשישראל עומד על גביו כו' אמאי תהי לישני לי' מה דאכלו ר' יוחנן ורב אסי כשישראל עומד על גביו ומה דאסר ר"ג כשאין ישראל עומד על גביו.

מסורת הש"ס

א) הוריות ב. יא., ב) [בפ"ק: משומר, וכן להלן], ג) יומא פ. [שבת סט. ע"ש שבועות כו:], ד) [עירובין טו. וש"נ], ה) [יבמות לט: כתובות כח: גיטין ז. לקמן ו. ז.], ו) בפ"ק: היושב, ז) [ויקרא הבורח דומה פרשה ז], ח) בפ"ק: משומר. וכן להלן, ט) [ע"ל], י) בפ"ק: משומר. וכן להלן, כ) [בכורות לא יודעי מקומו אלא בפ"ק לח:], ל) ל"ל בפ"ב, מ) [פרשה ס"ל], נ) [גם בב"ר גופיה קאמר עלה אם הראשונים כמלאכים כו'],

תורה אור השלם

1. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז
2. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
3. צַדִּקְתְּךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ יְיָ: תהלים לו ז
4. הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְיָ וְזָרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה: ירמיהו לא כו

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר"ג ובית דינו וכו' ה"ז אוסר פי' אינו מודה: (ב) **בא"ד רב אמי ורב אסי** עובדי כוכבים גמורים ולספרים דגרסי בפ' הדר רשב"ג ור' יוחנן ס"ל בכל דוכתי הלכה כרשב"ג במשנתינו אע"ג דר' יוחנן פוסק כר' אליעזר ב"י. נ"ב כנ"ל לגבים ועיין תוס' פרק הדר:

מוסף רש"י

מעם הארץ. ולא כל עם הארץ, פרט למומר. דאינו מביא קרבן על שגגתו, דאין מקבלין מידו (הוריות ב.). **אשר לא תעשינה.** משמע שאילו ידע לא עשה אבל בשגגה עשה ואשם (יומא פ.). **השב מידיעתו כו'.** ומומר לא שב מידיעתו הוא לפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו (הוריות ב.).

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

ואי ס"ד לא קבלה. רבי זירא מרבי יעקב דר"ג לגמרי אסר מאי קשיא ליה: **לישני ליה.** לנפשיה כי אסר ר"ג כשאין ישראל עומד על גביו דלית ליה לפני עור לא תתן מכשול[ו] וכי אכל רבי יוחנן כשישראל עומד על גביו: **ושמת סכין בלועך.** פסוק הוא בספר משלי: **אם בעל נפש אתה.** אם אדם כשר אתה כדאמר בפסחים (דף מ.) בעל נפש לא יאמרו אדם כשר: **בלועך.** בלחייך. כלומר התחזק על יצרך ולא תעשה זאת: [ז]**מלאו להן.** אותם היושבים בהר גריזים ועשו מומריס[ח] לעבודת כוכבים. ואע"ג דרוב כותים לאו מהר גריזים היו רבי מאיר לטעמיה דחיים למיעוטא ביבמות (דף פא.): קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי ר"מ אמרו לו לר"מ יפה אמרת לא חולצין אים כתיב בפרשה[ט] מפני מה לא מיבמין אמר להן קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית ונמצאו פוגעים בערוה ולא אמר רוב קטנים אינם סריסים: **אם יודע ברבו.** שאם ישאלנו יאיב לו [י]טעם: **בין.** שאל: **ואם לאו תכין אם אשר לפניך.** מעצמך ואל תשאל ותביישנו. ושמת סכין בלועך בתריה דהאי קרא כתיב כלומר התחזק עצמך ועצור פיך מלשאול: **אם בעל נפש אתה.** ומתאוה לשאול ולעמוד על העיקר מאי תקנתיה פרוש היימנו: **מהפס גזרו.** ר"מ על היין ורבן גמליאל אחריו על השחיטה: **וקבלו מייניהו.** לא שאלו גדולים [יא]היימנו אלא שבדורו של ר"מ לא רצו לקבל עליהם לפרוש מן הכותיים לפי שהיו רגילים בהם ובדורו של רבי אמי היה אפשר להם לפרוש: **לבעל רשות.** אם דר כותי במבוי צריך לשכור את רשותו ואפילו [יב]נתן להם במתנה אינה מבוטלת עד שישכור ויהיינו כעובד[יג] כוכבים. וישראל שהכה ולא נתן בערוב עם בני המבוי והוא דר עמהם ואוסר עליהם מבטל להם רשותו ועובד כוכבים עד שישכור ישראל היימנו וטעמא מפקם בהדר את העובד כוכבי[יד] (עירובין סט.): **משמר שבתו בשוק.** בפרסקיא אעפ"י שהוא מומר[טו] לחללו בלנעה הרי הוא כישראל ואם לא עירב עם שכניו בחצר או במבוי נותן להם רשותו ודיו: **לזוקת.** בקנין חליפין: **לפונדקא דיאי.** שם העיר ועמי הארץ היו וחשודין על הדמאי. ומשום דאיתיהן לעילא[טז] בהמתן של לדיקים כו' נקט[יז] ואתי להנך שמעתא דמייתי נמי בכי האי גוונא: **מלומקות.** בלויות הרבה לשון מלומק ויפה לו דשבת (דף לז.): **ביין.** ואח"כ ערבוס וטרפוס ביין ואיכא ביין משום דמאי והכא משום דליתיה בעיניה וע"י תערובת חייתי לקמייהו לא חשו למילתא: **אפשר.** אי איתא דגזרו חכמים על תערובת דמאי מסתייע מילתא דיגרוס עון שלא ישים על לבו דגזרו עליו וישכח הגזרה ויאכל בשוגג: **דק ואשלח.** דלא גזרו: **לתא לתוך המוריים.** דסופו לאוכלו ליין זה על ידי תערובת דמוריים וכן לתת לתוך אלונתית פויטו"ן שנותן מים ויין ושמן אפרסמון כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף ל.): **טחינן.** מאכל של גריסין[כ] ותבלין מעורבין בו וכן רסיסין מעדשים אע"פ שסוף כל אלו לערב הואיל ובאין לידו של חבר מעם הארץ בעייניהו שלא בתערובת חייב להפרישן[כא] דמאי אם ספק הוא כגון שלקחו מעם הארץ ואין צריך לומר משום ודאי אם אמר לו המוכר לא הפרשתי מהם: **והם עלמם.** הלוקח מעם הארץ את האוכלין עצמן אין צריך להפרישן דמאי הואיל ובתערובת בא לידו: **לשלגתו.** אשת עם הארץ: **עיסה לאפות.** ומסר לה שאור: **וקדרה לבשל.** ונתן לה התבלין אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאין מתוקן לפי שאין חשודין על הגזל: **עשה לי משליני.** השאור והתבלין: **חושש.** וצריך להפרישן עליהם דמאי ואע"ג דתערובת הוא: **כיון דאמר לה עשי לי משליני.** הוי כמו שלקחן היימנה קודם תערובתן ואח"כ צרפן דהא ע"פ עשתה ועשית שלוחו: **וטעמא לא בטיל.** לפי שהוא מתקן הכל והוא עיקר ואפילו לקח קדרה מבושלת מעם הארץ שלא נעשה שלוחו כשעירבן אסור אבל יין במוריים ויין בגיליס אינו עיקר: **ולחלופי לא חיישינן.** דקתני אם נתן לה הכל אין חוששין שמא החליפה: **הנותן לחמותו.** עיסתו לאפות: **מפני שחשודה מחלפת המתקלקל.** אם יתקלקל הלחם מחליפתו הלכך מעשר את שהוא נותן לה דאי מיחלפא ליה שלא יהא חבר זה נותן לפניה מכשול: **ואם שהוא נוטל היימנה.** שמא החליפה אלמא מיחלפא: **הפס דדקתני טעמא.** דלטובה היא מתכוונת אבל על הגזל כגון לאדם נכרי שאין דעתה להחליף להטיב לו אף להרע אינה חשודה: ולעלמא

אשכחיה ההוא סבא. י"מ דכל מקום שהוא מזכיר ההוא סבא הוא אליהו ואי אפשר לומר כן בפרק במה מדליקין (שבת דף לד.) בעובדא דרבי שמעון בן יוחאי: **בראש** הר גריזים. במדרש יש שהיא עבודת כוכבים שהטמין יעקב תחת האלה בהר בשכם (בראשית לה): **אם בעל נפש אתה פרוש הימנו.** דבסיפא דקרא כתיב ואל תתא למטעמותיו: **אינו** חושש לשאור ותבלין שבה לא משום מעשר ולא משום שביעית. משמע דתבלין חייבין במעשר ותימה דבפרק בא סימן (דף כ.) תנן כל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלים ובהעור והרוטב (לקמן דף קיז:) תנן והקיפה מלטרפין לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא [ב]מאי קיפה תבלין אלמא תבלין אין להם טומאת אוכלין אלא על ידי לירוף אע"ג דחייב במעשר ויש לומר דמשום מעשר דקאמר הכא לא קאי אתבלין אלא אשאור ושביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגה שביעית[ג]: התם

ואי סלקא דעתיך לא קבלה מיניה לישני ליה כאן כשישראל עומד על גביו כאן כשאין ישראל עומד על גביו אלא לאו ש"מ קבלה מיניה ש"מ ומ"ט גזרו בהו רבנן [ד]כי הא דר"ש בן אלעזר שדריה ר"מ לאתויי חמרא מבי כותאי אשכחיה ההוא סבא א"ל [ה]ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה הלך ר"ש בן אלעזר וספר דברים לפני ר"מ וגזר עליהן מאי טעמא אמר רב נחמן בר יצחק דמות יונה מצאו להן בראש הר גריזים שהיו עובדין אותה [ו]ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא וגזר רובא אטו מיעוטא ורבן גמליאל ובית דינו נמי כר"מ סבירא להו [ז]פשטיה דקרא במאי כתיב בתלמיד היושב לפני רבו דתני רבי חייא [ח]כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה אם יודע תלמיד ברבו שיודע להחזיר לו טעם בין ואם לאו תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה פרוש הימנו רבי יצחק בן יוסף שדריה רבי אבהו לאתויי חמרא מבי כותאי אשכחיה ההוא סבא א"ל לית כאן שומרי תורה הלך רבי יצחק וספר דברים לפני רבי אבהו הלך רבי אבהו וספר דברים לפני רבי אמי ורבי אסי [ט]ולא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורין למאי אי לשחיטה ויין נסך מהתם גזרו בהו רבנן אינהו גזור ולא קבלו מינייהו אתו רבי אמי ורבי אסי גזרו וקבלו מינייהו מאי עובדי כוכבים גמורין אמר ר"נ בר יצחק [י]לבטל רשות ולית רשות [יא]וכדתניא [יב]ישראל מומר[יג] משמר שבתו בשוק [יד] מבטל רשות ונותן רשות ושאינו משמר שבתו בשוק אינו מבטל רשות ונותן רשות מפני שאמרו [טו]ישראל נותן רשות ומבטל רשות [טז]ובעובד כוכבים עד שישכור כיצד אמר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך קנה [יז]ואינו צריך לזכות רבי זירא ורב אסי איקלעו לפונדקא דיאי אייתו לקמייהו ביצים המצומקות ביין רבי זירא לא אכל ורב אסי אכל א"ל רבי זירא לרב אסי ולא חייש מר לתערובת דמאי א"ל [יח]לאו אדעתאי א"ר זירא אפשר גזרו על התערובת דמאי ומסתייעא מילתא דרב אסי למיכל איסורא [יט]השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן נפק רבי זירא דק ואשכח [כ]דתנן [כא]הלוקח יין לתת לתוך המוריים או לתוך האלונתית כרשיני לעשות מהן טחינין עדשים לעשות מהן רסיסין חייב משום דמאי ואין צריך לומר משום ודאי והן עצמן מותרין מפני שהן תערובת ולא גזרו על תערובת דמאי והתניא [כב]הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדירה לבשל [כג] אינו חושש לשאור ותבלין שבה [כד]לא משום שביעית ולא משום [כה]מעשר [כו] ואם אמר לה עשי לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר שאני התם [כז]דכיון דקאמר לה עשי לי משליכי כמאן דעריב בידים דמי רפרם אמר שאני שאור [כח]ותבלין דלטעמא עביד [כט]וטעמא לא בטיל [ל]ולחלופי לא חיישינן והתנן [לא]הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שחשודה מחלפת המתקלקל התם [לב]כדתניא טעמא א"ר יהודה [לג]רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה ולעלמא

מניה ותלבין פניו: ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה. דדעתך ללמוד פרוש ממנו לד' אחר: אי לשחיטה ויין נסך מהתם גזרו בהו. כלומר רבן גמליאל ור' מאיר גזרו עליהן: משמר שבתו בשוק. כלומר בפני בני אדם משמר שבת. בצנעא לא משמר כיון דבפני בני אדם משמר שבת מבטל רשות אם שכח ולא עירב עם בני חצר מע"ש אוסר עליהן עד שיבטל להן רשותו

מאלו אלא: [ז] רשותו ואפילו בטלה להם: [ח] נקיט ואייתי להנך שמעתא: [ט] חייב להפריש משום דמאי:

בשבת דדינו לענין ביטול רשות כישראל אבל אם עובד כוכבים דר עמהם בחצר ושכחו ולא שכרו מע"ש אסור בשבת שאין יכולין לשכור מן העובד כוכבים בשבת ובני חצר אין יכולין לבטל בחצרו עד שישכרו מן העובד כוכבים: ואין צריך לזכות. בקנין: לפונדקא דיאי. כלומר עמי הארץ היו והיין ספק מעושר ספק אינו מעושר: ביצים מצומקות. של עמי הארץ: ורפרם אמר משום טעמא דעבידי לטעמא וטעמא לא בטיל ומשום הכי לא היה אסור בשאור כו': ומשום חילוף לא חיישינן. ולא והתנן מעשר את שנותן לה ואת שהוא נוטל היימנה כלומר את שהוא נותן לה מעשר וכן כשהוא נוטל היימנה מפני שחשודה שמתחלפת המתקלקל כלומר אם מתקלקל הלחם שנשרף בתנור היא נוטלת המקולקל ונותנת לו יפה: התם משום טעמא דקתני. דאמ"ר יהודה כו'

מוסף רש"י

ולית רשות. שאינו יכול ליתן רשותו לישראל אלא אם כן שכר ממנו מערב שבת (ע"ז סד:). משמר שבתו בשוק. בפרסקיא ואע"פ שהוא מומר לחלל שבת בגנגא (שם וערובין סט:). ונותן רשות. אם היה פתח בימו פתוח לחצר שישראל דרין בה ושכח ולא עירב עמהן, מבטל להם את רשותו של חצר ואם לא בטל אסור להוציא מבתיהם לחצר דהוה להו מוציאין מרשות המיוחדת לכל אחד לרשות שיש לזה חצר בה, וחכמים גזרו שלא להוציא מרשותו לרשות חבירו (ע"ז שם). ביצד. ישראל הנותן רשות אומר רשותי קנויה לך וחזר ונטלה ממנו ומוציא לאחר (ע"ז שם). רשותי קנויה לך. אי רשותי מבוטלת לך (ערובין שם). קנה. הנטול בחמירא בעלמא בלא מתן מעות, ואינו צריך לזכות. ע"ז קנין (ע"ז שם). לאו אדעתאי. לא נתתי לכי שוגג הייתי (ברכות כו.) מזיד הייתי זוכר, וכדומי פירשו לא קבילא לי (שבת גח. וצ"ב אם שייך גם כאן). בהמתן של צדיקים. ממנו דר' פנחס בן יאיר לקמן, אין הקב"ה מביא תקלה על ידן. שתאכל הבהמה דבר האסור לה (לעיל ה:). הנותן לחמותו. עיסה לתקנה לו והוא חבר והיא אשת עם הארץ והטבילה לכך (גיטין סא:). שחשודה מחלפת המתקלקל. ונותנת לו היפה שלה, הלכך מעשר את שהוא נותן לה, אם תחליפנו ממנה מאכילה שאינו מעושר, ואת שהוא נוטל היימנה, שאם החליפתו ממנה אוכל שאינו מעושר (שם). רוצה היא כו'. ולא נרעה היא מתלפת (שם).

שיטה מקובצת

[א] מבטל רשות ונותן רשות וכו' נ"ב בקצת ס"י לא גרסי' ונותן רשות: [ב] אינו חושש לשאור ותבלין וכו'. נ"ב עי' תוס' כתובות דף כד ע"א: [ג] ואם אמר לה עשי לי וכו'. נ"ב נ"א בקצת ס"י בד"א בזמן שאמר לה עשי לי משליכי אבל אמר לה עשי לי משליכי חושש וכו': [ד] מצאו להם אותם. נ"ב נ"א בס"י מצאו להם לאותם היושבים בהר וכו': [ה] ישיב לו דבר טעם: [ו] לא שאלו גדולים

תורה אור השלם

1. וְשַׁמְתָּ שִׁכִּין בְּלֹעֶךָ אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אָתָּה:
משלי כג ב
2. כִּי תֵשֵׁב לְלֶחֹם אֶת מוֹשֵׁל בִּין תָּבִין אֵת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ: משלי כג א

גליון הש"ם

גמ' כי הא דרשב"א וכו'. וכ"ה במל"ר פרשת תצא בשינוי לשון קצת: שם לא משום שביעית. עיין כתובות דף כד ע"א תוס' ד"ה שלי מדם ובנכורות דף ל ע"א תוס' ד"ה מתני':

לעזי רש"י

פוישו"ן. שפע, רוב.

רבינו גרשום

אלא לאו ש"מ קיבלה מיניה ר' זירא מר' יעקב בר אידי דאפילו בישראל עא"ג אסור: דמות יונה מצאו בראש הר גריזים. כלומר בארץ ישראל שהיו עובדין אותה לשון ע"ז. ולמה אמר בראש הר גריזים לפי שבתוצה לארץ לאו חשובה ע"ז אלא מנהג אבותיהם בידיהם ואלו מצאו בא"י ועובדין אותה: ור' מאיר לטעמיה דחייש למיעוט. כלומר והיכא ר' מאיר חייש למיעוט לענין תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו רבי מאיר מטהר העיסה ורבנן מטמאין ואמרינן מ"ט דרבי מאיר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין סמוך מיעוטא לחזקה דעיסה זו בחזקת טהרה עומדת ואיתרע לה רובה הכא נמי לענין כותים חיישינן למיעוט וגזר רובה אטו מיעוטא: ואם לא תבין את אשר לפניך. כלומר ראה מורה שלפניך ואל תלבין פניו ואם לאו דלא תזון

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פי"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה י טוש"ע יו"ד סי' ב סעיף ח [ובכ"מ אלפס בגיטין פי"א דף קמו]:
כג ב טוש"ע יו"ד סי' שפה סעיף ב [ובכ"מ אלפס שם]:
כד ג מיי' פי"ב מהלכות עירובין הלכה טז סמג עשין מד"ש טוש"ע יו"ד סי' שפה סעיף ג:
כה ד מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' שפ סעיף ח:
כו ה מיי' שם הלי' י וסמג שם טוש"ע יו"ד סי' שפ סעיף ח [ובכ"מ אלפס שם]:
כז ו מיי' שם הלכה טז [בכמה"ס שם לא גרס] סמג שם טוש"ע שם סי' שפ סעיף ח:
כח ז מיי' פי"ג מהלכות מעשר הלכה יח:
כט ח ט מיי' שם סי' פ"ח הלכה יב [טוש"ע יו"ד סימן קיט סעיף ג]:
ל י מיי' שם פי"ג הלכה יח [ופע"ז מהלכות מאכלות אסורות הל"ב]:
לא כ [מיי' פי"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה י]:
לב ל מיי' פי"ח מהלכות מעשר הלכה יב וע"ש טוש"ע יו"ד סי' קיט ס"ג:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי׳ פי״ח מהלכות מעשר הלכה יב [טוש״ע י״ד סימן קיט סעיף ג]:
לג ב מיי׳ פי״ח מהלכות תרומות הלכה ה:

שיטה מקובצת

[א] מפני שחשודה ומחלפת: [ב] הא קי״ל מעשר דגן בזמן הזה דאורייתא: [ג] את בית שאן כולה מכלל: [ד] דאכלי פירי דלא מעשרן ואסר:

רבינו גרשום

והכא חיישינן אבל לעלמא לא חיישינן כלומר בשאור ותבלין: ולעלמא לא חיישינן והתנן הנותן לפונדקית. כלומר אכסניא מעשר את שהוא כו׳ מפני שחשודה שמתחלפת המתקלקל כלומר מחלפת טוב ונותנת לו רע. התם בפונדקית דהיא אומרת בר בי רב אכיל חמימא ואנא איכול קרירא ומשום הכי חיישינן ואי פרכינן (לו) למה מי שנותן לשכיניתו לא חיישינן לחלופי ולפונדקי׳ חיישינן לחלופי והכי תרצינן אכסניא כאן היום ולמחר הולך לדרכו: אשת חבר טוחנת עם אשת ע״ה וכו׳ למה בזמן שהיא טמאה ולא בזמן שהיא טהורה שבזמן שהיא טמאה רגילה עם בעלה שאינה נוגעת בשום דבר ועכשיו כשהיא טמא׳ לא תגע בשום דבר לא תאכל (על הכל) מכל אשר לה מאשת ע״ה ולא חיישינן שמא תקח מן החטים או מן הקמח שלה ותתן לתוך פיה ואוכלת דבר שהוא דמאי אבל כשהיא טהורה לא תיטחן עמה שמא תקח ותתן לתוך פיה דמאי: ר׳ אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה: השתא מגזל גזלה כלומר לבעלה דאמרינן חברתה נותנת לה ואוכלת וגוזלת לבעלה חלופי מיבעיא שתחלף לאחרים טוב ברע: אמר רב יוסף לאו חשוב גזל הוא מה שהיא נותנת לאשת חבר שטוחנת עמה דמוריא ואמרה תורא מדישיה קא אכיל. והא איתתא נמי דטוחנת עמי בדין הוא שאתן לה ועדיין לחלופי לעלמא לא חיישינן (אלא) [והלכך] הכא בשאור וכו׳ לא חיישינן: בן זירוז גרסינן שאכל עלה של ירק בבית שאן כלומר בלא מעשר אכל והתיר ר׳ את בית שאן על ידו של ר׳ מאיר כלומר דכיון דאכל ר׳ מאיר בלא מעשר ודאי לא מארץ ישראל [ו] בית שאן נהגו בו איסור כלומר שמעולם לא אכלו בבית שאן בלא מעשר. דרש להו מקרא הזה. כלומר ר׳ דנהג בו היתר. (וחזקיהו הוה) והוא כיתת נחש הנחשת [ז] אלא מקום הניחו לו אבותיו כלומר (מה לעשות גדר) [להתגדר בו] כלומר שיהא נקרא על שמו ועל ידו אף אני מקום הניחו לי אבותי מה שהיו

ו) נראה לדייק לעיין אמרו לו מקום שתנומיך וכו׳ בית שאן וכו׳. ז) ל״ל נחקיה כמיב: אלא וכו׳.

מסורת הש״ס

ה) דמאי פ״ג משנה ה, ב) (טהרות פ״ז) [מוספתא דטהרות פ״ח ה״ג בטוספתא אחריתא], ג) [עד כאן הכל בגיטין סא: ע״ש], ד) [עיין תוספות פסחים נא. ד״ה אי אתה ומוס׳ מגילה ה: ד״ה דבריס], ה) [שבת ט:], ו) לא מצאתי זו בשום משנה רק בתוספתא פ״ח דטהרות מצאתי בטוספתא אחרת ועיין ר״ש פ״ז דטהרות מ״ד, ז) [ל״ל כדמיא], ח) עי׳ ר״ש פ״ו דמסכת דמאי,

תורה אור השלם

1. הוא הַסִּיר אֶת הַבָּמוֹת וְשִׁבֵּר אֶת הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת אֶת הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחֹשֶׁת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא לוֹ נְחֻשְׁתָּן: מלכים ב יח ד

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה אשת וכו׳ מסייעת ידי עובדי:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) תוד״ה אשת חבר וכו׳ וקשה דהך תוספתא מתניא וכו׳ כל״ל:

מוסף רש״י

הנותן לפונדקית. תלמיד היושב לפני רבו ומתלבלב אצל עם הארץ, פונדקית אופה לו את עיסתו (גיטין סא:). שחשודה מחלפת. לא גרסינן הכא המתקלקל (שם). התם נמי. לטובה היא מתכוונת ומוריא לעלמה הורמא מלוה בחלוף זה (שם). בר בי רב כו׳. חמימא וקרירא לאחר כ׳ יומים או ג׳ היא מחליפה (שם). טוחנת. מסייעתה (שם). בזמן שהיא טמאה. אשת חבר, דכיון דנימי עומאה אינה רגילה ליגע בטהרות לא חייישינן שמא תטול ותתן לתוך פיה (שם). נותנת לה. אלמא אשה אשה עם הארץ לנעוד משל בעלה ליתן לחברתה (שם סב:). מוריא. מורה הורמא היתר לעצמה (שם).

ולעלמא לא חיישינן והתנן [ו]א**הנותן לפונדקית שלו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שחשודה** [ז] **מחלפת התם נמי מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ולחלופי לא חיישינן** [ח]**והתניא אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון מפני שחבירתה נותנת לה ואוכלת השתא מיגזל גזלה חלופי מיבעיא אמר רב יוסף התם נמי מוריא ואמרה תורא מדישיה** [ט]**קאכיל העיד רבי יהושע בן זרוז בן חמיו של רבי מאיר לפני רבי על ר״מ שאכל עלה של ירק בבית שאן** [י]**והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו חברו עליו אחיו ובית אביו אמרו לו מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור אתה תנהוג בו היתר דרש להן מקרא זה** [1]**וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחושתן** [כ]**אפשר בא אסא ולא ביערו בא יהושפט ולא ביערו והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערום אלא**

ולעלמא לא חיישינן. דליכא למימר להטיב מתכוונת: לא חיישינן. שמא תחליף ליטול היפה לעצמה: **והתנן הנותן לפונדקית שלו.** לתקן לו עיסה וקדירה: **מפני שחשודה מחלפת.** והא הכא דלאו לטובה היא דאיש נכרי הוא ומסכת דמאי תניא לה ולא קתני המתקלקל אלמא על הגזל חשודה: **התם נמי מוריא כו׳.** התם נמי לטובה היא מתכוונת והא דלא תנא בה המתקלקל משום דאפילו אין מתקלקל נמי אם נגטנן הלחם קודם שאכלו מחלפת ליה דמוריא הורמא לעצמה לטובה אני מתכוונת בר בי רב ליכול חמימא כו׳ אבל נותן לשכנתו אין לה לחוש עליו ולא מחלפת לטובה שהרי אין סמוך עליה תמיד כאכסניא והרע נמי לא חשידא אגזל: **ואנא איכול.** לגזול לא חיישינן: **טוחנת.** מסייעת להנהיג את הרחיים כשהיא טוחנת את התבואה של עם הארץ: **בזמן.** שאשת חבר טמאה ליכא למיחש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר דכיון דטמאה היא אינה רגילה ליגע במה שהיא עסוקה בו שמא תטמאה וסתמה עומדת מרחוק היא ולא נגעה: **אבל לא בזמן שהיא טהורה.** דהואיל וסתמה נוגעת חייישינן שמא תשכח ותאכל: **שחבירתה נותנת לה ואוכלת.** אלמא אשה אשה לנעוד משל בעלה ולהאכיל את חבירתה ואשת חבר אע״פ שאינה רגילה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר חייישינן לשכחה דעביד אינש דמינשי ואכיל מאי דיהבי ליה אבל לתת לאחרים אי לאו דאשה ורגילה בגזל לא מינשיא: **מוריא.** היתר לעצמה: **תורא מדישיה קאכיל.** וזו הואיל ומסייעת אותה (זו) לא הוי גזל: **העיד רבי יהושע.** הא נמי משום אין הקב״ה מביא תקלה על ידי הצדיקים [ה:] נקט לה: **עלה של ירק.** ולא עיסר: **והתיר רבי.** על פי עדות זו: **את בית שאן כולה.** לאכול ירק שלה ופירות האילן בעובלן. קס״ל קסבר רבי מאיר לאו מארץ ישראל היא ומעשר דגן בחולה לארץ הוא נוהג מדרבנן הואיל ובארץ דאורייתא אבל מעשר ירק דבארץ גופיה דרבנן לא גזור מידי בחולה לארץ דאי מא״י היא אע״ג דרבי מאיר ורבי אחר חורבן הוו [ב]הא קיימא לן מעשר דגן דאורייתא וירק דרבנן דקדושה אחרונה דעזרא קדשה אף לעתיד לבא כדקתני התיר רבי את בית שאן [ג] מכלל דשאר מקומות נוהג בהן: **ולפי נחש הנחשת.** בחזקיהו מלך יהודה כתיב: מקוס

אומר אף בזמן שמחזקת עצמה בחזקת טמאה לא תטחון מפני שחבירתה אשת עם הארץ אחר שבדורה להיות טהורה נותנת לה ואוכלת ובתוספתא דטהרות פ״ח קתני אע״פ שאינה אוכלת נותנת לאחרים ואוכלים והשתא פריך שפיר השתא מגזל גזלה תבואה של אשת חבר חילופי מיבעיא: **והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו.** משמע דאין מעשר נוהג בחולה לארץ וכן משמע בע״ז בפ׳ רבי ישמעאל (דף נח:) דקאמר ריש לקיש איקלע [לבגרה] חזיהו לאכלי פירי דלא [ד] עשרו אסר להו אתא לקמיה דרבי יוחנן א״ל אדמקטורך עלך זיל הדר [דבגרה] לאו הייתו בגר [דבגרה] בחולה לארץ היא ואינה חייבת במעשר ותימה דבפרק עד כמה (בכורות כז.) מוכח כולה שמעתתא דתרומה נוהגת בחולה לארץ ואין לומר כדפי׳ הכא בקונטרס דדוקא תרומת דגן תירוש ויצהר דהוי בארץ דאורייתא בחולה לארץ הוי מדרבנן אבל בשאר פירות לא דהא בפ״ק דביצה (דף יב:) גבי אושפיזכייה דרבה בר בר חנה הוה ליה איסורייתא דחדרלא משמע הסוגיא דחייב במעשר וברים כיצד מברכין (ברכות לו.) רבי אליעזר אומר גלף מתעשר האביונות והקפריסין רבי עקיבא אומר אין מתעשרין אלא האביונות בלבד ואמר רב יהודה גלף ערלה בחולה לארץ זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין ופריך ולימא הלכה כרבי עקיבא ומשני ה״א אפילו בארץ קא משמע לן בחולה לארץ ולימא כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחולה לארץ אי אמר הכי ה״א הני מילי מעשר ירק וגלף דבארץ גופה דרבנן אבל ערלה דבארץ דאורייתא לא משמע בהדיא דמעשר ירק וגלף נוהג בחולה לארץ ואומר ר״ת דהכא ובפרק רבי ישמעאל (ע״ז דף נח:) אייתי דתמאי דאינו נוהג בחולה לארץ כדתנן במסכת דמאי (פ״א מ״ג) מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי אבל ודאי טבל חייב בכל מקום וכן משמע דמייתי הכא דתמאי מדפריך לקמן ודילמא רבי מאיר נתן עיניו בגד זה ואכל בגד אחר דלא שרי אלא דתמאי וקשה מירושלמי דפרק ג׳ דדמאי רבן שמעון בן גמליאל שלח ליה רבי יוסי ברבי אתרוג ואמר ליה זה בא לידי מקסרין ולמדתי ממנו שאשה דבריס שהוא ודאי ושהוא טמא ושלא בא לידו אחר שהוא ודאי שפירות קסרין ודאי ושהוא טמא שמרבינין עליו מים פי׳ והוכשר ולא בא לידו אחר שאילו בא לידו אחר היה מעשר ממנו על זה ואם תאמר ודילמא עשר והולרך להודיעו משום הכשר ויש לומר דאם לא היה אלא דבר אחד היה רבי יוסי מודיעו בפירוש ופריך ולעשר ממנו עליו ומשני אין דרך בני אדם שאוכלין לחבריהן דבריס חסרים ופריך ולאו מתניתין היא רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיעו משנה היא באותו פרק אר׳ יוסי מתיר לשלוח לחבירו ודאי טבל ובלבד שיודיעו שאינו מעושר ושמא היה ביד רבי יוסי אחר ומה שלח עשר לפי שהודיעו שעל כן היה אומר זה בא לידי מקסרין ומשני אע״ג דפליג אדרבנן לא הוה עבד עובדא כוותיה ופריך ולאו מפירות המותרין בקסרין הם דרבי התיר בית שאן ומשני רשב״ג קודם רבי הוה משמע דלאחר שהותר היה פטור אפילו ודאי דהוה אתרוג ודאי הוה [ד] וא״ל ולאו מפירות דמותרין בקסרין דהתם בירושלמי בפרק ג׳ דדמאי אמרינן אלו המיינין האסורין בבית שאן ואלו המיינין האסורים בקסרין פי׳ משום דמאי משום דאלו מיינין היו רגילין באלו המקומות לבא מא״י והילועין שלא באו מארץ ישראל פטורין משום דמאי וחייבין משום ודאי כפי׳ ר״ת ופריך והלא אתרוג מפירות המותרין שאין מביאין אותן מא״י אלא בקסרין עצמה גדל ומודו רבנן דמותר לשלוח ודאי בהודעה בחולה לארץ אפילו נחלקו אלא בטבל בא״י וא״כ מנא לן שלא בא ליד רבי יוסי אחר ואפילו היה בידו אחר היה יכול לשלוח ודאי טבל בהודעה בחולה לארץ אפילו לרבנן ומשני דעדיין לא הותרה קסרין בימי רבי יוסי והיו מחזיקין אותה בחזקת א״י ומיהו במקום אחר מצא ר״י בירושלמי במסכת חלה פ׳ שתי

נסיס

מקום הניחו. כשיבאו בנינו אחרינו אם לא ימצאו מה לתקן במה יגדל שמם: **להתגדר.** להתגדל: **מלאן.** שראינו שקבל רבי עדות זו ולמד הימנה אע"פ שדבר תימה הוא שהרי מעולם היו נוהגין בו איסור למדנו שאין מזיחין תלמיד חכם האומר דבר הלכה [א]אחידוש לאמר לא שמעת. אין מזיחין אין מבדילין אותו משמועתו לאמר חזור בך: **מזיחין.** [ב]משקלים את דבריו: **מזחיחין.** לומר גאותך גרמה לך שלא הטית אזן לשמוע דבר כהלכתו מפי רבך. ליצנא אחרינא מגביהין ומסלקין אותו מדבריו: **זחוחי.** לשון גבוהי הלב שלא דקדק מפי רבו כל צרכו וסמכו על לבם: [ג]**הוריש וגו'.** אלא הניחוס למס עובד ויושבים ביניהם: **אשתמיטתיה.** ליהודה בריה דר"ש בן פזי: **הרבה ברכים כבשו עולי מצרים.** וקדשוס בקדושת הארץ ולא כבשוס עולי בבל לקדשס בשביה ולכך לא כבשוס דקסברי הואיל והותרו הותרו דקדושה ראשונה בטלה דכי קדשה יהושע לשעתה קדשה ולא לעתיד לבא [ד]כשגלו בימי נבוכדנצר ולא רצו להחזיר קדושתה כדי שיהא מותר לחרוש ולזרוע שס בשביעית שאין נוהגת בחולה לארץ ויסמכו עליהן עניים ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני ובית שאן מהן היתה ואותן שקדשו הן לא בטלו בחורבן שני כדאמרינן ביבמות בהערל (דף פב:) והכיצאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה[ט] ירושה ראשונה ושניה יש להס שבטלה ירושה ראשונה ונקראת שניה ירושה אבל ירושה שלישית אין להס שהשניה לא פסקה הלכך בימי רבי נהגו איסור בארץ: **עלה בעלמא.** דאכילת ערלי היא ושריא בארץ: **מאגודה** [ה]**אכליה.** דמשאגד אסור לאכול ערלי: **הנאגד.** שדרכו לאוגדו: **משיאגד.** הוקבע למעשר ונאסר באכילת ערלי: **לאו אדעתיה.** שכח ר' מאיר ולא עשרו ולעולם סבירא ליה דבעי עשורי: **ממקום אחר.** שמא הוי ליה ירק תלוש בביתו ואמר הרי הוא מעשר על אגודה זו: **נפרוס שלא מן המוקף.** מן [ו]המאוכר וסמוך לו כגון אין מקיפין שתי חביות (בילה דף לב:) וכמו מקפת וקורא לה שס (נדה דף עא:) לשון מקריב ומגיען זה לזה. ואסור לאכר להפרים ממה שאין לפניו על מה שלפניו דשמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין שנאגד או נרקב ונמצא שאין אומר כלום ואוכל טבלים: **נתן עיניו בגד זה.** לקרוא לו שס מעשר על גד שני ואכל מגד שני: **חזי מאן גברא רבה אסתיר עליה.** ראה כמה אדם גדול העיד עליו דהיינו רבי יהושע הואיל ובא להעיד על זאת יפה כוון ודקדק בדבר אל נכון: **גיגאי.** שם הנהר: **רצון קוני.** כל הנחלים הולכים אל הים בגזירת המלך: **ספק עושה.** שמא לא יתנו לך בפדיון: **דנמלוה עסיק.** דכתיב (שמות יב) ושמרתם את המצות דמתחלת טחינה והרקדה בעיא שימור לשם מצה: **דלווה בהדייהו.** נתחבר עמס בדרך: **טייעא.** סוחר ערבי: **כך עושין.** בתמיה: **לבני לויה.** לבני חבורה שמניחן והולך: **דלמא ה"ל חדא זימנא.** אלא מתיירא היה שלא יחזרו הסיס וישטפו הסנים והיה מדבר עליהס שימתין להס הנהר: **למשה ושתין רבוון.** שנחלק להן יס סוף: חבטינהו

נשים דירק בחולה לארץ אינו נוהג בו לא מעשר ולא תרומה ובשאר פירות נוהגת תרומה גדולה אבל לא מעשר אבל דגן תירוש ויצהר חייבין לגמרי בין בתרומה בין במעשר והכי איתא התם אמר ר' יוחנן רבותינו שבגולה היו מפריסין תרומות ומעשרות על שבאו הרובים ובטלום מאן נינהו הרובים תרגומיא ר"ר זעירא רב יהודה בשם שמואל אומר חלת חולה לארץ ותרומת חולה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש ר' אבא בשם רבי שמואל אמר לא חשו אלא לתרומת דגן תירוש ויצהר ומשמע דקאי אר' יוחנן דאמר דבגולה היו מפרישין תרומות (ג) [ז]ואתא רבי אבא לאשמועינן דדוקא בדגן תירוש ויצהר היו מפרישין תרומות ומעשרות ולאו דוקא נקט תרומה דהוא הדין מעשר אבל שאר פירות לא חשו לענין מעשר אלא לתרומה גדולה כמו שמפרש רבי שילא בשם ר"ש אח"כ ר' שילא בשם ר"ש אמר לא חשו אלא לתרומה גדולה אבל לירקות אפילו לתרומה גדולה לא חשו דתני איסי בשם רבי עקיבא מעשרות לירק מדברייהס פירוש שאין להס אמכתא מן הפסוק כמו שיש לשאר פירות דאסמכו רבנן אקרא ולפי זה לא קשיא מידי מהך דשמעתין דרבי מאיר אכל עלה של ירק וההוא דמסכת ע"ז דאכל פירי דלא מעשרן בשאר פירות קאמר שהורמה מהן תרומה גדולה אבל לא מעשר ובברכות (דף ו.) לא גרסינן ירק דבלף פירי ולאו ירק הוא ול"ג נמי מעשר אלא הני מילי גבי לקף דכל שאר פירות אינו נוהג מעשר אלא תרומה וכן הוא בספרים מדויקים ואהיא דבירושלמי דקאמר שבאו הרובין ובטלום סמכינן עכשיו שאין אנו מפרישין תרומות ומעשרות ור"ת מפרש דאין השדות חשובות כמו שלנו לפי שנותנין מהן מס ולפי זה בימיהס לא היו מפרישין אלא מהנהו דלא יהבי טסקא דאיכא דלא יהבי כדאמר בהמקבל (ב"מ קי.) ארעא דלית לה כרגא וטסקא מאי ועוד יש לפרש שמא הרחוקים מארץ ישראל כמונו לא תקנו חכמים ועוד יש מפרשים שנמצא בירושלמי דהא דקאמר דמכזיב ולהלן פטור מן הדמאי לאו דוקא דמאי אלא אף מן הודאי ואהא סמכינן: **אלא** מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו. תימה דלא משני הכי בפרק במה בהמה (שבת דף נו:) דדרשינן ואת הבהמות אשר על פני ירושלים אשר בנה שלמה (אותם בער יאשיהו) כו' אפשר בא אסא כו' אלא מקים ראשונים לאחרונים מה אחרונים לא עשו ותלה בהן אף כו' ואמאי לא משני דמקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו כדמשני הכא ויש לומר דבשלמא הכא גבי נחש הנחושת לפי שנעשה על פי הדבור טעו בו הראשונים והיו סבורים שהיה אסור לבערו אלא התם במה היו טועין שלא לבער אותן הבמות:

ודילמא נתן עיניו בצד זה **ואכל בצד אחר.** [ח]וא"ת דתנן בפרק במה מדליקין (שבת דף לד.) ספק חשכה מעשרין את הדמאי הא ודאי חשכה לא אמאי כיון דאפשר ע"י נותן עיניו בגד זה ואוכל בגד אחר אם כן יהא מותר להפרים בשבת כדמוכח בפרק נוטל (שם דף קמא:) דתנן רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה ופריך בגמרא (שם דף קמב.) והא מתקן הוא ומשני הא מני רבי שמעון בן אלעזר היא דאמר נותן עיניו בגד זה ואוכל בגד אחר ולהכי לא חשיב תקון בשבת כשמעלה ויש לומר דשאני מדומע שכבר היה נתקן אבל מחללו של טבל לא שרי על ידי דאפשר ליתן עיניו בגד זה ולאכול בגד אחר. [וע"ע תוספות גיטין לא. ובמנחות נה. ובבכורות נט. ד"ה במתכבה]: **אמר** ליה אתה הולך לעשות רצון קונך בו'. שמא שר של יס השיב לו כך אי נמי רבי פנחס היה מחשב בלבו שלכך היה מניח מלחלוק לו וכענין זה לריך לפרש בפרק קמא דמסכת ע"ז (דף יז.) גבי רבי אלעזר בן דורדייא דאמר שמים בקשו עלי רחמים:

אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו מכאן לתלמיד חכם שאמר דבר הלכה שאין מזיחין אותו ואמרי לה אין מזניחין אותו ואמרי לה אין מזחיחין אותו מאן דאמר מזיחין כדכתיב [1]ולא יזח החשן ומאן דאמר אין מזניחין דכתיב [2]כי לא יזנח לעולם ה' ומאן דאמר מזחיחין [ט]דתנן משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקות בישראל מתקיף לה [ז]יהודה בריה דר' שמעון בן פזי ומי איכא למאן דאמר דבית שאן לאו מארץ ישראל היא והכתיב [3]ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה ואת תענך ואת בנותיה אישתמיטתיה הא דאמר ר' שמעון בן אליקים משום ר' אלעזר בן פדת שאמר משום ר' אלעזר בן שמוע [ג][א]הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל [ז]וקסבר [ב]קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא [ג]והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית אמר ליה ר' ירמיה לרבי זירא והא ר' מאיר עלה בעלמא הוא דאכיל אמר ליה מאגודה אכליה [ה]ותנן [ד]ירק הנאגד משיאגד ודלמא לאו אדעתיה [ו]השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן ודלמא עישר עליהם ממקום אחר [ח]לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ודלמא נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר אמר ליה [ט]חזי מאן גברא רבה קמסהיד עליה מאי בהמתן של צדיקים דרבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין פגע ביה בגנאי נהרא אמר ליה גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך אמר ליה אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה אמר ליה אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם חלק ליה הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפיסחא אמר ליה חלוק ליה נמי להאי דבמצוה עסיק חלק ליה הוה ההוא טייעא דלווה בהדייהו אמר ליה חלוק ליה נמי להאי דלא לימא כך עושים לבני לויה חלק ליה אמר רב יוסף כמה נפיש גברא ממשה ושתין רבוון דאילו התם חד זימנא והכא תלתא זימנין ודלמא הכא נמי חדא זימנא אלא כמשה ושתין רבוון אקלע לההוא אושפיזא רמו ליה שערי לחמריה לא אכל

חבטינהו

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג מיי' פ"ל מהלכות תרומות הלכה ה [ופ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה טז]: לה ד מיי' פ"ג מהלכות מעשר הלכה ט:

שיטה מקובצת

[א] ת"ח האומר דבר הלכה של חדוש: [ב] משקצים את דבריו. נ"ב נ"א משקעין: [ג] מה"ד ולא הוריש וגו' אלא הניחום למס עובד וישבו ביניהן: [ד] ולא לעתיד לבא כשיגלו בימי נבוכדנאצר: [ה] מאגודה אכליה דמשאגאד אסור למיכליה אכילת עראי: [ו] לתרום שלא מן המוקף מן שאינו סמוך לו: [ז] דבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות ואתא ר' אבא: [ח] וא"ת דתנן בפ' במה מדליקין. נ"ב ע' תוס' מנחות דף נה ע"א ובכורות דף נט ע"א:

רבינו גרשום

אוסרים שאני עתיד לתתיר. מזהיהין לשון גסות משרבו וזהוי הלב שלא חזרו תלמודן כל צורכן (הלב) ולא דקדקו בפני רבן כל צורכן רבו מחלוקות בישראל דאחד אוסר ואחד מתיר אחד מטהר ואחד מטמא: הכתי' לא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה כלומר לכדה ולא הוריש יושבי העיר אבל היו להם למס עובד: ולא קידשום עולי בבל וקא סברי קדושה ראשונה וכו' קדושה ראשונה שקידשה יהושע קידשה לשעתה כלומר במקדש ראשון ולא קידשה במקדש שני והניחום שלא קידשום בפעם שניה כשעלו מבבל שלא יהו לא בכלל מעשר ולא בכלל שביעית שיחרשו ויזרעו בשביעית שיסמכו עניים עליהם בשביעית ובית שאן נמי לא כבשוה עולי בבל דמשום הכי לא היתה חייבת לא במעשר ולא בשביעי' ולפיכך אכל ר' מאיר עלה של ירק בלא מעשר: ודילמא ממקום אחר עשר ליה. כלומר שהוא היה במדינה [אחרת] ונתן עשור לשם להתיר עלה זו שבמדינה זו: לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. כלומר [ח] לא נחשדו אותו שום אדם שבעולם דהוא הוה תורם אלא משלפניו ומשום הכי אכל עלה. אלא תדע שמותר היה לאכול בלא מעשר. ודילמא נתן עיניו בצד זה ואכל וכו' כלומר מאגודה עצמו נתן מעשר שהוא אכל בצד זה ונתן מעשר מצד אחר. חזי מאן גברא אסהיד עליה שלא נתן מעשר על הכל. אני הולך לעשות כלומר אני הולך כמה שגזר עלי הב"ה דכתיב כל הנחלים הבי' לא לימא כך עושים לבני לוויה כשבא למברא הוא עבר ואותו שלוה זה לא עברו: ממשה רבינו ושיתין ריבוואן כלומר שחלק להן הב"ה היינו שהיו ישראל ששים רבוא שש מאות אלף רגלי אלו ששים רבוא.

תורה אור השלם

1. וְיָרְכְּסוּ אֶת הַחֹשֶׁן מִשְּׁבִעֹתָיו אֶל טַבַּעֹת הָאֵפֹד בִּפְתִיל תְּכֵלֶת לִהְיוֹת עַל חֹשֶׁב הָאֵפוֹד וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד: שמות כח כח
וְיָרְכְּסוּ אֶת הַחֹשֶׁן מִשְּׁבִעֹתָיו אֶל טַבַּעֹת הָאֵפֹד בִּפְתִיל תְּכֵלֶת לִהְיֹת עַל חֹשֶׁב הָאֵפֹד וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפֹד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: שמות לט כא
2. כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי: איכה ג לא
3. וְלֹא הוֹרִישׁ מְנַשֶּׁה אֶת בֵּית שְׁאָן וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת תַּעְנָךְ וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת יוֹשְׁבֵי דוֹר וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת יוֹשְׁבֵי יִבְלְעָם וְאֶת בְּנֹתֶיהָ וְאֶת יוֹשְׁבֵי מְגִדּוֹ וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ וַיּוֹאֶל הַכְּנַעֲנִי לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הַזֹּאת:
שופטים א כז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא הוה: (ב) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) והתיר כו' מפרישין תרומות ומעשרות וכו':

מוסף רש"י

זחוחי הלב. שאין מטין את אוזם לשמוע יפה מפי רבם וסומכים על בינתם לדקדק שמועתם (סוטה מז:). קדושה ראשונה. שקידשה יהושע לשעתה, לא קידשה לעתיד לבא, אבל קדושה שניה שתקדשה לעולם כדתניא ביבמות (פב:) קדושה ראשונה ושניה יש בהן, שלישית אין בהן (חגיגה ג: ע"ש) הלכך זוריעס בהן בשביעית שיסמכו עליהן עניים שבכור עצמן לחרוש ולקצור ועוד ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני (יבמות מז.). ירק הנאגד. שדרכו בגאגודות, משיאגד. הוי גורנו למעשר ואסור לאכול ממנו ערלי עד שיעשר (ר"ה יב.). בהמתן של צדיקים. תמורו דר' פנחס בן יאיר לקמן, אין הקב"ה מביא תקלה על ידן. שתאכל הבהמה דבר האסור לה (לעיל ה:). שלא מן המוקף. מוקף סמוך, כמו (לקמן מו:) מקיפין בבועי, שסומכים זו לזו ורואין אם דומות זו לזו, וכמו מקפת וקורא לה שם למסכת נדה בפרק בתרא, שלא מן המוקף מדבר שאינו סמוך לו בשאר כלי ליהוי מיעיר ויבא (ערובין ל:) אסור לאכר לומר תבואה שיש לי במקום פלוני תהא תרומה על זו, שמא אותה שעה אינה בעין, ואם עשה עשוי (גיטין ל:).

ח) נראה דל"ל לא נחשד שום חבר שבעולם לתרום שלא מן המוקף אלא וודאי דלא היה תורם אלא משלפניו והיכי אכל העלה אלא ודאי שמותר וכו'.

עין משפט נר מצוה

לו א מיי׳ פי״ג מהלכות מעשה הלכה יד סמג עשין לבו:
לז ב ג מיי׳ שם הלכה טו: לח ד [מיי׳ פ״ה מהל׳ דיעות הלכה ב]:

גליון הש״ס

גמ׳ שמכחישין פמליא של מעלה. עיין תוספת הריב״ש סי׳ לב:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ומי מיתייבא וכו׳ לא גזור הס״ד ותמ״ל מ״ה והתנן: (ב) ד״ה הייגו וכו׳ דאי משום וכו׳ להחיותו ממש:

מוסף רש״י

ויחי ויקם על רגליו. אותו הנקבר נגיע הנקבר היה, הוא הנגיע אשר הביב את עידו לאכול ולשמות בבית אל ונעגע עידו על ידו ומיתו אחרי, וכשמת לאחר ימים קברוהו אצל אלישע ולא הוכשר אצל המקום שיקבר אצלו וכמיהו (סנהדרין מז.). כשפים. טוטריקון כחש פמליה של מעלה, שעל מי שנגזר למיתה ממיתין (סנהדרין סז:). נוקף. לשון חבטה ומכה (סוטה מח.).

שיטה מקובצת

א) ומי מיתייבא. נ״ב ומי מחייב:
ב) מסרהיבנא דבמילתא. נ״ב נ״א מסרהיבנא במילתא דמצוה כי הדרנא כו׳:

רבינו גרשום

נקרינהו ולא אכל כלומר שבירום מן הצרורות ומן הפסולת ועדיין לא אכל (בחשינה). [חבטינהו] שכברום בכברה: לזרע לזרוע בשדה וכו׳ פטורין מן הדמאי וכן הכי בבהמה והא איתמר עלה לא שנו כו׳. והא תניא הלוקח וכו׳ כלומר בניחותא: קא אתי וכו׳. ר׳ נפק לאפיה דרבי פינחס שהלך לפדיון וכו׳ צהבו פניו של רבי כלומר שמח. אמר ליה כמדומה אתה כו׳ כלומר למה שמחת כל כך: כי כמו שער בנפשו כו׳ כלומר רע עין ע) דומה בעיניו מי האוכל בלחמו (כלומר) כמו שיש לו שער בנפשו ושער לשון כמו שחורים שערוריתא ויאכל כל מה שיש בשלחנו. ומי הא כלומר מכל מקום מסרהבנא בדבר מצוה כלומר עכשיו אני מהבר לדבר מצוה ואיני יכול עכשו לסעוד אצלך: כודייתא חיוריתא כלומר פרדות לבנות: עקרנא להו לשון ואת סוסיהם תעקר. הוה קא מבחש ביה טובא כלומר מבקש ממנו יותר מדי עד שכועס. גבה טורא ביניהו. ויגע האיש בעצמות אלישע כו׳ האיש שקוברין היה רשע ולא רצה הב״ה שיגע בעצמות אלישע ושיקבר בקרוב לו והחייהו קבה״ר שיעמוד ויסתלק מעל אלישע

מסורת הש״ם

ע) דמאי פ״ל מ״ג, ב) סנהדרין מז. וע״ש, ג) יומא מט., ד) סנהדרין סז:, ה) [ל״ה עיין ע״פ גי׳ הערוך] [ערך כחש, ולפי הק״ס שבועות ל:], ו) [פ״ל ה״ג],

תורה אור השלם

1. אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עָיִן וְאַל תִּתְאַוָּ לְמַטְעַמֹּתָיו: משלי כג ו
2. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד
3. כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לִנְדֹּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר: דברים כ יט
4. וַיְהִי הֵם קֹבְרִים אִישׁ וְהִנֵּה רָאוּ אֶת הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיְחִי וַיָּקָם עַל רַגְלָיו:
מלכים ב יג כא
5. וַיְהִי כְּעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֶךָ אֵלָי:
מלכים ב ב ט
6. אַל נָא תְּהִי כַּמַּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ וַיֹּאכַל חֲצִי בְשָׂרוֹ:
במדבר יב יב
7. אַתָּה הֶרְאֵתָ לָדַעַת כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ: דברים ד לה
8. מִיַּי מִצְעָדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ וְדַרְכּוֹ יָחִפֵּץ:
תהלים לז כג
9. מִיַּי מִצְעָדֵי גֶבֶר וְאָדָם מָה יָבִין דַּרְכּוֹ:
משלי כ כד

לעזי רש״י

ווייניר״א [וני״ר]. לכבוד. אישופיי״ר [אצופי״ר]. להכות, לדפוק.

רבינו גרשום (המשך)

ועמד מקברו ולאחר שעמד מקברו ונסתלק משם מיד נפל ומת דכתיב ולביתו לא הלך ואי כדקא אמרת משום ברכתא דאליהו היה הולך לביתו וחיה כשאר בני אדם אלא ודאי לא חי אלא כדי שיסתלק מעל אלישע: אי הכי היינו דכתי׳ על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא במאי בו התקיים ברכתא דאליהו. שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה וכו׳: אימא וחיית כלומר שהיא חייה אלא המכה לא מיתסי: דחיוורן רישי כרעיהו קא אמרינן. כלומר דהיא עצמה שחורה ורישי כרעייהו חיוורן. (אין עוד שמכחישין) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה. לשון ניקוף כשמכה אדם רגלו באבן ויוצא ממנו דם זהו ניקוף: בגודל ימין ובניקוף שני כלומר דברגל של ימין שסע אדם ביותר מן שמאל וכשמכה אדם ברגלו באבן ברגלו ומנקפו ביותר ובניקוף שני שפעם

הא אתמר עלה אמר רבי יוחנן בו׳. במסכת שקלים (פ״ה ה״ל) ובמסכת דמאי בירושלמי[1] ובברייתא רבה (פ׳ ס׳) לא משני מידי אלא השיב להם דמחמרא אנפשה: **ויש** שיש לו ואינו רוצה. ואפ״ה איקרו קדושים שמזמן את חבירו לאכול אצלו מפני הבושת: **מסרהבנא.** ממהר אני כדמתרגמינן וימהרו לשפוך דם (משלי א) ויסרהבון:

גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם בו׳. פירש בקונטרס דדרש ממה שהחיה בנגיעה בעלמא כדכתיב ויגע ויחי וקשה דא״כ מאי פריך ודילמא לקיומי ברכתא דאליהו מ״מ היה גדול במה שטרח להחיותו בחייו יותר מבמותו ונראה דנפקא ליה ממה שבחיי הצדיקים נוגעים בהם כמה רשעים ויושבים אצלם ושם לא היה לו רשות להתעכב אצלו: והא חבטינהו לא אכל נקרינהו לא אכל אמר להו דלמא לא מעשרן עשרינהו ואכל אמר ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילין אותה טבלים [ז] ומי מיחייבא והתנן [ח] א הלוקח לזרע ולבהמה וקמח לעורות ושמן לנר ושמן לסוך בו את הכלים פטור מהדמאי התם הא אתמר עלה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שלקחן מתחלה לבהמה אבל לקחן מתחלה לאדם ונמלך עליהם לבהמה [2] חייב לעשר והתניא [3] הלוקח פירות מן השוק לאכילה ונמלך עליהן לבהמה הרי זה לא יתן לא לפני בהמתו ולא לפני בהמת חברו אלא אם כן עישר שמע רבי נפק לאפיה אמר ליה רצונך סעוד אצלי אמר לו הן צהבו פניו של רבי אמר לו כמדומה אתה שמודר הנאה מישראל אני ישראל קדושים הן יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה וכתיב [1] אל תלחם [את] לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו כי כמו שער בנפשו כן הוא אכול ושתה יאמר לך ולבו בל עמך ואתה רוצה ויש לך מיהא השתא [4] מסרהיבנא דבמילתא דמצוה קא טרחנא כי הדרנא אתינא עיילנא לגבך כי אתא איתרמי על בההוא פיתחא דהוו קיימין ביה כודנייתא חוורתא אמר מלאך המות בביתו של זה ואני אסעוד אצלו שמע רבי נפק לאפיה אמר ליה מזבנינא להו אמר ליה [2] ולפני עור לא תתן מכשול מפקרנא להו מפשת היזקא עקרנא להו איכא צער בעלי חיים קטילנא להו איכא [3] בל תשחית הוה קא מבתש ביה טובא גבה טורא ביניהו בכה רבי ואמר מה בחייהן כך במיתתן על אחת כמה וכמה [5] דאמר ר׳ חמא בר חנינא גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן שנאמר [4] ויהי הם קוברים איש והנה ראו [את] הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו אמר ליה רב פפא לאביי ודילמא לקיומי ביה ברכתא דאליהו דכתיב [5] ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אמר ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא במה איקיים כדאמר ר׳ יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת שנאמר [6] אל נא תהי כמת אמר ר׳ יהושע בן לוי למה נקרא שמן ימים שאימתם מוטלת על הבריות [6] דאמר ר׳ חנינא מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה והא קחזינא דחיי אימא וחיית והא קחזינא דמיתסי דחיוורן ריש כרעייהו קא אמרינן [7] אין עוד מלבדו אמר רבי חנינא ואפילו כשפים ההיא איתתא דהות קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא אמר לה שקולי לא מסתייעא מילתיך אין עוד מלבדו כתיב [7] והאמר ר׳ יוחנן למה נקרא שמן כשפים [8] שמכחישין פמליא של מעלה שאני ר׳ חנינא דנפישא זכותיה ואמר ר׳ חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א״כ מכריזין עליו מלמעלה שנאמר [8] מה׳ מצעדי גבר כוננו [9] ואדם מה יבין דרכו א״ר אלעזר דם ניקוף מרצה כדם עולה אמר רבא בגודל ימין ובניקוף שני והוא דקאזיל לדבר מצוה אמרו עליו על ר׳ פנחס בן יאיר [7] מימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו:

א״ר

ועדיין הן יכולין לילך: **מבחש.** מפליר וחבדו בשבועות (דף ל:). [8] מבחש גרסינן בבי״מ ולא בכ״ק: **גבה טורא ביניהו.** והבדילן: **בחייהן.** של צדיקים כך נותן הקדוש ברוך הוא לבו על תאותם שלא להעביר דעתם שגרם הדבר שנכנס בפתח הפרדות שיפרוש ולא יעבור על דעתו הרשעה שאין דרכו לסעוד משל אחרים כלקמן: **על אחת כמה וכמה.** שהרי במיתתן גדולים יותר מבחייהן כדאמר רבי חמא: **קוברים איש.** רשע היה ולא ניתן להיקבר אצל צדיקים: **ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי.** ואילו בחייו כשרצה להחיות בן השונמית הולך לשוס פיו על פיו ועיניו על עיניו ולבקש רחמים: **ודלמא לקיומי ברכתא דאליהו.** דלא סגי שלא תתקיים דכתיב בצדיקים (איוב כב) ותגזר אומר ויקם לך ולאו משום אלישע הוה: **פי שנים.** אליהו החיה בן הצרפית ואלישע בן השונמית וצריך להחיות עוד אחר: **אי הכי.** דליקיומי ברכתא דאליהו: **היינו דתניא.** בתמיה. (ט) ואי משום ברכתא דאליהו היה צריך להחיות ממש כמו שעשה אותו שהחיה אליהו אלא לאו א״מ משום אלישע הוה ולא הוה צריך לאלישע אלא לסלקו מאצלו והחייהו עד שנסתלק משם: **אל נא תהי כמת.** בצרעת מריס כתיב: **למה נקרא שמם.** דכודנייתא ימים דכתיב (בראשית לו) אשר מצא את הימים: **לא שאלני.** רבי חנינא רופא היה ומהכא מייתי לה במסכת יומא בהוליאו לו: **וחיה.** משמע שמת המוכה: **וחיים.** לשון נקבה ואמכה קאי שאין המכה מתרפאת: **אין עוד מלבדו.** משום רבי חנינא נקט לה: **אפילו כשפים.** אינן מלבדו כלומר שלא מדעתו שאם אין גזירה מלפניו אין מרעיון לו לאדם: **מהדרא.** מחזרת וטורחת שלא יצין: **למשקל עפרא.** ולעשות לו כשפים להמיתו: **כשפים.** טוטריקון מכחישים פמליא של מעלה שלא גזרו על אדם זה למות והוא מת על ידי כשפים: **נוקף.** נוגף אישופיי״ר בלע״ז: **מכריזין.** גזרו עליו: **מרלה.** מכפר: **גודל ימין.** מפני שהוא נוגף בכח ומלטער הרבה: **ובניקוף שני.** קודם שנתרפא הראשון: **בצע.** ברכת המוליא שלא רצה לאכול כזית משל אחרים: ליבן

אחת כבר ניקף ויש לו מכה וניקף בו בפעם

ז) נראה דל״ל דומה בעיניו כי האוכל בלחמו כמו שיש לו שער בנפשו ושער לשון מרוריים כמו בתאנים השועריים כלומר שהוסב שיאכל וכו׳.

ליבן. בחור. בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלועזים קורין בחלמתי׳: **שחיטתו כשרה.** ולא אמר שריפה היא זו ולא שחיטה: **חידודה קודם לליבונה.** מקדים וממהר לחתוך קודם שתכוה הבהמה מן האור: **והאיכא צדדין.** דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נשרפה[ח] קודם שחיטה שהרי ושט נקובתו במשהו ליטרף ושריפה כנקב הוא: **מירווח רווח.** מתרחב החתך מצדי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע [ט]הסימן אלא חידודו של סכין: **והכא בו.** [י]את האדם מכה בכח: **משום שחין גדון.** לענין נגעים כדמפרש לקמן. שחין בא ע״י חום שמתחמם מחמת כח ההכאה ומכוה באה מחמת האור והכא דאיכא תרוייהו בהי מיינייהו דייינין ליה: **למאי נפקא מינה.** באיזה דבר חלוק דין מכוה משחין דתיבעי לך: **מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון.** שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב (ויקרא יג) בשאת ובספחת ד׳ הסגרות שאם עמד בעיניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו אבל בשחין ומכוה לא נאמר אלא הסגר אחד ואם עמד בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטומאו אלא פוטרו והולך: **בשני סימנין.** הרי דמפרש: **שער לבן ופסיון.** אם פשה ולא כנתק שסימן טומאתו בשער לחוד: **ולמה חלקן הכתוב.** בשתי פרשיות ופירש משפט כל אחת בה ולא לימדם יחד שהרי משפטן שוה והיה לו לכתוב כי יהיה בו בעורו שחין או מכוה: **שאין מצטרפין זה עם זה.** לשיעור נגע כגרים חלי פול שאם עלה בו חלי גרים מחמת חום מכה שלא ע״י האור וחלי גרים אלה ע״י כויית האור אין מצטרפין ג׳: **שחין.** לשון חמימות כמו (יומא דף נג:) שנה שחומה וכדמתרגם יונתן חמותי רחיתי אור שחיניה (ישעיה מד): **נקה באחן.** הכהו [ז]בכח באחן אפילו בלא חבורה דכל מכה מתחמם הבשר מיד ע״י ההכאה: **נגפם.** שהטמין ידו בפסולת של זיתים והוא חם מאד מאליו ונכוה: **אבר מעיקרו.** ממקום שעוקרים העופרת והוא חם: **גחלת.** פחם שלא כבה: **רמץ.** אפר חם וכך שמו בלשון ערבי: **גפסים.** מין סיד ושורפין אותו כמין סיד: **והניח שחין ומכוה בו׳.** כולהי הך מתניתא מצטרכי הכא לפרושי מאי תיבעי לן דהא בעיא דלעיל הכי איבעיא לן ליבן שפוד והכה בו איזה הבל קודם לבא הבל המכה או הבל האור ונפקא מינה לדתניא דהולכין אחר האחרון דתניא שחין ומכוה במקום אחד באותו מקום שלקה בראשון לקה בשני באותו גרים עצמו: **ביטל אחרון את הראשון.** ונפקא מינה לענין לירוף שאם היה בו חלי גרים שחין ולקה באור באותו חלי גרים נהפך אותו [יא]גרים ונעשה מכוה ואם חזר ולקה לאחר זמן אבל מכוה זו שלא ע״י האור ונולד בו חלי גרים שחין אחר ונעשה שלם אין מצטרף עם הראשון וטהור והשתא אהני ליה ביטול שאילו לא ביטל חלי גרים הראשון היה זה מצטרף עמו: **והכא ה״ד.** לענין בעיא דלעיל [יב]היכי מתבעי לן: **וליבן שפוד והכה בו.** ובהכאה זו יש תורת שחין ותורת מכוה ואיבעיא לן הי קדים ואתי דליתי בתרא ונבטליה: **חבטא קדים.** כח ההכאה קדים להרע לו לאדם והוי שחין ואתי הבל [יג]האור אחרון ומבטל ליה וה״ל מכוה ולא מצטרף בהדיה חלי גרים קמא דה״ל שחין ומכוה: **חידוד שאני.** דמתוך שהוא חד אין הבל האור שבו חזק וחתיכתו קדם להבלו: **אלמא חבטא קדים.** ואתי הבלא ומבטל ליה: **דברזייה מברז.** שלא הכהו בכח אלא דקרו ואין כאן חבטא אלא הבל אבל הכהו דאיכא חבטא אימא דהא הוה בתרא ומבטל הבלא: **מברז.** פויינ״ט בלע״ז: **של עבודת כוכבים.** שמשמשים בה קרבנות של עבודת כוכבים ואסורה בהנאה כדאמרינן במסכת ע״ז (דף נח:) אבל תאבדון את כל המקומות [דברים יב] בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר: **מקלקל הוא.** ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובין מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לג׳ דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה: **נחתוך.** מתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא: **נמסוכנת.** דהוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחטנה תמות: **נאחמי דקיימי לקורבנא.** נתחים טובים ירך וכתף וחזה [יד]דקיימי לשלחן דורון לאדם משוב וזה שחתכן הפסידן: **ויפיוק ליה.** אף על גב דהוא מקלקל אסור לחתוך משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלעו בסכין:

בחדשה

והא איכא צדדין. משמע מכאן שאם בשעת שחיטה ניקב הוושט כנגד מה שנשחט טריפה דהכא הוה בעי למיסר משום צדדין אי לאו משום דמרווח רווח: **מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון.** כך דינו דבסוף שבוע ראשון מטמא אם פשה או אפי׳ לא פשה אע״ג דעמד בעיניו ולא כהה טהור אבל שאר נגעים בעי הסגר פעם שנית והלשון קלת קשה דלא הוה ליה למימר מטמאים אלא מטהרים שאין כן בשאר נגעים דבעו הסגר [טו]וי״ל דה״ג קאמר מטמא בשער לבן ובפסיון דוקא אבל אי אין שער לבן ולא פשה אע״ג דלא כהה טהור: **בחמי טבריא וכל דבר שלא בא מחמת האור.** אפילו רבי יוסי דאשיב ליה בפ׳ כירה (שבת דף לט.) תולדת האור משום דמיחלפא אפיתחא דגיהנם שמא כאן היה מודה דנדון משום שחין ולא משום מכוה כיון דהאי אור בידי שמים:

מותר לשחוט בה מקלקל הוא. אע״ג דבסוף פרק אלו דברים בפסחים (דף עג.) מחייב לענין שבת גבי שוחט בשבת בתוך לעבודת כוכבים משום תיקון כל דהו דתקן להוציא מידי אבר מן המי שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שיש תקון פורתא אשיב מלאכת מחשבת שלכך נתכוין אע״פ שקלקולו יתר על תקונו אבל לענין נהנה מעבודת כוכבים לא אשיב הנאה כיון שקלקולו יתר על תקונו:

שלבנה באור. הא דתנן בסוף מסכת ע״ז (דף עה:) סכין שפה בקרקע והיא טהורה דסגי בנעיצה בקרקע עשר פעמים ולא בעי ליבון הייו לחתוך בה לוגן דלאמר התם בגמרא והכא דמוקי לה כשליבנה באור כדי לייאשב אפילו יהא בית השחיטה רותח ותימה דמשמע הכא דבעי ליבון וכן משמע נמי התם בתוספתא דמסכת ע״ז (פ״מ) דקתני השפודים והאסכלאות והסכיינים מלבנן באור ותימה דבפרק כל שעה (פסחים דף ל:) משמע דסגי בהגעלה דקאמר הני סכיני דפיסחא היכי עבדינן להו ומסקינן הלכתא אידי ואידי ברותחין ואור״ת דיש לחלק גבי חמץ משום דהיתירא בלע דבענין זה מחלק בתוך מסכת ע״ז (דף עו.) אע״ג דהשתא [טז]דבליעי הוי איסורא מ״מ בשעת בליעה הוי התירא אע״ג דרב אשי גופיה מחלק כן במסכת ע״ז (דף עו.) ובפסחים (דף ל:) קאמר רב אשי לדידי חדתי עבדי לי מחמיר על עצמו היה וראה דהא דמסיק והלכתא אידי ואידי ברותחין הוי מסקנא דמילתא דרב אשי ועוד אור״ת דהכא ובתוספתא איירי בסכיינין גדולים שצולין בהן בשר והוי תשמישן על ידי האור ולהכי בעי ליבון ודיקא נמי דקא חשיב להו בתוספתא בהדי שפודין ואסכלאות אבל סכיני דפיסחא מייירי בקטנים והסכיינים ישנים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים היה אומר הר״ן בן ה״ר מאיר שצריכין ליבון מפני שדרך העובדי כוכבים לתקן בהן נר שדולק בהן חלב וגם מהפכין בהן בשר על גבי גחלים וחותכין ור״ת היה אומר כיון דאין עיקר תשמישן לכך לא חיישינן דלמא אתרמי ועבד הכי ועוד אפילו אתרמי ואשתמש בו על ידי האור סגי בהגעלה דכל מה שסופו לפלוט על ידי רותחין פולט בהגעלה ראשונה ואין זה דיוק דדילמא כיון שנשתמש בו על ידי האור אין יוצא מידי דופיו לעולם בהגעלה בלא ליבון ופולטו תמיד בכל הגעלותיו מידי דהוה אכלי חרס דלא סגי ליה בהגעלה ולא אמר כל מה שעתיד לפלוט פולטו בהגעלה ראשונה אלא אינו יוצא מידי דופיו לעולם[ט]:

השוחט

[ח] א״ר זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה חידודה קודם לליבונה והאיכא צדדין בית השחיטה מירווח רווח איבעיא להו ליבן שפוד והכה בו משום שחין גדון או משום מכוה גדון למאי נפקא מינה לכדתניא [ב]שחין ומכוה מטמאין בשבוע אחד בשני סימנין בשער לבן ובפסיון [ג]ולמה חלקן הכתוב לומר [ד]שאין מצטרפין זה עם זה [ה]ותניא [ו]איזהו שחין ואיזהו מכוה לקה בעץ באבן בגפת בחמי טבריא ובכל דבר שלא בא מחמת האור לאתויי אבר מעיקרו זהו שחין [ז]ואיזהו [ח]מכוה נכוה בגחלת ברמץ בסיד רותח בגפסית רותח ובכל דבר הבא מחמת האור לאתויי חמי האור זו היא מכוה ותניא [ט]שחין ומכוה אם שחין קודם למכוה בטל מכוה את השחין ואם מכוה קודמת לשחין בטל שחין את המכוה והכא היכי דמי כגון דהוה ביה חצי גרים שחין מעיקרא וליבן שפוד והכה בו ונפק ביה חצי גרים אחר מאי חבטא קדים ואתי הבלא ומבטל ליה לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרפין או דלמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטל ליה להבלא והוה ליה שחין ושחין ומצטרף ת״ש דאמר ר׳ זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה חידודה קודם לליבונה אלמא חבטא קדים [י]חדוד שאני ת״ש [יא]ליבן שפוד והכה בו גדון משום מכות אש אלמא חבטא קדים התם נמי [יב]דברזייה מיברז דהיינו חדוד: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [יג]סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר מותר לשחוט בה מקלקל הוא ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא אמר רבא [יד]פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באטמי דקיימין לקורבנא ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא

[ח] נקמן יז:], [ט] נגעים פ״ג מ״ד וס״ט כב סמג עשין פג טוש״ע י״ד סימן ט:

[לט] ב מיי׳ פ״ה מהלכות טומאת צרעת הלכה ד:

[מ] ד ה מיי׳ שם הלכה ה:

[מא] ו מיי׳ שם הלכה ו:

[מב] ז ח ט מיי׳ שם הלכה ג:

[מג] י כ מיי׳ פ״ז מהלכות ע״ז הלכה יט סמג לאוין מה טוש״ע י״ד סימן י סעיף ח [וסימן קמב סעיף ב]:

[ח] א״ר זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה חידודה קודם לליבונה והאיכא צדדין בית השחיטה מירווח רווח איבעיא להו ליבן שפוד והכה בו משום שחין גדון או משום מכוה גדון למאי נפקא מינה לכדתניא [ב]שחין ומכוה מטמאים בשבוע אחד בשני סימנין בשער לבן ובפסיון [ג]ולמה חלקן הכתוב לומר [ד]שאין מצטרפין זה עם זה [ה]ותניא [ו]איזהו שחין ואיזהו מכוה לקה בעץ באבן בגפת בחמי טבריא ובכל דבר שלא בא מחמת האור לאתויי אבר מעיקרו זהו שחין [ז]ואיזהו [ח]מכוה נכוה בגחלת ברמץ בסיד רותח בגפסית רותח ובכל דבר הבא מחמת האור לאתויי חמי האור זו היא מכוה ותניא [ט]שחין ומכוה אם שחין קודם למכוה בטל מכוה את השחין ואם מכוה קודמת לשחין בטל שחין את המכוה והכא היכי דמי כגון דהוה ביה חצי גרים שחין מעיקרא וליבן שפוד והכה בו ונפק ביה חצי גרים אחר מאי חבטא קדים ואתי הבלא ומבטל ליה לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרפין או דלמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטל ליה להבלא והוה ליה שחין ושחין ומצטרף ת״ש דאמר ר׳ זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה חידודה קודם לליבונה אלמא חבטא קדים התם נמי [יב]דברזייה מיברז דהיינו חדוד: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [יג]סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר מותר לשחוט בה מקלקל הוא ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא אמר רבא [יד]פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באטמי דקיימין לקורבנא ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא

[ט] ח מיי׳ פ״ה מהלכות טומאת צרעת הלכה כב סמג עשין פג טוש״ע י״ד סימן ט:

[לט] ב מיי׳ פ״ה מהלכות טומאת צרעת הלכה ד:

[מ] ד ה מיי׳ שם הלכה ה:

[מא] ו מיי׳ שם הלכה ו:

[מב] ז ח ט מיי׳ שם הלכה ג:

[מג] י כ מיי׳ פ״ז מהלכות ע״ז הלכה יט סמג לאוין מה טוש״ע י״ד סימן י סעיף ח [וסימן קמב סעיף ב]:

[ח] נראה דל״ל אסור לשחוט בה וגם לחתוך בה בשר בלאו איסור דמתקן.

מוסף רש״י

חידודה קודם לליבונה. קודם שיכוה הסימן בליבון הוא נחתך בחידוד (לקמן יז:). **ברמץ.** אפר רותח (פסחים עה.). **בגפסית.** מין סיד הוא (שם).

רבינו גרשום

שניה עכשיו כואב לו ביותר והוא מרצה כדם עולה כי אזיל לדבר מצוה. לא בצע על פרוסה כלומר לא היה נחנה: ליבן סכין ששרפו באור עד שהיה אדום. חידודה קודם לליבונה כלומר מחמת חידוד נשחטה לא מחמת האור שזו ליבון: מטמאין בשבוע אחד כלומר דבשניהם כתיבי והסגירו שבעת ימים שנאמר בשתי סימנים בשער לבן ובפסיון כלומר דבשניהם כתיב אם פשה תפשה והנה נהפך שער לבן בבהרת אלא למה חלקום זה מזה כלומר עכשיו ששניהם יש דין אחד לומר שאין מצטרפין זה עם זה שאם היה חצי גריס שחין וחצי גריס (בהרת) [מכוה] אין מצטרפין: לקה בעץ או באבן כלומר שחם אותו עץ או אבן במקום שחותכין אותו: בגפת פסולת דזיתים. לאייתויי אבר מעיקרו כלומ׳ כשחותכין אבר מעקרו חם הוא ביותר והוא שחין. ואי אזהו מכוה [נכוה] ברמץ באפר עם גחלים דקים בסיד רותח כשעושין הסיד חם הוא כמה ימים לאחר עשייתו. בגפסים רותח פסולת הברזל שהנפח משליך מכירתו וכל דבר הבא מחמת האור כגון אלו זו מכוה. ותניא אם שחין קודם למכוה כלומר שאם הוה שחין עליו והיה מוסגר ב׳ ימים או ג׳ ואח״כ בא על השחין מכוה ביטל מכוה את השחין ומתחיל ימי הסגירו והכא היכי דמי כגון דהוה חצי גריס וכו׳ כלומר מאי חבטא קדים כלומר המכה והיינו שחין ואתי הבלא כלומר הלבון והיינו מכוה ומבטל ליה לחבטא כמו דלא היה שם כלל עכשיו הוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרף או דילמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטלי להבלא והוה ליה חבטא ושחין ומצטרפין: ת״ש דאמר זירא ליבן סכין ושחט כו׳ אלמא חבטא קדים וכך הכא דחבטא קדים ואתי הבלא ומבטל

עין משפט נר מצוה

לח א מיי׳ פ״ג מהלכות שחיטה הלכה כב סמג עשין פג טוש״ע י״ד סימן ט:

לט ב מיי׳ פ״ה מהלכות טומאת צרעת הלכה ד:

ג [מיי׳ שם הלכה ה ו]:

מ ד ה מיי׳ שם הלכה ה:

מא ו מיי׳ שם הלכה ו:

מב ז ח ט מיי׳ שם הלכה ג:

מג י כ מיי׳ פ״ז מהלכות ע״ז הלכה יט סמג לאוין מה טוש״ע י״ד סימן י סעיף ח [וסימן קמב סעיף ב]:

לעזי רש״י

פוינ״ט. נוקב.

שיטה מקובצת

[א] ואין נוגע בסימן אלא חדודו של סכין: [ב] והכה בו מכה בכח כצ״ל: [ג] אין מצטרפין לדונו צרעת אלא טהור הוא הס״ד: [ד] לקה באבן הכהו האבן בכח אפי׳ כצ״ל: [ה] נהפך אותו חצי גריס ונעשה: [ו] לענין בעיין דלעיל דתבעי לן: [ז] ואתי הבל שבא אחרון ומבטל: [ח] ודקיימי לשלחן דורון נ״ב בס״י נ״א והוה מקיימן לשלחן וכו׳: [ט] דבעו הסגר שנית וי״ל דה״נ קאמר:

רבינו גרשום (המשך)

לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ואין מצטרפין לא חדוד שאני ומשום הכי אמרינן הכא דחבטא קדים אבל התם אמרינן דהבלא קדים ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ודעדיין שואל אני שאלתי דלא יכלינן למילף מהכא. ת״ש ליבן שפוד והכה בו כו׳ אלמא חבטא קדים ולפינן זה מזה התם נמי דברזייה מיברז דהיינו חדוד כלומר בדין הכא דחבטא קדים דנעץ אותו בשפוד ומשום הכי אמרינן הכא דחבטא קדים אבל התם לא אמרינן דחבטא קדים אלא הבלא ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ודעדיין לא יכלינן למילף מהכא: סכין של ע״ז מותר לשחוט בה. מפני שמקלקל: ואסור לחתוך בה בשר. מפני שמתקן: פעמים שהשוחט אסור במסוכנת. כלומר דמתקן הוא: באטמי דקיימי לקורבנא כלומר דהוי רוצה ליתנם ואינו רוצה שיתחתכו איברים [אברים] עכשיו כשיתחכם מקלקל הוא: ותיפוק לי משום שמנונית דאיסורא אסור לשחוט [ח] בהמה אחרת ולא משום דאסור לחתוך בה בשר דמתקן. לא בסכין חדש כלומר שאינו

עין משפט נר מצוה

מד א טוש"ע יו"ד סימן י סעיף ה [וסימן קמב סעיף ב]:
מה ב מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה ד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קלג סעיף ה:
מו ג מיי' פי"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ז סמג לאוין קלח טוש"ע י"ד סימן י סעיף ה:
מז ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ג:
מח ה שם סעיף ב:
מט ו ז מיי' פ"ז שם הלכה יז יח סמג שם טוש"ע י"ד סימן סד סעיף טז:
נ ח מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף יח:

רבינו גרשום

אסור אלא משום שאסור להנות מע"ז: איבעי תימא דפסק ביה גוזא לע"ז. כלומר שחתך חתיכה של עץ לע"ז איבעי תימא שליבנה באור כלומר דאין לחשוש משום שמנונית אלא משום שאסור להנות מע"ז: קולף כלומ' קולף בית השחיטה רבה בר בר חנה אומר מדיח כלומ' בית השחיטה אגב דוחקא דסכינא כלומר דסכין דוחק לשחיטה בלעי [בית השחיטה] מסכין (לשחיטה) ואסור. סכין טרפה כלומר ששחט בה טרפה: ואי איכא בליתא דפריסא למיכפריה כלומר אי איכא בגד בלוי מירעה לקנחו לא צריך להדיח. מ"ט משום דקא בלע דאיסורא כלומר דקא בלע דטריפה: דהיתירא נמי הא קא בלע אבר מן החי כלומר אפי' שחט בהמה דהיתירא נמי דקא בלע אבר מן החי ולצרך נמי חמין. אימת קא חיימא כלומר אימת בית שחיטה רותח לכי גמרי שחיטה האי שעתא היתירא הוה כלומר שהיא מתה ואינה אבר מן החי: לא ליסחוף אינש כפלי עילוי בישרא כלומר משום דדאיב תרבא דבלע בשרא דכפלי מונח עליו אי הכי אפילו אין מניחן על שום בשר אלא אפילו מניחן לחודייהו דייב תרבא ובלעי כפלי: קרמא מפסיק מתתאי כלומר קרמא מפסיק בין החלב ובין הבשר מתתאי הכי. אי (קרמא נמי).

מסורת הש"ס

א) [ע"ז יט: וש"נ], **ב)** ל"ל שם, **ג)** [ל"ל ואמתן], **ד)** [ל"ל ואמתן], **ה)** [בטוס ובמיסור תרגומו בטלמא ובתרגומא ועיין בענין ערך מרן], **ו)** [ע"ז ז.], **ז)** [ל"ל בגיון קיסר], **ח)** בס"ל: אלנבוע, **ט)** [זבחי' כה. לג: וע"ש ברש"י], **י)** עיין רש"י שבריי"ף, **כ)** [דף לט.], **ל)** [דף לט:], **מ)** [וע"ע תוס' ע"ז לח: ד"ה אי משום], **נ)** ר"מ מ"ז, **ס)** [שבת קכג:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמר סבר בית השחיטה רותח ומר וסו' השחיטה צונן לא דכ"ע: **(ב)** רש"י ד"ה למיכפרי' וכו' כפורי זהב. נ"ב זמיס דף כ"ה ע"א בסופה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה ואמר כך יתמוך וכו' ושכח ולא יקנח. נ"ב כאן הס"ד ואמ"כ מה"ד מיחלף ליה וכו' עכ"ל וכ"ל. ומלות ואתי לאחלופי נמחק:

לעזי רש"י

אשפר"א. מחוספס. טייל"א. קרום. פלאנק"ש [פלנק"ש]. כסלים (השרירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה).

מוסף רש"י

בין לר' ישמעאל בין לר' עקיבא. דפליגי בענובות כוכבים עצמה מעיקרא נאסרה, ובמשמש מודו לאין אסורין (ע"ז יט:). **עד שיעבדו.** עד שישמשו בהן לעבודת כוכבים (שם).

שיטה מקובצת

א) מדיח במים. נ"ב נ"א בס"י מדיח במים את בית השחיטה: רותח. ובולע בשר את שמנונית הנדבק בו בדפני הסכין: **ב)** והלכתא אפי' בצונן וגבי וכו' נ"ב נ"א בס"י ואע"ג דאיפסיקא הלכתא בית השחיטה צונן גבי סכין של היתר הוא דפסק וכו': **ג)** דלא איתסר בבליעה זו דקשה הוא לבלוע: **ד)** בגד ישנה של וילון שהיא קשה וכו': **ה)** דפרסא וילון כדמתרגמינן: **ו)** ונתקן חדא לחלבים ולבשר ויחתוך בשר ואח"כ חלבים ואע"ג דהדר מחתך בה בשר כשתבא בהמה אחרת כיון דחלבים צונן הן בהדחה סגי ליה או בקינוח ס"ד. ומה"ד גזרה שמא יחתוך בה חלבים ואח"כ בשר בבהמה אחת ומחמת שהוא טרוד במלאכתו: **ז)** אלמא קסבר בית השחיטה רותח ואפ"ה לחתוך בה צונן:

השוחט בסכין של עובדי כוכבים רב אמר קולף. צריך להעמיד ביודעין בה שהיא בת יומא דאי לאו הכי אמאי קולף לרב הא סתם כלים של עובדי כוכבים אינן בני יומן וגבי עכברא דשיכרא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סח:) מסופק ליה לגמרא אם סבר רב נותן טעם לפגם מותר או אסור ולאיה דסתם כלי עובדי כוכבים אינן בני יומן משמן של עובדי כוכבים דתנן בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לה:) דאסור ומפרש שמואל בגמרא משום דזליפתן של כלים אוסרתן וקאמר דרבי יהודה נשיאה ובית דינו נמנו עליו והתירוהו משום דקסבר נותן טעם לפגם מותר וטעם לפגם דקאמר הייינו משום דאינן בני יומן דאין לומר דאפילו הוה השמנונית בעין הוא נותן טעם לפגם בשמן דא"כ קשיא מתני' דהתם[ב] דשריא דבש ומפרש בגמרא למאי ניחוש לה מי משום איערובי מסרי סרי ומי משום גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם מותר וגבי שמן אסורה אלא הייינו טעמא דגבי דבש אפילו שמנונית בעין נותן טעם בדבש לפגם אבל השמן אין הפגם אלא משום שאינו בן יומו ועוד דמפרש התם[ג] טעמא דקורט של חלתית דאסור משום דמפסקי ליה בסכינא אע"ג דנותן טעם לפגם מותר אגב מורפא דחילתית מחליא ליה ומשויא ליה לשבח ומי סתמייהו בני יומא ניהו לא הוה צריך לאותו טעם[ד]: **אגב** דוחקא **דסכינא בלעה.** הרי יפלח בר מאיר היה מצריך מתון כך לאחר שנקרו החלב מן הבהמה לחזור ולקלוף בכל המקומות שחתך בסכין משום דבלע מן החלב אגב דוחקא דסכינא וכן כשמניחין בשר מעובדי כוכבים מצריך לקלוף בכל מקום שחתך עובד כוכבי בקופין שלו או בסכינו ויש למצוא טעם על המנהג שלנו שנהגו להקל ודילמא בית השחיטה דוקא שרותח קנת מהני דוחקא דסכינא תדע מדדייקינן בסמוך דהתירא נמי קא בלע מאבר מן החי ומשני לאימת קא בלע לכי חיימא כו' והשתא לגישנא דדוחקא דסכינא תקשי ליה הכי דהתירא נמי אגב דוחקא דסכינא קא בלע דלא מצי לשנויי הכי אלא ודאי אגב דוחקא דסכינא נמי לא בלע אלא בסוף השחיטה דחיימא ועוד אמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיא:) צונן שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח דאגב חורפא דלצונן פליט הסכין ובלע צונן אבל משום דוחקא לא:

סכין טריפה פליגי בו'. משמע דסכין כשרה לכולי עלמא בצונן והייינו דוקא לענין לשחוט בה פעם אחרת ואע"פ דמלוכלך הסכין בדם הרבה בלאו הכי יש דם הרבה בבית השחיטה מן הבהמה עצמה ולא בלע ליה משום דטרידי סימנין לפלוט דם אבל לחתוך בה רותח אפילו שחט בה כשרה אסור ואמר בפרק כל הבשר (ג"ז שם) סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח: **והלכתא אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא בו'.** והא דבעי בסוף מסכת ע"ז (דף עו: וש"ס ד"ה אמר) נעילה י' פעמים בקרקע לחתוך בה צונן בסכין של עובדי כוכבים לא דמי לסכין טריפה דהכא דבאקראי בעלמא אבל בסכין של עובדי כוכבים מתוך שחותכין בו איסור תמיד נדבק בו השמנונית ואין יוצא ממנו בלא נעילה ור"ת פירש משום דהתם חותך בו איסור רותח אבל הכא קסבר בית השחיטה צונן וקשה לפירושו דבפ' כל הבשר (לקמן דף קיא:) אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח ואפילו הדיחה כדמשמע בתר הכי דקאמר לחתוך בה צונן אמרי לה בעי' הדחה פירוש הסכין ולא כפי' הקונטרס דפירש התם דאבשר קאי מדנקט בעיא לשון נקבה ועוד דתקנת סכין אתא לאשמועינן דבקאמר אסור לחתוך בה רותח וכן לחתוך בה צונן אלמא קסבר בית השחיטה רותח [ז]אפילו הכי לחתוך בה צונן לא בעי נעילה ויש לומר שאני התם דליכא איסורא אלא משום דם ודם [ה](צונן) לא בלע כל כך דדם משרק שריק ומכל מקום אסור לחתוך בה רותח או אפילו צונן בלא הדחה או קינוח אמרי לה בעי הדחה משום שיש רוב דם על הסכין כמו כבדא עילוי בישרא דאסור לבתחלה ולא אמר משרק שריק לפי שיש רוב דם בכבד: **וליתקן** חדא **ולחתוך בה בשר בו'.** ופעם אחרת כשילכה לחזור ולחתוך בשר יהא זכור להכשירה ועל הסכין ששחט בה לא פריך ששחוט והדר יחתוך דסכין ששחטין בה רגילין לשומרה שלא תתקלקל ולענין שבת נמי אמר[ו] דכיתב של מחרישה דמי: **לא** ליסחוף אינש כפלי עילוי בישרא. היינו לאחר ניתוח מיד קודם שנלטנן הבשר אבל לאחר שנלטנן אין לחוש דכתיב (ויקרא ט) וישימו את החלבים על החזות:

ומילך

בחדשה. שלא חתכו בה מעולם: **חדשה.** אמאי מיתסרא משום עבודת כוכבים דהא אי סכין לאו עבודת כוכבים עצמה היא אלא משמשי עבודת כוכבים ובין לרבי ישמעאל ובין לר"ע דפליגי בפרק רבי ישמעאל (ע"ז נא:) בעבודת כוכבים עצמה איכא למ"ד אסורה מיד ואיכא למ"ד לכשתעבד כולהו מודו בכלים דאינם אסורים עד שיעבדו עד שיעשו בהם שימוש לעבודת כוכבים: **גווזא.** חתיכות עצים: **ואיבעית אימא אפילו כיבשה.** וכגון שליבנה באור ואין כאן איסור שמנונית: **קולף.** בית השחיטה מפני שבלעה שמנונית הסכין: [א]**מדיח.** במים: **בית השחיטה רותח.** ובלע: **צונן.** כלומר אין חוש בית השחיטה חזק לבלוע ומיהו הדמה בעי שהרי נתקנה בה שמנונית ואע"פ שלא נבלע בבשר הרי הוא בדפנות בית השחיטה שא"א לדופני הסכין בלא שמנונית: **טרידי סימנים לאפוקי דם.** כלומר בהולאת דם הם עסוקים ולא בבליעה: **דוחקא דסכין.** שמשפשפו בבשר בדוחק בלעה. וכיון דלא איפסיק הלכתא ואיסורא דאורייתא הוא עבדינן לחומרא דקי"ל[ו] בשל תורה הלך אחר המחמיר ומ"מ לכתחלה לא ישחוט בהא השוחט קאמר: **סכין טריפה.** ששחט בה טריפה: **בחמין.** צריך להגעילה לסכין מפני שבלעה שמנונית הטריפה: **בצונן.** קסבר בית השחיטה צונן ולא בלע הסכין דלא נתחמם: [ב]**והלכתא אפילו בצונן.** וגבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דלא איתסר בבליעה זו [ג]וקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של עובדי כוכבים בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע: **בליעת דפרסא למיכפריה.** חתיכת בגד ישנה [ד] קשה אשפר"א בלע"ז ויפה לקנח: **בליעה.** חתיכה בלויה: **דפרסא.** [ה]כדמתרגמינן מסך הפתח פרסא (שמות לה): **למיכפריה.** לקנחו וחבירו בגיטין (דף נו.) בנבוזרלדן[ו] ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ובעזרא (ח) קרי למזרקים כפורי (ט) זהב על שם שמקנח בם בלאנבעו[ח] מן הדם[ט]: **משום דקא בלע.** שמנונית דטריפה אבל אבליעת דם לא חיישי שהסכין קשה הוא ואין דם נבלע בו אלא שמנונית שהיא נבלעת בין בדק בין בקשה: **דהיתירא נמי.** כי שחיט בה בהמה כשרה נבעי הגעלה דהא בלעה שמנונית דאבר מן החי קודם גמר שחיטה: **אחת ששוחט בה.** ולא יתמוך בה דבר אחר שלא תפגם ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה: **חלבים.** למכור בשוק: **ונתקן חדא.** לחלבים ולבשר ויתמוך בשר ואח"כ חלבים[ז] [ח]: **ואחר כך.** יתמוך בה בשר בבהמה אחת מתמת שהוא טרוד במלאכתו ושכח ולא יקנח א] ואתי לאיתלופי של חלבים בשל בשר ויתמוך בלא קינוח ששבור הוא שהוא סכין של בשר: **היכירא איש ליה.** עושה בה סימן: **שמא ידיח חלבים.** תחלה ויהיו המים מפוטמות מן השמנונית ע"י שפשוף הידים ואע"ג שהוא צונן ואחר כך ידבק בדפנות הבשר ואע"ג שאין נבלע בו נדבק הוא מצחון: **לא ליסחוף אינש כפלי.** כל הכסלים שחלב הכליות דבוק שם לא יהא כופה אותם על גבי בשר אחר שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וחד על הבשר: **כי תריני נמי.** כשהן מונחים על הדף כדרכן החלב למעלה הא בלעי כפלי גופייהו מחלב הדבוק בהן: **קרמא.** קרוס טיל"ת: **מפסיק.** בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו נוטלין מן הכסלים שקורין פלאנק"ש ועב וחזק הוא לכך אסור שחלב נבלע בו אבל אין נבלע כל כך שיהא זב לבשר שתחתיו:

מעילאי

מעילאי. [ט]אפילו הכי לחתוך בה רותח [ז]אפילו הכי לחתוך בה צונן לא בעי נעילה ויש לומר שאני התם דליכא איסורא אלא משום דם ודם [ה](צונן) לא בלע כל כך דדם משרק שריק ומכל מקום אסור לחתוך בה רותח או אפילו צונן בלא הדחה או קינוח אמרי לה בעי הדחה משום שיש רוב דם על הסכין כמו כבדא עילוי בישרא דאסור לבתחלה ולא אמר משרק שריק לפי שיש רוב דם בכבד: **וליתקן** חדא **ולחתוך בה בשר בו'.** ופעם אחרת כשילכה לחזור ולחתוך בשר יהא זכור להכשירה ועל הסכין ששחט בה לא פריך ששחוט והדר יחתוך דסכין ששחטין בה רגילין לשומרה שלא תתקלקל ולענין שבת נמי אמר[ם] דכיתב של מחרישה דמי: **לא** ליסחוף אינש כפלי עילוי בישרא. היינו לאחר ניתוח מיד קודם שנלטנן הבשר אבל לאחר שנלטנן אין לחוש דכתיב (ויקרא ט) וישימו את החלבים על החזות:

ומילך

מעילאי נמי. כי סחיף להו על גבי בשר איכא קרמא מפסיק שאין חלב שאין לו קרום דק מלמעלה: **ממשמשא.** מגייר"ר: **מפסח.** לשון פתות אותה פתיס (ויקרא ג): **כשב.** לכתוב שידע לחתוס שמו אילו יש בדין או לעדות: **שחיטה.** לאמן ידו לכך אפילו שבקי בהלכותיה:

קשר של תפילין. יש בו אומנות שעשוי כמו אות דלי"ת שיהא נראה בה שדי הש"ן חקוקה בקמטי התפר כעין שי"ן ולועזה קטנה כפולה [6]ותלויה כעין יו"ד והקשר עשוי כעין ד': **הני שביחן.** תפילין ולילית וברכת חתנים מצויין תדיר הלכך הכל בקיאין בהם ואין צריכין לימוד שמעצמו יהיה בקי בהם: **שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור.** בפרק השוחט תנן לכולהו שהייה (לקמן לב.) אם שהה כדי שחיטת בהמה כו'. [1]שחט והתיז הראש בצד אחת שלא הולך והניח היינו דרסה. [2]שחט הוושט ופסק [3]הגרגרת הרי עיקור. [4]או שהחליד את הסכין הוי חלדה כחולדה זו התחובה בחורין. [5]השוחט מתוך הטבעת הוי הגרמה והתם [יח.] מפרש לה ואזיל ולשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה וכמו היה שוקל עין בעין ונתן לו גירומיו [7]גבי הכרעה בבצא בתרא (דף פח.): **כולהו** [8]**תנן.** במתניתין פרק השוחט [9] שבהמה מתנבלת בהן וכיון שאין בקי בהן פשיטא דאסור לאכול וכי שמואל דאמורא הוא מתני' אתא לאשמועינן שכבר המשנה שנויה ועומדת: **ולא ידע.** אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו: **אם שהה כדי ביקור.** והוא שיעור שהייה: **ואו כדי ביקור סימנין.** אלמא יש בהן תורת ביקור: **כדי ביקור הכם.** לבדוק הסכין שהטבח צריך להראות הסכין לחכם העיר מפני כבוד החכם כדאמרינן לקמן (דף י:) אע"ג שהטבח בקי בהלכות בדיקה: **אם כן נתפ דבריך לשיעורים.** פעמים שהחכם רחוק מהטבח פעמים שהוא קרוב: **טבח חכם.** שהשוחט תלמיד חכם ואין מופלא בעיר ממנו כלומר לא תלוי השיעור אלא בשהיית בדיקת סכין לחודיה: **לא בדק.** בסימנים [10] מאי: טרפה שחוטה אינה מטמאה כדאמרי' בהעור והרוטב (לקמן קמח:) מן הבהמה [11] מקלת בהמה מטמאה ומקלתה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה: **נבלה.** דלאו בחזקת שחוטה מחזקינן לה כדרך הוגא [12]בפירקין: **בהמה בחייה בחזקת איסור.** שהרי אסורה משום אבר מן החי הלכך אם נולד ספק בשחיטה ובאת להעמידה על חזקתה שהרי בכל [13]דבר אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחלה שאין יכול להוציאה ממנה על ידי ספק נמצאת אומר שבהמה זו אסורה שהרי בחזקת איסור היתה תחלה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי אל תתירנה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי: **נשחטה הרי היא בחזקת היתר** [14] **עד שיודע לך במה נטרפה.** ולקמן מפרש מאי נפקא מינה. ובריש המילתיה קמיפלגי דהשתא נולד לנו ספק בשחיטה שמא לא נשחט הרוג: **מר סבר בחזקת איסור.** הראשון עומדת שלא היתה שחוטה וכיון דבחזקת שאינה שחוטה [15]מוקמית לה הרי מתה ומטמאה: **ומר סבר בחזקת איסור אמרינן.** ולאכילה הוא [16]שנאסרה קודם שחיטה: **לא אמרינן.** שהרי בשר מן החי אינה מטמאה: **וגימא נשחטה הוסרה.** לשון חזקה לא שייך אלא בדבר ספק דגימא העמד דבר על חזקתו: **דאע"ג דאיתיליד בה ריעותא.** שנולד בה ספק טריפות ספק קודם שחיטה היה בה ויש לתלותו בלאחר שחיטה מוקמינן לה בחזקת היתר דסתם בהמה אינה טרפה ותלינן בלאחר שחיטה וכשרה: **נעל הא ליתנהו.** ולא חזינן בהו שום ריעותא ומאי ספקא איכא: **מי חיישינן שמא במקום נקב.** שהיה בו תחלה אתרמי ליה השתא שהכניס בו שיניו וטרפה דנקבו הדקין אחד משמונה עשר טרפות הוא [לקמן מג.]: **מנקר.** לשון נקביס קרו"ט בלע"ז: שמא

ואידך הני שביחן. כדאמר (ב"מ דף כט:) תפילין בי בר חבו משכח שביחי מכאן מדקדק רבינו תם דאין צריך לקשור בכל יום תפילין כשמניחן שרבינו אליהו היה מצריך לקושרן מדקאמר בהקומץ רבה (מנחות לה: ע"ש בתוס' ד"ה משעת) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה ועד שעת קשירה ולרבינו תם נראה דהתיא קשירה היינו הידוק שמהדקן סביב ראשו כמו (שבת דף כו:) שלא קשורה בו וכמו (ע"ז דף ה.) קשורה בו כבלב דאי קשירה ממש וכי בכל יום ילך אצל בר חבו ועוד דברים המונא תפילין (עירובין דף לא. וסס) משמע דאסור לקשור לקשר קשר של תפילין בשבת משום דהוי קשר של קיימא דקאמרינן ישנות מכניסן זוג זוג אבל חדשות לא ומפרש בגמרא דחדשות קרי שאינן מקושרות ואם היה עשוי לקשור ולהתיר בכל יום א"כ לא הוי קשר של קיימא:

כולהו תנינהו. פירש בקונטרס עקור דתנן שחט את הושט ופסק את הגרגרת ותימה דאין זה שייך להלכות שחיטה דזה פסול מפני שלא שחטו ולא דמי לשאר הלכות שחיטה ויש לומר דאיירי ששחט בסכין פגומה או במגל וזה נקרא פסק את הגרגרת ופסולה הוי משום דאין שוחטין אלא חונקין כדתנן בפירקין (לקמן דף טו:) חוץ מן המגל והמגירה כו' ובהלכות גדולות פירש עקור שנעקר הסימן [2] ונשחט חוץ ממקומו ותימה דמה ענין זה להלכות שחיטה והלא לא עשה כלום אלא שהסימן נשמט מאליו ואפילו [3]שחטו בסכין תיפוק ליה מטעם הגרמה ויש לומר דאיירי כשנשמט הסימן ואחר כך שחטו וכולהו תנינהו דקאמר היינו מדתנן בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.) הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואם תאמר פשיטא דלא מהניא ביה שחיטה שכבר נטרף ויש לומר לדברי הלכות גדולות לאו טרפה היא אלא שכן הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת בסימן שמוט הנשמט חוץ למקום חיבורו בין בושט בין בקנה ואפילו עוף שהכשרו בסימן אחד אם נשמט האחד אין שחיטה מועלת בשני ואם תאמר ולמה אינו מונה בהלכות שחיטה פסק הגרגרת בסכין פגומה כמו שמונה לפירוש הקונטרס ויש לומר דהתם אין כאן שחיטה שאינו אלא חונק ולפירוש הקונטרס ניחא שאינו מונה שמוטה להלכות גדולות דהוי טרפה ששחטה ואין צריך להזכירו ומיהו לא הוי השתא עקור לפירוש הלכות גדולות מעין שאר הלכות שחיטה שהן בגוף השחיטה ועקור אינו בגוף השחיטה אלא ששחט סימן שנעקר וגם קצת קשה לשון עוחר ומעקר משמע שאינו אלא מעקר הסימן ואין עושה שחיטה אחרת רק שמיתתו בעיקור כמו בנחירה ואינו כן שבכך לא היה מת ומה שקשה מלקמן (ג) לפירוש הקונטרס ומפרש אלו טרפות ולישב הלכות גדולות אפרש כל אחד במקומו בעזרת השם יתברך: **כדי ביקור טבח חכם.** ואף על פי שיש סכין גדולה וסכין קטנה משערינן לכל בהמה בסכין שיש בה כמלא לוגר ומוץ לוגר כמלא לוגר: **ואסורה באכילה.** משום דרוב פעמים שוחט שפיר ושריא מדאורייתא לא החמירו לעשות נבלה: **אמר** ליה אין חוששין שמא במקום נקב. ואפילו יש שם נקביס הרבה אלא במקום שיניו מסתברא דתלינן כולהו בזאב כי היכי דמכשרינן (לקמן מט.) היכא דממשמש ידא דטבחא: התם

מעילאי נמי קרמא איכא [1]**איידי דממשמשא ידא דטבחא מפתת ואמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם צריך שילמוד ג' דברים כתב שחיטה ומילה ורב חנניא בר שלמיא משמיה דרב אמר** [2]**אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואידך הני שביחן ואמר רב יהודה אמר שמואל** [3]**כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מאי קמ"ל כולהו תנינהו לא צריכא ששחט לפנינו ב' וג' פעמים ושחט שפיר מהו דתימא מדאידך שחט שפיר האי נמי שחט שפיר קמ"ל כיון דלא גמר** [4]**זימנין דשהי ודרים ולא ידע ואמר רב יהודה אמר שמואל** [5]**הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא** [6]**ר"ש אומר אם שהה כדי ביקור מאי לאו כדי ביקור סימנין א"ל אביי לא הכי** [7]**א"ר יוחנן כדי ביקור חכם א"כ** [8]**נתת דבריך לשיעורים אלא כדי ביקור טבח חכם לא בדק מאי ר' אליעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי אמר טרפה ואסורה באכילה במתניתא תנא** [9]**נבלה ומטמאה במשא במאי קמיפלגי בדרב הונא** [10]**דאמר**[11] **(**[12]**) בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה** [13]**נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא ומר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן גופא אמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה ולימא נשחטה הותרה הא קמ"ל דאע"ג דאיתיליד בה ריעותא כדבעא מיניה רבי אבא מרב הונא בא זאב ונטל בני מעים מהו נטל הא ליתנהו אלא נקב בני מעים מהו נקב הא קא חזינן דהוא נקבינהו אלא נטלן והחזירן כשהן נקובין מהו מי חיישי' שמא במקום נקב נקב או לא א"ל** [14]**אין חוששין שמא במקום נקב נקב איתיביה** [15]**ראה צפור המנקר בתאנה ועכבר המנקר באבטיחים**

חוששין

מסורת הש"ס

א) לקמן לב., ב) [לקמן לב.], ג) [שבת לה: וש"נ], ד) בילה כה., ה) [עיין תוס' יומא ל: ד"ה אשה וע"ע תוספות בילה כה. ד"ה בחזקת שהשיגו על פרש"י דהכא], ו) [לקמן מט.], ז) [תוספתא תרומות פ"ז ה"כ], ח) [דף ל:], ט) [דף לב.], י) [שם], כ) [דף יח.], ל) [לקמן ל: לב. יח.], מ) [ויקרא יח], נ) כ"ג ונמטו. כ"מ, ס) כ"ג שמטו. כ"מ,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמר רב הונא בהמה: (ב) תוס' ד"ה כולהו וכו' ומה שקשה מלקמן דף כ לפי' הקונט' ומפ' אלו טרפות דף מד וליישב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בעין משפט פי' ס"ב טוש"ע י"ד סי' ל' סעיף ג' וסי' כ"ג סעיף ל' וסעיף ב' וסי' כ"ד ס"ל וס"ז וסי"ב יעו"ש בל"ל:

לעזי רש"י

מגיי"ר. למשמש.
קרו"ט. חורים.

מוסף רש"י

בהמה בחייה בחזקת איסור. אבר מן החי, עומדת. ופקא מינה שאם חינע בסכין בשחיטה נעמידנה על חזקה ואסורה עד שיודע לך ברור שנשחטה כראוי, ומנשחטה כראוי הרי היא בחזקת היתר, דסתם בהמות אינן טרפות ואם נמצא בה נקב ביראה או בגני מעים ויש לתלותו לאחר שחיטה ולהכשיר ובקודם שחיטה ולאסור, העמידנה על חזקה שהיתה בה קודם שנמצא בה ספק זה ומותרת עד שיודע לך אמת שהיא טרפה (ביצה כה.).

שיטה מקובצת

א) ורצוני קטנה כפולה תלויה בה כעין יוד: ב) ופסק את הגרגרת היינו עיקור: ג) נותן לו גירומיו הכרעות בבבא בתרא: ד) כולהו תנינהו במתני' פ' השוחט: ה) לא בדק בסימנים לאחר שחיטה מאי: ו) כדרב הונא בפירושא דמילתיה הס"ד: ז) שהרי בכל ספק אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחלה שאינך יכול: ח) נשחטה הרי היא בחזקת היתר דרוב בהמות שנשחטו על הן בחזקת היתר ולקמן מפ' מאי נפקא מינה: ט) מוקמינן לה הרי היא מתה ומטמאה: י) הוא שנאסרת קודם שחיטה: לא אמרינן שהרי בשר מן החי אינה מטמאה נ"ב שבס"י לא נמצא כל זה:

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה יט:
ב מיי' פ"ג מהלכות תפילין הלכה יג:
נב ג ד מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה ו ה סמג עשין סג א] טוש"ע י"ד סימן ו סעיף ו [ב ג] וסימן כג סעיף ו:
נג ה מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה יב סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן כה סעיף ג:
נד ו מיי' שם הלכה יב:
נה ז מיי' שם הלכה יג טוש"ע י"ד סימן כה סעיף ג בהג"ה:
ח [מיי' שם פ"ו הלכה יג טוש"ע י"ד סימן לט סעיף ב]:
נו ט מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה יד סמג עשין סב טוש"ע י"ד סימן כה סעיף ג [וסימן לו סעי' ה וסי' נ סעי' ו]:
נז י מיי' פ"ב מהלכות רוצח הלכה ב סמג עשין עט (טוש"ע) [טור] י"ד סימן קטו:

רבינו גרשום

מעילאי נמי קרמא איכא ולא [6] יכול לומר ולא לסחוף: לא איידי דמשמש' וכו'. מיפרכת כלומר ששומטין אותה ולא שומטין קרמא תתאה: ואידך הני שביחי כלומ' אלו אין צריך ללמוד דהני שביחן שאנשים אחרים יודעין אית דא' כתב שחיטה ומילה שביחי בכל עידנא: מאי קמ"ל כולהו תנניהי. כלומר והא אמרינן לעיל בודק אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו: אם שהה כדי ביקור כלומר דיבדוק הסימנין כו' לא כדי ביקור חכם לא כדסבר כדי ביקור סימנים אלא שיבדוק אותו סכין חכם: אם כן נתת דבריך לשיעורין. כלומר פעמים שהוא עומד בקרוב ופעמים ברחוק ווו היא שעורין: אלא כדי ביקור טבח חכם. טבח עצמו ששחט שהוא חכם: והשתא מתה היא. כלומר נבלה: ומר סבר בחזקת איסור קאמרינן ולא נבלה. ולימא נשחטה הותרה מפני מה את אמרת בחזקת היתר. הא קמ"ל דאע"ג דאיתיליידא בה ריעותא כדבעא מיניה ר' אבא [מרב הונא] משום זה בעיא צריך לומר בחזקת היתר עומדת עד שיודע במה נטרפה: נטל הא ליתנהי. כלומר מה אנו יודעין אם נקבן ואם לאו ומשום הכי [3] אמר בחזקת היתר עד שיודע כו'. חיישינן שמא במקום נקב נקב כלומר ואסור שטרפה היתה שנקובה היתה או דילמא דאבר עצמו עשה נקב זה ומותר. אמר ליה לא חיישינן שמא מעיקרא היתה נקובה ומותרת: המנקר. כלומר דאכל בתאנה: באבטיח כמו אבטיחין. חיישינן שמא במקום נקב של נחש

[6] פוני ל"ל ומאלי אמר דלא לסחוף. [3] נראה ל"ל ומשום הכי לא הוי הוכרך לומר דבחזקת היתר עומדת.

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

התם הלכתא גמירי לה מסוטה. תימה דמשמע הכא דהא דמטהרין ספק טומאה ברה"ר מסוטה גמרינן לה [1] וקשה דבפרק ב' נזירים (נזיר מז. ושם) תנן אמר להם אחד ראיתי ג' מכם שנטמו [2] שניהם מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופריך בגמרא דהני ב' נזירים והך דקאי גבייהו הרי תלתא והוה ליה ספק טומאה ברה"ר וספקו טהור ולא היה להם להביא כלל קרבן טומאה אלא קרבן טהרה ומשני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם ואכתי מאי תירץ דהשתא הוה ליה ספק טומאה ברה"י והוה ליה ודאי טמא כדמוכח בריש נדה (דף ב: ושם) גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דקאמר ר' שמעון ברה"י תולין ופריך הש"ס ואי מסוטה גמרינן לה אמאי תולין ואם כן תרוייהו לייתי קרבן טומאה ולא קרבן טהרה כמו מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר דפריך לייתי קרבן טהרה אלא ודאי היינו טעמא דלא מייתו קרבן טומאה גרידא כי הוי רה"י משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות כמו סוטה וזה ודאי שלא נטמאו שניהם אבל מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר ניחא דמייתו שניהם קרבן טהרה אע"ג שודאי האחד מהן נטמא דלאו מסוטה גמרינן להו אלא מטהרין להו מכח דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה וי"ל דמסוטה גמרינן לטהר ברה"ר היכא דליכא חזקה לטהרה כי היא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דליכא חזקה לטהרה דאי משום העמד טמא על חזקתו ומטהר ר' שמעון ברה"ר משום דגמרינן מסוטה והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה כמו בסכנתא אפילו היכא דאיכא חזקה ילפינן מסוטה והיכא דלא אפשר למילף מסוטה כי ההיא דשני נזירים (דף מז.) לא נטהר מספק מכח חזקה והיא פרכא דהתם הוי לפי המסקנא דהכא דאזלינן בתר חזקה וכן דבר שאין בו דעת לישאל דהוי אפילו מסוטה היינו היכא דליכא חזקה כי ההיא (טהרות פ"ג מ"ח) דתיבוק שנמצא בגד העיסה דמטהר רבי מאיר משום דאין בו דעת לישאל מטעם סמוך מיעוטא לחזקה והויא ליה פלגא ופלגא כדאמרינן ביבמות (דף קיט:) ואם תאמר ומסוטה היכי מצי למילף והא סוטה אית לה חזקת טהרה וי"ל כיון דקיימא לה ונסתרה יש רגלים לדבר ואתרע לה חזקתה ואם תאמר כל ספק טומאה ברה"י מנא לן דטמא היכא דליכא חזקת טהרה אי מסוטה הא אתרע לה חזקה וי"ל דגמרינן שפיר מסוטה דעשאה הכתוב כודאי ולא מוקמינן לה אחזקתיה דאע"ג דאתרע לה חזקתה מ"מ אי מוקמינן לה אחזקתה לא היה לה להיות ודאי טמאה והא דקאמרינן בפרק כשם (סוטה כט. ושם) דאיצטריך סוטה לטהר ברה"ר דאי מדרב גידל ה"א דבר שיש בו דעת לישאל אפילו ברה"ר ספקו טמא ה"מ למימר דאיצטריך לטומאה ברה"י אפילו היכא דאיכא חזקה דטהרה דאי מדרב גידל דילמא היינו היכא דליכא חזקה דטהרה: **טמאה שאני אומר בו'.** פירוש גם הגלוחית דאע"ג שכל מעשה פרה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כדאיתא בריש יומא (דף ג.) ובריש פרק היסן (סוכה כא.) היינו קודש שריפת הפרה כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"ח ב) ז' ימים קודם שריפת הפרה היו מביאין בו' לפי שכל מעשיה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשים בכל הכלים כדתנן במסכת פרה פרק המביא כלי חרס לחטאת (מ"ה) בכל מקדשין ואפילו בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה משמע דכ"ש בשאר כלים והנך אינטריך סד"א לאו כלים ניהו כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף טז:) [3] : **שאני אומר אדם וכו'.** וא"ת דהכא תלינן באדם טמא וכן בפ"ק דפסחים (דף י:) גבי קרדום שאבד בבית ואילו בפ"ק דנדה (דף ז.) גבי ככר הנתונה על גבי הדף תלינן באדם טהור ואומר ר"ת דהיינו טעמא דהכא ודפסחים משום דגזרו על ספק כלים הנמצאים אבל על ספק אוכלים לא גזרו ועוד י"ל דהתם דנדה שמדף טמא מונח תחתיה ואי אפשר לכבר ליפול אלא אם כן נגע למדף טמא שייך לתלות באדם טהור שנטלה במתכוין אלא מטמא הכבר אבל אדם טמא למה היה נוטלה וכן בהתם דכסוי הדם (לקמן פו.) דרוב תינוקות מטפחין לפי מה שמפרש ר"ת מטפחין בעיסה ומיעוט אין מטפחין ותלינן באדם טהור שנתן לו לפי שהיה מושש אלא טמא התינוק את העיסה [4] : **אם** יבולה חולדה לשתות. פירוש בקונטרס בלשון [5] (אחד) דכל המקיא פוסל הוא"ל והפרים מהן לשתות הרי נעשית בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאה פוסלת הראשונות וקשה [6] לפירושו וכי מה מלאכה שייכא בשתייה ונראה לומר דאי' מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי שיהא חיותן בכלי אלא יבלה כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש כדפירש בלשון אחר ואי אחר קידוש איירי ונקט טומאה משום כלי או כמו שאפרש אחר כך מיפסלי משום רוק שבפיהן המעורב במים וקסבר יש בילה והזאה לריכה שיעור ולא כר' אליעזר דפרק התערובת (זבחים פ.) דאמר יזה שתי הזיות יזאי נמי פסולה בהזאה אחת קאמר כמו לר' אליעזר דר' אליעזר נמי איירי בה שהוא מוסיף אף העכבר ה"נ מפרש בתוספתא [7] דטעמא דר' יהושע דאמר בשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשישתה [8] משום משקה פיו והשתא הוי דומיא דירד בה טל בלילה דמפסלי מטעם תערובת [9] : **אן** נחש לדברי ר"ג. משנה היא במסכת פרה (פ"ט מ"ג) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא [10] (מקיאה רבן גמליאל אומר אף הנחש) דכל המקיא פוסל דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת נפסלו במלאכה אחרת [11] כדאמרינן במסכת גיטין (דף נג.). ואית דתלי טעמא משום דמים חיים בעינן דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי אלא יבלה כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש זה שמעתי והגון הוא: **אם יבולה חולדה לשתות.** שאין תלוי באויר: **או נחש לדברי ר"ג.** שהוא אומר אף הנחש כחולדה: **או שירד בה טל בלילה.** דרך טל לירד בלילה: **פסולה.** דלאו מים חיים ניהו אבל בטומאה לא מספקינן לה ואינה מטמאה אחריני: **ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם.** לא חיישינן שמא אדם טמא גילה אותה ותטמא אחרים: מפני

שמא במקום נקב. אל נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות [1]: **ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור.** כדמפרש לקמן: **ספק מים מגולין.** מים שנשארו מגולין בלילה ספק שתה מהן נחש ספק לא שתה וקיימא לן דאסורין: **הלכתא גמירי לה מסוטה.** דברה"ר ספקו טהור וגזרת הכתוב הוא דהא ברה"י לחומרא אזלינן וכל ספק דאיסורא נמי לחומרא בעינן למיזל שמא יעבור: **מה סוטה.** שקינא לה בעלה אל תסתרי עם פלוני ונסתרה [2] כתיב [3] ונטמאה ב' פעמים אחד לבעל כו' שנאסרת עליו בסתירה זו עד שיבדקוה המים וכל סתירה אינה אלא ברה"י והתם הוא דאסר רחמנא מספיקא אבל ברה"ר שריא דלאו סתירה היא וטומאה מהתם גמרינן דטומאה קרייה רחמנא: **שרץ.** מת: **ספק נגע.** השרץ המת בתרומה: **ספקו טהור.** ואפילו ברה"י ואילו ספק גלוי אסור אלמא שאני איסורא מסכנתא: **שיש בה דעת לישאל.** אם נטמאה אם לאו ואסורה מן הספק ברה"י: **אף.** כל ספק טומאות המאורעות במי שיש בהן דעת לישאל כגון אדם שעבר אבל [4] שרץ או נבלה ספק נגע ספק לא נגע ברה"י ספקו טמא אבל בכרות שאין בהן דעת לישאל לא: **צלוחית.** שמלאה מים חיים למי חטאת ועדיין לא נתקדשו באפר דאם נתקדשו טומאה דקתני למאי אי לאיפסולי ליתי פסולה אי לטמויי אחריני אלאו הכי מי חטאת מטמאין אפילו במשא: **טמאה.** ומטמאה אוכלין ומשקין וכ"ש דפסולה לקידוש דהא כל מעשיה במעלות טהרה הם דחטאת קרייה רחמנא [5] : **אם יבולה חולדה לשתות ממנה.** דתנן (פרה פ"ט מ"ג) כל השרצים אינן פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא [6] (מקיאה רבן גמליאל אומר אף הנחש) דכל המקיא פוסל דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת נפסלו במלאכה אחרת [7] כדאמרינן במסכת גיטין (דף נג.). ואית דתלי טעמא משום דמים חיים בעינן דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי אלא יבלה כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש זה שמעתי והגון הוא: **אם יבולה חולדה לשתות.** שאין תלוי באויר: **או נחש לדברי ר"ג.** שהוא אומר אף הנחש כחולדה: **או שירד בה טל בלילה.** דרך טל לירד בלילה: **פסולה.** דלאו מים חיים ניהו אבל בטומאה לא מספקינן לה ואינה מטמאה אחריני: **ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם.** לא חיישינן שמא אדם טמא גילה אותה ותטמא אחרים: מפני

חוששין שמא במקום נקב נקב אמר ליה מי קא מדמית איסורא לסכנתא סכנה שאני א"ל רבא מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא א"ל אביי ולא שאני בין איסורא לסכנתא והא אילו [1] ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור ואילו ספק מים מגולין אסורין א"ל התם [2] הלכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה ברה"י אף טומאה ברה"י מתיב רב שימי [3] שרץ בפי חולדה וחולדה מהלכת על גבי כברות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ואילו ספק מים מגולין אסורין התם נמי הלכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה דבר שיש בה דעת לישאל אף הכא נמי דבר שיש בו דעת לישאל אמר רב אשי ת"ש [4] צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה הניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה אם יכולה חולדה לשתות ממנה או נחש לדברי רבן גמליאל [5] או שירד בה טל בלילה פסולה ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם

מפני

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכ' ח:

נט ב (מיי' פי"ב ופי"ג מהלכות רוצח סמג עשין מט טוש"ע י"ד סי' קטז סעיף ג) [ל"ל מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז]:

ס ג (מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז) [ל"ל מיי' פ"ט מהלכות פרה הלכה טז]:

סא ד מיי' פ"ט מהלכות פרה הלכה טז:

רבינו גרשום

נקב צפור זה. וכך הכא חיישינן בבני מעין וטרפה: אמר ליה מי קא מדמית איסורא לסכנתא. כלומר בני מעיים [שזן] איסורא לנחש שזו סכנתא. מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא לחומרא כלומר דהכא באיסורא אתה אומר לא חיישינן. הא ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו כו' כלומר כגון זב שהיה הולך ברשות הרבים ונפל מידו שום חפץ או מחט או שום דבר ונמצא אחר [1] (אותו אמרינן לא נפל חפץ מזב אלא מאדם טהור נפל ספקו טהור. אלא ברשות היחיד נפל ספקו טמא דאמר מר מזב היה כו') וגמרינן לה מסוטה מה סוטה ברה"י. כלומר דהיא עצמה [2] מן יחיד היא וספקו טמא דמספק משקה לה ממים המאררים ומאותה שעה דקינה לה בעלה [ונסתרה] היתה טמאה לו אף כל טומאה ברשות היחיד ספקו טמא: מתיב. לזה שאמר לא שני בין איסורא לסכנתא וכו' [והתם נמי] ועדיין לא יכול למילף מהכא משום דגמירי לה מסוטה מה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל (כלומר) וספיקא טמא אף כל דבר שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא וחולדה אין בו דעת לישאל אי נגעא אי לא נגעא לפיכך ספיקו טהור. אבל בזאב הכא אין דינו כך [ולא שני] בין איסור לסכנתא: צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה. כלומר צלוחית של מי חטאת. או שירד טל בלילה ששאובין הן או נחש לדברי רבן גמליאל כלומר דאמרינן כל השרצים אינם פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה אם שתת מהן [מפני] שמקיאה בשעת שתייתה ונופל מפיה המשקה לתוך הכלי והוו להו מים שאובין ופוסלין ומנין ששאובין פוסלין דכתיב מים חיים אל כלי שתהא הווייתן בכלי (חוץ מן הנחש מפני שהוא שותה ואינו מקיא) רבן גמליאל אומר אף הנחש ששותה ומקיא ופוסל כשאר שרצים ואמר ריב"ל מה טעם

---

1) תולי ל"ל ומגלא אמ"כ תפק בהה"ר אמרינן דלא נפל זה הפק מהזב אלא מאדם טהור ופפיקו טהור אבל אם בהה"י נפל ספיקו טמא לאמרינן דמזב הוא. 2) תולי ל"ל דהיא עצמה נסתרה עם הבועל והוי בהה"י.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה התם וכו' מ' מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם שניהם: (ב) ד"ה אם יבולה וכו' אלא כשישתה היינו משקין דמיפסלי משום משקה:

מוסף רש"י

הלכתא גמירי לה מסוטה. דטהור, דכל איסור ספק טומאה מהתם נפקא, דאפיק לה קרא בלשון טומאה, ונסתרה והיא נטמאה, מגיד לך הכתוב שבל הספק אסור, מכאן אתה דן לשרץ לטמא מספק (ע"ז לז:). מה סוטה ברה"י. שהרי אין סתירה בהה"ר, אף טומאת ספק בשרץ אינה אלא ברה"י (שם וכעי"ז סוטה כח:).

שיטה מקובצת

א) משום סכנת נפשות אם היה במקום מגולה. הס"ד: ב) ונסתרה כתב קרא ונטמאה: ג) וקשה לפי' זה וכי מה מלאכה שייכא בשתיה ונראה לפרש דאי קודם: ד) אי נמי פסולה בהזאה אחת קאמר כמו וכו'. נ"ב לשון הרא"ש ז"ל כי ההיא דחולדה דמודה בה ר' אליעזר: ה) טעמא דר' יהושע דאמר דאף במים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשישתה משום משקה פיו:

מסורת הש"ס

א) [טהרות פ"ד מי"ח], ב) [ע"ז לז:], ג) [טהרות פ"ד מ"ב עדיות פ"ב מ"ז], ד) פרה פרק יא [מ"ח ע"ש שזהו שבכלן בריימתא היא וע"ע תוס' דהכא ד"ה או שירד בה], ה) [במדבר ה], ו) [ל"ל אלא], ז) [במדבר יט], ח) [ל"ל מלקת רבן גמליאל אומר אף הנחש מפני שהיא מקיאה], ט) [רש"ש מת"ז], י) עיין ר"מ בזה הדיבור, כ) [וע"ע תוס' חגיגה כג. ד"ה שפופרת ויומא ב. ד"ה שכל ומוספות סוכה לז. ד"ה נפלן], ל) [ועיין תוס' פסחים י: ד"ה שאני], מ) [ל"ל הראשון], נ) [פ"ט דפרה ה"ד], ס) [וע"ע תוס' פסחים יח. ד"ה בטלו ומוספות גיטין פו: ד"ה כלן], ע) שם איתא מלקת, פ) [פי"ט מ"ח],

מפני שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן לכסות [6](אי נמי טעמא דהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה מכוסה ובא ומצאה מגולה הא מצאה כמה שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא) ואילו ספק מים מגולים אסורין ש"מ [8]אחמירא סכנתא מאיסורא ש"מ [9]תנן התם [10]ג' משקין אסורין משום גלוי מים ויין וחלב כמה ישהו ויהיו אסורין כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה [11]וכמה מקום קרוב א"ר יצחק בריה דרב יהודה כדי שיצא מתחת אוזן כלי וישתה אשתה הא קא חזי ליה [12]אלא ישתה ויחזור לחורו: [13]איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמא בעצם נפגמה בשלמא רב הונא כשמעתתיה אלא רב חסדא מאי טעמא אמר לך עצם ודאי פוגם עור ספק פוגם ספק לא פוגם הוי ספק וודאי [14]ואין ספק מוציא מידי ודאי מתיב רבא לסיועיה לרב הונא [15]טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן והא הכא דודאי טבל ספק הוה עליה ספק לא הוה עליה וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי שאני התם [16]דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל ה"נ העמד בהמה על חזקתה ואימר לא נשחטה הרי שחוטה לפניך ה"נ הרי טבל לפניך הא איתילידא ביה ריעותא ה"נ איתילידא בה ריעותא סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי מיתיבי [17]שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט פסולה [18]שחט את הושט ונמצא הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו [19]כל ספק בשחיטה פסול כל ספק בשחיטה לאתויי מאי לאו [20]לאתויי כה"ג לא לאתויי ספק שהה ספק דרס ומאי

וישתה הא קא חזי ליה. בירושלמי מתרץ כחוט השערה ושפיפון שמו ורשות נתנה לקרקע להבקע לפניו ולא נתנה רשות לכלי להבקע מפניו: **טבל** ועלה כו'. הך דהכא לא שייך לאתויי כפ' כל היד (דף דף טו:) ובפרק כל הצלמים (ע"ז דף מא:) ובפ"ק דפסחים (דף ט.) דהתם נמי פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי דשאני הכא דלחומרא אתא ספק איסורא ומוציא מידי ודאי היתר והכי דמייתי התם לא שייך לאתויי דהתם הוי משום דהוי ספק הרגיל:

עד שיאמר ברי לי. הכא לא מפליג בין טבל סמוך לחפיפה ללא טבל סמוך לחפיפה כדמפליג בפרק בתרא דנדה (דף סו:) דאמר רבא טבלה ועלתה ונמצאת עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחזור לחוף ולטבול ואם כו' ואומר ר"ת דהכא מיירי בנמצא בגוף והתם מיירי בנמצא בראש דחפיפה לא תקן עזרא אלא בראש כדאמרינן במרובה (ב"ק דף פב.) דאורייתא לעיוני דילמא מיקטר ומיקטר לא שייך אלא בראש ועוד נמי תנן [21]נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ובפ' בתרא דנדה (דף סו:) אמר דאשה לא תחוף אלא בחמין אבל בקרירי לא משום דמשרו מזייה אבל בשאר הגוף שייך לומר לשון הדחה כדאמר התם רבה לעולם ילמוד אדם בתוך ביתו שתהא מדיחה קמטיה במים ומשמע נמי קמטים דוקא אבל לא שאר הגוף ואע"ג דאיכא למימר דנקט קמטים לרבותא דאע"ג דביאת מים לא בעיא רחוי לביאת מים בעינן ליכא למימר הכי מדלא נקט אפילו קמטיה משמע קמטים דוקא והא דאמר רב נחמן לחמותו דודי חסרת (נדה דף סח.) משמע דכל הגוף בעי חפיפה התם לאו משום חובה אלא משום שהיתה רגילה לרחוץ בחמין כמו שנוהגים גם עכשיו לרחוץ כל הגוף בחמין ועוד אומר רבינו תם דהכא מיירי לטהרות ובנדה מיירי לבעלה שהחמירו לטהרות יותר מלבעלה כמו שמשמע בנדה בכמה מקומות ועוד יש להעמיד דמשמעתין בכהנים דאין בהן חפיפה משום שטובלין תמיד כדמשמע בירושלמי בריש פסחים: **והא** הכא דודאי טבל. פירוש קרוב לודאי הוא דטבל שפיר כיון שנתעסק באותו המין אמ"כ: **סכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי.** תימה דליכא לשנויי הכי אהיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דברים נדה (דף ג:) דקאמר התם דכל הטהרות שנעשו על גביו למפרע כולן טמאות משום דהא חסר לפניך והעמד טמא על חזקתו ולא אמרינן מקוה אתרעאי אדם לא אתרעאי והכא נמי נימא העמד בהמה על חזקתה ואימא לא נשחטה הרי הסכין פגום לפניך וי"ל דשאני התם דליכא למימר חסר ואתאי כדקאמר התם ועי"ל דהכא טעמא משום דעצם ודאי פוגם וכ"ת התם נמי ודאי טבל כדאמר הכא גבי טבל ועלה לא דמי דמה שנתעסק באותו המין אחר כך עושה אותו ודאי טבל דמסתמא מאותו מין שנתעסק בא אבל התם מה שייך לומר ודאי טבל הרי במקוה חסר טבל ואין זו טבילה והא דאמרינן בסמוך גבי רב יוסף דטרף עד תליסר חיותא [22]דאיכא למימר דלא כרב חסדא דלרב חסדא אפילו בתרייתא כשרה לפי שקרוב לודאי דבעצם של מפרקת של בתרייתא אפגים לפי שברלאשונות רגיל להזהר שלא לדחוק את הסכין בכח במפרקת לפי שעדיין צריך לשחוט אחרות אבל באחרונה לא חיש ועי"ל דמה לי אתיליד ריעותא בסכין ומה לי אתיליד ריעותא בבהמה אלא על כרחך הכי קאמר סכין אתרעאי פירוש ואיכא ספיקי טובא שמא בעצם נפגמה ואפילו בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה והוי כספק ספיקא והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג דמשמע שבא לרבות אפילו דבר שנוטה להמיר יותר מלאסור ומשני לא לאתויי ספק שהה ספק דרס ואף על גב דלא עביד דשהי ודרים דמסתמא שחט כדרך השוחטין ופריך מאי שנא כיון דתרוייהו קרובים לודאי להכשיר:

ולמה

מפני שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן לכסות [6](אי נמי טעמא דהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה מכוסה ובא ומצאה מגולה הא מצאה כמה שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא) ואילו ספק מים מגולים אסורין גרסינן ואע"ג דאיכא למימר אדם נכנס לשם שגילה אותה ושאר שרצים גילו אותה שאין בהן סכנה והוו להו נחשים מיעוטא תלינן בנחשים ואסירי אי נמי פסיטא ליה דהוא עצמו גילה אותה ושהה בגלוי כדי שיכול אם נחש לשתות מהן אמרינן לקמן דאסירי ואע"ג דמצאה כמו שהניחה: **ש"מ אחמירא סכנתא מאיסורא ש"מ.** ואית דילפי להא דרב אשי דאחמירא סכנתא מאיסורא מדקתני אם יכולה חולדה לשתות כו' פסולה ולא קתני טומאה דניחא ליה לתנא למיתלי בשרצים דשמעינן ממילא דאסורה משום סכנת נפשות ואע"ג דלגבי איסור קולא היא דלא מטמא ולא [7]מיתלי באדם טמא ואע"ג דדרכו נמי לגלות משום דאי הוה קתני טומאה לא הוה שמעינן מיניה איסור סכנת נפשות ולא גרים ואילו ספק מים מגולין אסורין. וקשיא לי בגויה טובא חדא דהא לרבנן חולדה קתני ולא נחש ולר"ג גופיה אי חולדה אי נחש קתני ואם יכולה חולדה לשתות ולא נחש כגון שמונחת על דף גבוה קתני נמי פסולה ולא טומאה והכא איבעי ליה למיתני טומאה דמאי סכנת נפשות [8]איכא דאקילו ביה גבי איסור טומאה ועוד בנחש נמי ליתני פסולה משום שרצים וטומאה משום אדם טמא ואשמועינן תרוייהו ויתיבו נמי לאיסורא דהא ריש [9]מצי למיתלי באדם טהור ובאדם טמא ותלינן באדם טמא לחומרא אלא לאו שמע מינה טעמא לאו משום סכנה הוא אלא משום דתלינן ברובא דשכיחא: **למה ישנו.** המים בגוונו היכא דהוא עצמו הימן מגולים: **הרחש.** הנחש. רחש תרגום של שרץ [10]: **מחמת אוזן כלי.** חוששין שמא היה שם שרץ ושתה: **הא קא חזי ליה.** כיון שלא שהה [11]לשם [12] הנחש שיעור שיכול לחזור לחורו אלא כדי שיוכל לבא לשתות הא ודאי לא אתא דאי אתא הא קא חזי ליה [13]בחזרתו לחורו תחת אוזן הכלי בקרקע: **השוחט בסכין ואח"כ נמצאת [14]פגומה.** וידוע הוא שכשחט בדק קודם שחיטה [15]והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד: **אפילו שבר בה עצמות.** בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות פסולה השחיטה: **שמא בעור.** [16]השחיטה: **נפגמה.** ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע [17]וזבחת כתיב (דברים יב): **בעצם נפגמה.** באותו שסיבר בה: **נשמעתיה.** דאמר לעיל (דף ט.) בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וזו עולד בה ספק בשחיטה: **כל היום כולו.** לאחר טבילה: **בהמה לא אתרעאי.** וכיון דלאו בגופה ממש אתיליד אלא בדבר אחר לא דמי לטבילה ולא אתי ספק דריעותא דסכין ומוציא אותו מידי שחיטה ודאית דודאי עצם פגם: **שחט את הושט.** בעוף שהכשרו בסימן אחד הו לא חיישינן לעיקור דשני. והא דנקט שחיטה בושט ושמוטה בגרגרת הוא הדין דאפילו איפכא נמי אלא משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי והכי מיתוקמא בהשמטו (לקמן מח.): **נשמטה הגרגרת.** תחלה הרי נטרפה: **להאי גווני.** שנולד בה ספק בסכין: ומאי

נפגמה ואפילו בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה והוי כספק ספיקא והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג דמשמע שבא לרבות אפילו דבר שנוטה להמיר יותר מלאסור ומשני לא לאתויי ספק שהה ספק דרס ואף על גב דלא עביד דשהי ודרים דמסתמא שחט כדרך השוחטין ופריך מאי שנא כיון דתרוייהו קרובים לודאי להכשיר:

ולמה

מסורת הש"ס

6) [רש"ל מ"ז וע"ש], 7) [תוספות פ"ש מ"ד לקמן מט:, ג] [לקמן מג:], 8) פסחים ט. ע"ז מא: נדה טו: [יומות יט: לח.], 9) לקמן כח. [תוספתא פ"ב ה"ח], 10) [ברכות ח], 11) [מיל מב.],

רבינו גרשום

מפני שדרכן של שרצים וכו'. והכא דתלינן בשרצים ולא תלינן באדם טמא דאי (נותן) הוי תלינן באדם טמא הוה להו תקנתא בהשקה כדאמרינן במס' פסחים השיקו ואחר כך הקדישן טהורים כלומר שמניחין הצלוחית במעין דצף על מים חיים ומיד הם טהורים אבל אי תלינן בשרצים לעולם לית להו תקנתא אלא ש"מ סכנתא חמירא מאיסורא. אלא ישתה ויחזור לחורו דלא ידעינן אם שתה אם לאו וספק סכנתא לחומרא: בשלמא רב הונא כשמעתתיה כלומר רב הונא דאמר חיישינן בעור נפגמה ואסור הוא דאמר כשמעתתיה דאמר בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך וכו' והלא נודע לך דאיפגים סכין וקא אתי ספק [ומוציא] מידי ודאי כלומר אף דודאי יש לנו לומר שעצמות עשה סכין פגום ועור ספק פוגם ספק לא פוגם אפ"ה אמרינן דמעור איפגים: ורב חסדא אמר לך עצם ודאי פגם כו' והוי ספק (והוי) וודאי (ועכשיו) ואין ספק מוציא מידי ודאי כלומר דבתר ודאי אזלינן: ונמצא עליו דבר חוצץ. כלומר (כמו) שהסופר הוא אומנותו נמצא (עליו כלומר) על בשרו מעט מדיו כו' והא הכא דקא אתי ספק מוציא מידי ודאי כלומר דלא עלתה טבילה עד שיאמר ברי לי: סכין איתרעאי [בהמה לא איתרעאי] כלומר דאיפגים ובהמה עצמה היתה שחוטה שפיר ומשום הכי אמרינן [6] הכא העמד טמא על חזקתו והכא אמרינן בבהמה בחזקת היתר עומדת: עד שיודע לך סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי ומשום הכי אמרינן בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה וכו': מיתיבי שחט וכו' נשמטה הגרגרת. כלומר דומפייד: לאו לאיתויי כי האי גוונא כלומר דנמצאת סכין פגומה לאחר שחיטה פסול וקשיא לרב חסדא דאמר כשרה [7] (מ"ט שמא בעצם נפגמה וכו' ומפני שאמר שמא משמע שספיקה כשרה) לא לאיתויי ספק שהה ספק דרס דפסול אלא רב חסדא עדיין הוא אומר דאין ספק מוציא מידי ודאי בסכין וכשרה:

6) נראה לל"ל ומש"ה אמרינן דבחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אבל התם גבי טבילה אמרינן העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל. 7) נראה דל"ל לאף אם נימא דהכריעתא מיירי בנמצא פגום ולא שיבר בה עצמות דהוי ספק גמור מ"מ קשה לרב חסדא דכיון דרב חסדא אמר שמא בעצם נפגמה משמע דבספק גמור ג"כ כשר דתלינן דבעצם המפרקת נפגמה.

עין משפט נר מצוה

א [טוש"ע י"ד סימן קנז סעיף ה בהג"ה]:

סב ב מיי' פי"א מהלכות רוצח הלכה ז סמג עשין סט טוש"ע י"ד סימן קנז סעיף ג [ובכ"מ שלפנ"ז פרק שני דף שמ.]:

סג ג ד מיי' שם שם הלכה יא [ובכ"מ שלפנ"ז שם שם] [טור שם]:

סד ה מיי' פ"ב מהלכות מקוואות הלכה כג סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן א] קלט סעיף י וש"ס בבאר הגולה:

סה ו מיי' שם הלכה כג:

סו ז מיי' פ"ג מהלכות שחיטה הלכה יד טו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן כד סעיף טו:

סז ח מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יז:

ט [ש"ע י"ד סימן כה סעיף ג בהג"ה]:

סח י מיי' שם הלכה יח:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה הא קא חזי וכו' לשם שיעור שיכול הנחש לחזור:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בעין משפט מ' ס"ד טוש"ע י"ד מ' י"א וסי' קל"ט וש"ס בבאר הגולה ובש"ך ס"ק ט"ז כל"ל:

שיטה מקובצת

א] ולא למתלייה באדם טמא: **ב**] דמאי סכנת נפשות אשמועינן בה דאקיל לן גבי איסור טומאה: **ג**] דהא רישא איכא למיתלי: **ד**] כיון שלא שהה שיעור שיכול הנחש לחזור לחורו: **ה**] הא קחזי ליה האי בחזרתו: **ו**] פגומה ויודע הוא כששחטו. נ"ב נ"א ויודע השוחט שבדקה קודם וכו': **ז**] קודם שחיטה והיתה יפה: **ח**] שמא בעור הבהמה נפגמה ונמצא: **ט**] שהפגם קורע וקרא כתיב וזבחת והס"ד: **י**] עד תליסר חיותא איכא דאמרי דלא כרב חסדא:

ודילמא אדנפיק ואתי בצר ליה שיעורא כו'. אין להקשות היכי מוכח מהכא דאוקי מילתא אחזקיה דלמא הכא טמא מספק דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא דבכל ענין טימא הכתוב אפילו הוי רה"ר שיש בו הרבה בני אדם ואפילו דבר שאין בו דעת לישאל אבל קשה דתינח היכא דליכא ריעותא אבל היכא דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה וכן אחד משנים שנטמא ודאי ברה"ר דמטהרין שניהם מטעם חזקה כה"ג מנלן דאזלינן בתר חזקה וי"ל דה"ל יש ריעותא גדולה דאע"ג דאישתכח שחסר לאחר שבעה אפ"ה לא מטהריס למפרע כל אותם שנכנסו לבית בימי הסגר ומיהו קשה דהך מילתא דמיא למקוה שנמדד ונמצא חסר דשבקינן לחזקה דמקוה ומטמאינן לגברא שטבל משום העמד טמא על חזקתו והרי חסר לפניך וה"ל הוה לן למימר דשבקינן חזקת גגו ואזלינן בתר גברא דאוקמינן בחזקת טהרה והרי חסר לפניך[ט]: **אלא** לאו משום דאמרינן אוקמיה אחזקיה. ואין לומר דשאני הכא דאזלינן לחומרא דמדאורייתא אין לחלק ועוד דאף לקולא מטמאין ליה לשרוף קדשים ולהביא קרבן אם נכנס למקדש ואם מייתי מספק חולין לעזרה ועוד דאף לקולא מוקמינן הכא אחזקיה דאי היה גגו גדול ובסוף השבוע היה חסר ממה שהיה מטהרין ואיתא דלמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורא והיה כשיעור שהיה[ט] בסוף שבוע ונמצא שהגגו עומד בעייניו ובעי הסגר שני אלא משום דאוקמינן ליה בשעת הסגר אחזקיה: **כהן** גדול ביום הכפורים יוכיח. תימה דבפרק ידיעות הטומאה (שבועות יח:) אמרינן הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו אפילו כולו מבפנים חוץ מחוטמו טהור[ז] והכא אל הבית אמר רחמנא דרך ביאה אבל היכא אסרה תורה ויש לחלק בין כניסה ליציאה דאורחא דמילתא ביציאה כתלמיד הנפטר מרבו[ח]: דקיימי

ומאי שנא התם איתילידא בה ריעותא בבהמה הכא סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי[א] והילכתא כוותיה דרב הונא כשלא שיבר בה עצם והילכתא כוותיה דרב חסדא כששיבר בה עצם מכלל דרב חסדא אע"ג דלא שיבר בה עצם אלא במאי איפגים אימא בעצם דמפרקת איפגים הוה עובדא וטרף רב יוסף עד תליסר חיותא כמאן כרב הונא[ב] ואפילו בקמייתא לא כרב חסדא ולבר מקמייתא ואיבעית אימא לעולם כרב הונא דאי כרב חסדא מכדי מתלא תלינן ממאי דבעצם דמפרקת דקמייתא איפגים דלמא בעצם דמפרקת דבתרייתא איפגים אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא כמאן כרב הונא ולמיפסל קמייתא לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא אי הכי תיבעי נמי בדיקת חכם[ג]: עד אחד נאמן באיסורין אי הכי מעיקרא נמי לא האמר רבי יוחנן[ד] לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם מנא הא מלתא דאמור רבנן אוקי מילתא אחזקיה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אמר קרא[1] ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים דלמא אדנפיק ואתא בצר ליה שיעורא אלא לאו משום דאמרינן אוקי אחזקיה מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא כגון שיצא דרך אחוריו דקא חזי ליה כי נפק אמר ליה אביי שתי תשובות בדבר חדא דיציאה דרך אחוריו לא שמה יציאה ועוד אחורי הדלת מאי איכא למימר וכי תימא דפתח ביה כוותא[ג] והתנן[ד] בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו א"ל רבא דקאמרת יציאה דרך אחוריו לא שמה יציאה כהן גדול ביום הכפורים יוכיח דכתיב ביה יציאה ותנן[ז] ויצא ובא לו דרך כניסתו ודקאמרת בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו הני מילי היכא דלא איתחזק אבל היכא דאיתחזק איתחזק תניא דלא כרב אחא בר יעקב[ה] ויצא הכהן מן הבית יכול ילך לתוך ביתו ויסגיר תלמוד לומר אל פתח הבית אי פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר תלמוד לומר מן הבית עד שיצא מן הבית כולו הא כיצד יעומד בצד המשקוף ומסגיר ומנין שאם הלך לתוך ביתו והסגיר או שעמד בתוך הבית והסגיר שהסגרו מוסגר תלמוד לומר והסגיר את הבית מכל מקום ורב אחא בר יעקב כגון

ומאי שנא. הא ספק והא ספק: **הלכתא כרב הונא.** דחייסינן לעור. ועל ידי היה מעשה והורה לי רבינו יעקב ב"ר יקר בעוף לאיסור: **מכלל דרב חסדא אפילו כשלא שיבר בה עצם.** לאחר שחיטה מכשיר מדאצטריך למימר הלכתא כרב הונא כשלא שיבר מכלל דפליג רב חסדא עליה: **בעצם מפרקת.** לאחר שחיטה שנגע בעצם הצואר והיא המפרקת דכתיב (שמואל א ד) ותשבר מפרקתו ולא סבירא לן כוותיה למתלי לקולא דהכיא נגיעה דעצם מפרקת לא פגמה לסכין טפי מעור אבל שבירת עצמות[א] בהכוא ולאי תלינן: **תליסר חיותא.** אלא בדק בין זו לזו ולאחר שחיטת כולן נמצאת פגומה: **למאן.** ס"ל: **כרב הונא ואפילו בהמה קמייתא.** נמי טרפה דחייסינן לעור. ולשון בעיא הוא: **לא כרב חסדא.** ומשום עצם מפרקת דקמייתא טרפינהו לכולהו בתרייתא: **מכדי מיפלא תלינן.** הכא ולאי נגיעת סכין במפרקת לא פגמה טפי מעור שהרי אינו מכה עליו בכח ואפילו הכי תלי ביה לקולא הלכך כי שחט בהמות טובא תלי נמי רב חסדא במפרקת דבתרייתא ומכשר להו: **למפסל קמייתא.** בעיא היא. הא דמצריך בדיקה לאחר שחיטת הראשונה מיד משום דאי משכח לה פגומה טריף לה כרב הונא: **לא כרב חסדא.** ס"ל דלא חייש לעור ומצריך בדיקה אשם תמצא פגומה יתקנה ויהיו אחרונות כשרות עם הראשונה דאי לא בדק ושחיט ליה לאידך ומשכח לה פגומה חייסינן למפרקת דקמייתא ואסירי בתרייתא ולית ליה הא דאמרן לעיל מכדי מתלא תלינן כו' ואע"ג דמשנינא הכי דיחויא בעלמא הוא כלומר לעולם אימא לך כרב חסדא סבירא ליה אבל רב הונא ודאי כרב חסדא קאמר למפסל קמייתא דלאוקמינן לעיל הלכתא כוותיה והשוחט אפילו בהמה אחת צריך לבדוק הסכין אחר שחיטה ואם שחט הרבה ולא בדק בינתים ואחר כך נמצאת פגומה אף הראשונה אסורה: **אי הכי.** דמשום הא דבעי למישחטיה קא בדיק הוי ליה בדיקה דקודם שחיטה ותיבעי חכם להראות לו את הסכין[ג] דילפינן (לקמן יח:) מושחטתם בזה ואכלתם[ו] ומדלא בעי[ז] למחוי לחכם ש"מ לאו בדיקה דקודם שחיטה חסיב ליה: **עד אחד נאמן באיסורין.** דכל יחיד ויחיד האמינתו תורה וזבחת מבקרך ומצאנך[ח] ושחט את בן הבקר (ויקרא א) ואכלי כהנים על ידו ולא הזקיקו להעמיד עדים בדבר ולא הצריכה תורה עדים אלא לעונש ממון או מיתת בית דין ולעריות דגמרינן (גיטין ל.) דבר דבר מממון: **האמר רבי יוחנן.** תירוצא הוא: **הא דאמור רבנן כו'.** במקומות הרבה סמכו על החזקה לאסור ולהתיר כי ההוא דלעיל: **וילא הכהן וגו'.** דבעינן דיפוק מכל הבית ואח"כ יסגיר את הדלת ואע"ג דאיכא למימר דלמא עד דנפיק ואתי בציר ליה[ט] שיעוריה מכגרים ונמצא שלא היה נגע בשעת הסגר ואין הסגרו הסגר דכמאן דליתיה דמי: **ועוד אחורי הדלת.** אם היה נגע אחורי הדלת ביציאתו היכי חזי ליה: **דפתח ביה כווותא.** חלון בדלת קודם הסגר: **אין פותחין.** בית אפל שצריך לפתוח לו חלונות לראות הנגע פוטרין אותו לגמרי כדכתיב (ויקרא יד) כנגע נראה לי בבית לי ולא לאחרי [מו"ק ח.] אשם עמד במקום אפל וצריך שם להליץ את הנר אינו נגע: **הכן גדול ביום הכפורים.** כשהוא יוצא מבית קדשי הקדשים לאחר הוצאת כף ומחתה כתיב ויצא ועשה עולתו וגו' באחרי מות [ויקרא טז]: **ותנן.** במסכת יומא (דף נב:): **יצא ובא לו דרך כניסתו.** פנים כלפי לפני ולפנים כדרך שנכנס כך מחזר ויוצא דרך אחוריו: **דלא אפחזק.** כל זמן שלא ראה הכהן את הנגע במראותיו שהיה מקוס אפל ואין מראהו ניכר אבל נגע שעומד באחורי הדלת וכבר הכיר שהוא נגע ואין צריך חלון אלא להעמידו בחזקתו פותחין: **תניא דלא כרב אחא בר יעקב.** דאמר דלא מוקי אחזקתו אלא ביצא דרך אחוריו דחזי ליה עד שעת הסגר דהכא קתני שאם הלך לביתו והסגירו הסגרו הסגר והכא ודאי איכסי נגע מיניה ומוקמינן ליה אחזקיה: **יכול.** יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגור הדלת[ט]: **פתח המשקוף.** מפתן העליון: [י] **(הלך לביתו והסגיר.** על ידי חבל ארוך כגון שהיה בינו סמוך לשם): **בפתח הבית.** פתח המשקוף: **ורב אחא.** אמר לך מהא לא תותבן דאיכא לאוקמי: כגון

[א] גרלה דחסר כאן וא"ל אלא במאי איפגים ומשני בעצם המפרקת איפגים כלומר וכו'. [ב] ועכשיו אין נוהג בו דין נגע דהוא פחות מכגרים ואינו צריך לסגור.

[ג] נראה דחסר כאן וא"ל אלא במאי איפגים ומשני בעצם המפרקת איפגים כלומר וכו'. [ד] ועכשיו אין בו דינו של נגע דהוא פחות מכגרים ולא צריך להסגיר אלא תדע דאוקים מילתא אחזקתיה דלא בצר כלומר וצריך להסגיר. א"ל רב אחא ודילמא שיצא דרך אחוריו דקא חזי ליה כדנפיק דלא בצר כלל דמשום הכי צריך

טמא על הזקתו וכו' דכתיב ויצא הכהן מן הבית והסגיר את הבית שבעת ימים. י"מ דילמא איתבצר שיעוריה ליה מן הנגע [ה] ועכשיו אין בו דינו של נגע דהוא פחות מכגרים ולא צריך להסגיר אלא תדע דאוקים מילתא אחזקתיה דלא בצר כלומר וצריך להסגיר. א"ל רב אחא ודילמא שיצא דרך אחוריו דקא חזי ליה כדנפיק דלא בצר כלל דמשום הכי צריך

אוקים מילתא אחזקתיה. ודקאמרת אין פותחין לו חלונות לראות וכו' הני מילי היכא דלא איתחזקא שיש בו נגע אבל היכא דאיתחזק שיש בו נגע איתחזק כלומר שיכולין לפתוח לו חלונות ולא מצית מהכא למילף דאוקים מילתא אחזקתיה: תניא דלא כרב אחא בר יעקב מה דאמרינן לומן כלומר רב אחא בר יעקב לא ס"ל דאוקים מילתא אחזקתיה. ובהא ברייתא (דאינן) [חזינן דאמרינן] דאוקים מילתא אחזקתיה דאפי' הכהן הלך לביתו ולשם צוה להסגירו מוסגר [אלמא] דאמרינן אוקים מלתא. ורב אחא בר יעקב דלא סבירא ליה דאוקים מילתא אחזקתיה הוא סבר

שיטה מקובצת

[א] אבל שבירת עצמות בכח בההוא ודאי תלינן: [ב] להראות לו את הסכין דילפינן לקמן נ"ב לכל חיותא דילפינן לקמן: [ג] מושחטתם בזה ואכלתם ומדלא בעי וכו' נ"ב נ"א דנהי דקמייתא מתכשרא דלחיותא חדא בדיק סכינו אלא לאחריני לא ימצא חכם אלא מדלא בעי חכם לאחויי בין כל חדא וחדא אלא לחיותא קמא לחודה ש"מ לאו בדיקה וכו': [ד] דלמא עד דנפיק ואתי בציר ליה שיעור הנגע מכגרים: [ה] חוץ מחוטמו טהור דהבא אל הבית אמרה רחמנא דרך ביאה ויש לחלק וכו':

רבינו גרשום

מאי שנא דספק שהה כו' דטרפה ומ"ש בסכין דאמרינן בחזקת היתר עומדת וכו': והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שיבר כלומר דאמרינן בעור של צואר פגמה מכלל דרב חסדא אע"ג דלא שיבר הוא אומר כשרה [ט] כלומר אימא בעצם דמפרקת איפגים: לעולם כרב הונא. ואפילו בקמייתא דאמר בעור דאי כרב חסדא דאמר בעצם דמפרקת איפגים מיכדי מיתלא תלינן דילמא בעצם מפרקת דבתרייתא איפגים אלא דמשמע כרב הונא ומשום הכי טרף כולהון: אמר ליה וכו' כרב הונא דמצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא כלומר דצריך לבדוק הסכין ואי לא בדק פסול אפי' קמייתא דאמרינן בעור של קמייתא איפגים: לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא. דאמרינן בעצם דמפרקת דבתרייתא איפגים: אי הכי תיבעי נמי בדיקת חכם. כלומר דמצריך בדיקותא אכל חדא וכו' עד אחד נאמן באיסורין. כלומר בטבח עצמו סגיא אי הכי מעיקרא נמי לא תיבעי כלומר השתא דאמרת עד אחד נאמן באיסורין ובטבח עצמו סגי מעיקרא נמי לא יהא צריך להראות סכין לחכם: מנא הא מלתא דאמור רבנן אוקים מילתא אחזקתי' כלומר כדאמרינן לעיל העמד

תורה אור השלם

1. וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבָּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:
ויקרא יד לח

מוסף רש"י

עד אחד נאמן באיסורין. שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד משראל על הפרשת תרומה ועל השחיטה ועל ניקור הגיד והחלב (גיטין ב:). **אלא מפני כבודו של חכם.** מע"ג שהטמא בקי בהלכות בדיקה (לעיל ט). **בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו.** כנגע נראה לי בבית כתיב, דמשמע נראה ממילא, ועוד דכתיב לי ולא לאחרי (סנהדרין צב.). **יצא ובא לו דרך כניסתו.** כשם שנכנס כשהוך לדרוס עד שהגיע לאהרן פניו כלפי לדוס, כך כשיצא לא הוסב את פניו לצאת אלא יוצא דרך אחוריו ופניו לאהרן (יומא נב:). **יכול ילך לתוך ביתו ויסגיר.** על ידי שלוחו, תלמוד לומר אל פתח הבית. שלא מעונע צריך לעמוד (נדרים נ:). **תחת המשקוף.** הכי גרסינן על השקוף, על עודי המפתן (שם). **עד שיצא מן הבית כולו.** עד שיצא מן השקוף, דעל השקוף מיקרי בית (שם). **בצד המשקוף.** בצד השקוף מבחוץ (שם).

רבינו גרשום (המשך)

להסגיר אלא עדיין אומר אני דלא אוקים מילתא אחזקתיה אמר אביי שתי תשובות בדבר חדא דכתי' ביה יציאה וכו' אלא תדע דאע"פ דלא ראה (תדיר) [אמרינן] דמוקים מילתא אחזקיה ועוד אחורי הדלת דלא ראה כלל מי איכא למימר כגון שיצא דרך אחוריו כו'. אלא תדע דאוקים מילתא וכו' וכי תימא דפתח ליה כוותא לא' לראות נגעו כלומר דאתה יכול לאקשי לי דתדיר ראה ולא אוקים מילתא אחזקתיה. והא תנן אין פותחין אלא תדע דאוקים מלתא אחזקתיה: א"ל רבא דקאמרת יציאה דרך אחוריו וכו' כהן גדול יוכיח דשמה יציאה ומשום הכי אוקים מילתא אחזקתיה. (אלא) [אבל] אי דלא קא חזי ליה לא

[ז] (גיטין ב: ג.), [ג] (לקמן יז:), [ג] סנהדרין לב. נגעים פ"ב מ"ג, [ד] (יומא נב:), [ה] נגעים פי"ב מ"ו נדריס נו:, [ו] [ש"ל יד], [ז] [דבריס יב], [ח] וס"ל הגיה כאן ל"ג ע"י חבל ארוך כגון שהיה בינו סמוך לשם ועיין בנדריס דף נו: ושם פי' רש"י בע"ל, [ט] [רש"ל מ"ז], [י] [עיין תוס' נדה ב: ד"ה התם וכו' כתבו יפוב על זה], [כ] ל"ל בתוך וכ"ל בפ"י, [ל] [כלתפוס ביומא נג. וע"ע תוס' יומא נב: ד"ה יצא],

כגון דקיימי דרא דגברי. המחד עומד במפתן ורואה ומגיד לזה וזה לזה עד הכהן דלא בליר: מנא הא מילתא. אילדי דאיירי במנא הא מילתא דחזקה נקט נמי הא: מנגן. בתמיה: תשע חנויות. כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה הלך אחר הרוב דהא קמן מזיגא דרובא דהיתירא: וסנהדרין. דתנן (סנהדרין דף מ.) י"ב מזכין וי"א מחייבין זכאי: קטן וקטנה. דפליגי רבנן עליה דר"מ ביבמות (דף סא.): דתנן[1] יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה ולא חיישינן שמא תמצא אילונית או הוא סרים ונמצא פוגע בחשש אחיו שלא במקום מצוה דבעי להקיים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא אלא אמרינן זיל בתר רוב קטנים דעלמא דאינם סריסים והיינו רובא דליתיה קמן: אחיה מרישא של עולה. שמין יכולין לחלוטו ולבדוק בקרוס של מוח שמא ניקב והוא אחת מי"ח טרפות[2] משום דכתיב (ויקרא ה) ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים שאסור לחתוך נתחיה אחד לשנים וקרבן טרפה פסולה בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ה:) שכשהוא אומר למטה [ויקרא ה] מן הנקר שמין ת"ל אלא להוציא את הטרפה: דפלי ליה. [3]קורעו וחולהו ולא יבדיל: פלי. פרטי"ר בלע"ז: [4]לייף. מחובר. תרגום וחברת[5] ותלפף: גומרתא. גחלת: וקלי ליה. לעצם הגולגולת לבדוק ליה לקרוס: המחתך בגידין. אע"פ דקשין כעצמות: מאליה. המקרייב שלמים או חטאת מכשא ואיל קרב אליה עם האימורים. מן הכליות ולמטה לגד הזנב והזנב קרי ליה אליה[6]: חוט השדרה. שנפסק טרפה. וכולהו תנינהו באלו טריפות (לקמן מג.): דמתפאי פסק ליה. שמשפיל לחותכה סמוך לזנב שאפילו נפסק החוט בחותו אליה אין הבהמה נטרפה בו כדאמרינן באלו טריפות (שם מה:) עד היכן חוט השדרה עד בין הפרשות דהיינו כנגד הירכים שהחוט מתפצל שם לג' האחד פורש לגד עצם ימין האליה שקורין הנק"ש בלע"ז והשני לשמאלו והאמצעי הולך כדרכו עד סוף הזנב ומבין הפרשות והלאה לא מתקרי חוט השדרה להטריף בו שכבר[7] הבהמה נסמך על ירכה ולא על חללה ואין צריך לחוט והא נמי מבין הפרשות ולמטה פסיק לה לאליה ובודק כל החוט הנשאר מבין הפרשות ולמעלה עד המוח של ראש שהוא יולא משם: מקום שהכליות יועצות. למעלה מן הפרשות הוא. בברכות (דף סא.) אמרינן לב מבין כליות יועצות: היכא דלייף. שמחובר מבחוץ לגד הגב ואינו פותח לגד הגב ולא לגד החלל מבקע את השדרה כולה לארכה: שלמה הוא. אפילו לאחר עריפה עולמית אלמא לא מציגו למיתבר גרמי ולמיבדק אי טרפה היא דניתי אחריתי: מאי נפקא מינה. אי טרפה היא הא לאו קרבן הוא ומהערופה[8] לא נפקא אלא שתהא לעולה כעין עריפה שלא יתמחנה לאברין אבל טרפות מחיים לא שמעינן מינה: האמר ר"ר יצחק. בקדושין (דף מז.) לענין לאסור בהנאה: כפרה לחיב בה לקדשים. כפר לעמך ישראל [דברים כא] מה קדשים אסורין בהנאה אף היא אסורה בהנאה וה"נ לענין טרפה מהתם תיפוק: כשהיא שלמה. שלא יתמחנה: חטאת קרייה רחמנא. (במדבר יט) למי נדה חטאת היא: ודילמא

מזבח היא ומיהו על כרחין אי אפשר לפרשה כן דבכל דוכתא אמרינן שאני פרה דקדשי בדק הבית היא א"כ הוה אתי כר"ש וגרמה לפרש דהכי פריך אלא מעתה תפסל ביולא דופן ופריך לכולהו טעמי בין נפרש בטעמא דרביעה משום דקדשי מזבח היא בין נפרש משום דחטאת קרייה רחמנא דמסתמא ר"ש לא פליג אדרבותיו רבי אליעזר ורבי יהושע ומשני שאני פרה הואיל ומוס פוסל בה ולא גרסינן אלא ובספרים לא היה כתוב אלא שבקונטרס הגיה וכתב ה"ג אלא וטעמא דחטאת קרייה רחמנא לעולה קאי לרבנן דפסלי ביולא דופן ואם תאמר לרבי שמעון דלית

כגון דקיימי דרא דגברי ואמרי[6] כדקאי קאי מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא מנלן דכתיב [1]אחרי רבים להטות[2] רובא דאיתא קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין לא קא מיבעיא לן כי קא מיבעיא לן רובא דליתיה קמן כגון קטן וקטנה מנלן א"ר אלעזר (סימן זמן שבח מכנש) אתיא מרישא של עולה דאמר קרא [2]ונתח אותה לנתחיה אותה לנתחיה [3]אאז) ולא נתחיה לנתחים וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא ממאי דילמא דפלי ליה ובדק ליה ואי משום אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים ה"מ היכא דחתיך ליה לגמרי אבל היכא דלייף לית לן בה מר בריה דרבינא אמר אתיא משבירת עצם בפסח דאמר רחמנא [3]ועצם לא תשברו בו וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא ממאי דלמא דמנח גומרתא עליה וקלי ליה ובדיק ליה דתניא [3]המחתך בגידים והשורף בעצמות [3]אין בו משום שבירת עצם ר"נ בר יצחק אמר אתיא מאליה דאמר רחמנא [4]חלבו האליה תמימה וליחוש שמא נפסקה חוט השדרה אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא דמתתאי פסיק לה [4]לעומת העצה אמר רחמנא [7]מקום שהכליות יועצות ממאי דלמא דפתח לה ובדיק לה ואי משום תמימה הני מילי היכא דחתכה לגמרי אבל היכא דלייף לית לן בה רב ששת בריה דרב אידי אמר אתיא מעגלה ערופה דאמר רחמנא [5]הערופה כשהיא שלמה תיהוי וליחוש דלמא טרפה היא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא מאי נפקא מינה הא [8]אמרי דבי רבי יאני [7]כפרה כתיב בה בקדשים רבה בר רב שילא אמר אתיא מפרה אדומה דאמר רחמנא [6]ושחט ושרף מה שחיטתה כשהיא שלמה אף שריפתה כשהיא שלמה וליחוש דילמא טרפה היא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא מאי נפקא מינה חטאת קרייה רחמנא רב אחא בר יעקב אמר אתיא משעיר המשתלח דרחמנא אמר [7]ולקח את שני השעירים [8]שיהו שניהם שוים וליחוש דילמא

שהריאה היא סרוכה דאם היינו בקיאין לבדוק אפשר שהיא לה היתר אין לאסור דהוה ליה ספק ספקא ספק אינה טרפה א] ואם תמצא לומר טרפה אימא דאחר כך נטרפה: חטאת קרייה רחמנא. תימה דלא קאי אלא בטעמא בריש אין מעמידין (ע"ז כג.): דלייף התם גבי פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע עד כאן לא פליגי אלא בחשש אבל היכא דודאי רבעה פסולה ש"מ דפרה קדשי מזבח היא ומשני דשאני פרה דקרייה רחמנא חטאת אלא מעתה תפסל ביולא דופן אלמה תניא הקדישה ביולא דופן פסולה ור"ש מכשיר פירוש ואי איתא להיא דרשא דחטאת מסתמא אקרא לא הוה פליג ר"ש ומסיק אלא שאני פרה הואיל ומוס פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בה לכך פסולה ברביעה וביולא דופן כשרה ורבנן דפסלי ביולא דופן משום דסברי דקדשי

דקיימי דרא דגברי. בלא זה היה יכול לומר כגון שהיה אלם אחד עומד לשם בשעת הסגר ורואה שלא חסר אלא רוצה לפרש באותו ענין שאף הכהן עצמו היה יכול לידע: מנא הא דאמור רבנן זיל בתר רובא. וא"ת כיון דלאמרינן זיל בתר חזקה כ"ש בתר רובא דרובא וחזקה רובא עדיף[6] וי"ל דלרב אחא בר יעקב בעי דלא קיס ליה חזקה מקרא ולמאי דמפרש רבינו חיים דהא דרובא עדיף מחזקה לא [7]אסברא אלא יליפין מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא אע"ג דאיכא חזקה כנגד הרוב דאוקי גברא אמזיק עליו בחזקת טמא אתי שפיר הכא: אבל היכא דלייף לית לן בה. מקשין אמאי לא יליף מכל קרבנות דדמו שבח ולא מיישינן שמא ימצא קרבן טרפה ונמצא שחלב שבח וי"ל דאין יכול להוכיח משם דאיכא למימר דמספק נמי אמר רחמנא דלדאי שבח מצות קרבן כמו שבפיקוח נפש אמרינן בספ"ק דכתובות (דף טו:) דלא הלכו בו אחר הרוב: דמנח גומרתא בו'. ואפילו חל ערב פסח להיות בשבת מלאכה שאי אפשר לעשות מע"ש דוחה את השבת: אתיא מעגלה ערופה. תימה דלא דחי גבי פרה ועגלה כיון דלייף לית לן בה וי"ל [8]דמשמע דבשעת שריפה ולאחר עריפה תהיה שלימה כמו בשעת שחיטה ועריפה:

העגלה ערופה כשהיא שלמה. לקמן בפרקין (כד.) דרשינן נמי מהערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה ובסוף פרק כל הבשר (לקמן קיז:) גבי דבר שנעשה מצותו [8]אמר תרי מיעוטי כתיבי ושמו הערופה וי"ל דמהערופה משמע שפיר ההוא מיעוטא דזאת בעריפה ומדסמך העגלה להערופה דרשינן העגלה שלמה: אתיא מפרה אדומה. וא"ת כיון דפרה בת שתי שנים א"כ דילמא היינו משום דאוקמיה אחזקה שאינה טרפה למ"ד [8]טרפה אינה חיה ומיהו כאן י"ל דאיכא חזקה אחרת כנגדה דהעמד טמא על חזקתו אבל לקמן דיליף מעדים זוממים קשה וי"ל דכל חזקה שלא נתברר ולא נודעה אפילו שעה אחת לא אזלינן בתרה ויש לגמוד מתוך כך הלכה למעשה דאם עשה גדיות מכמה בהמות ואח"כ נשחטה האחת ונמצאת טרפה שכולם אסורות דאין לי להעמיד פרה אחזקתה ולומר השתא הוא דנטרפה מיהו בטרפה ממתנת

---

[1] [בכורות יט: יבמות קיט.], [2] [עי' תוס' לקמן כו. ד"ה מינן], [3] פסחים פד: [תוספתא פסחים פ"ו ה"ז], [4] [ברכות סא.], [5] קדושין מ. [זבחים ע. מגילה כא. ע"ז כט:], [6] [יבמות קיח:], [7] [לקמן מב.], [8] [שמות כז], [9] [לקמן מד.], [10] [קדושין פ. יבמות קיט: נדה יח:], [11] וגר' מהר"מ דמשמע דבשעת שריפה ועריפה תהיה כו' ומוסק מיפא ולאחר, [12] [לקמן מד.],

גליון הש"ם

גמ' ולא נתחיה לנתחים. ע"ל דף כז ע"א תוס' ד"ה מנין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תד"ה אתיא מפרה אדומה וכו' ואם תמצא לומר טרפה. נ"ב עיין בעיגולא דאיתתא למהר"ל אלכנדאלמי בספר קדר אליה רבא וזוטא דף ל"ח ע"ד מ"ש בזה:

לעזי רש"י

פרטי"ר. לסדוק.
הנק"ש [הנק"א]. ירכיים.

מוסף רש"י

כגון ט' חנויות. דתניא ובנמצא הלך אחר הרוב, דכיון דחנויות לפניו הן ואינו רואה שרובן מוכרות בשר שחוטה (יבמות קיט. וכעי"ז בכורות יט:). וסנהדרין. י"ב מזכין וי"א מחייבין דקי"ל דזכאי, דהואיל ורוב מזכין וקמן מיעטו (יבמות שם וכעי"ז בכורות שם). שהכליות יועצות. אם הלב עשה כן, ומניין שהכליות יועצות שנאמר (תהלים טז) אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי (ברכות סא.).

רבינו גרשום

אדהכי דכהן הלך לביתו עמדו לשם דרא דגברי והם ראו דלא בצר כלל ומשום הכי צריך להסגיר ועדיין א' אני דלאו אוקים מילתא אחזקה: כגון תשע חנויות וסנהדרין לא קא מיבעיא לי. תשע חנויות כיצד כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ומצא אדם חתיכה של בשר בארץ אמרינן דכל דפריש מרובה פריש וכשרה. סנהדרין כיצד אי שלשים וששה לזכות שלשים וה' לחובה אחרי רבים להטות. אלא כי קא מיבעיא כגון קטן וקטנה כלומר דאמרינן קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין קטן שמא ימצא סריס חמה ומאי סריס חמה שאירע לו מחמת חולי כלומר שנפלו לו בני מעים שלו בביצים וזו גרב' ומאי קטנה שמא תמצא אילונית שאין לה דדין ואינה ראויה לילד ואינה ראויה ליבום ומדליבום אינה ראויה לחליצה נמי אינה ראויה והשתא קא מיבעיא ליה חולצין או מיבמין אי לא מי אזלינן בתר רובה ורובה אין נמצאין לא סריס חמה ולא אילונית אי לא אזלינן בתר רובה ויכולין לחלוץ וליבום: ונתח אותה לנתחיה אותה לנתחים. כלומר הראש יפריש מן גופה ולא הראש עצמה לנתחים וליחוש שמא וכו' (וגרונו) [ופסול] הוא לעולה אלא תדע דאזלינן בתר רובה דאינו ניקב קרום של מוח: ממאי דלמא דפלי ליה ובדיק ליה. כלומר בקנו לצד אחד אבל היכא דלייף שמחובר היה עדיין מתחת דלא ניתחת אותה כולה לנתחים לית לן בה ולא מצית מהכא למילף דזיל בתר רובה: דמנח גומרתא עליה וקלי ליה. כלומר על העצם של ראש מניח גחלת ושורף העצם כנגד קרום של מוח ורואה אם ניקב קרום של מוח ואם לאו ועכשיו אין בו משום שבירת עצם. ועדיין לא מצית למילף מהכא דזיל בתר רובה: וכי תימא דמתתי ופסיק ליה כלומר דפסיק ליה במקום חוט השדרה למטה מן העצה כלפי הראש. לעומת העצה אמר רחמנא וכו': אבל היכא דלייף כלומר שמחוברת [6] שצריכה תמימה מצד אחד לית לן בה: אתיא מעגלה ערופה דזיל בתר רובה: וכו' ליחוש שמא טרפה אלא תדע דזיל בתר וכו'.

[6] נראה דצ"ל שמחוברת מצד אחד דעדיין היא תמימה לית לן בה.

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ו מהלכות מעשה קרבנות הלכה יט:
עו ב מיי' פ"י מהלכות ק"פ הלכה ה:
עז ג מיי' פ"ח מהלכות מעשה קרבנות הלכה יח:
עח ד מיי' פ"י מהלכות רוצח הלכה ב:
עט ה מיי' פ"ה מהלכות עבודת יום"כ הלכה יד:

תורה אור השלם

1. לא תהיה אחרי רבים לרעת ולא תענה על רב לנטת אחרי רבים להטת: שמות כג ב
2. והפשיט את העלה ונתח אתה לנתחיה: ויקרא א ו
3. בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו: שמות יב מו
4. והקריב מזבח השלמים אשה ליי חלבו האליה תמימה לעמת העצה יסירנה ואת החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: ויקרא ג ט
5. וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ידיהם על העגלה הערופה בנחל: דברים כא ו
6. ונתתם אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו: במדבר יט ג
7. ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני יי פתח אהל מועד: ויקרא טז ז

שיטה מקובצת

[1] כגון דקיימי דרא דגברי ואמרי לא בצר לא בצר כדקאי קאי: [2] אחרי רבים להטות רובא. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יט ע"ב: [3] וקלי ליה ובדיק ליה דתניא אבל השורף בעצמות והמחתך בגידים אין בו: [4] דפלי ליה מבקעו וחוצהו ולא יבדיל: פלי פנדיר בלע"ז: [5] לייף מחובר תרגום וחברת ותלפיף ונ"ב בקצת ס"י נמצא דפלי ליה חברו בגט פשוט ההוא גט מקושר דאתא לקמיה דרב סלא חסידא כל יומא הוה פלי ליה לקמיה כך מצאתי בס"י: [6] והזנב קרי ליה אליה תמימה שאין רשאי לבקעה ולחלקה ואפילו לבודקה הס"ד: [7] לא מתקרי חוט השדרה להטריף בו שכבר כלה כחו שכבר הבהמה נסמך גבה על ירכה ולא על חללה: [8] הא לאו קרבן הוא ומהערופה נמי לא נפקא לן אלא שתהא לעולם: [9] האמר דבי ר' יאני בקדושין וכו' נ"ב נ"א בקצת ס"י האמר דבי ר' יאני ילפי' מקדשים ליאסר בהנאה: [10] וא"ת כיון שלמדנו דאזלינן בתר וכו': [11] מחזקה לא ילפינן מסברא: [12] גבי דבר שנעשה מצותו אין מועלין בו אמרינן תרי מיעוטי כתיבי:

דלית ליה דחטאת קרייה דחמנא מנא ליה דטרפות פוסל בה וי"ל דנפקא ליה מדכתיב תמימה כדדרשינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ו.) דנח גופיה לאו טרפה הוה מדכתיב תמים ורבנן אלטריך תמימה לכדדרשינן בספרי תמימה דאף שתי שערות שחורות פוסלות בה ולרבי שמעון תרתי ש"מ מדכתיב תמימה [ב]בין אדומה לאשר אין בה מום ועוד יש לומר דבפסול התלוי בגופה מודו כולי עלמא כדתנן (פרה פ"ד מ"ג) שחטה שלא לשמה פסולה והיינו מחטאת היא ובספרי[ג]) נמי [ד]דרשינן חטאת היא דמועלין בה וכמה דרשות ואם תאמר בכל דוכתין דמשני קדשי בדק הבית [ה]אמאי לא חשיב ליה כקדשי מזבח משום דחטאת קרייה רחמנא ויש לומר דבכל דוכתין מסלק לה בקושיא אחריתי ובפרק אלו קדשים (תמורה כ.) דקאמר דאין פרה עושה תמורה משום דקדשי בדק הבית היא כיון דנפקותא ליתא בגוף הפרה לא שייך דרשה דחטאת קרייה רחמנא ובבכורות (דף כה.) נמי דקאמר דאין בה איסור גיזה ועבודה לאחר שנפדית משום דקדשי בדק הבית היא ולא הויא כפסולי המוקדשים שנפדו משום דלאחר פדיון שאין תורת פרה עליה לא קרייה רחמנא חטאת אי נמי מה שנפדית היינו משום דלב בית דין מתנה עליה דאי לא הוא לכולכוה תהא לדמיה כדאמרינן בפרק קמא דשבועות (דף יא.): [ו]**ושחט** ושרף. אע"פ שיש פסוק אחד בינתים מכל מקום משמע ושרף את הפרה כמו שהיתה בשעת שחיטה מדלא כתיב ושרף אותה: **כגון** שהיו אביו ואמו **חבושים בבית האסורין**. ועוד הוה מצי למידק ודילמא משום דאזלינן בתר חזקה דהעמד האם בחזקת לדקת: **וכי תימא דבדקינן ליה**. מקשינן דגילף מרולח גופיה דאזלינן בתר רובא דדילמא הרולח הוא טרפה וטרפה שהרג את הנפש פטור[ז]) ושמא דאזלינן בתר רובא מדלא חיישינן להרוג את הטרפה לא גילף בעלמא ועוד נראה לי דטעמא דטרפה שהרג פטור דהיינו משום דהוי עדות שאין אתה יכול להזימה ואי קטלינן עדים כשהוזמו לא שפיר קטלינן ואם כן אין להוכיח אלא [ח]במאי דקטלינן לעדים ולא חיישינן דלמא הך דאסהידו ביה טרפה הוה כדקאמר בסמוך וכן מצינו בשם רבינו מנחם הקדוש אך קשה לי מאי קאמר וכי תימא דבדקינן ליה הא מכל מקום הויא ליה התראת ספק אי לא אזלינן בתר רובא ושמא קסבר דשמה התראה: **ליחוש דלמא** במקום שייף נקב הוה. אין להקשות משכחת לה כגון שהטביעו בנהר לאפשר בתר הכי למיבדקיה דהא קרא בכלי עץ ובכלי ברזל ואבן כתיב אבל קשה דמשכחת לה כגון שהיה קרוס של מוח מגולה ורואו שהיה שלם ובא זה ונקבו והרגו ויש לומר דדומק הוא להעמיד הפסוק בכך ואם תאמר ובספ"ק דמכות (דף ז.) דאמרי רבי טרפון ורבי עקיבא אילו היינו בסנהדרין לא היה אדם נהרג ומפרש דהוו בדקו להו ואמרי ראיתם שטריפה הרג או שלם הרג ואם תמצא לומר שלם הרג שמא במקום שייף נקב הוה והכא משמע דלא חיישינן לאזלינן בתר רובא ויש לומר דרבי עקיבא לטעמיה דאמר דחיישינן למיעוטא בפרק הלוקח בהמה (בכורות כ:) דקסבר חלב אינו פוטר בבהמה בבכורה אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות ואע"ג דאפילו רבי מאיר דחייש למיעוטא מודה היכא דלא אפשר רבי עקיבא חשיב ליה אפשר דאיכא לאוקמי קרא שהיה קרוס מוחו מגולה ונקבו כדפירשו ורש"ג דפליג עלייהו ואמר אף הם מרבים שופכי דמים בישראל אפילו חייש למיעוטא מ"מ חשיב ליה לא אפשר דדומק הוא להעמיד הפסוק בכך [ז]ושוע אור"ת דאף על גב דאי לא שיילינן לעדים קטלינן ליה דסמכינן ארובא היכא דלא אפשר דשיילינן להו ואמרי דלא ידעי פטור מידי דהוה אסייף ואירין[ח]) דאי לא שיילינן להו חייב ואי שיילינן להו ואמר אחד בסייף ואחד [ט]באירין פטור אע"ג דבסייף ואירין כשאומרים אין אנו יודעין חייב עד דמכחשי אהדדי היינו משום דסייף ואירין לא שייך כל כך בגוף העדות דמה לי הרגו בסייף ומה לי באירין אבל במקום שייף נקב הוה דשייך לגוף העדות טפי אי בדקינן להו ואמרו אין אנו יודעין פטור ואחד אומר כליו שחורים ואחד אומר כליו לבנים דלא שייך לגוף העדות אע"פ דמכחשי אהדדי חייב הקשה רבינו יצחק ברבי מרדכי דהכא יליפינן מרולח ועדים זוממים דאזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות וכן מוכח בריש פ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף פט.) ובאלו הן הנשרפין (שם דף עט:) אמרינן נסקלין בנשרפין ידונו בסקילה הקלה אע"ג דרוב נשרפים מינהו ותירץ ר"ת דכיון דממה נפשך הוא נהרג לענין באיזו מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר רובא ועוד יש לומר דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי והא דפריך התם מעיקרא כי הוה תני הנשרפין בנסקלין מיפוק ליה דרובא נסקלין מינהו הכי פירושו לכל הפחות לא גרע משום דהוו רובא דנסקלין[ט]): **ודילמא** הך דאסהידו ביה **טרפה הוה**. ואם תאמר דמוכשים אומו ש"ב חדש ואם יהיה לאו טרפה הוא ויש לומר דשמא קסבר טרפה היא ועוד נראה לי דאי אין הורגין העדים כשהוזמו אלא אחר ש"ב חדש דדילמא הך דאסהידו ביה טרפה א"כ גם אותו שמעידין עליו אין להורגו עד לאחר ש"ב חדש וכיון דלא באו להורגו אלא אחר ש"ב חדש א"כ לא יהרגו הם אף לאחר ש"ב חדש דדילמא נעשה טרפה הך דאסהידו ביה בסוף ש"ב חדשים והרי לא באו אלא להרוג את הטריפה: **לרבי מאיר דחייש למיעוטא בו**. מדקאמר לרבי מאיר ולא קאמר היכי אזלינן משמע דלא קיימא לן כרי מאיר דחייש למיעוטא וקשה דבפרק הלוקח בהמה (בכורות כד.) פסיק רבי יוחנן כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים דפטורה מן הבכורה כשבנה כרוך אחריה משום דלא מרחמא ליה אא"כ ילדה אבל מטעם חלב לא מיפטר אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות אלמא חיישינן למיעוטא אע"ג דליכא חזקה בהדי מיעוטא דאי אמרינן אוקי בהמה בחזקת שלא ילדה אדרבה העמד וולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה שהיה חולין במעי אמו [ז]ויש לומר דרבי יוחנן לא פסיק כוותיה אלא בהא דלא מרחמא אלא אם כן ילדה: ונפקא

דילמא [א]חד מינייהו טריפה הוא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא מאי נפקא לן מינה הא [ב]אין גורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם וכי תימא דבדקינן ליה והתנן [ג]לא היה מגיע למחצית ההר עד שנעשה אברים אברים רב מרי אמר אתיא [1]ממכה אביו ואמו דאמר רחמנא קטליה [ד]וליחוש דלמא לאו אביו הוא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא [ה]ורוב בעילות אחר הבעל ממאי דלמא כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין אפילו הכי [ו]אין אפוטרופוס לעריות רב כהנא אמר אתיא מהורג את הנפש דאמר רחמנא קטליה וליחוש דלמא טרפה הוה אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא דבדקינן ליה הא קא מינוול וכי תימא משום איבוד נשמה דהאי נינווליה וניחוש שמא במקום סייף נקב הוה רבינא אמר אתיא מעדים זוממין דאמר רחמנא [2]ועשיתם לו כאשר זמם וגו' וליחוש דלמא הך דאסהידו ביה טרפה הוה אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא דבדקינן ליה והתניא [ז]ברבי אומר [ח]לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין רב אשי אמר אתיא משחיטה עצמה דאמר רחמנא שחוט ואכול וליחוש [ט]שמא במקום נקב קא שחיט אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ואמרי לה רב כהנא קמיה דרב שימי ואמר ליה ודלמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר דאי לא תימא הכי [ז]לר"מ דחייש למיעוטא [ח]הכי נמי דלא אכיל בישרא [ט]וכי תימא הכי נמי

פסח

ודילמא חד מינייהו. הא דעזאזל טרפה הוא דבשלמא הך דלשם בדיק ליה לאחר שחיטה אלא חבירו משתלח לצוק ואין נשחט: **אין הגורל קובע לעזאזל אלא בראוי לשם**. שהרי בשעת הגורל אין ידוע איזה יעלה לשם הילכך שמעינן ממילא דטרפה לא מיתתין: **בדקינן ליה**. לאחר דחייתו לצוק: **אכיס אכיס**. ותו לא מצי בדק ליה דאין יכול לידע איזו שבירה מחיים: **קטליה**. הורגהו: **בבית האסורין**. שם עברתו אמו ואין לאומו שמא בא עליה אחר ששייהן לבדם היו עד הוכר העובר: **טרפה הוה**. ההרוג ואין זה רואי ליהרג דגברא קטילא קטיל: **וכי תימא משום איבוד נשמה דהאי**. רולא דלא לימות משום דבעינן ושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה:): **נינווליה**. להאי נהרג ואי לאו משתכח טרפה יהרג רולא זה: **ואמאי**. ליחוש במקום סייף שהרגו בה נקב היה תחלה וטרפה הוא וגברא קטילא קטיל: **וכי תימא דבדקינן ליה**. כלומר דכשנהרג על ידי עדותן ואח"כ הוזמו מישתעי קרא ונבדקיה קודם שנהרגם: **והתניא ברבי אומר**. לא ידעינן מנו אלא אחד גדול בדורו היה ועל שם כך נקרא ברבי דלמשכחן בכילד מעברין בעילודין (דף נג.) אמר רבי אושעיא ברבי ובפ"ב (לקמן כח.) רבי אלעזר הקפר ברבי: **הרגו**. קודם שהוזמו: **אין נהרגים**. דכתיב אשר זמם ולא כאשר עשה: **אתיא משחיטה עצמה**. דאיירי בה עד השתא: **דלמא במקום נקב קא שחיט**. נקובת הושט במשהו אבל גרגרת ברובא ואם חסרה בכאיסר טרפה באלו טרפות (לקמן דף מה.): **הילא דאפשר**. לעמוד על בירור בודקין ולא סמכינן ארובא ולריכין לבדוק בהמה מכל י"ח טרפות אי נמי כגון קטן וקטנה דאפשר לנו להמתין עד שיגדלו ונדע שאינו סריס נמתין והנך כולהו משום דלא אפשר הוא[ט]): **ורבי מאיר**. דלא אזיל בתר רובא הכי נמי דלא אכל בשרא משום דשמא במקום נקב קא שחיט: פסח

לא שפיר קטלינן ואם כן אין להוכיח אלא [ז]במאי דקטלינן לעדים ולא חיישינן דלמא הך דאסהידו ביה טרפה הוה כדקאמר בסמוך וכן מצינו בשם רבינו מנחם הקדוש אך קשה לי מאי קאמר וכי תימא דבדקינן ליה הא מכל מקום הויא ליה התראת ספק אי לא אזלינן בתר רובא ושמא קסבר דשמה התראה: **ליחוש דלמא** במקום שייף נקב הוה. אין להקשות משכחת לה כגון שהטביעו בנהר לאפשר בתר הכי למיבדקיה דהא קרא בכלי עץ ובכלי ברזל ואבן כתיב אבל קשה דמשכחת לה כגון שהיה קרוס של מוח מגולה ורואו שהיה שלם ובא זה ונקבו והרגו ויש לומר דדומק הוא להעמיד הפסוק בכך ואם תאמר וכספ"ק דמכות (דף ז.) דאמרי רבי טרפון ורבי עקיבא אילו היינו בסנהדרין לא היה אדם נהרג ומפרש דהוו בדקו להו ואמרי ראיתם שטריפה הרג או שלם הרג ואם תמצא לומר שלם הרג שמא במקום שייף נקב הוה והכא משמע דלא חיישינן לאזלינן בתר רובא ויש לומר דרבי עקיבא לטעמיה דאמר דחיישינן למיעוטא בפרק הלוקח בהמה (בכורות כ:) דקסבר חלב אינו פוטר בבהמה בבכורה אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות ואע"ג דאפילו רבי מאיר דחייש למיעוטא מודה היכא דלא אפשר רבי עקיבא חשיב ליה אפשר דאיכא לאוקמי קרא שהיה קרוס מוחו מגולה ונקבו כדפירשו ורש"ג דפליג עלייהו ואמר אף הם מרבים שופכי דמים בישראל אפילו חייש למיעוטא מ"מ חשיב ליה לא אפשר דדומק הוא להעמיד הפסוק בכך [ז]ושוע אור"ת דאף על גב דאי לא שיילינן לעדים קטלינן ליה דסמכינן ארובא היכא דלא אפשר דשיילינן להו ואמרי דלא ידעי פטור מידי דהוה אסייף ואירין[ח]) דאי לא שיילינן להו חייב ואי שיילינן להו ואמר אחד בסייף ואחד [ט]באירין פטור אע"ג דבסייף ואירין כשאומרים אין אנו יודעין חייב עד דמכחשי אהדדי היינו משום דסייף ואירין לא שייך כל כך בגוף העדות דמה לי הרגו בסייף ומה לי באירין אבל במקום סייף נקב הוה דשייך לגוף העדות טפי אי בדקינן להו ואמרו אין אנו יודעין פטור ואחד אומר כליו שחורים ואחד אומר כליו לבנים דלא שייך לגוף העדות אע"פ דמכחשי אהדדי חייב הקשה רבינו יצחק ברבי מרדכי דהכא יליפינן מרולח ועדים זוממים דאזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות וכן מוכח בריש פ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף פט.) ובאלו הן הנשרפין (שם דף עט:) אמרינן נסקלין בנשרפין ידונו בסקילה הקלה אע"ג דרוב נשרפים מינהו ותירץ ר"ת דכיון דממה נפשך הוא נהרג לענין באיזו מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר רובא ועוד יש לומר דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי והא דפריך התם מעיקרא כי הוה תני הנשרפין בנסקלין מיפוק ליה דרובא נסקלין מינהו הכי פירושו לכל הפחות לא גרע משום דהוו רובא דנסקלין[ט]): **ודילמא** הך דאסהידו ביה **טרפה הוה**. ואם תאמר דמוכשים אומו ש"ב חדש ואם יהיה לאו טרפה הוא ויש לומר דשמא קסבר טרפה היא ועוד נראה לי דאי אין הורגין העדים כשהוזמו אלא אחר ש"ב חדש דדילמא הך דאסהידו ביה טרפה א"כ גם אותו שמעידין עליו אין להורגו עד לאחר ש"ב חדש וכיון דלא באו להורגו אלא אחר ש"ב חדש א"כ לא יהרגו הם אף לאחר ש"ב חדש דדילמא נעשה טרפה הך דאסהידו ביה בסוף ש"ב חדשים והרי לא באו אלא להרוג את הטריפה: **לרבי מאיר דחייש למיעוטא בו**. מדקאמר לרבי מאיר ולא קאמר היכי אזלינן משמע דלא קיימא לן כרי מאיר דחייש למיעוטא וקשה דבפרק הלוקח בהמה (בכורות כד.) פסיק רבי יוחנן כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים דפטורה מן הבכורה כשבנה כרוך אחריה משום דלא מרחמא ליה אא"כ ילדה אבל מטעם חלב לא מיפטר אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות אלמא חיישינן למיעוטא אע"ג דליכא חזקה בהדי מיעוטא דאי אמרינן אוקי בהמה בחזקת שלא ילדה אדרבה העמד וולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה שהיה חולין במעי אמו [ז]ויש לומר דרבי יוחנן לא פסיק כוותיה אלא בהא דלא מרחמא אלא אם כן ילדה: ונפקא

רבינו גרשום

וכי תימא מאי נפקא לה מינה דלא איכפת לן בין טרפה ובין כשרה הא אמרי דבי ר' ינאי כפרה כתיב בה בקדשים דכתיב כפר לעמך ישראל וגו' וצריך שלא יהא בו מום בקדשים והכא זיל בתר רובה: והתנן לא היה מגיע למחצית ההר כלומר השעיר וכו' ועכשיו לא מצית למיבדק אותו אלא זיל בתר רובה שאינן טרפות: ורוב בעילות אחר הבעל. כלומר שמבעלה עצמה הוא: וממאי דלמא כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין. כלומר דקים לן דלא בא עליה אלא בעלה דודאי לנו דאביו של זה הוא ומשום הכי אמרינן הכא דחייב לקטול את זה אבל במקום אחר לא אמרינן זיל בתר רובה: וניחוש שמא טרפה היה. כלומר הנרצח ולא קטלינן את הרוצח: וכי תימא דבדקינן ליה הא קא מנוול (מדמו של רוצח) וכי תימא משום איבוד נשמה כו' כלומר משום דקטלינן הרוצח בדקינן ליה ואי טריפה הוא לא קטלינן הרוצח ואי לא קטלינן. דלמא במקום הסייף הוא נקב אלא תדע דזיל בתר רובה שאינן טרפות וקטלינן הרוצח: וכי תימא דבדקינן ליה אי טרפה הוא על מי שהעדים זממו: והתניא ברבי אומר לא הרגו נהרגין העדים דבעינן לקיומי עשיתם לו כו' ואם העידו עדות שקר דאמרי פלוני הרג את פלוני והוזמו ועדיין לא נהרג הרוצח על מי שהוזמו על פיהם הם עצמם נהרגין דאיכא כאשר זמם ולא כאשר עשה ועכשיו לא מצית אמרת דמשום איבוד נשמה דעדים זוממין נינווליה לנהרג על פיהן [ח]) דרוצח נינווליה לנרצח דאין הורגין הרוצח העדים זוממין אלא בחייו (של נרצח) של מי שהעידו עליו שהרג ואם נינווליה לא מהני ליה אעפ"כ (לא) קטלינן (את זה) לעדים זוממין אלא זיל בתר רובה: דלמא במקום נקב קא שחיט. כלומר שמא תחת העור ניקב הושט או [נפסק] הגרגרת במקום שחיטה: דלמא היכא דאפשר אפשר. כלומר לעולם לא אזלינן בתר רובה והיכא דאפשר למיבדקא בדקינן ליה והיכא דלא אפשר למבדקיה אזלינן בתר רובה: לר' מאיר דחייש למיעוטי כדאמרינן לעיל דחייש למיעוט. לענין עיסה כלומר משום שהוא גזר רובה אטו מיעוטא כולן פסולות שמיעוט נקבות אמרינן הכי מכולם

ח) תוי ד"ל לגהרג על פיהן כמו דלמרינן לעיל דבפגול מיבוד נשמה דרוצח ניעוליה לנרצח דאין הורגין לעדים זוממין אלא בחייו של מי וכו'.

תורה אור השלם

1. וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת׃ שמות כא טו
2. וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ דברים יט יט

גליון הש"ם

גמ' וליחוש דילמא לאו אביו הוא. עיין בכמצ"ס פ"ז הלכה ב מהלכות איסורי ביאה ובמילואי בכור שור קדושין דף פ ע"א: **שם** ה"נ דלא אכיל בשרא. עיין לקמן דף כח ע"א תוס' ד"ה אתא:

מוסף רש"י

אין אפוטרופוס לעריות. אין אתה יכולים להיות לה לאפוטרופוס לומר לא נבעלה (כתובות יג:). **ברבי** אומר. כך היה שמו (מכות ה:). **הרגו**. שלא הוחמו עד שנהרג הנדון על פיהם (שם). לר"מ דחייש למיעוטא. ביבמות (פא:) קטן וקטנה לא חולין ולא מיבמין דברי ר"מ, אמרו לו לר"מ יפה אמרת לא חולין, אים כתיב בתרתא, מפני מה לא מייבמין, אמר להן קטן שמא תמצא סריס, קטנה שמא תמצא אילונית ונמצאו פוגעים בערוה, ולא אמר רוב קטנים אינם סריסים (לעיל ו.).

שיטה מקובצת

א) משום דלא אפשר הוא דאלת"ה דהני דקתני משום דלא אפשר הוא הס"ד: **ב)** מדכתיב תמימה ולאשר אין בה מום: **ג)** דמשני קדשי בדק הבית היא אמאי לא חשיב: **ד)** וא"כ אין להוכיח אלא ממאי דקטלינן: **ה)** ועוד אומר ר"ת דאף על גב וכו' נ"ב ע' תוס' בכורות דף כא ע"א: **ו)** ואחד אמר באריין פטור: **ז)** ו"ל דר' יוחנן לא פסיק כותיה אלא. נ"ב נ"א בס"י **ח)** ואתי אלא וכו':

ט) תוי ל"ל ל"ל בפ"י כותיה בהא וכו' ולא נקטינן אלא.

מסורת הש"ס

א) [יומא סג: תמורה ו:], **ב)** יומא סז., **ג)** [סוטה מ.], **ד)** [כתובות יג: נדה ל:], **ה)** מכות ה:, **ו)** [לקמן כח:], **ז)** [לעיל ו. וש"כ], **ח)** [ע' תוס' לקמן כח: סד"ה אתא כי ממסמס], **ט)** [חקה פיס' קכד], **י)** [וכ"ל מנחות נא:], **כ)** שיך לע"ב, **ל)** [סנהדרין עח.], **מ)** [סנהדרין מא.], **נ)** [וע"ע תוס' סנהדרין פ: ד"ה הנסקלין ותוס' זבחים ע: עא. סוף ד"ה אפי' אתא],

פסח. דאמר רחמנא (שמות יב) ואכלו את הבשר ושלמים דאמר רחמנא (שם כט) ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכפרה תלויה אף באכילה מאי איכא למימר אלא ודאי אכיל דסמיך ארובא היכא דלא אפשר ואפי׳ הכי פליג בקטן וקטנה משום דאפשר. לדידן נמי היכי ילפינן מיניה [8]אלא ודאי הלכה למשה מסיני [ב] (ג) הא דסמכינן ארובא אפי׳ היכא דאפשר אי נמי אחרי רבים להטות (שם כג) משמע בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן דמאי שנא האי מהאי ואהא מלתא סמכינן ולא בדקינן כל י״ח טרפות. ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאיתרמי [ג]דאיפרשה ריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר (לעיל דף ט.) נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר: **אי דידע דגמיר.** שמכיר בו שמלמוד בהלכות שחיטה: **דידע דלא גמיר.** שמכיר בו שאין יודע הלכות שחיטה: **פשיטא.** דראה מותר דהא לא שהה ולא דרס ולא ראה אסור שמא שהה או דרס: **דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר.** ואשמועינן דלא סמכינן אסתמא עד שיהא מכיר בו שיודע: [ד]**מומחין הן.** שאם לא היה מומחה לא היה שוחט: **רוב מצויין אצל שחיטה.** כלומר רוב השוחטין: [ה]**והלך.** בעל הבית: **ומצא טרוס.** ולא ידע מי תרמו: **חזקה שליח** [ו]**עושה שליחותו.** כל השלוחין עושין שליחותן ומחזקינן להו בכך מאחר שנתרצו בשליחותם: **ואם אין עושה שליחותו אפילו בשחיטה נמי לא.** דשמא לא שלוחו שחט אלא אחר שאינו בקי בהלכות שחיטה: **לכי תיכול עלה כורא דמלחא.** כשתמדוד לי כור של מלח בשכר שאומר לך ובדיחותא בעלמא הוא: **אין חזקה כו׳.** אלא ספק עושה ספק אינו עושה: **אי נמי שמע איניש וכו׳.** אפילו שמע אינש אחר: **פורס אצל מדעת אינה ברומה.** דשליחות דתרומה מגס אתם אתרבי [ז] (גיטין דף כג.) אתם גם אתם [ח] לרבות שלוחכם ומינה מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם: דרך נבלות להשליך לאשפה: מדקאמר רבי נראין דברי ר׳ יהודה באשפה מכלל דפליג רבי חנינא אפילו באשפה ומדקאמר דברי ר׳ חנינא בבית מכלל דפליג ר׳ יהודה אפילו בבית: **דכולי עלמא לא פליגי דשרי.** דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם: **דאסור.** דכיון דהשליכם שם ודאי נתנבלה בשחיטתה בשהייה או בדרסה: **אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית.** משום דמסרח ואיכא ריח רע: **והא אמרת דכולי עלמא וכו׳.** ומאי נראין דברי פלוני [ז]או דברי פלוני והלא שניהם שוין הם: **אלא פשיטא.** באשפה דקתני היינו אשפה שבבית דפליגי בה ואשמועינן דברבי יהודה סבירא ליה: **הא אמרת לכולי עלמא שרי.** ומאי נראין דברי רבי חנינא דמשמע אבל דברי ר׳ יהודה אין נראין [ח] ר׳ יהודה נמי שרי בה: **אלא פשיטא.** מאי בית באשפה שבבית והא פליגי ואשמועינן רבי דברבי חנינא סבירא ליה: **קשיא דרבי אדרבי.** דברישא נראו לו דברי רבי יהודה לאסר באשפה שבבית ובסיפא נראו לו דברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי דמתיר באשפה שבבית אם כן קשיא דרבי אדרבי: הכי

מסורת הש״ס

[1] [נעיל ג.], [ב] [תוספתא פ״ב ה״ב], [ג] [גיטין סד. עירובין לא: [מיז יב.]], [ד] [קמן קיב. שבת ד. (פסחים קיד) [עירובין לו.]], [ה] [ב״מ כד: [תוספתא פ״ב ה״ב], [ו] [קדושין מא.:], [ז] [במדבר יח], [ח] [בס״ל וטפ: הא], [ט] [ועיין תוס׳ לקמן פו: בסוף ד״ה סמוך], [י] [וע״ע תוס׳ בכורות כ. ד״ה ואי בעית אימא],

גליון הש״ם

רש״י ד״ה פסח וכו׳ אלא ודאי הלכ״מ. עיין לקמן דף ג ע״ב ברש״י ד״ה מאי ולע״ק:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ א״נ אינש כל״ל ותיבת דילמא נמחק: **(ב)** רש״י ד״ה פסח וכו׳ מסיני הוא דסמכינן:

מוסף רש״י

לכי תיכול עלה כורא דמלחא. בבדיחותא אהדר ליה, כשתמדוד לי כור של מלח אומר לך טעמו של דבר (שבת ד. וכנר״ז ערובין לו. ולקמן קיב.) לשמא אחרינא לכשתאכל עליה כור של מלח לא תוכל להשותתם זו לזו (שבת שם). **שמצאן באשפה.** שדרך נבילה להשליכה באשפה (ב״מ כד:).

שיטה מקובצת

א) לימא רוב מצויין אצל שחיטה. נ״ב עי׳ תוס׳ בכורות דף כ ע״ב: **ב)** הלכה למשה מסיני הוא הא: **ג)** והיכא דאתרמי **ד)** דאיתפקא ריאה: **ד)** מומחין הן שאם לא היה וכו׳. ר״ב בקצת ס״ר כתיב (רוב מצויין) כלומר רוב השוחטים מומחים הם שאם לא היה מומחה לא היה שוחט: **ה)** והלך בעל הבית. (עוד) נ״ב בכל הספרי יד נמצא והלך אח״כ בעל הבית ומצאו שחוט ולא ידע מי שחטו אם שלוחו אם אחר: דשחט חד סימן קמיה שפיר והלך לו הרואה וגמר זה שחיטתו והלך וכו׳: **ו)** חזקת שליח וכו׳. נ״ב בקצת ס״ר עושה שליחותו כל השלוחין מוחזקין בכך דלאחר שנתרצו בשליחותן ודאי עושים שליחותן: **ז)** ומאי נראין דברי פלוני ולא דברי פלוני והלא: **ח)** מבשר תאוה לא פריך. נ״ב עי׳ תוס׳ בכורות (דף כ ע״ב):

ט) [נראה דל״ל דלתתפרקא.]

עין משפט נר מצוה

פסח ב ג מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין סג טוש״ע י״ד סימן ו סעיף ו וסעיף ד:

פג ד ה טוש״ע שם סעיף ג:

פד ו ז מיי׳ פ״ד מהלכות תרומות הלכה ו [טוש״ע י״ד סימן שלא סעיף לד]:

פה ח מיי׳ שם הלכה ג:

פו ט י כ מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכ׳ ח ועיין בכ״מ שהאריך סמג עשין סג טוש״ע י״ד סי׳ ו סעיף ד:

רבינו גרשום

(אלא תדע) [דדילמא] היכא דאפשר למבדקיה אפשר [והיכא דלא אפשר לא אפשר] ולא אמרינן במקום נקב קא שחיט: וכי תימא **ו)** בפסח וקדשים רובא אזלינן מאי וכו׳ אלא היכא דאפשר וכו׳ הכא נמי (בשחיטה) [לדידן] היכא דאפשר אפשר ולעולם לא אזלינן בתר רובא היכא דיכילינן (למיבדקא) למיבדקיה: **ז)** אמר ליה חזקתו שחוט כלומר דאמרינן שלוחו שחט או ישראל אחר מומחה שחט ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן הכא נמי (בשחיטה) [בראה אחד ששחט נימא] דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולמה ליה לראות מתחלה ועד סוף: לעולם [דידע דלא גמיר וכגון וכו׳] שמא שהה ושמא דרס ומשום הכי צריך לראות מתחלה ועד סוף: אמר לו אין חזקתו תרום כלומר אע״פ שמצא תרום צריך לתרום פעם אחרת כדבעינן לפרושי לקמן לעולם אין חזקה שליח וכו׳ אבל בשחיטה אי נמי אינישי וכו׳ אבל בתרומה (קאמר) [דילמא] אינישי אחרינא שמע כו׳ [והתורם שלא מדעת וכו׳.] דכתיב והרמתם גם אתם. ר׳ יהודה [ס״ל] אסור [דלא אמרינן] דרוב מצויין אצל שחיטה וכו׳ ור׳ חנינא בנו של ר׳ יוסי הגלילי סבר דרוב מומחין הן כו׳: אמר רבי נראין דברי רבי יהודה שמצאו וכו׳ (ודמר סבר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן). לעולם דס״ע רוב מצויין אצל שחיטה מומחין באשפה שבשוק כולי עלמא לא פליגי דאסור דודאי נתנבלו בשחיטה (נמי) [והשוחטן] השליכן

ו) נראה דל״ל וכי תימא אם״ל הלא אכיל בסרא בפסח וקדשים מאי וכו׳. **ז)** נראה דל״ל אלמא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כלומר דאמרינן וכו׳.

פסח וקדשים מאי איכא למימר אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ה״נ היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר: א״ר נחמן אמר רב ראה אחד ששחט אם ראהו [א]מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו היכי דמי אי דידע דגמיר למה לי ראה ואי דידע דלא גמיר פשיטא ואלא דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר [ב] לימא [ג]רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מי לא תניא [ד]הרי שמצא תרנגולת שחוטה בשוק או שאמר לשלוחו צא שחוט והלך ומצא שחוט [ב]חזקתו שחוט אלמא אמרינן [ג]רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן הכא נמי לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן [ד]לעולם דידע דלא גמיר [ה]וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר מהו דתימא מדהאי שפיר הך נמי שפיר קמ״ל האי אתרמויי איתרמי ליה אידך שמא שהה שמא דרס בעא מיניה רב דימי בר יוסף מרב נחמן האומר לשלוחו צא ושחוט והלך ומצא שחוט מהו אמר לו חזקתו שחוט האומר לשלוחו צא ותרום והלך ומצא תרום מאי אמר ליה [ו]אין חזקתו תרום מה נפשך אי [ז]חזקה שליח עושה שליחותו אפילו תרומה נמי ואי אין חזקה שליח עושה שליחותו אפילו שחיטה נמי לא אמר ליה [ח]לכי תיכול עלה כורא דמלחא לעולם [ו]אין חזקה שליח עושה שליחותו ושחיטה אי נמי [ט] דילמא אינש אחרינא שמע ואזל שחט רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תרומה דילמא אינש אחרינא שמע ואזל תרם הוה ליה תורם שלא מדעת [ח]והתורם שלא מדעת אין תרומתו תרומה לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תנאי היא [ט]דתניא הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטים רבי יהודה אוסר רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר אמר רבי נראין דברים של רבי יהודה שמצאן באשפה ודברי רבי חנינא בנו של ר׳ יוסי הגלילי שמצאן בבית מאי לאו בהא קמיפלגי דמ״ם אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ומר סבר לא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אמר רב נחמן בר יצחק לא דכולי עלמא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ובבית דכ״ע לא פליגי [י]דשרי באשפה שבשוק דכולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי באשפה שבבית מ״ם אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית ומר סבר [כ]אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית אמר מר אמר רבי נראין דברי רבי יהודה שמצאן באשפה מאי אשפה אילימא אשפה שבשוק הא אמרת דכולי עלמא לא פליגי דאסור אלא לאו פשיטא באשפה שבבית אימא סיפא ודברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי שמצאן בבית מאי בית אילימא בית ממש האמרת דכולי עלמא לא פליגי דשרי אלא פשיטא באשפה שבבית קשיא דרבי אדרבי הכי

ונפקא מינה להיכי דראיתיה שהיה לה חלב קודם לידה דההיא לא מפטרינן מטעם חלב ואפשר דאף דשב״ג סבר דחלב פוטר והשתא אתי שפיר דאשכחן דשב״ג דלא חיים למיעוטא ברים כל הלגמים (ע״ז דף מ:) דלא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדגזר ר״מ התם ורבי יוחנן נמי אכל לעיל (דף ה:) משחיטת כותי ולא גזר בהו כדגזר ר״מ ובעשרה יוחסין (קידושין דף פ.) גבי שני דברים שאין בהן דעת לישאל ועשאן הכתוב כו׳ משמע נמי דרבי יוחנן כרבנן דר״מ ס״ל והא דל״ר יוחנן בסוף אין מעמידין (ע״ז דף לט:) למעוטי מוריים וגבינות בית אוזייקי ותמא כר״מ התם הוי סתם ואח״כ מחלוקת ברים כל הלגמים (שם מ:) והא דאמר רשב״ג כל שאהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספק הוי אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי בפרק ר׳ אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) וקיימא לן התם כוותיה אע״ג דרובן אינן נפלים וכן תוך שמנה ימים בבהמה אסרינן התם ולא אזלינן בתר רובא התם משום דלא יבא להקל בערוה והאריכה חליצה במת תוך שלשים ולא רצו לסמוך על הרוב ולהתירה לשוק בלא חליצה שלא יאמרו העולם שפיקח ומת ויבא לידי לעז וקלקול ולכך גם לענין אבילות פטור שלא יבא להקל בערוה ועוד דבלאו הכי יש להקל באבילות דקי״ל (מו״ק דף [יח.] כ.) הלכה כדברי המיקל באבל ואסרו כמו כן בבהמה דגזרו בהמה אטו אדם דאי לא הא לא קיימא הא אי נמי אסור בבהמה אפי׳ בבריא שלא יבא להתירה בחולה שיהא קרוב לפיסק ומת:

פסח וקדשים מאי איכא למימר. [ז]מבשר תאוה לא פריך משום דנראה דמדאורייתא לא חיים רבי מאיר למיעוטא אלא מדרבנן [ח] ולהכי פריך הכי נמי שמחמיר שלא לאכול בשר כלל ואפילו מחמיר בשאר בשר פסח וקדשים אין יכול להחמיר ומדקדק כי היכי דלר״מ יש חילוק מדרבנן בין אפשר לא אפשר ה״ה לרבנן [ט]: **או שאמר לשלוחו כו׳.** מעיקרא תנא מלא תרנגולת שחוטה בשוק דאיכא למימר בעליה שחוטה והדר אמר דאפי׳ אמר לשלוחו ומצאו השליח שהיא שחוטה דהשתא שלא ברשות נשחטה אפ״ה חזקתו שחוטה: **הרי גרסינן לעולם אין חזקה שליח כו׳.** מפורש בפ׳ בכל מערבין (עירובין לב:): **הדרי שאבדו לו גדייו.** ה״ה נגנבו דמשום דחשיד אגנבה לא חשיד אגנבה ובתוספתא קתני בהדיא נגנבה לו תרנגולת ומצאה כו׳: **כי פליגי באשפה שבבית.** הוא הדין דפליגי בשוק בלא אשפה כדמוכח באלו מציאות (ב״מ דף כד:) גבי ר׳ חנינא שמצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי: מתן

א) [טוש״ע י״ד סימן ו סעיף ג]:

ב) [טוש״ע שם סעיף ג]:

ג) מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין סג טוש״ע י״ד סימן ו סעיף ו וסעיף ד:

ד) ה טוש״ע שם סעיף ג:

ה) ו ז מיי׳ פ״ד מהלכות תרומות הלכה ו [טוש״ע י״ד סימן שלא סעיף לד]:

ו) ח מיי׳ שם הלכה ג:

ז) ט י כ מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכ׳ ח ועיין בכ״מ שהאריך סמג עשין סג טוש״ע י״ד סי׳ ו סעיף ד:

מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה. תימה דמשמע הכא דחרש שוטה וקטן לאו בני כוונה נינהו אפילו אחרים עומדים על גבן וכסוף פ״ב דגיטין (דף כב:) תנן הכל כשרים לכתוב את הגט אפי׳ חרש שוטה וקטן ופריך בגמרא והלא לאו בני דעה נינהו ומשני שגדול עומד ע״ג אלמא בני כוונה לשמה נינהו כשגדול עומד ע״ג וי״ל [ב] בגדול עומד ע״ג היינו שמלמדין אותם ומזהירין אותם לעשות לשמה אבל הכא אחרים רואים אותם בעלמא קאמר אע״ג דברים פירקין (לעיל דף ג.) קרי לאחרים רואין אותו גדול עומד על גביו ואי״ת דבפ׳ מצות חליצה (יבמות קד:) אמר החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה ומפרש התם חרש וחרשת משום דלאו בני קרייה נינהו וקטן משום דאיש כתיב בפרשה והשתא תיפוק ליה דבעינן כוונה כדאמרינן התם (דף קו.) דחליצה פסולה עד שיכוונו שניהם וי״ל דחליצה בית דין הוה כגדול עומד על גביו שמזהירין אותו לעשות לשמה ומיהו קשה מדתניא בתוספתא [ד] דשוטה לאו בר חליצה הוא ואי חשיבי ב״ד כמו גדול עומד על גביו אפילו שוטה נמי כמו גבי גט וי״ל דלגבי גט מהני דבגט מוכחא מילתא טפי דעביד לשמה [ג] כשמניחין לכתוב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה הלכך אפילו בשוטה מהני כשגדול עומד על גביו [ה]:

דמן חבריא. שם מקום כדאמרינן בברא״שית רבה [ו] אבימי חבריא מבקר בישיא הוה: **זרק סכין לנועצה בבותל.** הא חשיב מתכוין לחתיכה כדמוכח לקמן בפ״ב (דף לא.) גבי נפלה סכין ושחטה ונקט לרבותא דרבנן דאע״ג דמתכוין לחתיכה פסלי עד שיתכוין לחתיכת סימנין אבל רבי נתן מכשיר אפילו לא מתכוין לחתיכה כגון הפיל את הסכין ושחט כדמוכח לקמן בפ״ב (שם):

קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה. פירש בקונטרס כגון בשחיטת קדשים דליף ברים זבחים (דף ב.) דבעיא לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כווכה או לאו וא״ת הא התם משמע דסתמא נמי כשר משום דזבחים סתמא לשמן קיימי ואינו פוסל עד שיכוין שלא לשמן ויש לומר דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהם קדשים וסבר שהם חולין והוה ליה מתעסק ופסול כדאמרינן בזבחים בסוף פרק ד״ז (דף מו) ב״ש [ג] אומרים) נשם חולין כשרה משום חולין פסולה ואפילו אומר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין מבעיא לן אם כוונתו כווכה ודילמא לא מהניא אם אין מעשיו מוכיחין: **ותיבעי** ליה מעשה. כל הסוגיא פירש בקונטרס דמעשה עם הדבור חשיב מעשה ומחשבה גרידא היינו דבור בלא מעשה ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו היינו מעשה בלא דיבור ואין לשון הס״ם משמע כדבריו דיש להם מעשה משמע מעשה גרידא אף ע״פ שלא אמרו כלום דאמ״ל שתלוי באמירה כמו במעשה א״כ כי היכי דקתני יש להם מעשה דהיינו מעשה עם המחשבה גרידא הכי נמי הוה מצי למימר יש להם מחשבה דהיינו מחשבה עם המעשה ואין להם מעשה גרידא ועוד דלמה ליה למינקט כי קא מיבעיא ליה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כגון דקיימא עולה כו׳ ה״ל למימר כגון אלון ורמון שחקקום סתם ולא פירשו למוד בהם עפר ולכף מאזנים ומיהו לפי המסקנא דבעי מדאורייתא ניחא הא דנקט דקיימא עולה כו׳ ועוד הא דקתני העלוס חרש שוטה וקטן אע״פ שנתכוונו לכך אינן בני יותן והלא יש מעשה ודבור ובקונטרס דחק לפרש אע״פ שנתכוונו לכך אחר העלאה ואין משמע כן אלא משמע אפילו נתכוונו בשעת העלאה קאמר ועוד אפילו העלוס סתם ולא פירשו מפני הכנימה ליהוי בני יותן דאמר מחשבה מועלת דהיינו מעשה בלא דבור ומיהו שמא אותו מעשה גרע יותר מדאי דשמא מפני הכנימה העלוס ועוד קשה מדקאמר או דלמא מקום הוא דלא איתרמי ליה משמע דאי לאו משום דאית ליה לן למיתלי בהכי לא הוה קא מיבעיא לן אע״פ שהוא מעשה בלא דיבור וגרהה לפרש דאמירתו לא מועלת ולא מורדת אלא מעשה גמור כגון ההיא דאלון ורמון דפשיטא דהם חוקקים לצורך בית קיבול ולמוד עפר ולכף מאזנים דנקט אורחא דמילתא נקט וה״ה לשום צורך אחר וכיון דאין חוקקים אלא כדי לקבל חשיב מעשה גמור אע״פ שלא פירש ומעשה גרוע כמו ההיא דהעלוס חרש שוטה וקטן אינו מועיל [ז]דבור דקתני אע״פ שנתכוונו לכך אינם בני יותן אבל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו היינו שמוכיח קצת כגון עולה דקיימא בדרוס ואתייה בצפון ושחטה קמיבעיא ליה אי חשיב מעשה שכן נראה יותר שלכך נתכוין ומהני אע״פ שלא פירש או דילמא לאו מעשה גמור הוא שאני יכול לתלות משום דמקום הוא דלא איתרמי ליה ואפילו פירש לא מהני כי ההיא דהעלוס ופשיט מההיא דקא״ר יותן אם היפך בהן הרי הן בני יותן אע״פ שגם שם יש לתלות קצת מפני הכנימה [ח]כדי שיצא לגד השני אלא שיותר ראוי לתלות מפני הטל כיון דלאחר שירד הטל מגד אחד מהפך לגד אחר אבל העלאת קטן סתם לא הוי בני יותן ואפילו העלאת גדול סתם שמא לא היתה מועלת ואין לדקדק מפני הכנימה אינן בני יותן הא סתמא הרי הוא בני יותן דאדרבה דייק מסיפא דקתני אם נתכוונו לכך הרי הם בני יותן הא סתמא אינן בני יותן ומיהו אם בשעת הטל העלוס התיעוקות משמע בירושלמי שהן בני יותן דברים מסכת תרומות מייתי הך משנה ומפרש ואיזהו מעשה שלהן אמר רב הונא בתפוש בהן בטל ושמא האי תפוש בהן בטל היינו היפך בהן דקא״ר יותן הכא אי נמי כשהטל יורד מעלה אותן וכשהטל פוסק מורידן ובירושלמי גבי חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתם תרומה

הכי קאמר. האי גרמין דקאמר לא סברא דידיה הוא דאשמעינן ולא רואה אני קאמר אלא פלוגתייהו קמ״ל במאי פליגי והכי קאמר גרמין דברי ר׳ יהודה האוסר אפילו לר׳ חנינא כשמלאן באשפה שבשוק דמודי רבי חנינא לאשפי׳ ודברי רבי חנינא כו׳ כלומר אף רבי חנינא המתיר אינו אלא כשמלאן באשפה שבבית וכה חולקין אבל באשפה שבשוק מודה רבי חנינא וממילא שמעינן מדאוקי פלוגתייהו באשפה שבבית מכלל שבבית שרו: **שמא קלקלו לא קתני.** ואע״ג דבדיעבד קמיירי דקתני ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן: **אלא שמא יקלקלו.** דמשמע דמועדים הם לקלקל: **ואם אומרת אין מוסרין להם חולין.** כלומר אפי׳ חולין לכתחלה ואפילו אחרים עומדים על גבן: **מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה.** דהא חרש שוטה וקטן לאתיכה בעלמא מכווני ואין להם דעת להתכוין לשחיטה וקתני וכולן ששחטו וכו׳ דקאי נמי אחרש שוטה וקטן. והא דפרכינן ברים פירקין (דף ג:) אי נימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה הכי פרכינן אי נימא אחרש שוטה וקטן לחודיה קאי עלה קאי מיניה קא סליק ואם שחטו מיבעי ליה: **דמן חבריא.** (א) בני הישיבה: **כדרכה.** כהוגן: **הוא הני לה.** דאשכח מתניתא וגרסה: **והוא אמר לה הלכה כרבי נתן.** הוא אמר לה מדעתו שהלכה כרבי נתן: **והא בעינן מוליך ומביא.** כדתנן בפרק שני (לקמן ל:): **שהלכה ונאה כדרכה.** שחתכה בהליכתו והכתה בכותל וחזר וחתכה. והוא הדין נמי דמלי לתרוצי בסכין שיש בו חוץ לצואר כמלא צואר דסגי ליה בהליכתו לחודא כדלקמן (דף ל:) אלא בכל דהו מהדר לאוקומי אפילו באיזמל: **קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה.** כגון בשחיטת קדשים דבעי כווכה כדילפינן בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ב.) ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כווכה או לא: **אמר ליה רבי אמי.** לר׳ חייא בר אבא ותבעי ליה מעשה אי לא שמיע לר׳ יוחנן הך מתניתין דלקמן האלון והרמון דתנן בה דיש להן מעשה תבעי ליה נמי אפילו [ט]אם יש מחשבה עם מעשה המוכיח עליה שכן הוא כגון דקיימא עולה בדרוס ואמר הריני מביא לצפון לשחטה לעולה שאינה כשרה בדרוס תבעי ליה נמי אי משוי להאי מעשה כווכה או לא: **מ״ש מעשה.** דפשיטא ליה משום דשמיע ליה הא דתנן בהאלון והרמון דיש להם מעשה: **מחשבה נמי לא תבעי ליה.** ותיפשוט לה מההיא משנה גופה דתנן בה אין להם מחשבה: **האלון.** פרי הוא שקורין גלאנ״ץ: **שחקקום.** נקבו נקב קטן בצדיהן והוליאו האוכל מתוך [ט] הנקב: **למוד בהם עפר.** כדרך שהתיעוקות עושין לשחוק: **טמאין.** מקבלין טומאה: **שיש להן מעשה.** כגון זה שמעשיהן מוכיחין דלשם כלי נתכוונו וגם הם אומרים כן ויש כאן מעשה ומחשבה המורידים אותו לתורת כלי: ואין כי קאמר נראין דברי רבי יהודה לרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי באשפה שבשוק שאף רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית אבל באשפה שבשוק מודי ליה ונראין כו׳: חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיטתן: שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו אמר רבא [א]זאת אומרת [ב]אין מוסרין להן חולין לכתחלה: וכולן ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתן כשרה: מאן [ג]תנא [ד]דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא רבי נתן היא דתני אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה רבי נתן מכשיר וחכמים פוסלין הוא תני לה והוא אמר לה [ה]הלכה כרבי נתן והא בעינן מוליך ומביא [ו]שהלכה ובאה כדרכה: א״ר חייא בר אבא בעי רבי יוחנן קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה א״ל רבי אמי ותיבעי ליה מעשה מ״ש מעשה דלא קא מבעיא ליה דתנן יש להן מעשה מחשבה נמי לא תיבעי ליה דתנן [ה]אין להן מחשבה [ז]דתנן [ח]האלון והרמון והאגוז שחקקום תינוקות למוד בהן עפר או שהתקינום לכף מאזנים טמאין מפני שיש להן מעשה ואין

עין משפט נר מצוה

פז א מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכה (ד) [ה] סמג עשין סג טוש״ע י״ד סימן מ סעיף ה:

פח ב ג ד מיי׳ פ״ב שם הלכה יא [יב] סמג שם טוש״ע י״ד סימן ג:

פט ה מיי׳ פ״א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ו:

צ ו מיי׳ פ״ב מהלכות כלים הלכה ח:

שיטה מקובצת

א) תבעי ליה נמי אפי׳ יש עם המחשבה מעשה: **ב)** בצדיהן והוציאו האוכל דרך הנקב: **ג)** טפי דעביד לשמה כשמבחין לכתוב: **ד)** כדאמרי׳ בזבחים בס״פ ב״ש חטאת לשם חולין כשרה: **ה)** דהעלום חש״ו אינו מועיל אפילו עם דבור כדקתני: **ו)** כדי שיצא לצד השני אלא שיותר. נ״ב נ״א כדי שיצא מצד אחר:

רבינו גרשום

לשום נבלות באשפה אלא פשיטא באשפה שבבית יש מחלוקת שזה אוסר וזה מתיר: קשיא דרבי אדרבי [ר׳ התם] [דמתחלה אמר] נראין דברי ר׳ יהודה דאוסר באשפה שבבית (והכא) [ואח״כ] אמר נראין דברי ר׳ חנינא דמתיר באשפה כלומר דהכא מטה והכא מטה כלומר כמו להטות הכי קאמר נראין דברי ר׳ יהודה דאסר (אפי׳) לר׳ [חנינא בנו של רבי] יוסי הגלילי באשפה שבשוק וכו׳: שמא יקלקלו דמשמע להבא. זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחילה כלומר חבר שאוכל חולין בטהרה אין מוסר להן: וכולן ששחטו מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה. כלומר חש״ו ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה אע״פ שאין מתכוונין לשום שחיטה: ר׳ נתן כו׳. (כלומר) שהלכה ובאה כדרכה. כלומר שנתכוון לנענץ הסכין בכותל ולא נעצה ונתגלגלה לאחוריה ונעשתה הולכה והבאה כדרכה: קטן יש לו מחשבה מחשבה או אין לו מחשבה כלומר כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ועכשיו חישב קטן לעשות כלי מחתיכה של עץ יורד לידי טומאה במחשבתו אי לא ותיבעי לך מעשה כלומר אם עשה קטן כלי אחד אם מקבל טומאה ואם לא דגדול לא מיבעיא לך משום דלא צריך אלא דקטן קא מיבעיא לך.

מסורת הש״ס

א) [עיין תוס׳ לעיל ב. ד״ה שמא], **ב)** לקמן לא., **ג)** כליס פי״ז מט״ו, **ד)** פי״א דיבמות [ה״ט], **ה)** [ועיין תוס׳ גיטין כב: ד״ה והא] ותוס׳ יבמות קד: ד״ה והא אמרי׳], **ו)** [סוף פרשה יג אבימי מן חבריא מבקר וכו׳], **ז)** [ל״ל ב״ש דף מו:],

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה דמן חבריא בני. נ״ב ע״ל דף ל״ח: **(ב)** תוס׳ ד״ה מאן וכו׳ וי״ל דגדול: **(ג)** ד״ה קטן וכו׳ בסוף פ׳ ב״ש נסם חולין כל״ל ותיבת אומרים נמחק:

לעזי רש״י

גלאנ״ץ [גלנ״ט]. בלוט.

מוסף רש״י

אלא שמא יקלקלו. לשון עתיד, לאשמועינן שאין מוסרין להן חולין לכתחילה ואפילו אחרים רואין אותם דמועדים הן לקלקל תמיד (לעיל ב:). **דעזירא דמן חבריא.** בעיר הישיבה, ולי נראה דאושעיא זעירא היה נקרא דמן חבריא, שמבני הישיבה (לקמן לא.). **הוא תני לה.** שוטה המשנה מרבו, והוא אמר לה. מדעתו שהלכה כרי׳ נתן (שם).

ואין להן מחשבה. כגון מלא לקליפת אגוז כמו שהיה[ח] וחשיב עליה למוד או אפילו מדד בה אלא שלא עשה בה מעשה לשם כלי[ט] ואם כן דעת חשב עליהן טמאין במחשבה דתנן (כלים פכ"ה מ"ט) כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה: **מחשבה גרידא לא קא מבעיא ליה.** דשמיע ליה הא: **מחשבתו גירדא מסוך מעשיו.** לפי ראות עינינו אבל אין אנו יודעין אם עשה מעשה זה לשם מחשבה זו: **ואתיוה לגפון.** ולא אמר על שם כך אני מוליכה לשם לפי שאינה כשרה בדרוס: **או דלמא מקום הוא דלא איתרמי ליה.** לא נראה בעיניו מקום הראשון[ם]: **מפני הכנימה.** כולנו"ש שבפולים ועדשים כמו ותהי הכנס (שמות ח): **אין בכי יותן.** דלא ניחא ליה בהאי טל ולא הוה הכשר להולידן לידי טומאתן אם יגע בהם ערך לאחר זמן דבעינן כי יותן דומיא דכי יתן[ע] דניחא ליה[פ]: **ואם נתכוין לכך.** בין בשעת העלאה ובין לאחר מכאן קודם שינגב הטל מעליהם: **הרי הן בכי יותן.** דהכי [ק] אמרינן בדוכתא אחריתי[ר] עודהו הטל עליהן ושמא הרי הן בכי יותן ואע"פ שלא נתכוין קודם לכן אלא כשראה שמא: **העלום חש"ו.** מפני הכנימה: **אע"פ שנתכוין לכך.** לאחר[ש] שירד הטל עליהם: **אין בכי יותן.** שאין מחשבתם מחשבה והכשר במחשבה תלוי והאי מעשה[ת] דעלייה לאו מעשה הוא דמפני הכנימה העלום: **לא שנו.** [א]דאפילו נתכוונו לא הוי כווה: **אלא שלא היפך בהן.** לאחר שירד הטל עליהם מלד זה כדי שיפול עליהם מלד אחר: **אבל היפך בהן.** דמעשיו מוכיחין [ב]אע"פ שלא פירש מחשבתו הואיל ומיכר שדעתו לכך הרי הן בכי יותן דאי בשפירש מחשבתו בשעת מעשה לא איצטריך רבי יוחנן לאשמועינן דהא בהדיא תנן דיש להן מעשה: **הכי קא מיבעיא דאורייתא או דרבנן.** הא דאמרינן [ג] ושמעתי מרבותי דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הויא מחשבה כאילו פירשה בשעת מעשה: **דאורייתא היא.** וסמכינן עלה אפילו לקולא כגון בעיין דלעיל בהיא עולה מדרוס לגפון[ד] ומכשרי: **או דרבנן.** היא וחומרא בעלמא הוא דאמור רבנן ניהוי מעשה וכי היפך בהן ניהוי הכשר אבל מדאורייתא לא הוי מעשה וגבי עולה דקולא הוא לא אמרו כן אלא אמרו חכמים דבריהם להקל מדברי תורה דנמצאו עוקרין אלא להחמיר ולעשות סייג: **יש להן מעשה.** אם עשו מעשה מוכיח על מחשבתן ופירשו שעל דעת כן עושים וכדפרשינן לעיל[ו] שהביא עולה לגפון ופירש שמפני שדרוס פסול לה הוא מביאה לגפון: **והיבעי ליה מחשבה.** שחיטה גרידתא ופירש לשם עולה ושחיטה לאו מעשה מוכיח על המחשבה הוא שכל השחיטות שוות: **הכי קא מיבעיא ליה.** הא דתנן (כלים פי"ז מט"ו) גבי חקיקת אלון ורמון יש להם מעשה: **דאורייתא היא.** וסמכינן עלה גבי שחיטת עולה ומכשרינן[ה]: **או דלמא דרבנן הוא.** דאחמור רבנן לשוויה כלי ליטמא אבל גבי עולה דקולא הוא לא: **מדרבנן יש לו.** ולחומרא [ו]גבי היפך בהם דהכשירן: **מדאורייתא אין לו.** וגבי בעיין קמייתא דעולה לא סמכינן עלה: **מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול.** כלומר מנין למתעסק שפסול בקדשים כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזורקו ושחט בקדשים שלא נתכוין לשום שחיטה א] אבל נתכוין לשום שחיטה בעלמא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה: **זו בידינו היא.** מקרא זה הייתי יודע ומכאן אנו למדים שמצוה להתכוין ואני שאלתי לעכב מנין שאם לא נתכוין יהא פסול: **ר'לוגכס חזכתוהו.** שנה עליו הכתוב לעכב: **מתני' שחיטת עובד כוכבים[ט].** אפילו כהלכתה ואחרים רואין אותו: **ומטמאה במשא.** בגמרא [ע"ב] פריך פשיטא: **גמ' הא אמר.** לקמן בהשוחט (לח:) דאפי' שחטה ישראל לצורך עובד כוכבים אסורה בהנאה שסתם משחטת עובד כוכבים לעבודת כוכבים: **ר' אמי מפני הכי שחיטת עובד כוכבים נבלה הא דמין לעבודת כוכבים.** במין ישראל קא מייתי. והך דוקיא דמתניתין הכי דייק מינה ולקיושי לתנא דברייתא ורבי אמי לא פליג אדרבי חייא דודאי מתניתין דלא כרבי אליעזר אלא לא אצטריך ליה למידק דממילא שמעינן לה דמדקרי ליה נבלה ש"מ מותרת בהנאה: **תניא נהא דש"ר.** וש"מ דהלכתא כברייתא מדמסייע ליה דוקיא דמתניתין: **שחיטת מין.** דישראל וכ"ש דעובד כוכבים והא מתניתין מיהא בישראל קיימא מדקאמר פירותיו עטלים ובניו ממזרים: בסדר זרעים שניהו אומר היה רבי אליעזר פת כותי כשר חזיר במסכת שביעית (פ"ח מ"י): **ספריו.** תורה נביאים וכתובים שכתבן מין: **כספרי קוסמין.** נביאי הבעל דלשם עבודת כוכבים יכתבו והכי נמי אמרינן במסכת גיטין (דף מה:) ספר תורה שכתבו מין שרף:

גניו

מסורת הש"ס

ח) [ביצה יט.], ט) מכשירין פ"ו מ"ח], י) לקמן לא: זבחים מז. מנחות קי., ד) [ל"ל אמר ליה וכ"ל בזבחים מז.], פ) [בס"ה: נכרי, וכן להלן], ו) [הטעם מבואר בתוס' לעיל ג: ד"ה קסבר כותים וכו'], ז) לקמן לא: קנז: [ניטין מה: ע"ז לב: ע"ש], ח) [שהוא. יעב"ן], ט) [ויקרא יח], י) [קידושין נט:], כ) [ב"מ כב.], ל) [יב: ד"ה אמר ליה], מ) בס"ה: נכרי, וכן להלן], נ) רש"ל מ"ז ועיין רש"ל וש"מ], ס) [בכת מא.], ע) [וע"ע תוס' זבחים מז. ד"ה מנין], פ) [ועיין היטב תוס' לעיל ל. ד"ה מלא ועיין תוס' ניטין יוד. ותוס' קדושין מו.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי הן וכו' אמרינן. נ"ב עיין פ' אלו מציאות דף כב: (ב) ד"ה אין בכי יכו' והאי מעשה דהעלאה לאו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול וכו' אבל נתכוון לשום שחיטה בעלמא כשר. נ"ב עיין רלא"ם יוסף לפר"מ:

מוסף רש"י

למתעסק בקדשים. שוחט קדשים ולא בכוונה אלא כמתעסק בדברים אחרים (זבחים מז.) או: מתעסק בסכין לאמוך דבר אחר ושחט בהמת קדשים (מנחות קי:). **זו בידינו היא.** דמצוה לכוין דעתו (שם) דלאיש זאת כבר יודעו לאותה ומיהו מצוה הוא דנפקא לן ולא עיכוב (זבחים שם).

רבינו גרשום

אמר ליה מחשבה גרידתא לא מבעיא לך דודאי אין מחשבתו מחשבה: ואתייה לצפון ושחטה כלומ' ששחיטתן בצפון עכשיו מדאתייה לצפון איכווני איכוון ליה כלומר לשום עולה שדינה לישחוט בצפון: או דילמא מקום דלא איתרמי ליה בדרום ומשום הכי אתייה לצפון ולא חשובה עולה: הא נמי אמרה חדא דימנא למה למימר פעם אחרת. מפני הכנימה כלומר שרוצה לשוטחן שהיו מרקיבין ושוטחן ליבשן שישלוט בהן הרוח ורד עליהן טל אינו בכי יותן כלומר דלא נתכוון לטל ואנן בעינן לדעת. ואם נתכוון לכך הרי זה בכי יותן. כלומר אם נתכוון לטל (ומוכשר) [הוכשר]. ואם נגע בהן שרץ טמאין דדמו כמו שנותן עליהן ממש. העלום לאלו חש"ו וכו': לא שנו דאינו בכי יותן אלא שלא היפך בהן בשעת הטל דלא גלו דעתיהו דניחא להו בטל שעליהם שלא היתה מחשבתו נכרת מתוך מעשיו אבל היפך עליהן דעשו מעשה עכשיו יש מחשבתו נכרת מתוך מעשיו דגלו דעתיהו

הכי קתני מתניתין שחיטת נכרי וכו' הא דמין לעבודת כוכבים כלומר ישראל משום

ט) נראה דגי' רבינו היה בגמרא זו לא קמבעי ליה דאורייתא וכו'.

ואין להן מחשבה אמר ליה מחשבה גרידתא לא קא מבעיא ליה כי קא מיבעיא ליה

[פ]מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו [א]כגון דהוה קיימא עולה בדרום ואתיוה בצפון ושחטה מאי מדאתייא בצפון ושחט איכוין לה או דילמא מקום הוא דלא איתרמי ליה הא נמי אמרה רבי יוחנן חדא זימנא דתנן [ב]המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם טל אינן בכי יותן ואם נתכוין לכך הרי הן בכי יותן העלום חרש שוטה וקטן אף על פי שנתכוונו לכך אינן בכי יותן מפני שיש להן מעשה ואין להן מחשבה וא"ר יוחנן [ג]ל"ש אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן הרי זה בכי יותן הכי קא מיבעיא ליה דאורייתא או דרבנן רב נחמן בר יצחק מתני הכי א"ר חייא בר אבא בעי רבי יוחנן קטן יש לו מעשה או אין לו מעשה אמר ליה רבי אמי ותיבעי ליה מחשבה מאי שנא מחשבה דלא קא מיבעיא ליה דתנן אין להן מחשבה מעשה נמי לא תיבעי ליה דתנן יש להן מעשה הכי קא מיבעיא ליה דאורייתא או דרבנן ופשיט [ד]יש להן מעשה ואפילו מדאורייתא [ה]אין להן מחשבה ואפי' מדרבנן מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו [ו]מדרבנן יש לו בעא מיניה שמואל מרב הונא [ז]מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול שנאמר [1]ושחט את בן הבקר שתהא שחיטה לשם בן בקר אמר לו זו בידינו היא לעכב מנין [ח](ת"ל) [2]לרצונכם תזבחוהו לדעתכם זבוחו: **מתני' שחיטת עובד כוכבים[ט] [י]נבלה ומטמאה במשא: גמ' נבלה** אין איסור הנאה לא מאן תנא א"ר חייא ברבי אבא א"ר יוחנן דלא כרבי אליעזר דאי ר"א [כ]האמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים רבי אמי אמר הכי קתני שחיטת עובד כוכבים נבלה הא דמין לעבודת כוכבים תנינא להא דת"ר שחיטת מין לעבודת כוכבים פיתו פת כותי יינו יין נסך ספריו ספרי קוסמין פירותיו טבלין וי"א אף

בניו

חרש שוטה וקטן כו' פריך ויוכיח מעשה שלהן על מחשבתן דתנינן תמן העלום חרש שוטה וקטן כו' וקלת תימה מה מקשה דבתחלת סוגיא דריש מקראי דאין תרומתן תרומה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה פרט לעובד כוכבים מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו פרט לחרש שוטה (וקטן) ושמא אסמכתא בעלמא היא ומתרץ שם ונחשב לכם תרומתכם את שכתוב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו ושאין כתוב בו מחשבה מעשה שלו מוכיח על מחשבתו פירוש כיון שעיקר תרומה במחשבה וקטן אין לו מחשבה לא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו והדר פריך רבי יוסי קומי דשמואל והרי גיטין שאין כתוב יא[ז]בו מחשבה ואין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו דתניא הכל כשרין לכתוב את הגט ואפי' חש"ו ואמר רב הונא והוא שיש פקח עומד על גביו כו' מתרץ תמן זה כותב וזה מגרש הכא הוא החושב והוא המורה ותימה לר"י שבא לתרץ מגבו אתרומה ומזה לא הקשה אלא הקשה מגבו אהמיה דקטן יש לו מעשה ובלא ירושלמי יש לנו לדקדק בדבריה הללו דכיון דקטן יש לו מעשה להוכיח על מחשבתו לענין גט נמי יועיל בלא גדול עומד על גביו [ז] (ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד על גביו):

בעא מיניה שמואל מרב הונא. משמע שהיה שמואל קטן מרב הונא וכן בריש גיטין (דף ה.) ובפ' יש בערכין (ערכין טז:) הוו יתבי רב הונא וחייא בר רב קמי שמואל משמע כתלמיד היושב לפני רבו ובפרק קמא דגיטין (דף יא:) יתיב רב הונא קמי רבי ירמיה ורבי ירמיה תבירו של רבי זירא הוה כדמוכח בנדה (דף כג.) בעא מייניה רבי ירמיה מרבי זירא כו' עד כאן הביאו רבי ירמיה לרבי זירא לידי גיחוך ולא נחך ורבי זירא תלמידו של רב יהודה דהוה [ח]משממיט מייניה למיסק לארעא דישראל ורב יהודה תלמידו של רב ושמואל והיה קורא רבי ירמיה לרב הונא דלדקי (גיטין דף יא:) ויש לומר דתרי רב הונא הוו ומיהו ההוא דערכין (דף טז:) על כרחך תלמידו של רב הוה כדמוכח התם:

מנין למתעסק בקדשים שהוא **פסול.** פירש בקונטרס מתעסק בסכין להגביהו ולזרוק אותו וקשה דבכה"ג אפילו בחולין פסול לרבנן אפילו מתכוין לחתיכה כגון לנעלה בכותל כדמוכח בפרק ב' (לקמן לא.) עד שיתכוין לחתיכת סימנין וגראה דהאי מתעסק בקדשים היינו דמתכוין לחתיכת סימנים ולא לשם זביחה דבחולין כשר ובקדשים פסול ועוד יש מתעסק אחר כגון של קדשים שסבור שהוא חולין ושחטו דפסול מטעם מתעסק כדאמרינן בזבחים בסוף פרק ב"ש (דף מו:) דמשום חולין פסולה ותרוייהו מוסחטו את בן הבקר ופקא[ט]: **פיתו פת כותי.** בפירקי דרבי אליעזר (פ' לח) יש דעזרא וזרובבל בן שאלתיאל ויהושע בן יהוצדק גידו אותן בשלש מאות כהנים ובשלש מאות תינוקות ובשלש מאות ספרי תורה והיו תוקעין והלוים משוררים ומסיימים בה מכאן אמרו כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר[פ]: נכריס

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ו:

צב ב ג מיי' פי"ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה ב:

צג ד ה ו מיי' שם ופ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ו:

צד ז מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ג:

צה ח מיי' פ"ב מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה י ופ"ד מהלכות שחיטה הלכה יא טוש"ע י"ד סימן ב סעיף א:

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה

2. וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיְיָ לְרַצֹנְכֶם תִּזְבְּחֻהוּ: ויקרא יט ה

לעזי רש"י

כרצונ"ש [קרצונ"ש].
חרקים קטנים.

שיטה מקובצת

א] מדד בה אלא שלא עשה בה מעשה לשם כלי אין יורדין לתורת כלי ואם בן דעת חשב: ב] לא נראה בעיניו מקום הראשון פנוי הס"ד: ג] אע"פ שנתכוין לכך לאחר העלאה הס"ד ומה"ד אינן בכי יותן: ד] לא שנו הא דקתני דאפילו נתכוונו: ה] מוכיחין ואע"פ שלא פירש: ו] הא דאמרינן ששמעתי: ז] עולה מדרו' לצפון דקולא [הוא] ומכשרינן (או דרבנן): ח] גבי שחיטת עולה ומכשרינן ליה: ט] ולחומרא כגון גבי היפך: י] דלשם עבודת כוכבים כותבין וה"נ: יא] והרי גיטין שאין כתוב בהן מחשבה:

רבינו גרשום (המשך)

דניחא להו בטל שעליהן: זו לא צריך ליבעי לך. ודאי זו ט] לא קא מבעיא ליה (הא) כי קא מבעיא ליה דאורייתא או דרבנן כלומר [הא] דיש להן מעשה דאורייתא או דרבנן. מחשבתו נכרת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו כלומר כגון שהעלה מפני הכנימה והיפך בהן: מנין למתעסק בקדשים שפסול. כלומר שנתכוון לחתוך שום דבר ושחט בקדשים חטאת או עולה אינו כשר עד שיתכוין לשחיטה שנא' ושחט את בן הבקר וגו'. אמר לו זו בידינו ששחיטת קדשים צריכי כונה אלא לעכב שפסולין הם כיון דלא מכוין לשום שחיטה מנלן: ת"ל לרצונכם [תזבחוהו] לדעתכם זבוחו שאם חייב חטאת או אשם או עולה אין מקריבין אותו בע"כ אלא מכין אותו עד שיאמר רוצה אני: דלא כר' אליעזר דאי כר' אליעזר דאמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים כלומר דאסור אפי' בהנאה

נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הם. הלכך בארץ ישראל נמי אין לחדוקין כל כך שיהיו מעשיהם לשם עבודת כוכבים: **שחיטת** מין דישראל אסורה דעובד **כוכבים מיבעיא.** וא"ת ולילמא מין ישראל גרע להא עובד עבודת כוכבי' הוי מין לכ"ע בפרק בתרא דהוריות (דף יא.) ונכריס אף על פי שרובם עובדי עבודת כוכבים לא אמרינן שחיטתן לעבודת כוכבים וי"ל דמכל מקום מין עובד כוכבים[ב] לחדוק בעבודת כוכבים יותר פשוט דשחיטתו לעבודת כוכבים ממין ישראל[ג]:

אבל מעובדי כוכבים[ד] בכל כלל לא. וא"ת א"כ ליטמוק קרא מיניה[ע] דמהיכא תיתי מקבלין הא אינטריך אם אים לרבויינהו וי"ל דמ"מ ס"ד דמלדיקי עובדי כוכבים נקבל להכי אתא קרא למעוטינהו לגמרי א] ואם תאמר והא כתיב (ויקרא כב) ומעוך וכתות ונתוק וכרות וגו' וכתיב (שם) ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה הא תמימים תקריבו[פ] ויש לומר דלעולם תמימים נמי לא ואתא קרא בבעלי מומין לעבור עליהם בלאו ועשה: **תקרובת** עבודת **כוכבים ודלא כרבי יהודה בן בתירא.** משמע הכא דרבנן לא מקשי תקרובת עבודת כוכבים למת וכן משמע בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לב:) גבי בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיינא אסור וקאמר בגמרא והיינא אסור אי אפשר לריכא תקרובת מני רבי יהודה בן בתירא היא והקשה ר"ת דלעיל בהחוא פירקא (דף כט:) גבי יין של עובדי כוכבים דאסור בהנאה מפרש בגמרא דנפקא לן מדאיתקש לזבח וזבח למת ולא קאמר רבי יהודה בן בתירא היא כדקאמר גבי בשר היינא ועוד הקשה ר"ת דלעיל בשמעתין דייק נבלה אין איסור הנאה לא מתניתין דלא כר' אליעזר דאי ר"א האמר סתם מחשבת עובד כוכבי' לעבודת כוכבים ומאי קושיא לעולם מתניתין כר"א והא דלא אסור בהנאה משום דלא אתיא כרבי יהודה בן בתירא ומיהא יש לדחות ולפרש דקאמר מתניתין דלא כר' אליעזר למאי דמוקי מתניתין כרבי יהודה בן בתירא ונראה לפרש לענין איסור לא פליגי דמקיש רחמנא למת לענין איסור הנאה דהא כתיב אכילה בקרא (תהלים קו) ויאכלו זבחי מתים ובטומאה הוא דפליגי דרבי יהודה בן בתירא מקיש לגמרי למת אפילו לענין טומאה וכן משמע דרבי יהודה בן בתירא לא נקט אלא טומאה וגבי בשר היינא דמוקי לה כר' יהודה בן בתירא משום דקתני מפני שהוא מזבחי מתים דלא הוה צריך למתני כיון דתנא אסור אלא מיתור לשון משמע דטומאת באהל המת ומיהו אי לאו מיתורא מלשון זבחי מתים אי אפשר לדקדק מדדייק לקמן בפ"ב (דף מ.) גבי השוחט לשם הריס שחיטתו פסולה פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהו השוחט לשם הריס כו' הרי אלו זבחי מתים ומאי קושיא דלמא ההיא כרבי יהודה בן בתירא ומתניתין כרבנן אלא ודאי כיון דאסור בהנאה משום תקרובת שייך למיתני זבחי מתים אף על גב דלא מטמא באהל ואף על גב דלרבנן ליכא טומאת אהל בעלמא [ג]מיהו מדרבנן איכא דאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נב:) איסור דאורייתא לא בטלה טומאה דרבנן בטלה אבל לרבי יהודה הויא טומאת אהל דאורייתא והא דתנן בפרק כל הצלמים (שם דף מח:) לא יעבור תחתיה ואם עבר טמא ומפרש בגמרא משום דאי אפשר לריכא תקרובת ומני רבי יהודה בן בתירא היא וקתני סיפא ואם היתה גוחלת את הרגיס טהור אע"ג דטומאת אהל דאורייתא התם ליכא תקרובת ודאי אלא משום בעלמא היא והיכא דגוחלת רגיס לא גזרו רבנן והא דאמר בפרק העור והרוטב (לקמן קכט.) הרי אמרו תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מטמא[ה] טומאתה לאו דאורייתא דאי ס"ד דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה ומשני כשסימם מעשה עץ שימם דיחוי בעלמא הוא אי נמי כרבי יהודה בן בתירא וא"ת דאמר בפסחים פ' אלו דברים (דף עג.) השוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות ובעי מאי תיקון פירוש דלא מצית תיקון להוציאו מידי נבלה דהא אית ליה טומאה מכח תקרובת עבודת כוכבים משמע דאיכא טומאה דאורייתא דאי מדרבנן א"כ תיקון להוציאו מידי טומאה דאורייתא ואם אכל קודם או נכנס למקדש פטור ומשמע דאפילו לרבנן מיירי מדלא קאמר לרבי יהודה בן בתירא מה תיקון כדאמר התם (לעיל) (שם עג.) לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור מה תיקון וי"ל דהוי מני לשנויי הכי אלא אין רוצה לדקדק מכאן שיהא טומאת התקרובת לאו דאורייתא לפי שהגמרא רוצה לדקדק בהעור והרוטב [ז]דטומאה לאו דאורייתא ודחי לה ור"ת תירץ בענין אחר וקשה לפירושו ואין להאריך כאן: **בין בראש הספינה.** פירש בקונטרס אע"ג דאמרינן לקמן (דף מח.) דאין שוחטין לתוך ימים אפילו הכי בראש הספינה שוחטין דהכל יודעין דכיון דבספינה הוא על כרחך הוא שוחט לתוך היס אלא לטוף ספינתו ואי אפשר לומר כן דאפילו עומד בספינה אסור לשחוט לתוך היס כדאמרינן לקמן בסוף פרק שני (שם:) אלא מוליא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דופני ספינה: השוחט

בניו ממזרים. שאינו מקפיד על אשתו ומפקירה: **מין.** זה האדוק בעבודת כוכבים[ח] ומין ישראל חמור ממומר[ט] לעבודת כוכבים שהמין אדוק בה וכל מחשבותיו לה: **אין רוב עובדי כוכבים[י] מינין.** הלכך הוו להו מינין מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן: **אמר רב יוסף בר מניומי אין מינין באומות עובדי כוכבים.** כלומר אין תורת מין על מין עובד כוכבים: **דעובד כוכבים[כ] מבעיא.** כ"ש שאדוק דאתם מחשבותיו לה ואסורה בהנאה: **למורידין.** בבור דאמרינן באין מעמידין (ע"ז דף כו:) המיינים[ל] מורידין אותן לבור כו' אבל העובדי כוכבים[מ] והרועים בהמה דקה אפילו ישראל לא מעלין ולא מורידין: **נקבל מהן קרבן.** דמקבלין קרבן מכולן ומקריבין אותו למזבח אבל במין ישראל לא כדקתני סיפא דהך מתניתא חוץ מן המומר לנסך את היין ואע"פ שאינו מומר לשאר מצות והביא קרבן אין מקבלין אימנו כדתיבנא לעיל בפירקין (דף ה.): **נכס חלקי.** להוציא את המומר: **ולא בעובדי כוכבים[נ].** דאפילו המיינין כשרין. ואע"ג דבהדיא תנא לה בהא מתניתא ליכא למיפרך תניא[ס] משום דלאו לכולי עלמא שמיע להו מתניתא אבל במידי דתנא במתניתין כי אמר לה אמורא פריך עליה מאי קמ"ל תניא: **איש איש.** מבית ישראל ומן הגר (הגר) בישראל אשר יקריב קרבנו וגו': **מטמאה במשא.** כדכתיב (ויקרא יא) והנושא את נבלתה ואע"פ אלא נגע: **הכי קתני.** שחיטת סתם עובד כוכבים אין מטמא אלא במשא אבל יש שחיטת עובד כוכבים שמטמאה אפילו באהל: **כר' יהודה בן בתירא.** לקמן מפרש ואזיל: **אילא דאמרי וכו'.** הכי משמע מתניתין אין טומאה בשחיטת עובד כוכבים אלא כשאר נבילות דמטמאין במשא אבל אין אהל בשום שחיטת עובד כוכבים ואפילו שחט לעבודת כוכבים. לישנא אחריינא הכי משמע שחיטת עובד כוכבים נבלה וטומאתה כשאר נבילות והא דקתני ומטמאה במשא אתקרובת עבודת כוכבים קאי והכי קאמר ועוד יש שחיטה אחרת שהיא כזו כלומר אינה חמורה מזו שאינה מטמאה אלא במשא כזו: **לאהלה לא.** ישחוט בגילה שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע: **בין בראש הגג בין בראש הספינה.** ואע"ג דתנן בהשוחט (לקמן דף מא.) אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימרו לשר של יס הוא שוחט ולא לתוך כלים דלא לימרו הואיל ומקבל את הדם לזורקו לעבודת כוכבים הוא לריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין חוששין לשמא יאמרו לגבא השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שאי אפשר לו לטוף את הגג ואין כאן חשד וכספינה נמי הכל יודעים דכיון דבספינה הוא על כרחו הוא שוחט לתוך היס שאי אפשר לו לטוף את הספינה: **אר"פ.** הא דקתני שוחטין בגילה לכתחלה בשאבוקה כנגדו ומתניתין בלא אבוקה: מתניתין תנא לילה וסומא בהדי הדדי:

מתני'

בנין ממזרין ות"ק[ו] אשתו לא מפקר אמר מר שחיטת עובד כוכבים[ג] נבלה וניחוש שמא מין הוא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין מינין באומות עובדי כוכבים והא קאחזינן דאיכא אימא אין רוב עובדי כוכבים[ד] מינין סבר לה כי הא דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אין מינין באומות עובדי כוכבים[ה] למאי אילימא לשחיטה השתא שחיטת מין דישראל אמרת אסירא דעובד כוכבים[ו] מבעיא אלא למורידין השתא דישראל מורידין דעובדי כוכבים[ז] מבעיא אמר רב עוקבא בר חמא לקבל מהן קרבן[ח] דתניא [1]מכם ולא כולכם [א]להוציא את המומר מכם בכם חלקתי [2]ולא בעובדי כוכבים[ט] ממאי דלמא הכי קאמר מישראל מצדיקי קבל מרשיעי לא תקבל אבל בעובדי כוכבים[ט] כלל כלל לא לא ס"ד דתניא[ט] [2]איש מה ת"ל איש איש לרבות העובדי כוכבים[ט] [3]שנודרים נדרים ונדבות כישראל: ומטמאה במשא: פשיטא כיון דנבלה היא מטמאה במשא אמר רבא הכי קתני זו מטמאה במשא ויש לך אחרת שהיא מטמאה באהל ואיזו זו תקרובת עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בתירא איכא דאמרי אמר רבא הכי קתני זו מטמאה במשא ויש לך אחרת שהיא כזו שמטמאה במשא ואינה מטמאה באהל ואיזו [ד]זו תקרובת עבודת כוכבים ודלא כר' יהודה בן בתירא [ה]דתניא ר' יהודה בן בתירא אומר מנין לתקרובת עבודת כוכבים שהיא מטמאה באהל שנאמר [3]ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת מטמא באהל אף תקרובת עבוד' כוכבי' מטמאה באהל: **מתני'** [ה]השוחט בלילה [ו]וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה: **גמ'** השוחט דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי [ז]לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינה אר"פ [ח]בשאבוקה כנגדו אמר רב אשי דיקא נמי דקתני התם דומיא דיום והכא דומיא דסומא ש"מ:

מתני'

מסורת הש"ס

א) [מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה ח]:
ב) ג [מיי' שם הלכה ט]:
צו ד מיי' פ"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז:
צז ה מיי' פ"ח מהלכות שחיטה הלכה כח סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יא סעיף ח:
צח ו מיי' פ"ד שם הלכה י סמג שם טוש"ע י"ד סימן ח סעיף ט:
צט ז מיי' פ"ח מהלכות שחיטה הלכה כח סמג שם טוש"ע י"ד סי' יא סעיף ח:

שיטה מקובצת

ח) כ"ש שאדוק וסתם מחשבותיו: ט) לטנף את גגו ואין כאן חשד ובראש הספינה נמי הכל יודעים דכיון דבספינה הוא כ"א בקצת ס"ד דכיון דבראש הספינה הוא וכו': ג) טומאה בעלמא מיהא מדרבנן איכא: ד) לדקדק בהעור והרוטב דטומאת תקרובת עבודת כוכבים לאו דאורייתא:

רבינו גרשום

שזו אסור בהנאה ולא קשיא לר' אליעזר. ותנא קמא אשתו לא מפקרה כלומר תנא קמא אמאי לא אמר בניו ממזרים דאשתו לא מפקרה לבני אדם. וניחוש שמא כופר בעיקר הוא כלומר כומר לעבודת כוכבים הוא ולעבודת כוכבים בעי לה ויהא (מטמא) אסור בהנאה (במשא) אין מינין באומות כלומר אין חשובין עע"ז באומות. והא קא חזינן דאיכא כלומר דעע"ז הם: אימא אין רוב אומות מינין וכו' השתא שחיטת כופר בעיקר דישראל אסורין כלומר כדאמרינן לעיל דעובדי כוכבים מיבעיא ממאי דבאומות דכולהי יכולין לקבל קרבניהם דלמא הכי קאמ' מישראל מצדיקי וכו': ורמינהי לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה. אמר רב פפא בשאבוקה כנגדו וכו' התם דומיא דיום כלומר בשאבוקה כנגדו והכא דומיא דסומא כלומר (בין בלילה) [בלילה דומיא דסומא] שאינו רואה כל עיקר

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב
2. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל נִדְרֵיהֶם וּלְכָל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ לְעֹלָה: ויקרא כב יח
3. וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים: תהלים קו כח

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תקרובת וכו' של אוכלין מטמא באהל טומאתה לאו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה אבל וכו' וא"ת והא כתיב. נ"ב עיין שו"ת מהרי"ט חלק מ"מ סי' קכ"ה:

מוסף רש"י

מכם ולא כולכם. אדם כי יקריב מכם קרבן, וגבי נדר ונדבה כתיב, הא כי יקריב משמע כשיבלו להקריב (לעיל ה.). **להוציא את המומר.** שאין מקבלין נדבתו (שם) דאין מקבלין קרבנות, דמכם משמע מקצתכם (שרובין שם:). **מכם בכם חלקתי.** מדכתיב אי מישעיא גבי ישראל ולא כתיב כי יקריב מן האדם קרבן, ש"מ בישראל הוא דחלק ומיעט מומר ולא באומות, שמקבלין קרבן מכולם, כדתניא אים מה מ"ל אים אים לרבות את הנכרים שעדיין נדריס ונדבות כישראל (שם) וגבי דיהלו לא כתיב מיעטיה, דלכתוב מן האדם כי יקריב קרבן דמשמע ולא כל האדם, שמע מינה בכם חלקתי שכשרין מביאין ולא המומרין ולא באומות, שכולן מתנדבין ומקבלין מהם (לעיל ה.).

ט) [סנהדרין פב.], כ) בס"ל: גור, גויס, ל) לאומות, באומות, ד) לעיל ה. [גיטין סט:], ס) [זבח סב. מנחות עג. תמורה ג:], ו) ע"ז לב: מח:, ז) [פוסקים פ"ח ה"ב לקמן יז.], ח) בס"ל נוסף: כגון כומר, ט) בס"ל: משומד, ולן להלן, י) בס"ל: לאומות, באומות, כ) בס"ל: דעכרי, וכן להלן (או נכריס), ל) בס"ל נוסף: והמשומדיס והמקוזרות, מ) בס"ל: מין גוי, נ) [ועיין תוס' ע"ז כו: ד"ה לאחזון], ס) בס"ל: מאומות העולם, וכן להלן, ע) ל"ל דמהיכא תיתי דמקבלין ולא מיבעיא אים אים כו' ועיין רש"ל ומהכ"מ שהאריכו כאן, פ) [ועיין תוס' תמורה ז. ד"ה ומיד ותוס' מנחות עג. ד"ה אים],

א) [ב"מ ל:], ב) בס"ל: גוי, גויס, ג) לאומות, באומות, ד) לעיל ה. [גיטין סט:], ה) [ע"ז לב: מח:], ו) [פוסקים פ"ח ה"ב לקמן יז.], ז) בס"ל נוסף: כגון כומר, ח) בס"ל: משומד, ולן להלן, ט) בס"ל: לאומות, באומות, י) בס"ל: דעכרי, וכן להלן (או נכריס), כ) בס"ל נוסף: והמשומדיס והמקוזרות, ל) בס"ל: מין גוי, מ) [ועיין תוס' ע"ז כו: ד"ה לאחזון], נ) בס"ל: מאומות העולם, וכן להלן, ס) ל"ל דמהיכא תיתי דמקבלין ולא מיבעיא אים אים כו' ועיין רש"ל ומהכ"מ שהאריכו כאן, ע) [ועיין תוס' תמורה ז. ד"ה ומיד ותוס' מנחות עג. ד"ה אים],

ח) [סנהדרין פב.], ט) בס"ל: גוי, גויס, י) לאומות, באומות, כ) לעיל ה. [גיטין סט:], ל) [זבח סב. מנחות עג. תמורה ג:], מ) [פוסקים פ"ח ה"ב לקמן יז.], נ) בס"ל נוסף: כגון כומר, ס) בס"ל: משומד, ולן להלן, ע) בס"ל: לאומות, באומות, פ) בס"ל: דעכרי, וכן להלן (או נכריס), צ) בס"ל נוסף: והמשומדיס והמקוזרות, ק) בס"ל: מין גוי, ר) [ועיין תוס' ע"ז כו: ד"ה לאחזון], ש) בס"ל: מאומות העולם, וכן להלן, ת) [ועיין תוס' תמורה ז. ד"ה ומיד ותוס' מנחות עג. ד"ה אים],

מתני' ביום הכפורים. מתחייב כרת: **גמ' אסורה באכילה.** משום שחיטת שבת: **ליומא.** אוזאפילו בא לאכול בשר חי: **ונסבין חבריא.** בני הישיבה עלה על דעתם לומר דמתני' דפירשה רב דאסורה באכילה ליומא משום דקסבר מתני' רבי יהודה היא ודייק טעמא לקמן [טו.] מדקתני שבת דומיא דיום הכפורים אלמא אסורה באכילה ליומא דס"ל לתנא דמתניתין: **כי רבי יהודה.** מאיזו משנת רבי יהודה שמע רב דאסורה באכילה ליומא: **את הדילועין.** התלושין: **ואת הגבלה.** אפילו מתה ביום בשבת: **שאינה מן המוכן.** אתמול כשקדש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים: **דלא איסכן.** דלא אזדמנה לכך: **הכא.** במתניתין נמי אתמול לא היתה עומדת לכך כדמפרש ואזיל לקמיה דלגדל ולדות היתה עומדת ואסורה משום מוקצה ומוקצה אסורה מדרבנן: **נשחטה.** כשהיא שחוטה מבורר דלאכילה עומדת: **לא נשחטה.** כגון זו שלא שחטה אתמול ומסתמא לא הניחה על מנת לשחטה בשבת הלכך הוברר כשקדש היום לגדל עומדת: **והא ליה ליה לרבי יהודה ברירה.** ואי בהמה בחייה לאו לאכילה לחודה קיימא כי שחיט לה ביום טוב היכי מישתריא דלמא מאתמול דעתיה לגדל הוה: **הלוקח יין מבין הכותים.** לאשמועינן דכותים חשודין על התרומה ואינן כעמי הארץ שהלוקח מהן מ"ל להפריש תרומה גדולה כדתנן [סוטה דף מא.] לפי ששלח יוחנן כהן גדול בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד אלמא אתרומה לא חשידי ואשמועי' הכא דכותים חשידי אתרומה כדקתני שני לוגין שאני עתיד להפריש כו'. ומשנה זו קודם תקנה דגזרו על יינם גזירה: **אומר שני לוגין כו'.** אם אין לו כלים להפרישם (כו'):[1] או שהיתה חשיכה בליל שבת שאין שהות להפרישם: **הרי הן תרומה.** בתוכו למחר לוג: **ומיחל.** המעשר שני הואיל ויכול לתקנו באמירה בעלמא ולומר הרי הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך הבית לא התירו לו חכמים לשתותו ולסמוך על הברירה אבל בתרומה ושאר מעשרות סמכינן אברירה ולאחר השבת כשיפרישם אמרינן הוברר הדבר שזו היא התרומה וזה לא שתה אלא חולין: **אוסרין.** אלמא לרבי יהודה ליתיה שרי ברירה וחייש שמא תרומה שתה:

מתני'[6] **השוחט בשבת וביום הכיפורים אף על פי שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה:**

גמ'[7] אמר רב הונא דרש חייא בר רב משמיה דרב אסורה באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא הי רבי יהודה א"ר אבא רבי יהודה דהכנה היא דתנן[8] מחתכין את הדילועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן אלמא כיון דלא איתכן מאתמול אסורה ה"נ כיון דלא איתכן מאתמול אסורה א"ל אביי מי דמי התם מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לכלבים הכא מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לאדם מי סברת בהמה בחייה לאכילה עומדת בהמה בחייה לגדל עומדת א"ה בהמה לרבי יהודה בי"ט היכי שחטינן אמר לו עומדת לאכילה ועומדת לגדל[9] נשחטה הוברר דלאכילה עומדת לא נשחטה הוברר דלגדל עומדת והא ליה לרבי יהודה ברירה מנא לן אי נימא מדתניא[10] הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש[1] אוסרין התם

השוחט בשבת כו'. אפילו במזיד[2] דבעי לאוקומי[3] תימא אי במזיד היאך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו כדמוכח לעיל (דף ה.) ועוד דבגמ' בעי[4] לאוקומי במזיד ורבי מאיר[5] ורבי מאיר אית ליה בפ' עד כמה (בכורות ל.) ובפ' זה בורר (סנהדרין דף כז.) דמומר לדבר אחד הוה מומר לכל התורה כולה וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעא ומיהו למאי דמוקי כרבי מאיר קשה ועוד י"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר וכן משמע בפרק ב' לקמן (דף לט.) דאמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ר"ל אמר מותרת ופירש בקונטרס מותרת באכילה והתם גברא בר קטלא הוא כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סא.) דמודה ר"ל דבר קטלא הוא מידי דהוה אמשתמוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ועוד אמרינן לקמן בסוף פרק שני (דף מא.) אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לעצורי בעלמא קא מכוין ופירץ מב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ומשני הכא במאי עסקינן בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו תיפוק ליה דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא[6]: **אמר רב הונא דרש חייא בר רב משמיה כו'.** תימה דבכל דוכתי משמע דרב הונא היה גדול ממנו בפ' יש בערכין (ערכין דף מז:) דהוה מלעיר ליה רב הונא לחייא בר רב ובפ' הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) דא"ל חייא בר רב לרב הונא רבי פרש את דבריך[7]: **ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא.** אבל לרבנן שרי באכילה אפילו בו ביום וא"ת והא אין יכול למולחה בשבת וי"ל כגון שעבר ומלחה אי נמי בלא מליחה נמי שריא באומצא אע"ג דאיכא לאו בדם הנבלע באברים כדאמר בפרק דם שחיטה (כריתות דף כא.): ה"מ היכא דפירש לאוץ[8] אבל כל זמן שלא פירש מותר כדמוכח בפ' כל הבשר (לקמן דף קיא.) שהיו אוכלין כבד עד שלא נפלטו דמו דאלטי ליה בחלא[9] ואיהו שרי וחלייה[10] דאמר חלייה אסור איהו נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע[11] ואמר נמי התם[12] ככר שחתך עליה בשר אסור לאוכלה אבל הבשר עצמו מותר ובפרק מפנין (שבת דף קכח.) גבי בשר תפל אסור לטלטלו אמרינן דבר אוזוזא שרי משום דחזי לאומצא ולקמן בשמעתין[13] אמר השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא ומתוך כך נראה דבשר שלו בעי מליחה כלל דהא האברים שלא פירש שרי וכן אומר ר"ת ולא מבעיא כשנגלה הבשר יפה ונפלטו כל הדם מן הבשר דשרי זוזאלא אפי' לא נגלה כ"כ מותר ואע"פ שנפלטו מבפנים מצד זה לצד זה אינו אסור עד שיפרוש לאוץ דאמרינן[14] (כריתות דף כא.) גבי ככר שחתך עליה בשר דאפי' מאן דאסר הבשר אע"פ שלא יצא דמו עדיין[15] והא דאמרינן בפ' כל הבשר (לקמן דף קיג.) גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא תרי מ"ט לא משום דפריש מהאי גיסא ובלע מהאי גיסא התם פריש לגמרי לאוץ מהאי גיסא קאמר והא דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יא.) ושוין שמולחין עליו בשר לגלי לא משום דליתסר בלא מליחה אלא מנהג הוא למלוח בשר לגלי ובהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דאמר מולחו והופכו וחוזר ומולחו גרסינן אמר רבה וכן לקדירה ולא גרסינן וכן לגלי[16]: **מחתכין את הדילועין לפני הבהמה.** אומר ר"ת דמיירי[17] בכשנתלש מן המחובר בשבת דומיא דנבלה שנתנבלה בשבת וא"ל לפירושו דמיירי בענין שאין לאסור הדילועין לא משום שמא יעלה ויתלוש ולא משום דלהוי כגרוגרות ולימוקין דתרי טעמי איכא לאסור דבר הנלקט בשבת מותר לבריא באומצא ומתוך כך נראה דבשר דשרי הנשרין משום שמא יעלה ויתלוש ובריא אין לדין שם פירש אלא

התם כדקתני טעמא וכו'. קשיא לי דהכא אליבא דרב קיימינן ורב לית ליה דטעמא משום בקיעת הנוד בפ' בכל מערבין (עירובין דף לו:) דקאמר ליתא למתניתין מקמי מיו והלוקח יין ואית ליה דטעמא דרבי יהודה משום דאין ברירה וכיונו שמשון מקולי הקשה דהיכי מייתי הכא הוה דאמר דאמר שדוחה ההיא דהלוקח הא בפ' בכל מערבין (גם זה שם) משמע דאי לאו ההיא דהלוקח הוה אמינא דליתא לדאמר מקמי מתניתין דפריך התם לרב אדרבה ליתא לדאמר מקמי מתני' ומשני לא ס"ד דשמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה דתניא הלוקח יין כו' וכ"ל דהכא דיחוי בעלמא הוא דקאמר התם כדקתני טעמא ועיקר סמיך אדאמר דאין להוכיח מההיא דהלוקח דלית ליה ברירה כל כמה דלא מייתי לדאמר דליתיה מקמי מתניתין דעירובין דהכי מייתי לדאמר דהשתא ליתא מתניתין מקמי תרווייהו:

מודה רבי יהודה בסלי זתים וענבים. תימה דלאו הכי אמאי לא מדמה למשקים דגזרינן שמא יסחוט ה"נ גבי בהמה לגזול שמא יסחוט ועוד אמאי נסכין מחבריא למימר דרבי יהודה היא כ"ש דאמר כרבנן דגזרי שמא יסחוט אפי' בשאר פירות ועוד דהיכי מדמה שמא יסחוט לשמא יסחוט שקל הרבה לסחוט מלסחוט וי"ל דודאי לא דמי ולהכי לא מדמה לה למשקין אבל מדמה שמא יסחוט דבהמה העומדת לשחיטה לשמא יסחוט דפירות העומדות לאכילה אבל כרבנן לא אתיא דלא אסכחן דגזרינן שמא יסחוט אלא בעומדים למשקין והא דאסרי לכולהו משום דגזרינן עומדין לאכילה אטו עומדין למשקין אבל לרבי יהודה דשרי בשאר פירות העומדין לאכילה ואסר זיתים וענבים ואף על גב דעומדים לאכילה משום דמימלך וסחיט וה"ס בבהמה דגזרינן:

אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס כו'. דיחוי בעלמא הוא דמוקצה מחמת איסור יותר חמור ממוקצה מחמת מיאוס דהא לקמן אמר עד כאן לא שרי רבי מאיר אלא במבשל אבל שותה דאיו לאוי לאוס לא ובהדיא שמעינן ליה לרבי מאיר בפרק כירה (שבת דף מד.) דלית ליה מוקצה מחמת מיאוס דקאמר כל הנרות מטלטלין אפילו נר ישן חוץ מנר שהדליקו בה באותה שבת (ב) ומוקי מתני' כרבי יהודה דמבשל משום דלא מיתוקמא מתניתין משום מוקצה מחמת איסור ליה בשבת דומיא דיום הכפורים אפילו היה לו חולה והבריא כמו שאפרש בסמוך: המבשל

בעלמא: **מעין מנלאכתן.** הראשונה: **מקפה.** תבשיל עב דהיינו מעין עיסה: **הכא נמי כיון דלא איתכן מאסמול.** לאכילה: **הכא מעיקרא אוכלא.** דע"כ בהמה בחייה לאכילה עומדת כדאוקמינן לעיל [ע"א] דאי לגבל בהמה לרבי יהודה היכי שחטינן בי"ט: **דאיפרת.** נשבר ונפרש וחבירו [בפרק בהמה המקשה] (לקמן דף עג.) חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו: **ש"ד.** דלאו אולד חשבינן ליה: סחיטה ג) אב מלאכה היא: **אסורין.** וטעמא דמשקין שזבו אסורין מפרשינן בשמעתא קמייתא דביצה (דף ג.) גזירה שמא יסחוטו: **אם לאוכלין היוצא מהם מותר.** אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוט היוצא מהם מותר דכיון דלא ניחא ליה ליכא למיגזר אי שרית להו בשתייה היום אתי לסחוטי דהא לאו להכי קיימי: **ואם למשקין.** הואיל ונתקיימה מחשבתו אי שרית להו כשזבו ליכא למיגזר בהו שמא יסחוטו דהא להכי קיימי. שמע מינה מיהא דמשום אולד לא אסר להו רבי יהודה: **מודה רבי יהודה בסלי זיתים וענבים.** שאפילו הנטיען לאכילה הואיל ורוב בני אדם סוחטין אותם הלי נמי ממלין עלייהו ואי שרית למשקין שזבו מהן אתי למיסחטו: **כיון דלהכי קיימי: יהיב דעתיה.** עלייהו למשקין וכי הוו משקין הוה ליה נתקיימה מחשבתו וגזרה שמא יסחוטו ופלוגתייהו בתוספות ורימונים: **ה"נ כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה.** דאי משחטה אכיל לה וכיון דדעתיה בהכי גזרינן בה נמי אי שרית ליה באכילה אתי לבתחלה למיסחטו: **מידי הוא טעמא אלא נר.** הלי שנוטל אליבא דרב משמיע לה דאיהו אמר לרבי יהודה אסורה באכילה ליומא: **חלוק היה.** ומתיר והכא נמי אמאי אסורה ליומא: **נר חדש.** שלא הדליקו בו מעולם. נר של חרס וכשהוא חדש חזי למרמי ביה פירי: **אבל לא ישן.** דמוקצה הוא מחמת מיאוס שהדעת קלה בו. והך בהמה נמי כשקדש היום היא מוקצה מחמת אבר מן החי שלא נשחטה: **אימר דשמעת ליה כו'.** דמידי דמתיים מקצה איניש מדעתיה לגמרי:

אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע אמר להן לכשיבקע אלא מדתני איו [ג]דתני איו רבי יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם בא חכם למזרח עירובו למזרח למערב עירובו למערב ואילו לכאן ולכאן לא והוינן בה מאי שנא לכאן ולכאן דלא [ג]דאין ברירה מזרח ומערב נמי אין ברירה ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם אלא אמר רב יוסף רבי יהודה דכלים היא [ד]דתנן [א]כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בהן פי חבית שברי זכוכית לכסות בהן פי הפך רבי יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה שברי זכוכית לצוק לתוכן שמן מעין מלאכתן אין מעין מלאכה אחרת לא אלמא כיון דלא איתכן מאתמול להך מלאכה אסירי הכא נמי כיון דלא איתכן מאתמול אסורה אמר ליה אביי מי דמי התם מעיקרא כלי והשתא שבר כלי והוה ליה נולד ואסור הכא מעיקרא אוכלא ולבסוף אוכל אוכלא דאיפרת הוא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר אוכלא דאיפרת שפיר דמי [ד]דתנן [ב]אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור לאו אתמר עלה [ו]אמר רב יהודה אמר שמואל מודה היה רבי יהודה לחכמים [ז]בסלי זיתים וענבים אלמא כיון דלסחיטה קיימי יהיב דעתיה הכא נמי כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה מידי הוא טעמא אלא לרב האמר רב חלוק היה רבי יהודה אפילו [ח]בסלי זיתים וענבים אלא אמר רב ששת בריה דרב אידי רבי יהודה דנרות היא [ט]דתניא מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי רבי יהודה אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס מוקצה מחמת איסור מי שמעת ליה אין [י]דתנן רבי יהודה אומר כל

הפס. טעמא לאו משום דאין ברירה הוא אלא דחייש לשמא יבקע הנוד והוברר שלא היה עתיד לבא לידי הפרשה ושתה טבלים למפרע: **לכשיבקע.** נראה כלומר דלא חיישינן להכי: **אין.** שם חכם: **אין אדם מתנה.** בעירובין (דף לו:) אמרינן מתנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין אחד בסוף אלפים למזרח עירו ואחד בסוף אלפים למערב ואומר אם בא חכם למזרח שהיה חכם עתיד לבא ממקום אחר ונשבות חוץ לתחום ולדרום עירובי של מזרח יקנה לי שביתה למזרח והיה בשבת במקום עירובי ויש לי משם והלאה אלפים ואם יגידו לי שבא חכם למערב יקנה עירובי שבמערב בא לכאן ולכאן אם יבאו שני חכמים זה למזרח וזה למערב לאיזה מהם שארצה אבחר הליכתי ועל שם ברירה של מחר יקנה לי עירובי היום לכל קניית עירוב בין השמשות היא ותני אין דפליג רבי יהודה אסיפא דקתני בא לכאן ולכאן וקאמר רבי יהודה אין אדם מתנה על שני דברים שני חכמים: **אלא אם בא חכם כו'.** על חכם אחד שבא ואין ידוע לו לאיזו רוח יבא מתנה: **והוינן בה מאי שנא כו' דאין ברירה.** (ה) כשיבא למחר למזרח שמא בין השמשות לא היתה דעתו לכך וקנה לו עירובו של מערב והרי הוא כמי ששבת במערב וממקום אותה שביתה יש לו אלפים לכל רוח ומצאו האלפים האמרונות המזרחיות כלות לביתו ואין לו מביתו ולמזרח אפי' פסיעה אחת: **מזרח ומערב נמי.** כשהתנה על חכם אחד ותלה תנאו בביאת חכם נמי אין ברירה דאם בא חכם למזרח לאחר שקדש היום שמא כשקדש היום היה בדעתו למערב וזה תלה בדעתו של חכם ו) והחכם יכול לילך בשבת ארבעת אלפים אמה כדאמרינן בעירובין (דף מט.) אם ראה שהשבה והיה מכיר אילן או גדר שהוא בסוף אלפים אמה אומר שביתתי בעיקרו ומהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים ומעיקרו ולהלן אלפים והכא נמי איכא למימר חכם זה בשעת קניית עירוב לא בא למזרח עדיין ודעתו היה למערב: **ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם.** מתניתין בהכי עסקינן שכבר בא חכם קודם קנין העירוב אבל זה לא ידע להיכן בא ואין כאן צריך ברירה שכך מתנה לגד שהחכם בא יהא עירובי קונה ואין הדבר תלוי אלא (ז)גלוי מילתא כשיגידו לאחר שבמזרח בא נמצא שקנה עירוב המזרחי: **שבריהן ניטלין.** אפילו נשתברו היום בשבת: **שיהו עושין בהן מעין מלאכה.** שתהא תורת כלי עליהם: **מעין מלאכה.** כלומר אע"פ שאין ראויה למלאכה ממש אלא לכסוי לו לאחד מהם (יומא שם) או: דקס"ד זמנין דחכם לא בא עד לאחר בין השמשות כגון שהשבה לו בתוך התחום שבשאו מקום בית המדרש או בתוך ד' אלפים והוא מכיר אילן או גדר לסוף אלפים לאחר שהשבה לו ואמר שביתתי תחתיו, דיכול הלך משהשבה ד' אלפים אמות כדאמר בעירובין (מט:) הלכך היכא דבשעת קניית עירוב לא אתי חכם להוות אתרא והדר אתי מי יימר דקנה הוות עירוב למפרע, דלמא חכם בין השמשות לא היה דעתו בא לכאן, אי לא אמרינן אבריה דאבריה לגרוע זה היה חכם עתיד לבא וזה התנה למקום שיבא החכם יהא עירובו קונה למפרע (ביצה לח.). **דאין ברירה.** דכי בריר למחר אמרינן שמא

מתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אהך הוה אלא אאידך (ערובין לו:). **מזרח ומערב נמי.** כשתלה זה עירובו בדעת החכם לומר יקנה עירוב לרוח שהחכם בא לה, אין ברירה. שמא בין השמשות היה בדעתו של חכם לרוח שכנגדה (יומא נו:) בשלא בא אלא אחר, וקס"ד השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח, שעדיין היה רחוק מן העיירה שהה אלפים פחות שני אמות ומשהשיבה הלך אלפים וכנגם לאוך ארבעת אלפים של עיר, וזה שהגיע עירובו ותלה בדעת החכם ואמר אם יבוא עירובי למזרח ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבן עירי ולא יהא עירוב, ולאמר שמע שבא למזרח מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לעוך ד' אלפים של עיר, דלמא לא היה בדעתו לזוז ולא קנה עירובו של זה, ור' יהודה קאמר דקנו, דלאמרינן הוברר הדבר דקפוקו הוהים שבין השמשות היה דעתו לכאן (ערובין לו:). **וכבר בא חכם.** הא דאמר ר' יהודה אם בא חכם למזרח וכו' דעל חכם יכול להתנות, כשכבר בא קודם בין השמשות עסקינן, אך זה אינו יודע עירובי קונה, דאין קניינו על ידי ברירה אלא קנייה ודאית ולאמר גלוי מילתא דנעלמא הוא לגרות שיהא בו שהיה בו החכם קנה עירובו (ביצה לח. וכעי"ז ערובין שם). **מעין מלאכה.** שום מלאכה, ואפילו אינה מעין הראשונה (שבת קכד:). **לצוק לתוכן מקפה.** עבה, דומיא דעיסה מעורבת במים (שם). **אין סוחטין את הפירות.** דהוה ליה מפקיר דהוה תולדה דדישה (שם קמג:). **אסורין.** בו ביום גזירה שמא יסחוטו (ביצה ג.) שמא יסחוטו לכתחילה (שבת שם). **אם לאוכלין.** הם מכוונים אותם פירות, **היוצא מהן מותר.** דלא ניחא ליה בתולדה דנפקא מיניייהו ומתקיימה מחשבתו ואיכא למיגזר שמא יסחוטו, והכי אמרינן בביצה דטעמא דמשקין שזבו משום שמא יסחוטו הוא (שם). **בסלי זיתים וענבים.** דאע"ג דהכניסן לאוכלין היוצא מהן אסור, דכיון דרובן לסחיטה קיימי כי אתו לידי משקה יהיב דעתיה למיזבו ואתי לה בהכי (שבת שם). **אפילו בסלי זיתים וענבים.** הוא"ל והני לאוכלין נכנסו (שם). **מטלטלין נר חדש.** שאינו מתוקן ואחז לאשתמושי ביה להדליק שלא דלק בו נר מעולם, **אבל לא ישן.** דמוקצה מחמת מיאוס הוא (שם מד.).

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' יב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף ו:
קג ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יב [נוב] טוש"ע א"ח סימן שכ סעיף ג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והוינן וכו' דאין ברירה כשילך למחר: (ב) תוס' ד"ה אימר וכו' בתוספות שבת והא דמוקי מתני':

שיטה מקובצת

א) ואין הדבר תלוי אלא בגלויי מלתא: ב) דמשמע ליה מתני' שבת דומיא דיומא"כ:

רבינו גרשום

מאי טעמא לא אמר בריה כדקתני טעמא אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה לאחר שבת שמא יבקע הנוד וישפך הכל לארץ ואין לו יין להפריש ונמצא זה שותה טבלין למפרע. ור' יהודה עדיין אומר (אני) דאית ליה ברירה ומדתני איו ל"ל ברירה אין אדם מתנה על שני דברים כאחד כו'. כלומר אין יכול להניח עירובו למזרח ולמערב ולומר למחר אלך כנגד רבי למקום שירצה אלא אם בא חכם למזרח כו' מזרח ומערב נמי אין ברירה כלומר אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב הא ליה ליה בריה מאיזה רוח יבוא אמאי מתיר ר' יהודה ואמר ר' יוחנן כבר בא חכם כלומר לאו כדסברת דהוא יכול להתנות אם בא חכם למזרח ואם בא חכם למערב אלא אנן קאמרינן לר' יהודה אם כבר בא חכם כלומר שכבר בא למזרח מע"ש עירובי למזרח ואם כבר חכם בא למערב מע"ש עירובי למערב ועכשיו לית לרבי יהודה ברירה והלכך (באיסור ליומיה כולו ולא הלכה כמותו) ו) אלא אמר רב יוסף ר' יהודה היא והלכה כמותו בהלכה דכלים ר' יהודה אמר ובלבד שיהו עושין [מעין] מלאכתן כלומר מעין מלאכתן שהיו עושין מתחילה קודם שבירתן: לצוק לתוכן מקפה וכו' אלמא כיון דלא איכוון להאי מלאכה מע"ש וכו' והלכה זו דאמרי' אסורה באכילה ליומיה הלכה כמותו: ולבסוף אוכלא אוכלא דאיפרת הוא. כלומר כענין פרו ורבו ושמעינן לה לרבי יהודה דאוכלא דאיפרת שפיר דמי ומותר אע"פ שאינו מוכן מע"ש: דתנן אין סוחטין כו' רבי יהודה אומר אם לאוכל היוצא מהן מותר. כלומר מה דאמרת אם יצאו מעצמן אסורה אם לאוכלין היה רוצה הפירות היוצא מהן מותר כלומר דאוכלא דאיפרת הוא אם למשקין היוצא מהן אסור דהוה ליה נולד ואסיר: ולאו איתמר עלה מודה היה ר' יהודה בסלי זיתים כיון דלסחיטה קיימי וכו' ואסור בהנאה הכא נמי כיון דלשחיטה וכו'. והא אסורה לשחוט (ב"י"ט) [בשבת]. מידי הוא טעמא אלא לרב כלומר לדעת מי באה כולה הלכה אלא לרב ואהאמר רב חלוק היה ר' יהודה אפי' בסלי זיתים וענבים דלסחיטה קיימי שמותר: אלא רבי יהודה דנרות היא. כלומר כשם דאית ליה מוקצה לענין נרות כך אית ליה מוקצה לענין שחיטה. אין דהא תנן רבי יהודה אומר

ו) אינו מוכן ומוקי ל"ל והילכך תו לית לן דאיה דאסורה באכילה ליומא ל"י מבשבת דאסר לא היתה נבלה מע"ש וכו'.

מסורת הש"ס

א) [עירובין לו: וש"נ], ב) ביצה לו: עירובין לו: [יומא ט:], ג) [ב"ב מ: וש"נ], ד) שבת קכד:, ה) ביצה ג. שבת קמג:, ו) שבת שם, ז) [שם איתא בזיתים], ח) [בשבת קמג: איתי' בזיתים], ט) שבת מד., י) [ל"ל דתניא], כ) עיין מהר"ם, ל) [עיין היטב רש"י ביצה ג. ד"ה שמא יסחוטו וע"ע היטב רש"י בשבת קמג: ד"ה אין שוטטין דה"ל מפרק תולדה דזיתים],

מוסף רש"י

שמא יבקע הנוד. קודם שיפרש היינו ומצא שתה טבלים למפרע, דבשלמא כי מפרש לה לאחר זמן איכא למימר הך דמטו השתא לאלק כהן יש ברירה דמעיקרא בתוך הנוד נמי דייקה הוא משעה קריאת שם ומוקין שתה, אבל כי בקע הנוד ולא מיברר לה תרומה מיינה מאי יש ברירה איכא למימר, הא אפילו לבסוף לאו לכלל תרומה אתאי (ערובין לז:) שהרי לא הוברר התרומה מעולם (גיטין כו.). **לכשיבקע.** עיין בדבר לאוסרו, כלומר דלא מיישינן להכי דלא שכיח, דאי בעי מסר ליה לשומר (ערובין לז: וכעי"ז יומא נו: וסוכה כד.) כשיבא לידי כך ודאי טבלים שתה, אבל אין לחוש לכך דלא שכיח ליעקר (גיטין כו.). **אין אדם מתנה על שני דברים כאחד.** לומר בא לכאן ולכאן למקום שאלה אלך, דאין ברירה, אלא על אחד ואינו יודע להיכן יבא יכול להתנות ולומר בא חכם למזרח כו' (ערובין לז:) אינו מתנה על שני חכמים לומר למחר אבדור, דכי בורר למחר מי יימר דעדיין של אותו רוח קנה לו בין השמשות, והוברר למפרע לא אמרינן (ביצה לז:) לפי שקניית עירוב בין השמשות היא, וכשזה בורר למחר אותו שילה לא שמיגן אבריה לומר הוברר שעירוב לגד חכם זה קנה שביתה אמש, אלא על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא הוא מתנה אם בא למזרח עירובי של מזרח יקנה ואם בא למערב עירובי של מערב יקנה, ואילו לכאן ולכאן על שני חכמים למקום שאלה אלך לא, דאין ברירה (יומא נו:). **מאי שנא לכאן ולכאן.** דתלה עצמו לומר באיזה שאלה אלך, דלא שרי ר' יהודה (ערובין לו:) דקס"ל בין השמשות עדיין חכם לא בא והוא בא לכאן ויכול לבוא משהשבה למזרח ולמערב ובא לו לאחד מהם (יומא שם) או: דקס"ל זמנין דחכם לא בא עד לאחר בין השמשות כגון שהשבה לו בתוך התחום שבשאו מקום בית המדרש או בתוך ד' אלפים והוא מכיר אילן או גדר לסוף אלפים לאחר שהשבה לו ואמר שביתתי תחתיו, דיכול הלך משהשבה ד' אלפים אמות כדאמר בעירובין (מט:) הלכך היכא דבשעת קניית עירוב לא אתי חכם להוות אתרא והדר אתי מי יימר דקנה הוות עירוב למפרע, דלמא חכם בין השמשות לא היה דעתו בא לכאן, אי לא אמרינן אבריה דאבריה לגרוע זה היה חכם עתיד לבא וזה התנה למקום שיבא החכם יהא עירובו קונה למפרע (ביצה לח.). **דאין ברירה.** דכי בריר למחר אמרינן שמא

כל הנרות של מתכת מטלטלין. דשל מתכות לא מאיסי אפילו ישנים כגון של נחושת וכיוצא בהן: [ו]**הדולק בשבת.** שהיה נר דולק בו בין השמשות דמוקצה מחמת איסור שאסור לכבות הנר נאסר גם הוא לטלטל וכיון שהוקצה לבין השמשות הוקצה לכל היום: **בידים.** שהדליקו בו הנר אבל בהמה דממילא מידחיא אימר דהדר חזיא: **יאכל.** הוא עצמו ובו ביום ואין צריך להמתין עד הערב בכדי שיעשו הא דאמרינן בעלמא[ז] לערב בכדי שיעשו לית ליה לר"מ אלא היכא דעבד ישראל איסורא ובמזיד דאיכא חיובא דלא נמטייה הנאה מאיסורא אבל בשוגג לא: **במזיד.** דאיכא איסורא: **לא יאכל.** בו ביום עד שתחשך ובכדי שיעשו. והוא הדין לאחרים נמי דאסור למיכליה בו ביום דטעמא משום דלא נמטייה הנאה מאיסורא הוא וכי שהי לאורתא בכדי שיעשו לא מטי לו הנאה מיניה ואיידי דתנא רישא בדידיה דאשמעינן רבותא להתירא תנא נמי סיפא בדידיה: **רבי יהודה אומר בשוגג יאכל במולאי שבת.** ולא בשבת. וה"ה לאחריני דלע"ג דבשוגג חיוב קרבן ליכא עבירה מיהא איכא ובעינן בכדי שיעשו דלא ניימטיה הנאה מעבירה ואיידי דבעי למתני סיפא לא יאכל עולמית בדידיה אבל לאחריני שרי דאיהו דעבד איסורא קנסוהו רבנן אבל אחריני לא תנא רישא נמי בדידיה ומתניתין נמי דקתני אסורה באכילה ליומיה לדידיה ולאחריני בשוגג מתוקמא ורבי יהודה היא ולקמן פריך והא מתחייב בנפשו קתני[ח] והא ליכא למימר רישא נמי דוקא איהו אבל אחריני שרו בו ביום ואיהו אסור משום דקנסו שוגג אטו מזיד ומתניתין דאסר ליה ליומיה אפילו לאחריני לאו רבי יהודה היא דא"כ דקנסא דרישא אטו מזיד הוא אמאי מישתרי הוא לאורתא הא קתני גבי מזיד לא יאכל עולמית אלא טעמא משום דלא ליתהני מעבירה הוא ולא שנא הוא ולא שנא אחריני: **ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל במולאי שבת.** בכדי שיעשו כר' יהודה דמשוי ליה עבירה אף בשוגג ועדיפא מדרבי יהודה דאילו רבי יהודה שרי ליה לאורתא אפי' לדידיה דלא קנסי שוגג אטו מזיד ורבי יוחנן קנסי שוגג אטו מזיד הלכך איהו דעבד איסורא קנסו רבנן אחריני דלא עבדי איסורא לא קנסו אלא בכדי שיעשו ימתינו דלא ניתהני מעבירה: **במזיד לא יאכל עולמית בו'.** לאו משום קנסא הוא דהא אחריני לא עבוד איסורא אלא מקרא יליף לה רבי יוחנן בכתובות בתלו ערות (דף לד:) ובב"ק בפרק מרובה (דף עא.) ושמרתם את השבת כי קדש וגו' [שמות לא] (ח) מה קדש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורים באכילה יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת [שם] במזיד אמרתי ולא בשוגג: **ונוקמה במזיד ור"מ היא.** דאמר אסורה ליומא: **מה יום הכפורים בו'.** לא יאכל בו ביום דהא יום עינוי הוא: **ונוקמה כר' יוחנן הסנדלר דאמר בו'.** לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים. ואית דמפרשי דהאי במזיד לא יאכל דרבי מאיר ובשוגג לא יאכל דרבי יהודה לא יאכל הוא אבל לאחרים שרי והאי אסורה באכילה ליומיה דקאמר רב נמי לדידיה קאמר אבל לאחריני שרי ולאו מילתא דהא דומיא דיום הכפורים קתני דלא שנא לו ולא שנא לאחרים אסור ועוד אסורה באכילה ליומא לגמרי משמע: **כי מורי להו רב לתלמידיה.** במבשל בשבת הוראה ביחיד מורי להו כרבי מאיר דמיקל: **בפירקא.** ביום השבת ברבים: **וכי תימא הנא בפירקיה הנא קמיה.** ברבים היה שונה משנה זו ביום הדרשה וחייש רב לעמי הארץ שלא ישמעו קולו: **אטו.** בני הכנסת הבאים לשמוע מה שהיה רב דורש: **לתנא לייתי.** כלומר[ט] הם מטין אוזן לשמוע מן התלמידים היושבים שם ושונין איש משנתו לעצמו: **לאמורא.** שהיה עומד בפני רב ומשמיע לרבים מה שראשם הדרשה לוחש לו אליו היו שומעין: **עד לאן לא קשרי ר"מ אלא במבשל.** בשוגג דכיון דאיסור שבת ליכא דשוגג הוא איסור מוקצה נמי ליכא דמעיקרא הוי חזי לכוס מיה: **אבל שוחט.** בשוגג נהי דאיסור שבת ליכא משום מוקצה מיהא אסורה דבין השמשות לא הויא חזיא לכוס. כל אכילה שלא כדרכה קרי כוסס כמו (ברכות דף לז.) הכוסס את החיטין הכוסס את האורז כם פילפלי ביומא דכפורי (שם דף לו:): **הא ר"מ שרי.** מדאיצטריך לאוקמה מכולו דקסבר רב דר"מ שרי: שהיה

המבשל בשבת בשוגג יאכל. אפילו בזבו ביום דר"מ לא קנסי כלל שוגג אטו מזיד כדמוכח בהניזקין (גיטין נג.) ובפ' כירה (שבת דף לח.) נמי משמע דשרי בו ביום גבי הא דבעי מרבי חייא בר אבא שכח קדירה ע"ג כירה כו' במזיד לא יאכל לא הוא ולא אחרים בו ביום אבל במול"ש שרי אפי' לדידיה מדבעי לאוקמי מתניתין ר"מ ובמזיד ומתניתין דומיא דיום"כ קתני דאסור בו ביום בין לו בין לאחרים ושחיטתו כשרה קתני לא שנא לו ולא שנא לאחרים כדאמרינן בסמוך ועוד אי במזיד לא יאכל עולמית לר"מ מ"כ היינו מזיד דרבי יהודה כמו שאפרש וכן שוגג דרבי יהודה הא מוקי מתניתין בשוגג ורבי יהודה ובמזיד לא יאכל עולמית הוא אבל אחרים אוכלים למולאי שבת דאי לא יאכלו עולמית מ"כ היינו מזיד דרבי יוחנן הסנדלר ועוד דבמרובה (ב"ק דף עא.) מוקי דרבנן דפטרו בטבח בשבת מתשלומי ד' וה' כרבי יוחנן הסנדלר ולא מוקי לה כר' יהודה ובעי נמי התם מאי טעמא דר' יוחנן הסנדלר ולא בעי [ג]מ"ט דר' יהודה כללא דמילתא מזיד דר"מ שוגג דר' יהודה מזיד דרבי יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר: **מורי** להו בר"מ. משמע שכן הלכה וכן דרש רבא בפ' כירה (שבת דף לח. ע"ש) כר"מ וקשה מכאן לפי' הקונטרס דברים אין לדין (בילה דף כד:) גבי עובד כוכבים שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחובר אסורין ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ופירש הקונט' דטעמא דאסורין בכדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט והרי מבשל בשבת בשוגג יאכל אע"ג דנהנה ממלאכת שבת ומיהו י"ל דאין נהנה כ"כ כיון דבלאו ביטול רואי לכוס אבל קשה משוחט בשבת בשוגג דיאכל לר"מ היכא דהיה לו חולה מבעוד יום והבריא כדאמרינן בסמוך משום דלא הוי מוקצה ולא אסר מטעם שנהנה ממלאכת שבת א[וי"ל דבמילתא דלא שכיח לא גזרו]: **כי** שרי ר"מ בגון שהיה לו חולה מבעוד יום. וא"ת ומוקי מתניתין בשוגג ור"מ ולא היה לו חולה כלל וי"ל דדומיא דיום"כ קתני דאסור אף על גב דהיה לו חולה וא"ת והא על כרחיך לא הוה לגמרי דומיא דיום"כ דבשבת אם לא הבריא מותר אפי' לרבי יהודה וי"ל דבמקום שאיין חיוב קא מדמה שבת ליום"כ כדתני אע"פ שמתחייב בנפשו: כגון

[ו]כל נרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו באותה שבת ודלמא שאני התם דהוא דחי ליה בידים אלא אמר רב אשי רבי יהודה דמבשל היא [ז]דתנן [ח]המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר [א]בשוגג יאכל במוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית רבי יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים ונוקמה במזיד ורבי מאיר לא סלקא דעתך דקתני דומיא דיום הכפורים מה יום הכפורים לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד לא אכיל אף הכא נמי לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד לא אכיל ומי מצית מוקמת לה בשוגג ורבי יהודה והא אף על פי שמתחייב בנפשו קתני הכי קאמר אע"פ דבמזיד מתחייב בנפשו הוא הכא דבשוגג שחיטתו כשרה ונוקמה כרבי יוחנן הסנדלר דאמר לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד לא אכיל רבי יוחנן הסנדלר קמפליג במוצאי שבת לאחרים ולא לו תנא דידן שחיטתו כשרה קתני לא שנא לו ולא שנא לאחרים תני תנא קמיה דרב [ז]המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ומשתיק ליה רב מאי טעמא משתיק ליה [ח]אילימא משום דסבירא ליה כרבי יהודה ותנא תני כרבי מאיר משום דסבירא ליה כרבי יהודה מאן דתני כרבי מאיר משתיק ליה ועוד מי סבר לה כרבי יהודה והאמר רב חנן בר אמי כי מורי להו רב לתלמידיה מורי להו כר' מאיר וכי דריש בפירקא דריש כרבי יהודה משום עמי הארץ וכי תימא תנא בפירקיה תנא קמיה אטו כולי עלמא לתנא צייתי לאמורא צייתי אמר רב נחמן בר יצחק תנא שוחט תנא קמיה דרב השוחט בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל אמר ליה מאי דעתיך כרבי מאיר עד כאן לא קשרי רבי מאיר אלא במבשל דראוי לכוס אבל שוחט דאין ראוי לכוס לא והא מתניתין דשוחט הוא [ט]ואמר רב הונא דרש חייא בר רב משמיה דרב אסורה באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא הא רבי מאיר שרי כי שרי רבי מאיר כגון

ח) שבת מד., ב) [ל"ל דתניא וכן איתא בגיטין ועמ"ש שם], ג) ב"ק עא. גיטין נג: ביצה יח: תרומות פ"ב מ"ג שבת נח. כתובות לד. [תוס' דשבת פ"ג ה"ג], ד) [תרומות פ"ב מ"ג], ה) [שבת קכ:], ו) [לעיל יד.], ז) [עירובין מ.], ח) עי' רש"ל ורש"ל, ט) נס"ל: כלום,

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה במזיד וכו' אי מה קדש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסורין בהנאה ת"ל לכם שלכם יהא יכול אפילו בשוגג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה מורי וכו' וי"ל דבמילתא דלא שכיח. נ"ב עי' ב"ק בתורת חיים סי' ש"מ מ"ש בזה:

מוסף רש"י

בשוגג יאכל. הוא עצמו ואף בשבת (גיטין נג: וכנ"ז כתובות לד. וב"ק עא.). במזיד לא יאכל. בו ביום והוא הדין לאחרים, ואיידי דתני רישא בדידיה תני נמי סיפא בדידיה, והכי איצטי לן לפרושי בהכל שומטין (ב"ק שם) אי: לא יאכל הוא לעולם אבל אחרים ישראלים אוכלים (כתובות לד. וכנ"ז לקמן קטו.). ר' יהודה אומר בשוגג יאכל. הוא עצמו למולאי שבת לאחר שהמתין בכדי שיעשו, אבל בשבת לא, דקנסים שוגג אטו מזיד (גיטין נג. וכנ"ז כתובות לד.) וכו' ביום לא הוא ולא אחרים, ואיידי דבעי למיתני סיפא בדידיה תנא נמי בדישא בדידיה (ב"ק שם). במזיד לא יאכל. הוא עולמית אבל אחרים אוכלים (שם וכתובות שם). לא לו ולא לאחרים. ישראל, אבל מוכרו ונותנו לעובדי כוכבים (כתובות שם). אסורה באכילה. משום שחיטת שבת, ליומא. כל היום ואפילו בא לאכול בשר מזי (לעיל יד.).

שיטה מקובצת

ח) הדולק בשבת. נ"ב שהדליקו בו באותו שבת: ז) המבשל בשבת בשוגג יאכל אפי' הוא ואפי' בו ביום דר"מ: ג) ולא בעי נמי מ"ט: ד) דבמלתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן והס"ד:

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף ח:

רבינו גרשום

כל הנרות של מתכת מטלטלין כו'. והא הכא בנרות של מתכת של זהב ושל כסף ושל נחשת אין בו משום מיאוס וקאמר דמוקצה מחמת איסור שהדליקו בו באותה שבת: שאני הכא דדחייה בידים כלומר דלא רצה לנגוע בו כלל אבל במקום אחר הוא אומר דמותר ולאו הלכה זה כמותו ז) דאמרי' אסור באכילה ליומיה אלא מהלכה דמבשל כלומר דרבי יהודה סבר בשוגג יאכל במוצאי שבת אבל שבת עצמה אסור וכך הכא הוא אמר דאסור: ונוקמה במזיד דרבי מאיר כלומר מתנית' דאומר דאסורה באכילה ונוקמה ששחט במזיד ורבי מאיר דהוא א' במזיד לא יאכל. לא ס"ד דקתני במתנית' (דאמר) השוחט בשבת ויה"כ ודומיא דיומ"כ מה יה"כ לא שנא שוגג (לאיסור) [ל"ש מזיד לא אכיל] ה"נ לא אכיל: ומי מצית מוקמת [לה] בשוגג ור' יהודה. והא מתנית' אע"פ שמתחייב בנפשו [קתני] ב) במזיד הכא בשוגג שחיטתו כשרה ויכול לאוקומי כר' יהודה: ר' יוחנן הסנדלר קא מפליג וכו' הכא שחיטתו כשרה לא שנא לו ולא שנא לאחרים כלומר שמותרת למוצאי שבת אפי' מזיד ולא יכול לאקומי כר' יוחנן הסנדלר: משום דסבירא ליה כרבי יהודה ותנא הוא תני כר' מאיר לעיל המחלוקת ומשום דרב סבר ליה כרבי יהודה וכו': ומי סבר לה רב כרבי יהודה והאמר רב חנן כי מורי וכו' כלומר וכך הלכה כרבי מאיר ומ"ט משתיק וכי תימא משום עמי הארץ טעמא דמשתיק אותו דתנא בפרקא הנא קמיה כלומר בבית המדרש קדם כולי עלמא כלומר בפני עמי הארץ משום קילותא דע"ה כו'ע לתנא בלשון הקודש צייתי לאמורא צייתי כלומר למתרגם ועדיין מ"ט משתיק אותו אמר רב נחמן שוחט תנא קמיה דמשום הכי משתיק אותו וכו' אלא במבשל ראוי לכוס כלומר בלשון לעז משייר אבל שוחט ואינו ראוי לכוס כלומר דבשחיטה קיימי ושחיטה אסורה ביום. לא

ז) נראה דל"ל אלא הא דאמרינן דאסורה באכילה ליומא ל"י הוא שמעינן לה מהלכה דמבשל כלומר וכו'. ב) ל"ל הכי קאמר אע"פ דבמזיד מתחייב בנפשו הכא דבשוגג וכו'.

כגון שהיה לו חולה והבריא. וא"ת אם יש מוקצה לחצי שבת אמאי אמרי לר"מ בשוחט לחולה והבריא ור' יהודה נמי אמאי לא אסר משום מוקצה דלא אסר אלא משום דקנים שוגג אבל מזיד כדאמרינן בהניזקין (גיטין נג:) דבעיא היא בשילהי אין לדין (בילה דף כו:) אם יש מוקצה לחצי שבת אם לאו וי"ל כיון שרגילות הוא שחוזר לחוליו לא הוי מוקצה כמו גמרו בידי אדם דשרי התם אי נמי רב גופיה מספקא ליה דשמא אין מוקצה לחצי שבת ולהכי לא אוקמיה רר"מ אלא רר' יהודה דאסר משום דקנים שוגג אבל מזיד: **כגון** שקצץ לו **דלעת.** פירש בקונטרס מדנקט קצץ משמע דאיירי מן המחובר וקשה דא"כ מאי איריא מבשל אפילו כי לא נתבשל נמי אסור ואומר ר"ת דבתלושה איירי ושייך נמי בתלושה לשון קצילה כמו כאן קילץ בן עזאי תורמוסי תרומה בפ' במה מדליקין (שבת דף לד.) ובריש פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג:) אדמוקדך יקוד קוץ קרץ ולגי דבתלושה איירי והא דלא נקט לשון חתיכה כדתנן (שבת דף קנו:) מחתכין את הדילועין א)לפי שדרך לקוצצן בחתיכות גדולות כשבאין לבשל שייך בו לשון קצילה ומבשל אסור משום דלעלעת לא חזיא לכוס כדאמרינן בסמ' תמיד (דף מז:) כל מידי לא תפלנו קמי רבך בר מקרא חייא דכפתילה של אבר דמיא וא"ת והא חזיא לבהמה ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם כדמסיק בפ"ק דבילה (דף ו:) גבי אפרוח שנולדה ביו"ט ופ"ו"ל כיון דלעלעת עומדת לאדם ואינה ראויה לאדם הוי מוקצה אע"ג דחזיא לבהמה: **אלא** צור וקנה לכתחלה לא. וא"ת ולמא נקט לשון דיעבד משום מגל יד כדאשכחן בריש כל הפסולין (זבחים דף לב.) דנקט שחט משום טמא אע"ג דזריס ונשים ועבדים שוחטין לכתחלה וי"ל דהתם ניחא ליה למינקט כל הפסולין בעבודה יחד דשחיטה כשרה אבל כאן מה לו לשנות יחד כשרים לכתחלה עם כשרים בדיעבד וא"ת בפ' חבית (שבת קמו.) קתני הרוחץ דיעבד משום מי מערה אע"ג דחמי טבריא אפי' לכתחלה וי"ל דמש"ה קתני חמי דמי מערה חמין דומיא דמי טבריא כדאמר התם ב): **ורמינהי** בכל שוחטין בין בצור.

הוה מצי למימר בשלמא קנה אקנה לא קשיא הא בסימוניא דלגמא הא בשאר קנה כמו שמחלק לקמן (דף מז:) אלא צור אצור קשיא: **להודיעך** כחו דרבי. ולא חיישי לאשמועי' כח דהיתירא דרבי חייא דבבר אשמועינן בברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר: **כאן** במחובר מעיקרו. לעיל גבי רבי חייא לא הוה מצי לשנויי הכי דכיון דמחובר מעיקרו כשר בדיעבד למה יאסור לכתחלה דאי משום שמא ידרוס א"כ תלוש ולבסוף חיברו נמי: **או** שהיה קנה עומד מאליו. לאו למעוטי נטעו אדם קאמר דהוה נמי חשיב מחובר מעיקרו דאפי' למאן דאמר המשתמה לבית אסרו ב)המשתמה לאילן לא אסרו אלא תוספת דוקא ולא נקט הכא עולה מאליו אלא לגלות על צור היוצא מן הכותל דאיירי בכותל מערה דומיא דקנה העומד מאליו:

כגון שהיה לו חולה מבעוד יום אי הכי מאי טעמא דרבי יהודה דאסר כגון שהיה לו חולה והבריא וכי הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רבי יצחק בר אדא אמר רב השוחט לחולה בשבת אסור לבריא המבשל לחולה בשבת מותר לבריא מאי טעמא האי ראוי לכום והאי אינו ראוי לכום אמר רב פפא פעמים שהשוחט מותר כגון שהיה לו חולה מבעוד יום מבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא השוחט לחולה א)בשבת מותר לבריא באומצא מ"ט כיון דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו: **מתני'** ב)השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה הכל שוחטין ג)ולעולם שוחטין ד)ובכל שוחטין ג)ה)חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והציפורן מפני שהם חונקין: **גמ'** ו)השוחט דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא במגל יד ז)דלמא אתי למעבד באידך גיסא אלא צור וקנה לכתחלה לא ורמינהי ג)ח)בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה לא קשיא כאן בתלוש כאן במחובר דאמר רב ז)כהנא השוחט במחובר לקרקע ט)רבי פוסל ור' חייא מכשיר עד כאן לא קא מכשיר רבי חייא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא במאי אוקימתא כרבי חייא ודיעבד אלא הא דתניא ט)בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר י)בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה מני לא רבי ולא ר' חייא אי ר' חייא דיעבד אין לכתחלה לא אי רבי דיעבד נמי לא לעולם רבי חייא ואפילו לכתחלה והאי דקמיפלגי בדיעבד להודיעך כחו דרבי ואלא מתניתין דקתני השוחט דיעבד אין לכתחלה לא מני לא רבי ולא רבי חייא אי רבי חייא אפילו לכתחלה אי רבי דיעבד נמי לא לעולם רבי חייא ואפילו לכתחלה ומתניתין דקתני השוחט רבי היא קשיא דרבי אדרבי לא קשיא כאן במחובר מעיקרו כאן בתלוש ולבסוף חיברו ומנא תימרא דשני לן בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו דתניא כ)השוחט במוכני שחיטתו כשרה י)במחובר לקרקע שחיטתו כשרה י)לנעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה י)היה י)צור יוצא מן הכותל או ז) קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה קשיין

שהיה לו חולה. מע"ש דכיון דשוגג הוא כדאוקמינן וליכא איסור שבת איסור מוקצה נמי ליכא דעומדת לשחיטה היתה בין השמשות ואפילו בשבת משום דחולי דפיקוח נפש דוחה את השבת: **מ"ט דרבי יהודה.** הא אפי' במזיד איסור שבת ליכא וכ"ש בשוגג: **והבריא.** היום בשבת איסור מוקצה ליכא דהא בין השמשות חולה היה הלכך לר"מ דלאו משוי שוגג דאיסורא ד) שבת שרי ולרבי יהודה אסור דאיסור שבת דשוגג איכא דהא הבריא: **וכי הא.** כלומר הא דאוקימנא דמשום איסור מוקצה שתקיה רב לתנא ואע"ג דבאיסור שבת שוגג הוה הייגו כי הא דאמר רב: **השוחט לחולה.** שנחלה ביום השבת: **אסור.** לאכול בריא מאותה בהמה בו ביום דלא"ג דאיסור שבת ליכא דפיקוח נפש דוחה את השבת איסור מוקצה מיהא איכא דבין השמשות מוקצה הואי ולא היתה ה)רגילה לישחט בשבת דהא עדיין לא היה חולה: **המבשל.** בשר שהיתה שחוטה מאתמול ובשלה היום לחולה שנחלה היום מותר לבריא: **מ"ט הא'.** בשר הוה חזי להאי בריא בין השמשות לכוס מי הילכך אין כאן איסור מוקצה ואיסור שבת נמי אין כאן דהא לחולה בשלה: **והא'.** שוחט לא היה בין השמשות דאוי לכוס ואיכא איסור מוקצה אע"ג דאיסור שבת ליכא: **פעמים שהשוחט.** לחולה מותר לבריא לכוס כגון שהיה לו חולה מבעוד יום דאין כאן לא איסור מוקצה ולא איסור שבת: **והמבשל.** לחולה שנחלה היום אסור לבריא: **כגון שקצץ דלעת.** מן הממחובר ובשלה לו היום כאן איסור מוקצה דממחוברת היתה בין השמשות. ואית דמפרשי דבלעת תלושה ומוקצה דילה משום דקשה היא ולא היא חדא דלעת רכה היא יותר מן הבשר ועוד ג)קצץ מן הממחובר משמע דאי בתלושה לא שייך קצילה אלא חיתוך ה)כגון (שבת דף קנו:) מחתכין את הדילועין לפני הבהמה: **הלכתא השוחט לחולה בשבת.** לחולה מבעוד יום: **בלומלא.** לכוס: **אדעתא דחולה קא שחיט.** וליכא למגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא דהא משום הכוא זית לחולה בעי למשחט כולה: **מתני' במגל יד.** רפש"א בלע"ז ויש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות: **הכל שוחטין ובכל שוחטין.** כולה מפרש בגמרא [טז: יח.]: **מגל קציר.** שקוצרין בה התבואה פלגיל"א בלע"ז שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשיפוע: **מגירה.** סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כשתים פגימות אוגרת. ומגירה בלע"ז סייג"א: **שיניים.** התחובים בלחי של בהמה: **והצפורן.** מחובדת: **שהם חונקין.** שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות. והאי חונקין אשארא קאי ולאו אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמרא [יח.] משום

ד) כ"ק מא.; ה) [נקמן יח.], ו) ב"ק מא: [נעעל ג. נקמן מז: יז. קדושין ע: תוספתא פ"ל ה"כ], ז) [בס"ל טוקפתא פ"ל ה"כ], ח) [תוספתא פ"ל ה"כ], ט) [נקמן מז:], י) [פירש"י על בבא זו בריש עמ' הבא], יא) [שוגג כמזיד באיסור. יעב"ן], יב) [במ"ל: היכא], יג) [בראשית כב], יד) [ועי' היטב תוס' שבת קט. ד"ה רוחצין ותוס' שם קמז. ד"ה דיעבד],

גליון הש"ם

תוס' ד"ה כגון כו' וי"ל כיון דדלעת עומדת לאדם. לפ"ז למאי דתקו לעיל דף יד ע"א ד"ה מתחכין הא בבשיטות י"ל בתלושה ותליא שפיר בפלוגתא דר"י ור"ש דבי"ש היה עומד לאדם וכיון דל"י לבשל בשבת הוי מוקצה וכשבת בשבת לחתכו לכלבים נעשה עתה מוכן לבהמה והוי כמו עגילה דפליגי אי אמרינן מנו דאתקלא לבין השמשות וצ"ע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה כגון שקצץ וכו' לפי שדרך לקוצצן בחתיכות גדולות. מלת גדולות נמחק. וב"כ קטנות כל"ל לענ"ד ועיין מיהושי רשב"ם ופס מוכלא הכי:

לעזי רש"י

רפש"א [שרפ"א]. מזמרה.
פלגיל"א. חרמש.
סייג"א. משור.
טור"ר [טור"ן]. כנגה.

שיטה מקובצת

א) צור יוצא מן הכותל או שהיה קנה עולה מאליו: **ב)** מוקצה הואי ולא היתה עומדת לישחט בשבת: **ג)** מן הבשר ועוד שקצץ מן המחובר: **ד)** אלא חיתוך כמו מחתכין את הדלועין: **ה)** המשתהוה לאילן לא אסרו אלא תוספת דוקא. נ"ב עי' פ' כל הצלמים דף מח ע"א. ועיין תוס' שם דף מה ע"ב:

מסורת הש"ם

א) [מיי' פ"ב מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שיח סעיף ב]:
קה ב מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' [יד] כב סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ו סעיף א:
קו ג מיי' שם הל' כח סמג שם טוש"ע י"ד סימן יא סעיף א:
קז ד מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן ו סעיף א:
קח ה מיי' שם והל' יט ועי' בכ"מ טוש"ע שם סעיף ב:
קט ו ז ח מיי' שם הל' יד כב טוש"ע שם סעי' א:
קי ט י מיי' שם הלכה יט כ טוש"ע שם סעיף ב:
קיא כ מיי' פ"ב שם הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' ז:
קיב ל מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סימן ו סעיף ד:

רבינו גרשום

כגון שהיה לו חולה מבעוד יום וכו' כלומר מע"ש היה חולה שיש לו סכנה דראוי לחלל עליו את השבת: אמר רבא פעמים שהשוחט [בשבת] מותר לבריא כלומר מה שנותר לחולה מן הבשר כגון שהיה לו חולה מע"ש ומוכנת היה לשחוט מע"ש ולא הבריא החולה ומבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת במחובר דלא היה ראוי מע"ש וביום השבת קצץ ובישל ועכשיו עשה איסורא: אמר רב דימי הילכך השוחט לחולה בשבת וכו' באומצא חי לכוס כלומר חתיכה קטנה של בשר: במגל יד סכין של פועלים שחותכין הכרמים שמקופל ראשו לפניו לחתוך חפציו: דילמא אתי למעבד באידך גיסא שהיא עשויה כמו ברזל ואתי לידי דרסה: לא קשיא כאן בתלוש כשרה כאן במחובר [פסולה]: להודיעך כחו דרבי דאפילו בדיעבד פוסל קשיא דרבי אדרבי דמתנית' א' השוחט במחובר דאיעבד כשרה (ור' פוסל) והכא ז) במחובר לקרקע ודאיעבד ופוסל וכו': במוכני. כלומר גלגל שקשר הסכין במוכני וכדרך גלגולו שהיה מגלגלו שחט ועכשיו כיון דבא מכח אדם שחיטתו כשרה: קשיין אהדדי רישא וסיפא כלומר דרישא משמע במחובר לקרקע שחיטתו כשרה וסיפא א' היה צור יוצא מן הכותל וכו' כלומר דמחובר הוא ופסול:

ז) נראה דל"ל והכא בבריתא פוסל רבי בממחובר לקרקע אפי' דיעבד.

לא שחטינן ואשמועינן מתני' דעד כאן כו': **בין שהסכין למעלה.** כעין כל השחיטות: **ובין שהסכין למטה ולאו בהמה למעלה.** ולא חיישינן שמא יכבד הצואר על הסכין ויתיז בבא אחת קודם שיוליך ויביא: **לעולם רבי חייא ואפי' לכתחלה.** נמי מכשר: **קשיא דרבי אדרבי.** דהא קתני בברייתא רבי פוסל דמשמע דיעבד: **מחובר מעיקרו.** פוסל ואפילו בדיעבד: **במוכני.** גלגל שקורין טו"ר והסכיב בו הסכין מודו למעלה וגלגל ושחט: **נעץ סכין בכותל.** והוליך והביא לואר בהמה עליה:

קשיין אהדדי. דקתני ריסא במחובר לקרקע שחיטתו כשרה אלמא בדיעבד שפיר דמי והדר תני היה לור יולת כו׳: **אלא לאו ש״מ כו׳. והא מתניתין רבי היא דאי רבי חייא אפילו לכתחלה מכשיר: [1] לור יולת מן הכותל.** היינו מחובר מעיקרו דמוקמי׳ ליה לקמן [ע״ב] בכותל מערה שלא נגנה הכותל ע״י אדם אלא חוקק בקרקע והכותל עומד מאליו וריסא בתלוש ונפסוף חברו והאי דהדר תנא נעץ סכין בכותל איצטריך לאסמועינן דאף על גב דלא מצטל ליה אפילו הכי לכתחלה לא ישחוט. [2]קנה עומד מאליו שלא נטעו אדם שם שלא מעצמו עלה: **בסרנא דפחרא.** גלגל של יוצרים של חרס ויש להם מוכני שמגלגלין בו כשחוקקין את הכלי: **פחרא.** חרס וחציר בדיעבד (ג) בחלומו של נבוכדנצר חסף לי פחר: **סרנא דפחרא.** שחיטתו כשרה שאדם מגלגלו: **דמיא.** שחיטתו פסולה שהמים מגלגלין אותו ואין שחיטה זו מכח אדם ותנן נקמן (דף לא.) נפלה ושחטה שחיטתו פסולה דכתיב וזבחת ואכלת [דברים מז] מה שאתה זובח אתה אוכל כו׳: **בכח ראשון.** מיד כשנטל הדף המעבד את המים והתחיל לגלגל ובתחלת גלגולו שחט [3]מכח אדם שנטל הדף: **בכח שני.** לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה: **דכפיה.** קשרו: **דאשקיל עליה בידקא דמיא.** שהפנה המים לעבור עליו וויערוהו: **חייב.** דהרגו ממש באותן המים והן הן כלי זייו ולא הוי גרמא: **בכח ראשון.** שקשרו סמוך לשפת המים וכיון שנקב נקב בשפת המים מיד באו המים לפיו: **אבל בכח שני.** שקשרו ברחוק והמים הלכו שם אע״פ שהוא נקב הנקב והפכו״ו) נשם פטור דגרמא בעלמא הוא: **מאי קאמר.** היכי יליף טעמא מהכא: **אמר ליה וי״ו דכתיב אאופתא קאמר.** כלומר טעם שאינו נכון קאמר כמו שכותב וי״ו על הנקעת [4]וכולה מנותחת לפרקים מפני שיני הנקעת שהן עשויין חריצין חריצין ואינה חלקה. לשון אחר אותן חריצין קרי וי״ו. רבי חייא לטעמיה דמכשיר לעיל שחיטה במחובר: וקפריך גמרא **והא קרא קאמר: קרא זריזותיה דאברהם קמ״ל.** שהם ונזהר שמא לא ימצא צור אפילו מחובר והביא עמו מאכלת: ל״א רב לא שמע דבריו של רבי אלא מקרא שמע יולת מפיו ולא ידע על מה ואמר ליה רב לרבי חייא מאי קאמר רבי אמר ליה טעם הבית לשחיטה שנפסלה במחובר [5]ומן המקרא אבל אינו עיקר אמר ליה והא קרא קאמר כו׳: **לענין עבודה כוכבים.** דקיימא לן (ע״ז דף מה:) שעובד את ההרים אינן נאסרים ההרים בכך דכתיב [דברים יב] **את אלהיהם** על ההרים [6]ולא ההרים אלהיהם ה״מ הר דמחובר מעיקרו אבל תלוש ונפסוף חברו ומשחברו עבדו נאסר משום לא ידבק בידך [7]: **המשתחוה לבית שלו.** אבל של חברו אינו יכול לאסור: **לענין הכשר זרעים תנאי היא.** אי הוי מחובר אי הוה תלוש דאי אתחשבינהו לגשמים בירידתן לעורך שוש דבר ואחר כן נפלו פירות לתוכה אע״פ שלא ידע כשהוכשרו אותן פירות ולא ניחא ליה בהוה הכשר הוו מוכשרין דתנן בתחלת מסכת מכשירין (משנה ו) כל משקה שתחלתו לרצון אע״פ שאין סופו לרצון מכשיר (שבת שם).

שיטה מקובצת

א) דאמר רב המשתחוה לבית: **ב)** בשביל שלא ילקה הכותל. נ״ב עי׳ תוס׳ בריתות (ד׳ טו ע״ב): **ג)** קנה עומד מאליו שלא נטעו אדם אלא מעצמו עלה. בקצת ס״י לא נמצא זה הלשון: **ד)** ובתחלת גלגולו שחט הוי מכח אדם: **ה)** וכולה מנותחת לפרקים פרקים מפני שיני הבקעת: **ו)** טעם הביא לשחיטה שנפסלה במחובר וממקרא זה אבל אינו עיקר: **ז)** על ההרים ומשמע ולא ההרים אלהיהם: **ח)** אין לי אלא שמלאן בכלי מנין מילא מים לגבל בהן: **ט)** אין לי אלא לשתיה מנין: **י)** והא דאמרי׳ בפסחים. נ״ב ע״ תוס׳ (לקמן דף לא ע״ב): **יא)** אי לאו דאשקיל עליה בדקא דמיא אח״כ ואמאי: **יב)** קמ״ל התם לא שייך

קשיין אהדדי אלא לאו ש״מ [1]שאני בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חברו ש״מ אמר מר השוחט במוכני שחיטתו כשרה והתניא שחיטתו פסולה ל״ק הא בסרנא דפחרא הא בסרנא דמיא ואיבעית אימא הא והא בסרנא דמיא ולא קשיא הא [2]בכח ראשון הא בכח שני וכי הא [3]דאמר רב פפא [4]האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה בידקא דמיא ומית חייב מ״ט גירי דידיה הוא דאהני ביה וה״מ בכח ראשון אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא [5]יתיב רב אחוריה דרבי חייא ורבי חייא קמיה דרבי ויתיב רבי וקאמר מנין לשחיטה [6]שהוא בתלוש שנאמר [7]ויקח את המאכלת לשחוט א״ל רב לרבי חייא מאי קאמר א״ל [8]וי״ו דכתיב אאופתא קאמר והא קרא קאמר קרא זריזותיה דאברהם קמ״ל אמר רבא פשיטא לי תלוש ולבסוף חברו לענין עבודת כוכבים הוי תלוש [9]דאמר (**א**) [10] מר [11]המשתחוה לבית שלו אסרו ואי ס״ד הוי מחובר [12]אלהיהם על ההרים [13]ולא ההרים אלהיהם לענין הכשר זרעים תנאי היא [14]דתנן [15]הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח הרי זה בכי יותן [16] בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן הא גופא קשיא אמרת בשביל שלא ילקה הכותל בשביל שתודח הרי זה בכי יותן והדר תני בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן הא בשביל שיודח הכותל ה״ז בכי יותן [17]א״ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו רב פפא אמר כולה חד תנא הוא הא בכותל מערה הא בכותל בנין וה״ק הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח ה״ז בכי יותן הא בשביל שיודח הכותל אין זה בכי יותן [18]בד״א בכותל מערה אבל בכותל בנין בשביל שלא ילקה הכותל הוא דאינו בכי יותן בעי רבא בשביל שיודח הכותל ה״ז בכי יותן בעי רבא

תלוש

אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא. ואכפיתה לא מיחייב דלא מיבעיא היה עומד שם וכפתו במקומו דפטור אפילו היה סוף מיס בתלוש אחר והביאו שם פטור אע״ג דאם היה סוף מיס לבא עליו היה חייב למאן דאמר אשו משום חציו דמאי שנא מאשו ברוח מצויה דאין חילוק בין מקרב האש אצל הדבר למקרב הדבר אצל האש דהא כופף קומתו של חבירו לפני הדליקה שיכולה לבא ברוח מצויה חייב כדאמר בריש הכונס (ב״ק נו. ושם ד״ה אילימא) מ״מ הכא פטור שבשעה שהביאו שם לא היה סוף מיס לבא אי לאו דאשקיל[8] אחר כך ואמה דאשקיל לא מיחייב בכח שני ודומה לזרק חץ ותריס בידו וקדם בעצמו ושילק את התריס דפטור: **מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת.**

ומשם תאמר והא האי קרא בקדשים כתיב דבפרק התודה (מנחות דף פב: ושם ד״ה ויקח) ובסוף פ׳ דם חטאת (זבחים דף לז: ושם ד״ה והתם) נפקא לן מהכא דקדשים טעונין כלי ואומר ר״ת דלענין תלוש גמרינן נמי אחולין מדכתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים כשאר עבודות דבעו כלי שרת ומדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין דלשיון תלוש בחולין ומדכתיב מאכלת ולא כתיב המתחן דלשיון כלי בקדשים ואע״ג דהכא דחי רבי חייא א״ [9]דזריזותיה דאברהם קמ״ל התם לא שייך [10]למימר הכי: **לענין עבודת כוכבים הוי תלוש דאמר רב המשתחוה לבית כו׳.** לא בעי לאתויי הכא פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דפליגי במשתחוה לאילן בפרק כל הצלמים (ע״ז דף מא.) [11]דאפילו רבנן דשרו התם היינו דוקא אילן שנשרש [12] ויונא מן הקרקע ומשיב כמחובר מעיקרו ולא דמי לבית ומתניתין דכל הצלמים (שם דף מז.) דמי שהיה כותלו סמוך לעבודת כוכבים ונפל כו׳ אבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ לא מצי נמי לאתויי דהתם כשבנאו מתחלה לשם עבודת כוכבים או השתחוה מקודם לכל אבן ואבן: **אמר רבי אלעזר תברא כו׳.** לא שייך לשנויי הכא הא בשביל שיודח הכותל נעשה כמי שלא ילקה הכותל כיון דאין לו לתלות זה בזה דאין הטעמים שוין דהא דלא הוי בכי יותן בשביל שיודח היינו משום דאשיב כמחובר ובשביל שלא ילקה הוי משום דלא ניחא ליה ולא דמי לנתן הוא ואמרה היא דבפ״ק דקדושין (דף ה:) דמשני התם נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא דאד טעמא הוא משום דכתיב (דברים כד) כי יקח איש אשה ולא שתקח את עצמה ואם תאמר דהכא משמע דפליגי תנאי בתלוש ונפסוף חברו לענין הכשר זרעים ולרב פפא הוי לכ״ע כתלוש וא״כ מאי קא מצטיע ליה לרב יוסף בפ׳ המוכר את הספינה (ב״מ דף סו: ושם ד״ה בעי) מי גשמים אשאב עליהם להביח את האיצטרובל מהו להכשיר בהן את הזרעים וי״ל לרבי אלעזר דאמר תברא למ״ד מחובר הוי מצטיע ליה דשמא איצטרובל לא הוי מחובר כמו בית: תלוש

מחובר לא מכשרי דהכי תניא בת״כ [שמיני פרשה ח] אשר יבא עליו מיסמ״ו אין לי אלא מים וכו׳ יכול אפילו הן בצורות שיחין ומערות יהו מכשירין ת״ל כלי אין לי אלא שמלאן בכלי יז״לשאתות מנין לגבל בהן את הטיט ולכבס בהן את הכלים ת״ל בכל יטמא אי בכל יטמא יכול אפילו בצורות שיחין ומערות ת״ל כלי מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל כו׳ יכול אפילו חיצב עליהם שירדו בצורות ושיחין ומערות יהו מכשירין ת״ל אשר ישתה אין לי אלא יח״מלמלאן לשתיה מנין שאם חיצב עליהן להדיח עצים ואבנים ת״ל מים כו׳ אלמא אתחשבינהו לעורך תלוש מכשירין לעורך מחובר לא מכשירין אא״כ ניחא ליה בנפילת הפירות לתוכן דהיינו הדר אתחשבינהו לתלוש. יזוהא דאמרינן בפסחים (דף טז.) מחוברין מכשירין היינו דניחא ליה שיפלו פירות לתוכן או להושיט ידיו להדיחן כשיופלו הפירות מן המים: **בשביל שאודח.** הקערה הרי הן בכי יותן אם נפלו אחר כך על הפירות אפילו לאחר זמן הוכשרו דאתחשבינהו להנך משקין להדחת קערה וניחא ליה בהך נפילה אפילו לא אתחשבינהו לעורך הנך פירות כי יותן קרינא ביה דניחא ליה בהך נפילה: **בשביל שלא ילקה הכותל.** ונפלו על הקערה וממנו לפירות לא הוכשרו דלא ניחא ליה בהנך גשמים ובנפילתן: **הא בשביל שיודח הכותל.** כגון שהיו נופלין סמוך לכותל ונתן שם קערה שתביאם לכותל: **אינו בכי יותן.** ואע״ג דאתחשבינהו לעורך הכותל חשיבות הוא עד דליאתחשבינהו לעורך דבר תלוש דלאמרן: **אבל.** קשיא הך ריסא לסיפא ותרי תנאי ניהו מר אשיב ליה תלוש דאמי אותם כותל ומר אשיב ליה תלוש הואיל ולאו מחובר מעיקרו הוא שכבר היו אבניו תלושות וחברם בבנין ומר אשיב ליה מחובר והיינו תנאי דאמר לעיל: **חד תנא הוא.** ודכ״ע תלוש ונפסוף חברו הוי תלוש: **בכותל מערה.** שהוא עשוי מאליו שחוקק הקרקע והכותל עומד מאליו ומחובר מעיקרו הוא אבל בכותל בנין שהוא תלוש בשביל שלא ילקה הכותל דלא ניחא ליה בהו אינו בכי יותן אבל בשביל שיודח דאתחשבינהו לעורך כותל מכשרי זרעים לטומאה: לענין

למדהי הכי: **יג)** בפ׳ כל הצלמים דאפי׳ רבנן דשרו התם היינו דוקא. נ״ב עיין תוס׳ שם (דף מה ע״ב):

יד) נראה דל״ל אלא לאו ש״מ שאני וכו׳ כלומר ריסא דאמר ממחובר לקרקע שחיטתו כשרה מייירי בתלוש ונפסוף חברו ומדע דמייירי בתלוש ונפסוף חברו נעץ סכין בכותל.

עין משפט נר מצוה

קיג **א** מיי׳ פ״א מהל׳ שחיטה הל״ט ב׳ סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ ו סעי׳ ב:

קיד ב מיי׳ שם פ״ב הל״ג סמג שם טוש״ע יו״ד סי׳ ז:

קטו ג מיי׳ פ״ג מהל׳ רוצח (הל״ט) [הל״ג]:

קטז ד מיי׳ פ״א מהל׳ שחיטה הל״ט סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ ו סעי׳ ב:

קיז ה מיי׳ פ״ח מהל׳ ע״ז הל״ד סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ קמה סעיף ג:

קיח ו מיי׳ שם הל״א טוש״ע שם סעי׳ א:

קיט ז ח מיי׳ פי״ב מהל׳ טומאת אוכלין הלכה ג:

תורה אור השלם

1. וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ: בראשית כב י
2. אֲבַד תְּאַבְּדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: דברים יב ב

רבינו גרשום

אלא לאו ש״מ ב) מאי דאמרי׳ במחובר לקרקע שחיטתו כשרה. כלומר רישא תדע דמשמע דתלוש ולבסוף חיברו לדקא תני נעץ סכין (קרוב לו וכשרו): הא בסרנא דפחרא. כשרה דאתי מכח גברא בכל שעה: בסרנא דמיא דאתי מכח ראשון של אדם וכשר ואח״כ אתי מכח מיא ופסול: דכתוב אאופתא. כלומר כמו סדוקה שבעץ שדומה היא כמו זו כלומר ביקוע מה אותו ביקוע אין בו יתרון לכל דבר אף דבר זה אין בו ראיה וקרא זריזותיה [דאברהם קמ״ל] ולא מצינו למשמע דלא שחיטה כשרה במחובר: פשיטא לי לענין ע״ז הוי תלוש ואסור: דאמר רב המשתחוה לבית אסרו לכל דבר כלומר שהוא תלוש ולבסוף חיברו: ואי ס״ד דמחובר הוא אמר רחמנא (דכתיב) אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם דמשמע אלהיהם על ההרים כלומר שהוא דבר תלוש ממש ולא ההרים עצמן שהן מחוברין ולאו חשוב אלהיהם והא דקא חזינן המשתחוה לבית אסרו שמעינן מינה דלאו חשוב כמחובר ועדיין לא מצינן למשמע דלא תהא שחיטה כשרה במחובר. לענין הכשר זרעים תנאי היא דאי תלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש ואי לאו. דתנן הכופה קערה על הכותל וכו׳ להדיח הקערה הרי זה בכי יותן ואם בשביל שלא ילקה כלומר שמגין על הכותל מן המים שאינו צריך לאותן מים על הכלי אינו בכי יותן (הקערה): הא גופא קשיא אמרת בשביל שיודח הכותל הרי זה בכי יותן וכו׳: אמר ר׳ אלעזר תברא. כלומר דשני תנאים למדוה ולא קשיא לך דאמור הכי מי ששנה זו לא שנה זו (לעולם לר׳ אלעזר דתברא תנאי היא) ולמאן דאמר אינו בכי יותן הוא סבר דתלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש: רב פפא אמר לעולם כולה חד תנא היא ולא קשיא הא בכותל מערה והא בכותל בנין. בד״א בכותל מערה דאינו בכי

תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי. תימה מאי קמיבעיא ליה הא אסיקנא לעיל (דף טו:) דלרבי דיעבד כשר ולרבי חייא כשר נמי לכתחלה ואי לא ידע הנהו ברייתות מכל מקום על כרחך [ז] יש להוכיח ממתניתין דתלוש ולבסוף חברו דדיעבד כשר ולא לכתחלה דאפילו מוקי מתניתין במחובר מעיקרו ואסור לכתחלה שמא ידרוס ה"ג תלוש ולבסוף חברו יאסר לכתחלה מהאי טעמא ויש לומר דאליבא דרבי מבעיא ליה דלמא הוי כתלוש וכשרה כדאמרי' לעיל או שמא לרבי אין חילוק בין תלוש ולבסוף חברו למחובר מעיקרו ופסולה ומתניתין דמכשיר דיעבד כרבי חייא ולכתחלה לא שמא ידרוס ובריית[ה] דמכשר לכתחלה בעופא דקליל כדמשני לקמן אע"ג דקתני הא בהמה אי נמי כרב זביד דאמר לצדדין קתני ובאומר בהמה למטה שרי לכתחלה אפילו במחובר מעיקרו וכשאומר בהמה למעלה אסור לכתחלה שמא ידרוס ובכל מחובר איירי וקא בעי למיפשט מברייתא דהיא אור יולא מן הכותל דשחיטתה פסולה ע"כ רבי היא אבל קשה דהיכי מצי לאוקומי מתניתין כרבי חייא הא פסול לפורן [ח]במחוברת במתניתין אפילו דיעבד ואמאי דהוה בעי לאוקומי לעיל מתניתין כרבי חייא לא קשיא דלא קיימא מסקנא הכי: **אמר שמואל לא שנו אלא שהסכין למעלה כו'.** משמע דאפילו בכי האי גוונא לא מכשר אלא בדיעבד דאברייתא דנעץ סכין קאי ולא אהניא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר ואם כן בשאומר בהמה למעלה וסכין למטה קא פסול אפילו בדיעבד וקשה דאם כן הוה ליה למימר חיישינן שמא דרס כיון דאתא לפסול דיעבד ויש לומר דאפילו אמר ברי לי אלא דרסתי פסולה שמא ידרוס פעם אחרת וכהאי גוונא אמרינן גבי השוחט במגל קליר דרך הליכתה בית הגל לא מכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה אף על גב דלא שחט אלא דרך הליכתה דגזרינן זימנא אחריתי שמא יוליך ויביא:

שבתחלה נאסר להם בשר תאוה. פירש בקונטרס מדכתיב (ויקרא י) אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו וקשה דהתם קרא לא איירי אלא בקדשים ובשחוטי חוץ ולקמן נמי דקאמר אלא לרבי ישמעאל דאמר בשר תאוה איתסר להו גבי ואיל גופייהו מי הוי שרי הא פשיטא דהתם וגרסה לפרש מדאיצטריך קרא להתיר להם בשר תאוה דייק מכלל דמעיקרא אסור ומהאי טעמא דייק נמי רבי עקיבא שבתחלה הותר להם בשר נחירה מדאיצטריך קרא לאסור המשכן: וכל שלמים ואם היו שוחטין בלא קרבן היו עושים כרת כדכתיב (ויקרא י) ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו': [ז]נתרחקו מן המזבח: **הותר להם.** מן המקרא הזה שיזבחו בשר לתאותן ויאכלו: **ועכשיו שגלו כו'.** לאו רבי ישמעאל קאמר ליה אלא רבה קאמר ליה לאוקומי דמתניתין דרבי ישמעאל היא כלומר ולהכי תנא [ח]לעולם שוחטין דלא תימא עכשיו שגלו יחזרו לאיסורן כמו שהיו קודם שנכנסו לארץ לכך שנינו כו': **לעולם שוחטין ואוכלין מבעי ליה.** כיון דלאו להלכות שחיטה אתי לאורויי אלא להתיר אכילת בשר חולה לארץ ליתי לעולם שוחטין ואוכלין והיכי שבק לעיקר מילתא ונקט שחיטה לחודה ומדשבק לאכילה ש"מ לא איצטריך לאורויי לן אלא מידי דשחיטה ועוד למה ליה לאשמועינן הא וכי מהיכן תיסק אדעתין למימר יחזרו לאיסורן הראשון: **מעיקרא.** במדבר: **מאי טעמא איתסר משום דהוי מיקרבי למשכן.** והיו יכולין להקריב קרבנות מכל בשר תאותן ויקריבו הדם והחלב לבדו ואוכלין הבשר ולבסוף כשנכנסו לארץ והיתה ארצם רחבה והרחוקים לא היו יכולים לבא בירושלים בכל יום: וכל

תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי תא שמע [ט]היה צור יוצא מן הכותל או שהיה קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה הכא במאי עסקינן בכותל מערה דיקא נמי דקתני דומיא דקנה עולה מאליו ש"מ ת"ש [י]נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה שאני סכין דלא מבטל ליה ת"ש [יא]במחובר לקרקע שחיטתו כשרה דלמא [יב]פרושי קא מפרש לה מאי מחובר לקרקע סכין דלא מבטל ליה אמר מר נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה אמר רב ענן אמר שמואל לא שנו [יג]אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס והא קתני בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אמר רב זביד לצדדין קתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה בתלוש סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחובר [יג]רב פפא אמר בעופא דקליל אמר רב חסדא א"ר יצחק ואמרי לה במתניתא תנא ה' דברים נאמרו בקרומית של קנה [יד]אין שוחטין בה [טו]ואין מלין בה ואין מחתכין בה בשר ואין מחצצין בה שינים ואין מקנחים בה אין שוחטין בה והתניא [טז]בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה אמר רב פפא בסימונא דאגמא ואין מחתכין בה בשר רב פפא מחתך בה קרבי דגים דזיגי רבה בר רב הונא מחתך בה עופא דרכיך ואין מקנחין בה תיפוק ליה משום דאמר מר [יז]המקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות אמר רב פפא קינוח פי מכה קאמרינן: הכל שוחטין ולעולם שוחטין: הכל שוחטין הכל בשחיטה [יח]ואפילו עוף לעולם שוחטין מאן תנא אמר רבה רבי ישמעאל היא דתניא [יט]כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר וגו' ר' ישמעאל אומר לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאוה שבתחלה נאסר להם בשר תאוה משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאוה ועכשיו שגלו יכול יחזרו לאיסורן הראשון לכך שנינו לעולם שוחטין מתקיף לה רב יוסף האי לעולם שוחטין לעולם שוחטין ואוכלין מבעי ליה ועוד מעיקרא מאי טעמא איתסר משום דהוו מקרבי למשכן ולבסוף מאי טעמא אישתרו דהוו מרחקי ממשכן וכ"ש

לענין שחיטה מאי. ומההוא דלעיל לא משמע ליה לרבא כדמפרש ואזיל: **תא שמע במחובר לקרקע כו'.** ואוקימנא לעיל [ע"ל] בתלוש ולבסוף חברו: **דלמא פרושי קא מפרש לה.** בסיפא מאי מחובר לקרקע דאמינא לך כשרה כגון נעץ סכין בכותל דלאו חבור הוא דודאי לא מבטל ליה התם דהא גבי הדדי קתני להו לעיל [ט]ונעץ סכין בכותל סיפא דההוא דמחובר לקרקע הוא ואיכא למימר דפירושא דרישא הוא: **לא שנו.** דנעץ סכין בכותל כשרה: **אלא שהסכין למעלה.** פיו כלפי קרקע: **ולואר בהמה למטה.** ומוליך ומביא לואר בהמה: **חיישינן שמא ידרוס.** מתוך שהלואר מכביד על הסכין: **והא קתני.** לעיל (דף טו:) גבי מחובר בין שהסכין למעלה כו': **לצדדין קתני.** דהא ריפא דברייתא תנא תלוש ומחובר דקתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר וכי הדר וסיים סיפא בין שהסכין למעלה כו' לאו תרוייהו אתלוש ותרוייהו אמחובר קיימי אלא חדא אתלוש וחדא אמחובר: **סכין למטה ולואר בהמה למעלה אתלוש.** דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא הסכין והא דקתני סכין למעלה ולואר בהמה למטה אמחובר כלומר אף אמחובר: **רב פפא אמר.** לא תוקמא בשיויא דחיקא אלא תרוייהו אתלוש ואמחובר קיימי ואפילו הכי לא תקשי לרב ענן דהא דקתני סכין למטה ולואר למעלה במחובר בעופא דקליל ובהמה דקתני לאו דוקא: **ה' דברים כו'.** כולהו משום שכשדוחקין אותה קיסמין ניתזין ומפרסים הימנה ואיכא סכנתא במילה אלא תנקוב הגיד ומשוי ליה כרות שפכה וגבי שחיטה דלמא מנקבא להו לסימנין וכן לגבי קינוח דלמא מנקבא לכרכשיה: **בסימונא דאגמא.** עשב הגדל באגמי מים וקרי ליפשק"א וכשהוא יבש חדוד וחותך ואין קיסמין נדבקים הימנו: **דזיגי.** גלולים ואם יכנס בהם קיסם נראה: **זיג.** קליי"ר בלע"ז כעין מראה שקורין מירדויי"ר: **דרכיך.** ואין צריך לדוחקו בחתיכתו ואין קסמין נדבקין: **שיניו נושרות.** [יא]שיני הפרק ושיני הכרכשא שהיא מחוברת בהן לעצמותיהן כעין תלתולי בשר: **הכל בשחיטה.** והכי משמע את הכל צריך לשחוט ואפילו עוף ואע"ג דלא כתיב ביה שחיטה בהדיא: **לעולם שוחטין.** לעולם מותר לשחוט ולאכול: **מאן [ג] תנא.** דמתניתין דאיצטריך ליה למימר דישראל מותרין לשחוט ולאכול [א]דהא תנא ליה ריפא [ב.] הכל שוחטין לאתויי כל הנך דאצטריכו לאתויי שראוין לשחוט כגון כותי ומומר[ו] וטמא בחולין: **להתיר להם בשר תאוה.** כשיבואו לארץ יוכלו לאכול בשר לתאותן בלא שום הקרבה: **שמתחלה.** כשהיו במדבר משהוקם המשכן: **נאסר להם בשר תאוה.** שאין יכולין לאכול אלא בשר קדשים: **נכנסו לארץ.** [יד]נתרחקו מן המזבח: **עכשיו שגלו.** [טו]לעולם שוחטין דלא תימא עכשיו שגלו יחזרו לאיסורן כמו שהיו קודם שנכנסו לארץ לכך שנינו כו': **לעולם שוחטין ואוכלין מבעי ליה.** כיון דלאו להלכות שחיטה אתי לאורויי אלא להתיר אכילת בשר חולה לארץ ליתי לעולם שוחטין ואוכלין והיכי שבק לעיקר מילתא ונקט שחיטה לחודה ומדשבק לאכילה ש"מ לא איצטריך לאורויי לן אלא מידי דשחיטה ועוד למה ליה לאשמועינן הא וכי מהיכן תיסק אדעתין למימר יחזרו לאיסורן הראשון: **מעיקרא.** במדבר: **מאי טעמא איתסר משום דהוי מיקרבי למשכן.** והיו יכולין להקריב קרבנות מכל בשר תאותן ויקריבו הדם והחלב לבדו ואוכלין הבשר ולבסוף כשנכנסו לארץ והיתה ארצם רחבה והרחוקים לא היו יכולים לבא בירושלים בכל יום: וכל

מסורת הש"ס

[א) [לעיל טו:], [ב) [שם], [ג) [שם], [ד) [עיין תוס' בכורות לא: ד"ה אם], [ה) [לעיל טו: וש"נ], [ו) שבת פב. ע"ש, [ז) בס"ת: ומשומד, [ח) עי' רש"ל ורש"ל,

תורה אור השלם

1. כִּי יַרְחִיב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָּשָׂר כִּי תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר:

דברים יב כ

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א) רש"י ד"ה מאן תנא דמתניתין וכו' עד סופו. נ"ב מן תיבת דהא עד בתולין זה שייך לעיל סוף ד"ה הכל בשחיטה והכן ולו"ק:

לעזי רש"י

לישקי"א. כָּרִיך (צמח). קליי"ר. בהיר, צלול. מירדויי"ר [מירדירוי"ר]. מראה.

מוסף רש"י

נעץ סכין בכותל. והוליך והביא לואר בהמה עליה (לעיל טו:). **בקרומית.** עלע של קנה (שם). **שיניו נושרות.** שיני הפה מכרכשא (שבת פב.).

רבינו גרשום (המשך)

לא ידענן אי כתלוש אי כמחובר: ת"ש במחובר לקרקע שחיטתו כשרה כלומר במחובר מעיקרו: דילמא פרושא וכו' והוא תלוש ודדין א' אני דלא ידענן וכו': והתניא בין שהסכין מחובר לקרקע הוא רישא ונעץ סכין בכותל זו סיפא: הכי גרסי' גופא נעץ סכין בכותל וכו' והתניא בין שהסכין למטה וכו' דשפיר שחיטה היא: אמר רב זביד לצדדין קתני כלומר לחלקים קתני כלומר סכין למטה וצואר בהמה וכו' בתלוש ושחיט' שפיר: סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחובר דשפיר שחיטה היא. רב פפא אמר בעופא דקליל מה דאמרינן בין שהצואר בהמה וכו' ובין שצואר בהמה למעלה וסכין בהמה למטה. בעופא דקליל שקל הוא להחזירו בכל עניינים שהוא רוצה. כי תניא היא בסימונא דאגמא כלומר ברוחב עלה שגדל באגמא כלומר דדומה כמו לשקא בלע"ז: דזיגי כלומר צלולים הם כלומר שהוא יכול למיחזי אם נשתייר בו כלום ואם לאו ואין בו סכנה: בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות וכו'. אינו אומר בדבר שהאור שורף שכל דבר האור שורף אלא דבר שבמהרה האור שורפו כגון קרומית של קנה יבש. (שיניו נושרות שיני דכרכשתא דהאי כרכשתא אתלת שיני קאי. אמר רב פפא קינוח פי מכה קאמרי' כלומר דאין מקנחין: שבתחילה נאסר להן בשר תאוה כלומר במשכן כתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו מועד לא הביאו דדינו להקריב אימורין מכל

[ט) מן תי' וכ"ש עד תי' ישחט וכו' שייך לדף י ע"א. [י) מכאן עד תי' של קנה יבש שייך לעיל.

[יא) אלא הכא במאי עסקינן בכותל מערה [דיקא נמי] דמשמע דמחובר מעיקרא דקתני סמוך לו או שהיה קנה עולה וכו': שאני סכין דלא מבטליה ליה כלומר הוא לא הניח לעולם סכינו בכותל וחשיב כתלוש אלא במקום דמבטל עדיין

וכל שכן השתא דארחיקו להו טובא. לספרים דגרסי בחלו הן הלוקין (מכות דף יט.) לעולם לא קידשה לעתיד לבא אם כן לר' ישמעאל הותרו הבמות וקשה דאם כן מאי קאמר הכא לר' ישמעאל דלרחיקו להו טפי מדרבה אקריבו להו טפי כיון דהותרו הבמות:

רבי עקיבא סבר בשר תאוה לא איתסר כלל. תימה מנא ליה הא דלמא מר אמר מדא ומר אמר מדא ולא פליגי וי"ל מי לרבי עקיבא מיתסר בשר תאוה אם כן היכי הותרה להם בשר נחירה דבקדשים מודה דבעינא שחיטה כדמשמע בסמוך ומי בנבי ואיל הא בקרא דדרשינן מיניה היתר נחירה כתיב בקר ולאן כדכתיב כי ירחק ממך וזבחת מבקרך ומצאנך מכלל דמעיקרא לא בעו זביחה ומיהו קשה דהוה ליה לאוקומי קרא דהיתר נחירה בבעלי מומין דלא חזו להקרבה: **כי אישתרי שלא של עובדי כוכבים דידהו לא אישתרי.** לא גרסינן או דלמא לא שנא הס"ד ומה"ד כתלי דחזירי: **ג)** הדבור המתחיל אלא לאחר מכאן נמחק כולו משם: **ד)** ויש לפגם שני עוקצים שכשאתה מוליך: **ה)** צפרנך חוגרת בעוקץ של סופה. נ"ב וכתוב בס"י לשון קצר שהצפורן נכנסת בתוך הפגימה ועוקצי הפגם מעכבין אותה לצאת לראשה של סכין ולא לסופה כך מצאתי בס' ישן מפי' רש"י ז"ל:

וכל שכן השתא דארחיקו להו טובא. לספרים דגרסי בחלו הן הלוקין (מכות דף יט.) לעולם לא קידשה לעתיד לבא אם כן לר' ישמעאל הותרו הבמות וקשה דאם כן מאי קאמר הכא לר' ישמעאל דלרחיקו להו טפי מדרבה אקריבו להו טפי כיון דהותרו הבמות:

שבחלה. במדבר: **הוסר להם בשר נחירה.** מהאי קרא נפקא ליה דכתיב כי ירחק וזבחת מכלל דעד השתא לא נצטוו על הזביחה: **ועכשיו שגלו.** רב יוסף קאמר ליה: **בשר תאוה לא איתסר כלל.** וקרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו (ויקרא יז) בקדשים כתיב והאי דכתיב (דברים יב) בכל אות נפשך תאכל בשר לאו לאורויי היתירא בבשר תאוה אתא אלא כדדרשים ליה רבי אלעזר בן עזריה בפרק כסוי הדם (לקמן דף פד.) לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון וכי ירחק וזבחת בא להזהיר על השחיטה כשיכנסו לארץ ואע"ג דקרא בפסולי המוקדשין שנפדו על ידי מומין משתעי כדמוקמינן בבכורות (דף לב.) אפילו הכי גמרינן חולין מייניהו כדאמרינן בפ"ב (לקמן דף כח.) מקיש בני ואיל לפסולי המוקדשי' מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף בני ואיל בשחיטה ובני ואיל חולין מינהו: **בשר נחירה לא איתסרי כלל.** הילכך לא תלה הכתוב בביאת הארץ אלא היתר בשר תאוה וזביחה דכתיב בהאי קרא לאו בביאת הארץ נתלית אלא אורחא דקרא למכתב זביחה באכילת בשר אי נמי למאי דדרשינן בבכורות (ד' טו.) וזבחת ואכלת) אין בפסולי המוקדשין שנפדו אלא היתר זביחה ואכילה ולא גיזה ועבודה אי נמי לאסור שחיטת חולין בעזרה כדדרשינן ליה בקדושין (דף מז.) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום: **ושחט.** אלמא נצטוו על השחיטה באהל מועד שבמדבר: **ונתנבלה.** כגון על ידי פגימת סכין או שהייה או דרסה: **והנוחר.** מדעת. ולשון נחירה שקורעה לגורכה מנחיריה ועד החזה: **והמעקר.** סימנין. ובחיה קאי דטעונה כסוי כגון בני ואיל: **פטור מלכסות.** דכתיב [ויקרא יז] אשר יאכל ושפך וכסה בראוי לאכילה הכתוב מדבר. ואפילו מאן דמחייב כסוי בשחוטו ומנלאת טרפה הכא מודה דשחיטה מיהא בעינן דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ והתם שחיטה כתיב בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.): **אלא לר' עקיבא.** על כסוי הדם במדבר נצטוו ונחירתן היתה שחיטתן והנוחר בזמן הזה נמי נבעי כסוי: **אך לאשר יאכל.** עכשיו בני ואיל בטומאה כן תאכלנו לבקר ולאן משתכנסו לארץ שאע"פ שאני מטעינן שחיטה לחולין משתכנסו לארץ כקדשים של עכשיו אין צריכין ליאכל בטהרת הקודש[א] אלא בבני ואיל של עכשיו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. אלא לר' ישמעאל כו': **כי אסר רחמנא.** בשר תאוה במדבר: **שהכניסו ישראל.** אליבא דר' עקיבא מהו לאוכלן אחר כניסתן [ב]מי אמרינן כי אסר רחמנא בשר נחירה לאחר ביאה הני מילי לנחור אחרי כן לאכול אבל הנחורות ובאות מן המדבר הואיל ובשעת נחירתן היתר היתה תו לא מתסרי או דלמא לא שנא הס"ד ומה"ד כתלי דחזירי: **ג)** הדבור המתחיל אלא לאחר מכאן נמחק כולו משם: **ד)** ויש לפגם שני עוקצים שכשאתה מוליך: **ה)** צפרנך חוגרת בעוקץ של סופה. נ"ב וכתוב בס"י לשון קצר שהצפורן נכנסת בתוך הפגימה ועוקצי הפגם מעכבין אותה לצאת לראשה של סכין ולא לסופה כך מצאתי בס' ישן מפי' רש"י ז"ל:

וכ"ש השתא דארחיקו להו תפי אלא אמר רב יוסף רבי עקיבא היא דתניא [1]כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא [א]לאסור להן בשר נחירה שבתחלה הותר להן בשר נחירה משנכנסו לארץ נאסר להן בשר נחירה ועכשיו שגלו יכול יחזרו להתירן הראשון לכך שנינו לעולם שוחטין: במאי קמיפלגי רבי עקיבא סבר בשר תאוה לא איתסר כלל ר' ישמעאל סבר בשר נחירה לא אישתרי כלל בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב [2]ושחט את בן הבקר אלא לרבי עקיבא מאי ושחט קדשים שאני בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב [3]הצאן ובקר ישחט להם אלא לר' עקיבא מאי הצאן ובקר ישחט להם ינחר להם מיבעי ליה נחירה שלהן זו היא שחיטתן בשלמא לר' ישמעאל היינו [ב]דתנן השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור מלכסות אלא לר' עקיבא אמאי פטור מלכסות הואיל ואיתסר איתסר בשלמא לר' עקיבא דאמר בשר תאוה לא איתסר כלל היינו דכתיב [4]אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו אלא לרבי ישמעאל צבי ואיל גופיה מי הוי שרי כי אסר רחמנא בהמה דחזיא להקרבה אבל חיה דלא חזיא להקרבה לא אסר רחמנא בעי רבי ירמיה א] אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו אימת אילימא בשבע שכבשו השתא דבר טמא אישתרי להו דכתיב [5]ובתים מלאים כל טוב ואמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב [ג]כתלי דחזירי בשר נחירה מבעיא אלא לאחר מכאן ואיבעית אימא לעולם בשבע שכבשו כי אשתרי להו שלל של עובדי כוכבים דידהו לא אישתרי תיקו אמר [ג]רבה שנית הכל שוחטין ולעולם שוחטין בכל שוחטים מאי משנית ליה וכי תימא בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה הא דומיא דהנך קתני אי הנך בשוחטין האי נמי בשוחטין ואי הנך בנשחטין האי נמי בנשחטין אלא אמר רבא הכל שוחטין [ד]חדא לאתויי כותי וחדא לאתויי ישראל [ה]מומר [ו]לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינה [ז]בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה: חוץ ממגל קציר והמגירה: אבוה דשמואל פגם ושדר פגם ושדר שלחו ליה כמגירה שנינו תנו רבנן סכין

אלא לר' עקיבא. על כסוי הדם במדבר נצטוו ונחירתן היתה שחיטתן והנוחר בזמן הזה נמי נבעי כסוי: **אך לאשר יאכל.** עכשיו בני ואיל בטומאה כן תאכלנו לבקר ולאן משתכנסו לארץ שאע"פ שאני מטעינן שחיטה לחולין משתכנסו לארץ כקדשים של עכשיו אין צריכין ליאכל בטהרת הקודש[א] אלא בבני ואיל של עכשיו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. אלא לר' ישמעאל כו': **כי אסר רחמנא.** בשר תאוה במדבר: **שהכניסו ישראל.** אליבא דר' עקיבא מהו לאוכלן אחר כניסתן [ב]מי אמרינן כי אסר רחמנא בשר נחירה לאחר ביאה הני מילי לנחור אחרי כן לאכול אבל הנחורות ובאות מן המדבר הואיל ובשעת נחירתן היתר היתה תו לא מתסרי או דלמא לא שנא הס"ד ומה"ד כתלי דחזירי: **ג)** הדבור המתחיל אלא לאחר מכאן נמחק כולו משם: **ד)** ויש לפגם שני עוקצים שכשאתה מוליך: **ה)** צפרנך חוגרת בעוקץ של סופה. נ"ב וכתוב בס"י לשון קצר שהצפורן נכנסת בתוך הפגימה ועוקצי הפגם מעכבין אותה לצאת לראשה של סכין ולא לסופה כך מצאתי בס' ישן מפי' רש"י ז"ל:

כלל. בשר תאוה לא נצטוו ונחירתן היתה שחיטתן והנוחר בזמן הזה נמי נבעי כסוי: **אך לאשר יאכל.** עכשיו בני ואיל בטומאה כן תאכלנו לבקר ולאן משתכנסו לארץ שאע"פ שאני מטעינן שחיטה לחולין משתכנסו לארץ כקדשים של עכשיו אין צריכין ליאכל בטהרת הקודש[א] אלא בבני ואיל של עכשיו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. אלא לר' ישמעאל כו': **כי אסר רחמנא.** בשר תאוה במדבר: **שהכניסו ישראל.** אליבא דר' עקיבא מהו לאוכלן אחר כניסתן [ב]מי אמרינן כי אסר רחמנא בשר נחירה לאחר ביאה הני מילי לנחור אחרי כן לאכול אבל הנחורות ובאות מן המדבר הואיל ובשעת נחירתן היתר היתה תו לא מתסרי או דלמא לא שנא הס"ד ומה"ד כתלי דחזירי: **ג)** הדבור המתחיל אלא לאחר מכאן נמחק כולו משם: **ד)** ויש לפגם שני עוקצים שכשאתה מוליך: **ה)** צפרנך חוגרת בעוקץ של סופה. נ"ב וכתוב בס"י לשון קצר שהצפורן נכנסת בתוך הפגימה ועוקצי הפגם מעכבין אותה לצאת לראשה של סכין ולא לסופה כך מצאתי בס' ישן מפי' רש"י ז"ל:

אלא לר' עקיבא. על כסוי הדם במדבר

כאן שהוליך והביא. הוה מלי לשנויי הא דקיימא אריש דסכינא והא דקיימא באמצע: **אבישרא** ואטופרא. אבישרא משוש ושמ ואטופרא משוש קנה: **פגימת** אוזן בבכור פגימת מום בקדשים. אינטריך תרוייהו פגימת אוזן בבכור לשחוט עליו במדינה וקדשים אינטריך משוש ערוה של נקבה דלא הוא בכלל בכור אי נמי אינטריך קדשים דלא נימא פגימת מום ליפסול מעל גבי המזבח הוא פחות מחצית הלפורן והא דלא תשיב בהדייהו פגימת מזבח ולימא ד' פגימות הן מלינו למימר משוש דפגימת מזבח בהדיא כתיב (דברים כז) אבנים שלמות תעב"ג דבקדשים נמי כתיב תמים לא משמע ממש בלא פגימה דבכמה מקומות לא חיישינן אם נתתך ממנו הבשר או העלם: וכמה

[א]סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ושאין בה אלא פגימה אחת [ב]אוגרת פסולה מסוכסכת כשרה היכי דמיא דמיא מסוכסכת א"ר [ג]אליעזר אוגרת משתי רוחות [ד]מסוכסכת מרוח אחת מאי שנא משתי רוחות דמורשא קמא מחליש ומורשא בתרא בזע מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחליש מורשא בזע [ד]דקאים ארישא דסכינא סוף סוף כי אזלא מחלשא כי אתא בזע [ה]כגון שהוליך ולא הביא אמר רבא [ו]ג' מדות בסכין אוגרת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו פסולה מסוכסכת לא ישחוט בה לכתחלה ואם שחט שחיטתו כשרה [ז]עולה ויורד בסכין שוחט בה לכתחלה א"ל רב הונא בריה דרב נחמיה לרב אשי אמרת לן משמיה דרבא מסוכסכת פסולה והא [ח](אמר רבא) מסוכסכת כשרה לא קשיא כאן שהוליך והביא כאן שהוליך ולא הביא אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דמיא לסאסאה מאי אמר ליה [ט]מאן יהיב לן מבשריה ואכלינן אמר רב חסדא [י]מנין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר [יא]ושחטתם בזה ואכלתם פשיטא כיון דכי נקב טריפה בעיא בדיקה לחכם קאמרינן והאמר [יב]רבי יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא במערבא בדקי לה בשימשא בנהרדעא בדקו לה במיא רב ששת בדק לה בריש לישניה רב אחא בר יעקב בדק לה בחוט השערה בסורא אמרי בישרא אכלה בישרא לבדקה אמר רב פפא [יג]צריכא בדיקה אבישרא ואטופרא [יד](ואתלתא רוחתא) אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לן רב סמא בריה דרב משרשיא משמך דאמרת ליה משמיה דרבא צריכא בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלתא רוחתא אמר ליה אבישרא ואטופרא אמרי ואתלתא רוחתא לא אמרי איכא דאמרי אבישרא ואטופרא ואתלתא רוחתא אמרי משמיה דרבא לא אמרי רבינא ורב אחא בריה דרבא הוו יתבי קמיה דרב אשי אייתו סכין לקמיה דרב אשי לבדקה אמר ליה לרב אחא בריה דרבא בידקא בדקה אטופרא ואבישרא ואתלתא רוחתא אמר ליה [טו]יישר וכן אמר רב כהנא רב יימר אמר אטופרא ואבישרא צריכא אתלתא רוחתא לא צריכא מי לא [טז]א"ר זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה שחידודה קודם לליבונה וקשיא לן האיכא צדדין ואמרינן בית השחיטה מרווח רווח הכא נמי בית השחיטה מרווח רווח אמר רב הונא בר רב קטינא אמר רבי שמעון בן לקיש שלש פגימות הן פגימת עצם בפסח [יז]פגימת אוזן בבכור [יח]פגימת מום בקדשים ורב חסדא אמר אף פגימת סכין ואידך בחולין לא קא מיירי וכולן פגימתן כדי פגימת המזבח וכמה

[א] סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה. ואין בה חילוק בין אוגרת למסוכסכת שאפי' כולם מסוכסכות פסולה דמסוכסכת היינו שאין לפגימה אלא עוקץ אחד ועוקץ השני הוחלק במשחזת ומכשירין לה לקמן כי איכא חדא פגימה [ב] בשהוליך ולא הביא אלא פגעה השחיטה בעוקץ משהגיע לסימנין [ג]: **והוא דקיימא אריש דסכינא.** שכשהגיע לעוקץ עדיין לא נחתכו העור והבשר שיקרע העוקץ את הסימן בירידתו אבל כאן שיש פגימות הרבה אפילו כולן מסוכסכות עוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר והפגם השני בא לסימן וקורעו. [ד] והא דתנן (לקמן דף יח.) השוחט במגל קליר דרך הליכתה בית הלל מכשירין [ה] מפני שמגל קליר עוקלי הפגימות כפופים מאד מאד ואין קורעים דרך הליכתם אבל עוקץ שאינו כפוף קורע אפי' בירידתו [ו]שהסימן יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם: **מסוכסכת כשרה.** וכדמפרש ואזיל: **משתי רוחות.** שיש ב' עוקלים לפגם אחד לראשו ואחד לסופו. [ז]אוגרת לשון (משלי ו) אגרה בקליר מאכלה לשון אסיפה שאוגרת הליפורן לתוכה בין ב' עוקליה: **מרוח אחת.** שאין לפגימה אלא עוקץ אחד והשני הוחלק במשחזת ואינה אוגרת אלא [ח]מסוכסכת הסכין [ט] והבשר. ולשון סכסוך אנשלי"ר בלע"ז כמו (ישעיה יט) וסכסכתי מצרים במצרים: **מורשא קמא מחליש.** עור ובשר לפני השני והשני בא ופוגע בסימן וקורעו: **חורפא דסכינא.** קודם שיגיע לפגם: **מחליש.** אטינבזש"ט בלע"ז כמו (כתובות דף עז.) משלי דודי וכמו דמשלי מיניהו כלי זיין בפ' לפני אדיהן (ע"ז דף טז.). וכל עוקלי הפגם קורעין הן ואין חותכין בין בפוגעו בו ובין כשהוא יורד ממנו כך שמעתי וכן היא שהרי שינו סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ואפי' מסוכסכות קאמר מדקמפליג בחדא בין אוגרת למסוכסכת ובטובא לא מפליג ומשמע אפילו כל עוקליה לצד אחד לצד ראש הסכין והוליך ולא הביא אלמא בירידתו נמי קורע: **דקיימא אריש דסכינא.** שכשהתחיל להוליך לא היה כח לסכין להחליש עד שעבר הפגם ואין כאן ספק שמא נגע העוקץ בסימן: **שחיטתו כשירה.** [ט]וכדלקמן (ג) בריש דסכינא וכשהוליך ולא הביא ואפ"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליך ויביא: **עולה ויורד.** כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקלים במשחזת והוי הסכין נמוך שם: **מסוכסכת פסולה.** אפי' דיעבד: **דמיא לסאסאה.** אריסט"א זקן הבגלים שאינו חלק כך סכין פיה חלק אבל פגם אין לה אספר"א בלע"ז: **ושחטה בזה.** בשאול כתיב ומדקאמר בזה ש"מ סכין בדק להם: **דיין דאי נקב.** לוושט מיטרפא פשיטא דבעינן בדיקה דהא אי איכא פגם נקיב: **לא אמרו כו'.** ואין מקרא יוצאין לה: **בשימשא.** נותנים אותה בשמש ורואין בחודה. מ"ר. לישנא אחרינא הולך ומעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בצילה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסה בפגם: **במיא.** הופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעה מעט ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה. ל"א הופך חודה למעלה ואוחזה בידו בשיפוע ראשה למטה ומטיף על חודה באצבעו אם יש שם פגם [ז]נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה. לשון מורי: **בישרא אכלה.** היא באה לאחוז בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או בריש לישנא או בבשר אצבעו אם בשר זה פוגע בפגם כן יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר [ח] או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן תע"פ שאין פגם לקלקל הסימן: **אבישרא.** בשר האצבע: **ואתלתא רוחתא.** באמצע חודו ובצדדין שמא נפגם עובי חודה בצידה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע: **יישר.** יפה עשית: **וכן אמר רב נחמן.** דכך צריכה: [ט]כל היכא דאמר משמיה דפלוני לא שמעה ממנו אלא מאחרים שמע שקבלוה ממנו כי הא דרב אשי לא רגיל את רבא מעולם כדאמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עב:) יוסי שמת רבא עולד רב אשי: **אתלתא רוחתא לא צריכי.** ואם יש שם פגם בצידה לא איכפת לן דאין לידי הסכין נוגעין בסימן מכיון שחתכו חודה של סכין הוא מתרווח לכאן ולכאן: **שחידודה קודם לליבונה.** קודם שיכוינה הסימן בליבון הוא נחתך בחידוד: **הא איכא צדדין.** [י]שנכנו בצידי הסכין קודם שתגמר שחיטה והרי סימני טרפות נולדין בה כיון שהוושט נשרף. ואפ"ה קי"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכולהו אמוראי דאמרי צריכא אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא ואם שכח ולא בדק קודם שחיטה בודק לאחר שחיטה: **ג' פגימות הן.** לשיעור אחד: **פגימת עצם בפסח.** לעבור עליה בלאו דעצם לא תשברו בו [שמות יב]: **פגימת אוזן בבכור.** להיות בו מום ליאחט עליו במדינה דתנן (בכורות דף לז.) נפגמה אזנו מן הסחוס. וה"ה לשאר מומין של פגימה המזכירים שם וקמייתא נקט: **פגימת מום בקדשים.** נקבות כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימות שאין מהגות בבכור וכדתנן התם בבכורות (דף לט:) נפגם [יא]הזובן בבכור או הערוה שפת בית הרחם של נקבה בבמוקדשין. ואינטריך למנקט הכא לאשמועינן דאע"ג דלא מיינכרא ביה פגימה כולי האי אפילו הכי שיעוריה בכדי שתחגור בה לפורן. ואי קשיא לינקט פגימת מום בקדשים וכולן בכלל דהא בכור בכלל כל הקדשים הוא אי תנא הכי ה"א ליפסל מהקרבה הוא [יב]בכדי חגירת לפורן מיפסלא אבל מום גמור לא הוי ליאחט עליו במדינה דמומין הרבה פוסלין בבהמה ואין הבכור נשחט עליהן כדתנן (שם דף מא.) ואלו שאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה כו' ולהכי תנא פגימת אוזן בבכור שהחכרה בבכורות לענין ליאחט במדינה: **מוצה.** שנפגם פסול כדילפינן בשחיטת קדשים בפרק קדשי קדשים (זבחים דף נט.) וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו' [שמות כ] וכי עליו אתה זובח אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר והאי עליו בשבילו הוא כלומר כשהוא בחזקתו:

שתחגור

עין משפט נר מצוה

קכו א (מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלי"ז) סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ה:
קכז ב מיי' שם הלי"ד טוש"ע שם סעי' ב:
קכח ג מיי' שם הלט"ו וטי"ז טוש"ע שם סעי' ד:
קכט ד ה ו מיי' שם טוש"ע שם בהגה"ה:
קל ז מיי' שם הלי"ז טוש"ע שם סעי' ח:
קלא ח מיי' שם הלי"ח טוש"ע שם סעי' ו:
ט [מיי' שם הלכה כו טוש"ע שם סעיף ג]:
קלב י מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעי' ט:
קלג כ ל מיי' פ"ז מהל' גיטין מקדש הל"ב ופ"ב מהל' מלוה ולוה הל"ח והל"ד ופ"ב מהל' בכורות הל"ח טוש"ע יו"ד סי' שט סעי' ב:

שיטה מקובצת

[א] כי איכא חדא פגימה מסוכסכת בשהוליך:
[ב] אפי' בירידתו כשהסימן:
[ג] ואחד לסופו ולשון אוגרת כמו אגרה:
[ד] ואינה אוגרת אלא מסכסכת הסכין:
[ה] שחיטתו כשרה וכדקיימא בריש א:
[ו] אם יש שם פגם המים נופלים:
[ז] ואינו חוגר בו או דבר:
[ח] הא איכא צדדין שנכנסין בצדי הסכין:
[ט] התם בבכורות נפגם הזובן בבכור או הערוה דהיינו שפת בית הרחם של נקבה. וג"ב הזובן פי' נרתק שהכיס חבוי בו:
[י] ה"א ליפסל מהקרבה הוא דבכדי חגירת צפורן:

רבינו גרשום

אחת בזה ענין: עולה ויורד. סכין שאינו שוה בחידודו: דמיא לסאסא מאי. כלומר דדמי לשערו שבולת דאינו פגום ודמתחזי כפגום: פשיטא דכיון דכי ניקבה טרפה בעיא בדיקה כלומר כיון ששחטו בסכין פגומה דמי כמי שניקבה: במערבא בדקי לה במיא. היכי בדקי לה במיא שמשימין הסכין חודו במים והיכן שהמים נמשכין מחודו של סכין ודאי שם נפגם: [ג] ואתלת רוחתא כלומר לפיכך לא צריך לבדוק הסכין מצד זה ומצד זה אלא במקום חידודו: ופגימת אוזן בבכור שחשוב מום קבוע: ופגימת מום בקדשים. איכא דאמרי קדשים ממש ואיכא דאמרי בקרשים בקרשי המשכן דכתיב בהו תָּמִים:

[ג] נראה לי"ל הכא נמי בית השחיטה מרווח רווח כלומר לפיכך וכו'.

מסורת הש"ס

[א] [תוספתא פ"ח ה"ג], [ב] [ל"ל אלעזר], [ג] [בשאלתות פרשת אחרי מיתת תנינא], [ד] [לעיל י:], [ה] [ל"ל ותמרי גיסני וכן בכל הנהו אתלתא רוחתא המזכירים לקמן לגיסנין אתרי גיסני פי' שני צדדי הסכין כ"ג השאלתות], [ו] [שבת נג. וש"נ], [ז] [לעיל ח.], [ח] ל"ל דבור אחד, [ט] עיין רש"ל, [י] [הלפורן רש"ש], [כ] [ל"ל לפני ד"ה יישר],

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר שָׁאוּל פִּצּוּ בָעָם וְאָמַרְתֶּם לָהֶם הַגִּישוּ אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שֵׂיֵהוּ וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תֶחֱטְאוּ לַיְיָ לֶאֱכֹל אֶל הַדָּם וַיַּגִּשׁוּ כָּל הָעָם אִישׁ שׁוֹרוֹ בְיָדוֹ הַלַּיְלָה וַיִּשְׁחָטוּ שָׁם:

שמואל א יד לד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והוא דקיימא וכו' ב"ה מכסיקין היינו מפני: (ב) ד"ה שחיטתו כשרה וכדלקומא דקיימא בריש א:

לעזי רש"י

אנמשלי"ר [אינמישלי"ר]. לסבך. אטינבזש"ט [אטינבישט]. לרזות. אריסט"א. זקן השבלים. אשפר"א. מחוספס.

מוסף רש"י

מסוכסכת מרוח אחת. אלא נפגמה מב' לדלין לגמרי (ב"ק ו.). אלא מפני כבודו של חכם. אע"ג שהטבח בקי בהלכות בדיקה (לעיל ט.). יישר. יפה אמרת (שבת סג:) שפיר קאמרת (פסחים נג: לקמן עה:). ליבן. באור, בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלוזזים קורין באלמוטי' (לעיל ח.). שחיטתו כשרה. ולא אמר שריפה היא ולא שחיטה (שם). שחידודה קודם לליבונה. מקדיש ומעכב לאחוץ קודם שתהה הבהמה מן האור (שם).

שתחגור. אדישטי"ר: **נאצנא.** כל דהו כדכתיב[1] אבנים שלמות: **דלא סר סכינא.** שלא הרגה סכינו לחכם: **מעברינן ליה.** מאומנותו שלא ימכור בשר עוד: **נמצאת סכינו יפה.** משמתינן ליה משום אפקירותא שהשליך פניו כדקיימא לן מנדין על כבוד הרב בברכות בפ' מי שמתו (דף יט.): **בפרפא.** פרש. פרתא תרגום של פרש: **דאפילו לעובדי כוכבים לא מזדבן.** והיכא דנמצאת סכינו יפה מכרזינן עליה דטריפה היא משום קנסא ולעובדי כוכבים מיהא שבקינן ליה לזבונה: **שמתיה ועבריה.** דקסבר כי אמר רבא מעברינן ליה אפי' נמצאת סכינו יפה קאמר: **לגביה.** דרבא בר חיננא: **במילתיה.** של טבח זה אולי תמצאו לו זכות: **טפלי.** בניס קטנים תלויים עליו לזון ולריך להשתכר. טפלא תרגום של טף [שמות יב]: **ואכשריה.** [2] דקסבר הא דאמר רבא מעברינן ליה בשלא נמצאת סכינו יפה קאמר: **נסנא.** לרבא בר חיננא שהעבירו ואתה מכשירו: **שליחותיה קעבדינן.** שהרי ליונו למצוא לו זכות ועכשיו שמלינו אין אנו לריכין לחזור ולהימלך בו: **אן תלושה.** שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת דבעלי חיים: **הא בחרסי.** דאפי' תלושות מן החי וקבועות בלחי הוו כסכין פגומה שיש הפרש בין זו לזו: **בחדא.** כשהה ואע"ג דאין בה רוחב הא קיימא לן[3] היכא דהוליך והביא אפילו סכין כל שהוא כשרה: **מחוברת.** לבעלי חיים כדבי דאמר אין שוחטין במחובר: **מתני' מגל קליר.** דרך הליכתה [4]איה קורעת לבית הלל מפני שראשיה כפופים מאד: **גמ' אבל באכילה אסורה.** גזירה הולכה אטו הובאה: איסור והיתר שייך לענין אכילה: **אלא פוסלין ומכשירין בו'.** ולשון פסול והכשר אשחיטה קאי לבית שמאי פסולה שחיטתו ובגלה היא ולב"ה שחיטתו כשרה אף באכילה ולא תידוק מינה סייעתא לרבי יוחנן ומיהו דר' יוחנן איתא דגמרא גמיר ליה מרבו: **מתני' השוחט מתוך הטבעת.** בטבעת גדולה שהיא עליונה לכולן קאמר שאין טבעת למעלה הימנה: **ושייר בה מלא החוט על פני כולה.** לצד הראש שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה כשרה: **מלא החוט.** כלומר כל דהו. אבל אם קודם שגמר את כולה הגריס את הסכין לצד הראש וילא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה שהיא הגרמה שנאמרה למשה מסיני אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרו בפסול: **רבי יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה.** אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוטה הגריס וילא ממנו לצד הראש וגמר השחיטה למעלה הימנה כשרה דברובא איתכשרת לה שחיטה ואילך כי קשחיט מחתך בשר בעלמא הוא. ואית דמפרשי דבכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולר' יוסי דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת לריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרבנן או רובא לר' יוסי ואינו כן דבהדיא [5]תניא בתוספתא דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ופלוגתייהו בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה דהכי תניא בתוספתא (פ"א ה"ו) מלות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה ומוגרמת פסולה (ב) כו' משם ולמעלה ורבי חנינא בן אנטיגנוס מכשיר שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ור' יוסי בר' יהודה [6]אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה ומדקתני מן הטבעת ועד הריאה ש"מ בטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר והא דקרי ליה טבעת סתמא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא [7]שאין שלמות אלא לעולות בשר מהלכות לארכו של קנה ומתחברים ראשי הטבעות מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה משום דלאו מקום שחיטה הוא: **גמ' הללה דרבי יוסי ברבי יהודה.** דרובא כולה: **ואף ר' יוסי ברבי יהודה לא אמר.** כלומר אע"ג דלר' יוסי רובא כולה לא אמר שתהא שחיטתו כשרה בתוך הטבעת: **אלא בטבעת גדולה שמקפת את כל הקנה.** הלכך חשיבא קנה: **אבל בשאר טבעות.** אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל אלא בין טבעת לטבעת דכיון שאין מקיפין את כל הקנה כדפריש"ת ארלועת הבשר מחברתן לאו קנה נינהו ואע"ג דמקיפין רובא דבי אית ליה לרבי יוסי רובו ככולו ה"מ במקום שחיטה ושחט רובא דהא מילתא אמרינן רובא כולה אבל לשוויה מקום בשר לשחיטה משום האי טעמא לא אמרינן רובא כולה. טבעת לא איקרי קנה מדקאמר [ע"ב] שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרוס שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי קנה:

השוחט

וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן. ול"ת והיאך בנו המזבח דאמה ימצאו אבנים בלא פגימה ואם יחליקו בברזל איכא איסורא דלא תניף עליהן ברזל וליכא למימר נמי ע"י שמיר דע"כ ע"י שמיר נמי לא יהיו חלקות שלא תחגור בהן הצפורן מדאמר במסכת ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח שבקנוס אנשי יון וגנזום בית חשמונאי היכי נעביד נתברינהו אבנים שלימות אמר רחמנא ניסרינהו פירוש לעשות בלא פגימה לא תניף עליהן ברזל אמר רחמנא [8]והשתא ליעבדינהו ע"י שמיר אלא ודאי שמיר אין עושה אותם חלקות שלא תחגור בהן הצפורן ויש לומר דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף נד.) משמע שבנו אותם באבנים קטנות חלקות שלא היה בהם שום פגימה כגון חלוקי אבנים של נחל ומיהא קשה דגבי בית המקדש (ג) כתיב [9](נמי) אבן שלמה מסע נבנה וקאמר ר' יהודה בפרק עגלה ערופה (סוטה דף מח:) בית המקדש נבנה ע"י שמיר [10]: **הא בתלושה הא במחוברת.** גבי שן ה"מ לשנויי הכי אלא משום דבמתני' תני והשיניים דמשמע תרי משום הכי נמי מוקי לה בתלושים ופסולין מפני שהם חונקים: **ולא** קתני אוסרין ומתירין. בכמה דוכתי קתני כשר ושריא באכילה אלא הכא שאני דאיכא למיטעי: **אבל בשאר טבעות לא.** פירש בקונטרס דאין שחיטה כשירה בהן כלל אלא בין הטבעות ולא אמר ר' יוסי רובו ככולו אלא במקום שחיטה אבל לשווי מקום שחיטה לא [11]אמרינן רובו ככולו והשתא כל שכן לרבנן שאין השחיטה כשרה בשאר הטבעות לפירושו ומה שאין אנו מהרין עכשיו לשחוט בתוך הטבעות משום דאין הלכה כן כדפי' בקונטרס ובריש"ת דתוספתא שהביא בקונטרס דקתני מצות שחיטה מן הטבעת עד הריאה לריך לאוקומי כר' יוסי ברבי יהודה דמסקינן בסמוך דבשאר [12] נמי מכשיר אי נמי הטבעת הגדולה עד כנפי הריאה במקום קנה קאמר ובתוך שאר טבעות לא איקרי קנה כדפי' בקונטרס ומסיפא דקתני שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ומדקדק בקונטרס מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה ומתוך כך סתר דברי המפרש דבכל טבעות חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי דמכיון שהתחיל השחיטה בתוך הטבעת לריך שיגמור כל השחיטה בתוכה ומיהו לפירוש הקונטרס אין קשה משם דאע"ג דאפשר דיפסל נמי לצד מטה אם היה יולא מטבעת הגדולה והיה נכנס בשאר טבעות מ"מ אין לריך לשייר מלא החוט כלפי מטה דאדרבה טוב הוא שלא [13]היה כלל בתוך הטבעות אלא בין טבעת לטבעת ומ"מ דחוק הוא לפי' הקונטרס וראיה לפרש [14]דהכי קאמר דאף רבי יוסי ברבי יהודה לא אמר דמהני שיור מלא החוט על פני רובה אלא בטבעת הגדולה דברובה יש רוב קנה דהא מקפת כל הקנה אבל בשאר טבעות לא מהני [15]דרובה דאין ברוב שלהם רוב הקנה שהרי אין מקיפין כל הקנה:

יוסף

[1] [כבורות לז:], [2] [עיין פרש"י דתענית כ: ד"ה וסייר], [3] [תוס' פ"ק ה"ג], [4] [לעיל טו:], [5] [ב"ק לט.], [6] [דבריס כז:], [7] עיין רש"ל, [8] [לקמן ל:], [9] ר"מ מ"ז, [10] [ועי' תוס' בע"ז כג: ד"ה בקשו ותוס' זבחים נד: ד"ה אבנים ומו' סוכה מט. ד"ה שכל ותוס' גיטין קח. ד"ה איכא], [11] עיין ר"מ,

גליון הש"ם

גמ' בדי שתחגור. לשון עבבה מלה"ל שאריש חמות תחגור (תהלים עו) עיין ברש"י שם:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה בר רב הונא: (ב) רש"י ד"ה ר' יוסי וכו' פסולה כולה משם ולמעלה: (ג) תוס' ד"ה וכמה וכו' בית המקדש נמי כתיב אבן: (ד) ד"ה אבל וכו' דבשאר טבעות נמי מכשיר:

מוסף רש"י

בדי שתחגור בה צפורן. שתעבב בה לפורן אם בודקין אותו בבדיקת סכין (בכורות לז:). **חרץ ממגל קציר.** שקוצרין בה התבואה, פלגיל"ש בלע"ז, שפגימותיה עוטות טולן לצד אחד בשיפוע (לעיל טו:). **והמגירה.** סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות, שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כשתם פגימות אוגרת, ומגירה בלע"ז סייג"ש (שם). **והשיניים.** התחוביס בלחי של בהמה (שם). **והצפורן.** מחוכרת (שם). **מפני שהן חונקין.** שאין מוחכין אלא קורעין ממחת הפגימות, והלי חונקין אשאינו קאי ולאו אצפורן, דטעמא לצפורן מפרש בגמרא משום ממחבר (שם).

עין משפט נר מצוה

[1] כדי פגימת המזבח. שאם היה מזבח פגום נפסל מלהקריב עליו: לא קשיא הא בסידא הא באבנא [2] שתחגור בה ציפורן דכתיב אבנים שלמות: דלא סר סכינא. כלומר שלא הראהו לחכם: כאן שנמצאת סכינו יפה. לא מעברינן ליה: ממסמסינן ליה. לבישריה בפרתא כלומר מלכלכינן ליה לבישריה בטינא: הכי גרסינן אמר להו לרבי יוסי רבנן במילתיה ולישרו ליה: הא במחוברת. כלומר מחוברת לא. ואוסרים ומתירים חדא מילתא היא כלומר ואפי' באכילה מתיר: השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט וכו'. כלומר כל השוחט בענין דלא לשחוט בין הטבעות אלא בתוך אחת מן הטבעות צריך שישחוט ואי שחט בתוך אחת מן הטבעות ושייר בה מלא החוט על פני כולה: ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. כלומר אפי' לא שייר אלא מלא החוט על

[3] גראה דחסר כאן וע"ל בסילא כדי שתחגור בה ציפורן נאצנא כל דהוא לכתיב אבנים שלמות.

קלד א ב מיי' פ"ג מהל' בית הבחירה הלכה יד ופ"ב הל' יח:

קלה ג ד ה מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ז ובהג"ה:

קלו ו ז מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ג [וסעיף ח בהג"ה]:

לעזי רש"י

אדישטי"ר [אדישטי"ר]. לעצור.

שיטה מקובצת

[א] אינה קורעת לבית הלל. נ"ב כן נמצא בשני ס"י ובס"י אחד אינו כתוב לב"ה: [ב] תניא בתוספתא דאין חילוק מקום שחיטה בכל הקנה: [ג] ור' יוסי בר' יהודה סבר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה: [ד] אלא היא שאין הטבעות שלמות אלא רצועות בשר: [ה] והשתא לעבדינהו ע"י שמיר. נ"ב ובבית שני היה שמיר כמו שהוכיחו התוס' בזבחים דף נד ע"א ע"ב: [ו] אבל לשויי מקום שחיטה לא אמר רובו ככולו: [ז] דאדרבא טוב שלא יהא רובו ככולו: [ח] בשאר טבעות לא. פירש בקונטרס דאין שחיטה כשירה בהן כלל אלא בין הטבעות ולא אמר ר' יוסי רובו ככולו אלא במקום שחיטה אבל לשווי מקום שחיטה לא [ט] אמרינן רובו ככולו והשתא כל שכן לרבנן שאין השחיטה כשרה בשאר הטבעות לפירושו ומה שאין אנו מהרין עכשיו לשחוט בתוך הטבעות משום דאין הלכה כן כדפי' בקונטרס ובריש"ת דתוספתא שהביא בקונטרס דקתני מצות שחיטה מן הטבעת עד הריאה לריך לאוקומי כר' יוסי ברבי יהודה דמסקינן בסמוך דבשאר [יא] נמי מכשיר אי נמי הטבעת הגדולה עד כנפי הריאה במקום קנה קאמר ובתוך שאר טבעות לא איקרי קנה כדפי' בקונטרס ומסיפא דקתני שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ומדקדק בקונטרס מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה ומתוך כך סתר דברי המפרש דבכל טבעות חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי דמכיון שהתחיל השחיטה בתוך הטבעת לריך שיגמור כל השחיטה בתוכה ומיהו לפירוש הקונטרס אין קשה משם דאע"ג דאפשר דיפסל נמי לצד מטה אם היה יולא מטבעת הגדולה והיה נכנס בשאר טבעות מ"מ אין לריך לשייר מלא החוט כלפי מטה דאדרבה טוב הוא שלא [יב] היה כלל בתוך הטבעות אלא בין טבעת לטבעת ומ"מ דחוק הוא לפי' הקונטרס וראיה לפרש [יג] דהכי קאמר דאף רבי יוסי ברבי יהודה לא אמר דמהני שיור מלא החוט על פני רובה אלא בטבעת הגדולה דברובה יש רוב קנה דהא מקפת כל הקנה אבל בשאר טבעות לא מהני [יד] דרובה דאין ברוב שלהם רוב הקנה שהרי אין מקיפין כל הקנה: [טו] דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ופלוגתייהו בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה דהכי תניא בתוספתא (פ"א ה"ו) מלות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה ומוגרמת פסולה (ב) כו' משם ולמעלה ורבי חנינא בן אנטיגנוס מכשיר שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ור' יוסי בר' יהודה [טז] אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה ומדקתני מן הטבעת ועד הריאה ש"מ בטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר והא דקרי ליה טבעת סתמא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא [יז] שאין שלמות אלא לעולות בשר מהלכות לארכו של קנה ומתחברים ראשי הטבעות מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה משום דלאו מקום שחיטה הוא: **גמ' הללה דרבי יוסי ברבי יהודה.** דרובא כולה: **ואף ר' יוסי ברבי יהודה לא אמר.** כלומר אע"ג דלר' יוסי רובא כולה לא אמר שתהא שחיטתו כשרה בתוך הטבעת: **אלא בטבעת גדולה שמקפת את כל הקנה.** הלכך חשיבא קנה: **אבל בשאר טבעות.** אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל אלא בין טבעת לטבעת דכיון שאין מקיפין את כל הקנה כדפרישית ארלועת הבשר מחברתן לאו קנה נינהו ואע"ג דמקיפין רובא דבי אית ליה לרבי יוסי רובו ככולו ה"מ במקום שחיטה ושחט רובא דהא מילתא אמרינן רובא כולה אבל לשווי מקום כשר לשחיטה משום האי טעמא לא אמרינן רובא כולה. טבעת לא איקרי קנה מדקאמר [ע"ב] שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרוס שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי קנה:

יוסף בר רבי חייא מכולי עלמא גמיר. כלומר לא שמעה מרב ושמואל ומה שאין אוכלין אותו במקומו חומרא בעלמא היא ולא על פי רב ושמואל ופריך ולית ליה לרבי זירא כו' דנהי דלא אמר רב ושמואל מ"מ היה אסור כיון שנהגו במקומו איסור: **כיון** דאנן כייפינן להו כו'. בפ"ק דסנהדרין (דף ה.) משמע איפכא לענין ליטול רשות לדון להיות פטור מלשלם דקאמר מהכא להתם מהני מהתם להכא מאי ואומר ר"ת דלענין איסור והיתר בני ארץ ישראל עדיפי דחכימי טפי אבל לענין הפקעת ממון דאם הגולה עדיף כדאמרינן התם דהכא שבט והתם מחוקק ואמרינן נמי לא יסור שבט מיהודה אלו דאשי גליות שבבבל ברודים את העם במקל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה ברבים ואמרינן בפרק ג' דהוריות (דף יא:) נשיא שבא"י אין מביא שעיר משום דאיכא בבבל ראש גולה ועשיר ממנו: **הני מילי היכא דדעתו לחזור.** לפי האי שיטתא משמע דחומרי מקום שהלך לשם נותנין עליו אע"ג דדעתו לחזור ואי אפשר לומר כן דרב אשי גופיה דמשני הכא מוקי לה בפרק מקוש שנהגו (פסחים דף נא.) באין דעתו לחזור גבי רבה בר בר חנה דאכל דאייתרא ואין לחוש במאי דקתני לגדלין דלעולם נותנין עליו חומרי מקוש שדעתו להיות שם אי נמי מה שמחלק בין דעתו לחזור לאין דעתו הני מילי מבבל לא"י ומארץ ישראל לבבל שהולכים אחר מקוש שדעתו לישאר שם אבל מבבל לבבל ומא"י לא"י נותנין עליו חומרי מקוש שילא משם וחומרי מקוש שהלך לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור: **או** דלמא פגע ולא נגע. פי' בקונטרס שחט למטה מן החיטי וקשה דא"כ הוה ליה למימר תיקו דהא רב פפא דאמר שייר בחיטי כשרה ממה נפשך פליג אדרב פפי דהא אפי' פגע ונגע עליו מכשיר וכל שכן פגע ולא נגע ועוד כיון דאתא לפלוגי לא הוה ליה למימר איתמר אלא

רב

השוחט בשאר טבעות אע"פ שאין מקיפות את כל הקנה הואיל ומקיפות את רוב הקנה שחיטתו כשרה [ו] **ומוגרמת פסולה** [א] **העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה אמר רב יוסף רבי יוסי בר יהודה תרתי קאמר רב ושמואל סברי כוותיה בחדא** [ב] **ופליגי עליה בחדא והא לא אמר קאמרי הכי קאמר הלכה כמותו בטבעת הגדולה ואין הלכה כמותו בשאר טבעות כי סליק רבי זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל אמרי ליה לאו מאתריה דרב ושמואל את אמר להו מאן אמרה יוסף בר חייא יוסף בר חייא מכולי עלמא גמיר שמע רב יוסף איקפד אמר אנא מכולי עלמא גמירנא אנא מרב יהודה גמירנא דאפי' ספיקי דגברי גרים** [ג] **דאמר רב יהודה אמר ר' ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ור' זירא לית ליה** [ד] **נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם** [ה] **אמר אביי הני מילי מבבל לבבל ומארץ ישראל לארץ ישראל אי נמי מארץ ישראל לבבל אבל מבבל לארץ ישראל כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו** [ו] **רב אשי אמר אפילו תימא מבבל לארץ ישראל הני מילי היכא דדעתו לחזור ר' זירא אין דעתו לחזור הוה אמר ליה אביי לרב יוסף והא רבנן דאתו ממחוזא אמרי** [ז] **אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת כשרה א"ל** [ח] **נהרא נהרא ופשטיה רבי שמעון בן לקיש אכשר בחודא דכובעא קרי עליה רבי יוחנן גיסא גיסא אמר רב פפי משמיה דרבא פגע בחיטי טרפה איבעיא להו פגע ונגע בהן דכתיב** [1] **ויפגע בו וימת או דלמא פגע ולא נגע כדכתיב** [2] **ויפגעו בו מלאכי אלהים איתמר אמר רב פפא משמיה דרבא שייר בחיטי כשרה אמר רב אמימר בר מר ינוקא הוה קאימנא קמיה דר' חייא בריה דרב אויא ואמר לי שייר בחיטי כשרה א"ל רבינא לרב אשי אמר לי רב שמן מסוברא איקלע מר זוטרא לאתרין ודרש** [ב] **שייר בחיטי כשרה מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה והלכתא**

כל חלב הקנה והגרים מודה שהיא פסולה גזירה רוב הקנה אטו רוב הטבעות שאינו רוב הקנה ולא היא חדא דאם כן בהדיא הוו מפרשי לה ועוד מהך [ד] מאי קמותיב לה דהא לא קתני בה הגרמה כלל ואי בשהגרים מוקמת לה אמאי תני טעמא בהואיל ומקיפין את רוב הקנה הקפה דידהו מאי אהניא הא בתר תחיכת רוב הקנה אזלינן. ולשון ראשון נ"ל ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא ליתא הלכתא כוולהו אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס: **מוגרמת דרב ושמואל.** שחוטה בתוך שאר הטבעות דחשבי ליה אינהו הגרמה דאמרי שאר הטבעות לאו מקוש שחיטה ניהו וכל שלא במקוש שחיטה קרי הגרמה כדאמרינן לקמן (דף יט.) הגרים שלש ושחט שלש אלמא תחלת שחיטה שהיא שלא במקומה קרי הגרמה ועדיין אין כאן הטיה: **מאן אמרה.** דהא מילתא משמיה דרב ושמואל אמרו לו יוסף בר חייא אמרה דתרין לעיל דרב ושמואל סברי להו כוותיה בחדא כו' דהיינו רב יוסף דכולה הש"ס: **מכולי עלמא גמיר.** ושמא שמע דבר מפי אחד שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו: **דאפילו ספיקי דגברי גרים.** כשהיו אומרים לו שמועה והאומרה לו שכח ממי שמעה היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה דאמר רב יהודה אמר לי ר' ירמיה ספק משמיה דרב ספק כו': **שנשה.** הדיוטות: **מתירין את הבכור.** לישחט במדינה במוס מבואר וגלוי לכל שהוא מוס דקיי"ל בבכורות (דף כח.) דאפילו מוס הגלוי צריך להרצות לחכם כדתנן השוחט את הבכור ואח"כ הראה את מומו ר"מ אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור ואוקימנא במומין שבגוף ואע"פ שאין משתנין במסכת בילה באין לידן (דף ס.): **ליח ליה כו'.** בתמיה והא מתני' היא בפסחים במקוש שנהגו (דף נ.): **מבבל לבבל.** שם המדינה בבל ובה מקומות הרבה: **דיון דאנן כייפינן להו.** לבני ארץ ישראל לקידוש החדש ולעיבור שנה כדאמרינן בשמעתא בתרא דהוריות (דף יא:) ולדיני נכסות שאין סמיכה בבבל: **עבדינן כוותייהו.** כי אזלינן גבייהו ואין אנו צריכין לחלוק כבוד למקומינו ובא"י הוו אכלי ליה: **הא רבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת.** דרב ושמואל כשרה ואנו מבבל נהיגין ביה איסורא: **נהרא נהרא ופשטיה.** כל נהר מתפשט במקוש שהוא רגיל שם כלומר כל מקוש הולך אחר מנהגו אית דוכתא בבבל דנהיגו כרב ושמואל ואית דוכתא דלא נהיגו כוותייהו: **בחודא דכובעא.** כמין כובע יש למעלה מן הקנה כבובע על הראש ואין זה אותו בשר קטן שנופל ע"פ הקנה לעבב את הקול אלא כמין כובע ממש הוא עשוי וממצעיתו ולמעלה הולך וכלה ונעשה חדוד כמין קולמוס [ה] שקורין הל"ס ואותו שיפוי נקרא שיפוי כובע. בחודא בעליונו של כובע בגגו: **גיסא גיסא.** הגם הגם כלומר יותר מדאי הכשרת דאין כשר אפי' לר' חנינא אלא ממקוש שחידודו מתחיל לעלות: **חיטי.** גלנ"ץ דומין לחיטין ומונחין על הקנה אצל הכובע: **פגע ולא נגע.** אבל סמוך להם מאד חתך: **שייר בחיטי.** הניח מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה כגון שחתכו דהיינו פגע ונגע: ה"ג **מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה:**

והלכתא

עין משפט נר מצוה

קלז א ב מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל"ז ועי' בכ"מ ובפ"ג שם הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן כ סעיף ח:

שיטה מקובצת

[א] משום הקפת הרוב אמר נמי רובא כצ"ל: [ב] מפ' לדרב ושמואל הכי: [ג] דקמ"ל דיציאה משאר טבעות: [ד] ועוד מהך ברייתא מאי קמותיב להו דהא:

רבינו גרשום

פני רובה כשרה: ובשאר טבעת לא אמר והתניא א"ר יוסי בר' יהודה כו'. כלומר השוחט בשאר טבעות ושייר בה מלא החוט על פני רובו שחיטתו כשרה: ומוגרמת פסולה. מטבעת גדולה ולמעלה לבד שיהא משפוי כובע ולמטה: אמר רב יוסף ר' יוסי בר' יהודה תרתי קאמר. כלומר ר' יוסי בר' יהודה מכשיר בין בטבעת גדולה בין בשאר טבעות מלא החוט על פני רובה: כי סליק ר' זירא אכל מגרומתא דרב ושמואל. כלומר דחזינן דרב ושמואל סברי ליה כוותיה [כר"י ב"ר יהודה] בטבעת גדולה מלא החוט על פני רובה אבל לא שייר על פני רובה מוגרמת היא ושרפה אע"ג דמשפוי כובע ולמטה היא ור' זירא אכל מאותה בהמה דלא נשתייר מלא החוט על פני רובה: מאן אמרה לשמעתיה יוסף בר' חייא: שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה. כלומר במום קבוע: אנן כייפינן להו. בני בבל לארץ ישראל דנשיא היה בא"י: א"ל אביי לרב יוסף והא רבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר ר' זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת כשרה. כלומר משפוי כובע ולמטה כשרה אע"ג שהוא למעלה מטבעת: ברי נהרא נהרא ופשטיה. לשון גשר. כלומר כשם שכל נהר יש לו גשר שלו לבדו כך כל המקומות אין להן דעת אחת אלא אלו יש להם דעת אחת ובמקום אחר דעת שלהם: קרי עליה ר' יוחנן גיסא גיסא. כלומר דמכשיר ביותר לשון גיסא: שייר בחיטי כשרה. ואפי' שחט בחיטי ושייר מקצתן כלפי הראש כשרה: פגע בחיטי (טרפה) [כשרה]. כלומר שלא שייר על הכל

מסורת הש"ם

[א] [לקמן קלד:], [ב] [עיין תוס' ב"ק צט:] סוף ד"ה מענך מספקן], [ג] [בכורות לו:], [ד] [לקמן קי. פסחים כ:], [ה] [פסחים נא.], [ו] [לקמן מ. ע"ש בפרש"י], [ז] [ע"ל ד"ה רבי יוסי], [ח] כפ"ח: קולפל,

תורה אור השלם

1. וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּיַד בְּנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיָּמֹת:
מלכים א ב כה
2. וַיֵּעֶבֹר הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: בראשית לב ב

גליון הש"ם

גמ' רב אשי אמר אפילו תימא מבבל לא"י. עיין לקמן דף לג ע"ב תוס' ד"ה משום:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאתו ממחוזא אמרי משמיה דרב נחמן כל"ל ותיבות אמר רבי זירא נמחק:

לעזי רש"י

הל"ם [הילמ"א]. קסדה. גלנ"ץ. בלוט האלון.

מוסף רש"י

ספק משמיה דרב כו'. ספק אמרה לי ר' ירמיה משמיה דרב, ספק אמרה לי משמיה דשמואל (בכורות לו:). **מתירין את הבכור.** במומין מובהקין (שם). **מבבל לבבל.** מעיר לעיר בבבל, דכיון דלא כייפי להדדי, אם ישנה מנהגן לעיניהן יש כאן מפני הממחלוקת (פסחים נא. עי"ש). **נהרא נהרא ופשטיה.** אין פשטי הנהר דומין, זה חריף וזה עומד, כך אין מנהג המקומות דומות (לקמן נז.). **בחיטי.** יש בתוך חלל הגרגרת מנפחים כמו שתי גרגרת של חטה, אחת מימין ואחת משמאל (הפרדס עמ' קלז).

מסורת הש"ס

א) [מיר מב. וש"נ], ב) [לקמן כ.], ג) [לקמן כז.], ד) [נמוס ב], ה) [סנהדרין לו:], ו) עיין רש"ל ור"מ,

גליון הש"ם

גמ' אטו כל רובי דעלמא. עיין מיר דף מב ע"ב ונדה דף כט ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) תד"ה (בעמוד הקודם) או דלמא וכו' הבעיא דהא קאמר כל"ל ותוס ד' נ"מחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ל"ל אגא לא חילק ידענא. נ"ב עיין בערוך ערך חלק:

רבינו גרשום

כלפי הראש: רב נחמן אכשר משפוי כובע ולמטה כלומר אפי' חוץ מטבעת גדולה כמאן לא כרבנן ולא כר' יוסי בר' יהודה לרבנן ג) צריך שישייר מלא החוט על פני רובו: א"ל אנא לא חילק ידענא. כלומר מה דאמרת לרבנן צריך לחלק הטבעת ואין השחיטה כשרה אם שחט למעלה מן הטבעת ולר' יוסי בר' יהודה דאמרת אע"פ שמבלק הטבעת דשחט מקצת בטבעת ומקצת למעלה היכי דמי ששחט ושייר ע"פ רובו לא ידענא. בלק לשון מבולקה דבר המתקלקל: מוגרמת דרבנן כשרה לר' יוסי וכו'. כלומר דרבנן אמרי מלא החוט ע"פ כולה. אבל אי שחט חוץ לטבעת מוגרמת היא ופסולה. כשרה לר' יוסי בר' יהודה דהוא אמר מלא החוט ע"פ רובה ודר' יוסי בר' יהודה כשרה לר' חנינא בן אנטיגנוס: [פשיטא הא] דקא חזינן דהעיד ר' חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה: א"כ העיד עליה מיבעי ליה. כלומר דמשמע על מוגרמת דרבנן מאי על מוגרמת ש"מ על מוגרמת דר' יוסי בר' יהודה קאמר: והתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר השוחט בשאר טבעות וכו' ומוגרמת פסולה העיד ר' חנינא בן אנטיגנוס על אותה מוגרמת שהיא כשרה: והלכתא כותיה דר' חנינא בן אנטיגנוס דקם ליה רב נחמן כותיה. כלומר דחזינן א"ר זירא משמיה דרב נחמן אמרי מוגרמת כשרה כלומר אותה מוגרמת דרב

ג) ל"ל דאפילו לר"י צריך שישייר מלא החוט על פני רובה.

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"ז וסה"ג סס הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' ג:
קלט ב ג ד מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"י ועיין בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף יג:

לעזי רש"י

דקרניי"ר [דיקרוניי"ר]. לקרוע לגזרים.

מוסף רש"י

לא חילק. דרבנן דמגריכין לחלק הסימן, דמגריכין לחלק כל הטבעת ונשייר על פני כולו, ולא בילק. לר' יוסי שמחריב הסימן שחוקך קצת בתוך הטבעת (סנהדרין צח: ע"ש). רובו של אחד. של כל אחד ואחד (לקמן כז.).

רבינו גרשום (המשך)

ושמואל מטבעת גדולה ולמעלה שהוא משפוי כובע ולמטה עליה א"ר זירא משמיה דרב נחמן (אמרי) מוגרמת כשרה ואותה מוגרמת מכשיר ר' חנינא בן אנטיגנוס כדאמרן דמוגרמת דר' יוסי בר' יהודה כשרה לר' חנינא בן אנטיגנוס בשחט שני שליש והגרים שליש. כלומר שחט שני שליש בטבעת גדולה והגרים שליש חוץ לטבעת כלפי הראש: דכי נפקא חיותא בעינן רובה בשחיטה וכו'. כלומר והכא בשליש אמצעי נפקא חיותא וליכא רובא בשחיטה: דר' יוסי ב"ר יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום כלומר אם היה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא שחיטה כשרה אע"פ שפסול היה בתחילה כשרה: ורבנן התם מקום שחיטה. כלומר מה דאמרינן חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא התם מקום שחיטה בחצי קנה פגום באותו מקום שוחט הכא במקום שהגרים לא הוי מקום שחיטה: מתקיף לה רב יוסף מאן לימא לן דההיא רובה דהתם כו'. כלומר לר' יוסי בר' יהודה רובו של אחד כמוהו ולא רבנן דשמעינן להו דפליגי דלר' יהודה רובו ככולו כדאשכחן בטבעת גדולה ולא לרבנן דכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא כלומר באמצע שחיטה ובאמצע היתה הכשר שחיטה: התם מ"ט קא מכשרת בהגרים שליש ושחט שליש והגרים

והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה. קודם שיתחיל הכובע לשפע ועלות כשרה משם ולהלן טרפה: **והיינו דשייר בחיטי.** כלומר כמ"ד שייר בחיטי כשרה: **לא ידענא ולא כר' יוסי.** דאפי' ר' יוסי לא מכשר אלא היכא דהואי רובא דשחיטה בתוך הטבעת אבל כולה למעלה מטבעת הגדולה מודה דפסולה והא כולה למעלה מן הטבעת היא: **לא חילק ידענא ולא בילק ידענא.** לא כרבנן שמעתי דמיירי במחלק טבעת לשנים ולא כר' יוסי שמעתי דמיירי במבלק הסימנין דקרניי"ר בלע"ז לשון מבולקה[ד] כך שמעתי. אבל ראיתי בחלק (סנהדרין דף לח:) עתידים ישראל דאכלי שני משיח ופרכינן פשיטא אלא מאן אכיל להו אמו חילק ובילק אכלי ליה ולפי הדברים לישנא בעלמא הוא: **שמעתא.** דאמורא ידענא דמכשרי למעלה מן הטבעת ובלבד שיהא משיפוי כובע ולמטה והני אמורא סמכי אדרבי חנינא בן אנטיגנוס שחלק על רבנן ורבי יוסי ומכשר מוגרמת דילהו [יח:]: **מוגרמת דרבנן.** שהגרים מיעוט הקנה לאחר ששחט רובה: **מוגרמת דר' יוסי.** ששחט רובה למעלה מן הטבעת או כולה: **מהו דתימא רבי חנינא.** דמכשיר: **אמוגרמת דרבנן קאי.** אבל היכא דכולה למעלה מן טבעת פסולה קמ"ל: **א"כ העיד עליה מיבעיא ליה.** דמשמע דאסתמא דלעיל מייתי קאי דקתני מוגרמת פסולה ורבנן היא. העיד עליה רבי חנינא כו' ומדמהדר ונקט על מוגרמת ש"מ אתרוייהו מוגרמת דלעיל מייתי קאי והכי קאמר לא מיבעיא מוגרמת דרבנן דרובה בטבעת כשרה אלא אף מוגרמת דר' יוסי דכולה למעלה מן הטבעת כשרה: **דקאי רב נחמן כוותיה.** דאכשר משיפוי כובע ולמטה כדאמרן: **מחלוקת.** דרבנן ורבי יוסי: **בששחט.** תחלה בתוך הטבעת שני שליש הגרגרת דהיינו אלא החוט של רובה אח"כ הגרים שליש האחרון: **כולה שחיטה בעינן בטבעת הגדולה.** כלומר במקום הראוי לשחיטה וכ"ש למטה הימנה: **רובו ככולו.** וגמרה לה שחיטה ברובה ומכאן ואילך מתחך בבשר שחוטה בעלמא הוא: **אבל הגרים שליש.** תחלה שהתחיל לשחוט למעלה מן הטבעת ושחט רוב אחרון במקום שחיטה: **פסולה.** אפי' לרבי יוסי דיליאת חיותא של בהמה ברוב סימן הוא וכשנתחך רוב הסימן לא נחתך אותו הרוב בשחיטה: **בעינן רובא בשחיטה.** כלומר ההוא רובא דמפיק חיותא ביה בעינן בשחיטה: **מידי דהוה אחלי קנה פגום.** דאמר לקמן (דף כט.) הרי שהיה חלי קנה פגום מאליו והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה ואע"ג דכי נפקא מיותא לא רובא בשחיטה. והאי הגרמה דמיעוטא נמי כפגימה בעלמא הוא וכי מוסיף עליה ושחט רובא לא מיפסלא ומיהו הכא בתוספת כל שהו לא סגי ליה דלא מצטרפא הגרמה לאכשורי לשחיטה הואיל ולאו מקום שחיטה הוא: **ורבנן התם.** ההוא פגם במקום שחיטה הוא וכיון דאין טרפות בקנה עד שתפסק רובא כדאמרינן באלו טרפות (לקמן דף מד.) הויין לה כמי שלא נפגמה ואע"ג דכי נפקא ליה חיותא לאו כוליה רובא בשחיטה נפק מיהו במקום שחיטה מיהא נפקא כוליה חיותא אבל הגרמה לאו שחיטה הוא ולאו מקום שחיטה הוא וכי נפקא חיותא ברוב הראשון של סימן בפסולה נפק דשלא במקום שחיטה הואי פלגא דמיפק חיותא: **דהא תנן.** בפ' ב' (לקמן דף מ.): **רובו של אחד כמוהו.** ואם לא שחט אלא רוב הסימן והלך לו כשרה אלמא רובא ככולה. ולענין הגרמה נמי הא אתכשר ברובו ומתני' דקתני מלא החוט על פני כולה למעוטי הגרים שליש תחלה קאמי ולא למעוטי היכא דהגרמה בסוף: **אנא רובא דשחיטה קאמינא.** כל תנא דאזיל בשחיטה בתר רובא קאמינא דרבי יוסי ברבי יהודה היא ולאו רבנן דהא שמעינן להו דפליגי בה ואמרי דלא אזלינן בשחיטה בתר רובא: **מיפק חיותא.** שליש אמצעי ברוב סימן הוא: ה"ג **רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה** ולא גרסינן **כי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה.** דהא רב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא דקאמר בסיפא שחט שליש והגרים שליש וחוזר הגרים שליש כשרה הואיל ורובא בשחיטה ואף על גב דרובא קמא דהוא מיפק חיותא לאו בשחיטה הוא: **אמו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה.** מסברא דנפשיה אמרה ולאו משמיה דרב מדלא קאמר להו הכי קאמר רב טרפה ורב יהודה אמרה משמיה דרב:

א) והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה והיינו דשייר בחיטי רב נחמן אכשר משיפוי כובע ולמטה אמר ליה רב חנן בר רב קטינא לרב נחמן כמאן לא כרבנן ולא כרבי יוסי ברבי יהודה א] אמר ליה אנא לא חילק ידענא ולא בילק ידענא אנא שמעתא ידענא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמרי לה א"ר אבא בר זבדא א"ר חנינא ואמרי לה א"ר יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי משיפוי כובע ולמטה כשרה ואריב"ל מוגרמת דרבנן כשרה לרבי יוסי בר' יהודה ודרבי יוסי ברבי יהודה כשרה לרבי חנינא בן אנטיגנוס פשיטא מהו דתימא ר"ח בן אנטיגנוס אדרבנן קאי קא משמע לן ואימא ה"נ א"כ העיד עליה מיבעי ליה והלכתא כר' חנינא בן אנטיגנוס דקאי רב נחמן כוותיה אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת בששחט שני שליש והגרים שליש דרבנן סברי כולה שחיטה בעינן בטבעת גדולה ורבי יוסי ברבי יהודה סבר ב)רובו ככולו אבל ג)הגרים שליש ושחט שני שליש דברי הכל פסולה דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליכא א"ל רב חסדא אדרבה לימא מר איפכא מחלוקת כשהגרים שליש ושחט שני שליש דרבי יוסי ברבי יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום ורבנן התם מקום שחיטה הכא לאו מקום שחיטה אבל שחט שני שליש והגרים שליש דברי הכל כשרה דהא תנן ד)רובו של אחד כמוהו א"ל רב יוסף מאן נימא לן דההוא רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דלמא רבי יוסי בר' יהודה קתני לה אמר ליה אביי ה)אטו כל רובי דעלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דלמא רבי יוסי בר' יהודה קתני לה אמר ליה אנא רובא דשחיטה קאמינא דשמענא לה דפליגי לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת שהגרים שליש ושחט שני שליש דרבי יוסי בר ר' יהודה סבר ו)מידי דהוה אחצי קנה פגום ורבנן התם מקום שחיטה הכא לאו מקום שחיטה אבל שחט שני שליש והגרים שליש דברי הכל כשרה דהא תנן רובו של אחד כמוהו מתקיף לה רב חסדא מאן לימא לן דההוא רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה א"ל רב יוסף אטו כל רובי דעלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני להו אמר ליה אנא רובא דשחיטה קאמינא דשמענא להו דפליגי הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש רב הונא אמר רב כשרה רב יהודה אמר רב ז)טרפה רב הונא אמר רב כשרה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה וליכא שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש רב יהודה אמר רב ח)כשרה אתו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה שמע רב יהודה איקפד אמר טריפנא ומכשר ומכשרנא טריף אמר רב הונא שפיר קא מיקפד חדא איהו שמיע ליה מיניה דרב ואנא לא שמיע לי ועוד האיכא רובא בשחיטה א"ל רב חסדא לא תהדר בך

רב פפא אמר ועוד דלקמן גרים בקונטרס מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה וע"כ ההוא פגע היינו פגע ולא נגע דשייר בחיטי היינו פגע ונגע א"כ תפשוט מינה דהאי פגע דהכא היינו פגע ולא נגע דאע"ג דפליגי דמר סבר טרפה ומר סבר כשרה בלשון מיהא לא פליגי דכי היכי דהאי פגע ולא נגע האי נמי פגע ולא נגע ונ"ל דפגע ולא נגע היינו שחט למעלה מן החיטי והשתא מייתי דרב פפא לפשוט הבעיא דהא (ט) דקאמר משמיה דרבא שייר בחיטי כשרה דהיינו פגע ונגע א"כ הא דקאמר רב פפי משמיה דרבא פגע בחיטי טרפה פגע ולא נגע הוא שחט למעלה מחיטי ובדמר בר רב אשי גרסינן פגע בחיטי טרפה שייר בחיטי כשרה אך קשה קצת דלשון מר בר רב אשי אמר משמע שבא לחלוק על רבינא שלפניו ושמא לפי שבא להוסיף פגע בחיטי שלא הזכיר רבינא קאמר הכי: **אמר** רב הונא אמר רב אסי. היינו רב אסי חברו של רב כהנא שהיו גדולים י)לסברייה דרב לא היו לריכין אבל רבי אסי לאו היינו רב אסי דקטן מרב הונא היה דלאמרי' בהניזקין (גיטין נט:) רבי אמי ורבי אסי כהני תשיבי לאריעא דישראל מיכף כייפי ליה לרב הונא:

דילמא רבי יוסי ברבי יהודה היא. תימה דלא משני רובו של אחד היינו ושט ומאי אחד מיומד שבסימנים כרב אחא בר אהבה דלקמן בפ"ב (דף כח.) ושמא רבנן דרבי יוסי ברבי יהודה פליגי בווטש כמו בקנה:

ט) **הגרים** שליש ושחט שליש כו' רב הונא אמר רב כשרה. והא דפסיל רב הונא לעיל הגרים שליש ושחט שני שליש התם משמיה דרב אסי והכא משמיה דרב: שחט

דעלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני להו אמר ליה אנא רובא דשחיטה קאמינא דשמענא להו דפליגי לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת שהגרים שליש ושחט שני שליש דרבי יוסי בר ר' יהודה סבר כ)מידי דהוה אחצי קנה פגום ורבנן התם מקום שחיטה הכא לאו מקום שחיטה אבל שחט שני שליש והגרים שליש דברי הכל כשרה דהא תנן רובו של אחד כמוהו מתקיף לה רב חסדא מאן לימא לן דההוא רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה א"ל רב יוסף אטו כל רובי דעלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני להו אמר ליה אנא רובא דשחיטה קאמינא דשמענא להו דפליגי הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש רב הונא אמר רב כשרה רב יהודה אמר רב ז)טרפה רב הונא אמר רב כשרה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה וליכא שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש רב יהודה אמר רב ח)כשרה אתו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה שמע רב יהודה איקפד אמר טריפנא ומכשר ומכשרנא טריף אמר רב הונא שפיר קא מיקפד חדא איהו שמיע ליה מיניה דרב ואנא לא שמיע לי ועוד האיכא רובא בשחיטה א"ל רב חסדא לא תהדר בך

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

שחט במקום נקב מהו. תימה פשיטא דכשרה מידי דהוה אחלי קנה פגום וגמרו וי"ל דלא נקטיה אלא משום דבעי למיבעי אחריתי: [1] **שחט** ופגע בו נקב מהו אמר ליה טרפה. ולא דמי לשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דכשרה לרב יהודה גופיה דהתם שלא במקום שחיטה אבל שחט במקום נקב עדיף טפי לפי שהוא במקום שחיטה מהגרים שליש ושחט שליש הרי"ף: [1] **השוחט** מן הצדדין. מלינן למימר דוקא דיעבד ואפי' החזיר סימנין גזירה אטו לא החזיר ובקונטרס לא פירש כן:

מסתברא כמאן דאמר אף מחזיר. תימה דלא הוה ליה למימר מסתברא דהא תיובתא גמורה היא ממתני' למ"ד מחזיר דוקא ויש לומר דלכתחלה פליגי אבל לכולי עלמא בדיעבד כשרה בכל עניין ולהכי קאמר מסתברא דהמולק מן העורף משמע כדין מליקה לכתחלה שהיא מן העורף: לא

דא"כ מפסדת לה לקמייתא התם מ"ט קא מכשרת דכי נפקא חיותא בהכשירה קא נפקא הכא נמי כי נפקא חיותא בהגרמה קא נפקא איקלע רב נחמן לסורא בעו מיניה שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש מהו אמר להו לאו היינו דר' אלעזר בר מניומי דא"ר אלעזר בר מניומי [א]שחיטה העשויה כמסרק כשרה ודלמא [ב]במקום שחיטה במקום שחיטה מאי למימרא מהו דתימא בעינן [ג]שחיטה מפורעת וליכא קמ"ל א] (סימן בכ"ד) יתיב רבי אבא אחוריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש מהו א"ל שחיטתו כשרה הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש מהו א"ל שחיטתו פסולה שחט במקום נקב מהו א"ל שחיטתו כשרה שחט ופגע בו נקב מהו א"ל שחיטתו פסולה אזל רבי אבא אמרה קמיה דר' אלעזר אזל ר"א אמרה קמיה דר' יוחנן א"ל מאי שנא א"ל שחט במקום נקב נעשה כמי [ד]ששחט עובד כוכבים וגמר ישראל שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים קרי עליה [ה]עובד כוכבים עובד כוכבים אמר רבא שפיר קרי עליה עובד כוכבים עובד כוכבים בשלמא התם מדהוה ליה לישראל למשחט רובא ולא שחט כי נפקא חיותא בידא דעובד כוכבים קא נפקא [ו]אלא הכא מכדי משחט שחיט מה לי במקום נקב מה לי פגע בו נקב: **מתני'** [ז]השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה [ח]המולק מן הצדדין מליקתו פסולה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשירה השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה המולק מן הצואר מליקתו פסולה [ט]שכל העורף כשר למליקה [י]וכל הצואר כשר לשחיטה נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה כשר במליקה פסול בשחיטה: **גמ'** מאי עורף אילימא עורף ממש מאי אריא שוחט אפילו מולק נמי [1]ממול ערפו אמר רחמנא ולא ערפו אלא מאי עורף ממול עורף כדקתני סיפא כל העורף כשר למליקה מנהני מילי דתנו רבנן ממול ערפו מול הרואה את העורף וכן הוא אומר [2]והוא יושב ממולי ואומר [3]כי פנו אלי עורף ולא פנים מאי ואומר וכי תימא עורף גופיה לא ידעינן היכא דנדע מול דידיה היכא תא שמע כי פנו אלי עורף ולא פנים מכלל דעורף להדי פנים אמרי [כ]בני ר' חייא מצות מליקה מחזיר סימנים לאחורי העורף ומולק איכא דאמרי אף מחזיר ואיכא דאמרי מחזיר דוקא ומסתברא כמאן דאמר אף מחזיר ממאי מדקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה

ואי

כוכבים פסולה: **מדהוה ליה לישראל למשחט רובא.** שהיה הקנה שלם לפניו: **ולא שחט.** אלא חציו ולא מידי עבד לחיותא בחלי קנה לא נפקא והוה ליה כקנה שלם וכי אתא עובד כוכבים בתריה דמי כמאן דעביד כולה דהא חיותא בידיה נפקא: **אלא הכא.** דשחט ופגע בנקב: **מכדי משחט שחיט.** כל הנמצא בה וטרפות בחלי קנה לא הוי והויא לה תחילה בקנה שלמה והרי שחוט לפניו מה לי במקום נקב כו': **מתני' השוחט מן הצדדין.** לא הלאו: **שחיטתו כשרה.** ואפי' לכתחלה נמי. ואיידי דבעי למתני המולק מן הצדדין [א] תנא נמי השוחט בדיעבד: **המולק מן הצדדין מליקתו פסולה.** דבמליקה כתיב [ויקרא ה] ממול ערפו דהיינו מאחוריו: **השוחט מן העורף.** ממול העורף מוקי לה בגמרא כלומר מאחורי הלואר: **שחיטתו פסולה.** ובגמרא [כ.] מוקמינן לה בשלא החזיר הסימנין לאחורי העורף אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנין וקודם שהגיע לסימנין נטרפה בשבירת המפרקת ואע"ג דבמליקה כשרה התם הוא דכולה מתחילה ועד סוף הוי מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעטו עד שגומרת שחיטתה [ב] אבל שוחט מן העורף כיון דשחיטה לאו הכי גמירי לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה ואיטרפא לה והשוחט מן הצדדין דקתני דישאה [ג] אפי' בדלא אהדר דהא מישחטי סימנין שפיר קודם חתיכת מפרקת: **המולק מן העורף.** וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנין: **מליקתו כשרה.** דזו היא מצות מליקתו לכתחלה ובדלמנא לקמן (דף כא.) בגרייתא חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה כו'. ואיידי דתנא השוחט מן העורף פסולה לאפי' בדיעבד תנא נמי המולק בדיעבד: **השוחט מן הלואר.** תחת הגרון קרי לואר והיא דרך רוב השחיטות: **וכל העורף.** כל מול העורף: **גמ' אי נימא עורף ממש.** מה שיש מן העורף לאחורי הפרלוף קרי עורף כדילף לקמן בסמוך להדי פנים כנגד פנים: **לדקתני סיפא וכל העורף כשר למליקה.** ואי בעורף ממש מאי כל העורף והרי דבר מועט הוא אלא ש"מ מול עורף קאמר שהוא ארוך: **והוא יושב ממולו.** אלמא כל היכא דכתיב מול לאו עליו ממש הוא אלא בראייתו דהא לאו עליו ממש היו יושבים אלא בראייתו שהיה בלב רואה אותם: **עורף ולא פנים.** מדכתיב עורף ולא כתיב כי פנו אלי עורף ולא לואר דהיינו גרון ש"מ עורף דקרא לאו כנגד הגרון הוא אלא כנגד הפנים ומול הרואה את העורף הוי כנגד הגרון: **מאי ואומר.** הא נפקא ליה שפיר מוהוא יושב ממולי ומהאי קרא בתרא לא משמע דמול עורף דקרא לאו עורף ממש הוא דהאי קרא לא משמע לן אלא מקום עורף היכא: ומשני **הכי קאמר וכי תימא.** כלומר אם תאמר השתא דאמרת דמול דידיה היכא: **מחזיר סימנין לו'.** וחותך הסימנין לבדן ולקמיה מותיב [ד]הא ממתניתין: **אף מחזיר.** מצותו למלוק שדרה ומפרקת [ה]כולה תחלה עד שמגיע לסימנין ואם החזיר הסימנין ומלקן לבדן אף זו היא מצותה: **ואילא דאמרי דוקא מחזיר.** ואם לא החזיר אלא חתך השדרה [ו] פסולה: **ומסתברא כמ"ד.** דבני ר' חייא אף מחזיר אמרו דאי דוקא מחזיר הויא מתני' תיובתייהו דקתני השוחט מן העורף כו':

ואי

דא"כ מפסדת לקמייתא. דאמרת משמיה דרב הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש כשרה אלמא לאו ברובא דשחיטה תליא אלא דניפוק חיותא בשחיטה דהיינו שליש האמצע: **הכא נמי.** במיפק חיותא בעי למיתלי ובהגרמה נפקא. וכל הנך הגרים דקאמרי רב הונא ורב יהודה הכא לאו בהגרמה דרבנן ור' יוסי קאמרי ולא אפלוגתייהו קיימי דא"כ קשיא דרב הונא אדרב הונא דאפי' בהגרים שליש ושחט שני שליסי טריף רב הונא לעיל [נ"א] לדברי הכל וכ"ש בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש אלא ההיא אפלוגתא דרבנן ורבי יוסי קיימא ורב הונא משמיה דרב אסי קאמר לה והא אמוגרמת דשיפוי כובע קיימי כרבי חנינא ורב הונא משמיה דרב קאמר לה: **לאו היינו דרבי אלעזר בר'.** דשחיטה זו יש לה סיומים כמסרק: **ודלמא במקום שחיטה.** הוא דקא מכשר לה. בהגרמה חוץ למקום שחיטה לא מכשר רבי אלעזר בר מניומי: **מפורעת.** מגולה ונכרת כמו (במדבר ה) ופרע את ראש האשה: **ויתיב וקאמר כו'.** רב כהנא קא בעי לה מרב יהודה: **שחיטתו כשרה.** משום דרובא בשחיטה ורב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא כדאמר לעיל: **שחט במקום נקב.** שהיה חלי קנה פגום בצדו החילון: **שחט ופגע בו נקב.** שהיה חלי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת: **שחט במקום נקב נעשה כמי ששחט עובד כוכבים.** חלי קנה וגמר ישראל דקא נפקא חיותא בידא דישראל ובפלגא קמייתא לא מיטרפא דפסוקת הגרגרת שיעוריה ברובא: **שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים.** דפסול דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה בריאה: **קרי עליה.** רבי יוחנן על רבי אלעזר: **עובד כוכבים עובד כוכבים.** לא שהיה קורא לו עובד כוכבים אלא ליגלג עליו עובד כוכבים עובד כוכבים כלומר בשחיטת עובד כוכבים אתה תולה טעמך וכל היום אתה יכול לומר עובד כוכבים עובד כוכבים ואין הטעמים דומים כדמפרש רבא: **בשלמא.** שחט ישראל וגמר עובד

עין משפט נר מצוה

קמ א ב מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעיף ד:

קמא ג מיי' שם פ"א הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף ה:

קמב ד מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כ סעיף ג:

קמג ה ו מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה כג:

קמד ז מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' (ז) [ח] סמג עשין ס טוש"ע יו"ד סי' כ סעיף א:

רבינו גרשום

שליש הכא נמי כי קא נפקא חיותא כלומר ושחט ונשחט שליש: שחיטה העשויה כמסרק. כלומר כמסרק הזה של מתכת ששיניו (ששיניו) אינן שוות אלא שן אחד במקום זה ושן אחד במקום זה כך שחיטה שאינה שוה ומפורעת אעפ"כ כשרה: דילמא במקום שחיטה. כלומר הא דאמרי' שחיטה העשויה כמסרק כשרה שהכל היה במקום שחיטה אבל היכא דהגרים כלפי הראש למעלה משפוי כובע לא מצית אמרת דכשרה: שחט במקום נקב מהו. כלומר שהיה בו נקב בקנה ושחט והוסיף עליו: שחט ופגע בנקב. שנקב היה בסוף שחיטה: השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה. כלומר שהחזיר הסימנין לצד הצואר ושחטן שחיטה כשרה: המולק מן הצדדין וכו'. כלומר דדינה של מליקה דשובר מפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימנין וחולקן בציפורן: השוחט מן העורף שחיטתו פסולה. כלומר ששוחט כעין מולק שחותך הצואר עד שמגיע לסימנין ואח"כ שוחטו שחיטתו פסולה: אילימא עורף ממש אחורי הראש כנגד הפנים זהו עורף. מול עורפו זהו הצואר אחריו כנגד הגרון: אלא מאי עורף מול עורף. כלומר (מהוא) עורף דקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה והמולק מן העורף מליקתו כשרה מול עורף והכי קאמר השוחט ממול עורף וזהו צואר מאחריו כנגד הגרון שחותך מפרקת ואח"כ הסימנים שחיטתו פסולה המולק ממול ערפו מליקתו כשרה: איכא דאמר אף מחזיר. כלומר עיקר מליקתו בלא חזרת סימנים אלא שובר מפרקת בלא רוב בשר ואם רוצה אף מחזיר סימנין לאחורי הערוף ומולק בלא שבירת מפרקת ואיכא דאמר דוקא מחזיר אבל שובר מפרקת עד שמגיע לסימנין לא סבירא להו: אלא ש"מ אף מחזיר ובלא מחזיר עיקר מליקה אלא שובר מפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימנין ומתניתין בדלא אהדר כלומר ומתניתין דקתני כשר במליקה פסול בשחיטה בדלא אהדר אלא שובר מפרקת וכענין זה פסול בשחיטה

תורה אור השלם

1. וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רֵאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: ויקרא ה ח

2. וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר פִּתּוֹרָה אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לִקְרֹא לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי:

במדבר כב ה

3. אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנוּ כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

ירמיהו ב כז

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' סימן בכ"ד נמחק:

מוסף רש"י

שחיטה מפורעת. מגולה ונכרת דהיינו במקום אחד (לקמן ל.). **מול הרואה את העורף.** והוא אורך כל אמותי הלואר (ויקרא ה ח).

שיטה מקובצת

א] ואיידי דבעי למיתני המולק מן הצדדים מליקתו פסולה תנא נמי: ב] והשוחט מן הצדדים דקתני רישא כשרה ואפי' בדלא אהדר משום דהא משחטי סימנים: ג] וכי תימא כלומר אם תאמר השתא דאמרת דמול דקרא היינו רואה: ד] ולקמיה מותיב להו ממתני': ה] אף מחזיר מצותו למלוק שדרה ומפרקת שלו תחלה עד: ו] ואם לא החזיר אלא חתך השדרה תחלה פסולה:

מסורת הש"ס

א) [לקמן ל.], ב) [לקמן קכא.:], ג) [עיתוסין עה.], ד) [בע"ז מו. כתב רש"י בני רבי חייא יהודה ומזקיק שמן], ה) בס"א: שגומר שחיטתו, ו) עיין ר"מ ורש"א, ז) עיין רש"א,

ואי ס"ד מחזיר דוקא. ומתני' דקתני [א]מליקה כשרה בשהחזיר קמיירי דאי לא החזיר פסולה שוחט אמאי פסולה מאי שנא עורף מגדין אלא לאו ש"מ אף מחזיר קאמרי ומתני' בדלא אהדר ולא הויא מתני' לא תיובתייהו ולא קייעתייהו: **יקבלו הרובין את תשובתן.** הגעריס בני ר' חייא: **למעוטי מאי.** אי משום דעורף פסול בשחיטה וכשר למליקה ולאו כשר לשחיטה ופסול במליקה הא תנא ליה: **לאו למעוטי חזרה סימנים.** דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואיידי דתנא[ב] כשר בשחיטה ופסול במליקה תנא נמי כשר במליקה פסול בשחיטה: **לא למעוטי שן ולפורן.** ומשום סיפא נקט לה כשר במליקה פסול בשחיטה למעוטי שן מחוברת ולפורן מחוברת דפסולה בשחיטה והכי קאמר כשר במליקה כגון לפורן מחוברת פסול בשחיטה וכיון דאשמועי' לפורן הוא הדין לשן דטעמא משום מחובר הוא ואיידי דתנא סיפא תנא נמי רישא: **שן ולפורן בהדיא תנא לה.** לעיל (דף טו:) במתני' חוץ ממגל קליר והמגירה והשיניים והלפורן ואוקמינן [יח.] במחוברת. ואית דמפרשי דמריש ממעטו שן תלושה ולפורן תלושה דכשר בשחיטה ופסול במליקה ולא היא דא"כ למה הוזכר שן ולפורן לימא הכי למעוטי תלוש דפסול במליקה אלא תלוש לאו מילתא היא דימא כשר בשחיטה ופסול במליקה דהא בתלוש לא מיקריא מליקה ואפי' מליקה פסולה לא מיקריא דהא פירש לן קרא דמליקה בעצמו של כהן היתה ובכלי לא מיקריא מליקה דלא אשכחן בכלי דמיקריא מליקה ומנא תימרא דמליקה בעצמו של כהן דתניא בשחיטת קדשים בפרק קדשי קדשים (זבחים דף סה.) והקריבו הכהן אל המזבח[ג] וכי תעלה על דעתך שזר קרב גבי מזבח אלא בעצמו של כהן ולהכא מליקה אלא בעצמו של כהן ולהכא לישנא פרכינן שן ולפורן בהדיא קתני להו בתורת הכנים כדפרישית והא נמי ליתא דלא פרכינן בהדיא קתני לה אלא א"כ שנויה במשנה דרוב ברייתות שבתורת הכנים ושבתוספתא שנאוס חכמים בשנתינו ולא פרכינן הכי אלא היכא דסתם במתניתין תרי זמני או בחד מסכתא או בתרתי: **למעוטי מוליך ומביא.** דכשר בשחיטה ופסול במליקה ומשום ריש נקט לה ואיידי דתנא ריש תנא סיפא: **הניחא למאן דאמר דו.** פלוגתא דרב הונא ד' ורבה היא לקמן בשמעתין [ע"ב]: **סברי לה כמ"ד פסול.** ומוקמינן למתני' למעוטי מוליך ומביא: **קולץ ויורד.** בלא הולכה והובאה: **כ"ש דו.** דכל כמה דלא ממעט קרא בהדיא כדממעט סכין ונותר כי עביד מליקה בשחיטה[ה] טפי עדיף: **אמר שמואל לא הכשר דו.** שמואל לאו בהלכות שחיטה אייתי דא"כ איכא למפרך טובא דאי סבר מוליך ומביא במליקה פסול הא איכא מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואיכא תלוש ואי קסבר מוליך ומביא במליקה כשר [ו]וכל שכן קולץ ויורד כדאמרינן קשיא סיפא דדייקינן הא פסול פסול והא איכא קולץ ויורד דפסול בשחיטה וכשר במליקה אלא שמואל בהכשר מקום שחיטה קא מיירי כל מקום הראוי בנותר לשחיטה ראוי למליקה לעומתו מאחוריו במול עורף[ו]: ופרכינן **הא פסול פסול.** דעל כרחין שמואל משום הך דיוקא נקט לה דאי משום היא גופה לאשמועינן דכל מול העורף כשר למליקה הא בהדיא תני לה במתני' אלא שמואל פסול אתא לאשמועי' ולמעוטי מאי דכיון דפסול בשחיטה יהא פסול במליקה למעוטי מעלה מן הנותר דפסול במליקה לא אצטריך דהיינו עורף ממש ובהדיא כתיב ממול ערפו ולא ערפו: **אילימא למעוטי סימנים שנעקרו.** דכיון דאין אותו נותר כשר לשחיטה אין עורף כנגדו כשר למליקה: **והא תני רמי.** דאפי' לשחיטה כשר: **ראשו פשיטא.** קרא בהדיא כתיב: **שיפוי ראשו.** משהתחיל הראש לשפע[ז] ואי נמי שיפע מליקתו: **והגרים ואזל עד דמטא אפאי.** לסימנים נגד מקום שחיטה וגמר מליקתו אם דאי עבד רובא בשיפוי הראש דהיינו עורף ממש לא אינטריכא ליה לשמואל דהא מול בהדיא כתיב אלא מיעוטא הוא דעבד התם ואשמועי' שמואל דכי היכי דמיפסלא שחיטה משום התחלת אותו מקום וכדרב הונא כו' אף על גב דרובא במקום שחיטה מיפסלא נמי מליקה: **למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה.** אלא מדברי סופרים. [ח]רבי אלעזר אמרה בפרק השוחט (לקמן דף כח.): אבל

לא למעוטי שן וצפורן. מה שהקשה בקונטרס לאותן שמפרשים דאיירי בתלושים [ז]אלא שייך למפרך מברייתא אלא אם כן שנויה במשנה גרלה דלא קשה דהא נמי שמעינן ממתני' בזבחים בפרק חטאת העוף (דף סח.) דתנן מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה אלמא תלוש פסול במליקה ומיהו קשה קושיא אחרת שהקשה הר"ל למימר למעוטי תלוש והוי כל תלוש בכלל וא"ת ולפירושו דאיירי במחוברין היאך שן כשרה במליקה הא בעי ימין דמלק בשמאל פסול כדתנן בפרק חטאת העוף (ג"ז סט) וי"ל דלא נקט שן שיהא שן כשרה למליקה אלא כלומר דלא מיפסל מטעם מחובר כמו בשחיטה ועי"ל דשמאל גרע משן כדאשכחן לענין חליצה דאמרינן בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה.) דגידמת חולצת בשיניה ובירושלמי משמע דחליצה בעי ימין דאמרינן בירושלמי כילד היא עושה מתירתו בימין ומופסתו בשמאל וגורכתו בימין כדי שתהא חליצה בימין והתרה בימין ושמא אין כל כך ראיה דדלמא ליכא עיכובא בימין אלא לכתחלה בעי ימין והוא הדין אם חלצה בשמאל דחליצתה כשירה והא דלא קאמר למעוטי דורס דכשר במליקה ופסול בשחיטה משום דבהדיא קתני לה גבי שחיטה בפ' ג' (לקמן ג:) דפסולה דתנן אם התיז את הראש בצד אחת פסולה ואי אשמעינן דכשר במליקה א"כ ה"ל למתני אפכא פסול בשחיטה כשר במליקה דהוה משמע שפשוט לנו בשחיטה: **אילימא** למעוטי עיקור סימנים. לפירוש הקונטרס[ח] דבעיקור סימנין הוי טרפה תימה אמאי אצטריך לאשמועי' דכי היכי דעיקור פסול בשחיטה פסול נמי במליקה מאין היה לנו להכשיר במליקה יותר מבשחיטה והלא מלק ומצא טרפה פסול לכולי עלמא אלא דפליגי בזבחים בפרק [ט] (קדשי קדשים) (דף סט.) אי מליקה מטהרת מטומאת נגלת עוף טהור או לאו וכן תימה לרבא בר קיסי דקאמר לא אמר רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים לעוף אלא במליקה ולא בשחיטה מאי שנא דנקט עיקור מכל שאר טריפות וכן תימה דקאמר בסמוך [י] [אלא] למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור [י] (אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה יש עיקור) היאך תלוי זה בזה מ"מ הוא אסור משום טרפה דמה לי טרפה זו ומה לי טרפה אחרת דכיון שנטרף העוף שוב אין מועיל לו נחירה אלא להוציא מידי נבילה למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה כדמוכח בריש השוחט (לקמן כח.) אבל לדברי הלכות גדולות אתיא כולה סוגיא שפיר דלא הוי טרפה על ידי [י] שחיטת סימנין ולהכי קאמר אילימא למעוטי עיקור סימנין כי היכי דהלכתא גמירי לה דאין השחיטה מועלת אם אף על פי שאינו נטרף בכך כמו כן במליקה שוב אינו נמלק אף על פי שאינו טרפה והא תני רמי בר יחזקאל כו' ופליג אההיא דנשמטה הגרגרת כדפירש בקונטרס אבל אהך דתני לוי[ט] כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדו בעוף לא פליג דאפילו בבהמה אינה טרפה בכך אבל לפירוש הקונטרס פליג נמי אלוי וניחא השתא דרבא בר קיסי וכולה סוגיא:

לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. אין להקשות לדידיה היכי משכחת נגלת עוף טהור דמטמא בגדים אבית הבליעה דנהי דלא בעי שחיטה נחירה מיהא בעי בסימנין כדמוכח לקמן בריש פרק ג' (דף כח.) דקאמר מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה [ז]כיון דתבר שדרה ומפרקת הויא טרפה תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה אלמא סימנין דוקא מטהרין א]ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה [ז]והשתא [מ] (משכחת נגלת עוף טהור כשאתן שדרה ומפרקת ורוב בשר קודם שהגיע לסימן) תיהני ליה סכין לטהורי מידי נבילה והא דנקט בהתכלת (מנחות מה.) גבי נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים דאצטריך סד"א הואיל ואשתרי מליקה גבייהו אשתרי נמי נבלה לאו דוקא דנבלה לא הוי כדמוכח לקמן [יא]כמו שהתאתי מפרק ג' (לקמן דף כח.) אלא כלומר טרפה וקרא נקט נבלה אגב טרפה:

מפני

מסורת הש"ס

א) [לעיל יט.], ב) לקמן מז: [כח. פה: קדושין עג. מיר כט. לעיל ד.], ג) [ויקרא ז], ד) [ל"ל ורבא], ה) כש"ל: כשחיטה, ו) [ל"ל דבור אחד], ז) כש"י והוא נמי, ח) [לעיל טו.], ט) [ל"ל חטאת העוף], י) כש"ל מ"ז, כ) ל"ל שמוטת, ל) [לקמן טו.], מ) ס"פ לא גרסינן,

תורה אור השלם

1. וְהִבִּיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רֹאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: ויקרא ה ח

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אילימא וכו' דקאמר בסמוך לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל למ"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה לא אמרן וכו' ובשדרה ומפרקת משיב טרפה. ג"כ כאן הס"ד ואח"כ מה"ד מיהני ליה סכין לטהורי וכו' ושייך לעמוד ב' כגלע"ד:

מוסף רש"י

הגרים שליש. תחילה, שהתחיל לשחוט למעלה מן הטבעת ושחט רוב אחרון במקום שחיטה, פסולה. דליכא תיומא של בהמה ברוב סימן הוא וכשאתך רוב הסימן לא נתחך אותו הרוב בשחיטה (לעיל י:). למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו, אלא מדברי סופרים, ואין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה אלא על ידי סימנים, אבל נחירה או עיקור סימנין כשר בו (לקמן כז:) יליף מושפך את דמו, בשפיכה בעלמא (קדושין עא.).

עין משפט נר מצוה

קמה א ב ג מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה כג:

שיטה מקובצת

[א] ומתני' דקתני מליקתו כשרה כשהחזיר: [ב] ואיידי דתנא רישא כשר בשחיטה ופסול במליקה תנא נמי סיפא כשר: [ג] והקריבו הכהן אל המזבח ומלק וכו' וכי תעלה: [ד] וכ"ש קוצץ ויורד. נ"ב נ"א וה"ה קוצץ וכו': [ה] וגמר רוב מליקתו שם דאי עבד: [ו] אלא מד"ס ור' אלעזר הקפר אמרה: [ז] דאיירי בתלושין דלא שייך: [ח] וכן תימה דקאמר בסמוך הא דתני אין עיקור וכו' לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל למ"ד: [ט] ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נהי נמי דכיון דתבר שדרה ומפרקת: [י] ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה והא דנקט בהתכלת: [יא] כדמוכח לקמן מה שהבאתי מפ' שני אלא כלומר:

רבינו גרשום

א"ר יצאי יקבלו הרובין את תשובתן שאומרי' אף מחזיר ומתניתין בדלא אהדר שכן מצינו כשר בשחיטה פוסל במליקה דקתני כשר וכו' וכשר למעוטי מאי שאינו כשר [ג] בשחיטה מאי לאו למעוטי שאינו מחזיר סימנים לאחורי הערוף ושוחט כלומר שאינו שוחט מאחורי הצואר וזו כשר במליקה לאחורי הצואר וזו היא שאמרן כשר במליקה פסול לא למעוטי שן וציפורן כלומר דשן וציפורן דפסול בשחיטה: שן וצפורן בהדיא קתני להו חוץ ממגל קציר והמגרה והשיניים והציפורן וכו' למעוטי מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה: למעוטי מאי למעוטי עיקור סימנין. כלומר דבשחיטה פסול ולמליקה כשר: והתני רב יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף כגון דנקט מראשו כו'. כלומר דלא שבר המפרק' ממש במליקה אלא כגון דנקט מראשו והגרים ואזל עד דמטא תתאי וכדרב הונא אמר רב אשי וכו' כלומר כשם שהגרמה פסול בשחיטה כך במליקה:

ג) גרלה דמפרש דו' יגאי פליג על הא דאמרי הרובין דמתני' בדלא אהדר דמשמע דמחזיר סימנין לאחורי הערוף ושוחט כשר וע"ז הוכיח ממתני' דפסול. ואלו אפשר להגיה בדברי רבינו בכ"מ שכתוב לשון שחיטה ל"ל לשון מליקה ובמקום מליקה ל"ל שחיטה ומה יהי' עולה פירושו מכוון כפירש"י.

מפני שהוא מחליד. פירש בקונטרס לאחר שנפרקו פרקי העצם[ט] כשנעץ הסכין תחת העצם לפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשחותכין אותו אלא עומד במקומו וכשחותך הסכין תחת העצם הויא חלדה[מ] (ולפיכך) [ולפירושו] לא מיירי בסכין רחבה ונראה דחשיב חלדה לפי ששוחט הסימנין ממטה למעלה ואפי' בסכין רחבה ובזבחים פרק חטאת העוף (דף סח:) פי' בקונטרס דמחליד לפי שנועץ ראשו של סכין משוס שאינו רואה לתוך רוב בשר קודם הסימנים וכאן א"א לומר כן דקרי ליה מחליד אף על גב דס"ד שחותך רוב בשר:

ותיקשי לך עולת העוף דבעיא שני סימנין. בין לרבנן בין לר' אלעזר[נ] פריך כדפי' בקונטר': כי

אבל למ"ד [א]יש שחיטה לעוף מן התורה יש עיקור אמר ליה אדרבה איפכא מסתברא למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה איכא למימר דהכי אגמריה דאין עיקור ואפי' למאן דאמר בבהמה לענין עיקור לא ליהוי בבהמה אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים מהיכא אמר רבינא מבהמה כולה מילתא בבהמה אמר רבינא אמר לי [ב]רבין בר קיסי הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין בעוף לא אמרן אלא במליקה [ג]אבל בשחיטה יש עיקור והא"ר ירמיה אמר שמואל כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר במליקה הא פסול פסול ההוא פליגא אמר זעירי [ד]נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה אמר רב חסדא אף אנן נמי תנינא [ה]מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת טרפה הויא מליקתה זו היא שחיטתה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה אמרי התם משום דלאו שחיטה היא כלל מאי טעמא רב הונא אמר מפני שהוא מחליד רבא אמר מפני שהוא דורס מ"ד מפני שהוא מחליד מ"ט לא אמר מפני שהוא דורס קסבר מוליך ומביא במליקה כשר ומ"ד מפני שהוא דורס מאי טעמא לא אמר מפני שהוא מחליד אמר לך חלדה היכי דמי [ו]כחולדה הדרה בעיקרי בתים דמכסיא הכא הא מיגליא אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי וכי מתה עומד ומולק א"ל אביי ותקשי לך עולת העוף דבעיא שני סימנין וכי מתה עומד ומולק אמר ליה התם כדי לקיים בה מצות הבדלה אי הכי עור נמי כל המעכב בשחיטה מעכב בהבדלה וכל שאינו מעכב בשחיטה אינו מעכב בהבדלה והא מיעוט סימנין לרבנן דלא מעכבי בשחיטה ומעכבי בהבדלה אלא אימא כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה וכל שאינו בשחיטה אינו בהבדלה מכל

הגרגרת ואמ"כ שחט את הוושט פסולה שחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה אלמא יש עיקור בעוף דהא בעוף קמיירי מדקתני שחט את הוושט ואמ"כ נשמטה הגרגרת כשרה לעוף הכשרו בסימן אחד. ואי קשיא לך מתניתא אמתניתא דהא דרמי בר יחזקאל מתניתא היא תריץ הא כמאן דאמר דאין בעוף מן התורה[ז]. וכיון דלא איפסיק הילכתא קיימא לן [ע"ז ז.] בשל תורה הלך אחר המחמיר: **ורוב בשר.** שעל המפרקת מאחורי הלוצר נפסקה עמו: **נבלה.** ומטמאה מיד אע"פ שהיא מפרכסת דמתה ממש היא ושחיטה דלאחר מכאן לא מטהרה לה מידי נבלה: **מלק.** עוף קדשים בסכין נבלה היא והאוכל נבלת עוף טהור מטמא בגדים שהוא לבוש בשעה שבולעה ולא בגדים שקודם לכן ולא בגדים שלבש אחר שהיא במעיו ואין לה טומאת מגע לגמרי אלא טומאת בליעה זו לבדה וכולה ילפינן לה בתורת כהנים [אחרי פרק יא] מנבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כב) וכתיב נמי (שם יז) והנפש[ח] אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר ובעוף משמעי קרא דתניא [ט] (לקמן דף ק) יכול תהא נבלת בהמה מטמאה אבית הבליעה כגון תחב לו חבירו בבית בליעתו והוא לא נגע בה [י]שלא נטמא במגעה וטומאת בית הסתרים לא מטמיא טומאת מגע ובטומאת משא נמי אינו טמא שלא זז משם עד שבלעה: **ת"ל** לא יאכל לטמאה בה בה משמע מיעוטא מי שאין לה טומאה אלא אכילתה כדכתיב לא יאכל וכתיב בה כלומר בזו [יא]בבליעה ולא באחרת יצאת נבלת בהמה שמטמאה במגע[יב] כדכתיב (ויקרא יא) והנוגע בנבלתה וגו' הלכך בעוף משמעי יכול נבלת העוף תטמא מן הכתוב מהאי קרא ונבלת בהמה מק"ו מה העוף שאינו מטמא במגע ובמשא מטמא בבית הבליעה בהמה שמטמאה כו' ת"ל בה בה אתה מיטמא בבית הבליעה ואי אתה מיטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה ואם כן למה נאמר בבהמה והאוכל מנבלתה (שם) ליתן שיעור לנוגע ולנושא כשיעור אכילה דהיינו כזית וכולה מילתא מפרש התם דאין לה טומאה לנבלת עוף טהור אלא זו בלבד: **ואי אמרת.** נשברה מפרקת ורוב בשר עמה טרפה בעלמא הוא ולא נבלה והא מליקת סכין כיון דלאו מליקה היא הוא[יג] כשובר מפרקתו כשמגיע לסימנין וחותכן בסכין הרי זו כשוחט את הטרפה וקיימא לן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:[יד]) טרפה ששחטה אינה מטמאה ואע"ג דבשל מוקדשים אמרינן התם (קכג:) דמטמאה והאי עוף נמי דקדשים היא ההיא מדרבנן היא ובהמה אבל טומאת בית הבליעה דעוף דמדאוריתא היא לית לה דהתם אמרינן דטומאה מדרבנן בעלמא הוא: **מליקה זו היא שחיטה.** דהא בסכין היא וכשר לשחיטה: **אבני לה סכין.** כשמולק הסימן בסכין לטהרה מידי נבלה. ואי קשיא לותביה ממתני' דקתני במתני' השוחט מן העורף שחיטתו פסולה טעמא משום שבירת מפרקת היא ואיכא למימר דטרפה היא ולא נבלה: **שהוא מחליד.** לאחר שנתפרקו פרקי העצם נעץ הסכין תחת העצם לפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשחותכין אותו אלא עומד במקומו וכשחותך הסכין תחת העצם הויא לה חלדה: **מפני שהוא דורס.** ממש ולא מוליך ומביא כדאמרן לעיל (דף כ.) קונך ויורד וזו היא מצותה: **מוליך ומביא במליקה כשר.** וההיא דמלק בסכין סתמא קתני לא שנא קונך ויורד ולא שנא מוליך ומביא: **בעיקרי בתים.** קרו"ט בלע"ז: **הא מיגליא.** דלע"פ שאין העצם מתפשט כל כך לגלות בית השחיטה מיהו הסכין נראה ומגולה כל זמן חתיכתו: **אי קשיא.** בהא מילתא דזעירי: **הא קשיא לי.** כיון דאמרת נבלה אלמא מתה היא הא דאמר רחמנא מליקה כשרה בקדשים ובעינן חתיכת סימנין כדלקמן (דף כא.): **וכי.** לאחר שהיא כמתה בשבירת העצם ורוב בשר למה עומד ומולק שוב הסימנין אי אמרת בשלמא טרפה בעלמא הואי אי נשברה בלא מליקה אבל חיותא מיהא אית בה מש"ה הויא מליקת סימנין מליקה וטרפה ליכא למימר [יז]שזה דרך הכשרה דאם לא שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה (טז) אין כאן טרפות וכן בכל השוחטין משנקב הוושט יש כאן מעשה טרפה וכי גמר שחיטתו מיתכשרא אם לא שהה שיעור שהייה אלא לזעירי דחשיב לה מתה מה הוא עומד ומולק: **ותקשי לך עולת העוף.** דאמרינן לקמן בשמעתין [כא.] דבעיא ב' סימנים: **וכי מתה עומד ומולק.** דהא [יח]ודאי עוף בחד סימן מתה ואמאי מעכב שני: **הפס.** לאו משום מליקה הוא אלא לקיים מצות הבדלה כדילפינן לקמן בשמעתין [כא.:] מומלק והקטיר [ויקרא ו] מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו: **אי הכי עור נמי.** לגדיל ויחתוך כל הראש אלמא תניא לקמן (דף כא.) שנים לרבנן ורוב שנים לר' אלעזר בר ר"ש אבל עור ליכא למ"ד: **כל המעכב בשחיטה.** עור אינו מעכב בשחיטה שאילו קודם שחיטה ניטל כל העור כשרה אבל סימנין שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולהו בעי כדתנן לקמן בהשוחט (דף כ.) הלכך גבי הבדלה מעכבי: **והא מיעוט סימנים לרבנן.** דפליגי לקמן בשמעתין אדרבי אלעזר בר ר"ש ואמרי דלא תפקי ברוב שנים אלא א"כ גמר כולן ואף על גב דלא מעכבי בשחיטה:

מ"מ

עין משפט נר מצוה

קמו א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"א סמג עשין קג טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' א:

קמז ב מיי' פ"ג שם הל"ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף טו:

קמח ג מיי' שם הל"ט ופ"ב מהל' שאר אבות הטומאה הל"א סמג שם טוש"ד סימן מז:

קמט ד מיי' פ"ז מהל' פסולי מוקדשין הל"ג:

רבינו גרשום

אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה בפרק השוחט מחלוקת: נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה. כלומר אע"ג דשחטה חשובה כמתה: מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה דדינו למלוק בצפורן וכיון דמלק בסכין פסל את המליקה וחשוב כמת מאליו דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה: ואי אמרת טרפה וכו' כלומר ואי אמרת נשברה מפרקת ורוב בשר עמה ושחטה טרפה תהני לה סכין במליקה דנשבר' מפרקת לטהרה מידי נבלה: אמרי התם בשנשברה משום דלאו שחיטה היא כלל כו' כלומר אפי' תימא נשברה מפרקת ורוב בשר עמה ושחטה אינה אלא טרפה ואי אמרת במליקה נמי תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה משום דלאו שחיטה היא מפני שהוא מחליד שחותך הסימנים ממטה למעלה: רבה אמר מפני שהוא דורס. כלומר שאינו מוליך ומביא דאין דינה של מליקה להיות מוליך ומביא: מאן דאמר מפני שהוא מחליד מ"ט לא אמר מפני שהוא דורס קסבר מוליך ומביא במליקה כשר והוא היה מוליך ומביא: לאפוקי הך דמגלי. כלומר שובר מפרקת ואח"כ מוליך ו[נ"א מולק] הסימנין: וכי מתה עומד ומולק כלומר אנן אמרינן נשברה מפרקת ורוב בשר עמה [נבלה] והוא שובר מפרקת ורוב בשר עמה מתחילה קודם שימלוק: אי הכי עור נמי. כלומר עור נמי יהא מבדיל: כל המעכב בשחיטה וכו' ועור אינו מעכב בשחיטה דאי העור פגום במקום שחיטה אין שחיטתן פסולה אלא אימא כל שישנו בשחיטה וכו' ועור אינה בכלל שחיטה

מסורת הש"ס

א) ע"א רבא. רש"ל, ב) [זבחים סח.] לקמן כח., ג) [פסחים קיט:], ד) [לקמן מז:], ה) [ויקרא יא], ו) רבנן כל"ל, ז) רבא. רש"ל, ח) אדרבא, ט) בס"א נוסף: והא כמאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, י) [כ"ל וכל נפש], כ) [נדה מב:], ל) [ולקמן עד. פה:], מ) ר"מ,

---

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכי לאחר וכו' מעשה טרפות אין כאן: (ב) תוס' ד"ה ותיקשי וכו' לר' אלעזר בר' שמעון פריך:

לעזי רש"י

קרו"ט. חורים.

מוסף רש"י

נשברה מפרקת. ואפילו מפרכסת (זבחים סח:). מלק בסכין. מלק עוף קדשים בסכין נבילה, דאין מליקה אלא בציפורן (לקמן כח.). ומליקה לא הויא דבעינמו של כהן בעינן, ושחיטה לא הויא כדאמרינן מפני שהוא מחליד ומפני שהוא דורס (זבחים סח.).

שיטה מקובצת

א) אלמא יש שחיטה לעוף מן התורה הס"ד: ב) הלכך כולה מלתא דעוף כבהמה תקון הס"ד ומה"ד רבא בר קיסי: ג) בה שלא נטמא במגעה דמגע בית הסתרים לא מטמאה ובטומאת משא נמי אינו טמא שלא זז משם עד שבלעה: ד) וכתיב בה כלומר בזו ולא באחרת וכו'. נ"ב נ"א בקצת ס"י כלומר בבליעה: ה) שמטמאה במגע עד שלא יאכלנה כדכתיב והנוגע בנבלתה ונומר: ו) הוה ליה כשובר מפרקתה וכשמגיע לסימנין' וחותכן בסכין הרי זה כשוחט: ז) מליקה וטרפה ליכא למימר שזהו דרך הכשרה דאע"ג דאם שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה הויא טרפה היכא דגמריה למלתיה אין כאן טרפות: ח) וכי מתה עומד ומולק דהא האי עוף: ט) שנפרקו פרקי העצם נינעץ הסכין:

מ"מ קשיא. וכי מתה עומד ומולק: **גלח רוב.** רובא דבשר של מפרקת דאכתי לאו מתה היא דהא זעירי מפרקת ורוב בשר קאמר [כ:]: **להא שמעתא.** דזעירי: **א"ל.** הואיל ומתה אשוב כל מליקות דאמר רחמנא דבעי לתחוב סימנים וכי מתה עומד ומולק: **אשפומס.** שתק והיה מחשב מה יענה: בחטאת העוף כתיב ולא יבדיל גבי שמיעת הקול בויקרא [ה] הילכך בחד סימן סגי דעוף הכשרו בסימן אחד: **ורוב בשר עמו.** לאחר מליקת הסימן: **ובעולה.** דבעי הבדלה כדלקמן [ע"ב] שניס או רוב שניס: פלוגתא דר' אלעזר בר ר"ש ורבנן לקמן בשמעתין [ע"ב]: **האמר רוב שניס.** דוקא ולא יותר כדקתני לקמן (דף כב.) דבעינן שיהא אותו בראש ובגוף כשהוא מזה: **שדומים לשניס.** דלכתחלה בעינן שיתחוך רוב להדיא שיהא נראה לעיניס שהוא רוב או רוב שניס ואפי' רוב מצומצם: **נשברה מפרקת.** בחלש: **וא"ת.** הא עלי מפרקת בלא רוב בשר הוה וקרי ליה מת ותשבר מפרקתו וימת: **מטמא באהל.** ואפי' מפרכס: **עשאה גיסטרא.** שתתכה לרחבה או בצורה כולו או בשברה עד החלב. כל דבר החלוק לשניס קרי גיסטרא: **ניטל הירך.** ממקום חיבורו בבוקא דאטמא: **וחלל שלה.** כלומר לא שייטל העצם עם קצת הבשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חלי הירך או שלישיתו וחופה את המכה דהתם טרפה הוא דהויא כדתנן (לקמן דף עו.) בהמה שנתחבו רגליה דהיינו האחרונים מן הארכובה ולמעלה טרפה אבל כשנטל כל הבשר עד שנראית גופה של מקום החתך כעין חלב קידבור"א בלע"ז: **נבלה.** ואפי' בחייה מטמאה: **לא שרבולה ונראית חסרה.** דרך הבהמה לרבוץ על יריכיה ומתכסת יריכיה ברבילתה ואם נראית חסרונה כשהיא רבולה [ע]: **הוחזו ראשיהן.** בשמנה שרצים קמיירי בסדר טהרות: **טמאים.** דכיון דעשויין גיסטרא אע"פ שלא הודבלו לגמרי כדמפרש ואזיל הרי הם כמתים: **כזנב הלטאה שמפרכסת.** כלומר דאע"פ שמפרכסת אין זה חיות שהרי זנב הלטאה חותך אותה לגמרי והיא מפרכסת חיתוך הזנב מפרכסת: **להבדלת עולת העוף לרבנן.** דבעו כל הסימנין: **ולא פליגיהו.** את ור"ל דהיינו נמי הותזו ממש: **איכא דאמרי.** דבהדיא אמר רב אסי למילתיה כהבדלת רבי אלעזר בר"ש ולא בעי רבי ירמיה מייניה: **ואם השני וגו'.** בעולת העוף של חובה כתיב גבי שמיעת הקול כשהוא מביא בדלות. בפרשה עליונה כשהוא מביא בעשירות דיבר בחטאת בהמה: **למשפט.** משמע שקלוב המשפט במקום אחר ואהיכא קאי אחטאת בהמה דלעיל קאי שהרי עולה זו בהמה חליפין לה הלכך לה אקשה וליף מייניה כדמפרש לקמיה דאינה בהמה אלא מן החולין כו': **או אינו אלא למשפט חטאת העוף.** שלא תיטען הבדלה במליקתה כדכתיב בחטאת העוף ממול ערפו ולא יבדיל: **כשהוא אומר והקריבו.** בעולת העוף של נדבה בויקרא והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו וגומר[ו] מדלא כתיב [ז] הקריבו[ז] אלא והקריבו משמע חלוקה הקרבתו של זה מהקרבת אחרים גילה לך הכתוב שלא תלמד מליקת עולה ממליקת חטאת אלא

מכל מקום קשיא אמר רבא אימא וכן הוא עושה [א]חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר כי סליק רבי זירא אשכחיה לר' אמי דיתיב וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה וכי מתה עומד ומולק [1]אשתומם כשעה חדא אמר ליה אימא כך הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר תניא נמי הכי [ב]כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו ובעולה שנים [ג]או רוב שנים מני אי רבנן הא אמרי שנים דוקא אי כר"א בר"ש האמר רוב שנים אימא שנים לרבנן רוב שנים לרבי אלעזר בר"ש ואיבעית אימא הא והא ר' אלעזר בר"ש ומאי שנים שדומין לשנים אמר רב יהודה אמר שמואל [2]נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמא באהל וא"ת אותו מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הואי זקנה שאני דכתיב [2]ויהי כהזכירו את ארון האלהים ויפול מעל הכסא אחורנית בעד יד השער ותשבר מפרקתו וימת כי זקן האיש וכבד וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן [ד]קרעו כדג מטמא באהל א"ר שמואל בר יצחק [ה]ומגבו אמר [ג]שמואל [ו]עשאה גיסטרא נבלה [ז]א"ר אלעזר [ח]ניטל הירך וחלל שלה [ט](ניכר) נבלה ה"ד חלל שלה (ניכר) אמר רבא [י]כל שרבוצה ונראית חסרה תנן התם [יא]הותזו ראשיהן אע"פ שמפרכסין טמאים [יב]כזנב הלטאה שמפרכסת מאי הותזו ר"ל אמר הותזו ממש ר' אסי אמר רבי מני כהבדלת עולת העוף א"ל ר' ירמיה לרבי אסי כהבדלת עולת העוף לרבנן ולא פלגיתו או דלמא [יג]כהבדלת עולת העוף לר"א בר"ש ופלגיתו א"ל כהבדלת עולת העוף לר"א בר"ש ופליגינן איכא דאמרי ר"ש בן לקיש אמר הותזו ממש ר' אסי א"ר מני כהבדלת עולת העוף לרבי אלעזר בר"ש ברוב שנים מאי רבנן ומאי רבי אלעזר בר"ש דתניא [3]ואת השני יעשה עולה כמשפט כמשפט חטאת בהמה אתה אומר כמשפט חטאת בהמה [יד] או אינו אלא כמשפט חטאת העוף כשהוא אומר והקריבו חלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף ומה אני מקיים כמשפט כמשפט חטאת בהמה מה חטאת בהמה [טו]אינה באה אלא

ול' מתנות על ד' קרנות ושכן כפרתו מרובה וגכנס דמה לפני ולפנים דהכי פריך פרק קמא דשבועות (דף ט.) וע"ק דחטאת בהמה גופה היכי ילפינן מפרו של אהרן דאי בהמה מצינו איכא למיפרך שכן כפרתו מרובה וגכנס דמה לפני ולפנים כדפרישית ואי מהיקשא דזאת התורה מהתם נמי תיפוק ליה עולת העוף ול"ל כמשפט [טז] ונראה לפרש דמיתורא דרשינן דגבי פרו של אהרן לא הוה צריך למכתב את פר החטאת אשר לו אלא את פר [יז]החטאת ותו לא דפרו של אהרן ידעינן שפיר דאינו בא אלא מן החולין כיון דנשרף מידי דהוה לעולות דאין באין אלא מן החולין כדאמרינן בספיקי בפרשת ראה משום דמעשר טעון אכילה ועולה אינה נאכלת אלא כתיב (ויקרא ט) חטאת אשר לו ללמד על כל חטאת אפילו על חטאת העוף שיהא משלו ולא משל מעשר ומיהו קשה ל"ל כמשפט לענין חולין בעולת העוף תיפוק לי מדרשא דסיפרי דהא אינה נאכלת וי"ל דס"ד דאמרת והקריבו אף לענין חולין וא"ת א"כ מאי פריך לקמן (דף כב.) מביום שותו נפקא דלמא הייתי מחלק מוהקריבו [יח]וי"ל דביום שותו כתיב על זאת התורה לעולה [יט]ומשמע כל עולה אפילו עולת העוף וא"ת כי היכי דילפי' הכא הבדלה בעולת העוף חובה מוהקריבו אע"ג דכתיב בעולת עוף נדבה אמאי לא ילפינן נמי בפ"ב דזבחים (דף כ.) עולת חובה מנדבה

בי סליק ר' זירא אשכחיה לרבי אמי דקאמר להא שמעתא. פירוש דזעירי. ורבי אמי גרסי' ולא גרסי' [ה] אסי דרבי אסי הוא דאמר לקמן גבי הותזו דאשיהן דהיינו הבדלת עולת העוף: **הותזו** ראשיהן. גבי בהמה חיה ועוף מיתניא במסכת אהלות ולא גבי שרצים כדפירש בקונטרס: [ט]**הותזו** ממש. נראה דפליגי אזעירי דלעיל דסגי ליה במפרקת ורוב בשר לחוב:

כשהוא אומר והקריבו חילק הכתוב בו'. פירוש להלריך הבדלה בעולת העוף וא"ת דבפרק קדשי קדשים (זבחים דף סה.) דרש ליה למילתא אחריתי דקאמר לפי שנאמר מן התורים או מן בני היונה יכול לא יפחות מב' פרידים ת"ל והקריבו וי"ל דהכא מדסמך והקריבו לומלק דרשינן דחלוקה מליקת עולת העוף ממליקת חטאת עוף לענין הבדלה: **כמשפט חטאת בהמה.** הקשה בקונטרס למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה [ג]בחטאת העוף דסליק מיניה דבאה מן החולין וכולהו אינהו בה וחילוק דוהקריבו [ד]למילתיה אתא דקאמר חלוקה עולה מחטאת לענין הבדלה כדקאמר [ה]רבי ישמעאל ור"א בר"ש ותירץ דבחטאת העוף לא כתיב בה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן ובהיקשא יליף מדאיקרי חטאת ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש גבי קדשים [ו]והדין עמו דחשיב כמשפט היקש ולא כתוב בהדיא דהא כאשר יורם וכן יעשה לפר כאשר עשה לפר החטאת חשיב ליה היקש פ' איזהו מקומן נ"ב שכל זה היא הגהה: [ז] למד בהיקש יותר מן חטאת בהמה: [ח] אלא את פר ותו לא דפרו של אהרן ידעינן כו' ונ"ב עיין תוס' ריש מנחות: [ט] דלמא הייתי מחלק מוהקריבו דבאה אפי' בלילה וי"ל דבריו צווחו כתיב: [י] לעולה דמשמע כל:

עין משפט נר מצוה

קנ א ב מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה כג [ופ"ז הל' ו]:

קנא ג ד ה מיי' פ"ל מהל' טומאת מת הלכ"ו [וזרכ אלפס מהל' טומאה דף סה] [טוס"ע י"ד סימן שע סעיף ח]:

קנב ו ז מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"ט ופ"ב מהל' מאכלות הטומאה הלכה ח:

קנג ח מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' יט:

קנד ט י מיי' פ"ד מהל' מאכלות הטומאה הל"ד:

קנה כ מיי' פט"ז מהל' מע"ק הל' טו ופ"ב מהל' חגיגה הל"מ:

לעזי רש"י

קידבור"א [קידידור"א]. חור, חלל.

שיטה מקובצת

[א] או אינו אלא כמשפט חטאת העוף דהכי משמע טפי דהא מיניה סליק דכתיב לעיל מיניה והזה מדם החטאת וגו' וקאמר השתא שתהא עולת העוף כחטאת העוף שלא תטען הבדלה: [ב] הותזו ממש נראה. נ"ב נ"א בס"י לזעירי דלעיל סגי במפרקת ורוב בשר וכו': [ג] לוקמיה אחטאת דסליק: [ד] (למילתיה אתא דקאמר חלוקה עולה מחטאת) כל זה נרשם עליו: [ה] לענין הבדלה כדקאמר ותירץ כך כתוב בתוס' כ"י. ובתוס' שאנץ כתוב כדקאמר וכה"ג דרשי ר' ישמעאל ור"א בר"ש ותירץ וכו': [ו] והדין עמו דחשיב כמשפט היקש ולא בהדיא דהא כאשר יורם וכן ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת חשיב ליה היקש פ' איזהו מקומן נ"ב שכל זה היא הגהה: [ז] למד בהיקש יותר מן חטאת בהמה: [ח] אלא את פר ותו לא דפרו של אהרן ידעינן כו' ונ"ב עיין תוס' ריש מנחות: [ט] דלמא הייתי מחלק מוהקריבו דבאה אפי' בלילה וי"ל דבריו צווחו כתיב: [י] לעולה דמשמע כל:

רבינו גרשום

אבל מיעוט סימנין אע"ג דלא מעכבי בשחיטה ישנו בכלל שחיטה וישנו נמי בכלל הבדלה: מ"מ קשיא. וכי מתה עומד ומולק. עשאה גסטרא שהכה בסייף אפסקיה מגבה (מעיה) [נבלה] וחתכה בין צלעותיה דחשובה כמתה דלא תחיה: תנן התם הותזו ראשיהם של שרצים טמאים דחשובין כמתים: כהבדלת העוף לרבנן ולא פליגיתו. כלומר שנים ממש: או דלמא כהבדלת עולת העוף לר' אלעזר ב"ר שמעון ופליגיתו דהוא אמר דרוב שנים: חלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף וכו' כלומר וכשהוא א' והקריבו בעולת העוף חלק הכתוב וכו':

מסורת הש"ס

[א] לקמן כח. זבחים סה:, [ב] [בערוך ערך בסגטר' איתא חזקיה וכן לקמן לג: וכ"א בר"ף ורא"ש ובשאלתות פרשת אמור איתא קא איתא אמר רבי שמואל בר יצחק אמר חזקיה עשאה גיסטרא וכו'], [ג] לקמן לב: ע"ש, [ד] גם זה שם נדה כד. [תמורה יא:], [ה] ס"א ל"ג, [ו] אהלות פ"א מ"ח, [ז] [ב"ב קמב: וש"נ], [ח] [לקמן קכג:], [ט] בס"א נטף: נגילה, [י] [ויקרא א], [כ] [עיין ברש"י ותוס' בזבחים סה. ד"ה והקריבו], [ל] בס"א: והקריב, [מ] עי' מהר"ם.

תורה אור השלם

1. אֲדַיִן דָּנִיֵּאל דִּי שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר אִשְׁתּוֹמֵם כְּשָׁעָה חֲדָה וְרַעְיוֹנֹהִי יְבַהֲלֻנֵּהּ עָנָה מַלְכָּא וְאָמַר בֵּלְטְשַׁאצַּר חֶלְמָא וּפִשְׁרָא אַל יְבַהֲלֶךָ עָנָה בֵלְטְשַׁאצַּר וְאָמַר מָרִי חֶלְמָא לְשָׂנְאֶךָ וּפִשְׁרֵהּ לְעָרְךָ: דניאל ד טז

2. וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל הַכִּסֵּא אֲחֹרַנִּית בְּעֵד יַד הַשַּׁעַר וַתִּשָּׁבֶר מִפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת כִּי זָקֵן הָאִישׁ וְכָבֵד וְהוּא שָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה:
שמואל א ד יח

3. וְאֶת הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: ויקרא ה י

גליון הש"ם

גמ' או רוב שנים. עיין לקמן דף קכג ע"ב ובתוס' שם ד"ה עולת:

הגהות הב"ח

(א) תד"ה כי וכו' ולא גרסינן ר' אסי:

מוסף רש"י

חותך שדרה. מוט הבדלה (זבחים סה:). ומפרקת. עצם הצואר (שם). בלא רוב בשר. המקפת קציב, כדאמרינן נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה ומטמאה ואפילו מפרכסת, הילכך אי הוה מוחך רוב בשר קודם הסימן הויא לה מתה ולא מהניא בה מליקה, וסימנין הלכה משה מסיני הן (שם, וכנע"ז לקמן כח.). קרעו כדג מטמא באהל. מיל ואע"ג במפרכד (פסחים מט:). עשאה גיסטרא נבלה. ואפילו מפרכסת (לקמן לב:). ניטל הירך וחלל שלה. אע"פ שהיא עדיין חיה מטמאה בנבלה, דכמתה היא ולא כחיה (תמורה יא:). כזנב הלטאה. אם מוחכין אותה מפרכסת אחתיכה ואע"פ שאין בה חיות (ערכין ז.).

אלא מן החולין [א]ובידו הימנית אף עולת העוף אינה באה אלא מן החולין ובידו הימנית אי מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים ת"ל [1]ומלק והקטיר [ב]מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו רבי ישמעאל אומר [ג]כמשפט כמשפט חטאת העוף מה חטאת העוף ממול עורף [ד]אף עולת העוף ממול עורף אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד אף כאן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד תלמוד לומר [1]והקריבו רבי אלעזר ברבי שמעון אומר [2]כמשפט כמשפט חטאת העוף מה להלן אוחז

מנדבה לענין סמיכה וי"ל דסמיכה מילתא אחריתי היא אבל הכא [ז]שניהן צריכין מליקה ואינו אלא גילוי מילתא בעלמא דמגלה לנו הכשר מליקת העוף והבדלה הויא כמו גמר מליקה והכשרה דזאת התורה לא יליפין לענין סמיכה דלא יליפין בהקישא אלא לענין דבר שיכול לנהוג בכל המזכרים בפסוק וסמיכה ליכא בזכור ומעשר כתתן בפ' ב' מדות (מנחות דף נב:) קרבנו ולא הבכור קרבנו ולא המעשר [וזבחים (ז:)] מלהקריב את קרבניהם דרשינן זה בכור ומעשר ופסח: **מה חטאת העוף ממול עורף.** פי' בקונטרס [ח]דהא סברא דמן החולין נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהקישא דזאת התורה דאיתקש כולהו להדדי וילפי' כולהו מחטאת והכי גמרינן בשילהי התודה (מנחות פב.) ומשמע ליה בין עולת העוף בין עולת בהמה וא"ק לא משמע ליה מההוא היקישא אלא קרבנות בהמה דומיא דאשם ושלמים וקשה דבסמוך פריך מביום שלמה אלמא עולת העוף נמי בכלל וגראה דטעמייהו דרבנן דקסברי דלא ממוקמא הקישא דזאת התורה לחולין משום דלא שייך בכל הקרבנות דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין כדאשכחן נמי לר"א בסוף התודה (שם דף פב:) דגמר [ט]פסח דורות חולין מפסח מצרים אע"ג דפסח כתיב בההיא הקישא כדדרשינן (זבחים דף ז:) להקריב את קרבניהם זה הבכור מעשר ופסח וש"מ היינו טעמא כדפרישית לעיל משום דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין ור' ישמעאל סבר דגמרינן הקישא לחולין כיון דמ"מ כל קרבנות חובה לו נדר אתו מחולין: **ואינו מבדיל בסימן אחד.** פ"ה דכיון דכתיב דלא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כל כמה דעביד טפי מהכשרו הבדלה הוא וכל הסימן הוי מצוה בעוף לכתחלה הילכך במליקה כי מליק כל הסימן לאו הבדלה הוא אבל סימן הסני אפי' מצוה לכתחלה ליכא וקשה לפירושו דלקמן ברישא פ"ב (דף מז.) אמרינן בהדיא דהא דקתני דיעבד אאחד בעוף וגראה לפרש כיון דדיעבד לא בעי שחיטה בסימן שני שייך בו הבדלה אבל במיעוט הנשאר בסימן ראשון לא חיישינן כיון דבעי שחיטת רוב אותו הסימן וא"ת דהכא משמע דלר' אלעזר בר' שמעון אינו מולק בחטאת העוף אלא סימן אחד דאלא רוב שנים ובזבחים פרק קדשי קדשים (דף סה:) תניא א"ר אלעזר בר' שמעון שמעתי שמבדילין בחטאת העוף והאי דכתיב לא יבדיל מפרש התם היינו דאין צריך להבדיל ואין לפרש דהא דקאמר דכשהוא אוחז הראש בגוף מזה היינו אם ירצה והא דקאמר אי מה להלן בסימן אחד היינו נמי אם ירצה לא יחתוך אלא סימן אחד דהא אברייתא דלעיל דקתני שנים או רוב שנים מפרש ב' לרבנן או רוב ג' לר' אלעזר ב"ר שמעון ולוקמה כולה כראב"ש ואי בעי ב' ואי בעי רוב ג' ובפרק העור והרוטב (לקמן דף קכג.) נמי גבי עלית שנקרע רובה שוב אינו חיבור וטהורה ומוקי לה בעלית עובדא יום דכיון דלא חס עליה [ח] ולא עבדה ליכא למיגזר דלמא חיים ולא קרע רובה ופריך אלא מעתה עולת העוף לראב"ש לגזור דלמא לא אתי למעבד רובא והשתא בשלמא אי אמרת שאסור לחתוך כל הסימנים פריך שפיר דלא סגי ברוב מלומלם עד שיפסוק רוב הגראה לעיניים פן יחוש לגמלם לפי שירא שלא יחתוך כל הב' אלא אי שרי לחתוך כל הב' למה יש לגזור שם כלל דלמא חיים וגראה לפרש דדוקא ר"ש בן אליקים הוא דאית ליה האי סברא אליבא דראב"ש דאית ליה בזבחים (דף סה:) דלא יבדיל היינו דאין צריך להבדיל כל השנים ויכול להבדיל כל השנים אפילו קודם הזאה והסוגיא דלעיל והרוטב והרוטב לא אתיא כותיה אלא כרב חסדא ורבא ואביי דהתם [ט] ומוקמינן לא יבדיל לראב"ש קודם הזאה ואם הבדיל פסיל ליה ולא מפרש ליה קרא אין צריך להבדיל אחר הזאה אלא מוקמי לה קודם הזאה והכי איתא התם הבדיל בחטאת העוף ולא הבדיל בעולה פסולה וקאמר בגמרא מתני' דלא כראב"ש דתנן א"ר אלעזר בר"ש שמעתי שמבדילין בחטאת העוף מאי בייניהו אמר רב חסדא מילוי חטאת העוף מעכב איכא בייניהו דמלות חטאת העוף מולק מזה (בו) ומולה ובעולה מולק ומולה ואינו מזה כדתנן התם השתא קא סברי רבנן מילוי חטאת העוף מעכב וכשהזה עדיין לא נגמרה כל מצותו הלכך כשהבדיל סימן שני לאחר הזאה לא חשיב מחתך בשר בעלמא ופסול שעשה מעשה עולה בחטאת שיש כאן הבדלה ומילוי כמו גבי עולה ור"א בר' שמעון סבר מילוי חטאת העוף לא מעכב וכבר נגמר כל מצותו וכשמבדיל אחר הזאה אינו אלא מחתך בשר בעלמא ורבא מפרש התם שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא בייניהו לרבנן לא מעכב איכא בייניהו לרבנן לא מעכב ולכך זימנין לא חתיך רוב בשר עם סימן שלא ישהה ואביי מפרש התם רוב בשר [יא]עם סימן העוף מעכב איכא בייניהו לרבנן לא חתיך רוב בשר עם סימן הראשון דקודם הזאה וכשמבדיל אחר הזאה יש כאן מעשה עולה בחטאת ואפי' חתך רוב בשר [ג] יב] סימן הראשון גזרינן אטו היכא דלא חתך ופסול ור"א ב"ר שמעון סבר דרוב בשר מעכב ולכך לא פסול לאין כאן מעשה עולה דכיון דחתך רוב בשר עם סימן הראשון כשמבדיל אחר ההזאה מתה עומד ומבדיל וכי האי גוונא בעולה לאו הבדלה היא ואביי לטעמיה דס"ל דמתה אינו עומד ומבדיל הא פריך לעיל ותקשי לך עולת העוף דבעי ב' סימנין וכי מתה עומד ומולק ולית ליה טעמא כדי לקיים מצות הבדלה והדר קאמר אמרוה קמיה ר' ירמיה פי' הגן טעמי דרב חסדא ורבא ואביי אמר להו לא שמיע להו הא דאמר ר"ש בן אליקים כו' מאי לא יבדיל אין צריך להבדיל ואפילו

מנלא מן החולין. ולא ממעות מעשר שני ולקמן (דף כב.) יליף לה בחטאת [ז] גופה מנלן: **וביום.** שאין חטאת קרבה אלא ביום כדכתיב בפרשת יה"כ (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו': **ובידו הימנית.** שאין עבודותיו כשרות אלא בימין דכתיב בה (שם ד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקיימא לן במנחות בפ"ק (דף י.) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין. ואי קשיא למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה אחטאת העוף דסליק מיניה ולילף להא מילתא [ח] מה חטאת העוף מן החולין כו' דהא כולהו נמי איתנהו בה וחלוק דוהקריבו למלתיה אתא כדאמר חלוקה עולה מחטאת לענין הבדלה לא פירכא היא דהא חטאת העוף לא כתיבא ביה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן [כב.] ובהיקש ילפא מדאיקרי חטאת ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר [ג]ולומד בהיקש בקדשים דקיימא לן (זבחים דף מט:) בכל התורה למידין למד מלמד חוץ מקדשים: **אי מה.** בהמה כשרה ברוב שנים אף עולת העוף ברוב שנים: **פ"ל.** בעולת נדבה ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמלה דמו וכי [ד]אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מולה אלא מולקו כדרך הקטרתו מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו כו' כך שנויה בת"כ [ג] והתם מפרש מנין להקטרה שהראש בעצמו והגוף בעצמו כשהוא אומר לאחר הקטרה זו ושסע אותו בכנפיו והקטיר אותו הרי הקטרת הגוף אמורה הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה בהקטרת הראש אלמא ב' הקטרות הן והשסוע מבדיל ביניהן: **אף מליקת עולת העוף הראש בעצמו וכו'.** והיינו שנים ואפילו מחובר בעור הבדלה חשיבא כדאמרן לעיל (דף כ:) [ה]דבמליקה כתב רחמנא הך הבדלה ומליקה כשחיטה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה ועור שאין שחיטה [ו]מזכלת בו בהבדלה נמי לא מעכב. ולקמן (דף כב.) פריך כיון דנפקא ליה הבדלה בעולה מהכא ל"ל והקריבו לחלק בין חטאת לעולה הא הכא בהדיא כתיב דיבדיל והכא בהדיא כתיב דלא יבדיל: **ר' ישמעאל אומר כמשפט חטאת העוף.** דסליק מיניה ולהכי אתקש משום דבחטאת כתיב (ויקרא ה) ממול ערפו ובמליקת עולת נדבה לא כתיב אלא ומלק את ראשו והקטיר (שם ו) ואין מליקה כתיב בעולה אלא בשל נדבה וזו למידה מזו. ולקמן [כב.] פריך ת"ק הא מנא ליה. והך סברא דמן החולין וביום ובידו הימנית נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהיקשא דזאת התורה לעולה ולמנחה וגו' [ד] דאיתקש כולהו להדדי וילפי כולהו מחטאת והכי גמרי ליה בשילהי התודה (מנחות דף פב:) ומשמע ליה בין עולת בהמה בין עולת העוף וא"ק לא משמע ליה מההיא היקשא אלא קרבנות בהמה דומיא דשלמים ואשם: [ז]**ואינו מבדיל בסימן אחד.** שמחובר בסי' אחד דכיון דכתיב ולא יבדיל [ה] ועוף הכשרו בסימן אחד כל מה דעביד טפי מהכשר הבדלה היא וכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחלה הלכך במליקה כי מליק כל הסימן לאו הבדלה היא אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחלה ליכא דכתיב בזבחים בסי' אחד דכיון דכתיב ולא יבדיל [ה] ומקשינן לא יבדיל לראב"ש קודם הזאה ואם הבדיל פסיל ליה ולא מפרש ליה קרא אין צריך להבדיל אחר הזאה אלא מוקמי לה קודם הזאה והכי איתא התם הבדיל בחטאת העוף ולא הבדיל בעולה פסולה וקאמר בגמרא מתני' דלא כראב"ש דתנן א"ר אלעזר בר"ש שמעתי שמבדילין בחטאת העוף מאי בייניהו אמר רב חסדא מילוי חטאת העוף מעכב איכא בייניהו דמלות חטאת העוף מולק מזה (בו) ומולה ובעולה מולק ומולה ואינו מזה כדתנן התם השתא קא סברי רבנן מילוי חטאת העוף מעכב וכשהזה עדיין לא נגמרה כל מצותו הלכך כשהבדיל סימן שני לאחר הזאה לא חשיב מחתך בשר בעלמא ופסול שעשה מעשה עולה בחטאת שיש כאן הבדלה ומילוי כמו גבי עולה ור"א בר' שמעון סבר מילוי חטאת העוף לא מעכב וכבר נגמר כל מצותו וכשמבדיל אחר הזאה אינו אלא מחתך בשר בעלמא ורבא מפרש התם שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא בייניהו לרבנן לא מעכב ולרבי אלעזר בר"ש מעכב דלא חסדא ורבא ואביי אמר להו לא שמיע להו הא דאמר ר"ש בן אליקים כו' מאי לא יבדיל אין צריך להבדיל ואפילו

אוחז

מנלא מן החולין. ולא ממעות מעשר שני ולקמן (דף כב.) יליף לה בחטאת [ז] גופה מנלן: **וביום.** שאין חטאת קרבה אלא ביום כדכתיב בפרשת יה"כ (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו': **ובידו הימנית.** שאין עבודותיו כשרות אלא בימין דכתיב בה (שם ד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקיימא לן במנחות בפ"ק (דף י.) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין. ואי קשיא למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה אחטאת העוף דסליק מיניה ולילף להא מילתא [ח] מה חטאת העוף מן החולין כו' דהא כולהו נמי איתנהו בה וחלוק דוהקריבו למלתיה אתא כדאמר חלוקה עולה מחטאת לענין הבדלה לא פירכא היא דהא חטאת העוף לא כתיבא ביה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן [כב.] ובהיקש ילפא מדאיקרי חטאת ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר [ג]ולומד בהיקש בקדשים דקיימא לן (זבחים דף מט:) בכל התורה למידין למד מלמד חוץ מקדשים: **אי מה.** בהמה כשרה ברוב שנים אף עולת העוף ברוב שנים: **פ"ל.** בעולת נדבה ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמלה דמו וכי [ד]אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מולה אלא מולקו כדרך הקטרתו מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו כו' כך שנויה בת"כ [ג] והתם מפרש מנין להקטרה שהראש בעצמו והגוף בעצמו כשהוא אומר לאחר הקטרה זו ושסע אותו בכנפיו והקטיר אותו הרי הקטרת הגוף אמורה הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה בהקטרת הראש אלמא ב' הקטרות הן והשסוע מבדיל ביניהן: **אף מליקת עולת העוף הראש בעצמו וכו'.** והיינו שנים ואפילו מחובר בעור הבדלה חשיבא כדאמרן לעיל (דף כ:) [ה]דבמליקה כתב רחמנא הך הבדלה ומליקה כשחיטה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה ועור שאין שחיטה [ו]מזכלת בו בהבדלה נמי לא מעכב. ולקמן (דף כב.) פריך כיון דנפקא ליה הבדלה בעולה מהכא ל"ל והקריבו לחלק בין חטאת לעולה הא הכא בהדיא כתיב דיבדיל והכא בהדיא כתיב דלא יבדיל: **ר' ישמעאל אומר כמשפט חטאת העוף.** דסליק מיניה ולהכי אתקש משום דבחטאת כתיב (ויקרא ה) ממול ערפו ובמליקת עולת נדבה לא כתיב אלא ומלק את ראשו והקטיר (שם ו) ואין מליקה כתיב בעולה אלא בשל נדבה וזו למידה מזו. ולקמן [כב.] פריך ת"ק הא מנא ליה. והך סברא דמן החולין וביום ובידו הימנית נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהיקשא דזאת התורה לעולה ולמנחה וגו' [ד] דאיתקש כולהו להדדי וילפי כולהו מחטאת והכי גמרי ליה בשילהי התודה (מנחות דף פב:) ומשמע ליה בין עולת בהמה בין עולת העוף וא"ק לא משמע ליה מההיא היקשא אלא קרבנות בהמה דומיא דשלמים ואשם: [ז]**ואינו מבדיל בסימן אחד.** שמחובר בסי' אחד דכיון דכתיב ולא יבדיל [ה] ועוף הכשרו בסימן אחד כל מה דעביד טפי מהכשר הבדלה היא וכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחלה הלכך במליקה כי מליק כל הסימן לאו הבדלה היא אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחלה ליכא דכתיב בזבחים בסי' אחד דכיון דכתיב ולא יבדיל [ה] ומקשינן לא יבדיל לראב"ש קודם הזאה ואם הבדיל פסיל ליה ולא מפרש ליה קרא אין צריך להבדיל אחר הזאה אלא מוקמי לה קודם הזאה והכי איתא התם הבדיל בחטאת העוף ולא הבדיל בעולה פסולה וקאמר בגמרא מתני' דלא כראב"ש דתנן א"ר אלעזר בר"ש שמעתי שמבדילין בחטאת העוף מאי בייניהו אמר רב חסדא מילוי חטאת העוף מעכב איכא בייניהו דמלות חטאת העוף מולק מזה (בו) ומולה ובעולה מולק ומולה ואינו מזה כדתנן התם השתא קא סברי רבנן מילוי חטאת העוף מעכב וכשהזה עדיין לא נגמרה כל מצותו הלכך כשהבדיל סימן שני לאחר הזאה לא חשיב מחתך בשר בעלמא ופסול שעשה מעשה עולה בחטאת שיש כאן הבדלה ומילוי כמו גבי עולה ור"א בר' שמעון סבר מילוי חטאת העוף לא מעכב וכבר נגמר כל מצותו וכשמבדיל אחר הזאה אינו אלא מחתך בשר בעלמא ורבא מפרש התם שהייה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא בייניהו לרבנן לא מעכב ולרבי אלעזר בר"ש מעכב דלא חסדא ורבא ואביי אמר להו לא שמיע להו הא דאמר ר"ש בן אליקים כו' מאי לא יבדיל אין צריך להבדיל ואפילו

אלא מן החולין [א]ובידו הימנית אף עולת העוף אינה באה אלא מן החולין ובידו הימנית אי מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים ת"ל [1]ומלק והקטיר [ב]מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו רבי ישמעאל אומר [ג]כמשפט כמשפט חטאת העוף מה חטאת העוף ממול עורף [ד]אף עולת העוף ממול עורף אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד אף כאן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד תלמוד לומר [1]והקריבו רבי אלעזר ברבי שמעון אומר [2]כמשפט כמשפט חטאת העוף מה להלן אוחז

מסורת הש"ס

א) [זבחים סה.], ב) כמשפט חטאת העוף כל"ל, ג) [ויקרא פרשה ז], ד) [ויקרא ז], ה) [שם ה], ו) [שם ד],

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא א טו
2. וְאֶת הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: ויקרא ה י

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ובידו וכו' אלא חס עליה ואטבלה ליכא למיגזר: (ב) **בא"ד** ואביי דהתם דמוקמי לא יבדיל וכו' ליה לקרא וכו' איכא בייניהו פי' למלתא: (ג) **בא"ד** ופפי' מתך רוב בשר עם סימן:

שיטה מקובצת

[ח] ולקמן יליף לה בחטאת בהמה גופה מנלן: [ט] ולילף להא מלתא דיליף מה חטאת העוף: [ג] ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש: [ד] וכי מאחר שהוא מקטיר מה הוא מוצה: [ה] כדאמרן לעיל דומלק כתב רחמנא: [ו] ועוד שאין שחיטה נזכרת בו. נ"ב נ"א נאסרת בו: [ז] ואינו מבדיל בסימן אחד שמחובר. נ"ב נ"א ואינו מבדיל כלומר שמולקו בסימן אחד ומניחו מחובר בסימן אחד דכיון וכו': [ח] אבל הכא ששניהם צריכים מליקה אינו אלא גילוי: [ט] פי' בקונטרס דהך סברא: [י] דגמר בפסח דורות: [יא] ואביי מפרש התם רוב בשר מעכב איכא בייניהו: [יב] ואפי' חתך רוב בשר עם סימן הראשון:

אוחז בראש ובגוף ומזה. לאחר מליקה הויא הזאה כדכתיב בחטאת העוף גבי שמיעת קול (ויקרא ה) והזה מדם החטאת וגו׳: **מאי קאמר.** דהא אוחז בראש ובגוף ומשמע שצריך לאוחזן שניהן בתוך כף ידו ולא סגי ליה לאחוז בראש או בגוף ומנא ליה הא בחטאת: **כשהוא אחוז בראש ובגוף.** שמאוחר הראש בגוף בשעת הזאה דהא כתיב [שם] ולא **יבדיל: אף כאן כו׳.** דע״כ היקישא להכי אתא דהא מול עורף מג״ש נפקא ליה לקמן וכמשפט חטאת בהמה לא אמרינן דהא מעוף סליק: **והקריבו.** דבעי הבדלה במקלת: **והקריבו למה לי.** לחלק דלא נימא כמשפט חטאת העוף בסימן אחד דהא אתקש מליקה להקטרה: **ה״א כמשפט חטאת העוף.** דסליק מייה: **ואי משום ומלק והקטיר.** ההוא הוה מפקינן ליה לדרשא אחרינא דמייה נפקא לן [1]מליקת עולת העוף דלמעלה מחוט הסיקרא היא בראש המזבח דאילו מליקת חטאת העוף למטה כדילפינן לה בזבחים (דף סד:) על קיר המזבח[1] זה קיר התחתון כו׳ בפרק קדשי קדשים וכיון דמיבעי לן למילתא אחריתא לא אלים למעקר היקישא דכמשפט מההוא דסליק מייה דאיכא למדרש היקישא דמליקה והקטרה לענין ראש המזבח והיקישא דכמשפט לענין אחיזת ראש וגוף: **השתא דכתיב והקריבו.** על כרחך עקרייה מייה דאילוק לגמרי משמע ליה לתנא קמא דלא תיגמר מייה כלל ואוקמיה אחטאת בהמה ומהשתא דרישא [2]מומלק והקטיר[1] דלגמרי איתקש הקטרה למליקה בין לענין ראשו של מזבח בין לענין הראש בעצמו והגוף בעצמו: **משנו ולא משל ליבור. מעשר.** מתרומת הלשכה: **משנו ולא משל מעשר.** דתרי אשר לו כתובים בפרשה ואפילו לרבי יהודה דאמר[2] מעשר ממון הדיוט הוא להכי אתא אשר לו לממעטיה. וביום ובידו היא מנא כמי כפר יום הכפורים כתיב [ויקרא טז] כי ביום הזה יכפר וכתיב ביה אצבע וכהוה והזה באצבעו אל פני וגו׳ [שם]: **מביום לוחו נפקא.** למה ליה למילפא מחטאת בהמה הא בכולהו קרבנות כתיב ביום לוחו להקרייב דמשמע ביום ולא בלילה וכל הקרבנות במשמע: **כל מקום שנאמר אצבע והזה.** ומוקמינן בפ״ק דמנחות (דף י.) אל אצבע או כהונה וגמר ממלורע עני דכתיב ביה [ויקרא יד] וטבל הכהן אצבעו הימנית ומייה ילפינן לכל היכא דכתיב כהן או אצבע שהרי עבודה בימין ובעולת נדבה כתיב כהן [שם ט] והקרייב הכהן: **ואידך.** הא דאוקמינן במנחות אל אצבע אל כהוה הני מילי לרבנן אבל לרבי שמעון אוקימנא התם דכהוה בעיא אצבע דתע״ג דכתיב כהוה אי לא כתיב בה אצבע לא גמרינן בה ימין וש״ק דלעיל כר״ש סבירא ליה: **וש״ק.** דאמר [כפ.] כמשפט חטאת בהמה: **ור״א בר״ש.** דאמר [כפ.]: כמשפט חטאת העוף ומפיק היקישא לאחיזת ראש וגוף: **מול עורף.** בעולה מנא להו תרתי לא מני גמרינן מייה דאי מצטרכא לן היקישא למול עורף תו לא ילפת מייה אחיזת ראש וגוף דאילוקא דוהקריבו לגמרי ממעט להבדלה בעולה מדין חטאת דהכי משמע חלק הכתוב בעולה ממליקת חטאת והטעינה הבדלה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה: **גמרי מליקה ממליקה.** בהמה מצינו מה מליקה האמורה בחטאת פירש לך בה הכתוב מול עורף אף כל מליקה אינה אלא ממול עורף: **מתני׳ בתורין.** לשון משנה: ה״ג במתניתין **תחלת הציהוב שבזה ושבזה פסול.** תחלת הציהוב כשמתחילין להביא נוצה יפה להובה סביב לצואר פסולין בזה ובזה [3]כך מפרש בגמרא [ע״ב] דבבני יונה פסולין משום גוללן ובתורין מפני קוטנן דילאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו: **גמ׳** [4]**תורין גדולים ולא קטנים.** אתורים דקרא קאי: **גדולים ולא קטנים.** לקמיה [שם] מפרש מאי משמע: **שיכול והלא דין הוא.** אי לאו דכתיב תורים הוה יליפינן מדינא דקטנים כשרים: ומה

אוחז בראש ובגוף ומזה אף כאן אוחז בראש ובגוף ומזה מאי קאמר הכי קאמר מה להלן כשהוא אחוז הראש בגוף מזה אף כאן כשהוא אחוז הראש בגוף מזה אי מה להלן בסימן אחד אף כאן בסימן אחד ת״ל והקריבו ות״ק וכי מאחר דנפקא לן מומלק והקטיר והקריבו למה לי אי לאו והקריבו הוה אמינא מאי כמשפט כמשפט חטאת העוף ואי משום ומלק והקטיר הוה אמינא [6]מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח השתא דכתב רחמנא והקריבו דרוש ביה נמי הא [3]חטאת בהמה דאינה באה אלא מן החולין מנלן אמר רב חסדא דאמר קרא [1]והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו [3]א[2]משלו ולא משל צבור ולא משל מעשר ביום [2]מביום צוותו נפקא [7]כדי נסבה ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא [8]דאמר רבה בר בר חנה אר״ש בן לקיש כל מקום שנאמר אצבע או כהונה אינה אלא ימין ואידך כהונה בעיא אצבע אצבע לא בעיא כהונה ותנא קמא ורבי אלעזר בר׳ שמעון ממול העורף מנא להו גמרי מליקה ממליקה: **מתני׳** [5]כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורין תחלת הציהוב בזה ובזה פסול: **גמ׳** ת״ר [3]תורין גדולים כשרים קטנים פסולים בני יונה קטנים כשרים גדולים פסולין נמצא כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורין תנו רבנן תורים גדולים ולא קטנים שיכול והלא דין הוא ומה

ואפילו קודם הזאה פליגי וא״ת לרב חסדא ולרבא ואבי אמאי מוקמי מתניתין דלא כר״א ב״ר שמעון הא לכאורה מתניתין קודם הזאה איירי דומיא דרישא דקתני חטאת העוף כילד הוא עושה מולק לראשו ממול ערפו ואינו מבדיל ומזה כו׳ וי״ל דמשמע [6] ליה דמתניתין פוסל בכל ענין ואפילו לאחר הזאה משום דקא״ר אלעזר ב״ר שמעון שמעתי שמבדילין ומשמע דקאי אמתניתין ובא לחלוק עליה ור״ת פירש דהא דקאמר רבי שמעון בן אליקים מאי לא יבדיל דקרא אינו צריך להבדיל היינו בשעת מצוי דלדם הוא צריך וכשמבדיל כל שכן [7]שמוליא דם ובשעת הזאה דוקא קאמר קרא לא יבדיל כלל אבל אשעת מצוי בעי למימר קרא לא יבדיל אין צריך להבדיל ושבקינן לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה ותרוייהו משמעי מייה דמדאפקיה בלשון לאו קדרים דבשעת הזאה לא יבדיל ולאסור אף בשעת מיצוי [8]לא אתא קרא דמוהקריבו (2) נפקא דאילוק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף ולכך י״ל דאתא קרא למימר נמי דבשעת מיצוי אם ירצה לא יבדיל והא דקאמר לא שמיע להו דר״ש בן אליקים דמשמע שבא לחלוק על רב חסדא ורבא ואבי היינו משום דלר״ש בן אליקים אין לחוש כשמבדיל אחר הזאה שעושה מעשה עולה בחטאת דמלות חטאת נמי כך היא דקרא אין צריך להבדיל קאמר וא״ת ולרב הונא דאמר משמיה דרב במעילה בפרק חטאת העוף (דף ח:) דמיצוי חטאת העוף לא מעכב אמאי פסלי רבנן כשמבדיל אחר הזאה והא אין כאן מעשה עולה דמחתך בשר בעלמא הוא כדפרישית לעיל ולמאי דפירשתי ניחא דלמא רב הונא סבר (3) כרשב״א דפי׳ קודם הזאה ופליגי קודם הזאה אבל לפירוש ר״ת קשה דאפילו לרשב״א לא פליג אלא לאחר הזאה וליכא למימר דלרבנן דמתניתין דזבחים (דף סד:) מיצוי חטאת העוף מעכב דרב הונא סבר כר״א ברבי שמעון דהא מהדר הש״ס במעילה לאוקמי כל סתמא דמתניתין כוותיה וי״ל דיעמיד מתניתין דקתני הבדיל פסול קודם הזאה ואתי אפילו כר״א ברבי שמעון וסוגיא דזבחים דקאמר מתניתין דלא כרשב״ש אתי כרב אחא בר אהבה דקאמר במעילה דדם מיצוי חטאת העוף מעכב ואיכא רבנן (4) דפליגי עליה דרשב״ש אפילו לרב הונא דמדקאמר שמעתי שמבדילין משמע דפליגי רבנן עליה וסברי דמיצוי מעכב אבל סתם מתניתין דזבחים אתי שפיר כוותיה כדפרשנו: [9] **ת״ל** והקריבו. מה שפירש בקונטרס דאיפכא ליכא למימר דרבי ישמעאל אקרא דומלק והקטיר סמיך אין נראה דמומלק והקטיר ליכא לאוכוחי מייה דלא נימא איפכא דהא איצטריך לראשו של מזבח אלא מסברא בעלמא אית ליה לרבי ישמעאל דלמול עורף אקשינהו תדע דלת״ק ורבי אלעזר לא בעו קרא למול עורף אלא ילפינן במה מצינו מליקה ממליקה: **ואידך** כהונה בעי אצבע. בסוף התודה (מנחות פג.) משני ידו הימנית כדי נסבה ובסוף דם חטאת (זבחים דף לח.) משני תרוייהו (5) כי הכא [6] ונראה דלמ״ד דבר הלמד בג״ש אינו חוזר ומלמד בהיקש ל״ל לכדי נסבה דאצבע [7] חטאת גופיה יליף בגזרה שוה ממצורע דהיינו ימין [8] בפ״ק דזבחים (דף יג) ובפ״ק דמנחות (דף י.) ואם כן היכי מצי למילף עולת העוף מחטאת מהיקישא דכמשפט: **נמצא** כשר בתורין כו׳. אבריתא דהכא לא שייך למידק האי נמצא למעוטי מאי כדדייק לעיל [9] אמתניתין דנמצא כשר בשחיטה פסול במליקה דהך ברייתא אמתניתין קיימא לפרושי דתורין גדולים כשרים כו׳ והדר מסיים נמצא כמו שאמרה משנתינו [10] אבל לעיל לא צריך למתני כלל נמצא דכבר אשמועינן רישא דשחיטה מן הצואר ומליקה מן העורף ואם שינה בזה ובזה פסול: **שיכול** והלא דין הוא. בשום דוכתא ל״ג תרוייהו דשיכול משמע דאי לאו האי קרא לא הוה אמינא הכי אבל והלא דין הוא משמע דבלאו האי קרא היה לו לומר כן: **שיכול** ומה בני יונה כו׳. פירוש אי לאו דקרא דתורים הייתי מכשיר אפילו קטנים מקל וחומר ואם תאמר ואי לא כתיב קרא דתורים לא הוה ידעינן תורין כלל דכשרים לקרבן ויש לומר דהכי פירושו שיכול אי לאו דאקיש רחמנא תורים לבני יונה דמינה ילפינן בסמוך דתורין קטנים לא אלא היה כתוב תורים רחוק מבני יונה דהשתא היה משמע תורים בין גדולים בין קטנים ואפילו בלא קל וחומר הוה ידעינן אלא דניחא ליה למנקט למילף בקל וחומר אי נמי דהוה מצי למכתב בני יונה ותורים דהשתא לא הוה מקיש תורים לבני יונה דאיכא למימר דקאי נמי בני אתורים ומכל מקום גדולים כשרים מדלא כתוב בהדיא בני יונה ובני תורים והוה אמינא מקל וחומר דכולם כשרים ת״ל תורים דמשמע גדולים דוקא כדמפרש לקמן דומיא דבני יונה:

ומה

מסורת הש״ס

א) [זבחים סה.], ב) זבחים לח. מנחות פג., ג) יומא ג., ד) [ר״ה ה. וש״נ], ה) (יומא ג.) זבחים כד: לח. מנחות י. ע״ש ודף פג., ו) [ויקרא ה], ז) [ויקרא ט], ח) [קידושין נב:], ט) ל״ל תוריס, י) שייך לעיל דף כא:, כ) [ועיין תוס׳ סנהדרין סה. ד״ה יגלח], ל) ל״ל דחטאת, מ) [ל״ל בפ״ב דזבחים דף כד:], נ) [דף כ:],

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ:
ויקרא טז ו
2. אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צַוֹּתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קָרְבְּנֵיהֶם לַיְיָ בְּמִדְבַּר סִינָי:
ויקרא ז לח

הגהות הב״ח

(א) תד״ה (בדף הקודם) ואינו וכו׳ וי״ל דמשמע להו דמתני׳: (ב) **בא״ד** דמוהקריבו הוה נפקא: (ג) **בא״ד** דדילמא רב הונא סבר כרשב״ל דמוקי פלוגתייהו קודם הזאה אבל לפי׳ ר״ת כל״ל ומיהו ופליגי קודם הזאה נמתק: (ד) **בא״ד** ואיכא רבנן ודאי דפליגי: (ה) תוס׳ ד״ה ואידך וכו׳ משני דתרוייהו כדי נסבא ואי בעית אימא כי הכא ונראה:

מוסף רש״י

כדי נסבה. שלא לצורך (סוטה יט:) מילי דלא אצטרך למתנייה ומתנייה בכלי (קדושין ה:). **מדרבה בר בר חנה נפקא.** וקס״ד מו אצבע מו כהונה ומין לך בכל אלו שלא נאמר כהן בהקרבתן (זבחים צח.).

רבינו גרשום

ות״ק וכי מאחר דנפקא לן מומלק והקטיר. כלומר מאחר דנפקא לן הבדלה בעולת העוף מומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה וכו׳ כלומר והקריבו למה לי השתא דכתיב והקריבו שדינו מובדל מחטאת העוף דרוש ביה נמי הא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה כו׳: ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא. כלומר ובחטאת בהמה כתיב בה כהונה: ואידך כהונה בעיא אצבע. כלומר אע״ג דכתיב כהונה לא נימא יד ימנית עד דכתב אצבע אבל אי כתב אצבע אע״ג דלא כתב כהונה משמע יד ימנית והכא בחטאת בהמה כהונה איכא אצבע ליכא: דלא לישתמיט קרא וליכתוב מן [בנין] התורים או מן (בני) היונה וכו׳ כמה פעמים בתורה [כתיב] מן התורין או מן בני היונה לא לישתמיט קרא פעם א׳ וליכתוב מן בני התורים או מן היונה. אלא מדכתב מן התורים או מן בני היונה

עין משפט נר מצוה

קנט א מיי׳ פ״ה מהל׳ עבודת יום״כ הל״ג:
קס ב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ מיקודי מזבח הלכה ב:

שיטה מקובצת

א) דמיניה נפקא לן למליקת עולת העוף דמצותו למעלה: ב) ומהשתא דריש ביה נמי מומלק והקטיר דלגמרי אתקש מליקה להקטרה בין לענין: ג) פסולין בזה ובזה כדמפרש בגמ׳: ד) וכשמבדיל כ״ש שמתמצה כל הדם ובשעת הזאה דוקא קאמר קרא דלא יבדיל כלל אבל אשעת מצוי בעי למימר קרא: ה) לא אתא קרא דמוהקריבו נפקא דחילק ונ״ב נ״א דמוהקריבו הוה נפיק דחילק: ו) אבל לעיל לא צריך למיתני כלל וכו׳ עד סוף הדבור. נ״ב שלא נמצא בס״י:

ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים. כלמפרש בסמוך דלא לישתמיט קרא דלכתוב מן היונים: **ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים.** תימה כיון דלכתי לא קיימא לן דבני יונה הוי קטנים דוקא א"כ מנא ליה דתורים לא הוכשרו בקטנים דהיא גופה לא ידעינן אלא מדומיא דבני יונה וי"ל דומר דהכי קאמר דאי מצית למילף מדוכתא אחרינא דתורים משמע [ז]גדולים הוה אמינא מק"ו דבני יונה אפילו גדולים ובקונטרס פירש דלא בעי אלא לעיכוב מנלן דהוה לן למילף מק"ו דלא מעכבא אבל לעולם לשון תורים משמע גדולים וקשה לפירושו דאי משמע גדולים היכי בעי למדרש בק"ו לאפוקי קרא ממשמעותיה ולמימר דלא מעכב: **לא לישתמיט קרא כו'.** על כרחיה לאו משום דאיכא הרבה מקרקות קא דריש דאפילו לא היה כתוב אלא בחד דוכתא תורים ובני יונה הוי מצי למדרש מדכתיב בהאי בני יונה ובהאי לא כתיב בני דאמה יש לו לפסוק לייתר לשונו ולכתוב בני בחנם והא דנקט [ח] דלא לשתמיט לרבותא בעלמא נקטיה:

יעלעו דם. אלא מתרגמינן עילעא והייגו משיעלעו דשמיט גדפא ואתי דם מלעלעות ומנחם פתר במחברת יעלעו דם ענין בליעה כמו (עובדיה ח) ושתו ולעו:

והביא תחלת הציחוב שבזה ושבזה מהו ספיקא הוי ונפיק. וא"ת כיון דממה נפשך האחד פסול היאך יכול להקריב וי"ל דמיבעיא ליה כגון דאם עבר כהן והקריב [ט]אי נמי כיון שהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו מאחר דמ"מ האחד מהן ראוי להקריב וי"מ דבמה איירי דמשמע בירושלמי דמסכת מגילה שכל עופות כשרין בבמה ואפילו תרנגולים ואפילו חיה ולא מיעט אלא טמאין וליתא דהתם מיירי בבמה לבני נח דבהדיא יליף לה בסוף זבחים (דף קטו:) מויכן נח מזבח ויקח מכל הבהמה הטהורה וגומר אבל בשאר במות איכא למ"ד דאין שום עוף קרב בבמה ואפילו תורים ובני יונה ועוד דקאמר בירושלמי דעולה אינה צריכה הפשט ונתות ובסוף זבחים (דף קכ.) תשיב דשוותה במה גדולה לבמה קטנה לענין הפשט ונתות אלא ודאי בירושלמי איירי בבמת בני נח: **איצטריך קרא למעוטי ספיקא.** תימה דגבי קפץ אחד מן המנויין (ח) לתולה דריש פ"ק דב"מ (דף ו:[1]) דכולן פטורין דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וגבי ספק קדמה בהרת לשער לבן ספק שער לבן קדם דרשינן בסוף נזיר (דף סה:) דטהור מדפתח בה הכתוב בטהרה תחלה דכתיב לטהרו או לטמאו ומיהו מהכא לא קשיא דהכא הכי פירושו אילטריך קרא למעוטי ספיקא שלא מיעט אותם ודאי אלא מספק דקאמר ספקא הוי ונפיק כשהביא מזה ומזה אבל התם כולם פטורין ודאי ולא מספק וכן ספק קדמה בהרת לשער לבן ודאי טהור אבל גבי כוי בפרק בתרא דיומא (דף עד.) מכח פירכא מדאילטריך קרא לרבויי ספקא קאמר דכוי בריה הוא ולא ספקא והשתא מנא ליה דלמא לעולם ספקא הוי ואלטריך לרבויי מכל חלבו לאסור ודאי חלבו ולא מספק וכן בפרק שתי מדות (מנחות דף לא.) גבי פלגש דבסמוך וי"ל דכל ספקא דאי אפשר להתברר כמו גבי בהרת ומעשר דלפעמים שהוא כך ולפעמים שהוא בענין אחר שייך למעוטי מקרא שפיר מטעם שהם ספק אבל הכא אפשר לברר ספקא זו דכל תחלת הציחוב שוין וקמי שמיא גליא אם הם קטנים או גדולים וכן בכוי ופלגש כולן שוין הלכך לא אתא קרא למעוטי מטעם שהם ספק שאינו ספקא קמי שמיא וכן בסוף על אלו מומין בבכורות (דף מא.) גבי הא דתניא כשהוא אומר למטה הזכר שאין ת"ל אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס ופריך מני אילימא ת"ק ספק הוא אילטריך קרא למעוטי ספקא התם נמי פריך מאנדרוגינוס שכולן שוין או כולן זכרים או כולן נקבות וקמי שמיא גליא וא"ת והא רב סבר דאנדרוגינוס ספק [ז] כדאמרינן בסוף המפלת (נדה דף כח.) מדמטמא בלודן ובאודם ובסוף הערל (יבמות דף פב.) פסיק כרבי יוסי דלא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה ובריה בפני עצמה דקא"ר יוסי בברייתא לאו דוקא ואפ"ה ממעט ליה רב לענין ביאת המקדש מדכתיב (במדבר ה) מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס והיכי אתא קרא למעוטי ספקא וי"ל דבהיא דרב תרי מיעוטי כתיבי דה"מ למכתב מזכר ועד אדם או מנקבה ועד אדם ואתי חד מינייהו לאנדרוגינוס וחד לטומטום ואם אנדרוגינוס הוא זכר אתי מזכר למעוטי מטעם שהוא משונה ואם הוא נקבה אתיא מנקבה למעוטי מטעמא שהיא משונה והא דפריך בבכורות גבי הא דממעט אנדרוגינוס מזכר הזכר יתירא דכתיב גבי עולה מני אי ת"ק ספקא הוא אתי קרא למעוטי ספקא התם פריך שפיר דאם בא למעוטי אפילו הוא זכר משום דמשונה הוא משאר זכרים א"כ מדממעט ליה מהזכר ש"מ דזכר הוא ולא ספק אלמא לא אתי כת"ק דאמר ספק הוא וא"ת והרי טומטום דיש מהן זכר ויש מהן נקבה וא"א לברר וקאמר רב חסדא בסוף על אלו מומין (בכורות דף מב.) סמי מכאן טומטום משמע דטעמא משום דספקא הוא ולא אלטריך קרא למעוטי וי"ל דקסבר רב חסדא דלא אתא קרא למעוטי מטעם ספק כיון דאם הוא זכר הרי הוא כשאר זכרים ולכך אין להעמיד המיעוט אטומטום כיון שיש להעמידו אאנדרוגינוס והכי פירושו התם מחלוקת באנדרוגינוס דלרבנן אינו בכור אבל טומטום דברי הכל קדוש מספק דהזכרים תקדים דכתיב גבי בכור איכא לאוקומי למעוטי אנדרוגינוס ולא טומטום כדפירשו ולכך פריך אלא מעתה בערכין יערך דלא

[ז] ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים הוכשרו בקטנים תורים שהוכשרו בגדולים אינו דין שהוכשרו בקטנים ת"ל [1]תורים גדולים ולא קטנים בני יונה קטנים ולא גדולים שיכול [2]והלא דין הוא ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים הוכשרו בגדולים בני יונה שהוכשרו בקטנים אינו דין שהוכשרו בגדולים תלמוד לומר בני יונה קטנים ולא גדולים מאי תלמודא אמר רבא לא לישתמיט קרא ולכתוב מן בני התורים או מן היונה אימא בני יונה דכתב בהו רחמנא בני קטנים אין גדולים לא תורים אי בעי גדולים לייתי אי בעי קטנים לייתי דומיא דבני יונה מה בני יונה קטנים אין גדולים לא אף תורים גדולים אין קטנים לא ת"ר יכול יהו כל התורים וכל בני היונה כשרים תלמוד לומר מן התורים ולא כל התורים מן בני היונה ולא כל בני יונה פרט לתחילת הציחוב שבזה ושבזה שפסול מאימתי התורים כשרים [3]משיזהיבו מאימתי בני יונה פסולין משיצהיבו תני יעקב קרחה מאימתי בני יונה כשרים משיעלעו הוא תני לה והוא אמר לה [2]אפרוחיו יעלעו דם אימת אמר אביי [3]מכי שמיט גדפא מיניה ואתי דמא בעי רבי זירא האומר הרי עלי עולה מן התורים או מן בני היונה והביא תחלת הציחוב שבזה ושבזה מהו [3]ספיקא הוי ונפיק או דילמא בריה הוי ולא נפיק אמר רבא תא שמע פרט לתחילת הציחוב שבזה ושבזה שפסול אי אמרת בשלמא בריה הוי שפיר אלא אי אמרת ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא

כי

בני יונה לא יצא שמא גדולים הם אבל זה שנדר איזה שירצה והביא שניהם יצא ממה נפשך אם גדולים הם יצא משום תורים ואם קטנים הם יצא משום בני יונה: **או דלמא.** לא גדולים נינהו ולא קטנים הוו אלא בריה בעלמא הוו דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו: **אמר רבא תא שמע.** מדאילטריך קרא למעוטינהו: **אי אמרת בשלמא.** אשמועינן קרא דבריה נינהו ואפילו היכא דליכא למיחש לספיקא כגון בנעיא דידן דפסול שפיר אתא קרא: **אלא אי אמרת ספיקא נינהו.** וקרא לא פסליהו אלא היכא דמיחייב תורין בהדיא או בני יונה בהדיא: **אילטריך קרא למעוטי.** מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא אי פשיטא לך דגדולים נינהו אייתינהו בתורים ואי פשיטא לך דקטנים נינהו אייתינהו בבני יונה וכיון דלא פשיטא לן לא הא ולא הא מהיכא תיסק אדעתין לאכשורינהו: למעוטי

ומה בני יונה לא יצא שמא גדולים הם. דהא דבני קטנים משמע. ועיכובא דגדולים פסולין לקמן לקמן יליף: **ת"ל תורים.** לקמייה מפרש מאי תלמודא: **מאי תלמודא.** כלומר מאיזה מקרא אנו [6]לומדים נהי נמי דבני משמע קטנים מיהו עיכובא מנלן דלא מרבינן גדולים מק"ו: **לא לישתמיט קרא.** אי סלקא דעתך גדולים נמי כשרים מכל הנך קראי דמשתעו בקינים כגון האי דנדבה [6] ובשמיעת קול [7] וביולדת ובזב ובזבה [8] ובמצורע [9] לא לשתמיט חד קרא [6]דלכתוב מן בני התורים או מן היונה ומדכתיב בכולהו בני ש"מ לעכב: **ואימא בני היונה דכתיב בהו בני.** לעיכובא ודאי גדולים פסולין אבל תורים בין גדולים בין קטנים משמע הלכך אי בעי גדולים לייתי אי בעי קטנים לייתי: **מה בני יונה.** אינם כשרים בהכשר תורים: **אף תורים.** אינם כשרין בהכשר בני יונה: **יכול יהו כל התורים כשרים.** משיצאו מכלל קטנות: **ויהיו כל בני יונה כשרים.** כל זמן שלא באו לכלל גדולים: **תחלת הציחוב.** כשמתחילין להב כנפיים שסביבות לוארם פסולים בזה ובזה דיצאו מכלל קטנים ונפסלו מבני יונה ולכלל גדולים לא באו שיוכשרו בתורים: **משיזהיבו.** שיהא כנפי גופן גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב: **משיצהיבו.** משיתחילו להב: **מאימתי בני יונה כשרים.** דביום שנולדו מאוסים הן ומאימתי כשרים: **משיעלעו.** כדמפרש לקמיה: **הוא תני לה.** שונה היה המשנה מפי רבו משיעלעו והוא אמר לה מפרש המשנה מדעתו דמשיעלעו לשון אפרוחיו יעלעו דם משיהא להם דם מלוי [3]בשר דכי שמיט גדפא מייניה אתי מייניה דמא: **מן התורים או מן בני היונה.** מאיזה מהן שאלה והביא משניהן תחלת הציחוב מהו יצא ידי נדרו או לא. הא דתנן תחלת הציחוב פסול בשניהם משום ספיקא הוא שמא גדולים שמא קטנים הלכך הנודר תורים לא יצא שמא קטנים הם והנודר

[ח] [עיין תוס' זבחים טז: ד"ה כל חדא כו' ותוס' לקמן כג: ד"ה ותהא], [1] [עיין תוס' לעיל ע"ל ד"ה שיכול], [2] [ויקרא ה], [3] [ויקרא ה], [4] [ויקרא טו], [5] [ויקרא יד], [6] [ומס ז. ד"ה ולא עשיין],

תורה אור השלם

1. וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיְיָ וְהִקְרִיב מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה
את קָרְבָּנוֹ: ויקרא א יד
2. וְאַפְרֹחָיו יַעֲלְעוּ דָם וּבַאֲשֶׁר חֲלָלִים שָׁם הוּא: איוב לט ל

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והביא וכו' א"נ כיון שהביאן ליד הכהן. עיין משנה למלך פי"ל מהל' מעה"ק הל' ה ועיין לקמן דף קלט ע"ל בכש"י ד"ה דמיתסר הקריבה:

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה אילטריך כו' מן המנויים לתוכן:

מוסף רש"י

משיצהיבו. עולה מחכמת שסביב הלומר (זבחים טח:).

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

קסא א ב מיי' פ"ג מהל' מאכלי מזבח הלכה ב:
קסב ג מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הלכה ב:

שיטה מקובצת

[6] מאיזה מקרא אנו למדים הכי נהי נמי:
[3] דנכתוב מן בני התורים או מן היונה נ"ב בקצת ס"י כתוב מן בני התורים או מן בני היונה ומדכתיב:
[3] דם מצוי בבשרם דכי שמיט גדפא מנייהו ואתי: [7] אחרינא דתורים משמע דוקא גדולים:
[5] והא דנקט לא לישתמיט כו': [1] וא"ת והא רב סבר דאנדרוגינוס ספק כדפרישו' בסוף המפלת:

רבינו גרשום

ש"מ תורים גדולים בני היונה קטנים ותחילת הציחוב כו' כשמתחילין לצהב הנוצה לענין תורים עדיין קטנים ולענין בני יונה חשובים גדולים ושניהם פסולין:

למעוטי נרבע ונעבד. ואף על גב דתנא קתני פרט לתחלת הליהוד אסמכתא בעלמא הוא ולעולם פסוליהו משום ספיקא. רובע ליכא למימר בעופות דאין לך עוף רובע: **הואיל וכתיב.** גבי קרבנות: **כי משחתם בהם מום בם.** לא ילפו לכם דבין השחתה בין מום פוסלים בהם ותנא דבי רבי ישמעאל וכו׳: **דבר ערוה.** רובע ונרבע: **עבודת כוכבים.** נעבד שהשתחוה לבהמתו: **כי השחית כל בשר.** דדור המבול כתיב ודור המבול בערוה קלקלו דכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגו׳ שהיו מזקקין לנשי ריעיהן ולכל בהמה וחיה: **בבהמה.** כתיב תמיס זכר[ד] אבל עוף לא כתיב ביה [ה] לא תמיס ולא זכר הלכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר [ו]משום הקריבהו נא לפחתך[ז]: **מן האיל או מן הכבש.** מאיזה שתלקה: **פלגם.** כבש בן שנה בתוך שנתו קרוי כבש. ואיל משעברו י״ג חדשים שנכנס חדש שלם בתוך שנה שניה קרוי איל עד עולם. פלגם בתוך חדש ראשון של שנה שניה: **הקריבו.** משנה היא במסכת פרה (פ״ח מ״ג) ובפלגם קא מיירי: **ואין עולה לו מזבחו.** אם היה מחוייב איל לבדו או כבש לבדו וטעמא לא מפרש תנא אי משום ספיקא אי משום בריה: **ור״ר יוחנן.** מנא לן דמביא עליו נסכי איל של שני עשרונים[ג] ושליש ההין יין דכתיב בפרשת נסכים בשלח לך אנשים [ח]או לאיל האחד וגו׳ או לרבות את הפלגם בנסכים הללו ומדאינטריך קרא לרבויי ש״מ קסבר רבי יוחנן [ט]דת״ק דאמר אין עולה לו מזבחו משום בריה הוא ולענין נסכים רחמנא רבייה דאי ספיקא הוא לא מרבייה קרא דכיון דשמא איל הוא פשיטא דבעי אתויי נסכי איל ואתויי דאי איל הוא ליהוי דידיה ואי כבש הוא יהא היתר נדבה שהרי מתנדבין נסכים בלא קרבן דכתיב בתמידין בפרק בתרא (דף קז.) [י]ואע״ג דתנן[יא] אין מתנדבין לוג אחד ולא ב׳ וה׳ אלא שלשה כדי שיהו קרויין נסכי כבש או מרבעה שיהו קרויין נסכי איל או ששה הראוין לפר הכא כי האי גוונא בהדי אחריני קרבי: מייתי

כי איצטריך קרא [א]למעוטי [ב] נרבע ונעבד סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב [1]כי משחתם בהם מום בם [ג]ותנא דבי רבי ישמעאל [2]כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים דבר ערוה דכתיב [2]כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ עבודת כוכבים דכתיב [3]פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל כל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו וכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו והני עופות הואיל ולא פסיל בהו מומא דאמר מר [ג]תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות אימא דבר ערוה ועבודת כוכבים נמי לא לפסול בהו קא משמע לן [ד]בעי רבי זירא האומר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגם מהו אליבא דרבי יוחנן לא תבעי לך דאמר בריה הוי [ה]דתנן [ג][ה]הקריבו מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו וא״ר יוחנן [4]או לאיל [ו]לרבות את הפלגם כי תבעי לך אליבא דר׳ יוחנן דאמר בריה פדא

מוקי הזכר אלא למעט אנדרוגינוס ולא טומטום אלמה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס ומשני סמי מכאן טומטום אע״ג דבערכין איכא תרין מיעוטי הזכר ואם נקבה לריכין תרוייהו לאנדרוגינוס דאי כתיב הזכר למעוטי ה״א דלא גרע מנקבה ויהיה בערך אשה ות״ת מאי פריך לרב חסדא מאם זכר ואם נקבה דכתיב גבי שלמי עולת איכא תרי מיעוטי דאם מיעוטא הוא כדאמרינן בפרק המפלת (נדה כח:) אם נקבה על כרחך למעוטי טומטום ויש לפרש דהתם גרסינן זכר או נקבה דכתיב בויקרא גבי שלמי עולת דהכי דרשינן להו בת״כ הנהו מיעוטי דכתיב בשלמים [ז] ובפ״ב דבכורות (ד׳ טו:) ובתמורה (ד׳ יז:) אבל אם זכר אם נקבה דכתיב גבי שלמי בקר דריש ליה בת״כ ובפרק ב׳ דבכורות (ד׳ טו:) ובתמורה פרק אלו קדשים (דף יז:) לרבות ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין והשתא פריך שפיר לרב חסדא דבההוא קרא לא כתיב אלא חד מיעוטא דהוי או למעט כמו או כשב פרט לבלאים וא״ת דלעיל אמרינן היכא דספק מחמת שאינו שוה איצטריך קרא למעוטי ובפ״ק דחגיגה (דף ד.) קאמר זכורך להוציא טומטום ופריך איצטריך קרא למעוטי ספיקא אע״ג דאין כולם שוין התם פריך משום דבלאו האי קרא הייתי פוטרו מן הראייה משום דאינו יכול לסמוך אע״ג דסמיכה לא מיעכבא מכל מקום לכתחלה צריך דלשכחן בספקים בפרק האשה (דף פח:) גבי חמשה שנתערבו עורות פסמיהם ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני משום סמיכה ואע״ג דגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר[ח] אמרינן זכרים עולות נקבות זבחי שלמים ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם בעלים שאני התם דקדושת כבר ואין להם תקנה בענין אחר וספק מצורע דמייתי אשמו ולוגו[ט] התם תיקון גברא שאני וא״ת דלשכחן קרא בשביל שלא נטעה אע״ג (דגבי) דקמי שמיא גליא בסוף אלו טרפות (לקמן סו:) דפריך מכדי אין אקשקשת סמכינן סנפיר דכתב רחמנא ל״ל ומשני אי כתב רחמנא קשקשת ולא סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא נמי השתא דכתב רחמנא סנפיר עד דאיכא סנפיר וקשקשת ויש לומר דלשון קשקשת משמע דבר שאינו שוה וחלק דבר שהיד מסכסכת בו וסנפיר כך הוא ונופל בו לשון קשקשת: **כי איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד.** [י] תימה דסותר סתמא דש״ס דרשא דבריתא כדי לדחות דאייתו ומוקי ליה קרא לדרשא אחרת ויש לומר דקיים ליה דאלטריך קרא לאתי דרשא דהא רבי עקיבא אית ליה דרשא דמשתחוה בפרק בתרא דבכורות (דף נז.) דקסבר מעשר בהמה חל על רובע ונרבע כמו שחל על בעלי מומין ומשמע בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פה:) דאית ליה [יא] נרבע בעופות דקאמר רבי עקיבא מכשיר בעלי מומין ולא קאמר ונרבע הואיל וכשר בעופות ומנא ליה אלא ע״כ מהאי קרא וא״ת א״כ תפשוט דספיקא הוי דאי בריה הוי אלטריך קרא למעוטי וא״כ מנלן דיש נרבע בעופות וי״ל דמעיקרא ס״ד ודאי דאלטריך קרא למעוטי אי הוה בריה אבל השתא דמסיק דאלטריך קרא לנרבע ונעבד ס״ל דלבריה לא אלטריך קרא למעוטי דממילא אימעיט מבתורים דומיא דבני יונה מה בני יונה דוקא קטנים אף תורים דוקא גדולים למעוטי תחלת הליהוד שבזה ושבזה דלא הוי לא קטנים ולא גדולים ודרשא דבריתא אסמכתא בעלמא היא ומורי ה״ר אהרן מריגנשפור״ק תירץ דאינו סותר השתא דרשא דבריתא דתרי מיעוטי כתיבי מן התורים או מן בני היונה חד למעוטי נרבע ונעבד ולאפוקי מדרשא דמשתחוה ואידך למעוטי תחלת הליהוד וקמי שמיא ודאי גליא אי קטנים הוו אי גדולים הוו ואי קטנים הוו ממעטינהו מן התורים ואי גדולים הוו ממעטינהו [יב] מבני היונה ואגן הוא דלא ידעינן מהי ממעטינהו והשתא אי בריה הוו אתי נמי שפיר (ג) [יג] כמו שפירש לפי המסקנא דחד למעוטי נרבע ונעבד ומעיקרא ס״ד דאלטריך תרוייהו לבריה דאי לא הוה כתיב אלא חד מיעוטא לא הוה [יד] ממעטי להו אלא או מגדולים או מקטנים ואם הביא קמי שמיא גליא שהוא נקבה לא היה לו להשמיענו והא דאיכא תרי מיעוטי איכא למימר דאתא חד לנרבע וחד לנעבד ויותר נראה דנרבע ונעבד נפקי מחד מיעוטא אלא אלטריך חד מיעוטא לתורים וחד לבני יונה ולמאי דס״ד נמי מעיקרא דאתא למעוטי בריה אלטריך תרי מיעוטי חד למעוטי תורים וחד לבני יונה: **כי משחתם בהם מום בם.** כאן משמע דלכ״ע אית להו הך דרשא דמשחתם דאי פליג אדרשא זו הוה תנא דריש מן הבהמה להוציא את הרובע אם כן לידוק דבריה הוי [טז]למאן דלא דרים דרשא דמשחתם אלא דאיכא דרשי להו ואפילו הכי איצטריך מן הבהמה ומן הבקר להוציא רובע ונרבע ולא הוי דרשינן ממשחתם דהא בהא תליא אלא משום דאשכחן בכר בקדשים שויש בהן דבר ערוה ועבודת כוכבים ומום וכ״מ דרשא דמשחתם למעשר בהמה [י] דחל על רובע ונרבע כמו שחל על בעל מום [יז](ולרבי ישמעאל) [ולר״ש] [יח] נ״מ גם לפרה וא״ת ברים כל האסורין (תמורה דף כח:) אמרינן דתנא דמשחתם מוקי קרא דמן הבהמה פרט לזקן וחולה ומזוהם ויש לומר דתנא דמשחתם ודאי משמע ליה לש״ס דמיפק רובע ונרבע ומשמתם לחודיה אבל שאר תנאי דנפקי ממן הבהמה אית להו דרשא דמשחתם כדפריש וכן משמע בפרק בתרא דבכורות (דף נז.) דפליגי התם כמה תנאי גבי מעשר בהמה [יט] גבי טומטום ואנדרוגינוס ובמחוסר זמן ויולא דופן אבל בנרבע ורובע ומוקלה ונעבד לא אשכחן שום פלוגתא ומשמע דכולהו מודו דמתעשרין כדדרשינן התם ממשחתם ומיהו מהכא איכא למדחי דאפילו מאן דלית ליה דרשא דמשחתם אלטריך מן התורים למעוטי נרבע דסלקא דעתך כיון דעופות ליתנהו ברובע ליתנהו נמי בנרבע דכה״ג אמר בפרק המזבח מקדש (זבחים פה:): **תמות** וזכרות בבהמה. בת״כ דריש לה מדכתיב תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות ומחוסר אבר דפסול בעוף נפקא ליה מדכתיב מן העוף ולא כל העוף בפ״ק דקדושין (דף מ״ד:) ולא כמו שפירש כאן בקונטרס משום הקריבהו נא לפחתך וא״ת ל״ל קרא לפסול מחוסר אבר והא אפילו לבני נח נמי אסור דליכא מידי דלישראל שרי ולבני נח אסור וי״ל משום דאמרינן בפרק אחרבא מיתות (סנהדרין דף נט.) דכל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח ולכך הוצרך לשנותה כדי לאסור לזה ולזה [כ] וא״ת ל״ל קרא דאין תמות וזכרות בעופות מדאלטריך מן העוף לאסור מחוסר אבר ידעינן דאין מום פוסל בעוף דאי פוסל למה לי מן העוף ויש לומר דאי לאו קרא דאין תמות וזכרות בעופות ה״א דמום פוסל בעוף ומן העוף אתא לאסור אפילו הנך מומין דשרו בבהמה דקרא דמן העוף לאסור אתא ולא להתיר ואין להקשות נמי מדאלטריך מן התורים לנרבע ונעבד שמעינן שפיר דאין מום פוסל בעופות דאיכא למימר דאלטריך מן התורים משום דסלקא דעתין כיון דעופות ליתנהו ברובע ליתנהו נמי בנרבע כדפריש לעיל: **כי תבעי לך אליבא דר׳ יוחנן דאמר בריה פדא.** בפ׳ שתי מדות (מנחות דף נא:) איתותב בר פדא מהאי קרא דאו לאיל דמדרבה פלגם דלא אתא קרא לרבויי ספיקא: דאמר

מסורת הש״ס

א) [ע״ז כג: סנהדרין מז. בכורות מ. תמורה כח:], ב) [קדושין כד: זבחים קטז. מנחות ו. כה. תמורה יד.], ג) [פרה פ״ח מ״ג מנחות נא:], ד) [כגון ויקרא כב], ה) [מלגאי מ], ו) [מנחות קד.], ז) [קדושין נה.], ח) [זבחים עו:], ט) ס״ל לא וגי׳ מהר״ם ולכך הוי, י) [כדאיתא בכורות מז.], כ) [ע״ז כג:]. רש״ל, ל) [וע״ע תוס׳ ע״ז ה: ד״ה מנין ובתוס׳ זבחים סח: ד״ה ושנסמת],

תורה אור השלם

1. ומיד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מַשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם:

ויקרא כב כה

2. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ:

בראשית ו יב

3. פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל סָמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה:

דברים ד טז

4. כְּבָה יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ לַשֶּׂה בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים:

במדבר טו יא

גליון הש״ם

גמ׳ דתנן הקריבו. עיין תוספות ר״ה דף י ע״ב ד״ה בן ב׳ ד״ל תודס:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה בבהמה וכו׳ לא תמיס. נ״ב עיין פירש״י בקידושין דף כד ע״ב ד״ה ואין תמות: (ב) תוס׳ ד״ה כי איצטריך וכו׳ אמי נמי שפיר לפי המסקנא כל״ל ותיבות כמו שפירש נמחק:

מוסף רש״י

כי השחית כל בשר את דרכו. גלוי עריות, כדכתיב (משלי ג) דרך בעלמה, ודור המבול על העריות נענשו כדכתיב (בראשית ו) ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה (סנהדרין נז. וכעי״ז ע״ז כג:). **תמות וזכרות בבהמה.** האי קרא דרש הנאמר בכל הקרבנות (ויקרא כב) איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם וגו׳ לרצונכם תמים זכר בבקר בכבשים ובעזים, מדלא כתיב לרצונכם תמים זכר דאשמות, לימדך שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו (קדושין כד:). **פלגם.** כבש בן י״ג חדשים יצא מכלל כבש ונכנס איל בת, דכבש בן שנה ואיל בן שתי שנים, כשהוא בן י״ג חדשים ויום אחד שנכנס חדש בשנה שניה קרי ליה איל, אבל בתוך חדש י״ג קרי ליה פלגם (מנחות צא: מכת״י). **וא״ר יוחנן.** מאי טעמא מביא עליו נסכי איל, דכתיב בנסכים או לאיל לרבות את הפלגם, ומשום הבריה בפני עצמו הוא אינטריך קרא לרבויי (שם). **לרבות את הפלגם.** שאם הביא פלגם מביא עליו נסכים דאילים כאילו הוא איל (שם).

עין משפט נר מצוה

קסג א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ איסורי מזבח הלכה ו (וסה״ד ה״ל):

קסד ג מיי׳ שם פ״ג הל״ח:

קסה ד מיי׳ פט״ז מהל׳ מעשה הקרבנות הל״ב ועיין בכ״מ:

קסו ה ו מיי׳ שם פ״ב הלכה ו:

שיטה מקובצת

[א] למעוטי (רובע) נרבע. נ״ב עי׳ תוס׳ זבחים (דף פה ע״ב): [ב] כגון מחוסר אבר וטעמא משום הקריבהו נא: [ג] של שני עשרונים סלת ושלישית: [ד] או לאיל האחד וגו׳. נ״ב כן כתוב בקצת ס״י ובקצת ספרים אחרים כתיב או לאיל תעשה מנחה והכי מוכח בפ׳ שתי מדות ע״ש: [ה] קסבר ר׳ יוחנן טעמא דתנא דאמר אין עולה לו: [ו] בפ׳ בתרא דאע״ג: [ז] בת״כ הנהו מעוטי דכתיב בשלמים אבל אם זכר כו׳ והשאר נמחק: [ח] תימה דסותר דדשא דבריתא כדי לדחות ראייתו ומוקי קרא לדרשא אחרת: [ט] בפרק המובח מקדש דאית ליה דיש נרבע בעופות דקאמר ר״ע מכשיר בבעלי מומין: [י] הוו ממעטינהו ממן בני היונה: [יא] אתי נמי שפיר לפי המסקנא דחד ותיבות כמו שפירש נמחק: [יב] הוה ממעטינן להו אלא או: [יג] ולכך הוי ספק אלא: [יד] א״כ לידוק בבריה הוי למ״ד דלא: [טו] ולר״ש נפקא מינה גם לפרה וא״ת דבריה. נ״ב עי׳ תוס׳ לעיל (דף יא ע״א וע״ב): [טז] גבי מעשר בהמה בטומטום ואנדרוגינוס:

רבינו גרשום

למעוטי נרבע (ונעבד) כלומר לאדם ונעבד כלומר שהיא ע״ז [1] אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קדש. (נרבע לאדם ונעבד כלומר שהיא ע״ז): תמות וזכרות בבהמה דכתיב שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם: והביא פלגם מהו. כלומר כבש דינו בן שנה איל בן ב׳ שנים והביא בן שנה וחצי מהו: דתנן הקריבו מביא עליו כו׳. כלומר אמר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגם מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו. וא״ת כיון דאין עולה לו מזבחו למה מביא נסכים. דאמר ר׳ יוחנן או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין לרבות את הפלגם שמביא עליו נסכי איל.

[1] נראה דל״ל כלומר שדינו שוה לרובע אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קודש: תמות וזכרות וכו׳.

דאמר מייתי ומתני. הקשה ריב"א בשלמא נסכים יכול להביא שיעור נסכי איל ולהתנות שאם הוא כבש שיהא המותר לנדבה כרבי עקיבא דאמר בפרק כל התדיר (זבחים דף לא.): המתנדב יין מנסכו לספלים [ד] ואפילו לרבי טרפון דאמר לאיש משמע דלא פליגי אלא באומר הרי עלי יין סתם ולא פירש לנסכים אבל אם פירש מודה דאזיל לספלים אבל במנחה היכי מתני הא אין בגילתן שום דשל כבש בגילתו רכה שלש לוגין לעשרון ושל איל בגילתו עבה שני לוגין לעשרון ומנן פ"ק דמנחות (דף יא.) ריבה שמנה או שחיסר פסולה ותנן נמי [ה] אין מערבין מנחת כבשים בשל איל ופריס וכי תימא דמייתי שיעור מנחת כבש בכלי אחד ושיעור מנחת איל בכלי אחד ומתנה שהאחד מהן יהיה נדבה אי אפשר לעשות כן דמנחת נדבה נקמצת ומנחת נסכים כולה כליל דתניא בהדיא בפרק אלו מנחות (דף עד:) ותירץ ריב"א דודאי כשמתנדב מנחה סתם אז היא נקמצת אבל אם מפרש מנחת נסכים הויא כולה כליל ואמרינן [ו] מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום והשתא יכול להתנות שפיר [ז]: **אי** שיאור דר"מ **לרבי יהודה מצה מעלייתא היא.** וא"ת והא בפרק אלו עוברין (פסחים דף מג.) תניא שיאור ישרף ונותנו לפני כלבו ומפרש התם דהיינו שיאור דר"מ לרבי יהודה משמע דאסור באכילה וי"ל דמדרבנן בעלמא אסור דמדשרי ליתנו לפני כלבו שמע מינה דהוי מצה מעלייתא: **ואי** דר"מ לר"מ **מדלקי עליה חמץ הוא.** וא"ת ולילמא שאני לענין פסח דרבייה קרא בפרק אלו עוברין (שם דף מג.) מדכתיב כל וכי תימא נילף חמץ דתודה מחמץ דפסח דלמא מחמץ גמור דחייב כרת גמרינן אבל האי דלא חשיב חמץ גמור לענין פסח לא חשיב חמץ לענין תודה מיהו מצינו לפרש דהכי קאמר דפשיטא דלא יצא משום מצה דלענין מצה יליפינן תודה מפסח אבל קשה דבריש כל המנחות באות מצה (מנחות נג.) קאמר ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור וקאמר שיאור דמאן כו' ואי דר"מ לרבי מאיר מדלקי עליה חמץ הוא ומאי קושיא גבי פסח הוא דחשיב חמץ דרבייה קרא ונראה דיש שום יתור [ח] (כתוב) בתודה ובמנחות דחמץ נוקשה חשיב חמץ גבייהו והא דמשמע התם [ט] דלכולי עלמא אין מחמיצין בחמץ נוקשה גבי תודה דקאמר אין מחמיצין בתפוחים והתם משמע דחמץ נוקשה הוי [י] (גבי תודה) היינו לכתחלה דכשבא לחמץ שתי הלחם וחלות תודה מצוה לעשות בחמץ גמור: **ותהא** פרה בשרה בעריפה מק"ו. והוא הדין דה"מ למפרך הכי [כ] אלא חולין וקדשים אבל נקט פרה ועגלה שנייהם ענין אחד דשניהם קדשים הנשחטים בחוץ ודמו אהדדי ליפסל בעול וכמה דבריס וא"ת למה לי הנך מיעוטי דמיעוטי פרה מעריפה ועגלה משחיטה נימא כיון דאיכא למעבד למעבד ק"ו הכי ואיכא למעבד ק"ו איכא כדעביד בסמוך כל חד וחד תיקוס אדוכתיה כדאמרינן בפ"ב דזבחים (דף יז:) גבי ותותר אינות אאל כהן הדיוט בקרבן לבור מק"ו וי"ל דהתם כל ק"ו סותר את חבירו לגמרי שבתחלה אומר ותותר אינות אאל כהן הדיוט בקרבן ליבור מק"ו דכהן גדול שהותר אינות אפילו בקרבן יחיד ואח"כ עושה ק"ו להפך דלא תותר אינות אאל כהן גדול בקרבן יחיד ומק"ו וכן אחריני דהתם להכי קאמר כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי כל חד וחד תיקוס אדוכתיה אבל הכא גבי פרה ועגלה שבא ליתן את האמור של זה בזה ולא הוי [כא] ק"ו אלא כמו מה מצינו לא שייך למימר הכי דאי לאו מיעוטא הייתי לומר זה מזה במה מצינו ואי הוה עביד ק"ו לא תותר פרה בשחיטה אז הוי כהכיא דזבחים וכן [כב] תהא אשה יוצאה בחליצה מק"ו או יבמה בגנו מק"ו הוי כמו מה מצינו וא"ת מה לעגלה שכן אינה מטהרת וכמה חומרות יש בזה מה שאין בזה וי"ל דלא עביד ק"ו מכח עגלה ופרה אלא מכח שחיטה ועריפה ומה שחיטה שאינה מכשרת בפרה כו' אבל קשה דא"כ ק"ו גמור הוא ולא מה מצינו דשחיטה מעריפה ליכא למילף במה מצינו אלא מק"ו א"כ נימא כל חד וחד תיקוס בדוכתיה וי"ל דבכל מקום דעבד ק"ו הכי והכי כגון הכא ולקמן (ד' כה.) גבי אויר כלי חרס וגבי כהנים ולויס ובפ"ב דבבא קמא (ד' כה:) גבי ותהא שן ורגל חייבין ברשות הניזק אלא חצי מזק צריך לומר דיש שום סברא או קולא או חומרא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר וכיון שהיינו עושין ק"ו אחד אצטריך קרא למעוטי מעתה היינו עושין ק"ו להפך [כג]: **פרה** שהיא בשרה בשחיטה. אין לגמוד בענין זה מק"ו שתהא פרה כשרה במליקה מק"ו מעוף שלא הוכשר בשחיטה הוכשר במליקה דהא לקמן ברים השוחט (ד' מז:) דרשינן ראשו של זה ממול עורף ולא ראשו של אחר ואין לגמוד בעוף שיוכשר בשחיטה מק"ו דבהמה שלא הוכשר במליקה דלמאן דיליף רוב שנים מהלכה אין דנין ק"ו ובנין אב מהלכה כדתנן בנזיר בפ' כהן גדול (דף נו:) [כד] וא"ל דכיון דאיכא מיעוטי בפרה ובעגלה לענין שחיטה ועריפה מו לא מצי למילף עוף מבהמה ובהמה מעוף לענין שחיטה ומליקה דאיכא למימר עריפה תוכיח שאינה כשרה בפרה וכשרה בעגלה ואפ"ה אין שחיטה כשרה בה אף אני אביא מליקה וכן איפכא:

אמר

עין משפט נר מצוה

קסז א ב מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנו' הלכה יא:

קסח ג מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הל"ט:

קסט ד מיי' פ"ט מהל' רוצח הל"ג:

שיטה מקובצת

[א] לפטור תודתו של פ'. נ"ב עי' תוס' ערכין (דף ד ע"ב): [ב] וכי מתני באיל וכבש: [ג] לגבי נסכים מתנה: [ד] וכיון דאיחייב בכולהו מ' נהי נמי דלאו: [ה] וע"כ יביא מ' חלות כשרות: [ו] ואיהו נמי לא קביל עליה למפטריה: [ז] והתם משמע דחמץ נוקשה הוי היינו לכתחל': [ח] ולא הוי האי ק"ו אלא כמו:

רבינו גרשום

הרי עלי לחמי תודה מן החמץ כו': שאור דמאן אילימא דר' מאיר כו' מאי ר' מאיר ומאי ר' יהודה דתנן שיאור ישרף והאוכלו פטור סידוק ישרף והאוכלו חייב (מיתה) [כרת] איזהו שיאור ואיזהו סידוק שיאור בקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקיו זה בזה דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר זה וזה האוכלו חייב (מיתה) [כרת] אלא איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו והכי קא מיבעי' ליה שיאור דמאן אילימ' דר' מאיר לר' יהודה מצה מעליא הוא ועכשיו יש לו מצה יביא חמץ שדינו להביא ארבעים חלות עשר חמץ ועשר מצה עשר רקיקין ועשר רביכין החלות היו (רקיקין) בלולות בשמן רקיקין כמין כי יונית וזו היא כי יונית כמו גם: אי דר' יהודה לר' מאיר חמץ מעליא הוא. דקא חזינן שיאור דפטר ר' יהודה סבירא ליה לר' מאיר דזה וזה חייב כרת אי דר' מאיר לר' מאיר [ו] (מה שבדעת ר' מאיר חמץ וחייב בפסח לר' יהודה מצה מעליא ולא צריך להביא עשר ממצה) מדלקי עליה חמץ (מדלקי עליה) וכו' (כהלכתא) [ובהך הילכתא] גופא במס' פסחים מצינו למיחזי דלקי עליה על שיאור דר' מאיר לר' מאיר: מה הן אלא דר' יהודה לר' (יהודה) [מאיר] חמץ הוא כלומר מה שחשוב לר' יהודה מצה לר' מאיר הוי חמץ ולא צריך להביא אלא מצה (איני) הא לא ידע האי גברא אי מצה היא אי חמץ היא כלומר שספיקה לו:

[ו] נראה דמתניתא מה עד מיכות עשר ממצה אין כאן מקומו רק שיך לעיל אחר מיכות מצה מעליא הוא.

מסורת הש"ס

[א] [מנחות נג. ומזכר עוד פסחים מג. מח:], [ב] [כריתות כה. ע"ש], [ג] בפ"ב: המ', [ד] [עי' תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי וכו' ועי' סוגיא דזבחים לא: ול"ע], [ה] [מנחות פט:], [ו] [זבחים פד. מנחות קד: קז.], [ז] [וע"ע תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי], [ח] רש"ל מ"ז, [ט] [מנחות נד.], [י] ר"מ מ"ז, [כ] גי' ר"מ אכל, [כ] [קדושין יד.], [מ] [וע"ע תוס' זבחים טז: ד"ה כל חלפן], [נ] עי' רש"ל וי"מ שכתבו שמכאן עד סוף הדיבור הוא גליון,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מייתי וכו' עשרון קולת ורביעית הין ליהוי:

דאמר מייתי ומתני מי אמרינן איל וכבש מתנה בבריה לא מתנה או דלמא בבריה נמי מתנה דאמר אי בריה הוה ליהוי כוליה נדבה תיקו בעי רבי זירא האומר הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה והביא [ג] שיאור מהו שיאור דמאן אי שיאור דר"מ לרבי יהודה מצה מעלייתא היא אי דרבי יהודה לר"מ חמץ הוא ואי דר"מ לר' מאיר מדלקי עליה חמץ הוא אלא דרבי יהודה לרבי יהודה מאי ספיקא הויא ונפיק ממה נפשך או דלמא בריה הוא ולא נפיק והאמר רב הונא [א]האומר הרי עלי לחמי תודה מביא תודה ולחמה וכיון דאיחייב ליה בתודה ולחמה הא לא ידע האי גברא אי חמץ הוא דליתי מצה אי מצה הוא דליתי חמץ לא צריכא [ב]דאמר הרי עלי חלה [ג] לפטור תודתו של פלוני סוף סוף הא לא ידע האי גברא אי חמץ הוא דליתי מצה אי מצה הוא דליתי חמץ לא צריכא דלא אמר לפטור מיפק גברא ידי נדרו נפיק או לא נפיק תיקו: **מתני'** [ד]כשר בפרה פסול בעגלה כשר בעגלה פסול בפרה: **גמ'** תנו רבנן [ה]פרה בשחיטה כשרה בעריפה פסולה [ו]עגלה בעריפה כשרה בשחיטה פסולה נמצאת כשר בפרה פסול בעגלה כשר בעגלה פסול בפרה ותהא פרה כשרה בעריפה מק"ו ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה הוכשרה בעריפה פרה שהוכשרה בשחיטה אינה דין שהוכשרה בעריפה אמר דרבי יהודה אי נפיק בהאי שיאור אי לא הא ודאי דרבי יהודה. דקרני חגבים ומיבעי לך אליבא דרבי מאיר הא ודאי לרבי מאיר יצא ידי נדרו ונפיק משום חמץ: **ואי דר"מ.** דהכסיפו פניו וקא מיבעיא לך אליבא דר"מ: **מדלקי עליה.** דאמרינן התם האוכלו במ': **חמץ הוא.** ואע"ג דכרת לא מיחייב משום דלאו חמץ הראוי לאכילה הוא מיהו חמץ נוקשה מיקרי מדקא מיחייב עליה מלקות ולענין נדר יצא ידי נדרו שהרי הביא חמץ: **אלא דרבי יהודה.** דקרני חגבים ומבעיא לן אליבא דרבי יהודה דאמר בשאיאור דידיה ישרף אלמא יש בו לד חמץ וקאמר האוכלו פטור אלמא לאו ודאי חמץ הוא והויא התראת ספק: **מאי ספק הוי וגפיק ממה נפשך או דלמא בריה הויא ולא נפיק:** ה"ג **והא א"ר הונא האומר הרי עלי לחמי תודה מביא תודה ולחמה.** דאלמא יודע דאין לחם בלא תודה וכיון דאיחייב בכולהו [ז] נהי נמי דלאו בריה הוא היכי נפיק: **הא לא ידע אי חמץ אייתי.** דלוסיף עליה ולייתי מצה אי מצה היא דלייתי חמץ ועל כרחו יביא [ח]חלות כשרים ובהן יוצא ידי נדרו שהרי הביא עשר שנדר וגם הוסיף עליהו: **לא צריכא דאמר הרי עלי.** י' חלות לפטור תודתו של פלוני דלא מיחייב עליה בכולהו מ': **סוף סוף.** כיון דאמר לפטור לא נפיק עד דפטר ליה לההוא פלוני מי' חלות והאי לא מצי פטר ליה בהאי שיאור דלא ידע ההוא פלוני מאי אייתי האיך דלוסיף עליהו: **לא צריכא דלא אמר לפטור.** אלא הרי עלי י' חלות לתודתו של פלוני דכיון דאמר לתודתו של פלוני לא מיחייב ליה בתודה ולחמה אלא בעשר והא ודאי פטיטא לן דההוא פלוני לא מיפטר בהאי שיאור ואיהו נמי לא [ט]מקבל עליה למפטריה אלא לתוויהו בעלמא וכסבור שיוכלו ליקרב עם המצה [י] של חבירו: **מיפק גברא ידי נדרו נפיק.** ויפדו ויפלו דמיהם לנדבה לתודה אחרת או לא נפיק תיקו: **ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה.** כדילף לקמן (דף כד.): ושחט

[א] [מנחות נג. ומזכר עוד פסחים מג. מח:], [ב] [כריתות כה. ע"ש], [ג] בפ"ב: המ', [ד] [עי' תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי וכו' ועי' סוגיא דזבחים לא: ול"ע], [ה] [מנחות פט:], [ו] [זבחים פד. מנחות קד: קז.], [ז] [וע"ע תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי], [ח] רש"ל מ"ז, [ט] [מנחות נד.], [י] ר"מ מ"ז, [כ] גי' ר"מ אכל, [כ] [קדושין יד.], [מ] [וע"ע תוס' זבחים טז: ד"ה כל חלפן], [נ] עי' רש"ל וי"מ שכתבו שמכאן עד סוף הדיבור הוא גליון,

ושחט וחוקה. ושחט אותה לפניו [במדבר יט] וכתיב זאת חוקת התורה: **וכל היכא דכתיב חוקה.** לעיכובא ואיכא לרבויי מלתא אחריתא בק"ו מי לא דרשינן ק"ו לרבויי ועיכובא דחוקה למילי אחריתא: **הא גבי יום הכפורים.** דכתיב גורל [ויקרא טז] ונתן אהרן על שני וגו' וכתיב חוקה בסוף הפרשה ואי לאו דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל הוה מרבינן בק"ו דקדיש על ידי קריאת שם בלא גורל: [ט] **דפניא.** הגורל לה' ועשהו חטאת [שם] דמשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו ואין קריאת השם עושהו חטאת שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים כך ומגריל עליהם אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל: **שיכול והלא דין הוא.** אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו' הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהואיל והגורל קובעו יהא אף קריאת השם קובעו: **ומה במקום שלא קדש הגורל.** כגון קיני זבים ויולדות דאחד לחטאת ואי' לעולה שאם הגריל עליהם שכתבו על אחד אחת חטאת ועל אחד אחת עולה והטילו עליהם בגורל לא מצינו שיהא הגורל קובעו ואם רצה לשנותן הרשות בידו: **קידש השם.** דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול דכתיב (דברים יג) מולא שפתיך תשמור אלמא אם קבע ואם משנה נמלאת חטאת למעלה ועולה למטה. מקום שקדש כו': **טעמא דכתיב.** הגורל ועשהו דאמעיט ליה להא מלתא בהדיא: **הא לאו הכי הוה מרבינן מקל וחומר.** ומוקמינן לחוקה למילי אחרנייתא: **הערופה.** משמע זו ערופה ואין אחרת ערופה: **וערפו העגלה.** שנה עליה הכתוב לעכב: **לוים בשנים פסולים.** פחות מבן שלשים ויותר מבן נ' דכתיב זאת אשר ללוים וגו' זאת משמע מיעוטא: **ומה להנים שאין השנים פוסלין בהם.** כדיליף לקמיה אשר ללוים ולא אשר לכהנים: **זאת אשר ללוים.** כוליה יתירא הוא דכולה פרשתא בלוים היא והוה ליה למכתב מבן חמש ועשרים כו': **יכול אף בשילה ובית עולמים.** שאין עבודת לוים אלא שוערים ומשוררים [א] יהו נפסלין בשנים: **ללמוד.** ללמוד הלכות עבודה: **אלא ראה סימן יפה.** לומד ושוכחו: **רבי יוסי אומר בשלשה שנים.** צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו: **דתקיפין.** להוריד המשכן לפרקו ולנטותו להעמיד קרסיו וקרסיו והסיר לקרבן בפה ובכלי: **משיביא שתי שערות.** אבל מקמי הכי לא כדיליף לקמן [ע"ב] אין אים מזרעך וגו' [ב]: **כמה דברים אמורים.** שהשנים פוסלות בהן: ירושלים נקראת בית עולמים דמשנחרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר לבמות כל ימי נוב וגבעון [ג]: ויהי

אמר קרא ושחט וחוקה. אומר רבינו תם דמשמע בפרק שני דזבחים (דף יח.) דחוקה לא הוי עיכובא ממשמעו אלא מגזירה שוה דילפינן התם מגזירה שוה דלא רחון ידיס חילב מגזירה שוה חוקה חוקה משמעיי יין: **ומה** במקום **שלא** קדש הגורל כו'. ואם תאמר קיניס גופייהו מנא לן שלא קדש הגורל אימא ק"ו איפכא ויש לומר דאיכא שום מיעוט:

טעמא דכתב רחמנא ועשהו **הא** לאו הכי דרשינן ק"ו.

תימה דבפרק טרף בקלפי (יומא דף מא.) מוקי אבי בריתא כרבי יהודה משום דסתם [ט] ספרי רבי יהודה היא ורבי יהודה אית ליה בפרק הוציאו לו דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים בבגדי לבן והגרלה בחוץ הוא ואין לומר דשום תנא לא פליג אדרשא דועשהו ולא פליג עליה רבי נחמיה דאית ליה דכתיב חוקה אנעשה בחוץ דהא אשכחן רבי שמעון בפרק טרף בקלפי (שם דף מ. ושם) דסבר דהגרלה לא מיעכבא וי"ל דפריך משום דבפרק טרף בקלפי (שם דף לט:) דריש רבי יגאי מאשר עלה אשר עלה תרי זמני לעכב ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג [י] דאיכא עיכובא [א] אלא אמרת נוקמה אשר עלה לדרשא אחריתי משום ק"ו והשר מקולי תירץ דהתם יליף מדכתיב זאת אלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים והשתא פריך הכא אפיר דאי לא דרשינן ק"ו אמאי אצטריך זאת למעוטי דלא [י] קאי חוקה בדברים הנעשים בחוץ דהא על כרחך לא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים דאי כתיב נמי בדברים הנעשים בחוץ אמאי אצטריך ועשהו אלא ודאי אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו ואפילו כתיב נמי בחוץ הוה דרשינן ק"ו אי לאו דכתיב ועשהו ולכך אצטריך [כ] בזאת אבל מכל מקום הקשה ה"ר מנוח דאמאי פריך והא לא כתיב חוקה אלא אעבודה והגרלה לאו עבודה היא ולריך עיון שם [כ]: **זאת** ללוים ולא **אחרת** ללוים. תימה דבפרק כילד הרגל (ב"ק דף כד.) דריש מוזאת תהיה טומאתו למעוטי זבה מראות ופריך ואימא למעוטי זב מימים ומשני קאי ברואות ממעט ראות קאי ברואות ממעט ימים ואמאי לא קאמר קאי בזב ממעט זב קאי בזב וממעט זבה דהכי מסתבר טפי כדמשמע פשטיה דקרא וזאת תהיה טומאתו ולא אחרת כדדרשינן הכא זאת ללוים ולא אחרת ללוים [ט] ויש לומר דהכא נמי הוה דרשינן זאת אשר ללוים ולא לכהנים אי לאו דדריש ליה מאשר ללוים אי נמי הכא דרשינן הכי משום דמזכיר ללוים בקרא אבל התם אי למעוטי זב קא אתי הוה ליה למכתב זאת [ל] שהיא טומאת הזב להזכיר הזב בקרא ור"י תירץ דזב וזבה שם אחד הוא ולהכי לא שייך למימר קאי בזב ממעט

זב כו' דכך יש לי למעט זבה כמו זב: **יבול אף בשילה ובית עולמים בן.** משמע דאי לאו מיעוט הוו גמרי מהדדי וכן בריש עירובין (ד' ב.) דפריך והא קרא במשכן כתיב ומשני אשכחן מקדש דאיקרי מקדש ותימה דבפ' ידיעות (שבועות דף טז: ושם) משמע דלא גמרינן מהדדי אי לאו דכתיב תרי קראי דקאמר התם לכתוב או אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן וכן בסוטה בפרק היה מביא (ד' טז.) מצריך תרי קראי לאתויי שילה ובית עולמים ובפרק שני שעירי (יומא ד' סז:) גבי מדבר המדברה ובפרק טרף בקלפי (שם ד' מד.) גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובפרק הוציאו לו (שם נג.) גבי מעלה עשן ותירץ ה"ר נתנאל דבעירובין לא צריך קרא למקדש דעיקר דרשא באה על המקדש דבמשכן לא היו לתות והא דהכא סברא היא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה ובית עולמים הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן:

[וע"ע תוס' עירובין ב. ד"ה אשכחן ומוס' יומא דף מד. ד"ה בשילה ותוס' סוטה ד' טז. ד"ה ובית ותוס' שבועות טז: ד"ה אי אידי]:

נתמלא

מסורת הש"ס

א) יומא מ: מא. [קדושין יד. כריתות כח.], ב) [עיין תוס' לעיל כב. ד"ה שיכול וכו' בשום דוכתא ל"ג וכו'], ג) [תוספתא שקלים ספ"ג], ד) [נכ"מ: לתלמוד], ה) ל"ל ותניא, ו) נכ"מ: לתלמוד, ז) [ויקרא כא], ח) [זבחים קיב:], ט) [ל"ל ספרא], י) נ"ל קיימי חוקה לדבריה וכו' רש"א ועיין ר"מ, כ) [וע"ע תו' יומא מא. ד"ה סתם ותוס' קדושין יד. ד"ה הא], ל) נ"ל היא ר"מ,

---

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לְיְיָ וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: ויקרא טז ט
2. וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל: דברים כא ד
3. זאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבָא צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: במדבר ח כד
4. וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד: במדבר ח כה
5. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד: במדבר ד מז
6. מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל בָּא לִצְבָא לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶת בְּאֹהֶל מוֹעֵד: במדבר ד ג
7. יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם מֵרְאֶה וּמִשְׂכִּילִים בְּכָל חָכְמָה וְיֹדְעֵי דַעַת וּמְבִינֵי מָדָע וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וּלְלַמֵּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים: וְיַמֵּן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דֶּבֶר יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפַּת בַּג הַמֶּלֶךְ וּמִיֵּין מִשְׁתָּיו וּלְגַדְּלָם שָׁנִים שָׁלוֹשׁ וּמִקְצָתָם יַעֲמֹדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: דניאל א ד, ה

גליון הש"ם

תוס' ד"ה זאת וכו' ויש לומר דהכא נמי וכו'. עיין לקמן קל ע"א תוס' ד"ה זה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה טעמא וכו' אע"ג דאיכא עיכובא ואמרת כל"ל ותיבת אלא ממקן: (ב) **בא"ד** ולכך אצטריך זאת כל"ל ותות כ' ממקן:

שיטה מקובצת

[א] אלא שוערים ומשוררים שאין להם משאת כתף יהו נפסלים בשנים: [ב] ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג דכתיב עכובא אלמא אמרינן. וצ"ב וחוקה דנקט הכא לאו דוקא אלא משום דבפרה נקט חוקה. הרא"ש ז"ל:

עין משפט נר מצוה

קע א מיי' פ"ג מהל' עבודת יום"כ הלכה ג:
קעא ב מיי' פ"ו מהל' בית"מ מקדש הל"א סמג לאוין שז:
קעב ג ד מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל"א סמג עשין קסט:
קעג ה מיי' שם הל"ז:
קעד ו מיי' שם הל"ח:

מוסף רש"י

הגורל עושה חטאת. שעיר שגורל השם עולה עליו עושה חטאת (קדושין יד.). **ואין השם עושה חטאת.** אם קרא לו שם גלא גורל (יומא מ:) אם קרא עליו שם חטאת אינו נקבע כך ויפיל עליהם גורלות ואם יפול הגורל על חציו יהא זה לעזאזל (קדושין שם). **שיכול.** כלומר להכי אצטריך האי קרא שהייתי יכול לומר, והלא דין הוא ומה במקום שלא קדש הגורל. כגון גבי קנין דכתיב בהם אחד לחטאת ואחד לעולה, ואם הטיל עליהם גורל אינם נקבעים כך ויכול לשנותם, דקי"ל בסדר יומא (מא.) אין הקנין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן (קדושין שם וכעי"ז יומא מ:). **קדש השם.** אם אמר בשעת לקיחה זו לחטאת וזו לעולה הוקבעו ואם שינה פסול (קדושין שם) מאחר שקרא לזו חטאת ולזו עולה אין הכהן רשאי לשנותן כדאמרינן (יומא מא.) מולקחה שתי תורים אלו שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת, בשעת לקיחה הן נקבעין זו לעולה וזו לחטאת (שם מ:). **מקום שקדש הגורל.** כאן שמניו שהגורל קובעו (שם) דכתיב ונתן אהרן וגו' (קדושין שם).

רבינו גרשום

במקום שלא קדש הגורל קדש השם כו' כל השנה כולה באומר זו לחטאת וזו לעולה וזה לאשם סגיא ולא צריך גורל: כהנים במומין פסולין כל איש אשר בו מום מזרע אהרן וגו' לוים פסולין בשנים. מבן שלשים שנה ומעלה יבא לצבוא צבא וגו' ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וכו': יכול אף בשילה ובבית עולמים כן. כלומר שנים פוסלים בהו ת"ל לעבוד וגו' ועבודת משא וגו' לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף שנים פוסלות בהן שאין יכולין לישא: ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפן. כלומר התם צריכי חמש שנים ללמוד: משיביא שתי שערות וכו'. שתי שערות שתים בגבו של יד או שתים בכריסו: אמר ר' יוסי מאי קראה:

נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו. תימה דבפ׳ הקורא את המגילה (מגילה דף כד.) אמרינן קטן קורא בתורה ואינו פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו משמע הא הביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו ויש לומר דכשהביא ב׳ שערות יכול לירד לפני התיבה אבל ליעשות שליח ציבור קבוע או להתפלל בתעניות ובמעמדות אינו נעשה עד שיתמלא זקנו כדאמרי׳ במסכת תענית (דף טו.) אין מורידין לפני התיבה אלא זקן וגיל ול״ת דבסוף לולב הגזול (סוכה דף מב.) משמע דאפילו קטן נושא את כפיו דאמרינן קטן שיודע ליטא את כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות ובקונטרס פירש לאו דוקא קטן אלא מיירי כשהביא שתי שערות ולא משמע הכי אלא קטן ממש דומיא דקטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה והיודע לשחוט אוכלין משחיטתו דמוקי לה בגדול עומד על גביו וי״ל דהא דקטן נושא את כפיו היינו עם הגדולים כדאמרינן גבי שיר בין רגלי ז״ הלוים היו עומדין [1] ועברי הלויים היו נקראים בפ׳ אין בערבין (ערכין יג.) אבל בפני עצמו אינו נושא את כפיו עד שיביא ב׳ שערות:

וגבו טהור. היינו דלא מיטמא מגבו אבל אם נטמא מתוכו נטמא נמי גבו ומטמא אחריס כדאמרינן בת״כ מרובה מדת דלטמא מליטמא שכלי חרס מטמא אחריס מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו ואמרינן נמי בפרק על אלו מומין (בכורות דף לח.) כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו ונראה דגבו טהור אפילו נגע שרץ ביד (ג) [2] שבו אלא אמר יד להכניס בכלי חרס והא דפריך בריש העור והרוטב (לקמן דף קיח.) ואימא יד להוציא אבל להכניס לא ומשני יד יתירא כתיב תנור וכיריס יותן טמאים הם וטמאים יהיו לכם לרבות את הידות ה״ק לרבות את הידות להוציא ואייתר יד דזרעים להכניס אבל יד דתנור וכיריס לא מכנים כדמשמע בתוספתא דכלים דאמר אין טומאה לכלי חרס אלא מאחוריו (ד) ובהיסט (ה) (הזב) ע״ג אבן מסמא ולא חשיב שיש לו טומאה מידו ועוד דקרא דמטהר כלי חרס המוקף למיד פתיל משמע אפילו יש לו ידים [3] **אן** אינו אלא אם כן נגע. ול״ת והא מדכתב רחמנא תוכו ולא תוך תוכו שמע מינה דמקבל טומאה מאוירו וי״ל דאפילו לא מקבל טומאה מאוירו כיון דמטמא אחריס מאוירו אלטריך שפיר לאוכלים הנתלים תוך תוכו דטהורין ומיהו קשה מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר ש״מ דמטמאין מאוירן וי״ל דה״א אם אינו ענין לטמא תנהו ענין לטמא תוכו של זה מטמא אחריס מאוירו ולא תוכו של אחר מי נמי ה״א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר ולא יקבלו טומאה אשר כלים אפילו במגע אלא מגבן (ה) (ולי נראה דקרא קמא [הוי] מוקמינן שמקבל טומאה מאויר ולא דרשינן תוכו של זה ולא תוכו של אחר אלא [בתר] (בתרא) דקיימא לן מקרא אחרינא שמקבל טומאה מאוירו) (גליון): **אלא א״כ** נגע. ותוכו דכתב רחמנא ע״כ למעוטי גבו וא״ת והא מקרא דמיד פתיל נפקא ועוד הקשה הר״י כהן אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאויר למה לי הוא דכתיב גבי למיד פתיל למימר הא אשר כלים אפילו מוקפות למיד פתיל טמאים הא כיון דכלי חרס אינו מטמא מאוירו תו ליכא למעבד ק״ו אלא יהו אשר כלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה ומיהו לשיטת קמא אפילו אלטרינו לעיל דה״א אם אינו ענין לטמא תנהו ענין לטמא אתי שפיר דאכתי איכא ק״ו אלא יהו אשר כלים מיטמאין מגבן ומה כלי חרס שמטמא אחריס מאויר אינו מקבל טומאה מגבו אשר כלים לא כ״ש אבל ח למה ט דפריך דה״א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר קשה וי״ל דכל כמה דלא ידעינן דכלי חרס מיטמא מאוירו לא מצינן למידרש מכל כלי פתוח הא דדרשינן בסמוך איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו והשתא ודאי לא היינו יודעים היאך לדרוש הפסוק (ט):

התורה העידה על כלי חרס ואפ׳ מלא חרדל. לפי מה שמפרש ר״ת דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה לא נקט חרדל דוקא אלא כלומר ואפילו אלא ביצים ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא ז (י) הקשה רבינו אפריס מנגן דהיינו מטעם אויר דאמא הוי מטעם שכלי חרס מגרף כשכולן נוגעין זה בזה ונוגעין בכלי אבל נתלים באויר לא וכ״ת אם כן לירוף דכתיב גבי קדשים למה לי דדרשינן (פסחים דף יט.) כף אחת הפסוק עשה לכל מה שבכף אחת משמע שהכף מגרף ועשה לכל אחת אבל הכא לא כתיב אחת: הכא כל משמע אפילו נתלה באויר ועוד התם דרשינן לירוף מדכתיב אחת משמע שהכף מגרף ועשה לכל אחת אבל הכא לא כתיב אחת: איזהו

[1] ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד: עד שיזקין עד כמה אמר רבי אלעא אמר ר׳ חנינא [א] עד שירתת [ב] תנן התם [ב] בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לכשיטיל טמא ר׳ יוסי אומר [ג] בחולה ובזקן טמא בילד ובבריא טהור ילד עד כמה אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא [ד] כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו אמרו עליו על רבי חנינא שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו אמר רבי חנינא חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי ת״ר [ה] נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו [ו] מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות רבי אומר אומר אני עד שיהא בן עשרים א״ר חסדא מ״ט דרבי [ז] דכתיב [ח] [2] ויעמידו [את] הלוים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה׳ ואידך לנצח שאני והא האי קרא בלוים כתיב כדר׳ יהושע בן לוי [ט] דאמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד מהן [3] והכהנים הלוים בני צדוק ת״ר [4] איש מזרעך לדורותם מכאן אמר רבי אלעזר [י] קטן פסול לעבודה ואפ׳ תם מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות [יא] אבל אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן כ׳ איכא דאמרי הא רבי היא ואפ׳ פסול דרבנן לית ליה ואיכא דאמרי רבי אית ליה פסול מדרבנן והא רבנן היא ולכתחלה הוא דלא אבל דיעבד עבודתו כשרה: **מתני׳** [יב] טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש: **גמ׳** ת״ר [יג] [5] אויר כלי חרש טמא וגבו טהור אויר כל הכלים טהור וגבן טמא נמצא טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש מנהני מילי דת״ר תוכו ואע״פ שלא נגע אתה אומר אע״פ שלא נגע או אינו אלא אם כן נגע רבי יונתן בן אבטולמוס אומר נאמר תוכו לטמא ונאמר תוכו ליטמא מה תוכו האמור לטמא אע״פ שלא נגע אף תוכו האמור ליטמא אע״פ שלא נגע והתם מנלן אמר רבי יונתן [יד] התורה העידה על כלי חרס ואפילו

ויהי כאחד. אפילו זקנים במשמע: קול אחד. שנריכין לנשם את קולם שיהא נראה כקול אחד: שירתת. ידיו ורגליו רותתין מאין כח: ולא הטיל מים. קודם טבילה: לכשיטיל מים טמא. נשאר בפי האמה מחלוה קרי ויולא עם מי רגלים ושכבת זרע מטמאה בכל שהוא אפילו בנעיין חרבל כדתנן במסכת נדה (דף מ.): בילד ובבריא טהור. דמעיקרא נפיק כוליה: שליח ציבור. לכל צרכיהם לתקוע שופר ולהלקות ולנדות ולימנות פרנס ולירד לפני התיבה ולהתפלל. משיביא וכו׳: [ג] אשר יפול מהם אל תוכו הס״ד: [ד] בין רגלי הכהנים היו עומדים וצוערי לוים היו נקראים: [ה] אפי׳ נגע שרץ ביד שבגבו דלא אמר יד: [ו] לא כ״ש אבל למאי דפרישית דה״א תוכו של זה: [ז] ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא אי נמי משום דבחרדל איכא טובא ראשון ושני הקשה רבינו אפרים:

[2] ויעמידו [את] הלוים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה׳ ואידך לנצח שאני והא האי קרא בלוים כתיב כדר׳ יהושע בן לוי. אמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים. אמר רבי אלעזר. אמר רבי יונתן. אמר רבי אלעא. אמר רבי חנינא

ואפילו מלא חרדל. שהכלי אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות והאמצעיים מיטמאין מן האויר ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה [6]שהרי אין כביצה בכל אחד ואחד אין אוכל מטמא אוכל ועוד אם כן זה שני וזה שלישי והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים: **ויהא כלי חרס מיטמא מגבו.** בנגיעה: **מק"ו.** דתוכו גלי לך קרא[3] מה שאין כן בשאר כלים [3] וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן בלא נגיעה כדיליף לקמיה תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **מיטמאין מגבן.** בנגיעה כדכתיב (ויקרא יא) וכל אשר יפול עליו וגו' עליו משמע דנגע ולא שנא גבו ולא שנא אוירו[1]: **כלי פתוח.** מדקפיד אפתיחה שמע מינה בכלי חרס קאי דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו בא[3]איזה הרגילה תורה את הטומאה להשכים ולמהר ולבא דרך פתחו: **הוי אומר זה כלי חרס.** דכתב לך בגויה בדוכתא אחריתי [שם] אל תוכו: **הא יש צמיד פתיל עליו.** שמלומדת מגופתו עליו לפיו יפה: **פתיל.** מגופו: **טהור.** ואף על פי שהוא באהל באהל המת דקרא באהל המת משמעי אלמא לא נטמא מגבו: **ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו.** כדאמרן: **הא דרשינהו.** חד לגופיה וחד לגזירה שוה דנאמר תוכו לטמא כו': **ארבעה קראי כתיבי.** תרי תוכו ובכל חד הוה מצי למיכתב תוך וכתב תוכו: **חד לגופיה.** תוך האמור לטמא לגופיה אתא שיטמא הכלי כל אוכלין ומשקין שבאוירו אע"פ שלא נגע: **וחד לג"ש.** ללמוד על הכלי שיקבל טומאה מן האויר אע"פ שלא נגע בו השרץ כדאמרינן לעיל (דף כד:) נאמר תוכו לטמא כו': **תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל.** אם היה כלי מונח בתוך כלי חרס ופי הפנימי למעלה מפי החיצון כדמפרש בתורת כהנים[2] ואוכלים ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון אין האוכלין טמאין דלאו תוכו דכלי חרס ניהו אלא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל (ג) ולא מיבעיא [3]פנימי אם גם הוא של חרס דמציל דכיון דאינו מיטמא מגבו לא נטמא וחוזר בפני הטומאה שבאויר החיצון אלא אפילו[4] כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחזר בפני הטומאה מציל על האוכלין שבתוכו שהרי גם הוא לא נטמא וחוזר דאי מפני מה לא נטמא בחיצון חיצון ראשון הוא ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואי משום דקאי באויר כלי חרס וכתיב (ד) וכל אשר בתוכו יטמא ה"מ אוכלין ומשקין אבל כלים אין מיטמאין[5] דתניא בפסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס: **כלי שטף.** כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו כלי שטף על שם שיש להם טהרה במקוה: **אלא מתוכן ובנגיעה.** עד שיפול לתוכן ויגע בהן וימא דהאי אשר יפול עליו על שוליו ועל דופנותיו מתוכו קאמר: **מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו.** אפילו בנגיעה כו': **אמר קרא וכל כלי פתוח.** דמדאדכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתיב הוא למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאיכא אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין אלמא מגבן [3]נטמאו: **גולמי.** שלא נגמרה כל מלאכתן כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתן וראויין הן לתשמישן: **פשוטיהן.** אפילו נגמרה מלאכתן: **טהורין.** דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן[6]: **גולמי כלי מסכות טהורין.** ולקמן [ע"ב] מפרש טעמא: **פשוטיהן טמאין.** אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו': **נשוף.** לשפשף בדבר המחליקן ומצחצחן כמו שעושין בעשב שקורין אספריל"א: **נשכן.** לשון משכנות [שמות כח] מרמצן[7] עשויין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמצא דפרזלא במסכת נדה (דף סב.) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשכנות לגוי כמו שעושים באריגן הנשים: **לגרר.** בהיטיגא להחליק: **לרכב.** [8]שחוקק בהן חקיקות [9]גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים: **להטיח בטונם.** דג הוא כמו שאינו בחלו טרפות (לקמן סו:) אפונם ואטונם ושפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ:) משישפשף בעור הדג: **או שמחוסר כן.** בסיס ליתד עליו: **אוגן.** שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לגוי: **אוזן.** אגם"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולגפה: **מחוסר חטיטה.** טהור דלאו כלי הוא: **דחק קפיזא בקבא.** כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הואיל ולפס קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה:

לשוף

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס. אבל אי לא כתיב פתוח מע"כ הוה מוקמינן ליה בכל הכלים ולא הוה ידעינן מאי למידרש מהוא: (לעיל) **ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן כו'.** ואע"ת מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה ובסמוך נמי דעבד ק"ו איפכא שיהו כל הכלים מיטמאין מאויר איכא למיפרך מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה וי"ל דלאו מכח כלי עביד ק"ו אלא מכח גב ואויר ומיהו למאי דפריסית לעיל דהאי ק"ו הוי כמו מה מצינו דלא תקשה כל חד וחד תיקוש אדוכתיה קשה דבמה מצינו ליכא למילף ליתן האמור של זה בזה דאיכא למיפרך כדפריסית ויש לומר כדפריסית לעיל שיש כאן שוס סברא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטיה כלל אלא לרווחא דמילתא דבסתם כלים כתיב טומאת מגע אף מגבן וכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא דמהיכא נמעט כלי חרס ושאר כלים דילפינן טומאת אויר מק"ו היינו מכח גב ואויר ולהכי איצטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו.** ואם תאמר אם כן לא ליטמא מגבו דהסתם מיתוקמא בכולהו קרא דכל כלי פתוח דבכולם טומאה קודמת לפתחן וי"ל דמ"מ לא מוקמינן ליה אלא בכלי חרס דכתיב ביה טומאת אויר בהדיא: [6] **וחד** לגזירה שוה. מופנית היא דהוה מצי למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו: **ואפילו כלי שטף מציל.** פירש בקונטרס דלא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו מציל שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמרינן בפסחים (דף כ.) וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יש בכלי שטף יותר מבכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס מבכלי שטף כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי חרס חיצון דטהור אף ע"פ שהפנימי טמא דהוי רבותא טפי מבכלי שטף דאינו מקבל טומאה מאויר ונראה לפרש דקרא אצטריך לכלי שטף אף על גב דלאו מייניה הוא מחריב ביה אבל כלי חרס דמייניה הוא בלאו קרא ידעינן דאוזן ומחריב ביה וכן מוכח בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ג.) דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה אלמא דמייניה מחריב בה דלא מייניה לא מחריב בה ותנן אפילו כלי שטף מציל ומשני התם גבי קראי דארבעה תוכו כתיבי:

להטיח בטונם. הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין (ד' כ:) [10]אמר כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה העריסה והמטה משישופם בעור הדג ותירץ דשיפה להתם היינו להסיר את הקסמים הגדולים שמזיקין ליושב עליה אבל שפייה להכא אינה אלא לנוי בעלמא להחליקו ולצחצחו: מאי

[6] [שבת פד:], [3] [ב"ב כ.], [1] [זבחים ג.], [2] [תוספתא פ"א ה"י], [3] [תוספתא פ"א ה"ב], [4] [תוספתא דכלים פ"ב דב"מ ה"ה], [5] [תוכו רש"ס], [6] [שמיני פרשה ז], [7] [מגיגה כו:], [8] [הל"ל תרגומו מרמלן], [9] [עיין פרש"י פרשה תרומה כז פ"ה], [10] עיין רש"ל.

תורה אור השלם

1. וְכָל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:

במדבר יט טו

2. וְכָל כְּלִי חָרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' כלי שטף מציל ולא: (ב) רש"י ד"ה מק"ו וכו' בשאר כלים וגם בנגיעה ליתו בק"ו הס"ד: (ג) ד"ה מוכו וכו' ופי' כלי שטף מציל דלא מיבעיא אם פנימי גם הוא וכו': (ד) בא"ד וכתיב כל כל"ל ואות ו' נמחק:

מוסף רש"י

ואפילו מלא חרדל. שאין נוגע בתוך אלא גרגרין שאלל הדפעת ואפילו הכי טולו טומא מן האויר (נדה יז:). **ארבעה תוכו כתיבי.** כיצד, תוכו תרי זימני ולרוש תוך ולרוש תוכו, דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא, וכן בתכילו (זבחים ג:). **ולא תוכו של אחר.** למעוטי כלי שטף מטומאת אויר אע"כ נגע (שם). **לרכב.** לשון היקף מרץ עגולה (זבחים סב.) והוא כמו שעושים מרגלין ופספסלי הגן (שמות כז ה). **דחק קפיזא בקבא.** בגולם גדול הראוי לאוזן בו קב מקק שלא לוגין (שבת קג. עי"ש).

שיטה מקובצת

א) שהרי אין כביצה בכל אחד. נ"ב פי' ואין פחות מכביצה מַמָּא כך מצאתי בס"י: **ב)** מק"ו דתוכו גלי לך קרא שמיטמא מאוירו מה שאין כן בשאר כלים וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מכלי שטף שאין: **ג)** באיזה כלי הרגילה תורה: **ד)** ולא מיבעיא אם פנימי הוא של חרס דמציל דכיון: **ה)** אלא אפי' פנימי כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחזר. ונ"ב פי' ואיכא למימר כיון דבחיצון שרץ תלוי באויר כמאן דמליא טומאה הוי וכאילו נגע בה [השרץ] בכלי שטף קמ"ל דמציל. [כ"מ בגליון רש"י ז"ל כתב יד ישן]: **ו)** אבל כלים אין מיטמאים מאויר כלי חרס דתניא בפסחים יכול: **ז)** אלמא מגבן מיטמאים הס"ד: **ח)** לכרכב שחוקק בהם חקיקות עגולות ככרכוב כדרך שעושים בכסוי תיבות ובספסלים: **ט)** הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין אמרינן:

עין משפט נר מצוה

קפא א מיי' פי"ד מהל' כלים הל"א [ופכ"א מהל' טומאת מת הל"א]:
קפא ב מיי' פי"ד מהל' כלים הל"א ט:
קפב ג מיי' שם פ"א הל"ט י ופ"ה ה"א [ופ"ח ה"ב]:
קפג ד מיי' שם פ"ה הל"א [ופ"ח הלכה ה]:
קפד ה מיי' שם פ"א הלכה י [ופ"ח הלכה ה]:
קפה ו מיי' שם פ"א הל"א [ה]:
קפו ז מיי' שם פ"א הל"ט [ופ"ח ה"ה]:
קפז ח מיי' שם פ"ה הל"א:
קפח ט מיי' שם פ"א הלכה ג:

לעזי רש"י

אשפריל"א. שבצבוץ (צמח ששימש להעביר חספוס).
אגש"א. אוזן, ידית (של כלי).

רבינו גרשום

ואיזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו. כלומר שאין מטמא מגבו אלא דרך פתחו: אמר קרא תוכו. כלומר תוכו של כלי חרש וכו': הני תוכו הא דרשינהו. כלומר לעיל: לא ארבעה תוכו כתיבי תוך תוכו תוך תוכו. כלומר מצי למיכתב תוך מאי תוכו לדרשא הוא דאתא: חד לג"ש. כדאמרינן לעיל כלומר נאמר תוכו ליטמא וכו' וחד תוכו ולא תוך תוכו כלומר דכתב וכל אשר בתוכו יטמא ולא תוך תוכו יטמא ואפי' כו': כלי שטף העומד לתוך התנור שתנור זו כלי חרש [הוא] וכלי שטף [6] זו כלי עור אבל פירות שבכלי שטף אין טמאין דכלי העומד בתוכו טמא ולא מה שבתוכו ומה אמר אפי' כלי שטף כלומר לא מבעיא כלי חרש דחשיב תוך דידיה וחשוב תוך תוכו אלא אפי' כלי שטף דאין חשוב תוך דידיה אפי' הכי מציל לפירות שבתוכו: ובנגיעה כלומר דנגע בתוכו ויהא טמא ולא יהו כל הכלים מטמאין בגבן כלומר בכלי עץ וכו' אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל וגו' כלומר שזו כלי חרש האי הוא דכי אין צמיד פתיל טמא שזו כלי חרש וכו' אלא כל הכלים כלומר של עץ בין שיש צמיד פתיל ובין שאין צמיד וכו': גולמי כלי עץ כדבעינן לפרושי לקמן: וכל שעתיד לשוף אֶפְלַנְיֶר בלע"ז. לשבץ קלינ"ר. לכרכם לשון צַרְקֵלִיש: להטיח בטונם שטחין אותו להיות אדום: מחוסר כן. כלומר שולים על מה שהכלי יושב:

6) נראה דל"ל וכלי שטף דהיינו כלי עור ומתכת ועץ היה בתוך תנור כל הפירות שהיו בתוך כלי שטף טהורין דכלי וכו'.

מאי שנא הני כו'. לגולמייהו קאי דפסוטייהו פסיטא דכלי עץ הוא לאיתקש לשם: **מכלל** דכלי עצם מקבלי טומאה. מדאורייתא קא בעי לאתויי דהא פסיטא שיש בהן טומאה דמתניתין היא במסכת כלים (פ"ב מ"ח) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טז.) כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עלם פסוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין: **שאר** בהמה וחיה מנין ת"ל וכל מעשה. ואם תאמר דבפרק במה אשה (שבת דף סד.) דריש דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה מבגד ועור תיפוק ליה מוכל וי"ל דאין לרבות מוכל אלא עצמות שדומין זה לזה של עזים ושל בהמה אבל בשער לא דמו ואם תאמר והכא תיפוק ליה מהתם מבגד ועור וי"ל דלא ידעינן אלא דומיא דבגד ועור: **זה** וזה **לפטור.** פירוש מריס בין גדולים ובין קטנים גדולים מפני שמריס ביומר וקטנים מפני שלא נגמרו ואמרי לה זה וזה לחיוב גדולים מפני שנגמרו קטנים לפי שטוביס יותר ופירוש הקונטרס דחוק דפירש זה וזה לפטור קטנים מריס ומתוקים זה וזה לחיוב גדולים מריס ומתוקים והשתא לא הויא מעניין אחד ועוד דכי בעי גדולים למאי חזו הוי ליה לפרושי גדולים מריס כיון דאיירי נמי במתוקים:

התמד כו'. פירש בקונטרס מיס הנתנים בחרגנים ונראה דמיירי במיס הנתנים בשמריס דומיא דהמתמד ונתן מיס במדה דמייתי עלה בגמרא דמיירי דנתנים בשמריס דלמשמע בפרק המוכר פירות (ב"ב לז.) ואינם שוים לגמרי דלמשמע בפ' אלו עוברין (פסחים מב:): **ופוסל** את המקוה. היינו מקוה חסר אבל שלם אינו נפסל בשום ענין כדפירשנו בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ד"ה מכלל): **המתמד** ונתן מים במדה. ואם תאמר ולוקמיה בגרמו תלתא ואתא ארבעה ויש לומר דלכולי עלמא חייב אפילו לא החמיץ ואם תאמר ומאי טעמא דרבנן דפטרי שמריס שיש בהם טעם יין ואף על גב שלא החמיץ והלא כל איסור שבתורה שלא במינו בטעם יז ובטל חמור לענין א) שלא במינו ט) ועוד שאפילו החמיץ פוטרין חכמים למאן דאמר בהחמיץ מחלוקת ואפילו בטבל ודאי איירי דלמשמע בפ' המוכר פירות (ב"ב דף לז.) ויש לומר דיין במיס אפילו בפחות מששים אפילו רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לא חשיב טעם גמור לרבנן כבשאר איסורין דהכא לא הוי אלא קיוהא בעלמא כ): **אי** רבי יהודה אף על גב דלא החמיץ. אף על גב דרבי יהודה להחמיר איירי להתחייב במעשר והכא להקל הוא דיקא בכסף מעשר ואין פוסל את המקוה קסבר הש"ס דלא שנא וקשיא לפירוש רש"ס דבהמוכר פירות (דף לז:) גבי פלוגתא דאחרים ורבנן בגורא פרי הגפן דקאמר הש"ס דברמא תלתא ואתא תלתא לא פליגי אלא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא ופריך ליה מהא דפליגי בכדי מדמו ולא יותר ומשני דיתר נמי פליגי וכדי מדמו כ) נקט להודיענן כחו דרבי יהודה והשתא קשיא דמאי משני תקשי אמאי לא מוקי נמי פלוגתייהו דרבנן ואחרים בכדי מדמו כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן ותירץ שם רש"ס דרבי יהודה דמחייב בכדי מדמו היינו לחומרא ואי אפשר לומר כן דלמשמע הכא וצריך לפרש דגמרא ס"ל כרבנן דפטרי בכדי מדמו ומוקי אחרים ורבנן כרבנן דרבי יהודה אי נמי משמע ליה דרבי יהודה מחייב מדאורייתא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לכך מחמיר מדרבנן בכדי מדמו ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא:

בשהחמיץ

עליו והוו ליה כשכנו ובן עירו: **גמ' רבי מדמו.** ולא יותר שאם מלא יותר הכל מודים שחייב לעשר שהרי יש כאן יין: **ר' יהודה מחייב.** במעשר דכוליה פירא הוא וחכמים פוטרים הואיל ולא נוסף בו כלום אף על פי שיש בו טעם יין אינו כלום:

בשהחמיץ

לשוף לשבץ לגרר ט) לכרכר להקיש בקורנס מחוסר כן או אוגן או אוזן טהור מחוסר כסוי טמא מאי שנא הני ומאי שנא הני רבי יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין רב נחמן אמר הואיל ודמיהן יקרים מאי בינייהו איכא בינייהו א כלי עצם ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן כלי עצם ככלי מתכות דמו מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה אין דתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מה תלמוד לומר 1 וכל מעשה עזים תתחטאו ב להביא דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים שאר בהמה וחיה מנין תלמוד לומר וכל מעשה א"כ מה ת"ל עזים ג) פרט לעופות: **מתני'** ד) החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב במתוקים פטור במרים: **גמ'** ה) ת"ר שקדים המרים קטנים חייבין גדולים פטורין מתוקים גדולים חייבין קטנים פטורין רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו ו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב אמר רבי אלעא הורה רבי חנינא בצפורי כדברי האומר זה וזה לפטור ז) ולמאן דאמר זה וזה לחיוב גדולים למאי חזו א"ר יוחנן הואיל ויכול למתקן ע"י האור: **מתני'** ח) התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר י) ופוסל את המקוה משהחמיץ ניקח בכסף מעשר ואינו פוסל את המקוה יא) האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה כשחייבין במעשר בהמה יב) פטורין מן הקלבון: **גמ'** מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבנן יג) דתניא יד) ט) המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב מני אי רבנן אע"ג דהחמיץ אי ר' יהודה אע"ג דלא החמיץ אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה

בשהחמיץ

לפסול את המקוה בשלשה לוגין מיס שאובין אם נפלו לתוכן קודם שהומשכו בו ארבעים סאה ויין אינו פוסל את המקוה: **תמד.** מיס הנתנים בחרגנים ולכשהחמיץ ותוסס נעשה יין והתמד עד שלא החמיץ מיס בעלמא הוא ונוהג בו תורת פסול מקוה ואינו נוהג בו תורת קיחת מעשר ולאחר שהחמיץ ינהוג בו קיחת מעשר ולא ינהוג בו פסול מקוה: **וכן האחין השותפין כשחייבים כו'.** האחין שהן שותפין בירושתן: **כשחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה.** חלקו ולבסוף נשתתפו חייבין בקלבון כשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנין שתי קלבונות והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן ואם נתנו בין שניהם שקל אלם נותנין שתי קלבונות שהיה להן לשקול לחצאין: **ופטורין ממעשר בהמה.** כל הנולדים להם כל ימי שותפותם השותפות פוטר ממעשר בהמה בבכורות בפרק בתרא (דף לו:) יהיה לך [במדבר יח:] ולא של שותפות והתם מוקי ליה להאי קרא במעשר ואע"ג דבבכורות כתיב: **וכשחייבין במעשר בהמה.** כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם דאמר התם יכול אפילו קנו בתפוסת הבית תלמוד לומר יהיה ופטורין מן הקלבון לגמרי ששוקלין בין שניהם שקל אלם שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו פטור מן הקלבון דתנן בשקלים (פרק ח משנה ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור ובניו נמי אין מלות שקליהם השוקלין בין שניהם שקל אלם שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו פטור מן הקלבון דתנן בשקלים (פרק ח משנה ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור ובניו נמי אין מלות שקליהם

לשוף. בשופינא לימ"א בלע"ז: **לשבץ.** במשבצות זהב לנוי: **לגרר.** גרוטוש"י"ר. לשוף שייך בכלי ברזל לגרר שייך בכלי זהב וכסף: **לכרכר.** בציורים שקורין נייל"ל: **להקיש בקורנס.** כ) שיש בו פחיתות ופושטן בקורנס: **טהור.** הואיל ולא נגמרה כל מלאכת נויו ולקמן מפרש טעמא: **מחוסר כסוי טמא.** שאין הכסוי ממלאכת הכלי שהכסוי כלי אחר הוא ובלא כסוי הוא בנויו: **מאי שנא.** גולמי כלי מתכות דטהורין ומאי שנא של עץ דטמאין: **הואיל ולכבוד עשויין.** הגך דמתכת הלכך לא חשיבי כלי למילתייהו עד שתגמר כל מלאכת כיבודן: **הואיל ודמיהן יקרים.** ועד דעבידי לנוי לא חזו למילתייהו לימכר ביוקר כראוי להם: **כלי עצם.** דמיהם יקרים ואין עשויין לכבוד לרב נחמן הוו ככלי מתכות ולר' יוחנן הוו ככלי עץ: **דכלי עצם מקבלים טומאה.** בתמיה ג) והיכא דמיחש: **להכיא דבר הבא מן העזים.** מקרניהם ומטלפיהם דהא כלי עור בהדיא כתיב בריש דקרא: **מן הקרניים** גרסינן ולא גרסינן **ומן הקרנים: פרט לעופות.** כגון לפרני גריפו"ן שעושין מהם כלים: **קטנים חייבין.** במעשר שדרכן לאוכלן בקונטס קודם שיהו מריס: **מתוקים גדולים חייבין.** שנגמר פרייס: **קטנים פטורין.** שאין דרך אכילתן כך: **זה וזה לפטור.** קטנים פטורים בין מריס ובין מתוקים: **זה וזה לחיוב.** גדולים בין מריס ובין מתוקים ולקמן מפרש גדולים מריס למאי חזו: **מתני' התמד עד שלא החמין.** הא נמי להכי תנייה הכא משום דדמיא לתמד דלעיל אלא דעד השתא איירי בתרתי מילי ודבר הנוהג בזו אינו נוהג בזו והשתא מייירי בחדא מילתא ויש בה חלוק פרקים ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה ויש זמן שזה נוהג בה ואין זה נוהג בה: יין הוזכר לענין קיחת מעשר בירושלים ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' [דברים יד] מה הפרטו מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע בעירודין (דף מ:) ומיס הוזכרו לענין

בשהחמיץ

אפילו קנו בתפיסת הבית, כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדות, ת"ל יהיה, הלכך אחים שהן שותפין ששותפותן לאחר חלוקה, כגון שחזרו ונשתתפו, חייבין בקלבון, כשאר שנים המתחברין לשקל שלם, ופטורים ממעשר בהמה, דשותפין בעלמא ניהו, דבעלה לה תפיסת הבית, וכשחייבים במעשר בהמה, כגון שנשתתפו משנפלה להם הירושה דקיימא תפיסת הבית, פטורין מן הקלבון, כאילו היה שביהן קיים שממונו אחד ופוטרן יחד (ביצה לט: וכעי"ז בבורות נו: ע"ש). ומצא כדי מדתו פטור. מלעשר שהרי אין כאן אלא מיס, שלא מלא אלא כדי מדתו, ואע"ג דחזותיה וטעמא ממרא, קיימא דפירא בעלמא הוא דעייל ביה (פסחים מב:). ור' יהודה מחייב. דאזיל בתר חזותא וטעמא (שם).

ט) עד כאן שייך לעמוד הקודם. כ) נראה דל"ל התמד כלומר שזו נעשה מחרגנים ששורין אותם במיס ויוצא מהם טעם יין עד שלא החמיץ אינו ניקח וכו'.

עין משפט נר מצוה

קפט א מיי' פ"ה מהל' כלים הל"ח ועי' הסגות וכ"מ:
קצ ב ג מיי' שם פ"ח הל' ב:
קצא ד מיי' פ"ב מהל' מעשר שני הל"ה וה"ח הלכה ט [ש"ע י"ד סימן שלח סעיף עד]:
קצב ה מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל"ו:
קצג ו מיי' פ"ז מהל' מקוואות הל"ד סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף כד:
קצד ז מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה י יא ופ"ג מהל' שקלים הל' ד ה:
קצה ח מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ז:

שיטה מקובצת

א) פטורין מן הקלבון. נ"ב עי' תוס' בכורות דף נ ע"ב: **ב)** להקיש בקורנס שהיו בה פחיסות ומרתכן ומקישן ופושטן בקורנס: **ג)** בתמיהה דהיכא רמיזא: **ד)** וטבל חמור לענין מינו ועוד שאפי' בהחמיץ פוטרים: **ה)** וכדי מדתו דנקט להודיענן:

רבינו גרשום

אוגן. כלומר שפתו או אוזן טמא כלומר לבד שיהא חטוט כל צרכו כו' לא צריכא דחק קפיא חצי קב ועדיין לאו גמר כלי הוא וטהור: **ו)** מחוסר כסוי טמא דאע"פ שאין לו כסוי גמר כלי יש בו וטמא. ור' יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין כלומר כלי מתכת משום הכי [אינם] מקבלים טומאה [כשהם גולמין] ורב נחמן (מדבריהן) [אמר הואיל ודמיהן יקרים] כו' מאי בינייהו מ"מ לדברי הכל פוסלין איכא בינייהו כלי (עץ) [עצם] כלומר הודילינקי. למ"ד הואיל ולכבוד עשויין ולא לאישתמושי אע"ג דלא הוי גמר מלאכה יכולין לשתות בהן בכלי עצם לפיכך גולמיהון טמאין: למ"ד הואיל ודמיהן יקרים ה"מ בשגמר מלאכה בהן דמיהן יקרין אבל אי לא הוי גמר כלי אין דמיהן יקרים לפיכך גולמיהן טהורים: מכלל דכלי עצם מקבל טומאה. כלומר [מנ"ל מקרא]. מה ת"ל כל מעשה עזים להביא דבר הבא מן הקרניים כלומר זהו כלי עצם פרט לעופות כלי הבא מן העצם דעופות דאינן מקבלין טומאה: ת"ר שקדים המרים. כלומר מין אחד שאפי' בשעת גמר פרי מרים ואותו מין כשהם קטנים חייבין במעשר דחשובין אוכל שקטנים יכולין לאוכלן שאינן מרים כ"כ אבל כשהן גדולים אין יכולין לאוכלן כ"כ ולא חשיב אוכל ופטורין מן המעשר: מתוקין גדולים חייבין כלומר מין מתוקין כשהן גדולים הן חייבין במעשר אבל כשהן קטנים מרים הם ולאו בני אכילה הם ופטורים מן המעשר: זה וזה לפטור. כלומר מרים בין קטנים בין גדולים פטורין מן המעשר. ואמרי לה זה וזה לחיוב מרים בין גדולים ובין קטנים [הן חייבין]: **ב)** התמד עד שלא החמיץ כלומר שזו ישנים חרצנים שיוצאין מהם יין הם אינו נלקח בכסף מעשר כלומר ששורין אותם במים ויש בו טעם יין מן הזגים עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר כדפשינן במסכת עירובין הכל נלקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח. ועד שלא החמיץ חשוב מים ופוסל את המקוה דחשובין מים שאובין: ומצא כדי מדתו פטורה מן המעשר. דלא הוסיף מחמד כלום על המים כלומר דלא יצא ממנו יין כלום וראינו אלא מים: ור' יהודה מחייב. כלומר קא סבר ר' יהודה אפי' לא מצא אלא כדי מדתו אי לא הוסיף לו יין לא היה מוצא בו מדתו שהוא שפך בתמד:

מסורת הש"ס

א) [גי' הערוך ולכרכב], **ב)** [עיין תוס' ב"ק נד. ד"ה קרב לגבין], **ג)** מעשרות פ"ש מ"ד, **ד)** [תוספתא פ"ש הי"ב] עיירוכין כח:, **ה)** [עירוכין שם], **ו)** [מעשר שני פ"ש מ"ג], **ז)** בכורות ו: ביצה לט: [שקלים פ"ש מ"ז], **ח)** [ל"ל דתמן], **ט)** ב"ב לז. פסחים מב: מעשרות פ"ה מ"ו, **י)** [ע"ז עג.:], **כ)** [וע"ע תוס' ב"ב לז. ד"ה הוא],

תורה אור השלם

1. וְכָל בֶּגֶד וְכָל כְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל כְּלֵי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ׃
במדבר לא כ

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה המתמד ונתן וכו' וטבל חמור לענין (שלא) במינו. וז"ב כל"ל למחוק מיבא שלא וכדמוכח בע"ז דף ע"ג ע"ב דזוקא לענין במינו חמור הטבל ועיין במעשרות פ"ה משנה ו' בר"ש ומתי"ט שם בד"ה פטור וכו' יעוש"ה:

לעזי רש"י

לימ"א. שופין. גרוטושיי"ר [גרטורשיי"ר]. לגרוד, לרסק (בפומפייה). נייל [ניאי"ל]. תצריב שחור. גריפו"ן. מין פֶּרֶס.

מוסף רש"י

כלי עצם ככלי מתכות דמו. ופסוטיהם טמאים (שבת פא.). **קטנים חייבין.** משום שהוא גמר פירי שלהן, שכשגדלין נעשין מריס (ערובין כח:). **גדולים פטורין.** ממעשר, דלאו אוכל מיהו (שם). **מתוקים כו' קטנים פטורין.** דלא נגמרו (שם). **זה וזה לפטור.** מריס בין גדולים בין קטנים, גדולים דלא אוכלא, קטנים דלא פירא (שם). **כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה.** כל יבראל שחוקרן לתת מחצית השקל לקרבנות צבור, והטילו חכמים עליהם להוסיף מעה קטנה להיות קלבון לפרוטרוט, מפני שהן חצאי שקלים מחיצות דקות ונוחין לחבר ופעמיים שמחליפין אותן במעות ונותנין הקלבון בחלוף, ואף כשמצטרפין שיש לתת שקל שלם הטילו עליהם שני שקלונים שלא לפחות מחבריהם ולמעט את הסדקים, אבל האב שוקל בשביל שני בניו שקל שלם ופטור מקלבון שני. מעשר בהמה וזהו בכל שנה בולדות הנולדים, ועדר של שותפין פטורים הולדות ממעשר, כדתניא בבכורות (ו:) כל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך, ולא של שותפות, ופרכינן והא בבכור כתיב, ומשנינן אם אינו ענין לבכור דאתיא בשותפות, דכתיב ובכורות בקרכם ולאתכם, תהו ענין למעשר, יכול

בשהחמיץ מחלוקת. אבל בשלא החמיץ רבי יהודה מודה לגאו פירא הוא ורבנן אפילו בשהחמיץ פליגי: **ומתניתין רבי יהודה היא.** ובשלא החמיץ לא בעי רב נחמן לאוקמי לפלוגתייהו ותיקום מתניתין כרבנן דקסבר ר"ג דכיון דכשלא מצא אלא כדי מדתו קא מיירי אי לא החמיץ לא מחייב עליה רבי יהודה:

קנה מעשר. ומי שהמעות בידו יכול לאכלו חוץ לירושלים מפני שנתחללו על התמר דאילו לא החמיץ הוו הנך מעות קיימי בקדושתייהו ביד המוכר: **איגלאי מילתא.** דבשעת לקיחה פירא הוה דנכנס בהם כח החרגיס אלא שעדיין לא נגמר וחילול מעליא הוא שאם לא היה יין בחרגיס לא היה מחמיץ לעולם: **אלא מתניתין דקתני.** לא החמיץ אין נקח בכסף מעשר ומשמע דאינה לקיחה והדמים קדושים ביד המוכר: **דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ.** היכא דליתיה קמן ניזיל בתר רובא ורובא מחמיצין הן ומדקתני אין נקח ופוסל ש"מ כל כמה דלא החמיץ אע"פ שעתיד להחמיץ ההיא שעתא מיהא לאו פירא הוא ולא הוי חולין: **כששייר ממנו.** מוכר זה בכוס ולא החמיץ: [ג] **רבא אמר.** מתניתין דקתני [ד]עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח בכסף מעשר ואע"ג דפירא הוא: **ר' יוחנן בן נורי היא.** דאזיל בתר חזותא ואמר קורטוב אחד משליש לג' לוגים לפסול מקוה משום דיש [ה]לו מראה מים והכא נמי אע"ג דפירא הוא עד שלא החמיץ הואיל וחזותיה מיא פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי אע"ג דפירא הוה לא פסיל מקוה ולגבי מעשר נמי נקח: **לא פסלוהו.** דאע"ג דאיכא שלשה לוגין שלמים כיון דחזותייהו דמחמרא לא פסלי: **שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב אחד.** שאינו דומה את מראה המים: **ומראיהן כמראה מים.** כיון דליכא שיעורא במיא לא פסלי דרבנן תרתי בעו שיעורא וחזותא: **הכל תולך אחר המראה.** דכי היכי דאזלא בריסא בתר חזותא ואמרת לא פסלוהו קיפא נמי זיל בתר חזותא ואימא פסלוהו: **נאו א"ר יוחנן כו'.** רבא הוא דמסייע לה למילתיה דאוקי מתניתין כרבי יוחנן בן נורי: **והכא נמי.** דתמד עד שלא החמיץ ואע"פ שעתיד להחמיץ והשתא פירא הוא הואיל וחזותיה מיא פסיל מקוה ואינו נקח ורב נחמן כרבנן דאף ע"ג דחזותיה מיא לא פסיל דתרתי בעינן לפסול מקוה [ד][שיעורא וחזותא] ולענין מעשר נקח דאפילו קפיד רחמנא והא פירא הוא והכא לא בעי תרתי. ולבי מהסס [ה][משום דריסא משמע דאזיל בתר חזותא וקיפא משמע דלא אזיל בתר חזותא] ונראה בעיני דרבא חסר קורטוב תני בריסא ומשום דליכא שיעורא קאמר תנא קמא לא פסלוהו אבל שלשה לוגין שלמים אפילו מראיהן כמראה יין פסלי דרבנן לא קפדי אחזותא כלל והשתא מיתוקמא שפיר דרב נחמן [ו][דאזיל בתר בסוף אף ע"ג דהשתא חזותא מיא דאמר כת"ק דלא אזיל בתר חזותא ורבא דאמר כר"י] (דאמר כרבנן) והכי אמרינן בפרק קמא דמכות [ד.] אליבא דרבא דחסר קורטוב תנינן בריסא ות"ק לא אז אף זו אף זו קאמר ור' יוחנן בן נורי בריסא נמי פליג ואתא למימר דאפילו שלשה לוגין שלמים ומראיהן כמראה יין לא פסלי ובסיפא אף ע"ג דליכא שלשה לוגין שלמים מים הואיל דאיכא [ז] מראה מים פסלי: **ופליגא דר' אלעזר.** הא דאמר רב נחמן לעיל בשהחמיץ מחלוקת פליגא אדר' אלעזר: **הכל מודים.** אפילו רבי יהודה: **שאין מפרישין עליו ממקום אחר.** מתמד אחר: **אלא א"כ החמיץ.** תמד זה שהוא בא לתקן ולהפרישו עליו ממקום אחר. ומדקאמר ר' אלעזר אליבא דרבי יהודה דאין מפרישין עליו ממקום אחר מכלל דמחייב ליה רבי יהודה בלא החמיץ ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה אלא מיניה ובית אבל ממקום אחר אפילו הוא כיוצא בו שלא החמיץ לא שמא זה עתיד להחמיץ והוי פירא וזה אין עתיד להחמיץ וקא מפרים מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור[ז] והמפרים מן הפטור על החיוב אוכל טבל שהרי אין שם מעשר חל על מעשרותיו שאינו ראוי לכך ונמצא שלא נתקן זה שהפרים עליו והמפרים מן החיוב על הפטור מאכיל טבל לכהן שהרי אין שם תרומה חלה עליו כיון שזה שהוא מפרים עליו א"ל לכך נמצא שנותן לו מטבל זה החייב בתרומה ומאכילו לכהן על חנם וטבל במיתה אף לכהן כדאמרינן בגלו הן הנשרפין (סנהדרין פג.): משיקו

בשהחמיץ מחלוקת. לאו דוקא בשהחמיץ אלא כיון שסופו להחמיץ אע"ג דלא החמיץ כדאמר בסמוך ובודאי יין חשיב לר' יהודה מדנקא בכסף מעשר ואפילו יש בו ג' לוגין מים מלבד היין אינו פוסל את המקוה [ח] כי היכי דנחשבינן המים כפרי להיות נקחים בכסף מעשר לענין מקוה נמי נחשבים כפרי ולא פסלי ליה ואין לומר הא דנקחין משום דהוו כקנקן שנקח אגב היין[ט] לא דמי דעל ידי הקנקן משומר היין אבל במים שבתמד אין נקחין אלא משום דחשיב כיין לפי שיש בה טעם כמו יין מזוג ואפילו למאן דתנא חסר קורטוב בריסא במשנה דמייתי בסמוך הא שלש לוגין של מים פסלי ליה לא דמי דהתם ליכא טעמא דחמרא אלא חזותא לבד ולא חיישינן בחזותא כיון דליכא טעמא אבל הכא דאיכא טעמא חמרא מזגא איקרי והיכא דלא החמיץ חשיב ליה כודאי מים מדפוסלין את המקוה דספק מים שאובין למקוה כשר: **ומתני'** רבי יהודה היא. והא דלא מוקי פלוגתייהו בשלא החמיץ ומתניתין כרבנן משום דלפי רבי יהודה היה פוטר בלא החמיץ: **דלמא** אי שבקיה הוה מחמיץ.

לאו אין נקחין בכסף מעשר פריך דבדין הוא דאין נקחין מספק אלא אפוסל את המקוה פריך דמספק אין לפסול כדתניא בתוספתא[יא] מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר מפני שהוא ספק מים שאובין למקוה וכן מוכח בכמה משניות:

רבא אמר הא מני רבי יוחנן בן נורי היא. רבא בא לומר שאפילו שייר ממנו בכוס והחמיץ חשיב מים כל זמן שלא החמיץ לפסול את המקוה כרבי יוחנן בן נורי דאמר שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב אחד חשיב כמים לפסול את המקוה כיון דטעמא וחזותא מיא והכא נמי טעמא וחזותא מיא ואף ע"ג דלא דמי לגמרי דהתם אותו אחד אין סופו להיות בו טעם אחד וגם לא היה נקח בכסף מעשר אבל הכא סופו שיהיה בו טעם יין כשיחמיץ והמים עצמם נחשבים יין להיות נקחים בכסף מעשר כדאמר בעירובין (דף מ:) בשכר לרבות תמד משיחמיץ מ"מ מדקדק רבא כיון דאפילו אחד עצמו נחשב כמים להשלים שיעור שלשה לוגין לפסול את המקוה ה"ה דהכא הוה פוסל את המקוה אע"ג דסופו להחמיץ כיון דהשתא מיהא טעמא וחזותא מיא: **וטעמא** וחזותא **דהאי מיא** נינהו. אע"פ שלא הזכיר רבי יוחנן בן נורי אלא חזותא מ"מ צריך שלא יהא בו טעם יין ולכך נקט רבא טעמא וחזותא דפשיטא דיין לבן שהיה דומה למים לא היה פוסל את המקוה ואפילו מזוג בג' לוגים מים והא דלא נקט רבי יוחנן בן נורי הכל הולך אחר הטעם והמראה למאן דגריס בריס מכות (דף ג:) חסר קורטוב דמשמע הא יש בו ג' לוגין פוסל את המקוה ואף ע"ג דמראיהן יין ובא רבי יוחנן בן נורי לחלוק גם על ריסא ולומר דאין פוסל כיון שיש בו מראה יין אע"פ שיש בו טעם מים לכך לא הזכיר טעמא אלא מראה ולמאן דלא גריס בריסא חסר קורטוב דהשתא לא [י]קא"ל יוחנן בן נורי אלא אפיפא נקט מראה למימר דבין בריסא בין בסיפא הולך אחר המראה כלומר כי היכי [י]דמודה ליה בריסא דאזלינן אחר המראה אודי ליה נמי בסיפא דאזלינן בתר טעמא ומראה: **ופליגא** דר' אלעזר דאמר ר' אלעזר הכל מודים כו'. ואי"ת

אמאי פליג הא אתי שפיר כרב נחמן דהכי קאמר אע"ג דר' יהודה מחייב במעשר משהחמיץ אז שסופו להחמיץ מודה דאין מפרישין עליו מתמד אחר אלא א"כ החמיץ זה וזה משום [יא] דלמא זה סופו להחמיץ וזה אין סופו להחמיץ והוה ליה כו' וי"ל דלכך קאמר דפליגי דמשמע הלשון דמודו בין רבנן בין רבי יהודה שאפילו רבנן [יב]אמרו זה הלשון שאין מפרישין עליו ממקום אחר אלא א"כ החמיץ אבל החמיץ מפרישין ורב נחמן דמוקי פלוגתייהו בהחמיץ סבר פטרי רבנן אפי' החמיץ: **התמד** עד שלא החמיץ משיקו במים וטחור משהחמיץ אין משיקו במים. וא"ת לרב נחמן דחשיב ליה פירי בשסופו להחמיץ אע"ג דלא החמיץ כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן וי"ל [ט] (סיפא) עד שלא החמיץ דהכא אין סופו להחמיץ ששייר ממנו בכוס ולא החמיץ כדפרישית לעיל עד שלא החמיץ דמתניתין הכא

מסורת הש"ס

א) מכות ג: מקוואות פ"ז מ"ה, ב) נ"א רבא אמר לא נריכין לאוקמא מתני' בשייר בכוס כדאוקמה רבה דאפילו בלא שייר נמי כי לא החמיץ ומתני' דקתני וכו' ס"י רש"ש, ג) גירסת רש"א ורב נחמן דאזיל בתר בסוף כרבנן, ד) רש"ש, ה) רש"ש, ו) [תרומות פ"א מ"ה], ח) [עירובין כז:], ט) [רפ"ב דמקוואות], י) קאי ר' יוחנן ר"מ, כ) נ"ל דמודיעו לי כו' אודו לי, ל) נ"ל שיפרש,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשהחמיץ וכו' דכי היכי דנחשבין המים:

מוסף רש"י

ומראיהן כמראה יין כו' לא פסלוהו. משום דחסרו קורטוב, אבל אי הוו משיקרא שלשה לוגין שלמים ונפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין פסלוהו (מכות ד.). ומראיהן כמראה מים כו' לא פסלוהו. טעמא דקיפא נמי משום דחסר קורטוב הוי, וגבי יין נמי הוי מלי למימני כי האי גוונא בריסא ועיתנינהו בחדא בבא הכי שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין או אבל, בין שמראיהן כמראה מים בין שמראיהן כמראה יין לא פסלוהו, אלא כי אורחא דמילתא קתני להו, שהיין שהוא אדום הופך את המים ממראיהן אבל אבל אין דרכו להפוך את מראיהן (שם). הכל הולך אחר המראה. וגבי יין אפילו הוו משיקרא שלשה לוגין שלמין, כיון דמראיהן כמראה יין לא פסלוהו (שם).

עין משפט נר מצוה

קצו א מיי' פ"ז מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל"י:

קצז ב ג מיי' פ"ז מהל' מקוואות הל"י והל"ל סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רל סעיף כג:

קצח ד מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה כד:

שיטה מקובצת

[א] עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח. נ"ב נ"א בקצת פירושים פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי הואיל וחזותא וטעמא מיא אינו נקח בכסף וכו': [ב] משום דיש להם מראה מים והכא נמי: [ג] הואיל דאיכא שלשה לוגים מראה מים פסלי: [ד] זה וזה משום דדלמא זה סופו להחמיץ: [ה] שאפי' רבנן יאמרו זה הלשון:

רבינו גרשום

רבא אמר הא מני ר' יוחנן היא. כלומר הא מני דתנן עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר ר' יוחנן בן נורי שהולך אחר המראה דתנן שלשת לוגין מים וכו': קורטוב מדה קטנה ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר משום דמראיהן כמראה יין ויין אינו פוסל את המקוה. שלשת לוגין מים חסר קורטוב חלב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר כיון דלא הוו מן המים ג' לוגין שלימים אע"פ שמראה כמראה מים לא פסלוהו: ר' יוחנן אומר הכל הולך אחר המראה כיון שמראיהן כמראה מים פסלוהו דהולך אחר המראה: לאו אמר ר' יוחנן בן נורי בתר חזותא אזלינן. הכא נמי בתמד אזיל בתר חזותא וכיון דלא החמיץ טעם וחזותא מים נינהו: ומה דאמר רב נחמן ור' יוסי בר' חנינא כשהחמיץ מחלוקת (זו) פליגי דר' אלעזר: שאין מפרישין עליו. כלומר מן מעשר של יין על התמד שעדיין לא החמיץ אלא אם כן החמיץ והכל מודים מטענה זו אפי' ר' יהודה דמחייב אפי' שלא החמיץ. קסבר בלא החמיץ מחלוקת דר' יהודה ורבנן ומה דמחייב ר' יהודה לא מיחייב אלא מיניה וביה כלומר להפריש עליו מעשר מתמד עצמו שעדיין לא החמיץ אבל מתמד אחר אין מפרישין עליו שמא אתי לאפרושי מן הפטור על

הכא נמי מבלבלי. ורבא סלקא דעתך דכי נטמאו מעיקרא בפני עצמן אינו מועיל להן השקה אלא בפני עצמן הקשה ה"ל אליעזר ממיץ למה לי טעמא דמבלבלי כי נמי קפי פרי מלעיל סלקא להו השקה כדאשכחן בפרק התערובת (זבחים עח:) גבי יין וחלב לחין אין חוששין שדרך היין עובריס המיס אל גוף האדם ועלתה לו טבילה ונראה דלא קשה מידי דלא דמי דודאי אגבא דגברא או אגבא דמגא מחלחלי בהו מיא אבל דרך השקה לא: **אבל** חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה דתניא. מתני' דבא סימן [ט] הוה מלי לאתויי אבל מייתי ברייתא משום דמפורש בה ר' מאיר: **עד** שירבה השחור על הלבן. פירוש הבשר לבן הוא וקאמר ר' יהודה דבעי שיסחיר אותו המקום מן השערות ובשתי שערות סגי כדמפורש בפרק בא סימן ולא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור כלומר דומה כמו שיש שם שערות הרבה ושם פירש בקונטרס דלא גרסינן על הלבן [יא]:

הדרן עלך הכל שוחטין

משיקו במים משהחמיץ אין משיקו במים אמר רבא לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו אבל טמאים מעיקרא לא אזל רב גביהה מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי מ"ש טמאין מעיקרא דלא דאמרינן איידי דמיא יקירי שכני תתאי ופירא קפי מלעיל ולא קא סלקא להו השקה למיא א"ה טהורים ולבסוף נטמאו נמי אלא מבלבלי [א]ה"נ מבלבלי: **מתני'** [ב]כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר: **גמ'** [ג]אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אמרו יש קנס במקום מכר [ד]דתניא [ה]קטנה מבת יום אחד עד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא ב' שערות עד שתיבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר וחכ"א [ו]קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתיבגר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא אף קנס במקום מכר: **מתני'** כל מקום שיש מיאון [ז]אין חליצה וכל מקום שיש חליצה [ח]אין מיאון: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה [ט] [י]דתניא [יא]עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן: **מתני'** כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה [יב]יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מבדילין במ"ש מבדילין ולא תוקעין כיצד מבדילין [יג]המבדיל בין קודש לקודש ר' דוסא אומר בין קודש חמור לקודש הקל: **גמ'** היכי תוקע אמר רב יהודה תוקע ומריע מתוך תקיעה ורב אסי אמר תוקע ומריע בנשימה אחת אתקין רב אסי בהוצל כשמעתיה מיתיבי [יד]יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מריעין מאי לאו לא מריעין כלל לא רב יהודה מתרץ לטעמיה ורב אסי מתרץ לטעמיה רב יהודה מתרץ לטעמיה לא מריעין בפני עצמה אלא מתוך תקיעה ורב אסי מתרץ לטעמיה לא מריעין בשתי נשימות אלא בנשימה אחת: ובמוצאי שבת כו': היכא אמר לה א"ר יהודה [טו]בחתימתה וכן אמר ר"נ בחתימתה ורב ששת בריה דרב אידי אמר אף בפתיחתה ולית הלכתא כוותיה: רבי דוסא אומר בין קדש חמור לקדש הקל: ולית הלכתא כוותיה א"ר זירא [יז]יו"ט שחל להיות באמצע שבת אומר המבדיל בין קדש לחול ובין אור לחשך ובין ישראל לעמים [יח] ובין יום השביעי לששת ימי המעשה מ"ט סדר הבדלות הוא מונה:

הדרן עלך הכל שוחטין

ביתומה שקדשוה אמה או אחיה ואפילו לדעתה יכולה למאן ויולאה בלא גט עד שתביא שתי שערות וכל ימי קטנותה אינה רואיה לחליצה אם יבמה היא דאים כתיב בפרשה ואם לא יחפוץ האיש [דברים כה] ומקשינן אשה לאיש [יבמות קה:] ומשנראית לחליצה אינה יכולה למאן: **גמ'** זו דברי ר"מ. דאמר נערה לא ממאנת: **במקום חליצה.** דאפילו נערה יכולה למאן: **עד שירבה השחור.** שיוקף אותו מקום בשער ובמסכת נדה (דף נג:) מפרש לא שירבה ממש אלא שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור: **מתני' תקיעה.** ערבי שבתות וימים טובים להבטיל את העם מן המלאכה ובין השמשות תוקעין להבדיל בין קדש לחול: **הבדלה.** בתפלה ועל הכוס במוצאי שבתות וימים טובים: **תוקעין.** אע"פ שגם היום יו"ט היה ואין בו מלאכה תוקעין להבדיל ממלאכת אוכל נפש: **ולא מבדילין.** מפני שהנכנס חמור מן היומא: **חל להיות במוצאי שבת מבדילין.** לפי שהיומא חמור מן הנכנס ותקיעה אין כאן: **כילד מבדילין.** בין שבת ליום טוב כשהוא במוצאי שבת: **גמ' היכי תוקע.** ביו"ט שבע"ש כשהוא תוקע להבדיל בין קדש לחול דבעי שיגיע משאר ערבי שבתות שהרי אין קדושה הנכנסת חמורה מקדושה דיומא כל כך: **מתוך תקיעה.** קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה. ומכל מקום מפסיק הוא ביניתיים: **היכא אמר לה.** להאי בין קדש לקדש: **בחתימתה.** של הבדלה אבל בפתיחתה הוא אומר בין קדש לחול וכך אנו נוהגים: **אף בפתיחתה.** מתחיל המבדיל בין קדש לקדש בין אור לחושך: **ולית הלכתא כוותיה.** שהרי למנות סדר הבדלות הוא בא בתחלה והבדלה דכתיבה באורייתא בקודש וחול כתיבה [ויקרא י:]. וכרבי דוסא נמי לית (ליה) הלכתא דלא מזלזלינן ביום טוב לקרותו קודש הקל: **באמצע שבת.** אפ"ה אמרינן בין יום השביעי אע"ג דלא שייך יום השביעי הכא כלל: **סדר הבדלות.** האמורות בתורה הוא מונה והבדיל בין הקדש וגו' [שם]. ויבדל בין האור ובין החושך [בראשית א]. והבדיל אתכם מן העמים להיות לי [ויקרא כ:]. ובין יום השביעי כו' היינו בין קדש לחול ומשום דבעי למימר מעין חתימה סמוך לחתימתה:

הדרן עלך הכל שוחטין

ובכמה שנים היא חשובה נערה מבת אחת עשרה שנים וחצי עד שתים עשרה שנה חשובה נערה ואם מביאה ב' שערות ואלו הן ששה חדשים ומכאן ואילך חשובה בוגרת: וכל מקום שיש קנס אין מכר. כלומר בזמן נערות שיש קנס אין האב יכול למוכרה אבל חכ"א יש קנס במקום מכר כלומר אפילו בימי קטנותה שהאב יכול למוכרה אם אדם תפשה באותו זמן ושכב עמה יש לה קנס: כל מקום שיש מיאון אין חליצה. כלומר באותו זמן שהבת יכולה למאן קודם שתביא ב' שערות אינה יכולה לחלוץ ולא ליבם ואינה ראויה לחליצה אלא א"כ יכולה ליבם שמא לאחר זמן תמצא איילונית דאינה ראויה לוולד ונמצא פוגם בערוה באשת איש שלא כדין שייבום איילונית אין חשוב ייבום מ"ט דבעינן להקים לאחיו שם וליכא דאיילונית היא: וחכ"א עד שירבה השחור. כלומר עד שישחיר באותו מקום לרוב שערות ובאותה זמן יכולה לחלוץ: כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה. כיצד יו"ט שחל להיות בע"ש כו' תוקעין להבדיל את העם מן המלאכה שביו"ט בע"ש מותרין הוו באוכל נפש והיו תוקעין לערב להבטיל את העם ממלאכת אוכל נפש ולא מבדילין בין קדש לקדש שאין מבדילין בין קדש הקל לקדש חמור אבל חל יו"ט במו"ש מבדילין בין שבת ליו"ט ולא תוקעין את העם להבטיל ממלאכה שאינו צריך ששבתו בשבת ולא עשו שום מלאכה: היכא אמר לה. רב יהודה א"ר בחתימתה וכו' כלומר היכא אמר לה להבדלה בין קדש לקדש בחתימתה הבדלה כלומר בחתימת הבדלה כשאנו עושין: רב שישא בריה דרב אידי אמר אף בפתיחתה הבדלה כלומר אף בפתיחת הבדלה מבדיל בין קדש לקדש ולית הלכתא כוותיה מ"ט סדר הבדלות הוא מונה וכו' כלומר כל הבדלות האלו כתובות בתורה ולהבדיל בין הקדש ובין החול ולהבדיל בין האור ובין החשך ואבדיל אתכם מן העמים וברוך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול: **סליק פירקא**

עין משפט נר מצוה

קצט א מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל' כד:
ר ב מיי' פ"ד מהל' עבדים הל"ז סמג עשין פה:
רא ג מיי' פ"ז מהל' נערה בתולה הל"ח סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קנז סעיף ז בהגה"ה:
רב ד מיי' פ"ז מהל' יבום הל"י"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסז סעיף ד:
רג ה ו מיי' פי"ז מהל' גירושין הל"ד (ומיי' פ"ד מהל' עבדים הל"ז) סמג עשין נז טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב:
רד ז מיי' פ"ה מהל' שבת הל' כז:
רה ח ט מיי' שם פכ"ט הל' כב סמג עשין פט טור לו"ח סי' תעג:
רו י מיי' שם הל' (ג) [כח] סמג שם טוש"ע לו"ח סי' תצא סעיף ז:

מוסף רש"י

מבת ג' שנים ויום אחד. שביאתה ביאה ואין בתוליה מחזיר (כתובות מ:). אף קנס במקום מכר. משהגיע לחויה לביאה עד שתביא שתי שערות הוי תרוייהו ומשהביאה שערות עד שתבגר קנס ולא מכר (שם). עד שתביא שתי שערות. ומשהביאה אינה ממאנת ואפילו לא בעל לאמר מיכן (שם לו.). תוקעין. להבטיל את העם ממלאכה המותרת ביו"ט כגון אוכל נפש, ולהבדיל בין הקודש ובין החול (שבת קיד:). ולא מבדילין. בתפלה ועל הכוס, דלא תקנו לומר הבדלה אלא ביציאת קודש ובכניסת חול ולא בכניסת קודש וביציאת חול, דהתם שייך לקדושי יומא וקדוש יום שמקדשין על היין הוי הינירא דיליה (שם). במוצאי שבת. ואם חל יו"ט במוצאי שבת, מבדילין. בתפלה ועל הכוס, המבדיל בין קודש לקודש, מפני שהקודש חמור יותר ונכנס קל, ולא תוקעין. מבעוד יום להבטיל ולהבדיל, דהא היומא חמור והיום לא עשו שום מלאכה (שם).

הדרן עלך הכל שוחטין

שיטה מקובצת

[א] אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה ומאן חכמים ר' יהודה היא דתניא עד מתי: [ב] והוי חבור ובטלי לגבי מקוה כתבואה טמאה שזרעה:

מסורת הש"ס

[ג] כתובות מ:, [ד] [שם], [ה] גז"ש, [ו] כתובות לו. יבמות יב: נדה נב. [ועי' כלן תוס' ד"ה אבל] ב"ב קט., [ז] שבת קיד:, [ח] [תוספתא סוף פ"ז תוספתא סוכה פ"ד ה"ח], [ט] [נכ"ל: לגויס], [י] [נדה נב.], [יא] [וע"ע תוס' ב"ב קט., ותוס' כתובות לו. ד"ה עד], [יב] [שם], [יג] גז"ש, [יד] כתובות לו. יבמות יב: נדה נב. [ועי' כלן תוס' ד"ה אבל] ב"ב קט., [טו] שבת קיד:, [טז] [תוספתא סוף פ"ז תוספתא סוכה פ"ד ה"ח], [יז] [נכ"ל: לגויס], [יח] [נדה נב.], [יט] [וע"ע תוס' ב"ב קט., ותוס' כתובות לו. ד"ה עד],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' מבת ג':

רבינו גרשום

החיוב כלומר שמא אתי לאפרושי מתמד שמעולם לא היה מחמיץ על התמד הזה שאם משיירין אותו עדיין הוא מחמיץ: משיקו במים. כלומר אם נטמאו בשרץ או באוכלין הם טמאין: עד שלא החמיץ משיקו במים. כיצד משיקו נוטל כלי שפיו קצר וממלאו מן התמד שהוא טמא ומשים הכלי בתוך המקוה ומציף המים על פי הכלי וחשוב להו כטבילה והכי קאמר עד שלא החמיץ דחשוב כמים עושה להו השקה: אבל משהחמיץ אין משיקן דחשוב יין וליין אין עושין השקה: לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו הם טמאין: עד שלא החמיץ משיקו במים. כיצד משיקו נוטל כלי שפיו קצר וממלאו מן התמד שהוא טמא ומשים הכלי בתוך המקוה ומציף המים על פי הכלי וחשוב להו כטבילה והכי קאמר עד שלא החמיץ דחשוב כמים עושה להו השקה: אבל משהחמיץ אין משיקן דחשוב יין וליין אין עושין השקה: לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו ועכשו יועיל להן השקה. אלא מבלבלי בין שתמדו במים טהורין לכתחלה ובין שלא תימדו במים טהורין לכתחלה ומועיל להן השקה בין (לאחד) [ונטמאו מעקרא] ובין לבסוף: האחין השותפין שחייבים בקולבון. כלומר קולבון זוהי מעה קטנה שכל ישראל חייבין מחצית השקל בכל שנה ושנה ושני מחצית השקל יתיראו משקל ואם בין שני אדם נותנין שקל חייבין להוסיף קולבון ואם אדם אחד חייב שקל להקדש ונותן שקל אין להוסיף עליו כלום והכא הכי קאמרינן האחין שבענין זה הוויין שותפין שהניח להן אביהן ביחד ירושתן ואח"כ לא חלקו דומין לאדם אחד ואין חייבין בקולבון אם נותנין בין שניהם שקל שלם בשביל שני מחצית השקל וחייבים במעשר בהמה דאין דומין כלקוחות אבל אם חייבין בקולבון ההניח להן ירושה יחד קרקע ובהמות וחלקו ואח"כ נשתתפו דומין כלקוחות שלקח זה חלקו כנגד חלק חברו ודומין כמין שני בני אדם וחייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה: כל מקום שיש מכר אין לה קנס. כלומר באותו זמן שיכול למכור אדם את בתו לאמה אם אדם אחד תפשה ושכב עמה אין לה חמשים כסף שכתוב בפסוק הנערה והאב אינו יכול למוכרה נערה אלא קטנה וקטנה אין לה קנס

השוחט. ר' יהודה אומר עד שישחוט את הווורידין. דוקא בעוף הוא ולולו כולו כאחד מוקי לה בגמרא וכרבי יהודה קיימא לן כדאמר בפ"ק דברכות (דף ח:) הזהרו בווורידין כר' יהודה וגרלה דדוקא לכתחלה קא"ר יהודה אבל אם נגלו דיעבד ולא נחתכו הווורידין שרי כדמוכח בגמרא דקאמר רב פפא ריפא בחולין מהכא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הווורידין ופליגי רבנן עליה ואי אמרת בקדשים אמאי פליגי עליה הוא עצמו לדם הוא צריך [1]ואי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר דאמאי לכתחלה מודו רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה לכך נראה דפשיטא ליה דרבי יהודה לא קאמר אלא לכתחלה והא דקאמר בתוספתא דרבי יהודה פוסל בעוף עד שישחוט את הווסט ואת הווורידין נמי דוקא פוסל בדיעבד אלא כלומר אסור:

חצי אחד בעוף. ס"ה חצי כל אחד ואגב רוב אחד נקט חצי אחד ומריש נמי שמיע ליה דדוקא רוב בעינן ולא נקטיה אלא אגב דבעי למתני אחד וחצי בבהמה אע"ג דהוי טפי מרובה השניים בין הכל שחיטה פסולה: **שנים בבהמה לבתחלה לא עד כמה לשחוט ולייזל.** ואי משום ווורידין אפילו ר' יהודה מודה בבהמה הואיל ומנתחה אבר אבר כדלקמן (דף כח:): **ותו** שהייה דרסה וחלדה כו'. בכל הספרים גרסינן וליטעמיך ובקונטרס הגיה ותו וקשה לפירושו דאי הש"ס קאמר לה ומסיק דקרא אתא דלא לשוייה גיסטרא וכן בסמוך גבי קרא דוחבתא מוקי לקרא דלא לשוייה גיסטרא למה לי תרי קראי להכי ועוד דמפרש דלא לשוייה גיסטרא שלא יחתוך הלואר עם הסימנין היכי משמע [2] מושחט ועוד אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנין וגרלה כגירסת הספרים דגרסי וליטעמיך ורב כהנא קאמר לה [3] שחיטה מן הלואר נמי גמרא ולא מאזנו ולא מחוטמו אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל אי מן העורף כמליקה או מצד הגרון בסימנים ולהכי אתא ושחט לומר ממקום ששם וקיימא [4] מילתא דרב כהנא דקאמר מנין לשחיטה מן הלואר דהיינו גרון לעיל (דף יט:) שכל הלואר כשר לשחיטה וכל העורף כשר למליקה: **מנין לרבות את הראש שכבר הותז כו'.** משמע דלא הוי בכלל ונתא אותה לנתחיה ותימה דבפ"ק (לעיל דף יא.) אמר אתיא מראשה של עולה דרחמנא אמר [5] לנתחיה ולא נתחיה לנתחים ויש לומר דהדר ערביה וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים ואת הראש: **מדקאמר את הראש שכבר הותז מכלל דשחיטה מן הצואר.** לא אתא אלא למעוטי זנבו אבל אכתי לא ידעינן אי מן הלואר אי מן העורף:

ופדר

השוחט. בגמרא פריך סיים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך ביה אלא כמה ישמוט ויליך: **אחד בעוף.** בגמרא [ע"ב] תני טעמא: **ורובו של אחד.** של כל אחד ואחד: **ווורידין.** חוטי הלואר שמקלחין את הדם ובגמרא (לקמן דף כח:) מפרש דלעוף קאי ומשום דלהוציא את הדם: **רוב אחד בעוף הוא.** בגמרא (שם דף כט.) פריך הא תנא ליה רישא: **גמ' השוחט.** על כרחך דיעבד משמע הלכך קשיא לן ב' בבהמה לכתחלה לא סגי בהכי בתמיה: **אאחד בעוף.** קאי השוחט לכתחלה אגרוכה רבנן תרוייהו משום הרחקה לעבירה דלמא לא אתי למיעבד רובא דאחד: **מן הלואר.** מן הגרון: **ששם.** שכופף: **חטהו.** הכשירהו לאכילה וטהרהו. לישנא אחרינא חטהו הוציא את דמו ונקהו. ולהאי לישנא גרסינן חטהו לישנא דדכויי הוא ולגירסא קמא גרסינן דלכשורי הוא: **ואימא מזנבו.** שכופף תמיד: **ששם.** משמע כופף ולא[6] כפוף מכלל שדרך הליכתו הוא זוקף: **מאזנו.** שהוא כופפה כשהוא רולה: **דס הנפש.** דהא בקדשים כתיב ודם הנפש בעינן לזריקה דכתיב דמו בנפשו הוא ואני נתתיו לכם על המזבח וגו' [ויקרא יז] דס שהנפש יולאה בו מכפרים): ה"ג **ותו שהייה דרסה חלדה כו'** ולא גרסינן **וליטעמיך: וקרא למאי אתא.** כיון דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הן: **דלא לשוייה גיסטרא.** שלא יחתוך כל המפרקת לשניים דהכי משמע חטהו הוא את דמו ומו לא ולאידך לישנא[6] הכשר אכילתו דהיינו הסימנין ומו לא. לישנא אחרינא דלא לשוייה גיסטרא שלא ידרוס אע"ג דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הם יש מהם שנכתבו כגון דרסה דמפקינן לקמן [ל:] מושחט אין ושחט אלא לשון ומשך וכי גמירי הלכתא אשחרא ודרסה קרי גיסטרא כדתנן במתניתין[1] היה שוחט והתיז את הראש בצד אחת אלמא דרסה לשון התזת ראש בצד אחת קרי לה דהיינו גיסטרא מפני שהמולך ומביא אינו חותך אלא לפי דעתו וכשהוא רולה מושך את ידיו אבל הדורס זה החותך כמו שחותכין מקל דק או לענת או קפלוט שחותך בכח ומתיז להלן: **שזב.** שדמו זב: **תחבו.** שבדרהו כלומר חתכהו: **מחוטמו.** שהוא זב ליחה תמיד דהא דס בקרא לא כתיב: **לבו.** אם תתקע בו סכין הוא זב דס הרבה: **דלא לשוייה גיסטרא.** ולא ידרוס דהכי משמע חתהו עד שיזוב ומו לא אבל דורס אין בידו למנוע ולמשוך ידו. ובלישנא אחרינא כדפרישית חתהו עד מקום שהוא זב ומו לא. מר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא: **ששם.** שמוציא קול: לשון מסייע להוציא קול ובכורות (דף מ.) נמי לענין מומין בבהמה תנן ושניטל רוב המדבר בלשונו[1]: **ותנא מייתי לה מהכא.** אמורהאי מייתי לה מקראי דלעיל או מגמרא כדאמרן אבל תנא דתורת כהנים [ויקרא פרק ו] מייתי לה מהכא: **אין לי.** שקרויין נתחים: **אלא אותן שישנם בכלל הפשטה.** דכתיב והפשיט ונתח וגבי עריכה דכתיב נתחים בנתחים הנפשטים משמע: **מנין לרבות.** בכלל עריכה גם את הראש שאינו בכלל הפשטה שהרי[1] הותז בשחיטה קודם הפשטה דכיון דנחתכו סימנין קרי ליה הותז מפני שכל חיותו תלוי בהן וכמנה בדיקולא דמיא ובכלל הפשטה אינו אלא קרב כמות שהוא כדאמרינן בזבחים [6] (דף פה:) למר [7] [שבראשי הכבשים ושער] שבזקן התייסים [7] [והעצמות והגידין] והקרנים והטלפים [1] [7] [שנאמר [ויקרא ו] והקטיר הכהן את הכל המזבחה]: **תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וגו'.** ונקמיה פריך תלמוד לומר את הראש ואת הפדר מיבעי ליה למיתני דהא ביה קיימינן: **מכלל דשחיטה מן הלואר.** דאי לאו הכי במאי הותז: ופרכינן **תנא פסח בראש ופדר.** למה נאמר את הראש ואת הפדר וסיים בראשו ופדרו דקאמר תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וערך: הכי גרסינן **וראשו ופדרו מיבעי ליה לדהניא הכי.** והכי מסיים תנא למתניתין:

ופדר

השוחט [8]אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה [9]ורובו של אחד כמוהו רבי יהודה אומר [2]עד שישחוט את הווורידין [3]:[2]חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה [1]רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה: **גמ'** השוחט דיעבד אין לכתחלה לא שנים בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל איבעית אימא [8]אאחד בעוף [9] ואיבעית אימא ארובו של אחד כמוהו (כמ"ש סימן) אמר רב כהנא מנין לשחיטה [1]שהיא מן הצואר שנאמר [1]ושחט את בן הבקר ממקום [8]ששם חטהו [3]ממאי דהאי חטהו לישנא דדכויי הוא דכתיב [2]וחטא את הבית ואיבעית אימא מהכא [3]תחטאני באזוב ואטהר ואימא מזנבו שח מכלל שזקוף בעינן והא שח ועומד הוא ואימא מאזנו בעינן דם הנפש וליכא ואימא דקרע ואזיל עד [9] דם הנפש ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא [1]וגמרא שחיטה מן הצואר נמי [1]גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא רב יימר אמר אמר קרא [4]וזבחת ממקום שזב חתהו מאי משמע דהאי חתהו לישנא דמתבר הוא דכתיב [5]אל תירא ואל תחת ואימא מחוטמו זב על ידי חתוי בעינן והאי זב מאליו הוא ואימא מלבו ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא דבי ר' ישמעאל תנא ושחט אל תקרי ושחט אלא וסחט ממקום ששם חטהו ואימא מלשונו בעינן דם הנפש וליכא ואימא דקרע ואזיל עד דם הנפש ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא ותנא מייתי לה מהכא דתניא ר' חייא אמר מנין לשחיטה מן הצואר שנאמר [6]וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים שאין ת"ל את הראש ואת הפדר מה ת"ל את הראש ואת הפדר והלא ראש ופדר בכלל כל הנתחי' היו למה יצאו לפי שנאמר [7]והפשיט את העולה ונתח אין לי אלא נתחים שישנן בכלל הפשטה [1] מנין לרבות את הראש שכבר הותז תלמוד לומר [8]את ראשו ואת פדרו וערך מדקאמר את הראש שכבר הותז מכלל דשחיטה מן הצואר ותנא פתח בראש ופדר ומסיים בראשו ופדרו הכי קאמר מנין לרבות את הראש שכבר הותז ת"ל [6]את הראש ואת הפדר וראשו ופדרו למה לי מיבעי ליה לכדתניא [7]מנין לראש ופדר [1]שקודמין לכל הנתחים ת"ל את ראשו ואת פדרו וערך

ופדר

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כפ סעי' ח:

ב ב טוש"ע יו"ד סי' כב סעיף ח:

ג ג מיי' שם הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כפ סעיף ב:

ד ד מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעיף ח:

ה ה מיי' שם הל"ה וע"ש סמג שם טוש"ע שם סי' כ סעי' ח:

ו ו מיי' שם הל"ד טור"ד סי' ח:

ז ח מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלי"ח:

מוסף רש"י

ורובו של אחד כמוהו. ואם לא שחט אלא רוב הסימן והלך לו כשרה (לעיל יח.). **עד שישחוט את הווורידין.** גידין מימין הלואר ומשמאלו (הפרדס ענ' קלג) **כדי שיפא כל** הדם ולא אמר כן אלא בעוף הואיל ולולו כולו כאחד (ברכות ח:). **ממקום שמדבר טהרהו** (הפרדס ענ' קכט).

שיטה מקובצת

א) ואיבעית אימא ארובו של א' כמוהו. נ"ב נ"א בס"י ארוב שנים בבהמה: **ב)** ואימא דקרע ואזיל עד דמטי לדם הנפש ותו: **ג)** מנין לרבות את הראש שכבר הותז. נ"ב רש"י זבחים דף לה ע"א: **ד)** ששח משמע כופף ולא משמע כפוף (כופף) מכלל שבדרך הליכתו: **ה)** ולאידך לישנא עשה לו הכשר אכילתו דהיינו: **ו)** שהרי כבר הותז בשחיטה קודם הפשטה: **ז)** והקרנים והטלפים יעלו בזמן שמחוברים שנאמר והקטיר הכהן את הכל וכו': **ח)** ואי' ר' יהודה בדיעבד נמי אסר דילמא לכתחלה מודו רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה ואין לומר אפי' [בדיעבד] ס"ל שיש לפסול משום דלדם [הוא] צריך דהא בדיעבד אפי' בקדשים כשר ולא מצריך שיחתוך כל השנים אפי' בדיעבד [אלא לכתחילה] מיהו צריך והא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הווסט ואת הווורידין בברייתא בגמ' לפי מאי דפרישית דר' יהודה איירי לכתחלה ה"פ שחט כבר קנה שהוא סימן ראשון עדיין צריך לכתחלה שישחוט גם את הווסט ואת הווורידים ומיהו לפי מאי דהות ס"ד לסיועני מינה לרב אדא בר אהבה דאמר ווסט ולא קנה הוי צריך [לפרש] עד שישחוט את הווסט בדיעבד ואת הווורידים לכתחילה לכך נראה דפשיטא ליה דר' יהודה וכו' ע"כ מצאתי בתוס' כ"י: **ט)** היכי משמע זה מושח' ועוד: **י)** שחיטה מן הצואר נמי גמרא נ"ב בתוס' כ"י זהו דבור בפני עצמו הוא מקושר עם הדבור האחר: **יא)** דרחמנא אמר אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים וי"ל דהדר ערביה וערכו בני אהרן:

גליון הש"ס

גמ' אאחד בעוף. עיין לעיל דף כא ע"ב תוס' ד"ה ואימו מבדיל: **שם ששח חטהו.** עיין בתורת חיים סנהדרין דף קיב ע"א ד"ה מאי דתהני:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מנין וכו' כדאמרינן מזבחים והקריב הכהן את הכל לרבות לאמר: **(ב)** תוס' ד"ה ומו וכו' וקיימא השתא מילתא דרב כהנא:

רבינו גרשום

ושנים בבהמה לכתחלה לא. כלומר בתמיהה עד כמה לשחוט וליזיל. איבעי תימא אאחד בעוף. כלומר [קאי] השוחט: ממקום ששח חטהו. כלומר לשון וישח אדם וגו': וקרא למאי אתא. כלומר ושחט את בן הבקר וכו': אימא מלבו שנועץ סכין (לו דמו) [בלב ותזוב דם] הרבה: מקום ששח חטייהו. כלומר שגועה זהו גרונו: ואימא מלשונו. כלומר שגועה מלשונו: ותנא דמתניתין מייתי לה מהכא וכו' מנין לרבות את הראש שכבר הותז כלומר (מהי) [כבר] הותז בשעת שחיטה קודם דהפשיט העולה. ראשו ופדרו מה ת"ל הא נפקא ליה מאת הראש ואת הפדר מיבעי ליה וכו':

ופדר קמא למאי אתא. מה שמקשין לכתוב חד רחש ותרי פדר דמחד רחש ידעינן שהוא בכלל עריכה ופדר קמא דדרשינן מיניה שחופהו על בית השחיטה ידעינן דרחש קודש לכל אבריס נראה דאי לא כתיב אלא חד רחש לא הוה דרשינן מיניה שכבר הותז אלא הוה דרשינן ט) [מיניה שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן יא מיניה] (א) שקודש לכל האבריס אבל השתא מיתורא דכתיב רחש שני אשמועינן דשחיטה מן הצואר: **באיזו** תורה שוותה בהמה לעוף. בפרק חטאת העוף בזבחים (דף סט:) דרשינן מינה מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף כו' תרתי שמע מינה: **מה** עוף בסימן אחד. דכתיב ומלק ולא יבדיל: **דרש** בר קפרא. לדידיה איצטריך זאת לשום דרשא:

תדע שהרי יש להם קשקשת. תימה מה צריך ראיה על זה דקרא כתיב בהדיא ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף וי"ל דמייתי ראיה דכיון דבריאת המים ניכרת בהם ראוי לדמותם לדגים לענין שחיטה:

ועוד שאלו. פירוש קונטריקון ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי ולא כמו שפירש בקונטרס את רבן גמליאל ובכל דוכתי דאיכא ועוד שאלו עליה קאי ואע"ג דלא מייתי התם כמו בו ביום שבכל הש"ס דהוי ביום שמינו בו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא כדאמרינן בפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.):

בשפיכה בעלמא. ואפילו לר' מאיר דיליף לקמן בפרק כסוי הדם (דף פה.) דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו:

תיהני

מעתה גבי שליו דכתיב [4]ויאספו את השליו הכי נמי דלאו בשחיטה והא אמרת לפוטרו בולא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה התם לא כתיבא אסיפה במקום שחיטה דאחריני הכא כתיבא אסיפה במקום שחיטה דאחריני: דרש עובר גלילאה בהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בשני סימנים דגים שנבראו מן המים הכשירן בולא כלום עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד אמר רב שמואל קפוטקאה תדע שהרי עופות יש להן קשקשת ברגליהם כדגים: ועוד שאלו כתוב אחד אומר [5]ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף אלמא ממיא איברו וכתיב [6]ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים אלמא מארעא איברו אמר לו [ג]מן הרקק נבראו ראה תלמידיו מסתכלים זה בזה אמר להם קשה בעיניכם שדחיתי את אויבי בקש מן המים נבראו ולמה הביאן אל האדם לקרות להן שם ויש אומרים בלשון אחר אמר לאותו הגמון ובלשון הראשון אמר להן לתלמידיו משום דכתיב על ויצר אמר רב יהודה משום ר' יצחק בן פנחס [ד]אין שחיטה לעוף מן התורה שנאמר ושפך בשפיכה בעלמא סגי א"ה חיה נמי [ה] איתקש לפסולי המוקדשין עוף נמי איתקש לבהמה דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף הא כתיב [7]ושפך את דמו ומאי חזית דשדייה ליה על עוף שדייה אחיה מסתברא משום דסליק מיניה (סימן נתנבל דם במליקה) מיתיבי [ה]השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נחירתו זו היא שחיטתו ליבעי כסוי מי סברת בעוף לא בחיה ת"ש [ו]השוחט וצריך לדם חייב לכסות כיצד הוא עושה או נוחרו או עוקרו מאי

אלא מדברי סופרים ואין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה אלא על ידי סימנים אבל נחירה או עיקור סימנין כשר בו: **חיה נמי.** דהא חיה נמי בהאי קרא כתיבא: **לפסולי המוקדשין.** כדאמרינן לקמן בשמעתין [כח.] מקיש לבי ואיל לפסולי המוקדשין: **איתקש נבהמה.** וימא אין היקש למחלה: **דסליק מיניה.** אי עוף אשר יאכל ושפך את דמו: **ונתנבלה בידו.** אלא מדעת: **הנוחר והמעקר.** מדעת: **פטור מלכסות.** דאשר יאכל כתיב (ויקרא יז): **ליבעי כסוי.** דהא כתיבא כסוי אחריה דילה ומהיכי תיתי למיפטריה: **מי סברת בעוף.** קאי בחיה קאי דכסוי דילה כי כתיב אהכשרה כתיב והכשרה דילה שחיטה היא: **השוחט.** דבר הצריך כסוי: **וצריך לדם.** [ז]כדמפרש [כח.]: **חייב לכסות.** עליו כרחו ושוב לא יראה למלאכה: **כיצד עושה.** להפטר מן הכסוי נוחרו או עוקרו: מאי

יאכל ושפך וכסה, כראוי לאכילה הכתוב מדבר, ואפילו מאן דמחייב כסוי בשוחט ומנאלת טרפה, הכא מודה, דשחיטה מיהא בעינן, דגמר שפיכה בשפיכה משחוטי חוץ, והתם שחיטה כתיב, בפרק כסוי הדם (שם). **השוחט וצריך לדם חייב לכסות.** ולא יעשה ממנו לרביו (לקמן פה:). **כיצד הוא עושה.** ויהא פטור מן הכסוי, **או נוחרו, מוקו, או עוקרו.** עוקר סימנים (שם).

ופדר קמא למה לי. בשלמא רחש מיצטריך לרבויי משום שכבר הותז אלא הפדר למה לי: **דרך כבוד.** שכשמקריב הרחש חופה הפדר על מקום חתך מפני שמלוכלך בדם: **מייתי לה מהכא.** שחיטה מן הצואר: **ואם תורם הבהמה.** לעיל מיניה מיירי בטומאת נבילות: **עוף אינו מטמא במגע ובמשא.** דכתיב [ב]לטמאה בה אין לך אלא מה שאמור בה לא יאכל לטמאה בה: **בהמה אינה מטמאה בגיעה הבליעה.** אם תאכלו לו תכרו לתניא[ג] יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגיעה הבליעה ת"ל לא יאכל לטמאה[ד] מי שאין לה טומאה אלא דרך אכילתה יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנו: **מה בהמה בשחיטה.** יוצאה מידי נבלה דכתיב (ויקרא ז) ושחט את בן הבקר: **אי מה בהמה כרוב שנים.** מדאצטריך לעיל [ע"ז] לרבות את הרחש שכבר הותז דאי בסימן אחד נאו הותז קריא ליה ולא איצטריך לרבויי: **ואם.** מיעוטא הוא: **מה עוף הכשרו מן הצואר.** מליקתו: **אף בהמה הכשרה מן הצואר.** שחיטתה והיינו דאמרן ותנא מייתי לה מהכא: **ואם מאי עביד ליה.** כיון דעוף נאו מבהמה יליף אלא בהמה מעוף יליף מיעוטא מאי ניהו: **בסימן אחד.** דכתיב בחטאת (ויקרא ה) ולא יבדיל זאת ממעט שלא לכל דבריהם הוקשו אלא לדבר אחד: **הבהמה והעוף.** וכל נפש חיה הרומשת במים דגים: **נחייבו בשני סימנים.** כבהמה דנפקא לן [ע"ז] ממנין לרבות את הרחש שכבר הותז: **אי אפשר שכבר הוקשו לדגים.** דלאו בני שחיטה נינהו כדלקמן: **הכא לאיבא אסיפה.** דילהו אלא שחיטת בהמה ומדשני בדיבוריה וכתיב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא: **מן היבשה.** לפיכך יש לו חיות בריא וחזק: **רקק.** גרביל"א שיש בה מים ויבשה: **תדע.** שמן הרקק נבראו: **ועוד שאלו.** קונטריקון ההגמון את רבן גמליאל שאלות הרבה והן בבכורות (דף ה.) וגם זאת שאלו והכא תניי' משום גרבא דעופות: **שרץ נפש חיה ועוף אלמא ממיא איתבריאו.** עופות: **ולמה הביאן אל האדם.** ר"ג קאמר לה כלומר ולמה נכתבו כאן משום קריאת שם: **לקרות להם שם.** והכי קאמר ויצר מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא לו ולא איצטריך קאי: **משום דכתיב.** ואת כל עוף השמים על ויצר דמשמע דאיצטריך נמי קאי. ליפנא אחרינא משום דכתיב עלג כלומר מקרא קמא גופיה משמעמע דמן האדמה נבראו דכתיב על האדמה דמשמע דמינה איתבריאו וכתיב נמי בקרא בתרא ויצר מן האדמה זה שמעתי וראשון נראה בעיני: **אין שחיטה לעוף מן הפסוק.** והיקשא דזאת תורת לאקושי בהמה למליקת העוף שתהא שחיטתה מן הצואר כדאמרינן לעיל ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו

פדר קמא למה לי. [ד]לכדתניא כיצד הוא עושה [א]חופה את הפדר על בית השחיטה ומעלהו וזהו דרך כבוד של מעלה והאי תנא מייתי לה מהכא [ב]דתניא [1]זאת תורת הבהמה והעוף וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה [2]בהמה מטמאה במגע ובמשא עוף [3]אינו מטמא במגע ובמשא עוף [ד]מטמא בגדים אבית הבליעה בהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה לומר לך מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה אי מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים ת"ל זאת ר' אליעזר אומר באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה לומר לך מה עוף הכשרו מן הצואר אף בהמה הכשרה מן הצואר אי מה להלן ממול עורף אף כאן ממול עורף ת"ל [2]ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל ראשו של זה ממול עורף ואין ראשו של אחר ממול עורף ור' אליעזר האי זאת מאי עביד ליה אי לאו זאת הוה אמינא מה עוף בסימן אחד אף בהמה בסימן אחד כתב רחמנא זאת תני בר קפרא זאת תורת הבהמה והעוף הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנין אי אפשר שכבר הוקש לדגים לפוטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד דגים דלאו בני שחיטה נינהו מנלן אילימא משום דכתיב [3]הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם [ה]באסיפה בעלמא סגי להו אלא

מסורת הש"ס

א) יומא כו.], ב) זבחים סט:, ג) [עירובין כח.], ד) [לעיל ד. וסס נסמן], ה) לעיל יח. לקמן פה., ו) לקמן פה: [תוספתא פ"ו ה"ב ע"ש], ז) [ויקרא כב], ח) [נדה מב:], ט) רש"ל,

תורה אור השלם

1. זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים ולכל נפש השרצת על הארץ:
ויקרא יא מו
2. והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל: ויקרא ה ח
3. הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם:
במדבר יא כב
4. ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השלו עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: במדבר יא לב
5. ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים:
בראשית א כ
6. ויצר יי אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו:
בראשית ב יט
7. ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו ובסהו בעפר: ויקרא יז יג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ופדר וכו' הוה דרשינן שקודש לכל האברים. נ"ב ס"א ואי נמי הוה כתוב חד ראש אצל פדר קמא הוה דרשינן שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן מינה שקודם לכל האברים אבל שכבר הותז לא שמעינן אכל השתא כו':

לעזי רש"י

גרביל"א. חצץ.

מוסף רש"י

דרך כבוד. לפי שבית השחיטה מוליך בדם הלאש (יומא כו.). אין שחיטה לעוף מן התורה. אלא מדברי סופרים (לעיל כ.). הא כתיב ושפך את דמו. בשפיכה בעלמא (קדושין עא.). השוחט ונתנבלה בידו. כגון על ידי פגימת סכין או שהייה או דרסה (לעיל יז.). הנוחר. מדעת, ולשון נחירה שקורעה לגורמה מנחיריה ועד הסזה (שם). והמעקר. סימניה, ומיה קאי דטעונה כסוי כגון לבי ואיל (שם). פטור מלכסות. דכתיב אשר יאכל (שם). כיצד הוא עושה. דאשר יאכל כתיב (ויקרא יז): ליבעי כסוי. דהא כתיבא כסוי אחריה דילה ומהיכי תיתי למיפטריה: מי סברת בעוף. קאי בחיה קאי דכסוי דילה כי כתיב אהכשרה כתיב והכשרה דילה שחיטה היא: השוחט. דבר הצריך כסוי: וצריך לדם. [ז]כדמפרש [כח.]: חייב לכסות. עליו כרחו ושוב לא יראה למלאכה: כילד עושה. להפטר מן הכסוי נוחרו או עוקרו: מאי

מסורת הש"ס

ט) [יומא כו.], ב) זבחים סט:, ג) [עירובין כח.], ד) [לעיל ד. וסס נסמן], ה) לעיל יח. לקמן פה., ו) לקמן פה: [תוספתא פ"ו ה"ב ע"ש], ז) [ויקרא כב], ח) [נדה מב:], ט) רש"ל,

שיטה מקובצת

א) אי הכי חיה נמי חיה איתקש: ב) ת"ל לא יאכל לטמאה בה מי שאין לה: ג) ל"א משום דכתיב על וייצר כלומר מקרא: ד) וצריך לדם למלאכה כדמפרש: ה) והוה שמעי' מיניה נמי שקודם:

רבינו גרשום

ופדר קמא דכתב רחמנא. דאמר את הראש ואת הפדר. לזו צריך דחופה את הפדר כלומר את החלב אשר על הקרב: בהמה מטמאה במגע ובמשא. כלומר כשהיא נבלה ועוף אינו מטמא כו' עוף מטמא בגדים אבית הבליעה דאוקימנא והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו בעוף דאינו מטמ' בגדים אלא בשעת אכילה ואיזו היא בשעת אכילה כשהיא אבית הבליעה אבל לא קודם ולא אחר כן אינו מטמא בגדים כו' ת"ל זאת בשנים כלו' הבהמה וזה יש דינה כלומר עוף: ו) ור' אלעזר מה עוף הכשירו בסי' אחד מן הצואר כלומר במליקה כך בהמה הכשירה מן הצואר כלומר בשחיטה: ת"ל ראשו של זה במליקה ואין ראשו של אחר כלומר ולא של בהמה. ור' אליעזר דלא יליף מוהא מאי עבדי ליה. זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים ועכשו הטיל הכתוב עוף בין הבהמה לדגים. הכא לא כתיב אסיפה במקום שחיטה אחריני כלומר בשליו דמשמע דבשחיטה הם אבל הכא בדגים בצאן [כתיב] שחיטה לבד ובדגים אסיפה לבד. מן הרקק מים ואדמה מעורבין זה בזה: ועוד שאלו קונטרקוס ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי שאלות מרובות ועוד שאל שאלה זו. ולמה הביאן אל האדם לקרות להם שם כלומר מן המים נבראו. ואם תאמרו למה נאמר ויצר ה' אלהים מן האדמה ועוף בכלל לא נכללו עופות עם הבהמה אלא לקרות להם שם משום דכתיב על ויצר כלומר בלשון ראשון אמר להן לתלמידיו כלומר מן הרקק נבראו משום דכתיב על וייצר כלומר ויצר ה' אלהים מן האדמה וכתיב ועוף יעופף על הארץ ולא כתב מן הארץ אלמא ממיא נבראו והשתא דכתב על ויצר ש"מ מן הרקק נבראו. חיה איתקש לפסולי המוקדשין דכתיב כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף חיה בשחיטה. מיסתברא משום דסליק מיניה כלומר דסליק קרא מעופות דכתיב או עוף ושפך כלומר ששפך סמוך לעוף. מי סברת בעוף לא בחיה כלומר הנוחר והמעקר

ז) אולי צ"ל דא"א בחיה תורה שוותה בהמה לעוף. כלומר בחיה דין שוותה. מה עוף כו':

מאי לאו בעוף. קמי שהרי דמו ראוי ליניקה לתולעת הגדלה בנבלה כמר שקורין טיינ"א כלכתיב[ט] כבגד אכלו עש וקאמר נוחרו ויפטר מן הכסוי ומי אין שחיטה לעוף נוחרו לריך כסוי שזו היא שחיטתו: **גלגל.** נבע עור מלוש שקורין פרק"ל: **מלק.** עוף קדשים בסכין נבילה דאין מליקה אלא בגיפורן: **נהי נמי [דכי תבר] שדרה ומפרקה.** בלא רוב בשר כדאמרינן בפ"ק (לעיל דף כא.) הוא טרפה משום דסכין לאו מליקה הוא: **תיהני לה סכין.** שחותך סימנין לאחר שנטרפה: **לטהרה מידי נבילה.** דהא טרפה ששחטה אינה מטמא[א] ועוד[ב] נחירתו זו היא שחיטתו והך שחיטה מן העורף בין שהוא מחליד ובין שהוא דורס כדאמרינן בפ"ק (שם דף כ:) מ"מ לא גרעה מנחירה וטרפה מיהא הוא דמודה רבי יאחק שיש טריפה לעוף כדתנן (לקמן דף ט.) אלו טרפות בעוף ואין כשר בו אלא נחירה שהיא בסימנין כדכתיב ושפך [ויקרא יז] או עיקור אבל הריגה בעלמא לא: **הוא דאמר.** רבי יאחק בן פנחס דאמר כי האי תנא[ג] עוף אין לו שחיטה וכו': **ברבי.** גדול בדורו: **אך לאשר יאכל וגו'.** בפסולי המוקדשין שנפדו במומן קאי: **מה למדנו מלבי ואיל.** הכי[ד] לכתוב אך הטמא והטהור יחדו יאכלו: **מה פסולי המוקדשין בשחיטה.** דלעיל מההוא קרא כתיב וזבחת מבקרך וגו'. בספרי[ה] גרסינן מקיש לבי ואיל לבהמה מה בהמה בשחיטה כו' ולא מוקי להאי קרא דכי יתביב בפסולי המוקדשין אלא בבשר תאוה של חולין: **מאן תנא.** דלעיל דקתני [מז:] נוחרו או עוקרו דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר: **לאשר לויתיך.** למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה דהיכן ליהו בכתב: **רוב אחד בו'.** לאו מקרא יליף אלא כלומר על הלכות שחיטה נאמרה: **ושט.** מיומד שבסימנים הוא שחיטת הבהמה תלוי בו דהא בנקב במשהו מיטרפא ואילו קנה עד דמיפסק רובא: **שחט את הושט.** בעוף: **ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני.** דנימא שחט גרגרת ואח"כ נשמט הושט כשרה אלמא לא מיתכשרא בקנה לחודיה: **משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי.** להכי נקט שחיטה בושט והשמטה בגרגרת: **שני חלאי סימנין.** פסול דכמו דלא עביד מידי דמי דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא: **בעוף.** שאולהו כולו כאחד ולריך שיולא דמו בשחיטה יפה: **עד שישחוט בו'.** ות"ק לא פליג אלא אחורידין: **משום דושט סמוך לחורידין.** נקט ליה ומיהו הוא הדין לקנה. הושט הוי בין קנה לסמרקת סמוך לחורידין: **ושהה בה בו' בשרה.** משום דחלי גרגרת לאו התחלת שחיטה היא שאפילו נקרע חליו לא מיטרפא בהכי: **לא בבהמה.** כלומר הא אפילו בבהמה קאמר דהא גמרה לאו אגרגרת קאי אלא אכולה שחיטה קאי: **וגמרו.** סלקא דעתין וגמרו בהאי כל שהוא שהרי נשחט הרוב דפגימה קמייתא כשלימה דמיא והאיכא רוב קמן: **גמרו לושט.** והכי קאמר והוסיף עליו כל שהוא דה"ל רובא וגמרו לו לושט לאחר מכאן: **בלא רוב בשר.** כדאמרן בפ"ק (לעיל כא.) דאי חתיך רוב רובה הבשר עם הסמרקת קודם לסימנין הויא לה מתה קודם חתיכת הסימנין ותו מאי מליק: **בעולה.** דבעי הבדלה כדאמרן בפ"ק (שם) חותך שניס. קתני מיהא לושט או לקנה כר"נ: **מאי הוי עלה.** לענין שחיטה: **דקאמרת.** במליקה: **דלמא.** מליקה שאני דאיכא חתיכת שדרה ומפרקת ואזיל ליה חיותיה בכל דהו: **ממסמס קועיה.** מלוכלך לואמו בדמא שנקרע לואמו ולריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט. ומשום שפק דרוסה לא בעי למבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן התם (לקמן דף נג.): שפק כלבא שפק שורא אימר כלבא: **ושחט את הושט.** כלומר הא אפילו בהכי אי בעי לבדוקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן התם (לקמן דף נג.): שפק כלבא שפק שורא אימר כלבא: **והדר** עבידא לאשתמוטי שקשה היא ונשמטה ומה לשון נשמטה רומ"פיר ורבינו אומר אני או ושט או קנה: ר' יהודה א' עד שישחוט את הושט ולא אמר קנה והיאך אמרת את ושט או קנה: לא משום דושט סמוך לחורידין ורבינו א' אני אז ושט או קנה: ומאי לאו בעוף ומאי גמרה גמרה לגרגרת וש"מ או ושט או קנה ומאי גמרו גמרו לקנה והיאך אמרת ושט ולא קנה וכו': קתני מיהת הגיע לושט או לקנה וקשיא לרב אדא בר אהבה: מאי הוי עלה כלומר השתא באיזה ענין אמרינן (אמרינן) או ושט או קנה [או ושט] ולא (ושט) [קנה] אמר ליה כדקאמרינן כלומר כדאקשינן או ושט או קנה לא דלמא שאני בהכל שוחטין (שם) אמרינן שניס לרבנן רוב שניס לר"א בר"ש ואתם פליגיי בה בקלאי (זבחים סה:).

תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה. הך פירכא ליתא לר' יוסי דאמר בזבחים פרק חטאת העוף (דף סט:) גבי מלק ונמלאת טרפה דאין מליקה מטהרת מידי נבלה דדווקא [ג] שחיטה מטהרת (ד) בבהמה אלא לרבי מאיר פריך דקאמר התם נמי דמליקה מטהרת: **רבי היא דתניא כו'.** הוה מצי למימר בר קפרא היא אלא דניחא ליה לאוקמי משניות דלעיל כרבי (ע) הקשה רבינו אפריס דהכא ס"ל לרבי דיש שחיטה לעוף מן התורה ובפרק מי שאמר הרייני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר כט:) קאמר גבי פלוגתא דרבי ורבנן דכ"ע כדי לתנכו במלות וא"כ לרבי הא קא אכיל כהן מליקה דה"נ פריך [ז] לעיל מייתי למ"ד כדי לתנכו במלות קאכיל כהן מליקה ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה ולרבי ליכא לשנויי הכי אם כן תיקשי ואפילו יחזיר סימנין ויולך ויביא נבלה היא לרבי דבעי שחיטה בתלוש בפ"ק (לעיל טז.) מויקה את המאכלת ועוד דמ"ד מחזיר קסבר מולך ומביא במליקה פסול דבעינן אחר לא מיתוקמא מתניתין דפ"ק (שם יט:) דנמלא כשר בשחיטה וא"כ ה"ל דורס וי"ל דהתם בנזיר דיחויא בעלמא הוא דמהניא ליכא למידק דתהוי פלוגתא דתנאי אי הלכה הוא בנזיר או כדי לתנכו אבל מ"מ אמת הוא לרבי סבר דהלכה הוא בנזיר כיון דסבר דיש שחיטה לעוף מן התורה א"נ קסבר כדי לתנכו ומביא חטאת העוף ואינו נאכל מידי דהוה אחטאת העוף הבאה על הספק: **ועל** רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה. ל"מ דלרבי בגימטריא דכאשר אל"ף אחד בעוף שי"ן שניס בבהמה רי"ש רובו של אחד כמוהו רוב אחד בעוף ורוב שניס בבהמה [ח] ראשי תיבות למפרע של כאשר הוי רובו של אחד כמוהו: **אתא כי** ממסמס קועיה דמא. פירש בקונטרס ולריך בדיקה בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום שפק דרוסה לא בעי בדיקה דתלינן בכלבא או בקנה דאמר בגלוי דמר אלא שפק כלבא שפק שורא אימר כלבא וא"ת למאי נפקא מיהא [ז] אי תלינן בכלבא או בקניא כיון דאפילו קניא בעי בדיקה וי"ל דנפקא מיהא דאי הוה תלינן בשורא הוה לריך בדיקה כנגד כל החלב אע"ג דליכא ריעותא אלא כנגד הסימנין א"נ לענין שפק דרוסה אפי' לא האדימו הסימנין אלא משהו טריפה כדאמר לקמן (דף נד.) דגרגרת דרוסתו במשהו דזיהרא מיקלא קליא וריב"א מפרש דהכא בשמעתין הויא [ז] משום

מאי לאו בעוף דקא בעי ליה לדמיה [ט] ליניכא לא בחיה דקא בעי ליה לדמיה ללבא: ת"ש [ג] מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נהי נמי דכי תבר ליה שדרה ומפרקת הויא לה טרפה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה הוא דאמר כי האי תנא [א] דתניא [ג] ר"א הקפר ברבי אומר מה ת"ל [1] אך כאשר יאכל את הצבי וגו' וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה [ד] הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ועוף אין לו שחיטה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאן תנא דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר רבי היא [ה] דתניא רבי אומר [2] וזבחת כאשר צויתיך [א] מלמד [ו] שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה: אחד בעוף: איתמר ר"נ אמר [ב] או וושט או קנה רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה ר"נ אמר או וושט או קנה אחד קתני אחד כל דהו רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה מאי אחד מיוחד (סימן שחט חצאין גרגרת פגימה דחטאת העוף) מיתיבי [ג] שחט את הוושט ואחר כך נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט פסולה שחט את הוושט ונמצאת גרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו [ח] כל ספק בשחיטה פסולה ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי ת"ש [ט] שחט [ד] שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה ר' יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הושט ואת הורידין משום דושט סמוך לורידין ת"ש [ט] [ה] שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמר שחיטתו כשרה מאי לאו [ו] בעוף ומאי גמרה גמרה לגרגרת לא [ז] בבהמה ומאי גמרה גמרה לשחיטה כולה ת"ש [ט] [ח] הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה מאי לאו בעוף ומאי גמרו גמרו לקנה לא בבהמה ומאי גמרו גמרו לוושט ת"ש [ט] כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד ורוב בשר עמו ובעולה שנים או רוב שנים תיובתא דרב אדא בר אהבה תיובתא מאי הוי עלה מאי הוי עלה כדקאמרת דלמא שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת מאי ת"ש דההוא בר אווזא דהוה בי רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד נשחטיה

מאי לאו בעוף דקא בעי ליה לדמיה [ט] ליניכא לא בחיה דקא בעי ליה לדמיה ללבא: ת"ש [ג] מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נהי נמי דכי תבר ליה שדרה ומפרקת הויא לה טרפה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה הוא דאמר כי האי תנא [א] דתניא [ג] ר"א הקפר ברבי אומר מה ת"ל [1] אך כאשר יאכל את הצבי וגו' וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה [ד] הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ועוף אין לו שחיטה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאן תנא דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר רבי היא [ה] דתניא רבי אומר [2] וזבחת כאשר צויתיך [א] מלמד [ו] שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה: אחד בעוף: איתמר ר"נ אמר [ב] או וושט או קנה רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה ר"נ אמר או וושט או קנה אחד קתני אחד כל דהו רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה מאי אחד מיוחד (סימן שחט חצאין גרגרת פגימה דחטאת העוף) מיתיבי [ג] שחט את הוושט ואחר כך נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט פסולה שחט את הוושט ונמצאת גרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו [ח] כל ספק בשחיטה פסולה ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי ת"ש [ט] שחט [ד] שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה ר' יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הושט ואת הורידין משום דושט סמוך לורידין ת"ש [ט] [ה] שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמר שחיטתו כשרה מאי לאו [ו] בעוף ומאי גמרה גמרה לגרגרת לא [ז] בבהמה ומאי גמרה גמרה לשחיטה כולה ת"ש [ט] [ח] הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה מאי לאו בעוף ומאי גמרו גמרו לקנה לא בבהמה ומאי גמרו גמרו לוושט ת"ש [ט] כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד ורוב בשר עמו ובעולה שנים או רוב שנים תיובתא דרב אדא בר אהבה תיובתא מאי הוי עלה מאי הוי עלה כדקאמרת דלמא שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת מאי ת"ש דההוא בר אווזא דהוה בי רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד נשחטיה

בבהמה קאמר דהא גמרה לאו אגרגרת קאי אלא אכולה שחיטה קאי: **וגמרו.** סלקא דעתין וגמרו בהאי כל שהוא שהרי נשחט הרוב דפגימה קמייתא כשלימה דמיא והאיכא רוב קמן: **גמרו לוושט.** והכי קאמר והוסיף עליו כל שהוא דה"ל רובא וגמרו לו לוושט לאחר מכאן: **בלא רוב בשר.** כדאמרן בפ"ק (לעיל כא.) דאי חתיך רוב רובה הבשר עם הסמרקת קודם לסימנין ותו מאי מליק: **בעולה.** דבעי הבדלה כדאמרן בפ"ק (שם) חותך שניס. קתני מיהא לוושט או לקנה כר"נ: **מאי הוי עלה.** לענין שחיטה: **דקאמרת.** במליקה: **דלמא.** מליקה שאני דאיכא חתיכת שדרה ומפרקת ואזיל ליה חיותיה בכל דהו: **ממסמס קועיה.** מלוכלך לואמו בדמא שנקרע לואמו ולריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט. ומשום שפק דרוסה לא בעי למבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן התם (לקמן דף נג.): שפק כלבא שפק שורא אימר כלבא: **ושחט את הוושט.** כלומר הא אפילו בהכי אי בעי לבדוקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן התם (לקמן דף נג.): שפק כלבא שפק שורא אימר כלבא: **והדר** עבידא לאישתמוטי שקשה היא ונשמטה ומה לשון נשמטה רומ"פיר ורבינו אומר אני או ושט או קנה: ר' יהודה א' עד שישחוט את הוושט ולא אמר קנה והיאך אמרת את ושט או קנה: לא משום דושט סמוך לורידין ורבינו א' אני אז ושט או קנה: ומאי לאו בעוף ומאי גמרה גמרה לגרגרת וש"מ או ושט או קנה ומאי גמרו גמרו לקנה והיאך אמרת ושט ולא קנה וכו': קתני מיהת הגיע לוושט או לקנה וקשיא לרב אדא בר אהבה: מאי הוי עלה כלומר השתא באיזה ענין אמרינן (אמרינן) או ושט או קנה [או ושט] ולא (ושט) [קנה] אמר ליה כדקאמרינן כלומר כדאקשינן או ושט או קנה לא דלמא שאני בהכל שוחטין (שם) אמרינן שניס לרבנן רוב שניס לר"א בר"ש ואתם פליגיי בה בקלאי (זבחים סה:).

מסורת הש"ס

ט) [ל"ל ליניכא וכ"ה לקמן פה: וכן דגרס העיון], ג) לעיל כ: [זבחים סח.], ג) [בכורות לג.], ד) [פסחים כט: וש"נ ועיין תוס' מנחות עג. ד"ה הכי זה], ה) יומא עה: לקמן פה:, ו) [עי' רש"י בפי' המומים וזבחת כאשר צויתיך למדנו שיש צוי בזבחיה איתך ישחוט והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה מסיני ע"כ], ז) לעיל י. [תוספתא פ"ב ה"ח], ח) [עיין תוס' לקמן נד. ד"ה יביא ויקיף], ט) [תוספתא ריש פ"כ], י) [לקמן כט.], כ) לעיל כא. [זבחים סה:], ל) [איוב יג], מ) [לקמן עב:], נ) ל"ל ושוף, ס) [ולא יב כג], ע) עיין מהר"ם,

תורה אור השלם

1. אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצְּבִי וְאֶת הָאַיָּל כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכֵלֻנּוּ:

דברים יב כב

2. כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִשְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ:

דברים יב כא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה למדנו וכו' הכי ה"ל לכתוב: (ב) תוס' ד"ה מיהני וכו' מטהרת כמו בבהמה:

לעזי רש"י

טייני"א. עֶש.

פרק"א. עור אדום.

מוסף רש"י

מלק בסכין. ומליקה לא הוא, דבעלמא של כהן בעינן, ושחיטה לא הוא כדאמרינן בהכל שוחטין (לעיל כ:) מפני שהוא מחליד ומפני שהוא דורס (זבחים סח.). מטמא בגדים אבית הבליעה. נבלה היא ואוכל נבלת עוף טהור מטמא בגדים שהוא לבוש בשעה שבולעה ולא בגדים שקודם לכן ולא בגדים שלבש אחר שהיא במעיו, ואין לה טומאת מגע לגמרי אלא טומאת בליעה זו בלבד, וכולה ילפינן לה בתו"כ מנבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כב) וכתיב נמי (שם יח) והנפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וטמא עד הערב וטהר ובעוף משמעי קרא (לעיל כ: ע"ש). ברבי. גדול בדורו היה (לעיל יא:). כאשר צויתיך. ולא מלינו בתורה לוי הזבימה היאך, מכאן אתה למד שנתקבו לו הלכות שחיטה על פה (יומא עה: וכנ"ל לקמן פה:). שנצטוה משה כו'. על הלכות שחיטה בעל פה ואע"פ שלא כתבו בתורה (לעיל כ:). שחט את הוושט. בעוף שהכשרו בסימן אחד, תו לא מיישינן לעיקור דשני, והוא דנקט שחיטה בוושט והמוטה בגרגרת, הוא הדין דאפילו איפכא נמי, אלא משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי (לעיל י.). נשמטה הגרגרת. תמלא, הכי נמי דגרסה (שם). חותך שדרה. מוט השדרה, ומפרקת. עצם הצואר, בלא רוב בשר. המקפת סביב כדאמרינן בהכל שוחטין (לעיל כ:) נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבולה ומטמאה ואפילו מפרכסת, אלכך אי הוה חותך רוב בשר קודם הסימן הויא לה מתה ולא מהניא בה מליקה וסימנין הלכה למשה מסיני הן (זבחים סה:). חותך סימן אחד. בחטאת העוף כתיב ולא יבדיל, גבי שמיעת הקול בזריקת, הילכך בחד סימן סגי, דעוף הכשרו בסימן אחד (לעיל כא.). ורוב בשר עמו. ואחר מליקת הסימן (שם). שנים או רוב שנים. בהכל שוחטין (שם) אמרינן שניס לרבנן רוב שניס לר"א בר"ש ואתם פליגיי בה בקלאי (זבחים סה:).

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ד טוש"ע יו"ד סי' ס':

יג ב מיי' שם הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ח':

יד ג מיי' שם פ"ג הל"ד טו ועיין שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טו וכרב אלפס פרק זה דף רסח:

ד [מיי' פ"ח מהלכות שחיטה הלכה יא טוש"ע יו"ד סי' כא סעיף ב]:

טז ה ו ז מיי' שם הל"ה ו ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ה ועיין בהג"ה בסעיף ב:

יז ח מיי' שם פ"ח הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סימן כא סעיף ה:

שיטה מקובצת

א] דתניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר. נ"ב ע' תוס' בכורות דף לב ע"ב: ב] דאמר כי האי תנא דקתני עוף אין לו שחיטה: ג] דדוקא שחיטת בהמה מטהרתה מידי נבלה אלא לר"מ: ד] דהכי נמי פריך התם לעיל מיניה ולמ"ד כדי לתנכו: ה] וראשי אותיות למפרע של כאשר הוי: ו] וא"ת למאי נ"מ במאי דתלינן בכלבא וקניא כיון דאפי' קניא וכלבא בעי בדיקה: ז] דהכא בשמעתין הויא בדיקה משום ספק דרוסה:

רבינו גרשום

פטור מלכסות דנחירתו לאו זו היא שחיטתו: מיתיבי השוחט וצריך לדם חייב לכסות. עכשיו כיצד הוא עושה דיהא פטור נוחרו או עוקרו. מאי לאו בעוף דקא בעי לדמיה לייניבא כלומר עש והיאך אמרת דנחירתו זהו שחיטתו וחייב לכסות: לא בחיה דקא בעי לדמיה ללבא כלומר פרייא ייְרָמְנִיק ופטור אבל בעוף מחייב: מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה. כלומר מי שמולק דינו ששובר מפרקת וכיון דמלק בסכין לא חשוב מליקה ועכשיו חשובה נבלת עוף ומטמא (בנבלת עוף) אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה וכו' דכי תבר ליה ה) כלומר שזו שחיטתו תיהני ליה סכין וכו': הוא דאמר אין שחיטה לעוף כו' סבירא ליה כר' אלעזר הקפר וכו': הרי זה בא ללמד כלומר דכתב כאשר יאכל וכו' כן תאכלנו כלומר ילפינן דבר אחר ממנו והוא עצמו ילפינן מפסולי המוקדשין וכו' ור' פליג עליה דהוא א' דשחיטה לעוף מן התורה: קתני אחד כל דהו דמשמע בין ושט בין קנה. (וכ'): מאי אחד מיוחד שבסימנין כלומר שזהו ושט שהוא חמור לענין טרפה יותר מקנה שזה אפי' ניקב כל שהוא טרפה וקנה בכאיסר האיטאלקי וכו': ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני אלא בושט וקשיא לרב נחמן. לא משום דגרגרת

ה) גרלה דל"ל תבר ליה וכו' מיהני ליה סכין וכו' כלומר שזו שחיטתו: הוא דאמר וכו'.

יז א מיי׳ פ״ג מהל׳ שחיטה הל״ח [והל׳ כב] ועיין בכ״מ סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סימן לג סעיף ו ז ח:
יח ב מיי׳ שם הל׳ ח טוש״ע שם סעי׳ ו:
יט ג ד ה טוש״ע יו״ד סימן כב סעיף ח [ג]:
כ ו ז מיי׳ שם פ״ח הל׳ יא סמג שם טוש״ע יו״ד סי׳ כא סעי׳ ב:
כא ח מיי׳ פט״ז מהל׳ כלים הל״ב:

רבינו גרשום

התם דאיכא וכו׳ ומשום הכי אמרינן או ושט או קנה אבל בשחיטה (אחרת) מאי: ת״ש דההוא אווזא דאתא כי ממסמס קוניה דמא. כלומר ראשו וגרונו כו׳: ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים שבפנים לבן הוא: חכים יוסף ברי בטרפות כו׳ יוחנן. בכל התורה אלמא או האי או האי: הואיל וצוליהו כולו ביחד. למימרא טעמיה דר׳ יהודה משום דם הוא דאמר עד שישחוט את הורידין והתנן ר׳ יהודה אומר עד שישחוט מכלל דר׳ יהודה סבר משום שחיטה ולא משום דם: לא אימא עד שינקוב ומאי עד שישחוט שינקוב בשעת שחיטה וכו׳: לא אתי [דם] דקריר דר׳ יהודה משום דם ולא משום שחיטה. תניא כותיה דרב חסדא [ולעולם] בעוף ולא בבהמה ומשום דם: רב אמר מחצה על מחצה. כלומר אם שחט מחצה מיחזי כמאן דשחט רובא דאמר רחמנא למשה דלא תשתייר רובא כלומר דאמרינן שנצטוה משה על הושט ועל הקנה דלא תשתייר רובא מכלל דאם תשתייר מחצה חשוב הוא כרוב וכו׳: גזרה דלא אתי למעבד פלגא. חלקו לשנים והן שוין. כלומר תגור שחלקו לשנים שהיה טמא בתחלה והן שוין: טמאין. כלומר ל) שנגע בו שרץ דאמרינן ג) בכל אחד ואחד יש לו רוב כלומר דודאי יש לו רוב ומשום הכי טמאה ולא אמרינן מחצה כרוב: אמר רב פפא תרי רובי בחד וכו׳

ל) ל״ע דכיון שהיה עומד ממילא עדיין לא יצא מידי עומתאו הראשונה כיון דנשתייר רובו ואולי דל״ל ואפילו לא נגע בו שרץ כו׳. ג) גרסה דל״ל דאמרינן דבחד מינהון אימא רובא ולא יתעינן הי מיניהו והלכך עומאין אבל אם אפשר לצמצם עטורין ולא אמרינן ממלא כרוב.

מסורת הש״ס

ה) [לעיל יח:] ב) [לקמן מג.], ג) [לקמן נ.], ד) [לעיל כז.], ה) בכורות יז:, ו) [ויקרא יא], ז) לעיל יח:, ח) ל״ל פסוקא, ט) עיין ר״מ, י) גי׳ ר״מ אי אפשר,

גליון הש״ם

גמ׳ **הא אפשר לצמצם** טהורין. עיין פי״ב מ״ו דכלים וש״נ:

הגהות הב״ח

(ה) גמ׳ הכי קאמרי ליה מה: (ב) שם ואי אמרת:

מוסף רש״י

אין לו בדיקה מבחוץ. לפי שהעור החיצון אחוס ואין טיפת דם ניכרת בו (לקמן מג.). **הואיל וצולהו כולו כאחד.** שמא יבלע דמו בין החיכין (הפרדס עמ׳ קלג). **חלקו לשנים.** תנור שנטמא וחלקו לשנים, והן שוין שניהם טמאין. דאי אפשר לצמצם ובכל חד וחד איכא לאימר הכא איכא רובא ואיכא רובא וק״ל תנור שיציו ברובו, בהעור והבוטנ (בכורות יז:).

שיטה מקובצת

א) והא דאמר רבי שנצטוה משה: **ב)** אבל בקניא יש לוושטו: **ג)** דאי אפשר להפשיט העור ולהפריד הסימנים ולבדוק דאין מום גדול מזה: **ד)** אמוראי הכא במחצה על מחצה: **ה)** היכי שריא מספק והא שמא שייר רובא ואפי׳ מאן דאסר לא אסר אלא משום: **ו)** גבי לחי הבולט מדפנו של מבוי:

משום ספק דרוסה ואתי שפיר דקאמר ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים והיינו משום דאין אדמומית הדרוסה ניכרת בעור הושט החיצון האדום אבל [ב] בנקובה יש לוושט בדיקה אף מבחוץ וכן משמע בגמרא טרפות (לקמן דף מג.) דקאמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ולמאי נפקא מינה לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקוב ועוד אמרינן (שם) שני עורות יש לו לושט ניקב זה בלא זה כשר וכשניקב הפנימי היכי ידעינן אי ניקב חיצון אי לאו כיון דאין לו בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב ודוחק לומר כגון שניקב הפנימי מחמת חולי ובחיצון אין ניכר שום חולי והר״ר אלחנן הקשה אי ושט יש לו בדיקה מבחוץ אם כן מאי פריך [ג] ור״מ היכי אכל בשרא דלמא במקום נקב שחט וימא דהוה אכיל ע״י בדיקה ונראה לי שיש שום חולי שיאלים כמו דרוסה ואין לו בדיקה מבחוץ אי נמי הכי פירושו וכי תימא דלא הוה אכל בלא בדיקה פסח וקדשים מאי איכא למימר דאי אפשר [ג] להפריד העור ולבדוק דאין מום גדול מזה: **רב אמר מחצה על מחצה כרוב.** ובפרק אלו טריפות (לקמן דף מד:) גבי [ד] (פסק אחת) הגרגרת דאמתא נקמיה דרב ובדקה ברוב עוביה מחצה נמי קרי ליה רוב ובמסקנא דאמר דכ״ע מחצה על מחצה אינו כרוב מחצה אינו כרוב אמר לפי שאי אפשר לצמצם. אפילו לר׳ יוסי הגלילי דאמר בפרק שני דבכורות (דף יז.) אפשר לצמצם מודה הוא בכלי חרס דכדקאמר התם הואיל ואית בו גומות ויש להוכיח מכאן דהלכה דבידי אדם אפשר לצמצם מדאפליגו אמוראי [ה] במחצה על מחצה ובפ״ק דעירובין (דף עו:) בפרוץ כעומד ואם אי אפשר לצמצם היכי שריא מספק [ו] ואפילו למאן דאסר לא אסר אלא משום דהכי אגמריה למשה שחוט רובא גדול ומיהו בידי שמים נראה דהלכה דאי אפשר לצמצם דאמר בפ׳ ד׳ אחין (יבמות דף כח.) לר׳ יוחנן דאמר אחיות איני יודע מי שנאן ומימא [כו׳] ר״י הגלילי היא לא סתם תנא כר׳ יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם ובפרק הזורק בגיטין (דף עח.) דפריך והא אי אפשר לצמצם גבי מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת דמפרש דאתו תרוייהו בהדי הדדי בארבע אמות התם נמי הוי כבידי שמים דמסתמא לא כוונו לבא בבת אחת ומ״ת בריש עירובין (דף ה:) גבי לחי [ז] המושך מדפנו של מבוי דקאמר רב אשי אפילו תימא במבוי שמונה מה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה ואי פרוץ נפיש נידון משום לחי מאי אמרת דשוו תרוייהו כי הדדי הוה ליה ספק דבריהם וכל ספק דבריהם להקל משמע דאי אפשר לצמצם ובבר הדבר וי״ל דלעולם אפשר בבר ולמדוד בצמצום ע״י טורח אבל לא הטריחוהו חכמים למדוד אם מספק כיון דבין עומד נפיש ובין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אע״כ הוא שוה ומילתא דלא שכיחא הוא ואין להקשות על רב אשי דאפילו כי שוו כי הדדי לשתרי דקי״ל פרוץ כעומד מותר דרב אשי קאי ארב הונא בריה דרב יהושע דאמר התם לא אמרו אלא במבוי שמונה אבל במבוי ז׳ ניתר בעומד מרובה על הפרוץ כו׳ ואיהו סבר התם דפרוץ כעומד אסור וה״ר שמעון היה מפרש דאמוראי דהכא ודפרוץ כעומד מנו סברי כרבנן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ופליגי כשדומה לנו דהוי מחצה על מחצה ומאן דשרי משום דאימא דשחט רובא ואפילו הן שוין רחמנא אמר לא תשייר רובא ומאן דאסר משום דאימא נשאר רובא קייס ואפילו הן שוין רחמנא אמר שחוט רובא וכן גבי פרוץ כעומד והשתא ניחא טפי ההיא דסתם דבריהם להקל דאי אפשר לבוין אבל קשה דמשמע דבספק דאורייתא הוי אסור משום חשש שמא הן שוין אע״ג דאי עומד נפיש או פרוץ נפיש הוה שרי והכא שריא אפילו באיסור דאורייתא כשהיתר מצוי יותר מן האיסור וכן גבי פרוץ כעומד ואם כן בהיא דלחי אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי ונראה לי דאיכא התם למיחש שמא ח׳ אמות אינם מצומצמות ואפילו פרוץ מרובה לא יהא נידון משום לחי ולהכי דווקא בספק דבריהם יש להקל [ט] אבל קשה לפירושו דהיכי דייקא בפ״ב דבכורות (דף יז:) מההוא דנמצא מכוון בין שתי עיירות בדידי אדם [י] אפשר לצמצם התם נמי אע״ג דאי אפשר לצמצם ולכוין מכל מקום מודים רבנן דמביאין שתי עגלות משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמא היא קרובה ואפילו הן מצומצמות הקרובה אמר רחמנא ואפילו קרובות ולפירוש קמא אתי שפיר דלעולם אי אפשר לצמצם ולהיות שיהיו שוין אלא אחת מהן קרובה יותר ויוצאין בשל תנאי ויש לומר דלפי׳ הר״ר שמעון נמי יוצאים בשל תנאי ממה נפשך דאם קרובה היא יוצאה בה ואם רחוקה היא תביא בשביל חבירתה מאי אמרת שמא מצומצמות הן זה אינו מצוי ואין להאריך כאן יותר ובעירובין (דף ה: ד״ה ופפק) אפרש בע״ה יותר. [ויותר מבואר בסוכה טו: תד״ה פרוץ כו׳ ותוספות בכורות יז: ד״ה אפשר]:

נשחטיה והדר נבדקיה [ה] דלמא במקום נקב קשחיט נבדקיה והדר נשחטיה האמר רבה [ב] א ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים אמר ליה רב יוסף בריה [ב] נבדקיה לקנה ונשחטיה לקנה ולכשריה והדר לפכוה לושט ולבדקיה אמר רבא [ג] חכים יוסף ברי בטרפות כר׳ יוחנן אלמא אחד דקאמר או האי או האי: ר׳ יהודה אומר עד שישחוט: אמר רב חסדא [ד] לא א״ר יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד אבל בהמה כיון דמנתחה אבר אבר לא צריך למימרא דטעמא דרבי יהודה משום דם הוא והתנן רבי יהודה אומר עד שישחוט את הווריד[ין] אימא עד [ד] שינקב את הווריד[ין] ומאי עד שישחוט עד שינקוב בשעת שחיטה תא שמע ווריד[ין] בשחיטה דברי ר׳ יהודה אימא ווריד[ין] צריך לנקבן בשעת שחיטה דברי רבי יהודה תא שמע אמרו לו לרבי יהודה מאחר שלא הוזכרו ווריד[ין] אלא להוציא מהן דם מה לי בשחיטה מה לי שלא בשחיטה מכלל דרבי יהודה סבר בשחיטה הכי קאמרי [ו] לה מה לי לנקבן בשעת שחיטה מה לי לנקבן שלא בשעת שחיטה והוא סבר [ה] בשעת שחיטה אתי דם דחיים שלא בשעת שחיטה לא אתי דם דקריר בעי ר׳ ירמיה ווריד[ין] לרבי יהודה שהה בהן דרס בהן מהו א״ל ההוא סבא הכי אמר רבי אלעזר ואמרי לה אמר ליה ההוא סבא לרבי אלעזר הכי אמר רבי יוחנן מנקבן בקוץ והן כשרין תניא כוותיה דרב חסדא [ו] שחט שני חצאי סימנין בעוף פסול ואין צריך לומר בבהמה רבי יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הוושט ואת הווריד[ין]: חצי אחד בעוף וכו׳: אתמר רב אמר מחצה על מחצה כרוב רב כהנא אמר מחצה על מחצה [ז] אינו כרוב רב אמר מחצה על מחצה כרוב הכי אמר ליה רחמנא למשה לא תשייר רובא רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב הכי אמר ליה רחמנא למשה שחוט רובא (סימן חצי קטינא גרגרת פגימה) תנן [ז] חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה [ח] אי אמרת מחצה על מחצה כרוב אמאי פסול הא עבד ליה רוב מדרבנן דלמא לא אתי למעבד פלגא א״ר קטינא ת״ש [ט] חלקו לשנים והן שוין שניהם טמאין לפי שאי אפשר לצמצם [י] הא אפשר לצמצם טהורין אמאי טהורין זיל הכא איכא רובא זיל הכא איכא רובא אמר רב פפא תרי רובי בחד מנא ליכא ת״ש שחט חצי גרגרת ושהה בה כדי

והדר ניבדקיה. למעלה מבית השחיטה ולמטה: **אין לו בדיקה מבחוץ.** לפי שהוא טריפה בנקב משהו ואינו ניכר וטיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר אבל קרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו אבל החיצון אדום: **ונבדקיה לקנה.** שהקנה נבדק מבחוץ לפי שאינו נטרף אלא ברוב והדר נשחטיה לקנה והשחיטה כשרה בסימן אחד ואח״כ יטלו הוושט כולו ויעקרוהו מן הלחי ויהפכוהו ויבדקוהו: **חכים יוסף ברי בטרפות כרבי יוחנן.** דאמרינן בפרק גיד הנשה (לקמן דף לה:) דשדר ליה שמואל תליסר גמלי ספיקי דטריפתא למיבדקיה בגווייהו. לישנא אחרינא כרבי יוחנן בכל מילי: **הואיל וצולהו כולו כאחד.** לפיכך צריך להוציא את כל דמו: **עד שישחוט.** ואי ליתנהו בשחיטה אלא משום הוצאת הדם בנקיבה בעלמא סגי: **בשעת שחיטה.** שהדם חם ויוצא: **מאחר שלא הוזכרו ווריד[ין].** כלומר אין חיות תלויה בהן ואין צריך להזכירו אלא משום דם למה אתה מצריכו שחיטה: **דרס בהן מהו.** שחיטה ממש בעי ר׳ יהודה או לא. רבי ירמיה לא שמיע ליה הא דרב חסדא: **מחצה על מחצה.** קס״ד לענין שחיטה קאמר כלומר סימן שחציו שחוט וחציו אינו שחוט הוי כאילו רובו שחוט וכשר: **רחמנא למשה.** כשמסר למשה הלכות שחיטה על פה לא תשייר רובא והא דאמר [ח] שנצטוה משה לשחוט רוב היינו מחצה על מחצה דכיון דלא איתמייר רובא שלא איתמייר רובא דלא אמר שחוט רובא קרי ליה: **מדרבנן.** אבל מדאוריתא כשר ונפקא מינה דלא מטמא בנבלה: **חלקו לשנים.** תנור שנטמא אין לו טהרה אלא נתיצה כדכתיב [ו] יותץ ואם נשתייר רובו שלם לאו נתיצה הוא: **שאי אפשר לצמלם.** שיהו מכוונים אלא ודאי בחד מינייהו איכא רובא ולא ידעינן בהי מינייהו הילכך לא סלקא טומאה מינייהו: **תרי רובי ליכא למימר בחד מנא.** דאי האי רובא האי מיעוטא אבל לענין שחיטה לא החזכר רוב אלא בחתיכה וכי קרינא פלגא רוב חתוך ליכא דמכחיש ליה דהאי פלגא דקאי לא מיקרי רוב שלם: כדי

משום דאי אפשר לצמצם אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה ואי פרוץ נפיש נידון משום לחי מאי אמרת דשוו תרוייהו כי הדדי הוה ליה ספק דבריהם וכל ספק דבריהם להקל משמע דאי אפשר לצמצם ובבר הדבר וי״ל דלעולם אפשר בבר ולמדוד בצמצום ע״י טורח אבל לא הטריחוהו חכמים למדוד אם מספק כיון דבין עומד נפיש ובין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אע״כ הוא שוה ומילתא דלא שכיחא הוא ואין להקשות על רב אשי דאפילו כי שוו כי הדדי לשתרי דקי״ל פרוץ כעומד מותר דרב אשי קאי ארב הונא בריה דרב יהושע דאמר התם לא אמרו אלא במבוי שמונה אבל במבוי ז׳ ניתר בעומד מרובה על הפרוץ כו׳ ואיהו סבר התם דפרוץ כעומד אסור וה״ר שמעון היה מפרש דאמוראי דהכא ודפרוץ כעומד מנו סברי כרבנן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ופליגי כשדומה לנו דהוי מחצה על מחצה ומאן דשרי משום דאימא דשחט רובא ואפילו הן שוין רחמנא אמר לא תשייר רובא ומאן דאסר משום דאימא נשאר רובא קייס ואפילו הן שוין רחמנא אמר שחוט רובא וכן גבי פרוץ כעומד והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל דאי אפשר לבוין אבל קשה דמשמע דבספק דאורייתא הוי אסור משום חשש שמא הן שוין אע״ג דאי עומד נפיש או פרוץ נפיש הוה שרי והכא שריא אפילו באיסור דאורייתא כשהיתר מצוי יותר מן האיסור וכן גבי פרוץ כעומד ואם כן בהיא דלחי אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי ונראה לי דאיכא התם למיחש שמא ח׳ אמות אינם מצומצמות ואפילו פרוץ מרובה לא יהא נידון משום לחי ולהכי דווקא בספק דבריהם יש להקל [ט] אבל קשה לפירושו דהיכי דייקא בפ״ב דבכורות (דף יז:) מההוא דנמצא מכוון בין שתי עיירות בדידי אדם [י] אפשר לצמצם התם נמי אע״ג דאי אפשר לצמצם ולכוין מכל מקום מודים רבנן דמביאין שתי עגלות משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמא היא קרובה ואפילו הן מצומצמות הקרובה אמר רחמנא ואפילו קרובות ולפירוש קמא אתי שפיר דלעולם אי אפשר לצמצם ולהיות שיהיו שוין אלא אחת מהן קרובה יותר ויוצאין בשל תנאי ויש לומר דלפי׳ הר״ר שמעון נמי יוצאים בשל תנאי ממה נפשך דאם קרובה היא יוצאה בה ואם רחוקה היא תביא בשביל חבירתה מאי אמרת שמא מצומצמות הן זה אינו מצוי ואין להאריך כאן יותר ובעירובין (דף ה: ד״ה ופפק) אפרש בע״ה יותר. [ויותר מבואר בסוכה טו: תד״ה פרוץ כו׳ ותוספות בכורות יז: ד״ה אפשר]:

כדי שחיטה אחרת. היינו שיעור שהייה: **וגמרה.** קס"ד בבהמה קמי דבעינא רוב שנים ומאי גמרה לשחיטה: **ואי** (א) **מחלה לרוב.** כיון דשהה בחצי חלצי לזלזל לה שחיטה והויא לה כפגימה בעלמא ואיטרפא לה בפסוקת הגרגרת אלא ש"מ אינו כרוב ופסוקת הגרגרת ברובא בעינן: **לא בעוף.** דממה נפשך כשרה כדמפרש: **הא עבד ליה רובא.** ואיתכשרא מקמי שהייה: **לא עבד ליה לנוס.** מעשה טרפה: **חלי קנה פגום.** בעוף: **רוב הנראה לעיניים.** כלומר רוב גמור שהוא ניכר: **מה טרפה.** דאיכא מקומות טובא דמיטרפא בהו במשהו כגון נקובת הושט והריאה והדקין (ב): **בעינן רוב הנראה לעיניים.** במקומות שהוזכר בהן רוב כגון בקנה (ג) ובחוט השדרה (ד): **שחיטה דעד דאיכא רובא לא מתכשרא.** דאפילו מאן דמכשר משום דקרי ליה רובא הוא ובמיעוטא כולהו מודו: **מחלה על מחצה לרוב.** וטהורים עושין לעצמן בטהרה וטמאין עושין לעצמן בטומאה ולא מידחו לפסח שני כיחידין: **אינו לרוב.** ונדחין הטמאין לשני: **והתם מאי טעמא דרב.** הא בעלמא אמרת דלא הוי רובא: **דכתיב איש איש כי יהיה טמא** (ה). ידחה לשני ופלגא נהי דרובא לא מיקרי מיהו מכלל יחידין נפקי להו ולא מידחו: **נדם הוא לריך.** לזריקה: **מליקחו כשרה מיבעי ליה.** כלומר אעוף אידעי ליה למיתני מליקתו כשרה והדר ליתני אבהמה שחיטתה כשרה: **הא לא קשיא.** גבי הדדי תנהו וכי סליק מבהמה נקט שחיטה: **אלא רישא.** כי תנא השוחט: **מכדי** (ו) **בעוף קאי.** וכו התחיל להורות והיכי סמך ליה שחיטה (ז) בעוף קדשים המולק מיבעי ליה: **ר"ג מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד** ולא גרסינן **אלא: לא פסיקא ליה.** ותנא מילתא דמיסתמע בתרוייהו דהכי משמע רוב כל אחד בעוף כשרה היכא דסגי בחד כגון חטאת הוי רובו ככולו והיכא דבעי תרתי הוי רוב כל אחד ככולו: **שפיר.** משה"ס פליגי רבנן עליה דכיון דלא הוזכרו ווידין אלא משום דס מה לי בשעת שחיטה ומה לי לאחר שחיטה: **אלא בקדשים.** היכי פליגי רבנן עליה: **הוא עצמו.** כל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם היא לריכה: **תזבח.** לרלונכם תזבחוהו ואמרינן לקמן תזבחהו כתיב ויש אם למסורת תזבח משמע דלשוחט יחידי קאמר ולא לשנים מדלא כתיב תזבחוהו ומדכתיב הוא (ח) משמע נמי אזבח שלף הוא יהא יחידי: **ואמר רב ההגא** גרסינן א). הא דר"ל בסדר יומא (דף לג:) גבי הביאו לו לכ"ג את התמיד: **קרנו.** מפרשינן התם ברוב שנים שלא היה יכול (ט) למרק ולגמור את השחיטה כולה לפי שכל עבודת יה"כ היה כשרה אלא בו דכתיב באחרי מותם (י) וכפר הכהן אשר ימשח אותו והיה לריך לאחוז מהר את המזרק ולקבל הדם לפיכך מותן בו כדי הכשר שחיטה ומניחה וממהר לקבל: **ומירק.** כהן אחר (יא) שחיטה: **על ידו.** בשבילו כמו (עירובין דף פב:) מערב אדם על יד בנו ובתו בשבילם. ומפני שאינו אם לריך למרק יכול לא מירק יהא פסול דבקדשים לא סגי ברוב שנים: **לכך.** הולרך לשנות כאן רוב אחד בעוף וכו' דרישא חולין הוה שמעינן מינה ותנא סיפא משום קדשים. ופרכינן יכול לא מירק יהא פסול בתמיה הא א"כ הויא לך הא מריקה עבודה באדם אחר אלא בכ"ג ותניא כל עבודת יה"כ כו' בריתא היא בשילהי הוריות [יב:]: מלוה

כדי שחיטה אחרת וגמרה שחיטתו כשרה ואי אמרת מחצה על מחצה כרוב איטרפא לה מי סברת בבהמה לא בעוף ממה נפשך אי מחצה על מחצה כרוב הא עביד ליה רובא אי מחצה על מחצה אינו כרוב לא עבד ולא כלום ת"ש (ב)**הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה ואי אמרת מחצה על מחצה כרוב טרפה הויא אמר רבא** (ג)**שאני לענין טרפה דבעינן רוב הנראה לעינים א"ל אביי ולא כל דכן הוא ומה טרפה דבמשהו מיטרפא היכא דבעינן רובא בעינן רוב הנראה לעינים שחיטה דעד דאיכא רובא לא מיתכשרא לא כ"ש דבעינן רוב הנראה לעינים אלא דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב וכי איתמר דרב ודרב כהנא לענין פסח אתמר** (ד)**הרי שהיו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאים רב אמר** (ה)**מחצה על מחצה כרוב ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב והתם מ"ט דרב דכתיב** (ו)**איש איש כי יהיה טמא לנפש** (ז)**איש נדחה ואין ציבור נדחין: רוב אחד בעוף: תנינא חדא זימנא רובו של אחד כמוהו (הכשר פשח סימן) אמר רב הושעיא חדא בחולין** (ח)**וחדא בקדשים וצריכא דאי אשמועינן חולין התם הוא דסגי ליה ברובא משום דלאו לדם הוא צריך אבל קדשים דלדם הוא צריך אימא לא תיסגי ליה ברובא עד דאיכא כוליה ואי אשמועינן קדשים משום דלדם הוא צריך אבל חולין דלדם לא צריך אימא בפלגא סגי ליה קמ"ל הי בחולין והי בקדשים אמר רב כהנא מיסתברא רישא בחולין וסיפא בקדשים ממאי מדקתני השוחט ואי סלקא דעתך רישא בקדשים המולק מיבעי ליה אלא מאי סיפא בקדשים שחיטתו כשרה מליקתו כשרה מיבעי ליה הא ל"ק איידי דסליק מבהמה תנא נמי שחיטתו כשרה אלא רישא מכדי על עוף קאי אי ס"ד בקדשים המולק מיבעי ליה רב שימי בר אשי אמר רישא בחולין מהכא דקתני אחד בעוף ואי ס"ד בקדשים הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנים אלא מאי סיפא בקדשים רוב אחד בעוף הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנין מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד ובדין הוא דליתני רוב שנים כיון דאיכא חטאת דסגי ליה בחד סימן מש"ה לא פסיקא ליה רב פפא אמר רישא בחולין מהכא דקתני רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין ופליגי רבנן עליה אי אמרת בשלמא בחולין שפיר אלא אי אמרת בקדשים** (ט)**אמאי פליגי רבנן עליה** (י)**הוא עצמו לדם הוא צריך רב אשי אמר סיפא בקדשים מהכא דקתני** (יא)**השוחט שני ראשין כאחד שחיטתו כשרה השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אי אמרת בשלמא** (יב)**בקדשים היינו דלכתחלה לא משום דתני רב יוסף תזבח** (יג)**שלא יהא שנים שוחטים זבח אחד** (יד)**תזבחהו שלא יהא אחד שוחט שני זבחים ואמר רב כהנא תזבחהו כתיב אלא אי אמרת בחולין אפילו לכתחלה נמי ואף רשב"ל סבר רישא בחולין וסיפא בקדשים** (טו)**דאמר רשב"ל מאחר ששנינו רובו של אחד כמוהו למה שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה לפי ששנינו** (טז)**הביאו לו את התמיד קרצו ומירק אחר שחיטתו על ידו יכול לא מירק יהא פסול לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אמר מר יכול לא מירק יהא פסול אם**

(יז) **זיל הכא איכא רובא.** ות"ת מאי קשיא ליה דכי אמר נמי הכא הכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא כדלעיל הרי אין כאן רוב וטהורין וי"ל דתלוי הדבר בחשיבות דמשום דחשיב ליה מחלה כרוב שרי לעיל דיש כאן שיעור הכשר שחיטה וכאן נמי יש חשיבות מחלה דינו כרוב: **דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו ברוב.** ות"ת דבפ"ק דעירובין (דף טז: ושם) פסקינן כרב פפא דאמר פרון כעומד מותר והיה נראה לחלק בין שאר איסורין בדבר התלוי בחיות אי לאו דמייתי עלה לעיל דתנור וגם תימה דבעירובין לא מייתי לה והנהו דמייתי התם לא מייתי הכא ושמא יש לחלק דהכא איסור וטומאה והתם לענין מחילות ולא דמי: **איש** נדחה **ואין ציבור נדחין.** תימה דבפ"ק דסנהדרין (דף טז.) גבי והולאת את האיש ההוא וגו' דרשינן איש ואשה אתה מוליא לשעריך ואי אתה מוליא כל השבט כולו לשעריך והכא לא ממעטי מאיש אלא רוב ישראל וי"ל דהתם מצינו שחילק הכתוב בין יחיד למרובים משום עיר בעלמא לענין עיר הנדחת לפיכך מסתברא לחלק משום שבט ולומר דלא מיקרי איש א"נ טובא איש ואשה כתיבי התם (ט): **אבל** בחולין **דלאו לדם הוא צריך אימא בפלגא סגי.** והא דקתני חלי אחד בעוף ואחד וחלי בבהמה שחיטתה פסולה היינו סיפא דאיירי בקדשים: **ומירק** אחר שחיטתו על ידו. מירק לשון גמר כדאמרינן במדרש (כ) מי שהתחיל במלוה אומרים לו מרוק:

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"א ועיין לחם משנה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' א:

כג ב מיי' פ"ז מהל' קרבן פסח הל"ב:

כד ג מיי' שם הל"א [ופ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה ט"ז]:

כה ד ה מיי' פ"ד מהל' מעשה קרבנות הלכה ח:

כו ו ז מיי' פ"א מהל' פסולי מוקדשין הל"ד [ה]:

כז ח מיי' פ"ד מהל' עבודת יום"כ הל"א:

רבינו גרשום

ומשום הכי טהורין ולא אמרינן הכא מחצה כרוב אבל במקום אחר אמרינן מחצה כרוב. אמר רב פפא תרי רובי בחד מנא ליכא (א) וטהורים החלקים אבל במקום אחר אמרינן מחצה על מחצה כרוב: אי אמרת מחצה על מחצה כרוב איטרפה ליה הבהמה ששהה ברוב הסימן דאי אמרינן דאינו חשוב כרוב לא איטרפא באותה שהייה ששהה בחצי סימן דאמרינן שעדיין לא חשובה התחלת שחיטה אבל אי אמרינן מחצה כרוב התחלת שחיטה היא: מי סברת בבהמה וחצי גרגרת כרוב לא בעוף ממה נפשך כלומר שכולה חדא טענה היא ובניחותא אמרינן כלומר באיזה ענין שאתה אומר היא (יש) כשרה כלומר אי מחצה על מחצה כרוב הא עבד ליה רובא וכשרה אי מחצה על מחצה אינו כרוב לא עבד לא כלום וכשרה דחשבינן כאין. אמר רבה שאני לענין טריפה הכא בחצי קנה פגום דבעינן רוב הנראה לעינים: ומה טרפה שבמשהו וכו' לענין שחיטה דאינה כשרה עד דאיכא רובה לא כ"ש דאינה כשרה אלא ברוב ולא אמרינן מחצה על מחצה אינו כרוב. דאיתמר הרי שהיו כו' ורב אמר מחצה על מחצה כרוב הללו עושין לעצמן (אפי' פסח ראשון) [בטומאה] והללו עושין לעצמן (כלומר טהורים) [בטהרה] ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב כלומר שטהורין עושין פסח ראשון וטמאין עושין את שני ועכשיו מאי טעמא דרב דכתיב איש נדחה כלומר כלומר ואין צבור נדחים (וזו) ופירוש אחר [יש] דרב אמר מחצה על מחצה כרוב וכו' כלומר וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. ראשון לא דחוו להו טהורי' רוב ורובו לא עבדי בטומאה אלא בטהרה שני לא עבדי דמחצה טמא חשוב כרוב ורובא לא מידחי לפסח שני: הא לא קשיא איידי דמתניתין סליק מבהמה דקתני רוב אחד ורוב שנים בבהמה כלומר דבהמה יש סמוך לשחיטתו כשרה ועכשיו ושחיטתו כשרה

מסורת הש"ס

(א) לעיל כח., ב) פסחים עט., ג) [פסחים סו: סו:], ד) [לקמן לג.], ה) [לקמן ל:], ו) יומא לב:, ז) [שם לא:], ח) [לקמן מב.], ט) [שם מד.], י) [שם מה:], כ) בפ"ק: הו, ל) [ויקרא טז], מ) [שיך לדף כח:], נ) [וע"ע מוס' פסחים סו: ד"ה ואין], ס) [ירושלמי סוף פ"ק דר"ה],

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחוֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶּסַח לַיְיָ:
במדבר ט י

2. וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיְיָ לְרֹצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ: ויקרא יט ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואי ממלה על מחצה כרוב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה ואמר רב כהנא גרסינן. כאן הס"ד ואח"כ מס"ד הא דר"ל וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

רוב הנראה לעיניים. כי זה יותר מזה (הפרדס ענ' קלג). מאחר ששנינו רובו של אחד כמוהו. ממילא שמעינן רוב שנים כשנים, למה שינו בלדה רוב אחד בעוף כו' (יומא לב:). ומירק אחר שחיטתו. וגמר כהן אחר שחיטה, לפי שאין קבלת הדם כשירה אלא בכהן גדול ולריך למהר ולקבל (שם לא:). על ידו. בשבילו כמו (ב"מ לג.) קולף אדם על ידי עצמו, אי נמי על ידו לשון אחריו וסמוך לו, והרבה יש בספר עזרא (נחמיה ג) על ידו החזיק פלוני את המומה (שם).

שיטה מקובצת

א) דכתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש איש ידחה לשני: 3) מכדי אעוף קאי רבו: ג) שחיטה לעוף קדשים המולק: ד) ברוב שנים שלא היה יכול לגמור ולמרק את השחיטה כולה: ה) ומירק כהן אחר את השחיטה הס"ד:

דמתניתין תני על בהמה ולא על עוף. אלא מכדי רישא דקאי אעוף דקתני השוחט אחד בעוף אי ס"ד בקדשים וכו': אלא מאי אחד רוב כל אחד ואחד ובדין הוא דעולת העוף בעי למיתנא רוב שנים כיון דאיכא כו' משום הכי לא פסיק ליה דתני רוב אחד ומאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד: ופליגי רבנן דלא צריך לשחוט ורידין. אי אמרת בשלמא בחולין (דחללי) שפיר דפליגי וכו' אלא תדע כיון דפליגי ברישא דבחולין [מייתי]. וקרצו כלומר ששחטו ומאחר ששחט בא אחר ומירק על ידו כלומר (שטיהר) [שגמר] אותה כלומר שקרץ היה בתמיד של יה"כ ולא היה מופנה הכהן שקרץ לגמור השחיטה שהיה ממהר עצמו (להקטיר קטרת) [לקבל הדם]. יכול אם לא מירק אחר שיהא

א) נראה דל"ל והלכך דאי לאו דא"ל דלמא לגמא הוי מטהרינן החלקים.

אם כן הוי ליה עבודה באחר. הוה מלי למי למיפרך ג"כ הויא ליה שחיטה בשניים כיון דאם לא מירק פסול ואין שניים שוחטין בזבח אחד אפילו בזה אחר זה כדמוכח לקמן בשמעתין וא"ת ומאי קשיא ליה מעבודה באחר הא בפרק טרף בקלפי (יומא דף מב.) איכא מאן דסבר אפילו שחיטת פר כ"ג בזר ואפילו מאן דפסיל היינו דוקא פרו דקאתי לחובת יה"כ וקאי עליה אהרן וחוקה אבל תמיד דלא שייך לחובת יה"כ ולא קאי עליה אהרן וחוקה לא וי"ל דמ"מ פסול מדרבנן[1]: **למה** לי למרק. ואע"ג דבחולין נמי בעינן כל השניים לכתחלה מ"מ כיון שיש דוחק בדבר לא היה לו לעשות ע"י אחרי[2]: **אמר** ר"ל **משמיה דלוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף.** [3] אע"ג דרבא ס"ל הכי בפ"ב דזבחים (דף ג.) אפ"ה לא חשיב ליה בהדי תלת דהלכה כר"ל לגבי רבי יוחנן ברישא פרק החולץ (יבמות דף לו.) משום דהך משמיה דלוי אמרה ר"ל[4]: **כגון** ששחט סימן אחד בחוץ. פי' בקונטרס בעוף קדשים וקשה לפירושו דמ"ט דמאן דפטר כיון דבמליקה בחוץ לא מחייב אלא בשחיטה והרי עשה הכשר שחיטה בחוץ ורב יוסף נמי למה ליה למינקט שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף הוה ליה למימר משום דהכשר שחיטת העוף בסימן אחד ועוד דנקט רב יוסף דאחד בחוץ ואחד בפנים נמי פסולה משמע הא שניהם בפנים כשרה ואי בעוף הא אין הכשרו אלא במליקה וחייב ה"ל למינקט ולא פסולה ונראה לפרש דאיירי בבהמה (ב) ופסולה דנקט רב יוסף לאו דוקא דחייב נמי לכולי עלמא דאי חיובא ליכא א"כ לוקי פלוגתייהו בסימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים ופליגי בחיובא ואמאי מוקי לה במיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים וא"ת ובסוף פרקין (דף מ:) גבי הא דתניא השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות ומוקי לה בחטאת העוף שהיה אלי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא דאתו כולהו בהדי הדדי ולהכי נקט חטאת ולא נקט זבח שבשאר זבח מכי שחט סימן אחד לעבודת כוכבים אסרה ותו לא חייב משום שחוטי חוץ והשתא אכתי כיון דבבהמה נמי מיחייב בסימן אחד משום שחוטי חוץ לשמעינן זבח ובאלי קנה פגום ואע"ג דסימן אחד לא מיחייב משום שבת שלא תקן כלום מה בכך מ"מ כשיגמור סימן שני מיהא ליחייב משום שבת ויש לומר דהא דמחייב בסימן אחד הכא היינו משום דגמר השני בפנים אבל התם דאיירי בשוחט לעבודת כוכבים מכיון דנאסרה בסימן ראשון לא חשיב סימן שני אלא כמחתך[5] בעפר והוי כמו נתקלקלה בשחיטה דאמר בסמוך דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל גבי פרה לכך נקט עוף דהכשרו בסימן אחד וכן פירש לקמן בקונטרס: **אירע** פסול בשחיטתה. פי"ה כגון נתנבלה ור"ת מפרש פסול של מלאכה אחרת דומיא דהזאה דאי אמרת בשחיטה נמי יש חילוק במלאכה בין קודש פסולה בין לאחר פסולה [2]וא"כ לפלוג בשחיטה עצמה ואמאי נקט הזאה ואע"ג דאייריי בפסול מלאכה מ"מ קאמר שפיר בסמוך שאני נתקלקלה בשחיטה דלגאלי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל דכיון דנתקלקלה ג"כ לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות אבל אירע פסול בהזאתה אין לחוש דכבר נעשית השחיטה בכשרות: **תרי** גברי בחד זיבחא קאמרת. תימה הא ע"כ שלא יהיו ג' שוחטין זבח אחד היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר כמו אחד שוחט ג' זבחים דמוקי לעיל מתניתין דשוחט ג' ראשים כאחד שחיטתו כשרה בקדשים וא"כ אכתי לפלוג בהכשר דפרה וי"ל דכיון דלכתחלה אסור מילתא דלא שכיחא היא אע"ג דפריך לפלוג בג' סודרים הא שכיחא טפי: והוינן

אם כן הויא ליה עבודה באחר [6] [6]ותניא [א]כל עבודת יוה"כ אינן כשרות אלא בו ה"ק יכול יהא פסול מדרבנן דס"ד אמינא איכא פסול מדרבנן לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ומאחר דאפילו פסולא דרבנן ליכא למה לי למרק מצוה למרק: [3]אמר ר"ש בן לקיש משום לוי סבא [3]אינה לשחיטה אלא בסוף ורבי יוחנן אמר [2]ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אמר רבא [3]הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עובד כוכבים וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טרפה ביד עובד כוכבים [2]בעולת העוף נמי היכא דמליק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסולה שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף למטה לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לא מיחייב א"ל רבה בר שימי מר לא אמר הכי ומנו רב יוסף היכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמי פסול שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ לא נחלקו אלא [4]כגון ששחט מיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף [5]מיחייב למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לא מיחייב מתיב רבי זירא [7]:[6]כל העסוקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים [7]ופוסלין אותה במלאכה אחרת [8]אירע בה פסול בשחיטתה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים בהזאתה קודם פסולה מטמאה בגדים לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים ואי אמרת ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לפלוג נמי בשחיטתה אירע בה פסול בשחיטה קודם פסולה מטמאה בגדים לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים אמר רבא נתקלקלה שחיטה קאמרת שאני התם דאגלאי מלתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לפלוג בהכשרה דפרה כגון דשחטוה בתרי גברי דגברא קמא לא מטמאה וגברא בתרא מטמאה אמר רב יוסף תרי גברי בחד זיבחא קאמרת בר מיניה דההוא דתנינא א] [8]1תזבח שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד 2תזבחהו שלא יהא אחד שוחט שני זבחים ואמר רב כהנא תזבחהו כתיב א"ל אביי לאו אתמר עלה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי רבי אלעזר ברבי שמעון

סתימתאה

מצוה למרק. משום דס. ואני שמעתי ביומא משום ברוב עם הדרת מלך ואין לנו [9] כך דא"כ כל עבודות נמי והרי הכתוב הקפיד בכ"ג וגירש את רוב עם: **אינה לשחיטה.** אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה ולקמיה מפרש למאי הלכתא: **ישנה לשחיטה.** הכל קרוי שחיטה: **פסולה.** ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מיקרי שחיטת עובד כוכבים מיהו שחיטת ישראל נמי לא הויא והויא לה כקוץ בעלמא ואיטרפא לה: **מעשה טרפה.** מעשה שהיה כדי וכשיעור לטורפה בו נעשה בה ביד עובד כוכבים: עולת העוף למעלה ממוט הסיקרא חטאת העוף למטה כדאמר בזבחים (דף סד: סה.): **שהרי עשה בה [מעשה חטאת העוף] למטה.** במקום פסולה מעשה שהוא חשוב בחטאת העוף להכשירו בכך שמליקת חטאת העוף בסימן אחד הילכך ה"ג חשיב לפסול אע"ג דבעולה לא הוי סוף מליקה עד גמר הסני: **מיחייב.** משום שחוטי חוץ: **מר לא אמר הכי.** דאילו בעוף אם שחט סימן ראשון בחוץ מיחייב שהרי דכוותה כשר בפנים במליקת חטאת העוף. השוחט עוף קדשים בחוץ חייב דיליף מריבויא דאשר ישחטו[1] בשחיטת קדשים בפרק השוחט (זבחים קז.) אבל המולק[6] את העוף פטור: **לו העסוקין בפרה.** אדומה: [3]**מתחלה ועד סופה.** בחתת עבודותיה בין בחמצע ובין בתחלה ובין בסוף: **מטמאין את הבגדים.** כדכתיב (במדבר יט) עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה וסמיך ליה וכבס בגדיו הכהן וגו' וכתיב בשריפתה והשורף אותה וגו' ותניא בסיפרי[1] אם המשליך את האזוב מטמא בגדים השורף לא כ"ש מה ת"ל והשורף בא הכתוב ולימד על כל העסוקים בפרה מתחלה ועד סוף שיהו טעונים תכבוסת בגדים: **ופוסלין אותה במלאכה.** אם נתעסקו עמה במלאכה אחרת כגון ששחט וחתך עמה לצעת דתניא (ספרי חקת יט ג) ושחט אותה[2] בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלתה בשחיטתה ושרף את הפרה[3] בא הכתוב ולימד שתהא מלאכה פוסלת בשריפתה: **בשחיטתה.** כגון שנתנבלה: **אינה מטמאה בגדים.** שאין כאן עבודה ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע בה או אפילו נגע בה בפשוטי כלי עץ שלא טומאתו משום נבלה אינו טומא משום מתעסק בפרה שאין כאן פרה אדומה: **בהזאתה.** בהזאת דמה שהיה מזה הימנה ז' פעמים כנגד פתח של היכל דכתיב (שם יט) והזה אל נכח פני וגו': **קודם פסולה מטמאה בגדים.** דמתעסק בפרה הוא וכבר נעשית שחיטתה בהכשר: **דלאו שחיטה היא כלל.** שהרי סופה הוכיח אבל היכא דנגמרה שחיטה ממש אימא לך דכולה קרויה שחיטה מתחלה ועד סוף: **לפלוג.** נמי האי תנא בהכשרא דפרה אפילו בפרה שלא נפסלה יש לחלק בין בגדים לבגדים:

סתימתאה

מסורת הש"ס

ע) יומא לב: עג. הוריות יב:; ב) ב"ק עב., ג) זבחים ל. [פסחים סג. לקמן לו. קכח. ב"ק עב.], ד) פרה פ"ד מ"ד ע"ש, ה) עיין בפרש"י דביריס יב ד"ה מזבח, ו) [ויקרא ז:], ז) [תקח יט ז], ח) [במדבר יט], ט) [שם], י) [וש"ע סוס' יומא לב: ד"ה ג"כ], כ) [ביומא לג. תוס' ד"ה למה וכו' ביאורו היטיב ע"ש], ל) [וש"ע סוס' ב"מ מח. ד"ה נתנה ומוס' ע"ז עג. ומוס' בכורות יג: ד"ה רב אמי],

תורה אור השלם

1. רַק בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָשָׂר בְּבִרְכַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֻנּוּ כְּצְבִי וְכָאַיָּל:

דברים יב טו

2. וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיְיָ לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ: ויקרא יט ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מר לא וכו' בפרק השוחט דף קז אבל המולק. ל"ב אם ממשנה דף קיג: (ב) תוס' ד"ה כגון וכו' ונראה לפרש דאיירי בבהמה ופשוט למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף ורב יוסף לב"ע מחייב שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ ופסולה דנקט רב יוסף:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' דתניא תזבח בתורה אור ליין דבריס יב והוא נמחק: ב] תד"ה אירע וכו' בין קודם פסולה בין לאחר פסולה. נ"ב עיין מיהושי דשב"ל והכ"ן:

מוסף רש"י

יכול יהא פסול מדרבנן. הואיל וכל עצמו לדם הוא צריך פסול וכי תנן רובו של אחד כמוהו בחולין תנן (יומא לב:). **לכך שנינו רוב אחד בעוף כו'.** ממשנה ימיה מדא בחולין ותחא בקדשים (שם לג.). **אינה לשחיטה אלא בסוף.** אין שחיטה נקראת אלא לבסוף, ופעקא מיהא לענין המחשב בקדשים חוץ למקומם או חוץ לזמנן או מחשב שלא לשמן מיהא מתשבה אלא אם כן חיסר בסוף שחיטה (ב"ק עב.). **מתחלה ועד סוף.** וכל כמה דחשיב הוא מתשבה (שם).

שיטה מקובצת

ג) ותניא כל עבודת יוה"כ. נ"ב בכל הספרי יד כתוב ותנן וכן כתוב שם ביומא: ד) ואין לבי אומר כך דא"כ: ה) מתחלתה ועד סופה באחת מכל עבודותיה: ו) אע"ג דרבא ס"ל הכי. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יד ע"א: ז) אלא כמתחך בשר בעלמא והוי כמו נתקלקלה:

ע) לכאורה נראה דל"ל אפי' אירע בה פסול בסוף שחיטה שעשה עמה וכו'. ב) אפי' שחט מקצת סימנים בחוץ וגמרה בפנים ג"כ חייב משום דשנה בשחיטה מתחלה ועד סוף. ג) דברי רבינו אלו הם משוללים הבנה דמאי ענין מתלוקת רא"ש ומכמים לשנה בשחיטה מתחילה ועד סוף או לא דטעמא דרא"ש דליף מקרא וגזה"כ הוא וע"ש.

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"א מהל' עבודת יוה"כ הל"ב:

כט ב מיי' פ"ד מהל' שחיטה הל"א ופ"א מהל' פסולי המוקדשין הל"כה יח:

ל ג מיי' פ"ד מהל' שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נ סעיף י:

לא ד מיי' פ"ז מהל' פסולי המוקדשין הל"ו:

לב ה ו מיי' פ"א שם הל"כה יח:

לג ז מיי' פ"ה מהל' פרה אדומה הל"א:

לד ח מיי' שם פ"ד הל"כה יח:

לה ט מיי' שם פ"ה הל"כה ג:

רבינו גרשום

פסול התמיד א"כ הויא ליה עבודה באחר ותנן כל עבודה כו' הכי קאמר יכול יהא פסול מדרבנן אם אחר מירק כלומר דגמר השחיטה לכך שנינו רוב אחד ורוב שנים דיכול אפי' אחד ועכשיו סיפא זו היא בקדשים. שהרי עשה בה מעשה טרפה ביד עובד כוכבים כלומר שפסולה היה בראשון היכא דשחט עובד כוכבים. עולת העוף נמי היכא דמליקה סימן אחד למטה מן הסקרא וסימן אחד למעלה מן הסיקרא וזו לא דינו הוא ודינו שכלו למעלה מן הסיקרא של עולת העוף. ושל חטאת העוף למטה מן הסיקרא וסיקרא חוגרת סביבו של מזבח באמצע. ומאי סיקרא אדמומית שמהן עושין מגינים. שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף: למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב דחשוב ככולו בחוץ אבל למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף (עכשיו) לא מיחייב שסופה של שחיטה היתה בפנים וחשוב כאילו לא שחט בחוץ כלום: כל העוסקים בפרה מטמא בגדים מתחלה ועד סוף כדכתיב בתורה ששבעה היו עוסקין בפרה כלומר אחד שחט ואחד שורף ואחד מזה וכל העוסקין עד ז' ופוסלין אותה במלאכה כלומר לפרה אדומה כיצד שאם חתך שום דבר או עץ או שחט בהמה בתוך כך שהיו עסוקים בפרה פסולה הפרה כיצד אירע בה פסול בשחיטה כלומר כששחט קצת וחתך חפץ אחר בתוך כך ועכשיו כיון שאירע בה פסול בשחיטה אמרינן אינה לשחיטה אלא לבסוף אפילו אירע בה פסול ו) בתחלת שחיטה ששעה עמה מלאכה לא חשובה שחיטה ואינה מטמאה אבל בהזייתה אירע בה פסלות שזו לבסוף קודם פסלות מטמאה בגדים דאגן אמרינן דכל העוסקים בפרה מטמא ואחר פסולה היא חשובה כאין אלא אי אמרת ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לפלוג בשחיטתה וכו': נתקלקל בשחיטה [קאמרת.] כלומר דפסולה אירע בשחיטה ועכשיו איגלאי וכו' ומשום הכי פסולה (אלא) [אבל] במקום אחר עדיין אומר אני דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: אלא אי קשיא הא קשיא למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ליפלוג נמי בהכשרה וכו' כלומר אפי' דלא אירע בה פסול בשחיטה כגון דשחטוה בתרי גברי דגברא קמא לא מטמא כלומר דעדיין לא חשוב שחיטה וגברא בתרא מטמא משום דאינה לשחיטה אלא לבסוף: בר מינה דההיא כלומר הא לא קשיא לא מצית למיפרך ודאי הכא אינה לשחיטה אלא לבסוף אבל במקום אחר עדיין א' אני אפי' ג) פסול שאירע (בשחיטה) דאינה לשחיטה אלא לבסוף: א"ל אביי ולאו איתמר עלה דתרצת דהתם דאינה לשחיטה אלא לבסוף: ג) דמחלוקת בין ר' אליעזר בר' שמעון ובין חכמים דתכ"א שנים שוחטין וכו' דישנה לשחיטה מתחלה וכו' ולר' שמעון בן

סתימתאה. שיש משנה וברייתא הרבה שאמר ר' אלעזר בר' שמעון ורגילים התנאים לסדרן במשנה בלשון סתם והאי סתמא דתזבח הוא נמי אמרה וגמרא גמיר לה ר' יוחנן מרביה דהא ר' אלעזר אמרה: **זבח אחד.** ולרבנן ליפלוג. ועוד לר' אלעזר גופיה ליפלוג כגון דשחטה חד גברא בתרי סודרי שבאמצע שחיטה בא חברו וטל סודרו ומרא[ו] ועטפו בסודר אחר ומדלא מפליג ש"מ תרוייהו מיטמו דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: **אלא.** לא מתרץ כרב יוסף אלא הכי תריץ דתנא בברה פסולה איצטריך ליה לפלוגי ולאשמועינן דאע"ג דנפסלה מיהו קודש פסולה מורת פרה עליה והעסוקין בה טעמא ובהכשרה לא חש לאורויי אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אי אינה אלא לבסוף: **וכמועד לשמו פטור.** בשוחט הפסח על החמץ קאי בפרק תמיד נשחט (פסחים סג.) ומרבינן התם [שם.] לשאר זבחים שנשחטן בפסח על החמץ שלוקה עליהן משום לא תשחט על חמץ[1] וקאמר ר' שמעון שהשוחט פסח בתוך המועד כגון שאבד בארבעה עשר והקריב אחר תחתיו ונמצא הראשון במועד ושחטו לשמו על החמץ פטור דהא זבח פסול הוא דלא חזי שלא בזמנו לשמו: **שלא לשמו.** דשחטו לשם שלמים: **חייב.** דפסח לאחר זמנו קרב שלמים וזה שנשחט לשלמים זבח כשר הוא ומדקתני שלא לשמו חייב מכלל דרישא דקתני לשמו פטור היינו דשחטיה סתמא וסתמא קרי לשמו דאי לשמו דוקא קאמר הא סתמא חייב קשיא סיפא דלא מחייב ליה אלא בשלא לשמו בהדיא. וגרסינן והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור: **והוינן בה.** בסתמא אמאי פטור: **הא סתמא שלמים הוא.** דנפקא לן מוזבחת פסח לה' אלהיך לאן ובקרא[2] דמותר פסח קרב שלמים בפסחים (דף ע.) ובמנחות (דף פג.) ובזבחים בפ"ק (דף ט.): **ש"מ.** מדקרי ליה [3]פסול דפסח בשאר ימות השנה בעי למיעקר שם פסח מיניה וכל כמה דלא עקר פסח הוא וכי שחיט ליה שלא בזמנו הוי פסח פסול ומיפלג פליגי בה בפסחים (דף עג.): **ות"ר חייא בר גמדא נזרקה.** תשובה זו שאני משיב מפי חבורה ואמרו לעולם לא בעי עקירה והאי דמשמע דבעי עקירה: **לגון שהיו בעלים.** בפסח ראשון טמאי מתים ופסח זה לא נדחה מחמת איבוד אלא מחמת בעלים שנדחו מחמת טומאה לפסח שני והאי פסח חזי ליקרב בחייב הלכך בעי עקירה: **אי אמרת בשלמא שנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אפסיל ליה בתחלת שחיטה.** דסתמיה הוי לפסח דתחלת שחיטה נמי פסלה: **אלא אי אמרת לא פסלה עד גמר שחיטה.** הא גמר שחיטה לאו פסח הואי דכיון דשחט ביה פורתא ולא איחזי לשהוייה לפסח שני אידחי ליה מפסח וכיון דלא חזי לפסח הא אמרת דלשלמים קאי וגמר שחיטה דידיה לשלמים הוא ובפורתא קמא לא איפסל משום שחיטת פסח שלא בזמנו דהא אינה לשחיטה אלא לבסוף: **לשם פסח קא שחיט** לא גרסינן: **מדמי פסח.** דאוי הוא לימכר קודם גמר שחיטה ולאלתא לחולין שאין לך מוס קבוע גדול מזה ודמיו לפסח וכיון דחזי לדמי פסח סתם שחיטה דידיה כולה לפסח: **וכי תימא.** אין קדשים נפדין בלא העמדה והערכה כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה וזו אין יכולה לעמוד על רגליה: **בשנים ושלשה מקומות.** שחתך כאן [3]וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה: **מפורעת.** מגולה וכרת דהיינו במקום אחד: **חץ שחוט.** שחיטה דומיא דחץ שאינו חותך בב' מקומות: **ב' אוחזין בסכין.** קס"ד בב' סכיני אחד למעלה ללד הראש ואחד למטה ללד החזה: **בסכין אחד.** ומאי אחד למעלה ואחד למטה דנקטי סכינא באלכסון: **אי הכי.** לשון קושיא הוא:

סתימתאה אבל חכמים אומרים [א]ב' שוחטים זבח אחד ולרבי אלעזר ברבי שמעון נמי לפלוג כגון דשחט חד גברא בשני סודרים דסודר קמא לא מטמא וסודר בתרא מטמא אלא בפסולא דפרה קא מיירי בהכשרה לא קא מיירי מתיב רב אידי בר אבין [ב]ובמועד לשמו פטור שלא חייב והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור ואמאי פטור פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ש"מ פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה [ג]ואמר ר' חייא בר גמדא נזרקה מפי חבורה ואמרו הכא במאי עסקינן כגון שהיו בעלים טמאי מתים דנדחין לפסח שני דסתמא לשמו קאי והאי הוא דבעי עקירה הא אחר לא בעי עקירה אי אמרת בשלמא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף איפסיל ליה מתחלת שחיטה אלא אי אמרת אינה לשחיטה אלא בסוף כיון דשחט ביה פורתא אידחי ליה מפסח מי אידחי [ד] וכי תימא [ה]בעי העמדה והערכה [ו]והתנן [ז]שחט בה שנים או רוב שנים [ח]ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה אמר רב יהודה אמר רב [ט]השוחט בשנים ושלשה מקומות שחיטתו כשרה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי [י]בעינן שחיטה מפורעת וליכא ואף ר"ש בן לקיש סבר בעינן שחיטה מפורעת דא"ר שמעון בן לקיש מנין לשחיטה שהיא מפורעת שנאמר [1]חץ שחוט לשונם מרמה דבר מתיב רבי אלעזר [יא]ב' אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה שחיטתו כשרה אמאי והא ליכא שחיטה מפורעת אמר ליה ר' ירמיה משנתינו בסכין אחד ושני בני אדם אמר ליה רבי אבא אי הכי היינו דתני עלה [יב]אין חוששין שמא יטרפו זה על זה אי אמרת בשלמא בשתי סכינין ושני בני אדם שפיר מהו דתימא ליחוש דלמא סמכי אהדדי והאי לא אתי למעבד רובא והאי לא אתי למעבד רובא קא משמע לן דאין חוששין אלא אי אמרת בסכין אחת ושני בני אדם האי אין חוששין שמא יטרפו זה על זה שמא ידרוסו זה על זה מיבעי ליה אמר ליה רבי אבין תני [יג]אין חוששין

שמא

והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור. כך היא גירסת הקונטרס וקשה דלדייק מסיפא נידוק מרישא ליפכא טעמא דלשמו הא סתמא חייב אלמא דלא בעינן עקירה ובדוחק ספרים ישנים גרסינן והוינן בה לשמו אמאי פטור פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ש"מ בעי עקירה פי' דאי סתמא לא בעי עקירה א"כ סתם הוי שלמים וכשר כששחטו לשם פסח מידי דהוה אשלמים ודאי ששחטן לשם פסח דכשרין: **מדמי פסח מי אידחי.** ואם תאמר ממה נפשך אידחי גם מדמי פסח דמכי שחיט פורתא איה ראויה לפדות אלא לכלבים ואין פודין קדשים להאכילן לכלבים ואם לאחר פדיון גומר שחיטתו אם כן הויא לה חולין בעזרה ואסורה באכילה וי"ל דמיד אחר פדיון יוציאנו חוץ ויגמור שם שחיטתו: **והתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה.** [4]אין המשנה כן בשום מקום אלא דדייק לה מתניתין דהעור והרוטב (לקמן קיז:) דתנן השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטומאה טומאת אוכלין [5]אבל לא טומאת נבלות[6]: **השוחט בשנים או בג' מקומות.** פירש בקונטרס חתך כאן וחזר והתחיל לחתוך למעלה או למטה וקשה דאם אין רוב במקום אחד היאך למעלה שחיטתו כשרה ואם יש רוב במקום אחד א"כ שחיטה מפורעת היא ו"ל דאע"ג דיש רוב במקום אחד לא הוי שחיטה מפורעת דבשלא נחתך הסימן לא למעלה מצית השחיטה ולא למטה אז הויא שחיטה מפורעת דבית השחיטה מירווח רווח אבל כשנחתך למעלה או למטה לא מירווח ואינה מפורעת וכי פריך משנים אוחזין בסכין ושוחטין לא הוי מלי לשנויי דהתם כששחט כל אחד רוב והכי היא מפורעת דמ"מ כשקדם האחד ושחט רוב וחבירו לא שחט עדיין אלא מיעוט אינה מפורעת ונפסלה וכיון דכבר נפסלה תו לא הדרא ומתכשרא כשגם חבירו גמר הרוב ובשאלתות דרב אחאי [7]מפרש ב' או ג' מקומות כגון שכל אותן מקומות בהיקף של סימן כגון שחתך סביב סביב כאן מעט וכאן מעט בטבעת אחת בקנה וכיוצא בו בווטש ובין הכל יש רוב ועוד פירש בשאלתות שאפילו חתך מיעוט הקנה למעלה ללד העור וחזר ושחט מיעוטו למטה ללד אחר זה שלא כנגד זה דכשרה כיון דבין הכל יש רוב ורבינו חננאל פירש ב' או ג' מקומות כגון רוב הקנה למעלה ורוב הווטש ולפירושו לא משכחת שלשה מקומות: **מתיב רבי אלעזר שנים אוחזין בסכין ושוחטין.** לפירוש רבינו חננאל והשאלתות לא בעי לשנויי דהכא כששחט האחד הרוב דהא משמע שהשחיטה כשרה על ידי שניהם: **דלמא** סמכי אהדדי **ולא עבדי רובא.** לפירוש הקונטרס כל אחד לא ישחוט רוב ולפירוש השאלתות בין שניהם לא יעשו רוב:

למדתנו

לשם פסח קא שחיט לא גרסינן: **מדמי פסח.** דאוי הוא לימכר קודם גמר שחיטה ולאלתא לחולין שאין לך מוס קבוע גדול מזה ודמיו לפסח וכיון דחזי לדמי פסח סתם שחיטה דידיה כולה לפסח: **וכי תימא.** אין קדשים נפדין בלא העמדה והערכה כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה וזו אין יכולה לעמוד על רגליה: **בשנים ושלשה מקומות.** שחתך כאן [3]וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה: **מפורעת.** מגולה וכרת דהיינו במקום אחד: **חץ שחוט.** שחיטה דומיא דחץ שאינו חותך בב' מקומות: **ב' אוחזין בסכין.** קס"ד בב' סכיני אחד למעלה ללד הראש ואחד למטה דנקטי סכינא באלכסון: **אי הכי.** לשון קושיא הוא:

שמא

עין משפט נר מצוה

לז א מתי' פ"ח מהל' תפילי' המוקדשין הל"ה:

לז ב מתי' פ"ה מהל' ערכין וחרמין הל"ב סמג עשין תכמין קלא:

לח ג מתי' שם הל"ג ופ"ב מהל' שאר אבות הטומאה הל"ח:

לט ד ה ו ז מתי' פ"ב מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ג:

רבינו גרשום

אלעזר דאמר דאינה לשחיטה אלא לבסוף לפלוג בהכשירה דפרה כגון דשחטה חד גברא בשני סודרין כלומר כששחט סימן ראשון היה עטוף סודר אחד וכששחט סימן אחר נתעטף בסודר אחר דסודר קמא לא מטמא וסודר בתרא מטמא דאינה לשחיטה אלא לבסוף: לא לעולם אינה לשחיטה אלא לבסוף. אם תקשי לך מפני מה לא פליגי בזה שהענין בפסול דפרה קא מיירי וכו': אותיב רב אידי בר אבין ובמועד לשמו פטור וכו' הכי סברינן פסח שאבד והפריש אחר תחתיו ונמצא במועד (כלומר) אם שחטו במועד [על החמץ] לשם פסח פטור שפסח פסול הוא שלא לשמו ששחטו לשום שלמים על חמץ חייב דמארבעה עשר ואילך כשמתחיל תמיד של בין הערבים אין שוחטין שום זבח על חמץ אפי' תמיד ואפי' שלמים. שמעת מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה כלומר דלא חשוב שלמים אא"כ עקר שמו מפסח ושוחטו לשום שלמים ולפיכך פטור [דהוי כמו] ששחטו לשמו ולאו חשוב שלמים אלא פסח פסול שכבר עבר זמנו של פסח והא קי"ל דכי האי גוונא פסח שאבד והפריש אחר תחתיו ונמצא במועד דלא בעי עקירה דבלא עקירה חשוב שלמים ואמאי פטור כי שחטו על חמץ ואמר ר' חייא בר גמדא אמר רב נזרקה מפי חבורה וכו' כלומר אמרו בחבורה של רבנן כגון שהיו בעלים טמאי מתים כלומר לאו כדסברינן דחבורה דאבד פסחו והפרישו אחר תחתיו ונמצא במועד ושחטו על חמץ לשמו פטור דהוא ודאי חייב דחשוב שלמים בלא עקירה אלא כגון שהיו בעלים טמאי מתים דנדחו לפסח שני דסתמא לשמו קאי לפיכך פטור: ואי אמרת אינה לשחיטה אלא לבסוף כיון דשחט בה פורתא אידחי ליה מפסח כלומר אידחי ליה מפסח שני שאין יכול להשאירו עד אייר שכבר התחיל לשוחטו ואין חשוב פסח ואידך סימן הא כי קא שחיט שלמים קא שחט ומחייב אלא ש"מ מדחזינן דפטור דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לפיכך כי התחיל לשחוט קבע ליה לפסח ולפיכך הוה ליה פסח פסול ופטור. א"ל אבי' נהי דאידחי ליה מפסח כו' כלומר [ה] אפי'

אינה לשחיטה אלא לבסוף ואי אמרת אידחי ליה מפסח נהי דמפסח מידחי מדמי פסח מי מידחי יכול למוכרו שחוט והדמים יהיו ראויין לפסח שני לפיכך פטור דחשוב פסח פסול ולא שלמים וכי תימא בעי העמדה והערכה כו' דאין יכול לפדותו בדמים אא"כ מעמיד ומערך. והתנן שחט בה שנים או רוב שנים כו' כלומר ויכול להערך ולפדות (כלומר) ומצינן למימר דמדמי פסח (מי מידחי) [לא נדחה] ולפיכך פטור: השוחט בשנים ובשלשה מקומות כגון בענין זה שחיטה אלכסונית: שני חץ שחוט כלומר מה חץ שהוא ישר ואינו עקום אף שחיטה בענין דתהא מפורעת. מתיב ר' אלעזר שנים אוחזין בסכין הכי סברינן שנים אוחזין ב' סכינין (כלומר) כל אחד ואחד סכינו בידו ושוחט אחד קנה כלפי הראש זהו למעלה ואחד ושט למטה מאותה שחיטה ששחט חברו בקנה שחיטה כשרה ואמאי והא ליכא שחיטה מפורעת שהקנה נשחט במקום אחד והרשט במקום אחר. א"ל ר' ירמיה משנתינו בסכין אחד ושני בני אדם כלומר לאו כדסברת מאי למעלה ומאי למטה שאחד שחט את הקנה בסכין למעלה ואחד שחט את הרושט למטה בסכין אחד אלא מאי למעלה ומאי למטה ששחטו בסכין אחד עמד אחד למעלה מן הצוואר ואחד למטה מן הצוואר ושחטו שניהם שחיטה מפורעת: האי לא אתי למעבד רובא כו' כלומר האי ששחוט הקנה סומך על חברו ששחוט את הרושט ולא אתי למעבד רובא בקנה והאי ששחוט את

ה) גרשה דל"ל לעולם לא בשחיטה לגלא בסוף ומאי אמרת וכו'.

מסורת אור השלם

1. חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דֵּבֵר בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ יָשִׂים אָרְבּוֹ: ירמיהו ט ז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והתנן וכו' אין המשנה כן וכו'. ל"ל דמתניתין היא פ"ה מ"ג דמעילה דטעמייהו דרבנן דמשום דמפרכסת בר העמדה והערכה. עיין בכ"מ פ"ש מהל' מעילה מזבח: **בא"ד** אבל לא מוכאת גבילות. עיין לקמן פד ע"א תוס' ד"ה בשנים. ובכ"ק עו ע"א תוס' ד"ה שחיטה שא"ר. ושם ע"ב תוס' ד"ה בשנים. וערכין ד ע"א תוס' ד"ה ולא:

מוסף רש"י

ובמועד לשמו פטור. בתוך הפסח אם לשמו שחטו לפסח על החמץ פטור מלא תשחט, דפסח שלא בזמנו לשמו פסול והויא לה שחיטה שאינה ראויה (פסחים סג.). **שלא לשמו.** אלא לשם שלמים, **חייב.** דלהכי קאי והויא לה שחיטה ראויה וחייב משום לא תשחט בהדי לאו דלא ילאה ולא ימצא ואיכא מלקות נמי דשחיטה (שם). **הא סתמא פטור.** מלא תשחט, דאמרינן כל כמה דלא עקר שם פסח מיניה הוא פסח ושחטו בשאר ימות השנה ופסול ושחיטה שאינה ראויה היא (שם סד.). **בעי עקירה.** ולא אמרינן שסתמיה שלמים הוא, ולשון בעיא הוא, כלומר פשטינן לה מהכא או לא (שם). **נזרקה מפי חבורה.** כולם הודו בדבר זה לאותומי ממתי דמשמע דבעי למעקר שם פסח מיניה, כגון שהיו בעליו טומאין בארבעה עשר לפסח שני לא קאי משום הכי בעי עקירה (שם). **מפורעת.** מגולה וכרת, כמו (במדבר ה) ופרע את ראש האשה (לעיל יח:). **ב' אוחזין בסכין ושוחטין.** בהמה אחת (לקמן ל:).

שיטה מקובצת

א) וכי תימא בעי העמדה והערכה והתנן. נ"ב עי' תוס' ערכין דף ד ע"א: **ב)** מראשו ועטפו בסודר אחר. נ"ב נ"א וגמרה: **ג)** ש"מ מדקרי ליה זבח פסול: **ד)** וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה כגון שלא שהה שיעור שהיה בין חתיכה לשחיטה. כן מצאתי בגליון רש"י כת"י ישן:

למדתנו רבינו משנתינו בשני סכינים ובשני בני אדם. משמע שכן הלכה דבשניים ושלשה מקומות שחיטה כשרה ובה"ג גרים למדתנו רבינו משנתינו בסכין אחד וז' בני אדם והיאך אתה אוכל ומ"מ כיון דלא חש לדבריו ואכל משופרי שופרי ש"מ שכן הלכה שהרי חזר בו ממה שהיה רגיל לפרש במתניתין סכין אחד: **החליד** הסכין בין סימן לסימן.

לקמן (דף לב.) גבי מתני' דחלדה היה רואי להבדיקה אלא אגב דאכשר רב לעיל שחיטה שאינה מפורעת (ג) [ד] כזאת פסולה מטעם חלדה: **או** שהחליד הסכין תחת **השני ופסקו.** רבותא נקט אע"ג שכבר נשחט האחד ונקט נמי אורחא דמילתא דכשחט סימן לאשון בהובאה כשחוזר ובא לעשות הולכה (ג) [ה] תחב לאש הסכין בין סימן שני לנוראר: **החליד** במיעוט סימנין מהו.

פי' בקונטרס במיעוט בתרא אבל במיעוט קמא פשיטא לן דהויא נבלה [ו] והגרמה נמי פסק דאפי' שחט שני שליש והגריס שליש דעבדינן לחומרא מדקאי הכא בתיקו ורבינו יצחק ברבי מאיר אומר דבהגרמה פסקינן בפ"ק (לעיל יג.) כרבי יוסי בר יהודה ואיכא דמכשר נמי לרבנן שחט שני שליש והגריס שליש ולא דמיא להכא דהתם שלא במקום שחיטה הוא והוי כאילו שוחט ברגלה אחר שחיטת הסימן (וכאן) [וכן] נמי אם לאחר שחיטת הרוב עקר [ז] (הרוב) המיעוט שחיטתו כשרה כיון דהוי שלא כדרך שחיטה ור"ת הקשה לפירוש הקונטרס דתניא בתוספתא שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה ומפרש ר"ת דהכא בעי במיעוט קמא ובעי לרב יהודה דמכשר תחת העור דלמא אם תחב הסכין (ד) [ז] במיעוט הסימן ושחט ברוב שלמטה כדרכו הויא חלוד טפי ואפילו לאמרי בי רב דאמרי תחת העור איני יודע היינו משום דשחיטה לא שייכא בעור והוי חלדה לפי שהוא שלא אבל [ח] סימן דשייכי בהו שחיטה ואפילו הכי אין צריך לשחוט אלא הרוב המיעוט שעל הסכין הוי כאילו נתחב לא הוי חלדה א"נ מיבעיא ליה (ט) בתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו מלמטה למעלה אח"כ שחט הרוב וכן שהה במיעוט סימנים לקמן (דף לב.) מפרש ר"ת במיעוט קמא דשמא אתי שפיר האי דקאמר לעיל (דף כט.) אי מחלה על מחלה כרוב הא עבד ליה רובא דבמיעוט בתרא פשיטא ליה דכשר והשתא לפירושו אע"ל דכשר אף במיעוט קמא לא פסלה שהייה בעוף מן התורה כיון דהכשרו בסימן אחד והא דקאמר לקמן בפירקין (דף לב.) דשהייה הוי (ו) מבהמה לבהמה ועוף לעוף היינו מדרבנן ובקונה לא שייכא בעוף אפילו מדרבנן דשהה במיעוט קמא כשרה מידי דהוה אמצא חלי קנה פגום ומה שכתוב בתוספתא שחט חלי הגרגרת ושהה כדי שחיטה וגמרה שחיטתו פסולה טעות סופר הוא וגרסינן כשרה דהא לעיל מייתי לה גבי מחלה על מחלה כרוב ומיהו גם לפירוש רבינו תם קשה מתוספתא דתניא שחט מיעוט ושהה כדי שחיטה פסולה אלמא יש שהייה במיעוט ז"סימנים קמא ולקמן קאי בתיקו ואם נאמר דלא ידע א"כ גם לפירוש הקונטרס נאמר דלא ידע ההיא תוספתא שהקשה ממנה ר"ת וה"ל אושעיא מפרש החליד במיעוט סימנים היינו לאחר ששחט רוב האחד והחליד תחת המיעוט שנשאר ושחט סימן שני ושהה במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה דקאמר התם אפילו הולך והביא כל היום כולו כשר ומבעיא לן אם שחט רובו של אחד והולך והביא כל היום כולו במיעוטו מהו דלמא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו הולך והביא כל היום כולו שמא היינו במתעסק לחתוך הסימן אבל כאן שכבר חתך רובו הרי הוא כאילו נחתך כולו וכשמולך ומביא כל היום כולו באותו מיעוטא הוי כאילו מוליך ביד וברגל ויש כאן שהייה ופסולה:

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך. דאע"ג דאיכא גופיה דריש פירקין (לעיל מ.) ושחט במקום ששם מטהו תרתי ש"מ: מוך

שמא ידרוסו זה על זה מתיב רבי אבין שחט את הוושט למטה ואת הקנה למעלה או את הוושט למעלה ואת הקנה למטה שחיטתו כשרה אמאי והא ליכא שחיטה מפורעת הוא מותיב לה והוא מפרק לה [א]בשחיטה העשויה בקולמוס ההוא תורא דאישחט בשנים ושלשה מקומות על רב יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי א"ל רבי זירא למדתנו רבינו משנתינו בשני סכינין וב' בני אדם אמר רב יהודה אמר רב [ב]החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסולה תחת העור כשרה מאי קמ"ל תנינא [ג]או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר [ד]נבלה ר"ע אומר טרפה אי ממתני' ה"א ה"מ מלמטה למעלה דלא קעביד כדרך שחיטה אבל מלמעלה למטה דקעביד כדרך שחיטה אימא שפיר דמי [ה]קמ"ל תחת העור כשרה בי רב אמרי תחת העור [ו]איני יודע איבעיא להו לבי רב דאמרי תחת העור איני יודע תחת מטלית מהו [ז]תחת [ח] צמר מסובך מהו [ט]תיקו בעי רב פפא החליד במיעוט סימנים מהו [י]תיקו: **מתני'** [יא]השוחט ב' ראשין כאחד שחיטתו כשרה [יב]שנים אוחזין בסכין ושוחטים אפילו אחד למעלה ואחד למטה שחיטתו כשרה [יג]התיז את הראש בבת אחת פסולה [יד]היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר כשרה [טו]היה שוחט והתיז ב' ראשין בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר אחד כשרה בד"א בזמן שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך [טז]אבל אם הוליך והביא אפי' כל שהוא אפי' באיזמל כשרה:

גמ' מה"מ אמר שמואל דאמר קרא [1]חץ שחוט לשונם מרמה דבר תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך וכן הוא אומר [2]זהב שחוט ואומר חץ שחוט לשונם מרמה דבר מאי ואומר וכי תימא זהב שחוט שנטווה כחוט הוא ת"ש חץ שחוט לשונם רבא הוה בדיק ליה גירא לר' יונה בר תחליפא ושחט בה עופא בהדי דפרח ודלמא עביד חלדה [יז]חזינן גידפי

שמא ידרוסו. דמתוך שזה מושך לכאן וזה לכאן ושניהם דוחקים סכין על הצואר יש לחוש שלא יתיזו הראש בבת אחת: [יח]**קולמוס.** באלכסון דכוליה חד מקום הוא ומפורעת קרינא ביה והתחיל בקנה למעלה ומתך ושיפע כלפי מטה במקוס[יט] שנגמרה שחיטת קנה התחילה שחיטת ווושט וכן מלמטה למעלה[כ]:

למדתנו רבינו. בלקיחה זו: **משנתינו.** דקתני שניים אוחזין בסכין אפילו בשני סכיני קמכשר: **ופסקו.** לתחתון כהלכתו אלא שהחליד ומזר והוציא את הסכין ומתך העליון כדרכו: **תחת השני.** ששחט כבר את הראשון: **נבלה.** ומטמאה: **מלמטה למעלה.** דכיון דתחת השני החליד לא אפשר אלא מלמטה למעלה: **תחת מטלית.** הכרוכה לה סביבות צוארה: **מהו.** דהא עור נמי לאו בכלל שחיטה הוא ומספקינן ליה משום חלדה הכא נמי לא שנא או דלמא האי גופה והאי לאו גופה: **מסובך.** פלטרי"ד: **תיקו.** וכל תיקו דליסורא לחומרא: **החליד במיעוט סימנין.** לאחר ששחט רובו בהכשר מי אמרינן הא אישתחיט שפיר ברוב סימנין או דלמא כולה חדא שחיטה היא ואית בה חלדה ובמיעוט קמא פשיטא לן דנבלה ודאי: **תיקו.** ולחומרא. וגבי הגרמה נמי דפירקא קמא (לעיל יט.) בין שחט שליש והגריס שליש ושחט שליש בין הגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש בין שחט שני שלישי והגריס שליש מספקא לן דלמא סבירא לן כרבנן טרופאי דמיטרפי בכל חדא מייניהו ועבדינן לחומרא. ואע"ג דשנינן לעיל (דף כט.) שחט חלי גרגרת ושהה בה וגמרה כשרה ואוקימנא בעוף ואכשרנא ממה נפשך דאי מחלה על מחלה כרוב הא עבד ליה רובא אלמא דמכי עבד רובא בכשרות לא חיש לפסולא דמיעוטא לא סמכינן אהאוא שנויא דדיחוי הוא דלחייה וטעמא משום דמחלה על מחלה אינו כרוב ובשחיטה קמייתא לא מידי עביד וכי שהה בפלגא (א) קנה לא איטריף אבל במיעוטא קמא בתרא בין דקנה ובין דוושט ובמיעוטא קמא דוושט מיטרפא ואף בהלכות גדולות כתוב והיכא דשהה [ז]בסימנין בין בתחלה ובין בסוף אסור לכיון דלא אפשיט לן עבדינן לחומרא: **מתני'** **שניים אוחזין בסכין ושוחטין.** בהמה אחת: **הפיז את הראש בבת אחת.** כאדם המתיז קנה או לענת דוחק הסכין בכח ופוסק והיא דרסה: **היה שוחט.** במשיכה: **והפיז את הראש.** בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך תחלה ובמשיכה הותז הראש עד שלא הספיק להביא: **אם יש בסכין מלא צואר.** חוץ לצואר כדמוקי בגמרא [לא.] יש כאן הולכה או הובאה וכשר שיש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה אבל אם אין אורך הסכין אלא כעובי הצואר או חוץ לצואר משהו דרסה היא שאין הסימנין נחתכין במשיכה זו לבדה בלא דרסה: **אם יש בסכין מלא צואר אחד.** מפרש בגמרא [שם] חוץ לשני הצוארים דיש בו שיעור שלשה צוארין: **איזמל.** תער דק וקטן מאד: **אפי' באיזמל.** אע"ג דאיכא למיגזר אטו יש לו קרניים כדלקמן [שם]: **גמ' חץ שחוט.** מה חץ הולכת במשיכה אף שחיטה במשיכה: **זהב שחוט.** משלן. שהוא רך ומושכין אותו כעין שעושין לורפי נחושת חוטין שעושין מהן מחטין: **שנטווה כחוט.** ושחוט כמו שחוט אבל שחט לאו לשון משיכה הוא: **בדק להו גירי.** מפגימה: גידפי

מסורת הש"ס

ה) [לקמן לב.], ו) [לעיל כט.], ז) בפ"ק: ח) ובמקוס,

תורה אור השלם

1. חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דִּבֶּר בְּפִיו שָׁלוֹם אֶת רֵעֵהוּ יְדַבֵּר וּבְקִרְבּוֹ יָשִׂים אָרְבּוֹ: ירמיהו ט ז
2. וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מָאתַיִם צִנָּה זָהָב שָׁחוּט שֵׁשׁ מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל הַצִּנָּה הָאֶחָת: מלכים א י טז

גליון הש"ס

גמ' תחת צמר מסובב. עיין בכורות כז ע"ב תוס' ד"ה השוחט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תיקו וכו' וכי שהה בפלגא קמא דקנה לא: (ב) תוס' ד"ה החליד הסכין וכו' שאינה מפורעת קא משמע לן דאינה מפורעת כזאת פסולה: (ג) ד"ה או וכו' **נתחב** רא"ש: (ד) ד"ה החליד במיעוט וכו' דדילמא אם תחב הסכין תחת מיעוט הסימן ושחט הרוב: (ה) **בא"ד** מיבעיא ליה כשתחב: (ו) **בא"ד** דשהייה הוי כדי בהמה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה החליד במיעוט וכו'. אם לאחר שחיטת הרוב עקר המיעוט וכו' כל"ל:

לעזי רש"י

פילטרי"ד. מרופד, מודבק כמו שמודבקים נימי לֶבֶד.

שיטה מקובצת

א) צמר מסובב מהו. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כד ע"ב: ב) כקולמוס באלכסון וכו'. נ"ב בשני רש"י כת"י מצאתי שחט את הוושט למעלה ואת הקנה למטה קס"ד ששחט בשני מקומות למטה סימן א' ולמעלה סי' אחד ובדלא שהה ע"כ: ג) וכן מלמטה למעלה ואותם תחיכת סימנים שבין שחיטות אלו נופלת לכאן ולכאן ומכסה את השחיטה שאינה נראת ומיהו במקום אחד הויא והויא לה שחיטה שחיטה מפורעת הס"ד: ד) והיכא דשהה במיעוט סימנים בין בתחלה ובין בסוף: ה) שחיטה שאינה מפורעת קמ"ל דאינה מפורעת כזאת פסולה מטעם חלדה: ו) דהויא נבלה ובהגרמה נמי פסק: ז) דדילמא אם תחב הסכין תחת (הסימן) מיעוט הסימן ושחט הרוב שלמטה: ח) אבל סימנים דשייכי בהו שחיטה: ט) אלמא יש שהיה במיעוט קמא:

גידפי. נולה שסביב הצואר: **דמיפרמי.** כרותות מינצייר"ש בלע"ז דלי עבד חללה מבפנים היה יולא רוחב פי החץ בין הכנפים ולא היה חותכו: **לריך שיתן עפר**(ה). תיתוח למטה דאסר[1] העפר קשה לא מקרי עפר למטה: **בעפר.** משמע כולו טמון בעפר: **דמומין ליה לעפרא דכולה** [2]**פפקא.** עפר כל הבקעה היה מסיע וכותש או שהיה עפר תיחוח ומזמנו [3](ח) [בפה] לכך: **פפקא.** בקעה: **א"ר זירא מלא לוחר.** דמתניתין חוץ לצואר בעינן ולא תימא מלא צואר דוקא: **איבעיא להו.** האי חוץ לצואר דרבי זירא משהו קאמר או מלא צואר קאמר: **אלא פשיטא מלא לוחר חוץ לשני לוחרים וש"מ מלא לוחר.** דקתני מתניתין נמי בריש אחוץ לצואר קאי: **שאין לו קרנים.** דרגילין היו לעשות כמין קרנים לאזמילין לגוי על גדיהן מטין לגד ראשן ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא [4]יש לחוש שמא יחלידו הסימנין או ינקבו אותן הקרני': **מיבוע בוע.** כשמוליך ומביא מתוך שהוא חד הוא נוקב וקורע ולא חותך: **מחטא דאושכפי.** מרלע הרלענין שפיותיו חדודין וחותכין חוטי התפר: **ואע"ג דלא מיכוין.** לשחוט אלא להפלת סכין מאן תנא: **זעירא דמן חברית.** לעיר היסיבה. ולי נראה לאושעיא זעירא היה נקרא דמן חבריא שמבני היסיבה: **הוא אני לה.** שונה המשנה מרבו: **והוא אמר.** מדעתו שהלכה כרבי נתן: [5] **וכולן ששחטו.** חרש שוטה וקטן: **והא אמרה רבא חדא זימנא.** ולמה ליה לרבא למידק ממתניתין ולמימר הא הפילה הוא כשרה ולאשמועינן דבתם לן תנא כר' נתן הא אשמועינן רבא חדא זימנא דבתם לן תנא כרבי נתן: **לריכא.** ליה לרבא לאשמועינן בתרוייהו: **אבל הכא דלא מיכוין.** אפילו לחתיכה בעלמא אי לאו דאשמועינן רבא לא הוה מיינה הא הפילה הוא כשרה דאפילו הפילה הוא הוה אמינא דפסולה והיא גופה איטריכא לאשמועינן מה שאתה זובח אתה אוכל דבעינן שחיטה מכח אדם קמ"ל רבא דהא נמי דייקא מינה מדלא קתני הפיל סכין או זרק סכין. והא דפריך והא אמרה רבא חדא זימנא ולא פריך תניא חדא זימנא משום דבמתניתין לא תני בהדיא הפילה הוא דכשרה אלא רבא דייק לה: **נדה שנאנסה וטבלה.** לקמיה [ע"ב] מפרש היכי נאנסה: **נביפה.** ליזקק לבעלה: טמא שאכל תרומה במיתה בידי שמים באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.) וכרת חמור ממיתה[6] דזימיני נכרתים וזרעו נכרת כדכתיב (ויקרא כ) [7]עריריס יהיו: **ומנא תימרא.** דלחולין לא בעינן כוונה: **שנאנסה.** מן היס: ה"ג **מה ליס דלא מיכווני.** דהא ליס להו דעת: ה"ג

חוץ לצואר כמלא צואר. לכאורה נראה שלריך להולך כל אותו מלא שאתה לצואר ולכך לריך אותו שיעור ומיהו נראה דאין לריך ולא הולרך שיעור זה אלא כדי שישחוט ברוחב ופעמים שהסכין חריף ושוחט הרוב בלא הולכת כמלא לואר: **והא אמרה רבא חדא זימנא.** אמתניתין לא פריך הא תניא חדא זימנא כדפירש בקונטרס משום דבמתניתין לא תנא בהדיא [1] הא הפילה הוא כשרה אלא רבא הוא דדייק לה ועוד דאפילו אי תנן לה בהדיא במתניתין לא היה יכול להקשות דהא לא פריך ארבא למה ליה למידק הא הפילה הוא כשרה הא תניא לעיל מדמכשרינן שחיטת חרש שוטה וקטן דאי לאו דאמר רבא אמתני' דחש"ו רבי נתן היא לא היה מקשה כלום דלמא בחש"ו מכשרינן טפי ואפילו רבנן מודו דמיכווני לחתיכת בשר אלא פריך משום דאוקמינן לההיא ברבי נתן אלמא מכשרא מתניתין אפילו היכא דלא מיכוין לחתיכת בשר כמו זרק סכין לנועצה בכותל ואם כן למה ליה לרבא למידק הא הפילה הוא כשרה ומשני דה"א [2] לנועצה עדיף דמיתכוין מיהא לחתיכה בעלמא אבל הפילה לא מכוין כלל לשום חתיכה: **ואי אשמועינן הפילה.** השתא הך לריכותא לא הויא דומיא דאידך דלא בא לפרש טעם אמאי איטריך ליה לרבא למימר גבי חרש שוטה וקטן רבי נתן היא דא"כ מאי קאמר אבל התם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא הא בהדיא תנן דכשרה אלא אמתניתין גופא עדיף לריכותא אמאי [3]איטריך ורבא איטריך לאשמועינן דר' נתן היא דאי לאו דאשמועינן הוה אמינא דהתם אפילו רבנן מודו דהא מיכווני לחתיכת בשר להכי אשמועינן דאפ"ה פסלי רבנן והא דקאמר רבא לקמן ורבנן נהי דלא בעי כוונה לזביחה לחתיכה מיהא בעיא היינו לחתיכת סימנים:

ואסורה לאכול בתרומה. אפילו למעשר אסורה כדאמרי' בסמוך אלא נקט תרומה דנוהגת בזמן הזה א): **עון כרת התרת.** איפכא הוה ליה למימר עון מיתה אסרת עון כרת מיבעיא דהא פשיטא דבעינן כוונה בתרומה וכדתנן ב) בחומר בקדש (חגיגה דף יח:) טבל לחולין אסור במעשר ואף בחולין בעי רבא למימר דטבל ולא הוחזק כאילו לא טבל ויש לומר משום דנקט מעיקרא טהורה לגיתה קאמר הכי אי נמי נאנסה עדיף מטבל לחולין שאם היתה יודעת היתה מתכוונת אף למעשר ומדקאמר טהורה לגיתה אלמא חשיבא ליה כוונה אם כן אף לתרומה תהא מותרת: וכי

תניא דמיפרמי והא בעי כסוי וכי תימא דמכסו ליה [4]והאמר רבי זירא אמר רב [5]השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר [1]וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמזמין ליה לעפר דכולה [2]פתקא: היה שוחט והתיז [וכו']: אמר רבי זירא מלא צואר וחוץ לצואר [3]איבעיא להו מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר דהוו לה תרי צוארי או דלמא מלא צואר וחוץ לצואר משהו תא שמע היה שוחט והתיז שני ראשין בבת אחת אם יש לסכין מלא צואר אחד כשר מאי מלא צואר אחד אילימא מלא צואר אחד ותו לא השתא בבהמה אחת בעינן מלא צואר וחוץ לצואר בשתי בהמות סגי להו כמלא צואר אחד אלא פשיטא [4]מלא צואר חוץ לשני צוארין [5]ש"מ מלא צואר חוץ לצואר ש"מ: בד"א בזמן שהוליך ולא הביא וכו': אמר רב מנשה [6]באיזמל שאין לו קרנים אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב מנשה מחטא מאי אמר ליה מחטא מבזע בזע מחטא דאושכפי מאי אמר ליה תנינא אפילו כל שהוא מאי לאו מחטא דאושכפי לא איזמל איזמל בהדיא קתני לה פרושי קא מפרש מאי כל שהו איזמל ה"נ מסתברא דאי ס"ד מחטא דאושכפי השתא מחטא דאושכפי שריא איזמל מיבעיא איזמל אצטריכא ליה ס"ד אמינא ליגזר איזמל שאין לו קרנים אטו איזמל שיש לו קרנים קא משמע לן: **מתני'** [7]נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה שנאמר [2]וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל: **גמ'** טעמא דנפלה[7] [8]הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין מאן תנא [9]דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא ר' נתן היא [10]דתני אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה ר' נתן מכשיר וחכמים פוסלים הוא תני לה והוא אמר לה [11]הלכה כר' נתן והא אמרה רבא חדא זימנא דתנן [12]וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה ואמרינן מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה ואמר רבא רבי נתן היא צריכא דאי אשמועינן התם משום דקא מיכוין לשום חתיכה בעולם אבל הכא דלא קא מיכוין אימא לא ואי אשמעינן הכא משום דקאתי מכח בן דעת אבל התם דלא קאתי מכח בן דעת אימא לא צריכא: אתמר נדה שנאנסה וטבלה אמר רב יהודה אמר רב [13]טהורה לביתה [14]ואסורה לאכול בתרומה ור' יוחנן אמר אף לביתה לא טהרה א"ל רבא לר"נ לרב דאמר טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה עון כרת הותרה איסור מיתה מיבעיא אמר ליה בעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה ומנא תימרא [15]דתנן גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורין מאי לאו אדם דומיא דכלים מה כלים דלא מיכווני אף אדם נמי לא בעי כוונה ממאי דלמא ביושב ומצפה עסקינן אימתי יתלש הגל וכלים

ה) לקמן פג: ע"ש ביאה ז:, ב) [נרב אלפס פ"ו דמכילתין דף רפח. איתא השותט לריך שיתן עפר תיחוח למטה ועפר תיחוח למעלה וכ"א בתא"ש שם], ג) [נ"ל פקתא וכ"א לקמן קז. ובנכרכות נד. ומזיר מג: ופרש"י פקתא בקעה וכ"א בערוך גם ביילקוט פרשה אחרי פקתא], ד) [עיין תוס' מנהדרין עז. ד"ה פוף תמה], ה) לעיל יב., ו) לעיל ב., ז) תוגיגה יט. מקוואות פ"ס משנה ו, ח) רש"ל, ט) [נ"ל אחר ד"ה והא], י) [שבת כה:], כ) נ"ל בחין דוכשין,

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג
2. וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָּׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כז ז

גליון הש"ס

גמ' **איבעיא להו מלא צואר.** כעין זה בב"ק קיט ע"ב: **שם הא הפילה הוא כשרה.** עי' סנהדרין עז ע"א תוס' ד"ה סוף: **רש"י** ד"ה **טמא** כו' עריריס יהיו. עי' בהרע"ב ספ"ט דסנהדרין:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה לריך שיתן עפר למטה עפר תיחוח דאסר העפר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה ואסורה וכו' עד סה"ד. נ"ב דבימי האמוראים היו אוכלין תרומה טהורה בא"י כי היה להם אפר פרה וכמ"ש הרא"ש לקמן פ"ח ססי' ד' אבל מעשר שני לא היה נוהג משחרב הבית דלא מחילות ודו"ק:

לעזי רש"י

מינצייר"ש
[מינצ'ידי"ש]. פרוס, חתוך לפרוסות קטנות.

מוסף רש"י

עפר למטה. עפר תיחוח ולא על קרקע קשה (לקמן פג:). **עפר לא נאמר.** וכסהו עפר משמע דלא בעי עפר אלא בכסוי (שם) דלא קפיד אלא אכסוי (ביצה ז:). **אלא בעפר.** משמע שהוא נגלל וטומן בעפר קודם הכסוי (שם) משמע כולו עטוף בעפר תיחוח (לקמן פג:). **דמן חברייא.** בני היסיבה (לעיל יב:). **ושחטה כדרכה.** כהוגן (שם). **מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה.** דהא תרש שוטה וקטן לחתיכה בעלמא מכווני ואין להם דעת להתכוין לשחיטה וקתני דכולן ששחטו כו', דקאי נמי אחרש שוטה וקטן (שם).

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף ג:
נג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
ג [מיי' שם פ"ח הל' כז]:
נד ד ה מיי' שם פ"ג הלי"ב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ו ז [מיי' שם הל' יא טוש"ע י"ד סימן ג ס"ק]:
נה ח מיי' פ"א מהל' מקוואות הל"ח סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קלח סעיף מח:
נו ט מיי' שם הל"ח:
נז י מיי' שם פ"ט הל' יח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף ה:

שיטה מקובצת

א) למטה דאם הקרקע קשה לא מיקרי עפר הס"ד: ב) דכולה פקתא עפר כל הבקעה: ג) ומזמנו בפה לכך הס"ד ומה"ד פקתא בקעה: ד) יש לחוש שמא יחלידו הסימנים וכו'. נ"ב נ"א שמא יחליד את הקרנים וינקבו: ה) דימיו נכרתים וזרעו נכרת. נ"ב נ"א דהוא ובניו נכרתים כדכתיב וכו': ו) משום דבמתני' לא תנא בהדיא הפילה הוא כשרה אלא רבא הוא דדייק לה ומיהו נראה דאפי' אי תנן לה: ז) ומשני דה"א דסכין לנועצה עדיף דמכוון מיהא: ח) אמאי אצטריכא ורבא איצטרי' לאשמועינן:

רבינו גרשום

דהחליד שחיטתו פסולה תיקו: התיז את הראש בבת אחת שחיטתו פסולה מנהני מילי אמר שמואל דאמר קרא חץ שחוט לשונם כלומר לשון משך: פקתא פלוא בלע"ז ובאיזמל שאין לו קרנים כלומר אבל יש לו קרנים אסור דחיישינן שמא דרך שחיטתו ינקב הסימנין בקרנים: מחט דאושכפי מאי כלומר מחטא דאושכפי (חותך) [שחט] בסכין שעשוי לחתוך החוט שתופר בו: איזמל שאין לו קרנים שמוכפלין קרנים לאחוריהן: אבל הכא דלא קא מיכוין כלומר דלא קא מיכוין אלא לנועצה בכותל: טהורה לביתה בכותל: טהורה לשכב עם בעלה בתשמיש המטה: עון כרת התרת כלומר נדה שהוא חייב כרת. איסור מיתה. זו תרומה שהיא מיתה בידי שמים דכתיב ומתו בו כי יחללוהו: מה כלים דלא בעו כונה כלומר כלים לאו בני כונה נינהו: משום חרדלית של גשמים דחשובין ו) כמים שאובין ולא כמי מקוה אי נמי ניגזור ראשין

ו) דכרי רבינו אלו לריך ביאור מחדלים של גשמים אינו מים שאובין רק דפסולין משום דהוו זוחלין ומי גשמים אינן מטהרין רק בשאובין וע"ש.

וכי תימא ביושב ומצפה מאי למימרא. פירוש אי אמרת בשלמא דלא מייירי ביושב ומצפה אלא שמתמא כדקתני א"ש דמשמע דאשמועינן דחולין לא בעו כוונה אבל אי איכא למידמי דאייירי ביושב ומצפה מאי למימרא דליכא למימר דאתא לאשמועינן דבעו כוונה דהא לא משמע מיניה דאייירי ביושב ומצפה דשמתמא קתני וגפל דמשמע טפי בלא יושב ומצפה (ב) והרי"ך פירש מאי למימרא דליכא למימר דאתא לאשמועינן דבעו כוונה דהא קתני טהורה משמע דקולא אתא לאשמועינן: **גזירה משום חרדלית של גשמים.** פירש בקונטרס ואין טובלין בחרדלית משום דתנן (טהרות פ"ח מ"ט) הגלוק והקטפרס אין חיבור ואין כאן מ' סאה במקום אחד אע"פ שיש הרבה למעלה ולמטה ובחזם פירש כן דאפילו יש כמה סאין באותו מדרון אסור לטבול בו (ג) דמקוה אינו מטהר בזוחלין כדתניא בת"כ אך מעין ובור וגו' אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה כו' ת"ל אך מעין ובור מעין מטהר בזוחלין ומקוה באשכורן ובקונטרס הביאה פרק במה אשה (שבת דף סה: ד"ה וסבר):

דתנן מטבילין בראשין. קשה תימה דאי משנה היא מה איריך לאשמועינן תרי זימני דמטבילין בראשין ושמא הוא דמטבילין בראשין אייריי מדאורייתא דומיא דאין מטבילין בכיפין דהוי מדאורייתא ובהיא דגל שנתלש אשמועינן דאפילו מדרבנן לא גזרינן: **ופירות** הרי הן בכי יותן. היינו לאחר שהעלה דכל זמן שהן מחוברין במים לא מיתכשרי כדתנן במסכת מכשירין (פ"ד מ"ו) נדה שהיתה מדיחה לגון במערה טהור העלתהו כל שהוא טמא פירוש דאז הוכשרו ן והא דאמר פ"ק דפסחים (דף טז.) דאיכא תרי קראי לענין הכשר חד בתלושין וחד במחוברין ולריכי היינו כשנפלו במחוברין דמיתכשרי לאחר שהעלה ואע"פ שאז הם תלושין מכל מקום אצטריך משום דבתחלת דיבוקן היו במים מחוברים: **הוא** סבר דיחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא כו'. ופ"ת אמאי סבר דמדחי ליה והלא כבר זה דקדק מן המשנה דקתני ידיו טהורות ומה מדקדק יותר מברייתא זו וי"ל דיש חילוק בין טבילת כל גופו לנטילת ידיים דטבילת גופו חמירא טפי וכן איריך לומר בסמוך דפריך מסתם משנה לר' יוחנן ומשני דשמיטה אפילו ר' יוחנן מודה ואכתי תקשי ליה משנה דמסכת מכשירין (פ"ד מ"ז) אלא טבילת ידיים שאני: **נהי** דלא בעינן כוונה לזביחה. פירוש להתירה בזביחה זו לתתיכה מיהא בעינן פירוש לתתיכת סימנים כדפרישית ו) להקר: **אמר רבא** ח שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה לדברי הכל פסולה נשחטה

ה"ג **וכלים דומיא דאדם מה אדם** ט) דבעינן כוונה אף כלים נמי דקא מכוין להו אדם וכי תימא ביושב ומצפה מאי למימרא מהו דתימא ליגזר משום חרדלית של גשמים אי נמי ליגזר ראשין אטו כיפין קמ"ל דלא גזרינן ומנא תימרא דלא מטבלינן בכיפין י) א דתנן ג) מטבילין בראשין ואין מטבילין בכיפין שאין מטבילין באויר אלא חולין דלא בעי כוונה מיהא מנלן דתנן ד) ב פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות ופירות אינן בכי יותן ואם בשביל שיודחו ידיו טהורות ט) ופירות בכי יותן איתיביה רבא לרב נחמן ט) ג טבל לחולין והוחזק לחולין אסור למעשר הוחזק אין לא הוחזק לא הכי קאמר אע"פ שהוחזק לחולין אסור למעשר איתיביה ט) ד טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל מאי לאו כאילו לא טבל כלל לא כאילו לא טבל למעשר אבל טבל לחולין הוא סבר דיחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא ה טבל ולא הוחזק מותר לחולין ואסור למעשר אמר ליה אביי לרב יוסף לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן מהא א"ל רבי יוחנן הוא דאמר כרבי יונתן בן יוסף דתניא רבי יונתן בן יוסף אומר [1] וכובס מה ת"ל שנית מקיש תכבוסת שניה לתכבוסת ראשונה מה תכבוסת ראשונה לדעת אף תכבוסת שניה לדעת אי מה להלן בעינן דעת כהן אף כאן בעינן דעת כהן ת"ל [1] וטהר מכל מקום מתקיף לה רב שימי בר אשי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן ט) הלכה כסתם משנה ותנן נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה והוינן בה טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין ט) ואמרינן מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה (ו) אמר רבא רבי נתן היא בשחיטה אפילו רבי יונתן בן יוסף ט) מדגלי רחמנא ט) מתעסק בקדשים פסול מכלל דחולין לא בעינן כוונה ורבנן נהי דלא בעינן כוונה לזביחה לחתיכה בעינן אמר רבא בהא זכנהו רבי נתן לרבנן מי כתיב וחתכת [2] וזבחת כתיב אי בעינן כוונה לחתיכה אפילו לזביחה נמי ליבעי אי לא בעינן כוונה לזביחה לחתיכה נמי לא ליבעי היכי דמי נדה שנאנסה וטבלה אילימא דאנסה חבירתה ואטבלה כוונה דחברתה כוונה מעלייתא היא ועוד בתרומה נמי אכלה ט) דתנן י החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן אוכלות בתרומה א"ר פפא יל' נתן שנפלה מן הגשר ולרבנן שירדה שנפלה מן הגשר שלא נתכוונה אפילו לרחוץ ור' יוחנן לא מדמי טבילה לשחיטה דקדשים וכובס שנית ובשחיטה קרא קדשים להכשיר דלמרינן מדגלי רחמנא מתעסק כו': **ורבנן.** דבעו מיהא כוונה לתתיכה ולכוותה בטבילה מכשר רב אלייביה: **כשירדה לנהר.** ז ולא לטבול ונפלה כולה לתוך המים: **שחט.** פרה אדומה: **ושחט** פ **אחרת עמה.** חולין שנתכוין לה: **דברי הכל.** פרה פסולה מחמת מלאכה האחרת ובהמה כשרה: ה"ג **שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה דברי הכל פסולה נשחטה בהמה אחרת עמה לר' נתן פרה פסולה בהמה כשרה לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה:** נשחטה

ידיה הלים ידיו (שם). **טבל לחולין והוחזק לחולין.** כלומר נתכוין לטבול לשם חולין. הוחזק לשון כוונה כלומר נתכוין להעמיד גופו בחזקת טהור לחולין (חגיגה יט.). **אסור למעשר.** לשמעשר שני שנאכל ביירושלים (שם יח:). **הוחזק אין.** אם נתכוין הוא דטהא טבילה לחולין (שם יט.). **טבל ולא הוחזק.** לא נתכוין לשם טבילת טהרה אלא לרחיצה בעלמא (שם יח:). **הלכה כסתם משנה.** רבי הוא סידר המשנה וכשנראה דברי חכם ויבאו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שניה מפי יחיד ורבים כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:). **מתעסק בקדשים.** שוחט קדשים ולא בכוונה אלא כמתעסק בדברים אחרים (זבחים מז.). **לו:** מתעסק בסכין לאתוך דבר אחר ושחט בהמת קדשים (מנחות קי.). **לו:** כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזרקו ושחט בקדשים, שלא נתכוין לשום שחיטה בעלמא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה (לעיל יג.).

ועכשיו מקשינן לתכבוסת ראשונה דבעינן לדעת אף תכבוסת שניה בעינן לדעת. מי אמר ר' יוחנן כו' כלומר דבעינן כוונה לחולין. והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נפלה סכין וכו' כלומר והא הכא חזינן דלא בעינן כוונה לחולין: מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים דפסול כו' והיכא גלי רחמנא בקדשים דכתיב לרצונכם תזבחו לדעתכם דבוחו: ורבנן נהי דלא בעינן כונה לזביחה כו' כלומר רבנן בני מחלקותו דר' נתן דפוטלין היכא דזרק סכין לנוצעה בכותל והלכה ושחטה כדרכה נהי דלא בעינן כונה לזביחה לחתיכה בעינן והכא לא איכוון לשום חתיכה אלא לזנועצה: כוונה דחברתה כוונה מעליותא היא ובתרומה נמי אכלה כלומר לרב. אמר רב פפא לר' נתן שנפלה מן הגשר כלומר לר' נתן דלא בעי כוונה לחולין אפי' לשום חתיכה דאפי' לא נתכוון אלא לנוצעה שחיטתה כשרה. הכא נמי אפי' לא נתכוונה לשום רחיצה אלא שנפלה מן הגשר טבילתה טבילה לענין תשמיש המטה אצל בעלה דבעלה חולין. לרבנן דבעו כולה לשום חתיכה לענין שחיטה הכא נמי בעינן דנתכוונה להקר אע"פ שלא נתכוונה לטבילה מותרת אצל בעלה. אמר רבא שחט פרה ונשחטה בהמה אחרת כו' כלומר כתיב ושחט אותה לבדה ולא ישחוט אחרת עמה ולא יעשה שום מלאכה עמה משחיטתה ועד שרפתה ועכשיו שחט פרה ובדרך שחיטת פרה נשחטה בהמה עמה בלא כוונה לר' נתן דאמר לא בעינן כוונה לשחיטה בהמה כשרה (בהמה כשרה) פרה פסולה דכיון דבהמה כשרה חשיבא מלאכה ופרה פסולה שפסל אותה מלאכה: לרבנן דאמרי

א) מיי' פ"ט מהל' מקוואות הל"ח ועיין בכ"מ סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רל סעיף ה:
ב) מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלין הל"י סמג עשין רמז:
ג) מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל"ב:
ד) מיי' שם ופ"ח מהל' מקוואות הל"ח ופי"ח הל"ב:
ה) מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל"ב:
ו) מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל"ט ופ"ז מהל' תרומות הל"ה ופ"ד מהלכות ממרים וסמג לאוין ס"ע) טוש"ע יו"ד סימן קנו סעיף ח:
ז) מיי' פ"ח מהל' מקוואות הל"ח סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סימן קלח סעי' מח:
ח) מיי' פ"ד מהל' פרה הל"ז [וע"ש]:

שיטה מקובצת

א) ואין טובלין בו כדתנן הנצוק והקטפרס: ב) ואין מטבילין כלים בכיפין שלא יזרוק: ג) שאחר כבוס ראשון כתי' והבגד: ד) אליבייהו כשירדה להקר שנתכווני לרחיצה ולא לטבול: ה) ושחט בהמת חולין אחרת עמה שנתכוין לה: ו) והא דאמרי' פ"ק דפסחים דאיכא וכו'. נ"ב עי' רש"י לעיל דף טז ע"א:

רבינו גרשום

אטו כיפין כלומר ראשין גלים שמחוברין לנהר דהן בני טבילה אבל ליגזר ראשין אטו גלים שתלושין מנהר ונעשים ככיפה שכשם שבכיפין לא מטבלינן כך בראשין דלא ליטבלו קמ"ל דלא גזרינן: אלא חולין דלא בעו כוונה מנלן מהא. פירות שנפלו לתוך אמת כו' כלומר דקא חזינן (הכא) שפשט (מעל) מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהור' אע"ג דלא קא מכוין לשום טבילת ידיו: ופירות אינן בכי יותן דבעינן לדעת והני נפלו שלא לדעת ואין מטמאין לפי שהכשירן לאו חשוב הכשר: ואם בשביל שיודחו. הפירות הרי היא בכי יותן דלדעת הן וחשוב הכשר. הוחזק אין לא הוחזק לא כו' כלומר אלמא בעינן [כוונה] לטבול קשיא לרב דאמר לא בעינן כונה לחולין. הכי קאמר אע"פ שהוחזק לחולין כו' כלומר ולעולם לא בעינן כונה: לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן כלומר דאמר לחולין בעינן כונה. מה תכבוסת ראשונה לדעת כו' דבתכבוסת ראשונה כתיב הבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס דמשמע אשר תכבס לדעת ובתכבוסת שניה כתיב וכובס שנית וטהר דמשמע וכובס מכל מקום אפי' שלא לדעת

מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים. שוחט קדשים שלא בכוונה דפסולין דכתיב[ז] לרצונכם תזבחו לדעתכם זבוחו בפ"ק (לעיל יג.): **ורבנן.** דאמר לעיל וחכמים פוסלין: **ולגבו.** נלמוד כלומר בזאת נראין דבריו מדבריהם: **מתקיום.** בודקות אותן בשעת וסתן ומטבילות אותן בשעת טבילתן: **לרבי נתן.** דאמר לא בעינן כוונה אפילו לחתיכה ודכוותה הכא קאמר רב אלעזר' ה"ג **וכלים דומיא דאדם מה אדם כדבר כוונה הוא.** אף כלים דקמיכוין להו אדם: **חרדלית של גשמים.** זרע גשמים המקלח מן ההר בכח ואין טובלין בו [ח] דהגלוק והקטפרס אינו חיבור[מ] ולא הוו מקוה דאינו מקום אחד ואף על פי שיש הרבה למטה ולמעלה הא קתני אינו חיבור. חרדלית היינו קטפרס מדרון ורב הא' גאון גרים[נ] הרדלית שבאין מדליו של הר: **גגור ראשין אינו כיפין.** דתנן מטבילין כלים בראש הגג הנתלש מן היס והלך למרחוק ובא לארץ נכנס אדם תחת ראשו ומקבלו דהוי טבילה זו במחובר לקרקע: **ואין מטבילין** ס **בכיפין.** שלא יזרוק כלים בכיפי הגג דהיינו באמצעיתו שהוא עשוי ככיפה וטעמא דמפרש מפני שהיא טבילת אויר ואין מטבילין באויר: **קמ"ל דלא גזרינן.** לשון קושיא הוא ולא בעינן כוונה לחולין מנלן: **ידיו טהורות.** דלא בעינן כוונה לחולין: **אינן בכי יותן.** דלא אחשבה להך נפילה: **ואם בשביל שיודחו ידיו.** נתכוין ליטול את הפירות מן המים: **ידיו טהורות.** כ"ש שנתכוין: **ופירות הרי הן בכי יותן.** ומקבלין טומאה מכאן ואילך דאחשבה להך נפילת פירות ליטול ידיו בהגבהתן והוה ליה משקה שסופו לרצון ותנן (מכשירין פ"ח מ"ו) כל משקה שסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון מכשיר: **לחולין.** לאכול חולין. הוחזק נתכוין בשעת טבילה לכך: **הכי קאמר.** לעולם חולין לא בעו כוונה והאי דתנא בהו הוחזק דאיכוין לטבילת טהרה לא הויא כוונת חולין כוונה למעשר: **רבי יוחנן.** דאמר לעיל [ע"א] אף לביתה לא טהרה: נגעי בגדים כתיב בהו ב' כבוסים[פ] תכבוסת ראשונה וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו וגו' לראות אם יפשה או יעמוד או יכהה וכיבוס שני לאחר הסגר שאחר כיבוס ראשון[ג] והבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס בראשונה קודם הסגר וסר מהם הנגע בימי הסגר וכובס שנית לשום טבילה וטהר: **מה ת"ל שנית.** פשיטא דשנית הוא: **מקיש תכבוסת שנייה.** שהיא לשם טבילת טהרה: **לתכבוסת ראשונה.** שהיא להסגיר: **מה ראשונה לדעת.** אדם דכתיב[ו] ולוה הכהן וכבסו: **אף שניה לדעת.** ולא שיפול במים מאליו: **מי א"ר יוחנן.** דחולין בעי כוונה: **מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים.** שוחט קדשים שלא בכוונה דפסולין דכתיב[ז] לרצונכם תזבחו לדעתכם זבוחו בפ"ק (לעיל יג.): **ורבנן.** דאמר לעיל וחכמים פוסלין: **ולגבו.** נלמוד כלומר בזאת נראין דבריו מדבריהם: **מתקיום.** בודקות אותן בשעת וסתן ומטבילות אותן בשעת טבילתן: **לרבי נתן.** דאמר לא בעינן כוונה אפילו לחתיכה ודכוותה הכא קאמר רב אלעזר' ה"ג **שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה דברי הכל פסולה נשחטה בהמה אחרת עמה לר' נתן פרה פסולה בהמה כשרה לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה:** נשחטה

תורה אור השלם

1. וְהַבָּגֶד אוֹ הַשְּׁתִי אוֹ הָעֵרֶב אוֹ כָל כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכָּבֵס וְסָר מֵהֶם הַנָּגַע וְכֻבַּס שֵׁנִית וְטָהָר:
ויקרא יג נח
2. כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ:
דברים יב כא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמר רבא רבי נתן: (ב) תוס' ד"ה וכי מימא וכו' והרי"ח פירש:

מוסף רש"י

חרדלית של גשמים. שטופת ויורדת ממקום גבוה ויש בה ארבעים סאה והטובל בה לא עלתה לו טבילה משום דמקום קטפרס הוא מקום זקוף יותר מדי ומ' סאה שבו אינם במקום אחד ותנן הגלוק והקטפרס אינו מיחוד, ואף אם אינו קטפרס נמי אין טובלין בו, לפי שאין מי גשמים מטהרים דרך זחילתן עד שיהו נקוין דרך אשכולן, דתניא בתו"כ אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין, מ"ל אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, המעיין מטהר בזוחלין והמקוה באשכורן, וכיצו האי גרים הרדלית (חגיגה יט.). ראשין. אחד מראשי הגל כשהוא מגיע לאחרן, אטו כיפין. אתמציעתו של גל שעומד בחוור כמין כיפה, ואם תושיע כלים לעמלה ותטבילן בכיפה אינה טבילה כדמפרש וחזיל (שם). שאין מטבילין באויר. שלא אתמה תורה מקוה של אויר לטבילה (שם). ידיו טהורות. אע"פ שלא נתכוין (שם). ופירות אינן בכי יותן. דבעינן גבי הכשר יותן דומיא דכי יתן דיתמא ליה (שם). ואם בשביל שיודחו ידיו. נתכוין ליטול פירות, הרי הוא בכי יותן ומקבלין טומאה מעכשיו, וכיון דנתכוין להדיח ידיו גלי דעתיה דיתמא ליה בהך נפילה שעל

ח) כ"מ דבר, ט) [ל"ל דתניא וכ"מ בתוספות], ג) תוספתא יט. [תוספתא דמקוואות פ"ד ה"ג], ד) חגיגה יט. מכשירין פ"ד משנה ז, ה) [שם ושם איתא שיודחו ידיו ידיו טהורות], ו) חגיגה יח:, ז) [חגיגה שם], ח) [שבת מו. ושם נסמן], ט) לעיל יב:, י) [בכ"מ נוסף: מועדה], כ) [לעיל יג. זבחים מז. מנחות קי.], ל) נדה יג:, מ) [טהרות פ"ח מ"ט], נ) [מקוואות פ"ה מ"ו], ס) [ויקרא יג], ע) [ויקרא יט], פ) [כל זה פירש"י בחגיגה יט.], צ) [לעיל ע"א ד"ה ואין],

נשחטה בהמה אחרת עמה. בלא מתכוין: **לרבי נתן.** דמכשיר שחיטת חולין בלא כוונה בהמה כשרה ופרה פסולה ומע"ג דשלא בכוונה לא מסח דעתיה ולא מיקרי מתעסק במלאכה אחרת הואיל ושחיטתו כשרה מיפסלא משום ושחט אותה ולא אותה וחבירתה: **לרבנן פרה כשרה.** דהא שחיטת בהמת חולין לאו שחיטה היא ומשום מלאכה ליכא למיפסל דשלא במתכוין לא מיקרי עוסק במלאכה אחרת דטעמא דמלאכה אחרת משום דמסח דעתיה מפרה הוא והיכא דלא מיכוין למלאכה אחרת ליכא היסח הדעת והכי אמרינן לקמן נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה: **פשיטא.** אכתי לא שמעינן דכל העוסקים בפרה פוסלין אותה במלאכה: **נשחטה בהמה אחרת לר' נתן איצטריכא ליה.** דכיון דמלאכה לא מיקרי״ל שלא בכוונה כדאמרינן לקמן נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה משום שחיטת חבירתה נמי מע"ג דשחיטה שלא בכוונה שמה שחיטה הוה אמינא לא תפסול דושחט אותה משמע ולא אותה וחבירתה והיכי דמי כגון ששחט שתי פרות אדומות בהדי הדדי: **קמ"ל.** דחולין נמי משמע אבל ריש״ל דנתכוין אלאחרת לא איצטריכא דהכי נמי דאותה וחבירתה משמע שתי פרות אדומות מיהו כיון דנתכוין למלאכה אחרת מיפסלא משום היסח הדעת דלא גרעה מחתיכת דלעת: **חתך דלעת עמה דברי הכל פסולה.** דהא מלאכה היא: **נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה.** דשלא בכוונה לא מיקרי עוסק במלאכה וריש״ל לרבי נתן טעמא דלכתיב ושחט אותה ולא חבירתה עמה ושלא בכוונה נמי שמה שחיטה: **מתני' נפלה סכין והגביהה.** ושהה בהגבהה זו: **לוי.** בגדיו: **או שהשחיז את הסכין.** קודם שחיטה: **ועף.** נתייגע וכשהתחיל לשחוט לא היה בו כח ופסק שחיטתו ובא חבירו ושחט: **כדי ביקור.** מפרש בגמרא: **גמ' מאי כדי שחיטה אמר רב כדי שחיטה בהמה אחרת.** ולא תימא כדי שיגמור שחיטתו ותו לא: **בהמה לבהמה ועוף לעוף.** כדי שחיטת בהמה אחרת משערינן לשהיית שחיטת עוף אחר משערינן לשהיית שחיטת עוף: **או דילמא אפילו.** בכדי שחיטת בהמה משערינן לשהיית שחיטת העוף דהיינו קולא: **אמר להו לא הוה בדיחא בחביבי דאישייליה.** לא היתה דעתי גסה בדודי רבי חייא כשלמדתי הלכה זו ולא היה בסבר פנים עמי שאשאלנו דבר זה. רב בר אחוה ובר אחתיה דרבי חייא הוה[ט]: **אף בהמה לעוף.** קולא היא שנתנו לעוף שיעור שחיטת בהמה לשהייתו: **לשיעורין.** פעמים שהיא רחוקה ופעמים קרובה: **עומדת.** כאן ומחוסרת הטלה לארך: **אילא.** בין רבי חנינא לרבי יוחנן רבי יוחנן משער בשחיטה לחודה ורבי חנינא בעי הטלה ושחיטה: **דקה נדקה.** לשהיית בהמה דקה משערינן בכדי שחיטת בהמה דקה דכוותה. ואף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן[י] כיון דקיים ליה רבי יוסי בר רבי חנינא בשיטתיה דרב דאמר דקה לדקה וגסה לגסה ממילא שמעינן ועוף לעוף ועבדינן לחומרא: **בסכין רעה.** שאין חידודה חותך יפה: **אפילו לא היום כולו.** מאריך ושוהה בשחיטה אחת: **כשרה.** הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו: **שהיום מהו שילטרפו.** הפסיק ג' ושלא פעמים בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן כדי שיעור שלש: **מדידיה.** השוחט בסכין רעה אלמא לא מלטרפי דקא ס"ל גואפילו הפסיק קאמר אלא שלא שהה בפעם אחת כשיעור: **הפס בדלא שהה.** כלל: **במיעוט סימנים.** שחט הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו: **מהו.** מי אמרינן כיון דעבד ליה רובא אתכשר או דלמא כיון דהדר וגמרה כולה חדא שחיטה היא: **פיקו.** ולחומרא. דזובמיעוט קמא אי דגרגרת לאו מידי עביד ולא שהייה היא ואי דווטש דנקובתא במאתו מיטרפא ממה נפשך דהא כיון דשהה אזיל ליה מעשה קמא והוה ליה נקב בעלמא וטרפה. ונראה דהשוחט רוב סימנין והשלים מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמוטב שיכה על הלואר בסכין או ימתין עד שימות: **כדי ביקור חכם.** בדיקת סכין: **לשיעורין.** פעמים דחכם רחוק ופעמים קרוב: **עבה חכם.** שזה השוחט חכם הוא: **מתני' ופסק את הגרגרת.** היינו עיקור ובבהמה קאי: **אחת השני.** בין הסימן לגואר: **ופסקו.** מלמטה למעלה: **יישבב.** שם חכם וכן הוא בדברי הימים (א כד) גבי משמרות:

גמ'

נשחטה בהמה אחרת עמה לרבנן פרה כשרה. ואם תאמר ואותה ולא אותה וחבירתה לרבנן למה לי אי לשוחט בהמה אחרת עמה תיפוק ליה מטעם מלאכה כמו חתך דלעת עמה ויש לומר דאיצטריך לשוחט שתי פרות ונתכוין לשחוט דמשום מלאכה אחרת לא מפסלו כיון דשתיהן לשם פרה: **אבל** פרה דחולין אימא לא קמ"ל. וא"ת דאמר בריש זבחים (דף ז.) (א) שחט אחת על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה דכתיב וכפר עליו ולא על חבירו חבירו דומיא דידיה שמחוייב חטאת כמותו והכא נמי נימא אותה ולא אותה וחבירתה דומיא דידה ויש לומר דהתם וכפר עליו משמע עליו מכפר ולא על חבירו מכפר על המחוייב חטאת כזה דשייכא ביה כפרה זו:

ושמואל אמר אף בהמה לעוף.

ר"מ פסק כשמואל ורבי יוחנן דאמרי בהמה לעוף ובקונטרס פסק לחומרא כרב דאמר עוף לעוף דקיימי אמוראי דמערבא כוותיה דאמרי דקה לדקה וגסה לגסה וכ"ש עוף לעוף דיותר חלוק עוף מבהמה ממה שחלוקין דקה מגסה וגם בה"ג פסק גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף: **כדי** ביקור **טבח חכם.** ובסכין הראוייה לאותה בהמה חוץ לגואר כמלא גואר: **ורמינהי אלו טרפות בבהמה פסוקת הגרגרת.** וא"ת

נהי דנבלה הוא מ"מ לא פקע מינה איסור טרפות וחייב אף משום טריפות דמשמע בשמעתין דמסוכנת (לקמן לז.) והא דאמר בפרק חטאת העוף (זבחים דף סט:) יצא עוף טמא שאין במינו טרפה לא משום דלא שייכא ביה שחיטה ואפילו נשחטה הוא נבלה ופקע מינה איסור טרפה כי אתא איסור נבלה אלא פירוש שאין במינו טרפה היינו טרפה לחודיה דאף כי נשחט לקי אף משום נבלה וי"ל דהכי פירין דאי איתא דלא מהניא ביה שחיטה והוא היה נבלה לא הוה ליה למיתני אלו טרפות אלא הוה ליה למיתני ואלו נבלות שהוא עיקר האיסור ואם תאמר דנקט איסור טרפה לאשמועינן שאם חתך כזית בשר מחייב דלקי אף משום טרפה ויש לומר דמתניתין דאלו טרפות משמע ליה לאחר שחיטה מדקתני סיפא כל שאין כמוה חיה ולא קתני כל שאין חיה: וליחשוד

נכוונה לא מסח דעתיה ולא מיקרי מתעסק במלאכה אחרת הואיל ושחיטתו כשרה מיפסלא משום ושחט אותה ולא אותה וחבירתה:

א) נשחטה בהמה אחרת עמה לרבי נתן פרה פסולה בהמה כשרה לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה פשיטא נשחטה בהמה אחרת לרבי נתן איצטריכא ליה סד"א [1] ושחט אותה אמר רחמנא ולא אותה וחבירתה והיכי דמי כגון ששחט שתי פרות בהדי הדדי אבל בהמה דחולין אימא לא קמ"ל [2] חתך דלעת עמה דברי הכל פסולה [3] נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה: **מתני'** נפלה סכין והגביהה נפלו כליו והגביהן השחיז את הסכין ועף בא חבירו ושחט [4] אם שהה כדי שחיטה פסולה [5] רבי שמעון אומר אם שהה כדי ביקור: **גמ'** מאי כדי שחיטה אמר רב כדי שחיטת בהמה אחרת אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף או דלמא אף בהמה לעוף אמר להו לא הוה בדיחנא ביה בחביבי דאישייליה אתמר אמר רב [6] כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ושמואל אמר אפילו בהמה לעוף וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפילו בהמה לעוף רבי [7] חנניא אמר כדי שיביא בהמה אחרת וישחוט יביא אפילו מעלמא [8] נתת דבריך לשיעורין אמר רב פפא עומדת להטיל איכא בינייהו אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא [9] כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה אמר רבא [10] השוחט בסכין רעה אפילו כל היום כולו כשרה בעי רבא שהיות מהו [11] שיצטרפו ותפשוט לה מדידיה התם בדלא שהה בעי רב הונא בריה דרב נתן [12] שהה במיעוט סימנים מהו תיקו: ר"ש אומר אם שהה [כדי ביקור]: מאי כדי ביקור [13] אמר רבי יוחנן כדי ביקרו של חכם אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא כדי ביקור טבח חכם: **מתני'** שחט את הוושט ופסק את הגרגרת או פסק את הגרגרת [14] ואח"כ שחט את הוושט או שחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה [15] או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר נבלה ר"ע אומר טרפה כלל אמר רבי ישבב משום רבי יהושע [16] כל שנפסלה בשחיטתה נבלה כל ששחיטתה כראוי ודבר אחר גרם לה ליפסל טרפה והודה לו רבי עקיבא: **גמ'** שחט את הוושט וכו' והודה לו רבי עקיבא ורמינהי [17] אלו טרפות בבהמה נקובת

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו:

במדבר יט ג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אבל וכו' בריש זבחים חטאת ששחט' על מי כל"ל ותיבת אחת נמחק:

מוסף רש"י

נפלה סכין והגביהה. כגון שתפס סכין וכיוון והתחיל לשחוט ותחך בסימנין וקודם שיגיעו השחיטה נפלה סכין מידו (הפרדס עמ' קלה). **אם שהה כדי ביקור.** והוא שיעור שהייה (לעיל ט.). **שהה במיעוט סימנים מהו תיקו.** וכל תיקו דאיסורא לחומרא, פי' אותו מלא שיעור שיש בין חלי לרוחו נקרא מיעוט סימנים, אם שהה בין שחיטת חלי הסימנים או חלי הסימן ואחר כך הגיעו השחיטה עד שיגיע לרוחן, הרי יש לך דין שהייתה באותו מלא שיעור כמו דין שהייה גמורה (הפרדס שם). **כדי ביקרו של חכם.** לבדוק הסכין, שהטעם צריך להרגלות הסכין לחכם העיר מפני כבוד החכם אע"ג שהטעם נקי בהלכות בדיקה (לעיל ט.). **נתת דבריך לשיעורין.** פעמים שהחכם רחוק מהטעה פעמים שהוא קרוב (שם). **טבח חכם.** שהשוחט תלמיד חכם ואין מופלא בעיר ממנו, כלומר לא תלוי השיעור אלא בשהיית בדיקת סכין לחודיה (שם). **או שהחליד את הסכין.** כמולדה זו המתוכה בחורין (שם). **תחת השני.** שהחט כבר את הראשון (לעיל ל:).

שיטה מקובצת

(א) אבל רישא דנתכוון אף לאחרת: (ב) ורישא לר' נתן טעמא משום דכתיב: (ג) דקס"ד דאפי' הפסיק: (ד) מתיבת ובמיעוט שהוא אי דגרגרת עד תיבת ימתין עד שימות נרשם עליו. וצ"ב שבס"י לא נמצא: (ה) שֶׁכֵּבֶד וכן הוא בדברי הימים גבי משמרות כהונה הס"ד:

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ד מהל' פרה אדומה הלי"ח ועיין בכ"מ:

סז ב מיי' שם הלי"ח: סח ג מיי' שם הלי"ח: סט ד ה ו מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' ב ג ועיין בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כג ס"ב:

ע ז מיי' שם פ"ח הלי"ז סמג שם טוש"ע יו"ד סימן יח סעי' ז:

עא ח מיי' שם פ"ג הל"ד ועיין בהסגות ובכ"מ ובל"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ג:

עב ט מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד וסעיף ו בהג"ה:

עג י מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"ח ופ"ח מהל' אבות הטומאות הל"ב עוי"ד סימן כז:

רבינו גרשום

בעינן לשחיטת [חולין] כוונה (לשחיטת חולין) בהמה פסולה ופרה כשירה דלא חשיבא מלאכה (דידה): נחתך דלעת עמה דברי הכל כשרה אפי' לר' נתן דפוסל פרה בשחיטת בהמה דחולין כשנשחטה בלא כוונה דהויא בת מינה וכיון דחשובה שחיטה דבהמה [שחיטה] כשרה לדבריו פסולה הפרה אבל נחתכה דלעת בלא כוונה אפי' לר' נתן דפוסל בשחיטת בהמה מכשיר בחתיכת דלעת בלא כוונה דאין חשובה (על) [לדברי] הכל מלאכה: נפלו כלים והגביהן כו' כלומר שנפלה מעפרתו ממנו: או דלמא אף בהמה לעוף כלומר כדי שחיטת בהמה לעוף: בחביבי זהו ר' חייא. עומדת להטיל איכא בינייהו כלומר ר' יוחנן דאמר אפי' בהמה לעוף שנפלה לארץ ואין לעשות לה אלא לשחוט וזהו שיעור קטן. ור' חנינא אמר כדי שיביא בהמה אחרת כו' כלומר לא שיביא ממש אלא שהתא עומדת לשם וישהא שיעור להפילה ולשחטה וזהו שיעור גדול. כדי שירבצנה ויגביהנה וישחוט כלומר ויגביה צוארה לשחוט: שהיות מהו שיצטרפו כלומר ולא שהה בבת אחת כדי שחיטת חברתה אלא שהה לפרקים שיעור כדי (שחיטתה) שחיטת אחרת. ותפשוט ליה מדידיה כלומר דהוא עצמו א' השוחט בסכין רעה דדמי כשחיות: שהה במיעוט סימנין מהו כלומר עדיין לא שחט אלא מיעוט סימנין ושהה מהו מי אמרינן כיון דעדיין לא שחט הרוב לא חשיבא התחלת שחיטה וכשרה או דילמא כיון דשהה בשחיטה פסולה: כדי ביקור טבח חכם כלומר הסכין: ורמינהו אלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת והא הכא דנפסלה

וליחשוב נמי דחזקיה. ואם תאמר אמאי לא פריך וליחשוב דזעירי דאמר (לעיל דף כ:) נשברה מפרקת וכוב בשר עמה נבלה וי"ל דאינה נבלה אלא אם כן נפסק נמי חוט השדרה והא תני לה דבנפסק חוט השדרה לחוד אסור אבל מחזקיה פריך שפיר דמשכחת ליה גיסטרא דנבלה אפילו חוט השדרה קיים כגון נעקרה גלע מכאן וגלע מכאן וחוט השדרה קיימת דקרי ליה רב גיסטרא באלו טרפות (לקמן נב.) אי נמי שעשאה גיסטרא למטה מדין הפרשות דלא מיטרפא בפסיקת חוט השדרה וא"ת אמאי קשיא ליה דיחשוב דחזקיה ורבי אלעזר והא לקמן באלו טרפות (דף מב:) מפרש דלא חשיב בסג"ר ושב שמעתתא משום דאתיא בזה הכלל כל שאין כמוה היה טרפה דטרפה היינו אסורה כמו אלו טרפות דאמר אלו אסורות קתני ויש לומר דלא משמע ליה לרבויי נבלה מזה הכלל דקתני כל שאין כמוה היה דמשמע הלשון דעכשיו היא היא אלא שאין יכולה לחיות עוד משום טרפות וא"ת אמאי פריך וליחשוב דרבי אלעזר והא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה אתי בזה הכלל דהיינו בסג"ר ואם כן שפיר שמעינן מיניה ניטל הירך וחלב שלה דאסורה ולא צריך למחשביה וי"ל דדלמא דמן הארכובה ולמעלה דאסורה היינו סמוך לגומת הגידים אבל למעלה ברחוק שרי וכן נשבר העצם דאמר בפרק בהמה המקשה (לקמן דף עו:) דהויא טרפה כשאין עור ובשר חופין את רובו שמא היינו בעצם שני אבל בעצם שלישי המחובר לגוף לא מיטרפא שום שבירת העצם גרידא ומיהו בפ"ק (לעיל דף כא.) פ"ה ניטל הירך והבשר והעור חופין עד חצי הירך או שליש הוא טרפה: **והדר** ביה רבי **זירא**. פ"ה ממה שהקשה מה לי בריאה מה לי בבני מעיים אלא טעמא יז משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא ופירש הא דבעי נקבו בני מעיים בין סימן לסימן דהיינו בין קנה לושט דאי נשחט הושט תחלה הוו בני מעיים כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ונראה דדעת הקונטרס יח אין לי דרבי זירא פליג אר"ל וקשה דנקבו בני מעיים בין סימן לסימן משמע אפילו בין ושט לקנה ועוד דמשני רבי זירא לדבריו דרבא קאמר ליה הוה ליה למימר קמיבעיא ליה ועוד דקאמר דהדר ביה רבי זירא מדבעי רבי זירא יט נקבו לא הוה ליה למימר טפי אלא והדר ביה רבי זירא דבעי רבי זירא כו' אבל מדנקט מדבעי רבי זירא משמע שמן הבעיא חזר בו והכי פריך מדמקשה לרבא מה לי בריאה מה לי בבני מעיים שבכל מקום יש להתיר ש"מ דבשר דאין סימן ומתחלה מיבעי ליה נקבו אפילו נשחט הושט פשיטא ליה דיש טרפות לחלי חיות ומשני יא לעולם לא חזר מן הבעיא ואגיבא דרבא שהתיר בריאה פריך כיון דשרי בניקבה הריאה אחר שחיטת קנה זה מי אפשר יב אלא מטעם שאין טרפות לחלי חיות ואם כן גם בבני מעיים תתיר:

ואמרינן לאו היינו דבעי אילפא. לכך הוצרך כאן להביא ראייה מאילפא משום דרבי זירא סתם דבריו ולא אמר אלא מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני או לא ולטהרה מידי נבלה וקאמר לה לכך מדקדק מדקאמר לאו היינו דבעי אילפא ש"מ דלטהרה מידי נבלה קמיבעיא ליה: מולאו

גמ' **נקובת הוושט** (ג). אלמא טרפה היא ולאו נבלה וכיון דחזר בו רבי עקיבא ההיא דאלו טרפות מני: **ששחט.** את הוושט ולבסוף פסק את הגרגרת: **לדבר אחר גרם לה דמיא.** דהא קודם שהתחיל בשחיטה נפסל אע"ג דבחדא שעתא היא: **פסק את הגרגרת כו'.** אלמא אפילו פסק ולבסוף שחט קרי ליה רבי יצחק נבלה והודה לו רבי עקיבא: **אלא.** ההיא דאלו טרפות לאו טרפות דוקא קאמר אלא אלו אסורות קאמר: **ויש מהן נבלות.** כגון נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת דאיתרע מקום שחיטה דידהו ואינך הוו טריפות: **וליחשוב נמי דחזקיה.** דכיון דאמרת נבלות מיתנו התם ליחשוב נמי הך: **נבלה.** ואפילו מפרכסת: **רשב"ל אמר.** לא תתני אלו אסורות אלא אלו טרפות ולא תיקשי: **לאן ששחט במקום אחר.** דכלומר מתניתין דהכא ששחט במקום אחר במקום שנפסק רוב הגרגרת כבר: **ואח"כ ניקבה הריאה.** בין שחיטת קנה לשחיטת הוושט: **אלמא.** כיון דריאה תלויה בקנה ונשחט הקנה הוי כמו שנטלה כולה מן הבהמה ומונחת בסל ותו לא מיטרפא בה בהמה וגבי פסק ולבסוף שחט א] נמי כיון דרובא נפסקה דהא פסוקת הגרגרת ברובא הוא הויא לה כמנחא בדיקולא ושוב אין לבהמה זו בשעת שחיטה אלא סימן אחד ובה אינה יוצאה מידי נבילה: **אלא אמר רבי יוחנן.** משנה זו דאלו טריפות רבי עקיבא אמרה קודם שחזר בו ומשנתינו דקתני והודה לו רבי עקיבא לאחר חזרה: **ומשנה.** דאלו טרפות אחר שנשנית בבית המדרש לא זזה ממקומה לא שכחוה התנאים ולא עקרוה ממשנתם אע"פ שחזר בו רבי עקיבא וחזרו ושנו וקבעו ג]במשנתם אף לאחר החזרה. ואע"פ שזו קודמת לזו אין סדר למשנה ואע"ג דבחדא מסכת אמרינן בלפני אידיהן (ע"ז ז.) יש סדר למשנה ה"מ ד]סתם ואח"כ מחלוקת או מחלוקת ואח"כ סתם שהקפידו החכמים בסדורו משום דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם[1] אבל במילי אחרנייתא לא קפדינן אסידרא: **אבל בני מעיים לא.** אם נקבו בני מעיים בין קנה לושט אחר שחיטת הקנה טרפה דחיותא דבני מעיים לא בקנה תלי אלא בושט. לעולם דרך קנה לישחט תחלה לפי שהוא סמוך לעור והוושט סמוך למפרקת: **הפרש.** דסבירא ה]לן כיון דמקצתה אשתחיט תו לא מיטרפא שאין טרפה לחלי חיות דהא לא סבירא ו]לרבי זירא דטעמא משום דאמרינן כמאן דמנחא בדיקולא דמיא: **והדר ביה רבי זירא.** מהאי טעמא ואודי דטעמא משום דכמנחא בדיקולא דמיא בריאה אבל בבני מעיים מיטרפא שהוושט עדיין קיים. ומנלן דהדר ביה מדבעי רבי זירא נקבו בני מעיים בין סימן לסימן לאחר שחיטת הקנה דהוה לעולם ראשון: **מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא.** מי אמרינן סימן ראשון נשחט לב' דברים [להיתר] אכילה ולטהרה מידי נבלה וסימן שני לא בא להתירה באכילה שהרי נטרפה אלא לטהרה וכיון דאינן אוין אין שחיטתן מצטרפות ואע"ג דסימן ראשון לטהר מידי נבלה נמי נשחט או דלמא כיון דראשון אף לטהרה מידי נבלה נשחט מצטרף לשני: **סימן ראשון לסימן שני** גרסינן ולא גרסינן **סימן שני לסימן ראשון.** דראשון הוא דמלי לאיצטרופי לשני לטהר אבל שני לא מלי אצטרופי בהדי ראשון להיתר: הכי גרסינן **ואמרינן לאו היינו דבעי אילפא הוליא העובר את ידו בין סימן לסימן מי מצטרף סימן ראשון כו'.** והאי דאילפא בבהמה המקשה (לקמן סח:). עובר ניתר בשחיטת אמו אבל הוליא ידו קודם שחיטה אמרינן התם דאותו אבר דין טרפה שחוטה יש לו שאינו מטמא דמהניא ליה שחיטה לטהרו ז]דתנן התם [שב.] שחט את אמו ואח"כ חתכה מגע נבלה בדברי רבי מאיר וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה וקבעי אילפא (שם סט.) הוליא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו סימן ראשון נשחט להתיר ולטהרה וסימן שני לא בא לאותו אבר אלא לטהר:

מי

רבינו גרשום

בשחיטה וקא קרי לה טרפה. איתיביה רב אחא בר הונא לרבא כלומר כיצד אמרת (שחטה חתך זו פסק ולבסוף) [שאם פסק ולבסוף שחט] טרפה: והא הכא דקא חזינן אפי' פסק ואח"כ שחט נבלה אימא וכבר שחט נפסלה בשחיטה ומשום הכי נבילה (וזו ר' ענה תלמוד) חדא דהיינו קמייתא. כלומר שחט את הושט וכבר שחט חדא לישנא היא ולא יכול לתרץ [כן] ועדיין אומר אני דקשיא מתניתין: אלא אמר רבא אלו אסורות קתני. לעולם בין שחט את הושט ופסק את הגרגרת בין פסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הושט הוי נבלה ואי פרכת אלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת לא קתני אלו טרפות אלא אסורות קא תני יש מהן נבלות ויש מהן טרפות ואלו שניהם נקובת הושט ופסוקת הגרגרת נבלות והשאר כאן משמונה עשר כולן טרפות. וליחשוב נמי דחזקיה כלומר לדבריך השתא ששונין אנו במשנה נבלות נחשוב נמי במשנה דחזקיה: ריש לקיש אמר כאן ששחט במקום חתך כו' כלומר המשנה דשנינן ושחט את הושט ופסק את הגרגרת כו' נבלה ששחט במקום חתך: ומי אמר ריש לקיש הכי והאמר ריש לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כו' כלומר כיון דנשחטה הקנה אע"פ שעדיין לא נשחט הושט כל פסול שאירע בריאה אין אנו חוששין דאמרי' כיון דנשחט הקנה כמאן דמנחא הריאה בדיקולא דמיא כלומר כמי שמונח בסל ולשם יהא נקב הכא נמי כיון ששחט במקום חתך ליחשוב קנה כמו דמנח בדיקולא ח) ולשם נחתך ויהא כשר. אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה כו' כלומר מה ששנינו אלו טרפות נקובת הושט ושנית קודם שחזר והודה ר' עקיבא לר' ישבב ומה ששנינו שחט את הושט ופסק את הגרגרת או שפסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הושט נבלה ושנית לאחר חזרת ר' עקיבא לר' ישבב ומשנה לא זזה ממקומה כלומר אע"פ שחזר ר' עקיבא לר' ישבב אלו טרפות שקודם לא זזה ממקומה אמר רבא לא אמר ר' שמעון בן לקיש אלא בריאה כו' כלומר לא א"ר שמעון בן לקיש דכשירה אם ניקב לאחר שחיטת הקנה אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלויין בקנה והקנה כבר נשחט. (אי) אבל בני מעים לא. כלומר אבל אם ניקבו בני מעים בין סימן לסימן [טרפה] הכי גרסינן מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון לטהרה מידי נבלה: א"ל רב אחא בר רב לרבינא דילמא

ח) דבני רבינו אלו תמוהים דכיון דבכר נחתך הגרגרת אלא כדרך שחיטה ומי כמאן דמנחא בדיקולא אין לך נבלה גדולה מזו וע"כ כמו שפירש רש"י דמקשה משחט שלא במקום חתך דג"כ תהוי נבלה וכמו שפירש"י וי"ע.

א) [לעיל כח. ע"ש, ב) [לעיל כח. תמורה יח.]: נדה כד., ג) גי' רש"ל ואולי שלא מיכר נבילה, ד) [נמצאת ל. ופס נסמן], ה) לקמן סט., ו) [נמצאת מב.].

גליון הש"ם

גמ' ועוד הא תנן. בכשב"ל הגירסא הא תניא: שם הא תנן ואח"כ. ועיין יומא מא ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועוד הא תניא ואחר כך: (ב) שם מדבעי ר' זירא: (ג) רש"י ד"ה נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת אלמא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה אלמא וכו'. ולבסוף שחט אלא במקום חתך נמי וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

ופסוקת הגרגרת. לרחבה ברובה (לקמן מב.). **עשאה גיסטרא.** שחתכה לרחבה או בגומרה כולו או בשדרה עד החלב, כל דבר החוץ לגיים קרי גיסטרא (לעיל כא.). **נטלה ירך.** ממקום חיבורו בבוקא לאטמא, וחלל שלה. כלומר לא שיטל העצם עם קצת הבשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד אלי הירך או שלישיו וחופה את המקה, להתם טרפה הוא כדתנן (לקמן עו.) בהמה שנחתכו רגליה לגיים אחרונים מן הארכובה ולמעלה טרפה, אבל כשנטל כל הבשר עד שנראית גופה של מקום החתך כעין חלב קיבדוב"ל בלע"ז (לעיל כא.). **נבלה.** אע"פ שהיא עדיין חיה מטמאה כנבלה, דכמתה היא ולא כחיה (תמורה יא:).

שיטה מקובצת

א] והדר ביה ר' זירא מדבעי ר' זירא דבעי ר' זירא: ב] כאן ששחט במקום חתך וכו' מתני': ג] וחזרו ושנו וקבעו במשנתם החדורה: ד] ה"מ לענין סתם: ה] התרת דסבירא לך כיון: ו] דהא לא סבירא ליה לר' זירא: ז] דמתניא ליה שחיטה לטהרו מידי נבלה דתנן התם: ח] אלא טעמא הויא משום: ט] ונראה דדעת הקונטרס שאין נראה לו לומר דר' זירא פליג: י] מדבעי ר' זירא דבעי ר' זירא נקבו: יא] ומשני דלעולם לא חזר בו מן הבעיא: יב] זה אי אפשר להיות אלא מטעם:

מי מצטרף ראשון לשני. הואיל וגם הוא לטהר נשחט או לא ופשיט התם[א] אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר שאר העובר באכילה לא יצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה. ולענין ניקבו בני מעיים נמי תפשוט דמצטרף דלא מהני חילוק לפסול בשחיטה הואיל ובסימנין לא איתיליד ריעותא: **עד כאן לא איבעיא לי.** [ב]והשתא אהדרינן לשמעתין דאמרינן הדר ביה ר' זירא [לג:] מהתיא דלעיל מדבעי מהו לטהרה מידי נבלה מכלל דפשיטא ליה דאיטרפא בנקיבה דביני ביני: **לא הדר ביה.** ופשיטא ליה לרבי זירא דאף באכילה שריא דאין טרפה לחלי חיות. והא דבעי רבי זירא לענין טומאה: **לדבריו דרבא.** דאמר לעיל [לב:] לא אמר ריש לקיש אלא בריאה אבל בבני מעיים טרפה מיבעיא ליה לר' זירא אם טהורה מיהא מידי נבלה או לא: **מדריש לקיש.** דאמר [שם] כיון שנתתך קנה הוי ריאה כמנחת בדיקולא שמע מינה אין מזמנין עובד כוכבים על בני מעיים משום ריאה [ג]דהוי כמי שהוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת ועובד כוכבים לאו בשחיטה תלי היתר אכילה דידיה שלא הוכרח שחיטה אלא ואבר מן החי נאסר להן ואין יוצאה להן מידי אבר מן החי עד שתמות אבל לישראל יצתה מידי אבר מן החי ע"י שחיטתה: **הוה יתיבנא קמיה דרב אחא.** כי אמר להא מילתא: **ולא אמרי ליה.** וחמתי בעצמי ולא הקשיתי לו: **הרוצה לאכול כו'.** משום דמעלי כדאמר לקמן בסמוך הרוצה שיבריא: **מביא השחיטה.** שאינו מחוסר הפשט ויכול לחותכו מיד קודם יציאת הנפש וממתין לה עד שתצא נפשה דאמרינן בארבע מיתות (סנהדרין דף סג.) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם[ד]: **אחד עובד כוכבים כו'.** ולא [ה]אמרינן במיתה תליא מילתא והויא אבר מן החי לגבייהו והיינו דלא כרב אחא: **ומדיחו יפה יפה.** מפני שעדיין נבהל הדם ללאת ולא יצא: **מתני' בידים מסוכנות.** כלומר בלא נטילה דגזרו עליהם להיות שניות. ובגמרא פריך אפילו הוכשרו נמי אין שני עושה שלישי בחולין: **הוכשרו בשחיטה.** מגו דשריא שחיטה להך בשר מידי אבר מן החי משוא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה: **גמ' כי לא יצא מהן דם כשרה.** בתמיה. זריקת דם הוא דשריא להו דכתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל: **שאינו מכשיר.** אם נפל על הזרעים: **דם הנשפך כמים.** הוי כמים[ז]: **דקיימא לן חיצא הקדש מכשרין.** למיהוי אוכלא ולקבולי טומאה דתניא בפסחים (לה.) והבשר [ויקרא ז] לרבות עליה ולבוזה דאע"ג דלאו אוכלא מינהו חיצא הקדש משוא להו אוכלא: **בכסף מעשר.** בירושלים דכתיב (דברים יד) ונתת הכסף וגו' ואשמועינן דשני עביד בהו שלישי דלא כר"מ: כל

מי [א]מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא עד כאן לא איבעיא לן אלא לטהרה מידי נבלה [ב]אבל באכילה אסורה א"ל רב אחא בר רב לרבינא דלמא לעולם לא הדר ביה ור' זירא לדבריו דרבא קאמר וליה לא סבירא ליה אמר רב אחא בר יעקב [ג]שמע מינה מדר' שמעון בן לקיש מזמנין ישראל על בני מעיים [ד]ואין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעיים מאי טעמא ישראל דבשחיטה תליא מילתא כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אישתרי להו עובדי כוכבים דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא הני כאבר מן החי דמו אמר רב פפא הוה יתיבנא קמיה דרב אחא בר יעקב ובעי דאימא ליה מי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ולא אמרי ליה דאמינא הא טעמא קאמר תניא דלא כרב אחא בר יעקב [ה]הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו מסייע ליה לרב אידי בר אבין [ו]דאמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיאן הרוצה שיבריא חותך כזית בשר מבית שחיטתה של בהמה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו: **מתני'** [ז]השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם כשרים ונאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם [ח]ר' שמעון אומר הוכשרו בשחיטה: **גמ'** טעמא דלא יצא מהן דם הא יצא מהן דם אין נאכלים בידים מסואבות אמאי [ט]ידים שניות הן [י]ואין שני עושה שלישי בחולין וממאי דבחולין עסקינן דקתני חיה דאילו קדשים [כ]חיה בקדשים מי איכא ותו אי בקדשים כי לא יצא מהן דם כשרה [כא]הוא עצמו לדם צריך ותו אי בקדשים כי יצא מהן דם מי מכשיר [כב]והאמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מנין [כג]לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר [כד]על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר שאינו נשפך כמים אינו מכשיר ותו אי בקדשים כי לא יצא מהם דם לא מתכשרי ליתכשרי בחיבת הקדש [כה]דקיי"ל [כו]חיבת הקדש מכשרתן א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה הכא בחולין שלקחן בכסף מעשר עסקינן ודלא כר"מ דתנן כל

מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה. הא דלא אדכר הדחה קמייתא כגון דחלליה בי טבחי כדאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג.) אי נמי משום דאיירי בבשר בית השחיטה ולא הוצרך להזכיר ולקדירה איירי אי נמי מיירי נמי אף ע"ג דלעלי לא בעי מליחה שאני הכא שנתתך קודם שתצא נפשה מבית השחיטה ועדיף מבשרא דאסמיך בפ' כילד צולין (פסחים דף עד:):

אחד עובד כוכבים **ואחד ישראל מותרין בו.** משמע דטעמא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ותימה דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) פריך והא איכא יפת תואר ומשני שאני עובדי כוכבים דלאו בני כיבוש נינהו וה"נ [כז]שאני עובדי כוכבים דלאו בני שחיטה נינהו כדאמר לעיל ואין להקשות מהא דאמר פרק ד' מיתות (שם דף נח:) עובד כוכבים שנתת חייב וכן העוסק בתורה דבדבר שהוא מצוה לישראל לעשות לא שייך למימר מי איכא מידי דלישראל שרי וכו' ואע"ג דאמר אפילו שנתת בשני בשבת חייב מכל מקום לא דמי הואיל ויש מצות שביתה לישראל כמו בשבת ואע"ג דבן נח נהרג על העוברים כדאמר התם וישראל אינו נהרג נהי דפטור מ"מ לא שרי וא"ת דבפרק גיד הנשה (לקמן דף קב.) דפליגי אם נוהג אבר מן החי בטומאה ואמרינן מחלוקת בישראל אבל בבני נח דברי הכל מוזהרין על [כח]הטומאה כטהורין בשלמא לרבנן אע"ג דאין ישראל מוזהר על אבר מן החי דטומאה מ"מ אסיר ליה משום טומאה ולא אשכחת לישראל שרי ולעובד כוכבים אסור אלא לר' מאיר דאמר דאין נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד והא איכא אבר מן החי דחיות ועופות הטהורין לישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וכי תימא דלא חייסינן כיון [כט]דסתם אבר מן החי אסור לישראל א"כ מאי פריך התם בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) מנזל דפחות משוה פרוטה וי"ל דמכל מקום [ל]אבר מן החי דידהו אסור משום דבעיא שחיטה אע"ג דעובד כוכבים אסור במשהו בשר וגידים ועצם וישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר הא אמר ר' יוחנן [לא]דאפי' שיעור אסור מן התורה ולרים לקיש דאמר אפי' שיעור מותר מן התורה דלמא לית ליה הכא כללא אלא סבר לה כמ"ד הכא אין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעיים:

השוחט בהמה חיה ועוף **ולא יצא בו'.** משמע דדם חיה ועוף מכשירין וקשה להר"ר יעקב מאורלייינ"ש דבגמרא דרים קדשים אינו מכשיר מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך על הארץ שאינו מקבלים אותו בכלי כגון דם חיה ועוף הוקשה למים בין לענין הכשר בין לענין פטור כשר אלא דלענין כשרי גלי רחמנא דדם חיה ועוף בעי כשרי אבל מכל מקום הוקש למים לענין הכשר כיון דנשפך על הארץ

ונאכלין בידים מסואבות. גלגי מיירי דלא בעי הדחה אי נמי לקדירה והולחו במי פירות: **דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר.** הקשה הר"ר יעקב מאורלייינ"ש דבפרק כל שעה (פסחים דף כב.) פריך והרי דם דכתב רחמנא וכל נפש מכם לא תאכל דם ותנן אלו ואלו מתערבין בחמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרים לגנניו לזבל ומשני אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותרין בהנאה אף דם מותר בהנאה והשתא היכי דייקי היתר הנאה מהאי קרא לדם קדשים הא לא איתקש למים ויש לומר דמכל מקום כיון דדם חולין שרי בהנאה אם כן אכילה דכתיב גבי דם הוא אכילה ממש. [וע"ע תוספות פסחים דף כב. ד"ה מה]: ולמא

מסורת הש"ס

א) [עיין תוס' לקמן קנ. ד"ה אלא נאן], ב) לקמן קכא., ג) ג"ז סס, ד) [לקמן עד:], ה) [לעיל כט.], ו) פסחים כב: [נוד. כ. לקמן לו:], ז) [לקמן לו:], ח) [לקמן סט.], ט) [ויקרא יט], י) [יומא עד.],

תורה אור השלם

1. רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: דברים יב טז

גליון הש"ם

גמ' חיה בקדשים מי איכא. עיין יומא סד ע"א תד"ה דמייתו:

מוסף רש"י

מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני. גרסינן, והכי מיבעי ליה סימן ראשון כשנשחטה בעוד אבר זה בתוכה היה בא להמיר אף באכילה ומשיגא לין אחיכת סימן שני בא על אבר זה אלא לטהרו מידי נבלה כדאמרן וחכ"מ מגע טרפה שחוטה, מי מצטרף סימן ראשון שבא לו לטהר ולהמיר, עם זה אמינו בא אלא לטהר, להוציאו מיהא לטהר הואיל ושיהא שוין בכך (לקמן סט.). ומולחו יפה יפה. יותר מבשר אחר, מפני שלא הספיק דמו לצאת וכשמותכו נצלע בתוכה, לפי שכשבהמה מוציאה נשמה היא מתאמצת ומוציא דמה יפה (לקמן דקא:). וממתין לה עד שתצא נפשה. כדתניא בארבע מיתות (סנהדרין סג.) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם, ואקמתא דרבנן בעלמא הוא (לקמן שם). אחד עכו"ם כו'. דהואיל ומותר לישראל הותר אף לעכו"ם בליכא מידי לישראל שרי ולעכו"ם אסור (שם). מסייע ליה לרב אידי. הא דקתני שאף העכו"ם מותר בו (שם). הרוצה שיבריא. בשר זה עוד לרפואה (שם). הוא עצמו לדם הוא צריך. כל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם היא צריכה (לעיל כט.). דם שנשפך כמים. דם חולין שאין חשין לקבלו בכלי, מכשיר. דאיתקש למים, אבל דם קדשים מתקבל בכלי וצריך ממנו למזבח ואינו נשפך לגיהוך כמים אינו מכשיר, דלא איתקש למים (פסחים טז.).

שיטה מקובצת

א) ע"כ לא איבעיא וכו' השתא אהדריה: ב) דהויא כמי שהוציאוה מן הבהמה: ג) ולא אמרן במיתה תליא להו מלתא: ד) דם הנשפך כמים הוי כמים ומכשיר הס"ד: ה) והכא נמי נימא שאני עובדי כוכבים דלאו: ו) על הטבאים כטהורים בשלמא התם לרבנן אע"ג: ז) כיון דשם אבר מן החי אסור לישראל: ח) וי"ל דמ"מ איסור אבר מן החי דידהו משום דבעיא שחיטה ואע"ג:

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ב מהל' מאכלות הטומאה הל"ט:

עד ב מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כו סעיף ב (סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כו ועיין בטור):

עה ג עיי' במיי' פ"ט מהל' מלכים ומה שכתב בזה הכ"מ בהל"ג ועי' בטור יו"ד סי' כו:

עו ד מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ב טוש"ע יו"ד סי' כו ועיין בטור:

עז ה מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כח סעיף כב:

עח ו מיי' פ"ח מהל' מאכלות הטומאה הל"ג:

עט ז מיי' שם פרק יא הלכה ב:

פ ח מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הלכה ז' [ופ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו ועי"ש]:

פא ט מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הל"ז ופי"ב מהל' מאכלות הטומאה הל"ג:

רבינו גרשום

לעולם לא הדר ביה כלומר לא אמר דמותר כלומר והא אמר טענה זו דבעי למיהדר: אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מדר' שמעון בן לקיש מזמנין כו'. כלומר לריש לקיש דסבירא ליה שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה דאמרינן כמו דמנחא בדיקולא דמיא הכא נמי כיון ששחט הסימנין אמרינן בני מעין שתולין (בקנה אמרינן) [בושט] כמה דמנחא בדיקולא דמיא: אין מזמנין עובד כוכבים עליהן ג) מחיים דלא גמר בהו מיתה וכאבר מן החי דמי ולהן אסור אבר מן החי אבל לישראל בדשחיטה תליא מילתא לית לן בה: תניא דלא כרב אחא בר יעקב. כלומר דחזינן דמזמנין עובד כוכבים אפי' (מחיים) [אבני מעיים]: הרוצה שיבריא. כלומר לשון בריא דאוכל מבית טביחתה קודם שתצא נפשה שטוב לאכול לכל אדם: אין נאכלין בידים מסואבות. זה שלא נטל ידיו: ידים שניות הן ואין שני כו'. כלומר מאי קרינן ידים שניות שהגוף טהור וידים חשובות טמאות אי נגע בשרץ כל הגוף טמא אלא איזהו שגופו טהור וידיו טמאות שנגע באוכלין טמאין שהאוכל ראשון וידיו שניות ואין שני עושה שלישי בחולין: הכא בחולין שלקחן בכסף מעשר כו' אי מה חולין אמרינן הא יצא מהם דם דאין נאכלין בידים מסואבות בחולין שלקחן בכסף ודלא כר' מאיר כו' דהא

ג) נשון זה אין לו הכנה כלל ונראה דע"ל כלומר לא אמר דיש טרפות לחלי חיות דודאי ס"ל דמותר והא דשאלו שאלה זו לדבריו דר' זירא אמר.

ד) נראה דע"ל דהוי כמו שנתלבו מתחיים דעדיין לא גמר בהו מיתה וכו'.

ודלמא עד כאן לא פליגי אלא באכילה. אע"ג דנקט לשון דלמא גרסה שכן הוא האמת ובריית"א מוכחת כן [ז] (ב) דאסורין במעשר משמע באכילה ובפרק [ח] מומר בקדש (חגיגה דף יח:): לא גרים ודלמא בשום ספר: **ובאכילה** דחולין לא **פליגי**. לא היה צריך כאן לאכילה דחולין אלא אגב דנקטיה במס' חגיגה (ג"ז סס) נקטיה הכא: [ט] **והא נגיעה היא מדקתני ונאכלין.** וא"ת ואפילו אם היה תנן אוכלין יכול לדקדק דבנגיעה איירי דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כשיגע מהן דס כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע ויש לומר [י] דהתמירו חכמים שלא לאכול כשיש לו ידים מסואבות אף על גב דמותר ליגע: **דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה.** ואפילו לריש לקיש דאמר (זבחים דף לג:) טמא שהכניס ידו לפנים לוקה היינו דוקא במקדש דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה [כ]: **הני מילי בטומאה דאורייתא אבל בטומאה דרבנן לא.** תימה דבפרק [יא] ה' דסוטה (דף ג.) א"ר אסי רבי מאיר ורבי יהושע סברי אין שני עושה שלישי בחולין רבי מאיר דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כגון שצריך ליטול ידיו קודם שיאכל אם לא נטל ידיו: מותר בחולין ובמעשר. והני חולין שלקחן בכסף מעשר חשובין כמעשר: מי לא עסקי' דקא ספי ליה לחבריה. כלומר שאינו אלא נגיעה וקא תני דאין נאכלין כלומר שאינו יכול אפי' להאכיל ולא מוקמת ליה [כא] אליבא דרבנן סברי אפי' יצא מהם דם נאכלים בידים מסואבות דמוקמינן מתניתין דלכול בנגיעה: אלא אמר רב פפא הכא בידים תחילות עסקינן. כלומר מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות בידים תחילות כגון שהכניס ידיו לבית המנוגע כדבעינן לפרושי ור' שמעון בן אלעזר היא דאמר תחילות לחולין ומטמאות חולין: כידים דעלמא שונינהו רבנן. כלומר מה ידים דעלמא שהגוף טהור אין ידיו אלא שניות (אף הכא שנגעו באוכלין טמאין שהאוכל ראשון וידים שניות) אף הכא נמי כיון שהגוף טהור כידים דעלמא שונינהו רבנן וראינן אלא שניות: ונוקמה כר' עקיבא. כלומר ונוקמה מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלים בידים מסואבות כר' עקיבא דאמר דידים חשובות תחילות ומטמאות לחולין: אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא טומאת אחרים. כלומר ככר שבתוך התנור טמא ומטמא ככר אחר שהוא אבל בדרבנן לא. כלומר בטומאה דאורייתא כגון שרץ אבל בדרבנן כגון נטילת ידים לא אמר שעושה שלישי: ור' אלעזר אמר ר' אושעיא הכא בחולין כו'. כלומר מתני' דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות (הכא) בחולין שנעשו על טהרת הקדש [מיירי]: ודלא כר' יהושע כו' כלומר ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני. כלומר בין שאוכל אוכל ראשון בין שאוכל אוכל שני: שלישי שני לקדש. כל גופו חשוב שני לקדש ומטמא קדש אבל אין פוסל תרומה: בחולין שנעשו על טהרת תרומה. כלומר באיזה אוכל אמרינן דאם אכל אוכל שלישי דחשוב גופו שני לקדש ומטמא קדש שאכל אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה אבל אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש אין חשוב גופו שני לקדש ואין עושה שלישי בקדש קסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי כלו' לית בהו דין שלישי דאין עושין שלישי ואין מקבלין שלישי ולדבריו דר' יהושע כיון דידיו שניות יכול לאכול חולין שנעשו על טהרת

ז) נראה דל"ל ולא מוקמת לה גם אליבא דרבנן דסברי דגיעה מהן דם אינו נאכלין בידים מסואבין דהא מתני' לא מיירי באכילה רק בנגיעה.

לתרומותיו בטהרה הזקוקה להן, הילכך משכחת בהו שלישי, דבחולין אחרים לא משכחת שלישי (שם) דהאי אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא וטהרתן וטומאה אכל הקדש, הלכך שמירה דידה לא שמירה היא לענין קודש ומישינן באוכל שלישי דידיה דילמא ראשון הוא והאוכל שני שני (שבת יד.). **על טהרת הקדש לא.** דהוו להו חולין גרידי, שהמתפיס חולין לטהרת הקדש בטלה דעתו ואין בדבריו כלום (סוטה ל.).

עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פ"ח מהל' מאכלות הטומאה הל"ב ופ"ט הל"ח ופ"י הל"ב ופ"ש בכ"מ ופי"ח הלכה ב ג ד:

פג ב מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל"ד ופע"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ח:

פד ג מיי' פ"ח מהל' מאכלות הטומאה הל' ב:

פה ד מיי' שם הלכה י:

פו ה מיי' שם פי"ח הל"ב:

פז ו ז מיי' שם הל"ע:

שיטה מקובצת

א) דבר כולם טומאת שני גזרו עליהם: **ב)** דבחולין לא הוו אלא שניות אבל לענין תרומה וקדשים: **ג)** ורובא דסתמי אליביה דסתם משנה ר"מ: **ד)** הלכך כי יצא מהם דם: **ה)** שרץ שנפל לאויר תנור שהוא כלי חרס נטמא תנור והרי הוא ראשון: **ו)** וכתיב וְטָמֵא אלמא שביד שלישי: **ז)** והאוכל אוכל שלישי שלישי: **ח)** דאי נגע בתרומה לא פסל לה: **ט)** ובריית"א מוכחת כן דאוסרין במעשר: **י)** ומותר ליגע וי"ל דה"א דהחמירו חכמים שלא לאכול: **יא)** תימה דבפ' כשם שהמים א"ר אסי:

רבינו גרשום

קא חזינן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כגון שצריך ליטול ידיו קודם שיאכל אם לא נטל ידיו: מותר בחולין ובמעשר. והני חולין שלקחן בכסף מעשר חשובין כמעשר: מי לא עסקי' דקא ספי ליה לחבריה. כלומר שאינו אלא נגיעה וקא תני דאין נאכלין כלומר שאינו יכול אפי' להאכיל ולא מוקמת ליה [כא] אליבא דרבנן סברי אפי' יצא מהם דם נאכלים בידים מסואבות דמוקמינן מתניתין דלכול בנגיעה: אלא אמר רב פפא הכא בידים תחילות עסקינן. כלומר מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות בידים תחילות כגון שהכניס ידיו לבית המנוגע כדבעינן לפרושי ור' שמעון בן אלעזר היא דאמר תחילות לחולין ומטמאות חולין: כידים דעלמא שונינהו רבנן. כלומר מה ידים דעלמא שהגוף טהור אין ידיו אלא שניות (אף הכא שנגעו באוכלין טמאין שהאוכל ראשון וידים שניות) אף הכא נמי כיון שהגוף טהור כידים דעלמא שונינהו רבנן וראינן אלא שניות: ונוקמה כר' עקיבא. כלומר ונוקמה מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלים בידים מסואבות כר' עקיבא דאמר דידים חשובות תחילות ומטמאות לחולין: אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא טומאת אחרים. כלומר ככר שבתוך התנור טמא ומטמא ככר אחר שהוא אבל בדרבנן לא. כלומר בטומאה דאורייתא כגון שרץ אבל בדרבנן כגון נטילת ידים לא אמר שעושה שלישי: ור' אלעזר אמר ר' אושעיא הכא בחולין כו'. כלומר מתני' דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות (הכא) בחולין שנעשו על טהרת הקדש [מיירי]: ודלא כר' יהושע כו' כלומר ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני. כלומר

א) כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקדש ופוסל את התרומה ומותר בחולין ובמעשר דברי ר"מ וחכמים **ב)** אוסרים במעשר מתקיף לה רב אשי ממאי דלמא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא באכילת מעשר אבל בנגיעה דמעשר ואכילה דחולין לא פליגי והא נגיעה היא מדקתני נאכלין בידים מסואבות מי לא עסקינן דקא ספי ליה חבריה אלא אמר רב פפא הכא בידים תחלות עסקינן ורבי שמעון בן אלעזר היא **ג)** דתניא אין ידים תחלות לחולין רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר ידים תחלות לחולין ושניות לתרומה תחלות לחולין אין לתרומה לא הכי קאמר תחלות אף לחולין שניות לתרומה אין לחולין לא ומי איכא ידים תחלות אין **ג)** דתניא **ד)** הכנים ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים **ה)** ידיו שניות דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה והכא בגזירה ידיו אטו גופו קא מיפלגי מר סבר ידיו כגופו שוינהו רבנן ומר סבר ידים כידים דעלמא שוינהו רבנן ולוקמה כרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות הויין דלמא כי קאמר רבי עקיבא הני מילי בתרומה וקדשים דחמירי אבל לחולין שניות הויין וליהויין נמי שניות דהא שמעינן ליה לר"ע דאמר שני עושה שלישי בחולין **ו)** דתנן בו ביום דרש רבי עקיבא **ז)** וכל כלי חרש וגו' יטמא טמא לא נאמר אלא יטמא לטמא אחרים לימד על ככר שני שהוא עושה שלישי בחולין דלמא הני מילי בטומאה דאורייתא אבל בדרבנן לא אמר ר"א א"ר הושעיא הכא בחולין שנעשו על טהרת הקדש עסקינן ודלא כרבי יהושע **ח)** דתניא **ט)** רבי אליעזר אומר האוכל אוכל ראשון ראשון שני שני שלישי שלישי רבי יהושע אומר **י)** האוכל אוכל ראשון ושני שני **יא)** שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה **יב)** בחולין שנעשו על טהרת הקדש אין על טהרת הקדש לית בהו שלישי ולוקמה בחולין

לא קסבר **יג)** חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי מאן

ב) דאסורין במעשר. כלומר אם לא נטל ידיו: מותר בחולין ובמעשר. והני חולין שלקחן בכסף מעשר חשובין כמעשר: מי לא עסקי' דקא ספי ליה לחבריה. כלומר שאינו אלא נגיעה וקא תני דאין נאכלין כלומר שאינו יכול אפי' להאכיל ולא מוקמת ליה **ג)** אליבא דרבנן סברי אפי' יצא מהם דם נאכלים בידים מסואבות דמוקמינן מתניתין דלכול בנגיעה: אלא אמר רב פפא הכא בידים תחילות עסקינן. כלומר מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות בידים תחילות כגון שהכניס ידיו לבית המנוגע כדבעינן לפרושי ור' שמעון בן אלעזר היא דאמר תחילות לחולין ומטמאות חולין: כידים דעלמא שונינהו רבנן. כלומר מה ידים דעלמא שהגוף טהור אין ידיו אלא שניות (אף הכא שנגעו באוכלין טמאין שהאוכל ראשון וידים שניות) אף הכא נמי כיון שהגוף טהור כידים דעלמא שונינהו רבנן וראינן אלא שניות: ונוקמה כר' עקיבא. כלומר ונוקמה מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלים בידים מסואבות כר' עקיבא דאמר דידים חשובות תחילות ומטמאות לחולין: אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא טומאת אחרים. כלומר ככר שבתוך התנור טמא ומטמא ככר אחר שהוא אבל בדרבנן לא. כלומר בטומאה דאורייתא כגון שרץ אבל בדרבנן כגון נטילת ידים לא אמר שעושה שלישי: ור' אלעזר אמר ר' אושעיא הכא בחולין כו'. כלומר מתני' דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות (הכא) בחולין שנעשו על טהרת הקדש [מיירי]: ודלא כר' יהושע כו' כלומר ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני. כלומר בין שאוכל אוכל ראשון בין שאוכל אוכל שני: שלישי שני לקדש. כל גופו חשוב שני לקדש ומטמא קדש אבל אין פוסל תרומה: בחולין שנעשו על טהרת תרומה. כלומר באיזה אוכל אמרינן דאם אכל אוכל שלישי דחשוב גופו שני לקדש ומטמא קדש שאכל אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה אבל אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש אין חשוב גופו שני לקדש ואין עושה שלישי בקדש קסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי כלו' לית בהו דין שלישי דאין עושין שלישי ואין מקבלין שלישי ולדבריו דר' יהושע כיון דידיו שניות יכול לאכול חולין שנעשו על טהרת

ג) דתניא אין ידים תחלות לחולין רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר ידים תחלות לחולין ושניות לתרומה תחלות לחולין אין לתרומה לא הכי קאמר תחלות אף לחולין שניות לתרומה אין לחולין לא ומי איכא ידים תחלות אין **ד)** דתניא **ה)** הכנים ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים **ו)** ידיו שניות דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה והכא בגזירה ידיו אטו גופו קא מיפלגי מר סבר ידיו כגופו שוינהו רבנן ומר סבר ידים כידים דעלמא שוינהו רבנן ולוקמה כרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות הויין דלמא כי קאמר רבי עקיבא הני מילי בתרומה וקדשים דחמירי אבל לחולין שניות הויין וליהויין נמי שניות דהא שמעינן ליה לר"ע דאמר שני עושה שלישי בחולין **ז)** דתנן בו ביום דרש רבי עקיבא **ח)** וכל כלי חרש וגו' יטמא טמא לא נאמר אלא יטמא לטמא אחרים לימד על ככר שני שהוא עושה שלישי בחולין דלמא הני מילי בטומאה דאורייתא אבל בדרבנן לא אמר ר"א א"ר הושעיא הכא בחולין שנעשו על טהרת הקדש עסקינן ודלא כרבי יהושע **ט)** דתניא **י)** רבי אליעזר אומר האוכל אוכל ראשון ראשון שני שני שלישי שלישי רבי יהושע אומר **יא)** האוכל אוכל ראשון ושני שני **יב)** שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה **יג)** בחולין שנעשו על טהרת הקדש אין על טהרת הקדש לית בהו שלישי ולוקמה בחולין

ד) דכל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. כל שהוא מן התורה טהור וטמא לגמרי כגון הידים והכלים שנטמאו במשקין והבא לאכול ורוצה במים שאודין וכל האמורים ביציאות השבת אלא שמונה עשר דבר [שבת יג.]: כולם עומדת שני אלעומדת שני אלעומדת אלעומדת אלעומדת

ד) **בחולין שנעשו על טהרת תרומה.** כלומר המי אוכל ראשון ושני ושלישי דקתני בחולין מיירי במסכת טהרות (פ"ב מ"ב) ובאיזו אוכל חולין אתה מוצא שלישי הא שני לא עביד שלישי בחולין אתה מוצא שנעשו על טהרת תרומה: **על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא.** דבטלה דעתו ואין סם טהרת הקדש נתפסת עליהם אבל בטהרת תרומה [א] נתפסין אלמא מתניתין דלא כרבי יהושע אבל כר"א אתיא דהא סתם קתמר שלישי שלישי אפילו בחולין שנעשו על טהרת הקדש [ב]: **דקתני בשר.** מתניתין בבשר חולין קאי ובשלמא פירות חולין אדם מתפיסן בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת תרומה שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהא אוכלה בטהרה אבל בשר ליתא בתרומה ואין כהן מתפיס לבשר חולין טהרת תרומה משום דלא מיחלפא ליה תרומה בבשר חולין שיבא לאוכלה כדרך החולין: **בשר בבשר מיחלף.** לפיכך דרך אוכלי קדש לאכול בשר חולין אפי' של היה בטהרת הקדש שאם תתחלף לו בשר הקדש בה שיהא אוכלה בטהרה: **בשר בפירי לא מיחלף.** תרומה אינה אלא בפירות ואינו נחלף בבשר לפיכך אין דרך הכהנים להתפיס לבשר חולין שלהן טהרת תרומה: **אמר עולא חבריא אמרין.** [ג] כדאמר במתני' דקתני שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש קמיירי ודלא כרבי יהושע ואנא אמינא דרבי יהושע נמי ס"ל הכי דחולין שנעשו על טהרת הקדש אית בהו שלישי והאי דקתאמר רבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה רבותא אשמועינן דאפ"ה אית בהו שלישי וכ"ש חולין שנעשו על טהרת הקדש: **מאן חבריא.** דסבירא להו דדוקא נקט רבי יהושע חולין שנעשו על טהרת תרומה: **מה אהדרי רבי אליעזר ורבי יהושע להדדי.** מה השיבו זה לזה אים על דברי חברו: **מצינו שהאוכל חמור מן האוכל.** האדם האוכל המאכל חמור מן המאכל: **היאך לא נעשה אוכל** [ו] **כמאכל.** דהאוכל אוכל ראשון לא יהא ראשון: **דחידוש הוא.** שאין לו טומאה בגלוי וכשהיא בבית הסתרים היא מטמאה האדם עד שהוא מטמא בגדיו וכל שאר טומאות מטמאות בגלוי ואין מטמאות בבית הסתרים הלכך גזרת הכתוב היא ואין למדין הימנה ור"א סבר למדין: **אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכלו דאילו המאכל.** [ז] קיבל טומאה בכביצה (ד"ה) אוכלין טמאין שנגעו בו: **ואדם האוכל.** אוכלין טמאין אינו טמא אא"כ אכל חצי פרס כדתנן בעירובין (דף פב:) וחצי חציה לפסול את הגוייה והן ב' ביצים: **טומאה משיעורין לא גמרינן.** דשיעורין מילתא באנפי נפשיה היא ולאו משום חומרא וקולא אלא אוכל דטמטמא בכביצה כך שיעור בו הכתוב מכל האוכל אשר יאכל [ויקרא יא] ואמרינן [ח] בפ"ק דיומא (דף פ.) אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת ופסול גוייה בחצי פרס הכי תקון רבנן: **ועוד לדבריך.** שאתה למד טומאה משיעורין לעשות מאכל חמור מן האוכל מה שאתה אומר האוכל אוכל ראשון נעשה שני יפה אתה אומר אלא שני שני למה: **אמר לו מצינו.** שאוכל שני עושה את חברו שני: **ע"י משקין.** אם נגע אוכל שני באוכל שהמשקה טופח עליו ונעשו משקין תחלה כדקתני ואזיל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה וחזר המשקה ועשה האוכל שני וכיון דאשכחן ע"י משקה דשני עושה שני בשום דוכתא מחמרינן גבי אדם האוכלו למהוי כותיה דאכילה חמירא ממגע: **וא"ל.** ר"א אי ממשקה ילפינן תחלה נמי בעית למיעבדיה להאי אדם כי היכי דמשקה נעשה ראשון. ורבי יהושע לא יליף מן המשקה דהתם חומרא דמשקין הוא שעולין לקבל טומאה אבל מן האוכל יליף: **חוץ מן הטבול יום.** דאיקלשא טומאה מיניה ואע"ג דפסיל תרומה לא עביד משקה ראשון: **אף אני לא אמרתי.** האוכל אוכל שלישי נעשה שני: **אלא.** באוכל של תרומה כלומר בחולין שנעשו על טהרת תרומה וכדאמר רבי יהושע בהדיא לעיל [לג:] וכיון דעל טהרת תרומה נעשו עבדי לאוכלן שני: [ט] **מפני שטהרתה של תרומה טומאה היא אצל הקדש.** כדאמרינן [י] בחומר בקדש (חגיגה דף יח:) בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אלמא אין שמירת תרומה חשיבא שמירה אצל הקדש דהא מדרסות לגבי תרומה מטמאין ואפילו בחולין דהא טומאה דאורייתא היא והאוכל תרומה נשמר הוא מן המדרס ואפ"ה לגבי קדש לא חשיבא שמירה וחייסינן שמא יפגה עליהן אשתו נדה ה"נ שלישי דתרומה לגבי קדש מספקינן ליה בשני הלכך האוכל שני לקדש שמצינו שני עושה שני ע"י משקין. מדקאמר רבה בר בר חנה לתוספיה ר"א לרבי יהושע שלישי שני למה ואמר אף אני לא אמרתי כו' ש"מ דהא דקתני במילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה ה"ק באלו חולין יש שלישי בנעשו על טהרת תרומה ועלה קאמר אף אני לא אמרתי דדוקא קאמר ולא רבותא דאי טעמא יהיב למילתיה ואמר באיזו חולין הוא נעשה שני לקדש בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומשום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש ונעולם שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש אינה מאי קא מותיב ליה ר"א שלישי שני למה הא אשמועינן רבי יהושע טעמיה. ועולא דאמר לעיל דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי אית ליה שלישי סבר דהא דקתני במילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה הוא דיהיב למילתיה דטהרת תרומה הוא דאמרינן נעשה גופו שני לקדש ומשום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל לא בחולין דטהרת הקדש ונעולם אשמועינן דיש שלישי [יא] בנעשין על טהרת תרומה וכ"ש בנעשין על טהרת הקדש והאי מהדרי ליה לא שמיע ליה דאינו לא במשנה ולא בברייתא מה שהשיבו זה לזה אלא רבה בר בר חנה שמיע ליה מרביה [יב] א"נ ס"ל לעולא דהאי אף אני לא אמרתי לא היו דברים מעולם לרבי יהושע בתרוייהו קאמר דנעשה גופו שני לקדש וטעמא משום דטהרת שניהם בין נעשין על טהרת תרומה ובין בנעשין על טהרת הקדש טומאה היא אצל הקדש והאי דקתני לעיל בחולין שנעשו על טהרת תרומה דבותא אשמועינן דאפילו בהני אית ליה שלישי:

על

מאן חבריא רבה בר בר חנה. לא ר"ל רבי אלעזר דלעיל דלא הוה קרי ליה חבריא דרבו הוה כדאמר בפ"ק דב"ק (דף יא:) ובים טוחלין (ב"ב דף קכח.) דאמר עולא אמר רבי אלעזר הלכה גודין מן העבדים אבל קשיא אמאי לא קאמר עולא רבותי אומרים ונראה דרבי אלעזר לא קאמר לעיל יותר אלא הכא בחולין שנעשו על טהרת קדש עסקינן והש"ס הוא דמסיים ולא כרבי יהושע:

ואוכל עד דאכיל חצי פרס. אע"ג דמפרש ר"ת דבי"ח דבר גזרו על אדם האוכל כביצה שיהא טמא מ"מ מייתי ראיה מפסול גוייה שהיה מתחלה בחצי פרס: **טומאה משיעורין לא גמרינן.** תימה הרי מצינו נבלת בהמה דמטמאה ואוכלה טהור אלמא מאכל חמור מן האוכל: **שני שני למה.** דלע"ג דאיכא למיגזר דבהדי דאכיל אוכלין טמאין שדי ליפי משקין (ג) דמעשר מ"מ אי לאו דאשכחן בעלמא שני דעביד שני לית לן למיגזר דלא להוו מילי דרבנן חוכא ואיטלולא: **מצינו** שני עושה שני ע"י משקין. וא"ת ואמאי לא קאמר ע"י ספר דאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד.) דהוי מי"ח דבר וידים הבאות מחמת ספר ומי פוסלות תרומה כדאמר התם וי"ל דלא בעי לאתויי אלא ממאכל דעביד מאכל אחר שני דומיא דמאכל דעביד אדם שני ועוד דהא דספר עביד ידים שניות וגם פוסלות את התרומה לאו משום טומאה אלא משום חומרא:

משקין תחלה נמי הוו בדתנן וכו'. לא בא להקשות שכמוהו יעשה האדם ראשון דלמה יש לו להיות ראשון אלא רצה לומר דהא דעביד שני היינו דווקא ע"י משקין שהן תחלה וא"ג מה שכתוב בספרים אמר ליה רבי יהושע אאני משקין דעלוים לקבל טומאה דמ"מ לא תירץ כלום: **אף אני לא אמרתי כו'.** י"מ כי מהכא דייק דחבריא סברי

בחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יהושע לא ס"ד דקתני בשר דאי בתרומה בשר מי איכא אלא מאי בקדשים היה בקדשים מי איכא בשר בבשר מיחלף בשר בפירי לא מיחלף אמר עולא חבריא אמרין בחולין שנעשו על טהרת הקדש ודלא כרבי יהושע ואנא אמינא רבי יהושע היא ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא חולין שנעשו על טהרת קדש דחמירי דאית בהו שלישי אלא אפילו חולין שנעשו על טהרת תרומה נמי אית בהו שלישי מאן חבריא רבה בר בר חנה היא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מאי אהדרי רבי אליעזר ורבי יהושע להדדי אמר לו ר"א לרבי יהושע מצינו אוכל חמור מן האוכל דאילו נבלת עוף טהור בחוץ לא מטמא ואילו אוכלה מטמא בגדים אבית הבליעה ואנו היאך לא נעשה אוכל [ח] כמאכל ורבי יהושע מנבלת עוף טהור לא גמרינן דחידוש הוא אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכל דאילו מאכל בכביצה ואוכל עד דאכיל כחצי פרס ואנו היאך נעשה אוכל כמאכל ור"א טומאה משיעורין לא גמרינן ועוד לדבריך שאתה אומר על ראשון שני יפה אתה אומר שני שני למה אמר לו [ט] מצינו שהשני עושה שני ע"י משקין אמר לו והא משקין נמי תחלה הוו דתנן [י] אכל הפוסל בתרומה מטמא משקין להיות תחלה [יא] חוץ מטבול יום ועוד שלישי שני למה אמר לו אף אני לא אמרתי אלא בתרומה [יב] שטהרתה טומאה

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פ"ח מהל' מאכלות הטומאה הל' י ופ"י הל"ל והל"י ופ"ז הלכה ה:

פט ב מיי' שם פ"י הל"ג:

צ ג מיי' שם פי"א הל"ב:

רבינו גרשום

הקדש בידים מסואבות: ולוקמה בחולין שנעשו על טהרת תרומה כו'. כלומר ולוקמה מתניתין דאין נאכלין בידים מסואבות בחולין שנעשו על טהרת תרומה ור' יהושע כלומר דהא מודי בחולין שנעשו על טהרת תרומה דאית בהו שלישי: לא סלקא דעתך דקתני בשר. כלומר השוחט בהמה חיה ועוף דהוא בשר: אין בשר בבשר מיחלף. כלומר אע"פ שאין חיה בקדשים גזרינן חיה אטו בהמה דאיתה בקדשים אבל בשר בפירי לא מיחלף ואי בתרומה היאך גזרינן בשר אטו פירי: מאן חבריא רבה בר בר חנה. כלומר דרבה בר בר חנה סבר לר' יהושע חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי כדבעינן למימר בסוף ההלכה: א"ל ר' אליעזר לר' יהושע מצינו שהאוכל חמור מן (החולין) [האוכלין]. ואנו היאך לא נעשה אוכל כאוכלין כלומר ולמה אמרת האוכל אוכל ראשון דאינו אלא שני: מנבלת עוף טהור לא גמרינן. כלומר דחדוש הוא דאינו מטמא אלא אבית הבליעה: אלא מצינו שהאוכלין חמור מן האוכל דאילו אוכל בכביצה. כלומר דאילו אוכלין מטמאין בכביצה כו': אלא שני שני למה. כלומר לדבריך שאתה אומר שהאוכלין חמור מן האוכל לפיכך האוכל אוכל ראשון אינו אלא שני אלא האוכל אוכל שני למה הוא שני כמוהו והא לדבריך אין חמור אוכל כאוכלין: א"ל מצינו שהשני עושה שני ע"י משקין. כלומר שאם נגעו משקין באוכלין שניים הרי הם כמוהו: משקין נמי תחלה (הא) [הוו] דתנן כל הפוסל את התרומה כו' ואיזהו דבר הפוסל את התרומה זהו שני ועושין משקין תחלה: חוץ מטבול יום כלומר שטבול יום פוסל תרומה ואין עושין משקין תחלה: ועוד שלישי שני למה. כלומר לדבריך שאתה אומר שהאוכלין חמור מן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' מאוכלין: (ב) תוס' ד"ה שני שני וכו' שדי ליפי משקין דתרומה מ"מ אי לאו:

מוסף רש"י

כל הפוסל בתרומה. כל הני למייתינן בפרק יציאות השבת (יג:) גבי שמועה עשר דבר שגזרו עליהם תורת שניים לפסול את התרומה, מטמא משקין. אפילו חולין, להיות תחלה חוץ מטבול יום. שפוסל לתרומה מן התורה וגזירת הכתוב הוא, ומ"מ איקלשא טומאה דידיה ולא גזרו ביה לעשות משקין תחלה, דאין דברי תורה לריכין חיזוק, ומשום דמשקין עלולים לקבל טומאה, ומה היא עלילתן שמקבלין טומאה שלא בהכשר, גזרו עליהן חומר הרבה שיהו כהנים מהרין לשומרן (פסחים יד:).

שיטה מקובצת

[א] אבל בטהרת תרומה יכול להתפיסן ונתפסין: ומתיבת אלמא מתני' כו' עד סוף הדבור נרשם עליו וב"ב שלא נמצא בס"י:

[ב] אמר עולא חבריא אמרין כדאמרי' דמתני' דקתני שני עושה שלישי בחולין: [ג] דאילו המאכל מקבל טומאה מכביצה אוכלין: [ד] ואמרי' בפ' בתרא דיומא אוכל הנאכל:

[ה] ולעולם אשמעי' דיש שלישי בחולין שנעשו על טהרת תרומה:

עין משפט נר מצוה

צא א מיי׳ פי״ח מהל׳ מאכלות אסורות הלכה י״ב:
צב ב מיי׳ שם הלי״ח:
צג ג מיי׳ שם הלי״ב:
צד ד מיי׳ שם הלי״ח:
ה [מיי׳ פט״ז מהלכות טומאת אוכלין הלכה ח ועכס״מן]:
ו מיי׳ פי״ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח:

רבינו גרשום

האוכל אוכל שלישי למה גופו שני: נעשה גופו שני לקדש. כלומר ואינו יכול לאכול קודש: והא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה כו׳. כלומר והא סבירא ליה לר׳ יוחנן דסבר ר׳ יהושע אף אני לא אמרתי אלא בתרומה ז) הא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה וכו׳ ועכשיו הוא אומר חולין שנעשו על טהרת הקדש וקשיא דר׳ יוחנן [אדרבי יוחנן]: אמוראי נינהו ואליבא דר׳ יוחנן איכא דאמר אליבא דר׳ יוחנן אפי׳ אוכל שלישי שנעשו על טהרת הקדש נפסל גופו מלאכול בקדש. ואיכא דאמר לא אמר אלא בתרומה הואיל ושהרתה טומאה היא אצל הקדש כדבעינן למימר לקמן בשילהי דהילכתא: שני הוא דלא הוי הא שלישי הוי. כלומר אין שני לתרומה הא גופו חשיב שלישי ונפסל מלאכול בתרומה: הראשון שבחולין טמא ומטמא. כלומר ואיזהו ראשון שנגע בשרץ השני פוסל ואינו מטמא (קדש) [תרומה]: והשלישי נאכל בנזיד הדמע. כלומר נאכל עם דמע של תרומה ואינו חושש שרביעי בתרומה ליתא לדברי הכל ומאי קרי דמע תרומה שנדמע במאה חולין: (א״ל הנח לנזיד הדמע כו׳ כיון דמדמע אחד במאה) ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה כו׳ א״ל הנח לנזיד הדמע כו׳ כלומר כיון דתרומה נדמע באחד ומאה כי קא אכיל פרס מחולין דהן כארבעה ביצים לא אכיל כזית מתרומה דלא חשיב על הכל חולין שנעשו על טהרת תרומה:

ז) גרלה דל״ל וא״כ משמע דבחולין שנעשו על טהרת הקודש אין נעשה גופו שני לקודש.

לד: השוחט פרק שני חולין

סברי דאין שלישי בחולין שנעשו על טהרת קדש דהאי אף אני לא אמרתי היינו האי דקתני בברייתא בסוף מילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל בתחלה לא פירש רבי יהושע עד ששאלו ר״א ואם אינא דחולין שנעשו על טהרת קדש יש בהן שלישי היה לו לפרש דלא מיירי בהו כדי שלא יבא לטעות ולומר דאיירי בכל דבר שיש בו שלישי אלא ודאי אין בו שלישי ולכך לא הוצרך לפרש דאיירי בתרומה ואע״ג דאיכא קדש עצמו שיש בו שלישי סתמא דמלתא לאו בדידיה איירי דאין דרך לאכול קדש שנטמא ובני אדם בדילין ממנו: **אמוראי** נינהו **ואליבא** דרבי יוחנן. לא ר״ל הא דידיה הא דרביה דמסתמא דהא דקאמר לעיל מאי אהדרו ר״א ורבי יהושע אהדדי לא מסברא אומר כן דאין זה הדבר תלוי בסברא אלא קבלה היתה בידו:

והשלישי נאכל בנזיד הדמע. בגשון שני פירש בקונטרס וגרלה לו עיקר דאיירי בחולין גרידי ומטמא ופוסל דקאמר היינו את התרומה השלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה דה״ל שלישי מותר לאוכלו אבל נגע בשני קודש ג) שיערבו בו תרומה לא צריכא לאשמועינן דאכתי הוו חולין גרידי ולית בהו שלישי ודייק ע״כ כיון דנזיד הדמע הוא על טהרת תרומה בעי מיכליה והוי חולין שנעשו על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל לגופיה לתרומה ספינן להאי (ה) ושרינן לאוכלו הלא נפסל גופו ע״י כן ואסור לטמא גופו ועוד הוה יכול להקשות היאך אוכל תרומה דקתני נאכל בנזיד הדמע ומשני הנח לנזיד הדמע דליכא כזית כו׳ הלכך לא בעי ז) לאכלינהו בטהרת תרומה דהוו להו חולין גרידי וקשיא לפי׳ זה דהיה לו לפרש מטמא ופוסל את התרומה כיון דמיירי בחולין ועוד דמעיקרא דס״ד דאיכא כזית בכדי אכילת פרס בלאו מילתיה דעולא תיקשי ליה היאך נאכלין והא תרומה טמאה קאכיל ומפרש ר״ת דבחולין גרידי מיירי כדפירש בקונטרס ומטמא דקאמר היינו פוסל והשני פסול ואינו מטמא כלומר ואינו פוסל דאינו עושה שלישי והשלישי נאכל בנזיד הדמע דכיון דהיה דעתו לערב בו תרומה צריך לשומרו על טהרת תרומה והוו ח) חולין שנעשו על טהרת תרומה ולכך אית בהו שלישי ואותו שלישי יכול לערב בו נזיד הדמע ולאוכלו והשתא פריך דהיכי ספינא ליה מידי דפסיל ליה לגופיה ואסור לטמא גופו כדפי׳ בקונטרס ומשני דלית בהו כזית כו׳ ואין צריך לשומרו על טהרת תרומה כיון דאין דעתו לערב אלא מעט שלא יהא כזית בכדי אכילת פרס וחולין גרידי נינהו ואין בהן שלישי ולא קרי ליה שלישי אלא משום דהוי מגע שני או משום שאם היה דעתו לתת בהן תבלין של תרומה הרבה עד שיהא כזית בכדי אכילת פרס יצטרך לשומרו על טהרת תרומה וגרלה לוחק וגרלה לפרש כפירוש קמא דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומטמא ופוסל את החולין שנעשו על טהרת תרומה דאיירי בהו דיש בהו שלישי ושלישי שבהן פסול ונאכל בנזיד הדמע ויכול לערב ט) תבלין של תרומה ופריך היכי ספינן ליה מידי דמפסיל ליה לגופיה והדר אכיל תרומה כדפירש הקונטרס ט) בפירוש קמא ומשני דלית ליה כזית כו׳ ולא חיישינן אי אכיל ליה בפסול הגוף אע״ג דאלי שיעור אסור מן התורה הכא דפסול הגוף דרבנן לא החמירו ומה שהקשה דמ״מ היכי שרי לפסול גופו הא י) אמר י) בפ״ק דיומא (דף טז) לא תטמאו בהם ונטמתם בם מכאן לטומאת הגויה מן התורה גרלה דמהתם לא ילפינן יא) גופו שהרי אפילו כהנים אמרינן בפ״ק דר״ה (דף טז:) דמותרים ליגע בשרץ ונבלה ולא דרשינן מההוא קרא אלא דאם אכל אוכלין טמאין דנפסל גופו מלאכול תרומה וטהרות וכן בפרק אמרו לו (כריתות דף יג.) דאמר התירו לה למעוברת לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאין מפני הסכנה דמשמע דוקא פחות מכשיעור מפני הסכנה דוקא היינו נמי כשבאה לאכול בתר הכי תרומה וטהרות ובפרק ג׳ דטהרות בתר ההיא דהכא קתני הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין שלישי בתרומה פוסל ולא מטמא הרביעי נאכל בנזיד הקדש ההיא בגא אייר בתרומה שנעשו על טהרת קדש והפסול וטומאה דקתני הוו בתרומה עצמה והרביעי שלה יכול לערב בתבשיל של קדש גמור והדר קתני הראשון והשני ושלישי שבקדש טמאין ומטמאין רביעי פוסל ולא מטמא חמישי נאכל בנזיד הקדש האי בגא אייר בקדש גמור שנעשה על טהרת חטאת ועל טהרת פרה אדומה כדאמר בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת ואמר נמי במסכת חגיגה (דף יח:) יוסף חסיד שבכהונה יב) היתה מטפחתו מדרס לחטאת לכך קאמר דאף הרביעי פוסל ובחמישי עצמו יכול לערב בו מאכל קדש שהוא קדש גמור אבל תרומה לחודה דלאו על טהרת קדש אין בה רביעי וקדש לחודיה דלאו יג) לטהרת חטאת אין בו חמישי כדאמר בסוף פרק קמא דפסחים (דף יט.) דלא ליתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש איך נאכלין כיון דטמאין הם דמאחר דבתרומה עצמה אין בה רביעי ולא בקדש חמישי ליכא איסורא ולפירוש רבינו תם איירי בגא דתרומה בתרומה גרידא וקורא לה רביעי לפי שרוצה לערב נזיד הקדש ושומרה מהיות רביעי ובגא דקדש איירי בקדש גרידא וחמישי נאכל בנזיד הקדש לפי שרוצה לאכול עמו קדש הנשמר בטהרת חטאת ומטמא היינו פוסל כדפירש בגא דרישא: **הנח** לנזיד הדמע דליכא בזית בכדי אכילת פרס. לא בשביל שיהא סתם נזיד כן דבפרק אלו עוברין (פסחים דף מד.ג) יד) משמע דאיכא בסתמא כזית בכדי אכילת פרס גבי מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה דקאמר התם ובפרק שלשה מינין (מזיר דף לו.) הואיל וזר לוקה עליו בכזית בכדי אכילת פרס אלא דבעי למימר דהכא איירי בכה״ג דליכא כזית בכדי אכילת פרס:

אבל

טומאה היא אצל הקדש אמר רבי זירא א״ר אסי א״ר יוחנן א״ר ינאי האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש נעשה גופו שני לקדש איתיביה רבי זירא לרבי אסי שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה על טהרת תרומה אין [א]על טהרת הקדש לא אמר ליה לא מיבעיא קאמר והא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה קאמר אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן אמר עולא [ב]האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה מאי קמ״ל תנינא שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה שני הוא דלא הוי הא שלישי הוי אי מההיא הוה אמינא לא שני הוי ולא שלישי הוי ואיידי דאמר שני בקדש אמר נמי אין שני בתרומה קמ״ל איתיביה רב המנונא לעולא [ג]הראשון שבחולין טמא ומטמא והשני פוסל ואינו מטמא [ד]והשלישי נאכל בנזיד הדמע ואי אמרת [ה]נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה אמר ליה [ו]הנח לנזיד הדמע דליכא

על טהרת הקדש לא. כלומר לית בהו שלישי: לא מיבעיא קאמר. כלומר אפילו בהני אינא שלישי: **והא אף אני לא אמרתי קאמר.** ורבה בר בר חנה אמרה להך מהדרתה דר״א ורבי יהושע משמיה דרבי יוחנן וקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: **אמוראי נינהו.** רבה בר בר חנה ור׳ אסי דאי אף אני לא אמרתי אלא בתרוייהו אית ליה לרבי יהושע דנעשה גופו שני לקדש: **בחולין שנעשו על כו׳.** כדפרישית דבשלישי של חולין אלו קאמר הא שלישי לתרומה הוי וכיון דשלישי הוא פסול מיקרי ונהי דמצי למינגע בתרומה מיכל מיהא לא מצי אכיל: **לא שני הוי ולא שלישי הוי.** אמאן שלישי עושה שלישי דהא קאמר רבי יהושע המאכל חמור מן האוכל חוץ מן השני או שלישי ולענין קדש: **קמ״ל.** דשלישי מיהא הוי וכי א״ר יהושע שאין נעשה אוכל כמאכל לגגיעה הוא דקאמר כגון האוכל אוכל ראשון דאי הוית משעית ליה ראשון הוי מגעו שני אבל האוכל אוכל שלישי דכי עבדת ליה שלישי שרי בנגיעה לענין אכילה מודי דאסור ז)ומדיוקא דייקינן מילתיה דאמר אין שני לתרומה אבל שלישי הוי: **הראשון שבחולין טמא ומטמא.** תרומה דעביד ליה שני לפסול את השלישי: **והשני.** שבחולין: **פוסל.** את התרומה: **ואינו מטמא.** דשלישי דתרומה לא עביד רביעי הלכך שלישי דתרומה לא מיקרי טמא אלא פסול:

והשלישי. של חולין: **נאכל בנזיד הדמע.** בתבשיל שתרומה מעורבת בו כגון שלישי זה אם מקפה של חולין הוא מותר לתת לתוכו תבלין של תרומה ושום ושמן דתרומה ח)לאוכלו ומדקתני בהו שלישי ש״מ בחולין שנעשין על טהרת תרומה קאמר וקתני נאכל בנזיד הדמע: **ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן.** להאי כהן מידי דפסיל לגופו והדר אכיל בהדיה תרומה כגון הנך תבלין: **הנח לנזיד הדמע.** דלא איכפת לן אי אכיל תבלי תרומה בפסול הגוף: דליכא

מסורת הש״ס

ז) טהרות פ״ב משנה ג, ג) [ל״ל בפ׳ בתרא דיומא פ:], ג) [ע״ש בתוס׳ ד״ה דליכא],

הגהות הב״ח

(ה) תוס׳ ד״ה והשלישי וכו׳ פסינן להאי כהן ומרינן:

שיטה מקובצת

א) מודי דאסור מדיוקא דדייקינן מינה דאמר: ב) ושום ושמן דתרומה ולאוכלו ומדקא מני ביה שלישי שמעת מינה בחולין: ג) אבל נגע בשני קודם שעירב בו תרומה: ד) הלכך לא בעי למיכלינהו בטהרת: ה) וה״ל חולין שנעשו: ו) ויכול לערב בו תבלים של תרומה: ז) כדפי׳ הקונטרס בפי׳ קמא נמחקו מלות בפי׳ קמא: ח) אמרי׳ בפ׳ בתרא דיומא אל תטמאו בהם: ט) דמהתם לא ילפי׳ שיהא אסור לפסול גופו שהרי אפי׳ כהנים: י) חסיד שבכהונה היה והיתה מטפחתו: יא) וקדש לחודיה דלאו על טהרת חטאת: יב) דבפ׳ אלו עוברים משמע דבסתמא איכא כזית בכדי אכילת פרס:

דליכא כזית בכדי אכילת פרס. דחיוב אוכל תרומה בטומאת הגוף לא הוי אלא בכזית ואין שום אכילה כשיעור מצטרפת בין כזית לכל איסורין ובין כשתבא ליה"כ אם שהה ממחצת אכילת השיעור ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס שכך נתנה תורה שיעור לשהיית אכילה בבית המנוגע שהקפידה תורה בשוהה בו שיעור אכילה לטומאת בגדים ואותה אכילה נשתערה בחצי ככר של עירוב והיא ד' ביצים ובנזיד הדמע תבלי תרומה מועטין וכי אכיל מן המקפה פרס לא אכל מן התבלין כזית עד דאכל מן המקפה טפי מאכילת פרס ובטפי לא מצטרף כזית ואין כאן אכילת תרומה בטומאה אבל ראשון ושני אין נאכל בנזיד הדמע דאפילו בחולין מהני שני (ו) ועוד דשני פסיל ליה לתרומה דפתיכא ביה כך שמעתי. וקשיא לי מ"מ היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה והא מוהר הוא מלפסול את גופו דאמרינן (ז)בפ"ק דיומא (דף פ:) אל תטמאו בהם ונטמתם בם (ח) מכאן לטומאת גוייה דאוריתא ואפילו למ"ד דרבנן איסורא מיהא איכא ועוד ליצנא דהש"ס דפריך [לד:] ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה משמע דלאו מתבלי תרומה פריך אלא מדספינן ליה שלישי של חולין. וא"ל דבחולין גרידא קאי ריש"א דמתניתין הראשון שבחולין כו' והשלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה וה"ל שלישי מותר לאוכלו והא הכא כיון דנזיד הדמע הוא (ט) על כרחך שנעשה על טהרת תרומה בעי למיכליה וה"ל חולין שנעשין על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל גופא לתרומה ספינן ליה להאי כהן מידי דפסיל לגופיה ואתי למיכל תרומה אבתריה. הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס הלכך נאו חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא דאמאי קרית ליה בטהרת תרומה משום תבלין דפתיכי ביה הנהו לית בהו כזית תרומה בכדי אכילת פרס דמקפה הלכך לא בעי למיכליהו בטהרת תרומה והוו להו חולין גרידי: **אסור לאכול.** בתרומה: **ומותר ליגע.** והיינו נמי כדעולא [לד.] אלא דעולא איירי בשלישי דחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יוחנן (י) איירי בשלישי דתרומה עצמה: **ה"מ.** דאמרינן נפסל מלאכול דמשמע אבל מותר ליגע היכא דשלישי שאכל הוה חולין אבל תרומה לא ואי מדרבי (יא) כו': **אלא קדש מקודש.** אא"כ היה שלישי של קדש מקודש דהאי שלישי (יב) עדיד רביעי בקדש מעלה היא דרבנן דהא גבי מעלות דאומר בקדש קתני להו (חגיגה דף כ:) בה' מעלות אחרונות דאמרינן התם (שם כא:) לית להו דרבא דטומאה מדאוריתא וכי תקינו רבנן בשלישי דקדש מקודש הוא דתקון. ואע"ג דמייתינן לה בק"ו ממחוסר כיפורים נאו ק"ו דאוריתא הוא דהא משלישי דתרומה הוא דמייתינן (יג) והיא גופה נאו כתיבא בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא תדע דהא גבי מעלות תנייא וק"ו דכוותיה אמרינן במסכת סוטה בפרק כשם (דף כט:) דאמרינן ק"ו מאוכל הבא מחמת טבול יום דעדיד רביעי בקדש והוא גופיה נאו מכתב כתיב ולא בק"ו אתי: **קדש מקודש.** קדש גמור שקדש גופו כגון בשר קרבן וחלות התודה שנשחט הזבח עליהם ומנחות שקדשו בכלי אבל שלישי של קדש המקודש בקדושת פה לא והכי מפרש בברייתא דמסכת טהרות בפ"ק [ה"ד] וכיון דלא עדיד רביעי לא פסיל לגברא וקס"ד דזוכ"ש חולין שנעשו על טהרת תרומה: **והא נאו קדש מקודש הוא.** וקפסיל ליה לגברא ואפילו שני נמי עדיד ליה: **טומאה היא אצל הקדש.** ושלישי דידיה מספקינן ליה בשני לגבי קדש ומש"ה פסיל לגברא: **מדרס לפרושין.** הרי הן אצל פרושין כמדרס הזב דמטמא אדם והני נמי מטמו להו מדרבנן: **פרושין.** אוכלי חולין בטהרה: שמא

אבל תרומה בנגיעה נמי אסור. אע"ג דאין עושה רביעי ה"א דאסור ליגע דגזרינן שלא יבא לאכול: **האוכל** שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש. כמו שאינו עושה רביעי והא דנקט אוכל ולא נקט מגע שאינו עושה רביעי אם נגע בקדש רבותא נקט א] דהאוכל חמור ממגע דהא אוכל את שלישי הוי שני לקדש וא"ת לענין מאי הוי שלישי כיון דאוכלו הוי טהור אפילו לאכול בקדש וגם אם נגע בקדש אינו עושה רביעי ונראה דנ"מ לכי הא [דתנן] (דתניא) בפרק קמא דטהרות הסרך מטמא שלשה ופוסל אחד בקדש באיזה קדש אמרו בקדש מקודש כמו חלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהם הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי אינן לא בקדש ולא בחולין אלא הרי הן כתרומה והסרך מטמא בהן שנים ופוסל אחד והשתא לענין זה יש בהן שלישי דשוב אין שוחטין עליהם הזבח ואין מקדשין המנחות בכלי דתו לא חזו לקדושת הגוף וא"ת רבי יצחק כמאן לא כר"א ולא כרבי יהושע דלרבה בר בר חנה לרבי יהושע אין בהן שלישי כלל ולעולא הא דקאמר רבי יהושע שלישי שני לקדש ב]היינו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש אי כר"א הא אמר שלישי שלישי וא"ל דקסבר רבי יצחק דר"א ורבי יהושע לא איירו אלא בשלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה שטהרתה טומאה היא אצל הקדש ומנא תימרא ג)דתנן ד)בגדי עם הארץ מדרס לפרושין ד)בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה ה)בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אמר רבא מדרסות קאמרת שאני מדרסות שמא

דליכא כזית בכדי אכילת פרס (ו)א"ר יונתן אמר רבי א)האוכל שלישי של תרומה עצמה אסור לאכול ומותר ליגע ואיצטריך דעולא ואיצטריך דרבי יונתן דאי מדעולא הוה אמינא הני מילי בחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל תרומה בנגיעה נמי אסור איצטריך דרבי יונתן ואי מדרבי יונתן הוה אמינא הני מילי תרומה אבל חולין באכילה נמי שרי צריכי יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דר"נ ויתיב וקאמר ב)האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש בלבד מתיב רמי בר חמא שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה אמאי הא לאו קדש מקודש הוא א"ל הנח לתרומה שטהרתה טומאה היא אצל הקדש ומנא תימרא ג)דתנן ד)בגדי עם הארץ מדרס לפרושין ד)בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה ה)בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אמר רבא מדרסות קאמרת שאני מדרסות שמא

ר"ל סבר דאוכל מטמא אוכל(ז): **בחולין** שנעשו על טהרת תרומה ואמאי הא לאו קדש מקודש הוא. נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא (ח) הוא דהאוכל שלישי שני הוי משום דכיון דלא נזהר לשומרו מליטמא וליגע בשני איכא לספוקי ממי דלמא נגע בראשון וסבר כעולא דנגעשו על טהרת הקדש נמי שלישי שני מהאי טעמא ולית ליה דטהרתה של תרומה טומאה היא אצל קדש אלא שמירת תרומה חשיבא לשמירה אצל קדש ורבי יצחק משני דוקא בשלישי הנעשה על טהרת תרומה הוי אוכלו שני דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל שלישי הנעשה על טהרת הקדש הוי אוכלו טהור לאכול בקדש כמו שאינו עושה רביעי ולדידיה תרומה טהורה נמי מטמאה קדש ולהכי קאמר מנא תימרא דממאי דשלישי שני אין להוכיח לפי סברת המקשה ומייתי מבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ואין נראה לו לחלק בין מדרסות לפירי ורבא משני דיש לחלק ולא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס נ"ל: שמא

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה דליכא כזית ור' דאפי' בחולין מהני שני. נ"ב פי' כשנעשו על טהרת תרומה: (ב) ד"ה אלא וכו' דעביד: (ג) תוס' ד"ה האוכל וכו' אבל אוכל שלישי: (ד) ד"ה אין לך וכו' לר' חנן דספ"ק דפסחים ואפי' רבי מייא בר אבא אמר ר' יוחנן דפליג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה האוכל וכו'. דהאוכל חמור ממגע דכתי. נ"ב עיין מהרש"א מהדורא בתרא שכוון התמת ולא כתבו מהר"מ שם: ב) בא"ד היינו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש. נ"ב עיין מהרש"א מהדורא בתרא והוא שם שלא במקומו:

מוסף רש"י

האוכל שלישי של תרומה עצמה. וכ"ש שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, אסור לאכול ומותר ליגע. בתרומה, דאינו נעשה גופו אלא שלישי כמו המאכל שאכל ואסור לאכול תרומה אבל מותר ליגע (זבחים צט:). מדרס. אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמדרס הזב שמטמא אדם וכלים כדכתיב (ויקרא טו) ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו, לפרושין. לאוכלי חוליהן בטהרה (חגיגה יח:) כלומר כשם שמדרס מטמא אדם ובגדים כך בגדי עם הארץ מדרס לפרושים (נדה לג:). לאוכלי תרומה. כהנים, וכל אלו מעלות מדברי סופרים שאמרו שאין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אצל אלו, ומתוך שהן אלו אצל אלו כאלו לא שמרוה, גזרו בהן בבגדיהן שמא יבאה בהן אשמו נדה והרי הן מדרס הנדה (חגיגה שם).

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פי"ח מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יח:

צו ב מיי' שם הל"י:

צז ג מיי' שם פי"ג הל"ח ופ"י מהלכות מעשה משכב ומושב הלכה ח:

צח ד מיי' פי"ג מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ח:

צט ה מיי' שם ופי"ב שם הלכה ד:

שיטה מקובצת

א) דאמרינן בפ' בתרא דיומא אל תטמאו בהם: ב) ואי מדר' יונתן וכו': ג) הוא דמייתינן לה והיא גופה: ד) וקס"ד דכ"ש חולין: ה) והא דאמרי' בפ' ב"ש גבי והבשר לרבות: ו) נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא דהאוכל שלישי הוי שני משום דכיון:

רבינו גרשום

אסור לאכול ומותר ליגע. כלומר אסור לאכול תרומה ומותר ליגע: אלא קודש מקודש בלבד. כלומר אם אכל שלישי של קדש ממש: מדרס לפרושים. כלומר טמאים לחכמים כבגדים שהן מושב הזב:

שמא תשב עליהן אשתו נדה. אבגדי עם הארץ מדרס לפרושין לריך נמי האי טעמא דע"ה אינו עושה מדרס ולא מטמא בהיסט כדתנן בהדיא במסכת טהרות בפ"ז (משנה ו) הבגדים שבגסנו לבית אינו טמא אלא מקום רגלי הבגדים ומה הם מטמאים אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים אבל לא המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין למיד פתיל ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא דע"ה אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא בהיסט [1] והבגחנקין (דף סח:) נמי פריך גבי מוקף למיד וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה משמע דהוא עצמו אין מטמא בהיסט ולריך ליתן טעם דמ"ש דלענין ליטורא שלו עשאוהו כזב שמעיינותיו טמאים כדמשמע בפ' בנות כותים (נדה דף לג:) ובפ' חומר בקדש (מגיגה דף כג.) ולענין מדרס והיסט לא עשאוהו כזב ונראה דטעמא משום דאין גוחרין גזירות על הציבור אלא א"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בהם ובליטורא שלו אפשר ליזהר אבל חומרא יתירה כגון משכב ומושב [2] בהיסט לא רלו חכמים להחמיר ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) יש להאריך יותר ולא כאן:

ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. וא"ת היאך יאכל כהן תרומה כיון דקדש מעורב בה וי"ל דע"י בדיקה שיאמר רביעית שאני עתיד להפרים יהא קדש [3]:

תטמא תרומה לקדש. וא"ת שאני הכא שאמרה על טהרת קדש וממ"נ כיון דמהמנית ליה אקדש מהימן נמי אתרומה וי"ל דס"ד כיון דתרומת חבר נמי מטמא קודש משום דטהרתה טומאה אבל הקדש לא שייך הכא להימניה לעם הארץ משום שלא יהא בוזה במה לעצמו אי נמי פריך דה"ל למיחש שמא נתן קדש בחבית אחר שנתן בה תרומה:

שחיטה מכשרת ולא דם. וטעמא משום דמתרת בשר באכילה וכן פירש בקונטרס:

דם המת אינו מכשיר. פירש בקונטרס בהמה שמתה מאליה ובסמוך נמי גבי דם מגפתו אינו מכשיר פירש כמו כן דם מכת בהמה וקשיא לר"ת דא"כ הל"ל דם מיתה דם מגפתה ועוד דגבי אדם תנן לה במסכת מכשירין (פ"ו משנה ו) והכי איתא התם אלו מטמאין ומכשירין זובו ורוקו שכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית דם מן המת ודם הנדה כו' רבי שמעון אומר דם המת אינו מכשיר ועוד דדם מגפתה של בהמה אפילו רבנן מודו דלא מכשיר דאמר בפרק חבית (שבת דף קמג:) לא אם טמא חבר אשה שלא לרצון שכן דם מגפתה טמא יטמא חבר בהמה שלא לרצון שדם מגפתה טהור ומסתמא כרבנן אתי דלא מסתבר לאוקומי כרבי שמעון ולא כרבנן ועוד דאי שייך דם חבורים בהמה מאי שנא גבי אדם דאמר מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא דדם מגפתו מכשיר ומאי שנא גבי בהמה דלא אמרינן ועוד דאמרינן בסמוך רבי חייא סבר דאינה לשחיטה אלא לנסוף והא דם מכה היא ולא מכשר והתם כרבנן דהא מכשר דם שחיטה ובפרק העור והרוטב (לקמן קכא.) אמר שונין ישראל בטומאה ועובד כוכבים בטהורה לריבי מחשבה (בה) והכשר ממקום אחר ואמאי לא מכשר מטעם דם חבורים שם דלא מקרי דם חבור אלא על ידי גיסטרא ומצאר בדקאמר בסוטה לתת אותה על חבורי רשעים ואין נראה דהא [4] לגד בית השחיטה הוא דאיקרי צואר כדמשמע בפ"ק (לעיל דף יט:) לכך נראה לר"ת דכולה שמעתתא איירי באדם דשייך ביה דם חבורים ולא בבהמה: **לשמעינן** דם השחיטה וב"ש דם המת. וא"ת ומאי כ"ש דמה ענין זה אצל זה הא מתני קראי נפקי לרבנן דם המת מדם חבורים ישתה ודם שחיטה מתשפכנו כמים וכן קשה בסמוך גבי דם מגפתו וי"ל דס"ד דאפילו לרבנן אי לאו דנפקא לן [5] שחיטה מתשפכנו כמים הוה אמינא דדם חבורים דוקא מכשיר דהיינו שנהרג ולא מת מאליו דלא אמרינן מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות דאין לך בו אלא חידושו דלא מצינו דם מכשיר אלא דם חבורים אבל השתא דדם שחיטה מכשיר לא הוי חידוש מאי דמכשיר דם חבורים ואמרינן מה לי קטלה כו' וכן בסמוך: **למישרי** דמן דפסולי המוקדשין. ולר' אבהו דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) דלא תאכלו משמע איסור הנאה אינטריך למישרי כל דם והכא נקט פסולי המוקדשין משום דמזקיה דפליג עליה ואמר דלא תאכלו לא משמע ליה איסור הנאה והוה מצי נמי למימר דאינטריך קרא לדם בהמה דלא בעי כסוי כדאמרינן ברים כסוי הדם (לקמן דף פד.) ואומר ר"י אע"ג דאין היקש למחצה לא מסתבר ליה לר' שמעון מתשפכנו כמים אלא לענין שפיכה דלא בעי קבורה ולא כסוי אבל הכשר לא שייך מידי לשפיכה:

סלקא

שמא תשב עליהן אשתו נדה אבל בפירי לא אמרינן ורבי יצחק בפירי נמי אמר מתיב רבי ירמיה מדיפתי ומי אמרינן בפירי והתנן [6]א אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן ולא קא מטמא ליה תרומה לקדש ואי אמרת טהרתה טומאה היא אצל הקדש תטמא תרומה לקדש א"ל טומאה בחבורין קאמרת טומאה בחבורין שאני דמגו דמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה מתיב רב הונא בר נתן [7]ב השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי מטמא משקה קדש ופוסל אוכלי קדש בחולין שנעשו טהרת הקדש תנאי היא דתניא [8]ג חולין שנעשו על טהרת קדש [9]הרי הן כחולין ר"א ברבי צדוק אומר הרי הן כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד: ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה: אמר רב אסי אומר היה ר"ש שחיטתו מכשרת ולא דם לימא מסייע ליה ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה מאי לאו בשחיטה ולא בדם לא אף בשחיטה ת"ש אמר להן ר"ש וכי הדם מכשיר והלא שחיטה מכשרת ה"ק להן וכי דם בלבד מכשיר אף שחיטה נמי מכשרת ת"ש [10]ר"ש אומר דם המת אינו מכשיר מאי לאו [11]הא דם שחיטה מכשיר לא הא דם חללים מכשיר אבל דם שחיטה מאי לא מכשיר לישמעינן דם שחיטה וכ"ש דם המת דם המת איצטריכא ליה ס"ד אמינא מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות קמ"ל ת"ש ר"ש אומר דם מגפתו אינו מכשיר מאי לאו הא דם שחיטה מכשיר לא הא דם חללים מכשיר אבל דם שחיטה מאי לא מכשיר לשמעינן דם שחיטה וכ"ש דם מגפתו דם מגפתו איצטריכא ליה ס"ד אמינא [12]מה לי קטליה כולה מה לי קטליה פלגא ומאי שנא דם חללים דמכשיר דכתיב [1]ודם חללים ישתה דם שחיטה נמי כתיב [2]על הארץ תשפכנו כמים ההוא למישרי דמן דפסולי המוקדשין בהנאה הוא דאתא ס"ד

שמא תשב. שמא ישבה ואע"ג דאוכלי תרומה מזדהרי בה שפיר מיהו לגבי קדש לא הוי שמירה וחייסינן הואיל וטומאה מצויה היא: **אבל בפירי.** דאין טומאתן מצויה הוי שמירת תרומה שמירה לקדש למאי דנטריה דא"כ תרומה טהורה נמי אתיא דמטמאה קודש: **אם אמר הפרשתי לתוכה כו'.** בחומר בקדש (מגיגה דף כד:) תנן ביהודה נאמנין עמי הארץ על טהרת יין לנסכים אם אמרו טהורין גהן והימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו אבל על התרומה אין נאמנין אלא בשעת הגיתות והבדים עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין דתרומה ה"ז לא יקבל הימנו ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית גזה רביעית לנסכים נאמן על כולם ומקבלם כהן ושותה: **בחיבורין.** שמיהם בכלי אחד דתמיד: **מטמא משקה חולין.** כדאמרן לעיל (דף לד.) דעביד להו תחלה: **והשלישי.** שבחולין: **בחולין שנעשו כו'.** כלומר באלו חולין אמרו הרי הן כשנעשה על טהרת הקדש וקתני דעביד רביעי בקדש: **הרי הן כחולין.** ואין באין לכלל שלישי: **הרי הן כתרומה.** כדמפרש לטמא שנים ולפסול אחד כלומר הראשון והשני טמא בהן והשלישי פסול ואינו טמא לעשות רביעי אפילו בקדש וכיון דאשמועינן בדילהו דלא שייך בהו רביעי תו לא מיקרי שלישי דילהו טמא אלא פסול ולא עביד רביעי בקדש והאי תנא ס"ל כרבי יצחק ותנא דמתניתין קמייתא פליג עליה כדקתני ופוסל אוכלי קדש: **שחיטה מכשרת.** את הבשר לטומאה דמשויא ליה אוכלא: **ולא בדם.** ופקא מינה דאילו נפל דם שחיטה על הזרעים לא הוכשרו דלא מיקרי דם שחיטה משקה: **אף בשחיטה.** היכא דליכא דם ולעולם כי איכא דם נמי מכשיר את הזרעים: **דם המת.** בהמה שמתה מאליה: **דם חללים.** שנהרגה ולקמיה מפרש טעמא: **לשמעינן דם שחיטה.** דלא מכשר ואע"ג דאיתקוש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים: **ס"ד אמינא.** דם המת עדיף דהוי כדם חללים דמה לי קטלה איהו כולה אבל דם שחיטה לא מיקרי אלא אלא זבוח: **מגפתו.** לשון (תהלים פ"ב מ"ו ע"ש, ג) [מגיגה כ:], ד) [מכשירין פ"ו מ"ו], ה) [נדה נה:], ו) [פאה יב טו], ז) [ל"ל ובהגיזקין], ח) [עי' תוס' זבחים פח. ד"ה מן],

מסורת הש"ם

ק א מי' פי"ח מהל' משכב ומושב הל"ד:

קא ב מי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות הל"ז:

קב ג מי' שם הל"ט ופי"ב הלכה טז:

קג ד מי' פי"ד מהל' טומאת אוכלין הל"ג:

רבינו גרשום

אבל בפירי לא אמרינן. כלומר פירי דתרומה לא אמרינן שעושה רביעי בקדש: והתנן אם [אמר] הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן כו' דאמרי' במסכת חגיגה ביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה כולה כלומר אפי' עמי הארץ יין לצורך ניסוך ושמן לצורך מנחות ובשעת הגיתות והבדים אף על התרומה עברו הגיתות והבדים אין נאמנים ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן דאמרינן מגו דמהימן אקדש נאמן אתרומה אפי' לאחר הגיתות והבדים ואי אמרת טהרתה וכו' גיתות דיין בדים דשמן: טומאה בחבורין קא אמרת. כלומר כיון [6] דפיס בה לקדש ודאי עשה לה לתרומה קודם לכן שמירה מעולה כקדש: השני שבחולין מטמא משקה חולין כו'. כדאמרי' לעיל מצינו שני שעושה שני ע"י משקין דעלולין הן לקבל טומאה ופוסל אוכלי תרומה דחשוב שלישי ופוסל בתרומה והשלישי מטמא משקה קודש דעושה משקה קודש כמוהו ופוסל אוכלי קדש שעושה האוכלין רביעי קשיא לרב יצחק בר שמואל דהא לאו קדש מקדש הוא: ר' אלעזר בר' צדוק [אומר] הרי הן כתרומה לטמא שנים. כלומר לטמא שנים לבדו דזהו שלישי ולפסל אחד זהו רביעי וכיצד תנאי היא דת"ק דר' אלעזר בר' צדוק סבר הרי הן כחולין ולא עושה רביעי בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש ור' אלעזר בר' צדוק סבר חולין שנעשו על טהרת הקדש עושה רביעי בקדש: דם המת אינו מכשיר. כלומר בהמה שמתה מאליה: הא דם חללים מכשיר. כלומר שנהרגה ולא נשחטה דגזרת הכתוב הוא ודם חללים ישתה: דם מגפתה. כלומר מיתה:

תורה אור השלם

1. הֵן עֵם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה:

במדבר כג כד

2. רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֻנּוּ כַּמָּיִם: דברים יב טז

מוסף רש"י

הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. דמיגו דנאמן לקדש נאמן אתרומה (חגיגה כד:). **ודם חללים ישתה.** אלמא דם מלא איקרי משקה (נדה נה:).

שיטה מקובצת

[1] דא"כ תרומה טהורה נמי נימא דמטמאה: [2] אם אמרו טהורין מהימני והימנוהו רבנן: [3] ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית זו רביעית לנסכים נאמן על כולה ומקבלה כהן ושותה: [4] בכלי אחד יחד הס"ד: [5] כשנעשו על טהרת הקדש והאי לאו קדש מקודש הוא וקתני דעביד: [6] אלא דם חללים דכתיב ודם חללים ישתה: [7] כגון משכב ומושב והיסט לא: [8] ואין נראה דהא צד בית השחיטה הוא דאיקרי צואר: [9] אי לאו דנפקא לן דם שחיטה מתשפכנו:

[6] כן תגוף באבן רגלך. כלומר דם מכת בהמה: **אינו מכשיר.** דלא מיקרי משקה אלא דם חללים דכתיב [7]ישתה: **דפסולי המוקדשין.** לאחר שנפדו מה מים מותרים בהנאה אף דם פסולי המוקדשין מותרים בהנאה דהאי קרא בפסולי המוקדשין מוקמינן ליה בספרי[1]: הואיל

[1] נראה לר"ל דיין לחיבור לקודש ולאי עשה וכו'.

הואיל ואסירי בגיזה ועבודה. דכתיב[ב] תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב בפ"ב דבכורות (דף טו.): **פרט לדם קילוח.** [ג]שמקיז את הבהמה בתחלה הדם שותת בטיפה אחת או שתים ואח"כ הוא מקלח ואח"כ הוא משחיר והכי קיימא לן בכריתות (דף כב.) ותניא התם איזהו דם היקז שהנפש יוצאה בו מטיפה המשחרת ואילך אבל דם קילוח לא הוי דם הנפש: **אם הזרעים.** לישנא דקרא נקט וכי יותן מים על זרע (ויקרא יא): [ד]**והסיז.** בתחלת שחיטה: **על הדלעת.** [ה]תלושה של תרומה: **רבי** [ו]**חייא אומר תולין.** לקמיה מפרש מאי תולין: **באו ונסמוך על דברי ר"ש.** שהוא מסייע את רבי חייא שאמר אין דם מכשיר והוה ליה רבי יחיד במקום שנים: **היכא דאיכא דם.** על הדלעת עד גמר שחיטה שלא נתקנה: **דמכשיר.** דדם שחיטה הוא ואיתקש למים: **אינה נשחיטה אלא נכסוף.** וכשנתקנה קודם סימן שני עדיין לא היה קרוי דם שחיטה אלא דם מגפתו: **תנוי הדבר.** אי הוי הכשר אי לא: **לר"ש לא מכשיר.** לעולם ואינו מסייע את רבי חייא: **נתקנה.** דפליגי ביה רבי ורבי חייא: **מיהא.** מסייע ליה לר"ש[ז] דבין למר ובין למר לא מכשרא: **לעולם משמע.** עד שיבא אליהו ויודיענו ולא תני תנא תולין הדבר שגמרו מוכיח עליו: **לא אוכלין ולא שורפין.** אם נתקנה קודם גמר שחיטה ואחר כך נגעה טומאה בזרעים: **והכי קאמר רו'** גירסא דלא צריכה היא: **צריך של מנחות.** קורטי קמח הנדבר [ח]במנחה ואין שמן נכנס לתוכו. צריך לשון יבש ודוגמתו בראש השנה (דף כז.): היה קולו דק או עב או גרוד: קיימא לן דחיבת הקדש מכשרת דתניא והבשרו[ט] לרבות עניים ולבוהה כדלקמן [ע"ב]: **מונין בו ראשון ושני.** כלומר אם נטמא מטמא אחריו או לא[י]: **לאפסולי גופיה.** ליתסר באכילה: **אמו ריש לקיש.** דבעי לה לא ידע להאי קרא דהכשר על ידי מים הוא: **ריש לקיש.** בקדשים מיבעי ליה אי הוא חיבת הקדש כהכשר מים בחולין או לא. ומהדר גמרא לשנויי ורבי אלעזר נמי דפשיט ליה ליהליה מיתורא דקרא [יא]פשטיה ליהליה: לאו

סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה כו'. תימה הא גיזה עצמה שריא כשעבר וגזז דתזבח ולא תגזז קאמר כדתנן בפרק הלוקח בהמה (בכורות כה.) שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו עקביא בן מהללאל מתיר (ג) ובתלוש נמי פליגי כדמוכח התם בסוף פירקין (דף כו.) ואפילו רבנן דאסרי מפרש התם בגמרא גזירה משום דלמא אתי לאשהויי אבל מדאורייתא שרי א"כ אפילו דם שילא מחייס קודם שחיטת הרוב למה יאסר וכל שכן אחר שחיטה דאז שרי אפילו לגזז כדתנמע בפ"ב דבכורות (דף טו:) וי"ל דס"ד למיסר דם משום דדרשינן בשר ולא חלב והוא הדין דהוה דרשינן ולא דם ולא דמי לגיזה דשריא דגיזה מתזבח נפקא דתנמע תזבח ולא תגזז אבל כאן ואכלת בשר כתיב תנמע בשר [יב] ולא חלב ודם ולאסור אף בהנאה אתא אע"ג דאין הדרשה מיושבת על דם כמו על חלב דשרי באכילה מ"מ דם נמי בר אכילה הוא והא דלא מייתי הכא בשר ולא חלב רישא דמילתא נקט אי נמי הכי פירושו הואיל ואסירי בגיזה ועבודה ואפי' לענין מלקות כמו קודם שנפסלו א[יג] כדתנן (בכורות דף טו:) הגוזז והעובד קופג את האדבעים וכיון דהתמירה תורה כל כך לאו לדרוש נמי בשר ולא דם וכן תנמע בפ"ק דבכורות (דף ו:) דלאיסור חלב אתא קרא ולא לאסור לחלוב דבעי למידק מיניה דאחב חולין שרי מדאלטריך לאסור חלב בפסולי המוקדשין מבשר ולא חלב[יב]: **ודם** חללים ישתה **פרט לדם קילוח.** פירש הקונטרס דדם חללים תנמע שהיא נעשית חלב ממנו ודם קילוח אין הנפש יוצאה בו אלא מטיפה המשחרת ואילך שהוא אחר הקילוח וקשה דבכריתות (דף כב.) תנמע דלמ"ד מטיפה המשחרת ואילך לא אתא למעוטי דם הקילוח והכי איתא התם בפרק דם שחיטה (ג"ז שם) איתמר איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו רבי יוחנן אמר כל זמן שמקלח ורש לקיש אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו כ"ז שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת ומאי לאו אפילו ראשון ואחרון לא למעוטי טיפה המשחרת ואי לר"ל למעוטי דם קילוח קאתי לעולם תקשי ליה ברייתא אלא לר"ע דם קילוח נשמה יוצאה בו ודם הקזה בתחלה יוצא

ס"ד אמינא הואיל [א]ואסירי בגיזה ועבודה דמן לבעי קבורה קמשמע לן [ב]תנא דבי רבי ישמעאל [1]ודם חללים ישתה [2]פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הזרעים ת"ר השוחט והתיז דם על הדלעת רבי אומר הוכשר רבי חייא אומר תולין א"ר אושעיא מאחר שרבי אומר הוכשר ור' חייא אומר תולין אנו על מי נסמוך באו ונסמוך על דברי ר"ש שהיה ר"ש אומר שחיטה מכשרת ולא דם אמר רב פפא הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף כולי עלמא לא פליגי דמכשיר כי פליגי [3]בנתקנה הדם בין סימן לסימן רבי סבר [ד]ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא רבי חייא סבר [ה]אינה לשחיטה אלא בסוף והאי דם מכה הוא ומאי תולין תולין הדבר עד גמר שחיטה אי איתיה לדם בסוף שחיטה מכשיר ואי לא לא מכשיר ומאי באו ונסמוך על דברי ר"ש לר"ש לא מכשיר לרבי חייא מכשיר בנתקנה מיהו [ו] אשוו להדדי מר לא מכשיר ומר לא מכשיר הוה ליה רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רב אשי אמר [ז]תולין לעולם משמע ונתקנה לר' חייא ספוקי מספקא ליה אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא בסוף ומאי תולין לא אוכלין ולא שורפין ומאי באו ונסמוך על דברי ר"ש לר"ש לא מכשיר לרבי חייא ספיקא לענין שריפה מיהו שוו להדדי מר לא שרפיה ומר לא שרפיה הוה ליה רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים והכי קאמר כגון זאת תולין לא אוכלין ולא שורפין [ח]בעי ר"ש בן לקיש [ט] צריך של מנחות [י]מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני כי מהניא חבת הקדש לאפסולי גופיה למימנא ביה ראשון ושני לא או דלמא לא שנא א"ר אלעזר ת"ש [2]מכל האוכל אשר יאכל וגו' [יא]אוכל הבא במים הוכשר אוכל שאינו בא במים לא הוכשר אטו רבי שמעון בן לקיש לית ליה אוכל הבא במים רבי שמעון בן לקיש הכי קמיבעיא ליה חבת הקדש כאוכל הבא במים דמי או לא רבי אלעזר נמי מיתורי קראי קאמר מכדי כתיב [3]וכי יותן מים על זרע מכל האוכל אשר יאכל למה לי לאו

שחור ואח"כ יוצא אדום הכל בלא קילוח ולבסוף מקלח ואחר הקילוח מתמעט ושותת ויורד בסמוך וכל זמן שמקלח דקאמר ר' יוחנן הייני אמצעי ולרש לקיש הוי דם שהנשמה יוצאה בו משכלה המשחיר ומתחיל להאדים אע"ג שעדיין אינו מקלח והשתא פריך לרש לקיש מבריתא דקתני יצא דם התמצית מפני שהוא שותת וה"ג שותת ומשני לא למעוטי דם המשחיר והכא לגבי הכשר זרעים לכך אינו מכשיר מפני דדם חללים כתיב ולא מיקרי דם חלל אלא אותו שיוצא אחר מיתה שנעשה כבר חלל פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה וכן פירש בקונטרס בכריתות (דף כב.) ודם שחיטה הוי איפכא דלא חביב דם שחיטה אלא דם שהנשמה יוצאה בו אבל לאחר מיתה אינו קרוי דם כדאמר בפ"ק דפסחים (דף טז:) והרי דם התמצית שנשפך כמים ואינו מכשיר א"ל הנח לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר דאמר קרא כי הדם הוא הנפש דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם וכו': **צריך** של מנחות מונין בו'. פירש בקונטרס קורטי קמח הנדבר במנחה ואין שמן נכנס לתוכו וא"ת [ז] ויטרף כלי לענין הכשר כאילו הוכשר כולו כמו שמלרף לענין טומאה מדכתיב כף אחת יא] דרשינן [ב] עשה הכתוב לכל מה שבכף אחת דמנחה נבללת בכלי שרת כדמוכח בפרק קמא דמנחות (דף ט.) דאמר רבי יוחנן בללה זר כשרה חוץ לחומת העזרה פסולה ומפרש טעמא דכיון דקדושת כלי היא נהי דכהוה לא בעי פנים מיהא בעיא ועוד דלא שייך חיבת הקדש אלא היכא שנתקדש בכלי שרת כדמוכח ברישא המנחות והנסכים (שם קא.) דקאמר עניה כל כמה דלא משפי להו בגיזרין לא מתכשרי ולבוהה נמי כל כמה דלא מקדש בכלי לא מתכשרא והא דאמר בהאיש פירקא (קב:) גבי פרה דמיטמא אע"ג דכל העומד לשרוף כשרוף דמי והויא כעפרא משום דחיבת הקדש משויא ליה אוכל והתם ליכא קדוש כלי שאני פרה הואיל ועשו בה שחיטה והזאה כעין קרבן וגם משום חומרא דפרה החמירו שתהני בה חיבת הקדש וי"ל דמיירי הכא בשלא נתן עדיין שמן במנחה בתחלה כשהסולת [ט] בביסה וכמ"ד [י] מדת יבש נתקדשה והויא מנחה קדושה בלא שמן או במנחת חוטא או במנחת קנאות דליכא שמן ונתקדש הסולת בכלי ולא נתן בו מים כלל ומיהו לשון צריך משמע מקלתה לחה ומקלתה יבשה וה"ה דהוה מצי למיבעי בבשר קדש שלא בא במים דדם קדשים לא מכשיר [יא]:

תורה אור השלם

1. הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה:

במדבר כג כד

2. מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

3. וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו יִטְמָא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיהו שוו כל"ל ותות ל' נמתק: (ב) תוס' ד"ה סלקא וכו' עקביא ב"מ מתיר ובתולש נמי: (ג) ד"ה לריך וכו' דדם קדשים לא מכסיר ויש לומר דנקט צריך של מנחות לפי שרגילים ליזהר שלא יגע בהם מים משום חמץ הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה ס"ד למיגא וכו'. כמו קודם שנפסלו כדתנן. נ"ב עיין בכורות דף טו ע"ב ולף כה ע"א:

מוסף רש"י

ודם חללים ישתה. דם היוצא מן החללים, כלומר לאחר מיתה קרוי משקה, פרט לדם קילוח. שאינו לאחר מיתה, דהוי דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר את הזרעים (כריתות כב.). ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. הכל קרוי שחיטה (לעיל כט:). אינה לשחיטה אלא בסוף. אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה (שם וכנ"ל ב"ק עב.). צריך של מנחות. יבש של מנחות, מקום שלא נגע לשם שמן (פסחים כ.) קלת מן הסולת שלא נגע בשמן ולא הוכשר ונגע בו ארן, מונין בו ראשון ושני. לשרוף גם את השני (מנחות קב:).

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"ח מהל' מעילה הל"ט.
קה ב ג ד מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הל"ג:
קו ה מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הל"ג ופי"ב הל"ד ועיין בכ"מ:
קז ו מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הל"ח:

שיטה מקובצת

א] צריך של מנחות. נ"ב בערך צרד פי' פסולת הסלת כמו סובין וכיוצא בו: ב] פרט לדם קילוח דהכי משמע דם שהוא נעשה חלל ממנו הוא דהוי משקה פרט לדם קלוח המקיז את הבהמה: ג] וניתז בתחלת שחיטה: ד] על הדלעת של תרומה: ה] ר' אחייא אמר תולין: ו] קורטי קמח הצבור במנחה נ"ב נ"א במחבת: ז] כלומר אם נטמא מטמא אחרים או לא אבל בעצים ולבונה פשיטא דאין מונים. כך מצאתי בקצת פירושי כתיבת יד: ח] פשטה נהליה: ט] כתיב משמע בשר תאכל ולא חלב ודם: י] וא"ת ויצרף כלי לענין הכשר: יא] מדכתיב כף אחת דדרשי' עשה:

רבינו גרשום

הואיל ואסורין בגיזה ועבודה כלומר דכתיב לא תעבד בבכור שורך וכו' אפי' בעל מום: פרט לדם קילוח. אפי' בתחלת שחיטה כשמקלח הדם מחמת חיותא של בהמה דלאו חשוב דם חללים: ר' אחייא אמר תולין. כלומר תולין לא אוכלין ולא שורפין: הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף [מכשיר]. כלומר דחשוב לדם שחיטה ודם חללים הוא: צריך של מנחות. כלומר יבש שאינו בלול בשמן ונטמא: מונין בו ראשון ושני. כלומר דאם הוא ראשון מטמא שני בקדש ואם שני מטמא שלישי או לא:

חד במת וחד בשרץ וצריכי. וה"ה דהוה מצי למימר חד בנבלה וחד בשרץ וצריכי דנבלה חמירא משרץ לענין משא ושרץ חמור מנבלה דשיעורו בכעדשה אבל ק"ק במת דמטמא טומאת ז' מנא לן דבעי הכשר כיון דאיכא לאוקמי אידך קרא בנבלה ואומר הר"י דכיון דתרוייהו בשרץ כתיבי איכא לאוקומי בא"ח אינו ענין לכל הטומאות וא"ת גילף מת ושרץ מהדדי בגזירה שוה דבגד ועור כדילפינן בפ' במה אשה (שבת דף סד.) לענין קילקי [1] וחבק וי"ל דלא ילפינן מבגד ועור אלא לענין בגד דחשוב בגד בזה כמו זה אבל לענין הכשר לא שייך למילף בגזירה שוה זו ובפ"ק דפסחים (ד' טז.) מייתי עוד קרא שלישי וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא ומאי יטמא הכשר ומפרש חד בתלושין וחד במחוברין וצריכי ואין צריך למת ושרץ לכל חד וחד תרי קראי משום תלושין ומחוברין דכיון דגלי קרא בחד דאין חילוק בין תלושין למחוברים ה"ה בחידך: **ואי אשמועינן במת כו'.** לא היה צריך לצריכותא זו דקראי בשרץ כתיב אלא אורחא דגמרא לפרש כאילו חד במת בהדיא כיון שמועלת לעשות צריכותא בתרוייהו [2]:

מתיב רב יוסף רבי שמעון אומר הוכשרו בשחיטה. [3] מדרבנן לא פריך דאמרי דס מכשיר דהכשר דס חשוב כהכשר מים ויין שהכל משקה וא"ת אם כן מאי פריך מהכולר לגת הא התם נמי הוה טעמא כאילו הוכשר ביין כדמפרש בפ"ק דשבת (דף יז.) שמא יבלרנו בקופות מזופפות וי"ל דהכי [4] קאמר כיון דמדאורייתא לא אשכחנא הכשר בלא משקה בכולר לגת דחזיל לאיחוד ולא חשיב משקה לא הוה להו לרבנן למגזר שמא יבלרנו כו' אבל אם אשכחנא מדאורייתא הכשר בלא משקה בשום מקום ניחא: **אלא** שאין מכשירין. הוה מצי למימר דאיתכשר במים מחוברין דטעמא דרבי יוסי ב"ר חנינא דאמר משקי בי מטבחיא אין מכשירין משום דהוו תלושין וקסבר דתלושין לא מכשרי מדאורייתא דדריש כל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא כמ"ד בפ"ק דפסחים (דף טז.) יטמא ממש וליכא אלא חד קרא בהכשר ומסתבר ליה לאוקמא במחוברין טפי מבתלושין ובעזרה אוקמי אדאורייתא: **וכי תימא תרגמא אדם והא משקי קאמר.** עיקר דיוקא [5] [לאו] מדקתני משקי ביו"ד דמנא לן דלמא כתיבא משקה בה"א אלא אדכן סמיך דמשמע לשון רבים וגבי מחט שנמצאת בבשר בסוף פ"ק דפסחים (דף כ.) [6] נמי לא בעי לשנויי תרגמא אדם משום הך פירכא אבל התם לעיל (טז.) בההוא פירקא משני תרגמא אדם ולא חייש אהך קושיא [7] ומפרש משקין דעלמא כמו בפרק האומר בקדושין (דף סד:) דאמר מאי בוגרות בוגרות דעלמא:

ועדיין משקה טופח עליה. פירש הקונטרס וטופל מן העור לבשר וקשיא לפירושו דאם כן הוו תלושין ושמואל סבר בפ"ק דפסחים (דף טז.) דתלושין לא מכשרי דהא דרישי יטמא יטמא ממש וליכא אלא חד קרא בהכשר ואין לומר דלשמואל נפקי תלושין ומחוברין ממחד קרא [8] דלא משמע הכי מדנקט והעבירה בנהר וי"ל דע"י העור הכשר הוכשרה דע"כ לא פליגי דרישי העור והרוטב (לקמן קיח:) אלא [9] כשיש יד להכשר אבל בית שאינו להכשר כ"ע מודו דהיינו מחוברין בעור הוו מחוברין: **והבשר** לרבות עצים ולבונה. [10] תימה מנא לן דאתא לרבות עצים ולבונה דלמא לבשר דוקא אתי דמהני ליה חבת הקדש ולא בעי הכשר: **עצים** ולבונה בני אכילה נינהו **אלא** חבת הקדש בו'. וא"ת ומשקי בית המטבחיים אמאי דכן כגון [9] יין ושמן לתכשרי בחבת הקדש להיות אוכל כמו עצים ולבונה וי"ל דחבת הקדש מהני מוהכשר לשוויי אוכל מידי דדמי לאוכל כגון עצים ולבונה שהוא דבר עב וקשה כעין אוכל אבל לשוויי משקה אוכל מוהכשר לא מהניא חבת הקדש: כי

לאו למעוטי חיבת הקדש. דלא הוי כהכשר מים ממש: וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו וגו' (ויקרא יא) משתעי בשרצים ואשמועינן דלא מטמא אוכל אלא בהכשר ומכל האוכל [שם] אשר יאכל אתו אי"ג בטומאת מת ואע"ג דבפרשת שרצים כתיב אם אינו ענין להם תנהו ענין לטומאת מת: **ואפי' למימי ביה ראשון ושני.** דהא מתני' בחולין אוקימנא בשמעתין קמייתא [1] ובחולין ליכא משום איפסולי גופה לאיתסורי באכילה: **והא לאו אוכל הנא במים הוא.** ואפ"ה מנינן והוא הדין לחיבת הקדש בקדשים: **מדרבנן.** ולא שרפינן עלה תרומה וקדשים אם נגעו בה: **שמאי אומר הוכשר.** דאע"ג דלא ניחא ליה במשקה היולא מהם דהא לאיחוד חזלי גזרינן לה ביציאות שבת (שבת דף יז.) [2] שמא יבלרנו בקופות מזופפות: **הא לאו אוכל הנא במים הוא.** דהא בהאי משקה לא ניחא ליה: **א"ל רב יוסף לאביי אמינא לך אנא.** לעיל למיפשט בעיא דריש לקיש ולאותביה לר' אלעזר מהוכשרו בשחיטה: **ואמרת לי.** דהאי הוכשר מדרבנן הוא: **ואמר לך ר' זירא.** מהכולר לגת ושנית ליה נמי מדרבנן: **ריש לקיש נמי.** למימי ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן: **לתלות קמיבעיא ליה.** אי תלינן אי לא תלינן פשיטא ליה לריש לקיש לענין [3] איתסרי באכילה מנינא ביה ראשון ושני מיהא מדרבנן: **כי קמיבעיא ליה לשרוף.** אי מנינא ביה ראשון ושני מדאורייתא לשרוף [4] תרומה או קדש אחר שנגע בה: ופרכינן **מכלל.** דהא פשיטא ליה לריש לקיש לענין איפסולי גופיה דהוי הכשר מדאורייתא ושרפינן ליה ובנוגע בו הוא דמספקא ליה: **והכשר אשר יגע.** בקדשים כתיב: **במשקי בי מטבחיא.** במים שרחלו בהן הבשר בבית המטבחים בעזרה: **לא דיין שהן דכן.** [5] שאין מטמאין כדאמרינן בפסחים [טז.] גבי עדותו של יוסי בן יועזר: **וכי תימא תרגמא.** להא דרבי יוסי ב"ר חנינא דאמר אין מכשירין: **אדם.** משום דאמרן דאין נשפך כמים: **של זבחי שלמים.** משום תרתי מילי נקט זבחי שלמים חדא דקרא בשלמים קאי ועוד דכיון דבשר שלמים ועורן לבעלים טרם בהו להיות יפין ומעבירן בנהר סמוך לשחיטתן שיהו נוחין להפשיט כדאמרינן בפרק משילין פירות (בילה דף מ.) משקין ושוחטין את הבייתות ואמרינן התם דאורח אדעה לאשקויי משום סירכא דמשכא: **טופח עליה.** ונופל מן העור לבשר: **והבשר.** כל טהור וגו' [ויקרא ז] והאי והבשר יתירא הוא דהא ריש דקרא בבשר משתעי: **לרבות עצים ולבונה.** לקבל טומאת אוכלין: **הא נמי.** כל קדשים שלא הוכשרו כגון צריך של מנחות. אלמא חיבת הקדש דאורייתא ושורפין עליה וקמיבעיא ליה לריש לקיש: מאי

עין משפט נר מצוה

קח **א** מיי' פי"א מהל' טומאת אוכלין הל"א:

קט **ב** מיי' שם פי"ו הלכה טז:

קי **ג** מיי' שם הלכה יז:

קיא **ד** מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות מצות הלכה ח:

שיטה מקובצת

[1] ומכל האוכל אתא לאורויי בטומאת מת ואע"ג: [2] ביציאות שבת משום גזרה שמא יבצרנו בקופות: [3] דלענין איתסורי באכילה מנינן: [4] ושני מדאורייתא לשרוף עליה תרומה או קדש אחר שנגע ביה הס"ד ומה"ד ופרכי' מכלל דהא דפשיטא ליה וכו': [5] שהן דכן שאין מיטמאין. נ"ב בקצת פירושים כ"י שאינם מטמאין וכו': [6] לענין קלקי וחבקי: [7] בשחיטה מרבנן לא פריך דאמרי דם מכשיר דהכשר דם חשוב כהכשר מים כיון שהכל משקה: [8] וי"ל דהכי פריך כיון דמדאורייתא לא אשכחנ': [9] ופרש משקין ודכן דעלמא כמו בפ' האומר בקדושין דמשני מאי בוגרות: [1] ואין לומר דלשמואל נפקי תלושין ומחוברין מחד קרא מדנקט והעבירה בנהר וג"ל דע"י העור הבשר הוכשר דע"כ ל"פ בריש העור והרוטב אלא ביש יד להכשר אבל ביש שומר להכשר כ"ע מודו והיינו מחוברין: [2] תימה מנלן דאתא לרבות עצים וכו' וכן וא"ת משקה בית המטבחיים אמאי נ"ב ע"ר תוס' זבחים דף לג ע"ב:

רבינו גרשום

א"ל רב יוסף לאביי אמינא לך אנא מר' שמעון ואמרת לי עשאוהו כהכשר מים דרבנן אמר לך ר' זירא כו'. כלומר ר' זירא הביא לך ראיה מהבורר לגת ואמרת ליה עשאוהו כהכשר מים מדרבנן: א"ל אטו ריש לקיש לתלות קא מיבעיא ליה. כלומר אטו מיבעי' ליה לר' שמעון בן לקיש אי מוכשר מדרבנן דאם נטמא דלא אוכלין ולא שורפין: כי קא מבעיא ליה לשרוף. דאי נטמא ונגע בו קדש שדינו לשרוף: ואלא דאיתכשר במשקי בית מטבחיא. כלומר באותן מים שמדיחין אותו בעזרה: והאמר ר' יוסי משקי בית מטבחיא כו' כלומר דלא גזרו (על הכל) טומאה במשקה בית מטבחיא בעזרה אלו הן משקה בית מטבחיא הדם והמים: אלא דאיתכשר בחיבת הקדש. כלומר מהא מפיק ליה [דחיבת הקודש] מדאורייתא והבשר אשר יגע בכל

מסורת הש"ס

[1] ע"ז לט: שבת טו. יז., [2] [לעיל לג.] פסחים טז. [וזלה כ.] ולקמ כב.; [3] פסחים טו. כ., [4] [שם כ.], [5] [פסחים כד: לה. זבחים לד. מו:], [6] [לעיל לג.], [7] [וע"ע תוס' שבת ח: ד"ה ואין], [8] כ"מ, [9] [וע"ש תוס' ד"ה לא דיין], [1] ל"ל ביש, [2] ל"ל דס ומים,

תורה אור השלם

1. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז יט

2. לֹא תֹאכְלֻנּוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: דברים יב כד

מוסף רש"י

הבורר לגת. לדרכן בגת ולעשות מהן יין (ע"ז לט:) הבולר ענבים לדרכן בגת, דאילו הבולר לצימוקין משקה היולא מהם אין מכשירים דלא ניחא ליה (שבת טו.). הוכשר. לענין טומאה במשקה המלוה המיל ולכך הן עומדין ניחא ליה במאי דעביד מיניייהו (ע"ז שם) הוכשרו ביין הנלקח מהן על גביהן ואע"ג דחזיל לאיחוד לאדן שאותה מן הסלים, גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות כדמפרש לקמיה (שבת שם). לדם קדשים שאינו מכשיר. אם נפל על הזרעים (לעיל לג.). דם הנשפך כמים. הוי כמים ומכשיר (שם) דס מולין שאין חשין לנקבלו בכלי מכשיר, דאיתקש למים, אבל דם קדשים מתקבל בכלי וצריך ממנו למזבח ואינו נשפך לאיחוד כמים, אינו מכשיר דלא איתקש למים (פסחים טז.). והבשר. והבשר כל טהור יאכל בשר וגו' (ויקרא ז) וי"ו יתירה, לרבות עצים ולבונה. של קודש לטומאה, וקאי אדלעיל והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הבשר (פסחים לה.) לחיבת הקודש מכשרתן לשויהו אוכלא ואע"ג דלאו בני אכילה נינהו (זבחים לד.) דעלי המערכה מקבלים טומאה מדרבנן היא משום חיבת הקדש, דקרא אסמכתא בעלמא, דהא עצים בעלמא לא מקבלי טומאה (מנחות כא. וקב:).

מאי. לגופיה הוא דאתי אבל דליטמי איהו אחריני לא או דלמא ל"ש: **מתני' עד שתפרכם.** דאי לא מפרכם קיס להו לרבנן דנטולה נשמתה קודם גמר שחיטתה כדאמרינן בגמרא [לח.]: **אם זינקה.** כדרך שהבהמות נופחות בגרונם [ג] והדם מקלח ומזנק בכח: זינוק קילוח: **השוחט בלילה.** [ד] בהמה מסוכנת שצריכה פירכוס ולא ידע אי פירכסה: **ולמחר השכים ומצאו.** כותלי בית שחיטתו הלומר מלאים דם כשרה מפני שזינקה: **ומדת ר"א.** דמכשר לה בזינוק אמרה ר"ש: **אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה.** לריכות פירכוס אם היא מסוכנת: **שפשטה ידה.** בגמר שחיטתה: **ולא החזירה פסולה.** אם היתה מסוכנת לפי שאין זה פירכוס אלא כן דרכה בשעת נאת נפשה אבל גסה לאו אורחה בהכי: **גמ' ממאי דשרית.** ואפילו בפירכוס: ומהדרינן **וממאי תיסק** [ה] **אדעתין למיסרי.** דבעי קרא למשרית: **לאו היה היא.** ואפילו מפרכסת ומנא לן דשרית: **מדאמר רחמנא נבלה לא תאכל.** וסתם נבלה מסוכנת הואי קודם מיתתה: **מגלן.** דקודם מיתה כי הוה מסוכנת שריא דאי קודם מיתה אסירא מזאת החיה לאחר מיתה מי שריא לה: ופרכינן **דלמא היינו נבלה היינו מסוכנת.** וקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה ואשמועינן רחמנא דקאי עלה [ו]בנבלתו נמי דאי מזאת לאו הכא מכלל עשה עשה: **מחייב לא איקרי נבלה.** והלכך למה לי לאזהורי עלה דנבלה פשיטא דאיסור מסוכנת להיכא אזיל: **דלמא לעולם היינו נבלה היינו מסוכנת.** כלומר לעולם כדקאמר דנבלה היינו בהמה שנסתכנה ונאסרה קודם מיתה ואפ"ה איצטריך קרא דאילו מחייב איסור מסוכנת עשה בעלמא הוא ואשמועינן קרא דלאחר מיתה קאי נמי בלאו: **טרפה.** ניקב קרום של מוח [מב.] או נחתכו רגליה [עו.] מחוסרת היא: **וא"י ס"ד מסוכנת.** מחמת חולי דלא מחסרא אסורה דדרשינן שאינה חיה לא תאכל: **מסוכנת.** מחמת טרפות שחסרה היא: **מיבעיא.** דהך טרפה נמי אינה חיה אלא מדאיצטריך למיסר טרפה ש"מ מסוכנת מחמת טרפות דמיחסרא אסורה אבל שאר מסוכנת שריא דלא דרשינן שאינה חיה לא תאכל: **ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת.** ודין מחסרא ודין לא מחסרא משעה שאינה חיה טרפה קרי לה דטרפה לשון מסוכנת היא כלומר קרובה למות ואיצטריך לעבור עליה בעשה דשאינה חיה ולא תעשה דטרפה: **אם כן נבלה.** דאוקמא לעיל דמשום לעבור עליה בלאו נמי אצטריך: **ל"ל השתא מחייב.** כשהיא מסוכנת קרייה רחמנא טרפה וקאי עלה בלאו ועשה: **לאחר מיתה מיבעיא.** איסורא להיכא אזיל: **ודלמא היינו נבלה היינו טרפה היינו מסוכנת.** כלומר אפילו בנבלה שמתה לאחר שנטרפה ונסתכנה מלית מוקמת לה ואפ"ה איצטריך ולמיקם עלה לאחר מיתה בשני לאוין לאו דנבלה ולאו דטרפה ועשה דחיה אכול: **ואמר מר.** בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.): **למאי הלכתא.** כלומר האי ואכל לא תאכלוהו לא צריך דהא כתיב (ויקרא ג) כל חלב וכל דם לא תאכלו ומשום דנתנבלה או נטרפה מי אזיל ליה איסור חלב ולמאי איצטריך אלא התורה אמרה דחייב משום שני לאוין דחלב ומשום לאו דטרפה דלא תימא אין איסור חל על איסור: אי

מאי כי מהניא חבת הקדש לפסולא דגופיה אבל למימנא ביה ראשון ושני לא או דלמא לא שנא תיקו: **מתני' השוחט את המסוכנת** [ו] רשב"ג אומר עד שתפרכם ביד וברגל ר"א אומר דיה אם זינקה אמר ר"ש השוחט בלילה ולמחר השכים ומצא כתלים מלאים דם כשרה שזינקה וכמדת ר"א וחכ"א [ז]עד שתפרכם או ביד או ברגל או עד שתכשכש בזנבה אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה [ח]בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד [ט]במה דברים אמורים שהיתה בחזקת מסוכנת אבל אם היתה בחזקת בריאה אפי' אין בה אחד מכל הסימנים הללו כשרה: **גמ' ממאי** מסוכנת ממאי דשריא וממאי תיסק אדעתין דאסירא דכתיב [1]זאת החיה אשר תאכלו [ג]חיה אכול ושאינה חיה לא תאכל והא מסוכנת אינה חיה מדאמר רחמנא [2]נבלה לא תאכל מכלל דמסוכנת שריא דאי ס"ד מסוכנת אסירא השתא מחיים אסירא לאחר מיתה מיבעי ודלמא היינו נבלה היינו מסוכנת לא ס"ד דכתיב [3]וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה לאחר מיתה הוא דקרייה רחמנא נבלה מחיים לא אקרי נבלה ודלמא לעולם אימא לך היינו נבלה היינו מסוכנת מחיים בעשה לאחר מיתה בלאו אלא מדאמר רחמנא [4]טרפה לא תאכל מכלל דמסוכנת שריא דאי ס"ד מסוכנת אסירא השתא מסוכנת דלא מחסרא אסירא טרפה מיבעיא ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת ולעבור עליו בעשה ולא תעשה א"כ נבלה דכתב רחמנא ל"ל ומה מחיים קאי עלה בלאו ועשה לאחר מיתה מיבעיא ודלמא היינו נבלה היינו טרפה היינו מסוכנת ולעבור עליו בשני לאוין ועשה אלא מהכא [5]וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו [ז]ואמר מר למאי הלכתא אמרה התורה [ח] [ג]יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב

כי מהניא חיבת הקדש לפסולי גופיה. דסתם מסקינן דמדאורייתא קמיבעיא ליה אבל מדרבנן מודו דמוקין בו ראשון ושני וכן משמע נמי פרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) דקאמר נותר [ז] עפרא בעלמא הוא אמאי מטמא טומאת אוכלין ומשני בחיבת הקדש תפשוט דבעי ר"ל כו' ומשני [ח] קמיבעיא ליה דאורייתא כי אמרינן דרבנן והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף כ.) גבי מחט שנמצאת בבשר הבשר טמא האי בשר דאתכשר במאי אי בחיבת הקדש אימר דמהני חיבת הקדש לפסולא דגופיה למימני ביה ראשון ושני מי מהני וכ"ת ה"נ תפשוט הא דבעי ר"ל כו' הוה מצי לשנויי [ז] הא דר"ל מדאורייתא בעי אלא שפיר משני שם כגון שהעבירה בנהר ועוד משום דלרב יוסף דלעיל בעי נמי מיניה מדרבנן ול"ת תפשוט דר"ל מדרבי יוסי ב"ר חנינא דאמר משקי בית המטבחים אינו מכשיר ואם מהני חיבת הקדש למימני ביה ראשון ושני מנ"מ בהכשרו וי"ל דנפקא מינה לענין כמה דברים שהיו מביאים בעזרה וגם חולין היו מביאים לאכול עם המנחות והזבחים כדי שיהו נאכלים על השובע כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא.):

השוחט את המסוכנת. אפילו לכתחלה שרי ונקט לשון דיעבד משום דבעי למיתני עד שתפרכם: **שאינה** חיה **לא תאכל.** ברש"י מהאי קרא דטרפה אינה חיה והיינו לפי המסקנא דשמעתין דלא מיתוקמא במסוכנת:

השתא מחיים אסורה לאחר מיתה מיבעיא. דסתם סבר דסתם נבלה מסוכנת היא קודם מיתה ולהכי דייק שפיר דאי קודם מיתה אסורה פשיטא דמיתה לא שריא לה כדפירש בקונטרס ומיד הוה מצי למפרך דלמא אתי קרא לנבלה דלא [ח] מכח מסוכנת וכגון שעשאה גיסטרא אלא דנטר עד סוף המסקנא אבל אין לפרש דאפילו אפשר לנבלה שלא היתה מסוכנת מעיקרא מ"מ דייק דמדאסר רחמנא מסוכנת משום דקרובה למיתה כ"ש בהמה שמתה לגמרי דאע"ג דאסר רחמנא טרפה אפ"ה איצטריך לאסור נבלה משום דטרפה מיחסרא אין לפרש כך דא"כ אמאי [ט] פריך במסקנא דלמא אתא קרא להך נבלה דלא אתא מכח מסוכנת מעיקרא כגון שעשאה גיסטרא אלא פשיטא דאין זה קל וחומר דאיסור מסוכנת חמיר דחל מחיים כדאמר בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.) דלא יליפינן נבלה מטרפה משום דחמירא דאסורה מחיים וא"ת למאי [י] דפריך אי אמרת נמי מסוכנת שריא תקשי אמאי איצטריך קרא לאסור נבלה הא אסורה מחיים משום איסור שאינה זבוחה דרחמנא אמר וזבחת וזו לא נשחטה דממ"נ אף לאחר שנתנבלה איכא עשה דשאינה זבוחה דדמשמע בפרק כל שעה (פסחים דף לו.) ובפ"ק דזיר (דף ד.) דר"ש אומר האוכל נבלה ביום"כ פטור משום דאין איסור חל על איסור [יא] משמע אפילו נתנבלה ביום"כ פטור משום דאין איסור חל על איסור והשתא כשמתה פקעה איסור אבר מן החי אמאי לא חל איסור יום"כ עם איסור נבלה בבת אחת אלא ודאי לעולם איכא איסור דשאינה זבוחה ולהכי לא חייל עליה איסור יום"כ דמחיים נמי הוה בה איסור זה ואמאי לא פקע [יב] ויש לומר דהוה מצי למימר דלטעמיך:

דלמא היינו נבלה היינו מסוכנת. אין [יג] לפרש כהיא דסמוך דהשתא בעי למימר דקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה: **השתא** מסוכנת דלא מחסרא אסורה טרפה מיבעיא. וכ"ת איצטריך לטרפה דלא מחסרא כגון דיתיר כיון דכל יתר כנטול דמי הא נמי מיחסר ונפלה נמי חשובה כמחסרא: **ודלמא** היינו טרפה היינו מסוכנת. [יד] הא פירושו כהיא דלעיל דהשתא בעי למימר דכל מסוכנת קרי לה טרפה דטרפה לשון מסוכנת כלומר קרובה למות בין מיחסרא בין לא מיחסרא ובין לא מיחסרא דלעיל דפריך היינו נבלה היינו מסוכנת לא קאמר לעבור עליו בעשה ולא תעשה כדקאמר הכא:

ומה

מסורת הש"ס

ג) גי' רש"ל ורש"ל רבן גמליאל. ד) [לקמן לח.]. ה) [לקמן מב.], ד) זמיים ע. [לקמן קג.], ס) דפריטים. רש"ל, ו) [ועיין תוס' לקמן קכ. ד"ה מה וכו']].

תורה אור השלם

1. דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ:
ויקרא יא ב
2. לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ:
דברים יד כא
3. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֲכֻלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב:
ויקרא יא לט
4. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיֻן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ:
שמות כב ל
5. וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ:
ויקרא ז כד

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה כי מהניא וכו' ומשני כי קמיבעיא:

מוסף רש"י

בהמה דקה שפשטה ידה. אמר שחיטתה, ולא החזירה פסולה. אסורה, דבהמה מסוכנת היא ואינה מוחזרת עד שתפרכם ואם לא פירכסה הויא כמתה קודם שחיטה, ופישוט יד לדקה אינה אלא הוצאת נפש, אבל גסה בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה פירכוס היא וכשרה (ע"ז טז.). **זאת החיה.** קרי ביה זאת חיה (לקמן מב.). **למאי הלכתא.** ואכל לא תאכלוהו למה לי דכתביה בחלב טרפה, הא בחלב כשרה נמי הוהכרו, כל חלב וכל דם לא תאכלו, אלא התורה אמרה כו', והאי ואכל לא תאכלוהו משום דלאו דנבלה אזהכריהו ואשמועינן דיחול על איסור חלב, אע"ג דאיסור חלב קדים מנבלה (לקמן קג.). ומשום אכל לא תאכלוהו דסיפיה דקרא פירש בו נבילה וטריפה לחייב את האוכלו משום חלב ומשום נבילה ומשום טריפה, שלא תאמר אין איסור נבילה טריפה חלים על איסור חלב שקדם לנולם (זבחים ע.).

קיב א ב מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"י"ד [טו] סמג לאוין קלד טוש"ע יו"ד סי' יז סעיף ה [ג]:
קיג ג מיי' שם פ"ז הל"ב:

שיטה מקובצת

(א) יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב נ"ב עי' תוס' כריתות דף כג ע"א: (ב) נופחות בגרונם לאחר שחיטה והדם מקלח: (ג) השוחט בלילה כדאמרי' בפרקין דלעיל השוחט בלילה שחיטתו כשרה בדיעבד אבל לכתחלה לא הס"ד ומה"ד בהמה מסוכנת שצריכה פרכוס וכו': (ד) ומאי תיסק אדעתך למיסרא דבעית קרא למשרייה: (ה) ואשמעי' רחמנא דקאי עלה נמי בלאו דאי מזאת החיה לאו: (ו) דקאמר נותר ופרה עפרא בעלמא הוא כו' דבעי ר"ל וכו' ומשני כי קא מיבעי' ליה דאורייתא כו': (ז) ה"מ לשנויי דריש לקיש: (ח) דלמא אתא קרא לנבלה דלא אתיא מכח מסוכנת קודם מיתתה כגון שעשאה גיסטרא: (ט) דא"כ מאי פריך במסקנא דלמא אתא קרא להך נבלה דלא הויא מסוכנת מעיקרא: (י) משום דאין איסור חל על איסור ומשמע אפי' כו'. וג"כ רש"י כריתות דף כג ע"א ע"ש: (יא) אין פירושו כההיא דבסמוך: (יב) האי פירושו כההיא דלעיל:

רבינו גרשום

טמא לא יאכל אלא מסיפא כל טהור יאכל בשר כו' כלומר לרבות עצים ולבונה כיו"ב דמקבלין טומאה. כלומר עצים של מערבה: ומאי תיסוק אדעתין דאסירא. כלומר מינה תלמד ומאי תיסק אדעתין דאסירא: זאת החיה אשר תאכלו. כלומר למה אמרת מאי תיסק אדעתין דאסירא דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כו': ומחיים בעשה. כלומר חיה אכול [שאינה חיה לא תאכל] טרפה מיבעיא: כלומר דמחסרא כגון ניטל הטחול (ג) ניטלו הכליות ניטל ירך וחלל שלה: ולעבור עליו בעשה ולא תעשה. כלומר בעשה חיה אכול לא תעשה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו:

(ג) הדבר ל"ע דהא בניטל הטחול או דניטל הכליות תנן בהדיא דכשרה ונראה דע"ק הוא וא"ל ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום או שניטלו צומת הגידין ניטל הירך וכו':

ומה מחיים אתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב. פי׳ בקונטרס ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה חל על איסור חלב נבלה גופה מיבעיא ומדאיצטריך לאשמועינן בנבלה מכלל דמסוכנת לאו טרפה מקרי ואיצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה אלא דעתך טרפה היינו מסוכנת לכתוב רחמנא חלב נבלה יעשה לכל מלאכה ואנא אמינא ומה מחיים אתי איסור טרפה חייל אאיסור חלב לאחר מיתה מיבעיא אלא מדכתב רחמנא [1] נבלה מכלל דטרפה לאו היינו מסוכנת מתקיף לה מר בר רב אשי ודלמא לעולם אימא לך היינו טרפה היינו מסוכנת ודקאמרת נבלה דכתב רחמנא ל״ל להך נבלה דלא אתיא מכח מסוכנת והיכי דמי שעשאה גיסטרא התם נמי אי אפשר דלא הוי מסוכנת פורתא מקמי דליפסק לרובא ואיבעית אימא א״כ לימא חלב נבלה וטרפה חלב חלב למה לי זו היא שאין חלבה חלוק מבשרה ויש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה ואיזו זו מסוכנת ואיבעית אימא מהכא [2] ואומר אהה ה׳ אלהים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול הנה נפשי לא מטומאה [א] שלא הרהרתי ביום [ב] לבא לידי טומאה בלילה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי [ג] שלא אכלתי בשר כום כום מעולם ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם משום רבי נתן אמרו [ג] שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה אי אמרת בשלמא שריא היינו רבותיה דיחזקאל אלא אי אמרת אסירא מאי רבותיה דיחזקאל ה״ד מסוכנת אמר רב יהודה אמר רב [ג] כל שמעמידין אותה ואינה עומדת רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר [א] [ד] אפילו אוכלת בקעיות רמי בר יחזקאל אמר אפילו אוכלת קורות בסורא מתני הכי בפומבדיתא מתני הכי היכי דמיא מסוכנת אמר רב יהודה אמר רב כל שמעמידין אותה ואינה עומדת ואפילו אוכלת בקעיות רמי בר יחזקאל אמר אפילו אוכלת קורות אשכחינהו שמואל לתלמידי דרב אמר להו מאי אמר רב במסוכנת אמרו ליה הכי אמר רב

גועה

ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה חל על איסור חלב נבלה גופה מיבעיא ומדאיצטריך לאשמועינן בנבלה מכלל דמסוכנת לאו טרפה מקרי ואיצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול אאיסור חלב ומק״ו דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמלרכינן לתרוייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.). וקשה לפירושו דאמאי לא ילפינן שפיר שיחול איסור נבלה על איסור חלב מק״ו דטרפה דאי משום דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמלרכינן לתרוייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.) [ה] ומה טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול אאיסור חלב נבלה על איסור חלב מק״ו דטרפה דאי משום דטעמא דטרפה מחסרא נבלה נמי כיון דמתה אין לך חסרון גדול מזה ועוד מאי פריך בתר הכי ודלמא אינטריך קרא לנבלה דלא אתיא מכח מסוכנת ההיא נמי אתיא מק״ו [ב] [ו] לעיל וע״ק נהי נמי דמסוכנת לא הוי בלאו דטרפה מ״מ מתסר בעשה מקרא דזאת החיה דמשמע שאינה חיה לא תיכול ומיהו בזה י״ל אי הוה מוקמא קרא דזאת החיה במסוכנת לאוסרה הוה מסתבר [ח] ליה נמי לאוקומי בה לאו דטרפה [ט] וכי היכי דעשה דזאת החיה מתוקמא בתרוייהו דתרוייהו מיקרו אינה חיה ה״נ לאו דטרפה מתוקמא בתרוייהו וא״כ נבלה [י] דכתיב דחל על איסור חלב ל״ל ור״ת מפרש דה״ק ומה טרפה דמחיים לא מטמא חייל על איסור חלב נבלה דלאחר מיתה [יא] מטמא מיבעיא וליכא למיפרך כדפריך בפרק חטאת העוף (ג״ז סס) דטרפה חמורה דחייל איסורה מחיים דהתם קאמר לפי המסקנא דהכא דמסוכנת שריא אבל למאי דבעי למימר השתא דאיסור נבלה נמי מתחיל איסור שלה מחיים דא״א שלא היתה מסוכנת ומסוכנת אסירא מטעם נבלה מחמת קירוב מיתה ואפילו אם נאמר שלא יהא [יב] מסוכנת אלא איסור עשה לא שייך למיפרך מה לטרפה שכן מחיים בלאו כיון דמ״מ איסור נבלה מחיים שפיר הוה ידעינן לה שיחול על איסור חלב מק״ו דטרפה אבל השתא דמסוכנת שריא שייך שפיר למיפרך מה לטרפה שכן חל איסור שלה מחיים תאמר בנבלה שאין כאן איסור מחיים כלל והשתא פריך שפיר בתר הכי דלעולם אימא לך מסוכנת אסורה ואינטריך קרא שיבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב [יג] ונבלה דלא הוי מסוכנת מעיקרא כגון שעשאה גיסטרא דהתיא לא נאסר מחיים ולא אתי בק״ו דטרפה ורבינו גרשום היה מפרש ומה מחיים אתי איסור טרפה חייל אאיסור חלב אע״ג דליכא למימר דטרפה מגו דחייל אהאי איסור חייל נמי אהאי איסור דחלב נבלה של אחר מיתה שהיתה מסוכנת בתחלה דליכא למימר מגו דחייל האי איסור נבלה אאיסור מסוכנת חייל נמי אאיסור חלב לא מיבעיא אלא ולא מדאיצטריך קרא למכתב נבלה מכלל דמסוכנת שריא לגמרי והשתא פריך שפיר ודלמא אינטריך לעשאה גיסטרא דליכא מגו שהרי לא היתה מסוכנת וקשה לפי׳ שאין הש״ס מזכיר מגו זה כלל ועוד דליכא למיפרך דליכא נמי מגו בטרפה דחייל נמי אאיסור שאינו זבוח ולמ״ד בפרק גיד הנשה (לקמן דף קג.) בהמה בחייה לאבריס עומדת חייל נמי איסור טרפה אאיסור אבר מן החי ואיכא מגו ועוד אפילו כי אמרת דמסוכנת אסירא ואיכא מגו בנבלה לא שייך למילף מק״ו דטרפה כיון דליכא למיפרך מה לטרפה שכן אסורה מחיים כדפריך בזבחים (דף ע.): **שלא** הורמו מתנותיה. ואם תאמר לרבי יוחנן דאמר לקמן בפרק הזרוע (דף קנב:) האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים מאי רבותיה דיחזקאל אע״ג דיחזקאל כהן היה כהן עצמו צריך להפריש תרומות ומעשרות ואסור לאכול טבל ויש לומר דרבי יוחנן סבר כמ״ד שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם: **שלא** הרהרתי ביום בו׳. ואם תאמר מאי רבותיה דיחזקאל והלא כל אדם נמי אסור כדאמר בפ״ק דמסכת ע״ז (דף כ:) ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מו.) ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום כו׳ וי״ל דאפ״ה חשיב ליה רבותא משום דאמרינן בפרק גט פשוט (ב״ב דף קסד:) שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה ולשון הרע ועיון תפלה:

גועה

אי ס״ד טרפה היינו מסוכנת לכתוב רחמנא חלב נבלה יעשה לכל מלאכה. לאשמועינן דלא מטמא חלב משום נבלה ולשתוק מאזהרת אכילתו ובחלב טרפה [ז] מסוכנת לחודא לא מאכלוהו לאשמועינן דחייל איסור מסוכנת אאיסור חלב ואנא ידענא דכ״ש דכי מייתא אתי נמי איסור נבלה וחייל עליה: **ומה מחיים.** דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה ואתי וחייל אאיסור חלב נבלה גופה מיבעיא: **אלא.** מדאיצטריך לאשמועינן בנבלה [ז] דאיסור נבלה חייל אאיסור חלב: **מכלל דמסוכנת לאו טרפה מיקרי.** ואצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול אאיסור חלב. ומק״ו דטרפה דאמרינן ומה מחיים כו׳ לא מצינן למילף גבי נבלה דאיסור נבלה חייל אאיסור חלב דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמלרכינן לתרוייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.): [ד] **כגון שעשאה גיסטרא.** והיא עדיין מפרכסת דאמר בפ״ק (לעיל דף כא.) עשאה גיסטרא נבלה דזו לא נסתכנה קודם נבלותה ואיצטריך לאשמועינן דתיחול איסור נבלה אאיסור חלב: **עשאה גיסטרא.** חתכה לשנים לרחבה: **א״כ.** דמסוכנת אסירא: **לימא קרא חלב נבלה וטרפה וגו׳.** ולאשמועינן דאתי איסור נבלה וטריפה וחייל אאיסור חלב ל״ל למכתב וחלב טרפה למידרשה אייתר ולמימר דטרפה הוא דקאמינא לך דהיא וחלבה אסורים [ד] וכדמזהרנא לך דחייל איסור טרפה אחלב אלמא שני איסוריס יש בה אבל יש לך אחרת שהיא קרובה למיתה כזו ואין בה אלא איסור חלב לבדו [ה]: **שחלבה חלוק מבשרה.** שאיסור חלב נוהג בה משנולדה ותו לית בה איסורא אחרינא: **הנה נפשי לא מטומאה.** יחזקאל קאמר ליה להקב״ה לפי שהיה אומר לו קח לך חטים ושעורים וגו׳ ועוגת שעורים תאכלנה והיא בגלגלי לותא האדם תעוגינה לעיניהם: **מקרה יום ומקרה לילה** לא כתיב בקרא ולא גרסינן ליה: **לידי טומאה.** קרי: **כום כום.** שחוט שחוט שלא תמות לפי שמסוכנת היא [ו] ונבלה ממש ליכא למימר דא״כ מאי רבותיה: **שהורה בה חכם.** שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו: **מתנותיה.** הזרוע והלחיים והקבה [ז] ואע״פ שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה: **שריא.** מסוכנת: **היינו רבותיה.** דאע״ג דשריא כיון דמאיסה לא אכלתיה: **אפילו אוכלת בקעיות.** שיש [ח] לה כח בשניה דכיון דאינה עומדת מסוכנת היא: [ט] **רמי בר יחזקאל.** לא פליג אדרב יהודה אלא לטפויי אתא וכן רב חנינא: **בסורא מתני הכי.** כדאמר דרב חנינא הוסיף אדרב יהודה אפילו אוכלת בקעיות ובפומבדיתא מתני דרב יהודה גופיה סיים בה הכי:

גועה

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי׳ פכ״ח מהל׳ אסורי ביאה הל׳ כא סמג לאוין קכז טוש״ע אה״ע סי׳ כג סעיף ג:
קטז ב מיי׳ פ״ד מהל׳ מאכלות אסורות הל״ב סמג לאוין קלב טוש״ע יו״ד סי׳ יז סעי׳ ג:
קטז ג ד מיי׳ שם הל״ג סמג שם טוש״ע יו״ד שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1. וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: ויקרא ז כד
2. וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי אֱלֹהִים הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמְּאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל: יחזקאל ד יד

רבינו גרשום

ואנא אמינא מחיים אתי איסור טרפה וכו׳. כלומר מסוכנת מחיים דהיינו טרפה אתי איסור טרפה וחייל על איסור חלב מסוכנת לאחר מיתה דהיינו נבלה מיבעיא: אלא מדכתיב רחמנא נבלה וכו׳. כלומר מדאיצטריך רחמנ׳ למיכתב נבלה דלאחר מיתה מכלל דטרפה לאו היינו מסוכנת: התם נמי אי אפשר דלאו הויא מסוכנת כו׳. ועדיין אימא לך דאי טרפה היינו מסוכנת לא הוה איצטריך למיכתב נבלה דלאחר מיתה כדאמרינן לעיל: זו שאין חלבה חלוק מבשרה דתרוייהו אסירי. חלב ובשר: ויש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה. כלומר שהחלב אסור טמא והבשר מותר: כום כום זו היא מסוכנת שאמר כום כום מהרה שמיד תמות: שהורה בה חכם. כלומר שצריך חכם להורות בה (חכם) שלא היה בה שום ספיקא לאסור: שלא הורמו מתנותיה הזרוע והלחיים והקיבה: אפי׳ אוכלת בקעיות. כלומר אפי׳ אוכלת חתיכות של עץ אם אינה עומדת אסורה:

מסורת הש״ס

א) זבחים ע., ב) לקמן מד:, ג) [סס: מגילה כח.], ד) עיין רש״ל,

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ומה וכו׳ דכי היכי: (ב) **בא**״ד ויחול על איסור מלב לנבלה וכו׳ למימר בטרפה:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] גמ׳ אפי׳ אוכלת בקעיות. נ״ב פי׳ חתיכות של עצים כן פי׳ הערוך בערך בקע ג׳: ב] תד״ה ומה מחיים וכו׳ היה נמי אתיא מק״ו דכתיבנא לעיל בל״ל וכ״כ מהרש״ל במהדורא בתרא ובעל קיקיון דיוסף וכוונתם למ״ש התוס׳ לעיל בד״ה השתא מחיים וכו׳ ולא כמהרש״ל במהדורא קמא ודו״ק:

שיטה מקובצת

א] שלא ההרהרתי ביום ובאתי לידי טומאה: ב] ובחלב טרפה לחודה לכתוב: ג] אלא מדאיצטריך לאשמועינן בנבלה מכלל דמסוכנת: ד] וכדמזהרנא לך. נ״ב נ״א וכדאוקימנא לה דחייל וכו׳: ה] חלב לבדו הס״ד ומה״ד שאין חלבה חלוק מבשרה ששניהם אסורים הס״ד ומה״ד יש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה שאיסור וכו׳: ו] לפי שמסוכנת היא דנבלה ממש: ז] (ואע״פ שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה) נרשם עליו וע״ב לא נמצא בס״י: ח] אפי׳ אוכלת בקעיות שיש לה חיות וכח בשיניה שאוכלת בקעיות עצים י״ל מחמת דוחק מיתה היא עושה כן וכיון דאינה עומדת מסוכנת היא: ט] (רמי בר יחזקאל לא פליג אדרב יהודה אלא לטפויי אתא וכן רב חנינא) נרשם עליו וע״ב שבס״י לא נמצא: י] אתיא מק״ו לפירושו: יא] הוה מסתבר נמי לאוקומי בה לאו דטרפה דכי היכי דעשה: יב] וא״כ נבלה דכתב רחמנא דחל על איסור חלב: יג] דלאחר מיתה ומטמא מיבעיא וליכא למפרך: יד] שלא יהא במסוכנת אלא איסור עשה:

גועה והטילה ריעי. אי זה אי זה. גועה לועקת כמו אם יגעה שור על בנו (איוב ו): **נאבד.** [1]ולרב הוה קרי ליה שמואל הכי משום כבוד: **נאוזוי אוזי.** לפרכם האוזן בתמיה דפירכוס חיות גדול הוא זה. אוזוי לשון מזיזין אותו ממקומו (מכות פ"ג מי"ז): **שאני אומר.** שאינה לריכה כל כך אלא כל פירכוס [2]שמסוכנת מפרכסת שאינה עושה דבר שהוא הולאת נפש הוי פירכוס כדלקמן: **שאין** [3]**המיתה עושה.** בשעת הולאת נפש קרי לה מתה ובהמה דקה קאי דאילו גסה אפילו כפופה ופשטתה הוי פירכוס: **אי.** מדוקיא דמתניתין הוה גמרינן לה כדקדייקת הא החזירה כשרה משמע שפשטתה מכפיפותה והחזירה: **אבל פשוטה.** מעיקרא וכפפתה לא: **קמ"ל.** [4]דהיכא דהוא פשוטה מעיקרא וכפפתה הוי פירכוס: **משמו.** שא ר' יוסי: [5]**הא.** דאמר רב לעיל גועה הוי פירכוס: **דעבי קלה.** שהיה קולה עבה וחזקה דולאי אתי מכח חיות: **דעמי קלה.** כהה מתרגמינן עמיא (ויקרא יג): **שופתה.** בשמוך: **מפרזת.** למרחוק וחיות הוא זה: **אמר רב חסדא פירכוס שאמרו.** אני שמעתי בסוף שחיטה ואני מפרש [6]מאי סוף ששמעתי אמצע שחיטה היא והאי דקרי ליה סוף לאפוקי אם בתחלת שחיטה פירכסה כיון דבאמצע שחיטה [7]לא פירכסה לא הוי לה חיותא כי האי אסיר משום נטילת נשמה: **מנא אמינא לה.** דהאי סוף ששמעתי אמצע הוא: [8]**אימא.** פשטה ולא החזירה דאמרינן פסולה: **כל היכי תיחי ותיזיל.** דלאחר ששחטה לא תסגי בפשיטת יד בלא כפיפה [9]וחזרה בתמיה: **א"ל רבא לעולם סוף שחיטה.** דוקא. ודקאמרת כל היכי תיחי ותיזיל לאחר שחיטה שתפשטו ותחזיר: **שאני אומר כל שאינה עושה כן.** פשטה וחזרה לאחר שחיטה בידוע כו': **בתחלת שחיטה.** כלומר אפי' פירכסה בתחלת שחיטה **דייה א]** כשרה אע"ג [10]דהוא מסוכנת כיון דמלאים כותלי בית השחיטה דם בידוע שזינקה: **ומימדה ר"ת.** דאחר זינוק הוי פירכוס: [11]**ואמר שמואל כו'.** להכי איצטריך לפרושי דכותלים דהכא לא הוו כותלים ממש אלא כותלי בית השחיטה דאי הוו כותלים ממש לאחר הייגו יכולים להבין אי האי זינוק הוה בתחלת שחיטה או באמצע שחיטה דאי הוה בתחלת שחיטה אמינא אלא הזינוק לאעלה בכותל דאחמת כח וחיות שהיה עדיין בבהמה זינקה לאחרוק ואם אמינא הזינוק לאטה בכותל בידוע שבאמצע שחיטה זינקה שלא היה בה כח כל כך לזנק הדם לאחרוק אבל השתא דאמר שמואל דהני כותלי לא הוו כותלי ממש אלא כותלי בית השחיטה לא מצינו למידע אי בתחלת שחיטה זינקה או לאחר שחיטה ולהכי קאמר אי אמרת בשלמא כל כמה דפירכס אפילו בתחלת שחיטה הוי פירכוס: **שפיר.** דהא חזינן לאחר ע"י זינוק דפרכיס בתורתא: **אלא אי אמרת.** באמצע שחיטה בעינן מאן לימא לן לאחר דזינוק דלאורתא באמצע שחיטה הוה דלמא בתחלת שחיטה זניק: **ודלמא.** לעולם שאר פירכוסין לא הוו פירכוס אלא באמצע או בגמר שחיטה ושאני זינוק דעדיף חיותיה ופירכוס גדול הוא הלכך אפילו בתחלת שחיטה זינקה שפיר דמי: **דייה אם זינקה.** ומדקתני דייה מכלל דקיל: **קיל מדרבן גמליאל.** דבעי ביד וברגל [12]בשניהם: **ועדיף מדרבנן.** דאמרי ביד או ברגל: **אבוכרס.** שם האיש: **אבוה** [13]**בר אבוכרס.** זהו אבוכרס עצמו ומכירין היו את הבן ולא[14] את האב והיו קורין אותו על שם בנו שעשו את בנו סימן לו: **עד.** משמע דאמיר האי פירכוס דרבנן מהנך דלעיל ואי דר"א עדיף מאי עד דרבנן משמע דעדיף כיון מיבעי להו למימר אלא ש"מ זינוק קיל ואפ"ה סגיא ליה כי הוי בתחלת שחיטה: **בסוף שחיטה.** סוף ממש שתפרכס בגמר שחיטה דתהוי בה חיות אחר שחיטה:

גועה או הטילה ריעי וכשכשה באזנה ה"ז פירכוס. אפילו יש [15]לר"ג דאמאיר ובעי פירכוס יד ורגל אשיב האי פירכוס ולהכי פריך שפיר מבריתא דקתני בסמוך גועה והטילה ריעי אין זה פירכוס ושמואל דאמר אינטריך ליה לאבא לאוזוי אוזי אלא דאמר אינטריך ליה לאבא לאוזוי אוזי אלא דאמר מי"ז) **שאני אומר.** יד או רגל ולהכי פריך עליה דרב ענן דאמפרש מילתיה דשמואל תנינא דפסיקא ה"ז פירכוס דרבנן פשוטה וכפפה ה"ז פירכוס כפופה ופשטה לא הוי פירכוס:

אצטריך ליה לאבא. פי' בקונטר' דשמואל הוה קרי הכי לרב בלשון כבוד ובערוך[16] פירש שכך שמו ורב היו קורין אותו על שם אשיבותו כמו דבבל דוכתי הוו קרו ליה רבי לר' יהודה הנשיא ושמואל שהיה אבילו היה קורהו בשמו וכן לקמן[17] אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות כלוס [18] ובערבי פסחים (פסחים דף קיט:) [19] גבי גוזליא ואריגליא לאבא ובפרק כל גגות (עירובין דף לד.) אי קפיד אבא קטרו ביה המיינא [20] ובפירוש משמע סוף פרק ראשית הגז (לקמן דף קנז:) דאמר רבי יוחנן לאיסי מאן ריש סדרא בבבל א"ל אבא אריכא וכעס עליו ר' יוחנן על שקראו כן משמע בהדיא דאבא לאו לשון אשיבות ומיהו ממה שהיה קורהו בשמו לאוזיה לא היה כועס אי לאו משום דאמר אריכא שזהו לשון גנאי דר' יוחנן גופיה היה קורהו אבא בפרק כסוי הדם (לקמן פד.) אבא ממשפחת בריאים הוה אע"פ שרב היה אשוב הרבה מר' יוחנן מיהו על רב [21]המנונא דאמר בפ' יה"כ (יומא דף פז.) קא אזיל אבא למיקטל גברא קשה שהיה תלמידו וקורהו בשמו ואמר בחלק (סנהדרין ק.) מפני מה [22] היה נענש גחזי מפני [23] שקורהו לרבו בשמו ולפירוש הקונטר' דאבא לשון אשיבות ניחא[24]:

אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיחי ותיזיל. ומפרש רבינו תם דמדקתני שאינה אלא הולאת נפש דייק דאמר מי לא חיתה הרבה אם לא הוציאה נפשה עד סוף שחיטה: **רבא** אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה. והא דלא מייתינן דאמר בתחלת שחיטה זינק משום דלא שכיחא שיהיה זינוק אלא בסוף: [25]**כי** יולד **פרט ליוצא דופן.** לאו מלשון לידה דריש אלא גמר לידה מדכתיב כדאמרינן בריש פרק יולא דופן (נדה דף מג.) והא דדרשינן התם אשה כי תזריע וילדה עד שתלד ממקום שמזרעת דמשמע דצריך מיעוט למעט יולא דופן ולא ממעטינן ליה מלידה לידה מדכתיב משום דאי לאו כי תזריע הוה דרשינן תלד לרבות יולא דופן כרבי שמעון: אי

לאמר שמואל דהני כותלי לא הוו כותלי ממש אלא כותלי בית השחיטה לא מצינו למידע אי בתחלת שחיטה זינקה או לאחר שחיטה ולהכי קאמר אי אמרת בשלמא כל כמה דפירכס אפילו בתחלת שחיטה הוי פירכוס: **שפיר.** דהא חזינן לאחר ע"י זינוק דפרכיס בתורתא: **אלא אי אמרת.** באמצע שחיטה בעינן מאן לימא לן לאחר דזינוק דלאורתא באמצע שחיטה הוה דלמא בתחלת שחיטה זניק: **ודלמא.** לעולם שאר פירכוסין לא הוו פירכוס אלא באמצע או בגמר שחיטה ושאני זינוק דעדיף חיותיה ופירכוס גדול הוא הלכך אפילו בתחלת שחיטה זינקה שפיר דמי: **דייה אם זינקה.** ומדקתני דייה מכלל דקיל: **קיל מדרבן גמליאל.** דבעי ביד וברגל [26]בשניהם: **ועדיף מדרבנן.** דאמרי ביד או ברגל: **אבוכרס.** שם האיש: **אבוה** [27]**בר אבוכרס.** זהו אבוכרס עצמו ומכירין היו את הבן ולא[28] את האב והיו קורין אותו על שם בנו שעשו את בנו סימן לו: **עד.** משמע דאמיר האי פירכוס דרבנן מהנך דלעיל ואי דר"א עדיף מאי עד דרבנן משמע דעדיף כיון מיבעי להו למימר אלא ש"מ זינוק קיל ואפ"ה סגיא ליה כי הוי בתחלת שחיטה: **בסוף שחיטה.** סוף ממש שתפרכס בגמר שחיטה דתהוי בה חיות אחר שחיטה:

פרט

אבוכרס גרסי': קיל מרבן גמליאל כו'. כלומר דרבן גמליאל סבר עד שתפרכס ביד וברגל ורבנן סברי או ביד או ברגל (אלמא אדרבן גמליאל עד שתפרכס ביד וברגל ורבנן סברי או ביד או ברגל): אילימא אדר"ג כיון דפירכסה מבעי ליה. כלומר דר"ג סבירא ליה עד שתפרכס ביד וברגל הוה ליה למימר לרבנן כיון שפירכסה ביד או ברגל כשרה:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ב ה"ג ע"ש], ב) ל"ל דבר, ג) [וכן ג' הרי"ף ורא"ש אבל בספרים שלפנינו גרסינן רשב"ג בתמני'], ד) [ערך אבלא], ה) [דף מה:], ו) [וכן בברכות מז.], ז) ל"ל וכפירוטו, ח) [ל"ל רב הונא], ט) [ל"ל אקרא], י) [וע"ע היטב תוס' יומא מז: ד"ה אמר שמואל], כ) שיך לע"ב,

תורה אור השלם

1. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה: ויקרא כב כז

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה בתחלת שחיטה וכו' בתחלת שחיטה דייה כאן הס"ל ואמ"כ מה"ד כשירה:

רבינו גרשום

גועה והטילה ריעי כו'. כלומר אם עושה אחת משלשתן: איצטריכא ליה לאבא. כלומר אבא זהו רב והכי קאמר ליה איצטריכא ליה לרב לאוזוזי אוזי. כלומר שלא תהא כשרה עד שתזוז אודניה: אמר להו שאני אומר כל שאינו עושה דברים כו'. כלומר כל שאינה עושה דברים של חיות אלא עושה דברים שהמיתה עושה טרפה: אי מתניתין הוה אמינא דוקא דכייפא כו'. כלומר דמשמע בהמה דקה שפשטה ידה והחזירה. כלומר שהיתה כפופה ופשטה ואח"כ החזירה אבל פשוטה וכפפתה אימא לא ליהוי כשרה קמ"ל: הא דעבי קלא הא דעמי קלא. כלומר עבי קלא הרי זה פרכוס: כאן בשותתת כו'. כלומר במתרזת הוי פרכוס אבל (במשתנת) [בשותתת] לא הוי פרכוס: ואמר שמואל כותלי בית השחיטה שנינו. כלומר דפרכוס מעולה הוא שקילחה הדם מחמת בריאות: אלא אי אמרת בסוף שחיטה. כלומר בסוף שחיטה בעיא לפרכוס אמאי חשוב פרכוס דילמא בתחילת שחיטה זינקה: ודילמא שאני זינוק דעדיף. כלומר לעולם אימא לך בעינן פרכוס בסוף שחיטה ואי פרכת דילמא בתחלת שחיטה זינקה דלמא שאני זינוק דעדיף ואפי' זינקה בתחלת שחיטה כשרה אבל פרכוס אחד ביד וברגל בעינן בסוף שחיטה: ומי עדיף והתנן ר' אליעזר אומר דייה אם זינקה. כלומר ומי עדיף זינוק מפרכוס דרגל והתנן ר' אליעזר אומר דייה אם זינקה. כלומר ר' אליעזר ענה לרבן גמליאל דאמר עד שתפרכס ביד וברגל ואמר לו ר' אליעזר (א') דייה אם זינקה אלמא פרכוס יד ורגל עדיף:

עין משפט נר מצוה

קיז א ב ג מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלי"ד סמג לאוין (קלב) [קלד] טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' ח:

שיטה מקובצת

א) שאני אומר כל שעושה דברים שאין המתה עושה מאי נינהו: ב) ופשטתה דברים שהמתה עושה פשוטה וכפפה דברים שאין המתה עושה מאי קמ"ל: ג) ה"א דוקא כגון שהיתה ידה כפופה ופשטה: ד) מנא אמינא לה דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה נ"ב בקצת ספרים ישנים קלף גרסי' פסולה שאינה אלא הוצאת נפש הא החזירה כשרה אימת וכו': ה) ואי עדיף מאי עד אמר רבא פרכוס: ו) לאבא לרב שמואל הוה קרי ליה הכי משום כבוד: ז) אלא כל פרכוס שמפרכסת שאינה עושה: ח) שאין המתה עושה: ט) (דהיכא דהויא פשוטה מעיקרא וכפפתה הוי פרכוס) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: י) (הא דאמר רב לעיל גועה הוי פרכוס דעבי קלה שהיה קולה עבה וחזקה דודאי אתי מכח חיות) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: יא) ואני מפרש דמאי סוף שחיטה ששמעתי: יב) כיון דבאמצע שחיטה לא הוי לה חיותא כי האי וכו' ונ"ב נ"א בפי' כ"י כיון דבאמצע שחיטה לא הוות לה חיותא כי האי אסירא דההוא פרכוס הוי משום נטילת נשמה: יג) (אימת פשטה ולא החזירה דאמרינן כפופה) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: יד) בפשיטת יד בלא כפיפה בתמיה: טו) אע"ג דהוות מסוכנת כיון דמלאים דם בידוע שזנקה: טז) מתיבת ואמר שמואל וכו' עד אי אמרת בשלמא כל כמה דפרכס ולא עד בכלל נרשם עליו ונ"ב לא נמצא בס"י והכין משמע מדברי המפרשים החזירה כשרה אימת וכו': יז) קיל מדר"ג דבעי ביד וברגל ועדיף וכו': יח) ומכירים היו את הבן ולא ראו את האב: יט) אפי' לרשב"ג דמחמיר כו' ולהכי פריך שפיר מברייתא: כ) שם וכן בערבי פסחים כגון גוזליא: כא) מפני מה נענש גחזי כצ"ל:

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי׳ פ״ג מה״ג מאיסורי מזבח הל״ד:
קיט ב מיי׳ שם הל״ה:
קכ ג ד ה מיי׳ שם הלכה ד:
קכא ו מיי׳ פ״ד מה״ג מאכלות אסורות הל״י סמג לאוין קלב טוש״ע יו״ד סי׳ י״ז סעי׳ א:
קכב ז מיי׳ פ״ג מה״ג שחיטה הל׳ כב סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ ד סעיף ג:
קכג ח מיי׳ פ״ד מה״ג פסולי מוקדשין הלכה א:
קכד ט מיי׳ פ״ג מה״ג שחיטה הל׳ כב סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ ד סעיף ג:

תורה אור השלם

1. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה: ויקרא כב כז

רבינו גרשום

פרט לכלאים שהוא מן האיל ומן העז דבעינן כבש ממש: או עז פרט לנדמה. כלומר שאינו דומה לאמו: פרט ליוצא דופן בן פקועה שאינו יוצא דרך בית הרחם שאינו נולד כדרכו: האי יתום היכי דמי [כו׳] אלא דמיתה אימא והדר ילידתיה כו׳. כלומר בזה הענין מכי יולד נפקא דכיון דמתה אימיה אין נולד כדרכו כדרך רוב הנולדים דרוב נולדים בחיי אמם נולדים אלא פשיטא זה פירש למיתה כו׳ אי אמרת בשלמא בעינן חיותא בסוף לידה כו׳ היינו דאיצטריך בזה ענין בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים למעט מתחת אמו דמכי יולד לא נפקא דבזה ענין יהא פסול דכי אית ביה חיותא בתחלת לידה אע״ג דבסוף לידה לא הוי חיותא כי יולד קרינן ביה אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה וכי אתא תחת אמו פרט ליתום דמתה אימיה והדר ילידתיה למה לי תחת אמו מכי יולד נפקא דכי מתה אימיה והדר ילידתיה לא קרינן ביה כי יולד ופסול אלא וראי בעינן חיותא בסוף לידה. ומטעם זה צריך תחת אמו דמכי יולד לא מצינן למפסל: בד״א ביד כו׳. כלומר דקילה הבהמה לפשוט ולהחזיר ביד מברגל: יד אין רגל לא. כלומר רגל אע״פ שלא החזיר: דקה אין גסה לא. כלומר גסה בין פשטה ולא כפפה ובין כפפה ולא פשטה כשרה: השוחט לנכרי שחיטתו כשרה. כלומר ישראל השוחט לנכרי שחיטתו כשרה ור׳ אליעזר פוסל דסתם משחטת נכרי לע״ז: מחצר כבד שלו שקורין אברא בלע״ז. מקום (שאין) שהמחשבה פוסלת עליהם במוקדשים שאם חישב בזריקת דם על מנת להקטיר אימורים חוץ לזמנו פסול: אין הכל הולך אלא אחר העובד שאם בעלים חישבו לפסל אין במחשבתו כלום. הני תנאי אית להו דר׳ אליעזר בר׳ יוסי. כלומר ת״ק ור׳ אליעזר בר׳ יוסי דתניא אמר ר״א ב״ר יוסי שמעתי שהבעלים מפגלים. כלומר מחשבת בעלים אם מחשבים לפסול כשהכהן עובד מהני מחשבתן לפסול כמחשבת כהן ולענין חולין אע״ג דישראל שוחט מצי נכרי בעל הבהמה לפסול כשמחשב לע״ז: זה מחשב וזה עובד לא אמרינן לפסול: כי אמרינן זה מחשב וזה עובד בפנים. כלומר בקדשים דיכולין לפסול ולפגל הבעלים אבל חולין בחוץ ששוחט

מסורת הש״ס

לעזי רש״י

איברר״ש [איברי״ש]. סרעפת.

מוסף רש״י

פרט לכלאים. מן העז ומן הכבש (נדה מא.) דפסול לקרבן (ב״ק עז:). **פרט לנדמה.** למינו דומה לאמו ולא לאמו, שבא מאיל ורחל ודומה לעז (שם ובנע״ז בכורות נז.). **לו:** אמו ומן מן העז והוא כבש (נדה מא.). **ור״א פוסל.** שסתם משחטת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ומע״ג עלמו אחיו ליה פסול (זבחים מז.). **שמעתי שהבעלים מפגלין.** בעבודת הכהן אם קינל הכהן בשחיקה ומשכו הבעלים עליה על פיגול הוי פיגול (שם).

שיטה מקובצת

א) פרט ליוצא דופן והיה שבעת ימים: **ב)** ולא החזירה פסולה החזירה כשרה בד״א וכו׳: **ג)** ד׳ ימים פרט למחוסר זמן ואפי׳ אמו קיימת: **ד)** תחת אמו יהיה שעה אחת וכו׳ אילימא דילידתיה אמיה כולה ולאחר שעה מתה: **ה)** לפי שנאמר ד׳ ימים יהיה עם אמו יכול שיהא עם אמו כל שבעה ת״ל תחת אמו: **ו)** בגמר לידה אתי דאי אמרת בשלמא אחר לידה: **ז)** דאכתי ה״ל יוצא דופן ש״מ כל מלתא: **ח)** אית להו דר׳ אליעזר בר׳ יוסי וכו׳ דטעמיה: **ט)** ס״ל וטעמיה כדמפרש ואזיל: **י)** ואי לא סתם משחטת נכרי: **יא)** ור׳ יוסי פליג את״ר ואר׳ אליעזר כל זה נמחק: **יב)** אין להוכיח מכאן. נ״ב עי׳ תוס׳ בכורות דף יח ע״א:

יג) ב״ק עז: נדה מא. [בכורות יב. יח. מז.], **ג)** [ל״ל זו], **ג)** [מוספפתא פ״ב ה״ג ע״ש], **ד)** [במוספ׳ לא גר׳ דקה וכ״ה בגמ״ש וכל״ן], **ה)** [ס״א בעינו מענין כהרף עין ערוון ערך רפרף וכ״ל בטוש״ע ועיין ב״י], **ו)** [לעיל לז.], **ז)** זבחים מז., **ח)** [בס״ל: לנכרי, וכן להלן (נכרי)], **ט)** [לעיל יג. לקמן קנז: גיטין מה: ע״ז לב: ע״ש], **י)** [זבחים מו.], **כ)** [שם מז.], **ל)** לעיל יג. לקמן קנז:, **מ)** [ויקרא כב], **נ)** [אמור פרשה ח], **ס)** [שמות כב], **ע)** [ל״ל לרבא], **פ)** בס״א: דגוי, וכן להלן (גוי, לגוי), **צ)** [ל״ל יתובו עיין תוי״ט], **ק)** [וע״ע תוס׳ ב״ב קמב: ד״ה דהוא], **ר)** [ובבכורות יז: מספקא להס״ם בהכין], **ש)** עי׳ בנדה לב. [פסחים נט:], **ת)** [וע״ע תוס׳ סוכה טו. ד״ה פרוץ ותוס׳ עירובין טו: ד״ה פרוץ ותוס׳ בכורות יז: ד״ה אפסר],

א) פרט לזנמה: **ב)** פרט לנדמה. **ג)** שבעת ימים דופן **ד)** פרט למחוסר זמן תחת אמו **ה)** פרט ליתום האי יתום אמו דילידתיה אמיה והדר ילידתיה לעולם תיחי ותיזיל אלא דמתה והדר ילידתיה מכי יולד נפקא אלא פשיטא **ו)** זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אי אמרת בשלמא בעינן חיותא בסוף לידה היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה למה ליה מכי יולד נפקא אמר רבא **ז)** הלכתא כי הא מתניתא **ח)** בהמה **ט)** דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה **י)** במה דברים אמורים ביד אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה בד״א בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה ועוף אפילו לא רפרף אלא **יא)** גפו ולא כשכש אלא זנבו הרי זה פירכום מאי קמ״ל כולהו תננהי **יב)** בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש יד אין רגל לא דקה אין גסה לא עוף איצטריכא ליה דלא תנן: **מתני׳** **יג)** השוחט לעובד כוכבי׳ **יד)** שחיטתו כשרה ור״א פוסל אמר ר״א אפילו שחטה לאכול לעובד כוכבים מחצר כבד שלה פסולה **טו)** שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים א״ר יוסי ק״ו הדברים ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין **יז)** אין הכל הולך **יח)** אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט: **גמ׳** הני תנאי אית להו דר׳ אליעזר ברבי יוסי דתניא **יט)** אמר ר׳ אליעזר ברבי יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין מיהו ת״ק סבר אי שמעיניה דחשיב אין אי לא לא סתם **כ)** מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים לא אמרינן ור״א סבר אע״ג דלא שמעיניה דחשיב סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אמרינן ואתא רבי יוסי למימר אע״ג דשמעיניה **כא)** דחשיב זה מחשב וזה עובד לא אמרינן איכא דאמרי בדשמעיניה דחשיב ת״ק סבר כי אמרינן זה מחשב וזה עובד הני מילי בפנים אבל בחוץ לא חוץ מפנים לא

פרט לכלאים. כן רחל ותיש שפסול לקרבן ומרבויא דאו דרים ליה: **נדמה.** עז שילדה מתיש כמותה ובנה דומה לרחל: **פרט ליוצא דופן.** שקרעוה והוציאוהו פעמים שמתה ופעמים שחיה: **ז׳ ימים פרט למחוסר זמן.** **כא)** שלא הגיע לז׳ ימים ואפילו אמו קיימת: **תחת אמו.** **כב)** היה שעה אחת פרט ליתום וה״ל דאי יתום אילימא דילידתיה והדר אמיה ולאחר שעה מתה לעולם תיחי בתמיה וכי לעולם צריכה לחיות והא תחת אמו **כג)** קרינן ביה והא ליכא למימר דאשמועינן קרא שתחיה אמו כל ז׳ דתניא בת״כ **כד)** ר׳ יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר תחת אמו לפי שנאמר **כה)** ז׳ ימים יהיה עם אמו יכול **כו)** ת״ל תחת אמו אי תחת אמו יכול אפילו יצא ממנה כשהיא מתה ת״ל עם אמו משמע ששניהם בעולם אחד שתהא קרויה אמו הא כיצד אפילו נתקיימה לו אמו שעה אחת והאי תחת אמו משמע ליה לרבי יוסי הגלילי חליפי אמו שמתה אמו והוא נשאר במקומה: **אלא דמתה והדר ילידתיה.** היינו יוצא דופן דכל שקרעוה והוציאו את ולדה בין מתה ובין חיה הוי יוצא דופן: **זה פירש למיתה.** אמו כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם ואשמועינן קרא דבעינן חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט ואי לא ה״ל יתום דעל כרחיה האי תחת אמו למעוטי היה באמצע לידה ומתה בגמר לידה אתי **כז)**: **אי אמרת בשלמא.** אחר סוף לידה אשמועינן דבעינן חיותא שיצא כולו מחייס ולמעוטי מתה בגמר לידה: **היינו.** דלא אימעיט ליה מתה בסוף לידה מכי יולד פרט ליוצא דופן דהאי נמי לאו יוצא דופן הוא כי מתה בגמר לידה: **אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה.** וקרא למעוטי מתה באמצע לידה אתא: **למה לי קרא מכי יולד נפקא.** דאכתי ה״ל יוצא דופן **כח)** אלא ש״מ כל מלתא דבעינן בה רבנן חיותא בעינן שיהא חיות בגמר דיליה: **פסולה.** אם מסוכנת היא דדרכה לעשות כן בהולאת נפש: **גסה.** לאו אורחה בהכי וחיותא הוא: ריפרוף בציר מכשכוש: **טולהו תננהו.** לשון קושיא הוא כלומר למה ליה **כט)** לרבה לאשמועינן דהלכתא הכי הא סתם מתניתין היא: **מתני׳** **רבי אליעזר פוסל.** דכיון דבהמה דעובד כוכבים **ל)** היא אע״ג דישראל קשחיט מהניא ביה מחשבת עובד כוכבים דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים: **חלר כבד.** טרפשא דכבדא איברר״ש בלע״ז: **אמר רבי יוסי קל וחומר.** דלא מהניא בה מחשבת בעלים הואיל וישראל שחיט לה: **ומה במקום שמחשבה פוסלת.** דהיינו במוקדשין דכתיב (ויקרא ז) לא יחשב קרי ביה לא **לא)** יחשב לאוכלה ביום השלישי כי פגול יהיה והכי מפרש בזבחים (דף כט.): **אין הכל הולך אלא אחר העובד.** דכתיב המקריב לא יחשב אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן: **מקום שאין המחשבה פוסלת.** כגון בחולין כלומר חולין שאין המחשבה פוסלת בהם. ובגמרא [לט.] מפרש מאי קאמר דהא מחשבת עבודת כוכבים פסלה בהו דהא זבחי מתים אקרו [תהלים קו] מה מת אסור בהנאה אף מקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה [ע״ז כט.]: **גמ׳ והני תנאי.** תנא קמא ורבי אליעזר אית להו דר״א בר׳ יוסי **לא)** כלומר דטעמיה דתנא קמא דמכשר לאו משום דאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד דא״כ היינו ר׳ יוסי אלא כר״א בר״י סבירא להו **לב)** טעמיה מפרש ואזיל: **שהבעלים מפגלין.** וטעמא מפרש בזבחים בפרק ב״ש (דף מז.) בסופו דכתיב [במדבר טו] והקריב המקריב וגו׳ אלמא בעלים קרי מקריב הלכך אימתנהו בכלל המקריב לא יחשב אם חשבו על שחיטת כהן או על זריקתו ע״מ לאכול חוץ לזמנו הוי פיגול: **מיהו תנא קמא.** דמכשר: **סבר אי הוה שמעיניה.** לעובד כוכבים דחשיב על שחיטת ישראל ואמר שחיטת בהמה זו לעבודת כוכבים תהא אסורה דמהניא מחשבת בעלים כר׳ אליעזר בר׳ יוסי ואי לא **לג)** שמעיניה דחשיב סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים לא אמרינן: **זה עובד.** משום שחיטת פנים נקט לה דאפילו בקרבן ס״ל לר׳ יוסי דאין הבעלים מפגלין **לד)** ורבי יוסי פליג אתנא קמא ואתרי אליעזר: **אילא דאמרי אפילו בדשמעיניה.** לעובד כוכבים דחשיב פליגי רבנן עליה דר״א ואית להו לתרוייהו בעלים מפגלין בקרבן כר׳ אליעזר בר׳ יוסי ובגי חולין פליגי: **חוץ מפנים.** מחשבת עבודת כוכבים בחולין ממחשבת פיגול בקרבן:

לא

לא ילפינן. למימר בעלים אוסרין אלא כדכתיב קרא (תהלים קו) זבחי מתים שנזבח לעבודת כוכבים דבפנים הוא דכתיב (במדבר טו) והקריב המקריב דבעלים קרי מקריב אבל בחוץ לא אמרינן הכי: **ור"א סבר ילפינן.** במה מלינו בבעלים פוסלים במחשבת עבודת כוכבים בחולין ואפילו אחר שחטו וגבי עובד כוכבים[ד] אפילו בשתמא דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים: **זה מחשב וזה עובד לא אמרינן.** דהמקריב לא יחשב[ה] מקריב ממש קאמר: **לזרוק דמה לעבודת כוכבים.** [ו]ודאשחטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו בדברי הכל אסורה דהא זבחי מתים הוא אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים אלא שחטה לעצמו ע"מ שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה: **פסולה.** אסורה בהנאה: **מחשבין מעבודה לעבודה.** כשחישב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת כגון שחישב בשחיטה על הזריקה הויא מחשבה לגבי עבודת כוכבים: **דגמרינן חוץ.** איסור עבודת כוכבים: **מפנים.** ממחשבת פיגול של פנים שהשוחט ע"מ לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר זהו עיקר פיגול: **שחטה לשמה.** בחטאת מיירי דכל שאר זבחים כשרין שלא לשמן אבל חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה וכן פסח שנשחט שלא לשמו[ו]. ואם שחט החטאת לשמה לזרוק דמה שלא לשמה: **רבי יוחנן אמר פסולה.** דגמרינן מחשבת פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול דעיקרו מעבודה לעבודה: **ולריכא.** לאשמועינן בתרוייהו מחלוקת דרבי יוחנן ור"ש: **דאי איתמר בהא.** מילתא קמייתא דהשוחט את הבהמה: **בהא קאמר ר"ל.** דאין מחשבין: **פנים מפנים.** פסול דחטאת שלא לשמה מפיגול: **אלא זביחה דעבודה כוכבים דמיתסרא.** בהנאה כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף כט:) תקרובת עבודת כוכבים מיקרי זבחי מתים כדכתיב ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה ומת גופיה מנלן דאסור בהנאה אתיא סס סס [סס] נאמר כאן ותמת סס מריס[ז] ונאמר להלן גבי עגלה ערופה[ח] וערפו סס את העגלה מה עגלה ערופה אסורה בהנאה כדאמר סס תהא קבורתה אף מת אסור בהנאה ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל אף תקרובת עבודת כוכבים נמי: **אלא פגיעה.** האי אין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה קאמר: **שמחשבה פוסלת במוקדשין.** דעיקר פיגול מעבודה לעבודה הוא: **אלא באותה עבודה עצמה.** אם אמר שחיטה עצמה לעבודת כוכבים: **פנים קשיא לריש לקיש.** דקתני מחשבה פוסלת במוקדשין ולא קתני מפגלת ש"מ בשאר פסולי פנים נמי כגון זריקת דם [ח] וחטאת שלא לשמה קתני דמחשבין: **חוץ קשיא לרבי יוחנן.** דקתני בחולין אין מחשבה פוסלת בחולין לאו מעבודה לעבודה קאמר אלא בארבע עבודות הוא: **וה"ק ומה.** מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות שחיטה וקבלה [ט] וזריקה והולכה בחיזו מאלו אמחשב ע"מ לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד: חולין

ריש לקיש אמר מותרת. מודה ר"ל דחייב מיתה כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין סא.) מידי דהוה אמשתמוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה איאך נהרג הא דלמא מימלך ולא זריק דס לעבודת כוכבים כדאמרינן בפרק ד' מיתות (ג"ז סס:) דמסית שאמר אלך ואעבוד פטור דמימלך ולא עביד [ג] הכא ודאי לא מימלך כיון דעביד מעשה שאחט ע"מ לזרוק ועוד דהכא אפילו ידוע ודאי אלא יזרוק חייב דחשיב עובד עבודת כוכבים בשחיטה זו מה שאחט ע"מ לזרוק: **אלא** זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה. תימה [י]אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור אם כן משכחת זביחת עבודת כוכבים דמתסרא בדיבור שפירש שאחט לעבודת כוכבים: **פנים** קשיא לר"ש בן לקיש. פירש בקונטרס דלא מצי למימר ק"ו שלו מפגול דלא הויא ליה לומר פוסלת אלא מפגלת ואע"ג דמצינו דקרי ליה לפיגול פסול דתניא בפ"ב דזבחים (דף כח.) חוץ למקומו פסול ואין חייבין עליו כרת הכא דאיכא למטעי ה"ל למיתני מפגלת כדאמרינן [כ]בפ"ב דזבחים (גם זה שם) גבי הא דתנן שהזבח נפסל בד' דברים כו' א] ודייק בגמרא דיקא נמי דקתני שהזבח נפסל ולא קתני שהזבח מתפגל אבל קשה אמאי לא מוקי לה בשינוי בעלים דמודה ר"ל דמחשבינן מעבודה לעבודה אם אמר הריני שוחט ע"מ לזרוק דמו לשם פלוני דפסול כדאמרינן בפרק [כא] ג' דזבחים (ג"ז שם) לכ"ג דליכא לאוקמי ק"ו לא במחשבת פיגול ולא בשינוי בעלים דמה לתרוייהו שכן אינן באותה עבודה שאם אמר הריני שוחט לשם חוץ לזמנו או חוץ למקומו או לשם פלוני כשר כדאמרינן בפ"ק דזבחים (דף י.) ורבינו חננאל גריס פנים לריש לקיש לא קשיא דמוקי לה במחשבת פיגול:

חוץ קשיא לרבי יוחנן. וא"ת ולימא דקאי רבי יוחנן כרבנן דבי היכי דילפי רבנן חוץ מפנים לענין דזה מחשב וזה עובד ה"נ ילפינן לענין דמחשבין מעבודה לעבודה ולגישנא בתרא לימא דקאי כר"א וי"ל דלגבי זה מחשב וזה עובד שייך למילף חוץ מפנים דגלי רחמנא בפנים דבעלים קרוי מקריב והוא הדין בחוץ דכתיב (תהלים קו) זבחי מתים דאם בעלים מחשבין חשיב זבחי מתים כיון דבעלים קרוי מקריב בפנים ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא אבל לענין דמחשבין מעבודה לעבודה לא אסכחינן דילפינן כלל והא דמחשבין בפנים גזירת הכתוב בעלמא הוא: **הא** מקמי דשמעיה מר' יוחנן. תימה מאי תירוץ הוא זה שמתרץ שאמר ריש לקיש קודם שלמד המשנה[מ]: מקוש

לא ילפינן ואתא רבי אליעזר למימר ילפינן חוץ מפנים ואתא רבי יוסי למימר אפילו בפנים נמי זה מחשב וזה עובד לא אמרינן אתמר [מ]השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי [נ]יוחנן אמר [א]פסולה ר"ש בן לקיש אמר מותרת רבי יוחנן אמר פסולה [ב]מחשבין מעבודה לעבודה [ג]וילפינן חוץ מפנים ריש לקיש אמר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן חוץ מפנים ואזדו לטעמייהו [ד]דאתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה רבי יוחנן אמר [ד]פסולה ר"ש בן לקיש אמר כשרה רבי יוחנן אמר פסולה מחשבין מעבודה לעבודה וגמרינן ממחשבת פיגול ר"ש בן לקיש אמר כשרה אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן ממחשבת פיגול וצריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר ר"ש בן לקיש משום דחוץ מפנים לא ילפינן אבל פנים מפנים אימא מודי ליה לרבי יוחנן ואי אתמר בהך בההיא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודי ליה לר"ש בן לקיש צריכא מתיב רב ששת א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט מאי אין מחשבה פוסלת בחולין אילימא דלא פסלה כלל אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה אלא פשיטא מעבודה לעבודה וה"ק ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה אלא באותה עבודה אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט פנים קשיא לר"ש בן לקיש חוץ קשיא לרבי יוחנן בשלמא פנים לר"ש בן לקיש לא קשיא [נ]הא מקמי דשמעה מרבי יוחנן הא לבתר דשמעה מרבי יוחנן אלא חוץ קשיא לרבי יוחנן הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבע עבודות וה"ק ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין בארבע עבודות אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום

איהו נמי דפסול מעבודה לעבודה אלא לר' יוחנן קשיא: הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבעה עבודות. **מחשבין מעבודה לעבודה.** כלומר מחשבה מועלת מעבודה לעבודה במחשבת אלא לשמו (שם). **וגמרינן ממחשבת פיגול.** דמסיק ביה בכ"ג, תתן הסותם את הזבח על מנת לזרוק דמו למחר פיגול (שם). **אין מחשבין מעבודה לעבודה.** בשלא לשמו, דלא יפלינן לה מפיגול, דהתם עיקר מחשבתו המביאה לידי פיגול זו היא שחשב בעבודה זו לעשות עבודה אחרת מן אחת העבודות להאכיל לאדם או לזבח חוץ לזמנו, וחריקה אכילת מזבח היא, והוא הדין נמי אם חשב על הקטרת החלב שאינה מן העבודות, הלכך לא דמיא לשלא לשמו (שם). **אבל פנים מפנים.** מחשבת אלא לשמו מפיגול (שם י.).

ד) סנהדרין ס: ע"ז לד: זבחים י., ב) זבחים ט:, ג) [לקמן קלט.], ד) בס"מ: גוי, וכן לחלן, ה) [ויקרא ז], ו) [זבחים כ.], ז) [במדבר כ], ח) [דברים כא], ט) [עיין תוי"ט משנה ז דפיריקון ד"ה שהמחשבה], י) [עיין תוי"ט פ"ג דב"מ מי"ב ד"ה המוסב וכו' שמתה על תמיהת תוס'], כ) [ל"ל בפרק ראשון דזבחים דף יג.], ל) [ל"ל קמא דזבחים דף י.], מ) [וע"ע תוס' מנחות ט. ד"ה מסר הלוג],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פנים וכו' דס חטאת כל"ל ואות ו' נמחק: (ב) ד"ה בשלמא וכו' רביה היא אלא מתניתין היא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה פנים קשיא וכו' ודייק בגמ' דיקא נמי. נ"ב ויעו"ש דף יג ע"א בתו' ד"ה דיקא נמי וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים. שלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה, אלא חשב בשחיטה על מנת לזרוק (ע"ז לד:) ועבודת השחיטה לא נעשית לשם עבודת כוכבים אלא בשעת שחיטה חשב לעשות הזריקה לשם עבודת כוכבים ולא זרק (זבחים י.). ר' יוחנן אמר פסולה. אסורה בהנאה, ואע"ג שהשחיטה לאו לעבודת כוכבים היתה, ואפילו לא זרק דמה לעבודת כוכבים, וילפינן טעמא דגמר לה ר' יוחנן ממחשבת פגול דהוא מעבודה לעבודה, דהשוחט את הזבח על מנת לזרוק את הדם למחר פיגול (סנהדרין סא.). מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר דמחשבה בשעת עבודה זו על עבודה אחרת, מחשבה היא להתחייב עליה (שם ס:) מחשבה היא לענין זבחי מתים ליאסר בהנאה (זבחים י.). וילפינן חוץ מפנים. עבודת כוכבים שהיא חוץ, דממחשבת פיגול שהיא פנים (שם). ריש לקיש אמר מותרת. לאכילה (שם). אין מחשבין מעבודה לעבודה. ואינה אסורה אא"כ שחט לעבודת כוכבים שבשחיטתה עבד עבודת כוכבים או זרק דמה לעבודת כוכבים (שם). ולא גמרינן חוץ מפנים. דפנים הוא דאמר דחמנא השוחט על מנת לזרוק את הדם פיגול ואע"ג דלא זרק, דהויא מחשב מעבודה לעבודה, מעבודה זו על חברתה, אבל לענין עבודת כוכבים לא (ע"ז לד:). שחטה לשמה. שלא חשב על השחיטה, אלא על הזריקה חשב בשעת שחיטה, דהויא מעבודה לעבודה. כלומר מחשבה מועלת מעבודה לעבודה במחשבת שלא לשמו (שם). וגמרינן ממחשבת פיגול. דמסיק ביה בכ"ג, תתן הסותם את הזבח על מנת לזרוק דמו למחר פיגול (שם). אין מחשבין מעבודה לעבודה. בשלא לשמו, דלא יפלינן לה מפיגול, דהתם עיקר מחשבתו המביאה לידי פיגול זו היא שחשב בעבודה זו לעשות עבודה אחרת מן אחת העבודות להאכיל לאדם או לזבח חוץ לזמנו, וחריקה אכילת מזבח היא, והוא הדין נמי אם חשב על הקטרת החלב שאינה מן העבודות, הלכך לא דמיא לשלא לשמו (שם). אבל פנים מפנים. מחשבת אלא לשמו מפיגול (שם י.).

ה) נראה לל"ל דאי מחשב בשחיטה גופה לע"ז דלא פסלה כלל.

עין משפט נר מצוה

קבא א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכ"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' ה:

קבו ב מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה י:

קבז ג מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכ"ו:

קבח ד מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה י:

שיטה מקובצת

(א) ר' יוחנן אמר פסולה. נ"ב בסנהדרין בדף סא כתוב אסורה: (ב) לזרוק דמה לע"ז דאי שחטה לשם: (ג) דמימלך ולא עביד דהכא ודאי:

רבינו גרשום

ישראל לנכרי חוץ מפנים לא ילפינן: השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז. כלומר ישראל ששוחט בהמת חולין לזרוק דמה לעבודת כוכבים: מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר אם כששוחט כהן קדשים ומחשב בשחיטה על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו או להקטיר אימורין חוץ למקומו או חוץ לזמנו מהני מחשבה לפסול וגמרינן נמי בהמת חולין ששוחט ע"מ להקטיר חלבה לע"ז מקדשים שהן בפנים: וגמרי' ממחשבת פגול. כלומר בפיגול חזינן בפירוש לא יחשב לו פגול יהיה דמהניא מחשבה אפי' מעבודה לעבודה דאי זורק את הדם על מנת להקטיר אימוריהן חוץ לזמנו (פסול) [פיגול]: אבל פנים מפנים. כלומר קדשים מקדשים: אבל בהא מודי ליה לר' שמעון בן לקיש. כלומר דחוץ מפנים לא ילפינן: אילימא דלא פסלה כלל. כלומר דאי מחשב בשחיטה [ה] ע"מ לזרוק דמה לע"ז דלא פסלה כלל. מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מע"ז אלא באותה עבודה: כלומר דאי מחשב כששוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז לא מהניא מחשבה לפסול אי לא מחשב בזריקה עצמה: פנים קשיא לריש לקיש כיצד דשמעינן ליה לריש לקיש דאמר אין מחשבין מעבודה לעבודה והכא חזינן דמחשבין מעבודה לעבודה: חוץ קשיא לר' יוחנן. כלומר דשמעינן ליה לר' יוחנן (הא) דהשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז כו' ר' יוחנן אמר אסור. כלו' ישראל (בה') השוחט בהמת חולין בחוץ דמחשב בשחיטה לזרוק דמה [לע"ז] פסול והא הכא חזינן דלא פסל אלא באותה עבודה: בשלמא לר' שמעון בן לקיש לא קשיא כו'. כלומר מיקמי דלישמעיה מר' יוחנן לא אמר דפסל בפנים מעבודה לעבודה אבל לבתר דשמעה אמר דאיהו נמי דפסול מעבודה לעבודה אלא לר' יוחנן קשיא: הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבעה עבודות.

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות. פירש בקונטרס בשחיטה ובזריקה (ה) דכתיב וקשה לריב"ם דבזריקת דם לעבודת כוכבים לא מיתסר בשר כדמוכח לקמן גבי הנהו טייעי דיהבי דיכרי לטבחי ישראל ואמרי להו דמא ותרבא לדידן ובישרא לדידכו ומסיק דכשרה דהלכה כרבי יוסי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ובמה שזרקו דם לעבודת כוכבים אחרי כן לא חיישינן עוד תניא בהדיא בתוספתא אם משחטה זרק דם לעבודת כוכבים והקטיר חלבה לעבודת כוכבים זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר אמר רב חסדא לא אמרו בה איסור משום כבודן דרבנן לא היתר משום כבודו דרבי אליעזר ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא שמענא דחשיב אבל הכא דשמענא דחשיב [ג] הוכיח סופו על תחלתו אי נמי ע"כ לא קאמר ר"א התם אלא גבי עובד כוכבים דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אבל ישראל הוכיח סופו על תחלתו לא אמרינן אלא אמר רב שיזבי לא אמרו בה היתר משום כבודו דרשב"ג הי דרשב"ג אילימא רשב"ג דגיטין [ג] דתנן [ד] הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג [ד] אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט והוינן בה מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני אם הוכיח סופו על תחלתו ה"ז גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט ודלמא שאני התם דקאמר כתבו אלא אמר רבינא משום כבודו דרשב"ג דהכא [ד] דתניא [ה] הכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עבדים ואמר הלה אי אפשי בהן אם היה רבו שני כהן הרי אלו אוכלין בתרומה רבן שמעון בן גמליאל אומר כיון שאמר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין והוינן בה לת"ק אפילו עומד וצווח אמר רבה ואיתימא רבי יוחנן מעיקרא דכ"ע לא פליגי דלא קנה בשותק ובסוף צווח דכ"ע לא פליגי דקנה [ו] כי פליגי שזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח ת"ק סבר מדשתיק קננהו והאי דקא צווח מיהדר קא הדר ביה ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו והא דלא צווח מעיקרא סבר כי לא אתי לידיה אמאי אצווח אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי הנהו טייעי דאתו לציקוניא יהיב דיכרי לטבחי ישראל אמרו להו דמא ותרבא לדידן משכא ובישרא לדידכו שלחה רב טובי בר רב מתנה לקמיה דרב יוסף כי האי גוונא מאי שלח ליה הכי א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לר"א יהיב ליה זוזא לטבח ישראל מאי אמר ליה חזינן אי איניש אלמא הוא דלא מצי מדחי ליה אסור ואי לא א"ל רישיך והר: **מתני'** [ז] השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה שנים

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט תניא כוותיה דרבי יוחנן [ג] [א] השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים הרי אלו זבחי מתים [ב] שחטה ואח"כ חישב עליה זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר אמר רב חסדא לא אמרו בה איסור משום כבודן דרבנן לא היתר משום כבודו דרבי אליעזר ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא שמענא דחשיב אבל הכא דשמענא דחשיב [ג] הוכיח סופו על תחלתו אי נמי ע"כ לא קאמר ר"א התם אלא גבי עובד כוכבים דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אבל ישראל הוכיח סופו על תחלתו לא אמרינן אלא אמר רב שיזבי לא אמרו בה היתר משום כבודו דרשב"ג הי דרשב"ג אילימא רשב"ג דגיטין [ג] דתנן [ד] הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג [ד] אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט והוינן בה מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני אם הוכיח סופו על תחלתו ה"ז גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט ודלמא שאני התם דקאמר כתבו אלא אמר רבינא משום כבודו דרשב"ג דהכא [ד] דתניא [ה] הכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עבדים ואמר הלה אי אפשי בהן אם היה רבו שני כהן הרי אלו אוכלין בתרומה רבן שמעון בן גמליאל אומר כיון שאמר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין והוינן בה לת"ק אפילו עומד וצווח אמר רבה ואיתימא רבי יוחנן מעיקרא דכ"ע לא פליגי דלא קנה בשותק ובסוף צווח דכ"ע לא פליגי דקנה [ו] כי פליגי שזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח ת"ק סבר מדשתיק קננהו והאי דקא צווח מיהדר קא הדר ביה ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו והא דלא צווח מעיקרא סבר כי לא אתי לידיה אמאי אצווח אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי הנהו טייעי דאתו לציקוניא יהיב דיכרי לטבחי ישראל אמרו להו דמא ותרבא לדידן משכא ובישרא לדידכו שלחה רב טובי בר רב מתנה לקמיה דרב יוסף כי האי גוונא מאי שלח ליה הכי א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לר"א יהיב ליה זוזא לטבח ישראל מאי אמר ליה חזינן אי איניש אלמא הוא דלא מצי מדחי ליה אסור ואי לא א"ל רישיך והר: **מתני'** [ז] השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה שנים

חולין. לענין עבודת כוכבים שאין מחשבה פוסלת בהן בד' עבודות אלא בשנים בשחיטה ובזריקה דהני הוא דכתיבן (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בל אסיף נסכיהם מדם (תהלים טז) אבל קבלה והולכה לא כתיב בהו והקטרה אע"ג דשייכא בעבודת כוכבים מיהו לאו עבודה היא לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לעבודת כוכבים היכא דלא נשחטה ולא זרק דמה לעבודת כוכבים דהא אפילו בפנים לא מפסיל קרבן אם חישב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים: **ואח"כ חישב עליה.** לזרוק דמה או להקטיר חלבה: **משום כבודן דרבנן.** דלמרי לא אמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים [ה] לעבודת כוכבים והאי נמי אף על גב דאיגלאי מילתא דמומר [ו] הוא לא אמרינן מסתמא כי שחטה בריש להכי שחטה דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים לא אמרינן: **אלא דלא שמעינא דחשיב.** לא בתחלה ולא בסוף: **אלא גבי עובד כוכבים.** דבשעת שחיטה בחזקת עובד כוכבים הוה: **אבל ישראל.** כיון דהוי בחזקתו בשעת שחיטה: **הוכיח סופו לא אמרינן.** דדלמא אחר השחיטה נכנס בו יצה"ר והמיר דתו [ז]: **דרשב"ג.** דלמר הוכיח סופו על תחלתו: **הבריא שאמר כתבו גט לאשתי.** ולא אמר כתבו ותנו והלך לו: **רצה לשחק בה.** שלא תפליר בו לתת לה גט לפוטרה מיבם אם ימות והפליגה בדברים ואין אלו נעשין שלוחו לגרש דהא לא אמר תנו. להכי נקט בריא דאילו מסוכן קיימא לן הלכה כר"ש שזורי דאמר כותבין ונותנין דתנן (גיטין דף סה:) בראשונה היו אומרים היולא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו כותבין ונותנים שמפני שהיה בהול על מיתתו לא הספיק לגמור דבריו וחזרו לומר אף המפרש והיולא בשייכא ר"ש שזורי אומר אף המסוכן וא"ר חננאל הלכה כר"ש שזורי: **ונפל ומת.** וכבר כתבו ונתנו העדים גט לאשתו: **אם מעצמו נפל.** ודאי מתחלה היה דעתו לעלות וליפול וה"ל בהול כמסוכן: **מעשה לסתור.** הא אמרת בריש לא רצה לשחק בה ולא נתת חילוק בדבר: **ודילמא שאני התם דקאמר.** בריש כתבו ואיכא קלת הוכחה בתחלה ונפילתו גלוי מילתא בעלמא הוא דהאי דאמר בריש כתבו ע"מ ליתן קאמר: **ואמר הלה.** זה שיתנו לו: **אי אפשי.** אין רצוני: **אם היה רבו שני כהן.** זה האומר אי אפשי בהן על כרחו שלו הן ויאכלו בתרומה ולקמיה פריך ואפילו עומד וצווח: **כבר זכו בהן יורשי ראשון.** שהוא ישראל: **אפילו עומד וצווח.** בתמיה והיכן מצינו

מקבל מתנה בעל כרחו: **בשופך.** וקבל השטר: **שזיכה לו ע"י אחר.** שמסר שטר המתנה לאחר בפניו ואמר לו זכה בשטר זה לשם פלוני: **כרבי יוסי.** דאין הכל הולך אלא אחר השוחטו ואפילו שמעייה דחשיב לא פסיל: **טייעי.** ישמעאלים ואינן אוכלין אלא בשר שחוטה ואפילו היא מתה מאליה שוחט אותה לאוכלה וכן דרכן: **דיכרי.** אילים: **דמא ותרבא לדידן.** לעבודת כוכבים דמתוך שהיו טרודים בעסקיהן היו נותנין לטבחי ישראל לשחוט ולהפשיט: **כרבי יוסי.** ומותרין: **לר"א.** דאמר מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים פוסלת שחיטת ישראל אפילו אין לו בה אלא דבר מועט: **יהיב ליה.** עובד כוכבים זוזא לטבח ישראל בשביל בשר ואמר לו כשתשחוט בהמתך תן לי בדינר זה בשר מי מיתסר כו' [ח] בהמה בהכי מי אמרינן כי אמר רבי אליעזר היכא דהואי בהמה בשותפות מכי זבנוה מעיקרא או שהיתה כולה של עובד כוכבים ונתנה לישראל חוץ מחלר כבד שלה אבל כי האי גוונא לא או דלמא לא שנא: **אי איניש אלמא.** האי עובד כוכבים ולא מצי האי ישראל לדחוייה אם היה רוצה להחזיר לו דינר שלו אישתכח דקנייה גמורה היא: **ואי לא מצי א"ל רישך והר.** הרי ראשך והרי הר הכה זה על זה או קבל דינר שלך וכיון דמצי לדחויי ואשתכח דכי שחיט ישראל לאו אדעתא דעובד כוכבים קשחיט ואינו נעשה שלוחו על כרחו דמימר אמר האי ישראל אי בעינא מהדרנא ליה זוזיה הילכך שריא ואי בעי יהיב ליה ואע"ג דקי"ל (בכורות דף יג.) מעות העובד כוכבים קונות ויש לו חלק בה מיהו ישראל כי שחיט מסלק ליה לעובד כוכבים ואינו נעשה שלוחו דא"ל לא לעוותי שיתפתיך אבל באיניש אלמא על כרחו שחיטה אף בשבילו היא ועובד כוכבים מחשב עליה: **מתני'** נשם ימים: היס עבודת כוכבים:

שנים

עין משפט נר מצוה

קכט א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלט"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' ג:

קל ב מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעי' ב ולחומרא:

קלא ג מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף טז:

קלב ד מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ח:

קלג ה מיי' פ"ט מהל' תרומות הל"ו:

קלד ו מיי' פ"ד מהל' זביחה הל"ג סמג עשין פב טוש"ע מו"מ סי' רמה סעי' יא:

קלה ז מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ל סעיף ה:

רבינו גרשום

כלומר אבל בשתי עבודות פסל לזרוק דמה ולהקטיר חלבה ואלו הן ארבע עבודות קבלה הולכה זריקה והקטרה: שחטה ואח"כ חישב עליה. כלומר ששחטה [ג]: רצה לשחק בה כלומר ואין כותבין. (כלומר) שאינו עושה אלא לשחוק: והוינן בה מעשה לסתור כלומר ברישא אמרינן רצה לשחוק בה ובסיפא אמר הוי גט: אם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט. כלומר כגון הכא דעלה לגג ונפל ומת: אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט. כלומר דהוכיח סופו על תחילתו הכא נמי שחט ואח"כ חישב הוכיח סופו על תחילתו ופסול: אם היה רבו שני כהן כו'. כלומר שהרי הן שלו וקנאן: ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו. כלומר כשם שאמר הוכיח סופו על תחלתו לענין עבדים כך אמרינן סופו על תחילתו לענין שחיטה: הלכה כר' יוסי כלומר כר' יוסי דמתני' (כלומר) דנכרי אינו יכול לפסול. הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי כלומר דאין הולך אלא אחר השוחט וכיון דישראל שוחט לית לן בה למחשבתו דנכרי: יהב ליה זוזא לטבח ישראל מאי כלומר שיהא לו חלק בבהמה ששוחט: דלא מצי מדחי ליה אסור. כלומר דאמרינן מחשבתו לע"ז ואי לא א"ל רישא והר כלומר א"ל אם אתה רוצה לקבל זוזא לחיי ואי לא הכה ראשך בהר.

ג) נראה דל"ל ששחטה בלא מחשבה.

מסורת הש"ס

ה) [תוס' פ"ב ה"ל ע"ש], ו) [נדפיס ב: גיטין סו. נדרים מח.], ז) גיטין סו., ד) ב"ב קלח. כריתות כד:, ה) בס"ל: גוי, וכן להלן, ו) בס"ל: המשומד, ז) בס"ל: יצה"ר ונשתמד, ח) [ל"ל כולה],

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה מקום וכו' בשחיטה ובזריקה דהני הוא דכתיבי וקשה:

מוסף רש"י

רצה לשחק בה. הומיל ולא אמר תנו (גיטין סו.). אם מעצמו נפל הרי זה גט. דדעתו מתחילה היתה לכך וסופו הוכיח והוה ליה כמפרש ומסוכן (שם). מעשה לסתור. דישא תנא לא אמר כלום ואח"כ נתן חילוק בין מעצמו נפל ובין דחתו הרוח (שם). הכותב נכסיו. שכב מרע (כריתות כד:). והיו בהן עבדים. ומתוך כך צווח שאינו רוצה לזון העבדים, דאפילו למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זקן, אפילו הכי לא ניחא ליה לעשות כן (רשב"ם ב"ב קלח.). רבו שני. מקבל מתנה (שם). אוכלין בתרומה. מחמת דשני, דולדי קנה, וכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו (שם). זכו בהן יורשין. כלומר לאשון או יורשין שלו (שם). הוכיח סופו על תחילתו. שלא נתרצה בתחילה (כריתות כד:) הוכיח סופו שצווח על השחיקה שבתחילה, דלא נתרצה בתחילה, אלא לכהי שתק דגמר הוא לצוות כל זמן שלא הגיע מתנה לידו (רשב"ם שם).

שנים אוחזין. זה בראשו וזה בקתו: **נשוס דבר כשר.** שחיטה סתם: **גמ' זבחי מתים.** ליאסר בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסורה כמת ומת אסור בהנאה דנפקא לן במסכת ע"ז (דף כט:) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה: **מיכאל ושילשול קטן.** כלומר לשוס גדול שבכל הבריות או לשוס קטן שבכולן: **שילשול.** תולעת: **דאמר לשוס הר.** הר אינו נעשה עבודת כוכבים דכתיב[1] אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם במס' ע"ז (דף מה:) הלכך לשמן לא מיקריא זבחי מתים ומיהו פסולה מלאכול משום דדמיא לשחיטת עבודת כוכבים מיתלפא בה וכדתנן לקמן (דף מא:) השוחט לשוס גידל וגידל שחיטתו פסולה משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ: **לגדא דהר.** למלאך הממונה על ההרים: **דומיא דמיכאל.** דלא מחובר הוא. ועבלי חיים אף על גב דלא מיתסרי משום עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי מיהו אלהות מקרו כדכתיב (שמות ח) הן נזבח את תועבת מצרים וכתיב (דברים ד) ורגלת את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים: **היכא בהמת חבירו.** לא מיבעיא שלו דמיתסרא משום תקרובת עבודת כוכבים בשחיטת סימן אחד. דאע"ג דבעלי חיים אין נאסרים להדיוט לא משום נעבד[2] שעשאו עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקנו לתקרובת עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאלטריך קרא למיסרינהו לגבוה כדתניא (ב"ק מ:) מן הבקר [ויקרא ז] להוציא את הנעבד ומן הצאן [שם] להוציא את המוקצה מכלל דלהדיוט שרי מיהו כי עביד מעשה בגופייהו מיתסרי כדאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נד:) אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות ושיחין ומערות והשתחוה להן אסרן והכא נמי אע"ג דאכתי בעלי חיים נינהו [3]מיתסרי. והאי סימן אחד נאו דוקא דה"ה לאחי סימן. ובהמת חבירו נמי אע"ג דפשיטא לן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו [ביבמות פג:] אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו: **רבולה.** לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרביצה קנאה בהגבהה ועשית שלו אלא אע"ג דרבולה ולא קנאה אסר לה במעשה: **המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה.** אפילו למזבח משום נעבד: **עשה בה מעשה אסרה.** אף להדיוט. וטעמא יליף במסכת ע"ז (דף נב:) מכל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו [דה"ב כט] ואמר מר מאי הכנו שגנזום לאסירי בהנאה ואף על גב דלאו דידיה הוו שהיו כלי שרת: **השוחט חטאת.** לקמיה [ע"ב] מפרש מאי שנא חטאת דנקט: **שלא חטאות.** בשוגג משום שבת ומשום שוחט קדשים בחוץ ומשום עבודת כוכבים שנשתן בכרת. ומשום מקלקל לא מיפטר בשבת שהרי מתקנה הוא אלא בני נח שאבר מן החי אסור להם [סנהדרין נו:] וחטאת כי שחטי להסי[4] בעלים דבר שאינו שלו הוי דשל גבוה הוי:

מתחך

[1]**שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: גמ' פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי [2]בהשוחט לשום הרים לשום גבעות לשום [3]נהרות לשום מדברות לשום חמה ולבנה לשום כוכבים ומזלות לשום מיכאל השר הגדול לשום שילשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי לא קשיא [4]הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול ש"מ [5]אמר רב הונא [6]היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אמר ר' יוחנן [7]אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה איתיביה רב נחמן לרב הונא [8]השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ואי אמרת כיון ששחט בה סימן אחד אסרה אשחוטי חוץ לא ליחייב**

מחתך

הא דאמר להר. שאינו נעשה עבודת כוכבים כדפירש בקונטרס ואע"ג דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת מכל מקום עובדו בסייף כדתניא בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו.) הנכרים העובדים את ההרים הם מותרים ועובדיהם בסייף ואמרינן נמי בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סא.) מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה דכיון דלא מיקרי אלוה אמאי עובדו בסייף דדוקא לענין איבוד קאמר קרא דלא מיקרי אלוה [9]דכתיב (דברים יב) ברישיה דקרא אבד תאבדון וא"כ ה"פ אלהיהם שעל ההרים תאבדון ולא ההרים שהם אלהיהם ועובדים אותם תאבדון ומה שתקרובת הר מותר היינו משום דגמרינן מכלים דכתיב אבד תאבדון וגו' ואמרינן בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נא:) בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים ולא ההרים עצמן אלהיהם אי נמי משו"ה העובדן בסייף אע"ג דלא מיקרי אלוה [10]שהרי מחובר הוא משום דגלי רחמנא בעובדי מזלות דמתחייב דכתיב (דברים ד) ורגלת את השמש וגו' ואף על פי שמחוברין בגלגל הרקיע והא דקתני הכא לשם חמה ולבנה דהוי זבחי מתים היינו לגדייהו שהם תלושים[11] המלאכים המנהיגים אותם דאמרינן [12] במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה ומיהו בקונטרס לא פירש כן דמוקי האי קרא דורגלת את השמש וגו' בתלושים ומייתי ראיה מיניה דאע"ג דבעלי חיים לא מיתסרי משום עבודת כוכבים מכל מקום מיקרי אלוה ואסירי תקרובת דידהו וא"ת ומ"ש תקרובת הר מלפוי הר דפליגי בה תנאי בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מה.) דתנן ומה שעליהן אסור דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם רבי יוסי (13) אומר על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם ואמר בגמרא דפליגי בלפוי הר כהר וי"ל דהתם מיירי כשעובדים [14] את הלפוי אפ"ה שרי ליה לרבי יוסי הגלילי משום דאין עובדין אותו אלא אגב הר ובטיל לגביה דלא יהא טפל חמור מן העיקר ורבנן נמי אי לאו קרא [15] הוו שרו מהאי טעמא אי נמי רבנן אסרי משום שעובדים אותו וקרא אסמכתא בעלמא [16] וא"ת דמשמע ברישא פרק כל האסורין (תמורה דף כח:) דלפוי בעלי חיים מותרים להדיוט ומוקי לא תחמוד כסף וזהב עליהם בדבר שאין בו רוח חיים אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והוא מותר לפויו נמי מותר ואפילו לגבוה משמע התם דהוה שרי אי לאו דכתיב בו מן הבקר ואפילו מיירי כשאין עובדין אותו מ"ש מתקרובת בעלי חיים דאסור וי"ל דלפוי שרי טפי דבטיל לגבייהו [17] דהוה כנעבד עצמו דשרי לפי שהוא ב"ח ומיהו נראה דלפוי ב"ח אסור אפילו להדיוט מדפריך התם טעמא דרבינהו קרא הא לא רבינהו קרא לפוי מותר והא דכתיב (דברים יב) ואבדתם את שמם מן המקום ההוא כל העשוי לשמם והשתא למה לי למידק [18] טעמא דרבינהו קרא השתא נמי דרבינהו קרא מקשה ליה היאך מותר להדיוט דקרא דמן הבקר לגבוה כתיב אלא ודאי אף להדיוט אסור והיינו טעמא [19] כיון דאשמועינן דאסורים לגבוה ומיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה בא הכתוב דלא תחמוד לאסור לפוי אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה אע"ג דהר נמי חשוב נעבד לענין גבוה כדמוכח בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו:) דהמשתחוה להר אבניו אסורין למזבח מ"מ לפויו מותר דילפינן מכלים דלא מיתסרי כי היכי דילפינן תקרובת מכלים כדפרישית ואין להאריך כאן יותר: **רבוצה לפני עבודת כוכבים.** פירש בקונטרס לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרביצה קנאה בהגבהה ועשית שלו ואין נראה דכי הגביהה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו להא גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו כו' ולקמן (דף מא.) נמי דאמר רב נחמן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פריך ליה מהמנסך ומאי פריך מהמנסך והא מנסך מכי אגבהיה קנייה כדאמר בהניחקין (גיטין דף נב:) אלא ודאי בהכי לא חשיב שלו ואינו קנוי לו אלא להתחייב באונסין אלא נראה דנקט רבולה לרבותא דאף על גב דלא הרביצה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך אסרה: [20]**לפני** עבודת כוכבים. אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בבא דאמר לקמן (דף מא.) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים ועוד דאמאי פריך בסמוך אשחוטי חוץ לא ליחייב דמחתך בעפר הוא התם בשלא שחט לפני עבודת כוכבים ולא מתסרא ומ"מ חייב העובד מידי דהוה אעובד להר אלא ודאי אע"פ שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתסרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמלתא נקט א"נ כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר והשתא מאי למימר דנקט רבולה דלא מבעיא הרביצה לפני עבודת כוכבים דודאי לשם עבודת כוכבים מתכוון אלא אפי' רבולה כבר כיון דישראל מומר הוא ושוחט לפני עבודת כוכבים מתכוין לעבודת כוכבים: **כי** הא דאמר עולא. לא מייתי סייעתא מעולא אלא מהא דמיתסרא בהמת חבירו ע"י מעשה אבל דמיתסרא במעשה זוטא אין יכול לדקדק דדלמא עולא מעשה רבה קאמר כדאמר בסמוך והא דקאמר בסמוך ועולא מעשה כל דהו קאמר היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וא"כ על כרחך מעשה כל דהו קאמר דאי סימן אחד בעי א"כ הוה ליה לפרושי: **חייב** שלש חטאות. לא נחת למניינא דא"כ ליתני ארבעה וכגון שהוא יום"כ אלא בהני אשמועינן חידוש לענין שבת חייב אע"פ שלא תיקן אלא להוציא מידי אבר מן החי כדאמר בפסחים בפרק אלו דברים (דף עג.) ובחוץ לעבודת כוכבים הוי חידוש כדמוכח בשמעתא וא"ת ואמאי חייב משום שחוטי חוץ והא אינו מתקבל בפנים לחטאת העוף ליתא אלא ביחיד ואין קרבן יחיד קרב בשבת וי"ל דכיון דאם זרק הורלה כדאשכחן בפ"ב דזבלה (דף כ:) גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא לזמנן יש לו להתחייב משום שחוטי חוץ דבפ' השוחט והמעלה (זבחים דף קט.) מרבינן מקראי לחייב בחוץ על כל הפסולין שאם עלו לא ירדו ואף על גב דאותו ואת בנו בחוץ פטור משום מחוסר זמן[21] שבת לא חשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לא תעשה דשבת:

מי

---

[1] [לקמן מא.], [2] ע"ז מג: [תוספתא פ"ב ה"ו], [3] ע"ז נד., [4] גם זה שם, [5] פסחים עג., [6] [דברים יב], [7] [לה יעב"ן], [8] [ל"ל ממדרש רבה קהלת בפסוק חזק השמש מאיפה שמועה מלאכים מנהיגים את החמה] [נראה בילקוט שמעוני קהלת ג רמז תתקסז], [9] עיין ר"מ, [10] עי' קוגית הגמ' דשם כי דברי התוס' בכאן ל"ע ועיין תוס' שם ד"ה ת"ל, [11] עי' מהרש"ק בספר תפארת שמואל בזה הדיבור, [12] [כדאיתא לקמן עח.],

[13] גמ' לשוס גבעות לשום ימים לשוס נהרות: [14] תוס' ד"ה הא לאמר וכו' ר' יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים:

[15] נראה דל"ל לאיסריה ור"ל שר של יש וכענין זה בע"ז (דף מ"ש ע"ב) שנקיה איסריה לגנון ופיכ"ש שר שלו כמו איסריה דעניותא.

הגהות הב"ח

[16] גמ' לשוס גבעות לשום ימים לשוס נהרות: [17] תוס' ד"ה הא לאמר וכו' ר' יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים:

מוסף רש"י

אחד לשם אחד מכל אלו. אפילו בהמה אלא דיליה אלא לאיזה שנתכוון לשוס דבר כשר (לקמן מא.). **לשום הרים.** לשר הממונה על ההרים (ע"ז מב:). **כיון ששחט בה סימן אחד.** לעבודת כוכבים (שם נד.).

עין משפט נר מצוה

קלו א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה כא סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ה סעיף ג:

קלו ב ג מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' ד סעיף (ה) ו:

קלח ד ה מיי' פ"ד מהל' מעילה ג [ופ"ח שגגות הל' ג] ועי' בהשגות ובכ"מ טוש"ע י"ד סי' קמה סעיף ח):

שיטה מקובצת

[6] לא משום נעבד שעשאן עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקצן לתקרובת עבודת כוכבים: [7] (וליתסרא) [מיתסרן] והאי סימן אחד: [8] דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא אבד תאבדון אי נמי הר מיקרי אלוה וה"פ אלהיהם שעל: [9] אע"ג דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא: [10] שהם תלושים והם המלאכים: [11] וי"ל דהתם מיירי כשעובדין אף את הצפור: [12] ורבנן נמי אי לאו קרא דלא תחמוד הוו שרו מהאי טעמא: [13] אגבייהו והוי כנעבד עצמו: [14] והיינו טעמא דכיון דאשמועינן:

רבינו גרשום

אין שוחט לא לתוך ימים. כלומר משום ע"ז דאמרינן [15] לאיסורא דימא קא שחט אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים כדבעינן לפרושי: הרי אלו זבחי מתים. כלומר ואסור אפי' בהנאה: הא דאמר לגדא. כלומר לשר של הר ודאי הרי אלו זבחי מתים: אשחוטי חוץ לא ליחייב מתחך בעפר. כלומר הכי סברינן חטאת בהמה דאינה ניתרת אלא אי בשנים אי ברוב שנים ואי אמרת כיון דשחט בה סימן אחד אסרה אשחוטי חוץ כו' כלומר דלא חשוב חטאת ולא יהא חייב אשחוטי חוץ דבסימן אחד אין מתקבל בפנים:

אי הכי מאי אירא חטאת לישמעינן זבח. לפירוש שני שבקונטרס דלרב הונא פריך [ח"ה] [דלא] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"ש דנקט חטאת לאפוקי שלמים שהם שלו ג"ל דסבר השתא דאתיא כרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הן דלרבנן לא חשיב שום זבח שלו כדמוכח בזבחים נפ' בתרא (דף קיד.) דפריך בשלמא רובא שהקדישו ונפסוח רבעו אלא מוקמה ונעבד היכי משכחת לה הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומשני בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי משמע דלרבנן אין אדם יכול לאסור ומיהו קשה לפירוש זה דבסמוך פריך מהיא ברייתא דרב נחמן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ודייק מדאוקמינן בחטאת העוף טעמא דחטאת העוף אבל זבח אחר לא ומאי קושיא הא מתוקמא שפיר בחטאת בהמה ונקט חטאת לאפוקי שלמים ושמא מתחלה ניחא ליה בחטאת בהמה כל כמה דלא אסיק אדעתיה שינויא דחטאת העוף ובחלי קנה פגום אבל לסוף מסתבר ליה שינויא דחטאת העוף דאי בחטאת בהמה ונקט חטאת לאפוקי שלמים ה"ל למנקט עולה כדפי' נקונ': [ו] **לא הויא חטאת תיובתיה דמאי מעשה מעשה רבה.** תימה לפי' ראשון שבקונטרס שלא [ז] להקשות על רב הונא מדקדק לאשמועינן זבח א"כ היכי מצי למימר מעשה רבה הא ע"כ מדנקט חטאת דייקינן מיניה סייעתא לרב הונא דמעשה כל דהו ושמא יש לומר דהא דנקט חטאת לאשמועינן דאע"ג דקניא ליה לכפרה אפ"ה לא חשיב כדידיה לאוסרה במעשה כל דהו: **רב** נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובמס' ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נד.) אמילתיה דעולא דלעיל דאמר להו רב נחמן אמרו ליה לעולא כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך בבבל לאו משום דסבר כרב הונא אלא כלומר לא הודעתנו שום חידוש שכבר השמיענו זה רב הונא ואם תאמר בעובדא (ע"ז דף מז:[ט]) דעל עובד כוכבים לחטאתא והוה אמרא בדוולא שדא ביה עובד כוכבים ידא ושיכסך ביה ואתא מריה דאמרא ושקליה בריתחיה ושדייה לגבא וגרסינן התם איקלע רב נחמן למחוזא ואסריה בהגלה אמאי אסריה והא אין אדם אוסר דבר שאין שלו ולמסקנא דקאמר אפילו למ"ד אוסר אדם דבר שאינו שלו הני מילי עובד כוכבים ורב נחמן מצי סבר כתנא קמא ניחא אבל למאי דסלקא דעתך דאתי רב נחמן כר"י (פ) ולא כתנא קמא קשה: כיון

מחתך בעפר הוא אמר רב פפא הכא בחטאת העוף עסקינן דכולהו בהדי הדדי קאתי מכדי רב הונא כמאן אמרה לשמעתיה כעולא ועולא מעשה כל דהו קאמר [י]אלא [כ]באומר בגמר זביחה הוא עובדה אי הכי מאי אירא חטאת לישמעינן זבח אלא אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הכא במאי עסקינן [ב]בגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו דכולהו בהדי הדדי קאתיין אמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא סימן אחד לא הויא חטאת תיובתיה מאי מעשה מעשה רבה ואמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא בהמת חברו לא הויא חטאת תיובתיה מאי טעמא דידיה מצי אסר דחבריה לא מצי אסר פשיטא מהו דתימא כיון דקני ליה לכפרה כדידיה דמיא קמ"ל (נעץ סימן) רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי [ג]אין אדם אוסר דבר שאין שלו מיתיבי השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ואוקמינן בחטאת העוף ובחצי קנה פגום טעמא דחטאת העוף הוא דכולהו בהדי הדדי קאתיין אבל

מחתך בעפר הוא. דכיון דנאסר משום עבודת כוכבים פקע שם קדשים מיניה ונעשית של עבודת כוכבים ועפרא בעלמא היא ותו לא מחייב עליה משום שחוטי חוץ. [ג] ואע"ג דאמרינן בפירקין (לעיל דף כט:) שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים חייב שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ ליכא למימר דבגמר הסימן חייל בהדי הדדי איסור עבודת כוכבים ושחיטת חוץ דכי אמרינן [ד][ה] סימן אחד מחייב הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים כדקתני וסימן אחד בפנים דאיגלאי מילתא דבסימן קמא שחיטת חוץ הוה וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אבל הכא דסימן שני לא אשתחיט כלל דחיתוך עפרא בעלמא הוא קמא נמי לאו שם שחיטה עליה ולענין שבת דחיובי[ה] אנטילת נשמה הוא דמחייב אע"ג דלאו שחיטה היא וכן משום עבודת כוכבים דשחיטת עבודת כוכבים היא אבל לענין שחוטי חוץ לאו שחיטת קדשים היא: **הכא בחטאת העוף עסקינן.** דמליקתה בסימן אחד בפ"ק (לעיל דף כא.) וחיוב שחיטתה דידיה נמי בחוץ בסימן אחד דהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב והמולקו בחוץ פטור כדתנן בזבחים בפרק השוחט והמעלה (דף קיא.) וליף מאו אשר יאכלו[ד] לרבות את העוף: **דכולהו [ג]בהדי הדדי.** דכיון דשם עבודת כוכבים לא חייל על גמר סימן אישתכח דכולה שחיטה בקדשים הואי: **ועולא מעשה כל דהו קאמר.** דכיון דאמר רב הונא [ע"ל] סימן אחד ואסמכה למילתיה דעולא אשמועינן רב הונא דעולא מעשה כל דהו קאמר דהא סימן אחד בשחיטת עבודת כוכבים לאו גמר מעשה הוא הלכך ע"כ סימן אחד דרב הונא לאו דוקא דהוא הדין לתי סימן ואפילו מוקמת לה בחטאת העוף הוי תיובתיה [ב] מכי שחיט בה פורתא פקע שם קדשים מיניה וחיוב שחיטת חוץ ליתיה עד גמר סימן וחיתוך עפר הוא: **אלא.** אפילו בחטאת בהמה מתוקמא ובאומר איני רוצה לעבוד עבודת כוכבים בשחיטה זו עד שתגמר [ד]דהשתא לא פקע שם [ג] זבחים עד גמר זביחה ומתחייב בכולהו: **אי הכי.** דטעמא דשחיטת חוץ לאו משום סימן אחד דחטאת העוף הוא אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה: **מאי איריא חטאת.** דנקט [שם] ליתני השוחט את הזבח דמשמע כל זבחים ומדנקט חטאת דאיתיה נמי בעוף שמע מינה בחטאת העוף קאי ועולה לא מצי למינקט משום דעולת העוף בעי שני סימנין ולאו באומר בגמר זביחה הוא עובדה דאי אינו עובדה אלא בגמר זביחה אמאי איכפל לאשמועינן עוף בבהמה נמי חייל. והאי פירכא לאו לאותובי לרב הונא נקט לה דכי מדלית רב הונא מהכא ותימא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בגמר מעשה איכא למיפרך נמי מאי שנא חטאת דנקט אלא הכי קפריך אי איתא דטעמא משום גמר זביחה הוא מאי שנא עוף אלא על כרחך טעמא אחרינא הוא: **אלא אמר מר זוטרא.** הא מתניתא מסייע ליה לרב הונא ומש"ה נקט חטאת העוף דהכשרו בסימן אחד דאי תנא זבח ליכא לתיובתא בשחיטת חוץ משום דמיתסר בתחילת שחיטה ופקע שם קדשים מיניה כרב הונא אבל בעוף משכחת שלש חטאות וכגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא [ה]דמתכשר בפנים ומחייב עליה משום שחיטת חוץ וחיוב חוץ ומעשה כל דהו דעבודת כוכבים ונטילת נשמה דשבת בהדי הדדי אתו: **אי לאו דאמר רב הונא (כו') סימן אחד.** דאסקיד אדעולא דמעשה כל דהו אמר: **לא הויא חטאת תיובתיה.** דעולא מריש כי הוה ס"ד דבבהמה קאי דאיכא למימר מעשה רבה קאמר עולא דהיינו גמר מעשה: **אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו.** ואפילו הוה אמר מעשה כל דהו אסר בבהמתו: **לא הויא חטאת תיובתיה.** אפילו כדהוה ס"ד בריש לא הויא חטאת דמשמע דאיכפל תנא לאשמועינן מידי דליתא ליה חלק בו שהבעלים שוחטין אותה והיא כולה להבעלים ליתי זבח דלישתמע אפילו שלמים שהן שלו מחייב שלש חטאות דהא לא פקע שם קדשים מיניה עד גמר זביחה ומדנקט חטאת ש"מ בעובד עבודת כוכבים בתחלת שחיטה קאמר ומשום טעמא דחטאת אינו שלו ולא מצי אסר במעשה זוטא דאילו שלמים הוה אסר במעשה זוטא ומ"מ לרב הונא קשיא דהא מדנקט חטאת ש"מ טעמא דתנא משום דדבר שאינו שלו לא אסר אלא אמר מר זוטרא לעולם בעובד בתחלת זביחה ולא תיקשי לרב הונא דהכא בחטאת העוף קאי ובחלי קנה פגום דבההוא מעשה כל דהו דאיתסרא ביה איחייב משום שחיטת חוץ והיינו דנקט חטאת משום דאיתא בעוף ועולה לא מצי למינקט משום דאפילו בעוף בעיא שני סימנין: **לא הויא חטאת תיובתיה.** דמאי מעשה דעולא מעשה רבה ולא הוה מיצטריך ליה לאוקמי בחטאת העוף דהאי דנקט חטאת ולא תנא זבח משום דאילו שלמים כיון דדידיה ניהו הוו מיתסרי במעשה כל דהו וליכא חיוב שחיטת חוץ אבל חטאת לא מיתסר עד גמר שחיטה דאיכא מעשה רבה. ולשון זה נראה בעיני דהכי מסתבר ליתנא דתלמודא דלרב הונא לחודיה קמותיב: **דחבריה לא מצי אסר.** במעשה כל דהו ולהכי תנא חטאת דכהנים היא דאילו שלמים דידיה ניהו ומיתסרי במעשה כל דהו: **כדידיה דמיא.** ואפ"ה קתני דלא מיתסר: **אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.** אפילו בגמר מעשה. ואית דמפרשי במעשה כל דהו ולא היא דא"כ לא הוי מינסך תיובתייהו דהא מעשה גמור הוא ולקמן [מא.] מותיב להו ממנסך: **ואוקימנא.** על כורחין בחטאת העוף מדלא תנא זבח ואע"פ דלהנך רבנן לא מצי למיתני זבח דכיון דשלמים דידיה ניהו הוו מיתסרי בתחלת [ד] חתיכה ותו ליכא חיוב שחיטת חוץ וכי תנא חטאת הוי דבר שאינו שלו ולא מיתסר ולא פקע שם קדשים מיניה אפילו הכי מדלא נקט עולה דשכיח ולא הוי נמי דידיה ונקט חטאת דמידי דאיתיה בעוף בסימן אחד ודאי טעמא משום סימן אחד דעוף הוא ובחלי קנה פגום כדאמרן:

אבל

עין משפט נר מצוה

קלט א ב מיי' פ"ד מהל' שגגות הלכה ה:

קמ ג מיי' פ"א מהל' ע"ז הל' ה ועיין בהשגות ובכ"מ ובל"מ [ופ"ב מהלכות שחיטה הלכה כא] סמג לאוין ה טוש"ע י"ד סי' ד סעיף ד וסי' קמה סעיף ח:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מתחך וכו' בסימן ל' מחייב: (ב) ד"ה ועולא וכו' דמכי שחיט: (ג) ד"ה אלא אפי' וכו' לא פקע שם קדשים מינה עד גמר: (ד) ד"ה ואוקימנא וכו' בתחלת שחיטה ומו ליכא: (ה) תוס' ד"ה כ כמנן וכו' כר"י בן בבא ולא כמ"ק:

שיטה מקובצת

[א] דכי אמרי' בסימן א' מחייב: [ב] ולענין שבת דחיובי' בחבורה בעלמא או בנטילת נשמה: [ג] דכולהו בהדדי אתו דכיון דשם עבודת כוכבים: [ד] דהשתא לא פקע שם קדשים עד גמר זביחה: [ה] והוסיף עליו כל שהוא דבהאי כל שהוא מתכשר בפנים: [ו] לפי' שני שבקונטרס דלרב הונא פריך דס"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואתי שפיר דנקט חטאת: [ז] תימה לפי' ראשון שבקונטרס שלא בא להקשות על רב הונא לישמעינן זבח א"כ היכי מצי:

מסורת הש"ס

(ט) [כתובות לד. וש"נ], (י) [נכמות פג:], (כ) עיין רש"ש, (ל) [ויקרא יז], (מ) ר"מ, (נ) עיין רש"ש, (ס) [ע"ש תוס' נח. סד"ה איקלגן],

אבל זבח. דבר הזבוח בסכין דהיינו בהמה דעוף מלוק הוא: **ואי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי איריא.** דתני עוף אפי' בהמה נמי דהא לא פקע שם קדשים מיניה ומיהו איהו מיחייב משום עובד עבודת כוכבים דמ"מ אע"ג דלא מיתסרא מיפלא פלחא: **כיון דקניא ליה לכפרה.** שהרי הבעלים מתכפרים בה: **כדידיה דמיא.** הלכך לא מצי למיתני שום זבח דאילו עולה מכפרת אעשה[1] וחטאת ואשם על חטאים ושלמים ושאר קדשים קליס כדידיה ניתנו להכי נקט עוף ובחלי קנה פגום דמיחייב בשחיטת חוץ בההוא פורתא דמיתסר ביה: **אחד לשום אחד מכל אלו.** אפילו בהמה דלאו דידיה אלא דאידך ששחט לשום דבר כשר: **המטמא.** טהרות של חבירו: **והמדמע.** תרומה בחולין של חבירו דמוזיל להו דמיבעי ליה לזבוניהו לכהנים בדמי תרומה דהיינו בזול דלא חזו אלא לכהנים: **והמנסך.** יין של חבירו לעבודת כוכבים: **בשוגג.** שלא ידע שהיא תרומה ולא ידע שהוא נאסר בניסוך זה או כסבור יין שלו הוא: **פטור.** מלשלם. ואע"ג דמזיק בשוגג חייב כדקיימא לן (ב"ק דף כו.) אדם מועד לעולם בין ער ובין יש"ן בין שוגג ובין מזיד הכא היזק שאינו ניכר הוא ולא שמיה היזק ובמזיד חייב לשלם דקנסוה רבנן ומשום דקס ליה בדרבה מיניה לא מיפטר ואע"ג דחייב מיתה משום עבודת כוכבים ואפילו לא התרו בו דלא מיקטיל קיימא לן (כתובות דף לד:) חייבי מיתות שוגגין פטורין מלשלם הכא חייב אפי' אתרו ביה כדאוקימנא טעמא במסכת גיטין (דף נב:) משעה דאגבהיה ע"מ לאוסרו מיחייב לשלומי ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך: **שניסך.** שכשך ידו לתוכו לעבודת כוכבים: **שלא בפני עבודת כוכבים.** דבותא אשמועינן: **אסרו.** אף בהנאה דאדם אוסר דבר שאינו שלו: **ועוד שיכול לומר לו.** אפילו ניסכו[2] לעבודת כוכבים: **לא כל הימנך כו'.** דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו: **לאונסי.** על כרחי שתאסר: **ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי לך.** הא דרב הונא תוקים כתנאי דהא ר' יהודה בן בבא פליג אכל מילתא דידן לא תוקים כתנאי דאמרינן שפיר אפילו לת"ק דאפילו לדידיה דאדם אוסר ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי לחבריה עביד ואין דעתו לעבודת כוכבים: **בישראל מומר[3].** וה"ה דמצי לאוקמא בדאית ליה שותפות בגוה כדאוקמוה אינהו לעיל השתא מיהא כיון דאתינן להכי דעובד כוכבים אוסר מוקמינן לה בגוה[4] ואליבא דתנא קמא: **אסרו בו.** בישראל שלא ישחט לעבודת כוכבים ושחט לאחר שקבל התראה וקודם לכן לא היה בחזקת מומר: **מאי.** מי אסר או לא קבלת התראה שמתרין בו הוי יודע שאתה מוזהר על כך והתורה אמרה שאתה חייב מיתה והוא אומר יודע אני וע"מ כן אני עושה שאמות והכי אמרינן בסנהדרין (דף מא.) מות יומת[5] עד שיתיר עצמו למיתה: **מתני' לתוך ימים.** דלא ליתרו לשרא דימא קא שחיט: **ולא לתוך הכלים.** שלא יאמרו מקבל דם לעבודת כוכבים הוא: **לתוך עוגה של מים.** גומא כמו עוגיות לגפנים דמ"ק (דף ב.) לשון מורי. ליצנא אחרינא לתוך העוגל והיא היא: **ובספינה.** יכול לשחוט על גב הכלים והדם שותת לתוך הים שלא ילכלך את הספינה ולא מיחזי כשחוט לתוך ימים: **אבל עושה גומא.** משמע שחוט לתוכה ובגמרא פריך הא אמרת אין שוחטין לגומא. וטעמא דגומא משום שהוא חוק הלדוקים[6] לעבודת כוכבים: יחקה

אבל זבח לא ואי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי אריא חטאת העוף אפי' חטאת בהמה נמי כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמיא ת"ש [6]ב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשום אחד מכל אלו ואחד לשום דבר כשר שחיטתו פסולה הכא במאי עסקינן [8]דאית ליה שותפות בגוה ת"ש [9]המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב הכא נמי [10]דאית ליה שותפות בגוה כתנאי [11]דעובד כוכבים שניסך יינו של ישראל שלא בפני עבודת כוכבים אסרו ר' יהודה בן בתירא ור' יהודה בן בבא מתירין אותו מפני שני דברים אחד שאין מנסכין יין אלא בפני עבודת כוכבים ואחד שיכול לומר לו לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו [12]ה"מ כותי אבל ישראל [13]לצעוריה קא מיכוין ת"ש ב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשום אחד מכל אלו ואחד לשום דבר כשר שחיטתו פסולה הכא במאי עסקינן [14]בישראל מומר[15] ת"ש המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב [16]הכא נמי בישראל מומר אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי התרו בו וקבל עליו התראה מאי אמר ליה [17]התיר עצמו למיתה קאמרת אין לך מומר גדול מזה: **מתני'** אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך כלים אבל שוחט הוא לתוך [18]עוגה של מים [19]ובספינה על גבי כלים [20]אין שוחטין לגומא כל עיקר אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה

כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמיא. והא דפריך בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) מוקלה ונעבד אינו שלו הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומוקי לה בקדשים קלים היינו כרב הונא דלעיל דלהני אמוראי דהכא מתוקמא אף בחטאת דכדידיה דמיא:

תא שמע ב' אוחזין בסכין ושוחטין כו'. משמע הכא דרב הונא ועולה דלעיל (דף מ.) אסרי אף להדיוט דהך דשניס אוחזין והיא דר' יהודה בן בתירא ורבנן דבסמוך איירי אף להדיוט ומשמע דלדידהו ניחא והשתא הא דאמיתי דאייה בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נד:) מכליס שהזיח המלך אחז דאמר מר הכנוס שגזזוס והקדישו אחריס תחתס הוי אסור אף להדיוט ותימה דהתם לעיל בההוא פירקא (דף נב:) בעי מייניה ר' יוסי בן שאול מרבי כליס שנשתמשו בהן בבית חוניו מהו שישתמשו בהן בבהמ"ק אליבא דמ"ד עבודת כוכבים הוא לא תיבעי לך דהשתא להדיוט אסירי כו' ומסיק דאסורין ודריש ליה מקרא דהכנוס שגזזוס ומה דאייה היא התם אסירי אף להדיוט כליס שהזיח אחז והכא דבית חוניו שרו להדיוט למ"ד [21]לעבודת כוכבים הוא וי"ל דקרא דכל הכליס ודאי איירי לגבוה ומייתי מייניה דאייה לעולה דכיון דאסירי אע"פ שלא עשה בהן אחז שום שנוי אלא שנשתמש בהן לעבודת כוכבים א"כ היכא דעביד מעשה גמור שמתחיל לשחוט הבהמה אית לן למימר דאסור אפילו להדיוט: **ת"ש המטמא והמדמע והמנסך כו'.** למ"ד בהניזקין (גיטין דף נב:) מנסך ממש פריך וא"ת ומאי קא משני דאית ליה שותפות בגוה הא אמר התם למ"ד דמנסך ממש לא בעי למימר מערב משום דהיינו מדמע וכיון דאוקמיה דאית ליה שותפות בגוה ולא נאסר חלק חבירו אלא משום שמערב בשלו וא"כ הא אכתי היינו מדמע וי"ל דמכל מקום קמ"ל דאף על גב דחייב מיתה לא אמרינן קס ליה בדרבה מייניה כדאמרינן התם ואי לא תנא מדמע הוה אמינא דבדבר מועט לא מיחייב: **לאו כל כמינך שתאסר ייני לאונסי.** תימה דמשמע הכא דר' יהודה בן בתירא שרי לזבוני לכל עובד כוכבים שירלה מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ובמס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נט: ושם ד"ה אמר) משמע דלא שרי לזבוני אלא לההוא עובד כוכבים דנסכיה דמינה מייתי ראיה אהא דקאמר התם האי עובד כוכבים דנסכיה לחמריה דישראל אע"ג דאסור בהנאה למשקל דמי מההוא עובד כוכבים דנסכיה שרי דמקלא קלייה וי"ל דהכי מייתי התם כיון דר' יהודה בן בתירא שרי לזבוניה לכל עובד כוכבים שירלה לרבנן נמי דפליגי עליה שרי לזבוניה לההוא עובד כוכבים דנסכיה: **בישראל מומר[22].** פי' בקונטרס דה"ה דהוה מצי לאוקומי דאית ליה שותפות בגוה כדאוקיס לעיל וקשה דא"כ אמאי חזר והקשה קושיות שכבר תירץ אלא נראה דאף על גב דאית ליה שותפות בגוה אכתי איכא למימר לצעוריה קמיכוין: **הכא** נמי בישראל מומר. להנך אמוראי הוה מצי למימר בהנזקין (גיטין דף נב:) מנסך היינו שנגע בו:

אין שוחטין לתוך הגומא. אומר רבינו תם דהיינו גומא נקייה דנראה כמקבל דם לעבודת כוכבים וקשה דאם כן בלא עושה לו מקום חוץ לגומא [23] איכא תקנה לנקר חצרו ולפיכך טוב ליזהר מלשחוט אפילו לתוך גומא שאינה נקיה:

ובשוק לא יעשה כן. אע"ג דאמר רב (שבת דף סד:) כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור היינו כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם שאם היו רואים אותו עושה כן בציעעא היה שם חשד כמו בשוק אבל כאן הרואה שעושה בביתו אומר לנקר חצרו הוא עושה [24] ומיהו בירושלמי יש דהך משנה פליג אדרב מהתיא ונראה שאין הש"ס שלנו סובר כן מדלא הקשה ממתניתין לרב כמו שהקשה מזוג שבשאר ומשני תנאי היא בפרק במה אשה (שם דף סד:) וכל הנהו דפריך לרב בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יב.) מי שנתפזרו לו מעותיו לפני עבודת כוכבים ויש לו קוץ ברגלו ומשני להו קאמר בירושלמי דפליגי אדרב והא דאמר בפרק אע"פ (כתובות דף ס.) ליגור שעלו בו קשקשים בשבת ממעבו ברגלו בציעעא בשבת ואינו חושש בההוא נמי מודה רב דלא שייך שם חשד דהא מלאורייתא שרי למעבו לכתחלה בשבת:

עין משפט נר מצוה

קמא א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' כא סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ה סעיף ג:

קמב ב מיי' פ"ז מהל' מאכל ומשקה הלכה ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפה סעיף א:

קמג ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ב:

קמד ד מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קנב סעיף א:

קמה ה (מיי' פ"ב מהל' שחיטה) [מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הל' ו] סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ד סעיף ד וסי' קמה סעיף מ:

קמו ו מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' כא ופ"ח מהל' ע"ז הל' א וס"ז מהל' חובל הל' ו סמג שם טוש"ע י"ד שם וטוש"ע ח"מ סי' שפה סעיף ב:

קמז ז ח ט מיי' פ"ז מהל' חובל הל' ו סמג עשין ע טוש"ע שם:

קמח י מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יא סעיף ג:

קמט כ מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ד:

קנ ל מיי' שם הל' ה ו סמג שם טוש"ע י"ד סי' יב סעיף א:

שיטה מקובצת

א) ועוד שיכול לומר לו אפי' ניסכו בפני עבודת כוכבים: **ב)** וקשה דא"כ בלא עושה לו מקום חוץ לגומא לנקר חצירו איכא תקנה ולפיכך:

רבינו גרשום

מהו דתימא כיון דקניה ליה כו': ואי אמרת אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפי' חטאת בהמה [נמי]. הא לא מצי אסר הכהן שאינו שלו: המטמא והמדמע. כלומר טימא שהרותיו של חבירו מדמע חולין של חבירו עם תרומה שהפסידו ממנו שתרומה אינה ראויה לישראל: והמנסך. כלומר שניסך יינו לעבודת כוכבים אבל ישראל לצעורי קא מיכון ואין אסור: התרו בו וקבל התראה מהו. כלומר את אמרת דישראל לצעורי קא מיכוון (והיאך הדין אם) התרו בו אל תנסך לעבודת כוכבים שאם אתה עושה כן חייב מיתה אתה: קבל התראה. ואמר אני יודע אעפ"כ אני עושה מהו יכול לאסור אי לא:

מסורת הש"ס

1) לעיל מ., **2)** גיטין נב:, **3)** ע"ז נט:, **4)** [בס"ת: משומד, וכן להלן], **5)** [וכן הגירסא במשנה שבמשניות וכן איתא בהרא"ש אבל בערוך ערך תגן ג' גרים תגן פי' ספל מלשון ויש בתוספות וכן גריס הרי"ף והרמב"ם ועי' כסף משנה], **6)** [יומא לו.], **7)** בס"ת: משומד, וכן להלן, **8)** בס"ת: בגוי, **9)** [דגרים יז], **10)** בס"ת: המיגין, **11)** ס"ל לאו לעבודת כוכבים, **12)** בס"ת: משומד, וכן להלן,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ובשוק כו' ומיהו בירושלמי. פ"ע דכלאים הלכה א:

מוסף רש"י

ב' אוחזין בסכין. זה בראשו וזה בקצו (לעיל מ.). **המטמא.** טהרותיו של חבירו כגון תרומה (גיטין נב:). **והמדמע.** תרומה בחולין של חבירו ומפסידו שאותו לזרים ולריך למוכרו לכהנים בזול (שם). **מתירין אותו.** בהנאה (ע"ז נט:). **לא לתוך ימים.** דלא לימרו לשר של יס הוא שוחט (לעיל יג:). **ולא לתוך כלים.** דלא לימרו שואל ומקבל את הדם, לזורקו לעבודת כוכבים הוא לריך (שם).

השוחט פרק שני חולין

ורבי שמעון מכשיר. פי' הקונטר' דלא חייש למראית העין וריב"א מפרש דלא שייך כלל לר' שמעון מראית העין דדומה כמקדיש על מנת לשחוט בחוץ ור' שמעון לטעמיה דמפרש בפ' הרי עלי עשרון (מנחות דף קט.) הרי עלי עולה על מנת שאקריבנה בבית חוניו יקריבנה לבית המקדש ר"ש אומר אין זה עולה וטעמא שלא התנדב כדרך המתנדבים כדתנן בפ' המנחות והנסכים (שם דף קג.) הרי עלי מנחה להביא מן השעורין כו' ר' שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים ובהדיא תנא בתוספתא אהך דהכא ר' שמעון מכשיר שאין כיוצא בזה מתנדב אמר ר' שמעון ומה אם אמר הרי עלי עולה לשוחטה בעבר הירדן שמא עולה היא:

והא לא אמר לשם חטאתי. [ט] אם לא אמר לשם חטאת ואפי' אם אמר הרי זו חטאתי לא אמר כלום כדאמרינן בפ"ק דנדרים (דף ו.): **אימר** נדר בצינעא. ונעיל דלא חיישינן שמא יש לו זבח בתוך ביתו בצינעא דאית ליה קלא שרגיל להודיע שלא יבואו לידי מעילה: **לא** שנו אלא שאין לו אשה. מה שהקשה בקונטרס אי שאין לו אשה למה לו למתניה זה הכלל פשיטא למאי נחוש לה יש לומר אין לו אשה היינו שאין אנו יודעין אם יש לו אשה אם לאו וכן אין לו זבח דלעולם אבל בידוע דאין לו לא איצטריך:

הדרן עלך השוחט

ר"מ אין שוחטין לא לתוך וכו': מאי שנא לתוך ימים דלא דאמרי לשרא דימא קא שחיט לתוך עוגה של מים נמי אמרי לבבואה קא שחיט אמר רבא [א]בעכורים שנו: אין שוחטין לגומא וכו': והא אמרת אין שוחטין לגומא כלל אמר אביי רישא בגומא שבשוק אמר ליה רבא והא מדקתני סיפא ובשוק לא יעשה כן מכלל דרישא לאו בשוק עסקינן אלא אמר רבא הכי קאמר [ב]אין שוחטין לגומא כל עיקר והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה עושה מקום חוץ לגומא ושוחט ודם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את הצדוקים תניא כוותיה דרבא [ג]היה מהלך בספינה ואין לו מקום בספינה לשחוט מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דופני הספינה ואין שוחט לגומא כל עיקר והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה עושה מקום חוץ לגומא ושוחט ודם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן משום שנאמר [ד]ובחקותיהם לא תלכו [ה]ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו. **מ"ר** [ו]ה"השוחט לשם עולה לשם זבחים לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה ור"ש מכשיר א] [ז]שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשום אחד מכל אלו ואחד לשום דבר כשר שחיטתו פסולה [ח]השוחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור לשם מעשר לשם תמורה שחיטתו כשרה [ט]זה הכלל כל דבר שנידר ונידב השוחט לשמו [י]אסור ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר: **גמ'** השוחט לשם עולה אשם תלוי בר נידר ונידב הוא אמר ר' יוחנן [יא]הא מני רבי [יב]אלעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום פסח בר נידב ונידר הוא זמנא קביעא ליה אמר ר' אושעיא [יג]שאני פסח הואיל והפרשתו כל השנה כולה א"ר ינאי לא שנו אלא תמימים אבל בעלי מומין מידע ידיע ור' יוחנן אמר [יד]אפי' בעלי מומין נמי זימנין דרמי ליה מידי אמומא ולא ידיע: השוחט לשם חטאת: א"ר יוחנן לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת [טו]אבל מחוייב חטאת אימא לשום חטאתו הוא עושה והא לא קאמר לשם חטאתי אמר ר' אבהו [טז]באומר לשם חטאתי: לשם תמורה: אמר ר"א לא שנו אלא שאין לו זבח בתוך ביתו [יז]אבל יש לו זבח בתוך ביתו אימא אמורי אמיר ביה והא לא קאמר לשם תמורת זבחי א"ר אבהו [יח]באומר לשם תמורת זבחי: זה הכלל: לאתויי מאי [יט]לאתויי עולת נזיר דמהו דתימא הא לא נדר אימר נדר בצינעא ושאינו נידר ונידב [כ]לאתויי עולת יולדת א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין לו אשה אבל יש לו אשה אימר לשמה הוא עושה והא לא קאמר לשם עולת אשתי א"ר אבהו באומר לשם עולת אשתי פשיטא מהו

יחקה את הצדוקים [ט]. יחזיק ידיהם בחוקותיהם. יחקה לשון חוק: **גמ' לבבואה.** פרלוף שלו [ז] הנראה במים: **עכורין.** לא מיבכר בהו בבואה: **והאמרת אין שוחטין לגומא.** והדר תני אבל עושה גומא: **כל עיקר.** ואפי' בבית דמיחזי כמנהג צדוקים [ח]: **על דופני הספינה.** ומדופני הספינה למים: **לנקר.** לנקות: **מקום.** חריץ קטן: **ובשוק לא יעשה.** שאין אדם חס לנקר את השוק: **בדיקה אחריו.** שמא מין הוא לעבודת כוכבים ויבדלו מפתו ומיינו: **מתני' השוחט.** חולין בחוץ: **לשם עולה.** דכיון דבאה בנדר ובנדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה וקדשים בחוץ מותרים וגזור רבנן [ט]עליה פסול וכן שלמים וכו': **אשם תלוי.** בא על ספק חיוב כרת כגון ב' חתיכות לפניו ואכל אחת מהן ובאו עדים ואמרו אחת מהן של חלב היתה ואין ידוע איזו אכל אשתו ואמותו עמו בבית כסבור [י]שבא על אשתו ונחלף ולא ידע למחר על איזו מהם בא שהיו שתיהן במטה [יא] והוא לא היה יודע מביא אשם תלוי להגין מן היסורין עד שיודע לו אם חטא ודאי מביא חטאת. ובגמ' פריך והא לאו נידר ונידב הוא והרואה יודע שאין בדבריו כלום שאין שם אשם תלוי אא"כ היה מחוייב וההוא קלא אית ליה ופסח נמי בגמ' פריך: **ור' שמעון מכשיר.** לא חייש למראית העין: **אשם ודאי.** אשם גזילות דהיינו נשבע לשקר לכפירת ממון אשם מעילות אשם שפחה חרופה. ועל [יב] שם שאשם תלוי בא על ספיקו קרי להו להני אשם ודאי: **לשם בכור לשם מעשר.** מידע ידעי דשקר הוא דבכור ומעשר מידע ידעי מקמי הכי דאילו הכיא שעתא לאו בני אפרושי ניהו דניימא השתא קמקדיש להו: **זה הכלל.** בגמ' מפרש לאתויי מאי דהא חשבינהו לכולהו: **גמ' בר נידר ונידב הוא.** בתמיה: **בכל יום.** שבכל יום הוא עומד בספק חטאת ולבו נוקפו שמא חטא ומצינו שהכשיר הכתוב אשם תלוי ליקרב וליאכל היכא דהוחזק ספק חטא בעדים והאי נמי אגן סהדי [יג]דכל יומא בספק חטא קאי: **זימנא קביעא ליה.** בערב הפסח הלכך מידע ידעי דדברי רוח הן: **הואיל והפרשתו כל השנה.** כל ימות השנה ראוי להפרישו ולהניחו עד זמנו הלכך השתא נמי אמרי השתא מפרים ליה וקשחיט פסח בשאר ימות השנה וקי"ל דשלמים הוא ואמרי קשחיט שלמים בחוץ ואכיל להו: **מידע ידיע.** דמשקר ולא נפיק חורבא מיניה: **דרמי מידי אמומא.** שיהא נכסה בלמר או בטיט ולא חזו ליה וסברי תם הוא: **לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת.** דלא אמרי אינשי השתא מפרים לה דהא חטאת לאו בנדר ובנדבה אתי והא לא חשו רבנן דלמא מאן דחזי סבר מחוייב חטאת הוא דההוא קלא אית ליה דמי שבא לידו דבר עבירה [יד] בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיתביש ומתכפר לו: **אבל מחוייב חטאת.** מאן דחזי סבר לשם חטאת [טו] הוא מפרישה עכשיו: **והא לא קאמר לשם חטאתי.** דמשמע לשון נדר ומידע ידיע דאין בדבריו כלום דבשלמא דבר הנידר ונידב איכא למימר השתא מקבל לה עליה בשעת הפרשה ולא בעי למימר לשם עולתי אבל הכא כל כמה דלא אמר לשם חטאתי לא משמע לשם אותה שאני מחוייב: **באומר לשם חטאתי.** דאינו מחוייב חטאת אפי' [אמר] לשם חטאתי מידע ידעי דמשקר: **שאין לו זבח.** דליכא למימר השתא עביד לה תמורה דבמאי מימר לה דהא ליכא למיגזר מאן דחזי סבר יש לו זבח אחר דההוא קלא אית ליה: **אימר אמורי אמיר ביה.** ומאן דחזי סבר השתא מימר לה בהך אמירה דבשעת שחיטה ואע"ג דלא מוקי לה בהדי זבח חייל עליה שם תמורה דתנן בתמורה (דף כו.) תחת חטאת תחת עולה שיש לי בבית היה לו דבריו קיימין: **והא לא קאמר לשם תמורת זבחי.** דלהוי משמע שימירנה בו אלא לשם תמורה דמשמע בעלמא בעי לשוויי תמורה ואיהו ליתא אלא היכא דמימר לה בזבח דתנן בתמורה (שם) תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום: **לשם תמורת זבחי.** ואשמועינן ממתני' דהיכא דאין לו זבח כשרה ולא חיישינן דלמא מאן דחזי סבר דאית ליה מ"ט דאי הוה ליה מידע הוו ידעי: **עולת נזיר.** דאי אמר הרייני שוחט לשם עולת נזיר פסולה דמאן דחזי סבר נדר הוא והשתא קמפרש ושחיט לה. ואע"ג דנזיר נידר ונידב הוא דע"י נדר הוא בא אי לא הוה תני זה הכלל לאתויי לא שמעינן ליה מעולה דרישא: **דמהו דתימא.** ליכא למיחש לחורבא דמידע ידעי דהא לא נדר: **קא משמע לן.** דמימר אמרי דלמא נדר בצינעא זה שלשים יום שהוא סמוך מזירות ובשלשים יום לא מיכרא מילתיה לשכניו: **לאתויי עולת יולדת.** שאם אמר לשם עולת יולדת בפירוש כשרה דמידע ידעי דהשתא לא נדר לה וכדמפרש בשאין לו אשה: [כ] **מהו דתימא.** כלומר ואיצטריך רבי אלעזר לאשמועינן דכי יש לו אשה פסולה אף על גב דאמרה רבי אלעזר לעיל גבי תמורה:

מהו

עין משפט נר מצוה

קנא א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יח סעיף ג:

קנב ב מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' יב סעיף ח:

קנג ג מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע י"ד סי' יח סעיף ד:

קנד ד מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' יב סעיף ג:

קנה ה מיי' שם הל' יז יח סמג שם טוש"ע י"ד סי' ה סעיף ח:

קנו ו מיי' שם הל' כח טוש"ע שם סעיף ג:

קנז ז ח ט י כ ל מיי' שם הל' יז יח טוש"ע שם סעיף ח:

קנח מ נ מיי' שם הל' יט:

קנט ס ע מיי' שם הל' כ וכלישנא בתרא דרש"י ז"ל:

רבינו גרשום

לבבואה קא שחיט. כלומר כשאדם שוחט לתוך מים צלולין ורואה במים דמותו ואמרי לאותו דמות קא שחיט: אמר רבא בעכורים שנו. כלומר שאינו רואה שום דמות: אין שוחטין לגומא. כלומר דמיחזי כמאן דשחיט לעבודת כוכבים שאינו רוצה לשפוך הדם: מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט. כלומר לא בתוך המים דלא נאמרו לבבואה קא שחיט: משום שנאמר ובחקותיהם לא תלכו. כלומר שהם עושים לשום עבודת כוכבים: מינין. הן כומרין לעבודת כוכבים: השוחט לשום עולה לשום שלמים כו'. כלומר ישראל השוחט בחוץ לשום עולה לשום שלמים שחיטתו פסולה דדבר נידר ונידב הוא שמא נידב עולת נדבה ושוחט קדשים בחוץ לפיכך שחיטתו פסולה: אבל השוחט לשום חטאת לשום אשם ודאי כו'. דבר זה אין נידר ונידב כדבעינן לפרושי בגמ' ושחיטתן כשרה דאינו אלא כמשחק: אשם תלוי בר נידר ונידב: השוחט לשמו פסול. כגון [ט] אשם תלוי: אשם תלוי בר נידר ונידב הוא והא אין חשוב אשם תלוי אם אינו חייב אשם תלוי: אמר ר' יוחנן ר' אליעזר היא. כלומר מה דאמרי' דפסול דמיחזי כקדשים בחוץ ר' אליעזר היא: לא שנו אלא תמימים. דפסולין דאמרי' לשום קדשים הוא: אבל בעלי מומין מידע ידיע. כלומר מידע ידיע שאינן קדשים אלא כמשחק הוא: ור' יוחנן אמר אפי' בעלי מומין נמי. כלומר זימנין דרמי מידי אמומין ולא ידיע אי מום עובר הוא וקדישי ופסולה משום קדשים: אימור לשם חטאת הוא עושה ופסול משום קדשים. אימור אמורי אמיר ביה וחשיב תמורה ופסול משום קדשים בחוץ: מהו דתימא הא לא נדר. כלומר ואינו אלא כמשחק:

ט) גרסה דל"ל כגון עולה חבחים ואשם תלוי ואילך דמשיב בריש"ל דמתניתין.

מסורת הש"ם

ט) [בכ"ל: המינין], כ) [מוספתא פ"ב ה"ז], ג) [עי' מ"ט מיהו דע דהרמ"ם וה"ן העתיקו פסול], ד) [כריתות יח. כה. זבחים עז.], ה) [ל"ל אליעזר], ו) בכ"ל: המינין, ז) בכ"ל: ליו, ח) בכ"ל: דמיחזי כמינות, ט) בכ"ל: מעתמו, י) [שייך לדף מב.], כ) [עי' ט"ז בי"ד סי' ה סי"ק ד שהגיה בדברי תוס' הללו ע"פ קוגיא דנדרים וכ"ך פלפולא בדברי תוס' הללו],

---

תורה אור השלם

1. כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ:

ויקרא יח ג

גליון הש"ם

רש"י ד"ה לא שנו וכו' בשוגג אינו מחפה. עי' מג"א סי' תרז ס"ק ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) מתני' שיש אומזין בסכין ושוחטין אחד לשום אחד מכל אלו. נ"ב עי' ב"י סוף סי' ה בד"ה ודע שכתב הרמב"ם וכו' עד סוף הסי' ודו"ק:

מוסף רש"י

מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום. שאין לך אדם שאינו עומד בספק חטא (זבחים עז.).

הדרן עלך השוחט

שיטה מקובצת

ח) וגזור רבנן עלה ופסלוה וכן שלמים וכו': ט) כסבור לבא על אשתו ונחלף: י) שהיו שתיהן במטה אחת והוא לא היה יודע מביא אשם תלוי להגין עליו מן היסורין: יא) ועל שם שאשם תלוי נקרא על שם ספקו קרי להו להני אשם ודאי: יב) והאי נמי אגן סהדי דבכל יומא בספק:

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה קא משמע לן אימר אפולי אפיל:

הדרן עלך השוחט

אלו טרפות בבהמה [א]נקובת הוושט [ב]ופסוקת הגרגרת [ג]ניקב קרום של מוח [ד]ניקב הלב לבית חללו [ה]נשברה השדרה ונפסק החוט שלה [ו]ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום [ז]הריאה שניקבה או שחסרה ר"ש אומר [ח]עד שתינקב לבית הסמפונות [ט]ניקבה הקבה [י]ניקבה המרה [יא]ניקבו הדקין [יב]הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה רבי יהודה אומר [יג]הגדולה טפח והקטנה ברובה [יד]המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ [טו]נפלה מן הגג [יז]נשתברו רוב צלעותיה [יח]ודרוסת הזאב רבי יהודה אומר [יט]דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה [כ]דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת [כא]הגס [כב] בעוף הגס [כג]זה הכלל כל שאין [כד]כמוה חיה טרפה: **גמ'** א"ר שמעון בן לקיש רמז [כה]לטרפה מן התורה מנין מנין [1]ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אלא רמז [כו]לטרפה שאינה חיה מן התורה מנין דקתני סיפא זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה מכלל [כז]דטרפה אינה חיה מנא לן דכתיב [2]וזאת החיה אשר תאכלו [כח]חיה אכול שאינה חיה לא תיכול מכלל דטרפה לא חיה ולמאן דאמר [כט]טרפה חיה מנ"ל נפקא ליה מזאת החיה אשר תאכלו זאת החיה אכול חיה אחרת לא תיכול מכלל דטרפה חיה ואידך האי זאת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל זאת החיה אשר תאכלו מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו זאת אכול וזאת לא תיכול ואידך נמי מבעי ליה לכדתנא דבי ר' ישמעאל אין ה"נ אלא טרפה חיה מנא ליה נפקא ליה מאידך תנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל [3]בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל אלו שמונה עשרה טרפות שנאמרו למשה מסיני ותו ליכא והא איכא [לא]בסגר ושב שמעתתא בשלמא

אלו טרפות. אי גרסינן אלו ניחא ואי גרסינן ואלו יש לפרש דקאי אפלוגתא דר' יסבב ור' עקיבא[כב] והודה לו ר' עקיבא דנבלה או קאי אכל הני [כג]שחיטתו פסולה דלעיל דהוה פסול שחילא בשחיטה והוי נבלה וקאמר הכא ואלו הן [כד]טרפות: **ניקב** הלב לבית חללו. בשאר נקובי לא איצטריך למיתני לבית חללו שהן דקין [1]ופשיטא שאין נקב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללו אבל לב שהוא עב ס"ד שאם ניקב בעומק שהוא חשוב נקב ויטול הלב והריאה והדקין לא איצטריך למיתני דבכלל נקובים הוא דאף על גב דבטחול אמר בגמרא[כה] דיטול כשר וניקב טרפה בכל הני נקובים דתנא פשיטא דכל שכן ניטל וניקבה המרה נמי נראה דכ"ש ניטל דטריפה ומ"מ ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום איצטריך דאפשר להיות דניטל כל הכבד ולא המרה שניטל כל בשר הכבד ונשאר המרה דבוקה בגידי הכבד והסמפונות והא דתנן (לקמן דף מד.) גבי ואלו כשרות ניקב הלב ולא לבית חללו צריך לומר דמהכא לא הוה שמעינן דהוה אמינא[כו] ס"ה סמוך לבית חללו דסופו לינקב עד בית החלל והא דקתני ניקבה הגרגרת כשרה היינו משום דבעי למיתני נסדקה ונשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה איצטריך דאי מהכא ס"א או הא או הא אי נמי ס"א דבעיא תרתי קא משמע לן דבחוט תלי מילתא וניטל הכבד יב[כז] ולא נשתייר הימנה כזית פריך בגמרא (לקמן מו.) ריש לקיש[כח]: **או** שחסרה. מפרש בגמרא[כט] אם שחסרה מבפנים ולמ"ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון מפרש ניקבה לרבנן אם שחסרה לר"ש דאמר עד שתינקב לבית הסמפונות ובחסרון כל שהוא מודה: **דרוסת** הנץ. גבי טרפות עוף הוא שייך למיתני אלא משום רבי יהודה תנא ליה הכא: **דרוסת** הנץ. גרסי' בתוספתא [פ"ג] ובערוך [ערך נץ ד'] וכן יסד הפייט בסליחות[כט] תוחלת ישראל מדרס [ל]הגס ונץ אפרוחים קרוליס וטעמא לא משום דסופו לינקב דא"כ בכלל נקובה היא ומהאי טעמא לא תני במתניתין דמיא לדיותא ודמיא לביטרא[לא] אלא טעמא דדרוסה שהאדם שורף וסופה למות[לב]: **זאת** החיה מלמד שתפס הקב"ה כל מין ומין והראה למשה. והא דלא חשיב ליה בהקומץ רבה (מנחות דף כט.) גבי שלשה דברים שנתקשה משה מעורה ראש חדש ושרצים[לג] ולא חשיב נמי הא דאמר במדרש[לד] כמין מעטבע אש הראה הקדוש ברוך הוא למשה דכתיב זה יתנו[לה] שמא לא חשיב אלא מידי דנתקשה אבל הני אע"פ שהראהו לא נתקשה בהן אלא שתמה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו הראהו הקב"ה להבחין היטב ולהוציע לישראל וכן הכא להראות לישראל איזו היא אסורה ואיזו היא מותרת: והא

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה קא משמע לן אימר אפולי אפיל:

הדרן עלך השוחט

[מ]**אלו** טרפות בבהמה [א]נקובת הוושט [ב]ופסוקת הגרגרת [ג]ניקב קרום של מוח [ד]ניקב הלב לבית חללו [ה]נשברה השדרה ונפסק החוט שלה [ו]ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום [ז]הריאה שניקבה או שחסרה ר"ש אומר [ח]עד שתינקב לבית הסמפונות [ט]ניקבה הקבה [י]ניקבה המרה [יא]ניקבו הדקין [יב]הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה רבי יהודה אומר [יג]הגדולה טפח והקטנה ברובה [יד]המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ [טו]נפלה מן הגג [יז]נשתברו רוב צלעותיה [יח]ודרוסת הזאב רבי יהודה אומר [יט]דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה [כ]דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת [כא]הגס [כב] בעוף הגס [כג]זה הכלל כל שאין [כד]כמוה חיה טרפה: **גמ'** א"ר שמעון בן לקיש רמז [כה]לטרפה מן התורה מנין מנין [1]ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אלא רמז [כו]לטרפה שאינה חיה מן התורה מנין דקתני סיפא זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה מכלל [כז]דטרפה אינה חיה מנא לן דכתיב [2]וזאת החיה אשר תאכלו [כח]חיה אכול שאינה חיה לא תיכול מכלל דטרפה לא חיה ולמאן דאמר [כט]טרפה חיה מנ"ל נפקא ליה מזאת החיה אשר תאכלו זאת החיה אכול חיה אחרת לא תיכול מכלל דטרפה חיה ואידך האי זאת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל זאת החיה אשר תאכלו מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו זאת אכול וזאת לא תיכול ואידך נמי מבעי ליה לכדתנא דבי ר' ישמעאל אין ה"נ אלא טרפה חיה מנא ליה נפקא ליה מאידך תנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל [3]בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל אלו שמונה עשרה טרפות שנאמרו למשה מסיני ותו ליכא והא איכא [לא]בסגר ושב שמעתתא בשלמא

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה. ומידע ידעי דמשקר: **קמ"ל.** ר' אלעזר דאימר אפולי אפיל: לישנא אחרינא הא דר' אלעזר ור' אבהו לא גרסינן וה"ג **לאפוויי עולה יולדת מהו דתימא אימא יולדי יליד קמ"ל דאם איתא דאוליד קלא איתא לה.** ובשיש לו אשה מתוקמא מתניתין ואיצטריך לתנא למתנייה בזה הכלל דמהו דתימא ניחוש לה למאן דחזי סבר בציעא אוליד קמ"ל. זה שמעתי ועיקר הוא חדא דהא לא [ג]אמרו והאי מהו דתימא בכל הך שמעתתא דאמורא דלא שמו לעיל אמתניתין דזה הכלל [ד] קמא אמרו מהו דתימא ואורחא דגמרא למימר מהו דתימא אכלל דמתניתין ועוד בשאין לו אשה למה ליה למתנייה זה הכלל לאפוויי פשיטא למאי ניחוש לה:

הדרן עלך השוחט

אלו טריפות. כל נקב במשהו: **פסוקה.** לרחבה ברובה: **בית חללו.** ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא[מ] דכשרה: **נשברה השדרה ונפסק החוט.** חדא היא וטרפות דידה משום חוט הוא ונשברה השדרה דקתני אורחא דמילתא נקט דפסיקת החוט ע"י שבירת שדרה היא: **או שחסרה.** בגמרא פריך (לקמן דף מז:) היינו נקב: **סמפונות.** קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה שהדם נוגע [נ]בה כשחותכים אותה: **הכרס הפנימית.** בגמרא (לקמן נ:) מפרש: **שניקבה.** במשהו: **רוב החיצונה.** בגמרא (שם דף נ:) מפרש: [נא]**גדולה וקטנה.** לא גסה ודקה קאמר אלא א] על [שור] קטן ושור גדול אם נקרע טפח בשור אע"ג דלא הוי רובא: **המסס.** ליפוויי"ל: **ובית הכוסות.** סוף הכרס שקורין פנל"א עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס [נב]מבית הכוסות להמסס והמסס לקבה והקבה לדקין: **שניקבו לחוץ.** שהנקב נראה מבחוץ וכגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חיבורן לאפוקי [נג] שניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה: **נפלה מן הגג.** ושחטה מיד טרפה אף על פי שאין שבר נראה בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הן. ובגמרא (לקמן דף נא:) אמר שאם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ואע"פ שלא עמדה: **נשברו רוב צלעותיה.** בלא שום נפילה טרפה ובגמרא (שם דף נב.) מפרש מאי רוב: **דרוסת הזאב.** שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה בדקה אבל בגסה לא אלים זיהריה לאיקלייה: **ודרוסת ארי בגסה.** וכל שכן בדקה ותנא קמא סבר אלים זיהריה דזאב למקלייה נמי לגסה: **הנץ.** [נד]אספרוי"ר: **בעוף הדק.** לפרים ויונים: **ודרוסת הגס.** אוסקטויי"ר: **בעוף הגס.** אווזות ותרנגולים: **זה הכלל.** בגמרא (לקמן נד.) מפרש לאתויי מאי: **כל שאין כמוה חיה.** שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות: **גמ' ובשר בשדה טרפה.** ואע"ג דילפינן מיניה בעלמא (מכות דף יח.) בשר קדשים שיצא חוץ ממחיצתו מ"מ טרפה כצ"ל ולא מן טרפה [נה]משמע טרפה ממש: **אלא.** מנין לטרפה שאין סופה לחיות. לפרושי מתניתין דקתני כל שאין כמוה חיה טרפה אלמא טרפה אינה חיה: **ואם החיה.** קרי ביה זאת חיה: **ונמ"ד טרפה חיה.** לקמן בפרקין (דף מז:) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים ושלש שנים: **ואם החיה.** זאת מיעוטא הוא והכי משמע זאת סתם בהמות שהן חיות אכול: **חיה אחרת.** כגון טרפה [נו]דלא"ע שהיא חיה לא תאכל: **ובין החיה אשר לא תאכל.** אע"פ שחיה לא תאכל: **שמונה עשרה טרפות.** לאו מקרא קמיתמעי אלא הלכה למשה מסיני הן: **ואו ליכא.** אלא שמונה עשר: בשלמא

אלו טרפות. נקובת הושט. כלומר בכל שהוא: מגלן דכתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כל בשר שהוא חי (מן השדה) [והיא] טרפה לא תאכלו וכולל בין בהמות ובין חיות ובין עופות. ולמ"ד דטרפה חיה מנא ליה כלומר מנא ליה דחיה. זאת החיה אכול. כלומר בריאה: חיה אחרת לא תאכל. מכלל דטרפה חיה: ואידך האי זאת מאי עביד ליה: והא איכא בסגר ושב שמעתתא. כלומר ותו ליכא אלא שמונה עשרה

[מ] **אלו טריפות.** כל נקב במשהו: **פסוקה.** לרחבה ברובה: **בית חללו.** ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא[מ] דכשרה: **נשברה השדרה ונפסק החוט.** חדא היא וטרפות דידה משום חוט הוא ונשברה השדרה דקתני אורחא דמילתא נקט דפסיקת החוט ע"י שבירת שדרה היא: **או שחסרה.** בגמרא פריך (לקמן דף מז:) היינו נקב: **סמפונות.** קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה שהדם נוגע [נ]בה כשחותכים אותה: **הכרס הפנימית.** בגמרא (לקמן נ:) מפרש: **שניקבה.** במשהו: **רוב החיצונה.** בגמרא (שם דף נ:) מפרש: [נא]**גדולה וקטנה.** לא גסה ודקה קאמר אלא א] על [שור] קטן ושור גדול אם נקרע טפח בשור אע"ג דלא הוי רובא: **המסס.** ליפוויי"ל: **ובית הכוסות.** סוף הכרס שקורין פנל"א עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס [נב]מבית הכוסות להמסס והמסס לקבה והקבה לדקין: **שניקבו לחוץ.** שהנקב נראה מבחוץ וכגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חיבורן לאפוקי [נג] שניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה: **נפלה מן הגג.** ושחטה מיד טרפה אף על פי שאין שבר נראה בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הן. ובגמרא (לקמן דף נא:) אמר שאם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ואע"פ שלא עמדה: **נשברו רוב צלעותיה.** בלא שום נפילה טרפה ובגמרא (שם דף נב.) מפרש מאי רוב: **דרוסת הזאב.** שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה בדקה אבל בגסה לא אלים זיהריה לאיקלייה: **ודרוסת ארי בגסה.** וכל שכן בדקה ותנא קמא סבר אלים זיהריה דזאב למקלייה נמי לגסה: **הנץ.** [נד]אספרוי"ר: **בעוף הדק.** לפרים ויונים: **ודרוסת הגס.** אוסקטויי"ר: **בעוף הגס.** אווזות ותרנגולים: **זה הכלל.** בגמרא (לקמן נד.) מפרש לאתויי מאי: **כל שאין כמוה חיה.** שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות: **גמ' ובשר בשדה טרפה.** ואע"ג דילפינן מיניה בעלמא (מכות דף יח.) בשר קדשים שיצא חוץ ממחיצתו מ"מ טרפה כצ"ל ולא מן טרפה [נה]משמע טרפה ממש: **אלא.** מנין לטרפה שאין סופה לחיות. לפרושי מתניתין דקתני כל שאין כמוה חיה טרפה אלמא טרפה אינה חיה: **ואם החיה.** קרי ביה זאת חיה: **ונמ"ד טרפה חיה.** לקמן בפרקין (דף מז:) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים ושלש שנים: **ואם החיה.** זאת מיעוטא הוא והכי משמע זאת סתם בהמות שהן חיות אכול: **חיה אחרת.** כגון טרפה [נו]דלא"ע שהיא חיה לא תאכל: **ובין החיה אשר לא תאכל.** אע"פ שחיה לא תאכל: **שמונה עשרה טרפות.** לאו מקרא קמיתמעי אלא הלכה למשה מסיני הן: **ואו ליכא.** אלא שמונה עשר: בשלמא

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלכה יט וס"ז הלכה ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן לג סעיף ג:

ב ב מיי' שם פ"ג הלכה כג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' ו:

ג ג מיי' שם פ"ו הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לא סעיף ו:

ד ד מיי' שם הל"ה סמג שם טוש"ע שם סי' מ סעיף ו:

ה ה מיי' שם פ"ט הל"ל סמג שם טוש"ע שם סימן לב סעי' ו:

ו ו מיי' שם פ"ח הל' כח סמג שם טוש"ע שם סי' מא סעי' ו:

ז ז מיי' שם פ"ו הל"ל ופ"ז הלכה ו סמג שם טוש"ע שם סי' לו סעי' ו [וסימן לה סעיף ו]:

ח ח מיי' שם פ"ו הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ו:

ט ט מיי' שם הל"ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מב סעי' ו:

י י מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף ו:

יא כ ל מיי' שם הל"ל סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ג:

יב מ מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

יג נ מיי' שם פ"ט הלכה [ח] ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ו:

יד ס מיי' שם פ"י הל"ל סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ו:

טו ע פ מיי' שם פ"ה הל"ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מז סעי' ו:

צ [מיי' שם הלכה ה ו טוש"ע שם סעיף ג]:

מז ק מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות [ופ"ה מהלכות שחיטה ה"ל ופי"ל ה"ל] טוי"ד סי' נח [וטוש"ע י"ד סימן מז סעיף יח]:

ר [מיי' פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו ז ח ופ"ה מהלכות שחיטה הלכה ג]:

ש מיי' פ"ד מהל' מאכ"א הל"ט [ופ"ה מהלכות שחיטה ה"ל ופי"ל ה"ל] טוי"ד סימן כ"ט [וטוש"ע י"ד סימן מז סעיף יח]:

לעזי רש"י

צינפויי"ל [צינפויי"ל]. הקיבה השלישית של מעלי-הגירה.

פנצ"א. הקיבה הראשונה של מעלי גירה.

אשפרוי"ר [אישפרוי"ר]. נץ.

אוסטויי"ר [אושטוי"ר]. נץ גדול.

רבינו גרשום

מהו דתימא יולדי ילדה ולידהו חשוב עולה וליהוי פסול משום קדשים קמ"ל דאם אולידה קלא אית לה:

הדרן עלך השוחט

[1] חיה אחרת כגון טרפה אע"פ שהיא: [2] או קאי אכל הני דשחיטתן פסולה דלעיל דהוי פסול שאירע: [3] וקאמר הכא ואלו הן הטרפות כך מצאתי בתוס' כ"י וכן הוא בתוס' שאנץ: [4] ופשיטא שאין נקב חשוב. נ"ב נ"א בקצת תוס' כ"י שאין הנקב נראה בהן כלל אלא לבית חללם: [5] דה"א דה"ה סמוך: [6] וניטל הכבד ונשתייר הימנה כזית: [7] שהארס שורף וסופה למות מחמתו כצ"ל והס"ד: [8] ושרצים דלא חשיב אלא היכא דכתיב זה אבל הכא כתיב זאת ומיהו קשה דלא חשיב נמי הא דאמרי' וכו' כך כתוב בתוס' כ"י:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

והא איכא בהמה שנחתכו רגליה. תימה דלא פריך מיניטל לומת הגידים [ה] (ג) דתניא בהדיא בפ׳ בהמה המקשה (לקמן עו.) דטרפה ויש לומר דהוי בכלל בהמה שנחתכו רגליה: **ואמר** רב יהודה **אמר שמואל וכן לטרפה.** מסיפא דייק רב יהודה דקתני גבי גולגולת כמה חסרון בגולגולת ב״ש אומרים כמלא מקדח ובית הלל אומרים כדי שיטול מן המי וימות אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון ולהכי חשיב דרב יהודה בהדי משניות [ז]משום דממתניתין דייק ולא חשיב לה בהדי שמעתא דהחשיב מלתא דרב עוירא אע״ג דאמתניתין אתמר ומ״ת א״כ אמאי לא פריך נמי והא איכא גולגולת כיון דרב יהודה אכולהו קאי ואומר ר״ת דרב יהודה לא קאי אגולגולת דס״ל דחסרון דגולגולת הוי עם הקרום ובהמה מיטרפא בנקיבת הקרום לחודיה [ח]אבל אדם דאית ליה מזלא בעי חסרון גולגולת עם נקיבת הקרום והא דאמר בעירובין (דף ז:) דחשיב תרי חומרי דסתרי אהדדי כגון שדרה וגולגולת אגב שדרה נקט גולגולת אי נמי לענין טרפות אדם קאי וכן לטרפה נמי אגולגולת דמשכחת ביה חומרא וקולא חומרא לענין הורג את הנפש וקולא לענין פדיון בכור אם נטרף תוך שלשים שאין הכהן צריך להחזיר אם קבלו ולענין עשה חבירו טרפה ומיהו קשה דבסמוך [ט] גבי הא דאמר ר״י בר׳ יהודה ניקבה המרה טרפה דמקשו ליה רבנן מאיזב משמע דאין בהמה מיטרפא בכך כמו בן אדם ועוד לקמן (דף מז:) גבי אדומה וירוקה כשרה מייתי מדרבי נתן שבאת לפניו אשה שמלה את בנה כו׳ אלמא מאי דחיי באדם חיי נמי בבהמה והיה נראה לפרש דחסרון הגולגולת בלא הקרום וטרפה לפי שסוף הקרום ליפסק ולהכי לא פריך הכא מגולגולת דהא קתני לה ניקב הקרום של מוח אבל אי אפשר לפרש כן שהרי יש ב״ש הרבה שיטול מגולגולת שלהם יותר ממלא מקדח ועדיין חיים ונראה דחסרון הגולגולת הוי עם נקיבת קרום העליון דסוף תמאה ליפסק אבל בלא חסרון עצם אם ניקב קרום העליון אין סוף תמאה ליפסק וכן בבהמה איכא למ״ד (לקמן דף מה.) תמאה מגין ואפילו למ״ד קרמא עילאה אע״ג דלא אינקיב תמאה טרפה יש לחלק בין אדם לבהמה ולא מטעם ר״ת אלא משום דבאדם הקרום התחתון קשה וחזק יותר מבהמה ומשום הכי בעי חסרון עצם עם נקיבת העליון ובבהמה התחתון רך ואין צריך חסרון עצם עם העליון אבל בדבר ששוה בזה ובזה אין לחלק ביניהן כלל [ג]: **אפיך** חדא ועייל חדא. ולמ״ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון וחסרון דמתניתין לר׳ שמעון דלרבנן הוי בכלל נקובה ל״ל דהך סוגיא כר׳ שמעון דלרבנן ליכא אלא י״ז: **סימנין** שנדלדלו ברובן טרפה. פירש ר״ח דלמאי דמסיק לקמן (דף מד.) ומוקי לה באיפרוק אפרוקי נדלדלו היינו שנתפרדו זה מזה: **אמר** שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה. לקמן (דף נב.) פליג עליה בר זבלי ואמר נעקרו ברוב בלד אחד ונשתברו ברוב שני לדדין והכא נקט טפי מילתיה דשמואל משום איך דקאמר גולגולת שנחבסה ובשר החופה את רוב הכרס ואם תאמר לרבי יוחנן דאמר התם בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני לדדין חסר להו מי״ח טרפות דליכא למיחבשביהו בתרתי כיון דבזה ובזה צריך רוב שני לדדין ויש לומר דמכל מקום תרתי מינהו אזו עקורה וזו (ג) נטולה: הגך

בשלמא לתנא דידן דתנא תנא ודשייר אתיא בזה הכלל אלא לתנא דבי ר׳ ישמעאל דאמר י״ח טרפות ותו ליכא והא איכא [ו]בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טרפה סבר ליה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר [ז]יכולה היא ליכוות ולחיות אע״ג דיכולה ליכוות ולחיות למאן קאמר לתנא דבי רבי ישמעאל תנא דבי ר׳ ישמעאל טרפה חיה ס״ל אלא סבר לה כר״ש בן אלעזר דאמר כשרה היא והאיכא חסרון בשדרה דתנן [ח]כמה חסרון בשדרה בש״א שתי חוליות וב״ה אומרים [א]חוליא אחת ואמר רב יהודה אמר שמואל [ב]וכן לטרפה המסם ובית הכוסות דקא חשבת להו בתרתי חשבינהו בחדא אפיק חדא ועייל חדא והאיכא [ט]גלודה סבר לה כר״מ דמכשיר והא איכא [י]חרותא מרה מאן קתני לה [יא]ר׳ יוסי ברבי יהודה אפיק מרה ועייל חרותא והאיכא שב שמעתתא [יב]דאמר רב מתנא האי [יג]בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה [יד]ואמר רכיש בר פפא משמיה דרב לקתה בכוליא אחת טרפה ותנן [טו]ניטל הטחול כשרה [טז]ואמר רב עוירא משמיה דרבא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה [יז]ואמר רבה בר בר חנה אמר שמואל [יח]סימנים שנדלדלו ברובן טרפה [יט]ואמר רבה בר רב שילא אמר רב מתנא אמר שמואל [כ]נעקרה צלע מעיקרה [כא]טרפה [כב]וגולגולת שנחבסה ברובה [כג]ובשר החופה את רוב הכרס ברובו טרפה נקובי תמניא הוו חשבינהו בחד אפיק שב ועייל שב אי הכי פסוקי נמי תרי הוו חשבינהו בחד בצר להו חדא ועוד דרב עוירא משמיה דרבא נמי נקובה היא אלא

בשלמא לתנא דידן. אע״ג דלא תנא אלא י״ח מ״מ לא תנא מניינא ואיכא למימר דתנא תנא ודלא תנא אתיא בזה הכלל: **אלא לתנא דבי ר׳ ישמעאל.** דתנא מניינא קשיא והא איכא בסג״ר סימן הוא ומשנה ובריתא הן בהמה שנחתכו רגליה בפרק בהמה המקשה (לקמן עו.) כמה חסרון בשדרה בחוליות גלודה בפרקין וכן חרותא. ושב שמעתתא שבע טרפות שמנו האמוראים ולא נשנו במשנה והן היו מקובלים מרבן. האחרונים קרי רגלים ושלפנים קרי ידים. ארכובה יינוי״ל מקום חיבור השוק והירך שמפרקין אותה משם בשעת הפשטה: **ר׳ שמעון בן אלעזר.** בתוספתא קתני לה הכי רבי שמעון בן אלעזר מכשיר מפני שיכולה ליכוות ולחיות והכא נקט סיפא דמילתיה ולא נקט השתא ר׳ שמעון בן אלעזר מכשיר: ופרכינן **אע״ג דיכולה ליכוות ולחיות.** קשיא היא דאפי׳ הכי איכא למימר דאטרפה לא פליג ר״ש דלמאן קא מותבינן אתנא דבי רבי ישמעאל דתנא מניינא ואיהו טרפה חיה סבירא ליה דקאמר [ע״ב] ובין החיה אשר לא תאכלו [ב] דקרי לה לטרפה חיה אלא הכי פריק סבר לה כרבי שמעון דאמר כשרה היא כדקתני התם רבי שמעון בן אלעזר מכשיר: **למה חסרון בשדרה.** שלא תטמא באהל אלא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה דאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מניינו ורוב בניינו תנן באהילות (פ״ג מ״ח) דמטמאין באהל ואע״פ שאין עליהן בשר: **וכן לטרפה.** לב״ש לא הויא טרפה בבליר משתי חוליות ולב״ה בחוליא אחת מיטרפא: **תשביהו לחד.** דהא גבי הדדי סמכי וכחד דמי: **והאילא גלודה.** שיטל עורה והופשטה כולה או מחמת שחין או מחמת מלאכה דקתני מתני׳ (לקמן דף נד.) וחכמים פוסלים: ומשני **סבר לה כר״מ דמכשיר: והאילא חרותא.** דקתני מתניתין (שם) [ג]אלו כשרות חרותא בידי שמיס ותניא לקמן (דף נה:) בידי אדם טרפה ואיזו היא חרותא כל שמקמה ריאה שלה ונתקשה כחריות של דקל מחמת שהבעיתה אדם בקולו ופעמים שצומקת מקולות וברד והיא בידי שמים והדרא בריא אבל בידי אדם תו לא הדרא בריא: **מרה מאן קתני לה.** דחשבה ניקבה המרה במניינא די״ח טרפות במתניתין יחידאה היא וכ״ש ברבי יהודה קתני לה [ד] לקמן בפרקין (דף מג.) דשמעתין ותנא דבי ר״י לית ליה מרה ואפיק מרה ועייל חרותא: **בוקא דאטמא.** [ה]קולית היירך: **דשף מדוכתיה.** שקפץ ממקומו חור שבעצם אליה שהוא תחוב בו ולקמן (דף נד:) מסיים והוא דאיעבול נידי. בוקא כמו בוכנא עגול ראשו ותחוב בחור בעלי זה התחוב בחור המכתשת: **נקבה בכוליא אחת.** וכ״ש בשתיהן ולקמן (דף נה.) מסיים בה והוא דמטיא לקותא למקום חריץ: **ניקב טרפה.** ולקמן [ו] מפרש ניקב בעליונו מקום שהיא עבה אבל בקולשיה כשרה: **נדלדלו.** נתלשו בכמה מקומות ומחוברין כאן מעט וכאן מעט: **נעקרה צלע.** אע״ג דתנן במתניתין [ע״ב] נשתברו רוב צלעותיה דוקא נשתברו התם בעינן רובא אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה [ז] עד חצי חולייתה כדמפרש לקמן (דף נב.) טרפה: **וגולגולת שנחבסה.** שהוכתה מכות רבות ולא נפתחה ולא ניקב הקרום אם רובה נחבסה טרפה. נחבסה דמינכ״ר בלע״ז: **ובשר החופה את רוב הכרס.** זהו קרום עב שקורין טנפנ״א כשפותחין את הבהמה וחותכין את הבשר לאורך הבהמה והוא נראה. והא דקרי ליה חופה את רוב הכרס ולא קרי ליה חופה את הכרס מפני שמיעוט הכרס נחבא בתוך לעות

מסורת הש״ם

יז א מיי׳ פ״ב מהל׳ טומאת מת הל״ח:
יח ב מיי׳ פ״י מהל׳ שחיטה הל״ב סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ נד סעי׳ ד:
יט ג מיי׳ שם פ״ט הל׳ כא סמג שם טוש״ע יו״ד סי׳ כד סעי׳ טז וסי׳ נד סעי׳ י:
כ ד מיי׳ שם פ״י הלכה ג סמג שם טוש״ע יו״ד סי׳ נד סעיף ג:
כא ה מיי׳ שם הלכה ט סמג שם טוש״ע שם סי׳ ל סעי׳ ח:
כב ו מיי׳ שם פ״ט הלכה ה סמג שם טוש״ע יו״ד סי׳ מח סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] דקתני מתני׳ גבי ואלו כשרות: ב] ור׳ יוסי בר׳ יהודה קתני לה בברייתא לקמן בשמעתין וכו׳: ג] בוקא דאטמא ראש עצם קולית הירך: ד] נקובי תמניא הוו דכי חשבת: ה] דתנן בהדיא בפ׳ בהמה המקשה: ו] ולהכי חשיב דרב יהודה בהדי משניות דבסג״ר משום:

רבינו גרשום

ומאי בסגר אלו סימני ד׳ טרפות כדבעינן למימר לקמן: סבר לה כר׳ שמעון [בן אלעזר] דאמר יכולה היא ליכוות ולחיות. כלומר ואינה טרפה: והא איכא חסרון בשדרה כלומר כמה חסרון בשדרה של מת שלא יהא נזיר מגלח עליו שאין דין לנזיר לגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו דכתיב וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וגו׳ ושדרה היא רוב בניינו. וכמה תיחסר שאינו צריך לגלח דאין חשוב רוב בניינו: בש״א ב׳ חוליות לעולם מגלח עליה עד שתחסר ב׳ חוליות ובה״א אפי׳ לא חיסר אלא חוליא אחת אין צריך לגלח: ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה. דלבית הלל אפי׳ לא חיסר אלא חוליא אחת טרפה: והא איכא גלודה. שהתא מלאה שחין שלא ישתייר עור שלם עליה. והא איכא חרותא כלומר בעיתא בידי (שמים) [אדם] דטרפה. וצמיק ריאה דידיה או חרותא מחיות רעות שראתה דובים וארויות ונבעתה וצמיק ריאה דידיה. מרה מאן דקתני לה ר׳ יוסי בר׳ יהודה כלומר כדבעינן למימר קמן. בוקא דאטמא דשף מדוכתיה. קולית שקוריין פששל: סימנין שנדלדלו כלומר שנדלדלו ממקומן. וגולגולת שנחבסה לשון נפתחה ובשר החופה את הכרס ברובו כלומר אם נקרע ברובו טרפה. ועוד דרב עוירא נמי נקובה היא כלומר ואי חשבת ליה בהדי שאר ניקובי

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה ואמר וכו׳ אבל אדם דאית ליה מזלא. עיין זבחים קנו ע״ב תוס׳ ד״ה ולמלא:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אבל וכו׳ ולקמן. נ״ב דף נה: (ב) תוס׳ ד״ה והא וכו׳ דתנן בהדיא: (ג) ד״ה אמר שמואל וכו׳ שזו עקורה וזו שבורה הס״ד:

לעזי רש״י

יינוי״ל. בֶּרֶך.
דמינצי״ר [דימצייד״א]. הבול, מעוך.
טנפנ״א [טינפינ״א]. חלק מקיר הבטן המכסה את הקיבה.
פנצ״א. הקיבה הראשונה של מעלי גירה.

מוסף רש״י

שנחתכו רגליה. האחרונים (לקמן עו.). כמה חסרון בשדרה. ותלא מתוכת שדרה ותידון כשאר עצם כשעורה שאינו מטמא באהל (ערובין ז.) ולא מטמא באהל בלא בשר (לקמן נב:). וכן לטרפה. דלבית הלל אפי׳ לא חיסר אלא חוליא אחת טרפה: והא איכא גלודה. שהתא מלאה שחין שלא ישתייר עור שלם עליה. והא איכא חרותא כלומר בעיתא בידי (שמים) [אדם] דטרפה. וצמיק ריאה דידיה. מרה מאן דקתני לה ר׳ יוסי בר׳ יהודה כלומר כדבעינן למימר קמן. בוקא דאטמא דשף מדוכתיה. קולית שקוריין פששל: סימנין שנדלדלו כלומר שנדלדלו ממקומן. וגולגולת שנחבסה לשון נפתחה ובשר החופה את הכרס ברובו כלומר אם נקרע ברובו טרפה. ועוד דרב עוירא נמי נקובה היא כלומר ואי חשבת ליה בהדי שאר ניקובי

אלא הנך דאפקת. בהמה שנחתכו רגליה והגלודה: **לא תיפוק.** [א]כדרבנן סבירא ליה לתנא דבי ר' ישמעאל וחשיב נקובי והך דרב עוילא בחד ותרין פסוקי בחד ומשכחת להו שפיר וכל הנך טרפות דמנינן לקמן (דף מז.) בריאה כגון חליף דאוני ודמיא לנשרא ונביעתא ואטוס בריאה כולהו בכלל ריאה שניקבה או שחסרה גיהנו. חליף היינו חסרה ממקום שהיא ראויה להיות שם והנך חזותא לקותא גיהנו וכל לקותא סופה לינקב והויא לה נקובה וחליף דשני קרומים דווקטו[ב] שניהם נטולים ממקום שהן ראויין להיות ואין לך נקובה גדולה מזו: **נטולה.** ניטלה הכבד: **נפולה.** נפלה מן הגג. וגלודה בכלל נטולה שניטל עורה. ונחתכו רגליה בכלל חסורה. ושף מדוכתיה בכלל נטולה. וכן נדלדלו סימנים ועקירת גלע וחביסת גולגולת בכלל שבורה. ובשר החופה היינו קרועה: **למעוטי לקותא דרכיש.** דכולה שאינה בכלל אלו ופליג עולא עליה. ואם תאמר ישנה בכלל נקובה כי היכי דאמרינן בלקותא דריאה לאו מילתא היא דהוה ליה ניקבה הכולה והא ליכא למ"ד דאפי' רכיש מודי דניקבה הכולה כשרה ובלקותא הוא דטריף: **שמונה מיני טרפות בנקובה.** נקובת הווטש והקרום והלב והריאה והקיבה והדקין כרס הפנימי והמסס ובית הכוסות חדא הוא הא תמניא: **ואם תאמר ט'.** יש דהא איכא נמי מרה דהיא יחידאה היא ולית הלכתא כוותיה ודרב עוילא לית ליה לחייא: **יפלח כליותי.** היינו לקותא וטרפה: **אין מזכירין מעשה נסים.** להבינא רלייה מהן: **רק את נפשו שמור.** מכות מות הכהו ולכך נצטווה לשמור נפשו כדאמרינן בהשותפין (ב"מ דף טז.) גדול צערו של שטן משל שיור משל לאומר לעבדו שבור חבית ושמור יינה: **הלכה כדברי האומר בזיש.** דבעינן כזית שיור בניטל הכבד. ופלוגתא היא בפרקין (ד' מו.) [ג]דרמינן סתמי דמתני' אהדדי דקתני ריאה אלו טרפות ניטל הכבד ולא נשתייר ממנה כלום הא נשתייר כשרה ואע"ג דליכא כזית והדר תני אלו כשרות ניטל הכבד ונשתייר ממנה כזית ומוקמינן לה כתנאי והכא מייתי לה משום שמעתתא דרבי יצחק בר יוסף משמיה דרבי יוחנן: **והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה.** והא נמי סתמא היא ומאי אולמא דסיפא מרישא: **אמוראי נינהו.** ורבי יצחק סבר דלא כייל רבי יוחנן למימר הלכה כסתם משנה אלא היכא דסבירא ליה אמר בהדיא הלכה כמשנה זו ואמורא אחרינא אמר משמיה דר' יוחנן הלכה כסתם משנה והיכא דליכא תרי סתמי דסתרן אהדדי אי איכא טעמא לאלומי חדא מחברתה כי היא דסנהדרין דאחד דיני ממונות (דף לד:) אזיל רבי יוחנן בתרה ואי לא מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנייהו ובהני תרי אי הוה משכחינן טעמא בהא דרבי יצחק לא הוה מוקמינן לה באמוראי ומשום דליכא לאלומי איצטריך לן לשנויי דרבי יצחק לית ליה האי כללא דר' יוחנן: **ובכל סותמתה.** שנקובה במקום דיבוקה בכבד וחבור הכבד סותם את הנקב: **כשרה.** אפילו לר' יוסי בר' יהודה: **כיס שלו.** קליפה הפנימית: **זה שלא כנגד זה.** כגון זה למעלה וזה למטה: **נקורקבן פסול.** הכי ס"ל משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחל ונכנס בנקב עד שיולא דרך נקב השני: **ופעיא ביה.** לועקת שאע"פ שהקנה מוליא קול אי אפשר שלא יהא הווטש מתפשט עמו. ואני שמעתי פעיא מנשמת: **גמדא.** כוולת רטי"ר בלע"ז: **מיהנדזין.** מיתרמן דמיכווני אהדדי: **אינו קרום.** ואם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת כדאמרינן ביבמות (דף עו.) בכרות שפכה ניקב פסול נסתם כשר וזהו פסול שחוזר להכשרו זהו למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום לכל נקובי דטרפות לא מהניא להו סתימה דסלקא בהו לאחר זמן ולא דמי לריאה שניקבה (ב) ודופן סותמתה ולסתימת כבד במרה ולסתימה דירכיים בחלחולת דלקמן (דף נ.) דההיא סתימה מעיקרא היא: **אין לו בדיקה מבחוץ.** לפי שהעור החיצון אדום ואין טפת דם נכרת בו:

לספק

אלא הנך תרתי דאפקת לא תיפוק אמר עולא [א]ח' מיני טרפות נאמרו לו למשה בסיני נקובה ופסוקה נטולה וחסורה קרועה ודרוסה נפולה ושבורה לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא אמר חייא בר [ב]רבא ח' טרפות יש בנקובה אם תאמר ט' מרה ר' יוסי ברבי יהודה קתני לה דתניא ניקבה הקיבה ניקבו הדקים טרפה רבי יוסי בר' יהודה אומר אף ניקבה המרה (הלכות חבר כזית מרה וקורקבן סימן) אמר רבי יצחק בר' יוסף אמר רבי יוחנן [ג]הלכה כר' יוסי בר' יהודה ואמר רבי יצחק בר' יוסף אמר רבי יוחנן מאי אהדרו ליה חבריה לר' יוסי בר' יהודה [ד]ישפוך לארץ מרדתי ועדיין איוב קיים אמר להם [ה]אין מזכירין מעשה נסים דאי לא תימא הכי [ו]יפלח כליותי ולא יחמול מי קא חיי אלא ניסא שאני דכתיב [ז] [ח]רק את נפשו שמור הכא נמי ניסא שאני ואמר ר' יצחק ברבי יוסף אמר ר' יוחנן הלכה כדברי האומר כזית ומי אמר רבי יוחנן הכי [ט] והאמר [י]רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [יא]הלכה כסתם משנה ותנן ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום הא נשתייר כשרה אע"ג דלא הוי כזית [יב]אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן [יג]דאמר [יד]ר' יצחק בר' יוסף אמר ר' יוחנן [טו]מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה ואמר רבי יצחק בר' יוסף אמר ר' יוחנן ניקב הקורקבן וכים שלו קיים כשר איבעיא להו ניקב הכים וקורקבן קיים מאי תא שמע דאמר רב נחמן [טז]ניקב זה בלא זה [יז] כשר אמר [יח]רבא [יט]שני עורות יש לו לווטשט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה כשר למה לי למימר חיצון אדום ופנימי לבן [כ]דאי חליף טרפה אבעיא להו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה מהו אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא בווטשט כשר בקורקבן [כא]פסול מתקיף לה רב אשי אדרבה [כב]ווטשט דאכלה ביה ופעיא ביה [כג]רווח גמדא ליה ופשטה ליה זמנין דמיהנדזין בהדי הדדי [כד]קורקבן דמינח נייח כדקאי קאי א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי הכי אמרינן משמיה דמר זוטרא דאמר משמיה דרב פפא כוותיך ואמר רבה [כה]קרום שעלה מחמת מכה בווטשט אינו קרום [כו]ואמר רבה [כז]ווטשט אין לו בדיקה מבחוץ אלא בפנים למאי נפקא מינה

הנך דאפקת לא תיפוק. ההיא דרב מתנא דבוקא דאמתא מאי ניהו י"ח טרפות וי"ל דבאיעכול ניבי הוי טרפה לבולי עלמא ואם תאמר לעולא דאמר בסמוך ח' מיני טרפות יש ולית ליה דרכיש בר פפא מאי ניהו י"ח טרפות וי"ל דניטל לומת הגידין חשיב חדא וגרכיש הויא בכלל נחתכו רגליה ועוד קשה למ"ד נקרע רוב חיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס חסר להו חדא דהכא חשיב להו בתרתי לכן גרשה דעולא וההיא דלקמן סברי כמתני' וכרבי יוחנן [ט] דאמר אלו טרפות דווקא ואתא אלו למעוטי דרב מתנא אע"ג דדמיא לנטולה במתני' וכ"ש דרכיש דלא דמיא כלל להנך דמתני' ולית ליה י"ח טרפות נאמרו למשה מסיני [ג] ומאי למימר נמי דלית ליה בשר החופה בתרתי ואם תאמר וכי היכי דחשיב תרי פסוקי כחדא א"כ ריאה שחסרה וחסרון דשדרה נחשוב נמי כחד וי"ל לפי דאין שיעורן שוה דחסרון דריאה בכל שהוא וחסרון דשדרה פלוגתא [ה]ב"ש וב"ה אי נמי לפי שזה בבשר וזה בעצם ואם תאמר נקרע רוב החיצונה ובשר החופה את רוב הכרס נמי נחשוב כחד וי"ל דרוב החיצונה הוא רוב הכרס ובשר החופה את רוב הכרס אינו רוב בשר אלא רוב ממה שכנגד רוב הכרס ואתא לא חשיב חסרון הגרגרת דהוי בכאיסר וי"ל דטעמא דחסרון משום דסופה ליפסק [ט] דהוי כרוב:

יפלח כליותי מי קא חיי. פירש בקונטרס והאי לקותא הוא וקשה דמנא ליה דהאי לקותא דאיוב הוי לקותא דהויא ביה טרפה הא איכא לקותא דכשרה כדאמר לקמן (דף נה:) מליא מוגלא טרפה מיס זכיס כשרה אלא הכי פריך יפלח כליותי מי קא חיי בלא רפואה הא קאמר לקמן (דף נד.) דמחו בכוליתא וקטליה ואי בדרו ליה סמא חיי ואיוד לא מצינו שעשו לו שום רפואה: **והא** אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה. אע"ג דסיפא דמתני' (לקמן דף נד.) דאלו כשרות מסייע ליה מכל מקום פריך מכח דמאי אולמיה הך סתמא מהך סתמא כדפירש בקונטרס ואי משום שהאחרון הוא עיקר במקום שיש סדר למשנה כגון בחדא מסכתא מ"מ הך משנה דאלו טרפות ואלו כשרות כחדא בנא חשיב ואין סדר וה"ר יעקב מאורלייני"ש תירץ דהכי פריך והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה וע"כ סתמא דאלו כשרות לאו סתמא מעלייתא היא דאי סתמא מעלייתא היא אמאי איצטריך ר"י לומר הלכה כמותו הא אמר ר' יוחנן חדא זימנא דהלכה כסתם משנה [ט]: ההיא

לספק

מסורת הש"ס

[א] [ל"ל רבז], [ב] [ברכות ס. יבמות קכח:], [ג] בקרא בטסמיק לך, [ד] [עיין גיטין פח: דמסיק שם דרבה בר בר חנה לא ס"ל דא"ל יוחנן הלכה כסתם משנה ולריך יסוד גדול], [ה] [שבת מו. וסס נסמן], [ו] [יבמות טז: וש"נ], [ז] [ל"ל ואמר], [ח] [נקמן מח.], [ט] [ל"ל רבה וכ"ל ברי"ף ורא"ש], [י] [ל"ל טרפה], [כ] [מלא ריוח ליתא בערוך עיין ערך גמד ל"], [ל] [נעיל כח:], [מ] [נקמן], [נ] [לקמן נד.], [ס] [עיין תוס' שבועות ד. ד"ה והלד סבר],

תורה אור השלם

1. יְסִבּוּ עָלַי רִבָּיוּ יַפְלַח כְּלִיוֹתַי וְלֹא יַחְמוֹל יִשְׁפֹּךְ לָאָרֶץ מְרֹרָתִי:
איוב טז יג

2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל הַשָּׂטָן הִנּוֹ בְיָדֶךָ אַךְ אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר:
איוב ב ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמר ר"נ איקב זה בלא זה או זה שלא כנגד זה כסר: (ב) רש"י ד"ה מינו קרום וכו' לריאה שניקבה. נ"ב לקמן דף מח ע"א:

מוסף רש"י

הלכה כסתם משנה. דבי הוא סידר המשנה וכשראה דבריי חכם ושבו בעייני שנאן סתם ולא חזיר שם אומרו עליהן כלי שלא יהו שנויה מפי יחיד ונאלין כאילו שנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:). דאי חליף טרפה. פי' עורו של ווטשט לי חליף והיכי עורו שלפניס אדום ועור של חוץ לבן, טרפה, מאי טעמא מפני שניקבו העורות ומשום הנקב יתאדם אותו שלפניו שהיה לבן ולאחר הלבין שהיה אדום, משום החולי של נקב (הפרדס ענ' קלח, וכ"ה באו"ז ח"א סי' תה בשם רש"י, וע' דק"ס מרש"י כת"י). ווטשט דאכלה ביה. אם ניקב זה שלא כנגד זה טרפה, דאסבינן כמלא דניקב זה כנגד זה, מאי טעמא דמנין דגמדא ופעיא ביה ואתי נקב אצל חבירו והרי הוא כמי שניקבו במקום ונקב במקום טרפה, פי' גמדא ופעיא, גמדא הבהמה מולכת צואה לאחוז מכאן ומכאן, פעיא צועקת ויבא נקב זה כנגד זה, אבל הקורקבן של עוף אם ניקב זה שלא כנגד זה כשרה (הפרדס שם). אין לו בדיקה מבחוץ אלא בפנים. לפי שהוא טרפה בנקב משהו ואינו מכר ומיפסא דם ונכנסת לו בפנים בנקב ואינו מכר, אבל קרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם מיכרת בו, אבל החיצון אדום (לעניל כח:) לענין דריסה לא בדקינן אלא לעור הפנימי שהוא לבן, מ"מ מפני שהלבן יתגבר אם ניקב אם לאו, שהלבן מוחזר אדום מתחת הכפת הנקב (הפרדס ענ' קלט.).

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ה מהל' שחיטה הלכה ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כט:

כד ב מיי' שם פ"ו הלכה ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מב סעיף א:

כה ג מיי' שם סמג שם טוש"ע שם:

כו ד מיי' שם הל' יח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מט סעיף א [וכרב אלפס לקמן בפילקין ד' רעד: ובהרא"ש לקמן סי' ממן]:

כז ה מיי' שם פ"ג הלכה כ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג סעיף ד וסעיף ה:

כח ו מיי' שם פ"ו הלכה כא סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

כט ז מיי' שם פ"ג הלכה כ סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

ל ח מיי' שם פ"ו הלכה יח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מט סעיף א [וכרב אלפס שם]:

לא ט מיי' שם פ"ג הלכה כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג סעיף ד:

לב י מיי' שם הלכה [ח] כב סמג שם טוש"ע שם סעי' ו [וסימן מז סעיף יז]:

הגהות מהר"י לנדא

[א] גמ' והאמר רבנ"מ אר"י הלכה כסתם משנה. יש למחוק רבנ"מ. ועיין גיטין פא: ול"ל והאמר ר"י הלכה כסתם משנה. והוא גי' נכונה וגם רש"י ליין והאמר ר"י הלכה כסתם משנה והשמיטו רבנ"מ:

לעזי רש"י

רטי"ר [ריטרי"ר ט].
מתבורן, מַבּוּרָן.

שיטה מקובצת

[א] לא תפיק דכדרבנן ס"ל:
[ב] דרמי סתמי דמתני':
[ג] ומצינן למימר נמי דלית ליה בשר החופה את רוב הכרס ושנקרע רוב החיצונה בתרתי ואם תאמר וכי היכי: [ד] וחסרון דשדרה פלוגתא דב"ש וב"ה: [ה] וי"ל דטעמא דחסרון משום דסופה ליפסק ברובו הס"ד:

רבינו גרשום

בצר להו תרתי חדא דפסוקי וחדא דרב עוירא. הנך דאפקת לא תפיק המסס ומרה: שמונה מיני טרפות יש בנקובה כלומ' במתנית': וא"ר יצחק בר' יוסף הלכה כד' האומר בכזית. כלומר ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כזית טרפה. כלומר דמתניתין באותה בבא דאלו כשרות בבהמה. וכיס שלו קיים כו' הכיס שהוא נקלף: גמדא גרסינן זמנין דמתנדזין בהדדי כו' זימנין דשורן הנקבין וליכא מידי דסתים: למאי נפקא מינה

ההיא ספק דרוסה. פירש בקונטרס דבבהמה נמי איכא תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דלמא במקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדיס אפי׳ שחט בה יש היכר במשהו ולפי מה שפירשתי בפ״ב (לעיל דף כח.[ו]) גבי בר חוזא דקאמר נשחטיה לוושט דלמא במקום נקב שחיט דבספק דרוסה אייבי לא יתכן לומר כן: **ישב** לו קוץ בוושט. פירש בקונטרס וקורט דס אין בו מבפנים ורלה דאין לחוש אפילו יש מבפנים אם אין מבחוץ כיון דלא חייסינן שמא הבריא: **קסבר** עולא אין חוששין לספק דרוסה. לקמן (דף נג.) פסקינן דחייסינן לספק דרוסה ואם כן יש בו קוץ בוושט חוששין נמי שמא הבריא ואם תאמר ואמאי נימא נשחטה הותרה כדאמרינן בפ״ק (לעיל ט.) גבי בא זאב ונטל את בני מעיים והחזירן כשהן נקובים וכי תימא שאני הכא שנולדה ספיקא מחייס הא אמר בפ׳ ד׳ אחין (יבמות דף ל: ושם) ואילו גבי גירושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו לא קתני פירוש ומותרת לרת ערוה לשוק בלא חליצה ומפרש טעמא משום דאשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ואל תאסרנה מספק אלמא השתא דמת בעלה מוקמינן לה בחזקת מה שהיתה [ז] בחיי בעלה קודם שזרק גט לערוה והכא נמי כי נשחטה נעמידנה בחזקת מה שהיתה קודם שנולד בה ספק דרוסה ואעמידנה בחזקת שאינה דרוסה וי״ל דשאני הכא דדרוסה שכיחא והא דאמרינן לקמן (דף נג.) גבי חרי שנכנס לבין השוורים ונמצא לפורן על גבו של אחד מהם כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי תורא אחזקיה רב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה אבל למ״ד חוששין לא מוקמינן ליה אחזקיה התם נמי דמי לתלות יותר בדרוסת חרי כמו בספק דרוסה בעלמא: **שאני** התם דאיתחזק איסורא. ובחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואע״ג דלא איתחזק איסורא לא איתחזק נמי היתרא אבל הכא מעיקרא היתה בחזקת כשרה: **כשמואל** דאמר לאו מקום שחיטה הוא. ואפי׳ למאן דמכשיר בפ״ק (לעיל יט.) הגריס שליש ושחט שני שליש שאני גרגרת דלא מיטרפא במשהו עד דאיכא רובא: **אי כשמואל הא אמר ברובו.** אע״ג דשמואל פוסל בפ״ק (לעיל כ.) הגריס שליש ושחט שני שליש גבי כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר למליקה הכא בעי למימר דרבא לא פסיל מהאי טעמא אלא משום חומרי דרב וחומרי דשמואל: **זיל שלים דמי תורא למריה.** ואע״ג דטעה בדבר משנה [ח] הוא [ט] לא עבדינן כתרי חומרי דסתרי אהדדי בידים האכילו לכלבים: ורבי

לספק דרוסה ההיא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבה הוה קא בדיק ליה רבה לוושט מאבראי אמר ליה אביי והא מר הוא דאמר וושט אין לו בדיקה אלא מבפנים אפכיה רבה ובדקיה ואישתכח עליה תרי קורטי דמא וטרפה [ו]ורבה נמי לחדודי לאביי הוא דבעי אמר עולא ישב לו קוץ בוושט אין חוששין שמא [ז]הבריא (דרס חתיכות בסכין טמאה סימן) ולעולא מ״ש מספק דרוסה קסבר עולא [ח]אין חוששין לספק דרוסה ומאי שנא משתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן התם איתחזק איסורא [ט] ומאי שנא [י]מהשוחט בסכין ונמצא׳ פגומה התם איתיליד לה ריעותא בסכין ומאי שנא מספק טומאה ברשות היחיד דספקו טמא וליטעמיך נידמייה לספק טומאה ברשות הרבים דספקו טהור אלא התם הלכתא גמירי לה מסוטה יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר [א]נמצאת אתמר אבל ישב חיישינן אמר להו רב כהנא לא תציתו ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך ליה לעולא דכולהו [ב]חיוי ברייתא קוצי אכלן איתמר תורבץ הוושט רב אמר [ג]במשהו ושמואל אמר ברובו רב אמר במשהו מקום שחיטה הוא ושמואל אמר ברובו לאו מקום שחיטה הוא הי ניהו תורבץ הוושט אמר מרי בר מר עוקבא אמר שמואל כל שחותכו ומרחיב זה הוא תורבץ הוושט חותכו ועומד במקומו זהו וושט עצמו אמר להו רב פפי מר לא אמר הכי ומנו רב ביבי בר אביי אלא [ג]כל שחותכו ועומד במקומו זה תורבץ הוושט אלא איזהו וושט עצמו כל שחותכו וכויץ [ד] [ה]יונה אמר זירא מבלעתא וכמה אמר רב אויא פחות משערתא ועדיף מחיטתא ההוא תורא דהוה לבני רב עוקבא דאתחיל ביה שחיטה בתורבץ הוושט וגמר בוושט אמר רבא רמינא עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל וטריפנא ליה חומרי דרב דאמר רב במשהו והאמר רב מקום שחיטה הוא כשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא אי שמואל האמר ברובו כרב דאמר במשהו איגלגל מילתא מטאי לקמיה דר׳ אבא אמר להו תורא בין לרב בין לשמואל שרי זילו אמרו ליה לבריה דרב יוסף בר חמא דלשלים דמי תורא למריה אמר מר בריה דרבינא מותבינא תיובתא כלפי סנאיה דרבא [ו]לעולם הלכתא כדברי ב״ה והרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה כדברי בית הלל עושה מקולי בית שמאי ומקולי ב״ה רשע מחומרי

לספק דרוסה. כגון הנך דאיכא למיחש להו כדלקמן [נג.:] אי״ו קשתיק ואי״ו קא מקרקרן ואמרינן לקמן (דף נג.:) דרוסה שאמרו לריכה בדיקה ואינה אסורה עד שיאדיס[ב] כנגד החלל וכשיגיעו עד שיאדימו הסימנים עצמן ולא שניקב אלא שהארם מאדיס הסימן ומחלחל ויורד לחללו ובוושט אינו ניכר האדמימות אלא מבפנים שהעור לבן: **ההיא ספק דרוסה וכו׳.** אם עוף היה בודק הקנה תחלה כדאמרינן בפרק שני (לעיל כח.) ושחט הקנה והכשירו ואח״כ בדק הוושט ואם בהמה היא נמי אית בה תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דילמא במקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדיס אפילו שחט בו יש היכר במשהו[ג]: **קורטי דמא.** שאילחל הארם ונכנס: **לחדודי לאביי.** כדי שישאל: **ישב לו קוץ.** כגון שאכל קוץ ונתחב לתוך הוושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ וקורט דם אין בה בפנים: **אין חוששין.** שמא נקב היה והבריא והוה קרום שעלה מחמת מכה בוושט ואינו קרוש. ואני שמעתי והבריא לשון ניקב כמו וברא אותם בחרבותם (יחזקאל כג): **מאי שנא מספק דרוסה.** דמשום דעל אריא ביייהו אמרינן שמא דרס ומצרכינן ליה בדיקה והכא לא אפשר למיבדקה דנקב משהו בעור חילון של וושט לא מיינכר: **קסבר אין חוששין לספק דרוסה.** דפלוגתא דרב ושמואל היא בפרקין (דף נג.): **משמי תפילות.** שאם אכל [ד]אחת מהן ואינו יודע איזו היא דמגיא אשם תלוי על הספק: **הכא לא איתחזק איסורא.** [ה]שישבת קוץ בלא נקיבה אין כלום: **השוחט בסכין.** דבוקה דלא איתחזק איסורא קודם שחיטה: **איתיליד ריעותא.** ואי לא איתחזק בריאה הא איתיליד לבסוף. אתחזק שייך למימר במידי דמעיקרא איתיליד שייך למימר במידי דלבסוף: ה״ג **אלא התם הילכתא גמירי לה מסוטה.** בין לענין טומאה ובין לענין טהרה ואין טעם בדבר ולא גמרינן מינה דהכי גמירי לה מסוטה במסכת סוטה (דף כח:) ובפ״ק דנדה (דף ג.) דמה סוטה סתירתה ברשות היחיד ואסורה מספק לף ספק טומאה ברה״י ספקו טמא: **נמצאת איתמר.** בלא תחיבה: **חייסינן.** שמא ב׳ העורות ניקבו והבריא החילון: **בריאה.** הרועות באפר ובעיריס: **תורבץ הוושט.** מקום דבוקו בלחי: **במשהו.** אם ניקב שם: **מקום השחיטה הוא.** ואם שחט שם כשרה הלכך דינו כוושט וכי גמירי הגרמה בקנה הוא דגמירי אבל בוושט לא שייכא הגרמה: **ומרחיב.** נפתח פי הנקב כמין פי אמתחת. והאי מרחיב לא אחתך קאי אלא אעוגל פי חלל הוושט: **חותכו ועומד במקומו.** שהוושט רך הוא וכשחותכין אותו אינו מרחיב [ו]אבל לא הראש הוא מתקשה[ז] דליי״ש בלע״ז[ח]: **וכויץ.** רטיי״ט ונכפל פי הנקב בלא חללו ונסתם עוגל פי החלל: **מר לא אמר הכי.** רבי אינו אומר כן: **מבלעתא.** מקום בית הבליעה קרוי תורבץ סמוך לראש הנקב מלד: **פחות משערתא.** מאורך שעורה: **דאתחיל ביה שחיטה.** משהו: **דאמר במשהו.** והאי לאו מקום שחיטה הוא: **כשמואל.** והוי [ז]נקב: **בין לרב ובין לשמואל מישרא שרי.** לרב מקום שחיטה הוא ושחיטה מעלייתא היא ולשמואל דאמר נקב הוא דאמרי[ח] נקובתו ברובו: רבא בריה דרב בר יוסף [ט]בר חייא הוא והוא רבא דכולי גמרא בר פלוגתיה דאביי: **דמי תורא למריה.** שכבר האכילו לכלבים דאילו הוה קמן הוה הדר ביה ומיסתרי באכילה דקיי״ל (בסנהדרין דף ו.) טעה בדבר משנה חוזר[ט] והא דבר משנה מפורשת היא דלא עבדינן כתרי חומרי: **כלפי סנאיה דרבא.** ליסנא מעליא משום דבעי לאותובי והכשיל בחושך הולך [קהלת ב]: מחומרי

הויא בתורבץ הוושט אלא אתחלתא דשחיטה. זילו ואמרו לבריה דרב יוסף בר חמא כו׳ זהו רבא:

עין משפט נר מצוה

לג א מיי׳ פ״ג מהל׳ שחיטה הל׳ כא סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ לג סעי׳ ט:

לד ב מיי׳ שם פ״ו הל״ב טוש״ע יו״ד סי׳ לג סעיף ג:

לה ג מיי׳ שם פ״א הל״ה סמג שם טוש״ע יו״ד סי׳ כ סעי׳ ב:

לו ד ע״ש בהג״ה:

שיטה מקובצת

[א] כל שחותכו וכויץ ר׳ יונה א״ר זירא מבלעתא: [ב] ואינה אסורה עד שיאדים בשר כנגד החלל: [ג] אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפי׳ שחט בו יש היכר במשהו. והכי נמי הוה מצי למימר נפקא מינה לדרוסה דהא דרוסה ודאית נמי בדקינן לה בהאדמה כדלקמן אלא אשמועי׳ דחוששין לספק דרוסה. כך נמצא בס״י וכן כתב הרשב״א ז״ל בשם רש״י ז״ל: [ד] משתי חתיכות שאם אכל כזית מאחת מהן ואינו יודע מאיזו היא: [ה] הכא לא אתחזק איסורא קודם שחיטה שישבת קוץ: [ו] אינו מרחיב אלא לצד הראש הוא: [ז] כשמואל והוי כנקב: [ח] דקי״ל טעה בדבר משנה חוזר ומשתרי בשר באכילה והא דבר משנה מפורשת היא: [ט] מוקמי׳ לה בחזקת מה שהיתה קודם שזרק גט לערוה והכא נמי: [י] ואע״ג דטעה בדבר משנה חוזר הוא דהא לא:

רבינו גרשום

לספק דרוסה כלומר דריסה כמין טיפה של דם והוושט אדום ולא מינכרא דם של דריסה: ולא היא רבה לחדודי לאביי כו׳ כלומר רבה לא בדקיה מבחוץ אלא בשביל אביי אם יאמר לו שום דבר: ישב לה קוץ בוושט. כלומר נעץ לה קוץ בוושט כשרה אין חוששין שמא הבריא כלומר שמא נקב לשון וברא אותם בחרבותם: אלמא קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה. שהכא מיקל בספק דרוסה: אלא התם הילכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה רשות היחיד וכו׳: וקאמר נמצא איתמר כלומר לא איתמר ישב לה קוץ בוושט אלא נמצאת בוושט ולא נעץ בו: כל שחותכו ומרחיב זהו תורבץ הוושט כו׳ קרוב לבית הבליעה: והא שמואל ברובו [קאמר]. כלומר וזה לא היה ברובו דלא הוה בתורבץ הוושט אלא התחלה דשחיטה וזהו משהו. תורא בין לרב בין לשמואל מישרא שרי. כלומר לרב שרי אע״ג דאמר רב תורבץ הוושט שניקב במשהו לדבריו מי ששוחט בתורבץ הוושט לאו חשוב נקב דהוא מקום שחיטה קאמר ולשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא סבר דאין הבהמה פסולה עד שניקב ברובו והא לאו ברובו הוא דלא

מסורת הש״ס

[א] [ברכות נג: וש״נ], [ב] [פי׳ יצא לחוץ כדמתרגם חוץ בלא ערוץ ערך בר ד׳], [ג] [לקמן נג.], [ד] [לעיל י.], [ה] [לקמן מז. ע״ש בפרש״י ועוד לקמן נח:], [ו] לפי פירש״י משמע שם מכח אבל עיין בצ״ש סי׳ כ שהביא פוסקים שקאי על יונה ממש ועי׳ לש״ל, [ז] עיכוכין ו: ר״ה יד: [תוספתא סוכה פ״ב ה״ד ותוספתא עדיות פ״ב ה״ג ותוספתא יבמות סוף״ק], [ח] [עיין רש״ש], [ט] [צ״ל אחר ד״ה מנ׳], [י] [צ״ל האמר], [כ] [צ״ל בר חמא ועיין לקמן עז. ובעירובין נד. ובנדרים נה. ומתמה מי רבא בנו של רב יוסף בר חמא הוה ודע דרב יוסף שהם המזכר בכל הש״ס היינו רב יוסף בר חייא עי׳ לעיל יח:], [ל] [צ״ל אתא], [מ] [צ״ל דלא].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ התם איתחזק איסורא הכא לא אתחזק איסורא ומאי שנא:

לעזי רש״י

דדיי״ש [ריידי״ש]. קשה, נוקשה.

רטיי״ט [ריטריי״ט]. מתכורץ, מקורץ.

מוסף רש״י

לחדודי לאביי. שיעיב לו מה שהעיב (ברכות לג:). אין חוששין שמא הבריא. שמא ניקב הוושט, הואיל ואין הנקב נראה (הפרדס ענף קלט). מהשוחט בסכין ונמצאת פגומה. ויודע הוא שבשחט בלא קודם שחיטה והיתה יפה, אבל לא בלא אחר שחיטה מיד (לעיל י.). חיוי ברייתא. רועות בלפר, ואמרי לה בריאה בילוות ושמעת (לקמן מז:). מקולי ב״ש ומקולי ב״ה רשע. בערוכין (ז.) מפרש לה במחלוקת אחת שיש מקום שטעין בה דברי ב״ה להקל, ויש מקום שטעין בה דברי ב״ש להקל, כגון כמה חסרון בטדרה אלא תעמא באהל ב״ש אומרים ב׳ חוליות וב״ה מחמירין בה ומקילין לענין טומאה לומר שכיון שחסרה חוליא אחת אינה מטמאה, והאוחז בזו קולי ב״ש וקולי ב״ה רשע, שהרי דברי הקולי, והאוחז בחומרי כדי להקל, והאוחז בחומרי שניהם כפול בחבל הולך הוא, שאינו יודע להבחין על מי לסמוך, אבל בב׳ מחלוקות שהקילו אלו בזו ואלו בזו, אין כאן לא משום רשע ולא משום סכלות, דס״ל בהא כב״ש ובהא כב״ה (ר״ה יד:).

מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל. מפרש בפ"ק דעירובין (דף ז.) בתרי חומרי דסתרן אהדדי כגון הך דשדרה וגולגולת דאפילוג בית שמאי ובית הלל לגבי אהל דהוו להו בית שמאי לחומרא [1]וחומרי עד שתחסר שתי חוליות מטמא באהל ובית הלל לקולא וקא מרינן וכן לטרפה דלבית הלל בחדא חוליא הוי חסרון וטרפה ולב"ש כשרה והוו להו ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ומאן דעביד בטרפות כחומרי ב"ה ובטומאה כחומרי ב"ש כסיל הוא דהכא חשיב ליה חסרון והכא לא חשיב ליה חסרון. והני דרבא נמי סתרן אהדדי דכיון דאמר נקובתא במשהו טעמא משום דמקום שחיטה הוא וחומרי דשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא ואשתכח דסתרן מילתיה דרבא אהדדי: **בת קול.** בפרק קמא דעירובין (דף יג:) יצתה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל: דרבי יהושע בנבא מציעא בהזהב (דף עט:): **מכל מקום קשיא.** דכתבי חומרי לא עבדינן: סתם שמעתתיה דרב בדרי בתרא: רב יהודה הוה אמר להו בני מדרשא: **נתנו בו שיעור.** עד כמה הוא כשר לשחיטה: **לאו מקום שחיטה הוא.** אף"ה אמר רב במשהו מידי דהוה אגרגרת דבין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה שוה שיעוריה: **עד כדי תפיסת יד.** צריך להניח לגד הראש כשלש אצבעות וארבע לשון מורי הזקן ואני שמעתי אחיזת חודי אצבעים והראשון נראה בעיני דכי האי גוונא לא מיקרי תפיסת יד: **עד מקום שישעיר.** שיש שם שער שגורדין בסכין מכרס הפנימי: **טפח בושט.** מיקרי כרס (ג) וקא סלקא דעתך דלא חזיל שער בתוך הושט ולא מידי ואת אמרת עד מקום שישעיר [2]דהא עד סוף הושט כולו מלי שחיט וכיון דלאו ושט הוא היכי מלי שחיט ביה: **אימא טפח כרס סמוך לושט.** דהיינו טפח ראשון של כרס הוי כרס הפנימי ונקובתא במשהו ולפי שהוא נחבא במקום המילר בין צלעות החזה קרי ליה פנימי וכל שאר הכרס קרוי במתני' [מב.] החילונה ומילונית בקריעת רובו: **כי קאמר רב.** טפח בושט מקרי כרס: **בתורא דמשעיר טפי.** שהשער נכנס בתוך הושט טפח ולעולם מקום שחיטה הוי בושט עד מקום השער: **תורבץ הושט שניטל כולו.** לקמיה פריך והא איכא עיקור סימנים: **ותנא קונא.** תנא דמתניתין דפרקין[1] מסייע ליה. תונא כמו תנא דידן: **ניטל לחי התחתון כשר.** וכיון שניטל הלחי נתלשו הסימנים שבלחי התחתון הם מחובריו': **קשיא מתני'.** דקתני כשר: **הא דאיעקור איעקורי.** עיקור סימנים[2] כשנעקר הושט מן הלחי ומן הבשר: **הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים.** שנגמם הלחי מן הבשר שמוטל על הסימנים בין הלחי והסימן דלאו עיקור הוא שהסימנים מעורין בבשר: **אלא נשמוט קשיא.** הא דרב פפא דלדידיה איכא עיקור סימנים דקאמר תורבץ הושט שניטל דמשמע שהושט נגדו ניתק ונתלש מן הבשר: **דאקפל אקפולי.** שנקלף מעל הבשר. אקפל כמו ונקלף ודומה לו וקפלו את האבנים דמסכת סוטה (דף לה:[3]): **דאיפרוך אפרוקי.** כדבר הנעקר בכח שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד הילכך לאו מחבור הוא דלא בריא: רוב אינו כשל רבה בר בר חנה אבל לספרים דגרסי בתר והא אמר שמואל ברובו לא קשיא הא דאקפל אקפולי קשה וכן קשה לפירוש רבינו חננאל דמפרש דאפרוק איפרוקי שנפרדו הסימנין זה מזה ליכא למימר שהמקשן היה יודע האמת דא"כ לא הוה פריך מידי וי"ל דכי פריך מרבה בר בר חנה הוה מלי למימר וליטעמיך תקשה לך דרבה בר בר חנה גופיה מי טרפה הויא עיקור [4] סימנים היכי משכחת לה: היכי

ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול. תימה דקיימא לן כבית הלל משום בת קול וקיימא לן[5] דרבי אליעזר שמותי הוא ולא חיישינן בבת קול שבסתר כוותיה בפרק הזהב (ב"מ דף עט:) ויש לומר דשאני התם שלא יצתה אלא לכבודו דרבי אליעזר דאמר מן השמים יוכיחו ועוד דבת קול דבית הלל מסייע קרא דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות דבית הלל רובא הוו אלא דמעיקרא מספקא לן משום דבית שמאי מחודדין טפי אבל בת קול דרבי אליעזר רבנן דפליגי עליה הוו רובא ואם תאמר אמאי קאמר הכא הא מני רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול הא אינו לא קאמר אלא אעובדא דרבי אליעזר דאנן נמי לא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר וי"ל דכיון דקאמר לא בשמים היא משמע דאית ליה דבשום דוכתא אין משגיחין בבת קול:

בולה כרב עבדא. והא דאמרינן לעיל דמינן עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל היינו למאי דס"ד והוה מצי למימר כולה כשמואל עבדא דלאו מקום שחיטה הוא ואסר נמי בהגרים שלש ושחט שני שלישי אלא נקט כרב משום דקי"ל כרב באיסורי[1]: **מדקאמר נתנו בו חכמים שיעור בו'.** ולא בעי למימר דנתנו בו שיעור למטה דמדלא פירש דבריו משתמע דין למעלה דין למטה קאמר: **כדי תפיסת יד.** פירש בקונטרס ארבע אצבעות תימה דבעוף מאי ופירש רבינו יצחק בן רבינו מאיר ארבע אצבעות ברחמים גדולים מכאן ואילך כל חד וחד לפי [2]מה שהוא גדול ובה"ג מפרש כדי תפיסת יד כדנקיט אינש בשתי אצבעותיו ודבריהם דברי קבלה ויש לסמוך עליהם והאי דקרי לקמן (דף נ:) גבי חלחולת [3] בתפיסת יד כמלא בטדא [4] דתורא דהיינו ארבע אצבעות התם נקט כדי תפיסה סתם אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר דמשמע כדי שיוכל לתפוס בשתי אצבעות ואפי' כל שהוא:

[5] **והאיכא** עיקור סימנים. לפירוש הקונטרס דפ"ק (לעיל כ.) דבעיקור סימנים הויא טרפה תימה [6] דהיכי פשיטא ליה דהויא טרפה על כרחך אינה נטרפה במורבץ הושט בנקב בעלמא כמו בושט עצמו [7] וכמו כן נימא דניטל כולו כשרה וכי תימא דסבירא ליה דלא גרע משמוטת הגרגרת שהיא טרפה זהו דוחק גדול ועוד דקא משני דברובו כשרה אף על פי דפסוקת הגרגרת תנן ברובו טרפה ולפירוש הלכות גדולות פריך שפיר והא איכא עיקור סימנים אף ע"ג דלא הויא טרפה בשמוטה זו מ"מ במה יכשר כיון דאין לו היתר בשחיטה ומיהו קשה לפי' ה"ג דמאי פריך והאמר רבה בר בר חנה סימנים שנדלדלו ברובן טרפה לפי המקשן תקשה ליה ארבה בר בר חנה גופיה דאי טרפה הויא בהכי אם כן מהו עיקור דקיימא לן דלא הויא טרפה אלא שאין שחיטה מועלת בו [8] ומיהו ספרים דגרסי מעיקרא לא קשיא [9](הא דאקפל אקפולי) והא דאדלדול אדלדולי [10] וי"ל שיודע המקשן כדמסיק לבסוף דרבה בר בר חנה איירי דאיפרוך אפרוקי בכח כאן מעט וכאן מעט דלא הדרא בריא והוי טרפה ועיקור סימנין דלא הוי טרפה דאקפול אקפולי בנחת מעל הבשר ומ"מ פריך מדלדול דרבה בר בר חנה אלשון דלדול שהזכיר המתרץ וחוזר ומפרש לו דדלדול שאמרתי דלא הויא טרפה אלא עיקור דאיכא בעלמא כמו בושט עצמו [11] וכמו כן נימא דניטל כולו כשרה וכי תימא דסבירא ליה דלא גרע משמוטת הגרגרת שהיא טרפה זהו דוחק גדול ועוד דקא משני דברובו כשרה אף על פי דפסוקת הגרגרת תנן ברובו טרפה ולפירוש הלכות גדולות פריך שפיר והא איכא עיקור סימנים אף ע"ג דלא הויא טרפה בשמוטה זו מ"מ במה יכשר כיון דאין לו היתר בשחיטה ומיהו קשה לפי' ה"ג דמאי פריך והאמר רבה בר בר חנה סימנים שנדלדלו ברובן טרפה לפי המקשן תקשה ליה ארבה בר בר חנה גופיה דאי טרפה הויא בהכי אם כן מהו עיקור דקיימא לן דלא הויא טרפה אלא שאין שחיטה מועלת בו [12] ומיהו ספרים דגרסי מעיקרא לא קשיא [13](הא דאקפל אקפולי) והא דאדלדול אדלדולי [14] וי"ל שיודע המקשן כדמסיק לבסוף דרבה בר בר חנה איירי דאיפרוך אפרוקי בכח כאן מעט וכאן מעט דלא הדרא בריא והוי טרפה ועיקור סימנין דלא הוי טרפה דאקפול אקפולי בנחת מעל הבשר ומ"מ פריך מדלדול דרבה בר בר חנה אלשון דלדול שהזכיר המתרץ וחוזר ומפרש לו דדלדול שאמרתי

---

[1] [עיין תוס' ערכין ב: בד"ה מי שחלין], [2] ברכות נב. ב"מ נט: פסחים קיד. יומא יד. [עירובין ז.], [3] [לקמן נ: ע"ש], [4] [לקמן נד.], [5] [לעיל מב: לקמן נג:], [6] ב"מ והא. כש"ג, [7] [דף נד.], [8] [שם לפניו אימא וקילפו הסיד אבן בדף לו. אימא], [9] [שבת קנ: נדה ז:], [10] [כדאיתא בבכורות מט:], [11] [ל"ל בתולא], [12] עיין רש"י בתוס' ב"ל ובספר תפארת שמואל בהשגות על רש"ש, [13] ר"מ מ"ז, [14] [ל"ל י"ל],

הגהות הב"ח

(א) גמ' נתנו בו חכמים שיעור מדקאמר נתנו בו חכמים שיעור מכלל לתורכך: (ב) שם אלא אימא רובו (והאמר רבה וכו' דאפרוקי אפרוקי) תא"מ וע"ב ס"א והאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו הא דאקפול אקפולי הא דאינקוב אינקובי והאמר רבה בר בר חנה אמר שמואל קימעא שנדלדלו ברובן טרפה בר אמר לרבה אי אמרת דאינקוב אינקובי אמר רב

היכי עביד הכי והא תניא חכם שטימא כו'. וא"ת לקמן (דף מט.) גבי ההוא מחטא דאיתתכא בסמפונא דכבדא הוא מר בריה דרב אידי טריף רב אדא בר מניומי מכשיר וי"ל דהתם אגמריה סמיך דאמרינן בסוף פ"ב דנדה (דף כ:) גבי ילתא דאייתית דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה ואייתית קמיה דרב יצחק בר' יהודה ודכי לה ופריך עליה מחכם שטימא כו' ומשני דמעיקרא (א) טמי טמוי לה כיון דאמרה כל יומא הוה דכי לי רבה בב"ח כה"ג וההוא יומא (ב) חש בעייה הוה דכי לה ובעי התם מה התיר לי פלוני חכם מהו פירוש נאמנת או אינה נאמנת ובעי למיפשט מעובדא דילתא דנאמנת ומשני רב יצחק בר' יהודה אגמריה סמך (ג) ופירש שם בקונטר' דהדר ביה מאידך שנוי דשני מעיקרא טמוי טמי לה דכיון דאגמריה סמך רשאי להתיר מה שאסר חבירו (ד) וכי אמר דאין חבירו רשאי להתיר היינו מסברא ולפירושו בשמעתין נמי למאי דמסיק דאגמריה סמך לא צריך למאי דמשני רב לא אסר ולא מידי אלא דהאמת מתרץ ולכאורה היה נראה פשט ההלכה דהתם (ה) דנהה אגמריה סמך ולכן האמין לדבריה ונעיל צריכין לשנויא קמא דמעיקרא טמוי טמי לה והיא עובדא דלקמן (דף מט.) דמחט שנמצאת בסמפונא דכבדא שמא היו שניהם בבית המדרש ושאלה השאלה לפניהם לשניהם אי נמי לא ידע שאסר חבירו (ו): **וכן** העדים שהעידו בולם רשאין ליקח בו'. דשניס אינם חשודים כדאמרינן בפ"ב דיבמות (דף כה:) ומ"מ נבעל נפש טוב להרחיק (ז) ואם תאמר ועדים היאך רשאין ליקח (ח) כו' בשלמא חתומים על גט אשה או על שטר מקח לא חשו חכמים (ט) למעשה דמעשה לא עבדי אבל דברה אמרי כדאמרינן בפרק התקבל (גיטין דף סז.) אמר לעדים אמרו לסופר לכתוב ולעדים ויחתמו לא תעשה בישראל כזאת דחיישינן שמא תשכיר עדים וכן מיאנה או שחלצה בפניו היאך ישאנה הא לא עבדי התם מעשה ויש לומר דכל דבר שנגמר על פיהם חשיב מעשה אבל התם שאינו אלא דבור בעלמא שאומר (י) מן הבעל אל הסופר לכתוב ולעדים לחתום ואפשר שהם לא יעשו ולא תתגרש וגם אם אין (כ) גומרין הדבר אינם חוששין ואם תאמר דן את הדין דהכא היאך רשאי ליקח והלא יחיד הוה מדקתני דן דמכח מתני' דבכורות (דף כח:) דתנן דן את הדין מייתי בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) דשניס שדנו דייניהם דין ולאו דוקא ג' אלא ה"ה אחד ואין לומר דדיין לא חשיד דהא אמרינן בפ"ב דיבמות (דף כה:) הכהן שאסר את האשה בנדר דלא ישאנה ושמא חיישינן התם טפי שמא עיניו נתן בה ועוד יש לומר דהכא דבכורות מוכחא טפי דביחיד מיירי דקתני ריש מי שאינו מומחה ורואה את הבכור כו' בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) ולהכי דייק מינה בסנהדרין (כ): **איזהו** תלמיד חכם. דמהדרי ליה אבילתו בטביעת עין (ל) זה הרואה טרפה לעצמו: מלטרפין

רוב עוביה ואמרי לה (א)רוב חללה ההיא פסוקת הגרגרת דאתאי לקמיה דרב יתיב וקא בדיק לה ברוב עוביה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב לימדתנו רבינו ברוב חללה שדריה לקמיה דרבה בר בר חנה בדקה ברוב חללה ואכשרה וזבן מינה (ב)בתליסר איסתירי פשיטי בישרא והיכי עביד הכי (ג)והתניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר (ד)אסר אין חבירו רשאי להתיר שאני הכא דרב לא אסר מיסר וכיון דאורי בה חכם היכי אכל מינה והא כתיב [1]ואומר (אהה) ה' אלהים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול (ג)הנה נפשי לא מטומאה שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה ונבלה וטרפה לא אכלתי שלא אכלתי בשר כום כום מעולם ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה (ד)שהורה בה חכם משום ר' נתן אמרו (ה)שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה הני מילי מילתא (ו)דתליא בסברא רבה בר בר חנה אגמריה סמך ותיפוק ליה משום חשדא דתניא (ז)דן את הדין זיכה וחייב טימא וטיהר אסר והתיר וכן העדים שהעידו כולן רשאין ליקח אבל (ח)אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ה"מ מידי דמזבין (ט)משומא הכא מתקלא מוכח כי הא (י)דרבה שרא טרפתא וזבן מינה בישרא אמרה ליה בת רב חסדא אבא שרי בוכרא ולא זבן מיניה בישרא אמר לה ה"מ בוכרא דאשומא מזדבן הכא מתקלא מוכח מאי איכא משום אומצא מעלייתא כל יומא אומצא מעלייתא זבנו לי אמר רב חסדא איזהו תלמיד חכם זה הרואה טרפה לעצמו ואמר רב חסדא איזהו [2]שונא מתנות יחיה זה הרואה טרפה לעצמו דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה ורואה טרפה לעצמו ושימש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר [3]יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך רב זביד אמר זוכה ונוחל שני עולמות העולם הזה והעולם הבא (כ)אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא (ל)ר' אלעזר כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה מידי לא שקיל וכי הוו מזמני ליה לא אזיל אמר לא קא בעי מר דאיחי דכתיב ושונא מתנות יחיה רבי זירא (מ)כי משדרי ליה לא שקיל כי הוו מזמנין ליה אזיל אמר אתייקורי

רוב עוביה. יש אומרים רוב עובי הדופן אע"פ שלא הגיע לחלל ושיבוש הוא דאם כן חמור הקנה מן הוושט דאילו ושט ניקב עור החיצון בלא עור הפנימי כשר עד שינקב לחלל. (א)רוב עוביה כלומר כי משערינן רובה ברוב עוביה משערינן ועובי הקנה היינו מן העור ולצואר דאילו מן הראש ולמחזה הוי אורך ולרוחב הצואר קרי נמי עובי הקנה ולעובי הצואר קרי נמי עובי הקנה בשיעור זה נמדד עובי התנוך וקודם שיגיע לחלי חלל הוי רוב עוביה עם הדפנות והחלל מפני שדופן הקנה עב מלמעלה ולכך הצואר אינו אלא קרום דק ופתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק ומהני עובי התנוך לאשלומי לרובא (א) ובמיעוט התחתון הוי חלי החלל או רובו: **רוב חללה.** אינה טרפה עד שיפסק רוב החלל ועובי התנוך אינו משליס לרוב: **ואמרי לה ברוב חללה.** אליבא דרב פליגי אמוראי: **שדרה.** רב לקמיה דרבה: **בתליסר איסתירי פשיטי.** איסתירי אלעי מדינה שהם פשוטים וקלים. איסתירי שהם היינו אלעין זורי שהאלע ארבע דינרים ואיסתירי פשיטי הוא אלע מדינה שמיניה שבאלע זורי דהיינו חלי דינר כדאמרינן (ב)בחומד את חבירו (ב"ק 5:) איסתרא פלגא דזוזא וקרי ליה התם אלע מדינה: **לא** (ג)**מיסר אסר.** דהכי הוה בעי למיבדקיה ברוב עוביה ולא שבקוה תלמידים ושדרוה לקמיה דרבה: **דתליא בסברא.** דהתם איכא לספוקי דלמא לא הוי סברא מעלייא והכא רבה אגמריה סמיך דהכי גמיר מרביה דספוקת הגרגרת ברוב חללה. מלתא דתליא בסברא כגון מקיפין בריאה [נ.] דאיכא למימר דלמא לא מידמו חזותא שפיר וכגון דמיא לבשרא ודמיא לכבדא ודמיא לביעתא ודמיא למוריקא דאיכא מייניהו כשרות ואיכא מייניהו טרפות [מז:] ופעמים שאדם טועה במראותיהן: **משום חשדא.** דלא לימרו משום דשריא ניהליה מוזיל גביה וראה כנוטל שכר על הוראתו: **דן את הדין.** על שדה או על טלית בין זה לזה: **וכן עדים שהעידו.** על שדה או על טלית שהן של פלוני: **כולן רשאים ליקח.** (ד)אותו חפץ: **הרחק מן הכיעור.** שלא יאמרו בשביל כך זיכהו לזה שיתננה לו בזול: **שרי בוכרא.** כשהיה כהן מניח לפניו בכור לראות מומו והיה מתירו לא היה לוקח ממנו מבשר אותו בכור. בכור עוהג בזמן הזה וכשהוא תם אינו ראוי לכלוס דשוחט קדשים בחוץ: רב חסדא כהן הוה כדאמרינן (ה) בגיטין בהניזקין (דף נז) שמונים זוגים אחים כהנים נשואין שמונים זוגות אחיות כהנות: בכור נמכר באומד ולא במשקל כדאמרינן בבכורות (דף לא.) כל פסולי המוקדשין נשחטין ונמכרין באיטליז ונמכרין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר: **מפקנא מוכח.** שהכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמותו לאחרים ונותן המעות מיד: **מאי איכא.** במה יכולין לחשדני: **משום אומצא מעלייתא.** ששוקלין לי הליטרא ממיטב הבשר: **כל יומא נמי.** חולקין לי כבוד ומוכרין לי מן המיטב: **זה הרואה טרפה לעצמו.** כשנולד ספק טרפות בבהמתו וגרמה בו טעם לאיסור וטעם להיתר ואינו חס עליה ואוסרה: **הרואה טרפה לעצמו.** ולאי שונא מתנות אחרים הוא שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר: **ושמש תלמידי חכמים.** גמר (ו) לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו והיינו גמרא (מ): **יגיע כפיך כי תאכל.** דכיון דעל שלו אינו חומד כל שכן שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול: **מזמני ליה.** לאכול אצלם: אתייקורי

מלטרפין

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כג סמג עשין סג טור"ע יו"ד סי' לד סעי' ח:

ב [ש"ע יו"ד סי' רמב סעי' לא בהג"ה]:

ג [ש"ע יו"ד סוף סימן קנז בהג"ה]:

ד [ש"ע שם]:

מג ה מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' יז סמג עשין פב טור"ע יו"מ סי' רמט סעי' ה:

שיטה מקובצת

א) עד שינקב לחלל ורוב עביה כלומר: **ב)** כדאמרי' בהחובל אסתירא פלגא דזוזא: **ג)** לא אסרה דכי הוה בעי: **ד)** כולן רשאין ליקח לקנות אותו חפץ: **ה)** והוא יומא הוה חש בעיניה הדר דכי לה: **ו)** ופי' בקונטרס דהדר ביה מאידך. ק"ב לא מצאתי כי אם כמו שכתבו התוספות למטה: **ז)** רשאי להתיר מה שאסר חברו כיון שכך קבל וכי אמרי': **ח)** היה נראה פשט ההלכה דהתיא דנדה דאגמריה סמך: **ט)** ומ"מ לבעל נפש טוב להרחיק מן הכיעור וא"ת: **י)** ליקח בשלמא חתומים: **יא)** תיבת למעשה נמחק: **יב)** שאומר משם הבעל אל הסופר:

רבינו גרשום

רוב עוביה רוב הקיפה רוב חללה שנפסקה ברוב חציה: בדקה ברוב חללה ואכשרה כלומר שלא נפסק רוב חללה: בתליסר איסתירא בישרא איסתרא פלגא דזוזא: וכיון דאורי ביה חכם היכי אכיל מינה: כוס כוס שהיתה מסוכנת ואומרין שחוט שמיד מתה: שהורה בה חכם שצריך להורות בה חכם. שלא הורמו מתנותיה הזרוע והלחיים והקיבה. זיכה וחייב כלומר זיכה לאחד וחייב לאחד טימא וטיהר טימא לאחד וטיהר לאחד אסר לאחד והתיר לאחד. וכן העדים שהעידו כלומר על דבר אחד העידו שמותר שפלוני חכם התירו. הני מילי מלתא דבשומא מזדבן ודאי לא יקח משום חשדא דבני אדם שיאמרו בשכר שהתיר נותן לו יותר מאחרים הכא מתקלא מוכח שאינו נותן לו יותר משקל מאחרים. א"ל בת רב חסדא כלומר אשתו היתה הני מילי בוכרא דבשומא מיזדבן כו' דקי"ל כל פסולי המוקדשין נמכרין באטליז ונשקלין בליטרא לפי שהנאתן להקדש ואם ימכרו ביותר יהא להקדש אבל בכור דמתנה לכהן והנאתו לכהן אין דין שיחבוה הקדש בשביל הנאתו של כהן אלא נמכר בתוך הבית ונמכר בשומא. אי משום אומצא שמינה כלומר שחושדין אותו בני אדם אע"ג שאינו נותן לו אלא מתקלא כמו שנותן לאחרים יתן לו בשר טוב יותר ממה שנותן לאחרים כל יומא נמי אומצא שמינה כו'. כלומר כל הימים אם אני משגר שלוחי לשוק נותן לי בשר טוב יותר ממה שנותן לאחרים בשביל כבודי. זה הרואה טרפה לעצמו ואין מראה לאחרים להקל:

מסורת הש"ס

א) [עיין תוס' ברכות כ. ד"ה תליסר], **ב)** נדה כ: ע"ז ז. ע"ש ברכות סג: [תוספתא עדיות פ"א ה"ג], **ג)** לעיל לז:, **ד)** [מגילה כח.], **ה)** [תוספתא דיבמות סוף"ד], **ו)** [אבות דר"נ פ"ב ה"ב], **ז)** [ל"ל בשומא], **ח)** [ל"ל דרבא וכ"ל ברי"ף וברא"ש], **ט)** [ברכות ח. אבות פ"ד מ"ח], **י)** [מגילה כח.], **כ)** [ליתא שם אלא ל"ל בברכו' מד.], **ל)** בס"א: גמרא, **מ)** בס"א: תלמוד, **נ)** [ברש"י שלפנינו שם אינו כן אלא שמפרש כמו שמפרשים תוס' בסמוך בדיבור זה אגמריה סמך ולכך האמין לדבריה], **ס)** [ועיין היטב תוס' נדה כ: ד"ה אגמריה ותוס' ע"ז ז. ד"ה הנשאל], **ע)** בס"א: וגם אין, **פ)** [ועיין תוס' בכורות כח: ד"ה דן], **צ)** [כדאיתא בב"מ כג.],

תורה אור השלם

1. וְאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי אֱלֹהִים הִנֵּה נַפְשִׁי לֹא מִטֻּמְאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל: יחזקאל ד יד
2. עֹבֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה: משלי טו כז
3. יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: תהלים קכח ב

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה היכי וכו' דמעיקרא טמוי טמי לה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה רוב עוביה וכו' ומהני עובי התנוך לאשלומי לרובא אע"פ שבמיעוט וכו' כל"ל. וכן למדתי מלשון הרב"י רס"י נ"ד ומלשון הלדישה שם ס"ק ב':

מוסף רש"י

הנה נפשי לא מטומאה. יחזקאל קאמר ליה להקב"ה, לפי שהיה אומר לו קח לך חמש ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה והיא בגללי זואת האדם תעוגינה לעיניהם (לעיל לז:). **לידי טומאה.** קרי (שם). **בשר כוס כוס.** שחוט שחוט אלא תמות לפי שמסוכנת היא, דנבלה ממש ליכא למימר דלא"כ מאי רבותיה (שם). **שהורה בה חכם.** שאולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו (שם). **שלא הורמו מתנותיה.** הזרוע והלחיים והקבה, ואע"פ שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה (שם). **אשריך בעולם הזה.** שלא תצטרך לבריות, **וטוב לך לעולם הבא.** דממון שהוא נהנה מיגיעו לא בא לידי גזל ונוחל שני עולמות (אבות פ"ד מ"א).

אתייקורי מתייקרי בי. נכבדין הם במה שאני סועד אצלם והנאתם היא ואין זו מתנה: **לנפה.** הגרגרת סביב סביב להיקפה נקבים דקים כנפה: **מצטרפין הנקבים לרובא.** אילו היו כולן מחוברים יחד היה רובא נפסק טרפה: **וכגולגולת.** לגבי אהל המת תניא (אהלות פ"ב משנה ג) בהיא דכמה חסרון בשדרה קתני סיפא [1] וכגולגולת כדי שינטל מן החי וימות הוי חסרון ולא מטמא ואמרינן בבכורות (דף נח.) כמה ינטל מן החי וימות כמלא מקדח של רופאים ותני עלה דאם יש בו נקב אחד ארוך שאין עגול רואים אותו אם יתנו ארכו לעגלו והוי כמלא מקדח הוי חסרון או אפילו יש בו נקבים קטנים הרבה כולן מצטרפין למלא מקדח: **אלמא קיון.** דשיעור חסרון גולגולת כמלא מקדח הוא מצטרפין נקבים הקטנים לכמלא מקדח כאילו הוי חד נקב ולא יהבינן בהו שיעורא אחרינא: **והכא נמי.** אע"ג [2] דבפסוקות שיעורא לרובא גבי נקובה תנן במתניתין (לקמן דף נד.) עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי אלמא נקב הקנה טריפתו בכאיסר וגבי נקבים קטנים [3] בעי כאיסר לשעוריהו: **אישתמיטתיה.** להאי מקשה: **מצטרפין לרובא.** דהוו כפסיקה בעלמא דלא מיחסרא ונקבה כנפה נמי בדליכא חסרון: **ניטלה הימנה רצועה.** לארכה דליכא חסרון: **מצטרפת לכאיסר.** אי [3] כי מעגלת לה הויא איסר טרפה: **בעופא.** נקבים דחסרון בעוף דליכא למימר בגרגרת דילה כאיסר בכמה הוי שיעוריה: **מקפלו.** חותך למטה מן הנקבים ובגדיהם עד שיוכל לקפל הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים ע"פ הקנה: **אם חופה.** בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים גדולי ליכא רובא: **טריפה.** הואיל ויש בהן חסרון ושיעור סמיכת נקבים זה לזה כנפה דהא אינקבה כנפה קיימינן: **וסימניך.** שלא תסכח שמועה זו ולא תימא כאיסר או מצטרפין לרובא: **נפיל.** כעין שעושין הנפה שמניחין שם יריעות זוב הסוס על פי העוגל. וזה סימן יהא לך נקבה כנפה שאלא מצטרפין לכמלא מקדח. ולא משום דבעו למיסתם כב"ש [4] אלא משום דב"ש [5] פירשו שיעור נקב שיעורא דב"ש: **אישתמיטתיה הא דאמר כו'.** ס"ל דרב ירמיה דלפילו בנקבים שיש בהם חסרון קאמר דמצטרפין לרובא מדנקט כנפה דמשמע כנקבי נפה שיש בהם חסרון איירי [6] ומסיק דבשאין בהן חסרון איירי ולא נקט נפה אלא לומר דמלאה נקבים כנפה ולשון מישתמיטתי' קשה: **ניטלה** ממנה רצועה **מצטרפת לכאיסר.** תימה ליסמוכין ניקבה וכ"ש רצועה: **כדי שיכנס איסר לרחבו.** פירוש לרחבו של איסר שיוסיפהו שם על רחבו ויכנס לאפוקי דרך עוביו: **אנסה עצמה.** שפשטה [7] ראשה יותר מדאי ליטול ירק בגוד: **חותך** שתי צלעות **מבאן ומבאן.** פירש ר"ח שתיס מכאן ושתיס מכאן והאי חזה לא הוי כההוא דמסכת תמיד (דף לא.) שלא היו שם שוס צלעות כדתנן בפ' לא היו כופתין:

מר

נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא בעופא מאי אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי מפרשא לי מיניה דרבי אלעזר [8] מקפלו ומניחו על פי הקנה אם חופה את רוב הקנה טרפה ואם לאו כשרה אמר רב פפא וסימניך נפיא [9] נפתחה כדלת אמר רב נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו [10] נסדקה אמר רב אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה כשרה אמרוה קמיה דרבי יוחנן אמר מה חוליא ומה חוליא דקאמר רב אלא אימא [11] אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה אמרוה קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי אמר להו [12] ידעין חברין בבלאי לפרושי כי האי טעמא תנא רבי חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן [13] כל הצואר כולו כשר לשחיטה מטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה אמר רבא תחתונה שהיא עליונה שאני אומר [14] כל שפושטת צוארה ורועה ובלבד שלא תאנס בעי רב חנינא ואיתימא רב חנניה אנסה עצמה מהו [15] תיקו יתיב רבי יוחנן ורשב"ל נפק מילתא מבינייהו אנס בסימנים ושחט פסולה [16] ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה תנו רבנן [17] איזהו חזה זה הרואה את הקרקע למטה עד הצואר למעלה עד הכרס חותך שתי צלעות משתי דפנות אילך ואילך וזהו חזה הניתן לכהנים: ניקב קרום של מוח: רב ושמואל דאמרי תרוייהו קרמא [18] עילאה אע"ג דלא אינקיב תתאה ואמרי לה [19] עד דאינקיב תתאה אמר רבי שמואל בר נחמני וסימניך חייתא דמתנה ביה מוחא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי כנגדו בביצים ניכר א"ר שמעון בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא [20] מוח כל מה שבקדירה נדון כמוח התחיל למשוך נדון כחוט השדרה ומהיכן מתחיל לימשך אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יהושע בן לוי [21] כמין שני

פולין

ומעשה נפה השיבוך: **נפתחה כמין דלת.** ולא נטל הפתח אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו: **כדי שיכנס איסר לרחבו.** ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעינן נכנס ויוצא משום דאין כאן חסרון והדלת סותם את הנקב: **נסדקה.** לארכה. וקילא מכולהו דהיכא דנפסק לרחבה ברובא מתוך שהריאה מוסכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חליס שולדר"א בלע"ז אבל לארכה כל כמה שהצואר נמשך הסדק סובב והולך הלכך הדר חליס: **חוליא.** טבעת שמעתי. ובעיני נראה שהן שלש טבעות כדאמרינן במנחות (דף לט.) כדי שיכרוך ושנה ושלש בין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים גדולי ליכא רובא: **טריפה.** הואיל ויש בהן חסרון ושיעור סמיכת נקבים זה לזה כנפה דהא אינקבה כנפה קיימינן: **וסימניך.** שלא תסכח שמועה זו ולא תימא כאיסר או מצטרפין לרובא: **נפיל.** כעין שעושין הנפה שמניחין שם יריעות זוב הסוס על פי העוגל. **אמרוה קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי** ולא גרסינן **איכא דאמרי:** הכי. כדקאמר רבי יוחנן משהו למעלה ומשהו למטה כרבי יוסי ברבי יהודה ומחלוקתו בפ"ק (לעיל דף יח.) נקט לה מיהו אגן קיימא לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס דמשפוי כובע ולמטה כשרה [לעיל יט.] דהיינו למעלה מן הטבעת: **כנפי ריאה.** אויר ריאה: **הפחתונה.** כדמפרש רבא תחתונה כשהבהמה תלויה לאוזנות קטנות שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה: **כנפי.** כמות שהן נמתחין ופורשין כנפיס למעלה אע"פ שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן: **שאני אומר כל שפושטת צוארה ורועה.** ולא יותר לכך אני מפרש תחתונה שהיא עליונה שלא תאמר תחתונה כשאוחזין הקנה דהיינו כנגד כל הריאה: **שלא תאנס.** למשוך הסימנים חוץ לחזה בידי אדם: **אנסה עצמה.** לפשוט מאד צוארה בשעת שחיטה מהו: **תיקו.** ולחומרא וכן הלכה: **למטה מן החזה.** למקום שאין רואי לשחיטה: **נידון כריאה.** בנקב משהו ולא ברוב כגרגרת: **ס"ר איזהו חזה.** לגבי חזה ושוק של שלמים הניתן לכהנים: **הרואה את הקרקע.** אינו משבר מן הצלעות בגובה הצלדין כלום אלא השומן התחתון כמות שהוא [1] בחסמוס שברשאי הצלעות: **למעלה עד הכרס וכו'.** ושיעור ארכו למעלה עד הכרס כשהבהמה תלויה להפשיט היו נוטלים אותו וחותך ג' צלעות הקטנות העליונות עמו משתי דפנות אחד מכאן ואחד מכאן והן שסביב הקנה ונקראין פורליל"א: **קרמא עילאה.** המחובר לגולגולת מבפנים: **ואע"ג דלא אינקיב תתאה.** הקרום הרך [2] שהמוח מונח בתוכו: **חייתא.** שק כמו (ב"מ דף יד:) חייתא דקיטרי: **דמתנה ביה מוחא.** שהמוח מונח בתוכו: **כנגדו בביצים ניכר.** בביצי זכר אתה יכול להכיר [3] [1] רבילת המוח שגם להן יש שני קרומים לצד הכיס והאחד חיצון ואחד שהביצים מונחים בו. ומתוך שקרום התחתון של מוח דק מאד ואין ניכר לגמרי ונראה כמוח עצמו הוא נותן לו סימן בביצים: **כל מה שבקדירה.** בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדירה ליעשות חוט שהרי חוט השדרה מן המוח הוא בא: **נידון כמוח.** בנקב משהו: **נימשך.** לצאת מן הקדירה לצד החוט: **נידון כחוט.** בפסיקת הרוב:

פולין

מסורת הש"ס

[1] [לקמן מז:], [2] [לקמן נד.], [3] [פסחים פט: וש"נ], [4] [תוספתא פ"ט ה"ג], [5] [לקמן מו.], [6] גי' רש"ל וכגולגולת בש"א כמלא מקדח ובה"א כדי וכו' וע"ש שכתב שע"ס בכש"י ושיין רש"ף, [7] [נ"ל המוח דביליס גם להן וכו' וממתק תיכא רכיכא לש"ן], [8] [באהלות פ"ב משנה ג].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והכא נמי אע"ג דבפסוקות הגרגרת שיעורא: (ב) ד"ה מצטרפ' לכאיסר אי כד מעגלת:

מוסף רש"י

נקב אחד ארוך. ונקדה בחסרון (לקמן נז:). **מצטרפים למלא מקדח.** ושוב אינה מטמאה באהל לגיס שמלא, פלוגתא דשדרה וגגלגלת באהלות (פ"ב מ"ג) דהיינו כדי שינטל מן החי וימות, דהכי אמרינן בפרקין (נב:) גבי שדרה וכן לעיל (לקמן נז:). **חברין בבלאי.** ר' יוחנן מבבל הוה ועלה לארץ ישראל (גיטין עח:).

שיטה מקובצת

[1] וגבי נקבים קטנים נמי בעי כאיסר: [2] שהוא מתפרש בחסחוס שבראשי הצלעות: [3] הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו הס"ד ומה"ד וסימניך למ"ד קרמא תתאה הס"ד: [4] יכול להכיר רבוצת המוח: [5] משום דב"ש פירשו שיעורן נקט: [6] שיש בהם חסרון איירי ומשני דבשאין: [7] אנסה עצמה שפשטה צוארה יותר מדאי:

רבינו גרשום

ניקבה כנפה. כלומר הגרגרת שניקבה ולא ניקבה במקום אחד אלא ברוב מקומות ניקב נקבים דקין מצטרפת לרובה כלומר אם בין כל הני נקבים שיעורן כרוב חללה טרפה. מתיב ר' ירמיה בר אבא ובגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך כו' מצטרפין לכמלא מקדח דשיעור נקב לגולגולת לענין טרפה כמלא מקדח: הכא נמי כיון דשיעורו בכאיסר כו' כדבעינן למימר לקמן: נפחתה כדי שיכנס איסר לרחבו: בעופא מאי. כלומר בעופא דאין אנו יכולין לשער נקבים שיש בהן חסרון בכאיסר שהקנה אינו רחב כל כך היכי משערינן. מקפלו ומניחו על פי הקנה כו'. כלומר [ע"פ נקב הקנה]: וסימניך נפיא. כלומר כשם ששוטחין נפיא ע"פ העוגל כך שוטחין הכא ומניחו על

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"ח:
מה ב מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לד סעיף ג:
מו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
מז ד מיי' שם ועיין בהשגות ובכ"מ טוש"ע שם סעיף ה וסעיף ו:
מח ה ו מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעיף ז:
מט ז ח ט מיי' שם פ"א הלכה ו ז [ח] סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:
נ י מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לד ס"ב:
נא כ מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הל"י:
נב ל מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לא ס"א:
נג מ נ מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד:

לעזי רש"י

שולדר"א [שולדי"ר]. לרתך.
פורציל"א. חלל הצואר.

רבינו גרשום (המשך)

פי הקנה: נסדקה. כלומר באורך הקנה: הכי גרסינן [1] איכא דאמרי אמרוה רבנן קמיה דר' יוחנן משמיה דר' יונתן כו' כלומר כשאמרו משמיה דר' יונתן שבחה ואמר להו ידעין חברין בבלאי כו': אמר רבא תחתונה שהיא עליונה מחיים עליונה כשהבהמה מהלכת וכשתולין אותה תחתונה א"ל אני א' כדי שתפשוט צוארה ותרעה כו' [2] כלומר ר' יוחנן א"ל ר' יצחק בר יוסף ובלבד שלא תיאנס כלומר שלא יהא שום בר אדם אונסה אלא כדי שהיא עצמה תפשוט: אנסה עצמה מאי כלומר מי אמרי' כיון דלאו כל שעתא אין צוארה כ"ש [פשוטה] אסור דלאו מקום שחיטה הוא או דילמא כיון דיכול לפשוט עד אותו מקום מקום שחיטה מקרי תיקי: נידון כריאה ונקובתו במשהו. כנגדו בביצים ניכר כלומר בביצים בהמה שיש שם שני קרומות וכל מה שבקדירה נידון כמוח עצם שהמוח מונח בו זו היא קדירה ואין מונח במקום אחד אלא חוריין יש בעצם שמונחת בשנים ושלשה מקומות והכי קאמר מוח שבמקום אחד וכל מה שסביב המוח בחוריין כולן נידונין כמוח ומה דינו של מוח ניקב קרום של מוח בכל שהוא טרפה: נידון כחוט השדרה ברוב עורו של מוח:

[1] וכ"ה גירסת ספר המרומה לרבינו כרוך בגמ' כאן ועי' בב"מ ביו"ד סימן ל"ד. [2] נראה לע"ל אמר ליה ר"מ בר יוסף לר"י.

אלו טרפות פרק שלישי חולין

מר בר חייא מתני איפכא. פי' בקונטרס דמסתברא כלישנא קמא דקיס ליה רבי יוחנן בשיטתיה לעיל דאמר ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה וגרסה דאלינן בכולהו לחומרא מדלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וגם רבי יוחנן דאמר ניקב הקנה למטה מן החזה משמע בין דריאה בין דכבדא נדון כריאה וכן רבינו חננאל פסק לחומרא דשלשתן נקובתן במשהו בין דכבד בין דלב בין דריאה:

מאן דאמר רוב עורו רוב מוחו מאי. דדלמא ה"ה ברוב מוחו לבד טרפה ונקט רוב עורו לאשמועינן דאפילו עורו בעי רוב ורבינו תם מפרש דמבעי ליה אי בעי נמי רוב מוחו ועורו דנקט מפני שהוא עיקר ומכל מקום בלא מוחו נמי איכא טריפה:

נתמזמז מוחיה דדין. תימה לריב"ם דמייתי ראיה ממוח דראש דשיעורו בנקב משהו למוח חוטו השדרה דשיעורו ברובו: עד

פולין יש מונחין על פי הקדרה מן הפולין ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוץ כלחוץ ופולין עצמן אינו יודע אומסתברא כלפנים רבי ירמיה בדק בעופא ואשכח כמין שני פולין מונחין על פי הקדרה: ניקב הלב לבית חללו: בעי רבי זירא לבית חלל קטן או לבית חלל גדול א"ל אביי מאי תיבעי לך מי לא תנן ר"ש אומר עד שתנקב לבית הסמפונות ואמר רבה בר תחליפא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב עד שתנקב לסמפון גדול הכי השתא התם לבית הסמפונות קתני להיכא דשפכי סמפונות כולהו והכא לבית חללו קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן קנה הלב רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו

הי ניהו קנה הלב אמר רבה בר יצחק אמר רב חלב שעל גבי דפנות דפנות סלקא דעתך אלא שעל גבי דופני ריאה אמר אמימר משמיה דרב נחמן תלתא קני הוו חד פריש לליבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא דריאה כריאה דכבדא ככבדא דליבא פליגי מר בר חייא מתני איפכא דריאה ככבדא דכבדא כריאה דליבא פליגי אזל רבי חייא בר יוסף אמרה לשמעתא דרב קמיה דשמואל א"ל אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות ולא כלום: נשבר השדרה: ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי רבי יעקב אומר אפילו ניקב הורה רבי כרבי יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב וכמה רובו רב אמר רוב עורו ואמרי לה רוב מוחו מאן דאמר רוב מוחו כ"ש רוב עורו למאן דאמר רוב עורו רוב מוחו מאי ת"ש דאמר ניולי אמר רב הונא רובו שאמרו רוב עורו מוח זה לא מעלה ולא מוריד רב נתן בר אבין הוה יתיב קמיה דרב בדק ברוב עורו וקא בדיק ברוב מוחו א"ל אם רוב עורו קיים מוח זה אינו מעלה ואינו מוריד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי נתמרך פסול נתמסמס פסול איזוהי המרכה ואיזוהי המסמסה המרכה כל שנשפך כקיתון מסמסה כל שאינו יכול לעמוד בעי רבי ירמיה אינו יכול לעמוד מפני כבדו מאי תיקו בי רב אמרי נתמסמס פסול לנתמזמז כשר מיתיבי רשב"א אומר בהמה שנתמזמז מוחה טרפה ההיא נתמסמס איתמר איני והא לוי הוה יתיב בי מסותא חזייא לההוא גברא דטרייה לרישיה אמר נתמזמז מוחיה דדין לאו דלא חיי אמר אביי לא לומר שאינו מוליד עד היכן חוט השדרה אמר רב יהודה אמר שמואל עד בין הפרשות רב דימי בר יצחק הוה קא בעי למיזל לבי חוזאי אתא לקמיה דרבי יהודה אמר ליה ליחוי לי מר בין הפרשות היכא א"ל זיל אייתי לי גדי ואחוי לך אייתי ליה גדי שמינה א"ל בליעה טפי ולא ידיע אייתי ליה כחוש א"ל בליטן טפי ולא ידיע א"ל תא אגמרך גמרא הכי אמר שמואל עד אחת טרפה שלישית כשרה שניה איני יודע בעי רב הונא בריה דרב יהושע

קייס: **נתמרך פסול נתמסמס פסול** גרסינן. ואחוט השדרה קאי. אע"ג דהמסמסה קילא מהמרכה כדמפרש ואזיל אפילו הכי תנא תרווייהו דאי תנא המסמסה לחודה הוה מפרשינן דהיינו נשפך כקיתון. המרכה לשון מורך שנתרככה ועשית המוח בתוך הקרום כמיס ונשפך מרלאשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יולא דרך הנקב: **ואינו יכול לעמוד.** מפני שנעשה גלול אבל לא כל כך שיהיה נשפך כקיתון של מיס אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל: **מפני כבדו.** שהוא עב וכבד אבל לא נתרכך מבפנים מהו חולי הוא זה שמכבידו או לא. וכל הני נתמרך ונתמסמס בכלל נשפך החוט הן דקיס להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד לינקב וליפסק אי נמי אין פיסוק גדול מזה אע"ג דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד ה"מ בהפרדה אבל בהמרכה לא: **איקו.** וכל תיקו לאיסורא לחומרא: **נתמסמס פסול.** כדקאמרת: **נתמזמז כשר.** ולהכי הדר נקט נתמסמס פסול דלא תימא נתמזמז ונתמסמס חדא הוא ולאיפלוגי עליה אתא: **נתמזמז.** נתרוקן מהמוח מקצתו מאליו: **טרייה.** מינגיי"ר בלע"ז: **נתמזמז מוחיה דדין.** דוגא היה עליו ואומר אוי לו לזה שנתמזמז מוחו: **שאינו מוליד.** תולדות האיש מן המוח היא בלה שגיד הנשה של ירך וגיד הגוייה כולן מחוברין לחוט השדרה שהוא מתפצל ויולא מתחת השדרה ועשה גיד אצל הילכים ונכנס לתוכו: **עד היכן חוט השדרה.** עד היכן כחו של חוט שהוא להיות בהמה טרפה בפסיקתו. החוט יולא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה עד סוף הזנב: **עד בין הפרשות.** עד מקום שהוא מתפרש ומתפצל פצולין. כנגד הילכים הוא מתחיל ליפצל ויולא לאש ג' ליכ זו ואחד לזו והאמצעי יורד לזנב ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד לג' ולמטה מהם עוד מתפצל וכן בהרבה מקומות עד סופו. ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו כל מקום שנפסק שם רובו טרפה ואם למטה מבין הפרשות נפסק כבר תשש כחו והילכים מעמידין את שדרתו ואינה מתה בכך: **אייתי ליה גדי שמן.** שחוט ומופשט ולא היה לו שהות לעכב עד שיקרעוהו וירואה לו הפיצולין מבפנים והיה מראה לו מבחוץ שהחוט לבן הוא ונפרד מבחוץ כשנכנס בנשר האליה לכאן ולכאן מתחת לעצם: **ולא ידיע.** החוט מבחוץ והוא צריך לכוון עד מלא חוט השערה שאם נפסק לכאן טרפה ואם נפסק לכאן כשרה: **בליטן טפי.** והעצם של בוקא דאטמא דוחק הנשר ומדובק ודוחק בו את מוח החוט הנפצל עליו עד שנעשה דק ואינו ניכר: **עד אחת.** כ"מ שיפסק מן הלואר עד בין הפרשה ראשונה טרפה נפסק בין הפרשה שלישית כשרה שניה איני יודע:

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן לא ס"ד:

נה ב מיי' שם הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מ סעי' ח:

נו ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד וסי' לד ס"י:

נז ה מיי' שם פ"ט הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' לב סעיף א:

נח ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

נט ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

ס ח ט י כ מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ג:

סא ל מיי' שם הל"א [וס"ל הלכה ד] טוש"ע שם סעיף ד [וסי' לא סעיף ב]:

סב מ מיי' שם פ"ט הלכה ג ד ועיין בכ"מ טוש"ע י"ד סימן לב ס"ה:

לעזי רש"י

גלנ"ץ. בלוטות.
מינצייר"ר [מצייד"א]. הוכה במכה.

רבינו גרשום

דליבא פליגי רב ושמואל: אמרה לשמעתיה דרב לקמיה דשמואל כלומר הא דאמר רב עד שתינק' לסימפון גדול: וקא בדיק ברוב מוחו כלומר אם רוב מוחו קיים: נתמרך פסול כלומר חוט השדרה: בעי ר' ירמיה אוחזו ואינו יכול לעמוד כו' כלומר אמרת כל שמעמידו ואינו יכול לעמוד. אוחזו ואינו יכול לעמוד מפני כבדו מאי תיקו: נתמסמס פסול כו' כלומר חוט השדרה. נתמזמז כשר לשון שבר: עד בין הפרשות כלומר עד העצם. האי בליע ולא ידיע כלומר ולא ניכר חוט השדרה שלו ואותה חוליא לא ניכרת שיש בה חוט השדרה. דבליעה ואע"פ שיש בה חוט השדרה בחוליא דומה כמי שאין בה דבליעה טפי: אזל אייתי ליה כחוש א"ל הא בליטה טפי ולא ידיע כלומר הני חוליות בליטי טפי ואותה חוליא שאין בה חוט השדרה דומה כמי שיש בה דבליטי טפי: הכי אמר שמואל עד אחד כלומר עד חוליא ראשונה של אליה טרפה דבה יש חוט השדרה: שלישית כשרה. כלומר שלישי' אם שם נשברה החוליא כשרה דבה אין חוט:

גליון הש"ם

גמ' אמר רבה בר יצחק (אמר רב). בהגלא"ם ליתא וכן גראה מדברי הר"ן במ"ש דאמימר משמיה דר"ל פליג על רבה ב"י ומיהו ס"ל דקנה הלב דפליגי רב ושמואל מה דנפיק מגרגרת ופרש לגיפא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבא רב וכו' הוה עדיף. נ"ב ע"ל דף לח:

מוסף רש"י

לבית הסמפונות. קנוקנות קטנות המתפצלות בתוך הריאה, שהדם נוגע מהם כשמוציאים אותה (לעיל מב.). חוט השדרה שנפסק ברובו. טריפה (כתובות ז.). עד בין הפרשות. להיינו כנגד הילכים שהחוט מתפצל שם לג', האחד פורש לצד עצם ימין האליה שקורין הנקי"ם בלע"ז והשני לשמאלו והאמצעי הולך כדרכו עד סוף הזנב ומבין הפרשות והלאה לא מתקרי חוט השדרה, שכבר כלה כחו שכבר (ל"ל שכובד) הבהמה נסמך על ירכה ולא על אליה ואין צריך לחוט (לעיל יא.).

שיטה מקובצת

א) דעל כרחיה קרי ליה שומן: ב) דאמר לעיל ניקב הקנה למטה מן החזה: ג) כ"ש רוב עורו שהרי הערר מחזיקו: ד) ה"מ בהפרדה אבל בהמרכה הפסק הוא: ה) מקצתו מאליו הס"ד ומה"ד דטרייה לרישיה הכה והטיח ראשו בכותל לשון מכה טריה הס"ד ומה"ד טרייה וכו': ו) אוי לזה שנתמזמז מוחו הס"ד ומה"ד שאינו מוליד תולדת האבר מן המוח הוא שגיד הנשה וכו': ז) היכן כחו של חוט השדרה להיות בהמה טרפה: ח) דשיעורו בנקב משהו למוח דחוט השדרה דשיעורו ברוב:

פולין. גלנ"ץ: **על פי הקדרה.** למקום חבור הלואר והגולגולת: **ופולין עצמן.** מוח שכנגד הפולין: **חלל גדול.** חלל האמצעי: **חלל קטן.** הרבה חדרים קטנים יש לו סביב: **סמפון גדול.** האמצעי שבאומה: **הפס לבית הסמפונות קאי.** ולא תני לבית הסמפון אבל הכא לא תני לבית החללים אלא לבית חללו: **קנה הלב.** לקמן מפרש: **במשהו.** אם ניקב: כל חלב מקרי חלב בין טמא בין טהור ושומן אינו אלא לשון חכמים כגון גבי שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ז) דעל ח) כרחך קרי ליה שומן משום דגבי חלב תנייה: **על גבי דפנות.** היורד על הלעות מן השדרה: **על גבי דפנות ס"ד.** ומאי חיותא תלא ביה: **שעל גבי דופני ריאה.** קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלב הלב: **תלתא קני הוו.** לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה: **חד פריש לריאה.** ומתחלק בתוכה והן הן סמפונות: **דריאה כי ריאה.** בנקב משהו: **דכבדא כי כבדא.** עד שינטל כולו כדתנן (לעיל מב.) גבי כבד ולא נשתייר ממנה כלום: **דליבא פליגי.** רב ושמואל לעיל: **מתני איפכא.** דריאה עד שינטל ככבדא ודכבדא כי ריאה במשהו ודליבא פליגי רב ושמואל. וכלישנא קמא מסתברא דהא קס ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב ט) למטה מן החזה נידון כריאה: **אמרה לשמעתא דרב.** דאמר במשהו קמיה דשמואל ואכתי לא הוה שמיע ליה דרב בסורא הוה ראש ישיבה והתם הוה אמר שמעתתיה ושמואל הוה בנהרדעא: **אבא.** רב. הכי הוה קרי ליה שמואל דרב (א) הוה עדיף מיניה. אני שמעתי אבא ואת דגרסי י) אבא חברי: **הורה רבי.** שבא מעשה לידו והורה להמיר ולא סמך על דבריו: **רוב עורו.** אם נחתך רוב היקף עורו סביב אע"פ שהמוח לא נפרד כלוס טרפה: **ואמרי לה רוב מוחו.** דכיון שנפסק ונפרד המוח מבפנים אע"ג שהעור כולו קייס טרפה: **כ"ש רוב עורו.** שהרי ג) רוב העור מחזיקו וכיון שנפסק העור סוף המוח ט) לפרד ולאת: **ניולי.** שם חכם: **בדיק ברוב עורו.** ואשכח דלא איפסיק רוביה והדר בעי למיבדק ברוב מוחו דניהוי נמי

עד ועד בכלל. והכי קאמר מן הראש ועד בין הפרשה ראשונה וכל אותו בין [א]בכלל טרפה או דלמא הכי קאמר עד ולא עד בכלל טרפה שלישית כשרה שניה איני יודע ה"ה לראשונה דמספקא ליה וממילא משתמע ולא אצטריך לפרושי ראשונה ושניה איני יודע דכיון דאמר ודאי טרפה עד אחת ולא היא בכלל מכלל דמכאן ועד שלישית מספקא ליה וחדא מינייהו הוא דנקט דלא תימא שניה כשלישית לקולא: **אח"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו.** נפסק החוט הגדול כנגד פי הפצולין הראשונים במקום פיצול מהו בכלל טרפה הוא או בכלל איני יודע הוא מי אמרינן עד בין דוקא ופי הפרשה טרפה או לאו דוקא: **ואח"ל עד ועד בכלל.** ליכא למיבעי בפי הפרשה מידי דודאי טרפה דאפילו חוט שכנגד הפסק שבין שני הפיצולים טרפה וכ"ש פי פיצול הראשון אלא הכי קא מיבעיא [ב]ליה נפסק הפיצול עצמו מן החוט מהו ובפרשה ראשונה קאי: **פירון בשר.** שאם נפסק הפיצול כשרה: ה"ג **מאי לאו ראשונה ושניה לא שלישית.** מאי לאו פיצול ראשון ואע"ג דחוט של אחריה עדיין בכלל טרפות או בכלל ספק הוא וכן שני לשון מורי. [ג]לשון אחר בין הפרשות הן גלעות קטנות של אליה. פרשות הוא בשר המפרים בין גלע לגלע. (בין) [פי] הפרשות גלעות שבין פרשה לפרשה: **גדי שמן.** חי: **גליעה טפי.** הגלעות נגלעין ואין ניכרין כשהוא חי: **גליטי טפי.** ונפשט הבשר והכל דומה לגלעות. וכל לשון זה אינו נראה לי ומפי גאון שמעתיו: **עד אחת.** עד בין הפרשה ראשונה דהיינו גלע ראשונה של אליה: **טרפה.** אם נפסק החוט: **בעי רב הונא עד ועד בכלל.** שאם נפסק החוט כנגד גלע הראשון טרפה דאיהו נמי קאי בין שתי פרשות שיש הפרש בינו לגלעות הגדולות: **ולא עד בכלל.** ובכלל איני יודע הוא: **פי פרשה.** נפסק החוט אצל תחלת העצם ולא כנגדו ממש מאי בהדי עצם חשיב ואיני יודע או בהדי פרשה קמייתא חשיב וטרפה. ולא נהירא דהא ודאי מן הפרשה היא ולא מבין הפרשה: **פרשה עצמה.** נפסק החוט כנגד פרשה שניה בשר שבין גלע ראשון לשני מהו בהדי ראשון שדינן ליה וטרפה או בתר גלע שני שדינן ליה ואיני יודע: **פירון בבשר.** אם נפסק החוט כנגדו. ולהאי לישנא גרס מאי לאו פרשה שניה. ומפי גאון אחר שמעתי פרשה עצמו נשבר הגלע עצמו. ולשון מורי הראשון הגון וסייג מצאתי לו בהלכות גדולות והוא עיקר[ד]: **עד למטה.** מכנפיו הוי כח חוט השדרה דיליה: **ורישׁ נקיש עד לנגד בין אגפיה.** ותו לא: **ושלחו ליה דבי נשיאה.** שלחו בשבילו שילך אצלם: **והא אגן הנן.** גבי אלו כשרות במתני' (לקמן נד.): **זריק לה.** לבהמה שלא נשתייר בה כזית מן הכבד דקסבר טרפה: **מטביל לה.** אוכלה. וכל מאכלם ע"י טיבול חומץ או חרוסת כך שמעתי. אבל נראה בעיני דבאיסור והיתר טריף ומכשר הוה שייך למיתני וזריק ומטביל לא שייך ביה ומסתברא דהכי קאמר רבי חייא זריק לה לכבד של כל בהמה ולא היה אוכלו דלא הוה חשיב ליה ורבי שמעון מטביל ליה דלקח על גב דלאו בשר הוא קאכיל ליה משום בריאותא דקסבר נשמה תלויה בו דקס"ל (ברכות דף מד.): כל נפש משיב נפש וכדאמרינן (לעיל דף נג.) הרוגה שיבריא חותך כזית בשר קודם שתצא נפשה הילכך אם לא נשתייר כזית להעלות ארוכה שיחזור וירפא טרפה ולר' חייא לא בעי כדי להעלות ארוכה אלא שיורא פורתא מקום תליא דמרה דשיורא במקום מרה בעינן כדלקמן: **עשירין מקמלין.** רבי שמעון בן רבי בנו של נשיא היה. ומקמץ לשון עצרן: **פולמוסא.** חיל השלטון: **ערוקאי.** גמירו מינאי הא מילתא כזית שאמרו במקום מרה יהא: **במקום שהיא חיה.** שהכבד היה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה [ה]דבוקה תחת הכליות זה נראה לי ומצאתיו. לישנא אחרינא ביותרת הכבד איבר"ש בלע"ז והן טרפשין: **מפלקנו מהו.** כזית מתלקט ולא במקום אחד אלא חצי כזית כאן וחצי כזית כאן: **מרודד.** מרוקע טיגד"א בלע"ז וגרע מכרלועה: **גדלדה.** נעקרה במקומות הרבה: **ומעורה בטרפשיה.** כאן מעט וכאן מעט וכולה קיימת: **הא איכא.** [ו]הרי כולה קיימת: רב נחמן קרמא תתאה ס"ל: **ליטוגא דורדא.** מלבוש אדום שהריאה מונחת בו. ורדא על שם שקרוס [ז]שתחתון אדום הוא כדאמרינן לקמן (עמוד ב) כאהינא סומקא: **דאגליד.** שניטל קרוס העליון והופשט כמו גלודה דמתניתין (לקמן דף מד.): כאהינא

עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל. מדאמר בפירקין (לקמן דף נה.) כל שיעורא דשיערו חכמים להחמיר ליכא למפשט מידי דהני מילי במשנה או בברייתא אבל הכא מימרא היא: **ואם תימצי לומר עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו.** אף על פי שאמר שמואל עד בין הפרשות מ"מ מספקא ליה דלמא מתחלת עודי פיצול ראשון עד פיצול שני שלמטה הימנו קרוי בין הפרשות ראשון ועד ולא עד בכלל ואיני יודע או שמא מסוף עודי פיצול [ח] קרוי בין הפרשות שזהו בין הפרשות ממש אבל מה שהוא כנגד עודי החוט המתפצל לא מיקרי בין הפרשות וטרפה אי נמי משום הכי מספקא ליה שמא פי פרשות עצמן דהיינו עודי פיצול ראשון הוי בין הפרשות דקאמר שמואל לפי שהוא בין חוט המתפצל לשמאל לחוט המתפצל לימין והא דנקט שמואל עד בין הפרשות ולא נקט עד הפרשות לפי שהאחד מתחיל לצאת ולהתפצל קודם לחבירו ודוקא אם עד ולא עד בכלל איבעיא ליה בפי פרשה ראשונה אבל אם עד ועד בכלל לא מצי למיבעי פי פרשה שניה מהו דממה נפשך הוי בכלל איני יודע כמו בין הפרשות שני דהא עד בין הפרשות ראשון קאמר דטרפה ותו לא ואם איתא דפי פרשה איכא קרוי בין הפרשות הרי לא אמרינן שיהא טרפה אלא עד בין הפרשות ואין זה בין הפרשות ואם הוא קרוי בין הפרשות האמר שניה איני יודע ובכלל שניה יש לו להיות: **ואם תימצי לומר עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו.** פירש בקונטרס נפסק הפיצול עצמה מן החוט מהו ונראה דאפילו דאם תימצי לומר דעד ולא עד בכלל הוה מצי למיבעי בפרשה עצמה אמ"ל דפי פרשה טרפה אבל אי פי פרשה כשרה אז ודאי ליכא למבעי דכ"ש פרשה עצמה ועוד י"ל דמבעיא ליה אם נפסק הפיצול בחוק ממקום חיבורו כנגד חוט השדרה שבין פיצול ראשון לפיצול שני שהוא בין הפרשות ראשון והשתא לא מצי למבעי אלא אמ"ל עד ועד בכלל: [ט]**מאי** לאו ראשונה ושניה. הא לנקט שניה משום דאי הויא טרפה הוה שייך למבעי כל הנך בעיות בשניה כמו בראשונה: **למטה** מן האגפים. יש להסתפק אם למטה ממקום חיבורן בגוף קאמר אם למטה ממקום שסוככות על [י] העוף דהיינו למטה מסוף עצם של כנף המחובר בגוף: **ערוקאי.** רבי זירא לא היה לריך לברוח דאביי גבאי של מלך היה דלהג בגבוראתא תליסר שנין כדאמר בפרק זה בורר (סנהדרין כה:) דכי הוה אתי ריש גלותא למתא כי הוה חזי רבנן אמר להו לך עמי בא בדרכיך: **הלכך** בעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה. הכי קיימא לן כדפסקינן לעיל (דף מג.) הלכה כדברי האומר בכזית: **ואמרי** לה קרמא תתאה. כלומר עם עילאה דאי תתאה גרידא הא פסקינן בסמוך דבעינן תרוייהו ואם כן לא הוה ליה לא כרב [כ] ולא כשמואל: אינקיד

[ח] וכל אותו בין הפרשה טרפה: [ט] כשהיא מעורה ודבוקה: [י] הא איכא שהרי כולה קיימת: [יא] על שם שקרום התחתון אדום: [יב] ואיני יודע או שמא מסוף עודי פצול ראשון עד פצול ב' קרוי בין הפרשות: [יג] ממקום ששוכבות על הגוף דהיינו למטה:

[א] [בברכות כו: ושם נסמן], [ב] [גירסת הרי"ף והרא"ש ר' יצחק אומר עד בין כו' ור"ל אמר עד למטה כו'], [ג] [לקמן נד.], [ד] [מנחות פו.], [ה] [ל"ל כדרבא כדאיתא בע"ב], [ו] [ל"ל רבא], [ז] ל"ל לי, [ח] [מכאן חוזר לדף מה:], [ט] [ע"כ פירושו לפי לשון אומר], [י] עיין רש"ת, [כ] [עי' מהר"ם],

הגהות הב"ח

(ה) גמ' רבי יצחק אומר עד למטה:

לעזי רש"י

איבר"ש [איברי"ש]. סרעפת.
טינב"א. דק, רזה.

מוסף רש"י

הא נשתייר הימנה כלום כשרה. דעמיד להיכרלות ולהתרפאות (הפרדס נעמ' קמ). עשירין מקמצין. ר' שמעון שהרי בן נשיא ועשיר היה, קמצן עצלן (מנחות פו.). במקום שהיא חיה. פי' דהיינו במקום שתלויה בחלר הכבד (הפרדס שם).

עין משפט נר מצוה

סג א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל' ג ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן לב סעיף ה ועיין בהג"ה:
סד ה מיי' שם פ"ח הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מא סעיף ח:
סה ו ז מיי' שם הל' כב ולחומרא ועיין בכ"מ ובל"מ:
סו ח מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעי' ה:
סז ט מיי' שם פ"ז הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף ח:
סח י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

שיטה מקובצת

[א] וכל אותו בין הפרשה טרפה: [ב] כשהיא מעורה ודבוקה: [ג] הא איכא שהרי כולה קיימת: [ד] על שם שקרום התחתון אדום: [ה] ואיני יודע או שמא מסוף עודי פצול ראשון עד פצול ב' קרוי בין הפרשות: [ו] ממקום ששוכבות על הגוף דהיינו למטה:

רבינו גרשום

עד ועד בכלל כו' כלומר אמרת עד אחת טרפה עד ועד בכלל כו' אם תמצא לומר עד ולא עד בכלל שהראשונה אינה בכלל מוח פי פרשה ראשונה מהו שהיא בינתים בין סוף השדרה לתחלת פרשה של ראשונה מהו ישנה בכלל חוט השדרה אי לא: אם תמצא לומר עד ועד בכלל פרשה (ראשונה) [עצמה] בכלל מוח [או לא] [ה] אבל לא שניה. אם ניטלה פרשה שניה עצמה עצם וגם מוח תידון בכשר ולא כחוט השדרה: עד בין אגפים. עד כנפי העוף: כי הא דר' חייא זריק ליה כלומר ר' חייא זריק ליה וטריף הבהמה שלא נשתייר ממנה כזית ור' שמעון ב"ר מטביל ביה כלומר אכיל ליה ע"י טיבול ומכשר לבהמה אע"ג דלא הוי כזית: במקום שהיא חיה כלומר באותו מקום שהיא תולה: הילכך בעינן כזית במקום מרה כו' כלומר הן במקום מרה והן במקום שהיא חיה: מתלקט מהו כלומר דלא הוי כזית במקום אחד אלא מתלקט מכמה מקומות: כרצועה מהו כלומר ארוך וקצר: מרודד מהו דלא הוי כזית עב אלא מרודד: אי למ"ד כזית במקום מרה האיכא כלומר כיון דמעורה בטרפשה: ואמרי לה קרמא תתאה דשתי קרמות יש בריאה וסימניך כיתונא דוורדא כו' כלומר דאדום הפנימי כוורד. תתאה מנין מדרבא דאמר

[ה] לפי הגירסא שלפנינו בגמ' אינו מובן מש"כ אבל לא שניה ואולי דגירסא אחרת היה לו דפרשה ראשונה בכלל מוח אבל לא שניה וכו'.

אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה מאי. לעיל (דף מה.) גבי קרוס של מוח לא בעי הכי דפשיטא דעילאה מגין שהוא עב וחזק: **והלכתא** מגין בדרב יוסף כו'. בכל דוכתי (לקמן לג.) קי"ל כרביעא לקולא ולא הוצרך לפסוק כאן אלא משום דבעי לאתויי דרב יוסף: **אלא** לא שנא. פירש ר"מ לא שנא וטרפה ולפירושו הא דאמר לקמן[ו] אדומה כשרה מדר' נתן צריך לומר היינו כשמתלבנת ע"י נפיחה וכן משמע מתוך הלכות טרפות דרבינו גרשום ובה"ג של רבינו תם ובקונטרס פירש לא שנא וכשרה כדלקמן וכן פסק בה"ג ורב אלפס ורבינו יעקב בר רבי אבין היה מודה[ז]: **אוכמי** אוכמי. פירש בקונטרס טיי"ש שיש בה מראות שחורות והא דאמרינן בסמוך כדיותא טרפה יש לפרש דהיינו כשרובה כך ומעשה בא לפני רבינו תם והכשיר כשלא היתה רובה שחורה אבל תימה דכיון דאמר לקמן (דף מז:) דטרפה משום דשחור אדום הוא אלא שלקה א"כ מה לי רובה מה לי מקצתה כיון דע"י לקותא היא ונראה לפרש דאוכמא דהכא היינו כי כוחלא דאמר לקמן (שם) דכשרה וכן פירש בהלכות גדולות של ר"מ[ח]: **אין** מקיפין בבועי. כשניקבה היכא דלא ממשמש ידא דטבחא כדפירש בקונטרס דאי לא ניקבה כשרה בר מהיכא דאיכא תרי בועי דסמיכי להדדי כדבסמוך: **אבל** בסדרן היינו רביתייהו.

גרלה[ט] לי כסדרן דוקא באותו ענין כמו שהן שוכבות זו אצל זו אבל אם הם שוכבות זו על זו אע"פ שהם סמוכות זו לזו טרפה דאין זה כסדרן ועוד כתוב בערוך[י] בשם ר"ח כסדרן[יא] קבלה רב מפי רב אפילו סריכן תרי אוני באמצע ועיקרן מפרקי מהדדי טרפה וכ"ש אם דבוקות זו ע"ג זו[יב] הראשונה עם השניה או השניה עם השלישית דודאי טרפה ורבותינו הגאונים כתבו כיון דחדא סירכא[יג] על גבי חברתה היא רציתא ולא איכפת לן בהיא סירכא והרבה תמיה רבינו יהודה על קבלת ר"ח וכתב שלא מצא בכל הלכות טרפות של רבותינו שראה שום חילוק בין מיפרקי מעיקרן ללא מיפרקי: **היינו** רביתייהו. על פירוש הקונטרס דפירש דהסירכא מחמת נקב היא בהא קשה לר"י דאמאי כסדרן כשרה נהי דאינה נמשכת לכאן ולכאן לא יהא אלא קרוס שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרוס אע"פ שאין הקרוס דבוק למקום אחר[יד] ואי הוה אמרינן הא דכסדרן

כאהינא סומקא כשרה אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה מגין או לא מגין פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לא מגין וחד אמר מגין[א] והלכתא מגין כדרב יוסף[ב] דאמר רב יוסף[ג] האי ריאה דאווישא אי ידעינן היכא אווישא מותבינן עלה גדפא או רוקא או גילא אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה ואי לא ידעינן היכא אווישא מייתינן[ד] מתיכלתא דמיא פשורי ומותבינן לה בגוה בחמימי לא דכווצי בקרירי לא דמטרשי אלא מותבינן בפשורי ונפחינא לה אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה תתאה אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דאווישא זיקא דביני ביני הוא (אהיני סומקא דיבש גילדי סימן)[ה] גופא אמר רבא האי ריאה דאיגליד כאהינא סומקא כשרה ואמר רבא ריאה שהאדימה מקצתה כשרה כולה טרפה א"ל רבינא לרבא מקצתה מ"ט דהדרא בריא[ו] כולה נמי הדרא בריא מי לא תניא[ז] ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם וכי תימא לשמונה שרצים מדמינן לה דתניא[ח] נצרר הדם אף על פי שלא יצא אי הכי אפילו מקצתה נמי אלא לא שנא ואמר רבא[ט] ריאה שיבשה מקצתה טרפה וכמה אמר רב פפי משמיה דרבא[י] כדי שתפרך בצפורן כמאן כרבי יוסי בן המשולם[יא] דתניא[יב] איזו היא יבשה שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם רבי יוסי בן המשולם אומר יבשה כדי שתהא נפרכת בצפורן אפילו תימא רבנן גבי אוזן בכור דקא שליט ביה זיקא לא הדרא בריא אבל ריאה דלא קא שליט ביה אוירא הדרא בריא ואמר רבא[יג] האי ריאה דקיימא גילדי גילדי[יד] אוכמי אוכמי חזותא חזותא כשרה אמר אמימר משמיה דרבא[טו] אין מקיפין בבועי[טז] ואמר רבא[יז] הני תרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקה ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו ואמר

כאהינא סומקא. שנשארת בקרום התחתון והיא כתמרה אדומה: **דאווישא.** כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה: ה"ג **אי ידעינן מהיכא אווישא מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא.** מושיבין על אותו מקום כנף פלומ"א בלע"ז: **גילא.** קש: **אי מבצבצא.** ההיא רוקא ממחת הנפיחה בידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם: **טרפה.** משום ריאה שנקבה: **ואי לא ידעינן מהיכא אווישא.** פעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע: **מייתינן מתיכלתא.** קוניי"א בלע"ז: **דמיא פשורי ומותבינן.** לכולה ריאה לתוכה שכל מקום שיש בה נקב יבצבצו המים: **דכווצן לה.** והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה: **דמטרשי לה.** מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומיהו הקרים מותחין אותה כשמתקשה שקורין דייר"ש: **נפחינא לה.** והרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת חוץ מפני קרום העליון שמגין ונכנס הרוח לבין ב' הקרומים לפיכך היא משמעת קול: **שהאדימה.** שנקוטרד"א: **מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים.** קטנים כגון צפרדעים ודומה להם שעורן רך חוץ משמונה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת משום חובל עד שתצא מהם טיפת דם ואע"פ שנצרר הדם והאדים עורן מבחוץ אין זה לקותא דמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים וה"נ ממהר להאדים ואמאי חשבת ליה נקב: **וכ"ש לשמונה שרצים מדמינן לה דתנא.** בהו בפ' ח' שרצים (שבת קז:): **נצרר הדם.** ונאסף במקום אחד דהיינו האדים העור מבחוץ אף על פי שלא יצא וקרי ליה התם חבורה שאינה מחרת דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מבפנים וסופו ליגקב ונצאת והכא נמי להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור והכי מפרש התם דבהנך דאית להו עור הוא חבלה ובהנך דלית להו עור לא חשיבא חבלה הך גירתא דס. והך מתניתא קמייתא לא ידענא היכא תניא: **אלא לא שנא.** דבין כולה ובין מקצתה כשירה כדאמר לקמן (דף מז:) אדומה כשרה מדר' נתן: **הלא נמי לא שנא** ל"ג: **איזו היא יבשה.** לגבי מומי בכור קאי: **רבי יוסי בן המשולם אומר.** ואע"פ שאין מוציאה דס אין זו יבשה עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בצפורן: רוח ואויר מבחוץ ומקלקל את המכה: ה"ג **הכא כיון דלא שליט בה אוירא הדרא בריא:** גילדי גילדי. קליפות קליפת קרוסטא"ת בלע"ז כעין מכות מלנ"ש: **אוכמי אוכמי.** טיי"ש בלע"ז שחורות: **חזותא חזותא.** גוונים גוונים ודוקא הנך גוונים דלא מיטרפא בהו כגון אדומה ירוקה והנך דלקמן בהלכות[טז]: **אין מקיפין בבועי.** בועה שניקבה בריאה היכא דלא ממשמש ידא דטבחא דליכא למיתלייה בטבחא ואין ידוע אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה אין מביאין בועה אחרת להקיף ולקרב אצלה ולנוקבה ולראות אם מראה הנקבים שוים כדאמרינן לקמן בפירקין (דף ג.) מקיפין בריאה דה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועה אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה. לשון מקיפין מקרבין זו לזו כמו אין מקיפין שתי חביות דמסכת בילה (דף לב:): **ליתי להו בדיקותא.** שסירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גלייר"א ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרוס כך מצאתי בתשובת הגאונים ואע"פ שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא אמרן[יז] קרוס שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרוס שסופו ליסתר: **שלא כסדרן.** כגון שתים החיצונות נדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה: **היינו רביתייהו.** זו מגינה על זו והדרא בריא שמתוך ששוכבות זו על זו אינן מתפרקות והקרוס הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרוס מתפרק ונסתר וכן הלכה דליכא מאן דפליג עליה. ואותה הסרוכה באומא והיא אלא מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב בר רבי יקר והתירה לי לאכול ויש שאוסרין והוא אמר לי טעמו וטעמם. האוסרין אומרים הרי נקב יש ולא מצאנו שהותר אלא באוני דכתמרינן רבא אבל כסדרן היינו רביתייהו אבל אומי לא קאמר וטעמא דאוני משום שעומדין במילר החזה ומתחממות והדרא בריא ותדע שהרי בריאה הסמוכה לדופן באוני כשרה ובאומא טרפה כדלקמן (דף מח.). וטעם מורי לא מצינו אומא בגמרא ורבא לא אמר טעמו משום חוס דהא בכל הריאה אמרן לעיל דלא אלטו בה אוירא ורבא פי' טעמו משום דהיינו רביתייהו כלומר כך הן גדילות זו עם זו ואין מתפרקות זו מזו הלכך ל"ש אוני ול"ש אומא ורבא דנקט אוני משום דעיקר מילתיה דאוני לן דשלא כסדרן טרפה ואע"ג דאי הוה סריכי אוני בדופן הוי כשרה כדאמרינן לקמן (דף מח.) אשמעינן רבא דהתם היינו טעמא דכיון שהחלל גר הן שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנו[יח] זו מזו אבל דשלא כסדרן מתפרקות הן שהרי אמצעית מפרקתן ולא תימא דוחק הדופן מעמידן שלא יתפרקו זו מזו אבל באונא ואומא שלא כסדרן לא איצטריכא לן לאוריי דכיון דברוחב החלל הן עומדות מי יחזיק בה שלא יתפרקו וסייג מצאתי לדבריו בתשובת הגאונים ויכריס דברי אמת. ועיינוניתא דוורדא כל היכא דסבכא[יט] טריפה דכולהי לגבה דידה שלא כסדרן ניהו:

תרתי

לאהינא סומקא. שנשארת בקרום התחתון והיא כתמרה אדומה: **דאווישא.** כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה: ה"ג **אי ידעינן מהיכא אווישא מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא.** מושיבין על אותו מקום כנף פלומ"א בלע"ז: **גילא.** קש: **אי מבצבצא.** ההיא רוקא ממחת הנפיחה בידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם: **טרפה.** משום ריאה שנקבה: **ואי לא ידעינן מהיכא אווישא.** פעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע: **מייתינן מתיכלתא.** קוניי"א בלע"ז: **דמיא פשורי ומותבינן.** לכולה ריאה לתוכה שכל מקום שיש בה נקב יבצבצו המים: **דכווצן לה.** והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה: **דמטרשי לה.** מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומיהו הקרים מותחין אותה כשמתקשה שקורין דייר"ש: **נפחינא לה.** והרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת חוץ מפני קרום העליון שמגין ונכנס הרוח לבין ב' הקרומים לפיכך היא משמעת קול: **שהאדימה.** שנקוטרד"א: **מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים.** קטנים כגון צפרדעים ודומה להם שעורן רך חוץ משמונה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת משום חובל עד שתצא מהם טיפת דם ואע"פ שנצרר הדם והאדים עורן מבחוץ אין זה לקותא דמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים וה"נ ממהר להאדים ואמאי חשבת ליה נקב: **וכ"ש לשמונה שרצים מדמינן לה דתנא.** בהו בפ' ח' שרצים (שבת קז:): **נצרר הדם.** ונאסף במקום אחד דהיינו האדים העור מבחוץ אף על פי שלא יצא וקרי ליה התם חבורה שאינה מחרת דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מבפנים וסופו ליגקב ונצאת והכא נמי להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור והכי מפרש התם דבהנך דאית להו עור הוא חבלה ובהנך דלית להו עור לא חשיבא חבלה הך גירתא דס. והך מתניתא קמייתא לא ידענא היכא תניא: **אלא לא שנא.** דבין כולה ובין מקצתה כשירה כדאמר לקמן (דף מז:) אדומה כשרה מדר' נתן: **הלא נמי לא שנא** ל"ג: **איזו היא יבשה.** לגבי מומי בכור קאי: **רבי יוסי בן המשולם אומר.** ואע"פ שאין מוציאה דס אין זו יבשה עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בצפורן: רוח ואויר מבחוץ ומקלקל את המכה: ה"ג **הכא כיון דלא שליט בה אוירא הדרא בריא:** גילדי גילדי. קליפות קליפת קרוסטא"ת בלע"ז כעין מכות מלנ"ש: **אוכמי אוכמי.** טיי"ש בלע"ז שחורות: **חזותא חזותא.** גוונים גוונים ודוקא הנך גוונים דלא מיטרפא בהו כגון אדומה ירוקה והנך דלקמן בהלכות[טז]: **אין מקיפין בבועי.** בועה שניקבה בריאה היכא דלא ממשמש ידא דטבחא דליכא למיתלייה בטבחא ואין ידוע אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה אין מביאין בועה אחרת להקיף ולקרב אצלה ולנוקבה ולראות אם מראה הנקבים שוים כדאמרינן לקמן בפירקין (דף ג.) מקיפין בריאה דה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועה אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה. לשון מקיפין מקרבין זו לזו כמו אין מקיפין שתי חביות דמסכת בילה (דף לב:): **ליתי להו בדיקותא.** שסירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גלייר"א ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרוס כך מצאתי בתשובת הגאונים ואע"פ שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא אמרן[יז] קרוס שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרוס שסופו ליסתר: **שלא כסדרן.** כגון שתים החיצונות נדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה: **היינו רביתייהו.** זו מגינה על זו והדרא בריא שמתוך ששוכבות זו על זו אינן מתפרקות והקרוס הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרוס מתפרק ונסתר וכן הלכה דליכא מאן דפליג עליה. ואותה הסרוכה באומא והיא אלא מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב בר רבי יקר והתירה לי לאכול ויש שאוסרין והוא אמר לי טעמו וטעמם. האוסרין אומרים הרי נקב יש ולא מצאנו שהותר אלא באוני דכתמרינן רבא אבל כסדרן היינו רביתייהו אבל אומי לא קאמר וטעמא דאוני משום שעומדין במילר החזה ומתחממות והדרא בריא ותדע שהרי בריאה הסמוכה לדופן באוני כשרה ובאומא טרפה כדלקמן (דף מח.). וטעם מורי לא מצינו אומא בגמרא ורבא לא אמר טעמו משום חוס דהא בכל הריאה אמרן לעיל דלא אלטו בה אוירא ורבא פי' טעמו משום דהיינו רביתייהו כלומר כך הן גדילות זו עם זו ואין מתפרקות זו מזו הלכך ל"ש אומא ורבא דנקט אוני משום דעיקר מילתיה דאוני לן דשלא כסדרן טרפה ואע"ג דאי הוה סריכי אוני בדופן הוי כשרה כדאמרינן לקמן (דף מח.) אשמעינן רבא דהתם היינו טעמא דכיון שהחלל גר הן שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנו[יח] זו מזו אבל דשלא כסדרן מתפרקות הן שהרי אמצעית מפרקתן ולא תימא דוחק הדופן מעמידן שלא יתפרקו זו מזו אבל באונא ואומא שלא כסדרן לא איצטריכא לן לאוריי דכיון דברוחב החלל הן עומדות מי יחזיק בה שלא יתפרקו וסייג מצאתי לדבריו בתשובת הגאונים ויכריס דברי אמת. ועיינוניתא דוורדא כל היכא דסבכא[יט] טריפה דכולהי לגבה דידה שלא כסדרן ניהו:

תרתי

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה ה סמג עשין סד טוש"ע יו"ד סימן לו סעיף ה:

ע ב מיי' שם הלכה ז [ח] טוש"ע שם סעיף ד:

עא ג מיי' שם הלכה טו יט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לח סעיף ה:

עב ד עיין בזה במ"מ פ"ח מהל' שבת הל"ע וכ"מ שם [וע"ש בכס"מ ס"ז] טוש"ע או"ח סי' שטו סעיף ח:

עג ה מיי' שם סמג לאוין סה טוש"ע או"ח שם:

עד ו ז מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה ז סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף יג:

עה ח מיי' פ"ז מהל' בית המקדש הל"ג [טוש"ע סימן שו וצב"ן]:

עו ט מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה יט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' ה:

עז י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד:

עח כ מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף ו:

עט ל מיי' שם פ"ח הלכה ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לט סעיף ד:

שיטה מקובצת

[א] והנך דלקמן בהלכות גדולות הס"ד: [ב] אבל כסדרן היינו רביתייהו נראה לפרש כסדרן דוקא באותו ענין שהן שוכבו': [ג] וכ"ש אם דבוקות זו על גב זו או הראשונה עם השלישית: [ד] אע"פ שאין הקרום דבוק למקום אחר וכ"ש כשהוא דבוק לאונה אחרת ואי הוה אמרי':

רבינו גרשום

רבא האי ריאה דאגליד כאהינא סומקא כלומר דאינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה דתתאה כאהינא סומקא: גֵלָא. קש. אי מבצבצא טרפה כלומר דאינקיב ואי לא מבצבצא כשרה. תתאה אינקיב עלאה לא אינקיב והאי דקא אוושא דיקא דביני וביני קא אוושא: דמטרשי לשון קשה. אי מבצבצא כו' דכיון דמבצבצא ודאי אינקיב: נצרר הדם כלומר שהאדים כנגד המכה. אלא לא שנא כלומר בין מקצת ובין כולה כשרה: איזה יבשה כלומר לענין בכור אוזן בכור שיבשה אינה חשובה יבשה עד שתהא נפרכת בצפורן: אפי' תימא רבנן כלומר אפי' רבנן דמחמירי לענין אוזן בכור דאמרי אפי' אין נפרכת בצפורן אלא שאינו יוצא ממנה דם חשובה יבישה אפי' לדבריהן אינה חשובה יבישה לענין ריאה עד שתהא נפרכת בצפורן מ"ט התם לענין אוזן בכור כיון דשליט בה זיקא כו' אבל הכא כיון דלא שליט בה זיקא הדרא בריא אפי' לא יצא ממנה דם ואינה חשובה יבישה עד שתהא נפרכת בצפורן. דאסיק גילדי גילדי לשון מכות ואבעבועות: אין מקיפין בבועי שאם יש נקב

מסורת הש"ס

[ו] לקמן מז:. [ז] [יתכן להיות מסיכלי עיין לקמן דף נה:]. [ח] שבת קז:. [ט] [ל"ל דתמן]. [י] בכורות לז:. [יא] [לקמן מח. ע"ש]. [יב] [לקמן מז:]. [יג] בס"ש: דסריכא. [יד] [דף מז:]. [טו] [ל"ל מורה כן. ר"מן]. [טז] [עיין תוס' ב"ב דף מז: ד"ה כמותא דריסקא]. [יז] [ערך און ג']. [יח] [בעיון שם: שלא כסדרן]. [יט] עס תבנתה כל"ל רש"ל.

גליון הש"ם

גמ' גופא אמר רבא. כה"ג בב"ק דף קי ע"ל ובב"מ דף קט ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היינו רביתייהו וכו' ואינן מתפרקות ממנו אבל דשלא כסדרן מתפרקות הן זו מזו שהרי:

לעזי רש"י

פלומ"א. נוצה.
קוני"א. גיגית.
דייר"ש [ריידי"ש]. קשה, נוקשה.
שנקוטרד"א [שנקטירוד"א]. רווית דם.
קרוסט"ת [קרושט"ש]. גלדים
מלנ"ש [מלנ"ץ]. פצעים.
טיי"ש. נקודות.
גליי"א. ליחה.

מוסף רש"י

אי מבצבצא טרפה. אי לא מבצבצא כשרה, מאי טעמא אלא ניקב קרוס העליון, והאי דאווישא למה, דנקב קרוס התחתון ולא ניקב העליון ולא תמוה הכתמה ותתרפא (הפרדס עמ' קמ). **ונפחינא לה.** אי מנקבקבא, שיש קול במים טריפה ואי לא מבקבקא כשרה, דאמרינן קרמא עילאי אינקיב ותתאה לא אינקיב (שם, ונראה שגורס מבקבקא). **נצרר הדם.** נאסף ונקשר במקום אחד שוב אינו מחה ונגלע (שבת קז:). **גילדי גילדי.** שנגלה ונשאר עורה של ריאה ומומרת בשלשה גוונים והני גילדי קיימין שחורים לבנים או מיני מראה אחר (הפרדס שם). **אין מקיפין בבועי.** שסומכים זו לזו וכיוצאין אם דומות זו לזו (ערובין ל: קדושין מ. נדה ז.) אם דומים הם בנקביהם (שם) שאם יש נקב בבועי של ריאה ואין ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה ניקב, לא אמרינן שעשה נקב אחר בבועא ונסמוך זה לזה ונראה אם דומה זה הנקב המדש שנעשה אחר שחיטה לאותו שהיה קודם לכן ויהיה כשר, אלא טריפה, דאמרינן קודם שחיטה ניקב, הלכך טריפה, דמספיקא לא טהל לתלות ביד הטבח או בסכין שמכניס תחת הגרון כשהיא תלויה כדי להוציא הדם מתחת החזה, אבל ניכר שביד הטבח נעשה כשרה ואז מקיפין ונאמר ביד הטבח נעשה וכשרה (הפרדס עמ' קמא). **דסריכן להדדי.** דממיני להדדי על ידי סירכא, טריפה, והוא דקיימין אלא בסדרן, אלא נסרכה לאותה שאצלה אלא לשלישית ואותה אמצעית מפסקת ביניהם, אז היא טריפה משום דעבידא דמיתתקא וכל העומד ליתקן כתתוק דמי והשוב כמה דהוויא הנקב פתוח כבתחלה וטריפה, אבל אי קיימא האונות בסדרן, דסריכא חדא לחברתה שבצלה, שאין ביניהם אחרת, היינו רביתייהו, דרך גדילתן הוי כך ולא מיתתק לעולם והיא שמיטה מעליא וכשירה (שם).

תרתי בועי דסמיכי להדדי. קיס ליה לרבא דלאין סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו: **חדא ומתחזיא כתרתי.** ואם אחת היא ונראה כמין סדק באמצעיתה ודומה לב': **בועינן לה.** באחת מצדיה: **תלת מימינא.** דבהמה והיא ליומין הטבח כשהיא תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח: **יתיר.** סבירא ליה לרבא דכנטול דמי. ולית הלכתא כוותיה כדאמרינן בסמוך ורמיתי שהכשירה מורי רבינו יעקב אבל בחסיר וחליף הלכה כמותו דליכא מאן דפליג: **אמר ליה.** רב אחא לטבח כשיצא מן הבית: **מאי אמר לך.** מרימר: **אמר ליה.** רב אחא לטבח: **הדר עיילה קמיה.** דלמא לא עיין בה שפיר. דסבירא ליה לרב אחא הא דרבא: **וה"מ.** דיתרת כשרה דקיימא בדרא דאוי: **אבל ביני ביני.** כגון מלמטה לערוגה כעינוניתא דוורדא (א) שהיא בין שתי הערוגות מלמטה או שיש אחת באמצע האומא על גבה שלא כסדר איתוכא דאוי טרפה: **ג'ברייתא.** רועות באפר. ואמרי לה ברייתא בריאות ושמנות: **עינוניתא.** כמו אינוניתא אוזה קטנה. דוורדא על שם[ד] קליפתה ואדומה: **וה"מ מגואי.** מתחת: **ג'אפילו כטרפא דאפא.** קטנה כעלה של הדס. ומדסבר רב אשי למיטרפה שמע מינה לאו אורחה ובהני דידן לתית ברוגא דידהו אי משכחינא ריאה דלית בה עינוניתא כשרה. ויש אומרים שאם חסרו אותות הימין מצטרפין לה בהדייהו הואיל ויתרת היא ובתשובת (ה) הבבליים מצאתי כן אבל לא שמעתי ואין הדבר נראה בעיני הואיל ולא קיימא בדרא דידהו יתרת היא ואותם הראויות להיות (ו) חסרות והויא לה כחליף וטרפה וכדמשתכחן תרתי עינוניתא שמעתי מפי מורי הזקן שנחלקו בה גדולי הדור ר' יהודה בן רבי ברוך וחביריו ולא פירש לי דעתו ונראה לי שהיא טרפה דהא יתרת דביני ביני היא ולאו אורחה דחדא גופה לא אכשרן אלא משום דכל הנך ברייתא הכי אית להו: דדמיא

ואמר רבא [א]הני תרתי בועי דסמיכי להדדי ליט להו בדיקותא [ב]חדא ומתחזיא כתרתי מייתינן [ג]סילוא ובזעינן לה אי שפכן להדדי חדא היא וכשרה ואי לא תרתי נינהו וטרפה ואמר רבא [ד]ה' אוני אית לה לריאה אפה כלפי גברא תלתא מימינא ותרתי משמאלא [ה]חסיר או יתיר או חליף טרפה ההוא יתירתא דאתאי לקמיה דמרימר הוה יתיב רב אחא אבבא א"ל מאי אמר לך א"ל אכשרה ניהלה א"ל הדר עיילה קמיה א"ל זיל אימא ליה למאן דיתיב אבבא [ה]לית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת והני מילי דקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני טרפה ההוא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי סבר רב אשי למיטרפה א"ל רב הונא מר בר אויא [ו]כל הני [ז]חיוי ברייתא [ח] הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא דוורדא והני מילי מגואי אבל

דכסדרן כשרה היינו במקום שסמוכות האותות זו לזו דחברתה מגינה על הנקב [ז] אם כן בחנם הוה מחלק בין כסדרן לשלא כסדרן אם היה חילוק אפילו כסדרן ואם היינו מפרשים היינו רביתייהו שזהו גידולה שרגילה הסירכא לבא שם בלא נקב הוה ניחא אבל ר"ח פירש רביתייהו הוי כמו מרבעיתייהו כלומר היינו דרך רביעתו והיה נראה לפרש דרגילה הסירכא לבא בכל מקום בריאה בלא נקב מתוך שהיא שותפת כל מיני משקה והא דטרפה שלא כסדרן היינו משום שסופה להתפרק וחשיב כנקובה כיון שסופה לנקב אבל קשה מהא דאמר לקמן (דף מח.) גבי ריאה הסמוכה לדופן דרב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי ומאי בדיקה שייך והא לעולם לא תבצבץ כיון דהסירכא עולה בלא נקב ומיהו בלאו הכי קשה דכי אמרינן נמי דמחמת נקב היא בלא אין היה יודע ע"י שלא תבצבץ שהסירכה זו מחמת דופן כי נמי ניקבה הריאה לא תבצבץ שהקרום סותם את הנקב וטרפה היא דסופו ליפסק כשאינה סרוכה במילר המחזה במקום רביתא דאוי כדלקמן אלא שאני התם דאומרא בעלמא הוא דעביד דמן הדין יש לתלות בדופן דאיכא ריעותא והוא היה בודק להאמיר דאי מתרמי [ט] דהיא מבצבצא הוה טריף ומיהו קשה דקאמר מר זוטרא הא דרב נחמיה דבדיק לה בפשורי אדרבא מתניגן לה אתרי אוי דסריכי שלא כסדרן והיא בדיקה הויא כדי להכשיר אי לא מבצבצא והשתא והא לעולם לא תבצבץ ומיהו היינו הא דפריך עליה בשלמא הכא תלינן בדופן אבל התם אי האי אינקב טרפה ואי האי אינקב טרפה ופירש שם בקונטרס בשלמא הכא בדיק לה דאי לא מבצבצא לא אמרינן דניקבה ונסתמה דכיון דאיכא למיתליה בדופן תלינן בדופן וכשרה אלא הכא גבי תרתי אוי מכדי סירכא זו מחמת מכה היתה והי מייייהו דאינקוב טרפה והא דלא מפקא זיקא קרום עלה בה וסתמה ומיהו לפירושו שפירש שקרום עולה בלא נקב קשה הלשון דלא הוה ליה למימר אי האי אינקיב אלא אי האי מינקיב ושמא אינקיב הוי כמו מינקיב ויש לישב פירוש הקונטרס אע"ג דקרום העולה מחמת מכה אינו קרום היינו כשאינו סרוך בשום מקום אבל כשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת להתפרק סותמתה ומגינה יותר שהקרום הולך וחזק ומיהו הא דפריך רב יוסף לרבינא גבי ריאה שניקבה ודופן סותמתה [ט] אי לא סביך (ג) אמאי טרפה כו' ה"נ הוה מצי לאקשויי אמאי דמכשר רבא תרי אוי דסמיכי להדדי כסדרן כיון דניקבה אמאי כשר ע"י סתימת הסרכא אלא דרב יוסף שמע הא דרבינא בריאה ופריך עלה ואי הוה שמיע ליה מילתא דרבא הוה נמי פריך עלה ומתוך הלכות טרפות של רבינו גרשום ותשובת הגאונים שכתב הרב ר' יוסף ט"ע משמע נמי שהסרכא מחמת נקב היא באה שמלריכין נפיחה כשהאונות סרוכות זו לזו כסדרן או סמוכות וסרוכות בצלעות או בבשר בלעות והשתא אם הסרכות באות בלא נקב א"כ כסדרן למה צריך נפיחה כיון דלא מתפרק וכן בריאה הסרוכה לדופן במקום רביתא דאוי [יא] (ד) אם לאו דאמר דאין סירכא אלא מחמת נקב ואז אתי שפיר דבדקינן לה בנפיחה שמא עדיין לא נסתם הנקב ואותה הסרוכה לאומא והיא אלה פירש בקונטרס מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב ב"ר יקר והתירה לי לאכול ופירש לי טעמו וטעם האוסרין ונראה לו דשרי ור"ת פסק לאיסור ואמר דכל המאכיל אוזה סרוכה באומא מאכיל טרפות בישראל דנראה טעם האוסרין דרבא לא בתרי אוי ואומא אין אם אוזא עליה אלא אם ריאה כדאמר רבא ה' אוי יש לה לריאה ואם איתא שבעה מבעי ליה ולכך קראוה ראשונים אומא לפי שאינה בכלל אוזות דשם ריאה עליה שזהו עיקר הריאה ובאוי התיר רבא כמו שמפרש בקונטרס שעומדת במילר החזה כדלקמן ואינה מתפרקת אבל באומא דהיינו ריאה לא התיר ועל המתיר להביא ראיה וכן בה"ג ובתשובת הגאונים והר"ר משה דפוטייז"א [יב] ומזכר בערוך עם הגאונים וכן נוהגים בכל מקום לאיסור חוץ ממקומו של רבינו שלמה שפשט היתר וכל רבותיו אוסרין חוץ מרבו (שלו) הזקן ואנו ממקום שפשט היתר של רש"י וכתב הר"י ז"ל שרבינו גרשום ורבינו נחשון גאון ור"ח ורבינו שמואל ור"י בן רבינו יהודה כולם מתירים ובתוספות רבינו יהודה מצאתי להתיר בשם ריב"א דאי לא הוה אומא בכלל אוזי לא תמצא שלא כסדרן בשמאל ורבא אמר סתם בין בימין בין בשמאל והא דלא אמר שבעה אוזי אית לה לריאה משום חסיר וחליף נקט חמשה דאומא אין דרכו להיות חסיר וחליף אלא [יג] לחמשה אוזי ועוד נמי נראה דאפילו אם אין אומא אם אוזא עליה מכל מקום נקט רבא אוזי לאשמעינן דאפילו באוזי שלא כסדרן טרפה כדמפרש בקונטרס ואי הוה נקט אוזא הסרוכה לאומא הוה אמינא דאוזא באוזא אפילו שלא כסדרן כשרה: **אי שפכי אהדדי חדא היא וכשרה.** כתב בעל הלכות גדולות דבועות בשיפולי ריאה דהיינו בשיפולי אותות או אותות טרפה ופירש הטעם דכל יתר כנטול דמי ותימה דמה ענין זה אצל זה ואי חשיב ליה יתר בסוף ריאה הכי נמי בחמצע ואין לאסור מפני שנראה כשתי בועות דהא מכשרינן היכא דשפכי אהדדי ושמא הטעם דכשעומד בסוף סופו ליפסק ולינקב וטוב ליזהר שכל דבריהם דברי קבלה וכן פסק רבינו יז"ל גרשום וכתב דאי מהדר לה הודרנא בישראל כשרה: **ואי לאו טרפה.** כתוב בהלכות טרפות של רבינו גרשום דאפילו יש הפסק ביניהם כחוט השערה טרפה משמע דאי איכא ביניהן כשני חוטין לא חשיב סמיכי אהדדי וכשרה וכתב רבינו יהודה דוקא בועות שיש בהן מוגלא אבל ממיש קשין אפילו סמיכי כשרה וכן פירש רבינו שמואל: **כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו.** והא דאמר דביני ביני טרפה היינו היכא דגדולה הרבה ואין דומה לעינוניתא דוורדא פירש בקונטרס דכי משתכחן תרתי טרפה דהא יתרת דביני ובינו לאו אורחה דחדא גופה לא [יד] אכשר אלא משום דכל הני עיזי ברייתא הכי אית להו ואם אין לה אפילו אחת כשרה ורבינו אפרים אומר דעל אחת לא היה אומר כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו [טו] ולא היה סבור רב אשי למטרפה דהא כולהו אית להו אלא ואפילו על שניים קאמר דכשרה משום דהני עיזי ברייתא הכי אית להו ולפיכך אם אין לו אפילו אחת טרפה ונראה דאין ראיה מבהמות שלנו דשמא חלוקות משלהם כדאשכחן בפרק הלוקח בהמה (בכורות דף יט:) דפרה בת שלשה שילדה ואפי' לכהן ובהמות שלנו יולדות לפעמים בשנה שניה [טו] אם לא שנאמר דכשיולדת בשנה שניה תשש כחה ושוב לא תלד עד שנה רביעית ועמא דבר כרש"י מדקאמר וקרו לה טבחי עינוניתא דוורדא משמע כפירושו דאין שם אלא היא דלא מסתבר כלל לומר דקאי אשניה ובכל מקום שהיא סרוכה טרפה ואם חסר אחת מן האותות אין העינוניתא מצטרפת להשלים:

אבל

עין משפט נר מצוה

פ א ב מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לז סעי' ג:

פא ג מיי' שם פ"ח הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לה סעיף ב וכהג"ה: ד [מיי' שם הלכה ב ג טוש"ע שם סעיף ח]:

פב ה ו מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] כל הני חיוי ברייתא ואמרי לה כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו: **ב]** בעינוניתא דוורדא או בין שתי: **ג]** בברייתא רועות באפר ואמרי לה בברייתא בריאות ושמנות: **ד]** דוורדא על שם שהיא קלישתא ואדומה: **ה]** ובתשובת הגאונים הבבליים: **ו]** ואותן הראויות להיות חסרו והויא לה: **ז]** מגינה על הנקב ניחא אבל א"כ בחנם: **ח]** דאי מתרמי דמבצבצא הוה טריף: **ט]** אי לא סביך מאי טרפה כו' כשהאונות סרוכות זו לזו כסדרן או סרוכות ושוכבות אצל צלעות או בבשר: **י]** למה צריך נפיחה כיון דלא מתפרק: **יא]** אי לאו דאמרי' וכו'. נ"ב נ"א אבל אם אמרי' דאין סרכה אלא מחמת נקב אתי שפיר הא דבדקינן בנפיחה וכו': **יב]** והר"ר משה דפונטייזה הנזכר בערוך: **יג]** אין דרכו להיות חסיר וחליף אלא לאוני: **יד]** דברי קבלה וכן פסק רבינו חננאל וכתב דאי מהדר לה הדרנא כשרה הס"ד: **טו]** דחדא גופה לא אכשרינן אלא: **טו]** ולא הוה סבר רב אשי למטרפה דהא כולהו הכי אית להו אלא ודאי אפי' על השניה קאמר דכשרה:

רבינו גרשום

בבועא דלא אמרינן נקבינן בועא אחריתי אם דמו הנקבים להדדי דאמרינן לאחר שחיטה ניקבה ותהא כשרה אבל אזלינן לחומרא ואמרינן קודם שחיטה הוא: הני תרתי בועי דריאה דסמיכין להדדי כו' דאמרינן כיון דסמיכין להדדי [חיישינן שמא יש] נקב בינתים ולא אתי מידי לסתומי הנקב: ואי לא תרתי אינון וטרפה כלומר דאמרינן נקב בינתיים: כל הני חיוי בריתא הכי אית להו ואיכא דאמרי כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל ביני וכו' דוורדא אי שהיא: **(ב)** תוס' ד"ה (בדף הקודם) היינו וכו' אי לא סביך מאי כל"ל ותוא ג' נמחק:

מוסף רש"י

הני תרתי בועי דסמיכי להדדי. אם יש שני בועות בריאה ואין חוט הבריאה מפסיק ביניהון טריפה, דלאמרינן ממחת נקב שהיה ביניהן נדבקין יחד ועלה ביניהם קרום וקי"ל קרום שעלה ממחת מכה אינו קרום וטריפה, כי עתיד לילך זה הקרום ויעמוד הנקב וממות מיד (הפרדס ענו' קמ). **ה' אוני אית לה לריאה.** לבד מתרי הלומות הגדולות (שם ענו' קמא). **או חליף.** היינו הסרה ממקום שהיא ראויה להיות שם (לעיל מג.). **חיוי ברייתא.** הרועות באפר וביערים (לעיל מג.).

אלו טרפות פרק שלישי חולין

אבל אגבה אפילו בטרפא דאסא טרפה. ונראה דאם נמצאת העינוניתא לגד שמאל כיון דלגו אורחא בהכי טרפה דהא מפרש טעמא משום דעיזי בריתא הכי אית להו והא דממעטו אגבה ולא ממעטו לגד שמאל נקט גבה למעוטי אפילו בימין ואם שיתמה מקומה היה נראה להתיר מדממעטו גבה דוקא ואף כי רבינו שלמה מעריף בתרי עינוניתא אע"פ שאחת אינה עומדת במקומה לא היה אוסר [ז] אם לגו לאיתא שנים אך מורי הרב דודי ז"ל אמר שהיה מקובל לאסור ואפשר דטעמא משום דלגו אורחיה בהכי:

אפילו בטרפא דאסא טרפה. משום אבי העזרי וה"ר אב"ן כתב ה"ר יצחק בספרו דדוקא בשאר אונות וגב הריאה הוא טרפה אבל האונות שבגד הימין התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לגואר בשרה דדרכה להתפגל וכתב בתשובה דאפי' לא הוא בטרפא דאסא אלא על ידי נפיחה טרפה ואי לא הוא אפילו בתר נפיחה בטרפא דאסא נראה לאבי העזרי שהיא בשרה:

דשיעא באופתא. היינו שחלקה לגמרי אבל אם יש בה שום היכר בעלמא בשרה:

שלישי הביאתו לפני. נראה דסבר דבתרי זימני הוא חזקה כדבי (יבמות דף סד:) מדאמר לה המתיני: **אלא** ירוקה [ח] ה"ד בכתרי. וי"ס שכתוב בהן בכתרן והכל אחד וכתב בערוך[ט] דהוא נבע ירוק ותרגום של חציר הוא כרתי [י] ונראה דהוא נבע אינדי"ש בלע"ז דהוא דמי לרקיע דהא משמע שהוא דומה קצת לתכלת כדאמרינן (ברכות דף ט:) כדי שיכיר בין תכלת לכרתי (אמרע) תכלת דומה ליס ויס דומה לרקיע ומתוך כך אומר ר"ת דהא דפסלינן בפרק לולב הגזול (סוכה דף לד:) אתרוג הירוק בכרתן דוקא בנבע אינדי"ש ומיהו נראה דמכח זה אין להכשיר שאר אתרוגים הירוקים דלא נקט בכרתן למעוטי שאר עניני ירקות וה"ג לא הוי דוקא בכרתן דלעיל גבי ירוקה בשרה מדרבי נתן פירש בקונטרס ירוקה בעשבים אלמא בכרתן לאו דוקא וכן נראה דלא אתי למעוטי אלא דדמיא לבשותא ומוריקא וביעתא דכל מיני קרו"ג ירוקים איקרי כדאמר במסכת[פ] נגעים (פ"א ה"ג) ירקרק ככנף טווס ואיכא למ"ד בשעורה ואתרגין בפרק ד' נדרים (דף לב.) וירק את תכיכו שהוריקן [כ] (בתנים טובות ומרגליות) שלא יתנו עייניהם בממון ויתעסקו בהצלת נפשות ולא בתנים טובות ומרגליות[ק]:

אבל נקב שיש בו חסרון אפילו רבי שמעון מודה. [א] ויש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסרה שיש קמטו וסדק וחסרון על הריאה אפילו עולה בנפיחה והעור והבשר קיים והשיב להם ריב"א דטעות הוא בידם דא"כ הוה ליה לשנויי הכא הכי וכדברי הכל ולא הוה ליה לאוקמא כר"ש אלא ודאי כיון דעולה בנפיחה בשרה וכן פסק רבינו קלונימוס הזקן:

שלפותים

פג א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לה סעיף ג:
פד ב מיי' פ"ז שם הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לח סעיף א:
פה ג (מיי' שם) טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' י:
פו ד מיי' שם פ"ח הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לו סעיף יב:
פז ה מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לה סעיף ח:
פח ו מיי' שם פ"ז הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לח סעיף ד:
פט ז מיי' שם הל' י"ח טוש"ע שם סעיף א:
צ ח ט מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ד:
צא י כ מיי' פרק א מהל' מילה הל"י סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סימן רסג סעי' א:
צב ל מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לח סעיף ד:
צג מ נ מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ב:
צד ס מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ד:
צה ע מיי' שם הל"ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף ט:
צו פ מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:
צז צ מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעיף ד:
צח ק מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעיף ז:
צט ר מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
ק ש ת מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
קא א טוש"ע שם סעיף ח בהג"ה:

תורה אור השלם

1. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא לריכא אלא לר' שמעון כל"ל וכן גרס"י:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ואיכא דאמרי בגישתא איכא דאמרי וכו'. נ"ב עיין בגא"ש הביא רק ג' מהני איכא דאמרי והרי"ף הביא ד' ועי' ביאור הלבנים בבבה"ג תלק י"ד סי' לו בהגהת הרב"י אות פ"ד פי"ה: **ב)** רש"י ד"ה כמחלא כו' לזו"ר. נ"ב בלו"מ במראה רקיע:

שיטה מקובצת

א) כדיותא טרפה וסימניך דיותא ארמיתא דאמר: **ב)** משיכלתא דמיא כו': **ג)** ר' חנניה חלש עאל לגביה ר' נתן. נ"ב ס"א ר' אסי חלש עאל לגביה ר' יוחנן: **ד)** דנפיחא ונעשת לבנה כבקעת והיינו נמי כחזותא: **ה)** בחיתוך גמור ודסדק כמין מראה: **ו)** נתרוקנה מאליה במקצתה כו' אפי' מחזקת רביעית חלל החסרון מחזיק רביעית הלוג: **ז)** אע"פ שאחת אינה עומדת במקומה לא היה אוסר אא"כ הוה תרתי אך מורי הרב דודי: **ח)** אלא ירוקה וכו' ה"ד בכרתי: **ט)** ותרגום של חציר הוא כרתי בשביל שהם ירוקים ובלע"ז פורלא כך פי' בערוך ונראה דהוא צבע אינדי"ש בלע"ז דהוא דומה לרקיע דהא משמע: **י)** ויש את חניכיו שהוריקן **כ)** בתורה בפרשת שוטרים כמו שמפרש בבראשית רבה שאמר מי האיש הירא ורך הלבב וכו' והיו פניהם מוריקות וחד אמר שהוריקם בזהב וקאמר בבראשית רבה ר' לוי אמר שהוריקן בבנים פירוש נתן להם זהב ובנים טובות ומרגליות שלא יתנו עיניהם בממון ויתעסקו בהצלת נפשות הדא דאת אמר כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ שהוריקן בבנים טובות ומרגליות: **יא)** אפי' ר"ש מודה יש שרצו לאסור כשנראת הריאה חסרה כשיש קמטו:

א אבל אגבה אפילו בטרפא דאסא טרפה **ב)** אמר רפרם האי ריאה דדמיא לאופתא טרפה איכא דאמרי **ג)** בחזותא **א)** ואיכא דאמרי **ד)** בגישתא איכא דאמרי **ד)** דנפיחה ואיכא דאמרי **ה)** דפחיזא ואיכא דאמרי **ה)** דשיעא דלית לה חיתוכא דאוני אמר רבא **ו)** ככוחלא כשרה **ז)** כדיותא טרפה **ח)** **ט)** דא"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה **ח)** ירוקה כשרה מדרבי נתן **ט)** אדומה כשרה מדרבי נתן **ט)** דתניא רבי נתן אומר פעם אחת הלכתי לכרכי הים באתה אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהיה אדום אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיבלע בו דמו המתינה לו ומלה אותו והיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי ושוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא באתה אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהיה ירוק הצצתי בו ולא היה בו דם ברית אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיפול בו דמו המתינה לו ומלה אותו והיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי אמר רב כהנא **ל)** ככבדא כשרה **מ)** כבשרא טרפה וסימניך **נ)** ובשר בשדה טרפה אמר רב סמא בריה דרבא **נ)** האי ריאה דדמיא ככשותא וכמוריקא וכגון ביעתא טרפה אלא ירוקה דכשרה היכי דמיא **ס)** ככרתי אמר רבינא **ע)** אטום בריאה מייתינן סכינא וקרעינן לה אי אית בה מוגלא ודאי מחמת מוגלא הוא וכשרה ואי לא מותבינן עלה גדפא או רוקא אי מבצבצא כשרה ואי לא טרפה אמר רב יוסף **פ)** **פ)** קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום **צ)** ואמר רב יוסף **צ)** האי ריאה דאוושא אי ידעינן היכא אוושא מנחינן עלה גדפא או גילא או רוקא אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה ואי לא ידעינן לה מייתי **ק)** **ק)** משיכותא דמיא פשורי ומותבינן לה בגוה בחמימי לא דכווצי בקרירי לא דמטרשי אלא בדקינן לה בפשורי אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה תתאה אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דאוושא זיקא דבינו ובינו הוא אמר עולא **ר)** א"ר יוחנן **ר)** **ר)** ריאה שנשפכה בקיתון כשרה **ש)** אלמא קסבר **ת)** חסרון מבפנים לא שמיה חסרון איתיביה רבי **א)** אבא לעולא **ב)** הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים ושמע מינה חסרון מבפנים שמיה חסרון לא לעולם מבחוץ ודקא אמרת היינו ניקבה לא צריכא **ג)** לרבי שמעון דאמר עד שתנקב לבית הסמפונות ה"מ נקב דלית ביה חסרון אבל נקב דאית ביה חסרון אפילו רבי שמעון מודה **ד)** רבי חנניה חלש על לגביה רבי נתן וכל גדולי הדור אייתו קמיה ריאה שנשפכה בקיתון ואכשרה **ה)** אמר רבא **ו)** והוא דקיימי סמפונות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מנא ידעינן אמר ליה **ז)** מייתינן צעא דקוניא ושפכינן לה בגויה אי אית בה שורייקי חיורי טרפה ואי לא כשרה אמר רב נחמן ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה תניא נמי הכי **ח)** ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים **א)** אפילו מחזקת רביעית כשרה ניטלה

שלפוחית

דדמיא לאופתא. בקעת עליס וכדמפרש: **בגישתא.** שקשה משושה כעין: **דפחיזא.** קשה והיינו נמי כגישתא: **דנפיחא.** **ז)** נעשית לבנה כבקעת והיינו נמי בחזותא. והיכא דלא מחתכא בחיתוך גמור **ח)** ובסדק אלא כמין מראה הפרש ניכר בו כשרה דלאו שיעא כי אופתא היא: **ככוחלא.** נבע כחול שהוא כמראה **ב)** לזו"ר לא ירוק ולא שחור: **כדיותא.** קורט דיו יבש והוא שחור: דדבי חנינא לענין דס נדה: **אלא שלקה.** אלמא לקותא הוא וקופו לירקב ולינקב: **ירוקה.** כמין עשבים כדלקמן: **אדומה.** שנקוטרוד"ל: **כשרה.** דהדרא בריא מדרבי נתן: **המתיני לו.** דאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים: **שיבלע בו דמו.** שיהא דמו נבלע בבשרו שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמי שאין לו דס והדס הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה: **ולכבדא כשרה.** ריאה שמראה שלה דומה לכבד כשרה: **כבשרא טרפה.** והכי קיס להו דבהכי הוא לקותא ובהכי לא הוא לקותא: **ולכשותא.** ירוקה ולא כעשבים אלא כמראה כשותא הומלו"ן או כמראה מוריקא כרכום או כמראה ביצה. וכל אלה מין ירוק הן אלא שזה משונה מזה וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק: **אטום בריאה.** דוכתא דמתמעטא ולא עייל זיקא בגויה: **מוגלא.** קויטור"ל: **מייתינן עלה.** על אותו אטום לאחר שנקרע: **אי מבצבצא.** דנייד רוקא כשרה דהא עייל ביה זיקא: **ואי לא.** לקותא הוא וטרפה: **אינו קרום.** שסופו ליסתר וכל סירכי דריאה קרום העולה מחמת מכה הן הלכך אע"ג דלא נפיק זיקא טרפה: **האי ריאה דאוושא.** הא פריסת לעיל[ט]: **דמכווצי.** סותמין הנקב: **דמטרשי.** לשון טרשים. שמקשין אותה וקרום הדק כשהוא מתקשה נסתר במשמוש היד דזמנין דלא אינקיב עילאה ומינקב כי בדיק לה: **שנשפכה לקיתון.** בשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים וחסרון היא שמתחלה כולה מלאה ועכשיו חליה ריקנית: **היינו ניקבה.** שאי אפשר לחסרה אלא ינקב הקרום: **לא לריכא לרבי שמעון.** הא דאינטריכא לאשמועינן ולמיתני חסרה לר' שמעון אינטריך לאשמועינן תנא דמתניתין דפליג רבי שמעון אניקבה ולא אחסרה דבנקב שיש בו חסרון מודי: **דקיימי סימפונות.** שלא נימוקו הקנוקנות: **מנא ידעינן.** שמא נימוקה אחת מהן: **מייתינן צעא דקוניא.** קעורה של חרס המחופה באבר שקורין פלומיל"ה בלע"ז דשיעא היא ונראה יפה: **ושפכינן לה בגווה.** קורעים הקרום והכל נשפך: **שורייקי חיורי.** טק"ש בלע"ז: **טרפה.** דאז ודאי נראה שמימוי הסמפונות הוא: **נימוקה.** נתרוקנה מאליה **ט)** מקלתה ואינה נשפכה בקיתון אך במקלתה לא נשאר כלום: **אפילו מחזקת רביעית.** חלל חסרון המחזיק רביעית הלוג:

שלפוחית

ט) [גרסת הרי"ף והרא"ש אמר רבא], **י)** [פחוחה כאותה פיזום פחוחה קלה כלכתיב אנשים רקים ופוחזים ערוך ערך אפי' ב'], **כ)** סוכה לג: נדה כ., **ל)** [שבת קלד. ע"ש תוס' דשבת פנ"ז ה"ה ע"ש], **מ)** [יבמות עו. [לקמן מח.], **נ)** [לעל מו:], **נ)** [יתכן להיות משיכלי], **ס)** סוכה לו., **ע)** [לקמן מח: בכורות לט.], **פ)** [עיין תוס' לקמן מח: ד"ה שדרה וכו'], **צ)** [לעיל מב. לקמן מח: גיטין סט.], **ק)** [סוכה לו.], **מ)** [תוספתא פ"ג ה"כ], **נ)** [מו: ד"ה דאוושא], **ס)** [ערך כרת ג'], **ע)** [לקמן פט. ומנחות מג:], **פ)** [ר"ל בתוספתא], **צ)** [לפנינו שם ליתא הכי], **ק)** [וש"ע תוס' סוכה לא: ד"ה הירוק],

---

לעזי רש"י

לזו"ר. כחול.
שנקטירודו"א. רווית דם.
הומלו"ן. כשות.
קרו"ג. כרכום.
קויטור"א. מוגלה.
פלומי"ה [פלומי"ר]. לצפות בעופרת.
טק"ש [טיי"ש בלניי"ש]. נקודות.

מוסף רש"י

דדמיא לאופתא. פי' לחתיכת עץ שהיא קשה במשוש ואין הרוח נכנס בה כעין יבש (הפרדס ענף קמא). **דשיעא דלית לה חיתוכא דאוני.** שהיא חלקה מכל צדדיו שאין חיתוך האונות ניכר בה (שם). **שחור באדם הוא.** דם שחור באשה אדום הוא, אלא שלקה. לפיכך נטמאוהו כדתנן (נדה יט.) תמצא דמיס נטמאין באשה האדום והשחור כו' (סוכה לג:). על ידי שלקה נהפך להיות שחור ואיכא למיחש דילמא ניקבה (הפרדס ענף קמב). **וכגון ביעתא.** חלמון של ביצה (שם). **אי מבצבצא כשרה ואי לא טרפה.** דלמרינן אין בה חיות כלל שהרי יבשה (שם). **אינו קרום.** משום דהדר מיפחת (יבמות עו.). **ריאה דאוושא.** ראה לעיל מז ב. **שנשפכה בקיתון.** הכשר שבתוך הקרום ימוח ונעשה כמים (סוכה לו.). שימוח בשר הריאה כמים ונשפך מקרום הריאה מים בהתחה ונקילות כמו מן הקיתון (הפרדס שם). **שורייקי חיורי.** גידים לבנים (שם).

רבינו גרשום

ריאה דדמיא לאופתא טריפה כו'. כלומר היכי דמי דמיא לאופתא אמרי לה דפחיזא כלומר קשה כחתיכת עץ ואמרי לה דשיעא כאופתא כו': כי כוחלא כשירה. כלומר ריאה (פירוש) **ט)** כי כוחלא: כי דיותא כמו דיו מ"ש כדר' חנינא דאמר ר' חנינא כו' מ"ט אמרינן כי דיותא טרפה דחזינן לענין דם נדה חמשה דמים טמאים באשה ושחור אחד מהם מ"ט אמרינן שחור חשוב דם דא"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה מדחזינן דשחור לקוי הכא נמי ריאה ודאי לקוי הוא ולפיכך טריפה: עד שיפול בו דמו. כלומר עד שיפול דמו באברין מדחזינן הכא דיורק חי הכא נמי כשרה לענין ריאה: עד שיבלע בו דמו כלומר הדם היה מכונס למקום אחד ולא היה עדיין נבלע באברין. מוריקא כרכום: כשותא. הומלין כמיל בלשון כנען: כגון ביעתא חלמון שבפנים. כי כתי פורי"ש: האי אטום בריאה שאינו מקבל הרוח משום קשיות אי מבצבצא כשרה דודאי שולט בו הרוח ואם לאו טרפה דלא שולט בו הרוח: אי נימא אידי ואידי מבחוץ ואי פרכת היינו ניקבה לא צריכא לר' שמעון כו': מייתינן צעא דקוניא כו' כלי חרש שמעורבת אבר כלומר שיהא שוליו שוה דלא יהא בו קרטופני אבל יהא שוה מבפנים דיכילינן למיחוי כל מה שנפל מינה: אי אית ביה שורייקי חוורי ודאי מן הסמפונות הוא וטרפה: אע"פ שהיא מחזקת רביעית כשרה. ניטלה

ט) עי' היעיב בתוס' סוכה דף לא ד"ה הירוק.

ט) נראה דל"ל שדומה במראיתה למראה הכמול.

שלפוחית. [1]קרוס שהולך מוגח בה ובלע"ז מרי"ץ. לקמן בפירקין (דף נה:) תניא היא האם היא טרפתא היא שלפוחית: **ואסרו להס** לא גרסינן. ובשני הרגליס לא אמרו להס כלוס ובשליטי עמדו למנין ורבו המתירין והתירוהו: **הסמוכה לדופן.** דבוקה בצלעות: **אין**

[1]א שלפוחית שלה כשרה התליע כבד שלה זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא [2]ג' רגלים ליבנה לרגל שלישי [3]התירוה להם: אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר [4]אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי מייתינן סכינא דחליש פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה [5] ואע"ג דלא קא מפקא זיקא רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי אמר ליה מר זוטרא בריה דרב הונא בריה דרב פפי לרבינא הא דרב נחמיה בריה דרב יוסף אתון אהא מתניתו לה אנן אדרבא מתנינן לה [6]דאמר רבא הני תרתי אוני דריאה דסריכן להדדי לית להו בדיקותא לאכשורי רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי מתקיף לה רב אשי האי מאי בשלמא הכא תלינן בדופן וכשרה אבל התם אי האי נקיב טרפה ואי האי נקיב טרפה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה לא קשיא התם במקום רביתא הכא שלא במקום רביתא והיכא מקום רביתא חיתוכי דאוני גופא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [7]ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה אמר רבינא [8]והוא דסביך בבשרא אמר ליה רב יוסף לרבינא ואי לא סביך מאי טרפה אלמא אמרינן נקובה היא אי הכי כי סביך נמי דהא [9]תניא ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו וזהו למעוטי מאי לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי [10]קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום מתקיף לה רב עוקבא בר חמא אילו אינקיב בדופן [11]להדה מאי טרפה ליתני נקובת הדופן וליטעמיך הא [12]דאמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה אילו אינקיב כבד [13]להדה מאי טרפה ליתני נקובת הכבד אלא כי ניקבה דלאו מיניה מיטרפא לא קתני ה"נ כיון דלאו מיניה מיטרפא לא קתני בעא מיניה רבה בר בר חנה משמואל העלתה צמחין מהו א"ל [14]כשרה א"ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידים מזדנזין בדבר דאמר רב מתנא [15]מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה אמר ליה ההיא בכוליא אתמר רבי יצחק בר יוסף הוה קאזיל בתריה דרבי ירמיה בשוקא דטבחי חזנהו להנך דקיימין צמחי צמחי אמר ליה לא בעי מר אומצא אמר ליה לית לי פריטי אמר ליה אקפן אנא אמר ליה מה אעביד לך דכי אתו לקמיה דרבי יוחנן משדר להו לקמיה דרבי יהודה ברבי שמעון דמורי בה משמיה דרבי אלעזר ברבי שמעון להיתירא וליה לא סבירא ליה אמר רבא כי הוה מסגינן בתריה דרב נחמן [16]בשוקא דגלדאי

שלפוחית. היינו במקום שהולך מוגח אבל ניקב כיס השתן אז ניטל טרפה ומה שלא הוזכר לא במשנה ולא בגמרא שמא הוי בכלל ניקבו הדקין [1]: **מייתינן סכינא דחליש פומיה.** [2]דהיינו כשלא העלתה צמחים אבל העלתה צמחים אפילו איכא ריעותא בדופן לא תלינן בדופן: **רב** נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי. אאיכא ריעותא בדופן קאי כדפירש בקונטרס ועתה נוהגין להטריף כל הסירכות ואין בודקין אותן לא בדופן ולא בפשורי: **אמר** רבינא **והוא דסביך בבשרא.** פירוש נאחז ומסובך היטב בבשר כמו [3]למר מסובך ולהכי נקט סביך ולא נקט סריך ובתשובת רב שר שלום גאון כתב דבין סריך וסביך ובין לא סביך וסריך כשרה ולית הלכתא כרבינא אלא כרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ומשמע מתון דבריו דרבינא לא בא לפרש דבריו של רב נחמן אלא סברא דנפשיה קאמר וכן נראה מדפריך [4] עליה דהעלתה צמחים חוששין לה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ולא משני הא דסביך הא דלא סביך ועוד מדפריך רב יוסף לרבינא ולא לרב נחמן משמע דלרב נחמן לא בעי לא סביך ולא סריך ואין נקב פוסל אם שדופן סותמתו ומיהו לא ידעינן מנא ליה שלא יהא הלכה כרבינא שהוא בתרא ושמא אין זה רבינא סתמא [5]שהוא בכל הש"ס שהיה תבירו של רב אשי שנולד ביום שמת רבא מדבא רב יוסף להשיב על דבריו והבלכות טרפות של רבינו גרשום כתב דריאה הסמוכה לדופן אף במקום רביתיהו דאוני וסרוכה ודבוה בבשר שבין הצלעות או בצלעות עצמן בדקינא להו בנפיחה עם הצלעות או גוררין הבשר עם הסירכא ומנפחין לה אם עולה בנפיחה כשרה דכיון שהסירכא קיימת וסותמת כל הנקב לא יתפרק עוד כיון דבמקום רביתיהו קיימא ובקונטרס פירש דסביך בבשרא היינו דוקא בבשר שבין הצלעות אבל בצלעות עצמן לא: **לא** למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה. ה"ג הוה מצי למימר למעוטי שלא במקום רביתיהו: **העלתה צמחין** מהו אמר ליה כשרה. והא דאמר לעיל דחוששין לה היינו בסרוכה לדופן דמוכחא מילתא שהסירכא מחמת נקב: שדרה

[1]ב שלפוחית זו האם כדבעינן למימר [לקמן דף נה:]: ריאה הסמוכה לדופן כלומר דסרוכה לדופן. העלתה צמחין חוששין לה שמא ניקב. דחליש פומיה כלומר סכינא חריפא: כאן במקום רביתא כלומר שעומדת בדוחק זהו מקום חיתוכה דאוני דאמרינן מרוב דוחק נסרכה לדופן אבל [שלא] במקום רביתא מייתינן סכינא דחליש פומיה [באוני גופיה]. ורב נחמן בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי כלומר אע"ג דאיכא ריעותא בדופן בדיק לה בפשורי אי לא שלט ביה זיקא כשרה ואי לא טרפה. אבל הכא אי האי אינקיב טרפה אי האי אינקיב טרפה כלומר אי האי אונא אינקיב טרפה אי האי אונא אינקיב טרפה: ניקב פסול מפני [שהוא] שותת כלומר ואינו יורה כחץ ולענין כרות שפכה מיירי. נסתם כשר מפני שהוא מוליד [2] כלומר דאינקיב אפי' סביך בבשרא טרפה. אלא כל ניקבה דלא מיניה מיטרפא כלומר בשביל נקב הכבד ובשביל נקב הדופן לא איטרפא אלא ניקב הכבד כנגד המרה שניקבה טרפה בטעם שאין למרה דמגין לה נקב הדופן נמי לא מיטרפא בשביל דופן אלא מטעם שאין לריאה שניקבה להדיא לסתום הנקב. אקפך אנא כלו' אני אהיה לך ערב בשוקא:

[3]ג גרסא דל"ל מאי לאו למעוטי כה"ג. כלומר דלא אינקיב אפי' סביך בבשרא טרפה.

מסורת הש"ס

[1] [לקמן נה:], [2] [עיין פרש"י ביבמות קכב. ד"ה תלמא], [3] לעיל מו: ע"ב, [4] יבמות עו. [מוספתא יבמות פ"י ה"ד], [5] [לעיל מו: יבמות עו.], [6] [5"ל להדיה], [7] לעיל מג., [8] [5"ל להדיה], [9] [נ"מ כד:], [10] י"ב המזה וכ"ה מהריעב"ץ], [11] [לעיל ל:],

לעזי רש"י

מרי"ץ [מדרי"ץ]. רֶחֶם. מלנ"ץ. פצעים.

מוסף רש"י

שלפוחית. כל שלפוחית היא וושי"ה כעין אותה של דג כדמתרגם במס' ע"ז (מ:) בשלפיפוה, גבי עובדי דגים, ואם של בהמה טולה עשויה אבעבועות, תשובת מורי (זבחים מ:). **התליע כבד.** שיש בה תולעין (הפרדס ענף קמב). **ג' רגלים.** שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח, ובתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול וקובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להוציא ישיבה שם (יבמות קכב.). **דסריכן להדדי.** דסמיכי להדדי על ידי סירכא (הפרדס ענף קמא). **לית להו בדיקותא.** שסירכא זו מחמת נקב היא בלא שמתוך שהריאה אוחזת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גליי"ז ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרום, כך מצאתי בתשובת הגאונים, ואע"פ שהוא רוחב הנקב ואין מוציא רוח הא אמנם קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שפופו ליסתר (לעיל מו:). **שהוא שותת.** שמחמיצות התאוה יוצא דרך הנקב וכשזרע יוצא דרך הנקב ילאמו אינו יורה כחץ וקי"ל (מגיגה טו.) שכבת זרע שאין יורה כחץ אינו מוציא (יבמות עו.). **דאינו קרום.** משום דהלר מיפתח (יבמות עו.) שפופו ליסתר (לעיל מו:). **וכבד סותמתה.** שנקובה במקום דיבוקה בכבד ומיבור הכבד סותר את הנקב (לעיל מג.).

שיטה מקובצת

[1] שלפוחית האם שהולד מונח בה: [2] במושכו מן הדופן ומפרקי' לריאה מן הדופן הס"ד: [3] אילו אונקיב דופן להדי ריאה כנגד נקב הריאה: [4] מְפַגֵּי לשון פוסע: [5] שמא הוי בכלל ניקבו הדקין ויש מתירין ומפרשין דהיינו שלפוחי' הס"ד: [6] דחליש פומיה היינו כשלא: [7] וכן נראה מדפריך לעיל עלה אהעלתה צמחים: [8] ושמא אין זה רבינא סתמא שבכל התלמוד:

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כה סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' ב:

קג ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ע סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מא סעיף ד:

קד ג מיי' שם פ"ו הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לט סעיף כב וע"ש:

קה ד ה מיי' שם הלכה ג ד [ופי"א הל' י] טוש"ע שם סעיף יח:

קו ו מיי' פרק עז מהל' איסורי מיאה הל"ה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ד:

קז ז מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו ס"ג:

קח ח ט מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"י [ופי"א ה"ה] סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטרפה (ומ"ש לא קא מפקא זיקא) תמ"ש וג"כ ס"א אין זה:

רבינו גרשום

שלפוחית זו האם כדבעינן למימר [לקמן דף נה:]: ריאה הסמוכה לדופן כלומר דסרוכה לדופן. העלתה צמחין חוששין לה שמא ניקב. דחליש פומיה כלומר סכינא חריפא: כאן במקום רביתא כלומר שעומדת בדוחק זהו מקום חיתוכה דאוני דאמרינן מרוב דוחק נסרכה לדופן אבל [שלא] במקום רביתא מייתינן סכינא דחליש פומיה [באוני גופיה]. ורב נחמן בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי כלומר אע"ג דאיכא ריעותא בדופן בדיק לה בפשורי אי לא שלט ביה זיקא כשרה ואי לא טרפה. אבל הכא אי האי אינקיב טרפה אי האי אינקיב טרפה כלומר אי האי אונא אינקיב טרפה אי האי אונא אינקיב טרפה: ניקב פסול מפני [שהוא] שותת כלומר ואינו יורה כחץ ולענין כרות שפכה מיירי. נסתם כשר מפני שהוא מוליד (ב) שחיטה הל' כה סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' ב: קג ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ע סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מא סעיף ד: קד ג מיי' שם פ"ו הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לט סעיף כב וע"ש: קה ד ה מיי' שם הלכה ג ד [ופי"א הל' י] טוש"ע שם סעיף יח: קו ו מיי' פרק עז מהל' איסורי מיאה הל"ה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ד: קז ז מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו ס"ג: קח ח ט מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"י [ופי"א ה"ה] סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' ג:

מח: אלו טרפות פרק שלישי חולין

שדרה לקמיה דרבי יצחק נפחא. לא מפני שקבל לקושיתם כדפירש בקונטרס דלעיל שניו דלא גריכא אלא לר"ש אלא משום דדלמא אי הוה ריאה קמן הוה מינקבה ואע"פ שרבי אמי הקשה לעיל קושיא זו לעולא ממתניתין דהריאה שניקבה או שחסרה קיבל תירוצו של עולא ויש ספרים דגרסי לעיל איתיביה רבי אחא לעולא: **דלמא** אי הוה ריאה קמן הוה מנקבה. לא משום דדרך הוושט מינקיב ואתאי דא"כ אמאי מכשר בסמוך בחתיכה דכבדא אלא בעי למימר דרך הסמפונות יצא וכנגס בריאה מבחוץ: **אי** קופא לגיו אי קופא לבר. אין לפרש כשהמטה מקלתה חוץ לכבד ומקלתה בתוכו אבל כולו בתוך הכבד כשרה בכל ענין דסמפונא נקיט ואתא דא"כ מאי פריך ממתני שנמצא בעובי בית הכוסות דעל כרחך התם כשהוא בתוך בית הכוסות איירי דאי בחלל הגוף היכי קאמר מצד אחד שלא ניקבה אלא עור אחד כשרה הא ודאי דרך הוושט אונקיב ואתא אלא אי קופא לגיו לצד סמפון של כבד קאמר ואפילו כולה בתוך הכבד ונראה דדוקא גבי כבד יש חילוק בין קופא לגיו לקופא לבר אבל בריאה כשרה בכל ענין דקרובה לקנה וסמפונא דריאה יש לה ריוח וחלל גדול וכן אם נמצאת בתוך הקורקבן כשר שדרך הוושט בא מתט עם המאכל שהקורקבן תלוי בוושט: אבל דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן חזי הנך דקיימין כנדי כנדי [א]ולא אמר להו ולא מידי רבי אמי ורבי אסי הוו חלפי בשוקא דטבריא חזי הנך דקיימי [ב]טינרי טינרי ולא אמרי להו ולא מידי: אתמר מחט שנמצאת בריאה רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא מכשרי רבי שמעון בן לקיש ורבי מני בר פטיש ורבי שמעון בן אליקים טרפי לימא בהא קמיפלגי דמר סבר [ג]חסרון מבפנים שמיה חסרון ומר סבר [ד]לא שמיה חסרון לא דכולי עלמא חסרון מבפנים לא שמיה חסרון והכא בהא קמיפלגי מר סבר סמפונא נקט ואתאי ומר סבר נקובי נקיב ואתאי ההיא מחטא דאשתכח בחיתוכא דריאה אייתוה לקמיה דרבי אמי סבר לאכשורה איתיביה רבי ירמיה ואיתימא רבי זריקא [ה]הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים וש"מ חסרון מבפנים שמיה חסרון הדר שדרוה לקמיה דרבי יצחק נפחא סבר לאכשורה איתיביה רבי ירמיה ואיתימא ר' זריקה הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים וש"מ חסרון מבפנים שמיה חסרון הדר שדרוה לקמיה [ו] דר' אמי [ז]וטרפה אמרי ליה והא רבנן מכשרי אמר להן הן הכשירו שיודעים מאיזה טעם הכשירו אנן מאיזה טעם נכשיר דלמא אי הוה ריאה קמן מינקבה טעמא דליתא הא איתא ולא מינקבה כשרה והאמר רב נחמן האי סמפונא דריאה דאינקיב טרפה [ח]ההוא לחבירו אתמר והאמר רב נחמן [ט]האי הדורא דכנתא דאינקיב להדי חבריה מגין עליה אמר רב אשי טרפות קא מדמי להדדי [י]אין אומרין בטרפות זו דומה לזו [יא]שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ההיא מחטא דאישתכח בסמפונא רבה דריאה אתיוה לקמיה דרבנן טרופאי לא אמרו בה לא איסור ולא היתר היתר לא אמרי בה כשמעתייהו איסור נמי לא אמרי בה [יב]כיון דבסמפונא רבה אישתכח אימא סמפונא נקט ואתאי ההיא מחטא דאישתכח בחתיכה דכבדא סבר מר בריה דרב יוסף למיטרפה אמר ליה רב אשי אילו אשתכח בבשרא כה"ג טריף מר אלא אמר רב אשי [יג]חזינא אי קופא [יד] לבר נקובי נקיב ואתאי אי קופא לגיו [טו]סמפונא נקט ואתאי [טז]וה"מ באלימתא אבל קטינתא לא שנא קופא לגיו לא שנא קופא לבר נקובי נקיב ואתאי ומאי שנא [יז]ממחט שנמצאת בעובי דגלדאי. לעניין: **כנדי כנדי.** למחין גדולים [יח] כבדים בריאה: **טינרי.** למחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע ואלו הן אותן המצוין בבהמות שלנו בריאה ואין מרגילין דומה לריאה אלא דומין כמרגלה ומגלגל ולאו היינו אטוש בריאה [מז:] דאטוש אין שם למת ואינו משמנה מן הריאה אלא שאין עולה בנפיחה: **מחט שנמצאת בריאה.** אין הריאה נקובה מבחוץ ואין הרוח יוצא ממנה: **חסרון מבפנים.** שהבזזל אוכל הבשר סביבותיו כשהוהה שם ומתחסרו: ה"ג **לא דכולי עלמא לא שמיה חסרון.** דהא הכי אוקימנא לעיל [שם] דאכשרי ריאה שנשפכה בקיתון ועוד אי גרסי' דכ"ע שמיה חסרון אי נמי סמפונא נקט ואתא כדמפרש מ"מ כיון שנמצא בבשר הריאה אי אפשר בלא חסרון כדפרי': **סמפונא נקט ואתא.** דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החילון לא ניקב ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ"ה הואיל דאיתא לריאה קמן ולא חזינן דאינקבא ע"כ סמפונא נקט ועל וליעותא דלא חזינן לא מחזקינן: **נקובי נקיב.** דרך הוושט בא ונכנס שאין דרך הקנה לבלוע ונקבה את הדקין ויצאה ונקבה את קרום הריאה ונכנס לתוכה: והלכתא כהנך רבנן דמכשרי דהא רבי יוחנן ורישׁ לקיש הלכה כרבי יוחנן ועוד דקא ליה בשיטתייהו רבי אמי ורב אשי דאמרי לקמן מי קופא לגיו סמפונא נקט ואתא אלמא עבידא קנה שיכנס לתוכו מחט ולא מחזקינן איסורא הואיל ואין נקב ניכר בו ודוקא כי אתא כולה ריאה לקמן אבל נחתכה קודם שבא לפנינו חייסינן דלמא מי הוה ריאה קמן הוה נקובה והכי פסק רבי אמי לקמן בשמעתין: **בחיפוכא.** לאחר שנחתכה נמצאת באחד החתיכות: **סבר לאכשורה.** דקסבר סמפונא נקט וחסרון מבפנים לא שמיה חסרון: **שדרה קמיה דרבי יצחק.** ולא משום הך קושיא דהא איכא לשנויי כדשנינן לעיל (מז:) לעולם מבחוץ ולרבי שמעון אילטריך אלא משום דנחתכה הריאה לא סמך אגמריה למימר סמפונא נקט ועל דדלמא מי הוה ריאה לקמן הואי נקובה ותדע דמשום הך ספיקא הדר ביה דהא כי הדר אהדרוה קמיה טרפה מהאי טעמא: **והא רבנן.** דלעיל מכשרי רבי יוחנן ורבי אלעזר ור' חנינא: **שיודעין מאיזה טעם הכשירו.** שהרי בתא כל הריאה לפניהם ורואה שלמה הלכך על כרחיך דרך הקנה נכנסה: **דלמא.** הוה נקובה שרוב הנכנסין דרך הוושט נכנסין ואי בוושט נכנס ודאי ניקבה: **הא איתא.** לריאה ולא ניקבה: **כשרה.** ומשום טעמא דבסמפונא נקט ועל. ונהי נמי דדרך הסימפון בא הרי לא בסמפונות נמצאת ועל כרחך ניקבה הסמפון ויצאה לבשר הריאה ואמר רב נחמן האי סמפונא דאינקיב טרפה: **לחבירו אתמר.** אלא פיטול כשמתפצל מחבירו ניקב אצל דופן של חבירו דכיון דדופן חבירו קשה הוא דייר"ש בלע"ז עומד [ג]כנגדו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פיטולו ברחוק בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו והא לא אמרינן דאינקיב לחבריה דלמחזוקי ריעותא לא מחזקינן אי לא איתחזוק כגון היכא דליתא לריאה קמן דע"כ חזקה היא זו שרוב הנבלעין אין נבלעין אלא דרך הוושט ומשם לא יצתה בתוך הריאה בלא נקיבת דקין וריאה: **נגחא.** אנטרי"ל בלע"ז חלב טהור: **הדורא דכנתא.** דקין הסובבין אותו סביב כעגולה: **דאינקיב לחבריה.** שניקב באותו לד שבינו לחברו שלא ניקב חילון שבכולן: **שהרי חותכה מכאן ומתה וחיה.** נחתך בשר רגליס למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה נחתכה למטה במקום צומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טרפה כדאמרינן לקמן [עו.] וכן שניטל צומת הגידין בפ' בהמה המקשה (לקמן דף עו.) ואע"פ שלא נחתך העצם: **רבנן טרופאי.** הכי רבנן דלעיל רבי מני וריש לקיש ורבי שמעון דטרפי למחט שנמצאת בריאה: **כשמעתייהו.** דמחזקי ריעותא מספיקא דחייסינן שמא דרך הוושט נכנסה תחלה וניקבה כרס או דקין ויצתה: **כיון דבסמפונא רבה אישתכח.** מי מכוונה לאותו סמפון אם דרך וושט נכנסה הלכך דבריס ניכרים על כרחנו דבסמפונא נקט ועל דרך הקנה ובא לסמפונות [ט] הריאה: **הוה טריף מר.** בתמיה. כלומר וכי נקובת הכבד טרפה הוא: **אי קופא לגיו.** אם ראשה שהיא נקובה בו נחבא בתוך הכבד וחודה שקורין פונט"ה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי סמפונא נקט ואתא"כ ניקב אותה את הסמפון ויצא לכבד וממנו לחוץ ואי קופא לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הוושט נכנסה תחלה וניקבה הדקין ויצתה ונכנס פיה לכבד: **באלימתא.** מחט עבה שאינה יכולה לנקב דרך קופא שלה אבל בקטינתא כגון מחטין שלנו שמנקבין בשר אפילו דרך קופא שלהן:

עוד

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פ"ז מהלכות שחיטה הלכה י טוש"ע יו"ד סימן לז סעיף ח:

קי ב מיי' שם הלכה יד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף טז:

קיא ג מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ו:

קיב ד מיי' פ"ו מהל' שחיטה הלכה יג טוש"ע יו"ד סימן מו סעיף ג:

קיג ה מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה יד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף יח:

קיד ו מיי' פ"ו מהל' שחיטה הלכה ח סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן מא סעיף ו:

קטז ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

קטז ח מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ו:

רבינו גרשום

דגלדאי שמתקנין עורות ומוכרין: בשוקא דרבנן. שוקא דרבנן מזבנין חפצייהו: כנדי כנדי. כלומר חזנהו לריאה דקיימי צמחים ככדים על הריאה: טינרי טינרי. כלומר [ו] כצורים קשין הבועי על הריאה: מחט שנמצאת בריאה. בתוך הריאה נקובי נקיב ועייל כלומר מבחוץ ניקבה ועייל: בחיתוכה דריאה. כלומר הריאה נחתכה ולא הוה אלא חתוכה מעוטה ובאותה חתיכה נמצאת המחט: והא רבנן מכשירי. כלומר ר' יוחנן ור' אלעזר ור' חנינא מכשירי. אמר להן הן מכשירין [הכשירו] כלומר שראו הריאה כולה ודאי שלא ניקבה מבחוץ אנו מאי זה טעם נכשיר כלומר שאין לפנינו אלא חתיכה אחת הא אייתי לריאה קמן ולא ניקבה כשרה דלא ניקבה מבחוץ: והא אמר רב נחמן האי סימפונא דריאה דאם ניקבה טרפה אע"ג דלא ניקבה מבחוץ כי איתמר דרב נחמן לחבריה איתמר כלומר סימפון שניקב לחברו דליכא מידי דמגין וסתים אבל אי לא נקב סימפון לחברו אלא סימפון בריידא אינקיב וריאה סותמו כשרה דחיסרון מבפנים לא שמיה חיסרון. והא אמר רב יוסף בר מניומי האי הדורא דכנתא דאינקיב לחברו כשרה כלומר ואמאי אמרת סימפונא שניקב לחברו טרפה והא הדרא דכנתא כלומר הדקין שבהדרא דכנתא דניקב חד בצד חברו כשרה דאמרינן חברו סותמו הכא נמי נימא סימפונא דאינקיב לחבריה כשירה. אתיוה לקמיה דרבנן טרופאי לר' מני בר פטיש ור' שמעון בן לקיש ור' שמואל בן אליקים: בחיתוכא דכבדא כלומר בחתיכת כבד: א"ל רב אשי בבישרא נמי קא טריף מר כלומר אי אישתכח בבישרא נמי קא טריף מר בתמיה. אלא אמר רב אשי חזינן אי קופיה לגאו כו' קופיה זו אחוריה של מחט כלומר

מסורת הש"ס

א) [עיין ערוך ערך טנר מה שפי' בשם הלכות גדולות], ב) [בכורות לט.], ג) [לעיל מז:], ד) [לעיל מב. מז: גיטין סט.], ה) [חולין נה: מ. עו.] ב"מ קל: ע"ש היטב, ו) [עיין תוס' ב"מ קל: ד"ה שהרי], ז) [לקמן נ: ושם נסמן], ח) ל"ל כנודים [בר"י שברי"ף הגירסא כבדים], ט) [לסמפון רש"ש],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה אי וכו' נקיב ואתא אלא אי. נ"ב יש כאן חסרון המיכר ועיין בתו"ס וכב"י סי' מא וכב"מ פ"ו מה"ש הל"מ ושם תמצא מה שחסר פה והיש"ש סי' מז מקיים לשון התוס' שלפנינו:

לעזי רש"י

דייר"ש [ריידי"ש]. קשה, נוקשה.

אנטרי"ל [אינטריי"ל]. שומן מעיים.

פונט"ה [פוינט"א]. חוד.

מוסף רש"י

היינו ניקבה. שאי אפשר לחסרה שלא ינקב הקרום (לעיל מז:). אין אומרין בטרפות זו דומה לזו. לגמל זו מזו, כגון טרפות הכבד מן הריאה דאמרינן (עי' לקמן קיא.) ומילופא בכבדא, שאין מיום האיכריס שום (רשב"ם ב"ב קל:). שהרי חותכה מכאן ומתה. מתוך סימנין או גיד לומרה ומתה, תמוך כל כתפיה ומיה (לקמן נה:). אי קופא לבר. אי אחוץ המחט מוחזר כלפי הכרס ומודו נעון בכבד, אמרינן רגולה היתה הבהמה ונכנס זה המחט ונקב את בני מעיס וטריפה (הפרדס עמ' קמד). אי קופא לגיו. שאחוץ המחט מוחזר כלפי הריאה ומודו כלפי חלל, אמרינן דרך סימפון נכנסת בכבד ולא ניקבה כלום וכשרה (שם).

שיטה מקובצת

א) הדר שדרוה לקמיה דר' יצחק נפחא: **ב**) אמר רב אשי חזינן אי קופא לגאו סמפונא נקט ואתאי ואי קופא לבר נקובי נקיב ואתאי הא"מ באלימתא: **ג**) עומד בעצמו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פיצולו ברחוק בשר הריאה:

ד) נראה דל"ל כלומר בוטי על הריאה שקשין כלורים.

עובי בית הכוסות. בסוף הכרס שקורים פנ"ג יש בו שעשוי כבובע ושפת דופנו כפולה שתי דפנות מלדוקין זו בזו ושומן מחברן וקורין לו דובלו"ן: **מלא אחד.** שנקבה את דופן הפנימית ולא נקבה את **השנית: כשרה.** שחברתה מגינה עליה: **משני לדדין.** שנקבה

בעובי בית הכוסות [א]מצד אחד כשרה משני צדדין טרפה [ב]ולא אמרינן ליחזי אי קופא לבר אי קופא לגיו אמרי התם כיון דאיכא אוכלים ומשקים אימא אוכלים ומשקים דחקוה ההוא מחטא דאישתכח בסמפונא רבה דכבדא הונא מר בריה דרב אידי טריף [ג]רב אדא בר מניומי [ד]מכשר אתו שיילוה לרבינא אמר להו שקילו גלימא דטרופאי [ה]והיא קשיתא דאישתכח במרה אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר הא ודאי סימפונא נקט ואתאי אע"ג דלא קא נפקא מירבל הוא דרביל ליה וה"מ דדיקלא אבל דזיתא מיבזע בזע א"ר יוחנן למה נקרא שמה ריאה שמאירה את העינים איבעיא להו לאכילה או ע"י סמנין ת"ש דאמר רב הונא בר יהודה אווזא בזוזא וריאה דידה בארבעה ואי ס"ד לאכילה לינקט בזוזא וליכול אלא ע"י סמנין אינקבה ריאה היכא דממשמשא ידיה דטבחא תלינן או לא תלינן [ו]רב אדא בר נתן אמר תלינן מר זוטרא בריה דרב מרי אמר לא תלינן והלכתא [ז]תלינן אמר רב שמואל בריה דרבי אבהו אבא מרישי כלי דרפרם הוה ואמר תלינן אמרוה [ח] קמיה להא דמר זוטרא בריה דרב מרי ולא קבלה אמר רב משרשיא כוותיה דאבוה דאבא מסתברא דהא תלינן [ט]בזאב מורנא פליגי בה רב יוסף בר דוסאי ורבנן חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר לאחר שחיטה פריש [י]והלכתא לאחר שחיטה פריש: ר"ש אומר עד שתינקב: [יא]אמר רבה בר תחליפא א"ר ירמיה בר אבא עד שתינקב לסמפון גדול יתיב רב אחא בר אבא קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רבי מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל מלוך ערבאה קאמרת אין הלכה כר"ש קאמר כי סליק רבי זירא אשכחיה לרב ביבי דיתיב וקאמר א"ר מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל חיי דמר דאנא ורבי חייא בר אבא ורב אסי איקלעינן לאתריה דרבי מלוך ואמרי ליה אי אמר מר הלכה כרבי שמעון ואמר לן אין הלכה כר"ש ואין הלכה כרבי שמעון: ניקבה הקבה: אמר רבי יצחק בר נחמני א"ר אושעיא חלב שע"ג קבה כהנים נהגו בו היתר כרבי ישמעאל שאמר משום אבותיו וסימניך ישמעאל כהנא מסייע כהני מאי היא דתניא [1]כה תברכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ברוך הוא מברך לכהנים רבי עקיבא אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מפי גבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ברוך הוא מסכים על ידם אלא רבי עקיבא ברכה לכהנים מנא ליה אמר רב נחמן בר יצחק [2]מואברכה מברכיך ומאי מסייע כהני דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישראל רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו מאי היא דתניא [יב] [3]את [יג] כל החלב אשר על הקרב

אבל דזיתא מבזע בזע. פירש הקונטרס ולמאן דחייש במחט חייש נמי הכא ואם כן הוה דלא כהלכתא דקיימא לן הלכתא כרבי יוחנן דמכשיר לעיל אבל נראה דאפילו רבי יוחנן במחט הוא דתלינן שבאתה דרך הסמפונות אבל קשייתא דזיתא שהם גסים ואינן יכולין לבא בריווח דרך הסמפונות חייש[ין] שמא ניקבה הוושט וחזר ונכנס בכבד: **כהנים** נהגו בו היתר. ה"ה ישראלים וכהנים דנקט לפי שהקבה ניתנה לכהנים:

מאי מסייע כהני. דמשום פעם אחת לא היה קולאהו מסייע כהני: **והקדוש** ברוך הוא מסכים על ידם. ולרבי שמעאל לא איצטריך קרא להכי דפשיטא דמסכים כיון שנוה להם לברך:

ואברכה מברכיך. ואפילו עובדי כוכבים המברכים את ישראל מתברכין כדאיתא בירושלמי דברכות דההוא עובד כוכבים דיהיב שלמא לרבי ישמעאל אמר לו מלתן כבר אמורה פירוש אינו צריך להחזיר לך שלום שברכתך כתובה מואברכה מברכיך: **שאמר** משום אבותיו מאי היא דתניא בו'. פירוש קבלה היתה בידו של רבי אושעיא דרבי ישמעאל משום אבותיו התיר אבל לא מתוך ברייתא זו דקדק ולא גרסינן דברי רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו אלא דברי רבי ישמעאל סתם דהא במסקנא מהפכינן ליה ומפרש דמשום אבותיו דקאמר רבי אושעיא היינו משום אבותיו וליה לא ס"ל והא דקאמר הכא שאמר משום אבותיו מאי היא היינו אותה ברייתא שהתיר רבי ישמעאל חלב הקיבה שאתה אומר שהוא משום אבותיו מאי היא:

להביא

בר תחליפא א"ר ירמיה בר אבא עד שתינקב לסמפון גדול יתיב רב אחא בר אבא קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רבי מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל מלוך ערבאה קאמרת אין הלכה כר"ש קאמר כי סליק רבי זירא אשכחיה לרב ביבי דיתיב וקאמר א"ר מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל חיי דמר דאנא ורבי חייא בר אבא ורב אסי איקלעינן לאתריה דרבי מלוך ואמרי ליה אי אמר מר הלכה כרבי שמעון ואמר לן אין הלכה כר"ש ואין הלכה כרבי שמעון: ניקבה הקבה: אמר רבי יצחק בר נחמני א"ר אושעיא חלב שע"ג קבה כהנים נהגו בו היתר כרבי ישמעאל שאמר משום אבותיו וסימניך ישמעאל כהנא מסייע כהני מאי היא דתניא [1]כה תברכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ברוך הוא מסכים על ידם אלא רבי עקיבא ברכה לכהנים מנא ליה אמר רב נחמן בר יצחק [2]מואברכה מברכיך ומאי מסייע כהני דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישראל רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו מאי היא דתניא [יב] [3]את [יג] כל החלב אשר על הקרב

[א] [עיין תוס' לעיל מד: ד"ה היכי וע"ע תוס' ע"ז ז. סד"ה הנסאלן], [ב] [ל"ל רב אחא בר נתן כך איתא בהרא"ש וכ"מ מפרש"י ד"ה אתוה], [ג] [לעיל ט.], [ד] [לעיל מה: ע"ש], [ה] [תוספתא ספ"ט ע"ש], [ו] [ל"ל ואתא ח"ל רש"י הוריות ז: ד"ה כיון וכו' ואת הלב ו"ו ימיה להביא תלב שע"ג הדקין], [ז] ל"ל הקנה וכ"ה בפירש"י שבאלפס, [ח] [ל"ל כמתנו], [ט] ל"ל למאי דקאמר וי"ג ומאי ד' דקאמר, [י] בס"א טוסף: לריאה, [כ] בס"א: בערבייא,

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם: במדבר ו כג
2. וְאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה: בראשית יב ג
3. וְהַקְּרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיי אֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב: ויקרא ג ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרוה להא קמיה דמר זוטרא: (ב) שם דתניא את החלב כל"ל ותיבת כל נמחק: (ג) רש"י ד"ה מכשיר יין דבסמפונא רבה איתתכח:

לעזי רש"י

פנג"א. בטן, הקיבה הראשונה של מעלי גירה. דובלו"ן. קפל של שומן בקיבת מעלי גירה.

מוסף רש"י

בעובי בית הכוסות. גוף הכרס שקורין פנ"ג ויש בו עובי שקורין דובלו"ן ומוכו עשוי כמין כוס, עובי בית הכוסות דופן כפולה ודבוקין הכפלים זה בזה בשומן (שבת לו. וכעי"ז סוכה לד.). מקום יש בראש הכרס סמוך להמסק קרוי בית הכוסות שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפלים כפולים ודבוקים וכלנ"ז דובולו"ן ונמצא מחט תחובה באותו עובי ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתה טלו (כתובות עו:). **מצד אחד.** אין המחט נראה אלא מכפיס (שם) שלא ניקב אלא אחד מן הכפלים (שבת שם) תחובה בעביו ולא ניקב נקב מפולש (סוכה שם). **כשרה.** שאין זה נקב (כתובות שם) שהביאו קותמו (שם) שהעובי קותמו (סוכה שם). **משני צדדין.** שהנקב מפולש (שם) שניקבו שניהם (שבת שם). **לסימפון גדול.** אמלעי שבאמה (לעיל מה:).

עין משפט נר מצוה

קיז א ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מח סעיף ח:

קיח ג מיי' שם (פ"ה) [פ"ו] הלכה ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מא סעיף ז:

קיט ד מיי' שם [פ"ו] הלכה ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מב סעיף ט:

קכ ה ו מיי' פ"ו מהל' שחיטה הלכה יב והלכה טו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף ה:

ז [מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם]:

שיטה מקובצת

[א] משני צדדין שנקבה גם השנית: [ב] דלא נקבה אלא האחת אי קופא: [ג] כל היכא דמצינן למימר: [ד] מתחלקין לסמפונות בריאה בראשן וי"ל שנכנסה: [ה] מיבזע בזע כמחט ומאן: [ו] כשמערבין עמה סממנים המאירים: [ז] קורעת הריאי' בצפרניו: [ח] ומישיבת האחרונים נפסקו ההלכות הללו: [ט] שמעאל כהנא מסייע כהני דר"י כהן היה דהיינו ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג ומסייע כהנים תמיד הוא עוזרן:

רבינו גרשום

אי אחוריו לגאו ודאי אחוריו לא נקב שאין חידוד באחוריו אלא ודאי סימפונא נקט ועייל: מאי שנא מהא דתניא כו' מצד אחד דלא נקב חוץ: משני צדדים דניקב עד חוצה. ולא אמרינן ניחוז אי קופיה לגאו כו' כלומר למה מצד אחד כשרה ניחוז אי קופיה לבר אע"ג דלא נקב אלא מצד אחד נימא נקוביי נקיב ועייל וליהוי טרפה. התם איידי דאיכא אוכלין ומשקין כו' כלומר היכא דלא ניקב אלא מצד אחד אמרינן קופיה לגאו הוה ואיידי דאיכא אוכלין ומשקין דחקוה ואפכוה קופיה לבר אבל בכבדא התם חזינן אי קופיה לבר אי קופיה לגאו: ההיא קשיתא דאישתכח במרה קשייתא דתמרי. אע"ג דלא נפקא מירבל הוא דקא רביל כלומר הא ודאי גסה היא ולא מצי לנקוביי אלא סימפונא נקט ועייל ולא אמרינן ניחוז אי יכלא למנפק דרך סימפון ודאי עיילא דרך סימפון ואי לא מצי למיפק לא עיילא דרך סימפון אלא אע"ג דלא נפקא דרך סימפון הרי זה כצרורות דקין שבכברה שכוברין אותה ומרוב דוחק שכוברין אותה יוצאין הצרורות מרוב הדוחק ואם רוצה אדם להוציאן דרך אותו חור אין יכול להוציאן אף הכא נמי מרוב הילוך שהולכת הבהמה בכל עת מנענעה אותה קשייתא ונכנסה דרך סמפון: איבעיא להו לאכול או לסמנין כלומר שמייבשין אותה ועושין ממנה סממנין לרפואה. אלא לאו לסמנין דיקרה היא לענין סממנין שאין יודעין בני אדם לעשותה סממנין אחד מאלף: מי

תלין או לא תלין כלומר מי אמרינן הטבח נקבה לאחר שחיטה דכשירה אי לא. דהא תלינן בזאב כלומר זאב שנטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובין אמרינן זאב נקבוה: מורנא. תולעת שמשחכת בריאה לאחר שחיטה ונקב בריאה ולא ידעינן אי קודם פריש מן הריאה ונקב קודם שחיטה וטרפה אי לאחר שחיטה: מלוך ערבאה קאמרת כו' אינו א' לשון גנאי אלא מאותו מקום: ואת מה בידך ר' זירא א"ל לר' ביבי בר אביי: כהנים נהגו בו היתר כו' ואי פרכת כהני מאן דכר שמייהו משום דהקיבה אזיל לכהנים. ומאי מסייע כהני כלומר כיון דלר' עקיבא ברכה לכהנים מפי הקב"ה. ר' ישמעאל

מט: אלו טרפות פרק שלישי חולין

להביא חלב שע"ג הדקין. לא היה צריך למיכתב (ויקרא ג) את החלב המכסה את הקרב דמותא כל החלב אשר על הקרב מרבינן אף שעל הדקין או שעל הקיבה לאיתי ולמעט חלב שעל גבי דפנות כתביה כדדרים בתורת כהנים: **חלב** טהור **סותם.** לא מיירי הכא בריאה ושומן סותמתה או נסרכה בשומן דפשיטא דטרפה דסתימה זו אינה כלום דאין שומן לריאה ואין זה שומן שלה ולא מיירי הכא אלא כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב שהוא שומן שלהם ותמיד שוכבים בו ואדוק הוא מאד והויא סתימה מעליתא וחלב העשוי ככובע נמי דאינטריך למימר דאינו סותם היינו כגון טרפשא דליבא [1] כדאמר לקמן שהן שם כל שעה אבל בריאה אין שום חלב סותם: **חלב** חיה מאי. נשאל לרבינו יצחק על מחט שנמצא בקורקבן ויקבה הכיס שלו וגם בשרו רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר דלא מבעי לן הכא אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אבל בחלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמיהדק שפיר: **רב** ואיסורא דאורייתא וכו'. כדכד פפא הלכה ומסתברא דדבא נמי חזר בו דקאמר לקמן משמיה דרב נחמן חימצא ובר חימצא חד סתים וחד לא סתים: **ושאר** כל **המשקין מותרין.** ואם תאמר כמאן הא אפילו רבנן דבסמוך לא שרו אלא ממשה ויש לומר דה"ה לכולן ואותן ה' דנקט משום דפליג רבי שמעון עלייהו אבל בשאר מודה:

חלב שעל הדקין. לקמן (דף נג.) אמרינן ריש מעיא בחמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין כשהמעיים מתחילים לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה לדברי רבי ישמעאל מפני שחלב שעל הקרב שקורין טיל"א מחובר בו והכתוב מרבהו בכלל מותא כל החלב[1] אבל חלב שעל הקיבה לרבי ישמעאל מותר והיינו מסייע להני: **קרוס ונקלף.** קרוס דק יש עליו ונקלף הקרוס מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך: **אף כל קרוס ונקלף.** והיינו[2] חלב שע"ג הקבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין: **תוס'.** היא שמלתו מתרגמינן היא תותביה (שמות כב). כשמלה הוא פרוש על הקרב וכן על הדקין בראשן אבל חלב הקבה אינו תותב אלא תתיכות מתיכות הוא אדוק ושעל הדקים מראשו והלאה היינו מן הכנתא כשמפרישין אותו מהן נשאר מן החלב [3]אלנס ולאו תותב הוא אלא אדוק בהם: **לך היא הלעה של משנה.** כמו שהשבת ואיפוך קמייתא: **ליון דקאני מה חלב זו'.** שדורש את המקרא והולך לדקדק למר קרוס ונקלף ולמר תותב קרוס ונקלף: **דווקא [4]הוא.** ולא נחליף דבריי[5] של זה בזה: **אי הכי כר' ישמעאל.** בתמיה. הא דאמרת לעיל נהגו בו היתר כר' ישמעאל והא רבי עקיבא הוא דשרי ליה ולא רבי ישמעאל: **חלב טהור סותם.** כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעליתא: **טמא אינו סותם.** כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמן אינה סתימה לפי שאינו חיבור אלא תותב: **חלב חיה.** המכסה את הקרב: **מהו.** שיסתום אם ניקב הכרס של חיה. ולהא דבעי הא בעיא לא אפשיט ליה אמאי טעמיה דרב מהו: **הא נמי טהור.** דלא אסר רחמנא אלא כל חלב שור וכשב ועז[6]: **מהדק.** מחובר יפה בבשר: **תפסה כו'.** בתורת כהנים[7] נפקא לן מולוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו'[8] א"ר מאיר וכי מה מטמא לן שאמרה תורה להמתין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יאמר טמא עד שיהו הכלים נפנין וא"ת כלי עליו בגדיו ומתכת מטביל והם טהורים ועל מה חסה תורה על כלי חרס ופכו שאין להן טהרה אלא שבירה וכל כך חסה תורה על ממונן של בני

להביא חלב שע"ג הדקין דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר [2]להביא חלב שע"ג הקבה ורמינהי [3]את החלב אשר על[4] הקרב [5]ר"ש אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ר"ע אומר [6]מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף שלח רבין משמיה דר' יוחנן כך היא הצעה של משנה ואיפוך קמייתא מאי חזית דאפכת קמייתא איפוך בתרייתא שאני הכא כיון דקתני מה דווקא אי הכי כר' ישמעאל כר' עקיבא היא אמר רב נחמן בר יצחק שאמר משום אבותיו וליה לא ס"ל אמר רב [7]חלב טהור סותם טמא אינו סותם ורב ששת אומר אחד זה ואחד זה סותם בעי רבי זירא חלב חיה מאי דווקא אמר חלב טהור סותם והאי נמי טהור הוא או דלמא משום דמהדק והאי לא מהדק אמר אביי מאי תיבעי ליה נהי דשרי באכילה [8]אהדוקי לא מהדק ההוא נקב דסתמה חלב טמא דאתא לקמיה דרבא אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דהא אמר רב ששת חלב טמא נמי סותם ועוד [9]התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רב פפא לרבא רב [10]ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונן של ישראל מניומין כנדוקא איגלי ליה בסתקא דדובשא אתא לקמיה דרבא אמר רבא

למאי ניחוש לה חדא [11]דתנן [12]שלשה משקין אסורים משום גילוי היין והמים והחלב ושאר כל המשקין מותרים ועוד התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא ר' שמעון וסכנת נפשות ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל רבי שמעון מאי היא דתניא חמשה אין בהם משום גילוי [13]ציר וחומץ שמן ודבש ומוריים ר"ש אומר אף הן יש בהן משום גילוי וא"ר שמעון אני ראיתי נחש ששתה [14]ציר בצידן אמרו לו שטיא הוה [15]ואין מביאין ראיה מן השוטים אמר ליה אודי לי מיהת בציר דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבנן כי הוה להו גילויא שדו ליה בציר אמר ליה אודי לי מיהא בדבש דרבי שמעון בן אלעזר קאי כוותיה דתניא וכן היה ר"ש בן אלעזר אוסר [16]בדבש אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא אמרי לה [17]חיטי דכרכשא ואמרי לה [18]טרפשא דליבא אמר רבא שמעית מיניה דרב נחמן תרתי חימצא ובר [19]חימצא חד סתים וחד לא סתים ולא ידענא הי מינייהו רב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן אמר בר חימצא סתים חימצא לא סתים אמר רב טבות [20]וסימניך יפה כח הבן מכח האב הי חימצא והי בר חימצא ת"ש דאמר רב נחמן אינהו מיכל אכלי ולדידן

עין[21] ק"ו על ממונן של צדיקים: **א"ל רב פפא לרבא רב.** כלומר הא רב דאמר לעיל טמא אינו סותם וטרפה איסורא דאורייתא היא ויש לנו ליתן אחר המחמיר דקיימא לן (ע"ז ז.) בשל תורה הלך אחר המחמיר ואת אמרת כו': **כנדוקא.** מוכר כדיס (פסחים דף ג.) שמעתי: **בסתקא.** כד של דבש: ר' שמעון אוסר לה משום גלוי כדלקמן וגלוי סכנת נפשות היא ויש לנו ליתן אחר המחמיר: **אין בהן משום גלוי.** שאין נחש שותה מהם: [22]**שוטה היא.** אותו נחש שאין שאר נחשים עושין כן: **בלייזן.** [שם מקום]: **אמר ליה.** רבא לרב נחמן בר יצחק: **אודי לי מיהא.** על כרחך בציר דלא קיימא לן ביה כרבי שמעון: **דהא רב פפא כו'.** וכי היכי דבציר לית הלכתא כוותיה בדבש נמי לית הלכתא כוותיה: **כי הוי מיגלי להו גילויא.** מיס או יין הוו שדו ליה בציר לפי שהציר שורף האדם ושוב אינו מזיק ושותין אותו גלוי: **אודי לי מיהא.** דבדבש הלכתא כוותיה דהא קאי רבי שמעון בן אלעזר כוותיה דר' שמעון סתמא הוא רבי שמעון בן יוחי: **חטי דכרכשא.** חלב שעל חלחולת המוליאה ריעי שקורין טבחי"א עשוי קרטין קרטין כעין חטים ואם ניקבה ואותו חלב סותמה [23]אלא מהני וטרפה וקרטין עגולין הן כמו כובע: **טרפשא דליבא.** שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו. והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב דאע"ג דהיינו רביתא ואלנו הוא גדל ומטה מחיתוכא דאוני הוא טרפה דעל כרחך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום: **חימצא ובר חימצא.** שניהם בחלב שעל הקיבה ונקמן מפרש להו: **סתים.** אם ניקבה הקיבה: **ולא ידענא.** רבא קאמר לה: **יפה כח הבן מכח האב.** בריאתא היא בשבועות בפרק כל הנשבעין (דף מח:) שהבן גובה בשבועה ושלא בשבועה והאב אינו גובה אלא בשבועה והתם מפרש לה: **אינהו.** בני א"י: **מיכל אכלי ליה.** דקסברי חלב טהור הוא:

ולדידן

עין משפט נר מצוה

קכא א מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ט סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סימן סד סעיף טו:

קכב ב מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יד:

קכג ג טוש"ע שם סעיף ד:

קכד ד ה מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מ [מו] סעיף ח:

קכה ו ז ח מיי' פי"ח מהל' רוצח הל"ז סמג עשין סג טור יו"ד סימן קנז:

קכו ט י מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף ח [וסימן מ סעיף ח]:

רבינו גרשום

מאי מסייע כהני יותר מר' עקיבא: להביא חלב שעל גבי הדקין כלומר שאסור. ורמינהי את החלב המכסה את הקרב מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף כו' וזהו חלב שעל גבי הקיבה קרום ויכול לקלפו אותו הקרום ביד. ר' עקיבא מה חלב המכסה כו' תותב קרום ונקלף כלומר וזהו חלב שעל גבי הדקין שאסור מהו לשון תותב שפרוש החלב על גבי הדקין כשמלה: ואיפוך קמייתא. כלומר אמור להביא חלב שעל הקיבה דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר להביא חלב שעל גבי הדקין: שאני הכא דקתני מה כלומר הכא קתני מה חלב ומה דווקא הוא. אי הכי ר' ישמעאל מיסר קא אסר ואנן אמרינן כהנים נהגו בו היתר (שאמר משום אבותיו). חלב טהור סותם כגון הדרא דכנתא דמהדק כלומר במקום דחוק דמיהדק אבל חלב טמא שעל גבי הקרב לא מיהדק ולא סתים: חלב חיה מהו כלומר חלב שעל הכליות או חלב שעל גבי הקרב דחיה מהו. רב ואיסורא דאורייתא כלומר רב דאמר אינו סותם ואיסורא דאורייתא איסורא דטרפה. כנדוקא עושה דבש למכור בסתוקא דדובשא כלי. התורה חסה על ממונן של ישראל דכתיב עשה לך שתי חצוצרות כסף ולא של זהב. הציר והחומץ כלומר ציר שעושין אותו משומן דגים ומן חומץ: מוריים מוגלא בלשון לעז: ההוא שוטה הוה ששתה דבר שאינו מתוק: אודי לן מיהא בציר כו'. כלומר שרובו ציר שמרוב חימצו שורף את הארס אם שתה בו. הודי ליה מיהא בדבש כלומר דיש בו משום

מסורת הש"ם

א) [ל"ל ואת כל החלב], ב) [בס"א: את החלב המכסה אתו], ג) [ל"ל רבי ישמעאל וכן איתא בילקוטין], ד) [ר"ה כז. וסס נסמן], ה) לעיל י. תרומות פ"א מ"ד, ו) [תוספתא תרומות פ"ז הי"ג], ז) [בגמ קד: נדה ל:], ח) [ל"ל הימנא עדיון], ט) [לקמן סג. שבועות מח.], י) [ויקרא ג], כ) בס"א וטף: תכמיס, ל) [ויקרא ז], מ) [מלוטש פרשה ה], נ) [ויקרא יד], ס) שהרי לרעת באה עליו בעבור שהוא לר עין כדאיתא במדרש ובא אשר לו הבית מפי מהרש"ל, ע) [ל"ל אחר ד"ה בליידן],

גליון הש"ם

גמ' ואיסורא דאורייתא ואת אמרת. לקמן דף עז ע"א:

לעזי רש"י

טיל"א [טייל"א]. קרום. טבחיי"א [טבחיא"ה]. פי-טבעת.

מוסף רש"י

התורה חסה על ממונם של ישראל. דכתיב (ויקרא יד) ופנו הכהן את הבית, שלא יטמאו כלי חרס שבתוכו שאין להם טהרה במקום (ר"ה כז. וכעי"ז יומא לט.).

שיטה מקובצת

א) ונקלף והיינו נמי חלב שע"ג הקבה: ב) נשאר מן החלב אצלו ולאו תותב: ג) דווקא תנא דוקנא הוא ולא תחליף דברי של זה בזה: ד) לא מהני וטרפה ואותן קרטין עגולין הן כמין כובע: ה) כדאמרי' לקמן שהוא שם כל שעה:

ולדידן מיסתם נמי לא סתים א דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי דאייתרא איכא דאמרי דאייתרא כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאקשתא כי הא דאמר רב אויא אמר רבי אמי מקמצין וכן אמר רבי ינאי משום זקן אחד מקמצין אמר רב אויא הוה קאימנא קמיה דרבי אמי קמצו והבו ליה ואכל שמעיה דרבי חנינא הוה קאי קמיה דרבי חנינא א"ל קמוץ הב לי דאיכול חזייה דהוי קמחסם אמר ליה ב בבלאה את גום שדי תניא ג רשב"ג אומר בני מעיין שניקבו וליחה סותמתן כשרה מאי ליחה אמר רב כהנא שירקא דמעייא דנפיק אגב דוחקא ד גמירי חבריא דרבי אבא מרבי אבא ומנו רבי זירא ואמרי לה חבריא דרבי זירא מר' זירא ומנו רבי אבא ה (אמר רבי אבא) בריה דרבי חייא בר אבא הכי אמר ו (רבי חייא בר אבא אמר) רבי יוחנן הלכה כרשב"ג בטרפה והלכה כרבי שמעון באבל הלכה כרשב"ג בטרפה הא דאמרן כרבי שמעון באבל מאי היא ז דתנן ח כל שלשה ימים הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהן ממקום רחוק מונה לעצמו מכאן ואילך אפילו בא ממקום קרוב מונה לעצמו רבי שמעון אומר אפילו ביום השביעי בא ממקום קרוב מונה עמהן אמר ט מאן דהוא איזכי ואיסק ואגמרה לשמעתא מפומיה דמרה כי סליק אשכחיה לרבי אבא בריה דר' חייא בר אבא א"ל אמר מר הלכה כרשב"ג בטרפה א"ל הא אין הלכה אמרי כרבי שמעון באבל מאי א"ל פלוגתא נינהו דאיתמר רב חסדא אמר הלכה וכן אמר רבי יוחנן הלכה ורב נחמן אמר אין הלכה י ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל בטרפה יא והלכה כרבי שמעון באבל יב דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל אמר רב שימי בר חייא יג מקיפים בבני מעיים הנהו בני מעיים דאתו לקמיה דרבא אקפינהו ולא אידמו אתא רב משרשיא בריה יד ממשמש בהו ואידמו אמר ליה מנא לך הא אמר ליה כמה ידי ממשמשו בהני מקמי דליתי לקמיה דמר אמר ליה טו חכים ברי בטרפות כרבי יוחנן רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו יז מקיפים בריאה אמר רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה לא והלכתא יח אפילו מערוגה לערוגה מדקה לדקה ומגסה לגסה אבל לא מגסה לדקה ולא מדקה לגסה אביי ורבא דאמרי תרוייהו יט מקיפין בקנה אמר רב פפא לא אמרן אלא באותה חוליא אבל מחוליא לחוליא לא והלכתא כ אפילו מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא אמר זעירי חלחולת שניקבה כשרה הואיל ויריכים מעמידות אותה וכמה אמר רבי אילעי אמר רבי יוחנן מקום הדבק ברובו כא שלא במקום הדבק במשהו אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דרב נחמן כב אמר לאו מי אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי

כי פליגי דאייתרא. ההיא דפסחים פרק מקוש שנהגו (דף נח.) כי סליק רבה בר בר חנה אכל דאייתרא מיתוקש כי האי ליסנא: **דאייתרא** כולי עלמא **לא פליגי דשרי.** ולהאי ליסנא מפרש מילתא דרב נחמן בניחותא אינהו מיכל קא אכלי ליה השתא לדידן דלא אכלינן אפי' סותם אינו ולא כפירוש הקונטרס דפירש דלהאי ליסנא בתרא לא מתוקמא מילתיה דרב נחמן: **אפילו** ביום שביעי בא ממקום קרוב מונה עמהם. לכאורה היה נראה דיום שביעי לאו דוקא אלא בגילה של שביעי דאכתי לא פסק אבלות מינייהו דאי ביום השביעי הא מקלת היום כולו ואין שייך לומר מונה עמהם ומיהו אפילו ביום שביעי ממש איירי דבמועד קטן (דף כב.) מוקי לה כשעדיין המנחמים אצלו דאכתי קאי באבלותיה עד שילכו להם: **מדקה** לדקה ומגסה לגסה. פירש רבינו חננאל ל מסתמא מבהמה דקה לבהמה דקה להקל דאי בחולה ואומה הוה ליה למימר קטנה וגדולה כדאמר רבי יהודה גבי כרס: ואיזהו

ולדידן מיסתם נמי לא סתים. בתמיה. לדידן בני בבל נהי דלא אכלי ליה להכי מיהא מחזקינן ליה בחלב טהור להיות סותם. שמע מינה ההיא דפליגי ביה בני מ"י ובני בבל קרי ליה רב נחמן בר חימנא והיינו דאייתרא חלב שבמקום היתר שהקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי דאקשתא ומבפנים לעוגל קרי דאייתרא חבלי ובדאייתרא פליגי כדמפרש ואזיל: **דאקשתא כולי עלמא לא פליגי.** דבין לבני בבל ובין לבני מערבא אסור דאפילו רבי עקיבא דאמר לעיל (דף מט:) תותב קרוס ונקלף אסור דהאי נמי לתותב דמי שאינו מחובר אלא באמצע הקשת שקורין פיסט"א: **כי פליגי דאייתרא.** בני בבל סברי לה כר' ישמעאל דאמר [שם] כל קרוס ונקלף חלב טמא הוא והאי נמי קרוס ונקלף הוא ובני מערבא כר' עקיבא דבעי תותב קרוס ונקלף והאי לאו תותב הוא: **איכא דאמרי דאייתרא כולי עלמא [לא פליגי] דשרי.** דכר' עקיבא סברי להו: **כי פליגי דאקשתא.** מאן דאסר סבר תותב הוא ומאן דשרי סבר כיון דמחובר במקצת לאו תותב הוא. והאי ליסנא בתרא לא מתוקמא מילתיה דרב נחמן דכיון דבאקשתא דפליגי ביה אמר רב נחמן דסתים [שם] כ"ש דאייתרא דכולהו שרו ואם כן מאן לא סתים ודרב נחמן אליסנא קמא והכי מסתברא כליסנא קמא כדאמרינן במקוש שנהגו (פסחים דף נח.) כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאייתרא עול לגביה רב אויא וכסייה מן קמיה משום דבני בבל אסרי לה. ולדידן תרוייהו אסירי דבתר בני בבל גרירינן דאתן בני גולה אתן וכליסנא קמא ולאומרא דכל היכא דאיכא תרי ליסני בגמרא אי מידי דאורייתא הוא זיל לאומרא ובדרבנן זיל בתר בתרא: **כי הא.** אליסנא קמא קאי: **רבי אמי.** מערבאה הוא ואמר מקמצין עוטלין ממנו מעט למעלה מהסיל דאייתרא מפני שחלב הקרב שוכב עליו ואוכלין השאר: **מחסס.** לשון (דברים כה) לא תחסום. מגמגם: **בבלאה את.** שנהגו בו איסור: **גוש.** חתוך עד עיקרו כולו והשלך. גוש כמו גוממו עם השופי לקמן (דף נב:): **ליחה.** מבפנים היא: **שירקא דמעייא.** גליד"א ואדוקה בהן מבפנים ומוציאין אותה מהם בדוחק: **גמירי חבריא דרבי אבא מרבי אבא.** הא שמעתא לקמן דרבי אבא בריה דרבי חייא ואלו איינו רבי אבא קמא: **כל שלשה ימים הראשונים.** של אבלות: **בא ממקום קרוב.** אם לא היה אחד מן האבלים בבית והיה במקום קרוב בתוך מהלך יום אחד ורואי הוא לדעת בו ביום אע"פ שלא ידע חל אבלות עליו ובלבד שיבא בתוך שלשה ימים ומונה אבלותו מיום ראשון: **אמר מאן דהוא.** אחד מן התלמידים ולא היו זכורין אלו שסידרו הגמרא מי הוא: **אזכי ואיסק.** לארעא דישראל לאתריה דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא: **ואגמרה.** לשמעתא דרבי חייא בר אבא ואגמרה משמיה ג אי אמר הלכה כר' שמעון או לא: **ואין הלכה כרבן שמעון [נ"ג].** הש"ס קא פסיק לה: **מקיפין בבני מעיים.** אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעין אם קודם שחיטה ואם לאחר שחיטה נוקבין נקב אחד בגידו ורואין אם מראיהן שוין כשרה דבידוע שלאחר שחיטה היה: **ממשמש בהו.** ממשמש בהן בנקבים האחרים ד ונהפכו למראה אחד: **ואדמו.** ואכשרה: **מנא לך הא.** שידעת לעשות חכמה זו: **א"ל.** מעצמי הבינותי דאמינא כמה ידי ממשמשות בנקבין קמאי מקמי דליתי קמיה דמר: **בר' יוחנן.** בכל מילי. ליסנא אחרינא רבי יוחנן חכים בטרפות דאמרינן לקמן שדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי דטריפתא בפרק גיד הנשה (לקמן דף לה:): **מקיפין בריאה.** היכא דליכא למיתלי בטבחא: **ערוגה.** דופן הריאה ימיני או שמאלי: **מדקה לדקה.** אפילו בהמה אחרת דוגמתה. ליסנא אחרינא מגסה לגסה מאומה לאומה ומדקה לדקה מאומה לאומה וזאת נראית לי שאין מקילין כל כך: **מקיפין בקנה.** אם נמצאת פסוקה מ לאחר זמן או קדורה כאיסור: **באותה חוליא.** לענין קדורה כאיסור נקבו לה. חוליא שלא טבעות דטבעת אחת אין עוגל כאיסור וקודרין עוד אחרת באותה חוליא עצמה ומקיפין: **בר חוליא.** הוא קליפות הקנה מן הצדדין וממתחיה שרטוטות הנשר מחברת ראשי הטבעות ואף התנוך הולך ודק מעוביו מאמצעיתו ולצדדין נכאן ונכאן על פני כל הקנה: **מחוליא לבר חוליא.** ממקום עוביה של זו למקום קלישותה של זו: **חלחולת.** היא כרכשא טבחי"א: **מעמידות.** סותמות אותה שהרי אדוקה בהן: **מקום הדבק.** שהיא דבוקה בירכים: **ברובו.** אפילו נקדר ויטול דופנה עליון או תחתון מ ברובו כשרה שאין דרך הריעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו וליפול לתוך חלל הגוף מפני ה שמקוש דחוק הוא השדרה מלמעלה ועצמות האליה שקורין הנקא"ש ו ומכאן ולמטה הן מחוברין בחסחוס: בוקי

מעיים שניקבו ומספקא לן אי מקודם שחיטה או לאחר שחיטה נוקבין בצידו ורואין אי מדמו הנקבין ודאי לאחר שחיטה אי לאו מדמו ודאי קודם שחיטה. מקיפין בריאה כלומר הריאה שניקבה ומספקא לן אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה נוקבין בצידה ורואין אם דומין באותה ערוגה אם באומא נוקבין באומא ואם באונא נוקבין באונא. ומדקה לדקה כלומר אם נקב באונא ינקב באונא אחרת אבל לא מאומא לאונא ולא מאונא לאומא: אבל לא מחוליא לבר חוליא אם ניקב בטבעת קטנה: חלחולת שניקבה. כרכשתא מקום הדבק בין ירכים שלא במקום הדבק במשהו שאין שום דבר לסתום אבל מקום הדבק ירכים סותמין אותו:

ז) זה שייך לדף שלפני זה.

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ג ה"ה מ"ק כב.], ב) [מ"ק שם ע"ש], ג) [במ"ק ליתא], ד) [שם ליתא], ה) [ש"ל דתמיא], ו) מ"ק כא., ז) [ביצה כו. מ"ק כב. נדה מח.], ח) [מ"ק שם ושם נסמן], ט) [נעיל כח:], י) [נ"ב ז. קנא: ע"ז לז:], כ) בס"ת: חלב, ל) בס"ת: האמרוים, מ) [תיבות לאחר זמן משולב הנגה קלת ובפרש"י שעל הרי"ף ליתא], נ) ל"ל עד רוכו. רש"ל,

לעזי רש"י

פישט"א. שיא (המקום המרוחק ביותר מהמיתר בקשת, שצורת הקיבה מהוויה).
גליד"א [גלייר"א]. ליחה.
טבחי"א [טבחיא"ה]. חלחולת.
הנקא"ש [הנקי"ש]. ירכיים.

מוסף רש"י

מונה עמהן. עם האבלים שבאותו מקום, שואל דבמקום קרוב הוה ויכול לבא בתחלת האבלות, חשבינן ליה כמו לאחא דאיכו מונה אלא ה' ימים עם שאר אבלים (מו"ק כא:). **מונה לעצמו.** שבעה שלימין (שם). **אמר מאן דהוא.** אחד מן התלמידים, מי שהוא ולא נודע שמו (ביצה כז. וכעי"ז מו"ק כב.). **מקיפין.** מקרבן זו אצל זו (ביצה לב:). **אקפינהו.** שמקריב זו אל זו ומעיין אם דומות (קדושין מ. נדה נא:). **מקיפים בריאה.** אם יש בה נקב ופסיקה אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה מקיפין כמו שאמרנו בבני מעים (הפרדס עמ' קמה). **מקיפים בקנה.** שאם נפסק רובו ואין ידוע אם קודם שחיטה או אחר שחיטה, מציאין קנה ומחוברן אותו, אם דומה לזה ולזי לאחר שחיטה נפסק ואם לאו אמרינן קודם שחיטה נפסק וטריפה (שם). **ומבר חוליא.** זהו הבשר שבין חוליא לחוליא שמחברת טבעת למטה, ואיהו חוליא עצמה זהו זיר של קנה שנראה בטבעת דהייגו הטבעת עצמה (שם).

שיטה מקובצת

א) אתא רב משרשיא בריה משמש בהו ואידמו: ב) ואגמרה לשמעתא מפומיה: ג) אי אמר הלכה כר"ש אי לא. וע"ב נ"א בס"י אי אמר הלכה כר"ש או ד) לא או כרבן שמעון: ד) מפני שבמקום דחוק הוא: ה) שקורין הנקאש מכאן ומכאן ומלמטה הן מחוברין: ו) פי' רבינו חננאל מבהמה דקה:

ז) נראה דל"ל לו דאמר לאין הלכה כרבן שמעון.

עין משפט נר מצוה

קכז א ב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו וע"ש בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' סד סעיף יד [וסימן מח סעיף ל]:
קכח ג מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ד סמג סס טוש"ע יו"ד סימן מו סעיף ג:
קכט ד מיי' פ"ז מהל' אכל הל"ד סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' שעה סעיף ח:
קל ה ו מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ד טוש"ע יו"ד סי' נ סעיף ל:
קלא ז ח מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ב יג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן לו סעיף ה:
קלב ט י מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלכה כה טוש"ע יו"ד סי' לד סעיף ט:
קלג כ מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ז סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף ה:

רבינו גרשום

גילוי אוסר בדבש משום גילוי: ולא ידענא הי מינייהו כלומר ולא ידענא הי סתים הי לא סתים אי אמצא אי בר חימצא: אינהו מיכל אכלי. כלומר בארץ ישראל: דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסיר. כלומר חלב שעל גבי הקיבה יש בו שעשוי כקשת ויש עליו חלב שעשוי כיתר כחיצים פשוט: כי פליגי דאיתר' כלומר דבבל ודארץ ישראל והוו חימצא דבבל לא סתים כדרב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן דאמרי חימצא לא סתים: ו) (יפה כח הבן מכח האב לענין שבועה שמי שחייב לחברו מנה ושטר בידו של מלוה אין צריך שבועה ובלא שבועה פורע חוזב ואם מת לוה אין יכול לפרוע חובו מן היתום אלא בשבועה שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה): כי פליגי דאקשתא כמו קשת. טעם אחר כמו נידל בלשון לעז ווהו חימצא: מקמצין. כלומר נוטל מעליו קצת וקולפו והשאר מותר: קא מהסים. כלומר לא היה עושה ברצון: גום שרי כלומר תתוך כולו ושרי. שירקא דמעיינא דנפיק בדוחקא לחה כמו ריר שרבוצה כך בבני מעיים שגורדין בסכין. ואמרי לה חבריה דר' זירא מדר' זירא ומנו ר' אבא דא"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא כו' כלומר תרי ר' אבא הם ר' אבא סתם אמר משמיה דר' אבא בריה דר' חייא [בר אבא]: שלשה ימים הראשונים כלומר דג' ימים הראשונים זו עיקר של אבלות והיכא דבא ממקום קרוב מונה עמהן דכיון דהיה במקום קרוב היה גם הוא בצער: כי סליק אשכחיה. כלומר אמרן לעיל גמירי חבריה דר' אבא מר' אבא ומנו ר' זירא דהלכה כר' שמעון בטרפות ובאבל כי סליק ר' זירא אשכחיה: מקיפין בבני מעיין. כלומר בני

ואיזהו כרם החיצונה בשר החופה את רוב הכרם. ול"ת אם כן חסר להו מי"ח טרפות דבשר החופה את רוב הכרם הוא משב שמעתא דברים פירקין וברים פירקין (דף מג.) פירשתי: **רובא** ולא הוי טפח פשיטא. פי' פשיטא דרוב מועיל לכולי עלמא וקלת תימה מאי קא משני לא לריכא דאיכא טפח במשהו מהו דתימא עד דמיקרע בה טפח לא הוה טרפה ואמאי ס"ד למימר הכי ורבינו חננאל גרים דאיכא טפח ומשהו ורובא לפרש רובא דלא הוי טפח היינו כשאין בכל הכרם טפח ולכך פריך שפיר פשיטא דלא בעי טפח שהרי אין בכולה טפח ומשני כגון דאיכא טפח ומשהו מהו דתימא כיון דאיכא בכולה טפי מטפח לא מיטרפא עד דמקרע טפח:

לכשתמתח תעמוד על טפח. כשתקיף הסלע בחוט ויימתח החוט יהיה באורכו טפח: **מחט** שנמצאת בעובי בית הכוסות בצד אחד בשרה. אבל בהמסס אפילו מצד אחד אבא נקב מעבר לעבר טרפה [ג] כך פירש רש"י במקום אחר ואפילו אם תמצא לומר דאין סברא שיהא טרפה הואיל ולא ניקב אלא חצי עור מצינו למימר דכוליה ניקב וחיישינן שמא הבריא כי היכי דחיישי' [גבי ושט] בריש פירקין (דף מג.) למאן דחייש לספק דרוסה והא דקתני במתניתין המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ דמשמע דבעינן נקב מפולש אלא דוקא לחוץ שיהא מפולש אלא כלומר לחוץ כלפי חוץ ולאפוקי נקבו זה לתוך זה והא דקאמר מצד אחד בשרה בעובי בית הכוסות צריך לפרש [ד] אותו צד אחד מבפנים כלפי הריעי דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טרפה דאמר נקובי נקיב ואתאי ואין נראה לר"ת לומר שיהא טרפה [ה] אלא ניקב אלא חצי עור אלא כלומר אם יש בו נראה מבחוץ אם הוא בשר אדום הוא דס"ד אמינא אפילו משני צדדין כגון שניקבו שני העורות בשרה לפי ששוכב ע"ג המסס ומדוחק שם בשומן [ו] והוא הדין דאותו דבקות מגין שלא יצא הריעי מידי דהוה אחלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה בשרה קא משמע לן [ז] הכא דטרפה ול"ת הא אמרינן בבמה מדליקין (שבת דף לו.) גבי הנהו תלת מילי דאיסתמו שמייהו הובלילא בי כסי ובי כסי הובלילא למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות והשתא מאי נפקותא איתא הא בתרוייהו אמרינן מצד אחד בשרה משני צדדים טרפה גם בהובלילא וי"ל דנפקא מינה שלא תטעה לפרש מה שאמר מצד אחד בשרה זהו בהובלילא דהיינו המסס שעתה קורין בית הכוסות אבל במה שקורין עכשיו הובלילא היינו מה שהיו רגילים לקרות בית הכוסות אפילו מצד אחד טרפה הואיל וניקב עור שלם אי נמי שלא נטעה נמי במשני צדדים טרפה דהוי במה שקורין אותו עכשיו בית הכוסות דהוא המסס אבל במה שקורין עכשיו הובלילא דהוא מה [ח] שקורין מתחלה בית הכוסות אפילו משני צדדין בשרה דהוא כמו חלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה:

המוליא

בוקי סריקי הכי אמר רב נחמן [א]מקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא [ב]בטדא בתורא: הכרם הפנימי: אמר רב יהודה אמר רב [ג]העיד נתן בר שילא ריש טבחיא דצפורי לפני רבי משום רבי נתן אי זו היא כרם הפנימי סניא דיבי וכן אמר רבי יהושע בן קרחה סניא דיבי רבי ישמעאל אמר איסתומכא דכרסא רב אסי אמר רבי יוחנן מקום צר יש בכרם ואיני יודע איזהו אמר רב נחמן בר יצחק נפל כרסא בבירא אמר רב אחא בר רב עוא אמר רב אסי מן המיצר ולמטה [ד]רבי יעקב בר נחמני אמר שמואל מקום שאין בו מילת רבי [ה]אבינא אמר גניבא משמיה דרב טפח בוושט סמוך לכרם זו היא כרם הפנימית [ו]אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר חנינא [ז]כל הכרם כולו זו היא כרם הפנימית ואיזהו כרם החיצון בשר החופה את רוב הכרם רבה בר רב הונא אמר מפרעתה מאי מפרעתה אמר רב אויא היכא [ח]דפרעי טבחי בנהרדעא עבדי כרבה בר רב הונא א"ל רב אשי לאמימר כל הני שמעתתא מאי א"ל כולהו שייכן בדרבה בר רב הונא ודרב אסי א"ר יוחנן מאי א"ל כבר פירשה רב אחא בר עוא ודרבי אבינא ודבני מערבא מאי א"ל הני ודאי פליגי: רבי יהודה אומר בגדולה כו': אמר רבי בנימין בר יפת אר"א [ט]לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש אלא כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובא זו היא ששנינו בגדולה טפח רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו בקטנה ברובא רובא ולא הוי טפח פשיטא לא צריכא דהויא טפח במשהו מהו דתימא עד דמיקרע בה טפח לא הוי טרפה קמ"ל אמר גניבא אמר רבי אסי [י]נקדרה כסלע טרפה שאם תמתח תעמוד על הטפח אמר רבי חייא בר אבא לדידי מפרשא לי מיניה דגניבא אמברא דנהרדעא [יא]כסלע כשרה יתר מכסלע טרפה וכמה יתר מכסלע אמר רב יוסף [יב]כגון דעיילן תלת קשייתא בציפא בדוחקא בלא ציפא ברווחא: המסס ובית הכוסות: [יג]תנו רבנן מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדים טרפה [יד]נמצא עליה קורט דם בידוע

בוקי סריקי. כדים רקים כלומר דברים שאינן: **הפיסה.** אחיזת יד: **בטדא.** אגבא. **בתורא.** אפילו בשור גדול די בכך: **סניא דיבי.** קרקטי"א בודי"ל לשון מורי והוא עשוי כיסים וסתום בראשו וכך מצאתי באל"ף בי"ת של רבי מכיר בודי"ל שאגלי"ר ולשון סניא דיבי לפי שהוא מקום מתוח וכחוש ואפילו לאחבים וכל שאר הכרם קרוי חיצון ושיעורו ברוב. ליענא אחרינא שמעתי מן הפנל"א עצמה הוא מקום שמנקבים שם הטבחים הכרם ומוציאים הפרש מקום שהשגאוי זב והראשון נראה: **איסתומכא דכרסא.** אני שמעתי [ט] איסתומכ"א בלע"ז [יא]ואיני יודע מהו: **מקום צר יש בכרם.** שהוא קרוי כרם הפנימי וכל שאר הכרם קרוי חיצונה: **נפל כרסא בבירא.** הואיל ואינך יודע היכן הוא לא פירשת לנו כלום: **א"ר אחא.** אני אפרש אותו מקום לך: **מן המיצר ולמטה.** ממקום שהכרם הולך ומיצר לצד הוושט הוא קרוי פנימי מפני שנחבא בדופני החזה: **ולמטה.** כשהבהמה תלויה: **מקום שאין בו מילת.** מקום יש בכרם חלק שאין שם אותו לגמר שגוררין ברותחים מן הכרם: **בשר החופה.** פירשתיו [יב] וזהו קרוס עב העובר על כל החלל וקורין לו טיינפנ"א וישנו מן החזה ועד הילילים והכרם הקרוי פנל"א מעוטו נחבא בלעות החזה ורובו תחת אותו קרוס ורוב המילונה דקאמר מתניתין [יג] רואין כמה יש מן הקרוס כנגד אותו רוב הכרם ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרוס כנגד הכרם טרפה ואם ממקום שהכרם כלה ולמטה נקרע אותו קרוס כשרה והיינו דאמרינן לקמן רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו כו' ואי בכוליה קרוס משערינן אין לך בהמה קטנה שאין ברוב שלה יותר מטפח וכל אמוראי דלעיל קרו פנימית וחיצונה בכרם עצמה: **מפרעתה.** לד הכרם הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא את המעיים והיינו דמפרש היכא דפרעי טבחי: **בולהו שייכן בדרבה.** סניא דיבי ואיסתומכא ומקום שאין בו מילת כולן באותו לד עומדים או למעלה או למטה וכי טרפת לה לכל אותו לד בנקב במשהו הנמצא בו מקיימת להו לכולהו: אמימר מנהרדעא הוה כדאמרינן [יד]בשנים אוחזין (ב"מ דף טז:) אנא מנהרדעא אנא וסבירא לי שומא הדרא לעולם: **דרב אחי אמר ר' יוחנן.** דאמר לעיל ואיני יודע איזהו: **מאי.** אמריתו עלה הא איכא לספוקי בכל הכרם כולו: **אמר ליה כבר פירשה רב אחא.** דהיינו מן המילר ולמטה והוא כנגד מפרעתה היא: **ודרבי אבינא.** דאמר כרם הפנימי בוושט הוא: **ודבני מערבא.** דאמרי כל הכרם כולו קרוי פנימי וידון בנקב משהו: **מאי.** וכיון דלא אפסיק הלכתא עבדינן לחומרא וטרפינן בכל הכרם בנקב במשהו כבני מערבא. ומיהו כל הנך טרפות אנן לא טרחינן למיבדקי בתרייהו דכל כמה דלא מיתתכחן אזלינן בתר רובא כדנפקא לן בפרק קמא (לעיל יא.) מהאליה תמימה [טו] ומקרבאי טובא ובסילכי דריאה משום דשכיחן בדקינן בתרייהו [טו]: **גדולה ממש.** גדולה שבגדולות: **כל שנקרע בה וכו'.** כלומר כל היכא דמשתכחא או טפח או רובא טרפה: **רובא פשיטא.** דרובו כבולו: הכי גרסינן **לא לריכא דהויא טפח במשהו.** אי הויא משהו טפי מרובא הוה מיקרע טפח: **נקדרה.** כמין אגרופה עגולה ורחב הקדירה כסלע מטבע רחב הוא: **שאם תמתח.** אי הוה מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמצא בו טפח באותה קדירה: **אם קשייתא.** גרעיני תמרה: **בציפא.** עם אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלין אותה יכנסו שלשה בנקב בדוחק או בלא ציפא בהרווחה:

בידוע

עין משפט נר מצוה

קלד א מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה טז סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן מו סעיף ה:
קלה ב ג מיי' שם פ"ט הל' ה ופ"ו שם הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד ס' מח סעיף ג:
קלו ד ה מיי' שם פ"ט הל"ו טוש"ע שם סעיף ד:
קלז ו ז מיי' שם פ"ו הל"יב [ופ"כ מהל' מכירה הלכה טו] טוש"ע שם סעיף ח [וטוש"ע חו"מ סימן רכד סעיף ב] ומרכ אלפס עוד בב"ב פרק ו דף לא.):

שיטה מקובצת

א) תיבות ואיני יודע מהו נמחק: ב) בשנים אוחזין אמר אמימר אנא נהרדעא אנא: ג) כך פי' רש"י במקום אחר נ"ב פ' המדיר וס' לולב הגזול: ד) צריך לפרש לאותו צד מבפנים: ה) ואין נראה לר"ת לומר שיהא טרפה כשלא ניקב: ו) קמ"ל דטרפה וא"ת הא אמרי' בפ' במה מדליקין גבי הנהו תלת: ז) דהוא מה שהיו קורין מתחלה:

רבינו גרשום

בוקי סריקי נודות רקים. בטדא בתורא כמלא אצבע בשור. או שנקרע רוב החיצונה. כלומר כרס החיצונה כדבעינן לפרושי בגמרא: ר' יהודה אומר בגדולה טפח. כלומר בגדולה שנקרע כרס החיצונה ובקטנה ברובא אפי' לא נקרע טפח אלא רובא טרפה. שניא דיבא ששונאין אותו הזאבים ולא יכלו ליה למיכל מיניה. לישנא אחרינא סניא דיבי כעין מסגנת לשון זיבה. אסטומכא אישטמכל בלעז: מן המצר ולמטה מקום שמתחילין בני מעים הרחב לקצר: מקום שאין בו מילת זהו דבר שמגרדין מן הכרס מאחר שמרתיחין אותו. היכא דפרעי טבחי (שוב הריעי): כבר פירשה רב אחא בריה דרב אויא. כלומר מן המצר ולמטה ח) ושייר במפרעתא: דר' אבינא ודבני מערבא מאי. כלומר דאמרי כל הכרס כלו זהו כרס הפנימי: זו היא ששנינו בגדולה טפח. וכל דמקרע רובא ולא הוי טפח. כלומר לא קטנה קטנה ממש אלא אם תהא קטנה כשתקרע רובא דכרס החיצונה ולא הויא טפח אע"פ שבמשהו הוי טפח כיון דאותו רוב שנקרע לא הוי טפח חשובה קטנה: נקדרה כסלע כו'. כלומר הכרס החיצונה נקדרה קשייתא נידל בלע"ז. קשייתא בציפא כו' כלומר כדעיילן תלת קשייתא עם שיורי האוכל שעליו כשאוכלין התמרים אין יכול לאוכלו (על הכל) [כולן] ונשאר על קשייתא קצת מן הפירי וזהו ציפא: בלא ציפא ערום [נ' בלא

ח) אולי ל"ל והוא כנגד מפרעתא וכ"ה בגר"א.

מסורת הש"ם

א) [עיין תוס' לעיל מד. ד"ה כדי וכו'], ב) [תוספתא רפ"ג], ג) [לקמן נב:], ד) [לעיל מד. ע"ס], ה) [לקמן נב:], ו) [פירוש מקום שפותחין בו הבהמה להוציא קרביה כדאמרינן שחיטה מפורעת כלומר פתוחה. ערוך ערך פרע ג'], ז) [גירסת הערוך נקדקה], ח) [תוס' פ"ג ה"ה] כתובות עו: לעיל מח: [סוכה לד. שבת לו.], ט) ס"ל איסתמוכא, י) [לעיל מב: ד"ה ובסר], כ) [לעיל מב.], ל) [ויקרא ג], מ) [וע"ע היטב לעיל יב. ברש"י ד"ה פסח וכו' עד סופו], נ) וה"ל דאותו כל"ל,

גליון הש"ם

גמ' נקדרה בסלע. וכן לקמן דף עז ע"ל נקדר כמין טבעת. עילוזין נח ע"ב שמעתי שמקדרין בהכיס. ע"ז דף לב ע"ל וקדור כמין אלובה ובערוך ערך קד גרים בכל הני בב' דלתי"ן קדור:

לעזי רש"י

קרשטי"א [קרישטי"א] המעי העיוור.
בודי"ל שאלצי"ר [שצילי"ר]. מעי של שקיות (מעי עיוור).
פנצ"א. בטן (כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה).
איסתומכ"א [אישטומ"ק]. פי הקיבה.
טינפנ"א [טינפינ"א]. חלק מקיר הבטן המכסה את הכרס.
פנצ"א. בטן, החלק הראשון בקיבת מעלי גירה.

מוסף רש"י

בוקי סריקי. כדיס רקיס, כלומר דברים שאינן טעם (נ"ז לז:). מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. ראה לעיל מט ח.

בידוע שלפני שחיטה. וטרפה: **הוגלד.** קרושט"ל: **בידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה.** ואם לקחה[א] בתוך שלשה ימים הוי מקח טעות ולריך המוכר להחזיר לו מעותיו: **לא הוגלד פי המכה.** מיכא לספוקי מי קודם מקח הוי מי לאחר מקח הוי ועל הטבח[ב] שהוא מוליא מידו דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהבי ליה חיותא ועליו להביא ראיה שקודם מקח הוה דמספיקא לא מפקינן ממונא מחזקיה: **למאי נפקא מיניה** לא גרסינן: **הפס ליכא מידי למיסרך.** כשנמלא נקב בלא מחט כשהדם יולא הוא מתקנא בלחלוחית הבשר והולך לפי שאין לו היכן לידבק: **מיסרך הוה סריך.** הדם במחט: **רב עוירא שמני.** רב עוירא שמי: **שלא ליה.** אביי דליתי לגביה: **מפטיר בנסיות אחא.** מכניס ומוליא תלמידים ומאספס ומעמידם לילך מבית המדרש: **נעילא מרבי רבה.** מר' יהודה הנשיא: **רב הונא לפוראה ור' יוסי מדאה: מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות.** מבפנים: **מצד אחד.** שלא היתה נראית מבחוץ: **והפכה.** לבית הכוסות לצד המילון: **ומצא.** על המחט כנגד פיה מבחוץ קורט דם: **אמר אם אין מכה.** זו יולאת לחוץ דם זה מנין כאן: **טרח טריה להוא גברא.** כמה הטרחת לאותו האיש על עצמו היה אומר שהטריחו זה לבא אצלו. לישנא אחריתא טרח טרייה כמו דטרייה לרישיה דאמרן לעיל (דף מה:) כלומר בחנם טרחתי לבא שאין כאן דבר חדוש: **למעלה.** בגג: **למטה.** על הארץ: **אין חוששין.** הואיל ולא ראיוהו שנפלה אין חוששין שמא נתרסקו אבריה להשהותה מעת לעת כדין נפולה ורסוקת אבריה דאמרינן במתניתין (לקמן ט.). גבי עוף אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ובקופלת מאליה לא חיישינן להכי: **הוא גדיא דהוה ליה לרבינא.** בגג והוה ארובה בגג: **חזא חושלא.** שעורים קלופים: **באיפומא.** כנגד פי ארובה למטה בבית: **דגר.** קפץ: **משום דאים לה מידי למסרך.** שלא קפלה דרך ארובה אלא בצידי הגג מסרכת עצמה בכתלים וקופלת ומהניא לה סריכת הכתלים שמסרכת בידיה קלת: **והאי ליה ליה מידי למיסרך.** שהארובה איננה סמוכה לכותל: **דאמדה נפשה.** אם גבוה לה יותר מדאי איננה קופלת: **דהוו שדרן כרעיה בתרייתא.** רגליה האחרונים היו נגררין אחריה: **שיגרונא.** קרנפ"ל: **הלכתא כרב יימר.** לא מיזדקקינן למידק שאר בהמות [ג]דשגרן כרעייהו: **זכריס.** אילים: **דמדוו.** דוחגים וכואבים: **לימרא.** חמימות כמו (שבת דף פז.) אישתא למירתא: **דגנבי גנבי.** ומשליכין אותם למעלה מכתלי האחר ונופלים לארץ: **אמסגייהו.** על מתניהן נופלין ואין נהפכין על גבן שיתפרקו חוליותיהן: **אהדרינהו.** דרך למעלה מן הכותל: **ודאי חיישינן.** דלא איכפת להו כל היכי דנפלה: [ד] **הכה על ראשה.** שכפף המטה: **והלכה לה כלפי זנבה.** והכה על מתניה ולא על הלעות וכן על זנבה והלכה כלפי ראשה והכה על לוארה: [ו] **ואפילו** ל"ג דדוקא [ז] לא כפף המטה והכה על כל הלעות כנגד כל השדרה קאמר: **ואי שלים חוטרא אפלגא דגבא.** שלא היה ארוך ככל השדרה חיישינן: **קיטרי.** במקל שיש בו שיורי ענפים: **אפסקיה.** בהפסק כלומר לרוחב הגב חיישינן לחוט השדרה: **בית הרחם.** עגל שנולד היום שילא מבית הרחם לר: **אין חוששין.** שמא נדחק ונתרסקו אבריו ואין לריך להשהותו מעת לעת: מטמא

בידוע שלפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה [א]הגליד פי המכה בידוע ששלשה ימים קודם שחיטה לא הגליד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ומאי שנא מכל נקובי דעלמא דאע"ג דליכא דם טריף מר התם ליכא מידי למיסרך הכא כיון דאיכא מחט אי איתא דקודם שחיטה הוא מיסרך הוה סריך א"ל רב ספרא לאביי חזי מר האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ואמר רב עוירא שמני ואמר מעשה ובא לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד וטרפה שלה ליה לא אתא לגביה אזל הוא לגביה הוה קאי אאיגרא אמר ניחות מר וניתי לא נחית סליק הוא לגביה א"ל אימא לי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה מפטיר כנסיות אנא לעילא מרבי רבה והוה רב הונא ציפוראה ורבי יוסי מדאה יושבין לפניו ובאת לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד והפכה רבי ומצא עליה קורט דם וטרפה ואמר אם אין שם מכה קורט דם מנין אמר ליה טרח [ב]טרייה לההוא גברא מתניתין היא המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ: נפלה מן הגג: אמר רב הונא [ג]הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוקי אברים ההוא גדיא דהו"ל לרבינא דחזא חושלא באיפומא דגר נפל מאיגרא לארעא אתיא לקמיה דרב אשי א"ל הא דאמר רב הונא הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוקי אברים משום דאית לה מידי למסרך והאי לית ליה מידי למסרך או דלמא משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה אמר ליה [ד]משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה ההיא אימרתא דהוה בי רב חביבא דהוו שדרן כרעיה בתרייתא אמר רב יימר האי [ה]שיגרונא נקטיה מתקיף לה רבינא ודלמא חוט השדרה איפסיק בדקוה אשכחוה כרבינא ואפ"ה [ו]הלכתא כרב יימר שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח אמר רב הונא [ז]זכרים המנגחין זה את זה אין חוששין משום ריסוקי אברים אף ע"ג דמידון וקיימי צימרא בעלמא הוא דנקט להו [ח]אי נפול לארעא ודאי חיישינן אמר רב [ט]מנשי [י]הני דכרי דגנבי גנבי אין חוששין משום ריסוק אברים מאי טעמא כי שדו להו אמתנייהו שדו להו כי היכי דלירהטי קמייהו אהדרינהו ודאי חיישינן והני מילי דאהדרינהו מחמת יראה אבל מחמת תשובה תשובה מעלייתא הוא דעבדי אמר רב יהודה אמר רב [יא]הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה על זנבה והלכה לה כלפי ראשה כנגד כל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוקי אברים ואי שלים חוטרא אפלגי דגבא חיישינן ואי אית בה קיטרי חיישינן ואי מחיי אפסקיה חיישינן אמר ר"נ [יב]בית הרחם אין בו משום ריסוקי אברים א"ל רבא לר"נ תניא דמסייע לך [יג]תינוק בן יום אחד מטמא

המוציא מחבירו עליו הראיה. פירוש על הלוקח להביא ראיה שבכשות מוכר נטרפה [ד] אע"פ שלא נתן מעות עדיין כאן נמצאו וכאן היו כדאמר בסוף פרק המדיר (כתובות דף עו:) והא דקרי ליה מוליא משום דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהיב ליה חיותא והקשה ה"ר י"ט דבנדה פרק הרואה כתם (דף נח.) תניא בדקה עצמה וחלוקה והשאילתה לחברתה היא טהורה וחברתה תולה ומפרש רב ששת דלעניין דינא תנן דלא מיחייבא חברתה לכבס הבגד ואמאי לא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו כמו גבי בהמה דהכא וגבי מומין דסוף המדיר וי"ל דלא דמי דודאי כדי לקייס המכר [טו] ובקדושין סברא הוא דאמרינן הכי שאומר המוכר ללוקח קח פרתך שבכשותך נטרפה והאב אומר לבעל קח אשתך שבכשותך נולד המום ואין לנו לבטל המעשה הזה אבל גבי חלוק ליכא למימר הכי ועוד גבי חלוק לעולם הוא בכשות הראשונה בעלת חלוק שלא בא ליד השניה בתורת מכר אלא בתורת שאילה ולא שייך למימר בכשות שואלה נמלאת ולא בכשות בעלת חלוק[ט]: **כיון דאיכא מחט מסרך הוה סריך.** ה"ה קוץ וכל דבר תדע מדקאמר התם ליכא מידי למיסרך: **דגר ונפל.** ולא הלך דלקמן פסקינן דהלכה אפילו בדיקה לא בעי: **דהוו** שגרן כרעיה בתרייתא. לא בנפילה מיירי: **נפל לארעא** חוששין. אף על גב דבנפילה בעינן עד שיפול מעשרה טפחים כדאיתא בפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נ:) ומכריסא דתורא עד ארעא ליכא אלא ארבעה טפחים כדאמר התם (דף נא.) מ"מ חיישינן הכא משום דנפיל מחמת ההכאה שמנגחין זה את זה: **בית** הרחם אין בו משום ריסוק אברים. משום דאיכא ריעותא דאינו הולך אילטריך ליה לאשמועינן דאי לאו הכי פשיטא דאזלינן בתר רוב ולדות וא"ת א"כ מאי קא מסייע ליה מבן יום אחד דמטמא בזיבה התם ליכא ריעותא א"נ כשאיה הרבה אחרי כן וי"ל דאם איתא דאתרמי ריסוק אבריס מחמת בית הרחם א"כ היה לו לאושבו לאונס לענין זיבה ועוד דזובו מוכיח שנתרסקו אבריו בבית הרחם וכעין ריעותא הוא דמסתמא [יא] דמחמת כך בא הזוב אלא ודאי לעולם אין בו ריסוק אבריס: מולה

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פ"ב מהל' מכירה הלכ"ו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רלב סעי' יא [ובכ"מ שלפנ עוד בב"ב פרק ו דף רא.]:

קלט ב ג מיי' פ"ט מהל' שחיטה הלכה ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נח סעיף יא:

קמ ד מיי' שם הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לב סעיף ז [מ]:

קמא ה ו מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ט:

קמב ז מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' יב:

קמג ח מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ו:

קמד ט מיי' שם הל"ז וע"ש סמג שם טוש"ע יו"ד [סי' מו סעי' ב]:

קמה י מיי' פ"א מהל' מו"מ הלכה ד:

רבינו גרשום

אוכל] (כו' כלומר אוכל): משני צדדין טרפה. וזהו שניקבו לחוץ. ונמצא עליו קורט דם בסוף המחט מצד (אחד) אחר. הגליד פי המכה שיבש פי המכה והיה בו מלנ"ט. למאי נפקא מינה למקח וממכר היכי דמי שבתוך ב' ימים שקנאו שחטו ומצא בו אותו מחט הוגלד פי המכה בידוע שקודם שקנאו היה בו ומקחו מקח טעות לא הוגלד פי המכה זהו אומר ברשותך אירע לה וזה אמר ברשותך אירע לה המוציא מחברו עליו להביא עדים שברשות מוכר אירע לה ואם לא יביא עדים [ח]ישבע המוכר שלא אירע לה ברשותו ופטור: אי הכי כולהו נקובי נמי ליבעו קורט דם כלומר ניקבה הריאה משני צדדין [אינון] פסול עד דאיכא קורט דם מצד אחד: שאני הכא דאיכא מחט. ואם איתא דקודם שחיטה סרוכי הוה מסרכא הדם בסוף המחט: שמני. לשון שמי. מפטיר כנסיות אני. משמש תלמידים שהיו נכנסין לפני ר' ללמוד: טרויי טריה לההוא גברא. כלומר הטרחת פסיעותיי בחנם: אין חוששין שמא משום ריסוקי איברים כו'. כלומר אין חוששין שמא בשקפצה למטה שיברה איבריה משום דאמדה נפשה: חזא חושלא באיפומא. כלומר היו שעורין קלופין כנגד החור שעליה והיה החור באמצע העליה כעין חור של אשטובא: טעמא דרב הונא משום דמסרכא ואין חוששין משום ריסוקי איברים כגון עומדת על הכותל וכשקופצת למטה מסרכא לצד הכותל והאי לא מסרכא דבאמצע העליה הוא: דהוה קא שדרן כרעא בתרייתא כו' כלומר מגררת רגליה אחריה ולא היתה יכולה לפסע כדרך כל הבהמה. שיגדונא הוא דנקיט לה חולי כלומר וכשרה לאחר זמן. כשתנצל מאותו חולי. דמדווקיימי. אישמורדיר: צימרא בעלמא הוא דנקיט לה חולי: דפתקי גנבי כלומר כשגונבין בהמה דקה בלילה משליכין אותו דרך כותל. אין חוששין כו' כי שדו להו כלומר שמשליכין אותן אמתניהו שדו להו. אהדרינהו ודאי חיישינן דאהדרינהו לבעלים בלילה דרך כותל בלא ידיעת בעלים חיישינן משום ריסוקי איברים דודאי כשמשיבין אותו אין חוששין עליה אם נתרסק: תשובה מעלייתא עבדי ואין מרסקין אותו. בית הרחם אין בו משום ריסוקי איברים כלומר כשנולד

מסורת הש"ס

[א] [ל"ל טריף], ב) [גי' הערוך ערך שגדן שיגדונא והעיד המוסף דבלשון יווני כאב היכן והוא באמתמא נקרא שגדונא], ג) [ל"ל מנגח עי' תוס' לעיל ד. ד"ה מכניס], ד) נדה מג.; ה) ס"א הכה על ראשה אדם שהיה אוחז בידו שבט אחד והכה על ראשה של בהמה והלכה לה השבט עד זנבה או שהכה כלפי זנבה והגיע השבט עד כלפי ראשה ולא תימא שהכה על ראשה וחזרה שלא יגע בשדרה כלל דליכא למיחש משום ריסוק אלא אפילו הכה על השדרה באורך אפ"ה לא חיישינן ע"כ. רש"ל בשם פירושים מדויקים, ו) עיין רש"ל, ז) [ועיין היטב תוס' נדה מח. ד"ה ולענין],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפי' לא גרסי' דדוקא כפף כל"ל ותיבת לא נמחק:

לעזי רש"י

קרושט"א. גלד.
קרנפ"א. עוויות,
התכווצות שרירים.

מוסף רש"י

בידוע שלאחר שחיטה. וכשיבה (כתובות עו:). ששלשה ימים קודם שחיטה. ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים מקח טעות הוא ויחזיר לו בעליה הדמים שמכר לו טריפה (שם). לא הגליד פי המכה. זה אומר עד שלא לקחתי ניקב וזה אומר משמכרתי, המוציא מחבירו עליו הראיה. ואי יהיב הטבח דמי ממלא הוא המוליא ועליו הראיה ואי לא אמכח ראיה יחזיר זה במעותיו מספק (שם).

שיטה מקובצת

[א] ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים: [ב] ועל הטבח להביא ראיה שהוא מוציא מחברו דמסתמא: [ג] שאר בהמות דשדרן כרעייהו: [ד] ואע"פ שלא נתן מעות עדיין דכאן נמצאו: [ה] כדי לקיים המכר או הקדושין סברא: [ו] וכעין ריעותא הוא דמסתמא מחמת כך בא:

[ז] הדבר ל"ע היאך יוכל לישבע בברי שלא אירע לה בכשותו ויש לישב.

מודה רבי שמעון לענין קדשים. לא הוה צריך כאן לדברי רבי יוחנן דנכבור עסקינן דתלי רחמנא בפטר רחם וקדשים גופייהו לא יליף ר"ש אלא מנכבור לידה לידה כדאמר בריש יולא דופן (דף דף מ.) ולרבותא נקט הכא כל קדשים: **עמדה** אינה **צריכה מעת לעת אבל בדיקה ודאי בעיא.** אבל לא עמדה בעיא ודאי מעת לעת ובעיא נמי בדיקה כדתנן לקמן (דף נו.) דלסכה וטרפה בכותל או שריילתה בהמה צריך מעת לעת ואמר בגמרא משום ר"א בר' יגאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה ופ"ת והא תניא בפ' התערובת (בזבחים דף ע.): נתערבה בשור שנעבדה בו עבירה בכלאים ובטרפה ובגמרא (דף עד.): פריך האי טרפה היכי דמי אי דידע ליה בשקלה אי דלא ידע ליה מנא ידע ומשני ר"ל דאיערב בנפולה ופריך בנפולה בדבקיה ומשני קסבר עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה והשתא על כרחך עיקר שיעוית לא הוי מעמדה צריכה מעת לעת דאכתי ליבדקיה בהילוך ועוד הכיון דמעת לעת סגי אמאי קתני צריכה עד שיסתאבו אלא עיקר שיעוית מהלכה צריכה בדיקה וכיון דאין מרויח שום דבר במה שאומר עמדה צריכה מעת לעת ל"ל למימר הכי הא כ"ע מודו הכא דעמדה אינה צריכה מעת לעת ונראה דגרסי' התם עמדה אינה צריכה מעת לעת אע"ג דלא צריך ליה התם נקטיה אגב הלכה בעיא בדיקה[ג]: **והלכתא היכא דנפלה מן הגג בו'.** הא דלא קאמר הלכה כרב יהודה בריסוק אבריס משום דבעי לאשמועינן דוקא עמדה למעוטי פשטה יד לעמוד וגנערה לעמוד: קטיעות

מטמא בזיבה ואי ס"ד יש בו משום ריסוקי אברים [ו]איקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן ת"ש [ז]אעגל שנולד בי"ט שוחטין אותו בי"ט ה"נ כגון שיצא דרך דופן ת"ש [ח]ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן וכי תימא ה"נ שיצא דרך דופן דרך דופן מי קדוש והא [ט]א"ר יוחנן [י]מודה היה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש הב"ע שהפרים על גבי קרקע ואמר ר"נ [יא]בית המטבחים אין בו משום ריסוקי אברים [יב]ההוא תורא דנפל ואישתמע קל [יג]נגיחותיה על רב יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי אמרי ליה רבנן מנא לך הא א"ל הכי אמר רב צפרניו נועץ עד שמגיע לארץ [יד]א"ר יהודה אמר רב [טו]עמדה אינה צריכה מעת לעת בדיקה ודאי בעיא [טז]הלכה אינה צריכה בדיקה רב חייא בר אשי אמר אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה אמר רב ירמיה בר אחא אמר רב פשטה ידה לעמוד אע"פ שלא עמדה עקרה רגלה להלך אע"פ שלא הלכה ורב חסדא אמר ניערה לעמוד אע"פ שלא עמדה [יז](והלכתא היכא דנפלה מן הגג בדלא ידעה ועמדה ולא הלכה צריכה בדיקה ואינה צריכה מעת לעת ואם הלכה אפילו בדיקה נמי לא צריכה) אמר אמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים אמר ליה מר זוטרא הכי אמרינן משמיה דרב פפא [יח]צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו א"ל הונא מר בר בריה דרב נחמיה לרב אשי סימנין מאי א"ל [יט]סימנין קשין הן אצל נפילה אמר רב יהודה אמר שמואל [כ]עוף שנחבט על פני המים כיון ששט מלא קומתו דיו [כא]ולא אמרן אלא ממטה למעלה אבל מלמעלה למטה מיא הוא דאשפלו ואי מיא קיימי לית לן בה [כב]ואי שדא ציבי וקדמיה הא קדמיה [כג]גלימא מתיה חיישינן דלא מתיה לא חיישינן [כד]עוף ומעופף לא חיישינן איזלא ומקרבי קיטרי חיישינן לא מקרבי קיטרי לא חיישינן כיתנא דעביד בטוני חיישינן דהאי גיסא ודהאי גיסא לא חיישינן אסורייתא חיישינן כיתנא דדייק ונפיץ לא חיישינן דייק ולא נפיץ חיישינן דעביד ביזרי כיון דאיכא ביה קטרי חיישינן דקתא חיישינן דקדקתא לא חיישינן נברא חיישינן תימחתא לא חיישינן קיטמא נהילא לא נהילא לא חיישינן חול

מטמא בזיבה. אם יצא ממנו זוב: **ואי ס"ד יש בו משום ריסוקי אברים.** הרי חולה הוא וזו אחד משבעה דרכים שהזב נבדק בהן דזב אינו מטמא באונס [כריתות ח.]: **דכתיב** (ויקרא טו) **זב מבשרו שיהא בשרו** כמות שהוא שלם ולא באונס: **דרך דופן.** ע"י סם וכיון הוא וכיון אמו חיין ואין לומר שלאחר שמתה אמו הוציאוהו דקיי"ל במסכת נדה (דף מד.) הוא מיית ברישא: **עגל שנולד בי"ט.** אין כאן משום מוקצה שהרי מוכן היה אגב אמו ושוחטין אותו בו ביום. אלמא משום ריסוקי אברים נמי לית ביה: **ושוין.** תנאי דפליגי במסכת בילה (דף כו.): גבי בכור שנולד בו מום בי"ט ושוין דאפילו האוסר בנולד בו ביום מום משום דמוקצה היה בין השמשות מחמת איסור קדשים בחוץ אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא שלא נאסר מעולם דהא במעי אמו היה מוכן אגב אמו ומותר דבכור אינו קדוש עד שיולד וכשנולד הרי מומו עמו ולאוי ליאסרו בחוץ: **דרך דופן מי קדיש.** בבכורה דבעינן מום ליאסרו במדינה: **מודה ר"ש.** אע"ג דפליג במסכת נדה (דף מ.). גבי יולא דופן ואמר הרי הוא כילוד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה התם הוא דאיתרבאי מואם נקבה תלד[ט] לרבות יולא דופן אבל לענין קדשים מודה שאינו קדוש דכתיב כי יולד[י] פרט ליולא דופן (לעיל דף נח.): **הכא במאי עסקינן.** הא דקתני מותר בו ביום ולא מייש לריסוק אבריס: **כגון שהפרים ע"ג קרקע.** נגער לעמוד ותחב פרסותיו לעמוד דאמרינן לקמן גבי נפולה עמדה מנפילתה אינה צריכה מעת לעת: **בית המטבחים.** כשמפילין אותו לארץ לשוחטו אפילו ממקום גבוה: **דנפל.** בבית המטבחים: **קל גיחותיה.** כמו (ב"ק דף פ.) גוחא מלבו פלינדרי"ש בלע"ז. שנשמע קול יללתו כשנפל: **מנא לך הא.** דלא חיישת לריסוק: **לפרניו נועץ.** כשהוא [יא]שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפורניו עד שאינו טופל מגובה: **עמדה.** אמתניתין קאי שנפלה מן הגג ועמדה ולא הלכה אינה צריכה שהייה מעת לעת: **אבל בדיקה בעיא.** בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא. והיכא דלא עמדה אפילו בדקוה ונמצאת שלמה טרפה משום המבט שנתפרקו פרקיה וחוליותיה ואם הלכה אפילו בדיקה לא בעיא: **אע"ג דלא עמדה.** ואינה צריכה שהייה מעת לעת: **נגערה לעמוד אע"פ.** שלא פשטה ידה שלא נתחזקה ורגלתה לעמוד: **היכא דנפלה מן הגג.** בלא ידעה דאי ידעה הא אמרינן [יא"פ] דאמדה נפשה: **כנגד בני מעיין.** שמא נקרע רוב המיעוטה או ניקבו הדקין: **כנגד כל החלל.** משום שבירת רוב צלעות או עקירת חוליות: **סימנין מאי.** מי בעי בדיקה שמא נעקרו: **עוף שנחבט.** [יב]נופל על כרחו על פני הנהר ואינא למיחש לריסוק: **כיון ששט מלא קומתו.** הוה ליה כהליכה שאינה צריכה בדיקה: **ואי מיא דקיימי.** כגון שגמיס: **ליתי לן בה.** דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי[יג]: **ואי שדי ציבי.** ואם היו קסמי עצים מוטלין בנהר: **וקדמיה.** איתו לציבי [יד]מלמעלה למטה אפילו במיא דלא קיימי שרי דכיון דקדמיה איתו לציבי איתו דקא שט: **גלימא.** פרוש על גבי יתדות באויר: **ומסיה.** שפיר ונפל עוף עליו: **חיישינן.** לריסוק ובעי שהייה דכיון דמתיה שפיר קשה הוא: **עוף ומעופף.** ואם כפולה הטלית ואפילו מתוחה: **לא חיישינן.** דאינה נמתחת יפה: **איזלא.** עוף שנפל בראש באויר: **ומקרבי קיטרי.** קשרי החוטין שבהם סמוכין זה לזה תמיד: **חיישינן.** שמא הקשרים רסקוהו: **ליכנא דעביד בטוני.** פשתן הנעשו חבילות: **חיישינן.** שהרי קשה הוא: **דהאי גיסא ודהאי גיסא.** אם נפל על לדי החבילה מכאן ומכאן בהשמטה: **לא חיישינן.** דכי מטי עלייהו משתריק ומשתמיט ולא מלקי ליה: **אסורייתא.** חבילות של קנים: **ליכנא דדייק (ונפיץ).** חבוט בטוחש"ה בלע"ז: **ונפיץ.** אשקוש"ת: **לא חיישינן.** אם שטוח על גבי קרקע ונופל עוף עליו: **דייק ולא נפיץ.** שהרי הגבעולין מלקין העוף: **דעביד ביזרי.** פופידי"ש אפילו דייק ונפיץ חיישינן משום קטרי דאית ביה: **דקתא.** נעורת שהרי גבעולין הנעשין מן הפשתים כשמנפלין אותו: **חיישינן.** אם נפל עוף עליהן: **דקדקתא.** דקה מן הדקה וגס היא נעורת: **לא חיישינן.** אם יש ממנה כדי על גבי [טו]קרקע ונופל עוף עליהן לא חיישינן לפי שהיא רכה: **נברא.** סיב הגדל סביב הדקלים ומייבשין אותו ומחלק לרלועות ומפשילין ממנו חבלים וכל זמן שלא נעשה רלועות הוא קשה: **תימחתא.** לאחר שחלקוהו לרלועות להאי נברא כמו שעושין לקליפת עץ הקרוי טי"ל: **קיטמא נהילא.** מרוקד בנפה נכבש ונעשה קשה: **לא נהילא.** אינו נכבש וכל שעה הוא [יז]טפוף ואינו קשה: חול

ריסוקן. ומ"ט דכי מתיח קשה הוא ומרסק לא מתיח לא חיישי' דרך אצל נפילה. עייף ומיעף לא חיישינן כלומר ואי כפול לא חיישינן דרך הוא. איזילי ומקרבי (כמו קטרי) קיטרי חיישינן למישלש בלע"ז ומקרבה קיטרי שמקרבין האיזילי זה לזה חיישינן דאמרינן על קיטרי נפל אבל לא מקרבי קיטרי אמרינן בינתים נפל. כיתנא דדייק ולא נפיץ חיישינן דקשה הוא ולא משריק דעביד ביזרי חיישינן כלומר אם יש לו גבעולין. ג) דעביד (כשתי חבילות) מהאי גיסא ומהאי גיסא לא חיישינן כלומר איטוני מרחקי מהדדי לא חיישי' דאמרי' בינתיים נפל: דקתא חיישינן דק דקתא לא חיישינן. עפר תיחוח זו דק דקתא לא חיישינן דמשריק דעביד כי זגא חבילה: נהילא חיישינן שעשויה ככברה ודאי לא משריק תמחתא חיישינן דבר שגדל סביב העץ שקורין טיל ומתקנין אותו לצורך חבלים ומותחין אותו כעין רצועות והכי קאמר אי מתוקן ומתיח חיישינן דלא שריק נברא לא חיישינן כלומר נברא גדל בדקל: בר מחמיצי וחיפצי כלומר גרישים ועדשים דחיישינן

ו) קצת ל"ש דל"כ מאי מייתי ליה מתעוק בן יומו דמטמא בזיבה הא התם אינו נופל לארץ וי"ל ודוק. ז) מתיבתא הכה עד שלא יפסיק חוט השדרה שייך לעיל ע"ב. ח) דעביד בטוני כלומר דעביד חבילות חבילות כל"ל.

עין משפט נר מצוה

קמו א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הל"ח סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תצח סעי' ה:

קמז ב מיי' פ"ב מהל' מאכלי אסורין מזבח הל"ד והלכה יא:

קמח ג ד מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן נח סעי' י:

קמט ה מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ל:

קנ ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו:

קנא ז ח מיי' שם הל"י והלכה יח טוש"ע שם ס"ג:

קנב ט י כ מיי' שם הלט"ז טוש"ע שם סעי' ז:

קנג ל מיי' שם פ"ט הל' יד טור שם:

שיטה מקובצת

א) צפרניו נועץ כשהוא שוחה ליפול כל שהוא: ב) עוף שנחבט שנפל על כרחו: ג) וקדמיה איהו לציבי אפי' מלמעלה למטה כו' איהו הוא דקא שייט הס"ד: ד) כרי ע"ג הקרקע ונפל עוף עליהן: ה) טפוף ואינו קשה. נ"ב נ"א בס"י רפוף:

רבינו גרשום

הבהמה נופלת לארץ מן הרחם ואין חוששין משום ריסוק. תניא דמסייעא לך אדם בן יומו כלומר תניא דמסייעא לך א) דבית הרחם אין בו משום רסוק אברים דהא קא חזינן דאדם בן יומו שמיד שנולד מטמא בזיבה ואין חוששין לריסוק איברים דאם חוששין לריסוק איברים לא היה מטמא בזיבה דמבשרו ולא מחמת אונסו. הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן אפי' תימא בית הרחם יש בו משום ריסוקי איברים ולא תסייע ליה מהא ברייתא דתינוק דמיטמא בזיבה דהכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן. מיתיבי עגל שנולד ביום טוב שוחטין אותו ביו"ט כלומר ואי אמרינן יש בו משום ריסוקי איברים אמאי שוחטין אותו ביו"ט הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן דאין בו משום ריסוקי איברים: והא קתני סיפא ושוין שנולד ומומו עמו כלומר בכור אם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן (ואמר) דיכול לשוחטו ביו"ט. ואי מוקמת ריישא שיצא דרך דופן ואי דרך דופן בכור מי קדוש דרך דופן. הכא במאי עסקינן כגון שהפרים ע"ג קרקע כו' לעולם לא מוקמינן שיצא דרך דופן. והכא במאי עסקינן עגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט שהפרים ע"ג קרקע דודאי אם היה מרוסק לא היה עומד ע"ג קרקע: בית המטבחים אין בו משום ריסוק איברים כלומר כשמפילין הבהמה כשורצין לשוחטה: גניחותיה כלומר קולו נשמע כמו שהיה מרוסק: ב) הכה על ראשה כלומר המטה שהכה אותה היה ארוך שמגיע מראשה ועד זנבה או הכה בזנבה והיה ארוך שהגיע לה עד ראשה אין חוששין לריסוק איברין משום חוט השדרה ואי שלים חוטרא אפלגא דגבה כלומר שהיה המטה קצר דשלים אפלגיה דגבה חוששין היכא דשלים חוטרא דלא נפסק חוט השדרה. ואי אית ביה קטרי חוששין אפי' היה ארוך המטה שהלכה לה מראשה ועד זנבה חיישינן לריסוק איברין משום קטרי ואי מחייה אפסקיה כלומר דאם היה (כלי) מכה לרחבה שלא הכה לארכה מראשה לזנבה חיישינן שלא יפסיק חוט השדרה: בדיקה ודאי בעיא. כלומר אם הכה אותה או נפלה והיה חושש משום ריסוק איברים. ועמדה אינה צריכה לשהות מעת לעת אבל בדיקה בעיא דלא יהא בה אחת מי"ח טרפות. פשטה יד לעמוד אע"פ שלא עמדה. עקרה רגל להלוך כו' כלומר מה דאמרינן הלכה אפי' בדיקה נמי לא בעיא

מסורת הש"ס

ו) [נדה לה. ע"ש עת. כריתות ח.]. ז) שבת קלו. ביצה ו., ג). ביצה כו., ד) נדה מ. ע"ז כג., ה) ל"ל נגיחותיה, ו) זבחים עד., ז) רש"ל מ"ז, ח) [גי' הרי"ף עייף מיעף וכן גרסת ערוך בערך עף ג'], ט) [ויקרא יב], י) [שם כב], כ) [ער' ב"י יו"ד סי' נח ד"ה ונוף], ל) [וער' תוס' ב"ק נ: בד"ה אם שהתה],

לעזי רש"י

פליינדרי"ש. האנח. בטוד"ה [בטו"ד]. חבוט. אשקוש"א [אישקו"ש]. פשתן מנוער. פופידי"ש. חבילות פשתן סרוק. טי"ל. עץ תרזה.

מוסף רש"י

מבשרו. מכח אבריו וממוקף יצאו (כריתות ח:). שוחטין אותו ביום טוב. ומינו מוקצה שהרי בין השמשות נמי היה מוכן אגב אמו (שבת קלו.). ושוין. ר' יהודה ור' שמעון שנחלקו בדומין מומין ביו"ט במסכת ביצה, שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן. ומותר לנקר מומו ביו"ט, דלא דמי כמתקן ביו"ט דלא אימחזק באיסורא (שם) שאין בזה משום תיקון ומשום דין, שלא היתה בו חזקת איסור מעולם, וכדמוקי לה לקמן כגון דאיתבי דאיי התם (ביצה כו:). מודה היה ר"ש לענין קדשים. דבהמה שיצאה דרך דופן פסולה לקרבן, דגבי טומאה וטהרה דאמו הוא דקתמר ר"ש מריבוי הכתוב אם נקבה תלד, הוסיף לך הכתוב לידה אחרת לרבות יולא דופן, אבל בקדשים מודי (ע"ז כג:). שאינו קדוש. קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדש מומן להקדש דלא קדשי אלא כעצים וכתבנים לדמיסם ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד (נדה מ.). עמדה. על רגליה (זבחים עד:). קיטמא נהילא. שהיא דקה (תענית ט:).

רבינו גרשום (המשך)

פשטה רגל להלוך אע"פ שלא הלכה: צריכה בדיקה כנגד בני מעיים שלא תהא ריסוק: קשין הן אצל נפילה לשון קשה כלומר לא חיישינן בסימנין שיהו מרוסקין: עוף שנחבט על פני המים כלומר וחיישינן משום ריסוק איברים כיון ששט קומתו דיו ממטה למעלה כלומר דשט ממטה למעלה למים אבל בדרך הליכתן של מיא הוא דקא משפלו ליה וחיישינן משום ריסוק איברים. ואי איכא צביא כו' כלומר ואי איכא תחיכה של עץ במים דשף בקרוב לעוף וקדימה העוף לחתיכה של עץ איהו הוא דקא מסגי ולא חיישינא. גלימא מתוח חיישינן כלומר גלימא שהיה מתוח באויר ונפל העוף עליו חיישינן משום

חול הדק לא חיישינן. דמישתריק ואינו נכנס לעולם: **חול הגס.** אבנים גדולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהם: **אבן דרכים.** גם הוא נכנס ונעשה קשה: **פיצוח.** אישתרי"ס בלע"ז. תבן של חטים ושעורים: **בוגא.** חבילה: **חיטי ולכ דמייניהו.** כגון שיפון שהוא קשה חיישינן אם נפל עליהם:

כל מיני קטניות. לא חיישינן משום דמישתרקי מהדדי ואינם נכבשים יחד: **רוביא.** תלתן: **חימצי.** פישל"ש מחליקין הן ואינן נכבשים: **חיפצי.** לידרו"ש ואינן עגולין ולא מישתרקי: **כל דמישתריק.** מחליק זה מזה ואינן נכבשים יחד והנופל עליהם נשמט והולך ואין כאן חבט: **דבוק.** גלו"ד בלע"ז וטחין אותו בדף קטן והעוף שוכן עליו ומידבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ: **בחד גפא.** שלא נדבק אלא [א]בגף אחת ופורח בשניה: **היכי ניקוס.** במה יהא יכול להקיש ולישא את עצמו הלכך כשנופל נחבט בגפילה [ב]גמורה: **אעיקבי דגפא.** במקצת הוא נושא את עצמו בעקבי הגפיים והוא ראש הכנף מקוס שמותכין הכנף מן האווז: **בתרי גפי אסור.** אלא אם כן עמד והלך. כתוב בהלכות גדולות כל היכא דבעי בדיקה כגון נפולה ושבורה ודרוסה דמיתכשרי בבדיקה ה"מ בדורות קמאי דהוו בקיאי למיבדק אבל אנן לא בקיאינן ולא סמכינן אנפשין ולי נראה דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב (דברים יז) ואל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא יזהר יפה ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאין בדבר כי היכי דיימטייה שיבא מכשורא: כ"ב גלעות גדולים שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב: ה"ג **או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן**[ג]: **ומחליין כלפי דדרה.** ובעינן שיהו נשברות אותן י"ב גלעות מחליין כלפי דדרה לפי ששם חיותה ולא מחליה ולגד החזה: **בר זכאי.** לא ידענא מנו: **נעקרו ברוב לד אחד.** כיון שנעקרו שם מהם דהיינו רוב לד אחד טרפה אבל בנשתברו לא משתברו אלא בי"ב דהיינו רוב שני לדדין: **וחוליא עמה.** ואפילו החוט קיים: **אמרי ליה.** בעו מיניה נעקרה גלע מכאן וגלע כנגדה[ד] וחוליא קיימת מהו: **גיסטרא קאמריתו.** בתמיה.

קטניות אין בהן משום ריסוק אברים בו'. אית ספרים דגרסי בתר הכי חמלי אין בהם משום ריסוק חפצים חפצי יש בהם משום ריסוק אברים וכן [ה]גרסת הקונטרס משמע דלא הוו בכלל קטנית [ו]וי"ל דקטניות מיירי בדברים דקים כמו עדשים ואורז ודומן: **והא** רב נמי גיסטרא קאמר. מעיקרא הוא אתי ליה דרב שפיר דדלמא לא [ז]חשיב גיסטרא אבל כיון דחשיב ההוא דרב כהנא נבלה משום גיסטרא דילה נמי נבלה היא: **אי** הכי היינו דרב. לאו דרב ממש דההיא דרב לאו גיסטרא הוא ודילהו הוי גיסטרא ונבלה אלא כלומר [ח]ממרב הוה להו למפשט דהא עדיפא מדרב: **סברי** מרתח רתח. אבל אי בעו מיניה חדא אפילו אי מכשר בתרתי לא רתח במה שבאים להחמיר ובסוף פרק שני דזבחים (דף ל:) אין מתייחס כמו בכאן גבי הא דבעי מייניה לוי מרבי חיא למחר בחוץ לרבי יהודה מאי:

נעקרה צלע טרפה. פירש בקונטרס אפילו בלא אסיתא ור"ת מפרש עם האסיתא דהא משמע לעיל בלא בלא חוליא ליכא מאן דטריף עד דאיכא רוב צלעות דפרץ לרב כהנא ולרב אסי מעולא בר [ט]רבי זכאי ומרבי יוחנן: אלימא

חול הדרק לא חיישינן חול הגס חיישינן אבק דרכים חיישינן תיבנא ועביד בזגא חיישינן לא עביד בזגא לא חיישינן חיטי וכל דמייניהו חיישינן שערי וכל דמייניהו [ט]חיישינן [ג]כל מיני קטניות אין בהם משום ריסוקי אברים לבר מן רוביא חימצי אין בו משום ריסוק אברים חפצי יש בו משום ריסוק אברים כללא דמלתא כל מידי דמשריק אין בו משום ריסוק אברים לא משריק יש בו משום ריסוק אברים דבוק רב אשי שרי אמימר אסר בחד גפא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי בתרי גפי מאן דאסר אמר לך היכי ניקום ומאן דשרי אמר לך אפשר דניקום אעיקבי דגפי ואיכא דאמרי בתרי גפי כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בחד גפא מאן דשרי אמר לך אפשר דפרח בחד גפא ומאן דאסר כיון דבהאי לא מצי פרח בהאי נמי לא מצי פרח והילכתא [א]בתרי גפי אסיר בחד גפא שרי: נשתברו רוב צלעותיה: תנו רבנן [ב]אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן אמר זעירי [ג]ומחציין כלפי שדרה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ד]ובצלעות גדולות שיש בהן מוח אמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין רבי יוחנן אמר [ה]בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין אמר רב [ו]נעקרה צלע וחוליא עמה טרפה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוליא קיימת מהו אמר להו גיסטרא קאמריתו והא רב נמי גיסטרא קאמר כי קאמר רב צלע בלא חוליא והא צלע וחוליא קאמר [ז]צלע וחצי חוליא מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא אמרי ואמר להו גיסטרא קאמריתו והאמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין אמר לך התם זה שלא כנגד זה הכא זה כנגד זה והאמר רבי יוחנן ברוב שני צדדין וברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חד מייניהו זה כנגד זה התם בוכנא בלא אסיתא הכא בוכנא ואסיתא אי הכי היינו דרב לא שמיע להו דרב וליבעו מייניה כדרב סברי [ג]ליבעי מייניה חדא דפריש לן תרתי דאי בעינן מייניה חדא הניחא אי אמר לן טרפה כל שכן תרתי אי אמר לן כשרה אכתי תרתי קא מיבעיא לן אי הכי השתא נמי דקא בעי מייניה תרתי הניחא אי אמר להו כשרה כל שכן חדא ואי אמר להו טרפה אכתי חדא מיבעיא להו סברי אם כן מירתח קא רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא והא קא אמרי ליה ולא רתח כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריתו היינו ריתחיה [ד]אמר רבה בר רב שילא אמר רב מתנא אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה וגולגולת שנחבסה ברובה ובשר החופה את רוב הכרס ברובו טרפה נעקרה צלע מעיקרה טרפה ורמינהו כמה

בעינן מייניה אלו טרפות מירתח רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא: שנחבסה לשון נשברה: כמה חסרון בשדרה כלומר לענין נזיר לגלח שאינו מגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו והגולגולת זהו רוב מניינו:

ח) ל"ל אפי' לא נעקרו רק ששה טרפה נשתברו אין טרפה וכו'. ט) נראה דל"ל כן זכאי אמר נעקרו ברוב לד אחד כלומר דאינה טרפה עד שיעקרו ברוב מלד אחד.

ח) ג' מהר"ם ש"ף לא חיישינן, ב) [ג' הערוך בע' חסך ב' וכל מיני קטניות לא חיישינן לבר מחימצי וחפצי וכן כתב בערך חוף ד'], ג) [זבחים ל:], ד) [לעיל מב:], ה) [ל"ל והאמר], ו) דבור זה שייך קודם ל"ה ת"ה, ז) [עי' רש"י יבמות סג. ד"ה חימצין], ח) גי' תוס' בגמ' עולא בר ר' זכאי אומר. רש"ל.

מוסף רש"י

נעקרה צלע מעיקרה. תע"ג דתנן במתניתין נשתברו רוב גלגלותיה, דוקא נשתברו התם בעינן רובא, אבל נעקרה גלע אחת מעיקרה עד תלי חוליתה כדמפרש לקמן, טרפה (לעיל מב:). **וגולגולת שנחבסה.** שהוכתה מכות רבות ולא נפתחה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה טרפה. נחבסה, דמיגליי"ר בלע"ז (שם). **ובשר החופה את רוב הכרס.** זהו קרום עב שקורין טרפי"ל כשפותחין את הבהמה ומותכין את הבשר לאורך הבהמה והוא נראה, והא דקרי ליה חופה את רוב הכרס ולא קרי ליה חופה את הכרס, מפני שמיעוט הכרס נחבא בתוך לגעות החזה והסתום ורובו מבוהה בבשר. כרס, פנ"ל בלבה בלא בית הכוסות והמסגר ואם נקרע רובו של בשר כנגד הכרס תע"ג דכי משעת להיא קרע לגבי טוליא בשר הוי מיעוטא, שהרי אותו בשר ממזיק כל בני המעים והולך עד הירכים, לא משערינן אלא במה שכנגד הכרס ואם מיקרע רובא דההוא טרפה, ואמואל לא סבירא ליה כמאן דפרים (לעיל נ:) רוב סחיצותה למתניתין דהיינו בשר החופה את רוב הכרס, דל"ל מה אתא שמואל לאשמועינן, ואיהו מפרש למתניתין במילתא אחריתי (שם).

שיטה מקובצת

א) שלא נדבק אלא כנף אחת ופורח בשניה: **ב)** הלכך כשנופל נחבט בגפילה גרידא הס"ד: **ג)** ה"ג או י"א מכאן ואחת מכאן ורוב צלעות קטנות הסמוכות לצד האליה לא חשיב הס"ד: **ד)** נעקרה צלע מכאן וצלע כנגדה מכאן וחוליא קיימת מהו: **ה)** הרי צלע שכנגדו נשמטת ונבלה וקרי: **ו)** היינו דרב ושמעי' ליה דבחדא: **ז)** וליבעו מייניה כדרב בחדא דהא חדא אכתי לא קמא להו ותרתי קבעו מייניה: **ח)** וכן גרסת הקונט': **ט)** דדילמא לא חשיבא הא דרב גיסטרא אבל: **י)** כלומר מדרב הוה להו למפשט:

עין משפט נר מצוה

קנד א מיי' פ"ט מהלכות שחיטה הלכ"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן נח סעיף ח:

קנה ב ג מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' א:

קנו ד מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' ב:

קנז ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' א:

קנח ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

לעזי רש"י

אישתרי"ם [אישטריי"ם]. קש (בעיקר המשמש למרבץ הבהמות).

פישל"ש [פישיל"ש]. אפונות.

צידרו"ש [צידרי"ש]. חמצות.

גלו"ד. דבק חזק.

מינציר"א [דימצייד"א]. הבול, מעוך.

רבינו גרשום

דלא משריק: דבוקה אמימור אסר. כלומר עוף שאוחזין אותו בדבק חוששין משום ריסוק אברים: בחד גפא כולי עלמא לא פליגי דשרי. כלומר דסמיך אגפא אחריתי ולא משריק נפשיה: כי פליגי בתרין גפי. כלומר דביק בתרין גפי: אלו הן רוב צלעותיו שש מכאן ושש מכאן כלומר עשרין (ושלש) [ושתים] צלעות הן שיש בהן מוח ושתים עשרה הרוב. ומחציין כלפי שדרה כלומר היכא אמרינן דאי נשתברו רוב צלעותיה טרפה מחציין כלפי שדרה: נעקרו ברוב צד אחד כלומר [ב] אפילו שבע שנשתברו אין טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין. והא רב גיסטרא נמי קאמר כלומר נעקרה צלע וחוליתה עמה דהיא כגיסטרא: מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא קא אמרי כלומר דטרפה הוו היא שנשברה הצלע וחוליתה קיימת והא עולא בר זכאי א' [ג] נשתברו ברוב שני צדדין כלומר דאינה טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין: הכא זה כנגד זה כלומר צלע מכאן וצלע מכאן זה כנגד זה דגיסטרא היא. והא כיון דאמר ר' יוחנן ברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חדא זה כנגד זה אלו הצלעות (השבורות) [העקורות]. ו) בוכנא בלא אסיתא כלומר שבורות שלא נעקרה חוליא כולה הכא נעקרה וחוליא עמה. ותיבעי להו דרב כלומר השתא דאמרת דרב כהנא ורב אסי אמרי צלע מכן וצלע מיכן עם חוליא. ותיבעי להו דרב צלע וחוליא אם טרפה אם לאו: סברי ליבעו מייניה. חדא בעיא דמפשט לן תרתי בעי'. דאי בעינן מייניה חדא צלע וחוליא עמה ואמר לן טרפה סברי אם כן מירתח רתח כלומר אפילו אמר להו טרפה לא צריכי למיבעי חדא דאם כן דחדא [נמי] טרפה כי

אלו טרפות פרק שלישי חולין

אילימא למעוטי חתול. כלומר דוקא זאב דריס באימרי דרבי ולא חתול: **רבי תימא** קמשמע לן דזאב בגסה נמי דרים. כלומר דלהכי נקט מן הזאב ולמעלה לאשמועינן דכל מן הזאב ולמעלה שוה דמה מרי בגסה אף ה זאב בגסה: **הכי** גרסינן אמר רב חסדא דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים. ולא גרסינן נץ במילתיה דרב חסדא דאי גרס ליה א"כ כי פריך ליה מבריתא מנץ נמי פריך וכי משני הוא דאמר כבריבי ארץ לומר דקאי נמי בריבי אנץ ואילו מתני' קתני נץ דיש לו דרוסה ומתניתין איירי בכל עניין אף במקום שאין מצילין וכי תימא דמאי דמחלק בריבי היינו בגדיים וטלאים אבל בעופות לא א"כ מאי קא פריך מההיא תרנגולתא דהוה בי רב כהנא ואע"פ שעל כרחך אנו צריכין לחלק משום דלא תקשה ברייתא אמתניתין היינו משום דקסבר דבעופות קלי זיהריה ובגדיים וטלאים לא קלי זיהריה אבל בריבי סובר דמקום שיש לו מצילין קלי בין בעופות בין בגדיים וטלאים אבל במקום שאין מצילין אין לו כלל ארס ואי הוה גרסינן נץ במילתא דרב חסדא אם כן אף בנץ נמי היינו צריכין לומר כן ועוד לאיכא דאמרי דמשני דברייתא כבריבי היא א"כ לרב חסדא יש דרוסה לנץ בכל עניין אף בגדיים וטלאים ומאי איריא דתני מתניתין עוף הדק אפילו גדיים וטלאים נמי: **מ"מ** לרב חסדא קשיא. ומ"ת ולישני ליה דברייתא באימרי דבבריבי וי"ל דדומיא דנץ קתני דאף בגדיים וטלאים אין לו דרוסה ומיהו לפירוש איכא דאמרי דאוקי לברייתא כבריבי ובאין לו מצילין לא הוי חתול דומיא דנץ דדרוסת הנץ בעופות בכל עניין ובגדיים וטלאים לא דריס בשום עניין ומתוך כך יתישב אמאי לא מוקי ברייתא נמי לגיסנא קמא כבריבי ובאין להן מצילין הא במצילין יש להן דרוסה משום דדומיא דנץ קתני דאין לו דרוסה בכל עניין: דרוסת חתול נץ ונמייה עד שתינקב לחלל אבל דרוסה לית להו ותסברא נץ לא דרים והתנן ודרוסת הנץ הא לא קשיא כאן בעופות כאן בגדיים וטלאים מכל מקום לרב חסדא קשיא הוא דאמר כי האי תנא דתניא בריבי אומר לא אמרו אין דרוסה אלא במקום שאין מצילין אבל במקום שיש מצילין יש דרוסה ובמקום שאין מצילין אין דרוסה והא ההיא תרנגולת דהואי בי רב כהנא דרהט חתול בתרה ועל לאידרונא ואיתחיד דשא באפיה ומחייה לדשא בסיחופיה ואשתכח עלה חמשה קורטי דמא הצלת עצמה נמי כהצלת אחרים דמי ורבנן זיהרא אית ליה ולא קלי זיהריה איכא דאמרי הא מני בריבי היא דתניא בריבי אומר לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מצילין אבל במקום שאין מצילין אין דרוסה ובמקום שאין מצילין אין דרוסה והא ההיא תרנגולת דהואי בי רב כהנא דרהט חתול בתרה ועל לאידרונא ואיתחיד דשא באפיה ומחייה לדשא בסיחופיה ואישתכח עליה חמשה קורטי דמא הצלת עצמה נמי כהצלת אחרים דמיא בעא מיניה רב כהנא מרב יש

אלא במקום שיש [ג]לה מצילין. הוא כועס ויש לו ארס חזק וכשמכה בצפורן משליך בה ארס ודרב חסדא בשיש מצילין: **בסחופיה.** פלוט"ל: **חמשה קורטי דמא.** ארס של חמש אצבעות: **הצלת עצמה.** שהיא עצמה מצלת גופה ובורחת: **ורבנן.** דפליגי עליה דבריבי דאמרי אפילו יש מצילין אין דרוסה בהאי דמא דמשתכח בדשא מפרקי לך: **איכא דאמרי.** דרב חסדא אפילו במקום שאין מצילין קאמר דיש דרוסה ומתניתין דנקט זאב משום אימרי דבריבי נקט [ד]והא מתניתין דנקט עד שתינקב לחלל בריבי היא ובמקום שאין מצילין ורבנן פליגי עליה: **לא אמרו יש דרוסה.** לחתול: **אבל במקום שאין מצילין כו'.** ורבנן סברי אף במקום שאין מצילין יש דרוסה: אף

(מתניתא) [מתניתין] הוה אמינא אורחא דמלתא קתני כלומר מה דתנן ודרוסת הזאב אורחא דמלתא קתני כלומר ואפי' חתול ומה דקתני דרוסת הזאב לא מדכר זאב אלא דאורחא דמילתא דזאב דדריס קמ"ל דר זאב למעוטי חתול אבל דריסה לית להו. כלומר אי לא ניקב לאו טרפה לית להו. (אדם) [ארס]. נמיה חיה קטנה. אלא במקום שאין מצילין כלומר במקום שאין מציל שום בר נש מידה שאין כועס עליה אבל במקום שיש מצילין שכועס על הבהמה יש דרוסה. דאישתכח עליה חמשא קורטא דדמא על בבא: הצלת עצמה כהצלת אחרים דמי. כלומר כיון דאיתחיד בבא באנפיה כעס ודרס.

עין משפט נר מצוה

קנט א ב ג מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"ח סמג עשין לגא ומיי' פ"י מהל' שחיטה הלכה ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נד סעיף ד:

קס ד ה מיי' פ"י מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' ח:

קסא ו מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ה סמג סס טוש"ע יו"ד סי' מח ס"ג:

קסב ז ח ט מיי' פ"ה מהל' שחיטה הל"ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מ סעיף ח:

קסג י מיי' סס טוש"ע סס סעי' ג:

קסד כ טוש"ע סס סעי' ד ואפילו כשאין מצילין יש לרוסה כרב חסדא אלינא דרבנן:

רבינו גרשום

וכמה יהא חסרון. שאינו חשוב רוב בניינו: בש"א ב' חוליות ובית הלל אומרים אפילו לא חיסרו אלא חוליא אחת אינו סותר ימי נזרו ואינו מגלח ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה. אפילו לא חיסר אלא חוליא טרפה וכיצד אמרת דאינה טרפה עד שתיעקר צלע מעיקרה. בשלהי כפלי כלומר דחוליא ח) לית בה צלע. א"כ הוה ליה מקולי דבית שמאי כו' כלומר אי אמרת וכן לטרפה הוו להו ב"ה לחומרא וב"ש לקולא: א"ל רבא כי אתשיל ההוא לענין כו' כלומר כי אתשיל כמה חסרון בשדרה לענין טומאה איתשיל ולא לענין טרפה דהוו להו ב"ש לחומרא: ברוב גובה או ברוב היקיפה כו' רוב גובה מקרום של מוח עד הפה רוב היקיפה מאזן לאזן: ותפשוט ליה מהא דתנן או שנקרע רוב החיצונה ואמרי במערבא דכרס החיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס וש"מ דבשר החופה את רוב הכרס ברוב קרוע מידי הוא טעמא אלא לשמואל כו' מי הוא אמורא שאמר בשר החופה את רוב הכרס ברובו שמואל והוא לא סבר דמה דתנן או שנקרע רוב החיצונה זה בשר החופה את רוב הכרס דחזינן (למיפרך) למימריה בזה הפרק יעקב אמר נחמני אמר שמואל מקום שאין בה מילתא זהו כרס הפנימי ושאר הכרס זהו הכרס החיצונה ומה דתנן או שנקרע רוב החיצונה לא אמר מבשר החופה את רוב הכרס אלא מכרס עצמו ועדיין תיבעי לן לשמואל בשר החופה את רוב הכרס ברוב קרוע או ברוב נטול: בבהמה מן הזאב ולמעלה כלומר כגון דוב וארי בעופות מן הנץ ולמעלה דורסין אבל אם פחות מנץ אין לו דרוסה נץ זה אוסטיור בלע"ז: וכי תימא דזאב אפי' בגסה דורס כלומר אשמעינן. ואיבעית תימא למעוטי חתול ואי

מסורת הש"ס

ח) [לעיל מב: וסס נסמן] אחלות פ"ב משנה ג. ט) [פי' סוף וקן], ג) [יומא פ. זמחים לח: לקמן קה. בכורות ל: ערכין מז:], ד) ל"ל רבא, ה) [לעיל מב.], ו) [לעיל נ:], ז) [ל"ל האמר], ח) [סס], ט) [גי' הרא"ש רבי אלעזר וכן בפרש"י ד"ה גברא], י) [תענית ד: וש"נ], כ) [תרגום של ויבא החדרה (בראשית מג פ"ג) ומעל לאידרון], ל) פי' מאליה, מ) ס"א ל"ל גדול הדור,

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה גברא אגברא קא רמית דרבי אלעזר אדרב כנ"ל: ב) ד"ה נמייה וכו'. נ"ב עיין שבת קמו ע"ב בד"ה משום דיחשא וכו' פרש"י דנמייה שרץ הוא:

לעזי רש"י

מרטרינ"א. נמייה. פלוט"א [פוט"א]. כף-רגל.

מוסף רש"י

כמה חסרון בשדרה. ומצא מתומת שדרה ומיתון כשאר עצם כשעורה שאינו מטמא באהל (ערובין ז.) אלא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה, דאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב בניינו ורוב בניינו תנן בהאילות (פ"ב מ"א) דמטמאין באהל ואינו"פ שאין עליהן בשר (לעיל מב:). **וכן לטרפה.** לב"ש לא הוי טרפה בבגיר משמע חוליות ולב"ה בחוליא אחת מיטרפא (שם). שניקבה. ממאה (לעיל מב.). **בשר החופה.** פירשתיו חהו קרום עב העובר על כל האגל וקורין לו טינפ"א ושמו מן האזה ועד הייריכים והכוס הקרוי פנל"א מעטון נאחב בגלעות האזה ורובו תחת אותו קרום, ורוב המילוה דקאמר מתניתין רוחין כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס ואם נקרע אם יש מה שיש מן הקרום כנגד הכרס הנרפה ואם ממקום שהכרס בלה ולמעה נקרע אותו קרום כשרה (שם). **מקום שאין בו מילת.** מקום יש בכרס חלק שאין שם אותו לאחר שגורדין בורותיהם מן הכרס (שם).

שיטה מקובצת

ח) ואתא רב לפרושי מתני' דדוקא: ב) אבל במקום שיש מצילין: ג) משום אימרי דבריבי נקט ומתניתא דקתני עד: ד) ולמעלה שוה דמה אריי בגסה אף אינהו נמי בגסה:

ח) גרלה דל"ל דחוליות יש שם ולגעות ליתא.

אף לחולדה. שהיא קטנה היימנו יש דרוסה וכ"ש לחתול: **אף לחתול.** שהוא גדול אין דרוסה וכ"ש לחולדה. ולקמיה מתרצינן לה: **באימרי רבנן.** בבהמה דקה ס"ל אין לחתול כדאמר רב לעיל (דף נב:) בבהמה מן הזאב ולמעלה: **בגדיים וטלאים.** דקיס מאד: **שאר עופות טמאים.** חוץ מן הגס והנץ: **והא אנן תנן ודרוסת הנץ בעוף הדק.** מכלל דשאר עופות אפילו בעוף הדק לא: **בדרבי מיניה.** [א]ואפ"ה עוף הדק הוא: **ביש היני.** שם מקום: **ביד.** שהכהו בידו: **רגל.** אחרונה: **אכל שן לא.** דאין ארס החיה בשיניה: **שלא מדעת.** דכיון דשלא מדעת נפל כגון מן הגג על הבהמה אע"פ שנתקעה לפרנו בגבה אין משליך בה ארס: **לאחר מיתה.** קס"ד שמת האדי ואחר כך נפל על הבהמה: **דדרים.** מחיים ולא הספיק לשלוף לפורנו ממנה עד שספקו את ידו ומיתה דקאמר מיתת האדר שנתתך: **דשליף.** כשחולץ ומוציא לפרנו מגבה: **ונמלאת לפורן.** [ב] תלוסה בגב: **רוב אריות דורסין.** כלומר [ג]אע"פ שרוב אריות דורסין וקיס לן שכל הדורס אין לך אחד בהן שתשמט לפרנו: **נתחכך.** השור ולפורן זו בכותל היתה: **רב נטעמיה.** לקמן: **מקום לפורן.** שלא נשמט ולא נמלא שם הלפורן אלא מקומה ומכתה ניכרת בשור: **לחה.** שהיה בה רס: **עבידא דמשתמטא.** ושמא דרס: **בדרא דסיחופיה.** שעומדות בגב השור כסדר שהן סדורות ביד האדי: **אימר כלבא.** והא אמרינן אין דרוסה לכלב דאין לו ארס: **עד.** אדי ביישיהו ויבש שם: **שלמא שוי.** עשה שלום עמהם כדרך כמה חיות שנעשות תרבות וגדלות עם בני אדם ובהמות ואין מזיקין: **נח ריחחיה.** בהני ולא חיישינן לדריסה בחמריי[ג]: **מעואי.** נוהם: **מקרקרין.** גועות. דלשון נעקת אדי לחוד ולשון נעקת כל בהמה לחוד כמו בלשון עברית נוהם לאריה[ד] וגועה לשור[ה] וערוג לאילו[ו] ולהל לסוס[ז] ולפלוף לעופות[ח] וחרק לכלבי[ט]: אהדדי

יש דרוסה לחתול **או לאו כו'.** הרב ר' יצחק בר"מ מפרש דכל הנך בעיות הוי בכמה זימנין דפעם ראשונה היה עוסק בעופות ושאלו אם יש דרוסה לחתול והשיב לו רב אפילו לחולדה יש דרוסה ושוב היה עוסק באימרי רבנן ושאלו אם יש דרוסה לחולדה אם לאו והשיב לו אפילו לחתול אין דרוסה ושוב היה עוסק בגדיים וטלאים ושאלו חולדה וחתול יש להם דרוסה או לא ומ"ל לחתול יש דרוסה ולא לחולדה וכן היה מפרש ההיא עובדא דשבת פ' תולין (דף קלח. ושם ד"ה בעא) גבי כילה מהו אמר לו אף מטה אסורה מטה מהו א"ל אף כילה מותרת כילה ומטה מהו א"ל כילה אסורה ומטה מותרת ולא קשיא כו' ועוד י"ל דכל הנך הוו בפעם אחת בתחלה שאלו יש דרוסה לחתול או לאו א"ל אתה שואל סתם יש דבר שאף לחולדה יש דרוסה והדר בעי מיניה אם לחולדה יש דרוסה בכל מקום וא"ל אף לחתול פעמים שאין דרוסה והדר בעי מיניה כיון דזה וזה פעמים יש דרוסה ופעמים שאין דרוסה שויס הן או לאו אמר לו יש דבר לחתול יש דרוסה ולחולדה אין דרוסה וכענין זה יש לפרש ההיא דשבת: **שאר עופות טמאים** יש להן דרוסה **או אין** להן דרוסה. הך דרוסה היינו דשדי זיהריה כי שליף ואין זה כי ההיא דלקמן (נט.) דכל עוף הדורס טמא דהוי מסימני טומאה ולא מבעיא ליה הכא אלא בעופות טמאין אבל פשיטא דאין דרוסה לטהורים: **ובא** מעשה **לפני חכמים ואמרו** יש דרוסה. וא"ת ולישני ליה דהכא רחל קטנה היתה ורב כהנא אייבי באימרי רבנן וי"ל דא"כ מאי איריא דנקט רב כהנא שועל אפילו חתול נמי:

ובא מעשה **לפני חכמים ואמרו** אין דרוסה. וא"ת ולישני ליה דהכא רחל גדולה היתה וכן משמע מדלא נקט טלה וי"ל דא"כ לא הוה רב דימי משמיעינן שום חדוש בהאי מעשה דאפילו לחתול אין דרוסה ברבנן: **קא** משמע לן **דבהדי** דשליף שדי זיהריה. יש שטועין להתיר לשחוט כשהנך שוכב ע"ג העוף ולא הסיר רגליו עדיין דאכתי לא שליף ולא שדי ביה זיהריה ואסור לעשות כן דכשהנך רודף אחר העוף ולוכדו מכהו כמה פעמים ברגליו ודריס ושליף כמה זימנין: **רוב** אריות דורסים. וא"ת אפילו אם תמצא לומר דלפורן זה מחמת חיכוך אתא מ"מ אפילו בשאר שוורים שאין בהם לפורן היה לנו לחוש כיון דרוב אריות שבין השוורים דורסין ובסמוך נמי דקאמר אבי אבל מקום לפורן חיישינן למה לי מקום לפורן כלל ואומר ר"ת דהכי פירושו רוב אריות דורסין כלומר ראויין לדרוס שהן בריאים ודורסים ומעוטן חולין ואין דורסים ורוב אריות הדורסים שהם בריאים אין לפורן נשמטת מהן וזו הואיל ולפורן יושבת לו על גבו מסתמא האי אדי חולה הוא ולא מחמת דרוסה בא לפורן זה לכאן אלא בכותל נתתכך והיה האדי שוכב אצל הכותל ומחמת שנתתכך השור בכותל וברגלו של אדי נשמטה ממנו הלפורן ויושבה לו על גבו ופריך אדרבה אע"ג דרוב שוורים מתחככין מ"מ רוב שוורים אין מתחככין במקום שרגל אדי מונחת שם שתשב לו לפורן על גבו ויש לתלות הלפורן בדריסת האדי ואע"ג דרוב הבריאים הדורסים אין לפורן נשמטת ומסיק דאיכא למימר הכי והכי ורב לטעמיה דלא חיישינן לספק דרוסה [ז] דאוקמינן אחזקתה קמייתא בחזקת שלא נדרס:

כל הדורס אין הצפורן נשמטת. האי כל לאו דוקא וכן כל המתתכך דבסמוך אלא כלומר רוב הדורסין רוב המתתכך[ו]: שרקפא

מסורת הש"ס

[א] [בס"א: בדרבי, וכן ג' רא"ש וכ"ן], [ב] [פרש"י על זה תמצא בעירובין ה. ד"ה והאמר ר"נ], [ג] [לעיל מג: וע"ש תוס' ד"ה קקבכן], [ד] [משלי כח], [ה] מיוד ו, [ו] [תהלים מב], [ז] [ירמיה ה מ], [ח] ישעיה י, [ט] שמות יא, [י] [וע"ע תוס' יבמות לז. ד"ה אין],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ונמצא לפורן תחובה בגב כ"ה ברש"י שבאלפס:

מוסף רש"י

נקטינן. מסורת מאבותינו מנהג מרבותינו (ערובין ה.).

עין משפט נר מצוה

קסה א מיי' פ"ה מהלכות שחיטה הל' ה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן מז סעיף ג:

קסו ב ג מיי' שם הלכה ד ו טוש"ע שם סעי' א:

קסז ד ה מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' ו:

קסח ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

קסט ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:

קע ח מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' יד:

קעא ט מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' יג:

קעב י כ ל מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' ט:

שיטה מקובצת

[א] בדרבי מיניה בגדולים ממנו ואפי' הכי עוף הדק הוא: [ב] רוב אריות דורסין כלומר אע"ג דרוב אריות דורסין קים לן שכל הדורס: [ג] לדריסה באחרינו. ונ"ב נ"א לדריסה אחרינא: [ד] לספק דרוסה דאוקמה אחזקתה:

רבינו גרשום

שאר עופות טמאין. כלומר דרוסת הנץ חזינן במתניתין שאר עופות טמאין יש להן דרוסה: לאפוקי רגל דלא. כלומר של אחריו: אלא מדעת. כלומר שדעתו לדרוס אבל שלא מדעת אין חשוב דריסה: קמ"ל בהדי דשליף שדי זיהרא. כלומר בהדי דשליף ידו בבהמה ובהדי דשליף כבר (ככר) ידו מתה: אוקי תורא אחזקתיה. כלומר ואין חוששין: ולא אמרן אלא צפורן. כלומר שנמצא צפורן בגבו של אחד מהן ולא ידעי אי נתתכך אי ארי דרס ונשמט צפורנו דאין חוששין לספק דרוסה. אבל מקום צפורנו כו' כלומר אם נמצא מקום צפורן על גבו ודאי חיישינן: אלא בלחה כלומר שהצפורן לחה דאמרי' אי דרוסה הוה והצפורן לחה לא הוה מישתמטא אלא ודאי בכותל נתתכך: והוא דקיימן בדרא דסיחופיה. כלומר דקיימן בשורת אצבעותיו: ספק על ספק לא על. כלומר ספק על זאב בין בהמות ספק

שרקפא. קן של עופות ודרור קן לה (תהלים פד) מתרגמינן שירקפא ובקונטרס פירש סל מלא עופות: **אתי** בהו לידי תקלה. והא דאמר לקמן בפירקין (דף נח.) גבי בילי ספק טרפה שיחלא קמא משהינן לה אי הדרא טענה שריא ולא חיישינן לתקלה וי"ל דהא אמר פ"ק דפסחים (דף כ:) דתקלה עצמה תנאי היא ועוד התם אי סופה לטעון ממהרת לטעון ועוד דלמאי דמסיק הכא דלפרסומי מילתא עביד הכי ניחא: **ספק שונרא ספק קניא אימר קניא.** לעיל בפ"ב (דף כח. ד"ה אמא) פירשתי וא"ת דבריש התערובת (זבחים דף עד:) אמרינן גבי נתערבה בטרפה האי טרפה ה"ד אי דידע ליה נישקליה ואי דלא ידע ליה מהיכן ידע א"ר יוחנן דאיערב נקובת הקוץ בדרוסת הזאב ור"ל אמר דאיערב בנפולה ורבי ירמיה אמר דאיערב בולד טרפה ורבי אלעזר היא ומפרש דכולהו כר' יוחנן לא אמרי בין נקובת הקוץ לדרוסת הזאב מידע ידיע האי משיך והאי עגיל וא"כ אפשר לברר כאן אי שונרא אי קניא וי"ל דדוקא התם מן הזאב ולמעלה אבל בשונרא לא ידיע ואם תאמר א"כ לישי התם דאיערב נקובת הקוץ בדרוסת חתול ובגדייס וטלאים וי"ל דניחא ליה לאוקומי בכל הבהמות והאי דלא משני דאיערב דרוסת הכלב בדרוסת הזאב דלמא אפשר לברר:

דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כו'. פ"ה כגון שפק דרוסת ארי או שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ משמע דודאי דרוסה לא מהניא בדיקה וכן פירש הרב רבי יצחק בר' מאיר ז"ל דודאי דרוסה אין לה בדיקה שפעמים שמאדים הבשר ואין יכול לכוין יפה ורואה דיש בדיקה אפילו לודאי דרוסה מדאמר בסמוך בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמם אבל אם האדים הבשר שכנגד הסימנים ולא האדימו הסימנים כשרה אע"ג דודאי נדרסה שהרי האדים הבשר [2] וא"כ איכא ודאי זיהרא ועוד דקאמר בסמוך דמורי דיה רב מכפא עד אטמא והיינו ע"כ ודאי דרוסה הרב לא חייש לספק דרוסה דלא הדר דיה כדפירש בקונטרס לעיל מהיא דכל גגות (עירובין לד.) והא דאמר בריש פירקין (מג.) נפקא מינה לספק דרוסה ולא אמר לודאי דרוסה משום דאף לספק דרוסה קיימא לן דחיישינן ועוד מדבעי בסמוך ושט נקובתו במשהו דרוסתו נמי במשהו קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה אלמא אע"ג דמאדים במשהו ונדרס ודאי בעי למימר דכשר עד שיהא בו בכאיסר ונראה שגם בקונטרס לא נקט ספק דרוסה אלא משום דאז צריך לבדוק בכל מקום גבה וכריסה ולבה וכל מה שבנגד בני המעיים אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום: אילימא

אבל משום האדמת בשר שבנגדן לא מיטרפא דרוב סימנין קשין הן ואין אדם שולט בהן אבל כי האדימו הן עצמן הרי נגלה ששלט בהן: ושט

אהדדי כי פליגי דאיהו קא שתיק ואינהו קמקרקרן מר סבר מעשה קא עביד בהו ומר סבר מחמת בעתותיה הוא דקא עבדן אמר אמימר הלכתא חוששין לספק דרוסה א"ל רב אשי לאמימר האי דרב מאי א"ל [6] לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי ואי בעית אימא הדר ביה רב לגבי דשמואל דההוא [3] שרקפא דספק דרוסות דאתא לקמיה דרב שדרינהו לקמיה דשמואל חנקינהו ושדנהו בנהרא ואי ס"ד לא הדר ביה לישרינהו אלא מאי הדר ביה ליסרינהו אלא [3] אתריה דשמואל הוה למה לי למיחנקינהו לישדינהו הכי בנהרא מפרחן וסלקן ולשהינהו שנים עשר חודש [7] [8] אתי בהו לידי תקלה וליזבנינהו לעובדי כוכבים [2] אתו לזבנינהו לישראל וליחנקינהו ולישדינהו לאשפה וליטעמיך נישדינהו לכלבים אלא לפרסומי מלתא דאיסורא ההוא בר אווזא דהוה בי רב אשי על לביני קניא נפק אתא כי ממסמס קועיה דמא אמר רב אשי לא אמרינן ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא ה"נ [2] ספק קניא ספק שונרא אימר קניא מחייה אמרי בני רבי חייא [9] דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים אמר רב יוסף הא דבני ר' חייא כבר פירשה שמואל דאמר שמואל משום ר' חנינא בן אנטיגנוס דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים בעי אילפא יש דרוסה לסימנים או אין דרוסה לסימנים א"ר זירא הא דבעי אילפא כבר פירשה רב חנן בר רבא דאמר רב חנן בר רבא אמר רב דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו ואפילו בסימנין בעי אילפא סימנין שנדלדלו בכמה אמר רבי זירא הא דבעי אילפא כבר פירשה רבה בר בר חנה דאמר [10] רבה בר בר חנה אמר שמואל [4] סימנים שנדלדלו [11] ברובן בעי רב אמי המסמסה מהו א"ר זירא הא דבעי רב אמי כבר פירשה רב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב בדרוסה [12] עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים [13] נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו [14] ה"ד נתמסמס אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אייתו קמן ההיא ריאה דכי הוו [15] מיתבי לה יתבה שפיר וכי הוו מדלו לה הוה [16] (תלחה ונפלה תילחי תילחי) [17] וטריפנא לה מדרב הונא בריה דרב יהושע רב נחמן אמר [18] בקוץ עד שתינקב לחלל בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים רב זביד מתני הכי בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים [19] בסימנים עד שיאדימו סימנים עצמם אמר רב פפי בעי רב ביבי בר אביי

ושט

אהדדי. דכשם שהם נבעתים ממנו כך הוא נבעת מהם ואין לחוש: **שרקפא.** סל מלא עופות שנכנס הנך ביניהם: **אתריה דשמואל הוה.** ולאו אורח ארעא לאורויי קמיה בדבר שהן שוין בו אבל אי הוו פליגי בה לא היה משדר להו קמיה להפסיד ממון ישראל דכל מקום שיש נדנוד חטא אין חוקין כבוד לרב כך שמעתי. ול"נ דה"ג אלא אתריה דשמואל הוה והמכה לא תפשוט דהדר ביה רב דלאו אורח ארעא למישרי באתריה מלתא דאיהו אסר והכי אמרינן בעירובין (דף לד.) ורב אי ס"ל דאסור לימא ליה אתריה דשמואל הוה: **לישדינהו הכי.** יסליכם לנהר כמות שהם: **מפרחן וסלקן.** ולדין אותן ליידים וימכרו לישראל: **ולשהינהו י"ב חדש.** כדין שפק טרפה כדלקמן בפירקין (דף נח.): **לידי תקלה.** אילדי דהוה בהו טובא לא מצי לאזדהורי בהו ואתי למיכל חד מיניהו: **אתו.** עובדי כוכבים והדרי ומזבני לה לישראל: **לפרסומי מילתא.** וכי אזל לנהרא אושא מילתא טפי. ולפי שעופות דקים היו ומרובים היו לא יכול לבודקן ולהתירן בבדיקה מפני הטורח שמא יטעה באחת מהן אי נמי אילדי דקלים זיהריה דנן לא מאדים בשר ולא מינכר ודבר זה נראה לי: **ממסמס.** מלולך: **דרוסה שאמרו.** כגון שפק דרוסת ארי או שראהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ: **צריכה לבדוק.** גבה וכריסה ולידיה וכל שבנגד [1] בני מעיים ואם האדים שם בשר שנקוטרוד"א זהו האדם וטרפה שפופו לשרוף עד שינקוב את בני מעיים ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר שאין דרוסה אלא כנגד בני מעיים דלא מיטרפא במקום אחר: **יש דרוסה לסימנין.** אם דרסה כנגדם אי הוי טרפה אי אמרינן קשין הן אבל דרוסה וכשרה או לא: **כנגד בית החלל כולו.** לאפוקי עובי הלואר או הירכים: **סימנים שנדלדלו.** אילדי דא"ר זירא בהנך תרתי דלעיל כבר פירשה פלוגי קמסדר ואזיל לכל הנך דאמר בהו ר' זירא הכי: **נדלדלו.** נעקרו במקומות הרבה: **המסמסה מהו.** כגון דרסה בירך אבל כנגד החלל ודאיתו [2] שינקב הבשר לאחר זמן מהו: **כנגד בני מעיים.** אפילו בהאדימה: **נתמסמס הבשר.** במקום אחר: **רואין אותו כאילו אינו.** ואם יש בו טרפות בטיטול כולו כגון לומת הגידין טרפה דהאי נמי כטטול דמי: **גורדו.** אם היה בא לרפאותו גורדו ומשליכו עד הבשר החי: [3] **גורדו.** בדל"ת: **תלחה.** מתפרקת ונופלין ממנה חתיכות חתיכות: **מדרב הונא בריה דרב יהושע.** דאמר כל שהרופא גורדו קרוי המסמסה וכאילו אינו והויא לה ריאה שחסרה: **בקוץ עד שתינקב לחלל.** אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן: **בסימנין.** דרסה בסימנין: **עד שיאדימו הן עצמן.**

עין משפט נר מצוה

קעג א טוש"ע יו"ד סימן מ סעיף כ:
קעד ב [מיי' פי"ז מהלכות שחיטה הלכה ב] טוש"ע שם סעי' כח:
קעה ג מיי' פ"ה מהלכות שחיטה הלי"ב טוש"ע שם סעי' יג [וסימן לג סעיף ח]:
קעו ד מיי' פ"ט מהל' שחיטה הלכ"ח סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' י:
קעז ה ו מיי' פ"ה מהל' שחיטה הלכ"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מ סעי' טז [וסימן מח סעיף ה]:
קעח ז מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלי"ב טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יח:
ח [טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ח וסימן מ סעיף ב]:
קעט ט מיי' פ"ה מהל' שחיטה הלי' סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מ סעי' טז:

שיטה מקובצת

[1] דכי הוי מותבי לה יתבא שפיר: [2] שהרי האדים הבשר ואיכא ודאי זיהרא:

רבינו גרשום

לא על אימור לא על: בעותי קא מבעתי אהדדי. כלומר לא משום דקא דריס: דההוא שרקפא דספק דרוסות. כלומר סל מלא ספק דרוסות: ולישהנהנו י"ב חדש. כלומר ולאחר י"ב חדש לישתרו: יש דרוסה בסימנין או אין דרוסה בסימנין: כלומר בהמה שדרסה חיה מי צריך למיבדקה בסימנין: סימנין שנדלדלו. כלומר נידלדלו ממקומן: המסמסה מהו. כלומר שתמסמס בשר בהמה מהו טרפה אי לא: נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו. יש אבר שמותר [1] יש אבר שאסור: בסימנין עד שיאדימו סימנין עצמן לא חשבינן לה דרוסה:

[1] ר"ל שמותר אף אם נחסר כמו הטמול והכליות.

מסורת הש"ס

[1] [עירובין קג: וש"נ], [2] [גי' הערוך דכפא ע"ש ומביא ראיה מן התרגום ראה ערוך ערך שרקף], [3] [עירובין לד.], [4] [פסחים כ: לגי: ב"ק קטו:], [5] [לקמן נד.], [6] [לעיל מג: מד.], [7] [ל"ל ברובן טרפה], [8] [לקמן עז. ע"ש וגם כרש"י שם ורש"י דהכא], [9] [ל"ל מיתבלהו ונפלה תילחי תילחי כ"ה גרסת הערוך ערך תלה ב'], [10] בס"ת: וכל שכן כנגד, [11] ל"ל גודלו בדל"ת. רש"ל,

גליון הש"ם

גמ' נתמסמס וכו'. עיין לקמן דף עז ע"א תוס' ד"ה נתמסמס:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לפרסומי מילתא דכי: (ב) ד"ה המסמסה וכו' ולאיזו שנירקב הבשר:

לעזי רש"י

שנקוטרוד"א [שנקטירו"ד]. רווי דם.

מוסף רש"י

סימנים שנדלדלו. נתלשו בכמה מקומות ומתוכרין כאן מעבו וכאן מעבו (לעיל מב:). נתמסמס הבשר. בשר הנשאר לכסוי נקבו (לקמן עז.).

ווש"ט נקובתו במשהו. תנן (לעיל דף מב.) הלכך דרוסתו נמי פש"ט לי דבמשהו: **קנה נקובתו בכאיסר.** תנן [לקמן]: **דרוסתו כמה.** רוחב צריך להמליש[ה] **אחד זה ואחד זה.** וש"ט ונקבה דרוסתו במשהו: **מאי טעמא זיהרא מיקלא קלי ואזיל** גרסינן: **מורי כה רב.** רב היה רגיל להורות שצריכה בדיקה מכפא **ועד אטמא: כפא דידא.** של יד דהיינו עצם רחבה של כתף אשפלו"ן בלע"ז: **עד אטמא.** היינו דהיינו כנגד בני מעיים דריאה וכבד נמי מיקרו בני מעיים לקמן (דף טו:) גבי נחמרו בני מעיה: **כפא דמוחא.** כף הגולגולת דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנים: **מנו רב ומנו רב.** מי הוא זה רב שאומרים לפניו כל שעה: **ולא נהירא ליה.** אין אתה זכור מי הוא והלא ראיתי[ו] קודם שהלך לבבל שהיה משמש את הנשיא: **נישיבה.** הוא היה יושב ואני עומד שהיה משוב ממני: **ומאן גבר.** במה הוא גדול: **כחולא.** בתורה ובחסידות: **פתח ר"ל ואמר.** נהירא לי וזכור הוא לטובה: **שמוטה ושחוטה.** נמצאת גרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה: **כשרה.** שאם נשמטה תחלה היתה יורדת למטה ושוב אינה נשחטת: **ויקיף.** יתחבנה במקום אחר אם דומין מראיהן של חתכים טרפה דהואיל ודומין י"ל שאף חתך הראשון לאחר עיקור נעשה: **שב שמעתתא.** בריש פירקין (דף מב.): **רישבא.** לייד: **מחו.** לחיותא: **בגידא דגשיא.** [ב]בחלים או במקל: **וקטלי.** שהיתה מתה בכך: **אתו לקמיה דרבי יהודה.** לשאלו על כך שאם לקתה בגיד הנשה שלה תהא טרפה אחרי שאנו רואין שהיא מתה במכה זו: **אלא מה שמנו חכמים.** ולקמיה פריך הא קא חזינן דמתה: **מחו בכולייתא.** מכין בחץ החיה בכולייתא מלמעלה ומכוונים שאין החץ נכנס [ג] ויורדת למטה מן הכליות לאחל: **וקטלי.** מתה מאליה: **אתו לקמיה.** לשאול אם ישחטוה אחר המכה מהו: **דאי בדרי לה סמא.** אם מפזרין עליה סם: **מתני' ניקבה הגרגרת.** בלא חסרון איסר כדמפרש: **או שנסדקה.** לארכה וכדאמרן [ד] אם נשתייר הימנה למעלה ולמטה: **נפחתה הגולגולת.** העצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום: **זה לתוך זה.** שסמוכין הן ודופנן של שניהם אדוקים זה לזה ובאמצעיתן הן נקובין זה לזה ואם חזרו ונקבו במקום אדיקת דופנותיהן אין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא להדדי נמי שפכי: **ניטל נחי הפחתון.** מעל הבשר והסימנים מחוברים בבשר: **האם.** מדרי"ץ של נקבה שהוולד מונח בה: **והרופה בידי שמים.** מפרש בגמרא (לקמן נה:) שלמקה ריאה שלה בידי שמים כגון שנבעתה מקול רעם וברקים. חרותה קשה כחריות דקל. ובגמ' (שם) מפרש מנא ידיע אם בידי שמים אם בידי אדם: **הגלודה.** שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה ולא נשתייר כלום. ובגמ' (שם) מפרש כמה ישאר מן העור ותהא כשרה: **גמ'** כל היכא דתני אלו ומיעוטא משמע אלו ומו לא: **אגא טרפות.** משביחנו לטרפות: **ומגא זה הכלל.** לאמויי הנך דלא תנינהו: וחזייה

אילימא כפא דידא היינו כנגד בני מעים. פירש הקונטרס כפא דידא עצם רחב של כתף שקורין אשפלו"ן בלע"ז עד אטמא הירך דהיינו כנגד בני מעיים דריאה וכבד נמי מיקרו בני מעיים לקמן (דף טו:) גבי נחמרו בני מעיה: **כפא דמוחא** דהגולגולת דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנים: **מנו רב ומנו רב** מי הוא זה רב שאומרים לפניו כל שעה: **ולא נהירא ליה** אין אתה זכור מי הוא והלא ראיתי[ו] קודם שהלך לבבל שהיה משמש את הנשיא: **נישיבה** הוא היה יושב ואני עומד שהיה משוב ממני: **ומאן גבר** במה הוא גדול: **כחולא** בתורה ובחסידות: **פתח ר"ל ואמר** נהירא לי וזכור הוא לטובה: **שמוטה ושחוטה** נמצאת גרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה: **כשרה** שאם נשמטה תחלה היתה יורדת למטה ושוב אינה נשחטת: **ויקיף** יתחבנה במקום אחר אם דומין מראיהן של חתכים טרפה דהואיל ודומין י"ל שאף חתך הראשון לאחר עיקור נעשה: **שב שמעתתא** בריש פירקין (דף מב.): **רישבא** לייד: **מחו** לחיותא: **בגידא דגשיא** [ב]בחלים או במקל: **וקטלי** שהיתה מתה בכך: **אתו לקמיה דרבי יהודה** לשאלו על כך שאם לקתה בגיד הנשה שלה תהא טרפה אחרי שאנו רואין שהיא מתה במכה זו: **אלא מה שמנו חכמים** ולקמיה פריך הא קא חזינן דמתה: **מחו בכולייתא** מכין בחץ החיה בכולייתא מלמעלה ומכוונים שאין החץ נכנס [ג] ויורדת למטה מן הכליות לאחל: **וקטלי** מתה מאליה: **אתו לקמיה** לשאול אם ישחטוה אחר המכה מהו: **דאי בדרי לה סמא** אם מפזרין עליה סם: **מתני' ניקבה הגרגרת** בלא חסרון איסר כדמפרש: **או שנסדקה** לארכה וכדאמרן [ד] אם נשתייר הימנה למעלה ולמטה: **נפחתה הגולגולת** העצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום: **זה לתוך זה** שסמוכין הן ודופנן של שניהם אדוקים זה לזה ובאמצעיתן הן נקובין זה לזה ואם חזרו ונקבו במקום אדיקת דופנותיהן אין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא להדדי נמי שפכי: **ניטל נחי הפחתון** מעל הבשר והסימנים מחוברים בבשר: **האם** מדרי"ץ של נקבה שהוולד מונח בה: **והרופה בידי שמים** מפרש בגמרא (לקמן נה:) שלמקה ריאה שלה בידי שמים כגון שנבעתה מקול רעם וברקים. חרותה קשה כחריות דקל. ובגמ' (שם) מפרש מנא ידיע אם בידי שמים אם בידי אדם: **הגלודה** שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה ולא נשתייר כלום. ובגמ' (שם) מפרש כמה ישאר מן העור ותהא כשרה: **גמ'** כל היכא דתני אלו ומיעוטא משמע אלו ומו לא: **אגא טרפות** משביחנו לטרפות: **ומגא זה הכלל** לאמויי הנך דלא תנינהו: וחזייה

דבלשון משנה וברייתא הוו בכלל בני מעיים בלשון אמוראי לא הוו בכלל כדמוכח לעיל (דף נא:) גבי נפולה דקאמר אמיתר נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים ומר זוטרא מוסיף כנגד כל החלל משמע דלא מיקרי בני מעיים אלא כרס ודקין ואתא מר זוטרא לאוסופי עד כנגד [מ] הדפנות כגון ריאה ולב וכבד וקורקבן ובתר הכי [נ] בעי רב הונא נגד הסימנין מאי ואמר ליה רב אשי דקשין הן אלא נפילה וכן לעיל (דף נג:) דקאמר שמואל דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים ואמ"כ מוסיף רב חנן בר רבא משמיה דרב כל החלל ונראה דכפא דידא דהכא [ז]משום כפא דידא עד אטמא דאין בכלל זה אלא כרס ודקין ולהכי פריך היינו כנגד בני מעיים והא דלא משני מתחלת כפא שבא להוסיף אף ריאה וכבד משום דמשמע ליה כפא סוף כפא וגם הוה ליה למנקט כנגד כל החלל וגם ניחא ליה למימר מכפא דמוחא כדשמעינן ליה לרב לעיל (שם) דקאמר צריכה בדיקה נגד כל החלל ואפילו בסימנין: **יביא** ויקיף. יתחבן סימן זה עצמו שנשחט במקום אחר אם דומה מראית של חתכים טרפה דהואיל ודומין י"ל שאף חתך הראשון אחר עיקור נעשה והיא דפ"ב (לעיל כח.) דשחט את הוושט ונמצאת גרגרת שמוטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה אין יכול להקיף על ידי שיחתוך הוושט עדיין במקום אחר דממה נפשך לא יהו דומין החתוכין זה לזה אפילו נשמטה הגרגרת קודם שחיטה דאותה שעה היה עדיין חיות בוושט ועכשיו אין בו חיות כלל ואת"ת ויביא עוף אחר וישחוט בו את הוושט ואמ"כ יטמוט את הגרגרת וראה אם מראיהן של השמוטות הללו שוין וי"ל דאין מקיפין אלא באותו עוף עצמו או באותה הבהמה עצמה ולמאי דגרסינן כאן בספרים יביא בהמה אחרת ויקיף קשה: **ואלו כשרות בבהמה.** כולהו צריכי כדפרישנא בריש פירקין (דף מב. ד"ה ניקב) [ס]: (שייך לע"ב) **וחזייה** לדרב מתנא דאתיא בזה הכלל מ"ט דדמיא לנטולי.

ואת"ת דהכא משמע דין לר"י דין לר"ל דלא מרבינן בזה הכלל אא"כ דמיא להנך דמתניתין ואם כן ההיא דרכים בר פפא דלקתה בכוליא אחת היכי אתיא האמר בריש פירקין (לעיל מג.) לעולא דאמר מ' טרפות מנו חכמים דאתי למעוטי דרכים בר פפא דלא דמיא וי"ל דסבר רבים דמרבינן בזה הכלל אע"ג דלא דמי ורבי יוחנן ור"ל פליגי עליה כמו עולא א"נ סבר כר"ל דאלו כשרות דוקא ואתיא מאלו כשרות כי היכי דאתי דרב מתנא לר"ל אע"ג דלא אתיא בזה הכלל ואת"ת ואמאי מוקי תלמודא פלוגתייהו בדרב מתנא לוקמה בדרכים דרבי יוחנן סבר חזייה לדרכים דאתיא בזה הכלל ואע"ג דלא דמיא ואתא אלו טרפות למעוטי ור"ל סבר דחזייה לדרכים דלא אתיא בזה הכלל משום דלא דמיא ותני אלו כשרות למימר דהני הוא דכשרות הא דרכים בר פפא טרפה וי"ל * דקיים ליה למסדר הש"ס דפליגי בדרב מתנא:

ח) [לעיל נג.], [ג] [ל"ל אמר ליה רב נחמן ועיין בהרא"ש], [ג] לעיל מב., [ד] [ברבב"ס בב"ב עד: גרים הכא סמתרי], [ה] [לקמן מז:], [ו] [לעיל מו.], [ז] [לעיל מב:], [ח] [לעיל מד.], [ט] נדה נה., [י] [לעיל מב:], [כ] בס"ת: רלאיתו (הייתו ראיתי אותו), [ל] [לעיל מה.], [מ] נ"א החלב, [נ] [לעיל נא: אימת הוגא מר בריה דרבי נחמיה], [ס] [ועיין תוס' שבת נג. ד"ה אלימא וכו' וקצ"ע],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וחזייה וכו' דקים ליה. כעין זה בתוס' שבת דף ט ע"ב ד"ה הא וש"נ:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמנו חכמים דבי רב פפא:

מוסף רש"י

הגלודה. בהמה שנקלף עורה מפני עורה מלאכה או מחמת שחין (נדה נה.). **בוקא דאטמא.** קולית הירך. בוקא כמו בוכנא עגולת ולאטו ואטמא כמור בעלי זה התמוב במור המכתשת (לעיל מב:). **דשף מדוכתיה.** שקפץ ממקומו מור שבעצם אליה שהוא אטמא בו, ולקמן מסיים והוא דאיעכול ניכי (שם).

רבינו גרשום

אי נימא מכפא דידא כו' פַּלְצָא בלשון כנען. מכפא דמוחא עד אטמא כלומר עורה המפני מלאכה כל הצואר כולו מן הראש ועד הירך. (כי [ל] הוה לר' רב ור' חייא כלומר שהיו אומר לר') שמוטה ושחוטה כשרה כלומר שחט את הבהמה ולאחר שחיטה נמצאת הגרגרת שנשמטה ממקומה כיון דנשחטה כשרה דאי נשמטה ממקומה קודם שחיטה לא היה יכול לשוחטה. ור' יוחנן אמר יביא בהמה אחרת ויקיף כלומר יביא בהמה אחרת וישמטנה לאחר שחיטה וידמה לו אם דומה אם לאו. אמר רב נחמן לא שנו אלא שלא תפס בסימנין ושחט ודאי דאמרי' אי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה אבל תפס בסימנין ושחט אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה וטרפה: רישבא. צייד: ואי

ח) נראה דל"ל ששימש את רבי רבה וכ"ל שבעצם מקום לעמוד אצל רבי וכ"מ.

עין משפט נר מצוה

קפ א ב מיי' פ"ה מהל' שחיטה הל"מ והל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' נח:

קפא ג מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלט"ז סמג סס [וברב אלפס פרק שני דמכילתין דף רפא.]:

קפב ד ה מיי' סס הל"ז טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' יח [וברב אלפס סס]:

קפג ו מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה כו [וס"י הלכה יב] סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מד ס"ב:

קפד ז מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלכה כג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' ב:

קפה ח מיי' סס הלכה כד טוש"ע סס סעי' ז:

קפו ט מיי' סס הלכה כג טוש"ע סס סעי' ב:

קפז י מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה ד סמג סס טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' ב:

קפח כ מיי' סס הל"ה סמג סס טוש"ע יו"ד סי' מ סעי' ב:

קפט ל מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ח סמג סס טוש"ע יו"ד סי' מד ס"ב:

קצ מ מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כח סמג סס טוש"ע יו"ד סי' מא ס"ח:

קצא נ מיי' סס פ"ו הל"ח סמג סס טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ז:

קצב ס מיי' סס הל"כ סמג סס טוש"ע יו"ד סי' מג סעי' ח:

קצג ע מיי' סס פ"ח הל' כה סמג סס טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ח:

קצד פ מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כג סמג סס טוש"ע יו"ד סי' לג ס"ח:

קצה צ מיי' סס הל' כה סמג סס טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' ח:

קצו ק מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה ט סמג סס טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יד:

קצז ר מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ז סמג סס טוש"ע יו"ד סי' נט ס"ח:

לעזי רש"י

אישפלדו"ן. עצם השכם. מדרי"ץ. רֶחֶם.

שיטה מקובצת

א) צריך להאדים מי אמרינן דיהרא קלי ואזיל עד ושט והוי במשהו הס"ד: **ב)** בגידא דנשיא בחץ או במקל: **ג)** החץ נכנס ויוצא ויורד למטה: **ד)** ונראה דכפא דידא דהכא היינו מסוף כפא:

אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפניהם. פ"ה בעלי אומניות שעוסקים במלאכת אחרים ולישב לשון רשאים פירש כן וגרלה דאפילו עסוק במלאכתו לא מחייב כלאמרינן בפ"ק דקידושין (דף לג. ושם) מה [1] [קימה] שאין בה חסרון כיס אף [2] [הידור] שאין בה חסרון כיס והר"ר יעקב בר שמעון היה מיישב לשון רשאין [3] אפילו עסוק במלאכתו דאין רשאין כמו אין חייבין כי ההוא דתנן פרק המקדיש שדהו (ערכין דף כח:) שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאינו רשאי ופירושו אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן לא תהיה לו כנושה לא תהא ליה כרשיא וכן יש לפרש ההיא דפ"ק דקידושין (דף לג:) אין אדם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהא כבודו מרובה משל שמים ולא שיהא אסור אלא אינו חייב לעמוד קאמר ומיהו ברוב ספרים גרס בההוא דערכין אע"פ שאינו חייב אבל בספר שהועתק מאותו ספר שכתב רבינו גרשום כתוב אע"פ שאינו רשאי וגם רש"י הביא ראיה בתשובה מספר רבינו גרשום דרשאי הוי כמו חייב [4]: **כסלע** ביתר **מכסלע.** פ"ה דקאי אפלוגתא דשדרה וגולגולת דקאמרי בית הלל כדי שיטול מן המי וימות ואמר רב יהודה [אמר שמואל] בריש פרקין (דף מב:) וכן לטרפה ואמרינן בגבורות פרק על אלו מומין (דף נז:) כמה יטול מן המי וימות ואמר שמואל כסלע ואיכא דאמרי התם במתניתא תנא כסלע ור"ת מפרש דקאי אהא דאמר בסמוך (דף נה:) גבי גלודה ואם נשתייר בה כסלע כשרה וקשה לפירושם דמלתא דפשיטא הוא דסלע הוי כיתר מכסלע דלא קתני בהו עד וי"ל דאשכחן בכמה דוכתי דהוי כמו עד אע"ג דלא קתני בהו עד בפרק הזהב (ב"מ דף נא:) כמה תחסר [5] ויהיה בה אוגאה ד' איסרין ופריך בגמרא ורמינהי כמה תחסר [6] ולא יהיה בה אוגאה כו' ומשני תנא דידן קא חשיב [7] (מלמעלה למטה) ותנא דרא חשיב [8] (מלמטה למעלה) ובפרק הכונס (ב"ק דף סא.) עברה גדר ארבע אמות [9] (חייב) והתניא [10] (פטור) ומשני תנא [11] (דרא) חשיב מלמעלה למטה ותנא [12] (דידן) חשיב מלמטה למעלה ומיהו אכתי קשה דגלודה גבי כשרות מיתניא וכי חשבת מלמעלה למטה ד' סלעים ג' וב' כשרה עד כסלע הוה ליה עד ועד בכלל כיון דאמרת דכסלע כיתר מכסלע וכן גבי גולגולת דקאי אכמה חסרון וטהורה א"כ מאי פריך מחבל המטה ומהדקין שבכלי חרס וכי חשבת נמי בגלודה ובגולגולת מלמטה למעלה הויא ליה עד ולא עד בכלל ואם כן הוה להקל ובמסקנא מוכיח דכל דוכתי הוי להחמיר וגרלה דקאי אנקדר כסלע דאמרינן לעיל (דף נ:) טרפה דלכשתמתא תעמוד על טפח ור' חייא בר אבא פליג ואמר כסלע כשרה יתר מכסלע טרפה ואתא רב נחמן לאשמועינן דכסלע כיתר מכסלע ולא אייתי כלל לענין עד ועד בכלל אבל בכאיסר אשמועינן דעד ולא עד בכלל דע"כ מלמטה למעלה חשיב דאאלו כשרות קאי:

הדקין שבכלי חרס הן הן וקרקרותיהן ודופנותיהם כו'. למאי דגרסינן הן משמע דכלי חרס בתחלתן לא חשיב כלי בפחות מכדי סיכת קטן ועד לוג דקתני לא מצי קאי [13] (אהן) אלא אשברים קאי אתנס לא מצינו בשום מקום דבענין שיעור לכלי חרס מתחלתן והא דתנן במסכת מקואות (פ"ד משנה ג) החוטט בגיעור לקבל לרורות בשל עץ בכל שהוא בשל חרס ברביעית היינו דוקא לקבל לרורות והתם נמי פליג רבי [14] יהודה ואמר אף בשל חרס בכל שהוא ולא [15] קאמר רביעית אלא בשברי חרס ובסדר המשנה לא גרסינן הן במסכת כלים בפרק שני (משנה ב) אלא גרסינן התם הדקין שבכלי חרס וקרקרותיהן כו' ומשמע כמו הן כיון דגרס וקרקרותיהן שיעורן וטרפה: **לאיסר ליתר מלאיסר.** גבי מתני' דתנן [ע"א] עד כמה תחסר וימא דאכתי כשרה דהא גבי אלו כשרות קיימינא וקתני עד כמה כשרה בחסרון עד כאיסר וכיון דהוי כאיסר הרי היא כיתר מכאיסר וטרפה: **אלמא קסבר.** הא דקתני מתני' עד כאיסר כשרה לאו עד ועד בכלל קאמר אלא עד ולא עד בכלל וה"ק עד כאיסר כשרה ולא עד בכלל קאמר אבל כאיסר עצמו טרפה דע"כ עד דמתני' אכשרות קאי וה"ק עד כמה תחסר וימא אכתי כשרה היא וקתני עד כאיסר דאי אטרפות קאי לא שייך למיתני עד אלא כמה תחסר ותהא טרפה כאיסר: **אבל היולא.** לאחר שנסתרגה כל המטה נשאר מן החבל ותלוי במטה: **עד ה' טפחים טהור.** דקטן הוא ואינו ראוי לכלום הילכך לא הוי מן המטה ואם נטמאת המטה טהור: **מאי לאו חמשה למטה.** כפחות מה' וטהור דקטן הוא אלמא עד ועד בכלל: **לא חמשה למעלה.** כיותר [16] מחמשה וטמא כדקתני טעמא במס' כלים (פי"ט משנה ב') מחמשה ועד עשרה טמא שבו קושרין את הספסים זכר לפסח מלרים דכתי"ע [17] זאסרו חג בעבותים וגו' וכתיב והיה לכם למשמרת [18] ובו משלשלין את המטה: **ועד עשרה טמא.** כדפרשינן ומעשרה ולאחר שהור ליותר מדאי יש ועומד ליקלן וחבל בפני עצמו לא מקבל טומאה דטווי ואריג בענין במסכת שבת (דף סד.): **מאי לאו עשרה למטה.** וטמא אלמא עד ועד בכלל: **הדקין שבכלי חרס.** כלי חרס דקין: **הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין אלא מסומכין כו'.** בין שהן עצמן אין מחזיקין אלא כדי סיכת קטן או שנשברו ונשארו קרקרותיהן שולים שלהן או דופנותיהן נשארו ויכולין לישב לבדן בלא סמיכה עדיין כלי הן ושיעורן אם מחזיקין שמן כדי סיכת קטן טמאין:

וחזייה. תנא לדרב מתנא דאי לא ממעט ליה אתיא ליה לכלל טריפות בזה הכלל: **דדמיא לנטולי.** דמתני' דהא נטולה היא ומן [19] טרפות הוא כדאמרינן בגיטל הכבד [מב.] הילכך תנא אלו בטרפות למעוטי ואידי דתנא אלו בטרפות תנא נמי אלו בכשרות ואע"ג דלא ממעט מידי: **הני.** נטולי הוא דטרפה אכל דרב מתנא כשרה: **ונטולי נמי לא דמיא.** דהא לאו נטולה לגמרי היא: **הני.** נטולי הוא דכשרות ניטל הטחול והכליות אבל נטולת ירך דרב מתנא טרפה: **ניביה.** גיד שבראשו שמחובר בחור וקטן הוא מאד: **מפעלא.** נרקב: [20] **בוקא.** דאם הקולית המחובר בחור עצם האליה שקורין הנק"ל: **דלא מתחמי לבו שיעורא.** שלא ראיתם איסר האיטלקי מימיכם: **דינרא קורדיאה.** אותו היו מכירים ומהרי אלרטו הוא [21]: **ר' חנא פפורלאה.** שולחני היה והיו לפניו מטבעות הרבה: **אין בעלי אומניות.** העוסקים במלאכת אחרים. והוא שולחני היה משתכר בשל אחרים למחצה ולריך להזהר ולתת עיניו שם ולהשתדל עם כל העוברים לשאול מה הם לריכים והכי תניא בתוספתא [22] המושיב את חבירו בחנות למחלית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו: **עומדין מפניהם.** אמבאי בכורים במס' בכורים (פ"ג מ"ג): **מפניהם עומדין.** לכבדן כדי שיהו רגילים לבא: **חביבה מלוה בשעתה.** לריכים אנו לחבבה: **מכשילן.** שאם לא יראוס להם פניס להוביס ודרך כבוד לא יבגילוס לבא מפני הטורח: **כסלע ליתר מכסלע.** היכא דשיערו רבנן כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת תנן [23] כמה חסרון בשדרה כו' וגבולגולת בית שמאי אומרים כמלא מקדח ובית הלל אומרים כדי שיטול מן המי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל [בריש פרקין] (דף מב:) וכן לטרפה ואמרינן בגבורות בפ' על אלו מומין (דף נז:) כמה כדי שיטול מן המי וימות כסלע ואית דאמרי התם דבמתניתא תנא כסלע ואשמועינן רב נחמן הכא דכי שיעור רבנן כסלע [24] כסלע מצומצם קאמר דכי הוי מצומצם דיינו כיתר מכסלע

[1] לפנינו בתענית דף כח. גבי גוגבי עלי ליחא כלל דבעלי אומניות עומדין מפניהם רק כ"ה בבכורים פ"ג מ"ג וכ"ש.

עין משפט נר מצוה

קצה א מיי' פ"י מהל' שחיטה הל"ג ועיין בהשגות ובכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נה ס"ב:

קצט ב מיי' פ"ו מהל' תלמוד תורה הל"ב סמג עשין יג טוש"ע יו"ד סי' רמד סעי' ה [ובכ"מ לגסס קדושין פרק ג דף רכא.]:

ר ג מיי' פ"ד מהל' בכורים הל"י:

רא ד ה מיי' פכ"ח מהל' כלים הלכה ז:

רב ו מיי' פי"ח סס הלכה י יב יג יד:

רבינו גרשום

פסיק ניביה. הגיד: עד דאיעבול אינכולי כלומר מחמת חולי. קורדינאה מאותו מקום: כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן. כלומר אמרי' התם במסכת תענית גונבי עלי וקוצעי קציעות [1] כל בעלי אומניות עומדין מפניהם ושואלין כו' ומה הן גונבי עלי גזר ירבעם הרשע שלא יהא שום בר אדם שיולך בכורים לירושלם והיו נוטלין עלי ובכורים בתוכו ועליהן קציעות וכשמגיעין אצל פרסדאר אומרין להיכן אתם הולכין אומרין לעשות שני עיגולי דבילה במכתש שלפנינו וכשעוברין מפרסדאות נוטלין הבכורים ומעטרין אותם בסלין וכן עושין מן הענים לצורך המערכה עושין אותן כמין סולמות (ואומרין) כשמגיעין אצל פרסדאות [אומרין] לאנה אתם הולכים [ואומרין] להביא שני גוזלות משובך שלפנינו ומפניהם עומדין בעלי אומניות. ולא היא אלא כדי שלא יהו מכשילין לעתיד לבוא. כלומר אין עושין להן כבוד יותר מת"ח אלא כדי שלא יהו מכשילין לעתיד לבוא שיהו באין בפעם אחרת. אמר רב נחמן כסלע כיותר מכסלע כלומר מה דאמרינן נקדרה כסלע טרפה מכרס החיצונה כסלע יותר מכסלע וטרפה: כאיסר יותר מכאיסר. כלומר מה דאמרינן מגרגרת עד כמה תחסר ותהא כשרה עד כאיסר האיטאלקי אי חסרה כאיסר טרפה כיותר מכאיסר. אלמא קסבר רב נחמן עד ולא עד בכלל איסר האיטלקי איסר גדול הוא: איתיביה רבא לרב נחמן. חבל היוצא מן המטה כו' מטה של חבלים לסוף הסירוג משייר חתיכת חבל והכי קאמר מטה של חבלים שנטמאת בטומאה שמטאה באהל חבל היוצא ממנה עד חמשה טפחים אינו מקבל טומאה דלית ביה ממש. לאו חמשה כלמטה כלומר חמשה כשלשה כארבעה לקולא וש"מ עד ועד בכלל. לא חמשה כלמעלה עד ולא עד בכלל חמשה כששה לחומרא. ת"ש מחמשה עד עשרה

מסורת הש"ס

[1] [נעיל מב:], [2] [גירסת הערוך בוכנא עיין ערך פטט ג' ועי' תוס' סוכה לה: בד"ה נעלה כו' בסופו], [3] [ע' בסנהדרין לו. ובפרש"י שם], [4] קדושין לג., [5] בכורים פ"ג מ"ג קדושין לג., [6] [קדושין לג. פסחים סח: קה: ע"ז מ מגמות עב. ע"ש], [7] [נעיל מו. ברכות כו: וש"נ], [8] כלים פי"ט מ"ב, [9] [שם], [10] כלים פ"ב מ"ב, [11] בס"ח: ומין, [12] [ל"ל לפני ד"ה ניביה], [13] [מתרגומו בראשית ח], [14] [פ"ד דב"מ ה"ז], [15] [אהלות פ"ב מ"ג], [16] [תהלים קיח], [17] [שמות יב], [18] ר"מ, [19] [ועמ"ש תוס' בכורות כח. ד"ה עד שלא], [20] [וכ"ש בערכין סח: כ"כ בשם אית ספרים ע"ש וע"ע בתוס' שם ד"ה אומדין], [21] [ל"ל ולא יהא], [22] [ל"ל והיה], [23] [ל"ל ממנה למעלה], [24] [ל"ל מלמעלה למטה], [1] [ל"ל פטור], [2] [ל"ל חייב], [3] [ל"ל דידן], [4] [ל"ל ברא], [5] [ל"ל אהן], [6] [ל"ל ר' יוסי], [7] [ל"ל אמרן],

לעזי רש"י

הנק"א. ירק.

מוסף רש"י

בר נפחא. ר' יוחנן דמקרי בר נפחא בכולא הש"ס כמו (ב"מ פה:) מאן עייל בר נפחא, נראה למורי דאביו של ר' יוחנן הוי נפחא ולהכי מקרי בר נפחא, ואית דמפרשי בר נפחא על שם יופיו (שנהדרין צו.). **עומדים מפניהם.** במאבאי בכורים קאי כשעוברים בתוך ירושלים (קדושין לג.).

שיטה מקובצת

[1] האי בוקא דאטמא. נ"ב עי' תוס' בכורות דף מ ע"א: [2] דכי שיעור רבנן כסלע אסלע מצומצם קאמרי: [3] לא חמשה כלמעלה כיותר מחמשה והא דקתני עד ה' טהור עד ולא עד בכלל שלא הגיע לה' אבל אם הגיע לה' הוי כיותר מה' וטמא כדקתני טעמא: [4] זכר לפסח מצרים דכתיב והיה לכם למשמרת וכתיב אסרו חג בעבותים וגו' ובו משלשלין את המטה:

רבינו גרשום (המשך)

טמא כלומר דהתם ודאי דבר חשוב הוא וצריכין לקשור ממנו שום דבר כגון שקנה טלה או שום בהמה דקה קושרו בו אבל יותר מעשרה ארוך ביותר ומחשבינן ליה כמאן (דגון) דחתיך ושרי מאי לאו עשרה כלמטה וש"מ עד ועד בכלל לא עשרה כלמעלה. מתיבי הדקין שבכלי חרס הן וקרקעותיהן כו' קרקעותיהן אלו השוליים: שלא מסומכין כלומר יושבין לבדם שאין סומכין אותם שיעורן בכדי סיכת קטן

שיעורין בכדי סיכת קטן ועד לוג. אבל אם היה תחלתן יותר מלוג בעינן שיעור גדול לשברים יותר מכדי סיכת קטן ואפילו יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם ואין יחודו יחוד דאין דרך ליחד שברים הבאים מכלי גדול לצורך סיכת קטן וכן נראה [8] דע"י יחוד מיירי הכא דהיאך יקבלו שברים טומאה אם לא ע"י יחוד הא אמרינן בסוף המניע (שבת לה:) דכלי חרס שניקב כמוליא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים ואם פירש בקונטרס כלומר טהור הוא מלקבל טומאה עוד משום שתם כלי חרס ששיעורו בזיתים וגם אם היתה עליו טומאה נטהר ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים שאם יחדו שוב לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא לו אם מתחלה היה מיוחד לרמונים לא נטהר אלמא בעינן יחוד ומ"ת דתנא בתוספתא דכלים בשלהי פרק מחט וטבעת שולי המחצין ושולי הפחתין וקרקרות הכלים ודופנותיהם [מאחוריהן] אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מזין מהן וכו' שפן ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם ואי בעינן יחוד לקבל בו רמונים כשניקב כמוליא זית הא מיד כשניקב נטהר וכשיחדו לרמונים אחר כך אין יקבל טומאה מכאן ולהבא אבל אי לא בעינן יחוד אמי שפיר דלא נטהר כל זמן שהוא ראוי לרמונים וי"ל דהתם דתוספתא מיירי בדלא חזי על ידי יחוד בלי תיקון [9] ולהכי בשברים הפחתין מכשיעור המפורש כאן בשמעתין דמחמת גריעותא לא מהני יחוד אבל היכא דלא בעי תיקון דאין מחוסר אלא יחוד לא אמרן דכיון שטיהר שוב לא יקבל טומאה לעולם והא דתנן במסכת כלים (פ"ה מ"ח) חתכו חוליות פחות מארבעה טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה מסיקנא לאפות בו סופגנין [10] משמע דאתא ביה טומאה ע"י תקון שאני התם דחשיב כלי גמור ע"י שנעשה אחר כך שלם כמתחילה ע"י תקון אבל שברים קטנים אין נחשבים להיות עוד כלים ע"י שום תקון ומ"ת לפי מה שפירש דלא מהני ראויות לשברים לקבל טומאה עד שיחד הא בפרק כל הכלים (שבת דף קכד:) פליגי ר"מ ור' יהודה בכלי שנשבר בשבת וראוי למלאכה אחרת לענין טלטול דר' יהודה אוסר לטלטל משום גולל ור"מ שרי דלית ליה גולל אבל כ"ע מודו שאם נשבר מערב שבת דלא הוי גולל ושרי לטלטולי בשבת הואיל וראוי למלאכה אחרת אלמא מנא הוא לענין שבת ואם כן לענין טומאה נמי מנא הוא כדאמר רבא בפרק כל הכלים (שם דף קכג.) גבי מחט של יד מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא ועוד מוכח התם [11] דלא בעינן יחוד לענין שבת גבי רבא דאיתווס מסאניה בטינא ואתא שמעיה ושקל חספא וקא מכפר ליה ומפרש טעמא משום דאילו הוה בחצר חזי לאיכסויי ביה מנא וי"ל דלעולם בעינן יחוד לענין טומאה והא דקאמר רבא מדלענין טומאה לאו מנא הוא היינו אפילו ע"י יחוד דכיון דניטל [12] חודה או עוקלה לא מהני

עד לוג. שיעור זה ניתן לשברי כלים שלא היה תחלתן אלא עד לוג דאם היה תחלתן יותר מלוג [6] הוי שיעור שבריו ברביעית הלוג כדלקמן: **מלוג עד סאה.** כלי שהיה תחלתו יותר מלוג כגון שניים או שלשה לוגין או יותר [7] על סאה שיעור שבריו ברביעית הלוג: **סאה כלמעלה.** ושיעור שבריו בחלי לוג כדלקמן: **סאתים כלמעלה.** ושיעור שבריו בתורת הכניסה [8] ובמסכת כלים (פ"ב מ"ב) בלוג שלם: **והתניא לוג כלמטה כו'.** אלמא בכולהו עד ועד בכלל: **התם לחומרא.** משום הכי אמרינן הכא עד ועד בכלל דאלינן לחומרא דמטמינן לשברים בשיעור זוטא אבל כסלע וכאיסר דרב נחמן אי הוה אמרינן הכא עד ועד בכלל הוי קולא לאכשורה ואשמועינן רב נחמן דכל היכא דקתני עד זיל ביה לחומרא ואי עד ועד בכלל קולא היא אימא עד ולא עד בכלל: **כל שיעורים של חכמים להחמיר.** אי מצומצם חומרא הוא שערינהו במצומצם ואי מצומצם קולא שערינהו בשוחק: **חוץ מכגרים של רחמים.** ששנינו בנדה (דף נח:) הרואה כתם של דם בבגדה כגרים טמא דמספקינן לה בדם נדה אע"ג דכי משערת ליה במצומצם חומרא הוי לא הויא טמאה אלא ביותר מכגרים אבל כגרים עצמו מחזקינן ליה בדם מאכולת והיינו להקל דאע"ג דכגרים שעורו בעינן כגרים ועוד והכי תניא בהרואה כתם (שם נח:) וטעמא משום דכתמים עצמן דרבנן דמדאורייתא עד דחזיא מגופה כדכתיב (ויקרא טו) דם יהיה זובה בבשרה: **דיקא נמי.** דהא דקתני לוג כלמטה סאה כלמטה משום חומרא הוא ולאו דנימא נמי במקום קולא עד ועד בכלל: **דקתני עלה דהתיא.** דאבל היולא חמשה טפחים כלמעלה טמא דעד דקתני עד חמשה טהור ולא עד בכלל: **עשרה כלמטה.** דהאי עד דקתני ועד עשרה טמא ועד בכלל קאמר אלמא בתר חומרא אזיל: **חוסך מעובר.** שבמעי הבהמה ולא יצא תמוכה: **מופר.** [9] אבר באכילה ויתר בשחיטתה כעובר עצמו וטעמא מפרש בבהמה המקשה (לקמן סט.) מכל בבהמה תאכלו [10]: **מן הטחול ומן הכליות.** של בהמה אם נחתך מהם אף על פי שלא הוציא החתיכה מתוכה אסור באכילה משום אבר מן החי והתם קא יליף טעמא מאותה תאכלו [11] שלמה ולא חסרה כלומר כשהיא שלמה הוא דקאמינא לך כל בבהמה תאכלו להתיר דבר אחר שבגופה אבל כשהיא חסרה הנמצא בתוכה מחסרונה הוא לא שרינא לך כל בבהמה דהיינו הנמצא בה. ומכל מקום שמעינן מינה דהיא עצמה שריא אף על גב דנחתך מן הטחול ואין חיתוך בלא נקב דכל נקב משום חיתוך הוא: **הוא הדין דבהמה נמי אסירא.** דחמיר ניקב ונחתך מניטל לגמרי שעל ידי הנקב הוא הולך ומוסיף מכאוב והחולי רב בגופה: **איידי דתנא רישא מופר.** בחתיכה עצמה דאיצטריך לאשמועינן דלאו אבר מן החי הוא תנא איסורא דסיפא נמי בחתיכה: **נקבה בכוליה.** כגון מליא מוגלא: **בכוליא אחת.** וכ"ש בשחיטתן

למקום

שיעורין בכדי סיכת קטן ועד לוג מאי לאו לוג כלמטה לא לוג כלמעלה ת"ש [6] מלוג עד סאה ברביעית מאי לאו סאה כלמטה לא סאה כלמעלה ת"ש מסאה ועד סאתים בחצי לוג מאי לאו סאתים כלמטה לא סאתים כלמעלה והתניא לוג כלמטה סאה כלמטה סאתים כלמטה התם לחומרא [7] דא"ר אבהו א"ר יוחנן [8] כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל דיקא נמי דקתני עלה דהתיא [9] חמשה כלמעלה עשרה כלמטה: ניטל הטחול: [10] אמר רב עוירא משמיה דרבא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר זבידא [11] חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה הא בהמה גופא שריא הא הדין דאפילו בהמה נמי אסירא איידי דתנא רישא מותר באכילה תנא נמי סיפא אסור באכילה [12] ואיבעית אימא ניקב לחוד ונחתך לחוד: ניטלו הכליות: אמר [13] רכיש בר פפא משמיה דרב [14] לקתה בכוליא אחת טרפה אמרי במערבא [15] והוא דמטאי לקותא למקום

לרמונים וי"ל דהתם דתוספתא מיירי בדלא חזי על ידי יחוד בלי תיקון [9] ולהכי בשברים הפחתין מכשיעור המפורש כאן בשמעתין דמחמת גריעותא לא מהני יחוד אבל היכא דלא בעי תיקון דאין מחוסר אלא יחוד לא אמרן דכיון שטיהר שוב לא יקבל טומאה לעולם והא דתנן במסכת כלים (פ"ה מ"ח) חתכו חוליות פחות מארבעה טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה מסיקנא לאפות בו סופגנין [10] משמע דאתא ביה טומאה ע"י תקון שאני התם דחשיב כלי גמור ע"י שנעשה אחר כך שלם כמתחילה ע"י תקון אבל שברים קטנים אין נחשבים להיות עוד כלים ע"י שום תקון ומ"ת לפי מה שפירש דלא מהני ראויות לשברים לקבל טומאה עד שיחד הא בפרק כל הכלים (שבת דף קכד:) פליגי ר"מ ור' יהודה בכלי שנשבר בשבת וראוי למלאכה אחרת לענין טלטול דר' יהודה אוסר לטלטל משום גולל ור"מ שרי דלית ליה גולל אבל כ"ע מודו שאם נשבר מערב שבת דלא הוי גולל ושרי לטלטולי בשבת הואיל וראוי למלאכה אחרת אלמא מנא הוא לענין שבת ואם כן לענין טומאה נמי מנא הוא כדאמר רבא בפרק כל הכלים (שם דף קכג.) גבי מחט של יד מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא ועוד מוכח התם [11] דלא בעינן יחוד לענין שבת גבי רבא דאיתווס מסאניה בטינא ואתא שמעיה ושקל חספא וקא מכפר ליה ומפרש טעמא משום דאילו הוה בחצר חזי לאיכסויי ביה מנא וי"ל דלעולם בעינן יחוד לענין טומאה והא דקאמר רבא מדלענין טומאה לאו מנא הוא היינו אפילו ע"י יחוד דכיון דניטל [12] חודה או עוקלה לא מהני

מסורת הש"ס

[6] [כלים פ"ב מ"ב], נדה נח: ע"ש, [7] [תוספתא דכלי' ב"מ רפ"טן], [8] [לעיל מב:], [9] [לקמן סח., ו] [כתב הב"י סי' מג סוף ד"ה ועל מ"ש רבינו ואפי' נתחך וכו' ואפשר דלא הוי גרים אלא לישנא קמא בלבד כמו בנוסחי דידן לית בהו לישנא בתרא עכ"ל], [10] [לעיל מב:], [11] [ל"ל עד], [12] [שמיני פרשה ז], [13] [בכורים יד], [14] [כגון בשברים הפחותים כו' כל"ל מהר"מן], [15] [דף קכד:], [16] ל"ל חודה, [17] [שם נט.], [18] [שם כז.], [19] [ל"ל ז' שעות], [20] [ועי' תוס' ברכות כו: ד"ה אינשא לרון],

גליון הש"ם

גמ' כל שיעורי חכמים וכו'. עיין לעיל מו ע"א תוס' ד"ה עד: **תוס'** ד"ה מיירי. עיין לקמן דף עב ע"ב תוס' ד"ה בשעת:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שיעורן וכו' מלאכה לאשורה ואי יחדו מה לי כל"ל ותיבת ועוד נמחק:

מוסף רש"י

אבל ניקב טריפה. ולקמן מפרש ניקב בעליונו מקום שהיא עבה, אבל בקולסיה כשרה (לעיל מב:). **חותך מעובר שבמעיה.** והנית התמיכה בבוהה, מותר באכילה. בשחיטתה, כדליף בגמרא מכל בבהמה תאכלו (לקמן סח.). **מן הטחול ומן הכליות.** בהמה עצמה, **אסור באכילה.** ואע"פ שהיתו בבהמה לא הותר בשחיטתה, להכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפא הוא (שם).

עין משפט נר מצוה

רג א ב מיי' פ"מ מהל' שחיטה הלכה כו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ב:

שיטה מקובצת

[6] דאם היה תחלתן יותר מלוג בעינן שיעור גדול יותר לשבריו יותר מכדי סיכת קטן מלוג ועד סאה כן נמצא בס"י: [7] מותר אותו אבר באכילה וניחא: [8] לאפות בו סופגנין דמשמע: [9] גבי תפלת המוספין עד שבע שעות:

רבינו גרשום

עד לוג כו' אם היה טמא אפי' החזיק לוג עד שלא נשבר ועכשיו מחזיק בכדי סיכת קטן טמא: מאי לאו לוג כלמטה כלומר אפי' החזיק לוג קודם שנשבר שעורו בכדי סיכת קטן השבר וטמא וש"מ עד ועד בכלל. לא לוג כלמעלה כלומר אם החזיק לוג עד שלא נשבר כמחזיק יותר מלוג ואינו טמא השבר בכדי סיכת קטן: מלוג ועד סאה ברביעית. כלומר אפי' החזיק סאה קודם שנשבר דיו השבר ברביעית ואם מחזיק ברביעית טמא דעדיין חשוב: (כלומר) מאי לאו סאה כלמטה. כלומר כפחות מסאה וש"מ עד ועד בכלל: לא סאה כלמעלה. כלומר דאם מחזיק סאה לא דיו לשבר ברביעית דאי אינו מחזיק יותר מרביעית אינו טמא: מסאה ועד סאתים בחצי לוג. כלומר דאפי' מחזיק סאתים עד שלא נשבר ונטמא והשבר מחזיק חצי לוג חשוב כלי וטמא מאי לאו סאתים כלמטה דאפי' מחזיק סאתים כפחות מסאתים ודיו לשבר בחצי לוג: סאתים כלמעלה דאי מחזיק סאתים לא דיו לשבר בחצי לוג דעד ולא עד בכלל. והתניא לוג כלמטה כו' כלומר וש"מ עד ועד בכלל: ההוא [לחומרא] אבל אי אמרינן כסלע כפחות מכסלע כאיסר (יותר) כפחות מכאיסר זהו לקולא לפיכך אמרינן כסלע יותר מכסלע כו': חוץ מכגרים של כתמים להקל כלומר דאמרינן אם ראתה כתם כגריס כפחות מכגריס דאם אינה רואה יותר מכגריס אינה טמאה: תניא נמי הכי כלומר דלחומרא חמשה כלמעלה כלומר דפחות מחמשה טהור ולא אמרינן חמשה כלמטה אלא כלמעלה וטמא עשרה כלמטה. כלומר הא דאמרינן יותר מעשרה טהור לא אמרינן דעשרה כלמעלה אלא כלמעלה לחומרא: הני הוא דאסירא הא בהמה גופה שריא כלומר [הא] הכא דחותך מן הטחול ומן הכליות דדמי לניקב וקאמרינן דהבהמה כשרה. וכיצד אמרת ניקב טרפה: במקום חריץ עד הלובן: ולית הילכתא כרב עוירא דאמר ניקב הטחול טריפה:

בה יחוד והא דתנן במסכת כלים פרק י"ג (מ"ה) מחט שניטל [16] חודה או עוקלה טהורה ואם התקינה למיתות טומאה לאו יחוד בעלמא קאמר אלא שעשה שום תיקון אבל היכא דהוי מנא לענין טומאה ע"י יחוד לענין שבת לא תקנו יחוד וכן משמע התם בההיא דתרגמא אביי אליבא דרבא בגולמי דזימנין דמימליך עלייהו ומשוי להו מנא משמע דאע"ג דטהורה היא דאכתי לא מימלך עליה אפילו הכי מותר לטלטלה הואיל וראויה להיות כלי ע"י יחוד ומיהו קשה מההיא דאמר בפרק במה אשה יוצאה (שבת דף נח:) העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחת מינוקות יש להם עינבל טמאים אין להם עינבל טהורים נטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהם ומפרש [17] ר' יוסי בר' חנינא הואיל וראוי להקישו ע"ג כלי חרס רבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמוע בו מים לתינוק אלמא בראויות בעלמא בלא יחוד מקבל טומאה אע"פ שלא יחדו לגמוע דעל כרחך בלא יחדו מיירי מדפליג עלה ר' יוסי בר' חנינא ולא מטמא משום גימוע דבעינן מענין מלאכה לאשורה [18] ועוד אי יחדו מה לי לא היה לו עינבל מעולם מה לי היה לו עינבל ונטל ועוד מדפריך עליה ורבי יוחנן לא בעי מענין מלאכה לאשורה והא תניא יכול כפה סאה ויסד עליה כו' וא"ר אלעזר אומרים במדרסות עמוד ועשה מלאכתו ואין אומרים בטמא מת עמוד ועשה מלאכתו ורבי יוחנן אמר אף אומר בטמא מת עמוד ועשה מלאכתו וההיא ע"כ בלא יחוד דומיא דכפה סאה ויסד עליה דאיירי כשלא יחדו ליסיבה דממעטן ליה מדכתיב אשר יסד עליו הזב מי שמיוחד ליסיבה יצא זה שאומרין לו עמוד ועשה מלאכתו וי"ל דשאני גבי זגין דכיון שגם הדיוט יכול להחזיר העינבל כדקאמר התם אית לן למימר דחשיב כלי ע"י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע קודם חזרת עינבל ואפילו בלא יחוד ולמ"ד הואיל וראוי להקישו על גבי כלי חרס ניחא ממה נפשך אי בעלמא בעי מענין מלאכה לאשורה הכא נמי לא מהני לגמוע מים דהיינו מלאכה אחרת ואפילו אמ"ל דבעלמא טמא בלא יחוד הכא שעומד למלאכה לאשורה ע"י חזרת העינבל אי לא דראוי להקישו לא הוי טמא ולא

סגי ליה בגימוע מים דהוי כמו עמוד ועשה מלאכתו: **התם** לחומרא. השתא מחוך בו מכל מה שתירץ והוי כמו אלא:

כל שיעורי חכמים להחמיר. ומ"ת בפרק תפלת השחר (ברכות דף כו.) דקאמר רבי יהודה עד ד' שעות וכעי בגמרא [20] אי עד ועד בכלל אי לא עד ועד בכלל ופשיט דעד ועד בכלל דומיא דההיא דקאמר רבי יהודה גבי תפלת המוספים עד ז [19] ו' שעות דהוי עד ועד בכלל כדומכח התם והיינו קולא שיכול להמתין ולהתפלל על סוף ארבע וי"ל דאיכא נמי חומרא דלא אמרינן עבר זמנו וחייב עדיין להתפלל כל שעה רביעית ומ"ת והיכי פשיט ליה דעד ארבע שעות מתפלת המוספין דלמא האי עד ועד בכלל והאי עד ולא עד בכלל דדקאמר הכא גבי ההיא דאבל היולא מן המטה דחמשה כלמעלה ועשרה כלמטה וי"ל דשאני הכא דשניהם שוים דתרוייהו לחומרא [20]:

למקום חריץ. שהגידין מעורין שם והוא אמצעית הכוליא: **טרופאי.** מורי הוראות על הטרפות: **כרב עוירא.** בניקב הטחול: **ולא אמרן.** דלית הלכתא כוותיה אלא דאינקב בקולשיה: **בסומכיה.** בעודיו למעלה: **ואי אשתייר.** בעודיו דופנו ולא יצא המחט לחוץ ויש הגגה כנגדו כעודי דינר כסף: **וכ"ש כו'.** דוקיא הוא דדייקנא ממילתייהו: **מוגלא כשרה בריאה.** כדאמרן (לעיל מח.) דקיימין ליממיה[ד] טינרי: **ופסול בכוליה.** כדאמרן ברישא פירקין (דף מח.) מליא מוגלא טרפה מיס זכין כשרה ואוקימנא בכוליא: **והרי מים זכין דכשרין הכא והכא.** לא ידענא מאי קושיא: **אלא.** לא תימא כל שכן דאע"ג דנקב פסול בריאה וכשר בכוליא אינא מידי דכשר בריאה ופסול בכוליא דאין אומרים בטרפות כו' דיש אבר שחולי זה קשה לו ואין חולי זה קשה לו: **שהרי חופכה מלאן ומפה כו'.** תחוך סימנין או (ג) גיד לומרה ומתה תחוך כל כתפיה ותיה: **הקטינה.** הכוליא הקטינה מאליה מחמת חולי: **היא הלא.** דמתני': **היא טרפתא.** דלקמן (דף ו:) הוכו בטרפתא כרבי בזפק: **היא שלפוחית.** דאמר לעיל בפירקין (דף מח.): **למקה.** יבשה. ושדים לומקים מתרגמינן דדין יבשין (הושע ט): **בידי שמים.** מקום ברד ורעם: **בידי אדם.** שהבעיתה אדם לא הדלא בריא: **לו[ה] הבריות.** שאגת אריה וקול שחל: **אריאל קאי.** לף בידי [ו]כל הבריות כבידי שמים: **ת"ש.** דאסיפא קאי: **משילני חיורי.** של כלי חרס לבן: **שחימי.** שחורות ואינן מצוינות כל כך כלבנות. ובלשון מורי שחימי של נחשת חיורי של חרס: מדקאמר חזר בו מכלל דמעיקרא הוה פליג: **הכשר.** מוכר בשמים: **ואם נשתייר בו כסלע.** על ידי אותו שיור מעלה ארוכה: **דאריך.** על פני כל אורך השדרה וקצר כחוט ומאי כסלע דקאמר דאי מצטרפת לאורכו ומשוית ליה עגול הוה כסלע: **במקום טיבורו.** בעינן כסלע: **ראשי פרקים.** בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע: **לא העור לולו.** כל היכא דמשתייר ההוא כסלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותו: **חוץ מעור בית הפרסות.** מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך: **ואלו שעורותיהן כבשרן.** לענין דמטמאין עורן כבשרן אלמא לאו עור הוא וקאשיב האי בהדייהו בהעור והרוטב (לקמן דף קכב.): **אל תקניטני.** מאותה משנה: **שבלשון יחיד אני שונה אותה.** כלומר יחידאה היא ולא שפיכא לן כותיה (לקמן עז. ד"ה בלשון).

והרי מים זכים דכשרים הכא והכא. פ"ה לא ידענא מאי קושיא וי"ל דהכי פירושא והרי מיס זכיס דאתו מחמת לקותא וכשריס בכוליא ולא גמרינן ממוגלא ואס כן אין לדמות הטרפות זו לזו:

בלשון יחיד אני שונה אותה. שבמשנה עצמה היה שונה דברי רבי שמעון אבל אין לפרש משום דאתיא כיחידאה דמה בכך האמר בפ' החולן (יבמות דף מב:) סתם במתניתין ומתלוקת בברייתא הלכה כסתם[ה]: להביא

(ה) למקום חריץ [ו] והיכא מקום חריץ לחיורא דתותי מתני א"ר נחוניא שאילתינהו לכולהו טרופאי דמערבא ואמרו לי הלכתא כרביש בר פפא ולית הלכתא כרב עוירא [ז](דרב עוירא נמי) [א]לא אמרן אלא בקולשיה אבל בסומכיה טרפה [ב]ואי אישתייר ביה [ג] [ג]כעובי דינר זהב כשרה אמרי במערבא כל הפוסל בריאה כשר בכוליא שהרי נקב פסול בריאה וכשר בכוליא וכל שכן היכא דכשר בריאה כשר בכוליא מתקיף לה ר' תנחומא וכללא הוא והרי מוגלא דכשר בריאה [ד]ופסול בכוליא והרי מים זכין דכשרים הכא והכא אלא אמר רב אשי [ה]טרפות קא מדמית להדדי אין אומרים בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה [ו]ומים זכין כשרים לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טרפה וכי צילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טרפה [ז]הכוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כענבה בינונית: [ח](ניטל לחי התחתון: [ט]א"ר זירא [י]לא שנו אלא שיכולה לחיות על ידי לעיטה והמראה אבל אינה יכולה לחיות על ידי לעיטה והמראה טרפה): ניטלה האם שלה: [יא]תנא היא האם היא טרפחת והיא שלפוחית: וחרותה בידי שמים כשרה: תנו רבנן [יב]איזוהי חרותה כל שצמקה ריאה שלה [יג]בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בידי [יד] כל הבריות איבעיא להו רבי שמעון בן אלעזר ארישא קאי ולקולא או אסיפא קאי ולחומרא תא שמע דתניא [טו]חרותה בידי אדם טרפה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בידי כל הבריות דבר בר חנה הוה קאזיל במדברא אשכח הנהו דיכרי דצמיק ריאה דידהו אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה [יז]בקייטא אייתי משיכלי חיורי ומלינהו מיא קרירי ואנחינהו מעת לעת אי הדרן בריין בידי שמים היא וכשרה ואי לא טרפה בסיתוא אייתי משיכלי שיחומי ומלינהו מיא פשורי ואנחינהו מעת לעת אי הדרא בריא כשרה ואי לא טרפה: הגלודה: תנו רבנן הגלודה רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלים וכבר העיד אלעזר ספרא ויוחנן בן גודגדא על הגלודה שפסולה אמר רבי שמעון בן אלעזר חזר בו רבי מאיר מכלל דלרבי שמעון בן אלעזר פליג רבי מאיר בגלודה והתניא [יח]אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו ר"מ וחכמים על הגלודה שפסולה וכבר העיד רבי אושעיא בנו של רבי יהודה הבשם לפני רבי עקיבא משום רבי טרפון על הגלודה שפסולה ואם נשתייר בו כסלע כשרה אמר רב נחמן בר יצחק מאי לא נחלקו לא עמד רבי מאיר במחלוקתו: אמר מר אם נשתייר בו כסלע כשרה היכא אמר רב יהודה אמר שמואל [יט]על פני השדרה כולה איבעיא להו דאריך וקטין דכי מצרף לה הוי כסלע או דלמא ברוחב סלע על פני השדרה כולה תא שמע דפריש רבי נהוראי משמיה דשמואל [כ]ברוחב כסלע על פני כל השדרה כולה רבה בר בר חנה אמר [כא]ראשי פרקים רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי ינאי אמר [כב]מקום טיבורו בעי רבי ינאי בר' ישמעאל ניטל [כג] מקום השדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכולו קיים ניטלו ראשי פרקים וכולו קיים מאי [כד]תיקו אמר רב כל העור כולו מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות ורבי יוחנן אמר אפילו עור בית הפרסות נמי מציל בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן עור בית הפרסות מהו [כה]שיציל בגלודה אמר ליה מציל אמר ליה למדתנו רבינו [כו]אלו שעורותיהן כבשרן עור בית הפרסות אמר ליה [כז]אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה [כח]דתניא [כט]השוחט את העולה להקטיר כזית מעור של תחת האליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת אליעזר בן יהודה איש איבלים אמר משום רבי יעקב וכן היה רבי שמעון בן יהודה [כט](איש) עיכום אומר משום רבי שמעון אחד עור בית הפרסות ואחד עור הראש של עגל הרך ואחד עור של תחת האליה וכל שמנו חכמים גבי טומאה אלו שעורותיהן כבשרן להביא

נסמ"ך: **עגל הרך.** מפרש בהעור והרוטב (לקמן קכב.) כל זמן שיונק: **וכל שמנו חכמים** (שם) לגבי עורות כבשר: להביא

אלעזר אף בידי כל הבריות). בקייטא אייתי משיכלי כלי חרס חיורי כלומר דקרירי: משיכלי שיחמי (כלומר חרס שורשמין) כלי חרס דחמימי. דפשורי לא ליהוי קרירי לעגל: הגלודה ר' מאיר מכשיר מהו גלודה (מליא כולא) כלומר גילדי מלכץ בלעז שלא ישאר עור שלם עליה. ר' יהודה הבשם שהיה מוכר בשמים. ואם נשתייר בה כסלע כשרה כלומר ואם נשתייר בה מעור שלם כשרה או דילמא ברוחב סלע על פני כל השדרה. מקום ראשי פרקים כלומר על פני ארכובה ועל גב הרגל. ניטלו ראשי פרקים כלומר עור שעל גבי פרקים. כל העור כולו מצילין בגלודה כלומר באיזה מקום ישתייר כסלע מציל בגלודה וכשרה חוץ מעור של בית הפרסות דאי בית הפרסות נשתייר כסלע. אין מציל וטרפה מ"ש דעור בית הפרסות דק וחשוב כבשר. חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת דכל חוץ לזמנו חשוב פיגול דכ' ואם האכל יאכל ביום השלישי לא

ירצה המקדיש אותו לא יחשב לו פגול יהיה וגו' חוץ לזמנו חשוב פיגול. שבלשון יחיד אני שונה אותה כדחזינן דאליעזר בן יהודה איש איבלים א' משום ר' יעקב דזהו יחיד:

עין משפט נר מצוה

רד א ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מג סעי' ג:
רה ג ד מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כו וע"ש סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ג:
רו ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:
רז ו מיי' שם הל' כג וע"ש בכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג ס"ג:
רח ז מיי' שם הל' כה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' ח ב:
רט ח ט מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו סי"ד:
רי י מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' טו:
ריא כ ל מ נ ס מיי' פ"ט שם הל"ז וע"ש בכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' ח:
ריב ע מיי' פי"ד מהל' פסולי המוקדשין הל"ז:

שיטה מקובצת

[א] למקום חריץ מאי ניהו חיוורא דתותי מתני: [ב] כעובי דינר זהב נ"ב ע' תוס' בכורות נ ע"א: [ג] אף בידי קול הבריות: [ד] בעי ר' יצאי ב"ר ישמעאל ניטל על פני כל השדרה וכולו קיים ניטל מקום טבורו וכו': [ה] דקיימן צימחי צימחי טינרי טינרי: [ו] אף בידי קול הבריות:

רבינו גרשום

אלא בקולשיה כלומר בקולשיה דטחול אבל אם ניקב בעובי שלו טרפה ואם נשתייר בה כעובי דינר זהב כו' כלומר דלא ניקב לחוץ: והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא כדאמרינן (למפרע) [לעיל דף מח.] דאמר רב מתנה מליא מוגלא טרפה מים זכין כשרה ואמר ליה שמואל כי איתמר בההיא בכוליא איתמר: והרי מים זכין דכשרין הכא והכא. כלומר אמרת כל הפסול בריאה כשר בכוליא והרי מים זכין דכשרין הכא והכא: הקטינה בדקה עד כפול כשרה בגסה עד כענבה בינונית כשרה: חרותה בעותה בידי שמים כלומר או מברקים או מרעמים. בידי אדם טרפה כלומר שבעתה אדם (מחרכו) [בחרבן]. ר' שמעון אומר אף בידי כל הבריות שואב או דוב בעתה. איבעיא להו ר' שמעון בן אלעזר ארישא קאי ולקולא כלומר דקאמר ת"ק בידי שמים כשרה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות כשרה או דילמא אסיפא ולחומרא דקתני סיפא בידי אדם טרפה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות [טרפה] (כשרה א"ר אסיפא ולחומרא דקא תני סיפא בידי אדם טרפה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות). בקייטא אייתי משיכלי כלי חרס חיורי כלומר דקרירי: משיכלי שיחמי (כלומר חרס שורשמין) כלי חרס דחמימי. דפשורי לא ליהוי קרירי לעגל: הגלודה ר' מאיר מכשיר מהו גלודה (מליא כולא) כלומר גילדי מלכץ בלעז שלא ישאר עור שלם עליה. ר' יהודה הבשם שהיה מוכר בשמים. ואם נשתייר בה כסלע כשרה כלומר ואם נשתייר בה מעור שלם כשרה או דילמא ברוחב סלע על פני כל השדרה. מקום ראשי פרקים כלומר על פני ארכובה ועל גב הרגל. ניטלו ראשי פרקים כלומר עור שעל גבי פרקים. כל העור כולו מצילין בגלודה כלומר באיזה מקום ישתייר כסלע מציל בגלודה וכשרה חוץ מעור של בית הפרסות דאי בית הפרסות נשתייר כסלע. אין מציל וטרפה מ"ש דעור בית הפרסות דק וחשוב כבשר. חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת דכל חוץ לזמנו חשוב פיגול דכ' ואם האכל יאכל ביום השלישי לא

הגהות הב"ח

(ה) גמ' במקום חריץ ומקום חריץ היכא חיוורא דתותי מתני: (ב) רש"י ד"ה שהרי וכו' מתוך סימנים או צומת הגידין ומתה:

מוסף רש"י

אין אומרים בטרפות זו דומה לזו. ללמד זו מזו, כגון טרפות הנכנס מן הריאה, כדאמרינן (עי' לקמן קיא.) וחילופא בכבדא שאין חיות האיכרים שוה (רשב"ם ב"ב קל:). שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה. מתוך בשר רגלים למעלה מצומת הגידין ולא נשבר הנשם כשרה, מתוכה למטה במקום צומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טרפה, כדאמרינן לקמן וכן שיטל צומת הגידין, בפרק בהמה המקשה (עו.) ואע"פ שלא נתפך הנשם (לעיל מח:). שלפוחית. כל שלפוחית היא ווש"א כעין אותה של דג כדאמרינן במס' ע"ז (מ:) בשלפוחה, גבי עובדי דגים, ואם של בהמה טולה עשויה אבעבועות, תשובת מוה"ר (זבחים מ:). שעורותיהן כבשרן. מטמאין כבשרן (לקמן קכב.) לטמא טומאת נבלות (זבחים כח.). עור בית הפרסות. מן הארכובה ולמטה (שם) כעין שחוסכין הרגלים וכל אותו העור רך הוא (לקמן קכב.). אל תקניטני. להשיב לי ממנה, (שם). שבלשון יחיד אני שונה אותה. כלומר יחידאה היא ולא שפיכא לן כותיה (לקמן עז. וכעי"ז פסחים פד.) אי:

(א) [כל זה לא גרס רש"י אלא גרס ולא אמרן וכו' משום דמשולל הבנה], (ב) [הא דנקבו בעודי דינר זהב עיין תוספות כתובות דף לט. ד"ה נתן וב"מ דף מד: ד"ה אחד ובכבוצות מד: ד"ה התקבלת וזומחים קטז: ד"ה גבה ובכבוכות נ. ד"ה דמודבנא], (ג) [לעיל מח: וש"נ, (ד) רש"ל מ"ז, (ה) [ז"ל הב"י סי' לג ד"ה ומ"ש רבינו בשם הגאונים והוא שיכול לחוות ע"י המראה והלעטה כו' כ"כ הרא"ש בשם הגאונים ובטעמאות דידן אינא בגמ' בשם ר' זרא ודבר פשוט הוא דהגה"ה היתה בגליון וטעה הסופר וכתבה בפנים וקבלו לה בשם רבי זרא], (ו) [תוספתא פ"ג ה"ה ע"ש], (ז) [תוס' שם], (ח) [תוספתא פ"ג ה"ג ע"ש], (ט) [עיין תוס' לקמן קכב: ד"ה עור הרגל וכו' מעבה היה שואל וכו' ע"ש וכך יש לישב הכל], (י) לקמן קכב. [זבחים כח.] נדה נה., (כ) [לקמן עז. קכב: קלד. פסחים פד.], (ל) זבחים כח. [ע"ש תוספתא זבחים פ"ב ה"כ ע"ש], (מ) [ל"ל אינא כפר], (נ) כמ"ש: קול, (ס) [וע' עוד תוס' לקמן עז. ד"ה בלשון],

---

להביא עור של בית הבושת. לקמן בהעור והרוטב (דף קכב.) פירש רש"י הא דלא חשיב ליה בהדיא בהדי אינך דבריתא משום דבעולה מיירי שהוא זכר ומיהו איכא מאן דתני זכר בפרק כל הזבחים שקיבלו (זבחים כח. ושם) ולא קתני עולה ויש לומר דלא חשיב אלא מידי דהוה בכל הקרבנות ועור שתחת האליה אע"ג דאיכא כרבה אלא בכבש מ"מ איתיה לו באכילת אדם לו באכילת מזבח וא"ת אמאי לא קאמר נמי להביא עור השליל דחשיב לקמן במתניתין בהעור והרוטב (דף קכב.) בהדי אלו שעורותיהם כבשרן ואומר ר"ת משום דאין מפגלים בשליל כדאיתא פרק כל הפסולין (זבחים לה.) פיגל בשליל לא נתפגל הזבח ואף השליל לא נתפגל:

ורבי יוחנן אמר אף במסמר. וליכא משום מכלה ממונן של ישראל ובפלוגתא לאו דוקא דרבי יוחנן דאמר אף במסמר לא כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה:

נבלות והא שחוטה היא. וא"ת והא שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר פרק חטאת העוף (זבחים סט: ושם) דשחיטת העוף אינה מטהרת טריפתה מטומאתה דקאמר נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה טרפה למה נאמרה להביא טרפה שנשחטה מ) (שחלבה טהור מכלל שהיא מטמאה) וכן ריש מסכת טהרות גבי י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור שחיטתה ומליקתה מטהרת טרפתה מידי נבלה רבי יהודה אומר אינה מטהרת וי"ל דמ"מ כיון דלר' נחמיה מטהרת לא הוה ליה למימר שהיה מאכיל נבילות ועוד דלא מסיק אדעתיה תסתייס דרבי יהודה הוא דבדיק בידא: **מר** אמר שמואל בדיק בידא וכן רב. ואף על גב דכבר אמרינן לעיל רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לפנים ובודק מ"מ אשמועינן הכא דמעשה נמי עבד: **והא** תני לוי טרפות שמנו חכמים וכו'. בחנם מקשה מברייתא אחר ושמואל דאלוי גופיה הוה מצי למפרך דאמר לעיל מכניס ידו לפנים ובודק:

נאלו

להביא עור בית הבושת. לקמן בהעור והרוטב (דף קכב.) פירש רש"י הא דלא חשיב ליה בהדיא בהדי אינך דבריתא משום דבעולה מיירי שהוא זכר ומיהו איכא מאן דתני זכר בפרק כל הזבחים שקיבלו (זבחים כח. ושם) ולא קתני עולה ויש לומר דלא חשיב אלא מידי דהוה בכל הקרבנות ועור שתחת האליה אע"ג דאיכא כרבה אלא בכבש מ"מ איתיה לו באכילת מזבח וא"ת אמאי לא קאמר נמי להביא עור השליל דחשיב בהעור והרוטב (דף קכב.) בהדי אלו שעורותיהם כבשרן ואומר ר"ת משום דאין מפגלים בשליל כדאיתא פרק כל הפסולין (זבחים לה.) פיגל בשליל לא נתפגל הזבח ואף השליל לא נתפגל:

ורבי יוחנן אמר אף במסמר. ולא משום מכלה ממונן של ישראל ובפלוגתא לאו דוקא דרבי יוחנן דאמר אף במסמר לא כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה:

נבלות והא שחוטה היא. וא"ת והא שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר פרק חטאת העוף (זבחים סט: ושם) דשחיטת העוף אינה מטהרת טריפתה מטומאתה דקאמר נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה טרפה למה נאמרה להביא טרפה שנשחטה מ) (שחלבה טהור מכלל שהיא מטמאה) וכן ריש מסכת טהרות גבי י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור שחיטתה ומליקתה מטהרת טרפתה מידי נבלה רבי יהודה אומר אינה מטהרת וי"ל דמ"מ כיון דלר' נחמיה מטהרת לא הוה ליה למימר שהיה מאכיל נבילות ועוד דלא מסיק אדעתיה תסתייס דרבי יהודה הוא דבדיק בידא: **מר אמר שמואל בדיק בידא** וכן רב. ואף על גב דכבר אמרינן לעיל רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לפנים ובודק מ"מ אשמועינן הכא דמעשה נמי עבד: **והא תני לוי טרפות שמנו חכמים וכו'.** בחנם מקשה מברייתא אחר ושמואל דאלוי גופיה הוה מצי למפרך דאמר לעיל מכניס ידו לפנים ובודק:

להביא עור בית הבושת. להכי מפרש ואמר להביא עור בית הבושת משום דאין להביא אלא זה לבדו שהרי כל המנויין שם הראויין להיות בעולה שנויין כאן א) חוץ מזה. ב) עור השליל אינו ראוי להיות בעולה דאין שליל לזכרים: **בית הבושת. מתני' ואלו טריפות בעוף.** אע"ג דכל טריפות דבהמה כנגדן בעוף הני אלטריכו ליה למיתני נקובת הוושט משום פסוקת הגרגרת והוא אלטריך דלא תימא הואיל וחיותו של עוף לא נפיש דהא כשר בסימן אחד אימא גרגרת נמי תיטרף במשהו והכתה חולדה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה ניקב הקורקבן הדקין נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ג) ירוקים פסולים אם אדומים כשרים ד) דרסה וטרפה בכותל או שריצצתה בהמה ומפרכסת ה) ושהתה מעת לעת ושחטה כשרה: **גמ'** רב ושמואל ולוי דאמרי ו) מכניס ידו לפנים ובודק אם מבצבץ ועולה טרפה ואם לאו כשרה הניחא למאן דאמר ז) עד דמנקיב קרמא תתאה אלא למאן דאמר אינקיב עילאה אע"ג דלא אינקב תתאה ניחוש דלמא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב אי איתא דאינקיב עילאה תתאה אגב רוכביה מיפקע פקע אמר זעירי אין בדיקה לחולדה מפני ששיניה דקות וכי שיניה דקות מאי הוי אמר רב אושעיא מפני ששיניה דקות ועקומות כי סליק לנהרדעא שלח להו ח) דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משמיה דרבי שמעון בן לקיש בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר ורבי יוחנן אמר אף במסמר ובפלוגתא דר"י ורבי נחמיה חד בדיק בידא וחד בדיק במחטא מאן דבדיק בידא אמר ליה למאן דבדיק במחטא ט) עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל אמר ליה מאן דבדיק במחטא למאן דבדיק בידא י) עד מתי אתה מאכיל לישראל נבלות נבלות והא שחוטה היא אלא טרפות שמא ניקב קרום של מוח תסתיים דרבי יהודה הוא דבדיק בידא דתניא י) רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יהודה בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח תסתיים הא גופא קשיא אמרת בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר אלמא אית ליה בדיקותא והדר תני נשבר העצם אף על פי שלא ניקב קרום של מוח אלמא לית ליה בדיקותא סיפא אתאן כ) לעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום סלקא דעתך אלא הואיל וקרומו רך אמר ליה רב נחמן לרב ענן מר אמר שמואל בדיק בידא ומכשר והונא חברין אמר רב בדיק בידא ומכשר כ) והתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כ) כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה ההוא בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא הואיל וקרומו רך ההיא תרנגולתא דהואי בי רב חנא שדרה לקמיה דרב מתנא נשבר העצם ולא ניקב קרום של מוח הואי ואכשרה א"ל כ) והתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה התם בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא אימא הואיל וקרומו רך רב שיזבי בדיק בשימשא רב יימר בדיק במיא רב אחא בר יעקב בדיק בגילא

נקוב והמסמר נוקבו ומפסיד ממון ישראל: **אף במסמר.** בודקין ולא חיישינן לדלמא איהו נקיב ליה בידא כדמפרש: **במחטא.** כדפרישית במסמר: **ניקב קרום.** מתוך ששיניה דקות ועקומות אינו מבצבץ: **אכל לא במסמר.** מפני שמכלה ממונן של ישראל: **נשבר העצם.** לקמיה פריך: **וקרומו רך.** הלכך כי נשבר העצם ס) תו לא קאי קרום: **אמר ליה רב נחמן לרב ענן.** תמהני בזאת: **מר אמר.** אתה אמרת לי שראית שמואל שהוא בודק לנשיכת חולדה אלמא לא מטרף בעצם לחודיה ואף הוא חברין אמר לי דאיהו חזייה לרב דבדיק בידא וקשיא לי והא תני לוי כו': **כנגדן בעוף.** במידי דאיתיה בעוף המסס ודית הכוסות ליתנהו בעוף: **בדיק בשימשא.** נגד השמש מסתכל אם יראה ז) נקב שהאור יפה לבדיקה:

במיא

מסורת הש"ס

א) [לקמן סג.], ב) ביצה לד., ג) [לעיל מה.], ד) [שבת סג: וש"נ], ה) [בכורות מ.], ו) [שם], ז) [תוספתא פ"ג ה"ו ע"ש], ח) [לקמן מז.], ט) [המימרא בזה תמצא שהשיגו תוס' זבחים כח. ד"ה להביא], י) [לקמן], כ) בכ"י: שהרי, ל) [ועיין היטב תוס' זבחים כח. ד"ה להביא], מ) [ל"ל שמטמאה],

גליון הש"ם

גמ' בנגדן בעוף. עי' לעיל ד' כ' ע"א תוס' ד"ה מלימא: רש"י ד"ה להביא וכו' להכי מפרש. עי' שו"ת נו"כ מ"ת סי' כו: ד"ח וקרומו רך וכו' תו לא קאי קרום. עי' לקמן דף עו ע"ב תוד"ה אפסיק:

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה אם הוריקו וכו' וירוקין שהאדימו טריפה הם"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה להביא עור בית הבושת וכו' חוץ מזה עוי. ג"כ עיין זבחים כ"מ ע"א תוס' ד"ה להביא וכו' וכמדומה שמהר"מ שיף כאן לא ראם: ב) ד"ה דלמא עילאה אינקיב. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד תתאה [מיפקע]:

מוסף רש"י

להביא עור בית הבושת. של נקבה בחטאת ובשלמים (לקמן קכב:) וזה נבלו יש לך להביא עוד אלא קדשים מכל הטעיים שם (זבחים כח.) והאי דלא מייתי בריש כי הנך, משום דליתיה בעולה, ותנא בעולה קאי, אלמא האי תנא הוא דחשיב להו בשר, אבל ת"ק לא קרי בשר אלא עור שתחת האליה לחודיה (לקמן קכב:). חוץ למקומו. אם שחט על מנת לאכול מאחת מאלו חוץ למקומו (שם). **דרסה וטרפה בכותל.** אדם שדרס על העוף או שזרקו והפצעו בכותל (ביצה לד.). **ומפרכסת.** ואינה יכול לעמוד (שם). **ושהתה מעת לעת.** יום אחד שלם (שם). **קרמא תתאה.** הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו (לעיל מה.). **עילאה.** קרמא עילאה המחובר לגולגולת מבפנים (שם).

עין משפט נר מצוה

ריג א ב מבואר לעיל דף מג:
ריד ג מיי' פ"י מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין סג טור ש"ע י"ד סי' ל סעיף ב:
רטו ד ה מבואר לעיל דף מג:
רטז ו מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה כ ופ"י שם הלכה יא סמג שם טוש"ע י"ד סימן נג סעיף ג:
ריז ז מיי' פ"ט שם הלכה כ סמג שם טוש"ע י"ד סימן נח סעיף ב:
ריח ח ט מיי' פ"י שם הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סימן ל סעיף ב:
ריט י מיי' פ"ו שם הלכה יז ופ"י שם הלכה י [יא]:

שיטה מקובצת

מ) ומפרכסת אם שהתה: נ) ולא ניקבו דלא תימא: ג) נחמרו נכווצו מחמת: ד) אם ירוקים מפרש בגמרא: ה) וירוקים שהאדימו דקין: ו) בדחיפת האצבע כשדוחפו: ז) אם יראה שם נקב:

רבינו גרשום

מכניס ידו לפנים ובודק. כלומר כיצד בדקינן אם ניקב קרום של מוח מכניס אצבעו לפנים ובודק אם מבצבץ ועולה המוח טרפה דודאי ניקב הקרום: אין בודקין לחולדה ביד. כלומר דאמרינן מכניס אצבעו לפנים אם מבצבץ ועולה טרפה: מפני ששיניה דקות כלומר ואע"פ שניקב קרום של מוח לא יהא המוח מבצבץ: וכי שיניה דקות מאי הוי. כלומר אעפ"כ (שניקבו) [אם ניקב] קרום של מוח [אי אפשר] שלא יהא מבצבץ: אבל לא במסמר. כלומר למעלה מראשו: עד מתי [אתה] מכלה ממונן של ישראל. כלומר כשמכניס המסמר אם לא נקוב המסמר מנקבו: אלא עד מתי אתה מאכיל טרפות לישראל. שמא אינקיב קרום של מוח ולא אדעתיה דלא בדיק יפה: אלמא אית ליה בדיקותא. כלומר אע"פ שנשבר העצם אם לא ניקב קרום של מוח (פסול) [כשר] והדר תני נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח: רב בדיק בידא ומכשר. כלומר מכניס ידו לפנים ובדיק אי לא מבצבץ המוח מכשר ליה אע"פ שנשבר העצם: בדיק בשימשא. כלומר כנגד השמש: בדיק במיא. שופך לתוך הנקב מים וחוזר ושופכן מן הנקב אם המים נתלבנו בידוע שניקב קרום של מוח אם צלולים בידוע שלא ניקב קרום של מוח:

באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד. אבל ריאה לא חשיב כדאמרינן לקמן (דף מז.) דאין ריאה לעוף לא ליפול ולא ליחמר ואף על גב דמסיק דחזקיה לגמרי היה אומר דאין לו ריאה שלא היה בקי בתרנגולים מכל מקום הוא אמת כדאמר רב [ד] **חגא** הואיל ורוב אלעות מגיות עליה:

איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו. כן גריס רש"י ופירש דמספקא ליה אם הורו בטרפחת לאיסורא כרבי טרפון דסנהדרין (דף נא.) דהאכילה לכלבים וכן פירש ר"ח ופסק בטרפחת לחומרא מדמספקינא להאי הורו לחומרא וזהו תימה דהתם חשיב ליה טועה בדבר משנה ור"ע נמי חזר בו ומיהו שמא יש לחלק בין בהמה לעוף דמצי למימר דהכא מיירי בטרפחת של עוף דמיטריף טפי וליכא למיפסט מדתני לוי דלא חשיב טרפחת בהדי יתר עליהן בעוף משום דלא מיירי בפלוגתא כי היכי דלא חשיב ניטלה הטלה לר' יהודה ומיהו יש לתמוה אמאי לא מבעיא לן הכא אם הורו בטרפחת ובזפק בתרוייהו להיתרא דכי האי גוונא מיבעיא לן פרק כירה (שבת מו.) גבי הורה במנורה כר' שמעון בנר לאיבעיא להו הורה במנורה להיתרא וכרבי שמעון בנר להיתרא או דלמא הורה במנורה לאיסורא וגרלה דגרסינן בספרים הכא הורו בטרפחת להיתרא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו והשתא ניחא דלא מספקא ליה הכא אם הורו בטרפחת לאיסורא דמילתא דפשיטא היא דשריא כדמוכח במסכת סנהדרין (דף נא.) דאפילו ר' טרפון חזר בו וטועה בדבר משנה חשיב ליה והא דלא מיבעיא לן התם אם [ה] הורו במנורה להיתרא כגון שלא הדליקו בה באותה שבת [ו] התירו לטלטלה כר' שמעון דמתיר התם גר שהדליקו בו באותה שבת אבל כר' שמעון דגר לא סבירא [ז] להו משום דדחייה בידים דלא שייך התם לתלות היתר של מנורה בהיתר של גר דמנורה שלא הדליקו בה באותה שבת לא שייך לאסור מעשה מוקצה אלא מעשה בנין כדאמר התם דאית ליה חידקי וגזרינן אטו דחוליות וגר שהדליקו בה באותה שבת משום מוקצה אבל הכא שייך לתלות זה בזה כי היכי דרבי לית ליה טרפות בזפק כך לית להו טרפות בטרפחת ומיהו התם פ"ה דמיבעיא לן חדא הורתה היא וה"ק הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה רבי שמעון מתיר גר יש לו דלמא תרי הורתות הוו הורה במנורה לאיסורא כדאמר בפירקין וגזר אטו חוליות וכרבי שמעון הורה בגר להיתרא ופירושו מגומגם:

אבל היפך בהם טרפה. בכלל נקובי דמתניתין הוא דטעמא משום דסופו לינקב ולירקב: שמוטת

מאיגרא לארעא פקעיה כרסיה ונפוק מעייניה אתייה לבריה ושחטיה קמיה באחוזת

בגילא דחיטתא אמר רב שיזבי הני אווזי דידן כעוף של מים דמיין: נפלה לאור: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן יהושע [א] שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו בעא מיניה רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעיים מהו אמר ליה [ב] טרפה ולא יהא אלא ניטלה אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים וטרפה: ריב"ל הויא ליה ההיא תרנגולת שדריה לקמיה דר' אלעזר הקפר בריבי א"ל ירוקין הוו ואכשרה והאנן תנן ירוקין פסולין לא אמרו ירוקין פסולין אלא בקורקבן בלב ובכבד תניא נמי הכי באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד רבי יצחק בר יוסף הוה ליה ההוא תרנגולתא שדרה לקמיה דרבי אבהו וא"ל אדומין הוו וטרפה והאנן תנן אדומין כשרים אמר ליה [ג] אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו טרפה לא אמרו אדומין כשרים אלא בלב בקורקבן ובכבד אמר רב שמואל בר חייא אמר רבי מני [ד] אדומין שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרין מאי טעמא קוטרא עייל בהו אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נאמר [ה] אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מאי טעמא איגלאי בהתייהו אמר רב אשי הלכך לא ליכול אינש אלא בשלקא ולא היא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן: דרסה וטרפה בכותל: [ו] א"ר אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי [ז] אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה: **מתני'** ואלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת או שנסדקה הכתה חולדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה [ח] ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל יצאו בני מעיה ולא ניקבו [ט] נשתברו גפיה נשתברו רגליה [י] נמרטו כנפיה [כ] רבי יהודה אומר אם נטלה הנוצה פסולה: **גמ'** תנו רבנן מעשה ברבי סימאי ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא כרבי בזפק להתירא או דילמא הורו בטרפחת להתירא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא [ל] להו תיקו אמר רבה ואיתימא רבי יהושע בן לוי [כא] גגו של זפק נידון כוושט היכא אמר רב ביבי בר אביי [לא] כל שנמתח עמו: [כב] יצאו בני מעיה: אמר רבי שמואל בר רב יצחק [כג] לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טרפה דכתיב [כד] הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כוניות באדם שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות תניא היה רבי מאיר אומר הוא עשך ויכוננך כרכא דכולה ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו ממנו מלכיו שנאמר [כה] ממנו פנה ממנו יתד וגו' ההוא ארמאה [כו] דחזייה להההוא גברא דנפל

[ד] **גמיא.** מוציא כל המות מן הקרוס דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה וממלא הקרוס מים ואם יוצא דרך המכה [אבידוע שניקב הקרוס. ל"א מכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאן ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המות בהם: **בגילא דחיטתא.** כדפרישית במסמר [ב]: **אווזי דידן.** הואיל ותמיד הן במים: **שיעור ירוקתן.** מחמת האור: **הוריקה כבד כנגד בני מעיים.** ראשה אחד של כבד תלוי כנגד בני מעיין וראשה אחד למעלה: **אלא ניטלה.** הא אמרן (לעיל דף נד.) ניטל הכבד כשר: **בריבי.** גדול שבדורו: **ירוקים הוו.** הדקים: **אדומין הוו.** הדקין והן רגילין להיות ירוקין וטרפה: **אדומין שהוריקו.** לב וקורקבן שהן תמיד אדומין נפסלין אם הוריקו אבל ירוקין כגון דקין נפסלין בהאדמה: **לא אמרו אדומין כשרין אלא בלב וקורקבן וכבד.** שדרכן להיות אדומין: **קוטרא עייל בהו.** מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחים: **איגלאי בהתייהו.** חרפתן דודאי נחמרו: **הלכך.** כיון דאמרן דזימנין דמגלי ריעותייהו כי שליק להו: **לא ליכול אינש.** עוף שנפל לאור אלא בשלקיה: **לא מחזקינן.** והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה אא"כ מיתרמי דשליק לה וחזי ריעותא: **צריכה בדיקה.** אע"פ ששהתה מעת לעת דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט: **מתני' הזפק.** [ג] כרס שהאוכל נקבץ שם: **גפיה.** עצמות הכנפים: **נשתברו רגליה.** מן הארכובה ולמעלה או אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לא לחוץ תנן בבהמה המקשה (לקמן עו.) דהוי טרפה: **נמרטו כנפיה.** היינו עוצה גדולה שעל כל גופה פלומ"ש בלע"ז. עוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מול"ש: **גמ' ושבאו באונו.** יום שבת שבתו שם: **איבעיא להו.** תרתי הורלות הוו והכי קאמר הורו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין (דף נא.) והאכילה רבי טרפון לכלבים וכרבי בזפק יש להיתרא דאפילו ניטל או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק ואמרו דאם ניטלה האם כשרה כמתניתין [ד] אבל כרבי בזפק לא סבירא להו: ה"ג **הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו: נידון כוושט.** בנקב משהו: **כל שנמתח עמו.** ממקום שהוא מתחיל לימשך לגד הוושט להיות מילר והולך: **עמו.** עם הוושט: **נמתח.** נמשך דהיינו מן המילר ולמעלה כדאמרינן (לעיל דף מה.) גבי מוח [ה] כל זמן שבגולגולת נידון כמוח התחיל לימשך נידון כחוט אלמא מקום מגרע [ו] קרי משיכה: **היפך בהן.** כשהכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיתו או [ז] עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה: **כוניות.** לשון ואת כונו (שמות לח). שברא להם בסיס ליסד עליו ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתייצבים: **ברכא דכולה ביה.** כרך שהכל בו ועל כנסת ישראל נאמר שכל מושליהן מהן ולא מעט אחר: **מעייניה.** מעיו: **ושחטיה קמיה.** כדי שיתאנח וימשך מעיו אליו: **לבריה.** של זה הנופל: באחוזת

מסורת הש"ס

[א] [בילה לד. ע"ש], [לקמן מז:], [ג] [בס"ת: רומה], [ד] שייך לע"ת, [ה] [ע"ת ד"ה אבל לא במסמר], [ו] [ל"ל כיס], [ז] [לעיל דף נד.], [ח] [בגמרא שם הגירסא כל מה שבקדהן], [ט] בס"ת: הגר, [י] ל"א חגה, [כ] ל"ל הוהה, [ל] ל"ל המיר, [מ] ל"ל ליה,

תורה אור השלם

1. הֲלֹא הִוא אָבִיךָ קָנָךְ הוּא עָשָׂךְ וַיְכוֹנְנֶךָ: דברים לב ו
2. מִמֶּנּוּ פִּנָּה מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ קֶשֶׁת מִלְחָמָה מִמֶּנּוּ יֵצֵא כָּל נוֹגֵשׂ יַחְדָּו: זכריה י ד

לעזי רש"י

פלומ"ש [פלומי"ש]. נוצות.
מול"ש [מולש"א]. רכים.

מוסף רש"י

צריכה בדיקה. כי שהתה מעת לעת גמי לצריכה בדיקה לאחר שחיטה, שמא נשתברו רוב אלעותיה או שנברה השדרה ונפסק החוט שלה או אחד משלר מיני טרפות, ושהיה דמעת לעת אצטריך, דאי לא שהתה אע"פ שבדקה ולא מצא סימן טרפות טרפה, שזו היא אחת משמנה עשרה טרפות, ונקרא רסוקי אבריס שאבריה מתפרקין כולן ואע"פ שאין רוסס ליכר בה, וחזו סימנה אם שהתה מעת לעת בידוע שלא נתרפקו אבריה, דקיים להו לרבנן מסיני דרסוקן אבריס אינה מיה מעת לעת, אבל שאר מיני טרפה מיה כל שנים עשר חדש (ביצה לד.).

שיטה מקובצת

[א] (בידוע שניקב הקרום. ל"א מכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאו ורואה אם נתלבנו בידוע):
[ב] הזפק כיס שהאוכל:
[ג] או עגולת זו למעלה מכמות שהיתה זו למעלה וזו למטה:

רבינו גרשום

כעוף של מים דמיין. כלומר אם נשבר העצם אף על גב דלא ניקב קרום של מוח [טרפה]: אבל בלב וקרקבן וכבד דאין דרכן להיות ירוקין ונפלו לאור והיו ירוקין ודאי נחמרו וטרפה אבל בני מעים שהם הדקים אם נפלה לאור והיו בני מעיים ירוקין כשרה שכך דרכן להיות ירוקין: אדומים שהוריקו כו'. כלומר לב וקרקבן וכבד שדינן להיות אדומין והוריקו או בני מעים שדינן להיות ירוקין והאדימו טרפה: [ב] ירוקין שהאדימו כו'. כלומר בני מעיים שנפלו לאור והאדימו אע"פ ששלקן וחזרו והוריקו טרפה: מ"ט איגלאי מלתא בהתייהו קודם ששלקן: אדומין שהוריקו ושלקן. כלומר לב וקרקבן וכבד שנפלו לאור והוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרה מ"ט קיטרא בעלמא הוא דעייל בהו כשנפלו לאור ולא נחמרו ממש: ולא היא אחזוקי איסורא. כלומר כיון דלא הוריקו כשנפלו לאור לא נימא דלא ניכול אלא בשלקא דאחזוקי איסורא לא מחזקינן: דרסה או טרפה בכותל כו'. כלומר דרסה ברגליו או טרפה שהיכתה בכותל: אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה כלומר בין שדרסה או טרפה בכותל בין שריצצתה בהמה אע"ג ששהתה מעת לעת צריכה בדיקה משום ריסוקי איברי: ניקבה הגרגרת או שנסדקה. כלומר דגם בעוף אינה טרפה בניקב הגרגרת אלא [ג] מרוב חללו של גרגרת כדאמרינן מקפלו ומניחו על פי הקנה: מקום שאין עושה אותו טרפה. שלא ניקב קרום של מוח: הנוצה כלומר נוצה הדקה שמגינה עליה מפני הצינה: הורו בטרפחת כרבי בזפק. כלומר כר' שהורה בזפק להתיר כדחזינן במתניתין אפילו ניטל כך הורה בטרפחת אם ניטלה מן הבהמה

מותר: או דילמא הורו בטרפחת לאיסורא כר' ושתי הוראות הורו בטרפחת לאיסורא ובזפק להיתירא: גגו של זפק נידון כושט. כלומר גגו של זפק שנמתח למעלה נידון כושט (שנמתח למעלה) וניקבו במשהו: שלא היפך בהן. כלומר שבן אדם לא נגע בהם ונכנסו מעצמן במיעיה: כוניות. תיקונים: כרכא דכולא בה. כלומר מה הכרך הזה דכולה הוה (אם הגוף צורכו) [ביה כל צרכו של גוף]:

[ד] נראה דגר' אמרת היה לרבינו בכאן דגבי ירוקין שהאדימו לא מהני שליקה להכשיר וכעין ג' זו הבית הכ"י בסי' נב בשם בעל העיטור דיש גורסין בהיפך בדרב שמואל טרפה ובדרב נחמן כשרה ע"ש. [ה] נראה דל"ל אלא אם מקום הנקבים הוא כשיעור רוב תלוי של גרגרת וכדאמרינן לעיל בעופא מאי מקפלו ומניחו על פי הקנה כו'.

באחוזת עינים. ולא נגע בו ולא הזיקו אלא דנדמה לאדיו כאילו נשחט לפי שלא היה רואה ליגע במעייס שלא יהפך בהן: **גלא.** סל: **דאנקורי.** עופות שנשתברו רגליהן בארכובה למטה או למעלה מארכובה ואין העצם יוצא לחוץ. ובמשובת הגאונים מצאתי עוף שחור הוא ושל מיס הוא ובמצאו חברבורות לבנות ועל שם כך נקרא אינקורי שהוא מגומר כמו [ז]זיקוב פינטור"א ובעיר הזאת יש מהן: **בלומת הגידין.** שיהו שם עשר חוטין קיימין כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (לקמן עו:) והוא בשפולו של עצם השוק סמוך לארכובה: **יד.** כתף: **שמוטת ירך.** בוקא דאטמא דשך מדוכתיה ואיעבול ניביהם: **שמוטת גף.** פרק עליון המחובר בגבה: **טרפה דחיישינן שמא ניקב הריאה.** לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרוס הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה [ח]מתנתקת הריאה עם הגף: **תיבדק.** הריאה. מכניס קנה דק בגרגרת וגופח בריאה ואם הרוח יוצא טרפה ואם לאו כשרה: **לעלה של וורד.** דקה ואדומה: **בין אגפים.** בין כנפיה: **דלא מיטריף בה.** אם ניקבה: **כנגדן בעוף.** אלמא ניקבה הריאה דבהמה ה"ה לעוף: **לא ליפל.** אם נפלה מן הגג דאמרן צריכה בדיקה א"ל לבדוק בריאה: **ולא ליחמר.** בנפלה לאור שבודקין המעייס שמא הוריקו א"ל לבדוק הריאה: **ורוב צלעות מגינות עליה.** [ט]רוב ריוח הצלעות מגין עליה שהצלעות אינן שוכבות על רחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפניס והריאה נחבאת ביניהם: **של בריבי.** חזקיה שהיה גדול בדורו: **ניכר שאינו בקי בתרנגולים.** אינו רגיל לאכול תרנגוליס[ו] לפיכך לא ידע אם יש להן ריאה ולשון בדיחותא הוא: **נהרא נהרא ופשטיה.** אין פשטי הנהר דומין זה חריף וזה עומד כך אין מנהג המקומות דומות ורב כשרה סבירא ליה וראה בני פומבדיתא שנהגו בו איסור ולא התירו בפניהם ורב יהודה מפומבדיתא הוה וסבר דרב טרפה ס"ל: **לומת הגידין.** מקום שהגידין לומתין מתחברין ומתהדקין לשון חומץ לומתו דפסחים (דף מ.). אשטריינט"א בלע"ז: **שמוטת ירך בעוף כשר.** והרי הכל ניטל וכל שכן אם ניטל לומת הגידין לבדן: **מפגיפין ידענא.** בפרק בהמה המקשה (לקמן עו.) וכן שניטל לומת הגידים לבדן וכל הארכובה קיימת: **וכן בעוף.** דאם ניטל לומת הגידין טרפה: **אמר ליה.** רבי אבא דילמא מדאגמריה רב לרב הונא דשמוטה כשרה והתם אמר וכן בעוף שני ליה בין שמוטה לחתוכה ובשמוטה כשרה ואפי' ניטלה כולה ובחתוכה טרפה אפילו לומת הגידין לבדן: **אמר ליה.** רבי ירמיה לרבי אבא: **ואם מפרש שמעתין דרב.** מדנפשיך לאו דידך הוא דבפירוש אמר רב: **אמר ליה אין** לא גרסינן: רבי זירא ורבי אבא תרוייהו מבבל הוו וסלקו להתם ורבי זירא סליק בריש וקאמר ליה ר' אבא חייך אחר שעלית מבבל הלוס: הוה

שמוטת יד בבהמה כשרה. והא"ה נחתכו דדוקא נחתכו רגליה טרפה אבל ידיה כשרה ולקמן (דף נח:) נמי אמרינן בעלת ה' רגליס או שאין לה אלא שלשה ה"ז מוס ואמר רב הונא לא שנו אלא שחיסר ביד אבל ברגל טרפה נמי הוה:

שמוטת ירך. פי' בקונטרס בוקא דאטמא דשך מדוכתיה ואיעבול ניביה והדין עמו דכולה שמוטה דשמעתין באיעבול ניביה אייני בבהמה ובעוף אבל לא איעבול כשר כך פסיק לעיל (דף נד:) והלכתא אפילו אפסיק נמי כשרה עד דאיעבול איעבולי והשתא ניחא מה דנקיט בכוליה שמעתין שמוטה ולא נקט דשך מדוכתיה כדנקט רב מתנא לעיל (דף נד:) משום דרב מתנא אסר בלא איעבול ניביה אבל הכא דאיירי באיעבול ניביה שייך לשון שמוטה ולהכי מייתי לעיל דרב מתנא גבי אלו כשרות דוקא ולא מייתי דרב יהודה דהכא ועוד דרבי יוחנן קאמר לעיל אלו טרפות דוקא למעוטי הא דרב מתנא ורבי יוחנן קאמר לקמן שמוטת ירך בעוף טרפה וה"ה בבהמה נמי טרפה מדתני לו ולא חשיב ליה גבי יתר עליהן עוף ולא משמע דפליג עליה מדמקשינן לעיל מיניה אדרב ושמואל ועוד דלקמן בסוף שמעתא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה וה"ה בבהמה כדפירשי' ולעיל (דף נד:) פסקי' הלכה דאפילו אפסיק כשרה עד דאיעבול איעבולי ולכך נראה דכולה שמעתין אייני דאיעבול ניביה: **למה** ליה למר כולי האי והא אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה. השתא ס"ד דשמוטה וחתוכה הכל אחד ואע"ג דבהמה טרפה כדמוכח מתניתין (לקמן דף עו.) דבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה מ"מ בעוף כשרה ושמא לא ידע השתא בריתא דלוי דכל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף ולפי המסקנא דמחלק בין שמוטה לחתוכה ניחא ולרב הונא אמר רב דמכשיר שמוטת ירך בעוף כמו כן בבהמה מדתני לוי ומכשיר אפילו באיעבול ניביה כדפרישנא דכולה שמעתא באיעבול ניביה ואע"ג דאפילו מאן דמיקל לעיל גבי ואלו כשרות מודה באיעבול ניביה רב הונא אמר רב מיקל בכולהו ומיהו קלת תימה דלא מיסתמיע בכולה שמעתין למינקט בחד דוכתא שמוטת ירך בבהמה כשרה ולא מסתבר למימר כלל דנקט עוף לרבותא וגם רבי ירמיה שהביא ראיה לדבריו וא"ל אבא מתני' ידענא לא דקדק אבא מהא דאמר רב עלה וכן בעוף אבל מהא דאסרה מתניתין בבהמה לא רצה לדקדק ולומר כ"ש בעוף דזוטר חיותיה ולכך נראה דדוקא בעוף מכשיר רב הונא אמר רב ולא בבהמה ולית ליה בריתא דלוי ואע"ג דמקשינן מיניה לרב לעיל הייגו אליבא דרב יהודה ודוחק: **דילמא** שני ליה בין שמוטה לחתוכה. פי' בקונטרס דשמוטה כשרה ואפילו ניטלה כולה ובחתוכה טרפה אפילו בלומת הגידין לבדן ותימה מה רוצה לומר שמפרש שאם ניטלה כולה כשרה אם רוצה לומר שאם ניטל הירך ממקום שהיתה מחוברת באליה כשרה וחתוכה דטרפה כגון באותו עצם האמצעי שבו לומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הוא מחוב בעצם הקולית שהוא עצם התחוב באליה ואע"ג דבאותו עצם האמצעי טרפה מ"מ בעליון שהוא עצם הקולית כשרה כדמפרש שחותכה מכאן וחיה וזהו תימה דאפילו נבלה נמי מקריא אם ניטלה ירך וחלל שלה ניכר כדאמר רבי אלעזר פ"ק (לעיל כא.) א] וליכא מאן דפליג ומה שייך לקרות זה שמוטה וזה חתוכה שמיהן חתוכות נינהו כיון דאיירי אפילו ניטלה כולה והיה לו לפרש כאן בפשיטות דשמוטה כשרה כגון דלא נחתכו רגליה אלא דשך מדוכתיה עצם הירך שקפץ ממקומו מחוב שבעצם האליה שהוא תחוב בו אבל נחתכו טרפה אפילו בלומת הגידין:

מטולית

באחוזת עינים אינגיד ואיתנח עול למעייניה וחייטיה לכרסיה: [א]נשתברו רגליה: ההוא צנא דאינקורי דאתיא לקמיה דרבא [ב]בדקיה רבא בצומת הגידין ואכשריה אמר רב יהודה אמר רב [ג]שמוטת יד בבהמה כשרה (שמוטת ירך בבהמה טרפה) [ד]שמוטת ירך בעוף טרפה שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר [ה]תיבדק וכן אמר ר' יוחנן תיבדק חזקיה אמר אין ריאה לעוף ור' יוחנן אמר יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפים מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית ליה כלל והא קא חזינא דאית ליה אלא דלא מיטריף ביה [ו]והתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אלא [ז]אין לו לא לינפל ולא ליחמר מ"ט אמר רב חנה הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה והא מדא"ר יוחנן יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפיים מכלל דחזקיה סבר דלית ליה אלא אמרי במערבא משמיה דר' יוסי ברבי חנינא מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרנגולין אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה א"ל רבה בר רב הונא לרב הונא והא רבנן דאתו מפומבדיתא אמרו רב יהודה משמיה דרב אמר שמוטת ירך בעוף טרפה אמר ליה ברי [ח]נהרא נהרא ופשטיה אזל רבי אבא אשכחיה לרב ירמיה בר אבא דקא בדיק בצומת הגידין אמר ליה למה ליה למר כולי האי והא רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה אמר ליה אנא [ט]מתניתין ידענא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידין ואמר רב עלה וכן בעוף אי הכי קשיא דרב אדרב אישתיק אמר ליה דלמא שני לה בין שמוטה לחתוכה א"ל ואת מפרשת שמעתתיה דרב בפירוש אמר רב שמוטה כשר' חתוכה פסולה [י]ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה כי סליק ר' אבא אשכחיה לרבי זירא דיתיב וקאמר אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף טרפה אמר ליה חיי דמר מיומא דסליק מר להכא הוה

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה דלמא וכו' וליכא מאן דפליג. נ"ב עיין תמורה י"ח ע"ב ונדה כ"ה ע"א דאיכא מאן דפליג וצ"ע ועיין כרו"פ סי' נ' ס"ק ב' הרגיש בזה ודבריו שם נ"ע דודאי כוונת התוס' דליכא מאן דפליג דטריפה מיהת הוי ודוק ותשכח:

מוסף רש"י

כנגדן בעוף. במילי דאיתיה בעוף, המסס ובית הכוסות ליתנהו בעוף (לעיל נו.). **נהרא ופשטיה.** כל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם, כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו (לעיל יח:). **שנחתכו רגליה.** האמרוניס (לקמן עו.). **וכן שניטל.** אפילו לא נתנך העצם (שם). **צומת הגידין.** למעלה מארכובה הוא וסמוך לה וכן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקבי הבשר מחלוקת העצם שקורין לינקרו"ן (שם). **שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה.** נתנך בשר רגליס למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה, נתחכה למטה במקום לומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טרפה, כדאמרינן לקמן וכן שניטל לומת הגידין, בפרק בהמה המקשה (עו.) ואע"פ שלא נתנך העצם (לעיל מה:) אי: תחוך סימנים אי גיד לומרה ומתה, תחוך כל כתפיה וחיה (לעיל נה:).

עין משפט נר מצוה

רל א ב מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן עה סעיף ח:

רלא ג מיי' פ"י שם הלכה ד סמג שם טוש"ע י"ד סימן גג סעיף ח:

רלב ד מיי' שם הלכה ד [וש"ע י"ד סי' נה סעיף ב]:

רלג ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם [סי' גג] ס"ג:

רלד ו טוש"ע י"ד סי' נב סעיף ח [ה]:

לעזי רש"י

פינטור"א [פוינטור"א]. נקודות.

אישטריינט"א. סוגר.

שיטה מקובצת

א] שהוא מגומר כמו ניקור: **ב]** מתנתקת. נ"ב ס"א מתנקבת: **ג]** ורוב צלעות מגינות עליה רוב רוחב הצלעות מגין עליה שהצלעות של עוף אינם שוכבות על רחבן אלא על חודן ובולט רחבן לפנים:

רבינו גרשום

ההוא צנא דאינקורי. כלומר סל מלא עופות שנתחכו רגליהם: לא ליחמר ולא לינפל. כלומר שאם נפלה לאור לא נימא מחמרא הריאה ואם נפלה לא נימא ניקבה הריאה: מדבריו של ב"ר ניכר והו חזקיה. שמוטת ירך רומפדרא בלע"ז: אי הכי קשיא דרב אדרב. כלומר הכא אמר שמוטת ירך בעוף כשרה והכא אמר וכן בעוף:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

מסורת הש"ם

מטלית של טרסיים. פי' הקונטרס לורפי נחשת וכן פירש הערוך[1] והביא ראיה דאמר במגילה פרק בני העיר (דף כו.) מעשה בבית הכנסת של טרסיים שהיתה בירושלים ובמזיר פרק ג' (דף נב.) מעשה שהביא קופה מלאה עצמות מכפר טביא לבית הכנסת של טרסיים פירש בערוך[2] ומסתמא מפני שלורפי נחושת מזוהמים כבורסקי ועל כן היה להם ביהכ"נ לבד ובפ"ק דע"ז (דף יז:) חכם של טרסיים אני אייתו ליה תרי קיבורי חד דשתיתא וחדא דערבא משמע דטרסי וגרדי חדא הוא וקשה דבפ' החליל (סוכה נא:) משמע דגרדייס בפני עצמן וטרסיים בפני עצמן ועוד דאמרי' בגמרא דמגילה (דף יג:) בגתן ותרש שני טרסיים היו והיו מספרים בלשון טרסיים משמע שהיא אומה שיש לה לשון בפני עצמה: **ודילמא** סבר טרפה יולדת ומשבחת.[3] מסתברא דלא גרסינן יולדת דאין צריך לו כלל ועוד הא אמרינן פ"ק דע"ז (דף טז.) גבי רבי יהודה מתיר בשבורה אמרו לו והלא מרבינין עליה זכר אמר להן לכשתלד אלמא לא מקבלת זכר ומיהו יש לחלק בין טרפה חתוכה דגליס לשאר טרפות[4]: **איזיל** ואחזי היכי איתא מילתא. אע"ג דכה"ג חשיב בהמוכר הספינה (ב"ב עה.) מלגלג גבי ההוא תלמיד דאמר ליה רבי יוחנן אם לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה שאני הכא שבא לברר הדבר ולהודיע איך ידע שלמה: **סימן** לטרפה כל שאינה יולדת. יש כמה בהמות שפוסקות מלילד ולא מחזקינן להו בטרפות אלא בעי למימר אם יולדת בידוע שאינה טרפה: מכאן

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא ושאילניה ואמר לן שמוטת ירך בעוף כשירה ואשכחתיה נמי לרבי ירמיה בר אבא דיתיב וקא בדיק בצומת הגידין ואקשי ליה לא סבר לה מר הא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה א"ל אנא מתניתין ידענא[6] בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידין ואמר רב עלה וכן בעוף ואמרי ליה אי הכי קשיא דרב אדרב אישתיק ואקשי ליה ודלמא שני ליה לרב בין שמוטה לחתוכה ואמר לי ואת מפרשת שמעתיה דרב בפירוש אמר רב שמוטה כשרה חתוכה פסולה ואת מה בידך הכי אמר רב חייא בר אשי אמר רב שמוטת ירך בעוף טרפה וכן אמר ר' יעקב בר אידי א"ר יוחנן שמוטת ירך בעוף טרפה ואמר ר' יעקב בר אידי אילמלי הוה רבי יוחנן באתרא דאורו בה חברוותא להתירא לא פרכים דאמר רבי חנינא אמר רבי שמוטת ירך בעוף כשרה ותרנגולת היתה לו לרבי חנינא שנשמטה ירך שלה והביאה לפני רבי והתירה לו ומלחה רבי חנינא והוה מורי בה הלכה לתלמידים זה התיר לי רבי זה התיר לי רבי ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דשאל רבי יוסי בן נהוראי את ר' יהושע בן לוי קדירת קנה בכמה אמר לו משנה שלמה שנינו[5] עד כאיסר האיטלקי אמר לו והלא רחל אחת היתה בשכונתנו שנקדר קנה שלה ועשו לה קרומין של קנה וחיתה אמר לו ועל דא את סמיך והלא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה ותרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שנשמטה ירך שלה ועשו לה שפופרת של קנה וחיתה אלא מאי אית לך למימר תוך י"ב חדש הוה הכא נמי תוך י"ב חדש הוה אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא שעסקן בדברים היה והיה עושה דבר להוציא מלבו של רבי יהודה שהיה[7] רבי יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה ותרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שניטלה נוצה שלה והניחה בתנור וטלה עליה במטלית של טרסיים וגידלה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים ודלמא קסבר רבי יהודה טרפה משבחת אם כן במידי דמיטרפא בה הגדילה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים מאי עסקן בדברים א"ר משרשיא דכתיב [1]לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה אמר איזיל איחזי אי ודאי הוא דלית להו מלכא אזל בתקופת תמוז פרסיה לגלימיה אקינא דשומשמני נפק אתא חד מייניהו אתנח ביה סימנא על אמר להו נפל טולא נפקו ואתו דלייה לגלימיה נפל שמשא נפלו עליה וקטליה אמר שמע מינה לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליבעו א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ודלמא מלכא הוה בהדייהו א"נ הרמנא דמלכא הוו נקיטי אי נמי בין מלכא למלכא הוה דכתיב [2]בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה אלא סמוך אהימנותא דשלמה אמר רב הונא סימן [8]לטרפה י"ב חדש מיתיבי [9]סימן [3]לטרפה כל שאינה יולדת רשב"ג אומר משבחת והולכת בידוע שהיא כשרה מתנוונה והולכת בידוע שהיא טרפה [10]רבי אומר סימן לטרפה שלשים יום אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים שלש שנים תנאי היא דתניא [11]ובגלגלת (עד) שיש בה נקב אחד ארוך אפילו נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח א"ר יוסי בן המשולם מעשה בענבול באחד שנפחתה גלגלתו ועשו לו חידוק של קרויה וחיה אמר לו ר' שמעון בן אלעזר [12]משם ראיה ימות החמה היה וכיון שעברו עליו ימות הצנה מיד מת אמר רב אחא בר יעקב הלכה טרפה יולדת ומשבחת אמר אמימר [3]הני ביעי דטרפה שיחלא

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא ואמר לן שמוטת ירך בעוף כשירה וכו' ואת מה בידך. כלומר שאלנו לו ותו אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא כלומר ר' אבא הוא משתעי אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא אמרי ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה. כלומר אע"ג דניפסקו צומת הגידים: ואת מה בידך. כלומר ר' אבא א"ל לרב ירמיה בר אבא את מה בידך: באתרא דמורו ביה חברוותיה להיתירא לא הוה פרכס. כלומר מאן חברותיה ר': ועשה לה קרומית של קנה וחיתה. כלומר תיקן לה קרומית של קנה באותו מקום שיהא סותם הנקב ועשו לה שפופרת של קנה במקום השבר וחייתה שהיתה מחזקת הירך במקום השבר וחיתה: אלא מאי אית לך למימר בתוך י"ב חדש הוה. כלומר לא עיברה שנתה: וטלה עליה במטלית של טרסיים. כלומר מוציאי הנחושת מעיקרו יש להן מטלית של עור בפניהם בשביל הנחושת שלא ישחרו בגדיהם והוא בכל עת חם ופרשה על התרנגלת וחיימה מן המטלית וגידלה כנפים: ודילמא קסבר ר' יהודה טרפה יולדת ומשבחת. דאע"פ שמשבחת טרפה היא: אם כן במידי דמטרפא ביה כלומר במידי דמיטרפא ביה לא קאמר כגון נוצה ודאי באותו דבר דמיטרפא ביה אינה משבחת אבל מדחזינן דמשבחת ודאי לא טרפה היא: אתנח בה סמנא. כלומר בההוא שושמנא דנפק אתנח בה סימנא ר' שמעון בן חלפתא אמר להו נפל טולא. כלומר כבר בא השמש והצל בעולם כבר יכולין אתם לצאת: כדכתיב בימים ההם אין מלך בישראל. כלומר הכא נמי לענין שושמני אימא בין מלכא למלכא הוה: סימן לטרפה י"ב חדש. כלומר ספק טרפה אם חיה י"ב חדש ודאי אינה טרפה: מיתיבי סימן לטרפה כו'. והא הכא חזינן שתים ושלש שנים והיאך אמרת לטרפה סימן כל י"ב חדש: תנאי היא דתניא. כלומר תנאי היא דאיכא תנא דאמר דאינה מתקיימת י"ב חדש ואיכא תנא דאמר מתקיימת שתים ושלש שנים: דתניא ובגלגלות שיש בה נקב אחת ארוך כו' מצטרפין לכמלא מקדח. כלומר לענין טרפה: לר' יוסי בן משולם דאמר וחיתה לדבריו מתקיימת ב' וג' שנים: אמרו לו משם ראיה ימות החמה היה כו'. והא קא חזינן

עין משפט נר מצוה

א ב [מיי' פי"א מהלכות שחיטה הלכה ו סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן מז סעיף יח וסימן פו סעיף ט]:

רלה ג מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה יא סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן פו סעיף ט:

שיטה מקובצת

[1] הרמנא רשות להורגו הרמנא הוו וכו': [2] ריש מכה שהיא נבערת. נ"ב נ"א נצרבת: [3] (אית ספרים) [מסתברא] דלא גרסי יולדת. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ב ע"ב:

רבינו גרשום

הוה לו פתחון פה קמיה דרב. כלומר שאלנו לו ותו אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא כלומר ר' אבא הוא משתעי אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא אמרי ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה. כלומר אע"ג דניפסקו צומת הגידים: ואת מה בידך. כלומר ר' אבא א"ל לרב ירמיה בר אבא את מה בידך: באתרא דמורו ביה חברוותיה להיתירא לא הוה פרכס. כלומר מאן חברותיה ר': ועשה לה קרומית של קנה וחיתה. כלומר תיקן לה קרומית של קנה באותו מקום שיהא סותם הנקב ועשו לה שפופרת של קנה במקום השבר וחייתה שהיתה מחזקת הירך במקום השבר וחיתה: אלא מאי אית לך למימר בתוך י"ב חדש הוה. כלומר לא עיברה שנתה: וטלה עליה במטלית של טרסיים. כלומר מוציאי הנחושת מעיקרו יש להן מטלית של עור בפניהם בשביל הנחושת שלא ישחרו בגדיהם והוא בכל עת חם ופרשה על התרנגלת וחיימה מן המטלית וגידלה כנפים: ודילמא קסבר ר' יהודה טרפה יולדת ומשבחת. דאע"פ שמשבחת טרפה היא: אם כן במידי דמטרפא ביה כלומר במידי דמיטרפא ביה לא קאמר כגון נוצה ודאי באותו דבר דמיטרפא ביה אינה משבחת אבל מדחזינן דמשבחת ודאי לא טרפה היא: אתנח בה סמנא. כלומר בההוא שושמנא דנפק אתנח בה סימנא ר' שמעון בן חלפתא אמר להו נפל טולא. כלומר כבר בא השמש והצל בעולם כבר יכולין אתם לצאת: כדכתיב בימים ההם אין מלך בישראל. כלומר הכא נמי לענין שושמני אימא בין מלכא למלכא הוה: סימן לטרפה י"ב חדש. כלומר ספק טרפה אם חיה י"ב חדש ודאי אינה טרפה: מיתיבי סימן לטרפה כו'. והא הכא חזינן שתים ושלש שנים והיאך אמרת לטרפה סימן כל י"ב חדש: תנאי היא דתניא. כלומר תנאי היא דאיכא תנא דאמר דאינה מתקיימת י"ב חדש ואיכא תנא דאמר מתקיימת שתים ושלש שנים: דתניא ובגלגלות שיש בה נקב אחת ארוך כו' מצטרפין לכמלא מקדח. כלומר לענין טרפה: לר' יוסי בן משולם דאמר וחיתה לדבריו מתקיימת ב' וג' שנים: אמרו לו משם ראיה ימות החמה היה כו'. והא קא חזינן

תורה אור השלם

1. לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל רְאֵה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם:
משלי ו ו
2. בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:
שופטים יז ו

מוסף רש"י

שנחתכו רגליה. האמרוניים (לקמן עד.). אם ניטלה הנוצה. עוֹלה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מל"ש (לעיל נז:). ובגלגלת שיש בה נקב אחד ארוך. לגבי אהל המת תניא (אהלות פ"ג מ"ג) בהסיא דכמה חסרון בשדרה קתני סיפא וגגולגולת כדי שיטול מן החי וימות הוי חסרון ולא מטמא, ואמרינן בבכורות (לח.) כמה יטול מן החי וימות כמלא מקדח של רופאים, ותני עלה דאם יש בו נקב אחד ארוך שאין עגול, רואים אותו אם יתנו מרכו לגבוהו והוי כמלא מקדח הוי חסרון, או אפילו יש בו נקביס קטנים הרבה טוען מלטרפין לכמלא מקדח (לעיל מה.). משם ראיה. בתמיה (סוכה כח.).

מסורת הש"ם

א) [לקמן עו.], ב) [לעיל נד.], ג) [לעיל ט:], ד) [תוספתא פ"ג ה"ו ע"ז ה: נא. זבחים קטו.], ה) [כפי מ"ש תוס' בזבחים שם: ד"ה אי טרפה כו' מוכח דגרסתם היה רבי מאיר], ו) [לעיל מה.], ז) [שבת כט: וש"נ], ח) [נבערת רש"ל], ט) [עי' רש"ל], י) [בערך טרסי פ'], כ) גי' רש"ל ומסתברא, ל) [ועיין היטב בתוס' ע"ז טו. ד"ה אלמא ותוס' בכורות ב: ד"ה דלא],

דשיחלא קמא. בלע"ז פוסט"ל. לומן שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורות דעובר ירך אמו הוא ועמה נטרפו: **מכאן ואילך.** היא והזכר גורמין להם שיבאו ודבר שאיסור והיתר גרמו לו שיגדל מותר: **ושוין.** ר' אליעזר ורבנן דפליגי בולד בהמה טרפה: **בדספנא מארעא.** היא מעצמה מתממת בארץ ויולדת והרוח חד גורם הוא: **גדלה.** משמע כל גידוליה באיסור: **אלא הא דתנן.** כיון דאמרת דהאי מודים בבילת טרפה בדספנא מארעא דחד גורם הוא קאמר מכלל דפלוגתייהו בזה וזה גורם וע"כ בשנטרפה ולבסוף עיברה פליגי דאיכא זה וזה גורם: **במאי קא מיפלגי.** על כרחך בנטרפה ולבסוף עיברה: **להודיעך כחו דרבי יהושע.** תירוצא הוא: **סבירא ליה כרב אחא בר יעקב.** דאמר לעיל (דף מ:) הלכה טרפה יולדת: **ומתני לה לדאמימר לדאמרינן.** הני ביעי דטרפה כו' דאיכא לפלוגי בין שיחלא קמא לשיחלא בתרא אפילו בטרפה ודאית: **רבינא לא סבר לה.** כוותיה ולא מצי למימר דשיחלא בתרא דהא לא טענה הלכך מוקי לה לדאמימר בספק טרפה והכי קאמר דשיחלא קמא משהינן לה אי הדרה וטענה לאו טרפה היא ושרו קמאי: **מפני שגדלה באיסור.** אלמא טענה: **במאי קא מיפלגי.** על כרחך בעיברה ולבסוף נטרפה דאי בריאה נטרפה בריאה תו לא טענה ודהא פליגי רבי אליעזר סבר [עובר] ירך אמו הוא והרי הוא כאחד מאיבריה: **ור' יהושע סבר כו'.** וכיון דהכי הוא אדמיפלגי כו': **ומודים.** ודאי בבילת [טרפה]: **בשיחלא קמא.** דכיון דאגידא ביה דמעורה בגידין כגופה דמיא: **והלכתא בזכר.** ספק טרפה דידיה אי שהי שניס עשר חדש ודאי לא נטרף ושוב אין צריך לבודקו כגון אם ספק דרוסה או נפולה או שמא ניקב הקרום מחמת שרשיוהו שלקתה: **כל בריה שאין לה עלם אינה מתקיימת י"ב חדש.** ונפקא מינה כדמפרש רב פפא: **קישות שהעליעה באיבה.** בעודה מחוברת: **אסורה.** התולעת באמילה דכיון דמהלכת במוך הקישות והקישות מחוברת בקרקע שורש על הארץ[ד] קרינא ביה אבל התליעה בתלוש לאו שורש הוא עד דנפיק מינה ומהלך על גבי הקרקע כדמפרש בשילהי פרקין (דף סז:): שמע

מכאן ואילך (דף קיא:): פסקינן כר' יהודה בפרדות דמספקא ליה בפרק אותו ואת בנו (לקמן דף עט.) מי חוששין לזרע האב או לא היינו במילתא דשרי כל חד באפי נפשיה ולא שייך זה וזה גורם אבל הכא דחד אסור וחד שרי הוי ליה זה וזה גורם: **ושוין בביצת טרפה שהיא אסורה.** לא כמו שפירש הקונטרס דקאי אפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע אלא קאי אפלוגתא דביצת שמאי וביצת הלל דפליגי במתניתין במסכת עדיות (פ"ה מ"ל) דתנן התם ביצת נבלה שכמותה נמכרת בשוק ב"ש מתירין וביצת הלל אוסרין ומודים בביצת טרפה שאסורה מפני שגידולה באיסור ואם תאמר דהשתא חשבי ביצת הלל ביצת נבלה כבשר זה וזה גורם מותר אי הכי אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט להודיעך כחו דר' יהושע דאפילו לגבוה נמי שרי וליפלגו להדיוט להודיעך כחו דרבי אליעזר דאפילו להדיוט נמי אסור כח דהיתרא עדיף ליה ומודים בביצת טרפה שאסורה בדספנא מארעא דחד גורם הוא רב אחא סבר לה כרב אחא בר יעקב ומתני לה לדאמימר כדאמרן רבינא לא סבר לה כדרב אחא בר יעקב ומתני לה לדאמימר בהאי לישנא אמר אמימר הני ביעי דספק טרפה דשיחלא קמא משהינן להו אי הדרה וטענה שריין ואי לא אסירן איתיביה רב אשי לאמימר ומודים בביצת טרפה שאסורה מפני שגדלה באיסור אמר ליה התם בדשיחלא קמא אם כן גדלה גמרה מבעי ליה תני גמרה אלא הא דתנן ולד טרפה ר' אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח ר' יהושע אומר יקרב במאי קא מיפלגי כשעיברה ולבסוף נטרפה רבי אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא ור' יהושע סבר עובר לאו ירך אמו הוא אי הכי אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט להודיעך כחו דרבי יהושע וליפלגו בהדיוט להודיעך כחו דרבי אליעזר כח דהיתירא עדיף ליה ומודים ודאי בביצת טריפה שאסורה בדשיחלא קמא מאי טעמא גופה היא והלכתא בזכר כל שנים עשר חדש בנקבה כל שאינה יולדת אמר רב הונא כל בריה שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש אמר רב פפא שמע מינה מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באביה אסורה הני

שיחלא קמא אסירא מכאן ואילך הוה ליה זה וזה גורם ומותר איתיביה רב אשי לאמימר [ו]ושוין בביצת טריפה שאסורה מפני שגדלה באיסור התם בדספנא מארעא ולישני ליה בשיחלא קמא אם כן גדלה גמרה מיבעי ליה אלא הא [ז]דתנן [ח]ולד טרפה ר' אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח ור' יהושע אומר [ט]יקרב במאי קא מיפלגי [י]בשנטרפה ולבסוף עיברה ר' אליעזר סבר [יא]זה וזה גורם אסור ורבי יהושע סבר זה וזה גורם מותר אי הכי אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט להודיעך כחו דרבי אליעזר דאפילו להדיוט נמי אסור [יב]כח דהיתרא עדיף ליה ומודים בביצת טרפה שאסורה בדספנא מארעא דחד גורם הוא רב אחא סבר לה כרב אחא בר יעקב ומתני לה לדאמימר כדאמרן רבינא לא סבר לה כדרב אחא בר יעקב ומתני לה לדאמימר בהאי לישנא אמר אמימר הני [יג]ביעי דספק טרפה דשיחלא קמא משהינן להו אי הדרה וטענה שריין ואי לא אסירן איתיביה רב אשי לאמימר ומודים בביצת טרפה שאסורה מפני שגדלה באיסור אמר ליה התם בדשיחלא קמא אם כן גדלה גמרה מבעי ליה תני גמרה אלא הא [יד]דתנן ולד טרפה ר' אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח ר' יהושע אומר יקרב במאי קא מיפלגי כשעיברה ולבסוף נטרפה [טו]רבי אליעזר סבר [עובר] ירך אמו הוא ור' יהושע סבר [טז]עובר לאו ירך אמו הוא אי הכי אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט להודיעך כחו דרבי יהושע וליפלגו בהדיוט להודיעך כחו דרבי אליעזר כח דהיתירא עדיף ליה ומודים ודאי בביצת טריפה שאסורה בדשיחלא קמא מאי טעמא גופה היא והלכתא [יז]בזכר כל שנים עשר חדש בנקבה כל שאינה יולדת אמר רב הונא כל בריה שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש אמר רב פפא [יח]שמע מינה מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באביה אסורה הני

טרפה וביצת טרפה אסורה משום דגמרה באיסור ומיהו אין נראה תירוץ זה דהא לא גזרינן [יט]ביעי דשיחלא בתרא אטו ביעי דשיחלא קמא ואטו ביעי דספנא מארעא[כ]: **אלא** הא דתניא ולד טרפה [כא] כו'. בריתא היא והוי מצי לאתויי מתניתין דתמורה (דף ל:) כל האסורים לגבי המזבח ולדותיהן מותרין רבי אליעזר אומר ולד טרפה לא יקרב לגבי מזבח אלא ניחא ליה לאתויי בריתא [כב] שרבי יהושע הוזכר בה: **במאי** קא מיפלגי בנטרפה. לשון הגמרא משמע דאי לאו דאמימר לא הוה קשה במאי קא מיפלגי אלא יש לומר משום דאסר אמימר דשיחלא קמא לא מיתוקם ליה פלוגתייהו בעובר ירך אמו ובעיברה ולבסוף נטרפה דאם כן קס ליה אמימר כרבי אליעזר דשמותי הוא ולאידך לישנא דלקמן יש לפרש משום דקסבר טרפה אינה יולדת קא קשה ליה במאי קא מיפלגי דלא מיתוקמא פלוגתייהו בזה וזה גורם אסור ואם תאמר ואמאי לא ניחא ליה לרב אשי דאמר דשמעינן ליה לרבי אליעזר בהדיא בפרק כל שעה (פסחים דף מז.) דאסר דקתני וכן היה רבי אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה ויש לומר דשמא לא שמיע ליה לרב אשי בריתא: **ורבי אליעזר סבר** זה וזה גורם **אסור.** כמו שהגירסא כאן כך יש לה להיות בפרק כל האסורין (תמורה דף לא.) ויש ספרים דגרסי התם למאן דאמר טרפה יולדת פליגי כשנטרפה ולבסוף עיברה דרבי אליעזר סובר עובר ירך אמו הוא וליתא: **אי הכי אדמיפלגי** לגבוה ליפלגו להדיוט. לשון אי הכי קשה דבכל ענין יכול להקשות כן וצריך למצוא טעם למה היה מתיישב הא דמיפלגי לגבוה אי הוה מפרש פלוגתייהו בעובר ירך אמו הוא יותר מהשתא דמוקי לה בזה וזה גורם ולאידך לישנא איפכא[כג]: **והלכתא** בזכר כל שנים עשר חדש. למאי דמסקינן השתא הלכתא דטרפה אינה יולדת לא מיתוקמא פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבי יהושע אלא בעובר ירך אמו ורבי יהושע סובר לאו ירך אמו הוא וגבי ביצה מודה כיון דאגידא בגופה כגופה דמיא ותימה דבריש שור שנגח את הפרה (ב"ק דף מז.) משמע איפכא דאמר [כד]רבה פרה שהזיקה גובה מולדה מאי טעמא גופה היא תרנגולת שהזיקה אינו גובה מביצתה מאי טעמא פירשא בעלמא היא ומשמע דאפילו ליתא לפרה גובה הכל מולדה ואמאי הא אפילו אי סייע הולד בנגיחה [כה] דאי וולדה נגחו לא היה יכול לגבות מן הולד כל הנזק איכא דליתא לפרה כיון דלאו ירך אמו הוא וגבי תרנגולת אמאי אינו גובה מביצתה ויש לומר דהתם מיירי בביצים גמורות דלא אגידי בגופה וגבי מזיק אמר ליה אייתי ראיה דההיא שעתא הוא אגידא בגופה ושקול וגבי טרפה אסור ולעניין ולד היינו טעמא אף על גב דבעלמא עובר ירך אמו הוא לענין טרפות שאני דתלוי בחיות בהמה ולעובר יש לו חיות בפני עצמו ובבנא קמא (דף מז. ד"ה מאי) אתרכתי בו: הני

מ) עדיות פ"ה מ"ל תמורה לא. ע"ש, ג) [ל"ל דתניא], ג) בכורות ז. תמורה ל: [זבחים עד:], ד) [תמורה לא.], ה) [שם סנהדרין פ. ע"ז מט. פסחים כז.], ו) [ברכות ס. וש"נ], ז) [ל"ל דתניא], ח) [גיטין כג: מזר נא. ב"ק עח: סנהדרין (עה.) פ: תמורה י: יא. יט. כה. כח: ל: לא.], ט) [לקמן סז., י) [ויקרא יא], כ) [שם ז.], ל) [בערך כתם], מ) [ועיין תוס' עירובין סב: ד"ה אפילו ותוס' ביצה ו: ד"ה ביצים], נ) [ועיין היטב תוס' גיטין מז: ד"ה הא גנו], ס) [ל"ל רבא], ע) [ל"ל דהיא],

גליון הש"ם

גמ' רבי אליעזר סבר עובר ירך אמו. עיין רפ"ב דפרה:

מוסף רש"י

ולד טרפה. ומניו תמיס הרי זה וזה גורם (בכורות ז.). כח דהיתרא עדיף ליה. עוב לו להסמיעגו כח דברי המתיר, שהוא קומך על שמועתו ואינו יכל להתיר, אבל כח האוסרין אינה ראיה, שהכל יכולין להאמיר ואפילו בדבר המותר (ביצה ב:).

עין משפט נר מצוה

רלו א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה (יט) [ז] סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן פו סעיף ג:

רלז ב מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה יב:

ג [מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה יד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סימן קמב סעיף יא]:

ד [מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה יא סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן מז סעיף יח:

ה [מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה יג ופי"ב מהלכות שחיטה הלכה ז]:

רלח ו מיי' פי"ל מהלכות שחיטה הלכה ז סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן מז סעיף יח וסימן פו סעיף טו:

לעזי רש"י

פושט"א. כמות הביצים בהטלה אחת.

שיטה מקובצת

א) דהא לא גזרינן הכא ביעי: **ב)** אלא הא דתניא ולד טרפה ברייתא היא והוה מצי: **ג)** לאתויי ברייתא לפי שר' יהושע הוזכר בה:

רבינו גרשום

הכא תנאי היא: הוי זה וזה גורם דתרנגולת דהיתירא ותרנגולת (דספק) דטרפה: בדספנא מארעא. דליכא זה וזה גורם: א"כ גדלה גמרה מיבעי ליה. כלומר אי בשיחלא קמא שהיו הביצי' במעיה כשנטרפה זהו גמרה באיסור' ולא גדלה דגדלה משמע דלאחר כן שניטרפה גדלה באיסור: במאי קא מיפלגי כגון שניטרפה ולבסוף עיברה. כלומר השתא דסבירא לן דטרפה יולדת ומשבחת במאי קא מיפלגי ר' אליעזר ור' יהושע: כשניטרפ' ולבסוף עיברה. אי ולד מותר באכילה דזה וזה גורם מותר לר' אליעזר ולרבי יהושע אסור: איתיביה רב אשי לאמימר ושוין בביצת טרפה כו'. כלומר היאך אמרת דטרפה אינה יולדת והא הכא דטרפה טענה ביצים: הכא במאי עסקינן בשיחלא קמא. כלומר שהיו במעיה קודם שנטרפה אבל לאחר שנטרפה לא טענה אלא הא דתנן ולד טריפה ר' אליעזר אמר לא יקרב כו'. כלומר השתא דאמרת דטרפה אינה יולדת ר' אליעזר ור' יהושע במאי קא מפלגי כו': והלכתא בזכר עד י"ב חדש. כלומר ספק טרפה זכר כל שמתקיים י"ב חדש ודאי לא טריפה הוא: אמר רב פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באביה כו'. כלומר ש"מ מדרב הונא דאמר כל שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש הא דאמר שמואל קישות שהתליע במחובר אסורה משום שרץ השורץ על הארץ:

עין משפט נר מצוה

רלט א מיי׳ פ״ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קלב טוש״ע י״ד סימן פד ס״ק: **רמ ב** מיי׳ פ״ב מהלכות אסורי מזבח הל׳ ה [טוש״ל סימן סט]: **רמא** ג מיי׳ פ״ח מהלכי׳ שחיטה הלכה יא סמג עשין סג טוש״ע י״ד סימן נה סעיף ד [וסימן נג ס״ק]: **רמב** ד ה מיי׳ פ״ו מהלכות שחיטה הלכה כ טוש״ע י״ד סי׳ מז ס״ד: **רמג** ו ז מיי׳ שם הלכה כא טוש״ע שם סעיף ח [ז]: **רמד** ח מיי׳ פ״ו מהל׳ שחיטה הלכה ח סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ ס סעיף ח: **רמה** ט מיי׳ שם [ופי״ב מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ח] טוש״ע שם ס״ג: **רמו** י מיי׳ פ״ו מהלכות שחיטה הלכה יג וע״ש סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ נא סעי׳ ד:

רבינו גרשום

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריא. כלומר הני תמרי שהתליעו בכד שמשימין אותן. בתר תריסר ירחי שתא שתלשו אותן מן הקרקע שריין דאמרינן הני תולעין עכשיו התליעו ומקום רביתא [דידהו] (הן) מן הפירות עצמן הן ולא עלו עמם מן הקרקע שהן שעלו עמו מן הקרקע כבר מתים בתוך י״ב חדש והני תולעין דהשתא לא השריצו על הארץ: בקא מ[וֹשְׁקְרוֹן]דידבא ושקא: אימראי. כעסא: ומצית מינה. כלומר מצית מיניה דמה ושבעת נפשך: שיתין מאני ליטרין בקורנסיה. לשון קורנס: אלא במאני דידהו. כלומר בליטרין שלהן זהו משהו: ג) אבל ברגל טרפה. כלומר ניטל ירך וחלל שלה טרפה לענין בכור איתמר ולענין קדשים ליקרב: ואי שפכי להדדי כשרה. כלומר דאינו אלא אחת: ההוא גובתא דהה נפקא. כלומר לשון בני מעיים היוצאים כלומר שני כרכשות: אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד באצבע כשרה. כלומר יוצאין ממקום אחד ואינן הולכין אלא באצבע עד שמצטרפין זה עם זה ושופכין זה לזה כשרה: כלין מלמטה. כלומר כלין קודם שיגעו למקום הדבק כשיעור אצבע אע״פ שפרודין זה מזה כחצי אמה במעיה. אבל קודם שיגיעו למקום הדבק כלין כשיעור אצבע כשרה: ר׳ ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת לכביצה. כלומר מטמא טומאת

ג) גרסה דל״ל אי אפשר לה אלא שלם ה״ז מוס לענין כבור איתמר ולענין קדשים ליקרב: אבל בהגל מרפה כלומר ניטל [ירך] וחלל שלה טרפה.

מסורת הש״ס

ה) [גי׳ הערוך אמרמי וכן משמע קצת מפרש״י דהכא ויותר מבואר בפרש״י לעיל לט פסוק יח ע״ש], ו) [עיין תוס׳ ב״ק נב: ד״ה שיתין], ג) [פי׳ בקרנו ערוך], ד) בכורות מ., ה) [שם], ו) [לעיל מג: מז.], ז) [בכרות כד. וש״נ], ח) טהרות פ״ל מ״ב [עיין תוס׳ וכ״כ הר״ש], ט) [תוספתא פ״ג ה״ו ע״ש], י) [שיין לע״ל], כ) [כדאיתא כ״ה יו.], ל) כש״ל: דאמרן,

לעזי רש״י

ציגיציל״א. יתוש.
אינשלבי״ר. להתנהג באכזריות.
מרטי״ל. פטיש.
בודי״ל קרשטניי״א [קרישטני״א בודי״ל]. המעי העיוור.
לוד״א. חלתית.
תור״א [טור״א]. אקניטון (צמח ארסי).

מוסף רש״י

לא שנו. דבעל ה׳ רגליס או ג׳ דהוי מוס ולא טריפה, אלא שהמיסוי אי הייסור הוו ביד, שיש לו לבעל ה׳ רגליס ג׳ ידיס וב׳ רגליס, ולבעל ג׳ רגליס ב׳ רגליס ויד אחת, דביד לא שייך טריפות (בכורות מ.). **כל יתר כנטול דמי.** וכמה שנטל יתר ואלא שלה טריפה, וקי״ל בהמה שנתמנו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה ועוד בוקע דאמעא דשף מדוכתיה טריפה (שם). **חיוי ברייתא.** הרועות בשפר וביעיס (לעיל מג:) ואמרי לה כרייתא ברילות ושמנת (לעיל מז.).

רבינו גרשום (המשך)

אוכלין דחשוב כבשר והיינו דא״ר יוחנן ר׳ יהודה ור׳ ישמעאל אמרו דבר אחד כשם שר׳ יהודה אמר ניטלה הנוצה פסולה דחשוב כבשר כך לר׳ ישמעאל חשוב כבשר אבל לענין טומאה כרבנן סבירא ליה דאין מצטרפין: כרבנן סבירא ליה דלא מגין. כלומר לא מגין עליה ולא חשוב כבשר: המעושנת היתה במקום עשן ונסתכנה: והמצוננת. נצטננה: או שאכלה הירדופני. סם המות דבהמה ומין עשב הוא: חלתית. לָקְרָא בלעז: כלב שוטה. משוגע: קשיא חלתית אחילתית ולמתניתין קשיא סם המות אסם המות: כאן בקרטין. גבעולין טרפה כאן בסם המות דאדם טרפה אבל אכלה סם המות דבהמה כשרה: היינו הרדופני. כלומר למה לי למיתנא תרתי דימי אכלה הרדופני או שאכלה סם המות כשרה:

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שרי. רבינו שמואל גריס דכריס פירוש שהתליעו כמו ענבי דכרוס ושדה שלקתה בעמרים בפרק המקבל (ב״מ דף קו: ע״ש) ובגזיר ברים גמרא פרק שלשה מינים (דף לד:) לתמוי ענבים דכרוס ובאמצע הפרק זה (דף לח:) והא שייר ענבים דכרוס שהרי אין דרך פירות להניח בכד ועוד דהוה ליה למימר שהתליעו ור״ת מפרש שדרך להניח כל דבר בכד כדאיתא בפ׳ חזקת הבתים (ב״ב דף נה.) הני שערי דכדא משתעבדי לכרגא ובהמפקיד (ב״מ דף מ.) הוה עובדא ופקע כדא ובפ׳ הזהב (שם דף נט.) במשלש שערי מכדא נקיט ואתי תיגרא: **הנוצה מצטרפת.** פ״ה לענין פגול וגרים אבל לענין פגול כרבנן סבירא ליה ור״ת אומר שהוא משנה בטהרות (פ״א מ״ב) הכנפיס והנוצה מטמאות ומיטמאות ולא מצטרפין רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת פירוש מצטרפת לכביצה דשומר הוא ותנן במסכת עוקצין (פ״א מ״א) כל שהוא יד ואינו שומר טמא ומטמא ולא מצטרף שומר אפילו שאינו יד טמא ומצטרף והשתא מייתי ראיה מדחשיב ליה כשומר לגבר אלמא הוי כמו עור וכשניטלה כאילו ניטל העור דהוי גלודה וטרפה ורבא דחי עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא לענין אגוני אבל שומר לגבר לא חשיב שאין רגילות להניע העוף עם הנוצה שלא יתלכלך ועד כאן לא קאמר ר׳ ישמעאל אלא לענין טומאה דחשיב שומר אבל לענין אגוני לא מגין: עיקרא

[א]הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אמר רב ליה בר יומא ולית דידבא בת שתא אמר ליה רב פפא לאביי והא אמרי אינשי שב שני [ב]אימרא בקתא מבקא דאמרה ליה חזיתיה לבר מחוזא דסחא במיא וסליק ואיכרך בסדינין ואותיבת עליה ומצת מיניה ולא הודעת לי א״ל וליטעמיך הא דאמרי אינשי [ג]שיתין מני פרזלא תלו ליה לבקא [ד]בקורנסיה מי איכא איהו גופיה כמה הוי אלא במני דידהו הכא נמי בשני דידהו [ה]תנן התם [ו]בהמה בעלת ה׳ רגלים או שאין לה אלא שלש ה״ז מום [ז]אמר רב הונא לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל [ח]חסר ויתר ברגל טרפה נמי הויא מאי טעמא כל יתר כנטול דמי ההיא חיותא דהוה לה תרתי סניא דיבי אייתוה לרבינא [ט]וטרפה מדרב הונא [י]ואי שפכן להדדי כשרה ההיא גובתא דהוה נפקא מבי כסי להובלילא סבר רב אשי למיטרפה א״ל רב הונא מר בר חייא לרב אשי כל הני [כ]חיוי ברייתא הכי אית להו ההוא גובתא דהוה מעברא מבי כסי לכרסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה אמר ליה רב אושעיא אטו [ל]כולהו בחדא מחיתא מחתינהו היכא דאתמר אתמר היכא דלא אתמר לא אתמר העיד נתן בר שילא רב טבחיא דציפורי לפני רבי [מ]על שני בני מעים היוצאין מן הבהמה באחד שהיא טרפה וכנגדן בעוף כשרה במה דברים אמורים שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה פליגי בה רב אמי ורב אסי חד אמר [נ]הוא דהדרי וערבי וחד אמר אע״ג דלא הדרי וערבי בשלמא למאן דאמר הוא דהדרי וערבי היינו דקתני עד כאצבע אלא למאן דאמר אע״ג דלא הדרי וערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה: ר׳ יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה: אמר רבי יוחנן ר׳ יהודה ור׳ ישמעאל אמרו דבר אחד ר׳ יהודה הא דאמרן ר׳ ישמעאל [ס]דתנן רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת אמר רבא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר׳ יהודה הכא אלא לענין טרפה דליכא מידי דמגין עליה אבל לענין איפגולי כרבנן סבירא ליה ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל התם אלא לענין איפגולי אבל לענין טרפה אגוני לא מגין: **מתני׳** [ע]אחוזת הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים או ששתת מים הרעים כשרה [פ]אכלה סם המות או שהכישה נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות: **גמ׳** אמר שמואל [צ]הלעיטה חלתית טרפה מ״ט דמינקבה להו למעיינה מתיב רב שיזבי [ק]אחוזת הדם והמעושנת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים ושתת מים הרעים הלעיטה תיעה חלתית ופלפלין אכלה סם המות כשרה הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות קשיא חלתית אחלתית קשיא סם המות אסם המות חלתית אחלתית לא קשיא כאן בעלין כאן בקרטין סם המות אסם המות לא קשיא הא דידה הא דאדם סם המות דבהמה היינו הרדופני תרי גווני סם המות מאי תיעה אמר רב יהודה עיקרא

[א] **שמע מינה.** מדרב הונא: **הני תמרי דכדא.** שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש: **לבתר תריסר ירחי שתא שריין.** דאי במחובר התליע לא הוי חיי עד השתא: **בקא.** מין זבוב ליגליל״א והיא נושכת כלרעה: **דידבא.** זבוב: **אימרא.** לשון (אויב לט) כעת במרוס תמרים. נתגברה לו ומרדה עליו אינשלבי״ר: **לבר מחוזא.** על שם שהיו בני מחוזא מעונגים ושמנים ב) נאמר משל זה עליהם: **ומצת מיניה.** דמא. מצלת דמו: **מני.** משקל שיש מני: **בקורנסיה.** מרטי״ל. כלומר הוי זהיר בו שנשיכתו כבדה: **במני דידהו.** במשקל שלהן של בקי שהוא קל: **בשני דידהו.** רגעים הן: **תנן התם.** בבכורות לענין מומים: **לא שנו.** דקתני הרי זה מוס לגבוה הא להדיוט שרי: **אלא שחסר ויתר ביד.** שחסור זה דבעלת שלש או יתור זה דבעלת ה׳ ביד שאין לה אלא יד אחד או שיש לה ג׳ ידיס: **כנטול דמי.** יתר אחד כחסר אחד והויא כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה: **סניא דיבי.** בודי״ל קרשטניי״א קורין לו: **גובתא.** כמו קנה בשר: **דהוה מעבר מבי כסי להובלילא.** המסס: **לאכשורה.** כלאכסרנא בגובתא דבי כסי והובלילא: **בחדא מחיתא מחתינהו.** וכי באריגה אחת אריגתם לכולם לשון (שמות לט בתרגום) עובד מחי. לתיקון דבור קרו לו אינשי אריגה שמסדר את דבריו: **היכא דאיתמר.** דברייתא הכי אית להו איתמר: **והיכא דלא איתמר לא איתמר.** ויתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעיס כנגדו הוא דכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג. ואע״ג דאמרן (לעיל דף מז.) באוני דריאה לית הלכתא כוותיה דרבא בתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני ביני טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגליס דלאו אורחייהו ודאי טרפה: **דיולאים מן הבהמה לאחד.** דאית לה תרתי הדורי דכתא ושניהם יולאין מן הקיבה זה בראשה וזה באמצעה: **וכנגדן בעוף כשרה.** דעוף זימנין דהוי הכי ואע״ג דלא משתכח להו הכי קים להו. ויש מפרשין שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקורקבן קנה של מעיין אחד והוא קרי בני מעים ובראש הקורקבן יולאין בני מעים גמורין: **אבל יולאין ממקום אחד.** סמוכין זה לזה: **וכלים עד באצבע.** וחוזרין ומתחברין בתוך רוחב אצבע: **פליגי בה.** בהיכא דיולאים ממקום אחד דקתני כשרה: **מלמטה.** סמוך לנקב הרעי מתחברין כדי שיהא הרעי יולא ממקום אחד: **ר׳ יהודה.** הא דאמר ג) דחשיב לה כגלודה שניטל עורה ורבי ישמעאל נמי חשיב לנוצה כעור דאמר נוצה מצטרפת לכזית לפגל בחטאת כשאת אם מלקה ע״מ לאכול כזית בין נוצה ועור ובשר חוץ לזמנו: **אפגולי** גרסינן: **אלא לענין אפגולי.** דקסבר חזיא לאכילה: **לא מגין.** וכי ניטלה נמי לא איכפת לן: **מתני׳ אחוזת הדם.** שאחזה דם וחלבה: **והמעושנת.** נכנס עשן בגופה: **והמצוננת.** חולי מחמת ליבה: **הרדופני.** סם המות לבהמה: **מיס הרעים.** מיס מגוליס: **אלא סם המות.** שהוא סם המות לאדם: **גמ׳** קורט של חלתית חד הוא ונוקב את בני המעיים. חלתית לזר״א: **תיעה.** תור״א בלע״ז ועשב מר הוא מאד. וכל אלו קשין לה: **לב שוטה.** אמרינן בסדר יומא (דף פג:) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגתו: **קשיא חלתית.** דהכא אחלתית דשמואל: **וקשיא סם המות.** דהכא אסם המות דמתני׳: **הא דידה.** ברייתא בסם המות דבהמה שאינו סם המות לאדם: **בתרי גווני סם המות.** דבהמה מיירי תנא דברייתא: עיקרא

עיקרא דמרירתא. שורש של תור"א: **אליבא ריקנא.** קודם אכילה: **משתלה משכיה.** נפשט עורו שהחלתית מחממתו מאד ואוחזתו קדחת שקורין שקלפישו"ן: **דיקרי במיא.** לקרר עצמי: **שב בוטיתא דפרחי.** גרעיני של ללף שקורין קרפי"ר: **אליא דליביה.** כל עיקר חיבור לבו נעקר וכגון דאכיל לבולהו: **לומה הגידין.** בשוק הוא סמוך לארכובה ברגליה האחרונים: **באומלא.** אינו אלי כל כך בתנור אלא מולחו מאד ולולהו כל דהו על הגחלים: **לניקורי.** שמא נשכה נחש שם ואסורה משום סכנת נפשות: **דאיהו בדיק נפשיה.** מאליו: **אלחי.** מתפרק ונופל תחיכות תחיכות: **לא יאוכה לגדיק.** שנזדמנתי ומנעתיו מלאכול: **מתני' סימני בהמה וחיה.** לכתיב זאת החיה וגו' (מ): **הדורס.** האוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל: **אצבע יתירה.** זו אצבע הגבוה שאחורי האצבעות: **החולק רגליו.** מפרש בגמ' שכשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעות מכאן ושתים מכאן [סה.]: **טמא.** בידוע שהוא דורס: **וכחגבים.** זהו סימן טהרתם כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים ויש לו קרלוליס הם שני רגלים ארוכין לגד הארבעה והם סמוך לגואריו ממעל לרגליו לנתר (פ) בהם כשהוא רולה לקפץ וכנפיו חופין את רובו והן ד' סימנים: ה"ג **כל שיש לו ד' רגליים וד' כנפים וקרלוליו וכנפיו חופין את רובו** (ג) ולא גרסינן **וקרסוליו וכנפיו.** וכגמרא [שם] נפקא לן מקרא: (**הפורח בהם.** שם בהם על המים): **גמ' ניבי.** שתי שיניים יש לו למעלה אחת מכאן ואחת מכאן וגם בסוסים הם ניכרות אע"פ שהרבה שיניים יש לו. לשון מורי ניבי שאע"פ שאין לו שיניים ממש חנכין שקורין יינליב"ש יש לו ובולטין וניכר מקום בליטתן זו אצל זו כשיניים: **בן גמל.** בעודו קטן אין לו ניבי עד שיגדל: **ועוד שיניים מי כתיבי.** דקאמרת בידוע שאין לה שיניים ומה לנו לשיניים שלה: **אלא הכי קאמר כל בהמה שאין לה שיניים.** בידוע שמעלת גרה ואין אנו צריכין להמתין עד שנראה אם מעלת גרה היא: **ובלבד שיכיר.** שלא יהא גמל דגמל נמי אין לו שיניים וטמא. ופרכינן לאו אמרת איכא בן גמל ה"נ איכא למיחש למיגא אחרינא דליט ליה שיניים וטמא: **שאין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל.** וחבריו האמוריים בפרשה: **פרש בו הוא** גרסינן. לגמדך שאין לך לחוש למעלה גרה (פ) אחת דכל שאר מעלה גרה טהורים: **גמוס.** חתוך ולשון משנה הוא כמו (לקמן דף לב:) גוממו עם השופי: **בודק בשרה.** לקמייה מפרש היכא: **תחת העוקץ.** תחת עצם האליה שקורים אנק"א יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי וערב ויש שנקרע ערב: **חיה בכלל בהמה היא לסימנין.** קושיא היא דהא כתיב זאת החיה כו' וכתיב סימנין בתריה: להתיר

עיקרא דמרירתא. פ"ה תור"א בלע"ז ובפרק כל שעה (פסחים דף לט.) פירש (ג) אמרופיי"ל. [וע"ע תוס' סוכה יג. ד"ה מרריתא]: **גמל ניבי אית ליה.** תימה דהשתא תיקשי איפכא הרי גמל יש לו שיניים דהכי פריך בסוף משפן וארנבת: **ניבי.** פירש בקונטרס שני שיניים יש לו למעלה אחת מכאן ואחת מכאן עוד פירש לשון אחר ניבי שקורין יינליב"ש בלעז ובולטין וניכר מקום בליטתן זה אצל זה כשיניים ורשאן גראה לי כמו שקיל ניביה ושקיל טופריה דבפרק במה אשה (שבת סג:) גבי כלב שהן שיניים גדולות שיש לו לפניים שהוא טוחן בהן ובפרק כילד הרגל (ב"ק סג:) דאפקי לניביה וסרטיה: **בידוע** שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה. וכגון שהוא מכיר בן גמל כדאמר רב חסדא: **אין** לך מעלה גרה **וטמא אלא** גמל. פירוש ואחר הכתובים עמו שפן וארנבת ושסועה: **אלו** הן סימני חיה כל שיש לה קרנים וטלפים. קרניס אתי לאפוקי מבהמה דכיון דיש לה קרניס חרוקות וכרוכות כדלקמן אם כן לאו בהמה היא אבל אכתי איכא לספוקי בחיה טמאה לכך בעינן טלפים פרסות הסדוקות דהשתא ליכא לספוקי לא בחיה טמאה ולא בבהמה טהורה וחלבה מותר רבי דוסא אומר כל שיש לה קרניס קרני חיה אי אתה צריך לחזור על הטלפים דסבר דחיה טמאה אין לה קרניס והשתא צריך לומר הא דתנן בפרק בא סימן (נדה נא:): כל שיש לו קרניס יש לו טלפים רבי דוסא היא דאילו רבנן הא אמרי כי נמי אית לה קרניס אכתי איכא לספוקי דילמא חיה טמאה היא כך פי' הריב"ם ור"ת פירש דיש לו טלפים דקאמר לא אתיא לאורויי שחיה טהורה היא שהרי הכא לא איירי אלא בסימנין להתיר חלבה לאפוקי מבהמה טהורה ומפרש הכי כל שיש לה קרניס כדמפרש בסמוך כרוכות כו' וגם יש לה טלפים כטלפי חיה בידוע שהיא חיה טהורה וחלבה טהור דיש מין בהמה שאינן מצויין ביינו דיש לה קרניס כקרני חיה או יש לה טלפים כטלפי חיה לכך בעינן שני סימנין דתרוייהו ליתנהו בשום בהמה וכי פריך והרי שור דכרוכות לרבי דוסא פריך דלא בעי אלא חד דלרבנן לישני ליה שור לית ליה טלפים כטלפי חיה אך קלת קשה דאמר לקמן (דף סג:) גלוי וידוע כו' שבהמה טמאה מרובה על הטהורה לפיכך מנה הכתוב בטהורה משמע דאין שום בהמה טהורה כי אם אותם המצויין שור וכשב ועז ואותם לית להו לא קרניס כקרני

[א [מיי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ח] טוש"ע י"ד סימן ס סעיף ג]:
רמו ב מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה ב סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' עט סעיף א:
רמז ג מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פב סעיף א:
רמח ד ה ו מיי' שם הלכה טז [יח] והלכה כ טוש"ע שם סעיף ב:
רמט ז ח מיי' שם הלכה כב טוש"ע י"ד סימן פה סעיף א:
רנ ט מיי' שם הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף א:
רנא יכ ל מ נ ס ע מיי' שם הלכה ב ג סמג שם טוש"ע י"ד סימן עט סעיף א:

רבינו גרשום

עיקרא דטורי. טורא בלעז: משתלה משכיה. כלומר שאוחזו חפפיה וחייף עצמו עד שלא נשתייר בו עור שלם: ושב ביטייתא דפרחי פרי צלף: אליבא ריקנא. שלא אכל בתחלה: מתעקר תליא דליבא. כלומר נעקר לבו: ולא חייש מר לנקורי. כלומר שמא נשכו נחש: הדורס טמא. שקולט מאויר: החולק את רגליו טמא. כדמפרש בגמרא מותחין לו חוט של משיחה כו': ניבי אית ליה. כלומר שחדודין כשינים: והרי בן גמל דניבי נמי לית ליה. כלומר עייר שעדיין לא באין לו ניבי: אלא כל בהמה שאין לה שיניים למעלה. כלומר לא תיתני כל בהמה שמעלת גרה כו' אלא תני הכי כל בהמה שאין לה שיניים למעלה אע"ג דאינו יודע אם מעלת גרה היא יכול לשוחטה דודאי כיון דאין שיניים למעלה בידוע דמעלת גרה: למאי נפקא מינה לבדוק בפרסות. כלומר למאי נפקא מינה (פ) מן השיניים אמאי בודק בשיניה לבדוק בפרסות אם סדוקות ודאי דטהור היא: שפיה גמום. כלו' חתוך: אם מהלך שתי וערב. כלומר דמצד אחד הבשר נקלף בשתי ומצד אחד נקלף בערב: ערוד. חמור מדברי: בכנפי העוקץ. תכף לאליה: ויש לו טלפים. כלומר דמפרסת פרסה: הא ק"ל חיה בכלל בהמה לסימנין. כלומר כיצד אמרת סימני חיה לא נאמרו והא ק"ל חיה בכלל בהמה לסימנין דכתי' זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ דחיה בכלל בהמה לסימנין:

(פ) נראה דל"ל למאי נפקא מינה לסימן דאין לה שיניים ואמאי צריך לבדוק בשיניים לבדוק בפרסות וכו'.

מסורת הש"ס

(א) נ"א דמרירתא, (ב) [גירסת הערוך אבא], (ג) [גירסת הערוך תילאי תילאין], (ד) [ביאמות קכא. נדה סה.], (ה) [עיין תוס' לקמן סא. ד"ה כל עוף וד"ה הדורס וד"ה כל שיש], (ו) [משנה שבת מיות ובערוך איתא וקרסוליס], (ז) [עיין תוס' לקמן סה. ד"ה ר' יוסי], (ח) [ע"ז מ.], (ט) [טעמא דרבי יהודה מפורש בת"כ [אמיני פרשה ג] ועיין תי"ט], (י) [פרש"י על זה תמצא לקמן סו. ד"ה הפורח וכו' וד"ה הקטוניין], (כ) [מוספתא פ"ג ה"ז], (ל) [לקמן עא. וש"ן], (מ) [ויקרא יא], (נ) נ"א קרסוליס גרסינן ולא גרסינן קרסוליו. רש"ל, (ס) נ"ל אמרת,

תורה אור השלם

1. כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ:
קהלת ז יב
2. לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע:
משלי יב כא
3. בְּלְטְשֵׁאצַר רַב חַרְטֻמִּיָּא דִּי אֲנָה יָדַעַת דִּי רוּחַ אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ וְכָל רָז לָא אֲנַס לָךְ חֲזִי חֶזְוֵי חֶלְמִי דִּי חֲזֵית וּפִשְׁרֵהּ אָמַר:
דניאל ד ו
4. כֹּל מִפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְّהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ:
ויקרא יא ג
5. אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם:
ויקרא יא ד
6. וְאֶת הַחֲזִיר כִּי מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְשֹׁסַע שֶׁסַע פַּרְסָה וְהוּא גֵּרָה לֹא יִגָּר טָמֵא הוּא לָכֶם:
ויקרא יא ז

לעזי רש"י

תור"א [טור"א]. אקוניטון (צמח ארסי).
שקלפישו"ן [אישקלפישו"ן]. קדחת.
קרפי"ר [קפריי"ר]. שיח-צֶלֶף.
יינציבי"ש. חניכיים.
אנק"א [הנק"א]. ירכיים.

מוסף רש"י

הקבועין בו. יותר מן הסנפירין שאין זזין מגליהן אצל בזיגים אבל כל הסנפירין הוא יכול לכשכש (לקמן סז.). **ניבי אית ליה.** כ' שיני שהוא טוחן בהן אותן שיניים קרי ניבין (שבת סז:).

שיטה מקובצת

א] לנתר כשהוא רוצה לקפץ מתעצם בהן וקופץ וכנפיו חופין וכו': ב] יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי וערב ויש שנקרע ערב: ג] ובפ' כל שעה פי' מרריתא אמרפוי"ל:

עיקרא דמרירתא [1] אמר רב יהודה האי מאן דאכל תלתא תקלי חלתית אליבא ריקנא מישתלה משכיה אמר ר' אבהו בדידי הוה עובדא ואכלי חד תקלא חלתיתא ואי לא דיתבי במיא מישתלה משכאי וקיימתי בעצמי [1] החכמה תחיה בעליה אמר רב יוסף האי מאן דאכיל שיתסרי ביעי וארבעי אמגוזי ושב בוטיתא דפרחי ושתי רביעתא דדובשא בתקופת תמוז אליבא ריקנא מתעקר תליא דליביה ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דהוה מפסק כרעין בתרייתא בדקיה רב בצומת הגידין ואכשריה סבר למיכל מיניה באומצא א"ל שמואל לא חייש [2] מר לניקורי א"ל מאי תקנתא [3] נותביה בתנורא דאיהו בדיק נפשיה אותביה נפל [4] תילחי תילחי קרי שמואל [5] עליה דרב [2] לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל [3] כל רז לא אנס לך: **מתני'** [6] סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה [7] וסימני העוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים [8] כל עוף הדורס טמא [9] כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף טהור ר' אלעזר בר' צדוק אומר [10] כל עוף החולק את רגליו טמא [11] ובחגבים כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים [12] וקרצולים וכנפיו חופין את רובו [13] רבי יוסי אומר [14] ושמו חגב [15] ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר [16] שני קשקשין וסנפיר אחד ואלו הן קשקשין [17] הקבועין בו וסנפירים הפורח בהן: **גמ'** [18] תנו רבנן אלו הן סימני בהמה [4] כל בהמה מפרסת פרסה וגו' כל בהמה שמעלת גרה בידוע שאין לה שיניים למעלה וטהורה וכללא הוא והרי גמל דמעלה גרה הוא ואין לו שיניים למעלה וטמא גמל ניבי אית ליה והרי בן גמל דניבי נמי לית ליה ותו הרי שפן וארנבת דמעלת גרה הן ויש להן שיניים למעלה וטמאין ועוד שיניים מי כתיבי באורייתא אלא הכי קאמר [5] כל בהמה שאין לה שיניים למעלה בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה וטהורה וליבדוק בפרסותיה כגון שהיו פרסותיה חתוכות וכדרב חסדא דאמר רב חסדא [6] היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות בודק בפיה אם אין לה שיניים למעלה בידוע שהיא טהורה אם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר גמל גמל ניבי אית ליה אלא ובלבד שיכיר בן גמל לאו אמרת איכא בן גמל איכא נמי מינא אחרינא דדמי לבן גמל לא ס"ד דתני דבי ר' ישמעאל [5] ואת הגמל כי מעלה גרה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה וטמא אלא גמל לפיכך פרט בו הכתוב הוא ואמר רב חסדא [7] היה מהלך בדרך ומצא בהמה שפיה גמום בודק בפרסותיה אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה אם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר חזיר לאו אמרת איכא חזיר איכא נמי מינא אחרינא דדמיא לחזיר לא ס"ד דתנא דבי ר' ישמעאל [6] ואת החזיר כי מפרים פרסה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפרים פרסה וטמא אלא חזיר לפיכך פרט בו הכתוב הוא ואמר רב חסדא [7] היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות בודק בבשרה אם מהלך שתי וערב בידוע שהיא טהורה ואם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר ערוד לאו אמרת איכא ערוד איכא נמי מינא אחרינא דדמיא לערוד גמירי דליכא והיכא בודק אמר אביי ואיתימא רב חסדא [8] בכנפי העוקץ: סימני חיה: ת"ר [9] אלו הן סימני [10] חיה חיה בכלל בהמה היא לסימנין אמר רבי זירא

להתיר

עין משפט נר מצוה

רנב א מיי׳ פ״ח מהל׳ מאכלות אסורות הלכה י ועיין בהשגות ובמ״מ סמג עשין סב טוש״ע י״ד סימן פ סעיף ח:

רנג ב מיי׳ שם הלכה יב ועיין בהשגות ובמ״מ טוש״ע שם סעיף ד:

שיטה מקובצת

א] (משכא ארכו): **ב]** פירש בקונטרס דסלקא דעתין: **ג]** לא סגי משום עיזא דכרכין ובחדורות וכרוכות נמי לא סגי דשל שור נמי כרוכה פי׳ עגולה וחדורה פירוש גם חדין בראשיהן: **ד]** קאי אלא אחדורות ולמ״ד עז כרכין חיה: **ה]** וצבי כן הוא כדאמרינן בסוף מסכת כתובות וחזינן נמי: **ו]** ומיהו כמו כן היה יכול לדקדק מקרש:

רבינו גרשום

כרוכות בעינן. כלומר סדק על סדק כשור דמיחזי כקרן בתוך קרן: חדרוקות בעינן דאינן חלוקות: מופצלות בעינן. שנים ושלשה בקרן אחת: הדורות בעינן. עגולות: מפרי פי איש דהוא שריזה תשבע נפשו דקנה ואכל: והזהרו ברבינו אחא כו׳. כלומר אע״פ דהלכתא כותיה דשמואל דשרי הזהרו ברבינו אחא דאסר: טביא דבי עילאי. צבי של אותו יער ששמו עילאי: בין אונא לאונא. כלומר בין און לאון: פרשא קטיל אריא. לשון פרשים: א״ל איבראי. כלומר וראי אני רוצה:

כקרני חיה ולא טלפים כטלפי חיה וי״ל הכי כל שיש לו קרנים גרידא כקרני חיה חלבו מותר או שיש לו טלפים כטלפי חיה כמו כן אין לספוקי בבהמה רבי דוסא אומר יש לה קרנים כקרני חיה חלבה מותר יש לה טלפים כטלפי חיה אכתי איכא לספוקי בבהמה דיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה והשתא מתני׳ דפ׳ בא סימן (נדה נא:) דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים מני אתי ככולי עלמא דרבנן מודו כל שיש לו קרנים יש לו פרסות סדוקות אך קשה על פירוש זה דכי פריך והרי עז שיש לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא טלפים [ז] דמו כטלפי דחיה כמו טלפים דברייתא ולמה ליה למימר תרתי דאיכא בעז כיון דבאד סגי להתיר חלבה: **והרי** עז דחרוקות. פי׳ בקונטרס דסלקא [ח] דעתיה דהדר ביה מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות וכרוכות תו לא בעינן ותימה ולישני ליה דתרוייהו בעינן חרוקות וכרוכות ועוד בסמוך דבעינן חרוקות וכרוכות וחדורות אמאי לא סגי בכרוכות וחרוקות ומפרש הריב״ם דהאי והרי עז מעיזא כרכוז פריך דכרוכות וחרוקות חלבו אסור למאן דאסר לה בסמוך ואע״ג דלית הלכתא כוותיה פריך אליביה היכי מפרש לה לברייתא ומשני מפוללות בעינן ופריך והרי צבי כו׳ עד היכא דלא מיפלגן בעינן כרוכות חרוקות וחדורות דבכרוכות וחרוקות לבד לא [ט] סגיא משום עיזא דכרכוז ובחדורות וכרוכות נמי לא סגי דשל שור נמי כרוכות ועגולות וחדורות גם חדין בראשיהן ובחדורות ובחרוקות נמי לא סגיא משום עז סתם הלכך בעינן כל תלתא והאי הוא דמבלע חירקייהו כלומר בעינן אחר אין החריקה סימן והיינו ספיקא דעז דכרכוז לאו אמיבלע חירקייהו קאי אלא אחדורות [י] דלמאן דאמר עז כרכוז חיה היא לא בעי כלל חדורות וקשה קצת דהוה ליה לפרש בהדיא והרי עז דכרכוז כיון דמעז כרכוז קא פריך וגם הלשון משמע שבא לספוק הלכה היכא דלא מיפלגי וי״ל דיש שום מין עז דקרניה כרוכות וחרוקות ומהיא פריך ולא מעיזא כרכוז והשתא קאי שפיר ספיקא דעיזא כרכוז אמיבלע חירקייהו: **והרי צבי שאין מפוצלות כו׳.** פירש בקונטרס צבי אין זה שאנו קורין צבי דהא ודאי מפוללות הן אלא צבי זהו אותו שאנו קורין אותו אשטינבו״ק דקרניה שלו אינם מפוללות ור״ת אומר דזהו אותו שאנו קורין צבי דהא חזינן שאין עורו מחזיק את בשרו ולבי כן הוא [כ] כדאמר במסכת כתובות (דף קיב.) בסוף וחזינן נמי דבשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה ואמרינן במדרש שיר השירים דומה דודי לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה כך הקב״ה בשעת גלותן ולרגן של ישראל נותן עינו עליהם לשמרם וה״ג ר״ת מבוללות כלומר זקופות ולאשיהם כפופות כלל ומבוללות לשון כפיפה כדאמר בקדושין פרק האומר (דף סב:) מאי משמע דהאי אגם ליפנא דבוללא הוא דכתיב הלכוף כאגמון ראשו ואפילו גרסינן מפוללות אין לחוש דכמו מבוללות הוא כדאשכחן פרק בכל מערבין (עירובין כט:) [כא]דאפילו זירתא דהוי כמו דאבליל ומבשניות יש בכמה מקומות הבקר במקום הפקר (פאה פ״ו משנה ח): **וקרש אע״פ שאין לו אלא** קרן אחת חלבו מותר. וא״ת בפרק במה מדליקין (שבת דף כח:) אמר תחש קרן אחת היה לו במצחו וטהור היה מדאמר רב יהודה דאמר שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו והיכי דייק מדרב יהודה שהיה תחש טהור והלא כל אותן שיש להן קרן אחת אינן שוין דהא איכא קרש שהוא היה ושור שהוא בהמה וי״ל דסמיך אמתניתין דבא סימן (נדה דף נא:) דכל שיש לו קרניים יש לו טלפים ומסתמא אפילו בקרן אחת איירי מדאשכחן שור שהקריב אדם הראשון שקרן אחת היתה במצחו וטהור ומיהו כמו כן היה [ל] לדקדק מקרש דהא חזינן שאין לו אלא קרן אחת והוא מעלה גרה ומפרים פרסה: **הכי** גרסינן שיתסר [מ] (הוי משכה אמהתא) דטביא דבי עילאי ולא גרסינן אריא דאפילו בין אונא לאונא אית ליה תשע אמהתא א״כ משכיה טפי משיתסר: **נתור כבי ושיני.** מכאן משמע דבכי לא הוי החניכיים שקורין יינגיב״ש שאותן אין דרכן ליפול כדאשכחן בערבי פסחים (דף קיג.) א״ל רב לבריה לא תשתי סמא ולא תעקור כבי אלא כבי הם השיניים האחרונים הטוחנים המאכל ושיניים הם השיניים שלפניים וכן (מיומ יג) על מה אשא בשרי בשיני מתרגמינן אטול בשרי בבכי. [וע״ע תוס׳ ע״ז כח. ד״ה בכי]:

להתיר חלבה. והכי קאמר אלו סימני היה לידע שחלבה מותר: **שיש לה קרנים.** לקמיה מפרש: **טלפים.** לפורני הפרסות: **אי אתה צריך לחזור.** שאפילו נתתו רגליה כשרה וחלבה מותר שהקרנים סימן מובהק הוא: **קרש.** חיה היא ולקמיה מפרש לה: **כרוכות.** גילדי גילדי קליפה על קליפה כעין קרני השור: **חרוקות.** מלאות פגימות וחריצים קרניי״ר בלע״ז: **והרי עז דחרוקות.** דקס״ד הדר ביה מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות וכרוכות תו לא בעינן: **מפוללות.** פורקיי״ש בלע״ז: **והרי צבי דאין מפוללות.** לא ידענא מאי קאמר דהא ודאי מפוללות הן ונראה בעיני שמה שאנו קורין צבי לא היו הם קורין צבי אלא אותן הנקראים שטיינבו״ק וקרניים שלהן אינן מפוללין: **חדורות.** עגולות שמעתי ולא כשל עז שהן רחבות ולא [ה] נראה דכרוכות היינו עגולות כדאמר בב״ק (דף נ:) גבי שיחין ומערות ובבכורות (דף מ:) נמי גבי [ו] פיו דומה לשל חזיר והכי גרסינן [ב] חדורות [ז] כעין קרני איל ולבי שחדין למעלה: **הלכך.** כיון דאיכא מפוללות ואיכא דלאו מפוללות: **היכא דמיפלגא לא דינא ולא דיינא.** כלומר אין להרהר ולחזר אחר סימן אחר שאין פיצול בקרני בהמה: **והיכא דלאו מפוללות.** כגון לבי: **בעינן חדורות [ח] כרוכות וחרוקות.** דיפוק מספיקא דכולהו. חרוקות לאפוקי מספיקא דשור. חדורות לאפוקי מעז שהן רחבות. כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז. ואף על גב דשל עז אינן חדורות יש עז כרכוז ששמו עז וקרניו חדורות וחרוקות ומספקא לן אי מינא דעז הוא: **דמיבלע חירקייהו.** חריליהן תכופות וסמוכין ומובלעים זה בזה: **והיינו ספיקא דעיזא כרכוז.** שקרניו חדורות וחרוקות ומספקא לן כיון דחדורות וחרוקות היה הוא או דילמא כיון דשמו עז מין בהמה הוא: **דעקור מלא לגא דחרגא מינה.** לאחר שחיטה הוליאוהו ממעיה: **מפרי פי איש.** בשכר שמעתי וקבלתי שהוא מותר בטני שבע ממנו: **והזהרו ברבינו אחאי.** לנהוג בו כבוד ולדון לפניו כהלכה עד שיחזור בו ולא להתירה בפניו מה שהוא אוסר שמאיר עיני גולה הוא: **קרש.** דיי״ן בלע״ז: **דבי עילאי.** שם יער: **טגרים.** לא איתפרש לן היכא איירינן ביה: [ט]**משכיה.** אלכו: **אריה שאג מי לא ייראה.** כך ה׳ אלקים דבר מי לא יגבא הרי שנמשל לו: **פרשא קטיל אריה.** אדם גבור הורג את האדי: **דמחזיה ניהליה.** לאריה דבי עילאי: **איבראי.** אמת אני רוצה לראותו ועל כרחך צריך אתה להראותו לי: **אפילו כל מעברתא.** הפילו כל הנשים המעוברות: להדי

מסורת הש״ם

א) [גר׳ העיון ערך סדק ב׳ מדוקות], **ב)** [גר׳ העיון הדורות וז״ל הדורות פי׳ עגולות כרוכות סדק על סדק דמחזי כקרן בתוך קרן חרוקות דאינן חלוקות], **ג)** [גר׳ הערוך כרכיי פי׳ שם מקום], **ד)** [גר׳ הערוך אחרא וכתב המוסף שהוא מלשון בריז], **ה)** בס״א: ולו, **ו)** [ל״ל זב הגדין], **ז)** [גר׳ הרש״ל הדורות], **ח)** [גר׳ הרש״ל חדורות, וכן לקמן], **ט)** ל״ל דעז. רש״ל, **י)** [ושם מיתא דאבליל זירתא], **כ)** [ל״ל אמהתא הוי משכה],

תורה אור השלם

1. מִפְּרִי פִי אִישׁ תִּשְׂבַּע בִּטְנוֹ תְּבוּאַת שְׂפָתָיו יִשְׂבָּע: משלי יח כ
2. אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא אֲדֹנָי אֱלֹהִים דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא: עמוס ג ח

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ וקרס וכו׳ קרן אחת חלבו מותר כל״ל וכן בסמוך:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ אע״פ שאין לו אלא קרן אחת מותר וכללא הוא כל״ל: **ב)** רש״י ד״ה חדורות וכו׳ והכי גרסי׳ חדורות כעין וכו׳ כל״ל:

לעזי רש״י

קרנייי״ר [קרינידי״ש]. סדוק.
פורקיי״ש [פורקיידי״ש]. מפוצלות.
שטיינבו״ק [אישטיינבו״ק]. אקו, יעל-סלע.
דיי״ן. צבי.

לחדי יומא. נגד השמש: **דאיכביס ליה נהמא.** אתקן לו סעודה: **לגידא דרכיסא.** על שפת נהר ששמו רכיסא: **דרויח עלמא.** להתקבץ שם חיילותיו והוא נתכוין למקום שתהא רוח שולטת בו: **לנשיב לימא.** טוטיטו ליס: **לנושאי.** מכבדי הבית: **ונוחאי.** מרבילי הבית

בקומתן נבראו. לא בעי למימר שנברא בעמידה דהא אמרינן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לח:) גבי אדם הראשון רביעית מזרקה בו נשמה ממיתת עמד על רגליו אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן: **אל תיקרי צבאם אלא צביונם.**

[1] פירש בערוך דכולהו נפקי מלביונם שהוא לשון יופי כמו (ישעיה ד) לצבי ולתפארת ומאחר שהן ביופיין זהו בקומתן ולדעתן שהיופי לא יבא אלא אם כן [2] נגדל כל הצורך ועוד יש לומר דקומתן נפיק מלשון הצבה: **פסוק** זה שר העולם אמרו. לפי מה שמפרשין דחנוך זה מטטרון כמו שיסד הפייט [3] תקיף מטטרון [4] שנהפך לאש מבשר ואומר דהוא שר העולם כמו שיסד הפייט שר המשרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והגורא ואמרינן בפרק קמא דיבמות (דף טז: וסס) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי פסוק זה שר העולם אמרו [5] וקשה מכאן דמשמע דשר העולם היה בשעת ימי בראשית ושמא אגדות הם שחלוקות זו על זו ומי שסובר דמטטרון הוא שר העולם לית ליה דחנוך זה מטטרון א"נ מה שקרא הפייט למטטרון נער לא בשביל הפסוק של נער הייתי אלא לפי שכתוב בספר [6] יוסיפון למטטרון יש לו [7] שבע שמות וחשיב נער וגם מצינו דנער שם מלאך הוא כדכתיב (זכריה ב) רוץ אל הנער הלז: **הרביב** שני דשאין זה על גב זה מהו. ומה תאמר מתניתין היא במסכת כלאים בפרק קמא (משנה ז) אין נוטעין אילן באילן ולא ירק בירק ועוד תנן (שם משנה ח) אין נותנין זרע לדעת בתוך החלמית מפני שהוא ירק בירק וי"ל דמבעיא ליה בחולה לארץ דשרו בלאיתא בסוף פרק קמא דקדושין (דף לט.) דדריש שדך למעוטי כלאי זרעים שבחולה לארץ והרכבת האילן אסורה מדכתיב (ויקרא יט) את [וגו'] בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמה בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמה בין בארץ בין בחולה לארץ אף שדך בין בארץ בין בחולה לארץ ומבעיא ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים בהרכבת אילן משום דכתיב [8] בהן למינהו או לא אי נמי אפילו בארץ [9] מיבעיא ליה לר' [10] אושעיא דאמר [11] עד שיזרע חטה ושעורה וחרגן במפולת יד דדילמא מתניתין דכלאים כרבנן אי נמי בשאר כלאי זרעים ואליבא דרבנן אייתי הכא דאמר בהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים לא אי נמי לבני נח קמיבעיא ליה דשרו בכלאי זרעים ואסירי בהרכבת האילן כדאיתא פרק ארבע מיתות (סנהדרין ס.) ונפקא לן מדכתיב (שם) את חוקותי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים והיינו בהרכבה דומיא דבהמה ושחקקתי לך כבר היינו לבני נח דכתיב בהו למינהו באילנות ובבהמה למינהו איסור כלאים משמע כדמוכח בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק נה.) [12] דבעי התם הרביע שני מינים שבים מהו מי גמרי למינהו למינהו מיבשה או לא ומבעיא לן אי הוי הרכבת ירק בירק כמו הרכבת אילן באילן והוי בכלל שדך ואע"ג דכתיב למינהו איצטריך את חוקותי שחקקתי לך כבר דלא הוה ידעינן דלמינהו אתא לאיסור כלאים אי לא כתיב חוקותי ואי לא למינהו מאת חוקותי לחוד לא הוה נפקא לן דה"א חוקותי [13] שחקקתי לך כבר במרה וא"ת [14] הא פריך התם אלא מעתה ושמרתם את חוקותי מאי חוקות שחקקתי לך כבר איכא ומאי קשיא הא לא מוקמינן האי אבני נח אלא משום דאשכחן נמי דכתיב למינהו במעשה בראשית וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי היכי דהאי לא קאי אבני נח האי נמי לא קאי אבני נח ומשני דהתם כתיב חוקותי בתר ושמרתם אבל הכא כתיב חוקותי קודם תשמרו:

אמרה

[1] בדעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר [2] ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם [3] אלא צביונם דרש רבי חנינא בר פפא [4] יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה [5] למינהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה למינהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו בעי רבינא [6] הרכיב שני דשאים זה על גב זה לר'

חזינא ליה אזל אוקמיה להדי יומא בתקופת תמוז א"ל איסתכל ביה א"ל לא מצינא א"ל יומא דחד משמשי דקיימי קמי דקודשא בריך הוא אמרת לא מצינא לאיסתכלא ביה שכינה לא כל שכן אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה בעינא דאיצבית ליה נהמא לאלהיכו אמר ליה לא מצית אמאי נפישי חילוותיה א"ל איברא אמר ליה פוק צבית לגידא דרביתא דרויחא עלמא טרח שיתא ירחי קייטא אתא זיקא כנשיה לימא טרח שיתא ירחי דסיתוא אתא מיטרא טבעיה בימא א"ל מאי האי אמר ליה הני כנושאי זלוחאי דאתו קמיה א"ל אי הכי לא מצינא א"ל בת קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכון נגרא הוא דכתיב [1] המקרה במים עליותיו אימא ליה דנעביד לי חדא מסתוריתא אמר לחיי בעא רחמי עלה ואינגעה אותבה בשוקא דרומי ויהבי לה מסתוריתא דהוו נהיגי דכל דמנגע ברומי יהבו ליה מסתוריתא ויתיב בשוקא וסתר דוללי כי היכי דליחזו אינשי וליבעי רחמי עליה יומא חד הוה קא חליף התם הות יתבא וסתרה [2] דוללי בשוקא דרומאי אמר לה שפירתא מסתוריתא דיהב ליך אלהי אמרה ליה אימא ליה לאלהיך לשקול מאי דיהב לי אמר לה אלהא דידן [3] מיהב יהיב משקל לא שקיל אמר רב יהודה שור כרסתן ופרסתן רב רישיה ורב גנובתיה וחילופא בחמרא למאי נפקא מינה [4] למקח וממכר ואמר רב יהודה [7] שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר [2] ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן מקרן כתיב ואמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון [8] קרניו קודמות לפרסותיו שנאמר ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין ברישא והדר מפרים מסייע ליה לר' יהושע בן לוי [9] דאמר ריב"ל כל מעשה בראשית בקומתן נבראו [10] בדעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר [3] ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם [5] אלא צביונם דרש רבי חנינא בר פפא [4] יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה [11] למינהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה למינהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו בעי רבינא [6] הרכיב שני דשאים זה על גב זה לר'

מסורת הש"ס

א) [עיין תוס' יומא סג. ד"ה זכין], ב) [תענית כה.], ג) [פי' כשבא לקנות השור בדוק אם יש לו כרס גדולה כו' עיין ערוך בערך כרס ח"ן], ד) [שבת כח:] ע"ז ח. ע"ש, ה) [ע"ז ח.], ו) ר"ה יח., ז) [ל"ל לדעתן], ח) [שם איתא למינו], ט) [ל"ל אחר ד"ה מקרין תרתין], י) [וזה לשון הערוך [ערך נב ח"] כל מעשה בראשית לקומתן נבראו לצביונן נבראו פירוש לקומתן גדולים מלאים ולא קטנים שריכין לגדל לדעתן נבראו ולא כדעת התיעוקות ופי' לצביונן לשון יופי כמו לצבי כו'], כ) [ביומא לשמחת תורה], ל) [ל"ל וכר הנספן], מ) [עיין תוס' יומא שם שכתבו בשם פסיקתא שמונה שמות וכו'], נ) ס"א שבעים וכן איתא בספר היכלות הביאו הש"ס דף מו: דפוס אמ"ס ד"ה בכל העולם], ס) [ל"ל יאמיה], ע) [לקמן פב:].

גליון הש"ם

גמ' אלא צביונם. עיין בפרש"י על התורה בראשית א כה: תוס' ד"ה הרביב וכו' מבעיא ליה לר' אושעיא. עיין לקמן פב ע"ב תוס' ד"ה ולאפוקי:

מוסף רש"י

מקרין תרתי משמע. דסתם מקרין כל קרניו (שבת כח:). ותיטב לה' משור פר. אמר דוד ומיטב לה' מפלגי משור, שביום שהיה שור לה היינו אותו יום שולד כדכתיב שור או כשב וגו', הרי עשוי ונגמר כפר שהוא בן ג' שאפילו מקרניו לא חסר (ע"ז ח.). בקומתן נבראו. שור עם קרניו מגולגלין, וכיון שיצא לאשו תחלה נמצאו קרנותיו קודמות לפרסותיו (שם). בדעתן נבראו. שאלם אם תפלין להברלות ואמרו הן (ר"ה יא. ושם: לדעתן). בצביונם. בטעם כל אחד ואחד וכדפוס כל אחד ואחד (שם).

שיטה מקובצת

א) שור דרכו להיות כַּרְסָתָן וּפַרְסָתָן: ב) אלא א"כ נתגדל כל הצורך: ג) שר העולם אמרו קשה: ד) משום דכתיב למינהו בעשייה או א"נ אפי' בארץ מיבעיא ליה לר' יאשיה דאמר: ה) נרשם על מלות מלות מהו מי וג"ב דאמר ר"ל המרביע [שני מינים שבים] לוקה דגמרינן: ו) איצטריך את חוקותי לחוקים שחקקתי לך כבר: ז) וא"ת הא דפריך התם:

עין משפט נר מצוה

רנג א מיי' פ"ח מהל' כלאים הלכה ה סמג לאוין רעט טוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ג:

תורה אור השלם

1. הַמְקָרֶה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ: תהלים קד ג
2. וְתִיטַב לַיְיָ מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס: תהלים סט לב
3. וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: בראשית ב א
4. יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו: תהלים קד לא
5. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זָרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן: בראשית א יא

לעזי רש"י

דיווישלטייר"ש [דישבולטויר"ש]. מַסלֵלה (מתקן להתרת פקעות). אשקניי"ש [אישקניא"ש]. דוללות. דישבווייריי"ד [דישבוידיי"ר]. לסתור.

רבינו גרשום

דניצבות ליה לחמא. כלומר בעינא ליכרה לו כירה: פוק צבית. כלומר הכן לו הכירה אגודה דימא: כנושאי. כלומר מכבדי רחבה וזולחאי מזלפין הרחבה הרוח והגשמים: מסתוריות. אטרדיול בלעז: וסתר דוולאי. כלו' עושה בה מלאכתה: כרסתן ופרסתן. כלומר סימנין של שור כרסו גדול ופרסותיו גדולות: מאי נפקא מינה למקח וממכר. כלומר מי שמוכר שור לחברו כרסתן ופרסתן איבעי ליה למיהב: מסייע ליה לריב"ל. כלומר מה דאמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קודמות לפרסותיו מסייע ליה לריב"ל דאמר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו כל מה שעתיד להיות לו לאחר זמן נברא עמו וכשנברא בין בהמה בין אדה"ר נברא תחלה [הראש] וכשנברא הראשון היו קרנים בראש ואח"כ נבראו הפרסות: לצביונם נבראו. כלומר הקב"ה שאל להם רצונכם שאברא אתכם: לדעתן נבראו. בכלל

ס: אלו טרפות פרק שלישי חולין

אמרה ירח. בלשון תורה לשון זכר הוא דכתיב (יהושע י פי"ג) וירח עמד: **וכי** משה קניגי היה **או** בליסטרי היה. שהיה יודע להכיר השעורה וא"ת והא אמרינן בהמפלת (נדה כד.) דשעורה בלה מבהמה טהורה ולילא מאן דפליג ואם כן יכול להיות שבהמה טהורה היה לו למשה וילדה לו שעורה ולא אלטריך למהוי קניגי וי"ל דשמא שעורה אינה בלה אלא מבהמה שאינה מלויה בינינו: **עוים** מתימן באו בו'. ג' מקראות הם בספר יהושע (יג) והכי כתיב חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים והדר כתיב מתימן כל ארץ הכנעני ומערה אשר לצידונים עד אפקה עד גבול האמורי והשתא מפרשה רב והעוים דכתיב בסוף קרא קמא קאי אתימן דבראש קרא דבתריה:

מה

לר' חנינא בר פפא מהו כיון דלא כתב בהו למינהו לא מיחייב או דילמא כיון דהסכים אידיהו כמאן דכתיב בהו למינהו דמיא תיקו: רבי שמעון בן פזי רמי כתיב [1]ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לכי ומעטי את עצמך אמרה לפניו רבש"ע [6] הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה [6]דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא דכתיב [2]והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים זיל ליקרו צדיקי בשמיך [3]יעקב הקטן שמואל הקטן [4]דוד הקטן חזייה דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח והיינו [5]דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו [5]לה' אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח רב אסי רמי כתיב [6]ותוצא הארץ דשא בתלת בשבתא וכתיב [7]וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו ללמדך [8]שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים [7]רב נחמן בר פפא הויא ליה ההיא גינתא שדי ביה ביזרני ולא צמח בעא רחמי אתא מיטרא וצמח אמר היינו דרב אסי: [8]אמר רב חנן בר רבא [8]השסועה בריה בפני עצמה היא שיש לה שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגי היה או בליסטרי היה מכאן תשובה לאומר אין תורה מן השמים א"ל רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא זיל כתוב קניגי ובליסטרי באגדתיך ופרשה [9](ואת) חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים אמר חמשה וחשיב שיתא אמר ר' יונתן [9]ארונקי שלהן חמשה א"ל רב חסדא לר' תחליפא בר אבינא כתוב ארונקי באגדתיך ופרשה ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו תניא נמי הכי עוים מתימן באו ולמה נקרא שמן עוים שעיותו את מקומן ד"א עוים שאיוו לאלהות הרבה ד"א עוים שכל הרואה אותם אוחזתו [9]עוית א"ר יוסף ואית להו שיתסרי דרי שיני לכל חד וחד אמר ר"ש בן לקיש הרבה מקראות שראויין לשרוף [9] והן הן גופי תורה [10]והעוים היושבים בחצרים עד עזה מאי נפקא לן מינה מדאשבעיה אבימלך לאברהם [11]אם תשקור לי ולניני ולנכדי אמר הקב"ה ליתו כפתורים ליפקו מעוים דהיינו פלשתים וליתו ישראל ליפקו מכפתורים כיוצא בדבר אתה אומר [12]כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב וגו' מאי נפקא מינה דאמר להו הקב"ה לישראל [13]אל תצר את מואב אמר הקב"ה ליתי סיחון ליפוק ממואב וליתו ישראל וליפקו מסיחון והיינו [9]דאמר רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון [14]צידונים יקראו לחרמון שריון תנא שניר ושריון מהרי ארץ ישראל מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על האומות העולם כיוצא בו [15]ואת העם העביר אותו לערים מאי נפקא מינה דלא ליקרו לאחיו גלוותא: סימני העוף לא נאמרו: ולא והתניא [16]נשר

מה

לר' חנינא בר פפא. דלמר מדעתן יצאו דשאים ולא נטטוו על כך: **מהו.** להרכיב זה בזה: **אידיהו.** הקב"ה הסכים על ידם: **כתיב הגדולים.** דמשמע שניהם גדולים וכתיב הקטן: **לך ומשול ביום ובלילה.** נחמה היא: **שרגא בטיהרא.** נר בהרים אינו מאיר: **יומא.** חמה: **תקופות.** נמנין לחמה ועל התקופה מעברין את השנה בסנהדרין (דף יא.): **יעקב הקטן [3].** מי יקוס יעקב כי קטן הוא (עמוס ז): **דוד הקטן.** מקרא הוא בשמואל (א יז): בכולהו רגליס כתיב (במדבר כח) **ושעיר** חטאת אחד ולא כתיב בהו לה': **טרם יהיה בארץ.** עדיין לא היה בארץ: **ועמדו על פתח קרקע.** מתאוים למי גשמים כדכתיב (בראשית ב) כי לא המטיר עד שנברא אדם בשביל: **ביזרני.** זרעוני: **היינו דרב אסי.** שהקדוש ב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים: **שש לה שני גבין.** ולכך נקראת שעורה תאומה: **וכי משה רבינו קניגי היה.** לא חיות בקניגון: **או בליסטרי.** מורה בקשת לחיות ובלע"ז בליסטדי"ר. ומנין היה בקי בחיות הללו שאין אדם בקי בהם: **לאוב קניגי ובליסטרי.** לגדה זה כתוב שש בה תיבות יפין ולשון לא: **ופרשה.** מאי קניגי ובליסטרי בלגדתיך. ומשום דנקט כתוב בלגדתיך נקט נמי להאי קרא דסרני פלשתים: **ארונקי שלהם.** משוביס שלהם ר': **מתימן.** בן אליפז בן עשו בא ואיוו לאלהי פלשתים וילאו ממקומם ובאו לגור ביניהם ולהכי לא חשיב ששה סרני פלשתים: **שעיוו את מקומן.** יצאו מש ומתעוות [9] שהרב: **עוית.** רתת וחלחלה בלע"ז קרנפ"ל: **שיסר דרי שיני.** שורות של שיניים: **הרבה מקראות.** יש שדומה לקולאיהן שהן ראוין ליסרף שלא היה לו לכותבם שאין להם לורך בתורה וגנאי הוא לחברן עם הקדושה: **והן הן גופי תורה.** טעמים גדולים תלויין בהם. והשתא קא חשיב והאיל להו עד סוף שמעתא: **תלרים עד עזה.** הרץ ישראל: **מאי נפקא לן מינה.** אי לאו מקומן של אלו היה אלא מקום אחרים ואלו גרשום: **וגיני ולנכדי.** ועדיין לא עברו הדורות: **לפתורים.** לאו מפלשתים נינהו: **ליתו וליפקו.** הרעה מפלשתים וליתו ישראל וליפקו מיניהו. וקסבר ריש לקיש עוים מפלשתים היו ולמאן דאמר מתימן היו להך מילתא נמי אלטריך משום דאזהרינהו שלא להתגרות בבני עשו אמר רחמנא ליתו כפתורים וליפקו מעוים ויתו ישראל ויפקו מיניהו. ואאר מקראות הדומין לזה בהלה הדברים [ב] כגון ובשעיר ישבו החורים ובמואבים ובעמונים כתיב [שם] רפאים ישבו בה כולהו טעמא אית בהו דבכולהו כתיב אלך רפאים אחשב שנאמר לאברהם אבינו בין הבתרים לזרעך נתתי וגו' [בראשית טו] וקחשיב ואת הרפאים וכשיצאו ממצרים ובברו דרך הר שעיר ועמון ומואב שנקראו כבר ארץ רפאים היה עולה על דעתם להתגרות בהם כשבורים זו היא שנתנה לאברהם ומנעם הקדוש ברוך הוא ואמר להם ארץ רפאים ולאי [ז]נחשבת שהרפאים ישבו בה מקדם אבל לא זו היא שנתתי לאברהם אלא לאלו נתתיה שגרשום משם וישבו תחתיהם בשכר אברהם שיצאו בני עשו הימנו ולוט היה קרוב לאברהם וכשהגיעו לחבל ארגוב כתיב (דברים ג) ההוא יקרא ארץ רפאים זו היא שנתתי לאביכם: **והוא נלחם במלך מואב.** למה לו לאשמועינן אלא משום דכתיב אל תצר את מואב וגו': **והיינו דאמר רב פפא.** במסכת גיטין (דף לח.): **עמון ומואב טהרו בסיחון.** ע"י סיחון טהרו ארצם לישראל במואב כתיב (במדבר כא) והוא נלחם וגו' ובעמון מפורש בנחלת בני גד בספר יהושע (יג) ויהי להם הגבול יעזר וכל ארץ [ח] הגלעד וחצי ארץ בני עמון ועד חשיב ואזיל וכתיב בסיפיה יתר ממלכות סיחון אלמא סיחון כבש לארץ בני עמון ועוד מצינו במלך בני עמון שאמר למלאכי יפתח [ט] כי לקח ישראל את ארצי מארנון ועד היבוק אלמא ארץ בני עמון הוא והם מסיחון כבשוה דכתיב בו [ט] וירשו את ארצו מארנון ועד היבוק אבל מהנשאר בידם לא לקחו בלום: **לידונים יקראו וגו'.** ל"ל: **הגא שניר ושריון הרי ארץ ישראל הן.** וחרמון קרוב לצידונים ולאמורי ובנו עליו כרכים זה קרא לו שריון וזה קרא לו שניר: **העביר אותו לערים.** מאי אשמועינן: **כי היכי דלא ליקרו.** מצרים לאחיו לאחר זמן גוים בני גוים לכך הגלם: נשר

לא היה לא קניגי ולא בלסטרי וידע שם של אותה בריה ברוח הקדש: זיל כתוב קניגי באגדתיך. כלומר טעם דרב חנן בר רבא ופרשה: פתח חמשה וחשיב שיתא. כלומר עוים הם הששי: א"ר יוחנן אינדוקי שלהם חמשה. חשובים הששי אינם חשובים. העוים היושבים כו' וירשום ושבו תחתם כלומ' כפתורים הורישום ושבו תחתם הא למדת שאומה שעלה הן: ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו. והם הורישו כפתורי' ממקומן: [ח] ודרי שקרא הכי וירשום ושבו תחתם עוים הורישו לכפתורים ושבו תחתם: אוחזתו עוית. חולי (בספרי מירס. מין הוא ושמו מירס): דעוים היינו פלשתים. כלומר דמצינו דפלשתים היו ישובים בעזה שכן מצינו ושמשון שנאמר וילך משמשון עזתה ויאהב אשה בנחל שורק: עמון ומואב טיהרו בסיחון. כלומר מעיקרא כשהיה המלכות ביד בני עמון ומואב היה אסור לישראל לצור עליהם כדבר טומאה דכתי' אל תצר את מואב וכתיב בקרבת מול בני עמון אל תצורם כיון דאפיקו סיחון מינייהו מיד נטהרו בסיחון שהיה מוהרין לישראל כדבר טהרה: כיוצא בו ואת העם העביר אותו לערים. כלומר אמרנו לעיל הרבה מקראות יש שהן דומין לזה כדכתיב לאחיו גלוותא: נשר

[ט] נראה לל"ל ופי' דקרא כתיב וכו'.

עין משפט נר מצוה

רנד א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה ו טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ו:

תורה אור השלם

1. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים:

בראשית א טז

2. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים:

בראשית א יד

3. וְהָיָה אִם בְּלִי לֶאֱכֹל אֶת עֹשֶׁב הָאָרֶץ וְאָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים סְלָחְנָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב כִּי קָטֹן הוּא:

עמוס ז ב

4. וְדָוִד הוּא הַקָּטָן וּשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי שָׁאוּל:

שמואל א יז יד

5. וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיֶתֶר עַל עֹלַת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

במדבר כח טו

6. וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זָרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב:

בראשית א יב

7. וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר יְיָ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה:

בראשית ב ה

8. אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה הַשְּׁסוּעָה אֶת הַגָּמָל וְאֶת הָאַרְנֶבֶת וְאֶת הַשָּׁפָן כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הֵמָּה וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם:

דברים יד ז

9. מִן הַשֵּׁיחוֹר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם וְעַד גְּבוּל עֶקְרוֹן צָפוֹנָה לְכֻנְעָנִי תֵּחָשֵׁב חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי הָאַשְׁקְלוֹנִי הַגִּתִּי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעִוִּים:

יהושע יג ג

10. וְהָעִוִּים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצֵרִים עַד עַזָּה כַּפְּתֹרִים הַיֹּצְאִים מִכַּפְתּוֹר הִשְׁמִידֻם וַיֵּשְׁבוּ תַחְתָּם:

דברים ב כג

11. וְעַתָּה הִשָּׁבְעָה לִּי בֵּאלֹהִים הִנָּה אִם תִּשְׁקֹר לִי וּלְנִינִי וּלְנֶכְדִּי כַּחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גַּרְתָּה בָּהּ:

בראשית כא כג

12. כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד אַרְנֹן:

במדבר כא כו

13. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי אֵל תְּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר יְרֻשָּׁה:

דברים ב ט

14. צִידֹנִים יִקְרָאוּ לְחֶרְמוֹן שִׂרְיֹן וְהָאֱמֹרִי יִקְרָאוּ לוֹ שְׂנִיר:

דברים ג ט

15. וְאֶת הָעָם הֶעֱבִיר אֹתוֹ לֶעָרִים מִקְצֵה גְּבוּל מֹצְרַיִם וְעַד קְצֵהוּ:

בראשית מז כא

16. וְאֶת אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת הַנֶּשֶׁר וְאֶת הַפֶּרֶס וְאֶת הָעָזְנִיָּה:

ויקרא יא יג

מסורת הש"ס

[א] [שבת פג.], [ב] שבועות ט., [ג] [יבמות סד.], [ד] [גי' הערוך רב חגיגא בר רב פפא ערך בזר ח'], [ה] נדה כד. ע"ש, [ו] [גי' הערוך אלנקלי ופי' לדוגים וכתב עליו המוסף בנוסחאות דיקן גרסינן אלונקי], [ז] [נפ' דבריס ב' פכ"ג כתב הרשב"ם עוית פי' חולי ששמו כן וכ"פ רש"י ביעויה כמ ג], [ח] [נס"ל עוסף: כספרי מיינס], [ט] גיטין לח. סנהדרין לד., [י] [נ"ל ערין], [כ] [שופטים יח], [ל] [שם],

לעזי רש"י

בלישטדי"ר [בירשידו"ר]. קשה.
קרנפ"א. עווית, התכווצות שרירים.

מוסף רש"י

יהא כפרה. להפיס דעתה של לבנה (שבועות ט.). **עד שבא אדם הראשון.** וידע שהם צורך לעולם (בראשית ב ה). **השסועה.** רמתנא אסריה דכתיב (דבריס יד) את זה לא תאכלו וגו' השסועה (נדה כד.). **קניגי.** קיניגון", לידת חיה ע"י כלביס, דוגמתו וכי משה קניגי הוה (ע"ז יח:). **עווית.** חולי הוא הקרוי עווית בלשון חכמים (ישעיה כא ג). **עמון ומואב טהרו בסיחון.** דכתיב אל תצר את מואב, וכן בבני עמון אל תצורם, וכתיב כי אשכון עיר סיחון וגו', אלמא טהר מואב בסיחון, ובני עמון אשכחן ביפתח שאמרו לו מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבוק, ואשכחן דשכבשו את ארץ סיחון ועד יבוק וגו' אלמא מבני עמון כבשה והדור ישראל וכבשו מיניה ומהכא אסר להם על ידו (גיטין לח.). **דלא ליקרו לאחיו גלוותא.** לא הולכך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיעך שבאו של יוסף, שנתכוון להסיר מרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גוליס (בראשית מז כא).

שיטה מקובצת

[א] רבש"ע מפני שאמרתי: [ב] יעקב הקטן דכתיב: [ג] יצאו משם ונתעוות מקומן שחרב: [ד] ארץ רפאים ודאי היתה נחשבת:

רבינו גרשום

דעתן נבראו: שר העולם אמרו: ממונה על העולם אמרו: שהן גיבורין בפירות. כלומר ויכולין לצאת מהן כל מיני פירות בעין אחד אמר הב"ה למינהו: וכתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא. כלומר ששינו ועשב עדיין לא היה בארץ: ביזרני. זרעוני: קניגי או בלסטרי היה. צייד או רובה קשת: מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים. כלומר שמשה

מה נשר מיוחד שאין לו אצבע יתרה וזפק ואין קורקבנו נקלף ודורס ואוכל טמא אף כל כיוצא בו טמא תורין שיש להן אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף ואין דורסין ואוכלין טהורין אף כל כיוצא בהן טהורין אמר אביי לא נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים תני רבי חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאין דומה לנשר נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא איכא דאית ליה חד תיכול ולילף מתורין מה תורין דאיכא כולהו ארבעה אף ה"נ עד דאיכא כולהו ארבעה אם כן שאר עופות טמאין דכתב רחמנא למה לי ונילף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן אף כל תלתא ולא ניכול וכל שכן תרי וחד אם כן עורב דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה תלתא לא אכלינן דאית ליה תרי מיבעיא ולילף

נשר. הוזכר בטמאים ודנין בנין אב הימנו דמה נשר מיוחד דאין לו אחד מכל הסימנין הללו וטמא אף כל שאין לו אחד מכל הסימנין הללו מין נשר הוא וטמא אבל עוף שיש בו אחד מכל אלו טהור וכל שכן שניים או שלשה או כולם חוץ מעופות המפורשים בפרשה שגזירת הכתוב הוא שאע"פ שיש בהן סימן טהרה כדאמר לקמן[ו] טמאים והאי אף לא מרבי אלא מין נשר דאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין כאן וכדתניא לקמן (דף סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאים ובהך כ"ד אמרינן דאית בהו בכולהו סימני טהרה חוץ מן הנשר: **תורים.** מנה הכתוב לטהרה ומהן אתה דן בנין אב לכולן. ואע"ג דקשיא סיפא לרישא דרישא מכשר אפילו בחד סימן וסיפא לא מכשר עד דאיכא כולהו רישא דוקא וסיפא לקמן מפרש[ז] לה: **פירושן.** לא נתפרשו הסימנין ממש בתורה אלא מדמנה תורין בטהורין והני איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הן חלוקין ש"מ הן הן סימני טהרה: **עוף הבא בסימן אחד.** של טהרה טהור וכל שכן אם בא בשנים או שלשה ובלבד שיביר בו שאינו מעשרים וארבעה הכתובים: **אם כן.** דמתורין ילפינן: **שאר עופות טמאין למה לי.** דכתבינהו והא ליתא חד בהו דליהוו ביה כולהו ארבעה סימנים דהכי אמרינן לקמן [ע"ב] דבעשרים מינייהו איכא ג' סימנים ובעורב תרין ובפרס ובעזניה חד חד: ה"ג **ונילף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן אף כל תלתא ולא ניכול וכ"ש תרי וחד: ת"כ.** דאפילו בתלתא נפקא לן מעופות המפורשין דלא מתכשר למה לי למיכתב עורב דלית ליה אלא תרי:

ת"כ

דפרק אלו עוברין (פסחים מט:[ט]) המשיא את בתו לע"ה כאילו כופתה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתין עד שתמות אף ע"ה מכה ובועל ואינו ממתין עד שתתפייס וכן בסוף פ"ק דב"ק (דף טז:) ארי בר"ה דרס ואכל פטור פירוש מחייס דהיינו אורחיה והוי שן טרף ואכל חייב פירוש לאחר מיתה דלאו היינו אורחיה והוי ליה קרן ופרך והא כתיב ארי טורף בדי גורותיו ומשני בשביל גורותיו שהן קטנים דרכו להמית ומחנק ולבאותיו בשביל לבאותיו: ו)**כל** שיש לו **אצבע** יתירה וזפק וקורקבנו נקלף **טהור.** בגמרא[י] קתני בברייתא ר"ג אומר כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ופי' שם בקונטרס דאריסא סמיך דתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס טהור ואתא למימר רבן גמליאל ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין בידוע שהוא טהור ואין לשון הברייתא משמע כן ומפרש ר"ת כיון שיש לו ג' סימנין הללו של טהרה בידוע שאינו דורס וטהור וא"ל לבדוק בסימן של דריסה ויש ללמוד מתוך כך דהא דאמר לקמן בגמרא דג' סימנין הדרי בכולהו פי' בי"ט עופות ע"כ חד מינייהו אינו דורס דאי יש להם אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף א"כ אינן דורסין ויש להם ארבע סימני טהרה אלא אינו דורס חד מינייהו מהתלת וכן יש לדקדק מדקאמר בגמרא עוף הבא בב' סימנין טהור והוא שיביר עורב ועל כרחך חד מאותן שני סימנים אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדלריך להביר עורב אלמא עורב לאו דורס ושני סימני טהרה של עורב הדרי בכולהו י"ט עופות דסימן הרביעי דליתיה בי"ט עופות ליתיה אלא או בפרס או בעזניה כדמוכח בגמרא וא"ת ולמה ליה למנקט הכא כל ג' סימני טהרה בתרי מינייהו היה יכול לומר בידוע שהוא טהור כגון באותו סימן דליתיה בי"ט עופות וסימן אחר עמו דתו ליכא לספוקי בשום עוף טמא דנשר לית ליה שום סימן טהרה ופרס ועזניה לית להו אלא חד ועורב וי"ט עופות לית בהו אותן תרי סימני טהרה אלא חד מינייהו וכי תימא דלא הוי ידעינן מאי ניהו אותן סימני טהרה דליתיה בי"ט עופות והלא היו מכירין שלא כדאמר רבי יוחנן ז) לדידי חזי לי שלא וכו' לדידי חזי לי רחס ועביד שרקרק וכן התנשמת שהיא באות שבעופות ובפרק המפלת (נדה דף כג:) קריא וקיפופא דעיניהם הולכות לפניהם כשל אדם והיינו כוס וינשוף והוחיל ומכירין אותן ליבדקו בהן והיו יכולין להתיר עוף הבא לפניו באותו סימן רביעי שאין בכולן סימן אחר עמו להשתא ליכא לספוקי בשום עוף טמא וכן עורב היו מכירין כדאמר בפ' מפנין (שבת קכח.) מטלטלין את הלוף מפני שהוא מאכל לעורבים ומפרש התם דכל ישראל בני מלכים הם ולקמן לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו ובפרק השולח (גיטין דף מה.) אמרינן דאתא עורב ואמר עילים ברח ובסוף פרק במה אשה (שבת דף סז:) האומר לעורב ברח וא"כ נבדקו שני סימני טהרה דעורב ובאותן שני סימני טהרה דליתנהו בעורב ליתכשרו כולהו עופות וגם מתוך ההלכה יש קצת לברר מדקאמר בגמרא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותה מפני שיש לה זפק וגבי סנונית לבנה קאמר והלא אנשי גליל אוכלין אותה מפני שקורקבנו נקלף אלמא הנהו ב' ליתנהו בעורב וכי תימא דמתניתין לאו כל שלשה סימני טהרה בעינן אלא או או קתני ואריסא קאי דקתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק או קורקבנו נקלף טהור אי אפשר לומר כן כלל שהרי הוכחתי דחד משני סימני טהרה של עורב היינו אינו דורס א"כ באינו דורס ובאידך חד סימן דבעורב היכי אכלי להו ניחוש דלמא עורב הוא וגרמה לפרס לכל עיקר משנתנו לא באת אלא לאשמועינן ד' סימנין של טהרה וממילא ידעינן דבהנך סימני טהרה דליתנהו בעורב מחזקינן ליה בטהורה: **לא נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים.** פי' בקונטרס מדמנה תורין בטהורין והנהו איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הם חלוקין ש"מ הן הם סימני טהרה וקשה לפי' דקאמר בסמוך ונילף מפרס ועזניה א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מבעיא הא איצטריך נשר לאורויי לן סימני טהרה ומיהו מפרס ומעזניה לחודייהו הוה ידעי דבכל מה שפרס חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וכל מה שעזניה חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה ובין שניהם הם חלוקין מתורין מכל ד' סימנין אבל קשה מתורין דקאמר דלא איצטריך למכתב אלא לקרבן הא צריכי למכתב משום דמינייהו ילפינן סימן טהרה ועוד אי לא כתיבי תורין ה"א איפכא דד' סימני טהרה דהשתא ג' מהם יהו סימני טומאה שיהו בי"ט עופות ד' סימני טומאה ובנשר חד ומיהו הכי לא הוה מצי למימר דהא פרס ועזניה ההוא דאית ביה סימנא דלא הדר בכולהו לא יהא בו שום סימן טומאה שהוא ממש איפכא מי"ט עופות אבל היינו יכולין לעשות כל סימני עורב סימני טומאה וגרמה לפרס דס"ד שיש שום תורין מיותר לאורויי לן סימני טהרה לכך פריך ההוא תורין למה לי דלאורויי לן סימני טהרה זה הייתי יודע מתורין דאתא לגופיה ומנשר ומשני דאין שום תורין מיותר וכולהו אתו לקרבן: **מה התם תלתא ולא אכלינן בו'. ת"מ** לשויי דהוו ליה י"ט כתובים הבאים כאחד אלא דעדיפא קא משני ומיהו קשה דזה הדבר עצמו היה רוצה ללמוד מתורין דבתלתא לא אכלינן עד דאיכא כולהו וכיון דמשני אם כן שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי א"כ מאי הדר פריך ונילף מהתם מה התם תלתא ולא אכלינן כו' וי"ל דפריך ונילף מיינייהו דבאותן ג' סימנין לא ניכול אלא בתרי מיינייהו ובחד דלית בהו אכלינן דהיינו תלתא דהא לא הוה ידעינן מתורין עד דאיכא כולהו ומשני א"כ עורב דכתב רחמנא למה לי דכיון שאינך מטהר אלא בשני סימנין ואחר דליתיה בי"ט עופות א"כ לעורב דלית ביה אלא תרי למה לי:

ונילף

מה נשר מיוחד כו' אף כל כיוצא בו טמא. פירש רש"י דהאי אף כל לא מרבינן אלא מין נשר שאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין בתורה כדקתני לקמן (סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאין והך כ"ד האמורין דאיכא בכולהו סימן טהרה חוץ מן הנשר ואין זה דאיכא דדילמא ה"ק לפיכך מנה הכתוב בטמאים משום דעל ידי כ"ד אלו וסימניהון טוכל להכיר כל הטמא שבעולם אבל אם היה בא למנות בטהורים היה צריך למנות יותר וכן כי קאמר ולעופות אין מספר ופריך עופות טמאין כ"ד ניהו אלא לעופות טהורין אין מספר התם בעי למימר אין מספר שנוכל להכיר על ידיהם כל האחרים ומשני דאין מספר לטהורים קאמר ושפיר קא מרבה הכא אפילו שאר מינין שאינן מין נשר: ז)**כל** עוף הדורס **טמא.** וא"ת והיכי קיים להו לרבנן הך מילתא וכי קניגי או בליסטרי היו שבדקו כל העופות טהורים ואין שום עוף טהור דורס הא אמר לקמן (דף סג:) לעופות טהורים אין מספר ואי הלכה למשה מסיני הוא א"כ ל"ל לכתב רחמנא פרס ועזניה תרוייהו לא לכתוב אותו שדורס דממה נפשך חד מינייהו דורס שאין בכל אחד אלא חד סימן של טהרה ואותו שבזה אינו בזה כדמוכח בגמרא וי"ל דשמא קבלה היתה מיימות נח שהקריב מכל עוף טהור ובדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורס אבל בשסועה[ד] לא שייך למימר הכי דאין זה מין בפני עצמו אלא ולד בהמה כדאיתא בהמפלת (נדה דף כד.): ח) **הדורס.** פי' בקונטרס שאוחז בצפורניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל וקשה לר"ת דהא אפילו תרנגולת עושה כן ומפרש ר"ת דורס ואוכל מחייס ואינו ממתין לה עד שתמות כי ההיא

א"כ שאר עופות טמאין למה לי. כלומר אי אמרינן מה תורין דאית בהו ארבעה אף כל דאית בהו ארבעה ואי לית ליה ארבעה לא א"כ שאר עופות טמאין לבר מנשר ומפרס ועזניה ומעורב דכתב רחמנא למה לי דאית להו תלתא תלתא סימנים ואעפ"כ טמאין הא אמרינן וגמרינן מתורין מה תורין דאית בהו ארבעה ולא פחות אף כל עופות לישתרו בארבעה ולא פחות: אלא מדכתב רחמנא עשרים ואחד עופות. ש"מ דלא גמרינן מתורין: ונילף מהתם. כלומר משאר עופות טמאין: התם כו' תרי מיבעיא. כלומר עורב אית ליה תרי סימנין ואף על פי כן טמא:

ולילך מעורב. הוי מצי למימר אם כן למינו למה לי: **מכדי** כ"ד **עופות טמאים הם.** וכולהו מיכא ג' סימני טהרה בר מעורב ומי אפשר דהאי דאיתיה בפרס ליתיה בחד מהני והאי דאיתא בעזניה נמי ליתיה בהני וכתב לן תרי זימנין כל חד וחד דלא תיכליה בהאי סימנא והוה ליה ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין לשאר עופות הבאין לפנינו דלא תיכליה בחד מהני תרי סימנים וכיון דאין מלמדין מנא לן איסורא דאיצטריך נשר למשרייה כך פירש בקונטרס וא"ת והא אכתי איצטריך נשר להתיר אותו סימן שלישי דליתיה לא בפרס ולא בעזניה אלא בי"ט לחודייהו דה"א דאסור דהא השתא בתלתא לא אכלינן באותו סימן לחודיה מיבעיא נהי דלא הוה אסרינן בחד מהני תרי סימנים דאיתנהו בפרס ועזניה משום דהוו ב' כתובין הבאין כאחד כיון דאיתנהו בי"ט עופות מ"מ באותו סימן שלישי הייתי אוסר ואי ה"א דאותו שלישי הוא בעורב הוה ניחא דהשתא נמי הוו ב' כתובים עורב וי"ט עופות ומיהו בלאו הכי לא קשה מידי דמנין היה לי לאסור באותו סימן שלישי דמי"ט עופות לא ילפינן כלל לא במה מצינו ולא בק"ו דהוו להו י"ט כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין ומסיק דחד מהנך תלתא דהדרי בכולהו איתיה או בפרס או בעזניה והרביעי ישנו בחבירו ונמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת מהו דתימא דילף מייה לאסור עוף הבא בסימן אחד באחד מן הסימנין הללו דהא לא ידעינן מאי ניהו ההוא סימן דאיכתיב לחודיה למילף מייה להכי אתא נשר למימר האי הוא דלית ליה כלל טמא הא בעוף הבא בסימן אחד טהור כך פירש בקונטרס ובחנם פי' דלא ידעינן ליה מאי ניהו ההוא סימן דאיכתיב לחודיה למילף מייה דאפילו ידעינן ליה כדפרישית שהיו מכיריס שלך ותנשמת וכוס וינשוף מ"מ איצטריך נשר למימר דלא ילפינן מייה לאסור בההוא סימן וא"ת והיכי הוה מצי למילף מהאי דאית ביה סימן החדש לאסור בסימן אחד כזה א"כ למה לי לכתב רחמנא ההוא דאית ביה חד מהני ג' סימנין דהדרי בכולהו השתא בתלתא לא אכלינן בחד מיבעיא אלא ודאי להכי כתיב סימן היקן בחד מהנך לומר דלא תילף גם מן החדש ולעשות שני כתובין לגופיה לא איצטריך דאתי מק"ו מי"ט עופות לאו פירכא היא דמהנהו לא ילפינן כלל דכולהו חשיבי מי"ט כתובים הבאים כאחד כדפרישית ולהכי פרטיה רחמנא לההוא דאית ביה חד סימן מהנך ג' סימנין של י"ט עופות ולהכי נמי פרט לעורב דלא ילפינן מייה כלל ואכלינן בכל חד מהנך ג' סימנין וא"ת ומאחר דמי"ט עופות לא גמרינן ולכך צריך למיכתב חד דאית ביה חד מסימנייהו א"כ נילף מייה מההוא אחד דצריך למיכתביה ביה דעתה אינן ב' כתובים כיון דצריך למיכתביה וי"ל דלא שייך למילף מייה כלל דהא לא גמרינן מי"ט עופות מכל אותן היתרים על שנים הראשונים הכתובים משום דאיצטריך קרא למכתביהו דלא מצינו למילפינהו משנים הראשונים דהוו ב' כתובים הבאים כאחד הכי נמי ליכא למילף מייה והרי הן השתא ב' כתובים הבאים כאחד שאותו סימן כתוב עשרים זימנין ועוד יש לומר כל הסוגיא בענין אחר דמתחלה חשב פרס ועזניה ב' כתובים הבאים כאחד כלומר משום דאי מייתיהו ילפינן לטמא בסימן אחד א"כ ליסתוק או מפרס או מעזניה ומחד הוה ילפינן דעוף הבא בסימן אחד טמא דה"ה לחבירו וכי תימא אי לא כתיב אלא פרס הוה אמינא באותו סימן שישנו בפרס טמא אבל בעזניה שיש בו סימן אחר אימא דאותו סימן הוי סימן חשוב וטהור באותו סימן גרידא הא כיון דאותו סימן הוי בשאר י"ט עופות א"כ אינו חשוב לטהר בפני עצמו דכי איכא תרי בהדיה (הדדי) הוי טמא כל שכן הוא בפני עצמו ולא היה צריך למכתב עזניה וילפינן לה מפרס אלא להכי כתביה למימר דהוו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ומשני דאיכא סימן אחד בפרס או בעזניה דליתיה בי"ט עופות והשתא לא הוו ב' כתובים דכי ילפת לטמא בסימן אחד מאותו סימן שיש בי"ט עופות לא מצי למימר אידך דכתב רחמנא למה לי דאיצטריך משום אותו סימן חדש דה"א שהוא סימן חשוב יותר לטהר דליתיה בשום עוף טמא אבל מההוא ודאי שיש בו סימן החדש לא הוה ילפינן לטמא בסימן אחד דא"כ אותו שיש בו סימן שבי"ט עופות למה לי דאותו אינו חשוב יותר לטהר ומיהו קשה דאי מאותו שיש בו סימן אחד של י"ט עופות ילפת לטמא עוף הבא בסימן אחד לא ליכתוב כלל אלא סימן החדש והוה ילפינן מייה דכל עוף הבא באותו סימן טמא וכ"ש באחד משאר ג' סימנין דלא מהני בשאר עופות ופי' הקונטרס עיקר ומיהו קשה לפי' הקונטרס דלמה חשיב ב' כתובים אותו שסימן טהרה שלו מי"ט עופות ושבחד מהנך ומה בכך דילמא אתי ללמד על עצמו ועל כיולא בו שיש לו אחד מג' סימני טהרה דטמאים דמי"ט עופות לא הוה אתי דכולהו כי"ט כתובים הבאים כאחד ולא דמו כלל לאותן היתרים על שנים הראשונים של י"ט עופות דאע"ג דצריכי לגופייהו [א] דלא ילפינן מינייהו היינו משום דאם איתא דילפינן מינייהו לא ליכתוב אלא אותו שיש בו סימן אחד ומשאר כולהו ליסתוק אבל הכא מאי ליסתוק אי לא כתיב דאי בעזניה לא ילף מי"ט כתובין הבאין כאחד ואי כתיב חד דליתיה בפרס או בעזניה ולא כתיב הני י"ט א"כ הוה אמינא דוקא בחד סימן אסירא אבל שנים או שלשה שרו ולהכי צריכי תרוייהו ולעולם נילף מסימן היחידי דליתיה בפרס או בעזניה ולא דמי כלל לאותם י"ט גופייהו היתרים על השנים דהם שוים כולם ואם איתא דילפינן מינייהו ליסתוק מכולהו ולא ליכתוב אלא חד:

בקי

ולילך מעורב מה התם תרי לא אף כל תרי לא א"כ פרס ועזניה דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה תרי לא אכלינן דאית ליה חד מיבעיא וניגמר מפרס ועזניה א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מיבעיא אלא נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא דאית ליה חד אכול ואלא טעמא דכתב רחמנא נשר הא לאו הכי הוה אמינא לילף מפרס ועזניה הוה ליה פרס ועזניה שני כתובין הבאין כאחד [ז] ושני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין גמירי דאיכא בהאי ליכא בהאי ודאיכא בהאי ליכא בהאי מכדי עשרים וארבעה עופות טמאים הוו אי אפשר דחד דאיכא בהנך ליכא בהני והוו להו שני כתובים הבאים כאחד גמירי עשרים וארבעה עופות טמאים הוו וארבעה סימנין תלתא הדרי בכולהו עשרים מהם שלשה שלשה ותרי בעורב חד בפרס וחד בעזניה דאיתיה בהא ליתיה בהא מהו דתימא לילף מיניה כתב רחמנא נשר נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא איכא דאית ליה חד אכול אלא תורין דכתב רחמנא למה לי אמר רב עוקבא בר חמא לקרבן אמר רב נחמן היה

ח"כ. דמעזניה בעינן למילף למה לי דכתב נשר אלא מדכתביה ש"מ לא תילף מעזניה ושאר עופות הבאים בסימן אחד שאינן מין פרס ועזניה טהור דמנשר תילף ליה כלל לא תיכול הא אית ליה חד אכול וכ"ש תרי ותלתא חוץ מעזניה ופרס דלא תכשרינהו בחד ועורב נמי אע"ג דאית ליה תרי לא תיכול ושאר עופות המפורשין אע"ג דאית להו תלתא לא דלהכי פרט בהו קרא משום דאתו מנשר להיתירא: **אלא טעמא דכתב רחמנא נשר.** משום הכי קיס להו דסימן אחד טהור: **הא לאו הכי הוה אמינא לילף מפרס ועזניה.** דלא תכשריה בסימן אחד: **אין מלמדין.** דאי בחד סימן אתי לאורויי ולמילף מייה דטמא ליכתוב חד וליתי אידך מייה: **דאיכא בהאי ליכא בהאי.** אותו סימן שישנו בזה אינו בזה הלכך לאו שני כתובין הבאין כאחד הינהו דהא מילתא בהאי סימנא הוא דלא תיכול אבל בסימנא דעזניה אכול להכי איצטריך עזניה ואי כתב עזניה פרס לא אתי מייה וכיון דתרוייהו צריכי הוה אמינא מילף מייהו דבסימן אחד לא תיכול כתב רחמנא נשר: **מכדי כ"ד עופות טמאין הן.** וכולהו איכא ג' סימני טהרה בר מעורב ואי אפשר דהאי דאיתיה בפרס ליתיה בחד מהני והאי דאיתיה בעזניה ליתיה בחד מהני וכתב לן תרי זימני בכל חד דלא תיכליה בההוא סימנא והוו להו ב' כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין לשאר עופות הבאין [ח] לפנינו דלא תיכליה בחד מהני תרי סימני וכיון דאין מלמדין מנא תיתי לן איסורא דאיצטריך נשר למישרייה: **תלתא הדרי בכולהו.** השלשה חוזרין בכולן כלומר כולן בין מין שיש לו שלשה דהיינו עשרים מייהו ובין עורב דיש לו ב' אותן ב' מאלו שלשה הן והרביעי אינו [ט] כאחד מכל שלשה סימנין המנויין החוזרים בהם וחד מהנך שלשה איתיה אי בפרס אי בעזניה והרביעי ישנו בחבירו ונמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת: **מהו דתימא נילף מייה.** לאסור עוף הבא בסימן אחד באיזה מכל הסימנים הללו דהא לא ידעו מאי ניהו ההוא סימנא דאיכתב לחודיה למילף מייה להכי אתא נשר למימרא הא הוא דלית ליה כלל (ט) הא עוף הבא בסימן אחד טהור: ה"ג **אלא תורים דכתב רחמנא למה לי.** הואיל ולאו מינייהו ילפינן ואי לגופייהו לא איצטריכו דהא אפילו בסימן אחד טהור: **נקרבן.** שהן לבדן כשרים לקרבן ולא עוף אחר והאי דקתני להו תנא לעיל וקאמר אף כל לא איצטריך למילף מינייהו מידי סימני טהרה דהא בסימן אחד נפקא לן מנשר וכל שכן בד' אלא סימנא בעלמא אורי לן שאלו הן סימני טהרה אותן שהנשר והתורין חלוקין בהן. ואית דגרסי אלא תורין דקתני תנא למאי הלכתא ולא יתכן דהא א"כ מאי תירוציה דרב עוקבא דקאמר לקרבן דמי איכא למימר אף כל מרבי תרגגולין לקרבן הואיל ויש בהן ד' סימנים והלא כמה פעמים שנה בהן הכתוב ותניא בתורת כהנים [ג] יכול כל עוף יהא כשר לקרבן תלמוד לומר והקריב מן התורים וגו' אין לך עוף כשר אלא תורים ובני יונה: היה

שיטה מקובצת

[א] דאע"ג דצריכי לגופייהו לא ילפינן מינייהו דהיינו משום דאם איתא דילפינן מינייהו לא ליכתוב אלא חד ומשאר כולהו נישתוק אבל הכא ממאן לישתוק אי לא כתיב:

רבינו גרשום

א"כ פרס ועזניה דכתב רחמנא למה לי. שהן יש בהן חד סימן ומהו הסימן אחד יש בו אחד מג' סימנין שבשאר עופות טמאין ואחד יש בו סימן רביעי שאינו בכולן שאינו דורס: הוו להו שני כתובים הבאין כאחד. כלומר דמעיקרא סברינן דשניהן יש בהן סימנין שוין והוו להו שני כתובים הבאין כאחד: סוף סוף דאיתיה בפרס איתיה בחד מהני כו'. בעשרים ואחד עופות: עורב אית ליה תרתי תרתי. כלומר מאותן סימנין דיש בכ"א עופות טמאין יש בעורב תרי פרס ועזניה אית להו חד חד סימן אחד יש בו סימן אחד מהני סימנים דיש בכ"א עופות טמאין והסימן הרביעי שאינו דורס אי בפרס איתיה אי בעזניה איתיה דלית בכולהו אחריני ומיניה מצינן למיגמר דהוא אינו דומה לא לחברו ולא לעשרים ואחד: אי אפשר דליכא חד מיניהו דדמי לחבריה כו'. כלומר מהני עשרים ואחד אי אפשר דליכא חד מיניהו דדמי לפרס ועזניה והוו ליה האי דדמי לפרס ועזניה שני כתובים הבאים כאחד ולא גמרינן מיניהו: גמירי עשרים וארבע כו'. ואי פרכינן למה אינו מקשה כמעיקרא [ד] דאמר ליה גמירי הלכה למשה מסיני ליכא פירכא: לקרבן הן כשרין. ולא עוף אחר: בב' סימנין טהורין:

[ד] נראה דל"ל דהא דאמר ליה גמירי היינו הלכה למשה מסיני ולית פירכא.

מסורת הש"ס

[ח] [קדושין כד. וש"נ], [ט] [ל"ל בחד], [ג] [ויקרא פרק ח],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכדי כ"ד וכו' הבאין לפנינו דלא תיכליה: (ב) ד"ה מהו דתימא וכו' דלית ליה כלל טמא הא עוף:

מוסף רש"י

ושני כתובין הבאין באחד אין מלמדין. מדלא כתיב אחד ונגמור כולהו מייה (קדושין כד.) מדהדר כתיב לאידך ולא ילפת מחבריה שמע מינה דוקא הני קאמר (פסחים מה.).

היה בקי בהן. בפרס ועזניה ויודע מי קרוי פרס ועזניה: **עוף הבא בסימן אחד טהור.** אם יודע שאין דומה להן ואין שמו פרס ועזניה אבל אם שמו פרס חייסינן שמא מינו הוא: **בסימן אחד טמא.** שמא פרס ועזניה הם: **בג' סימנים טהור.** דנפקא ליה מספק פרס ועזניה ומספק כל שאר עופות טמאין דאית להו תלתא חוץ מעורב: **הזרזיר.** הוא איסטורני"ל: **מפני שיש לו זפק.** ואין זה מאותן שני סימנים שבעורב ומ"מ אין לו אלא שנים ולרבי אליעזר מפני שרגיל לשכון עם העורבים מחזיקו [ט] ממנו וכדתניא [י] (בהמובלן (ב"ק לב:) רבי אליעזר אומר לא על חנם זרזיר הולך אצל עורב אלא מפני שהוא מינו: **סנונית.** ארונדייל"א: **עוף הבא בסימן אחד טהור.** ואפילו אין בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישינן דלמא פרס ועזניה הן כדמפרש לקמיה דלא שכיחי בישוב אלא במדברות: **והני מילי דלא דרים.** כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדרים. ונראה לי שכל עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא יוד ולא ינטל כולו אצל פיו הוא דריסה וכן דרך העורבים שגדלין בבתים שקורין קוא"ה: **הא דרב נחמן מאי.** דאמר לעיל דבעינן בקי ואי לא חיישינן לפרס ועזניה: **מאי איכא.** למאי ניחוש: **המסרט.** אשגרטנ"ר בלע"ז [יא]: **לטהרה מצורע.** שהוא לפור האמור בתורה [יב]: **מר זוטרא מפני הכי.** להא דאמימר לעיסנא קמא דאמימר דפסק הלכתא כרבי אליעזר דאסר ליה דרב יהודה דמכשר ליה לטהרת מצורע דהא טהורות כתיב [יג]: הכי גרסינן **היינו דקסני סנונים לבנה** ולא גרסינן שנחלקו בה. דלאו אדרב יהודה קאי אלא אמתני' דקתני למינהו להביא סנונית לבנה: **לאפוקי דבסי.** הגדלות והדרות בקירות הבתים ושחורות הן: **פסיל.** מין יונה הוא: [יד] **ופסול משום תורין.** אם בא להביאו משיזקין בתורת תורין כדאמרינן בפרק קמא (לעיל כב.) גדולים כשרים קטנים פסולין וכשר משום יונה בקטנה: **דאליפי.** מין תורין: **תורין של רחבה.** כך שמן: פוסלין

בקי בהן ובשמותיהן. תרוייהו בעינן דלא ליתי למטעי: **בסימן** אחד טמא. הוה מצי למימר טהור והוא שיכיר פרס ועזניה: **רבי אליעזר אומר להביא את** הזרזיר. בזרזיר הוא דפליגי רבנן עליה אבל מודו דלמינו אתא לרבויי שאר עופות הדומין להן: **מפני** שיש להם זפק. מפני שקורקבנו נקלף משמע דהנך סימנין ליתנהו בעורב ורבי אליעזר סבר דאפילו הכי אפשר דהוו מין עורב ואין לחוש אם אין שני סימני טהרה של עורב ומינו שוין ורבנן סברי כיון דאינן שוין א"כ אינו מינו וה"ר יצחק בה"ר מאיר בדק בעורב שאנו קורין קורבי"ל בלע"ז ומצא שיש לו אצבע יתירה וזפק ומתוך כך היה רואה לפרס שמעתתא דהכא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותן א"כ מכירין בהן שאינן מין עורב ולא מייתי טעמא דיש לו זפק לאפוקי מעורב דעורב נמי יש לו זפק אלא מפרס הטעם למה אוכלין אותו שרואין בו סימני טהרה שיש לו זפק שהוא סימן טהרה וגם אינו דורס אבל זה לא הוצרך לפרס דפשיטא דכל עוף הדורס טמא וממילא מייתי רמיה מדאכלי ליה א"כ מכירין בו שאינו מין עורב וקשה לפירוש הריב"ם דאם עורב יש לו אצבע יתרה וזפק א"כ אין קרקבנו נקלף ודורס ואי אפשר לומר כן מדאמר רב נחמן עוף הבא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחך חד מהנך שני סימנין אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדאיכא לספוקי בעורב ש"מ דעורב אינו דורס ואפשר לאותו שאנו קורין קורבי"ל שיש בו אצבע יתרה וזפק כמו כן אינו דורס והוי מי"ט עופות אבל אם נתברר לנו שהוא רק כלומר שמוציא הזרע דרך הפה א"כ זהו עורב ואי כדאמר בחלק (סנהדרין קח:) שהוא משלשה שממנו בתיבה ולקו ונצטרך לדחוק ולפרס דה"ק בא בב' סימנין טהור פירוש שאנו מוצאין [ט] בשם שני סימנין והשלישי אינו בא דליית ביה השלישי בודאי ולא בדקנו אם הוא דורס או לאו ואם נכיר שאין זה עורב אין לחוש שמא דורס הוא שאין עוף בשני סימנים דורס אלא עורב ומינו בלבד ואם היה דורס א"כ היה העוף טמא דכל עוף הדורס

היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור לא היה בקי בהן ובשמותיהן בסימן אחד טמא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב עורב ותו לא והתניא עורב זה עורב למינו ר' אליעזר אומר להביא את הזרזיר אמרו לו לר' אליעזר והלא אנשי כפר תמרתא שביהודה היו אוכלים אותן מפני שיש להן זפק אמר להם אף הן עתידין ליתן את הדין דבר אחר [ט] למינהו להביא סנונית לבנה דברי ר"א אמרו לו והלא אנשי גליל העליון אוכלים אותו מפני שקרקבנו נקלף אמר להם אף הן עתידין ליתן את הדין אלא עורב וכל מין עורב אמר אמימר [א] הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דרים א"ל רב אשי לאמימר הא דרב נחמן מאי א"ל [ב] לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי מאי איכא משום פרס ועזניה ליתנהו בישוב אמר רב יהודה עוף המסרט כשר לטהרת מצורע וזו היא סנונית לבנה שנחלקו בה ר' אליעזר וחכמים אמר אמימר בחיורא כרסה כולי עלמא לא פליגי דשריא כי פליגי בדירוקא כרסה ר"א אסר ורבנן שרו והלכתא כר"א מר זוטרא מתני הכי בדירוקא כרסה כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי בדחיורא כרסה ר"א אסר ורבנן שרו והלכתא כרבנן דשרו בשלמא למ"ד בחיורא כרסה פליגי היינו דקתני [ג] זו היא סנונית לבנה אלא למ"ד בדירוקא פליגי [ד] מאי זו היא סנונית לבנה לאפוקי דבתי דאוכמתי אמר רחבה אמר רבי יהודה תסיל פסול משום תורין וכשר משום בני יונה דאציפי ותורין של רחבה כשרין משום תורין ופסולין משום בני יונה מתיב רב דניאל בר רב קטינא [ה] כל העופות פוסלין

בפרק קמא (לעיל כב.) גדולים כשרים קטנים פסולין וכשר משום יונה בקטנה: **דאליפי.** מין תורין: **תורין של רחבה.** כך שמן: פוסלין

טמא ועורב ומינו אינו שמכירו א"כ מה היה לו להיות אם היה לו שני סימני טהרה ושני סימני טומאה אלא ודאי אינו דורס ומ"מ לא נסתפקו בתשעה עשר עופות דהדרי בכולהו תלתא סימנין כי נאמר דכולם דורסין והג' סימנים האחרים הוא שיש בהם ונפקא מינה לפי' זה כפירוש הקונטרס דהא דקתני כל שיש לו אצבע יתרה וזפק בידוע שהוא טהור דאריסא סמיך דכבר אשמועינן דכל עוף הדורס טמא ולא כפירוש ר"ת ולא נתיר בג' סימנין הללו שום עוף עד שאינו דורס כי הג' הדרי בכולהו ומיהו אין הלשון משמע כן דהא בב' סימנים משמע שבדקנו שאין לו יותר דומיא דבא בסימן אחד דכולה שמעתא דמשמע דברור לנו שאין לו אלא סימן אחד דאי מספקא לן א"כ הוי ספק עורב ומשמע דלא בעינן שיכיר עורב כשבא בסימן אחד וא"ת דלעיל משמע דסימן רביעי לא הדר בכולהו דליתיה אלא או בפרס או בעזניה ולרבי אליעזר משכחת לה כולהו סימני טהרה בעורב ומינו לפי פשט ההלכה דמשמע דזפק וקורקבנו נקלף שהם סימן טהרה בזרזיר וסנונית לבנה ובעורב ב' סימני טהרה האחרים וא"כ בעורב ומינו איכא ד' סימני טהרה ובסמוך פסק הלכה כר' אליעזר ומשמע דהלכה כרבי חייא [ו] דאמר עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר ואסיקנא לדידיה אחד לא משכחת לה אלא בפרס או בעזניה ואפילו לפירוש הריב"ם דאמר שעורב יש לו אצבע יתירה וזפק מ"מ כיון דרבי אליעזר חשיב סנונית מין עורב וקורקבנו נקלף כדקתני ומדרס נמי לא דרים מדאכלי ליה אנשי גליל אלמא משכחת להו כולהו סימני טהרה בעורב ומינו ונראה לפרש דבהכי פליגי רבי אליעזר ורבנן דזפק של זרזיר קטן הוא וקורקבנו של סנונית לא מצוצא נקלפה בידים ולא חשיב ליה רבי אליעזר זפק וקליפה: **והוא** דלא דרים. פירש בקונטרס כדמשכחת ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדרים וקשה אמאי טהור שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה ועוד דמשמע דאי הוה פרס ועזניה שכיחי בישוב הוה מספקא בהו ואמאי כיון דמחזקינן בהו דאינו דורס ונראה לי דהוא דלא דרים כלומר באותו סימן אחד היינו דאין דורס [ז] דתו ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ולא שכיחי בישוב אבל אם היה דורס התנן [ח] עוף הדורס טמא: **אמר** רחבה אמר רבי יהודה. היינו רב יהודה סתמא ולפי שהיה רבו מובהק קאמר רבי וי"מ דקאמר רבי משום דספק ליה אי שמע מרבי יהודה תנא או מרב יהודה אמורא והיינו דאמר בעלמא [ט] דייק וגמר שמעתיה מפומיה דרביה כרחבה דפומבדיתא דאמר רחבה א"ר יהודה הר הבית סטיו כפול היה ואין נראה דא"כ הוה ליה למימר דאפילו ספק דגברי גרים כדאמר לעיל בפ"ק (דף יח:) גבי רב יהודה ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ועוד דכי מייתי התם ההוא דסטיו כפול היה הוה ליה לאתויי נמי הך דשמעתין אלא היינו דיוקא דידיה ממה שהיה אומר בלשון רבו ולא היה רואה לשנות הלשון אע"פ שהוא לשון משונה דקאמר סטיו כפול היה סטיו לפנים מסטיו והוה ליה למימר אלטווינית היתה כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג: ושם): [וע"ע תוס' ביצה יא: ד"ה אמר]: כרזי

מסורת הש"ס

[ג] [ל"ל למינו], [ד] [עירובין קב: וש"נ], [ה] ל"ל מאי סטוטים. רש"ל, [ו] גיטין פו: פרק פ"ט מ"ג, [ז] [ל"ל ממינו], [ח] [ולקמן סה.], [ט] בס"פ טוסף: ברגליו, [י] [ויקרא יד], [יא] [שם], [יב] ל"ל פסול, [יג] ל"ל להם, [יד] ל"ל דתני, [טו] [וע"ע תוס' ביצה פ: ד"ה כי פליגין], [טז] [לעיל נט.], [יח] [ברכות לג:],

הגהות הב"ח

(א) גמ' היינו דקתני סטוטית כל"ל ותיבות זו היא נמחק:

עין משפט נר מצוה

רנה א מיי' פ"ז מהלכו' מאכלות אסורות הלכה טז יז יח סמג עשין סב טוש"ע י"ד סימן פב סעיף ב:

לעזי רש"י

אישטורני"ל. זרזיר. ארונדיל"א. סנונית. קוא"ה. קאק. אשגרטנ"ר [אישגרטינייר"ר]. לגרד.

רבינו גרשום

והוא שיכיר עורב. כלומר דאית ליה תרי וטמא: אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור. כלומר בעינן שלא יהיה דורס ועוד סי' אחד שהן ב' סימנין: הא דרב נחמן מאי. כלומר דרב נחמן לא בעי (ב) אלא חד סי' שלא יהא דורס. ואיבעית תימא משום דפרס ועזניה לא שכיח בישוב כלומר פרס ועזניה חד מיניהו לא דריס ואף על פי כן טמא [ומכל מקום] כיון דלא שכיחי בישוב עוף הבא בסימן שאינו דורס טהור דליכא לספוקיה בפרס ועזניה לאפוקי הני דבתי דאוכמי כלומר ההיא לדברי הכל אסורה. כל העופות

(ב) נראה דל"ל דרב נחמן הא ס"ל דאם לא היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא ואפי' אם הסימן הוא דלא דריס.

אלו טרפות פרק שלישי חולין

כרזי דבי חלפי. פי' בקונטרס דאיירי בחגבים ולא משמע כן דכולה שמעתין בעופות איירי ועוד אי בחגבים טמאים איירי פשיטא דלקי עלייהו משום שרץ העוף אלא בעופות קטנים מאד איירי ושולין על האדן וקמשמע לן דמטעם שרץ העוף אסירי דלא מיקרו עוף ולא משום דמחסרי סימן טהרה: **מאי ספקייהו עופות טהורין קורקבנן נקלף וטמאין אין קורקבנן נקלף והני קורקבנן נקלף בסכינא.** פי' בקונט' ואפר ג' הסימנים מצוררים בהן ומספקא לן אי קילוף הוא הרי יש לו ד' סימני טהרה ויצאו מספק כל עופות הטמאין ואי לאו קילוף הוא אין כאן אלא ג' ובספק אפר עופות טמאין הן שיש להן ג' סימנין ויש לדקדק מתוך כך דג' סימנין של טהרה של י"ט עופות היינו אצבע יתירה וזפק ואינו דורס ואי אפשר לומר בענין אחר דאי אמרינן קורקבנו נקלף הוא בי"ט עופות והכא כגון דאיכא להנך ספקות ב' סימני טהרה והאי דנקלף בסכין היינו הייא דליתיה אלא או בפרס או בעזניה אפי' לא יחשב קילוף ליכא למיחש למידי דפרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד ואלו יש להם שניים ותשעה עשר עופות ועורב אין להם סימן חדש ואם אותן ב' סימנין הן מהנך דהדדי בכולהו מ"כ כשיחשוב קילוף נמי דילמא מתשעה עשר עופות ניהו ולא מסתברא לומר דיודעים היו שאינם מתשעה עשר עופות אלא שהיו מסופקין בעורב הלכך אם הקילוף קילוף יצאו מידי עורב ואי לאו יש לספק בעורב אי נמי סימן אחד יש להם עם זה הקילוף ויודעים היו שאין מין עורב אלא שהיו מסופקין בפרס ועזניה והא דאמרינן בפרס ועזניה לא שכיחי בישוב היינו אותם הידועים והמצוררים ובאלו היו מסתפקין לפי שדומין להם [א] וכל זה דוחק וגם אין לפרש שהיה להם סימן אחד עם זה והיו מסתפקין דאי קרקבנו נקלף שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה ואם אין קרקבנו נקלף אז ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ושרו משום דלא שכיחי בישוב דאין הלשון משמע כן מדקאמר עופות טהורים קורקבנן נקלף משמע דאי קרקבנו נקלף טהור הא לאו הכי אסור לכך נראה כפירוש הקונטרס ויש להתיר [ב] כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו בפרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד ועורב ושאר עופות אין קורקבנן נקלף וגם [ג] [רבינו חננאל] פירש גבי עוף הבא בסימן אחד טהור קבלה בידינו מאבותינו שזה הסימן קורקבנו נקלף משמע שר"ל דההוא דלא משכחת אלא או בפרס או בעזניה זהו קורקבנו נקלף אע"פ שפי' ר"ח לעיל גבי תלתא הדדי בכולהו עשרים מהם ג' ג' עורב יש לו שניים ופרס ועזניה יש להן אחד נשר אין לו כלל כגון שיש באלו עשרים זפק וקרקבנן נקלף ואצבע יתירה אבל דורסין ואוכלין והעורב יש לו שניים מאלו ג' המזכרים למעלה ופרס ועזניה אחד מהם יש לו אחד מאלו הג' [ד] והאחר אינו מאלו הג' כלל לא זפק ולא אצבע יתירה ולא קרקבן נקלף אבל אינו דורס והוה אמינא נגמוד מזה לעוף הבא בסימן האחד שהוא טמא לפיכך כתיב נשר [ה] עכ"ל כל זה לא כתב אלא לסימן בעלמא ולא היה סבור שכך הוא האמת אלא כמו שפי' שקרקבנן נקלף היינו ההוא דלא הדר בכולהו ולפי מה שפירשתי שיש להתיר כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו מ"כ אותו עוף שקורין קווי"ל בלע"ז עוף טהור הוא שהרי קרקבנו נקלף ויש לו אצבע יתירה אבל אין לו זפק וזה תימה דמסתברא שהוא כוס או יגשוף שהרי יש לו לסמות כאדם ואמרינן בפרק המפלת (נדה דף כג.) דקריא וקיפופא יש להם לסמות כאדם והיה נראה מתוך כך לומר דזפק הוא סימן הרביעי דלא משתכח אלא או בפרס או בעזניה ואותו עוף שקורין קוו"ן דדומה לכוס ויגשוף שהן מתשעה עשר עופות שמא אינו דורס ויש לו [ו] עמה ג' סימני טהרה ולפי זה אין סברא לומר דאותו עוף שאנו קורין קורבי"ל בלע"ז שיהא זה עורב דהא יש לו זפק ואצבע יתירה ונמצא דמשכחת להו כולהו סימני טהרה בשאר עופות ועורב בלא פרס ועזניה אלא עוף טהור יהיה ומיהו יש ליישב ההיא דנדה דהכי קאמר ואף ר"מ לא אמר אלא בקריא וקיפופא כלומר או כיונא בהם אף בשאר עוף שאינו קריא וקיפופא ואפשר דאותו קוו"ן טהור הוא או שמא מין עורב הוא אם יתברר לנו שהוא דורס ואותו קורבי"ל לא יהיה מין עורב ומיהו לעיל פירשתי דעורב אינו דורס והמדקדק יכול להבין אותו ותן לחכם ויחכם עוד: **תרנגולתא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסירא.** אין לפרש שהנקבה מותרת והזכר אסור דכל היולא מן הטהור טהור אלא שני מינים הם הקרואים כך וכן בזה וכן בזה הזכר והנקבה שוין [ז]: **חזיוה** רבנן דדרסה **ואכלה.** מתחלה היו סבורים דלא דרסה ואכלה ובהאי סימנא לחודיה היו אוכלים אותו דלא מיישינן לפרס ועזניה דלא שכיחי בישוב או קיס ליה בגויה דלאו ממין פרס ועזניה הוא:

פוסלין מי חטאת. אם שמו מהן מפני שאין מוצין אלא מגביהין פיהן לאחר שקולטות את המים והמים נופלים מפיהם והרי הן כמים [ח] שנעשת בהם מלאכה דקי"ל במסכת גיטין (דף נג.) שהמלאכה פוסלתן: **חוץ מן היונה מפני שמוצצת.** ובאלו הנותרים לא נעשה מלאכה: **ואם איתא.** דתפיל מין יונה הוא: **תפיל מוצץ ומקיא.** ואפילו הכי מין יונה הוא דהא מוצץ ואפר עופות אין מוצצין אלא שואבין בחרטום התחתון וכיון דתפיל מקיא פוסל מפני הקיאה המעורבת והוה ליה כרוק בעלמא אי נמי משום מלאכה: **דופשני.** תורין בלשון ארמי: **לוייני.** על שם מקומן: **אווז יון.** וכל אלו מין אווז הן אלא שיש להן שם לווי. אלמא שם לווי פסול והאי מקשה סבר דלווייני שם לווי הוא ולא על שם מקומן: **כל שנשחטה שמו קודם מהן תורה.** כגון אווז ובאתה תורה והקפידה כגון אווז שהזכירתו תורה בכמה מקומות ולא נשמט לנו מקרא לכתוב אווז בשם לווי שמע מינה קפידא הוא: **דופשני.** לשון של תורים: **הני דרזי.** חגבין: **דני חלפי.** אורטאו"ש: **דני ברכא.** כרוב: **ומלקינן עלייהו משום שרץ העוף.** דלאו שפק נינהו אלא ודאי טמאין: **לרדא.** ברדא: **בר מייניה.** מבלעדיו כלומר סור מעלינו: **חוכא וחוגא הרגוגא וסוגא כוחילגא פושלמי: והני קורקבנן נקלף בסכינא.** ואפר שאינם הסימנין מצוררים בהן ומספקא לן אי קילוף הוא הרי יש להן אחרעה סימנין ויצאו מספק כל עופות טמאין ואי לאו קילוף הוא אין כאן אלא שלשה ובספק אפר עופות טמאין שיש להם שלשה סימנין: **דלא הוה מיקלף קורקבניה.** אלמא עוף טהור נמי זיימנין דקשה לקלפו: **עמוני ולא עמוניה.** הלכה רווחת בישראל דכתיב (דברים כג) על דבר אשר לא קדמו אתכם ואין דרכה של אשה לקדם [ט]: **חזיוה דדרסה ואכלה.** ראוה חכמים שדורסת ואוכלת והיינו גירותא דאמרי' לקמן בפ' כל הבשר (דף קט:) אסר לן גירותא שרא לן לישנא דכוורא שטעמו כטעמו. ומתוך שאין אנו בקיאין בהם נראה לי דעוף הבא לפנינו יש לומר שמא ידרוס דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטהורה ולאחר זמן ראוה שדורסת ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור ושלא מסרו לנו יש לאוסר ובמסורת יש לנו לסמוך כדאמר לקמן (דף סג:) שעוף טהור נאכל במסורת: **שבור אגדרפטא.** שם העוף: **פירוז רשיעא.** שם אדם שהיה מוחזק רשע בעינהם: **מרדו זגיד ואכיל.** שם עוף אחד וכן כולם שם עופות הן: [י] **פרואה אמגושא.** שם מכשף והוא עשה לשכת בית הפרוה במסכת יומא (דף לה.):

בת

א) פוסלין מי חטאת חוץ מן היונה מפני שמוצצת ואם איתא ליתני חוץ מיונה ותסיל א"ר זירא זה מוצץ ומקיא וזה מוצץ ואינו מקיא אמר רב יהודה הני כופשני צוצייני כשרים לגבי מזבח והן הן תורין של רחבה מיתיבי [1] אווז [2] ולא אווז יון ולא אווז [3] כוחלי ולא אווז רומי ולא מדברי ולא כל אווז שיש לו שם לווי אמר אביי כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה והקפידה תורה עליו יש לו שם לווי פסול והני לא נשתנו שמן קודם מתן תורה רבא אמר הני כופשני צוצייני באתרייהו סתמא קרי להו אמר רב יהודה הני כרזי דבי חילפי שרו [4] ודבי כרבי אסירי אמר רבינא ומלקינן עלייהו משום שרץ העוף ואמר רב יהודה צרדא שרי ברדא אסיר וסימניך בר מיניה מרדא ספקא [5] אמר רב אסי שמונה ספיקות הן חובא חוגא סוגא והרנוגא תושלמי ומרדא כוחילנא ובר נפחא מאי ספיקייהו [6] עופות טהורים קורקבנן נקלף וטמאין אין קורקבנן נקלף והני קורקבנן נקלף בסכינא והא ההיא בר אווזא דהוה בי מר שמואל דלא הוה קא מקלף קורקבניה ואותביה בשימשא וכיון דרפי איקליף התם [7] כי רפי איקליף בידא הכא אע"ג דרפי לא מקליף אלא בסכינא אמר אביי תרנגולא דאגמא חד משמונה ספיקות הוא והיינו מרדו [8] אמר רב פפא תרנגולא דאגמא אסירא תרנגולתא דאגמא שריא וסימניך [9] עמוני ולא עמונית דרש מרימר תרנגולתא דאגמא אסירא חזיוה דדרסה ואכלה והיינו גירותא אמר רב שבור אגדרפטא שרי פירוז אגדרפטא אסור וסימניך פירוז רשיעא אמר רב הונא בוניא שרי פרוא אסיר וסימניך [10] פרואה אמגושא אמר רב פפא מרדו זגיד ואכיל שרי סגיד ואכיל אסור וסימניך [2] לא תשתחוה לאל אחר אמר שמואל שתיא חמרא אסירא וסימניך [11] שתויי יין פסולין לעבודה ואמר שמואל מזגא חמרא אסירא

בת

ח) [סוכה יג. פרה פי"ח מ"ז נגעים פי"ד משנה ו], ט) [מפירוש הרמב"ם לסוף נגעים יראה שהוא שם מקום או מדינה והערוך ערך כחל ג' פי' שהוא חוזב שיש בו לבנה כמו כוחלן], ג) [גי' הערוך דבי כירי ע"ש ערך כר י"ג], ד) [לקמן סד.], ה) נדה נ:, ו) [יבמות סט. וש"נ], ז) [יומא לה.], ח) [סנהדרין כב:], ט) בס"א: כמיס, י) [יבמות עו:], כ) שייך קודם דה מרדו, ל) רש"ל, מ) [ל"ל עתה], נ) [וע"ע תריסות בתוס' נדה נ:],

תורה אור השלם

1. וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ בְחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר: במדבר יט יח
2. כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְיָ קַנָּא שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא: שמות לד יד

לעזי רש"י

אורטאו"ש [אורטיא"ש]. סרפדים.

מוסף רש"י

מפני שמוצצת. ואינה מחזקת ממים שבפיה לחזור ולעפטנו בתוך הכלי לתנן התם (פרה פ"ט מ"ג). שאתה מהן בהמה מיה ושוף פסולין מפני שמקיאים מפיהם לתוכן וכבר בטלו בפיהן ממורת מי חטאת (גיטין פז:). **אזוב ולא אזוב יון כו'.** כל היכי דכתיב אזוב דיהם ליה הכי (סוכה יג.). **כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה.** שיש בו מכמה מינין וכל אחד שם לווי לו כמו אזוב כוחלית וקודם מתן תורה היה זה שמו ובאתה תורה והקפידה שכתוב בכמה מקומות אזוב ולא נכתב באחד מהן אחד משמות הללו ש"מ אפשר אזוב קפיד דאמרינן (שם).

ברזי דבי חלפי. פי' בקונטרס דאיירי בחגבים ולא משמע כן דכולה שמעתין בעופות איירי ועוד אי בחגבים טמאים איירי פשיטא דלקי עלייהו משום שרץ העוף אלא בעופות קטנים מאד איירי ושולין על האדן וקמשמע לן דמטעם שרץ העוף אסירי דלא מיקרו עוף ולא משום דמחסרי סימן טהרה: **מאי ספקייהו עופות טהורין קורקבנן נקלף וטמאין אין קורקבנן נקלף והני קורקבנן נקלף בסכינא.** פי' בקונט' ואפר ג' הסימנים מצוררים בהן ומספקא לן אי קילוף הוא הרי יש לו ד' סימני טהרה ויצאו מספק כל עופות הטמאין ואי לאו קילוף הוא אין כאן אלא ג' ובספק אפר עופות טמאין הן שיש להן ג' סימנין ויש לדקדק מתוך כך דג' סימנין של טהרה של י"ט עופות היינו אצבע יתירה וזפק ואינו דורס ואי אפשר לומר בענין אחר דאי אמרינן קורקבנו נקלף הוא בי"ט עופות והכא כגון דאיכא להנך ספקות ב' סימני טהרה והאי דנקלף בסכין היינו הייא דליתיה אלא או בפרס או בעזניה אפי' לא יחשב קילוף ליכא למיחש למידי דפרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד ואלו יש להם שניים ותשעה עשר עופות ועורב אין להם סימן חדש ואם אותן ב' סימנין הן מהנך דהדדי בכולהו מ"כ כשיחשוב קילוף נמי דילמא מתשעה עשר עופות ניהו ולא מסתברא לומר דיודעים היו שאינם מתשעה עשר עופות אלא שהיו מסופקין בעורב הלכך אם הקילוף קילוף יצאו מידי עורב ואי לאו יש לספק בעורב אי נמי סימן אחד יש להם עם זה הקילוף ויודעים היו שאין מין עורב אלא שהיו מסופקין בפרס ועזניה והא דאמרינן בפרס ועזניה לא שכיחי בישוב היינו אותם הידועים והמצוררים ובאלו היו מסתפקין לפי שדומין להם [א] וכל זה דוחק וגם אין לפרש שהיה להם סימן אחד עם זה והיו מסתפקין דאי קרקבנו נקלף שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה ואם אין קרקבנו נקלף אז ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ושרו משום דלא שכיחי בישוב דאין הלשון משמע כן מדקאמר עופות טהורים קורקבנן נקלף משמע דאי קרקבנו נקלף טהור הא לאו הכי אסור לכך נראה כפירוש הקונטרס ויש להתיר [ב] כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו בפרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד ועורב ושאר עופות אין קורקבנן נקלף וגם [ג] [רבינו חננאל] פירש גבי עוף הבא בסימן אחד טהור קבלה בידינו מאבותינו שזה הסימן קורקבנו נקלף משמע שר"ל דההוא דלא משכחת אלא או בפרס או בעזניה זהו קורקבנו נקלף אע"פ שפי' ר"ח לעיל גבי תלתא הדדי בכולהו עשרים מהם ג' ג' עורב יש לו שניים ופרס ועזניה יש להן אחד נשר אין לו כלל כגון שיש באלו עשרים זפק וקרקבנן נקלף ואצבע יתירה אבל דורסין ואוכלין והעורב יש לו שניים מאלו ג' המזכרים למעלה ופרס ועזניה אחד מהם יש לו אחד מאלו הג' [ד] והאחר אינו מאלו הג' כלל לא זפק ולא אצבע יתירה ולא קרקבן נקלף אבל אינו דורס והוה אמינא נגמוד מזה לעוף הבא בסימן האחד שהוא טמא לפיכך כתיב נשר [ה] עכ"ל כל זה לא כתב אלא לסימן בעלמא ולא היה סבור שכך הוא האמת אלא כמו שפי' שקרקבנן נקלף היינו ההוא דלא הדר בכולהו ולפי מה שפירשתי שיש להתיר כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו מ"כ אותו עוף שקורין קווי"ל בלע"ז עוף טהור הוא שהרי קרקבנו נקלף ויש לו אצבע יתירה אבל אין לו זפק וזה תימה דמסתברא שהוא כוס או יגשוף שהרי יש לו לסמות כאדם ואמרינן בפרק המפלת (נדה דף כג.) דקריא וקיפופא יש להם לסמות כאדם והיה נראה מתוך כך לומר דזפק הוא סימן הרביעי דלא משתכח אלא או בפרס או בעזניה ואותו עוף שקורין קוו"ן דדומה לכוס ויגשוף שהן מתשעה עשר עופות שמא אינו דורס ויש לו [מ] עמה ג' סימני טהרה ולפי זה אין סברא לומר דאותו עוף שאנו קורין קורבי"ל בלע"ז שיהא זה עורב דהא יש לו זפק ואצבע יתירה ונמצא דמשכחת להו כולהו סימני טהרה בשאר עופות ועורב בלא פרס ועזניה אלא עוף טהור יהיה ומיהו יש ליישב ההיא דנדה דהכי קאמר ואף ר"מ לא אמר אלא בקריא וקיפופא כלומר או כיונא בהם אף בשאר עוף שאינו קריא וקיפופא ואפשר דאותו קוו"ן טהור הוא או שמא מין עורב הוא אם יתברר לנו שהוא דורס ואותו קורבי"ל לא יהיה מין עורב ומיהו לעיל פירשתי דעורב אינו דורס והמדקדק יכול להבין אותו ותן לחכם ויחכם עוד: **תרנגולתא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסירא.** אין לפרש שהנקבה מותרת והזכר אסור דכל היולא מן הטהור טהור אלא שני מינים הם הקרואים כך וכן בזה וכן בזה הזכר והנקבה שוין [ז]: **חזיוה** רבנן דדרסה **ואכלה.** מתחלה היו סבורים דלא דרסה ואכלה ובהאי סימנא לחודיה היו אוכלים אותו דלא מיישינן לפרס ועזניה דלא שכיחי בישוב או קיס ליה בגויה דלאו ממין פרס ועזניה הוא:

הא

עין משפט נר מצוה

רנו א מיי' פ"ט מהלכות פרה אדומה הלכה יב סמג עשין רלג:
רנז ב מיי' פ"ח מהל' פרה הלכה ה:
רנח ג ד מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פב ס"ב:

שיטה מקובצת

א) לפי שדומין להם דכל זה דוחק: ב) ריש להתיר מתוך כך כל עוף: ג) וגם רבינו חננאל פי' גבי עוף הבא: ד) יש לו אחד מאלו השלשה והאחר אין לו מאלו הג' כלל: ה) לפיכך כתיב נשר ע"כ וכו':

רבינו גרשום

פוסלין במי חטאת כו' כלומר אם שתו מהם פוסלין משום מים שאובין מפני שדרכן כששותין מקיאין: חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת. כשהיא שותה ואינה מקיאה ואם איתה ליתני חוץ מן היונה כו' כלו' ואם איתה דתסיל דמיא ליונה ליתני חוץ מן היונה ותסיל: כופשני דצוציינ' כשרה כו' הכי שמייהו אווב כוחלי פִּרְשָׁ ולא כל אווב שיש לו שם לווי כלומר הכא נמי כיון שיש לו שם לווי כופשני דצוציינ' ליהוי פסולים כראזי (גרסי') דבי חילופי כו' כלומר דדיירי ביני חילפי שקורין אורטייש בלע"ז. דביני כורכי מולש ברדא אסיר וסימני' בר מיניה ג) כלומר ב' דברדא וסימניך פרוזה אמגושא כו' במס' יומא לשכת בית הפרוה זו היא פרוה אמגושא שמכשף עשאה: מרדו (מזרג שרי) [וגיד ואכל כך] שמו של עוף: סגיד ואכיל אסיר (עוף):

ג) נראה דל"ל כלומר כל מיניה דבכלל שאסור לאוכלו.

כח מזגא חמרא. זה שמה: **יפה כח הבן.** הלכה היא בפרק כל הנשבעין בשבועות (דף מח.): **שקיטנא.** שם העוף ויש בהן שני מינין אותם ששוקיהן ארוכין וגופו אדום שרי: **מורזמא.** שם עוף שהיה מוחזק להם בטהור ושוקיו ארוכין וגופו אדום. **גנוס פסול.** במומי כהנים בבכורות (דף מה.): **ירוקין פסולין.** גבי נחמרו מעיה תנן ליה במתניתין (לעיל דף נו.): **זה השולה דגים מן היס.** מינהו הוו בקיאי ביה והוא עורב המים: **שהודו לפות.** כרבלתו עבה ודומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם והוא עוף גדול כתרנגול [א] וקורין לו פוחו"ן שלביי"א: **וזהו שהביא שמיר למקדש.** דהא נגר טורא מתרגמינן ליה [ב] והוא תרנגולא ברא ובגיטין בפרק מי שאחזו (דף סח.): מפרש מאי עביד ביה דמנגר ביה טוריא: **לדקתך כהררי אל.** דאפי' נמלה אית ליה חיותא כגדולה: **ומשפטיך אף בתהום רבה.** שזמנתה שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות. לשון מורי. ליישנא אחרינא לנמלה הוא אומר לדקתך כהררי אל שמזונותיה מזומנין לה בלא טורח ועם מי שאתה נשפט אתה דנו עד תהום רבה כגון שלך שטורח לבקש שם מזונותיו: **נקני ובטני שריא שקאי ובטנאי מקום שנהגו כו':** דשביחי. שראינום שהוחזקו שם פרס ועזניה אסירי דהני נמי בחד סימן אתו ושמא ממינם הן באתרא דלא שביחי פרס ועזניה שרו דהא מסתמא לא מחזקינן להו דלא שביחי בישוב: **(תחומא) באות שבעופות.** עוף הלועק בגילה לוא"ט בלע"ז: **באות שבשרצים.** טלפ"א. תרי תנשמת כתיבי חד בעופות וחד בשרצים: **דבר הלמד מענינו.** אחד מי"ג מדות היא: **קיפוף.** לוא"ט. ולי נראה שקורין קלב"א שורי"ץ שדומה לטלפ"א שבשרצים: **קורפדאי.** טלפ"א: **רחמים.** מטר: **אמידי.** על שוס דבר: **ועביד שרקרק.** כשהוא מצלצל נשמע כאומר שרקרק: **דאי יתיב אארעא.** ואינו עומד אלא יושב ומצלצל סימן בשורה הוא: **אארעא.** שאין דרכו כן: **בי ברבא.** חריסה: **גללא.** אבן גולל מן המרוס: **בדייא.** כמו בדאה. בדאי ושקרן ולפיכך נקה: העמקי וראשי יוצים נקמיה מפרש: **אטו קמן קאי.** כיון דלמינהו נמי עורב קא מפרשת ליה ועורב קמא דלא יהבת ביה סימנא הי ניהו וכי בידו היה התנא אוחזו ומראה זה עורב סתם היה לו לומר עורב זה עורב פלוני: תמה אגל גל נראית עמוקה וכן כל נבן ושחור בנשר נראה הנבן עמוק כך בהרת לבנה היא: **בריש יוני.** לפני היוצים: **זה הנץ.** אשפרו"ר: **בר חיריא.** שרינקא. והכא ליכא לאקשויי אטו קמן קאי דהא לא קאמר למינהו זה נץ פלוני ש"מ אין לך קרוי נץ אלא אחד: **חסידות.** מחלקת מזונותיה: **שמנאפת.** כמו התאנף בי (דברים ד): בספר ויקרא [יא] כתיב ואת הדאה ואת האיה למינה ובמשנה תורה [יד] כתיב והראה ואת האיה והדיה למינה: **אבוה דאמך.** רב חנן בר ו רבה שהיה חמוה דרב חסדא בעשרה יוחסין (קדושין דף פא.): דהאנפה למינה דאיה דויקרא למינה למינו דעורב למינהו דנץ: **דאה.** דויקרא וראה דמשנה תורה אחת היא:

בת מזגא חמרא שריא ו) וסימניך יפה כח הבן מכח האב אמר רב יהודה שקיטנא אריכי שקי וסומקי שריא וסימניך מורזמא גוצי וסומקי אסירי וסימניך גנוס פסול אריכי שקי וירוקי אסירי וסימניך ז) ירוקין פסולין אמר רב יהודה שלך זה ז) השולה דגים מן היס דוכיפת שהודו כפות תניא נמי הכי דוכיפת שהודו כפות וזהו שהביא שמיר לבית המקדש ר' יוחנן כי הוה חזי שלך אמר [1]משפטיך תהום רבה כי הוה חזי נמלה אמר צדקתך כהררי אל אמר אמימר לקני ובטני שריין שקנאי ובטנאי מקום שנהגו לאכול אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין אטו במנהגא תליא מילתא אין ולא קשיא הא באתרא דשביחי פרס ועזניה הא באתרא דלא שביחי פרס ועזניה אמר אביי קואי וקקואי אסירי קקואתא שריא במערבא מלקו עילוה וקרו לה תחוותא ת"ר א) [2]תנשמת ז) באות שבעופות אתה אומר באות שבעופות או אינו אלא באות שבשרצים אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בעופות אף כאן בעופות תניא נמי גבי שרצים כה"ג תנשמת באות שבשרצים אתה אומר באות שבשרצים או אינו אלא באות שבעופות אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בשרצים אף כאן בשרצים אמר אביי באות שבעופות קיפוף באות שבשרצים קורפדאי אמר רב יהודה קאת זו ח) הקוק רחם זו שרקרק א"ר יוחנן למה נקרא שמו רחם כיון שבא רחם באו רחמים לעולם אמר רב ביבי בר אביי והוא דיתיב אמידי ועביד שרקרק וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתא משיחא שנאמר [3]אשרקה להם ואקבצם א"ל רב אדא בר שימי למר בר רב אידאי והא ההוא דיתיב בי כרבא ושרק ואתא גלל אפסקיה למוחיה א"ל ההוא ט) ביידא הוה ת"ר ו) עורב זה עורב את כל מ) העורב להביא עורב העמקי למינו להביא עורב הבא בראשי יונים אמר מר עורב זה עורב אטו קמן קאי אלא אימא עורב זה עורב אוכמא וכן הוא אומר [4]קווצותיו תלתלים שחורות כעורב העמקי י) חיוורא וכן הוא אומר [5]ומראהו עמוק מן העור י) כמראה חמה העמוקה מן הצל ועורב הבא בראשי יונים אמר רב פפא לא תימא דאתי בריש יוני אלא דדמי רישיה לדיוונה ת"ר הנץ זה הנץ למינהו להביא את בר חיריא מאי בר חיריא אמר אביי שורינקא אמר רב יהודה החסידה זו דיה לבנה למה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם חברותיה האנפה זו דיה רגזנית למה נקרא שמה אנפה יא) שמנאפת עם חברותיה אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב חסדא אמר רב חנן בריה דרבא אמר רב [6]עשרים וארבעה עופות טמאין הן א"ל רב חנן בר רב חסדא לרב חסדא דהיכא אי דויקרא עשרים הוו אי דמשנה תורה עשרים וחד הוו וכי תימא דאה דכתיבא בויקרא ולא כתיבא במשנה תורה שדייה עלייהו אכתי עשרין ותרין הוו אמר ליה הכי אמר אבוה דאמך משמיה דרב [6]למינה למינה למינו [7]למינהו הרי כאן ארבע אי הכי עשרין ושית הוו אמר אביי דאה וראה אחת היא דאי סלקא דעתך תרתי אינון

מכדי

הא באתרא דשביחי פרס ועזניה. פירש הקונטרס דבאתרא דשביחי חייסינן משום דדמו לפרס ועזניה שמא מינם הוא וקשה דאם כן בכל דוכתא ליתסרו אלא נראה לפרש דודאי לאו ממייהו הם אלא באתרא דשביחי חייסינן משום דדמו לפרס ועזניה ומיתלפא בהם אבל באתרא דלא שביחי ליכא למיחש למידי ושרו:

באות שבעופות קיפוף. שאסר מיני קיפוף הם אי שהוא באות שבעופות זהו תנשמת דקאמר דתנשמת הוא באות שבעופות ועוד יש כוס וינשוף דמתרגמינן קריא וקיפופא והוא ניהו דאמרינן בהמפלת (גלה דף כג.) דעייסים הולכות לפייסם כשל אדם כמו קריא וקיפופא ובברכות פרק הרואה (דף מז.) אמרינן כל מיני עופות יפיס לחלוס חוץ מקריא וקיפופא ועוד יש קיפוף אחר שהוא חיה דאמרי' נמי בפרק הרואה (ג"ז סס ע"ס) כל מיני חיות יפין לחלוס חוץ מן הפיל והקוף והקיפוף וכן בפ"ק דבכורות (דף ח.) אמרי והדוב הגמל והקוף והקיפוף נשלם שניס: **הנץ** זה הנץ. הכא לא שייך למיפרך אטו קמן קאי דקאמר זה הנץ ט) דהא קאמר זה הנץ זהו אותן שקורין נץ אבל לעיל דעורב העמקי נמי קרוי עורב שייך למפרך מה זה מפורש יותר מזה:

נץ. פירש בקונט' אשפרו"ר ואי אפשר לומר כן דהא נץ הוא מי"ט עופות ואינן דורסין כדפירש לעיל וחזינן ליה דאשפרו"ר דרים בין לפירוש הקונטרס בין לפירוש ר"ת שלוכל העוף ואוכלו מחייס וכמו כן טוענין גבי נשר שקורין אייגל"א ואינו דנשר יש לו ד' סימני טומאה ואייגל"א יש לו אצבע יתירה וכן אמר דקורא הוא קוק"ו בלעז ואינו דאותו קוק"ו בחזקת טמא מחזקינן וקורא טהור הוא כדמוכח בפ' שילוח הקן (לקמן קלח: קמ.): דר' אליעזר מחייב בשילוח מפני שהוא טהור ורבנן לא פליגי אלא מפני דרודף על ביליס שאינן שלו אבל כולהו מודו דגופו טהור:

למה

באות שבעופות. אלו הם: **תחומא.** אגוס: **אגוס.** אגוס: **אגוס.** אגוס: **אגוס

למה ליה למיכתב איה ודיה. הכי נמי הוה מצי למנקט מרלה ודלה אלא חדא נקט ולריך לדקדק ומאי שנא דכתיב בויקרא דלה ובמשנה תורה כתיב רלה ולא כתיב תרוייהו בחד דוכתא וגבי איה כתיב בויקרא איה ובמשנה תורה כתיב תרוייהו איה ודיה וי"ל דהיינו טעמא דבשלמא דלה ורלה לא רלה לכתוב שייהס במשנה תורה אע"פ שמן הדין היה לו לכתוב במשנה תורה כל השמות דאתא לאוסופי ולפרושי משום דא"כ הוה אמינא דדלה ורלה תרתי נינהו ולאוסופי קא אתי אבל באיה ודיה אין לטעות אע"פ שכתוב שייהס דמלכתיב למינהו אאיה ובמשנה תורה כתיב למינהו אדיה ס"מ חדא היא: **עופות עשרים וארבע הויין.** כמה מינים יש כדפיר' לעיל דילפינן מנסר כפשוטה של ברייתא וכאן היה סובר המקשה דדומיא דרישא קתני ז' מאות מיני דגים וח' מאות מיני חגבים מיירי בטמא והא"ה נמי הכא בעופות טמאים דרישא ודאי בטמאים מיירי אפילו לפי ספריס דלא כתיב בטמאים בברייתא דאילו בטהורים לא נפיק מיניה מידי להאי חוסבנא אבל בטמאי' קמ"ל שהרוצה לאכול דג בלא קשקשת אע"פ שאין בקי אם עתיד לגדל אחר זמן או משירן בשעה שעולה מן המים אם לאו אם מכיר ז' מאות מיני דגים טמאים ויודע שאין זה מהם יכול להתירו כי אין בטמאים יותר מז' מאות מינין וכמו כן בא להשמיענו גבי חגבים להתיר בלא קרסולים כי בכך יתברר שעתיד לגדל לאחר זמן ולפיכך היה סבור המקשה שגם בעופות בא לומר שאם יכיר כל אותן הנכתבים בפרשה לא יכול להתיר שאר עופות הבאים בסימן ח' או בב' או בג' כיון שאלו סימנים מצויין כמו כן בטמאים ואין מספר לאותן שלריך להכיר כדי להתיר השאר ולכך פריך הא כ"ד הוויין ותו לא שעל ידיהם אנו מכיריס האחרים ומשני כי קאמר אין מספר אטהורות קאי ולא הוי כעין ריש דמייני בטמאים:

ודילמא דעוף טמא נינהו. וא"ת כיון דעופות טהוריס הוו רובא גזל בתר רובא ולפי מה שפירשתי דמרבה כמה מינים ניחא ואף לפ"ה דלא מרבינן אלא מין נסר י"ל מ"מ הא אמרי' לעיל מאה עופות טמאים שהן במזרח וכולן מין אחד הן הלכך אפשר דיש בטמאים מינין הרבה: כודרת

מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומ"ש הכא דכתיב ראה ולא כתיב דאה אלא ש"מ מין ראה ודאה אחת היא ואכתי כ"ה הוו אמר אביי כשם שראה ודאה אחת היא כך איה ודיה אחת היא דאי ס"ד תרתי אינון מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב למינה אאיה ומ"ש התם דכתיב למינה אדיה אלא ש"מ איה ודיה אחת היא וכי מאחר שאיה ודיה אחת היא למה ליה למיכתב איה ודיה כדתניא רבי אומר אקרא אני איה דיה למה נאמרה כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא דיה אתה קורא דיה והוא קורא איה לכך כתב במשנה תורה [1]והראה ואת האיה והדיה למינה מיתיבי [ח]למה נשנו בבהמה מפני השסועה ובעופות מפני הראה מאי לאו מדבהמה דהתם לאוסופי עופות נמי לאוסופי לא התם לאוסופי הכא לפרושי ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו ראה זו איה ולמה נקרא שמה ראה שרואה ביותר וכן הוא אומר [2]נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה תנא עומדת בבבל ורואה נבלה [ט]בארץ ישראל מדראה היינו איה מכלל דדאה לאו היינו ראה מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומאי שנא התם דלא כתיב דאה אלא לאו ש"מ דאה וראה ואיה אחת היא ומדראה היינו איה מכלל דדיה לאו היינו איה מאי שנא התם דכתיב [י]למינהו אאיה ומ"ש הכא דלא כתיב [יא]למינהו אאיה אלא אדיה אלא ש"מ דאה וראה דיה ואיה אחת היא תניא איסי בן יהודה אומר מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן [יב]תני אבימי בריה דר' אבהו ז' מאות מיני דגים הן וח' מאות מיני חגבים ולעופות אין מספר עופות כ"ד הוו אלא ולעופות טהורים אין מספר תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות לפיכך מנה הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין לפיכך מנה הכתוב בטמאין מאי קמ"ל [יג]כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר [א]לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה א"ר יצחק [ב]עוף טהור נאכל במסורת נאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי א"ר יוחנן [ג]והוא שבקי בהן ובשמותיהן בעי ר' זירא רבו חכם או רבו צייד ת"ש דא"ר יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן אי אמרת בשלמא רבו צייד שפיר אלא אי אמרת רבו חכם בשלמא שמייהו גמיר להו אלא אינהו מי ידע להו אלא לאו ש"מ [ד]רבו צייד ש"מ [ה]ת"ר לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות ודילמא דעוף טמא נינהו אמר אבוה דשמואל [ו]באומר של עוף פלוני טהור ולימא של עוף טהור אי הכי אית ליה לאישתמוטי ולבדוק בסימנין [ז]דתניא כסימני ביצים כך סימני דגים סימני דגים ס"ד סנפיר וקשקשת אמר רחמנא אלא אימא כך סימני

עוברי

מכדי משנה תורה לאוסופי קאתי. כדאמרי' לקמן למה נשנו בבהמה מפני השסועה שלא נאמרה בויקרא ויש בריה שיש לה ב' גבין ובעופות לא משכחן מידי לאוסופי אלא כתיב רלה אכתיב בויקרא הכי אלא דלה קרייה בויקרא וכדי שלא יבא אדם להכשירה במקוס שקורין אותה רלה ויאמר דלה אסרה תורה ולא רלה הלכך חזר וכתב רלה והיא היא: **דאי ס"ד תרי נינהו.** וכי היכי דבהמה לאוסופי אתא בעופות נמי מוסיף הוה ליה למיכתב הכא תרוייהו ולמה גרעה לדלה אלא שמע מינה לפרושי: **כך איה ודיה.** דכתיבא במשנה תורה אחת היא ולא נכתבה אלא כדי שלא יתן פתחון פה לבעל דין לחלוק כדפריש שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא דיה ויאמר לא זו אסרה תורה אלא איה: **ומאי שנא הכא דכתיבא למינה אדיה.** וגרעה למינה דאיה: **אקרא אני איה.** די היה לי בקריאת איה שהרי היא עצמה דיה ולמה נאמרה דיה: **נבעל הדין.** למי שרוצה לחלוק עליך ולדון ולהכשירה: **שלא תהא אתה קורא איה.** והוא אומר איה אסרה תורה אבל זו דיה היא שמה לפיכך פרט הכתוב בכל שמותיהם: **מיניי.** לרב דאמר לעיל [ע"ח] כ"ד עופות טמאים הן וקחשיב דאה וראה בחד ואיה ודיה בחד: **מדהכא.** דבהמה: **הכא נמי לאוסופי.** וס"מ דאה וראה תרי מינהו וטפו להו: **לפרושי.** כל שמותיה. וה"ה דהוה בעי למתני מפני האיה ודיה אלא חדא מיניייהו נקט: **ופליגא.** הא דרב חסדא אדרבי אבהו דכיון דא"ר אבהו ראה היא איה ואנן על כרחין משכחן דדאה וראה ואיה ודיה אחת היא מדלא הדר כתבה במשנה תורה אלמא לר' אבהו דאה וראה ואיה ודיה חדא היא ובלרי להו: ה"ג **עומדת בבבל ורואה נבלה בא"י:** ופרכינן לר' אבהו מדקאמר דאה[ט] היא איה מכלל דדאה לאו היינו ראה דקא ס"ד דר' אבהו נמי כ"ד עופות טמאין אית ליה: **ש"מ וכו'.** ודר' אבהו פליגא אדרב כדאמרן והא פירכא בעלמא מיפריך כי אתמר דר' אבהו בבי מדרשא ומקמי דתיקו לן האי ופליגא דאמרן לעיל: **מיני דגים.** [ח] טמאים: **מנה הכתוב בטהורה.** איל וגבי וגו'[י]: [יא] **ישנה דרך קצרה.** ואין לך עוד טהורה ובעופות אין לך עוד טמאה: **מאי קמ"ל.** הא ודאי פשיטא דאי הוו טפי הוה מני להו: **במסורת.** אם זכור הוא באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או לייד חכם שהוא טהור: **שבקי בהן.** אותו חכם: **אלא אינהו מי ידע בהו.** כלום מכירן שלא יהא אחד דומה לזה והוא טמא: **משום נבלות.** שמא נמצא בתרנגולת נבלה: **של עוף פלוני טהור.** ואנו יודעים שאותו עוף טהור הוא ודבר שאנו יכולין להבחין ולהבית ביני אותו עוף לראות אם דומין לאלו לא משקר: **אית ליה לאישתמוטי.** ולומר של עוף אחר אמרתי לך שמי אתה מכירו והוא טהור:

עוברי

עין משפט נר מצוה

רם א מיי' פ"ב מהלכות דעות הלכה ד:

רסא ב ג ד מיי' פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה טו סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פג ס"ב:

רסב ה מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח [יט] ועיין במ"מ ובנ"מ סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פו ס"ח:

רבינו גרשום

(דשרית ראה ויקרא גרסינן) מ"ש הכא דכתיב למינה אאיה כלומר מ"ש בויקרא דכתיב למינה אאיה ומ"ש במשנה תורה דכתיב ביה איה ודיה וכת' למינה אדיה ואאיה לא כתב ביה למינה דלמינה לשון אוסופי הוא: ופליגא דר' אבהו כלומר הא דאמרי' דראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא (וזו היא) פליגא דר' אבהו סבירא ליה דראה זו איה דמדראה היינו איה מכלל דאיה לאו היינו דיה כלומר (דאמרינן) [דאי אמרינן] ראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא והוו כ"ד. אבל אי אמרינן דדאה היינו איה ודאי דיה מינא אחרינא (וא') דאם [לא] כן [אלא] דארבעתן מין אחד בציר ליה חד ולא הוו אלא עשרים ושלשה אלא ש"מ דאה וראה איה ודיה אחת היא: ומדראה איה ודיה אחת היא מכלל דראה מינא לחודה ויהיו עשרים וארבע: ארבעתן מינא חד בצר להו חד אלא ש"מ דראה ודאה איה ודיה אחת היא כלומר ואינן אלא כ"ג: אף עופות נמי לאוסופי כלומר והיכי אמרת דראה ודאה אחת היא: לא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר שמא תרנגולת נבלה או טרפה היתה. של עוף פלוני טהור ג) לא איני אישתמוטי כלומר מתיירא אני אם אני מכזב איכא דמכיר אותו עוף ומכחיש לו. כודרת ועגגולגולת כלומר לשון כודדת שצידה אחת כד וצידה אחת חד כדבעינן לפרושי:

ג) נראה דל"ל שאינו יכול לאשתמוטי כלומר מתיירא הוא שמא אינא מכיר אותו עוף וכו'.

מסורת הש"ס

א) בכורות ו:, ב) גוחמא קמא, ג) [ל"ל למיכה], ד) [ל"ל למיכה], ה) [עיין תוס' לקמן סו: ד"ה כלו], ו) [סמיס ג:], ז) לקמן קנו: [תוספתא פ"ג ה"ח], ח) ע"ז מ. ע"ש, ט) [ראה רש"ש], י) [דברים יד], כ) [ל"ל אחר ד"ה מאין],

תורה אור השלם

1. וְהָרְאָה וְאֵת הָאַיָּה וְהַדֵּיָּה לְמִינָהּ:
דברים יד יג

2. נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט וְלֹא שָׁזָפָתּוּ עַיִן אַיָּה:
איוב כח ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיני דגים טמאים. נ"ב וכמדרש סוף פתיחה דאיכה רבתי אינתא להדיא דגים טהוריס ומגבים טהוריס ואפשר דרש"י פי' לפי סברת המקשה דס"ד דעופות היינו טמאים וה"ה דגים:

מוסף רש"י

למה נשנו בבהמה. טמאים וטהוריס, מפני השסועה. בריה שיש לה שני גבין ושני שדלאות, ולא נאמר במורת הכתוב (בכורות ו:). לפיכך מנה הכתוב בטהורה. שבכל מקום פורט את המועט (דברים יד ה). במסורת. שמסרו לנו אבותינו בטהור (לעיל שב:). לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה. לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מן האמוראה (פסחים ג:). ולא משום טרפות. שמא מעוף טרפה היא, דאמרינן (לעיל נח.), ומודים בבילה טרפה שאסורה (לקמן קטז:).

עוברי דגים. ביצי הדגים כמות שהן מחוברים יחד: **שבודרת.** עבה ככדור פלוט"ש: **בודרת ועגולגולת.** חדא היא דאי תנא עגולגולת לחודה הוה משמע עגולה כעדשה וכגבינה להכי תנא כודרת ועגולגולת כעיגולה של כדור שאינה קלושה אלא עגולה בעובי והדר מפרש דאשה אחד כך ודאשה אחד חד דלא ככדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה: **כד.** פלט"ש בלע"ז. שאינו חד אלא ככדור: **חלבון.** אלבו"ן: **חלמון.** מויי"ל: **בילא השרץ.** לב והלטאה מטילין ביצים. ולקמן מפרש למאי הלכתא אשמעינן שהיא בילא השרץ ליתני טמאה סתמא: **נחפוכות.** דליכא למיקס אכודרת ועגולגולת: **בטרופות בקערה.** שהכל מעורב: **אין מוכרין.** בילא של תרנגולת טרפה לעובד כוכבים דילמא הדר ומזדין לה לישראל אלא מ"כ טרופה בקערה דתו לא זדין לה ישראל מייניה לפיכך הואיל ומותר למכור להם ביצה טרופה בקערה אין לוקחין ביצים טרופות דלמא דטרפה הואי וזבנה ישראל ייהליה: **הכי גרסינן אלא אמר ר' זירא סימני אלו דאורייתא.** הנך סימני ביצים אלו הלכה למשה מסיני נינהו ולא סמכינן עלייהו: **ח' ספיקות הן.** בעופות דלמרן לעיל בשמעתא: **ליבדוק בביצים דידהו.** ומהם הוא ניכר אם עוף טהור הוא: **ודאי טמאה.** ואי אמר לך עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הוא ודאי משקר: **אכל רחש אחד כד כו'.** סייעתא הוו הנך סמנים לעובד כוכבים לדבריו אי אמר לך של עוף פלוני טהור סמוך עליה דקא מסייעי ליה סימני ואי לא לא תסמוך עליה: **ה"ג דאיכא דעורבא דדמי לדיונה: ריקמה.** נוצר השרץ בתוכה: **וניקבה.** שיוכל ליגע בריקום: **של** נחש דומה לשל שרץ וטומאה אין בה: **השורץ על הארץ.** ואי לא אשמעינן שהיא בילת השרץ אלא טמאה סתם ה"א משום עוף טמא הוא דאסירא

עוברי דגים [ג]ותניא גבי ביצים [ד]אלו הן סימני ביצים כל שבודרת ועגולגולת ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה ב' ראשיה כדין או ב' ראשיה חדין טמאין [ה]חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהורה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלמון וחלבון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ לא צריכא דחתוכות וליבדוק בחלמון וחלבון בטרופות בקערה וכה"ג מי זבנינן מינייהו והא תניא [ו]אין מוכרין ביצת טרפה לעובד כוכבים אלא א"כ טרופה בקערה לפיכך [ז]אין לוקחין מהם ביצים טרופות בקערה אלא אמר ר' זירא סימנין לאו דאורייתא דאי לא תימא הכי הא דאמר רב אסי [ח]שמנה ספיקות הן ליבדוק בביצים דידהו אלא ש"מ סימנין לאו דאורייתא אלא למאי הלכתא קתני לה הכי קאמר [ט]ב' ראשיה כדין או ב' ראשיה חדין או חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים ודאי טמאה רישיה חד חד רישיה חד כד וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים ואמר לך של עוף פלוני וטהור הוא סמוך עליהם בסתמא לא תסמוך עליהם דאיכא דעורבא דדמי לדיונה אמר מר חלבון וחלמון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ למאי הלכתא אמר רב עוקבא בר חמא לומר שאם ריקמה וניקבה [י](בכעדשה מטמא) מתקיף לה רבינא ודלמא דנחש היא אלא אמר רבא [יא]שאם ריקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ אי הכי מאי איריא דטמאה אפילו דטהורה נמי [יב]דתניא [יג]כל השרץ השורץ על הארץ לרבות

כודרת. פי' הקונטר' כדור פלוט"ש בלעז משמע דגרס כודרת ברי"ש דכדור שהוא פלוט"ש אחרונה ברי"ש דלמאר בחגיגה[יד] (דף ג) דברי חכמים כדרבונות ככדור של בנות ומהא דכתיב (ישעיה כב) נטוף ינטף [לנפה] כדור אל ארץ רחבת ידים ופי' שם בקונטרס פלוט"ש אין ראיה משם דא"כ הוה ליה למימר ככדור אלא אומר ר"ת דכף שימוש הוא כגר שהולך וגולה אל ארץ רחבת ידים במקום שאין מכיריס אותו דור כמו (תהלים פד) (גר) מדור באהלי רשע ובסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ.) גרים בקונטר' כודלת בדל"ת ופירש עגולה ככד: **סימנין לאו דאורייתא.** אומר ר"ת דדוקא סימני ביצים משום דאיכא דעורב דדמו לדיונה אבל סימני עוברי דגים לדיונה לא תימא הכי הא דאמר רב אסי שמנה ספיקות הן ליבדוק בביצים דידהו אלא ש"מ סימנין לאו דאורייתא אלא למאי הלכתא קתני לה הכי קאמר ב' ראשיה כדין או ב' ראשיה חדין או חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים ודאי טמאה רישיה חד חד רישיה חד כד וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים ואמר לך של עוף פלוני וטהור הוא סמוך עליהם בסתמא לא תסמוך עליהם דאיכא דעורבא דדמי לדיונה אמר מר חלבון וחלמון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ למאי הלכתא אמר רב עוקבא בר חמא לומר שאם ריקמה וניקבה (בכעדשה מטמא) מתקיף לה רבינא ודלמא דנחש היא אלא אמר רבא שאם ריקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ אי הכי מאי איריא דטמאה אפילו דטהורה נמי דתניא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות

בדרי"ש דכדור שהוא פלוט"ש אחרונה ברי"ש דלמאר בחגיגה[יד] (דף ג) דברי חכמים כדרבונות ככדור של בנות ומהא דכתיב (ישעיה כב) נטוף ינטף [לנפה] כדור אל ארץ רחבת ידים ופי' שם בקונטרס פלוט"ש אין ראיה משם דא"כ הוה ליה למימר ככדור אלא אומר ר"ת דכף שימוש הוא כגר שהולך וגולה אל ארץ רחבת ידים במקום שאין מכיריס אותו דור כמו (תהלים פד) (גר) מדור באהלי רשע ובסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ. וסס) לאמר דב קרבי דגים אין נקחין אלא מן המומחה ופירש ל"ל מומחה לבדוק בסימני דתניא כסימני ביצים כו' ומשני שנימוחו ולא משני סימנים אלו דאורייתא וכי תימא משום דמשמע ליה דבכל ענין אין ניקחין אלא מן המומחה אפילו אמר של דג פלוני וטהור דאז היה ראוי לסמוך עליו דעל כרחך לא איירי בכל ענין דבאומר מלחתים נקחים אף אלא מן המומחה ועל זה אנו סומכים לאכול אותן דגים שקורין ברבט"א בלע"ז ואפילו לא ידעינן אם נאדו הקשקשין בשעה שעולה מן המים סמכינן אסימני עוברי דגים ומיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על סימני עוברי דגים דגרסי' התם נתן בר אבא קס קמיה דשמואל אמר ידענא מפרשא בין עוברי דגים טהורים לעוברי דגים טמאים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים ארוכים אחזי ליה (דהדר בקליפתה) אמר ליה כזה מהו א"ל טמא אמר ליה לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על

בודרת. פי' הקונטר' כדור פלוט"ש בלעז משמע דגרס כודרת ברי"ש דכדור שהוא פלוט"ש אחרונה ברי"ש דלמאר בחגיגה[יד] (דף ג) דברי חכמים כדרבונות ככדור של בנות ומהא דכתיב (ישעיה כב) נטוף ינטף [לנפה] כדור אל ארץ רחבת ידים ופי' שם בקונטרס פלוט"ש אין ראיה משם דא"כ הוה ליה למימר ככדור אלא אומר ר"ת דכף שימוש הוא כגר שהולך וגולה אל ארץ רחבת ידים במקום שאין מכיריס אותו דור כמו (תהלים פד) (גר) מדור באהלי רשע ובסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ. וסס) לאמר דב קרבי דגים אין נקחין אלא מן המומחה ופירש ל"ל מומחה לבדוק בסימני דתניא כסימני ביצים כו' ומשני שנימוחו ולא משני סימנים אלו דאורייתא וכי תימא משום דמשמע ליה דבכל ענין אין ניקחין אלא מן המומחה אפילו אמר של דג פלוני וטהור דאז היה ראוי לסמוך עליו דעל כרחך לא איירי בכל ענין דבאומר מלחתים נקחים אף אלא מן המומחה ועל זה אנו סומכים לאכול אותן דגים שקורין ברבט"א בלע"ז ואפילו לא ידעינן אם נאדו הקשקשין בשעה שעולה מן המים סמכינן אסימני עוברי דגים ומיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על סימני עוברי דגים דגרסי' התם נתן בר אבא קס קמיה דשמואל אמר ידענא מפרשא בין עוברי דגים טהורים לעוברי דגים טמאים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים ארוכים אחזי ליה (דהדר בקליפתה) אמר ליה כזה מהו א"ל טמא אמר ליה לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על

טמא טהור אלמא אין בודקין בסימנין כדהדר ליה שמואל לנתן בר אבא ומשמע אפי' על סימני הבריאה אין לסמוך מדלא אמר לו שיבדוק בסימני הבריאה וגם מה שאמר נתן בר אבא הן סימני הבריאה והש"ס דידן הוה מצי לשנויי הכי אלא דשפיר קא משני ומה שאנו לוקחין מן העובדי כוכבים ביצים אע"פ שאינם אומרים

גיעולי

של עוף פלוני וטהורים הם אנו סומכים על רוב ביצים שמצויין בינינו דשל עופות טהורים הם ומה שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים אובליש"ם וקנטיל"ש שנילושו בביצים אע"ג דאסרי' הכא ליקח מהם ביצים טרופות בקערה לא דמיא דהכא איכא ריעותא מדזבין להו עובד כוכבים טרופות בקערה ש"מ דמוכחא מילתא דישראל מכרם לו לפי שהיו של טרפה אבל עיסה שנלושה בביצים לא חיישינן ואזלינן בתר רוב ביצים שאינן של טריפות ולא חיישינן שמא היה בהם דם דרוב ביצים אין בהם דם ומעשים בכל יום שאנו אוכלין ביצים מגולגלות אע"פ שאין יכולות ליבדק ומיהו [כ]ר"ת היה אוסר ליקח מן העובדי כוכבים אובליש"ם וקנטיל"ש משום בשולי עובדי כוכבים אע"ג דאמר בירושלמי דפת נמנו עליו והתירוהו שאני הכא שנילושו בביצים ואסרו מטעם שלקות שלא היה בכלל ההיתר דשתי גזירות היו לגזרה דפת מי"ח דבר דגזור תלמידי שמאי והלל אבל גזרה דשלקות קדמה הרבה מדע דמיתר למימר בסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף נ:) דהויא מדאורייתא מדכתיב אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומיס בכסף תתן לי ושתיתי מה מיס שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה ובסוף מסיק דקרא אסמכתא בעלמא הוא ואי מי"ח דבריס היתה לא היה טוענה בה הש"ס שידועות לכל היו דאמר בפרק אין מעמידין (שם דף נו.) שפשט איסורן בכל ישראל ומיהו נראה דאע"ג דאמרינן הלכה כמאן דאסר ביצים משום בשולי עובדי כוכבים בפ' אין מעמידין דתניא כוותיה מכל מקום עיסה שנלושה בביצים אין לאסור משום דקמחא עיקר כיון דמברכין עליה המוציא לחם מן הארץ ואנו סומכין על היתר דירושלמי דפת ואמרינן בפרק אין מעמידין (שם לח.) גבי [כא](קרבי דגים) אין בהם משום בשולי עובדי כוכבים ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא יש בהם משום בשולי עובדי כוכבים ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל קימחא עיקר משמע דאי הוה הרסנא עיקר היה מותר ואע"פ שהקמחא מעורב בו ומטעם זה אין להתיר עיסה של פשטיד"א שאפאו עובד כוכבים [כב]שהמנונית הוא בעין על העיסה וגם מתחילתו הוא נאסר משום בשולי עובדי כוכבים ולא דמי לעיסה שנלושה בביצים שהביצה נתבטלה מתחלה ולא נאסר מעולם[כג]: **שאם** ריקמה וניקבה מטמא בכעדשה. דווקא ניקבה כדתנן בפרק העור והרוטב (לקמן קכו:) ביצת שרץ המרוקמת טהורה ניקבה כל שהוא טמאה: **שאם** ריקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ בו'. וא"ת לאכילה ולמלקות ל"ל ריקמה הא קיי"ל כל היולת מן הטמא טמא [כד]כדתניא בפ"ק דבכורות (דף ה:) ומהאי טעמא אסרינן התם מי רגלים של חמור [כה] וכן בסמוך דדריס בילת טמאה דאסירא מדכתיב ואת בת היענה ל"ל [כו](וכי האי גוונא) משמע בפ' גיד הנשה דקרא דבת היענה לא איצטריך לגופיה אלא למידק מניה הא דעוף טהור שריא דס"ד אמינא דאסירא משום דלא אשכח מידי דאתי מחי ושריא כדאמר בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי חלב של בהמה טהורה דבעי התם קרא למשרי ואין הלשון משמע כן דקאמר מנין לבילת טמאה שאסורה ולא קאמר מנין לבילת טהורה שמותרת ונראה לפרש בילת עוף טהור ונפקא לן דשרי מדדרשינן לקמן (דף קמ.) גבי שלוח הקן תקח לך ולא לכלבך דממעטינן מייניה עוף טהור רובד על ביצי עוף טמא ולהכי אצטריך בת היענה לאסור ביצי עוף טמא דס"ד דשרו משום דליכא מידי דאתי מחי ושריה רחמנא והך בילא כי אבר מן החי היא ושריה רחמנא הלכך הויא שריא אפילו בעוף טמא ודיוקא דלך ולא לכלבך הוה אוקמינן אאפרוחים טמאים אבל ביצים ליתנו דכה"ג קאמר בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי חלב בהמה טמאה והשתא ניחא הא דנקט בילת שרץ דוקא ריקמה אסירא ואי לא ריקמה שריא מטעם חידוש כמו דעוף טהור שבעופות הוא דכתב קרא דבת היענה ולא בשרץ ומיהו קשה כיון דבילת השרץ לא ילפי מבילת עוף טמא כל שכן בילת טרפה ובריס מסכת בילה (דף ג:) משמע דאסירא מדאורייתא וי"ל דמסברא

לעוף

ג) [מ"ח מוחק הך ותניא גבי ביצים וה"ג דגים ואלו הן סימני וכו' כי הוא פיסא דבריתא דלעיל], ד) [תוספתא פ"ג ה"ח ע"ש], ה) [לעיל סב:], ו) [ל"ל מטומאה בכעדשה], ז) ביצה ו:, ח) [שיך לע"ב], ט) [הך דרשה לא נמצא בחגיגה וע' תוס' סנהדרין כו. ד"ה כדור וכו' ציין כדדרשינן בירושלמי דסנהדרין פ"י וע"ע תוספות סוכה לו. ד"ה אתרוג וכו' ציין כדדרשינן בספיקתא רבתא דבני מכמש וכו' ע"ש ועיין רש"ן], י) [ל"ל הלא שלפותא וכן העתיקו תתוס' בע"ז מ. ד"ה אמר רבא ע"ש וכש"ל גרים הלא קלופתא], כ) [בע"ז לח. ד"ה קמ"ל קימחא אינה לכיפו וע"ל בתו' ר"ח], ל) [דגים קטנים מלוחים], מ) בע"ז אינה שהמומן דגים, נ) [וע"ע תוספות ע"ז מ. ד"ה אמר רבא ותוספות ביצה טז: ד"ה קא משמע לן], ס) [ל"ל כדתנן], ע) [ל"ל וכה"ג כי כך אינה בהלכות גדולות פ' גיד הנשה],

גליון הש"ם

גמ' אין מוכרים ביצת טרייפה. בר"ף הגירסא נגילה:

שיטה מקובצת

א) וכן בסמוך דדריש ביצת טמא דאסירא מדכתיב ואת בת היענה למה לי ובהלכות גדולות בהלכות גיד הנשה משמע דקרא דבת היענה לא איצטריך לגופיה אלא למידק מיניה וכו' וב"ב וז"ל תוס' חיצוניות פ"ק דבכורות קשה לר"י מאי קאמר מנין לביצת טמאה שהיא אסורה וכו' ת"ל דכל היוצא מן הטמא וכו' ר"מ דה"ק מנין לביצת טמאה שהיא אסורה וביצת טהורה מותרת דסד"א דאסורה משום אבר מן החי ול"נ דא"כ ה"ל למימר מנין לביצת שהורה שהיא מותרת ועוד דנפקא לן ביצת שהורה שמותרת מתקח לך ולא לכלביך דממעטינן מיניה עוף (טהור) [טמ"] ונראה לר"י לפרש וכו' ככתוב בתוס' ועוד פי' הר"מ דקבני מנין לביצה שאסורה וחשובה ברייה שלא להתבטל ברוב ולהכי מייתי קרא דקרי ליה בת היענה. ולפי' ר"י ניחא דקאמר שאם רקמה ואכלה לוקה וקשה למה לי רקמה תיפוק ליה דכל היוצא מן הטמא וכו' ולהאי דפי' ר"י ניחא דאי לא רקמה אמרינן דלא לקי עלה הואיל ואף ביצה טהורה הויא אבר מן החי ושריא כי נמי הוי דשרץ שרי דדווקא בביצת עוף טמא חזינן איסור מבת היענה אבל בביצת השרץ לא שמעינן ע"כ שם:

עין משפט נר מצוה

רסג א מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה כ סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פג סעי' ח:

רסד ב מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סי' פו סעיף י וע"ש בהגה"ה:

רסה ג מיי' שם הלכה יח ועיין בהשגות ובמ"מ וסמג שם טוש"ע י"ד סימן פו סעיף ח:

רסו ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1. וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יא מא

לעזי רש"י

פלוט"א [פילוט"א]. כדור.

פלט"א [פל"ט]. שטוח.

אלבו"ן [אלבו"ם]. חלבון (הביצה).

מויי"ל [מויו"ל]. חלמון (הביצה).

מוסף רש"י

אלו הן סימני ביצים. של עוף טהור (ע"ז מ.). **שבודרת.** משוכה שרחבה כראשה אחד והולכת ומקצרת ומשכת (שם). **ועגולגולת.** עגולה מליה ומגלגלת לאין ליה רחבים (שם). **ראשה אחד כד.** רחב פלטר"ש בלע"ז, כלומר עשוי ככד שרחב מתחתיו בית מושבו (שם). **חלבון.** אלבוס"ל (שם). **חלמון.** מויי"ל (שם). **ביצת השרץ.** לב והלטאה מטילי ביצים הן, לב הוא מיכורי"ל בלע"ז, הדומה לצפרדע, ונפקא מינה דאם ריקמה וניקבה מטמא במגע (שם).

רבינו גרשום

חלבון זהו לובן של ביצה: הכא במאי עסקינן בחתוכות. כלומר שהקליפה חתוכה ואין יכול להכירה באותה סימנין: ולבדוק בחלבון שאע"פ שחרוץ לקליפה הן והקליפה שבורה יכול להכיר בקערה אם חלמון מבפנים: בטרופות בקערה שאין יכול להכיר. וההנאיא אין מוכרין ביצת טרפה לעובד כוכבים אא"כ טרופו' בקערה לפי שאין לוקחין ממנו ביצים טרופות ואין לחוש שמא ימכרם לישראל: אלא א"ר זירא סימנין לאו דאורייתא. כלומר סימני ביצים: שאם ריקמה וניקבה [ב] שנקבה הציור בתוכה דמי כשרץ עצמו ומטמא בכעדשה. ואמאי מטמא בכעדשה שכן חומט תחיל' ברייתו בכעדשה: ודילמא דנחש הוא כלומר ונחש לא מטמא שאין מטמאין אלא שמנה שרצים: מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כלומר ביצת השרץ שריקמה וניקבה ואכלה לוקה משום שרץ השורץ על הארץ מדאורייתא אבל אפרוחים שלא נפתחו עיניהם מדרבנן לוקה דקרא אסמכתא

ב) נראה דל"ל שריקם השרץ בתוכה דמי כשרץ עצמו וכו'.

סד: אלו טרפות פרק שלישי חולין

לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם
א מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא תנו רבנן
ב גיעולי ביצים מותרות ג ביצים מוזרות
נפש יפה תאכלם ד נמצא עליה קורט דם
זורק את הדם ואוכל את השאר אמר רבי
ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה תני
דוסתאי אבוה דר' אפטוריקי ה לא שנו אלא
שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על
חלמון שלה אפי' ביצה אסורה מאי טעמא
דשדא תכלא בכולה א"ל רב גביהה מבי
כתיל לרב אשי איפכא תני תנא קמיה דאביי
ואביי הוא דתרצה ניהליה הכי אמר חזקיה
ו מנין לביצת טמאה שהיא אסורה מן התורה
שנאמר 1 ואת בת היענה וכי בת יש לה
ליענה אלא איזו זו ביצה טמאה ודלמא היינו
שמייהו לא סלקא דעתך דכתיב 2 בת עמי
לאכזר כיענים במדבר ולא והא כתיב 3 אעשה
מספד כתנים ואבל כבנות יענה כיענה זו
שמתאבלת על בניה והא כתיב 4 ושכנו שם בנות יענה כיענה זו
ששוכנת עם בניה והכתיב 5 תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה ואי
סלקא דעתך ביצה בת מימר שירה היא אלא כתיב היענה וכתיב
בת היענה ושאני הכא דפסק ספרא לשתי תיבות ומדפסיק להו ספרא
בתרתי

כגסר: **לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם.** לא גרסינן ביה דברי רבי אליעזר בן יעקב דעלה אמר בפ"ק דביצה (דף 1:) מני רא"י היא: **גיעולי ביצים מותרות.** פירש בקונטרס ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה מותרין הטהורים דמיא בעלמא הוא ולא יהבי טעמא כלל באחרנייתא ולקמן בפרק גיד הנשה (דף לח.) ודאי איירי שם בהכי וגם מחלק שם בין שלקו עם ביצים שיש שם אפרוח לשלקו עם הטמאים אבל הכא לא מסתברא לר"ת לאוקמי בהכי דלא שייך האי דינא הכא ונראה לי כמו שפירש בערוך ב) שהכו התרנגולת על בית רחמה ומפלת ביצים שלא נגמרו ולא איירי מידי בבישול ולשון גיעול שייך עליה כמו (איוב כא) שורו עיבר ולא יגעיל והוי השתא מעין ביצים המוזרות דמיירי השתא בהיתר ביצים גופייהו ואתא לאשמועינן דלא חשיב אבר מן החי אע"פ שלא נגמרו לגמרי ובירושלמי דמסכת תרומות ד) לענין ביצים ששלקן ונמצא בהן אפרוח דאיירי בהו התם גרסינן לעיל מהא מילתא שמעון בר אבא אמר רבי חנינא מעשה בא לפני רבן גמליאל ברבי ואמר אבא הורה באמרבעים ושבע ואבא מורינא במ"ה ואמר רבי חייא בר חנינא מעשה בא לפני רב הונא ואמר קליפי איסור מעלין את ההיתר הלא דתימא הוא ה) ששלקן בקליפיהן או קלופות בקלופות אבל אי שלק ביצים קלופות בשאינן קלופות או שאינן קלופות בקלופות צריך שיעור אחר מפני גיעולי ביצים שורו עיבר ולא יגעיל ביצים שהרקימו אסורות ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם מצא בהם דם עד כאן לשון הירושלמי משמע כפי' הקונט' דאיירי בביצים שלוקות אבל תימה דמייתי התם קרא דשורו עיבר ולא יגעיל ודומה שאינו מסוגית הירושלמי ושום תלמיד הגיהו ובתוספתא במסכת תרומה בפ' דג טמא משמע כמו שפירש הערוך והכי תניא התם ביצים [טהורות] ששלקן עם ביצים טמאים אם יש בהן בנ"ט אסורין ואם לאו מותרות גיעולי ביצים מותרים באכילה ביצים ששלקן ומצא בא' מהם אפרוח אם יש בהן בנ"ט אסורות ואם לאו מותרות ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם ואם מצא בא' מהן דם זורק הדם ואוכל את השאר אוכל (ו) דם דגים או חגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש משמע בהדיא דגיעולי ביצים ובביצים ששלקן תרי מילי איכא: **והוא שנמצא בקשר שלה.** פירש הקונטרס הכא"ג אוכל השאר כיון דנמצא על הקשר והוא זרע תרנגול הקשור בראש הכד של ביצים ומשם ילידת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר בכל הביצה הלכך אוכל השאר אבל אם נמצא על חלמון שלה הביצה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה פי' נתפשט הקלקול בכולה והא דלא נקט בלשון לא שנו כדנקט אבוה דרבי אפטוריקי ולימא הכי לא שנו אלא שנמצא על הקשר שלה אבל יצא חוץ לקשר שלה שדא תיכלא בכולה מצינן למימר דאין לשון כל חכמים שוין בענין אחד ומיהו קשה לפירושו מדאמר בפרק דם שחיטה בכריתות (דף כא.) דקתני בברייתא יצא דם ביצים שאינן מין בשר יצא דם חגבים שכולו היתר ומשמע דכי היכי דשרי דם חגבים ודגים כל זמן שישנו עליהם ויכר שהוא מהן הדין נמי דם ביצים וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצים גזירה אטו דם עוף שהביצה בא ממנו ומדאורייתא שרי אע"פ שהאפרוח נולד משם דהיינו על הקשר שלה ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף השתא מיהא לא הוי מין בשר שאין כאן עדיין בשר כלל ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרוח נולד ממנו ז) דהא דשרי במסכת כריתות (גס זה שם) דם ביצים היינו כשאין דם בקשר אלא במקום אחר שמאותו דם אין האפרוח נולד ולא חשיב מין בשר ומצוי הוא פעמים רבות אפי' לאחר סמוך לגידת הביצה ואותו דסא] אינו בא (ח) ח מחמת נשיכת תרנגול לתרנגולת ומה שפי' בקונטרס דם שהוא חוץ לקשר הכל אסורה זהו כשישנו בקשר ונתפזר עד שהוא חוץ לקשר אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפרישית ואין להקשות לפ"ז בתר הכי דמפליג אבוה דר' אפטוריקי בין חלבון לחלמון הוה ליה לאפלוגי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר כמו רבי ירמיה דלאו פירכא היא דהא מפליג בין נמצא על הקשר של חלבון לנמצא על הקשר של חלמון ועוד י"ל הך שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כי ההיא דכריתות (גס זה שם) והכי קאמר והוא שנמצא על הקשר שלה אז זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם אין הדם על הקשר אלא במקום אחר מותר אפילו הדם ואין צריך לזורקו וכן משמע בירושלמי דתרומות דקאמר בתר ההיא שהבאתי לעיל מביצים מוזרות מצא בהם דם קולף הדם ובירושלמי איכא מאכילת שאר הביצים אלא מזריקת הדם משמע דכל החילוק שאומרים אמוראים אחרי כן על הדם עצמו כדפי' בשמעתין ר' זירא סליק למבקרא לר' חייא בריה דר' יצחק אשכחיה דיתיב וקאמר לא שנו אלא חלמון אבל חלבון מותר והוא סבר דהוא גמיר מן דאבהתי' אתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין בחלבון בין בחלמון אסור מני ר' חלפתא בר' שאול חלמון מותר אמר רבי זעירא הא דאמר חלמון אסור בשנמצא במקום זכרותו של חלמון ואפילו חלבון והוא שנמצא במקום זכרותו של מוחו שממנו גולד ע"כ לשון הירושלמי משמע דאמאי דקתני בברייתא קולף מקום הדם קאמר בתר הכי ל"ש אלא חלמון אבל חלבון מותר ומשמע מותר וא"ל לקולף ובתר הכי מייתי דר' יוחנן דאמר בין חלבון ובין חלמון אסור ובתר הכי מייתי בריתא דר' חלפתא בר' שאול דאומר חלמון מותר ודומה בזה שהוא טעות סופר ויש לגרוס חלמון אסור וחלבון מותר ובדם גופיה קאמר הכי כדפרישית ועלה קאי דר' זעירא דאמר הא דאמר חלמון אסור כשנמצא במקום זכרותו של חלמון פירוש זכרותו קשר שלו כי גם בחלמון ישנו הקשר אבל אלא במקום הקשר מותר אפילו הדם ובא ר' זעירא לסתור מה שאמר בברייתא חלמון אסור חלבון מותר ולומר שגם חלמון שאסור זהו דוקא במקום זכרותו כי (ג) גם במקום אחר דם ביצים מותר אפילו בחלמון וכה"ג אפילו בחלבון אסור הדם וקס ליה ר' זעירא בשיטתיה דר' יוחנן דלעיל מייהי ובריתא דר' חלפתא ברבי שאול כשיטתיה דרבי חייא בר' יצחק:

1) רבי

עין משפט נר מצוה

רסז א מיי' פ"ג מהלכי' מ"א הלכה י סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סימן פו סעיף ח וסי' סו סעיף ב:

רסח ב (מיי') סמג שם טוש"ע י"ד סי' פו ס"ה:

רסט ג מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' פו סעיף ז:

ער ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

רעא ו מיי' שם הלכ' ח:

שיטה מקובצת

א) שהאפרוח נוצר ממנו והא דשרי במסכת כריתות: **ב)** ואותו דם אינו בא ליצירת האפרוח אלא מחמת נשיכת תרנגול בתרנגולת ומה:

רבינו גרשום

בעלמא: גיעולי ביצים מאכל שנתבשלו בו ביצים טמאין. ביצים המוזרות קובדין והוא שנמצא דם על קשר שלו כלומר מה שאני א' זורק את הדם ואוכל את השאר שנמצא דם על קשר שלו. דשדא תיכלא בכולה. כלומר כבר מפוזר הדם על כל הביצה כולה ודמי כמו שיש בו אפרוח: א"ל תנא איפכא תנא קמיה דאביי כלומר הכי תנא קמיה לא שנו אלא שנמצא דם על חלמון שלו אבל נמצא דם על חלבון שלו אסור ואביי תירצה הכי: לא ס"ד דכתי' כיענים במדבר. כלומר ודאי לית שמה בת יענה דקא חזינן דכתיב יענים ולא כתב בת:

מסורת הש"ם

ה) [וספפתא תרומות פ"ט ה"ה], **ו)** [לקמן 15:], **ג)** [ערך קינן], **ד)** [סוף פרק יז], **ה)** גירסת רש"א שלקן בקליפיהן אבל אי שלק ביצים קלופות בקלופות או קלופות בשאינן כו' כל"ל,

תורה אור השלם

1. וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת הַתַּחְמָס וְאֵת הַשַּׁחַף וְאֶת הַנֵּץ לְמִינֵהוּ:

ויקרא יא טז

2. גַּם תַּנִּים חָלְצוּ שַׁד הֵינִיקוּ גּוּרֵיהֶן בַּת עַמִּי לְאַכְזָר כְּיַעֲנִים בַּמִּדְבָּר:

איכה ד ג

3. עַל זֹאת אֶסְפְּדָה וְאֵילִילָה אֵילְכָה שּׁוֹלֵל וְעָרוֹם אֶעֱשֶׂה מִסְפֵּד כַּתַּנִּים וְאֵבֶל כִּבְנוֹת יַעֲנָה:

מיכה א ח

4. וְרָבְצוּ שָׁם צִיִּים וּמָלְאוּ בָּתֵּיהֶם אֹחִים וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה וּשְׂעִירִים יְרַקְּדוּ שָׁם:

ישעיהו יג כא

5. תְּכַבְּדֵנִי חַיַּת הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבְנוֹת יַעֲנָה כִּי נָתַתִּי בַמִּדְבָּר מַיִם נְהָרוֹת בִּישִׁימֹן לְהַשְׁקוֹת עַמִּי בְּחִירִי:

ישעיהו מג כ

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה גיעולי ביצים וכו' אוכל אדם דגים או חגבים בין חיים בין מתים. נ"ב ע"ל בתוס' ד"ה במאי קמפלגי בדף ס"ו ע"א: **(ב)** ד"ה והוא שנמצא וכו' ואותו דם אינו בא אלא מחמת נשיכת תרנגול: **(ג)** **בא"ד** דוקא במקום זכרותו כי במקום אחר דם ביצים מותר אפילו בחלמון וכה"ג אפילו בחלבון אסור הדם וקס ליה ר' זעירא בשיטתיה דר' יוחנן דלעיל מייהי ובריתא דר' חלפתא ברבי שאול כשיטתיה דרבי חייא בר' יצחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה והוא וכו' סמוך לגידת הביצה ואותו דם אינו מלא אינו נמחק:

בתרתי. בשתי תיבות: **בשני שיטין.** בת מכאן ויענה מכאן: הכי גרסינן **יש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור.** ואריסא סמיך דתנא ליה כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו **עוד שלשה סימנין דהוו להו ארבעה בידוע שהוא טהור: אם רגליו.**

אצבעותיו: הקולט מן האויר. שכשזורקין לו מאכל קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר: **ליפרסא.** מכירין היו שהיא טהורה וזה שמה: **קולט ואוכל.** שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענו: **שכן.** כמו שוכן: **ונדמה.** דומה להם במראיתו: **הלך.** הואיל ואמרינן הכי בעינן תרוייהו: **וחל.** מין חגב בלשון ארמי: **איסקרא.** ואין לו קרסולים בקטנותו וגדלים לאחר זמן: [ד] **אשר לא כרעים.** כתיב ואשר לו קרי: **רשון ניפול גדיאן יוחנא ירושלמית.** כך שמם: **לפורס כרמים.** מין ארבה דאין לו גבחת וכן לארבה כדלקמן: **יוחנא.** מין סלעם דיש לו גבחת: **ערלוניא.** מין חרגול דיש לו זנב ולשנים הראשונים אין זנב: **הרזבניים.** מין חגב ואינו דומה לאלו במראה: **דבי ר' ישמעאל תנא.** הנך למינהו לאו פרטי נינהו כדאמרת דלא מרבי אלא מינא דכל חד אלא כללי נינהו ויש כאן כללי כללות ופרטי פרטות כלומר כללות הבאין אחר כללות שלא לצורך ואתו לדרשה ופרטין הבאין שלא לצורך אחר פרטות ולדרשה באו על כרחך ולקמן מפרש להו ואזיל דסלעם וחגב הן הפרטות שלא הוצרכו ולמינהו הכתובין עמהם הם הכללו' שלא הוצרכו:

ליפורת

[ד] **רבי** יוסי אומר ושמו חגב. אומר היה הריב"ס דרבי יוסי מפרש מילתא דתנא קמא ולא פליג כדמוכח בגמרא דתנא דבי רבי ישמעאל דדרים כלל ופרט וכלל ומרבה כעין הפרט כל דאית ליה ד' סימנין ודרים חגב לשמו חגב ותנא דבי רב לא דרים חגב לשמו חגב אלא קאמר חגב זה גדיאן ולא מרבה מידי מכעין הפרט ובעי ה' סימנין הנך ארבע ואין ראשו ארוך ופסיל ראשו ארוך ותנא דמתניתין דקתני ארבעה סימנין ולא קתני אין ראשו ארוך ש"מ דסבר כתנא דבי רבי ישמעאל דמכשיר אפילו ראשו ארוך וא"ת ל"ל דכתב רחמנא חגב לשמו חגב תיפוק לי מכעין הפרט כמו הנך ד' סימנין וי"ל לפי שאין סימן זה דשמו חגב חשוב כשאר סימנין ולא הוה מצרכינן ליה כי היכי דלא בעינן אין ראשו ארוך ומרבינן אע"פ דראשו ארוך ומהאי טעמא נמי איצטריך לאשמועינן בקרא כרעים בהדיא אי נמי כרעים איצטריך לכדדרשינן בגמרא אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן א"נ לכלל ופרט כדקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל אבל אין לפרש שיש באחד ממיני ארבה או ממיני סלעם וחרגול שאין שמו חגב ואין להם כרעים ואי לאו דכתבינהו קרא בהדיא הוה מכשרינן להו דבכלל ארבה וסלעם וחרגול נינהו דא"כ כי קאמר בגמרא דתנא דבי ר"י ותנא דבי רב איכא בינייהו דאשו ארוך לימא דאיכא בינייהו דאין שמו חגב דלתנא דבי רב שרי ולתנא דבי ר"י אסור וכן מכרעים קשה דקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט לארבה הני פרטי מרבה יותר מן הכלל דכללא ממעט כל ארבה סלעם וחרגול שאין להם כרעים ופרטי מרבה וכי האי גוונא לא אשכחן דעביד כלל ופרט: **אע"פ** שאין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן. מדכתיב לא בחלף קדרים ולא מצי למימר לא שאין לו כרעים כלל קאמר דאדרבה סלעם ארבה וחרגול יש להם קרסולים כדקתני בהדיא בהאי השוה שבהן וכו' וכן אשר [ה] (אין לו) חומה דגבי ערי חומה דרים אע"פ שאין לו עכשיו והיתה לו קודם לכן בפ' קמא דמגילה (דף ג:) ולא מצי למימר שאין לו כלל קאמר דבערי חומה מישתעי קרא וכן אשר לא יעדה והפדה ומתרגמינן דקיימי ליה פי' שהיה לו לקיימה וליעדה דמצות יעידה קודמת ומהאי קרא דרשי' ליה בפ"ק דבכורות (דף יג.) דמצות יעידה קודמת למצות פדייה שנאמר אשר לא יעדה והפדה ואע"ג דכתיב באל"ף דרשינן כאילו כתיב בוי"ו כלומר שהיה לו ליעדה ואינו רוצה והפדה והיינו טעמא דלמה ליה למכתב אשר לא יעדה פשיטא דבלא יעדה מישתעי קרא דאם יעדה היתה צריכה גט וגם לא היתה צריכה פדיית אב שבשעת ייעוד פקע שעבוד שפחות מינה וא"ת בפרק כשם (סוטה לא.) דפריך וכל היכא דכתיב לא באל"ף ממש הוא והא כתיב בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הושיעם ואמאי לא מייתי מכל הנך קראי ויש לומר דבכל הני איכא הוכחא מגופיה דקרא שרולה לומר אשר לו בוי"ו אע"ג דכתיב באל"ף [ו] דאדרבה סלעם וחרגול יש להם קרסולים ועדי חומה ויש להם חומה מייריי וגבי יעדה כדפרישית מדכתיב כלל אבל צרתם לא צר לא מוכח מגופיה דקרא שהקב"ה כביכול מיצר בצרתם של ישראל אלא מקרא אחר [ז] דכתיב עמו אנכי בצרה וא"ת והיכי דרשינן הכא וגבי ערי חומה מדכתיב לא באל"ף דבעי למימר קרא אע"פ שאין לו עכשיו והא מסקינן בפרק כשם (גס זה שם) דאל"ף משמע הכי והכי הן או לאו ויש לומר דמ"מ דרשינן מדשני למכתב באל"ף יותר מכל אותם לו שרולין לומר הן שכתובין בוי"ו ש"מ לדרשה ולא צר נמי דרשינן במדרש דכתיב באל"ף דכל צרה שאינה לישראל מאומות אינה צרה: **אלו** בכללי כללות ופרטי פרטות. כדדרשינן בסמוך דאשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט למינהו חזר וכלל ולאו דוקא נקט תנא דבי ר' ישמעאל סלעם לכלל ופרט וכלל דסלעם קרא יתירא למישרי ראשו ארוך כדמסקינן בסמוך ולמינהו דסלעם מפרש הריב"ס דאיצטריך דאי לא כתיב למינהו הוה אמינא דוקא במין סלעם שרי ראשו ארוך אבל בשאר לא להכי כתיב למינהו לרבויי בכולהו א"נ הוה אמינא דסלעם אתא לאסור מינו קמ"ל ולא קאמר כללי כללות למימר דכל אלו ראויין לדונם בכלל ופרט וכלל אלא ה"ק אלו כללות הבאין אחר כללות ופרטות הבאין אחר פרטות וצריך לדורסם כולם כפי הראוי ואדרבה וחרגול בלבד הם דבאים בכלל ופרט [ח] כדמוכח בשמעתא וסלעם למישרי ראשו ארוך כדמסקינן וחגב להצריך ששמו חגב ולמינהו לחגב להצריך [א] כדמפרש בהדיא בברייתא ולמינהו דסלעם כדמפרש ליה מסברא דנפשיה כדפרישית וא"ת למה הוצרך לכתוב למינהו בכל אחד באדרבה וסלעם וחרגול לכתוב למינהן ויהיה די בכל אחד לשלשתן בסוף ויש לומר משום דאדרבה וחרגול הם הם לבדם שבאין בכלל ופרט וכלל כדפרישית וראויין היו ליכתב זה אצל זה והפסיק בסלעם וכתבו באמצע בין ארבה וחרגול לשום דרשה דלא על חנם הוא שכתבו שלא במקומו וכיון שהוצרך לכותבו באמצע בשביל שום דרשה שוב אינו יכול לכתוב למינהן לבסוף כי זה לא יתכן שלמינהן יהיה עומד על ארבה וחרגול להיות להן כלל אחרון בפני עצמם ועל סלעם לא יהא עומד לכלל אלא לדרשה אחרת כמו שאנו דורשים עכשיו למינהו דסלעם ולפי שיש לארבה וחרגול לכל אחד כלל בפני עצמו ואין שייכים נידונים יחד בדין אחד של כלל פרט וכלל אלא בשנים שכל אחד ואחד נידון לבדו בכלל ופרט צריך לעשות בנין אב משייהם מארבה וחרגול וללמד משייהם בהדי השוה בשייהם ומה שאומר הרי אתה דן בנין אב משלשתן זה לפי שלא פירש עדיין דסלעם קרא יתירא הוא והכי פירושא דברייתא לפי המסקנא הרי אתה דן בנין אב משלשתן בהדי השוה והואיל וכן הוא לא מצריך רק ארבעה סימנין דכי מעיינת ביה שפיר באדרבה וחרגול סגי לעשות בנין אב משייהם ואייתר ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך והא דמרבינן ראשו ארוך ולא אמרינן דמרבינן ואע"ג דלית ליה חד מהנך ד' סימנין ואין

בתרתי תיבות ש"מ תרי שמות נינהו אלא מעתה [1] את כדר לעומר דפסק להו ספרא בתרי הכי נמי דתרתי שמי נינהו אמרי התם בשתי תיבות פסיק להו בשני שיטין לא פסיק להו אבל הכא אפי' בשני שיטין נמי פסיק להו: אבל אמרו חכמים כל עוף [וכו']: תניא [ט] רבן גמליאל אומר דורס ואוכל בידוע שהוא טמא יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ר"א בר' צדוק אומר [א] מותחין לו חוט של משיחה אם חולק את רגליו שתים לכאן ושתים לכאן טמא שלש לכאן ואחת לכאן טהור ר"ש בן אלעזר אומר [2] כל עוף הקולט מן האויר טמא ציפרתא נמי מקלט קלטה אמר אביי [3] קולט ואוכל קאמרי' אחרים אומרים שכן עם טמאים טמא עם טהורים טהור כמאן כר' אליעזר [ב] דתניא ר"א אומר לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו אפי' תימא רבנן שכן ונדמה קאמרינן: ובחגבים כל שיש לו כו': מאי רובו אמר רב יהודה אמר רב רוב ארבו ואמרי לה רוב הקיפו אמר רב פפא [ד] הלכך בעינן רוב ארבו ובעינן רוב הקיפו ת"ר [ג] [ה] אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הזחל מותר ר"א בר' יוסי אומר [2] אשר לא כרעים אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן מאי זחל אמר אביי אסקרין ת"ר [3] [ו] את אלה מהם תאכלו את הארבה זה גובאי סלעם זה רשון חרגול זה ניפול חגב זה [ז] גדיאן מה ת"ל למינו למינהו למינהו למינהו ד' פעמים [ח] להביא ציפורת כרמים ויוחנא ירושלמית והערצוביא והרזבנית דבי ר' ישמעאל תנא אלו כללי כללות ואלו פרטי פרטות ארבה זה גובאי למינו להביא

ציפורת

[ה] [תוספתא פ"ג ה"ז ע"ש], [ו] [ב"ק נב:], [ז] [תוספתא פ"ג ה"ט], [ח] [גר' הערוך נדיין וכתב המוסף דכך מוכח מתרגום ירושלמי ע"ש בערך נדיין], [ט] [ל"ל אחרי ד"ה זחל], [י] שיך למתניתין לעיל נט., [א] [ל"ל לא], [ב] [ל"ל לחרבנה], [ג] עיין רש"ל, [ד] [ל"ל ופרט וכלל],

---

תורה אור השלם

1. וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר אַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם:
בראשית יד א

2. אַךְ אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל אַרְבַּע אֲשֶׁר לוֹ כְרָעַיִם מִמַּעַל לְרַגְלָיו לִנַּתֵּר בָּהֵן עַל הָאָרֶץ:
ויקרא יא כא

3. אֶת אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֶת הָאַרְבֶּה לְמִינוֹ וְאֶת הַסֶּלְעָם לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחָגָב לְמִינֵהוּ:
ויקרא יא כב

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אלו וכו'. ולמינהו דמגב להצריך כל הסימנין הללו כדמפרש וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

לא לחנם הלך זרזיר כו'. ר' אליעזר סבר זרזיר עוף טמא הוא ורבנן פליגי עליה (ב"ק צב:).

עין משפט נר מצוה

רעב א ב ג מיי' פ"ל מהלכות מאכלות אסורות הלכה כ סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פב ס"ב:

רעג ד ה מיי' שם הלכה כב כג סמג שם טוש"ע י"ד סי' פה סעיף ח:

רעד ו ז מיי' פ"ל שם הלכה כא:

רבינו גרשום

הכא אפילו בשתי שיטות פסיק לה. כלומר דכתבינן בת בסוף שיטה אחת ויענה בתחילת שיטה אחרת: בשוכן ונדמה להן קאמרינן כלומר דהתם רבנן מודו: אשר לוא כלומ' לא לו עכשיו ועומד לגדל לאחר זמן לפיכך כתב לוא מלא. איסקרא גרסינן: והדביינות גרסינן: אלו כללי כללות ואלו פרטי פרטות כללי כללות ציפורת כרמים זה כלל אחד אושכף זה כלל אחר כרספת ושיחלנית זה כלל שלישי ראשו ארוך זה כלל רביעי. פרטי פרטות (פרטות) פרט ראשון ארבה זה גובאי. פרט שני סלעם זה נפול פרט שלישי חרגול זה רשון:

ואין לאשו ארוך ניבעי בהדי הנך שלשה סימנים משום דסברא הוא לרבויי סימן דגרוע מכולהו וריב"א מפרש שאין שום מין חגב שהוא חסר מהנך ארבעה סימנים דמתני' שלא יהא חסר כמו כן אי לאשו ארוך או סימן אחר בהדיה אבל אפשר שחסר סימן של לאשו ארוך ויהיה לו ארבעה סימנים דמתניתין ואי"ת דהשתא משמע לתנא דבי רבי ישמעאל ולתנא דמתניתין שרי לאשו ארוך ובמסכת שבת בשלהי פרק רבי עקיבא (דף נ:) נמי אמרינן דרב כהנא מעבר שושיפא אפומא א"ל רב שקליה כי היכי דלא נימרו מיכל קא אכיל ליה וקא עבר משום אל תשקצו את נפשותיכם משמע דליכא איסור משום חגב טמא ולא אסר ליה אלא מפני שהוא חי ושושיפא הוא לאשו ארוך כדאיתא פרק אין מעמידין (דף לז.) גבי העיד יוסי בן יועזר על איל קמצא דכן שמפרש רב פפא דאיל קמצא הוא שושיפא ופליגי יוסי בן יועזר ורבנן בראשו ארוך ורב חייא בר אמי אמר סוסבל ופליגי בכנפיו חופין את רובו אי בעינא רובא דמנכר אבל בראשו ארוך דכ"ע לא פליגי דאסור וזהו תימה דכיון דק"ל דראשו ארוך שרי אמאי קאמר התם רב חייא בר אמי דאסור לכולי עלמא ונראה לר"ת דגרס התם דכולי עלמא לא פליגי דשרי וכן מצא בספר יסן[מ]: [1] **לא ראי ארבה בראי חרגול ולא ראי חרגול בראי ארבה ולא ראי שניהם בראי סלעם ולא ראי סלעם בראי שניהם.** מה שלוקח תחלה ארבה וחרגול ומניח סלעם עד לבסוף אף על פי שהוא כתוב תחלה במקרא קודם חרגול זהו לפי שארבה וחרגול חלוקים זה מזה יותר ממה שחלוק כל אחד מהם מסלעם אלא מדבר אחד או מגבחת או מזנב אבל ארבה וחרגול חלוקים זה מזה בשני דברים שארבה אין לו גבחת ואין לו זנב וחרגול יש לו שניהם כדמוכח בסוגיא דחרגול יש לו גם גבחת כשיבא לפרש דסלעם קרא יתירא הוא ועוד י"ל דלכך תפס ארבה וחרגול לפי שהם עיקר הדרשה כדמוכח בסמוך דמסיק דסלעם קרא יתירא הוא ואתא למשרי דראשו ארוך: **ורבי תימא** ביון **דשוו בארבע** סימנין מיתיתין **ולא פרכינן.** דסבירא ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' בקונטרס ולהכי לא איצטריך להו לכולהו לדדין כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין כח.) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא מרבינן כל דדמי ליה בשני לדדין אבל מאן דאית ליה כללא קמא דוקא לא מרבינן עד דדמי ליה משלש לדדין אי הכי חרגול דאית ליה זנב נמי לא ליכתוב כו' אלא על כרחך מדאיצטריך למכתב חרגול משום דלא הוה יליפינן ליה מארבה וסלעם לפי שיש לו זנב אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא ולהכי מצריך שיהא דומה בכל הלדדין הואיל וגו גם לד שאין לאשו ארוך נצריך שיהא בו ואי"ת ואפילו יסבור דכללא קמא דוקא לא יצריך יותר משלשה סימנין דהא בפרק בכל מערבין (שם כח.) לא מצרכינן אלא רק שלשה לדדין אפילו למאן דאית ליה דכללא קמא דוקא והוה מצי לשנויי דהכא נמי לא יליפינן מפרט אלא שני סימנים דארבעה כנפים וכנפיו חופין את רובו אבל סימן דקרקולים ורגליים כתיב בהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו ולא אתו מפרטא הלכך אי אמר כללא קמא דוקא מצריכי נמי או זנב או אין לאשו ארוך והשתא לא יליפינן מן הפרטות רק שלשה לדדין כמו בעירובין (ג"ז שם) ומיהו לא צריכינן לשנויי הכי אלא אפי' יהיו קרקולין כאן בחשבון הג' לדדין ונאמר שלא נכתבו כדי להוסיף שלשה

ציפורת כרמים אין לי אלא הבא ואין לו גבחת הבא ויש לו גבחת מנין ת"ל [1]סלעם זה ניפול למינהו להביא את האושכף ואין לי אלא הבא ואין לו גבחת הבא ויש לו גבחת הבא ואין לו זנב הבא ויש לו זנב מנין ת"ל חרגול זה רשון למינהו להביא את הכרספת ואת השחלנית ואין לי אלא הבא ואין לו גבחת הבא ויש לו גבחת הבא ואין לו זנב הבא ויש לו זנב הבא ואין ראשו ארוך הבא וראשו ארוך מנין אמרת הרי אתה דן בנין אב משלשתן לא ראי ארבה כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי ארבה ולא ראי שניהם כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי שניהם הצד השוה שבהן שיש לו ד' רגלים וארבע כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו אף כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו והלא הצרצור הזה יש לו ארבע רגלים וד' כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו יכול יהא מותר ת"ל חגב ששמו חגב אי שמו חגב יכול אין בו כל הסימנין הללו ת"ל למינהו עד שיהא בו כל הסימנין הללו [מ]פריך רב אחאי מה להנך שכן אין ראשן ארוך וכי תימא כיון דשוו בד' סימנין מייתינן ולא פרכינן אי הכי חרגול נמי דשוו להו לא ליכתוב ותיתי מארבה וסלעם אלא איכא למיפרך מה להנך שכן אין להן זנב ה"נ איכא למיפרך מה להנך שכן אין ראשן ארוך אלא אמר רב אחאי סלעם יתירא הוא לא ליכתוב רחמנא סלעם ותיתי מארבה ומחרגול דמאי פרכת מה לארבה דאין לו גבחת הרי חרגול דיש לו גבחת מה לחרגול דיש לו זנב הרי ארבה דאין לו זנב סלעם דכתב רחמנא ל"ל אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לראשו ארוך

במאי

ציפורת כרמים. מין ארבה שלשניהם אין גבחת: **ואין לי אלא.** מין חגבים הבא לפנינו ואין לו גבחת יש לנו להביאן מארבה שיש כאן כלל ופרט וכלל כדמפרש לקמיה [סו.] אשר לו כרעים תאכלו[ג] כלל ארבה פרט למינהו חזר וכלל ויש לך לדרות בכעין הפרט הדומין לו בכל סימנין שיש לו ארבע סימנין דמתניתין ועוד חמישי: **שאין לו גבחת.** שאין לאשו מרוט: **הבא לפנינו ויש לו גבחת.** שאינו דומה לארבה אלא בארבעה סימנין האמורין במשנתנו: **ת"ל סלעם זה ניפול.** ולזה יש גבחת והכשירו הכתוב והדר כתב למינהו להיות כלל ולידון עם אשר לו כרעים בכלל ופרט וכלל ומביא בכעין הפרט את הדומה לו דהיינו אושכף וה"ה ליוחנא ירושלמית וחדא מינייהו נקט דיש לו גבחת. ולקמיה [שם] פריך הא אמרן לעיל סלעם הוא ראשון והכא מפרש ליה זה ניפול: **ואין לי.** להכשיר בשני דיינין של כלל ופרט הללו: **אלא הבא לפנינו ואין לו גבחת.** לאיתרבי מלמינו דארבה: **והבא ויש לו גבחת.** לאיתרבי מלמינהו דסלעם: **והבא ואין לו זנב.** כלומר ובלבד שיבא לפנינו ונראה שאין לו זנב דלארבה וסלעם אין זנב ואכתי חמשה סימנין ניתנו: **הבא ויש לו זנב מנין.** שאינו צריך לחזור אלא אחר ארבעת הסימנין: **ת"ל חרגול.** דיש לו זנב ולמינהו חזר וכלל להכי לידון כעין הפרט ולהביא הכרספת והשחלנית וה"ה לערלוביא ואי נמי היא היא מר קרי ליה הכי ומר הכי: **ואין לי אלא הבא לפנינו.** בין אין לו גבחת ובין יש לו ובין שאין לו זנב ובין שיש לו דהא כולהו איתרבו: **והבא ואין לאשו ארוך.** כלומר ובלבד שיהא בא לפנינו ואין לאשו ארוך דהיינו חמשה סימנין דהנך כולהו אין לאשן ארוך: **הבא ולאשו ארוך מנין.** ובלבד שידמה בארבעת הסימנין: **הרי אפה דן כו' לא לאי כו'.** שיש בזה מה שאין בזה ועל כרחך אין סימני הטהרה תלוי בזנב ובגבחת לא בשם לו ולא באין לו שהרי יש כאן אין לו וכשר ויש לו וכשר: **הלד השוה שבהן כו' אף כל כו'.** ואפילו לאשו ארוך ולקמיה פריך מה להלד השוה שבהן שכן אין לאשן ארוך. וקרקולין גרסינן. ובין האי תנא לתנא דלעיל ליכא אלא הך דרשה דהאי מרבה לאשו ארוך ותנא דברייתא דלעיל לית ליה: **הלרלור.** מין חגב טמא: **ת"ל חגב.** דלא איצטריך דהא איתרבו כל השוין להו בארבעה סימנין: **ששמו חגב.** וכל האמורין למעלה שמם חגבים: **יכול אין בו כל הסימנין הללו.** ולקמן [סו.] פריך מנא תיתי והא ארבה וחרגול כתיבי: **ת"ל למינהו.** דחגב והיינו כללי כללות ופרטי פרטות דאמרינן לעיל [ע"ח] דהאי חגב ולמינהו יתירי נינהו לדרשה וסלעם נמי מייתרינן ליה לקמן: ה"ג **פריך רב אחאי** עד **תנהו ענין לראשו ארוך** והדר גרסינן **במאי קמיפלגי** עד **כי האי גוונא מהכא** והדר גרס **אמר מר אי שמו חגב וכו': מה להלד השוה שבהן וכו'.** דהא ע"כ עד דדמי ליה לפרט בכל לדדין בעינן לתנא דבי רבי ישמעאל: **וכ"ה.** ס"ל דכיון דדמי ליה במקצת מרבינן ליה בכעין הפרט כדפליגי תנאי בעלמא[ד] בכל כלל ופרט וכלל דאיכא למאן דאמר כללא קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ואהני כללא בתרא שהוא מוסיף על הפרט מידי דדמי ליה לפרט בכל לדדין ואיכא למאן דאמר בתרא דוקא והוה ליה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבו כל מילי ואהניא כללא קמא למהוי [ד]בכלל ופרט למעוטי מידי דלא דמיא ליה לגמרי אבל מידי דדמי ליה במקצת לא מצי למעוטי דהא בתרא דוקא ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא ס"ל: **אי הכי חרגול לא ליכתוב.** דאתי מארבה וסלעם ואע"ג דלהן אין זנב ולו יש זנב: **אלא.** מאי טעמא לא אייתי מייניהו משום דאיכא למיפרך כו' וה"ג איכא למפרך: **והיכי מארבה וחרגול.** בהלד השוה שבהן דארבעה סימנין: **דמאי פרכת.** להלד השוה אי פרכת מה לארבה שכן אין לו גבחת תאמר בסלעם הרי חרגול יוכיח ומה לחרגול דיש לו זנב וחזר הדין הלד השוה שבהן ששוין בארבעת סימנין ואין לאשן ארוך: **תנהו ענין.** זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנהו ענין לדבר אחר:

במאי

מאי גבחת שממורט בפניו: הבא ואין ראשו ארוך כלומר דגובאי וסלעם וחרגול שלשתן אין ראשן ארוך. לא ראי שניהם כראי סלעם דארבה אין לו גבחת וסלעם יש לו גבחת (וחרגול) לא ראי חרגול כראי סלעם דחרגול יש לו זנב וסלעם אין לו זנב לא ראי ארבה כראי חרגול כלומר דארבה אין לו גבחת וחרגול יש לו גבחת

[1]ואתי כל דדמי ליה משני צדדין כלומר דמותר. וזה [שראשו ארוך] לא דמי אלא מצד אחד כלומר בד' סימנים לא בראשו שיהא שוה להן לכל צד שיהא לו ד' סימנין ולא יהא ראשו ארוך. ואתי כל דדמי ליה מצד אחד כלומר אם לו ד' סימנין זהו צד אחד אף על דלא דמי ליה בצד אחר שראשו ארוך מרבינן ליה.

מ) שיך לדף שאמר זה

מ) [קדושין יג. וש"נ], נ) [ויקרא יא], ג) [עירובין כח.], ד) ל"ל כללא, ה) [במס' ע"ז לז: ד"ה בראשו ארוך כו' שימו וגילקא זו נמצאת בפי' ר"ת], ו) ובעל המאור גרס הכי לא לאי מרבה כראי סלעם ולא לאי סלעם כראי מרבה לא לאי שניהם כראי מרגול ולא לאי חרגול כראי שניהם וכתב על ג' שלשניהם ששיבוש הוא דהא אפיקנא דסלעם קרא יתירא הוא דמתרבה וחרגול אתו ומכלל ופרט וכלל דרבי ישמעאל אייתו וכו' ע"ש ועיין בס' ת"ת,

תורה אור השלם

1. אֶת אֵלֶּה מִהֶם תֹּאכֵלוּ אֶת הָאַרְבֶּה לְמִינוֹ וְאֶת הַסֶּלְעָם לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחָגָב לְמִינֵהוּ: ויקרא יא כב

במאי קא מיפלגי תנא דבי ר' ישמעאל. דמייתי ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך ואייתר ליה חגב למעוטי צרעת ותנא דברייתא קמייתא דמיבעי ליה כולהו לגופייהו: **תנא דבי רב.** קרי לברייתא קמייתא שנויה בתורת כהנים דמקרי ספרא דבי רב לפי שהיה שגור בפיו המדרש בפי כולם אבל ברייתא דתנא דבי ר"י לא היתה שגורה אלא בפי תלמידיו: **תנא דבי רב סבר.** למינהו דכל חד לא משתמע כללא למהוי כלל ופרט וכלל לתתרבי סלעם וחגב בכעין הפרט דניהוי קראי יתירי משום דקסבר דלא דיינינן בתרי כללי אע"כ דמי כללא בתרא לכללא קמא והכא לא דמי דכללא קמא לא קפיד אלא אכרעים ולמינהו אי כללא קיינן ליה קפיד דלהוי דמי לאחרבה דאית ליה ארבעה סימנין: **דלאו דמיניה לא.** הלכך חד מחבריה לא אתי: **לא דדמו ליה.** הלכך סלעם אתי מאחרבה וחרגול כדאמרן ואייתרא ליה לראשו ארוך: **תנא דבי ר' ישמעאל כי האי גוונא דאין.** ומהכא שמעינן ליה דהא קחזינן דדרים להו: **ארבה וחרגול כתיב.** וכעין הפרט בעינן: **לא דהו.** ואפי' לא דמו ליה אלא בחד סימן דהא שמעינן סלעם דלא בעינן דמי לפרט בכל לדדין מדאיתרבי ראשו ארוך: **ומר כי אתריה.** רשון דתנא דבי רב הוא ניפול דתנא דבי רבי ישמעאל ורשון דתנא דבי ר' ישמעאל הוא ניפול דתנא דבי רב ובין למר ובין למר סלעם אין לו זנב וחרגול יש לו זנב. וחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הזכירן הכתוב[ב] זאת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו עוף ולא שרץ העוף להיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים. בהלכות גדולות: [ג] **הפורח בהן.** שט בהן על פני המים: [ד] **הקבועין בו.** יותר מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא בידים אבל כל הסנפירין הוא יכול לכשכשן: **הסולתניות.** מין דגים קטנים בלע"ז טוינ"א: אקונם

במאי קמיפלגי תנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל בראשו ארוך קמיפלגי תנא דבי רב סבר אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם חרגול חגב למינהו פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט דמיניה אין דלאו דמיניה לא ומרבי דדמי ליה משני צדדין תנא דבי ר' ישמעאל סבר אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם חרגול חגב פרט למינהו חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט ומרבי כל דדמי ליה בחד צד [ו]והא לא דמי כללא קמא לכללא בתרא כללא קמא אשר לו כרעים אמר רחמנא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול כללא בתרא עד דשוו בארבעה סימנין [ז]תנא דבי ר' ישמעאל בכללי ופרטי כי האי גוונא דאין ודאמרי' נמי בעלמא דדאין תנא דבי ר' ישמעאל בכללי ופרטי כי האי גוונא מהכא: אמר מר אי שמו חגב יכול אין בו כל הסימנין הללו ת"ל למינהו עד שיהו בו כל הסימנין הללו אין בו כל הסימנין הללו מהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב אי לא כתיב סלעם כדקאמרת השתא דכתיב סלעם לרבויי ראשו ארוך אימא לירבי נמי כל דהו קמ"ל מאי שנא התם דאמרת סלעם זה רשון חרגול זה ניפול ומאי שנא הכא דאמרת סלעם זה ניפול חרגול זה רשון [ח]מר כי אתריה ומר כי אתריה: ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת: [ט]תנו רבנן [י]אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית והעפיאן ה"ז מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון אקונם

שלשה לדדין [יא] מכל [יב]לדדיהן אלא לרבות העתיד לגדל אחר זמן לא יקשה כלום דעל כרחך שני לדדין דמצריכין בעירודין (דף כח.) למ"ד דכללא בתרא דוקא ושלא לדדין שמצריך למאן דאמר כללא קמא דוקא לאו דוקא אמר שנים ושלשה דלמאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' בה' לדדין צריך לדמות דל"כ תיקשי עלה דההיא דעירודין הא דאמר בזיר פ' שלשה מינין (דף לה:) דכל היכא דאיכא תרי כללי ופרטי מרבינן כל דדמי ליה מחד לד וכל היכא דאיכא תרי פרטי וכללי מרבינן כל דדמי ליה משני לדדין דעירודין ואחד לד דזיר חדא מילתא היא ומיירי בעירודין כגון שיש לו שני לדדין חשודין שוין ולד שלישי שאינו חשוד כל כך דכה"ג איכא גבי כלל ופרט דבקר ולאן יין ושכר בשמעתא דעירודין (דף כח.) ובזיר (דף לה:) מיירי כגון דליכא אלא חד לד חשוב כגון כלל ופרט וכלל דההיא שמעתא ואיכא נמי לד שני שאינו חשוב כל כך וכעין זה אמר בזיר דלא מצרכינן אלא חד לד היינו הלד החשוב האחד שאין חשוב כמותן וה"ה אם היו שניהם חשודין ושוין ולד שלישי שאינו חשוב כמותן הוו שני לדדין החשודין כלד אחד כיון שהן שוין וצריך שיהא כעין הפרט דומה לפרט באותם שני לדדין החשודין דהי מינייהו מפקת והוו מה שמצריך בעירודין דומה לפרט מצ' לדדין אפי' למ"ד כללא בתרא דוקא דהוו להו תרוייהו כלד אחד בזיר כדפירשנו ומה שמצריך שלשה לדדין למ"ד כללא קמא דוקא י"ל שבא לומר דלא סגי ליה בשני לדדין החשודים ושוין כמו למ"ד כללא בתרא דוקא אלא גם בלד השלישי הגרוע צריך שיהא דומה (יב) לכולן וה"ה אם יש ה' לדדין צריך שידמה לכולן והשתא אתי שפיר כי מצרכינן נמי טפי משלשה לדדין בכעין הפרט כי בכל הלדדין בין החשודין בין הגרועין הרבה כמו השלישי צריך שיהא דומה לפרט למאן דאמר כללא קמא דוקא ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא נמי לא יקשה כלום כשנצריך יותר

משני לדדין במקום שיהיו ב (ג) יותר משני לדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך בכאן יותר משלשה לדדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא ג' לדדין חשודין שוין (יג) לו ויש לדדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להצריך ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא לא נצריך אלא לאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם לדדים גרועין יותר מאותן שאנו מצריכין בברייתא בהלד השוה ולכך לא היינו מצריכין אותם אם היינו אומרים כללא בתרא דוקא ובכך מתיישב גם מה שאנו מרבים ראשו ארוך מסלעם ואין אנו מרבים אותו שאין לו ארבע כנפים או שאין כנפיו חופים את רובו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאין ראשו ארוך ומיהו בלאו האי טעמא ניחא כמו שפי' ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד דארבע כנפים או כנפיו חופים את רובו שלא יהא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מן הארבע דמתניתין אבל הכא בראשו ארוך משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך בלבד ולפי מה שפירשנו הנהו דעירודין וזיר קשיא אמאי איצטריך למימר פ' הגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) דר"א דרים ריבויי ומיעוטי דאפי' דרים כללי ופרטי אתי שפיר וסבר כמ"ד כללא בתרא דוקא וסגי בחד לד פירוש בלד החשוב מן השאר שאין לד אחר חשוב כיולא בו מה הפרט מפורש גופו ממון אף כל גופו ממון יצאו שטרות אבל דבר המיטלטל לא צריך ולא איימעוט קרקעות כי זהו לד גרוע יותר מדע שהוא לד גרוע יותר דהא כי דרים ליה בריבה ומיעט וריבה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מלתא דשמעתא דפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) וההיא דפרק שלשה מינים דזיר (דף לה.) דר' אליעזר דרים ריבויי ומיעוטי קאמר נמי התם הכי וא"ע בשמעתא דשן ועין בקדושין (דף כד:) ואו פסח או עור דבכורות (דף נז.) ובכל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אם יהיה זה דוקא למ"ד כללא קמא דוקא או שמא נאמר כי גם למ"ד כללא בתרא דוקא אפי' לא יהיו השני לדדין החשודין שוין לגמרי כיון שקרובין להיות שוין חשודין כשוין וכאחד לד דמו ומה שלא נצריך אלא חד לד זהו כשהשני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהא דברי הכל במה שמצריך בכל הגמ' דבר המיטלטל וגופו ממון כי שני לדדין האלו קרובין להיות שוין וגם יתיישב בכך מה שצריך לומר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) דר' אליעזר דרים ריבויי ומיעוטי ולא נצטרך לתרץ בדוחק כאותו תירוץ שכתבתי: **במאי** קמיפלגי. וא"ת אמאי לא מפרש דאיכא ביניהו שאר חגבים שאינן ממין אותם הכתובים שיש להם ארבעה סימנים הכתובים במתני' ואין ראשו ארוך דלתנא דבי רב אסירי אע"פ שיש להם ד' סימנים דמתני' דאין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל דשמא ליכא שום חגב שיהא בו ה' סימנים שלא יהא ממין אותם הכתובים במתני' א"נ רבותא נקט דאפי' בראשו ארוך שרי תנא דבי ר' ישמעאל: בסוף שמעתא פי' בקונטרס דחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הזכירן הכתוב וזאת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו ולא שרץ העוף להיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים בהלכות גדולות כך פי' בקונטרס ולא הוצרך להביא בקונטרס מה"ג אלא משום דדרים ליה מקרא דבכמה מקומות בש"ס מוכח דשרו בלא שחיטה בסוף פ' ר' עקיבא (שבת דף ל:) חגב טמא אין מצטיעין לקטן דלמא מייא ואכיל ליה אבל חגב טהור אין לחוש ודרים פ' דם שחיטה (כריתות דף כא.) קאמר אוליא דם דגים וחגבים שכולם היתר ומפרש דאין טעונין שחיטה ובפ' אין מעמידין (ע"ז דף לח. ושם ד"ה לעולם) דאמר רב עובדי כוכבים שהציתו את האור בחגם כל החגבים אסורים ומפרש טעמא דלא ידיע הי טמא והי טהור אבל בשחיטה לא חיישינן ועוד התם בסוף פירקא חגבים הבאים מן ההפתך ומן האולר מותרים ליקח מן העובד כוכבים וכן הבאין מן הסלולה ולפני חנוני אסורין מפני שמזלף עליהם יין ולעיל א] הבאתי בריית'א דתוספתא דקתני אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים ובין מתים ואינו חושש ואע"ג דאוכל לאו דוקא דבחיים איכא משום בל תשקצו כדמוכח בפ' ר' עקיבא בשבת (דף ל:) מ"מ נקט אוכל למימר דליכא איסור אבר מן החי דלא בעי שחיטה. [וע"ע תוס' ע"ז לח. ד"ה לעולם]:

מסורת הש"ס

[כריתות כא.] זבחים ד: מ: ב"ק סד., ב) [שם], ג) [פסחים ג. וש"נ], ד) ע"ז לט. [ע"ש גם בתוס' ד"ה אין לו דכתבו בשם ר"י דדרים אין לו עיין עליו אם יש לו עכשיו או עתיד לגדל לאחר זמן וכו'], ה) [ויקרא יא], ו) [שיך לעיל במשנה עמ.], ז) [ג"ז שיך שם],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וכ"ש (בלף הקודם) וכו' כדי להוסיף ג' לדדין אלא לרבות כל"ל ותיבות מכל לדדיהן נמחק: (ב) בא"ד צריך שיהא דומה לפרט וה"ה אם יש ה' לדדין וגרועין כמו השלך צריך שידמה לכולן: (ג) בא"ד במקום שיהיו היותר משני וכו': (ד) בא"ד חשובין שוין ויש לדדין כל"ל ותיבת לו נמחק: (ה) בא"ד כמו שפירש רש"י ולפ"ז כל"ל ותיבת שם נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה במאי וכו' מפני שמזלף עליהם יין ולעיל. נ"ב לעיל דף סד ע"ב בתוס' ד"ה גיעולי בילים וכו':

עין משפט נר מצוה

ערה א מיי' פ"ל מהל' מאכלות אסורות הל' כד סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פג סעיף ג:

לעזי רש"י

טונינ"א. טונה.

שיטה מקובצת

(א) שלשה צדדים (מכל עדיהם) אלא לרבות: (ב) כשנצריך יותר משני צדדין במקום שיהיו הצדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך כאן יותר משלשה צדדין למאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא שני צדדין חשובין ושוין ויש צדדין אחרים גרועים מהם: (ג) כמו שפי' גם רש"י ולפי זה:

רבינו גרשום

מהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב. ובעינן דיהא שוה לארבה וחרגול מה ארבה וחרגול דיש להן ד' סימנין אף כל (ונרבי) [ולא נרבי] אלא שיש בו ארבעה סימנין: ומ"ש התם סלעם זה רשון כו' תנא קמא דר' ישמעאל מר כי אתריה כו'. כלומר באתריה דמר קרו הכי ובאתריה דמר קרו הכי: [כתוב בגליון] פירוש בגחת גבהות בשדרה שלו כעין גמל. ארבה אין לו בגבחת ולא זנב. סלעם יש לו גבחת ויש לו זנב. חרגול יש לו בגבחת ויש לו זנב. ארבה זה גובי אין לו בגבחת. סלעם זה רשון יש לו גבחת. חרגול זה נפיל יש לו בגבחת ויש לו זנב. חגב זה נדיין. ד' פעמים למינהו להביא צפורת (ברודי) [כרמים] ויוחנה ירושלמית וערצובה והרזבנית. ואלו הן ד' סימנין. ד' רגלים וד' כנפים וקרסולים וכנפיו חופות רוב עוביו ורוב אורכו [אחרת]. כללא קמא אשר לוא כרעים כללא בתרא למינהו להביא את שיש לו ד' סימנין:

סו: אלו טרפות פרק שלישי חולין

כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר. וא"ת מנין היה להם זה לחכמים וכן לעיל (דף סג:) דתניא שאין במיני דגים טמאים אלא ז' מאות מנין היה להם שהתירו בכך את השאר וליכא למימר מאדם שקרא להם שמות קיס להו הכי שמסר לדורות כך שהם טמאין שכן הוא הכיר את כולם דהא לא משמע במקרא שקרא שמות אלא לבהמות ולעופות שאע"פ שידע שמו של הקב"ה כדדרשינן (במ"ר בראשית פי"ז) אני ה' ד) (הוא) שקרא לי אדם הראשון בדגים מיהא לא אשכחן ויש לומר מכל אשר יקרא לו האדם יש לרבות אפי' דגים וליכא למימר דמאדם קיס להו ואם תמצא לומר שלא קרא להם שמות יש לומר דהכי קיס להו הלמ"מ:

הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר.

בפ"ק (לעיל דף כב: סד"ה אינטריך) פירשתי דלא שייך כאן לאקשויי וכי אינטריך קרא לכתוב כדי שלא נטעה כדפריך התם גבי אינטריך קרא למעוטי ספיקא: **יגדיל** תורה ויאדיר. הרבה אמר לנו טעמים לידע מהו קשקשת: **אימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול.** וא"ת א"כ את זה תאכלו מאי אהני ליה יש לומר שלא תאמר מה הפרט מפורש מים נובעין ונאסור בורות שיחין ומערות דדרשינן לאיסורא כתב רחמנא תאכלו למימר מה הפרט מפורש גדלים על גבי קרקע להתיר יש לו בבורות שיחין ומערות כימים וכנחלים והא דקאמר בסמוך איפכא הייגו למאי דדרשינן להתירא: **לא ס"ד דכתיב כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת.** תימה מאי ראיה היא זו אימא דהאי קרא בתרא קאי אדיוקא דבימים ובנחלים כי לית ליה לא תיכול הא אית ליה אכול אבל בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול ותהוי השתא קרא קמא כפשטיה דמה ראית דתימא קרא קמא אדיוקא וקרא בתרא כפשטיה וי"ל דבקרא קמא אין לחוש אי קאי אדיוקא משום דכתיב ביה אותם תאכלו דמשמע אותם ולא אחרים והרי הוא כמו שכתוב בהדיא ולא אחרים וא"ת והיכי משמע מהאי קרא דשרי בכלים אימא למעוטי מלאו אתא כלומר בכלים ליכא לאו אבל עשה מיהא איכא כדמוכח קרא קמא אפי' בים לו וי"ל דבהאי קרא בתרא לא כתיב לאו והכי כתיב וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים שקץ הם לכם ובאידך קרא דבתריה הוא דכתיב הלאו ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ועוד דאין זה סברא שיהא בכלים חמורים מימים ונחלים דבים להם סנפיר וקשקשת נמי אסירי ובאין להם סנפיר וקשקשת קילי טפי דליכא בהו אלא עשה והאי שינויא בתרא ניחא טפי דלמה ליה (ג) להתיר בכלים מקרא דים לו לישתוק ביה מימים ונחלים ואגא ידענא היתר כלי מקרא דאין לו ולריך לומר דהוה אמינא דקרא דאין לו אתא למעוטי כלי מלאו אבל עשה איכא ויש לו אפי' בכלים נמי שרו להכי אינטריך קרא קמא למאסרי כלים לגמרי אע"ג דאין לו:

אקונם ואפונם כספתיאם ואכספטיאם ואטונם ה"ז מותר ו) תנן התם א כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת יש לו קשקשת ויש לו סנפיר דג טהור יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא מכדי אקשקשת קא סמכינן ליכתוב רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר אי כתב רחמנא קשקשת ולא כתב סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפי' דג טמא כתב רחמנא סנפיר וקשקשת והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת ממאי דקשקשת לבושא הוא דכתיב [1]ושריון קשקשים הוא לבוש וליכתוב רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר א"ר אבהו וכן תנא דבי ר' ישמעאל [2]יגדיל תורה ויאדיר ת"ר ממשמע שנאמר אכול את שיש לו שומע אני אל תאכל את שאין לו וממשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו שומע אני אכול את שיש לו ולמה שנאן [ב]לעבור עליו בעשה ולא תעשה [3]תאכלו מכל אשר במים מה ת"ל שיכול הואיל והתיר במפורש והתיר בסתם מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים אף כשהתיר בסתם לא התיר אלא בכלים מנין לרבות בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע [3]ת"ל תאכלו מכל אשר במים היכן התיר בכלים דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים וגו' בימים ובנחלים הוא דכי אית ליה אכול דלית ליה לא תיכול הא [ד]בכלים אע"ג דלית ליה אכול אימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול לא סלקא דעתך דכתיב [4]וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים בימים ובנחלים דלית ליה לא תיכול הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול ואימא במים כלל בימים ובנחלים פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ימים ונחלים אין נעיצין וחריצין לא במים חזר וכלל הני תרי כללי דסמיכי להדדי נינהו אמר רבינא כדאמרי במערבא [ג]כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכין זה לזה הטל

אסנפיר וקשקשת אבל מתאכלו קמא מני למידרש באנפי נפשיה וסנפיר וקשקשת לימים ונחלים דסיפא קאי והכי קאמר תאכלו מכל אשר במים אפי' בלא סימנין וכגון בשאר מימות שאינן ימים ונחלים כל אשר לו סנפיר וקשקשת [במים] בימים ובנחלים אותם תאכלו ולא בלא סנפיר וקשקשת דבימים ונחלים בעי סימנין: **היכן הפיר בכלים.** מאיזה מקרא אתה למד: **בימים ובנחלים הוא.** דכתבתי לך אותם למעוטי מי שאין לו הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול: **ואימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול.** דהא גבי התירא כתיב ומשמע דמהתירא ממעט להו דהכי משמע בימים ובנחלים הוא דתאכלם אבל בכלים לא תאכלם: **לא ס"ד.** דהא גבי איסורא דאל תאכלו את אשר אין לו כתיב נמי ימים ונחלים למעוטי כלים והכא על כרחך מאיסורא ממעט להו הלכך על כרחך ריש נמי כי כתיב ימים ונחלים ולא כלים מאיסורא ממעט להו דמממעט אמי שאין לו קאי והכי קאמר ימים ונחלים הוא דאותם תאכלו ולא מי שאין לו אבל כלים אפי' אין לו אכול והיינו שני מקראות סתום ומפורש דלעיל שהותרו בהם כלים ולקמן [סז.] בעי הי קרי סתום והי קרי מפורש: **ואימא במים כלל.** (ה) דכל שרץ המים בעינן סימנין: **חרילין ונעילין לא.** וכ"ש בורות ולמה לי תאכלו מכל אשר במים לאתויי בורות להיתרא: **במים חזר וכלל.** תרי במים כתיבי גבי הדדי מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים:

הטל

עין משפט נר מצוה

רעו א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' כד סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פג סעיף ג:

רעז ב מיי' פ"ב שם הלכה ד:

רעח ג ד מיי' שם הל' יח סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פד סעיף ה:

רבינו גרשום

מכדי תני התם בנדה פ' בא סימן התחתון כל שיש לו קשקשת ויש לו סנפיר דג טהור: אקשקשת קא סמכינן. כלומר דחזינן יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא לא נכתוב רחמנא סנפיר ונכתוב קשקשת: כלומר השתא דק"ל דקשקשת (כלבי) [לבוש'] נינהו נכתוב רחמנא קשקשת ולא נכתוב סנפיר ולא אתי למטעי דקשקשת היינו סנפיר: תנו ו) רבנן אין לו עכשיו כו'. כלומר סנפיר וקשקשת: כספטיים ואכספטיים גרסי': מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים כדבעינן לפרושי לקמן איזהו מפורש ואיזהו סתם: מנין לרבות בורות שיחין ומערות כו'. כלומר אע"ג דאין לו: בימים ובנחלים אין חריצין ונעיצין לא. כלומר אע"ג דלית ליה אכול: במים חזר וכלל. כלומר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים: ואירבו להו בורות ושיחין ומערות לאיסורא כו'. כלומר את אמרת בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע אע"ג דלית ליה

ו) מכאן עד ד"ה מה כשהתיר שייך לעיל ע"ח.

מסורת הש"ס

א) נדה נא:, ב) זבחים מד. ב"ק סד: בכורות נא. ע"ש שבועות ה., ג) [ויקרא יא], ד) [צ"ל הוא שמין],

תורה אור השלם

1. וְכוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל רֹאשׁוֹ וְשִׁרְיוֹן קַשְׂקַשִּׂים הוּא לָבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשִּׁרְיוֹן חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים שְׁקָלִים נְחֹשֶׁת:
שמואל א יז ה
2. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:
ישעיהו מב כא
3. אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ:
ויקרא יא ט
4. וְכֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם:
ויקרא יא י

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ואימא במים כלל דלכל שרץ: (ב) תוס' ד"ה לא ס"ד וכו' ויתא למעט טפי דלמה ליה להזכיר כלים בקרא דיש לו:

מוסף רש"י

קשקשת. מלבושין של דג (נדה נא:) אלו קליפין הקבועין בו (ויקרא יא ט). סנפיר. אלו כנפיים ששט בהן על פני המים (שם).

הטל פרט. הסמוך להם ותנהו ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל ותרבי ביה כל כעין הפרט הלכך אי לאו תאכלו קמא הוה מרבינן בכעין הפרט אפי׳ בורות דדמו לפרט בהכי שהן מים גדלין על גבי קרקע אבל השתא דכתיב תאכלו קמא דרשינן ליה הכי מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעין ואיתרבו חריצין ונעיצין לאיסורא כאלו ולא איתרבו בורות: **ומאי רבי.** בכעין הפרט דאף כל: **ומאי מיעט.** דכל פרט למעוטי אתא: **ואימא מה הפרט מפורש וכו׳.** דאע״ג דלא דמי ליה לפרטא אלא בחד צד מרבינן דכללא בתרא דוקא: **א״כ תאכלו מאי אהני ליה.** בלאו איהו נמי כלים לא מיתסרי דהא לא דמו לפרט במידי אלא לאו תאכלו למשרי בורות אתא ולמימרא דלא תרבי בכעין הפרט אלא חריצין ונעיצין דדמו ליה בשני לדדין: **חרצין.** ארוכין וקצרים: **נעיצין.** רחבין כגון אותן שעושין לבידי דגים: **ואימא איפכא** לא גרסינן הכא עד בסיפא דשמעתא בתר מלתא דתנא דבי ר׳ ישמעאל אבל הכא גבי תנא דבי רב דדרים כללי ופרטי ליכא לאותביה דהא כעין הפרט בעינן ומאי כעין הפרט אית בהו דתרבינהו לאיסורא ותפיק חריצין ונעיצין: **במים במים ג׳ פעמים.** הואיל ושני הכללות סמוכין כשתטיל פרט שאחריהם ביניהם מדה בתורה היא שלא תדונם בכלל ופרט אלא ברבוי ומיעוט דלהכי פלגינהו רחמנא לפרטא מכללא דלא תדרשיה בכלל ופרט. ואיכא בין ריבה ומיעט לכלל ופרט דכי דרשינן כלל ופרט הוי פרט פירושו של כללא ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפי׳ דבר הדומה לו אין לך להביא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאתויי מידי דדמי ליה לפרט אבל כי דרשינן ריבה ומיעט לא פירש המיעוט את הרבוי אלא מיעט שלא תשמע ממנו הכל אלא זה והדומים לו ובלאו רבוי שני הוה מרבינן כל דדמי ליה למיעוטא ואהני רבוי שני לאתויי כל מילי ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרשינן בפ׳ גנמר הדין (סנהדרין דף מה:) גבי כל הנסקלין נתלין דרבוי ומיעוט לחודיה מייתי כל דדמי ליה בכל מילי. ומשום דרבוי ומיעוט מידרים אינטריך תאכלו קמא למשרי בורות דאתי ברבוי ומיעוט ורבוי לאיסורא דאילו בכלל ופרט דרשינן ליה לא הוו מתרבו בורות ולא אינטריך תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר׳ ישמעאל כללא קמא דוקא ולא מרבינן בכלל בתרא אלא מידי דדמי ליה בכל צד לפרט דהיינו נובעין וצריך לומר דסוגיא דלעיל דדרים כלל ופרט וכלל ואפ״ה אינטריך ליה לאתאכלו להתיר בורות שיחין ומערות קסבר כללא בתרא דוקא והוו מתרבו בורות שיחין ומערות אע״ג דלא דמו אלא בחד צד שהם מים הגדלים על גבי קרקע וכי פריך אי מה הפרט מפורש מים הגדלים על גבי קרקע ורבי אפילו בורות שיחין ומערות לאיסורא הוה מצי לשנויי קסבר כללא קמא דוקא ובעי׳ עד דדמי ליה בכל צד אלא האמת קמתרץ דמתאכלו קדרים להו לעיל בברייתא והשתא לפירוש זה לא פליגי מידי בהך מלתא סוגיא דלעיל ותנא דבי ר׳ ישמעאל דהכא ויש לתמוה דכי פריך בסמוך ואיפוך אלא ומשני מרבה אני בורות שיחין ומערות להתירא שהם עצורין ככלים למה לי להזכיר כלל עצורין דהוה ליה למימר דאיצטי ליה לרבוי חריצין ונעיצין טפי לאיסורא לפי שהם נובעים כימים וכנחלים לכך נראה א) דהנך חריצין ונעיצין דהכא מיירי במים נובעין ולהכי פריך כיון דאין נובעין מה לי בורות שיחין ומערות מה לי חריצין ונעיצין ומשני דחריצין ונעיצין אע״ג שאין נובעין דמו טפי לימים ונחלים שאין עצורים ככלים אבל בורות שיחין ומערות עצורים ככלים ולהכי סברא להתירא והשתא לאמאן דדרים ריבה ומיעט מרבה חריצין ונעיצין שאין נובעין לאיסורא והתירא דתאכלו מוקי לה בבורות שיחין ומערות אבל לאמאן דדרים לעיל כללי ופרטי מרבה מתאכלו להתירא אפי׳ חריצין ונעיצין שאין עצורים ככלים כיון דאינן נובעים: דיקא הכי במנא נמי דלמא פריש לדפנא דמנא והדר נפיל למנא התם [1]היינו רביתיה ומנא תימרא דתניא מנין לרבות בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע ת״ל [2]תאכלו מכל אשר במים וליחוש דלמא פריש לדפנא והדר נפיל אלא היינו רביתיה ה״נ היינו רביתיה אמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך כל השרץ השורץ על הארץ [3]לרבות יבחושין שסיננן טעמא דסיננן הא לא סיננן שרי [4]אמר שמואל שהתליעה [5]קישות באביה

במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט. פי׳ בקונטרס משום דברבוי ומיעוט מדרים אינטריך תאכלו קמא למשרי בורות שיחין ומערות דלמא ברבוי ומיעוט ורבוי דאסור דאילו כלל ופרט דרשינן לא הוה מתרבי בורות ולא אינטריך תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר׳ ישמעאל כללא קמא דוקא ולא מרבינן בכלל בתרא אלא מידי דדמי ליה בכל צד לפרט דהיינו נובעין וצריך לומר דסוגיא דלעיל דדרים כלל ופרט וכלל ואפ״ה אינטריך ליה לאתאכלו להתיר בורות שיחין ומערות קסבר כללא בתרא דוקא והוו מתרבו בורות שיחין ומערות אע״ג דלא דמו אלא בחד צד שהם מים הגדלים על גבי קרקע ומאי רבי אפי׳ בורות שיחין ומערות לאיסורא ומאי מיעט מיעט כלים אם כן תאכלו מאי אהני ליה [6]דבי ר׳ ישמעאל תנא במים במים שתי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט במים ריבה בימים ובנחלים מיעט במים חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי [7]חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט בורות שיחין ומערות להתירא אימא מאי ריבה בורות שיחין ומערות לאיסורא ומאי מיעט מיעט כלים א״כ תאכלו מאי אהני ליה ואיפוך אנא כדתני מתתיה דתני מתתיה בר יהודה מאי ראית לרבות בורות שיחין ומערות להתירא ולהוציא חריצין ונעיצין לאיסורא מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורים ככלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורין ככלים הי סתום והי מפורש פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר יש לו מפורש ואין לו סתום וחד אמר אין לו מפורש ויש לו סתום מאי טעמא דמאן דאמר יש לו מפורש אמר לך מיניה הוא דקא משתרו כלים מאי טעמא דמאן דאמר אין לו מפורש דהאי הוא דקמוכח אהאיך דאי מהאיך הוה אמינא בכלים אע״ג דאית ליה נמי לא תיכול אמר רב הונא [8]לא לשפי אינש שיכרא בצביתא באורתא דילמא פריש לעיל מצבייתא והדר נפיל לכסא והוי עובר משום [1]שרץ השורץ על הארץ אי

מסורת הש״ם

א) ב״ק סד: שבועות ה. בכורות נא. [והא דתניא ר׳ ישמעאל י״ג מדות שהתורה נדרשת בהן והא איכא גם מדה זו המיוחדת בתימה תוס׳ שבועות ה. ד״ה דתנא], ב) לעיל נח., ג) בימים ונחלים. רש״ל, ד) [ל״ל לחבירו],

תורה אור השלם

1. וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יא מא
2. אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ: ויקרא יא ט

גליון הש״ם

גמ׳ קישות שהתליעה. עי׳ פסחים קטו ע״ב תוס׳ ד״ה קפא:

מוסף רש״י

דבי ר׳ ישמעאל תנא במים במים. כל מקום שנאמר במים במים ג׳ פעמים, כלומר כל מקום שנאמר ג׳ כללות זו אצל זו ופרט אחריהן, כגון הכא אם זה תאכלו מכל אשר במים, אשר לו סנפיר וקשקשת במים, דהיינו שני כללות דמשמע דבכל מים בעינן סנפיר וקשקשת, ופרט כתיב אחריהם בימים ובנחלים, דמשמע בימים ובנחלים שנובעים הם בעינן סנפיר וקשקשת אבל הגדלים במים מכונסין מיתאכלי בלא סנפיר וקשקשת, אין זה כלל ופרט. לא דיינינן ליה בכלל ופרט, אלא מטילין הפרט בימין ודנין אותו ברבוי ומיעוטי (בכורות נא.) הואיל וכללים סמוכים הם והפרט אינו ביניהן אלא אחריהם כתיב בימים ובנחלים, דמשמע דימים ונחלים הוא דבעינן סנפיר וקשקשת אבל שיחין ומערות לא, אין זה נדרש בכלל ופרט דלא ליתרבי אלא כעין הפרט, אלא ברבוי ומיעטו וריבה ומיעטו וריבה ומתרבי כל מילי, אלא דמיעוט מהני למעוטי פורתא מדא מילתא ומו לא (ב״ק סד:).

עין משפט נר מצוה

רעט א מיי׳ פ״ב מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יח עי׳ מ״מ סמג עשין סב טוש״ע י״ד סי׳ פד ס״ב:
רפ ב מיי׳ שם הל׳ כ טוש״ע שם סעיף ג:
רפא ג מיי׳ שם הל׳ יט טוש״ע שם סעיף א:
רפב ד מיי׳ שם הל׳ כ טוש״ע שם סעיף ג:
רפג ה מיי׳ שם הל׳ טו טוש״ע שם סעיף ו:

שיטה מקובצת

א) לכך נראה דהנך חריצין ונעיצין דהכא איירי באין נובעין. נ״ב (ולאנן) [ולא כן] פירש״י לעיל לפיכך צריך לומר דנקט עצורין לאשמועינן דאי הן זוחלין אסיר אע״ג דאינם נובעין. כך נ״ל:

רבינו גרשום

אימא לאיסורא דאי אית ליה אכול ואי לית ליה לא תיכול [אפי׳] בורות שיחין ומערות: ואימעיטו ליה כלים להתירא. כלומר דבכלים אע״ג דלית ליה אכול: ואימא איפכא. כלומר חריצין ונעיצין להתירא בורות שיחין ומערות לאיסורא: חד אמר יש לו סתום אין לו מפורש. כלומר כל אשר לו סנפיר וקשקשת סתום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת מפורש: (משיש לו קא) [מיניה הוא דקא] מיתחרבו כלים. בימים ובנחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול (וניכול להבין) הא בכלים אע״ג דלית ליה תיכול כדאמרי׳ לעיל: אין לו הוא דקא מגלי עליה דיש לו. כלומר דאי מיש לו הוה אמינא בכלים אע״ג דאית ליה לא תיכול קמ״ל אין לו בימים ובנחלים הוא דלית ליה לא תיכול משמע הא בכלים אע״ג דלית ליה אכול: בציביא בלילא. כלומר שמשים ציבי דחצבא ושפי שיכרא דרך ציבי דלמא פריש התולעת מחצבא לציבי ומיחזי כשרץ השורץ: א״ל רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע. מה דאמרת כי פריש לציבי והדר נפיל יש בו משום שרץ השורץ תניא דמסייעא לך דלאחר שפירש למסננת קרינן ביה השרץ:

אבל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מים נובעים אף כל מים נובעים מאי רבי חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט בורות שיחין ומערות להתירא ואימא מה הפרט מפורש מים גדלין על גבי קרקע אף כל מים גדלין על גבי קרקע ומאי רבי אפי׳ בורות שיחין ומערות לאיסורא ומאי מיעט מיעט כלים אם כן תאכלו מאי אהני ליה [6]דבי ר׳ ישמעאל תנא במים במים שתי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט במים ריבה בימים ובנחלים מיעט במים חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי [7]חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט בורות שיחין ומערות להתירא אימא מאי ריבה בורות שיחין ומערות לאיסורא ומאי מיעט מיעט כלים א״כ תאכלו מאי אהני ליה ואיפוך אנא כדתני מתתיה דתני מתתיה בר יהודה מאי ראית לרבות בורות שיחין ומערות להתירא ולהוציא חריצין ונעיצין לאיסורא מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורים ככלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורין ככלים הי סתום והי מפורש פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר יש לו מפורש ואין לו סתום וחד אמר אין לו מפורש ויש לו סתום מאי טעמא דמאן דאמר יש לו מפורש אמר לך מיניה הוא דקא משתרו כלים מאי טעמא דמאן דאמר אין לו מפורש דהאי הוא דקמוכח אהאיך דאי מהאיך הוה אמינא בכלים אע״ג דאית ליה נמי לא תיכול אמר רב הונא [8]לא לשפי אינש שיכרא בצביתא באורתא דילמא פריש לעיל מצבייתא והדר נפיל לכסא והוי עובר משום [1]שרץ השורץ על הארץ אי

בחביה

דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זיתים. מכאן מדקדק ר"ת ורבינו נתנאל וריב"א דאין הלכה כשמואל דאמר קישות שהתליעה באביה אסורה והבלכות גדולות והבאלמות [ה] דרב אחאי פוסק כשמואל מדאמר רב פפא לעיל בפירקין (דף נח.) ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליעה באביה אסורה הני תמרי דכלא בתר תריסר ירחי שרי אע"פ שהש"ס עושה כאן דיוק מן הברייתא דלא כשמואל הייט לכאורה אבל לשמואל נמי יש לייסב ולפרש דתולעת שבעיקרי זיתים היינו שבזיתים בעודן מחוברין בעיקרן ומיהו אפי' לשמואל אין לאסור אותן פולין שקורין פולי"ש בלע"ז ואימאי שקורין שאווי"ש כשנמצאין בתוכן כגון יבחושין ובתחלת תולדות של יבחושין הקליפה משחרת מבחוץ וכשמסירין הקליפה נשאריס היבחושין תחתיה אין לאוסרן ולא מתסרי משום השרש השורש על הארץ כל זמן שלא ריחשה וגם בקונטרס פי' לעיל גבי קישות שהתליעה באביה אסורה כיון דמהלכת התולעת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הויא כמהלכת על גבי קרקע:

קוקיאני אסירי. פי' הקונטרס תולעים שבכבד ושבריאה וקשיא לר"ת דלאידך גיסא דשרי תקשי ליה מברייתא דבסמוך דומת נבלתם תשקצו לרבות דריס שבבהמה אע"ג דמינה קא גדלי אלא אומר ר"ת דבדגים איירי הכא והא דאמר כי נייס עייל ליה באוסיא אשכחן בדגים כי האי גוונא בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף עג.) דאמר רבה בר בר חנה חזינא ההוא כווריא דיתבה ועיילא ליה טינא באוסייה: **לרבות** דרנים שבבהמה. וא"ת ותיפוק ליה דאסירי מידי דהוה אשותבו הבהמה ומאי בה דמות יונה דאסירא [ו] משום דליתיה לא בפרסה ולא בפרסות ויש לומר דשאני עובר משום דמקרא דוכל בהמה אשתרי ולית ליה למשרי אלא היכא דאיכא פרסות דבקרא דוכל בהמה כתיב פרסה אבל דריס שבבהמה נדראין מן הבשר עצמה והוה אמרינן דאסיבי כבשר ולא דמי לאותן מן הטחול ומן הכליות דהתם איכא חסרון ואסירי לקמן (סט.) מאותה שלמה ולא חסרה אבל הכא לא נחסר דבר:

הדרן עלך אלו טרפות

באביה אסורה משום [1]השרץ השורץ על הארץ לימא מסייע ליה דתני חדא על הארץ [א]להוציא את הזיזין שבעדשים ואת היתושים שבכליסים ותולעת שבתמרים ושבגרוגרות ותניא אידך כל השרץ השורץ על הארץ לרבות תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים מאי לאו אידי ואידי בפירא והא באביה והא שלא באביה לא אידי ואידי באביה ולא קשיא הא בפירא הא באילנא גופא דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים ש"מ בעי רב יוסף פרשה ומתה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו [2]תיקו בעי רב אשי לגג תמרה מהו לגג גרעינתה מהו מתמרה לתמרה מהו [3]תיקו אמר רב ששת בריה דרב אידי קוקיאני אסירי מאי טעמא מעלמא אתו מתקיף לה רב אשי אי מעלמא אתו לישתכחו דרך בית הריעי איכא דאמרי אמר רב שישא בריה דרב אידי קוקיאני שרו מאי טעמא מיניה גבלי אמר רב אשי פשיטא דאי מעלמא קא אתו לישתכחו דרך בית הריעי והלכתא [ד]קוקיאני אסירי מ"ט מינם ניים ועיילי ליה באוסייה תולעים [ה]דרני דבשרא אסירי [ו]דכווריי שריין אמר לה רבינא לאימיה אבלע לי ואנא איכול א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא לרבינא מאי שנא מהא דתניא [2]ואת נבלתם תשקצו לרבות את הדרנים שבבהמה א"ל הכי השתא בהמה בשחיטה הוא דמשתריא והני מדלא קא מהניא להו שחיטה באיסורייהו קיימן אבל דגים באסיפה בעלמא מישתרי והני כי קא גבלן בהיתרא קא גבלן ת"ר [3]הולך על גחון זה נחש כל לרבות השילשול ואת הדומה לשילשול על ארבע זה עקרב כל הולך לרבות את החיפושית ואת הדומה לחיפושית מרבה רגלים זה נדל עד כל לרבות את הדומה ואת הדומה לדומה תניא ר' יוסי בן דורמסקית אומר [ז]ליתן דג טהור הוא שנאמר [4]גאוה אפיקי מגנים [5]תחתיו חדודי חרש אפיקי מגנים אלו קשקשים שבו תחתיו חדודי חרש אלו סנפירין שפורח בהן:

הדרן עלך אלו טרפות

נאכיה. בעודה מחוברת שרש האדן היא ואסורה התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הוי כמהלכת על גבי קרקע אבל התליעה לאחר מכאן מותרת **על שתא לאויר: להוציא זיזין שבעדשים.** דמותרים דלאו על האדן שורצין אלא בתוך העדשה: **זיזין.** כולו"ם וכמין יתושין הן אלא שבעדשים זיזין שמן: **כליסין.** מין קטנית לידרא"ש בלע"ז: **ותניא אידך כל לרבות.** דאסיבי: **כפירא.** שהתליעו תמרים עצמן: **והא נאכיה.** אסיבי וסיעתא דשמואל: **אידי ואידי נאכיה.** כלומר הא דשרי נמי באביה דכל כמה דלא נפקא לאויר לאו שרש האדן היא ולא תסייעיה: **פירשה ומתה.** המתלעת לאחר תליסתה דשריא לדברי הכל פירשה מתוך הפרי לאדן ולא ריחשה שמתה מיד בנפילתה: **מהו.** מי אמרי' כיון דלא הלכה לאו שורץ על האדן הוא או דלמא לא בעינן שריצה. שורץ הייט רוחש ומנענע: **מקצתה מהו.** מי הויא ככולה או דלמא בעינן כולה: **לאויר העולם.** פירשה מן הפרי תלוש לאויר וקודם שהגיע לאדן קלטה בפיו לבולעה אם תימצי לומר פירשה ומתה מותרת משום דאינה ראויה לרחוש אבל היה דראויה לרחוש לא: **לגג תמרה מהו.** מתוכה פירשה לגגה מי אמרי' היינו רביתיה או דלמא כשורץ על גבי דבר אחר דמי: **לגג גרעינתה מהו.** אם תמצי לומר לגג תמרה כדבר אחר הוא גג גרעינתה מהו. כל תולעים מגרעיני הפרי הן גדלים: **מתמרה לתמרה מהו.** ולא שרץ על גבה אלא מזו על זו [ג] מי אמרי' כיון דלאו היינו אמה שורץ קיינא היא או דלמא אויר העולם בעינן. וכולהו בתלושין בעי להו: **קוקיאני.** תולעים שבכבד ושבריאה: **מעלמא אתו.** שבלעתן הבהמה עם האוכלים ותחלתן שרצו על האדן: **מינה גבלי.** לשון גדלי. מן הבהמה עצמה הן גדלין ולאו שרץ האדן היינו: **מינם ניים ועיילי ליה באוסייה.** כשהבהמה ישנה נכנסים בחוטמה ומשם לקנה ריאה וכבד הלכך לא משתכחי דרך בית הרעי: **דרני.** תולעים הנמצאים בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה ובלע"ז גרגיליי"ש: **אסירי.** וטעמא מפרש לקמיה: **דכווריי שרי.** וטעמא כדמפרש רבינא: **אבלע לי.** דכווריי בתוך הדגים תני אותם שלא אראה ואקוץ בם: **בשחיטה משריא.** ואלו שגדלו בתוכה עד שלא נשחטה בא מאיסור אבר מן החי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן. ואע"ג דשליל מותר בשחיטת אמו מכל בהמה תאכלו נפקא לן לקמן [סט.] אבל [ג] הכא באיסוריהו קיימי: **שילשול.** תולעת ארוכה כנחש הן והן הנמצאין באשפה: **חפושים.** איסקרבו"ט: **נדל.** מאה רגליס קורין לו: **דג טהור הוא.** שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כדמפרש: **אפיקי מגנים.** חוזק מגיניס: **אלו קשקשים.** הסגורים וחתומים בו בדוחק: **תחתיו חדודי חרש.** חידודים של חרשים: **אלו סנפירים.** שחדודים ומחתכין כחרסין ובהן הוא בוקע את המים בחודן שלא יעכבוהו בפריחתו. פשטיה דקרא לשון [ד] מורי תחתיו חדודי חרש במקומו זהרורי שמש:

הדרן עלך אלו טרפות

עין משפט נר מצוה

רפד א ב ג מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' יד טו טז טוש"ע י"ד סי' פד סעיף ד:

רפה ד ה ו מיי' שם הלכה יז ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף טז:

רבינו גרשום

קישות שהתליע באביה. כלומר במחובר (כלומר) כל זמן שהוא עומד על האילן אסור דאמרי' מן הארץ שרץ לקישות: שבבלוסין. מיני קטניות: מאי לאו אידי ואידי בפירי. הא דאיתלע באביה אמרי' מפירא גבלא ומקום רביתא היא: ולא קשיא. הא דאיתלע פירא גופיה מותר הא דאיתלע אילנא גופיה אסור: פירשה ומתה מהו. כלומר התולעת שבפירי פירשה ממקום רביתה ולא שרצה ומתה מהו מי אמרי' כיון דלא שרצה על הארץ מותרת או דלמא כיון שפירשה מקצתה אסור: לאויר העולם מהו. כלומר דלא שרצה על הארץ מותרת או דלמא כיון דפירשה אסור: פירשה לגג תמרה מהו. לא שרצה על הארץ אלא לפירי עצמה פירשה: לגג גרעינתה מהו [ו]. שרצה על הארץ: קוקאני. תולעי הראש: אתא שחיט ושריא ליה גרסי'. כלומר לבהמה שריא לדרנין לא שריא: את החיפושית. מין שרץ: ר' יוסי בן דורמסקית [אומר] ליתן דג טהור כו': אבלע לי. דכווריי:

הדרן עלך אלו טרפות

ו) נראה דל"ל לא הוה כמו דשלה על האדן או נח.

מסורת הש"ס

ג) [ולא נימא הואיל לאיתקש לגמא דכתיב לזיתן גמא בריא טמא הוא קמ"ל דהוא טהור. עריון ערך גא ג'], ב) [מזו לזו רש"ס], ג) ל"ל הגי, ד) גי' רש"ל אוריס, ה) [פרשת שמיני ס' פד ופ' תוס' פסחים קטו: ד"ה קפא], ו) [לקמן סט.],

תורה אור השלם

1. וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יא מא
2. וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וְאֶת נִבְלָתָם תְּשַׁקֵּצוּ: ויקרא יא יא
3. כֹּל הוֹלֵךְ עַל גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע עַד כָּל מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם: ויקרא יא מב
4. גַּאֲוָה אֲפִיקֵי מָגִנִּים סָגוּר חוֹתָם צֹר: איוב מא ז
5. תַּחְתָּיו חַדּוּדֵי חָרֶשׂ יִרְפַּד חָרוּץ עֲלֵי טִיט: איוב מא כב

לעזי רש"י

כוצונ"ש [קוצונ"ש]. חרקים קטנים.
צידרא"ש צידרא"ש [צידר"א]. אפונות.
גרבילי"ש [גרבילי"ש]. זחל זבוב הסוסים.
אישקרבו"ט. חיפושית.

מוסף רש"י

באביה. באיניה, בעודה מחוברת, אסורה. התולעת באכילה, דכיון דמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוברות בקרקע, שורץ על האדן קרינא ביה, אבל התליעה בתלוש לאו שורץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי הקרקע (לעיל נח.).

הדרן עלך אלו טרפות

בהמה המקשה לילד. בשעת שחיטה: **והחזירו.** קודם שחיטה: **מותר באכילה.** ובגמרא מפרש מאן מותר: **הרי זה כילוד.** ותו לא מהניא ליה שחיטת אמו וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבלה: **חוסך מעובר שבמעיה.** והניח החתיכה בתוכה: **מותר.** בשחיטתה כדיליף בגמרא[ט] מכל בהמה תאכלו: **מן הטחול ומן הכליות.** של בהמה עצמה: **אסור באכילה.** ואע"פ שהניחו בבהמה לא הותר בשחיטתה. להכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפא הוא: **גמ' ואחר עצמו אסור.** באכילה מאחר שיצא ממחיצתו קודם שחיטה ואע"פ שהחזירה קודם לכן: **ובשר בשדה.** כלומר חוץ למחיצתו דהיינו לאויר שרחם זה הוה ליה מחיצה להתירו בשחיטה וכיון שיצא הרי הוא כטרפה ולא תאכלו. וכל מי שיש לו מחיצה ויצא כגון בשר קדשים שיצאו נמי מהאי קרא נפקא לן (מכות דף יח.): **לא תעובר.** ואשמועינן דמשום יד לא הוי כילוד: **אפי' לא החזירו נמי.** דעובר נפקא לן לקמן מבהמה בבהמה אותה תאכלו: **וסיפא.** גופה מאי קמ"ל דקאמרת ריש תני משום סיפא: **בכור לנחלה.** בעינן ולד שיהא ראוי לחיות ואי לא ראוי לחיות לא מפקע את הבא אחריו מליטול פי שנים דכתיב (דברים כא) ראשית אונו מי שלנו דוה עליו יצא ולד שאינו של קיימא שאין לב אביו דוה על מותו[י] אבל מפליון הבכור פוטר הוא את הבא אחריו שהרי זה פטר את הרחם: **נפ.** שלא כלו מדשיו: **אע"פ שיצא ראשו חי.** והחזירו ויצא אחיו שכלו מדשיו אין לידת הראשון מפקעתו מליטות בכור לנחלה שאפילו נולד הנפל כולו אינו מפקיע את הבא אחריו שאין לבו דוה עליו וכל שכן אם יצא ראשו ומת. והאי דנקט ראשו משום בכור לכהן נקט ליה ובילידת ראשו הוי ילוד ופוטר את אחיו מבכור לכהן: **או.** הבא אחר בן תשעה אפי' יצא ראשו של ראשון מת הוי לידת הראשון לידה ואין הבא אחריו בכור לכהן אבל הבא אחר בן תשעה שיצא ראשו חי בכור לנחלה נמי לא הוי. אלמא ראש הוי לידה: **וכי תימא אשמועינן באדם.** דבילידת ראשו הוי כילוד והדר אשמועי' בבהמה דאדם מבהמה לא יליף דבהמה לית לה פרוזדור לפני בית הרחם שלה וגלוי הוא ומכיון שהראש יוצא לידתו ניכרת אבל אשה אין רחמה בגלוי שהיכרים הוו לה כעין פרוזדור ואין יצילת הולד ניכרת יפה עד שיצא רובו: **הא נמי תנינא.** בבהמה נמי תנינא במתניתין בפירקין דראש הוי לידה דקתני שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה אפילו מה שהיה בפנים בשעת שחיטה לפי שהשליא סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה ומיישינן דלמא בההיא מקצת דנפיק יצא הראש והוי כילוד הלכך כולה אסורה דשדינן לה בתר ריש אלמא ראשו תנן דהוי לידה וסיפא דקתני החזירו לא בתר ריש: **ת"ש בשלמא החזירו דרישא דוקא.** ולמשרי אבר גופיה איכא לתרוצי סיפא דתני החזירו משום ריש אלא אי אמרת בתר דרישא תעובר קאי אבל אבר אסור דחזרה לא מהני אמאי נקט החזירו: **נעולם.** מותר דקתני תעובר ודקשיא לך חזרה מאי אהני למקום חתך מהניא דאם לא החזיר צריך להניח ממה שבפנים לגד החיצון ולחותכו שמקום החתך הבדלת החיצון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קיימא ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה הוא אבל החזירו א"ל לחתוך לגד פנים אלא מלמגס וחותך ומקום חתך מותר דקיימא ביה בהמה בבהמה ומשום בשר בשדה ליכא דהא לא יצא ממחיצתו. והא דרב נחמן לקמן [ע"ב]: **שבחוץ טמא.** דילפינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) שאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבלה מוכי ימות מן הבהמה [ויקרא יא]: **שבפנים טהור.** שמחיים לא קבל טומאת אוכלין: הבשר

בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה [ח]**א הוציא** את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד [ב]**ב חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה** [ג]**מן** הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל דבר שגופה אסור [ד]**ושאינה גופה מותר: גמ'** אמר רב יהודה אמר רב [ה]**ואבר עצמו** אסור מאי טעמא דאמר קרא [ו]**ובשר בשדה** טרפה לא תאכלו [ז]**כיון שיצא בשר חוץ** למחיצתו נאסר תנן בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה מאי לאו אאבר לא אעובר אי אעובר מאי איריא החזירו אפילו לא החזירו נמי הוא הדין אף על גב דלא החזירו ואיידי [ח]**דקא** בעי מיתנא סיפא הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד תנא נמי רישא החזירו וסיפא מאי קמשמע לן דכיון דיצא ראשו הויא לה לידה [ט]**תנינא** איזהו בכור [ה]**לנחלה** ואינו בכור [י]**לכהנים הבא אחר** נפלים אף על פי שיצא ראשו חי או בן ט' שיצא ראשו מת טעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי וכי תימא אשמעינן באדם וקא משמע לן בבהמה דאדם מבהמה לא יליף דאין פרוזדור לבהמה ובהמה מאדם לא ילפא דחשיב פרצוף פנים דידיה הא נמי תנינא [ט]**שליא** שיצתה מקצתה אסורה באכילה כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה אי אמרת בשלמא החזירו דרישא דוקא תנא סיפא אטו רישא אלא אי אמרת לא דרישא דוקא ולא דסיפא דוקא למה ליה למתנייה בכלל לא לעולם אעובר וכדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך [יא]**הכא** נמי לא נצרכה אלא למקום חתך ת"ש בהמה המקשה לילד הוציא עובר את ידו והחזירה ואחר כך שחט את אמו מותר באכילה שחט את אמו ואחר כך החזירה אסור באכילה [ח]**הוציא** את ידו וחתכו ואח"כ שחט את אמו שבחוץ טמא ואסור ושבפנים טהור ומותר [ט]**שחט את אמו ואחר כך חתכו** הבשר

בהמה המקשה. כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. כדדריש לקמן דומיא דטרפה דאין לה היתר: **סיפא מאי קמ"ל** דכיון שיצא ראשו הויא לידה תנינא. וא"ת ודילמא איצטריך לאשמועינן אע"ג דהחזירו הוי כילוד דמהיהא דבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו וי"ל דפשיטא ליה דכיון דבלא חזרה הויא לידה כי החזירו נמי לא כלום הויא ומיהו אי לאו דבכורות לא הויא קשיא ליה אמאי איצטריך ליה למיתני החזירו דכיון דאצטריך לאשמועי' דיליפת דאם הויא לידה אשמועינן נמי אגב אורחיה דחזרה לאו אכולם הוא אבל כוליה בבא לית ליה למיתני משום האי חידוש פורתא וזה נמי אין להקשות דהכא אצטריך לאשמועינן דאפי' מה שבפנים אסור דלרב יהודה אסור קאי אעובר והא לא שמעינן מההיא דבכורות דהא נמי פשיטא דכיון דחשיב כילוד ואפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד שלם ובנחתך הוא דמיבעיא ליה לקמן כמו שאפרש לקמן בעזרת האל: **טעמא** דראשו מת הא ראשו חי כו'. תימה דהוה ליה למפרך בפשיטות מדקתני ואין בכור לכהן א"כ מכי יצא ראשו הוי כילוד וי"ל משום דאיכא למדחי מאי ראשו רובו כדדחי בפ' יש בכור (בכורות מו:) דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים ופריך ליה מהא דאין בכור לכהן ומשני מאי ראשו רובו פירוש יצא ראשו וגם יצא רובו אמ"כ ופריך ומיתני רובו ומשני דנקט ראשו למידק הא ראשו מי בכור לנחלה נמי לא הוי הלכך עיקר פריכה מהאי דיוקא והוה מצי למיפרך הכא מממתני' דנדה דתנן (דף כח.) יצא כדרכו משיצא רוב ראשו ואיזו רוב ראשו משאצא פדחתו: **אדם** מבהמה לא יליף דאין פרוזדור לבהמה. [ו]**והאי** פרוזדור דהכא לא הוי כי ההוא דיוצא דופן (נדה דף מב:) דאמר דמכי הוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד דאי כפרוזדור דהתם אייני הכא מה היה יכול הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש חוצה לו אלא פרוזדור דהתם הוא בית המיצון והכא הוא עודי הירכים המכסים את הרחם שבין הירכים כדפ"ה ומש"ה לא משיב כילוד בילידת ראש חוץ לרחם ואין תימה על שהשאון שזה והפירוש משתנה דכי האי גוונא אשכחן בפ' הלוקח בהמה (בכורות דף כ.) דאמר רבי [יהושע] טיעוף פוטר מבכורה דחשיב הטיעוף ולד ולא הוי ההיא טיעוף ולד כי האי דפ' המפלת (נדה דף כט.) דרוב יולדות מטונפות: **שליא** שיצתה מקצתה אסור באכילה. אפי' מה שהיה בפנים בשעת שחיטה וא"ת היכי מוכח מיניה דבראש הוי כילוד דלמא משום דגזרינן מקצתה דמהא נמי דחי לה בפ"ק דב"ק (דף יא.) דקאמר אמילתא דרבי אלעזר מאי קא משמע לן דאין מקצת שליא בלא ולד תנינא שליא שיצתה מקצתה כו' וי"ל דאם איתא דביליאת הראש לא הויא לידה לא היה לאוי לגזור כיון דבמקצתה אי אפשר בשום פעם לבא לידי חשיבות לידה ומהכא ליכא למפרך דשמואל דאמר בפ' יש בכור (בכורות דף מו:) דאין הראש פוטר בנפלים [ז]דדילמא היינו דוקא בבהמה אבל באדם לא שמעינן מהכא דהא דקתני סיפא כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה היינו לענין שליא דהוי סימן ולד:

כסימן ולד באשה כך סימן ולד כו'. [ז]**וא"ת** מאי פשוט יותר מזה וי"ל משום דתנן בנדה (דף כה.) דבאשה הוי שפיר סימן ולד לכך קאמר דאע"ג דבבהמה לא הוי שפיר סימן ולד מ"מ בשליא שוה לאשה[ט]:

ואליבא

א א מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' טו סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סימן יד סעיף ח:
ב ב ג מיי' שם הל' ט וטוש"ע שם סעיף ו [וסימן סב סעיף ב]:
ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
ד ה מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הל' י טוש"ע מ"מ סי' רעז סעיף ו:
ה ו מיי' פי"ח מהלכות בכורים הל' טו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף כב:
ז ז ח מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' יא ועי' בהשגות ומש"מ וכפ"ב מהל' שאר אבות הטומאה הלכה טו סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יד סעיף ב:

שיטה מקובצת

[ח] האי פרוזדור דהכא לא הוי. נ"ב עי' תוס' בכורות דף מ"ו ע"ב ד"ה דאדם: [ב] וא"ת מאי פשוט יותר בזה מבזה. נ"ב עי' תוס' בכורות דף י"ט ע"ב ד"ה ובגמה:

רבינו גרשום

בהמה המקשה לילד כו'. כלומר מחמת קישוי הוציא עובר את ידו מבית הרחם והחזיר ואח"כ שחטו את אמו מותר באכילה העובר דאע"ג דהוציא ידו לא חשוב יוצא חוץ ממחיצתו אבל הוציא ראשו הרי זה כילוד אע"פ שהחזירו ואסור כולו אע"ג דשחטו את אמו לא מעלי ליה שחיטה: מ"ט דאמר קרא ובשר בשדה טרפה כלומר כיון שיצא ממחיצתו הרי זה כטרפה מה טרפה דאין לה היתר אף זה אין לה היתר ושעם זה [בענין] לפרושי לקמן: תנינא הבא אחר הנפלים כו'. כלומר ח) ולד דאמר אדם הבא אחר הנפלים אע"פ שהנפל הוציא ראשו חי כלומר לא כלו לו חדשיו או הנפל היה בן ט' חדשים שכלו לו חדשיו והוציא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה דכתיב כי הוא ראשית אונו כיון דנפל לא כלו לו חדשיו ובן ט' שלא הוציא ראשו אלא מת לא חשוב ראשית אונו אלא הבא אחריו אין בכור לכהן דנפל כיון דהוציא ראשו חי הוא היה בכור או בן ט' שהוציא ראשו מת ואין לו לכהן חמש סלעים מן האחרון: דאין פרוזדור לבהמה וכיון דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד דחשיב פרצוף פנים דידיה כלומר (כיון) [הלכך] דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד וליכא (למימר) [למילף] בבהמה: הא נמי תנינא שליא שיצתה מקצתה. כלומר בהמה נמי תנינא דיציאת ראשו חשוב שליא שיצתה מקצתה דאמרי' אין שליא בלא ולד וכיון שיצתה מקצתה ודאי עם ראשו יצאה ואסורה באכילה דיצאה חוץ למחיצתה: אי אמרת בשלמא החזיר דרישא דוקא. כלומר הוציא עובר את ידו והחזירה מותר

ח) בכורות מו:, ב) לעיל נה. וש"ס לקמן עג., ג) [פירש"י על זה תמצא לקמן סט. ד"ה דבר שאינו גופה וכו'], ד) [מכות יח. בפירוש פב:], ה) [בפת ל. ושם נסמן], ו) בכורות מו., ז) לקמן עז. ב"ק יא., ח) [לקמן עב.], ט) [לקמן סט.], י) [ב"ב קיא:], כ) בס"ת: אפי', ל) [וע' תוס' ב"ק יא. ד"ה כסימן],

תורה אור השלם

1. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיֻן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

גליון הש"ם

תוס' ד"ה שליא וכו' דדילמא היינו דוקא בבהמה. עי' תשובת פניס מאירות מ"א סימן ז:

מוסף רש"י

הוציא את ראשו. הוליא העובר את ראשו בשעת שחיטת אמו, הרי זה כילוד, ואינו ניתר בשחיטת אמו (בכורות מו:). **חותך מעובר שבמעיה.** שבמעי הבהמה ולא יצא מתוכה, מותר באכילה. מותר אותו אבר באכילה וניתר בשחיטתה כעובר עצמו, ושעמא מפרש (לקמן סט:) מכל בבהמה תאכלו (לעיל נה.). **ושאינה גופה.** אלא מן העובר ונמצא בתוכה מותר (לקמן סט.). **כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו.** בגלוי כשדה שאין לו מחיצה, הרי הוא כטריפה ולא תאכלו (קדושין נח.) מבשדה יטריפה קא דריש, כשדה שאין בו מחיצה (מכות יח.). **הבא אחר נפלים.** שיצא ראשו של נפל מן, כגון שהיו תאומים, אחד נפל ואחד כלו לו חדשיו, והוליא נפל ראשו מן ומחזירו ובא אחרון וקדמו ויצא, זה האחרון בכור לנחלה, דראשון לא הפסידו, ואע"ג דראשו שהוליא הראשון השוב לידה מעליא, מ"מ דגבי נחלה כתיב ראשית אונו, מי שלב אביו דוה עליו אם מת, יצא נפל שהוליא ראשו ראשון דלאו בר קיימא הוא ואין לבו דוה עליו, אבל לענין כהן פטור האי ולד אחרון, דבפטר רחם תליא מילתא והכי ראשון פטר את הרחם (בכורות מו.). **או בן ט' שיצא ראשו מת.** והחזירו ויצא, אחיו הוי בכור לנחלה דהא ראשון ולא חשיב שאין הלב דוה עליו, ולענין כהן פטר רחם הוא, אבל יצא ראשון ראשו בן ט' אי ואח"כ החזירו ומת, בכור לנחלה נמי לא הוי זה הבא אחריו (שם). **שליא.** של בהמה, שיצתה מקצתה. קודם שחיטת הבהמה, **אסורה באכילה.** כולה, אע"פ שאין בה ולד, ה"ג אימון ולד בבהמה וסימן ולד בבהמה, כלומר מפני שהשליא סימן ולד בין בבהמה בין בבהמה, שאין שליא בלא ולד אלא שמיטת, ומיישינן שמא בתוכו מקצת שיצא קודם שחיטה היה רובו של עובר וקי"ל יצא רובו הרי זה כילוד ואינו ניתר בשחיטת אמו מטהרתו אבל לא החזיר אסור והחזיר דווקא תנא סיפא הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דהא בבא לא צריכא דתנינא במקום אחר דאמרינן שליא שיצתה מקצתה אמטול רישא דווקא אלא אי אמרת לאו דרישא דווקא דפרישית הא דתנן מותר באכילה אעובר והחזיר לאו דוקא ה"ה דאע"ג דלא החזיר וסיפא נמי לאו דוקא היינו הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דתנינא במקום אחר למה לי למתניה כלל: לא לעולם אעובר. כלומר הא דתנן החזירו מותר באכילה אעובר תנן אבל אבר עצמו אסור באכילה ואי פרכת מאי אריא החזירו אפי' לא החזירו נמי לא נצרכה אלא למקום חתך מותר ואי לא החזירו. אסור באכילה דאין שחיטת אמו מטהרתו דלא הוה האבר במעי אמו כי שחטה: חתכו ואח"כ שחט את אמו שבחוץ כו'. כלומר דמחיים לא מקבל טומאה: שחט אמו ואח"כ חתכו הבשר מגע נבלה דדמי כשחתכו כמי שנוגע הנבלה בטהור כדבעינן לפרושי בגמ' (לקמן עב.):

ח) נדלה דל"ל כלומר תנינא דהוליא ראשו הו"ל לידה דאמר אדם הבא וכו'.

ואליבא דר' שמעון. אבל לרבנן דשרו גמל במעי פרה אפילו כשנולד לא צריך קרא להתירו בשחיטת אמו דלא גרע בפנים מבחוץ דשרי ולהכי נקט ואליבא דר"ש ולרבנן איצטריך לאוס דרשה אחריתי וליכא למימר דאיצטריך לאסור דמות יונה כדאמר לקמן[1] בעינן פרסות וליכא דהא לר"ש אע"ג דלא מייתר ליה קרא להכי משמע לקמן דאוסר נמי דמות יונה דפריך דמות יונה תשתרי פי' מכל בהמה ומשני בעינן פרסות וליכא והדר פריך קלוט במעי פרה ליתסר ומשני פרסה בהמה תאכלו והך קושיא ליתא אלא לר"ש דלרבנן לא גרע בפנים מבחוץ דשרי כדפריש אלמא דמות יונה לר"ש אע"ג דליכא קרא ממילא מיתסר כיון דליכא לא פרסה ולא פרסות אע"ג דפרסה ופרסות אצטריך חד למקוס חתך וחד לקלוט ה"ה דלרבנן לא צריך קרא לאסור דמות יונה אלא לאוס דרשה איצטריך ומ"מ הך בריתא דפרסה החזיר אכול לא אתיא אלא כר"ש: **אמר** ר' יוחנן הכל היו בכלל **ובשר בשדה כו'**. תימה דלר' יוחנן תקשה ליה בריתא דהחזיר פרסה דתרי קראי קנסיב וע"כ מוקמינן חד למקוס [חתך] וחד לאבר ור' יוחנן נפקא ליה מקרא אחרינא וי"ל דפריך ליה שפיר טפי מאידך בריתא: **הכל** היו בכלל **ובשר בשדה כו'**.

לאסור כל מה שיולא חוץ למחיצה כטרפה דאין לה היתר כדאמר בסמוך ולמאי דמסיק הא כל מילי כיון דהדור שרי מיתוקמא הא דקרי ליה טרפה למלתא אחריתי: **יכול אף** זה כן ת"ל כו'. וא"ת וקרא דחטאת דכתיב פנימה האי שלא יצתה חוץ למחיצתה הא יצתה בת שריפה היא ל"ל הא מקרא דבשר בשדה נפקא ב) וי"ל ד) דש"ס למילף ממעשר שני ובכורים דשרו דהוקשו בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך כדדרש' ג) בפ"ק דמכות (דף ז.) ודבדותיך זו תודה ושלמים ובכורות זה בכור בקרן ולאחר זה חטאת ואשם ודרך זה עולה: **אבל יצאו** חוץ **למחיצתן** וחזרו מותרין. וא"ת דלמא הכי קאמר בשעריך הוא דלא יביאם לירושלים לאוכלן שלא נכנסו מעולם אבל לא מיירי מידי באותן שנכנסו ויצאו וי"ל דבאלו הן הלוקין (מכות יט:) משמע בהדיא דאיירי בנכנסו ויצאו דיליף התם דאין לוקין עליהם עד שיצאו פני הבית: **הוציא** ידו והתבה וחזר והוציא והתבה עד שהשלימו לרובו מהו. וא"ת מתני' היא בפרק המפלת (נדה כח.) יצא מחותך או מסורס עד שיצא רובו וי"ל דולדי אשה טמאה ילדה ברוב ולדה אבל לא שמעינן מהתם דמיעוט שבפנים הכי הוא כילוד: ותבעי

ז א מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה הל' ט:
ח ב מיי' פי"א מהלכות מעשה הקרבנות הל' י:
ט ג מיי' פ"ב מהלכות מעשר שני הלכה ט [ופ"ג מהלכות ביכורים הלכה ד]:
י ד מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' י סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יד סעיף ב:
יא ה ו עיי' במ"מ פ"ה שם הלכה י ונל"מ ותפארת שמואל טוש"ע שם ס"ד:

רבינו גרשום

וחכ"א מגע טרפה שחוטה. כלומר שהרי שחט את אמו וטרפה שחוטה אין מטמאה אלא במוקדשין: פרסה החזיר אכול. כלומר הוציא עובר פרסה והחזיר אכול: פרסות החזיר אכול. כלומר הוציא שתי פרסות והחזיר אכול דכתיב כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות משמע בין פרסה ובין פרסות הוציא והחזיר אכול ומנין לרבות אכילה לפרסה זאת החיה אשר תאכלו וגו' כל מפרסת פרסה ומנין לרבות אכילה לפרסות דכתב ושוסעת שסע שתי פרסות וגו' אותה תאכלו: והא תרי קראי קא נסיב לה כלומר פרסה ופרסות. חד לחתך וחד לקלוט במעי פרה כלומר דאם קלוט במעי פרה שאין לו אלא פרסה שאינה סדוקה אוכל וקלוט במעי פרה לא אמרינן לענין הוציא ידו אלא להתירו במעי אמו. הכל היו בכלל ובשר בשדה טרפה לא תאכלו דכיון דיצא בשר חוץ למחיצתו אסור כשפרט לך כו': בשעריך הוא דלא תוכל כלומר בבבולין אי אתה יכול לאוכלו אבל היו בירושלם ביצאו וחזרו מותרין: רב אמר יש לידה לאיברין. כלומר לידת איברין לידה חשובה ואבר היצא אסור ור' יוחנן אמר אין לידה לאיברין ולאו חשוב יוצא לפיכך אבר עצמו מותר מאי בינייהו למיסר מיעוט אבר כלומר מה בין האי לישנא דאמרינן לעיל רב אמר אבר עצמו אסור ולהאי לישנא דאמרינן יש לידה לאברין איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שלא יצא אלא רוב אבר ומיעוט נשתייר בפנים להך לישנא דאמרת אבר עצמו אסור מאי דיצא אסור ושבפנים מותר להך לישנא דאמרת יש לידה לאיברין כיון דיצא רובו ככולו ואפילו מעוט שבפנים אסור. לדברי האומר אין לידה לאברין. כלומר לאו חשוב יוצא: הוציא עובר את ידו והחזירו. כלומר עד שהשלימו לרובו דעובר:

ת"ש דתנן

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

א) [לקמן עב.], ב) [לקמן עט.], ג) [נ"ב קנא: ע"ז עג.:], ד) בס"י מיתיס תלמוד לומר, ה) [לקמן עב.], ו) [ויקרא יח], ז) [דבריס יד], ח) בס"ד: קדשים, ט) [סט:], י) [ל"ל דה"ל], כ) [ל"ל בפ"ג דף יז.],

תורה אור השלם

1. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל
2. לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֶרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ:
דברים יב יז

גליון הש"ס

גמ' אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך. עיילוזין דף יח ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אף בשר כיון שיצא חוץ. ר"ב עי' זבחים פב ע"ב תוס' ד"ה כיון וכו' וע"ע ודו"ק: ב) תוס' ד"ה יכול וכו' וי"ל דס"ד לומר דאף מלגא גמולה הוי העובר מאחר שלא טהרתו אחיטת אמו (לקמן עב.).

מוסף רש"י

הבשר מגע נבלה. בשר העובר מגע אבר מן המי שהוא מעומא כנבלה, בהעור והרוטב (קכט:) אי נמי אם מלא עובר מת נבלה גמורה הוי העובר מאחר שלא טהרתו אחיטת אמו.

---

[1] הבשר מגע נבלה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [2] מגע טרפה שחוטה קתני מיהא רישא הוציא עובר את ידו והחזירה ואחר כך שחט את אמו מותר באכילה מאי לאו אאבר לא אעובר אי אעובר אימא סיפא שחט את אמו ואחר כך החזירו אסור באכילה ואי עובר אמאי אסור כדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך הכא נמי לא נצרכה אלא למקום חתך איני והא כי אתא אבימי מבי חוזאי אתא ואייתי מתניתא בידיה פרסה החזיר אכול פרסות החזיר אכול מאי לאו החזיר פרסה אכול פרסה לא החזיר פרסה אכול עובר אי עובר מאי איריא החזיר אפילו לא החזיר נמי [3] אמר רב נחמן בר יצחק [4] לא נצרכה אלא למקום חתך והא תרי קראי קא נסיב לה מאי לאו חד לאבר וחד למקום חתך לא חד למקום חתך וחד לקלוט במעי פרה ואליבא דרבי שמעון דאמר רבי שמעון קלוט בן פרה אסור ה"מ היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי עולא אמר רבי יוחנן ואבר עצמו מותר אמר ליה רב יהודה לעולא והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אבר עצמו אסור אמר ליה [5] מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלינן עייניין אלא הכי אמר רבי יוחנן הכל היו בכלל [1] בשר בשדה טרפה לא תאכלו כשפרט לך הכתוב גבי [2] חטאת שיצתה חוץ למחיצתה וחזרה אסור חטאת הוא דפרט רחמנא בה אבל כל מילי כיון דהדור שרי מיתיבי בשר בשדה טרפה לא תאכלו מה תלמוד לומר לפי שמצינו במעשר שני ובכורים שאף על פי שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין יכול אף זה כן תלמוד לומר טרפה מאי [7] תלמודא אמר רבה כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר [8] אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר תיובתא דעולא תיובתא אמר מר לפי שמצינו במעשר שני ובכורים היכן מצינו דכתיב [2] לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' בשעריך הוא דלא תיכול [9] אבל יצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין במערבא מתנו הכי רב אמר יש לידה לאברים ורבי יוחנן אמר [10] אין לידה לאברים מאי בינייהו איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שבפנים איבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר והוציא את ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרינן הא נפק ליה רובא או דלמא כיון דהדר הדר אם תמצי לומר [11] כיון דהדר הדר הוציא עובר את ידו וחתכה וחזר והוציא את ידו וחתכה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרינן [12] הא נפיק ליה רובא או דלמא רובא בבת אחת בעינן תא שמע זה

[6] **הבשר מגע נבלה. כל העובר והבהמה נגעו בבשר טמאין: מגע טריפה שחוטה.** שאבר היוצא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה אע"פ שאין שחיטה מתירתו בתחילה מטהרתו מידי נבילה כטרפה ששחיטתה מטהרתה וטעמייהו מפרש בגמתי'[8]. ולקמן (דף עב.) מפרש בפירקין בטרפה שחוטה מאי מגע שייך למימר בה ומפרש שטרפה שחוטה מטמאה את המוקדשים מדרבנן: **פרסה החזיר אכול פרסות החזיר אכול.** אקרא קאי דכתיב (דבריס יד) כל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה וגו' ומהאי קרא נפקא לן לקמן (דף סט.) דעובר ניתר בשחיטת האם ודריש בהמה דריש אבהמה דסיפא ומשמע בהמה שבבהמה תאכלו ופרסה ופרסות דכתיבי ביה להכי אתו לומר לך פעמים שאתה אוכל כל אבריו ופעמים שאין אתה אוכל אלא מקצתן פרסה החזיר הוציא שתי ידיו והחזיר האחת אכול אותה החזיר שתיהם אכול שתיהן: **למקום חתך.** והכי קאמר החזיר פרסה אכול מקוס חתך שלא החזיר פרסות אכול מקוס חתך של שניהם: **והא תרי קראי נסיב לה.** פרסות ופרסה ואי למקוס חתך מדלאשמועינן בחדא דאם החזירו אכול ואם לאו לא תאכל ה"ה לתרי: **חד למקוס חתך.** פרסות החזיר למישרי מקוס חתך בחזרה וחד למישרי עובר שפרסותיו קלוטות כגמל ונמצא במעי פרה ואליבא דרבי שמעון איצטריך דקאסר קלוט בן טהורה בבכורות (ו:) גמל[1] גמל[2] שתי פעמים אחד גמל שנולד מן הגמלה ואחד גמל שנולד מן הפרה ואשמועי' הכא דאם נמצא בתוכה מודה דשרי דהכי קאמר עובר שאין לו אלא פרסה שאין פרסותיו סדוקות אכול והחזיר דרישא לאו דוקא: עולא פליג אדרב יהודה: **הכל היו.** כל האמר בו מחיצה כגון עובר לשחיטה ובשר קדשי קדשים שנתנה להם תורת מחיצות עזרה בקדשים[8] קליס שחומת ירושלים מחיצה להם כולן היו בכלל איסור זה דמשיצא בשר בשדה הרי הוא כטרפה ובא הכתוב ופרט לך בחטאת שאין חוזרה מועלת בה דכתיב (ויקרא י) בשעיר חטאת דרשם חדש שרפוהו אהרן ובניו וקנף עליהם משה מדוע לא אכלתם את החטאת הן לא הובא את דמה אל הקדש שתפסל בכך דכתיב (שם ו) וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' ופנימה היתה שלא יצתה ממחיצתה הא יצתה בת שריפה היא ולא אמרינן ליהדרה ולא הוצרך לפרוט בה דמהיכא תיתי לן דתשתרי מכלל טרפה לא תאכלו משום חזרה להכי פרט בה למימר דהאי היא דלא מהניא בה חזרה אבל כל שאר היוצאים שחזרו הותרו: **מאי ס"ל.** אטרפה קאי למה קראו טרפה ומה למדנו בכך הוה ליה למיכתב בשר בשדה לא תאכלו: **נפי שמליו.** לקמן מפרש היכן מליו: **מעשר שני ובכורים.** שנכנסו לירושלים ויצאו וחזרו מותרין: **אף זה כן.** עובר: **במערבא מתנו הכי.** לפלוגתייהו דרב ור' יוחנן: **יש לידה לאברים.** אבר שיצא הרי האבר כילוד דמו לא מהניא ליה חזרה: **אין לידה.** ומהניא ליה חזרה: **מאי בינייהו.** בין לישנא דמערבא לישנא קמא: **למיסר מיעוט אבר.** אם יצא רובו ונשאר מיעוט לישנא בתרא דנקט לשון לידה הוי ילוד ומיתסר כוליה ולישנא קמא לא נאסר אלא היוצא: **לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא ידו והחזירה וחזר והוציא ידו.** האחרת והחזירה וחזר והוציא שלדתו והחזירה עד שהשלים לרובו של עובר מי הוי כילוד דהא נפקא רוביה או דלמא כיון דאין לידה לאברים הוא חזרה דידיה חזרה וכי נפיק אידך כבר הדר ליה קמא ואין כאן יציאת רוב דאי למאן דאמר יש לידה לא מהניא להו חזרה: **ואם תימלי נומר כיון דהדר הדר הוציאה וחתכה כו' או דלמא רובא בבת אחת בעינן.** ואפילו למאן דאמר יש לידה איכא למיבעי להא:

זה הכלל. משנתינו היא: **דבר שאינו גופה.** אלא מן העובר ונמצא בתוכה מותר: **לאתויי מאי.** לי חותך מן העובר תנא ליה אלא לאו לאתויי כה"ג דנפקא מיעוט העובר בפנים ורובו יצא מחותך: **לאתויי קלוט.** אפי' הנמצא שלם במעי פרה: **הוליד עובר.** של שלמים את ידו בשעת שחיטת אמו בעזרה: **מהו.** להיות לו חומת העזרה מחילה להתירו בשחיטת האם: **ותבעי לך קדשים קלים בירושלים.** [1] כגון עובר שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה והכניסה לעזרה ושחטה ותבעי לך אליבא דמ"ד יש לידה לאבריה ולא מהניא חזרה מי מהניא ליה חומה דלא ליהוי בשר בשדה דהא חומת העיר הוא חומה מחילה לקדשים קלים וליכא לאוקמא בשחט שלמים בירושלים והוציא העובר את ידו לחוץ דא"כ אף הבהמה אסורה משום שחט קדשים בחוץ: **אמו הוא.** ולא חומה: **מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני** גרסינן. והכי מיבעי ליה סימן ראשון כשנשחטה בעוד אבר זה בתוכה היה בא להתיר אף באכילה ומשיצא אין תחיכת סימן שני בא על אבר זה אלא לטהרו מידי נבלה כדאמרן לעילא [2] וחכ"א מגע טרפה שחוטה מי מצטרף סימן ראשון שבא לו לטהר ולהתיר עם זה שאינו בא אלא לטהר להועילו מיהא לטהר הואיל ושייסה שוין בכך: **או.** דלמא כיון דיש חילוק ביניהם לא מצטרף ראשון שהוא נשחט לשני דברים עם השני שאינו אלא לטהרו מידי נבלה ואין כאן שחיטה שלמה לטהרו: **אם מצטרף סימן ראשון לשני להתיר באכילה.** כל העובר והבהמה ולא אמרינן שחיטה חלוקה היא ואין שחיטה לא בזו ולא בזו לא תועיל לאבר לטהרו מידי נבלה: **מהו לחוש לזרעו.** של עובר זה שהוציא ידו ונשחטה אמו והוציאוהו חי וגדל ובא הבהמה והוליד מהו שיאסר אבר כיוצא בו הנולד ממנו: **אפי' כן פקועה דעלמא.** שלא הוציא את ידו וגדל והוליד נמי אסור כל הולד: **דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב.** חנניא הוא באותו ואת בנו (לקמן עח.): **אין לו הקנה.** שמלד אביו אין טעון שחיטה כדתנן במתני' (שם דף עד.) ומכ"א שחיטת אמו מטהרתו ומלד אמו טעון שחיטה וסימניו אינן סימנין דהא פלגיה כשחוטין דמו ואי נמי ה"ל בר סימן א' ובהמה לריכה רוב שנים: **אבן פקועה דכוותיה.** דאין [3] [הולד] טעון שחיטה אלא משום חד אבר והוא אבר לא מישתרי בשחיטה דלאו שחיטה היא [4] [וחתך ליה האי אבר ושרי]: **מבלבל זרעיה.** ומיתסר כל הולד משום אותו אבר ואליבא דחנניא קבעי לה: **נאו מכח אבר ודם.** של אבוה קאתי שאף האבר והדם הולידו: **תרי איסורי אמרינן.** דשרי אבר אבר ודם ויוצא לא: **ונמאן.** איכא תלתא: **אי לר"מ.** דאמר איסור אבר נוהג בשליל כדלקמן: **איסור אבר ודם איכא איסור יוצא ליכא.** דהא לר"מ אפי' מה שבפנים טעון שחיטה כדקתני מתניתין (שם) ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה הלכך ה"ל כשאר בהמה: **ואי לר' יהודה.** בר פלוגתיה דאמר אין טעון שחיטה מה שבפנים ואיכא איסור יוצא שאין לו היתר איסור אבר ליכא: **נוהג בשליל.** גיד הנשה וחלבו של שליל אסור: **אלא.** הא לא קמיבעיא ליה דכל מכח לא אמרינן דליתסר משום שבא מכח איסור: **אם אבן.** אם נקבה היא וילדה והרי היא חולבת חלבה מהו באכילה והיינו לזרעו דקאמר שאין החלב בא עד שתלד: **בהמה בבהמה.** שדיא בהמה דריסא אבהמה דסיפא ודרוש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו: **אלא מעתה.** הואיל ושליל קרוי בהמה: **ימירו.** אם הביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים מעובדת ואמר הרי זו תמורת עובר של זו תהא תמורה דהא גבי תמורה בהמה כתיב (ויקרא כז) ואם המר ימיר בהמה בבהמה: **אין ממירין.** לומר אם המיר אין מומר דכל ממירין דתמורה דיעבד הוא דלאמרן בשמעתא קמייתא דפרקא קמא (לעיל ב.): **אלא אבנין בעובדין.** אבר בהמת חולין זו תמורה תחת עובר בהמת קדשים זו: **ואלא עובדין באבנין.** עובר בהמת חולין זו תמורה ברגלה של בהמת קדשים זו: **ונא עובר ואבר בשלמים.** אלמא נאו בהמה מיקרו: **אלא.** נאו מבהמה נפקא אלא מכל נפקא והכי דרשי כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו כלומר כל אשר תמצא בבהמה אכול: **אוסה תאכלו בשביל שלמה.** אכול כל הנמצא בתוכה אבל בשביל חסרה שהנמצא בתוכה מגופה הוא שנחסר ממנה לא תאכל הנמצא: **אלא מעתה.** דדרשת כל בבהמה:

בעינא

אברין כו' כלומר לא אברין דבהמת קדשים בעובדין דחולין ולא עובדין דקדשים באברין דבהמת חולין ולא אברין ועובדין בשלמים ולא שלמים באברין ועובדין. כלומר אם היתה בהמת קדשים מעובדת ונחתך מן העובר שבמעיה ורצה להמיר אותו עובר חסר העובר והאבר שנחתך ממנו בשלימין עובדין דחולין אין יכול להמיר ולא עובדין שלימים דקדשים בעובר חסר ובמה שנחתך ממנו לפי שאין חשוב בהמה על הכל: אלא אמר קרא כל בבהמה לרבות את הולד. כלומר לא תימא בהמה בבהמה דאינו חשוב בהמה דעובר אלא אימא כל בבהמה לרבות את הולד והכי קא דרשינן כל בבהמה תאכלו: אי הכי אפי' חותך מן הטחול. כלומר אפי' חותך מן הכליות של בהמה ג) הוא ובהמה מותר באכילה אלמה תנן מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה כלומר בהבהמה ד) והטחול והכליות הכל אסור באכילה: אלא מעתה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תשתרי.

ג) נראה דל"ל של בהמה עצמה תהא מותר באכילה. ד) אינו מובן דאם נפנוב דגם הבהמה אסורה משום טרפה דהוי כניקב מאי מקשה כאן ל"ה אפילו חותך וכו' הא בגא"ה אסור משום טרפה וצ"ע.

ותבעי לך קדשים קלים בירושלים. רב חנניא הוה מיבעי ליה בעזרה משום דאשיבה מחילה יותר אפי' לענין שחיטת קדשים קלים ומיהו בגולל כולו בעזרה לא קא מיבעי ליה דפשיטא דטעון שחיטה: **דאתא** אבן פקועה דכוותיה. שיש בו איסור יוצא בחד אבר: **אן** דלמא תרי איסורי אמרינן. אלא דוקא תרי (ג) איסורי אמרינן דאיכא נמי איסור גיד הנשה: **תלתא** לא אמרינן. תימה מאי קמיבעיא ליה והא קי"ל (לעיל דף נח.) דזה וזה גורם מותר: **אלמה** א"ר יוחנן השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה בעינן פרסות וליכא. נראה דוקא נקבו דמות יונה שהוא אסור גם כשילא לאויר העולם לפי שאינו מתקיים אבל מצא בה בהמה גמורה שראוי להיות מותר ורגליה רגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותרת דלא ממעטו ר' יוחנן מידי שראוי להיות מותר כשילא לאויר העולם דהשיב כמפרים פרסה להיות ניתר בשחיטת אמו כמו שהשוב כמפרים פרסה כשילא לאויר העולם דלא על חנם תפס ר' יוחנן דמות יונה ולא נקט עובר שרגליו דמות יונה או עובר שאין לו רגלים וכי פריך קלוט במעי אמו ליתסר אליבא דרבי שמעון דוקא פריך דאסר ליה כשילא לאויר העולם כדפרישית לעיל:

תמכר

זה הכלל דבר שגופה אסור ושאינה גופה מותר שאין גופה לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג לא לאתויי קלוט במעי פרה ואליבא דרבי שמעון דאע"ג דאמר רבי שמעון קלוט בן פרה אסור הני מילי היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי בעי רב חנניא הוציא עובר את ידו בעזרה מהו מגו דהוי מחיצה לגבי קדשים הוי נמי לגבי דהאי או דלמא לגבי דהאי לאו מחיצה היא דמחיצת עובר אמו היא אמר ליה אביי ותבעי לך קדשים קלים בירושלים קדשים קלים בירושלים מאי טעמא לא קא מיבעיא לך דמחיצת עובר אמו הוא הכא נמי מחיצת עובר אמו הוא [6] בעי אילפא הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהריה מידי נבלה או לא אמר רבא [7] א"ק"ו אם הועיל לו סימן ראשון לסימן שני להתירו באכילה לא יועיל לו לטהריה מידי נבלה בעי ר' ירמיה מהו לחוש לזרעו היכי דמי אילימא דאזל אבהמה מעלייתא מאי אריא האי דאית ביה איסור יוצא אפילו בן פקועה דעלמא נמי [3] דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה לא צריכא דאזל אבן פקועה דכוותיה מאי אבר מוליד אבר וחתיך ליה ושרי או דלמא מבלבל זרעיה הדר אמר פשיטא דמבלבל זרעיה דא"כ סומא יולד סומא וקיטע יולד קיטע אלא פשיטא דמבלבל זרעיה והכי קמיבעיא לן בהמה בעלמא לאו מכח חלב ודם קאתיא ושריא הכא נמי לא שנא או דלמא תרי איסורי אמרינן תלתא לא אמרינן ולמאן אי לרבי מאיר איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא [8] אי לרבי יהודה איסור יוצא איכא איסור חלב (ודם) ליכא [9] דתנן (א) [7] גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אין נוהג בשליל וחלבו מותר אלא כל מכח לא אמרינן דשרי והכי קמיבעיא לן מהו לגמוע את חלבו חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי ושרי האי נמי ל"ש או דלמא התם אית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה הכא [2] לית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה תיקו: חותך מעובר וכו': מנלן דבהמה מפרסת פרסה וגו' בהמה בבהמה לרבות את הולד אלא מעתה ימירו בו אלמה [5] [9] תנן אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברין ולא אברין ועוברין בשלמין ולא שלמין בהן אלא אמר קרא [1] וכל בהמה לרבות את הולד אי הכי אפילו חותך מן הטחול ומן הכליות נמי אלמה תנן חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר קרא אותה שלמה ולא חסרה אלא מעתה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תשתרי אלמה [10] אמר רבי יוחנן [7] השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה

בעינא

והוא אין לו סימנין לשחוט לפיכך אין לו תקנה לולד. לא צריכא דאזל אבן פקועה דכוותיה כלומר והוליד ולד דהוא יש לו תקנה דאין צריך שחיטה לא מצד האם ולא מצד האב: מאי אבר אבר מוליד. כלומר מי אמרינן אותו אבר שיצא אין מוליד אלא אבר דכוותיה אם ימין ימין אם שמאל שמאל ואחתך ושדי ליה מן הולד שהוליד או דילמא מיבלבל זרעיה ואסור כוליה דאותו אבר פשיט איסוריה בכל הגוף: בהמה בעלמא לאו מכח בשר ודם קאתי. כלומר מה בהמות שבעולם אינם באות אלא מכח איסורא שיש לאב של ולד חלב ודם ובא מכח חלב ודם ואעפ"כ שרי הולד הכא נמי אע"ג דמכח יוצא קאתי שרי הולד או דילמא תרי איסורי אמרינן כלומר מכח חלב ודם שרינן אבל חלב ודם ויוצא לא שרינן: ולמאן אי לר' מאיר איסור חלב ודם כו' כלומר דהוא משוי בן פקועה כילוד [הא ס"ל] מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה ולדבריו אסור חלב ודם איכא כשאר בהמות איסור יוצא ליכא דאע"ג דהוציא ידו לא חיישינן דלא חשוב יוצא ממחיצתו: אי לר' יהודה איסור יוצא איכא כלומר

מסורת הש"ס

ג) לעיל נב:, ב) לקמן עח:, ג) [נ"ל דתניא], ד) (חולין פט) [ותוספתא רפ"ז לקמן עד: נב:], ה) תמורה י., ו) נדה נג:, ז) עי' מהר"ם מ"ש כאן בדברי רש"י, ח) דף סח:], ט) [רש"לן], י) רש"ל.

תורה אור השלם

1. וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ׃ דברים יד ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' דתנן גוהג בשליל כל"ל ותיבות גיד הנשה נמחק: (ב) תוס' ד"ה ת"ל וכו' לאו דוקא מרי דאיכא נמי כל"ל ותיבות לאיסורי אמרינן נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אי לר' יהודה איסור יוצא איכא איסור וכו'. נ"ב ר"ל תרוייהו ליתנהו דליכא איסור אבר לר"י אבל איסור דס איכא וכדתנן לקמן דף ע"ד ע"א קוריו ומוציא את דמו ויעוש"ס בגמרא ת"ו כדאמרן וחס שדקדק רש"י בד"ה ואי כר' יהודה וכו' איסור אבר ליכא עכ"ל ודוק ולכה רש"י לפרש אליבא דהלכתא כר' יוחנן שם ע"ד ע"ב דלפ המתיר בחלבו אוסר בדמו:

רבינו גרשום

זה הכלל דבר שגופו אסור כלומר כתחלה תנן חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה כל האבר והעובר למה לי למיתני שאינה גופה מותר לאייתויי כי האי גוונא דכה"ג [דיצא מחותך] וקתני מותר: ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים כלומר פרה של שלמים שמקשה לילד שהוציא עובר את ידו אם האבר מותר אם לאו: מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון ודמי כמי שהוציא לאחר שחיטה ואעפ"כ שאין מותר באכילה טהור מידי נבלה דשחיטת אמו מטהרתו אי לאו: ק"ו אם הועיל לו סימן שני לסימן ראשון כלומר בלא יוצא שחיטת אמו מטהרתו באכילה לרבנן כדחזינן במתניתין לא יועיל לו לטהרה מידי נבלה ביצא: מהו לחוש לזרעו. כלומר הוציא עובר את ידו והחזיר ושחט אמו דאמרינן אבר עצמו אסור והוציאוהו חי והוליד בהמה אחרת מהו לחוש לזרעו דכמה שאברו אסור משום יוצא כך אברו של זרעו יהא אסור אם הימין הימין ואם השמאל השמאל. דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב כו' חנניה הוא דסבירא ליה דחוששין לזרע האב בפרק אותו ואת בנו: בן פקועה הבא על הבהמה. כלומר דבן פקועה ניתר בשחיטת אמו אפי' גדול וסימנין שלו קנה וגרגרת אין חשובין סימנין אלא כבשר הן חשובין וולד שלו מצד אמו צריך שחיטה דאמו בהמה מעלייתא היא

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ב מהלכות מאכלות האסורות הל' ט:
יב ב מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' יב סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יד סעיף ט:
יג ג מיי' פ"ל מהלכות תמורה הלכה טז:
יד ד מיי' פ"ל מהלכות מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ה:

מוסף רש"י

הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו. סימן ראשון נשחט לבתיר ולטהרה וסימן שני לא בא לאותו אבר אלא לטהר (לעיל לב:). לדברי האומר חוששין לזרע האב. חנניא הוא באותו ואת בנו דקאמר גוהג בזכרים (לקמן עח:). אין לו תקנה. שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מלד אמו, שהסימן השני שחוט ושומד הוא, שאין שחיטה מוהגת בו, והבהמה בחד סימן לא מתכשרה, והאי סימנא בחדא לא מצטרף לקמא, שאין לך שהייב גדולה מזו, שהראשון שחוט משולל (לקמן עה:). נוהג בשליל. כן משעה מי הגמלא בבהמה (לקמן צ:). לא אברין בעוברין. אבריס דחולין בעובריו דקדש, שאם אמר תהא רגל בהמה זו תמורת עובר הקדש שבמעי בהמה זו אין הקדושה חלה על האבר (תמורה י.). ולא עוברין באברין. שאם אמר הרי עובר שבמעי בהמת חולין זו תמורת רגל בהמת קדש זו אין העובר קודש (שם). ולא אברין ועוברין. דחולין בשלימים דקדש (שם). ולא שלמין. דחולין באברין ועוברין דקדש (שם).

רבינו גרשום (המשך)

לר' יהודה דאמר עובר ירך אמו ושחיטת אמו מטהרתו מחיצת עובר אמו הוא לדבריו איסור יוצא איכא איסור חלב ליכא דחלבו אין חשוב חלב דאינו חשוב בהמה (על הכל) [כלל]: והכי קא מיבעיא ליה מהו לגמוע את חלבו כלומר מה דבעא מהו לחוש לזרעו לא בעי לענין ולד שיוצא ממנו אלא כי קא מבעיא ליה מהו לגמוע חלבו דחלב חשוב לזרעו חלב דעלמא לאו מכח אבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שניה אם דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסוריא בשחיטה דאבר מן החי לכי שחיט ליה הוי מותר: הכא לית ליה תקנתא לאיסוריא בשחיטה דאיסור יוצא לית ליה תקנתא בשחיטה: חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה. כלומר העובר מותר ומה שנחתך ממנו מנא לן דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה כלומר בבהמה לרבות את הולד ומה שנחתך ממנו אנו דורשין בהמה בבהמה שאנו דורשין תחלה וסוף וכל בהמה מעלת גרה בבהמה וזהו שאמרנו בהמה בבהמה: אלא מעתה ימירו בו כלומר השתא דקרית להו בהמה האבר ועובר שנתחך ממנו ימירו בו דכתיב אם המר ימיר בהמה בבהמה אלמה תנן אין ממירין לא

תמכר לצרכי עולות. לא דמי לבהמה של ב׳ שותפים והקדיש חציה וחזר ולקחה והקדיש חציה דאמרינן בפ״ק דקדושין (דף ז.) דקדושה איינה קריבה דמשיבה דמויה מעיקרא דהתם לא הוה בידו להקדישה כולה מתחלה אבל הכא כשהקדיש רגלה היה יכול להקדישה כולה: **יצא** רובו הרי זה יקבר. אע״ג דתנן בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף נב:) דב״ה מתירין למנות עובד כוכבים על הבכור הכא מודו דאסור למכור לעובד כוכבים דהא מוקמינן לה התם כר״ע ושמעינן ליה לר״ע בפרק טבול יום (זבחים דף קג:) דאמר מדבריו למדנו שהשחט את הבכור ונמצא טרפה שיאותו הכהנים בעורו משמע דבשר אסור בהנאה והיינו טעמא דהיכא דשרי לישראל הוא דאיתקש לגבי אילו ושרי אפי׳ לעובדי כוכבים[ז]:

רב הונא אמר קדוש קסבר למפרע הוא קדוש. הא דאמר רב יהודה בפ׳ כל פסולי המוקדשין (בכורות לה.) דמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם ומפרש גדיא באזניה אימרא בשיפוותיה אבל אימרא באזניה לא דחיישינן כי חזי ליה לאזניה שמא יצא רוב הראש וחזר אבל בגדי אין לחוש דמתוך דאזניו גדולות דרכו לצאת במיעוטו הראש והיינו דלא כרב הונא דלדידיה כיון דלמפרע קדוש אפי׳ לא יצא רוב הראש אסור להטיל בו מום דכשיצא אח״כ הרוב איגלאי מילתא למפרע דקדוש הוה כדאמרי׳ הכא גבי מכירה ומיהו איכא לאוקמי האי דרב יהודה אליבא דרב הונא ומכי חזי לאזנו דגדיא בפנים שרי להטיל בו מום דאכתי לא יצא כלל אבל אימרא איכא למיחש מכי חזי לאזניה בפנים שכבר יצא רוב הראש וחזר וסוגיא דריש כילד מערימין (תמורה דף כד:) דמוקי דרב יהודה בזמן הזה דלא חזי להקריבה ופריך מאי למימרא ומשני מהו דתימא נגזור אטו דלמא נפיק רוב הראש ההיא סוגיא דלא כרב הונא דלרב הונא במיעוטו ראשו נמי איכא איסור וכן הא דא״ל[ח] רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יצאת רובו יהא עולה עולה הוא או בכור הוי ההיא נמי דלא כרב הונא דמשמע דפשיטא ליה דקודש יצאת רובו יכול להפקיע ממנו קדושת בכור אם לא נחלק בין מכירה לעובד כוכבים להנך: מאי

בעינא פרסות וליכא אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר הא תנא דבי ר׳ ישמעאל כרבי שמעון בן יוחי [1]א פרסה בבהמה תאכלו רב שימי בר אשי אמר לעולם כדקאמרת מעיקרא ודקא קשיא לך אין ממירין הא מני רבי שמעון היא דמקיש תמורה למעשר מה מעשר אינו נוהג באברים ועוברים אף תמורה אינה נוהגת באברים ועוברים ומנא תימרא [ט]דתנן אמר רבי יוסי והלא במוקדשים האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף [א]א כשיאמר רגל של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה למאן קא מהדר ליה אילימא לרבי מאיר ורבי יהודה מי אית להו האי סברא [ט]והתניא יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה תלמוד לומר [2]כל אשר יתן ממנו לה׳ יהיה קדש ממנו ולא ומפרש טעמא ולא במוקדשין בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה כו׳ שמע מינה מדקאמר ולא במוקדשין לרבי שמעון מהדר ולא במוקדשין אתה מודה דהאומר רגלה של זו כו׳ כדלקמן ובזו אתה חלוק עלי דאי ס״ד ת״ק אין ממיריה ר״מ היא כשאר סתם משנה: **מי איכא להו האי סברא.** במוקדשין דכולה עולה דנימא להו רבי יוסי ולא במוקדשין אתם מודים לי והתניא כו׳: **יכול תהא יוצאה לחולין.** בפדיון שיפדה אותו אבר: **תמכר.** בהמה זו לצרכי עולות ודמיה חולין: **חוץ מדמי אותו אבר.** וממנו לא יטול הדמים לפי שאינו שלו. ובתמורה[ב] פריך והא קמייתי אותו שקנאה עולה מחוסרת אבר והוא היה מחוייב עולה: **יהיה נרבוח אם כולה.** דה״ל למיכתב כל אשר יתן ממנו לה׳ קדש ומדכתיב יהיה ריבויא הוא דאפי׳ לא נתן לה׳ אלא ממנו דהיינו מקצתה יהיה קדש כולה: **אלא לאו.** ת״ק ר״ש היא וכיון דשמעת ליה בעלמא דמקיש תמורה למעשר טעמא בהא נמי משום הקישא הוא: **לא ר׳ יוסי טעמא דנפשיה קאמר.** מהא לא תימא דת״ק ר״ש היא דלעולם אימא לך דר״מ היא או ר׳ יהודה דלא שמעינן להו דמקשו וטעמייהו בהא משום דאבריס ועוברין לאו בהמה מיקרו ודקשיא לך היכי מצי ר׳ יוסי למימר לר׳ מאיר והלא במוקדשים כו׳ לאו משום דסבירא ליה דנימא ולא במוקדשים אתה מודה לי אלא ת״ק ליה

בעינא פרסות. בבהמה דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאת בבהמה תאכלו: **קלוט במעי פרה ליתסר.** ואנן אמרינן לעיל (דף סח:) דשרי אפי׳ לר״ש: **תנא דבי ר׳ ישמעאל כר״ש.** מלינו משנת מדרשו של ר׳ ישמעאל כתלמידיו של ר״ש בן יוחי: **פרסה בבהמה תאכלו.** קרא כתיב פרסה וכתיב פרסות איזה שתמצא או פרסה בבהמה או פרסות אבל יונה אינה לא פרסה ולא פרסות: **דתאמרן מעיקרא.** דעובר איקרי בהמה: **ר״ש היא.** טעמא לאו משום דעובר לאו בהמה אלא משום דמקיש תמורה למעשר במסכת תמורה בפ״ק [יג.] דתנן אמר ר״ש והלא מעשר בכלל כל הקדשים היה ולמה יצא לכתיב[ג] כל מעשר בקר וצאן וגו׳ לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ולמה יצא לא להקיש מה מעשר קרבן יחיד יצא קרבן צבור ומה מעשר קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הלכך דוק מינה נמי מה מעשר אינו בעוברין ואבריו דבעינן יעבור תחת השבט (ויקרא כז)[ד]: **אף תמורה.** אבל למאן דלא מקיש ממיריו דעובר איקרי בהמה: **ומנא תימרא.** דהא אין ממירין ר״ש היא: **דתנן.** בסיפא דילה דפליג ר׳ יוסי עלה ואמר ממיריו ומפרש טעמא ולא במוקדשין בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה כו׳ שמע מינה מדקאמר ולא במוקדשין לרבי שמעון מהדר ולא במוקדשין אתה מודה דהאומר רגלה של זו כו׳ כדלקמן ובזו אתה חלוק עלי דאי ס״ד ת״ק אין ממיריה ר״מ היא כשאר סתם משנה: **מי איכא להו האי סברא.** במוקדשין דכולה עולה דנימא להו רבי יוסי ולא במוקדשין אתם מודים לי והתניא כו׳: **יכול תהא יוצאה לחולין.** בפדיון שיפדה אותו אבר: **תמכר.** בהמה זו לצרכי עולות ודמיה חולין: **חוץ מדמי אותו אבר.** וממנו לא יטול הדמים לפי שאינו שלו. ובתמורה[ב] פריך והא קמייתי אותו שקנאה עולה מחוסרת אבר והוא היה מחוייב עולה: **יהיה נרבוח אם כולה.** דה״ל למיכתב כל אשר יתן ממנו לה׳ קדש ומדכתיב יהיה ריבויא הוא דאפי׳ לא נתן לה׳ אלא ממנו דהיינו מקצתה יהיה קדש כולה: **אלא לאו.** ת״ק ר״ש היא וכיון דשמעת ליה בעלמא דמקיש תמורה למעשר טעמא בהא נמי משום הקישא הוא: **לא ר׳ יוסי טעמא דנפשיה קאמר.** מהא לא תימא דת״ק ר״ש היא דלעולם אימא לך דר״מ היא או ר׳ יהודה דלא שמעינן להו דמקשו וטעמייהו בהא משום דאבריס ועוברין לאו בהמה מיקרו ודקשיא לך היכי מצי ר׳ יוסי למימר לר׳ מאיר והלא במוקדשים כו׳ לאו משום דסבירא ליה דנימא ולא במוקדשים אתה מודה לי אלא ת״ק ליה

ליתיה ברחם רבה אמר קדוש רבה לטעמיה דאמר מכאן ולהבא קדוש ורובא דרך רחם נפיק וצריכא דאי אשמעינן בהא בהא קאמר רב הונא משום דלקולא אבל בהך דלחומרא אימא מודי ליה לרבה ואי

הלא במוקדשין יודע אני דהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה דנפקא ליה מיהיה קדש אף כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ואישתכח דהמיר בהמה כולה וקרינא בהמה בבהמה: **מתני׳ המבכרת המקשה לילד.** בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא לראשון לראשון: **ומשליך לכלבים.** דכל כמה דלא נפק רוביה לא קדים: **יצא רובו.** כאחת ומתכו: **ה״ז יקבר.** דביליאת הרוב חלה קדושה עליו דקרינא ביה אשר יולד [דברים טו] : **ופטורה מן הבכורה.** שהבא אחריו אינו בכור בין שיצא ראשון אבר אבר ובין שיצא רוב כאחת דהא שני לאו פטר רחם הוא: **גמ׳ וחזר ויצא שליש אחר.** והרי כאן רוב: **רב הונא אמר קדוש.** בכור זה וקרב לגבי מזבח ונתן לכהן: **אינו קדוש.** והרי הוא חולין כדמפרשי טעמייהו: **למפרע הוא קדוש.** אע״ג דבלידה תלא רחמנא וברובא הוא דהויא לידה מיהו כי נפיק רובא משוי ליה לידה מתחלה ואגלאי מלתא דכי זבין לעובד כוכבים לאו כלום זבין דאין לו חלק בו: **מכאן ולהבא.** מיליאת רוב ואילך הוא קדוש ובתחילת לידתו חולין הוה ויכול למוכרו כאילו הוא במעי אמו שהרי קדושתו תלוי בלידה וכיון דמכירתו מכירה ה״ל יד עובד כוכבים באמצע ותו לא קדיש בב׳ שלישי אחרונים: **יצא שליש דרך דופן.** תחילה ע״י סם וסכין ובגמר לידה נפתח רחם ויצאו שני שלישים: **למפרע הוא קדוש.** הרוב[ז] הראשון קדושתו תלויה שבתחלת לידה הוא צריך ליקדש: **מכאן ולהבא.** משיולד רובו או בתחילה או בסוף: **דאי אשמעינן בהך.** קמייתא: **בהא קאמר רב הונא.** למפרע הוא קדוש: **משום דלקולא.** כלומר דאי אמר מכאן ולהבא קולא הוא דמפקינן לבכור מקדושתו: ואי

ביצא שליש דרך דופן ושני שלישין דרך רחם דאי אמר למפרע קדוש לקולא הוא אימא מודי לרבה דמיכן ולהבא קדוש:

ז) נראה דא״ל דתמורה אינה נוהגת באיברים משום דאיתקש למעשר.

עין משפט נר מצוה

טז א מיי׳ פ״ח מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ ז סמג לאוין קלו טוש״ע י״ד סימן יג סעיף ב:

טז ב מיי׳ פט״ו מהלכות מעשה הקרבנות הל״ב:

יז ג מיי׳ פ״ד מהלכות בכורות הל׳ יד טוש״ע י״ד סי׳ שיט סעיף ח:

יח ד מיי׳ שם הל׳ טו טוש״ע שם סעי׳ ב:

יט ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג:

שיטה מקובצת

ז) טעמא דנפשיה קאמר. נ״ב עי׳ תוס׳ תמורה דף י״א:

רבינו גרשום

קלוט במעי פרה ליתסר. כלומר השתא דאמרת בעינא פרסות וליכא: תנא דבי ר׳ ישמעאל בי רבי שמעון בן יוחאי פרסה בבהמה כו׳ כלומר כתיב כל מפרסת פרסה וגו׳ ולבסוף כתיב תאכלו דאפי׳ מצא בתוכו שאין לו אלא פרסה תאכלו: לעולם כדאמרינן מעיקרא כלומר בהמה בבהמה תאכלו: מי אית להו האי סברא דהוא אומר רגלה של זו עולה דתהא כולה עולה. הא כיצד תמכר לצורכי עולות לא כולה לצורכי עולות אלא דמי אבר שבה: אלא לאו לר׳ שמעון כלומר דרבי שמעון סבר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה וסבירא ליה דהאומר תהא רגלה של זו תמורה אין כולה תמורה וא״ל ר׳ יוסי כמה דסבירא לך לענין עולה למה לא סבירא לך לענין תמורה מכלל דהוא לא סבירא ליה לענין תמורה ושעמא מאי דתמורה אינה נוהגת באברים ז) לא ר׳ יוסי טעמא דנפשיה קאמר כלומר כשם דסבירא לי דעולה נוהגת באיברים כך תמורה נוהגת באברין והאומר רגלה של זו תהא תמורה תחתיו תהא כולה תמורה תחתיו: המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר כו׳ כלומר המבכרת המקשה לילד והוציא עובר את ידו מחתך אותה ישראל ומשליך לכלבו דכיון דלא יצא ראשו או רובו לא חל עליה קדושת בכור ונפטרה מן הבכורה לכשתלד פעם אחרת אין חשוב האחרון בכור: איתמר יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים ישראל מכרו לעובד כוכבים לפי שראה שלא יצא מתחלה רובו וחזר ויצא שליש אחר הרי רובו: רב הונא לטעמיה דאמר למפרע הוא קדוש. כלומר הבכור כשהוא קדוש מתחלתו חשבינן הקדושה והאי נמי מתחלתו חשבינן ליה וכיון דתחלתו לא יצא דרך רחם לא חל קדושה עליה: וצריכי דאי אשמעינן בהא כו׳. כלומר אי אשמעינן ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים בהא אמר רב הונא למפרע קדוש דאי אמר מכאן ולהבא קדוש אתי לקולא דהוה אמרינן מאי דזבין שפיר זבין אבל ביצא שליש דרך דופן ושני שלישי דרך רחם דאי אמר למפרע קדוש לקולא הוא אימא מודי לרבה דמיכן ולהבא קדוש:

מסורת הש״ס

ז) תמורה י. לקמן קלה. קדושין דף ז., **ב)** תמורה יח: עכרין ד:, **ג)** [ויקרא כז], **ד)** [ובעל המאור ז״ל כתב לי לא נראה זה הקשה כל הקדשים למעשר לר׳ שמעון תמורה למעשר אלא אחד באין ממיריו אלא אחד באחד שנאמר והיה הוא ותמורתו מה הוא יחיד אף תמורתו יחידה ופירש מה הוא יחיד כדרכה דאמר יאמר שיש בעשירי וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ומניא בברייתא גבי מעשר מה הוא יחיד אף טעותו מיוחדת וכל הקדשים הוקשו למעשר עכ״ל, **ה)** [דף יח:], **ו)** בס״ח: בכורב, **ז)** [ועי׳ תוס׳ בכורות נב: ד״ה פסקו מתני׳], **ח)** [תמורה כה.].

תורה אור השלם

1. וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְّהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: דברים יד ו
2. וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיְיָ כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיְיָ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז ט

גליון הש״ס

גמ׳ טעמא דנפשיה קאמר. וכה״ג פהדרין דף סד ע״ב ע״ש ברש״י ד״ה והלא כבר:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ דתנן וכו׳ אף בשאמר רגל וכו׳ כל״ל:

מוסף רש״י

והלא במוקדשים. כלומר בתחילת ההקדש כשמקדישו (תמורה י. לקמן קלה.). **ת״ל יהיה.** יהיה קדש ההוא אבר וכיון דההוא אבר הוי קדוש תו לא מצי למשחט ההוא בהמה לשם מולין אלא תמכר כולה חוץ מדמי אותו אבר שבה, דדמי אותו אבר לא יעול שהרי הקדישו ואינו יכול למוכרו (תמורה יא:). **ודמיה חולין.** דהא לא אקדש גופה (ערכין ה.). **חוץ מדמי אבר שבה.** שלא יקבל דמה כיון דנתחה לה קדושת הגוף אינו רשאי למוכרה ואם מכרה אינה מכורה שהרי עולתו היא וכיון דלא נפקא לחולין דתמימה היא אין קדושה חלה על מעות האבר הלכך אינה מכורה, וא״ת נמצא לוקח זה מקריב עולה חסרה אבר שאין אבר זה שלו, הא פרכינן לה בפ״ק דתמורה (יא:) ומשנינן לה כגון דאמר הרי עלי עולה בחייה (שם).

ואי אתמר בהא קאמר רבה. מכאן ולהבא דאי אמרת למפרע קולא הוא דלא קדיש: **מחתך ומניח.** עד שיצא הרוב ואע"ג שיצא הרוב והרי החתיכות לפניו משליכו לכלבים אי אמרת בשלמא מכאן ולהבא הוא קדוש ומקמי יציאת רוב לא קדיש מידי הוי דאיתתא מקמי הכי לא חלה קדושה עלייהו אלא אי אמרת דלמפרע הוא קדוש הא כיון דרובא קמן איגלאי מלתא ביציאת הרוב דמעיקרא קדוש להו: **לא מחתך ומשליך.** דכיון דליתנהו אמאי תיחול בשעת גמר יציאת הרוב ואיסורא ליכא דהא כי שדא קמא חולין הוה אגב ביצא שלש שלש ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שלש שלש אחר וכולן לפניו איכא למימר אגלאי מלתא וחיילא למפרע ומבטלה מכירה: **אדמני יצא רובו.** דמשמע בשת אחת: **נעשה כמי שיצא רובו.** בשת אחת: **הלכו באברים.** כדמפרש ואזיל שיצא רובו במיעוט אבר רוב העובר יצא ומיעוט א' מן האברים השלים ליציאת הרוב וקא מיבעיא ליה הלכו באברים אחר הרוב דנשדי מיעוט אבר שיצא בתר רובו שבפנים והוי כמאן דלא נפק האי מיעוט וליכא יציאת רוב עובר ואם רצה מחתך ומשליך לכלבים ומשום מטיל מוס בקדשים ליכא דמותר להטיל מוס בבכור קודם שיצא לאויר העולם כגון יציאת ראשו או יציאת רובו דרך מרגלותיו: **או לא הלכו.** ושדינן ליה בתר רוב עובר דלא שבקינן רוב עובר ונזיל בתר רוב אבר: **אלא שיצא חציו.** של עובר ורוב אבר משלים אותו החצי ואי שדינא למיעוטא דגוואי בתר רובא נפק ליה רובא דולד: **אי נימא רובו ממש.** ובשת אחת קא מיירי על כרחך דאע"ג דשדינן לעיל מחתך ומניח נעשה כו' שיעור בעלמא שני אגב דוחקיה ומתניתין במשמעותיה קיימא: **אלא נאו כגון שיצא חציו ברוב אבר.** וקרי ליה רובו דשדינן מיעוט אבר דגוואי בתר רוב אבר והוה ליה רוב עובר: **לא.** לעולם לא הלכו ולא שדינן מיעוט אבר בתר רובא ומתניתין ביצא רובו ממש ודקשיא לך למאי איצטריך כגון שהיה מיעוט אחד מן האברים משלים לרוב העובר ואיצטריך לאשמעינן דהוי רובא ולא אמרינן שדי מיעוט אבר שבחוץ אחר רוב שבפנים וליכא לידה אלא שדייה בתר רוב העובר הואיל ובהדיה נפיק: **ברכו בסיב.** שגדל ונכרך סביב הדקל כעין מריילי"א של גפנים: **מהו.** שתהא חציצה ואמרינן כיון דלא נגע בראש לא קדיש דהא ראש הוא דמקדש דבדיליה תלא רחמנא ולקמן בעי אימת ברכו. ואת"ל סיב הוי חציצה דמין שלא במינו הוא: **שלש.** מי הוי חציצה או לא: **ברכה.** אשה בידיה והוציאתו והפסיקו ידיה בינו לבין הראש מי אמרינן כיון דאורחיה הוא לילד את בהמתה לאו חציצה היא: **היכי דמי.**

מאי לאו מחתך ומניח ואי אמרת למפרע קדוש יקבר מבעי ליה. תימה דלמ"ד נמי מכאן ולהבא הוא קדוש אמאי משליך לכלבים כיון דכבר יצא רובו דהא ברוב מחותך נמי חשיב ליה לידה כדאמר בהמפלת (נדה דף כח.) דיצא מחותך מרובו אמו טמאה לידה ומתניתין נמי קתני ונפטרה מן הבכורה וכלל ענין קאמר בין שיצא אבר אבר בין שיצא רובו בבת אחת וי"ל דבשלמא אי מכאן ולהבא הוא קדוש כיון דאין קדושה חלה עליו עד יציאת רובו א"כ מה שנחתך קודם יציאת רוב אין קדושה חלה עליו כלל ויכול להשליכו לכלבים אף מאחר יציאת הרוב ומיהו מכי יצא רובו ואילך טעון קבורה למה שיצא וכן משמע לשון הקונטרס ואע"ג דקתני יצא רובו הרי זה יקבר ומשמע רובו בבת אחת כדמוכח בסוגיא ומשמע אבל אבר אבר לא היינו דוקא לענין המיעוט הראשון דאפי' אותו מיעוט טעון קבורה כשיצא רובו מאחר דאין מחותך אבל למ"ד למפרע קדוש שמתחלה הקדושה חלה עליו מתחלת הלידה א"כ במחותך נמי יקבר ואמאי דמחתך נמי לא קשיא ליה היכי מטיל בו מוס דאיכא לאוקומי בנפל שאינו ראוי להקרבה א"נ מחתך קודם שיצא לאויר העולם: **ברכתו** אחזתו. פי' בקונטרס האשה ברכתו לעובר ואחזתו בידים והפסיקו ידיה בינו לבין הראש וקשה לרבינו תם דבשום מקום לא איירי באשה מילדת עם הבהמה אלא רועה כדתנן בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו וריסא דהך מילתא נמי איירי ברועה ברכו בסיב לשון זכר הכי נמי הוה ליה למנקט ברכו ואחזו והוציאו ועוד דמאי פריך אי דנפק דרך רישיה פטרתיה וכי אין יכול להיות שאחזתו בידים בראשו ומפסיק בידיה בין ראשו לראש וזה דוחק לומר דאין לראש לפתוח קודם שיצא הראש ואין יכול להכניס ידו ועוד דמתניתין דהושיט רועה את ידו בלא הוצא כלל איירי דאם לא כן נטמא בהמה שיצא ואע"ג דיש לחלק בין מבכרת לאין מבכרת אי נמי התם כשילדה אחר' קודם לזה שנפתח רחמה כל זה דוחק ונראה לר"ת [ב] כמו גרסת ר"ח ברכתו אחותו והוציאתו שילדה בלעתהו ולא אחותו אינו קדוש ולא פטרתיה מן הבכורה או דלמא כיון דאחר כן יצא מאליו אמרינן קדוש ופטורה מן הבכורה: הדביק ב' רחמים ויצא מזה [לזה] השתא מי אמרינן ולד דידיה פטר והא לאו ולד דידיה מן האחרונה ולא פטר את האחרונה מן הבכורה דלאו ולד דידיה הוה או דילמא כיון דרחמה מקדש הבכור פטר תיקו: בעי רב אחאי נפתחו כותלי בית הרחם מהו דק"ל רחם מקדש ונכשיו נפתחו כותלי הרחם שאין בבהמה בית הרחם מהו: נעקרו הא ליתנהו ולא מקדש הבכור ולא חשוב בכור. אלא נעקרו ותלו ליה בצואריה כלומר כשנולד הולד יצא ובא ממעי אמו ונעקר כותלי בית הרחם ותלו ליה בצואריה: נגממו. שלא נפתחו על הכל אלא נחתכו כותלי בית הרחם למעלה: עומד מרובה על הפרוץ. בבית הרחם:

ואי אתמר בהא קאמר רבה אבל בהא אימא מודי ליה לרב הונא צריכא תנן המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים מאי לאו מחתך ומניח ואי אמרת למפרע הוא קדוש יקבר מיבעי ליה לא הכא במאי עסקינן במחתך ומשליך אבל מחתך ומניח מאי יקבר אדתנא סיפא יצא רובו יקבר ונפטרה מן הבכורה ליפלוג וליתני בדידיה במה דברים אמורים במחתך ומשליך אבר אבר אבל מחתך ומניח יקבר הכי נמי קאמר [א]בד"א במחתך ומשליך אבל מחתך ומניח נעשה כמי שיצא רובו ויקבר [א] [ג]בעי רבא [ג] הלכו באיברין אחר הרוב או לא הלכו באיברין אחר הרוב היכי דמי אילימא כגון שיצא רוב במיעוט אבר וקא מיבעיא ליה האי מיעוט דבראי בתר רוב דאבר שדינן ליה או בתר רובא דעובר שדינן ליה פשיטא [ב]דלא שבקינן רובא דעובר ואזלינן בתר רוב אבר אלא כגון שיצא [ד]חציו ברוב אבר וקא מיבעיא ליה ההוא מיעוט דבגואי מהו [ג]למישדייה בתר רוב אבר ת"ש יצא רובו הרי זה יקבר מאי רובו אילימא רובו ממש עד השתא לא אשמעינן [ה]דרובו בכולו אלא לאו כגון שיצא חציו ברוב אבר לא כגון שיצא רובו במיעוט אבר וקמ"ל דלא שבקינן רובו דעובר דבהמה ואזלינן בתר אבר בעי רבא [ד]כרכו בסיב מהו [ה]בטליתו מהו בשליתו מהו בשליתו אורחיה הוא אלא [ו]בשליא אחרת מהו [ו]ברכתו ואחזתו והוציאתו מהו היכי דמי אי דנפק דרך רישיה פטרתיה אלא דנפק דרך מרגלותיו בלעתהו חולדה והוציאתו מהו הוציאתו הא אפיקתיה אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו [ז]דהדביק שני רחמים ויצא מזה ונכנס לזה מהו דידיה פטר דלאו דידיה לא פטר או דלמא דלאו דידיה נמי פטר תיקו בעי רב אחא [ח]נפתחו כותלי בית הרחם מהו אויר רחם מקדיש והאיכא או דלמא נגיעת רחם מקדשה והא ליכא בעי מר בר רב אשי נעקרו כותלי בית הרחם מהו נעקרו ליתנהו אלא [ט]נעקרו ותלו ליה בצואריה מאי במקומן מקדשי שלא במקומן לא מקדשי או דלמא שלא במקומן נמי מקדשי בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא [ז]נגממו כותלי בית הרחם מהו א"ל קא נגעת בבעיא דאיבעיא לן דבעי ר' זירא ואמרי לה בעא מיניה ר' זירא מרבי אסי [כ]עומד מרובה על הפרוץ ויצא דרך פרוץ פרוץ מרובה על העומד ויצא דרך עומד מאי עד כאן לא איבעיא [י]ליה אלא פרוץ מרובה על העומד דאיכא עומד בעולם אבל נגממו [ל]לא קא מיבעיא [י]ליה:

מתני'

כל הנך בעיי: **אי דנפק דרך ראשו.** ואחר שהוציאו אותו עשו בו אחד מן הדברים הללו: **פטרתיה.** ישיה לראש וקדוש מיד דהא יצא ראשו הרי זה כילוד: **דרך מרגלותיו.** וקודם יציאת רובו כרכוהו: **בלעתהו חולדה.** בתוך הראש והוציאתהו: **הא אפיקתיה.** כשהיה בלוע ולא נגע בראש והיינו כרכתו: **אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו.** מי קדוש בהאי יציאה אחרונה או לא: **והכנס לזה מהו.** נפטרה האחרת מן הבכורה או לא: **נפתחו** גרסינן. נפתחו נתרחבו שכשיצא לא נגע: **נעקרו.** קס"ד קודש לכן נעקרו ונפלו: **הא ליתנהו.** ומאן נקדיש לא אויר ולא נגיעה דהא אין כאן רחם: **נעקרו.** ו) (קס"ד קודש לכן נעקרו) ונכנסו לפנים ונתלו לו בצואריו: **נגממו.** ניטל מעודי הכתלים מבפנים סביב סביב: **קנגעת בבעיא דאיבעיא לן.** כבר ומשם אתה למד את תשובתך: **ויצא דרך פרוץ.** מהו מי אמרינן כיון דעומד מרובה עליו הוה ליה כאילו כולו עומד. ל"א נגממו מבפנים ושפה חיצונה ח) משמרת וקא מיבעיא ליה ט) תורא ברא מקדש או לא:

מתני'

מסורת הש"ס

א) [כריתות יד. ע"ש], ב) [מיר מב. סוכות ג: נדה כט.], ג) [עיין תוס' סנהדרין מז: ד"ה משיסתום ותוס' כתובות ד: ד"ה עד שיסתום ותוס' שבת קנב: ד"ה עד שיסתום ותוס' יבמות קב: ד"ה ומיי], ד) [פי' נתעכלו שפתי בית הרחם. ערוך ערך גס ג'], ה) [ל"ל לי], ו) [ל"ל לי וכן העתיק הכ"מ בפ"ד מהלכות בכורות], ז) [טעות דפוס], ח) [גילרפת רש"ל משורית אבל הכ"מ העתיק משמרת], ט) [נ"ב תורא שפה חיצונה רש"י פרק אלו מומין וכן בערוך ערך תר י"א רש"ן], י) [וע"ע תוס' סוכה לז. ד"ה כי היכי ותוס' בכורות ט. ד"ה אמר רב],

גליון הש"ם

גמ' חציו ברוב אבר. עיין עילוכין דף טו ע"ב תוס' ד"ה פרוץ: שם הדביק שני רחמים. עיין כתובות דף ד ע"ב תוס' ד"ה עד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' בעי רבא הלכו באיברין אחר הרוב. נ"ב עיין כריתות דף יד ע"א תוס' ד"ה מיפשטו וכו': ב) תוס' ד"ה כרכתו וכו' כמו גרסת ר"ח כרכתו. נ"ב עיין בכורות ט' ע"א תוס' ד"ה אמר רב מין במינו אינו מוקן וכו' ודו"ק:

רבינו גרשום

ואי איתמר בהא בהא קאמר רבה ביצא שליש דרך דופן ושני שלישין דרך רחם מיכן ולהבא קדוש דלחומרא אבל הכא ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים דאי אמר מיכן ולהבא קדוש [הוי] לקולא הוה אמינא מודי לה לרב הונא דלמפרע קדוש צריכא דכשם שאמרו לחומרא כך אמרו לקולא: הכא במאי עסקינן במחתך ומשליך לכלבים. כלומר דלא יצא רוב יחד: היכי דמי אילימא כגון שיצא רובו במיעוט אבר כלומר שיצא רובו של עובר בכלל מיעוט אבר ורובו של אבר היה במעיה וקא מיבעיא ליה האי מיעוט אבר דבראי בתר רובא דבהמה שדינן ליה ויצא רובו ויקבר או דלמא האי מיעוט אבר בתר רוב אבר דבמעיה שדינן לה ולא יצא רובו ולא חל עליה קדושה וישליך לכלבו. אלא כגון שיצא חציו ברוב אבר כלומר חציו דעובר בכלל רוב אבר וקא מיבעיא ליה ההוא מיעוטא דלגואי מהו למישדייה בתר רוב אבר דבראי והוה ליה יצא רובו ויקבר או דלמא לא שדינן ליה בתר רובו ולא יצא אלא יצא חציו ולא חל עליה קדושה ומשליכו לכלבו: לא כגון שיצא רובו במיעוט אבר. כלומר דהאמרינן לעיל:

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה יד טוש"ע יו"ד סימן שיט סעיף ח:

כא ב ג מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ד [וסימן יד סעיף ג]:

כב ד ה ו ז מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה יז [עוד י"ד סימן שטו]:

כג ח מיי' שם הלכה יח [עוד שם]:

כד ט מיי' שם הלכה יט [עוד שם]:

כה י מיי' שם הלכה כ [עוד שם]:

כו כ ל מיי' שם הלכ' כא [עוד שם]:

לעזי רש"י

מריילי"א [וידיל"א]. קנוקנת.

שיטה מקובצת

א) הלכו באברים אחר הרוב. נ"ב עי' תוס' כריתות דף יד ע"א: **ב)** כמו גרסת ר"ח כרכתו אחותו כו'. נ"ב עי' תוס' בכורות ט' ע"א יז ע"ב:

רבינו גרשום (המשך)

בעי רבא כרכו בסיב מהו. כלומר רחם מקדש בכור והכי קמיבעיא ליה כרכו בסיב שלא נגע בהבכור ברחם מהו שיקדש בבכורה ולאחר מיכן תהא האם פטורה מן הבכורה: כרכתו אחזתו והוציאתו כו'. אשה כרכתהו בשום דבר אחזתהו והוציאתו מהו. היכי דמי אי דנפק העובר דרך רישיה תחילה ואח"כ אחזתו וכרכתו והוציאתו. פטרתיה רישיה מן הבכורה לאחר מיכן שזה חשוב כילוד וחשוב בכור ופטורה מן הבכורה לאחר מיכן: הוציאתו הא אפיקתיה. כלומר ואינו קדוש הכי גרסי' אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאיליו מהו מי אמרינן כיון דמתחלה בלעתהו והוציאתו אינו קדוש ולא פטרתיה מן הבכורה או דלמא כיון דאחר כן יצא מאליו אמרינן קדוש ופטורה מן הבכורה: הדביק ב' רחמים ויצא מזה [לזה] השתא מי אמרינן ולד דידיה פטר והא לאו ולד דידיה מן האחרונה ולא פטר את האחרונה מן הבכורה דלאו ולד דידיה הוה או דילמא כיון דרחמה מקדש הבכור פטר תיקו: בעי רב אחאי נפתחו כותלי בית הרחם מהו דק"ל רחם מקדש ונכשיו נפתחו כותלי הרחם שאין בבהמה בית הרחם מהו: נעקרו הא ליתנהו ולא מקדש הבכור ולא חשוב בכור. אלא נעקרו ותלו ליה בצואריה כלומר כשנולד הולד יצא ובא ממעי אמו ונעקר כותלי בית הרחם ותלו ליה בצואריה: נגממו. שלא נפתחו על הכל אלא נחתכו כותלי בית הרחם למעלה: עומד מרובה על הפרוץ. בבית הרחם:

מתני' [מ] [א]בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו בין בבהמה טמאה בין בבהמה טהורה [ב]טהור ר' יוסי הגלילי אומר בטמאה טמא ובטהורה טהור:

גמ' מאי טעמא דתנא קמא אמר רב חסדא קל וחומר אם הועילה אמו להתירו באכילה לא תועיל לו לטהוריה מידי נבלה אשכחן בהמה טהורה בהמה טמאה מנלן אמר קרא [1]וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה איתקש בהמה טמאה לבהמה טהורה מה בהמה טהורה עוברה טהור אף בהמה טמאה עוברה טהור ור' יוסי הגלילי מאי טעמא אמר ר' יצחק דאמר קרא [2]וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת וגו' מהלכי כפים בחיה טמאתי לך אלא מעתה קלוט במעי פרה ליטמא דמהלכי כפים בחיה הוא מהלכי כפים במהלכי ארבע והאי מהלכי ארבע במהלכי שמנה הוא פרה במעי גמל לא תטמא דמהלכי שמנה במהלכי ארבע הוא הולך וכל הולך לרבות פרה במעי גמל קלוט במעי קלוטה ליטמא דמהלכי ארבע במהלכי ארבע הוא להכי אהני ק"ו דרב חסדא מתקיף לה רב אחדבוי בר אמי חזיר במעי חזירתא לא ליטמא דמהלכי שמנה במהלכי שמנה הוא א] אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא [3]נפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא וכי נבלת בהמה טמאה מטמאה ובטהורה לא מטמאה אלא איזה זה זה עובר שבטמאה טמא ובטהורה טהור ומאחר דנפקא ליה מדרב נחמן בר יצחק דרבי יצחק ל"ל אי לאו דר' יצחק הוה אמינא כוליה [ג]לכדרבי הוא דאתא קמ"ל תניא אמר ר' יונתן נמתי לו לבן עזאי למדנו נבלת בהמה טהורה שמטמאה ונבלת בהמה טמאה שמטמאה נבלת חיה טמאה שמטמאה נבלת חיה טהורה לא למדנו מנין נם לי כל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת נמתי לו וכי נאמר וכל חיה והלא לא נאמר אלא בכל החיה למהלכי כפים בחיה הוא דאתא נם לי ומה ישמעאל אומר בדבר הזה נמתי לו [ג]וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה [2]למדנו חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה חיה טהורה בכלל בהמה טהורה חיה טמאה בכלל בהמה טמאה בהמה

[מ] מאי טעמא דתנא קמא. וא"ת ומאי קבעי והא טומאה בלועה היא ולא מטמא וי"ל דמשום דר' עקיבא מטמא לקמן (דף עב.) עובר במעי אשה אצטריך ליה הכא גבי בהמה ק"ו כדפירש בקונטרס דאפי' ר' עקיבא מודה הכא מ"ג משום דהיה לנו לטמאות מוכל הולך על כפיו דבסמוך אפילו קלוט במעי קלוטה מי לאו ק"ו והשתא דאיכא ק"ו מוקי לה תנא קמא לדרשא אחריתי: **קלוט במעי פרה ליטמא.** הוה מלי לשנויי דלהכי אהני ק"ו דרב חסדא אלא דעדיפא משני: **קלוט במעי קלוטה.** וא"ת ומאי פריך אין הכי נמי דאליבא דר' יוסי הגלילי קיימינן דדרים אתין בפרק ד' וה' (ב"ק מא:) גבי ובעל השור נקי דדרים נקי מדמי ולדות ומשמע דמוקי את להנאת עורו [1]ואם כן סבר כרבי שמעון דאסר קלוט כשיצא לאויר העולם דנפקא מאת הגמל בפ"ק דבכורות (דף ו:) וי"ל [2]דניחא ליה לישב מילתא דר' יוסי דהכא אפילו למאן דשרי קלוט א"נ הכא איירי בראשו ורובו דומים לאמו דאפי' ר"ש מודה בהיא דשרי כדמוכח התם: [3]**חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה.** דכל חד משמע חידוש כלומר דמחמת דחיה בכלל בהמה שמענו שפיר איסור הרבעה ומיהו בלאו הכי ידעינן דאפי' בעופות גמרי' הרבעה בהמתך בהמתך משפת כלאמרי' בשור שנגח את הפר' (ב"ק נד:): ולרבנן

[1]וכי ימות מן הבהמה. מדכתיב כו' ועובר טמאה דטהור תיפוק לן מהיקשא דלעיל ואע"ג דרבי מבהמה טמאה נפקא ודרב נחמן תיפוק מחיה הא קיימא לן (שבועות דף יט.) פרשה שנאמרה ונשנית מפני חידוש אחד נשנית השתא דכתיב כל הולך על כפיו דאפקא מהיקשא דלא נקיט[ד] דרשי' מבנבלת חיה טמאה ואמרינן לדרשה אתא לאתויי עובר: הכי גרסי' **תניא אמר ר' יוחנן נמתי לו לבן עזאי.** [ה] נמתי אמרתי למדנו כו' דכתיב או בנבלת חיה טמאה וכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הרי חיה טמאה ובהמה טמאה ובהמה טהורה אבל נבלת חיה טהורה לא למדנו שתטמא ומנין: **בכל החיה.** להבא חיה טהורה וכתיב בסיפיה הנוגע בנבלתם יטמא: **למהלכי כפים בחיה.** עובר טמא במעי אמו כדאמרן: **נמתי לו וכי ימות מן הבהמה וגו'.** וכיון דפרט לך בהמה טהורה וטמאה הרי חיה טהורה בכלל לפי שלמדנו במקום אחר חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה כדאמרינן לקמן ומעתה תהא לך חיה טהורה בכלל בהמה טהורה אם תצטרך ללמוד חיה טהורה מבהמה טהורה כלום: **וחיה טמאה בכלל בהמה טמאה.** לכשתצטרך. ולקמן [עא.] מפרש למאי הלכתא. וסידרה ה"ג **ולמדנו חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה חיה טהורה בכלל בהמה טהורה חיה טמאה בכלל בהמה טמאה בהמה טהורה חיה טמאה בכלל חיה טהורה:** [ו] **הבל על כן עזאי.** הפסד וחבלה היא בעולם תלמיד ותיק כמותי אני כן עזאי שלא שמשתי את ר' שמעאל. כל חבלה[ז] שבש"ס לשון חבלה והפסד הוא כמו (סנהדרין דף נט:) חבל על שמש גדול שאבד מן העולם גבי נחש: **זאת הבהמה אשר תאכלו.** ומפרש בתריה איל ועגל אלמא חיה בכלל בהמה: **זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה.** והכי משמע מכל הבהמה אכול את המפרסת ומעיקרא מתחיל לאיסתעויי בחיה זאת החיה אשר תאכלו ומפרש סימני בהמה דקאמר מכל הבהמה כל מפרסת אלמא בהמה בכלל חיה ומעתה תלמוד לכל הצריך לך: **חיה טהורה בכלל בהמה טהורה וגו'.** והשתא מפרש לארבעה בני דמתניתא למאי ניבעי להו: **חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנין.** שלא מצינו סימנין מפורשים אלא בבהמה דכתיב [ח] ובויקרא כל בהמה מפרסת פרסה [ט] ובמשנה תורה (יד) מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה סימנין אבהמה קיימי ובחיה לא ידעינן אלא משום דאשכחן חיה בכלל בהמה כדלעיל זאת הבהמה ומפרש איל ועגל ויחמור. והוא הדין נמי דאצטריך לן חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לטומאת נבלות כדבעינן לעיל נבלת חיה טהורה לא למדנו ונפקא לן מבהמה טהורה ולהרבעה נמי אצטריך דהא הרבעת בלאים בבהמה כתיב ולא בחיה אלא חדא מינייהו נקט: ה"ג **חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה.** וכדפרש"י דהרבעה בבהמה כתיבא ומשמע דין טמאה ודין טהורה וחיה מבהמה נפקא. והוא הדין נמי לחיה טהורה להרבעה בכלל בהמה טהורה אלא בכל כללי דברייתא מפרש חדא מילתא לאשמועינן דמטהורה איכא למילף:

בהמה

מתני' הושיט הרועה את ידו. לתוך מעיה: **טהור.** טעמא דתרווייהו מפרש בגמ': **גמ' ק"ו.** כלומר אפי' לר' עקיבא דאמר לקמן (דף עב.) טומאה בלועה כגון עובר במעי אשה טמאה הכא מודה מק"ו אם הועילה לו מחיצת אמו להתירו באכילה בשחיטתה אע"פ שהוא מת לא תועיל לו כשהיא חיה לטהרו מלטמא: **איפקא.** נבלת טמאה לנבלת טהורה מי שאינו קרוי נבלה בטהורה אינו קרוי בטמאה: **על כפיו.** שאין פרסותיו סדוקות: **מהלכי כפים בחיה.** בתוך גופה של בהמה חיה דהיינו עובר טמא במעי אמו: **טמאתי לך.** משום נבלה דכתיב בסיפיה הנוגע בנבלתם יטמא: **קלוט.** מת: **במעי פרה ליטמא.** שהרי מהלכי כפים הוא: ומשני **מהלכי כפים במהלכי ארבע.** בעינן דהכי כתיב הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע שאין לאמו שאין פרסותיו סדוקות: **פרה במעי גמל.** טמאה שעוברה מין טהור: **לא תטמא.** במעי אמו דהאי לאו מהלך על כפיס הוא ור' יוסי פסיק ותני בטמאה טמא: **קלוט במעי קלוטה.** ואמו טהורה היא אלא שנולד כך: **ליטמא.** במעי אמו ומתני' פסיק ותני בטהורה טהור: **קל וחומר דרב חסדא.** אם הועילה לו אמו כו': **אלא איזה זה.** נבלה שחלוקה בין נבלת טמאה לטהורה: **זו נבלת עובר.** דהא בנולדה ליכא לאוקמה דהא נבלת טהורה מטמאה דכתיב [וכי] ימות מן הבהמה אשר היא לכם וגו' אלא בנבלת עובר מיתוקמא שבטהור' טהור מקל וחומר ובטמאה טמא דליכא קל וחומר דקס ליה ממילא בטומאת נבלות מאחר שמת ולא דרשי' היקשא: **אי לאו דר' יצחק הוה אמינא כוליה האי קרא לכדרבי אתא.** דאמרי' לקמן (דף עא.) אקרא אני חיה בהמה למה נאמרה כו' ועובר טמאה דטהור תיפוק לן מהיקשא דלעיל ואע"ג דרבי מבהמה טמאה נפקא ודרב נחמן תיפוק מחיה הא קיימא לן (שבועות דף יט.) פרשה שנאמרה ונשנית מפני חידוש אחד נשנית השתא דכתיב כל הולך על כפיו דאפקא מהיקשא דלא נקיט[ד] דרשי' מבנבלת חיה טמאה ואמרינן לדרשה אתא לאתויי עובר: הכי

[מ] [עיין תוס' בכורות כב. ד"ה עד], [ב] [לקמן עא.], [ג] בגי' הילקוט אינו וכו"ל דהך דרשא זו בהמה טמאה לא שייכא כלל הכא. ועי' רש"ל, [ד] בס"א: נקיט, [ה] מכאן שייך לדף עא., [ו] בס"א: חבל, [ז] [ל"ל במשנה תורה יד], [ח] [ל"ל ובויקרא יא], [ט] עיין ר"מ, [י] עיין רש"ל, [כ] [שייך לדף עא.],

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט
2. וְכֹל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא כז
3. אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בִּנְבֵלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בִּנְבֵלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם: ויקרא ה ב

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קלוט וכו' דניחא ליה ליישב. כעין זה כתבו תוס' שבועות דף ג' ע"ב ד"ה מ"ה:

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה ה"ג כו' נמתי אמרתי. נ"ב עיין בזבחים דף מה ע"ב במתני':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא נפש אשר תגע בכל דבר טמא וכו' כל"ל והוא בפ' ויקרא ה' ב' ולא כגרסא בשבועות על פרשה ז':

מסורת הש"ם

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ב מהלכות שאר אבות הטומאה הל"ב:

כח ב מיי' פ"א מ' שם הלכה ב:

שיטה מקובצת

מ) בהמה שמת עוברה. נ"ב עי' רש"י ותוס' בכורות כ"ב ע"א [ד"ה עד]:

רבינו גרשום

והושיט הרועה את ידו. בבית הרחם: ונגע בו. במעי אמו. אם הועילה לו אמו להתירו באכילה. בשחיטת אמו לא תועיל לו מחיים בשאמו בחיים אע"ג שהעובר מת בתוך מעיה שכמה היא אינה טמאה מחיים כך לא יהא עוברה שבתוך מעיה [מטמא] אע"פ שמתה: מהלכי כפים בחיה טמאתי לך. כלומר עובר טמא שהוא מהלכי כפים שאין פרסות סדוקות בחיה טימאתי לך כלומר אף שהאם חיה טימאתי לך: אלא מעתה קלוט במעי פרה ליטמא. השתא דאמרת מהלכי כפים בחיה טימאתי לך קלוט במעי פרה ליטמא כו': מהלכי ארבע במהלכי ארבע הוא. כלומר לא מצית אמרת הכי דכתיב כל הולך על גחון וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע בעינן שיהא עובר ואם שרץ כשם שהעובר טמא כך תהא האם טמאה: והאי מהלכי ארבע במהלכי שמנה. כלומר דאם פרסותיה סדוקות: אי לאו דרבי יצחק הוה אמינא כוליה כו'. כלומר הוה אמינא בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה [לכדרבי] הוא דאתא לקמן קמ"ל דרבי יצחק: למדנו נבלת בהמה (טמאה) [טהורה] שמטמא כו'. כלומר מכי יצאת מן הבהמה כדאמרינן לעיל: גם לי וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת אפי' הולכת חיה על ארבע טמא הוא לכם כל הנוגע בנבלתה וגו': מהלכי כפים בחיה הוא. כלומר צריכא לן למידרש שעובר טמא במעי טמאה אע"פ שהאם בחיים וכדר' יצחק:

בהמה טמאה בכלל היה טמאה לדברי גרסינן: **אקרא אני היה.** לגבי קרבן עולה ויורד לו בנבלת היה טמאה לו בנבלת בהמה טמאה (ויקרא ה) **ודי היה לי בקריאת היה ויודע אני שהבהמה בכלל היה בהמה למה נאמרה: נאמר לאן בהמה טמאה וגאמר.** בטמא שאכל את הקדש בפרשה [1] (אמור אל הכהנים) [לו] ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה[2]: **מה להלן בטומאת קדש.** כלומר בטמא שאכל את הקדש: **אף.** קרבן עולה ויורד דכתיב לו נפש אשר תגע וגו'[3] ומשמע דבנגיעת טומאה מחייב ליה קרבן עולה ויורד דילפינן בהא גזירה שוה דלא מיחייב עד דאכיל קדש או יכנס למקדש ולהא מילתא איצטריך לן בהמה טמאה בכלל היה דאי לאו דקיש לן מזאת היה דבהמה בכלל היה לא הוה מייתר לן אי בהמה טמאה לג"ש דלא הוי מצי למימר אקרא אני היה: **בהמה טהורה בכלל היה טהורה ליצירה.** דגבי היה כתיבא (בראשית ג) יצירה ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וגו' ונפקא מינה למפלת מין בהמה היה ועוף דקאמר ר"מ תורת ולד עליהן ואמן יושבת עליהן ימי טומאה וימי טהרה ואמרינן בהמפלת (נדה כב:) מ"ט דר"מ הואיל ונאמר בהן יצירה כאדם. והוא הדין דבהמה טמאה בכלל היה טמאה נמי להאי מילתא איצטריכא אלא כבר פריש בה מלתא אחריתי לבדרבי וחדא מייהיו נקט ובכל כללי דברייתא פריש חדא מילתא: **תשב לזכר.** שבעת ימי טומאה ול"ג ימי טוהר שכל דמיס שהיא רואה בהן טהורין: **ותשב לנקבה.** שבועים טמאים וס"ו טוהר: **אינו ידוע.** אם זכר אם נקבה הטל עליה חומר שניהם ותשב לזכר ולנקבה שבועים טומאת לידת נקבה ואפילו אינה רואה בהן שמא נקבה ילדה ובלא רגייה אינה שבועים טומאת לידה וימי טוהר אין לה אלא עד ארבעים יום מתחלת לידתן כדין זכר שמא זכר הוא: ה"ג **לרבנן האי קרא למה לי כוליה לדרבי אתא.** ואמתניתין קאי. ולרבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי הא קרא דר"ג דילפינן מיניה ואיזה זה עובר שבטומאה טמא למה לי: **לדרבי הוא דאתא.** היה טמאה לגופיה ובהמה טמאה לג"ש ואידי דכתב טמאה בבהמה משום ג"ש כתב נמי בהיה דכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה: **כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה.** אחריס דמפרש בה קרא בהדיא כדלקמן: **כך טהרה בלועה אינה מיטמאה.** כגון בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת אינה מיטמאה כדיליף בקל וחומר: **מי לא עשקינן.** אפילו באוכל נבלה סמוך לשקיעת החמה דעדיין היא במעיו ולא נתעכלה וקמטהר ליה קרא בהערב שמש אלמא מכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמא. והא ליכא למימר דטעמיה משום (א) דמגע בית הסתרים לא מטמא ומוכח של אדם בית הסתרים הוא דא"כ מטמאנו במשא דאמרינן ביולא דופן (נדה דף מב:) נהי דטומאת בית הסתרים במגע לא מטמיא במשא מיהא הוא מטמיא אלא לאו ש"מ בליעה מעכבתה מלטמא: **דלא חזיא לגר.** וכתיב (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' הרואה לגר קרויה נבלה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה: **הניחא.** דמלית למילף טעמך מהכא: **ורבי יוחנן דאמר.** במסכת בכורות (דף כג.): **אחת זו ואחת זו.** בין לטמא אדם ובין לטמא אוכלים היא מטמאה עד שתיפסל מאכילת כלבים (ב)וקרא (לאתויי) [למעוטי] היכא דהסריחה מחייס הוא דאחת אבל היכא דנראית לגר בשעת מיתה [3] (והלכה) [וחלה] עלה שם נבלה לא פקע מינה שם נבלה עד לכלב והכא קא מטהר ליה בהערב שמש: **שפיר.** מלית למילף דטעמא משום בליעה הוא: **אלא לגר פדא דאמר טומאה חמורה.** לטמא אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר למאכל אדם אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמא: **עד ללב.** דלא גריעא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמא אוכלין האי דמטהר ליה קרא משום דלא חזיא לגר הוא ולא מטמיא אדם: **שלא כפניו מיחזא חזיא ליה.** (ג)אם בלע חתיכה קטנה ולא לעשה חזיא למי שלא ידע שבלעה: **טהרה בלועה.** דאינה מקבלת טומאה מגלן: **מה כלי חרס [המוקף] למיד פחיל שאינו מגיל על טומאה שבתוכו מלטמא.** שאם היה כזית המת בתוכו אין בליעת הכלי מעכבתו מלטמא את הכלי ואת כל האהל: **דאמר מר טומאה רצוצה.** בקרקע שאין לה אהל טפח: **בוקעת ועולה.** ומטמאה כל המאהיליס עליה אפילו סמוך לרקיע. אלמא אפילו בליעת קרקע אינה מעכבת וכל שכן בליעת כלי והרי הוא מגיל על טהרה שבתוכו ומעכבת מליטמא באהל המת דכאמרינן בפרק קמא (לעיל דף כה.): **ולרבנן** האי קרא למה לי כוליה לבדרבי אתא. כן גירסת הקונטרס ופירש דלדרבנן דרבי יוסי הגלילי בעי האי קרא דרב נחמן למה לי וקשה לפירושו למה המתין עד כאן ועוד ה"ל למבעי נמי לרבנן קרא דרבי ילמדנו למה להו לכן נראה כגירסת הספרים דגרסי הניחא לר"מ אלא לרבנן מא"ל כלומר אמאי איצטריך כללא דבהמה טהורה בכלל היה טהורה לדלידהו ליכא למימר ליצירה:

והאשה טהורה עד שיצא. כשלא הגיע הראש כפיקה מיירי דאי הגיע הוי טומא עד שלא יצא הולד משנפתח הקבר (ד)דתניא בתוספתא (פ"ו מ"ד) ומייתי לה בהלוקח בהמה (בכורות כב.) אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיגיעו הראש כפיקה א"נ סבר ליה כתנא דתוספתא דאהלות (שם פ"ח) דאמר אין לולד טומאה עד שיצא [4]לאויר העולם: **מי לא עסקינן דאכל סמיך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור.** וא"ת אמאי לא מדקדק מדאמעטו בברייתא בפרק יוצא דופן (נדה מב:) נגלה דלא מטמאה בגדים אבית הבליעה מדכתיב בנבלת עוף טהור לטמאה בה ולא באחרת ומשם מדקדק אבני דמקום נבלת עוף טהור בלועה הוא וי"ל דודאי אליבא דאבי היה יכול לדקדק משם אבל לרבא דסבר דבית הסתרים הוי היכי מתרץ לברייתא ע"כ כשתבא לו חבירו בבית הבליעה וחזר והוציאו ובית הבליעה היה רחב ולא הסיטה כלל התם ממעט קרא דווקא נבלת בהמה ומיהו היינו יכולין לפרש אע"ג דלא חזר והוציאו דכי קאמר רבא בבית הסתרים הוי היינו (ה) תחלת הבליעה אבל לסופו מודה דבלוע הוא אבל לפי זה היה יכול לדקדק משם אף לרבא דטומאה בלועה לא מטמאה ואם תאמר והיכי מדקדק הכא (ו) מהאי קרא דהאוכל מנבלתה והא האי קרא בנבלת בהמה כתיב דלא מטמאה בבית הבליעה ומגע איירי ולא באכילה ולא כתיב אוכל אלא ליתן שיעור אכילה דהיינו כזית לנוגע ונושא כדמפרש התם בגדה ואי איצטריך לדרשא דהכא אם כן היכי מדקדק מייהיו דשיעור נוגע ונושא באוכל ויש לומר דלא מסתבר לאוקומי כוליה לדרשא דהכא לטהר טומאה בלועה דהא משמע דאתא למימר טומאה דכתיב והאוכל יכבס בגדיו ומ"מ אין מקרא יולא מידי פשוטו דמשמע דטיהר הכתוב את האוכל כשטבל והעריב שמשו:

אמנו

אינה מטמאה. שאם אדם טהור בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא האדם הטבעת שבמעיו אינו טמא כדבעינן למימר לקמן: מי לא עסיק' דאכל סמוך לשקיעת החמה. כלומר שלא נתעכל הטומאה וקאמר רחמנא דלערב טהור ולא מטמא ליה לאדם דטומאה בלועה היא: ודילמא שני התם דלא חזיא לגר. כלומר לפיכך אינה מטמאה אדם ולא מטעם טומאה בלועה: ומנא לן דאי לא חזיא לגר לא מטמאה דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה נבלה ראויה לגר חשובה נבלה שאינה ראויה לגר לא חשובה נבלה: הניחא לר' יוחנן דאמר אחת זו אחת זו כו'. כלומר אחת טומאה חמורה אחת טומאה קלה עד לכלב דאי ראויה לכלב מטמאה אפי' אדם וכלים שפיר כלומר מפקינן ודאי טומאה בלועה דלא מטמאה מהכא מהאוכל את נבלתה (דאי) [דודאי] ראויה לכלב ואי לא אמרינן טומאה בלועה לא מטמאה היתה מטמאה לאדם דהא ראויה לכלב: נהי דלא חזיא בפניו כו': כלומר בפניו של גר דאי הגר רואה שהוא בלעה והקיאה לא הוה אכיל ליה אבל אי הקיאה שלא בפניו והוא לא ידע שאדם בלעו הוה אכיל ליה: שאינו מגיל על טומאה שבתוכו מלטמא. כלומר (האי) [דאי הוה] שרץ בתוך כלי חרש אע"ג שמוקף צמיד פתיל מטמא טהרות שעל גביו דאמרינן טומאה בוקעת ועולה מגיל על טהרות שבתוכו מלטמא דאי מוקף צמיד פתיל כל טהרות שבתוכו טהורה אע"ג דהוא באהל המת:

א) [לעיל נט. לקמן פד. נדרים פפ. מיז לה: זמיס קטו: ב"ק יח: נד:], ב) שבועות ז. יט. [לעיל ע:], ג) נדה כפ. [כריתות ז: בכורות מ.], ד) [ע' תוספות בכורות כב. ד"ה עד], ה) בכורות כג. [מיז כ.], ו) [אהלות רפ"ז ופי"ד מ"ו מיז נד.], ז) רש"ל פ"ח, ח) [ויקרא ז], ט) [שם ה], י) רש"ל, כ) [ל"ל דתנן],

תורה אור השלם

1. זאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׁוֹר שֶׂה בָּשְׂרוֹת וְשֶׂה עִזִּים: אַיָּל וְצֶבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וְתֹאוֹ וָזֶמֶר: דברים יד ד, ה
2. דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכֹּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא ב
3. וְהָאֹכֵל מִנִּבֵלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבֵלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא מ

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והאשה כו' לאויר העולם. עיין בר"ש שם משנה ה':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי לא עסקינן וכו' דמגע בית הסתרים. ג"כ פי' ונפקא מינה לב' טבעות כדפירש"י בעמוד שני בדף זה בסופו:

מוסף רש"י

חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנים. שלין סימני חיה מפורשת אלא בבהמה כתיב כל בהמה מפרכת פרסה (לקמן פד.). **אקרא אני חיה.** בקרבן עולה ויורד כתיב או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה, ודי אם הייתי קורא בנבלת חיה טמאה שנכתב ראשון ולא הייתי צריך לחזור ולכתוב בהמה, שהרי בהמה בכלל חיה, שנאמר זאת החיה אשר תאכלו וסמיך ליה כל בהמה מפרכת פרסה (שבועות ז.). **ונאמר להלן בהמה טמאה.** באוכל קדשים בטומאת הגוף בלא את אהרן ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים (שם). **תשב לזכר.** ימי טומאה שבעה וימי טהרה ל"ג, וכל דמיס שתראה בהן טהורין (נדה כא. וכעי"ז בכורות מ.). **תשב לנקבה.** י"ד דמיסים וס"ו טהורין (שם). **לזכר ולנקבה.** לחומרא, ימי טומאה דנקבה שבועים וימי טוהר כלים לסוף ארבעים יום מזכר ולא פ' מנקבה (נדה כא.) **אלא לגר.** (בכורות מ.). **שטומאה בלועה.** בבעלי חיים (לקמן קכו.) **אינה מטמאה.** לא במגע ולא במשא (נדה מב.). **טומאה חמורה.** להיינו משא, לגר. עד שהיא ראויה לאכילת גר תוסב, אבל אם קרבה ואינה ראויה לגר הו לא מטמאה במשא אבל טומאה קלה של מגע מטמא עד שתפסל מאכילת כלב (בכורות כג.).

עין משפט נר מצוה

כט א (מיי' פ"א מהלי' שחיטה הלכה ז) סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג) [מיי' פ"א מהלי' מ"א הל"ב סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' עט ס"ק]:
ל ב מיי' פ"ט מהלכות כלאים הלכה ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלו ס"ק:
לא ג ד מיי' פ"י מהלי' איסורי ביאה הלכה ח טוש"ע י"ד סי' קצד ס"ג:
לב ה ו מיי' פכ"ה מהלי' טומאת מת הלכה יב:
לג ז מיי' פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הלכי' יח [ופ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה יג ושוד שם פ"ג הלכה יא ופ"ד הלכה יב]:
לד ח מיי' פ"ז מהלכות טומאת מת הלכה ד ה:

שיטה מקובצת

(א) מי לא עסקינן כו'. נ"ב ע' תוס' מנחות דף סט ע"א: (ב) וקרא למעוטי היכא דהסריחה מחיים: (ג) אם בלע חתיכה קטנה ולא לעשה והקיאה חזיא למי שלא ידע שנבלעה: (ד) היינו תחלת בית הבליעה אבל בסופו: (ה) מהאי קרא דהאוכל מנבלתה יכבס בגדיו והא האי קרא בנבלת בהמה כתיב:

רבינו גרשום

בהמה טהורה בכלל חיה טהורה לסימנין. כלומר בחיה נאמר סימנין דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כל מפרסת פרסה וגו' ובהמה בכלל חיה: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה להרבעה. כלומר בהרבעה כתיב בהמה ולא כתיב חיה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים וחיה בכלל בהמה: דתניא רבי אומר אקרא אני חיה. כלומר ולא צריך למיכתב אז בנבלת בהמה טמאה ליכתוב בנבלת חיה טמאה ואני יודע דבהמה בכלל חיה: בהמה למה נאמרה נאמר כאן בהמה טמאה בוקרא ונאמר להלן בהמה טמאה בצו את אהרן או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' מה להלן בטומאת הקדש הכתוב מדבר אף כאן בטומאת הקדש הכתוב מדבר דאי נגע בין בנבלת בהמה טמאה בין בנבלת חיה טמאה ונגע בקדשים חייב קרבן: בהמה טמאה בכלל חיה טמאה ליצירה כלומר ג) בריה הוא דכתיב והיא מפלת בין מין בהמה בין מין חיה אם זכר תשב לזכר וכו': הניחא לר' מאיר. דאמר המפלת מין בהמה חיה ועוף טמאה מיבעי ליה להאי קרא בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה ליצירה: אלא לרבנן דאמרי כל שאינו מצורת אדם אינו ולד ואינה טמאה ג) האי קרא דמקיש נבלת חיה טמאה לנבלת בהמה טמאה למה לי: כוליה לדברי הוא דאתא. כלומר האי קרא בנבלת חיה טמאה לרבנן לא מיבעי להו ליצירה לא איתקש חיה טמאה לבהמה טמאה אלא לדברי לצורך קדשים: ופשטה החיה את ידה בתוך מעיה. פשטה ידה דרך בית הרחם: אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה. כלומר דחזינן הכא לענין חיה שהולד שהוא בלוע במעי אמו אינו מטמא את האשה: כך טהרה בלועה

ג) נראה דל"ל כלומר דיליה כתיב הוא דכתיב ואמרינן דגם בהמה בכלל וכדתנן דהמפלת בין מין בהמה וכו'. ד) לכאורה אינו מובן דלפי גירסת רבינו והיא גירסת התוס' דגרסי אלא לרבנן מאי איכא למימר לא קאי הקושיא אלא על הכלל ומש"כ התוס' וא"ע.

אטו אנן מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן. תימה [1] מה נפשך מ״מ פריך שפיר דאיך תעבור הטומאה כיון דגבו טהור ויש לומר [2] דאדם נמי תוכו טהור מגיל ואיכא ק״ו הכי ומה כלי חרס המוקף למיד פתיל שאין גבו מגיל לחוץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא [3] מגיל ב [4] (תוכו) על טהרה שבתוכו מליטמא תוכו של אדם שמגיל וחוצץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שיגיל תוכו על טהרה שבתוכו מליטמא וא״ת כיון דהא דאדם מגיל על טהרה שבתוכו היינו מקל וחומר דכלי חרס ג״כ נימא דיו ולא יגיל על טהרה שבתוכו מליטמא בהיסט הזב כמו כלי חרס המוקף למיד פתיל דמיטמא בהיסט הזב כדאמרינן בסוף הנזקין (גיטין סא:) וליחוש שמא הסיטה אשתו ולה ולילו בתוספת׳ דאהלו׳ (פסי״ז) תני בהדיא דאדם מגיל על טהרה שבתוכו מליטמא בהיסט הזב דאמרו להם בית הלל מי אתם מודים בבליעת טבעת ונכנס לאהל המת כו׳ אמרו להם בית שמאי לא אם אמרת בטבעת שהיא טהורה [5] בהיסט וי״ל דעבדי ק״ו מפכיס קטיס המוקף למיד פתיל דאפילו בלא היקף [6] טהורים במשא הזב לפי שאין באים לכלל מגע לפי שאין סופן להפתח ואת שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קכד:):

דלמטה מנא לן. דבלוע דלמטה נמי טהור כדמוכח מתניתין דעובר ושיר נמי דטמאה היינו מדרבנן כדלקמן ועוד דהשתא ס״ד דרבה מודה בשתי טבעות ומיה היא כשתי טבעות: **בלוע בבהמה מנא לן.** דבהמה לא מטמא כדמוכח ההוא כלב דאכל בשר המת לקמן בהעור והרוטב (דף קכו.):

למאי הלכתא לכלים שעל גבה אדם נמי לא בעי. וא״ת דלמא אפי׳ בכלים שהיא לבושה דשייך בהו מלבוש כדאשכחן גבי הולאת שבת בפרק במה בהמה יולאה (שבת נג.) בדברים שאשובים לה למלבוש ועוד הקשה רבינו אפרים דבתורת כהנים ממעטו בהמה וכותי דלא בעו שהייה בכלים שהן לבושים מוכנים בגדיו המטמא בגדים מגיל בבית המנוגע כותי ובהמה שאינם מטמאים בגדים אינם מגילים בבית המנוגע משמע דבא מלבוש היא אלא דמעטיה קרא דומיא דכותי דשייך ביה מלבוש וי״ל דבהמה אפילו כלים שהיא לבושה חשיבי כעל גבה כיון דאין מטמא מכאן דלאו בא טומאה היא וגבי אדם נמי כה״ג כשאין מטמאין מכאן כגון בגדים שעל גביו לא בעי שהייה אבל בגדים שהוא לבוש בעלים אגביה ומכאן בא להם הטומאה וגזרת הכתוב היא שאין לו כח לטמאם עד שישהה ולפירוש זה דטומאת בגדים שהוא לבוש מחמת האדם הם באים אם כולו בפנים וידו מבחוץ וטבעת באצבע טומאה הטבעת ואם הוא מבחוץ וידו בפנים וטבעת באצבע הטבעת טהורה דבטלה אגביה והוא טהור דרובו לחוץ וקשה דבתורת כהנים ובמסכת נגעים פרק שלשה עשר דתנא היה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידו ושהה כדי אכילת פרס טמאות היה עומד מחוץ ופשט ידו בפנים וטבעותיו בידו רבי יהודה מטמא מיד וחכ״א בכדי אכילת פרס ושמא התם מדרבנן הוא ולא מדאורייתא ומתמיה רבי יהודה לטמא מיד משום דאין הטומאה באה להם מכח האדם: **אמר רבא** תרוייהו תנאי. לאו מטומאה בלועה פריך דרבה נמי כשם קאמר משמע שגם לרבה היה פשוט מתוך המשנה אלא מטהרה בלועה פריך דטהרה נמי תנן כמו טומאה ולמה פשוט לו זה יותר מזה:

בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה. בטמא טומאת מת מיירי דתרב הרי הוא כאהל ואי לאו דטומאה בלועה לא מטמאה לא היה מועיל לו טבילה דהכי דמגע בית הסתרים לא מטמא במגע במשא מטמא וא״ת ודלמא בטבעת שנטמא בשרץ מיירי וי״ל דבתר דהיא דטבעת טהורה מיתניא במסכת מקואות (פ״ו מ״ח) ועוד אי בטומאת שרץ אם כן לא הוא אלא ראשון והיכי קתני דמטמא את האדם והא אין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה: **כי** קאמר רבה בגון שבלע שתי טבעות. פירש בקונטרס דאי ממתניתין ס״א הא דטבעת לא מטמאה האדם לא משום בלועה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע בגדה (דף מב:) וליכא למימר דנטמא במשא שאין משא אלא במי שהטומאה באה ממנו בגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא אע״פ שעשורו באחי ככר האמור בעירוב דבעינן מזון כ׳ סעודות ותנן התם אינה לבית המנוגע (ערובין שם). **פת חטים.** אכילת פרס. אלא ככר שעשינו בו חכמים את העירוב שהוא כולו מזון שתי סעודות ואפילו מזון סעודה אחת (ברכות שם) ד׳ ביצים הן מזון סעודה ביצועים, פרק לשון פרוקה (ברכות שם). עירובין ד. בגעים פי״ג מ״ט קוהב ה׳.; ב) מקואות פ״י משנה ת, ג) שם, ד) [מעורב פרק ה], ה) [ויקרא טו], ו) עיין רש״ש, ז) ר״מ מ״ז,

אדם שמציל על טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו מליטמא מה לכלי חרס שכן אין מטמא מגבו תאמר באדם שמטמא מגבו אטו אנן מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן אדרבה כלי חרס חמור שכן מטמא מאוירו אשכחן בלוע דלמעלה בלוע דלמטה מנלן קל וחומר ומה למעלה שאינו עושה עיכול מציל למטה שעושה עיכול אינו דין שמציל כלום עושה עיכול למטה אלא על ידי מעלה אפי׳ הכי עיכול דלמטה רב אשכחן בלוע דאדם בלוע דבהמה מנלן קל וחומר ומה אדם שמטמא מחיים מציל בבלוע בהמה שאינה מטמאה מחיים אינו דין שתציל בבלוע מה לאדם שכן צריך שהייה בבית המנוגע תאמר בבהמה שאינה צריכה שהייה בבית המנוגע בהמה דאינה צריכה שהייה בבית המנוגע למאי הלכתא לכלים שעל גבה אדם נמי לא בעי [7] דתנן [8] הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו הוא והן טמאין מיד [9] היה לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת פרס חטים ולא פת שעורים מיסב ואוכל בליפתן אמר רבא תרוייהו תנאי טומאה בלועה תנינא טהרה בלועה תנינא [10] טומאה בלועה [11] דתנן [12] בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומתו הקיאה טמאה וטמאתו טהרה בלועה תנינא [13] דתנן בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת והזה ושנה וטבל והקיאה הרי היא כמה שהיתה כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות אחת טמאה ואחת טהורה דלא מטמיא לה מטמאה לטהורה והא

אדם. שמעכב טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שמגיל על טהרה שבתוכו מליטמא **מה לכלי חרס.** דין הוא שיגיל על טהרה שבתוכו שכן יש בו לד קל אחר שאינו מטמא מגבו: **אטו אנן מגבו קאמרינן.** מי יליפינן גב אדם מגב כלי חרס דתיפרוך הכי: **מתוכו קאמרינן.** תוך דאדם גמרינן מתוך כלי חרס וכ״ש דקל וחומר אליבא הוא דאדרבה תוך כלי חרס חמור מתוכו של אדם: **שכן מטמא מאוירו.** בלא נגיעה מה שאין כן באדם הלכך קל וחומר מה אויר כלי חרס שאינו מבליע טומאה שבו מלטמא [14] מבליע טהרה שבו מליטמא דין הוא שאין מקבל אויר האדם טומאה לעולם: **דלמעלה.** דרך פיו כדכתיב (ויקרא יא) והאוכל מנבלתה: **דלמטה.** תחב לו דרך בית הריעי עד שנבלע וכגון שהיא [15] תחוב בשפופרת ולא טימאו בכניסתו במגע: **מנין.** שלאחר מכאן לא יטמאנו [16] במשא הואיל ובלוע: **אלא ע״י מעלה.** אם לא יכנס דרך הפה לא יתעכל במעיים לעולם: **עיכול דלמטה רב.** בפה אינו מתעכל כל כך עד שיורד למטה: **צריך שהייה.** לטמא בגדים שהוא לבוש דכתיב (שם יד) והבא אל הבית יטמא גזולא כתיב כבוס בגדים והאוכל בבית יכבס את בגדיו (שם) ומוקמינן לה בתורת כהניס [17] לשהה שיעור אכילה: **אלמר בבהמה שאינה צריכה שהייה.** שאם נכנסת טעונה כלים הרי הן טמאים מיד דוהבא אל הבית קרינא בהו: ומשנינן **למאי הלכתא.** אמרת אין צריכה שהייה על כרחך לכלים שעליה דהא לאו בת מילבש בגדים היא אלא דרך משוי ודרך משוי אדם גופיה לא בעי שהייה שאם לא היה לבוש בגדיו אלא נטלם על כתפו ונכנס טמאין מיד: **וטבעותיו בידיו.** בקומצו שלא כדרך מלבוש: **טמאין מיד.** דקרינא נמי בכלים והבא אל הבית: **היה לבוש כליו ו׳.** הוו להו בגדים דידיה וכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו עד שישהא שיעור אכילה: **פרס.** חצי ככר של עירוב שהוא מזון שתי סעודות והוא שמונה ביצים כדאמרינן בעירובין (דף פב:): **תרוייהו תנאי.** קושיא היא. כלומר מאי אשמועינן רבה: **טמאה.** טומאת מת וכלי מתכות המיטמאין במת הרי הן כמת דאמר מר (לעיל ג.) חרב [במדבר יט] הרי הוא כחלל: **טובל.** לפי שנטמא בנגיעתה קודם שבלעה: **טובל ואוכל בתרומה.** דמשנבלעה אינה מטמאה: **[הקיאה טמאה].** דלא אהני ליה טבילת האדם: **וטמאתו.** שנגעה בו ביציאתה: **והזה.** בשליש: **ושנה.** בשביעי: **הרי היא כמה שהיתה.** טהורה לפי שלא קבלה טומאה מן האדם משבלעה דאי טומאה היכי מצי למימר הרי היא כמה שהיתה הא לא עבלה וטבילת האדם לא מהניא לה. ולהכי נקט הזה ושנה וטבל ואחר כך הקיאה דאם הקיאה קודם טבילה נטמאה ביציאתה במגעו: **כי קאמר רבה כו׳.** דאי ממתניתין דקתני בלע טבעת טמאה טובל דמשמע לא מטמיא לאדם הוה אמינא טעמא לאו משום בליעה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה דלאהרין במסכת נדה (דף מג.) מוידיו לא שקף במים [18] וגבי טבעת ליכא למימר תטמא את האדם במשא שאין משא אלא למי שהטומאה יוצאה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא את אע״פ שהוא אב הטומאה אין לו משא וטבעת טהורה נמי דתנן דלא מטמיא מחמת אדם נמי טעמא משום דמגע בית הסתרים דאדם לא מטמא אבל טבעת בטבעת לאו בית הסתרים שייך למימר דהא אע״פ שנטמנו באדם [19] הרי הן כמונחין בתיבה וניטמו אשמועינן רבה דטעמא דמתניתין משום בלוע היא ואפילו חברתה לא מטמא: והא

ארבעה ביצים כדמפרשינן במס׳ עירובין פת חטין כו׳ דמפקינן מארץ חטה שכל הפסוק כולו לשיעורין נאמר: אמר רבא תרוייהו תנאי. כלומר מה אתא רבה לאשמועינן: בלע טבעת טמאה טובל ואוכל תרומתו לערב. כלומר אע״פ שטבעת טמאה במעיו: דלא מטמאה ליה. טמאה לטהורה במעיו:

עין משפט נר מצוה

לה א מיי׳ פט״ז מהלכות טומאת לוצעת הלי״ז:
לו ב מיי׳ שם הלכה ח:
לז ג מיי׳ פ״ב מהלכות מקואות הלכה ח:

שיטה מקובצת

[6] בלע טבעת (בהמה) טמאה כו׳. נ״ב עי׳ תוספות מנחות ס״ט ע״א: [7] מבליע טהרה שבו מליטמא שיש חומר באוירו [8] ואע״פ שמיטמא בלא צמיד פתיל אדם שמבליע טומאה שבתוכו: [9] ולא כתיב כבוס בגדים וכתיב והאוכל בבית יכבס: [10] ואוכל דמשמע דלא מטמיא: [11] הרי הן כמונחין בתוכו וליטמא. נ״ב נ״א ברש״י כ״ה הרי הן כמסוחרים בתיבה וליטמא כו׳: [12] תימה מה בכך מ״מ פריך שפיר: [13] וי״ל דאדם נמי דתוכו טהור. נ״ב משום דבית הסתרים הוא ע״כ: [14] מציל על טהרה שבתוכו מליטמא תוכו של אדם: [15] שהיא טהורה בהיסט הזב וי״ל דעבדינן ק״ו:

[16] נראה דל״ל מבליע טהרה שבו מלטמא ע״י צמיד פתיל ולא״פ שם חומר שמטמא מאוירו אדם שמגיע וכו׳.

רבינו גרשום

אדם שמציל על טומאה שבתוכו מלטמא. כדאמרי׳ דאכל סמוך לשקיעת החמה אעפ״כ לא מטמא הגוף אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו אע״ג שנטמא לאחר שבלע טבעת טהורה שאינה טמאה בתוך הגוף: מה לכלי חרש שאינו מטמא מגבו. כלומר דין שמציל על טהרה שבתוכו שאינו מטמא מגבו: אנן מתוכו קאמרינן. כלומר ומתוכו אינו קל כלי חרש מאדם כשם שאדם מטמא מתוכו כך כלי חרש מטמא מתוכו ואעפ״כ מציל על הטהרות שבתוכו וק״ו כדקאי קאי: אדרבה כלי חרש חמור. בניחותא קא אתי כלומר אדרבה כלי חרש חמור שכן מטמא מאוירו שיציל על טהרות שבתוכו: בלוע דלמטה מנא לן. כלו׳ אשכחן שבלעו דרך פיו הטומאה כדאמרינן לעיל (האוכל) [אבל] בלוע דלמטה שבלען דרך שתן מנלן דטומאה בלועה אינה מטמאה: ומה למעלה שאינו כו׳. כלומר מציל מלטמא אחרים שנבלע למטה שעושה עיכול כלומר ואחשוב כאן אינו דין שמציל שלא יטמא: וכלום עושה עיכול למטה כו׳. כלומר ולאו ק״ו הוא: אשכחן בליעה דאדם שאינה מטמאה דבהמה מנלן. כגון עובר שמת בתוך מעיה דאמרינן במתניתין הושיט הרועה את ידו בתוך מעיה בין בהמה טמאה בין בהמה טהורה שהור: מה לאדם. שצריך שהייה בבית המנוגע דהוא קל לענין טומאה דאין טמאין כלים שעליו עד שישהה בכדי אכילת פרס לכלים שעל גביו אבל היו בידיו הוא והן טמאין מיד כיון דנקיט להו בידיה חשובין כהוא בעצמו: ואם היה לבוש כליו [צריך שישהה] בכדי אכילת פרס אלו

מסורת הש״ס

גליון הש״ס

גמ׳ טומאה בלועה דתנן. עיין כליס פ״ח מ״ה:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה מנין וכו׳ במשא. נ״ב דמנגע בגלא״ה אינו מטמא מכח בית הסתרים ולא הנגעי למה פירש״י דאייריי בתמוב בשפופרת דלמא הלי בעיא הוא אם אינו מטמא ממשא אחר שבלע כמו דאייריי בטומאה בלועה למעלה: (ב) תוס׳ ד״ה אטו ובו׳ דאפי׳ בגלא היקף טהורים. נ״ב עיין פירש״י פרק ר״ע דף פד ע״ב בד״ה ודין הוא וכן בב״ק דף כ״ה:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] רש״י בד״ה דלמטה וכו׳ תחוב בשפופרת. נ״ב עי׳ ח״ל ש״ס: ב] תוס׳ ד״ה אטו ובו׳ בפני הטומאה שבתוכו מליטמא מגיל תוכו. נמתק מלת תוכו. וכ״ב עיין מהרמ״ל דמוחק זה ומהרש״א ז״ל מקיימו היטיב ועיין חידושי הר״ן ומבין מלת מה נפשך דנקטו התוס׳ בלשונם:

מוסף רש״י

הנכנס לבית המנוגע. בבית המנוגע כתיב והבא אל הבית יטמא עד הערב ולא כתיב כבוס בגדים והאוכל בבית יכבס את בגדיו, בשהיה שיעור אכילה ואפילו לא יאכל, מדכתיב בסיפיה והשוכב בבית יכבס את בגדיו, הלכך הנכנס בו ושכב את בגדיו עמו אלא כדרך מלבושו, אין אלו בגדיו וטמאים מיד, שאף בזו אני קורא והבא אל הבית, וכשהוא לבוש בהן בעי שהייה (ברכות מא. וכעי״ז ערובין ד. וסוכה ה:). **היה לבוש כליו.** לאיקרו להו בגדיו (שם) וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובטלין אצלו (ערובין שם). **הוא טמא מיד.** דכתיב והבא אל הבית יטמא, והן טהורין עד שישהא. דכתיב והאוכל בבית יכבס וגו׳, ודרשינן בת״כ אין לי אלא אוכל ושוכב, בגלא שוכב, שוכב בגלא אוכל, גלא אוכל ולא שוכב מנין, ת״ל יכבס בגדיו ריבה, שאי פעמים כתיב יכבס בגדיו, ואם קופצו לרבות הכל מה ת״ל והאוכל, ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה, שאין טעון כיבוס בגדים עד שישהה כדי אכילה, וגופו טמא מיד דהכי כתיב והבא אל הבית יטמא ולא כתיב כיבוס בגדים, והאוכל בבית הסיעו שוהה כדי אכילה יכבס בגדיו (סוכה שם וכעי״ז ערובין שם). **אכילת פרס.** אלי ככר שעשינו בו חכמים את העירוב שהוא כולו מזון שתי סעודות ואלו מזון סעודה אחת (ברכות שם) ד׳ ביצים הן מזון סעודה ביצועים, פרק לשון פרוקה (ברכות מא). עירובין ד. בגעים פי״ג מ״ט קוהב ה׳.; ב) מקואות פ״י משנה ת, ג) שם, ד) [מעורב פרק ה], ה) [ויקרא טו], ו) עיין רש״ש, ז) ר״מ מ״ז,

מיקבו הוא עקוק בגאילה ואינו טרוד בדברים אחרים (סוכה שם). **ואוכל בליפתן.** שגאכלת מהר (ערובין שם).

והא עובר וחיה. דקתני מתני׳ החיה טמאה שבעה והאשה טהורה: **וקמטמי לה עובר לחיה.** ש״מ דטעמא דאשה טהורה משום מגע בית הסתרים הוא ולא משום בלוע: **טבעא אין סופה לצאת.** בתמיה: **טומאה זו.** דחיה: **מאי איכא מדברי תורה.** ל״ל למימר כולי האי לימא טומאה זו דברי סופרים משום גזירה כדמפרש לקמיה: **לא תימא.** מתני׳ ר״ע היא דאמר עובר מת שבמעי אשה טמא הלכך מטמא לחיה דטומאה בלועה מטמאה וטהרה בלועה גמיטמא ואשה טהורה משום דמגע בית הסתרים הוא: **אלא אפי׳ לר׳ ישמעאל הו׳.** ולקמן בעי מאי ר׳ ישמעאל ור״ע: **גזירה שמא יוציא הו׳.** דאי אמרת היה שפשטה ידה למעי אשה וגעה בעובר מת טהורה פעמים שהולד מוציא ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא וכשבורה היה שעדיין הוא במעיה ואתי לטהרה אבל ברובה שהושיט ידו למעי בהמה דקתני מתני׳ טהור ליכא למיגזר הכי מפני שרחם שלה גלוי דכי מפיק חזי ליה: **טרידא.** עסוקה היא בחבליה ולידה וטרידא מלומר לחיה אל תגעי: **על פני השדה.** משמע גלוי: **להוציא עובר.** שהוא טמון: **גולל.** כיסוי האדון של מת: **דופק.** דף שנתנין בגדו: **ור׳ ישמעאל סבר גולל ודופק הלכתא היא.** וכי אתא קרא להוציא עובר: **ור״ע סבר עובר במעי אשה טמא.** וכי אתא קרא לגולל ודופק וקסבר לאו הלכתא היא: **מדאורייתא מנא ליה.** דטמא דלא מטהר ליה ממשמעותיה דעל פני השדה ואפי׳ לא מייתר: **נמה בנפש.** מת שהוא בתוך נפש האמהת: רביעית הלוג דם חיי האדם תלויין בו שבכך הוא מתקיים: **אף רביעית דם הבא משני מתים.** הלכך האי קרא דכתיב ביה חד נפש לאו לרביעית דם אתא: **נפשות.** משמע שתים: **מת.** דבר שמיתה באה על ידו דהיינו רביעית: **מתני׳ הבשר טהור.** שאין בהמה מקבלת טומאה מחייס: **הבשר מגע נבלה.** בשר העובר מגע אבר מן החי שהוא מטמא כנבלה בהעור והרוטב (לקמן דף קכט:). אי נמי אם א] יצא עובר מת נבלה גמורה הוי האבר מאחר שלא טהרתו שחיטת אמו: **מגע טרפה שחוטה.** שהשחיטה אע״פ שאינה מתרת האבר באכילה מטהרתו מידי נבלה והוא כטרפה שחוטה שאינה מטמאה מן התורה כדמפרש ואזיל אלא מדרבנן במוקדשין: מה

סמוך לנקב ואז היא כבר מעוכלת: **והרי** חיה ועובר דכשתי טבעות דמו. מה שפי׳ בקונטרס אלמא דטומאה בלועה מטמאה וטעמא דאשה טהורה משום בית הסתרים וכן פי׳ בסמוך גבי לא תימא מתני׳ ר׳ עקיבא היא וקשה נהי דמגע בית הסתרים לא מטמא מטמא אלא ל״ל כדפירשנו דאשה טהורה משום טומאה בלועה היא וחיה הוא כשתי טבעות: **גזירה שמא יוציא ולד ראשו וכו׳.** פי׳ בקונטרס משום דהרי הוא כילוד משמע דדוקא נקט ראשו וכן משמע בפ׳ יולת דופן (נדה דף מב:) גבי יולדת מטמאה בפנים כבחוץ דקאמר כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדר׳ אושעיא כו׳ משמע דר׳ אושעיא נקט דוקא ראשו ואימה דאמאי נקט ראשו אפי׳ הוציא ידו חוץ לפרוזדור נמי נטמאה החיה שנגעה בו או הסיטה דמו לאו טומאה בלועה היא וי״ל דגזירת הכתוב היא דעד שיהא כילוד לא מטמאה מטמא בהוציא ידו עד שיהא כילוד ור׳ עקיבא נמי לא פליג אלא בהוציא את ידו וכן משמע דלא תימא אליבא דר״ע משמע דכר״ע אתיא מתני׳ בפשיטות דטומאה החיה מדברי סופרים דגזרינן כולו במעי אשה אטו הוציא ידו אבל אי ר״ע מטמא עובר במעי אמו אפי׳ לא יצא לחוץ כלל היכי מתוקמא מתניתא אליבא דחיה טמאה ואשה טהורה:

גולל ודופק. מפורש בפ״ק דכתובות (דף ד: ד״ה עד): **שתי נפשות ושיעור אחד.** ור׳ ישמעאל סבר דיש אם למסורת ונפשא כתיב כדאמר בסנהדרין בפ״ק (דף ד.) וקשה דתרי קראי ברביעית דם ל״ל במת בנפש [1] ונפש: **הוציא** עובר את ידו וחתכה **ואח״כ שחט את אמו הבשר טהור.** דעובר שבפנים אפי׳ מת חשיב כחי דהא קא מהני ליה שחיטת אמו להתירו אף באכילה: **וחכמים** אומרים מגע **טרפה שחוטה.** בשחיטה עושה ניפול פליגי כדאמר בגמ׳ וקודם שחיטה לכ״ע אדם שנוגע באבר שבחוץ טהור דאי מחייס מטמא היכי הוה מהני שחיטה לרבנן להפקיע הטומאה לטהרות ולעיל דקתני הושיט רועה את ידו ונגע בו טהור לאו דוקא לפי שהוא בפנים דאפי׳ הוציא עובר ידו לחוץ ונגע בו הרועה טהור אלא להודיעך כחו דר׳ יוסי הגלילי דאפי׳ הכי בטמאה טמא א״נ מודו רבנן בהוציא ידו לחוץ ונגע בו דבטמאה טמא דלענין מה שבפנים הוא דמקשינן טמאה לטהורה ולא לענין מה שבחוץ:

טהור

מסורת הש״ס

א) נדה מב: ע״ש, ב) סנהדרין ד. מיר לח. [ודף מט: נג:], ג) [נעיל סח.], ד) [לקמן עד: קכט.], ה) [ל״ל דהוה אמינא], ו) [הייט כמנע אבלן], ז) גי׳ ר״מ ונפשות,

תורה אור השלם

1. וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל חָרֶב אוֹ בְּמֵת אוֹ בְּעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט טז

2. כָּל הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת מִשְׁכַּן יְיָ טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ: במדבר יט יג

3. וְעַל כָּל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא: ויקרא כא יא

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה הבשר מגע נבלה וכו׳ אי נמי אם יצא. מלת יצא נמחק. וכ״כ מגא כל״ל ולא כו׳ אסברא לקמן דף ע״ד ע״א דבעובר מת לכ״ע שחיטה עושה ניפול ויעוש״ה ומפרש רש״י כזה כדכה שם דפליגי נמי באבר דעובר מת ודו״ק: **ב)** תוס׳ ד״ה (בעמוד הקודם) כי קאמר וכו׳ תחת אבנים שלא תטמא וכו׳ כל״ל:

מוסף רש״י

שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור. ומגע בו, דאמר נפק הוה ליה ילוד ולא הוי בלועה וטמא מדאורייתא משום נוגע במת (נדה מב:). **לרבות גולל ודופק.** שמטמא במגע ומשא ובאהל (סוכה כג.) אם עשאו גולל לקבר מטמא בלעה באהל כמת עצמו ואפילו מיטל משם (ערובין טו.). **לרביעית דם.** היא שיעור חיומו של אדם ובלאו הכי לא איקרי מת עד שיהא בו שיעור מיתה (סנהדרין ד.). **שתי נפשות.** משמע משני בני אדם, וכתב מת כדי מיתה היינו רביעית (שם). נפשות היינו דם דאיקרי נפש (שם) רביעית דם קרי ליה נפש כדאמרינן התם (שבת לא:) רביעית דם נתתי בכם (נזיר לח.). **הבשר מגע נבלה.** כל העובר והבהמה נגעו באבר טמאין (לעיל סח:). בשר העובר שהיה מחובר לאבר היוצא (לקמן עד:). **מגע טרפה שחוטה.** שאבר היוצא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה, אע״פ שאין שחיטה ממיתתה באכילה מטהרתה מידי נבילה, כטריפה ששחיטתה מטהרתה, וטעמייהו מפרש במתני׳, ולקמן (עג.) מפרש בפירקין בטריפה שחוטה מאי מגע שייך למימר בה ומפרש שטרפה שחוטה מטמאה את המוקדשים מדרבנן (לעיל סח:).

ח) [ל״ל דהוה אמינא], **ט)** [לקמן עד: קכט.], **י)** [הייט כמנע אבלן], **יא)** גי׳ ר״מ ונפשות,

יב) [נעיל סח.], **יג)** [לקמן עד: קכט.], **יד)** [לקמן דף קכט.], **טו)** [לקמן דף קכט.], **טז)** [לקמן דף קכט.], **יז)** [לקמן דף קכט.], **יח)** [לקמן דף קכט.], **יט)** [לקמן דף קכט.], **כ)** [לקמן דף קכט.], **כא)** [לקמן דף קכט.], **כב)** [לקמן דף קכט.], **כג)** [לקמן דף קכט.], **כד)** [לקמן דף קכט.], **כה)** [לקמן דף קכט.], **כו)** [לקמן דף קכט.], **כז)** [לקמן דף קכט.], **כח)** [לקמן דף קכט.], **כט)** [לקמן דף קכט.], **ל)** [לקמן דף קכט.], **לא)** [לקמן דף קכט.], **לב)** [לקמן דף קכט.], **לג)** [לקמן דף קכט.], **לד)** [לקמן דף קכט.], **לה)** [לקמן דף קכט.], **לו)** [לקמן דף קכט.], **לז)** [לקמן דף קכט.], **לח)** [לקמן דף קכט.], **לט)** [לקמן דף קכט.], **מ)** [לקמן דף קכט.], **מא)** [לקמן דף קכט.], **מב)** [לקמן דף קכט.], **מג)** [לקמן דף קכט.], **מד)** [לקמן דף קכט.], **מה)** [לקמן דף קכט.], **מו)** [לקמן דף קכט.], **מז)** [לקמן דף קכט.], **מח)** [לקמן דף קכט.], **מט)** [לקמן דף קכט.], **נ)** [לקמן דף קכט.], **נא)** [לקמן דף קכט.], **נב)** [לקמן דף קכט.], **נג)** [לקמן דף קכט.], **נד)** [לקמן דף קכט.], **נה)** [לקמן דף קכט.], **נו)** [לקמן דף קכט.], **נז)** [לקמן דף קכט.], **נח)** [לקמן דף קכט.], **נט)** [לקמן דף קכט.], **ס)** [לקמן דף קכט.], **סא)** [לקמן דף קכט.], **סב)** [לקמן דף קכט.], **סג)** [לקמן דף קכט.], **סד)** [לקמן דף קכט.], **סה)** [לקמן דף קכט.], **סו)** [לקמן דף קכט.], **סז)** [לקמן דף קכט.], **סח)** [לקמן דף קכט.], **סט)** [לקמן דף קכט.], **ע)** [לקמן דף קכט.], **עא)** [לקמן דף קכט.], **עב)** [לקמן דף קכט.], **עג)** [לקמן דף קכט.], **עד)** [לקמן דף קכט.], **עה)** [לקמן דף קכט.], **עו)** [לקמן דף קכט.], **עז)** [לקמן דף קכט.], **עח)** [לקמן דף קכט.], **עט)** [לקמן דף קכט.], **פ)** [לקמן דף קכט.], **פא)** [לקמן דף קכט.], **פב)** [לקמן דף קכט.], **פג)** [לקמן דף קכט.], **פד)** [לקמן דף קכט.], **פה)** [לקמן דף קכט.], **פו)** [לקמן דף קכט.], **פז)** [לקמן דף קכט.], **פח)** [לקמן דף קכט.], **פט)** [לקמן דף קכט.], **צ)** [לקמן דף קכט.], **צא)** [לקמן דף קכט.], **צב)** [לקמן דף קכט.], **צג)** [לקמן דף קכט.], **צד)** [לקמן דף קכט.], **צה)** [לקמן דף קכט.], **צו)** [לקמן דף קכט.], **צז)** [לקמן דף קכט.], **צח)** [לקמן דף קכט.], **צט)** [לקמן דף קכט.], **ק)** [לקמן דף קכט.], **קא)** [לקמן דף קכט.], **קב)** [לקמן דף קכט.], **קג)** [לקמן דף קכט.], **קד)** [לקמן דף קכט.], **קה)** [לקמן דף קכט.], **קו)** [לקמן דף קכט.], **קז)** [לקמן דף קכט.], **קח)** [לקמן דף קכט.], **קט)** [לקמן דף קכט.], **קי)** [לקמן דף קכט.], **קיא)** [לקמן דף קכט.], **קיב)** [לקמן דף קכט.], **קיג)** [לקמן דף קכט.], **קיד)** [לקמן דף קכט.], **קטו)** [לקמן דף קכט.], **קטז)** [לקמן דף קכט.], **קטח)** [לקמן דף קכט.], **קט

עין משפט נר מצוה

מג א מיי׳ פ״ב מהל׳ אבות הטומאה הל״ו:
ב [מיי׳ שם פ״ג הלכה ג]:
ג מיי׳ שם פ״ב הל׳ ו:
מד ד ה מיי׳ פכ״ג מהל׳ כלים הלכה ט:

שיטה מקובצת

מ) דה״ל מדרס ומגע זב כו׳:

רבינו גרשום

אמאי טומאת בית הסתרים היא. כלומר דאין חלוקין כשאר טמאות דנוגע טמא לטהור אלא מחוברין הן אמאי הבשר מגע נבלה. דתנן שלשה על שלשה שנחלקו. שהיה טמא מדרס ונחלקו טהור מאותו מדרס: אבל טמא מגע מדרס. אחר שחלק בשעת פרישתו נוגע אחד לחברו: והא קא חזינן הכא לר׳ מאיר שטומאת בית הסתרים מטמאה שדומה כמי שנוגע אחד לחברו דקאמר טמא מגע מדרס: ולא איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא שלשה על שלשה שנחלקו. אפ״ר׳ יוסי דלא מודי בשלשה על שלשה שנחלקו דתהא טמא טומאת בית הסתרים מודי באבר דטומאת בית הסתרים מטמא. מ״ט דלאו איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא בשלשה על שלשה דלא טמאה טומאת בית הסתרים אבל שלש על שלש הבאות כו׳ כלומר הבאות מבגד גדול טמא וכו׳: רבינא אמר בגד לאו לחיתוכא קאי. כלומר אפ״ר׳ יוסי דמטהר לענין בגד מטומאת בית הסתרים מטמא לענין אבר בגד לאו לחיתוכא קאי ולא דמי כמאן דחתוך ונוגע בהדי הדדי אבל אבר דלחיתוכא קאי ודמו כמו דנגע בהדי הדדי:

מסורת הש״ס

מ) [לקמן קכט. נדה מ״:], מזי׳ ד״ה שנחלק וכו׳ מזי׳ לעניים ולעשירים. מלת ולעשירים נמחק. וכ״ב ר״ל למחקו מו דל״ל ולא לעשירים דהכי איתא בשבת דף כ״ו ע״ב:

גליון הש״ם

גמ׳ (דברי ר״מ ותניא). נראה שלא לגרוס אלו מיבות:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ומנין לטרפה שמחיטתה וכו׳ טומאה אסורה באכילה וטרפה כל״ל ומיבת אף נמחק: (ב) תוס׳ ד״ה בשעת וכו׳ בשר מאבר מן המי:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה שנחלק וכו׳ חזי לעניים ולעשירים. מלת ולעשירים נמחק. וכ״ב ר״ל למחקו מו דל״ל ולא לעשירים דהכי איתא בשבת דף כ״ו ע״ב:

טהור מן המדרס. מתחלה כשנטמא מדרס צריך לומר דהיה שם פשוטי כלי עץ מפסיק בין רגלו לבגד דאי אין שם פשוטי כלי עץ לא הוה פליג ר׳ יוסי דהא בא לו מדרס ומגע זב ביחד אם היה יחף לו מדרס ומגע מדרס אם היה נעול וכשבא בבת אחת מודה ר׳ יוסי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד:):

אלא שאם נגע בו הזב כו׳. שנגע בו מקמי מדרס איירי לו שיחף דרס דהוה ליה מדרס ומגע [ג]הזב בבת אחת דאי לבסוף לא אתי מגע דקיל ואייל אמדרס החמור כדמשמע בהקומץ [רבה] (שם: ושם ד״ה כי) דקתני בברייתא מודה ר׳ יוסי בשני סדיניס המקופלים ומונחים זה על זה ושב עליהן הזב שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי׳ שיש אויר בין הסדינין שמונחין על גבי קונדסין זה למעלה מזה ושב זב על העליון עד שהכביד העליון שנגע בתחתון וכגון שפשוטי כלי עץ מפסיק בינו ולסדיניס דבעליון קדם המדרס למגע ובתחתון באים בבת אחת שהכביד על העליון עד שהגיע לתחתון נטמא מדרס מחמת הזב ומגע מדרס מן הסדין העליון ושניהם באים בבת אחת ומעיקרא דקא הוה בעי למיפשט בעיא דעשרון שחלקו ונטמא אחד מהם והניחה [ד]בביסא וחזר טבול יום ונגע בטמא מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא ויטמא גם חלק השני ע״י לירוף כלי ופשיט ממתני׳ דסדין טמא מדרס שעשאו ולון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר ר׳ יוסי וכי בזיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו הזב טמא מאי לאו אפי׳ לבסוף אכתי לא ידע ברייתא דשני סדינין דמוכח בהדיא דלא חייל לבסוף מגע מדרס דקיל אמדרס דחמור ואת דבשלהי העור והרוטב (לקמן דף קכח:) תניא החותך כזית בשר מאבר מן החי חישב עליו ואח״כ חתכו טמא ופריך טומאת בית הסתרים היא ומשני ר״מ היא והשתא היכי חייל אחר המחשבה טומאת אוכלין דקיל אטומאת אבר מן החי דחמיר וי״ל דטומאת אוכלין חמיר שראוי להצטרף עם פחות מכביצה אוכלין אבל קודם שיחשב עליהם לא היה ראוי להצטרף והרב ר׳ שמשון אומר דשבע ליה טומאה לא שייך בדבר שהטומאה באה מגופו וחייל שפיר אפי׳ קל על חמור וכפירושו משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד:) דבעי למיפשט מההוא דב׳ סדיניס דלא אמר שבע ליה טומאה שהרי תחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי׳ אע״ג דעליון אינו טמא אלא מדרס היינו משום דלא חייל מגע דקיל אמדרס דחמור בזה אחר זה אבל מתחתון בעי למיפשט כיון דבבת אחת ודאי חל אפי׳ קל על החמור וא״כ בשניהם שוים כי ההיא דעשרון שחלקו חלים אפי׳ בזה אחר זה ומשני דבבת אחת ודאי חייל אפי׳ קל על חמור אבל בזה אחר זה אפי׳ שניהם שוין לא חייל האחרון והשתא לפי סברת הפושט אמאי לא פשיט מר״מ דאמר גבי סדין שעשאו ולון דטמא מגע מדרס אלמא דחל קל עם החמור בבת אחת אלא ודאי כשהטומאה באה מגופו לא אמרי׳ שבע ליה טומאה וחל אפי׳ קל על חמור אפי׳ בזה אחר זה ויש לדחות דלא בעי למפשט מר׳ מאיר [ה]דהא ר׳ יוסי פליג עליה מהאי טעמא ולהכי לא פשיט אלא מר׳ יוסי: **אבל** שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן. דקודם שנחלק לגמרי נוגעות חתיכות זו לזו וה״ה דבשלשה על שלשה משכחת לה דמודה ר׳ יוסי כגון שלא הפסיק פשוטי כלי עץ בין רגלו לבגד דאתי מדרס ומגע בבת אחת ואפי׳ אם הפסיק נמי אם היה נכפל בשעה שדרס עליו ששני ראשיהן נוגעים זה בזה בגלוי דאין זה בית הסתרים ובבת אחת קאתי אלא ניחא ליה לאשכוחי טומאת מגע אפי׳ בבגד שיהיה עומד כל שעה ממוח והיה שם פשוטי כלי עץ המפסיק דומיא דריש: **בשעת** פרישתן מקבלין טומאה מאביהן. וא״ת ולקמן בהעור והרוטב (דף קכח:) גבי החותך בשר [ו] מן החי דטמא ומוקי לה כר״מ דאמר טומאה דבית הסתרים מטמא לוקמה אפי׳ כר׳ יוסי דבשעת פרישתו מקבל טומאה מהאבר ודוחק לומר דמיירי כגון דבמשהו ראשון שנחתך לא היה באבר כדי לעלות ארוכה וי״ל דבעי לאוקמי אף בגיזת בכל כחו דלא מקבל טומאה מאביהן בשעת פרישה מאביהן וכי האי גוונא משני בפ׳ אמרו לו (כריתות דף פה. ושם ד״ה ולרבינא) גבי אבר שילא מקלתו דחותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ודייק מינה דלא גזור טומאה על היולא דא״כ היה מטמא מה שבפנים ומשני

מה מצינו [א]בטרפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את האבר אמר להם ר״מ לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שגופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה [ב] מנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה בהמה טמאה אסורה באכילה אף טרפה אסורה באכילה מה [ג]בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טרפה לא תטהרנה שחיטה לא אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לה שעת הכושר תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר טול לך מה שהבאת הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין לא אם אמרת בבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה [ד]בן שמנה חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין במינו שחיטה: **גמ׳** אמאי [ה]טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמיא לימא ר׳ מאיר לטעמיה [ו]דתנן שלשה על שלשה שנחלק טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס [ז]דברי ר״מ [ח]ותניא א״ר יוסי [ט]וכי באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו זב שיהא טמא מגע זב לאו איתמר עלה אמר עולא [י]ל״ש אלא שלשה על שלשה שנחלק אבל שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן הא נמי בשעת פרישתן מאבר מקבל טומאה מאבר רבינא אמר בגד לאו לחתיכה קאי [יא]וכל העומד להתוך לחתוך

מה מצינו. כדקתני לקמיה ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה: **אף שחיטת בהמה תטהר את האבר** גרסי׳: **לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה.** שחיטתה מן הדין הוא שהרי דבר שגופה: **ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה.** דשמא אינה מטהרתה ומן הדין אינה מטהרתה שבהמה טמאה אסורה באכילה: **ומה טמאה אין שחיטתה מטהרתה.** מלטמא דהכי תניא בתורת כהנים [ב] לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו׳ כל הנוגע בהם יטמא [ג] להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה והלא דין הוא השרץ אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב בהו [ד] טמאים הם לכם אף בהמה טמאה לא תטהרנה שחיטתה או כלך לדרך זו בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כן תלמוד לומר הנוגע בהם להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה: **שלא היתה לה שעת הכושר.** ליטהר מטומאתה ע״י שחיטה: **תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר.** וכיון דחל עלה תורת שחיטה תו לא פקעה מיניה והויא בכלל שאר לאן ובקר: **טול לך מה שהבאת.** טול מכאן לרייה זו שהבאת: **הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין.** שתטהרנה: **שיש במינה שחיטה.** הלכך לא נפקא מכלל בקר ולאן אבל בן שמונה חי שנולד מבהמה חיה אין לנו בהמה לטהר אפי׳ נשחט לפי שאינו בכלל בקר ולאן: **גמ׳ אמאי.** בשר העובר טמא והלא לא נגע האבר בבשר אלא ע״י חבורו אותו מגע חבור בית הסתרים הוא שאינו נראה: **וטומאת בית הסתרים.** קי״ל במס׳ נדה (דף מב:) דלא מטמיא: **לימא ר״מ לטעמיה.** דאית ליה טומאת בית הסתרים מטמיא: **שלשה.** טפחים בגד שראוי למדרס והיה מדרס הזב שהוא אב הטומאה כדכתיב [ה] וכל אשר יגע במשכבו וגו׳: **שנחלק.** ואינו ראוי עוד למדרס אבל ראוי הוא לשאר טומאות דקי״ל שלש אצבעות על שלש חזי לעניים א] ולעשירים: **טהור מן המדרס.** מלטמא אדם וכלים: **אבל טמא מגע מדרס.** טומאת הנוגע במדרס יש לו והוי ראשון לטומאה מפני שנגעו זה בזה בעודן מחוברין שהיו מדרס: **וכי בזיזה מדרס נגע זה.** מאחר שנחלק שהרי מגע חבירו אינו מגע לפי שהוא בית הסתרים אלא אם י״ל שיש כלוס טומאה [ו] משמרת עליו לאו משום מגע מדרס: **אלא שאם נגע בו הזב.** ברגלו ערום כשדרס עליו או לאחר שדרס עליו והוי עליו שני טומאות טומאת מדרס שהיא אב הטומאה וטומאת מגע שהיא ראשונה ואינה אלא לטמא אוכלין ומשקין ונחלק טהור מטומאת מדרס ואינו אב הטומאה עוד אבל טמא מגע הזב כ״ז שלא טבל ונפחת מג׳ אצבעות: **לא שנו.** דנחלק ר׳ יוסי על ר׳ מאיר: **אלא בשלשה על שלשה שנחלק.** דליכא למימר בשעת פרישתן זה מזה קבלו טומאת מגע זה מזה שהרי בשעת פרישתן לא יש בזה כדי לטמא בגד ולא בזה כדי לטמא בגד שהרי אין בהם שיעור אב הטומאה: **אבל ג׳ אצבעות הבאין מבגד גדול.** שהיה טמא מדרס וחתכו ממנו שלש אצבעות טהרה החתיכה הקטנה מן המדרס שאין בה כשיעור וטומאה מגע מדרס אפי׳ לר׳ יוסי דאמר אין מגע החבור מגע דהא בית הסתרים היא הכא מודה משום דבשעת פרישתו מאביו אי אפשר לגמרי שלא יגע מעט מעט ובשעת פרישה אינו בית הסתרים ומקבל טומאה מאביו שיש בו שיעור אב הטומאה. והכא גבי מתני׳ נמי אפי׳ ר׳ יוסי מודה דמגעו מגע משום שעת פרישה כשחותך האבר מן העובר: כחתוך

כחתוך

דטומאת

לחתוך דמי. והרי נוגעין זה בזה: **עד מקום מדה.** שהוא עתיד לקייס ומה שעתיד לקון אין לריך טבילה דבקונן דמי: **חבורי אוכלין.** שהן רכין אינו חשיב חבור וכמאן דמיפרתי דמו. ולאמרינן בעלמא (פסחים דף פה.) לרבינא חבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו מהכא נפקא: **בשלמא לעולא.** דאמר טעמא משום פריסה הוא: **היינו דקתני.** מתני׳ חתכו דאי לא חתכו אין טומא משום דמגע סתריס הוא: **איידי דתנא רישא חתכו.** ואחר כך שחט את אמו הבשר טהור דדוקא חתכו קודם שחיטה דמשעה שנשחטה ונרלית לטומאת אוכלין לא נגע הא לא חתכו טמא: **תנא סיפא חתכו.** ובלא חתכו נמי טמא העובר: **מי מטמיא.** דקתני בה תורת מגע: **מטמאה במוקדשין.** מדרבנן: **אמרו לו הרבה מלגה כו׳.** לקמיה מפרש מאי קא מהדרי ליה: **ואם האבר המדולדל בה.** בשום בהמה שנחתך ממנה אבר ומעורה ותלוי במקצת דאמרי׳ בהעור והרוטב (לקמן דף קכז:) האבר המדולדל בבהמה ונשחטה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות מדקתני הוכשרו בדמיה ואי נבלה מאי הכשר איכא למימר ואע״פ שאסורין באכילה כדקתני לקמן [ע״כ] בשמעתין להניא האבר והבשר המדוללים: **דבר שגופה.** כלומר דין הוא שתטהרנו [1]שהיא גופה: **כמחלוקת.** באבר דעוברין: **כך מחלוקת באבר.** המדולדל בבהמה דלרבי מאיר אין שחיטתו מטהרתו ולרבנן שחיטתו מטהרתו: **עושה ניפול.** בשעת שחיטה הרי הוא כנופל ממנה ואין שחיטתו מועלת לו [2]. ומשום ליתנא דקמא דילפינן לקמן [3] מיתה עושה ניפול נקט לה: **ניפול.** גמר נפילה: **אלינא דרבנן.** דבאבר דעובר מטהרי ובאבר המדולדל בה מטמאין: **בחזרה.** כדאמר ר׳ יוחנן בריש פירקין (לעיל דף סח:) אבר עצמו מותר באכילה אם החזיר: בשלמא

כחתוך דמי כמאן כרבי מאיר דתנן [4]כל ידות הכלים שהן ארוכות ועתיד לקצצן מטביל עד מקום מדה [5] (דברי ר״מ וחכמים אומרים) עד שיטביל את כולו אפילו תימא רבנן [6]חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי ונגיעי בהדדי בשלמא לעולא היינו דקתני חתכה אלא לרבינא מאי חתכה איידי דתנא רישא חתכה תנא נמי סיפא חתכה: וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה: טרפה שחוטה מי מטמיא אין כדאבוה דשמואל [7]דאמר אבוה דשמואל [8]טרפה ששחטה מטמאה במוקדשין: מה מצינו בטרפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את [9]העובר: תניא אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו א״כ תתירנו באכילה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו [10]חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה מאי קאמר אמר רבא ואמרי לה [11]כדי חסורי מחסרא והכי קתני אמר להן ר׳ מאיר וכי מי טהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו אם כן תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שהיא גופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה תניא נמי הכי אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה אמרו לו שחיטת אמו א״כ תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן [12]אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר רשב״ל כמחלוקת בעוברין כך מחלוקת באיברין ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר דעובר אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול א״ר יוסי בר׳ חנינא מ״ט דר׳ יוחנן אליבא דרבנן האי אית ליה תקנתא בחזרה והא לית ליה תקנתא בחזרה מיתיבי אמר להם ר׳ מאיר לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה

בשלמא

מידי נבלה אמרו לו שחיטת אמו א״כ תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן [13]אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר רשב״ל כמחלוקת בעוברין כך מחלוקת באיברין ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר דעובר אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול א״ר יוסי בר׳ חנינא מ״ט דר׳ יוחנן אליבא דרבנן האי אית ליה תקנתא בחזרה והא לית ליה תקנתא בחזרה מיתיבי אמר להם ר׳ מאיר לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה

בשלמא

ואפילו הוא יותר משלשה על שלשה אפילו הכי טהורה מן המדרס כיון דלא חזיא למלאכה דאשורה להתעטף פשה ביה טומאת מגע דחזיא לג׳ אצבעות אבל התם איירי כשאין עליה מדרס אלא טומאת מגע בלבד וקריעה אהני לבטולי ותו לא פשה עליה מידי ואין נראה שום סברא לחלק דמ״מ כיון דיש בה שלש על שלש שהוא שיעור טומאה לא פקע מיניה טומאת מגע ומה שהניח שם בקונטרס דאיה דאע״ג דאית בו שיעור טומאה מ״מ בטלה ע״י קריעה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר באלו טרפות (לעיל דף נד:) הן וקרקרותיהן ואין זו שום ראיה דהתם איירי כשייחד השברים אח״כ אבל בלא יחוד לא כמו שמפרש שם ויש מפרשים דטלית שם כלי עליה וכשנקרעה כיון דאזל שם כלי מיניה טהורה לגמרי אבל הכא איירי בחתיכת בגד ולא טהרה ממגע מדרס אע״פ שטהור מן המדרס ועוד נראה לי דמייתי כשקורע בהרבה מקומות עד שלא ישאר בכל אחד רוחב שלש ולהכי קאמר דטהורה לגמרי דאע״פ שכל הקריעות מחוברות בסופן לאו חיבור הוא כיון דכל קרע וקרע נקרע עד רוב הטלית והוי כאילו נגמר כל קרע וקרע עד סופו וכגון שלא שייר בטלית באותו מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת פי׳ סודר כדאמרינן התם דאי נשאר כדי מעפורת הוא טמא מדרבנן כדאמר בפרק דם חטאת (זבחים דף לד:): **מטביל** עד מקום מדה. ואם תאמר ואידך ליהוי אליבא דהוי מיעוטו המקפיד דמיעוטו המקפיד חוזק בכלים כמו בחלש כדמשמע במסכת מקואות (פ״ע מ״ז) ויש לומר דאיירי בידות הכלים הטשויין כעין חוליות כאותן שלשלאות של ברזל הטשויין בטבעות והא דקתני נמי סיפא במסכת מקואות (פ״י מ״ה) שלשלת דלי גדול ארבעה טפחים ושל קטן עשרה טפחים ומטביל עד מקום מדה ר׳ טרפון אומר עד שיטבול כל הטבעת מכלל דת״ק לא בעי כל הטבעת מיירי נמי כגון דאותה טבעת עצמה עשויה כחוליות מטבעות קטנות וליכא אליבא [14]: **חבורי אוכלים במאן דמפרתי דמו.** [15]תימה דלא משני הכי בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) גבי חיבור עליו ואח״כ חתכו טמא [16] ופריך טומאת בית הסתרים הוא ודוחק להעמידה כר׳ מאיר וי״ל דלא אמרינן כמאן דמפרתי דמו אלא היכא דעומד ליקצץ כמו הכא דאבר אסור והשאר מותר וכן בסוף כילד צולין (פסחים דף פה.) גבי אבר שיצא מקצתו דמה שיצא אסור ומה שבפנים מותר אבל גבי אבר מן המי דהכל אסור ואין עומד ליחתך לא אמרינן כמאן דמיפרתי דמו:

מסורת הש״ס

א) מקואות פ״י משנה ה, ב) [ל״ל ר׳ יהודה אומר כך איתא במשנה], ג) [פסחים פה.], ד) [לקמן קכג:], ה) [ל״ל האבר], ו) [לעיל סח.], ז) הוא שם חכם או פי׳ בחנם בלתי שום הזכרת חכם. רש״ל בשם הליכות עולם [בהליכות עולם כפי׳ הגרי׳ בחנם], ח) [לקמן עו:], ט) [דף עד.], י) [ל״ל המוחק], כ) ל״ל מוחק, ל) נ״א דהכא ועיין ר״מ שהגיה כמו שהוא לפנינו, מ) [ועיין בר״ש שתירץ דאצבע הסתרים של כלים לא חיישינן בחליצה כלל והביא ראיה מתוספתא],

מוסף רש״י

כמאן דמפרתי דמי. מפורלים (ביצה ב.) ולא הוי חיבור ולא מגע בית הסתרים מיקרי (פסחים פה.). מטמאה במוקדשין. כלומר אם של מוקדשין היא (לקמן קכג:). חותך מן העובר שבמעיה. והיא החתיכה בתוכה, מותר באכילה. בשחיטתה, כדליף בגמרא מכל בהמה תאכלו (לעיל סח.). מן הטחול ומן הכליות. של בהמה עצמה, אסור באכילה. ואע״פ שהעיקר בבהמה לא הותר בשחיטתה, להכי נקט טחול וכליות משום דלא מידי דמיטרפא הוא (שם). כדי. שם חכם (גיטין פה:).

עין משפט נר מצוה

מה א מיי׳ פ״ג מהל׳ מקואות הל׳ כה [טוש״ע י״ד סימן רכ סעיף טו]:

מו ב מיי׳ פ״ו מהל׳ טומאת אוכלין הלכה יד:

מז ג מיי׳ פ״ב מהלכות אבות הטומאה הלכה ח:

שיטה מקובצת

[1] כלומר דין הוא שתטהרנו מפני שהיא גופה: [2] ואין שחיטתו מועלת לו והויא הבהמה מגע נבלה ומשום וכו׳ כך מצאתי מוגה ברש״י כת״י: [3] ויש לפרש דאעולא דהכא: [4] תימה דלא משני הכי בהעור והרוטב. נ״ב עי׳ תוס׳ מנחות דף כ״ד ע״ב: [5] ואח״כ חתכו טמא דפריך טומאת כצ״ל:

רבינו גרשום

דתנן כל ידות הכלים שהן ארוכות. וטמאין: אפי׳ תימא רבנן חיבורי אוכלין כו׳ כלומר ודמי האבר כמי שנגע לעובר: בשלמא לעולא היינו דקתני חתכה. בשלמא לעולא דלא (מלקי חיבורי) [אמרינן דחיבורי] אוכלין כמן (דלא מיפרתי) [דמפרתי] דמי היינו דקתני שחט את אמן ואח״כ חתכה דמעיקרא לאו כחתוכה דמי: אלא לרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו. ודמי כחתוך מאי ואח״כ חתכה והא מעיקרא כחתוך דמי: איידי דתנא רישא חתכה ואח״כ שחט את אמו דוקא חתכה מש״ה טהור הבשר דלא מטמא מחיים תנא סיפא נמי חתכה ולעולם אע״ג דלא חתכה כמאן דחתוך דמי: ואת האבר המדולדל. כלומר שנחתך ממנה אבר ומעורה במקצת ושחט הבהמה מטהר את האבר עמה: ונטהר את העובר. אבר של עובר: כמחלוקת בעוברין. כמחלוקת ר״מ ורבנן בשחט את אמו ואח״כ חתכה הבשר מגע נבלה דשחיטה עושה ניפול ואין כולדו השחיטה עמה ורבנן סברי אין שחיטה עושה ניפול וכולדו השחיטה עמה ואין נבלה אלא טרפה שחוטה והבשר שנוגע באבר מגע טרפה שחוטה ואין מטמא אלא במוקדשין: כך מחלוקת באיברין אבר של בהמה המדולדל דר״מ סבר אין כולדו שחיטה עמה והוי נבלה ורבנן סברי כולדו שחיט׳ ולא הוי נבלה אלא חשוב טרפה שחוטה: אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול. ואין כולדו שחיטה עמה והוי נבלה: דהאי אית ליה תקנתא. האבר כשמחזירו למעי אמו קודם שחיטה אבל אבר המדולדל בבהמה לית ליה תקנתא בחזרה:

מאי טעמא דר' יוחנן אליבא דר' מאיר. קשה דשאני אבר בהמה דמדאוריתא שרי אף באכילה כדאמרינן לקמן (דף עד.) דאין להם אלא מצות פרוש וי"ל דמ"מ בעי דכמו שגזרו עליו חכמים איסור אכילה טומאה נמי היה להו ליגזור:

שחיטה תנינא. תימה דלדפרך תנינא טפי הוה ליה לאקשויי מינה לריש לקיש: **הוכשרו** בדמיה. אין לדקדק מדמועיל הדם להכשיר האבר אלמא לא חשיב כניפול דמזה לא הוה משני מידי אלא מדבעי הכשר לקבל טומאת אוכלין קא דייק כדפירש בקונטרס אלמא אין בו טומאת אבר מן החי והיינו טעמא דדם בהמה מועיל להכשיר האבר אפי' הוי כניפול משום דאמר דבהמה נעשית יד לאבר וא"ת וכיון דמדאורייתא האבר מותר באכילה לרבי יוחנן כדאמרינן בסמוך ל"ל הכשר מדם בהמה דר' יוחנן גופיה אית ליה בפירקין (לקמן דף עד:) דר"מ סבר כר' שמעון דשחיטה מכשרת ור' שמעון נמי דקאמר לא הוכשרו מפרש רב אשי בהעור והרוטב (לקמן דף קכח.) דטעמא דר"ש משום דדם לא מכשיר דשחיטה מכשרה ולא דם ושחיטה נמי לא מכשרה הואיל ואינה מתרת באכילה ואמאי והרי מתרת באכילה מן התורה וי"ל דמשום דמדאורייתא לא מכשרת שחיטה אפי' לר"ש כדאמר לעיל בפ' השוחט (דף לו:) עשאוהו כהכשר מים מדרבנן וכיון שאבר אסור מדרבנן לא מהניא ליה הכשר שחיטה אלא הויא נמי אלא מדרבנן וא"ת להנהו דמוקמי פלוגתייהו בהעור והרוטב (לקמן דף קמ:) דר"מ ור"ש בבהמה נעשית יד לאבר או באוזן בקטן ואין גדול עולה עמו דלרבי שמעון אין נעשית יד מנא להו דכיון דאיכא למימר דטעמא דרבי שמעון משום דדם לא מכשר ואמאי פליגי אדב אשי וי"ל דדייקי ליישנא דרבי שמעון דאמר לא הוכשרו ולא קאמר אין הדם מכשיר משמע אפילו היה הדם מכשיר הכא לא הוכשרו:

אי מההיא ה"א כו'. ולעולם שחיטה עושה ניפול הקשה הרב ר' שמואל מווהרדו"ן [6] ז"ל היכי קאמר ר"ש לא הוכשרו דמשמע דע"י בהמה הוא דלא הוכשרו אבל הכשר מועיל להם והא אוכל שאי אתה יכול להאכילו (ע"י) לאחרים הוא כיון דשחיטה עושה ניפול והוי בשר מן החי ואין קרוי אוכל לר"ש כדאמר בסוף העור והרוטב (לקמן דף קכט.) ולא מקבל טומאה וי"ל דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא ולא מקבל טומאה אלא לדידכו אודו לי מיתת דלא הוכשרו:

סלקא דעתך אמינא הואיל ומטמא טומאה חמורה אגב אביו לא ליבעי הכשר. כדאמרינן בפרק בא סימן (נדה דף נא.) מה זרעים שאין סופם כו' קמ"ל דוקא סופו אבל תחלתו כי האי דתחלתו מטמא טומאה חמורה ואין עוד סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר כך פי' בקונטרס והדין עמו שפירש כן דדוקא כשפירש צריך הכשר אבל בעודו מחובר אין צריך הכשר להטעלף לפחות מכבילה אע"ג דמעשה עץ שימש כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קכט.) דהא אמרינן בסוף פ' טבול יום (זבחים דף קה.) דפרה ופריס [7] מטמאים אוכלין ומשקין מחמת שסופן לטמא טומאה חמורה ולא אמרינן מעשה עץ הוא אף על גב דטומאה חמורה שלהן אינו מטעם ראויות אוכל דאפילו העוסק בשריפת עור ועצמות מטמא בגדים וצריך לומר דטעמא דמעשה עץ שימש מהניא לכשפירש שאין סופו לטמא עוד טומאה חמורה והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף יח.) פרה שנתמה מי חטאת בטלו במעיה ומפרש התם דבטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאים לא חשיבי התם מעשה עץ לפי שמתחלתן צריכין שיהיו ראויין לשתיה ומצא שטומאה חמורה שלהם אינה אלא מטעם ראויות לשתיית אדם שהיה בהם כבר שאל"כ לא היו ראויין להזאה ולהכי אין צריכין הכשר שרץ אפי' כשאין סופן עוד לטמא טומאה חמורה: אין

בשלמא לרבי שמעון בן לקיש לדבריהם קאמר להו לדידי לא שנא אבר דעובר ולא שנא אבר דבהמה כי הדדי נינהו אלא לרבי יוחנן קשיא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבי שמעון בן לקיש כמחלוקת בעוברים כך מחלוקת באיברין ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר דעובר אבל באבר דבהמה ד"ה [8] אין שחיטה עושה ניפול א"ר יוסי בר' חנינא מ"ט דרבי יוחנן אליבא דר"מ האי גופה והאי לאו גופה אמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן [9] הכל מודים [9] שמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול במאי עסקינן אילימא באבר דעובר מיפלג פליגי אלא באבר דבהמה מיתה תנינא שחיטה תנינא מיתה תנינא [3] מתה הבהמה הבשר צריך הכשר והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה דברי ר' מאיר שחיטה נמי תנינא [3] נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו אי מההיא ה"א מאי הוכשרו אבשר והא הוכשרו קתני מהו דתימא חד לבשר הפורש מן הבהמה וחד לבשר הפורש מן האבר ומאי אולמיה דהאי מהאי סלקא דעתך אמינא הואיל ומטמא טומאה חמורה אגב אביו אימא לא ליבעי הכשר קמשמע לן אמר רב יוסף נקוט דרב יצחק בר יוסף בידך דרבה בר בר חנה קאי כוותיה דתניא [1] ובשר בשדה טרפה לא תאכלו [2] להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף ושחטן שהן אסורין ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אין

בשלמא לריש לקיש. דאמר בחיברין נמי פליגי הא אע"ג דר' מאיר קאמר לה לא תקשה ולדבריהם דרבנן דמטהרי בעוברין ובחברין קאמר להו דאע"פ שאתם מטהרין באבר בהמה היה לכם לטמא באבר העובר שאינו גופה: **אלא לר' יוחנן.** דאמר דברי הכל אבר המדולדל טמא היכי תני ואת האבר המדולדל: **אלא אי אתמר כו'.** והך מתני' דקאמר ר"מ לא אם טהרה כו' לריש לקיש כדשנינן לדבריהם דרבנן קאמר להו [8]: **אין שחיטה עושה ניפול.** וטהור מלטמא אע"פ שאסורה באכילה: **מאי טעמא דר' יוחנן אליבא דר"מ.** דנותן חילוק בין אבר בהמה לאבר העובר: **הכל מודים.** ר"מ ורבנן: **שמיתה עושה ניפול.** אבר המדולדל בבהמה ומתה המיתה מפלג אותו ואינו טמא כאבר מן הנבלה אלא כאבר מן החי והפרש יש ביניהם דאמרינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) אבר מן החי בשר הפורש ממנו טהור דאין מטמא אלא כשהוא אבר שלם בשר גידים ועצמות אבל נבלה כזית ממנה טמא אב הטומאה: **מיפלג פליגי.** ר"מ ורבנן בשחיטה: **מיתה תנינא.** דעושה ניפול: **שחיטה תנינא.** דאין עושה ניפול: **מתה הבהמה.** שהיו בה אבר ובשר מדולדלין אבר בפני עצמו ובשר בפני עצמו ומשנה היא בהעור והרוטב [4]: **הבשר צריך הכשר.** מיס שאם יגע בטומאה [5] איקבלנה דמיתה עושה ניפול והוה ליה בשר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור ואינו מטמא משום אבר מן החי: **ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה.** שיהא בשר הפורש ממנו טמא משום דמיתה עושה ניפול [3] כמו שנגמרה נפילתה קודם שמתה: **דברי ר"מ.** ואיכא דפליג עליה במיתה עושה ניפול אלא ר"ש מטהר קתני התם ומוקמינן ליה אפלוגתא אחריתי אבל [1] רבי ודאי לא פליגי עליה אף על גב דפליגי עליה בשחיטה ואמרי אין עושה ניפול גבי אבר דעובר דהא ר"מ נמי שחיטה אין עושה ניפול בבהמה סבירא ליה כרבנן דדמפרש ואזיל וקא חזינן הכא דבמיתה מודי: **הוכשרו בדמיה.** לקבל טומאת אוכלין. אלמא סבירא ליה אין בהן טומאת עצמן כאבר מן החי דשחיטה הועילה להם אפילו לרבי מאיר דפליג באבר דעובר: **לא הוכשרו.** ולריכין הכשר אחר לקבל טומאה דקסבר אין בהמה נעשית יד לאבר להביא הכשר עליה: **אי מההיא הוה אמינא.** כי היכי דפליג ר"מ באבר דעובר פליג נמי באבר בהמה דשחיטה עושה ניפול ומטמא כאבר מן החי: **ומאי הוכשרו.** דמשמע דאין בהן [2] טומאה דעצמה: **אבשר.** קאמר דאי נמי סבירא לן שחיטה עושה ניפול הוה ליה בשר הפורש מן החי וטהור הלכך איצטריכא דרב יצחק בר יוסף: **והא הוכשרו.** לשון רבים קאמר: **חד לבשר הפורש מן הבהמה.** שהיה מדולדל בה קודם שחיטה כדקתני האבר והבשר המדולדלין בבהמה: **וחד לבשר שיפרוש מן האבר.** לאחר שחיטה: **ומאי אולמיה.** דבשר הפורש מן האבר מהפורש מן הבהמה דלאצטריך למתנייה: **סד"א הואיל.** ועם האבר מטמא אדם כנבלה אימא לא תיבעי הכשר לאחר פרישתו ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר: **קמ"ל.** הוכשרו בדמיה דבעי הכשר. ונפקא מינה להיכא דנתחך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר בדמיה ואח"כ פירש בשר ממנו דבעי הכשר. ואשמעינן דאע"ג דקי"ל במסכת נדה (דף נא.) [1] מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה ולריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אם אכלה לפיכך אין לריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין דוקא סופו אבל תחלתו כי האי דתחלתו טמא טומאה חמורה ואין סופו לטמא טומאה חמורה משפירש לריך הכשר: **נקוט דרב יצחק בידך.** דאמר משמיה דר' יוחנן הכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול ולא [3] מיהדר לשנויי ליישנא דאמרינן בריש לר' יוחנן דברי הכל שחיטה עושה ניפול: **דרבה בר בר חנה קאי כוותיה.** משמיה דר' יוחנן:

עין משפט נר מצוה

מח א ב מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ה:

מט ג מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' ו סמג לאוין לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' סב סעיף ג:

שיטה מקובצת

[6] הכל מודים שמיתה עושה ניפול. נ"ב עי' תוס' מנחות דף ע' ע"א: [3] ולר' יוחנן לדברי הכל קאמר להו. נ"ב לא נמצא בספרי כ"י: [7] יקבלנה דמיתה עושה ניפול והו"ל בשר מן החי שהוא טהור מלטמא. הס"ד: ומה"ד מטמא משום אבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור. הס"ד: ומה"ד ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה וכו': [1] עושה ניפול והו"ל כמי שנגמרה נפילתה: [2] דמשמע דאין בהן טומאת עצמן הס"ד:

רבינו גרשום

בשלמא לר"ש בן לקיש לדבריהם דרבנן קאמר להו. כלומר מה דאמר להו לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה כלומר דלרבנן כשם שמטהרין אבר דעובר כך מטהרין אבר המדולדל בבהמה: אלא לר' יוחנן דאמר. אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול ונבלה היא אפי' שחט אמו למאן קאמר ר"מ לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל: אבל באבר דבהמה אין שחיטה עושה ניפול. וכוללו השחיטה עמה [ומטהרו] מידי נבלה: ומה דתניא אמר להן ר"מ לחכמים לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה [ואת האבר המדולדל שבה] לר' יוחנן לדברי הכל אמר להן בין לדידיה בין לחכמים: האי גופיה והאי לאו גופיה. כלומר אבר דבהמה גופיה לפיכך כוללו בשחיטה ומטהרו והאי לאו גופיה אבר דעובר: הכל מודים שמיתה עושה ניפול. כלומר שאם נדלדל אבר בבהמה ומתה שמיתה עושה ניפול ואין כוללת האבר המדולדל בה במיתה ואין מטמא האבר משום נבלה אלא משום אבר מן החי דחשיב כשמתה כמי שנפל האבר ממנה קודם מיתה ואבר מן החי אינו מטמא אלא במוקדשין: ואין שחיטה עושה ניפול דאם אבר מדולדל בבהמה ושחט הבהמה כוללת השחיטה האבר ומטהרתו מידי נבלה: אילימא באבר דעובר מיפלג פליגי במתני' בשחט את אמו ואח"כ חתכו כו'. דר"מ סבר שחיטה עושה ניפול ואין כוללת האבר [עמה] והוי נבלה ורבנן סברי אין מטמא משום נבלה: מיתה דתנן מתה הבהמה הבשר המדולדל צריך הכשר. ואם אין מוכשר לא מטמא דמיתה עושה ניפול ואין כוללתו עמה: שחיטה נמי תנינא. נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה

מסורת הש"ס

[6] [לקמן עד. קכט. קכט:], [7] [לקמן קכז:], [8] [ולקמן עד. קכט:], [9] [לקמן קכז:], [1] [ל"ל רבנן], [2] [ולקמן קכח.],

תורה אור השלם

1. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אי וכו' א"כ היכי קאמר ר"ש. תמוה לי הא בפסוטו לק"מ דהכי מפנינן דהא ס"ל כר"ל דלק מחלוקת בעוברין ולר"מ עושה ניפול. אבל ר"ש בגמרא ס"ל דאין עושה ניפול ובתוספה אתרכתי:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נקוט ד"ה סלקא וכו' ופרים הנשרפים מטמאים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה נקוט דר"י בידך וכו' עושה ניפול ולא מיהדר לשנויי וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

הבשר. שנדלדל, צריך הכשר. לקבל טומאה מן הטרק אם לא הוכשר משנדלדל, דטומאת נגלה אין בו כדאמר דמיתה עושה ניפול ואינו כמתנבל עמה במיתתה אלא כפרוס מחיים ובשר הפורש מן החי טהור (לקמן קכז:). **והאבר מטמא משום אבר** מן החי. דלפרישת טעמא, דמיתה עושה ניפול כמו שנופל שמוך למיתה ואינו נבלה, הלכך אינו מטמא משום נבלה, ובגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה (שם). **נשחטה בהמה.** טהרו (לאבר והבשר המדולדלין) מלטמא עוד משום נבלה, ואע"פ שאסורין באכילה כדאמרינן מובאר בשלה טרפה, מידי נבלה טהרו דאין שחיטה עושה ניפול והוכשרו בדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר (שם).

האבר המדולדל והבשר שעל האבר: אי מההיא הוה אמינא מאי הוכשרו הכשר הבשר. כלומר הבשר שעליה ולא האבר עצמו: והא הוכשרו קתני. כלומר במשמע האבר והבשר שעליו: מהו דתימא חד לבשר כו'. אבל אבר עצמו אימא לא [אלא] מטמא משום נבלה: ומאי אולמיה דהאי מהאי. כלומר מאי אולמיה דבשר לבשר הפורש מן האבר לבשר הפורש מן הבהמה בלא אבר דאיצטריך למיתנא הבשר: איצטריך סד"א כו'. כלומר סד"א הואיל ואין כוללת השחיטה האבר עצמו והבשר שעליו מטמא טומאה חמורה דמטמא משום נבלה על גב האבר ולא ליבעי הכשר קמ"ל דר' יוחנן דהוכשרו דקתני חד לבשר הפורש מן האבר וחד לאבר עצמו דאין שחיטה עושה ניפול: נקוט דר' יצחק בר יוסף בידך. כלומר דאין שחיטה עושה ניפול ומטהרינן האבר המדולדל בבהמה ואין מטמא אפי' משום אבר מן החי בדחזינן הכא דאין בו אלא מצות פרישה דאסור באכילה ואין מטמא:

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד. וקרא דבריתא אינו אלא אסמכתא בעלמא ומ"מ וכיון דמדאורייתא שרי באכילה אמאי נקט בברייתא דלעיל (דף עג.) לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה מה שייך אם להזכיר אבר מן המדולדל דשרי אף באכילה וי"ל דה"ק אבר המדולדל בה גזרו ביה רבנן איסור אכילה ולא גזרו אלא תהא שחיטה מטהרתו כמו עובר דבר שאינו גופה: **תרי במותם כתיבי.** ומ"מ הא אכתי צריכי לכדדרשינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) יכול בשר הפורש מן הארצים יהא טמא תלמוד לומר במותם מה מיתה שאינה עושה חליפין כו' וי"ל דכעין מותם והיינו דרשה מחד במותם נפקא לי' נמי דרשה דהתם מנבלתם נפקא מה נבלה שאין עושה חליפין ונקט במותם לפי שהיא דרשה פשוטה:

מחלוקת באבר דעובר חי. ובגן ח' דאילו בן ט' כשאר בהמה הוא לר"מ וטעון שחיטה: **ולהאי תנא** דקפריך **טרפה דשחיטה מטהרתה מנא לן.** קשה תימה דכולא חדא ברייתא היא בת"כ וידע ריש"א ולא ידע סיפא[ח]: **נפקא** ליה מדרב יהודה כו'. ומ"מ דתניא בס"פ רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) לאכלה להבין בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו ורבי יוסי ור"א ברבי שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו והשתא כולהו לא מתוקש כתנא דמתני' דאפילו ת"ק דהתם משמע דאי לאו לאכלה ס"א דשחיטה מטהרתו ולתנא דמתני' בן ח' כיון דאין במינו שחיטה ידעינן ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה אבל כתנא דברייתא דהכא מיתוקמא שפיר ת"ק דהתם דכיון דיש במינו שחיטה אגב אמו מיקרי שפיר יש במינו שחיטה ולא מצי למילף מבהמה טמאה ולהכי צריך התם לאכלה למימר דאין שחיטה מטהרתו ומיהו סוגיא דהתם לא אתיא כתנא קמא דברייתא דהכא דרבא מפרש התם טעמא דרבי יוסי ורבי אליעזר דסברי[ט] בטרפה אע"ג דמתה היא דשחיטה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה אפילו מן הבטן דיש במינו שחיטה הכא אין במינו שחיטה ושמא תנא דמתניתין משום קרא דלאכלה חשיב בן ח' אין במינו שחיטה אי נמי קרא דלאכלה דדריש ת"ק התם הוי אסמכתא בעלמא דהא לאחי דמוקי התם פלוגתייהו דפליגי מר סבר אי הוא ומר סבר מת הוא צריך לומר דאסמכתא היא דכיון דחשיב ליה כמת בלאו קרא אין שחיטתו מטהרתו: חלבו

אין בהן אלא מצות פרוש בלבד יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב אכלו לזה לוקה אמר ליה ההוא מרבנן לא תציתו ליה הכי אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב אכלו לזה אינו לוקה אמר ליה רב הונא אנן אמאן נסמוך אהדרינהו רב יוסף לאפיה אמר ליה מאי קושיא [א]כי אמרי אנא במיתה דעושה ניפול כי אמר איהו בשחיטה דאינה עושה ניפול אמר רבא מנא הא מלתא דאמור רבנן [ב]מיתה עושה ניפול שחיטה אינה עושה ניפול דכתיב [1]וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא למעוטי מאי אילימא למעוטי בחייהם מנבלתם נפקא אלא ש"מ מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא והא קרא בשרצים כתיב אמר ליה אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו תנהו ענין לבהמה ואכתי מבעי ליה [ג]כעין מיתה לחין מטמאים יבשים אין מטמאים תרי במותם כתיבי אמר רב חסדא מחלוקת באבר דעובר חי אבל באבר דעובר מת דברי הכל שחיטה עושה ניפול [א] ורבה אמר כמחלוקת בזה כך מחלוקת בזה: בן שמנה חי [וכו']: והתניא בן שמנה חי יוכיח שאף על פי שיש במינו שחיטה אין שחיטתו מטהרתו אמר רב כהנא יש במינו שחיטה אגב אמו ותנא דידן מינא דאמיה לא פריך ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה נפקא ליה מדרב יהודה אמר רב [ג]דאמר רב יהודה א"ר ואמרי לה במתניתא תנא אמר קרא [2]וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו זו טרפה ששחטה בעי רב הושעיא [ב]הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי מהו תבעי לר"מ ותבעי לרבנן תבעי לר"מ עד כאן לא קאמר רבי מאיר בן פקועה טעון שחיטה ה"מ היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דילמא אפילו לרבנן [ד]ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אמר רב חנניא ת"ש הרי שנולדה טרפה מן הבטן ואי איתא משכחת לה דהיתה לה שעת הכושר דאי בעי עייל ידיה ושחטה אמר ליה רבא תני שנוצרה טרפה מן הבטן ומשכחת לה בבעלת ה' רגלים: **מתני' [ג]השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או מת או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו [ה]מצא בן תשעה חי [ו]טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו דברי ר"מ וחכמים אומרים [ז]שחיטת אמו מטהרתו ר"ש**

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד. בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. אלמא אין שחיטה עושה ניפול: **אכלו לזה.** האבר המדולדל: **אינו לוקה.** דמצות פרוש בעלמא הוא: **אהדרינהו.** בכעס: **כי אמרי אנא.** דלוקה משום אבר מן החי במיתה דעושה ניפול ואשמיעך רב [ה]דלא משום נבלה מתרינן ביה אלא משום אבר מן החי: **וכל אשר.** בשרצים כתיב: **מנבלתם נפקא.** וכי יפול מנבלתם: **אלא.** הכי קאמר כל אשר יפול מהם במותם על ידי מיתה הוא נפילה מהם איברים המדולדלים בהם: **בשרצים לחיב.** דלא שייכא בהו שחיטה והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא: **אם אינו ענין כו'.** דעל כרחך במותם מיעוטא הוא דלגופיה לא איצטריך דהא במתים משמעי דנבלתם כתיב וכתוב וכי יפול למימרא דעושים ניפול ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה: **דלאו בני שחיטה נינהו.** ולא איצטריך במותם דהא אפילו שחיטתם מיתה היא: **כעין מיתה.** כעין שעת מיתה שהיו לחים למעוטי שרץ שיבש: **דעובר חי.** דיש במינו שחיטה מהניא שחיטה אף לאבר היוצא לעולם: **והתניא.** בתורת כהנים[ו] גבי וכי ימות מן הבהמה כו' **כן ח' יוכיח שאע"פ שיש במינו שחיטה אין שחיטה מטהרתו.** אם נולד ושחטו אבל אגב אמו ניתר בשחיטת אמו דברי הכל אף טריפה אע"פ שיש במינה שחיטה לא תטהרנה שחיטתה ומתני' קתני בן ח' אין במינו שחיטה: **אמר רב נחמן.** האי דקתני תנא דברייתא יש במינו שחיטה אגב אמו קאמר שניתר בשחיטת אמו: **מינא דאמיה לא פריך.** לא חשיבא ליה פירכא דהואיל ואין בבני ח' שחיטה אין במינו שחיטה קיימא ליה: **ולהאי תנא.** דברייתא דפריך מינא דאמיה וסבר יש במינו שחיטה קיימא ליה: **טרפה דשחיטה מטהרתה מנא ליה.** תיפוק ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה: **ושחט בה בן ט' חי.** וילא אחר שחיטתו ואמו קיימת. בן ח' לא קא מיבעי ליה דהא אפילו יצא לאויר העולם ושחטו תנן במתניתין (לעיל דף עב:) אין שחיטתו מטהרתו: **אכל במעי אמו לא שריא שחיטה.** דיליה וכ"ש לרבנן דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יצא חי לאחר שחיטה דאין שחיטה בו אלא ביצא לאויר בחיי אמו: **או דילמא אפי' לרבנן.** שריא ליה שחיטתו דקסברי רבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא בחיזה שני הסימנים שישחטו או של אמו או שלו וכ"ש לרבי מאיר דאמר שחיטה שייכא ביה: **פ"ש.** דתנן במתני' הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין וקס"ד דאפילו בטרפה שעה אחת קודם לידתה קאמר דלא היתה לה שעת הכושר לשחטו ולא חל עליה תורת שחיטה: **ואם איתא.** דשחיטה במעי אמו שחיטה היא הרי היתה לטרפה זו שעת הכושר לשחיטה קודם שנטרפה: **בנעלם ה' רגלים.** דהאי טרפות ודאי הוה בה משנולדה וכגון שיתור זה ברגלים האחרונים דאמר בבכורות (דף מ.) דבעלת ה' רגלים הרי זה מום ואמרי' התם[ט] לא שנו אלא שחסר או יתר ביד אבל ברגל אפילו טרפה נמי הוי דכל יתר כעטול דמי: **מתני' קורעו.** אלא צריך שחיטה ומודי ר"מ בהו דאיתרבו מכל בבהמה תאכלו דלאו חדשים איכא ולאו אוירא איכא הילכך לאו בהמה הוא: **ומוציא את דמו.** דחלבו הוא דמותר כדקתני לקמן (דף עה.) מה חלב ושתי הכליות האמורין בחסר מועא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האברים דקי"ל בכריתות (דף כא:) דם האברים עובר בלא תעשה: **טעון שחיטה.** דחדשים גרמי לשוייה בהמה באנפי נפשיה ולא איתרבאי מכל בבהמה תאכלו ולרבנן חדשים ולידה גרמי דרבנן מרבו ליה להיתרא מכל בבהמה תאכלו: **וחייב באותו ואת בנו.** שלא ישחטנו ביום ששחטו אמו:

ר"ש

ח) [לעיל עג: לקמן קכט. קכט:], ט) [ע"ז סח: נדה טו.], י) לקמן פה: קכח: זבחים סט:, יא) [לקמן עה.], יב) [ב"ק קו:], יג) [שמיני פרשה יז], יד) [וכן לעיל נח:], טו) [ועמ"ש על הגליון תוס' פסחים נז. בד"ה אלא לאו], יז) ל"ל טרפה. יעב"ץ.

תורה אור השלם

1. וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמוֹתָם יִטְמָא מִכֶּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְטָהֵר:
ויקרא יא לב

2. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב:
ויקרא יא לט

גליון הש"ם

מתני' מצא בן תשעה חי. עי' נדה דף מד ע"א תוס' ד"ה כי אמרי אנא רש"י ד"ה כי אמרי אנא וכו' דלא משום נבלה מתרינן. תמוה לי אמאי ל"ל כפשוטו דהאבר הוא כזית עם הגידים והעצמות דלגבי נבלה הוי חצי שיעור וכן כ"מ להושיטו לבן נח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ורבה אמר כמחלוקת בזה כך וכו'. נ"ב מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' יא וע"ש במ"מ:

מוסף רש"י

מקצת בהמה מטמאה. כגון אבר ממנה, מדכתיב וכי ימות דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין, והיינו אבר, וסיפיה דקרא הנוגע בנבלתה יטמא, ומקצת בהמה אינה מטמאה. ואף על פי שהיא כמתה כגון טרפה שנחטה (לקמן קכח:).

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' ו:
ב [ש"ע י"ד סימן יד סעיף ו בהג"ה]:
נא ג ד מיי' שם הל' יג יד סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

רבינו גרשום

אכלו לזה אינו לוקה. כלומר לאבר המדולדל בבהמה: כי אמרי במיתה דעושה ניפול. כלומר ז)ולוקה משום אבר מן החי: מנבלתם נפקא. כלומר לאחר מיתה מטמאין השרצים אבל בחיים אין מטמאין: מיתה עושה ניפול. כלומר דאבר המדולדל בבהמה ומתה אין כוללתו המיתה וחייב האוכלו משום אבר מן החי: א"ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו. דלא איצטריך למכתב במותם דאין להן שחיטה אלא מיתה בלבד: תניהו ענין לבהמה. ודריש הכי מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול: אבל באבר דעובר מת [ד"ה] שחיטה עושה ניפול. כלומר דאין כוללתו שחיטה עמה ומטמא משום נבלה: יש במינו שחיטה אגב אמו. כלומר ששוחטין אמו והוא מותר אבל הוא אינו בכלל שחיטה: ותנא דידן מינא דאימיה לא פריך. (ותנא דידן מינא דאימיה וכו') ג) לפי שאין במינו שחיטה אבל בהוא עצמו אין במינו שחיטה: ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה [מנ"ל]. כלומר ולהאי תנא דפריך אע"ג דיש במינו שחיטה אגב אמו אין שחיטתו מטהרתו טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה דאמרינן דדאמר' במתני' תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה (שהיא) [ולפיכך] שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי' בבן שמנה אע"ג דיש במינה שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה: או דלמא אפי' לרבנן ארבעה סימנין. כלומר אפי' לרבנן דאמרי לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאימיה ודאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין [דידיה] מותר בשחיטתו: א"ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן. כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מצינו לה שעת הכושר קודם לכן בעניין הזה דאי בעי שוחטו בבטן אמו אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן בבעל חמש רגלים דהתם אפי' שוחטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שמשעה שנוצר היה בעל מום בבעל חמש רגלים ויתר כנטול דמי ואם נטלה ירך וחלל שלה (טרפה) [נבלה]:

ז) נראה דל"ל דבמיתה שפיר נוקה וכו'. ג) תוי' ל"ל דלקמן דבמינו שחיטה יש שחיטה מ"מ בהוא עצמו וכו'.

חלבו דמאי. בקונטרס לא גרים ליה דפסיטא דבשליל איירי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא איירי בבהמה אלא בשליל ור"ת אומר שיש לייסד הגירסא וה"פ חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל כלומר דגוף דשליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואתא לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מיפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו וגיד דשליל של בן ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגידו שרי והא דקאמר לעיל למעוטי חלבו וגידו כלומר היינו חלבו דגידו אי נמי וגידו נקט לקנוקנות דשרי [3] הא פליג ר"מ ואסר אפי' חלב דגיד וקנוקנות דשליל מדקתני כל מקום שהוא משמע אפילו דשליל וקתני חותך שומנו מעיקרו וגם מחטט אחריו משמע דאסר אפילו קנוקנות וכי קאמר חלבו דגיד הוה מצי למיפרך מ"מ אמאי נקט רבי אושעיא אלא על עסקי שחיטה בלבד כיון דפליג [3] נמי בחלב כליות ודקרב [4] ודגיד דשליל אלא דעדיפא פריך דבחלב גיד נמי פליגי ומהאי טעמא נמי לא קאמר למעוטי דמו דהוי לכ"ע בכרת משום דאלא על עסקי שחיטה קאמר ואכתי תקשה לן הא פליגי נמי בחלבו וגידו ולכך הולרך לומר דאלא על עסקי אכילה בלבד אתמר והא דפליגי באותו ואת בנו בכלל אכילה הוא: **למעוטי** רובעו. דס"ד דגרע מבהמה מפרכסת דחייב רובע כדאמרינן בפ' העור והרובע (לקמן דף קכא:) אי נמי התם הני מילי כגון ישראל בטמאה ועובד כוכבי' בטהורה אבל הכא דבשחיטה זו משתריא באכילה סלקא דעתך לא מחייב: **דגמר** שה שה מפסח. פירש בקונטרס דפסח פסול משום יולא דופן ואי אפשר לומר כן דא"כ לר"מ היאך פודין בו דאמר לעיל דאליבא דר"מ שה מעליא הוא ופודין בו אלא מיפסיל מטעם שחוטה [5] דאין פודין בשחוטה כדאמר בפ"ק דבכורות (דף יב.): מאי

[6] **ר"ש שזורי** אומר אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו [8] קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו: **גמ'** א"ר אלעזר א"ר אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד למעוטי מאי למעוטי חלבו וגידו דמאי אילימא חלבו דשליל מפלג פליגי [3] דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר [2] אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר א"ר אושעיא [3] מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו אלא חלבו דגיד מפלג פליגי [4] דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר אמר ר' אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו א"ר שמעון בן לקיש [7] לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו [9] אוסר בדמו איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש קורעו ומוציא את דמו א"ר זירא לומר שאין ענוש כרת למאן קאמרי לרבי יהודה לא יהא אלא דם התמצית [7] דתניא [10] דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בהכרת תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא אית ליה לר' יהודה דם וכל דם כל היכא דמיחייב אדם הנפש מיחייב אדם התמצית וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב אדם התמצית [9] איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר [6] טעון שחיטה שה מעליא הוא כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו מאי כיון דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבשרא בדיקולא הוא או דילמא כיון דרהיט ואזיל ורהיט ואתי שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר [1] פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת [2] שה מפסחים [3] אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי אם כן שה שה מאי אהני לך איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני רבי שמעון בן לקיש אומר אין מונין בו ראשון ושני נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן [4] הבשר מגע נבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה בשלמא לדידי דאמינא חד גופא הוא היינו דאיתכשר בדמא דאמיה א] אלא לדידך במאי איתכשר א"ל בשחיטה [5] וכר"ש איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו משום הכי הוכשר אין לא הוכשר לא אלא לדידך דאמרת חד גופא הוא הא איתכשר בדמא דאמיה בשחיטה

דגמר שה שה מפסחים. ופסח בבן פקועה פסול דקיימא לן (לעיל דף לח:) בקדשים כי יולד [ויקרא כב] פרט ליולא דופן: **כל מילי.** כגון בן פקועה: **מאי אהני ליה.** ומסתברא דהאי ממעט דכבשרא בדיקולא הוא וכי מרבי בעל מוס ונקבה קא מרבי: **איבעיא להו.** נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה לאשון וכן ט' חי שבבטנה שני: **מונין.** דתרי גופי נינהו: **אין מונין.** אלא איהו נמי הוי לאשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר אלו: **הבשר מגע נבלה.** בשר העובר שהיה מחובר לאבר היולא: **דומיה.** דכיון שהוכשר בית השחיטה בדם הוכשרה [3] וכו': **נמאי איפכא.** בשר העובר שיקבל טומאה מאבר: **בשחיטה.** כיון שהוא ניתר בשחיטה הוכשר בה לטומאה וכר"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם בפ"ב (לעיל דף לג.): **עבר בנהר.** בן ט' חי שנטמא בשחוטה וגדל: בשחיטה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' טו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

נג ב ג מיי' פ"ז שם הל' ג סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ב:

נד ד ה מיי' פ"ז שם הל' ה טוש"ע י"ד שם וסי' סו סעיף ח:

נה ו מיי' שם הל' ד:

נו ז מיי' פי"ב מהלכות כלכים הל' ט ועיין בהמגיה מ"ש טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף ד וט"ש:

תורה אור השלם

1. שֶׂה תָּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ:
שמות יב ה

2. וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בֶשֶׂה וְאִם לֹא תִּפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה:
שמות יג יג

שיטה מקובצת

[א] לכולה כי הכא ואגב ופריך והא פליג ר"מ:

[ב] לקנוקנות דשרי שטפא:

[ג] כיון דפליגי נמי בחלב כליות:

רבינו גרשום

לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה כו'. כלומר ר' מאיר דמחייבו בשחיטה לא חושבו בהמה על הכל דלא חשבו בהמה אלא לענין שחיטה למעוטי חלבו וגידו דאין אסור: נוהג בשליל. כלומר גיד הנשה נוהג בשליל: והלך ר"מ לשיטתו. כלומר דר"מ חושבו כבהמה מעליא ור' יהודה אין חושבו כבהמה מעליא ואין טעון שחיטה: גוממו עם השופי. כלומר חותכו למעלה ואין לחקור אחר השומן: שופי טלָפָא: רובעו וחורש בו. כלומר דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ואינו חשוב בהמה לענין הרבעה וחורש בו דאינו חייב משום כלאים דחרישה דאינו חשוב בהמה דמנא לן דמיחייב אכלאים דחרישה [דכתיב] לא תחרוש בשור ובחמור יחדו (ואינו) [ובן פקועה אינו] חשוב שור דדמי כבישרא בעלמא: איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש קורעו ומוציא את דמו כו'. והא הכא לענין מצא בה בן ט' מת דלכ"ע מותר בשחיטת אמו ואעפ"כ דמו אסור ולענין בן ט' חי נמי אע"ג דלרבנן מותר בשחיטת אמו דאינו חשוב בהמה וחלבו מותר ואעפ"כ דמו אסור: אמר ר' זירא לומר שאין ענוש כרת. כלומר ודאי אף לריש לקיש אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו מדרבנן והאי דאמר מותר בדמו. כלומר שאין ענוש כרת: למאן קאמרינן לר"י. כלומר מי הוא דמתיר בחלבו ר' יהודה ולדבריו אמרת אין ענוש כרת. לא יהא אלא דם התמצית דם התמצית זהו צללתא דדמא דם שבא לבסוף שאינו דם גמור: כל היכא דלא מיחייב אדם הנפש. כלומר לא מיחייב משום דם התמצית: מהו לפדות בבן פקועה. אי נשחטה אמו ומצאו בן ט' חי והלך וגדל בעבר מהו לפדות בו פטר חמור: אפי' כל מילי נמי. כלומר אפי' בן פקועה: מהו למנות בו ראשון ושני. דאי אמו תחלה לטומאה מי אמרי' שליל שני אי לא דאמרי' עובר ירך אמו הוא. היינו דאיתכשר בדמא דאימיה והוי העובר נבלה ואמו מגע נבלה: בשחיטה. יבשתא: וכר"ש. כלומר דס"ל שחיטה מכשרתו ולא דם: עבר בנהר. כלומר בן פקועה:

מסורת הש"ס

א) [מנחות ל:], ב) לקמן לב: [תוספתא פ"ז לא לעיל סט.], ג) לקמן לב:, ד) כריתות ד: פסחים סה. [תוספתא כריתות פ"ב הי"ב זבחים לה.], ה) בכורות יב., ו) [יומא מט: (ושם לאיתא) (וצ"ל) אי מה להלן תמים זכר בן שנה (שמות יב)], ז) [לעיל עב.], ח) [לעיל לג.], ט) [לקמן לב:], י) [דף ד:], כ) [ויקרא ז], ל) [ל"ל ד' ה' ועי' בכורות מ.], מ) ל"ל וגיד, נ) עיין רש"ל וכש"ל ור"מ ועיין יומא דף מט.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דר"מ לא מיבעי לך לכיון דאמר בן ט' חי טעון שחיטה: (ב) רש"י ד"ה בדמא וכו' הוכסרה כולה הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אלא לדידך במאי אתכשר. נ"ב עי' בבעל המאור: ב) רש"י ד"ה בבן פקועה בשה בן ט' חי. נמתק בן ט' חי. וי"ב בן ה' חי כל"ל דבהמה דקה יולדת לה' חדשים כדאיתא בפ"ק דבכורות:

מוסף רש"י

דם התמצית. של חולין ושל קדשים, **באזהרה.** אלאו ולא כרת, דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא וגו' עד כל אוכליו יכרתו, יצא דם התמצית שאינו דם הנפש, ומתכבת כריתות מפרש טעמא דמתה לאוין כתיבי בדם ומייתי חד לדם התמצית (פסחים סה.). **כבשרא בדיקולא הוא.** קלפת, כלומר כשחוטה דמי ואין פודין בשחוטה (בכורות יב.). **הבשר מגע נבלה.** בשר העובר מגע אבר מן החי שהוא מטמא כנבלה, בהעור והרובד (קכט:) אי נמי אם מגע עובר מת נבלה גמורה הוי האבר מאחר שלא טהרתו שחיטת אמו (לעיל עב. ובני"ז לעיל סח:). **מגע טרפה שחוטה.** שאבר היולא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה, הע"פ שאין שחיטה ממירתה בתכילה מטהרתה מידי נבלה, בטריפה ששחיטתה מטהרתה, וטעמייהו מפרש בתמני', ומפרש בפירקין (עג.) בטריפה שחוטה מאי מגע שייך למימר בה ומפרש שטרפה שחוטה מטמאה את המוקדשים מדרבנן (לעיל סח: ובני"ז לעיל עב.).

בשחיטה יבישתא. עסקינן שלא יצא ממנה דם שלף אמו לא הוכשרה ולהאי תנא שחיטה בלא דם לא מכשרה ולא כרבי שמעון: **מאן תנא.** דמטמי ליה לעי"פ שהוא חי: **מטמא טומאה אוכלין.** בן פקועה ואפילו חי אם נגע בטומאה: **ולריך הכשר.** דתרי גופי נינהו. אלמא לר' יוסי הגלילי מטמא מחיים וכרבנן דמתניתין לא אוקמה וגימא לדידהו כבשרא בדיקולא דמיא דקסבר רבי יוחנן אפילו רבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי בטומאה סבירא להו כרבנן דמתניתין בשחיטה ואפילו הכי לא מטמא מפני שהוא חי ולאו בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמתניתין קמיפלגי: **ואזדא רבי יוחנן לטעמיה.** מדקאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי וביא שמאי המטמאין דגים מחיים אמרו דבר אחד שמע מינה רבנן דמטהרי בבן פקועה לאו משום דס"ל דטעון שחיטה כר"מ דאי טעמייהו משום דטעון שחיטה הוא אינהו נמי בדגים דלאו טעונין שחיטה מודו דמטמו כב"ש והיכי משמע דרבי יוסי הגלילי ודב"ש חדא: **משילודו.** דכיון דאין טעונין שחיטה הרי הן כמתים: **מקרטע.** מפרפר וכגון שיבש בו כסלע ובין סנפיריו דתו לא חי כדאמרינן במסכת שבת (דף קז:): **נולדו בדגים סימני טרפה.** כגון ניקבו מעיין לרבי עקיבא: **מהו.** שיטמאו: **אבל דגים דאין במינן.** טרפות לא הוי טרפות לגבייהו כמיתה: **הטילה נפל.** בהמה המפלת: **חלבו לחלב בהמה.** בכרת: **לחלב חיה.** ואין בו אלא איסור נבלה שאין שחיטתו מטהרתו אבל חלבו כבשרו: **אוירא גריס.** לשוייה בהמה וכיון דנולד מיתסר ואפי' לרבי יהודה דאמר לעיל (דף עד:) חלבו מותר התם הוא דלא יצא לאויר: **חלבו לחלב חיה חדשים ומי גרמי.** דחדשים ואוירא בעינן: **דהושיט ידו כו' חדשים גרמי.** וכיון דכלו לו חדשיו חלבו אסור ומיהו כי שחטה לאמו שרי ליה רבי יהודה מכל בבהמה תאכלו[1]: **מה חלב ושתי הכליות כו'.** בתורת כהנים[2] שנויה בשלמים את כל החלב אשר על הקרבים[3] ולא את השליל יכול לא יהא בעובר ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב כשהוא אומר חלב ושתי הכליות בחטאת[4] שלמים שאין ת"ל[5] דמה שלמים שאין כל מינן טעון אליה הרי הן טעונין חלב ושתי הכליות אשם שכל מינו טעון אליה אינו דין שיטעון חלב ושתי הכליות ומה תלמוד לומר אלא לומר לך מה חלב ושתי הכליות האמור באשם אף חלב ושתי הכליות האמור בחטאת מה אשם מוצא שליל חלב זה מוצא מכלל חלב שליל שאינך יכול לומר חלב שליל יקריב הנמצא באשם שהרי אין אשם נקבה: **אף כל.** אפילו בקרבנות הבאין נקבה חלב האמור בהן מוצא מכלל שליל: **בשלמא לדידי.** דאמינא חדשים גרמי איכא לאוקמא להא בבן תשעה חי דכיון דבהמה הוא אצטריך למעוטי: **אלא לדידך.** הא לאו חלב מיקרי ופשיטא דאינו בעמוד והקרב ולמה לי למעוטיה: **טעמא דידי.** דאמינא לאו חלב הוא: **מסכא.** יליפינן ליה דהכא אפקיה רחמנא מכלל חלב דמעטיה מהקרבה ומי לאו דמעטיה הוי אמינא דחלב הוא: **משום הכי מיעטיה.** לאשמועינן דלאו חלב הוא אלא לדידך דאמרת חלב הוא לענין אכילה אמאי מיעטיה מהקרבה: **מידי דהוה אמחוסר זמן.** דיצא לאויר וכלו חדשיו ודכולי עלמא בהמה הוא ופסליה רחמנא בהקרבה כל שבעה: **לדברי האוסר.** בן תשעה חי בכשרה עד שישחטנו: **מאיר.** את זה באכילה דשחיטתו מטהרתו: **לדברי המתיר.** בלא כשרה: **אוסר.** בשל טרפה דשחיטה דידיה לא מהניא ביה ובשחיטת הטרפה לא מישתרי שהרי הוא כאחד מאיבריה: **ארבעה סימנין.** היתרא הוא דרבי ביה רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם צריך הוא לשחיטת עצמו כגון שליל של טרפה שוחטו ומותר שהוא ניתר בב' מד' סימנין או בושט וקנה שלו או בושט וקנה של אמו: בין בדברי אמי ובין בדברי חסדא ובין בתני רבי חייא בכולהו גרסינן **השוחט את הטרפה** ובתוספתא דר' חייא [פ"ד ה"ג] גמלא כן:

מאי בינייהו דג מקרטע. לאו בין רבי עקיבא וב"ה קא בעי דמחלוקתן מפורש בהדיא דלב"ה דוקא משימותו אלא בין בית שמאי לרבי עקיבא קאמר דתרוייהו מחיים מטמו ומפרש דאיכא בינייהו דג מקרטע פירוש שקופץ ומדלג בחוזק לבית שמאי טמא ולרבי עקיבא טהור כיון דאם זורקו במים הוא יכול לחיות ומקרטע לשון כח וחיות גדול כמו שהביא בערוך מדאמר בילמדנו בפרשת בהעלותך וכיון שהוא יוצא ורואה את הגר מיד הוא מתחיל שמח ועומד[1] ומקרטע לפניו תדוק דאבה (איוב מא) מתרגמינן קדמיה מקרטע:

רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה. והא דשרי רבי יהודה לעיל חלבו של בן תשעה חי ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו:

מה חלב ושתי כליות. ואם תאמר מאי קאמר בת"כ שהביא בקונטרס יכול לא יהא בעובר ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב והא הוא קרא דהחלב אשר על הקרב דממעט מייניה שליל לענין הקרבה כתיב וי"ל דהא דקאמר בת"כ ולא חלב שליל לאו משום דלימעוט מההוא קרא אלא משום דמשתרי מן כל בבהמה ואין חשוב חלב ובתר הכי קאמר דדלמא אע"ג דנפקא לן מכל בבהמה דאינו בעובר ואזהרה מ"מ הוי בעמוד והקרב: **לדברי המתיר אוסר.** והא דתנן קרעה טעון שחיטה אתיא אפילו לדברי המתיר דהכא דוקא לדברי המתיר אסור דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה והוי כחליו שחוט ותו לא מהניא ביה שחיטה אבל התם לא נשחטה אמו כלל וכן הא דאמרינן לעיל (דף עד.) גבי בעיא דהושיט ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו או דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא לא דמי להא דאסרינן הכא לרבנן משום דהכא כחליו שחוט כדפרישית ואפילו לרבא דאמר הכא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אינא למיבעי לעיל דדילמא שאני התם דלא יצא לאויר העולם ואסור אפילו לרבי מאיר וה"נ בין לרבי יוחנן בין לר"ל דפליגי בחלב חלב מבן ט' חי מיתוקמא ההיא בעיא לעיל דאפילו לרבי יוחנן דאמר חדשים גרמי הייני לחלב שנחלב ויצא לאויר העולם דזמין אסור חלב חל עד שיולד כדמוכח בפ' גיד הנשה (לקמן דף קג.) ובסוף פ' דם שחיטה (כריתות דף כג:) ואפי' לר"ל דאמר חדשים ואוירא גרמי אפשר דבמעי אמו מהני ביה שחיטה כי היכי דמהניא ליה שחיטת אמו[2]: ולישנמיך

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ד ה"כ], ב) [שם פיתא רבי אומר], ג) עוקצין פ"ג מ"מ, ד) [לעיל מב. וש"נ], ה) [לעיל עד.], ו) [דבריס ידן], ז) [ויקרא פרשה יד], ח) [ויקרא ג], ט) [שם ז], י) [פי' ענין דילוג כך פיתא בערוך ערך קרטע], כ) [ועי' תוס' כריתות כג: ד"ה בולדות],

גליון הש"ם

גמ' **רבא אמר לדברי המתיר.** עי' בב"ק דף מז ע"א תוס' ד"ה מ"ט: **בעין משפט אות ד'** מי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות. שם פיתא בהיפוך דחלבו כחלב חיה:

מוסף רש"י

למ"ד **טרפה חיה.** לעיל (מז:) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות אמיס ושלא אמיס (לעיל מב.). **טרפה אינה חיה.** אין קופה לחיות (שם). **ד' סימנין אכשר ביה רחמנא.** בנחזה שני הסימנים שיחטוו, או של אמו או שלו (לעיל עד.).

רבינו גרשום

בשחיטה יבשתא ודלא כר"ש. כלומר מה דאמרי' עבר בנהר הוכשר ואי לא הוכשר לא נטמא דשחטו את אמו ולא יצא ממנה דם ולא הוכשר העובר בדם אמו ודלא כר"ש דאי כר"ש הא ס"ל אע"ג דלא יצא ממנה דם אין צריך הכשר: מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך בבית הקברות נטמא כו'. כאוכלין דעלמא דלא חשוב חי אלא חשוב כשאר אוכלין דעלמא: דג מאימתי מקבל טומאת אוכלין. דג מקרטע איכא בינייהו דג מפרפר לב"ה אין מקבל טומאת אוכלין עד שימותו ולר' עקיבא משעה שאין יכולין להחיות מקבלין טומאת אוכלים: נולדו בדגים סימני טרפה. אחת מי"ח טרפות מהו שיטמא טומאת אוכלין. אבל דגים דלא נפישא חיותיהו לא ומשעה שנולדו בו סימני טרפה מטמאין טומאת אוכלין: או דלמא אפי' למאן דאמר טרפה אינה חיה. כלומר הני מילי בהמה דנולדו בה סימני טרפה לאו חשובה חיה דאינה ראויה

עין משפט נר מצוה

נז א ב ג מי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל' ו:
נח ד מי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קלה טוש"ע י"ד סי' סד סעיף כ בהגה"ס:
נט ה מי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ג:
ס ו מי' פ"א מהלכות מעשה קרבנות הל' יט:
סא ז מי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' טו ופ"ב מהל' תמורה הטומאה הל' ז סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

שיטה מקובצת

א) הני מילי בהמה דיש במינה טרפות אבל דגים דאין במינם טרפות אימא לא תיקו: **ב)** מה חלב ושתי כליות. נ"ב עיין תוס' זבחים דף צ"ח ע"א: **ג)** שאין ת"ל ומה שלמים: **ד)** ויצא לאויר העולם דאין איסור חלב:

רבינו גרשום (המשך)

לשחיטה וכיון דאינה ראויה לשחיטה חשובה מתה אבל לענין דגים אינן חשובין מתין עד שימותו: מה חלב ושתי כליות האמורין באשם. כלומר דאשם אינו אלא זכר וזכר אין לו שליל אף כל מוצא מכלל שליל דאין ראוין לגבי מזבח אימורין דשליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך לאמר למעוטי דחלבו חשוב חלב ואעפ"כ אינו ראוי לאימורין. א"ל טעם דידי דאמינא אנא דאין חשוב חלב מהכא דחזינן דמיעטיה קרא לגבוה: מידי דהוה אמחוסר זמן דפסול לגבוה האי נמי פסול: לדברי האוסר מתיר לר"מ דמחמיר במתני' דאמר בן ט' צריך שחיטה דלא אמרי' עובר ירך אמו הוא הכא נמי לא אמרי' עובר ירך אמו הוא ואין חשוב טרפה. לדברי המתיר בלא שחיטה דאמר עובר ירך אמו הוא הכא נמי אמרי' לענין טרפה עובר ירך אמו ואסור: ד' סימנין אכשר ביה רחמנא. כלומר אי שחט את אמו אי כשרה מותר הוא בשחיטתה ואי אמו טרפה ושחיטת אמו אינה ראויה שחיטת (אתי) עצמו מתירו:

עה: בהמה המקשה פרק רביעי חולין

וליטעמיך הא דתני רבי חייא כו'. תימה כיון דשמיע ליה ברייתא לימא ברייתא: **בן** פקועה הבא על בהמה **מעלייתא הולד אין לו תקנה.** מה שפירש בקונטרס דהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו ובהמה בחד סימן לא מתכשרה וגם פירש דהאי בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה יותר מזו וגם פירש דלרב משרשיא ליה הא דאמרינן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא והכל מגומגם דאפילו היתה הבהמה נתרת בסימן אחד אין להכשיר דחשיב כל סימן וסימן כתליו שמוט ואין (ג) רוב סימן שיהא רוב לשחיטה ואפילו לא היתה השהייה פוסלת בשחיטה אין שייך להתיר כיון דתלי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט כלל ואפילו מ"ד לעיל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא מודה הכא דהתם שחיטת טרפה לא הויא שחיטה אבל כאן הוי כאילו נשחט תליא ומודה נמי לסוגיא דריש פרקין (לעיל דף סט.) גבי מהו לחוש לזרעו של עובר (ד) דמשמע ב דעובר היולא אין לו תקנה בשחיטה דהתם הסימנין כשחוטין ושוב אינן בני שחיטה להתיר כלום ולפירוש הקונטרס כולה הא סוגיא דלא כוותיה וזה דוחק:

דנפל דובא עליה כו' זיל שחטיה.

אע"ג דסבר כרבנן לא אסר משום דרוסה הזאב דדוקא בשחיטה גזרו דמיפרסמא אבל טרפות דיליה לא מיפרסמא כל כך ובקונטרס פירש נמי דלא היה עוד יכול לחיות ואפילו הכי שרי וכן נראה דלא על חנם השמיענו דנפל דובא עליה:

והא אמר רבין אמר רבי חנינא הלכה כר"ש שזורי. לא מייתי לה אלא משום דלא עוד דאי לאו הכי מאי אלימא דרבין מדזעירי:

אנא כי האי סבירא לי. וכן ק"ל דפסיק כאן הלכה למעשה ואהאי סמכינן להדליק בשבת בכל שמנים אע"ג דר"ש שזורי קאמר בפ' במה מדליקין (שבת דף כו.) ע בעיטרן ובנפט דוקא דאי אף בעיטרן קאמר איירו מ"ק: **אף** בחול שואלו ואוכלו על פיו. ביושלמי מפרש שאימת דימוע על ע"ה דכיון שהופרש חמור בעיניו יותר כשחוזר ומתערב ובטעמא דמ"ק דלא שרי אלא בשבת פליגי בירושלמי חד אמר מפני כבוד שבת וחד אמר מפני שאימת שבת עליו והוא אומר אמת ופריך אי אימת שבת עליו הא דתניא מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר ואי אומר אמת אמאי לא יאכל ד מפני ג שאין שבת עליו באימה ולמ"ד מפני כבוד שבת ל"ל שואלו ע"י עילה ד (עולה) ועוד פריך תניא שואלו בחול לא יאכל בשבת ולמאן דאמר מפני כבוד שבת אמאי לא יאכל בשבת ולקמן לא אמרו אלא בשוגג אבל במזיד אסור דתניא ושכח לעשרו אלא

טעון שחיטה. להתירו באכילה דבשחיטת אמו טרפה אינו ניתר דע"כ הוה ליה כאחד מאיברי: **וחייב בזרוע והלחיים והקבה.** דזובחי הזבח (ו) קרינן ביה: **ואם מת.** בלא שחיטה: **טהור מלטמא.** דשחיטת אמו מטהרתו: **כר"מ.** קס"ד לרבנן לא מהניא ליה שחיטה דיליה כלל דהא (ה) שחוט ועומד הוא: **כבר מלאו מת.** במעי אמו קאמר וכולה ר"מ אמרה דמודה ר"מ בבן ט' מת דשחיטת אמו מתירתו וזה שאמו טרפה היא (א) מתירתו מיהא מידי נבלה כאחד מאיבריה: **אלא לדידך.** דלא מהדרת לי כבר מלאו קאמינא קשיא: **ד' סימנים.** וכולה כרבנן ומודו רבנן דאם בא לשוחטו שוחט ומועיל לו ולא (ה) אמר שחוט ועומד הוא: **אשכחיה ר' אסי.** לר' זירא: **יישר.** שפיר קאמרת דד' סימנין כסרין בו וכן אמר רבי יוחנן: **מכלל דפליג עליה ריש לקיש.** בעיא בעי מייניה שמעת שנחלק עליו: **משמא הוה שמי ליה.** מנהגו היה לקיש כשאומר רבי יוחנן שמועה שאינו מודה לו שהה ריש לקיש שעה או שתים קודם שיחלוק עליו אולי יחזור בו ובתוך כך יצא רבי אסי ולא שמע אם נחלק עליו: **משמא הוה שמי.** שותה מים היה כשאמר רבי יוחנן ובתוך כך יצא רבי אסי: **הפרים.** עמד על פרסותיו. לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה מדרבנן דאתי לאחופי לאכול בהמה בלא שחיטה: **לדברי האומר.** חנינא הוא באותו ואת בנו (לקמן דף עח:) דקאמר נוהג בזכרים: **אין לו תקנה.** שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימנין השני שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה בחד סימן לא מיתכשרה והאי סימנא בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שהראשון שחוט משגולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא: **הכל מודים.** ת"ק דפליג אדר"ש שזורי ומצריך שחיטה להפרים ע"ג קרקע מדרבנן בהאי מודי: **מידכר דכירי.** קול יוצא עליו מאז קלוט זה בן פקועה הוא ומתוך שמתמיהין על קליטותו זוכרין את כל דבריו: **הכי גרסינן איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה.** ואותה קלוטה פקועה היתה וזה הקלוט נמצא בה: **הוה ליה בן פקועה.** שנתקיים וגדל: **דנפל דובא עליה.** הזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות: **זיל שחטיה.** כרבנן דאמרי הפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה: **ואפילו רבי יוחנן לא.** קא פליג עליה דזעירי אלא בבנו: **במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי.** ותו לא ושמעינן מינה דהפרים על גבי קרקע טעון שחיטה: **היולא בקולר.** שנתחייב מיתה למלכות: **לאכו.** אף על גב דלא אמר תנו דעתיה שיתנו לה ועשאן שלוחים אף לגרם אלא שהיה בהול על נפשו: **והמפרש.** מן הישוב

טעון שחיטה וחייב בזרוע והלחיים והקבה ואם מת [א]טהור מלטמא במשא א"ל [ב]רבא טעון שחיטה כמאן כר"מ ואם מת טהור מלטמא במשא כמאן כרבנן וליטעמיך הא דתני [ג]רבי חייא השוחט את [ד]הטרפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב בזרוע והלחיים והקבה ואם מת טהור מלטמא במשא כמאן כר"מ ואם מת טהור מלטמא במשא כרבנן הא לא קשיא ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר אלא לדידך קשיא א"ל לדידי נמי לא קשיא ד' סימנים אכשר ביה רחמנא כי סליק ר' זירא אשכחיה [ה]לרב אסי דיתיב וקאמר ליה להא שמעתא א"ל [ו]יישר וכן אמר ר' יוחנן מכלל דפליג עליה ר"ש בן לקיש [ז] משהא הוה שהי ליה ושתיק ליה ואיכא דאמרי משתא הוה שתי ושתיק ליה: רבי שמעון שזורי אומר אפילו וכו': היינו תנא קמא אמר רב כהנא [ח]הפרים על גבי קרקע איכא בינייהו [ט]אמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב [י]בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה אמר אביי [כ]הכל מודים [כא] בקלוט בן פקועה שמותר מאי טעמא כל מלתא דתמיהא מידכר דכירי לה אינשי איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמותר מאי טעמא תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי אמר זעירי אמר ר' חנינא הלכה כר"ש (בן) שזורי וכן היה רבי שמעון שזורי מתיר בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות ר' יוחנן אמר הוא מותר ובנו אסור אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה דנפל דובא עליה אתא לקמיה דרב אשי א"ל זיל שחטיה א"ל [כב]האמר זעירי אמר ר' חנינא הלכה כר"ש שזורי וכן היה ר"ש שזורי מתיר [כג]בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות ואפילו ר' יוחנן לא קאמר אלא בנו אבל איהו לא אמר ליה רבי יוחנן לדברי ר"ש שזורי קאמר והאמר רבין בר חנינא אמר עולא אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי [כד]במשנתנו הלכה כמותו אמר ליה אנא כי הא סבירא לי דאמר רבי [כה]יונתן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי מסוכן [כו]דתנן בראשונה היו אומרים [יהיוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר [יא]אף המפרש והיוצא בשייירא ר"ש (בן) שזורי אומר [יב]אף המסוכן תרומת מעשר של דמאי דתנן [כז]תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש (בן) שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו:

מתני'

ליס: **והיולא בשייירא.** למדברות: **המסוכן.** ממון חליו: **תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה.** והרי הן מדומעין שאין תרומה עולה אלא באחד ומאה [תרומות פ"ד מ"ז] וכאן אין כאן אלא מאה והרי הוא הפסד גדול: **אף בחול.** דהואיל ואין כאן תקנה הקילו לו חכמים לסמוך על עם הארץ לשואלו אם עישר תבואה שמכר לו ואוכלו על פיו אם אמר עשרתים. והאי דנקט אף בחול עליו אם אמר לו עשרתים ואוכל על פיו אותה סעודה לבדה ולמולאי שבת לא יאכל עד שיעשר הדר קתני לה דרבי שמעון שזורי:

מתני'

דהא פליגיה כשמוטין דמו ואי נמי ר"ל בר סימן אחד והכמה לריכה רוב שנים (לעיל שם). **היוצא בקולר.** ליהרג למלכות (גיטין סה:). **ואמר כתבו גט לאשתי.** כדי שלא מזקק ליבם (שם יג:) אע"פ שלא אמר תנו (שם סה:). **הרי אלו יכתבו ויתנו.** דמתוך טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו נמכתוב (כתובות נה. וכעי"ז גיטין יג:) דמסתמא גלי דעתיה מדאמר כתבו דלשם נתינה קאמר, משום דיוקא לריהג, דלא ניחא ליה לריבוי קמי יבם (מנחות ל:). **אף המסוכן.** חולה (גיטין סה:) הנוסק, דאמרינן לא אמר כתבו אלא ליתנו הואיל ומסוכן הוא לא נכתוב לאחר כך (כתובות שם) ו: המסוכן קרוב למיתה שדעתו שיכתבו ויתנו, דלפטור את אשתו מן הייבום נכתוב (רשב"ם ב"ב קמו:). **תרומת מעשר של דמאי.** ריש הא דהא מתני' הכי איתא במס' דמאי הוקמה פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עשרן דמולאי שבת ואוכל בשבת ואוכל על פיו ולמולאי שבת לא יאכל עד שיעשר, תרומת מעשר של דמאי שחזרה כו' וה"פ בשבת אסור לו מה יאכל לאינו לנתרום בשבת והקילו חכמים אלו משום עונג שבת הואיל ודמאי דרבנן ורוב עמי הארץ מעשרין הן שואלו לע"ה אם עשרן ואוכל על פיו, תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה דעכשיו אין לה תקנה דכיון דנקרא עליה שם תרומה מדמעת ואוקמת את החולין בזו אמר ר"ש שזורי דאף בחול קומץ על המוכר משום הפסד חולין ושואלו אם הפרש מעשר קודש שמכרו לו ואוכל על פיו, דממלאת שלא חלה על זה שם תרומה דכבר נפטר (מנחות ל:).

א) [מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות ה"ז]:
ב) מיי' פ"ה מהל' מחלבות הל' יד סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ב וסי' סל סעיף ב:
ג) טוש"ע שם סי' יג סעיף ד:
ד) ה טוש"ע שם סעיף ב:
ה) מיי' פ"ב מהל' מעשר הלכה ד:

שיטה מקובצת

א) בקלוט בן פקועה שמותר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ו' ע"א: ב) לזרעו של עובר דמשמע דאבר היוצא אין לו תקנה: ג) אמאי לא יאכל (מפני) מאחר (שאין) [שיום] שבת עליו באימה:

רבינו גרשום

ואם מת טהור מלטמא במשא כרבנן. כלומר דעובר ירך אמו הוא וכשם דשחיטת טרפה מטהרתה מידי נבלה כך מטהר את העובר מידי נבלה: הא לא קשיא ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר. אם כבר מצאו מת מעיקרא דהוא לדברי הכל עובר ירך אמו כדחזינן במתני' מצא בה בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו אלא לדידך קשיא לדידך דאמרת השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה כר"מ ואם מצאו חי ואח"כ מת טהור מלטמא במשא דעובר ירך אמו הוא כרבנן: לדידי נמי לא קשיא. כלומר כולה (ב) כר"מ ומה דאמרי' אם מת טהור מלטמא במשא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אם שחט העובר מותר באכילה ואם לא שחט העובר ושחט את אמו הועיל לו שחיטת אמו לטהרו מידי נבלה: דיתיב וקאמר לה. להא שמעתא דרב חסדא: איכא דאמרי מישהא הוה שהי ליה ריש לקיש לר' יוחנן ושתיק ליה עד דגמר טענתיה והדר פליג עילויה והוא נפק לברא קודם שיגמור דבריו ר' אסי ואיכא דאמר מישתא הוה שתי ריש לקיש כי אמר ר' יוחנן להא שמעתא וקודם שיגמור לשתות נפק ר' אסי: הפרים ע"ג קרקע איכא בינייהו. כלומר לת"ק מצא בו בן ט' חי שחיטת אמו מטהרתו ובלבד שלא יפרוס ע"ג קרקע ולר"ש שזורי אפי' בן ה' שנים: הכל מודים בקלוט בן פקועה לר"ש שזורי שמותר בלא שחיטה. אפי' בן ה' שנים תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי דקלוט ובן פקועה הוא ולא גזרינן דאי שרינן הא בלא שחיטה שרינן נמי דלא יהא בן פקועה. דתרי תמיהי מידכר דכירי אינשי: מתיר בבנו בלא שחיטה: ר' יוחנן לדברי ר"ש שזורי קאמר. כלומר אנא לא סבירא לי דלא הוא ולא בנו יהא מותר (ובנו) [אלא דאף לר"ש שזורי בנו] אסור: אף המפרש בים. אף המסוכן שיש לו סכנה: תרומת מעשר של דמאי. א"צ להפריש אלא תרומת מעשר אבל תרומה גדולה דחייב מיתה וכבה היו מחמירין א"צ להפריש והכי קאמר תרומת מעשר שהפרישה מדמאי ונתערבה אח"כ לדמאי לא מיבעיא בשבת דיום עונג הוא כיון דאין רשאין לישב בתענית דשואלו לע"ה שקנה ממנו הדמאי הפרשת ממנו תרומת מעשר ואוכלו בשבת על פיו אלא אפי' בחול נמי שואלו ואוכלו על פיו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דפליג עליה ר"ש בן לקיש איכא דאמרי משהא הוי שהי: (ב) רש"י ד"ה ד' סימנין וכו' ולא אמרי' שחוט: (ג) תוס' ד"ה בן פקועה וכו' כאילו שחוט ואין כאן רוב וכו' הבא מכח אביו לא נאסר כולל: (ד) **באד** דמשמע דעובר היולא. נ"ב כלומר עובר שהוליא אבר בשעת שחיטת אמו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה כבר וכו' טרפה היא מתירתו וכו'. מלא מתירתו נמתק. וע"ב מטהרתו כל"ל:

מוסף רש"י

יישר. יפה אמרת (שבת סג:). **מכלל דפליג עליה** ריש לקיש. בעיא הוא דקא בעי גמרא למימרא מדקאמר וכן אמר ר' יוחנן מכלל דפליג עליה בר פלוגתיה (שבועות מ.). משהא הוה שהי ליה. כך היה דרכו של ר"ל כשהיה ר' יוחנן אומר דבר בפני המדרש היה שוהה מלהשיב עד שיגמור יוחנן כל דרכו וכל טעם בדבריו ואח"כ היה חולק עליו ובתוך כך יצא ולא שמע אם נחלק עליו (שם). משתא הוא הוה שתי. ריש לקיש מיא בני מדרשא כי אמרה ר' יוחנן להא מילתא (שם). **הולד אין** לו תקנה. שמצד אביו אין טעון שחיטה כתבנן במתני' וזכ"ש שחיטת אמו מטהרתו, ומצד אמו טעון שחיטה וסימנין אינן סימנין

ג) [תוספתא פ"ד ה"ג ע"ש], ד) [גיטין פ"ד ע"ש], ה) [ברכות מב: וש"נ], ו) שבועות מ. מה:, ז) לעיל סט., ח) מנחות ל:, ט) עיין בספר בעל המאור שמפרש בנו ובן בנו של פקועה וגם כתב שבנו ובן בנו לאו דוקא אלא ר"ל בתו וכת בתו ע"ש, י) [אין לגרסו במשנתנו דהא דהיא קאמר בממזרות לא: מי קאמר במשנתנו כל מקום שנה קאמר וכ"כ התי"ט בכלים פי"ט מ"ז דעפ"ז נכונים דברי תוס' ד"ה אלא כי אלי מכירא לי אע"ג דר"ש שזורי קאמר בפ' במה מדליקין וכו' והתם בשבת בריש פ"ז], יא) [כתובות נה. ושם איתא ר' נתן מנחות נ:. ושם איתא ר' יוחנן], יב) [גיטין יג: סה: ב"ב קמו: מנחות ל:. [בטבול יום פ"ד מ"ב], יג) דמלי פ"ד [מ"ז מנחות ל:]. יד) [דבריס יח], טו) [ל"ל שחוט], טז) [ע"ש מה שכתבתי שם על הגליון ודע דשם בגמ' ובתוס' איתא בשמן בקונטרס ובנפט במלאת דר"ש שזורין], יז) גי' רש"ל אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת עליו ועיין רש"ל,

מה יאכל דאינו יכול לנתרום בשבת והקילו חכמים אלו משום עונג שבת הואיל ודמאי דרבנן ורוב עמי הארץ מעשרין הן שואלו לע"ה אם עשרן ואוכל על פיו, תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה דעכשיו אין לה תקנה דכיון דנקרא עליה שם תרומה מדמעת ואוקמת את החולין בזו אמר ר"ש שזורי דאף בחול קומץ על המוכר משום הפסד חולין ושואלו אם הפרש מעשר קודש שמכרו לו ואוכל על פיו, דממלאת שלא חלה על זה שם תרומה דכבר נפטר (מנחות ל:).

ח) ל"ל רבה, ט) [תוספתא פ"ד ה"ג ע"ש], ג) [גיטין פ"ד ע"ב], כא) [ל"ל בכל הרש"ל בשם הר"ש הבהמה ומיירב בזה קושית התוס' ד"ה ולטעמיך], כב) [ל"ל רבי עיין רש"י], כג) [ברכות מב: וש"נ], כד) שבועות מ. מה:, כה) לעיל סט., כו) מנחות ל:, כז) עיין בספר בעל המאור שמפרש בנו ובן בנו של פקועה וגם כתב שבנו ובן בנו לאו דוקא אלא ר"ל בתו וכת בתו ע"ש, כח) [אין לגרסו במשנתנו דהא דהיא קאמר בממזרות לא: מי קאמר במשנתנו כל מקום שנה קאמר וכ"כ התי"ט בכלים פי"ט מ"ז דעפ"ז נכונים דברי תוס' ד"ה אלא כי אלי מכירא לי אע"ג דר"ש שזורי קאמר בפ' במה מדליקין וכו' והתם בשבת בריש פ"ז], כט) [מנחות נה. ושם איתא ר' נתן מנחות נ:. ושם איתא ר' יוחנן], ל) [גיטין יג: סה: ב"ב קמו: מנחות ל:. [בטבול יום פ"ד מ"ב], מ) דמלי פ"ד [מ"ז מנחות ל:]. נ) [דבריס יח], ס) [ל"ל שחוט], ע) [ע"ש מה שכתבתי שם על הגליון ודע דשם בגמ' ובתוס' איתא בשמן בקונטרס ובנפט במלאת דר"ש שזורין], פ) גי' רש"ל אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת עליו ועיין רש"ל,

מתני' רגליה. המחרוזים: **ארכובה.** מפרש בגמ': **עומת הגידין.** למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין מנקרי הבשר מתלולית העצם שקורין ליינקרו"ן: **וכן שניטל.** אפילו לא נחתך העצם: **נשבר העצם.** ולא נחתך: **אם רוב בשר קיים.** מפרש בגמרא [ע"ב] רוב עוביו ורוב היקפו: **שחיטתו מטהרתו.** ומותר באכילה ואם נלו אין שחיטתו מטהרתו ואפילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טרפה [שמות כב] כדאמרינן (לעיל דף עג:) להביא האבר והבשר המדולדלין: שלשה עצמות בירך. התחתון והוא עצם הנתמך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה ארכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש. ולמעלה הימנה עצם האמצעי ועומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש. והעליון הוא קולית התחובה באליה:

גמ' למטה. דקתני מתני' כשרה: **למטה מן הארכובה.** סמוך לה מיד קאמר דלא תימא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם האמצעי שבו עומת הגידין קאמר למטה ממש ליכא למימר כשרה דהא אפי' עומת הגידין שהוא בשיפולו של עצם האמצעי קתני מתניתין טרפה וכ"ש בגובהו הא לא אמרינן אלא למטה למטה מן הארכובה סמוך לה קאמר כשרה כדמסיים מילתיה ואזיל **אלא** דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר: **למעלה למעלה מן הארכובה.** מיד קאמר טרפה דהיינו בעומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגובהו. ולקמן פריך מאי וכן שניטל עומת הגידין והא תנא ליה למעלה מן הארכובה טרפה: **נגדו.** של אותו מקום דמתני': **בגמל ניכר.** דקסבר רבי אושעיא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מא.) דאותה ארכובה ניכרת בגמל דתנן [שם מ:] זנב העגל שאינה מגעת לערקום ארכובה הוי מום לפסול ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר: **היינו דקתני וכן שניטל.** משום דתנא למטה מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי אילטריך למיתני וכן שניטל דתע"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום עומת הגידין טרפה וכדמתרץ לקמן ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתכה וחותכה מכאן והיא אלא לדידך דאמרת ארכובה מתחונה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו ניטל עומת הגידין: **אמר ליה תנא ארכובה בלא עומת הגידין.** כמו [ב] נשבר העצם והגידין קיימין ותנא עומת הגידין בלא ארכובה: **והא נחתכו:** לגמרי משמע אלמא תנא ליה תנא ניטל העומת ולמה ליה למהדר ולמתנייה והא ליכא למימר תנא ארכובה עם עומת הגידין והדר תני עומת הגידין בלא ארכובה דאם כן ניתני ניטל עומת הגידין וכ"ש נחתכו: **נכפר דנפק.** עולא: **אמר.** רב יהודה לנפשיה: **מאי טעמא לא אמרי.** דלמטה דקאמר הוא למטה מן הארכובה ומעומת הגידין ולמעלה דקתני לאו למעלה מיד משמע אלא בגובהו של עצם למעלה מן העומת והדר תנא וכן שניטל העומת דאם נחתך בתוך העומת נמי טרפה: **הדר אמר.** שפיר עבדי דלא אמרי ליה: **ולא אמרי ליה.** בתמיה. וכי לא אמרתי לו טעם הגון רובה בלא עומת ועומת בלא רובה ופרכיה מליסנא דמתניתין ואמר לי נחתכו קתני והכא נמי אי הוה אמרי ליה קא הוה דייק נמי ליסנא ואומר לי מן הארכובה ולמעלה קתני דמשמע בסמוך והיינו בעומת הגידין: **רב פפא מתני.** לדרב יהודה הכי: **למטה.** דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי הלכך למטה דיקה דהיינו עצם האמצעי זימנין דטרפה כגון בעומת הגידין אלא הכי קאמר למטה מאותה רכובה ומעצם האמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון ודאי כשרה: **למעלה למעלה מן הארכובה.** דהיינו בקולית ודאי טרפה כל מקום שיחתך: **וכן שניטל עומת הגידין.** ובעצם האמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בעומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן העומת ורכובה גופה איזו היא: **כדעולא.** עליונה: ופרכינן לליסנא דעולא ודרב פפא **ומי איכא מידי דכי מדלי פסיק לה.** למעלה מן העומת הגידין בעצם האמצעי כשרה: **וכי מפסיק פסיק לה.** וכשמפסיל להו לחותכה בעומת טרפה: וכליסנא קמא דרב עבדינן לחומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן ניטל עומת בלא רכובה דלא חזינן דהדר ביה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בנשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי: **אלו הן עומת הגידין.** מהיכן מתחיל והיכן (א) כה חיות הגידין: **דאגרמא ונגר.** משיולאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערוס בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אדוקין בו וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן למותין וקשורין השלשה יחד קרי עומת עד מקום שמתפשטין ומתפצלין זה מזה כדמפרש לקמן: **דאגרמא וגיו.** אין נקראין עומת אלא מקום אדיקתן בעצם ממקום שנאחדקין בו עד הפרק: **דעילוי ערקומא.** עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי עומת וכל מקום שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה והוא למטה מסוף העצם האמצעי ואם נחתך בין עצם האמצעי לאותו ערקום טרפה: **דערקומא גופה.** נחתכו גידין כנגד הערקום עצמו: **לא תליסו ליה.** דמחמיר טפי: **דפרעי עבחי.** במקום שפותחין הטבחין לפרים הבשר מן העצם כשמנקרין אותו ליינקרו"ן ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא. ליסנא אחרינא כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגלים אחרונים: **לומתין.** מחוברין יחד ונראין כגיד אחד: **ועד כמה.** אראו של עומת: **ארבעה אצבעות.** ארבע אצבעות: **בליטי.** קודם שיבלעו בתוך הבשר: **אשוני.** קשין: **רכיכי.** לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין:

מתני' [א] בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה [ב] וכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש עולא אמר רבי אושעיא [ג] כנגדו [ד] בגמל ניכר אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צומת הגידין אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידין אמר ליה רכובה בלא צומת הגידים וצומת הגידים בלא רכובה והא נחתכו קתני אישתיק לבתר דנפק אמר מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מצומת הגידין הדר אמר ולא אמרי ליה ואמר לי נחתכו קתני הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני רב פפא מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא [ה] למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וכן שניטל צומת הגידין וארכובה גופה כדעולא א"ר אושעיא ומי איכא מידי דאילו מדלי פסיק ליה וחיה מתתי פסיק ליה ומתה אמר רב אשי [ו] טרפות קא מדמית להדדי [ז] אין אומרין בטרפות זו דומה לזו [ח] שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ואלו הן צומת הגידין רבה אמר רב [ב] [ט] אשי [י] דאגרמא ולבר רבה בר רב הונא אמר רב [ג] אשי [יא] דאגרמא ולגיו רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב [יב] אסי דעילוי ערקומא יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' אבא ויתיב וקאמר דערקומא גופה אמר ליה רבי אבא לא תציתו ליה הכי אמר רב יהודה [יג] היכא דפרעי טבחי והיינו [יד] רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי אמר רב יהודה אמר שמואל [טו] צומת הגידים שאמרו מקום שהגידין צומתין ועד כמה א"ל ההוא מדרבנן ורב יעקב שמיה כי הוינן בי רב יהודה אמר לן שמעו מני מלתא דמגברא רבה שמיע לי ומנו שמואל צומת הגידין שאמרו מקום שהגידין צומתין בו וממקום שצומתין עד מקום שמתפשטין וכמה אמר אביי [טז] ארבעה [יז] בטדי בתורא בדקה מאי אמר אביי [יח] בליטי הוו צומת הגידים בליעי לא הוו צומת הגידים אשוני הוו צומת הגידים רכיכי לא הוו צומת הגידים אלימי הוו צומת הגידים קטיני לא הוו צומת הגידים חווריי הוו צומת הגידים לא חווריי לא הוו צומת הגידים

מר

דאגרמא ונגר דהיינו כשיולא מן העצם אינו מעלה מן הארכובה לא מיטרף משום צומת הגידין וי"ל מדפריך ליה עולא מכלל דהוה פשיטא ליה דצומת הגידין הוי דאגרמא ונגיו ועוד דרב יהודה דקאמר בסמוך היכא דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה בר רב הונא דקאמר עילוי ערקומא שהוא עדיין יותר: **הכא** נמי מן הארכובה ולמעלה קתני. לעולא ניחא דמלי לפרש מן הארכובה ולמטה מיד אף על גב דלא בכל מקום כשרה כמו כנגד צומת הגידין מכל מקום כיון דמיתוקס למטה מיד ולמעלה מיד ניחא:

מר

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נה סעיף א:

סח ב מיי' שם הל"ז וע' בהשגות ובכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סי"ב:

סט ג מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נה סעיף א:

ד [מיי' שם הלכה טו]:

ע ה ו מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ב:

עא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

ח [טוש"ע שם סעיף ג]:

עב ט י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

רבינו גרשום

נשבר העצם אם רוב בשר קיים מן הארכובה ולמעלה: ברכובה הנמכר' עם הראש. מקום שחותך רגל של בהמה זו היא ארכובה: עולא א"ר אושעיא כנגדו בגמל ניכר כלומר לא רכובה הנמכרת עם הראש אלא אותה רכובה שהיא בסוף הקולית בתחלת ענקירון וניכר בגמל בסוף זנבו שזנבו קצר ואינה יכולה לכסותו: אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידים והא למעלה מן הארכובה הנמכרת עם הראש באותו מקום הוא צומת הגידים: והא נחתכו קתני והיאך יכלת לאוקומיה מתניתין מן הארכובה ולמעלה רכובה בלא צומת הגידים והא נחתכו קתני דמשמע דנחתכו הכל רכובה וצומת הגידים. מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מצומת הגידים כשרה. למעלה למעלה מצומת הגידים טרפה. וכן שניטל צומת הגידים למעלה מרכובה הנמכרת עם הראש: הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני הכא נמי כשאני א' לא למטה למטה מצומת הגידים למעלה למעלה מצומת הגידים הוא יקשה לי מן הארכובה ולמעלה קתני ולא קתני מצומת הגידים רק למעלה במתניתין קתני כלומר ט) למטה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתניתין בקרוב לרכובה בין מלמעלה ובין מלמטה דזהו בצומת הגידים ולא בעינן לאוקומי מתניתין למעלה מן הארכובה ולמעלה ומצומת הגידים. ולמטה מן הארכובה ומצומת הגידים לפיכך לא מוקמינן למעלה מן הארכובה ולמטה מן הארכובה ברכובה הנמכרת עם הראש אלא ברכובה עליונה דבגמל ניכר ומצינן לאוקומי דלא תיקשי וכן שניטל צומת הגידים והיא רכובה כדעולא. ומי איכא מידי דאילו קא פסיק לה כלומר השתא דמוקמינן למעלה מן הארכובה ברכובה דעולא מי איכא מידי כו' כלומר דאמרינן למעלה מן הארכובה טרפה הא למטה מן הארכובה כשרה אע"ג דלמעלה מצומת הגידים ולבסוף קתני וכן שניטל צומת הגידים טרפה שהיא למטה: דאגרמא ולבר גידים של מעלה מן השופי דאגרמא ולגו בגידים שבין בשר לעצם דעילוי

מסורת הש"ס

א) לעיל מב: מז:, ב) [בכורות מא.], ג) [עיין פי' רש"ס פרשה חיי שרה בפסוק ויכרך הגמלים], ד) ב"ב קלו: ע"ש לעיל מח: [נה: מ.], ה) [הייט רב אשי הקדמון], ו) [בערוך ערך ערקומא איתא רב אשי], ז) [ל"ל דרבא], ח) [נרסת הערוך בטרי בר"ש ועי"ש בערך בטרי מ"ש בשם ר"ת], ט) [ל"ל אחר ד"ה וכן], י) עיין רש"א, כ) בס"א: כגון,

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ארבעה. עי' לעיל דף ג ע"ב בתס"י ד"ה בטלא ולעיל דף מד ע"א בתוס' ד"ה כדי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלו הן וכו' והיכן כלה כח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אין אומרין בטריפות זו דומה לזו שהרי. נ"ב ע' לעיל נה ע"ב רש"י בד"ה שהרי חותכה ועי' בתס' ב"ב דף קל ע"ב תוס' ד"ה שהרי ולו"ק: ב] שם רבה אמר רב אשי. נמחק מלת אשי. וע"ב אסי: ג] שם רבה בר רב הונא אמר רב אשי. נמחק מלת אשי. וע"ב אסי:

לעזי רש"י

ציינקרו"ן. עצם העקב.

מוסף רש"י

צומת הגידין. מקום שהגידין צומתין מתחברין ומתהדקין, לשון חומץ צומתו דפסחים (מ.) אשטרייגט"ל בלע"ז (לעיל נז. ועי' איכה ג נג). **שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה.** נחתך בשר רגליה למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה, נחתכה למטה במקום צומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טרפה, כדאמרינן וכן שניטל צומת הגידין, ואע"פ שלא נחתך העצם (לעיל מח:) או: תמוך קימנין או גיד צומרה ומתה, תמוך כל כתפיה וחיה (לעיל נה:).

שיטה מקובצת

(א) ואזיל דבארכובה הנמכרת: (ב) מהיכן מתחיל והיכן כלה כח חיות הגידין:

ערקומא שקורין בלשון כנען טֵיג ושעל הרכובה עצמה עצם קטן שעל הרכובה הגידים שעליו הן צומת הגידים.

ט) נראה לפ"ל כלומר למטה מן הארכובה ולמעלה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתני' וכו'.

מר בר רב אשי אמר כו'. פי' בקונטרס דכמר בר רב אשי קיי"ל בכל דוכתי בר ממכתב אודיתא ומיפך שבועה וכן יש בסדר תנאים ואמוראים ור"ח פי' דקיי"ל כוותיה בכל דוכתין בר ממיפך שבועה וחיורי וסימן כולו הפך לבן וחיורי היינו הך דשמעתין וכן פי' רבינו תם: **איפסיק** חד מינייהו **טרפה.** לא שייך למתני גבי יתר עליהן עוף (לעיל עו.) משום דכשנפסק אחד מהן סוף כולן ליפסק: **ואם לאו** זה וזה **אסור.** והא דקתני ריש נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ה"ה נמי נשבר העצם ואין רוב בשר קיים ומגב סיפא נקט נחתכו דלמטה אפי' נחתכו לגמרי כשרה:

רוב עוביו **ואמרי** לה רוב הקיפו. זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מצד אחד ומיצר מצד אחד ובקונטרס פירש בענין אחר:

למאי ליחוש לה חדא דא"ר יוחנן כו'. תימה דהתם גבי פסח פליגי משום דמר אזיל בתר השתא ומר אזיל בתר סוף כדמפרש בכילד צולין (פסחים פד.) ומה שייכא הכא פלוגתא הכא לענין הגנה וי"ל משום דברייתא קתני אם עור ובשר חופין את רובו משמע דאי חשיב בשר מגין: **גידין שסופן** להקשות. בפרק כילד צולין (שם דף פד.) פי' בקונטרס גידי צואר ואין נראה דהכא מייתי לה אגידי רגל ועוד דגידי צואר לעולם קשין הן ואין רגילות לאכלן כלל כמו עצמות כדאמרינן בכילד צולין (שם פג:) הגידין והותר והעצמות ישרפו לששה עשר ופריך הני גידין היכי דמי אי גידי בשר ליכלינהו ואי דאיתור היינו נותר אלא פשיטא גידי צואר משמע שהם רגילים להיות נותר בכל שעה: אל

מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא חוורי אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני איפסיק אלימא אזדא רוב בנין איפסיק קטיני אזדא רוב מנין מר בר רב אשי [a]מתני לקולא איפסיק אלימא האיכא רוב מנין איפסיק קטיני האיכא רוב בנין בעופות [b]שיתסר חוטי הוו אי פסיק חד מינייהו טרפה אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא ואייתו לקמיה עופא ובדק ואשכח ביה חמיסר הוה חד דהוה שני מחבריה נפציה ואשכח תרי אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין שאמרו ברובו מאי רובו רוב אחד מהן כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו כי מיפסיק חד מינייהו לגמרי הא איכא תרי טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא ופליגא דרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידים אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה [c]ואיכא דאמרי מאי רובו [d]רוב כל אחד ואחד כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו האיכא תלתא דכל חד וחד מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה: נשבר העצם כו': אמר רב [e]למעלה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור למטה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר אם לאו אבר אסור ובהמה מותרת ושמואל אמר בין למעלה בין למטה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר אם לאו אבר אסור ובהמה מותרת מתקיף לה רב נחמן לשמואל יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל רב אחא בר רב הונא לרב נחמן לרב נמי יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל הכי קאמינא אבר שחיה ממנה מוטל באשפה ומותרת שלחו מתם הלכתא כוותיה דרב הדור שלחו כוותיה דשמואל הדור שלחו כוותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא מתיב רב חסדא [f]לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה א"ל רבה [g]הדורי אפירכי למה לך אותיב ממתני' [h]נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו א"ל מתני' איכא לדחויי כדדחינן כי סליק ר' זירא אשכחיה [i] לרב ירמיה דיתיב וקאמר לה להא שמעתא א"ל [j]יישר [k]וכן תרגמה אריוך בבבל אריוך מנו שמואל והא מיפלג פליג הדר ביה שמואל לגביה דרב ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו [l]אמר רב פפא [m]הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו אמר עולא אמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אנן עור או בשר תנינן איכא דאמרי [אמר עולא] א"ר יוחנן [n]עור מצטרף לבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רבי יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קאמרת [o]בר גוזלא דרכיך שאני הנהו גידין רכין דאתו לקמיה [p]דרבה אמר [q]רבה למאי ליחוש להו חדא [r]דאמר ר' יוחנן גידין שסופן להקשות נמנין

אבר אסור ובהמה מותרת מתקיף לה רב נחמן לשמואל יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל רב אחא בר רב הונא לרב נחמן לרב נמי יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל הכי קאמינא אבר שחיה ממנה מוטל באשפה ומותרת שלחו מתם הלכתא כוותיה דרב הדור שלחו כוותיה דשמואל הדור שלחו כוותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא מתיב רב חסדא [f]לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה א"ל רבה [g]הדורי אפירכי למה לך אותיב ממתני' [h]נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו א"ל מתני' איכא לדחויי כדדחינן כי סליק ר' זירא אשכחיה [i] לרב ירמיה דיתיב וקאמר לה להא שמעתא א"ל [j]יישר [k]וכן תרגמה אריוך בבבל אריוך מנו שמואל והא מיפלג פליג הדר ביה שמואל לגביה דרב ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו [l]אמר רב פפא [m]הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו אמר עולא אמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אנן עור או בשר תנינן איכא דאמרי [אמר עולא] א"ר יוחנן [n]עור מצטרף לבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רבי יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קאמרת [o]בר גוזלא דרכיך שאני הנהו גידין רכין דאתו לקמיה [p]דרבה אמר [q]רבה למאי ליחוש להו חדא [r]דאמר ר' יוחנן גידין שסופן להקשות נמנין

בעינן רוב עוביו. נכסה שלא יצא רוב החלב לדרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קיים: **עור הרי הוא כבשר.** אם ניטל הבשר מתחת העור והעור חופה את עוביו והיקפו כשר: **ולימא מר עור מצטרף לבשר.** לחומרא דליבעי חציו עור וחציו בשר: **אנן עור או בשר תנינא.** בהך ברייתא דלעיל: **ולימא מר עור משלים לבשר.** דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור להצטרף בין שניהם לכסוי רוב העצם: **בר גוזלא.** שנשברה רגלו: **דרכיך.** עורו לפיכך חשוב כבשר: **הנהו גידין הרכין.** דהוו מצטרפי לבשר וחופין רוב עצם הנשבר:

נמנין

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלי"ח טוש"ע יו"ד סימן נו סעיף ז:

עד ב מיי' שם הלי"ט ועי' בהשגות ובכ"מ טוש"ע שם סעיף ח:

עה ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעי' ז:

עו ד ה מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל"ח ופ"ח מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נה סעיף ה:

עז ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

רבינו גרשום

היכא דפרעי טבחי שמנקרין ניקירון: ארבע בטרי. ד' אצבעות: בליטי שניכרין בין הבשר. אשוני קשים: כיון דזייגי צלולין: רוב בנין. וטרפה: צומת הגידים שאמרו ברובו דאי נפסקו צומת הגידים רוב אחד מהן טרפה: טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא כלום הא ליכא תרי ונפסק רובו של אחד טרפה אע"ג דנשתייר בו שליש והיינו פליגא דרבנאי דסבירא ליה לשמואל אי נפסק חד מתלתא חוטי של צומת הגידים ולא נשתייר מאותו שנפסק אלא שליש כשרה. ואיכא דאמר מאי רובו רוב כל אחד ואחד שליש: אם רוב בשר קיים על העצם: זה וזה מותר בהמה והאבר: הכי קאמינא אבר שחיה ממנו. כלומר למעלה מן הארכובה שחיה ממנו מוטל באשפה כו'. מותיב רב חסדא לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה כו' והא קא חזינן הכא דאבר המדולדל בה טיהרה וכיצד אמרת האבר עצמו מטמא במשא אע"ג דשחטו את אמו: לותביה ממתניתין נשחטה בהבמה הוכשרו בדמיה כלומר דאין שחיטה עושה ניפול וכוללתו השחיטה ומטהר מידי נבלה בין האבר המדולדל ובין הבשר המדולדל. אי ממתניתין איכא לדחוייה כדדחינן דאיכא למימר מאי הוכשרו הבשר הפורש מן האבר והבשר הפורש מן הבהמה אבל אבר לא איכא למימר דלא: דיתיב וקאמר לה להא שמעתא דרב אם עור ובשר חופה אותו מותר האבר: עור הרי הוא כבשר אפי' לא חופה אותו אלא עור מותר: עור מצטרף לבשר. כלומר חציו עור וחציו בשר: ולימא עור משלים לבשר. שיהא בבשר רוב:

מסורת הש"ס

א) עיין בהרא"ש בזה, ב) [לעיל עג.], ג) [נדה סה:], ד) [לעיל עג.] לקמן קכז:], ה) [ברכות מב: וש"נ], ו) [שבת נג.], ז) [לי"ל דרבא], ח) [לי"ל רבא], ט) פסחים פד., י) [עיין פרש"י שבת נג. ד"ה שמואל ומש"ש על לידון], כ) [וע"ע תוס' יומא פג. ד"ה מר ותוס' סנהדרין כט: ד"ה מר ותוס' שבועות מא. ד"ה ומר ותוס' כתובות פד: ד"ה והוא ודף לו. ד"ה אלמנה], ל) [וע"ע תוס' פסחים פד. ד"ה גידין],

גליון הש"ם

גמ' אמר רב **פפא** הלכך. לעיל ד' סה ע"ב שבת ד' כ ע"ב:

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' אשכחיה לרבי ירמיה **בר אבא** דיתיב:

לעזי רש"י

קליר"ש. בהירים, צלולים. קרפי"ר. הוצא מסבך, התר.

מוסף רש"י

ואת האבר המדולדל בה. כשם בהמה שנחתך ממנה אבר ומעוניה ותולי במקלת, דאמרינן בהעור והכרוטב (לקמן קכז:) האבר המדולדל בבהמה ונשחטה מטמאה עוממת אוכלין ולא עוממת נבלות, מדקתני הוכשרו בדמיה, ואי נבלה מאי הכשר איכא למימר, ואע"פ שאסורין באכילה, כדקתני להניא באבר והבשר המדולדלים (לעיל עג.). **דבר שגופה.** כלומר דין הוא שתטהרנו מפני שהיא גופה (שם). נשחטה בהמה. נטהרה מלעמת עוד משום נבלה ואע"פ שאסורין באכילה, כדאמרינן בבהמה המקשה (לעיל עג:) מוכשר בשלה טרפה, מידי נבלה טהרו, דאין שחיטה עושה ניפול והוכשרו בדמיה לקבל עוממה בלא הכשר אחר (לקמן קכז:). **יישר.** יפה אמרת (שבת סג:) שפיר קאמרת (פסחים נג: לעיל עה:). **וכן תרגמה אריוך.** שמואל קרי אריוך על שם שהיה בקי בדיינין ושופט כמלך השופט על הארץ לשון ריכא מלך (שבת נג.) לשון מלך כמו גור אריה יהודה, להכי קרי לשמואל אריוך, דקי"ל הלכה כשמואל בדינא כי היכא דדינא דמלכותא דינא (מנחות לח:).

נמנין עליהם. דאפי׳ לא נמנה אדם עם החבורה אלא לאכול מהן יצא ידי אכילת פסח. אלמא בשר מינהו: **ר״נ.** פליג עליה בפסחים **בכילד צולין** (דף פד.) ואמר אין נמנין והכא לאכשורי טרפה קאמי ואיסורא דאורייתא היא ואת אמרת כו׳: **ואמאי איפשיף והאמר רבא.**

ביבמות בהמולך הלכתא כריש לקיש בהני תלת ותו לא קנין פירות והמולך למעוברת ומתנה באמצע צולן בהמולך[ה] אלמא בהך גידין הרכין הלכתא כר׳ יוחנן דאע״ג דסופן להקשות הרי הן עכשיו כבשר: **שאני הכא דהדר ביה ר׳ יוחנן.** מגידין הרכין ואמר כל מידי דסופן להקשות בתר סוף אזלינן דמעיקרא הוה סמיך ר׳ יוחנן אהא דתנן בהעור והרוטב (לקמן קכב.) עור הראש של עגל הרך הוי כבשר לטומאת אוכלין ונבלות ואע״ג דסופו להקשות והדר ביה ואוקמה להיא כיחידאה: **דאמר ליה.** ר׳ יוחנן לריש לקיש בהעור והרוטב דקבעי מיניה עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא ואמר ליה אינו מטמא הואיל וסופו להקשות ואמר ליה הרי שינו ואלו שעורותיהן כבשרן עור הראש של עגל הרך ואמר ליה אל תקניטני בה שבלשון יחיד אני שונה אותה כלומר יחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה: **דאישתקיל קורטיתא.** לשון קורט כלומר מעט מן העצם נעכל ונפל לארך: **שהיה תלתא ריגלי.** לשאול הלכה לחכמים הנאספים לרגל: **א״ל רב אדא בר מתנה.** לבעל הבהמה: **רבא בריה דרב יוסף בר חמא.** הוא רבא בר פלוגתיה דאביי: **דחריפא סבינא.** לב פתוח לו בסברא: **מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן.** בברייתא דלעיל מה לי נפל מיניה מה לי איתיה הואיל ועור ובשר חופין את רובו כשרה: **מתלקט מהו.** בשר הנותר לכסות הרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב העצם ואם תגרפהו הרי רוב הקיפו נכסה: **מתרוסס מהו.** שהיה הבשר מרודד וקלוש וחופה את רוב העצם: **נתממסם.** בשר הנשאר לכסוי נרקב: **קודרו.** נוטלו בסכין בקדירת אלובה: **איבעיא להו ניקב.** אותו בשר החופה נקב קטן בלא חסרון: **מהו.** מי הוי ריעותא או לא: **נפדק.** הבשר הנותר לכסוי מהו: **נקלף.** מעל העצם אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם מהו. אח״ל נקלף בלא חסרון הבשר כשר: **ניטל שליש התחתון.** של עודי הבשר סמוך לעצם הרי שני שלישי עליונים עומדים באויר מהו: **פ״ש.** חדא מהנך בעיי דאמר ר׳ יוחנן עור הרי הוא כבשר אלמא ניטל שליש התחתון ונשאר העור ושני שלישי עומדים כל שכן דכשר: **דלמא הכא דקנה משכא דידיה.** שהחזיק העור בשלו כלומר התם לאו בניטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר אלא כגון שנשבר העצם בשיפולו שהוא ערום מבשר סמוך לארכובה שאין שם אלא עור והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו: **נקדר.** הבשר בסכין מעל הבשר בעגול כמין טבעת ורוב הקיפו מכוסה: **מהו.** מי אמרינן כיון דנקדר בעגול שוב אינו מעלה ארוכה או לא אמרינן: **מסרטו בעצם.** דעלמא ומתוך שהוא מוציא דם מתחבר הבשר ונמשך זה אצל זה ומעלה ארוכה וכן הקדירה מידבק העצם לבשר וסימן התחלת עלות ארוכה הוא: **מתני׳ נפש היפה.** שאין דעתו קלה בה מחמת מיאוס: **תאכלנה.** ולא אמרינן אבר מן החי היא שגם היא ניתרת בשחיטת האם: **ואינה מטמאה.** דלא חשיבא אוכל: **ולא טומאה נבלות.** אם מתה הבהמה: **חישב עליה.** לאכילה: **מטמאה טומאת אוכלין.** אם נגעה בטומאה דמחשבה משויא ליה אוכל: **אבל לא טומאת נבלות.** דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא: **אסורה באכילה.** ואע״ג דלא נפק אלא פורתא ולבא למימר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת יצא ראשם הולד והרי הוא כילוד: ה״ג **סימן ולד בשאה וסימן ולד בבהמה: המבכרת.** זהו פטר רחם אלה: **שאינה נאכלים.** שאין בה קדושה דאע״ג דאין שליא בלא ולד הכא רובה לאו בת מיקדשה היא דדלמא נקבה הוה כדלקמן בגמרא [ע״ב]: **ובמוקדשין.** כגון בהמת שלמים שהפילה שליא: **תקבר.** דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר ובין נקבה דנפיק מבהמת הקדש קדיש: **בפרשה דרכים.** מקום שהדרכים מתפרשים לשנים ודרך המנהגים לקוברה שם אלא תפיל עוד: **דרכי האמורי.** ניחוש וכתיב (שמות כג) ולא תעשה כמעשיהם: **גמ׳ נמה לי קרא.** למימר ולא שליתה פשיטא דאסורה דשמא יצא הולד והרי הוא כילוד ושליא בתריה אזלא ולא שריתא שחיטה: **אסמכתא בעלמא.** ולדרשא אחריתי אתא עיקר קרא לאותך מן הטחול ומן הכליות כדאמר לעיל בפירקין (דף סט.): **עור חמור.** שהוא קשה ומאוס: **ששלקו.** בשלו הרבה מאד: **אי לטומאת אוכלין.** אם נעשה אוכל לטומאת טומאת אוכלין: לטומאת

אל תקניטני. דאותביה ריש לקיש לר׳ יוחנן מההיא דאלו שעורותיהן כבשרן כו׳ וא״ת לדידיה גופיה תקשה ליה דהא קסבר דנתר בסוף אזלינן בהך גידין שסופן להקשות וא״ל דלא דמי פסח דלאכילה לטומאה דאפי׳ עור ששלקו מטומאת טומאת אוכלין כיון דחזי לאכילה כדאמר בסמוך ואע״ג דודאי אין נמנין עליו בפסח והכי נמי גידין שסופן להקשות וכן בפרק כילד צולין (פסחים פד.) דפריך מההיא דר׳ יוחנן דאמר עור הראש של עגל הרך אין מטמא טומאת אוכלין אההיא דגידין שסופן להקשות מכ״ש פריך ובירושלמי אההיא דראשו של עגל הרך א״ר יוחנן לא שנו אלא לטומאה אבל לנקות לא ור״ל אמר משנה שלמה היא זו בין לטומאה ובין לנקות ומסיק התם מיחלף שיטתיה דר״ל תמן לא עביד לה בשר גידי גידין שסופן להקשות דאמר אין נמנין וכאן עביד ליה בשר א״ר בון טעמא דריש לקיש ואכלו את הבשר בשר ולא גידין משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אזיל בתר השתא בר מגבי פסח דכתיב קרא: **בלשון** יחיד בו׳. היה שונה במשנה דברי ר״ש ולא כמו שפי׳ בקונטרס משום דאתיא כיחידאה דבפרק המולך (יבמות דף מב:) [ע] פריך והא א״ר יוחנן הלכה כסתם משנה אע״ג דאתיא בפסח הדר ביה ולמא דמההיא דפסח הדר ביה [פ] וי״ל דלקמן הדר ביה [צ] וי״ל דמסתמא הדר ביה לגבי חבריה: **נתממסם** מהו. הא דאמר באלו טרפות (לעיל נג:) נתממסם הבשר רואין אותו כאילו הוא אינו היינו כגון בריאה ובגידין שהטרפות תלוי בהן אבל הכא שהטרפות תלוי בעצם אע״ג דנתממסם הבשר שמא עדיין מגין: **דקנה משכא דידיה.** בקונטרס גרס בדלי״ת וי״ח וי״ת גרסי׳ ברי״ש [פ] פי׳ ריריים ליחה שלו שאז מדבק בו העור ומעלה בו ארוכה: **עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין.** וא״ת [ק] אם יאכל עור בפסח דהא תנן (פסחים דף פד.) כל הנאכל בשור גדול בשלקא נאכל בגלי בגדי הרך וי״ל דבעינן שיהא נאכל בשלקא שלא ע״י הדחק: בנבלתה

עין משפט נר מצוה

עח א מיי׳ פ״ו מהל׳ קרבן פסח סל״ו:
עט ב מיי׳ פ״ח מהל׳ שחיטה הל״ב סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ נה סעי׳ ט:
פ ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ ה:
פא ד ה מיי׳ פ״ה מהל׳ מאכלות אסורות הל״ח טוש״ע שם סעי׳ י:
פב ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ יא:
פג ז מיי׳ פ״ה מהל׳ מאכלות אסורות הלכה יג:
פד ח מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת אוכלין הלט״ו [ופ״א מהלכות אבות הטומאה הלט״ו]:
פה ט מיי׳ פ״ה מהל׳ מאכלות אסורו׳ הל״ג:
פו י מיי׳ פ״ו מהל׳ איסורי ביאה הל״ד סמג לאוין קיא ועשין רמג טוש״ע יו״ד סי׳ קלד סעי׳ ד:
פז כ ל מיי׳ פ״ד מהל׳ בכורות הל״י טוש״ע יו״ד סי׳ שטו סעי׳ ז:
פח מ מיי׳ שם הלכה י:
פט נ מיי׳ פ״ב מהל׳ טומאת אוכלין הלט״ז:

תורה אור השלם

1. וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתַּי פְּרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְّהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: דברים יד ו

שיטה מקובצת

[א] והאמר רבא הילכתא. נ״ב עי׳ תוס׳ בכורות דף יד ע״א ד״ה רב אשי:

רבינו גרשום

ריש לקיש ואיסורא דאורייתא. איסור טרפה: והאמר רבא הלכתא כוותיה דריש לקיש בהני תלת כלומר ותו לא: שאני הכא דהדר ביה ר׳ יוחנן לגביה דריש לקיש כלומר כמה דחזינן הכא בעור הראש של עגל הרך שחישב עליו להקטירו חוץ לזמנו פסול וחייב עליו כרת וא״ר יוחנן לא תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה משום אליעזר בן יהודה איש אבלים וליה לא סבירא ליה דסבר דאין חשוב כבשר כיון דסופו להקשות הכא נמי כיון דסופו להקשות אע״ג דהשתא רכין נינהו אין חשובין כבשר וטרפה: דאישתקיל קורטיתא מיניה דניטל מן העצם מעט שיוצא לחוץ: מה לי נפל קורטיתא מיניה מה לי איתיה כוליה: מתלקט בכמה מקומות עד שחופה רובו: מתרוסס מהו לשון מרוסס שאינו שלם על העצם. ניקב מהו כלומר הבשר שעל העצם. נקלף מהו כלומר הבשר מעל העצם. נסדק לארכו שלא ניקב בעוגל אלא לארכו. ניטל שליש התחתון שאין בו עוד לעצם בשר אלא עור

מסורת הש״ס

[א] [לעיל מט: ושם נסמן], [ב] [צ״ל לרבא], [ג] ב״ב קכט: יבמות לו., [ד] לקמן קכב: [פסחים פד. גם לעיל נה: ולקמן קלד.], [ה] [ע״פרש״י יבמות קכב. ד״ה תלתא], [ו] [יבמות קכב.], [ז] [צ״ל תניא], [ח] לעיל נג: [ע״ש וגם ברש״י שם], [ט] [גי׳ הערוך קודלו], [י] [צ״ל נקדר. ערוך], [כ] [יבמות עו.], [ל] לעיל סח. [ב״ק יא.], [מ] [עי׳ תוס׳ לעיל סח. ותוס׳ ב״ק יא. ד״ה כסימן], [נ] [ב״ק יא. ע״ש], [ס] [יבמות לו. לו:], [ע] [ועיין תוס׳ לעיל נה: ד״ה בלשון וכו׳], [פ] [עיין בערוך ערך רכ],

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה בלשון כו׳ וי״ל דמסתמא וכו׳. עיין מנחות דף ז ע״ב תוס׳ ד״ה ומי. וע׳ ב״ב דף קלו ע״ב ופע״ג:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ניקב מהו נסדק מהו נקלף מהו ניטל שליש:

מוסף רש״י

התורה חסה על ממונן של ישראל. דכתיב (ויקרא יד) ווהב הכהן ופנו את הבית, שלא יטמאו כלי חרס שבתוכו שאין להם טהרה במקוה (ר״ה כז. וכעי״ז יומא לט. ולעיל מט: בארוכה). **אל תקניטני.** להביב לי מתנה, בלשון יחיד אני שונה אותה. משנה, ולא בלשון סתם משנה (לקמן קכב:). **תלתא ריגלי.** שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח והיתה שואלת מהם, ובתשובת הגאונים מצאתי כל הגך ריגלי דאמורא היינו יום שמת בו אדם גדול וקובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להשיב יפיה שם (יבמות קכב.). **מדרף זריף.** עושה חבורה, אשברגינ״ש בלע״ז, לשון אחרינא מזרף זריף מעלה נפח, אופל״ש בלע״ז (שם עו.). **שליא.** של בהמה, שיצתה מקצתה. קודם שחיטה הבהמה, **אסורה באכילה.** כולה, אע״פ שאין בה ולד (ב״ק יא.) אפילו מה שהיה בפנים בשעת שחיטה (לעיל סח.). **סימן ולד בשאה סימן ולד בבהמה.** כלומר מפני שהשליא סימן ולד בין בשאה בין בבהמה, שאין שליא בלא ולד אלא שמעות, ומיישינן שמא בתוכו מקלת שיצא קודם שחיטה היה רובו של עובר וקי״ל יצא רובו הרי זה כילוד ואינו ניתר בשחיטת האם (ב״ק יא.) או: מיישינן דלמא בההיא מקלת דנפיק יצא הראש והוי כילוד, הלכך כולה אסורה דשדינן לה בתר ריש (לעיל סח.).

גרידא: דלמא שני התם דקניא משכא לבשר דידיה כלומר שעור דבוק לבשר אבל האי שניטל שליש התחתון אין עור דבוק לבשר: נקדד כמו טבעת מהו. כלומר הבשר שחופה את העצם נקדד סביבו: מסרטו בעצם. מסרטו סביבו בעצם: והוא דקנה גרמא דידיה מה דאמרינן מסרטו בעצם כלומר שיהא דבוק בעצם ומעלה ארוכה והוא דקנה גרמא דידיה ששלם העצם: דוקא עצם כלומר מסרטו בעצם אבל בברזל או במחט או במרזף מיזרף זריף מנקבו אלא מסרטו בעצם: אבל לא טומאת נבלות דאינה מטמאה במשא: מכדי אין שליא בלא ולד כו׳ כלומר כיון שיצאתה מקצתה ולד יצאתה עמה ואסורה דולד יצא חוץ ממחיצתו וכי היכי דולד

בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות. וא"ת אמאי לא מייתי מתני' דהעור והרוטב (לקמן קיז:) דתנן בהדיא דהעור אינו מצטרף לטומאת טומאת נבלות וי"ל דמייתי מהכא משום דרבה בר רב חנא קאמר עלה לא נצרכה אלא עשאן לציקי קדרה דאמתני' לא מצי למימר דמתני' איצטריך לאשמועינן משום צירוף דאין מצטרפין:

ולא בעור. כשאין עליו כזית בשר דהכי אמר בהעור והרוטב (לקמן קכו:) והתם נמי דרשינן בנבלתה ולא בקולית סתומה ושקולין הן[1]:

המפלת מין בהמה וחיה. לא הוי מצי למימר דמתני' איצטריך לאשמועינן משום צירוף דאין מצטרפין כדאמר [2] רבא בפ' המפלת (נדה דף כו:): **הריני מטיל עליה חומר ב' ולדות.** בקונטרס פי' דאתא כרבנן אבל מתוך הלשון דמומר שני ולדות משמע כר"מ דמשיב ולדות בהמה חיה ועוף וכגון דהך בהמה הויא זכר דאי הויא נקבה לא נפקא מינה מידי בחשאת של שליא אם לא היכא דחד קודש שקיעת החמה וחד לאחר שקיעה כדאמרינן גבי סנדל בפרק המפלת (שם דף כה:) אי נמי י"ל דאתיא מתני' כרבנן דלא חשבינא ליה ולד וחומר שני ולדות הוי משום שליא גופה ולא משום בהמה ונותנין לה חומר זכר ונקבה ומיהו אי כרבנן אתיא הוה ליה למימר תשב לזכר ולנקבה ולנדה דשמא אין כאן ולד אחד ולפירוש הקונטרס אתי שפיר הא דלא קאמר ולנדה דהיינו חומר שני ולדות דקאמר וא"ת לפי מה שפירש דנקט בהמה וחיה דוקא אבל הפילה נפל לא חיישינן לולד אחר כיון דילדה כי אורחא הא מתני' ילדה כי אורחא וחיישינן באינה קשורה לולד אחר ומאי סייעתא מייתי לר' אלעזר אדרבה קשיא ליה מהך ברייתא דנקט חיה ועוף דווקא וסייעתא לר' יוחנן וי"ל דאין הדבר תלוי בכי אורחיה אלא פשיטא ליה למסדר הש"ס דבלורת האדם תלוי הטעם שרגילה שליתה להתעכב אבל אחר בהמה וחיה ועוף לא שנא במעי אשה ולא שנא במעי בהמה אין השליא רגילה להפרד מן הולד אפי' ילדה הבהמה בר קיימא וא"ת דהכא קתני שמא נימוח משמע דספקא הוא וא"כ אמאי אסורה השליא באכילה כשיצתה מקצתה ויש עמה ולד והא ספק ספיקא הוא שמא אין כאן ולד אחר ואפי' אית"ל יש כאן שמא אין באותו מקצת רובא ולד ובספ"ק דבבא קמא (דף יא.) משמע דבספק ספקא שרי דדייקינן מייה דאין מקצת שליא בלא ולד הא יש מקצת שליא בלא ולד הוה ליה למשרי מספק ספיקא וי"ל דבברייתא דקתני שמא היינו בשליא הבאה אחר הולד ועליל אייתי בשליא הבאה קודם ולד אי נמי אסורה באכילה משום דגזרינן מקצתה אטו רובא כדמסיק בב"ק:

סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות בו'. והא דתנן בפ"ג דבכורות (דף כא:) בהמה גסה שספעה חברת דם הרי זה תקבר ונפטרה מן הבכורה ולא אמרינן תקבר אלא כדי לפרסם דנפטרה מן הבכורה כדאמר התם ומה שאין דומה לומר שם כן אלא משום קושיא דפריך אר' חייא דאמר וכי מאחר דאינה מטמאה במגע ובמשא אמאי תקבר ומשני כדי לפרסמה כו' בלאו הכי נמי היה צריך לטעם פרסום אלא דאדרבי חייא לא ניחא ליה כל כך שתקבר מטעם פרסום כיון דאפילו ילדה דבר הקדוש לא בעי קבורה משום דבטל: **רובא בר מיקדש הוא.** משום דאיכא נדמה דלא קדיש קאמר רובא ולא כולה וא"ת [3] והא בולד קדשים הכל קדוש כדמוכח בתמורה בסוף פרק [4] (כל הקרבנות) (דף יז.) דקאמר אבל כלאים טומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים אלמא כלאים הבולד מבהמה קדושה קדיש וכ"ש נדמה כדמוכח במרובה (ב"ק עח.) דקאמר השתא כלאים מרבה ליה נדמה מבעיא וי"ל דסוגיא דהתם כמאן דאמר ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים והכא למאן דאמר בהויתן הן קדושים *והא דנפל קדוש הכא היינו משום דילפינן מבכור דקדוש בבכורה כדדרשינן [5] בכריתות מדכתיב שגר אי נמי אפילו למאן דאמר במעי אמן הן קדושים נקט הכא רובא משום דאיכא דמות דיוהב דלא קדיש: [וע' היטב תוספות זבחים פד: בד"ה ומוליא ועוד שם קיד. סד"ה וקסבר]

הדרן עלך בהמה המקשה

לטומאת נבלות. אם נעשה בשר להחשב כנבלת החמור עצמה: **לא גזרה.** למעוטינהו דהא ודאי לאו בשר הוא: **אלא שנעשה ציקי קדרה.** בשאין הרבה עם תבלין: **לעולם לטומאת אוכלין.** [6] ומתני' לא איפשיט דהתם עור שבלקו תניא ובעור בהמה אחרת קמיירי אבל עור חמור מאים: **אלא שאין עמה ולד.** בלאותה שבפנים: **אבל יש עמה ולד.** ורואים אנו ראשו ורובו לפנים: **אין חושבין.** שמא עוד היה ולד אחר עם זה ויצא ושליא זו שלו היא וזה שבפנים כבר יצתה שליתו ומ"מ שליא זו אסורה דשמא של ולד אחר היתה: **והאמר ר' ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר.** דבר זה שהיה מחמיר מר' יוחנן: **לא שנו.** דאסורה באכילה דמשמע אפילו יש עמה ולד בפנים: **אלא שאינה קשורה בו.** דהתם איכא למימר זה שבפנים היתה שליא אחרת ונמוחה וילתה ושליא זו של ולד אחר היתה ונמוח ויצא: **אבל קשורה בו.** ודאי שליא זו שלו היתה ומותרת באכילה: **ור' יוחנן אמר אנו אין לנו.** שהרא אסורה באכילה: **אלא שליא.** שיצתה מקצתה ואין עמה ולד בפנים דהתם חיישינן שמא יצא מיחוי הולד שם: **אבל יש עמה ולד.** אפי' אינה קשורה בו מותרת דבדיליה תלינן לה: **מין בהמה חיה ועוף.** ורבנן היא דאמרי במסכת נדה (דף כא.) כל שאין בו מלורת אדם אינו ולד: **אין חושבין לולד אחר.** ואם נפתח הקבר בלא דם דהואי לידה יבישתא טהורה: **אינה קשורה בהן הריני מטיל.** על אשה הזאת: **חומר שני ולדות.** דחושבין שמא היה בשליא זו ולד גמור נקבה ותשב עליו לנקבה ואפי' בלידה יבישתא טמאה שבועים כדין נקבה מחמת ספק ולד אחר וגם חומרו של זה נטיל עליה ונאמר ולד זה משליא זו ולא היה בה ולד אחר וזו אינה ולד ואין לה שום ימי טוהר והיינו חומר שאם לא נמצא זה עמה קיי"ל במסכת נדה (דף כד:) המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה ונותנין לה מיהא ימי טוהר של זכר דאין שליא בלא ולד אבל לזו אין ימי טהרה: **שמא נימוח שפיר של שליא זו.** והוא היה ולד גמור: **ושמא נימוחה שליתה של שפיר זה.** ושליא זו לאו שלו היתה. אלמא שאני לן בין קשורה לשאינה קשורה: **מ"ט.** ישלינהו לכלבים ולא מספקינן לה בשליא הבכור: **דבר הקדוש בבכורה.** אם היה זכר: **נדמה.** קונטרפייט"א. רחל שילדה מין עז או עז שילדה דומה לרחל ואמרינן בבכורות (יב.) דלא קדיש אך בכור שור [במדבר יח] עד שיהא הוא שור ובכורו שור: **וכל היולדות דרכן לילד מחלה וכריס ומחלה נקבות.** הלכך ולד זה שפיר זכר שפיר נקבה ונקבה לא קדשה ואמ"ל זכר הוא שמא נדמה הוא: **הוו להו וכריס מיעוטא.** ולמיעוטא לא חיישינן: **רובא בר מיקדש הוא.** בין זכר ובין נקבה חוץ מנדמה: **יש בו משום רפואה.** כגון משקה או סם או לחם שלוחם על המכה: **אין בו משום רפואה.** כגון שעושין שליא על החולי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכיוצא בהם שדומין לניחוש: דניכחוש

בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות. וא"ת אמאי לא מייתי מתני' דהעור והרוטב (לקמן קיז:) דתנן בהדיא דהעור אינו מצטרף לטומאת טומאת נבלות וי"ל דמייתי מהכא משום דרבה בר רב חנא קאמר עלה לא נצרכה אלא שעשאן לציקי קדרה דאמתני' לא מצי למימר דמתני' איצטריך לאשמועינן משום צירוף דאין מצטרפין:

ולא בעור. כשאין עליו כזית בשר דהכי אמר בהעור והרוטב (לקמן קכו:) והתם נמי דרשינן בנבלתה ולא בקולית סתומה ושקולין הן[1]:

המפלת מין בהמה וחיה. לא הוי מצי למינקט נפל משום דתוך שלשה תולין בו את השליא כדאמר [2] רבא בפ' המפלת (נדה דף כו:): **הריני מטיל עליה חומר ב' ולדות.** בקונטרס פי' דאתא כרבנן אבל מתוך הלשון דמומר שני ולדות משמע כר"מ דמשיב ולדות בהמה חיה ועוף וכגון דהך בהמה הויא זכר דאי הויא נקבה לא נפקא מינה מידי בחשאת של שליא אם לא היכא דחד קודש שקיעת החמה וחד לאחר שקיעה כדאמרינן גבי סנדל בפרק המפלת (שם דף כה:) אי נמי י"ל דאתיא מתני' כרבנן דלא חשבינא ליה ולד וחומר שני ולדות הוי משום שליא גופה ולא משום בהמה ונותנין לה חומר זכר ונקבה ומיהו אי כרבנן אתיא הוה ליה למימר תשב לזכר ולנקבה ולנדה דשמא אין כאן ולד אחד ולפירוש הקונטרס אתי שפיר הא דלא קאמר ולנדה דהיינו חומר שני ולדות דקאמר וא"ת לפי מה שפירש דנקט בהמה וחיה דוקא אבל הפילה נפל לא חיישינן לולד אחר כיון דילדה כי אורחא הא מתני' ילדה כי אורחא וחיישינן באינה קשורה לולד אחר ומאי סייעתא מייתי לר' אלעזר אדרבה קשיא ליה מהך ברייתא דנקט חיה ועוף דווקא וסייעתא לר' יוחנן וי"ל דאין הדבר תלוי בכי אורחיה אלא פשיטא ליה למסדר הש"ס דבלורת האדם תלוי הטעם שרגילה שליתה להתעכב אבל אחר בהמה וחיה ועוף לא שנא במעי אשה ולא שנא במעי בהמה אין השליא רגילה להפרד מן הולד אפי' ילדה הבהמה בר קיימא וא"ת דהכא קתני שמא נימוח משמע דספקא הוא וא"כ אמאי אסורה השליא באכילה כשיצתה מקצתה ויש עמה ולד והא ספק ספיקא הוא שמא אין כאן ולד אחר ואפי' אית"ל יש כאן שמא אין באותו מקצת רובא ולד ובספ"ק דבבא קמא (דף יא.) משמע דבספק ספקא שרי דדייקינן מייה דאין מקצת שליא בלא ולד הא יש מקצת שליא בלא ולד הוה ליה למשרי מספק ספיקא וי"ל דבברייתא דקתני שמא היינו בשליא הבאה אחר הולד ועליל אייתי בשליא הבאה קודם ולד אי נמי אסורה באכילה משום דגזרינן מקצתה אטו רובא כדמסיק בב"ק:

סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות בו'. והא דתנן בפ"ג דבכורות (דף כא:) בהמה גסה שספעה חברת דם הרי זה תקבר ונפטרה מן הבכורה ולא אמרינן תקבר אלא כדי לפרסם דנפטרה מן הבכורה כדאמר התם ומה שאין דומה לומר שם כן אלא משום פרסום אלא דאדרבי חייא לא ניחא ליה כל כך שתקבר מטעם פרסום כיון דאפילו ילדה דבר הקדוש לא בעי קבורה משום דבטל: **רובא בר מיקדש הוא.** משום דאיכא נדמה דלא קדיש קאמר רובא ולא כולה וא"ת [3] והא בולד קדשים הכל קדוש כדמוכח בתמורה בסוף פרק [4] (כל הקרבנות) (דף יז.) דקאמר אבל כלאים טומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים אלמא כלאים הבולד מבהמה קדושה קדיש וכ"ש נדמה כדמוכח במרובה (ב"ק עח.) דקאמר השתא כלאים מרבה ליה נדמה מבעיא וי"ל דסוגיא דהתם כמאן דאמר ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים והכא למאן דאמר בהויתן הן קדושים *והא דנפל קדוש הכא היינו משום דילפינן מבכור דקדוש בבכורה כדדרשינן [5] בכריתות מדכתיב שגר אי נמי אפילו למאן דאמר במעי אמן הן קדושים נקט הכא רובא משום דאיכא דמות דיוהב דלא קדיש: [וע' היטב תוספות זבחים פד: בד"ה ומוליא ועוד שם קיד. סד"ה וקסבר]

הדרן עלך בהמה המקשה

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכ"ו:

ב [מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה ז]:

צא ג מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה יג:

צב ד מיי' פרק י' מהל' איסורי ביאה הלכה ט"ז טוש"ע יו"ד סי' קלד ס"ז:

שיטה מקובצת

[א] וא"ת והא בולד קדשים הכל קדוש. נ"ב עיין תוס' זבחים דף קיד ע"א ד"ה וקסבר:

רבינו גרשום

אסור שליא נמי אסורה ולא צריך קרא למיסרא: לא נצרכה אלא אפי' שעשאן לציקי קדרה כלומר אפי' בישלן ביותר כציקי קדרה שמבשלין ביותר אין מטמאין טומאת נבלות. לעולם לטומאת אוכלין מיבעי ליה אי מטמא טומאת אוכלין ואם לאו ואי אמרת תנינא דמטמא טומאת אוכלין עור ששלקו אפי' שאר עורות מטמאין טומאת אוכלין כי שלקו תיבעי ליה עדיין עור חמור דמאים: א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין עמה ולד כלומר מה דתנן שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה דאין שליא בלא ולד אלא שאין עמה ולד במעי בהמה אבל יש עמה ולד במעי הבהמה אין חוששין לולד אחר דלא נימא אע"פ שיש במעיה ולד שמא ולד אחר יצא עמה ויוצא חוץ ממחיצתו הוה עם השליא ואסורה באכילה אלא ודאי כי יש במעיה ולד אע"ג דיצאתה השליא מותרת באכילה דאין חוששין לולד אחר: אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר אלעזר לא שנו אלא שאינה קשורה בולד כו' כלומר מה דתנן שליא שיצאתה מקצתה אסורה באכילה אלא שנמצא ולד במעיה ואין השליא קשורה באותו ולד אין אותה שליא מאותו ולד וחיישינן לולד אחר שמא יצא עמה ולד אחר ונימוח אבל קשורה השליא באותו ולד שנמצא במעיה אין חוששין לולד אחר. ור' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא שליא בלא ולד אלא שאין עמה כו' כלומר שלא נמצא עמה ולד במעיה אבל נמצא עמה ולד במעיה בין קשורה כו'. תניא כותיה דר' אלעזר כו' כלומר דבקישור תליא מילתא: הריני מטיל עליה חומר שני ולדות כו' כלומר שיש לומר הכי בהמה חיה ועוף היו להן שליא אחרת ונמוחה והא שליא היה לה שפיר אחר ומטיל עליה חומרי שני ולדות אם הני זכרים חוששין שמא בהאי שליא נקבה היתה לה במעיה ונותנין עליה חומרי שני ולדות תשב שבועים (שמונים יום) ימי טומאה דנקבה ולא תהא לה ימי טהרה אלא ל"ג ימים: המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים. כלומר מותרת לישראל בהנאה: מ"ט רובה בר מקדש הוא כלומר בין זכרים בין נקבות כולן קדשים הן אם בהמת קדשים היא שהפילה. אילן שמשיר פירותיו כלומר טוען פירות יותר מדאי עד ששוברין ענפי אילן: כי היכי

מסורת הש"ס

א) עירובין כח:, **ב)** נדה כו:, **ג)** שבת קז., **ד)** [שבת שם וע"ש היטב ובפרש"י התס], **ה)** ל"ל ומתמיהת, **ו)** [עי' תוס' לקמן קכו: ד"ה בנבלתה], **ז)** [ל"ל רבן], **ח)** [ל"ל בקרבנות], **ט)** [ליתא שם אלא בבכורות ג.],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִמּוֹת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רובא וכו' **והא** דנפל קדוש. עיין זבחים דף פד ע"ב תוס' ד"ה ומוליא:

לעזי רש"י

קונטרפייט"א [קונטרפיי"ט]. דומה לסוג אחר.

מוסף רש"י

עור ששלקו. מטמא, אבל במאכבה גרידתא לא, ושליא אפילו במאכבה גרידתא (ערובין כח:) דקי"ל דמאכבה משויא אוכלא כל מידי דמלי למיכליה ואע"ג דלאו אורמיה (לקמן קכא.). חומרי שני ולדות. אם זה זכר חיישינן דלמא נקבה הוה ההוא דשליא ותשב לזכר ולנקבה, ורבנן דאמרי המפלת מין ועוף אינו ולד מאי חומרא איכא בהאי ולד, מתמרינן עלה דאימר ליכא שום ולד ואין לה דם טוהר והיינו חומרא דיליה ומשום שליא מטמינן לה שבועים (נדה כז.). שאני אומר. ולד היה עם השליא וימות שפיר של שליא. שפיר, ולד (שם). שמא נימוחה שלייתו של שפיר. כלומר ושליתו של זה שלפניו נימוח וזו אינה שלו, הואיל ואינה קשורה בו (שם). שיש בו משום רפואה. שנרלית רפואתו, כגון שמיית כוס ומתמוטת מכה (שבת סז.). דרכי האמורי. נימוש הוא, וכתיב (ויקרא יח) ובחוקותיהם לא תלכו (שם). אין בו רפואה. כגון לחם שאינו ניכר שיהא מרפא (שם).

דניכחוש חיליה. שמרוב שומנו הוא משמין: **דלחזיוה אינשי.** סימן הוא שמשיר פירותיו: **וטמא טמא יקרא.** לועק ואומר טמא הוא: **כובסא.** משכול תמרים וסימן הוא שמשיר פירותיו: **כי האי תנא.** לבקש עליו רבים רחמים:

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו. משום דבעי למימר בחולין ובמוקדשים דאלטריך למילף מקראי כדילפינן בגמרא תנא נמי באלו ובח"ל דלא אילטריך דהא חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בין באלו ובין בח"ל: **בפני הבית** (א). בזמן הבית. בפ' בתרא (לקמן דף קלח:) מפרש אמאי נקטינהו: **שניהם כשרים.** משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין (ב) ובגמרא מפרש אמאי נקטינהו: **והשני סופג.** משום לאו דאותו ואת בנו (ג). ולא שנא שחט את האם תחלה ול"ש שחט את הבן תחלה לא שנא שחטינהו חד גברא ולא שנא תרי גברי ליף בגמרא [פב.] דחייב: **הראשון חייב כרת.** משום שחוטי חוץ אבל השני פטור מן הכרת דכיון דנשחטה אמו שוב אינו ראוי הבן לישחט בפנים דפסול משום מחוסר זמן ואינו חייב משום שחוטי חוץ אלא מ"מ ראוי לפנים דכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו הראוי לפתח אהל [מועד] חייבין עליו בחוץ ואי לא לא: **ושניהם סופגין.** הראשון משום לאו דשחוטי חוץ דכתיב בהעלאה (דברים יב) השמר לך פן תעלה ובזבחים (דף קז.) ילפינן בהיקש שוחט ממעלה שם תעלה ושם תעשה (ד) מה מעלה לא ענש אלא מ"מ הזהיר אף שוחט לא ענש אלא מ"מ הזהיר: **חולין בפנים שניהם פסולין.** משום חולין שנשחטו בעזרה דילפינן להו בקדושין בפרק האיש מקדש (דף מז:): **והשני סופג.** משום לאו דאותו ואת בנו. אבל משום חולין שנשחטו בעזרה אזהרה דילה היא (דברים יב) כי ירחק ובזבחת ברחוק מקום אתה זובח ולא בקירוב מקום (ה): **קדשים בפנים.** השני סופג משום לאו דאותו ואת בנו: **ופסול.** משום מחוסר זמן: **חולין וקדשים בחוץ.** דוקא נקט הראשון חולין והשני קדשים וכן כל השנויים במשנה דוקא נקט להו: **והשני סופג.** משום לאו דאותו ואת בנו: **קדשים בחוץ.** בתחלה ואחר כך חולין בחוץ פסול: **והשני כשר.** בתחילה ואילדי דתנא פסול תנא כשר: **ושניהם סופגין.** הראשון משום שחוטי חוץ ושני משום לאו דאותו ואת בנו: **חולין וקדשים בפנים שניהם פסולים.** הראשון משום חולין שנשחטו בעזרה ושני משום מחוסר זמן: **והשני סופג.** משום לאו דאותו ואת בנו: **חולין בחוץ ובפנים.** הראשון בחוץ והשני בפנים: **קדשים בחוץ ובפנים הראשון כשר.** משום שחוטי חוץ: **ושניהם פסולין.** הראשון שנשחט בחוץ ושני משום מחוסר זמן: **ושניהם סופגין.** הראשון משום שחוטי חוץ ושני משום לאו דאותו ואת בנו: **קדשים בפנים ובחוץ.** השני סופג משום לאו דאותו ואת בנו. ומשום שחוטי חוץ לא לקי דמחוסר זמן הוא ואינו מתקבל בפנים: **גמ'** ירלה לקרבן אשה. וסמיך ליה לאותו ואת בנו: **שור הפסיק הענין.** דאי אקמאי קאי נשתוק מייה ונכתוב ואותו ואת בנו דהא בשור ובשה איירי לעיל: **במוקדשין נא.** דהא אפסקיה: **כלאים.** רחל שילדה מן התייש שחטה ואת בנה:

ועוד

אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל. איידי דבעי למתני בחולין ובמוקדשין בפני הבית ושלא בפני הבית שהם לצורך קתני נמי באלו ובח"ל ואע"ג דהוי שלא לצורך דחובת הגוף היא כיון דאיכא דוכתא דהוי לצורך כגון בראשית הגז דהכי אמרינן בשילוח הקן (לקמן קלח:) דבאלו ובח"ל בכולהו שלא לצורך לבד מראשית הגז ובפני הבית ושלא בפני הבית בכולהו הוי שלא לצורך לבד מאותו ואת בנו דאילטריך דה"א כיון דבענין קדשים כתיב לא לנהוג אלא בזמן דאיכא קדשים: **מנין** לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשים. וא"ת ואמאי ס"ד דלא איירי קרא במוקדשין הא סתמא כתיב ואין לומר דאילטריך שאם לריך לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לאו דאותו ואת בנו ולהכי אילטריך דלא דחי דכי האי גוונא אמרינן לקמן בשילוח הקן (דף קמא.) גבי לדבר מצוה מנין דהא במחוסר זמן איכא לאו ועשה ובלאו קרא לא דחי ליה עשה ונראה דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסיק הענין דמשמע למעוטי מוקדשין דליכא למימר משום דלא תימא במוקדשין דוקא נא להפסיק דא"כ ליכתביה בעלמא שלא בענין דקדשים וממילא הוה מוקמינן לקרא בכל מילי ולפי המסקנא ל"ל דלשום דרשה נכתב שם וא"ת בפ' הזרוע (לקמן דף קנ.) דדרשי מקרא דאין מתנות נוהגים במוקדשים שהיה בדין שינהגו מק"ו ופריך בגמרא קרא ל"ל אי משום ק"ו איכא למיפרך כו' מכל מקום בלא ק"ו אי לאו דמיעטו קרא במוקדשים (לא) הוי מוקמינן לקרא בכל מילי וי"ל משום דקרא דמתנות לענין חולין כתיב: **אי** מה קדשים **כלאים כו'.** וא"ת תקשה ליה נמי מה קדשים שלא בפני הבית לא דכה"ג אשכחן בפ' שילוח הקן (לקמן דף קלח:) ס"ד אמינא הואיל דלענין קדשים כתיב לא לנהוג אלא בזמן שיש קדשים וי"ל נהי דהוה לריך למיתני מ"מ לא איצטריך קרא להכי דאע"ג דשלא בפני הבית אין קדשים קרבין מ"מ מקדש קדשי:

ועוד שה כתיב **ואמר רבא** זה בנה **אב.** בלא רבא הוה מלי למיפרך והא שור ושה כתיב דאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם ואית לן למעוטי כלאים כדמוכח במרובה (ב"ק עז:) גבי כי יגנוב איש שור או שה וטבחו אלא דעדיפא פריך וא"ת ואמאי לא גמרינן שור שור משבת ויהא אותו ואת בנו נוהג אף בחיה כדאשכחן בשור שנגח את הפרה (שם מד:) וי"ל דאין בלא מצינו למילף אף בהמה טמאה דומיא דשבת לא יליפינן כלל ועוד דאי משבת יליפינן א"כ שה לכתב רחמנא למה לי ועוד דומיא דקדשים בלא שייך בחיה ומהאי טעמא נמי הוה ממעטינן כלאים אי לאו דכתיב או: זה

דניכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא אמאי כי היכי דליחזיוה אינשי וליבעי רחמי עילויה (ו) כדתניא [1] וטמא טמא יקרא [א] צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים וכן מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן כובסא בדיקלא כמאן כי האי תנא:

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו [2] ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין כיצד השוחט אותו ואת בנו [3] חולין בחוץ [2] שניהם כשרים והשני סופג את הארבעים קדשים בחוץ [3] הראשון חייב כרת ושניהם פסולים ושניהם סופגים את הארבעים חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים קדשים בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול חולין וקדשים בחוץ הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול קדשים וחולין בחוץ הראשון חייב כרת ופסול והשני כשר ושניהם סופגים את הארבעים חולין וקדשים בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים קדשים וחולין בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול חולין בחוץ ובפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול קדשים בחוץ ובפנים הראשון חייב כרת ושניהם סופגים את הארבעים ושניהם פסולים חולין בפנים ובחוץ הראשון פסול ופטור והשני סופג את הארבעים וכשר קדשים בפנים ובחוץ הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול:

גמ' ת"ר מנין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין תלמוד לומר [2] שור או כשב או עז כי יולד וכתיב בתריה [3] ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד לימד על אותו ואת בנו שנוהג במוקדשין ואימא במוקדשין אין בחולין לא שור הפסיק הענין ואימא בחולין אין במוקדשין לא כתיב ושור (ז) וי"ו מוסיף על ענין ראשון אי מה קדשים כלאים לא אף אותו ואת בנו כלאים לא אלמה תניא (ח) אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי ועוד שה כתיב ואמר רבא

זה

מסורת הש"ס

(א) סוטה לב: נדה סו. שבת סז. מ"ק ה., (ב) [עיין תוס' לקמן פ. ד"ה חולין], (ג) [עי' תוס' שם ד"ה הראשון], (ד) [יבמות ט. וש"נ], (ה) [לקמן עט: תוספתא רפ"ה], (ו) רש"ל מוחק כל זה עד סוף הדיבור ועיין רש"א שמקייס ג' ספפריס, (ז) [ויקרא כב], (ח) [דברים יב], (ט) [קדושין מז:], (י) [עיין היטב תוס' זבחים לג: ד"ה לענין וכו' דעשה דפסח שיש בו כרת תמוד ודמי],

תורה אור השלם

1. וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: ויקרא יג מה
2. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה: ויקרא כב כז
3. וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד: ויקרא כב כח

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה בפני הבית ושלא בפני הבית בזמן הבית ושלא בזמן הבית:

מוסף רש"י

דניכחוש חיליה. שעל ידי שהוא שמן וכמו רב פירותיו נוטרין (שבת סז.). דליחזיוה אינשי. ולסימנא עבדי ליה לגודעי דמשיר פירותיו (שם). וטמא טמא יקרא. הוא עצמו אומר טמא, רחקו מעלי (שם) כלומר קורו מעליו שטמא הוא (סוטה לב:).

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי. כוי מן המים ומן הצניה, ואע"פ דשור או שה כתיב הוא כתיב לפי ומיל (לקמן עט:).

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הל"ו סמג עשין רלה:
א ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל"ב סמג לאוין קמט:
ג [מיי' שם הלכה ג] סמג לאוין קמט טוש"ע י"ד סימן טז סעיף ג):

רבינו גרשום

דניכחוש חיליה כלומר שיתיש כחו של אילן ולא יטענו פירות ביותר: כמאן תלינן כובסא בדיקלא כלומר דקל שמשיר פירותיו תולין בו דברי' הגדילין [בו] תמרים שגדילין התמרים יחד כאגוזין דקין ואותו הדבר שהתמרים גדילין בו שמן כובסא ותולין בו כדי שידעו רבים שמשיר פירותיו ויבקשו עליו רחמים:

סליק פירקא

אותו ואת בנו. חולין בחוץ שניהן כשרין כו' כלומר השני סופג את הארבעים משום דלאו דאותו ואת בנו: קדשים בחוץ הראשון חייב כרת משום שוחט חוץ ושניהן פסולין דשניהן בחוץ הוו. ושניהן סופגין את הארבעים הראשון משום לאו דשחוטי חוץ ולא יזבחו עוד את זבחיהם והשני משום לאו אותו ואת בנו: חולין בפנים שניהם פסולין כלומר דחולין בעזרה פסולין והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו. ופסול משום מחוסר זמן חולין וקדשים בחוץ כו' ומכל והשני סופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו ופסול דמחוסר זמן הוא: קדשים וחולין בחוץ כו' ושניהם סופגין את הארבעים זה משום לאו דשחוטי חוץ וזה משום לאו דאותו ואת בנו: (חולין וקדשים) [קדשים וחולין] בפנים כו' והשני סופג את הארבעים ופסול. כלומר סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול משום חולין בעזרה: חולין בחוץ ובפנים כו' כלומר והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו. חולין בפנים ובחוץ הראשון פסול ופטור כו' כלומר ראשון פסול דחולין בפנים הוא והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו וכשר. קדשים בפנים ובחוץ כו' והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול משום דקדשים בחוץ הן ומחוסר זמן: שור הפסיק הענין. כלומר אי כתב שור או כשב או עז כי יולד כו' אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד הוה אמרינן במוקדשין ולא בחולין

השתא דכתיב שור או שה אותו ואת בנו הפסיק הענין: ושור

זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים. פירש בקונטרס דילפינן כולהו משה כשבים ושה עזים וקשה לפירושו דבמרובה (ב"ק עח.) מסיק דבנין אב דרבא איצטריך לפדיון פטר חמור כדתנן אין פודין לא בעגל ולא בכלאים ופריך התם ולר"א דמתיר בכלאים מפני שהוא שה למאי אתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא ולא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כשבים ושה עזים נפקא משמע בהדיא דבנין אב דרבא לא הוה משה כשבים ושה עזים וגרסה דמשה דפסח עביד בנין אב תדע מדמסיק במרובה דלפטר חמור איצטריך בנין אב דרבא וכסוף פ"ק דבכורות (דף יב.) יליף לה משה שה של פסח אבל קשה דמאי שנא דהכא קרי ליה בנין אב ובבכורות עביד ליה ג"ש נאמר כאן שה ונאמר להלן שה **ועוד** דמאי שנא דנקט רבא כלאים טפי מעגל וחיה טרפה ושחוטה דכולהו מפיק התם משה כדקאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו וליכא למימר דטרפה ושחוטה נפקא ממשמעותיה דשה ולא דוקא נקט פרט לכל השמות דה"נ עגל וחיה נקט התם אע"ג דודאי נפקי ממשמעותיה דשה אלא ניחא ליה לכלול כולם יחד דהא פר אפי' שחוט קרוי פר כדאמרי' בפרק הוציאו לו (יומא דף מט:) ושה נמי הוי נמנין עליו אפי' אחר שחיטה אי לאו דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה כדאמר התם וטרפה נמי חשיבא שה דמחייב במרובה (דף עז:) במוכר טרפה בד' וה' אע"ג דשה כתיב התם והכי נמי תנא לאותו ואת בנו נוהג בטרפה ואפי' ר"ש לא פליג אלא משום דהויא שחיטה שאינה ראויה וע"ק דבאותו ואת בנו ובתשלומי ד' וה' נמעט טרפה מבנין אב וג"ל דטרפה ושחוטה נפקי מג"ש דשה שה מפסח כדאמר בבכורות (דף יב.) ועגל וחיה ממשמעות דשה וכלאים מבנין אב דרבא דמגזרה שוה לא מסתבר למעוטי כלאים כמו טרפה ושחוטה דאית לן למימר תפדה תפדה ריבה כיון דשה גמור הוא בין דאזלת בתר אב בין דאזלת בתר אם אבל מבנין אב ממעט שפיר דהכי כתיב שה תמים וגו' ומן העזים תקחו דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ומיותר הוא לגופיה לא איצטריך דמשאר קדשים נפקא דממעטינן כלאים מאו כשב אלא לגמד בעלמא אתי דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים ואע"ג דכתיב נמי בהאי קרא תמים דנפיק משאר קדשים לשום דרשא נכתב והא דלא ממעטינן באותו ואת בנו ובתשלומי ד' וה' טרפה בגזרה שוה דשה שה מפסח אפשר דאינו מופנה והשתא ניחא נמי כי בעי במרובה לר' אלעזר דמתיר בכלאים בנין אב דרבא למאי הלכתא (ג) לקדשים ולא קאמר לטרפה ושחוטה דהנהו מגזירה שוה נפקי וא"ת ובמרובה דקאמר ובנין אב דרבא למאי הלכתא אי לקדשים בהדיא כתיב בהו משמע דאי לא כתיב בהו כלאים בהדיא הוה ניחא והא עיקר בנין אב לא אייתר בפסח אלא משום דמקדשים נפקא וי"ל דכן דרך הש"ס שעושה כאילו קיים ליה בפסח ממקום אחר וכענין זה יש ברים קדושין (דף ג:) ובפרק נערה (כתובות דף מו:) גבי קדושי הבת לאביה דקאמר וכי תימא נילף מבשת ופגם ואע"ג דבשת ופגם גופיה לא קיים לן דהוי דאביה אלא מקדושין בפ' אלו נערות (דף מ: ושם ד"ה דאי) **או לרבות את הכלאים.** אף על גב דמאו כשב ממעטינן כלאים התם מענין דקרא והכא מענין דקרא כדאמר במרובה (ב"ק עז:) וא"ת והיכי פריך לעיל ואימא במוקדשין אין בחולין לא היכי מצי למימר הכי א"כ אמאי איצטריך או לרבות כלאים דכלאים בקדשים ליכא כדקאמר אי מה כלאים בקדשים לא וי"ל דאי הוה מוקמינן קרא דאותו ואת בנו דוקא במוקדשים א"כ לא הוה דרשינן או לרבות כלאים אלא הוה מוקמינן לדרשא אחריתי: **עד שיפרוט לך הכתוב** יחדו. וא"ת ולר' יאשיה אמאי כתיב קרא (דברים כב) יחדו בלא תחרוש וי"ל דאיצטריך דה"א דאסור אע"פ שאינם קשורים וכן גבי לביאת כלאים אי לא כתיב יחדו ה"א דאפי' מלבושים אחד של צמר ואחד של פשתים לא יגבש אע"פ שאינם תפורים יחד דמיחדו דרשינן דתוכף תכיפה אחת אינו חבור ור' יוחנן לא משום דפרט הכתוב יחדו בהני דריש דהא איצטריך כדאי' אלא מסברא דנפשיה קאמר הכי והכי לא קאמר כדרך שפרט לך הכתוב בכלאים כדאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) כדרך שפרט לך הכתוב בנבלה: **מה** בשחייב **באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים.** דאם דקרא משמע ליה דוקא ולא משום שאורחה להיות רובצת מדכתיב (דברים כב) שלח תשלח את האם הה"ל למכתב שלח תשלחנה כיון דכתיב כבר לא תקח האם לכך משמע ליה דוקא: **מי** שבנו כרוך אחריו. וא"ת א"כ ל"ל דמיימר קרא גבי שלוח הקן גילף ק"ו מאותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן ויש לומר דאי לאו דאזינן בשלוח הקן דאם דוקא לא הוי דרשינן באותו ואת בנו שבנו כרוך אחריו:

ולחנניה

ד) **ועוד.** קשיא לי עלה דהא דקתני נוהג בכלאים האמר רבא כו': **אינו אלא להוציא את הכלאים.** דילפינן כולהו משה כשבים ושה עזים[2] מדלא כתיב שה כשבים ועזים ש"מ דלא מיקרי שה עד שיהו אביו ואמו כבשים או שניהם עזים אבל אחד כשב ואחד עז לא הוי שה: **או לרבות את הכלאים.** ותפשוט מהכא תרתי קושייתא: **נחלק.** לחייב על אחד מהם שישחוט או שור ובנו או שה ובנו: **בנו.** דאחד משמע: **עד שישחוט שור ושה ובנו.** של מ' מהם ת"ל שור או וגו': **מאי נאו מאו נפקא ליה.** וה"ק אילו נאמר שור ושה ולא נאמר או הייתי אומר כו': **לא מאותו.** נפקא ליה וה"ק אילו נאמר שור ושה ובנו ולא כתיב אותו ה"א עד דשחיט תרי ובריה דאחד מינייהו ת"ל אותו ואת בנו חד אב וחד בן אבל או לכלאים אתא: **הייתא לרבנן.** לקמן בעי מאי חנייה ומאי רבנן: **רבי יונתן.** דאמר אע"ג דלא כתיב או כמאן דכתיב או דמי וכל היכא דכתיב פלוני ופלוני או המי או המי משמע: **דתניא איש אשר יקנו את אביו ואת אמו אין לי אלא.** קנו שניהם אחד מהם מנין: **ת"ל.** בסיפיה אביו ואמו קנו: **אביו קנו ואמו קנו.** כלומר בתחלת המקרא סמך קללה לאביו ובסוף המקרא סמך קללה לאמו למימרא דאו האי או האי: **ר' יונתן אומר.** אביו ואמו משמע נמי או האי או האי וסיפיה דקרא לדרשא אחרינא להביא את המקלל לאחר מיתה שחייב: **בפני עצמו.** כלומר או זה או זה: **בנקבות.** האם ובנה: **ואינו נוהג בזכרים.** דאין חוששין לזרע האב ואם שחט זכר מותר לשחוט בנו וכתו: **באם על הבנים.** שלוח הקן שהוזהר (דברים כב) שלא ליקח שניהם: **בנקבות.** דכתיב (שם) והאם רובצת ולא האב רובץ: **לא עשה בה מזומן.** דתניא (לקמן קנט:) כי יקרא[1] פרט למזומן כלומר עוף שלו אינו חייב בשילוח: **מאמר באותו ואת בנו כו'.** והואיל וחמור הוא יהוג בשניהם: **אותו אחד ולא שניים.** באחד הוא נוהג ולא בשניים. ומעתה שחלק הכתוב וא"א לומר שינהוג בשניהם אלא או בזכרים או בנקבות: **זכיתי לדין.** מעתה אני רשאי ללמוד מדין הראשון באי זו יהנהו להשתא ליכא למיפרך תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן לפיכך יהוג בזכרים ולא בנקבות דמאי חומרא היא זו לומר כן מה לי זכרים ומה לי נקבות: **ואם נפשך לומר.** ולהשיב תשובה על דין זה יש לי טעם אחר הרי הוא אומר בנו משמע שנראה לו כבן: **שכרוך.** ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולך להיות כרוך אחר האם: **מאי אם נפשך לומר.** מה היה לו להשיב על בנין אב הראשון: ואזדא

ולחנניה

ב) א מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל"א סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ב ומזכירים נוהג משפט:

רבינו גרשום

מוסיף על ענין ראשון דאפי' במוקדשין. אי מה קדשים אינו נוהג בכלאים כלומר דאמרינן לענין קדשים שור או כשב פרט לכלאים כל מקום שנאמר שה אינו [אלא] להוציא כלאים ולמה תניא אותו ואת בנו נוהג בכלאים אמר קרא או לרבות הכלאים. לחלק מבנו נפקא כו' כלומר בנו אפי' אחד. סבר לה כר' יונתן כו' כלומר דסבירא ליה דשור ושה בלא או משמע נמי אחד אחד בפני עצמו עד שיפרט לך הכתוב יחדו: דתניא אביו קילל אמו קילל כו' כתיב כי איש איש אשר יקלל את אביו וגו' וכתיב אביו ואמו קילל. כלומר הרי קללה תכף לאב וקללה תכף לאם ואם מקלל אב בלא אם ואם בלא אב חייב ואם לאו בהא טעם לא היה חייב עד שיקללם יחד: ר' יונתן אמר משמע נמי אחד אחד בפ"ע עד שיפרט לך הכתוב יחדו דכתיב ג) (אביו ואמו קלל) יחדו הכא נמי אי הוה כתיב שור ושה אותו ואת בנו משמע נמי אחד אחד בפ"ע ולא צריך או לחלק. נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים כלומר נוהג באם ואינו נוהג באב. בנקבות ולא בזכרים כלומר דאי נטל אב מעל הבנים אינו חייב. שכן לא עשה מזומן כו' דכתיב כי יקרא קן צפור לפניך בדרך ולא במזומן כגון תרנגולת ואווזים: אותו אחד ולא שנים כלומר באחד נוהג ולא בשנים. וכי תימא אותו זכר

ג) נראה דע"ק הוא וכ"ל דכתיב לא תלבש שעטנז גמר ופסחים יחדו.

מסורת הש"ס

ג) ב"ק עז:, ב) ב"מ לד: סנהדרין סו. פה: שבועות כז. [מנחות ל: לא.], ג) בכורות מה:, ד) שיין לע"ל, ה) [דברים יד], ו) דברים כב, ז) [וע"ע תוס' יומא מט: ד"ה שאני וכו' באריכות],

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד: ויקרא כב כח
2. כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ: ויקרא כ ט

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה זה בנה וכו' למאי הלכתא ולא קאמר כל"ל ותיבת לקדשים נמחק:

מוסף רש"י

אין לי אלא אביו ואמו. כלאחד (סנהדרין סו.) שניהם יחד (שם פה:). אביב קלל אמו קלל. בתחלתו סמך קללה לאביו, בסופו סמך קללה לאמו (ב"מ צד: וכעי"ז סנהדרין שם ושם ושבועות כז.). משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו. מתחלת המקרא משמע את אביו ואת (כ"ל או את) אמו, דאע"ג דוי"ו מוסיף על ענין ראשון משמע נמי אחד מהם (סנהדרין סו.). עד שיפרוט לך הכתוב יחדו. כלכך שהוצרך לפרוט בכלאים, שכתוב לא תחרוש בשור וחמור ופרט בו יחדו, אלא תאמר אסור לחרוש בשור לבדו ובחמור לבדו (שם, וכעי"ז ב"מ צה.) מדפרט לך ש"מ דאי לא הוי יחדו הוה משמע שור לבדו וחמור לבדו, והא אביו דרשינן נמי או אביו או אמו, וסיפא לאתויי לאחר מיתה (סנהדרין פה:). אותו ואת בנו נוהג בנקבות. שאסור לשחוט האם והבן בו הבא, ואינו נוהג בזכרים. ומותר לשחוט האב והבן או האב והבא (ויקרא כב כח וכעי"ז בכורות מה:).

ולחנניה כתיב אותו וכתיב בנו. וא"ת ולשמוק מאותו ומבנו ולכתוב בן וי"ל דלא מדכתיב את בנו ולא כתיב בן קדרים אלא בן נמי משמע דכרוך אחריו: **מהו דתימא אתי צד** סום ומשתמש בו' קמ"ל. לא דמי לחליו עבד וחליו בן חורין (חגיגה דף ג:) דאסור בחליה שפחה וחליה בת חורין משום דאתי לד עבדות ומשמע בלד חירות דהכא כלאים אמר רחמנא דוקא תרי מיני וכל פרדות הבאין מסוס וחמור מין אחד הוא:

עייל לי הנך דדמיין להדדי. משמע דרבי אבא סבר כרבי יהודה וכן אביי דאמר עבי קליה בר חמרא וכן רב פפא דאמר לרבנן אודניה וזוטרא גנובתיה כלכה כרבי יהודה בפרדות ושור או שה דאותו ואת בנו מתרגמינן תורתא או [ט] שיתא (ויקרא כב) משמע דאין נוהג בזכרים והיינו דלא כחנניה ומיהו שמואל פסק כחנניה ועוד דסתם מתניתין [ח] דסוף פרק אלו מומין (בכורות מה:) אלו כשרים באדם ופסולים בבהמה אותו ואת בנו מוקי לה סתם כחנניה ועוד דחנניה כרבי יונתן ובפרק השואל (ב"מ דף לה:) אמר לאביי סבר לה כרבי יאשיה ורבא סבר לה כרבי יונתן וקי"ל כרבא לגבי לאביי ומיהו אפילו קיימא לן כרבי יהודה בפרדות כדפסיק בס"פ בתרא דכתובות (דף קיא:) אין להתיר אותו ואת בנו בזכרים דהא מסקינן הכא דרבי יהודה סבר דמספקא ליה וא"ת דמסקינן בשמעתין בסמוך דבין לרבי אליעזר ובין לרבנן סבר דמספקא להו אי חושבין לזרע האב אי לאו ואמאי מספקא להו והא אמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קלב.) גבי מתנות לר' אליעזר מבעי ליה אם שור אם שה לחלק ורבנן נפקא להו לחלק מאת זובחי הזבח ולר' אליעזר מאת זובחי הזבח אתא לכדרבא דהדין עם הטבח וא"כ מדבעי להו קרא לחלק מכלל דאין חושבין לזרע האב כדמשמע לעיל וי"ל דודאי אי חושבין לזרע האב לא צריך קרא לחלק אבל משום דמספקא להו שמא אין חושבין קבעי קרא לחלק משום דילמא אין חושבין ואתא קרא לחלק ואי חושבין לרבנן אתא קרא דמאת זובחי הזבח לכדרבא דהדין עם הטבח ולר' אליעזר אתא אם שה לחייב [י] במתנות כדדרש רבנן ומשום דמספקא ליה לרבי אליעזר אי אתא לחלק או לחייב במתנות פטר ר' אליעזר דהמוליא מחברו עליו הראיה וא"ת הא דקאמר רבי יוחנן התם דדרש רבנן אם שה לרבות את הכוי לחייב במתנות היכי דמי אי בבני הבא על האישה כדמסיק בשמעתין דבהכי פליגי והתם נמי ברים ההוא שמעתא אמרינן הכי א"כ סברי דחושבין לזרע האב ואתא קרא לרבויי לחייב בכל המתנות דאי אין חושבין א"כ לא צריך רבוי וא"כ לא צריך קרא לחלק וגראה לפרש לדברי יוחנן כוי דהתם לא מיתוקם אלא בתייש הבא על הצייה ובין חושבין לזרע האב ובין אין חושבין איצטריך קרא לחייב בכל המתנות וא"ת דמשמע התם דלא פטר ר' אליעזר אלא ממתנות וכסוי אבל אהא דאמרו רבנן חלבו אסור כחלב בהמה לא פליג מדלא קאמר נמי מותר ואמאי והא אפילו חושבין לזרע האב הא אית ליה לר"א דשה ולא מקלת שה וא"כ תייש הבא על הצייה ליתתרי חלבו וכי תימא דקסבר ר' יוחנן דלרבי אליעזר נמי אמרינן שה ואפילו מקלת שה א"כ אמאי פטר הכא בחותו ואת בנו וי"ל דסבר ר' יוחנן דפליגי הכא בחותו ואת בנו למלקות ובנבי הבא על התייש דלרבנן אפילו למלקות אמרינן שה ואפילו מקלת שה ור"א פטר ממלקות דמספקא ליה אי אמרינן שה ואפילו מקלת שה אבל מודה דאיכא איסורא אי נמי לעולם סבירא ליה דשה ואפילו מקלת שה לא אמרינן ושאני חלב דרבי קרא כדדרשינן ברים פרק בתרא דיומא (דף עד.) כל חלב לרבות כוי וחלי שיעור ומיהו קשה בתייש הבא על הצייה אמאי פטר ר' אליעזר מכסוי והא דאמר אין חושבין לזרע האב והוי כולו בני וי"ל דרבי אליעזר פוטר לא אלא אמתנות וכן משמע לשון המשנה במסכת בכורים (פ"ב מ"א) דתנן ר' אליעזר פוטר שהמוליא מחבירו עליו הראיה וכן כתב רבינו תם בפרדות כרבי יהודה ואותו ואת בנו נוהג בזכרים לאיסורא ולא למלקות:

אילימא

מסורת הש"ס

א) כלאים פ"ח משנה ד, ב) [בכורות יז.], ג) [עירובין פג. וש"נ], ד) [ל"ל מיפשט פשיטא וכ"ג רש"י], ה) [ל"ל ומ"ן], ו) כתובות קיא: [תוס' כלאים פ"ח ה"ה], ז) [ל"ל האב], ח) [ב"ק יח:], ט) [ל"ל שיתא לה ולבריה], י) [ל"ל כוי],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עייל וכו' דסתם מתניתין דמומין אלו אלו כשרין:

מוסף רש"י

פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור. מספקא ליה אי חושבין לזרע האב אי לא, הלכך אפילו היא בת חמורה נקבה אין מרביעין עליה ממנו שמא חושבין לזרע האב ונמצא מרביע כלאים, ורבנן פליגי עליה ואמרי אין חושבין לזרע האב ואם בת סוסיא היא מרביעין עליה סוס ואם בת חמורה היא מרביעין עליה חמור (כתובות קיא:).

עין משפט נר מצוה

ג א ב ג ד ה מיי' פ"ט מהל' כלאים הל"ו ועי' שם בכ"מ סמג לאוין רפב טוש"ע יו"ד סי' לז ס"ט:

רבינו גרשום

משמע כלומר אב ובנו ולא אם ובנה: הילכך נוהג בין בזכרים כו' כלומר בין באב ובנו בין באם ובנה: אמר שמואל הלכה כחנניה. כלומר כשם שהלכה כמותו לעיל כך בהלכה זו הלכה כחנניה כלומר דחושש לזרע האב: ואזדא שמואל לטעמיה כלומר דשמואל תני לחנניה בלשון חכמים ומדתני בלשון חכמים ש"מ הלכה כחנניה: דתניא ר' יהודה אומר הנולדים מן הסוס כו' כלומר הנולדים מן הסוס' אע"פ שאביהן חמור כלומר דאין חוששין לזרע האב. והנולדין מן החמור כלומר מהחמורה עם הנולדין מן הסוסיא אסורין. למישרא פרד עם האם כלומר ב) והולד כלומר דאין חוששין לאב אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה כו' כלומר ג) אי בר חמור הוא חוששין לזרע האב ואסור: לא מין סוס ולא מין חמור אלא מינה כלומר פרד מרביעין עליה: עבי קליה בר חמרא כלומ' בר חמרתא: כי מעיילת לי כודנייתא בריספקי כלומר דכלאים בחרישה אסור אע"ג דכתיב לא תחרוש בשור ובחמור יליפינן שור שור משבת מה להלן כל בהמה בכלל דכתיב וכל בהמתך אף כאן כל בהמת כלאים בכלל חרישה.

ח) נראה דחסר כאן וכ"ל מפשט פשיטא ליה כלומר וכו'. ט) נראה דצ"ל כלומר אי חושבין לזרע האב וכו' ממור הוא ואסור.

ולחנניה כתיב אותו וכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו דמשמע נקבה הלכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכתא כחנניה ואזדא שמואל לטעמיה [ח]**דתנן ר' יהודה אומר** [א]**הנולדים מן הסוס אע"פ שאביהן חמור מותרין זה בזה אבל הנולדין מן החמור עם הנולדין מן הסוס אסורין ואמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה דאמר** [ב]**אין חוששין לזרע האב אבל חכמים אומרים כל מיני פרדות אחת הן** [ג]**מאן חכמים חנניה הוא דאמר חוששין לזרע האב והאי בר סוסיא וחמרא והאי בר חמרא וסוסיא כולהו חדא מינא נינהו איבעיא להו** [ד]**(מי פשיט) ליה לר' יהודה דאין חוששין לזרע האב או דלמא ספוקי מספקא ליה למאי נפקא מינה למישרא פרי עם האם אי אמרת מיפשט פשיטא ליה פרי עם האם שרי** [ה]**(אלא אי) אמרת ספוקי מספקא ליה פרי עם האם אסור מאי ת"ש ר' יהודה אומר כל הנולדים מן הסוס אע"פ שאביהן חמור מותרין זה בזה היכי דמי אילימא דאבוה דהאי חמור ואבוה דהאי חמור צריכא למימר אלא לאו דאבוה דהאי סוס ואבוה דהאי חמור וקתני מותרים זה עם זה אלמא מיפשט פשיטא ליה לא לעולם דאבוה דהאי חמור ואבוה דהאי חמור ודקאמרת צריכא למימר מהו דתימא אתי צד דסום משתמש בצד חמור וצד חמור משתמש בצד סום קמ"ל ת"ש** [ו]**ר' יהודה אומר פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סום ולא חמור אלא מינה ואי אמרת מפשט פשיטא ליה לרבע עלה מינא דאמה דלא ידעינן מינא דאמה מאי ניהו והא אלא מינה קתני הכי קאמר אין מרביעין עליה לא מין סום ולא מין חמור לפי שאין יודעין במינה וליבדוק בסימנין דאמר אביי** [ז]**עבי קליה בר חמרא צניף קליה בר סוסיא ואמר רב פפא** [ז]**רברבן אודניה וזוטרא גנובתיה בר חמרא זוטרן אודניה ורבה גנובתיה בר סוסיא הכא במאי עסקינן באלמת וגידמת מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודין בפרי עם האם שאסור** [ח]**ושמע מינה ספוקי מספקא ליה ש"מ אמר ליה ר' אבא לשמעיה** [ה]**אי מעיילת לי כודנייתא בריספק** [ט]**עיין להנך דדמיין להדדי ועייל לי אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב** [י]**וסימנין**

מסורת הש"ס

א) כלאים פ"ח משנה ד, ב) [בכורות יז.], ג) [עירובין פג. וש"נ], ד) [ל"ל מיפשט פשיטא וכ"ג רש"י], ה) [ל"ל ומ"ן], ו) כתובות קיא: [תוס' כלאים פ"ח ה"ה], ז) [ל"ל האב], ח) [ב"ק יח:], ט) [ל"ל שיתא לה ולבריה], י) [ל"ל כוי],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עייל וכו' דסתם מתניתין דמומין אלו אלו כשרין:

מוסף רש"י

פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור. מספקא ליה אי חושבין לזרע האב אי לא, הלכך אפילו היא בת חמורה נקבה אין מרביעין עליה ממנו שמא חושבין לזרע האב ונמצא מרביע כלאים, ורבנן פליגי עליה ואמרי אין חושבין לזרע האב ואם בת סוסיא היא מרביעין עליה סוס ואם בת חמורה היא מרביעין עליה חמור (כתובות קיא:).

אילימא דשחטה לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה כו'. תימה ולמאן דשחיט ליה לתייש ובנו ופליגי אם חוששין לזרע האב ונוהג בזכרים אי לא והא דפליגי בכוי לאשמועינן דבנו ואפילו כל דהו: **ורבי** אליעזר סבר אין חוששין וסימנין דאורייתא תנו רבנן [6]אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי [3]רבי אליעזר אומר [4]כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו [6] כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים זה הבא מן התייש ומן הצבייה היכי דמי אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה ובנה תייש שפטור שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו אלא בצבי הבא על התיישה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים [5]בהיא תיישה ובנה צבי שחייב שה אמר רחמנא ובנו כל דהו לעולם בתייש הבא על הצבייה וילדה בת ובת ילדה בן וקא שחיט לה ולברה רבנן סברי חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה ורבי אליעזר סבר [7]אין חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן וליפלוג בחוששין לזרע האב בפלוגתא דחנניה ורבנן אי פליגי בההיא הוה אמינא בהא אפילו רבנן מודו דשה ואפילו מקצת שה לא אמרי' קמ"ל והא דתנן [8]כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה בין לרבנן בין לר"א לשחוט וליכסי צבי ואפילו מקצת צבי אלא בצבי הבא על התיישה וילדה אי לרבנן לשחוט וליכסי אי לר"א לשחוט ולא ליכסי לעולם בצבי הבא על התיישה ורבנן ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין ומדלרבנן מספקא להו לרבי אליעזר פשיטא ליה והא דתניא [9]הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכוי ובכלאים ר' אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות [10]מן הכוי פטור מן המתנות במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה בשלמא לרבי אליעזר דפטר קסבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן אלא לרבנן נהי דקסברי שה ואפילו מקצת שה בשלמא פלגא לא יהיב ליה אידך פלגא לימא ליה אייתי ראייה דחוששין לזרע האב ושקול מאי בינייהו אלא בצבי הבא על התיישה וילדה בשלמא לרבנן מאי חייב בחצי מתנות אלא לרבי אליעזר ליחייב בכולהי מתנות לעולם בצבי הבא על התיישה וילדה ור"א נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא וכיון דלרבנן מספקא להו ולרבי אליעזר מספקא ליה במאי פליגי בשה

וסימנין דאורייתא מדסמיך אסימנין ושרי איסורא עלייהו ש"מ הא דסמכינן אסימנין בחזרת אבדה כדאמרינן באלו מציאות (ב"מ דף כז.) דאורייתא היא דאי דרבנן נהי דעבוד רבנן תקנתא בממונא באיסורא מי מצו מתקני אלא ש"מ דאורייתא היא ואתם באלו מציאות מיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן: **כוי.** מן התייש ומן הצבייה ואע"פ דשור או [1] כשב כתיב (ויקרא כב) ולא כתיב צבי ואיל: ה"ג **רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו ומן הכוי אין אותו ואת בנו נוהג בו** וכן הוא בתוספתא ולא גרסינן **מן התייש ומן הצבייה אין אותו ואת בנו נוהג בו** דא"כ מאי לאשמועינן: **איזהו כוי שנחלקו בו כו'.** לאפוקי ממאן דאמר [2] כוי בריה בפני עצמו הוא: **ובנה תייש.** שילדה מן התייש: **שה אמר רחמנא ובנו כל דהו.** על האם הקפיד שתהא בהמה אבל על הבן לא הקפיד ואפילו הוא חיה: **ובת ילדה בן.** האי בן לאו דוקא דה"ה לבת: **חוששין לזרע האב.** ויש באם הזאת מקצת שה ושה דאמר רחמנא אפילו במקצת שה משמע: **ורבי אליעזר סבר אין חוששין.** הלכך שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן כלומר ליכא למימר דה: **וליפלגו בחוששין בפלוגתא דחנניה.** וימא רבי אליעזר אינו נוהג בזכרים וימרו רבנן נוהג: **ה"א בהא אפילו רבנן מודו.** דאע"ג דחוששין ליכא אלא מקצת שה ושה אפילו מקצת שה לא אמרינן: **אין שוחטין אותו ביו"ט.** לפי שאין יכול לכסותו ולדחות יו"ט מספק אם שחטו: **לשחוט וליכסי.** דהא מצד האם הוא צבי והכל מודים דחוששין לאם ואי נמי חוששין לאב מקצת צבי מיהא איכא והא אמרן דדברי הכל כי איכא מקצת מיחייב במצות דשייכי ביה כיון דאמר רחמנא צבי חייב בכסוי אפילו מקצת צבי במשמע: **אלא בצבי הבא כו'.** דלית ביה לד צבי אלא מן האב אמאי אין שוחטין: **אי לרבנן.** דאמרי חוששין בר כסוי הוא: **ואי לרבי אליעזר.** בהמה גמורה היא ואין כאן ספק: **לעולם הא בצבי הבא על התייש.** ורבנן היא ואע"ג דמחייבי לעיל משום חוששין לזרע האב לאו מיפשט פשיטא להו אלא מספקא להו הילכך גבי אותו ואת בנו בתייש הבא על הצבייה לאומרא ואמרינן חוששין ואיכא מקצת שה וגבי כסוי נמי לאומרא בצבי הבא על התייש נמי לא ישחוט ביו"ט שמא חוששין ואגן צבי ואפילו מקצת צבי קיס לן ולריך כסוי והוא אינו יכול לכסות שמא אין חוששין ומחלל יו"ט: ופרכינן **מדלרבנן מספקא להו מכלל דרבי אליעזר.** דאמר אין נוהג אפילו מספקא קאמר דפשיטא ליה דאין חוששין והא דתניא כו': **זרוע ולחיים וקבה.** אם שור אם שה כתיב בהו (דברים יח) ומשמע דאין נוהגין בחיה: **אי נימא בתייש הבא על הצבייה וילדה.** דאי אין חוששין לזרע האב אפילו מקצת שה ליכא: **בשלמא לרבי אליעזר דפטר קסבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן.** ניחא דאמרן דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב הילכך אפילו מקצתו ליכא: **אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שה ואפילו מקצת שה.** אמרינן היכא דלד שיות מן האם מיהו הכא דאין לד שיות אלא מן האב ואוקימנא לדרבנן מספקא להו אי חוששין אי לא: **בשלמא פלגא לא יהיב ליה** גרסינן. כלומר בשלמא פלגא דמתנות לא פרכינן עלייהו מידי דודאי פשיטא ליה[3] דלא יהיב ליה דאי נמי חוששין ושה ואפילו מקצת שה לא מיחייב אלא פלגא דלד שיות דכיון דאפסר למיפלגינהו יהיב פלגא דשיות ומעכב פלגא דלד לבי דאיכא למ"ד הכי בפרק הזרוע (לקמן דף קלב.) והאי דקתני לרבנן נוהגין בפלגא מתנות קאמרי ומשום דילמא חוששין אלא הא קשיא לן אידך פלגא גופיה דקא מחייבי רבנן למיתביה לכהן אמאי והא כהן מוליא מחבירו הוא וקי"ל [פס קלב.] בכל דבר ספק המוליא מחבירו עליו הראיה וימא האי ישראל לכהן אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול פלגא דלד שיות וכל כמה דלא אייתית ראיה אפילו פלגא ליתא לך דאפילו מקצת שה ליכא: **אלא בצבי הבא כו'.** דאיכא לד שיות מן האם: **בשלמא לרבנן.** אף על גב דמספקא לן שמא חוששין ולא הוי כוליה שה ואיכא למיפרך אמאי יהיב ליה כוליה איכא לתרוצי מאי חייב דקאמרי רבנן חייב בחצי מתנות משום לד שיות דאם ואידך פלגא אמרינן ליה אייתי ראיה דאין חוששין והוי כוליה שה ושקול: **ליחייב בכולהו.** דהא פשיטא ליה דאין חוששין וכוליה שה הוא: הכי גרסינן **לעולם בצבי הבא כו': ספוקי מספקא ליה כו'.** ולקמיה [פ.] מתרץ רב פפא לכולהו מתניתא בין לאותו ואת בנו ובין לכסוי ובין למתנות: בשה

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל"מ וע"ש בכ"מ ובל"מ סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סי' מז ס"ז:

ה ב ג מיי' שם וע"ש בהל"ל טוש"ע שם סעי' מ:

רבינו גרשום

וסימנין דאורייתא כלומר הני סימנין דאמרי' ברבון אודניה וזוטרת גנובתיה: במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה כו' כלומר בין לרבנן בין לר' אליעזר לשחוט וליכסייה דהא אמרת הכל מודים דהיא צבייה ובנה תייש דצבי גמור הוא אלא בצבי הבא על התיישה כו' כלומר אי לרבנן דאמרי חוששין לזרע האב לשחוט וליכסייה כו': לר' אליעזר פשיטא ליה. דאין חוששין לזרע האב: בשלמא ר' אליעזר דפטר קסבר שה אפי' מקצת שה לא אמרינן דאין חוששין לזרע האב: אלא לרבנן נהי נמי כו'. אלא לרבנן דמספקא להו בשלמא פלגא [6] יהיב ליה דילמא חוששין לזרע האב אידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה (דלרבנן) דחוששין לזרע האב ושקול: אלא בצבי הבא על התיישה וילדה כו'. כלומר בשלמא רבנן דמספקא להו מאי חייב בחצי מתנות אלא לר' אליעזר בכולהו מתנות נמי מחייב כלומר כיון דאין חוששין לזרע האב:

[6] נראה דלפי רבינו היה הגי' בגמרא בשלמא פלגא יהיב ליה (וחסו דרש"י ז"ל כתב דגרסינן בשלמא פלגא לא יהיב ליה וכ"ל לאפוקי מגי' רבינו) והיינו מספיקא דשמא חוששין לזרע האב צריך ליתן פלגא משום דהוי ממון המוטל בספק ומוליקין אבל אידך פלגא וכו'. ובזה יתישב קושית התוס' בד"ה לימא.

מסורת הש"ס

[1] [לעיל עח. תוספתא רפ"ה], [2] [בכורות ז.], [3] ביצה ח. לקמן פג: [בכורים פרק ב משנה טו], [4] לקמן קלב. [תוספתא רפ"טן], [5] ל"ל בכוי רש"ל. ו"ל מן התייש ומן הצבייה [אבל העיקר כגי' רש"ל בכוי פטור מן המתנות וכן כתב הרש"ל עוד לקמן קלב. דרך ג"ל כאן], [6] [ל"ל שה], [7] [לקמן פ.], [8] [להו יעב"ן], [9] [לפנינו שם לא מצאתי ועיין תוס' בכורות מח. ד"ה דאמר],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מן העז ומן הרחל וכו' נוהג בו מן הכוי אין אותו:

מוסף רש"י

נוהג בכלאים. רחל שילדה מן התייש, שחטה ואת בנה (לעיל עח.). כוי. כפרק חיה כפרה בהמה, אין שוחטין אותו ביו"ט. משום דשמא חיה הוא ולריך כסוי והוא אינו יכול לכסותו ביו"ט כדקתני, ואם שחטו אין מכסין את דמו. דשמא בהמה הוא ואין בו מצות כסוי ואין מטלטלין הצפר לכך (ביצה ח.) ומספקא לא מצלינן יו"ט אם שחטו (לקמן פג:). מן הכוי פטור מן המתנות. דשה כתיב ולא צבי (לקמן קלב.).

כשה ואפי' מקצת שה. וכדמפרש רב פפא ואזיל: **הילך לענין כסוי הדם כו'.** כלומר הואיל ואוקימנא דלתרוייהו מספקא להו וכשה ואפילו מקצת שה פליגי: **לענין כסוי הדם.** דקתני אין שוחטין דמשמע ודאי חייב בכסוי ספק פטור ולענין מתנות דפליגי בה: **לא אלא בלבי הבא על הפייסה וכו'.**

[א] בשה ואפי' מקצת שה רבנן סברי שה ואפי' מקצת שה ורבי אליעזר סבר שה ולא מקצת שה אמר רב פפא הלכך [ב]לענין כסוי הדם [א]ומתנות לא משכחת אלא בצבי הבא על התיישה דבין לרבנן ובין לר' אליעזר מספקא להו אי חוששין לזרע האב או לא וקא מיפלגי בשה ואפילו מקצת שה לענין אותו ואת בנו משכחת לה בין בתייש הבא על הצבייה ובין בצבי הבא על התיישה בתייש הבא על הצבייה [ב]ולאיסורא דרבנן סברי דילמא חוששין לזרע האב שה ואפי' מקצת שה אמרינן ואסור ורבי אליעזר סבר נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן בצבי הבא על התיישה [ג]ולמלקות רבנן סברי נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה אמרינן ומלקינן ליה ורבי אליעזר סבר איסורא איכא מלקות ליכא איסורא איכא דלמא אין חוששין לזרע האב והאי שה מעליא הוא מלקות ליכא דלמא חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן אמר רב יהודה [ג]כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא רב נחמן אמר כוי זה איל הבר כתנאי כוי זה איל הבר וי"א [ד]זה הבא מן התייש ומן הצבייה [ג]ר' יוסי אומר כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה אם מין בהמה רבן שמעון בן גמליאל אומר מין בהמה היא ושל בית [ד]דושאי היו מגדלין מהן עדרים עדרים אמר ר' זירא א"ר ספרא אמר רב המנונא [ה]הני עזי דבאלא כשרות לגבי מזבח סבר לה כי הא דאמר ר' יצחק [ה]עשר בהמות מנה הכתוב ותו לא והני מדלא קחשיב להו בהדי חיות ש"מ דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בר יעקב ואימא [ו]איל וצבי פרט כל בהמה כלל פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט איכא טובא אם כן כל הני פרטי למה לי מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואמרי לה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו אמר ליה רב חנן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו בעא מיניה אבא בריה דרב מנימין בר חייא מרב הונא בר חייא הני עזי דבאלא מהו לגבי מזבח א"ל עד כאן לא פליגי רבי יוסי ורבנן אלא בשור הבר דתנן [ז]שור הבר מין בהמה הוא רבי יוסי אומר מין חיה דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מינא דבהמה הוא ור' יוסי סבר מדקא חשיב ליה בהדי חיות מינא דחיה הוא אבל הני דברי הכל מינא דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו א"ל רב [ח] נחמן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו: כיצד השוחט וכו': אמר רבי אושעיא כולה מתניתין דלא כר' שמעון ממאי מדקא תני קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם פסולים ושניהם סופגים את הארבעים מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר [ט]שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה

כוי בריה בפני עצמה היא. אמתניתין דכסוי הדם (לקמן פג.) קאי דתנן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו כו' ולא אכוי שנחלקו בו ר' אליעזר ורבנן קאי כדפירש בקונטרס: **ולא** הכריעו בו חכמים אם מין בהמה או מין חיה. וא"ת ולדבוק בסימנין דקרנים וי"ל דאפשר דלא היו יכולין לברר בקרניו שפיר אם חדודות וכרוכות יפה: **זה איל הבר.** וסבר רב נחמן ות"ק דברייתא שהוא ודאי חיה ושוחטים אותו בי"ט ומכסין דמו ופליגי אמתניתין (לקמן דף פג.) אבל אין לומר דלדידהו בהמה הוה דאם כן ת"ק היינו רשב"ג:

ודלמא מינא דתאו הוא. וקסבר רב אחא דתאו מין חיה הוא כרבי יוסי דאמר בסמוך שור הבר מין חיה דאי כרבנן דאמרי מין בהמה הוא א"כ כי הוי נמי מין תאו הוי כשר לגבי מזבח:

מדחשיב ליה בהדי חיות ש"מ דחיה הוא. משמע דאי לאו דחשיב ליה בהדי חיות הוי בהמה לכ"ע משום דנקרא שור וקשה קצת דאיל הבר הוי חיה כדפי' לעיל אף על גב דנקרא איל:

[ט] **חולין** בחוץ שניהם כשרים. ס"ד דמיפסל שני משום לא תאכל כל תועבה כדאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קטו.):

[י] **הראשון** חייב כרת ושניהם סופגין את הארבעים.

דלא כר' [ט] יצחק אתיא דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף כג.) חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם ועוד הוה מצי למתני חולין וקדשים בחוץ ובפנים וכן קדשים וחולין וחולין וקדשים בפנים ובחוץ וכן קדשים וחולין ואי בכל הני דתני יש חדוש איכא למימר דלא תנא להני משום דליכא בהו שום חדוש ואי ליכא חדוש בכל הני דתני ל"ל תני ושייר: קדשים

מנה הכתוב ותו לא והני מדלא קחשיב להו בהדי חיות ש"מ דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בר יעקב ואימא [ו]איל וצבי פרט כל בהמה כלל פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט איכא טובא אם כן כל הני פרטי למה לי מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואמרי לה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו אמר ליה רב חנן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו בעא מיניה אבא בריה דרב מנימין בר חייא מרב הונא בר חייא הני עזי דבאלא מהו לגבי מזבח א"ל עד כאן לא פליגי רבי יוסי ורבנן אלא בשור הבר דתנן [ז]שור הבר מין בהמה הוא רבי יוסי אומר מין חיה דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מינא דבהמה הוא ור' יוסי סבר מדקא חשיב ליה בהדי חיות מינא דחיה הוא אבל הני דברי הכל מינא דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו א"ל רב [ח] נחמן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו: כיצד השוחט וכו': אמר רבי אושעיא כולה מתניתין דלא כר' שמעון ממאי מדקא תני קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם פסולים ושניהם סופגים את הארבעים מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר [ט]שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה

קמא

נר מצוה

ו א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל"ה ועיין בכ"מ סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' קפ סעי' יח:

ז ב ג מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ז סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' ח:

ח ד מיי' פ"ל מהל' מאכלות אסורות הלכה יג:

ט ה מיי' שם הלכה ח: ו מיי' שם [והלכה יב טוש"ע י"ד סימן כח סעיף ל וסימן פ סעיף ג]:

מסורת הש"ם

[א] [לקמן קלב.], [ב] [יומא עד: וש"נ], [ג] [מוספתא בכורות פ"ג ה"ה], [ד] [גי' הערוך רשאי], [ה] סנהדרין כה: כלאים פ"ח מ"ג, [ו] [לקמן פפ. פה: כתובות לד. ב"ק עפ. קדושין מז.], [ז] [שיין במשנה דלעיל עח.], [ח] [שיין במשנה דלעיל עח.], [ט] [ע' מהרש"א],

תורה אור השלם

1. אֵיָּל וְצַבִּי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וּתְאוֹ וָזֶמֶר: וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְّהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: דברים יד ה, ו

גליון הש"ם

גמ' הני עזי דבאלא. עי' סוכה ד"ג ע"א מוד"ה משום:

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל רב חנן לרב אסי אמימר:

הגהות מהר"י לנדא

[א] רש"י ד"ה כרי' בפ"ע כו' וה"ג אמרינן בב"ק עמ ע"א ובבכורות ז ע"א כל"ל:

מוסף רש"י

שור הבר כו'. ופלוגתייהו לענין התרת אלבו וכסוי הדם (סנהדרין כה:). שחיטה שאינה ראויה. לאכילה, לא שמה שחיטה. וכל מיום ואיסור הבא על ידי שחיטה אינו חל עליה (קדושין נח.).

עין משפט

רבינו גרשום

אמר רב פפא הילכך לענין כסוי הדם. כוי אין שוחטין אותו ביום טוב ואם שחטו אין מכסין את דמו דמספקא להו ואזלינן לחומרא ולענין מתנות קא מיפלגי בשה אפי' מקצת שה: בתיש הבא על הצבייה לאיסורא. כלומר כיון דאמו צבייה איסורא איכא מלקות ליכא: (אלא איסורא היכא) בצבי הבא על התיישה ולמלקות כלומר כיון [דאמו] תיישה מלקות נמי איכא לרבנן: ושל בית רישאי מקום: עיזי דבלא אותו יער ששמו בלא: עשר בהמות מנה הכתוב שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי וגו' עשרה הן בין בהמות וחיות: ואיכא טובא. כלומר ואיכא טובא חיות: א"כ כל הני פרטי למה לי. כל הני פרטי איל וצבי ויחמור וגו' למה לי אלא מדמנה הני פרטי ש"מ דליכא חיות טהורות עוד: אמימר שרא תרבייהו כלומר דסבירא ליה דמין חיה הוא מדקא חשיב ליה בהדי חיות. כלומר דכתיב ותאו וזמר ומתרגמינן תורבלא: שני סופג את הארבעים

[ב] בשה ואפי' מקצת שה בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף כג.) חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם ועוד הוה מצי למתני חולין וקדשים בחוץ ובפנים וכן קדשים וחולין וחולין וקדשים בפנים ובחוץ וכן קדשים וחולין ואי בכל הני דתני יש חדוש איכא למימר דלא תנא להני משום דליכא בהו שום חדוש ואי ליכא חדוש בכל הני דתני ל"ל תני ושייר: קדשים

[ג] ולמלקות רבנן סברי נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה אמרינן ומלקינן ליה ורבי אליעזר סבר איסורא איכא מלקות ליכא איסורא איכא דלמא אין חוששין לזרע האב והאי שה מעליא הוא מלקות ליכא דלמא חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן אמר רב יהודה כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא רב נחמן אמר כוי זה איל הבר כתנאי כוי זה איל הבר וי"א זה הבא מן התייש ומן הצבייה ר' יוסי אומר כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה אם מין בהמה רבן שמעון בן גמליאל אומר מין בהמה היא ושל בית דושאי היו מגדלין מהן עדרים עדרים אמר ר' זירא א"ר ספרא אמר רב המנונא הני עזי דבאלא כשרות לגבי מזבח סבר לה כי הא דאמר ר' יצחק עשר בהמות מנה הכתוב ותו לא והני מדלא קחשיב להו בהדי חיות ש"מ דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בר יעקב ואימא איל וצבי פרט כל בהמה כלל פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט איכא טובא אם כן כל הני פרטי למה לי מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואמרי לה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו אמר ליה רב חנן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו בעא מיניה אבא בריה דרב מנימין בר חייא מרב הונא בר חייא הני עזי דבאלא מהו לגבי מזבח א"ל עד כאן לא פליגי רבי יוסי ורבנן אלא בשור הבר דתנן שור הבר מין בהמה הוא רבי יוסי אומר מין חיה דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מינא דבהמה הוא ור' יוסי סבר מדקא חשיב ליה בהדי חיות מינא דחיה הוא אבל הני דברי הכל מינא דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו א"ל רב [ח] נחמן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו: כיצד השוחט וכו': אמר רבי אושעיא כולה מתניתין דלא כר' שמעון ממאי מדקא תני קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם פסולים ושניהם סופגים את הארבעים מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר [ט]שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה

שיטה מקובצת

[א] בשה ואפילו מקצת שה. נ"ב ע' תוס' לקמן דף פח ע"א:

כשרות לגבי מזבח. לאו חיות נינהו אלא בהמות: **עשר בהמות מנה הכתוב.** לאיתר אכילה שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר (דברים יד) ואין לנו עוד בהמה ומיה כשרה בעולם והשתא להנהו עזי דבאלא ליכא לספוקי שמא מין חיה הוא שלא הוזכרה כאן דהא תו ליכא ומדלא מנינהו להנך בהדי חיות ש"מ בכלל עז הן ועז בהמה הוא: **מתקיף לה רב אחא.** נהי נמי דאין עוד מין חיה שלא הוזכרה כאן אכתי מנא לך דמינא דעז הוא דלמא מינא דאקו נינהו ולא ידעינן מאי ניהו או תאו או זמר הנך דלא בקיאינן בהו ודלמא הני נינהו: **תאו מתרגמינן תורבלא.** שור הלבנון: **אבל הני.** דלא מנינהו בהדי חיות דברי הכל מין עז נינהו: **ר"ש שמעינן ליה.** במתניתין (לקמן דף פפ.) שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ולא מחייב עליה משום שחיטה ואת בנו דקתני ר' שמעון פוטר בשוחט שור הנסקל:

רבינו גרשום

אמר רב פפא הילכך לענין כסוי הדם. כוי אין שוחטין אותו ביום טוב ואם שחטו אין מכסין את דמו דמספקא להו ואזלינן לחומרא ולענין מתנות קא מיפלגי בשה אפי' מקצת שה: בתיש הבא על הצבייה לאיסורא. כלומר כיון דאמו צבייה איסורא איכא מלקות ליכא: (אלא איסורא היכא) בצבי הבא על התיישה ולמלקות כלומר כיון [דאמו] תיישה מלקות נמי איכא לרבנן: ושל בית רישאי מקום: עיזי דבלא אותו יער ששמו בלא: עשר בהמות מנה הכתוב שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי וגו' עשרה הן בין בהמות וחיות: ואיכא טובא. כלומר ואיכא טובא חיות: א"כ כל הני פרטי למה לי. כל הני פרטי איל וצבי ויחמור וגו' למה לי אלא מדמנה הני פרטי ש"מ דליכא חיות טהורות עוד: אמימר שרא תרבייהו כלומר דסבירא ליה דמין חיה הוא מדקא חשיב ליה בהדי חיות. כלומר דכתיב ותאו וזמר ומתרגמינן תורבלא: שני סופג את הארבעים

קדשים שחיטה שאינה ראויה היא. ול"ת והא בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.) מפרש טעמא דר"ש דילף מטבוח טבח והכן ופריך וליף משחוטי חוץ ומשני דנין חולין ואין דנין חולין מקדשים ת"כ הכא דבקדשים נילף קדשים וי"ל כיון דעיקר אותו ואת בנו בחולין כתיבא דשור הפסיק הענין על כרחך שחיטה דכתיב ביה בשחיטה הראויה איירי משום דילפינן חולין מחולין: **שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה בו'.** פי' הקונטרס לא מיבעיא לענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני אם אותו ואת בנו נוהג בקדשים דהשתא הוי מחוסר זמן ופסול אלא אפילו אי אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים משום דשחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מותרת בלא זריקה שני אמאי פסול דהשתא לא הוי מחוסר זמן ומאי סופג נמי דקאמר ומטעם זה מחק ספריס לקמן [ג] שהיה כתוב בהן אין מלקות דאותו ואת בנו נוהג בקדשים משום התראת ספק דלמה לי טעם דהתראת ספק תיפוק ליה משום דלא הוה ראויה משום שהוא מחוסר זמן ואין נראה דכיון דאסר הכתוב אותו ואת בנו בקדשים מוי"ו מוסיף על ענין ראשון (לעיל דף עח.) הרי גזירת הכתוב דלילקי אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא דהוי מחוסר זמן כיון דליכא פסול אחרינא כמו שחוטי חוץ דחייב אפילו לרבי שמעון אף על גב דלשאר מילי חשיבא שחיטה שאינה ראויה ועוד דבהדיא תנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) אותו ואת בנו קדשים ומחוסר זמן רבי שמעון אומר הרי הן בלא תעשה משום דחשיבא שחיטה [ד] ועובר בלאו דלא תשחטו לכך נראה דלא מוכח הכא אלא מן הראשון דשחיטת קדשים אינה ראויה היא והרי כאילו מיקטל קטליה לקמא והשני כשר גמור הוא ולא מצי למיפרך לרבי אושעיא ואפילו לרב המנונא דבסמוך מפרק בתרא דזבחים דמשמע דלר"ש אותו ואת בנו נוהג בקדשים דליכא לאוקומי כשהראשון הוה חולין ושני קדשים דהוי שחיטת ראשון שחיטה ראויה: [ג] **דכמה** דלא זריק דם לא מישתרי בשר. ואפילו שחט שני אחר שנזרק דם הראשון חשיב שחיטה ראשונה אינה ראויה כיון דבשעת שחיטה אכתי לא היתה ראויה ואע"ג דלרבי שמעון כל העומד ליזרק כזרוק דמי היינו דווקא לאחר שנתקבל בכוס כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג:) ועוד כיון דעל ידי שחיטה גרידא לא משתרי בשר אלא משום דכזרוק דמי לא חשיבא שחיטה ראויה ואם תאמר דבמרובה (ב"ק עו.) משמע דשחיטת קדשים הוא שחיטה ראויה אפילו נשפך הדם דפריך אמתניתין דמחייב רבי שמעון ארבעה וחמשה בקדשים שחייב באחריותן שחיטה שאינה ראויה היא ומוקי רב דימי בשוחט תמימים לשם בעלים בפנים דהא חזרה קרן לבעלים כשנשפך הדם ופריך וכי שחיטה מתרת זריקה מתרת ומשני כל העומד ליזרק כזרוק דמי ולכך הוא שחיטה ראויה ורבי אושעיא גופיה אית ליה בפרק המנחות והנסכים (מנחות קב.) לרבי שמעון כל העומד ליזרק כזרוק דמי גבי נותר וי"ל דדוקא להחשיב נותר אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים אית ליה לרבי אושעיא דכזרוק דמי אבל לשייר שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי לית ליה והתם דמרובה הוה משני רבי אושעיא כר"ל בשוחט בעלי מומין בחוץ ומשום דכל העומד לפדות כפדוי דמי ואע"ג דלית ליה כל העומד ליזרק כזרוק דמי היינו משום דזריקה תלויה בשחיטה ושחיטה צריכה לזריקה אבל פדייה אינה תלויה בשחיטה דאף קודם שחיטה יכול לפדותה ובמסקנא דהכא הוא נמי שחיטת קדשים [ד] שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי כמו במרובה (ב"ק עו:) דמסיק דאותו ואת בנו נוהג בקדשים אלא דליכא מלקות משום דהתראת ספק היא [ה] שמא לא יזרוק הדם ואז הוי שחיטה שאינה ראויה ואע"ג דבמרובה אמרינן דשחיטה ראויה היא אפילו נשפך הדם דכל העומד ליזרק כזרוק דמי הכא דמחוסר זמן הוא ואינו ראוי לזרוק דאסור לזרוק לא הוי כזרוק והכי אמרינן בהמביא אשם תלוי (כריתות כד:) אימור דאמר רבי שמעון כזרוק דמי במידי דעומד לזרוק ובפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) בשלמא פרה מצוה לפדותה פירוש בשמנא נאה הימנה ולכך כפדוי דמי אלא מנחות [ו] מצוה לפדותם ואם תאמר אמאי לא פריך לרבי אושעיא כדפריך לקמן לרב המנונא וי"ל דרבי אושעיא לא אמר אלא דמתניתין דקדשים בפנים לא אתיא כרבי שמעון והש"ס הוא דקאמר שני אמאי סופג ופסול אבל לרבי אושעיא אפשר דלא דייק אלא מסופג את הארבעים לחוד אמאי סופג והא התראת ספק היא כמו שישאר במסקנא לכך לא פריך אלא לרב המנונא דאמר בהדיא דאין אותו ואת בנו נוהג בקדשים משום דשחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה ור"ת לא גריס הכא ופסול אלא אמאי סופג ותו לא ומכח התראת ספק מדקדק כמו שהוא לפי המסקנא ואם תאמר ולימא דסופג ארבעים לאו משום דלא תשחטו אותו ואת בנו אלא משום לאו דמחוסר זמן דלא תעשון דאמר בפרק בתרא דזבחים (דף קיד:) דלקי לרבי שמעון וי"ל דלא חשיב בכל מתניתין דקתני והשני סופג הארבעים אלא לאו דאותו ואת בנו:

ולילקי נמי משום מחוסר זמן. תימה היכי לילקי הא הוי לאו שבכללות שאין לוקין עליו כי ההיא דלא יאכל כי קדש הם דדרשינן מיניה כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וקרי ליה בפרק כל שעה (פסחים דף כד.) לאו שבכללות: **הנח** למחוסר זמן שהכתוב נתקו לעשה. פירש בקונטרס דלא דמי לעשה דשלום דהוי מעיקרא אבל האי עשה על כרחך אחר הלאו הוא דהלאו הוי תוך שבעה והעשה אחר כך משמע שרוצה לפרש כמו שאר ניתק לעשה שבש"ס ותימה דלא דמי לנותר וגזלה דהתם אחר שעבר הלאו בא העשה לתקן מה שעבר אבל כי ההיא דהכא לא מצינו ומיהו מצינו לעשה כה"ג בפרק אמר להם הממונה (יומא לו:) דא"ר ירמיה בלאו דנבלה קמיפלגי אי הוה ניתק לעשה במאי דאמר קרא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה אבל אינה ראויה מדא דאביי פליג עליה ואמר דלכולי עלמא לאו מעליא הוא ואפילו לרבי ירמיה דליכא מאן דקרי ליה ניתק לעשה היינו התם דנכתב לעשה מיד אחר הלאו אבל עשה דמיום השמיני אינו נכתב מיד אחר הלאו דלא ירלה ונראה לפרש הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקו מלאוי דלא ירלה ולא הוי בכלל שאר פסולים דהוו בלאו דלא נתקו לעשה ולית ביה אלא עשה דמיום השמיני

כו' כלומר אמאי סופג את הארבעים ותו לא כרת נמי ליחייב דאינו חשוב אותו ואת בנו דקמא מקטל קטליה ולא חשוב שוחט ושני אם היה שוחטו בפנים היה מקובל וקדשים גמורים שחט בחוץ וכרת נמי ליחייב ותו חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים והא ראשון לא חשוב שחיטה תדע דכמה דלא מיזדריק דם לא מישתרי בשר כלומר כיון דבשביל שחיטה לא מישתרי בשר שחיטה שאינה ראויה היא: [ה] קמ"ל כלומר ושחיטה ראויה היא אפי' לר' שמעון קמ"ל דאינה שחיטה ראויה: ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן כו' כלומר קדשים בפנים דאמרי' השני סופג את הארבעים ופסול כלומר דסופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו: ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן הוא.

[ה] נראה דל"ל ושחיטה ראויה היא כלומר אפי' לר"ש קמ"ל דאינה שחיטה ראויה.

[ד] [זבחים קיד:], [ג] [ל"ל שני], [ג] [דף פח.], [ד] עי' רש"ל מה שהניח בל"ע על תוספות ועי' מ"ש,

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר וְשֶׂה שָׁרוּעַ וְקָלוּט נִדְבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלֶנֶדֶר לֹא יֵרָצֶה:

ויקרא כב כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאינה ראויה היא דכל כמה דלא: (ב) רש"י ד"ה שחיטת קדשים נמי שחיטה: (ג) תוס' ד"ה דכל כמה דלא וכו' והא חזרה קרן: (ד) בא"ד שחיטת קדשים שחיטה ראויה. נ"ב פי' שחיטת הראשון: (ה) בא"ד שמא לא יזרוק הדם. נ"ב פי' שמא לא יזרוק דם של שניה: (ו) בא"ד אלא מנחות אין מצוה:

מוסף רש"י

לימד על הפסולין כו'. ומחוסר זמן פסול הוא (זבחים קיד:).

קמא מיקטל קטליה שני מתקבל בפנים הוא כרת נמי ליחייב חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה קמא מיקטל קטליה שני אמאי סופג את הארבעים קדשים בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעי' ופסול מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא [ה] דכמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר שני אמאי סופג את הארבעים ופסול אלא שמע מינה דלא כרבי שמעון פשיטא דהכי איתא שחיטת קדשים איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא שחיטת קדשים שחיטה ראויה היא דהא אי נחר וזריק דם לא מישתרי בשר וכי שחט מישתרי בשר ושחיטה ראויה היא קמ"ל ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן דתניא מנין לכל הפסולין שבשור ושבשה שהוא בלא ירצה ת"ל [1] ושור ושה שרוע וקלוט וגו' לימד על הפסולין שבשור ושבשה שהוא בלא ירצה כי קא חשיב לאוי דאותו ואת בנו לאוי נוכראי לא קא חשיב ולא והא קדשים בחוץ דלאוי נוכראי נינהו וקא חשיב דקתני קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם סופגין את הארבעים בשלמא שני משום לאו דאותו ואת בנו אלא ראשון אמאי סופג לאו משום לאו דשחוטי חוץ כל היכא דליכא לאו דאותו ואת בנו חשיב לאוי נוכראי וכל היכא דאיכא לאו דאותו ואת בנו לא חשיב לאוי נוכראי [ו] רבי זירא אמר הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקו

[ו] [ל"ל קמא מיקטל קטליה] דשחיטת קדשים בחוץ שחיטה שאינה ראויה היא ונהי דלענין שחוטי חוץ להתחייב כרת הוא שחיטה דגזירת הכתוב היא אבל לכל מילי לאו שחיטה היא כדאמרינן בפ' כסוי הדם (לקמן פה.) דגמר מטבוח טבח והכן [בראשית מג] וכיון דלאו שחיטה היא מותר לשחוט את בנה ולא מחוסר זמן הוא דבאותו ואת בנו שחיטה כתיבא ושני נמי ניחייב כרת: **חולין בפנים כו' קמא מיקטיל קטליה.** לאו דוקא דה"ה לבתרא: **ופסול.** משום מחוסר זמן: **שחיטת קדשים** (ב) **שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה דלא זריק דם כו'.** כלומר לא מיבעיא לענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני דאי לית ליה אותו ואת בנו נוהג בקדשים הוא שחיטה שני שאינה ראויה דהא מחוסר זמן הוא ופסול אלא אפילו אותו ואת בנו נמי לר"ש לא נהיגא בקדשים דהא שחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מותרת בלא זריקה שני אמאי פסול ג) ושני אמאי פסול להקרבה ומאי סופג נמי דקאמר: **ולילקי נמי.** הא שני דקדשים בפנים: **משום לאו.** דשוחט מחוסר זמן לגבוה דלף על גב דלא אקרביה מיחייב אשחיטה מיד דגבי כל פסולים ילפינן בתמורה (דף ו:) עובר משום חמשה שמות משום בל תקדישו ומשום בל תשחטו ומשום בל תזרקו ומשום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו: נתקו

לאוי דאותו ואת בנו לאוי נוכראי לא קא חשיב ולא והא קדשים בחוץ דלאוי נוכראי נינהו וקא חשיב דקתני קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם סופגין את הארבעים בשלמא שני משום לאו דאותו ואת בנו אלא ראשון אמאי סופג לאו משום לאו דשחוטי חוץ כל היכא דליכא לאו דאותו ואת בנו חשיב לאוי נוכראי וכל היכא דאיכא לאו דאותו ואת בנו לא חשיב לאוי נוכראי [ו] רבי זירא אמר הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקו

נתקו לעשה מאי טעמא דאמר קרא [1]מיום השמיני והלאה ירצה [א]מיום השמיני אין מעיקרא לא [ב]לאו הבא מכלל עשה עשה והא מיבעיא ליה לכדרבי אפטוריקי [ג]דרבי אפטוריקי רמי כתיב [1]והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי וכתיב מיום השמיני והלאה ירצה מיום השמיני והלאה אין לילה לא הא כיצד לילה לקדושה יום להרצאה כתיב קרא אחרינא [ג][2]כן תעשה לשורך לצאנך אמר רב המנונא אומר היה רבי שמעון אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים מאי טעמא כיון דאמר רבי שמעון [ד]שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא מתיב רבא אותו ואת בנו קדשים בחוץ ר' שמעון אומר שני בלא תעשה [ה]שהיה רבי שמעון אומר כל הראוי לבא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ואין בו כרת וחכמים אומרים כל שאין בו כרת אינו בלא תעשה וקשיא לן קדשים בחוץ שני בלא תעשה [ו] קמא מיקטל קטל שני מקבל בפנים הוא כרת נמי ליחייב ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מיחסרא והכי קתני קדשים שניהם בחוץ לרבנן ראשון ענוש כרת שני פסול ופטור [ז] מלאו דשחוטי חוץ לרבי שמעון שניהם ענושים כרת אחד בחוץ ואחד בפנים לרבנן ראשון ענוש כרת שני פסול ופטור לרבי שמעון שני כשר אחד בפנים ואחד בחוץ לרבנן ראשון כשר ופטור שני פסול ופטור לרבי שמעון שני בלא תעשה ואי סלקא דעתך אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים שני אמאי בלא תעשה ותו לא כרת נמי ליחייב אלא אמר רבא הכי קא אמר רב המנונא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים [ג] כיון דכמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר מעידנא דקא שחיט הואי התראת ספק [ח]והתראת ספק לא שמה התראה ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא היא חולין ובנה שלמים שחט חולין ואח"כ שחט שלמים פטור שלמים ואח"כ חולין חייב ואמר רבא היא חולין ובנה עולה לא מיבעיא שחט חולין ואח"כ שחט עולה דפטור אלא

מדמיני ירצה ולית לן למימר דאתא קרא דירצה שיש בו גם עשה עם הלאו דכל היכא דאיכא למידרש לא מוקמינן ליה בלאוי יתירי ולית לן לאוקומי הלאו בשאר פסולין והוי האי ניתק לעשה כי ההוא דפסחים דפרק אלו דברים (דף סז.) דאמרינן מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה פי' נתקו משאר טמאים דהוו בלא יטמאו מחייסה להעמיד לעשה בדבד ישב וכן החולץ ליבמתו דהוי בלא יבנה ובא להוציאו מכרת דאשת אח וכן הבערה בלאו יצתה לר' יוסי והשתא ניחא סוגיא דפ' פרת חטאת (זבחים ד' קיב:) דקאמר רבי שמעון אותו ואת בנו ומחוסר זמן בלא תעשה ומפרש בגמרא [ט] טעמא מקרא דלא תעשון ככל וגו' אים כל הישר בעיניו אמר [ד] להן משה כשתבאו לא"י ותקריבו חובות לא תקריבו מכל הישר לך ישרות וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא ואמר רחמנא לא תעשון ופריך אי הכי מילקי נמי לילקי אלמה א"ר זירא הכתוב נתקו לעשה פי' כיון דאמרינן דאיכא בהדיא לאו במחוסר זמן א"כ לילקי עליה דליכא למימר דנתקו לעשה התם כי הכא דאתא לגלות לעשה דלא ירצה לא קאי אמחוסר זמן אלא אשאר פסולין דכיון דכתב ביה לאו בפני עצמו לא שייך למימר הכי אבל לפי' הקונטרס כי היכי דלא ירצה הוי ניתק לעשה ה"ג לא תעשון ואם כן מאי פריך והר"ר שמואל מווירדו"ן היה אומר דהכי פירושו כיון דאית ביה נמי לאו דלא תעשון לילקי דלא אתי חד עשה ומנתק הני תרי לאוי כדאמר במסכת תמורה (דף ו:) דלא אתי עשה דהיה הוא ותמורתו יהיה קדש ועקר תרי לאוי דלא יחליפנו ולא ימיר אותו וא"א לומר כן דהיינו דוקא [י]היכא דשני לאוין סמוכין זה לזהא] תדע דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יד:) דלא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו ומייתי מוישלחו מן המחנה וגו' ולא יטמאו את מחניהם ותנא אלו הן הלוקין טמא הבא למקדש ומה ראיה היא דלמא התם משום דאיכא תרי לאוי לא יטמאו וגו' ואיכא נמי לאו דואל המקדש לא תבא ועוד דאמרינן בההוא פירקא דלא לקי אלמא דלא תגזול משום דניתק לעשה דוהשיב את הגזלה אשר גזל דאיכא נמי לאו דלא תעשוק דאמר רבא בפ' המקבל (ב"מ קיא.) היינו עשק היינו גזל ולמה כתביה בשני שמות לעבור עליו בשני לאוין אלא ודאי דוקא היכא דשני לאוין סמוכין] קאמר דלא עקר להו חד עשה ועוד נראה הא דלא עקר תרי לאוי היינו כי ההוא דתמורה דלא הוי ניתוק גמור דאין שם מעשה לתקן הלאו דהיה קדש לאו עשייה הוא דמאליו קדוש דאם היה אומר הכתוב ואם יחליף יקריב אז הוי ניתוק ובלאו הכי קשה שם הסוגיא וצ"ל שם דכולהו דמייתי התם לא הוי ניתוק גמור ואין להאריך כאן: **יום להרצאה.** וא"ת מביום לוותו נפקא (מגילה דף כ:) ביום ולא בלילה וי"ל דמההוא קרא לא הוה פסלינן לילה אחר שבעה אלא כמו שאר לילות ואם עלה לא ירד להכי צריך קרא דהכא דהוי מחוסר זמן ואם עלה (היזרק) [הזהר] שלא תזרק הדם שלא תתחייב באותו ואת בנו לפי שספק הוא כששוחט אם ישפך הדם והתראת ספק לאו שמה התראה: ואזדא רבא לטעמיה. כלומר רבא דאומר התראת ספק לאו שמה התראה אזדא לטעמיה דאמר רבא [היא] חולין ואח"כ שלמים פטור שחיטת קדשים לאו שמה שחיטה עד שיזרוק הדם ובעידנא דקא שחיט הוי

מידי וטעמא משום דאין שחיטת השני ראויה מכיון שנשחט ראשון ומזרק דמו הויא לה שחיטת הראשון ראויה דלית לן הא דלעיל דר' אושעיא [פ.] ושני אינה ראויה דהוא ליה מחוסר זמן ואין דמו מזרק ופי' משום הוא מאדם חריף ומפולפל: **ואזדא רבא לטעמיה.** דאמר שחיטת אותו ואת בנו התראת ספק הוא: **ואח"כ שחט שלמים.** בו ביום: **פטור.** דהתראת ספק הוא ואליבא דר' שמעון נקט מילתיה: **שלמים.** בפנים ואח"כ חולין בחוץ: **חייב.** דהתראת ודאי היא שכבר מזרק דמו של ראשון והשני אינו מחוסר זריקה: אלא

ירד ותימה דר"ש הוא דאית ליה [ה] בהמזבח מקדש (זבחים פד.) ואי רבי אפטוריקי כר"ש מאי פריך מינייה דקוגיא דהכא דפריך ולילקי נמי משום מחוסר זמן לא פריך אלא לרבנן דלר' שמעון הכי נמי דלקי דכדאמר בפ' בתרא דזבחים (דף קיד:) ושמא ר' זירא דהכא סבר ליה כרב נחמן בר יצחק דאמר התם דלר' שמעון נמי לא לקי ועוד י"ל דנפקא מיניה הא דפסול משום מחוסר זמן דפסול אף בבמה אבל פסול לילה ליכא בבמה לשמואל בשילהי זבחים (דף קכ.) [ו] **עולה** לאו בת אכילה היא. תימה א"כ היכי משכחת לר"ש טומאה בעולה ובאימורים דהוי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים כיון דאכילת מזבח לא שמה אכילה וכ"ת דחיבת הקדש משויא ליה אוכל אם כן למה ליה לר"ש גבי פרה טעמא דהואיל והיתה לה שעת הכושר תיפוק ליה דחיבת הקדש משויא ליה אוכלא דע"כ מהניא ביה חיבת הקודש כדאמר בהמנחות והנסכים (מנחות קב:) אלא ודאי לא מהני ביה חיבת הקדש אלא לענין דאף על גב דכשרוף דמי משויא ליה אוכל אבל לא מהני לעשות אוכל האסור כמותר ויש לומר דלענין טומאה מודה דאכילת מזבח שמה אכילה אבל לענין שחיטה ראויה לא הויא שחיטה ראויה אלא הראויה לאדם דומיא (בכלאים מג) דטבוח טבח והכן:

כיון

התראת ספק שאין אנו יודעין אם ישפך הדם אם לאו שלמים ואח"כ חולין

[1] א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ח:

רבינו גרשום

הא כיצד לילה לקדושה כו'. כלומ' דיכול להקדישו בליל שמיני: כתיב קרא אחרינא וביום השמיני תתנו לי. כלומר הכתוב נתקו לעשה לפי' אינו לוקה על אותו לאו: שחיטה קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא. כלומר כדאמרי' לעיל דכמה דלא מיזדריק דם לא מישתרי בשר: ר' שמעון אומר שני בלא תעשה. כלומר ולא יזבחו עוד את זבחיהם אבל אין בו כרת דמחוסר זמן הוא דאותו ואת בנו הוא: הכי גרס' שני מתקבל בפנים הוא וכרת נמי ליחייב: ואמר רבא ואמרי לה כדי כלומר לרבנן ראשון ענוש כרת ופסול שני פסול ופטור כלומר פסול דאותו ואת בנו הוא דרבנן סברי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ולא אמרינן דקמא מיקטל קטליה ואין חשוב אותו ואת בנו: לר' שמעון שני (הן) [נמי] ענוש כרת דהוא סב' שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואינו חשוב אותו ואת בנו דאמרינן קמא מיקטל קטליה ושני מתקבל בפנים הוא. אחד בחוץ ואחד בפנים כו' כלומר קדשים (אחד בחוץ ואחד בפנים) [שניהם בחוץ] לרבנן דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה שני פסול משום אותו ואת בנו ופטור מכרת דלא הוה מתקבל בפנים דמחוסר זמן הוא: לר' שמעון שני זמן הוא: לר' שמעון כל"ל ענוש כרת. כלומר ענוש כרת משום שוחט חוץ ופסול דלא שחטו בעזרה: שני פסול ופטור. כלומר פסול משום אותו ואת בנו ופטור ששחטו בפנים לר' שמעון שני כשר וכו' כלומר שני כשר דאמרי' קמא מיקטל קטליה ואין חשוב אותו ואת בנו. אחד בפנים ואחד בחוץ כו' שני פסול משום אותו ואת בנו ופטור מכרת דלא הוה מתקבל בפנים ואין חשוב קדשים גמורים: לר' שמעון שני בלא תעשה ואינו חייב כרת: אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים אבל אותו ואת בנו נוהג לפיכך אינו חייב [מלקות] (או אינו חייב) אלא [עובר] בלא תעשה: והאי כי קא שחיט הוי התראת ספק. כלומר כששוחט (היזרק) [הזהר] שלא תזרק הדם שלא תתחייב באותו ואת בנו לפי שספק הוא כששוחט אם ישפך הדם והתראת ספק לאו שמה התראה: ואזדא רבא לטעמיה. כלומר רבא דאומר התראת ספק לאו שמה התראה אזדא לטעמיה דאמר רבא [היא] חולין ואח"כ שלמים פטור שחיטת קדשים לאו שמה שחיטה עד שיזרוק הדם ובעידנא דקא שחיט הוי

[א] תד"ה (בעמוד הקודם) הגה וכו' דשני לאוין סמוכין זה לזה אלא העשה כל"ל וכן הוא בלשון התוס' בזבחים קי"ד ע"ב: [ב] בא"ד דשני לאוין סמוכין לעשה קאמר כל"ל:

מוסף רש"י

נתקו לעשה. דכתיב ביה עשה יתירא למימרא שהוציאו ונתקו מכלל לאו דלא קאי עליה בלאו דשאר פסולין (זבחים קיד:). **הא לילה.** ליל שמיני, חזי. ולא הוי ממוחסר זמן (זבחים יב.). **לקדושה.** לאוי להקדישו ואע"ג דלא חזי לילה להקרבה (שם). **כל הראוי לבא לאחר זמן.** כגון זה שהוא לאוי לישחטו בחוץ לאחר ושחטו בחוץ הרי זה עובר בלא תעשה ואין בו כרת לפי שאינו מתקבל בפנים, לאיסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים (מעילה יב.). **כדי.** שם מכס (גיטין פה:).

[ג] (זבחים יב.), ג) [ל"ל כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וביום השמיני תתנו לי וכן איתא בילקוט רמז תרמ"ג], ד) [געיל פ. וש"ן], ה) זבחים קיב: מעילה יב. [ומזכר עוד בתמורה יט:], ו) [לקמן פב: וש"ן], ז) [ויקרא כב], ח) [דברים יב], ט) [שם קיד. וש"ן], י) [עי' שם רש"י ד"ה ה"ג ועיין תוס' זבחים יב. ד"ה יום וכו'], כ) שיך לע"ב,

תורה אור השלם

1. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ׃ ויקרא כב כז
2. כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרֶךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוֹ לִי׃
שמות כב כט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הגה כו' היכא דשני לאוין סמוכין. הוא תמוה דהא לא תעשוק ולא תגזול סמוכים הם. וכן הקשה בספר לוית חן על התוס' פ' קדשים ובשער המלך הלכות ממרים ומלה:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' שני בלא תעשה ותו לא קמא מיקטל קטל שני מתקבל בפנים הוא: (ב) שם קדשים שניהם בחוץ וכו' פסול ופטור לר' שמעון כל"ל ותיבות מלאו דשחוטי חוץ נמחק: (ג) שם אמר רב המנונא וכו' בקדשים מאי טעמא כיון דכל כמה דלא זריק דם: (ד) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הגה וכו' אמר להו משה לישראל כשתבואו לא"י ותקריבו ישרות תקריבו חובות לא תקריבו וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא כל"ל ותיבות מכל הישר לך ישרות נמחק: (ה) ד"ה יום וכו' לתיש ליה הכי בהמזבח מקדש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תד"ה (בעמוד הקודם) הגה וכו' דשני לאוין סמוכין זה לזה אלא העשה כל"ל וכן הוא בלשון התוס' בזבחים קי"ד ע"ב: [ב] בא"ד דשני לאוין סמוכין לעשה קאמר כל"ל:

מוסף רש"י

נתקו לעשה. דכתיב ביה עשה יתירא למימרא שהוציאו ונתקו מכלל לאו דלא קאי עליה בלאו דשאר פסולין (זבחים קיד:). **הא לילה.** ליל שמיני, חזי. ולא הוי ממוחסר זמן (זבחים יב.). **לקדושה.** לאוי להקדישו ואע"ג דלא חזי לילה להקרבה (שם). **כל הראוי לבא לאחר זמן.** כגון זה שהוא לאוי לישחטו בחוץ לאחר ושחטו בחוץ הרי זה עובר בלא תעשה ואין בו כרת לפי שאינו מתקבל בפנים, לאיסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים (מעילה יב.). **כדי.** שם מכס (גיטין פה:).

אותו ואת בנו פרק חמישי חולין

ביון [ז] **דאילו אתרו ביה פטור כו'.** תימה מנלן הא בשלמא חייבי מיתות שוגגין וממון נפקא לן (כתובות דף לה.) מדתני דבי חזקיה דלא חילקת בין שוגג בין מזיד לפוטרו ממון אלא מלקות מגליה וכ"ת דיליף מממון כי היכי דלא חילקת בממון הכי נמי במלקות אם כן מאי קאמר בסמוך אי אשמועינן בהא בהא קאמר ר"ל דפטור פי' בקונטרס גבי מלקות אבל גבי ממון אימא דחייב והא במלקות לא ידעינן דפטור אלא מממון ועוד קשה לפי' הקונטרס דקאמר ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן משמע דלריש לקיש לא מצי למיעבד צריכותא הא איכא למעבד צריכותא איפכא דהוה אמינא דוקא מממון פטור משום דחד בגופיה וחד בממוניה לא עבדינן אבל במלקות אימא דמודה דחייב דמיתה אריכתא היא כדקעביד לה בחלו נערות (כתובות דף לז:) לרבי מאיר דאית ליה תרי קראי למיתה וממון ומיתה ומלקות אלא משום דגבי מזיד איכא קראי דלא עבדינן תרתי לא בגופיה ולא בממוניה צריך לעשות בהם צריכותא אחרינא ונראה לפרש אי איתמר בההיא דחלו נערות דפטור ריש לקיש בחייבי מיתות שוגגין ודבר אחר ה"א דווקא התם פטור מדתנא דבי חזקיה אבל במלקות אימא לא ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא דמון אימא מודה לריש לקיש מדתנא דבי חזקיה:

פרה מטמאה כו'. מה שהקשה בקונטרס למה לי קבלת טומאה והלא היא עצמה מטמאה אדם ובגדים אין נראה קושיא זו דהא אין מטמאה אלא מתעסקים בה בלבד כדתנן במסכת פרה (פ"ח מ"ג) השורף את הפרה ופריס והמשלח את השעיר מטמא בגדים והן עצמן פרה ופריס ושעיר אין מטמאין בגדים והרי זה אומר מטמאין לא טמאוני ואת טימאתני ומיהו יש לומר דלענת הקונטרס היא כיון דמטמא אדם ובגדים דהיינו מתעסקין בה אם כן כיון דסופו לטמא טומאה אוכלין ומיהו י"ל דאע"פ שסופו לטמא טומאה חמורה לא היה מטמא טומאת אוכלין ומשקין דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מהניא אלא לענין דלא צריך הכשר מים ושרץ אבל לא מהניא להחשיבו אוכל להכי צריך טעמא דשהיה לה שעת הכושר כיון דחשיבא אוכל מטמא אוכלין ומשקין בלא הכשר מים ושרץ משום דסופו לטמא טומאה חמורה וגרסינן מטמא ולא מיטמא לענין טומאה (ו) חמורה עצמה אין נפקותא [ז] ובמרובה (ב"ק דף עז. ו) מפורש באורך וכן יש בתוספתא [פרה פ"ו] בהליא דפרה ופריס מטמא אוכלין ומשקין ומפי' הקונטרס נמי משמע דגרסינן מטמא ואע"ג דהקשה למה לי קבלת טומאה לא משום דגרסינן דמיטמא אלא שר"ל אי מחמת עצמה מטמאה למה לי שעת הכושר: **הואיל** והיתה לה שעת **הכושר.** תימה דמשמע דהשתא לאו בת פדייה היא והא אית ליה לרבי שמעון בשבועות (דף יא.) דפרה קדשי בדק הבית היא ואית ליה לרבי שמעון נמי דקדשי בדק הבית לא הוו בכלל העמדה והערכה ונראה לפרש דמייתי לאחר הזאה דאין סברא שתהא בת פדייה אחר שהוזה כבר דמה ואפילו הכי מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם הזאה וא"ת והא כל העומד להזות כמוזה דמי וי"ל דקודם קבלה לאו כמוזה דמי כדפריסת לעיל וא"ת ואמאי לא אמרינן דכל הקדשים יקבלו טומאה מחייס כיון דמצוה לשחטן ונימא דכל העומד לישחט כשחוט דמי וי"ל דאפילו נשחט לא אמר מזרוק דמי עד שיתקבל בכוס כ"ש כשעדיין לא נשחט ומיהו שעיר המשתלח קשה לר"י שיטמא מחייס טומאת אוכלין למאן [ח] דשרי אבריס בהנאה לרבי שמעון הכיון דמי וי"ל מידי דהוה אבן פקועה ודגים שהן מותרין בלא שחיטה ואפילו הכי חיותה מטהרתה לרבנן דפליגי בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.): והתנן

מיתות שוגגין וממון נפקא לן (כתובות דף לה.) מדתני דבי חזקיה דלא חילקת בין שוגג בין מזיד לפוטרו ממון אלא מלקות מגליה וכ"ת דיליף מממון כי היכי דלא חילקת בממון הכי נמי במלקות אם כן מאי קאמר בסמוך אי אשמועינן בהא בהא קאמר ר"ל דפטור פי' בקונטרס גבי מלקות אבל גבי ממון אימא דחייב והא במלקות לא ידעינן דפטור אלא מממון ועוד קשה לפי' הקונטרס דקאמר ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן משמע דלריש לקיש לא מצי למיעבד צריכותא הא איכא למעבד צריכותא איפכא דהוה אמינא דוקא מממון פטור משום דחד בגופיה וחד בממוניה לא עבדינן אבל במלקות אימא דמודה דחייב דמיתה אריכתא היא כדקעביד לה בחלו נערות (כתובות דף לז:) לרבי מאיר דאית ליה תרי קראי למיתה וממון ומיתה ומלקות אלא משום דגבי מזיד איכא קראי דלא עבדינן תרתי לא בגופיה ולא בממוניה צריך לעשות בהם צריכותא אחרינא ונראה לפרש אי איתמר בההיא דחלו נערות דפטור ריש לקיש בחייבי מיתות שוגגין ודבר אחר ה"א דווקא התם פטור מדתנא דבי חזקיה אבל במלקות אימא לא ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בדון אימא מודה לריש לקיש מדתנא דבי חזקיה:

פרה מטמאה כו'. מה שהקשה בקונטרס למה לי קבלת טומאה והלא היא עצמה מטמאה אדם ובגדים אין נראה קושיא זו דהא אין מטמאה אלא מתעסקים בה בלבד כדתנן במסכת פרה (פ"ח מ"ג) השורף את הפרה ופריס והמשלח את השעיר מטמא בגדים והן עצמן פרה ופריס ושעיר אין מטמאין בגדים והרי זה אומר מטמאין לא טמאוני ואת טימאתני ומיהו יש לומר דלענת הקונטרס היא כיון דמטמא אדם ובגדים דהיינו מתעסקין בה אם כן כיון דסופו לטמא טומאה אוכלין ומיהו י"ל דאע"פ שסופו לטמא טומאה חמורה לא היה מטמא טומאת אוכלין ומשקין דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מהניא אלא לענין דלא צריך הכשר מים ושרץ אבל לא מהניא להחשיבו אוכל להכי צריך טעמא דשהיה לה שעת הכושר כיון דחשיבא אוכל מטמא אוכלין ומשקין בלא הכשר מים ושרץ משום דסופו לטמא טומאה חמורה וגרסינן מטמא ולא מיטמא לענין טומאה (ו) חמורה עצמה אין נפקותא [ז] ובמרובה (ב"ק דף עז. ו) מפורש באורך וכן יש בתוספתא [פרה פ"ו] בהליא דפרה ופריס מטמא אוכלין ומשקין ומפי' הקונטרס נמי משמע דגרסינן מטמא ואע"ג דהקשה למה לי קבלת טומאה לא משום דגרסינן דמיטמא אלא שר"ל אי מחמת עצמה מטמאה למה לי שעת הכושר: **הואיל** והיתה לה שעת **הכושר.** תימה דמשמע דהשתא לאו בת פדייה היא והא אית ליה לרבי שמעון בשבועות (דף יא.) דפרה קדשי בדק הבית היא ואית ליה לרבי שמעון נמי דקדשי בדק הבית לא הוו בכלל העמדה והערכה ונראה לפרש דמייתי לאחר הזאה דאין סברא שתהא בת פדייה אחר שהוזה כבר דמה ואפילו הכי מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם הזאה וא"ת והא כל העומד להזות כמוזה דמי וי"ל דקודם קבלה לאו כמוזה דמי כדפריסת לעיל וא"ת ואמאי לא אמרינן דכל הקדשים יקבלו טומאה מחייס כיון דמצוה לשחטן ונימא דכל העומד לישחט כשחוט דמי וי"ל דאפילו נשחט לא אמר מזרוק דמי עד שיתקבל בכוס כ"ש כשעדיין לא נשחט ומיהו שעיר המשתלח קשה לר"י שיטמא מחייס טומאת אוכלין למאן [ח] דשרי אבריס בהנאה לרבי שמעון הכיון דמי וי"ל מידי דהוה אבן פקועה ודגים שהן מותרין בלא שחיטה ואפילו הכי חיותה מטהרתה לרבנן דפליגי בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.): והתנן

אלא אפילו שחט עולה ואחר כך שחט חולין פטור שחיטה קמייתא לאו שחיטה בת אכילה היא ורבי יעקב אמר רבי יוחנן אכילת מזבח שמה אכילה מאי טעמא דאמר קרא [1] ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו [ט] בשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח: **מתני'** השוחט ונמצא טרפה השוחט לעבודה זרה [ב] והשוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה רבי שמעון פוטר וחכמים [א] מחייבין [ב] השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור משום אותו ואת בנו: **גמ'** אמר רבי שמעון בן לקיש [ג] לא שנו אלא ששחט ראשון לעבודה זרה ושני לשלחנו אבל ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה פטור דקם ליה בדרבה מיניה אמר ליה רבי יוחנן [ד] זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה אלא פעמים שאפילו שחט ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה חייב כגון דאתרו ביה משום אותו ואת בנו ולא אתרו בו משום עבודה זרה ור"ש בן לקיש אמר כיון דכי אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור ואזדו לטעמייהו [ה] דכי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין [ו] וחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר רבי יוחנן אומר חייב וריש לקיש אומר פטור רבי יוחנן אומר חייב [ז] דהא לא אתרו בו וריש לקיש אומר פטור דכיון דכי אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור וצריכא דאי אשמועינן בהא בהא קאמר רבי שמעון בן לקיש אבל בהא אימא מודי ליה לרבי יוחנן ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודי לרבי שמעון בן לקיש צריכא [ח] ופרת חטאת שחיטה שאינה ראויה היא [ט] והתניא רבי שמעון אומר [י] פרה מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר ואמר

אלא אפילו שחט עולה. ונזרק דמה ואחר כך שחט חולין פטור לרבי שמעון: **בשתי אכילות הכתוב מדבר.** לענין פגול שאם שחט ע"מ לאכול חוץ לזמנו או על מנת להקטיר חוץ לזמנו פגול: **מתני' השוחט פרת חטאת.** פרה אדומה דלאו לאכילה היא: **ושור הנסקל.** לאחר שנגמר דינו דקיימא לן דאסור בהנאה אפילו שחטו בקדושין (דף נו:) ובפסחים (דף כב:): **ועגלה ערופה.** דסברא ליה דנאסרת מחיים ואפילו שחטה אסורה: **רבי שמעון פוטר.** דשחיטה שאינה ראויה היא: **ונתנבלה בידו.** שלא מדעת: **והנוחר והמעקר.** סימנין מדעת פטור ואפילו לרבנן דהא ליכא שחיטה כלל ולא דמיא לשחיטה דלעיל כלל דהתם שחיטה מעלייתא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל: **גמ' לא שנו.** דשוחט לעבודה זרה חייב משום אותו ואת בנו לרבנן: **אלא ששחט ראשון לעבודה זרה.** וחזר ושחט את השני לשלחנו לאכול דדיינינן ליה בריסא אתתראה דשני דאותו ואת בנו ומלקינן ליה והדר דיינינן אהתראה דשחיטה קמייתא לעבודה זרה וקטלינן ליה אי נמי בשני בני אדם. אבל שני לעבודה זרה דבהך שחיטה בתרייתא דמיחייב עלה משום אותו ואת בנו אתי נמי דין קטלא עילויה: **פטור.** ממלקות דקיימא לן בכתובות בחלו נערות (דף לה.) מקראי דתרתי לא עבדינן ביה: **זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין.** דתרתי לא עבדינן ביה: **אלא.** אם היה לך להשמיענו דבר טעם על משנתינו כך היה לך לומר: **פעמים.** שמלקות של משנתינו אפילו בראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה ולא אתרו בו משום עבודה זרה ולא מיקטל. ולריש לקיש כיון דאילו אתרו ביה הוי מיקטיל ופטור ממלקות כי לא אתרו ביה נמי אע"ג דלא מיקטיל הואיל ובהך איסורא איכא לד מיתה לא לקי ובכתובות (סט) יליף טעמא מקראי בחלו נערות: **חייבי מיתות שוגגין או חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר.** אתרוייהו [ב] קאי. חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר עבירה בלא התראה דהיינו שוגג ויש בה דין מיתה אם היו מתרים בו ויש בה עוד חיוב דבר אחר כגון מלקות שהתרו בו למלקות כי הא דאמרן או יש בה חיוב ממון: **רבי יוחנן אומר חייב.** באותו דבר אחר שעם המיתה הואיל ואינו נהרג. וכן חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר שעבר עבירה שיש בה מלקות וממון כגון אכל מעשר שני של חבירו בגבולין או נבלה וטרפה של חבירו ולא התרו בו למלקות: **בהא קאמר ריש לקיש.** דפטור ממלקות הואיל ויש בשחיטה זו לד מיתה פקע ליה תורת מלקות מיניה דתרתי בגופא לא רמו עליה הילכך אפילו לא אתרו ביה למיתה ליכא מלקות אבל חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר כגון ממון בחדא בגופא וחדא בממונא אימא תרוייהו רמו עליה ומיהו היכא דמיקטיל לא משלם משום דקם ליה בדרבה מיניה אבל היכא דלא מיקטיל משלם: **אבל בהך דלעיל אימא מודי ליה לריש לקיש.** דלא רמיא תורת מלקות בעבירה [ג] של מיתה כלל: **פרה מטמאה טומאת אוכלין.** דאע"ג דאמר רבי שמעון בפרק קמא דבכורות (דף ט:) דאיסורי הנאה כגון שור הנסקל ופטר חמור אין מטמאין טומאת אוכלין ונפקא ליה מכל האוכל אשר יאכל [ויקרא יא] אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים [ד] קרוי אוכל מודה הוא דפרה אדומה מקבלת טומאת אוכלין לטמא אחרים: **הואיל והיתה לה שעת הכושר.** להאכילה אף לעצמו משנשחטה. ומהו שעת הכושר שלה: ואמר

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל"ו סמג לאוין קמט:

יב ב מיי' שם [הל' ג] סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מז סעיף ט:

יג ג מיי' שם הל"ז:

יד ד ה מיי' פי"ג מהל' גניבה הל"א סמג עשין ע (טוש"ע חו"מ סי' תכ סעיף ג):

ו [מיי' פ"א מהלכות טומאת אוכלין הל' כה]:

שיטה מקובצת

א) ופרת חטאת שחיטה שאינה ראויה היא. נ"ב נ"א פרת חטאת שחיטה ראויה היא דתניא: **ב)** או חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר אתרוייהו קאמר חייבי מיתות: **ג)** דלא רמיא תורת מלקות בעבירה שיש בה מיתה כלל: **ד)** כיון דכי אתרו ביה פטור כו' תימה: **ה)** ובמרובה מפורש וכיון דחשיבא:

א) נראה דכוותו להגיה לתיבות וממרובה מפורש בלוכך ל"ל קודם תיבות כיון דחשיבא ואולי אחה ע"ם נפל כאן בהגה"ה ול"ע.

רבינו גרשום

חייב כלומר ששחט ודרק כהלכתו ואח"כ שחט חולין אותו ואת בנו חייב: מ"ט דקם ליה בדרבה מיניה כלומר שהוא חייב משום ע"ז ומשום הכי פטור מאותו ואת בנו: חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר כגון הגונב כיס בשבת והיה מגרר ויוצא מרשות היחיד לרשות הרבים דפטור ושגג לענין שבת: חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר גזל חמץ ועבר עליו הפסח ושגג **ב)** לענין לאו דלא יראה. וצריכא דאי איתמר בהא. כלומר דאי איתמר בהא בשוחט לע"ז דמיתה ומלקות הוה אמינא הא קאמר כיון דאתרו כלומר דמשמע שעתיד להתרות ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור דמלקות דבר חמור הוא וגזרינן כי לא אתרו ביה אטו כי אתרו ביה דאי אמרינן כי לא אתרו ביה משום ע"ז יהא חייב מלקות הוה אמרינן כי אתרו ביה נמי דיהא חייב מלקות לפי' גזרינן כי לא אתרו ביה [דלא] יהא מלקות אטו כי אתרו ביה: צריכא דפטור וגזרינן: **ג)** דאי איתמר מר' יוחנן דהוא א' דחייב לפרוע ממון משום דקל הוא אבל הכא אימא מודי: השוחט פרת חטאת. כלומר לא שחטה לשום פרת חטאת אלא שחטה לשום חולין דהיא שחיטה שאינה ראויה:

מסורת הש"ס

ח) [זבחים יג. כח: מנחות יז.], **ט)** [כריתות כה.], **י)** [ברכות ה. וש"נ], **יא)** כתובות לד:, **יב)** ב"ק עז. שבועות יא: מנחות קא: [תוספתא דפרה פ"ו ה"ט], **יג)** בכ"מ טוסף: לגויס, **יד)** ד"ה פרה, **טו)** [יומא סז:].

תורה אור השלם

1. וְאִם הָאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יַחְשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז יח

הגהות הב"ח

(א) תד"ה פרה וכו' לענין טומאה עצמה כל"ל ומיבת חמוהה נמחק:

מוסף רש"י

ר' שמעון פוטר. מאותו ואת בנו (כריתות כה.). חייבי מיתות שוגגין וחייבי מלקות שוגגין. שלא התרו בהן, ודבר אחר. ממון, ואכולה מילתא קא, כלומר חייבי מיתות שוגגין וממון או חייבי מלקות שוגגין וממון אומר חייב. בתמלומין, דהא לא אתרו בו. ואין אתה מחייבו אלא משום רשעה אחת דממון (שם). פרה. אדומה, מטמאה טומאת אוכלין. אע"ג דאסורה בהנאה (מנחות קא:) אע"ג דאית ליה לר"ש איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין, ויליף ליה מכל האוכל אשר יאכל, אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל ושאין אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל, במסכת מנחות בפרק המנחות והנסכים (קא:) ופרה איסורי הנאה היא, מטמאה טומאה אוכלין אם נגע בה אדם בשרה בגאולין ומזז ונגע בשרה בגאולין טימאתן (שבועות יא:). הואיל והיתה לה שעת הכושר. לכך (שם) לאכול משנשחטה וילדה לה תורת אוכל (ב"ק עז.).

ואמר ריש לקיש אומר היה רבי שמעון פרה נפדית. אם מגלח נאה הימנה אפילו על גב מערכתה אפילו שחטה כהלכתה על מערכת של עצים שהיא נשחטת עליה כדאמרי׳ במס׳ פרה (פ״ג מ״ט) וקסבר ר״ש כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינן ביה שאתה יכול להאכילו, ואי קשיא למה לי קבלת טומאה היא גופה מטמאה אדם ובגדים מפרשינן הכ״ג בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) כגון בשר שחפהו בפחות מכביצה בצק אי משויא ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחריני טהורים הן שאינם נוגעין [1] בנבלה אלא בבצק: **אינה משנה.** לא נשנית במשנתינו: **ותרעה בעדר.** כשאר חולין. אלמא אינה נאסרת מחיים וכי שחטה מותרת: **הכי גרסינן אמר ריש לקיש א״ר יוחאי עגלה ערופה אינה משנה: והא״ר יוחאי.** בקדושין (א) ובכריתות בפרק בתרא (דף כה.): **גנול.** מאימתי נאסרת: **חבריה.** בני הישיבה: **לפורי מלורע.** קי״ל בקדושין בהאיש מקדש (דף נו:) דאסורין בהנאה: **משעת שחיטה.** ונאסרת שחוטה אבל המשולחת מותרת דכתיב (ויקרא יד) ושלח את הצפור החיה וגו׳ ולא אמרה תורה שלח לתקלה [2]: **משעת קיחה.** ושתיהן נאסרות עד שישלח: **גמר קיחה קיחה כו׳.** מה עגלה ערופה שנאמר בה קיחה (דברים כא) ונקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר אסורה מחיים אף ונקח למטהר שתי צפרים חיות (ויקרא יד) אסורות מחיים ומיהו עגלה ערופה יש לה גדול ליאסר בירידתה לנחל אימן אבל אלו אין בהן מעשה מלקיחה ועד שחיטה וכיון דנאסרות מחיים על כרחך משעת לקיחה: **אלא.** הא תירוצא דמתרץ אינה משנה לאו ריש לקיש אמרה אלא ר׳ יוחנן אמרה דלר״ש בן לקיש מיתסרא מחיים והא דתנן תנא ותרעה בעדר מקשינן לה בכריתות [כה.] ומוקמינן לה כתנאי: **לענין דינא תנן.** הא דקתני מתני׳ מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לאו לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט ראשון והראשון ימתין עד מחר מותר אבל דין הוא אם באו לב״ד שבא האחד לשחוט ואחרינו אומר אני צריך יותר ממך אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט שעל מנת כן לקח שאילו לא מכרה בעל הבית לשני ועכב לעצמו היה הלוקח שוחט וכן שנינו בתוספתא (פ״ה ה״א) הלוקח מבעה״ב הוא קודם לבעה״ב שעל מנת כן לקח: **דלא עבד איסורא.** שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור: **גשר.** יש לו ריוח שאוכל היום בשר: **מתני׳ ואח״כ שחטה סופג את הארבעים.** דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת. ובגמרא יליף דבנו ואותו נמי חייב: **שחטה ואת בתה ואחר כך את בת בתה.** יש כאן שני אותו ואת בנו: **שחטה ואת בת בתה.** אין כאן עדיין איסור ואח״כ שחט את בתה ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה ובנו ואותו משום בתה שלו זו שכבר נשחטה: **סופג ארבעים.** דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה: **שמונים.** וטעמא דסומכוס מפרש בגמ׳ [ע״ב]: **גמ׳ לא תשחטו.** לשון רבים משמע: **הרי כאן שניים.** הזהיר את שניהם בין את שוחט האם ובין את שוחט הבת ולא משכחת לה שניים עוברין אלא בשלא בהמות והא [3] כיצד בת ואם ובת דאי אם ושני בניה למה לי קרא פשיטא מה לי חד ומה לי תרי דכי היכי דמחייב אהאי מחייב אהאי ואי בפרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו מינהו אלא על כרחך באחד שוחט פרה והשני את אמה והשלישי את בתה קאמר לאשמועינן דאבנו ואותו נמי מחייב: אבל

[1] ואמר ר״ש בן לקיש אומר היה ר״ש פרה נפדית על גבי מערכתה אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן פרת חטאת אינה משנה [2] ועגלה ערופה לאו שחיטה ראויה היא [3] והתנן [4] נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר אמר ר״ש בן לקיש משום רבי ינאי עגלה ערופה אינה משנה ומי אמר רבי ינאי הכי [5] והאמר רבי ינאי גבול שמעתי בה ושכחתי ונסבין חבריא לומר [6] ירידתה לנחל איתן אוסרתה ואם איתא לישני כאן קודם ירידה כאן לאחר ירידה א״ר פנחס בריה דרב אמי אנן משמיה דרשב״ל מתנינן לה עגלה ערופה אינה משנה א״ר אשי כי הוינן בי רב פפי קשיא לן מי אמר רשב״ל הכי והא [7] איתמר צפורי מצורע מאימתי נאסרין רבי יוחנן אמר [8] משעת שחיטה ורשב״ל אמר משעת לקיחה ואמרינן מ״ט דרבי שמעון בן לקיש גמר קיחה קיחה מעגלה ערופה אלא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן עגלה ערופה אינה משנה: **מתני׳** [9] שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה: **גמ׳** אמר רב יוסף לענין דינא תנן תנא [10] אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר זריז דלא עבד איסורא ונשכר דקאכיל בשרא: **מתני׳** [11] שחט פרה ואח״כ שני בניה [12] סופג שמונים שחט שני בניה ואחר כך שחטה סופג את הארבעים [13] שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים שחטה ואת בת בתה ואחר כך שחט בתה סופג את הארבעים סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים: **גמ׳** אמאי [1] אותו ואת בנו אמר רחמנא ולא בנו ואותו לא ס״ד דתניא אותו ואת בנו אין לי אלא אותו ואת בנו [2] אותו ואת אמו מנין כשהוא אומר לא תשחטו הרי כאן שנים הא כיצד אחד השוחט את הפרה ואחד השוחט את אמה ואחד השוחט את בנה שנים האחרונים חייבין

והתנן נמצא ההורג. וא״ת והיאך מדקדק מכאן דלא מיתסרא מחיים דילמא היינו טעמא דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה כי ההיא דתנן בפ׳ בתרא דכריתות (דף כג.): המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא אם עד שלא נשחט כו׳ וירעה עד שיסתאב אשם ודאי אינו כן אלא [3] עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר כו׳ עגלה ערופה אינה כן ומפרש בגמ׳ טעמא דאשם תלוי משום דלבו נוקפו וגמר ומקדישו מספק אבל אשם ודאי כי אקדשיה אדעתא דחטא אקדיש ואגלאי מילתא למפרע דהקדש טעות הוה ודילמא היינו טעמא נמי דעגלה ערופה ולא משום דלא מיתסר מחיים ולעולם אם נשחטה אסורה וי״ל דסברא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג וא״ת ואמאי לא משני דעד שלא תערף היינו עד שלא נראה לעריפה קודם ירידתה לנחל אימן כדמשני בפ׳ בתרא דכריתות (דף כה.) וי״ל דסמיך אמאי דדייק התם (ג״ז שם) מסיפא דלא מיתסר מחיים דקתני סיפא משנערפה תקבר שמתחלה לא נראה אלא על הספק כפרה ספקה והלכה לה:

עגלה ערופה אינה משנה. ולמה דחק לומר אינה משנה לימא תנאי היא כדאמרינן בפ׳ בתרא דכריתות (דף כה.) דתנאי פליגי בהכי וי״ל דכך היתה קבלה בידם הקשה ה״ר משה מבונדי״ם אמאי לא קאמר דשוחט דמתני׳ היינו עורף ופטור לר״ש משום דלא חזיא לאכילה ולרבנן חייב משום דעריפה זו היא שחיטה כדאמרי׳ בריש פ׳ שני שעירי (יומא דף סד.) גבי שעיר המשתלח לחייתו לצוק היינו שחיטתו וחייב משום אותו ואת בנו ובפ׳ חטאת העוף (זבחים דף ט:) אמרינן [4] דעריפה מטהרת מידי נבלה ותירץ ר״ת דלא״כ לא הוה ליה למיתני השוחט אלא העורף ודומק הוא דדלמא תנא שוחט משום אחריני פרת חטאת ושור הנסקל כדאמרינן בפ״ב (לעיל דף כט.) דסיפא בקדשים ואיידי דסליק מבהמה תנא שחיטתו כשרה ולא קתני מליקתו: **אמר רבי ינאי** גבול שמעתי בה. רבי ינאי לטעמיה דאית ליה בפ״ב דקדושין (דף נז.) דכפרה כתיב בה בקדשים ולהכי מיתסרא מחיים כמו שאר קדשים דמיתסרי מחיים א] וערפו אם דדרשינן

(כריתות דף ו.) מייה אם תהא קבורתה אילטריך לאחר עריפה דלא נימא דשריא משום שנעשית מצותה: **לישני כאן** קודם ירידה **כאן לאחר ירידה.** תימה הא על כרחך מתני׳ דכריתות (דף כג:) מוכחא דלא מיתסר מחיים כדדייק התם [5] (בפ״ב) מסיפא דקתני דכפרה ספקה והלכה לה: **גמר** קיחה קיחה. מסקנא לא קיימא הכי בפרק ב׳ דקדושין (דף נז.) אלא מסיק דר״ל כתנא דבי רבי ישמעאל דיליף הכי נאמר מכשיר ומכפר בפנים פי׳ מכשיר בפנים אאם מצורע מכפר שאר קרבנות ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ פירוש מכשיר לפורי מצורע מכפר עגלה ערופה ושעיר המשתלח ובפרק בתרא דכריתות (דף כה.) מוקי לה נמי רב המנונא דאמר עגלה ערופה מיתסר מחיים כתנא דבי ר׳ ישמעאל ותימה היאך משמע ממילתיה דר׳ ישמעאל דמיתסר מחיים וי״ל דדייק משום דלא אילטריך למילף מכשיר ממכפר אלא ליאסר מחיים דלאחר שחיטה ידענן מוזה אשר [לא] תאכלו לרבות השחוטה כו׳:

סומכוס אומר משום ר״מ סופג שמונים. אריסא נמי פליג כדפי׳ בקונטרס וכה״ג אמר בפ׳ קמא דיבמות (דף ט:) חלוק היה ר״ש אף בראשונה וסיפא נקט משום רבותא דרבנן דאע״ג דאיכא שתי שמות דאותו ואת בנו ובנו ואותו לא נקי אלא אלא דרבעים כיון דנפקי תרוייהו ממד קרא דלא תשחטו:

הזורע

מסורת הש״ס

א) [שבועות יא: ב״ק עז: מנחות קא:], ב) סוטה מז. (כתובות לו) כריתות כה. ע״ש, ג) זבחים ע: כריתות כה. קדושין מז., ד) קדושין מ., ה) [תוספתא פ״ה ה״א], ו) כריתות טו., ז) עיין תוס׳ בב״ק שכתבו על רש״י לא דק דכתב נבלה ועיין רש״א [ועי׳ מ״ש על זה תוס׳ פסחים לג: ד״ה לאימת ותוס׳ שבת לא. ד״ה אי], ח) [לקמן קמ.], ט) בכ״י כילד בת ואם ובת כתה ועיין רש״ל, י) [צ״ל בדף כה.],

גליון הש״ם

מתני׳ פופג שמונים. עי׳ כריתות דף ו׳ ע״ב תוס׳ ד״ה ואיש. קדושין דף עז ע״ב תוס׳ ד״ה הרי: **תוס׳** ד״ה עגלה וכו׳ דעריפה ממחרת מידי נבלה. עיין מנחות דף קא ע״ב תוס׳ ד״ה ועגלה:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה והא״ר יוחאי בקידושין. נ״ב פ״ב דף מ: (ב) תוס׳ ד״ה והתנן וכו׳ אינו כן אלא **אם** עד:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) תוס׳ ד״ה אמר וכו׳ כמו שאר קדשים דמיתסרי מחיים וכא דכתיב ועבדו שם וכו׳ כל״ל:

מוסף רש״י

ואמר ר״ש בן לקיש. אינו שעת הכושר היתה לה, אומר היה ר״ש פרה נפדית על גבי מערכתה. אפילו נשחטה על המערכה כמשפט, אם מצא אחרת יפה ממנה, הרי שעת הכושר שלה, ואע״פ דלא נפדית, אפילו הכי משוי ליה לאוכלא דהוא ולאוויה לפדות (ב״ק עז:) וסבירא ליה לר״ש העומד לפדות כפדוי דמי והויא ליה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים (שבועות יא:). **תצא ותרעה בעדר.** כשאר חולין, והאי תנא לית ליה הא דאמרינן בכמה דוכתי עגלה ערופה נאסרת מחיים ויירידתה לנחל איתן אוסרתה, ובמסכת כריתות (כה.) מוקמינן לה למילתא דפלוגתא דתנאי, בפרק בתרא (סוטה מז.). **גבול שמעתי בה ושכחתי.** מאימתי נאסרת (קדושין נז.). **ונסבין חבריא.** וסבורין התלמידין מדעתם לומר (זבחים ע:). **ירידתה לנחל איתן.** היא הגוולמת לה אם עריפה ואוסרתה (קדושין שם) ובקידושין יליף לה דנאסרה מחיים (זבחים שם). **משעת לקיחה.** נאסרות שתיהן עד שישלח המשולחת ויתרפא בציצוחה (קדושין שם). **מעגלה ערופה.** מה התם מיתסרא מחיים בקדשים, אף כאן מחיים (שם).

עין משפט נר מצוה

טו א מיי׳ פ״י מהלכות רוצח הלכה מ:
מז ב מיי׳ שם הלכה ו:
יז ג מיי׳ פ״ח מהל׳ טומאת צרעת הל׳ ז:
יח ד מיי׳ פי״ב מהל׳ שחיטה הל׳ יג סמג לאוין קמט טוש״ע י״ד סי׳ מז סעיף ו:
יט ה ו מיי׳ שם הל׳ יב:
כ ז מיי׳ שם סמג שם טוש״ע שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד: ויקרא כב כח

שיטה מקובצת

א) ועגלה ערופה לאו שחיטה ראויה היא. נ״ב נ״א בס״י עגלה ערופה שחיטה ראויה היא דתנן וכו׳:

רבינו גרשום

פרה נפדית על גבי מערכתה. כלומר אם אירע בה פיסול או במלאכה או בשום דבר: תצא. כלומר עם שאר בהמות של חולין: קשיא דר״ש בן לקיש אדר״ש בן לקיש. כלומר הכא אמר ריש לקיש עגלה ערופה אינה משנה והכא אמר משעת קיחה ואסורה מאותה שעה השחוטה. ב) שחיטה שאינה ראויה היא: אמר רב יוסף לענין דינא תנן. כלומר דין הוא שישחוט ראשון: [שחט] שני בניה ואח״כ שחטה סופג את הארבעים. כלומר שאותן שני לאוין כולל בשחיטה אחת: ולא בנו ואותו. כלומר והיכא דשחט שני בניה ואח״כ שחטה אמאי סופג את הארבעי׳: שנים אחרונים חייבין. כלומר אחד משום בנו ואותו ואחד משום אותו ואת בנו:

ב) נראה דמסקר כאן לאחר תיבות ול״ל וא״כ שפיר אמר מתני׳ דהוי שחיטה שאינה וכו׳.

הזורע כלאים כלאים לוקה. תימה דמשמע הכא דבחד כלאים לא לקי אלא חדא ואמאי לא לקי נמי משום לא תסיג גבול רעך (דברים יט) דלענין איסור כלאים דריש לה בשבת בפ׳ ר׳ עקיבא (דף פה.) וי״ל דכיון דאתא נמי לאזהרה דמסיג גבול אין לוקין עליו משום כלאים כמו שאין לוקין על השגת גבול דיתן להשבון ועוד דהוי לאו שבכללות: **תנינא** נזיר שהיה שותה כו׳.

מע״ג דהך דהזורע כלאים ברייתא היא ובכמה ברייתות שונה מה שבמשנה מ״מ היה לו לשנות באותו ענין ששונה במשנה וכה״ג אשכחן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עד.) גבי אבא שאול היה קורא לשמוקי בדוקי דפריך תנינא מה טיבו של עובר זה כו׳ ופי׳ שם בקונטרס דהכי פריך תנינא כלומר התם הוה ליה למיתני:

אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת. פי׳ לו בהתראה אחת ואפי׳ בזה אחר זה דאפילו בהא פטרי רבנן כמו מזיר שהיה שותה כל היום דאינו חייב אלא אחת:

ולאפוקי מדרבי יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. נראה דאינו חייב משום כלאי הכרם קאמר [ט] אבל מודה דמשום כלאי זרעים מיחייב בתרי מינין בחטה ושעורה לחודיה וכן משמע דכי קאמר קמ״ל דכי זרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן נמי חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה והוא שותה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת מני אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס השתא ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לכ״ש אלא לאו סומכוס היא לא לעולם רבנן [ב] ומילתא אגב אורחיה קמ״ל דאיכא תרי גווני כלאים ולאפוקי מדרבי יאשיה [ז] דאמר רבי יאשיה [ב] עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד קמ״ל דכי זרע חטה וחרצן [ג] ושעורה וחרצן נמי מחייב ת״ש [ד] אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא מ׳ היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובשתי התראות מ״ט דרבי יהודה התראת ספק היא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר [ו] התראת ספק לא שמה התראה דתניא [ה] הכה את זה וחזר והכה את זה קלל את זה וחזר וקלל את זה או שהכה שניהם בבת אחת או שקלל שניהם בבת אחת חייב ר׳ יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת ומאן תנא קמא אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס השתא ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לא כל שכן אלא לאו סומכוס היא לא לעולם בזה אחר זה ורבנן והאי תנא סבר לה כאידך תנא דרבי יהודה דאמר התראת ספק שמה התראה [ח] דתניא [1] לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו בא

אי מיבעי ליה לגופיה א״כ ליכתוב לא תשחוט מאי לא תשחטו ואכתי מיבעי ליה דאי כתב רחמנא לא [ח] תשחוט ה״א חד אין תרי לא כתב רחמנא לא תשחטו ואפילו תרי אם כן לכתוב לא [א] ישחטו מאי לא תשחטו שמע מינה תרתי: שחטה ואת בת בתה [וכו׳]: א״ל אביי לרב יוסף מאי טעמא דסומכוס קא סבר סומכוס [ט] אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתי חטאות ובדין הוא דלישמעינן בעלמא והאי דקא משמע לן בהא להודיעך כחן דרבנן דאע״ג דגופין מוחלקין פטרי רבנן או דלמא קסבר סומכוס אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת והכא היינו טעמא הואיל וגופין מוחלקין א״ל אין קסבר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתי חטאות ממאי [ב] מדתנן הזורע כלאים כלאים לוקה מאי לוקה אילימא לוקה אחת פשיטא ועוד מאי כלאים כלאים אלא פשיטא ב׳ מלקיות במאי עסקינן אילימא בזה אחר זה ובשתי התראות תנינא [ג] נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה והוא שותה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת מני אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס השתא ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לכ״ש אלא לאו סומכוס היא לא לעולם רבנן [ד] ומילתא אגב אורחיה קמ״ל דאיכא תרי גווני כלאים ולאפוקי מדרבי יאשיה [ז] דאמר רבי יאשיה [ב] עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד קמ״ל דכי זרע חטה וחרצן [ג] ושעורה וחרצן נמי מחייב ת״ש [ד] אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא מ׳ היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובשתי התראות מ״ט דרבי יהודה התראת ספק היא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר [ו] התראת ספק לא שמה התראה דתניא [ה] הכה את זה וחזר והכה את זה קלל את זה וחזר וקלל את זה או שהכה שניהם בבת אחת או שקלל שניהם בבת אחת חייב ר׳ יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת ומאן תנא קמא אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס השתא ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לא כל שכן אלא לאו סומכוס היא לא לעולם בזה אחר זה ורבנן והאי תנא סבר לה כאידך תנא דרבי יהודה דאמר התראת ספק שמה התראה [ח] דתניא [1] לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו

אכל פרי נא. שחט אחד האם ואחד הבת אפילו אחרון פטור קא משמע לן: לא ישחטו. דמשמע לא על ידי אחד ולא ע״י שנים לא יהיו נשחטין: מאי לא תשחטו. דמשמע דתרוייהו עבדי איסורא: בהעלם אחד. שלא נודע לו בנתיים שחטא ובשוגג חייב שתי חטאות וה״ה נמי דמחייב בהתראה אחת ובלאו אחד שני מלקיות: דלישמעינן בעלמא. היכא דאין גופין מוחלקים כגון בשני זיתי חלב: דאע״ג דגופין מוחלקים. שעל ידי שתי פרות באין לו שני מלקיות הללו. ופליג. סומכוס בסיפא וה״ה לרישא דקתני שחט שני בניה ואת״כ שחטה סופג מ׳ לסומכוס סופג פ׳ וכך מצאתי בתוספתא (פ״ה ה״א) שחט ה׳ בניה ואחר כך שחטה סומכוס אומר משום רבי מאיר חייב משום חמשה לאוין: הזורע כלאים כלאים. משמע שזרע וחזר וזרע: ועוד מאי כלאים כלאים. תדא זריעה נמי מחייב חדא: בבת אחת. בידו אחת חטה וחרצן ובידו אחת שעורה וחרצן: אלא לאו סומכוס. ומשמע מינה אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייבין [ט] : לעולם רבנן. ובב׳ התראות ודקשיא לך פשיטא הא קמ״ל דאיכא תרי גווני כלאים דבין חטה וחרצן ובין שעורה וחרצן הוו כלאים ולאפוקי מדרבי יאשיה דבעי שלשתן כאחד: אכל מזה כזית ומזה כזית. משני גיד הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת: ארבעים. ר׳ יהודה לטעמיה דאמר בפ׳ גיד הנשה [ו] אינו נוהג אלא באחת: מאי טעמא דרבי יהודה. דאמר אינו סופג אלא ארבעים דלא הוה ליה למילקי כלל כל חדא וחדא התראת ספק הוא דהא מספקא ליה לר׳ יהודה באיזו מהן נוהג בשל ימין או בשל שמאל דקתני התם והדעת מכרעת שהוא של ימין ואיבעיא להו פשיטא ליה של ימין ומאי דעת דעת תורה או ספוקי מספקא ליה ומאי דעת דעת נוטה ומדלא פשטיה מהא דמיפשט פשיטא ליה ש״מ לאו בשתי התראות קאמר דהא שמעינן ליה דאמר התראת ספק לא שמה התראה: הכה זה וחזר והכה זה. מי שלא שהתה אחר גיטה שלשה חדשים וניסת וילדה ספק בן תשעה לראשון וספק בן שבעה לאחרון וכשגדל הכה את האחד וחזר והכה את חבירו: חייב. דקסבר התראת ספק שמה התראה: בבת אחת. הרים שתי ידיו והכה זה באחת וזה באחת: חייב. דהתראת ודאי היא: בבת אחת. דהוי״א התראת ודאי: אלא לאו סומכוס היא. דלא אשכחן תנא דאית ליה הא סברא אלא הוא: בלא אשרופו. עשה הוא ולאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והמותיר בפסח פטור: גא

מסורת הש״ם

א) [שבת נג.:], ב) [ל״ל מדתניא עי׳ תוס׳ ד״ה תניגא], ג) קדושין עז: מכות כא. נזיר מב., ד) קדושין לט. בכורות נד. ברכות כב. לקמן קלו:, ה) לקמן לא. ודף לז., ו) [לעיל פא.], ז) [לקמן לא. מכות טז. יבמות קא. תוספתא דיבמות פי״ב ה״ה ע״ש], ח) סנהדרין סג. פסחים פד. תמורה ד: מכות ד: טז. שבועות ג: לקמן לא. [ודף קמא.:], ט) [נדל״ל חייב שמיים], י) [לקמן לא:],

עין משפט נר מצוה

כא א מיי׳ פ״ה מהל׳ מזיקות הל׳ י סמג לאוין רכ:

כב ב מיי׳ פ״ה מהל׳ כלאים הל׳ ב סמג לאוין רפ טוש״ע י״ד סי׳ רלו ס״א:

שיטה מקובצת

א) דאי כתב רחמנא לא תשחט: ב) קמ״ל דכי זרע חטה וחרצן או שעורה וחרצן נמי מיחייב: ג) ולהכי לא מצי לאוקומי כלאים כלאים בבת אחת:

רבינו גרשום

חד אין תרי לא. כלומר אי (מאחד) בן אדם [אחד שחט] לאותו ואת בנו (והוא שחטן) יהא חייב אבל אי אחד [שחט] אותו [ואדם אחר שחט] את בנו לא יהא חייב. כתב רחמנא לא תשחטו דאפי׳ תרי: ש״מ תרתי. דאפילו בנו ואותו: אע״ג דגופין מוחלקין פטרי. כלומר כיון דכלל שני איסורין בשחיטה אחת אע״ג דאיכא אותו ואת בנו ובנו ואותו אינו סופג אלא ארבעים: אלא לאו סומכוס היא. כלומר וחייב על כל אחת ואחת אע״ג דבבת אחת ובהתראה אחת: לא לעולם רבנן היא. כלומר ומאי לוקה לוקה אחת כיון דבחדא התראה ובבת אחת היא אינו לוקה אלא אחת והא קמ״ל דאיכא תרי גווני כלאים ואי לאו דבבת אחת היא הוה מיחייב תרתי: והיכי דמי תרי גווני כלאים. דבידו אחת שעורה וחרצן ובידו אחת חטה וחרצן והפילן בבת אחת וזרען: בהא לימא ר׳ יהודה סופג ארבעים. כלומר אפי׳ ארבעים לר׳ יהודה אינו סופג דהוי התראת ספק דמתרין אותו מספק דלא תיכול דספק הוא אם של ימין הוא דר׳ יהודה אינו מחייב אלא על של ימין: הכה את זה. כלומר ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון: בזה אחר זה פטור. כלומר דהתראת ספק הוא שאין אנו יודעין אי זהו אביו או זה או זה: אלא לאו סומכוס היא. כלומר מה דאמרי׳ סופג שמונים זהו סומכוס דלענין אותו ואת בנו מחייב שמונים הכא נמי מחייב שמונים אע״ג דבבת אחת: לעולם בזה אחר זה ובשתי התראות ורבנן ומש״ה אמרי׳ סופג שמונים (ואם פרכת והא ר׳ יהודה אמר סופג ארבעים והתראת ספק לאו שמה התראה) ואי פרכינן לר׳ יהודה אמאי סופג ארבעים והא התראת ספק הוא. סבר לה כאידך דר׳ יהודה. דתניא לא תותירו ממנו עד בקר והנותר וגו׳

תורה אור השלם

1. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ:
שמות יב י

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה ולאפוקי וכו׳ אבל מודה. עי׳ לעיל דף ס׳ ע״ב תוס׳ ד״ה הכיכי:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ אם כן לכתוב לא יִשָּׁחֲטוּ כל״ל: ב) שם ומלאת אגב אורחיה קמ״ל. נ״ב עיין תורת חיים:

מוסף רש״י

חטה ושעורה וחרצן. שלשתן בבת אחת (בכורות נד.). במפולת יד. דהוו להו כלאי זרעים וכלאי הכרם כאחת (ברכות כב.) ומעמא דר׳ יאשיה לא ידענא מהיכא נפקא ליה דבעינן ב׳ מיני זרעים וחרצן שלישי, ומפולת יד נפקא ליה מלא תזרע כרמך כלאים, משמע שזריעת הכרם עצמה תהיה בכלאים (קדושין לט.). אכל מזה כזית ומזה כזית. משל ימין ומשל שמאל (לקמן צא.). אינו סופג אלא מ׳. דאינו נוהג אלא באחת (לקמן צו.). הכה את זה וחזר והכה את זה. מי שגירש את אשתו ונשאת אילדה, ספק בן ט׳ לראשון ספק בן שבעה לאחרון, הכה זה ומחל לו וחזר והכה זה בשתי התראות, דהוה לה כל חדא התראת ספק (מכות טז.). חייב. שהרי אחד מהם אביו, קסבר התראת ספק שמה התראה דאיכא עונש והכה (יבמות קא.). בבת אחת. שחבטן במקל בהתראה אחת (שם ולקמן צא.) או בהתראה אחת בתוך כדי דבור דהוה לה התראה ודאי, דממה נפשך מד מגייהו אתיהו (מכות שם). חייב. דבהתראה ודאי התרו בו אל תכה שייסה שבמכה זו אתה מתחייב (יבמות שם). בזה אחר זה פטור. דאיכא שתי התראות וכל חדא וחדא הוה התראת ספק (שם).

א) [שבת נג.:], ב) [ל״ל מדתניא עי׳ תוס׳ ד״ה תניגא], ג) קדושין עז: מכות כא. נזיר מב., ד) קדושין לט. בכורות נד. ברכות כב. לקמן קלו:, ה) לקמן לא. ודף לז., ו) [לעיל פא.], ז) [לקמן לא. מכות טז. יבמות קא. תוספתא דיבמות פי״ב ה״ה ע״ש], ח) סנהדרין סג. פסחים פד. תמורה ד: מכות ד: טז. שבועות ג: לקמן לא. [ודף קמא.:], ט) [נדל״ל חייב שמיים], י) [לקמן לא:],

גא

(דף גא.) יאסר ותירוש אין מעשרין מזה על זה דאמר קרא כל חלב יאסר וכל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה אין לי אלא תירוש ויאסר תירוש ודגן דגן ודגן מנין אמרת ק״ו ומה תירוש ויאסר שאין כלאים זה בזה אין מעשרין כו׳ ולרבי יאשיה מייתי לה הכי ומה תירוש ויאסר שאין כלאים זה בזה (אפי׳ ע״י דבר אחר) אין מעשרין מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים ע״י דבר אחר כו׳ לא נקט דבר אחר אלא משום תירוש ודגן: **מאי** טעמא דרבי יהודה התראת ספק היא. וא״ת והא מסיקנא בפ׳ גיד הנשה (לקמן דף לא.) דמפשט פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין וי״ל דהכא בעי למימר דתפשטו מהכא דלא מספקא ליה ומסיק דלעולם לא תפשטו וסבר לה כאידך כו׳:

בא הכתוב ליתן עשה. טעמא דבא הכתוב הא לאו הכי לקי תרי״ג דהתרלת ספק היא דכל איתא דאתרו ביה מני אמר אכתי ליליא הוא: **לא מן השם הוא זה.** לא מטעם זה הוא פטור: **שאין בו מעשה.** יש בו ולא אכל ומאליו נעשה נותר: **משפי ירכות של שתי בהמות.** ומדנקט שתי בהמות שמע מינה בימינות קאמר ות״ק דהכא כרבי יהודה ס״ל דאין נוהג אלא באחת. ומהא דשטינן בפרק גיד הנשה (לקמן דף לא.) דפשיטא ליה לר׳ יהודה דבימין: **דלית ביה כזית.** בקמא או בבתרא אלא בחד מיניהו ות״ק מחייב דקסבר בריה הוא ובריה [אין] צריכה שיעור כדתנן במסכת מכות (דף יג.) אמר להם רבי שמעון אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא [שהוא] חייב אמרו לו מפני שהיא כבריתה. ואית דמפרשי דלית ביה כזית בחד מיניהו אלא בתרוייהו ואין נראה בעיני שיהו שתי התראות מלטרפות דאי אכיל ליה לבתרא בתוך כדי אכילת פרס היינו בבא אחת ואי לאחר כדי אכילת פרס תו לא מלטרפי: **עד שיהא בו כזית.** דקסבר לאו בריה חשיב אלא כחתיכה מן הבהמה: **מתני׳ באחרונה פרקים בשנה.** דרך ישראל לעשות סעודות וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשחוטה מיד לפיכך המוכר בהמה לחבירו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט שמא כבר נשחטה: **ביום טוב האחרון של חג.** היו מרבין בשמחה מפני שרגל לעצמו הוא וחביב עליהן: **שאין לו ריוח.** הפסק בינתים שמכר האם היום: **אבל יש לו ריוח.** שמכר את הראשונה אתמול והשניה היום: **אין צריך להודיעו.** שאני אומר אתמול שחט הראשון: **ומודה רבי יהודה בו׳.** אע״פ שלקח זה היום וזה למחר: **משחיטין הנבה בעל דינרו.** כדמפרש ואזיל שאם קבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר: **אפילו שור שוה אלף זוז.** שוחטו על כרחו אף על פי שאין לוקחין בשאר ובגמרא מפרש טעמא: **ואין לוקח בו אלא דינר.** שנתן דינר לנבה: **מה לוקח.** ומפסיד הדינר: **אינו כן.** דבעינן משיכה וכל זמן שלא משך חוזר בו הנבה: **גמ׳ למה לי למיפני את האם לחתן.** ליתני במוכר זו לחתן וזו לכלה ומאי פסקה דנקט לחתן אם ולכלה בת: **למיטרח בי חתנא.** **שויבה לו ע״י אחרת.** המוכר הזה מסר את השור לאדם אחר שלא בפני הלוקח ואמר לו זכי בשור זה לפלוני להיות בדינר בשר: **דזכות הוא לו.** מסירה זו זכות היא לו דהא לא סגי ליה בלא בשר: **חוב הוא לו.** להוליא הוצאות הפסד הוא לו: **אין חבין לו.** דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו אבל להרויחו אין סהדי דניחא ליה לפיכך זכין ואין חבין: **על דין תורה.** שקונין לו מעותיו בלא משיכה: **דבר תורה מעות קונות.** מכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור דגמרינן מהקדש דכתיב [ויקרא כז] ונתן הכסף וקם לו: **ומה טעם אמרו משיכה קונה לו׳.** דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח משנתן מעות אי מתרמי דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאוליניהו אבל סתם מושך ממטי להו לביתיה: **מתני׳ היום תוך אחר הלילה.** שחט האם משחשכה לא ישחוט הבא כל הלילה וכל היום המחרת אבל שחט האם ביום שוחט הבא בלילה דאין הלילה תוך אחר יום: **אם זו דרש.** משום דבעיינא דקדשים כתיב אותו ואת בנו אילטריך למדרשה כדתניא בגמרא: **מעשה בראשית.** ויהי ערב ויהי בקר בראשית ערב והדר בקר: **גמ׳ לפי שכל הענין.** הפרשה הזאת סמוכה לקדשים דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמיך ליה אותו ואת בנו: **בקדשים לילה תוך אחר היום.** דכתיב [ויקרא ז] ביום קרבנו יאכל לא ייתר ממנו עד בקר אלמא לילה שלאחריו קרי יום קרבנו עד הבקר: רבי

וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל. תימה דברים כתובות (דף ה.) פריך יום הכפורים שחל להיות בשני בשבת ידחה גזירה שמא ישחוט בן עוף ואמאי לא פריך משאר ימים טובים דהוי לכ״ע ואומר ר״ת דבשאר ערב י״ט שוחטין בהמות כדאמר הכא אבל ערב יום״כ לא היו אוכלין אלא בשר עוף ודגים כדאמר בב״ר גבי הוהו דזבן נוגא והא דלא חשיב הכא ערב יו״ט ראשון של חג אומר ר״ת משום דכולי עלמא טרידי בסוכה ולולב ואין להן פנאי להרבות בשחיטה כל כך (ב):

ומודה רבי יהודה. תימה למאן מודה דאימתי דרבי יהודה לפרש הוא כדאמרינן בסנהדרין בפרק זה בורר (דף כה. ג):

הדרן עלך אותו ואת בנו

בא (א) הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר׳ יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דה״ל לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת״ש (ב) אכל שני גידין משתי ירכות משתי בהמות בסופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא מ׳ היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובשתי התראות מ״ט דרבי יהודה דאמר ארבעים ותו לא אלא פשיטא בבת אחת ובחדא התראה מאן ת״ק אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לא כל שכן אלא לאו סומכוס היא לעולם בזה אחר זה ודקאמרת מ״ט דרבי יהודה כגון (ג) דלית ביה כזית (ד) דתניא אכלו ואין בו כזית חייב ר׳ יהודה אומר עד שיהא בו כזית: **מתני׳** (ג) (ד) **בארבעה** פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט ואלו הן ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום טוב הראשון של פסח וערב עצרת וערב ראש השנה וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל אמר רבי יהודה (ה) אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אין צריך להודיעו (ו) ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שצריך להודיעו בידוע ששניהם שוחטין ביום אחד (ז) בארבעה פרקים אלו משחיטין את הנבה בעל כרחו אפילו שור שוה אלף דינרים ואין לו ללוקח אלא דינר כופין אותו לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר: **גמ׳** (ח) תנא אם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע: אמר רבי יהודה אימתי [וכו׳]: למה לי למיתני את האם לחתן ואת הבת לכלה מלתא אגב אורחיה קמשמע לן דאורח ארעא למטרח בי חתנא טפי מבי כלתא: בארבעה פרקים אלו [וכו׳]: (ט) והא לא משך אמר רב הונא אמר רב כשמשך אי הכי אימא סיפא אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר והא משך אמר ר׳ שמואל בר רב יצחק לעולם שלא משך וכגון שזיכה לו על ידי אחר בארבעה פרקים אלו דזכות הוא לו (י) (ח) זכין לאדם שלא בפניו בשאר ימות השנה דחוב הוא לו אין חבין לאדם שלא בפניו (ט) רבי אלעזר אומר אמר רבי יוחנן (ב) בארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה (ט) דאמר רבי יוחנן ,דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזירה (כ) שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה: **מתני׳** (ל) יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה את זו דרש רבי שמעון בן זומא נאמר במעשה בראשית (2) יום אחד ונאמר באותו ואת בנו יום אחד מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה: **גמ׳** ת״ר את זו דרש ר״ש בן זומא לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא בקדשים (מ) ובקדשים לילה הולך אחר היום יכול אף זה כן נאמר כאן יום אחד ונאמר במעשה בראשית יום אחד מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום [אחד] האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה

יד אחר שלא בפניו שאמר לו טול שור ברשותך שתהא מזכה לו לפלוני: בארבעה פרקים אלו דזכות הוא לו. כלומר שחייב לקנות בשר בשביל שמחת יו״ט וזכין לאדם שלא בפניו: בשאר ימות השנה דחובה הוא. כלומר דלקנות הוא חוב ולא זכות אין זכין לו לאדם אלא בפניו: דבר תורה מעות קונות. כלומר דכתיב או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד דהיינו מעות ומפני מה אמרו משיכה קונה דאינו קונה שום אדם עד שימשך: גזירה שמא יאמר המוכר נשרפו חטיך בעליה. ויהיו לו החטין קנוין בעל כרחו: עכשיו אמרו חכמים שאינן השובין של לוקח עד שימשוך כדי שישמרם המוכר אותם יפה יפה עד שיבואו ברשותו: ובקדשים לילה הולך אחר היום. תודה שנאכלת ליום ולילה עד חצות וכגון זבחי שלמי צבור: יום המיוחד טענן כדרו כגון הני ארבעה פרקים: **סליק פ״ד דקא**

ו) מוהי ל״ל ועכשיו דלף למה שם ספק ולא ידעינן אם יומיר אם לאו מ״מ היה חייב מלקות אעפ״כ משום עשה דנאם תעבדנו שבא אחריו אינו חייב. ב) דבור זה שייך אחר ד״ה גזירה.

מסורת הש״ס

א) [לקמן לא. מוספתא פ״ז ה״ב ותוספתא דמכות פ״ג ה״ד], ב) [ותוספתא פ״ז ה״ב ותוספתא מכות פ״ג ה״ד] לקמן לו., ג) ע״ז ה:, ד) עירובין פא:, ה) בכורות כא:, ו) [עירובין פא: ע״ש], ז) [קדושין כג. וש״נ], ח) [בעירובין מיתא רב אלא אמר ר׳ יוחנן וגי׳ רש״ל ר׳ אלא אמר רב יהודה בארבעה כו׳], ט) [ב״מ מו: מז. מז: עירובין פא: קדושין כו. כח: בכורות יג.], י) [תמורה יד.], כ) [וע״ע תוס׳ ע״ז ה: ד״ה ערב], ל) [ועי׳ תוי״ט דמייתבו].

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד: ויקרא כב כח
2. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: בראשית א ה

מוסף רש״י

בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. אם תומיר ועבדת על לאו בתם תעבדנו, נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין לומר זה עבור ותקנת עבירתו שיעבדנו (שבועות ג:) ומשמע שזה עבור של לאו שאם יוחירו ישרפנו ויפטר (סנהדרין סג:) שהמעשה האמור אחריו מקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד:) כל לאו שיעתק לעשה אין לוקין עליו דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו עשה זאת והיינגל, ועוד דלא דמי לאלו דחסימה שהמלקות נסמך לו (פסחים פד.). **לא מן השם הוא זה.** לא מטעם זה המלקות בטל בו אבל כל עצמו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה (שבועות ג:) כלומר טעם זה אינו מן העיקר ואין לוקין עליו, אלא מפני מה המומיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה (מכות ד:). **משחיט בהמות.** מדנקט משחיט בהמות כי היכי דיהיו תרוייהו ימינות נקט, דאי ימין ומאמל מה לי שתי בהמות ומה לי אחת (לקמן צא.). **אכלו ואין בו כזית חייב.** משום דבריה הוא ומייב בכל שהוא (לקמן צו.). **בארבעה פרקים בשנה.** בהני ד׳ פרקים מחזקינן ליה לאינש דכל מאן דזבין בהמה שחיט לה ביומיה ומשום הכי קאמר אמה מכרתי לשחוט ואל תשחט אתה את הבת שאמכור משום אותו ואת בנו דביום אחד ממייב האחרון ואלו ימים אי אפשר בלא בשר וקונין הכל (ע״ז ה:). **ערב** יו״ט האחרון של חג. מפני שהוא יום השלמת קרבנות החג דתנן מי שלא חג וכו׳ (שם). **וערב יו״ט הראשון של פסח.** ד״ל דניסן משום דפסחים (שם).

וערב עצרת. משום שלמי חגיגה ועולת ראיה (שם). **וערב ראש השנה.** ר״ה יום טוב הוא ואוכלין בשר (שם). **ערב יום הכפורים.** נמי משום כל האוכל ושותה בע׳ בו וכו׳ (שם). **בגליל.** היו רגילין להרבות שמחה יותר (שם). **ואין לו ללוקח.** בשאינו השור, **אלא דינר.** שנתן לו דינר מבעוד יום בשוב דינר בשר (ערובין פא:). **אם מת מת ללוקח.** אם מת השור אבל הלוקח מה שנתן (שם). **אבל בשאר ימות השנה אינו כן.** אין משחיטין אותו בעל כרחו ואם לא עבר מחזיר לו את הדינר (שם). **אם לא הודיעו.** בארבעה פרקים בשנה המוכר פרה לשחוט ובו ביום מכר בנה לאחר לשחוט, צריך להודיעו אמה מכרתי היום לשחוט, ואם לא הודיעו הולך לוקח ושוחט לבן ואינו צריך לחזור ולשאול אם היום נשחטה האם (בכורות כא:). **שזיכה לו.** עבור הלוקח בשור זה שוה דינר על ידי אחר. שמכר השור לאחר ואמר לו זכה בו בשם פלוני והוא לא שמעו אצל לאותו אחר כזכיה בכזיבו (ערובין פא:). **דזכות הוא לו.** להוציא מעות הלקוח בשר, שהכל דרכן בכך (שם). **דחוב הוא לו.** שמוציא הוצאות (שם). **אין חבין לאדם שלא בפניו.** אין אדם יכול ליעשות שליחו שלא מדעתו לדבר שהוא חוזה לו הפסד (קדושין כג.) דבר שהוא לרעתו קרוי חובה (כתובות י: וכעי״ז ב״מ י.) דבר שהוא חוב לו אינו חפץ בו (סוטה כה.). **דבר תורה מעות קונות.** דכתיב בפרה מן ההקדש ומן הכסף וקם לו, ק״ו בלוקח מן הסליחות (ערובין פא:) ומשיכה לא קניא (בכורות יג:). **שמא יאמר לו** המוכר ולא יחוס לטרוח ולהליל, לפיכך העמידום ברשותו לחזור בו אם יצלה, דכיון שאם יתייקרו ברשותו יתייקרו ויחזור בו מן המכר ויהא הבשר שלו כי דידיה חשיב להו וטרח ומליל (ב״מ מו:) לו: להכי אוקמיהו ברשותיה להיות הפסד הבריחה עליו והבשר לחזור אם מתייקרו דלימסר נפשיה לאטוליהו (קדושין כח: וכעי״ז ערובין פא:). **ובקדשים לילה הולך אחר היום.** שעבור, דכתיב ביום קרבנו יאכל לא ייתר ממנו עד בקר, אלמא כל הלילה קרי יום קרבנו (תמורה יד.). **הדרן עלך אותו ואת בנו**

עין משפט נר מצוה

כג א מיי׳ פ״י מהלכות קרבן פסח הל׳ יא ופי״ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט:

כד ב ג מיי׳ פ״ח מהל׳ מאכלות אסורות הלכה ג:

כה ד ה ו מיי׳ פי״ב מהל׳ שחיטה הל׳ יד טו טז ועי׳ בהסגות וכ״מ וכל״מ סמג לאוין קמט טוש״ע י״ד סי׳ טז ס״ו:

כו ז מיי׳ פ״ט מהל׳ מכירה הל׳ ז סמג עשין פב טוש״ע חו״מ סי׳ קלט סעיף ג:

ח [מיי׳ פ״ז מהלכות זכיה ומתנה ה״ב ופ״ה מהלכות עבדים ה״ב ופ״ו ה״ח טוש״ע חו״מ סימן רמג סעיף ג]:

ט מיי׳ פ״ט מהלכות מכירה ה״ז סמג עשין פב טוש״ע חו״מ סימן קלט סעיף ג:

י [מיי׳ שם פ״ג הלכה ו סמג שם טוש״ע חו״מ סימן קלט סעיף ג]:

כ [מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם סעיף ה]:

כז ל מיי׳ פי״ב מהל׳ שחיטה הל׳ י סמג לאוין קמט טוש״ע י״ד סי׳ טז סעיף ד:

מ [מיי׳ פ״ד מהלכות מעשה הקרבנות ה״ב]:

רבינו גרשום

בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. כלומר דעשה זו והנותר [ממנו וגו׳ באש תשרפו] ולא תעשה זו לא תותירו ועכשיו (ו) זה ספק לא ידעינן אם יותיר אם לאו ואעפ״כ חייב מלקות ומשום הנותר שבה אחריו אינו חייב ודברי ר׳ יעקב יביא כאן משום גרדה: אלא לאו סומכוס היא. כלומר וש״מ אכל ב׳ זיתי חלב בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת: ערב יו״ט אחרון של חג כו׳. כלומר דהשתא סתמא דמלתא ודאי מאי דהוה ליה אכל בימים שעברו ואינו קונה אותה אלא לשחוט לפיכך צריך להודיעו: אימתי בזמן שאין לו ריוח. כלומר בערב יו״ט קנאה דודאי באותו יום ישחטנה לפיכך צריך להודיעו: אבל יש לו ריוח בינתים. כגון שקנאה שנים או שלשה ימים קודם לחג א״צ להודיעו מאן נימא לן דבאותו יום ישחוט שמא למחר או ליום אחר ישחוט: ואין לוקח אלא דינר. כלומר שלא נתן לו ללוקח אלא דינר כופין אותו לשחוט וישלם לו את השאר ושל לוקח חשיב: מלתא אגב אורחיה קמ״ל דאורחא דמלתא למיטרח כו׳. כלומר דחזינן המוטב לחתן והגרוע לכלה: (ב) היום הולך אחר הלילה. כלומר לילה ויום שאם שחט אותו ביום מותר לשחוט בנו בלילה אבל אם שחט בלילה אסור לשחוט בנו ביום שלאחר הלילה: הכא במאי עסקינן כגון שזיכה לו ע״י אחר. כלומר שנתן לו לוקח דינר והלך לדרכו וזיכה לו מוכר ללוקח על

כסוי הדם. ונוהג בחיה ובעוף. למעוטי בהמה קא אתי דלא תימא שיהא בכלל חיה: **במזומן** ובשאינו מזומן. פי' בקונטרס דמשום שלוח הקן איצטריך למיתני דתנן לקמן דאינו נוהג אלא בשאינו מזומן וקשה לפירושו דאם כן בכל הני פירקין הוה ליה למיתני באותו ואת בנו (לעיל דף עמ.) ובגיד הנשה (לקמן דף פט:) ובכל הבשר (לקמן דף קג:) ונראה לפרש דאיצטריך למיתנייה הכא משום דכתיב (ויקרא יז) (כי) [אשר] יצוד דלא תימא דוקא באינו מזומן: **במוקדשין** מ"ט לא. בקדשי מזבח נמי קא בעי כדמוכח הסוגיא ואף על גב דהטוחר והמעקר פטור מלכסות (לקמן דף פה.) היינו משום דאסור באכילה אבל הכא משתרי באכילה במליקתו וגבי כסוי הדם לא כתיבא שחיטה אלא שפיכה: **צריך** שיתן עפר למטה ועפר למעלה. עפר שלמעלה מצוה שיתן הוא דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות וכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות (לקמן דף פז.) אבל עפר שלמטה ג) אין צריך שיתן הוא אם יש עפר כיון שנותן הדם על העפר הרי הוא כאילו נתן העפר. תוס' שאנ"ץ ותוס' הרא"ש ז"ל: **ד)** אף מזבח ששים והכא ה"ק אם הוסיפו כבר על המזבח עד ס' אמה אז יצטרך לבטל והוי מוסיף אבנין. הרא"ש ז"ל: **ה)** דסברא הוא בכל כי הני כיון שיש:

רבינו גרשום

בפני הבית. בזמן שבית המקדש קיים: במזומן ובשאינו מזומן. כלומר בייתות ומדבריר: והכא לא אפשר היכי לעביד ליבטליה. כלומר לא אפשר ליתן עפר למטה על המזבח לא ליבטליה קא הוי חציצה בין הדם למזבח (היכא דיהב) **ו)** מתנות בהמה ואחר כך חייב לכסות. כלומר אלמא אע"ג דחוצץ דם בהמה בין עפר לדם חיה אעפ"כ בעי כסוי למעלה הכא נמי אע"ג דלמטה לא אפשר למיתן עפר למעלה ליבעי כסוי: התם כדר' זירא דא"ר זירא כל הראוי לבילה כו'. כלומר ביר"ט הראשון של חג היו שם ששים עשרונים בין פרים ואילים וכבשים (ושעיר מוספין דשבת) אם אירע בשבת אבל נסכי עולת תמיד לחודה היתה נבללת בין כל הני דאמרי' היו ס' בכלי אחד והיה מחזיק הכלי ס' עשרון **ז)** והם רואיים לבילה אע"ג נבללים בס' רביעיות שהיו בתוך הכלי כיון דראויין לבילה אין בילה מעכבת בהן אבל אם נתנו (בו עשרון) יתר מס' עשרונות [בכלי אחד] כיון דאין ראויין לבילה בילה מעכבת הכא נמי לענין כסוי דם אע"ג דדם בהמה למטה כיון דאי אין דם בהמה היה ראוי ליתן עפר למטה אע"ג דדם בהמה חוצץ לא חיישינן אבל לענין מזבח דאין ראוי ליתן עפר למטה מעכב ולא יכסה: ולגרדיה ולכסיה. כלומר לגרדיה מעל המזבח וליכסיה חוץ למזבח: אי בקדשי מזבח הכי נמי. כלומר כגון מליקת העוף: הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית. דשחיטה שאינה ראויה **ח)** דאינה אלא בקדושת שמוכרין אותן ודמיהן לצורך בדק הבית:

ח) ל"ל שתו בהמה ואח"כ מיה מייב לכסות כלומר וכו'. **ז)** ל"ל והם ראוים לבילה והלכך אין בילה מעכבת בהן וכו'. **ו)** ל"ל דשחיטה שאינה ראויה היא דהא היא קדושה גמורה ומהיכן לצורך בדק הבית.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הלכה ב סמג עשין קד:
ב ב מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כח סעיף ח:
ג ג מיי' שם הלכה ד [וס"ל מהלכות מאכלות אסורות פי"ג] טוש"ע שם סעיף ג:
ד ד מיי' פי"ד מהלכות שחיטה ה"ד וס"ג מהלי יו"ט הל' ח סמג שם טוש"ע ס"ח סי' תלח סעיף יח [וטוש"ע י"ד סימן כח סעיף ג]:
ה ה מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' יד ועיין בל"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ה:
ו ו טוש"ע שם סעיף יד:
ז [מיי' פי"ז מהלכות מעשה הקרבנות הל"ו]:

שיטה מקובצת

א) דהיינו ד' פרקים שהמוכר מוזהר להכריז: **ב)** לקמן בשאינו מזומן: **ג)** אין צריך שיתן הוא אם יש עפר כיון שנותן הדם על העפר הרי הוא כאילו נתן העפר. תוס' שאנ"ץ ותוס' הרא"ש ז"ל: **ד)** אף מזבח ששים והכא ה"ק אם הוסיפו כבר על המזבח עד ס' אמה אז יצטרך לבטל והוי מוסיף אבנין. הרא"ש ז"ל: **ה)** דסברא הוא בכל כי הני כיון שיש:

מסורת הש"ס

א) ביצה ח. לעיל עט: [בכורים פ"ב מ"טן], **ב)** ביצה ז: ע"ש לעיל לא. ע"ש, **ג)** [עיין תוס' זבחים לג. ד"ה ולעיבד], **ד)** ב"ב פז: קדושין כה. יבמות קד: נדה סו: מנחות יח: קג: מכות יח: נדרים עג., **ה)** לקמן פז:, **ו)** [שמלק לליכא רש"ס], **ז)** [רש"ל מוחק ומכסי ליה], **ח)** [דף סב.], **ט)** [פסחים סב.], **י)** [ועי' תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר ומנמנות יח: ד"ה ואמר כתבו דאין סברא לומר שיפעוור וכו' ע"ש],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד וָחָיָה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג
2. הַכֹּל בִּכְתָב מִיַּד יְיָ עָלַי הִשְׂכִּיל כֹּל מַלְאֲכוֹת הַתַּבְנִית:
דברי הימים א כח יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי נמי וכו' שאינה ראויה הן פטור:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה קא וכו' אף מזבח ששים. נ"ב אבל הלי להכא לא משוב קרא כיון דלא כתיב בהדיא בקרא שיהא כסוי הדם במוקדשין עכ"ל התוס' בזבחים דף נ"ג ע"ב ד"ה ולעיבד:

מוסף רש"י

בכורי. כוי ספק מיה ספק בהמה (ביצה ח.). ואין שוחטין אותו ביום טוב. לפי שאינו יכול לכסותו ולדמות יו"ט מספק אם שחטו (לעיל עט.): משום דשמא מיה הוא ואיכא כסוי והוא אינו יכול לכסותו ביו"ט בדקתני ואם שחטו אין מכסין את דמו. דשמא בהמה הוא ואין בו מצות כסוי ואין מטלטלין העפר לכך (ביצה ח.). צריך שיתן עפר למטה. עפר תיחוח, דאם הקרקע קשה לא מקרי עפר למעט (לעיל לא.). עפר לא נאמר. וכקמא עפר הוי משמע דלא קפיד אלא אבקתי (ביצה ז:). אלא בעפר. משמע כולו טמון בעפר (לעיל לא.) שהוא נגלל וטמון בעפר קודם הכסוי (ביצה ז:). כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. במקבת מנחות (קג:) תנן הרי עלי שש ואחד עשרון מביא בכלי אחד ואחד בכלי אחר, דעד ששים יכולין ליגלל בכלי אחד אבל ששים ואחד קים להו לרבנן דאין יכולין ליגלל והוינן בה וכי אין נבללין מאי הוי והתנן [שם יח.] לא בלל כשר ותירץ רבי זירא דאי ראוי לבילה מיהא בעינן ומי שהוא ראוי לבילה אין בילה מעכבת ואפילו לא בלל כשר אבל כשאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. והכא נמי ראוי היה ליתן עפר למטה בין דם הבהמה לדם החיה קודם ששחט החיה הילכך אף על פי שלא נתן אין הכסוי בטל אבל מוקדשין שאין ראוי ליתן עפר למטה מצות עפר למטה מעכבת בו: **וליגרריה.** מעל המזבח לאחר הזאה ויתננו למטה ויכסנו: **דם הניתז.** למרחוק חוץ לגומא ששחטו בה ודם שעל הסכין חייב לכסות וע"כ דם הסכין לא יכסנו אלא ג"כ גוררו תחלה מעל הסכין ומכסי ליה **ט)**: **בקדשי מזבח.** כגון חטאת העוף: **הכי נמי.** דחייב לכסות הואיל ושחיטה ראויה הן שנאכלות להכהנים ומתניתין בעופות שהקדישן לבדק הבית ושחטם דאסורים בהנאה ומשום דשחיטה שאינה ראויה **(א)** פטר להו מכיסוי:

ולייפרקינהו

רבי אומר יום אחד יום המיוחד טעון כרוז. ימים מיוחדים יש בשנה דהיינו ארבעה פרקים **(ב)** שאתה מוזהר להכריז אמה מכרתי לשחוט. קרי ביה לא תשחיטו לא תגרום לה לישחט בימים הללו היא ובנה אי נמי מדכתיב יום אחד דמשמע יום מיוחד למאי יתדינהו אי לאו להטעין כרוז:

רבי אומר יום אחד יום המיוחד טעון כרוז מכאן אמרו בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו:

הדרן עלך אותו ואת בנו

כסוי הדם נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית

א)בחולין אבל לא במוקדשין **ב)**ונוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאינו מזומן **ג)**ונוהג בכוי מפני שהוא ספק **ד)**ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו: **גמ'** מוקדשין מ"ט לא אילימא משום דרבי זירא **ה)**דא"ר זירא **ו)**השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר **[1]**ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה והכא לא אפשר היכי ליעביד ליתיב וליבטליה **ז)**קמוסיף אבנין וכתיב **[2]**הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל לא ליבטליה קא הוי חציצה גהי דלמטה לא אפשר למעלה אפשר ליעביד כסוי מי לא תניא רבי יונתן בן יוסף אומר **ח)**שחט חיה ואח"כ שחט בהמה פטור מלכסות בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות **ט)**כדרבי זירא דא"ר זירא **י)**כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וליגרריה וליכסיה מי לא תנן **כ)**דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אלמא דגריר ומכסי ליה הכא נמי נגרור ונכסי ליה אי בקדשי מזבח הכי נמי הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית

ולייפרקינהו

דרן עלך אותו ואת בנו

כסוי הדם. משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין נקט לכולהו: **במוקדשין.** חטאת העוף ועולת העוף: **במזומן ובשאינו מזומן.** משום דגבי שלוח הקן איצטריך למיתני לקמן (דף קנח:) **[3]**שאינו מזומן אבל לא במזומן. מזומן עוף הגדל בבית: **ונוהג בכוי** גרס: **ואין שוחטין אותו ביום טוב.** משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחלינן י"ט אם שחטו: **גמ' עפר למטה.** עפר תיחוח ולא על קרקע קשה: **וכסהו עפר.** משמע דלא בעי עפר אלא בכסוי. בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח: **והא לא אפשר.** לתת עפר למטה על המזבח: **וליבטליה.** להניחו שם לעולם: **קמוסיף אבנין.** להגביהו והרי כל אורך ורוחב ורום הבנין נמסר לדוד על פי נביאים: **דכתיב.** בדברי הימים דקאמר ליה דוד לשלמה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית עלי השכיל אותי לימד: **קא הוי חציצה.** בין דם למזבח ונמצא שלא נמלה דמו בקיר המזבח: ופרכינן **גהי דלמטה.** קודם מליקה אי אפשר לתת עפר משום חציצה כדאמרת אבל למעלה לאחר שמלק יכסנו דלאו **[1]** חציצה מאי איכא למימר: **פטור מלכסות.** שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה: **חייב לכסות.** ואע"ג דליכא עפר למטה בינו לדם הבהמה והכא נמי אע"ג שאין למטה יתן למעלה: **כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו.** במס' מנחות (דף קג:) אמרינן אין מביאין בכלי אחד מנחה של ששים ואחד עשרונים ומפרשינן טעמא מפני שאמרה תורה הבא מנחה שיטולה ליבלל וששים נבללין בכלי אחד אבל ששים ואחד קים להו לרבנן דאין יכולין ליבלל והוינן בה וכי אין נבללין מאי הוי והתנן [שם יח.] לא בלל כשר ותירץ רבי זירא דאי ראוי לבילה מיהא בעינן ומי שהוא ראוי לבילה אין בילה מעכבת ואפילו לא בלל כשר אבל כשאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. והכא נמי ראוי היה ליתן עפר למטה בין דם הבהמה לדם החיה קודם ששחט החיה הילכך אף על פי שלא נתן אין הכסוי בטל אבל מוקדשין שאין ראוי ליתן עפר למטה מצות עפר למטה מעכבת בו: **וליגרריה.** מעל המזבח לאחר הזאה ויתננו למטה ויכסנו: **דם הניתז.** למרחוק חוץ לגומא ששחטו בה ודם שעל הסכין חייב לכסות וע"כ דם הסכין לא יכסנו אלא ג"כ גוררו תחלה מעל הסכין ומכסי ליה **[2]**: **בקדשי מזבח.** כגון חטאת העוף: **הכי נמי.** דחייב לכסות הואיל ושחיטה ראויה הן שנאכלות להכהנים ומתניתין בעופות שהקדישן לבדק הבית ושחטם דאסורים בהנאה ומשום דשחיטה שאינה ראויה **(ח)** פטר להו מכיסוי:

ולייפרקינהו

(ב"ג דף פח:) ובפרק ערה בנדרים (דף עג.) דחרש לא מלי מיפר אפילו לא הוי ושמע אישה דוקא מ"מ ראוי לשמוע בעינן יש שוש דרש דדרשינן מיניה דבילה לא מעכבא או שמא כולהו צריכי ואע"ג דבילה לא מעכבא מ"מ סברא הוא דכל הפחות דראוי בעינן כיון שהזכיר הכתוב בילה וכן לענין כסוי להכא וכן בקריאת חליצה בפרק מצות חליצה (יבמות דף קד.) ובקריאת ביכורים בפרק הספינה (ב"ג דף פח:)

וליפרקינהו ולכסינהו. תימה מנלן שלריך לפדותו ולחייבו בכסוי ועוד דמתניתין ואין נוהג במוקדשין קתני ואי פריק להו אין זה מוקדשין וי"ל דהכי פריך כיון שסופו לפדותו משום הפסד קדשים לכשיפדה הוה למפרע שחיטה ראויה א"כ ליכסינהו ואפילו קודם פדייה ועוד דאית ליה לר"ש[ב] כל העומד לפדות כפדוי דמי ואפילו לא יפדה לבסוף הויא שחיטה ראויה [ג] משום (ד) שחיטת קדשים דהויא שחיטה ראויה לר"ש אפילו נשפך משום דכל העומד לזרוק כזרוק דמי כדאמרינן במרובה (ב"ק דף עו:): **בעינן** העמדה והערכה. ומ"מ והא כל זמן שמפרכסין בני העמדה והערכה יינהו כדאמר לעיל בפרק ב' (דף ג.) וכ"ת בעינן העמדה והערכה הא תנן שחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה ודוחק לומר דהכא איירי בעוף דאין בו חיות כל כך דהכשרו בסימן אחד דאין סברא לחלק ומפרש ה"ל שמעיה דשחט בה שנים או רוב שנים היינו כדאמרינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכא.) דישראל בטומאה ועובד כוכבים בטהורה כדפירש ר"ח לעיל בפ"ב (דף ג.) והתם דוקא מפרכסת היא כחיה דע"י שחיטה אינה ניתרת באכילה והויא כחיה עד שתמות וכן הא דקאמר התם בפ"ב מדמי פסח מי אידחו וחשובה מפרכסת כחיה כשלא גמר שחיטה איירי דבשחיטה פורתא לא משתריא באכילה אבל הכא דבשחיטה זו משתרי באכילה אלו בני העמדה והערכה יינהו: **יצא** זה שמחוסר שפיכה גרירה וביסוי. ולא דמי לדם הניתז (לקמן דף פז:) דהתם אם לא היה ניתז לא היה לריך גרירה אבל כאן אי אפשר בלא גרירה: **מה** חיה **שאינה** קדש. וא"ת והא אפילו קדשים טעונים כסוי תנן בפרקין (לקמן דף פה.) קדשים בחוץ רבי מאיר מחייב ויש לומר דאינה קדש בפנים קאמר: **עשרה** מנה יקח **ליטרא** דגים נ' מנין יקח **ליטרא** בשר. במקומם היו דגים בזול יותר מן הבשר כדפירש בקונטרס אבל במדרש אומר [ז] אורחים יום ראשון אווזין ותרנגולים יום ב' דגים יום שלישי בשר [רביעי] קטנית:

וליפרקינהו ולכסינהו [ה] **בעינן העמדה והערכה.** אין פודין את הקדשים לאחר מיתה מפני שכתוב בהן (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן (והריס) [והעריך] אותה הכהן ולאחר מיתה אינה יכולה לעמוד: **ומאן.** מוקמת למתניתין דתרלת לה בהני תרי טעמי [ג] שחיטה שאינה רואויה לאו שחיטה היא ובעינן העמדה והערכה: **אי כר"מ דאמר.** בפ"ב דתמורה (דף לב: ע"ש): **הכל היו בכלל העמדה והערכה.** אחד קדשי מזבח שנפל בהם מום ואחד קדשי בדק הבית: **האמר.** במתני' (לקמן דף פה.) השוחט ומנאלת טריפה חייב לכסות אלמא שחיטה שאינה רואויה שמה שחיטה: ר"ש סבירא ליה התם[ה] קדשי מזבח [ו] בכלל העמדה והערכה קדשי בדק הבית לא היו: **רבי היא.** מתניתין רבי סתמה לפי דעתו ונסיב מילתיה כי הני תרי תנאי בחדא כמר שראה דבריו של זה בזו ושל זה בזו: **והשתא דאתיא לרבי.** דדרשינן בה"ג **אפילו תימא בקדשי מזבח.** ודקאמרת ליגרריה וליכסייה אמר קרא כו': **מה חיה.** סתמא אינה קדש שאינה רואויה להקריב: **אוליא טוריס וכני יונה.** מדין כסוי ואפילו הן של חולין: **הואיל ויש במינן קדש. אלא לא גרסי': לא חלקה בה.** דכולן חייבות בכסוי דהא אין בה קדושה: **אף עופות לא חלוק בהם.** לומר מין זה חייב ומין זה פטור ומיהו חולין בעינן כחיה: **ע) לסימנין.** שאין סימני חיה מפורשת אלא בבהמה כתיב (דברים יד) כל בהמה מפרסת פרסה וגו': **אימא נמי בהמה בכלל חיה לכסוי.** הא ילפינן בבהמה המקשה (לעיל דף ע:) דאף בהמה בכלל חיה: **אלא מעתה יטבילו בו.** כיון דמיס אקרי: **אך מעין ובור.** בפרשת שרלים כתיב דמשמע אך מעין ובור יטהר את מי שנטמא בשרלים: **אכל דם דאקרי מים ה"נ.** דמטבילין: **וזחלין.** שאר משקין שנתנן במקום מדרון והזחילן למקוה דאילו גבי מים ק"ל בתמורה בפ"ק (דף יב:) השאיבה מטהרת בדרבייה והמשכה אם רבו מי גשמים עד כ"א אין ממשיך לתוכן שאובין בזחילה י"ט אין: **הא מיעוטי.** דמים אכולהו קאי: **מעין מים.** ולא שאר משקין ואפילו זוחלים: **בור מים.** ולא שאר משקין ואפילו מכונסין: **מקוה מים.** ולא דם: **אלא בהזמנה הוא.** כאילו הוא לד שאינה מזומנת לו כלומר לא יאכל בשר תדיר שלא יעני: **מבקרך.** אם יש לו בעדרו יקח ואם לאו לא יקנה בשוק: **כל בקרו.** אם אין לו אלא שור אחד יזבחנו: **נפסו.** לקדרתו. לשון אילפס: **משקל ליטרא ירק.** אבל בשר לא יאכל: דגים היו בזול במקומם יותר מן הבשר: **ישפוט.** כשנותנין קדרה על הכירה קרי שפיתה: **ואינך אימם.** אלו האחרים שאמרו ליטרא דגים וליטרא בשר אימת יאכלוה אם לא בכל יום: **נחוש.** ולהסתפק במזונות קלים: **אבא ממשפחה בריאים.** רבי יוחנן קרי לרב אבא: **כגון אנו.** שאין אנו בריאים: **מי שאין לו אלא פרוטה ירילנה לחנוני.** ולא יסגף עלמו בעינוי וילטרך לבריות יותר: **אמר רב נחמן כגון אנו.** רב נחמן אחר דורו של ר' יוחנן היה ותמיד העולם היה ר"ל ולא היה בריא כאותן שבימי רבי יוחנן ולפיכך הוא אומר כגון אנו ר"ל דאפילו אין לנו הפרוטה עליונו לגוות ולאכול: **נכנסים לנכנוף.** מקרא הוא בספר משלי. קנה לך לאן ויהא לך הגיזון לנכנוף: **ויקח עפרונים.** לאן שיש לו מהם אבל לפרנסה וגיזון לנכנוף: **דיו לאדם.** הכי משמע **די** אבל עזיס די לך בחלבם ולא תשחטם ותאכלם: **מן חייס לנערותיך.** לבני ביתך למד דרכי חייס להסתפק במזונות קליס: **כסף**

ליפרקינהו ולכסינהו [ה] בעינן העמדה והערכה וכמאן אי כר"מ דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה האמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אי כר' שמעון דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה האמר לא היו בכלל העמדה והערכה אמר רב יוסף [ג] רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי בשחיטה שאינה ראויה סבר לה כר' שמעון בהעמדה והערכה סבר לה כר"מ ואיבעית אימא כולה ר"ש היא ושאני הכא דאמר קרא [1] ושפך וכסה [2] מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכסוי יצא זה שמחוסר שפיכה פדייה וכסוי והשתא דאתית להכי אפילו תימא [3] קדשי מזבח מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכסוי יצא זה שמחוסר שפיכה גרירה וכסוי מר בר רב אשי אמר אמר קרא [1] חיה או עוף מה חיה אינה קדש אף עוף אינו קדש אי מה חיה שאין במינו קדש אף עוף שאין במינו קדש אוציא תורין ובני יונה שיש במינן קדש לא כחיה מה חיה לא חלקת בה אף עוף לא תחלוק בו אמר ליה יעקב מינאה לרבא קי"ל [3] חיה בכלל בהמה לסימנין אימא נמי בהמה בכלל חיה לכסוי אמר ליה עליך אמר קרא [2] על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כסוי אף האי נמי לא בעי כסוי אלא מעתה יטבילו בו אמר קרא [3] אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור [3] הני אין מידי אחרינא לא ואימא ה"מ למעוטי שאר משקין דלא איקרו מים אבל דם דאיקרי מים ה"נ תרי מיעוטי כתיבי מעין מים ובור מים אימא אידי ואידי למעוטי שאר משקין חד למעוטי זוחלין וחד למעוטי מכונסין תלתא מיעוטי כתיבי מעין מים ובור מים מקוה מים ת"ר [7] [1] אשר יצוד אין לי אלא אשר יצוד [ח] נצודין ועומדין מאליהן מנין כגון אווזין ותרנגולים [ד] ת"ל ציד מ"מ א"כ מה ת"ל אשר יצוד למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת ת"ר [4] כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך [ה] למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון יכול יקח אדם מן השוק ויאכל ת"ל [5] וזבחת מבקרך ומצאנך יכול יזבח כל בקרו ויאכל כל צאנו ויאכל ת"ל מבקרך ולא כל בקרך מצאנך ולא כל צאנך [6] מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה [7] מי שיש לו מנה יקח [8] לפסו ליטרא ירק עשרה מנה יקח לפסו דגים חמשים מנה יקח לפסו ליטרא בשר מאה מנה [9] ישפתו לו קדרה בכל יום ואינך אימת מערב שבת לערב שבת אמר רב צריכין אנו לחוש לדברי זקן א"ר יוחנן אבא ממשפחת בריאים הוה אבל כגון אנו מי שיש לו פרוטה בתוך כיסו יריצנה לחנווני א"ר נחמן כגון אנו לווין ואוכלין [6] כבשים ללבושך מגז כבשים יהא מלבושך [1] ומחיר שדה עתודים לעולם ימכור אדם שדה ויקח עתודים ואל ימכור אדם עתודים ויקח שדה [7] ודי חלב עזים דיו לאדם שיתפרנס מחלב גדיים וטלאים שבתוך ביתו ללחמך ללחם ביתך לחמך קודם ללחם ביתך וחיים לנערותיך אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן תן חיים לנערותיך מיכן למדה תורה דרך ארץ שלא ילמד אדם את בנו בשר ויין אמר רבי יוחנן

הרוצה

ר' אלעזר בן עזריה: ממשפחת בריאים הוא. כלומר אבא זהו רב: מגז כבשים יהא מלבושך. כלומר ממה שתגזזו מכבשיך: ימכור אדם שדה ויקח עתודים. כלומר דחזינן [דנקראו] עשתרות שמעשרות את בעליהן: לחמך קודם ללחם ביתך. כלומר שלך קודם משל כל אדם:

ה) [לקמן קלה. שבועות יא: בכורות לב: תמורה לב:]. ו) [לקמן קד. ר"ה ז: מגילה ט: שבועות ד.]. ז) [לעיל נט. עפ. נדרים פפ. מיר לה: ב"ק יח: נד: זבחים קטו:]. ח) [מוספתא סס ע"ש], ט) [מוספתא סס], י) [מוספתא סס ע"ש], יא) [יתכן לגרסם לגמרא וכן עוד שני פעמים דבסמוך צריך לגרסם לגמרא וכן אותא בשאלתות וכן אותא בערוך ערך לפסן], יב) [תמורה לב:], יג) בפ"א נוסף ד"ה: יעקב מינאה מתלמידי יסו הטלרי, יד) [מנחות קא:], טו) ל"ל כמו,

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכֹם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג
2. רַק הַדָּם לֹא תֹאכֵלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: דברים יב טז
3. אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא:

ויקרא יא לו

4. כִּי יַרְחִיב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר:

דברים יב כ

5. כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ:

דברים יב כא

6. כְּבָשִׂים לְלִבּוּשֶׁךָ וּמְחִיר שָׂדֶה עַתּוּדִים:

משלי כז כו

7. וְדֵי חֲלַב עִזִּים לְלַחְמֶךָ לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתֶיךָ: משלי כז כז

גליון הש"ם

גמ' מי שאינו מחוסר. כעין זה לקמן דף קלה ע"א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר"ש וכו' מזבח היו בכלל: (ב) תוס' ד"ה וליפרקינהו וכו' משום דשחיטת קדשים הויא שחיטה:

רבינו גרשום

וליפרוקינהו וליכסיה. כלומר וליפרוקינהו לחולין ולכסייה: בעינן העמדה והערכה. כלומר והעמיד והעריך [כתיב] והא לא אפשר דכבר נשחט: אי כר"מ דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה כו'. כלומר בקרא לא חזינן והעמיד והעריך אלא (ה) בבהמה טמאה ועכשיו אי ר"מ היא דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה והוא אינו יכול להעמיד ולהעריך הא אמר דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואע"ג דלא פריקה ליבעי כסוי אי כר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולא בעי כסוי ולפיכך אינו נוהג בקדשים לדבריו לפרוקינהו וליכסייה דלדבריו לא בעי העמדה והערכה: אמר רב יוסף רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי. כלומר מה דאמרי' דאינו נוהג במוקדשין מוקמינן לה בקדשי בדק הבית ורבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי בהעמדה והערכה סבר לה כר"מ דבעי העמדה והערכה ואי אמרת אי סבר לה כר"מ הא סבר

ה) עי' בתמורה ל"ג דלר"ש הך קרא דוחס כל בהמה טמאה וגו' דכתיב ביס והעמיד והעריך לא דוקא בהמה טמאה ממש אלא ר"ל דאיתה רואיה לקרבן רק דפליגי ר"ש וכנגן אי מיירי בקדושת בה"ב או דמיירי בקדשי מזבח שהוממו ולכן בדברי רבינו ל"ש.

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה יב:
ח ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הלכה ב:
ט ג מיי' פ"ד מהלכות מקואות הל' ב סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעיף א:
י ד מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הלכה ב סמג לאוין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף א:
יא ה ו מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה י:

מוסף רש"י

העמדה והערכה. שתעמוד על רגליה ויעריכנה הכהן כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן וגו' (שבועות יא:). **רבי היא.** הוא אמרה למתני' ונסיב מילתיה מדא כחד תנא ומדא כחד תנא (ר"ה ז:).

שיטה מקובצת

א) נצודין ועומדין כגון אווזים ותרנגולים מנין ת"ל: ב) ישפות קדרה בכל יום ואינך אימת: ג) בהני תרי טעמי דשחיטה שאינה ראויה: ד) ותמיד העולם היה מתנונה והולך: ה) כגון אנו אפי' אם אין לנו הפרוטה מצוה עלינו: ו) ואפי' לא יפדם לבסוף הויא שחיטה ראויה כמו שחיטת קדשים: ז) אבל במדרש אומר אורח יום ראשון מאכילו אווזים ותרנגולים יום שני וכו':

רבינו גרשום (המשך)

ר"מ שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואע"ג דלא פריקה ליבעי כסוי סבר לה כר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה: ואי בעי תימא כולה כר"ש ואי פרכנן אי כר"ש הא מצי למפריקה ליפריקה וליכסיה: שאני הכא דאמר קרא ושפך וכסה כו'. אפי' בקדשי מזבח אין נוהג (למה אין נוהג) מטעם זה מי שאינו מחוסר אלא שפיכה: אוציא תורים ובני יונה שיש במינן קדושין. כלומר דאפי' חולין אינן חייבין בכסוי כיון שיש במינן קודש: כחיה מה חיה לא חלקתה בה כו'. כלומר דכל חיות חייבות בכסוי אף כל עופות חייבות בכסוי וזהו דחולין: קי"ל חיה בכלל בהמה לסימנין. כלומר בבהמה כתיבי כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה: אלא מעתה יטבילו בו כו'. כלומר השתא דאיתקש למים יטבילו בו: אימא חד למעוטי זוחלין כו'. כלומר דשאר משקין אבל דם לא תלתא מעוטי כתיבי חד למעוטי זוחלין דשאר משקין וחד למעוטי מכונסין וחד למעוטי דם: אלא בהזמנה הזאת. שיטרח קודם שיאכל: מי שיש לו מנה יקח לפסו כו'. לפסו לשון אילפסו: ומהו מנה ליטרא וחצי אונקיא. מאה זוזי וזוזי זה משקל זהוב: (והנך מאימת) צריכין אנו לחוש לדברי זקן. כלומר לדברי

הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה. ול"ת דלמרינן בפרק מקוש שנהגו (פסחים דף נ:) העוסק בבהמה דקה אינו רואה סימן ברכה ואומר ר"ת דהתם בישוב ומשום עין הרע אבל הכא איירי בחורשין ולא שלטא בהו עינא:

בזוגיתא חיורתא. ול"ת משמע דזכוכית לבנה היתה בימי ר' יוחנן וכן ברש"י עומדין (ברכות דף לא.) ההוא דתבר זכוכית לבנה בתחומת בנו ובפ' עגלה ערופה (סוטה דף מח:) תנא משחרב בהמ"ק בטלה שירא פרנדא וזכוכית לבנה וי"ל דלא לגמרי בטלה אלא דאינה מצויה כמו בזמן בית המקדש וכן צריך לומר גבי שירא פרנדא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כ:) דרבין ואביי הוו יתבי קמיה דרב נחמיה ריש גלותא חזייה דהוה לבש מטכסא אמר ליה רבין לאביי היינו כלך דתנן אמר ליה אנן שירא פרנדא קרינא ליה ומיהו ר"ת מפרש דאכלך דמתניתין קאי דקרי ליה שירא פרנדא[ט]:

בתורי. ר"ח גריס בתווני פירוש בקרים שאינם מעמיקים המחריסה כראוי ומפסיד כל מה שזורע[י]: **כסוי** שאין ודאו דוחה שבת. להנך תרי טעמי דמפרש בפרק קמא דביצה (דף ח:) דכוי אין מכסין דמו ביום טוב משום דאפר כירה דעתו לולאי ואין דעתו לספק אי נמי משום התרת חלבו אי אפשר לישב ק"ו זה דמה שאין ולאי דוחה שבת לא הוי משום מוקצה דאפי' הכינו מבעוד יום אין מכסין ולא שייך נמי שם התרת חלב כיון שהיא ולאי חיה[יא] אבל[יב] טעמא דמפרש התם דבדקר נעוץ בולאי התירו ביו"ט ואע"ג דאיכא איסורא מדרבנן בחופר גומא וא"ל אלא לעפרה אבל בספק לא התירו אתי ק"ו דהכא שפיר דכיון דלא התירו בולאי שידאה שבת כ"ש דאין ספק דוחה יו"ט ומיהו סוגיא דביצה מוכח דאפילו ספק נמי שרי בדאיכא דקר נעוץ וי"ל בדוחק ק"ו הכי כיסוי שאין ולאו דוחה שבת אפילו הזמינו לכך מ"מ אסרו משום טורח אינו דין שאין ספקו דוחה יו"ט משום איסור גומא דרבנן או משום מוקצה דאין דעתו לספק אבל באפר שהכינו אין לאסור ספק ביו"ט מק"ו דשבת דאין לדמות טורח יו"ט לשבת ולישנא דמשום התרת חלבו ואסר אע"ג דהכינו אע"ג דליכא ק"ו מ"מ יש לחוש שיטעו הרואים ויעשו ק"ו משבת כיון דאין ולאו דוחה שבת אפילו בהכינו כ"ש שספק אין דוחה יו"ט ומדמכסים אותו ולאי חיה היא ויתירו חלבו:

תקיעת שופר בגבולין תוכיח שאין ודאה דוחה שבת כו'. ול"ת והא טעמא[יג] דשופר בשבת משום שמא יעבירנו ארבע אמות ברה"ר והא לא שייך בי"ט וי"ל דשייך נמי בי"ט דאם אמה היא זה הטומטום אסור להוליא לגרכה דהא לא מיחייבא ואין להתיר מטעם הואיל והותרה הוצאה לצורך הותרה נמי אלא לצורך דהיינו דוקא היכא דהוי צורך היום קצת אבל הכא ליכא צורך היום כלל אי נמי ה"ק שאין ולאה דוחה שבת ב] משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו וספיקה דוחה יום טוב אף על גב דאיכא נמי איסורא דרבנן בתקיעה שהיא חכמה ואינה מלאכה ונדחה איסור זה מספק. [וע"ע תוספות ר"ה כט: ד"ה דלייתא]:

הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה אמר רב חסדא מאי דכתיב [1]ועשתרות צאנך שמעשרות את בעליהן [ז]ואמר רבי יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין והני מילי בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא שדי בהו ציביא אבל שדי בהו ציביא לית לן בה וכי לא שדי בהו ציביא נמי לא אמרן אלא דלא צייץ אבל צייץ לית לן בה [ח]ואמר ר' יוחנן מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ילבש כלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבוש כלי פשתן בכיתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חיורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן [ט]בתורי דנפיש פסידייהו דרש רב עווירא זימנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזימנין אמר לה משמיה דרבי אסי מאי דכתיב [2]טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט [א]לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהן תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם דרש רב עוינא אפתחא דבי ריש גלותא השוחט לחולה בשבת חייב לכסות אמר להו רבה אשתומא קאמר לישמטוה לאמוריה מיניה דתניא [ז]ר' יוסי אומר כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו מקל וחומר ומה מילה שודאה דוחה שבת אין ספיקה דוחה יו"ט כסוי שאין ודאו דוחה שבת אין דין שאין ספקו דוחה יו"ט [ח]אמר לו תקיעת שופר בגבולים תוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקה דוחה יו"ט השיב רבי אלעזר הקפר בריבי תשובה מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים תאמר בכסוי שנוהג בלילי ימים טובים אמר רבי אבא זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין לי עליהם תשובה והשיב רבי אלעזר הקפר בריבי תשובה קתני מיהת כסוי שאין ודאו דוחה שבת מאי ודאו דכסוי דלא דחי שבת [ב]לאו השוחט לחולה בשבת ודלמא דעבר ושחט דומיא דמילה מה מילה ברשות אף כסוי נמי ברשות אמרו לו תקיעת שופר בגבולין תוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקה דוחה יום טוב מאי ספיקה אילימא ספק חול ספק יום טוב השתא ודאי יום טוב דחיא ספק יו"ט ספק חול מיבעיא אלא יוסי חדא מייתיהו והא דאהדרו רבנן תקיעת שופר בגבולים תוכיח לא חשיב לה פירכא כדמפרש לקמיה: **ודלמא דעבר ושחט.** לגריא דלא ניתנה שבת לידחות קאמר דלא יכסה אבל לחולה דניתנה שבת לידחות שרי: **דומיא דמילה.** על כרחך בחולה קאמר דומיא דמילה דברשות ותיובתא היא לרב עינא: **ספק י"ט וספק חול.** כגון שני ימים טובים של ראש השנה שהאחד ספק: אלא

כסא דחרשין ולא כסא דפושרין. טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מיס פושרין שרעים הם לגוף: **ציביא.** שרשי עשבים ותבלין: **לית לן.** הרמתיה: **מי שהניח לו אביו מעות.** כלומר מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו זהו איבודו: **ילבש כלי פשתן.** שהן יקרים. ולפי דרכנו למדנו שהעושה אלה מאבד ממון ויחזר אדם מהם: **ליתנא רומיתא.** יקר היה: **בתורי.** יסכור פועלים וימסור להן שוורים שלו לחרוש והם יכחישו השוורים [ט] ויסקבום בעורות ובכרמים והמלאכה לא תעלה לבלום שאינן חושבין לכך: **טוב איש חונן.** דליס ומלוה אותם וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על גרכיו ולא בכל תאות לבו: **פחות ממה שיש לו.** פחות מכדי היכולת א] ולבבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתביישם ויכבד אשתו יותר מלפי היכולת: **לחולה.** שיש בו סכנה: **חייב לכסות.** דכיון דניתנה שבת לידחות אצל שחיטה זו נדחית לכל מצותה של שחיטה זו: **אישתומא קאמר.** דבר תימה הוא אומר. לשון (לעיל דף כא.) אשתומם כשעה חדא[ז] אשטורדישו"ן: **ליישמטו לאמוריה.** יחתכו את לשונו שאמר בה. ל"א גרסינן אי דשמא קאמר אם בשמו הוא אומר ליישמטו לאמוריה ישמטו את האמורא מלפניו לבייאו: **שודאה דוחה שבת.** לאתיא בקל וחומר מה לרעת שדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת מילה דוחה אותה. כולה במסכת שבת (דף קלב:): **אין ספיקה דוחה יו"ט.** כגון נולד בין השמשות דקי"ל בפ' רבי אליעזר (שבת דף קלג.) דיימול לתשעה וחל ספק שמיני ספק תשיעי שלו ביו"ט אינו נימול עד עשירי דתנן [שם] נולד בין השמשות נמול לתשעה כלומר לספק תשיעי בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה חל יו"ט להיות אחר אותה שבת שהוא עשירי נמול לאחד עשר משום דמילה שלא בזמנה לא דחיא דנפקא לן מהוא לבדו[ח] הוא ולא מכשיריו לבדו ולא מילה שלא בזמנה בסנהדרין[ט]: **כסוי שאין ודאו דוחה שבת.** לקמיה מפרש: **בגבולין.** דקיימא לן ברא"ש השנה (דף כט:) בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה: **וספיקה דוחה י"ט.** דתניא [שם.] טומטום ואנדרוגינוס חייבים אף על פי שהוא ספק אשה ואינה חייבת: **בריבי.** אדם גדול: **תשובה.** על קל וחומר דרבי יוסי: מילה אינה בלילה אלא ביום דיום כתיב בה (ויקרא יב): **זה אחד מן הדברים.** שהיה רבי חייא אומר שלא היה לו שום תשובה עליהם והא דרבי

מסורת הש"ם

א) מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה י:
יג ב) מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' ד סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף טז:

תורה אור השלם

1. וְאָהַבְךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ פְּרִי בִטְנֶךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתֳּרֹת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ:
דברים ז יג
2. טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט:
תהלים קיב ה

רבינו גרשום

א"ר יוחנן כסא דחרשין כו'. בשביל הלכות דר' יוחנן מביא הלכה זאת: לא אמרן אלא דלא שדי בהו ציביא. כלומר בכלי מתכות נמי לא אמרן (אלא) דלא לישתי פושרין אלא דלא שדי בהו תבלין: אבל שדי בהו תבלין. לית לן בה: ולא אמרן אלא דלא ציץ. כלומר דלא רתח: ורוצה לאבדן. כלומר אינו רוצה לאבדן ביד אלא רוצה לאבדן כלאחר יד ומעט מעט רוצה לאבדן: בכיתנא רומא. רע הוא (וכן בכ"י רומא רע הוא ומשבר מהר): בתווני דנפיש פסידייהו. כלומר ששוכר את השוורים לחרוש ולזרוע שדהו ואינו ישב עמו (וחורשו) [ואינו חורש] וזורע לו חרישה וזריעה יפה דזו היא פסידא דלא הדר: טוב איש חונן ומלוה. כלומר שמלוה את בניו כשהן קטנים שהן תלויין בו: אי דשמא קאמר לישמטה. כלומר אי משמא דנפשיה קאמר דלא אמר משמיה דרבינה לישמטוה לאמוריה לשון אמורא הוא שדורש בפניו לישמטו מיניה: ואית דאמר אישתמא קאמר. כלומר שינוי קאמר ליחתכו לשונו אמוריה זהו לשונו שאמר הדבר: אין ספיקה דוחה יו"ט. כלומר אם נולד בין השמשות שמנה ימים קודם יו"ט דלא ידענן אי יו"ט שמיני ואי ערב יו"ט שמיני: כיסוי שאין ודאי דוחה שבת כו'. כדבענן לפרושי קמן: דלמא דעבר ושחט. כלומר מה דאמרי' שאין ודאי דוחה את השבת לאו מוקמינן בשוחט לחולה אלא דעבר ושחט לבריא: אף כסוי ברשות. כלומר והיכי דמי דשחט לחולה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כסוי וכו' אבל להך טעמא דמפרש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה פחות וכו' מכדי היכולת. כאן הס"ד ואמ"כ מה"ד וילבש וכו' אצל יתביים. כאן הס"ד ואמ"כ מה"ד ויכבד: ב] תוס' ד"ה תקיעת וכו' משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו. נ"ב עי' שו"ת שאגת אריה סי' ק"ז דף נ"ב ע"ד ודף נ"ג ע"א בדפוס פפד"מ ועי' במג"א סי' תקפ"ח ס"ק ד' ודו"ק:

לעזי רש"י

אישטורדישו"ן. עילפון, הלם, מבוכה.

מוסף רש"י

שמעשרות את בעליהן. ומחזיקות אותם כעשתרות הללו שהן סלעים חזקים (דברים כח ד). **כסא דחרשין.** טוח לשתות כוס של מכשפות מכוס של מיס פושרין, ואילי דאיירי במילי דר' יוחנן בהלכות דרך ארץ נקט הני שמעתא (ב"מ כט:). **ציביא.** כל דבר שעומדין לתוך המשקה, או עשבים או תבלין או עקרי בשמים, קרי ציביא (שם). **ורוצה לאבדן.** לגמרו בא שלא יהגיל אדם בכך, שהעושה אלה מאבד מהן הון רב (שם). בכיתנא רומיתא. דמיסס קודם ומתכהין לכלות (שם). **בתורי.** בפועלים המנהיגים בשוורי בעה"ב, דנפיש פסידייהו. שהוא עבודת קרקעות שלהן בשוורים ויתיתם מנהיגים כלי המחריסה בעגלה בין שורות הכרם עם הפועלים ומוחנין שם הענבים, לפיכך אם אין הבעלים עליהם יש הפסד גדול, שאין דרך הפועלים לחוס על הכרם ועל השוורים ומנהיגים אותן על הגפנים ועל הגטיעות והם מתקלקלין והשוורין נתפנין ונשברים (שם).

ג) ב"מ כט:, ב) [שם], ג) [ב"מ ל. עג.], ד) [תוספתא רפ"ו ותוספתא ביצה פ"ג ה"ד], ה) [ל"ל אמרן], ו) [קבה פי' בערוך לשון חזבוכה], ז) [דיומא ד], ח) [שמות יב], ט) [ל"ל בשבת כד:], י) [ועיין תוס' שבת כ: ד"ה אלו ותוס' ב"מ כט: ד"ה בזבוכים], כ) [עיין תוס' ב"מ ל. וע"ע תוס' שם עג.], ל) עיין רש"ל, מ) [ר"ה כט:].

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה כסוי וכו' אבל להך טעמא דמפרש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה פחות וכו' מכדי היכולת. כאן הס"ד ואמ"כ מה"ד וילבש וכו' אצל יתביים. כאן הס"ד ואמ"כ מה"ד ויכבד: ב] תוס' ד"ה תקיעת וכו' משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו. נ"ב עי' שו"ת שאגת אריה סי' ק"ז דף נ"ב ע"ד ודף נ"ג ע"א בדפוס פפד"מ ועי' במג"א סי' תקפ"ח ס"ק ד' ודו"ק:

לעזי רש"י

אישטורדישו"ן. עילפון, הלם, מבוכה.

מוסף רש"י

שמעשרות את בעליהן. ומחזיקות אותם כעשתרות הללו שהן סלעים חזקים (דברים כח ד). **כסא דחרשין.** טוח לשתות כוס של מכשפות מכוס של מיס פושרין, ואילי דאיירי במילי דר' יוחנן בהלכות דרך ארץ נקט הני שמעתא (ב"מ כט:). **ציביא.** כל דבר שעומדין לתוך המשקה, או עשבים או תבלין או עקרי בשמים, קרי ציביא (שם). **ורוצה לאבדן.** לגמרו בא שלא יהגיל אדם בכך, שהעושה אלה מאבד מהן הון רב (שם). בכיתנא רומיתא. דמיסס קודם ומתכהין לכלות (שם). **בתורי.** בפועלים המנהיגים בשוורי בעה"ב, דנפיש פסידייהו. שהוא עבודת קרקעות שלהן בשוורים ויתיתם מנהיגים כלי המחריסה בעגלה בין שורות הכרם עם הפועלים ומוחנין שם הענבים, לפיכך אם אין הבעלים עליהם יש הפסד גדול, שאין דרך הפועלים לחוס על הכרם ועל השוורים ומנהיגים אותן על הגפנים ועל הגטיעות והם מתקלקלין והשוורין נתפנין ונשברים (שם).

אלא ספק איש ודוחה יום טוב גמור: **ור' יוסי.** דלא משיבא ליה הא פירכא משום דאזיל לטעמיה דאמר אפילו אסא ולאית תקעה ואע"ג דלא מיחייבא אבל בכסוי דאילו ידעינן דבהמה היא ביו"ט אסור לכסות כוי מספק לא מחלגין עליה יו"ט: **סומכות רשות.**

מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים. ואם תאמר כיון שאין הפירכא מעין ק"ו שאלו בדחייה נשים הפירכא בתוך הק"ו כמו בכילד הרגל (ב"ק דף כד:) דבעי למילף שיהא קרן ברשות הניזק מאנם אלם מן ורגל ולא פרכינן מה לשן ורגל שכן היזקו מלוי משום שאין הפירכא מעין ק"ו דהתם סברא בעלמא היא אבל אומרא וקולא דכתיבא כמו שאינה נוהגת בלילות כבימים דהכא פרכינן אע"ג דלא הוי מעין ק"ו וכן בפרק קמא דזבחים (דף י.) דליף שוחט ע"מ לזרוק אלא לשמו פסול מק"ו דשוחט על מנת לזרוק חוץ לזמנו ופריך מה לחוץ לזמנו שכן בכרת:

נשים סומכות רשות. היינו באקפויי ידא כדאמר באין דורשין (מגיגה דף טז:) אבל בכל כאה מודה רבי יוסי דאסור ומייתי הכא כי היכי דשרי רבי יוסי לסמוך לנשים באקפויי ידא אע"ג דגראה כעבודה בקדשים ה"נ תקיעה דליכא אלא איסורא דרבנן שרי רבי יוסי בנשים: **דנין** שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה. הקשה הר"ר נתן דגבי תשלומי ד' וה' (ב"ק דף עא.) מחייבי רבנן בשחיטה שאינה ראויה כגון שחט בשבת או לעבודת כוכבים בטובא ע"י אחר ובשוחט ונמצאת טרפה והתם הוה ליה למילף טביחה מטביחה דוקבאו כתיב וי"ל דהתם דנין טביחה בעבירה משחיטה בעבירה ואין דנין טביחה בעבירה מטביחה דהיתר והכא אילטריך למימר דנין שחיטה משחיטה אפי' אם נמצאת הראשונה טרפה דהוי שחיטת היתר אבל אם נמצאת השניה טרפה שהיא שחיטת עבירה לא היה צריך לטעמא דשחיטה משחיטה א"נ י"ל דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני ולא מטבוח טבח והכן שלא נאמר בסיני ואע"ג דהוי טביחה מטביחה והכא נמי מצי לשנויי הכי אלא דבלאו הכי משני שפיר [ד] ופ"ת דברים פ"ב דיבמות (דף יז:) אמרינן דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך אע"ג דאחים דבני יעקב לא נאמר בסיני וי"ל דכיון דילפינן הכא דשמה שחיטה תו אית לן למימר בכל דוכתי דשמה שחיטה וליכא למימר דאדרבה נילף טביחה מטביחה התם אלא שמה שחיטה וכן נאמר בכל דוכתי דהא כיון דליכא למימר הכי וליכא למימר הכי אית לן למימר דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני אבל אי

אלא ספק איש ספק אשה ורבי יוסי לטעמיה דאמר אשה ודאית נמי תקעה [ה] דתניא [א] בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות רבי יוסי ורבי שמעון אומרים נשים סומכות רשות אמר רבינא ולמאי דקאמרי רבנן נמי אית ליה פירכא מה לתקיעת שופר שכן ודאה דוחה שבת במקדש תאמר בכיסוי דליתיה כלל השיב ר"א הקפר בריבי מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים בלילי ימים טובים הוא דלא נהגא בשאר לילי נהגא אלא מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים תאמר בכסוי שנוהג בלילות כבימים א"ר אבא זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין [לי] עליהן תשובה והשיב רבי אלעזר [הקפר] ברבי תשובה: **מתני'** [ב] השוחט ונמצאת טריפה והשוחט לעבודת כוכבים והשוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ היה ועוף הנסקלים רבי מאיר מחייב וחכמים [ג] פוטרים [ד] השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות: **גמ'** אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים [ו] ודרבי שמעון בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים מאי טעמא דרבי מאיר באותו ואת בנו אמר ר' יהושע בן לוי גמר שחיטה שחיטה משחוטי חוץ מה התם [ז] שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה [ה] אף הכא נמי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ורבי שמעון מאי טעמא

אלא ספק איש ספק אשה ודאית נמי תקעה. דתניא בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות רבי יוסי ורבי שמעון אומרים נשים סומכות רשות אמר רבינא ולמאי דקאמרי רבנן נמי אית ליה פירכא מה לתקיעת שופר שכן ודאה דוחה שבת במקדש תאמר בכיסוי דליתיה כלל השיב ר"א הקפר בריבי מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים בלילי ימים טובים הוא דלא נהגא בשאר לילי נהגא אלא מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים תאמר בכסוי שנוהג בלילות כבימים א"ר אבא זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין [לי] עליהן תשובה והשיב רבי אלעזר [הקפר] ברבי תשובה: **מתני'** [ב] השוחט ונמצאת טריפה והשוחט לעבודת כוכבים והשוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ היה ועוף הנסקלים רבי מאיר מחייב וחכמים [ג] פוטרים [ד] השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות: **גמ'** אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים מאי טעמא דרבי מאיר באותו ואת בנו אמר ר' יהושע בן לוי גמר שחיטה שחיטה משחוטי חוץ מה התם [ז] שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ורבי שמעון מאי טעמא

אלא ספק איש ספק אשה ודאית נמי תקעה. דתניא בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות רבי יוסי ורבי שמעון אומרים נשים סומכות רשות אמר רבינא ולמאי דקאמרי רבנן נמי אית ליה פירכא מה לתקיעת שופר שכן ודאה דוחה שבת במקדש תאמר בכיסוי דליתיה כלל השיב ר"א הקפר בריבי מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים בלילי ימים טובים הוא דלא נהגא בשאר לילי נהגא אלא מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים תאמר בכסוי שנוהג בלילות כבימים א"ר אבא זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין [לי] עליהן תשובה והשיב רבי אלעזר [הקפר] ברבי תשובה: **מתני'** [ב] השוחט ונמצאת טריפה והשוחט לעבודת כוכבים והשוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ היה ועוף הנסקלים רבי מאיר מחייב וחכמים [ג] פוטרים [ד] השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות: **גמ'** אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים מאי טעמא דרבי מאיר באותו ואת בנו אמר ר' יהושע בן לוי גמר שחיטה שחיטה משחוטי חוץ מה התם [ז] שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ורבי שמעון מאי טעמא

אלא ספק איש ספק אשה ודאית נמי תקעה. דתניא בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות רבי יוסי ורבי שמעון אומרים נשים סומכות רשות אמר רבינא ולמאי דקאמרי רבנן נמי אית ליה פירכא מה לתקיעת שופר שכן ודאה דוחה שבת במקדש תאמר בכיסוי דליתיה כלל השיב ר"א הקפר בריבי מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים בלילי ימים טובים הוא דלא נהגא בשאר לילי נהגא אלא מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים תאמר בכסוי שנוהג בלילות כבימים א"ר אבא זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין [לי] עליהן תשובה והשיב רבי אלעזר [הקפר] ברבי תשובה: **מתני'** [ב] השוחט ונמצאת טריפה והשוחט לעבודת כוכבים והשוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ היה ועוף הנסקלים רבי מאיר מחייב וחכמים [ג] פוטרים [ד] השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות: **גמ'** אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים מאי טעמא דרבי מאיר באותו ואת בנו אמר ר' יהושע בן לוי גמר שחיטה שחיטה משחוטי חוץ מה התם [ז] שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ורבי שמעון מאי טעמא

א"ר מני בר פטיש גמר [1] מטבוח טבח והכן מה להלן שחיטה ראויה אף כאן שחיטה ראויה ור"מ נמי ליגמר מטבוח דנין שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה [ה] מה נפקא מינה הא תנא דבי רבי ישמעאל [2] ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה [ו] אבל איכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ורבי שמעון נמי ליגמר משחוטי חוץ דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים ור' מאיר אטו אותו ואת בנו בקדשים מי לא נהיג היינו דקאמר רבי חייא ראה רבי דבריו של רבי מאיר באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים מאי טעמא דר' מאיר בכסוי הדם אמר ר' שמעון בן לקיש [ז] גמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ מה להלן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אף כאן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ורבי שמעון [3] אשר יאכל כתיב ורבי מאיר ההוא [ח] למעוטי עוף טמא הוא דאתא ורבי שמעון עוף טמא מאי טעמא דלאו בר אכילה הוא טרפה נמי לאו בר אכילה הוא והיינו דאמר רבי חייא ראה רבי דבריו של רבי שמעון בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים אמר רבי אבא

לא

מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים. ואם תאמר כיון שאין הפירכא מעין ק"ו שאלו בדחייה נשים הפירכא בתוך הק"ו כמו בכילד הרגל (ב"ק דף כד:) דבעי למילף שיהא קרן ברשות הניזק מאנם אלם מן ורגל ולא פרכינן מה לשן ורגל שכן היזקו מלוי משום שאין הפירכא מעין ק"ו דהתם סברא בעלמא היא אבל אומרא וקולא דכתיבא כמו שאינה נוהגת בלילות כבימים דהכא פרכינן אע"ג דלא הוי מעין ק"ו וכן בפרק קמא דזבחים (דף י.) דליף שוחט ע"מ לזרוק אלא לשמו פסול מק"ו דשוחט על מנת לזרוק חוץ לזמנו ופריך מה לחוץ לזמנו שכן בכרת:

נשים סומכות רשות. היינו באקפויי ידא כדאמר באין דורשין (מגיגה דף טז:) אבל בכל כאה מודה רבי יוסי דאסור ומייתי הכא כי היכי דשרי רבי יוסי לסמוך לנשים באקפויי ידא אע"ג דגראה כעבודה בקדשים ה"נ תקיעה דליכא אלא איסורא דרבנן שרי רבי יוסי בנשים: **דנין** שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה. הקשה הר"ר נתן דגבי תשלומי ד' וה' (ב"ק דף עא.) מחייבי רבנן בשחיטה שאינה ראויה כגון שחט בשבת או לעבודת כוכבים בטובא ע"י אחר ובשוחט ונמצאת טרפה והתם הוה ליה למילף טביחה מטביחה דוקבאו כתיב וי"ל דהתם דנין טביחה בעבירה משחיטה בעבירה ואין דנין טביחה בעבירה מטביחה דהיתר והכא אילטריך למימר דנין שחיטה משחיטה אפי' אם נמצאת הראשונה טרפה דהוי שחיטת היתר אבל אם נמצאת השניה טרפה שהיא שחיטת עבירה לא היה צריך לטעמא דשחיטה משחיטה א"נ י"ל דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני ולא מטבוח טבח והכן שלא נאמר בסיני ואע"ג דהוי טביחה מטביחה והכא נמי מצי לשנויי הכי אלא דבלאו הכי משני שפיר [ד] ופ"ת דברים פ"ב דיבמות (דף יז:) אמרינן דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך אע"ג דאחים דבני יעקב לא נאמר בסיני וי"ל דכיון דילפינן הכא דשמה שחיטה תו אית לן למימר בכל דוכתי דשמה שחיטה וליכא למימר דאדרבה נילף טביחה מטביחה התם אלא שמה שחיטה וכן נאמר בכל דוכתי דהא כיון דליכא למימר הכי וליכא למימר הכי אית לן למימר דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני אבל אי

לאו דילפינן הכא שחיטה משחיטה הוה ילפינן באדרבה וחמשה (ב"ק דף עא.) טביחה מטביחה אע"ג דלא נאמר בסיני כדאיתא נמי ביבמות ואע"ת ור"מ למה ליה למילף משחוטי חוץ נילף מגופיה דאותו ואת בנו נוהג בקדשים אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא דהא הוי מחוסר זמן וי"ל דניחא ליה למילף משחוטי חוץ משום דמגופיה איכא למידמי דלא אסר רחמנא אותו ואת בנו בקדשים אלא כשראשון קדשים ושני חולין דשחיטה ראויה היא: **ואין** דנין חולין מקדשים. ומ"מ בקדשים נמי פטר בשחיטה שאינה ראויה [ט] משום דעיקר קרא דאותו ואת בנו בחולין כתיב ותימה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) תנן רבי שמעון אומר השוחט פסח בי"ד על החמץ לשמו חייב שלא לשמו פטור ומפרש בקונטרס משום דהוי פסול ור"ש לטעמיה דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה והשתא התם הוה ליה למילף משחוטי חוץ דשמה שחיטה דהוא קדשים מקדשים: **ורבי** שמעון אשר יאכל כתיב. אבל אם לא אשר יאכל מטביחה לא גמר משום דלא דמי שפיכה לטביחה כמו שחיטה לטביחה [ט] הקשה הר"ר אליעזר ממי"ץ אימא דהאי אשר יאכל אתא למעוטי אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים כדדרים רבי שמעון מכל האוכל אשר יאכל בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קא:) ובפרק העור והרוטב (לקמן דף קכט.) ומרבינן אפילו עוף טמא כיון דמותר בהנאה וי"ל דהתם כתיב מכל האוכל דמרבה כל אוכל אפילו אסור בהנאה ואתא אשר יאכל למימר שיהא מותר בהנאה אבל הכא לא כתיב כל אשר יאכל משמע המותר לישראל לאכול:

אימא

מסורת הש"ס

א) מגיגה טז: עירובין לו: ר"ה לב. [קדושין לו.], ב) לעיל י. כז., ג) [לקמן פו.], ד) [ב"ק קו:], ה) בכורות לב. עירובין נא. מכות יג: יומא ד: מיר ה. סוכיות ח: מנחות ד. מה:, ו) [מלורע פרשה ז], ז) [ל"ל ממי שהוליאוהו], ח) [וע"ע תוס' כתובות לד. ד"ה וכ"ש ותוס' ב"ק עא: ד"ה איסורא], ט) [עיין תוס' לעיל פ: ד"ה קדשים],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְא יוֹסֵף אוֹתָם בְּנֵימִין וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת הָאֲנָשִׁים הַבַּיְתָה וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם:
בראשית מג טז
2. וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת: ויקרא יד לט
וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּבֵית צָרַעַת מַמְאֶרֶת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא: ויקרא יד מד
3. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג

מוסף רש"י

ונתנבלה בידו. שלא מדעת (לעיל כז:) כגון על ידי פגימת סכין או שהייה או דרסה (לעיל יז.). **הנוחר.** מדעת, ולשון נחירה שקועה לאורכה ומעמיקה ועד החזה (שם). **ומעקר.** סימנין, ומתיר קלי דטעונה כסוי כגון צפי וחלב (שם). **פטור מלכסות.** דכתיב אשר יאכל ושפך וכסה, כל אלו לאכילה הכתוב מדבר, ואפילו מתן דמחייב כסוי בשוחט ונמצאת טרפה, הכא מודה דשחיטה מיהא בעינן, דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ והתם שחיטה כתיב (שם). **שחיטה שאינה ראויה.** לאכילה, הואיל ונשחטה כהלכתה שמה שחיטה (ב"ק קז:). **זו היא שיבה זו היא ביאה.** לדון גזירה שוה זה מזה (יומא ב: מכות יג.) כלומר ילפינן גזירה שוה משיבה לביאה כמו דהוו תרוייהו שיבה או תרוייהו ביאה (נדה כב:) **דלא"ג** דלא דמו קרא לדדי, כיון דתרוייהו בביאת כהן משעתי דייניון בהו גזירה שוה (יבמות יז: וכעי"ז מנחות ד. ועי' רש"י ערובין נא. בארוכה).

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ג מהלכות מעשה קרבנות הל' ח סמג עשין קפג:
טו ב ג ד מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' י סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף י:
טז ה מיי' פי"ג שם הלכה ה:
יז ו מיי' פי"ד שם הל' י:

גליון הש"ם

גמ' גמר שפיכה שפיכה. עיין לעיל דף מ ע"ב תוס' ד"ה בשפיכה: שם למעוטי עוף טמא. עי' תוס' מ"ד קדושין דף ט ע"ב ד"ה המקדש בעולה:

שיטה מקובצת

א) אבל איכא דדמי ליה מדדמי ליה. נ"ב עי' תוס' מנחות דף ד' ע"א: ב) הקשה ה"ר אליעזר ממיץ. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ט' ע"ב:

רבינו גרשום

ור' יוסי לטעמיה דאמר ודאי אשה נמי תקעה כו'. כלומר ר' יוסי דמייתי מק"ו ממילה שאין מכסין דם כו' ביו"ט הוא אזיל לטעמיה דלא מצי למימר תקיעת שופר בגבולין יוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקא דוחה יו"ט ה"נ נימא לענין כוי שיהא ספיקו דוחה יו"ט. דהכא לענין ספק איש ספק אשה דין הוא שיהא ספק דוחה יו"ט דודאי אשה נמי תקעה: שכן דוחה שבת במקדש. גרס': ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים. כלומר השוחט ונמצאת טרפה השוחט פרת חטאת כו'. ר"ש פוטר וחכמים מחייבין ד) דזהו ר"מ דבריו של ר"ש בכסוי הדם ר"מ מחייב וחכמים פוטרין: מה התם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. כלומר שחוטי חוץ שחיטה שאינה ראויה היא וקרי ליה שחיטה: גמר מטבוח טבח והכן מה להלן שחיטה ראויה דאמרן בחולין צ"א מאי טבח פרע להן בית השחיטה: ור"ש אשר יאכל כתיב. כלומר היכא מיחייב בכסוי בשחיטה שראויה לאכילה דכתיב אשר יאכל:

ה) ל"ל ולאה דבריו של ר"ש בכיסוי הדם ותמי במתני' ר"מ וכו'.

אימא תהני ליה שחיטת אמו. דוקא נקט בן ט׳ חי אבל מת לו בן ח׳ פשיטא דהוי ירך אמו שהיא טרפה ואע״ג דאמר באלו טרפות (לעיל דף נח.) דולד טרפה לא הוי ירך אמו היינו לפי שהוא חי ואין חיותו תלוי באמו וא״ת והיכי ס״ל דמשום דרבי סבר לה כר״מ באותו ואת בנו דתיהני ליה שחיטת אמו הא בכסוי הדם סבר לה כרבי שמעון וי״ל דבכל מילי סבר לה כר״מ דאשכחנא במרובה (ב״ק דף ע.) דסתם לן כר׳ מאיר בתשלומי ארבעה וחמשה:

פשיטא דאמר רב יהודה וכי ימות מן הבהמה כו׳. והא דלא מייתי מתניתין דבהמה המקשה (לעיל דף עב:) לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה כו׳ משום דהוה מלי למיפרך בן ח׳ חי יוכיח:

סלקא דעתך אמינא הואיל וא״ר שמעון מותר בהנאה. לא מלי למינקט שוחט טרפה והיא אותו ואת בנו וסל״ל דכיון דפטור הוא לאו שחיטה היא כלל ולא מיטהרה מידי נבלה דאיכא למימר דלענין שוחט הוא דלא הויא שחיטה אבל לענין גופה הויא שחיטה לכך מייתי ראיה דאף לענין גופה שתחשב חולין בעזרה לאסור בהנאה לא הויא שחיטה:

אין והתנן רבי שמעון אומר כו׳. משנה היא בפ׳ בתרא דתמורה (דף לג:) וממתני׳ דהכא דפטרינן חולין בעזרה מכסוי לא מייתי משום דלא נזכר בה ר״ש אלא וחכמים פוטרים ורבי קתני לה אבל ממתני׳ דתרומה (ב״ק דף ע.) דפטר רבי שמעון חולין בעזרה מארבעה וחמשה הוה מלי למידק דאי לא הויא דאורייתא הוה חייב כדמוכח התם בגמרא (דף עב:) שמא הכא בעי לאוכוחי דאסור בהנאה וה״ק מכלל דסבר רבי שמעון דחולין בעזרה אסורים בהנאה דאורייתא לכך לא מייתי ההיא דתרומה (שם דף ע.) דמהתם לא הוה מלי למידק איסור הנאה אלא איסור אכילה וא״ת ומאי קשה ליה דקא מתמה וסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וי״ל משום דאיכא בריתא בהאיש מקדש (קדושין דף נח.) דקאמר רבי שמעון דהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת ומכח ההיא דמייתי מוקי התם בטרפה ואין נראה דא״כ הוה ליה לאתויי הכא ההיא בריתא ולאוקמי בטרפה כדמוקי התם ונראה לר״ת דקש״ל הך מתניתין גופה דמייתי דקתני וכן היה משמע דהיה הוי דרבנן מדקתני וכן וא״כ בהמה נמי דרבנן וקתני וכן משום דגזרינן היה אטו בהמה דאי מדאורייתא היה נמי דאורייתא ומאי וכן ומשני אין והתנן כלומר ומטונך דמהיא גופה יש לדקדק שהיא דאורייתא דאי דרבנן הוי היה גזירה לגזירה:

היינו דגזרינן היה אטו בהמה. בהאיש מקדש (שם דף נח.) מייתי נמי מהך מתניתין דסבר ר״ש דחולין בעזרה דאורייתא ואין מאריך שם כמו כאן ופירש [3] נקונטר׳ דדייק מדהויא בשריפה דאי דרבנן לא היה טעון שריפה ואי אפשר לומר כן דבהדיא מדקדק כאן מכח היה וא״ת דהכא משמע דאפילו הויא דאורייתא הויא היה דרבנן והתם מייתי קרא לאסור בהמה היה ועוף [3] וי״ל דרבי שמעון פליג אההיא בריתא ועי״ל דלא פליגי ונפרש כאן כפירוש הקונטרס דהתם ואשריפה קאי הכא דאי אמרת בשלמא דאורייתא בין בהמה ובין היה ועוף היינו דגזרינן הכא בהיה שריפה אטו בהמה אע״ג דבהמה גופה לא הויא בשריפה אלא גזירה אטו קדשים שיאכלו לחוץ שהם בשריפה ובהיה ליכא למטעי אטו קדשים ולא תשיבא גזירה לגזירה כיון דאסירא מיהא דאורייתא והויא כולה חדא גזירה אבל אי דרבנן אמאי היה בשריפה:

סיפא לא לכל אמר ר׳ מאיר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מודה ר״מ שאין מתירתה באכילה ולא לכל אמר ר״ש [6] שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה מודה רבי שמעון שמטהרתה מידי נבלה אמר מר לא לכל א״ר מאיר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מודה רבי מאיר שאין מתירתה באכילה פשיטא טרפה בשחיטה מי מישתריא לא צריכא לשוחט את הטרפה ומצא בה בן ט׳ חי סד״א הואיל דאמר רבי מאיר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה תהני ליה שחיטת אמו ולא ליבעי שחיטה קמשמע לן ותסברא והאמר ר״מ בן פקועה טעון שחיטה לא צריכא דרבי סבר לה כר׳ מאיר וסבר לה כרבנן סבר לה כרבי מאיר דאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה וסבר לה כרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כיון דאמור רבנן שחיטת אמו מטהרתו תהני ליה שחיטת אמו ולא ליבעי שחיטה קמ״ל ולא לכל אמר רבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה מודה ר״ש שמטהרתה מידי נבלה פשיטא [3] דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא [1] וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואי זו זו טרפה ששחטה לא צריכא לשוחט את הטרפה והיא חולין בעזרה דתניא [3] השוחט את הטרפה וכן השוחט ונמצאת טריפה זה וזה חולין בעזרה ר״ש [4] מתיר בהנאה וחכמים אוסרין סד״א הואיל וא״ר שמעון מותר בהנאה אלמא לאו שחיטה היא כלל אימא מידי נבלה נמי לא מטהרה קמ״ל אמר ליה רב פפא לאביי וסבר ר״ש חולין בעזרה דאורייתא היא א״ל אין [7] והתנן ר׳ שמעון אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו באש וכן היה שנשחטה בעזרה אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דגזרינן היה אטו בהמה אלא אי אמרת דרבנן בהמה מאי טעמא דילמא אתי למיכל קדשים בחוץ [8] היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה רבי חייא נפל ליה יאניבא בכיתניה [9] אתא לקמיה דרבי אמר ליה שקול עופא ושחוט על בוביתא דמיא דמורח דמא ושביק ליה היכי עביד הכי והתניא [10] [2] השוחט וצריך לדם חייב לכסות כיצד יעשה או נוחרו או עוקרו כי אתא רב דימי אמר צא טרוף אמר ליה כי אתא רבין אמר צא נחור אמר ליה למאן דאמר צא טרוף מאי טעמא לא אמר צא נחור וכי תימא קסבר [11] אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זו היא שחיטתו [12] והתניא רבי אומר [2] כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה לא

לא לכל אמר רבי מאיר. לא לכל הדברים אמר רבי מאיר שמה שחיטה כדמפרש דמודי ר״מ שאינה מתירתה באכילה ולקמן פריך פשיטא: **בן ט׳ חי.** דלאו ירך אמו הוא כולי האי ולענין שחיטה משתרי בשחיטת האם: **סד״א.** האי נמי נשתרי בשחיטת הטרפה: **קמ״ל.** דאינה מתירתה ובעי למשחטיה ושחיטת עצמו מתירתו כדקי״ל (לעיל דף עד.) דאדרבה סימנין אכשר ביה רחמנא בבן תשעה חי: **והא אמר ר״מ.** בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.): **בן פקועה.** אפילו היא כשרה טעון שחיטה: **לא צריכא.** הא דר׳ אבא אלא משום דרבי סבר לה כר׳ מאיר באותו ואת בנו כדאמר לעיל [נ״א] : **וסבר לה כרבנן.** בבן פקועה דלא שמעינן ליה דפליג מהו דתימא כיון דבן ט׳ הוא ושחיטת עצמו מתירתו אפילו לרבי שמעון כדקי״ל בפרק בהמה המקשה (שם) אדאדבה סימנין אכשר ביה רחמנא הילכך לאו ירך אמו הוא לאיתסורי משום טרפות דילדה ואימא לרבי דסבר ליה כרבי מאיר תהני ליה שחיטת אמו ולא ליבעי למשחטיה להא שחוטה היא קמ״ל: **אם הטרפה.** כגון נתבקע רגליה טרפות הגיכר: **ונמצאה טרפה.** בבני מעיין: **מטיר בהנאה.** דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולא קרינא בהו חולין שנשחטו בעזרה דזביחה כתיב בהו (דברים יב) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח בו׳ (קדושין דף נז:): **וסבר ר׳ שמעון חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא.** מוחזקת כדפרשינן דקבעי שחיטה ראויה דאי א] רבנן וטעמא דאסירי משום דמאן דחזי דנשחטו בפנים סבר קדשים נינהו ומזי דקאכלי להו בחוץ ואתי למשרי אכילת קדשים בחוץ מה לי ראויה ומה לי אינה ראויה הא אתי לאתהנויי מקדשים פסולים: **אין והתנן.** בנימותא: **וכן היה.** אע״ג דכולי עלמא ידעי דלאו קדשים נינהו: **היינו דגזרינן היה אטו בהמה.** אטו סיפא נקט הא דאיכא להא ודאי מהיכא דאיתתרי בהמה [6] ב] בקדשים איתתרי היה וה״ק אפילו לא כתיב בדין הוא דגזור: **יאניבא.** תולעת האוכלת פשתן. טייג״ל בלע״ז: **על בוביתא דמיא.** מי [9] המשרה שהפשתן שם: **דמורח דמא.** ירח התולעת ויברח ששונא הוא לדם עוף: **והיכי עביד הכי.** דלא מכסי ליה: **וצריך לדם.** כגון זה: **חייב לכסות.** ולא יעשה ממנו ארכיו: **כילד הוא עושה.** ויהא פטור מן הכסוי: **נוחרו.** חונקו: **עוקרו.** עוקר סימנים: **לא טרוף.** עשהו תחלה טרפה ואח״כ שחוט דתיהוי שחיטה שאינה ראויה: **לא טרוף א״ל.** רבי לר״ח: **זו היא שחיטתו.** וצריך כסוי: **דאשר צויתיך.** מכלל שנצטוה בעל פה הלכות שחיטה שהרי בתורה לא מצינו שצוהו: לא

עין משפט נר מצוה

יח א מיי׳ פ״ב מהל׳ שחיטה הל׳ ב סמג עשין סג:

יט ב (מיי׳ פי״ד שם) סמג עשין סד טוש״ע י״ד סי׳ כח סעיף יח:

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לְכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט
2. כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ: דברים יב כא

לעזי רש״י

טייני״א [טייני״א]. עֶשׂ.

שיטה מקובצת

[6] מהיכא דאיתתרבי בהמה בקדושין (דף נז) אתרבי חיה: [3] ופי׳ שם בקונטרס דדייק מדהויא:

רבינו גרשום

הכי גרסי׳ וסבר ר״ש חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא כו׳. כלומר דחזינן הכא השוחט טרפה חולין בעזרה ר״ש מתיר בהנאה. (כלומר) משום דטרפה הוה דלא חשובה שחיטה. אבל אי שחט חולין כשרה בעזרה ס״ל דאסורה בהנאה: בהמה טעמא מאי דלמא אתי למיכל קדשים בחוץ. כלומר דאי שרינן חולין בעזרה הוה קא שרו נמי קדשים בחוץ: היא גופא גזירה. כלומר בהמת חולין בעזרה גזירה ואנן ליקום לגזור גזירה לגזירה. כלומר חיה אטו בהמה: יניבא טייגא בלע״ז. כלומר הפשתן היה במשרה בתוך המים ולשם הוה ביה יניבא: על בוביתא דמיא. כלומר על המשרה: צא טרוף א״ל. כלומר עשה בה אחד מי״ח טרפות קודם שתשחטהו ואח״כ שחטהו דהו״ל שחיטה שאינה ראויה ואי אתה צריך לכסות: וכי תימא קא סבר אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זו היא שחיטתו. כלומר אם היה נוחר היה צריך לכסות [6] לא מיבעיא צא נחור: דיש שחיטה לעוף מן התורה. כלומר דלא אמרי׳ נחירתו זו היא שחיטתו ואם אתה נוחר אי אתה חייב לכסות אבל צא טרוף כו׳: קס״ל דר׳ חייא בר אבא. כלומר דראה רבי דבריו של ר״ש בכסוי הדם דבעינן שחיטה ראויה: וכי תימא קסבר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. כלומר ואי טרוף אעפ״כ צריך לכסות דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה:

[6] נראה לי״ל לא מנעינ״ן לא נמוז דלאו שחיטה היא כלל. כלומר דלא אמרי׳ וכו׳ אי אתה חייב לכסות דיש שחיטה לעוף אעפ״כ צריך לכסות [6] נראה לי״ל לא מנעינ״ן לא נמוז דלאו שחיטה היא כלל. כלומר דלא אמרי׳ וכו׳ אי אתה חייב לכסות דיש שחיטה לעוף אעפ״כ צריך לכסות

מסורת הש״ס

[6] [נעיל פ. וש״נ], [3] נעיל עד. לקמן קכח: זבחים סט:, [1] [קדושין נח.], [2] תמורה לג: קדושין נח., [4] [שבת יא: ביצה ג. יבמות כא: וש״נ], [1] נעיל מז: [תוספתא פ״ו ה״ב ע״ש], [1] [נעיל ד. וש״נ], [7] נעיל כח. יומא עה:, [8] בס״א: ביב מי.

גליון הש״ס

גמ׳ **אתא** לקמיה דרבי. עיין ירושלמי פרק ה׳ דמעשר שני:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] רש״י ד״ה וסבר ר״ש חולין וכו׳ שחיטה דאויה דאמר דתניא כתיב וכו׳ דאמר רבנן נמחק ונ״ב מדרבנן: **ב]** ד״ה היינו דגזרינן היה וכו׳ דאיתתרבי בהמה בקדשים. מלת בקדשים נמחק. ונ״ב עי׳ בקדושין דף נ״ז בל״ל ועי׳ ריטב״א: **ג]** תוס׳ ד״ה היינו וכו׳ וי״ל דר״ש פליג אההיא בריתא. נ״ב עי׳ זבחים ס״ח ע״א תוס׳ ד״ה אימר דאמר וכו׳:

מוסף רש״י

שחיטה שאינה ראויה. לאמילה, לא שמה שחיטה. וכל מיום ואיסור הבא על ידי שחיטה אינו חל עליה (קדושין נח.). **מקצת בהמה מטמאה.** כגון אבר ממנה, מדכתיב וכי ימות דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חלפין והיינו אבר, ופיפיה דקרא הנוגע בנבלתה יטמא, ומקצתה אינה מטמאה. ואף על פי שהיא כמתה, כגון טרפה שחטה (לקמן קכח:). **חולין שנשחטו בעזרה ישרפו.** משום דמיתלפי בהו קדשים שאינם בהו פסול, דאי אמר יקברו, כיון דלא מוכחת מילתא אי חולין הוו אי קדשים, אתו למימר נמי קדשים שאינם בהן פסול וטומאה או פסול וזבר יקברו, וקי״ל בפסחים בפ״ב (כד.) בקדש באש תשרף, לימד על כל הפסולין שבקדש שהן בשרפה (תמורה לג:). **וכן היה שנשחטה בעזרה.** אפילו אם חולין היא לליכא למיגזר משום דלא ליקבור קדשים פסולין, דהא טולי עלמא ידעי דהיה במוקדשים ליכא ולא אתי למלפי, אפילו הכי תשרף (שם) ולא סגי להו בקבורה אלמא איסורו מן התורה, דאי מדרבנן מי מתמרינן כולי האי, והי דבבהמה גזור אטו פסולי המוקדשין דלא מיתרו קדשים פסולין בקבורה, אם היה לו לאו דאוריתא מהיכא מיתי הא ליכא למיגזר אטו קדשים ואמה היא בשריפה ואפילו (וי״ג ואפשר) בקבורה אלא ודאי איסורן מן התורה ושריפתן מדברי סופרים, בבהמה גזור דילמא אתי למימר קדשים פסולין בקבורה והתורה אמרה יקברו, ובהיה נמי גזרו אלא מתוך בדין חולין שנשחטו בעזרה, שהשו חכמים דבריהן בכל מקום אלא יפקפקו בהם

לא מיבעיא קאמר. רב דימי מודה הוא בנחילה דלא בעי כסוי אלא הכי אמר רב דימי דבעא טרוף סגיא וכל שכן בעא נחור: **אימא זו היא שחיטתו** קא משמע לן לא נחור ורבי לטעמיה דאמר יש שחיטה לעוף מכאשר צויתיך[1]: **ומי נפל יאניבא בליתיה.** דרבי חייא: **בני הגולה.** לאו אנשי כנסת הגדולה קאמר אלא בהנך דורות אחרונים קאמר שהתחילו ללקות בני ארץ ישראל ביינם ופשתנם מפני שנתקלקלו דורות ומשעלו מבני בבל לכאן שהיו חסידים פסקו כאן הזועות: [2]**ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו.** שבזכותם באתה טובה זאת. רבי חייא ובניו מבבל עלו כדאמרי' בשילהי פ"ק דסוכה (דף כ.): **זיקים וזועות ורעמים ורוחות.** מפרש בברכות בהרואה (דף נט.) דכולן לקללה: **זועות.** הארץ מזדעזעת: **רוחות.** זעפא אשטרוביי"ל: **לדרב יהודה.** דאמר זכותא דצדיקי לאחריני מהני ולאו לדידהו בהאי עלמא: **תניא בני.** הוא רבי חנינא בן דוסא ובימיו היה קול זה יוצא: **די [לו] נקב חרוזין.** מתפרנס בצער ובצמצום: **מתני' ואחרים רואין אותן.** דאמרן ברישא מכילתין (דף ג.) דשחיטתן כשרה אותן אחרים חייבין לכסות כדתנן לקמן (דף פז.) שחט ולא כסה ורואהו אחר חייב לכסות: **פטור מלכסות.** וטעמא מפרש בגמ' דר"מ חשיב ליה כנבלה גמורה: **וחכמים אוסרין.** שמא יפה שחטו והויא לה שחיטה מעלייתא: **שאינו סופג.** [3] דהתרתא ספק היא: **גמ' מאי שנא רישא דלא פליגי.** וליחייבו לכסות מספק: **סיפא אמרי בשרא הוא דלא מבעיא ליה.** הרואה שאין שוחטין בנו אחריו אין מבין שמשוס אותו ואת בנו הוא אלא אומר אינו צריך לבשר: **רישא נמי.** ליחייבוהו לרואה לכסות מספק ואפ"ה לא אתי למיכל מייתי דאמרי כסוי זה אינו אלא כדי לנקר חלרו: הכי גרסי' **שחט באשפה מאי איכא למימר**[4]. **שחט באשפה הכל יודעים שהכסוי לאו לנקר הוא:** [5]**אם בא לימלך.** לבית דין הרואה ששחטו והדם מגולה ואמר כלום אני חייב לכסות ואנו אומרים לו כסה אומר בלבו שהיא שחיטה ואתי למיכל: **סיפא נמי בא לימלך.** מה אני לשחוט אחריהם את בנו ואנו אומרים לו אסור הוא סבור שהיא שחיטה: **אלא רבנן.** לאו להכי חייבי וברישא נמי פליגי: **לחומרא.** במלתא דספיקא אזלינן לחומרא: **מחייב.** מלקות דסבירא ליה ודאי נבלה היא והאוכלה לוקה: **מאי איריא רוב אפילו מיעוט.** מעשיהם מקולקלין ורובן מתוקנין הוה פסיטא לן דנבלה היא לר"מ דהא שמעינן ליה דחייש למיעוטא וסמוך מיעוטא לחזקה שבהמה זו בחזקת איסור אבר מן החי היתה עומדת ולא נודע לך שנשחטה: **ואיתרע ליה רובא.** תקון מעשיהם: **דתנן.** כי האי גוונא[6]: **שדרכו של תינוק לטפח.** ידיו באשפות שקרצים מצויים שם וטימא את העיסה שאנו רואין שנגע בה: ואיתרע קסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך בתוספתא (שם) תינוק שנמצא עומד בצד קופה של בצק או בצד חבית של משקין רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין שדרך התינוק לטפח אמר רבי יוסי אם יכול לפשוט ידו וליקח טמא ואם לאו טהור ולא נקט הכא בצק בידו אלא לרבותא דר"מ דאפילו הכי תולין באדם טהור: סמוך

מסורת הש"ס

א) [נעיל פה.], ב) [נעיל ד. וש"ן], ג) תענית כד: ברכות יז:, ד) [נעיל ו. וש"ן], ה) [נדה יח: קדושין פ. טהרות פ"ג מ"ח], ו) [דברים יב], ז) [ל"ל אחר ד"ה רוחות], ח) [ל"ל דעבירת],

מוסף רש"י

בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. כל השבת היה ניזון בכך, מקר לחם היה ומתגנגל היה בחרובין (תענית כד:). **ר' מאיר חייש למיעוטא.** ביבמות (סא:) קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין, דברי ר"מ, אמרו לו לר"מ יפה אמרת לא חולצין, איש כתיב בפרשה, מפני מה לא מיבמין, אמר להן קטן שמא ימצא סריס, קטנה שמא ימצא אילונית וממלאו פוגעים בערוה, ולא אמר רוב קטנים אינם סריסים (לעיל ו.). **ובצק בידו.** בידוע שנטל מן העיסה (קדושין פ.). **לטפח.** בשלים ונבלות שבאשפה (שם).

שיטה מקובצת

[1] ר"מ מתיר לשחוט אחריהם. נ"ב עי' תוס' בכורות דף (כ' ע"א) [י"ח ע"ב]: [2] ה"ג שחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר שחט באשפה הכל: [3] או בא לימלך לב"ד: [4] דתנן כי ה"ג בטהרות פ"ג הס"ד:

סיפא נמי כיון דאמרי רבנן אסור לשחוט אחריהם אמרי שחיטה מעלייתא היא. תימה דמשוס גזירה דלמא אתי למיכל נבלה יש לי להתיר לאו דאותו ואת בנו מספק מה לי לאו דאותו ואת בנו ומה לי לאו דנבלה ולא דמי לרישא דפטרינן לכסות מספק דשב ואל תעשה בעלמא הוא ולמא אתי למיכל ויש לומר דאי לאו דרוב מעשיהם מקולקלים לא היו פוטרים מלכסות משוס גזרה דלמא אתי למיכל אלא שלא נחמיר להטעין כסוי אמרי' דפטור משוס דלמא אתי למיכל וכיון דרוב מעשיהם מקולקלין יש לנו להתיר נמי לשחוט אחריהם דלמא אתי למיכל:

מאי טעמא דר' מאיר הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין. הקשה הר"ר שמואל מוורדין ורבנן מאי טעמייהו אם רוב מעשיהם מתוקנין א"כ יהא מותר לאכול משחיטתם ועוד השוחט אחריהם אמאי איכא סופג ארבעים ואי פלגא ופלגא אם סמוך פלגא דמקולקלין לחזקה דעומד בחזקת איסור ואיתרע ליה מחלה דמתוקנים אם כן יהא מותר לשחוט אחריהם וגם יתחייבו על שחיטתן משוס נבלה וי"ל דמספקא להו לרבנן אי רוב מעשיהם מקולקלין אי רוב מעשיהם מתוקנין והשתא לא מהניא חזקה מידי ולרבי מאיר פשיטא ליה דרוב מעשיהם מקולקלין ואם תאמר ואף על גב דרוב מעשיהם מקולקלין מ"מ רבי מאיר כיון דחייש למיעוטא אמאי לקי משוס נבלה ואמאי מותר לשחוט אחריהם וי"ל דסמוך חזקה לרוב מקולקלין והוה ליה מיעוטא דמתוקנין מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש רבי מאיר:

רוב תינוקות מטפחים. פי' בקונטרס מטפחים באשפות אבל בעיסה ודאי נגע שהרי העיסה בידו ור"ת מפרש דרוב תינוקות מטפחים בעיסה דטיפוח שייך באוכלים ומשקין כדאמרינן בע"ז בפרק רבי ישמעאל (דף ס:) או שהיה מטפח ע"פ חבית וכן איתא בירושלמי בהדיא מפני שדרכו של תינוקות לטפח בעיסה אבל תינוק ודאי טמא דסתם תינוקות ודאי טמאים דאמרי' בתוספתא (דטהרות פ"ג) שסתם תינוקות טמאים מפני שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותם ור"מ דמטהר משוס דאית לן למתלי באדם טהור שבא לשם ונטל מן העיסה ונתן לו כדי שלא יטמא העיסה וכי האי גוונא אמר במס' טהרות בפ"ג (מ"ז) לעיל מהך תינוק דהכא תינוק שנמצא בצד בית הקברות ושונים בידו אע"פ שאין השונים אלא ממקום הטומאה טהור שאני אומר אדם טהור נתן לו אע"פ שסתם תינוק טמא היינו ממגע נדה והתם טהור מטומאת מת קאמר אי נמי מיירי בתינוק שהוא טהור בודאי שהניחתו אמו מלוכלך כדתניא (בתוספתא שם) תינוק שהניחתו אמו ובאה ומצאתו כמו שהוא טהור בד"א שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותו ואף על פי שלא נמצא בצק בידו מטמאים חכמים דתניא

כ א מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' י טוש"ע יו"ד סי' כח סעיף יז:

כא ב מיי' פי"ב שם הל' ד סמג לאוין קמב טוש"ע יו"ד סי' טז סעיף ט:

כב ג מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאה הל"ג:

לעזי רש"י

אישטרוביי"ל. מערבולת רוחות.

רבינו גרשום

והא [אמר] ר' חייא א"ר יוחנן כו'. הזיקין כוכבא דשביט כדמפרש בברכות (דף נח.): זועות. מירתת ארעא: רעמים. זו ברד שקורין טונדיר"א: בינן לבין עצמן פטורים מלכסות. כלומר אם שחטו דאמרי' דקלקלו בשחיטתן ואינה ראויה השחיטה: מאי שנא רישא דלא פליגי כו'. כלומר מ"ש לענין כסוי דם דלא פליגי רבנן [דאם שחטו] בינן לבין עצמן פטורין מלכסות דלא חשובה שחיטה ולענין אותו ואת בנו אוסרין לשחוט אחריהן דחשובה שחיטה: רישא נמי אמרי לנקר חצירו הוא צריך. כלומר אע"פ שבני אדם מכסין דם שחיטה ששחטו בינן לבין עצמן לא אתי למיכל אחריהן דאמרי בני אדם מה שהוא מכסה אינו עושה מטעם ששחיטתו שחיטה אלא לנקר חצירו הוא צריך אינו רוצה שיהא דם בחצירו: סיפא נמי בא להימלך מאי איכא למימר. כלומר סיפא דקא פליגי רבנן ואמרי דאסור לשחוט אחריהן דאמרי אינשי בשרא הוא דלא צריך ולא אתי למיכל משחיטתן: בא להימלך לבני אדם. שישאל לבני אדם אשחוט בנו אחריהם: מאי איכא למימר. אם לא ישחוט בשביל אותו ואת בנו אתי למיכל משחיטתן דאמרו בני אדם כיון דאינו שוחט אחריו ודאי שחיטתו שחיטה ואתי למיכל משחיטתן: והדר פליגי עילויה. כלומר כשם דפליגי רבנן אאותו ואת בנו דאמרי אסור לשחוט אחריהם כך פליגי אכסוי הדם דאמרי חייבין לכסות בני אדם הרואין את הדם: מאי איריא רוב אפי' מיעוט נמי. כלומר מאי איריא דרוב מעשיהן מקולקלין אפי' מיעוט מעשיהם מקולקלים ורוב מעשיהן כשרים: סמוך מיעוטא דמקולקלין לחזקה. דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואיתרע לה רובא דכשרין ואינה חשובה שחיטה לדברי הכל ויהא מותר לשחוט אחריהם: ואם אמרו ספק טומאה לטהר. כלומר אם אזיל ר"מ אחר מיעוט ספק טומאה לטהר העיסה ילך אחר מיעוט לענין אותו ואת בנו שיאמר אם רוב מעשיהן מתוקנים ומיעוט מעשיהם מקולקלים שאין חשובה שחיטה ומותר לשחוט אחריהן:

עין משפט נר מצוה

סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. וביבמות בפ' בתרא (דף קיט.) משמע דהוה ליה פלגא ופלגא וטעם דספק טומאה לטהר ואע"פ שבטומאה נמי איכא איסור אם היה תרומה מפרש רבינו חיים משום דתיובתא הוי דבר שאין בו דעת לישאל גמרינן מסוטה לטהר אפילו בדא"י ואע"ג דליכא חזקה כגון הכא דכי סמכינן מיעוטא לחזקה הוי פלגא ופלגא ומ"ת אמאי קא"ר יוחנן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף פ.) דלרבנן עשו תיובתא כמו שיש בו דעת לישאל והא לרבנן בלאו הכי אתי שפיר דמטמא דלא חיישי למיעוטא ורובא וחזקה רובא עדיף וי"ל דרוב תיובתא מטפחין לא הוי רוב גמור ומשום דגרמה כאילו הוא רוב עשאוהו כמו שיש בו דעת לישאל ולהכי קא"ר יוחנן דאין שורפין עליו תרומה וקדשים ואי הוי רוב גמור אמאי אין שורפין כמו בהגהו דפרק כל היד (גלה דף יח.) דא"ר יוחנן בשלשה דברים הלכו חכמים אחר הרוב ועשאום כולאי לגרוף עליו כו' והתם נמי קאמר אי למעוטי הך תיובתא הא א"ר יוחנן חדא זימנא דאין שורפין עליו תרומה וקדשים והיינו טעמא דהתם הוי רוב גמור וא"ת למה ליה למימר לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה בלא חזקה נמי הוא מטהר דכיון דחיישי למיעוטא אם כן הוי ספק ויש לטהר כיון דהוי דבר שאין בו דעת לישאל וליכא למימר אף על גב דהוי ספק מ"מ לא גמרינן מסוטה לטהר אלא בפלגא ופלגא דהכי דמסוטה לא נילף נילף מדרב גידל דדריש (סוטה דף כט.) אשר יגע בכל טמא ודאי טמא הא ספק יאכל ומוקי לה באין בו דעת לישאל וי"ל דבלא חזקה נמי טהור ולא נקט סמוך מיעוטא לחזקה אלא לומר דחזקה לא הוא בהדי רובא דאי הוא בהדי רובא הוי מיעוטא דמיעוטא ולמאי ד) דפריך לעיל בפ"ק (דף יא) לר"מ דלא חיישי למיעוטא אלא מדרבנן להחמיר אתי שפיר דבלא חזקה לא הוה חיישי למיעוטא לטהר אבל עם החזקה חיישי למיעוטא מן התורה לכן מטהר:

ה) (**יאמרו** ספק איסור להתיר). ואי"ת בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לד:) אסר ר"מ גבינות בית אונייקי ומפרש טעמא בגמ' מפני שרוב עגלים שבאותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים ופריך מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דהא ר"מ חיישי למיעוטא ומאי קושיא אם אין רוב נשחטים א"כ מיעוטא דנשחטים מיעוטא דמיעוטא דליכא לגזיה חזקת היתר דמסייע לרוב ו) ומיהו איכא למיפרך מאי איריא רוב אפילו פלגא ופלגא נמי: **להלך** מדמו נפקא. ואע"ג דבפרק אותו ואת בנו (לעיל דף עט.) מספקא ליה לרבי יהודה אי חוששין לזרע האב או לא הכא דאיצטריך לאלק היינו ז משום דשמא אין חוששין: **אסור** לבו למישתי. פירש בקונטרס וכן רבינו חננאל אם לא תברכו ברכת פרי הגפן אבל על ידי ברכת ברא פרי הגפן שרי למישתי קודם ברכת המזון והשתא מייתי שפיר דכי היכי דהב לן ונברך הוי גמר ולריך לברך אם רוצה לשתות הכי נמי כסוי הוי גמר ולריך לברך על השחיטה וכן בערבי פסחים (דף קג.) מייתי ראיה מהך עובדא למאן דמברך אכסא קמא ואכסא דברכתא וכן בפרק כל הבשר (לקמן דף קז:) אמרינן דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה אין נראה דלריך לברך בכל פעם בהמ"ז אלא ברכת המוציא ודאי לריך לברך והא דאמר להו רב ייבא אסור לכו למישתי אע"פ שלא היה יודע אם רוצים לברך ברכת פרי הגפן תחלה מכל מקום היה מורה להם שלא יטעו וישתו בלא ברכה והא דאמר בערבי פסחים ח) דבשלא הניחו זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה התם עצה טובה קמ"ל דשמא ישהו הרבה עד שיהו רעבים ושוב לא יוכלו לברך ברכת המזון על אותה סעודה כדאמר בברכות (דף נא:) וכן משמע דלא הוא אלא עצה טובה דאם לריכין לברך ברכת המזון כשיצאו א"כ כשיחזרו פשיטא דטעונין ברכה לכתחלה ואי"ת דאמרינן בפרק כיצד מברכין (שם דף מב.) רבה ורבי זירא אכלו סליקו תבא מקמייהו אייתו לקמייהו כו' רבה אכל אמר אנא אתבא דריש גלותא קא סמכי ורבי זירא לא אכל והשתא אמאי לא אכל כיון דלא בעי ברכת המזון אלא ברכה שבתחלה וי"ל דבאותו מאכל היה מעורב בו לחם והיה קשה לו ליטול את ידיו ולברך ברכת המוציא והא דתניא בתוספתא דברכות (פ"ד) בעל הבית שהיה אוכל קראו תבירו לדבר עמו אין לריך לברך למפרע הפליג לריך לברך למפרע וכשהוא חוזר מברך לכתחלה לא לאחר שהפליג קאמר דלריך לברך למפרע כדמשמע לישנא אלא הפליג היינו שקראו להפליג ונילך עמו רחוק ואינו יודע מתי יחזור לכך לריך לברך למפרע קודם שיצא שהא יהא רעב וכן משמע בפרק שלישי (ביומא דף ג.) דאמר דיבר עם תבירו והפליג לריך נטילת ידים משמע אבל בהמ"ז לא לריך אלא נטילה והמוציא ומיירי כשיצא לא ידע שיפליג ואין הלכה כאותה ברייתא אלא כרב חסדא דתניא כוותיה בערבי פסחים (דף קב.) דבדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן אין לריך לברך אפילו ברכה לכתחלה דלקבועה קמא הדר והך ברייתא אתיא כרבי יהודה דמלריך שיאכל אם זקן או חולה:

משמע

סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא ז אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר הורה רבי כר"מ והורה רבי כחכמים ח) הי מינייהו דאחריתא תא שמע דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא ורבי זירא הוו קיימי בשוקא דקיסרי אפתחא דבי מדרשא נפק רבי אמי אשכחינהו אמר להו לאו אמינא לכו בעידן בי מדרשא לא תקימו אבראי דילמא איכא איניש דמיצטרכא ליה שמעתא ואתי לאיטרודי רבי זירא על רבי אבא לא על יתבי וקא מיבעיא להו הי מינייהו אחריתא אמר להו רבי זירא לא שבקתון לי דאישייליה לסבא דילמא שמיע ליה מאבוה ואבוה מיניה דרבי יוחנן ט) דרבי חייא בר אבא כל תלתין יומין קא מהדר תלמודיה קמיה דר' יוחנן מאי הוי עלה תא שמע דשלח רבי אלעזר לגולה הורה רבי כר' מאיר והא כרבנן נמי אורי אלא לאו ש"מ הא דאחריתא ש"מ: **מתני'** י שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן רבי יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף: **גמ'** ת"ר חיה כל משמע חיה בין מרובה ובין מועטת עוף כל משמע עוף בין מרובה ובין מועט מכאן אמרו שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן רבי יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף שנאמר [1]חיה או עוף אמרו לו הרי הוא אומר [2]כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא מאי קא מהדרי ליה הכי קאמרי ליה רבנן האי או מיבעי ליה לחלק ור' יהודה לחלק מדמו נפקא ורבנן דמו טובא משמע דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא א"ר חנינא מודה היה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מתלמידי דרב ג) דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא קאי עלייהו רב ייבא סבא אמרו ליה הב ליבריך הדור אמרו ליה הב לישתי אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב ב כיון דאמר הב ליבריך איתסר ליה למשתי חמרא הכא נמי כיון דאיטפל ליה לכסוי איחייב ליה לברכה הכי **ואיפרע ליה רובא.** אלמא אמרינן הכי וה"נ למה לי רובא: ומשני **אם אמרו ספק טומאה לטהר.** ע"י חזקה ומיעוט: **יאמרו ספק איסור להתיר.** היכא מי לאו דרוב מעשיהם מקולקלין דאיכא רובא וחזקה לא היה מתיר לשחוט אחריהם דר"מ חיישי למיעוטא ושמא יפה שחטו: **הי מינייהו דאחריתא.** איזו מן ההוראות אחרונה דסמכינן עליה דיימא הדר ביה מקמייתא: **ואתי לאיטרודי.** שמא לא תהא בדור השמועה לאותם שבפיס להשיב לשואל ואם היתה שם הייתה אומרים אותה: **לא שבקתון דאישייליה.** לא הייתי יודע שהיתה שאלה זו בפיס בעודי אצל רבי אבא והייתי שואלו: **ס"ש דשלח רבי אלעזר.** הוו יודעים שהורה רבי כרבי מאיר והאחרת לא חש להודיעם: **מתני' שחט מאה חיות כו'.** מפרש טעמייהו בברייתא בגמרא: **גמ' כל משמע חיה.** הכל משמע: **כין מרובה.** חיות הרבה: **כין מועטת.** אמת: **חיה או עוף.** הפסיק זה מזה להטעין כסוי לכל אחד ואחד: **מיבעי ליה לחלק.** דאי לאו דו הוה אמינא אין לריך כסוי אלא א"כ שחט שניהן: **לענין ברכה.** על השחיטה אין לריך לברך לאחר כסוי: **קאים עלייהו.** משמש בסעודה היה: **הב ליבריך.** מזוג כוס לברכת המזון וחזרו ונמלכו ואמרו מזוג לשתות: **כיון דאמר הב ליבריך.** גלה בדעתיה דגמרה סעודתא ואסור לשתות עד שיברך לפניו שאין מלטרפת לסעודה לאשונה: **כיון דאיטפל לכסוי.** הפסקה היא מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה בברכה:

מיפתא

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ה טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ט [וכרב אלפס עוד בפ' ערבי פסחים קיז.]:

כד ב מיי' פ"ד מהל' ברכות הל' ח ועיין בהשגות וכ"מ סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קעט סעיף ג:

שיטה מקובצת

ז) אם אמרו ספק טומאה לטהר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף (כ') [יט] ע"א [ד"ה ר"י]:

רבינו גרשום

שהוא ספק איסור להתיר: הורה רבי כר"מ כו'. לענין אותו ואת בנו כר"מ דמתיר לשחוט אחריהם: הי מינייהו דאחריתא. כלומר איזו הוראה הורה באחרונה: לא שבקיתו לי דאישייליה לסבא. כלומר לר' אבא בריה דר' חייא בר אבא: בין מרובה בין מועטת. כלומר בין [שחט] חיות הרבה בין שחט חיות מעט: או מיבעי לחלק. כלומ' חיה או עוף דאמינא עד דשחיט חיה ועוף לא הוה חייב לכסות (בכיסוי) אתא או לחלק: לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת. כלומר אע"ג דא"ר יהודה לענין כיסוי צריך חלוק לענין לברך על השחיטה אינו צריך לחיה ועוף אלא ברכה אחת: ה"נ כיון דאיטפל לה לכיסוי כו'. כלומר דהיכא [אמר] דאע"ג דלענין כסוי צריך חלוק לר' יהודה מ"מ אינו צריך לברך על השחיטה אלא ברכה אחת שאם שחט חיה ואח"כ עוף מיפטר בברכה אחת אמאי כיון דאיטפל ליה לכיסוי דחיה דמי כמי שכיסהו ומפסיק הכיסוי בין ברכה דחיה לברכה דעוף וצריך לברך נמי על העוף קודם שישחוט כדחזינן ברב ייבא סבא:

מסורת הש"ס

ה) [יבמות סד: מנחות נג.], ו) [ברכות לח: ע"ש כריתות כז. ע"ש], ז) פסחים קג., ח) [ע"ל דפרישית לעיל בפ' קמא יב. ד"ה פסחן], ט) רש"ל מ"ז והד"ח הוא ועי' רש"א ומהר"ס, ו) ע"ל ומיהו לפי מאי דמסיק הכא אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר מ"ש כל"ל ומתקן מ"ש בפיס ומיהו איכא כו'. מהר"מ ועי' רש"א, ז) [דף קא:]

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג

2. כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וְאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֹכְלָיו יִכָּרֵת: ויקרא יז יד

גליון הש"ם

תוס' ד"ה לחלק וכו' משום דשמא אין חוששין. עי' בב"ק דף נד ע"ב ודף ס ע"א:

מוסף רש"י

סמוך מיעוטא. דאין מטפחים, לחזקה. דעיסה, ואיתרע רובא דמטפחין, דלר"מ לא בטיל מעוטא לגמרי, דשמעינן ליה דחיישי למיעוטא, הילכך במקומו עומד וכי משכח מידי לאיצטרופי בהדיה מצטרף (קדושין פ.) והוה לו לטהר תרי ורובא לחודיה לטמא ואין אחד עומד במקום שיש (נדה יח:). קאי עלייהו. משמש עלייהו (פסחים קג:) והוא עומד עליהם (בראשית יח) מתרגמינן והוא משמש (רשב"ם שם). אמרו ליה הב ליבריך. ברכת המזון והדר אמליכו ואמרו הב בריאה ומשמי (פסחים שם). כיון דאמר הב ליבריך. ברכת המזון, אסור למישתי עד לאחר ברכת המזון, אלמא ברכת המזון אסורי דעתא הוא ולריך לחזור ולברך (שם).

מיפסח וברוכי בהדי לא אפשר. הלכך כי אמר הכי ליבריך נתנו דעתם לפסוק מלשתות אבל זה אע"פ שיודע שיכסה דם ראשון לא הסיח דעתו מן השחיטה וכל שעתא זמן שחיטה היא לו אפילו בשעת כיסוי אפשר דשחיט בחדא ידיה ומכסי בחדא ידיה: **גמ' ואומר לבני ישראל.** בפרשת כסוי הוא: **כמה שפך.** בידו: **שלא יכסנו ברגל גרסינן: ליתן לו.** מפני שהפסידו שכר ולקמן בעי שכר מצות מעשה או שכר הברכה: **ברכת המזון.** ד' ברכות הן ואיכא ארבעים זהובים ואי בתר מצוה אזלת [1] כו' חדא מצוה היא: **ה' לצאות שמו.** אלמא חדא הוא דברא'מינהו: **נקוט לי זימנא.** תן לי זמן: **כי הוה בעי רבי מיברך.** כשהיה רבי רוצה לסעוד: **אמרו ליה.** בני ביתיה ההוא לדוקי [2] שקבעת לו זמן קאי אבבא: **אמר.** רבי על עצמו מקרא הזה: **ויפגו בברזלי רוש.** בסעודתי נותנין מרה: לבסוף אישתכח דלאו איהו הוא אלא לדוקי אחר הבא לבשרו על הראשון שעלה לגג ומת: **ארבעים זהובים.** שכר ארבע ברכות שענה אחריהם אמן [3]: **נאוסה משפחה.** של מבשר: **דאמר מר.** באלו מציאות (ב"מ דף לא.) השב אפילו מאה פעמים משמע ותשיבם מפקינן לדרשא אחרינא. הכא נמי וכסה טובא משמע: **כתיב מיעוטא.** אי הוה כתיב וכסה הוה משמע שיהא נכסה כל שעה ואפי' מאה זימנין אבל וכסהו מיעוטא הוא כסוי זה ותו לא: **פטור מלכסות.** דהא מכוסה ועומד הוא: **הא לידחי ליה.** מכסוי דהא כיסהו ונתגלה פטור מלכסות: **אין דיחוי.** אין אמרינן דחוי אלא מצות וכי אמרינן דיחוי בפסול קרבן הוא דאמרינן: **חייב לכסות.** אף על גב דלא חזר ונתגלה: **מתני' נפערב ביין.** שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו: **רואין אותו.** יין כאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים כשיעור הזה חייב לכסות: **נפערב בדם הבהמה.** דלאו בר כסוי הוא ורובו דם בהמה: אי

משתא וברוכי בהדי הדדי **לא אפשר.** מכאן היה אומר הר"ר יוסי טוב שאם עמד מאכילתו והתפלל כשחוזר ובא לאכול צריך לברך ברכת המזון וליטול ידיו ולברך המוציא משום דמיכל ולגויי בהדי הדדי לא אפשר ואין נראה דלא דמי כלל משום דהכא הכי השתא התם משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר הכא אפשר דשחיט בחדא ומכסי בחדא: **מתני'** [4] שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות [5] כסהו ונתגלה פטור מלכסות כסהו הרוח חייב לכסות: **גמ'** ת"ר [1] ושפך וכסה [2] מי ששפך יכסה שחט ולא כסה וראהו אחר מנין שחייב לכסות שנאמר [2] ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל תניא אידך ושפך וכסה [3] במה ששפך בו יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהיו מצות בזויות עליו תניא אידך [3] ושפך וכסה מי ששפך הוא יכסנו [4] מעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו י' זהובים איבעיא להו שכר מצוה או שכר ברכה למאי נפקא מינה לברכת המזון אי אמרת שכר מצוה אחת היא ואי אמרת שכר ברכה הויין ארבעים מאי תא שמע [5] דא"ל ההוא צדוקי [6] לרבי [6] מי שיצר הרים לא ברא רוח ומי שברא רוח לא יצר הרים דכתיב [3] כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אמר ליה שוטה שפיל לסיפיה דקרא ה' צבאות שמו אמר ליה נקוט לי זימנא תלתא יומי ומהדרנא לך תיובתא יתיב רבי תלת תעניתא כי הוה קא בעי [7] מיברך אמרו ליה צדוקי קאי אבבא אמר [4] ויתנו בברותי רוש וגו' א"ל רבי מבשר טובות אני לך לא מצא תשובה אויבך ונפל מן הגג ומת אמר לו רצונך שתסעוד אצלי אמר לו הן לאחר שאכלו ושתו א"ל כום של ברכה אתה שותה או ארבעים זהובים אתה נוטל אמר לו כום של ברכה אני שותה יצתה בת קול ואמרה כום של ברכה ישוה ארבעים זהובים אמר רבי יצחק עדיין ישנה לאותה משפחה בין גדולי רומי וקוראין אותה משפחת בר לויאנוס: כסהו ונתגלה: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מהשבת אבדה [7] דאמר מר א] [5] השב אפילו מאה פעמים אמר ליה התם לא כתיב מיעוטא הכא כתיב מיעוטא וכסהו כסהו הרוח: [8] אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [1] לא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות וכי חזר ונתגלה מאי הוי הא אידחי ליה אמר רב פפא זאת אומרת אין דיחוי אצל מצות ומאי שנא מהא דתניא [2] השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות התם [3] כשרשומו ניכר: **מתני'** [4] דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות [5] נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים נתערב בדם הבהמה או

זהובים דגמלתא דלית בה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו כדאמר בהמוכל (ב"ק דף פד:) ואחד שעמד במקום חבירו לקרות בתורה פטור בלאו האי טעמא ואפילו תפס מפקינן מיניה משום דכולם חייבים בקריאת התורה וכן פירש ריב"ג ואפילו עמד במקום כהן דהא דדרשינן (נדרים דף סב.) וקדשתו לכל דבר שבקדושה ב] לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא היא [6]: **או ארבעים זהובים אתה נוטל.** שתיה לא שייכא לשכר ברכה אלא היה רוצה לסלקו מברכת המזון לפי שהיה לדוקי [7] ואת"ל או ג' זהובים ה"ל למימר דהא איכא ברכת בפה"ג שלאחר בהמ"ז וי"ל דסבר כמ"ד בערבי פסחים (דף קג: ופס ד"ה לאו) דאין צריך לברך אכסא דברכתא אלא אכסא קמא ומו לא: **רואין אותו כאילו הוא מים.** בפ' התערובות (זבחים דף עח:) אמר דלאו רואין לדם קדשים קאמר אלא רואין ליין ולדם בהמה ואיה קאמר דרואין כאילו הוא מים כדפירש בקונטרס והקשה הר"ר שמואל מוורדו"ן דבפ' הקומץ רבה (מנחות דף כב.) מפרש טעמא דרבנן ור' יהודה מדכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר גלוי וידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה ור' יהודה אומר מכאן למין במינו שאינו בטל והשתא היכי מוכח דאפילו מבטלין עולין זה את זה ומין במינו בטל הכא לא בטיל שאפילו היה דם הפר ג] היה ניכר אדמומית דם השעיר וי"ל דאם דם הפר היה מים לא יהיה בדם השעיר מראית דם גמור אלא יהיה דיהה מראהו ובטל כדאמרי' בפ' התערובות (זבחים דף עח:) דלי שיש בתוכו יין לבן וחבב ר' יהודה אומר רואין ליין וחבב כאילו יין אדום ואם דיהה ד] מראיהן (כסר אבל) דם לתוך מים ראשון ראשון בטל וה"נ אמרינן בפ"ה דע"ז (דף עג.) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ובפרק בתרא דנדה (דף עא:) גבי דם תבושה היכא דפסק אמרינן ראשון ראשון בטל וקשיא דאמר בפרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) הלוקח ליר מעט האדם משיקו במים וטהור ממה נפשך אי רובא מיא נינהו סלקא ואי רובא ליר נינהו ליר לאו בר קבולי טומאה הוא ואי משום מיעוטא דמים דבליר בטלי ברובא וקאמר רב דימי בשם

ריש

מסורת הש"ם

א) ע"ז מז. [סוכה לג.], ב) [מוספתא פ"ו ה"ב] שבת כב., ג) [ב"ק לא:], ד) [בס"מ: מינא, וכן להלן], ה) [סנהדרין לט. ע"ש], ו) [בע"י אימא מיבגא וכן בפירש"י שם, ז) ב"מ לא. (ב"ק מז), ח) סוכה לג. [ע"ז מז.], ט) מנחות כב. זבחים עז:, י) חולין, כ) בס"מ: מינא, וכן להלן, ל) [עיין במעדני יו"ט], מ) [מנחות לו.], נ) [וכן ביומא סח:], ס) [וכן ביומא ע.], ע) [וע"ש תוס' ב"ק לא: ד"ה ומייבו ופי' מג"א סי' ר"א ס"ק ד' הגיה דבר זה בע"ע], פ) בס"מ: מין,

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג
2. כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֹכְלָיו יִכָּרֵת: ויקרא יז יד
3. כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֹּׂחוֹ עֹשֵׂה שַׁחַר עֵיפָה וְדָרַךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁמוֹ: עמוס ד יג
4. וַיִּתְּנוּ בְּבֵרוֹתִי רֹאשׁ וְלִצְמָאִי יַשְׁקוּנִי חֹמֶץ: תהלים סט כב
5. לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ: דברים כב א

גליון הש"ם

גמ' דא"ל ההוא צדוקי לרבי מי שיצר כו'. עי' ברבינו יונה פ"ק דברכות דף ז ע"ב הגיה הטופח מי שברא אור לא ברא חשך ומי שברא חשך לא ברא אור מ"ל שפיל לסיפיה דקרא ה' לצאות שמו ובאמת בקרא דהתם לא כתוב בסיפא דקרא ה' לצאות שמו ואולי דע"ס הוא וא"ל לסיפיה דקרא כי אני ה' עושה כל אלה:

מוסף רש"י

כסהו. אדם לדם חיה או עוף (סוכה לג.). **במה ששפך.** בידו שאפך בה ולא ברגלו (שבת כב.). **מי שיצר הרים לא ברא רוח.** שזה נקרא יולר וזה נקרא בורא ושני שמות הם (סנהדרין לט.). **לא שנו.** דכסהו הרוח חייב לכסות (סוכה לג.). **אלא שחזר ונתגלה.** לאחר שכיסהו הרוח (ע"ז מז.). **הא אידחי ליה.** כשכיסהו הרוח, יין דכל זמן שלא נתגלה פטור מלכסות אידחי ליה מכסוי (שם) הואיל ואידחי על ידי הרוח מכיסוי של מצוה, כדאמר דכי לא נתגלה פטור מלכסות, אידחי לעולם ואפילו נתגלה (סוכה לג.).

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' טו סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ח:
כו ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף יא:
כז ג מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ח:
כח ד מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ו:
כט ה מיי' פ"ז מהל' מוכל הל' יד סמג עשין סד טוש"ע מ"מ סי' שפב טור י"ד סי' כח:
ל ו מיי' פי"א מהלכות מאכילות אסורות הלכה יד סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסז סעיף ב:
לא ז מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' ז סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יא:
לב ח ט מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף י:
לג י מיי' פי"ד שם הל' ו סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יב:
לד כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג ומיי' פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' דאמר מר השב. נ"ב עי' קרבן אהרן פ' אמרי דף קנ"א ע"א: **ב]** תוס' ד"ה ומייבו וכו' לפתוח ראשון ולברך. נ"ב עי' מג"א סי' ר"א ס"ק ד: **ג]** ד"ה רואין וכו' שאפי' היה דם הפר מים היה ניכר וכו' כנ"ל: **ד]** **בא"ד** ואם דיהה מראיהן כשר. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אבל וכו' ושייך לקמן ע"ב בגמ':

רבינו גרשום

הכי השתא התם מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר. כלומר וכיון דאמר הבו ליבריך מפסיק הברכה בין ברכת היין שבירך תחלה ליין ששותה עתה ובעי לברך בתחלה על היין אבל הכא לא מפסיק הכיסוי של חיה לברכת שחיטת העוף קודם שישחוט דיכול לכסות דם חיה בחדא ידא ולשחוט עוף בחדא ידא ולא חשוב כסוי דם חיה הפסק לפיכך א"צ אלא ברכה אחת לחיה ועוף: במה ששפך יכסה. כלומר ביד: ארבע הווין. כלומר בברכת המזון איכא ד' ברכות. ברכת הזן וברכת הארץ בונה ירושלים והטוב והמטיב: למיברא. כלומר להאריח: מ"ש מהא דתניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות. כלומר הכא נמי כיסהו הרוח אע"ג דלא חזר ונתגלה יהא חייב לכסות: התם בשרישומו ניכר. כלומר מה דאמרי' נבלע דם בקרקע חייב לכסות בשרישומו ניכר אבל אין רישומו ניכר פטור מלכסות: נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים. כלומר אם יש בו מראית דם חייב לכסות: נתערב בדם בהמה

ריש לקיש לא שנו אלא לטבל פתו אבל לקדרה חוזר ונעיור אלמא דאפילו טהרה מעורבת טומאה כ"ש דטומאה מעורבת טומאה ואפילו לאביי דקאמר וכי טומאה שבטלה חזרה ונעיורה היינו מחמת טהרה אבל בטומאה א)דמעורבת טומאה ליכא מאן דפליג וכל שכן דאיסור מעורר איסור כדאמר לעיל (דף פו:) אם אמרו שפק טומאה לטהר כו' ובהערל (יבמות דף פב:) נמי אמרי' נתן סאה ונטל סאה עד רובו אלמא טופי מרובו לא אמרינן דראשון בטל אע"ג דהוי בהפסק וי"ל דבכ"מ אמרינן דחוזר ונעיור אפילו בהפסק ובדם תבושה דמפליג בין פסק ללא פסק משום דבדם תבושה דרבנן הקילו והכא בקדשים דוקא אמרינן ראשון ראשון בטל דכיון שנדחה בקדשים שוב אינו חוזר ב) ונראה והיא דבפרק בתרא דע"ז (דף עג.) מפרש ר"י דראשון ראשון בטל ואין נאסר בכל שהוא עד שיאכל בו נותן טעם כמו בשאר איסורין וקאי אמתניתין דקאמר ואלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יין נסך כו' מפרש רב דימי דהיינו דוקא כי נפל היתרא לגו איסורא כדקאמר בתר הכי אבל איסורא לגו היתרא אינו אסור בכל שהוא דראשון ראשון בטל כל זמן שיש בהיתר ופריך תנן ואלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יין נסך כו' מאי לאו איסורא לגו היתרא לא היתרא לגו איסורא ת"ש יין במיס בנ"ע מאי לאו חמרא דאיסורא לגו מיא דהיתרא ומהך גופה לא פריך דמודה רבי יוחנן דבנתינת טעם חוזר ונעיור תדע דהא טעם כעיקר במין שאינו מינו מן התורה כדאמר בהתערובות (זבחים דף עח:) ובאלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' שלשה מינין (מזר דף לז.) אלא ה"פ מדסיפא איסורא לתוך היתרא ה"נ ריש"א דיין בין בכל שהוא ומשני לא בנפל חמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא ופריך מדריש"א במיא דאיסורא סיפא נמי במיא דאיסורא וקתני מיס בין בנ"ע פירוש וכי היכי דהך סיפא באיסורא לגו היתרא ה"ה ריש"א דיין בין בכל שהוא ומשני דכולה בהיתרא לגו איסורא אייבי ובנ"ע דקאמר דמשמע דכי ליכא בנותן טעם דשרי ג) היינו כגון שנפל הרבה מן היתיר בנת אחת לתוך האיסור שנתבטל האיסור בנת אחת וא"ת אמאי נקט מחבית לבור משום דראשון ראשון בטל אלא הכי שרי כיון דלבסוף נשאר ששים של היתר וי"ל דדוקא נקט מחבית לבור דלא נפיש עמודיה כולי האי אע"ג דנפיש טפי מצרור אבל היכא דנפיש עמודיה טובא לא בטיל אפילו יש ששים בהיתר: **שנתמדו מאליהן.** הוא הדין דהוי מלי למימר דתמדן במי פירות דלא מכשרי: **והוא דאיכא רביעית.** והוא דאיכא בזית. אלא דאיכא דלמא קאי כדפירש בקונטרס וקמ"ל דאע"פ שכולו דם לא מחייב כרת עד דאיכא כזית דם גמור ולא מטמא באהל עד דאיכא רביעית דם גמור דאי בדם שעם מי גשמים פשיטא דצריך כזית ורביעית: **תנן התם.** תימה אי משנה היא הא דקאמר לעיל ד) (במתניתין) תנא ומטמא באהל וקאמר עלה והוא דאיכא רביעית הו"ל לאתויי מתניתין דהכא ה) ונראה דברייתא היא וה"נ אשכחן בהחולין (יבמות דף לו:) דקאמר תנן רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום כו' ואינה משנה בשום מקום ובפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) גרסינן בכל הספרים תניא: **כל** משקה המת טהורין. דלא גזרו עליהן כמו שגזרו על של הזב כדמפרש במסקנא משום דזב לא בדילי מייה וא"ת והלא כשיוצאין מן המת נוגעין בו ומקבלים טומאה ממנו במגע דמדאורייתא דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה חשיבי משקין כדיליף בפ' דם הנדה (נדה דף נה:) מקראי ועוד קשה דקאמר התם דמטמא טומאת משקים ברביעית והלא משקין מטמאין בכל שהוא כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף יד.) גבי מימיהם של כהנים לא נמנעו לשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין על טומאתו כו' דמוקי לה דאיכא משקה בהדי בשר דקא מטמא בשר מחמת משקין ומסתמא אין באותם משקים רביעית ואמרינן נמי בהחולין (דף יז:) ומיס נמי לא אמרן אלא רביעית דחזי בהן מחטין וצנורות אבל בגיר מרביעית טמאים ובברכות בפרק אלו דברים (דף יג.) שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיים ויחזרו ויטמאו את הכוס וי"ל דהכא מיירי כשיצאו ממנו דרך שפופרת ובעודן בגופו לא מקבלי טומאה דאין תורת משקין עליהם עד שיצאו לחוץ וכי נפקי דרך שפופרת טהורות מה"ת כיון שלא נגעו בו אלא מדרבנן גזרו ביצאו מן הזב דאיכא דאיכא רביעית אע"ג דלא נגעו בו אי נמי הנהו קראי דנדה אסמכתא בעלמא הוא ומן התורה אין עליהן תורת משקין ולכך לא גזרו אלא ברביעית וא"ת דאמרינן בפרק אמרו לו (כריתות דף יג.) האשה שנטף חלב מדדיה לתוך התנור טמא ופריך במאי מתכשר א"ר יוחנן בטיפה המלוכלכת על פי הדד והשתא כיון דצריך הכשר אלמא חשיבא אוכל לפי שמיוחד לאכילת תינוק אם כן תנור אמאי טמא הא אין אוכל מטמא כלים אלא על כרחך מטמא מחמת הטיפה המלוכלכת ע"פ הדד שמתערבת עם שאר חלב שנטף בתנור ששם משקה עליה ומשקין מטמאין כלי גזירה משום משקה דזב וזבה כדאמר בפרק קמא דשבת (דף יד:) אלמא מטמאה הטיפה לתנור אע"ג דלית בה רביעית וכן באין דורשין (חגיגה דף כ.) באשה שבאתה לפני ר' ישמעאל ואמרה לו מפה זו ארגתי בטהרה ומתוך הדברים שבדקה אמרה לו נימא נפסקה וקשרתיה בפה הרי אע"פ שלא היה ברוק שבפיה רביעית נטמא מידיה שהיו מסואבות וטימא את המפה וי"ל דתרומה וקדשים מטמו בפחות מרביעית ודוקא לחולין הוא דבעי רביעית ו):

משקה טבול יום משקין היוצאין ממנו במשקין שנוגע בהן. אומר ר"ת דהני משקין שנגע בהן דקאמר לא מיתוקמא אלא במשקין דתרומה דאילו חולין לא מיטמא ואפילו במעשר נמי שרי כדאמרינן (יבמות דף עד:) טבל ועלה אוכל במעשר ובמשקין דקדש נמי לא קאמר דתנן בפ"י דנדה (דף עא:) בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח פירוש אבל לא נוגעת לחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו כדמפרש בגמ' חזרו ואומר הרי היא כמגע טומאה מת לקדשים פירוש דוקא לקדשים ולא לחולין דלאו כקדש דמו אלמא טבול יום הוה ראשון לקדשים כאילו נגע לטומאת מת דיושבת על דם טוהר היא טבולת יום אלא אם כן מיתוקמא אלא במשקין דקדש כאילו נגע לטומאת מת דיושבת על דם טוהר היא טבולת יום אלא אם כן מיתוקמא אלא במשקין דקדש כאילו נגע לטומאת מת דיושבת על דם טוהר היא טבולת יום אלא אם כן מיתוקמא אלא בטבול

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ח ועי' בהשגות וכב"מ ובל"מ טו"ש י"ד סי' כח סעיף טו:

לו ג מיי' פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הל' כב:

לז ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הל' יג:

לח ה מיי' פרק י מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:

שיטה מקובצת

א) הלכך עד שלא תהא בו מראית מים כשר: ב) והוא דאיכא (כזית) [רביעית] מדם גמור:

רבינו גרשום

רואין אותו כאילו הוא מים. כלומר משערין אותו הדם של בהמה אם יש בו שיעור שאם היה מים היה מבטל דם העוף ולא היה בו מראה אדמומית פטור מלכסות ואי (במיעוט) דם הבהמה [מועט] שאם היה מים לא היה מבטל דם העוף והיה בו מראה אדמומית חייב לכסות: ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם. כלומר דם העוף אינו מבטל דם הבהמה ו) ופטור מלכסות: תנן התם דם שנתערב במים כו'. לענין זבח אם נתערב במים ויש בו מראה בו כשר לכפרה: לא שנו אלא שנפל מים לתוך הדם כו'. לא שנו דאמרי' אם יש בו מראית דם כשר אלא שנפל מים לתוך הדם אבל דם לתוך מים דמים היו עיקר ראשון ראשון בטל הדם: לא צריכא שתמדן במי גשמים. כלומר דבעינן לדעת מהו דתימא כיון דתימדו מאיליהן והוא לא תימדן לא אחשבינהו ולא ליכשרו קמ"ל דמכשרי: רב (יוסף) [אסי] מנהרביל בי צלתא דדמא. כלומר מה דשנינו כל מראה אדמומית שבו מכפרין ומכשירין בי צלתא דדמא: (דם התמצית) מטמאין באהל והוא דאיכא רביעית. כלומר הך צלתא דדמא אם של מת הוא מטמאין באהל: משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהן. כלומר משקין היוצאין מטבול יום שטבל ולא היה בו עדיין הערב שמש כמשקין שטבול יום נוגע בהן:

ו) פי' רבינו בזה תמוה לכאורה דלדבריה כיון דאין דם מבטל דם לעולם חייב לכפות ומכו' שפי' רש"י וחולי דע"ש יש כאלן וע"ש.

מסורת הש"ס

א) [ל"ל הוא מיס], ב) [פסחים סה: מנחות כב.] נדה עא: [זבחים לה. ו. עח. עט.], ג) [לעיל פג.], ד) זבחים עז: מנחות כב., ה) [זבחים עח.], ו) [ב"ב לז.], ז) [ז"ל הר"ש פ"ו מ"ז דמכשירין כתוב בכל הספרים תנן התם ואינה משנה בשום מקום אלא ברייתא היא זו ע"ש ועי' תוס' דסכה ל"ה תנן כו'], ח) [תוספתא דאהלות פ"ד ה"ס ותוספתא דמכשירין פ"ג ה"ט], ט) נדה עא: [עיין יום פ"ב משנה ח], י) [במשנה ליתא הני ג' דיעות וכן משמע קצת מפרש"י ד"ה משקה וכו'], כ) בס"א: לוריקה, ל) ל"ל ועיונר, מ) עיין רש"ל, נ) ל"ל דמתניתא, ס) [וע"ע תוס' פסחים יד. ד"ה דאיכא],

---

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תנן וכו' ונראה דברייתא היא. עי' בתר שבע פ"ל דהוריות סי' ל"ז:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בא"ד (שאלנו לגאים ועשינו ממנה אבל וכו' דבור חדש) דמעורבת טומאה ליכא מאן דפליג. ג"ב עי' ב"ק ק' ע"ב בתוס' ד"ה אומר לו וכו' כתבו ג"כ הכי וצ"ע:

מוסף רש"י

דם הניתז. למרחוק חוץ לגומא ששופט בה, ודם שעל הסכין חייב לכפות (לעיל פג:). **דם שנתערב.** דם דקדשים (מנחות כב.). נתערב ביין. שהוא מדוש ואין מראה מיכר בו, **רואין אותו.** יין, **כאילו הוא מים.** ואומדין אם היה דם שנתערב כאן מיכר במיס הללו כשר לוריקה (זבחים עז: וכעי"ז מנחות שם). **בדם הבהמה.** שלו חולין, רואין אותו. שלו חולין, **כאילו הוא מים.** ואומדין אותו אם היה הזמנ מיכר כשר, ואע"פ שהחולין רבין עליו (זבחים שם). **אין דם מבטל דם.** דמין במינו לא בטיל ואפילו טיפה לתוך כלי גדול כשר לוריקה (שם). **לא שנו.** דאם יש בו מראית דם כשר ואע"ג דרוצה מים, אלא שנפלו מים לתוך דם (שם עח.). **ולענין כסוי.** תתן בזה נמי כי האי גונא נתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכפות, אינו כן. דאפילו נתן דם לתוך מים אם יש בו מראית דם חייב לכפות, ולא אמרינן קמא קמא בטיל ליה (שם). **אין דחוי אצל מצות.** ואע"פ שנדחה טיפה דאשונה כשנפלה לתוך המים ולא היה מראיתה מיכר ונפטרת מן הכפור, אפילו הכי כי הדר נפל טיפה שניה מחוכת דאשונה ומעורה להמרוף עמה, וכי נפל עד שהפכו מים למראה דם מחוכ ונראה לריקוי ולא אמרינן דאילו ונדחה ידחה, דלא שייך דחוי אלא בדבר קדושה (שם).

או בדם החיה. בדם היקז של חיה: **רואין אותו.** שאינו טעון כסוי: **כאילו הוא מים.** ואם היה הדם הזה של שחיטת החיה והעוף ניכר בו חייב לכסות: **אין דם מבטל דם.** ואפילו אין מראית דם ניכרת במים כמות דם בהמה זה אין דם החיה בטיל דקסבר מין במינו לא בטיל: **דם הניתז.** חוץ לגומא: **גמ' תנן התם.** בשחיטת קדשים: **כשר.** לזריקה: **נתערב בדם הבהמה.** של חולין: **או בדם החיה.** ממש דסתמא חולין: **רואין אותו.** לדם הפסול: **כאילו הוא מים.** ואם היה דם הכשר ניכר בו כשר: **לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם.** לפיכך כל טיפה וטיפה כשנפלה בטלה הלכך עד שלא תהא בו מראית א)דם כשרה: **אינו כן.** שאפילו נפל דם לתוך מים חייב לכסות שאע"פ שבטל ונדחה ראשון ראשון אותו אינו כן אין דחוי אצל מצות: **כל מראה אדמומית.** כל זמן שיש בדם מראה אדמומית הוי דם לכפרה ולזריקה ב) ולהכשיר את הזרעים ולקמיה פריך אי מים הוא נמי אכשורי מכשרי: **שמדו.** שערבו עם מי גשמים שאינם מכשירים אלא היכא דאחשבינהו לירד על הפירות והכא משום דם דהוי משקה אע"ג דלא אחשבה לירד על הפירות מכשיר דתנן (מכשירין פ"ל מ"ל) כל משקה שמחלתו לרצון שנחשב למאומה אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר: ופרכינן **מי גשמים נמי דיין דשקיל.** במגא: **ורמי.** לתוך הדם אחשבינהו לכך: **בללתא דדמא.** באותן מים שהם מן הדם עצמן כשהוא נקרש יש שביבותיו גלול כמיס ואם יש בו מראית דם מכשיר ואי לא: **ענוש כרת.** האוכלו: **והוא דאיכא כזיס.** דם גמור: **ומטמא באהל.** כל זמן שיש בו מראית דם אם של מת הוא: **והוא דאיכא ג)רביעית.** מן הדם גמור והוא שיעור לטומאת אהל דכתיב (במדבר ו) על נפש מת ובשיעור רביעית הנשמה תלויה: **משקה המת.** כגון דמעת עינו וחלב אשה: **כל מראה אדמומית שבו מטמא.** כלומר בללתא דדמא כל זמן שמראהו אדום טמא: **משקה טבול יום.** אותן משקין היוצאים ממנו הרי הן כמשקין שהוא נוגע בהן:

ואלו

ולא דאיכא רביעית. ולא מטמא באהל עד דאיכא רביעית דם גמור דאי בדם שעם מי גשמים פשיטא דצריך כזית ורביעית: **תנן התם.** תימה אי משנה היא הא דקאמר לעיל ד) (במתניתין) תנא ומטמא באהל וקאמר עלה והוא דאיכא רביעית הו"ל לאתויי מתניתין דהכא ה) ונראה דברייתא היא וה"נ אשכחן בהחולין (יבמות דף לו:) דקאמר תנן רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום כו' ואינה משנה בשום מקום ובפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) גרסינן בכל הספרים תניא: **כל** משקה המת טהורין. דלא גזרו עליהן כמו שגזרו על של הזב כדמפרש במסקנא משום דזב לא בדילי מייה וא"ת והלא כשיוצאין מן המת נוגעין בו ומקבלים טומאה ממנו במגע דמדאורייתא דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה חשיבי משקין כדיליף בפ' דם הנדה (נדה דף נה:) מקראי ועוד קשה דקאמר התם דמטמא טומאת משקים ברביעית והלא משקין מטמאין בכל שהוא כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף יד.) גבי מימיהם של כהנים לא נמנעו לשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין על טומאתו כו' דמוקי לה דאיכא משקה בהדי בשר דקא מטמא בשר מחמת משקין ומסתמא אין באותם משקים רביעית ואמרינן נמי בהחולין (דף יז:) ומיס נמי לא אמרן אלא רביעית דחזי בהן מחטין וצנורות אבל בגיר מרביעית טמאים ובברכות בפרק אלו דברים (דף יג.) שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיים ויחזרו ויטמאו את הכוס וי"ל דהכא מיירי כשיצאו ממנו דרך שפופרת ובעודן בגופו לא מקבלי טומאה דאין תורת משקין עליהם עד שיצאו לחוץ וכי נפקי דרך שפופרת טהורות מה"ת כיון שלא נגעו בו אלא מדרבנן גזרו ביצאו מן הזב דאיכא דאיכא רביעית אע"ג דלא נגעו בו אי נמי הנהו קראי דנדה אסמכתא בעלמא הוא ומן התורה אין עליהן תורת משקין ולכך לא גזרו אלא ברביעית וא"ת דאמרינן בפרק אמרו לו (כריתות דף יג.) האשה שנטף חלב מדדיה לתוך התנור טמא ופריך במאי מתכשר א"ר יוחנן בטיפה המלוכלכת על פי הדד והשתא כיון דצריך הכשר אלמא חשיבא אוכל לפי שמיוחד לאכילת תינוק אם כן תנור אמאי טמא הא אין אוכל מטמא כלים אלא על כרחך מטמא מחמת הטיפה המלוכלכת ע"פ הדד שמתערבת עם שאר חלב שנטף בתנור ששם משקה עליה ומשקין מטמאין כלי גזירה משום משקה דזב וזבה כדאמר בפרק קמא דשבת (דף יד:) אלמא מטמאה הטיפה לתנור אע"ג דלית בה רביעית וכן באין דורשין (חגיגה דף כ.) באשה שבאתה לפני ר' ישמעאל ואמרה לו מפה זו ארגתי בטהרה ומתוך הדברים שבדקה אמרה לו נימא נפסקה וקשרתיה בפה הרי אע"פ שלא היה ברוק שבפיה רביעית נטמא מידיה שהיו מסואבות וטימא את המפה וי"ל דתרומה וקדשים מטמו בפחות מרביעית ודוקא לחולין הוא דבעי רביעית ו):

משקה טבול יום משקין היוצאין ממנו במשקין שנוגע בהן. אומר ר"ת דהני משקין שנגע בהן דקאמר לא מיתוקמא אלא במשקין דתרומה דאילו חולין לא מיטמא ואפילו במעשר נמי שרי כדאמרינן (יבמות דף עד:) טבל ועלה אוכל במעשר ובמשקין דקדש נמי לא קאמר דתנן בפ"י דנדה (דף עא:) בראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח פירוש אבל לא נוגעת לחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו כדמפרש בגמ' חזרו ואומר הרי היא כמגע טומאת מת לקדשים פירוש דוקא לקדשים ולא לחולין דלאו כקדש דמו אלמא טבול יום הוה ראשון לקדשים כאילו נגע לטומאת מת דיושבת על דם טוהר היא טבולת יום אלא אם כן מיתוקמא אלא במשקין דקדש כאילו נגע לטומאת מת דיושבת על דם טוהר היא טבולת יום אלא אם כן מיתוקמא אלא בטבול

ואלו ואלו אין מטמאין. דלא גזור בהו רבנן טומאה: **ואלו ואלו אחלה.** שאפילו שני מטמא משקין להיות תחלה כדתנן (לעיל דף לד.) כל הפוסל את התרומה דהיינו שני מטמא משקין ועושה אותן תחלה חוץ מן הטבול יום: **אחלה.** ראשון לטמא שני והשני שלישי: **חוץ ממשקה שהוא אב הטומאה.** כגון שלשה מעיינות הזב המנויין במס' נדה בפרק דם הנדה (דף נד:) שהן אב הטומאה לטמא אדם וכלים זובו ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו של כל אדם דילפינן מרוק דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב מה רוק שהוא מתעגל ומתאסף יחד ואחר כך יוצא אף כל שהוא מתעגל ויוצא ומשקין אחריס יוצאין ממנו שאינם אב הטומאה לפי שאינם מתעגלים ויוצאין כרוק ואלו הן דמעת עינו דם מגפתו וחלב האשה: [6] **ארץ.** כגון מימי רגליו של ארץ הנמצאים בשלפוחית שלו: הכי גרסינן **מאי נלו קלין ארץ וזב וחמורין מת.** מת חמור הוא שהוא אבי אבות הטומאה: **לא קלין ארץ וחמורין זב.** אבל משקה המת עהוריס חוץ מדמו שהוא מטמא מן התורה דלכתיב (במדבר ו) על נפש מת: **מאי שנא זב דגזור רבנן.** מיהא טומאה מתחלה [7] במשקין שאינן אב הטומאה [8] מעיינות ומאי שנא מת דלא גזור: **זב.** לפי שהוא חי לא בדילי אינשי מיניה ועוד שאינו ניכר לכל: **אמר רבי יהודה בו'.** לקמיה מפרש טעמיה: **אגפיים.** כותלי בית השחיטה. ולשון אגפיים כמו אגפי [9] המים [10] גדותיה: **אבל כסה דם הנפש בו'.** ושלש מחלוקות הן רבנן סברי כוליה בעי כסוי ורבי יהודה אפילו דם הנפש לא בעי כסוי אלא מקצתו דקתני דדם הנתז פטור מלכסות ואפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם דם אחר ורבנן שמעון בן גמליאל דם הנפש כוליה בעי כסוי: **רבנן סברי דמו כל דמו.** משמע: **מתני' חרסית.** שחיקת חרסים: **מגופה.** שעל פי חבית: **גמ' איכא בינייהו דצריך ולא צריך.** לישנא קמא דאמר אין צריך קרי חול הדק ומותר האי נמי בכלל אין צריך הוא ותורת [11] חול הדק עליו ומותר ולישנא בתרא דקרי חול הגם ואסור כל שצריך לכותשו האי נמי בכלל צריך לכותשו הוא וחול הגם שמו ואסור: **דמיפריך איפרוכי.** ביד: **נעורת.** אריסט"א שמנערין מן הפשתן: נקורת

ואלו ואלו אין מטמאין ושאר כל הטמאין בין קלין בין חמורין משקין היוצאין מהן כמשקה הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה מאי קלין ומאי חמורין מאי לאו קלין שרץ וזב וחמורין מת [1]לא קלין שרץ וחמורין זב מאי שנא זב דגזרו ביה רבנן ומאי שנא מת דלא גזרו ביה רבנן זב דלא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן [2]מת דבדילי אינשי מיניה לא גזרו ביה רבנן: דם הניתז ושעל הסכין [וכו']: תנו רבנן וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים שלא כסה דם הנפש אבל כסה דם הנפש פטור מלכסות במאי קא מיפלגי רבנן סברי דמו כל דמו ר' יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו ורשב"ג סבר דמו המיוחד: **מתני'** במה מכסין ובמה אין מכסין [3]מכסין בזבל הדק ובחול הדק בסיד ובחרסית ובלבנה ובמגופה שכתשן אבל אין מכסין לא בזבל הגם ולא בחול הגם ולא בלבנה ובמגופה שלא כתשן ולא יכפה עליו את הכלי כלל אמר רשב"ג [4]דבר שמגדל בו צמחים מכסין בו ושאינו מגדל צמחים אין מכסין בו: **גמ'** היכי דמי חול הדק אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל שאין היוצר צריך לכתשו ואיכא דמתני לה אסיפא אבל אין מכסין לא בזבל הגם ולא בחול הגם היכי דמי חול הגם אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל שהיוצר צריך לכתשו מאי בינייהו איכא בינייהו דצריך ולא צריך דמיפריך איפרוכי: תנו רבנן וכסהו יכול יכסנו באבנים או יכפה עליו את הכלי תלמוד לומר בעפר ואין לי אלא עפר מנין לרבות זבל הדק וחול הדק [5]ושחיקת אבנים ושחיקת חרסית ונעורת פשתן דקה ונסורת

בטבול יום הוי שני ומטמא את הקדשים לעשות רביעי והכא קתני אלו ואלו אין מטמאין והך משקה טבול יום על כרחך כחזרו לומר דהתם אמא מדקתני בסיפא התם ואם נפל מרוקה או מדם טהרה שלה על ככר של תרומה טהור וקאמר עלה בגמרא כדתנן משקה טבול יום כו' ואלו ואלו אין מטמאין ולא מני נמי למימר דמיירי הכא במשקין דחולין שנעשו על טהרת הקדש דתורת חולין גמורין יש להם כחזרו לומר דאפילו נוגעת במים לא פסלי והכא קתני אין מטמאין קדשים אבל מיפסל פסלי אלא במשקין תרומה אייריי והא דקתני ואלו ואלו אין מטמאין היינו אין מטמאים קדש אבל תרומה מיפסל נמי לא פסלי כדתנן התם נפל מרוקה או מדם טהרה על ככר של תרומה טהור וא"ת דהכא משמע דטבול יום מטמא משקה דקדשים לעשות רביעי בקדש ואם כן היכי בעי למימר בפ"ק דפסחים (דף יד.) גבי הא דהוסיף רבי עקיבא ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום להדליק בגר שנטמא בטמא מת ומוקי לה הש"ס בגר כלי מתכות דהוה כחלל חרב ואבי אבות הטומאה והיינו דמוסיף רבי עקיבא ופריך ונוקמא בכלי חרס ומאי הוסיף דאילו התם היינו הא דרבי חנינא דאמר לא נמנעו לשרוף הבשר טמא וטמא והכא שמן שנפסל בטבול יום פסול וטמא אמאי קרי פסול לשמן שנפסל בטבול יום הא אמר הכא דפוסל קדש ויש לומר דהתם מיירי מדאורייתא והכא מדרבנן ועוד י"ל דהכי קאמר התם שזה טמא למינו לקדש וזה פוסל בתרומה שהוא מינו ועוד נראה דהכא ומתניתין דנדה כאבא שאול דאמר [6] טבול יום תחלה לקדש ורבי עקיבא דפסחים כרבנן דמעילה (דף ח:) דטבול יום אפילו קדש לא מטמא אלא פוסל דתנן חטאת העוף מועלין בה משהוקדשה נמלקה הוכשרה ליפסל בטבול יום ולייק ליפסל אין לטמויי לא מני רבנן היא כו' ובהדיא תניא בפרק [7] (כסס דף כט) דרבי עקיבא כדרבנן הוסיף רבי עקיבא הסולת והקטרת והלבונה והגחלים שאם נגע בטבול יום במקצתן פסל את כולן משמע דדוקא פסל אבל מטמא לא: **רבנן** סברי דמו כל דמו. ואע"ג דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) דאימתי דרבי יהודה

לט א מיי' פ"י מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:

ב [מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ג]:

מ ג ד ה מיי' פי"ל מהלכות שחיטה הלכה יא יב סמג עשין סד טוש"ע י"ד סימן כח סעיף כג:

לעזי רש"י

ארישט"א. נעורת.

שיטה מקובצת

[6] כמו אגפי אמת המים גדותיה: [3] תימה דבפ"ק דבכורות סברותם הפוכה. נ"ב עי' תוס' מנחות דף יא ע"ב:

רבינו גרשום

ואלו ואלו אין מטמאין דטבול יום פוסל ואינו מטמא בין תרומה ובין קדש ושאר כל הטמאין בין קלין כו' כלומר בין שרץ ובין מת משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה כיצד שרץ שנגע במשקין משקים תחלה שהוא אב הטומאה ומשקים תחלה לטומאה ומשקי' הנוגע במת אע"פ שהמת אבי אבות הטומאה המשקים אינו אלא תחלה חוץ מן המשקין שהוא אב הטומאה כלומר שכבת זרעו: ושעל אגפים. אגפי שחיטה. ובלבינה ובמגופה שכתשן כלומר לבינה שעושין מן עפר מגופה של כלי חרס: איכא בינייהו צריך ולא צריך לרישא יפה לכסות כיון דמיפרכא מעצמה לסיפא דא' כל שהיוצר צריך לכתשו אין מכסין בו והאי כל כמה דלא מיפרכא צריך לכתשו קרינן ביה ואין מכסין. ושחיקת חרשין כלומר כלי חרש וחרסית עפר לבן ומעורה באבנים דקין ומורסן רע מסובין:

עין משפט נר מצוה

[1] [ל"ל אחר ד"ה הכי גרסינן], ג) [טומאת אהלה רש"ס], ג) [ל"ל כמו מעיינות], ד) [עי' ב"ב לט:], ה) [בסוטה כט: ומעילה ח. ובנדה עא:], ו) [ל"ל אור ל"ד דף יט.], ז) [לעיל עט:], ח) [סנהדרין עח.], ט) [בכורות מח:], י) [ב"ק עא:], כ) [וע"ע תוס' מנחות יא: ד"ה כ"י סבר כל ואפילו חד קורטו ותוס' בכורות ג. ד"ה ר' יהודה], ל) [סדר שלח פ' טז],

גליון הש"ם

רש"י ד"ה איכא בינייהו וכו' חול הדק. עיין שו"ת ח"ל סימן קפ:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ורבי יהודה וכו' לכן נראה. נ"ב עיין בפרק שור שנגח דף מ' וס' חזקת הבתים דף נ"ו והנתקנין דף פ"ו: (ב) בא"ד אבל שם ואפי' מקלת שם דפליגי ביה רבי אליעזר:

לפרש היינו דוקא במשנה אבל בברייתא לא דבכל הספרים גרסינן בסוף חלון (עירובין פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתינו אימתי וכו' ואומר ר"ת דהכא הלכה כרבי יהודה דמתניתין כוותיה אתיא דאע"ג דבברייתא על כרחך בא לחלוק במתניתין אתא לפרש ומיהו לרמי בר חמא (ורב חסדא) משמע דזה בורר (סנהדרין דף כה.) דאף במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח והכא מוכח כיון דבברייתא בהדיא פליגי רבנן ורבי ירמיה בפ"ק דגיטין (דף ז: ושם ד"ה אומר) הוי לחלוק אע"ג דלא מוכח גבי ספיקה דמשני הא רבי יהודה והא רבנן והיא משנה במסכת אהלות (פ"ב מ"ב) וי"ל דגרסי בברייתא קמייתא וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רבי יהודה כו' תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו כו' דשב"ג אומר כו' ולפי גירסא זו יכול להיות דבריתא באה לפרש והא דקאמר ורבנן סברי אדרבנן דרשב"ג קאי: **ורבי** יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו. תימה דבפ"ק דבכורות (דף ג.) סברתם הפוכה [2] דרבנן סברי בכור אפילו מקצת בכור כתיב כל עד דאיכא כוליה ורבי יהודה סבר בכור כוליה כתיב כל דאפילו כל דהו ואומר ר"ת דהכא הוי כמו התם דמשום דדם כוליה דם משמע קא"ר יהודה דמו מקצת דמו דוי"ו דדמו אתא לאפוקי ממשמעותיה דדם כדאמרינן התם כתב כל דאפילו כל דהו וקשה לפירושו דהא לעיל קאמר רבי יהודה דמו לחלק ועוד לפי מה שפוסק ר"ת הכא כרבי יהודה קשה הלכתא אהלכתא דאמרינן בבכורות (סס:) לית דחש להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייב בבכורה [3] לכן נראה שאין לדמות הדרשות אלא מה שהש"ס מדמה כי היא דבתולה מקלת בתולים דמדמה בפרק אלמנה נזונית (כתובות נז:) לפלוגתא דמקלת כסף בכל כסף דהוי ענין אחד דכשנתמעטו בתוליה ונשארו מקצתן כאילו נשארו כולן וכן כסף אשה בכתובתה כשנשאר מקצתה יש לה מזונות כאילו נשאר כולה אבל שה (2) מקלת שה דפליגי רבי אליעזר ורבנן [4] ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן בכל נפש [5] וחמש ולא חצי חמש [6] וחמשה בקר ולא חמשה חצאי בקר [7] אין לדמותם יחד ועוד יש לתרץ דלא תקשה דרבי יהודה אדרבי יהודה דבכורות דהתם דווקא משמע ליה בכור כוליה בכור דקרא מסתמא משתעי בסתם בהמות דכולה דישראל בבהמת ישראל א"נ משום דכתיב כל בכור דישראל משמע כוליה דישראל כדאמר בפרק מצות חליצה (יבמות דף קב.) דישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל [8]:

חרסית. פי' בקונטרס במרובה (ב"ק דף סט.) לבנה כתושה וא"א לומר כן דהכא חשיב תרוייהו וכאן פי' בקונטרס חרסית שחיקת חרסין וגם על זה קשה דבריתא בגמרא חשיב תרוייהו: **כל** דבר המגדל צמחים בו'. נאו לפלוגי אתא אלא לעשות כלל לדבר ואם תאמר והא חרסית אין מגדל צמחים כדמשמע במרובה (סס) דאמר שמעון כי חרסית דליכא הנאה מינה ואומר ר"ת דלעולם מגדל וליכא הנאה מינה דקאמר היינו שאינו מוציאה כדי נפילה ואין ראיה מן המדרש [9] דקאמר אם חרסית היא פירותיה רזין דהא קאמר נמי ואם לוגמא היא פירותיה שמנים ולוגמא נאו בר זרעים היא דקאמרינן בנאו עוברין (פסחים דף מז:) אלא כעין חרסית וכעין לוגמא קאמר:

שחיקת כלי מתכות. וא"ת והא מגדל למחיס הוא דתנן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח אמרו לו אף היא נעשית זבל ובשל מתכות איירי דמייתי עלה קרא דעגל וי"ל דבפ"ע אין מגדל למחיס אלא שמועיל לזבל ור"ת תירץ דע"י שרפה מגדל למחיס דהתם ע"י שרפה איירי בכל עבודה זרה תחלתה בשרפה דומיא דעגל:

בכל הצריך לפרט. פי' בקונטרס לפי שיש לפרש הכלל בשני דרכים כמו בכלי או בדבר המתערב ובא הפרט ומפרשו וכן בסוף פרק שני דבכורות (דף יט.) תניא מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כילד קדש לי כל בכור יכול אפילו נקבה ת"ל זכר אי זכר יכול אפילו יצאה נקבה לפניו דהוה ליה בכור לזכרים ת"ל פטר רחם אי פטר רחם יכול אפילו אחר יולא דופן ת"ל בכור והשתא זכר לאו פירוש הכלל הוא דכלל ופרט גמור הוא דבכור כלל זכר פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט אלא פרט דפטר רחם הוא מפרש את הכלל שיש לפרש כלל לכמה לדדין בכור לכל הולדות או בכור לרחמים אע"פ שאינו בכור לולדות כגון שיצא דרך רחם אחר יולא דופן או בכור לזכרים אע"פ שיצאת נקבה לפניו דרך הרחם בא הפרט דלא הוי בכור ביצאה נקבה לפניו אלא שיהא בכור לרחמים ולאביי דאית ליה התם בכור לדבר אחד לא הוי בכור עד שיהא בכור לכל הולדות מכ"מ צריך לפרט הוא דאי לאו פרט הוה אמינא דאפילו יולא דופן חשיב בכור כיון דהוי בכור לולדות אע"ג דלא הוי בכור לרחמים ועוד גרמה לפרש דלאביי בכור ופטר רחם תרווייהו כלל ותרווייהו פרט דתרווייהו צריכי להדדי ובכל אחד אתה מוצא כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל שכל אחד סותם דבר אחד ומפרש דבר אחד דבכור משמע אפילו יולא דופן ופטר רחם ממעט ליה ופטר רחם משמע ליה אפילו יולא אחר יולא דופן ובכור ממעט ליה ורבינו תם מפרש דהכא והתם חשוב כלל ופרט גמור כמו בעלמא דבכור משמע בין הכי ובין הכי ואתא פרטא למעוטי וכסהו נמי משמע בין כסוי כלי בין כסוי עפר במה שירלה ופרטא משמע עפר דוקא ומה שחושבו צריך לפרט לאו אכפייתא כלי דהך ברייתא קאי אלא אהא דדרשינן לעיל (דף פג:) מבעפר צריך שיתן עפר למעלה ולמטה דמוכסהו לא משמע למטה אלא למעלה ומשום הכי חשיב ליה צריך לפרט ובבכורות לאו לפרש כלל הצריך לפרט אתא אלא לפרושי פרט הצריך לכלל כדקתני סיפא אי פטר רחם יכול אפילו יולא אחר יולא דופן ת"ל בכור אע"ג דקתני מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כילד דמשמע דאתא לפרושי תרוייהו עיקרא דמלתא לא נקטיה אלא משום פרט הצריך לכלל: **אלא בדבר** שזורעין בו ומצמיח. למעוטי עפר מדבר קאתי דלא שמעינן ממתני' דלמחין גדלין בו מאליהן אלא דמה שזורעין בו אינו מצמיח א"נ אי ממתניתין ה"א דמכסין בו כיון דהוי ממין המגדל למחיס וא"ת ומאי פריך רבי יוסי לרבנן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) מותא חטאתכם אשר עשיתם וגו' שאני התם דבמדבר הוו דמה שזורעין בו אינו מצמיח וי"ל דשמא אז כשבאו שם ישראל היה מצמיח: **שוחק** דינר זהב ומכסה. ולעיל דאמר אין מכסין בשחיקת כלי מתכות היינו בכל שאר מתכות חוץ מזהב דאיקרי עפר מדכתיב ועפרות זהב לו ואע"ג דלא מגדל למחין כיון דאיקרי עפר מכסין בו דאי הוה מגדל למחין לא צריך לטעמא דאיקרי עפר וכן אפר טלית וחטאת וא"ת וכיון דעפר דקרא איירי אפילו בעפר דלא מגדל למחין אם כן יש לרבות מוכסהו אפילו הכי דלא מגדלי למחין דאין למעטן מפרט דעפר וי"ל דעפר דקרא לא איירי אלא בסתם עפר דמגדל למחין ומרבויא דוכסהו מרבינן כל מידי דמגדל למחין או מידי דאיקרי עפר אע"ג דלא מגדל למחין ועפרות זהב ואפר טלית אע"פ שנקראו עפר לא הוה מרבינן להו אי לאו רבויא דוכסהו והשתא א"ש הא דאיבעיא לן בסוטה בפרק היה מביא (דף טז.) אין שם עפר מהו שיתן אפר לב"ה דחשיבי ליה עפר לגבי כסוי ת"ש דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל בג' מקומות הלכה כ) עוקרת את המקרא בכסוי התורה אמרה בעפר והלכה בכל דבר רבי ישמעאל פליג אברייתא דהכא דמפיק בכל דבר מוכסהו ואיהו אית ליה דהוי מהלכה וקאמר ואם אתא לחשוב נמי הא ואי ממשמעות עפר נפיק היכי קאמר ליחשוב נמי הא בין הנהו דהלכה בכל דבר אלא ודאי מוכסהו נפיק לברייתא דהכא ולרבי ישמעאל מהלכה: **מצינו אפר** שקרוי **עפר.** וא"ת דהכא פליגי ב"ש ובפ"ק דבילה (דף ב. ושם) תנן ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא ואומר ר"ת דאפר כירה שבא מן העצים מגדל למחין ולא דמי לאפר אוכלין וטלית דלא מגדל למחין ורבינו שמואל מפרש דפריך התם בגמרא ל) אפר כירה מאן דכר שמיה וקאמר מ) חסורי מחסרא והכי קתני ואפר כירה מוכן הוא ומילתא בחפיה נפשיה היא ולא אתיא כב"ש ס): **ונקרת פיסולין.** פירש בקונטרס עפר שמנקרים מן הרחייס ואין זה שחיקת אבנים דהא בברייתא לעיל חשיב לה שחיקת אבנים והאי הוסיפו קאי אברייתא דלעיל ולא אמתניתין מדלא חשיב הכא כל הנהו דחשיב בברייתא דלעיל:

ונסורת של חרשין דקה וסיד וחרסית לבנה ומגופה שכתשן ת"ל וכסהו יכול שאני מרבה אף זבל הגם וחול הגם ושחיקת כלי מתכות ולבנה ומגופה שלא כתשן וקמח וסובין ומורסן ת"ל בעפר ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שהן מין עפר ומוציא אני את אלו שאין מין עפר אימא וכסהו כלל עפר פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט עפר אין מידי אחרינא לא אמר רב מרי משום דהוה ס) כלל הצריך לפרט וכל כלל הצריך לפרט אין דנין אותו בכלל ופרט דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסים אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח אמר רבא ס) האי בורכא א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי בורכתיה אנא אמריתה ניהליה ומהא מתניתא אמריתה ניהליה א) היה מהלך במדבר ואין לו ג) אפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בשלמא שורף טליתו ומכסה אשכחן אפר דאיקרי עפר אלא דינר זהב מנלן אמר ר' זירא 1 ב) ועפרות זהב לו תנו רבנן אין מכסין אלא בעפר דברי בית שמאי ובית הלל אומרים ד) ג מצינו אפר שקרוי עפר שנאמר 2 ולקחו לטמא מעפר שריפת [וגו'] ובית שמאי עפר שריפה איקרי עפר סתמא לא איקרי תנא הוסיפו עליהן ד השחור והכחול ונקרת פיסולין ויש אומרים אף הזרניך ס) אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו 3 ג ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות ו) אפר פרה ועפר סוטה וליחשוב נמי עפר כסוי הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא ואמר ז) רבא בשכר שאמר אברהם אבינו אם לשחיקן אפר דאיקרי עפר. מעפר שריפת החטאת: **השחור.** פחמין כתושין: **נקרת פיסולין.** עפר שמנקרין מן הרחייס: **הזרניך.** אורפימנ"ט: **הנאה ליכא.** במלוה זו דבלאו כסוי נמי הוה משתרי בשר אבל באפר פרה איכא הנאה שמטהרו מטומאתו דאי לאו אפר אין לו טהרה עולמית. עפר סוטה מטיל שלוש בין אש לאשתו ונקתה וזרעה זרע: אם

נסורת. שמגררין מגרים במגירה פגומה וקוללים בה עצים והיא משרת נסורת דקה כעפר: **פ"ל וכסהו.** בפני עצמו נדרש מדלא כתיב ושפך דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא לגבי עפר אבל בשאר מדרש וכסהו בגופי נפשיה: **ושחיקת כלי מתכות.** דלא איקרי עפר: **סובין.** שהנפה קולטת: **מורסן.** קליפה היולאת כשכותשים במכתשת: **לאחר שריבה הכתוב ומיעט.** שכתב לך שני מקראות אחד לרבות ואחד למעט אמרת מעתה יש לך לומר כל הנך דלעיל מין עפר ניהו מה עפר מיוחד שמגדל למחין אף כל שמגדל למחיס וכל הנך קיים להו לרבנן שמגדלין למחין: **מידי אחרינא לא.** ואע"ג דמגדל למחין: **כלל הצריך לפרט.** דלא סגי ליה לכלל בלאו פרטא דאי הוה כתיב וכסהו הוי משמע יכפה עליו את הכלי כדקתני רישא ואיצטריך עפר להורות שאין כסוי זה אלא בדבר המתערב ובלע בו כגון עפר וכיוצא בו וכי דייקינן ליה בכלל ופרט היכא דכללא לא משתמע אלא בחד עניינא ומרבי מילי טובא והדר אתי פרט למעוטי כל מילי דכלל אבל הכא דמשתמע כללא בתרי עניינ' ב' כסויין שאין דומיס זה לזה כגון כסוי דבר שאם כגון כלי וכסוי דבר דק כגון עפר תו לא אתי פרטא אלא לפרושי כסוי קמא דלאו בדבר שאם הוא ולאו למעוטי לגמרי: **כלל הצריך לפרט.** לגלוה כלל מן הפרט כדאמרי' (מו"ק דף כא.) רבים צריכין לו תלמיד וצריך לו רבו (ב"מ דף לג.). **ודוגמתו** שנינו בבכורות (דף יט.) מכלל הצריך לפרט כילד קדש לי כל בכור ה) יכול אפילו נקבה במשמע ת"ל זכר ו) אי זכר יכול אפילו יצאה נקבה לפניו הוה ליה בכור לזכרים תלמוד לומר פטר רחם ז) הרי פרט שהכלל צריך לגלות הימנו: **אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח.** למעוטי ארץ מליחה: **הא' בורא.** אינו עיקר. לשון בור: **במדבר.** ארץ ליה שאינה מצמחת: **דינר זהב.** לקמיה יליף ועפרות זהב לו: **שחיקה אין אכנים לא** לא גרסינן: מעפר שריפת החטאת: **השחור.** פחמין כתושין: **נקרת פיסולין.** עפר שמנקרין מן הרחייס: **הזרניך.** אורפימנ"ט: **הנאה ליכא.** במלוה זו דבלאו כסוי נמי הוה משתרי בשר אבל באפר פרה איכא הנאה שמטהרו מטומאתו דאי לאו אפר אין לו טהרה עולמית. עפר סוטה מטיל שלוש בין אש לאשתו ונקתה וזרעה זרע: אם

עין משפט נר מצוה

א [ש"ע י"ד סימן כח סעיף כא בהג"ה]:
מא ב ג ד מיי' פי"ל מהלכות שחיטה הלכה יא יג סמג עשין סד טוש"ע י"ד סימן כח סעיף כג:

רבינו גרשום

משום דהוה כלל הצריך לפרט כו' כלומר דאי לא כתב וכסהו בעפר מאי הוה למיכתב אי כתב ושפך את דמו בעפר לא ידענן מאי קאמר: השחור פחמין כבריין ונקרת פסילין כלומר מי שחרוצב אבנים מנשר עפר אבנים דקה. הזרניך זהב:

מסורת הש"ס

ה) [בכורות יט.], ו) [שבועות יג: כתובות סג: ועיין פרש"י דהכא ח"ל הענין ערך בנך ה' הלא בורכא פי' כלומר דבר בורות הוא ובור הוא מי שאומר דבר זה], ז) [ע"ל עפר וכ"א בהרי"ף והרא"ש והכי איתא שם היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שוחק דינרי זהב ומכסה], ד) [סוטה טז.], ט) [סוטה יז., י) [בילקוט רמז פ"ג איתא עפר סוטה ואפר פרה וגירש' זו עולה יפה למבין מדעתו], ו) גם זה שם, ח) [שמות יג], ט) [דברים טו], י) [שמות שם], כ) [שם מ' עוקצתן], ל) [דף ח. ושם], מ) [מלת חסורי מחסרא ליתא שם בביאה], נ) [ועיין היטב תוספות ביצה ח. ד"ה ה"ק],

תורה אור השלם

1. מִקּוֹם סִפִּיר אֲבָנָיהָ וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ:
איוב כח ו
2. וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל כֶּלִי:
במדבר יט יז
3. וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הִנֵּה נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר:
בראשית יח כז

לעזי רש"י

אורפימנ"ט. צבע צהוב, זרניך.

מוסף רש"י

בורכא. דבר שאינו הגון (כתובות סג:) דבר הנדוי מן הגלגל, דמגלה לך הא (שבועות יב:). **השחור.** האבקן של כבשן השמור הנקבץ מרוב העשן (הפרדס ענף קלה). **והכחול.** הפוך שכוחלות בו הנשים עיניהן (שם וגורס הכוחל). **הנאה ליכא.** ואין זה קיבול שכר, אבל כאן יש הנאה בסוטה לאת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא, ואם נקתה ומזרעה זרע ומבטלת לעז מעל בניה, ואפר פרה לטהרן ולזכות את ישראל מטמאה העגל (סוטה יח.).

אם מחוט ועד שרוך. שלא רצה ליהנות מן הגזל: **שרוך.** לצועה: **חוט של תכלת.** לציצית: **רצועה של תפילין.** לקשור: **בשלמא רצועה של תפילין.** איכא הנאה דכתיב[ד] וירקו ממך: **אלו תפילין שברראש.** אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך: **מאי היא.** מאי הנאה איכא: **מה נשתנה תכלת.** שהזקיקתה תורה לציצית: **שתכלת דומה לים.** שהמצון מן הים הוא עולה אחת לשבעים שנה[ה] ומראית דמו דומה ליס ויש אנו רואין שדומה לרקיע ורקיע לספיר וספיר לכסא הכבוד דכתיב[ו] ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר והוא כעצם השמים לאמא שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא[ז] הכבוד דכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו מזכר במלוה זו שהיא כנגד כל המצות: **הנאכל.** הגזל ואוכל קשה הוא לעשות תשובה: **לאפרכסת.** טרמוי"א[ח]: **לא מרבכם.** לפי שאין אתם מרבין עצמכם אלא ממעטין לפיכך חשק בכם כי אתם המעט ממעיטין עצמכם בעונה: **נמרוד.** מלך בדור הפלגה היה ולכך נקרא שמו[ט] נמרוד שהמריד כל העולם במלכותו על הקב"ה: **מושב אלהים ישבתי.** שבנה לו שבעה רקיעים של נחשת ועלה וישב עליהם: **סולה ארץ.** על זכות אותן שנתשבו לבלימה: **שבולם עלמו.** סובר את פיו ודומה לו בבכורות (דף מ:) פיו בלוס ורגליו מבולמות: **ומשחת.** מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם: **האמנם אלם.** אומנות יפה היא האילוס אבל לדק דהיינו דברי תורה אותו תדברון: **מישרים.** כמישור ארץ חלקה שנוחה לילדים: **בעפר עיר הנדחת.** קס"ד אפר שריפתה: **והא איסורי הנאה היינו.** דכתיב [דברים יג] לא ידבק וגו' ובעיר הנדחת כתיב: **עפר עפרה.** עפר קרקעה: **ורבא אמר.** אפילו בעפר אזעפרה[י] נמי מותר שבסוי הדם מצוה ולא הנאה שהמצות שנתנו לישראל לא ליהנות נתנו להם לא לשם הנאה נתנו להם אלא גזירת מלך היא עליהם: **לא אם תקע יצא.** דלאו הנאה היא ולכתחלה מיהא לא יתקע משום דמאים:

שיעורא

[1]אם [2]מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשתי מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה של תפילין כתיב [2]וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך [ו]ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא [3]רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתיב [3]ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו' וכתיב [4]כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו שנאמר [5]בלעדי רק אשר אכלו הנערים אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך [3]כאפרכסת [6]לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני נתתי גדולה לאברהם אמר לפני [7]ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן [7]אמר [8]ונחנו מה לדוד אמר [9]ואנכי תולעת ולא איש אבל עובדי כוכבים אינן כן נתתי גדולה לנמרוד אמר [10]הבה נבנה לנו עיר לפרעה אמר [11]מי ה' לסנחריב אמר [12]מי בכל אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר [13]אעלה על במתי עב לחירם מלך צור אמר [14]מושב אלהים ישבתי בלב ימים אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה ואמר רבא ואיתימא ר' יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחנו מה וכתיב התם [15]תולה ארץ על בלימה אמר רבי [י]אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר [16]ומתחת זרועות עולם אמר רבי יצחק מאי דכתיב [17]האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול יגים דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם אמר רבי זעירא ואיתימא רבה בר ירמיה מכסין בעפר עיר הנדחת ואמאי איסורי הנאה הוא אמר זעירי לא נצרכה אלא לעפר עפרה דכתיב [18]ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושרפה יצא זה שמחוסר תלישה קביצה ושרפה ורבא אמר מצות לאו ליהנות ניתנו יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב רחומי לרבינא [ז][8]שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו מאי לאו אם תקע לא יצא לא אם תקע יצא [ז]לולב של עבודת כוכבים לא יטול מאי לאו אם נטל לא יצא לא אם נטל יצא והתניא תקע לא יצא נטל לא יצא אמר רב אשי הכי השתא התם

שיעורא

הא רב יהודה אית ליה התם דבשופר של שלמים לא יצא משום דמצות ליהנות ניתנו אך נראה דרבא גרסינן ולא רב יהודה דהא מפרש התם טעמא דבשופר של עיר הנדחת לא יצא משום דכתותי מכתת שיעוריה ולרב יהודה הוה ליה למימר משום דמצות ליהנות ניתנו:

יצא זה שמחוסר תלישה בו'. מכאן נראה לפסול גט שנכתב על הקלף ואח"כ חתכו להתם נמי דרש וכתב ונתן מי שמחוסר כתיבה ונתיבה יצא כו' דטפי נראה חבור גט המחובר לקלף גדול מחבור עפר לעיר הנדחת דחשיב הכא מחוסר תלישה ושם בפ"ב דגיטין (דף כא:) כתוב באורך כל הלורך:

והתניא תקע לא יצא נטל לא יצא. ה"ל לאתויי מתני' דלולב הגזול (סוכה דף כט:) של אשרה ושל עיר הנדחת פסול אלא ניחא ליה להביא הך ברייתא דקתני בה שופר ולולב וא"ת דבפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח.) אמר [ט]רב שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו ואם תקע בו יצא וכן בפ' מצות חליצה (יבמות דף קג:) אמר רבא החולצת בסנדל של עבודת כוכבים חליצתה כשרה ולא אמרינן דמכתת שעוריה וי"ל דהכא בעבודת כוכבים של ישראל דאין לה ביטול אבל דעובד כוכבים דיש לה ביטול לא מכתת שיעוריה וכי האי גוונא משני פרק לולב הגזול (סוכה דף לא:) אהא דאמר רבא לולב של עבודת כוכבים אם נטל יצא ופריך ממתניתין דלולב של אשרה פסול ומשני באשרה דמשה וא"ת עבודת כוכבים דעובד כוכבים מכי אגהבה הויא דישראל כדאמר בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מב.) גזירה דלמא מגביה לה והדר מבטל לה וי"ל כגון שהגביה השופר והסנדל על מנת שלא לקנותו דהא תנן במועל שאין שלו חליצתה כשרה ולולב איירי בי"ט שני ובסוכה הוה מלי לשנויי דמתניתין בי"ט ראשון ולא הוה ליך לאוקמה באשרה דמשה אלא משום דקתני אשרה דומיא דעיר הנדחת דאפי' בי"ט השני וכ"ת מפרש דכולהו בעבודת כוכבים דעובד כוכבים וכאן קודם ביטול והתם לאחר ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יטול ולא יתקע ולא יחלון דמאים לענין מצוה לפי שהיה עליה שם עבודת כוכבים אפי' אח"ל דשרי לבסות בעפר עבודת כוכבים לכתחלה כמו בשל עיר הנדחת לא דמי כיסוי לחליצה דלענין כסוי לא חיישינן ממאי דמאים והא דמשני בסוכה באשרה דמשה ולא משני בדעובד כוכבים וקודם ביטול משום דמכי נקלן הלולב מן הדקל נתבטל ובפרק מצות חליצה (יבמות קג:) דמפליג בין סנדל של עבודת כוכבים לסנדל של תקרובת עבודת כוכבים דאין לו ביטול ולא מפליג [ח] בנטל עבודת כוכבים גופיה בין אחר ביטול לקודם ביטול ויש לומר מילתא אגב אורחיה קא משמע לן דתקרובת עבודת כוכבים אינה בטלה עולמית והוא דלאוהו ב"ד קשה טפי דמפליג התם רבא בין שופר של עבודת כוכבים לשל עיר הנדחת דבשל עבודת כוכבים גופיה היה יכול לחלק לפירוש רבינו תם בין אחר ביטול לקודם ביטול ומיהו על כרחך לריך לאוקמה לאחר ביטול כדברי ר"ת לספריס דגרסי רב יהודה דאי קודם ביטול הא רב יהודה אית ליה התם דבשופר של שלמים לא יצא משום דמצות ליהנות ניתנו אך נראה דרבא גרסינן ולא רב יהודה דהא מפרש התם טעמא דבשופר של עיר הנדחת לא יצא משום דכתותי מכתת שיעוריה ולרב יהודה הוה ליה למימר משום דמצות ליהנות ניתנו:

הדרן עלך כסוי הדם

מסורת הש"ס

א) בכרכות ו. [מ.] מנחות לה: סוטה יז. [מגילה פז:]. ב) סוטה סט. מנחות מג:. ג) [מגיגה ג: פרק״ שפל הרמייס], ד) [ל״ל אמרון], ה) [גילקוט איתא רבי אלעזר], ו) ר״ה כח., ז) סוכה דף לא: ע״ש היטב, ח) [דברים כח], ט) [מנחות מד.], י) [שמות כד], כ) בס״א: וספיר לכסא, ל) [עירובין נג.], מ) בס״א: אפרכת, נ) [בגמרא שלפנינו איתא רב יהודה וגירס ר״ח שם שכתבו תוס׳ איתא רבא],

תורה אור השלם

1. אם מחוט ועד שרוך
נעל ואם אקח מכל אשר
לך ולא תאמר אני
העשרתי את אברם:
בראשית יד כג

2. וראו כל עמי הארץ
כי שם יי נקרא עליך
ויראו ממך: דברים כח י

3. ויראו את אלהי
ישראל ותחת רגליו
כמעשה לבנת הספיר
וכעצם השמים לטהר:
שמות כד י

4. וממעל לרקיע אשר
על ראשם כמראה אבן
ספיר דמות כסא ועל
דמות הכסא דמות
כמראה אדם עליו
מלמעלה: יחזקאל א כו

5. בלעדי רק אשר אכלו
הנערים וחלק האנשים
אשר הלכו אתי ענר
אשכל וממרא הם יקחו
חלקם: בראשית יד כד

6. לא מרבכם מכל
העמים חשק יי בכם
ויבחר בכם כי אתם
המעט מכל העמים:
דברים ז ז

7. ויען אברהם ויאמר
הנה נא הואלתי לדבר
אל אדני ואנכי עפר
ואפר: בראשית יח כז

8. ובקר וראיתם את
כבוד יי בשמעו את
תלנתיכם על יי ונחנו מה
כי תלינו עלינו:
שמות טז ז

9. ואנכי תולעת ולא
איש חרפת אדם ובזוי
עם: תהלים כב ז

10. ויאמרו הבה נבנה
לנו עיר ומגדל וראשו
בשמים ונעשה לנו שם
פן נפוץ על פני כל
הארץ: בראשית יא ד

11. ויאמר פרעה מי יי
אשר אשמע בקלו
לשלח את ישראל לא
ידעתי את יי וגם את
ישראל לא אשלח:
שמות ה ב

12. מי בכל אלהי
הארצות אשר הצילו
את ארצם מידי כי יציל
יי את ירושלם מידי:
מלכים ב יח לה

13. אעלה על במתי עב
אדמה לעליון:
ישעיהו יד יד

14. בן אדם אמר לנגיד
צר כה אמר אדני
אלהים יען גבה לבך
ותאמר אל אני משב
אלהים ישבתי בלב ימים
ואתה אדם ולא אל
ותתן לבך כלב אלהים:
יחזקאל כח ב

15. נטה צפון על תהו
תלה ארץ על בלי מה:
איוב כו ז

16. מענה אלהי קדם
ומתחת זרעת עולם
ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד: דברים לג כז

17. האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם: תהלים נח ב

18. ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל ליי אלהיך והיתה תל עולם
לא תבנה עוד: דברים יג יז

עין משפט נר מצוה

מב א מיי׳ פ״ח מהלכות שופר הלכה ג ועיין בהשגות ובמ״מ ובכ״מ סמג עשין מד טוש״ע ס״ח סי׳ תקפו סעיף ג:

מג ב מיי׳ פ״ח מהלכות לולב הלכה ח ועיין בהשגות ובמ״מ ובכ״מ סמג עשין מד טוש״ע ס״ח סימן תרמט סעי׳ ג:

גליון הש"ס

גמ׳ מחוט. עיין רש״י במוסג פ׳ תולדות נח ט׳ כג ובגלא״ס שם:

הגהות הב"ח

(ה) תוס׳ ד״ה והתניא וכו׳ ולא מפליג בסנדל עבודת כוכבים גופיה:

לעזי רש"י

טרמוויי״א [טרימויא״ה]. אפרכסת.

שיטה מקובצת

ח) ורבא אמר אפי׳ בעפר שריפתה נמי מותר:

רבינו גרשום

כאפרכסת זו היא קופה מנוקבת שעל גבי הרחיים שמקבלת כל החטים שמביאין לטחון. וכתיב תולה ארץ על בלימה כלומר דבר שהוא כאין. שבולה עצמו כלומר ששותק. ת״ל מישרים תשפטו בני אדם כלומר לענין תורה שהיא מישרים תשפטו צריכה שלא תגיסו דעתכם עליה. אלא לעפר עפרה כו׳ קרקע שנשרפה עיר הנדחת עליה יצא זה שמחוסר תלישה כלומר שאינו חשוב עיר הנדחת: רבא אמר מצות לא ליהנות ניתנו. כלומר לא תימא דמעפר עפרה מכסין אלא מעפרה ממש מכסין אלא מעפרה ממש מכסין דמצוה אין חשוב הנאה. יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעת׳. כלומר הא שמעת׳ דרבא. לולב ושופר שיעורא בענין כלומר לולב בענין ד׳ טפחים ושופר כדי שיאחזנו ויראה טפח לכאן וטפח לכאן

מוסף רש"י

אם מחוט ועד שרוך נעל. שהבניח עצמו מן הגזל (סוטה יז.). לחוט של תכלת. כנגד מחוט, ולצועה של תפילין כנגד שרוך דהיינו לצועה (שם). בשלמא רצועה של תפילין. קיבול שכר הוא דאיכא הנאה דכתיב וכו׳ (שם). אלו תפילין שבראש. שכתוב בהם רוב הקשר שי״ן ולל״ת (מנחות לה: ועי״ש ד״ה קשר שהכוונה לתפילין של הקב״ה). אלא חוט של תכלת מאי היא. מאי הנאה איכא (סוטה יז.). מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הכתוב לציצית (שם) שיחדו הקב״ה לגאולה (מנחות מג.). שתכלת דומה לים. שנעשו בו נסים לישראל (שם). ורקיע לכסא הכבוד. ומכח התכלת מוכיר הויזוב על כסא, ועוד נאה לישראל שיהא דמות כסאו עליהם, שנאמר ותחת רגליו וגו׳ דהיינו רקיע (שם) כא לגמרנו שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספרי, ואילמרינהו הני משום דלא אסתכן קראי אלא בקרבנות דכתיב ראוהו ד׳ ד׳ (מנחות מג.). אם תקע יצא. דמצות לאו ליהנות ניתנו (שם). לולב של עבודת כוכבים. שנימטו בו לע״ז לכבד לפניה קרקע, אי נמי שעבודתה בלולב להעבירה לפניה אי לזרקה בו, לא יטול. דמאים לגבוה (סוכה לא:). אם נטל יצא. ואע״ג דאיסורי הנאה הוא, דמצות לאו ליהנות ניתנו, כלומר אין קיום מצות הנאה הגוף אלא עבודת עבד לרבו (שם). הדרן עלך כסוי הדם

דומה למראה הים ואנו קחזינן דיש דומה למראה הרקיע, ורקיע לכסא הכבוד, קראי קדרים דכתיב בקרקיע כמעשה לבנת הספיר וכתיב בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות כסא (סוטה יז.). שופר של עבודת כוכבים שנימטו בו לע״ז ונאסר בהנאה כדתניא במס׳ ע״ז (נא:) אבל תאבדון את כל המקומות, בכלים שנשתמשו בהן לע״ז הכתוב מדבר (ר״ה כח.). אם תקע יצא. דמצות לאו ליהנות ניתנו (שם). לולב של עבודת כוכבים. שנימטו בו לע״ז לכבד לפניה קרקע, אי נמי שעבודתה בלולב

גיד הנשה. מוקדשין פשיטא. כולהו נמי פשיטא אלא לגריך שיהא אחד לגורך ואגביה תני כולהו:

ואתי איסור מוקדשין וחייל על איסור גיד. ואע"ג דתנן (לקמן דף ק:) ואינו נוהג בטומאה דאין איסור גיד חייל על איסור טומאה איסור מוקדשין דחמיר דאית בהו כרת אם אכלו בטומאה כדפרש"י לקמן (דף 5.) חייל טפי אאיסור גיד:

אלא קסבר אין בגידים בנותן טעם. ולא היה יכול להקשות והתנן (לקמן דף ק:) אינו נוהג בטומאה דמשמע אין גיד הנשה נוהג בטומאה דאין איסור גיד חל על איסור טומאה אלמא דיש בגידין בנ"ט דהוה מצי למימר דטעמא כדאמר רבי שמעון בגמרא (שם דף קא.) מי שגידו אסור ובשרו מותר ומה שמקשה רבי יהודה והלא אף לבני יעקב נאסר שפיר פריך דכיון דלבני יעקב נאסר אף בטומאה לא מסתבר למימר דאחרי כן כשנאסרו בטומאה פקע ממנו איסור גיד הנשה א"נ אפילו היה יכול לדקדק משם דיש בגידין בנותן טעם ניחא ליה למיפרך מירך שנתבשל בה גיד הנשה שנאוה קודש:

איסור גיד איבא איסור מוקדשין ליבא. והכי פירושו איסור גיד הנשה לבדו נוהג במוקדשין ולא איסור אחר וא"ת ולימא דקסבר יש בגידין בנותן טעם ואפילו הכי לא אתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד דליית ליה איסור חל על איסור אף באיסור חמור ואיסור כולא וכי תימא משום דמתניתין כר"מ דאמר דנוהג בשליל ובסוף פירקין (דף קפ.) מחייב רבי מאיר שתים באוכל גיד הנשה של נבלה אלמא אית ליה איסור חל על איסור דהשתא נמי דקאמר אין בגידין בנותן טעם לא אתיא כרבי מאיר דהא רבי מאיר סבר יש בגידין בנותן טעם מדמחייב באוכל גיד משום נבלה וי"ל דאין נראה לו שתחלוק הך סתמא דמתניתין אסתמא דבריתות פרק אמרו לו (דף יג:) דיש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד דסברה דאיסור חל על איסור באיסור כולל אי נמי לא בעי לשנויי הכי משום דאכתי תקשה ליה דא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד מבעי ליה והשתא דקאמר דקסבר אין בגידין בנותן טעם הוה מצי למפרך אין מוקדשין נוהג בגיד מבעי ליה אלא דעדיפא מייתי פריך: **אם** יש בה בנותן טעם **אסורה.** תימה דילמא אסורה משום שמנו של גיד אבל בגידין אין בהן בנותן טעם ולפירוש הר' (א) מאיר ג) אתי שפיר דפירש דאין להחמיר ולאסור בשומן שבגיד כיון שהגיד עצמו אינו אוסר ור"ת מפרש דלשמנו של גיד לא הוה קרי גיד סתמא וקשה לפירושו דלקמן (דף לא.) גבי ההיא דגידין ישרפו לששה עשר מוקי לה רב אשי בשומן של גיד: **בולדות** קדשים עסקינן. דבהדי הדדי קאתו וא"ת והיכי אתו בהדי הדדי הא איסור גיד אינו אל עד שיהא בן ט' חדשים כדאמר לקמן בפרקין (דף לב:) מ"ר אושעיא מחלוקת בבן ט' אי והלך רבי מאיר לשיטתו כו' וי"ל דהא דשרי ר"מ בגיד בשליל בן ח' היינו לאחר שנשחטה האם דניתר בשחיטת האם אבל כל זמן שלא נשחטה האם איכא איסור גיד בשליל ומיהו קשה דבפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.) איפליגו רבי יוחנן וריש לקיש בתולש אבן מבן ט' אי אבל מבן ח' אי משמע דלכולי עלמא אין בו איסור אבל וה"נ אין (ג) איסור גיד כי היכי דליכא איסור אבל וא"כ איסור מוקדשין קדיש ויש לומר דדוקא איסור אבל אין בו משום דכתיב (ויקרא ז) כל אבל שור וכשב ובן ח' לא מיקרי שור וכשב אבל איסור גיד יש בו אי נמי ניחא ליה למיפרך ממתניתין דמזיר דמשמע בהדיא דלאו בהדי הדדי אתו וא"ת ואמאי לא פריך ממתניתין דאינו נוהג בטומאה אלמא דאיסור טומאה קדיש וי"ל דהמ"ל דטעמא משום דבשרו אסור כדקאמר רבי שמעון כדפי' לעיל: **והא** מדקתני סיפא דנוהג בשליל מכלל דרישא כו'. תימה מאי פריך הא סיפא בשליל שנשחטה אמו וריש בשלא נשחטה ועוד דמאי קא משני דבר זה מחלוקת רבי יהודה ורבנן והלא אף רבי יהודה מודה דאסור כי לא נשחטה האם דדוקא בנשחטה פליגי דהא רבי יוחנן אית ליה בפרק בהמה המקשה (גם זה שם) דתלש אבל מבן ט' אי דאבל כאבל בהמה אע"פ שאם נשחטה האם הכל מותר אפילו אבל וגידו מכל בבהמה תאכלו: **ואמר** רבי יוחנן **לא נצרכה אלא לנפל כו'.** תימה דנזיר פרק כהן גדול (דף נ.) גרסינן בכל הספרים כדא"ר יוחנן כו' משמע דרבי יוחנן לא אמר אהיא דנזיר ונראה דהכא נמי גרסינן כדא"ר יוחנן ודר' יוחנן אפשר דאיתמר אמתניתין דאהלות (פ"ב מ"ח) דתנן אלו מטמאים באהל המת כו' ורבינו שמואל מיישב גירסת הספרים דהתם גרסינן כדאמר והכא גרסינן ואמר דהתם על פירכא דעל כזית מגלח על כולו לא כל שכן אמר רב ט) יוסף לא נצרכה אלא למת שאין עליו אפילו כזית בשר והדר פריך ואכתי על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן ומשני כדאמר ר' יוחנן לא נצרכה פירוש כדאמר רבי יוחנן על פירכא קמייתא דעל כזית כו' דכיון שלא נתקשרו איבריו עדיין מסתמא אין עליו כזית הכא נמי כו' והכא דלא מייתי אלא פירכא קמייתא קאמר וא"ר יוחנן משום דאפירכא קמייתא איתמר מילתיה דרבי יוחנן: אלמא

שיעורא בעינן ועבודת כוכבים כתותי מכתת שיעורא הכא כל מה דמכתת מעלי לכסוי:

הדרן עלך כסוי הדם

גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין א)ובמוקדשין ב)ונוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין ובירך של שמאל ג)ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף ד)ונוהג בשליל ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל ה)וחלבו מותר ואין הטבחין נאמנין על גיד הנשה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ו)נאמנין עליו ועל החלב: **גמ'** מוקדשין ז)פשיטא משום דאקדשיה פקע ליה איסור גיד מיניה וכי תימא ח) יש בגידין בנותן טעם ואתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד האי מוקדשין נוהג בגיד מיבעי ליה אלא קסבר ט)אין בגידין בנותן טעם ובמוקדשין איסור גיד איבא איסור מוקדשין ליבא וסבר תנא דידן אין בגידין בנותן טעם י)והתנן ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה אלא הכא י)בולדות קדשים עסקינן וקסבר נוהג בשליל וקסבר י)ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים דאיסור גיד ואיסור מוקדשין בהדי הדדי קאתי ומי מצית מוקמת לה בשליל והא מדקתני סיפא נוהג בשליל מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן הכי קאמר דבר זה מחלוקת דרבי יהודה ורבנן ומי מצית אמרת דתרוייהו בהדי הדדי קאתו י)והתנן על אלו טומאות הנזיר מגלח י)על המת ועל כזית מן המת וקשיא לן על כזית מן המת מגלח על כולו לא כל שכן ואמר רבי יוחנן לא נצרכה ח)אלא לנפל שלא נקשרו אבריו בגידין אלמא

שיעורא בעינן. בשופר כדי שיאחזנו בידו וירחה לכאן ולכאן כדאמרינן בראש השנה (דף מז:). לולב מפרש במסכת סוכה (דף לב:) שיעור הדס וערבה שלשה טפחים ולולב ארבעה. ועבודת כוכבים כיון דלשרפה קיימא כל העומד לישרף כשרוף דמי הלכך בשיעורא הוא דכתותי מכתת אבל הכא כמה דשריף ומיכתת מעלי לכסוי ומשום הנאה ליכא דמלות לאו ליהנות ניתנו:

הדרן עלך כסוי הדם

גיד הנשה. ובמוקדשין. לקמן (דף 5.) פליגי בה איכא למאן דאמר אפילו בעולה ואיכא למ"ד בקדשים הנאכלין: **שאין לו כף.** בגמרא(ט) מפרש אית ליה ולא עגיל: **כף.** פוליפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית העליונה סביב סביב בעיגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא ואינו דומה לכף(ג): **כף.** שעל גב הירך: **ונוהג בשליו.** בן תשעה חי הנמלא בבהמה: **וחלבו.** של שליו מותר: **ואין הטבחים נאמנים.** לומר נטלוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו: **גמ' איסור גיד.** ז)נוהג בבהמה משעה שנולד: **יש בגידין בנותן טעם.** בבשר(ו) ואשמעינן האי תנא דהאוכל גיד הנשה של מוקדשין לוקה שתים אחת משום גיד שאפילו עץ הוא התורה מייחד עליו ואחת משום מוקדשין שיש בו טעם ונהנה מן המוקדשין ושמעינן מינה תרתי חדא דיש בגידין בנותן טעם וחדא דאיסור חל על איסור ולאפוקי ממאן דאמר בהאי פירקא (לקמן קט:) אין בגידין בנותן טעם: א"כ הכי איבעי ליה למתני מוקדשין נוהגות בגיד: **אלא.** אשמעינן האי תנא דאין בגידין בנותן טעם והכי קאמר איסור גיד הנשה לבדו נוהג במוקדשין אבל איסור מוקדשין אין בו: **אם יש בו בנותן טעם.** שיערו חכמים בששים כל נותן טעם סתם(ז): **בולדות קדשים.** בהמת שלמים שילדה ואשמעינן תנא דמתניתין דלא תימא איסור מוקדשין קדיש וגיד אינו נוהג בשליל וכי מטי לידה לא אתי גיד חייל עליה דאין איסור חל על איסור אלא תרוייהו חיילי דקסבר ולדות קדשים משעת יצירתן במעי אמן הן קדושים וגיד הנשה נוהג בשליל ואשמתא דבילירת העובר אלו שניהם: **מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן.** דאי מרישא אשמעינן דנוהג בשליל סיפא למה ליה למתנייה: **ה"ק כו'.** כלומר רישא ודאי אשמעינן דנוהג בשליל דאי אין נוהג בשליל קדיש ליה איסור מוקדשין ומו לא אתי איסור גיד וחייל עליה והדר תנא פלוגתא לאשמעינן דדבר זה שהשמיענו תחלה נוהג בשליל לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת רבי יהודה ורבנן: **הנזיר מגלח.** שאם נטמא לאחר שמנה מקצת נזירותו קותר כל מה שמנה ומגלח וחוזר ומתחיל ומונה כדכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו: **על המת כו'.** אבל לא על שאר טומאות כגון נגלה ושרץ דמת כתיב בפרשה (שם) וכי ימות מת עליו: **לנפל.** שכולו קיים ועדיין לא נתקשרו איבריו בגידין שהרי כל איבריו נוצרים ועדיין אין עליו כזית בשר: אלמא

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכ' ו ופ"ו מהלכות מעשה קרבנות הלכה ד סמג לאוין קלט:

ב) ב מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו סמג שם עשין ע"ל סי' סה סעיף ה:

ג) [מיי' שם הלכה ד עשין ע"ב שם]:

ד) ד מיי' שם הלכה ו עשין ע"ב שם סעיף ז וע"ש:

ה) ה מיי' פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכ' ג ועיין בהשגות ובמ"מ סמג לאוין קלח עשין ע"ל סי' סד סעיף ב:

ו) ו מיי' פ"ז שם הלכה כא ופ"ח הלכה ז עשין ע"ב שם סי' סה סעיף יד:

ז) ז ח מיי' פ"ז מהלכות מזיקין הלכה ב:

שיטה מקובצת

א) וכי תימא קסבר תנא דידן יש בגידין בנותן טעם וכו' כך מצאתי בספרי היד: ב) הילכך שיעוריה לאו שיעורא דכתותי מיכתת כצ"ל: ג) ואינו דומה לכף כל בשר בגבוה ועגול קרי כף. הס"ד ומה"ד ונוהג בשליל וכו': ד) איסור גיד הנשה נוהג בבהמה:

רבינו גרשום

הכא אדרבה כל מה דמיכתת שיעורא כו' כלומר ואע"ג דלענין שופר ולולב לא יצא לענין כסוי עפר עיר הנדחת כל מה שמכתת שיעוריה עלויי מעלי לכסוי:

סליק פירקא

אמרי הכא בשליל עסקי'. כלומר מה דאמרינן גיד הנשה נוהג במוקדשין בשליל דבהמת קדשים דבהדי הדדי קאתו. אלא לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין. כלומר דאינו מת גמור אלמא חזינן דבשר קדים לגיד לענין אדם וכן לענין שליל אלמא איסור מוקדשין קדים. וזו תירוץ אע"ג דאיסור וכו' לעולם בשליל מוקמת ליה ואתי איסור גיד וכו' ותרוייהו בהדי הדדי קאתו. והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בבהמה ובחיה וכו' וק"ל דרבי יהודה סבר דאינו נוהג אלא בירך של ימין האי תנא סבר לה כוותי' בחדא כו' (כלומר סבר לה כוותיה בחדא):

מסורת הש"ס

א) [לעיל סט. עד.:] [לקמן ק:], ב) [עיין תוס' לקמן לא:: ד"ה נאמנים עליו], ג) [לקמן קלח:], ד) [לקמן לט:], ה) [לקמן לז:], ו) [לקמן קלח:], ז) [תמורה כה.], ח) לקמן ק: מיז מט:, ט) [לקמן לב:], י) [כבשר רש"ל], כ) [לקמן לז:], ל) [לקמן לז. ד"ה שתים], מ) [וכן לעיל עד:], נ) [לפנינו במיז איתא רבי יוסי וכן מוכרח להמעיין שם],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אם יש וכו' ולפי' הרב ר"י בר"מ אתי שפיר: (ב) ד"ה פולגות וכו' וה"נ אין בו איסור:

לעזי רש"י

פוליפ"א [פולפ"א]. הבשר שעל עצם הירך.

מוסף רש"י

הנזיר מגלח. אם האהיל עליהם נטמא מזר, דכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו, ומגלח וחוזר ומונה דכתיב (שם) ומגלח ראשו ביום טהרתו (לקמן ק:).

אלמא איסור מוקדשין קדיש. דמשעה שנולר הוא קדוש ועדיין לא נולר הגיד דהא חזינן דילירת עובר קודמת לילירת גיד: ומשנינן **אע"ג דאיסור מוקדשים קדיש אתי איסור גיד וחייל.** הואיל ואיסור חמור הוא שנוהג בבני נח כדקתני מתניתין (לקמן דף ק:) והלא לבני נח נאסר גיד הנשה: ופרכינן **מאן שמעת ליה דא סברא.** דנוהג בבני נח רבי יהודה בשילהי מתני' (שם): **והאי תנא דרישא דמתניתין דלא ברבי יהודה דקתני בירך של ימין ושל שמאל.** ואילו רבי יהודה שמעינן ליה לקמן [ע"ב] דאמר אינו נוהג אלא באחד: **סבר לה כוותיה בחדא.** דנוהג בבני נח: **ופליג עליה בחדא.** דנוהג בשתי יריכות: **אימור דשמעת ליה לר' יהודה.** דאמר דמשום חומריה דגיד דנוהג בבני נח חייל נמי אאיסור אחריתא: **בטמאה.** שמעת ליה דאתי איסור גיד וחייל אאיסור טומאה דאע"ג דאיסור טומאה ממעי אמה ואיסור גיד אינו עד שיולד דהא רבי יהודה אין נוהג בשליל קאמר במתניתין אפילו הכי חייל גיד אטומאה משום דאיסור טומאה לאו בעלמא הוא ואיסור גיד חמור שכן נוהג בבני נח: **קדשים דאיסור ברח.** שעל ידי קדשים בא לידי כרת כגון אכלו בטומאה או פגול ונותר: **מי שמעת ליה.** דחייל גיד עלייהו: **אלא הכא במבכרת עסקינן.** דלא קדוש ולד אלא ברחם ביליאתו ואשמעינן תנא דידן דאע"ג דאין גיד נוהג בשאר מוקדשים דהא איסור מוקדשים קדיש כדאמרת דילירת עובר קודמת ותו לא אתי איסור גיד וחייל אפילו הכי יש מוקדשים שהגיד נוהג בהן כגון בכור ממה נפשך אי נוהג בשליל איסור גיד קודם ותו לא פקע ואי אין נוהג בשליל תרוייהו בהדי הדדי אתו: **ואיבעיא אימא בולדות קדשים.** ואשמועינן תנא דידן דלא קדשי במעי אמן אלא בהויתן ביליאתן הילכך איסור גיד נוהג בכולן משום דאיסור קדיש דנוהג בשליל ותו לא פקע דלא תימא במעי אמן קדושים ואיסור מוקדשין קדיש כדאמרן בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין ותו לא אתי איסור גיד וחייל. להכי נקט בהוייתן משום לישנא דקרא דילפינן מיניה קדושת ולדות קדשים בפ"ב דבכורות (דף יד:) רק קדשיך[ה] אלו תמורות אשר יהיו לך אלו הולדות: **הנאכלים.** חטאת ואשם ושלמים: **שאין נאכלין.** עולה: **להעלותו.** לקי אם אכלו: **להעלותו.** למזבח אין איסור גיד נוהג כדאמרינן לקמן[ו] דלא כתיב ולא יאכל המזבח: **לישנא אחריתא כאן לאכלו כאן להעלותו.** מאן דאמר אין נוהג בעולה לאכלו קאמר שאינו מצווה לאכלו מן הירך ומאן דאמר נוהג להעלותו קאמר דאסור להעלותו בפני עצמו אם פירש מן הירך: **רב נחמן בר יצחק אמר לאכלו פליגי.** דמ"ד נוהג קסבר מצוה לאכלו. ולישנא קמא להעלותו פליגי מ"ד נוהג קסבר להעלותו נמי אסור עם הירך כדפליגי רבי ורבנן לקמן דלרבי שרי כדמוקי לקמן אליבא דרבי כי איצטריך קרא למשרי גיד הנשה במחובר ולרבנן אסור דבעינן מן המותר לישראל: **הכל.** רבויא הוא: **אפילו פרשו.** מן הבשר הנך גידין. בגידין המותרין קאמר דומיא דעצמות: **ומאן שמעת ליה דו'.** כלומר והך מתניתי' לאו דברי הכל היא אלא רבי היא ופליגי רבנן עליה וכדתניא כו' ומפלוגתייהו שמעינן לרבי גיד הנשה מותר ולרבנן אסור כדמפרש ואזיל: **ומה אני מקיים הבשר והדם.** ולא גידין: **בפוקעין.** מעל האור. אשקלו"ט: **מידי דהוי אראשה של עולה.** דלריך שיקריבנו שלם כדכתיב (ויקרא ו) ואת הראש והרי עצמות הרבה יש: ממשקה

אלמא איסור מוקדשין קדים אע"ג דאיסור מוקדשין קדים אתי איסור גיד חייל עלייהו [ו]שכן איסורו נוהג בבני נח מאן שמעת ליה האי סברא ר' יהודה והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין ובירך של שמאל האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא אימר דשמעת ליה לרבי יהודה בטמאה דאיסור לאו קדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה אלא הכא במבכרת עסקינן דברחם קדוש ואי בעית אימא [ז]ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים אמר רבי חייא בר יוסף לא שנו אלא קדשים הנאכלין אבל קדשים שאינן נאכלין אין איסור גיד נוהג בהן ורבי יוחנן אמר [א]אחד קדשים הנאכלין ואחד קדשים שאין נאכלין איסור גיד נוהג בהן אמר רב פפא ולא פליגי כאן להלקותו כאן להעלותו איכא דאמרי אמר רב פפא ולא פליגי כאן לחלצו וכאן להעלותו רב נחמן בר יצחק אמר להעלותו פליגי [ג]דתניא [1]והקטיר הכהן את הכל המזבחה [2]לרבות העצמות והגידין והקרנים והטלפים יכול אפילו פרשו ת"ל [2]ועשית עולותיך הבשר והדם אי בשר ודם יכול יחלוץ גידים ועצמות ויעלה בשר לגבי מזבח ת"ל [1]והקטיר הכהן את הכל המזבחה הא כיצד מחוברין יעלו פרשו אפילו בראשו של מזבח ירדו [ד]ומאן תנא דשמעת ליה דאמר פרשו ירדו רבי היא דתניא והקטיר הכהן את הכל לרבות העצמות והגידים והקרנים והטלפים ואפילו פרשו והא מה אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם בפוקעין הא כיצד [3]עיכולי בשר אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות רבי אומר כתוב אחד אומר והקטיר הכהן את הכל ריבה וכתוב אחד אומר ועשית עולותיך הבשר והדם מיעט הא כיצד מחוברין יעלו פרשו אפילו בראשו של מזבח ירדו ורבנן מחוברין לא איצטריך קרא לרבויי מידי דהוה אראשה של עולה כי איצטריך קרא לפרשו ורבי מחוברין דהיתירא לא

אלמא איסור מוקדשין קדים.

הוא בשר והבשר עצמו מתקשה אחרי כן ומתלבן ונעשה גיד א] ובקונטרס פי' לקמן דממתלה כשהגיד נולר אינו על הכף ולא חייל עד שיבא ויתקשה על הכף ואע"ג דהשתא ר"ל דאין איסור גיד חל על איסור מוקדשים על איסור אבר מן החי דלא חמיר כמוקדשים חייל ועוד דאי אפשר לאיסור גיד להיות בעינן אחר ועוד דאין איסור אבר מן החי חל עד שיולד דאמר בסוף פרקין (לקמן דף קג.) כגון שנטרפה עם יציאת רובה דאיסור טרפה ואיסור אבר מן החי חייל בהדי הדדי:

והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בשל ימין כו'.

ה"מ למימר מדקתני נוהג בשליל ופליג ר' יהודה אלא רישא דמלתא נקט: **קדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה.** משמע דאפילו בשלמים ולאחר זריקה דשרי אף לזרים בעי למימר דלא חייל כלל איסור גיד ושרי באכילה אע"ג דלאחר זריקה פקע איסור קדשים מדלא אשכחן דחייל אלא במבכרת ותימה כיון דהשתא ליכא איסור קדשים אע"ג דיכול לבא לידי איסור כרת כגון אם אוכלו בטומאת הגוף אמאי לא יחול איסור גיד דאין כאן איסור חל על איסור כדאמר בפרק ארבעה אמין (יבמות דף לב.) דאחות אשה מתלא תלי וקאי כו' וי"ל כיון דמחייב לא חייל איסור גיד דאיכא איסור מוקדשין דיכול לבא לידי כרת על ידי פיגול ונותר וטומאה תו לא חייל איסור גיד לאחר שחיטה וזריקה דבעינן שיחול מחייב איסור גיד דומיא דיעקב שנשה לו גידו מחייב וא"ת וניתא מגו דאיתוסף איסור גיד לבני נח איתוסף נמי לישראל וי"ל דהא דנאסר לבני נח היינו דוקא לבני יעקב דקודם מתן תורה איקרו בני נח ואפילו נאסר מתחלה לכל אומות העולם הא אמר בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח וא"כ לאחר מתן תורה שרו לכולהו לבר מישראל וא"ת וניתא מיגו דאיתוסף איסור גיד לגבוה דאסור להעלותו איתוסף נמי להדיוט איסור אכילה וי"ל דאיכא למאן דאמר בסמוך מחוברין יעלו: **הכא** במבכרת עסקינן דברחם קדוש. ובהדי הדדי קאתו וקמ"ל דלא מבטל איסור קדשים החמור איסור גיד הקל מלחול עמו וא"ת והא איסור גיד לרבי יוחנן קדיש דאמר (לעיל דף עה.) תלש חלב מבן תשעה חי דחלבו כחלב בהמה והדר אתא איסור מוקדשין דחמיר וחייל עליה וא"כ לרבי יוחנן מוקדשין נוהגין בגיד מבעי ליה ונראה לר' יוחנן לא חייל איסור גיד ואיסור חלב עד שיצא לחוץ ממעי אמו לאויר העולם וכן משמע דבסוף פירקין (לקמן דף קג.) קאמר רבי יוחנן גופיה כשנטרפה עם יציאת רובה דאיסור אבר ואיסור חלב ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו אלמא דליכא איסור חל[ו] במעי אמו:

פרשו ירדו רבי היא דתניא כו'. תימה אמאי מייתי הך ברייתא קמייתא ונראה דאי לאו ברייתא קמייתא המ"ל דרבנן סברי שיש לרבות כל מה שנוכל לרבות ואפילו פרשו דאיסורא ולית לן למעוטי אלא פוקעים גרידא שהוא סוף העלאה ורבי סבר דרבויא ומיעוטא אית לן לאוקומי בתחלת העלאה ולא נמעט כמו כן אלא דבר אחד דהיינו פרשו דאיסורא אבל מחוברים דאיסורא ופרשו דהיתירא יעלו ולהכי מייתי ברייתא קמייתא דגידים דהיתירא נמי כשפרשו ירדו דומיא דעצמות דהיתירא ועל כרחך רבי היא אלמא לא מרבי רבי כל מה שיכול לרבות אלא ממעטין דאיסורא אפילו במחוברין:

ז א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' ח:

ח ב מיי' פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הל' טז ופ"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב סמג עשין קפ:

ט ג מיי' פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות הל' ג:

תורה אור השלם

1. וְקָרְבוּ וּבְרָעָיו יִרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיְיָ:

ויקרא א ט

2. וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל:

דברים יב כז

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אלמא וכו' ונקונטרס פי' לקמן. נ"ב עיין לקמן יוסף לקמן דף נ"ו ע"ב בד"ה ודע דהתוס' לעיל דף נ' וכו' כתב שם דלא ידע היא מקום פרש"י הזה יעש"ה דף ק"ב עמוד ד':

מוסף רש"י

בהוייתן הן קדושים. כשנולדים הן קדושים ולא במעי אמן (מנחות פג. מכת"י וכנ"ל תמורה כה.) ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום דהא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות מיהו לך, דכתיב רק קדשיך, אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות (מנחות שם וכנ"ל זבחים קיד. וכריתות כג:). **יכול יחלוץ.** מלוה מוטלת עליו (זבחים פו.).

עין משפט נר מצוה

לעזי רש"י

אשקלו"ט [אישקלטי"ר]. להתפוצץ.

רבינו גרשום

דאע"ג דאיסור מוקדשין קדים אתי איסור גיד וחייל שכן איסורו נוהג בבני נח: ופליג עליה בחדא דהוא סבר אינו נוהג אלא בירך של ימין ותנא דידן סבר בין בימין בין בשמאל: אימור דשמעת ליה לר' יהודה בטמאה כו'. כלומר דהוא אמר במתני' איסור גיד נוהג בטמאה דאיסור גיד חל על איסור טומאה דאיסור לאו. כלומר טומאה איסור לאו הוא ואיסור קל הוא לפי' איסור גיד חל עליו. בקדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה דאיסור גיד חל על איסור קדשים דחמור: אלא הבמ"ע במבכרת. כלומר דאינו קדוש אלא בצאתו מן הרחם דבצאתו מן הרחם יש עליו גיד ובהדדי קאתיין: ואיבעית אימא לעולם בולדות קדשים. כלומר ואי פרכת והא לא אתי איסור גיד וחייל אאיסור קדשים קסבר ולדות קדשים בהוייתן [הן] קדושים ולא במעי אמן אלא בשעת הווייתו לעולם שהוא בשעת לידתו דגיד וקדושה בהדי הדדי קאתו: לא שנו אלא קדשים הנאכלין דגיד הנשה נוהג בהן אבל קדשים שאין נאכלין כגון עולה אין גיד הנשה נוהג בהן: כאן להלקות כו'. כלומר מה דאמרי' אין גיד הנשה נוהג בהן להלקותו מי שאוכלו דכיון שאין ראוי לאכילה אין חייב מלקות אבל איסורא עבד אבל להעלותו ע"ג המזבח להקטירו גיד הנשה נוהג בהן דאין מקטירין אותו: רב נחמן בר יצחק אמר להעלותו פליגי. כלומר אפי' להעלותו פליגי דמאן דאמר אין גיד הנשה נוהג בהן מעלין אותו להקטיר: יכול אפי' פירשו. כלומר יכול אפי' ניטלו מן הבשר: ת"ל ועשית עולותיך הבשר והדם. כלומר הבשר אין אבל גידים ועצמות לא: הא מה אני מקיים ועשית עולותיך וגו' בפוקעין. כלומר לאברים ופדרים שנתעכלו מע"ג המזבח דאותן אתה מחזיר אבל עיכולי גידים ועצמות אי אתה מחזיר:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ״ו מהלכות מעשה הקרבנות הל׳ ד:

יא ב מיי׳ פ״ז מהלכות כלי המקדש הל׳ טז:

יב ג מיי׳ פ״ט מהלכות פסולי המוקדשין הל׳ ה:

רבינו גרשום

כי איצטריך קרא לגיד הנשה במחובר. שמותר להקטיר: ורבנן ההוא לא מצית אמרת כו׳ ממשקה ישראל כו׳. ממשקה ישראל כתב ביחזקאל מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ואמרו חכמים מן הצאן ולא מן הפלגס בן שנה וחצי זהו פלגס לשון פלג לא כבש ולא איל אלא בינתים מן המאתים ממותר [שתי מאות] שנשתיירו בבור מיכן לערלה שבטלה במאתים ממשקה ישראל הביאו נסכים ממשקה ישראל ממותר לישראל ה״נ אין ראוי להקטיר אלא ממותר לישראל: ורבי מידי דהוה אחלב ודם. כלומר שאין מותר לישראל ואעפ״כ מקטיר: חולצו לתפוח. דשן שהיה נאסף ע״ג המזבח והיה עליו עגול כתפוח: מכבדו לאמה. כלומר נחל קטן שהיה לשם והולך לנחל קדרון: מעלהו ע״ג המזבח. משום שנאמר הקריבהו נא לפחתך. כלומר שלא יעלה הירך חסר ע״ג המזבח: השקו את התמיד כו׳. כלומר קודם שחיטתו שיהא נוח להפשיט: דברו נביאים לשון הואי ויעלו כל העם אחריו והעם וגו׳. בשילהי דקרא ותבקע האדמה תחתיהם: כלונסות. טִירְיֵיש: וכל מי שמתנדב עלה. כלומר עלה של זהב: גרגר. גְּרָנִיש. של זהב: מעשה היה ונימנו עליה כו׳. גוזמא: ומשמונים ושתים ריבות. כלומר פ״ה בתולות ארגוה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה גוזמא: אי אמרת בשלמא ספוקי מספקא ליה. כלומר מש״ה לא אכיל ולא שדי ליה: הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו לא שדי ליה שהוכרו גידי דהיתר ומשום הכי לא שדי להו דראון לאכילה ולא אכיל להו שנתערבו עם גידי דאיסורא:

מסורת הש״ם

ה) [פסחים מח. מנחות ה. ו. תמורה כט.]. ו) [מנחות ה: ו.], ז) תמיד כח:. ח) שם כט. ט) ב, ב. י) [ל״ל הבאי בכל העמוד כך איתא בתמיד וכ״ה בערוך ערך גוזמא וכ״ה ברש״י דבריס ו פכ״ח ופירושו של מלת הבאי עי׳ תי״ט נדריס פ״ג מ״כ], יא) [בפסוק בקולס], יב) [תמיד כט. ע״ש], יג) [ל״ז שם מדות ט. [ע״ג מ״ח], יד) תמיד כט. שקלים פ״ח מ״ה, טו) [ל״ל דלא], טז) [תוספתא רפ״ז] פסחים פג:, יז) גם זה שם, יח) [דף מח.], יט) ל״ל הכשר, כ) ל״ל תפוח, כא) [עי׳ יעב״ן], כב) בס״ג: כג, כג) [דף כט.],

תורה אור השלם

1. וְשָׁה אַחַת מִן הַצֹּאן מִן הַמֵּאָתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וּלְעוֹלָה וְלַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים:
יחזקאל מה טו

2. עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה:
בראשית לב לג

3. וְכִי תַגִּשׁוּן עִיר לְהִלָּחֶם אֵין רָע וְכִי תַגִּישׁוּ פֶּסַח וְחֹלֶה אֵין רָע הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצְךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ אָמַר יְיָ צְבָאוֹת: מלאכי א ח

4. אָנָּה אֲנַחְנוּ עֹלִים אַחֵינוּ הֵמַסּוּ אֶת לְבָבֵנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצֻרֹת בַּשָּׁמָיִם וְגַם בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם:
דברים א כח

5. וַיַּעֲלוּ כָּל הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחַלְּלִים בְּחֲלָלִים וּשְׁמֵחִים שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַתִּבְקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם:
מלכים א א מ

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה שהוכרו לאו דוקא. נ״ב דולדי ממתלאו הוכרו כן פרש״י בפסחים דף פג:

לעזי רש״י

אשטורנ״ר
[איאשטורני״ר]. להדרעוג.
טרייל״א. כרם המוגבה על כלונסים.
ליצי״ש. נירים.
שושפינשי״ר
[שושפיציי״ר]. לחשוד, לשער.

מוסף רש״י

מן המותר לישראל. מן המותר לאכילת ישראל הבא קרבן (תמורה כט.) מן המותר למשקה ישראל יביאו נסכים (מנחות ה.) כל קרבנותיהם יהיו משקה הראוי לישראל, כל עיקר הפעודה קרויה על שם המשקה, כלומר האכילה עם השתיה תהא מן המותר לישראל (יחזקאל מה טו). **דעת תורה.** כדמפרש (לקמן לח.) הירך המיומנת שבירך (פסחים פג:). **דעת נוטה.** כלומר מקתבגרא הכי (שם).

של שלמים מכבדו לאמה. פירש בקונטרס דגרסינן חטאת ואשם משום דשלמים נאכלים בכל העיר ומה טיבו בעזרה וגרלה משום דשוק וחזה ניתן לכהנים ששם גיד הנשה שהשוק הוא ברגל ולא ביד כדתנן לקמן בהזרוע (דף קלד:) והם היו רגילין לאכול מתנותיהם בעזרה ק״ג בשלמים של כהנים שכל קדשיהם היו רגילין לאכול בעזרה: **בשלשה** מקומות דברו חכמים לשון הואי. אבל הכא דתמיד (דף ל.) קסבר דאין זה הואי כדמפרש במסכת תמיד[ד] משום שאין עניות במקום עשירות:

שלש מאות כהנים מטבילין אותה. וא״ת דאמר סוף פ״ק דזבלה (דף יד:) מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו והאי פרוכת ליכא למיחש שיתחממו כנגדו דאסור ליהנות ממנו ואמאי מטבילין אותה וליכא למימר דכיון שנארגה היו מטבילין אותה כדאמר בפ׳ חומר בקדש (חגיגה דף כג.) דכלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקדש דהתם לא מיירי אלא בכלים המקבלין טומאה דמשום חומר הקדש החמירו להטבילן כאילו נטמאו אבל פרוכת דלא מקבל טומאה לא ועוד דבמסכת שקלים בפרק בל הרוקן (דף יב:) משמע בהדיא דפרוכת מקבל טומאה דתנן פרוכת שנטמא בגד הטומאה מטבילין אותה בחוץ נטמא בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים וי״ל דמקבל טומאה לפי שהוא אהל כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף ז:) וסכות על האמון דכייף ליה מיכף עילויה דאמון ומיהו יש ספרים דגרסי בפרק קמא דזבלה (דף יד:) מפני מה וילון אסור וכן גרסינן בהלכות גדולות פירוש מפני מה אסור לעשות וילון מכלאים:

רבי צדוק מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה פרוכת דתנן[ט] רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון הסגן[ב] פרוכת עוביה טפח ועל שבעים ושנים נירים נארגת ועל כל נימה ונימה עשרים וארבעה חוטין ארכה ארבעים באמה ורחבה עשרים באמה ומשמונים ושתי רבוא נעשת ושתים עושים בשנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה: בירך של ימין ובירך של שמאל: מתניתין[י] לא כרבי יהודה[כ] דתניא רבי יהודה אומר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת את של ימין איבעיא להו מיפשט פשיטא ליה לרבי יהודה ומאי דעת דעת תורה או דלמא ספוקי מספקא ליה ומאי דעת דעת נוטה[כא] ת״ש העצמות והגידים והנותר ישרפו לששה עשר והוינן בה הני גידי מאי עבידתייהו אי גידי בשר ליכלינהו ואי דאייתור היינו נותר אלא גידי צואר אי לאו בשר נינהו לישדינהו ואמר רב חסדא לא נצרכא אלא לגיד הנשה ואליבא דרבי יהודה דאמר אינו נוהג אלא באחת אי אמרת בשלמא ספוקי מספקא ליה שפיר אלא אי אמרת מיפשט פשיטא ליה דהיתירא ליכליה דאיסורא לשדייה אמר רב איקא בר חנינא לעולם אימא לך מיפשט פשיטא ליה והכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו

לא איצטריך קרא לרבויי כי איצטריך קרא לגיד הנשה במחובר ורבנן [1]ממשקה ישראל[ו] מן המותר לישראל ורבי מידי דהוה אחלב ודם ורבנן[ז] מצותן בכך שאני אמר רב הונא[א] גיד הנשה של עולה חולצו לתפוח אמר רב חסדא מרי דיכי מי כתיב על כן לא יאכל המזבח [2]על כן לא יאכלו בני ישראל כתיב ורב הונא ממשקה ישראל מן המותר לישראל מיתיבי גיד הנשה של שלמים מכבדו לאמה ושל עולה מעלהו מאי לאו מעלהו ומקטירו לא מעלהו וחולצו ומאחר שחולצו למה מעלהו משום שנאמר [3]הקריבהו נא לפחתך תניא כוותיה דרב הונא גיד הנשה של שלמים מכבדו לאמה ושל עולה חולצו לתפוח תנן התם[ג] תפוח היה באמצע המזבח פעמים היה עליו כשלש מאות כור אמר רבא גוזמא[ד] השקו את התמיד בכוס של זהב אמר רבא גוזמא אמר רבי אמי דברה תורה לשון[ה] הואי דברו נביאים לשון הואי דברו חכמים לשון הואי דברו חכמים לשון הואי הא דאמרן דברה תורה לשון הואי[ו] [4]ערים גדולות ובצורות בשמים דברו נביאים לשון הואי[ז] [5]ותבקע הארץ לקולם[ח] אמר ר׳ יצחק בר נחמני אמר שמואל בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הואי אלו הן תפוח גפן ופרוכת תפוח הא דאמרן[ט] גפן דתנן גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל ומודלה על גבי כלונסות וכל מי שהיה מתנדב גרגיר או אשכול מביא ותולה בה אמר רבי אלעזר

ממשקה ישראל. מקרא הוא בספר יחזקאל שה אחד מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ולענין קרבנות ונסכיהם כתיב ומפרשינן ליה בפסחים בפרק אלו עובדין[יא] מן המותר לישראל אבל גיד הנשה לא וכי רבי קרא פרשו להיתירא רבי ולא מחובדין לאיסורא: **מידי דהוה אחלב ודם.** דאסורין לאכול וקרבים לגבוה וכי כתיב מן המותר לישראל למעוטי טרפה אבל מין[יב] הבשר קרב כולו: **מצותן בכך.** חלב ודם הוא עיקר הקרבן: **חולצו**[יג] **(מן הפפוח).** חולצו מן הירך ומשליכו לתפוח. לבור הסמוך בצאמלע המזבח שהיו גורפין הסמוך תמיד ונובדין שם וכשהוא רבה מוליאין אותו לחוץ והוא נקרא תפוח כדלקמן בשמעתין: **מרי דיכי.** בעל שמועה זו הבין דבריך וכי נאמר לא יאכל המזבח: **שלמים.** שהירך נאכל חולץ הגיד ומכבדו לאמה שבעזרה ואינו מעלה לשורפו משום נותר דכי כתיב שרפה בנותר בדבר הראויה לאכילה כתיב כדכתיב (ויקרא יט) יאכל והנותר ישרף. וקשה לי ירך של שלמים למה נחתך בעזרה והלא נאכל בכל העיר וגרלה בעיני דחטאת ואשם גרסינן שהן נאכלין בעזרה אי נמי משום חזה ושוק של כהנים והגיד בתוכו ורוב אכילתן ודירתן בעזרה[יד] ולשכותיהם ששם היו ישנים נקט נמי שלמים: **מעלהו.** עם הירך כמות שהיא שלמה ואח״כ חולצו כדאש המזבח שגגאי הוא להביא ירך מפורעת למזבח משום הקריבהו נא לפחתך: **כשלש מאות כור.** דשן של[טו] גבור גדול שמסלקין לו מן הלבדין קרי תפוח וכן גבי יקב במסכת ע״ז (דף נה:) דורכין עם העובד כוכבים בגת ואע״ג שנוטל בידו ונותן לתפוח: **גוזמא.** מילתא בעלמא ולאו דווקא דמעולם לא הגיע לשלש מאות כור: **השקו את התמיד.** כשבאין לשחטו משקין אותו והוא נוח להפשיט: **גוזמא.** דלאו כוס של זהב דווקא: **לשון הואי.** לשון הדיוט שאינו מדקדק בדבריו ומוליא בפיו דבר שאינו ולא שיתכון לשקר אלא לא דק: **כשמים.** אלמא לא דק. וכן ותבקע האדמה לדווייה דגרלה מקול ההמון כאילו היא נבקעת אשטורנ״ר בלע״ז: **כשלשה מקומות הו׳.** אבל כוס של זהב דתמיד דווקא הוא דאין עניות במקום עשירות: **גפן.** כמין גפן היה עשוי שקורין טרייל״א שמודלה על הכלונסות: **שלש מאות להניס.** גוזמא: **נירין.** ליצ״ש: **כ״ד חוטין.** מקראי יליפינן במסכת יומא בפרק בא לו כהן גדול (דף עא:) שחוטה כפול עשרים וארבעה: **ארכה מ׳ ורחבה עשרים.** ארכה לגובהו של פתח אולם ורחבה לרחבו שפתח

מבשר ישראל. מן המותר לישראל הבא קרבן (תמורה כט.) מן המותר למשקה ישראל יביאו נסכים (מנחות ה.) כל קרבנותיהם יהיו משקה הראוי לישראל, כל עיקר הפעודה קרויה על שם המשקה, כלומר האכילה עם השתיה תהא מן המותר לישראל (יחזקאל מה טו). **דעת תורה.** כדמפרש (לקמן לח.) הירך המיומנת שבירך (פסחים פג:). **דעת נוטה.** כלומר מקתבגרא הכי (שם).

האולם גובהו מ׳ ורחבו כ׳ ופרוכת פרוסה נגדו לגייעות בעלמא כך שמעתי. ול״נ שאף פרוכת הדביר כך מדתו רחבו לרחבו של היכל שהוא כ׳ אמה וגובהו לגובהו מן העלייה ועד הרצפה: **ומשמונים ושתים ריבות.** חוטין. ליצנא אחריינא ריבות ערות העוסקות בה: **ושלש מאות להניס מטבילין אותה.** כשהיא נטמאת והיינו לשון הואי דלא בעי כולי האי: **והדעת מכרעת.** לקמיה בעי לה: **מפשט פשיטא ליה.** של ימין: **דעת תורה.** כדילף לקמיה: **דעת נוטה.** לשון ספק אבל גרלה במקלת שושפינש״ר. דסתם הנאבק עם חבירו כשהוא נותן ימינו לשמאל חבירו וחובקו ידו מגעת מאחוריו עד ירך ימינו: **העצמות והגידין.** של פסח או בשר הנותר ממנו: **ישרפו לששה עשר.** ולא בחמשה עשר דקיימא לן (שבת דף כד:) אין שורפין קדשים ביום טוב. והנך עצמות כשיש בהן מוח קאמר ומפני ששמשו את הנותר דמוח הוי כבשר ולפיכך טעונין שריפה כנותר עצמו אבל דלאו בר אכילה אין טעון שריפה דכתיב לא תותירו וגו׳ [שמות יב] כל דקיימין ביה לא תותירו קיימין ביה תשרפו ואידך לא: **גידי בשר.** כל גידין הרכין הנפשטים בבשר: **וליכלינהו.** בגילי פסח ולמה מותירין: **ואי בדאיקרי ואיסור.** הא תנא ליה נותר: **אלא גידי צואר.** דקשין בעצמות ודרכן לשיירן על כרחו ואורחא דתנא למתניינהו באנפי נפשייהו בעצמות: **לשדינהו.** לאשפה כיון דלאו בשר נינהו: **ואמר רב חסדא** גרסינן: **ואליבא דר׳ יהודה.** דמספקא ליה הי אסור והי שרי והלכך על כרחיה משייר להו ותרוייהו בעי שריפה לכל חד וחד מספקינן ליה בהיתירא והוי נותר שפיר משום הכי בעי לשיורינהו ולמשרפינהו: **שהוכרו.** (א) לאו דווקא: **נתערבו.** שאין יודעין איזה ניטל מן הימין ואיזה מן השמאל:

רב אשי אמר. מהכא לא תפשטו וטעמא לאו משום ספיקא דגיד הוא אלא מיפשט פשיטא ליה והכא בשומן הגיד קאמר דמותר מדאורייתא: **וישראל קדושים.** העושין סייג לתורה נהגו בו איסור והלכך על כרחיך משייר ליה משום מנהגא ושרפה בעי הואיל ומדאורייתא בר אכילה הוא: **פנימי הסמוך לעצם.** הוא גיד אריך ונתון לארכו של שופי כשפורעין את הירך ופושט בכל הירך לאשו אחד מתוכר בעצם האליה ומשם נפשט לאורך השופי עד מקום חיבור הקולית ועצם הירך ושם הוא סמוך לעצם: **אסור.** מן התורה: **וחייבין עליו.** מלקות כדיליף לקמן מהירך ועוד שהוא על הכף שהכף הוא בשר עגול הסובב את הקולית (א) דבוקה בה ועל שם שהוא בצד פנימי של ירך לד שבלפי ירך תבדתה כשהבהמה מחוברת קרי לה פנימי: **וחילון.** גיד קלר הנתון לרוחב השופי בסופו מובלע בכף הסובבת את הקולית והוא נתון בצד חילון של ירך: **אסור.** מדרבנן: **ואין חייבים עליו.** דלאו היינו על הכף אלא בתוך הכף. ובההוא חילון עסקינן ומשייר ליה על כרחיה ושרפה בעי דהא מדאורייתא חזי: **מזה כזית ומזה כזית.** משל ימין ומשל שמאל. ומדנקט אכל מזה כזית ומזה כזית ולא נקט אכל ב' זיתים משניהם ש"מ שתי אכילות ושתי התראות הוו: **אי אמרת בשלמא פשיטא ליה.** משום הכי לקי אימנית: **הכה אחת זה.** ספק בן ט' לזה וספק בן ז' לזה: **בבת אחת.** בהכאה אחת: **חייב.** דהתראת ודאי היא: **גזה הלכות כו'.** כבר פרשתי באותו ואת בנו (ב) דכל מותיר התראת ספק היא דכי מתרינן ביה אל תותיר מספקא לן אם (ג) עובר על התראה ואם לאו דשמא קודם עלות השחר יאכלנו: **משתי בהמות.** מדנקט משתי בהמות כי היכי דיהוי תרוייהו ימניות נקט דאי ימין ושמאל מה לי שתי בהמות ומה לי אחת: **וגו' יהודה איצטריך.** דאע"ג דתרוייהו דאיסורא קא פטר ליה בחד מלקות וטעמא כדמפרש לקמיה (ג) שאין בין שניהם אלא כזית ואי מספקא ליה אמאי לקי אפילו חדא דילמא תרוייהו דהיתירא הואיל ושתיהן ימניות: **אלנו.** גיד שלם חייב כאוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום דבריה הוא וחשיב איסור: **טעמא מאי.** פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין: **הוה.** הא דכתיב הירך לאשמועינן אתא דבההוא גיד קאי: **דפשיט איסוריה בחוליה ירך.** הוא וקנוקנותיו ושרשיו נפשטין בכל הירך והיינו גיד הפנימי הגדול הנמצא בתחלת פריעת הירך: **שחונך אם חבירו.** מלפניו: **וידו.** הימנית מגעת לכף ירך ימנית של חבירו מאחוריו: **לעובד כוכבים נדמה לו.** כסבור היה יעקב שהוא עובד כוכבים וטפלו לימינו כדי שיהא מזומן לאוחזו אם יקום עליו ובירך הסמוכה לו נגע: **טופלו לימינו.** מחברו לימין: **כמ"ח נדמה לו.** וחלק לו יעקב כבוד כאילו הוא רבו וטפלו לימינו כדי שיהא יעקב נשמאל המלאך: **ה"ז בור.** אין בו חכמת דרך ארץ: **ורבנן.** דפליגי אדרבי יהודה ואסרי בתרוייהו קסברי מאחוריה אתא ונשייה בתרוייהו הכהו בשתיהם עד שנשו ממקומם ועלו: **האי בהאבקו מאי דרשם ביה.** למה לי למכתביה כלל אי לאו למימרא דכדרך הנאבקים נגע בו: **נשה ממקומו.** קפץ: **נשתה גבורתם.** קפלה גבורתם: **היו נגשים.** חלשים כנגשים: **דבר הנשלח ביעקב נפל בישראל.** בכל ישראל: **ופרע להן בית השחיטה.** שלא יאמרו בשר הנחירה אי אוכל לפי שבני יעקב שומרי מצות היו דאף על פי שלא נתנה תורה מקובלין היו מאבותיהם: **למאן דאמר.** במתניתין (לקמן דף ק:) גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח: **שנשתייר על פכים קטנים.** דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק כדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר וחשבה לו: מדקאמר עד עלות השחר שמע מינה לא נימנה רשות למזיק להזיק ביום לפיכך לא הוצרך שמירה: **מלאן לתלמיד חכם כו'.** שהרי יעקב נשאר יחידי וחוזק: הנה

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו של גיד. לא קאי אדרב חסדא דמוקי לה כר' יהודה ולפי מה שאמר לקמן דלר' יהודה שמנו של גיד אפילו מדרבנן שרי לא אתיא אלא כרבי מאיר והא דלא קאמר רב אשי אליבא דר"מ משום דבברייתא דמייתי לא הוחכר בה ר"מ וכן רביעא דמוקי לה בגיד החילון דהוי מדרבנן לכאורה לא אתי כרבי יהודה דלקמן מפיק לה מהירך דפשיט ליה בכוליה ירך דלפוקי חילון דלא ורבי יהודה דריש הירך המיומנת שבירך אם לא נאמר דתרתי שמעת מינה דבלאו הכי דריש ליה לקמן (דף לו:) לדרשה אחריתי וימא דכולהו מפיק מינה: **אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה כו'.** ולא בעי לאוקומי שאכל שניהם בבת אחת דהשתא לא הוי התראת ספק כי היכי דלא נפשוט בעיא דאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד דס"פ אותו ואת בנו (לעיל דף פב:): **במאן** דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. וא"ת דילמא לא נאסר ואפילו הכי היו מקיימין כמו שמיטה דקאמר ליה פרע להם בית השחיטה וי"ל מדקאמר והכן משמע דבלאו הכי לא משתרי אי נמי פרע להו בית השחיטה היינו נחירה שנעטוו על הנחירה:

מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה. אומר ר"ת דדוקא נקט תלמיד חכם משום דמזיקין מתקנאים בהם כדאמרינן (ב) ג' לריכין שימור מלך ות"ח וחתן והא דאמרן בריש פסחים (דף ג.) לעולם יכנס אדם בכי טוב כו' דמשמע כל אדם מדלא נקט תלמיד חכם הטם מייירי ברחוק מן העיר מפני המכשולות והליסטים:

יג א ב מיי' פ"ח מהל' מלכות אסורות הל' ו סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ח:

יד ג מיי' פי"ב מהל' מילה ופריעה ופסח הל' ז סמג עשין עט טוש"ע י"ד סי' קנג סעיף ג:

טו ד מיי' פ"ו מהלכות מ"א הל' ה טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף י:

טז ה מיי' פ"ה מהל' דעות הל' ט:

מוסף רש"י

שני גידרין הן. כירך פנימי. זה גיד הגדול המתוח על פני כל אורך הירך, ופנימי קרי ליה שהוא בצד פנימי של ירך, לד הרואה את הירך הסמוך (פסחים פב:). סמוך לעצם. עצם הקולית המתוח בנוקא דאמטא וגם יוצא מנוקא דאמטא ומתחת אצל אותו עצם על פני כל אורך הירך שאסור (שם). וחייבין עליו. מלקות (שם). חיצון. זה גיד קלר המיתן בסוף השופי לרחבו, וחילון קרי ליה על שם שהוא מוטל לצד חילון של ירך, לד הרואה את החוצר המסוך לבשר, שמוצנע בבשר (שם). אסור. מדרבנן, ואין חייבין עליו. כדמפרש שעמא דאסר על כף הירך, הוהו דפשיט בכוליה ירך והייט פנימי אבל חילון לא (שם). אכל מזה כזית ומזה כזית. משני גיד הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת (לעיל פב:). אלא ארבעים. ר' יהודה לטעמיה דאמר אינו נוהג אלא באחת (שם ולקמן צז:). הכה את זה וחזר והכה את זה. מי שלא שהתה אחר גיטה אלא מדשיס ונטפל ולדה, ספק בן תשעה לראשון וספק בן שבעה לאחרון וכשגדל הכה את באחד וחזר והכה את חבירו (לעיל פב:). בשתי התראות, דהוא לה כל אדם התראת ספק (מכות טז.). חייב. שהרי אחד מהם אביו, קפצר התראת ספק שמה התראה הוחלת וממה נפשך עובר והכהו (יבמות קא.). בבת אחת. שהנטון במקל בהכאה אחת (שם) אי: הרים שתי ידיו והכה זה באחת וזה באחת (לעיל פב:) אי: בהתראה אחת בתוך כדי דבור, דהוא לה התראת ודאי, דממה נפשך חד מעייהו אביהו (מכות טז.). חייב. בהתראת ודאי התרו בו אל תבה שניהם שבמכה זו אתה מתחייב (יבמות שם). בזה אחר זה פטור. דאיכא שתי התראות וכל אדם ואדם הוה התראת ספק (שם). לא תותירו ממנו עד בקר וגו'. בשתרופו, עשה הוא ולאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והמותיר בפסח פטור (לעיל פב:). בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. אם תותיר ועברת על לאו בשתרפנו, נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין, לומר זה עשו ותקנת עבירתו שישרפו (שבועות ג:) ומשמע שזה עשו של לאו, שאם תותירו ישרפנו ויפטור (סנהדרין סג:) שהעשה האמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד:). לומר שאין לוקין עליו. כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו אם תעבור על הלאו הזה עשה זאת והיינו, ועוד דלא דמי דלאו דחסימה שהמלקות נסמך לו (פסחים פד.). דטעמא דבא הכתוב, הא לאו הכי לקי, אע"ג דהתראת ספק היא, דכל אימת דאתרבו ביה מלי אמר אחרי לילא הוא (לעיל פג.). לא מן השם הוא זה. לא מעשה לא מעשה (שם) לא מעשה זה המלקות בטל בו, אבל כל עצמו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה (שבועות ג:) כלומר טעם זה אינו מן העיקר (סנהדרין סג:) אין טעם זה עיקר, אלא שניתק לעשה אין לוקין עליו, אלא מפני מה המותיר אינו לוקה לאו שאין בו מעשה (מכות ד:) יש לו ולא אכל ומלאוי נעשה עוטר (לעיל פג.). אכל ב' גידין מב' ירכות. אל שתי בהמות, ומדנקט שתי בהמות כוכבים לימינו אל יאכלנו, שאם יגלה שניתק לעשה שביכלכות (קדושין כא:). טופלו לימינו. מחברו לעובד הרי זה בור. אפילו בדרך אחר

מינו בקי (יומא לז.). שנשתייר על פכין קטנים. שכח פכים קטנים וחזר עליהם (בראשית לב כה).

תורה אור השלם

1. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ׃ שמות יב י
2. וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יְרֹכוֹ וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ׃ בראשית לב כו
3. יֵין אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדֹל חֹסֶן וְנֹקֵם לֹא יְנַקֶּה יֵין בּוֹסְפָה וּבִשֵּׁעָרָה דַּרְכּוֹ וְעָנָן אֶבְקַ רַגְלָיו׃ נחום א ג
4. חָדְלוּ גִבּוֹרֵי בָבֶל לְהִלָּחֶם יָשְׁבוּ בְמִצָּדוֹת נָשְׁתָּה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים הֻצַּתוּ מִשְׁכְּנֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ בְרִיחֶיהָ׃ ירמיהו נא ל
5. דָּבָר שָׁלַח אֲדֹנָי בְּיַעֲקֹב וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל׃ ישעיהו ט ז
6. וַיַּרְא יוֹסֵף אֶתְם אֶת בִּנְיָמִין וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת הָאֲנָשִׁים הַבַּיְתָה וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם׃ בראשית מג טז
7. וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר׃ בראשית לב כה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וחייבים עליו וכו' הקולית ודבוק בה: (ב) ד"ה בא בתכתב וכו' מספקא לן אם יהיה עובר: (ג) ד"ה ולרבי יהודה וכו' שאין בין שניהם אלא כזית. נ"ב ר"ל בחד יש כזית ובשני אין כזית אבל אם אין בכל אחד כזית אין מלטרפין אפי' למלקות אחד כן פי' רש"י לעיל דף פג:

רבינו גרשום

לא צריכא אלא לשמנו. כלומר מה דאמרי' הגידרין ישרפו לששה עשר לשמנו לא שדי ליה דמותר לא אכיל ליה דישראל קדושים נהגו בו איסור: דרבינא אמר לא נצרכא [אלא] כדרב יהודה אמר שמואל (לא) [כו'] שני גידים הן כו'. כלומר מה דאמרי' ישרפו לששה עשר והו חיצון דאסור ואין חייבין עליו. לא שדי ליה דאין חייבין עליו ולא אכיל דאסור הלכך ישרפו לששה עשר: האי תנא סבר לה כאידך דר' יהודה כו'. כלומר ולעולם מספקא ליה דתניא לא תותירו ממנו עד בקר כו' כדפרשינן לעיל בפ' אותו ואת בנו: פשיטא דתרוייהו לאיסורא כו'. כלומר שתי ירכות של ימין משתי בהמות ולר' יהודה איצטריך דאמר אין גיד הנשה נוהג אלא בשל ימין: המיומנת שבירך. כלומר שהוא ימין: כאדם שחובק את חבירו כו'. כלומר ידו של שמאל מגעת לכף ירך ימין: טופלו לימינו כו'. כלומר ו) והוא עשק כשבא לקראתו טופלו לימינו והוא ירך ימינו כנגד יד ימינו ונשקו בו: כתלמיד חכם נדמה לו. והלך יעקב לשמאל רבו והיה ימין יריכו של יעקב בצד שמאלו ונשקו המלאך ביד שמאלו בימין יריכו של יעקב: שנשה ממקומו. כלומר הגיד נשה ממקומו: כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. כלומר כר' יהודה דתמני': עד עלות השחר מכאן לתלמיד חכם. כלומר בלילה שלט בו ביום לא שלט בו:

ו) נראה דל"ל וכן יעקב כשבא לקראתו המלאך טופלו לימינו והיה ירך ימינו וכו'.

גיד הנשה פרק שביעי חולין

מהכא וישכם אברהם בבקר. כרוך ספריס כתיב ויחבוש את חמורו וקשיא דהיינו קרא דעקדה ושם לא היה יחידי דהיו שני נעריו עמו ויאמר בנו ועוד דאפילו היה יחיד אין לחוש מן המזיקין דשלוחי מצוה אינן ניזוקין ועוד דמקרא דעקדה יליף בריש פסחים (דף ד.) גבי בדיקת חמץ דלא אמרינן זריזין מקדימין למצוה טפי מצפרא מדלא השכים אברהם טפי מצפרא והיכי מוכח התם דילמא שאני התם דהוי משום שלא יצא יחידי בלילה ולכך לא הקדים לכך נראה דהכא גרסינן וישכם אברהם בבקר אל המקום וגו' (בראשית יט) ולא גרסינן ויחבוש את חמורו ומייתי קרא מסדום שהלך להתפלל על הפיכת סדום שהיתה בבקר והיה לו להקדים להתפלל בלילה אלא שלא רצה לצאת יחידי בלילה והלך יחידי להתפלל עליהם ולא רצה שיהא שום אדם עמו בשעת תפלה אי נמי לא היה שום אדם רשאי לראות בהפיכת סדום ובפסחים מייתי קרא דעקדה שלא היה יחידי אלא דלא היה צריך להקדים טפי מצפרא[9]:

כתיב ויקח את האבן. לפי פשוטו יש לפרש שלקח אבן אחת מאבני המקום: **עולין** ומסתכלין בדיוקנו של מעלה ויורדים. משמע שאותם שעולים הם שיורדים ועניל משמע שאחרים היו דקאמר עולין תרי ויורדין תרי כי פגעי בהדי הדדי הוו ארבעה:

קוביוסטום. פירש בקונטרס גונב נפשות וקשה לפירושו דאמר בבכורות (דף ה.) דאמר קונטריקוס הגמון לר' יוחנן בן זכאי משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או שאינו בקי בחשבונות היה נתן מחצה ונטל מחצה ומחצה שלם לא החזיר ומה שייך שם גונב נפשות ויש מפרשים דקאי אשאלה ראשונה דקאמר בפרטן של ליס אתה מוצא כ"ג אלף וג' מאות ובכללן אי אתה מוצא אלא כ"ג אלף אותן ג' מאות להיכן הלכו ועל זה אמר ליה קוביוסטוס כלומר גונב ליס ומה שלא אמר ליה בשאלה ראשונה משום דהמתין עד שסייס כל שאלותיו אבל עוד קשה דאמר בפרק המוכר פירות (ב"ב דף נב:) ובפרק קמא דקדושין (דף יא.) סמפון בעבדים ליכא נמצא גונב או קוביוסטוס הגיעו פירוש דרובא הכי איתנהו והשתא וכי רוב עבדים הם גונבי נפשות לכך נראה כמו שפירש ר"מ קוביוסטוס משחק בקוביא והא דקאמר הכא יעקב למלאך וכי קוביוסטוס אתה שאתה מתירא מן השחר לפי שדרך משחק בקוביא חייב לכמה בני אדם ומטמין עצמו מפני עושקו:

מסייע ליה לרב חננאל. פירוש במה שאומר שהמלאכים אומרים שירה אי נמי הא דקאמר שלא הגיע זמני מיום שנברא אתי לומר שירה עד עכשיו הכי נמי קאמר רב חננאל שאינם רשאין להרבות בשירה דקאמר אחד אומר קדוש ומו לא וכן משמע לא היו אומרים שירה אלא פעם אחת:

ברוך

[1]הנה הוא זורה את גורן השעורים רבי אבהו אמר מהכא [2]וישכם אברהם בבקר ויחבוש את וגו' ורבנן אמרי מהכא [3]לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום וגו' רב אמר מהכא [4]ויזרח לו השמש אמר ר' עקיבא שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באיטליז של אימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל כתיב ויזרח לו השמש וכי שמש לו לבד זרחה והלא לכל העולם זרחה אמר ר' יצחק שמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו דכתיב [5]ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב [6]ויפגע במקום [6]כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי כד יהיב דעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום [9]כד צלי בעי למיהדר אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה מיד בא השמש כתיב [6]ויקח מאבני המקום וכתיב [7]ויקח את האבן אמר רבי יצחק מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד וכל אחת ואחת אומרת עלי יניח צדיק זה ראשו תנא וכולן נבלעו באחד [8]ויחלום והנה סולם מוצב ארצה תנא כמה רחבו של סולם שמונת אלפים פרסאות דכתיב והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו עולים שנים ויורדים שנים וכי פגעו בהדי הדדי הוו להו ארבעה וכתיב ביה במלאך [9]וגויתו כתרשיש וגמירי דתרשיש תרי אלפי פרסי הוו תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה בעו לסכוניה מיד [10]והנה ה' נצב עליו אמר רבי שמעון בן לקיש אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו כאדם שמנף על בנו הארץ אשר אתה שוכב עליה וגו' מאי רבותיה אמר רבי יצחק מלמד שקפלה הקב"ה לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו שתהא נוחה ליכבש לבניו [11]ויאמר שלחני כי עלה השחר אמר לו גנב אתה או קוביוסטוס אתה שמתיירא מן השחר אמר לו מלאך אני ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו מסייע ליה לרב חננאל אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב שלש כתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ה' צבאות מיתיבי חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת שישראל אומרים שירה בכל שעה ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום ואמרי לה פעם אחת בשבת ואמרי לה פעם אחת בחודש ואמרי לה פעם אחת בשנה ואמרי לה פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעם אחת ביובל ואמרי לה פעם אחת בעולם וישראל מזכירין את השם אחר שתי תיבות שנאמר [12]שמע ישראל ה' וגו' ומלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר ג' תיבות כדכתיב [13]קדוש קדוש קדוש ה' צבאות ואין מה"ש אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה שנאמר [14]ברן יחד כוכבי בקר והדר ויריעו כל בני אלהים אלא אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות והאיכא ברוך

ברוך

הנה הוא זורה. וניי"ר בלע"ז. דכתיב ויהי בשכבו וגו' אמרה לה דעי שאחר שיגמור לזרות לא יבא לביתו לשכוב שגנאי הוא לתלמידי חכמים לנאת בלילה ושכב בגורן: **ושלש בנקר.** ולא קודם היום ואע"ג דלאו יחידי הוה וכ"ש יחידי: **לך נא ראה.** בעת שאדם יכול לראות: **איטליז.** שוק שמוכרין בו בשר: **איטאום.** שם מקום: **שמש הבאה בעבורו.** שקעה[3] בעבורו קודם זמנה. ומפרש ואזיל למה שקעה: **כתיב וילך חרנה.** דמשמע דמטא לחרן והדר כתיב ויפגע במקום דהיינו בית אל דאלהי לא מטא לחרן: **שהפלנו בו אבותי.** הא בית אל לא הסמוך לעי הוא אלא ירושלים ועל שם יהיה בית אלהים קראו בית אל והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והוא שדה שהתפלל בו יצחק דכתיב (בראשית כד) לשוח בשדה דהכי אמרינן בפסחים (דף פח.) אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב[3] מאי שנא יעקב אלא לא כאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה'[7] ולא כיצחק שקראו שדה דכתיב לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית: **קפצה.** לשון (דברים טו) לא תקפוץ את ידך. נתקצרה ונתקמצה לו: **ויפגע במקום.** כאדם הפוגע בחבירו שבא כנגדו ודרשינן ליה[8] נמי לשון תפלה כדכתיב (רות ה) אל תפגעי בי[1]: **מיד בא השמש.** כדכתיב וילן שם כי בא השמש למה ליה למיכתב כי בא השמש אלא לומדנו ששקעה קודם זמנה: **מאבני.** משמע טובא וכתיב ויקח את האבן: **נבלעו באחד.** נעשו אבן אחת: **עולים.** משמע כי הדדי ולא זה אחר זה וכן יורדים: **וכי פגעו בהדדי הוו להו ארבעה.** לריך רוחב הסולם להחזיק ארבעתן: **גויתו כתרשיש.** [1]דיחזקאל תרשיש יש שמנו תרשיש כדמתרגמינן (יחזקאל ה) [8] תרשיש כרוס ימא מראה היס וכתיב (יונה ה) אניה באה תרשיש: **בדיוקנו של מעלה.** פרלוף אדם שבארבע חיות בדמות יעקב: **בעו לסכוניה.** מחמת קנאה: **נגב עליו.** לשמרו: **שמניף על בנו.** במניפה להגילו מן השרב: **מאי רבותיה.** [8] ארבע אמות משכבו הבטיחו לתת לבניו: **שקפלה נוחה ליכבש לבניו.** כל' אמות [3]: **קוביוסטוס.** גונב נפשות: **שלשה לפות.** חדשים מיום אל יום: **אחר שתי תיבות.** שמע ישראל ה' וגו': **ומלאכים אין מזכירים אם השם.** בשיתים עד לאחר שלש תיבות קדוש קדוש קדוש ה': **כוכבי בקר.** ישראל המשולים לכוכבים: **קפני מיהם אחר שלש תיבות ואם אמרת קדוש ה': והאילא ברוך.** דהוזכר אחר ג' תיבות כדכתיב ברוך כבוד ה'[1]. ומשני ברוך האופנים הוא דאמרי ליה שהם מכסא הכבוד עצמו וכי אמרינן אין במלאכים: כיון

תורה אור השלם

1. וְעַתָּה הֲלֹא בְעַז מֹדַעְתָּנוּ אֲשֶׁר הָיִית אֶת נַעֲרֹתָיו הִנֵּה הוּא זֹרֶה אֶת גֹּרֶן הַשְּׂעֹרִים הַלָּיְלָה: רות ג ב
2. וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים: בראשית כב ג
3. וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אַחֶיךָ וְאֶת שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהָשִׁיבֵנִי דָּבָר וַיִּשְׁלָחֵהוּ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיָּבֹא שְׁכֶמָה: בראשית לז יד
4. וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ: בראשית לב לב
5. וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה: בראשית כח י
6. וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: בראשית כח יא
7. וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ: בראשית כח יח
8. וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ: בראשית כח יב
9. וּגְוִיָּתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ וּפָנָיו כְּמַרְאֵה בָרָק וְעֵינָיו כְּלַפִּידֵי אֵשׁ וּזְרֹעֹתָיו וּמְרַגְלֹתָיו כַּעֲין נְחֹשֶׁת קָלָל וְקוֹל דְּבָרָיו כְּקוֹל הָמוֹן: דניאל י ו
10. וְהִנֵּה יְיָ נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּהּ וּלְזַרְעֶךָ: בראשית כח יג
11. וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי: בראשית לב כז
12. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: דברים ו ד
13. וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: ישעיהו ו ג
14. בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים: איוב לח ז

גליון הש"ם

גמ' כד צלי בעי למיהדר. עי' ברכות כו ע"ב תוס' ד"ה יעקב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי רבותיה וכי ארבע: (ב) ד"ה שתהא וכו' כד' אמות של משכבו הס"ד:

מסורת הש"ם

א) [סנהדרין לה:], כפ"א: הנאה שקעה, ב) [מיכה ד], ד) [בראשית כב], ה) [ברכות סו:], ו) [אולי צ"ל ואל תפגע בי, ירמיה ז], ז) ס"א בדמיאל, ח) [צ"ל שמות כח רש"ש], ט) [יחזקאל ג], י) [וע"ע תוס' יומא כח. ד"ה אמר ותוס' פסחים ד. ד"ה שאמר ותוס' ב"ק ק: ד"ה לעולם],

---

לעזי רש"י

וניי"ר [וניי"ר]. לזרות.

מוסף רש"י

שמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו. אותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מנאמר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו (בראשית לב לב) **וזרח לו** השמש משמע השמש שהיה לו כבר, שבא בשבילו כבר (סנהדרין צה:). **וילך חרנה.** אלמא בא לחרן, **וכתיב ויפגע במקום.** שעדיין לא הגיע לחרן, שהיה עדיין בבית אל (שם). **שהתפללו בו אבותי.** אברהם ויצחק (שם, עי"ש). **יהיב דעתיה למיהדר.** למקום, **קפצה** ליה ארעא. והיה שם מיד וקרא מוכיח דכתיב ויפגע במקום שהמקום פגעו ושקפלה לו ארלה ונתקרב לו המקום (שם). **מיד בא השמש.** ויבא השמש לא נאמר אלא כי בא השמש, דמשמע שהיה דעתו לחזור כי עוד היום גדול, כיון שראה כי בא השמש לן (שם).

רבינו גרשום

הנה הוא זורה את גורן השעורים. כלומר בלילה תמצאו אותו בביתו שאין דרכן של בני אדם לילך בלילה: לך נא ראה את שלום אחיך. בשעה שיכול לראות של אימאום. בשוק של אותו מקום: רבא אמר מהכא. כלומר דחזינן כשבא השמש לן במקום [ההוא] ולא הלך אנה ואנה: וגויתו כתרשיש. כלומר כים על שם באה אניה באה תרשיש: עולין ומסתכלין דיוקנו של מעלה. כלומר דמות יעקב חקוק בכסא הכבוד: בעו לסכוניה. כלומר דמות דיוקנו החקוק בכסא הכבוד כביכול יהא למטה [ולכן] בעו לסכוניה: שמניף במניפה על גופו. כלומר שמחממין אותו באֵשָׁם ומצננו במניפה: מסייע ליה לרב חננאל כו'. כלומר דחזינן הכא שלש כתות של מלאכי השרת נבראין בכל יום שאומרים שירה להקב"ה לפיכך המלאכים הנבראים מששת ימי בראשית אינן מספקין (ליתן שיר) [לומר שירה] כל ימיהן אלא פעם אחת בעולם: ברן יחד כוכבי בוקר ויריע כל בני אלהים. כשמרננין שמשולים ככוכבי בקר:

כיון דאתיהיב רשותא. להזכיר לכבר הזכירוהו בקדוש לאחר שלש תיבות של שבת: **אתיהיב.** רשותא לאלכוריה להליה: **ויסר אל מלאך.** מקרא הוא בתרי עשר: **ויוכל איני יודע.** על מי זה מהם הוא אומר ויוכל שנלא ונעשה שר אם יעקב למלאך והכי קאמר ויסר יעקב אל מלאך ויוכל יעקב או הכי קאמר ויסר אל יעקב מלאך כלומר נשתרר לעומתו המלאך ויוכל המלאך ונלחו: **כשהוא אומר כי שרית.** ותוכל הוי יעקב נלחו למלאך: **שרית עם אלהים.** נשיא שבארץ ישראל שסמוכים הם ונקראים אלהים עד האלהים יבא דבר שניהם (שמות כב) ועם אנשים ראש הגולה: **ובגפן.** ישראל נמשלו לגפן דכתיב גפן ממצרים תסיע (תהלים פ): **שרי גאים.** עשיריה וקרובים למלכות: **אלו ג' שרי גויים.** מלאכים: **עלתה נלה.** אין חשוב נך כל כך כשריגים שהם ענפים קטנים: **אלו פרחי הזהב.** המשרתים במקדש: **במתנות.** שנתן הקב"ה לישראל: **אלו הכהורים.** שהכניסן לארץ טובה ומלאה פירות ומגיאין ממנה בכורים בפריחת גמר בשולה: **הגיע זמנן.** לנאת מכאן ולפרות ולרבות: **עלתה נלה.** עלתה זמן הגלה להזות הם נלחן של מצרים: **ג' הוסות.** בספור החלוס וכוס פרעה וגו' (): **בימי פרעה נכה.** שהחריבה נבוכד נצר דכתיב (ירמיה מו) לבא נבוכד נצר מלך בבל וגו': **אומה זו.** ישראל: **נמשלה לגפן.** גפן ממצרים תסיע: **ומורות שבה אלו בעלי בתים.** דמה האמורה הזו מוציאה לולבין ועלים ופרי והוא עיקר הגפן כך בעלי בתים גומלי חסד ומחזיקים ידי עניים ומפזרים ממונם למלכות בשביל אחיהם ומתקיימים על ידם: **עלין.** שבגפן סובלין הרוח ומגיעים על האשכולות שלא יכם שרב ושמש ורוחות כך עמי הארץ חורשין וזורעין וקוצרין מה שתלמידי חכמים אוכלים: **קנוקנות.** וידיל"ש בלא חזו למידי: **ואכרה לי.** הקב"ה אומר קניתי לי ישראל בט"ו בניסן בשביל הצדיקים: **אשר כריתי לי.** קניתי כדאמרי' בפ"ק דסוטה (דף יג.) דיעקב זבנה מעשו: **לרור הכסף.** בחלק (סנהדרין דף לו:) מפרשין ליה בצדיקים דשלחו ליה עמון ומואב לנבוכד נצר כדשמעו לנביאים דאיתנבאו בחורבנא תא אחרבינהו שלח להו מסתפינא מאלההון שלחו ליה כי אין האיש בביתו שלח להו בקריבא אתי שלחו ליה הלך בדרך למרחוק שלח להו איכא לדיקי דבעי רחמי שלחו ליה לרור הכסף לקח בידו לדיקים שבהם המיתם: **חומר.** שלשים סאין: **לחך.** ט"ו סאין: **לאן.** בנבל: **ורובייהו.** דלדיקי דארץ ישראל: **אפתא.** יליע: **ואומר אליהם.** בנבואת זכריה כתיב גבי עובדי כוכבים ואקח את מקלי את נועם ואגדע אותו להפר את בריתי אשר כרתי את (ג) העמים ואומר אליהם וגו': **הבו שכרי.** החזירו לי את הלדיקים שהייתם מקבלים עליהם שכר וישקלו וגו'(ג): **ואקח את שלשים הכסף.** ונקבעו אותם לדיקים לדורות בישראל: **אל בית ה'.** בארץ ישראל: **שלשים מנות.** לא נתפרשו ב] ומהכא הוא דקא יליף: שאין

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה. אבל קדוש אומרים שרפים כדכתיב (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו וגו' וכתיב בתריה וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש וכו' ומה שאנו אומרים בתפלת יוצר והאופנים וחיות הקדש כו' דחיות נמי אומרים ברוך דעדיפי משרפים וקרא נמי מוכח דחיות ואופנים אומרים ברוך דבתר קרא דברוך כתיב וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעומתם קול רעש גדול ובכל דוכתא משמע דהאופנים בתר חיות גרירי דכתיב (יחזקאל א) ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים וכתיב נמי כי רוח החיה באופנים ואם תאמר דילפינן השתא לפירוש זה דחיות ושרפים אין הכל אחד ובפרק אין דורשין (חגיגה דף יג:) אומר פסוק אחד אומר שש כנפים לאחד ופסוק אחד אומר ארבע כנפים לאחד ומאי קושיא הא האי קרא דשש כנפים בשרפים כתיב והאי בחיות כתיב וי"ל דמסתבר ליה שאין משונים בכנפיהם וכה"ג פריך בפ' בא לו (יומא דף עב:) כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים אע"פ שהיה ארון אחד מסתמא כמו שהיה זה כך היה זה וכן בהמוכר פירות (ב"ב דף לט.) למ"ד פניהם איש אל אחיו והכתיב ופניהם אל הבית מכרובים של שלמה אכרובים של משה פריך דמסתמא לא נשתנו זה מזה:

אילימא

אימא כיון דאתיהיב רשותא אתיהיב אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו איני יודע מי נעשה שר למי כשהוא אומר [2]כי שרית עם אלהים הוי אומר יעקב נעשה שר למלאך בכה ויתחנן לו איני יודע מי בכה למי כשהוא אומר ויאמר שלחני הוי אומר מלאך בכה ליעקב כי שרית [עם אלהים ועם אנשים] אמר רבה רמז רמז לו שעתידים שני שרים לצאת ממנו ראש גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל מכאן רמז לו גלות [3]ובגפן שלשה שריגים אמר רב חייא בר אבא אמר רב אלו ג' שרי גאים היוצאים מישראל בכל דור ודור פעמים ששנים כאן ואחד בארץ ישראל פעמים ששנים בארץ ישראל ואחד כאן יהיבו רבנן עינייהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב רבא אמר אלו שלשה שרי גוים שמלמדים זכות על ישראל בכל דור ודור תניא רבי אליעזר אומר גפן זה העולם שלשה שריגים זה אברהם יצחק ויעקב והיא כפורחת עלתה נצה אלו האמהות הבשילו אשכלותיה ענבים אלו השבטים אמר לו רבי יהושע וכי מראין לו לאדם מה שהיה והלא אין מראין לו לאדם אלא מה שעתיד להיות אלא גפן זה תורה שלשה שריגים אלו משה ואהרן ומרים והיא כפורחת עלתה נצה אלו סנהדרין הבשילו אשכלותיה ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי דמוקים ליה כוליה בחד מקום רבי אלעזר המודעי אומר גפן זה ירושלים שלשה שריגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים רבי יהושע בן לוי מוקים לה במתנות דאמר ר' יהושע בן לוי גפן זו תורה שלשה שריגים זה באר עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה אלו הבכורים הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים רבי ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל וכן הוא אומר [4]גפן ממצרים תסיע שלשה שריגים אלו שלשה רגלים שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה והיא כפורחת (א) עלתה נצה הגיע זמנן של ישראל לפרות ולרבות וכן הוא אומר [5]ובני ישראל פרו וישרצו עלתה נצה הגיע זמנן של ישראל ליגאל וכן הוא אומר [6]ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי (ב)אגאלתי הבשילו אשכלותיה ענבים הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה והיינו דאמר רבא (ג)שלשה כוסות האמורות במצרים למה אחד ששתה בימי משה ואחד ששתה בימי פרעה נכה ואחד שעתידה לשתות עם כל העובדי כוכבים אמר ליה רבי אבא לרבי ירמיה בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדתא כוותך דריש להו אמר רבי שמעון בן לקיש אומה זו כגפן נמשלה זמורות שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים עלין שבה אלו עמי הארץ קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמים איתכליא על עליא דאילמלא עליא לא מתקיימין איתכליא [7]ואכרה לי בחמשה עשר כסף א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק (ג)אין כירה אלא לשון מכירה שנאמר [8]בקברי אשר כריתי לי בחמשה עשר זה ט"ו בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים כסף אלו צדיקים וכן הוא אומר [9]צרור הכסף לקח בידו חומר שעורים ולתך שעורים אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם ואיני יודע אם שלשים כאן וט"ו בארץ ישראל ואם שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן כשהוא אומר [10]ואקחה שלשים הכסף ואשליך אותו בית ה' אל [7]היוצר הוי אומר שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן אמר אביי ורובייהו משתכחי בבי כנישתא דתותי א] אפתא והיינו דכתיב [11]ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף (ד)רבי יהודה אומר אלו שלשים צדיקי אומות העולם שאומות העולם מתקיימים עליהם עולא אמר אלו שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא שלשה אחת

שאין

מוסרות הש"ס

א) לשון מגואל. רש"ל, ב) [סוטה ט.], ג) [ר"ה כו. ע"ש סוטה יג.], ד) י"מ האומר, ה) [י"ל רב יהודה], ו) [בלשונות מן],

הגהות הב"ח

(א) גמ' והיא כפורחת הגיע זמנן כל"ל ותיבות עלתה נלה נמחק: (ב) רש"י ד"ה ובמוקם וכו' אם כל העמים: (ג) ד"ה הבו הד"א עם ד"ה ואקחה שלשים כל"ל ותיבת אם נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' בבי כנישתא דתותי אפתא. נ"ב עי' ערוך ערך אפתא: ב) רש"י ד"ה שלשים מנות לא נתפרשו. נ"ב עי' עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ג' פכ"א דף קג ע"א דמפרש להו לכולהו שלשים ועי' יפה מואר בפ' ויחי דף תקכ"ה עמוד ד' ויפה מראה פ"א דר"ה דף ל"ו ע"א ופ"ב דע"ז דף ק"ל ע"ב:

מוסף רש"י

ג' כוסות. בחלומו של שר המשקים (סוטה ט.). בימי פרעה נכה. לבא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים (שם). עם כל העובדי כוכבים. לימות המשיח (שם).

תורה אור השלם

1. וַיִּשָּׁר אֶל מַלְאָךְ וַיֵּבְכֶּ
בָּכָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ בֵּית אֵל
יִמְצָאֶנּוּ וְשָׁם יְדַבֵּר
עִמָּנוּ: הושע יב ה
2. וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר
עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל
כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם
אֲנָשִׁים וַתּוּכָל:
בראשית לב כט
3. וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם
וְהִיא כְּפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ
הִבְשִׁילוּ אִשְׁכֹּלֹתֶיהָ
עֲנָבִים: בראשית מ י
4. גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ
תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם וַתִּטָּעֵהוּ:
תהלים פ ט
5. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ
וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ
בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא
הָאָרֶץ אֹתָם: שמות א ז
6. פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי
וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי
וָאֲדְרְכֵם בְּאַפִּי וַאֲרַמְּסֵם
בַּחֲמָתִי וַיִּז נִצְחָם עַל
בְּגָדַי וְכָל מַלְבּוּשַׁי
אֶגְאָלְתִּי: ישעיהו סג ג
7. וְאֶכְרְכָה לִּי בַּחֲמִשָּׁה
עָשָׂר כֶּסֶף וְחֹמֶר שְׂעֹרִים
וְלֶתֶךְ שְׂעֹרִים:
הושע ג ב
8. אָבִי הִשְׁבִּיעֵנִי לֵאמֹר
הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי
אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן שָׁמָּה תִּקְבְּרֵנִי
וְעַתָּה אֶעֱלֶה נָּא וְאֶקְבְּרָה
אֶת אָבִי וְאָשׁוּבָה:
בראשית נ ה
9. צְרוֹר הַכֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ
לְיוֹם הַכִּסֶּא יָבֹא בֵיתוֹ:
משלי ז כ
10. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי
הַשְׁלִיכֵהוּ אֶל הַיּוֹצֵר
אֶדֶר הַיְקָר אֲשֶׁר יָקַרְתִּי
מֵעֲלֵיהֶם וָאֶקַּח שְׁלֹשִׁים
הַכֶּסֶף וָאַשְׁלִיךְ אֹתוֹ בֵּית
יְיָ אֶל הַיּוֹצֵר:
זכריה יא יג
11. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם
טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הָבוּ שְׂכָרִי
וְאִם לֹא חָדֵלוּ וַיִּשְׁקְלוּ
אֶת שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כָּסֶף:
זכריה יא יב

לעזי רש"י

וידיל"ש [וידיל"ש]. קנוקנות.

רבינו גרשום

הדר ויריעו כל בני אלהים: אלו שלשה שרי גוים כו'. כלומר גוים כשרין כגון אדרכן דשמשיה לרב: הבשילו אשכלותיה ענבים אלו הנסכים. וגם הם היו מתנה לגבי מזבח: וכן הוא אומר ויז נצחם על בגדי. נצה דורש נצחם: שלש כוסות האמורין במצרים. וכוס פרעה בידי וגו': אומה זו כגפן נמשלה. כלומר ישראל: קנוקנות. סופי ענבים שהם ענבים קשים: שאלמלא עַלֶיה. כלומר שחורשין וזורעין שאלמלא כן רעב יבא בעולם: חומר שעורים ולתך שעורים. חומר שלשים סאה לתך ט"ו סאין ואלו הן סך הכל מ"ה סאין ואותם מ"ה סאין אלו מ"ה צדיקים: דתותי אפתא. אַפְּגָרִין בלע"ז: ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי:

אילימא חלבו דשליל. וא״ת ומאי שנא דבגיד דשליל פליגי ובחלבו דשליל מודו וי״ל משום דלא מקרי חלב כיון דאינו בעמוד והקרב כדאמר בפ׳ בהמה המקשה (לעיל דף עה.) מה חלב ושמי הכליות האמורים באשם מוגא מכלל שליל: **ואמר** רבי אלעזר אמר רבי **אושעיא כו׳**. הוצרך לאתויי דרבי אלעזר דאי לאו דרבי אלעזר הוה אמינא חלבו דקתני בברייתא היינו חלבו דגיד דעלמא ולא חלבו דשליל לכך מייתי דר׳ אלעזר דהלכו לשיטתם משמע דאכולה מילתא קאמר בגיד ובחלב דבתרוייהו דפליגי בהו הלכו לשיטתם ועוד דאי אגיד לחודיה קאי אמתני׳ הוה ליה לרבי אלעזר למימר מילתיה אע״ג דלא הוזכר במתניתין רבי מאיר מכל מקום שמעינן ר״מ מר׳ יהודה אלא להכי אמרה אברייתא דאכל מילתא דפליגי קאי דבחלב נמי הלכו לשיטתם: **גוממו עם השופי.** פי׳ הקונט׳ חלב הגבוה וגיד הנראה על השופי גוממו ומשליכו מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשו של שומן ושל גיד מותרין ולפי זה לא פליגי בחלבו דבין לרבי מאיר ולר׳ יהודה כל מקום שהגיד אסור חלבו נמי אסור וכל שכן דפריך טפי שפיר לשמואל דאמר חלבו מותר לדברי הכל דהכא אפילו רבי יהודה דמיקל קאסר חלבו אבל הלשון קשה דקאמר אלא חלבו דגיד והא מיפלג פליגי משמע דלרבי יהודה אפילו במקום שהגיד אסור חלבו שרי כמו שאמר שמואל אלא דרבי מאיר פליג ולכך נראה דגוממו אגיד לחודיה קאי ולא אחלבו [ו] (ולמאי) דבעי לאוקומי ברייתא דנהגו בו איסור כר׳ יהודה מה שלא א״ר יהודה גוממו אלא אגיד משום דחלבו תלוי במנהגא היכא דאחמור אחמור כדאמר (דף קף סו.) גבי חומרא דרבי זירא דשבעה נקיים [ז] [אי] נמי נאמר דגוממו דרבי יהודה נמי קאי אחלב למאי דבעי למימר דהך ברייתא כרבי יהודה אבל לר״מ סלקא דעתך דאסור מדאורייתא מדמחמיר לחטטו ולשרש אחריו דקאמר חותך שמנו מעיקרו ולבסוף מסיק ברייתא כר״מ ומ״מ לא אסיר מדאורייתא לר״מ אלא דישראל קדושים הם אבל לרבי יהודה שרי לגמרי והא דתנן נאמנים עליו ועל החלב היינו בסתם חלב ולא בחלבו של גיד דכיון דלרבי יהודה שרי לגמרי לא שייך ביה נאמנות ולקמן (דף לג.) אפרש בע״ה: **עולא** אמר עין הוא והתורה כו׳. פלוגתא דיש בגידים בנ״ט ופלוגתא דר״מ ורבי יהודה דפליגי בחטיטה לא הוי כפלוגתא דרב ועולא אלא קסבר רב דהא דפליגי תנאי בית בגידין בנותן טעם בקנוקנות הוא דפליגי אבל גיד לכ״ע עין הוא ורב ודאי סבר כמאן דאמר דיש בהן בנ״ט דלמ״ד אין בגידין בנ״ט מה לי גיד ומה לי קנוקנות וכן פלוגתא דר״מ ורבי יהודה דפליגי בחטיטה והוא תנא[ז] דפליג מרבי יהודה ואית ליה דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד כל זה יעמיד רב בקנוקנות ועולא סבר דכל הנך פלוגתא בגיד עצמו ולא בקנוקנות דקנוקנות שרו לכולי עלמא דגיד אמר רחמנא ולא קנוקנות ועולא ודאי סבר כמ״ד אין בגידין בנ״ט מדקאמר עין הוא: **כוותיה** דעולא מסתברא. בשאלתות דרב אחאי בפרשת ויצא[ח] דאע״ג דקאמר מסתברא כעולא אסרינן קנוקנות מדרבנן משמע דלעולא אפילו מדרבנן שרי: **אמר** אביי כוותיה דרבי אסי מסתברא. משמע דהכי הלכתא דלובן כוליא שרי ואין צריך לגמוס אלא מה שחוץ לכוליא ובקונטרס נמי כתב דהמיקל לא הפסיד ובשאלתות נמי בפרשת ויצא[ח] הביאו דברי המתיר ולא דברי האוסר וגרס רבה מחטט ליה ולא גרסינן רבא דא״כ היה הלכה כרבא לגבי אביי ובכל הספרים כתיב רבה ומיהו כתב בקונטרס דבלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא אתמר הלכתא כאביי והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד ובחלב שהבשר חופה אותו משמע מתוך פירוש הקונטרס שפשוט לו שהוא מותר אף על גב שבלובן כוליא לא פסק בהדיא שיהא מותר ושמא קובר דכולהו אית להו דשמואל דאמר חלב שהבשר חופה אותו מותר וצריך ליתן טעם דמ״ש זה מזה דאי דרשינן שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים הכא נמי אמר רחמנא שעל הכליות ולא שבתוך הכליות ואף על גב דחוטין שבחלב אסורים מדרבנן יש לגזור בהו טפי בחוטי חלב אטו חלב מבלובן כוליא ויש לפתור מכאן דברי ר״א ממי״ץ שהיה אומר דשומן שעל יותרת הכבד אסור אף לאחר שיטול הקרום מעליו מדתניא בתורת כהנים כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו׳ אין לי אלא חלב תמימים שהם כשרים ליקרב חלב בעלי מומין מנין תלמוד לומר מן הבהמה חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל אוכל חלב אם כן למה נאמר אשר יקריבו ממנה לומר

שאין כותבין כתובה לזכרים ואחת שאין שוקלין בשר המת במקולין ואחת שמכבדין את התורה: ואינו נוהג בעוף: והא קא חזינן דאית ליה אית ליה ולא עגיל בעי רבי ירמיה אית ליה לעוף ועגיל אית ליה לבהמה ולא עגיל מאי בתר דידיה אזלינן או בתר מיניה אזלינן [א]תיקו: ונוהג בשליל: אמר שמואל וחלבו מותר לדברי הכל חלבו דמאי אילימא דשליל והא מיפלג פליגי ביה [ב]דתניא נוהג בשליל וחלבו אסור דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר ואמר ר׳ אלעזר אמר ר׳ אושעיא מחלוקת בבן תשעה חי והלך ר״מ לשיטתו ורבי יהודה לשיטתו ואלא חלבו דגיד הא מיפלג פליגי בה [ג]דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי ר״מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי לעולם חלבו דגיד ומודה שמואל דלר״מ מדרבנן אסור דתניא [ד]ושמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור מאי לאו ר״מ היא דאמר מותר מן התורה ואסור מדרבנן ממאי דילמא רבי יהודה היא אבל לרבי מאיר מדאורייתא נמי אסיר לא ס״ד דתניא [ה]גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא ושמנו מותר מאן שמעת ליה דאית ליה חטיטה ר״מ וקאמר שמנו מותר אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו עולא אמר [ו]עץ הוא והתורה חייבה עליו אמר אביי כוותיה דעולא מסתברא דאמר רב ששת אמר רב אסי חוטין שבחלב אסורין ואין חייבין עליהן אלמא חלב אמר רחמנא ולא חוטין הכא נמי גיד אמר רחמנא ולא קנוקנות גופא אמר רב ששת אמר רב אסי [ז]חוטין שבחלב אסורין ואין חייבין עליהן [ח]שבכוליא אסורין ואין חייבין עליהן לובן כוליא רבי ורבי חייא חד אסר וחד שרי [ט]רבה ממרטט ליה [י]ר׳ יוחנן ממרטט ליה רבי אסי גאים ליה אמר אביי [יא]כוותיה דרבי אסי מסתברא דאמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב

שאין כותבין כתובה לזכרים. דאע״פ שהשודין למשכב זכור ומייחדין להם זכר לתשמישן אין נוהגין קלות ראש במלוה זו כל כך שיכתבו להם כתובה: בשר המת. של אדם: **במקולין.** בתיטליז שאין אוכלין אותו בפרהסיא כל כך. ואני שמעתי בשר המת בשר בהמה שמתה מעצמה: **דאית ליה.** כף בשר סביבות הקוליות העליונה: **ולא עגיל.** הבשר סביבות העצם ואינו דומה לכף. כל בשר גבוה ועגול קרי כף כדאמרינן בנדה (דף מז.) עד שתתמעך הכף גבי סימני בגרות: **אמר שמואל וחלבו מותר.** דקתני מתני׳ דברי הכל היא: **נוהג בשליל וחלבו.** של שליל אסור: **בבן תשעה חי.** שחי ועמד לפניהן משנשחטה ונקרעה אמו: **לשיטתו.** דאמר בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) טעון שחיטה וכיון דלא משתרי בשחיטת אמו לאו שליל הוא דליקרי ביה כל בבהמה תאכלו (ויקרא יא) ואפי׳ חלבו וגידו א] אלא חלבו דגיד של כל בהמה קאמר מתני׳ ומוקי ליה שמואל כדברי הכל: **מעיקרו.** מכל מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר: **גוממו עם השופי.** החלב הגבוה ונראה על השופי גוממו ומשליכו מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשו של שומן ושל גיד מותרין: **עם השופי.** בשוה לשופי יתמכנו: **לעולם חלבו דגיד.** קאמר שמואל דברי הכל מותר: **ומודה שמואל.** דאע״ג דמן התורה מותר קאסר ליה ר׳ מאיר מדרבנן: **מאי לאו רבי מאיר היא.** מדקתני נהגו בו איסור דאילו לרבי יהודה אפי׳ מנהגא ליכא וקאמר ר״מ דמותר מדאורייתא כשמואל: **חטיטה.** לר׳ מאיר הוא דשמעינן ליה לעיל: **קנוקנות.** גידין דקין ההולכין באורך הירך מתחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי והן הן האסורין לפי שהן רכין ונותנין טעם אבל גיד עצמו שהוא בראש השופי קשה הוא ועץ בעלמא הוא: **עולא אמר.** אע״פ שעץ הוא התורה חייבה עליו: **חוטיס שבחלב.** כגון חוטי הכסליס וגם בחלב שעל הקרב יש חוטיס דקין: **אסורין.** מדרבנן: **ואין חייבין עליהס.** כרת: **לובן כוליא.** שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא: **ממרטט ליה.** משרש אחריו: **גאים ליה.** החפוי אבל בכוליא אבל:

מסורת הש״ס

א) לעיל סט. עד: [תוספתא רפ״ז], ב) [לעיל עד: תוספתא פ״ז ה״כ], ג) לעיל לא. פסחים פג:, ד) [עי׳ תוס׳ ד״ה אמר אביי וכו׳ וכך גורס הרא״ש אמנם הר״ן גורס רבא ודע שכן ג׳ הערוך ערך מרטן], ה) ר״מ, ו) ר״מ, ז) לקמן לו:, ח) [סימן כד], ט) [שם],

גליון הש״ם

גמ׳ ר׳ יוחנן ממרטט ליה. ע״ל לז ע״ב תוס׳ ד״ה כוליא:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה לשיטתו וכו׳ וגידו. כלפן הס״ל ותמ״כ מה״ד אלא:

מוסף רש״י

נוהג בשליל. גיד הנשה, וחלבו. של שליל אסור (לעיל סט.). מעיקרו. אפילו הנבלע ונשרש בבשרה (לעיל עד:). גוממו עם השופי. כלומר מותכו בשוה לשופי וטוטל את הגבוה מן השופי, דדמי לגיד ואסור מדרבנן אבל ערשין של חלבו מותרין (שם). וישראל קדושים. העושין סייג לתורה (לעיל צא.).

עין משפט נר מצוה

יז א מיי׳ פ״ח מהלכות מאכלות אסורות הל׳ ד סמג לאוין קלט טוש״ע י״ד סי׳ סה סעיף ה:

ב [מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם סעיף מ]:

יח ג מיי׳ שם הל׳ ז טוש״ע שם סעיף ח:

יט ד מיי׳ שם פט״ו הל׳ יז ופט״ז הל׳ ו טוש״ע שם סעיף ט וסי׳ ק סעיף ב:

כ ה מיי׳ פ״ז מהלכות מאכלות אסורות הל׳ ו [טז] סמג לאוין קלז קלח טוש״ע י״ד סי׳ סד ס״י:

כא ו ז מיי׳ שם הל׳ ז טוש״ע שם סעיף יב:

רבינו גרשום

שאין כותבין כתובה לזכרים. כלומר כשעושין משכב זכור אין כותבין להן כתובה: ואחד שאין שוקלין בשר המת במקולין. כלומר במשקל כלומר דמוכרין בשר המת בצנעא אבל לא בפרהסיא בשוק: מפני שאין לו כף. כלומר שאין ירך שלו עגול ככף בהמה: והלך ר׳ מאיר לשיטתו. כלומר ר״מ דסבירא ליה דחלבו אסור הלך לשיטתו דהוא אמר טעון שחיטה כבהמה מעלייתא: ר׳ יהודה אומר גוממו עם השופי. כלומר אין צריך לחטט אחריו אלא חותכו עם השופי למעלה: לעולם חלבו דגיד. כלומר דמותר ואע״ג דאמר שמואל לדברי הכל דמותר מודי שמואל דלר׳ מאיר אסור מדרבנן אבל מדאורייתא מותר: מאי לאו ר״מ היא. כלומר מה דאמרי׳ דשומנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור ר״מ היא: לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו. כלומר גידין דקין שמתפרשין מן הגיד אילך ואילך שהן בני אכילה אבל הגיד עצמו שהוא חשוב כעץ לא חייבה התורה: אלמא חלב אמר דחלב לחוד וחוטין לחוד ה״נ גיד לחוד וקנוקנות לחוד ומה דכתב רחמנא לא יאכלו בני ישראל וגו׳ אמר רחמנא דאפי׳ אוכל הגיד דחשוב כעץ חייב וכ״ש קנוקנות: ולא נימא קנוקנות ולא גיד אלא [גיד] וקנוקנות: ממרטט ליה. כלומר מחטט אחריו וחותכו יפה: רב אסי גאים ליה. כלומר חותכו מלמעלה ואין מחטט אחריו.

חלב שהבשר חופה אותו. חלב שעל הכסלים שתחת הכליות וגראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת הבשר אדוס דק ומתפשט תחת אותו בשר בכל הכסלים ומשהבשר חופהו מותר וכשבלה למטה[1] אותו בשר יולא ממנו קרוס עב ולבן לבד קרוס דק וקלוש המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרוס עב יש חלב ויש שנוהגים איסור באותו חלב לפי שאותו קרוס אינו חשוב חפוי בשר שדק הוא[2] אבל בארץ אשכנז נוהגין בו היתר וגם בעיני נראה דחפוי גמור הוא. ובלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא איתוקם הלכתא כרבי אסי והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד: **האי תרבא דפוקי מפרקא.** זה עליונו וגובהו של אותו חלב שפירשתי קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה בחתיכים שקורין לונגיל"ש שרחבן מרחיב למטה מצלעות קטנות ומכסהו וכשהטבח מפריש נראה אותו חלב: **פרוקי מפרקא.** כשהיא הולכת איבריה נעים והמתיכים פעמים שהן נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכין כלפי מטה ואין החלב נכסה בהן: **המסס וביה הכוסות.** בסוף הקרב ולא זה הוא עיקר חלב המכסה את הקרב שקורין טייל"א שהוא תופב קרוס ונקלף אבל אותו חלב המכסה את הקרב דבוק לחלב שעל המסס ובית הכוסות: **תרגא דקליבוסתא.** עצם קטן הוא ומוגח על עצם שקורין הנק"א ומחובר לחוליות האליה מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונגי"ל: **חוטין שביד.** שאנו נוטלין מן הכתף: **משה.** [2] תלמיד חכם: **ריש מעיא.** כשהדקין יולאין מן הקבה לריך לגרר חלב שעליהן אורך אמה: **וזהו חלב שעל הדקין.** שנחלקו בו רבי ישמעאל ורבי עקיבא [3] בגאלו טרפות (לעיל דף מט:): **שבעוקן.** היינו ה' חוטי דכפלי פלנקש"א: **עוקן.** הנק"א: **בעי לחטוטי בתרייהו.** עד שימצא במספר הזה וראשן אחד מחובר בשדרה וראשי הפצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות: **ה' חוטי הוו.** ה' מקומות ובהן חוטים של איסור: **דטחלא.** טחול: **דידא.** שביד: **ודלועא.** שבלחי. וחוטים דקין הוא דקחשיב הלכך לא תנא מזרקי הצואר שאף הם משוש דם: **דביעי.** ביצים של זכר: **דמוקרא.** שעל המוח: **חוא ביה טפי.** שלא היה קולפו אלא בגובהו במקום עוביו שהוא מחובר שם לכרס ולחלב ואמר לו קלוף ורד עד מטה: **על הדד.** קרוס שעל מקום עוביו: **אמאי.** והא חלב הקרב הוא: **אלא לאו דכוליה.** של טחול כוליה: **עילאה.** חלב ממש שעל הכליות יש עליו קרוס דק והוא חלב גמור: **תתאה.** קרוס: **ביעי השילתא.** ביצי זכר המעורים בגופו: **חד אסר.** משוש אבר מן המי דאע"ג דתלו ביה בחתוכין דמו:

אל

[1] אחלב שהבשר חופה אותו מותר אלמא שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים הכא נמי שעל הכליות אמר רחמנא ולא שבתוך הכליות גופא אמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר איני והאמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל [2]האי תרבא דתותי מתני אסיר אמר אביי בהמה פרוקי מיפרקא [4] אמר ר' יוחנן אנא לאו טבחא אנא ולאו בר טבחא אנא ונהירנא דהכי הוו אמרי בי מדרשא בהמה בחייה פרוקי מיפרקא אמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל [3]חלב שעל המסס ובית הכוסות אסורין וענוש כרת וזהו חלב שעל הקרב [4]אמר ר' אבא אמר רב יהודה אמר שמואל [4]האי תרבא דקליבוסתא אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הכסלים ואמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל [5]חוטין שביד אסורין אמר רב ספרא [6]משה מי אמר רחמנא לא תיכול בישרא אמר רבא משה מי אמר רחמנא אכול דמא חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה נמי שפיר דמי אמר רב יהודה אמר שמואל [5]ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין ואמר רב יהודה [6]חוטין שבעוקץ אסורין חמשא חוטי אית ביה בכפלא תלתא מימינא ותרתי משמאלא תלתא מפצלי לתרי תרי מפצלי לתלתא תלתא נפקא מינה דאי שליף להו עד דחמימי משתלפי ואי לא בעי חטוטי בתרייהו אמר אביי ואיתימא רב יהודה חמשא חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרין משום דמא דטחלי ודכפלי ודכוליתא משום תרבא דידא ודלועא משום דמא למאי נפקא מינה הני דמשום דמא אי מחתך להו ומלח להו שפיר דמי הנך לית להו תקנתא אמר רב כהנא ואיתימא רב יהודה חמשא קרמי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלי דכפלי ודכוליתא משום תרבא ודמוקרא משום דמא רב יהודה בר אושעיא הוה קא קליף ליה טחלא ללוי בריה דרב הונא בר חייא הוה קא גאים ליה מעילאי א"ל [7]חות ביה טפי אתא אבוה אשכחיה אמר ליה הכי אמר אבוה דאמך משום דרב ומנו רב ירמיה בר אבא [8]לא אסרה תורה אלא שעל הדד בלבד איני והאמר רב המנונא תנא קרום שעל הטחול אסור ואין חייבים עליו היכי דמי אילימא שעל הדד אמאי אין חייבין עליו [9]אלא דכוליה אמר ליה [7]אי תניא תניא גופא אמר רב המנונא תנא קרום שעל הטחול אסור ואין חייבין עליו קרום שעל גבי כוליא אסור ואין חייבין עליו והתניא חייבין עליו טחול אטחול לא קשיא הא כנגד הדד הא שלא כנגד הדד כוליא אכוליא נמי לא קשיא הא בעילאה הא בתתאה ביעי [9]חשילתא רב אמי ורב אסי חד אסר וחד שרי מאן דאסר מדלא

לומר לך חלב שכמוהו כשר ליקרב אמרתי לך חלב דפנות שאין ראויה ליקרב לא אמרתי לך משמע שהייתי אוסר חלב הדפנות אי לאו משום דאינו קרב וא"כ חלב היותרת שהוא קרב עם היותרת אסור ולפי זה היה לן לאסור לובן כוליא שהוא קרב עם הכוליא והכא שרינן ליה ומיהו איכא למימר שאני לובן כוליא שממעט ליה קרא שעל הכליות ולא שבתוך הכליות ומ"מ קשה דלפ"ז ליתסר שומן האליה שקרב עם האליה ואף על גב דאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיז.) דחלב האליה מיקרי חלב שתמת לא איקרי אומ"מ ליתסר מטעם שקרב לכך נראה לי דדוקא חלב דפנות שדומה לשאר חלב ושמא אף תוחב קרוס ונקלף הוא הוה מיתסר אי הוה קרב אבל חלב יותרת ולובן כוליא ושומן האליה שאין דומין כלל לחלב לא מיתסרי דאין קרבין בתורת חלב אלא אגב יותרת וכוליא ואליה:

משה מי אמר רחמנא לא תאכל בישרא. דס"ד לאסר להו אפילו חתכו ומשוש חלב: **חתכיה** ומלחיה **אפילו** לקדרה **שפיר דמי.** מכלל דעד השתא משמע דלא הוה מיירי לקדרה אלא לגלי ואפילו הכי קאמר דאסור לפי שלא חתכה והא דקאמר לקמן גבי בשרא דאסמיק שפליה בשפודא מידב דאיב דמא וכן ביעי וכן מיזרקי ופירש בקונטרס בלא חתכיה ומלחיה לא בעי למימר שלא עשה לא חתיכה ולא מליחה דהא חתיכה בעי אף לגלי כדמשמע הכא אלא ר"ל שלא עשה שתיהם אלא חתיכה לבדה ובקונטרס נקט לשון הגמ' דקאמר חתכיה ומלחיה ולגלי אין לריך חתכיה ומלחיה ודוחק לחלק דהתם מיירי במיזרקי בפני עצמן כשהוא חוץ לצואר לכך לא בעי חתיכה לגלי שדרך מקום חתך שלהם יצא הדם אבל הכא מיירי שהחוטין שלימין בתוך היד לכך [8] (לא) בעי חתיכה לגלי ואם היינו אומרים כן היה קשה לפירוש ר"ת דפירש שכמו שנהגו העולם לבשל כבד בקדרה אחר צליה כן מותר לבשלו בקדרה אחר מליחה כשהה שיעור מליחה משום דמלית הרי הוא כרותח והיינו כרותח דלגלי מדנתן ה"ג שיעור לשהיית מליחה כשיעור צלייה והשתא לא יתכן דאם לא היה לריך כאן חתיכה לגלי אם כן לא היה ראיה מגלי למליחה דהא גלי מפלטו טפי ממליחה דלגלי לא בעי חתיכה ויהא מותר לבשלו בקדרה ועם המליחה בעיא חתיכה לקדרה: **חמשה חוטי איתא בכפלי.** פירש בקונטרס שמחוברים בראשי צלעות שתחת החזה ולריך ליזהר אותם הקוניס חלק של פניס לחטט אחריהם עד החזה: **בעי** לחטוטי בתרייהו. חטיטה לא הוי אלא מדרבנן דהא חלב אמר רחמנא ולא חוטין ועוד שעל הכסלים ולא תוך הכסלים ומ"מ לריך לחטט אחריהם מדרבנן ולא דמי לבשר החופה את החלב דשרי להכא בהמה בחייה פרוקי מיפרקא ונמשכין החוטין בהליכתה ומתגלים אי נמי כיון דבלאו הכי רובן גלוים אף מה שבתוך הבשר אסור מדרבנן:

מדלא

מסורת הש"ס

[1] ל"ל ואמר, [2] [שבת קפ: וש"נ], [3] [שבת קטו: וש"נ], [4] [וע"ל בערוך ערך חטל ד' וכפירש"י בדרשות לח. ד"ה ת"ל רבא וכו' וכפי' הטור והמחבר סוף סי' קב], [5] [רש"ל מק"ז], [6] במ"א ליתא "שדק הוא", [7] [אבל במק' ביצה [דף לח:] אמר רב פפרא משה שם פירש"י ביקרא דמשה קפ משתבע], [8] [טעות הדפוס],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה וזהו וכו' באלו טרפות. וע"ש בכש"י ד"ה אף כל וכ"ע:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיפרקא דאמר ר' יוחנן אנא:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) תוס' ד"ה (בדף לב ע"ב) אמר אביי וכו' מ"מ ליתסר מטעם שקרב. כ"ב עי' בה"ג בהלכות חלב דף קל"ב דמיישב זה ודבריו הם ע"פ הסוגיא דכריתות דף ד' ע"א ותימה על התוס' שלא הביאו דבריו או הסוגיא דכריתות וכ"ע דגם לקמן דף קיז ע"א איתא הכי. שוב ראיתי למעדני יו"ט וכנה"ג עמדו בזה וע' ספר שוה הלכות סוף הלכות חלב דף כ' ע"ד ד"ה עוד הקשו וכו' האריך בזה:

מוסף רש"י

משה. כלומר רבינו בדורו כמשה בדורו (שבת קא:) גדול הדור (סוכה לט.) או: ביקרא דמשה קפ משתבע (ביצה לח:). **וזהו חלב שעל הדקין.** כשהמעיס מתחלילים לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה לדברי ר' ישמעאל מפני שחלב שעל הקרב שקורין טיל"א מחובר בו והכתוב מרבהו בכלל מותר כל החלב, אבל חלב שעל הקבה לר' ישמעאל מותר (לעיל מט:). **חשילתא.** מעוכים (ברכות לח.).

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז [טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ד]:

כג ב מיי' שם הל' מ טוש"ע שם סעיף ז:

כד ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ח:

כה ד מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ו:

כו ה מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' סה סעיף א:

כז ו מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' סד סעיף טו:

כח ז מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף יג:

כט ח ט מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף י:

ל י מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף יב:

לעזי רש"י

לונביל"ש. מתנים.
טייל"א. קרום (שומני).
הנק"א. ירך.
לונבי"ל. מתניים.
פלנקש"א [פלנק"ש]. כסלים (השדירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה).
הנק"א. ירך.

רבינו גרשום

בהמה בחייה פרוקי מיפרקא. כלומר כשהיא הולכת נמשכין מתניה אילך ואילך ולא חשיב תרבא תחת הבשר שאין עומדין המתנים במקומן: ונהירנא. כלומר וזכור אנא: דקליבוסתא הֲנֶיֶרש: חוטין שביד אסורין. כלומר גידין שבזרוע: משה מי קאמר רחמנא לא תיכול בשרא. כלומר בלשון כבוד כלומר אדם חשוב: ריש מעיא באמתא בעי גרידא. ואיזהו ריש מעיא מן המצר ולמטה כשמתחיל בני מעים מן הכרס בארוך אמה חשוב כברס עצמו ובעינן שיגרדנו מן החלב למעלה: חוטין שבעוקץ. כלומר שבאליה אלו החוטין שבכפלי: הנך לית ליה תקנתא דמשום תרבא איגון: דביעי ודמוקרא. כלומר מביצים של בהמה שקרמא למעלה מן הביצים. ודמוקרא חיתא דמתנח ביה מוחא דהוא אסור משום דמא: אלא שעל הדד בלבד חוט גדול של חלב שמעורה בטחול אלא לאו דכוליה אסור [ואינו] חייב עליו: ביעי חשילתא. כלומר ביצים המעוכים כמו מעוך וכתות. בבהמה שחשוב כמי שנטולין מן הבהמה וחשוב כאבר מן החי:

צג: גיד הנשה פרק שביעי חולין

לא א מיי' פ"ה מהלכות מתנות עניים הל' ז סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' סג סעיף ד:

לב ב מיי' פ"ז שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ד:

לג ג מיי' פ"ז שם הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' סז סעיף ד:

לד ד מיי' שם טוש"ע שם וסי' סה סעיף ה:

לה ה מיי' שם טוש"ע שם סי' סה סעיף ד:

לו ו מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' סח סעיף ה:

לז ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

לח ח מיי' פ"ז שם הל' כא סמג לאוין קלט טוש"ע י"ד סי' סד סעיף כא:

לט ט מיי' פ"ח שם הל' יד ועיי' במ"מ ובכ"מ ובל"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' סה סעיף יא:

רבינו גרשום

ואידך האי דלא קא מסרחן. כלומר האי דאסר סבר האי דלא קא מסרחן כו': ואידך האי דלא קא בריין: משום אל תטוש תורת אמך. כלומר צווי חכמים דהא חזינן דמחלוקת חכמים היא דחד אסר: שריין בלא קליפה. משום דמא: אומצא ביעי ומזרקי כו' אומצא דאסמיק. שמכין את הבהמה בחייה ונצרר הדם באותו מקום: מישב שייבי ליה. כלומר הגחלים שואבים הדם ממנו: וכן ביעי. ביצים של בהמה דאית בהו שורייקי סומקי: וכן מזרקי גידים גדולים שבצואר שהן מלאין דם: רישא בכיבשא. כלומר כשרוצין לגרד שער מראש של בהמה טומנין אותו ברמץ שיהא השער רך לגרד וכשטומנין אותו אותביה אבית השחיטה וכו' ואיכא דאמר כשצולין אותו בתנור שלם אותביה אבית השחיטה וכו': מקוה קוו ואסיר. כלומר הדם קווי במקום אחד ואין יוצא חוץ ואסיר: אי דץ ביה מידי. כלומר שלא יסתם הנקב: היכא דפרעי טבחי. כלומר מקום שמתחילין השופי לחתוך כשמנקרין אותו: אמר רב כהנא אקלודי מיקלד. כלומר קנוקנות הן שמפצלין סמוך לבשר: כאן לעברו. כלומר מן הטבחות עד שימצא כדית: כשעורה במקום אחד. כלומר אפי' כשעורה במקום אחד מלקין אותו כדית אפי' בשלש מקומות: אכשור דרי. מעיקרא סברוה כר"מ דמחמיר דאמר צריך שיטול את כולו ולפיכך אין נאמנין דמחמרין [בהן] ולבסוף סברוה כר' יהודה דאמר דיקיים בו מצות [נטילה] וא"צ לחטט אחריו ולפיכך מקילין בהו ונאמנין: מעיקרא סברוה כר' יהודה. כלומר מעיקרא נאמנין דסבירא לן כר' יהודה דמיקל לפיכך מהימנינן להו ולבסוף סברוה כר"מ דמחמיר כמה הוו דכירי ליה לדר' יהודה דמיקל לא הוו מהימני דמקילי אינשי בגיד הנשה והשתא דאנשיוה לר' יהודה מחמירי אינשי כר"מ ומהימני: מפני שמקומו ניכר כו': ז) מעיקרא סברינן. כלומר דלא חיישינן שמא מזבין ליה לישראל במקומו דגיד הנשה ניכר ולבסוף סברינן דכיון דמקומו ניכר מיחזי כגוונב דעתו של עובד כוכבים דגיד עץ בעלמא הוא: אילימא במקום שאין מכריזין כו'. כלומר שאין רגילין באותו מקום להכריז כשיש טרפה לישראל נפל בישרא לבני חילא כדחזינן לקמן אפי' חתוכה נמי דאין

ז) דכרי רבינו בזה משולני הכנה דהיכן מצינו מילוק בדין זה בין מעיקרא ובין לבסוף ואולי דגירסא אחרת היה לו לרבינו בכאן.

מדלא קא בריין הני אבר מן החי נינהו. מן התורה לא הוי אבר מן החי כיון שמחוברים הם מעט הם ניתרין בשחיטה כאברים המדולדלים ואין בהם אלא מצות פרוש בלבד כדאמר בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.): **משום** אל תטוש. סבר כרב אשי דאמר בפ"ק (לעיל דף יח:) דהיכא דדעתיה לאחזר נותנין עליו חומרי מקום שילא משם א"נ כב"ע ואת לא תיכול במקומו קאמר:

רישא בכיבשא. יש שנותנים תרנגולת במים אחר שחיטה וטומנין אותה ברמץ להסיר הנוצה אע"ג דבריש בכיבשא לא שרי אלא היכא דאותביה אתחיריה הייגו משום דיש בראש עצמות הרבה ודבריה המעכבים את הדם מלצאת אבל בתרנגולת האש משאב שאיב דמא ובה"ג כתוב הלי מאן דמטוי ריש לריך לאתנומי לבית השחיטה מתתאי כי היכי דיזדוב דמא ולי אישתלי והפכיה מוקדא הוא דאסור באכילה וריש גופה שרי משמע דלא אסור אלא משום קרום של מוח שיש בו דם ולכך גם המוח אסור שמתבשל בדם הקרום אבל תרנגולת דליכא למימר הכי שרי ובראה דגם חוטין שבלחי אסורין אם לא חתכן מתחלה שגם הם אסורין משום דם כדאמר לקמן (דף קנג.): **שני** גידים הם. כאן פי' בקונטרס דקרי ליה פנימי משום דמובלע הרבה עד סמוך לעצם וחיצון משום דסמוך לבשר ואינו מובלע כל כך ובריש פירקין פירש בענין אחר:

נאמנין עליו ועל החלב. בסתם חלב מיירי דאבלבו של גיד שרי ר' יהודה לגמרי ולא שייך למימר ביה נאמנות כדפירשתי ועוד דאי בחלב דגיד מיירי הוה ליה לאקשויי ממתני' לשמואל דשרי לדברי הכל והכא אסר לד"ה ולשמוי דמותר דקאמר שמואל מן התורה קאמר כדמשני לעיל אברייתא ועוד דהול"ל עליו ועל חלבו אי אחלבו דגיד קאי אלא בסתם חלב מיירי ופליגי דרבי מאיר סבר דאין נאמנין בגיד הנשה לגריך חטיטה ואיכא טירחא ובחלב נמי אע"ג דליכא טירחא כולי האי כמו בגיד החמירו עליה שלא להאמינו כיון דחמיר איסוריה ואיכא ביה נמי טירחא לכך אין נאמנין ורבי יהודה נאמנין בגיד משום דלא בעי אלא גמימה ובחלב נמי אע"ג דאיכא ביה טירחא טפי מבגיד לרבי יהודה מכל מקום ליתא ביה טירחא כמו בגיד לרבי מאיר:

חזרן לומר נאמנין. לגיד קאי ולא אחלב: **חלב** מאן דכר שמיה. לעיל (דף פט:) דקאמר רבי יהודה אינו נוהג בשלו וחלבו מותר לא פריך הכי משום דחלבו מותר מילתא באפי נפשיה היא כדמפרש שמואל (לעיל צ:) אבל הכא חדא מילתא היא ונאמנין עליו ועל החלב דנאמנין קאי אתרוייהו ומשמע דבתרוייהו קאתי לפלוגי עליה דרבי מאיר:

מדלא קא בריין הני אבר מן החי נינהו מאן דשרי מדלא קא מסרחן הני חיותא אית בהו ואידך האי דלא קא מסרחן דלא קא שליט בהו אוירא ואידך האי דלא בריין כחישותא הוא דנקט להו א"ל רבי יוחנן לרב שמן בר אבא [א]הני ביעי חשילתא שריין ואת לא תיכול משום [ו]ואל תטוש תורת אמך מר בר רב אשי [ב]הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין שריין בלא קליפה מכאן ואילך אי אזרען אסורין ואי לא אזרען שריין מנא ידעינן אי אית בהו שורייקי סומקי אסירן לית בהו שורייקי סומקי שריין [ג]אומצי ביעי ומזרקי פליגי בה רב אחא ורבינא בכל התורה כולה רבינא לקולא ורב אחא לחומרא [ד]והלכתא כרבינא לקולא לבר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא [ג]אומצא דאסמיק חתכה ומלחה אפילו לקדרה נמי שפיר דמי תלייה נמי בשפודא דאיב דמא אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר [ה]משאב שאיבי ליה וחד אמר מצמת צמתי ליה וכן [ה]ביעי וכן מזרקי [ו]רישא בכיבשא אותביה אבית השחיטה דייב דמא ושרי אצדדין מיקפא קפי ואסור [ו]אותביה אנחיריה דץ ביה מידי שרי ואי לא אסיר איכא דאמרי אנחיריה ואבית השחיטה דאיב אצדדין אי דץ ביה מידי שרי ואי לא אסיר (ח) [ג]אמר רב יהודה אמר שמואל שני גידין הן הפנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון סמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו והתניא פנימי סמוך לבשר אמר רב אחא אמר רב כהנא איקלודי מיקליד והא תניא חיצון הסמוך לעצם אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי איתמר טבח שנמצא חלב אחריו רב יהודה אמר בכשעורה רבי יוחנן אמר בכזית אמר רב פפא ולא פליגי כאן להלקותו כאן לעברו [ד]אמר מר זוטרא כשעורה במקום אחד כזית אפילו בב' ובג' מקומות והלכתא [ח]להלקותו בכזית לעברו בכשעורה: אין הטבחין נאמנין [וכו']: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן חזרו לומר נאמנין אמר רב נחמן [ט]אכשור דרי מעיקרא דהוו סברי לה כרבי מאיר לא הוו מהימני ולבסוף סברי כרבי יהודה איכא דמתני לה אסיפא וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן חזרו לומר אין נאמנין אמר רב נחמן בזמן הזה נאמנין אכשור דרי מעיקרא סברוה כרבי יהודה הדר סברוה כרבי מאיר כמה דהוו דכירי לה לדרבי יהודה לא מהימני והשתא דאנשיוה לדרבי יהודה מהימני: ועל החלב: חלב מאן דכר שמיה הכי קאמר אין נאמנין עליו ועל החלב וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב: **מתני'** [ט]שולח אדם ירך לעובד כוכבים שגיד הנשה בתוכה מפני שמקומו ניכר: **גמ'** שלמה אין חתוכה לא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין הימנה והלוקח מבין שלא ניטל וגוטלו. ובגמרא פריך היכי זבני ישראל בשר מעובד כוכבים: **גמ'** ירך שלמה משמע: **חתוכה לא.** אלא אם כן ניטל גידה לכיון דחתוכה היא סבר הלוקחה מן העובד כוכבים שניטל גידה ואוכלה בגידה: **במקום שאין מכריזין.** שכל הטבחים של אותו מקום ישראלים הם וכשבאה טרפה לידם אין מכריזין לומר נפלה טרפה בתיטלין למכור לעובד כוכבים ובאותו מקום אין לוקחין בשר מן העובד כוכבים דשמא מכרו לו הטבחים טריפה ואין אנו יודעים אם באת היום טרפה לידם:

חתוכה

אל תטוש תורת אמך. מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגין בו איסורא דהא איפליגו בה רב אמי ורב אסי [ע"א]: **הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין.** משנולד: **שריין.** בלא קליפת הקרום דאכתי לא נפיש דמיה ליבלע באיבריו. גדיא לאו דווקא: **אזרען.** יש בהן זרע אסורין בדילדוע שיש דם: **אומצא ביעי ומזרקי.** לקמיה מפרש פלוגתייהו: **בכל התורה כולה.** רב אחא ורבינא חד אמר הכי ותד אמר הכי בכולהו הוהא דמיקל רבינא והוהא דלחומרא רב אחא: **דאסמיק.** שנקוטרא"ו: **חתכה.** חתיכות הרבה: **תלייה בשפודא.** בתוך התנור לצלות בלא חתכה ומלחה אלא כדי מליחת לבי דבר מועט: **דאיב דמא.** הואיל ותלוי שפיר דמי: **שייבי.** שואבים את הדם: **מצמת צמתי.** איסטרייי"ט לומתין הבשר ואינו מוציא את דמו והוא נצלה בתוכו ואסור: **מיזרקי.** חוטי הלומר ורידין: **רישא בכיבשא.** הראש כשרולין להסיר שערו נותנין עליו מים ומטמיינין אותו ברמץ: **בכבשא.** הטמנה: **אותביה אבית השחיטה.** שבית השחיטה מלמטה: **דייב דמא.** דרך החתך ושפיר דמי: **אצדדים.** על לחייו: **מיקפא קפי.** דמא בתוכו ואסור: **קפי.** כמו (איוב י) וכגביגה תקפילאני: **אותביה אנחיריה.** נקבי החוטם למטה: **דץ ביה.** בנקב החוטם מידי שלא יסתם: **פנימי.** גיד הארוך והוא בלד פנימי של ירך: **חיצון.** גיד הקצר שבסוף השופי לרחבו והוא לד חיצון של ירך: **והתניא פנימי.** קרי מובלע בבשר: **אקלודי מיקליד.** אותו גיד הארוך חוזר ונכנס בבשר והתם קרי ליה סמוך לבשר: **אקלודי.** לשון מפתח הנכנס בפותחת: **והתניא.** דחיצון קרי סמוך לעצם דמשמע גלוי הוא ואינו מובלע בבשר: **אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי.** הוי גלויה במקום חתך הירך כשנחתכת ונפרשת מן האליה הוי ראש אותו גיד מחובר לבוקא של קוליא כך שמעתי: **טבח שנמצא אחריו חלב.** דרך הטבח לנקר הבשר: **להלקותו.** בכזית: **לעברו.** בכשעורה: **אכשור דרי.** דמדקאמר חזרו לומר מכלל דמעיקרא הוה קי"ל כרבי מאיר דאמר אין נאמנים וחזרו לומר נאמנים וכי אכשור דרי בתמיה: **כרבי מאיר.** דבעי חטיטה וטריחא להו מילתא לא מהימני ולריך לבדוק אחריהם: **מעיקרא סברי לה כרבי יהודה.** ולפיכך אמרו חכמים דנאמנין ולבסוף סברי דבעי חטיטה ואמרו אין נאמנים: **ומה דהוו דכירי לדר' יהודה.** וגרירי בתריה אמרו אין נאמנין משום דסבירא לן כר' מאיר וכזמן הזה דאנשיוה לדרבי יהודה והוחזק המנהג כרבי מאיר אמרו נאמנין: **הכי קאמר.** רבי מאיר: **אין נאמנים לא עליו ולא על החלב.** מפני שטורח הוא להם וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב: **מתני' שולח אדם ירך לעובד כוכבים כו'.** ואין חוששין שמא יחזור וימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומו של גיד הנשה היה ניכר אם נחטט

(ח) פסחים עד:, ג) [פי' שהוכה הבהמה מחיים ונתקבץ שם הדם והאליה הבשר], ג) לעיל לא. פסחים פג:, ד) עיין רש"ל, ה) [יבמות לט:], ו) פסחים כב., ז) [שיין לעיל במשנה], ח) [לעיל לב:],

תורה אור השלם

1. שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ.
משלי א ח

גליון הש"ס

גמ' והלכתא ברבינא לקולא. ויעא מן הכלל הזה סוטה כה ע"א ע"ז כז ע"ב ולף לג ע"ב ולף עה ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולי לא אסיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל:

לעזי רש"י

שנקוטרא"ו [שנקטירו"ד]. רווי-דם.
אישטרייי"ט. סוגר.

מוסף רש"י

אומצא ביעי ומזרקי. אומצא דאסמיק חתיכות בשר אישקנטור"א בלעז"ז וכן ביצי זכר דאסמיק וכן מיזרקי מוטין גמין שהן וילדין שבבית השחיטה (פסחים עד:). פליגי בה. כלמפרש פלוגתייהו לקמיה לתמיה לגומרי (שם). בכל התורה כולה. כל היכי דאש

חתוכה נמי לישדר. עם גידה דליכא למיחש שמא ימכרנה לישראל דהא לא זבני מיניה דחייסי לטרפה: **אלא במקום שמכריזין.** שישראל מותר ליקח שם באותו מקום מן העובד כוכבים כיון שלא הכריזו דלמאי ניחוש לה הטבחים ישראלים הם ולטרפה ליכא למיחש דהא לא הכריזו היום: **שלימה נמי לא לישדר ליה.** עד שיטול גידה דלע"פ שמקומו ניכר ליכא למיחש דלמא חתיך לה עובד כוכבים ומזבין וסבור זה שנטל גידה: **חיפוכא דעובד כוכבים.** בדרך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח. ועל דא סמיך רבי בשולה ירך לחבירו על יד עובד כוכבים ולא עשה בה חותם דכשרה היא אם חתוכה כדרך שישראל מותכה אחר חטיטת הגיד אבל בשבר אחר שחיתוך עובד כוכבים וחיתוך ישראל שוין בו אסור עד שיהא בו חותם: **ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין.** ודקשיא לך חתוכה נמי לישדר דהא לא זבין לה ישראל גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל ואותו הרואה שזה נתנה לו לוקח הימנו וכסבור ניטל גידה: **ואיבעית אימא.** טעמא דמתני' דאמר חתוכה לא לישדר עם גידה: **משום דגונב דעתו.** דעובד כוכבים כסבור שישראל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול גידה עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו והוא לא נטלו ונמצא מחזיק לו טובה חנם: [ח] **פייסיה למבוריה.** תן שכרו לבעל המעבורת: **מברא.** ספינה רחבה שעוברין בה את הנהר: **במר דשחוטה.** בחילוף שחוטה בחזקת שחוטה וחבירו בבכורות (דף ל.) ההוא טבחא דמזבין תרבא לחטמא במר דכנתא. ולי נראה לשון תמורה הוא. [ט] דהאי דטרפה לאו דוקא דטרפה בשחוטה לא מיחלפא אלא כלומר טרפה שחוטה נתן לו במר דכשרה שחוטה: **ואשקייה חמרא מזיגא.** והעובד כוכבים סבור שהיין חי: **ולי מכללא מאי.** מה לנו אי איתמר מכלל אי בפירוש הא מהא כללא שפיר שמעינן ואמאי אשמעינן גמרא דלאו בפירוש אתמר ומה יש לנו לגמגם בכלל זה: **למ"ד טרפה הואי.** איכא למימר דלאו משום גניבות דעת איקפיד אלא משום דאשתייה גביה עד השתא: **אנפקא חייא משמע.** משום יקרא דידיה איקפיד שעבר על דבריו: **לא יסרבב.** לא יפליר בו הואיל ויודע שלא יעשה משום דגונב דעתו להחזיק לו טובה בחנם כסבור שמן הגד מסרהב לו כן: **ולא יפתח לו כו'.** כל חציותיהם מגופות היו וכשבא אדם חשוב אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלמה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא לו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובה חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תשאר חבית זו חסרה ותתקלקל יינה וזה ימכרנה מיד לחנוני ואיני נפסד: **לא יביא לו פך ריקן ויאמר לו סוך שמן.** מפני שיודע בו שאינו סך וגונב דעתו כסבור שיש בו שמן: **ואם בשביל כבודו.** של אורח להודיע לבריות שחביב הוא עליו מותר: **המקשקש.** חסר. לפי שזה סבור שהוא מלא: **שמעשהו.** גונב דעתו: **ואם יש שם חבר עיר.** חבורת עיר שיש שם רבים וזה מתכוין להחשיב את האבל בעיניהן שיאמרו כמה חשוב זה שזה מכבדו כ"כ: **מוסר.** דגדול כבוד הבריות: **סגדל.** של עור בהמה שמתה חיה[יא] מאליה אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה: **חיה שחוטה.** שמא מחמת נשיכת נחש מתה והאריה נבלע בעור: **ושמן לף על פיה.** כסבור שהכל שמן ומזמן עליו אורחים ובטוח שיש לו שמן הרבה לערכם: **וחנק אם עצמו.** שלא היה לו מה להאכילם ובוש מהם: **שעווק.** סוגר כמו ויעזקהו (ישעיה ה) : **שלימה אין צריך ליטול.** מפני שניכר שלא ניטל והאוכלה טוטלו: **ובעובד כוכבים בין שלימה כו'.** לקמיה [ע"ב] מפרש לה: **אין מוכרין טרפה לעובד כוכבים.** בשאם אא"כ הודיעו שהיא טרפה דמו ליכא גניבת דעת. ובמקום שאין מכריזין דליכא למיחש לשמא ימכרנה לישראל או במקום שמכריזין ובזוס שהכריזו הכי מתוקמא לקמן [שם]:

חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע. פירש בקונטרס דחיתוך דעובד כוכבים בדרך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח ועל דא סמיך רבי בשולה ירך על יד עובד כוכבים כיון שלא הכריזו ולא עשה בו חותם דכשרה היא אם חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת גיד עכ"ל ותימה דאם כן לוקמיה אף כשאין מכריזין וחתוכה לא לישדר ליה דלמא אתי ליזדבוני לישראל דכיון דחיתוך דישראל מידע ידיע לא יחוש ישראל הבא לקנותה שמא טרפה היא דאם כן למה פתחה וחתכה כדרך שעושין כדי ליטול הגיד וכי תימא דחייש ישראל שמא אחר כך נודע לו שהיא טרפה דא"כ מטעם זה נאסור בשולה ירך לחבירו ע"י עובד כוכבים שמא מזדמנה לעובד כוכבים ירך אחרת שלא נודע לישראל שהיתה טרפה עד אחר שניטל גידה והחליפה בזאת וי"ל דכולי האי לא חיישינן דלא שכיח שיזדמן כך ליד עובד כוכבים אבל היכא דישראל שלח לעובד כוכבים חייש ישראל במקום שאין מכריזין אע"פ שניטל גידה דלמא דלכך[ז] שלחה לעובד כוכבים לפי שנודע לו אחר ניקור דטרפה היא: **טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה.** וא"ת לעולם אימא לך דמותר לגנוב דעתו של עובד כוכבים ואיקפד משום דאמר לו לעובד כוכבים שחוטה היא ואיכא למיגזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ממנו וי"ל דמ"מ איכא למידק מיניה דאסור לגנוב דעתו דאי שרי ליכא למיחש שמא יקנה ממנו ישראל דיחוש לגנוב דעתו של עובד כוכבים אומר כן.

חתוכה נמי לישדר ליה דהא לא אתו למזבן מיניה אלא במקום שמכריזין שלימה נמי לא לישדר ליה דחתיך ליה ומזבין ליה אי בעית אימא במקום שמכריזין ואי בעית אימא במקום שאין מכריזין איבעית אימא במקום שמכריזין חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין גזירה [א]שמא יתננה לו בפני ישראל אחר ואי בעית אימא משום דקא גניב ליה לדעתיה דאמר שמואל [ב]אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים והא דשמואל [ג]לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דשמואל הוה קא עבר במברא א"ל לשמעיה פייסיה למבוריה פייסיה ואיקפד מ"ט איקפד אמר אביי [ד]תרנגולת טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה רבא אמר אנפקא אמר ליה לאשקויי ואשקייה חמרא מזיגא [ה]וכי מכללא מאי למ"ד טרפה הואי א"ל אמאי תשהא איסורא למ"ד אנפקא א"ל לאשקויי אנפקא חייא משמע תניא היה ר' מאיר אומר [ו]דאל יסרהב אדם לחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת ויודע בו שאינו מקבל ולא יפתח לו חביות המכורות לחנוני אא"כ הודיעו [ז]ולא יאמר לו סוך שמן מפך ריקן ואם בשביל כבודו מותר איני והא עולא איקלע לבי רב יהודה פתח לו חביות המכורות לחנוני אודועי אודעיה ואיבעית אימא שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה דבלאו הכי נמי פתוחי מפתח ליה ת"ר [ח]לא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין המתקשקש ולא ימלאנו מים מפני שמתעהו ואם יש שם חבר עיר מותר ת"ר [ט]לא ימכור אדם לחבירו סנדל של מתה בכלל של חיה שחוטה מפני ב' דברים א' מפני שמתעהו וא' מפני הסכנה [י]ולא ישגר אדם לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה ומעשה באחד ששיגר לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך וזימן עליה אורחין ונכנסו מצאה שהיא של יין וחנק את עצמו [יא]ואין האורחין רשאין ליתן ממה שלפניהם לבנו ולבתו של בעה"ב אא"כ נטלו רשות מבעה"ב ומעשה באחד שזמן ג' אורחין בשני בצורת ולא היה לו להניח לפניהם אלא [יב] כשלש ביצים בא בנו של בעה"ב נטל אחד מהן חלקו ונתנו לו וכן שני וכן שלישי בא אביו של תינוק מצאו שעווק א' בפיו ושתים בידו חבטו בקרקע ומת כיון שראתה אמו עלתה לגג ונפלה ומתה אף הוא עלה לגג ונפל ומת א"ר אליעזר בן יעקב על דבר זה נהרגו ג' נפשות מישראל [יב]מאי קמ"ל דכולה ר"א בן יעקב היא ת"ר [יג]השולח ירך לחבירו שלימה אינו צריך שיטול הימנה גיד הנשה חתוכה צריך ליטול הימנה גיד הנשה [יד]ובעובד כוכבים בין חתוכה ובין שלימה א"צ ליטול הימנה גיד הנשה ומפני ב' דברים אמרו אין מוכרין נבילות וטרפות לעובד כוכבים אחד מפני שמתעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל אחר ולא יאמר אדם לעובד כוכבים קח לי בדינר זה בשר מפני ב' דברים אחד

אמר

מסורת הש"ס

א) [ברכות ט. ושם נסמן], ב) [ברכות יב. ושם נסמן], ג) [מס' ל"ל פ"ח מופסחא ב"ב שם מס' ד"ל פ"ח], ד) [תוס' ב"ב שם מס' ד"ל פ"ח], ה) [שם פ"ט], ו) [לוגמתו לקמן קד: וע"ש ופפרש"י שם ובכריתות כג. ובגלה יט: ע"ש ובשבת קג. הא מני רבי יוסי וכו' כולה ר"י היא], ז) [תוספתא פ"ז ה"ל ע"ש], ח) [ל"ל אחר ד"ה מברא], ט) יעב"ן מ"ז, י) בס"ל: לכך,

הגהות הב"ח

(א) גמ' לפימה אלא (כשלם) תז"מ וי"ב ס"ל שלש: (ב) רש"י ד"ה במר וכו' דלשון תמורה הוא האי טריפה כל"ל ותוס ד' נמחק:

מוסף רש"י

וכי מכללא מאי. וכי אמר ליה מכללא מאי גיעוותא איכא דאמר לאו בפירוש אתמר (ברכות יב.).

רבינו גרשום

ניכר גיד הנשה בירך לישדר ליה דבמקום שאין רגילין להכריז אין קונין בשר על הכל מעובד כוכבים. אלא במקום שמכריזין כלומר במקום שרגילין להכריז כשיש טרפה לישראל: שלימה נמי לא לישדר דילמא מחתך ליה כו' דבמקום שרגילין להכריז ביום שאין מכריז קונה ישראל בשר מא"י ושמא מחתך לה ואין מקומה ניכר ומוכר אותה לישראל: איבע' אימא במקום שמכריזין ואי פרכת שלמין לא לישדר דילמא מחתיך לה ומזבין לה לישראל חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע: ואיבעית אימא מקום שאין מכריז ואי פרכת חתוכה נמי לישדר דלא אתי למזבן מיניה גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר כו': ואיבעית אימא משום דקא גניב ליה לדעתיה כלומר למה אמרי' שולח אדם ירך לעובד כוכבים שלימה אין חתוכה לא דגיד עץ בעלמא הוא [משו"ה] משדר ליה שלימה ב) כגונב ליה לדעתיה דמקומו ניכר אבל אי משדר חתוכה גניב ליה לדעתיה דסבר ישראל עצמו חתכה ונטל ממנו גיד הנשה והכל כשר: תרנגולת טרפה יהב ליה כו' כלומר בשכר המעבר וא"ל לאחר דשחוטה כשרה הוות: אנפקא א"ל לאשקוייה כלומר יין חי א"ל שמואל לשמעיה לאשקוייה ואשקייה יין מזוג. וא"ד אנפקא דהו אספרגוס: דאי מכללא מאי כלומר אמרת והא דשמואל לאו בפירוש איתמר דאסור לגנוב דעת

ב) נראה דל"ל איתמר משמיה דשמואל דאסור לגנוב דעת הבריות אפי' כו' כן הוא דאל"ה אמאי איקפיד: אי לאביי וכו'.

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' יד ועיי' במ"מ טוש"ע יו"ד סימן סה סעיף יא:

מא ב ג ד מיי' פ"ב ופי"ח מהל' תערובות הל' ו ג סמג לאוין קנה טוש"ע מ"מ סימן רכח סעיף ו:

מב ה ו טוש"ע שם ס"ז:

מג ז מיי' פ"ב מהל' דעות הל' ו טוש"ע שם סעיף ח:

מד ח מיי' פ"ז מהל' ברכות הל' י טוש"ע מ"מ סי' קע סעיף יט:

מה ט מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יד וע"ש סמג לאוין קלט קמא טור ש"ע י"ד סימן סה סעיף יא:

רבינו גרשום (המשך)

הבריות אלא מכללא דמעברא דאיקפד בשביל שמעיה דנתן לא"י תרנגולת טרפה בכלל שחוטה מהאי קפידא איתמר משמיה דשמואל ג) אפי' איתמר משמיה מההוא קפידא מאי ודאי כן הוא ואינו דאיקפד אי לאביי תרנגולת כו' כלומר אפי' דחזינן דאיקפד לא אמרינן משמיה בפירוש דאסור לגנוב דעת הבריות אי משום דאיקפד לא איקפד לשמעיה בשביל דגנב דעתו של א"י אלא א"ל לא ליבעי ליה כו' אי לרבא אנפקא חייא משמע כלומר שאינו מוזג ומיחזי כגזל גמור: ולא ירבה בתקרובת. כלומר לא ישגר לו דורונות: לא יפתח לו חביות כו'. כלומר הוא מכר חביותיו לחנוני וחנוני עומד לפותחן למוכרן מיד ובא אוהבו לביתו ובקש ממנו מכור לי יין מאותו חבית אל יאמר לו אם לא בשביל אהבתך לא הייתי פותחו וגונב דעתו שהחנוני עתיד למוכרו: ואל יאמר לו סך שמן. כלומר הפך של שמן יהיה בידו ואין בו כלום שהריק השמן ממנו אל יאמר לו רוצה [אתה] לסוך שמן מן הפך הזה ואין בו כלום וגונב דעתו: ואם בשביל כבודו. כלומר ישבו שם בני אדם וחולק לו כבוד בשביל בני אדם: לגין המתקשקש. כלומר שאין בו אלא מעט יין: ואם יש בו חבר עיר. כלומר תלמיד חכם ודאי בשביל כבודו הוא עושה ואין לו יכולת למלאנו יין מותר: סנדל של מתה. כלומר סנדל של עור בהמה שמתה מאיליה בכלל סנדל בהמה שנשחטה שאין סנדל של מתה טוב כשל שחוטה: מפני הסכנה. שמא נשכה נחש וישב הארס בבשר (אדם). ושמן צף על פיה כלומר יין ומיעוט שמן על היין: והניח בפניהם כשלש ביצים. כלומר פת כשלש ביצים. שהוא עוזק כו' כלומר שהוא כוסס: חתוכה צריך ליטול הימנה גיד הנשה. כלומר כיון דהירך חתוך סבר בר ישראל חברו שגיד הנשה מנוקר ממנו ולא ישלנו: אחד מפני האנסין. כלומר שמא יעשה לו אונס לטבח ישראל ליתן לו יותר

אמר אביי אין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין. תימה לאביי ורבא ורב אשי בריש היכי משדר ליה חתוכה הא לעיל אמרי׳ חתוכה אסור גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אי נמי משום דגניב ליה דעתיה וי״ל דלית להו להך טיעוי אלא טיעוי קמא דאוקי במקום שמכריזין וחיתוך דעובד כוכבים מידע ידיע ובמנס פירש בקונטרס אמילתיה דרב אשי דפליג תנא דמתני׳ אתנא דברייתא דיכול לומר רב אשי (ה) בטיעוי קמא דלעיל כדפרישית והא דקתני מציעתא דאין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים מפני שמטעהו דוקא במכירה הוא דאסור לפי שהעובד כוכבים נתן מעות בתורת שחוטה אבל בשולח דורון לא חיישינן וסיפא דחיישינן שמא ימכרו לו נבלות וטרפות לא שימכרו בתורת שחוטה אלא שמא ימכרו לו ויודיעוהו שהיא טרפה והעובד כוכבי׳ לא יגיד לו ולהא חיישי אמוראי דהכא והא דקתני ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל לאביי ורבא איירי במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל במקום שאין מכריזין לא חיישינן דלמא הדר זבין לה ישראל מייה אפילו במכירת טבח באיטליז דאיכא ישראל טובא ורב אשי חיש כיון דטובא ישראל קיימי התם דילמא חד מייייהו הדר זבין לה מייה כדפירש בקונטרס ומיהו להוא טיעוי דמשני לעיל גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל קשה רישא דהך ברייתא ודוחק לומר דפליג ומפרש ר״ת דלעיל במתניתין איירי באומר הישראל לעובד כוכבים שהיא מנוקרת והתם הוא דאסור משום דגונב דעתו אבל שלימה הא חזי ליה עובד כוכבים שלא ניטל הגיד אע״פ שישראל אמר לו שיטול יודע עובד כוכבים שהוא משקר ולכך חיישינן נמי בחתוכה שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ישראל מן העובד כוכבים אף במקום שאין מכריזין ואכלנה בגידה ולא חיש דלמא טרפה היא מאחר שאומר ישראל בשעה שנותנה לעובד כוכבים שתקנה וטרח בה ליטול הגיד עד שראוי לעצמו דאפי׳ יהא מותר לגנוב דעת העובד כוכבים מ״מ לא מסיק אדעתיה שלהטעותו אומר לו כן והא דדייק מדאיקפד שמואל דאסור לגנוב דעתו יודע היה שמואל שבלגעא נתן לו ולא היה לו לחוש שמא רמה ישראל אחר אלא משום גיזבת דעתו ובדרייתא דקתני ובעובד כוכבים אחד מפני האנסין ואחד שמא מוכרין לו נבלות וטרפות אמר מר ובעובד כוכבים בין שלימה בין חתוכה אינו צריך ליטול הימנה גיד הנשה במאי עסקינן אילימא במקום שמכריזין חתוכה אמאי אינו צריך ליטול הימנה גיד הנשה כיון דלא אכרוז אתי למיזבן מיניה אלא פשיטא במקום שאין מכריזין אימא מציעתא מפני שני דברים אמרו אין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים אחד מפני שמטעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל אחר ואי במקום שאין מכריזין הא לא אתי למיזבן מיניה אלא פשיטא במקום שמכריזין אימא סיפא לא יאמר אדם לעובד כוכבים קח לי בדינר זה בשר מפני שני דברים אחד מפני האנסין ואחד שמא מוכרין לו נבילות וטרפות ואי במקום שמכריזין אי איתא דהוה טרפה אכרוזי הוו מכרזי אלא פשיטא במקום שאין מכריזין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין מציעתא במקום שמכריזין אמר אביי אין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין מציעתא במקום שמכריזין רבא אמר כולה במקום שמכריזין רישא וסיפא שהכריזו מציעתא שלא הכריזו רב אשי אמר כולה במקום שאין מכריזין ומציעתא [א]גזירה שמא ימכרנה בפני ישראל היכי מכרזינן אמר רב יצחק בר יוסף נפל בישרא לבני חילא ולימא נפל טריפתא לבני חילא לא זבני והא קמטעי להו [ב]אינהו הוא דקמטעו נפשייהו כי הא דמר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזיל מסיכרא לבי מחוזא ורבא ורב ספרא הוו קא אתו לסיכרא פגעו אהדדי הוא סבר לאפיה הוא דקאתו אמר להו למה להו לרבנן דטרוח ואתו כולי האי א״ל רב ספרא אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר אי הוה ידעינן טפי הוה טרחינן א״ל רבא מ״ט אמרת ליה הכי דאחלישתיה לדעתיה א״ל והא קא מטעינן ליה איהו הוא דקא מטעי נפשיה ההוא טבחא דא״ל לחבריה אי שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני דאומר לו בשבילך אני פותחם דודאי גונב דעתו: **הוו אתו לסיכרא פגעו אהדדי.** וכסבור מר זוטרא שלקראתו יצאו: **כולי האי.** יצאתם יותר מדאי: **לא הוה ידעינן.** ועשות עסקינו וילך למקום אחר יצאנו: **דאחלישתיה לדעתיה.** שהיה סבור תחלה שכבדנוהו: **והא קמטעינן ליה.** אם לא הייתי מגלהו היה מחזיק לנו טובה חנם: **איהו הוא דמטעי אנפשיה.** אחרי שאנו לא אמרנו לו לקראתך יצאנו:

אי

אחד מפני האנסין ואחד שמא מוכרין לו נבלות וטרפות אמר מר ובעובד כוכבים בין שלימה בין חתוכה אינו צריך ליטול הימנה גיד הנשה במאי עסקינן אילימא במקום שמכריזין חתוכה אמאי אינו צריך ליטול הימנה גיד הנשה כיון דלא אכרוז אתי למיזבן מיניה אלא פשיטא במקום שאין מכריזין אימא מציעתא מפני שני דברים אמרו אין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים אחד מפני שמטעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל אחר ואי במקום שאין מכריזין הא לא אתי למיזבן מיניה אלא פשיטא במקום שמכריזין אימא סיפא לא יאמר אדם לעובד כוכבים קח לי בדינר זה בשר מפני שני דברים אחד מפני האנסין ואחד שמא מוכרין לו נבילות וטרפות ואי במקום שמכריזין אי איתא דהוה טרפה אכרוזי הוו מכרזי אלא פשיטא במקום שאין מכריזין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין מציעתא במקום שמכריזין אמר אביי אין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין מציעתא במקום שמכריזין רבא אמר כולה במקום שמכריזין רישא וסיפא שהכריזו מציעתא שלא הכריזו רב אשי אמר כולה במקום שאין מכריזין ומציעתא [א]גזירה שמא ימכרנה בפני ישראל היכי מכרזינן אמר רב יצחק בר יוסף נפל בישרא לבני חילא ולימא נפל טריפתא לבני חילא לא זבני והא קמטעי להו [ב]אינהו הוא דקמטעו נפשייהו כי הא דמר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזיל מסיכרא לבי מחוזא ורבא ורב ספרא הוו קא אתו לסיכרא פגעו אהדדי הוא סבר לאפיה הוא דקאתו אמר להו למה להו לרבנן דטרוח ואתו כולי האי א״ל רב ספרא אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר אי הוה ידעינן טפי הוה טרחינן א״ל רבא מ״ט אמרת ליה הכי דאחלישתיה לדעתיה א״ל והא קא מטעינן ליה איהו הוא דקא מטעי נפשיה ההוא טבחא דא״ל לחבריה אי

מ״ד

אסור משום דמטעהו וגם משום שמא יקנה ישראל ממנו במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל במקום שאין מכריזין לא חיישינן דאפילו רואה שאמר לו הישראל כך קא חשיב ישראל הרואה להשביח מקחו אומר לו כן בכשרה דמיה יקריס דראויה לימכר לישראל אבל כשאומר דניטל גיד הימנה לא שייך טעם זה דלא עדיפא בהכי ורב אשי סבר דאפילו במקום שאין מכריזין חיישינן דישראל השומע לא אסיק אדעתיה להשביח מקחו אומר כן וא״ת ולפלוג וליתני בדידה בגיד ובמקום שאין מכריזין דבהכי איירי רישא לאביי דכשאומר לו שהיא מנוקרת אין לשלוח עד שיטול הימנה גיד הנשה מפני שני דברים אחד מפני שמטעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל וי״ל דנקט נבלה וטרפה לרבותא דקא ס״ד דלא אסור מפני שמטעהו כשמוכר לו בחזקת שחוטה לפי שיודע להשביח מקחו אומר כן: **אינהו** דקא **מטעו אנפשייהו כי הא.** פי׳ בקונטרס והא דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני כשאומר לו בשבילך אני פותחן דודאי גונב דעתו ואין נראה דהא אלא אם כן הודיעו קתני דמשמע אפילו בשתם אסור ולא שרי אלא בכה״ג ועוד דמאי פריך מרב יהודה דפתח ליה לעולה דהא ודאי שלא היה מטעהו רב יהודה לומר לו בשבילך אני פותחן לכך נראה דהתם בשתם ואסור משום דאין לאוקי אדעתיה דמכורות לחנוני אבל הכא איבעי [להו] לאסוקי אדעתייהו דטרפה היא ומר זוטרא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שלא לקראתו היו באים אלא לצורך עצמם:

והא קא מטעינן ליה. וא״ת והא אין זה טעות כיון דבלאו הכי היו באים לכבודו כדקאמר ליה טפי הוה טרחנא דכה״ג אמרינן לעיל שאני עולה דחביב ליה לרב יהודה וי״ל דלא דמי כלל דלעיל נהי דליכא פסידא כל כך במה שפותחן כיון שהיו מכורות לחנוני מ״מ בעבורו פתחן וכיון דאפילו לא היו מכורות היה פותחן בעבורו לא הולכך להודיעו כלל אבל הכא לא באו כלל בעבורו:

אמן

עין משפט נר מצוה

מז א מיי׳ פ״ח מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יד וע״ש סמג לאוין קלט קמא טוש״ע יו״ד סי׳ סה סעיף יא:

מז ב (מיי׳ פ״ד מהל׳ מכירה) טוש״ע ח״מ סי׳ רכח סעיף ו:

רבינו גרשום

משנותן לאחרים: אלא פשיטא במקום שאין מכריזין כלומר במקום שאין רגילין להכריז באותו מקום אין קונה על הכל ישראל מא״י בשר לפיכך בא״י בין שלימה ובין חתוכה אין צריך ליטול ממנה גיד הנשה דלא אתי ישראל מיזבן מיניה. אלא פשיטא במקום שמכריזין כלומר במקום שרגילין להכריז ביום שלא הכריזו לא ימכור לו נבלות וטרפות לא״י שמא יחזור וימכרנה לישראל. ומצעתא בשלא הכריזו כלומר במקום שרגילין להכריז ביום שלא הכריזו אין מוכרין נבלות וטרפות לא״י שמא ימכרנה לישראל ורב אשי אמר כולה במקום שאין מכריזין. ואי פרכת (אי) במקום שאין רגילין להכריז אמאי אין מוכרין נבלות וטרפות לא״י והא לא אתי ישראל למיזבן מיניה גזרה שמא ימכרנה לו בפני ישראל: אינהו הוא דקא מטעו כו׳ כלומר הן יודעין שטרפה והא דלא קא מכרזי נפל טרפתא לבני חילא כי היכי דלא מימאסו: הא קא מטעינן ליה. כלומר דאנן אמרי׳ ליה דאנן נפקינן לקדמותיה וקא מטעינן ליה: איהו הוא דקא מטעי נפשיה כלומר שהוא יודע דלא נפקינן לקדמותיה ואף על פי כן קאמר אמאי איצטער רבנן:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה אמר וכו׳ היינו כשאומר לו דכשרה היא. עי׳ לקמן דף קו ע״ל ובמהרש״ל שם:

הגהות הב״ח

(ה) תוס׳ ד״ה אמר וכו׳ דיכול לומר רב אשי כשינויא:

אי הוות פייסת מינאי מי לא ספיי לך משור של פטם דעבדי אתמול א"ל אכלי משופרי שופרי א"ל מנלך א"ל דזבן פלוני עובד כוכבים וספא לי א"ל תרי עבדי וההוא טרפה הוה אמר רבי בשביל שוטה זה שעשה שלא כהוגן אנו נאסור כל המקולין רבי לטעמיה דאמר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר איכא דאמרי אמר רבי מפני שוטה זה דאיכוון לצעוריה לחבריה אנו נאסור כל המקולין טעמא דאיכוון לצעוריה לחבריה הא לאו הכי אסור והתניא רבי אומר [א]מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר שאני הכא דאיתחזק איסורא [ב]אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור מיתיבי רבי אומר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר נמצא ביד עובד כוכבים שאני תא שמע תשע [ג]חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב הכא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים תא שמע [ג]מצא בה בשר [ד](אם חי) הלך אחר רוב טבחים ואם מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר וכי תימא הכא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר ונחזי אי דעובד כוכבים נקיט ליה אי דישראל נקיט ליה הכא במאי עסקינן בעומד ורואהו תא שמע [ה]נמצא בגבולין אברים נבלות חתיכות מותרות וכי תימא הכא נמי בעומד ורואהו אברים נבלות אמאי מידי הוא טעמא אלא לרב הא איתמר עלה רב אמר מותרות משום נבלה ולוי אמר מותרות באכילה והא דרב [ו]לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר דרב הוה יתיב אמברא דאישתטית חזיא לההוא גברא דהוה קא מחוור

אנן נאסור את כל המקולין. מקולין הם לאותם עובדי כוכבים שלוקחין בשר מן הטבח להשתכר בו וקאמר דאין לנו לאסור מליקח בשר היום משלו ולאחר שכמו שמכרה לזה טרפה למוכרה במקולין אע"פ שלא הכריזו כן מכר לאחרים המוכרים במקולין אז כמו שמכר זה הטבח טרפה כמו כן עשו שאר טבחים זה אין לאחר ושרו שאר מקולין הואיל ורוב טבחי ישראל נגד מההוא עובד כוכבים דזבנה מייתי: **רבי** לטעמיה דאמר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר. ולא חיישינן שמא יציא עובד כוכבים מנבלה שבביתו למכור במקולין או אם מכר אחד מן הטבחים טרפה לעובד כוכבים הבא לקנות ממנו לאכילה ולא כדי למכור במקולין אין לאסור בשביל כך מקולין דעובדי כוכבים דבתר רוב בשר אזלינן שקוים מטבחים ישראל כדי למכור במקולין שהיא כשירה: **תעמא** דאיכוון לצעוריה הא לאו הכי אסור והתניא בו'. פירוש דשרינן בשר הנמצא ביד עובד כוכבים דאזלינן בתר רובא ולא חיישינן שמא הביא נבלה מביתו למכור במקולין הכא נמי ניזיל בתר רובא ולא ניחוש לשאר מקולין ומשני שאני התם דאיתחזק איסורא פירוש הוחזק שיש איסור במקולין: **אמר** רב בשר שנתעלם מן העין אסור. ואפילו בעיר שיש בה רוב טבחי ישראל דחייסינן שמא עורבין אייתו נבלה מרובא דעלמא ואכלוה [ו] ואומרא בעלמא הוא משום עובדא דהוה כדלקמן:

ספקו אסור. דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והא דקיי"ל [ח] מדאורייתא חד בתרי בטיל היינו היכא שמעורב ואינו ניכר האיסור אבל הכא ידוע האיסור בדוכתיה ואמנות המוכרת בשר נבלה ובדבר משוב אפי' מעורב לא בטיל ואמר כל קבוע כו' כדאמר בפ' התערובת (זבחים עג.) גבי תערובת בעלי חיים דאסיבי ולא בטלי דפריך ומשוך ונקריב חד מייתיהו ונימא כל דפרים מרובא פרים ומשני נמשוך בתמיה הוה ליה קבוע וכל קבוע כו' ועיקר הטעם אינו משום קבוע אלא משום דבעלי חיים לא בטלי כמו דבר שדרכו ליימות: **ובנמצא** הלך אחר הרוב. ולא"ת דבמקום שמכריזין והכריזו משום טרפה אחת אסרינן כל המקולין של עובדי כוכבים ולא אזלינן בתר דישראל דהוי רובא וכשר וכן במקום שאין מכריזין לא אזלינן בתר רוב כשרים ומיהו איכא למימר דהתם משום דמקולין הוו להו קבוע אבל קשה דבשר הנמצא ביד עובד כוכבים שלא במקולין אסור ביום שהכריזו ולא אמרינן הלך אחר הרוב אע"ג דשרינן הכא נמצא ביד עובד כוכבים דמסתברא דהא דאמר רבי לעיל מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר היינו במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל הכריזו אסור אף על גב דקתני נמצא דמשמע שלא במקולין ועוד דאסרינן במקום שאין מכריזין לקנות מן העובד כוכבים במקולין אע"פ שרוב טבחי ישראל דחייסינן דלמא אתרמי לטבחי ישראל טרפה ולא אזלינן בתר רוב בהמות דכשרות אע"ג דלקמן שרי כבדי וכוליתא דשדו עורבי במעלי יומא דכפורי משום דהיתרא שכיח טפי ולא חיישינן דלמא של טרפות הן כדפירש בקונטרס התם לקמן משום דרוב בהמות אינן טרפות וגרלה דתקנתא בעלמא הוא שעשו חכמים במקום שאין מכריזין שלא לקנות מן העובדי כוכבים לכתחלה אע"פ שרוב טבחי ישראל וכן במקום שמכריזין והכריזו שלא לקנות משום עובד כוכבים כי ההיא דאמר (דף פפ.): בגד שאבד בו כלאים לא יאמרנו לעובד כוכבים דלמא אתי לזבוני לישראל אע"ג דמן הדין לא הוה לן למיחש דאזלינן בתר רובא: **הכא** נמי בשנמצא ביד עובד כוכבים. ולא"ת דאמר בפ"ק דפסחים (דף ט: ושם ד"ה היינו) תשעה לבורים של מלח ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל כו' היינו תשעה חנויות דספקו אסור פירש ואתא עכבר ושקל היינו סיפא והשתא כי שקל נמי עכבר מן הלבורים ליתתרי כי הכא דשרינן נמצא ביד עובד כוכבים דמה לי נמצא בפי עכבר ומה לי נמצא ביד עובד כוכבים דאזלינן בתר הרוב ויש לומר דהתם איירי שראינו שלקח מן הלבורים שנולד הספק במקום הקביעות ובפ' התערובת (זבחים דף עג.): דפריך ונכבשינהו [ז] ויניידו ונימא כל דפרים מרובא פרים ומאי קושיא והלא כיון דחזינן בשעה שפירש דמתיילד ספקא במקום קביעות הוי כמחצה על מחצה יש לומר דהתם פריך שנעשה בענין זה שלא נראה בשעה שיפרוש ולא"ת דהתם משני גזירה שמא יקח מן הקבוע אמאי לא אסרינן הכא נמי גבי נמצא ביד עובד כוכבים משום גזירה שמא יקח מן הקבוע וכ"ת דהתם נמי אם פירשו מעצמם שרו אלא דלכתחלה הוא דאסור לעשות כן גזירה שמא יקח מן הקבוע דא"כ אמאי יראו עד שיסתאבו כיון דפירשו מעצמם מותרים ותו הא דאמרינן התם[ט] כוס של עובד כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורים פירש מ' מהם לרבות ומרבות לרבות מותרין למה לי נתערב ברבות כיון דפירש הוא מותר דמרובו פרש אלא משמע דאסור גזירה שמא יקח מן הקבוע ואין סברא לחלק בין קדשים ועבודת כוכבים לשאר איסורים וי"ל דהכא לא שייך כלל למיגזר שמא יקח מן הקבוע כיון שהאיסור ידוע במקומו ואין חנות המוכרת נבלה מעורבת אלא ידועה במקומה אבל כשהאיסור מעורב אי שרי ליה כי פרש אתי ליקח מן הקבוע ודוקא התם שהאיסור מעורב בהיתר ור"ת היה מתיר כשנכנס זאב בעדר ודרס שנים או שלשה טלאים כל חד וחד מטעם כל דפרש מרובא קפרש ואין נראה אלא דוקא כשהאיסור ידוע כדפירשתי:

אסיק

ז) ב"מ כד:, ח) פסחים ט: נדה יח. כתובות טו., ט) מכשירין פ"ב [מ"ט ע"ש], ד) [ליתא במשנה], ה) שקלים פ"ז מ"ג, ו) [ברכות ע. וש"נ], ז) [ל"ל במכשירין], ח) [לקמן לח:], ט) [דף עד.],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר רב וכו' מרובה דעלמא וחלפוה ואפילו בבהמה שלימה ומומרא בעלמא הוא הס"ד והשתא נממק: (ב) ד"ה הכא וכו' היינו סיפא וכו' ויכבשינהו דנניידו:

מוסף רש"י

בשר כיון שנתעלם מן העין אסור. ואפילו מלוי ביתר בנית ישראל (ביצה מ.) שמא נתחלף בנבילה (ב"מ כד:). ולקח מאחת מהן. במקום קביעות (כתובות טו.) בתוך החנות (פסחים ט:). ספקו אסור. דכל קבוע שנטלו ממקום קבוע, אין הולכין בו אחר הרוב, אלא הרי הוא כמחצה על מחצה ופפק אסורא לאומרא (פסחים ט:) וכיון שלקחו ממקום הקביעות מחזקינן לה כמחצה על מחצה (נדה יח.). ובנמצא. בשר הנמצא בקרקע בין החנויות (פסחים שם) בשר הנמצא בשוק ולא ידענן מאיזה פירש (כתובות שם) דהוה ליה מופרש מהן ולא לקחו ממקום הקביעות (נדה שם). הלך אחר הרוב. ומותר דכל דפרש מרובא פרש (שם) דכיון דפרש אין כאן מותר קבוע (פסחים שם) הואיל והכא לפניו לא במקום קביעות לקחה וכבר פירשה על ידי אחר וכל דפרש מרובא פרש (כתובות שם).

רבינו גרשום

אי הוה פייסת מינאי כלומר אי הוה עבדת לי ניח נפשא: מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן. כלומר שמכר בשוק טרפה במקום שמוכרין כשרה אנו נאסור כל המקולין אע"ג דטבחי ישראל בשר שנמצא ביד א"י יהא אסור שמכרו לו טרפה: הא לאו הכי אסור כלומר היכא דאיכא טרפה אחת במקולין בשר שנמצא ביד א"י דאיכא למימר דאותה טרפה מכרו לו והתניא רבי אומר מקולין כו' שאני התם דאיתחזק איסורא כלומר כי איתחזק טרפה במקולין לא אמרי' בשר שנמצא ביד עובד כוכבים מותר: מיתיבי ר' אומר מקולין וטבחי ישראל כו' כלומר והא הכא דנתעלם מן העין ומותר: נמצא ביד עובד כוכבים שאני. כלומר

עין משפט נר מצוה

מח א ב מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יא יב סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' סג סעיף ח:

מט ג מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע י"ד סי' קי סעיף ג:

נ ד מיי' פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הל' ד:

לעזי רש"י

מיישל"ת [מיישלי"ש]. אטלזיס.

רבינו גרשום (המשך)

דאמר' ליה מאן יהיב לך הא בישרא. אי ישראל יהב ליה מותר ואי עובד כוכבים יהיב ליה אסור: ובנמצא הלך אחר הרוב כלומר אע"ג דנתעלם מן העין: ת"ש מצא בה בשר כלומר בעיר מצא הלך אחר הרוב טבחים כלומר כיון דרוב טבחים ישר' מותר ואי מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר כלומר ואם אומות העולם רוב אוכלי בשר הן אסור והא הכא חזינן אם חי הוא הלך אחר רוב הטבחים ואע"פ שנתעלם מן העין. וכי תימא הכא נמי במצא ביד עובד כוכבים דהלך אחר רוב טבחים א"כ למה אזלינן אחר רוב אוכלי בשר ניחזי אי עובד כוכבים נקיט ליה אי ישראל נקיט ליה כלומר אי עובד כוכבים נקיט ליה טרפה ואי ישראל נקיט ליה כשרה. בעומד ורואה כלומר לעולם אימא לך בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ואי פרכת והא קא חזינן הכא מצא בה בשר הלך אחר רוב טבחים ורוב טבחי ישראל ומותר בעומד ורואהו משעה שניטל הבשר מן מקולין עד שעה שנפל. ת"ש נמצא בגבולין איברין כו'. הכא המשנה בבשר שנמצא בעזרה [איירי] איברין שלימין הרי אלו עולה דודאי כיון דשלימין הן עולה הן שכן מצינו ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים: חתיכות. של חטאת הן כלומר דחטאת יכולין לחתוך אבר לכמה חתיכות. נמצא בירושלים איברים שלמים כלומר ששלמים היו נאכלין בכל העיר. נמצאו בגבולין איברין נבלות דודאי אם לא היו נבלות לא היו שלימות אלא ודאי נבלות הן והיתילום לאשפה חתיכות מותרות דודאי כשרות היו ונפלו לאחר מכאן דאם לא היו כשרות לא היו חתוכות מ"מ חזינן הכא מצא בגבולין חתיכות מותרות אע"ג דנתעלם מן העין: מידי הוא טעמא אלא לרב. כלומר בתחלת ההלכה הא איתמר עלה רב אמר מותרות כלומר עלה דרב דמותרת משום נבלה דאינה מטמאה במשא אבל אסורה באכילה כיון דנתעלם מן העין: והא דרב לא בפירוש איתמר. כלומר מה דאמר רב אסור כיון דנתעלם מן העין אסור לאו בפירוש איתמר. אמעברא דאישטיא נהר: מחלל רישא כלומר רוחץ במים ראש של בהמה.

אסיק תרין אמר רב עבדי נמי הכי אסרינהו ניהליה. ומי לא אסיק אלא חד לא היה אוסר שהרי ראה אלא היה שם עורב והא לא הוה (ג) למיחש שמא שלו נאבד במים וזהו אחר אבל השתא דאסיק תרי אסרינן אע"פ שרוב טבחי ישראל הוו שם דחיישי שמא עורב הביא מרובא דעלמא והיינו דקאמר דאיסורא שכיחי טפי כלומר במקומות הרחוקים שיכולים עורבין להביא משם ולקמן דשרי רב כהנא כבדי וכולייתא דמייתו עורבין ושדו משום דהיתרא שכיחא (ג) התם בכל מקומות שסביב שהיו עורבין יכולים להביא משם היו רוב טבחי ישראל: **לא** עלים רב עיניה מיניה. לא היה יכול לדקדק מכאן דסבר רב דבשר שנתעלם מן העין אסור דללמא רוב טבחי עובדי כוכבים היו שם: **כאליעזר** עבד אברהם. (ד) ואם תאמר אליעזר היאך ניחש למ"ד בפ' ארבעה מיתות (סנהדרין דף נ:) כל האומר בפרשת מכשף בן נח מוזהר עליו וי"ל (ד) דההוא תנא סבר שלא נתן לה הלמידים עד שהגידה לו בת מי היא ואע"ג דכתיב (בראשית כד) ויקח האיש מזה זהב וגו' והדר כתיב ויאמר בת מי את אין מוקדם ומאוחר בתורה וכן מוכח בספר דכתיב ואשאל אותה ואומר בת מי את:

וכיונתן בן שאול. וא"ת היאך ניחש ויש לומר דלזרז את נערו אמר כן ובלאו הכי נמי היה עולה: **תריסר** גמלי. ור"ח גריס גוילי כלומר תריסר גוילין כתובין שאלות: **בחרוזים** הרי זה סימן. משמע דאין דרך לחרוז בשר וא"ת דבתוספתא [ב"מ פ"ב] קתני מצא חרוזין של דגים ושל בשר הרי אלו שלו ויש לומר דהכא סמכינן בדבר מועט (ה) ולא

[ה] מחוור רישא נפל מיניה אזל אייתי סילתא שדא אסיק תרין אמר רב עבדי נמי הכי אסרינהו ניהליה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב דאיסורא שכיחי דהתירא לא שכיחי אמר להו דאיסורא שכיחי טפי [ו]וכי מכללא מאי פרווותא דעובדי כוכבים הואי תדע דקאמר להו דאיסורא שכיחי טפי אלא [ז]רב היכי אכל בשרא בשעתיה דלא עלים עיניה מיניה איבעית אימא [ח]בציירא וחתומא ואי נמי [ט]בסימנא [י]כי הא דרבה ב"ר הונא מחתך ליה אתלת קרנתא רב הוה קאזיל לבי רב חנן חתניה חזי מברא דקאתי לאפיה אמר מברא קאתי לאפי יומא טבא לגו אזל קם אבבא [כ]אודיק בבזעא דדשא חזי חיותא דתליא טרף אבבא נפוק אתו כולי עלמא לאפיה אתא טבחי נמי לא עלים רב עיניה מיניה אמר להו איכו השתא ספיתו להו איסורא לבני ברת לא אכל רב מההוא בישרא מ"ט אי משום איעלומי הא לא איעלים אלא דנחיש והאמר רב [ל]כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש אלא סעודת הרשות הואי ורב [מ]לא מתהני מסעודת הרשות רב בדיק במברא ושמואל בדיק בספרא רבי יוחנן [נ]בדיק בינוקא כולהו שני דרב הוה כתב ליה רבי יוחנן לקדם רבינו שבבבל כי נח נפשיה הוה כתב לשמואל לקדם חבירינו שבבבל אמר לא ידע לי מידי דרביה אנא כתב שדר ליה עיבורא דשיתין שני אמר השתא חושבנא בעלמא ידע כתב שדר ליה [ס]תליסר גמלי ספקי טריפתא אמר אית לי רב בבבל איזיל איחזייה א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה [ע]ושמואל מת אמר ש"מ נח נפשיה דשמואל ולא היא לא שביב שמואל אלא כי היכי דלא ליטרח רבי יוחנן תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר [פ]בית תינוק ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן אמר ר' אלעזר והוא דאיתחזק תלתא זימני דכתיב [צ]יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו בעא מיניה רב הונא מרב בחרוזין מהו א"ל אל תהי שוטה בחרוזין הרי זה סימן איכא דאמרי אמר רב הונא אמר רב בחרוזין הרי זה סימן רב נחמן מנהרדעא איקלע לגבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומא דכפורי אתו עורבי שדו כבדי וכוליתא אמר ליה שקול ואכול האידנא דהיתרא שכיח טפי רב חייא בר אבין איתבד ליה כרכשא [ק](בי דינא) אתא לקמיה דרב הונא אמר ליה אית לך סימנא בגויה א"ל לא [ר]אית לך טביעות עינא בגויה אמר ליה אין אם כן זיל שקול רב חנינא חוזאה איתבד ליה גבא דבשרא אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה אית לך סימנא בגויה אמר ליה לא אית לך טביעות עינא בגויה אמר ליה אין אם כן זיל שקול רב נתן בר אביי איתבד ליה קיבורא דתכלתא אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה אית לך סימנא בגויה אמר ליה לא אית לך טביעות עינא בגויה אמר ליה אין אם כן זיל שקול אמר רבא [ת]מרישא הוה אמינא סימנא עדיף מטביעות עינא דהא מהדרינן אבידתא בסימנא ולא

[מ]חוור. מחללו ומדיחו במים: **סלתא.** סל: **עבדי נמי הכי.** וכי דלך הוא כן שהמאבד חפץ אחד מוצא שנים כלומר אחריס הוו נמי התם בריסא: **דהיתירא לא שכיחי.** בתמיה האי נמי דהיתירא הוא: **וכי מכללא מאי.** לעיל קאי דאמרי לאו בפירוש איתמר מאי בין פירושא לכללא והא שפיר שמעינן מינה דכיון שנתעלם אסור מדאסר לראש הגמלא: ומשני איכא בינייהו דליכא למיסמך אמילתא כולי האי דאיכא למימר ברוב טבחי ישראל מודה דמותר והכא משום דפרוותא דעובדי כוכבים הואי. גמל פור"ט ושכיחי דאיסורא טפי: **אלא רב היכי אכיל בשרא.** הואיל והבעלמא אסר ליה: ומשני **בשעתיה.** מיד כשנשחט: **אתלת קרנתא.** לכל תתיכה ג' קרנות ומשום סימן (ה) שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו: **חזא מברא.** מעבורת הנהר שהיתה באה מעבר השני לעבר זה: **אמר מברא אתי לאפאי יומא טבא לגו.** סימן טוב הוא לעובדי דרכים כשהמעבורת באה לקראתן מאליה קודם שזימנה יום טוב להם בבית אושפיזם באותה לילה כשילינו: **אודיק בבזעא דדשא.** הליך דרך סדק שבדלת: **איכו השתא.** כלומר אם בשמירתכם השתא: **ספיתו להו איסורא לבני בנאי.** שהעלמתם עייניכם: **דנחיש.** אמעברא דאתא לאפיה דאמר יומא טבא לגו: **כל נחש שאינו.** סומך עליו ממש כאליעזר עבד אברהם שאם תשקני אדבר בה ואם לאו לא אדבר בה: **וכיונתן בן שאול.** אם יאמרו (ו) (אלינו עלו) ועלינו: **סעודת הרשות.** בת ת"ח לע"ה באלו עוברין (פסחים מט.): **בדיק במברא.** אם מזומנת לו אזיל ואם בקושי מוצאה לא אזיל: **בינוקא.** דשייל ליה פסוק לי פסוקיך: **כולהו שני.** דהוה רב קייס בבבל כי הוה כתב ר' יוחנן מארץ ישראל שאלה או תשובה היה כותב באגרתו לקדם רבינו שבבבל: **אמר.** שמואל: **לא ידיע לי מידי דרביה אנא.** לא אוכל לחפש דבר שאהיה אני בקי בו והוא לא שנאו ואהיה רבו: **תליסר גמלי.** לאו דווקא: **ספקי טריפתא.** מיני ספק טרפות. ואני שמעתי הנך ספקי עופות טמאים דאלו טריפות (לעיל דף סב:): **בית תינוק ואשה.** בנה בית או נולד לו בן או נשא אשה: **אע"פ שאין נחש.** שאסור לנחש ולסמוך על הנחש: **יש סימן.** סימנא בעלמא הוי מיהא דאי מצאה בסמוכה לאשונה אחר שבנה בית או שנולד התינוק או שנשא אשה סימן הוא שהולך ומצליח ואי לא אל ירגיל לנאת יותר מדאי שיש לחוש שלא יצליח: **תלתא זימני.** הצליח או לא הצליח: **יוסף איננו ושמעון איננו.** הרי שתים אם את בנימין תקחו מיד עלי היו כולנה ואין לך ראה שאינה עוברת עלי: **בחרוזין מהו.** נתן בשר בחרוזין ריישא"ש ונתעלם

[ס] [גי' הערוך בערך חל יפ"ן], [ע] [ברכות יב. וש"ן], [פ] [ע"י תוס' ב"מ כג: ד"ה מחרוזות ותוספות עוד שם כד: ד"ה אתמא], [צ] ב"מ כג: ביאה כח., [ק] [מ"י של ויקקף על פני סדום ותודיק. עריך ערך אדק ג'], [ר] [ע"י תוס' ברכות כ. ד"ה תליסר ובכרש"י שבת קיט. ד"ה תליסר עליתא ותוס' ב"ב קלג: ד"ה עליתא], [ת] [ע"ל ביני דגא וכ"ל בכר"ף והכל"ש פי' בין החביות], [ת] [ע"ל מרים], [ט] ע"ל עלו עלינו, [י] [שמואל ל' ידן], [כ] [שקליס פ"ז מ"ג], [ל] [מכשיין פ"ב מ"ט], [מ] [לעיל ע"ל], [נ] [בכורות מט:], [ס] [וע"ע תוס' ב"מ כג: ד"ה מחרוזות],

עין משפט נר מצוה

נא א ב מיי' פ"ח מה"מ מאכלות אסורות הל' יב סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סימן סג סעיף ח:
נב ג מיי' פי"ח מהלכות עבודת כוכבים הל' ד ועי' הסגות וכ"מ סמג לאוין לא טוש"ע י"ד סי' קעט סעיף ד בהג"ה:
נג ד מיי' פ"ה מהלכות דעות הלכה כ:
נד ה ו מיי' פי"ח מה"מ ע"ז הלכה ה טוש"ע שם:
נה ז מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' יג סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' סג סעי' ח:

תורה אור השלם

1. וַיִּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרֻהוּ בָּרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל הֵסִיר הָאֹבוֹת וְאֶת הַיִּדְּעֹנִים מֵהָאָרֶץ:
שמואל א כח ג
2. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת בִּנְיָמִן תִּקָּחוּ עָלַי הָיוּ כֻּלָּנָה:
בראשית מב לו

רבינו גרשום

אייתי סילתא כלומר חתיכה של עץ הושיטו לתוך המים והביא שני ראשים. אמר רב עבדי כי האי גוונא כלומר איכא לאישתריי כי האי גוונא: ואי מכללא מאי כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאסר מצינן למיגמר מינה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור. פרוותא דעובדי כוכבים הוה כלומר מאותו מעשה לא מצינן למיגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב היכי אכיל בשר כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא. איבעית תימא בציירא וחתימא כלומר שצרור וחתום ומאותו בשר הוא אוכל. יומא טבא לגו כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה כי בזעא סדק כלומר בפתח דהוה יכיל למיחזי בביתא. א"ל קא ספית איסורא לבני ברת כו' כלומר אי לאו דחזאי דרך ביזעא ולא אישלמי עיינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני ברת. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש במברא דאמר מעברא דאתי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר. וכי יהונתן בן שאול כו' שמצינו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליכם לא נעלה אליהם שודאי הן יינצחו: בדיק במברא כדאמרינן אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אזיל: שמואל בדיק בסיפרא אם חוזר בפסוק טוב ואם לאו. בדיק בינוקא כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבאותה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה כלומר כשמחנך ביתו אם יארע לו טוב ג' פעמים ודאי במזל טוב חיכנו. וכן שנולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יארע לו בתחלה ג"כ אם טוב ואם רע ודאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יארע לו תדיר (תדיר): בשר בחרוזין מהו. כלומר אמרינן בשר כיון שנתעלם מן העין כו' ואם יש בשר בחרוזין כמו שתולין הקצבין החתיכות ועשה בו הלוקח סימן באותן חרוזין מהו ויכיר החרוזין מהו: האידנא דהיתרא שכיחי טפי כלומר שישראל שוחטין בכל מקומות: אית לך טביעות עינא. כלומר מכיר אתה אותה: גבא דבשרא. כלומר גבא של בהמה חתיכה שלימה שקנה: קיבורא דתכלתא. לימש"ל דתכלת דבעינן טוייה לשמה דכתיב ועשו להם ציצית בענין עשייה לשמה.

מסורת הש"ס

גליון הש"ם

תוס' ד"ה באליעזר כו' וא"ת. עי' בכד"ק שמואל ל' י"ד ט בתרוכה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אתמא קרנתא וכו' שלא יגנבו. נ"ב עי' פרק אלו מציאות דף כג ע"ב ופ' אין לדין דף כח ע"א פיכ"י בענין אחר: (ב) תוס' ד"ה אסיק וכו' לא הוה ליה למימס: (ג) בא"ד שכיחא טפי התם: (ד) ד"ה כאליעזר וכו' דהכהוא תנא סבר. נ"ב עי' בתענית דף ד בתוס':

לעזי רש"י

פור"ט. גמל.
רישט"ש [ריש"ט].
טבלים, חוטים.
טבחי"א [טבחיא"ה].
חלחולת.
לימוישי"ל. פקעת (של חוט).

מוסף רש"י

וכי מכללא מאי. וכי אמר ליה מכללא מאי גריעותא איכא (ברכות יב.) מה לנו אי איתמר מכלל אי בפירוש, הא מהא כללא שפיר שמעינן ומה יש לנו לגמגם בכלל זה (לעיל צד.). **דרבה ב"ר הונא.** כשהיה שולח בשר לאשתו ביד נערו, מחתך ליה אתלת קרנתא. עושה התתיכה בת ג' קרנות (ב"מ כג.): כשהיה משלח הבשר לביתו היה רגיל לעשות כל תתיכה בעלת ג' קרנות, וכבר היו מכירין אנשי ביתו שזה היה סימן שלו (ביצה כח.). **תליסר גמלי.** גחזא בעלמא הוא (שבת קיט.).

להני שמעתתא. דשרי איסור בטביעות עינא: **בטביעות עינא דקנא.** שנתן דעתו להכירה בקול ומאכילה לא יצפינן דהתם משום חימוד הממון חיישינן דלמא משקר דאמר מר (מכות דף כג.) גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להם וממחמדתן: **הדע.** דטביעות עינא עדיפא:

פלניא דהכי סימניה. פלוני הרג את הנפש ואין אנו מכירין בו מעולם אלא סימנין כך וכך היו בגופו ובכליו של הורג: **טביעות עינא איכא לן בגויה.** ומכירין אנו בו: **ואילו איכא ליה.** לשליח: **טביעות עינא בגויה.** שמכירו: **מתני' שיטול את כולו.** יחטט אחריו ופתח משנה ר"מ דאמר (לעיל דף נב:) חטיטה בעי: **אלו ואין בו כזית.** משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא וכדאמרינן במסכת מכות (דף יג.) אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהיא כבריתה: **אינו סופג אלא ארבעים.** דאינו נוהג אלא באתת: **גמ' בר פיולי.** כך שמו: **גאיס ליה.** כרבי יהודה לא היה מחטט אלא גומס מלמעלה: **אמר ליה לא תיקפת.** לא בע"ה ולא ברשע אני חושדך: **דאורי לך.** לעשות כן כרבי יהודה אורי לך: **ומאי דשייר דרבנן לר"מ.** דמדרבנן הוא דבעי רבי מאיר חטיטה: **שעל הכף.** דאע"פ שהגיד אדוך אין אסור אלא מה ששוכב על הכף: **לף.** בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד האדוך שוכב מקצתו על גבי אותו בשר: **אמר רב פפא לתנאי.** כדמפרש ואזיל דרבנן אית להו דשמואל ורבי יהודה לית ליה דשמואל: [ח] סתם אכילה בכזית: ורבנן

ולא מהדרינן בטביעות עינא השתא דשמעתינהו להני שמעתתא אמינא טביעות עינא [ו] עדיפא דאי לא תימא הכי היאך [ז] סומא מותר באשתו ובני אדם איך מותרין בנשותיהן בלילה אלא בטביעות עינא דקלא הכא נמי בטביעות עינא אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא תדע דאילו אתו [ח] בתרי ואמרי פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל נפשא לא קטלינן ליה ואילו אמרי אית לן טביעות עינא בגויה קטלינן ליה אמר רב אשי תדע דאילו א"ל אניש לשלוחיה קרייה לפלניא דהאי סימניה והאי סימניה ספק ידע ליה ספק לא ידע ליה ואילו אית ליה טביעות עינא בגויה כי חזי ליה ידע ליה: **מתני'** [א] הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו ר' יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה [ב] האוכל מגיד הנשה כזית סופג ארבעים אכלו ואין בו כזית חייב [ג] [ד] אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים ר' יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים: **גמ'** בר פיולי הוה קאי קמיה דשמואל וקא מנקר אטמא הוה קא גאים ליה א"ל חות ביה טפי השתא לא חזיתך ספיתא לי איסורא אירתת נפל סכינא מידיה א"ל לא תירתת דאורי לך כרבי יהודה אורי לך אמר רב ששת מאי דשקל בר פיולי דאורייתא דרבנן לר' יהודה אלא דאורי ליה כמאן אורי ליה אלא אמר רב ששת מאי דשקל בר פיולי דאורייתא [ה] ומאי דשייר דרבנן לר"מ דאי רבי יהודה אפילו מדרבנן שרי: האוכל מגיד הנשה [וכו']: אמר שמואל [ו] לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד שנאמר [1] על כף הירך אמר רב פפא כתנאי [ז] אכלו ואין בו כזית חייב רבי יהודה אומר עד שיהא בו כזית מ"ט דרבנן [ח] בריה (בפני עצמה) היא ורבנן ולר"מ הוי דאורייתא כל כמה שאוסר רבי יהודה כדאמרן בסמוך דשקל דאורייתא ולר"מ ולרבי יהודה דרבנן נמי לא שייר אבל אין נראה לומר כן דאם כן הוו שלשה מחלוקות בדאורייתא דר' יהודה פליג אההוא תנא דאמר לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד כדאמר בסמוך ולא מסתברא לומר כן דשלמא רבי יהודה ות"ק דידיה פליגי בדרש דעל כף הירך כדשמואל אלא רבי מאיר ורבי יהודה במאי פליגי וא"ת ומנא לן דשקל בר פיולי דאורייתא לר"מ דילמא סבר ר' מאיר דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד וליכא אלא שני מחלוקות ויש לומר כיון דמחמיר ר' מאיר בחטיטה לא מסתברא דמיקל בדאורייתא טפי מדרבי יהודה ותנא קמא דר' יהודה ודאי אין מחמיר בחטיטה כיון דמיקל בדאורייתא וא"ת והא שמואל סבר כר' מאיר דאמר ליה חות ביה טפי וקאמרינן לקמן דשמואל קאמר לההוא שמעתא דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד ויש לומר דשמואל אליבא דתנא דמתניתין דאמר אכלו ואין בו כזית חייב קאמר ולא אסרה תורה כו' וליה לא סבירא ליה וכה"ג אמר שמואל בפרק אלמנה ניזונת (כתובות דף לו.) דמליאת אלמנה לעצמה והיינו כאנשי יהודה כדמוכח התם ובפרק נערה שנתפתתה (שם דף מד.) שמעינן ליה לשמואל שפוסק בהדיא דהלכה כאנשי גליל [ט]: **צריך שיטול את כולו.** לענין חטיטה התם כר' מאיר ולענין דנאמנים התם כרבי יהודה לעיל (דף פט:) דקתני וחכמים אומרים נאמנים: **מאי** טעמא דרבנן בריה היא. ובסוף פירקין (דף קב:) נמי אמרינן כי האי גוונא אכל לפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית אכל לפור טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא דאבר מן החי ועוף טמא חשיבא להו בריה וא"ת מאי שנא דאבר מן החי ועוף טמא וגיד ושרץ חשיבי טפי בריה מנבלה טהורה במיתתה בכזית ולא חשיבא בריה וכן טבל לא חשבי ליה רבנן בריה במכות (דף יז.) ויש לומר דהיינו טעמא דהני דכי אמר רחמנא לא תאכל גיד ולא תאכל עוף טמא וכן באבר מן החי כאילו פירש בין גדול ובין קטן דכולהו מיקרו גיד ועוף ובלבד שיהיו שלמים אבל נבלה חתיכה נמי משמע נבלה וכן טבל דאי הוה כתיב אל תאכל חטה של טבל אז הוה חשיב בריה וכן משמע פרק שלישי דשבועות (דף כא:) דקאמר היכן מצינו באוכל כל שהו שחייב ופריך ולא והרי מפרש פירוש שבועה אלא אוכל כל שהוא ומשני מפרש נמי כבריה דמי משמע דטעמא דבריה הוי כאילו פירש הכתוב אלא תאכל בין גדול ובין קטן וא"ת דתנן בפרק אלו הן הלוקין (מכות יג.) כמה יאכל מן הטבל ויהיה חייב ר' שמעון אומר בכל שהוא וחכמים אומרים בכזית אמר להם ר"ש אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא שחייב אמרו לו מפני שהיא כבריתה אמר להם אף חטה כבריתה ומסיק בגמרא [י] דלר"ש כל שהוא למכות אפילו קמח ולדבריהם דרבנן קאמר אודו לי מיהת דחטה אחת כבריתה בכל שהוא ורבנן בריית נשמה חשיבא דחטה לא חשיבא והשתא קשה הרי גיד ואבר מן החי דחשיבי בריה אלמא לא תליא מילתא בנשמה ואפילו הוה נשמה בחטה לא חשיבא בריה כדפרישית דלא דמי למפרש דלא תאכל טבל כתיב ולא כתיב לא תאכל חטה של טבל ונראה לפרש דרבנן לדברי ר"ש קא מהדרי ליה לדידן אפילו הוה חטה נשמה לא חשיבי ליה בריה דלא דמי למפרש כדפרישית אלא לדידך דחשבת ליה בריה אלמא לית לך טעמא דמפרש מ"מ לא דמי לנמלה דלנמלה איכא נשמה וקשה היכן מצינו כזה שמשיבין טעם לדבריו והם עצמם אינם סובדין שיהיה הדבר תלוי בנשמה וי"ל דכי האי גוונא אשכחן בפרק התערובת (זבחים עז.) [כ] דתניא אבר תמימים שנתערבו באברי בעלת מום ר' אליעזר אומר יקרבו ורואה אני את בשר בעלת מום כאילו הם עצים וחכ"א לא יקרבו וע"כ ר' אליעזר גופיה לית ליה האי טעמא דהא ברובע ונרבע מודה דלא יקרבו ולא קאמר רואה אני אותם כאילו הם עצים אלא עיקר טעמא כדמפרש בגמ' מום בם לא יצלו הא ע"י תערובות יצלו ולדבריהם דרבנן קאמר להו כדאמר התם ומיהו שם מיושב יותר דמתוך הבריתא אומר כן הגמרא אבל בפרק בתרא דמכות (דף יז.) מי דוחק הש"ס לומר דרבנן משיבין תשובה לר"ש לדבריו מה שאינן סובדין כיון דאינו לא במשנה ולא בברייתא וא"ת וי"ש דחשיב חטה בריה היאך תרומה עולה בק"א הא אמרינן לקמן (דף ק.) דבריה לא בטלה גבי גיד וכי תימא דהתם היינו טעמא דכשנולד נולד האיסור עמו כמו גיד ושרצים ואבר מן החי ועופות טמאים אבל תרומה מותר עד שימרח אכתי ערלה וכלאי הכרם לא ליבטלו. [וע"ע תוס' זבחים עב. ד"ה וליבטלו]:

ורבי

מסורת הש"ם

[א] [עיין תוס' ברכות דף נ ריש ע"א], [ב] גיטין כג. [וע"ש דרב יוסף מקשה קושיא זו היאך סומא וכו'], [ג] [ל"ל בי תרין], [ד] לעיל פב: לא., [ה] לעיל לא., [ו] [לקמן ק. קיט.], [ז] בס"מ טוסף: חייב, [ח] [שייך לע"ב], [ט] [עיין במפרשי הש"ס על דיבור זה], [י] [וע"ע תוס' גיטין לט. ד"ה הא מנין], [כ] [שם דף יז.], [ל] [וסס: ד"ה אודו],

תורה אור השלם

1. עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה: בראשית לב לג

גליון הש"ם

תד"ה פלניא (בסה"ד) דפלניא הוא. עיין בב"מ ע ע"א תד"ה אתא:

הגהות הב"ח

(א) אלא אמר רב ששת וכו' לתוספתא לר"מ ומאי דשייר: (ב) תוס' ד"ה ולא וכו' בטביעות עינא היינו בטביעות עין גמור וכל הני: (ג) ד"ה פלניא וכו' וי"ל לל"ד דשטר:

מוסף רש"י

אכל מזה כזית ומזה כזית. משני גיד הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת (לעיל פב:) משל ימין ומשל שמאל (לעיל צא.). ר' יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים. ר' יהודה לטעמיה דאמר (לעיל 5:) אינו נוהג אלא באתת (לעיל פב:). אכלו. גיד שלם, ואין בו כזית חייב. כאוכל נמלה כל שהוא, שהוא חייב משום דבריה הוא וחשיב איסור (לעיל צא.).

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל"ז סמג לאוין קלט טוש"ע יו"ד סי' סה סעיף ח:
נז ב מיי' שם הל"ב:
נח ג מיי' שם הל"ג:
נט ד מיי' שם הל' [ח] כ טוש"ע יו"ד סי' ק סעיף ח בהג"ה:

ורבי יהודה **אכילה כתיב ביה.** וא"ת והרי נמלה ושאר שרצים דכתיב בהו אכילה ומחייב בכל שהוא כדתנן בפרק בתרא דמכות (דף יג.) ולא פליג ר' יהודה וי"ל דאכילה דהתם איצטריך דאי איכא ד' או חמשה זיתים דחייב בחד זית אבל הכא אמרינן דלר' יהודה מאשר על הכף נפקא והכי אמרינן במעילה פרק קדשי מזבח (דף טז:) אכל שרצים לוקה עליו בכזית דאכילה כתיב בהו וא"ת דאמרינן בבלו הן הלוקין (מכות טז:) ריסק תשעה נמלים ואחד מי והשלימו לכזית לוקה שם חמש משוש בריה דשרץ ואחת משוש נבלה למה לי שיהא חד מי דהויא בריה בלאו הכי נמי כיון שיש בהם כזית שרץ אלא יש לאו דשרץ דלא כתיב בהו אכילה כגון אל תשקצו (ויקרא יא) והיא לא לקי אלא בחי משוש בריה וא"ת ואכתי ל"ל חי אפילו מת נמי חשיב בריה דאמרינן בס"פ (לקמן קג:) טומאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא וי"ל דלא נקט חי לאפוקי מת אלא פירוש חי שלם לאפוקי ריסק כדאמר [6] גבי כלים שבירתן זו היא מיתתן וא"ת הא אמרינן בסוף פרקין (שם.) אבר מן החי צריך שיאכל כזית דאכילה כתיב ביה דלמא הא דכתיב ביה אכילה למימר דמחייב בכזית אע"ג דאית ביה ד' או ה' זיתים וי"ל דלעולם לא מחייב עד שיאכל אבר שלם דהיינו בשר גידים ועצמות מדלא אשכחן בס"פ (לקמן דף קג:) לריש לקיש דפטר חלקו מבפנים דמחייב אלא בגרומיתא זעירתא והיינו טעמא דלא תאכל הנשם עם הבשר דדרשינן מיניה (לקמן דף קב:) אבר מן החי דאסור משמע עד שיאכל אבר שלם: **דפשיט** איסוריה בבוליה ירך. לשון איסוריה לא אתי שפיר דלא אסרינן אלא שעל הכף בלבד ובספר רבינו גרשום כתיב דמשיך בבוליה ירך ויש ליישב לשון איסוריה דהכי קאמר דפשיט גיד של איסור בבוליה ירך: **אם** יש בה בנ"ט הרי זו אסורה. לאו בגיד לחודיה משערינן דבכדי קליפה שסביביו מסייע לגיד לאסור דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו ולפירוש רבינו אפרים שמפרש דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבשר בחלב אתי שפיר. משמע קצת דאין הרוטב מסייע [7] לשאר חתיכות אם יש בהם לבטל הגיד אלא היכן נבדו מדלא קאמר אם יש בהן ברוטב בנותן טעם כו' והאי לפירוש הקונטרס ניחא דפירש פרק כל הבשר (לקמן דף קח.) גבי טיפת חלב כו' דקאמר בגמרא [8] לא שנו אלא שניער וכסה אבל לא ניער וכסה חתיכה עצמה נעשה נבלה כו' ופירש בקונטרס דכי ניער הקדרה מוליך הוא הטפה בכל הקדרה ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה וכן כי כסה הקדרה עולות הרתיחות משוליה לפיה ומוליכות הטפה בכל הקדרה משמע שר"ל שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היא מקלתה בתוך הרוטב אי לא ניער וכסה אין מסייע הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה ומיירי הכא בשלא ניער וכסה ולר"י נראה דכשהחתיכה שנפל האיסור עליה היא מקלתה ברוטב לא בעינן ניער וכסה והתם מיירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב דאז אין מתפשט אלא בניער וכסה והוה מצי למימר לא שנו אלא בחתיכה מקלתה ברוטב אלא מילתא דפסיקא ליה נקט כשניער וכסה דאז בכל עניין הרוטב מכסה כל החתיכות ואפילו היתה כולה חתיכה חוץ לרוטב והכא דקאמר אם יש בה בנ"ט היינו על ידי שלא היה בה עם הרוטב שיש לבטל טעם הגיד: **אבל** נצלה קולף **ואוכל עד שמגיע בו'.** וא"ת מאי קמ"ל פשיטא דלא מצי למימר הוא הדין נצלה דא"כ למה לי נתבשל דמשעת מליחה נאסר דמליח הרי הוא כרותח דצלי כדאמר בסמוך [9] ובלא מליחה מי אפשר לבשל דאין הבשר יוצא מידי דמו [10] עד שימלחנו יפה יפה וי"ל דקמ"ל דלא נאמר נתבשל דמתניתין היינו נצלה [11] דאשכחן דקרי לצלייה בשול דכתיב (ד"ה ב' לה) ויבשלו (את) הפסח וכן הא דתנן (לקמן דף קט:) הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ובעי למידק מינה ברים כיצד צולין (פסחים עד:) דכבולעו כך פולטו אלמא לאחר בשולו דקתני היינו לאחר צלייתו דאי בקדרה הכל אסור אם אין פי קנה חוץ לקדרה: **עד** שמגיע לגיד. לאו דווקא עד שמגיע לגיד ממש דהא צריך שיעיר כדי קליפה סמוך לגיד ואפילו כדי נטילה צריך שיעיר כדאמר בפרק כיצד צולין (שם דף עה:) נטף מרוטבו על המרס וחזר אליו יטול את מקומו ולא סגי בקליפה אם לא נחלק דשמא רוטב מתפשט יותר מגיד ומיהו לא אשכחן בשום מקום שיהא סגי לגלי בקליפה דלא מצינו קליפה מזכרת לענין גלי אלא בכיצד צולין (שם דף עו.) בחס לתוך לונן דשמואל אמר קולף דתתאה גבר אדמיקר ליה בלע ואפשר דרותח דגלי בלע טפי ולקמן בפרק כל הבשר (דף קיב.) דאמר [12] רב ההוא בר גוזלא דנפל לגו כדא דכמכא דגלי בעי קליפה התם אפילו בצונן איירי ומשוש [13] דבר יומא [14] רכיך טובא ובלע וגבי צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ואינו חושש ובלבד שלא יהיו נוגעות זו בזו ואמרינן (לקמן דף קז:) בגמרא וכי נוגעות זו בזו מאי הוי לונן ולונן הוא ומשני הכי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי לאו משוש דגלי סגי ליה בקליפה אלא ה"ק הכי דקליפה לא בעי כמו בחס לתוך לונן הדחה מי לא בעי וכן הא דאמר לעיל בפ"ק (דף ח:) דלמ"ד בית השחיטה רותח קולף שאני התם דשמנונית שעל הסכין דבר מועט הוא כדאמרינן פרק כיצד צולין (פסחים דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם של ישראל אם גלי הוא יקלוף את החיצון ומפרש אפילו לאמר דאמר תתאה גבר שאני סיכה דמשהו עבדי ליה: **אפילו** מריש אזנו. שרחוק מן החלב ולאו דווקא משום דראש הגדי למטה בשעה שצולין אותו בשפוד בתנור דכן דרך כדמשמע ברים כיצד צולין (שם עד.) שתוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו ולד העב של שפוד הופך למטה כדי שלא יפול ומידב דאיב החלב על הראש אלא אפילו היה הראש למעלה אסור דמפעפע חלב למעלה דהא לונן לתוך חס אסור למאן דאמר תתאה גבר ולא סגי בקליפה ומה שנהגו כשמולחים בשר הרבה ומניחין בגיגית ופעמים חתיכה אחת חליה לתוך הגיר וחליה חוץ לגיר ומותכין מה שבתוך הגיר ומשליכין דאסור ומה שחוץ לגיר מותר ולא אמרינן שיפעפע הדם למעלה ויאסור כל החתיכה כדאמר גבי חלב י"ל דאין דרכו של דם לפעפע אלא אדרבה אמרינן דדם משרק שריק כשנופל על הבשר ולא מיבלע דרך הליכתו כ"ש דלא מפעפע למעלה ואפילו יש שומן בבשר שבתוך הגיר לא אמרינן דנעשה נבלה מחמת הדם וחוזר ואוסר מה שחוץ לגיר דמפעפע לפי מה שמפרש הרב רבינו אפרים דלא שייך חתיכה עצמה נעשת נבלה אלא בבשר בחלב ובלאו הכי נמי כיון דלא אפשר האיסור להתפשט חוץ לגיר שרי דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת את כל החתיכות אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכה דומיא דטפת חלב תדע

דבכל

ור' יהודה אכילה כתיבה ביה ורבנן ההיא אכילה דכי אית ביה ארבעה וחמשה זיתים ואכל חד כזית מיחייב ורבי יהודה מאשר על כף הירך נפקא ורבנן ההוא מיבעי ליה לכדשמואל דאמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל כף הירך ור' יהודה הירך כתיב דכולה ירך ורבנן [6] ההוא דפשיט איסוריה בבוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ולעולם שעל הכף והאי כף מיבעי ליה למעוטי עוף דלית ליה כף תרי כף כתיבי: **מתני'** [3] [4] ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה כיצד משערין אותה כבשר בלפת [5] גיד הנשה שנתבשל עם הגידים בזמן שמכירו בנותן טעם ואם לאו כולן אסורין והרוטב בנותן טעם [6] וכן חתיכה של נבלה וכן חתיכה של דג טמא שנתבשלה עם החתיכות [7] בזמן שמכירן בנותן טעם ואם לאו כולן אסורות והרוטב בנותן טעם: **גמ'** [8] אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה [9] אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד איני והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו שאני **ורבנן ההוא.** לאשמועינן אתא דאע"ג דלא אכיל כוליה מחייב בכזית דלא תימא לא מחייב עד דאכיל לכוליה ולעולם כל היכא דאכל כוליה לא בעינן כזית: **ור' יהודה.** ההוא לא איצטריך לאשמועינן דמאשר על כף הירך[2] נפקא דלא בעינן עד דאכיל ליה לכוליה דאפילו לא אכל אלא מה שעל הכף חייב ובלבד שתהא שם אכילה: **דכוליה ירך.** ולית ליה דשמואל אלא כל מקום שיאכל ממנו כזית חייב: **ורבנן ההוא.** לאשמועינן אתא דאין אסור אלא פנימי דפשיט איסוריה בכוליה ירך: **מתני' כבשר בלפת.** רואין כאילו היה הירך לפתות והגיד בשר ואתת משוש נבלה למה לי שיהא חד מי דהויא בריה בלאו הכי נמי כיון שיש בהם כזית שרץ אלא יש לאו דשרץ דלא כתיב בהו אכילה כגון אל תשקצו (ויקרא יא) והיא לא לקי אלא בחי משוש בריה וא"ת אכתי ל"ל חי אפילו מת נמי חשיב בריה דאמרינן בס"פ (לקמן קג:) טומאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא וי"ל דלא נקט חי לאפוקי ריסק כדאמר [6] גבי כלים שבירתן זו היא מיתתן וא"ת הא אמרינן בסוף פרקין (שם.) אבר מן החי צריך שיאכל כזית דאכילה כתיב ביה דלמא הא דכתיב ביה אכילה למימר דמחייב בכזית אע"ג דאית ביה ד' או ה' זיתים וי"ל דלעולם לא מחייב עד שיאכל אבר שלם דהיינו בשר גידים ועצמות מדלא אשכחן בס"פ (לקמן דף קג:) לריש לקיש דפטר חלקו מבפנים דמחייב אלא בגרומיתא זעירתא והיינו טעמא דלא תאכל הנשם עם הבשר דדרשינן מיניה (לקמן דף קב:) אבר מן החי דאסור משמע עד שיאכל אבר שלם: **דפשיט** איסוריה בבוליה ירך. לשון איסוריה לא אתי שפיר דלא אסרינן אלא שעל הכף בלבד ובספר רבינו גרשום כתיב דמשיך בבוליה ירך ויש ליישב לשון איסוריה דהכי קאמר דפשיט גיד של איסור בבוליה ירך: **אם** יש בה בנ"ט הרי זו אסורה. לאו בגיד לחודיה משערינן דבכדי קליפה שסביביו מסייע לגיד לאסור דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו ולפירוש רבינו אפרים שמפרש דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבשר בחלב אתי שפיר. משמע קצת דאין הרוטב מסייע [7] לשאר חתיכות אם יש בהם לבטל הגיד אלא היכן נבדו מדלא קאמר אם יש בהן ברוטב בנותן טעם כו' והאי לפירוש הקונטרס ניחא דפירש פרק כל הבשר (לקמן דף קח.) גבי טיפת חלב כו' דקאמר בגמרא [8] לא שנו אלא שניער וכסה אבל לא ניער וכסה חתיכה עצמה נעשה נבלה כו' ופירש בקונטרס דכי ניער הקדרה מוליך הוא הטפה בכל הקדרה ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה וכן כי כסה הקדרה עולות הרתיחות משוליה לפיה ומוליכות הטפה בכל הקדרה משמע שר"ל שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היא מקלתה בתוך הרוטב אי לא ניער וכסה אין מסייע הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה ומיירי הכא בשלא ניער וכסה ולר"י נראה דכשהחתיכה שנפל האיסור עליה היא מקלתה ברוטב לא בעינן ניער וכסה והתם מיירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב דאז אין מתפשט אלא בניער וכסה והוה מצי למימר לא שנו אלא בחתיכה מקלתה ברוטב אלא מילתא דפסיקא ליה נקט כשניער וכסה דאז בכל עניין הרוטב מכסה כל החתיכות ואפילו היתה כולה חתיכה חוץ לרוטב והכא דקאמר אם יש בה בנ"ט היינו על ידי שלא היה בה עם הרוטב שיש לבטל טעם הגיד: **אבל** נצלה קולף **ואוכל עד שמגיע בו'.** וא"ת מאי קמ"ל פשיטא דלא מצי למימר הוא הדין נצלה דא"כ למה לי נתבשל דמשעת מליחה נאסר דמליח הרי הוא כרותח [9] דצלי כדאמר בסמוך [10] ובלא מליחה מי אפשר לבשל דאין הבשר יוצא מידי דמו [11] עד שימלחנו יפה יפה וי"ל דקמ"ל דלא נאמר נתבשל דמתניתין היינו נצלה [12] דאשכחן דקרי לצלייה בשול דכתיב (ד"ה ב' לה) ויבשלו (את) הפסח וכן הא דתנן (לקמן דף קט:) הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ובעי למידק מינה ברים כיצד צולין (פסחים עד:) דכבולעו כך פולטו אלמא לאחר בשולו דקתני היינו לאחר צלייתו דאי בקדרה הכל אסור אם אין פי קנה חוץ לקדרה: **עד** שמגיע לגיד. לאו דווקא עד שמגיע לגיד ממש דהא צריך שיעיר כדי קליפה סמוך לגיד ואפילו כדי נטילה צריך שיעיר כדאמר בפרק כיצד צולין (שם דף עה:) נטף מרוטבו על המרס וחזר אליו יטול את מקומו ולא סגי בקליפה אם לא נחלק דשמא רוטב מתפשט יותר מגיד ומיהו לא אשכחן בשום מקום שיהא סגי לגלי בקליפה דלא מצינו קליפה מזכרת לענין גלי אלא בכיצד צולין (שם דף עו.) בחס לתוך לונן דשמואל אמר קולף דתתאה גבר אדמיקר ליה בלע ואפשר דרותח דגלי בלע טפי ולקמן בפרק כל הבשר (דף קיב.) דאמר [13] רב ההוא בר גוזלא דנפל לגו כדא דכמכא דגלי בעי קליפה התם אפילו בצונן איירי ומשוש [14] דבר יומא [15] רכיך טובא ובלע וגבי צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ואינו חושש ובלבד שלא יהיו נוגעות זו בזו ואמרינן (לקמן דף קז:) בגמרא וכי נוגעות זו בזו מאי הוי לונן ולונן הוא ומשני הכי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי לאו משוש דגלי סגי ליה בקליפה אלא ה"ק הכי דקליפה לא בעי כמו בחס לתוך לונן הדחה מי לא בעי וכן הא דאמר לעיל בפ"ק (דף ח:) דלמ"ד בית השחיטה רותח קולף שאני התם דשמנונית שעל הסכין דבר מועט הוא כדאמרינן פרק כיצד צולין (פסחים דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם של ישראל אם גלי הוא יקלוף את החיצון ומפרש אפילו לאמר דאמר תתאה גבר שאני סיכה דמשהו עבדי ליה: **אפילו** מריש אזנו. שרחוק מן החלב ולאו דווקא משום דראש הגדי למטה בשעה שצולין אותו בשפוד בתנור דכן דרך כדמשמע ברים כיצד צולין (שם עד.) שתוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו ולד העב של שפוד הופך למטה כדי שלא יפול ומידב דאיב החלב על הראש אלא אפילו היה הראש למעלה אסור דמפעפע חלב למעלה דהא לונן לתוך חס אסור למאן דאמר תתאה גבר ולא סגי בקליפה ומה שנהגו כשמולחים בשר הרבה ומניחין בגיגית ופעמים חתיכה אחת חליה לתוך הגיר וחליה חוץ לגיר ומותכין מה שבתוך הגיר ומשליכין דאסור ומה שחוץ לגיר מותר ולא אמרינן שיפעפע הדם למעלה ויאסור כל החתיכה כדאמר גבי חלב י"ל דאין דרכו של דם לפעפע אלא אדרבה אמרינן דדם משרק שריק כשנופל על הבשר ולא מיבלע דרך הליכתו כ"ש דלא מפעפע למעלה ואפילו יש שומן בבשר שבתוך הגיר לא אמרינן דנעשה נבלה מחמת הדם וחוזר ואוסר מה שחוץ לגיר דמפעפע לפי מה שמפרש הרב רבינו אפרים דלא שייך חתיכה עצמה נעשת נבלה אלא בבשר בחלב ובלאו הכי נמי כיון דלא אפשר האיסור להתפשט חוץ לגיר שרי דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת את כל החתיכות אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכה דומיא דטפת חלב תדע

עין משפט נר מצוה

ס א ב מיי' פט"ז מה"מ מאכלות אסורות הל' [ה] ו סמג לאוין קלא קלט טוש"ע יו"ד סי' קה סעיף ט וסימן ק סעיף ב):

סא ג מיי' שם פט"ז הל"ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ק סעי' ב:

ד [טוש"ע י"ד סימן לב סעיף ג]:

סב ה מיי' שם פט"ו הל' לב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קה סעיף ד וסעיף ט:

רבינו גרשום

ורבנן ההוא דאי הוה ארבעה וחמשה זיתים במקום אחד ואכל מיניה כזית חייב אע"ג דלא אכלו כולו אבל אי שלם ולית ביה כזית חייב: ור' יהודה מאשר על כף הירך נפקא. כלומר מה דאמרת דאי הוו ד' וה' זיתים ואכל מיניה כזית חייב ההוא מאשר על כף הירך נפקא כמה דהוי על כף הירך אפי' הולך הגיד חוץ לירך דאין אוכל אלא אשר על כף הירך שליש או רביע חייב: ההוא לא מצית אמרת. דלא יהא חייב אלא על הגיד שעל הכף בלבד דהירך דכולה ירך משמע אפי' חוץ לשופי: כיצד משערין אותה כבשר בלפת. רואין כאילו הירך לפת והגיד בשר אם יש בו בנותן טעם דזהו בששים ומותר אבל בפחות מששים אסור: בזמן שמכירו בנותן טעם. כלומר בזמן שמכירו יסלקנו מן האחרים והרוטב בנותן טעם: קולף ואוכל עד שמגיע לגיד כלומר קולף הבשר למעלה עד שמגיע לגיד וכשמגיע לגיד יזרקנו: איני והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו כו' כלומר לא צריך למימר שמגופו כולו אין יכול לאכול דאמרי מפעפע החלב הגוף כלו אלא אפילו מראש אזניו דאיכא

גליון הש"ם

תוד"ה אבל וכו' דאשבחן וכו'. כדלמיתא בגדרים מט ע"א: ד"ה עד וכו' דבר יונה רביב. עיין פסחים עא ע"ב תוד"ה ומס: **בא"ד** רבינ טובא. כדלעיל דף עו ע"ב ועיין בהרא"ש שם בשם ר"ת דה"ה בכל עוף:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה כבשר וכו' הבשר כשיעור הגיד בלפתות כשיעור הירך הזה אסור:

מוסף רש"י

דפשיט איסוריה בבוליה ירך. הוא וקונקנותיו ובכשיו נפשטין בכל הירך, והיינו גיד הפנימי הגדול הנמצא בתחלת פרינת הירך (לעיל צא.). **אם יש בו בנותן טעם.** שיערו חכמים בששים כל נותן טעם אתם (לעיל פט:).

מסורת הש"ם

א) [לעיל נא.], ב) [לעיל פט:], ג) [לקמן לז:], ד) [בראשית לב:], ה) [סוכה ה:], ו) [הוא ד"ל עם הקודם. רש"ש], ז) [דף לז:], ח) [ב"ק נד.], ט) גי' רש"א ולא שאר מחיכות, י) [לא מצאתי אלא קצת המכוון כזה נמצא לקמן קח:], כ) [לקמן לז:], ל) [לקמן קיג.], מ) [לפנינו לא מזכר רב],

דבכל מקום שאנו אוסרין כדי קליפה אמאי אין אותו כדי קליפה חוזר ואוסר מה שאנו ובענין זה יאסר הכל אלא היינו טעמא לפי שאין טעם האיסור עובר כלל יותר מכדי קליפה והרב רבי אליעזר ממי"ץ היה מחלק משום דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה במקצת חתיכה אלא בכל החתיכה ואין זה טעם ועוד תדע דאי לא תימא הכי אין לך בשר מותר לעולם דהא קיימא לן בכל הבשר הנמלח כששהה במלחו יום או יומים יש בו טעם מלח יותר ואפ"ה לא אמרינן דמלח שעל הבשר הנאסר מחמת הדם יחזור ויאסור את הבשר אלא ל"ל משום דאע"פ שנבלע בבשר טעם המלח טעם הדם שבמלח אין נבלע בו כלל:

שאני חלב דמפעפע. לכך אסור אפילו הראש והא דאמרינן[ה] נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ותו לא היינו משום דרוטב אינו מפעפע כל כך אליר בעצמה הוא [ו]ולא שומן וא"ת שומן הרי כן במתניתין איכא שומן הגיד דמפעפע ואפילו נגלה נמי ליתסר כוליא ורלאה לר"ת דשמנו של גיד אינו מפעפע והרב [ז] ר"מ מפרש כיון דשומן הגיד לא מיתסר אלא מדרבנן דגזרו ביה אטו הגיד כשאין הגיד אוסר גם בו לא החמירו ולפירושו למאי דקיימא לן (לקמן דף עט:) דאין בגידין בנ"ט אפילו נתבשל לא אוסר כמו שאין הגיד אוסר ורבינא דאסר בסמוך גבי הנהו אטמתא ל"ל דסבר דיש בגידין בנ"ט כתנא דמתניתין: **ההוא** כחוש הוה. מפרש ר"ת כחוש הוה ולכך שרי דחלב כחוש אינו מפעפע ועי"ל כחוש הוה ויש בו מעט חלב ובטל בששים: **כוליא** בחלבא הוה ושריא. לפי שהיה הקרום מפסיק וגרלאה שצריך להסיר מן הכוליא כדי קליפה לפי שהקרום עצמו מובלע מן החלב כדאמרינן לעיל (דף לג.) תלתא קרמי הוה וא"ת ליתסר כוליא משום דמפעפע הא לובן כוליא דרבי יוחנן גופיה אסר לעיל (דף לב:) לובן כוליא כדאמרינן דממרט ליה וי"ל כיון דלא אסור אלא מדרבנן אינו אוסר את הכוליא: **אבל** בשר בחלב מאן טעים ליה. והא דלא פריך אמתניתין (לעיל דף לו:) דירך שנתבשל הא גיד הנשה מאן טעים ליה משום דמשערינן ליה כבשר בלפת אבל קשה דאמתני' דפרק כל הבשר (לקמן דף קח.) דטפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בה בנ"ט וכו' הוה מלי למפרך וכן אמתני' דפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עג.) יין במיס ומיס ביין בנ"ט וי"ל דהתם קל לשער בס' אבל הכא אין קל לשער מה שבולע בקדרה אלא על ידי טעימה אי נמי דמשמע ליה דהך בריתא על ידי טעימה איירי דומיא דתרומה דטעם לה כהן: **סמכינן** אקפילא. אע"ג דעובד כוכבים הוא כיון דקפילא הוא לא משקר שלא יפסיד אומנתו: **אמר** רבא כו' ואמור רבנן בס'. לקמן בפ' כל הבשר (דף) [ו] פסק הקונטרס כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל מדקתני התם כוותיה דקאמר גרלאין דברי רבי יהודה ורב ושמואל נמי דאמרי תרוייהו כל איסורים שבתורה במינו במשהו ותניא כוותייהו במסכת עבודה זרה בפרק בתרא (דף עג.) ואע"ג דאיפליגו עלייהו רבי יוחנן ור"ל התם ותניא נמי כוותייהו שמעינן נמי לאביי ורבא דבתראי הוו דקמו כרב ושמואל דאימתר חלא לגו חמרא כו' במסכת עבודה זרה פרק בתרא (דף סו.) ובמסכת פסחים (דף ג.) נמי פסיק רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו כרב וטעמא דרב מפרש התם דרב לטעמיה דאמר כל איסורין שבתורה במינו במשהו ושלא במינו גזר רב אטו במינו בחמץ משום דלא בדילי מינאי מיניה ואתו לזלזולי ביה עד כאן לשון הקונטרס ור"ת אומר דכל זה אינו ראיה דאין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי ולא כרב ושמואל דהלכה כרבי יוחנן לגבי רב כדאמר בריש בילה (דף ד:) וגבי שמואל כדאמר במי שהוליאוהו (ערובין מז:) ורבי יהושע בן לוי נמי אית ליה לקמן (לח.) בשמעתין דמין במינו נמי בטיל דיליף מזרוע בשלה דהוי מין במינו ורבי יהושע בן לוי בר סמכא הוא והלכה כמותו בכל מקום ואפילו לגבי ר' יוחנן כדמשמע בפרק בתרא דמגילה (דף כז.) דאמר רב פפי משמיה דרבא מבי כנישתא לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי כנישתא אסור ורב פפא משמיה דרבא אמר איפכא וקאמר התם כוותיה דרב פפי מסתברא דאמר רבי יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דרבי יוחנן פליג עליה כדאיתא התם מייתי ראיה מר' יהושע בן לוי ומיהו ר"ת בעצמו היה דוחה דהא דפליג רבי יוחנן התם דקאמר את הבית הגדול בית שמגדלין בו תפלה אף שמגדלין בו תפלה קאמר להכי מייתי מרבי יהושע בן לוי דלרב פפא דאמר איפכא לא הוי לא כרבי יהושע בן לוי ולא כרבי יוחנן ומ"מ יש ראיה דבסדר תנאים ואמוראים פוסק הלכה כרבי יהושע בן לוי בכל מקום וההיא דאמרא חדתא בעינבי אומר ר"ת דאיכא לאוקומי בטבל ויין נסך דמודי בהו רבי יוחנן כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף עג.) תדע דהא רבא גופיה אית ליה הכא דמין במינו דליכא למיקם אטעמיה בס' ורבינו אפרים היה דוחה דהכא איירי באמרא חדתא בעינבי וקרי ליה מין במינו לפי שטעמם שוה ויש להם דין מין בשאינו מינו דהא רבא אזיל בפרק בתרא דמסכת ע"ז [ו] בתר שמא ואין נראה לומר כן דכיון דאזל בתר שמא לא היה קורא אותו מין במינו ובהקומץ רבה (מנחות כג.) נמי קאמר רבא קסבר רבי יהודה כל מין ומינו ודבר אחר כו' מכלל דרבא גופיה לא סבירא ליה הכי ובפרק כל שעה (פסחים דף ג.) דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו כרב לא גרס ר"ת במשהו כרב וכן משמע בה"ג שלא היה כתוב בספרים (ג) כרב שכתב שם מדלא יהיב רבא שיעורא למילתיה ש"מ דאסור במשהו כרב ועל פי ה"ג מוגה בספרים אלא גרסינן אסור פי' בנותן טעם כדרבי יוחנן דהתם ושם מפורש אמאי לא פסיק בהדיא כר' יוחנן וכן פסק בשאלתות דרב אחאי [ח] דרבא כרבי יוחנן ומ"מ לא היה ר"ת פוסק הלכה למעשה לחמץ בפסח וכשהיו מוצאין חמצ בתרנגולת רותחת בפסח היה מצריך להשהותה עד אחר הפסח ואור"ת דאע"ג דתנן בחלות (פי"ל מ"ז) בעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף דברי ר"ש אפי' יצפינן איסור מעומאה דחשיב כמעוכל הא פליג התם ר' יהודה בן בתירא וקאמר בעופות ובדגים מעת לעת ובשל תורה הלך אחר המחמיר ואפי' גרס במשהו כרב דילמא שאני חמץ דחמיר טפי דעובר בבל יראה ולא בדילי מיניה ואע"ג דקא מפרש התם טעמא דקאמר רב לטעמיה כו' רבא פסיק כרב ולא מטעמיה וטעמיה דרב משום דסבר בעצמא דמין במינו במשהו וגזרינן בפסח שלא במינו אטו מינו אבל לרבא אע"ג דבכל איסורין הוי בנותן טעם אפי' במינו מחמיר לאסור בפסח במשהו אפי' שלא במינו ועוד דבספרים ישנים לא גרסינן רב לטעמיה אלא ה"ג והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה שלא במינו בנותן טעם ומשני רב גזר בחמץ שלא במינו אטו מינו והא דלא חשיב חמץ בפסח בהדי טבל ויין נסך בברייתא דמסייע לרבי יוחנן משום דטבל ויין נסך הוי שלא במינו בנותן טעם וחמץ אפי' שלא במינו במשהו ואף רבי יהודה גאון פסק דוקא בחמץ קאי רבא כרב אבל בשאר איסורין הילכתא כרבי יוחנן ור"ל ועוד הביא ר"ת ראיה דבפרק התערובת (זבחים עט:) בשמעתא [ט] דחרלן סבר רבי אליעזר בן יעקב דמין במינו בטל ומשנת ראב"י קב ונקי וסתמא דגמרא נמי קאמר הכי בשלהי בילה (דף לח:) גבי ר' אבא דאמר מי שנתערב לו קב חיטים כו' דקאמר שפיר עבידו דאחיכו עליה דמ"ש חיטים בשעורין דלא דמין בשאינו מינו בטיל חיטין בחיטין נמי נהי דלר' יהודה לא בטיל לרבנן מיבטל בטיל משמע דהכי הלכתא ולהכי אחיכו עליה אע"ג דר' יהודה מייתי התם מכלל דרישא רבנן מ"מ רבנן התם לא מייתי במין במינו ובה"ג של אספמיא פוסק דחתיכה בחתיכות בנ"ט ומילתא דרבא דאמור רבנן בס' אייתו לפסק הלכה ובקונטרס גופיה פסק בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סו.) גבי פלוגתא דאביי ורבא דהלכתא כר' יוחנן דסבר בנותן טעם ויין נסך דקאמר התם במשהו [י] אומר ר"ת דדוקא ביין שנתנסך לפני עבודת כוכבים דהא אמתניתין דיין ביין ומיס במיס קאי ומיס במיס אי אפשר להיות אלא בנתנסך ובתשובת הגאונים [בכתב יד] רבינו יוסף ט"ע מצא ר"ת יין נסך שנתנסך לפני עבודת כוכבים אסור בהנאה ואינו בטל אפילו באלף כמו ששנינו [יא] ואלו אסורין ואיסורן בכל שהוא וכו' מכלל דסתם יינם ושאר איסורין חוץ מטבל ויין נסך בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם וקשה מתוספתא [יב] דקתני אגרלמין עובד כוכבים שטעם מן הכוס והמזיר לחבית אסור קדח במינקת ונפלה ממנו טיפה אסור מפני שטיפת יין אסורה ואוסרת בכל שהוא משמע דסתם יינם אוסר בכל שהוא וי"ל דאתיא כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל וההיא דקיישקנין דקדיש ופסיק עובד כוכבים אסור בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עב:) אע"ג דלא מיתסר אלא טיפה הנוגעת בפיו דקסבר נגוק אינו חבור מדשרי בקדיש ופסק ישראל יש לפרש דהאי אסור דקאמר היינו דאסור לכתחלה לעשות דאין מבטלין איסור לכתחלה אי נמי למ"ד מין במינו בכל שהוא קאמר דאסור: איכא

[ה] לקמן קיא: [זבחים לו:], [ו] [לקמן קיא:], [ז] [ל"ל אמר רבא], [ח] זבחים עט. ע"ש, [ט] [פסחים עה:], [י] [קט. ד"ה ותו לא], [יא] [דף סו.], [יב] [פרשת לו סי' פ' ע"ש היטב ולריך יסוד], [יג] [ל"ל דמרבן], [יד] [ע"ז עד.], [ל] [ע"ז פ"ח ה"ב],

גליון הש"ס

תוד"ה שאני וכו' ולא שומן. מ"מ קשה להמקשן דפריך והא אמר ר"ה ולקה להוכיח דכל גלי מפעפע יקשה ממתני' זו דנטף מרוטבו: ד"ה אמר וכו' אומר ר"ת דדוקא. עיין ע"ז נו ע"ב תוד"ה אבל:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שאני וכו' והרב ר"י בר ר"מ מפרש: (ב) ד"ה אמר וכו' שלא היה מתוב בספרים במשהו כרב:

לעזי רש"י

טרישנלש"ט. חודר, מחלחל.

מוסף רש"י

תרומה כו' ואם בשל בנותן טעם. נאסרין המולין לזרים (זבחים צו:).

עין משפט נר מצוה

סג א ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' לב טוש"ע יו"ד סימן קה סעיף ה:

סד ג טוש"ע שם ס"ח:

סה ד מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' יא סמג לאוין קלא טוש"ע יו"ד סי' לג:

סו ה מיי' פט"ו מהל' תרומות הל"י"ט:

סז ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כט:

ז [מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ל]:

רבינו גרשום

למימר דחלב לאזניו לא מטא אפילו הכי אסור: רב הונא בר יהודה אמר כוליא בחלבא הוה. כלומר הא עובדא בכנישתא דמעון לא גדי שצלאו בחלבו הוה דאי הוה [הכי] ודאי הוה אסור דמפעפע אלא כוליא בחלבא הוה דהכוליא לא בלעא [ו] דגומרי מישב שייבי: רב אדא בר אהבה אמר כוליא באילפס הוה כלומר דג טמא שבישלו עם דגים טהורים ואתו שאלו וכו': קפילא ארמאי. אופה נכרי: מין שאינו מינו דהיתרא כו' כגון חולין ותרומה דליטעמיה כהן: דאיסורא בקפילא כגון בשר בחלב דהוא מין בשאינו מינו. מין במינו דליכא למיקם אטעמא כגון חתיכה של נבלה שנתבשלה עם חתיכות טהורות:

[ו] לכאורה אינו מובן דל"ל בגדי נמי י"ל דמשב שייבי ועוד דמשב שייבי לא שייך רק בדם אבל לא בשמנונית וצ"ע.

א שאני חלב דמפעפע ובחלב אסור והאמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דר' יוחנן בכנישתא דמעון בגדי שצלאו בחלבו ואתו ושיילוה לרבי יוחנן ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ב ההוא כחוש הוה רב הונא בר יהודה אמר ג כוליא בחלבה הוה ושריא רבין בר רב אדא אמר כילכית באילפס הוה ואתו שיילוה לרבי יוחנן ואמר להו ליטעמיה קפילא ארמאה אמר רבא מריש הוה קא קשיא לי הא [ו]דתניא ד קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנותן טעם ה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בנותן טעם [ז]בשלמא ו תרומה טעים לה כהן אלא בשר בחלב מאן טעים ליה השתא דאמר רבי יוחנן ז סמכינן ח אקפילא ארמאה הכא נמי סמכינן אקפילא ארמאה [ג]דאמר רבא [ז]אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בקפילא ואמור

מפעפע. בלע"ז טרישנלש"ט מבלבן והולך ומתפשט בכל הבשר: **כוליא בחלבה הוה ושריא.** משום דמפסיק קרמא: **כילכית.** שקן דגים קטנים: **באילפס.** של בשר: **ליטעמיה קפילא.** נחתוס עובד כוכבים. ואשמועינן דמותר לסמוך עליו לפי תומו ולא יודיעוהו שצריכין לו לדבר איסור והיתר: **טעים לה כהן.** שנתיבש מותרין לו החולין והתרומה: **אמור רבנן בטעמא.** בכמה מקומות שאינו בנותן טעם: **ואמור רבנן בקפילא.** כדאמר רבי יוחנן: ואמור

גיד הנשה פרק שביעי חולין

איבא דאמרי בקדרה עצמה. תימה מה שיעור עובי הקדרה כחמשים זיתים ונתן בה מים כשיעור עשרה זיתים ובשל בתוכן המים כזית חלב היאך יתבטל אותו כזית חלב במים הא פשיטא שיש במים טעם חלב וגרמא לפרש דהכא מיירי כגון דליתיה לאיסורא בעייה דנבלע בה בקדרה כזית חלב והיא היתה כבר בלועה מהיתר ואח"כ חזר ובשל היתר דמשערינן בקדרה עצמה לבטל האיסור שנבלע בה: **כל** איסורין שבתורה משערינן אותן כאילו הן בצל וקפלוט. מדלא נקט כבשר בלפת כדקתני במתניתין (לעיל דף לז:) גבי גיד הנשה משמע דאין שיעורן שוה דגיד לא יהיב טעמא כולי האי הוא דמשערינן כבשר בלפת אבל שאר איסורים דיהבי טעמא טפי משערינן בבצל וקפלוט ומדאמר רב נחמן גיד בששים משמע דבשר בלפת הוה שיעורה בששים ולפי זה פליג רבי יוחנן אדרבא דלעיל דאמר כל איסורין שבתורה בששים וכרבא קיי"ל דהוא בתרא וכן פסקינן בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף סט.) גבי עכברא בשיכרא: **וכחל** מן המנין. וא"ת כיון דכחל עצמו אסור כדאמרינן בסמוך א"כ נימא תתיבה עצמה נעשה נבלה ולבעי ששים לבד מכחל וי"ל דהאי דאסור לאו משום שיהא טעם חלב בכחל יותר מבשאר בשר אלא לפי שיש בו גומות והחלב כנוס לתוכו ויש באותו חלב טעם בשר ואי אפשר להפרישו מן הכחל מאחר שנתבשל דתו לא מהניא ליה קריעה וא"ת ומה טעם הכחל עצמו אסור והלא כל החלב הכנוס לתוכו בגומות נפלט לחוץ ונתפשט ונפלט בשוה לכל התתיכות כדאמר דמשערינן בכוליה ופריך נמי אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור משמע דפשיטא ליה שיולא כולו כמו שאפרש בסמוך וי"ל לפי שמתחלת בשולו קודם שיצא החלב לגמרי נאסר החלב שבכחל מפני טעם הבשר שבו ואז לא היה יכול לצאת בקריעה הילכך אף לאחר שנגמר בישולו שכבר יצא כולו תו לא ליתסרי דאפשר לסוחטו אסור ואפילו למ"ד אפשר לסוחטו מותר הכא גזרינן שמא יאכלנו קודם שיצא כולו ואע"ג דגבי כישרא דאסמיק (לעיל דף לג:) שרינן כי שפיה בשפודא לבתר שנצלה לגמרי ולא גזרינן דלמא אתי למיכל קודם גמר צלייתו שאני התם שדרך הדס לצאת על ידי מליחה וצלייה ולכך צולהו כדי להוציא דמו גם לבסוף פירש כל הדס לגמרי ונופל לחוץ אבל הכא כשיצא נמי כל החלב מ"מ נשאר הוא בקדרה אלא שמתבטל ואי שריא לבסוף אתי למיכלייה קודם: **וכחל עצמו אסור.** יש ספרים דגרסי אסור היכא דלא קריעה ובשליה בהדי בשר וא"ת כי בשיל ליה נמי לחודיה ליתסר משום טעם בשר הכחל (ג) שבחלב שבגומות וי"ל משום לישנא קמא דרב בפ' כל הבשר (לקמן דף קט:) דאמר לא קרעו אינו עובר עליו ומותר לכך צריך להעמיד כשנתבשל עם הבשר ד):

אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור. דכיון דבכוליה משערינן א"כ נפיק כוליה אבל אי במה דנפיק מיניה משערינן א"ש דאסר קדרה אחרת דלא נפיק כוליה וא"ת ולמא הא דמשערינן בכוליה משום דמספקא לן אי נפיק כוליה ולכך נפל לקדרה אחרת אסר משום דלמא לא נפיק כוליה וי"ל דזה פשוט לו ואין ספק בדבר וידוע היה לסם אם יוצא כולו או מקצתו ועוד דמספק לא היה אוסר קדרה אחרת כיון דחלב שחוטה דרבנן ועוד נראה לפרש דאלא מעתה קאי אהא דאמר וכחל מן המנין אלמא לא חשבינן ליה מתיכה דאיסורא ולא אסיר אלא משום חלב הכנוס בגומות שבתוכו וא"כ נפל לקדרה אחרת לא יאסור דכל מה שפופו לצאת מן החלב יצא בקדרה ראשונה: **נפל** לקדרה אחרת אל יאסור. הא לא פריך הוא גופיה לא ליתסר כדפי' לעיל: **ביצה בם'.** וה"ה בשאר איסורין ובילה אינטריך ליה משום דאיכא ביצה טמאה דלא אסרה כדאמרי אינשי דמיא בעלמא הוא בביצת

ואמור רבנן בששים. בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סט.) הלכתא בכל איסורין שבתורה (בששים) בין בשר בחלב ובין שאר איסורין בששים: **מין בשאינו מינו.** שהאדם יכול להבחין טעמו ושניהם של היתר שיכול בן ברית לטעמו כגון תרומה וחולין: **בטעמא.** יטעימנו כהן אם אין תרומה נותנת טעם בחולין יאכל התבשיל אף לזרים: **דאיסורא.** כגון בשר בחלב שאין בן ברית יכול לטעמו סמכינן אקפילא: **ומין במינו.** בין דהיתרא ובין דאיסורא דליכא להבחין טעמו: **אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא.** עובד כוכבים דליטעמיה משערינן בששים: **מאי דעסיך.** דאסרת ליה אי משום דשמואל דאמר כו' והא רותח גיד דהכא שרי דהאמר שמואל קולף ואוכל: **כבוש.** בחומץ ותבלין וכבש בהן איסור והיתר יחד. שוליני"ר בלע"ז: **כשהן משערין.** האיסור בששים משערינן אותו שיהא בו אחד מששים ברוטב וקיפה ובחתיכות ובקדרה: **קיפה.** פונדריל"א דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה: **כמאי דבלעה קדרה.** אם לאיזהו כשנפל שם קודם שנתמעט ואנן משערינן אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים אזבו אומדים כמה בלעה קדרה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדרה אבל בקדרה עצמה לא משערינן. וכיון דאיפליגו ושני ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה: ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרי' לקמן (דף לח.) אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע: **כל איסורין שבתורה.** לבד גיד הנשה דכבשר בלפת הוא: **משערינן.** אותם כאילו האיסור בצל או קפלוט ואילו היה נותן טעם בהיתר זה שנתבשל עמו אוסרו. ובהך איסורי דלא מצי למיטעמינהו קאמר כגון מין ומינו ואי נמי שאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא ואכתי לא איפסיק הלכתא בששים: **פגלין.** נותנים טעם בחלף כמותן: **שיערו חכמים.** אין באיסורין בג"ט יותר מבצל וקפלוט:

ואין גיד מן המנין. דבעינן ששים דהיתר לבד מיניה אבל כחל הואיל ומין היתר הוא אם נתבשל עם הבשר משערינן ליה בששים לבהדי דידיה: **בילה.** של עוף טמא: **וכחל עצמו אסור.** שהרי הבשר נתן בו טעם והוא לא נתן טעם בבשר לפי שמועטו היה: **בדידיה משערינן.** דבעינן שיהא בהיתר ששים כמותו: **או במאי דנפיק מיניה.** אין הלריכין שיהא בהיתר אלא בששים מה שפלט זה דהאי מאי דאתי קמן לאו בקדרה הוא ומישדא שדינן ליה לבר: **אלא מעתה.** הואיל ודידיה משערינן הא איבטיל כוליה שהלך כל הנעלמו בתבשיל דאי לאו הכי אמאי בעית ששים כמותו כולו וכיון דכוליה בטלתיה נפל בקדרה אחרת אל יאסר: **כיון דאמר רב יצחק בו'.** מפני שבתחלה נאסר עד שלא נצטמק הקדרה בו טעם מיד נאסר ומאז שויה רבנן כתתיכת איסור שהיא לעולם אסורה כדאמר במתניתין [לו:] בזמן שמכירו כו': **למימרא דיהבה טעמא.** כי מבשלה בהדי אחריני: אפרוח

ואמור רבנן בששים הלכך מין בשאינו מינו [א]**דהיתרא בטעמא** [ב]**דאיסורא בקפילא** [ג]**ומין במינו דליכא למיקם אטעמא אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא** [ד] **דליכא קפילא בששים הנהו אטמהתא דאימליחו בי ריש גלותא בגידא נשיא רבינא אסר רב אחא** [ה]**בר רב** [ו] **אשי שרי אתו שיילוה למר בר רב אשי אמר להו אבא שרי א"ל רב אחא בר רב לרבינא מאי דעתיך** [ז]**דאמר שמואל** [ח]**מליח הרי הוא כרותח** [ט]**כבוש הרי הוא כמבושל** [י]**והאמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד וכ"ת מאי כרותח דקאמר כרותח דמבושל והא מדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל מכלל דרותח דצלי קאמר** [יא]**קשיא אמר רבי חנינא** [יב]**כשהן משערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדרה איכא דאמרי בקדרה עצמה ואיכא דאמרי** [יג]**במאי דבלעה קדרה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה משערינן כאילו הן בצל וקפלוט אמר ליה רבי אבא לאביי ולשערינהו בפלפלין ותבלין דאפילו באלף לא בטלין א"ל שיערו חכמים דאין נותן טעם באיסורין יותר מבצל וקפלוט אמר רב נחמן** [יד]**גיד בששים ואין גיד מן המנין** [טו]**כחל בששים וכחל מן המנין** [יז]**ביצה בששים ואין ביצה מן המנין אמר רבי יצחק בריה דרב משרשיא** [יח]**וכחל עצמו אסור ואי נפל לקדרה אחרת אוסר אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפק מיניה משערינן פשיטא** [יט]**דבדידיה משערינן דאי במה דנפק מיניה מנא ידעינן אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסר כיון דאמר רב יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור** [כ]**שוויה רבנן כחתיכה דנבלה: ביצה בששים ואין ביצה מן המנין: אמר ליה רב אידי בר אבין לאביי למימרא דיהבה טעמא** [כא]**והא אמרי אינשי כי מיא דביעי בעלמא א"ל הכא במאי עסקינן**

מלח הרי הוא כרותח. שאם נמלח עם חלב (מ' ערויה) הרי הוא כצולה הבשר בחלא נקריה לחלב מיניה ואסור לאכול אותו הבשר לעולם (האורה סי' קט). **כבוש הרי הוא כמבושל.** שאם מלח הבשר בקערה דמי כאילו בשלו בקדירה בחלא מלחיה ואסור לאכול אותו בשר לעולם ואפילו צלי אלא יאכלנו לגוי והקערה אין לה תקנה עד שיגעילנה. פירוש אחר כבוש בחומץ ותבלין הרי הוא כמבושל,לפי שאותן החומץ מוציא את הדם ומולח כמו מלח, ולפיכך אם ישים מתיכת בשר בחלא מליח בחומץ כדי לאצלן הדם ויש עמה מתיכת איסור הרי הוא כאילו נתבשלו יחד ושתיהן אסורות כמו אם נמלחו יחד שתיהן (שם) או: כבוש בחומץ הרי הוא כמבושל ואם נכבשו איסור והיתר יחד כולן אסורין (פסחים עו.).

ומין במינו דאיסורא בקפילא. בין בשר בחלב ובין שאר איסורין בששים: **מין בשאינו מינו.** שהאדם יכול להבחין טעמו ושניהם של היתר שיכול בן ברית לטעמו כגון תרומה וחולין: **בטעמא.** יטעימנו כהן אם אין תרומה נותנת טעם בחולין יאכל התבשיל אף לזרים: **דאיסורא.** כגון בשר בחלב שאין בן ברית יכול לטעמו סמכינן אקפילא: **ומין במינו.** בין דהיתרא ובין דאיסורא דליכא להבחין טעמו: **אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא.** עובד כוכבים דליטעמיה משערינן בששים: **מאי דעסיך.** דאסרת ליה אי משום דשמואל דאמר כו' והא רותח גיד דהכא שרי דהאמר שמואל קולף ואוכל: **כבוש.** בחומץ ותבלין וכבש בהן איסור והיתר יחד. שוליני"ר בלע"ז: **כשהן משערין.** האיסור בששים משערינן אותו שיהא בו אחד מששים ברוטב וקיפה ובחתיכות ובקדרה: **קיפה.** פונדריל"א דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה: **כמאי דבלעה קדרה.** אם לאיזהו כשנפל שם קודם שנתמעט ואנן משערינן אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים אזבו אומדים כמה בלעה קדרה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדרה אבל בקדרה עצמה לא משערינן. וכיון דאיפליגו ושני ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה: ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרי' לקמן (דף לח.) אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע: **כל איסורין שבתורה.** לבד גיד הנשה דכבשר בלפת הוא: **משערינן.** אותם כאילו האיסור בצל או קפלוט ואילו היה נותן טעם בהיתר זה שנתבשל עמו אוסרו. ובהך איסורי דלא מצי למיטעמינהו קאמר כגון מין ומינו ואי נמי שאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא ואכתי לא איפסיק הלכתא בששים: **פגלין.** נותנים טעם בחלף כמותן: **שיערו חכמים.** אין באיסורין בג"ט יותר מבצל וקפלוט:

ואין גיד מן המנין. דבעינן ששים דהיתר לבד מיניה אבל כחל הואיל ומין היתר הוא אם נתבשל עם הבשר משערינן ליה בששים לבהדי דידיה: **בילה.** של עוף טמא: **וכחל עצמו אסור.** שהרי הבשר נתן בו טעם והוא לא נתן טעם בבשר לפי שמועטו היה: **בדידיה משערינן.** דבעינן שיהא בהיתר ששים כמותו: **או במאי דנפיק מיניה.** אין הלריכין שיהא בהיתר אלא בששים מה שפלט זה דהאי מאי דאתי קמן לאו בקדרה הוא ומישדא שדינן ליה לבר: **אלא מעתה.** הואיל ודידיה משערינן הא איבטיל כוליה שהלך כל הנעלמו בתבשיל דאי לאו הכי אמאי בעית ששים כמותו כולו וכיון דכוליה בטלתיה נפל בקדרה אחרת אל יאסר: **כיון דאמר רב יצחק בו'.** מפני שבתחלה נאסר עד שלא נצטמק הקדרה בו טעם מיד נאסר ומאז שויה רבנן כתתיכת איסור שהיא לעולם אסורה כדאמר במתניתין [לו:] בזמן שמכירו כו': **למימרא דיהבה טעמא.** כי מבשלה בהדי אחריני: אפרוח

אחרת כו' כלומר השתא דאמרת דבדידיה משערינן דבששים הוא עצמו בטל. נפל לתוך קדירה אחרת אל יאסור דהא בטל הוא מתחילה:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' כט]: **סח ב** מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ל סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' ח:

ג [מיי' פט"ו מהלכי מאכלות אסורות הלכה ו] והל' ל סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' ח [וסי' לב סעי' ח]:

סט ד מיי' פ"ט שם הלכה יח ועיין בהגהות וכ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' לח סעיף ה וסי' קה סעיף ט:

ע ה מיי' פט"ו שם הלכה לד ופט"ו מהלכות תרומות הלכה ט י טוש"ע יו"ד סי' קה סעיף ח:

עא ו מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' כד סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סי' לט סעיף ד:

עב ז מיי' שם טוש"ע שם וסעי' ח:

עג ח מיי' שם הל"ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ק סעיף ב:

עד ט מיי' שם הל"ח ועיין בהגהות וכ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' ל סעיף ח וסי' לח ס"ק:

עה י מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לח סעיף ז וסי' פו ס"ה:

עו כ מיי' פ"ט שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ל סעיף ח:

עז ל מיי' שם טוש"ע שם וסי' לח סעיף ד:

עח מ מיי' שם טוש"ע שם סי' ל סעיף ח:

שיטה מקובצת

א) ואין בהיתר ס' אומדין כמה בלעה קדרה: **ב)** ולא משערינן בקדרה עצמה ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן לא בקדרה ולא במאי דבלעה קדרה: **ג)** (כל איסורין שבתורה לבד גיד הנשה דכבשר בלפת הוא) נרשם על דבור זה: **ד)** או במאי דנפק מיניה אין צריך שיהא בהיתר ששים אלא במה שפלט זה: **ה)** שהלך כל טעמו בתבשיל דאי לאו הכי: **ו)** עד שלא נצטמק דמשנתנה הקדרה:

רבינו גרשום

דאמר שמואל מלוח הרי הוא כרותח. כלומר ובולע הירך שומן דגיד מחמת המלח: וכי תימא מאי כרותח כרותח דמבושל. כלומר ולא כרותח דצלי: כשהן משערין כו' כלומר כשהן משערין בששים: ואיכא דאמרי בקדירה עצמה. כלומר שהקדירה עצמה עולה למנין ששים: כל איסורין שבתורה רואין אותן כאילו בצל וקפלוט נותנין טעם עד ששים אבל יותר מששים לא יהיב טעם דאין נותן [טעם] באיסורא כגון חתיכה של נבילה וכגון דג [טמא] וגיד הנשה: ביצה בששים. כגון ביצה דאית בה אפרוח שהיא כנבלה שנתבשל עם ביצים טהורים: בדידיה משערינן. כלומר בכחל שנתבשל עם הבשר: אלא מעתה נפל לתוך קדירה

מסורת הש"ס

ו) [בריי"ף וברא"ש ליתא כל כך אפי' מיהו בשאלתות פרשה ויצא ס"ש כ"ד איתא רב אחא בריב דרב ור' אמר ליה רב אחא בריב דרב לרבינא וכו'], **ז)** פסחים עו. לקמן קיא: קיב. קיג., **ג)** לעיל לז:, **ד)** [בשאלתות שם איתא שמע מינה], **ה)** עיין בר"ן ותמלא שם ביאור דברי רש"י בזה, **ו)** בכ"מ: כנגד, **ז)** [וע"ע תוס' לקמן קט: ד"ה לינו],

גליון הש"ם

גמ' והא אמרי אינשי. ע"ל דף סד ע"ב ברש"י ד"ה מומחות: **תוס'** ד"ה וכחל מן המנין וכו' **דאפשר לסוחטו אסור.** לא זכיתי להבין הא בשר הכחל לא נאסר רק החלב קבל טעם בשר ונאסר החלב והוא בגומות ואסור לאכול הכחל מלד שאוכל ג"כ החלב ואמר גמר ביטולו שיצא החלב לאוץ ממילא יהיה מותר דהא הבשר לא נאסר כלל ומה שייך לאפשר לסוחטו אסור:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאיסורא וליכא קפילא: **(ב)** שם רב אחא בר רב שרי כל"ל ותיבת אפי נמחק: **(ג)** תוס' ד"ה וכחל וכו' הכחל עצמו שבחלב שבגומות:

לעזי רש"י

שוליני"ר [שולצייי"ר]. לכבוש בחומץ ובתבלינים. פונדריל"א. שמרים, משקע.

מוסף רש"י

מליח הרי הוא כרותח. שאם נמלח עם חלב (מ' ערויה) הרי הוא כצולה הבשר בחלא נקריה לחלב מיניה ואסור לאכול אותו הבשר לעולם (האורה סי' קט). **כבוש הרי הוא כמבושל.** שאם מלח הבשר בקערה דמי כאילו בשלו בקדירה בחלא מלחיה ואסור לאכול אותו בשר לעולם ואפילו צלי אלא יאכלנו לגוי והקערה אין לה תקנה עד שיגעילנה. פירוש אחר כבוש בחומץ ותבלין הרי הוא כמבושל,לפי שאותן החומץ מוציא את הדם ומולח כמו מלח, ולפיכך אם ישים מתיכת בשר בחלא מליח בחומץ כדי לאצלן הדם ויש עמה מתיכת איסור הרי הוא כאילו נתבשלו יחד ושתיהן אסורות כמו אם נמלחו יחד שתיהן (שם) או: כבוש בחומץ הרי הוא כמבושל ואם נכבשו איסור והיתר יחד כולן אסורין (פסחים עו.).

אפרוח. שהבשר נותן טעם ולא שנא טמאה ול"ש טהורה דנבלה היא: **אכל טמאה.** בלא אפרוח לא: **יין דאית בה אפרוח קרי לה טמאה.** ואפילו של עוף טהור: **ביצים.** טהורות ששלקן כו': **מכלל דרישא.** דנקט טמאה טמאה ממש קאמר ולאו אפרוח דאי בטהורה ואפרוח תרתי למה לי: **כילד ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהם.** וזו היא טומאתו וכולן מן הטהור: **השתא דאית בה אפרוח.** אשמועינן דיהבא טעמא ואסורה[ה] ואע"ג דמיא בעלמא הוא: **יש בה אפרוח.** אפילו טהורה: **מיבעיא.** כ"ש דיהבא טעמא דהא אפרוח נבלה היא: **בדיקולא.** קלחת: **סבר רב אשי לשעוריה.** היתרא ולאוסופי עלה מה שבלעה קדרה כדי לבטל את האיסור והאיסור היה משער כמו שהוא בא לפניו מלומקת: **רבנן.** תלמידים: **דאיסורא לא בלע.** בתמיה. אף האיסור נטמק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל משערים כמות שאנו רואים: **כאלפין פלגי דזיפי.** משום דלא היה כשיעור היה מזלזל בבטולו ולא בעי ששים: **לא תזלזל בשיעורי דרבנן.** כלומר אפילו במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעוריה ועוד הא מדאורייתא אסור דאלי שיעור אסור מן התורה[ו] ואלי שיעור מנין ת"ל כל חלב [ויקרא ז] בפרק בתרא דיומא (דף עד.): **ראה שאתה מטיל בה גבול.** ראה מה אתה עושה שלא תטעה ותכשיל הסמוכים עליך שאתה מטיל בה גבול להתירה בס' ואחת ואינך מפרש אי בהדי דידה אי לבר מינה והשומעים יעלה על דעתם בהדי דידה והרי שני גדולי הדור נשאלה מהם ולא פירשוה ומאן מינהו רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני: **ואיבעיא להו** גרסינן: **פשיט מיפשט.** שאינך מטיל שום ספק בדבר לומר ואיני יודע אם היא מן המנין של ס"א או לא: **בס' ואחת והיא.** דהוו להו ס"ב: **ההוא דאתא כו'.** פלגא דזיפא דאיסורא הוה וכן עובדא דר"ש בר רבי: **אבא.** הלא בא מעשה כזה לפניו ולא מצא אלא מ"ז והתיר שמע מינה לאו ס' בעי אף אני מתיר בזה שאיני מוצא בו אלא מ"ה. ולי נראה דהכי קאמר אבא לא שיער בארבעים ושבע אני אשער במ"ה בתמיה אבא בא לפניו מעשה והיה יכול לבטלו במ"ז ולא שיערו להתיר ואסר ואני אתירנו במ"ה ולגשון זה אין צריך לפרש בחצי זית אלא [ז]אף בשיעור שלם: **הא איכא שלשים משערינן.** בתמיה וכולי האי מי [ז]מזלזלין: **גוזמא.** כלומר למה בא לשאול עליו והלא אפילו שלשים אין בו בהיתר כמות האיסור ולאו דוקא קאמר ליה אלא דבר שאינו יכול לעמוד כלומר כלום יש שם אפילו שלשים ואע"פ שאינו ניתר בכך: **בס'.** היכא דבדקניה ולא יהיב טעמא אי נמי ליכא למיקס אטעמא כגון מין ומינו אבל היכא דבדקניה ויהיב טעמא לעולם טעמא לא בטיל כדאמר בכמה דוכתין ולקמן (דף לט.) נמי אמרינן יש בהן בנותן טעם בין שיש (א) להעלות במאה ואחד ובין שאין כו' אסור לא יהיב טעמא בעינן ששים לבטוליה כדלקמן דקתני אין בהן בנ"ט בין שיש להעלות כו' מותר דאמרינן אין בהן להעלות בק"א אלא [ז]במאי לאו בששים אלמא כי לא יהיב טעמא נמי בעינן ששים למר ומאה למר: **ושניהם לא למדוה כו'.** ואע"ג דאי אתי למילף מיניה מצית למילף אפילו היכא דיהיב טעמא דהא הכא איכא למימר דאי שלא במינו הוה יהיב טעמא אפילו הכי רבנן אחמור ואמור טעמא לא בטיל: זרוע של איל נזיר הוא המורס ממנו ומניפין אותו וניתן לכהן ואסור לזרים [ז]והאיל כולו נאכל לבעליו דהא שלמים הוא:

אין

ביצת אפרוח. והא"ה (ב) בשאר בנמצא בה דס דשדא תיכלא בכולה ונראה דטמאה שהיא קלופה אפשר דאסורה ובירושלמי [ז] גבי גיעולי ביצים משמע דיש חילוק בין קלופות לשאין קלופות ושמא לענין זה נמי יש חילוק והא דלא משני הכא הא בקלופה הא בשאינה קלופה משום דסתם ביצים מבשלים אותן בקליפתן: **פירושי קא מפרש.** [ז]הכא לא פריך מ"ה אסורות אסורות למה לי וכן בכמה דוכתין ובכמה דוכתין פריך[ז]: **דנפל בדיקולא דבשרא.** בערוך[ח] מצרו בהדי היא ניימא ודיקולא שפיל[ט] פירוש קלחא וכתוב בתשובת הגאונים דהכי קאמר דנפל ליורה גדולה שיש בה שיעור דיקולא[י] וקשה כיון דלאו לדיקולא נפל מאי קאמר סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלעה דיקולא ובקונטרס פירש דיקולא קלחת וקלחת הוא כלי שמבשלין בה בשר כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב עד.) כל שלשים יום מהפך להם גיהנם כבשר בקלחת ואפשר דקרי ליה דיקולא משום הרתיחות שעולות בתוכו שנקראים דיקולי כדאמר פרק כל שעה (פסחים דף לט:) אמר רב יוסף לא ליחלט אינש תרתי חיטי בהדי הדדי דילמא אזל חדא (יא) בגדי לחבריתה ולא סליק ליה דיקולא דמיא מד' רוחתא[כ]: **ואיבעיא** להו **בששים ואחד כו'.** ומדלא פירש בהדיא בששים והיא מותרת ליכא למיפשט מידי דשמא רבי יהושע בן לוי עצמו הוא מסופק ומיהו קשה דלקמן קאמר רבי יהושע בן לוי כל איסורין שבתורה בששים משמע [ז]בששים של היתר כמו גיד בששים ואין גיד מן המנין ויש לומר דהתם משמיה דבר קפרא קאמר לה אבל הכא מדקאמר בששים אסור משמע שפיר דבששים של היתר נמי אסור להכי אית לן למימר דלדידיה הוה מספקא ליה: **כל** איסורין שבתורה בששים. פירש בקונטרס דאף כי לא יהיב טעמא בעי ששים ואין נראה ומה שהביא ראיה מלקמן אפרש לקמן בעזרת הש"י:

יהושע בן לוי אמרי ביצה בס' אסורה בס' ואחת מותרת ואיבעיא להו בס' ואחת בהדי דידה או דילמא לבר מינה ולא פשיט ומר פשיט לה מפשט אתמר אמר רבי חלבו אמר רב הונא [י]ביצה בס' והיא אסורה בס' ואחת והיא מותרת ההוא דאתא לקמיה דר"ג בר רבי א"ל אבא לא שיער בארבעים ושבע ואני אשער בארבעים וחמש ההוא דאתא לקמיה דר"ש בר רבי א"ל אבא לא שיער במ"ה ואני אשער במ"ג ההוא דאתא לקמיה דר' חייא א"ל כלום יש שלשים טעמא דליכא שלשים הא איכא שלשים משערין אמר ר' חנינא גוזמא אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה בס' אמר לפניו ר' שמואל בר רב יצחק רבי אתה אומר כן הכי אמר רב אסי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה במאה ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה דכתיב [י]ולקח הכהן את הזרוע בשלה וגו' ותניא בשלה

[א]בביצת אפרוח אבל [ב]טמאה לא איתיביה [ג]ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאות אם יש בהן בנותן טעם כולן אסורות הכא נמי בביצת אפרוח ואמאי קרי לה טמאה כיון דאית בה אפרוח קרי לה טמאה והא מדקתני סיפא [ד]ביצים ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן אם יש בהן בנותן טעם כולן אסורות מכלל דרישא דלית בה אפרוח עסקינן פירושי קא מפרש ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאות אם יש בהן בנותן טעם כולן אסורות כיצד כגון ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן ה"נ מסתברא דאי ס"ד רישא דלית בה אפרוח השתא דלית בה אפרוח אסורה דאית בה אפרוח מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא דאית בה אפרוח אבל לית בה אפרוח שריא תנא סיפא דאית בה אפרוח מכלל דרישא דלית בה אפרוח ואפילו הכי אסירא ההוא כזיתא תרבא דנפל בדיקולא דבשרא סבר רב [ג]אסי לשעוריה במאי דבלע דיקולא אמרי ליה רבנן לרב אשי [ג]אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבשרא סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין פלגי דזיתא אמר ליה אבוה לאו אמינא לך [ד]לא תזלזל בשיעורין דרבנן ועוד [ה]האמר ר' יוחנן [ה]חצי שיעור אסור מן התורה אמר רב שמן בר אבא אמר רב אידי בר אידי בר גרשם אמר לוי בר פרטא אמר רבי נחום אמר רבי ביריים משום זקן אחד ורבי יעקב שמיה דבי נשיאה אמרו ביצה בס' אסורה בס' ואחת מותרת אמר רבי זירא לרב שמן בר אבא ראה שאתה מטיל בה גבול היתר שהרי שני גדולי הדור לא פירשו את הדבר רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני תרוייהו משמיה דרבי

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא דתרומות פ"ט ה"כ], (ב) [שם], (ג) [ל"ל מסי], (ד) יומא עג: עה., (ה) [ותוספת רש"ס], (ו) [סוף פרק י' דתרומות], (ז) [עיין תוס' בכורות לא: ד"ה מ"כ], (ח) [ערך דקל מ], (ט) [סנהדרין ז.], (י) [עד כאן בערוך], (כ) [וע"ע תוס' לקמן ק. ד"ה כשקדם],

תורה אור השלם

1. וְלָקַח הַכֹּהֵן אֵת הַזְּרֹע בְּשֵׁלָהּ מִן הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת נִזְרוֹ:

במדבר ו יט

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה בס' וכו' שיש בהן להעלות: (ב) תוס' ד"ה בביצת אפרוח וה"ה בנמצא בל"ל ומיבא בשאר נמתק: (ג) ד"ה דנפל וכו' דילמא אזל חדא ויתיב בצירי' לחבריתה ולא סליק ליה דיקולא:

מוסף רש"י

חצי שיעור. כלומר פחות מכשיעור (יומא עג:).

עין משפט נר מצוה

עט א ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יט [כ] סמג לאוין קמח טוש"ע יו"ד סי' פו סעיף ה ו:

פ ג מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' ט' [ופט"ו הלכה כד] סמג לאוין קמח טוש"ע יו"ד סי' ל סעיף ג וסי' צט סע ד"ד:

פא ד [מיי' פט"ו שם הלכה יח] טוש"ע יו"ד סי' לא סעיף ו:

פב ה מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הל"ג ופ"ב מהל' שביתת עשור הלכה ג:

פג ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלי"ט סמג לאוין קלב קמח טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ה וסי' לא סעיף ז:

שיטה מקובצת

(א) דחצי שיעור אסור מן התורה כדאמרינן חצי שיעור מנין: (ב) בחצי זית אלא בשיעור שלם: (ג) בתמיה וכולי האי מי מזלזלינן: (ד) ובין שאין וכו' אסור ואילו כי לא יהיב טעמא: (ה) אלא בכמה לאו בששים אלמא: (ו) ואסור לזרים והאיל נאכל לבעליו דהא שלמים הוא כצ"ל ועל שאר כל הדבור עד סוף העמוד נרשם עליו: (ז) הכא לא פריך. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ל"א ע"ב: (ח) משמע טפי דבששים של היתר:

רבינו גרשום

סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע נמי דיקולא. כלומר דיקולא היה רותח ונפל כזיתא תרבא לתוך דיקולא רותח וסבר רב אשי לשעוריה ששים במאי דבלע כו'. ההוא (כי) פלגא זיתא כו' כלומר נפל לדיקולא רותח. לשעוריה בתלתין פלגי דזיתי כלומר דאי היו שם שלשים חצאי זיתא דבישרא היה מתירו שהיה מקיל ביותר. ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל. כלומר חצי זית חלב שנפל לתוך יורה של בשר רותחת. אבא לא שיער כו' שהיה מקיל בחצי שיעור:

אין בשלה אלא שלימה. פירש בקונטרס דלא נתפרש באיזה לשון וגרלה לפרש דמשמע בשלה כמו בשל לה למ"ד דגוסה ומפיק ה"א כמו שיש לה כלומר כמו שהיא: **דכולי עלמא בהדי איל מבשל לה.** דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אבל לאיכא דאמרי דבקדרה אחרת מבשל לה לתנא קמא מוציא אותו מידי פשוטו: **מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה.**

פירש בקונטרס דהיינו ת"ק ושלימה דקאמר היינו דאין מחתכין לחתיכות והשתא לא הוי מר סבר קמא לגישנא קמא כמ"ש קמא דאיכא דאמרי דהוי ר"ש וגרלה לפרש מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה היינו ר"ש בן יוחאי אבל ת"ק סבר דמבשל והדר מחתך והיינו שלימה דקאמר שתהא מחוברת לאחר בישול והשתא הוי מר סבר קמא ר"ש בן יוחאי כמו לאידך לישנא ומיהו לגישנא נתרא צריך לומר שלימה היינו אלא יחתכנה חתיכות:

ומאן דאמר בששים סבר בשר ועצמות כו'. לאו דרשא גמורה היא למילף מינה לענין מין בשאינו מינו דטעם כעיקר דאורייתא דהכא מין במינו הוא דמדאורייתא בטילה ברובא אלא בששים ומאה קבלה היתה בידם ואסמכוה אהאי קרא ומכל מקום פריך שפיר מהא דתניא זהו היתר הבא מכלל איסור דמשמע שיש כאן היתר דבעלמא אסור כיולא בו: **לאו למעוטי כל איסורין שבתורה.** וא"ת ומאי קושיא דילמא היינו דוקא לענין שאין מבטלין איסור לכתחילה והכא שרי וי"ל דלשון זהו היתר הבא מכלל איסור משמע מכלל דבר האסור לאכילה: **מאי** חזית דגמרינן מהא כו'. ואף על גב דלאומרא מקשינן כיון דאיכא לאוקומי קרא דדם הפר בעולין כרבנן בהקומץ רבה (מנחות דף כב:) אית לן למילף מזרוע בשלה אע"ג דלקולא וכן בסמוך פריך (ג) דאדרבה ניגמר מהכא לקולא דאיכא לאוקומי קרא דחטאת ודמשרת להיתר מצטרף לאיסור וגריכי כדאמר בפרק שלשה מינין (זיר דף נ:): **לחומרא** גמרינן דמדאורייתא **ברובא בטיל.** וא"ת הא תינח במינו אבל בשאינו מינו לא בטיל דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דלאו דרשא גמורה היא כדפרישית ולענין מין במינו גמרינן לחומרא ובשאינו מינו קיש להו דביותר משששים למר ומאה למר פוסק הטעם ואסמכיהו נמי אהאי קרא ועוד דזימנין פוסק בפחות מששים או ממאה א"כ הא דילפינן לאסור עד ששים ומאה חומרא בעלמא הוא: **רבא** אמר **לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור.** פירש בקונטרס דזהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר ילפינן מיניה למאה וששים דמדאורייתא בטלי ברוב וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה וששים משמע דר"ל דטעם כעיקר דקאמר לאו [ז] לטעם גמור הוא דהא בטיל במאה וששים אלא טעם כל דהו קאמר וגס ל"ל דכה"ג אסור בקדשים ואע"ג דלא הוי אלא משהו וכי פריך וליגמר מיניה היינו דליפתרו אף [ז][ח] בשר קדשים בק' וס' כזרוע בשלה והשתא תימה כיון דהכא לא איירי בטעם גמור אלא בכל שהוא אסור בקדשים משום דבזרוע בשלה דהוי קדשים קלי והכא שרי דפעמים שהזרוע ומקלת מן האיל היו חוץ לרוטב ונותן הזרוע טעם במה שחוץ וזימנין נמי שיש משמנונית הזרוע הרבה על אותו מקלת עד שלא יהא רוב באותו מקלת לבטלו וכל עניין שיבטל התיר הכתוב ורבא לא פליג אר' יוחנן דמשרת אתא לטעם כעיקר ודרשה גמורה היא ולא אסמכתא דמדר"ע נשמע לרבנן דדרים לה להיתר מצטרף לאיסור דלקי והוא הדין לרבנן דמוקי לה לטעם כעיקר נמי לקי והא דאמר אביי בפרק כל הבשר (לקמן דף קח.) ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי דרבנן מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינן להו דחדוש הוא אי חדוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי אמר [ט] לך רבא דרך בישול אסרה תורה פירוש לעולם דרבנן התם דיחוי בעלמא הוא כלומר מהכא לא תידוק ובפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סז.) דאמר רבי יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו [י] והיינו במינו דמדאורייתא ברובא בטל וטעמו וממשו דקאמר התם דלוקין כגון שהאיסור בעין ומכירו וכי קתני טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ה"ה אפילו טעמו וממשו אם אין מכירו אלא מילתא דפסיקא נקט בכל עניין אי נמי נקט ולא ממשו לרבותא דאפ"ה אסור

ועוד

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט"ן]: **פד ב** מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כא [טוש"ע י"ד סימן צט סעיף ח]:

שיטה מקובצת

א] דעם האיל מתבשלת: ב] וללישנא בתרא דאוקימנא לת"ק דבקדירה אחרת: ג] ולהאי מילתא קתני זהו: ד] דהא קים לן בהו מאחרי רבים: ה] אלא מדרבנן בענין ששים והכי נמי שמעינן: ו] דרוצה לומר דטעם כעיקר דקאמר לאו טעם גמור הוא אלא טעם כל דהו קאמר דהא בטיל בק' וס' ובכי ה"ג אסור בקדשים ואע"ג וכו': ז] אף בשאר קדשים בק' וס' כזרוע בשלה:

רבינו גרשום

אין בשלה אלא שלימה. כלומר ללישנא קמא שלימה ששלימה נתבשל עם האיל כלומר חתך לה והדר מבשלה עם האיל. ואיבעית תימא דכ"ע מחתך חתך לה ומבשל לה. מר סבר בהדי איל זהו רשב"י ומר סבר בקדרה לחוד וזהו ת"ק. ומאי דקאמר אין בשלה אלא שלימה דשלימה נותן לו ומבשלה בקדרה לחוד. ללישנא קמא אליבא דדברי הכל למדוה מן הזרוע בשלה ר' חייא בר אבא בששים ור' שמואל בר רב יצחק במאה. מאן דאמר בששים קסבר כלומר בשר ועצמות ולא הוי אלא ששים לפי שעצם גדול יש בו בזרוע ולא הוה ליה כל האיל אלא בששים וגמרינן מיניה דאיסור נתבשל עם היתר ולא נאסר ההיתר. קסבר בשר לבהדי בשר משערי' כו' דבזרוע מעט בשר יש בו והוי באיל מאה חלקים בשר כבזרוע: מיתיבי זהו היתר הבא מכלל איסור. כלומר הזרוע שנתבשל עם האיל זהו היתר הבא מכלל איסור שהזרוע מוקדשין ואין מותר לישראל שמתנה לכהן הוא והאיל של חולין נתבשל עמו ואעפ"כ מותר לישראל למעוטי מאי לאו למעוטי כו' כלומר לאו למעוטי כל איסורין שבתורה שאם נתבשל עם היתר שאסור אפי' בששים. אמר אביי לא צריכא לר' יהודה כו'. כלומר הא דתנן זהו היתר הבא מכלל איסור לאו למעט כל איסורין שבתורה. אלא לר' יהודה איצטריך למיתנא. וליגמר מיניה כו' כלומר וליגמר מיניה ר' יהודה מן הזרוע בשלה דכמה התם בטל אע"פ שהוא מין במינו כך יהו בטלין כל איסורין שבתורה אע"ג דמין במינו. הא גלי רחמנא ולקח הכהן מדם הפר כו' כלומר שדם השעיר מועט ודם הפר מרובה וכשמערבן לקרנות המזבח מזכיר הכתוב דם השעיר כדם הפר שהוא מין במינו ולא בטל ומיניה גמר ר' יהודה דמין במינו לא בטיל:

---

[1] אין בשלה אלא שלימה ר' שמעון בן יוחאי אומר אין בשלה אלא שנתבשלה עם האיל דכולי עלמא בהדי איל מבשל לה מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה ומר סבר מבשל לה והדר מחתך לה ואי בעית אימא דכ"ע מחתך לה והדר מבשל לה מיהו מר סבר בהדי איל מבשל לה ומר סבר בקדרה אחרת מבשל לה ללישנא קמא אליבא דדברי הכל ללישנא בתרא אליבא דרבי שמעון בן יוחאי מאן דאמר [2] בששים סבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן והוה ליה בששים מאן דאמר במאה סבר בשר בהדי בשר משערינן והוה ליה במאה ומי ילפינן מינה והתניא זהו היתר הבא מכלל איסור זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה אמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה דאמר [3] מין במינו לא בטיל קמ"ל דהכא בטיל וליגמר מיניה גלי רחמנא [1] ולקח מדם הפר ומדם השעיר תרוייהו בהדי הדדי נינהו ולא בטלי ומאי חזית דגמרי' מהאיך ליגמר מהאי [3] חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן אי הכי למאה וס' נמי לא ליגמר אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל רבא אמר לא נצרכא אלא לטעם כעיקר [3] דבקדשים אסור קא משמע לן דהכא שרי וליגמר

מסורת הש"ס

[1] [לקמן ק. וס"ל], [2] [פסחים מד:], [3] [עיין תוס' מנחות פג. ד"ה מה מטאת ותוס' זבחים לח. ד"ה איכא], [ד] [ל"ל כף], [ה] [ל"ל במאה וששים], [1] [במדבר ו], [1] [ל"ל בשאר קדשים], [ח] [ל"ל שלא נקמלו], [ט] [ל"ל ליה], [י] [ל"ל היינו],

---

תורה אור השלם

1. וְרָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא טז יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולגישנא בתרא וכו' ובשר מועט. נ"ב דעמו ז"ל בזה לתרץ אם אנו מוצאין עצמות מהזרוע כן ג"כ מוצאים מהאיל וא"כ אין בו מאה אבל בירושלמי פ' ג' מייתי בזיר מתרץ קושיא זו דלף שעצמות זרוע אין מצטרפין מ"מ (אין) עצמות אל מצטרפין וא"כ א"ל בזה שפרש"י שבזרוע בשר מעט וק"ל וכן במ"כ פ' נשא דף רמב ע"ג: (ב) ד"ה חדוש וכו' התיר לבטל: (ג) תוס' ד"ה מאי וכו' פירץ אדרבה דגיגמר:

לעזי רש"י

אישפלדו"ן. עצם השכם.

ליגמר מיניה. למסרי לף שאר קדשים בששים לו מאה כגון נותר לו פגול: **להיות למוה.** הנוגע בה ובלע ממנה: **שאם פסולה.** היא יפסל הבולע: **ואם כשרה.** היא תאכל זו [ב] כחמור שבחטאת שאפי' הן שלמים אסורין ליאכל אלא לזכרי כהונה ליום ולילה ולפנים מן הקלעים. [ג]ומהכא גמרינן לכל איסורי קדשים דלא בטלי לגמרי: **ליגמר מהאי.** וליבטלו בק': **אלא חדוש הוא.** ל"ג **אלא: חדוש הוא.** כדפרישית דלכתחלה מבטלינן ליה ומייתינן ליה לידי כך בידים: **לא נצרכא.** זהו: **אלא למקום אחר.** דבעלמא בכל איסור והיתר המחוברים כגון הוליא העובר את ידו וכגון אבר המדולדל כולן אסורין [ד]כדאמרינן בבהמה המקשה (לעיל דף סח:): **להא שמעתא.** דרב שמואל בר רב ילחק: **למה אמרו.** המחמץ לאיזו איסור אמרו לתרומה שהמחמץ חולין בששאר שלה או מתבל קדרה חולין בתבלי תרומה או מדמע ומבשל חולין ותרומה יחד שאנו הולכים אחריו להחמיר: **למין ומינו.** אמרו כן דאזלינן ביה לחומרא כדקתני לקמיה: **ולמה אמרו להקל ולהחמיר.** שפעמים להקל ופעמים להחמיר: **מין** [ה]**ומינו מינו.** על זה אמרו פעמים להקל ופעמים להחמיר: **גריסין.** [ו]של פול דתרומה: **שנתבשלו עם עדשים.** של חולין וטעמנום ויש בהם [ז]טעם תרומה בחולין אע"פ שיש בחולין מאה ואחד [ח]שתרומה דינה לבטל בכך דנפקא לן בספרי[ט] מקראי וליגמר מיניה [יא] גלי רחמנא גבי חטאת [1]כל אשר יגע בבשרה יקדש [יב]אלהיות כמוה שאם פסולה תפסל ואם כשרה תאכל כחמור שבה ומאי חזית דגמרינן מהאיך ליגמר מהאי חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן אי הכי למאה וששים נמי לא ליגמר אטו אנן לקולא קא גמרינן לחומרא קא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל רבינא אמר [יג]לא נצרכא אלא למקום אחר דאמר מקום אחר בעלמא אסור והכא שרי יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי וכל איסורין שבתורה במאה והתנן[2] למה אמרו כל המחמץ ומתבל ומדמע להחמיר מין ומינו להקל ולהחמיר מין ושאינו מינו וקתני סיפא [ז]להקל ולהחמיר מין ושאינו מינו כיצד [3]גריסין שנתבשלו עם העדשים אם יש בהם בנותן טעם בין יש בהן להעלות במאה ואחד בין אין בהן להעלות במאה ואחד אסור אין בהן בנותן טעם בין שיש בהן להעלות במאה ואחד בין אין בהן להעלות במאה ואחד מותר אין בהן להעלות במאה ואחד אלא במאי לאו בששים לא

ועוד י"ל דהתם מיירי בשלא במינו והיכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו וממשו והיכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו ולא ממשו והרב רבי יוסף מאורליינ"ש היה מפרש דלא"ג דטעם כעיקר דאוריתא לא לקי אטעם אפי' שלא במינו דרבי יוחנן סבר לה כר"ע דיליף טעם כעיקר מגיעולי עובדי כוכבים וליכא אלא עשה דתעבירו בלא תעשה דמלריך ליבון והגעלה ור"ת השיב לו דאית לן למימר דאהדרינהו לאיסוריה כדאמרי' בהלוקח עובר פרתו (בכורות טו:) דתנן הגוזז והעובד פי' בפסולי המוקדשין סופג את הארבעים ואע"ג דלא נפקא לן אלא מתזבח ולא גיזה אלא היינו טעמא משום דאהדריה לאיסוריה דלא תעבוד ולא תגוז מיהו לא דמי כל כך דהתם משמע ודאי דאהדריה והכי קאמר תזבח זביחה התרתי לך בקדשים שהוממו ולא גיזה והא דקאמר בירושלמי דערלה בפ' שני אמר ר' יוחנן כל נותני טעם אין לוקין עליהם חוץ מנותן טעם דנזיר י"ל דבהיתר מצטרף לאיסור איירי דהכי איתא בהדיא בפ' ולאו עוברין (פסחים דף מג:) ובפרק שלשה מינין (נזיר לה:) אמר ר' אבהו א"ר יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר וקרי ליה בירושלמי נותן טעם ומ"ת אם טעם כעיקר דאורייתא מאי פריך בפ' אלו עוברין ובפ' שלשה מינין גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפנינן שתי סאין כו' ופריך מיניה ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר הכא דאורייתא תקשה ליה אמאי אמר שאני אומר כיון דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דהתם איירי במינו וכן משמע בסוף הערל (יבמות פב:) דמוקי לה ר"ל והוא שרבו חולין על התרומה ומין שלא במינו לא שייך רבוי ומ"ת ואי במינו כיון דרבו בטלי להו ברובא אפי' איכא כזית בכדי אכילת פרס וי"ל דמ"מ פריך דאי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא יש לנו להחמיר אף במינו ולית לן למימר שאני אומר כיון דלקי בשאינו מינו ומיהו קשה דסוגיא דאלו עוברין (פסחים דף מג:) ודפרק שלשה מינין (נזיר דף לה:) אליבא דר' יוחנן ור' יוחנן מוקי לה בהערל (יבמות דף פב.) אע"ג דלא רבו וא"כ כי נמי כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תקשי ליה אמאי אמרינן שאני אומר דכיון דלא רבו אפיקא דאורייתא היא וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך וכי האי גוונא יש בכמה דוכתי[ט] : **גלי רחמנא גבי חטאת כו'.** הקשה ר"ת דהאי קרא דחטאת מייתי הכא לטעם כעיקר ובפ' אלו עוברין (פסחים דף מה.) מוקי להיתר מצטרף לאיסור לכ"ע וטעם כעיקר מפיק ליה ממסרת ולר"ע מגיעולי עובדי כוכבים לכך נראה לר"ת דגרסינן הכא לא נצרכא אלא להיתר מצטרף לאיסור דבכל ענין התיר הכתוב ואפילו יש חלי זית בענין משמנונית של זרוע על חתיכת החיל שחוץ לרוטב ומיהו א"ל להגיה הספרים דאיכא למימר דנקט הדרשה הפשוטה דאי לאו קרא דמסרת דגיעולי עובדי כוכבים דאתו לטעם כעיקר הוה מוקמי קרא דחטאת לטעם כעיקר ולא להיתר מצטרף לאיסור וכי האי גוונא איכא בכמה דוכתין ועוד י"ל דסוגיא דהכא אתיא כי סוגיא דנזיר פ' שלשה מינין (דף לז:)[ט] דגרסינן התם ורבנן תיפוק להו דהיתר מצטרף לאיסור מחטאת ומשני התם נמי לטעם כעיקר הוא דאתא ואע"ג דמסרת נמי אתי לטעם כעיקר מצרך מלרך לריכי דאי כתב רחמנא חטאת הוה אמינא נזיר לא אתי מיניה דנזיר מקדשים לא יליפינן ואי כתב רחמנא נזיר הוה אמינא חטאת ממזיר לא יליפינן דחמיר איסורו דאפי' תרלן אסיר ליה: **תאכל** בחמור שבה. רבינו חננאל גרים תאכל כחמור שבהן משמע דאיכא חומרא בשלמים דליכא בחטאת כגון שבשל שלמים לאתמול בקדירה לחטאת דהיום דרמינן עלייהו חומרא לחטאת לאסור לזרים לנשים ולעבדים וחומרא דשלמים שאין נאכלין אלא עד הלילה וחטאת של היום זמן אכילתה עד למחר: **לא** נצרכא אלא למקום אחר. דבעלמא אסור כגון שהוליא העובר את ידו לחוץ דנפקא לן בפ' בהמה המקשה (לעיל דף סח:) דמקום אחר אסור מדאלטריך פרסה החזיר אכול מקום אחר מכלל דאי לא החזירה אסור ונראה דשאר קדשים כגון חזה ושוק וחימורין שרי נמי מקום אחר שלהם דהא לא אשכחן קרא בזרוע בשלה יותר מבשאר קדשים ואי יליפי בהו מעובר לאסור מקום אחר בזרוע בשלה נמי ליתסר אלא בכולן לא אסר הכתוב מקום אחר דזרוע בשלה וחזה ושוק וחימוריס לוה הכתוב להסיר ולא מקום אחר והא דקאמר הכא דבעלמא אסור היינו באבר שיצא לחוץ והכא שרי בכל הקדשים ולכך לא פריך הכא מאי חזית דגמרת כו' כדפריך אאיכך: **אין** בהם בנותן טעם אע"פ שאין בהן כדי להעלות מותר. פי' בקונטרס וכי בענין מאה ואחד היינו היכא דאיסור בעייה אבל הכא דליתיה בעייה לא בענין מאה ואחד אלמא ל"ל לפירושו דהכא מיירי כגון שהסיר הגריסים מתוך העדשים [ז]דאז אי אפשר להסירם שאינו מכירן ואיכא ממשות האיסור היה צריך מאה ואחד וקשה לפירושו אמאי נקט ריש שאור של חטים שנפל לתוך עיסה של חטין דהוי מין במינו אפי' בשלא במינו נמי בענין מאה ואחד היכא דאיתיה לאיסור בעייה וי"ל דנקט מין במינו דאפילו הסיר אחרי כן השאור בענין מאה ואחד לבטל אבל שלא במינו לא בענין ונראה דא"ל לדחוק כן דשאינו מינו בטל בששים כשאר איסורין אפילו איתיה לאיסורא בעייה כיון דאינו מכירו ובמינו הוא דבענין מאה ואחד דהא דדרשינן בספרי את מקדשו ממנו ממנו שנפל לתוכו הרי הוא מקדשו במינו כתיב: **אלא** במאי לאו בששים. ומ"ת הא דבטל הכא בששים היינו דטעמיה כהן ואפי' בפחות היה בטל אי טעמיה כהן ואין נותן טעם ולא כמו שפירש בקונטרס לעיל[ט] אבל בסתמא בענין מאה ואחד לבטלה דהא ריש"א נמי דקתני אם יש בהן בנותן טעם אסור אפי' יש בהן להעלות במאה ואחד על כרחך אייר בטעמיה כהן וי"ל דממשנה יתירה דייק דבסיפא הוה ליה למיתני אין בהן בנותן טעם מותר ותו לא ושפיר ידעינן דאפילו יש לו להעלות במאה ואחד ובין אין לו להעלות במאה ואחד דאריש"א קאי אלא להכי הדר תנא לאשמועינן דבגיר ממאה ואחד יש שיעור לבטל נתינת טעם:

לא

מסורת הש"ס

א) פסחים מה. מיר לז: זבחים לז:, ב) [לעיל סח:], ג) ערלה פ"ב מ"ו, ד) [סס מ"ז], ה) [קרח יח כטו], ו) [במדבר יח], ז) [ל"ל ומאהן], ח) [וע"ע תוס' זבחים עט. ד"ה אמור], ט) [ע"ש רש"י ד"ה כתוב], י) [ל"ל לאין], כ) [לף לח. ד"ה בפ'],

תורה אור השלם

1. כל אֲשֶׁר יִגַּע בַּבְּשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ עַל הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלָיִהּ תְּכַבֵּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: ויקרא ו כ

מוסף רש"י

כל אשר יגע בבשרה. בשר חולין או שלמים שזמן אכילתו מרובה מחטאת וגבע בחטאת, יקדש, כדמפרש להיות כמוה שאם פסולה. היתה החטאת, כגון פיגול או פסול אחר, תפסל. לף זו שבלעה ממנה, ואם כשרה. היא החטאת, מהניא לבולעת הימנה לאסור בתחילה אלא בחמורה שבה. כחומר החטאת שבלע בה לפיס מן הקלעים לזכרי כהונה ליום ולילה אחד (פסחים מה.) שהר יש בה עכשיו שני מינין וכחומר שבשניהם תיאכל (זבחים צז:).

עין משפט נר מצוה

פה א מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הלכה י"ו:

פו ב מיי' פי"ג מהל' תרומות הל"כ:

שיטה מקובצת

א) גלי רחמנא גבי חטאת. נ"ב עי' תוס' זבחים דף צח ע"א ד"ה מה: **ב)** ואם כשרה היא תאכל זו שנגעה בה כחמור: **ג)** ומהכא גמרינן. נ"ב עיין רש"י זבחים דף צז ע"ב ד"ה עד שיבלע: **ד)** כדאמרינן בבהמה המקשה וכלישנא קמא ואליבא דר"ש בן יוחי דאמר מבשל לה והדר מחתך לה: להא שמעתא וכו': **ה)** מין ושאינו מינו למין בשאינו מינו אמרו כן: **ו)** גריסין פולין דתרומה: **ז)** ויש בהם בנ"ט תרומה בחולין: **ח)** מאה וא' בתרומה ודינה ליבטל: **ט)** ובמאי בטיל לאו בששים אלמא כי לא יהבא טעמא בששים הוא:

רבינו גרשום

ליגמר מהכא. כלומר מן הזרוע בשלה: אלא חדוש הוא כו'. כלומר חדוש הוא שאיסור נתבשל עם היתר מוקדשין שאסור לישראל [נתבשל] עם החולין ואינו אוסרו: דמדאוריית' בטל ברובא. כלומר כדחזינן בקרא אחרי רבים להטות. אמר רבא לא נצרכא [אלא] לטעם כעיקר כלומר מה דתנא זהו היתר הבא מכלל איסור לאו למעוטי כל איסורין שבתורה אלא לטעם כעיקר כו': ואם כשרה יאכל כחמור שבה שאם מבשל שום קדשים עם חטאת אפי' אותן קדשים שמבשל עם חטאת יהיו נאכלין לשני ימים ולילה אחד כיון שבשלו עם חטאת יהא נאכל ליום ולילה כחטאת דנותן טעם כעיקר חשוב: רבינא אמר לא נצרכא אלא למקום אחר כלומר הא דאמרי' זהו היתר הבא מכלל איסור דאפי' מקום אחר הזרוע מותר דאמר מקום אחר בעלמא אסור כגון שהוציא עובר את ידו ושחט את אמו ואח"כ החזירה אסור אפי' במקום אחר והכא שרי אפי' במקום אחר: א"ל אביי וכל איסורין שבתורה במאה והתנן כל המתבל כלומר מתבל בקדרה של חולין מתבלין של תרומה ומחמץ בשאור של תרומה עיסה של חולין ומדמע תרומה עם חולין: גריסין שנתבשלו עם עדשים כלומר גריסין של תרומה שנתבשלו עם עדשים של חולין בין שיש בהן להעלות באחד ומאה כלומר שיש מאה של חולין לבד מן התרומה בין שאין להעלות באחד ומאה שאין מאה של חולין לבד מן התרומה אבל בכלל התרומה יש מאה אסור לפי שיש באיסור בנותן טעם:

לא במאה. פי׳ בקונטרס והכי קאמר אין בהן להעלות בק״א של היתר אלא מאה של היתר לבד האיסור מותר ופריך והא מדרישא מין במינו שאתה הולך בו כל שעה להחמיר אפ״ה בטיל במאה כי ליכא נותן טעם דקתני אין בהן להעלות כו׳ בין אין בו כדי להחמיר אסור וס״ד מאה ואחד בהדי איסור קאמר אלמא במאה בטיל מכלל דסיפא בששים דחילוק זה ביניהם דזה אינו צריך ק״א כשאין נותן טעם וזה צריך וזה הפירוש דחוק מאד [6] דמאי ס״ד דמסדר הש״ס שיהא לשון המשנה משונה סיפא מרישא דכיון שפירש ק״א דסיפא היינו מאה ואחד של היתר למה לא יהיה מאה ואחד דרישא דמין במינו מאה ואחד של היתר כמו שמתרץ לבסוף ולא היה לו לטעות בכך [1] ועוד דפריך במאה ואחד אמאי לא בטיל מי דחקו להצריך מאה ואחד של היתר וגרמה דמשום הא׳ פירכא דחקו בקונטרס לפרש בק״א של היתר מדפריך עליה כיון דמוקמת בק״א של היתר אמאי לא בטיל וגרמה לפרש לא במאה כלומר מאה עם האיסור והמקשה סלקא דעתיה דמאה בלא איסור קאמר לכך פריך מדרישא בק״א ואין להעלות בק״א אסור היינו במאה של היתר וחד של איסור כמו בכל דוכתין דתרומה עולה בק״א היינו עם האיסור כדדרשינן ממנו שנפל בתוכו הרי הוא מקדשו הוי סיפא בששים דאי בק״א מאי חומרא במין במינו ממין בשאינו מינו דתרוייהו בק״א של היתר בטלי בפחות לא בטלי ומשני דרישא בעי׳ ק״א עם האיסור וסיפא מאה עם האיסור ואין בו להעלות בק״א דרישא וסיפא הוי פירושו ק״א עם האיסור והא דפריך וכי יש בו להחמיר בק״א אמאי לא בטלי מילתא באפי נפשה היא ולאו אמאי דמשני קאי ומשום דחמוץ אין בו נתינת טעם גמור כשאר נתינת טעם קשיא ליה אמאי לא בטיל בק״א דלא הוי אלא כמו העמדה דחלב בעלמא דתנן בפרק כל הבשר (לקמן דף קטז.) המעמיד בעור הקבה אם יש בה בנותן טעם אסורה משמע הא ליכא נותן טעם שרי אע״פ שהעמיד החלב משום דהעמדה לא חשיבא טעמא והוא הדין חימוץ ומשני שאור שאני דחמוצו קשה **והאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל.** הקשה ר״ת לישני הא דיליה הא דרביה משמיה דרבן גמליאל כדמשני בפ׳ התערובות (זבחים עט.) וי״ל דהכא אית ליה שיעורא אחריתי וא״ת והלא סתם ליר יש בו מים כדאמרינן בהלוקח בהמה (בכורות כב.) הלוקח ליר מעם הארץ משיקו במים והוא טהור וא״כ [4] אמרת סלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו וי״ל דהכא מיירי בליר שאין בו מים דקתני רישא דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוזים ביהודה שהוא חמש [1] זוזים בגליל דג טמא לירו אסור פי׳ דג טמא לירו אסור ובגרב עצמו של דגים אין נותן מים פן יתקלקלו הדגים אי נמי י״ל מדקאמר שיעורו קרוב למאתים אלמא כל המאתים מבטלים הרביעית דאי לא בטלי ליה אלא המים לחודייהו א״כ לא הוו קרוב למאתים: **שאני** ציר דזיעה **בעלמא הוא.** פי׳ [5] לא אסור אלא מדרבנן ומיהו ליר שרגים אסור לחודייהו דתניא בהעור והרוטב (לקמן קכ.) הטמאים לאסור לירן ורוטבן וקיפה שלהן גמורה היא דהא קאמר התם ולריכי דאי כתב שרגים כו׳ ובפ״ק (כ) דבכורות (דף ו:) דפריך טעמא דכתב רחמנא גמל גמל ולר״ש את הגמל הא לאו הכי הוה אמינא חלב בהמה טמאה שרי והתניא הטמאים לאסור לירן ורוטבן כו׳ אע״ג דבתורת כהנים דרש נמי גבי דגים שקץ לאסור לירן ורוטבן וקיפה שלהן אסמכתא בעלמא היא והא דפריך פרק כל הבשר (לקמן דף קיב:) [6] לרב דאסר בשר שחוטה דאימלא עם בשר טרפה מהטמאים לאסור לירן ופריך ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא מותר פריך שפיר מדג אבשר דהא לכל הפחות לירו אסור מדרבנן אלא ש״מ דהא דשרי הכא בשמלחן זה עם זה משום דלא בלע הוא וקלת תימה כיון דלריך קרא בשרץ ובבהמה טמאה נמי דרש ליה בת״כ מדכתיב טמאים הם לכם ודגים דליכא קרא לא אסיר מדאורייתא היכי מייתי רבא התם ראיה מהטמאים לאסור ליר של טרפה: **בראשי לפתות.** פי׳ בקונטרס ירק של לפת ואין משמע כן בסנהדרין בפרק כ״ג (דף יט:) דקאמר שנעשה בשרו כראשי לפתות משמע שהן השרשין שבקרקע וכן בשבת (דף קיח:) אמרינן מכבדו בראשי שומין ודגים גדולים:

והלכתא אין בגידין בנ״ט. למאי דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם גיד הנשה אסור בהנאה דהכי מפרש פרק כל שעה (פסחים דף כב.) דפריך לרבי אבהו דאמר כל מקום שנאמר לא תאכלו כו׳ משמע נמי איסור הנאה ופריך והכי גיד כו׳ ומשני כשהותרה נבלה היא וגידה הותרה ומסיק דלמאן דאמר אין בגידין בנותן טעם ה״נ דאסור ואין לתמוה על מה שמוכרין ניקור בשר לעובדי כוכבים אע״פ שמעורב בו גיד דעובד כוכבים אינו נותן מעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא על הגיד ומיהו יכך שלימה אסור לשלוח לעובד כוכבים לפי שמתכבד בו טפי כשהוא שלם ומתניתין (לעיל דף לג:) דשולח אדם יכך לעובד כוכבים כו׳ מוקי לה התם דלא כר״ש דאמר אין בגידין בנותן טעם וגיד הנשה אסור בהנאה: **והלכתא** אין בגידין בנותן טעם. פי׳ הקונטרס דווקא בו אבל שמנו יש בו נותן טעם ואי לא ניטל שמנו אסור ולעיל (דף לז. ד״ה שאני) פירשתי בשם הרב [6] ר״מ דלא החמירו בשומן יותר מבגיד גבי שאני חלב דמפעפע: בריה

לא במאה והא מדרישא במאה הוי סיפא בששים דקתני רישא להחמיר מין ומינו כיצד [1]שאור של חטין שנפל לעיסת חטין ויש בו כדי לחמץ בין יש בו כדי להעלות במאה ואחד בין אין בו כדי להעלות במאה ואחד בין שיש בו כדי לחמץ בין אין בו כדי לחמץ אסור רישא וסיפא במאה לא רישא במאה וחד וסיפא במאה וכי יש בו כדי לחמץ במאה וחד אמאי לא בטיל אישתיק אמר ליה דלמא שאני שאור דחימוצו קשה אמר ליה אדכרתן מילתא דאמר רבי יוסי בר׳ חנינא לא כל השיעורין שוין שהרי ציר שיעורו קרוב למאתים [6]דתנן [2]דג טמא צירו אסור [1] רבי יהודה אומר רביעית בסאתים [3]והאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל שאני ציר דזיעה בעלמא הוא: כיצד משערינן: אמר רב הונא כבשר בראשי לפתות מתני׳ דלא כהאי תנא דתניא [3]רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר אין בגידין בנותן טעם ההוא דאתא לקמיה דרבי חנינא הוה יתיב רבי יהודה בר זבינא אבבא כי נפק אמר ליה מאי אמר לך אמר ליה שריא ניהליה אמר ליה הדר עייליה לקמיה אמר מאן האי דקא מצער לי זיל אימא ליה למאן דיתיב אבבא אין בגידין בנותן טעם כי אתו לקמיה דרבי אמי משדר להו לקמיה דרבי יצחק בן חלוב דמורי בה להיתירא משום דרבי יהושע בן לוי וליה לא סבירא ליה והלכתא [3]אין בגידין בנותן טעם: גיד הנשה שנתבשל: [6] וליבטול ברובא בריה

לא מאה. ב] והכי קאמר אין בהן להעלות בק״א של היתר [6] לבד האיסור מותר: **והא מדרישא.** שאתה הולך בו כל שעה להחמיר במין ומינו אפ״ה בטיל במאה כי ליכא נותן טעם דקתני אין בהן להעלות כו׳ בין אין בו כדי להחמיר אסור וס״ד מאה ואחד בהדי איסור קאמר אלמא במאה בטיל מכלל דסיפא בששים דחילוק זה ביניהם דזה אינו צריך ק״א כשאין נותן טעם וזה צריך וזה הפירוש דחוק מאד [6] דמאי ס״ד דמסדר הש״ס שיהא לשון המשנה משונה סיפא מרישא דכיון שפירש ק״א דסיפא היינו מאה ואחד של היתר למה לא יהיה מאה ואחד דרישא דמין במינו מאה ואחד של היתר כמו שמתרץ לבסוף ולא היה לו לטעות בכך [1] ועוד דפריך במאה ואחד אמאי לא בטיל מי דחקו להצריך מאה ואחד של היתר וגרמה דמשום הא׳ פירכא דחקו בקונטרס לפרש בק״א של היתר מדפריך עליה כיון דמוקמת בק״א של היתר אמאי לא בטיל וגרמה לפרש לא במאה כלומר מאה עם האיסור והמקשה סלקא דעתיה דמאה בלא איסור קאמר לכך פריך מדרישא בק״א ואין להעלות בק״א אסור היינו במאה של היתר וחד של איסור כמו בכל דוכתין דתרומה עולה בק״א היינו עם האיסור כדדרשינן ממנו שנפל בתוכו הרי הוא מקדשו הוי סיפא בששים דאי בק״א מאי חומרא במין במינו ממין בשאינו מינו דתרוייהו בק״א של היתר בטלי בפחות לא בטלי ומשני דרישא בעי׳ ק״א עם האיסור וסיפא מאה עם האיסור ואין בו להעלות בק״א דרישא וסיפא הוי פירושו ק״א עם האיסור והא דפריך וכי יש בו להחמיר בק״א אמאי לא בטלי מילתא באפי נפשה היא ולאו אמאי דמשני קאי ומשום דחמוץ אין בו נתינת טעם גמור כשאר נתינת טעם קשיא ליה אמאי לא בטיל בק״א דלא הוי אלא כמו העמדה דחלב בעלמא דתנן בפרק כל הבשר (לקמן דף קטז.) המעמיד בעור הקבה אם יש בה בנותן טעם אסורה משמע הא ליכא נותן טעם שרי אע״פ שהעמיד החלב משום דהעמדה לא חשיבא טעמא והוא הדין חימוץ ומשני שאור שאני דחמוצו קשה **והאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל.** הקשה ר״ת לישני הא דיליה הא דרביה משמיה דרבן גמליאל כדמשני בפ׳ התערובות (זבחים עט.) וי״ל דהכא אית ליה שיעורא אחריתי וא״ת והלא סתם ליר יש בו מים כדאמרינן בהלוקח בהמה (בכורות כב.) הלוקח ליר מעם הארץ משיקו במים והוא טהור וא״כ [4] אמרת סלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו וי״ל דהכא מיירי בליר שאין בו מים דקתני רישא דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוזים ביהודה שהוא חמש [1] זוזים בגליל דג טמא לירו אסור פי׳ דג טמא לירו אסור ובגרב עצמו של דגים אין נותן מים פן יתקלקלו הדגים אי נמי י״ל מדקאמר שיעורו קרוב למאתים אלמא כל המאתים מבטלים הרביעית דאי לא בטלי ליה אלא המים לחודייהו א״כ לא הוו קרוב למאתים: **שאני** ציר דזיעה **בעלמא הוא.** פי׳ [5] לא אסור אלא מדרבנן ומיהו ליר שרגים אסור לחודייהו דתניא בהעור והרוטב (לקמן קכ.) הטמאים לאסור לירן ורוטבן וקיפה שלהן גמורה היא דהא קאמר התם ולריכי דאי כתב שרגים כו׳ ובפ״ק (כ) דבכורות (דף ו:) דפריך טעמא דכתב רחמנא גמל גמל ולר״ש את הגמל הא לאו הכי הוה אמינא חלב בהמה טמאה שרי והתניא הטמאים לאסור לירן ורוטבן כו׳ אע״ג דבתורת כהנים דרש נמי גבי דגים שקץ לאסור לירן ורוטבן וקיפה שלהן אסמכתא בעלמא היא והא דפריך פרק כל הבשר (לקמן דף קיב:) [6] לרב דאסר בשר שחוטה דאימלא עם בשר טרפה מהטמאים לאסור לירן ופריך ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא מותר פריך שפיר מדג אבשר דהא לכל הפחות לירו אסור מדרבנן אלא ש״מ דהא דשרי הכא בשמלחן זה עם זה משום דלא בלע הוא וקלת תימה כיון דלריך קרא בשרץ ובבהמה טמאה נמי דרש ליה בת״כ מדכתיב טמאים הם לכם ודגים דליכא קרא לא אסיר מדאורייתא היכי מייתי רבא התם ראיה מהטמאים לאסור ליר של טרפה: **בראשי לפתות.** פי׳ בקונטרס ירק של לפת ואין משמע כן בסנהדרין בפרק כ״ג (דף יט:) דקאמר שנעשה בשרו כראשי לפתות משמע שהן השרשין שבקרקע וכן בשבת (דף קיח:) אמרינן מכבדו בראשי שומין ודגים גדולים:

והלכתא אין בגידין בנ״ט. למאי דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם גיד הנשה אסור בהנאה דהכי מפרש פרק כל שעה (פסחים דף כב.) דפריך לרבי אבהו דאמר כל מקום שנאמר לא תאכלו כו׳ משמע נמי איסור הנאה ופריך והכי גיד כו׳ ומשני כשהותרה נבלה היא וגידה הותרה ומסיק דלמאן דאמר אין בגידין בנותן טעם ה״נ דאסור ואין לתמוה על מה שמוכרין ניקור בשר לעובדי כוכבים אע״פ שמעורב בו גיד דעובד כוכבים אינו נותן מעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא על הגיד ומיהו יכך שלימה אסור לשלוח לעובד כוכבים לפי שמתכבד בו טפי כשהוא שלם ומתניתין (לעיל דף לג:) דשולח אדם יכך לעובד כוכבים כו׳ מוקי לה התם דלא כר״ש דאמר אין בגידין בנותן טעם וגיד הנשה אסור בהנאה: **והלכתא** אין בגידין בנותן טעם. פי׳ הקונטרס דווקא בו אבל שמנו יש בו נותן טעם ואי לא ניטל שמנו אסור ולעיל (דף לז. ד״ה שאני) פירשתי בשם הרב [6] ר״מ דלא החמירו בשומן יותר מבגיד גבי שאני חלב דמפעפע: בריה

עין משפט נר מצוה

פז א מיי׳ פט״ז מהל׳ מאכלות אסורות הל״ב:

פח ב מיי׳ פ״ג מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ כב סמג לאוין קלב טוש״ע יו״ד סי׳ פג סעיף ה:

פט ג מיי׳ פט״ו מהל׳ מ״ס הל״ז סמג לאוין קלט טוש״ע יו״ד סי׳ סה סעיף ט וסי׳ ק סעי׳ ג:

שיטה מקובצת

א) וליבטל ברובא. נ״ב ע״ תוס׳ בכורות דף כג ע״א: **ב)** של היתר אלא ק׳ לבד מן האיסור מותר: **ג)** אסור ומי איכא דיהיב טעמא כולי האי: **ד)** וסאתים הוו מאתן רביעיות פחות תמני קב ארבעה:

רבינו גרשום

הא מדרישא במאה הוי סיפא בששים כלומר הא מדרישא במאה הוי דלהחמיר ולאיסור מכלל דסיפא דלהקל דתני מותר בששים. דאי במאה אנן בעינן להקל ובמאה לאו להקל הוא דאנן להחמיר אמרינן במאה ואי להקל במאה מותר [ולהחמיר במאה אסור] ובאחד ומאה (אסור) [מותר] אין בינתים אלא אחד אין זה להקל אלא לאו בששים: רישא וסיפא במאה כלומר רישא דלאיסור ולהחמיר וסיפא דלהיתר ולהקל תרוייהו במאה רישא במאה וחד כלומר במאה וחד דהיתר וחד דאיסור דאע״ג דמאה וחד דהיתר לא בטל האיסור: סיפא במאה בטל כלומר (דבכלום) **ו)** דאיסור מאה אעפ״כ בטל. ר׳ יהודה אמר רביעית בסאתים סאה שש קבין קב ד׳ לוגין לוג ו׳ ביצים אלו הן ד׳ רביעיות שברביעית ביצה ומחצה סך הכל בסאה מאה רביעיות פחות ד׳ וכן בסאה האחרת הרי מאתים רביעיות חסר ח׳: כבשר בראשי לפתות כלומר לא בעלי לפתות כלומר דבעלין אפי׳ בששים לא בטל. ועכשיו לא משערינן בעלין אלא בלפת: ההוא דאתא לקמיה דר׳ חנינא כלומר בגיד שנתבשל בירך. כי אתו לקמיה דר׳ אמי כלומר גיד שנתבשל בה גיד הנשה. דמורי להו משמיה דר׳ יהושע להתירא כלומר דקסבר אין בגידין בנותן טעם: (ואמר לי בטל) [ולבטול] כלומר אמרת בזמן שאין מכירו כולן אסורין והרוטב בנותן טעם דאם יש ששים הרוטב מותר

ו) אולי ל״ל דלקמן בסיתר רק מאה בלבד אעפ״כ בטל.

מסורת הש״ס

א) תרומות פ״י מ״ח, **ב)** [לקמן ק. וש״נ], **ג)** [תוס׳ פ״ז ה״ג ע״ב לעיל פט:], **ד)** בפ״ב: גדול, **ה)** [וע״ע תוס׳ שבת קמב. ד״ה שנפלה וכו׳], **ו)** [ועוד מי דחקו להצריך ק״א של היתר וגרמה דמשום הא׳ פירכא דפריך בק״א אמאי לא בטיל דחקו בקונטרס כ״ל מהרש״א], **ז)** [צ״ל לרבא], **ח)** [צ״ל לרבה],

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה שאני וכו׳ **לא** אסור אלא מדרבנן. עיין ע״ז מ ע״א תוס׳ ד״ה מחלוקת וע״ל דף קטז ע״ב ברש״י ד״ה הרי זו אסורה:

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה והאמר וכו׳ וא״כ אמאי לא אמרינן סלק את מינו: **(ב)** ד״ה שאני וכו׳ ובפ״ק דבכורות. נ״ב פי׳ התם נמי מוכח דציר שרגים דאוריתא היא מדפריך מינה היא שנת חלב מציר דפסיעתא דחלב אסור דאוריתא כמו בציר ולמה לי גמל גמל כו׳: **(ג)** ד״ה והלכתא וכו׳ בשם הרב ר״י בר ר״מ דלא:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ ר״י אומר רביעית בסאתים. נ״ב מיי׳ פט״ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ל״ד ועי׳ שם בלח״מ ובכפ״מ פי״ד שימן פ״ג ס״ק ט׳ ובספר שושנים לדוד אמתניתין דתרומות ותו״ק: **ב)** רש״י ד״ה לא במאה וכו׳. נ״ב עי׳ שבת ד׳ קמב ע״א בתוס׳ ד״ה שנפלה וכו׳ ובב״ק ל׳ ק ע״ב ברש״י ד״ה ה״ז קידש:

הניחא למ"ד. במסכת בילה (דף ג.): **כל שדרכו לימנות שנינו.** במסכת ערלה (פ"ג משנה ו) גבי חבילי תילתן דלא בטיל הא נמי פעמים שנמנית דאדם עשוי למנות חתיכותיו למנין אורחים שזימן: **אלא למ"ד אף שדרכו.** מיוחד למנין הוא דלא בטל כגון תבלין[1] אבל דבר העשוי ליתן באומד אע"פ שנמנה לפעמים בטל אמאי לא בטלה: **חתיכה של נבלה** [2]. ומכירה: **אינה אוסרת.** בפליטתה עד שיהא בה כדי ליתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות: **אוקי רב אמורא עליה.** העמיד מתורגמן לפניו לדרוש ולהשמיע לרבים שלא ילמדו מרבה בר בר חנה: **כיון שנתנה טעם בחתיכה.** אחת שהיתה בצלה תמיד או שנתבשלה תחלה עמה קודם שיתן שאר החתיכות בקדרה ולא היה בזו ששים באיסור ונתנה הנבלה טעם בה ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדרה: **חתיכה.** זו שקבלה טעם הנבלה נעשת נבלה עצמה: **ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה.** וקא ס"ד מפני שהן מינה לא בטלי ואפילו יש בהן כדי ביטול שתיהן: **רב.** דאמר מפני שהן מינה כמאן אמרה כו': **אפילו לא נתנה טעם.** בחתיכה שבצלה לא בטלה נמי דהא נבלה גופה מייתיהו היא ולא בטלה: **בשקדם וסלקו.** לאיסור וסלק רוטב קודם שיתן האחרות בקדרה הלכך נתנה טעם בראשונה הרי זו חוזרת ואוסרתן ואי לאו במאי מיתסרי ואשמועינן דחתיכה עצמה נעשת נבלה לאסור חבריתיה בפליטתה: אפילו

בריה שאני. ואפילו באלף לא בטיל וכן חתיכה הראויה להתכבד לא בטלה כדאמר הכא והיכא דפירש חד מיניהו נמי אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע כיון שאין האיסור ניכר כדפרישית לעיל (דף לה.[1]) ודבר שאינו לא בריה ולא חתיכה הראויה להתכבד בטל ברוב ואפילו איסור מדרבנן ליכא כדמשמע הכא ומיהו שמא לחד גברא היה אסור: **שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד.** ואע"ת אם כן אמאי אמר בפרק הערל (יבמות פא.): דחתיכה של חטאת טמאה [2] במאה של חטאות טהורות תעלה וכי תימא שאני חתיכה דנבלה דראויה להתכבד לפני אורחין עובדי כוכבי' אבל של חטאת טמאה אסור בהנאה [3] דהא חתיכת בשר בחלב תנן בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד.) דלא בטלה אע"ג דאסור בהנאה כדקאמר התם ויש לומר דכל דבר הראוי להתכבד אם היה מתבטל חשיב ולא בטיל אבל בהערל (יבמות פא.): אפילו תתבטל בחטאות טהורות התם אינה ראויה אלא להכניס ולא חשיבא דהכניס אין מחזיקין טובה זה לזה שכולן שוין דלכל בני אהרן תהיה אים כאחיו כתיב (ויקרא ז) אבל של חטאת בשל חולין קאמר התם דלא תעלה ואע"ת דמשמע הכא דחתיכת נבלה לא בטלה ובפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד.) משמע דבטלה דפריך

[1]א**בריה שאני:** [2]וכן חתיכה של נבלה [וכו']: [3]ותבטיל ברובא הניחא למאן דאמר [4]כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר שאני [5]חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים וצריכא דאי אשמעינן גיד משום דבריה היא אבל חתיכה אימא לא ואי אשמעינן חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים אבל גיד אימא לא צריכא דרש רבה בר בר חנה [6]חתיכה של נבלה ושל דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות אוקי רב אמורא עליה ודרש [7]כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אמר ליה רב ספרא לאביי מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כרבי יהודה דאמר [8]מין במינו לא בטיל מאי אירא כי נתן טעם אפילו כי לא נתן טעם נמי אמר ליה הכא במאי עסקינן בשקדם וסלקו רבא אמר אפילו

אלו אסורין למעוטי דבר שבמנין ולאו איסורי הנאה אי נמי איסורי הנאה ולאו דבר שבמנין וי"ל דהתם לא קאמר דלא אייר בהו תנא דמתניתין דהתם ולאו משום דסבר דבטלי והא דקאמר למעוטי היינו למעוטי דלא חשיב להו וכה"ג יש בריש פ"ק דבבא קמא (דף ה:) דמנינא דמתניתין למעוטי דרבי חייא ודרבי חייא למעוטי דרבי אושעיא ולא משום דפליגי אבל קשה דכי פריך התם וליתני נמי חתיכת נבלה אמאי לא משני דלא תני לה משום דכבר תנא ליה הכא במתניתין כדמשני התם אהא דפריך התם וליתני נמי אגוזי פרך ורמוני באדן ומשני הא תנא התם הראוי לערלה וכו' וי"ל דהכי פריך התם וליתני נמי חתיכת נבלה ואי משום דכבר תנא ליה הכא א"כ לא ליתני חתיכת בשר בחלב כיון דכבר אשמועינן הכא דחתיכת איסור לא בטלה משום דהוי דבר שבמנין ומשני דההוא תנא תרתי אית ליה [3] ולפירוש זה צריך לפרש דדבר שבמנין ולא איסור הנאה בטל לההוא תנא ולכך לא נקט אלא חתיכת בשר בחלב ופליג אתנא דהכא[4]: **חתיכה עצמה נעשת נבלה.** פי' בקונטרס שנתבשלה תחילה עמה קודם שנתן שאר חתיכות בקדרה ולא היה בזו ששים באיסור ונתנה הנבלה טעם בה ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדרה חתיכה זו שקבלה טעם הנבלה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה וקשה לפירושו דא"כ גם הרוטב שהיה באותה שעה נאסר מתחלה ע"י טעם הנבלה ובסמוך משמע דמבטלינן לחתיכות ע"י רוטב דהוי שאינו מינו והלא רוטב עצמו נאסר מתחלה ונעשת נבלה ואוסר כל הרוטב שאחרי כן מפני שהוא מינו ויצטרך שיהא ששים בחתיכות שנתן אחרי כן לבטל הרוטב דמעיקרא אלא י"ל דמיירי כגון שיש חתיכה של היתר כולה חוץ לרוטב וחתיכת נבלה מונחת עליה חוץ לרוטב ונעשת חתיכת היתר נבלה לפי שבולעת טעם נבלה לאין [5] בהן ששים לבטל הטעם ואחרי כן כשמגיר הקדרה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה: **בשקדם** וסלקו. את האיסור ואע"ת למה לי שחתיכה של היתר קבלה טעם מן הנבלה אפילו לא נתנה טעם נמי דהא במינה אוסרת בכל דהו ואומר ר"ת דנהי דהיא גופה מיתסרא בכל שהוא מ"מ לא אמרינן שתעשה נבלה לאסור כל האחרות כיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא ע"י כל שהוא ורבינו אפרים היה אומר מתוך כך דאפילו כי נתנה בה טעם אין ההיתר נעשה נבלה שיצטרך ששים כנגד כל החתיכה אלא כנגד האיסור הבלוע הלכך לרב דאמר הכא דמין במינו לא בטיל כשחתיכת היתר קבלה טעם מן הנבלה חשיב האיסור כאילו הוא בעין ואוסרת כל החתיכות במשהו אבל כי לא נתנה הנבלה טעם בה לא היתה אוסרת החתיכות מפני שהם מינה שהרי אין צריך לבטל אלא האיסור לבד וכיון שלא נתנה טעם בחתיכה הוי האיסור כמאן דליתיה דלא הוי כאילו הוא בעין ולא אסר אלא חתיכה ראשונה שאין ההיתר נעשה איסור ולא אסר שאר חתיכות ודוקא גבי טפת חלב אמרינן לקמן בפרק כל הבשר (דף קח.) דחתיכה עצמה נעשת נבלה וצריך ששים כנגד כל החתיכה ולא סגי בביטול טיפה לחוד משום דכל חד וחד באפיה נפשיה שרי וכי איתנהו בהדי הדדי אסור הלכך הבשר עצמו נעשה איסור ולוקה אם אכל חצי זית מבשר וחצי זית מחלב ולכך צריך ברוטב ששים לבטל כל החתיכה שנפלה עליה טיפת חלב אבל חתיכת היתר שבלעה טעם נבלה ונאסרה וחזרה ונתנה טעם ברוטב אין צריך אלא ששים לבטל האיסור שנבלע בחתיכה ואין צריך שיעור ששים של אותה חתיכה וקשה לפירושו לרבא דמשני אפילו תימא לא קדם וסלקו מאי מהני ליה חתיכה של היתר שנאסרה מתחלה ונעשת נבלה והלא לעולם אין צריך ס' ברוטב אלא כדי לבטל חתיכה של נבלה לבדה ולא בעינן ששים לבטל שתי חתיכות של נבלה ושל היתר שנאסרה על ידה וי"ל כגון שנתמעטה הנבלה הרבה מכמו שהיתה קודם שנבלע טעמו בחתיכה של היתר והשתא לפי שנתנה טעם בשל היתר צריך ס' כנגד כל מה שהיתה מתחלה ואין שיעור ברוטב לבטלה אבל לא נתנה בה טעם אין צריך ס' אלא כנגד מה שנשאר בנבלה ויש שיעור ברוטב לבטלה ורב דאמר לפלוגי אדרבה בר בר חנה לא היה צריך רב לומר אלא חתיכה של נבלה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה אלא אגב אורחיה אשמועינן דדוקא נתנה בה טעם נבלה אבל לא נתנה בה טעם נבלה לא ורבינו אפרים עליו השלום היה מביא ראיה מהא דאמר לעיל (דף לח.) ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא ודיקולא הוא סל מלא חתיכות של בשר רותח ולא אמר שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפל עליה כזית אלא חתיכות שאין בהן ששים כנגד כולה לפי שבאותה חתיכה עצמה לא היה בה כדי לבטל הכזית אלא משערינן הכזית בכל הבשר שבסל ואין משם ראיה כלל דדיקולא היינו קלחת וכדפירש הקונטרס וכדפירשנו לעיל ואפילו אם נאמר דדיקולא הוא סל כדמשמע הכא ובכל דוכתא אין ראיה משם דממה נפשך אם אין אלא מפעפע מחתיכה לחתיכה כמו שפירשנו לעיל א"כ אין איסור אלא החתיכה שנפלה עליה בחלב והשאר מותרות ואם הוא מפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ בדין הוא שכל החתיכות מסייעות לבטל ולא אמרינן שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפלה עליה חלב מאחר שסופו להתפשט בכל החתיכות מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר דאם אין נ"ט מותר אע"פ שקודם שתתפשט הטיפה נ"ט במקום נפילתה ולא אמרינן שיעשה אותה הבשר נבלה כיון דסוף הטיפה להתפשט בכל החתיכה מיהו לפי מה שפי' לעיל[6] דשם הרב רבי אלעזר ממי"ץ דבחתי חתיכה אין שייך לומר שתעשה נבילה אין ראיה משם ואין ראיה לרבינו אפרים מהא דאמר (תרומות פ"ה משנה ו) [7] אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ולא אמרינן שיעשה הכל תרומה דיש לחלק בין דבר יבש לדבר הנאסר ע"י בליעה ולפירושו ניחא הא דאמר גבי יין נסך בסוף מסכת ע"ז (דף עג.) יין נסך שנפל לבור

דאיכא

מסורת הש"ס

[1]) [לעיל לז. לקמן קיט.], [2]) [זבחים עב.], [3]) [בילה ג.], [4]) [לעיל לח: לקמן קח.], [5]) [לעיל לח: לקמן קט.] יבמות פב. זבחים עט: מנחות כב: כג.; [1]) בכ"מ: חבילין, [2]) [ד"ה ספיקן], [3]) [עי' תוס' ע"ז עד. ד"ה למשוטין], [4]) ל"ל בה, [5]) [דף לז. בד"ה לו: אפילו], [6]) [ובתמורה יב.],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שאני וכו' חטאת טמאה שנתערבה במאה:

מוסף רש"י

ותבטיל ברובא. דהא כתיב אחרי רבים להטות (זבחים עב.).

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה (ה) ו סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' ק סעיף ג:

צא ב ג מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע י"ד סי' לב סעיף ג וסי' קא ס"ג:

צב ד טוש"ע שם סי' לב סעיף ד וע"ש:

שיטה מקובצת

[1] חתיכה של נבלה ומנכרא הס"ד: [2] אבל של חטאת טמאה אסור בהנאה ליתא דהא חתיכת בשר בחלב: [3] ולפי זה צריך לפרש דדבר:

רבינו גרשום

וליבטל נמי גיד בששים ויהיו כולן גידין מותרין אע"ג שאין מכירו. בריה שאני כלומר דבר החשוב בפ"ע. הניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו כלומר דלא בטל שם איסורין בנפל בהיתיר' ונתערבו כיון שאין מכירו לפיכך כולן אסורין. אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו דבר החשוב כגון ביצה טמאה וכגון רמונים ותפוחין אם נטמאו טומאת אוכלין ונתערבו עם טהורין לא בטלי וכולן אסורין אבל חתיכה של נבלה דאין דרכה לימנות בטלה מאי איכא למימר: שאני חתיכה הואיל וראויה כו' כלומר דדבר חשוב הוא: וצריכא דאי אשמעינן גיד. כלומר דלא בטיל: למה לי נותן טעם כלומר הכי סבר רב דאמר אפילו לא נותן טעם אלא בחתיכה אחת חתיכה עצמה נעשת נבלה [וע"כ] בשאין מכירו עסיק' ואי בשאין מכירו למה נותן טעם אפילו לא נתן טעם נמי האמרינן כולן אסורות: הכא במאי עסיקינן בשהכירו וקדם וסילקו כלומר רב דאמר בנותן טעם לא אמר בשאין מכירו דאי בשאין מכירו אפילו לא נתן טעם נמי אלא הכא במאי עסיקינן בשהכירו וקדם וסילקו לפי' אינו אסור עד שיתן טעם בחתיכה ואותה חתיכה אוסרת שאר חתיכות: רבא אמר

עין משפט נר מצוה

א [טוש"ע י"ד סימן נח סעיף ב]:

צג ב מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו' והלכה ה' סמג לאוין קלט:

צד ג מיי' פ"ג מהלכות אבות הטומאה הלכה ה':

צה ד מיי' פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח ופ"ח הלכה ה':

תורה אור השלם

1. נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָּהּ אֲנִי יְיָ: ויקרא כב ח
2. וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְّהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: דברים יד ו

רבינו גרשום

אפי' לא קדם וסילקו כלומר אפי' לא קדם וסילקו אם אינו נותן טעם בחתיכות וברוטב הוה מין ומינו ודבר אחר רוטב זהו דבר אחר ושאינו מינו רבה עליו כלומר אם אינו נותן טעם ברוטב: וסבר ר' יהודה איסור חל על איסור כלומר איסור (טומאה) [גיד] חל על איסור (גיד) [טומאה] כלומר שמתחילה נאסר גיד הנשה ולבסוף נאסרה להם בסיני בהמה טמאה ואתי איסור בהמה טמאה חל על איסור גיד. דיקא נמי דקתני והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה כו' כלומר דמשום חומרא דאיסורו נוהג בבני נח חייל אאיסור טומאה:

אפילו תימא לא קדם וסלקו הוי מין ומינו ודבר אחר [ו]וכל מין ומינו ודבר אחר [א]סלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו: **מתני'** [ב]נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה רבי יהודה אומר אף בטמאה אמר ר' יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת להן אמרו לו בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו: **גמ'** וסבר ר' יהודה איסור חל על איסור והתניא ר' יהודה אומר [ג]יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא בגדים בבית הבליעה תלמוד לומר [1]נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה [ד]יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבלה אלא משום בל תאכל טמאה וכי תימא קסבר אין בגידין בנותן טעם ובטמאה נמי איסור גיד איכא איסור טומאה ליכא וסבר ר' יהודה אין בגידין בנותן טעם והתניא [ה]האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה ר' יהודה מחייב שתים ור"ש [ד]פוטר לעולם קסבר יש בגידין בנותן טעם וקסבר נוהג בשליל דאיסור גיד ואיסור טומאה בהדי הדדי קאתי ומי מצית אמרת נוהג בשליל והתנן [ז]נוהג בשליל ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר הני מילי גבי טהורה דרחמנא אמר [2]כל בבהמה תאכלו אבל בטמאה נוהג ומי מצית אמרת דתרוייהו בהדי הדדי קאתו והתנן [ח]על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת וקשיא לן על כזית מן המת מגלח על המת כולו לא כ"ש וא"ר יוחנן לא נצרכא אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין אלמא איסור טומאה קדים אע"ג דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד חייל עליה [ט]שכן איסורו נוהג בבני נח דיקא נמי דקתני א"ר יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת להם גופא [י]האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה רבי יהודה מחייב שתים ורבי

אפילו תימא כשלא קדם וסלקו. ולא מיתסרי שאר חתיכות אלא משום חתיכת היתר קמייתא: **דלא מין ומינו.** כגון נבלה ושחוטה: **ודבר אחר.** כגון תבלין ורוטב מינו דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיפו אלא סלקהו כמי שאינו בקדרה זו ונשארו הנבלה והרוטב ובטלה נבלה ברוטב ובקיפה. הלכך נתנה טעם ברשאונה תחלה בעוד שלא רבה הרוטב עליה ואח"כ נתן מים וקיפה וחתיכות נתוספה חתיכה ראשונה על הנבלה ואוסרת הכל מפני שהן מינה ולא מלו חתיכות לבטלה ואע"פ שיש בהן יותר מששים והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם: **מתני' ואינו נוהג בטמאה.** שאם אכל גיד הנשה של טומאה למ"ד יש בגידין טעם לוקה משום טומאה ולא משום גיד ולמ"ד אין בגידין פטור מכלום דבטהורה עץ הוא והתורה חייבה עליו אבל בטמאה אינו נוהג: **מבני יעקב נאסר.** דכתיב (בראשית לב) על כן וגו' ועדיין טומאה מותרת להן עד מתן תורה: **אמרו לו.** פסוק זה שהזהירו עליו בסיני נאמר ועד סיני לא הוזהרו אלא שנכתב במקומו לאחר שנאמר בסיני וכתב וסידר משה את התורה כתב המקרא הזה על המעשה על כן הוזהרו בני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד: **גמ' איסור חל על איסור.** דקא ס"ד משום טומאה ומשום גיד קמחייב ליה: ה"ג **יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא בגדים בבליעה ת"ל (כו') נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה.** מפני שהיא מטמא באהילה זו ובנבלת עוף מיתוקש בת"כי (ובמסכת נדה (דף מב:) והכא ה"ק יכול אף נבלת עוף טמא במשמע ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה אני אומר לך שמטמא בה יצא זה שאינו אסור משום נבלה אלא משום עוף טמא. ומדקאמר אין איסורו משום נבלה אלמא סבירא ליה לא אתיא איסור נבלה [ט] ואתיל לאיסור טומאה: **וכי תימא קסבר אין בגידין בנ"ט.** ואין כאן איסור טומאה אלא איסור גיד: **ור"ש פוטר.** לגמרי משמע ולקמיה[י] מפרש טעמא: ה"ג **לעולם קסבר יש בגידין בנותן טעם וקסבר נוהג בשליל דאיסור גיד ואיסור טומאה כו'.** משמע ילירת ולד חלו שניהם לפיכך חייב לעולם על שניהם: **אינו נוהג בשליל.** ועל כרחך איסור טומאה חל על השליל שהרי כל ילירתו טומאה ואיסור גיד אינו חל עד שגולד והיכי חייל לאיסור טומאה: **כל בבהמה.** ואפילו חלבו וגידו דמהאי קרא נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם בפרק בהמה המקשה (לעיל סט.): **הנזיר מגלח.** אם האהיל עליהם נטמא מזרו דכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו ומגלח וחוזר ומונה דלכתיב [שם] וגלח ראשו ביום טהרתו: **אלא נתקשרו.** לליכא עדיין כזית בשר בכולה וכיון דאיתיה שלם מטמא באהל. אלמא תחלה נוצרין אבריה קודם לגידין וש"מ אם טומאה קדים חייל עלייהו: ומשני **אע"ג דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד וחייל עליה שכן.** איסור חמור הוא ויש בו כח לחול על אחרים ומהו חומרו שנוהג בבני נח לר' יהודה כדתנן והלא מבני יעקב כו': **דיקא נמי.** דטעמא דרבי יהודה משום האי טעמא הוא מדליף מבני יעקב דקודם מתן תורה בני נח הוו:

ה"ג

(בראשית לב) **וכי תימא אין בגידין בנ"ט.** לפי זה היה יכול להקשות ממתניתין דמאי קאמר ר' יהודה והלא מבני יעקב נאסר ועדיין בהמה טמאה מותרת להן דמשמע דמטעם זה יש לחול איסור גיד לאיסור טומאה כמו שפירש בסמוך במסקנא ואמר דיקא נמי דקתני כו' וכן היה יכול להקשות למאי דבעי מעיקרא למימר דטעמא דר' יהודה משום דאיסור חל על איסור בכל מקום ונראה להרב רבינו שמואל דיש ליישב דס"ד דר' יהודה דטעמא דת"ק כר' שמעון דבסמוך משום מי שגידו אסור ובשרו מותר יצא כו' ולהכי פריך ר' יהודה והלא אף לבני יעקב נאסר ועדיין בהמה טמאה בשרה מותרת: **אבל בטמאה נוהג.** היה יכול להקשות דאמרינן בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.) הפילה נפל חלבו כחלב חיה דחדשים קא גרמי לה אלא עדיפא מיניה פריך דאיכא למ"ד התם דאסור דאוירא גריס ובהמה טמאה כאוירא דמיא כיון דלא שייך בה כל בבהמה תאכלו ועוד יש לומר דילמא שאני חלב דרחמנא אמר כל חלב שור או כשב או עז ואין זה קרוי שור וכשב ועז אבל גיד אסר הכתוב כל מקום שישנו על הכף:

ורבי

מסורת הש"ס

ו) לקמן קח. מנחות כג., כ) [זבחים סט.]; נדה מב: ע"ש, ג) [פסחים כב.], ד) לעיל פט.; ה) ג"ז לעיל פט: מיז מט:, ו) [לעיל כ. לקמן קנ.], ז) פסחים כב., ח) [אמור פרשה ד], ט) עיין רש"ל ורש"ל, י) [דף קא.], כ) [ד"ה רואין],

גליון הש"ם

תוס' ד"ה (בע"א) בשקדם וכו' יבבור אפשר לסוחטו מותר. ק"ל הא מרא דהאי שמעתא בע"ז הוא ר"י דסבר במפורש דאפשר לסוחטו אסור:

הגהות הב"ח

(א) תוד"ה (בע"א) בשקדם וכו' ראשון נעשה איסור ונעשה נפך כל"ל ותיבת יין נמחק: (ב) ד"ה אלא וכו' ואי רוצא איר **ציר** לאו:

הגהות מהר"י לנדא

[א] תוד"ה (מעבר לדף) בשקדם וכו' אפילו נפלו המים לבסוף יבבור אפשר לסוחטו מותר. נ"ב פי' באיסור משהו יבבור דאפשר לסוחטו מותר כמו שמתיר בזה לענין אלא אמרינן מנ"ג כך היה מתיר גם אותה מתיכה ועיין לקמן קח ע"א רב ור"מ ור' יוחנן וכו' ועיין בע"ז עג ע"ב ובתוס' ד"ה מזקיק וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

וכל מין ומינו ודבר אחר. שעם מינו, כלומר מין דאיסור שנתערב עם מינו ובשאינו מינו דהיתר, סלק את מינו. דהיתר כמי שאינו, שאינו מועיל לא לבטלו לאיסור, דמין במינו לא בטיל, ולא תוספת הוא נוסף עליו להיות שניהם איסור ולא יוכל מין האחר לרבות עליו ולבטלו, אלא סלקהו כאילו אינו כאן וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו (לקמן קח.). **האוכל גיד הנשה** כו' ור"ש פוטר. לגמרי, מבהמה טמאה פטור דקסבר אין בגידין בנותן טעם בשר, ומגיד נמי פטור דכי אוכליה דחמנא אגיד היכא דבשרה מותר, דהייינו בהמה טהורה, דסכי משמע גיד לא תאכל הא בשר אכול, אבל טמאה לא הזהיר על גידה (פסחים כב.). **נוהג בשליל.** כן תשובה מי הנמלא בבהמה, וחלבו. של שליל מותר (לעיל פט:). **על אלו** טומאות הנזיר מגלח. אם נטמא לאחר שנטה מקצת מזרותו מותר כל מה שנטה ומגלח ואחר ומתחיל ומונה, כדכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו (לעיל פט:). **על המת** כו'. אבל לא על שאר טומאות, כגון נגלה ושרץ, דמת כתיב בפרשה וכי ימות מת עליו (שם). לנפל. שכולו קיים ועדיין לא נתקשו איבריו בגידין, שהרי כל איבריו נוצרים ועדיין אין עליו כזית בשר (שם).

ז) לקמן קח. מנחות כג., כ) [זבחים סט.]; נדה מב: ע"ש, ג) [פסחים כב.], ד) לעיל פט.; ה) ג"ז לעיל פט: מיז מט:, ו) [לעיל כ. לקמן קנ.], ז) פסחים כב., ח) [אמור פרשה ד], ט) עיין רש"ל ורש"ל, י) [דף קא.], כ) [ד"ה רואין],

ורבי שמעון פוטר מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור כו'. המ"ל הא רבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור אפילו באיסור כולל ואפילו חמור על קל גבי האוכל נבלה ביום הכפורים[1] אלא דבלאו הכי פריך שפיר: **מאן** האי תנא דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה. איסור כולל זה כשנתנבלה וא"ת איסור מוסיף הוא דמגו דאיתוסף בה איסור לגבוה כשנתנבלה איתוסף נמי להדיוט וי"ל דסבר כמ"ד בריש פירקין (דף ג.) דגיד נמי אסור לגבוה:

איסור כולל באיסור חמור אית ליה. הא דאמרינן בפ' אמרו לו [2] (כריתות יד.) אקדשה מגו דאיתוסף בה איסור הנאה לא נקט לשון איתוסף משום דחשיב בכך איסור מוסיף דהא קרי ליה הכא איסור כולל אלא כלומר איתוסף בה חומרא זו ואין לומר דאיסור כולל דקאמר הכא לאו דוקא אלא איסור הנאה חשיב איסור מוסיף כיון דמעיקרא הוה שרי בהנאה דאם כן אדמייתי הכא רבי יוסי הגלילי דלא שמעינן אלא דלית ליה איסור כולל באיסור קל אבל הא דאית ליה באיסור חמור לא אשכחן אלא מסברא אמרינן דאית ליה משום דלא שמעינן ליה דפליג כי היכי דשמעינן ליה לרבי שמעון גבי האוכל נבלה בי"ה הוה ליה לאתויי רבי יוסי דאית ליה בפרק ד' אחין (יבמות לב.) אשת איש ועשית חמותו נידון משום אשת איש דלית ליה איסור כולל ואמרינן דמודה רבי יוסי באיסור מוסיף ועוד אי איסור הנאה איסור מוסיף הוא מאי פריך בסמוך ורבי יוסי הגלילי נהי דאיסור כולל לית ליה יבא איסור חמור ויחול על איסור קל ודילמא לית ליה איסור כולל אפילו באיסור חמור ואיסור מוסיף אית ליה אלא ודאי איסור הנאה לא חשיב איסור מוסיף אלא איסור חמור בעלמא וכן נראין לפרש בסוף פרק כל הבשר (לקמן קיג.) גבי הא דפריך וסבר שמואל איסור חל על איסור:

שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי. יודעין היו אלא מאירי כשמתבר לו חבירו לתוך פיו מדקאמרי ליה הכי[1]: **בנטמא** הגוף ואח"כ נטמא הבשר כ"ע לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים. ותו לא פקע ולא גרסינן דאיסור מוסיף הוא [2] דלא מאירי הכא לאיחיובי תרתי אלא לאיחיובי חטאת משום טומאת הגוף והא דקאמרי ליה רבנן כיון שנגע בו טומאה היו סבורין רבנן דרבי יוסי הגלילי פטר משום דמחוללת ועומד הוא וגמר מתרומה דפטרינן בפ' כל הבשר (לקמן דף קיג.) טמא האוכל תרומה טמאה משום דכתיב ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת וא"ת לרבנן דפרכי מכי נגע בו טמאה היכי משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה הא מכי נגע בה טמאה וי"ל כגון שתחב לו חברו והכא לא פרכי ליה רבנן אלא משום דידעי דלא מאירי בתחב לו כדפירשנו א"נ בשלא נכשרה או בנילושה במי פירות ועוד לפי האמת אפילו הוכשרה משכחת לה כגון שנטמא הגוף ואח"כ נטמאה התרומה כדאמרינן הכא ואינטריך קרא דפטר במחוללת [3] שנטמא תחלה ואינטריך קרא לאשמועינן דילפינן מהתם בעלמא דאין איסור חל על איסור ומ"ד איסור חל על איסור בעלמא שאני התם דגלי קרא וכן משמע לקמן בפ' כל הבשר (שם) [וע"ע תוס' סנהדרין פג: ד"ה פרט לזו]: [4] **ואיסור** כולל לית ליה והתניא כו'. פי' בקונטרס ואע"ג דאיסור בת אחת הוא מאן דלית ליה איסור כולל לית ליה איסור בת אחת ואין נראה לר"י דהא בפרק ארבעה אחים (יבמות לג.) פריך השתא באיסור כולל מחייב תרתי באיסור בת אחת מבעיא אלמא אפילו מאן דלית ליה איסור כולל מני סבר איסור בת אחת לכך נראה לר"י דהשתא ס"ד דלאו איסור בת אחת הוא אלא חשיב שבת קדיש משום דקביעא וקיימא אבל קשה לאי לא איסור בת אחת הוא א"כ שבת היא למה לי פשיטא דחייב משום דשבת קדיש:

ורבי שמעון פוטר מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור ליחייב נמי משום גיד ואי אין איסור חל על איסור ליחייב משום טומאה דקדיש ואי אין בגידין בנותן טעם ליחייב משום גיד אמר רבא לעולם קסבר אין בגידים בנותן טעם ושאני התם דאמר קרא [1]על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה מי שגידו אסור ובשרו מותר [2]יצתה זו שגידו אסור ובשרו אסור אמר רב יהודה אמר רב [3]האוכל גיד הנשה של נבלה ר"מ מחייב שתים וחכמים אומרים אינו חייב אלא אחת ומודים חכמים לר"מ באוכל גיד הנשה [4]של עולה ושל שור הנסקל שחייב שתים ומאן האי תנא דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה [5] איסור כולל באיסור חמור אית ליה אמר רבא רבי יוסי הגלילי היא [6]דתנן [7]טמא שאכל קדש בין קדש טמא בין קדש טהור חייב רבי יוסי הגלילי אומר טמא שאכל את הטהור חייב טמא שאכל את הטמא פטור שלא אכל אלא דבר טמא אמרו לו אף טמא שאכל את הטהור כיון שנגע בו טמאהו [8]שפיר קא אמרי ליה רבנן לר' יוסי הגלילי [9]ואמר רבא בנטמא הגוף ואח"כ נטמא בשר כולי עלמא לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים כי פליגי בנטמא בשר ואח"כ נטמא הגוף רבנן אית להו איסור כולל דמגו דמיחייב אחתיכות טהורות דעלמא מיחייב נמי אחתיכה טמאה ורבי יוסי הגלילי לית ליה איסור כולל דמגו לא אמרינן ורבי יוסי הגלילי נהי דאיסור כולל לית ליה באיסור קל יבא איסור חמור יחול על איסור קל ומאי ניהו טומאת הגוף שהרי טומאת הגוף בכרת אמר רב אשי מאן לימא לן דטומאת הגוף חמורה דלמא טומאת בשר חמורה דלית ליה הרה במקוה ורבי

ורבי

ה"ג מה נפשך אי קסבר איסור חל על איסור ליחייב נמי משום גיד ואי אין איסור חל על איסור ליחייב משום טומאה דקדיש ואי קסבר אין בגידין בנ"ט ליחייב משום גיד. כלומר ואי אין בגידין בנ"ט ומש"ה פטור משום טומאה ליחייבה משום גיד דהא ליכא למיפטריה הכא משום דאין איסור חל על איסור דהא ליכא טומאה: **אמר רבא לעולם קסבר אין בגידין בנ"ט.** לפיכך אין כאן טומאה ומשום גיד נמי ליכא דקסבר אינו נוהג בטומאה וטעמא לאו משום דאין איסור חל על איסור אלא דמעטיה קרא בהדיא דאמר קרא כו': ה"ג **אמר רב יהודה אמר רב האוכל גיד הנשה של נבלה ר"מ מחייב שתים וחכמים אומרים אינו חייב אלא אחת ומודים חכמים לר"מ באוכל גיד הנשה של עולה.** דאמיר [1]איסורה או של שור הנסקל ומאי חומרייהו שאסורין בהנאה: **דמחייב שתים.** וטעמא כדמפרש: **ומאן האי תנא.** חכמים: **דבאיסור כולל איסור חל על איסור אית ליה ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה** ה"ג. והיינו פירושא איסור גיד חל משנולדה וקודם שנתנבלה היה גידה אסור ובשרה מותר וכשנתנבלה נאסר אף בשרה ואע"ג דשם נבלה ה"ל למיחל נמי על גיד משום טעמא דכולל שהוא כולל את הבשר עמו ליאסר ואיכא למימר אפילו למאן דאמר אין איסור חל על איסור האי איסור נבלה חייל דמגו דחייל אבשר דהוה מותר חייל נמי אגיד שכולו עם הבשר אפ"ה אמרו רבנן דלא חייל: **ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה.** והיכא דאיסור אחרון אית ביה תרתי כולל ומוסיף כגון עולה או שור הנסקל דמעיקרא כשנולדה היה גידה אסור ובשרה מותר הקדישה או נגחה נאסר אף בשרה הרי זה כולל והגיד הזה מתחלה היה אסור באכילה ומותר בהנאה וכשהקדיש חל עליו איסור הקדש לאוסרו בהנאה שאין כאן איסור חל על איסור שמה ששייר הראשון מוסיף השני וכי היכי דחייל עליה שם הקדש לאוסרו בהנאה על כרחך חל עליו אף באכילה שאם אכלו יתחייב שתים ואע"ג דבאכילה אסור ועומד היה ואין איסור חל על איסור הואיל וחייל להנאה חייל נמי אף לאכילה: **רבי יוסי הגלילי היא.** דשמעינן ליה דלית ליה כולל באיסור קל ומיהו באיסור חמור לא שמעינה דפליג: **חייב.** חטאת שהאוכל קדשים בטומאת הגוף זלזולו כרת כדכתיב (ויקרא ז) והנפש אשר תאכל בשר וגו': **כיון שנגע בו טמאהו.** קודם שיאכלנו ואפ"ה חייביה קרא: **ואמר רבא** גרסינן: **בנטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר.** דטמא שאכל טהור וטמאהו במגעו שקדמה טומאת גופו לטומאת קדש מודי רבי יוסי דחייב דכיון דאיטמי גופיה איתסר בקדש זה באיסור כרת וכי הדר ואיטמי בשר איסור כרת דטומאת הגוף לא פקע: ה"ג **דל"ע לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדיס כי פליגי בנטמא הבשר.** דלא כהנים בלאו בעלמא והבשר אשר יגע וגו' [שם] רבנן אית להו איסור חל על איסור ע"י כולל והאי איסור טומאת הגוף כולל הוא דכולל טהורות שהיו מותרות לו והטמאות שהיו אסורות לו ומיגו דחייל אטהורות חייל נמי אטמאות ויש כאן איסור כולל: ור'

מסורת הש"ס

א) [לקמן קיג: קיד. קטז. יבמות לב. קדושין עז. סנהדרין פא. כריתות יד. יד: כג. מעילה טז:], ב) [עיין תוס' זבחים כז. ד"ה אלא], ג) זבחים קו., ד) [שם קח.], ה) [שם ע"ש כל הסוגיא], ו) [פסחים לו.], ז) [וע"ע תוס' סנהדרין פג: ד"ה פרט לזו וזבחים קו. ד"ה כיון], ח) נ"א אלא אייר וכו' ומילתא באפי נפשה היא ר"מ, ט) שיין לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעמא וכו' במחוללת אשנטמאה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' איסור כולל באיסור חמור אית ליה. נ"ב עיין באור דיני אחע"א ואיסור כולל ומוסיף וכבת אחת בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ג:

מוסף רש"י

כיון שנגע בו טמאהו. ואפילו הכי כי הדר אכיל ליה מחייב, ומה לי טמא בשר על ידו, מה לי טמא על ידי אחרים (זבחים קו.). **בנטמא הגוף ואח"כ נטמא בשר.** ואפילו ע"י אחרים, מודה ר' יוסי הגלילי דחייב, כדאמרן מה לי על ידו מה לי ע"י אחרים, דטעמא דר' יוסי משום דאין איסור חל על איסור הוא וכאן איסור טומאת הגוף קודם (שם קח.). **כי פליגי בנטמא בשר.** תחלה ונאסר על זה משום טומאת בשר, שאין חייבין עליו חטאת, וכי הדר נטמא הגוף אית ליה לר' יוסי אין איסור טומאת הגוף חל על איסור זה, ואע"ג דאיסור כולל הוא, דאיכא למימר דמיגו דמיתסר בשאר אחתיכות טהורות משום טומאת הגוף נתסר נמי בהך, לא אמרינן האי מיגו, הלכך אין לחייב חטאת שאכל את הטהור לכאן, דהתם טומאת הגוף קדיש, וכגון שבר אמרינן מיגו, ואיסור כולל חל על איסור אחר, דהא דאמרינן אין איסור חל על איסור באיסורי דעלמא קאמרינן (שם). **יבא איסור חמור יחול על איסור קל.** נהי דלא אמרינן מיגו לחול איסור על איסור ואפילו הוא כולל, מיהו הני מילי היכא דשמיהן שוין, אבל הכי מיתי טומאת הגוף דחמירא ומיחול בכולל על טומאת בשר דקילא (שם).

עין משפט נר מצוה

צו א ב מיי' פי"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו:

צז ג מיי' פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יג:

תורה אור השלם

1. עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה: בראשית לב לג

שיטה מקובצת

א] דחמיר איסוריה או של שור: ב] הא דאמרינן בפ' אמרו לו. נ"ב עי' תוס' שבועות דף כד ע"ב ועיין פי' רש"י ז"ל שם:

רבינו גרשום

אי קסבר יש בגידים בנותן טעם ליחייב משום (דנותן טעם) טומאה אי קסבר אין בגידים בנותן טעם ליחייב משום גיד כלומר דאע"ג דעץ הוא התורה חייבה עליו: מאן האי תנא דאיסור חל על איסור לית ליה כו' כלומר דאיסור נבלה לא חייל אאיסור גיד ואיסור כולל לית ליה כלומר דלא אמרינן מגו דמיחייב אחתיכה דנבלה דעלמא מיחייב אגיד משום נבלה ובאיסור חמור איסור כולל אית ליה כו' כלומר ובאיסור חמור כגון עולה ושור הנסקל דאסורין אפי' בהנאה איסור כולל אית ליה דאמרינן מיגו דמיחייב אשאר אחתיכות משום עולה ומשום שור הנסקל מיחייב נמי אגיד משום עולה ומשום שור הנסקל: אמר רבא ר' יוסי הגלילי היא דתנן הטמא שאכל בין קדש טמא כו' כלומר חייב כרת על הטמא במי שאכל בשר (טהור) [טמא]. ר' יוסי הגלילי אמר טמא שאכל את הטהור חייב וכו' כלומר חייב כרת דכתיב ונפש אשר תגע בכל טמא בנבלת אדם או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה: יבא איסור חמור וחייל על איסור קל כלומר אפי' נטמא הבשר ואח"כ נטמא הגוף יבא איסור כרת וחייל על איסור לאו שטומאת הבשר אינו אלא לאו שנאמר והבשר אשר תגע בכל טמא לא יאכל. אמר רב אשי מאן לימא לן דטומאת הגוף חמירא כו':

תלמוד לומר שבת היא יוה"כ הוא. וא"ת ומאי פריך שאני הכא דגלי קרא וי"ל דפריך וליגמר מיניה וליכא למימר דאדרבה ניגמר מתרומה דפטרינן בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג:) מומתו בו כי יחללוהו דלתומרא מקשינן וילפינן מהכא והא דאמר התם בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור וגבי בשר בחלב שאני דגלי קרא גדי לרבות חלב מתמיה ולא יליף מבשר בחלב לתומרא היינו משום דבשר בחלב חדוש הוא ואית ספרים דגרסי התם וגגמר מיניה חדוש הוא: **רבי** עקיבא אומר אינו חייב אלא אחת. למאי דפירש בקונטרס שהוא איסור בת אחת וכן הוא במסקנא קשה דתנן בפרק דם שחיטה (כריתות כג.) תמיכת חלב חולין ותמיכת חלב קדש ואכל אחת מהם ואינו יודע איזה מהם אכל מביא חטאת ור' עקיבא אומר אף אשם תלוי אלמא אית ליה איסור חל על איסור וכ"ש איסור בת אחת ומיהו יש לומר דקדשים שאני כדאמר התם בסוף פרקא דאפילו מאן דאית ליה בעלמא דאין איסור חל על איסור בקדשים אית ליה אך הקשה הרב רבינו שמואל מוורדו"ן מהא דתנן בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג.) רבי עקיבא אומר חיה ועוף אינם מה"ת שנאמר לא תבשל גדי ג' פעמים פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה ופריך בגמרא (שם דף קטו.) הני הא אפקינהו לכדשמואל ומשני קסבר רבי עקיבא איסור חל על איסור וחלב מתמיה לא צריך קרא והכא משמע דאפילו בבת אחת לית ליה ואע"ג דאמר הכא איפוך לאו מכח קושיא זאת אמר הכי ועוד למאי ג' דפרישנא דהכא פריך משום דס"ד דלא הוי איסור בת אחת למאי דמסיק רבא דהוי בת אחת לא אמר איפוך וי"ל דהתם פריך משום שמואל דאי ס"ל כר"ע בחיה ועוף ובהמה טמאה היכי דרש ומשני דקסבר שמואל איסור חל על איסור בלאו קרא:

הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור. וא"ת והא לרבי עקיבא נמי פטור דהא אינו אב מידיעתו דמזיד הוא על השבת דחמיר דבסקילה וי"ל דאפ"ה חמיר ליה יוה"כ לפי שהוא יום כפרה ומחילה: **יום הכפורים דהאי שתא שבתא הוא.** ולא שייך כאן אמת ואפי' מזידים כיון דלא נקבע בעשור לחדש ודוקא אקביעות החדש אמרינן ליה[1]: **לאחר** מעשה. פירש בקונטרס לאחר אותו מעשה שנאכל עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארם והקב"ה קראו ישראל והא דקאמר לעיל לא נקרא ישראל עד שיני היינו לענין מצות ופריך מהכא שעתא ליתסר מהכא דוישאו בני ישראל ומשני הכא שעתא לא שעת מעשה היה דנשיית גיד ולא שעת מתן תורה ולא גרסינן מהכא מעשה ליתסר דמשמע מעשה דנשיית הגיד כמו לאחר מעשה דקאי אנשיית גיד ואם נאמר דלאחר מעשה קאי אברכה שברכו המלאך והסכים הקדוש ברוך הוא על ידו של מלאך וכן מהכא מעשה ליתסר מ"מ לא הוי כמו האי שעתא לאו שעת מעשה הוי דקאי אנשיית גיד ורבי יוסי הגלילי לית ליה איסור כולל והתניא [6]א"שבת ויוה"כ שגג ועשה מלאכה מנין שחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו תלמוד לומר [1]שבת היא [2]יום הכפורים הוא דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר אינו חייב אלא אחת שלח רבין משום דרבי יוסי בר' חנינא כך הצעה של משנה ואיפוך שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורי משום דרבי יוחנן לדברי רבי יוסי הגלילי למאי דאפכן שגג בשבת והזיד ביום הכפורים חייב הזיד בשבת ושגג ביום הכפורים פטור מאי טעמא אמר אביי שבת קביעא וקיימא יום הכפורים בי דינא דקא קבעי ליה אמר ליה רבא סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי קאתו אלא אמר רבא שמדא הוה ושלחו מתם דיומא דכפורי דהא שתא שבתא הוא וכן כי אתא רבין וכל נחותי אמרוה כרבא: אמר רבי יהודה והלא מבני יעקב [וכו']: תניא [3]אמרו לו לר' יהודה וכי נאמר על כן לא יאכלו בני יעקב והלא לא נאמר אלא בני ישראל ולא נקראו בני ישראל עד סיני אלא בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו לידע מאיזה טעם נאסר להם מתיב רבא [3]וישאו בני ישראל את יעקב אביהם לאחר מעשה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מההיא שעתא ליתסר אמר ליה [4]וכי תורה פעמים פעמים ניתנה ההוא שעתא לאו שעת מעשה הואי ולא שעת מתן תורה הואי ת"ר [7]אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף בין טמאין ובין טהורין דברי [8]רבי יהודה ורבי אלעזר וחכמים אומרים [9]אינו נוהג אלא בטהורין אמר ר' יוחנן ושניהן מקרא אחד דרשו [4]רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש לא במקום שנשנית אם אכל משובשת היא ואיפוך והא דמלי למימר דס"ל לר"י הגלילי דאע"ג דאיסור כולל לא חייל איסור בת אחת חייל ומיהו ר' יוסי בר' חנינא סבר דמאן דלית ליה איסור כולל לית ליה נמי איסור בת אחת ופלוגתא היא ביבמות בפ"ג (דף לג.) כך נראה בעיני. ואני שמעתי דשבת חשיב לה כקודמת משום דקביעא וקיימא ויום הכפורים חשיב אחרון משום דבי דינא מקדשי ליה כדלקמן ורבי יוסי הגלילי דמחייב תרתי טעמיה משום כולל וקשיא לי בגווה למאי דקא מותיב רבא לקמן לרב יצחק לבתר דאפכוה סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי קאתו מאי מיותבתיה הא רב יצחק לדברי ר' יוסי הגלילי קאמר ורבי יוסי הגלילי מדפטר ליה ש"מ לאו איסור בת אחת חשיב לה וכי פטר ליה מיום הכפורים פטר ליה וכי הזיד בשבת על כרחיך פטור משייסא לדברי רבי יוסי הגלילי: **למאי דאפכנא.** ומוקמינא דאיהו פטר: **שגג בשבת.** שסבר שהוא שבת: **והזיד באיסור יום הכפורים.** שהיה יודע שהוא יום הכפורים: **חייב.** חטאת משום שוגג שבת. אבל שגג באיסור יום הכפורים שסבר שהוא יום הכפורים אבל יודע הוא שהוא שבת פטור משתיהן וטעמא מפרש ואזיל: **אמר אביי.** קסבר רבי יוחנן דהוא חטאת דמחייב ליה רבי יוסי [הגלילי] בשגג בזה ובזה לדשבת קמחייב ליה דאיהו קדמיה ואדיוס הכפורים הוא דפטר ליה הלכך כי הזיד בשבת ושגג ביום הכפורים פטור לגמרי דאין מביאין קרבן על המזיד: **סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי קאתו.** ואין כאן אחרון ועל כרחיך כי פטר ליה רבי יוסי הגלילי משום דקסבר כיון דבכולל ומוסיף אין איסור חל על איסור באיסור בת אחת נמי לא מחייב אלא חדא ואי נמי הזיד באחד מהן הרי שגגת חבירו עומדת וחייב: **אלא אמר רבא.** הא דשלח רב יצחק דאדיוס הכפורים מפטר לאו בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי קאי ומאן דאמר בה לדברי רבי יוסי הגלילי לא היו דברים מעולם אלא שמדא הוה וגזרו שלא לעשות יום הכפורים: **ושלחו מתם יום הכפורים דהאידנא שבתא הוא.** עשו יום הכפורים בשבת אע"פ שאינו חל להיות בו כדי שלא תשתכח תורת יוה"כ והאוביים לא יבינו בו משום דבכל שבת נמי לא עבדי מלאכה ואהוהו יוה"כ קאמר רב יצחק דאם שגג בו והזיד בשבת פטור דהא לאו יום הכפורים הוא ואין שגגתו שגגה: **ולא נקראו בני ישראל עד הר סיני.** **אלא.** מקרא זה לא נאמר עד סיני אלא לאחר שקבלו משה בסיני ובא לכתוב את התורה כתב אותה אזהרה אצל המעשה לידע כו': **לאחר מעשה.** לאחר אותו מעשה שנאכל עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארם והקב"ה קראו ישראל דכתיב (בראשית לה) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל וגו': **מהכא שעתא.** דוישאו בני ישראל ליתסר:

לא

[1] ור' יוסי ליה ליה [איסור] כולל. ולא חייל איסור טומאת גוף על איסור טומאת בשר ואין כאן כרת אלמא שמעינן ליה דלית ליה כולל הלכך תנא דלעיל דלית ליה כולל ר' יוסי הגלילי היא ואשמועינן תנא דלעיל דבאיסור חמור אית ליה כולל. ופרכינן יבא איסור חמור דכרת ויחול עליה דהא אמרת דמודה הוא באיסור חמור והכא איתוסף ביה כרת. ומשני דילמא הא אמירא דלית ליה טהרה במקום וההיא דלעיל איכא לאוקומה אליביה דלא שמעינן ליה באיסור חמור דלית ליה כולל. ואע"ג דלרבי שמעון נמי שמעינן בעלמא דלית ליה כולל דתניא[2] רבי שמעון אומר האוכל נבלה ביום הכפורים פטור מחטאת שאין יוה"כ חל על איסור נבלה ואע"ג דאיסורו איסור כולל הוא שכולל איסור והיתר לאוסרן יחד אפ"ה אליביה לא מצינו לאוקומה משום דהא אף באיסור חמור אית ליה דלא חייל דהא יום הכפורים כרת ונבלה לאו בעלמא הוא ואפילו הכי לא חייל ותנא דלעיל סבר דבאיסור חמור אמרינן כולל: **שבת ויום הכפורים.** שחל[3] להיות בשבת: **שבת היא לה'.** בשבת בראשית כתיב דמשמע שאם בא איסור אחר עמה יתחייב על שמה בפני עצמה כדכתיב היא וכן גבי יום הכפורים [4]דכתיב הוא והיי איסור בת אחת מינהו דהא בהדי הדדי אתו כשקדש היום. מיהו אי אמרת בשלמא אית ליה לרבי יוסי הגלילי באיסור כולל אז מוסיף דחייל אשאר איסורין איכא למימר מש"ה מתחייב אתרוייהו דהא אי נמי הוה אפשר דקדמיה חד לחבריה הוה אתי חבריה וחייל עליה דשבת לגבי יוה"כ איסור מוסיף הוא דאי הוה יוה"כ קדים הוה חייב על זדון מלאכה כרת וכי אתי שבת איתוסף ביה מיתת ב"ד ויוה"כ לגבי שבת איסור כולל דשבת אסורה במלאכה ומותר באכילה מיגו דאיתסר באכילה משום יום הכפורים איתסר ליה נמי מלאכה משום יום הכפורים אלא אי אמרת באיסור כולל ואיסור מוסיף לא חייל אי אמרת כי אתו אהדדי אמאי חייל אתרוייהו: **שלא רצון כך.** ודאי הלעת המשנה

[1] מיי' פ"ד מהלכות שגגות הלכה ו ופ"ו שם הלכה ו:

[2] מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו [טוש"ע י"ד סימן סג סעיף ו]:

שיטה מקובצת

[1] שבת ויהכ"פ שחל יוהכ"פ להיות בשבת:

[2] וכן גבי יוהכ"פ כתיב:

[3] ועוד למאי דפריש דהכי פריך:

רבינו גרשום

[ורבי יוסי הגלילי לית ליה איסור כולל] כלומר הא קא חזינן הכא דאי חמור כרת מטומאת בשר הא הוה חייל איסור חמור על איסור קל. וזהו שאמרנו ואיסור חמור באיסור כולל אית ליה לר' יוסי הגלילי. ולית ליה לר' יוסי הגלילי איסור כולל אלא באיסור חמור והא הכא ביוה"כ דקיל משבת דזה מיתה וזה כרת וקא חייל יום הכפורים על שבת. כך היא הצעה של משנה זו כלומר דאין איסור חל על איסור. ואימא ר' יוסי הגלילי אמר אינו חייב אלא אחת דאין איסור חל על איסור ולמאי דאמר כלומר לר' יוסי הגלילי דאינו חייב אלא אח' דאין איסור חל על איסור: שגג בשבת כו' כלומר היה לו שגגה אצל שבת והזיד אצל יוה"כ חייב חטאת אבל הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור מ"ט אין אדם חייב חטאת אלא בשגגה ועכשיו היה שבת ויוה"כ כיון דאין איסור יוה"כ חל על איסור שבת ויוה"כ [הוי כמו] שאינו בענין שיהא לו שגגה על שבת אבל אם היה שוגג אצל יוה"כ פטור מחטאת. אלא אמר רבא שמדא הוי כלומר היכא פליגי ר' עקיבא ור' יוסי הגלילי לא פליגי בענין זה שחל יוה"כ בשבת דאי בזה ענין לא חשיב איסור חל על איסור אלא שמדא הוה וגזרו שלא יקיימו יוה"כ ואותה שנה עשו יוה"כ בשבת שלא [תשתכח תורת יוה"כ] והוא הוה איסור חל על איסור: לאחר מעשה כלומר לאחר שאמר לו הקב"ה לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך והיה לאחר שאבק עם המלאך אבל באותה שעה לא הוה ישראל שמו:

תורה אור השלם

1. שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבָּת הִוא לַיְיָ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: ויקרא כג ג

2. אַךְ בָּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיְיָ: ויקרא כג כז

3. וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת טַפָּם וְאֶת נְשֵׁיהֶם בָּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שְׁלָחוּ פַּרְעֹה לָשֵׂאת אֹתוֹ: בראשית מו ה

4. רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר: דברים יב כג

מסורת הש"ס

[1] [תוספתא כריתות פ"ב הי"ל ע"ש], [2] [תוספתא פ"ו הי"ד], [3] [עירובין כח:], [4] [תוספתא זביס פפ"ה], [5] [מעילה טו.], [6] שייך לע"ח, [7] [בכורות כד.], [8] [נדל"ל ומתה], [9] [ומתה רש"ש], [10] [ועיין יותר מבואר בתוס' ר"ה כח. ד"ה לו"ן],

לא תאכל הנפש עם הבשר. לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו וזו היא אזהרה לאבר מן החי: **עמאין אתה מצווה על דמן.** בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כח.) לא יצאו מכלל אזהרתו אלא שרצים ודגים וחגבים ומהלכי שתים: **לא תאכל הנפש עם הבשר.** משמע הא אין דם הנפש עמו אכול:

שכן איסורו נוהג בבני נח. שאף הם הוזהרו עליו דכתיב (בראשית ט) אך בשר בנפשו דמו וגו' ור' יהודה הא שמעינן ליה גבי גיד לעיל (דף ק:) דמשום האי טעמא חייל אטמאה שכן איסורו נוהג בבני נח: **כי איצטריך קרא.** לאסרו לר' אלעזר איצטריך לאסר ליה בטמאה כר' יהודה ולית ליה איסור חל על איסור באיסור חמור אי לאו דכתביה קרא: **סניף נמי הכי.** כר' יוחנן דרבי אלעזר ורבנן מהאי קרא ילפי: **וכל שאי אתה מצווה על דמו.** דגים וחגבים: **אלא בבהמה טהורה.** ולא בחיה ועוף ואע"פ שהן טהורין: **מבקרך ומצאנך.** וכתיב בתריה אבר מן החי: **אבל כן נח מוזהר.** על הכל דכל דקרינא ביה בשר לחודיה אכול קרינא ביה אבר מן החי לא תאכל: **אית דאמרי טהורה.** קתני ובהבמה קאי כר' מאיר ואית דאמרי טהוריס קתני ואף חיה ועוף במשמע: **אף אנן נמי סניף.** במסכת טהרות דבן נח מוזהר על הטמאין והתם (פ"א מ"א) קאמר י"ג דבר נאמרו בנבלת עוף טהור וכך וכך בנבלת עוף טמא וזו היא מהן: **אכל אבר מן החי ממנה.** בעוף טמא קא מיירי: **אינו סופג.** וקסבר אינו נוהג בטמאים כרבנן: **ר"ג ואין שחיטתה מטהרתה.** ואעוף טמא קאי וקאמר דאין שחיטתה מטהרתה והא דנקיט לה לשון נקבה משום דרישא אתחיל בה לשון נקבה דתנן בה הכי נבלת עוף טמא ברישה מחשבה כו': **נמאי.** קתני סיפא אין שחיטתו מטהרתו אי נימא בישראל פשיטא דהא טמא הוא והא ליכא לפרושי מטהרתו מידי טומאת נבלות דעוף טמא אין לו שום טומאה אפילו בבית הבליעה וע"כ אין מתירתו באכילה קאמר אלא לבן נח קאמר שאין שחיטתו מתירתו לו באכילה כל זמן שהוא מפרכס כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף לג.) דבן נח לאו בשחיטה תליא מילתא כו' וגבי טהורה הוא דאמרינן שחיטה מכשרא ליה לבן נח מיגו דמכשרא ליה לישראל דליכא מידי לישראל שרי ולעובד כוכבים אסור שמעינן מינה דאפילו רבנן מודו דבן נח מוזהר על [1]הטומאה באבר מן החי: **רמי רישא אסיפא.** קתני רישא אינו סופג אלמא אין אבר מן החי נוהג בטמאין והדר תני אין שחיטתו מטהרתו וליכא לאוקומא אלא באבר מן החי אלמא נוהג. ורבנן היא. ומעיקרא כי רמייה הוה משמע ליה נמי סיפא בבן נח ומיהו לא הוה ידע טעמא והדר פשטה דאפי' למ"ד אין נוהג בטמאין בישראל הוא דקאמר דקרינא ביה כל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו אבל בבן נח מודה: **אבר מן החי לריך זכוה.** [2]אע"ג דתרי קראי כתיבי חד לאבר מן החי וחד לבשר מן החי לקמן לא תימא: **אלא נקשרו אבריו בגידים:** [3]דפליג עליה ר' יהודה וכן נמי אמרי' בזבחים בסוף:

ורבי יהודה למה ליה קרא ליתי איסור אבר מן החי וליחול אאיסור טומאה שכן איסורו נוהג בבני נח. פי' כדשמעינן ליה לעיל (דף ק:) גבי גיד דמההוא טעמא חייל אאיסור טומאה וא"ת ודילמא מהכא ילוף וי"ל דלא מצי למילף מהכא דאיסור מוסיף הוא דאיתוסף ביה איסור אבר מן החי לבני נח אבל גיד לא נאסר אלא לבני יעקב ולא הוי אלא איסור חמור: **כי איצטריך לר' אלעזר.** וא"ת אי קסבר בהמה בחייה נאכרים עומדת אם כן איסור בת אחת היא ואפי' למאן דלית ליה בחמור על קל מודה וי"ל דאיסור טומאה קדיש בעוד שלא נקשרו [3]אברים בגידים: **ורבי מאיר אומר אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד.** הקשה רבינו אפריס דתנן ברים מסכת טהרות י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור כו' והאוכל אבר מן המת ממנה סופג את הארבעים ומליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה דברי ר' מאיר וי"ל דדברי ר' מאיר לא קאי אכולה מילתא אלא לענין שחיטה ומליקה נקט ליה דפליג עליה ר' יהודה [4]בזבחים בס"פ בתרא יום (דף קה:) דהא דקתני נמי התם דמטמא טומאת אוכלין בכביצה לא אתי כרבי מאיר ולא אמרינן מדסיפא ר' מאיר רישא נמי ר"מ ומיהו לפי מה שרלה הש"ס לדקדק שם מדסיפא רבי מאיר רישא נמי ר' מאיר קשה דאדרבה מדמליעתא דאבר מן המי לאו ר' מאיר רישא נמי לאו ר' מאיר וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך וק"ק לשון הגמרא התם דקאמר מאן שמעת ליה דאית ליה דמליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה ר"מ אמאי צריך לדקדק בענין זה הא קתני בה בהדיא דברי ר"מ[1]: **אלא** לאו בבני נח. דאין שחיטתו מתירתו באכילה כל זמן שמפרכסת גבי נבלת עוף טהור דקתני רישא ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה ולא קתני דאין שחיטה מטהרתו דכתיב סיפא גבי טהורה דוקא הוא דאמר שחיטה מכשרה ליה לבני נח מגו דמכשרה לישראל דליכא מידי לישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ותימה דתקשה מהן משנה לרב אחא בר יעקב דאמר לעיל בפ"ב (דף לג.) דאין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים ומיהו בלאו הכי אמר לעיל דתניא דלא כוותיה וקושית המשנה איה פשוטה כל כך: אכל אבר מן החי ממנה אינו סופג את הארבעים ואין שחיטה מטהרתה ואי סלקא דעתך בעינן כזית תיפוק ליה דקאכל כזית [5]כדאמר רב נחמן [6]במשהו בשר גידין ועצמות הכא נמי במשהו בשר גידין ועצמות תא שמע דאמר רב אכל

[1]לא תאכל הנפש עם הבשר ר' יהודה ור' אלעזר סברי כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו והני טמאין נמי הואיל ואתה מצווה על דמן אתה מצווה על אבריו ורבנן סברי לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בשר לחודיה כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו וכל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו ור' יהודה למה ליה קרא ליתי איסור אבר ליחול על איסור טומאה [6]שכן איסורו נוהג בבני נח אין הכי נמי וכי איצטריך קרא לרבי אלעזר תניא נמי הכי אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף בין טמאה בין טהורה שנאמר [1]רק חזק לבלתי אכול הדם כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו וכל שאי אתה מצווה על דמו אי אתה מצווה על אבריו דברי רבי אלעזר וחכמים אומרים אינו נוהג אלא בטהורין שנאמר לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בשר לחודיה כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו וכל שאין בשרו מותר אין אתה מצווה על אבריו ר' מאיר אומר אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד (סימן שמואל שילא שימי) אמר רבה בר שמואל אמר רב חסדא ואיתימא רב יוסף ואמרי לה אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא ואיתימא רב יוסף ואמרי לה רבה בר שימי אמר רב חסדא ואיתימא רב יוסף מאי טעמא דר"מ אמר קרא [2]וזבחת מבקרך ומצאנך אמר רב גידל אמר רב מחלוקת בישראל [א]אבל בבן נח דברי הכל מוזהר על הטמאין כטהורין תניא נמי הכי אבר מן החי בן נח מוזהר עליו על הטמאים כטהורים וישראל אינו מוזהר אלא על הטהורין בלבד איכא דאמרי טהורים ור"מ איכא דאמרי טהורים ורבנן אמר רב שיזבי אף אנן נמי תנינא [3]אבל אבר מן החי ממנה אינו סופג ארבעים ואין שחיטה מטהרתה במאי אילימא בישראל פשיטא דאין שחיטה מטהרתה אלא לאו בבני נח מכלל דאסור רבי מני בר פטיש רמי רישא אסיפא ומשני רישא בישראל וסיפא בבן נח אמר [6]רב [2]אבר מן החי צריך כזית מ"ט אבילה כתיבה ביה מתיב רב עמרם אכל אבר מן החי ממנה אינו סופג את הארבעים ואין שחיטה מטהרתה ואי סלקא דעתך בעינן כזית תיפוק ליה דקאכל כזית [5]כדאמר רב נחמן [2]במשהו בשר גידין ועצמות הכא נמי במשהו בשר גידין ועצמות תא שמע דאמר רב אכל מן החי לא תימא דאתרבי אבר אע"ג דאין בו שיעור אלא ולאי יש בו שיעור אלא אבר מן החי אכילה בפחות מכזית: **אכל אבר מן החי ממנה.** מעוף טמא: **אינו סופג.** דאינו נוהג בטמאין ועל כרחך בדאיכא שיעור דאיסור אבר מן החי בטהורה עסקינן דאי ליכא שיעור פשיטא דאינו סופג ואי ס"ד איסור אבר מן החי בכזית וה"נ דאכל כזית אמאי אינו סופג והא איכא כזית ואיכא נאו דלא [7] (יאכל כי) שקר הם (ויקרא יא): **כדאמר רב נחמן.** לקמן [ע"ב]: **במשהו בשר וגידין ועצמות.** משלימין לכזית דמשום טומאה לא מחייב דאין בגידין ועצמות טעם טמא ומשום אבר מחייב דלהכי פלגינהו קרא לאבר מן החי ובשר מן החי דמיחייב אאבר אף על גב דאין שיעור בשר ואבשר אע"פ שאינו אבר: בחייה

א) [נעיל 5. ק:], ב) טהרות פ"ח מ"ג, ג) [נ"ל הטמאה], ד) נ"ל יאכלו, ה) [לא נמצא בזבחים אלא ברים טהרות פליג ר' יהודה עליה דר"מ וכן הרגיש מהרש"א ואולי יתכן להיות וכן נמי בזבחים קה: דהא דקתני וכו' וכן איתא בלשון הר"ש במשנה ברים טהרות ע"ש], ו) [ועיי' בפי' הרא"ש ריש טהרות שכתב דלא היה גרס דברי ר"מ אלא אתה משנה],

תורה אור השלם

1. רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר: דברים יב כג
2. כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִשְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ:

דברים יב כא

מוסף רש"י

שכן איסורו נוהג בבן נח. שכן איסור חמור הוא ויש בו כח לחול על אחרים ומהו חומרו שנוהג בבני נח (לעיל ק:).

רבינו גרשום

ליתי איסור אבר ויחול על איסור טומאה כו'. כלומר שכן איסורו נוהג בבני נח: של אבר מן החי. כלומר דזו היא אחת משבע מצות שנצטוו בני נח דכתיב וינו אלהים על האדם אכל תאכל זה אבר מן החי. כלומר מה שראוי לאכילה לאחר מיתה אבל מחיים אין ראוי לאכילה: תניא נמי הכי אבר מן החי וכו'. דלר' יהודה לא איצטריך קרא אלא לר' אלעזר: אבר מן החי כו': מ"ט דר"מ דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך. כלומר באותה פרשה דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר וזהו אבר מן החי דאתה הלמד מענינו. במה הכתוב מדבר בבקרך ובצאנך וזהו בבהמה טהורה: אבל בבן נח מוזהר על הטמאין כטהורין. כלומר שבהמה טמאה (היתה) [היא] מותרת להן כטהורה: איכא דאמרי טהורין ורבנן. כלומר חיה ועוף טהורין: אמר רב שיזבי אף אנן נמי תנינא. כלומר דבן נח מוזהר על הטמאין כטהורין: האוכל אבר מן החי הימנה. כלומר מצפור טמאה: ואין שחיטתה מטהרתה שלא תהא מטמא אבל אע"פ ששחטה מטמא: אלא

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ט מהלכות מלכים הל' יג]:

ק ב ג מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ג סמג לאוין קלג קלד [טור י"ד סי' סב ע"ש בב"י]:

שיטה מקובצת

[1] אמר רב יהודה אמר רב אבר מן החי צריך כזית: [2] תיפוק ליה דקאכל כזית טמא כדאמר: [3] אבר מן החי צריך כזית דאע"ג דתרי קראי כתיבי חד לאבר מן החי וחד לבשר מן החי לקמן לא תימא: [4] שלא נקשרו אבריו בגידים: [5] דפליג עליה ר' יהודה וכן נמי אמרי' בזבחים בסוף:

רבינו גרשום (המשך)

לאו בבן נח. כלומר לא היה סופג את הארבעים אבל היה נהרג שאזההרתן היא מיתתן שלא היה לבני נח שום דין בעולם אלא מיתה דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך: ר' מני בר פטיש רמי רישא אסיפא ומשני כו'. כלומר דקתני רישא דהאוכל מנבלת עוף טהור ואבר מן החי הימנה סופג את הארבעים וסיפא דקתני האוכל אבר מן החי הימנה אינו סופג את הארבעים וכיצד רמי רישא אסיפא רישא קתני דאפי' מנבלת עוף טהור סופג את הארבעים [6] וסיפא קתני דאפי' מנבלת עוף טמא אינו סופג את הארבעים אלא (לא) רישא דקתני דהאוכל מנבלת עוף טהור או אבר מן החי הימנה היה סופג את הארבעים בישראל. וסיפא דקתני האוכל אבר מן החי מעוף טמא אינו סופג את הארבעים בבן נח דאינו סופג את הארבעים אבל היה נהרג: מותיב רב עמרם האוכל אבר מן החי ממנה כו'. כלומר אע"ג דבבן נח מוקמינן לה ישראל נמי אם אכל אבר מעוף טמא אינו סופג את הארבעים דאמרי' לעיל כל שבשרו מותר אתה מצווה על איבריו כל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על איבריו והא אין בשרו מותר: הכא נמי משהו בשר גידים ועצמות. כלומר מה דאמרי' האוכל אבר מן החי אינו סופג את הארבעים דלא אכל כזית בשר אבל אכל כזית (בשר) מכולם בין בשר וגידים ועצמות ולא הוה אלא משהו בשר ולפיכך אינו סופג את הארבעים משום טומאה דלא הוה כזית בשר: תא שמע דאמר רבא

---

[6] דבתרי רבינו בכאן נ"ע דמאי דומיא דהא גבי עוף טהור בוודאי מוהא אבר מן החי גם לישראל וע"כ צריך לפרש כפירש"י ומצוה לישב.

אכל צפור כו' הכא נמי במשהו בשר גידים ועצמות. וכין הכל לריך שיהא כזית ולא הוי כמשהו דסיפא דהוי בריה והוי משהו ממש: **שאין** בו כזית **ואכלו רבי פוטר.** פי' בקונטרס דקסבר דאין אבר מן החי בשלימה ומיהו אי איכא כזית הוה מחייב דלא גרע מנשר מן החי דמחייב בכזית דהא נמי בשר הוא וקשה לפירושו דאמר בסמוך אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה רבי יוחנן אמר חייב שתים ורים לקיש אמר אינו חייב אלא אחת ומוקי לה בבהמה אחת ונטרפה עם יליאת רובה וקסבר ר"ל דלאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר מן החי וחייל איסור טרפה והשתא מ"מ ליחייב שתים משום טרפה ובשר מן החי דקאתו בהדי הדדי ויש לדחות כגון שאין באבר זה כזית בשר דלא מיחייב משום בשר מן החי והא דחייב משום טרפה היינו כשלקח בשר מטרפה אחרת והשלים לכזית ודוחק הוא ועוד דא"כ אמאי לא חייל עליה איסור אבר מן החי כיון דליכא מטרפה אלא חצי שיעור בפ' בתרא דיומא (דף עג:) ופרק ג' דשבועות (דף כא:) תניא שבועה שלא אוכל טרפות ונבלות שקלים ורמשים חייב ומוקי לה ר"ל במפרש חצי שיעור אלמא אע"ג דלא חייל איסור שבועה אכזית משום דמושבע ועומד הוא מ"מ חייל אחצי כזית ונראה לפרש כי היכי דלאו לאברים עומדת הכי נמי לאו לחתיכת בשר עומדת והא דנקט לפור שאין בו כזית לרבותא דרבי אלעזר נקט דאפ"ה מחייב ועוד נראה לר"י דאפילו למ"ד לאברים עומדת מודה דלאו לחתיכת בשר עומדת בחייה דאמר ר' יוחנן בסמוך אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלשה ומוקי לה בנטרפה עם יליאת רובה ובהמה לאברים עומדת דאתי איסור טרפה וחלב ואבר מן החי בהדי הדדי והשתא אמאי נקט טרפה בלאו טרפה איכא ג' אבר מן החי ובשר מן החי וחלב אלא ודאי בהמה בחייה לאו לחתיכת בשר עומדת ולא אתי וחייל על שאר איסורין: **ובשר** בשדה **טרפה** זה **בשר מן החי.** מדכתיב בשדה דריש דמשמע שפירש ממקומו ואף על גב דלאנטריך לבשר שיצא חוץ ממחיצתו כדאמר בפ' בהמה המקשה (לעיל דף סח:) כולהו דריש מיניה: **אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים.** ואע"ג דאין לוקין על לאו שבכללות ה"מ היכא דלא מפרש בקרא כגון (שמות יב) אל תאכלו כי אם לוי אש ומכל אשר יעשה מגפן היין (במדבר ו) אבל ובשר בשדה טרפה דמפרשין בשר וטריפה לא חשיב ליה לאו שבכללות כמו נא ומבושל וחרלן וחג דמפרשי בקרא לקי וכגון אלמנה וגרושה דלקי לכ"עד: **לרבי** יוחנן **אינו חייב אלא אחת.** משום דמחד קרא נפקי ואף על גב דאתא ומבושל לקי שתים שאני התם דכתיב בוי"ו ובשל דקאי אאל תאכלו והכא נמי אי הוה כתיב בשדה וטרפה לא תאכלו היה לוקה שתים לרבי יוחנן משום בשר מן החי ובשר מן הטריפה:

מר

אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית [ב]**וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא הכא** נמי במשהו **בשר גידים ועצמות** ת"ש [ג]**נטל צפור שאין בו כזית ואכלו רבי פוטר ור' אלעזר בר ר"ש מחייב אמר ר' אלעזר בר' שמעון ק"ו על אבר ממנה חייב על כולה לא כל שכן חנקה ואכלה דברי הכל בכזית עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר** [ד]**בחייה לאברים עומדת ומר סבר בחייה לאו לאברים עומדת דכ"ע מיהא לא בעינן כזית אמר רב נחמן במשהו בשר גידים ועצמות ומי איכא מידי דבכוליה לית ביה כזית בשר ובחד אבר אית כזית במשהו בשר גידין ועצמות אמר רב שרביא** [ה]**אין בקלניתא אימא סיפא חנקה ואכלה דברי הכל בכזית והא קלניתא עוף טמא הוא ואמר רב טמאה בין בחייה בין במיתתה במשהו אלא כעין קלניתא אמר רבא את"ל סבר רבי מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה אבר אבר ואכלה כולה חייב א"ל אביי ומי איכא מידי דאילו אכיל ליה אחר לא מיחייב ואכיל ליה האי מיחייב אמר ליה זה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו ואמר רבא אם תמצא לומר סבר ר' אלעזר בר ר' שמעון מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה מתה ואכלה חיה פטור א"ל אביי ומי איכא מידי דאילו אכיל ליה אחר מחייב ואכיל ליה האי פטור א"ל זה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו אמר ר' יוחנן [1]לא תאכל הנפש עם הבשר [2]זה אבר מן החי [3]ובשר בשדה טרפה לא תאכלו [4]זה בשר מן החי [5]ובשר מן הטרפה ור"ש בן לקיש אמר לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר מן החי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן הטרפה אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים לר"ש בן לקיש אינו חייב אלא אחת** [ו] **אכל בשר מן החי ובשר מן הטרפה לר"ש בן לקיש חייב שתים לר' יוחנן אינו חייב אלא אחת אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה לדברי הכל חייב שתים ורמינהו אכל**

בחייה בכל שהוא. משום אבר מן החי. אלמא לא בעינן בחיה כזית: **במיתתה בכזית.** דבנבלה אכילה כתיבא וכל אכילה בכזית בר מאבר מן החי דרבייה קרא וקפיד אאבר לחודיה: **טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא.** חייב דבריה היא ולא לריכה שיעור כדתנן באלו הן הלוקין (מכות דף יג.) באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום שהיא כבריתה אלמא בריה אסורה בכל שהוא אבל לאו דנבלה ליכא לחיובי משום בריה דכשנבראת לא היה עליה שם נבלה הלכך אלאו דנבלה לא מיחייב [ג] **עד כזית.** קתני מיהא בטהורה בחייה בכל שהוא: **נטל לפור.** והיא טהורה: **רבי פוטר.** מפרש ואזיל דקסבר אין אבר מן החי בשלימה דלאו אבר מיקריא ומיהו אי איכא כזית הוה מיחייב דלא גרע מבשר מן החי דמיחייב עלה בכזית דהא נמי בשר הוא: **ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב.** דקסבר שלימה אין לך אבר מן החי גדול מזה ובאבר לא בעינא כזית: **חנקה ואכלה.** אין כאן אלא איסור נבלה ואנבלה לא מיחייב משום בריה וכזית בעינן: **לאברים עומדת.** לנתחה עומדת הלכך כל אבר ואבר שבה קרוי אבר בפני עצמו ויש כאן משום אבר מן החי דמיחייב בכל דהו ומיהו אלא הוא דמיחייב לחדא התראה היא: **לאו לאברים עומדת.** עד שתשחט ואין כאן שם אבר אלא"כ הפרישו אבל דכ"ע לאבר לא בעינן כזית כדקתני ק"ו על אבר ממנה חייב ולא פליג רבי: **במשהו בשר.** הא דקתני שאין בו כזית כשאין [ז]בו כזית בשר אלא משהו וגידין ועצמות משלימין לכזית: **מי איכא מידי.** עוף כחוש כל כך: **דבכוליה ליכא כזית בשר.** והוא גדול שבאחת מאבריו איכא כזית במשהו בשר וגידין ועצמות משלימין דקתני על אבר ממנה חייב ואמרת דבכזית עסקינן ורישא קתני שאין בו כזית ומוקמינן דליכא כזית בשר: **קלניתא.** עוף כחוש מאד: **קלניתא עוף טמא הוא.** והכי דליכא איסור נבלה בפחות מכזית איסור טמא מיהא איכא דבריה היא דאמר רב טמאה בין בחייה ובין במיתתה בכל שהוא: **כעין קלניתא.** עוף טהור שהוא כחוש כעין קלניתא: **אמ"נ.** אם תמצא באחד מדבריו של רבי בעצמא דאית ליה מחשבת אוכלין אם חישב לאוכלן כעין זה: **שמה מחשבה.** ואזלינן בתרה: **חישב לאוכלה.** לעפור זה שאין בה כזית: **אבר אבר.** גלי אדעתיה דלאברים עומדת וכי אכלה שלימה נמי אבר קרינא ביה: **אכיל ליה אחר לא מיחייב.** דלא אבר מיקריא לחייב עליה בכל שהוא: [ח]**לאוכלה מתה.** דגלי דעתיה דבחייה לאו לאברים עומדת: **לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי.** דאבר מי מקרינן [ט] נפש שאם יחתכנו אינו עושה חליפין שלא ישוב עוד כנפש הנטולה שאינה חוזרת והכי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר בעוד החיות עם הבשר: **ובשר בשדה.** משמע שפירש ממקומו זהו בשר מן החי וטרפה כמשמעו: **ורש לקיש אמר לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר מן החי.** והכי משמע לא תאכל הנפש ולא תאכל הבשר כל זמן שזה עם זה: **לר' יוחנן חייב שתים.** דתרי לאוי איכא ואע"ג דבחדא אכילה וחדא התראה אכליהו מיחייב תרתי: **אלא אחת.** דחד לאו הוא וכיון דבחדא אכילה וחדא התראה וחד לאו הוא חדא הוא דמיחייב וכן כולן: **לדברי הכל חייב שתים.** דבין למר ובין למר ממרי קרא נפקי:

ה"ג

עין משפט נר מצוה

קא א מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה ג:

קב ב מיי' פ"ג שם הלכה כא:

קג ג מיי' פ"ה שם הל' ז [טור י"ד סי' סב וברב אלפס פ"ד דמכילתין דף רפב.]:

קד ד מיי' פ"ד שם הל' י סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' סב סעיף ג [וברב אלפס שם]:

קה ה מיי' שם הל' ו סמג לאוין קלד:

שיטה מקובצת

[א] אמר רב שרביא בקלניתא אי בקלניתא אימא סיפא: [ב] אכל בשר מן החי. נ"ב עי' תוס' מנחות דף נ"ח ע"ב: [ג] לא מחייב עליה עד דאיכא כזית קתני מיהא בטהורה: [ד] כשאין בשר כזית אלא משהו: [ה] חישב לאכלה מתה דגלי דעתיה:

רבינו גרשום

אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא. כלומר כיצד אמרת אבר מן החי צריך כזית: חנקה ואכלה דברי הכל בכזית. דנבלה שיעורא בכזית: אלא דמר סבר בהמה בחייה לאיברים עומדת. כלומר ר"א ב"ר שמעון הוא סבר לאיברין עומדת לפיכך אכל אבר ממנה חייב: דכ"ע לא בעינן כזית. כלומר אם אכל אבר הימנה לא בעינן כזית: ומי איכא מידי דבכולה לית בה כזית ובחד אבר. כלומר דאמרי' נטל צפור שאין בו כזית ואכלו ר"א ב"ר שמעון מחייב מק"ו דעל אבר הימנה חייב ואמרי' אם באיזה ענין חייב דמשהו בשר גידים ועצמות בחד אבר ומי איכא מידי דבכולה לית ביה כזית דחזינן נטל צפור שאין בו כזית ובחד אבר יהא בו כזית בין בשר גידים ועצמות: אמר רב שרביא בקלניתא. פ"יגָנָפָא דעצמות שלה גסות ואין בה בשר אלא מעט: אלא כעין קלניתא. כלומר עוף טהור כעין קלניתא דעצמותיה

מסורת הש"ס

א) [תוספתא ספ"ט דע"ז], ב) [לקמן קג.], ג) ל"ל מקרי, ד) [וע"ע תוס' ב"מ קטו: ד"ה שנאמר ותוס' מנחות נח. ד"ה אין], ה) גי' מהר"ם לר"ל,

תורה אור השלם

1. רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר: דברים יב כג
2. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיֻן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

רבינו גרשום (המשך)

גסות ובשר מעט: אמר רבא אם תמצא לומר סבר רבי מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה. כלומר רבי דפוטר דבחייה לאו לאיברין עומדת: אם תמצא לומר דסבר רבי מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה אבר אבר כו'. כלומר אע"ג דאכלה כולה שלימה אזלינן בתר מחשבתו וחייב משום אבר מן החי: ואמר רבא אם תמצא לומר סבר ר"א ב"ר שמעון מחשבת אוכלין. כלומר ר"א ב"ר שמעון דסבר נטל צפור שאין בו כזית בחייה ואכלה חייב חישב לאוכלה מתה דאינו חייב אלא בכזית דנבלה היא ואכלה חיה פחות מכזית פטור דאזלינן בתר מחשבתו דמחשבתו היתה לאוכלה נבלה: ובשר מן הטרפה אפי' בחייה. כגון שאירע בה אחת משמונה עשרה טרפות: אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים דמפיק להו משני לאוין לר"ש בן לקיש אינו חייב שתים אלא אחת דמפיק להו לתרוייהו מלאו אחד: אכל בשר מן החי ובשר מן הטרפה לריש לקיש חייב שתים דמפיק להו מתרי קראי: לר' יוחנן אינו חייב אלא אחת. דמפיק להו לתרוייהו מלאו אחד: אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה דברי הכל חייב שתים. לתרוייהו מפקי להו מתרי לאוי:

ה"ג אכל אבר מן החי מן הטרפה ר' יוחנן אמר חייב שתים כו'. בהמה טרפה מחיים ואכל ממנה אבר בחייה: **נרים נקיים קשיא.** דהא אפילו לדידיה מתרי קראי נפקי וליחייב תרתי: **בשתי בהמות.** אבר מן החי מזו ובשר טרפה מזו: **חייב שתים.** ואע"ג דבחדא אכילה ובחד התראה אכליהו דהא תרי לאוי איכא: **בבהמה אחת.** טרפה שאכל ממנה אבר מן החי פליגי ומפרש ואזיל: **במאי פליגי.** אמאי פטור והא תרי לאוי נינהו: **עם יציאת רובה.** דהולדה נטרפה: **לאברים עומדת.** ובשעה שנולדה חל עליה שם איסור אבר ואיסור טרפה: **ולא לאברים עומדת.** ולא היה עליה איסור אבר עד שהפרישו ממנה והרי כבר טרפה היא ואין איסור חל על איסור אבל בשתי בהמות ליכא למימר הכי דזו משום טרפה וזו משום אבר של כשרה ואין כאן איסור חל על איסור: **דכולי עלמא לא לאברים עומדת.** וכיון דבשעת לידתה נטרפה איסור טרפה קדיס: **ובמיתי איסור אבר.** כשמתכו וחייל אטרפה קא מיפלגי: **מר סבר חייל.** שכן איסורו נוהג בבני נח ומר סבר לא חייל: **ואי בעית אימא דכ"ע לאברים עומדת.** ואיסור אבר קדיס: **וכגון שנטרפה לאחר מכאן.** ורבי יוחנן סבר איסור חל על איסור ואתי איסור טרפה וחייל אאיסור אבר [3]ומחייס ורישׁ לקיש סבר אין איסור טרפה חל על הבהמה עד שתשחט דאיסור מיתלא תלי וקאי וכי פקע איסור חיות אתי איסור טרפה וחייל: **כגון שחלש בו.** כגון חתך רגליה מן המרכובה ולמעלה רבי יוחנן סבר מתחלה לא לאברים עומדת וכשחתכן חלו שניהן ור"ל סבר מעיקרא הוה בה איסור אבר: **חייב שתים.** ואע"ג דאיכא תלתא איסורי אבר וחלב וטרפה אין לוקה אלא שתים ולקמן מפרש אהי מינייהו קא פטר ליה: **א"ל רבי אמי.** לרבי חייא בר אבא לימא מר שלש שהרי אני אומר משמו של רבי יוחנן שחייב שלש: **איתמר נמי.** כרבי אמי [4]כשנולדה חל איסור אבל דהא חלב השליל מותר דכתיב כל בבהמה תאכלו[5] ואמרינן (לעיל דף סט.) לרבות את הולד דכתיב כל: **ומ"ד שתים קסבר לא לאברים עומדת.** ואיסור טרפה וחלב חלו בעת לידתה אבל איסור אבר לא בא עד יום שהופרש הלכך לא מצי חייל: **מ"ש אתי חייל.** קסבר איסור חל על איסור: **מידי דהוי אחלב.** כלומר כי היכי דקיס לן דאתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב: **דאמר מר.** רבא אמרה בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.): **הפורה אמרה כו'.** ואכול לא תאכלוהו (ויקרא ז) למה לי [6]דכתיב הא בחלב כשרה הוזהרו כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג) אלא התורה אמרה כו' והאי ואכול לא תאכלוהו [7]משום דנבלה אזהרינהו ואשמועינן דיחול על איסור חלב ואף על גב דאיסור חלב קדיס משנולדה. וה"נ אע"ג דאיכא איסור אבר[8] בהדי איסור חלב אתי איסור טרפה וחייל עליה: מכללו

מר סבר רבי יוחנן בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קא אתו. משמע דאי לאו לאברים עומדת דאיסור טרפה קדיס לא אתי איסור אבר וחייל עלה א] אע"ג דאיסור מוסיף הוא דאסור לבני נח ותימה בפרק ג' דשבועות (דף כא:) ובפ' בתרא דיומא (דף עג:) גבי שבועה שלא אוכל נבלות וטרפות קאמר רבי יוחנן בכולל דברים המותרים עם הדברים האסורים אלמא אית ליה איסור כולל וא"כ כ"ש איסור מוסיף כדמוכח בפרק ארבעה אחין (יבמות דף נב:) וי"ל אף על גב שפירש רבי יוחנן מתניתין דהתם בכולל לדידיה לא ס"ל הכי:

ומר סבר לאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר וחייל אאיסור טרפה. וא"ת כמאן ס"ל אי כרבי אלעזר דאמר לעיל (דף קב.) כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו אם כן ליחייב נמי הכא טרפה משום אבר מן החי ואי כרבנן דאמרי כל שבשרו מותר כו' אם כן למה לן טעמא דלאו לאברים עומדת וי"ל דדרשינן כל מין שבשרו מותר: **דאיסור** חלב ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו. פי' הקונטרס דכשנולדה חל איסור חלב דהא חלב שליל מותר מכל בהמה תאכלו וקשה דהא א"ר יוחנן בפ' בהמה המקשה (לעיל דף עה.) תלש חלב בן ט' חי חלבו כחלב בהמה א"כ איסור חלב קדיס וי"ל דמ"מ איסור טרפה ואבר חיילי אאיסור חלב דקיל שהותר מכללו ובהדי הדדי קאתו לא נקט אלא משום טרפה ואבר ומיהו קשה דבסוף דס שחיטה (כריתות דף כג.) אמרינן דבקדשים איסור חל על איסור דכתיב כל חלב לה' לרבות אמורי קדשים קליס למעילה דאתי איסור מעילה וחייל אאיסור חלב ופריך למ"ד אף בקדשים אין איסור חל על איסור ל"ל כל חלב ומוקי לה בולדות קדשים וקסבר בהוייתן הן קדושין ובהדי הדדי קאתו והשתא אכתי לרבי יוחנן הא איסור חלב קדיס דחל בגעי אמו ונראה לפרש דדוקא נקט תלש חלב והוציאו ממעי אמו לאוץ הוא דמיקרי חלב והא דאמר חדשים הוא דגרמי ולא אוירא אוירא דבהמה הוא דלא בעי אבל אוירא דחלב [9]בעינן והשתא ניחא הכא דכולהו בהדי הדדי קאתו והא דקאמר כשנטרפה עם יציאת רובה הוא הדין נטרפה בגעי אמה דלא מיחייב משום טרפה עד שיולד כמו חלב אלא לא אתי אלא לאפוקי נטרפה לאחר יציאת רובה וא"ת לרבא דאמר לעיל כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו ולאו לאברים עומדת דהשתא בהדי הדדי קאתו משמע דאם נטרפה קודם שנתלש האבר לא אתי איסור אבר וחייל על איסור טרפה א"כ היכי משכחת לה שלש הכא לר' יוחנן דלאו לאברים עומדת ואין איסור אבר חל על איסור טרפה וי"ל כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו דמיגו דאתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב חייל נמי איסור אבר עליו ומ"ד שתים ליה הא מיגו אלא דוקא איסור טרפה דגלי קרא חייל ולא איסור אבר וא"ת לההוא לישנא דאמר לעיל דכ"ע לאו לאברים עומדת ולרבי יוחנן איסור אבר חייל אאיסור טרפה א"כ היכי משכחת לה דלא מיחייב אלא שתים באכל חלב מן החי ומן הטרפה וי"ל כגון שעשה יציאת רובה נטרפה ואיסור אבר שבא לבסוף נהי דחייל אאיסור טרפה דקיל על איסור חלב דחמיר דבכרת לא חייל:

חלקו

אכל אבר מן החי מן הטרפה ר' יוחנן אמר חייב שתים ור' שמעון בן לקיש אמר אינו חייב אלא אחת בשלמא לר' יוחנן ניחא אלא לר' שמעון בן לקיש קשיא אמר רב יוסף לא קשיא כאן בבהמה אחת כאן בשתי בהמות בשתי בהמות מיחייב שתים בבהמה אחת פליגי בבהמה אחת במאי פליגי אמר אביי כגון שנטרפה עם יציאת רובה מ"ם [6]בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור טרפה ואיסור אבר בהדי הדדי קאתו ומ"ם בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר חייל אאיסור טרפה ואיבעית אימא דכ"ע בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ובמיתי איסור אבר מיחל אאיסור טרפה קא מיפלגי מר סבר אתי איסור אבר חייל אאיסור טרפה ומר סבר לא אתי איסור אבר חייל אאיסור טרפה איבעית אימא דכ"ע בהמה בחייה לאברים עומדת וכגון שנטרפה לאחר מכאן ובמיתי איסור טרפה חייל אאיסור אבר קא מיפלגי מר סבר אתי וחייל ומר סבר לא אתי וחייל רבא אמר [7]כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו מר סבר בהמה בחייה [8]לאברים אינה עומדת איסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו ומר סבר בהמה בחייה לאברים עומדת ולא אתי איסור טרפה חייל אאיסור אבר אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שתים אמר ליה ר' אמי ולימא מר שלש שאני אומר שלש איתמר נמי אמר ר' אבהו א"ר יוחנן [9]אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלש במאי קמיפלגי כגון שנטרפה עם יציאת רובה מ"ד שלש קסבר בהמה בחייה לאברים עומדת דאיסור חלב ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו ומ"ד שתים קסבר בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ואיסור חלב ואיסור טרפה איכא איסור אבר לא אתי חייל ואי בעית אימא דכ"ע בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ובמיתי איסור אבר וחייל אאיסור חלב ואאיסור טרפה קא מיפלגי מר סבר אתי חייל ומר סבר לא אתי חייל ואי בעית אימא דכולי עלמא בהמה בחייה לאברים עומדת וכגון שנטרפה לאחר מכאן ובמיתי איסור טרפה מיחל אאיסור אבר קא מיפלגי מר סבר אתי חייל מידי דהוה אחלב דאמר מר [10]התורה אמרה [11]יבא איסור נבלה יחול על איסור חלב ויבא איסור טרפה יחול על איסור חלב ואידך אחלב הוא [12]דחייב דהותר מכללו

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מר סבר ר' יוחנן וכו' אע"ג דאיסור מוסיף הוא דאסור לבני נח. נ"ב עי' שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ג דף קכ"ב ע"א ודבריו דפח"ת וש"ר:

מוסף רש"י

יבא איסור נבלה כו' ויבא איסור טרפה יחול על איסור חלב. כלומר האי ואכל לא תאכלוהו לא צריך, דהא כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו, ומשום דנתנבלה או נטרפה מי אזיל ליה איסור חלב, ולמאי אצטריך, אלא התורה אמרה דחייב משום שני לאוין, משום לאו דחלב ומשום לאו דטרפה, דלא תימא אין איסור חל על איסור (לעיל לז.). אלא תאמר אין איסור נבילה וטרפה חלין על איסור חלב אקדם לכולם (בבחים ע.).

הדרן עלך גיד הנשה

עין משפט נר מצוה

קו א ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה ה:

ג [מיי' שם פ"ז הלכה כ ופ"ח הלכה ו]:

שיטה מקובצת

א] מ"ם בהמה בחייה לאו לאברים עומדת: ב] טרפה וחייל אאיסור אבר מן החי ור"ל: ג] ואכול לא תאכלוהו למה לי דכתביה בחלב טרפה הא בחלב כשרה נמי הוזהרו כל חלב: ד] והאי ואכול לא תאכלוהו משום לאו דנבלה אזהרינהו: ה] וה"נ אע"ג דאיסור אבר דבהמה קדים אתי איסור טרפה וחייל עליה:

רבינו גרשום

מיתיבי אכל אבר מן החי מן הטרפה. כלומר אמרי' לעיל אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה דברי הכל חייב שתים והא הכא [ס"ל לר"ל] דאינו חייב אלא אחת: ובמיתי איסור אבר מיחל אאיסור טרפה. כלומר בהא קא מיפלגי ר' יוחנן וריש לקיש אי אתי איסור אבר וחייל אאיסור טרפה ר' יוחנן סבר אתי איסור אבר וכו': אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שתים כו'. כדבעינן למימר קמן: דחלב הותר מכללו. כלומר אצל חיה:

חלקו מבחוץ. פירש בקונטרס כזית אבר מן החי חלקו לשנים קודם שיתננו לתוך פיו ואכל זה לבדו ואח"כ אכל חציו השני משמע דאם נתן שני החלקים בפיו ובלען בבת אחת חייב לכ"ע ואין נראה דאם כן מאי קשיא ליה לריש לקיש היכי משכחת לה דמיחייב וכי אינו יכול לבלוע כזית בבת אחת והא אמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ.) דבית הבליעה מחזיק כביצת תרנגולת דגדולה יותר מגרוגרת כדמוכח בפרק חלון (עירובין דף פ:) דאיכא כמה גרוגרות בסעודה של עירוב וגרוגרת גדולה יותר מכזית כדמוכח בפרק המצניע (שבת דף נא.) ואמרי' בפ' אמרו לו (כריתות דף יד.) דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים משמע דשני זיתים מחזיק ועוד דכי היכי דאע"פ שחלקו מבחוץ והניחם בבת אחת לתוך פיו מיחייב לר' יוחנן דאזיל בתר אכילת פיו לפי שנהנה גרונו כזית בבת אחת ה"נ אפילו בלען בזה אחר זה יתחייב לריש לקיש דאזיל בתר אכילת מעיו כיון שיש כזית בבת אחת במעיו קודם שיתעכל דאינו ממהר להתעכל כדמוכח בשמוך וגראה לפרש דחלקו מבחוץ פטור ואפילו אכלו בבת אחת דבעינן שיהא מחובר בפיו ויהיה עליו שם אבר משום דהכא חדוש הוא כדפירש בקונט' דבעלמא לא מיחייב אגידין ועצמות והכא מיחייב ואין לך בו אלא חידושו אבל חלקו בפנים חייב דדרך הוא שנחלק בפיו בשעת לעיסה וריש לקיש פטר ואפי' חלקו בפנים ולכך דוחק הש"ס אליבא היכי משכחת לה שיתחייב בדרך אכילה ומשני בגרומיתא זעירתא דאין אדם לועסו אלא בולעו ומיהו לרבי אלעזר ודאי [ז] חייב חלקו מבחוץ דאפילו אכל זה אחר זה מיחייב:

הדרן עלך גיד הנשה

כל הבשר אסור לבשל בחלב.

תימה דלא תני בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין כמו בהנך פירקין ובמוספתא תני להו ושמא מאי דשייר במתניתין פירש בברייתא ואשמעינן דחייל איסור בשר בחלב אאיסור מוקדשין ורשב"ש פי' דאיצטריך משום חו"ל דס"ד דאינו נוהג בח"ל משום דאיתקש לבכורים (שמות כג) בחד קרא דאשית בכורי אדמתך לא תבשל גדי בחלב אמו ולפירושו ניחא הא דאמר בפ' ראשית הגז (לקמן דף קלו.) דאדרבה דבכורים אתא למעוטי חו"ל דאע"ג דהיא מצוה התלויה בארץ איצטריך משום דאיתקש לבשר בחלבו: **ואסור** להעלות עם הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים. הא חוץ לא איצטריך דאפילו לבשל שרי אלא אגב ריש נקטיה: הנודר

מכללו אבל אבר דלא הותר מכללו לא כי אתא רב דימי אמר בעא מיניה רבי שמעון בן לקיש מרבי יוחנן חלקו מבחוץ מהו אמר ליה פטור מבפנים מאי אמר ליה [א]חייב כי אתא רבין אמר חלקו מבחוץ פטור מבפנים רבי יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב הרי נהנה גרונו בכזית וריש לקיש אמר פטור אכילה במעיו בעינן וליכא אלא לרבי שמעון בן לקיש היכי משכחת לה דמחייב אמר רב כהנא בגרומיתא זעירתא ורבי אלעזר אמר אפילו חלקו מבחוץ נמי [ב]חייב [ג]מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי אמר ר"ש בן לקיש כזית שאמרו חוץ משל בין השינים ורבי יוחנן אמר אף עם בין השינים אמר רב פפא בשל בין שינים דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בין החניכיים מר סבר [ד]הרי נהנה גרונו בכזית ומר סבר אכילה במעיו בעינן אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכל חצי זית אחר חייב מ"ט הרי נהנה גרונו בכזית בעא רבי אלעזר מר' אסי אכל חצי זית [ה]והקיאו וחזר ואכלו מהו מאי קא מיבעיא ליה אי הוי עיכול אי לא הוי עיכול ותיבעי ליה כזית אלא אי בתר גרונו אזלינן אי בתר מעיו אזלינן ותפשוט ליה מדרבי אסי רבי אסי גמריה איעקר ליה ואתא ר' אלעזר לאדכוריה והכי קאמר ליה למה לי חצי זית אחר לימא מר בדידיה [ו]דאיכא למשמע מינה תרתי שמעינן מינה דלא הוי עיכול ושמעינן מינה דהרי נהנה גרונו בכזית אישתיק ולא א"ל ולא מידי א"ל מופת הדור לא זימנין סגיאין אמרת קמיה דרבי יוחנן ואמר לך הרי נהנה גרונו בכזית:

הדרן עלך גיד הנשה

כל [ה]הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים [ו]ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים הנודר

מכללו. אלא היה: **חלקו מבחוץ.** לכזית אבר מן החי נחלק לשנים קודם שיתננו לתוך פיו ואכל זה לבדו ואח"כ חציו השני: **מהו.** מי מצטרפי לחיובא כלל שאר איסורים דקיימא לן דמצטרפי שיעורייהו לחצאין בתוך כדי אכילת פרס כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ:) או דילמא כיון דחידוש הוא דהא גידין ועצמות דעלמא לא מיחייב עליהו והכא מיחייב ואימא אין לך בו אלא חדושו וכי אכיל ליה בבת אחת מיחייב דסתם אכילה בבת אחת משמע אבל לחצאין לא: **מבפנים.** לאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין: **אכילה במעיו.** כשהוא יורד לתוך מעיו צריך שיהא בו שיעור אכילה: **היכי משכחת לה דמיחייב.** בכזית הא אי אפשר לעשות אכילה[ז] כולה יחד: **בגרומיתא זעירתא.** עצם קטן שעל כף הירך שיש בו משהו בשר וגיד ועצם משלימו לכזית ואין אדם לועסו אלא בולעו: **מחוסר קריבה.** שנתרחקו זה מזה מעט: **מחוסר מעשה.** [ח]נמי שלא אכל אלא חצי זית: **חוץ משל בין השיניים.** צריך שיהא כזית במה שהוא בולע לבד הנשאר בשיניים: **בשל בין השיניים.** אפילו רבי יוחנן מודה דלא מיחייב בהדיה דהא אין נהנה לא גרונו ולא מעיו שאין אדם טועם עד שיהא סמוך לבית הבליעה כדכתיב (איוב יב) וחיך [ט] (יטעם אוכל): **בין החניכיים.** המדבקי[ה] בחכו שגרונו נהנה בו ומעיו לא נהנו: **חייב.** ולא"ג דלא בא במעיו זית שלם לא בבת אחת ולא בזה אחר זה: **הרי נהנה גרונו.** בטעם שני חצאי זיתים. והא דרבי אסי פליגא אדרב דימי ורבין דאמרי לעיל משמיה דרבי יוחנן חלקו מבחוץ פטור. והאי [ט]נהנה גרונו משום דהנאת גרונו היינו טעימה והרי טעם שני חצאי זיתים ואע"ג דזה אחר זה הוא לא איכפת לן הואיל ובכדי אכילת פרס הואי אבל הנאת מעיים אינה אלא במילוי כרס ואע"ג דבלע שני חצאי זיתים לא נתמלא כרסו אלא בחצי זית שכשבלעו לזה יצא כבר זה: **אי הוי עיכול.** בבליעתו והוי פירשא בעלמא ואכילה שניה לאו כלום היא: **תבעי ליה כזית.** ולחייבו ב' מלקיות: **אלא אי בתר גרונו אזלינן.** דפשיטא ליה דלאו עיכול הוא וקא מיבעיא ליה מי אמרינן הרי נהנה גרונו או דילמא הרי לא נהנו מעיו אלא בחצי זית: **תפשוט ליה מדרבי אסי.** דבתר גרונו אזלינן: **רבי אסי גמריה איעקר ליה.** כלומר רבי אלעזר תרוייהו פשיטא ליה ולא הוצרך לישאל כלום אלא שמעיה לרבי אסי ששכח שמועתו ששמעו שניהם מפי ר' יוחנן שאפילו חזר ואכל אותו [ז]כזית עצמו חייב ושמעיה לרבי אסי דקא נקיט כזית אחר[ח] אבל ההוא לא אלמא הוי עיכול ואתא לאדכוריה ושאל לו בלשון בעיא משום כבודו אכלו לאותו עצמו מהו כלומר היזכר מה ששמעת על כך: **אישתיק.** רבי אסי: **א"ל.** ר' אלעזר: **מופת הדור.** גדול הדור כמו (זכריה ג) אנשי מופת המה: **זימנין סגיאין אמרת.** דבר זה לפני רבי יוחנן דאפילו בהוא עצמו חייב והודה לדבריך ואמר הרי נהנה גרונו בכזית[ט]:

הדרן עלך גיד הנשה

כל הבשר אסור לבשל בחלב. דאע"ג דאמר רחמנא גדי [שמות כג] הוא הדין לחיה ועוף ומיפלג פליגי בה לקמן (קיג.) איכא למ"ד דאורייתא ואיכא למ"ד דרבנן: **ואסור להעלות.** דילמא אתי למיכליהו כי הדדי דקא נגעי ובלעי מהדדי ואע"ג שמותר לאכול בשר אחר גבינה כדאמרינן בגמרא [קה.]:

הנודר

עין משפט נר מצוה

קז א ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה ד:
קח ג ד מיי' פי"ד שם הלכה ג:
א ה מיי' פ"ט שם הל' ד ה סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' פז סעיף ב ג:
ב ו מיי' שם הלכה כ וסמג שם טוש"ע י"ד סי' פח סעיף ח:

רבינו גרשום

חלקו מבחוץ. כלומר היה כזית חלב וחלקו מבחוץ אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית מהו. פטור שלא אכל השיעור בצירוף: מבפנים חייב. כלומר הכניס השיעור השלם לתוך פיו וחלקו בפיו לחצאין ובלעו אעפ"כ חייב: ר' יוחנן אמר חייב הרי נהנה גרונו בכזית. ואע"ג דחלקו בפיו בגרונו הרי נהנה גרונו בכזית: ור"ש בן לקיש אמר פטור אכילה במעיו. כלומר בעינן שיבלענו יחד במעיו: אלא לריש לקיש היכי משכחת לה דמיחייב. כלומר לריש לקיש דאמר חלקו בפיו פטור היכי משכחת לה בשום בר נש שאוכל כשיעור איסורא [בבת אחת] והא אי אפשר שיבלענו יחד שלא יוותר בפיו קצת והדר בולע בפעם אחרת: אמר רב כהנא בגרומיתא זעירתא. כלומר בשומן שעל הארכובה שדבוק ברכובה שבולעו יחד העצם והשומן שאותו שומן חשוב חלב: מחוסר קריבה. שמחוסר להקריבו לאו כמחוסר מעשה דמי. כלומר אע"ג דאינו יחד ואינו בצירוף כיון דאוכלו השיעור כולו אין אנו חוששין וחייב: בשל בין השינים לא פליגי. כלומר לא פליגי דלא מצטרף כי פליגי בשל בין החניכים הדבוק לחיך לפנים מן השינים: מר סבר אפי' במעיו בעינן כזית. והאי לאו במעיו הוא: מאי קא מיבעיא ליה אי הוה עיכול כו'. כלומר קא מיבעיא ליה כיון דהקיאו אי חשוב בפעם ראשונה כמעוכל וכיון דהדר אכלו לא חשוב אכילה דהוי כעפרא אי לא הוי עיכול: תיבעי ליה כזית. כלומר תיבעי ליה שמתחלה אכל כזית והקיאו והדר אכלו אי חייב שתים דלא הוי עיכול או אין חייב אלא אחת דהוי עיכול: אלא בתר מעיו אזלינן כו'. כלומר אי בתר מעיו אזלינן ואין במעיו אלא חצי שיעור אי בתר גרונו אזלינן והרי נהנה גרונו בכזית: תפשוט ליה מדר' אסי. דבתר גרונו אזלינן: א"ל מופת הדור דלאו זימנין סגיאין. כלומר אדם חשוב אמרתה קמיה דר' יוחנן בענין זה שאכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו: ואמר לך הרי נהנה גרונו בכזית. וחייב: סליק פירקא

מסורת הש"ם

א) [זבחים קה:], ב) י"ל כמי, ג) [י"ל אוכל יטעם לו], ד) בס"א: הדבוק, ה) בס"א: אחד, ו) [וע"ע תוס' ב"ב פא. ד"ה ההוא למעוטי כו' ותוס' לקמן קלו. ד"ה אלא],

גליון הש"ם

גמ' והקיאו וחזר ואכלו. עי' יומא מא ע"א וכמ"ש שם ומנחות סט ע"א תד"ה דבלע וכו"ש פי"ז מ"ז דאהלות:

שיטה מקובצת

א) הא אי אפשר לעשות אכילה לבולעה כולה יחד: ב) מחוסר מעשה מי שלא אכל: ג) והאי דנקט גרונו משום דהנאת: ד) שאפי' חזר ואכל אותו חצי זית עצמו חייב ושמעיה לר' אסי דקא נקיט חצי זית אחר אבל ההוא: ה) הרי נהנה גרונו בכזית ולא הוי עיכול הש"ד: ו) לר' אלעזר ודאי דמחייב חלקו מבחוץ אפי' אכל:

הנודר מן הבשר. כל הנודר אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם שהוא קורא שם הדבר כך ואשמועינן מתני׳ דכל מין בשר אדם קורהו בשר חוץ מבשר דגים וחגבים: **גמ׳** קס״ד האי איסור דמתניתין מדאורייתא קאמר: דר״ע בברייתא היא דהאי פירקא (לקמן דף קיג.): **מוסר בבשר דגים.** שאין קורהו בשר: **הא עוף אסור.** דבנדרים אחר לשון בני אדם אנו צריכין להלך ואשמועינן מתני׳ דדרך לקרותו בשר: **כל מידי דמימליך עליה שליח.** כל דבר שאינו נשמע מן הסתם לא בתוך הכלל ולא מוצא [מן] הכלל וצריך השליח לחזור ולפרש ולשאול רולה אתה בזה: **מייתי הוא.** חשוב לענין נדרים מאותו המין כגון הכא שהאומר לשלוחו קנה לנו בשר מן השוק אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף והוא נמלך בבעל הבית ושואל כלום אני לוקח בשר עוף: **מייתי הוא.** מין בשר הוא שהרי אמר לו קנה לי בשר ואם לא היה עוף מין בשר לא היה נמלך אם יקח ממנו הא לאו בשר הוא: **לא מצאתי אלא דילועין.** ואינו לוקחן מיד כשמוצאן אומא לא קרו ליה אינשי ירק הא האי ירק סתם קאמר ליה ואי בכלל ירק הוא לא היה צריך לימלך: **אמר להם כן הדבר.** ומשם אני מביא ראיה שהוא מין ירק שאילו לא מצא אלא קטנית לא היה משיבו לא מצאתי אלא קטנית אלא לא מצאתי ירק ודילועין היה אומר לא מצאתי ירק אחר אלא דילועין ולמה היה אומר כן אלא שיש לך ללמוד שהדילועין נקראים ירק ואין הקטנית בכלל ירק: **סבר לה כר״ע.** דלע״ג דצריך לאימלוכי [ו] (ולא שקיל) מייתי הוא דאי לאו מייתי הוא לא הוה אמר אשקול מהאי: **ויש מהן מה״מ.** בשר בהמה: **ויש מדברי סופרים.** היה ועוף: **ש״מ.** מדאסר עוף בהעלאה משום גזירת אכילה ש״מ איסור אכילה דידיה מדאורייתא ולא כרב אשי: **אכילה גופה גזירה.** אטו בשר בהמה: **חלת חו״ל.** אינה אסורה לזרים אלא מדרבנן אבל חלת הארץ תרומה קרייה רחמנא [במדבר טו] ואסורה לזרים מוכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב): נאכלת

הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים. בגמרא מוקי לה כר״ע דכל מילי דמימליך עליה שליח בר מייתי הוא ובפ׳ הנודר מן הירק (נדרים דף נד:) פריך דבבשר דגים נמי מימליך ומוקי מתניתין דהכא במאן דכאיב ליה עייניה וביומא דהקזה דלא אכיל מיניס דגים אבל עוף אכיל בשלקא ומיהו בפרק בתרא דמעילה (דף כ.) לא קיימא שיטוא דהקזה אלא מסיק במאן דכאיב ליה עייניה אבל בשאר ימיס הנודר מן הבשר אסור אמר נמי בדגים: **הא עוף אסור מדאורייתא.** ה״ג ה״מ למינקט [ז] מיה ונראה דהא דס״ד שהוא דאורייתא משום דסמיך אסיפא דגזר העלאה אטו אכילה כדדייק רב יוסף בסמוך אבל אין לומר דדייק מדקתני כל הבשר דמשמע ליה שכל הבשר שוה זה כזה בשר עוף כבשר בהמה דהא הנודר מן הבשר אין כל הבשר שוה דאפילו ר״ע מודה דלא מיתסר בבשר עוף מדאורייתא כדאמר בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נד.) דמודה ר״ע דלא לקי: **ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה.** בכמה מקומות אמר היא גופה גזירה ואנן ניקום וגגזור גזירה לגזירה בפ״ק דשבת (דף יא:) ובפ׳ במה מדליקין (שם דף כא.) ובריש ביצה (דף ג.) והכא בעינן לאתויי ראיה לענין גזירה דהעלאה אטו אכילה ויש מקומות נמי דגזרינן גזירה לגזירה ולא חיישינן אין לדמות גזירות אכמיס זו לזו אלא במקומות שהש״ס מדמה:

[ט] חלת חוצה לארץ נאכלת עם הזר על השלחן. אין המשנה שנויה כן אלא הגמרא מביאה בקיצור וכן היא שנויה בפ׳ בתרא דמס׳ חלה (משנה ח) אמר ר״ג שלש ארלות לחלה מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת מכזיב עד הנהר ועד אמנה שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור מנהר [א] ועד אמנה ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום אוכלה רבי יוסי אומר אין צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות ולנדות וליולדות ונאכלת עם הזר על השלחן ונתנת לכל כהן שירלה והכי פירושו מכזיב עד הנהר ועד אמנה שהיו סמוכים לארץ העמים ואין יכולין לשמור עצמם ופירותיהם בטהרה והיו חלותיהם טמאות וטעונות שרפה ולכך צריכין להפרים שתי חלות אחת לאור שהיא חלה דאורייתא דפירותיהן גדלין בארץ ישראל ולכך נמי יש לה שיעור כדמפרש בירושלמי מפני שהיא מדברי תורה ואחת לכהן מדברי סופרים שלא תשתכח תורת חלה ולפי שהיא מדברי סופרים אין לה שיעור מנהר ועד אמנה ולפנים שהוא חולה לארץ שתי חלות ושתיהן מדברי סופרים אחת לאור משום דסמוכין לארץ ישראל ומתחזיא חלה דידהו כחלת ארץ ישראל גזרו עליה שלא לאוכלה כלל אפילו כהן טהור גמור כמו בחלת אור דא״י ואחת לכהן שלא תשתכח ויש לה שיעור לפי שהיא נאכלת וטבול יום אוכלה ואין צריך הערב שמש שלא החמירו בה כמו בתרומה דאורייתא רבי יוסי אומר אין צריך טבילה ואפילו בטומאה דקרי [ג] דבטומאה היולא מגופו שרי רבי יוסי מדלא חשיב בעל קרי באיסורא דזבין וזבות ואסורה לזבין וזבות כו׳ בלא טבילה איירי מדקאמר עלה בירושלמי דלרבי יוסי נצרכה ונראה דלרבנן נמי דבעו טבילה דוקא לבעל קרי שטומאה יולאה לו מגופו אבל טמא מת שרי בלא טבילה כרבי יוסי דאי מצרכי נמי טבילה בטמא מת תקשה להו כדמקשה גמ׳ בפ׳ עד כמה (בכורות דף כז:) וכי הזאה יש לנו ומה תועיל טבילה בטמא מת ומסתמא טמאי מתים היו כמה פעמים כי אי אפשר להם ליזהר מטומאת מת דנהי דמטומאת מת עצמו צריכין ליזהר מחמת כהותם מטומאת חרב הרי הוא כחלל אין יכולים כלל ליזהר דבשום בית שהיה בו מת מעולם נעשה כחלל כל המתכות שבתוכו והוי כמאהיל על המת כדאמרינן בנזיר בפ׳ כ״ג (דף נג.) וגם לא היו צריכין ליזהר מטומאת חרב הרי הוא כחלל כיון שאין הנזיר מגלח עליה כדמוכח בריש תוספתא דאהלות וא״כ כולן צריכין הזאה ואין סברא כלל שתקנו חכמים חלת חו״ל שלא יאכלוה אא״כ ילך ויזה בא״י ולהכי מסתבר שבלא הזאה וטבילה היו אוכלין אותה אפילו לרבנן דרבי יוסי ובבבל וכן לדידן שרחוקין מא״י ג״ל שתי חלות אלא אחת כדאמרינן בנזיר ונותנה לכהן קטן ואכיל לה דכי ליכא כהן קטן דוקא קאמר התם דמפרש אחרת ונותנה לכהן גדול ורא״שנה שורפה וחלה של אור מנהר ועד אמנון ולפנים אינה מותרת לכהן קטן אלא לעולם נשרפת דומיא דחלת אור ג״י משום דסמוכין לא״י ומתחזיא כחלת א״י כדפרישית ומש״ה צריך לעולם שתים אבל בדרחוקים כגון בבבל ודידן דלא מתחזיא חלה דידהו כחלת הארץ טמאה נותן לכהן קטן ומסתבר דאף לכהן גדול שטבל לקריו ולא בעינן הערב שמש דאין להחמיר בה מבחלה של כהן בסמוכין לא״י וכ״כ בה״ג בהלכות חלה אמר רבינא הלכה נהה קולה לה חלה ואכיל לה כהן קטן או מאן דטביל לקריו ויש קצת תימה אמאי קאמר דנותנה לכהן קטן כיון דאפילו כהן גדול יכול לאוכלה אחר שטבל או לבטלה ברוב כמו תרומה דאמרינן בפ׳ עד כמה (שם) רבה הוה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאה ונראה דדוקא חלת חו״ל לפי שאין לה שיעור ודבר מועט הוא קאמר דיכול ליתנה לכהן קטן כ״ש אם יש כהן גדול שטבל או רולה לבטלה שיכול ליתנה לו וכן משמע דדבר מועט הוא דקאמר התם דשקל לה בריש מסיא אבל תרומה שהיא מתבואה או מיין ושמן אין ליתן לכהן קטן לפי שהוא מאבדה ועוד יש לה שיעור כמו בתרומת מעשר ולכך אין ליתנה לקטן אלא לכהן גדול שטבל או רולה לבטלה ברוב וא״ל להפרים שניה דלא תשתכח כיון דמפרישין אחת כמו בחלה היכא דאיכא כהן קטן שלא מצינו בכל הש״ס שהיה צריך (ג) לפרש שתי תרומות אלא דוקא חלה כי ליכא כהן קטן או גדול שטבל שאז היא נשרפת ולכך צריך להפרים חלה שניה שלא תשתכח תורת חלה אבל תרומה דאין נותנין אותה אלא לכהן גדול שטבל או רולה לבטלה ברוב א״ל להפרים שניה דלא תשתכח כיון שמפרישין לעולם שתי חלות לא היו מפרישין אלא תרומה אחת לכך נראה שבחלה יש לחוש יותר שלא תשתכח משום דשייכא בכל אדם המגלגל עיסתו אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממריחי תבואות

והיכא

מסורת הש״ס

א) [לקמן קיג.], ב) [ל״ל דתנן], ג) נדרים נד. מעילה כ:, ד) [ל״ל לין], ה) [ל״ל לחסן], ו) [לעיל פד. וש״נ], ז) [שבת יא: ביצה ג. וש״נ], ח) חלה פ״ד מ״ח, ט) ר״מ, י) ל״ל אי לשקל, כ) [ועי׳ קצת ישוב לזה בתוס׳ ע״ב סוף ד״ה עוף וגביהם], ל) עי׳ מהר״מ על דבור זה.

גליון הש״ס

גמ׳ אמר ר״י רבי היא. מגילה דף ט ע״ב וש״נ:

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה אלא וכו׳ מנהר ואמנון ולפנים כל״ל ומיהא ועד נמתק: (ב) בא״ד בטומאה דקרי דטומאה היולא מגופו היא שרי ר׳ יוסי: (ג) בא״ד בכל הש״ס שהיה צריך להפריש שתי:

מוסף רש״י

ור״ע אוסר. דקסבר מין אחד הן (מעילה כ:) דקסבר דלועין בכלל ירק (נדרים נד.). **לא מצאתי אלא דלועין.** מכלל דלאו מייתי הוא (שם) אלמא כיון דמימליך מינא אחרינא הוא לחכי מותר בדלועין (מעילה כ:). **כן הדבר.** כלומר משם אני למד, דאע״ג דמימליך חדא מילתא היא, כלום הוא מחזר ואומר ירק לא מצאתי אלא קטנים, אלא כיון דאמר לא מצאתי אלא דלועין ואינו אומר לא מצאתי אלא קטנים, אלמא דדלועין בכלל ירק הן ואע״ג דמימליך עלייהו אליבא ס״ל לר״ע דחדא מילתא נינהו (שם). **רבי היא.** הוא אמרה לאמתני׳ ונקיב מילתיה חדא כחד תנא וחדא כחד תנא (ר״ה ז:) מתניתין רבי סתמה לפי דעתו ונקיב מילתיה כי הני תרי תנאי, בחד כתר שרשה דבריו של זה בזו ושל זה בזו (לעיל פד.). **ואנן נגזר בו׳.** הא דאמרינן בכולי הש״ס שאין גוחרין גזרה לגזרה, מהאי קרא נפקא, דשמרתם את משמרתי, עשו משמרת לתורתי, ולא משמרת למשמרת, שלא יעשו גזרה לגזרה (ביצה ב:).

עין משפט נר מצוה

ג א מיי׳ פ״ט מהלכות מלרים הל׳ ו טוש״ע י״ד סי׳ ריז סעיף ח ולהלן כהאי תנא:

ד ב מיי׳ שם הלכה י ועי׳ כ״מ טוש״ע שם סעיף ד:

ה ג מיי׳ פ״ט מהלכות מאכלות אסורות הל׳ ג סמג לאוין קמא טוש״ע י״ד סי׳ פז סעיף ב:

ו ד ה מיי׳ שם הל׳ ד ה טוש״ע שם סעיף ג:

רבינו גרשום

א״ ר׳ עקיבא האמר חיה ועוף אינן מה״ת. במשנה עצמה[ב]: כל מידי דמימליך עליה שליח כו׳. כיצד מימליך עליה שליחא דאי א״ל רבו לך קנה לי בשר והוא חזרו ואמר לא מצאתי אלא עופות ודאי בר מיניה דבשר הוא כדאשכחן בדילועין: ואין הקיטנית בכלל ירק. כלומר הכא נמי לענין עופות אומר לא מצאתי אלא עופות מכלל דעופות בכלל בשר: ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה: דתנן חלת חו״ל

ב) לקמן דף קיג.

עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פ״ה מהלכות בכורים הל׳ יב טושו״ע י״ד סי׳ שכג:
ח ב ג מיי׳ פ״ט מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ כ סמג לאוין קמא טוש״ע י״ד סי׳ פח סעיף ח:
ט ד ה מיי׳ שם הל׳ כז סמג לאוין קמא טוש״ע י״ד סי׳ פט סעיף ג:

רבינו גרשום

נאכלת עם הזר על השלחן כו׳. כלומר חלת חוצה לארץ אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים וגזרו חלת חו״ל משום חלת הארץ שלא יזלזלו בה וחזינן דלא גזרינן דנאכלת עם הזר על השלחן הכא נמי אי עוף לא הוה אסור מדברי תורה אלא משום דגזרה דבשר בחלב לא גזרינן שלא יהא נאכל עם (הזר) [הגבינה] על השלחן. א״ל אביי אי אשמעי׳ חלת חוצה לארץ בארץ דהביאה מחו״ל בארץ ובארץ נאכלת עם הזר על השלחן דלא גזרינן גזירה לגזירה איכא למשמע מינה דאין גוזרין גזירה לגזירה אבל הכא בחו״ל דנאכלת עם הזר על השלחן ליכא למשמע דאין גוזרין גזירה לגזירה דהאי דנאכלת עם הזר על השלחן בחו״ל היינו משום דליכא למיגזר משום חלת הארץ בארץ דזו בארץ וזו בחו״ל: ה״נ דגזרינן. כלומר דגזרינן העלאה אטו אכילה: גזירה שמא יעלה באילפס ראשון. כלומר היכא דרותח באור: ו) אבל אכיל לא. כלומר באכילה מודו ב״ש לב״ה דלא נאכל עם העוף באפיקורן כו׳. כשמפרש לקמן בלא קינוח הפה ובלא נט״י:

ז) נראה ל״ל עוף וגבינה נאכלין באפיקורן כו׳ כדמפרש לקמן וכו׳.

מסורת הש״ס

ח) [לקמן קז:], ב) שבת יג. עדיות פ״ב מ״ב, ג) [ל״ל והתנן], ד) [עדיות פ״ב מ״ב], ה) [דוגמתו בשבת קג.], ו) מגילה טו. תענית ט״ו מ״ו [נדה יט:], ז) [סנהדרין נ:], ח) [וע״ע תוס׳ בכורות כז: סד״ה וכי הזאהן], ט) [בכרכות לו:], י) [עי׳ מהר״מ שהריך בד״ז],

תורה אור השלם

1. וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדֳּכָי וַיַּגֵּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי:
אסתר ב כב

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה בשלמא אי וכו׳ ליכא למשמע מינה למתני׳ ממי וכו׳ כל״ל: ב) תוס׳ ד״ה ר״א וכו׳ לא פריך היינו מ״ק. נ״ב היינו משנה דלעיל:

מוסף רש״י

העוף עולה עם הגבינה על השלחן. שאוכל עליו מותר להניח בשר העוף אצל הגבינה, דקסברי בית שמאי בשר עוף בחלב לא אסור דאורייתא, ולא גזרי העלאה אטו אכילה, ואינו נאכל. עמו (שבת יג.).

והיכא דליכא כהן קטן ששורפה ומפרים שניה נותנה לכהן טמא אפילו הוא זב דלא מפליג התם בשום טומאה ולא דמיא לחלה שניה בסמוכין לא״י דהתם לעולם צריך להפרים אבל ברחוקים אי איכא כהן קטן או גדול שטבל נקריו אין צריך להפרים חלה שניה כלל והיא קלה ביותר אלא שאסורה לזרים דלא משכחת שאינה טובלת שהרי יש כמה מקומות דלא מפרשי לה כלל ואפילו ליכא כהן קטן ועל אותן מקומות יש קצת תימה אלא לפי שאינה טובלת וצריך לשומרה מלהאכילה לזרים נמנעו מלהפרים ושמא אפילו אינה מדמעת ואף על פי שהראשונה נראה קצת דמדמעת מדתניא בפרק רבי ישמעאל (מנחות דף סז.) תרומת עובד כוכבים בחו״ל אינה מדמעת דמשמע הא דישראל מדמעת מ״מ השניה שהיא קלה ביותר שמא אינה מדמעת וכמו שלא גזרו על תערובות דמאי כמו כן שמא לא גזרו בה כיון שהיא קלה כל כך: **וניתנת לכל כהן שירצה.** פירש בקונטרס דאפילו אינו מחזיק בתורת ה׳ יתנו לו חלת חולה לאכל ואין נראה לר״י דהא הוו דומיא דהנהו ששונה אחר משנה זאת ואלו ניתנין לכל כהן שירצה כו׳ ומשיב בהדייהו הזרוע והלחיים והקיבה ואמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קל:) שאין ניתנות למי שאינו מחזיק בתורת ה׳ לכך נראה לרבינו יצחק דהכא מיירי בדליכא כהן חבר אי נמי איכא כהן חבר שהוא עשיר ואינו רוצה לקבל ואפילו רוצה לקבל כיון דאין צריך וזה ע״ה עני וצריך שמצווים להחיותו שאם לא יתנו לו יצטרכו לתת לו חולין וקמ״ל דיכול ליתן אע״פ שאין בקי בטומאה וטהרה ולא חיישינן שמא יאכלנו בימי טומאתו אבל חלת הארץ אינה ניתנת אלא לכהן חבר שישמרנה בטהרה אפי׳ ליכא עתה כהן חבר אל יתננה לכהן ע״ה אלא ימתין עד שיזדמן לו כהן חבר[ט]:

מתקיף לה רב ששת. לא אאבי קא פריך אלא ארב יוסף חבירו פריך כדפי׳ בקונטרס: **רבי** יוסי היינו ת״ק. אבית הלל לא פריך [ב]היינו ת״ק דהכי קאמר דבר זה מחלוקת ב״ש וב״ה ואין זה סתמא ואח״כ מחלוקת דב״ש במקום בית הלל אינה משנה[ט]: **עוף** וגבינה אין בשר וגבינה לא. תימה דהיכי פריך מגבינה אחר בשר אבשר אחר גבינה דרב ילחק גבינה ואח״כ בשר אכיל ולא דמי כדאמר בסמוך ויש לומר דהכי פריך דבריתא דאגרא משמע עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בלי נטילת ידים ובלא קינוח הפה אבל שאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר אחלה אפילו בנטילה וקינוח לא סגי עד סעודה אחריתי כדאמר בסמוך אלא לאו אגבינה אחלה [י] והא דנקט הכא בשר וגבינה לא דק אלא גבינה ובשר לא ואגב דמזכיר בבריתא עוף אחלה נקט נמי הכא בשר אחלה ובריתא נקט עוף אחלה דאפילו עוף אחלה נאכל באפיקורן ור״ת מפרש וכן הלכות גדולות דאכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בלא נטילה וקינוח אבל בנטילה וקינוח שרי אכל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה וקינוח ומר עוקבא דלא אכיל עד סעודה אחריתי היינו בלא נטילה וקינוח אי נמי מחמיר על עצמו היה ולפירושו קשה מאי פריך הכא ארב ילחק ול״ל לפירושו דלענין נטילת ידים אין חילוק בין בשר אחלה לגבינה אחלה ולגבי קינוח דווקא יש חילוק והעולם נהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר כלל ואפילו אחר עוף ואע״ג דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן דמשמע עוף אחלה דילמא משום דסבר בשר עוף באכל לאו דאורייתא ולא קיימא לן הכי ומיהו קשה בבריתא דאגרא כמאן אי כרבי יוסי הגלילי הא אף לכתחלה שרי לבשל ולאכול זה עם זה כדאמר לקמן (דף קטז.) דבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב ואי כר״ע הוה ליה למיתני היה בהדי עוף ודוחק להעמידה כב״ש דאמרי העוף עולה ואינו נאכל ומיהו אשכחן נמי לרבי אלעזר בר׳ לדוק דתניא בתוספתא כב״ש אי נמי כר״ע ונקט עוף משום דשכיח והוא הדין היה דהכי נמי קאמר לעיל הא עוף אסור מדאורייתא כמאן דלא כר״ע והוה ליה למינקט נמי היה ור״ת מפרש טעמא דאגרא משום דעוף אינו נדבק בידים ובשיניים ומגיכים:

אילימא

[א]נאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן שירצה אמר ליה אביי בשלמא אי אשמועינן חלת חוצה לארץ בארץ דאיכא למיגזר משום חלת הארץ דאורייתא ולא גזרינן איכא למשמע מינה אלא חו״ל משום דליכא למיגזר הוא אבל הכא אי שרית ליה לאסוקי עוף וגבינה אתי לאסוקי בשר וגבינה ומיכל בשר בחלב דאורייתא מתקיף לה רב ששת סוף סוף [ב]צונן בצונן הוא אמר אביי גזירה שמא יעלה באילפס רותח סוף סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל אלא גזירה שמא יעלה באילפס ראשון: **מתני׳** [ג]העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב״ש וב״ה אומרים [ד]לא עולה ולא נאכל א״ר יוסי זו מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה [ה]באיזה שולחן אמרו בשולחן שאוכל עליו אבל בשולחן שסודר עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש: **גמ׳** רבי יוסי היינו ת״ק וכ״ת אכילה גופה איכא בינייהו דקאמר ת״ק בהעלאה קא מיפלגי באכילה לא פליגי ואמר ליה רבי יוסי אכילה גופה מקולי בית שמאי ומחומרי ב״ה [ו]והתניא [ז]רבי יוסי אומר ששה דברים מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה וזו אחת מהן עוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב״ש ובה״א לא עולה ולא נאכל אלא [ח]הא קמשמע לן מאן תנא קמא רבי יוסי [ט]כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר [1]ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי תנא אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא תני לה והוא אמר לה [י]בלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה אכל אייתו ליה בשרא אכל ולא משא ידיה אמרי ליה והא תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא אמר להו [יא]הני מילי בליליא אבל ביממא הא חזינא תניא בית שמאי אומרים מקנח ובית הלל אומרים מדיח מאי מקנח ומאי מדיח אילימא **נאכלת.** לכהן עם הזר ולא גזרינן דילמא שקיל זר מיניה ואכיל דהא אכילה גופה לא מיתסרא בה אלא משום גזירת אכילת חלת הארץ: **לכל כהן שירצה.** אפילו לעם הארץ שאין משמרה בטהרה מה שאין כן בחלת הארץ דכתיב (הב״ב נא) לתת מנת להכהנים למחזיקים בתורת ה׳ מחזיקים יש להם מנת ולא שאין מחזיקין[ו]. אלמא בדרבנן לא גזרינן העלאה אטו אכילה: **בשלמא אי אשמועינן חלת חו״ל נאכלת.** שהביאה לארץ ואשמועינן דאע״ג דיש כאן חלה דאורייתא ואיכא למיגזר הא אטו הא דאי מסקת חלת חוצה לארץ (לארץ) אתי לאסוקי חלת הארץ ומיכלה הזר הוה איכא למשמע מינה א] מתניתין ממי אי לא דאכילת עוף דאורייתא לא הוה גזר העלאתו אטו אכילתו ולא אטו דבהמה אלא בחולה לארץ טעמא משום דליכא למיגזר אטו שוס איסור דאורייתא הוא: **אבל הכא.** אע״ג דלא איבעי לן למגזר העלאתו אטו אכילתו איכא למיגזר העלאתו אטו העלאת ואכילת בשר בהמה דכי מסיק להו היינו אכילה דאתי למיכלינהו בהדדי: **מתקיף לה רב ששת.** אפילו את״ל בשר עוף בחלב דאורייתא עדיין משכחת לה גזירה לגזירה דהא העלאה דרבנן משום אכילה ואכילה גופה דרבנן דהא סוף סוף לונן ולונן הוא ואפי׳ אכיל להו כי הדדי ליכא איסור דאורייתא דדרך בישול אסרה תורה: **גזירה שמא יעלה.** בשר בהמה עם הגבינה בתוך אילפס רותח דה״ל בישול: **מתני׳ ואינו נאכל.** עם הגבינה: **א״ר יוסי דבר זה כו׳.** בגמ׳ פריך היינו תנא קמא: **בשולחן שאוכל עליו.** דאיידי דממשמשי ביה ידא אתי לאתנוחי זה ע״ג זה: **גמ׳ רבי יוסי אומר ו׳ דברים כו׳.** יש אחרות הרבה אבל באלו ששה לא היו מודים לו חביריו שיהיו ב״ש מקילין ובית הלל מחמירין: **כל האומר דבר בשם אומרו.** והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו: **באפיקורן.** דרך הפקר שאינו נזהר בהן וכדמפרש: **הוא אני.** כך קבלה סדורה מרבו: **והוא אמר לה.** והוא פירשה מסברא שלו דמאי אפיקורן: **בלא קינוח הפה.** שאם אכל זה ובקש לאכול זה אין צריך ליטול ידיו ולקנח. אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא נדבק כלום מן הראשון בחניכיו: **הא קא חזינן.** ידיס ריקניות שאין דבוק בהם כלוס:

אילימא

מתקיף לה רב ששת. לכהן עם הזר ולא גזרינן דילמא שקיל זר מיניה ואכיל דהא אכילה גופה לא מיתסרא בה אלא משום גזירת אכילת חלת הארץ: **לכל כהן שירצה.** אפילו לעם הארץ שאין משמרה בטהרה מה שאין כן בחלת הארץ דכתיב (הב״ב נא) לתת מנת להכהנים למחזיקים בתורת ה׳ מחזיקים יש להם מנת ולא שאין מחזיקין[ו]. אלמא בדרבנן לא גזרינן העלאה אטו אכילה: **בשלמא אי אשמועינן חלת חו״ל נאכלת.** שהביאה לארץ ואשמועינן דאע״ג דיש כאן חלה דאורייתא ואיכא למיגזר הא אטו הא דאי מסקת חלת חוצה לארץ (לארץ) אתי לאסוקי חלת הארץ ומיכלה הזר הוה איכא למשמע מינה א] מתניתין ממי אי לא דאכילת עוף דאורייתא לא הוה גזר העלאתו אטו אכילתו ולא אטו דבהמה אלא בחולה לארץ טעמא משום דליכא למיגזר אטו שוס איסור דאורייתא הוא: **אבל הכא.** אע״ג דלא איבעי לן למגזר העלאתו אטו אכילתו איכא למיגזר העלאתו אטו העלאת ואכילת בשר בהמה דכי מסיק להו היינו אכילה דאתי למיכלינהו בהדדי: **מתקיף לה רב ששת.** אפילו את״ל בשר עוף בחלב דאורייתא עדיין משכחת לה גזירה לגזירה דהא העלאה דרבנן משום אכילה ואכילה גופה דרבנן דהא סוף סוף לונן ולונן הוא ואפי׳ אכיל להו כי הדדי ליכא איסור דאורייתא דדרך בישול אסרה תורה: **גזירה שמא יעלה.** בשר בהמה עם הגבינה בתוך אילפס רותח דה״ל בישול: **מתני׳ ואינו נאכל.** עם הגבינה: **א״ר יוסי דבר זה כו׳.** בגמ׳ פריך היינו תנא קמא: **בשולחן שאוכל עליו.** דאיידי דממשמשי ביה ידא אתי לאתנוחי זה ע״ג זה: **גמ׳ רבי יוסי אומר ו׳ דברים כו׳.** יש אחרות הרבה אבל באלו ששה לא היו מודים לו חביריו שיהיו ב״ש מקילין ובית הלל מחמירין: **כל האומר דבר בשם אומרו.** והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו: **באפיקורן.** דרך הפקר שאינו נזהר בהן וכדמפרש: **הוא אני.** כך קבלה סדורה מרבו: **והוא אמר לה.** והוא פירשה מסברא שלו דמאי אפיקורן: **בלא קינוח הפה.** שאם אכל זה ובקש לאכול זה אין צריך ליטול ידיו ולקנח. אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא נדבק כלום מן הראשון בחניכיו: **הא קא חזינן.** ידיס ריקניות שאין דבוק בהם כלוס:

אילימא

אילימא בית שמאי אומרים מקנח ולא בעי מדיח ובית הלל אומרים מדיח ולא בעי מקנח אלא הא דאמר רבי זירא אין קינוח פה אלא בפת כמאן כב"ש אלא בית שמאי אומרים מקנח ולא בעי מדיח ובית הלל אומרים אף מדיח [ה] **הוי ליה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל ולתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל אלא בית שמאי אומרים מקנח והוא הדין למדיח וב"ה אומרים** [א]**מדיח והוא הדין למקנח מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי גופא אמר רבי זירא אין קינוח הפה אלא בפת והני מילי בדחיטי אבל בדשערי לא ודחיטי נמי לא אמרן אלא בקרירא אבל בחמימא משטר שטרי והני מילי ברכיכא אבל באקושא לא והלכתא** [ב]**בכל מילי הוי קינוח לבר מקמחא תמרי וירקא בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן כמה ישהה בין בשר לגבינה א"ל ולא כלום איני והא אמר רב חסדא** [ג]**אכל בשר אסור לאכול גבינה** [ד]**גבינה מותר לאכול בשר אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר א"ל ולא כלום גופא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר אמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו** [ה]**קרי עליה** [ו]**הבשר עודנו בין שיניהם אמר מר עוקבא אנא להא מלתא אלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכל גבינה עד למחר** [ח] **עד השתא ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא** [ו]**לסעודתא אחריתא אכילנא אמר שמואל אנא להא מלתא אלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא** [ט]**הוה סייר נכסיה תרי זמני ביומא ואנא לא סיירנא אלא חדא זימנא שמואל לטעמיה דאמר שמואל מאן דסייר נכסיה כל יומא משכח אסתירא אביי הוה סייר נכסיה כל יומא ויומא יומא חד פגע באריסיה דדרי פתכא דאופי אמר ליה הני להיכא אמר ליה לבי מר אמר ליה** [י]**כבר קדמוך רבנן רב אסי הוה סייר נכסיה כל יומא אמר היכא נינהו כל הני אסתירי דמר שמואל יומא חד חזא צינורא דבדקא בארעיה שקליה לגלימיה כריכיה אותביה בגוה רמא קלא אתו אינשי סברוה** [כ] [א] **אשכחתינהו לכולהו איסתרי דמר שמואל: אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיין** [ז]**מים ראשונים מצוה** [ח]**ואחרונים חובה מיתיבי מים ראשונים ואחרונים חובה** [ט]**אמצעיים רשות מצוה לגבי רשות חובה קרי לה גופא מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות** [י]**ראשונים נוטלין בין בכלי בין על גבי קרקע אחרונים אין נוטלין אלא בכלי ואמרי לה** [כ]**אין נוטלין על גבי קרקע מאי בינייהו איכא בינייהו** [ל]**קינסא** [מ]**מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן אחרונים** [נ]**אין נוטלין אלא בצונן מפני שחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא: מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן: אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי לא שנו אלא שאין היד**

סולדת

אילימא ב"ש אומרים מקנח ולא בעי מדיח. פירש בקונטרס שהקינוח יפה מן ההדחה ולא הוזכר כאן הדחה וב"ה אומרים מדיח ולא בעי מקנח ולא סגי ליה בקינוח אלא מדיח במים והוא עיקר ואין צריך קינוח: **אין קינוח פה.** להכשיר לאכול בשר אחר גבינה: **אלא.** אם כן קנחו בפת דקינוח הפת שאוכל הפת בינתים היא יפה: **נימא בית שמאי היא.** דאי בית הלל הדחה בעי ולא הוזכר קינוח: **אף מדיח.** תרוייהו בעינן וקאמר רבי זירא דקינוח בין למר ובין למר בפת הוא: **וליתנייה.** במסכת עדיות (פ"ד ופ"ה) שכל קולי ב"ש וחומרי ב"ה נשנו שם: **והוא הדין.** דתרוייהו בעינן: **בדשערי לא.** מפני שמתפרר בתוך הפה ואינו נקשר יחד כשלועסו לפיכך אינו מקנח: **שטר.** נעשה רך ונדבק בחיך. ודוגמתו בהשוכר (ב"מ דף פה:) אשטר מיסטר תחבושת על העין: **אקושא.** קשה יותר מדאי וגם הוא מתפרר בתוך הפה כשל שעורים: **קמחא תמרי וירקא.** רכין הן: **בין בשר לגבינה.** משמע שאוכל בשר ורוצה לאכול גבינה: **אסור לאכול גבינה.** משום דבשר מוליא שומן והוא נדבק בפה ומתריך בטעמו: **בשר שבין השיניים.** מי חשיב בשר שלא לאכול גבינה עמו עד שיטלנו: **הבשר עודנו.** אלמא מיקרי בשר: **אנא להא מילתא חנא בר חמרא.** לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין: **למחר כי השתא.** מעת לעת: **סייר.** הולך ורואה קרקעותיו מה הן צריכות: **משכח איסתירא.** מוצא סלע מפני שמתקנים בכל הצריך: **פתכא דאופי.** משוי עליס שהיה גוגבו: **קדמוך.** שאמרו שיהא אדם רואה נכסיו בכל יום ויראה מה יעשה: **צינורא דבדקא.** המים יוצאין חוץ לגדותיהן ובאין לשטוף פירותיו דרך פחת שבשפת האמה: **רמא קלא.** הריס קול וצווח: [ד] **חובה.** עדיפא ממצוה. ולקמיה [ע"ב] מפרש מאי חובותייהו: **מצוה.** לשמוע דברי חכמים: **אמצעיים.** שנוטלין בין תבשיל לתבשיל [ה] בעלמא: **מצוה לגבי רשות חובה קרי לה.** משום דתני אמצעיים בהדייהו קרי לראשוני חובה דאע"פ שאינן אלא מצוה חשובות הן אצל הרשות לקרותם חובה: **בין בכלי.** מתחתיהם לקבלם: **קינסא.** אם נותן שפאי עליס וקסמין תחתיהן למאן דאמר כלי הכא לאו כלי הוא ולמ"ד אין נוטלין על גבי קרקע שפיר דמי ולקמן [שם] מפרש משום דרוח רעה שורה עליהן כשהן על גבי קרקע: **מפעפעין.** אשטינ"ט מרככין את הידים ומגליעין בהן את זוהם התבשיל:

סולדת

ברכה אבל אחרונים שהם לצורך אדם משום מלח סדומית אין טעונין [ו] ברכה [ז] ומכאן כתב רבינו יהודה בפרק במה מדליקין בתוספ' שאין לברך על קריאת שמע שלפני מטתו אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות שמע ואם תאמר אמצעיים כגון בין גבינה לבשר שהן לצורך מצוה יהיו טעונין ברכה וי"ל דאין זה כי אם הכשר אכילה כמו ניקור חלב ומליחת בשר:

מסורת הש"ס

[א] [נעיל נב: וש"נ], [ב] [עי' פרש"י תענית כ: ד"ה ומיירי], [ג] [שבת יט. ב"ב קסז.], [ד] [ל"ל אחר ד"ה מצוה], [ה] בס"ל נוסף: לנקיות, [ו] [וע"ע תוס' שבת כה: ד"ה מובהן], [ז] מכאן עד שמע אין זה מדברי התוס' כי אם איזה גליון ונעתו הסופרים וכתבוהו בפנים. מהר"מ,

תורה אור השלם

1. הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְיָ חָרָה בָעָם וַיַּךְ יְיָ בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד:

במדבר יא לג

הגהות הב"ח

(ה) גמ' למחר כי השתא: (ב) שם סברוה אמר אשכחתינהו:

לעזי רש"י

אשטנ"ט [אישבולנ"ט]. מרתיח.

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כו טוש"ע י"ד סימן פט ס"ב:
יא ג מיי' שם הל' כא טור ש"ע י"ד סי' פט סעיף ה:
יב ד מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעיף ב:
יג ה ו מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ה:
יד ז מיי' פ"ו מהלכות ברכות הל' ב סמג עשין כז טור ש"ע א"ח סי' קנח סעיף ו [וכתב אלפס עוד ברכות פ"ח דף מד.]:
טו ח מיי' שם וע"ש בהשגות וכ"מ סמג שם טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף ה:
טז ט מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' קנג סעיף ה:
יז י מיי' שם הל' טו:
יח כ ל מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף ב:
יט מ מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' קס ס"ו:
כ נ מיי' שם טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף ג:

שיטה מקובצת

(א) אתו אינשי סברוה אמר אשכחתינהו לכולהו:

רבינו גרשום

ב"ש אומרים מקנח. כלומר בפת: ואי בעי תימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כלומר ב"ש אומרים מקנח זו היא הפה וב"ה אומרים מדיח אלו ידיו אבל בפה מודו ב"ה לב"ש דאין קנוח הפה אלא בפת: בשר של בין השינים מהו. כלומר אם יש לו בשר בין השינים מהו שיאכל גבינה: פתכא דאופתא. כלומר עץ גדול: פתכא דאופי. משאוי של עצים היה נושא לביתו בלא ידיעתו דאביי: אמר ליה כבר קדמוך רבנן. כלומר רבנן דאמרי דמאן דסייר נכסי מישתכח ביה איסתרא קדמוך דאנא חזיתיך דאי לא הוה חזיתיך היית מגנבו ממני: חזא צינורא דבדקא. כלומר (ב) רבוע ארעא ושטפי מיא לארעיה: מצוה לגבי רשות חובה קרי לה: ניטלין בין בכלי בין על גבי קרקע. כלומר בין שמקבלין אותו בכלי בין שניטלין ע"ג קרקע: אחרונים אין ניטלין. אא"כ מקבלין אותן המים ששופכין על הידים בכלי דבעינן למימר קמן דרוח רעה שורה עליהן ואמרי לה אין ניטלין ע"ג קרקע: איכא בינייהו קינסא כו'. כלומר דמקבלין אותן ע"ג תחיכה של עץ למ"ד אין ניטלין אלא בכלי ע"ג קינסא לאו כלי הוא למ"ד דאין ניטלין ע"ג קרקע ע"ג קינסא שפיר דמי: בין בחמין בין בצונן. כלומר בין ממים חמין בין ממים צונן: לא שנו אלא שאין היד

(ב) מולי ל"ל דנפתח הגדר ושטפי מיא לארעיה.

לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל. אומר רבינו שמואל דמיירי בשניהם של בשר או שניהם של גבינה אבל בין תבשיל של בשר לגבינה שלפניו חובה אבל לגבינה של אחריו לא קאמר דאפילו בנטילת ידיים אסור לאכול עד סעודה אחרת כדאמר לעיל אכל בשר אסור לאכול גבינה ואין נראה לר"ת דבין תבשיל לגבינה משמע תבשיל תחלה כדאמר לעיל כמה יסהה בין בשר לגבינה ולא כלום ופריך והא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה אלא כמה יסהה בין גבינה לבשר כו' ועוד בין תבשיל לתבשיל בשניהם של בשר או של גבינה למה יש לו ליטול כלל ומפרש ר"ת דבין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל דבשר לתבשיל של גבינה דכיון דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם לא המתינו שיהא חובה ליטול ידיו בינתיים ואינו אלא רשות אבל בין תבשיל דבשר לגבינה שהגבינה בעין חובה ויתכן פירוש זה אף לדברי האוסרין לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה אפי' בנטילה וקינוח:

חזנהו

סולדת בהן אבל היד סולדת בהן אין נוטלין בהן ואיכא דמתני לה אסיפא [א]אחרונים אין נוטלין אלא בצונן אבל בחמין לא אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי לא שנו אלא שהיד סולדת בהן אבל אין היד סולדת בהן נוטלין [ב]מכלל דראשונים אף על פי שהיד סולדת בהן מותר אמצעיים רשות אמר רב נחמן [ג]לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה [ד]אמר רב יהודה בריה [ה]דרבי חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אמר אבייי ומשתכח כי קורטא בכורא אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל מלחא מאי אמר ליה לא מבעיא אמר אבייי מריש הוה אמינא האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא אמר לי [ו]מר [ז]משום דשריא רוח רעה עלייהו ואמר אבייי מריש הוה אמינא האי דלא שקיל מידי מפתורא כי נקיט אינש כסא למשתי שמא יארע דבר קלקלה בסעודה אמר לי מר משום דקשי לרוח צרדא ולא אמרן אלא דשקיל ולא מהדר אבל משקל ואהדורי לית לן בה ולא אמרן אלא חוץ לארבע אמות אבל תוך ארבע אמות לית לן בה ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי דלא צריך לסעודתא לית לן בה מר בר רב אשי קפיד אפילו אאסיתא ובוכנא דתבלי מידי דצריכי לסעודתא ואמר אבייי מריש הוה אמינא האי דכנשי [ח]נשווראה משום מנקירותא אמר לי מר [ט]משום דקשי לעניותא ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשווראה טובא יומא חד כרך [י]ליפתא איבלי אמר השתא ודאי נפל בידאי בתר דאכיל אייתי מרא עקרינהו ליבלי שדינהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ההוא גברא מביתיה ואמר אבייי מריש הוה אמינא האי דלא שתי אופיא משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשי לכרסם מישתיה קשה לכרסם מינפח ביה קשיא לרישא מדחייה קשיא לעניותא מאי תקנתיה לשקעיה שקועי לכרסם דחמרא שיכרא דשיכרא מיא דמיא לית ליה תקנתא והיינו דאמרי אינשי [יא]בתר עניא אזלא עניותא ואמר אבייי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאה משום דמיחזי כרעבתנותא אמר לי מר משום דקשי לכשפים [יב]רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו לא אותבוה אמרה מלתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוה אמרה להו מאי איעביד לכו דלא מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינה אמנייכו ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה ואמר אבייי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא דנפל אתכא [יג] משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשה לריח הפה ואמר אבייי מריש הוה אמינא האי דלא יתבי תותי מרזיבא משום שופכים אמר לי מר משום דשכיחי מזיקין הנהו שקולאי דהוו דרו חביתא דחמרא בעו לאיתפוחי אותבוה תותי מרזיבא פקעה אתו לקמיה דמר בר רב אשי אפיק שיפורי שמתיה אתא לקמיה אמר ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה היכי אעביד כי אותביה באונאי אמר ליה את בדוכתא דשכיחי רבים מאי בעית את הוא דשנית זיל שלים אמר ליה השתא נמי ליקבע לי מר זימנא ואפרע קבע ליה זימנא כי מטא זימנא איעכב כי אתא אמר ליה אמאי לא אתית בזמנך אמר ליה [יד]כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למשקל מיניה עד דמשכחינן מידי דהפקרא ואמר אבייי מריש הוה אמינא האי דשדי מיא מפומא דחצבא משום ציבתא אמר לי מר משום דאיכא מים הרעים ההוא בר שידא דהוה בי רב פפא אזל לאתויי מיא מנהרא איעכב כי אתא אמרו ליה אמאי איעכבת אמר להו עד דחלפי מים הרעים אדהכי

חזנהו

המיס: **מים רעים.** פעמים ששתה מהן שד וזו תקנתן: **דהוה בי רב פפא.** שהיה משמשו: **עד דחלפי מים הרעים.** ששתו המזיקין מהן:

האכילו

סולדת. נכוית. אם היד סולדת בהן בטלו ונשתנו מתורת מים: **איכא דמתני לה אסיפא.** לא שנו דאחרונים בחמין לא: **מכלל דו'.** דבהנך דאסר לאחרונים שרי לראשונים: **שמלח סדומית יש.** ואמרו חכמים[ט] על כל אכילתך אכול מלח וכיון דנגע במלח כי הדר יהיב ידו אעיניים משמא להו ולפיכך צריך לנטלן: **ומשתכחא כי קורטא בכורא.** אינה מצויה אלא קורט בכור: **כל מילחא.** מדד מלח כמו (שמות טז) וימודו בעומר [כ]וכלו בעומרא: **מאי.** צריך ליטול אחריו או לא: **משום זוהמא.** שריחן מסריח ורעות מאוסות: **למישתי.** כשאדם שותה אין לוקחין כלום מלפניו: **דבר קלקלה.** שמא יכעוס השותה שחפץ באותו דבר הניטל וכי יכעוס יסתכן ויחנק: **רוח צרדא.** אשטולדישו"ן: **חוץ לארבע אמות.** שמוליאו חוץ לארבע אמות של שולחן: **דכנשי נשווראה.** שמכנדין פירורי אוכלין מן הבית: **מנקירותא.** לנקר הבית נקיון: **מהדר אנפריה שרא דעניותא.** שר הממונה על העניות היה רודף לעוכדו ולהביאו לידי עניות: **איבלי.** [ל]על עשבים שבאפר: **נפל לידאי.** שלא יוכל לנקט הפירורין מבין העשבים ויהו למדרס רגלים ואלכלכו בכך: **שמעיה.** ההוא גברא לההוא שרא: **דקאמר ווי דאפקיה מביתיה.** הוליאני זה ממקום מנוחתי: **אופיא.** אשקומ"א: **לכרסם.** רירין הבאין מן החוטם: **מדחיה.** בידו לגלגלין: **ליקעיה שקועי.** בתוך המשקה עד שיכלה מאליו: **לכרסם דחמרא.** שבא לו מחמת אופיא דחמרא: **שכרא.** רפואתו לשתות שכר: **לכרסם דשכרא.** שבא מחמת אופיא דשכרא ליפתי מיא: **כתר עניא.** זה שלא היה לו אלא מים לשתות: **מישתא דאסר גינאה.** שאין מוליאין שום אז כרישין מאגודה שאוגדין מוכרי ירק לאוכלו: **כרעבתנותא.** שאין יכול להמתין עד שיתירנו: **לכשפים.** הרואה אותו יכול לעשות לו כשפים והנשמר ממנו אין כשפים נוחין לחול עליו: **מטרוניתא.** נכרית: **אותבן בהדייכו.** הושיבוני עמכם בספינה: **אמרה מילתא.** לחש של מכשפות: **אסריה לארבא.** שלא יזה ממקומה: **אמרי אינהו מילתא.** אף הן היו בקיאין בדבר ועושין להליל עצמם מיד המכשול[ט]. ואיכא דאמרי שאמרו שם ולא מוכחא מילתא: **מאי איעבד לו.** שאין מכשפות שולטת בכם שאתם נשמרין מכל דבר הקשה להן: **דלא מקנח לו בחספא.** אין אתם מקנחין עצמכם בחרס בבית הכסא ואין אתם הורגין כינה במלבושכם: **מרזיבא.** ליצור המקלח מים מן הגג: **שופכין.** שמא ירדו עליו מים מאוסין המקלחים מתשמים המשתמשין על הגג ושופכין מי תשמים והן באין לצינור: **שקולאי.** נושאי משאות בשכר: **פקעה.** שבירה המזיק: **שמתיה.** למזיק: **דאותביה באונאי.** הושיבוה באזני שהייתי יושן שם: **דלייר וחתים.** כלומר[יא] באחד מכל אלו אין לנו רשות: **דשדו מיא.** השותה בכל שופך תחלה מן המים לארץ: **משום ליבאה.** קסמין וקשין שעל פני המים: **מים רעים.** פעמים ששתה מהן שד וזו תקנתן: **דהוה בי רב פפא.** שהיה משמשו: **עד דחלפי מים הרעים.** ששתו המזיקין מהן:

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ו מהל' ברכות הלכה טז טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף ג וש"ס:

כב ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' קס סעיף ו:

כג ג מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כו ופ"ג מהלכות ברכות הלכה ג) סמג לאוין קמא טוש"ע או"ח סי' קעג סעיף ג וי"ד סי' פט ס"ג:

כד ד מיי' פ"ו מהל' ברכות הל' טו וע"ש בכ"מ סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף ב:

כה ה טוש"ע א"ח סי' קפ סעיף ד:

רבינו גרשום

סולדת בהן. כלומר אלא שאין היד נכוית בהן אבל היד נכוית בהן אסור: כי קורטא בכורא. כלומר כקרטין של מלח בשלשים סאין: שמא יארע דבר קלקלה בסעודה. כלומר שמא יקפיד בשעה דנקיט כסא בידיה או מאכל כשקה וישפכנו ויארע קלקלה בסעודה: דקשי לרוח צרדא. שנופל מאותו חולי: ולא אמרן אלא חוץ לד' אמות. כלומר הא דאמרן דלא לישקול אינש מידי מפתורא כי נקיט אינש כסא ויתיב אתכא: חוץ לד' אמות. כלומר שרוצה ליטלו חוץ לד' אמות מן השלחן ואי עביד קשה לרוח צרדא למאן דנקיט כסא בידיה: האי דכנשי נישווראה. כלומר האי דמיכנשי פירורין מתחת השלחן: משום מנקרותא. כלומר שרוצה לנקר ביתו: א"ל מר. זהו רבה: הוה קא אכיל נהמא (איכלא) [איבלי]. כלומר ביני עשבים: אפקוה לההוא גברא מביתיה. כלומר לעניות: חופיא. אָשקומַאבלע"ז: לכרסם. קדרן בלע"ז מי שאינו יכול להוציא ניעו זהו קדרן בלע"ז: מנפחביה קשי לרישא. כלומר לחולי של ראש: מדחיה קשי לעניותא. כלומר מדחהו בידו קשי לעניותא: שיכרא מעבר ליה. כלומר לישתי שיכרא אחריו וירפא: דשיכרא מים. כלומר מאן דשתי אופיא משיכרא לישתי מיא בתריה וירפא: דמים לית ליה תקנתא: [בתר עניא]. דעני אורחיה למישתי מיא: מכישא דאסר גינאה. כלומר מאותו קישור שקשר בעל הגינה למכור: אמרה מלתא אסרה לארבא. כלומר אמרה מלתא דכשפים: לא קטיל לכו כינה. על בגד שלך: תותי מרזבא. צינור: משום שופכין. כלומר ששופך הצינור מים עליו: הנהו שקולאי. בני אדם שנושאין משואות: בעי לאיתפוחי תותי מרזבא. [את הוא דשניה]. כלומר

מסורת הש"ם

א) עירובין יז: ע"ש, ב) [ל"ל דלכ חייא], ג) [היינו רבה בר נחמני עיין רש"י שבת כב.], ד) [פסחים קיא:], ה) [ל"ל ריפתא כ"א בע"י], ו) [צ"ק לב. וש"נ], ז) שבת פא:, ח) [גי' ישמה של ע"י מתכא], ט) [עי' תוס' תענית ח: ד"ה אלא], י) [בכרכות מ.], כ) [ל"ל תרגום וכלו בעומרא], ל) בע"י: המכשפות, מ) נכ"ל: כולה,

גליון הש"ם

רש"י ד"ה איבלי על עשבים. וכן גיטין דף סח ע"ב מולפא דימא ובבא:

לעזי רש"י

אישטורדישו"ן. עילפון, הלם, מבוכה.
אישקומ"א. קצף.

מוסף רש"י

שמלח סדומית יש. ומאור רבנן אמר כל אכילתך אכול מלח, ומשום מלח שנכל בו אלבעו מיקנו מים אחרונים (ערובין יז:) שמלח סדומית דקה היא מאד ודבקת ביד ואינה ניכרת (ביצה לט.). **כי קורטא בכורא.** כגור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן (ערובין שם). **נשווראה.** פירורין (פסחים קיא:). **מטרוניתא.** נכרית היתה (שבת פא:). **אמרה מילתא.** לכשפים ואסרתה לארבא ולא זזה ממקומה (שם). **אמרו אינהו מילתא.** על ידי שם טהרה (שם). **דלא מקנח לכו בחספא.** שאוכל לעשות לכם כשפים (שבת פב.). **ולא קטיל לכו כינה אמנייכו.** ואין אתם הורגין כינה בבגדיכם (שם). **ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה.** אין אתם מוליאין שום וכרישא ואגל מאגודה שאוגדין הגגים ואוכלים, אבל אתם מתירין האגודה תחילה, ש"מ כל הני קשה לכשפים (שם).

רבינו גרשום (המשך)

אתה עשית שינוי דבמקום רבים הזקתה: האי דשדי מיא מפומא דחצבא. כלומר כשאדם רוצה לשתות ושופך מעט מים תחלה קודם שישתה: משום ציבוראתא. כלומר כשראיתי ששופכין מים בתחלה אמרתי משום ציבי דאית ביה במיא עושין כן: משום דאיכא מים הרעים. כלומר דשדי עלייהו רוח רעה:

מסורת הש"ס

האכילו בשר חזיר. שהיה חנוני ישראל מוכר בשר שחוטה לישראל ומבשל ומאכילם וכשהעובד כוכבים בא בחנותו מאכילו נבלות ובא יהודי אחד לאכול ולא נטל ידיו וכשבור זה שעובד כוכבים הוא והאכילו בשר חזיר[1]: **הוליאו אשה מבעלה והרגו את הנפש.** בפרק בתרא דיומא בעובדא דכידור איכא למ"ד קטלה ואיכא למ"ד לא קטלה אלא אפקה: **וסימניך.** שלא תטעה מי מהם אמר הוליאו ומי מהם אמר הרגו: **אתא רב דימי אמר אפקה אתא רבין אמר קטלה.** הראשון הוליאה והשני הרגה אחוז הסימן כאילו שניהם נעשו בה גירושין והריגה ושוב לא תטעה דודאי אין להחליף ולומר הראשון הרגה והשני הוליאה והם היו יודעין דרב דימי אתא מארץ ישראל מקמי רבין: **חדא מהני דו' לחומרא.** לאשונים בשר חזיר כרב דימי אחרונים הרגו כרבין. בשר חזיר חמור מנבלה דאית ביה תרי איסורי: **אין נוטלין מהם.** מיס הראשונים ופליג אדלעיל וחזקיה תנא הוא: **רבן גמליאל ברבי.** בנו של רבי ואוכל טהרות היה: **חמי טבריא חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים אבל מטבילין בהן הידים.** אי איכא מ' סאה: **כל גופו טובל בהן.** אם נטמא לחויות הן לטבילת כל גופו: **אבל לא פניו ידיו ורגליו.** אם טבל בהם פניו ידיו ורגליו אין טבילה עולה לידים ולאכילה: **השתא כל גופו דו'.** הלא אף טבילה עולה לידים יותר מן הנטילה כדאמרינן בחגיגה (דף יח:) נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולקדש מטבילין אלמא טבילת ידים עדיפא ולכל גופו חזו לטבילה לידיו לא כל שכן: **במקומן.** בחיבורן אם בא להטביל ידיו בהן: **דל"ע שפיר דמי.** דשם טבילה עליהם ככל מעיינות ומקוואות: **משקל מיניהו במנא.** לשפוך על ידיו כדין הנטילה: **דל"ע אסור.** דכי תקון רבנן נטילה לאו בחמין תקון והני גריעי מחמי האור שלא היתה להן שעת הכושר: **דאפסקינהו בבת בירתא.** חריץ קצר והמים פוגים שם ואין שם שיעור מקוה אבל מחוברין למקוה דגזירה בעלמא הוא אטו מנא: **שנפסלו משתיית בהמה.** כגון שרוחין או חמי טבריא: **בקרקע כשרין.** להטביל ידיו דהא מקוה נינהו אבל נטילה לא תקנו רבנן אלא בראוין לשתיית בהמה: **אבל לא פניו ידיו ורגליו.** אפילו דרך טבילה. פניו ורגליו משום ידיו נקט להו ואורחא בעלמא נקט: **נט"י לחולין מפני סרך תרומה.** הוצרכה שהידים שניות ופוסלות את התרומה אבל חולין לא מהני בהו שני ומפני סרך תרומה שירגילו אוכלי תרומה ליטול ידיהם [ז]**הגוהגת בחולין:** [ח]**מצוה לשמוע דברי חכמים.** שתקנוה: **רבא אמר.** דאוריתא היא מצוה כרבי אלעזר בן ערך: **מלאן סמכו.** כדמפרש ואזיל: **הא שתף.** במים את ידיו טהור מנגיעתו בזב בתמיה: **אלא ה"ק.** הנוגע בזב ומי שאינו שותף את ידיו שניהם טמאין ואסמכתא בעלמא היא: **ופליגא דרב נחמן דאמר.** גסות הוא ואסור לנהוג עצמו בגסות הרוח ולאו רשות היא: **ולא יהבו לי מידי.** שלא חשו לגרפני עמהם לזימון דקסברי אין מזמנין על הפירות לומר נברך: **וש"מ.** מדברכו כל חד וחד לחודיה לאחריהם ולא יצא האחד בברכת חבירו שמע מינה בשנים מצוה ליחלק הוא ואין כאן שלשה: **עד**

חזנהו דהוו שדו מיא מפומא דחצבא. והא דאיעכב ולא עשה בעצמו כן אי שלא הודיעם לפי שהיה ירא שיקפידו עליו שאר השדים אם היה מודיע אי נמי אין מועיל אא"כ שדי להו ההוא גברא גופיה דשתי: **חמי** האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים. והא דתניא לעיל (דף קה.) מים לאשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן מוקי (ב) חזקיה כליסנא קמא דר' יונתן דאיכא בשמין היד סולדת בהן וכאן מיירי כשהיד סולדת בהן ורבי יוחנן דשרי הכא בצונן בתרא דמוקי לה אע"פ שהיד סולדת מותר ובחמים פירש בקונטרס דחזקיה תנא הוא ופליג אברייתא דלעיל:

דפסקינהו בבת בירתא. והא דאמרינן בפרק ג' מיין (מיר לח.) דרביעית דמקוה בטלי בטלוה היינו לענין מחטין ושיורות אבל שרי להטביל בהן ידיו אע"ג לגמרי בטלוה אף לידים והכא במחוברין למקוה וכן פירש בקונטרס:

מים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולין בקרקע כשרין. בפ"ב דזבחים (דף כב.) אמרינן כל המשלים למי מקוה משלים למי (ג) באר ולרביעית אינו משלים למעוטי מאי איילימא למעוטי טיט הגרוק היכי דמי אי דפרה שוחה ושותה ממנו אפילו לרביעית נמי משלים פירש בקונטרס וכשרים הן לידים כדאמר בפרק כל הבשר מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין ואגב ריהטא לא עיין [ט] כן ואם תאמר דהתם קאמר ומי דאין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי לא והכא משמע דלכ"ע טובל בהן כל גופו וגרסה לפרש דהתם מיירי שנפסלו משתיית בהמה מחמת שהטיט עד כל כך שאינה יכולה לשתות דאז אין שם מים עליו אבל הכא איירי בגלולין הרבה אלא דמאים ומסרחי ומחמת כך אין הפרה יכולה לשתות[י]: **מצוה לשמוע דברי חכמים.** ואת"ת והלא משום סרך תרומה תקנוה וא"כ מאי ועוד וי"ל דתקנו משום נקיות:

מצוה לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך. פירוש דאסמיך ליה קרא דלאו דרשה גמורה (ד) דעיקר קרא אתא לכדדרשינן בנדה (דף מג.) מה ידיו מאבראי:

ושמע מינה שנים שאכלו מצוה ליחלק. תימה לר"י מנא ליה דמצוה ליחלק דילמא רשות כמ"ד ברים פ' שלשה שאכלו (ברכות מה.) דאם רצו לזמן מזמנין דפלוגתא היא דרב ורבי יוחנן ועוד קשה דהתם לא פליגי אלא בפת שיש עליו תורת זמון בג' אבל פירות דאין מזמנין עליהן כלל כדאמר ש"מ דאין מזמנין על הפירו' פשיטא דמצו' ליחלק

חזנהו דקא שדו מיא מפומא דחצבא אמר אי הוה ידענא דרגיליתו למיעבד הכי לא איעכבי א] [ח]כי אתא רב דימי אמר מים הראשונים [ט]האכילו בשר חזיר אחרונים הוציאו את האשה מבעלה כי אתא רבין אמר ראשונים האכילו בשר נבלה אחרונים הרגו את הנפש אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך אתא רב דימי אפקה אתא רבין קטלה ר' אבא [כ]מתני חדא מהני וחדא מהני לחומרא איתמר חמי האור חזקיה אמר אין נוטלים מהן לידים ורבי יוחנן אמר [א]נוטלין מהם לידים אמר רבי יוחנן שאלתי את רבן גמליאל בנו של רבי ואוכל טהרות ואמר לי כל גדולי גליל עושין כן חמי טבריא חזקיה אמר [ב]אין נוטלין מהם לידים אבל מטבילין בהם הידים ורבי יוחנן אמר כל גופו טובל בהן אבל לא פניו ידיו ורגליו השתא כל גופו טובל בהם פניו ידיו ורגליו לא כ"ש אמר רב פפא במקומן דכולי עלמא לא פליגי דשרי משקל מינייהו במנא דכ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי דפסקינהו בבת בירתא מר סבר גזרינן בת בירתא אטו מנא ומר סבר לא גזרינן כתנאי [ג]מים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולים בקרקע כשרין רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בקרקע טובל בהן כל גופו אבל לא פניו ידיו ורגליו השתא כל גופו טובל בהן [ד] ידיו ורגליו לא כ"ש אלא לאו דפסקינהו בבת בירתא ובהא פליגי דמר סבר גזרינן בת בירתא אטו מנא ומר סבר לא גזרינן אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן נטילת ידים לחולין מפני סרך תרומה ועוד משום מצוה מאי מצוה אמר אביי [ה]מצוה לשמוע דברי חכמים רבא אמר מצוה לשמוע דברי ר"א בן ערך דכתיב [1]וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים אמר ר"א בן ערך מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה אמר ליה רבא לרב נחמן מאי משמע דכתיב וידיו לא שטף במים הא שטף טהור הא טבילה בעי אלא הכי קאמר ואחר שלא שטף טמא אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא לא אמרו נטילת ידים לפירות אלא משום נקיות סבור מינה חובה הוא דליכא הא מצוה איכא אמר להו רבא לא חובה ולא מצוה אלא רשות ופליגא דרב נחמן [ו]דאמר רב נחמן [ז]הנוטל ידיו לפירות אינו אלא מגסי הרוח אמר רבה בר בר חנה הוה קאימנא קמיה דרבי אמי ורבי אסי אייתו לקמייהו כלכלה דפירי ואכלו ולא משו ידייהו ולא יהבו לי מידי ובריך חד חד לחודיה שמע מינה תלת שמע מינה אין נטילת ידים לפירות וש"מ [י]אין מזמנין על הפירות ושמע מינה [יא]שנים שאכלו מצוה ליחלק [יב]תניא נמי הכי שנים שאכלו מצוה ליחלק [יג]במה דברים אמורים שהיו שניהם סופרים אבל אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא תנו רבנן [יד]נטילת ידים לחולין עד הפרק [טו]לתרומה עד

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה טו וע"ש סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קס סעיף ו [וברב אלפס ברכות פ"ח דף מד:]:

כז ב מיי' שם הלכה ט וע"ש טוש"ע שם סעיף ז [וברב אלפס שם]:

כח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

ד [מיי' שם ה"ב]:

כט ה מיי' שם הלכה ג וע"ש סמג שם טוש"ע א"ח סי' קנח סעיף ה:

ל ו טוש"ע א"ח סי' ריג סעיף א:

לא ז ח מיי' פ"ה מהל' ברכות הלכה טו סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קנג סעיף א [וברב אלפס שם מה.]:

לב ט מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה ד סמג עשין כז טור ש"ע א"ח סי' קסח סעיף ד:

לג י מיי' פי"א מהלכות תרומות הלכה ז ופי"ח מהלכות מקואות הלכה יא:

רבינו גרשום

מים ראשונים האכילו בשר חזיר. [ח] כלומר ההוא דישב לשלחן כי לא נטל ידיו וכסבור דעובד כוכבים הוה והביאו לפניו בשר חזיר: אחרונים הוציאו אשה מבעלה. דההוא דאפקיד כסא לאינתתיה אכל עדשים ויצא לשוק בדלא נטל ידיו מים אחרונים והיה רשע אחד שראה כשנתן הבעל הכיס לאשתו ובא לאשה ואמר לה תני לי הכיס שנתן ליך בעליך א"ל תן לי סימן נתן לה שאכל עדשים וכשבא לביתו וסיפרה לו הדברים וגירשה. חד מהני וחד מהני לחומרא. כלומר מים הראשונים האכילו בשר חזיר אחרונים הרגו את הנפש כלומר לא סבירא ליה דגרישה אלא קטלה: חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים. כלומר מים ראשונים: פסקינהו בבת במנא. כלומר דנטל מהם בכלי: דפסקינהו בבת בירתא כלומר שהיו עושין בצידי הנהר כמו צינורות שהולכות לשדות ומשקין מהם שדותיו דלא היו המים במקום רביתא דנהרא אלא בצינורות דהיא בת בירתא ובאותו מקום פליגי אם יכול אדם ליטול ידיו אם לאו: מים שנפסלו משתיית בהמה. כלומר שלא היו נקיים בכלים פסולים ליטול מהם ידיו בקרקע כשרים: טובל בהם כל גופו אבל לא ידיו ורגליו לענין קידוש ידיו ורגליו לעבוד עבודה: מר סבר גזרינן כלומר דר' שמעון בן אלעזר סבר אבל לא ידיו ורגליו דגזרינן אטו מנא ות"ק סבר בקרקע כשרים אפי' בבר בירתא דלא גזרינן אטו מנא (אלא) משום סרך תרומה כלומר שאם אכלו חולין בלא נטילת ידים היו מסרכין כן לתרומה והיו אוכלין אפי' תרומה בלא נטילת ידים: הא אחר שלא שטף ידיו טמא כלומר אפי' טהור שלא שטף ידיו טמא לאכול אפי' חולין. ופליגא דרב נחמן כלומר מה דאמרינן רשות הוא ליטול ידיו

תורה אור השלם

1. וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמָּיִם וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:

ויקרא טו יא

גליון הש"ם

גמ' האכילו בשר חזיר. עיין ב"י י"ד סי' קיח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא כל גופו טובל בהן פניו ידיו: (ב) תוס' ד"ה חמי וכו' מוקי לה חזקיה וכו' ורבי יוחנן דשרי הכא ס"ל כל' בתרא: (ג) ד"ה מים וכו' למי מקוה משלים למי כיור ולרביעית: (ד) ד"ה מצוה וכו' גמורה היא דעיקר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' כי אתא רב דימי אמר מים הראשונים. ר"ב עיין ב"י ד"ד ססי' קי"ז דהי' ישראל רבא או שעת הסמד הי' והיו מחזיקים עצמם לגויים בפרהסיא דאל"כ הא אסור לעשות סחורה בדבר האסור מן התורה וכ"כ מהר"מ שיף ועיין מהרש"ל בלשון רש"י בד"ה האכילו וכו' דמפרש במזדמנו וזה שלא כהרש"י:

מוסף רש"י

מים הראשונים האכילו בשר חזיר. פונדק ישראל היה מוכר לישראל דברים המותרים ומאכילם, ומוכר לעכו"ם בשר חזיר מבושל, בא ישראל לפונדק ולאהו שלא נטל ידיו כשהסב לאכול ונתן לפניו בשר חזיר (יומא פג:). מצוה ליחלק. ולכך כל אחד בפני עצמו, בין ברכת המוציא בין ברכת המזון (ברכות מה:).

שיטה מקובצת

[ז] מצוה לשמוע דברי חכמים שתקנוה. נ"ב כאן רמוז מה שתירץ הרשב"א ז"ל בקושיא שיש כאן ע"ש:

ח) ל"ל דהוא יסב על השולחן לאכול ולא נטל ידיו וכו'.

עד הפרק [ג] קידוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק [א] וכל דבר שחוצץ בטבילה בגוף חוצץ בנטילת ידים לחולין [ב] ובקידוש ידים ורגלים במקדש אמר רב עד כאן לחולין עד כאן לתרומה ושמואל אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא ורב ששת אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא אמר בר הדיא הוה קאימנא קמיה דרבי אמי ואמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא ולא תימא רבי אמי משום דכהן הוא דהא רבי מיישא בר בריה יהושע בן לוי הוא ליואי ואמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא אמר רב [ג] נוטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו אמר להו רבי אבינא לבני

פקתא

ליחלק וי"ל דה"ק ש"מ אין מזמנין על הפירות פירוש אין חובה לזמן על הפירות אפילו כשהן שלשה מדלא נתנו לו ואין חילוק בפירות בין ג' לב' ואכתי לא ידעינן אם יכול לזמן בשנים בפת או בפירות אפילו בג' או אסור כמ"ד אם רצו לזמן אין מזמנין אלא מדבריך כל חד וחד לחודיה שמע מינה דמלוה ליחלק דאם איתא דמותר לזמן לא היה מברך כל אחד לעצמו אלא היה מברך אחד לחברו ואומר נברך שאכלנו משלו כדי להוסיף שבח למקום ואכתי לא ידעינן אלא שבשנים אסור לומר נברך שאכלנו משלו אבל בלא נברך שמא יכול אחד לברך ולפטור חברו אבל מדתניא שנים שיש שבו מלוה ליחלק בד"א כו' אלמא דבשניהם יודעים לברך חייבים שניהם לברך וא"ת ומ"ש ברכה דבסוף דכל אחד מברך לעצמו מברכה דבתחלה דאחד מברך לכולן כדמוכח בכילד מברכין (ברכות דף לט.) גבי תלמידי (דרב) דהוו יתבי קמיה דבר קפרא ואייתו קמייהו פרגיות כרוב ודורמסקין ונתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך ובסוף אלו דברים (שם דף נג.) תניא היו יושבים בבית המדרש הביאו מאור לפניהם בית הלל אומרים אחד מברך לכולן ובפרק כילד מברכין (שם מב:) תנן גבי מוגמר דאחד מברך לכולן ויש לומר דשאני ברכה דלכתחלה שכל אחד מרויח באותה ברכה שע"י כן מותרין לאכול וליהנות לפיכך מצטרפין לה אבל בסוף שכבר אכלו לא מצטרפין והא דאמרינן בפרק כילד מברכין (שם דף לז.) רבן גמליאל וזקנים שהיו מסובים בעליה בירחו והביאו לפניהם כותבות ואכלום ונתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך וקפץ וברך ברכה אחת מעין ג' היינו משום דר"ג לטעמיה דחשיב להו כפת דקאמר התם כל שהוא מז' המינים רבן גמליאל אומר ג' ברכות ואע"ג דר' עקיבא כרבנן סבירא ליה דאמרי ברכה אחת מעין ג' לא בשביל להוציא כולם ברך אלא ברך לעצמו בקול רם להודיע להם דהלכה כרבנן ומה שאין אנו נוהגין עכשיו לברך בתחלה אחד לכולן אלא בפת לחודיה לפי שאין אנו קובעים עצמנו להסב על היין ועל הפירות ואפילו גבי פת תנן בכילד מברכין (שם דף מב.) היו יושבין כל אחד מברך לעצמו היסבו אחד מברך לכולן וגבי יין פליגי התם בגמרא (דף מג.) רב ור' יוחנן דרב סבר לא מהניא ליה היסבה ואיכא דאמרי לא בעיא היסבה ור' יוחנן אמר מהניא ליה היסבה ומיהו צריך עיון דפשט המשנה משמע דמיירי בברכה דלכתחלה ובגמרא משמע דמיירי בברכה דבסוף גבי תלמידי דרב דאמרי ניכול לחמא אנהר דינק בתר דכריכו יתבי וקא מבעיא להו היסבו אין לא היסבו לא או דלמא כו' משמע דלכ"ע בברכה דלכתחלה הוה פשיטא להו דלא בעי היסבה דלא נסתפקו אלא לברכת המזון לבתר דכריכו ועוד דאי בברכה דלכתחלה פליגי רב ורבי יוחנן לרב מ"ש יין ממוגמר ואור דאחד מברך לכולן וי"ל משום דמוגמר ואור בא להם הנאה בבת אחת אבל קשה דבהדיא תנן התם בא להם יין לאחר המזון אחד מברך לכולם ואע"ג דאיכא למימר דשאני התם דמגו דמהניא היסבה לפת מהניא נמי ליין דהכי נמי משני התם כי פריך ליה לרב מברייתא דאורחין מ"מ הוה ליה לאקשויי טפי לרב ממתניתין ולשנויי הכי אלא להכי לא פריך ליה ממתניתין דעל כרחך אייר בברכה דמתחלה דומיא דיין שבתוך המזון אבל בברייתא ע"כ אייר בברכה דבסוף מדבעי היסבה ולפי זה בברכה דלכתחלה לא בעי לאקבועי דוכתא לא בפת ולא בשאר דברים ובברכה דבסוף בעי לאקבועי דוכתא בין בפת בין בשאר דברים דהלכה כרבי יוחנן ומיהו יש לישב כולה מלתא בברכה דבתחלה והא דפריך לרב מברייתא ולא ממתניתין משום דמברייתא פריך לתרי לישני דרב ומה שלא נסתפקו תלמידי דרב עד אחר המזון לפי שבתחלה לא באו בבת אחת לנהר דינק אלא היו מתקבצין שם ליסב משם בבת אחת וכל אחד שהיה מגיע שם היה יושב ואוכל והיה מברך לעצמו והא דמייתי שם דאיה ממתניתין דמיירי בברכה דלכתחלה אע"ג דברכת המזון בשנים מצוה ליחלק ודבתחלה אחד מברך לחבירו מ"מ מייתי דאיה דכי אמרי ניזול וניכול נהמא בדוכתא פלוני כהיסבה דמיא והוי קביעות ובכל מקום שהאחד מברך לכולם בין ברכה ראשונה בין ברכה אחרונה אין מברך אחד לכולם עד דקביעי: **וכל** דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטילת ידים לחולין. הקשה הרב ר' אברהם בן הרב ר' משה דבתוספתא דמקוואות תניא בפרק ז' כל החוצץ בכלים חוצץ בגדה ובגר בשעת טבילה ובחולין אין חוצצין והכא קאמר דחוצצין וי"ל דהכא איירי לאכילה כדמוכח כוליה שמעתא והחמירו באכילה כמו בטבילה והתם בנגיעה ואיירי אף בחולין שנעשו על טהרת תרומה דלא החמירו וצריך ליזהר בשעת נטילה מטיט ובצק שתחת הצפורן דחוצצין בטבילה כדתנן במסכת מקואות (פ"ט מ"ב) וכל דבר שחוצץ בטבילה צריך כמו כן ליזהר בנטילה לאכילה אבל במיעוט שאינו מקפיד אין לחוש דבטבילה נמי אינו חוצץ כדאמרינן בפ"ק דעירובין (דף ד:): **אמר** רב עד כאן לחולין ועד כאן לתרומה. כדקתני בברייתא לחולין עד הפרק לתרומה עד הפרק כו' והיה מראה רב בידיו ופירש בקונטרס דעד הפרק לחולין הוא פרק ג' שבאמצע אצבעות ולתרומה עד הפרק שבגד היד ובקדוש ידים עד הפרק העליון מקום חבור היד והזרוע ולא רצה לפרש בקונטרס דפרק דחולין הוא פרק ראשון שברשם האצבעות לפי שאינו שוה בכל האצבעות כמו באגודל אבל פרק האמצעי שוה בכולם ושמואל אמר דפרק דחולין ודתרומה שוין לחומרא ולא פליג אברייתא אלא משום דכהן הוא ורגיל בתרומה לכך החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין אבל לרב ששת קשה דאמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא וי"ל דרב ששת מפרש הברייתא בפרק הראשון שברשם אצבעות לחולין ושני לתרומה שהוא פרק אמצעי ולא להקל על הברייתא קאמר אלא אדרב ושמואל דאמרי דפרק דתרומה הוא מקום חבור אצבעות ותפיסת היד ור"ת פירש ע"כ לחולין פרק ראשון כמו ד) שפירש רב ששת ולפירוש זה קשה בריתא לרב ששת דלפירושו צריך לומר דלרב ששת דחולין ותרומה בפרק ראשון לקולא ומיהו יש לדחות דלשמואל לחומרא היינו פרק שבגד היד כמו קדוש ידים ובא רב ששת להקל משמואל אבל אין לפרש כמו שפירש הרב ר' אברהם דחולין עד פרק שלישי דאצבעות ותרומה כל פיסת היד פירוש עד הקנה ולקדוש ידים עד העגילה שקורין קוד"א בלע"ז והביא ראיה מספר הזהיר שכתוב שם אמר שמואל לחולין כל היד ואי אפשר לומר כן מדתניא בפרק האומר משקלי עלי (ערכין יט:) משקל ידי ומשקל רגלי עלי ר' יהודה אומר ממלא אדם חבית ומכניס ידו עד העגיל וברגל עד הארכובה ופריך וביד עד העגיל ורמינהו קדוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק ומשני דאורייתא עד הפרק בנדרים הלך אחר לשון בני אדם אלמא אין קדוש ידים עד העגיל ומיהו יתכן פירושו לפי מה שמפרש שם דעגיל היינו אישיל"א והוא בית השחי מקום חבור הזרוע והכתף וכן פירש בקונטרס בפרק הזרוע (לקמן קלד:) אבל קשה לר"ת דאמר בזבחים (דף יח:) ולא יחגרו ביזע אין חוגרין במקום שמזיעין לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאיליהם אלא כנגד אילי ידיהם והיינו כנגד קוד"א ששם דרך לחגור דאי במקום שחי אדרבה הוא מקום זיעה יותר ועוד דמה שייך לומר ולא למעלה דלמעלה הוי לוקר ואיך יחגרו שם ועוד דבערכין (דף יט:) קאמר ביד עד העגיל וברגל עד הארכובה משמע דעגיל בחמצע היד כמו הארכובה בחמצע הרגל ועוד דבאהלות (פ"א מ"ח) כשמונה רמ"ח אברים קתני ל' בפיסת היד ששה בכל אצבע שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וארבעה בכתף משמע דמרפק הוא קוד"א שכן הוא הסדר ומרפק ועגיל הכל אחד דהא בערכין (דף יט.) קתני ר' יהודה במתניתין דהתם מכניס ידו עד מרפקו ותרגום כל אילי ידים דיחזקאל (יג) כל מרפוקי ידיא ואין לפרש דקידוש ידים הוא עד בית השחי דהיינו עד הכתף דהא פריך בערכין ולאורייתא עד הפרק והא גבי תפילין כתיב ידך ותני דבי מנשה ידך זו קיבורת ומשני לאורייתא קיבורת כו' קידוש ידים ורגלים הלכתא גמירי לה משמע דפרק דקידוש ידים ורגלים אין מגיע עד קיבורת וקיבורת מפרש רבינו תם קבולת בשר שבזרוע כמו (ב"ב דף ה.) קיבורת דאתיא שהוא לשון קבולת תמריס ה): **נוטל אדם** ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום. תימה דאמרינן בערבי פסחים (דף קו:) הנוטל ידיו לא יקדש משום דקידוש מפסיק בין נטילת ידים לסעודה ואמר בפרק אלו דברים (ברכות נב:) ב"ה אומרים מוחזין כוס ואח"כ נוטלין משום דתיכף לנטילת ידים סעודה והשתא הא מועיל תנאי אפילו כל היום ואומר ר"ת דהני מילי כשמתנה שחרית ועוד י"ל דאע"ג דמועיל תנאי לרב אף אלא בשעת הדחק היינו אם אין מים בסמוך לו אי נמי יש לו וצריך לדברים אחרים:

הלי

מסורת הש"ס

ג) **עד הפרק.** השני שבאמצע אצבעות דכיון דמשום סרך תרומה בעלמא הוא דיו אם נטל במה שנוגע במאכל דהיינו לחשי אצבעות: **לתרומה עד הפרק.** פרק השלישי והוא בגד היד ג): **קידוש ידים ורגלים.** מן הכיור: **עד הפרק.** העליון מקום חבור היד והזרוע: **עד לחולין לחולין.** מדאם היה בידו כמו שפירשתי: **ושמואל אמר.** פרק החולין והתרומה שוין ולחומרא בפרק השלישי והוא שבגד היד: **משום דכהן הוא.** ורגיל בתרומה לפיכך החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין כן כדי שיהא רגיל בה: **ומתנה.** לאכילה ובלבד שיזהר מלטנפם ומלטמאם:

פקתא

ד) [ערכין יט: תוספתא דידים רפ"ב], ה) [ע"ב שיך עוד לע"ל, ג] [ע"כ שיך לע"ל], ד) ל"ל שפרישת לרב ששת. מהר"ם, ה) [וע"ע תוס' שבת לב. ד"ה במרפקו וכו'],

מוסף רש"י

קידוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק. מקום חיבור הכף והזרוע (ערכין יט:).

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פי"ח מהל' מקואות הלכה ב טוש"ע י"ד סי' קסח סעיף ח:

לה ב מיי' פ"ה מהל' גזילה מקדש הלכה טז:

לו ג מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה יז סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קסד סעיף ח:

רבינו גרשום

לפירות (זו היא) פליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן כו' כלומר דאפי' רוצה ליטול ידיו לא שבקינן ליה: לחולין עד לפרק. עד פרק העליון של אצבעות: לתרומה עד פרק שני. לקדוש ידים ורגלים במקדש עד לפרק שלישי: עד כאן לחולין כלומר עד פרק ראשון לחולין עד פרק שני לתרומה: ח)ושמואל דאמר ע"כ בין לחולין ובין לתרומה לקולא. כלומר עד פרק ראשון: לחומרא. עד פרק שלישי: לבני

ח) לכאורה ל"ל וכ' ששת דאמר וכו' ואמנם אפשר דלכיון היה גורם בדברי שמואל בין לתרומה לקולא.

מסורת הש"ס

א) [בערך ערך אדם גרס רבא וכן גרסי הרי"ף ורא"ש], ב) [ל"ל דתנן], ג) מזר לח. גיטין טו: ידים פ"א מ"ג, ד) [ל"ל דתנן], ה) [תוס' ידים פ"א ה"ג ע"ש], ו) בר"ש פ"א דידים מ"ב גרס אף על פי שפחותין וע"ש, ז) יומא עט. סוכה כו:, ח) [כדאיתא במו"ק טו. זמוני מיא בפקתא דערבות ושם פרש"י פקתא דערבות בשוק של אותו מקום], ט) ל"ל כו', י) בפ"א: לכריך, כ) עי' מהר"מ שהאריך ואסיק שטעות נפל בספרים ע"ש,

גליון הש"ס

גמ' ואי בזיע. ויקרעו שמלותם (כרתות מב [מד] יג) מתרגמינן וזמזו לבוזיהון: תוס' ד"ה ואי בו' לא החמירו. עי' נדה דף מט ע"א תוס' ד"ה אם:

מוסף רש"י

מי רביעית. כלי מחזיק רביעית מלא מים (גיטין טו:). **ואפילו לשנים.** כיון דמעיקרא הוה שיעורא וקאתו משירי טהרה (שם) ואע"ג דלית בהו רביעית לשני, הואיל ולראשון הוה בה כדי שיעור נטילה (נזיר לח.). **אוכל.** מאכל פחות מגילה (סוכה כו:). **נוטלו במפה כו'.** לא נטל ידיו אלא כרך במפה ידיו משום נקיות, דקסבר פחות מכביצה לא בעי נט"י ולא בעי סוכה ולא בעי ברכת המזון לאחריו, דדרש כר' יהודה ואכלת ושבעת וברכת, אכילה שיש בה שביעה והיינו כביצה, אבל לפניו בכל דהו בעי ברכה, שהרי נהנה ואסור ליהנות מן העולם"ז בלא ברכה (שם). אלשה קולין נהג בו, אחת אלא נטל ידיו אלא במפה כרך ידיו משום אגיות הדעת ומזון לסוכה אכלו ולא בירך אחריו (יומא עט.).

רבינו גרשום

פקתא דערבות כו'. פקתא דערבות אין בו מים: ואתנו עלייהו כולי יומא. אתנו דאימת שתרצו ביום תאכלו לחם על אותה נטילה: בשעת הדחק אין. כלומר היכא דלא שכיחי מיא. האי אריתא דדלאי אין נוטלין כו' כיצד הם עושין דולין מן הבור וממלאין צינורות סביביו להשקות השדות וה"ק כשממלאין הצינורות אין נוטלין בה ידים מי שהיו ידיו טמאות. ואי מקרב לגבי דוולא כו' כלומר כשהדולה שופך אי מקריב ידיו לגבי דוולא כו'. ואי בזיע דוולא בכונס משקה בכונס משקה כו' כלומר אם נקוב דוולא כשממלא מן האריתא בכונס משקה: מילף לייפי חשובין כמחוברין לאריתא ואף מטבילין: כלי שניקב

פקתא דערבות כגון אתון דלא שכיחי לכו מיא משו ידייכו מצפרא ואתנו עלייהו לכולא יומא איכא דאמרי בשעת הדחק אין שלא בשעת הדחק לא ופליגא דרב ואיכא דאמרי [א]אפילו שלא בשעת הדחק נמי והיינו דרב אמר רב [ב]פפא [ג]האי אריתא דדלאי אין נוטלין ממנו לידים דלא אתו מכח גברא ואי מיקרב לגבי דולא דקאתו מכח גברא נוטלין ממנו לידים [ד]ואי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי ומטביל בה את הידים ואמר רבא [ה]כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים ואמר רבא [ו]כלי שאין בו רביעית אין נוטלין ממנו לידים איני והאמר רבא כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנו לידים הא מחזיק אע"ג דלית ביה לא קשיא הא לחד הא לתרי [ז]דתניא [ג]ה[ח]מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים אמר ליה רב ששת לאמימר קפדיתו אמנא א"ל אין [ט]אחזותא א"ל אין [י]אשיעורא אמר ליה אין איכא דאמרי הכי אמר ליה אמנא ואחזותא קפדינן אשיעורא לא קפדינן [ז]דתניא מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ולא היא שאני התם משום דקאתו משירי טהרה אתקין רב יעקב מנהר פקוד נטלא בת רביעתא אתקין רב אשי בהוצל כוזא בת רביעתא ואמר רבא [ח]מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים תניא נמי הכי [ט]מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים [מ]חמת וכפישה [י]שתקנן נוטלין מהם לידים [יא]שק וקופה אע"פ שמקבלים אין נוטלין מהם לידים איבעיא להו מהו לאכול במפה מי חיישינן דלמא נגע או לא ת"ש [יב]וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נוטלו במפה ואוכלו חוץ לסוכה ואין מברך אחריו מאי לאו הא כביצה בעי נטילת ידים דלמא הא כביצה בעי סוכה ובעי ברכה תא שמע [יג]דשמואל אשכחיה לרב דקאכיל במפה אמר ליה

עבדין

פקתא דערבות. בקעה של אותה מדינה ואין מים מצויין להם[ח]: **ופליגא דרב.** דשרי אפי' בלא דחק: **האי אריתא דדלאי.** לינור שטופכין לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים לשדות: **אין נוטלין ממנו לידים.** לתת ידיו לתוכו ויקלחו המים לתוכן דלאו מכח גברא שכבר עבר כח השופך והן מקלחין מאליהם ואין כאן לא נטילה ולא טבילה נטילה דלאו מכח גברא קאתו טבילי' נמי בלינור ליתא שאין כאן שעור מקוה: **ואי מיקרב גבי דולא.** כשהדולה שופך וזה נותן ידיו סמוך למקוס השפיכה והמים מקלחין מכח השפיכה לתוך ידיו שפיר דמי: **ואי בזיע דולא בכונס משקה.** כשהנקב מכניס משקה גדול הוא קלת וקילוח היולא ממנו נראה והשופך שופך דרך פיו לינור והנקב מקלח מאחוריו ליאור: **מילף לייף.** הלינור עם היאור ע"י דלי ומטבילין בלינור את הידים דלאו טבילה גמורה היא ודיה בחבור זה ולא בעינן כשפופרת הנוד כדין עירוב מקואות דעלמא: **כלי שניקב כו'.** לאו כלי הוא דרבנן כלי תקון: **הא לחד והא לתרי.** לחד רביעית בעינן מתחלה אבל לתרי סהיה בו רביעית ונטל הראשון ואח"כ נטל השני אע"ג דלא הוי רביעית בנטילת שני שפיר דמי הואיל ומשירי טהרה אתו כדמפרש לקמיה מי רביעית[ט]: **קפדיתו אמנא.** שיהא כלי שלם: **אחזותא.** שיהא בהן מראה מים: **אשיעורא.** דרביעית: **דקאתו משירי טהרה.** אבל מעיקרא צריך שיהא בו רביעית: **נטלא בת רביעית.** של זכוכית קרי נטלא והיתה מוצנעת לשער בה כלי של כל אים ואיש שמתקנו ליטול ידיו: **כוזא.** של חרס: **שתקנה.** חקקה לקבל רביעית אף על גב דמעיקרא לאו לאיסתמושי בגווה עבידא ואין חללה עשוי לתוכו: **חמת וכפישה.** מיני עודות של עור הן: **שק וקופה.** אין מלאכתן למים דרובן אין מקבלין מים: **במפה.** מי שלא נטל ידיו מהו לפרוס[י] מפה על ידיו ולא יגע באוכלין ויאכל: **וכשנתנו לו לר' צדוק.** במסכת סוכה כשהיו נותנין לו לרבי צדוק אוכל שהוא פחות מכביצה נוטלו במפה ואוכלו ולא היה נוטל ידיו ולא היה מצריכו סוכה ולא ברכת המזון: **לא.** הא דנקט פחות מכביצה משום סוכה וברכה נקט ליה:

עבדין

במסכת ידים צריך מים לראשונים ושניים ומיהו אם בפעם אחת שופך מים הרבה כשיעור רביעית ידיו טהורות דתנן במסכת ידים (פ"ג מ"ו) ידו אחת בשטיפה אחת ידו טהורה שתי ידיו משטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מי רביעית פירוש ואפילו בתין מטהרי טהרה דלא בעו רביעית כשנוטל בשתי שטיפות והשתא דליכא אלא שטיפה אחת צריך רביעית בשטיפה זו אבל בנוטל ידו אחת לא צריך רביעית כי אתו משירי טהרה אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים: **ואי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי.** ואע"ג דלענין טבילת כל גופו לא מהני מתרי טעמי דנלוק אינו חבור וגם בעינן כשפופרת הנוד לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים[ט] לא החמירו: **קפדיתו אחזותא.** והא דתנן במסכת ידים (פ"א מ"ג) נפל בהן דיו או קנקנתום ונשתנו מראיהן פסולין דלמא הני מילי לתרומה: **ולא היא שאני התם דקא אתו משירי טהרה.** משמע דמעיקרא בעי למימר דאפילו הראשון לא בעי שיעור ותימה דהא בהדיא קתני מי רביעית לאחד וי"ל דמתניתין לתרומה והוה דייק מייה דכי היכי דאפילו לתרומה לא בעינן שיעור לשני ה"ה בחולין אף לראשון ומסיק דשאני התם דאתו משירי טהרה: **מגופת חבית שתקנה.** פי' בקונטרס שחקקה[יא] נראה דבלא חקיקה היא עד שיושבת שלא שמטופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת כעין כסוי כוסות של כסף וכסוי קנקנים ותקנה היינו שהרחיבה מלמטה עד שיושבת שלא מסומכת וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה דאין בית קבול שלה חשוב כיון שאם בא להושיב בלא סמיכה היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית ואמר לעיל כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנה וכן משמע במסכת ידים (שם מ"ב) דחשיב מגופת חבית בהדי דפנות הכלים דאין במחוסרין חקיקה אלא לפי שאין יושבין שלא מסומכין כדפרישית: **ולא** ברך אחריו. סבר כרבי יהודה דבעי כביצה דדרים ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה דהיינו כביצה בפרק ג' שאכלו (ברכות מט:) ודוקא לאחריו אבל לפניו משמע דמברך וכן לר"מ דפוטר בפחות מכזית היינו דוקא לבסוף אבל בתחלה מברך אף בפחות מכזית ובהדיא מדקדק בירושלמי הכי ואע"ג דברים כילד מברכין (שם לה.) נפקא לן ברכה לכתחלה מק"ו מברכה לבסוף כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא שייך לומר דיו ומברך בתחלה אמשהו ואע"ג דלא מברך בסוף לאותו ק"ו אינו אלא גילוי בעלמא דברכה לפניו לאו דאורייתא כדתנן בפרק מי שמתו (שם דף כ:) בעל קרי על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו וכן בפרק היה קורא (שם טז.) תניא הפועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל הבית ואוכלין פתן אין מברכים לפניהם אבל מברכים לאחריהם שהי' ברכות: **מאי לאו הא כביצה בעי נטילת ידים.** תימה היכי מצי למימר הכי הא ע"כ בתרומה אפי' כביצה לא בעי נטילת ידים דהא התירו מפה לאוכלי תרומה דרבי צדוק כהן הוה כדמוכח בפ' מי שמתו (שם כ:) גבי מדלגיס היינו ע"ג תרומות כו' ובפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לו.) גבי הוהו בוכרא דהוה ליה לר' צדוק ובספ"ק דיבמות (דף טו:) והיה אוכל חולין על טהרת תרומה[יב] וי"ל דהוה מצי למימר ולישנא דמתני' דקתני אם בעי נטילת ידים דל

בלם ליה אומצא. פירוש ופת עמה: **התם** משום שיבתא. פירש בקונטרס רוח רעה שורה על הידים שלא נטלו שחרית ורבינו תם מפרש דבלא נתינת פת לתיגוב מותר ליטול ידיו שחרית ביום הכפורים דלא גרע ממלוכלכות בטיט ובצואה דאמרינן[מ] שרוחץ כדרכו ואינו חושש ואין לך מלוכלכות יותר מזה שאין יכול ליגע בפיו ובעיניו בחוטמו ובאזניו דבכולהו אמרינן בפ׳ שמונה שרצים (שבת דף קט.) דתקלץ ידו משום בת מלך ושיבתא דהכא יש לפרש כמו שפירש ר״ח שהוא רוח רעה השורה על האוכל כשבא ליתן הפת לתנוק בן ד׳ וה׳ שנים וחונקת אותו אם לא נטל ידיו באותה שעה אע״פ שנטל שחרית ומה שאין אנו מזהירים עכשיו מזה לפי שאין אותה רוח רעה מצויה בזמינו כמו שאין אנו מזהרין על הזוגות ועל הגילוי[נ]:

כעין תפיסה אחת. ומאי יש דבר מפסיק לא הוי כעין תפיסה אחת כהתיא דמסכת ע״ז בפרק רבי ישמעאל (דף נ.) גבי אבני מרקוליס דאמר כאן בתפיסה אחת כאן בשתי תפיסות והיכי דמי כגון דאיכא גובה ביני וביני ולפיכך והגין עכשיו כשזה אוכל בשר וזה אוכל גבינה על שלחן אחד מניחין לחם או קנקן או שאר כלים להפסיק ביניתייס או אוכל על מפה אחרת דהוי כעין שתי תפיסות וי״מ דלא אסרו אלא בתפיסה אחת כלומר שהן בהולאה אחת כגון אחיס שקנו אתרוג בתפיסה הבית דיש נוחלין (ב״ב קנז:) ופריך תפיסה אחת ס״ד מה לי בהולאה אחת ומה לי בשתי הולאות אם מכירין זה את זה ומשני כעין תפיסה אחת דהיינו שמכירין זה את זה ולפי״ז זה לא איירי כלל שיהא מותר לאכול על שלחן אחד בשביל הפסק שביניתייס: טיפת

עין משפט נר מצוה

א [מיי׳ פ״ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט טור״ע מ״ח סימן קסג סעיף מ]:

מה ב מיי׳ פ״ו מהלכות ברכות הלכה יט סמג עשין כז טור״ע מ״ח סי׳ קסט סעיף מ [ובכ״מ שלפנ״ז ברכות פ״ח דף מו.]:

מו ג ד ה מיי׳ שם פ״ז הלכה ז ועיין בכ״מ טור״ע שם סעיף ג:

מז ו טור״ע שם ס״מ:

מח ז מיי׳ פ״ג מהל׳ שביתת עשור הלכה ב:

מט ח מיי׳ פ״ו מהלכות ברכות הלכה יח וע״ש סמג עשין כז טור״ע מ״ח סי׳ קסג סעי׳ ב [ובכ״מ שלפנ״ז שם]:

נ ט מיי׳ פ״ט מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז סמג לאוין קמא טור״ע י״ד סי׳ לא סעיף מ:

נא י מיי׳ שם הלכה כא סמג שם טור״ע י״ד סי׳ פח סעיף ב:

נב כ מיי׳ שם הלכה יז סמג שם טור״ע י״ד סי׳ לא סעיף מ:

נג ל מ מיי׳ שם הלכה כא סמג שם טור״ע י״ד סי׳ פח סעיף ג וע״ש בהג״ה:

נד נ מיי׳ פ״ז מהל׳ מלכים הלכה כא סמג לאוין עה טור״ע מ״ח סי׳ תקלד סעיף מ:

רבינו גרשום

במס׳ סוכה: א״ל דעתי קצרה כלומר אני נטלתי ידיי אלא מה שאני אוכל במפה דעתאי אינא ואין אני יכול ליגע באוכל: דקא אכלי בבלאי חמתות כלומר כרכי ידייהו בחמת ישן ואכלי בלא נ״י: תרי גברי רבדבי כרבנן ליטעו בדרב ושמואל כלו׳ דסבורין אתון דרב אכיל בלא נטילת ידים במפה הא קאמר ליה דעתי קצרה ונטל ידיו: ולא התירו מפה לאוכלי טהרות כלומר לאוכלי חולין שנעשו על טהרת הקדש: אוכל מחמת מאכיל צריך נ״י כלומר אם האוכל צריך נ״י: בלם ליה אומצא. כלומר תיקן אומצא: מאי לאו משום דוהיר ומשי ידיה מעיקרא.

מ) כלומר והא קא חזינן הכא דאוכל מחמת מאכיל צריך נט״י: הא דאיכא אדם חשוב כו׳ כלומר אם השמש אדם חשוב דיתנו לו פת כל צורכו אינו צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה אבל אם אין אדם חשוב דלא יתנו לו כל צורכו אלא פרוסה אחת כי חזדרין ונותנין לו פרוסה אחרת דומה כנמלך ושוב צריך לברך: שאני שמש דטריד כלו׳ וחיישינן שמא יגיע: מברך על כוס וכוס כלומר דעל כוס וכוס דמי כנמלך דעבדי אינשי דלא שתו אלא חד כסא ובאידך כסא דמי כנמלך. שמא יארע דבר קלקלה בסעודה כלומר שמא בשיטול הבעל הבית הכוס בידו יקפיד על אותה פרוסה שיתנו לשמש וישפוך מחמת כעס הכוס מידו ויקלקל הסעודה. מדיחה אשה ידה כו׳. כלומר לא רצה ליטול ידו אחת וגזרו עליו שיטול שתי ידיו כשיאכיל בנו: התם משום שיכתא כלומר משום רוח רעה שלא נטל ידיו שחרית משום יוה״כ שאסור להושיט אצבעו במים

מסורת הש״ס

ז) [מיי׳ פ״ו מהלכות ברכות הלכה יט סמג עשין כז טור״ע מ״ח סי׳ קסט סעיף ג] [ובכ״מ שלפנ״ז ברכות פ״ח דף מו.]:

מו ג ד ה מיי׳ פ״ז הלכה ז ועיין בכ״מ טור״ע שם סעיף ג:

מז ו טור״ע שם ס״מ:

מח ז מיי׳ פ״ג מהל׳ שביתת עשור הלכה ב:

מט ח מיי׳ פ״ו מהלכות ברכות הלכה יח וע״ש סמג עשין כז טור״ע מ״ח סי׳ קסג סעי׳ ב [ובכ״מ שלפנ״ז שם]:

נ ט מיי׳ פ״ט מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז סמג לאוין קמא טור״ע י״ד סי׳ לא סעיף מ:

נא י מיי׳ שם הלכה כא סמג שם טור״ע י״ד סי׳ פח סעיף ב:

נב כ מיי׳ שם הלכה יז סמג שם טור״ע י״ד סי׳ לא סעיף מ:

נג ל מ מיי׳ שם הלכה כא סמג שם טור״ע י״ד סי׳ פח סעיף ג וע״ש בהג״ה:

נד נ מיי׳ פ״ז מהל׳ מלכים הלכה כא סמג לאוין עה טור״ע מ״ח סי׳ תקלד סעיף מ:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ואמר רב פפא בשלמא וכו׳ יודע בו שנטל: (ב) רש״י ד״ה לא יתן וכו׳ קאמר כדי שלא יכעוס וכו׳ והחונקו וכו׳ אמא יפסכנו מדאאמ כעס בעל הבית הס״ד: (ג) ד״ה תפיסה וכו׳ שאוכל:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ דאמר לי קא קפיץ לבלמי ולא משיח ואמאי וכו׳ כל״ל:

מוסף רש״י

מדיחה את ידה. לפי שרוח רעה שורה על הלחם הנלקח בידים שלא נטלו שחרית ומה הבל שיבתא (יומא עז:). שלא רצה להאכיל בידו אחת. אפילו ידו אחת לא היה נוטל להאכיל פת לבנו קטן ביום הכפורים (שם). אפילו צונן בצונן הוא. ואפילו אכיל להו כי הדדי ליכא איסור דאוריתא, דדרך ביטול אסרה תורה (לעיל קד:). שאין מכירין זה את זה. דלא אתי חד למשקל מדחבריה ומיכל (שבת יג.). מי שאין לו אלא חלוק אחד. דלא סגיא דלא מכנס מפני הכימה, ואפילו כיסא לפני המועד, מותר לכנסו במועד (תענית כט:).

רבינו גרשום (המשך)

ואסור ליגע בפת מי שלא נטל ידיו בשחרית אבל אדם שנטל ידיו שחרית אינו צריך ליטול ידיו בשביל שמאכיל אחר: נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי כלומר אם יהו נוגעים זה בזה נהי דלא בעי קליפה דצונן וצונן הוא אבל הדחה מי לא בעי מקום מגגן: לא אסרו אלא בתפיסה אחת כלומר בהדי הדדי: בתפיסה אחת סלקא דעתך כלומר ג)בלא תפיסה על שלחן אחד מי שרי. אלא כעין תפיסה אחת שמכירין זה את זה. יאמרו כל הסריקין אסורין דאמרינן במס׳ פסחים מפני מה אמרו כל הסריקין אסור מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן ואיבעי׳ להו מהו שיקבענה בדפוס שעושה סריקין בבת אחת כשהיו עושין בבית ביתום. יאמרו כל הסריקים אסורים וסריקי ביתום כו׳ הכא נמי יאמרו כל האחים אסורין לאכול על שלחן אחד בשר וגבינה מפני שסתם אחין אין מקפידין זה על זה ואחין המקפידין זה על זה יהו מותרין שמא יבוא הדבר לידי תקלה לפי שכל אדם אין יודעין שמקפידין זה על זה ויהיו מקילין במקום אחר:

ז) גרלה דל״ל לא יתן אדם פרוסה וכו׳ אא״כ יודע בו שנטל ידיו כלומר והא קא חזינן כו׳. ח) גרלה דל״ל בתפיסה אחת אפי׳ שלא על שולחן אחד אסור.

עבדין כדין אמר ליה דעתי קצרה עלי כי סליק ר׳ זירא אשכחינהו לר׳ אמי ור׳ אסי דקאכלי בבלאי חמתות אמר [ז]תרי גברי רבדבי כוותייכו ליטעו בדרב ושמואל הא דעתי קצרה קאמר אשתמיטתיה הא דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל [ח]א״התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות ורבי אמי ורבי אסי כהנים הוו איבעיא להו אוכל מחמת מאכיל צריך נטילת ידים או לא ת״ש דרב הונא בר סחורה הוה קאי קמיה דרב המנונא בלם ליה אומצא ואכיל אמר ליה אי לאו דרב המנונא את לא ספינא לך מאי טעמא לאו משום דזהיר ולא נגע לא דזריז קדים ומשי ידיה מעיקרא תא שמע דאמר רבי זירא אמר רב [ב]לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש אא״כ יודע בו שנטל ידיו [ג]והשמש מברך על כל כוס וכוס [ד]ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה ור׳ יוחנן אמר מברך על כל פרוסה ופרוסה [ה] אמר רב פפא בשלמא דרב ורבי יוחנן לא קשיא הא [ו]דאיכא אדם חשוב הא דליכא אדם חשוב מכל מקום הא קאמר אא״כ יודע שנטל ידיו שאני שמש דטריד תנו רבנן [ז]לא יתן אדם פרוסה לשמש בין שהכוס בידו בין שהכוס בידו של בעל הבית שמא יארע דבר קלקלה בסעודה והשמש שלא נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו איבעיא להו מאכיל צריך נטילת ידים או אינו צריך ת״ש [ח]דתני דבי מנשה רבן שמעון בן גמליאל אומר [ט]אשה מדיחה את ידה אחת במים ונותנת פת לבנה קטן אמרו עליו על שמאי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת וגזרו עליו שיאכיל בשתי ידיו [י]אמר אביי התם משום שיבתא ת״ש דאבוה דשמואל אשכחיה לשמואל דקא בכי אמר ליה אמאי קא בכית דמחיין רבאי אמאי דאמר לי קא ספית לבראי ולא משית א] [כ]ידיה ואמאי לא משית א״ל הוא אכיל ואנא משינא א״ל לא מיסתייה דלא גמיר מימחא נמי מחי [ל]והלכתא אוכל מחמת מאכיל צריך נטילת ידים מאכיל אינו צריך נטילת ידים: **מתני׳** [מ]צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה [נ]רבן שמעון בן גמליאל אומר [ס]שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין: **גמ׳** וכי נוגע זה בזה מאי הוי [ע]צונן בצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי [פ]הדחה מי לא בעי: רשבג״א שני אכסנאין אוכלין על שולחן וכו׳: [צ]אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל [ק]מכירין זה את זה אסור תניא נמי הכי [ר]רבן שמעון בן גמליאל אומר ב׳ אכסנאים שנתארחו לפונדק אחד זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום זה בא בחתיכתו וזה בא בגבינתו אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין ולא אסרו אלא [ש]בתפיסה אחת תפיסה אחת סלקא דעתך אלא כעין תפיסה אחת א״ל רב יימר בר שלמיא לאביי שני אחין ומקפידין זה על זה מהו אמר ליה [ת]יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי ביתום מותרין ולטעמיך הא [א]דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן [ב]מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד יאמרו כל לתוך פיו תקון רבנן נטילה: **דמחיין רבאי: קספיס נבראי בדלא משיח.** האכלת את בני ולא רחצת ידיס תחלה: **לא מספייה דלא גמיר.** לא די לו שאינו בקי בהלכות נטילה שהמאכיל אין צריך ליטול: **מתני׳ שני אכסנאין.** אין לחוש שיאכל זה משל חבירו: **גמ׳ זה בא מן הצפון כו׳.** אלמא דוקא בשאין מכירין זה את זה קאמר: **ולא אסרו.** להעלות בשר עם הגבינה על השולחן: **אלא בתפיסה אחת.** בכרך אחד: **תפיסה אחת ס״ד.** הא בלא שלחן [ג] אוכל עליו נמי אסור: **מהו.** כיון דמקפידין שאין זה אוכל משל זה מותר או לא: כל

ד) כל הסריקין אסורין. לענין מלות דפסח תנא [פסחים לז.] אין עושין סריקין המצויירין בפסח מפני שהאשה שוהה עליהן ומחממתן ונחתוס אחד וביתוס שמו היה לו דפוס אחד מצויר והיה מושיב לתוכו את הסריק והוא מצויר מיד אמר להם אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה מיד אמרו לו ת"ר יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין. והכא נמי יאמרו כל האחין אסורין ואלו מותרין[ה]: **איזורו מוכיח עליו.** האיזור תמיד הוא קבוע בחלוקו וכשהוא פושט חלוקו ולובש חלוק אחר נוטל האיזור מזה וקובעו בזה וזה שאין לו אחר מכבסו עם איזורו והרואה כשהוא מכבסו ואיזורו עמו יודע שאין לו חלוק אחר ולכך התירו לו חכמים: **מתני' טיפת חלב שנפלה על החתיכה.** בתוך הקדירה על אחת מן החתיכות ולא הגיע את הקדירה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד: **אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה.** כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטיפה מיד נאסרת החתיכה. ובשאר חתיכות דקדירה לא אייר תנא דמתני' ובגמרא פליגי בה אם חוזרת אותה חתיכה ואוסרתן או לאו: **ניער את הקדירה.** הגיע בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטיפה להשתא נתערבה הטיפה בכולן: **אם יש בה בנ"ט באותה קדירה.** כלומר אין כח בטיפה לאסור כולן אא"כ יש בנ"ט ליתן בכל הקדירה: **גמ' אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא.** הא דאסרינן בכל איסורין משנתנו טעם בהיתר אע"פ שאין אוכל ממש כגון סילוק האיסור ואין כאן אלא טעמו דאורייתא היא דגמרינן מבשר בחלב דאסריה רחמנא באכילה כדגמרינן לקמן (דף קטו:) מלא תבשל שלשה פעמים האמוריים בתורה[ו] ואע"ג דכי מסלק זה מתוך זה לאחר בשולו אין כאן אלא הטעם ומייניה גמרינן לכל איסורין במה מצינו: **דאי ס"ד.** בכל שאר איסורין טעמו דרבנן היא דלא גמרינן להו מבשר בחלב: **מ"ט לא גמרינן מייה משום דחדוש הוא.** דשייהם מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרו ועוד שדרך בשול נאסרו בלא אכילה הילכך לא גמרינן חומרא מינייהו: **אי חדוש הוא.** אמאי קתני מתני' דבעיא טעמא בלא נותן טעם נמי אסור דהא חדושא חדיש ביה רחמנא ואפי' כל דהו דהא בשר בחלב הוא אלא ש"מ לאו חדושא דאכהי קפיד רחמנא דומיא דכלאי הכרם דמתסרי נמי משום כלאי תערובת דכיון דלאו חדוש הוא גמרינן ליה (לעיל דף לח.) מזרוע בשלה[ז] דמיסתברי כל כמה דליכא טעמא: **אמר ליה רבא.** לעולא אימא לך חדוש הוא דקאמרת אע"ג דליכא טעמא ליתסר דהא ליכא למגמריה מזרוע בשלה על כרחך בגופיה גלי קרא דבעינן טעמא מדלא אסרתו תורה אלא דרך בשול שאסר הבשר להתבשל בחלב ואין לך כגון זו שלא יתן טעם: **אמר רב.** הא דתנן במתניתין אם יש בנותן טעם באותה חתיכה[ח] לאסור את הקדירה[ט] דכיון דנאסרה החתיכה היא עצמה כולה נעשית איסור ואוסרת כל החתיכות כולן ואפילו יש בהן כדי לבטל החתיכה כולה נאסרות כולן: **מפני שהן מינה.** ורב סבר לה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל: **לימא פליגא אדרבא דאמר.** בפ' גיד הנשה (לעיל דף ק:) קסבר רבי יהודה כל מין ומינו ודבר אחר שעם מינו כלומר מין דאיסור שנתערב עם מינו ובשאינו מינו דהיתר סלק את מינו דהיתר כמי (י) שאינו מועיל לא לבטלו לאיסור דמין במינו לא בטיל ולא תוספת הוא נוסף עליו להיות שייהם איסור ולא יוכל מין האחר לרבות עליו ולבטלו[י] אלא סלקהו כאילו אינו כאן וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו והכא נמי יש כאן רובא שיוכל לבטל את כל החתיכה הנאסרת ואמאי אוסרת: **ברובא עבה.** דק דק של בשר ושומן דכוליה מין בשר הוא: **ומאי קסבר.** רב באפשר לסוחטו באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר אחר שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון: **אי קסבר.** הותר גם הראשון מפני שנפלט האיסור ממנו ולכתחלה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחלה ומיהו דיעבד שרי לאכול אף הראשון: **אמאי חתיכה נעשה נבלה.** הא אפשר היא ליסחט ממנה וליחלק לאחרים שלא קבלו ממנה כלום ואין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולן דליכא למימר אפשר ליסחט מזה ולינבלע בזה שהרי כולן שוין בטעמו ואיזה תתיר ואיזה תאסור: **אלא קסבר.** משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה ואשמועינן אף ההיתר שבה נעשה איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה: **מותר.** אף הראשון שנאסר: **בשר אסור.** שנתן החלב טעם בו:

טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה. נאסרת כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב אייר כדאמרינן בפ' גיד הנשה (לעיל דף לז:)[ט] ולכך משערינן באותה חתיכה לבטל הטיפה ולא בשאר חתיכות משום דחלב מפעפע על כל החתיכה ואין מפעפע מחתיכה לחברתה אלא ע"י ניעור וכסוי כדאמרינן בגמ' אילימא לא ניער כלל אמאי כל החתיכות אסורות מיבלע בלע מפלט לא פליט: **מבשר** בחלב מ"ט לא גמרינן בו'. וא"ת דהכא משמע דנפקא ליה לאביי טעם כעיקר מבשר בחלב ואילו בפ' אלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' ג' מינים (מיר דף לז.) פליגי ר' עקיבא ורבנן למר נפקא ליה טעם כעיקר ממשרת ולמר מגיעולי עובדי כוכבים ואביי דאיירי בהיתר סוגיא משמע דידע להיתר ברייתא וי"ל דאביי קבלה מרבא שדחה לו וחזר בו: **דחדוש הוא.** פי' בקונטרס דשייהן מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרין וטעם זה לא קאמר באלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' ג' מינים (מיר דף לז.) דהא כלאים נמי הכי הוו ומסיק דהיינו חדושו דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי אע"ג שנבלע החלב בבשר אע"פ שהוא לוקן לפי שהוא נלוז והבשר שוהה בתוכו וכי בשיל ליה אסור: **אמר רבא** דרך בשול אסרה תורה. דיחוץ בעלמא הוא דמהכא ליכא למילף אבל טעם כעיקר הוי דאורייתא כדפי' י (בקונטרס) פ' גיד הנשה (לעיל דף לח: ד"ה רבא): **דאמר רבא** קסבר רבי יהודה כו'. פי' בקונטרס דאמר רבא בפ' גיד הנשה (שם דף ק:) ואין לשון זה שם אבל בפ' הקומץ רבה (מנחות דף כג. ושם ד"ה אמר) איתיה גבי רבי יהודה אומר מנחת כהנים כמנחת כהן משיח כו' ומדרבא דאמר הכי בפ' גיד הנשה (לעיל דף ק:) אליבא דרב לא בעי לאקשויי הכא דרב אדרב דאיכא לשנויי כדמשני אביי התם כשקדש וסלקו אבל בהיתר דהקומץ רבה (מנחות דף כב.) ליכא טעמא אחרינא לרבי יהודה אלא כמו שמפרש רבא ולהכי פריך שפיר מינה וא"ת אמאי לא פריך מדרבי יהודה גופיה דלקמן קאמר רבי יהודה בברייתא האי לישנא גופיה דקאמר רב הכא אדרבא דמפרש טעמא דרבי יהודה וי"ל דלא שמיע ליה ברייתא כי היכי דלא שמיע ליה לרב דאי ידע ליה רב לא הוה ליה למימר אלא הלכה כרבי יהודה ותו לא ועוד י"ל דברייתא דרבי יהודה משמע שפיר דאין ברוטב ששים לבטל החתיכה מדלאמור רבנן עד שתתן טעם ברוטב ובחתיכות משמע דליכא ברוטב לחודיה כדי לבטל: **אפשר** לסוחטו מותר. פי' דיעבד אי נסחט האיסור ונתבטל מותרת (ג) עם החתיכה שכבר נאסרת אבל לכתחלה אין מבטלין איסור כדפירש בקונטרס: אמאי

ה) [סנהדרין ד:], **ו)** לעיל דף ק., **ז)** מנחות כג. לעיל ק:, **ד)** שיך לעיל, **ח)** ע"כ, **ט)** [שמות כג, שם לד, דברים יד], **י)** [במדבר ו], **יא)** [לרבות עליהן ולבטלן רש"ם], **יב)** [ד"ה אם יש], **יג)** ר"מ מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר רב וכו' באותה חתיכה אסור לאסור כל הקדירה קאמר דכיון: **(ב)** ד"ה לימא וכו' כמי שאינו מועיל: **(ג)** תוס' ד"ה אפשר וכו' מותרת גם החתיכה:

מוסף רש"י

איזורו מוכיח עליו. דמי שאין לו אלא חלוק אחד פושטו ומתעטף במקטרינו ומוגבו באיזורו ועומד ומכבס החלוק ומודיע לכל שאין לו אלא חלוק אחד (מו"ק יד.). **כל שהוא** מין ומינו. כגון נבלה ושחוטה, ודבר אחר. כגון תבלין וזוטב, מינו דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיפו, אלא סלקהו כמי שאינו בקדירה זו ונאסרו הנבלה והרוטב ונבלה נבלה ברוטב ובקיפה (לעיל ק:).

עין משפט נר מצוה

נה א ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' ח י סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לג סעיף ב:

נו ג מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ח:

שיטה מקובצת

ח) לאסור את כל הקדירה קאמר דכיון דנאסרה החתיכה עצמה:

רבינו גרשום

התם איזורו מוכיח עליו כלומר הא קא חזינן דלית ליה המיינה ומדהמיינה מנחא בביתיה דליתיה עילויה ש"מ דלית ליה חלוק אחר: טיפת חלב שנפלה על חתיכה כו' כלומר הקדירה של בשר היתה אצל האור והיתה מבשלת ונפלה טיפת חלב על חתיכה של בשר בקדירה: ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא. [דאורייתא] כגון ירך שנתבשל בה גיד הנשה ושאר איסורין כגון נבלה שבישלה עם בשר טהור דהוא בנותן טעם: מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא. כלומר מאי חדושו דאי זה בפ"ע וזה בפ"ע מותר ואם נתבשל בשר בחלב אסור: דרך בישול אסרה תורה. כלומר ומהו דרך בישול דכל דבר שמתבשל בקדירה דרכו ליתן טעם והאי נמי לא אסרה תורה אלא דרך בישול: אמר רב כיון שנתן טעם באותה חתיכה כו'. כלומר לא צריך ליתן טעם בכל הקדירה כולה. אלא כיון שנותן טעם בחתיכה אחת כו': כל מין ומינו ודבר אחר כו' כלומר מין ומינו זהו חתיכה שנפל עליה החלב ושאר חתיכות ודבר אחר זהו הרוטב. כלומר דכיון דחלב אינו נותן טעם אלא בחתיכה אחת ולא ברוטב הרוטב רבה עליו ומבטלו: הכא במאי עסקינן ברוטב עבה כלומר דדמי כבשר ואינו דומה כמי שאינו מינו: ומאי קסבר אפשר לסוחטו כו' כלומר מאי קסבר רב אי קסבר אף על פי שנפלה חלב על חתיכה כיון שנסחט ממנו כשרותה מיתתה החתיכה דליכא לאיסורא בעיניה אמאי חתיכה נעשית נבילה ואי סלקא דעתך אפשר לסוחטו אסור כלומר אע"פ

אמאי מותר חלב נבלה הוא. מכאן היה מדקדק רבינו שמואל דלמ"ד מין במינו לא בטיל צריך תרי ששים ששים ברוטב לבטל טעם חתיכת נבלה וששים בחתיכת היתר לבטל רוטב היוצא מן הנבלה וקשה לר"י לדבריו דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב והלא בעלמא חתיכה של היתר נעשית נבלה מדרבנן וצריך ששים כנגד כולה דמדאורייתא לא צריך ס' אלא כנגד האיסור הנבלע בה א"כ אע"ג דגדי אסרה תורה ולא חלב מ"מ מדרבנן החלב עצמו נאסר כשאר איסורין דמאי שנא משאר איסורין ויאסור כל חלב שביורה אלא ודאי כיון שהחלב הנפלט מן הבשר לא נעשה נבלה אלא מטעם בשר המעורב בו אין לו דין חלב טמא אלא מתבטל בחלב שביורה כמו שמתבטל טעם בשר האסור ולא חשיב מין במינו והכי נמי רוטב הנפלט מן הנבלה אין לו דין מיס אסורין שלא להתבטל במיס אחרים אלא יש לו דין בשר נבלה שמתבטל שפיר במיס שבקדרה והא דקאמר חלב נבלה הוא וקאי הכי במסקנא היינו דוקא בבשר בחלב שכל אחד לבדו היתר וכשנתבשל יחד עשה הכתוב הכל כנבלה והוא כחלב היוצא מן הטרפה ולכך לוקה על חלי זית חלב הנבלע מחלי זית שמנונית בשר אבל מיס הנפלטים מן הנבלה אין נאסרין אלא מחמת טעם הנבלה המעורב בהן ואין מצטרפין ללקות עליהן משום נבלה ומכאן יש להוכיח דתבלין הבלועים מחלב או מדם ונפלו לקדרה מתבטלין בששים ואע"ג דנותנין טעם אפי' באלף מותר דאינו חמור מן האיסור הנבלע בהן:

גדי אסרה תורה ולא חלב. והא דנקט כזית בשר בתוך יורה גדולה משום דאם נפל לתוך חלב מועט היה נאסר הכל כגדי משום שמנונית הבשר המעורב בחלב ולא נתבטל:

שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט. תימה דדבר הנראה לעינים הוא דפליט דכשמותנין ירק בקדרה רותחת משתנה מראית המיס מן הירק וכן בשר שומן נימוח לתוכה ונראה השמנונית על הרוטב ופי' רבינו שמואל דהא דקאמר מפלט לא פליט היינו עד שיהא שבע מלבלוע אבל לאחר ששבע חוזר ופולט וכן פירש הרב רבינו שמעיה סוף סוף כי נייח הדר פליט היינו כי נייח מבליעתו ומשני שקדם וסלקו קודם שגמר בליעתו ואותן כלים וקערות האסורות כשמגעילים אותם בתוך יורה גדולה ומניחין אותן מבפנים כשהמים רותחין היה מצריך רבינו שמואל להניחם שעה גדולה עד כדי שיהא להם שהות לגמור בליעה ולחזור ולפלוט אח"כ ודבר תימה הוא דמי בקי לידע שיעור זה ואומר ר"ת דהא דקאמר הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו לא פליט מה שבלע עכשיו אבל מה שהיה בלוע מקודם פליט ואין להתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו כשאין במיס ששים לבטל האיסור ולהניחן בפנים כשהן רותחין משום דמיס מבלע בלעי האיסור שבכלי ולא פלטי דבמיס שהן צלולים לא שייך לומר בליעה דלא בלעי אלא שמתערב בהן האיסור וגם אין סברא לומר דכי היכי דאמר מבלע בלע מפלט לא פליט מה שבלע הכי נמי מפלט פליט מבלע לא בלע מה שפלט ועוד דא"כ יהא אסור להגעיל שני כלים זה אחר זה דבהגעלת הראשון נאסרו המיס והשני יבלע מן המיס האסורין דודאי פליטת עצמו לא יבלע אבל פליטת כלי אחר יבלע וגם כלי הראשון אינו מכניס כולו בבת אחת במיס רותחים וא"כ מה שנכנס תחלה פולט ולד השני שמכניס אח"כ בולע מה שפלט לדו הראשון לכך נראה דאין להגעיל כלי בן יומו כשאין במיס ס' לבטל והגעלה דמדין דלא אסרה תורה אלא בן יומו[ח] לא הגעילו אלא כלים קטנים בתוך הגדולים שהיה במיס ששים לבטל האיסור ובערב פסח קודם ארבע שעות מותר להגעיל כלי של חמץ אע"פ שאין במיס ס' דאיכא ג' נותני טעם של היתר החמץ נ"ט בכלי והכלי נ"ט במיס והמיס מוחזין ונבלעין בכלי ועדיין הוא היתר שהוא קודם הפסח: [ט] **ודברי חכמים כשניער מאי ניער אילימא ניער בסוף ולא בתחלה.** ה"מ למיפרך מכלל דלרבנן אפילו לא ניער כלל מבלע בלע מיפלט לא פליט אלא דפריך טפי שפיר:

נראין

חלב אמאי מותר. הרי חלב מעט שנבלע בבשר נעשה נבלה שהרי נאסר וכשמזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב אסור בחלב היתר ורב אית ליה [לעיל ק.] מין במינו לא בטיל: **חלב נבלה הוא.** זה שנבלע ונסחט: **גדי אסרה תורה ולא חלב.** ואפילו חלב[ה] מותר ואפילו היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב ס"ל נמי לרב דחלב מותר: **חלי זית חלב.** הכי משערינן יין וחלב וכל משקה לשערו בכזית מביא כוס מלא משקין ומביא זית ונותן לתוכו הזית והמשקה יוצא לחוץ וההוא דנפיק הוי כזית וכך היא שנויה בתוספתא בפרק מזיר שאכל[ו]: **לוקה על אכילתו.** לכזית איסור אכל: **ואינו לוקה על בשולו.** לקמן מפרש טעמא בשמעתין: **אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור** גרסי'. היכא דיש בו טעם איסור או איסור מינו בלא טעם: **והכא במאי עסקינן.** דאמר רב לעיל [ע"ל] בשר אסור חלב מותר כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת דמה שבולע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחותיו אינו פולט: **כשקדם וסילקו.** לאותו זית קודם שתנוח: **לעולם לא מצטרפי.** לעשות איסור אח"כ היה בו בתחלה כשיעור וכי אמר רב לוקה על אכילתו שבא מיורה גדולה ולדדין אמר רב למילתיה אכל חלי זית בשר וחלי זית חלב הבא מיורה גדולה שנתבשל בה שיעור מזה ומזה ונאסרו לוקה על אכילתו שאכל שיעור שלם איסור של שם אחד ואין לוקה על בשולו דאם בשל כחלי זית בשר וכחלי זית חלב זה עם זה לפי שאין מצטרפין מכלל היתרן לקרות איסור עד שיהא בכל אחד ליעשות איסור לעצמו: **אחריס.** עובדי כוכבים. כלומר שנתבשל כל צרכו: **כיון שנתנה טעם באותה חתיכה.** כלומר כיון שיש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה הכל אסור ואפילו ניער את הקדרה דאיכא למימר נחלק לכולן והרי אין בו כדי לאסור אפ"ה אסור וטעמא מפרש לקמיה: **מפני שהן מינה.** לפיכך אוסרת כולן ואפילו הן אלף שיש בהן כדי לבטל חתיכת האיסור [ו] כו' דכיון דמינו ניהו לא בטיל טעמא דבשר דנפיק מיניה שאף טעם הבשר נאסר: **והא"א עד שהן טעם כו'.** קס"ד דאטפה קיימי עד שיהא בה כדי ליתן טעם בכולם אין כאן איסור אפילו בחתיכה ראשונה מפני שהוא חוזר ונסחט: **קיפה.** דק של בשר שיורד לשולי קדרה: **נראין כו'.** מפרש לקמיה כולה מילתא דרבי: **ניער.** הגיס בה במגיס. המנער את הקדרה מתפשט הטעם בכולה וכן המכסה אותה מפני שמי השוליים עולין עד [ח] פה ויורדין: **אילימא לא ניער כלל.** אמאי נאסרות האחרות: **מבלע בלע.** ההיא חתיכה: **מפלט לא פליט.** באחרות את טעם החלב שהחלב בגגה של חתיכה הוה: **לא ניער בחלב.** וקבלה החתיכה את הטעם ואח"כ ניער וחזרה ופלטתה באחרות: **הא בלע והא פלט.** מה שבלעה וחזרה להיתרה והאיסור שיצא ממנה אין בו כשיעור לאסור: **קסבר אפשר לסוחטו אסור.** מפני שכולה נעשית איסור וכל הנסחט ממנה אסור וכל הנשאר בה אסור וכיון דאף טעם בשר שבה נאסר חוזר ואוסר האחרות אפילו הן אלף דמין במינו לא בטיל:

ופרכינן

חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא לעולם קסבר רב אפשר לסוחטו אסור ושאני התם דאמר קרא [ו]לא תבשל גדי בחלב אמו גדי אסרה תורה ולא חלב וסבר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא איתמר חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלן זה עם זה אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בשולו ואי ס"ד גדי אסרה תורה ולא חלב אאכילה אמאי לוקה חצי שיעור הוא אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור והכא במאי עסקינן כגון שנפל לתוך יורה רותחת [ז]דמבלע בלע מפלט לא פלט סוף סוף כי נייח הדר פליט [ח]כשקדם וסילקו גופא חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלן זה עם זה אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בשולו מה נפשך אי מצטרפין אבשול נמי לילקי אי לא מצטרפין אאכילה נמי לא לילקי לעולם לא מצטרפי ובבא מיורה גדולה ולוי אמר [ט]אף לוקה על בשולו וכן תני לוי [י]במתניתין [כ]כשם שלוקה על אכילתו כך לוקה על בשולו ובאי זה בשול אמרו בבשול שאחרים אוכלין אותו מחמת בשולו ואפשר לסוחטו עצמו תנאי היא דתניא [ל]טפת חלב שנפלה על החתיכה כיון שנתנה טעם בחתיכה החתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה דברי ר' יהודה וחכ"א עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות אמר רבי [מ]נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער ושלא כסה ודברי חכמים [נ]בשניער וכסה מאי לא ניער ולא כסה אילימא לא ניער כלל ולא כסה כלל מבלע בלע מפלט לא פלט ואלא [ס]לא ניער בתחלה אלא בסוף ולא כסה בתחלה אלא בסוף אמאי הא בלע והא פלט קסבר [ע]אפשר לסוחטו אסור מכלל

מסורת הש"ס

ח) ל"ל בתמניתא רש"ג, ב) [תוספתא דמכות פ"ג ה"ד], ג) [תוספתא פ"ח ה"ב], ד) [עי' תוספות לעיל לו: ד"ה אם], ה) [חלב הנבלע רש"ס], ו) [מזיר פ"ד ה"א], ז) [ל"ל טולה], ח) [פסחים מד:], ט) [שייך לעמ' הבא],

תורה אור השלם

1. רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ:

שמות כג יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ניער וכו' עד פיה ויורדין:

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פ"ט מהל' מ"א הלכה ח ועי"ש טוש"ע יו"ד סי' לב סעיף א:

נח ג מיי' שם פ"ט הלכה א:

נט ד ה ו מיי' שם הל' י ועי' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' לב סעיף ב:

רבינו גרשום

שנסחט החלב ממנו ברתיחה אסור הבשר חלב אמאי שרי כו': רב אמר לוקה על אכילתו. כלומר דאכל כשיעור בין בשר ובין חלב ואינו לוקה על בישולו כלומר דלא בשיל אלא חצי שיעור: לעולם לא מצטרפי והכא במאי עסקינן בבא מיורה גדולה של בשר. בחלב מבושל ולקח חצי זית מאותו בשר וחצי זית מאותו חלב וחזר ובישלן פעם אחת אבישולו לא לקי דכבר מבושל אאכילה לקי דאכיל כזית איסור. באי זה בישול אמרו כל שאחרים אוכלין אותו כלומר דמתחלה לא נתבשל כל צרכו ובא הוא ונטל חצי זית מזה וחצי זית מזה ובישלו כל צרכו: ואפשר לסוחטו עצמו תנאי היא. כלומר ר' יהודה דס"ל חתיכת עצמה נעשית נבילה הוא [ס"ל] אפשר לסוחטו אסור וחכמים דסבירא להו עד שיתן טעם ברוטב כלומר אינון סבירא להו אפשר לסוחטו מותר לפי' אין אסור עד שיתן טעם ברוטב: א"ר נראין דברי רבי יהודה בשלא ניער כו'. כלומר ר' יהודה דסבירא ליה חתיכה עצמה נעשית נבלה נראין דבריו בשלא ניער כו' כי לא ניער ולא כיסה לא אזלי ניצוצות בכל הקדרה ובלעה חתיכה ונעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות ודברי חכמים בשניער ושכסה דאזלי ניצוצות בכל הקדירה ולא מצי למיבלע בחתיכה אחת ואזיל החלב בכולהו חתיכות ואינו אסור עד שיתן טעם בכולהו חתיכות ובקיפה וברוטב:

ופרכינן **מכלל דר' יהודה סבר כי ניער כו'**. נמי אסירי דמדקאמר רואה אני דברי ר' יהודה בשלא ניער בתחלה אבל איני רואה את מה שהוא אוסר אף בשניער מכלל דאיהו אף בשניער אסר מדלא קתני אמר רבי לא אמר ר' יהודה אלא בשלא ניער: **הא לא בלעה**. תתיכה דאשונה יותר מן האחרונה ובטיפה הזאת אין שיעור לאסור את כולן: **שמא לא ניער תחלה יפה**. ובלעה ואח"כ פלטה כשניער בסוף ובהא גזירה לא סבר לה רבי כוותיה אבל בדאפשר לסוחטו אסור ובמין במינו לא בטיל סבר לה כוותיה: **אמר מר ודברי חכמים**. המתירין את הכל נראין לרבי כשניער אבל בשלא ניער לא נראה לו מכלל דהם מתירין אף בשלא ניער: **ומאי ניער**. דקאמר רבי: **אילימא ניער בסוף ולא בתחלה**. דאע"ג דקבלה את הטעם קאמר רבי דראה הוא את דברי המתירין הואיל וניער בסוף וחזר ונסחטו דקסבר אפשר לסוחטו מותר האמרת נראין דברי ר' יהודה בהא: **ניער מתחלה ועד סוף**. ראה את דברי המתירין בזו דכיון דפשט מתחלה הטעם בכולה קדרה ואין בה כדי לאסור את כולה מותר ולא ראה דברי ר' יהודה החושש שמא לא ניער יפה יפה: **מכלל דרבנן סברי כו'**. מדקאמר רואה אני את דבריהם בשניער בתחלה ואין אני רואה את דבריהם מה שהתירו בשלא ניער מתחלה והן מתירין אותו (ה) בניער שבסוף ומשום סתיטה מכלל דקסברי אפשר לסוחטו מותר: **וממאי דאפשר לסוחטו פליגי**. והאי עד שתתן דקאמרי רבנן אטיפה קאי ושרי אף החתיכה דילמא חתיכה קמייתא ולאי אסירא ואסיפא דמילתיה דרבי יהודה לאסר את השאר אפילו הן אלף מפני שהן מינה פליגי רבנן ואמרי לעולם אין חתיכה זו אוסרת את השאר עד שיהא בחתיכה כדי לתת טעם בכולן דמין במינו נמי בטיל ורבי הכי קאמר רואה אני את דברי רבי יהודה לאסור אף בשאר החתיכות בשלא ניער בתחלה וקבלה טעם האיסור ונעשת איסור אלא (ו) בסוף וחזרה ופלטה באחרות ומין במינו לא בטיל ואין אני רואה דבריו בשניער בתחלה דהא לא נעשת איסור ולשמא לא ניער יפה לא חיישינן ורואה אני את דברי המתירין כשניער בתחלה כדפרישית דלא נעשת איסור ולשמא לא ניער לא חיישינן ואין אני רואה היתר אפילו באחרות בשלא ניער בתחלה אלא בסוף דנעשת איסור מתחלה ואוסרת בסוף את חברותיה במשהו דמין במינו לא בטיל: **האי מאי אי אמרת בשלמא במין במינו**. כולם מודים דלא בטיל ובחתיכה קמייתא שרו רבנן משום דאפשר לסוחטו מותר ועד שתתן דקתני אטיפה קאי: **היינו**. דשייך למימר נראין דברי חכמים המתירין בשניער בתחלה דלא בלעה: **אלא אי אמרת אפשר לסוחטו לרבנן נמי אסור**. והאי דקשרו רבנן בין שניער בתחלה ובין שלא ניער בתחלה אשארא הוא דקשרו ומשום דמין במינו בטל ועד שתתן דקתני אחתיכה קאי היכי מצי רבי למיתני נראין דברי חכמים בשניער והא רבנן נמי אסרי לה לחתיכה דאית להו גזרה שמא לא ניער יפה יפה ורבי מדתלי טעמא דהיתרא בשניער מכלל דשרי אף בקמייתא משום דלא בלעה ואין נראין לו בה לא דברי רבי יהודה האוסר בכולן ולא דברי חכמים המתירין באחרות ואוסרין מיהא בראשונה ואם בא רבי להשמיענו דמין במינו לא בטיל ועוד דלא חיישינן לשמא לא ניער יפה הכי איבעי ליה למיתני נראין דברי רבי יהודה שאוסר בכולן בשלא ניער בתחלה אלא ניער בסוף דכיון שקבלה הטעם ונאסרה אוסרת חברותיה בכל שהוא דמין במינו לא בטיל ואין נראין דבריו בשניער דאיהו חושש לשמא לא ניער יפה ואוסרת כולן דכיון דניער לא חיישינן להכי ואף הראשונה מותרת ומדקאמר נראין דברי חכמים מכלל דרבנן בקמייתא נמי שרו ועד שתתן אטיפה קאי וקסברי אפשר לסוחטו מותר ולא נעשית החתיכה נבלה: **ואם לא מידי**. אין לשנות את הסוגיא. והשתא דקס ליה רבי בשיטתיה דר' יהודה דאפשר לסוחטו אסור ורב ורבי יוחנן ורבי יוחנן נמי כוותיה סברי [קס.] אע"ג דאיפליגו עלייהו שמואל ור"ל [סס] הא אמרינן שמואל באיסורי במקום רב ליתא (ז) וכן לגבי רבי יוחנן ליתא (ז) ועבדינן (ז) כרבי יהודה בין בטיפת חלב שנפל על החתיכה ולא ניער ויש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה ובין בחלב הדבוק בחתיכת בשר ויש בו ליתן טעם בה ואפילו אין בו כזית דהוי חצי שיעור אסור מן התורה והחתיכה עצמה נעשית נבלה ואין מועילין שאר החתיכות לבטלה דכולן נאסרות ואפילו הן אלף דהא נמי קיימא לן כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל דהא קס ליה רבי בשיטתיה ורב ושמואל נמי בשיטתיה קיימי דרב ושמואל דאמרי תרוייהו [ע"ז עג:] כל איסורין שבתורה במינו במשהו ותניא כותייהו במסכת עבודה זרה (סס) ואע"ג דאיפלוג עלייהו רבי יוחנן ור"ל התם ותניא נמי כוותייהו שמעינן לאביי ורבא דבתראי הוו דקמו כרב ושמואל דאיתמר חלא לגו חמרא כו' במסכת עבודה זרה (דף סו.) ובפסחים (דף ל.) נמי פסק רבא הלכתא כרב דמין במינו במשהו דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו ומפרשינן טעמא במינו במשהו רב לטעמיה דאמר כל איסורין שבתורה במינו במשהו ובשלא במינו גזר רב בחמץ אטו מינו משום דלא בדילי אינשי מיניה ואתו לזלזולי ביה שמע מינה בתרוייהו הלכה כר' יהודה בין באפשר לסוחטו אסור וכולה נעשית נבלה בין במינו לא בטיל אבל אם יש ברוטב לבדו יותר מששים בכל החתיכה שקבלה את הטעם הרוטב מבטלה ומשליכה וכולן מותרות דהא אפי' רבי יהודה מודי דכל מין ומינו ודבר אחר שלא את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. ואית ספרים דמתניא בהו איפכא אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בשניער וכסה כו' ולא אפשר לאוקמא דא"כ כולהו מודו בקמייתא דאסירא דכיון דמוקי פלוגתייהו נמי בשלא ניער כלל א"כ על כרחך לרבנן נמי קמייתא אסורה דהא בלע ולא פלט ואין כאן מחלוקת אלא באחרונות ולא איירי באפשר לסוחטו מידי הילכך לא גרסינן לה: **מתני' לא קרעו אינו עובר**. על אכילתו לנקות ולא על בשולו דלאו חלב מקרי. ובגמרא [ע"ב] מפרש אי איכא מיהא איסורא דרבנן או לא: **הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו**. להיות בכרת ובמס' כריתות (דף כב.) מוקים לה בלב עוף שאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דאם שבשלו אינו עובר עליו אם אכלו והא דמוקי לה בפ' דם שחיטה (כריתות דף כב.) בלב עוף משום דבכל ענין קתני מתניתין דאינו עובר עליו בין מי בין מבושל ומה שפירש בקונטרס דבשר הלב אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע דהכי אמרינן בפסחים (דף עד:) שאני לב דשיע אומר ר"ת דאין לסמוך על זה לעשות מעשה דדחייה בעלמא הוא בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:) דהוה בעי למיפשט מיניה דאמרינן כבולעו כך פולטו מדקתני קורעו לאחר בשולו ודאי שאני לב דשיע אבל למאי דמסיק דכבולעו כך פולטו תו לא אמרי' דשיע ולא בלע וקורעו לאחר בשולו היינו לאחר צלייתו דשייך ביה כבולעו כך פולטו שהדם נופל לחוץ אבל בקדרה אסור ולא אמרינן דשיע ולא בלע:

מכלל דר' יהודה סבר כי ניער מתחלה ועד סוף וכסה מתחלה ועד סוף אסור אמאי הא לא בלע כלל אימא לא ניער יפה יפה ולא כסה יפה יפה אמר מר ודברי חכמים כשניער וכסה מאי ניער ומאי כסה אילימא ניער בסוף ולא ניער בתחלה וכסה בסוף ולא כסה בתחלה האמרת נראין דברי ר' יהודה בהא אלא ניער מתחלה ועד סוף וכסה מתחלה ועד סוף מכלל דרבנן סברי ניער בסוף ולא ניער בתחלה כסה בסוף ולא כסה בתחלה מותר אלמא קסברי אפשר לסוחטו מותר א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא ממאי דבאפשר לסוחטו פליגי דלמא אפשר לסוחטו דברי הכל אסור והכא במין במינו קא מיפלגי ורבי יהודה לטעמיה [ו]דאמר מין במינו לא בטיל ורבנן לטעמייהו דאמרי מין במינו בטיל האי מאי אי אמרת בשלמא דרבנן במין במינו הכא כרבי יהודה סבירא להו ובאפשר לסוחטו פליגי היינו דקאמר רבי נראין דברי רבי יהודה בהא ודברי חכמים בהא אלא אי אמרת אפשר לסוחטו דברי הכל אסור והכא במין במינו קמיפלגי האי נראין דברי ר' יהודה ואין נראין מבעי ליה [ז] ותו לא מידי: **מתני'** [ג]א[ה]כחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו [ז]ב[ה]לב קורעו ומוציא את דמו [ג]לא קרעו אינו עובר עליו: **גמ'** אמר

נראין דברי ר' יהודה ואין נראין מבעיא ליה. תימה לימא דס"ע מין במינו לא בטיל וה"ק נראין דברי ר' יהודה לחכמים בשלא ניער בתחלה אלא בסוף שחכמים לא נחלקו עליו אלא כשניער מתחלה ועד סוף דכי האי גוונא משני לעיל בפרק קמא (דף יב.) גבי אבדו לו גדיין ותרנגולין ובפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עט.) גבי בור ושובך ובכמה דוכתין ויש לומר דלא קאמר אלא היכא דלא אפשר ליה למימר בענין אחר (ח): **הלב** קורעו ומוציא את דמו **לא** קרעו אינו עובר עליו. פירש בקונטרס במס' כריתות (דף כב.) מוקי לה בלב עוף דאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דאם שבשלו אינו עובר עליו אם אכלו והא דמוקי לה בפ' דם שחיטה (כריתות דף כב.) בלב עוף משום דבכל ענין קתני מתניתין דאינו עובר עליו בין מי בין מבושל ומה שפירש בקונטרס דבשר הלב אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע דהכי אמרינן בפסחים (דף עד:) שאני לב דשיע אומר ר"ת דאין לסמוך על זה לעשות מעשה דדחייה בעלמא הוא בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:) דהוה בעי למיפשט מיניה דאמרינן כבולעו כך פולטו מדקתני קורעו לאחר בשולו ודאי שאני לב דשיע אבל למאי דמסיק דכבולעו כך פולטו תו לא אמרי' דשיע ולא בלע וקורעו לאחר בשולו היינו לאחר צלייתו דשייך ביה כבולעו כך פולטו שהדם נופל לחוץ אבל בקדרה אסור ולא אמרינן דשיע ולא בלע:

מסורת הש"ס

ה) [לעיל ק. וש"נ], ו) [סוכה לו: וש"נ], ז) [פי' הדד של בהמה עגולה], ח) פסחים עד: כריתות כב., ט) [נדה כד:], י) [עירובין מז:], יא) [הסגת תוס' ע"ז תמלא לעיל ל:. ד"ה אמר רבא וכן בתוס' פסחים ל. ד"ה אמר], יב) [וע"ע תוס' ב"מ נד. ד"ה מכלל ומוס' נדה נג. ד"ה שאף],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכלל וכו' מתירין אותו בשניער בסוף ומשום: (ב) ד"ה וממאי וכו' אלא שבסוף חזרה ופלטה:

מוסף רש"י

ותו לא מידי. אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו:) אין להשיב על כך (יבמות לט. וקדושין כא:) **תו ליכא** לאקשויי מידי (ערובין קג:) אין להקשות על דבר זה (ע"ז כג. סד.) ליכא לשנויי מידי (סנהדרין סב.) אין להקניט בדבר זה (שם סז:).

רבינו גרשום

מכלל דר' יהודה סבר אפי' ניער מתחילה כו'. כלומר מדאמר ר' נראין דברי ר' יהודה בהא מכלל דר' יהודה מחמיר טפי ואפי' ניער כו' מכלל דרבנן סברי (ו) אפי' ניער בסוף דפלט ואפי' כסה בסוף ולא ניער בתחלה דבלע ואפילו כיסה בסוף ולא כיסה בתחלה מותר כיון דלבסוף נסחט ממנו האיסור קסברי אפשר לסוחטו מותר: ורבי יהודה לטעמי' מין במינו לא בטיל. כלומר לפי' חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן לא צריך ליתן טעם כל החתיכות כולן אלא באותה חתיכה והיא אוסרת חתיכות אחרות ורבנן לטעמייהו דאמרי מין במינו בטל לפי' לא יהא אסור עד שיתן טעם בחתיכות כולן: האי מאי אי אמרת בשלמא רבנן דהכא במין ומינו כר' יהודה סבירא להו ובאפשר לסוחטו פליגי

רבינו גרשום (המשך)

היינו דאמר ר' נראין דברי ר' יהודה בהא. כלומר בשלא ניער בתחילה אלא לבסוף (כלומר) דבלע ופלט לבסוף נסחט ממנו האיסור ואע"ג דלבסוף נסחט ממנו אסור דקסבר אפשר לסוחטו אסור ודברי חכמים בשניער מתחלה ועד סוף דלא בלע ולפיכך צריך שיתן טעם החלב שנפל על החתיכה אחת בכל החתיכות ואם לא נתן טעם בכל החתיכות לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה דלא הוה להן פנאי לבלוע איסורא אלא אי אמרת אפשר לסוחטו דברי הכל אסור כלומר דרבנן סבירא להו כר' יהודה דאפשר לסוחטו דאסור רבנן מאן דכר שמייהו לענין אפשר לסוחטו כיון דרבנן כר' יהודה סבירא להו לענין אפשר לסוחטו דאסור (ז)ודלא מיירי במין ומינו אלא באפשר לסוחטו נימא נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער מתחלה אלא לבסוף ולא נראין דברי ר' יהודה בשניער מתחלה ועד סוף דלא בלעה החתיכה ולא נעשית כחתיכה של נבילה וה"ה לרבנן דלא פליגי באפשר לסוחטו אלא ודאי באפשר לסוחטו פליגי לפיכך אמר נראין דברי ר' יהודה בהא ודברי חכמים בהא: כחל קורעו ומוציא את חלבו. כלומר לענין בישול בפני עצמו:

ם א מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' יב סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' ל סעיף ח:

כא ב מיי' פ"ו מהל' מ"א הלכה ו ועי' בהסגות ובמ"מ סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' עב ס"א:

סב ג מיי' שם הל' ו ז:

ח) ל"ל אפי' ניער בסוף ולא בתחלה או כיסה בסוף ולא כיסה בתחלה אף לכבר בלע מתחלה מותר כיון דלבסוף וכו'. ט) נראה דל"ל ולא מיירי אלא במין במינו ולא באפשר לסוחטו.

אינו עובר עליו ומותר. פירש בקונטרס דמותר אם בשלו משום דחלב שחוטה דרבנן הוא והאי כיון דאבלע ולא פירש אפילו איסורא דרבנן ליכא משמע שרוצה להעמיד כולה שמעתתא דכחל לגלי דאי לקדרה אמאי מותר הא יצא חלב וחזר ונבלע וכן פירש לקמן בהדיא גבי זויקו לה כחלי דפריך והא בשלו קתני בדיעבד ופירש בקונטרס והא ודאי בגלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחזר ונבלע ולקמן בתר שמעתתא דכבד פי׳ בקונטרס והלכות כחל כבר אמרנו למעלה דלגלי בעי קריעה שתי [1]או ערב ואי לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל ומה שכתוב בספרים בפ׳ גיד הנשה (לעיל דף צ:) כחל עצמו אסור היכא דלא קריעה ובשליה בהדי בשרא ג״ג ליה דאפי׳ בשליה לחודיה אסור לפירוש הקונטרס לפי שפירש וחזר ונבלע ומיהא גם לפירוש הקונטרס היכא דאיכא ס׳ במיס שנתבטל בהן הכחל לא היה נאסר הכחל היכא שבשלו לחודיה לפי שהחלב הנפלט נתבטל במיס אבל היכא דבשלו עם בשר אסור משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל וכן יש ספרים דגרסי בסמוך כחל שבשלו בחלבו מותר היכא דבשליה לחודיה בלא בשר ויש להעמידו לפירוש הקונטרס שיש במיס ששים כדפרישית שמתבטל בהן חלב היוצא מן הכחל: **הא** איסורא איכא. ומ״ת לפירוש הקונטרס דלמא הא איסורא איכא לקדרה אבל בגלי מותר וי״ל דא״כ ה״ל למתני דאם לא קרעו מותר דהוי חדוש וממילא הוה מוקמינן ליה בגלי: **לב** הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה. ומ״ת אדרבה דוק מינה איפכא אינו עובר עליו הא איסורא איכא כדדייק לעיל דהכא לא שייך למימר אידי דבעי למימר בסיפא כדקאמר לעיל וי״ל דדלמא אידי דקתני במתניתין ואינו עובר עליו נקט נמי בברייתא הכי: [2] **הא** כחל לא בעי קריעה. מדלא קתני קורעו לאחר בשולו והוה מוקמינן לה בגלי כדקתני גבי לב ומ״ת ומאי קסבר אי מהניא ביה קריעה אחר בשול אמאי מותר בלא קריעה יותר מקודם בשול לגריך קריעה ואי לא מהניא ביה קריעה היכי מייתי סייעתא לרב מהך ברייתא מדלא קתני קורעו לאחר בשולו הא אין קריעה מועלת לו כלום לאחר שנתבשל וי״ל דודאי ס״ד דמועלת לו קריעה לאחר בשולו והא דקאמר רב ואינו עובר עליו ומותר בלא קריעה במבושל ובחי קורעו היינו משום דכי נתבשל כבר פלט במקצת אבל אי שיש לו רוב חלב בעי קריעה: **דלמא** לב הוא דבעי ליה בקריעה. פירוש משום דשיע ולא בלע אפילו לקדרה או בגלי משום דכבולעו כך פולטו כמסקנא דפסחים (דף עד:) אבל כחל לא סגי ליה בקריעה אפילו בגלי משום דכבולעו כך פולטו לא שייך בשאר איסורים אלא בדם לחודיה: **נדה** דם טוהר. בסלוק של פרשת פרה יסד ר׳ אליעזר הקליר מן הדם טחול הדם מטומאת נדה (אשה) טהרת בתולי אשה ומאשת איש יפת תואר לאיש וכנגד כותית לא פירש והכל עשה ע״פ הירושלמי: **זויקן** לה בחלי. פירש בערוך כמו זיקים מלאים ודמי לזויקני דאמרמאי בפ׳ שני דמסכת ע״ז (דף לא:) כלומר נפוחין וכן הכא כחל כמו נוד נפוח מלא חלב ולא נקרע ובקונטרס פירש שפודו תנו לה כחל בשפוד: **ההוא** לקדרה. פירש בקונטרס דרב נחמן ס״ל כלישנא בתרא דרב ובריית״א מוקי לה בגלי כדכתיב וינבלו (את) הפסח בדברי הימים ואין זה דוחק דה״נ מוקמינן בפ׳ כילד צולין (פסחים דף עד.) קורעו לאחר בשולו היינו אחר צלייתו ואינו רוצה לומר דסבר לגמרי כלישנא בתרא דהא מיקל טפי אפילו מלישנא קמא דשרי אפילו לכתחלה אלא בפירוש דמתניתין סבר כלישנא בתרא דכיון דשרי רב נחמן בגלי לכתחלה בלא קריעה א״כ הא דקתני קורעו היינו לקדרה כדקאמר הכא וכי קתני לא קרעו אינו עובר עליו ע״כ אינו עובר עליו ואסור כיון דמיירי לקדרה ורבינו תם פירש דהא דלגריך קריעת שתי וערב וטחו בכותל לקדרה היינו קדרה עם בשר דלקדרה משמע עם בשר כדתנא אם [3] בנותן טעם בקדרה אבל לקדרה בלא בשר או בגלי שרי לכתחלה בקריעה קלת וטעמא דהחמירו בה עם הבשר לפי דטעם [4] החלב נכנס בבשר ומשתנה טעם הבשר ויש בו טעם בשר בחלב ולכך גזרו חכמים וכשאין הבשר עם הכחל בקדרה אף על פי שלא קרעו שתי וערב כיון שקרעו קלת לכתחלה מותר דאמר רבי זירא אמר רב [5]אינו עובר עליו ומותר והא אנן תנן אינו עובר עליו מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא בדין הוא דאיסורא נמי ליכא ואיידי [6]דבעא למיתנא סיפא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו התם מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא תנא נמי רישא אינו עובר עליו לימא מסייע ליה [7]הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו [8]קורעו לאחר בשולו ומותר לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה אבל כחל לא סגי ליה בקריעה ואיכא דאמרי א״ר זירא אמר רב אינו עובר עליו ואסור לימא מסייע ליה אינו עובר עליו מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא בדין הוא דאיסורא נמי ליכא ואיידי דבעא למיתנא סיפא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו דהתם מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא תנא נמי רישא אינו עובר עליו ת״ש הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה אבל כחל לא סגי ליה בקריעה תניא כלישנא קמא דרב [9]כחל שבשלו בחלבו מותר [10]קבה שבשלה בחלבה אסור ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיו וזה אין כנוס במעיו כיצד קורעו אמר רב יהודה [11]קורעו שתי וערב וטחו בכותל א״ל ר׳ אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ״ל מתניתין היא [12]הא קמ״ל דלא בעינן שתי [13] וערב וטחו בכותל [14]אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה אסר לן דמא שרא לן כבדא נדה דם טוהר חלב בהמה חלב חיה חזיר מוחא דשיבוטא גירותא לישנא [15]דכוורא אשת איש גרושה בחיי בעלה אשת אח יבמה כותית יפת תאר בעינן למיכל בשרא בחלבא אמר להו רב נחמן לטבחי זויקו לה כחלי והאנן תנן קורעו ההוא לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה״ה דאפי׳ לכתחלה [16]ואיידי דקא בעי למיתנא סיפא קבה שבשלה אמר רב אינו עובר עליו. מדלאורייתא ומותר לכתחלה בתחילה אם בשלו ולא אמרינן אסור מיהא מדרבנן דהא אפילו נסחט ממנו ויצא אמרינן לקמן (דף קיא.) חלב שחוטה מדרבנן הוא והאי כיון דמובלע ולא פירש אפי׳ איסור דרבנן ליכא: **דהאמר מיעבר הוא דלא עבר.** לגקות דאין בו כזית: **הא איסורא איכא.** דהאי שיעור אסור מה״ת [1]: **הא כחל לא בעי קריעה.** לאחר הבישול מדלא תנא ביה לא קרעו קורעו לאחר בשולו: **דלמא.** משום הכי לא תנייה משום דלב הוא דסגי ליה בקריעה דלאחר בשול משום דבשעת בשול לא בלע דשיע: **אבל כחל.** שהוא רך כבר נבלע בו החלב ע״י בשול ולא סגי ליה בו בקריעה: **קבה.** של טלה או של עגל שיונקים החלב לתוך קבתן: **זה כנוס במעיו.** ומשיצא מדדי הבהמה חלב הוא וכחל אינו כנוס במעיו שלא יצא מדדי הבהמה בחייה ולא נאסף אלא מובלע בבשר הוא ולא בא לכלל חלב ומיהו לכתחלה בעי קריעה מדרבנן: **וטחו בכותל.** כובשו בידיו לכותל כדי שיסחט חלבו: **קרע לי.** כחל קודם שתלנו ואנא איכול: **מתניתין היא.** דקורעו מתחלתו ומותר: **הא קמ״ל.** קריעה בעלמא קא״ל או שתי או ערב לפי שהחלב הנוטף יוצא למטה ומשיצא והרי הוא חלב לא חזר ולא בעי שתי וערב אלא לקדרה דהתם ודאי צריך להוציא כולו מתחלה לפי שכשהוא יוצא הרי הוא חלב גמור וחוזר ומתבשל עמו ודקתני לעיל שבשלו מותר בגלי קאמר דלגלי נמי קרי בשול דכתיב בדברי הימים (ב לה) ויבשלו (את) הפסח: **יצאה.** אשתו: הכבד כולו דם [2] הוא קרוש טעם דם לו: **דם טוהר.** של בתולין ושל ימי טוהר של יולדת: **מות.** של דג ששמו שיבוטא טעמו כטעם חזיר: **גירותא.** עוף טמא הוא [3]: **לישנא דכוורא.** יש לו טעם גירותא: **אסר לן אשה איש שרא לן גרושה.** ואע״פ שבעלה חי: **בעינא למיכל בשרא בחלבא.** ומה אמצא היתר דוגמתו: **זויקו.** שפודו. תנו לה כחל בשפוד: **והא אנן קורעו תנן ההוא לקדרה.** דכי נפיק מיניה הוי חלב שחוטה וכי הדר ומיבלע ליה אסר ליה. ודקתני לא קרעו אינו עובר עליו רב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב ובריית״א מוקי לה בגלי דכתיב וינבלו (את) הפסח בדברי הימים: והא

עין משפט נר מצוה

סג א מיי׳ פ״ט מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יב סמג לאוין קמא טוש״ע י״ד סי׳ ל סעיף ג:

סד ב מיי׳ פ״ו שם הל׳ ו סמג לאוין קלו וכש״ע שם סי׳ עב ס״ב לא פסק כן:

סה ג עיי׳ מ״ש הרי״ף חזרה ונשנית קודם שהיא ובן פסקו המיי׳ פ״ט שם הלכה טו וע״ש וסמג לאוין קמא וטוש״ע י״ד סי׳ פז סעיף ט:

סו ד ה מיי׳ שם הלכה יב סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ ל סעיף ג:

רבינו גרשום

לימא מסייע ליה לרב. וזה אינו כנוס במעיו כלומר הכחל אינו כנוס (ואינו [אלא] בולע אבל קיבה כיון דחלב כנוס בקיבה בולעת: אי נמי לקדירה. כלומר דאי קורעו אפי׳ לקדרה מותר: דשיבוטא. מין דג: גירותא. עוף טמא: דם טהור כלומר כל מה שרואה אשה בכל ימי טהרה טהור: זויקו לה כחלא כלומר שפדו לה כחלא וצלו לה דדמי כבישול בשר בחלב: והא קתני שבישלו דיעבד אין כו׳ כלומר אפילו קורעו דיעבד אין לכתחלה לא והיאך אמר רב נחמן ההוא לקדרה כלומר קורעו אפי׳ לכתחלה:

מסורת הש״ס

(א) [שבת ל. וש״נ], מתקלות אסורות הל׳ יב סמג לאוין קמא טוש״ע י״ד סי׳ ל סעיף ג:

(ב) [תוספתא פ״ח ה״ב], (ג) [תוספתא פ״ח ה״ג], (ד) ר״א אי נמי לקדירה, (ה) [עי׳ תוס׳ מ״ק יח. ד״ה כווכל], (ו) [שבת ל. וש״נ], (ז) [לעיל נח.], (ח) ל״ל קרוש הוא וטעם, (ט) [כדאיתא לעיל סב:], (י) [עי׳ ב״י סי׳ ל ד״ה ומ״ש לגלי לריך], (כ) ל״ל הבשר נכנס בחלב מהר״ש,

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ הא קמ״ל דלא בעינן שתי וערב. נ״ב עי׳ בר״ן: (ב) תוס׳ ד״ה הא כחל לריך להתמיל אבל כחל וכו׳ והא דקאמר רב דאין: (ג) ד״ה ההוא וכו׳ אם יש בה בנותן טעם בקדרה:

מסורת הש״ס

(1) [שבת ל. וש״נ], מתקלות אסורות הל׳ יב סמג לאוין קמא טוש״ע י״ד סי׳ ל סעיף ג:

(2) [תוספתא פ״ח ה״ב], (3) [תוספתא פ״ח ה״ג], (4) ר״א אי נמי לקדירה, (5) [עי׳ תוס׳ מ״ק יח. ד״ה כווכל], (6) [שבת ל. וש״נ], (7) [לעיל נח.], (8) ל״ל קרוש הוא וטעם, (9) [כדאיתא לעיל סב:], (10) [עי׳ ב״י סי׳ ל ד״ה ומ״ש לגלי לריך], (11) ל״ל הבשר נכנס בחלב מהר״ש,

אינו עובר עליו ומותר לכתחלה בקדרה אם בשלו משום דחלב שחוטה דרבנן הוא והאי כיון דאבלע ולא פירש אפילו איסורא דרבנן ליכא משמע שרוצה להעמיד כולה שמעתתא דכחל לגלי דאי לקדרה אמאי מותר הא יצא חלב וחזר ונבלע וכן פירש לקמן בהדיא גבי זויקו לה כחלי דפריך והא בשלו קתני בדיעבד ופירש בקונטרס והא ודאי בגלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחזר ונבלע ולקמן בתר שמעתתא דכבד פי׳ בקונטרס והלכות כחל כבר אמרנו למעלה דלגלי בעי קריעה שתי [1]או ערב ואי לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל ומה שכתוב בספרים בפ׳ גיד הנשה (לעיל דף צ:) כחל עצמו אסור היכא דלא קריעה ובשליה בהדי בשרא ג״ג ליה דאפי׳ בשליה לחודיה אסור לפירוש הקונטרס לפי שפירש וחזר ונבלע ומיהא גם לפירוש הקונטרס היכא דאיכא ס׳ במיס שנתבטל בהן הכחל לא היה נאסר הכחל היכא שבשלו לחודיה לפי שהחלב הנפלט נתבטל במיס אבל היכא דבשלו עם בשר אסור משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל וכן יש ספרים דגרסי בסמוך כחל שבשלו בחלבו מותר היכא דבשליה לחודיה בלא בשר ויש להעמידו לפירוש הקונטרס שיש במיס ששים כדפרישית שמתבטל בהן חלב היוצא מן הכחל: **הא** איסורא איכא. ומ״ת לפירוש הקונטרס דלמא הא איסורא איכא לקדרה אבל בגלי מותר וי״ל דא״כ ה״ל למתני דאם לא קרעו מותר דהוי חדוש וממילא הוה מוקמינן ליה בגלי: **לב** הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה. ומ״ת אדרבה דוק מינה איפכא אינו עובר עליו הא איסורא איכא כדדייק לעיל דהכא לא שייך למימר אידי דבעי למימר בסיפא כדקאמר לעיל וי״ל דדלמא אידי דקתני במתניתין ואינו עובר עליו נקט נמי בברייתא הכי: [2] **הא** כחל לא בעי קריעה. מדלא קתני קורעו לאחר בשולו והוה מוקמינן לה בגלי כדקתני גבי לב ומ״ת ומאי קסבר אי מהניא ביה קריעה אחר בשול אמאי מותר בלא קריעה יותר מקודם בשול לגריך קריעה ואי לא מהניא ביה קריעה היכי מייתי סייעתא לרב מהך ברייתא מדלא קתני קורעו לאחר בשולו הא אין קריעה מועלת לו כלום לאחר שנתבשל וי״ל דודאי ס״ד דמועלת לו קריעה לאחר בשולו והא דקאמר רב ואינו עובר עליו ומותר בלא קריעה במבושל ובחי קורעו היינו משום דכי נתבשל כבר פלט במקצת אבל אי שיש לו רוב חלב בעי קריעה: **דלמא** לב הוא דסגי ליה בקריעה. פירוש משום דשיע ולא בלע אפילו לקדרה או בגלי משום דכבולעו כך פולטו כמסקנא דפסחים (דף עד:) אבל כחל לא סגי ליה בקריעה אפילו בגלי משום דכבולעו כך פולטו לא שייך בשאר איסורים אלא בדם לחודיה: **נדה** דם טוהר. בסלוק של פרשת פרה יסד ר׳ אליעזר הקליר מן הדם טחול הדם מטומאת נדה (אשה) טהרת בתולי אשה ומאשת איש יפת תואר לאיש וכנגד כותית לא פירש והכל עשה ע״פ הירושלמי: **זויקן** לה בחלי. פירש בערוך כמו זיקים מלאים ודמי לזויקני דאמרמאי בפ׳ שני דמסכת ע״ז (דף לא:) כלומר נפוחין וכן הכא כחל כמו נוד נפוח מלא חלב ולא נקרע ובקונטרס פירש שפודו תנו לה כחל בשפוד: **ההוא** לקדרה. פירש בקונטרס דרב נחמן ס״ל כלישנא בתרא דרב ובריית״א מוקי לה בגלי דכתיב וינבלו (את) הפסח בדברי הימים ואין זה דוחק דה״נ מוקמינן בפ׳ כילד צולין (פסחים דף עד.) קורעו לאחר בשולו היינו אחר צלייתו ואינו רוצה לומר דסבר לגמרי כלישנא בתרא דהא מיקל טפי אפילו מלישנא קמא דשרי אפילו לכתחלה אלא בפירוש דמתניתין סבר כלישנא בתרא דכיון דשרי רב נחמן בגלי לכתחלה בלא קריעה א״כ הא דקתני קורעו היינו לקדרה כדקאמר הכא וכי קתני לא קרעו אינו עובר עליו ע״כ אינו עובר עליו ואסור כיון דמיירי לקדרה ורבינו תם פירש דהא דלגריך קריעת שתי וערב וטחו בכותל לקדרה היינו קדרה עם בשר דלקדרה משמע עם בשר כדתנא אם [3] בנותן טעם בקדרה אבל לקדרה בלא בשר או בגלי שרי לכתחלה בקריעה קלת וטעמא דהחמירו בה עם הבשר לפי דטעם [4] החלב נכנס בבשר ומשתנה טעם הבשר ויש בו טעם בשר בחלב ולכך גזרו חכמים וכשאין הבשר עם הכחל בקדרה אף על פי שלא קרעו שתי וערב כיון שקרעו קלת לכתחלה מותר דאמר רבי זירא אמר רב [5]אינו עובר עליו ומותר והא אנן תנן אינו עובר עליו מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא בדין הוא דאיסורא נמי ליכא ואיידי [6]דבעא למיתנא סיפא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו התם מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא תנא נמי רישא אינו עובר עליו ת״ש הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה אבל כחל לא סגי ליה בקריעה תניא כלישנא קמא דרב [9]כחל שבשלו בחלבו מותר [10]קבה שבשלה בחלבה אסור ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיו וזה אין כנוס במעיו כיצד קורעו אמר רב יהודה [11]קורעו שתי וערב וטחו בכותל א״ל ר׳ אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ״ל מתניתין היא [12]הא קמ״ל דלא בעינן שתי [13] וערב וטחו בכותל [14]אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה אסר לן דמא שרא לן כבדא נדה דם טוהר חלב בהמה חלב חיה חזיר מוחא דשיבוטא גירותא לישנא [15]דכוורא אשת איש גרושה בחיי בעלה אשת אח יבמה כותית יפת תאר בעינן למיכל בשרא בחלבא אמר להו רב נחמן לטבחי זויקו לה כחלי והאנן תנן קורעו ההוא לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה״ה דאפי׳ לכתחלה [16]ואיידי דקא בעי למיתנא סיפא קבה שבשלה

מסורת הש"ס

א) [ב"ב פז.], ב) [עירובין י. ק:], ג) [פסחים ע: ע"ש], ד) [שבת לז: ביצה כט:], ה) [במנחות כט: איתא רמי בר תמרי דהוא תמוה דרמי בר דקולין], ו) [עיל יח: פסחים נ:], ז) [עי' בפרש"י דהכא אכן תוס' כתובות קד. ד"ה ומנת כתבו הטעם לפי שאין יכולין ליהר היטבן], ח) [לקמן קלו. מנחות מד.], ט) שיך לעיל, י) בס"פ: לכם, כ) פי' לאמתי עבדים הנקראים מילפי והם קמצוים שלומתין בכרמים כלומר שנים היו מזמן רב. רש"ל בשם הערוך, ל) [לעיל קט. ד"ה אלבן], מ) [קדושין עב:], נ) [ועי' תוס' מנחות לג. סד"ה רב חסלא], ס) [שם לא מצאתי אותי ע"ל בגיד הנשה דף לה:], ע) [וע"ע תוס' חגיגה יא: ד"ה דאמר ותוס' יבמות ג. ד"ה דאמר ותוס' כתובות עו. ד"ה אמר ותוס' ב"ב פז. ד"ה מי כאן ותוס' מנחות לג. ד"ה רב חסלא], פ) [נדל"ל ור' יוסי בר חנא],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בדף הקודם) הכוא וכו' ל"ל ר"ל לשמעיה קרע:

מוסף רש"י

בקעה מצא וגדר בה גדר. עמי האלילים היו ומזלזלין במצות והמחיר עליהן לעשות שיג להרמיקן מן העבירה כלשון הגודר בקעה פרוצה לשומרה (ערובין ו.) כלומר אינן בני תורה שידעו להזהר, כבקעה זו שאין לה שומר והכל פרוץ (שם ק:). **מריה דעובדא.** מלקדק במעשיו (שבת לז: ביצה כט:). **ולית לך נותנין עליו חומרי המקום כו'.** בתמיה והא מתני' היא בפסחים במקוס שנהגו (לעיל יח:).

ע) **והא קתני שבשלו בדיעבד.** והא ודאי בגלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחזר ונבלע: **איכא תנא.** בהאי דוכתא: **דאתנייה לרב כחל.** יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוה שמיעא ליה לרבי אלעזר: **אחוייה.** בני המקום: **לרב יצחק.** אמרו לו לרבי אלעזר זה שנאה לו: **אני לא שניתי לו כחל כל עיקר.** כלומר שום כחל לא שניתי לו לאיסור בין כחל מניקה ובין כחל שאינה מניקה: **ורב.** ששנה להם[ע] כחל שאסור: **בקעה מצא.** כלומר לאה שהיו מזלזלים באיסור בשר בחלב והחמיר עליהן: **לטטלפוש: ריבעא.** ליטרא: **רב לחנא מתני הכי.** כמו שאמרנו שכן השיבו רב יצחק לרבי אלעזר לא שניתי לו כל עיקר: **כחל מניקה.** שהיתה מניקה ויש בדליה חלב כנוס הרבה: **ומתוך פלפולו של רבי חייא.** שהוא מחודד מאד ומבין מעצמו וכסבור שתלמידיו מחודדין כמותו כשחזר ושנאה לפני ר' חייא שנה לו סתם וסבור שיבין רב שאין אסור אלא מניקה ולא הבין: **תלנא.** שכול קובר את בניו: **מרא דעובדא.** זהיר במעשים טובים: **לא אכלי כחלי.** לגמרי אפילו בלי ואפילו קרעו: **במאי טויסינהו.** היכן היו לך שם עלים: **בפולני.** חרגנים שאכל היקבים והבערתים: **לאחר שנים עשר חדש הוה.** ותנן במס' ע"ז (דף לד.) לחיס אסורין יבשין מותרין ואלו הם לחיס כל שנים עשר חדש: **דקדחו בהו**[ב] **חילפי.** גדלו בהם מחמת שנרקבו ונעשו עפר: **חילפי.** אורטיי"ש והואיל ומתקלקלין ונרקבין ולא נטלו משם ש"מ אינו חושש: **פטור מן התפילין.** מפני שצריך לחלון תדיר: **דלא הוה רמי חוטי.** לא הטיל ליצית לטליתו:

כפתוהו

אמר ליה א**לאחר שנים עשר חדש הוו** ודלמא דגזל הוה אמר ליה ב**יאוש בעלים הוה** דקדחו בהו חילפי חזייה דלא הוה מנח תפילין אמר ליה **מאי טעמא לא מנחת תפילין** אמר ליה חולי מעיין הוא ואמר רב יהודה ג**חולי מעיין פטור מן התפילין** חזייה דלא הוה קא רמי חוטי אמר ליה **מאי טעמא לית לך חוטי** אמר ליה **טלית** שאולה היא ואמר ד**רב יהודה**

טלית

שבשלה בחלבה אסורה דאפילו דיעבד נמי לא תנא נמי רישא שבשלה ה**כי סליק רבי אלעזר אשכחיה לזעירי אמר ליה איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחוייה לרב יצחק בר אבודימי אמר ליה אני לא שניתי לו כחל כל עיקר** ו**ורב בקעה מצא וגדר בה גדר דרב איקלע לטטלפוש שמעה לההיא איתתא דקאמרה לחבירתה ריבעא דבשרא כמה חלבא בעי לבשולי אמר לא גמירי דבשר בחלב אסור איעכב וקאסר להו כחלי רב כהנא מתני הכי רבי יוסי בר אבא מתני אנא כחל של מניקה שניתי לו ומפלפולו של רבי חייא שנה ליה כחל סתם רבין ורב יצחק בר יוסף איקלעו לבי רב פפי אייתו לקמייהו תבשילא דכחל רב יצחק בר יוסף אכל רבין לא אכל אמר אביי ז**רבין תכלא אמאי לא אכל מכדי דביתהו דרב פפי ברתיה דר' יצחק נפחא הואי ור"י נפחא** ח**מריה דעובדא הוה אי לאו דשמיע לה מבי נשא לא הוה עבדא בסורא לא אכלי כחלי בפומבדיתא אכלי כחלי רמי בר תמרי** ט**דהוא רמי בר דיקולי מפומבדיתא איקלע לסורא במעלי יומא דכפורי אפקינהו כולי עלמא לכחלינהו שדינהו אזל איהו נקטינהו אכלינהו אייתוה לקמיה דרב חסדא אמר ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה מאתרא דרב יהודה אנא דאכיל אמר ליה ולית לך** י**נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם אמר ליה חוץ לתחום אכלתינהו ובמה טויתינהו אמר ליה בפורצני ודלמא מיין נסך הויא**

דאין החלב בעינה עוד בכחל כמו שהיה קודם ואע"פ שנפלט וחוזר ונבלע תוך הכחל לא גזרו בו חכמים כיון שאין שם בשר אחר ולא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו ולא אתי למיכל בשר בחלב ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל ואין חילוק בין בלי לקדרה בלא בשר לאין בו שום טעם להקל בגלי יותר בבגלי נמי נוטף החלב ונופל על הכחל מבחוץ וחוזר ונבלע ולא שייך כבולעו כך פולטו אלא בדם אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכת בלי לא כמו בשמנונית דנבלה דאפילו בלי אינו חוזר ופולט שמנונית שבלע והכי פירושו הכחל קורעו ומוציא את חלבו פירוש שתי וערב וטחו בכותל כדמפרש בגמרא דמוקי ליה רבי אלעזר לקדרה והיינו עם בשר כדפריסית ומוקי לה הכי משום דמתניתין סתמא קתני משמע שצא להתיר בכל ענין בשול לא קרעו פירוש לא עשה דין קריעה אלא קרעו שתי וערב וטחו בכותל אלא קריעה קלת אינו עובר עליו אמר רב אינו עובר עליו ומותר כיון דקרעו קלת אבל אם לא קרעו כלל ובשלו בהדי בשר אסור מדרבנן כדאמרינן בפ' גיד הנשה (לעיל דף לז:) כחל בס' דחלב שחוטה אסור מדרבנן כיצד קורעו אמתניתין קאי אמר ליה ר' אלעזר (א) קרע לי ואנא איכול פי' קרע לי קריעה קלת ואנא איכול בקדרה בלא בשר מאי קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה בהדי בשר אמר להו רב נחמן זויקו לה כחלי פירוש בשלו לה בקדרה בלא בשר כחלי נפוחים כנודות פירוש אלא נקרעו שתי וערב אלא קריעה קלת מ"מ קרי זויקו לפי שלא נקרעו שתי וערב והא אנן תנן קורעו פירוש שתי וערב אבל קריעה קלת לא מהני ההוא לקדרה פירוש בהדי בשר והא קתני כחל שבשלו בחלבו מותר אלמא אפילו בקדרה בלא בשר אסור לכתחלה לבשל דבלא בשר מיירי מדקתני שבשלו בחלבו דמשמע דליכא איסורא אלא אינו גופיה ורב נחמן מתיר לכתחלה כו' והוה מלי לשנויי דמיירי בשלא קרעו כלל אלא דעדיפא

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יד סמג לאוין קמט טוש"ע י"ד סי' קכג סעיף יד:

סח ב מיי' פ"ה מהל' גזילה הל' ד ופט"ז הל"ז סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסח סעיף ב ג וסי' רס סעיף ח:

סט ג מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' יג סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לח סעיף ח [וברב אלפס הל' תפילין דף עח]:

לעזי רש"י

אורטיי"ש [אורטיא"ש]. סרפדים.

רבינו גרשום

אין איכא תנא דאתניה לרב כחל. כלומר דאמר אינו עובר עליו ואסור: בקעה מצא וגדר בה גדר. כלומר עמי הארץ מצא שהיו מקילין בבשר בחלב והחמיר להן: לטטלפוש ריבעא דבשרא. כלומר ליטרא דבשרא: אני כחל מניקת שניתי לו. דאסיר דמלא חלב: אבין תכלא. כלומר אמאי קרי ליה אבין תכלא שמתו בניו ובשביל עגמת נפש היו קורין אותו תכלא: מרי דעובדא הוה. כלומר אדם גדול היה: מבי נשא. מבית אביה: ובאתריה דרב אכלי כחלי. דהוא סבר אינו עובר עליו ומותר והאי דקאמרינן דרב סבר אינו עובר עליו ואסור בקעה מצא וגדר בה גדר: לאחר י"ב חדש הוה. כלומר לאחר י"ב חדש חשובין כעץ: דקדיח בהו חילפי. כלומר צמחו עליו עשבים דשמייהו אורטייש: חזיה. דלית ליה חוטי ציצית: פטורה מן הציצית כל ל' יום. כלומר בתוך ל' יום אבל אם שאלה יותר מל' יום חייבת בציצית:

משני ולא"ת היכי מייתי סייעתא מהך ברייתא לישנא קמא דרב והא רב איירי אפילו בקדרה בהדי בשר ובברייתא איירי בקדרה בלא בשר כדפריסית ויש לומר משום דלישנא בתרא דרב קאמר אינו עובר עליו ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר והך ברייתא שריא מיהא בלא בשר ומשום דפליגא אלישנא בתרא קאמר תניא כלישנא קמא והשתא רב נחמן כלישנא קמא דתניא כוותיה והילכתא כוותיה ולמאי דפריסית דמתניתין איירי נמי בקדרה בהדי בשר משום דקתני סתמא א"כ ריש"א דברייתא דקתני נמי הכחל קורעו ומוציא את חלבו הוי נמי אפילו בהדי בשר ולא הוי דומיא דלב קורעו לא קרעו קורעו לאחר בישולו דלא איירי בהדי בשר דאי בהדי בשר נעשה הבשר נבלה וחוזר ואוסר את הלב דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא דפסחים (דף עד:) לפירוש ר"ת ו: **איכא** תנא דאתנייה **לרב כחל אחוייה ליה לרב יצחק בר אבודימי.** וכן בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פז.) איכא תנא דאתנייה לרב מידות אחוי ליה רב יצחק בר אבודימי והקשה רבינו שמואל דהא רב יצחק בר אבודימי היה רבו של רבא כדאמר בריש יבמות (דף ג.) ובריש פ' אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו.) אמר רבא א"ל רב יצחק בר אבודימי אתיא הנה הנה וכו' ואיך יתכן דרב יצחק בר אבודימי שהיה רבו של רב שהיה חי עד רבא והלא ביום שמת רב יהודה שהיה תלמידו של רב נולד רבא[פ] וגרס התם רבינו שמואל איכא תנא דאתנייה רב מדות וקשה לר"ת דהכא בשמעתין אין שייך לומר כן דקאמר אני לא שניתי לו ומיהו יש לפרש לו ו כמו ממנו כמו (ב"מ דף לג.) תלמיד ורבו צריך לו אבל הא דקאמר ומתוך פלפולו של רבי חייא שנה לו כחל סתם לא אתי שפיר ואור"ת דשניים היו אחד היה בימי רבינו הקדוש דאמרינן פרק כירה (שבת דף מ:) דאמר רב יצחק בר אבודימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב ובקשה קלת דאם רב יצחק בר אבודימי דהמוכר את הספינה היה רבו של רב היכי קאמר לרבי אלעזר אתם הא איתמר עלה אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן והלא ר' יוחנן שהיה רבו של ר' אבהו היה קורא לרב רבינו דאמרינן[פ] בגלו טרפות (לעיל דף מז) ע):

דאתנייה לרב כחל. פי' בקונטרס יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לר' אלעזר ונראה דלא קאי אהנהו לישני דלעיל אלא שמע שהיה רב אוסר כחל ואפילו בקריעת שתי וערב דאמרינן בסמוך בסורא לא אכלי כחלי אע"ג דמתניתין שריא ליה בקריעה והיה תמיה ר"א והשיב לו רבי יצחק בר אבודימי דרב בקעה מצא וגדר בה גדר ורב יוסף[פ] קאמר דכחל מניקה שנה לו דאסור אפילו בקריעה ומתניתין כשאינה מניקה ור' חייא שנה לו כחל סתם והיה סבור שיבין רב מעצמו ולא הבין וטעה בדבריו והיה סבור שמכח שוס ברייתא היה בא לחלוק על משנתנו לאסור כל כחל אפילו בקריעה ואנן דאכלינן כחלי אפילו של מניקה בקריעה סמכינן אלישנא דרב בקעה מצא ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה וגם אעובדא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאייתו קמייהו תבשיל דכחלי ואכל רב יצחק ומסתמא של מניקה היה מדלא רצה רבין לאכול ורב יצחק עיקר מדאמר אביי רבין תיכלא אמאי לא אכל וגם מעובדא דרמי בר תמרי דנקטינהו לכולהו כחלי ואפילו של מניקה ואכל:

טלית שאולה פטורה כל שלשים יום כו'. מדאורייתא פטורה לעולם כדקאמר בראשית הגז (לקמן דף קלז.) כסותך ולא של אחרים אלא לפי שנראית כשלו חייבוהו חכמים משלשים יום ואילך דאין דרך ליטול יותר משלשים יום ומכאן מדקדק ר"ת דסתם שאלה שלשים יום כמו הלואה דאמרינן במכות (דף ג:) המלוה את חבירו סתם אין רשאי לתובעו פחות משלשים יום וגרסה דאין לריא מזה דה"ג אמרינן בהתכלת (מנחות דף מד.) השוכר בית בחוצה לארץ כל שלשים יום פטור מן המזוזה אע"ג דסתם שכירות לא הויא שלשים יום ועניין ברכה נראה שאין לברך על השאולה אע"פ שאומר ר"ת [a]דנשים מברכות אסוכה אע"ג דפטורות דהוי אינה מצווה ועושה מדאשכחן [b] רב יוסף דאמר מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן ואם לא היה יכול לברך כל הברכות לא היה שמח בדבר מ"מ לא דמי לטלית שאולה דהתם אדם אחר היה חייב שאינו סומא או שאינה אשה אבל הכא כל אדם פטור כשאינו שלו ואעפ"כ המברך לא הפסיד וי"מ דאם היא של כלאים כגון תכלת דאסורה כיון דפטורה מדאורייתא ואומר ר"ת דאין לחוש מדאמרינן ברים התכלת (מנחות דף מ:) ותכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה ומסיק כגון שהטיל למוטלת פירוש טלית שיש בה ציצית כבר ולא בעי למימר כגון שאחר כך הסיר הראשונים וקמ"ל דלא הויא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי דאם כן למה ליה למימר אין בה משום כלאים לימא הטיל למוטלת כשרה אלא הא קמ"ל כל טלית דאשתרי בה כלאים דהיינו בתכלת מותר בכל עניים בין להתעטף בין להציע תחתיו בין לו בין לחבירו בין לאשתו בין ביום בין בלילה דלגמרי שרא ביה כלאים והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כה:) גזירה משום כסות לילה לא כמו שפירש בקונטרס [c] שמא יתכסה בה בלילה אלא גזירה משום כסות המיוחד לגילה דלא אשתרי בה כלאים כלל דאימעיט מורא"תא ור' אלעזר ממי"ץ הקשה לו דאמר בריש ערכין (דף ג:) הכל חייבים בציצית כהנים לויים וישראלים ומפרש דכהנים אצטריך ליה דסלקא דעתך אמינא הואיל ואשתרי כלאים גבייהו לא ליחייבו קמ"ל נהי דאשתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אשתרי ולא אמרינן דאשתרי בכל עניין ואומר ר"ת דהתם נמי אשתרו בכל עניין אפילו שלא בעידן עבודה כדאמרינן בפרק בא לו (יומא דף סח.) גבי בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם או לא ת"ש לא היו ישנים בבגדי כהונה שינה הוא דלא הא הלוכי מהלכי ועוד תניא התם גבי בגדי כהונה דלאלת בהם במדינה אסור פירוש משום איסור הקדש ובמקדש מותר בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה [d] והא דקאמר נהי דאשתרו בשעת עבודה כלומר בגדים שלובשים בשעת עבודה שלא בשעת עבודה פירוש בגדי חול מי אשתרו בכלאים ומיהו משמע התם דלא שרו אלא דרך לבישה דבעי למידק התם דניתנו ליהנות בהם מדקתני פושטים אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם ודחי לא תימא תחת ראשיהם אלא אימא כנגד ראשיהם וה"נ מסתברא דאי ס"ד תחת ראשיהם נהי דנתנו ליהנות בהם תיפוק ליה משום כלאים ולפי זה בטלית שאולה היה אסור להציעו תחתיו ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית שכל עיקר לבישתה לצורך הנאתו ובין בגדי כהונה שעיקר לבישתן לצורך עבודה: **כל מצות עשה שמתן שכרה בו'.** וא"ת והרי לדקה דכתיב פתוח תפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו' (דברים טו) ואמרינן בפ"ק דב"ב (דף ח:) דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ארבע מאות זוז לצדקה ואומר ר"ת דאכפייה היינו בדברים כדאשכחן פ' נערה בכתובות (דף נג.) אכפייה ועל ועוד בצדקה נמי איכא לאו לא תקפוץ ולא תאמץ (דברים טו) [e]:

כבדא מה אתון ביה. אומר ר"ת דכולה הך שמעתא איירי בכבד שלא נמלח דאי בתר מליחה ושהייה במלח פשיטא דשרי לבשלה בהדי בשר שעל ידי מליחה יצא כל הדם שכך נוהגין העולם לבשל אחר צלייה והוא הדין דשרי אחר מליחה דשיעור מליחה פי' בה"ג דהוי כשיעור צלייה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי ופולט על ידי מליחה כמו שפולט על ידי צלייה [f] אבל בלא מליחה מיבעיא ליה אי שרי לבשל עם בשר דשמא דם הכבד אע"פ שפירש מותר אע"פ שאר האברים שפירש אסור דאמרינן בפ' קמא דכריתות (דף ד:) חד לדם האברים ולכך אמרינן לקמן (דף קיג.) דאין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב דם הכבד שמא שרי דהא כל הכבד דם הוא ושרייה רחמנא כדאמר לעיל (דף קט:) שרא לן כבדא וגרסה דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר אף על פי שפירש משום דכולו דם הוא כדפירשתי מדלא חשיב [g] פרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) דם הכבד [h] דקתני דם הטחול ודם הלב ודם הכליות ודם האברים הרי אלו בלא תעשה אלא מדרבנן מבעיא ליה ואפילו נאסור מדרבנן דם היוצא ממנו על ידי מליחה לפי שהוא בעין גזירה אטו שאר דם כי היכי דגזרינן בדם מהלכי שתים דאמרינן (שם דף כא.) שבין השיניים מוללו שעל הכבר גוררו מ"מ מיבעיא ליה בבשול לפי שאינו ניכר הדם כלל ולכך יהא מותר ולא נגזור בשול כבד אטו בשול בשר אחר בלא מליחה ועוד יש לומר בע"א דבלא מליחה פשיטא דאסור ועל ידי מליחה הוא דמבעיא ליה כיון שיש בכבד רוב דם שמא אינו יוצא כולו על ידי מליחה או שמא יוצא ומיהו קשה קצת דקאמר בסמוך למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך דתנן הכבד אוסרת הא איכא לאוקמי בשלא נמלחה ולפירוש רבינו תם ניחא וי"ל דמשמע ליה דמיירי אחר מליחה כמו שדרך לבשל בשר ולקמן (דף קיא.) גבי בר שבא דאייתו לקמיה כבדא שליקא ולא אכל לפירוש ר"ת צריך לומר דיודע היה שלא נמלחה הכבד והא נמי דפשיטא מההוא דקרייבי קניא בקופיה יודע היה שלא נמלחה הכבד אף על פי שלא"ל כי הריאה והלב שהיו עם הכבד נמלחו ואין לתמוה על זה דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים אי נמי כל שלשתן נמלחו אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעת שתי וערב וחתוכיה לתחת כדקאמר בסמוך ולקמן (שם) נמי דקאמר אבל [i] לטחול שומנא בעלמא הוא ומייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דהקזה היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו דבמליחה כבדא נמי שרי א"נ התם קאי אקריעה שתי וערב הני מילי כבדא אבל טחלא לא בעי קריעה כי הא דשמואל כו' ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד אפילו אחר מליחה בלא צלייה:

דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא כו'. משנה היא במסכת תרומות (פ"י מי"ח) ותימה רב ספרא מעיקרא מאי סבר שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לבסוף דבסתמא גם מתחלה היה יודע דמשניות [j] אפילו זרועים וטהרות היו שגורות בפיהם כדפי' בפרק תולין (שבת דף קלח:) גבי עתידה תורה שתשתכח מישראל הא נמי מתניתין היא השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה ויש לומר דגם בתחלה היה יודע המשנה אבל היה סבור שאביי הוה מסופק בשלוקה אם נאסרת או אינה נאסרת כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך והיה מסופק היאך הלכה ועל כן הביא לו ראיה מר' זריקא ור' [k] אמי שלקו ליה ואכיל והשיב לו אביי דלמיסר נפשה לא קמיבעיא ליה דאינה נאסרת כת"ק דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכסתם מתניתין דתרומות והשיב לו למה אין פשוט לך מתוך אותה משנה עצמה שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה [l] שאפילו בבישול אוסרת חבירתה:

כי

ע א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ד סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יד סעיף ג [וכבר אלפס הלכות ציצית דף עח.]:

עא ב מיי' פ"ה מהל' ממרים הל' טו [שו"ע י"ד סימן רמ סעיף ח בהג"ה]:

עב ג מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ז ועי' במ"מ ובכ"מ שהאריך סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' עג סעיף ח:

רבינו גרשום

אין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה. כלומר וזו מתן שכרה בצידה למען יאר"כון: דלמא התם בכבדא דאיסורא. לרב ספרא לא מיירי באינה נאסרת אלא הכי קאמר ליה לר' זירא דלמא מה דאמר אוסרת בכבדא דאיסורא ומשום שמנונית:

גליון הש"ם

גמ' מ"ש למיסר נפשה. כעין זה לעיל דף יב ע"ב: רש"י ד"ה בפתוחו וכו' אבל מצות עשה. עי' בתו"ס פרשת יתרו כ' פסוק ח': תוס' ד"ה טלית וכו' דנשים מברכות. עי' בהגהות אשר"י פ"ג דסוכה סי' לד:

א) תרומות פ"י מי"ח, ב) [קדושין לא.], ג) [עי' היטב בפי' רש"י שלפנינו שם כה: ד"ה ואינהו וכו'], ד) [וע"ע תוס' מנחות מ: ד"ה תכלת], ה) [וע"ע תוס' כתובות מט: ותוס' ב"ב ח: ד"ה אכפייה], ו) ל"ל אלא מהר"מ, ז) [ל"ל בפרק], ח) [ל"ל כדקתני], ט) ל"ל טחלא, י) [וע"ע תוס' ב"מ קיד: ד"ה ה"ג], כ) [ל"ל אמי], ל) ל"ל ואפילו,

ומשום שמנוניתא. קאמר דאוסרת את המתבשל עמה לפי שבולע מן הטרפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם טרפה אינה נאסרת לפי שטרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מינה דכשרה מיבעיא לי אי אסיר אחריני אי לא דאיכא למימר דמא דהיתירא הוא שהרי עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לי דמותר וכי פירש מיבעיא לי מאי: **קניא בקופיה.** הקנה עם כל המחובר לו הריאה והלב וכבד וכולן נתבשלו יחד: **דלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה.** וסימפוני הכבד שופכין דרך קנה הכבד לתוך קנה הגדול של ריאה ויולא דם דרך חללו חוץ לקדרה: **אי נמי חליט הוה מעיקרא.** ונתבשל דמו בתוכו כדי שלא יפלוט עוד כשיבשלהו עם האחר ודמו המובלע בתוכו מותר כל זמן שלא יצא: **חלטי ליה בחלא.** לומתו בחומץ שהחומץ לומתו אשטרוינ"ט ושוב אינו פולט עולמית והדר מבשלי ליה עם בשר אחר: **חלא אסיר.** אותו חומץ שנלמת בו אסור דקסבר מוליא מקלת מן הדם: **לי היכי דפליט הדר בלע.** מאותו חומץ עצמו דכיון שנלמת ואינו טרוד לפלוט חוזר ובולע: **אמרו ליה בר בי רב דלגיו לא אכיל.** אמרו לו לרב נחמן תלמיד שנתארח אצלך אינו אוכל מה שהביאו לפניו: **גאמו נשבא.** הגמיאהו והלעיטהו לשבא על כרחו. על שם אביו קראו: **מפובלא.** התבלין מרككין אותה: **שלוקה.** הרבה מאד: **נאסרת.** לפי שלאחר שגמרה פליטתה חוזרת ובולעת: **חלא חאוי טחאי.** שלא סאין פת נקיה פניה טוחין בשמן ודבש: **מי עדיפא לן מינה.** יום השבת היה: **אמאי עבדיפא הכי.** אע"פ שדם הנבלע בו היתר הוא מיהו דם הכנוס בסמפונות דם הוא: **ותסולא לחתה.** תחתוכו למטה כשנתנוהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ויצא: **והני מילי.** דבעי קרייעה בכבדא מפני שדם כנוס לתוכו אבל טחלא אין בו דם ואפילו לקדרה שרי: **כי עביד מילחא.** הקזה: **כבדא עילוי בשרא.** בתנור היו צולין כל צלי שלהן וחודו של שפוד תלוי למטה וכשהכבד נתון תחלה ואחר כך הבשר נמצא הכבד עליון כשתולין אותו: **דמא משרק שריק.** אע"פ שזב מן הכבד על הבשר אין בכך כלום לפי שהדם ע"י צלי אינו נוח ליבלע אלא מחליק וזופל: **מסרך סריך.** נדבק ונבלע: **הלכתא הו'.** ולדידן אסור לגמרי לכתחלה לפי ששפודים שלנו אינן תלויין אלא שוכבות ופעמים שמריס זנב השפוד ונמצא התחתון עליון ופעמים שמשפילו ונמצא חברו עליון הלכך בין שהכבד לצד הראש ובין שהוא לצד הזנב אסור: שפיד

ומשום שמנוניתא משום דמא מאי כי הדר סליק אשכחיה לר' זריקא אמר ליה האי נמי לא תבעי לך דאנא וינאי בריה דרבי אמי איקלען לבי יהודה בריה דר' שמעון בן פזי וקריבו לן קניא בקופיה ואכלנא מתקיף לה רב אשי ואיתימא ר' שמואל מזרוקיניא ודלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה אי נמי [א]מיחלט הוה חליט ליה מעיקרא כי הא דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה [ב]ברותחין וסבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלא אסיר אמר ליה אי חלא אסיר איהו נמי אסיר כי היכי דפליט הדר בלע רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן אייתו ליה כבדא שליקא ולא אכל אמרו ליה בר בי רב דלגיו לא אכיל ומנו רב בר שבא אמר להו רב נחמן גאמו לשבא כתנאי ר' אליעזר אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מתובלת אוסרת ונאסרת [ג] שלוקה אוסרת ונאסרת [ד]רבה בר רב הונא אקלע לבי רבה בר רב נחמן אייתי לקמיה תלת סאוי טחאי אמר להו מי הוה ידעיתו דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה דכתיב [ו]וקראת לשבת עונג אדהכי אשכח ההוא כבדא דהוה בה סמפונא דבליעא דמא אמר להו אמאי עבדיתו הכי אמרו ליה אלא היכי נעביד אמר להו [ג]קרעו שתי וערב וחיתוכא לתחת וה"מ כבדא אבל [ד]טחלא שומנא בעלמא הוא כי הא [ה]דשמואל עבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דעביד מלתא אתמר כבדא עילוי בשרא שרי דמא [ו]משרק שריק כחלא עילוי בשרא אסור מאי טעמא חלב סרוכי מסריך רב דימי מנהרדעא מתני אפכא כחלא עילוי בשרא שרי מ"ט חלב שחוטה דרבנן כבדא עילוי בשרא אסור דם דאורייתא דרש מרימר [ה]הלכתא בין כבדא בין כחלא תותי בשרא שרי עילוי בשרא דיעבד אין לכתחלה לא רב אשי איקלע לבי רמי בר אבא חמוה חזייה לבריה דרמי בר אבא דקא שפיד

כי היא דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין. וא"ת ותפשוט מינה דאסור מדהוו צריכי למחלטיה וי"ל דלדידהו נמי הוה מספקא להו ולכך היו מחמירין ודוקא לבשל עם הבשר הוו חלטי ליה שלא תאסור הבשר אבל בפני עצמה אינה נאסרת:

רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן **אייתו ליה כבדא שליקא ולא אכל.** צריך לומר שלא היה נחלט ברותחין ולפי שלא היה בשר אחר עמו לא הוצרכו לחלטו אע"פ שפולט דם ואוסר הרוטב והכלים מזה לא היו חושדין כיון שהכבד עצמו מותר שאין לומר שנחלט וע"י כן היה רב נחמן מתירו אבל אם לא נחלט היה אוסרו ובר שבא היה סבור דחליטה אינה מועלת א"כ לא מייתי שפיר כתנאי דתנאים לא נחלקו בזה:

וחתוכיה לתחת. לבשלו בקדרה אחר צלייתו או מליחתו אייתי דאי לאוכלו צלי למה לי חתוכה דמה שפולט שריק וזופל [ז]דמה שלא נפלט הוי דם האבריס שלא פירש ושרי [ח] פ' דם שחיטה [ט] (כריתות דף כא) ואי משום דם סמפונות הכבד צריך קרייעה אף לצלי דהוי בכרת אע"פ שלא פירש א"כ בטחול נמי אי איכא סמפונות למה לא יצטרך קרייעה ועוד דסברא הוא דאין בטחול סמפונות וא"כ מה בא להשמיענו אבל דטחלא לא ובה"ג כתב האי מאן דמצלי כבדא בשלומיה צריך לחתוכיה מ"ט דאזיל דמא ומכנים בסמפונות והיכא דלא קרעיה לקרעיה לאחר בשולו וחותך ויצא דם הכנוס בסמפונות ולא חייסינן שמא דם הסמפונות חזר ונבלע בכבד דהא מסקינן בכילד צולין (פסחים דף עד:) דכבולעו כך פולטו:

אבל טחלא שומנא בעלמא הוא. היינו דוקא גוף הטחול הוא שומן אבל דם היוצא ממנו אסור כדתניא פ' דם שחיטה (כריתות דף כא:):

כבדא עילוי בשרא [א] אסור. לכתחלה אסור לכ"ע אע"ג דבשרא עילוי בשרא שרי אפי' למאן דלית ליה בפרק כילד צולין (פסחים דף עד:) כבולעו כך פולטו משום דדם מישרק שריק בכבד שיש בו רוב דם שאינו יכול לצאת ע"י מליחה כמו בשאר בשר כדמשמע כוליה שמעתין לא שריק שפיר ולפירוש ר"ת לא ניחא כולי האי דבכולה שמעתין לא נסתפק בדם הכבד כ"א להקל ולהתיר בלא מליחה ולא להחמיר ואע"פ שדברנו לעיל שאינה בולעת מחמת שטרודה לפלוט לעולם מ"מ עיקר השמועה אינה מדבר זה ולכאורה משמע שמאותו טעם שדברנו בכח השמועה הוא בא לאסור כבדא עילוי בשרא ומיהו י"ל דקאי אמאי דאמרינן מקמי הך מילתא הני מילי כבדא שיש בו רוב דם אבל טחלא שומנא בעלמא הוא: **דמא** משרק שריק. וא"ת למה לי האי טעמא תיפוק ליה דכבולעו כך פולטו וכ"ת דאלטריך להתיר אפילו למאן דלית ליה בכילד צולין (גז"ש) כבולעו כך פולטו אכתי קשה דמסקינן התם דמולייתא שריא אפילו לכתחלה מהאי טעמא והכא פסקינן דאסור לכתחלה לכולי עלמא ואי משום דפעמים נגלה הבשר שלמטה מן הכבד תחלה והכבד עדיין פולטת וזופל על הבשר וכשמסירין הבשר הרי בלע ולא היה לו שהות לפלוט א"כ בשרא עלוי בשרא נמי ליתסר מהאי טעמא כשהתחתון נגלה קודם ומסירין אותו מן השפוד ויש לומר דכבד שיש בו שפע דם לא אמרינן כבולעו כך פולטו והא דאמרינן בכילד צולין (גז"ש) דלבד קורעו אחר ביצולו משום דכבולעו כך פולטו אע"פ שיש בו שפע דם [ג] הלב מתבשל ומתייבש במקומו בחלל הלב: **דם דאורייתא.** אע"ג דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דם שבשלו אינו עובר עליו מ"מ תחלה כשנפלט עד שלא נתבשל היה דאורייתא אבל חלב שחוטה תחלתו דרבנן ומיהו קשה לפי מה שפירש [ו] הקונטרס לעילו דדם כבד אפילו פירש לאו דאורייתא מדלא תניא ליה בפרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) בהדי לב וטחול וכליות: **תותי בשרא שרי.** וא"ת כחל היאך מותר תותי בשרא והלא שמנונית הבשר נוטף על הכחל ואי בקרעו שתי וערב וטחו בכותל א"כ עילוי בשרא נמי ליסתרי דהא מותר לבשלו עם הבשר בקדרה וי"ל דהכא גרע טפי דאע"פ שקרעו עדיין נוטף החלב מן הכחל על הבשר ויכיר שהוא בעין ויש ללמוד מכאן היתר פשוט דהיכא דקרעו שתי וערב וטחו בכותל דמותר לבשלו עם בשר בקדרה כדברי ר"ת ולא מצינו בקונט' שחולק עליו בזה דהא בהדיא שרי הכא תותי בשרא אע"פ ששמנונית הבשר על הכחל ומה שמזהירים שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר מנהג של הבל הוא דאפי' בשפוד אחד שרינן הכא לכתחלה כשהכחל למטה ואפי' עילוי בשרא לכתחלה הוא דאסור מטעם דפריסת אבל בדיעבד שרי:

מליח

מסורת הש"ס

[א] [שבת קיט.], ב) [שם קכט.], ג) [5"ל מסריג שריג ערוך ערך שרג ג'], ד) [5"ל ומק], ה) [ניתא שם ועיין תוס' לעיל יד. ד"ה ונסבין], ו) [5"ל כ"ת], ז) [לף קי: ד"ה כבדא],

תורה אור השלם

1. אם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֶפְצְךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר:
ישעיהו נח יג

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כבדא וזמוכיה וכו' ושרי כדאמרי' פ' דם שחיטה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה כבדא עילוי בשרא שרי וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

טחאי. רקיקין טחין פניהן בשומן אליה או בשמן (שבת קיט.). מי עדיפת לן מינה. כלום אתה חשוב לנו מן השבת, לכבוד שבת הכנוס ולא היינו יודעים שבת (שם). דטחלי. טמול, סומקא תלף סומקא (שם קכט.).

עין משפט נר מצוה

עג א ב מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' עג סעיף ב:
עד ג טוש"ע שם סעיף א:
עה ד מיי' שם הל' ט וסמג שם טוש"ע י"ד סי' עד:
עו ה מיי' שם הלכה ח [ופ"ט הלכה יד] טוש"ע י"ד סי' עג סעיף ד וסי' ל סעיף ד:

לעזי רש"י

אשטרוינ"ט [אישטריינ"ט]. סוגר.

שיטה מקובצת

א] שלוקה אוסרת ונאסרת. נ"ב עי' תוס' זבחים דף צ' ע"ב: ב] דמה שפולט שריק וזופל וגו' ד] דמה שלא נפלט הוי דם האברים שלא פירש ושרי ראפי' מצות פרוש אין בו כדאמרי' פ' דם שחיטה ואי: ג] אע"פ שיש בו שפע דם דם הלב מתבשל:

רבינו גרשום

קריבו ליה קניא בקופיה ואכלן. כלומר קריבו ליה הכבד עם הריאה והקיבה והלב דנשלק כמו שהוא ואכלן ש"מ דאינה נאסרת: דלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה. כלומר שהדם פלט חוץ לקדרה: אי נמי מחלט הוה חליט מעיקרא. כלומר חלטי ליה בחלא מעיקרא דשלקי ליה דנפק כולי דמא מעיקרא דשלקי לה: חלא אסיר. כלומר דפליט דמא בחלא: גמעוה לשבא. כלומר אכלוה בעל כרחיה: מתובלת אוסרת ונאסרת. כלומר דמחמת תבלין יש בה סדקין ובולעת: טחיי. מיני מאכל: דמא משריק שריק. כלומר הדם של כבד משלשל למטה ואינו זב לבשר שקרוב לו: חלבא מסריך סריך. כלומר אינו זב למטה אלא סריך למעלה ונכנס לבשר ובולע הבשר:

מליח אינו ברותח. והא דתניא (לקמן דף קיג.) דטמא מליח וטהור תפל אסור היינו בדגים דרפו קרמייהו: **אמר** אביי **האי היתרא בלע בו**'. ט) לא ר"ל מאוס דהוי נותן טעם בר נותן טעם כמו דגים שעלו בקערה דאפילו לטעמיה דאסיר ליה חד טעמא משום חורפיה דלמן ומע"ג דלקמן אסר אפילו דרב כהנא קאמר לה: **ולא** היא שאני התם דנפיש מרריה. כלומר מכאן אין להוכיח אבל הוא בפירוש אמרה כדאוכח בסמוך: **אבא** בר אבא. אבוה דשמואל הוה כדאמרינן בפרק מי שמתו (ברכות דף יח:): **כרבי** חייא בר אבא ס"ל. אין הלכה כן אלא כדפסקינן בפרק כילד מברכין (שם דף מח.): **הלכתא** דגים שעלו בקערה. אל בשר מותר לאוכלן בכותח אם הקערה והדגים צונים לא איצטריך לפסוק דליכא מאן דפליג אלא כשהאחד מהן רותח דאין עלאה גבר בין תתאה גבר קליפה מיהא בעי כדאמרי' בפ' כילד צולין (פסחים דף עו.) אדמיקר ליה בלע. בשם רש"י ז) פי' ר"ן חתנו דוקא עלו שרו אבל נתבשלו אסור דכחד טעמא חשיב ובא מעשה לפניו בבילים שנתבשלו בקדרה של חלב ואסר לעשות מהם מוליאתא של בשר ויש להביא ראיה לדבריו מצינו שחתכו בסכין דאסור לאוכלו בכותח משום דאגב חורפיה בלע טפי וחשיב כחד טעמא ונתבשלו לא גרע מצינו ומיהו לפירוש לשון אחר שפי' בקונט' דטעמא דאסור משום שהשומן קרוש על הסכין ואינו ניכר והוי טעם ראשון בצינון אין ראיה משם ומתוך לשון הקונט' משמע דאין חלוק בין עלו לנתבשלו לענין גבי נותן טעם בר נותן טעם פירש בקונטרס דאם היו מבושלים עם בשר ממש או לאכול אבל בקערה מודה שמואל דאסור דהוי נותן טעם ראשון משמע מתוך פירושו דמבושלים עם בשר הוא דאסור אבל מבושלים עם הקערה שרי והא

שפיד כבדא עילוי בשרא אמר כמה יהיר האי מרבנן אימר דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור ואי איכא בי דוגי בשרא עילוי כבדא נמי אסיר ומ"ש מדמא דבשרא דמא דבשרא שכן דמא דכבדא קפי אמר רב נחמן אמר שמואל יא) אסכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח יב) צונן אמרי לה (יג) בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה אמר רב יהודה אמר שמואל יג) קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ושמואל לטעמיה יד) דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל כי אתא רבין א"ר יוחנן מליח אינו כרותח וכבוש אינו כמבושל אמר אביי הא דרבין ליתא דההיא פינכא דהוה בי ר' אמי דמלח ביה בשרא ותבריה מכדי רבי אמי תלמיד דר' יוחנן הוה מאי טעמא תבריה לאו משום דשמיעא ליה מיניה דר' יוחנן דאמר מליח הרי הוא כרותח יד) יתיב רב כהנא אחוה דרב יהודה קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וצונן שחתכו בסכין מותר לאכלו בכותח מאי טעמא אמר אביי האי היתרא בלע והאי איסורא בלע א"ל רבא כי בלע היתרא מאי הוי סוף סוף האי היתרא דאתי לידי איסורא הוא דאיסורא קאכיל אלא אמר רבא האי אפשר למטעמיה והאי לא אפשר למטעמיה א"ל רב פפא לרבא וליטעמיה קפילא ארמאה מי לא טו) תנן טז) קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנותן טעם בשל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בנותן טעם ואמרינן יז) בשלמא תרומה טעים לה כהן אלא בשר בחלב מאן טעים לה יח) ואמר לן ליטעמיה קפילא ה"נ ליטעמיה

שפיד. נותן בשפוד ולא היה חם למה שהכבד יהיה עליון: **בי דוגי.** שנותנין כלי לקבל השומן כדרך שאנו עושין לאווזין והוא נקרא בי דוגי בלשון ארמי: **בשרא עילוי כבדא נמי אסור.** לפי שדם הכבד נוטף לתוך הבי דוגי ונמצא אוכלו: **ומ"ש מדמא דבשרא.** והרי אף דם הבשר כשאין עם כבד זב עם השומן ואנו אוכלין אותו: **ומשני דמא דבשרא שכן.** יורד לשולי הכלי והשומן אף למעלה ומניחין לתוך הכלי מראה אדמומית שבשולים: **קפי.** אף למעלה כמו (מלכים ב ו) ויאף הברזל ומתרגמינן וקפא פרזלא. והלכות אחל כבר למדנו למעלה [קט:] אלי בעי קרייעה שתי וערבא) ואם לא קרעו מותר כליעגא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל: **אסכין ששחט בה.** מידי דבית השחיטה רותח בולע הסכין מן הדם ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט בו: **צונן.** ואם חתך בה צונן: **בעי הדחה.** ההוא צונן: **קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה.** דבר רותח לפי שנבלע בה הדם ונותן טעם ראשון הוי כאיסור גמור: **הא דרבין.** דאמר רבי יוחנן מיקל ליתא: **דההיא פינכא** גרסינן. קערה של חרס שאין לה תקנה בהגעלה: **מכדי רבי אמי תלמיד דר' יוחנן הוי.** אבדי מסיק ליה למילתיה: **ולגנו שחתכו בסכין.** אע"ג דאגב חורפיה דלגנו איגר"ש בלע"ז הוא בולע משמנונית הסכין הקרוש עליו והוי האי לגנו נתינת טעם ראשון שהרי בלע איסור ממש והוי כבשר: **מוהר לאכלו.** לאותו לגנו בכותח שיש בו נסיובי דחלבא כדמפרש טעמא דכיון שבלע מן השמנונית דהיתרא בלע: **והאי איסורא בלע.** קערה בלעה דם: **סוף סוף האי היתירא לידי איסורא אתי.** כשנותנו בכותח: **הא.** לגנו אפשר לו לישראל לטועמו קודם שיתננו בכותח והאי מותר דקאמר כגון שטעמו בתחלה ולא היה בו טעם שמנונית: **והאי.** דם הקערה: **לא אפשר למטעמיה.** לפי שאסור הוא הלכך אין לו תקנת היתר: **קפילא.** נחתוס עובד כוכבים: **כי קאמינא.** דאסור לאכול בה רותח בדליכא קפילא: **דגים שעלו בקערה.** מן הגלי כשהיו רותחין נתנן לתוך הקערה שאכלו בה בשר: **אסור לאוכלן בכותח.** לפי שהבשר נותן בהם טעם: **נותן טעם בר נותן טעם הוא.** אם היו מבושלים עם בשר ממש היה אסור לאוכלן בכותח אי נמי מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה איבה בשר אלא על ידי נותן טעם ואינה כבשר: **שייפא.** משיחה מסממנים: **בלעא.** קערה: **רמו כישולא.** באותה קערה לאחר זמן: **אמר יהיב טעמא.** בקערה: **כולי האי.** שחוזר ונותן טעם בבישול. ומאן דשמע סבר דאית ליה לרב נתינת טעם בר נתינת טעם נמי

מליח. דגבי סממנים נפיש מרריהו מריס הם מאד: **קאים קמיה.** משמש לפניו בסעודה: **לרבך.** רב שלמדת ממנו שאסור: **אבא בר אבא.** אבוה דשמואל הוה וחסיד גדול היה: **דליפי לי מידי דלא סבירא לי.** לא היו דבריו מעולם: **בהך גיסא דמברא דסורא.** שהיה הנהר מפסיקין: **תאנים וענבים.** לא אתו לגיפתן וקיימא לן (ברכות דף מא.) דבריו הבאים לאחר סעודה לומר הרגילים לבא לאחר סעודה טעונין ברכה בין לפניהם ובין לאחריהם אפילו הביאן בתוך הסעודה דכיון דאינן ליפתן אין הפת פוטרתן: **יאמא.** בלא דעת:

עין משפט נר מצוה

עז א ב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כ סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סימן י סעיף ב:
עח ג מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע י"ד סי' סט סעיף טז:
עט ד מיי' פ"ד מהלכות ברכות הל' ו וע"ש סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' קעז סעיף ח:
פ ה מיי' וסמג שם טוש"ע מ"ח סי' קעד סעיף ב:
פא ו מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כג סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סימן לה סעיף ח:
פב ז מיי' שם הל' כד סמג שם טוש"ע י"ד סי' לו סעיף ח:

רבינו גרשום

אסור לחתוך בה רותח: ואי איכא בי דוגי. כלי שמשימין תחת השפוד לקבל בו השומן אסור משום דמא דכבדא: ומ"ש מדמא דבשרא. כלומר שמשימין כלי תחת הבשר לקבל בו את השומן. דמא דבשרא שכן ולא מתערב בהדי שומן אלא שכן לתחת ומישרא כל השומן ולא יאכל דם אבל דמא דכבדא קפי ומתערב בהדי שומן ואסור: אסור לחתוך כו'. כלומר דמחמת דהוא רותח בולע הדם שבסכין: צונן אמרי לה בעי הדחה. הסכין: אסור לאכול בה רותח. כלומר דמחמת רתיחא בולע הדם שבקערה: שמואל לטעמיה דאמר מלוח הרי הוא כרותח. כלומר מחמת מלח בלעה הקערה הדם: כבוש הרי הוא כמבושל לענין בישולי עובדי כוכבים דאם עובד כוכבים כובש שלקות כאילו מבשלן: צונן אמר אביי האי היתירא בלע. כלומר סכין בלע שחתכו בסכין שחתך בה בשר מותר לאכול אותו צונן בכותח. מ"ט (אמר אביי האי היתירא בלע מאי) אמר' קערה שמלח בה בשר אסור לאכול רותח דאמרי' מחמת מלח בלע קערה הדם והכא לענין סכין מקילין בצונן: אמר אביי האי היתירא בלע. כלומר סכין בלע דהיתירא הבשר שמותר לאכול אבל הקערה בלעה דם דאסור: סוף סוף איסור קא בלע אכיל. כלומר כי חתך הצונן בסכין ויש בו טעם בשר דבלע צונן מחמת חורפיה כי אכיל ליה בכותח איסורא אכיל. האי אפשר למיטעמיה ז) דאיטעמיה אוכל דם: קפילא. אופה: דגים שעלו בקערה. כלומר קערה שאוכלין בה תבשיל של בשר אסור לאוכלן בכותח בקערה יש בה נותן טעם בשר. נותן טעם בר נותן טעם הוא: שייפא. קילורית: בצעא. כלומר קערה: א"ל הדר ליה מר משמעתיה. דהוא היה בר אבא: אנא עבדי כשמואל. דאמר דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח:

ז) ל"ל והאי לא אפשר למטעמיה אי איכא דם.

מסורת הש"ס

ח) [עי' תוס' לעיל מ: ד"ה והלכתא וכו' שהשיגו אפרש"י דהכא], ט) פסחים עו. לעיל לז: [לקמן קיב. קיג.], י) [ברב אלפס איתא יתיב רב כהנא וקאמר קערה וכו' אבל ברא"ש איתא יתיב רב כהנא אחוהיה דרב יהודה ויתיב ר"י קמיה דר"ש וקאמר], יא) [ל"ל מניא], יב) [תוספתא דתרומות פ"ז ה"י], יג) לעיל לז. זבחים לו:, יד) [לעיל לז.], טו) ל"ל ואמרת, טז) [ברכות ט. וש"נ], יז) [עי' בספר באר שבע], יח) [קדושין מד:], יט) [ע"ז יג:], כ) ברכות מא: ע"ש, מ) בס"ד: אי ערב, נ) עי' מהר"ם,

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרי לה בעי דלמה וכו' לא בעי דלמה: (ב) שם לליפפי לי מידי דלא סבירא:

לעזי רש"י

איגרי"ש. מרירות, חמיצות.

מוסף רש"י

מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל. ראה לעיל לז ב. תרומה כו': **ואם בשל בנותן טעם.** נאסרין המולין לזרים (זבחים צז:). **טעים לה כהן.** שמיאסם מותרין לו, המולין והתרומה (שם). **יתמא.** בלא דעת (ע"ז יג:). **פת** פוטרת כל מיני מאכל. בין לפניהם בין לאחריהם (ברכות מא:).

שיטה מקובצת

א) סכין ששחט בה. נ"ב ע' תוס' לעיל דף ח' ע"ב: ב) פי' ריב"ן חתנו. נ"ב ע' תוס' זבחים דף צ"ו ע"א:

דאגב חורפיה בלע [א]אבל קישות גריר לבי פסקיה ואכיל [ב]קילחי דליפתא שרי [ג]דסילקא אסירי [ד]ואי פתך בהו דליפתא שפיר דמי בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא אמר ליה [ה]אסור דחלא מאי אמר ליה [ו]שרי ומאי שנא [ז]לכי תיכול עלה כורא דמלחא מאי טעמא האי איתיה איסורא בעיניה והאי ליתיה איסורא בעיניה [ח]ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שרייה רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא אמר רבא מאן חכים למישרי כי האי גוונא אי לאו רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא קסבר [ט]כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח הני מילי היכא דאינו נאכל מחמת מלחו אבל האי כותחא הרי נאכל מחמת מלחו והני מילי [י]חי אבל צלי בעי קליפה [יא]ואי אית ביה פילי כוליה אסור [יב]ואי מתבל בתבלין כוליה אסור אמר רב נחמן אמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאכלה והני מילי דאסמיק והני מילי דאבריה והני מילי דאסמכיה אבל קלישתא לית לן בה שמואל שדי ליה לכלביה רב הונא יהיב ליה לשמעיה מה נפשך אי שרי לכולי עלמא שרי אי אסור לכולי עלמא אסור שאני רב הונא דאנינא דעתיה רבא [יג]אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר אמר רב נחמן אמר שמואל [יד]אין מניחין כלי תחת בשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר משתעלה תימרתו מתקיף לה רב אשי ודלמא תתאה מטא עילאה לא מטא אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא אלא משדא ביה תרתי גללי מלחא ומשפייה

קישות. מתוקה היא ואינו נבלע בתוכה אלא השמנונית לף ועומד על מקום המתך הלכך גריר לבי פסקיה למקום חתך גורר מעט בסכין ואכיל לף בכותח. הלכך דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח כדאמר דאין נותן טעם אלא נותן טעם הבא מן הממש מנותן טעם דסתם קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס אבל (ח) לסכין פעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותך בלנון הוי נותן טעם הבא מן הממש ועוד דמשום חורפיה בלע טופי מדגים הרותחים ואגב דוחקא דסכינא פליט סכינא ובלע לנון: **קלחי.** קלחים: **ליפתא.** לפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו: **דסילקא אסירי.** לפי שנותן טעם בהן: **ואי פתך בהו דליפתא.** ערבן בעת חתוכן שחתך לחת של לפת ולחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם הימנו: **למלח.** כותחא. מי חיישינן שמא יפול מן הכותחא במלח והוא לא ידע וימלחו ממנו קדרת בשר: **דחלא מאי.** דרך לתת חומץ לתוך התבשיל. מי חיישינן שמא יפול מן הכותחא בחומץ ויחזור ויתן ממנו לתבשיל: **לכי תיכול.** כשתמדוד לי עליה כור של מלח בשכרי אומר לך טעמו של דבר: **האי.** כותחא הנופל במלח נראה ונכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותחא הנופל בחומץ ליתיה בעיניה וטעמא נמי לא יהיב כותחא בחומץ: **שרייה רב חיננא.** אע"פ שהכותחא מליח הוא: **דאינו נאכל מחמת מלחו.** אינו נוח ליאכל מרוב מלח שבו עד ששורין ומדיחין אותו במים כעין מליחת בשר להצניע: **נאכל מחמת מלחו הוא.** כלומר נאכל במלחו הוא: **קליפה.** מלמעלה סביב: **ואי אית ביה פילי.** בקעיס והוא לבי לא סגיא ליה בקליפה לפי שבולע דרך הנקביסד) וכולו אסור: **ואי מתבל בתבלין.** התבלין שנתבשלו עמו מרككין אותו ונוח לבלוע וכשנפל לכותחא היה נמאס לבלוע ובלע: **שחתך עליה בשר.** כשהוא חותך מן הצלי: **אסור לאכלה.** מפני שהדם יולא ונבלע בו: **וה"מ דאסמיק.** שהיה הבשר אדום שנקטרוד"ל: **והני מילי דאבריה.** שנקב הדם את הבשר כלומר עבר מצדו לצדו עד שנראה משני לדדין: הכי גרסינן **והני מילי דאסמכיה.** שהיה אותו מוהל היולא מן הבשר עבה אבל גלול לאו דם הוא: **שדי ליה לכלביה.** להוא כבר: **מה נפשך.** דאיהו לא בעי למיכליה ולשמעיה ספי ליה איסורא: **דאנינא דעתיה.** האי דלא אכיל ליה משום דאיסטניס הוא ולאו משום איסורא: **חמר בשר.** יין הבשר: **אין מניחין כלי.** בי דוגי דלעיל (דף קיא:): **עד שיכלה.** שיהא כל דמו כבר נפלטו ממנו: **משתעלה תימרתו.** שהבשר מעלה עשן. לישנא אחרינא שיהו הגחלים מעלין עשן שכל זמן שהדם שותת עליהן אינן אלא כצין והולכים אבל כשהשומן נוטף הן מעלין עשן. לשון מורי: **ודילמא תתאה מטא.** לד התחתון של לד גחלים נגלה והעליון לא נגלה: **תרי גללי דמלחא.** בין על הבשר ובין בתוך הכלי והדם נגרר אצל המלח לשוליים: ומשפייה לאורחא אבל לביתא לא משוי איניש מיכליה עץ ובקונטרס נמי פירש אינו נאכל מרוב מלח שבו עד ששורהו ומדיחו במים כעין בשר שמולחים להצניע וקשיא לר"ת דאמרו הנהו אטמהתא דאימליחו בגידא דנשיא בי ריש גלותא בפרק גיד הנשה (לעיל דף לז:) דמייתי עלה מליח הרי הוא כרותח וכי נמלחו לאורחא וכן (לעיל דף קיא:) קערה שנמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וההיא פינכא דהוה בי רבי אמי וכן רב מרי דאימלח ליה בשר שחוטה בהדי טרפה בסמוך אמו כל הני הוו לאורחא או להצניע כפי הקונטרס ואור"ת דכל מליחות שאנו עושין לקדרה חשיבי אין נאכלין מחמת מלחן מדפירש בהלכות גדולות דשיעור מליחה כשיעור צלייה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דקאמר טעמא דמעטיה קרא הא לאו הכי [הו"א] דס ליבעי מלח והא נפק ליה מתורת דס דאמר רב יהודה דס שמלחו אינו עובר עליו אלמא מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו מדפטר דס שמלחו כמו דס שבשלו דאמרינן התם דאין עובר עליו וקאמר התם רבה על מליחת קדשים וכן לקדרה אלמא למליחת קדרות צריך שלא יהו נאכלים מחמת מלחן[ט]: **תרי גללי דמלחא ומשפייה.** שהדם נגרר אצל המלח בשוליים ואפילו למ"ד (לעיל דף קח:) אפשר לסוחטו אסור יש להתיר כאן ולא אמרינן מיד כשנוטף השומן מן הבשר נאסר מחמת דס המעורב בו ושוב לא יועיל לו תרי גללי דמלחא דכיון שהדם נפרש ממנו לגמרי אין נשאר בו טעם ואפילו משהו דכך היו בקיאין בדבר [ג] המותר ולא דמי לאפשר לסוחטו דלעיל דהתם אין האיסור יולא לגמרי אלא שמתבטל ועכשיו אין להתיר על ידי תרי גללי דמלחא לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי אבל הרבה מלח פוסק כח הדם ואין אנו בקיאין בדבר אלא להרבות ואלא למעט:

אגב חורפיה בלע. יש ליחבר אלא לחתוך שומין כרישין וצלים בסכין חולבת משום דחריפי טובא והיכא דחתך ונתנן בקדרה מלאה מים רותחת מותר בששים לבטל טעם הבלוע בירק [ג] ונפלטו מן הסכין אבל חתכו בסכין של עובד כוכבים נעשה הירק כולו נבלה ונריך שששים לבטל הירק ונריך עיון אם הסכין מקונח ואין בן יומו אי חורפא דידהו מחליא לשבח כדאמר גבי חלתית פרק אין מעמידין (ע"ז דף לט.):

מהו לאנוחי כדא דמלחא בהדי כדא דכמכא א"ל אסור. אין לאסור מטעם זה להניח בתבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב דהתם מזהר יפה שלא יפול מזה על זה אבל הכא לא מסקי אדעתייהו ליזהר שלא יפול מן הכותחא במלח ולא ידע וימלח ממנו בשר וכן דחלא כי דרך לתת חומץ בתבשיל וחיישינן שמא יפול מן הכותחא לתוכו ויחזור ויתן לתוך התבשיל: **הני מילי דאינו נאכל מחמת מלחו.** הר"ר יעקב ישראל התיר פעם אחת גיגית מלאה בשר שנמלחה יפה עם חתיכת נבלה ואמר דלא חשיב אינו נאכל מחמת מלחו אא"כ נמלח כעין עבוד כדאמר פרק כלל גדול (שבת דף עה:) האי מאן דמלח ביסרא בשבת חייב משום מעבד ומוקי לה דבעי לאורחא אבל לביתא לא משוי אינש מיכליה עץ ובקונטרס נמי פירש אינו נאכל מרוב מלח שבו עד ששורהו ומדיחו במים כעין בשר שמולחים להצניע וקשיא לר"ת דאמרו הנהו אטמהתא דאימליחו בגידא דנשיא בי ריש גלותא בפרק גיד הנשה (לעיל דף לז:) דמייתי עלה מליח הרי הוא כרותח וכי נמלחו לאורחא וכן (לעיל דף קיא:) קערה שנמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וההיא פינכא דהוה בי רבי אמי וכן רב מרי דאימלח ליה בשר שחוטה בהדי טרפה בסמוך אמו כל הני הוו לאורחא או להצניע כפי הקונטרס ואור"ת דכל מליחות שאנו עושין לקדרה חשיבי אין נאכלין מחמת מלחן מדפירש בהלכות גדולות דשיעור מליחה כשיעור צלייה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דקאמר טעמא דמעטיה קרא הא לאו הכי [הו"א] דס ליבעי מלח והא נפק ליה מתורת דס דאמר רב יהודה דס שמלחו אינו עובר עליו אלמא מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו מדפטר דס שמלחו כמו דס שבשלו דאמרינן התם דאין עובר עליו וקאמר התם רבה על מליחת קדשים וכן לקדרה אלמא למליחת קדרות צריך שלא יהו נאכלים מחמת מלחן[ט]: **תרי גללי דמלחא ומשפייה.** שהדם נגרר אצל המלח בשוליים ואפילו למ"ד (לעיל דף קח:) אפשר לסוחטו אסור יש להתיר כאן ולא אמרינן מיד כשנוטף השומן מן הבשר נאסר מחמת דס המעורב בו ושוב לא יועיל לו תרי גללי דמלחא דכיון שהדם נפרש ממנו לגמרי אין נשאר בו טעם ואפילו משהו דכך היו בקיאין בדבר [ג] המותר ולא דמי לאפשר לסוחטו דלעיל דהתם אין האיסור יולא לגמרי אלא שמתבטל ועכשיו אין להתיר על ידי תרי גללי דמלחא לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי אבל הרבה מלח פוסק כח הדם ואין אנו בקיאין בדבר אלא להרבות ואלא למעט:

מסורת הש"ס

א) שבת ד. לעיל יב. [עירובין לו.], ב) [פסחים עו.], ג) [לעיל לז: קיח: קמנן קיג. פסחים עו.], ד) בס"ל: הבקעיס, ה) [ועי' תוס' לעיל יד. ד"ה ונקבין ותוס' מנחות כא. ד"ה דס ותוס' פסחים עד. ד"ה הא מלי מוליחא],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קישות וכו' אבל סכין כ"ל ותוס' ל' ממתק: (ב) תוס' ד"ה אגב וכו' בירק שנפלט: (ג) ד"ה תרי וכו' בקיאין בדבר ומותר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הלכתא וכו' ומיהו ע"כ. נ"ב עי' מהר"ם לובלין ובשו"ת עבודת הגרשוני סי' קט"ז ודו"ק:

מוסף רש"י

לכי תיכול עלה כורא דמלחא. בבדיקותא אהדר ליה, כשתמדוד לי כור של מלח אומר לך טעמו של דבר (שבת ד. ובנעי"ז ערובין לו. ולעיל יב.) לשנא אחריני לכשתאכל עליה כור של מלח לא תוכל להשוותם זו לזו (שבת שם). דאנינא דעתיה. כותח ואית ביה קפיוטי דחלבא (פסחים עו.). מליח הרי הוא כרותח. לאה לעיל לז ב.

רבינו גרשום

אבל קישות גריד ליה לפסקיה. כלומר גורד קישות במקום חתך ואח"כ מותר לאוכלה בכותח: קולסי דליפתא שרי. כלומר סכין שחתך בה בשר ופסק בה קולסא דליפתא שרי למיכליה בכותח דאין בה חורפא כל כך ולא בלע אבל דסילקא לא דבלע: ואי פתך בהו דליפתא כו'. כלומר סכין שחתך בה בשר וקודם שנחתך סלקא חתך בו דליפתא דמה שהיה בו טעם בשר בסכין העביר הליפתא אחרי כן שרי למיפסקיה סלקא ומיכליה בכותח: מהו לאנוחי כדא דמלחא. כלומר מילחא שמולחין בו בשר מהו לאנוחי גבי כדא דכמכא. כלומר כמכא עשוי הוא מחלב ומיבעיא ליה מי חיישינן אי מניחו גבי כדא דכמכא דלמא נפל (טפה) [מניה] במילחא ומולח בו בשר ובלע הבשר חלב שבמלח: דחלא מאי. כלומר חלא שחולטין בו בשר: האי איתיה איסורא בעיניה. כלומר במלח [איתא] איסורא בעיניה אבל בחלא ליתא לאיסורא בעיניה דנימס בחלא: ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא. חי נפל לא צלי ולא מבושל אבל מליח היה: הני מילי דאינו נאכל מחמת מלחו. כלומר דמלוח יותר מדאי דאין כל אדם יכול לאוכלו מפני מלח שבו: אבל האי נאכל מחמת מלחו. כלומר האי בר יונה לא היה מליח ביותר ולא בלע חי: והני מילי חי אבל צלי בעי קליפה. כלומר

עין משפט נר מצוה

פג א ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כד טוש"ע י"ד סי' לו סעיף ה:

פד ג (מיי' שם) ע"ש בכ"מ טוש"ע שם סעיף ח:

פה ד (מיי' שם) ע"ש בכ"מ טוש"ע שם סעיף ה:

פו ה ו מיי' שם הל' כה וע"ש בהשגות ובכ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לה סעיף ה:

פז ז מיי' שם הל' יח וע"ש בהשגות ובכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' לא סעיף ה:

פח ח ט י מיי' שם הל' יט טור ש"ע שם סעיף ז:

פט כ מיי' פ"ו שם הל' טז סמג לאוין קל טוש"ע י"ד סי' עו סעיף ה:

צ ל מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ו:

לעזי רש"י

שנקטרוד"א [שנקטירו"ד]. רווי-דם.

רבינו גרשום (המשך)

דמחמת צלייה בלע: ואי מחבל בחבלי כוליה אסור. כלומר דמחמת תבלין בולע: הני מילי דאסמיק. כלומר דאסמיק הבשר מחיים שהכו הבהמה באותו מקום ונצרר הדם: והני מילי דאבריה. כלומר שהדם נקבה להלחם: והני מילי קלישתא אבל סמיכתא לא. כלומר אם הלחם קלוש ודאי הלך הדם בכל הלחם ופשט איסורו בכל אבל סמיכתא ל) שעבר הלחם קולפו מלמעלה והשאר מותר: שמואל שדי להו לכלבא. כלומר הכבר שחתך עליה בשר: שאני רב הונא דאנינא דעתיה. כלומר ודאי לכ"ע שרי אבל הוא לא יכיל למיכליה: אין מניחין כלי תחת הבשר. כלומר תחת השפוד בשעת צלייתו: משיעלה תמרתו. כלומר משיתחילו הפחמין ליכבות תחתיו מפני שמנו: דלמא תתאה מיטוי עילאה לא מיטוי. כלומר תתאה דבקרוב לאור נצלה כל צרכו וכלה אדמומית שבו אבל עליונה חתיכה שאינה קרובה לאור כל כך אימא עדיין לא כלה אדמומית שבו: אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא. כלומר אין בו תקנה לשומן שמקבלין תחת השפוד עד שיזרוק בו בכלי מעט מלח שישכון הדם שבו למטה מן השומן: ובתר הכי שפי ליה. כלומר אחר שיהיה הדם למטה מן השומן יריקנו מכלי אל כלי השומן וישאר הדם בכלי ומה שיריק מכלי אל כלי הוא מותר דודאי אין בו דם:

ל) נראה דל"ל כולאי לא עבר בכל הלחם וקולפו וכו'.

דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין. הדגים לבדן והקשה רבינו שמואל דל"כ הול"ל דגים שמלחן עם עופות אסורין וי"ל דל"כ הוה משמע אפילו העופות תפל והדגים מלוחים כמו דג טהור שמלחו עם דג טמא דבסמוך דמיירי בטהור מליח וטמא תפל וזה אינו כי בענין זה לא היו הדגים אסורין ורלה דאין העופות נאסרים מהדגים שנאסרו אפילו לאותו פירוש שבכל איסורין אמרינן מתיכה עצמה נעשית נבלה אם האיסור עצמו הולך ומתפשט ונאמר שגם מן הדם שנבלע בדגים נפלטו מקצת עם ליר הדגים ונבלע בעופות אף על פי שכולה אין פולטין להיות מותרין על ידי כן כיון דכבר גמרו פליטתן דמ"מ אין סברא לאסור העופות דדם משרק שריק במליחה כמו בצליה ובדגים דרפו קרמייהו הוא דאמר א) לעיל דלא שריק דם עופות מייתיהו: **ודגים** רפו קרמייהו **ופלטי** ועופות קמיטי. פירש בקונטרס אבל בשר ובשר כמו שזה שוהה לפלוט כך זה שוהה לפלוט ושניהם פולטין יחד וכל זמן שתחתון טרוד לפלוט אינו בולע וכמו כן פירש בסמוך (לקמן דף קיג.) גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא דמסיק אגא לא שגא ופירש בקונטרס ל"ש ומותר בכל זמן שטרודים לפלוט אינן בולעים וכשגם זה כבר נח זה ולפירושו תימה כשמולחין הרבה מתיכות יחד זו אחר זו ומניחין שניה על הראשונה וכן שלישית וכן רביעית אפילו יש כמה מתיכות אע"פ שהראשונה גומרת פליטתה תחלה ופשטיה דאגא לא שגא ד) (נמי) משמע ה) (שמותר למלוח כל אחד ואחד בפני עצמו וכן מפרש ר"ת אגא לא שגא) שאע"פ שהתחתון פולט תחלה אינו נאסר ולמה מותר כיון שפליטת התחתון קודמת ורלה דהיינו טעמא משום דדם משרק שריק במליחה כמו בצליה וכי היכי דשרי בצלי בשרא עלוי בשרא אפילו לכתחלה אע"פ שכלה תחלה פליטתה בצד התחתון של צד האש משום דמשרק שריק הוא הדין נמי במליחה דשרי כה"ג ודגים דוקא משום דרפו קרמייהו אסירי משום דרכיכי ובצלא הדם בתוכן ולא שריק מייתיהו ומיהו היכא דאיכא גומות בצד עליון של תחתונות דלא מצי שריק קשה למה יהא מותרין דמעשים בכל יום שמולחין גומות [בתחתיכות] התחתונות מלאות ליר ונוהגין בדבר היתר וי"מ משום דפליטת ליר מושכת הרבה אחר פליטת הדם וכל זמן שמושך פליטת הליר פולטות מה שבולעות מן העליונות אחר פליטת דמן ומה שנמצא בגומות ליר הוא ולא דם אבל בדגים אין לומר כן לפי שפליטת דם העופות מושכת אחר פליטת ליר הדגים וה"ר יוסף מאורלינ"ש היה אומר לפי שפליטת הדגים נגמר קודם התחלת פליטת העופות לכך אינן פולטין עוד מה שבולעין מן העופות אבל בשר ובשר כיון שלא נגמר פליטת דם תחתון קודם התחלת בליעתה מן העליון אין דרך פליטתה נסתמת דהואיל ופתוח לפלוט לא יסתם עד גמר פליטת התחתונה שעליה וכן אם מלחו שלישית ונתנו על העליונות קודם גמר פליטתה התחתונה פולטת עד שתגמור השלישית פליטתה וכן לעולם כל מה שיתנו עליה תבלע ותפלוט כיון שלא נחה רגע אחת וא"ת נהי דלפי שני הטעמים האלו אין לאסור מחמת פליטת תתיכה העליונה מ"מ נאסור מחמת דם הבלוע במלח שבין תתיכה לתתיכה שנמחה בליר שבגומות אחר פליטת כל הדם והליר דבשלמא בכל תתיכה מלוחה דעלמא אין המלח שעליה אוסרה לפי שמועט הוא הדם הבלוע במלח ואינו יכול עוד לזוח משם כלל אבל כאן שנמחה המלח בליר שבגומא ונעשה גלול היה לו לדם זה לאסור כדי קליפה ושמא לא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אגא בשעת פליטה אבל אחר גמר פליטה לא חשיב כרותח דפסק כח המלח מחמת שהפליט את הבשר ויוצא כח המלח עם הדם אי נמי י"ל שהמלח שעל הבשר מעכב הדם הזה מליכנס בבשר ולפי אותן השני טעמים שפירשתי דכל זמן שהתחתונה פולטת ליר בולעת ופולטת דם העליונות עם ליר שלה ב) אז כל זמן שפתוחה לפלוט בולעת ופולטת צריך להמתין לתחתונה עד שתשהה העליונה שיעור צליה שעד אותה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה ומיהו עדיין י"ל טעם אחר דכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ליר אין בולע דם וזמן פליטת הליר אינו כלה כל כך מהרה ומכל מקום בשר שבתוך הליר כגון בכלי שאינו מנוקב אין להתיר מטעם זה דאין לו שם כח לפלוט מחמת שהוא שקוע בתוך הליר ובולע והיינו טעמא דשמואל דאמר לקמן (דף קיג.) אין מולחין אגא בכלי מנוקב דאע"ג דעדיין לא גמר הבשר פליטת דמו בולע כדפרישית והיכא דאליה של מתיכה בתוך הליר ואליה בחוץ מה שבתוכו אסור ומה שבחוץ מותר כדפרישית לעיל בפרק גיד הנשה (דף לו:) גבי גדי שנלקו בחלבו והיכא ששהה הבשר במלח כשיעור צליה על דף אחד ואח"כ הוסש בגיגית ושהה שם כל הלילה ואחר כך נמצא הכלי מלא מיץ מן המליח שיצא מן הבשר אירע מעשה בביתו של רש"י והשיב דמאחר ששהה הבשר במלח כדי שיעור קודם שהוסש בכלי אין המים הנמצאים בכלי מין דם אלא מוחל בעלמא וכן נראה ותדע שאותו המוחל הוא היתר מיד כששהה שיעור צליה הוא מותר להדיחו ולבשלו בקדרה אע"פ שלא נפלט ממנו המוחל היוצא אח"כ ואין לאסור נמי המוחל מחמת המלח שעל הבשר שנמחה בתוכו דאם מכח זה באנו לאסור בשר הנופל באותו מוחל לפי שיש בו רוב מלח שעל הבשר ואין נאכל מחמת מלחו ליחשב כרותח ואוסר את הבשר א"כ גם מטעם זה יאסר כל הבשר שבעולם כשמניחין אותו בתוך הכלי להדיחו שנמחה המלח שעל הבשר במים דמה לי מים מה לי מוחל כיון דשניהם של היתר אלא צריך לומר שהדם שבמלח מתייבש בו ואין בו כח ליבלע בבשר אלא עומד במקומו אע"פ שנמחה בתוך אותו מוחל כמו שפי' גבי אותן גומות שבבשר דמה לי גומא מלאה ליר ומה לי כל הבשר בתוך הליר או מטעם שפסק כח המלח מחמת שהפליט הבשר ולא חשיב כרותח כדפרישית לעיל ומ"מ אין להקל שכבר נהגו העם איסור: **הטמאים** לאסור צירן. דרשה גמורה היא גבי שרצים ובהמה חוץ מגבי דגים כדפרישית בפרק גיד הנשה (לעיל דף לט:) גבי שאני ליר דזיעה בעלמא הוא:

ורוטבן וקיפה שלהן. וא"ת ותיפוק ליה ממשרת ליתן טעם כעיקר דמשם אתה דן לכל התורה כדאיתא פרק אלו עוברין (פסחים דף מד:) וי"ל דעיקר דרשה לא איצטריך אלא לצירן ושאר הוו אסמכתא בעלמא כדאמר פרק אלו מציאות (ב"מ דף ל:) גבי והתעלמת דעיקר קרא לזקן ואינו לפי כבודו אי נמי איצטריך נמי לרוטבן וקיפה ואשמעינן דמחוי כממש אם המחה השרץ וגמעו דהוי כאכילה דס"ד דבשתיה לא מיחייב כיון דאכילה כתיבא ביה והכי איתא בהעור והרוטב (לקמן דף קב.) דמייתי לה אהמחה את החלב וגמעו ואם תאמר אם כן היכי דריש מינה לצירן אסור כיון דאיצטריך להכי ויש לומר דשקולים הם ומצי גופיה לא הוה אמינא דלהוי שתיה כאכילה דהוי מצינן לאוקומי כשהקפהו ואכלו: **וקיפה** שלהן. בהעור והרוטב (גז"ש) מפרש קיפה פירמא ופריך הוא עצמו ליטמא טומאת אוכלין אלא מאי קיפה תבלין ו) והיה יכול להיות בין פירמא בין תבלין דאתא לאשמועינן דשתייתה כאכילתה וכן פירש בקונטרס פירמא בשר ותבלין הנקפה בשולי הקדירה ומיהו לא היה לו לומר הנקפה:

ומשפייה אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאכלה שאני התם דאגב דוחקא דסכינא פליט ס אמר רב נחמן א דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין היכי דמי אי בכלי שאינו מנוקב אפי' עופות ועופות נמי אסירי אי בכלי מנוקב אפי' דגים ועופות נמי שרי לעולם בכלי מנוקב ודגים משום דרפו קרמייהו קדמי ופלטי ועופות קמיטי בתר דניחי דגים פליטי עופות והדר בלעי מיניה רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר טרפה ו) אתא לקמיה דרבא אמר ליה ג) 1 הטמאים ס ב לאסור ג) צירן ורוטבן וקיפה שלהן ולימא

ומשפייה. כמו (ב"מ דף ס.) השופה יין לחבירו קולי"ר כלומר יערה השומן העליון בגחת מכלי אל כלי כדי שלא יתערב הדם בו. ולאיתי בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם ועושהו כמים והוא נעכר ומתערב עם השומן: **ומי אמר שמואל הכי.** דלאחר שיכלה כל מרלה אדמומית שבו מותר: **והאמר שמואל כו'.** והאי בשר כבר נגלה: **שאני התם דאגב דוחקא דסכינא פליט.** לעולם כשתעלה תמרתו אין הדם יוצא ממנו ע"י האור ושמנונית הוא ומותר אבל כשמותכו וכובש עליו את הסכין הוא דוחקו ואם נשאר בו דם דוחקו והוא יוצא: **דגים ועופות.** לאו דווקא עופות דכל שכן בשר אחר לפי שהוא קשה מבשר עופות: **אסורין.** [הדגים לבדן] שהדם יוצא מן הבשר ונבלע בדגים: **אפילו עופות ועופות [נמי] אסירי.** כדאמרינן לקמן (דף קיג.) אין מולחין בשר אגא על גבי כלי מנוקב לפי שהדם היוצא נשאר בכלי וחוזר ונבלע בבשר: **אפילו עופות ודגים [נמי] שרי.** שהרי הדם יוצא דמה לי דגים ומה לי שאר שתי תתיכות הנמלחות זו על גב זו שאע"ג שהדם יוצא מעליונה לתתחונה אין נאסרין אם הכלי מנוקב: **נעולם בכלי מנוקב.** והיינו טעמא דדגים אסורין: **משום דדגים רפו קרמייהו.** קרוס שלהן רך: **וקדמי ופלטי.** ממהרין לפלוט ליר שלהן: **ועופות קמיטי.** לומתין אשטרינ"ט. כלומר אין ממהרין לפלוט וכבר נחו הדגים מלפלוט ועדיין עופות פולטין הלכך בלעי דגים אבל בשר ובשר כמה שזה שוהה לפלוט כך זה שוהה לפלוט ושניהם פולטין יחד וכל זמן שהתחתון טרוד בפליטה אינו בולע: **אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה.** ובכלי מנוקב כמשפט המולחים בשר וקמיבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דגבי דם לא חיישינן לדלמא פלט עליון ובלע תחתון דאמרינן כל זמן שטרודים בפליטה אינן בולעין ושניהם נחין יחד מפליטתן ה"נ לא שגא אז לא: **אמר ליה הטמאים.** ה"א יתירא דגבי הטמאים לכם בכל השרץ (ויקרא יא) **לאסור לירן ורוטבן וקיפה.** פירמא בשר ותבלין הנקפה בשולי הקדירה וכיון דלירן לאסור מיתסר הבשר השחוט מחמת ליר הטרפה שהוא נוח ליבלע מן הדם: הני

תורה אור השלם

1. אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ: וריקרא יא לא

גליון הש"ם

גמ' אר"נ דגים וכו'. ברי"ף והרא"ש הגי' ואר"נ אפ"ש: שם לאסור צירן ורוטבן וכו'. ע"ל דף קכב ע"ב תוס' ד"ה למיגמו ודף קכו ע"ב תוס' ד"ה בנבלתה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה דגים וכו' במליחה כמו בצליה ובדגים וכו' הוא דאמר דלא שריק וכו' כל"ל: ב) ד"ה ודגים וכו' ופולטת דם העליונות עם ליר שלה אז. מלח אז נמתק. וע"ב אז:

לעזי רש"י

קולי"ר. לשפוך. אשטרינ"ט [אישטריינ"ט]. סוגר.

מוסף רש"י

הטמאים. בפרלים כתיב, וה"א יתירא קדרים (לקמן קכ.) אלה הטמאים לכם בכל השרץ, ה"א יתירא (בכורות ו:). צירן. שומן הלב (שם). וקיפה. ריסוקי בשר וקפלוטות בשולי קדירה (שם).

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' טז סמג לאוין קלז קמא טוש"ע י"ד ס' ע סעיף ח: **צב** ב מיי' שם פט"ו הל' לד וע"ש בכ"מ טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו גרשום

מי אמר שמואל הכי והאמר שמואל ככר שחתך. כלומר מי אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר (כלומר) [עד שיכלה וכו'] הא כלה אדמומית מניחין ומותר אע"ג דעדיין לא נצלה כל צרכו והאמר שמואל ככר שחתך עליה כו' והא הכא דגמר צלי הוא ואף על פי כן אסור: אגב (חורפיה) [דוחקא] דסכינא פליט הדם: הטמאין לרבות צירן. כלומר אלה הטמאין וגו' טמאים לא כתיב אלא הטמאים לרבות צירן וזהו ציר כשיוצא ממנו כשהוא מלוח: רוטב. שומנא: קיפא. כדמפרש בהעור והרוטב פירמא. [והוא] בשר מבושל יותר מדאי שאינו דומה שיהא בשר אעפ"כ טמא:

הני מילי דמן. כלומר הני מילי לגבי דס וכגון בכלי שאינו מנוקב דבתר דפלטו הדר בלע: **אבל לירן.** זיעה הוא ולא מיתסר והכא לדס ליכא למיחש דמנוקב הוא (א) וא"כ כשרה וכשרה נמי: **קמ"ל.** דליר אסור ולירן נוח ליבלע הוא: **מאי לאו שניהם מלוחים.** ושמע מינה ליר נמי לא מיבלע כל זמן שעסוקים בפליטה: **וש"מ לירן מותר** לא גרסינן: **הפל.** מבלי מלח דהשתא לא פליט טומא מידי אבל שניהם מלוחים דטומא נמי פליט אסור וכ"ש טומא מליח וטהור תפל: **הא שניהם מלוחים שרי.** דשניהם טרודים בפליטה: רב הונא דלא בעי הדחה בדישא בדחלליה בי טבחא. כל רחיצת הבשר מתרגמינן חילול (ו): **מילחא גלניתא.** מלח גסה שלמי"א: **ומנפיץ ליה.** למילחא לאחר זמן מפני שהדס נבלע בה אבל מלח דקה אין צריך לנפץ שהיא נתכת מעצמה: **אין מחזיקין דם.** אינו בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו: **הדרא דכנתא.** דקין שסביב הכנתא אנטרי"ל: **ומעיא.** קנה וכרס ושאר הדקין: **וכרכשא.** טבחיי"א. אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופה יש בהן דם וצריכין לימלח: **אלא ל"ש.** ומותר וטעמא כדפרשינן לעיל (דף קיב: ד"ה ועופות) דכל זמן שטרודים לפלוט אינן בולעים וכשנתם זה כבר נח זה: **הרי זה מכניס את הבשר.** לפי שבשעת שחיטתה היא טרודה להוציא דם וכששובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באבריה ומכניס הבשר ומעלה גוזל את הבריות כשהוא מוכרה במשקל והדם שוקל: **איבעיא להו היכי קאמר.** האי ומבליע דם דקתני כוליה חד איסורא הוא וה"ק מכניס את הבשר ומעלה גוזל את הבריות הוא משום דמבליע דם שמכניס את משקלה והבלעת דם לפרושי גוזל את הבריות נקט לה: **הא לדידיה.** דליכא למימר משום גזילה שרי לפי שהוא חוזר ויוצא ע"י מלח: **או דילמא לדידיה נמי אסור.** ותרתי איסורי קאשיב חדא דגוזל את הבריות וחדא דמבליע דם ושוב אינו יוצא ואוכל דם: **מתני' אינו עובר בלא תעשה.** היא גופה לא איצטריך דהעלאה לאו דאורייתא אלא דיוקא דילה איצטריך למידק מינה הא אוכל עוף בחלב עובר ולאפוקי מדרבי עקיבא דאמרי) פרט לעופות: **גמ' אינו בא לידי לא תעשה.** כלומר אין לחוש שמא יאכלנו ויעבור עליו דאי נמי אכיל ליה לא עבר: **מתני' מותר לבשל ומותר בהנאה.** דאין בו משום בשר בחלב כדילף בגמרא [ע"ב]. ובאכילה מיהא אסור משום איסור טומאה: **פרט לעוף וחיה ובהמה טמאה.** גדי פרט לעוף שאינו בהמה. גדי פרט לחיה שאינה בהמה דאע"ג דחיה בכלל בהמה) אמת קרא יתירא ומפקיע. גדי ולא את הבהמה טמאה אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל איתרבאי מקראי כדקתני בברייתא בגמרא [ע"ב]: **נאמר לא תאכלו כל נבלה וגאמר.** באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו דמשמע כל שנוהג בו איסור נבלה יש בו משוס בשר בחלב: **גמ' מנהני מילי.** דכל בהמה במשמע: כאן

ולימא ליה מדשמואל. אע"ג דברייתא עדיפא בברייתא לחוד לא סגי אלא מכח מילתיה דשמואל דמייתי בהדה אבל בדשמואל לחוד סגי ומשני הוה אמינא הני מילי דמן וכאן אין שייך לאסור משוס דמשרק שריק או כבולעו כך פולטו: **מאי לאו שניהם מלוחין.** אלמא לא בלע ולא גרסינן וש"מ דלירן מותר דהא משנה שלמה היא (ט) במסכת ע"ז (דף לה) דדג טמא לירו אסור ובסיפא דהך ברייתא נמי קתני טמא מליח וטהור תפל אסור: **טהור** מליח **וטמא תפל** מותר. גבי מליח כדותח לא שייך לא עילאה גבר ולא תתאה גבר ואפילו קליפה לא בעי אע"ג דאמרינן (פסחים דף עו.) גבי עילאה ותתאה אדמיקר ליה בלע ויש ללמוד מכאן דא"ל להגעיל דפוסי גביעות העובדי כוכבים ומותר לעשות בהם גביעות לישראל ולמולחן בתוכן דהוי כמו טהור מליח וטמא תפל דאין שייך מליחה בעץ ולא נעשה עץ רותח ע"י מליחה ומעשים בכל יום דמלח בקערה שמשתמשין בה בשר לוקחים ממנו לתת ממנו בחלב והמחמיר תבא עליו ברכה: **אין** מחזיקין דם **בבני מעיים.** (י) לאסור מטעם זה למלוח בני מעיים עם שאר בשר משוס דלא טרידי לפלוטו (כ) דבלעי דם כמו דגים דהכא דם משרק שריק אבל דגים רפו קרמייהו כדפי' לעיל (דף קיב: ד"ה ודגים) ואין להתיר מטעם שריקה אם היו שופכין דם על הבשר בשעת צליה דדוקא דם הנפלטו נופל עם הציר ע"י צליה או ע"י מליחה כדאמר לעיל (דף קיא.) דשריק אבל היכא דהוי הדם בעייה לא אשכחן: **אלא** ל"ש. ומותר בכל ענין אע"פ שמניח השייה על אותה שנמלחה תחלה כדפרישית לעיל: **בשר** בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה כו'. הוא הדין בשר עוף לרבנן דאסור מן התורה דדוקא ר"ע הוא דאמר חיה ועוף אינם מן התורה ונפקא לן מדדרשי לקמן את שאסור משוס נבלה אסור לבשלו בחלב: אלא

הרי הוא מדשמואל דאמר שמואל (ח) מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל אי מדשמואל הוה אמינא הני מילי דמן אבל צירן ורוטבן לא קמשמע לן מיתיבי דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר מאי לאו שהיו שניהן מלוחין לא כגון שהיה טהור מליח וטמא תפל והא מדקתני סיפא (י) (אבל אם היה טהור מליח וטמא תפל) מכלל דרישא בששניהם מלוחין עסקינן (יא) פרושי קא מפרש טהור שמלחו עם דג טמא מותר כיצד שהיה טהור מליח וטמא תפל ה"נ מסתברא דאי סלקא דעתך רישא שניהם מלוחים השתא שניהם מלוחים שרי טהור מליח וטמא תפל מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא דלא תימא רישא טהור מליח וטמא תפל אבל שניהם מלוחין אסור תנא סיפא טהור מליח וטמא תפל מכלל דרישא שניהן מלוחין ואפ"ה שרי ת"ש מסיפא דסיפא אבל אם היה טמא מליח וטהור תפל אסור טמא מליח וטהור תפל הוא דאסור הא שניהן מלוחין שרי איידי דתנא רישא טהור מליח וטמא תפל תנא נמי סיפא טמא מליח וטהור תפל (סימן בישרא דמנח נפקותא) אמר שמואל (יב) אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה אתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתניתא תנא (יג) מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי (יד) הא דחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא רב דימי מנהרדעא מלח ליה במילחא גללניתא (טו) ומנפיץ ליה אמר רב משרשיא (טז) אין מחזיקין דם בבני מעיים תרגמא אכרכשא ומעייא והדרא דכנתא אמר שמואל (יז) אין מניחין בשר מליח אלא ע"ג כלי מנוקב רב ששת מלח ליה גרמא גרמא תרי מאי טעמא לא משום דפריש מהאי ובלע האי חד נמי פריש מהאי גיסא ובלע האי גיסא אלא (יח) לא שנא אמר שמואל משום ר' חייא השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ומבליע דם באברים (יט) איבעיא להו היכי קאמר מכביד את הבשר וגוזל את הבריות משום דמבליע דם באברים הא לדידיה שפיר דמי או דלמא (כ) לדידיה נמי אסור תיקו: **מתני'** המעלה את העוף עם הגבינה על השלחן אינו עובר בלא תעשה: **גמ'** הא אוכלו עובר בלא תעשה שמע מינה בשר עוף בחלב דאורייתא אימא המעלה את העוף עם הגבינה על השולחן אינו בא לידי לא תעשה: **מתני'** (כא) בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה (כב) בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה (כג) ר"ע אומר (כד) חיה ועוף אינם מן התורה שנאמר (כה) לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה (כו) רבי יוסי הגלילי אומר נאמר (כז) לא תאכלו כל נבלה ונאמר לא תבשל גדי בחלב אמו את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב ת"ל בחלב אמו יצא עוף שאין לו חלב אם: **גמ'** מנא הני מילי א"ר אלעזר אמר קרא (כח) וישלח יהודה את גדי העזים כאן

מסורת הש"ס

(א) [לעיל נז: קיא: קיב. פסחים עו.], ב) [ל"ל היה טהור מליח וטומא תפל מוסר וכ"ל בתוספתא תרומות רפ"ט וכן בתוס' בכורות לא: ד"ה ת"כ], ג) [גי' הרי"ף והרא"ש איבעיא להו הוחיל ומיבלע דם באיברים מי שרי למיכל מיניה בחולין לענין דינא בין הגיד כאלות ועי' בב"י סי' פז ד"ה השוכר], ד) [לעיל קד.], ה) שבת קל., ו) [ויקרא זן], ז) [לקמן], ח) [לעיל עא.], ט) [בתרומות פ"י מ"ח], י) [ל"ל אין לאסור],

תורה אור השלם

1. רַאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ:
שמות כג יט
2. לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ:
דברים יד כא
3. וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת גְּדִי הָעִזִּים בְּיַד רֵעֵהוּ הָעֲדֻלָּמִי לָקַחַת הָעֲרֻבּוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מְצָאָהּ:
בראשית לח כ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל לירן וכו' דא"כ כשרה: (ב) תוס' ד"ה אין וכו' ובלעי דם:

לעזי רש"י

שלמי"א [שי"ל יימ"א]. מלח הסלעאנטרי"ל [אינטריי"ל]. שומן המעיים.טבחיי"א [טבחיא"ה]. חלחולת.

מוסף רש"י

מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל. ראה לעיל נז ב. אלא ע"ג כלי מנוקב. לפי שהדם היוצא נשאר בכלי וחוזר ונבלע בבשר (לעיל קיב:). נאמר לא תאכלו כל נבלה. ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי, משמע כל האסור משוס נבלה נוהג בו איסור בשר בחלב (שבת קל:).

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' י ועי' בהשגות ובמ"מ שמג לאוין קלז טוי"ד סי' סט:
צד ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
צה ד מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ז:
צו ה מיי' שם הל' יח שמג שם טוש"ע י"ד סי' עה סעיף ח:
צז ו מיי' שם הל' יא שמג שם טוש"ע י"ד סי' סט סעיף טז:
צח ז מיי' [לא נמצא בדמב"ם] ומשג שם טוש"ע י"ד סי' פז סעיף ג:
צט ח מיי' שם הל' ט ועי' במ"מ ובמגיד שמג שם טוש"ע י"ד סי' פז סעיף ג:
ק ט י מיי' פ"ט שם שם הל' ג שמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' פז סעיף ג:
קא כ מיי' שם הל' ד טוש"ע שם:

שיטה מקובצת

(א) פרושי קמפרש. נ"ב ע' תוס' בכורות דף ל"א ע"ב:

רבינו גרשום

שהיה טהור מליח וטמא תפל. כלומר טמא שאינו מלוח שמלוח יוצא ציר ומתפל אינו יוצא ציר: טמא מליח וטהור תפל הוא דאסור. כלומר דתפל בולע הא שניהם מלוחין שרו דאינו בולע: הא דחללי בי טבחא. כלומר מליח ומדיח. הא דלא חללי בי טבחא מדיח ומליח ומדיח ומה לשון חללי רוחצין כדמתרגם וירחץ את הקרב וחללי ית גוא: מלח ליה במילחא גללניתא. כלומר מלח ליה מילחא גסה ומניח המלח שעה בתוך הבשר שיוציא הדם ואח"כ מנפץ ליה למלח בהדי דם ולא בעי הדחה אחריתי: הדרא דכנתא. אלו הדקין אבל כנתא עצמה ששמו אינטרילי"ו בלע"ז בו מחזיקים דם וצריך למולחו יפה ולהדיחו יפה: דאי בעי למיכל מיניה אומצא אסור. כלומר עד שידיחנו וימלחנו: ואסור בהנאה. כלומר ואפי' להשליכו לכלבו: מנהני מילי. דכל בשר בכל מיני חלב אסור אע"ג דלא חזינן בקרא אלא גדי:

אלא למאן דאמר שני כתובים כו'. טובא כתיבי אלא כל הנהו דרבקה חשיב להו כחד וכן הנהו דיהודה כחד:

עזים העזים. מ) תימה דבחד מיעוטא סגי וכן לקמן בסוף פרקין (דף קיז:) גבי תרומת הדשן: **קסבר** שמואל איסור חל על איסור. בחנם מוחק בקונטרס זאת הגירסא דלהכי קאמר דקסבר שמואל איסור חל על איסור נ) דאי הוה ס"ל בעלמא דאין איסור חל על איסור אלא הוה יליף מהכא לא הוה מפיק חלב ומתה תרוייהו מחד קרא אלא הוה מוקי קרא בדדמי ולמאי דמשני בסמוך דבעלמא קסבר אין איסור חל על איסור נפקי תרוייהו מחד קרא כדפירש בקונטו' משום דתרוייהו מין גדי הם: **דם לאו גדי הוא.** ואם תאמר מכל מקום לא אמעיט אלא מגדי וי"ל דאפילו לא הוה כתיב אלא לא תאכל בשר בחלב אמו הוה ממעטינן דם דלא איקרי בשר כדאמר בפ' כל שעה (פסחים דף כג:) כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרה אבל דמה לא קאמר שהותרה דלאו בכלל נבלה היא: **ושאני הכא דרבי רחמנא גדי.** אי לאו גדי לא הוה יליפינן שיחול איסור בשר בחלב על איסור חלב מדאמרינן סוף פרק גיד הנשה (לעיל דף קג.) יבא איסור נבלה ואיסור טרפה ויחול על איסור חלב דשאני נבלה דמטמאה וטרפה נמי משום דמחייס דכה"ג אמרינן בזבחים פרק חטאת העוף (דף ע.) והא דאמר בפ' גיד הנשה (לעיל דף קג.) דאיסור טרפה חל על איסור אבר מידי דהוה לאיסור חלב אע"ג דאבר מן החי מטמא מ"מ כיון דחלב בכרת ואפ"ה חיל עליה כל שכן אאבר מן החי: כיון דרבי רחמנא גדי ואיבעית אימא הא דידיה הא דרביה בעא מיניה רב אחדבוי בר אמי מ) מרב המבשל בחלב גדי שלא הניקה מהו א"ל מדאיצטריכא לשמואל למימר בחלב אמו ולא בחלב זכר זכר הוא דלא אתי לכלל אם אבל האי כיון דבא לכלל אם אסור אתמר המבשל חלב בחלב רבי אמי ורבי אסי חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה לימא בהא קמיפלגי דמ"ד לוקה קסבר איסור חל על איסור ומאן דאמר אינו לוקה קסבר אין איסור חל על איסור לא דכ"ע אין איסור חל על איסור ח) אאכילה דכ"ע לא פליגי דלא לקי כי פליגי אבשול מ"ד ט) לוקה חד איסורא הוא ומ"ד אינו לוקה להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול כיון דסופיו להביא במשמע גדי אף עגל וטלה כדאמרן לעיל ומדכתב גדי לדרשה אתי חד לחלב ומתה לאשמועינן שיהא איסור חל על איסור ואיתרבו להו תרוייהו דהא מין גדי הן והי מייניהו מפקת וחד לשליל וחד למעוטי טמאה ולקמן נמי בשמעתין אמרינן שאני הכא דרבי רחמנא גדי אלמא איסור חל על איסור לשמואל הכא מגדי נפקא ליה מריבויא והא דפריך לקמן וסבר שמואל איסור חל על איסור הא קשיא ליה דמדרבי שמואל חלב ומתה אלמא איסור חל על איסור: דם ושליא לא בעיא קרא למעוטינהו דהא לאו גדי ניהו ומהיכא תיתי לאיסורא: **ומאו בו.** דאוכל תרומה בטומאת גופו כתיב דהא לעיל מייתי כתיב איש איש מזרע וגו': **פרש לזו כו'.** אלמא לא אתי איסור טומאת הגוף שהוא במיתה בידי שמים וחייל אאיסור טומאת תרומה שאסורה ועומדת עליו באיסור עשה כדמפרש ביבמות בפ' הערל (עג:) מבשעריך תאכלנו הטמא והטהור [דברים טו] דמשמע טמא וטהור אוכלין בקערה אחת בשר פסולי המוקדשין לאחר פדיונן דאין בהן איסור טומאה וכתיב תאכלנו לזה ולא לאחר כלומר בזה התרתי לטהור לאכול עם הטמא ואע"פ שאוכל בשר טמא שמותר לאכול פסולי המוקדשין בין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמן אבל בתרומה לא התרתי לך לאכול בטומאת עצמה ולאו הבא מכלל עשה עשה. אבל אוכל תרומה בטומאת הגוף מפורש בו לא תעשה דכתיב [ויקרא כב] בקדשים לא יאכל וכתיב בתריה ובא השמש וטהר ואחר יאכל וגו' ומוקמינן ליה בתרומה ביבמות (דף עד:): ה"ג **בעלמא סבר שמואל איסור חל על איסור ושאני הכא דגני רחמנא ומאו בו כי יהללוהו ואבע"א בעלמא קסבר אין איסור חל על איסור ושאני הכא דרבי רחמנא גדי.** ולשון ע) שמעתי קשיא לי כיון דאד לגופיה אי רבי ואי מייתר והא דרשינהו: **הא דרביה.** רבי פ) אלעזר שאמר לעיל שמואל משמו וכל היכא דקתני משום פלוני לא שמע מפיו אלא מפי אחרים צ) שאמרו מפיו ושמואל לא ראה את רבי פ) אלעזר מימיו דר' פ) אלעזר בחורבן היה (גיטין דף ט.) מתלמידי רבן יוחנן בן זכאי ושמואל מדורות האחרונים היה בסוף שנותיו דרבי ק): **שלא הניקה.** לא ילדה מעולם ויש לה חלב כשהיא קרובה לימי לידתה מי דייקינן אמו כבר או לא: **חד אמר לוקה.** קס"ד דאאכילה קאמר והס ר) התרו בו משום בשר בחלב: **אין איסור חל על איסור.** ולא נפיק מקרא דלגופיה וקרא יתירא איתא לן לרבויי דאיכא למימר חד לרבויי שליל אתא דחד איסור הוא דאיכא וחד למעוטי שליא אתא דלא ס"ל פירשא הוא ובעי קרא למעוטי דאילו למעוטי דם וטמאה לא איצטריך דכיון דאין איסור חל על איסור מהיכא תיתי לן לאיתסרו דבעי למעוטינהו: **כי פליגי אבשול.** שהרי החלב וכל שאר איסורין לא נאסרו לבשל אלא בשר בחלב הלכך גבי בשול אין כאן אלא איסור בשר בחלב:

ומר

כאן גדי עזים הא כל מקום שנאמר גדי סתם א) אפילו פרה ורחל במשמע ולילף מיניה כתיב קרא אחרינא [1] ואת עורות גדיי העזים כאן גדיי העזים הא כל מקום שנאמר גדי סתם אפילו פרה ורחל במשמע ולילף מיניה הוו להו שני כתובין הבאין כאחד ב) וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר תרי מיעוטי כתיבי עזים העזים אמר שמואל ג) גדי לרבות את החלב גדי לרבות את המתה גדי ד) לרבות את השליל גדי ה) להוציא את הדם גדי ו) להוציא את השליא גדי להוציא את הטמאה בחלב אמו ז) ולא בחלב זכר בחלב אמו ח) ולא בחלב שחוטה בחלב אמו ולא בחלב טמאה הא תלתא גדי כתיבי ואנן שיתא דרשינן קסבר שמואל ט) איסור חל על איסור ואיסור חלב ומתה מחד קרא נפקי דם נמי לאו גדי הוא ושליא נמי פירשא בעלמא הוא פשו להו תרי חד לרבות את השליל וחד למעוטי בהמה טמאה וסבר שמואל איסור חל על איסור י) והאמר שמואל משום ר' כ) אלעזר ל) מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה מ) שאינו במיתה [2] שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת איבעית אימא בעלמא איסור חל על איסור ושאני התם דמיעט רחמנא ומתו בו איבעית אימא בעלמא קסבר שמואל נ) אין איסור חל על איסור ושאני הכא

לאן. פירש לך הכתוב שגדי זה מעזים היה: **הא.** אם לא פירש יש במשמע אף שאר בהמה מדאיצטריך ביה לפרושי: **וגילף.** גזירה שוה מייניה מה גדי האמור כאן עזים אף גדי האמור בבשר וחלב עזים הוא: **תרי מיעוטי כתיבי.** ה"א דכתיב בכל חד מיעוטא הוא: **אמר שמואל.** קרא יתירא כתיב לדרשה ודרשינן להו. ולקמן פריך תלתא קראי כתיבי ושמואל שיתא דרשי: **לרבות את החלב.** שאם בשל חֵלֶב בחָלָב ואכלו עובר משום חלב ומשום בשר בחלב: **אם המתה.** שאם בשל בשר נבלה בחלב ואכלו עובר משום בשר בחלב ואף על גב דבעלמא אין איסור חל על איסור וכאן הרי קדמו איסור חלב ואיסור נבלה לאיסור בשר בחלב אתא קרא ורבינהו: **להוציא את הטמאה.** בשר בהמה טמאה שבשל אפילו בחלב בהמה טהורה: **ולא בחלב זכר.** שהיה לו חלב מועט מן הדדים כגון אם נשתנה והיו לו דדים: **ולא בחלב שחוטה.** דאמו משמע הרגאויה להיות אם ולא משנשחטה: **בחלב אמו.** משמע שלא נאסר חלב אלא ממין שנאסר בשר וגדי הא איתרבאי ביה כל בהמה טהורה ולא טמאה הלכך חלב כגדי דהא אמו כתיב וקא ממעט חלב טמאה אפילו הבשר טהור: **איסור חל על איסור.** אי שמעתי דגרס ליה והכי פירושו איסור חל על איסור ולא אצטריך קרא לא לחלב ולא לאמתו: **מחד קרא.** כלומר מההוא קרא דאתא לגופיה נפקי דאם בשל חלב או בשר נבלה בחלב אף הם במשמע. וקשיא לי הא דאמרינן לקמן בפירקין (דף קטו.) לר"ע משום דאית ליה איסור חל על איסור מייתרי ליה כולהו תלתא גדי לדרשה ואמרינן חלב ומתה לא צריכי קרא והכא לשמואל נמי דאית ליה איסור חל על איסור אמרינן חלב ומתה מחד קרא נפקי ולא מייתרי כולהו אלא תרי. ונראה בעיני דלא גרסינן להאי קסבר שמואל איסור חל על איסור ואם אמרת לגרסינן הכי גרסינן חלב ומתה מחד קרא נפקי כו' דכולהו תלתא גדי מייתרי לדרשה דהוה ליה למיכתב לא תבשל בחלב אמו כל מי שיש לו חלב אם בהמה

מסורת הש"ם

א) [קדושין כד. וש"נ], ב) [וזמכר לקמן קטו.], ג) [לקמן קיד. קטו. ולעיל קפ]. יבמות לב. קדושין עז: סנהדרין פפ. כריתות יד. יד: כג. מעילה טו.], ד) סנהדרין פג., ה) [ל"ל מלישנא], ו) [יבמות יג:], ז) [הא דלא יליף מבשר בחלב בע' תוס' לעיל קפ: ד"ה ת"ל שבת היא], ח) [ל"ל מרבא], ט) בס"ג: ולגשון, י) [ל"ל מלישנא], כ) [ב"מ פה:], ל) [ל"ל אמן], מ) [ע' תוס' יומא ס. ד"ה תרי ומש"ש בלון], נ) ע' רש"ל,

תורה אור השלם

1. וְאֵת עֹרֹת גְּדְיֵי הָעִזִּים הִלְבַּשְׁתָּה עַל יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו:

בראשית כז טז

2. וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא יַעֲשׂוּ עָלָיו חֵטְא וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ אֲנִי יְיָ מְקַדְּשָׁם: ויקרא כב ט

גליון הש"ם

גמ' שאינו במיתה שנאמר. ע' יבמות דף 5 ע"ב רש"י ד"ה תרומה טמאה וגיטין דף נד ע"ב ברש"י ד"ה דאכל מייתי ול"ע ועי' לעיל דף קא ע"ב תוס' ד"ה בנטמא ועי' פי"ח משנה ג' דפרה ובכ"מ שם: רש"י ד"ה הא דרביה וכו' שאמרו וכו'. עי' ב"ב דף קיד ע"ב ברשב"ם ד"ה משום ר"י:

מוסף רש"י

וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. מלא כתיב אחד ונגמור כולהו מיניה (קדושין כד.) מדהדר כתביה לאידך ולא ילפא מתחביה שמע מינה דוקא הני קאמר (פסחים מה.).

רבינו גרשום

ונילף מיניה כו'. מאותו גדי עזים ולא נרבי בשר בחלב אלא גדי בחלב אמו: תרי מיעוטי כתיבי עזים העזים. כלומר מצי למיכתב תרוייהו עזים למה כתב העזים כאן עזים אבל במקום אחר שנאמר גדי סתם אפי' פרה ורחל: גדי לרבות את החלב. כלומר שאם בישל חֵלֶב בחָלָב עובר בלאו: גדי לרבות את המתה. כלומר בהמה שמתה מאליה: גדי להוציא את הדם. כלומר שאם בישל דם בחלב פטור: ולא בחלב זכר. שיש לו חלב מעט וכך העידו לפנינו שראו חלב בזכר: ולא בחלב שחוטה. כלומר שהוציאו מן הדדים חלב לאחר שנשחטה: חלב ומתה מחד קרא נפקא. כלומר מתחלה היה חייב בכזית של חלב משום חלב בישלו חייב נמי משום בשר בחלב וכן במתה מתחלה היה חייב משום נבלה בכזית בישלו חייב משום בשר בחלב מחד קרא נפקא מחד גדי: דם ושליא פירשא בעלמא נינהו. כלומר ולא צריך קרא לאפוקי: מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה. כלומר אם לא היה טמא ואכל תרומה טמאה עובר בלאו כדאשכחן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וכן בתרומה ס) ועכשיו כי נטמא טומאת הגוף אי איסור חל על איסור איסור ליתי איסור מיתה וליחול על איסור לאו: שאני הכא דגלי רחמנא גדי. כלומר לרבות החלב והמתה: הא דידיה הא דרביה. כלומר דרביה [סבר] אין איסור חל על איסור:

ס) ביבמות דף עג ע"ב מבואר דבתרומה טמאה ליכא איסור לאו רק איסור עשה וע"ש בכ"י ד"ה מה שאין כן בתרומה ומנוח אם ד"ה ואוכלו ול"ע.

ומר אמר חדא כו'. מ"ד לוקה קאי אבישול דחדא איסורא הוא ומ"ד אין לוקה קאי אאכילה דאם לא התרו בו משום אכילת חלב אלא משום בשר בחלב אינו לוקה דלא אתי איסור בשר בחלב ואייל אאיסור חלב: **כמי חלב.** מיסג"א בלע"ז: **הפגול והנותר.** אלמא אע"ג דאסירי וקיימי אתי איסור בשר בחלב ואייל עלייהו והוא הדין נמי אם בשל חלב בחלב אלמא מרבויא דגדי נפקא לן דאייל על כל איסורין: **הא' תנא.** נמי סבר בכל איסורין דאיסור חל על איסור ואינהו סברי לה כמ"ד אין איסור חל על איסור ותנאי טובא איפליגו בה: **הרי הן בחלב.** להכשיר את הזרעים וחלב נקרא משקה דכתיב (שופטים ד) ותפתח את נאד החלב ותשקהו: **והמוחל.** משקה הזב מן הזיתים: **הרי הוא כשמן.** ושמן איקרי משקה דכתיב (ישעיה כה) משתה שמנים: **אין לי אלא בחלב אמו.** כלומר עז: **ת"ל.** מקרא שני: **בחלב אמו.** דמייתר לרבויי כל חלב בהמה טהורה דהאי תנא לא מצריך ליה לכדשמואל דחלב זכר וחלב שחוטה וחלב טמאה מחד קרא דלגופי' נפקי דהא אמו כתיב ולא שחוטה ולא זכר ולא טמאה דהא גדי אכתיב וכטהורה משמעי כדאמרן [קיג.] להוציא את הטמאה ועל כרחיך אמו נמי טהורה דאי אמו טמאה לא הוי איהו טהור הלכך להכי אלא אתא וגדי משמע ליה גדי דווקא ובשר חיה ושאר בהמות מגדי יתירא נפקי לאיסורא דאי סבירא ליה גדי הכל במשמע אפילו עגל וטלה למה ליה לרבויי חלב פרה ורחל והא אמו כתיב ולקמן (דף קט:) דמשמע לן יתורא דגדי לר"ע למעוטי חיה ועוף הני מילי למאן דמשמע ליה גדי ואפילו עגל וטלה אתי קרא יתירא למעוטי אבל למאן דמשמע ליה גדי דווקא קראי יתירי לרבויי אתו דאי למעוטי לא איצטריך וחד למעוטי טמאה ולשלול לא איצטריך קרא דממשמעות ילף ליה כדאשכחנא גבי ר"ע לקמן דאמר שליל גדי מעליא: **הא אפילו ליה.** שפיר בק"ו: **מעיקרא דדינא.** מתחלת הדין דקתני מה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשול זהו מתחלתו של ק"ו ויש להקשות מה לאמו שכן נאסרה לישחט עמו ביום אחד. ולהכי נקט מעיקרא דדינא פירכא משום דפעמים מקשה על סוף הדין כגון דקתני סיפא פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו בבשול זהו סוף הדין ואם היה מקשה ואומר בהמה טמאה תוכיח שנאסרה עמו בהרבעה ולא נאסרה עמו בבישול אף אם תמה על פרה ורחל כו' זו היא פירכא על סוף הדין: **חלב אחותו גדולה מנין.** אני שמעתי דהיינו פרה שהיא מין בהמה כמותה אבל מין גדול הוא ומהאי קרא גופיה דריש ותנא אחרינא הוא ולישניה הוא דשני ועוד דלא נפק ליה פרה ורחל מיתורא דחד קרא אלא פרה לחודה דחלוקה מן הגדי בשני חילוקין חדא דנאסרה עמו בהרבעה וחדא דאין נכנסת עמו לדיר להתעשר אבל רחל שנכנסת עמו לדיר להתעשר דהא מעשר בקר וצאן כתיב (ויקרא כז) וכל צאן במשמע לא נפקא ליה מיניה שתאסר עמו בבישול הלכך ילף בריש פרה והדר אתיא ליה רחל בהאי השוה כדלקמן. בקר אינו נכנס עם הצאן להתעשר בפרק בתרא דבכורות (דף נג.): **ומה אמו.** שאינה חלוקה ממנו לענין מעשר דהא מינה היא ואע"פ שכבר ילדה עדיין היא ראויה ליכנס עמו לדיר להתעשר דגדייה יולדת בתוך שנתה ונכנסת עם בנה לדיר להתעשר כשעדיין לא נכנסה להתעשר כדתניא בבכורות (דף כ:) גדייה שילדה שלש בנות וכל בנותיה ילדו שלש [שלש] כולן נכנסות לדיר להתעשר ואפ"ה חלקה הכתוב ממנו לאוסרה עמו בבישול: **אחותו גדולה.** פרה שאינה נכנסת כו': **תלמוד לומר בחלב אמו.** קרא יתירא לרבויי כל חלב וממילא איתרבאי פרה דאשכחן דנחלקה ממנו לענין מעשר תיחלק ממנו לבישול: **אחותו קטנה.** רחל: **מביניא.** מאמו ומאחותו גדולה: **תיפי מאמו.** דמה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבישול אחותו קטנה שנאסרה עמו בהרבעה אינו דין שנאסרה עמו בבישול: **מה לאמו כו': אי הכי אחותו גדולה נמי תיפי מביניא.** מאמו ומאחותו קטנה ומאי הדין שהרי אין להשיב עליו והכי דינן מה אמו שנכנסת עמו לדיר נאסרה עמו בבשול אחותו גדולה לא כל שכן וכי פרכת מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה אחותו קטנה תוכיח ותו ליכא למיפרך מה לאחותו קטנה שכן לא נכנסה כו' אלמא מפלגי דינא נפקא לן כך שמעתי וקשיא לי היכי נימא אחותו קטנה תוכיח הא אכתי לא קיימא לן אחותו קטנה לאיסורא. ואני שמעתי דהכי פריך מאי חזית דאחותו גדולה נפקא לן מקרא וקטנה מביניא תיפוק ליה אחותו קטנה מרבויא דקרא וגדולה מביניא וקשיא לי חדא דמסתברא קרא כי רבי לאחותו גדולה לאיסורא

כיון דעל אכילה לא לקי. תימה אימא איפכא כדאמר בסמוך כיון דאבשול לקי אאכילה נמי לקי: **המבשל** במי חלב **פטור.** איסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיובי דאבגא עבדי ליה כדאמר בריש אלו עובדין (פסחים דף מב.) ואמרינן לעיל (דף קיא:) דאסור לאכול בשר בכותח: **בחלב** פרה ורחל מנין. לא איצטריך ליה אלא לרבות בשאין מינו כגון פרה בחלב גדי או גדי בחלב פרה אבל פרה בחלב עצמה הא דרשינן לעיל (דף קיג:) כל מקום שנאמר גדי אפילו פרה ורחל במשמע ובחנם דחק בקונטרס: **פרה** ורחל **שנאסרו עמה בהרבעה.** וא"ת חיה ועוף יוציאו לר' עקיבא או עוף לחודיה לר' יוסי הגלילי דנאסרו בהרבעה עם שאינו מינו כדאמרינן בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נה.) ולא נאסרו בבשול וי"ל דעדיפא פריך: **מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה.** תימה לרבנן חיה תוכיח דאין אותו ואת בנו נוהג בחיה: **תלמוד** לומר בחלב אמו. עוד דריש מינה בסמוך היא עצמה בחלבה אע"ג דשמואל דריש ליה למלתייהו לעיל (דף קיג:) הכא דריש מבחלב דתרי מייתי מיתרי דהוה מצי למכתב באמו ואמו ידענא דבחלב אמו קאמר כיון דבחד מייתיה הוה כתיבא בחלב אמו ורבי יוסי הגלילי דממעט עוף שאין לו חלב אם מוי"ו דאמו קא דריש: עד

כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי ואיכא דאמרי אבישול כולי עלמא לא פליגי דלקי כי פליגי באכילה מאן דאמר אינו לוקה דהא אין איסור חל על איסור ומאן דאמר לוקה להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול כיון דאבישול לקי באכילה נמי לקי ואיבעית אימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי מיתיבי [6]המבשל [א]במי חלב פטור [ב]דם שבשלו בחלב פטור [ג]העצמות והגידים והקרנים והטלפים שבשלן בחלב פטור הפגול והנותר והטמא שבשלן בחלב חייב האי תנא סבר [5]איסור חל על איסור המבשל במי חלב פטור מסייע ליה לריש לקיש דתנן [ג]דמי חלב הרי הן כחלב [ה]והמוחל הרי הוא כשמן אמר ריש לקיש לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בישול בשר בחלב מי חלב אינו כחלב תנו רבנן בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו בחלב פרה ורחל מנין אמרת קל וחומר ומה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשולו פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו בבשולו תלמוד לומר בחלב אמו והא למה לי קרא הא אתיא ליה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר בפרה שלא נאסרה עמו בשחיטה תלמוד לומר בחלב אמו תניא אידך בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו בחלב אחותו גדולה מנין אמרת ק"ו ומה אמו שנכנסה עמו לדיר להתעשר נאסרה עמו בבשול אחותו שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר אינו דין שנאסרה עמו בבשול תלמוד לומר בחלב אמו והא למה לי קרא הא אתיא ליה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה שלא נאסרה עמו בשחיטה אחותו גדולה אחותו קטנה מנין אתיא מביניא מהי תיתי תיתי מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה אחותו גדולה תוכיח מה לאחותו גדולה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר אמו תוכיח [ד]וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהוא בשר ואסור לבשל בחלב אף אני אביא אחותו קטנה שהוא בשר ואסור לבשל בחלב אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מביניא אין הכי נמי אלא בחלב אמו למה לי מבעי ליה לכדתניא בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו היא

מסורת הש"ס

1) [תוספתא פ"ח ה"ג],
2) [לעיל קיג: וש"נ],
3) מכשירין פ"ו מ"ה,
4) [קדושין ה: כא. וש"נ],

רבינו גרשום

המבשל חלב בחלב. איבעית אימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כלומר מ"ד לוקה אבישול אבל באכילה לא לקי. ומ"ד אינו לוקה אאכילה דאין איסור חל על איסור אבל אבישול לקי. מיתיבי המבשל במי חלב כו' הפיגול והנותר והא הכא חזינן דאיסור בשר בחלב חל על פיגול ועל נותר: והמוחל שמרים של שמן נותר: פ"א מוחל שבא תחלה כשדורכין הזיתים לעשות שמן מה שבא תחלה כמים הוא ואין שמן גמור. תאמר בפרה ורחל שלא נאסרה עמו בשחיטה הואיל ואינו נאסרה עמו בשחיט' עם הגדי לא יאסר עמו בבישול ת"ל בחלב אמו כל שיש לו חלב אסר. בחלב אחותו גדולה מנין כגון פרה. אחותו גדולה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר כלומר כל מעשר בקר וצאן בקר בפ"ע וצאן בפ"ע. מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו הקטנה ברחל שלא נאסרה עמו בשחיטה אחותו גדולה תוכיח שלא נאסרה עמו בשחיטה ואסורה עמו בבשול אף אני אוסר אחותו קטנה מה לאחותו קטנה כו' אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מביניא כו' כלומר מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה שלא נאסרה עמו בשחיטה אחותו קטנה תוכיח שלא נאסרה עמו בשחיטה ונאסרה עמו בבישול ואם נקשי מה לאחותו קטנה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר אין אנו יכולין להקשות שהיא נכנסה עמו לדיר

עין משפט נר מצוה

קו א ב ג מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הלכה ו ז סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סימן פז סעיף ו [ז]:
קז ד מיי' פ"י מהלכות טומאת אוכלין הלכה ד:
קח ה מיי' שם הלכה יג:

לעזי רש"י

מישגא"א. נסיוב החלב.

שיטה מקובצת

א) דהא גדי בטהורה משתעי כדאמרן גדי להוציא את הטמאה:
ב) הלכך להכי אתא וגדי משמע ליה:

עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה. בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) אמרינן דלא מתוקמא דרבי אבהו אלא כר"מ דלרבי יהודה איצטריך לדברים ככתבן ולר' יהודה נפקא לן מלגלג תשליכון אותו אותו אתה משליך לגלג ואי אתה משליך לגלג כל איסורין שבתורה וא"ת לר"מ נמי היכי ילף מיניה דלא תאכלו משמע איסור הנאה מדפרט היתר הא איצטריך קרא להקדיש נתינת גר למכירת עובד כוכבים וי"ל דמסברא נלא שוס קרא הוה ידעינן להקדיש אלא השתא דכתיב נתינה ומכירה ללמד בעלמא איסור הנאה אי לאו דכתיב או להקדיש ה"א דאתא קרא להשוותם וא"ת ולא ליכתוב אלא חד מיייהו או מכירה דעובד כוכבים או נתינה דגר ולא יצטרך או להקדיש כיון דידעי ליה מסברא וי"ל הה"א דאתי קרא למעוטי נתינה דעובד כוכבים וא"ת ויכתוב נתינה דעובד כוכבים וי"ל הה"א דאתי למעוטי נתינה דגר דלא ליספו ליה אע"פ דלא קבל עליו [1] אלא לאכול נבלות כדי שימהר להתגייר ודוקא נבלה בא"י שאין עובדי כוכבים מצויין שם ואם בא למוכרה לעובד כוכבים צריך ליתנה בדמים מועטין נתינת גר קודמת אבל פשיטא שאם יש חפץ לאדם למכור קודם ימכרנו לעובד כוכבים ממה שיתנו אפילו לישראל חבדו: **בדרך שפרט לך בנבלה.** לא גרס לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה כדפירש בקונט' בפסחים (שם) דא"כ הוה משמע דאיירי אליבא דר' יהודה דאמר דברים ככתבן ודר' אבהו לא מתוקמא אלא כר"מ כדפרישית ואי גרס ליה יש לפרש דלישנא דקרא בעלמא נקט ולא משום דלהוו דברים ככתבן אי נמי נקט הכי משום דנתינת הגר קודמת: **רבי** יהודה אומר דברים ככתבן.

ואסור ליתן לכנעני עובד כוכבים [2] מתנת חנם ועל זה מביאה בפ"ק דמסכת ע"ז (דף כ.) וא"ת והתנן (לעיל דף לג:) שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה ושולח משמע בחנם ובפרק כל שעה (פסחים דף כב.) משמע דאתיא אפילו כר' יהודה ויש לומר דתניא בתוספתא [3] אם היה שכנו מותר מפני שהוא כמוכרו לו: **אין** למה לי ש"מ לדברים ככתבן. משמע דאי לאו אי הוה אמינא תתנה ומכור אגר דלעיל ולעובד כוכבים והכי נמי אמרינן ברים איזהו נשך (ב"מ דף פא.) ובמרבית קאי אכסף ואאוכל דבתריה ותימה דבפרק קמא דקדושין (דף לב:) איכא פלוגתא דתנאי גבי קימה והדור דשיבה וזקן דאיכא למ"ד דלא קיימי אתרוייהו משום דכתיב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויש לומר משום דאין נשון מפני נופל על והדרת ולא נשון פני נופל על תקום ואם תאמר דבפרק הוליאו לו (יומא נב.) קאמר איסי בן יהודה חמש פסוקים אין להם הכרע [4] אלא מתר אדור משוקדים וקס ואמאי לא קאי אלעיל ולתחת ועוד דאיסי גופיה סבר בקדושין דקימה והדור קיימי אתרוייהו ויש לומר דהכא ובאיזהו נשך (ב"מ פא.) ופרק קמא דקדושין (דף לב:) דאיכא תרי מילי קאי חד ודאי אלעיל וחד ודאי אלתחת אית לן למימר דתרוייהו קיימי אהכא והכא אבל התם אית לן למימר דקאי אחד דוכתא או אלעיל או אלתחת

היא עצמה בחלבה מנין אמרת ק"ו ומה במקום שלא נאסר פרי עם פרי בשחיטה נאסר פרי עם האם בשחיטה מקום שנאסר פרי עם פרי בבשול אינו דין שנאסר פרי עם האם בבשול ת"ל בחלב אמו הא למה לי קרא הא אתיא לה אמר רב אחדבוי בר אמי משום דאיכא למימר סום בן סוסיא אחי פרדה יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם התם זרע האב הוא דקא גרים דהא פרד בן סוסיא אחי פרדה יוכיח שמותר פרי עם פרי ואסור פרי עם האם אלא אמר מר בריה דרבינא משום דאיכא למימר עבד בן שפחה אחי משוחררת יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם התם גט שיחרור הוא דקא גרים דהא עבד בן משוחררת אחי שפחה יוכיח שמותר פרי עם פרי ואסור פרי עם האם אלא אמר רב אידי בר אבין משום דאיכא למימר כלאי זרעים יוכיחו שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם כלום נאסר פרי עם פרי אלא ע"י האם דהא חיטי ושערי בכדא ולא מיתסרו אלא אמר רב אשי משום דאיכא למימר מה לפרי עם פרי שכן שני גופים תאמר בפרי עם האם שכן גוף אחד משום הכי איצטריך קרא אמר רב אשי מנין לבשר בחלב שאסור באכילה שנאמר [1] לא תאכל כל תועבה [6] כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין כדרבי אבהו דאמר ר' אבהו א"ר אלעזר [3] [8] כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב בדרך שפרט לך בנבלה לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה [3] דתניא [2] לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי אין לי אלא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה לגר במכירה מנין ת"ל לגר תתננה או מכור לעובד כוכבים בנתינה מנין ת"ל תתננה או מכור לנכרי נמצא אחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה דברי ר"מ [7] רבי יהודה אומר [2] דברים ככתבן לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה מ"ט דרבי יהודה אי ס"ד כדקאמר ר"מ לכתוב רחמנא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומכור או למה לי ש"מ לדברים ככתבן הוא דאתא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה ור"מ אמר לך האי או להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים ורבי יהודה להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים לא צריך קרא סברא הוא זה אתה מצווה להחיותו וזה אי אתה מצווה להחיותו: (סימן שבת חורש וכלאי זרעים אותו ואת בנו ושילוח הקן): אלא מעתה

מעשה

לאיסורא רבי שנאסרה עמו במעשר אבל קטנה לא ועוד מאי קא מותיב לקמיה בחלב אמו למאי אתא טובא אילטריך לאחותו קטנה. ורוצה אני את דברי ר' יוסף טוב עלם ז"ל שראיתי תשובת כתב ידו לאחותו גדולה ואחותו קטנה אמינו ממש קאמר שהן מין גדי כמותו וגדולה זו היא זקנה שכבר נתעברה וקטנה זו היא גדייה שלא נתעברה עדיין והאי תנא היינו תנא גופיה דלעיל דאתיא ליה פרה ורחל מחד מקראי יתירי והשתא קא דרים לאידך וה"ק אחותו גדולה שנתעברה כבר מנין וע"כ נקט גדולה משום דקופו יליף לה מרבויא וקטנה לא מיתרבייא ליה מיניה משום דמסתברא כי רבי קרא לאיסורא גדולה רבי דנאסרה עמו במעשר דאילו מקרא יתירא קמא לא מצי לרבויי דאיכא למימר כי רבי לאיסורא לא רבי אלא פרה ורחל דאסורין עמו בהרבעה אבל אחותו לא ולהכי אשמעינן קרא אחרינא לאחותו גדולה וקטנה אתיא מבינה: [5] **אי הכי.** דקטנה אתיא לה מבינה: **אחותו גדולה נמי.** לא תיבעי קרא ותיתי מבינה דאמו ופרה ורחל הכי מה אמו שנכנסה עמו לדיר נאסרה עמו בבשול אחותו גדולה לא כ"ש מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה פרה תוכיח מה לפרה שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר אמו תוכיח שמותרת עמו בהרבעה ובמעשר ומזר הדין הלד השוה שבהן שהם חלב כו' ואתיא מבינה בין אחותו גדולה ובין קטנה: **אלא.** קרא שלישי למאי אתא קמא לגופיה תניינא לפרה ורחל ואידך למאי [1]: **היא עצמה בחלבה.** שילא ממנה בעודה חיה מנין כו'. ואף מדרשה זו נראין הדברים דלאחותו ממש מצריך תלמודא או מקרא או מבינה דהא אפילו להיא עצמה מצרכינן תלמודא אלמא לא נפקא לן מקרא דלגופיה כל מין גדי אלא אמו דווקא אבל היא עצמה לא וה"ה אחותו גדולה וקטנה: **פרי עם פרי בשחיטה.** ששוחטין שני בני פרה אחת ביום אחד: **פרי עם פרי בבישול.** גדי עם החלב: **אמר רב אחדבוי בו.** הכא לא אמרי מעיקרא דדינא פירכא כדלעיל משום דמקשי על סוף הדין: **אחי פרדה.** שילדתה הסוסיא מן החמור והיה לה בן אחר מן הסוס הרי בן מותר עם אמו ואסור עם אחותו: **הסס זרע אב קא גרים.** ואיסורא לאו משום פרי עם פרי הוא אלא משום פרי עם שאינו פרי כלומר משום לד דהיהן שהוא חלוק אבל גדי בחלב אמו שייהם על שם אמן קראן הכתוב ואפ"ה אסריהו. ותדע דטעמא משום חלוק האב הוא דהא זימנין דהוי איסור איפכא דפרי עם האם אסור ופרי עם פרי מותר: **דהא פרד בן סוסיא.** שילדתו מן החמור והוא אחי פרדה שהיתה לה לסוסיא זו עוד בת אחת מן החמור: **עבד בן שפחה.** מותר במין אמו ואסור בבת מוכין: ופרכינן **הסס גט שחרור קא גרים.** ולאו משום פרי עם פרי הוא דהא זימנין דהוי איפכא ומיתסר: **אלא ורעים.** חטין עם עדשין שאסור לזרוע זה עם זה: **ומוסר.** לזרוע כל אחד עם אמו עם הקרקע: ופרכינן **הסס פרי עם פרי מי מיפסר.** כלום נאסר פרי עם פרי אלא בזריעה דהיינו ע"י האם: **הא חטי ושערי בכדא.** שהיה בכד להגיע שם: **כל שהיעבתי לך.** כל שאסרתי לך לתעבו ולהתרחק ממנו: **הרי הוא בבל תאכל.** עולמית בכל עניין שהוא בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה כגון ע"י קטן או ע"י עובד כוכבים מאחר שתיעבתי לך אסור והאי הרי תיעבתיו לך להתרחק מבשולו שלא לבשלם יחד: **עד שיפרוט לך הכתוב שהוא מותר בהנאה כדרך שפרט לך בנבלה.** שאע"פ שלא כתב לך אלא לא תאכל הוצרך לפרש בה היתר הנאה הא כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל: מדכתיב מכירה ונתינה בחמלא שמע מינה אחד מכירה ואחד נתינה קיימי בין לגר ובין לעובד כוכבים דאי דוקא כתיב הוה ליה למכתב הכי תתננה לגר ותמכרנה לעובד כוכבים:

מעשה

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קכו: **קי** ב מיי' פ"י מהלכות עבודת כוכבים הלכה ד:

רבינו גרשום

להתעשר. במקום שלא נאסר פרי עם פרי בשחיטה שני בנים מותר לשחוט ביום אחד אבל אותו ואת בנו אסורין. מקום שנאסר פרי עם פרי בבישול חלב עם הגדי. סוס בן סוסה אחי פירדה יוכיח שאסור פרי עם פרי כלומר דסוס בן סוסה אסור עם פרדה שבא חמור על סוסה וילדה פירדה שכן הסוס אסור עם אחותו הפירדה שבת חמור היא משום כלאים ומותר עם אמו שהוא סוס והוא סוסה דהא פרד בן סוסה אחי פירדה יוכיח שמותר פרי עם פרי כו' כלומר חמור שבא על סוסה וילדה פרד ובא גם עליה והוליד פירדה שמותר פרד עם פרדה ואסור פרד עם האם. כלאי זרעים יוכיח שאסור פרי עם פרי חטה עם שעורה ומותר פרי עם האם זה בעצמו לזרוע בקרקע וזה בעצמו לזרוע בלא כלאים. כלום נאסר פרי עם פרי כלומר אלא ע"י קרקע בזריעה מה לפרי עם פרי שכן שני גופין חלב וגדי תאמר בפרי עם האם כלומר היא עצמה בחלבה: כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו וכו' והכא בבשר בחלב כתיב לא תאכל כל תועבה. אחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה וכלומר כתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לעובד כוכבים שדי תתננה או מכור לגר ותתננה או מכור לעובד כוכבים שבאמצע גר ועובד כוכבים שניהם נתינה ומכירה

מסורת הש"ס

[1] [ע"ז סו.], [2] ב"ק מא. פסחים כא.: ע"ש [קדושין נ:], [3] [ע"ז כ.], [4] [ע"ז סט פסחים כא.: כג.], [5] [כמכלן שייך עוד לע"ח], [6] ע"כ שייך לעיל, [7] [לשון שלא לאכול], [8] בס"פ: ליתן לגור, [9] [ספ"ג דע"ז], [10] [ל"ל שאת משוקדים מתר אדור וקס],

תורה אור השלם

1. לא תאכל כל תועבה: דברים יד ג
2. לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי (פסחים כא:) דמדאיצטריך לפרש בנעבילה לגר אשר בשעריך מתננה ואכלה למשמייה בהנאה ולא נכתב בו אלא לא תאכלו, ש"מ לא תאכלו איסור הנאה הוא, ובפסחים (כב.) פריכינן עלה טובא (קדושין נו: ובע"ז ב"ק מא.). לגר אשר בשעריך. גר תושב שקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח ונצילה מותרת לו ואתה מצווה להחיותו דכתיב בגר תושב (ויקרא כה) וחי עמך (ע"ז כ.). ת"ל לגר תתננה או מכור. וקאי אגר דלעיל מיהא לגר מתננה ואכלה או מכור (שם). ת"ל תתננה ואכלה או מכור לנכרי. ודרום נתרוייהו אנכרי, דאי לדברים ככתבן אמר, דלעובד כוכבים אסור לתתנה, הכי אינעי ליה למכתב מתננה ואכלה לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי, דלא מצי לאוקומי קרייה דמתיה אנכרי אנכרי (שם). דברים ככתבן. כך מצותה לא יתננה לנכרי ולא ימכרנה לגר (פסחים כא:). לגר בנתינה ולנכרי במכירה. אבל בתתנה אסור ליתן לו שום מתנה (ע"ז כ.). או למה לי. אי לשון חילוק, ואי כר"מ קאמר קרא דתרוייהו אגר ותרוייהו אנכרי לא נכתוב אי (פסחים כא:). להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי. אם יש גר ליתנה לו, נתינתו קודמת למכירתה לנכרי, והאי גר בגר תושב קאמר שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם ואוכל נבלות (שם) ולהכי אתא אי למשמע הכי לגר אשר בשעריך מתננה, והוא עיקר מצות, אי אם אין גר מוכרה לעכו"ם (ע"ז כ.). סברא הוא. מסברא אנו יודעין שנתינה לגר קודמת, דחיות הגר מצוה אבל מכירה לנכרי מאי מצוה איכא, ואיצטריך קרא לחלק ולאסור ליתן במתנה לנכרי ולמכור נבלה לגר (פסחים כא:). זה אתה מצווה להחיותו. גר אתה מצווה להחיותו, דכתיב (ויקרא כה) גר ותושב וחי עמך (שם).

מוסף רש"י

עד שיפרוט לך הכתוב. היתר הנאה, כדרך שפרט לך בנבלה. שלא היה כתוב בה אלא לא תאכלו והוצרך להתירה בהנאה, כדכתיב אי מכור לנכרי (פסחים כא:) דמדאיצטריך לפרש בנעבילה לגר אשר בשעריך מתננה ואכלה למשמייה בהנאה ולא נכתב בו אלא לא תאכלו, ש"מ לא תאכלו איסור הנאה הוא, ובפסחים (כב.) פריכינן עלה טובא (קדושין נו: ובע"ז ב"ק מא.). לגר אשר בשעריך. גר תושב שקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח ונצילה מותרת לו ואתה מצווה להחיותו דכתיב בגר תושב (ויקרא כה) וחי עמך (ע"ז כ.). ת"ל לגר תתננה או מכור. וקאי אגר דלעיל מיהא לגר מתננה ואכלה לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי, דלא מצי לאוקומי קרייה דמתיה אנכרי אנכרי (שם). דברים ככתבן. כך מצותה לא יתננה לנכרי ולא ימכרנה לגר (פסחים כא:). לגר בנתינה ולנכרי במכירה. אבל בתתנה אסור ליתן לו שום מתנה (ע"ז כ.). או למה לי. אי לשון חילוק, ואי כר"מ קאמר קרא דתרוייהו אגר ותרוייהו אנכרי לא נכתוב אי (פסחים כא:). להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי. אם יש גר ליתנה לו, נתינתו קודמת למכירתה לנכרי, והאי גר בגר תושב קאמר שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם ואוכל נבלות (שם) ולהכי אתא אי למשמע הכי לגר אשר בשעריך מתננה, והוא עיקר מצות, אי אם אין גר מוכרה לעכו"ם (ע"ז כ.). סברא הוא. מסברא אנו יודעין שנתינה לגר קודמת, דחיות הגר מצוה אבל מכירה לנכרי מאי מצוה איכא, ואיצטריך קרא לחלק ולאסור ליתן במתנה לנכרי ולמכור נבלה לגר (פסחים כא:). זה אתה מצווה להחיותו. גר אתה מצווה להחיותו, דכתיב (ויקרא כה) גר ותושב וחי עמך (שם).

מעשה שבת ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא אמר קרא [1]כי קדש היא לכם [ח]היא קדש ואין מעשיה קדש חורש בשור ובחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא השתא ומה שבת דחמירא מעשיה מותרים הני לא כל שכן [ט] כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא מדגלי רחמנא גבי כלאי הכרם [2][3]פן תקדש פן תוקד אש מכלל דכלאי זרעים שרו ואימא כלאי כרם אסורין בין באכילה בין בהנאה כלאי זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו איתקוש לכלאי בהמה דכתיב [3]בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך היוצא ממנה מותרת אף שדך היוצא ממנו מותר וכלאי בהמה גופייהו מנא לן מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי אותו ואת בנו ליתסר מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי שילוח הקן ליתסר [ג]לא אמרה תורה שלח לתקלה אמר ריש לקיש מנין לבשר בחלב שאסור ת"ל [4]אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל שאין תלמוד לומר מבושל מה תלמוד לומר מבושל לומר לך יש לך בשול אחר שהוא כזה ואי זה זה בשר בחלב א"ל רבי יוחנן כעורה

מעשה שבת. כגון המבשל בשבת ליתסרו באכילה לכל ישראל דהא הזהרתיך לתעבו ולהתרחק ממנו ואלו תנן במזיד לא יאכל הוא משום קנס אבל אחריס אוכלין בפ"ק (לעיל טו.): **ליתסרו.** הזרעים והדישה דהא הרחקתיך מהם כל הנך דקאמר ליתסרו באכילה ובהנאה קאמר דלתתא ובזבחים בפ"ב (דף כד.) דפליגי תנאי גבי ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן דאיכא דמוקי אצבע אצבעו אולקח ולא אתיה של אחריו ואיכא דמוקי לה אתיה של אחרים ולא אלקיחה דלפניו ואיכא דמוקי לה אתרוייהו היינו טעמא דפשטיה דקרא משמע טפי אלקיחה דלקמיה ואשכחן בדוכתא אחרינא ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך דהוי אצבע אתיה והשתא פליגי דחד מוקי אלקיחה כמשמעותיה דקרא וחד מוקי לה אתיה דיליף סתום מן המפורש ולא בעי נמי לאוקומי אלקיחה דלא שייך לקיחה אאצבע אלא בדעבד אחן לשפת המזרק והך דמוקי אתרוייהו אלקיחה משום משמעותא ואתיה דיליף נמי מן המפורש [ד] ולריך עיון כל היכא דאמר מקרא נדרש לפניו ולאחריו אם נוכל לייסד שלא יקשה למה ידרשנו לפניו ולאחריו יותר מאותם שאין להם הכרע: (לעיל) **כל** שתיעבתי לך הרי הוא בכל **תאכל.** ות"ת היאך אנו אוכלין איליס אפילו סירסן עובד כוכבים מ"ש מבשר בחלב וי"ל מדאסר רחמנא מעוך וכתות לגבוה מכלל דלהדיוט שרי [ה]וא"ת לורס אחן בכור ליתסר אפילו לרמו עובד כוכבים וי"ל [ו] דשרי רחמנא קדשים שהוממו כלבי

ואיל א"כ אינו דבר מתועב[1]: **היא** קדש ואין מעשיה קדש. וא"ת ואימא למשרי בהנאה אבל באכילה אסירי כדפריך בסמוך גבי זרעים וי"ל דהיתר הנאה נפקא לן מלכם כדאמר במרובה (ב"ק דף עא.) ובאלו נערות (כתובות לד.) אפילו לרבי יוחנן הסנדלר דאוסר במבשל בשבת וקלת תימה לרבי יוחנן למה ליה למימר מקדש דמעשה שבת אסירי תיפוק ליה מכל שתיעבתי והיתר הנאה מלכם[1]: **חורש** בשור וחמור וחוסם **פי פרה** ודש בה ליתסרו. פי' השור והחמור ויש ספרים דגרסי השתא לגבוה שרו להדיוט מבעיא א] ולגבוה מנא לן דשרו דכתיב (ויקרא כג) ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה מכל אלה אי אתה מקריב פי' מעוך וכתות ונתוק וכרות אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהן עבירה וא"ת הזרעים והדישה ליתסרו דמקרא דאלה על כרחך לא מיסתברא לגבוה אלא בעלי חיים דאי כל מילי א"כ כל מעשה שבת נמי תיפוק ליה מאלה ול"ל היא קדש וי"ל דלא שייך [ב] מכל שתיעבתי לך הזרעים והדישה דלא תחסום אסור משום בהמה וכן לא תחרוש ולא משום חרישה וזריעה דאפילו בלאו חרישה אסור להנהיג בשור וחמור ב] וא"ת ובסמוך בסוגיין פריך שילוח הקן ליתסר תיפוק ליה דאף לגבוה שרי מהאי קרא דאלה וי"ל דקרא דאלה בבהמה כתיב ולא בעופות ועוף מבהמה לא אתי משום דאין גדלות וקטנות פוסל בבהמה כמו בתורים ובני יונה [ד] וא"ת למה לי קרא דאלה הא מדאילטריך קרא בפרק כל האסורין (תמורה כח:) מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לא אסירי מכל שתיעבתי וכי תימא דלא אתא מן הבהמה אלא לאסמעינן מכלל דלהדיוט שרי ולא מיתסר מכל שתיעבתי מ"מ נילף חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה בק"ו מרובע ונרבע דבמיתה ושרי להדיוט וי"ל דאי לאו אלה הוה אסרינן להו מדכתיב מן הבקר כי היכי דממעטינן מייה נעבד ואית ספרים דגרסי ומה שבת דחמירא אמרת היא קדש ואין מעשיה קדש הני לא כל שכן וכן גרים בקונטרס ופי' דבבשר וחלב לא אמרינן האי [ה] קושיא דמסתברא דכל שתיעבתי עליה רמינן דקא אכיל תועבה גופה אבל האי לא אכיל החרישה עצמה וכן חוסם לאו חסימה גופה קאכיל אלא הבא על ידה ממנה וילפינן משבת דאין הבא מכחה קודש וקשה דלמה לא יאשר בישול של שבת תועבה גופה כמו בישול של בשר בחלב ונראה דהיינו טעמא משום דבבשר בחלב הבישול ניכר אבל מעשה שבת אין ניכר שנעשה בשבת ואותו ואת בנו ושילוח הקן דפריך ליה מייתיה ל"ל דניכר בהם האיסור יותר ממה שניכר בחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה: **פן** תקדש פן תוקד אש. וא"ת והא אילטריך לאסמועינן דמצותו בשריפה הא כלאי זרעים אין מצותן בשריפה אבל בהנאה אסירי וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר א"נ ליכתוב פן תשרף ומדכתיב תקדש משמע דאתא לאסור הנאה בקדש: **כלאי** זרעים **באכילה אסירי בהנאה שרו.** וא"ת לקמן (דף קטז.) גבי מעביר עליו דלא מיתסר כי אם בהוסיף מאתים אבל לא הוסיף שרי באכילה מדכתיב תרי קראי המלאה והזרע ניתא ה"מ בהנאה אבל באכילה אסירי מכל שתעבתי לך כדבעי למימר הכא וי"ל דמאחר דאשכחן כלאי זרעים דשרו באכילה לתיתקוש לבהמה וכלאי הכרם אסורין אם כן סברא הוא בלא הוסיף כיון דלא מיתסר לגמרי כשאר כל כלאי הכרם יש לו להתיר אף באכילה כמו בכלאי זרעים: **מדאסר** רחמנא **כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי.** וא"ת ולמא אילטריך קרא להקדישה ואח"כ הרבעה כלאים כדאמר פרק כל האסורים (תמורה כט.) גבי טרפה דאילטריך לאסור לגבוה היכא דהקדישה ואח"כ נטרפה וי"ל דמ"מ הכא אי אתיון למיסר של הדיוט מכל שתעבתי לך כ"ש לגבוה אסירא מכל שתעבתי לך אע"ג דהוקדש תחלה וכן י"ל גבי אותו ואת בנו בסמוך אי נמי מדגלי לך בטרפה שאין חילוק ה"ה בכלאים ומחוסר זמן: **מדאסר** רחמנא מחוסר זמן לגבוה. דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה דאמר לעיל בפרק אותו ואת בנו (דף פא.) נתקו הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה: **לא** אמרה תורה שלח לתקלה. תימה דשרינן הכא מהא סברא בלא שום קרא ובסוף פרק שני דקדושין (דף מז.) גבי צפרי מצורע דריש כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת וזאת אשר לא תאכלו לרבות השחוטה ופריך ואיפוך אנא ומשני רבא לא אמרה תורה שלח לתקלה והשתא למה לן קרא [ו] דכל צפור טהורה תאכלו להתיר דהכא שרינן מהאי טעמא שילוח הקן וי"ל דהתם כיון דכתיב לא תאכלו לאסור האחת הוה אמינא דאידך נמי אסירא משום לתתקוש לצפרים אחרדי ולא הוה שרינן מטעם דלא אמרה תורה שלח לתקלה אי לאו דאיכא עדיין יתורא דכל צפור טהורה תאכלו ולא דמי לכל שתעבתי לך דהכא דלא כתיב בהדיא אשלוח הקן ומהך סברא איכא לאוקומי במילי אחריני:

שאין ת"ל מבושל. לית ליה לר"ל הנך דרשות דדרשינן בסוף פרק כל שעה (פסחים דף מא.) מינה נלאו ואח"כ בשלו או לשאר משקים כו': בשני

מעשה שבת ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא אמר קרא [1]כי קדש היא לכם [ח]היא קדש ואין מעשיה קדש חורש בשור ובחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא השתא ומה שבת דחמירא מעשיה מותרים הני לא כל שכן [ט] כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא מדגלי רחמנא גבי כלאי הכרם [2][3]פן תקדש פן תוקד אש מכלל דכלאי זרעים שרו ואימא כלאי כרם אסורין בין באכילה בין בהנאה כלאי זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו איתקוש לכלאי בהמה דכתיב [3]בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך היוצא ממנה מותרת אף שדך היוצא ממנו מותר וכלאי בהמה גופייהו מנא לן מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי אותו ואת בנו ליתסר מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי שילוח הקן ליתסר [ג]לא אמרה תורה שלח לתקלה אמר ריש לקיש מנין לבשר בחלב שאסור ת"ל [4]אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל שאין תלמוד לומר מבושל מה תלמוד לומר מבושל לומר לך יש לך בשול אחר שהוא כזה ואי זה זה בשר בחלב א"ל רבי יוחנן כעורה

1. ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת כי כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה:
שמות לא יד
2. לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם:
דברים כב ט
3. את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך:
ויקרא יט יט
4. אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו:
שמות יב ט

שיטה מקובצת

[ח] כלאי זרעים ליתסרו. נ"ב עי' תוס' בכורות דף נד ע"א:

רבינו גרשום

מדאסר רחמנא כלאים לגבוה. והיכן אסר רחמנא שור או כשב פרט לכלאים: מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה. דכתיב מיום השמיני והלאה:

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה כל וכו' וי"ל מדשרי: (ב) ד"ה תורם וכו' וי"ל דלא שייך לאסור מכל:

הגהות מהר"י לנדא

[ג] תוד"ה כל שתיעבתי לך וכו' וא"ת לורס אחן בכור ליתסר. נכתב על הגליון עי' פרק"י בחומש פרשת ראה בפסוק לא תאכל כל תועבה וכמוהו שם ועי' במס' בכורות דף לד ע"א בתד"ה ומי קנים ר"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה תורם וכו' ולגבו' מנא לן. נ"ב עיין מזר דף ל"ה ע"א רש"י בד"ה מן הכבשים וכו' ותוס' שם ד"ה רבא אמר וכו' ודו"ק: ב] באי"ד וא"ת ובסמוך פריך וכו' כל"ל:

בשני מינין. פי' בקונטרס מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה בקדשים ואין נראה דלא שייך משום הכי דמקרי שני מינים אלא נראה משום לאיתקש לגבי ואיל חשיב להו כשני מינין כדאמר פ' אלו הן הלוקין (מכות דף כב.) אמר רבי יצחק המרגיע שור פסולי המוקדשין לוקה ור' אושעיא נמי קאמר המנהיג שור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב ב' גופים פירוש שעשאו הכתוב כגבי ואיל ובהכי מייתב ר"ת הא דאמר בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לג.) תלת גבי ואיל כתיבי חד לגברי יצחק ורבי אושעיא ופי' שם בקונטרס דלא אתפרש היכא: **ונאמר** להלן **לא** יהיה קדש. ואי לאו קרא דלא תאכלנו ה"א דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב: **ומה** ערלה. ליכא למפרך מה לערלה שכן צריך מאתים לנטלה דמדרבנן הוא דצריך מאתים: **מה** לחמץ בפסח שכן כרת. וכרת גופיה לא שייך למילף שאין עושין מן הדין: **כלאי** הכרם יוכיחו. מכלאי הכרם גרידא הוה מצי למילף במה מצינו אלא ניחא ליה למעבד תחלת הדין בק"ו [9] ואין להקשות מה לערלה וחמץ וכלאי הכרם שכן בשריפה כדתנן בתמורה (דף לג:) [8] דהיא גופה נילף ועוד דהיינו דוקא לרבי יהודה דאמרי[1] אין ביעור חמץ אלא שריפה אבל לרבנן לא הוי חמץ בשריפה הקשה ה"ר יעקב מאורלינ"ש מה לכולהו שכן לא הותרו מכללן תאמר בבשר בחלב שהותר מכללו אבל בהמה טמאה וחלב בהמה טמאה וטובא דאמר לעיל וי"ל דאין זה קרוי הותר מכללו דדוקא חלב דכתיב (ויקרא ג) כל חלב דמשמע אפילו דחיה והדר שרא דחיה זה חשיב הותר מכללו אבל בבשר בחלב לא כתיב כל: **חורש** בשור וחמור כו'. אבל השתא עבדינן ק"ו דכשם שאסור באכילה אסור בהנאה:

וליפרוך מה לכולהו שכן גדולי קרקע. ואע"ג דמכלאי הכרם איכא למילף במה מצינו ולא פרכינן כל דהו מ"מ אהא דיליף בק"ו משלשתן פריך:

מדא

[6] כעורה זו ששנה רבי לא תאכלנו בבשר בחלב הכתוב מדבר אתה אומר בבשר בחלב הכתוב מדבר או אינו אלא באחד מכל האיסורין שבתורה אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן [3] דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בשני מינין אף כאן בשני מינין אי מההיא הוה אמינא הני מילי באכילה אבל בהנאה לא קמ"ל ורבי בהנאה מנא ליה נפקא ליה מהכא נאמר כאן [1] כי עם קדוש אתה לה' ונאמר להלן [2] ולא יהיה קדש בבני ישראל מה להלן בהנאה אף כאן בהנאה דבי רבי אליעזר תנא [1] לא תאכלו כל נבלה [וגו'] אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה דבי רבי ישמעאל [3] תנא [3] לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול תניא איסי בן יהודה אומר מנין [7] לבשר בחלב שאסור נאמר כאן [1] כי עם קדוש אתה ונאמר להלן [4] ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו מה להלן אסור אף כאן אסור ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין אמרת ק"ו [9] ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ בפסח יוכיח שהיתה לו שעת הכושר ואסור בהנאה מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת כלאי הכרם יוכיחו שאין ענוש כרת ואסור בהנאה למה לי גז"ש לייתי כולה בק"ו מערלה ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בין באכילה בין בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה אינו דין שאסור בין באכילה בין בהנאה משום דאיכא למימר חורש בשור ובחמור וחוסם פי פרה ודש בה יוכיח שנעבדה בהם עבירה ושרו למה לי למימר כלאי הכרם יוכיחו לימא ערלה תוכיח וליהדר דינא וליתי במה הצד אמר רב אשי משום דאיכא למימר נבלה תוכיח שאסורה באכילה ומותרת בהנאה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דריש לקיש כל מה הצד מגופו פרכינן מעלמא לא פרכינן אי הכי תיתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע אי הכי השתא נמי איכא למיפרך מה לכלאי הכרם שכן גדולי קרקע א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר"ל כל מה הצד פרכינן כל דהו לא אם אמרת [5] (חדא מחדא) קל וחומר פרכינן כל דהו לא פרכינן וליפרוך לכולהו מה לכולהו שכן גדולי קרקע אלא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר"ל

חדא

פרכינן אם יש להשיב בשניהם מה להצד השוה שבשניהם שכן כך וכך יש בהם תאמר בזה אלא הושווה להן במדה זו (היא) פרכינן אבל מעלמא כגון פלוני יוכיח לא פרכינן: **שכן גדולי קרקע.** אע"ג דאין חומר להיות נאסרין בכך אפ"ה אמרינן: **כל מה הלד פרכינן כל דהו.** כל דבר הלמד בהלד השוה ויש להשיב שוה דבר שהמלמדין שוין בו והלמד אינו שוה להן בו אפילו שאינו לא קל ולא חמור פרכינן ליה: **לא אם אמרת כו'.** אי הוה הדר דינא ואתי במה הלד הוה פרכינן כל דהו אבל השתא דאתי מכלאים ואתה בא להשיב לא אם אמרת בכלאים שכן גדולי קרקע אין זו תשובה דקולא וחומרא פרכינן אם אנו צריכין ללמוד קולא יש לך להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו לד קל אחר ואם אנו לומדים חומר צריך אתה להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו לד חמור כגון הני דאמרינן לעיל מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר וכגון חמץ בפסח שהשבנו לא אם אמרת בחמץ בפסח שכן כרת אבל כל דהו כי האי שכן גדולי קרקע לאו פירכא היא: **וליפרוך לכולהו כו'.** דכיון דלאו חדא מחדא היא אלא חד מתלת כמה הלד דמי הלכך ליפרוך בכולהו ואע"ג דלאו קולא וחומרא היא דקא ס"ד דכי אמרינן בלא אם אמרת דלא פרכינן ביה כל דהו ה"מ היכא דאתיא חדא מחדא כגון בריש מלמד דבעי לאתויי מערלה לחודה אבל חדא מתרתי או מתלת כמה הלד דמיא ואף על גב דלא אמרינן וחזר הדין פרכינן לכולהו פירכא כל דהו:

חדא

בחלב במה הצד מערלה ומחמץ מצינו למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע השתא דלא אתי במה הצד לא מצינן למפרך. בלא אם אמרת קולא וחומרא פרכינן כו' כלומר כגון הכא דבעינן לאפוקי בשר בחלב מערלה ואמרינן מה לערלה שלא היתה לו שעת הכושר תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר. חמץ בפסח יוכיח לא אם אמרת חמץ בפסח שכן ענוש כרת תאמר בבשר וחלב שאין ענוש כרת קולא וחומרא פרכינן

רבינו גרשום

כעורה זו ששנה ר' לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמי' לא תאכלנו למען ייטב לך ואמר ר' למה כתב שני פעמים לא תאכלנו אח' לא תאכלנו מדבר בבשר בחלב: במה הכתוב מדבר בשני מינין. כלומר דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר אלו שני מינין בשר ודם וזהו אבר מן החי אף כאן בשני מינין בבשר בחלב אבל בהנאה אימא לא קמ"ל: כל מקום שנאמר לא תאכל לא יאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה: לא יהיה קדש מבני ישראל מה להלן הנאה כלומר הנאה דתשמיש המטה אף כאן הנאה דאפי' בהנאה אסור: אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה כלומר כתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו כלומר כשתמכרנה לא תבשלנה בחלב ותמכרנה דאם תבשלנה בחלב לא תוכל למוכרה דאסורה בהנאה: מה להלן אסור כלומר דטרפה אסורה באכילה. מה לערלה שלא היתה לה שעת הכושר כו' כלומר תאמר בבשר בחלב שהיתה לה שעת הכושר דאפילו משנתן הבשר בחלב לא נאסר בצונן דיכול להדיחו אבל לאחר שנתבשל אסור: למה לי למימר כלאי הכרם יוכיח כשאמר מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת נימא ערלה תוכיח שאין ענוש כרת ואסורה בין באכילה ובין בהנאה ואי פריך מה לערלה שכן לא היתה שעת הכושר נימא חמץ בפסח יוכיח ונימא חזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאסורין בין באכילה ובין בהנאה אף אני אביא בשר בחלב שהוא אסור ואסור בין באכילה ובין בהנאה: א"ל רב מרדכי לרב אשי כל מן הצד כו' כלומר משום פירכא זו שאתה אומר משום דאיכא למימר נבלה תוכיח לא הוה למישבק למהדר דינא וליתי מן הצד דלא מצית למיפרך נבלה תוכיח דהכי אמרינן משמא דריש לקיש כל מן הצד מגופיה פרכינן כלומר כל וחזר הדין כו' והצד השוה שבהן כו' אי מצינן למיפרך מה להצד השוה שבהן מגופיה דדינא פרכינן אבל אי לא מצינן למיפרך לא פרכינן פירכא אחריתי לפיכך לא פרכינן נבילה תוכיח שהיא אסורה באכילה: אי הכי תיתי מן הצד. כלומר כיון דאמרת דלא יכלינן למיפרך נבילה תוכיח תיתי מן הצד דערלה וחמץ דבשר בחלב והא אסור בהנאה: אי הכי (כיון) [השתא נמי] דאמרת כלאי הכרם יוכיח איכא למיפרך שכן גדולי קרקע. א"ל רב מרדכי לרב אשי כל במה הצד פרכינן כל דהוא כלומר אי הוה אתי בשר

[1] לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: דברים יד כא

[2] לא תהיה קדשה מבנות ישראל ולא יהיה קדש מבני ישראל: דברים כג יח

[3] ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: שמות כג יט

[4] ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו: שמות כב ל

גליון הש"ם

גמ' ומה ערלה שלא וכו'. עיין בב"מ דף נג ע"א תוס' ד"ה ומה ועולה: **רש"י** ד"ה משום דאיכא למימר וכו' דמה לחורש. ע' נדה נה ע"ב תוס' ד"ה כי: **תוס'** ד"ה כלאי וכו' ואין להקשות מה לערלה. ע' סוכה דף לה ע"א תוס' ד"ה לפי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה כלאי וכו' דהיא גופה נילף. נ"ב עשו"ת מהריב"ל חלק ג' סי' י"ג:

מוסף רש"י

כעורה זו ששנה רבי. בתמיה, וכי היום מקובלת עליך שאתה מחזר ללמדה ממקום אחר (קדושין מ:). **צא ולמד מי"ג מדות.** זו היא אחת מהן שיהא הדבר מעניינו למד (סנהדרין פו.). **דבר הלמד מענינו.** מקרא שכתוב אחר ואין אנו יודעין במה מדבר, הוי לומדו מענינו (לקמן קמ.) אם לי אתה יודע במה הכתוב מדבר לא ולמד מפרשה שכתוב בה ולפי הפרשה הוא נכתב אצלה (סנהדרין פו.). **מנין לבשר בחלב שאסור.** בגיזה (פסחים כד:). **ערלה שלא נעבדה בה עבירה.** בנטיעותה (שם). **בשר בחלב שנעבדה בו עבירה.** בכישול ובגר עליו על לאו לא תבשל (שם). **מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר.** שהפרי זה חנטו באיסור ונגמר באיסור, תאמר בבשר בחלב שיש לו שעת הכושר קודם שיתן בחלב (שם).

כעורה זו ששנה רבי. כלומר וכי מכוערת היא בעיניך משנה זו ששנה רבי ולמדה לבשר בחלב ממקרא הזה: **לא תאכלנו.** יתירה דכתיב בראה אנכי נתן פסולי המוקדשין שנפדו רק הדם לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים[1] והדר כתיב לא תאכלנו למען ייטב לך וגו'[1] לדם לא איצטריך דהא כתיבי קראי טובא ומוקי ליה לבשר בחלב: **דבר הלמד מענינו.** דבר סתום שאין מפורש בו במה מדבר הוי לומדו מן הענין פרשה שנכתב בה במה הענין מיירי: **בשני מינין.** פסולי המוקדשין שנפדו שני מינין הן מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה בקדשים כדאמר בבכורות (דף טו.) תזבחו[1] ולא גיזה בשר ולא חלב: **אבל בהנאה לא קמ"ל.** מהאי קרא דכתיבא אזהרה דידיה גבי פסח מה פסח מבושל אסור באכילה ובהנאה דכל קדשים שאינם רואים לאכילה תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אף זה אסור בהנאה: **כי עם קדוש אתה.** לא תבשל גדי: **מה להלן בהנאה.** [בעילה] הנאה היא: **לא תאכלו כל נבלה.** בסיפיה דקרא כתיב בשר בחלב: **לא תבשלנה.** בחלבו ותמכרנה אלמא אסורה בהנאה: **שנעבדה בו עבירה.** בבישול: **לא היתה לו שעת הכושר.** פרי הערלה באיסור גדל אבל בשר בחלב היתה לו שעת הכושר קודם שניתן בשר בחלב: **כלאי הכרם יוכיחו.** לקמן פריך ל"ל כלאי הכרם נימא ערלה תוכיח וחזר הדין ועוד פריך נימא מה לכלאי הכרם שכן לא היתה [להן] שעת הכושר: **למה לי גז"ש.** לאיסור אכילה כי היכי דיליף לאיסור הנאה מערלה נילף נמי לאיסור אכילה: **משום דאיכא למימר חורש בשור וחמור יוכיח.** שנעבדה בו עבירה ומותר באכילה אבל השתא דקיימא לן אכילה מג"ש יליפינן הנאה בק"ו וליכא למימר חורש בשור וחמור יוכיח דמה לחורש בשור וחמור דמותר באכילה תאמר בבשר בחלב שאסור באכילה: **למה ליה למימר.** לעיל כלאים יוכיח דאיצטריך ליה לאהדורי אכלאים דהוה ליה למד חדא מתלת בשר בחלב מערלה וחמץ וכלאים לימא ערלה תוכיח ותיתי חדא מתרתי שפיר: **וליהדר דינא.** וכשיחזור הדין מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ יוכיח מה לחמץ שכן כרת ערלה תוכיח וגמרינן ומייתינן לה במה הצד כגון לא ראי ערלה כראי חמץ ולא ראי חמץ כראי ערלה הצד השוה שבהן שאסורין באכילה ואסורין בהנאה אף אני אביא בשר בחלב דהואיל ואסור באכילה מגז"ש יהא אסור אף בהנאה: **הכי אמרינן משמיה דר"ל.** האי נבלה תוכיח אינה תשובה לכל הנאה במה הצד מגופיה

[5] אם אמרת. אם אמרת בחמץ בפסח שכן כרת אבל כל דהו כי האי שכן גדולי קרקע לאו פירכא היא: **וליפרוך לכולהו כו'.** דכיון דלאו חדא מחדא היא אלא חד מתלת כמה הצד דמי הלכך ליפרוך בכולהו ואע"ג דלאו קולא וחומרא היא דקא ס"ד דכי אמרינן בלא אם אמרת דלא פרכינן ביה כל דהו ה"מ היכא דאתיא חדא מחדא כגון בריש מלמד דבעי לאתויי מערלה לחודה אבל חדא מתרתי או מתלת כמה הצד דמיא ואף על גב דלא אמרינן וחזר הדין פרכינן לכולהו פירכא כל דהו:

[6] קדושין ט: לקמן קיז.], [7] [סנהדרין פו. לקמן קמ. כריתות ל.], [8] קדושין מז:, [9] פסחים כד:, [10] רש"ל מ"ז, [1] [דברים יב], [2] [פסחים דף כא.],

תורה אור השלם

1. לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו:
דברים יד כא

2. לא תהיה קדשה מבנות ישראל ולא יהיה קדש מבני ישראל:
דברים כג יח

3. ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו:
שמות כג יט

4. ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו:
שמות כב ל

חדא מחדא. כגון בריש מילתא דבעי לאתויי מערלה לחודה פרכינן קולא וחומרא ולא כל דהו: **חדא מפרכי.** כגון שהשבנו מה לערלה שכן לא היתה כו' וסייעתנו ראיית דבריו בדבר אחר כגון חמץ בפסח יוכיח פרכינן אפילו כל דהו אם לא היה בידינו תשובת קולא וחומרא שהשבנו מה לחמץ בפסח שכן כרת והיה בידינו תשובה כל דהו השוה בשני המלמדין היינו משיבין אותה אע"פ שלא חזר הדין ולא באנו להלד השוה: **אבל חדא מפלגא.** כגון זו שאמרנו כלאים יוכיחו אי הדר דינא ואתי במה הלד אם היה בידינו תשובת קולא וחומרא להשיב על כלאים כגון מה לכלאים שכן כך וכך לליעטריך מיהדר דינא ומייתי במה הלד פרכינן כל דהו על מה הלד אבל כל כמה דלא הדר דינא לא פרכינן כל דהו אפילו שוים בכולהו כך המדות מסורות בידינו מסיני: **ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הבושר.** דקס"ד אין הזריעה נאסרת אלא הגידולים ולהם לא היתה שעת הבושר מעולם: **זאת אומרת.** מדלא פריך הכי ס"מ כלאי הכרם עיקרן נאסר אפילו הזריעה עצמה נאסרת משנשרשה: **עיקרן.** השרשתן נאסרת ולזריעה הזאת היתה לה שעת היתר כל ימיה משצאה לעולם עד שנשרשה: **עליץ נקוב.** וזרעים בו והעבירו בכרם וכיון דנקוב הוא יוצק מן הכרם: **הוסיף מאתים.** הוסיף בתוך הכרם אחד ממאתים שגדל הירק או גרעיני הזרעים בתוכו דהוו להו מאה ותשעים ותשעה דהיתר וחלק המאתים הוי איסור אסור וכל שכן אם הוסיף יותר דכלאי הכרם אין בטלים עד שיהו בו א] מאתים דהיתר והאחד (ומאתים) של איסור: **לא הוסיף.** מאתים אלא פחות כל דהו וכגון שיש בהיתר מאתים בו דהוי איהו אחד ומאתים ע"ו מותר: **המלאה.** משמע מילויו ותוספתו: **וכשיב הזרע.** דמשמע זריעה עצמה: **זרוע מעיקרו.** בתוך הכרם נאסר מיד בהשרשה: **זרוע ונפ.** שהיה נשרש כבר בהיתר חוץ לכרם בעינן מלאה: **מתניתין.** דקתני בשר בחלב אסור בהנאה דלא כי האי תנא דלא מתני' **מה להלן מותר בהנאה.** דכתיב ביה [שמות כב] לכלב תשליכון אותו: **הא דרשינהו לדשמואל.** חד לחלב ומתה וחד לרבות שליל וחד להוציא טומאה (לעיל דף קיג.): **קסבר ר"ע הו'.** וכל הני גדי קראי יתירי מינהו לדרשה מדהוה ליה למיכתב בכולהו לא תבשל בהמה וכתב גדי שמע מינה לדרשה פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעוף וחלב ומתה ממשמעותיה דגדי משמע נמי חלב ומתה ואי משום דאסירי וקיימי ואין איסור חל על איסור אי לא כתיב רבויא קסבר ר"ע איסור חל על איסור הילכך חלב ומתה לא צריכי קרא לרבויי ואתו ממשמעותא וכן שליל: **מאי איכא בין ר"ע.** דנפקא ליה מגדי פרט לעוף ובין רבי יוסי הגלילי דנפקא ליה מבחלב אמו: **רבי יוסי הגלילי סבר היה דאורייתא.** דכל שהוא אסור משום נבלה נוהג בו בשר בחלב חוץ מן העוף שאין לו חלב אם: **עוף איכא ביניהו.** ר"ע דפריש דאינו אסור בהנאה דלא כי האי תנא. קא סבר ר' עקיבא איסור חל על איסור כו' כלומר ולא צריכי לכדשמואל בין ר' יוסי הגלילי לר' עקיבא איכא ביניהו חיה

ולא נאסר קודם השרשה והיתה לו שעת הבושר קודם השרשה: מתיב רב שמעיה כו' המעביר עצין נקוב בכרם כלומר עצין נקוב שיש בו זרע והוא כלאים בכרם: אם הוסיף במאתים כלומר שהוסיף בכרם במאה ותשעים ותשע חלקים כלומר אצבעות והתוספת משלים למאתים הרי זה [אסור] עד שיהא במאתים בכרם לבד תוספת הזרע שהוא מאתים ואחד: הוסיף ב) ודאי בטל לא הוסיף לא וכיצד אמרת דנאסר משעת השרשה: אמר רבא תרי קראי כתיבי פן תקדש המלאה וכתיב הזרע. כלומר המלאה משמע עד שתוסיף. הזרע משמע משעה שיזרע דהוא משעת השרשה: הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה. כגון ג) המעביר עצין בכרם דהוא זרוע מעיקרא זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא: מתניתין דלא כי האי תנא כו' כלומר מתניתין דקתני בשר בחלב אסור בהנאה דלא כי האי תנא. קא סבר ר' עקיבא איסור חל על איסור כו' כלומר ולא צריכי לכדשמואל בין ר' יוסי הגלילי לר' עקיבא איכא ביניהו חיה

חדא מחדא קולא וחומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן חדא מתרתי אפילו כל דהו פרכינן חדא מתלת אי הדר דינא ואתי במה הצד פרכינן כל דהו ואי לא קולא וחומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן [ב] ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להן שעת הבושר קודם השרשה מתיב רב שמעיה בר זעירא [ג] המעביר עצין נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור הוסיף אין לא הוסיף לא אמר אביי תרי קראי כתיבי כתיב [1] פן תקדש המלאה וכתיב הזרע הא כיצד [א] זרוע מעיקרו בהשרשה [2] זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא מתני' דלא כי האי תנא [ג] דתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה שנאמר [2] כי עם קדוש אתה ונאמר להלן [3] ואנשי קדש תהיון לי מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה: רבי עקיבא אומר חיה ועוף וכו': הני הא אפקינהו [ד] לכדשמואל קסבר רבי עקיבא איסור חל על איסור חלב ומתה לא צריכי קרא שליל גדי מעליא הוא אייתרו להו כולהו פרט לחיה ועוף ולבהמה טמאה: רבי יוסי הגלילי אומר נאמר לא תאכלו: מאי איכא בין רבי יוסי הגלילי לרבי עקיבא איכא ביניהו חיה רבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא ור' עקיבא סבר חיה דרבנן איבעית אימא עוף איכא ביניהו ר' עקיבא סבר חיה ועוף אינן מן התורה הא מדרבנן אסירי ור' יוסי הגלילי סבר עוף אפילו מדרבנן נמי לא אסיר תניא נמי הכי [ה] במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות [ו] ברזל במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב לוי איקלע לבי יוסף רישבא אייתו לקמיה רישא [ז] דטיוסא בחלבא ולא אמר להו ולא מידי כי אתא לקמיה דרבי אמר ליה אמאי לא תשמתינהו אמר ליה אתריה דרבי יהודה בן בתירא הוא ואמינא דרש להו כרבי יוסי הגלילי דאמר יצא עוף שאין לו חלב אם: **מתני'** [ח] קבת עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה [3] המעמיד בעור של קבה [ח] כשרה אם

חדא מתרתי אפילו כל דהו פרכינן. משמע אע"ג דלא הדר דינא ופ"ת א"כ מיד כשאמר חמץ בפסח יוכיח נפרוך שכן גדולי קרקע ושוב לא יוכל לומר כלאי הכרם יוכיח וי"ל דמתחלה היה יכול לומר חמץ בפסח וכלאי הכרם יוכיחו דהוו להו תלתא ועוד דהוה מצי למימר בשר תקרובת עבודת כוכבים יוכיח וכי תימא מה לתקרובת שכן מטמא הא דמטמא היינו מדרבנן כדפרישית בפ"ק (לעיל דף יג: ד"ה תקרובת):

עיקרן נאסר. משמע שאף הקשים והעץ נאסרין וכן משמע בפרק כל שעה (פסחים דף כו:) דאמרינן תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשים של כלאי הכרם חדש יותן ותימה דבפרק האשה שנפלו לה נכסים (כתובות דף פ.) משמע דשרו גבי המוליא הולאות על נכסי אשתו עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה דאמר אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה פירוש דאז אינו יכול לאכול אלא זמורות וי"ל דקשין ועץ שהיו קודם שנזרע כלאים מותר עד שיוסיף מאתים [ט] ורוב פעמים שהפרי הוסיף מאתים ונאסרו הקשין והעץ שהיו מקודם כבר גדולין ושוב לא יוסיפו מאתים אבל ודאי כל מה שגדל אחר שנזרע כלאים אסור אף הקשין והעץ: **והיתה להם שעת הבושר קודם השרשה.** הקשה הרב רבי משה כהן בדפ"ק דמנחות (דף ו.) אמר אי ממשקה ישראל ה"א (ג) היכא דלא היתה להן שעת הבושר דומיא דערלה וכלאי הכרם והכא משמע דהיתה להן שעת הבושר וי"ל דהתם מיירי בין שעושין ממנו נסכים למזבח דבעי שיהיה ממשקה ישראל ואותו לא היה לו שעת הבושר דמה שגדל לאחר זריעת הכלאים הוא אסור (ואותו לא היתה לו שעת הבושר) ומה שגדל קודם מותר ואינו נאסר כשהוסיף מאתים אלא משום תערובת שנתערב עם מה שגדל אח"כ והגרעיניים שנזרעו הוא דהיתה להן שעת הבושר: **מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה.** [ט] אע"ג דאיכא למילף איסור הנאה בקל וחומר כדלעיל קא סבר אין ג"ס למאכלה ויליף מיניה אף היתר הנאה והוא דלעיל סבר דאתני ג"ס ואתני ק"ו אי נמי משום דבהוה קרא דטרפה אייתי נמי בקדשים שיאכל חוץ למחיצתן כדאמר פרק בהמה המקשה (לעיל דף סח:) דאסירי אף בהנאה וגלי לן ק"ו דילפינן מינייהו ור"ש דהכא סבר דאסור בהנאה מהלא דאסור בהנאה מהלא מערלה וחמץ וכלאי הכרם אי הדר דינא ואתי מן הצד פרכינן אפי' פירכא אחרינא אע"ג דלית חומרא וקולא כגון מה לכולהו שכן גדולי קרקע אבל אי לא אתי במה הצד כגון הכא דלא אתי במה הצד קולא וחומרא פרכינן פרכא אחרינא לא פרכינן מה לכולהו שכן גדולי קרקע דהיא לא קולא ולא חומרא הוא: ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להן שעת הבושר כו'. כלומר תאמר בבשר וחלב שהיתה להן שעת הבושר דהיא קולא וחומרא: זאת אמרת כלאי הכרם עיקרן נאסר כלומר. משעה שנשרש עיקרו נאסר

דפסטיה דקרא בטרפה מייריי: **המעמיד בעור של קבה אם יש בה בו'.** תימה דבגמרא מפרש טעמא דאסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותם בעור קבת נבלה מאי איריא נבלה אפילו כשרה נמי ויש לומר דמשום בשר בחלב לא היו אסורין מספק משום דליכא אלא איסורא דרבנן דדרך בישול אסרה תורה:

מיישין

עוף איכא ביניהו. ר"ע דפריש דאינו מן התורה אמר הא מדרבנן יש לו אבל רבי יוסי הגלילי דלא פריש האי דיש בו עכשיו שמתחלה היו בו קל"ט שיעורים ליה בעוף: **רבי אליעזר.** אית ליה מכשירי מצוה דוחין את השבת במצוה שדוחה את השבת ואם אין לו לזמול למולו בשבת כורתין עצים לעשות פחמין ועושין לזמול [שבת קל.]: **רישבא.** לייל עופות רישבא לשון אין ט) פורסין רישבין ליוסים: [ח] **טוופא.** פואו"ן: **מתני' קבה.** זהו חלב קרוש שבתוך הקבה: **ושל נבלה.** בגמרא [ע"ב] פריך אלו דעובד כוכבים לאו נבלה היא: **המעמיד.** חלב: **בעור הקבה.** דהוא בשר: אם

ט) נראה דל"ל הוסיף אין לומר אם הוסיף אז נאסר לא הוסיף לא. ב) נראה דל"ל כגון שזרע בתוך הכרם דהוא זרוע מעיקרא בהשרשה זרוע וכא כגון המעביר עצין נקוב בכרם הוסיף אין וכו':

אמתו (קדושין נז: בכורות י.). **היו כורתין עצים.** בשבת, לעשות פחמין. לבו ביום, כדי לעשות ברזל. איזמל של מילה, דקסבר ר"ח מכשירי מצוה דוחין שבת במצוה עצמה (יבמות יד.).

עין משפט נר מצוה

קיב א ב מיי' פ"ה מהל' מלכים הל"ג
כג טוש"ע יו"ד סי' רלו סעי' ט יז:
קיג ג מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"י ופ"ע הל"ז ועי' בהשגות ובכ"מ ובל"מ סמג לאוין קלד טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' יא:

תורה אור השלם

1. לא תִזְרַע כִּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמֶּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם: דברים כב ט
2. לא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא
3. וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיֻן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: שמות כב ל

לעזי רש"י

פואו"ן [פאו"ן]. טוופ.

שיטה מקובצת

א) אע"ג דאיכא למילף איסור הנאה בק"ו כדלעיל. נ"ב ע' תוס' מנחות ק"א ע"ב:

רבינו גרשום

אי מצינן למיפרך כל דהו לא פרכינן. כלומר ולא מצינן למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע דהדא פירכא לאו קולא וחומרא הוא: וליפרוך מה לכולהו שכן גדולי קרקע כלומר דערלה וחמץ וכלאי הכרם: אלא אמר ריש לקיש חדא מחדא. כלומר כדבעינן לאפוקי חדא מחדא קולא וחומרא פרכינן דאי בעינן לאפוקי בשר בחלב מערלה ומחמץ קולא וחומרא פרכינן כלומר אי אית לן פירכא דמצינן למיפרך מה לערלה שכן חמור כך וכך תאמר בבשר בחלב שקיל כך וכך הדא היא פירכא פרכינן. אבל פירכא אחרינא לא כגון מה לכולהו לערלה שכן גדולי קרקע דהיא לא קולא ולא חומרא: חדא מתרתי פרכינן אפי' כל דהו. אע"ג דלא הדר דינא: חדא מתלת. כגון הכא דמפקינן בשר בחלב דאסור בהנאה מתלת מערלה וחמץ וכלאי הכרם אי הדר דינא ואתי מן הצד פרכינן אפי' פירכא אחרינא אע"ג דלית חומרא וקולא כגון מה לכולהו שכן גדולי קרקע אבל אי לא אתי במה הצד כגון הכא דלא אתי במה הצד קולא וחומרא פרכינן פרכא אחרינא לא פרכינן מה לכולהו שכן גדולי קרקע דהיא לא קולא ולא חומרא הוא: ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להן שעת הבושר כו'. כלומר תאמר בבשר וחלב שהיתה להן שעת הבושר דהיא קולא וחומרא: זאת אמרת כלאי הכרם עיקרן נאסר כלומר. משעה שנשרש עיקרו נאסר

חיישינן שמא ינק מן הטמאה. לא קיימא לן הכי דהלכה כשמואל דמשני מתניתין בשינויא אחרינא ואנו מעמידין בקבת עגלים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים ולא חיישינן שמא ינק מן הטמאה: **חדא** קתני. תימה מאי קא משמע לן דקבת עובד כוכבים נבלה הא שמעינן מפרק קמא במתניתין [ו] ולא הוה ליה למתני הכא אלא קבת עובד כוכבים אסורה: **ומי אמר שמואל הכי.** [ז]נלאו הכי הוה מצי למיפרך ממתניתין על שמואל אלא הא עדיפא ליה דמדמפרש שמואל מתניתין אלמא סבר כוותה: **כאן** לאחר חזרה. ולפי זה שריא קבת נבלה אלא עכשיו נהגו העולם הדבר לאיסור ואין להקל ליקח קבת עובד כוכבים ובדיעבד מותר דאפילו לכתחלה שרי היכא דידעינן שלא נמלחה בעורה אם לא שמכוער הדבר הואיל והחזיקו בו איסור ומיהו היכא דנמלחה הקבה בעורה אסורה ולאי משום בשר בחלב: **הכי** גרסינן ברוב **ספרים** והלכתא אין מעמידין בעור קבת נבלה אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיטת עובד כוכבים ובקבת כשרה שינקה מן הטרפה וכ"ש בקבת טרפה שינקה מן הכשרה מ"ט חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא ולכאורה לגירסא זו קשיא מתני' דתנא כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה וכן בריית"א דלעיל בפירקין (דף קט:) קבה שבשלה בחלבה אסורה ואומר ר"ת דהני מילי חלב גלול שבתוך הקבה אלא משום פירשא אבל הקרוש שבתוך הקבה משום פירשא ואותו הקרוש לפי דבריו אפילו נמלח בתוך הקבה מותר: אמר

אם יש בנותן טעם הרי זו אסורה כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת מפני שכנוס במעיה: **גמ'** אטו קבת עובד כוכבים לאו נבלה היא אמר רב הונא הכא בלוקח גדי מן העובד כוכבים עסקינן וחיישינן שמא ינק מן הטרפה ומי חיישינן שמא ינק מן הטרפה [ח]והתנן [ט]לוקחים ביצים מן העובדי כוכבים ואין חוששין לא משום נבלה ולא משום טרפה אלא אימא חיישינן שמא ינק מן הטמאה ומאי שנא טרפה דלא חיישינן ומאי שנא טמאה דחיישינן טרפה לא שביחא טמאה שביחא אי שביחא אפילו גבי דידן ניחוש אנן דבדלינן מינייהו וכי חזינן להו מפרשינן להו לא גזרו בהו רבנן אינהו דלא בדילי מינייהו וכי חזו להו לא מפרשי להו גזרו בהו רבנן [י]ושמואל אמר חדא קתני קבת שחיטת עובד כוכבים נבלה ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל [יא]מפני מה אסרו גבינת העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותה בעור קבת נבלה הא קבה גופה שריא לא קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה: כשרה שינקה מן הטרפה [וכו']: והא קתני רישא קבת עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה אמר רב חסדא רישא נראה כאוכל נבלות הכא איכא שחיטה א"ל רבא ולאו כל דכן הוא ומה נבלה דמאיסה דאי שרית ליה קבתה לא אתי למיכל מינה אמרת לא טרפה שחוטה דאי שרית אתי למיכל מינה לא כ"ש אלא אמר רב יצחק אמר רבי יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה [יב]ומשנה לא זזה ממקומה אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מעמידין בקבת נבלות ואין מעמידין בקבת שחיטת עובד כוכבים אמר לפניו רבי שמעון בר אבא כמאן כרבי אליעזר [יג]דאמר סתם מחשבת עובד כוכבים[יד] לעבודת כוכבים א"ל ואלא כמאן כי אתא רב שמואל בר רב יצחק אמר רבי יוחנן מעמידין בין בקבת נבלה בין בקבת שחיטת עובד כוכבים שלא לחוש לדברי רבי אליעזר והלכתא [א]אין מעמידין בעור קבת נבלה [ב]אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיטת עובד כוכבים [ג](ובקבת [ד]כשרה שינקה מן הטרפה וכ"ש בקבת טרפה שינקה מן הכשרה מ"ט חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא): **מתני'** [טז] חומר בחלב מבדם וחומר בדם מבחלב חומר בחלב שהחלב

מועלין

אם יש בו. בה ליתן טעם בחלב: **הרי זו אסורה.** וחלב הנמלח קרוש בעור הקבה שמולחין אותה בעורה בין שנותנין עמו חלב אחר ובין שמולחין אותה עמה נראה בעיני איסור גמור כבשר בחלב ממש לאסור הגבינה איסור גמור ואין בידי כח להתיר ויש מתירין אותו ומביאין ראיה מדגיס שעלו בקערה שפסקנו (לעיל דף קיא:) שמותר לאוכלן בכותח משום דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם שחלב הקבה לא נאסר אלא משום נתינת טעם וכי הדר יהיב טעמא בגבינה הוה ליה נותן טעם בר נותן טעם ורחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב מהאי טעמא דדגיס שעלו בקערה אע"פ שבלעו את טעמה עדיין היתר גמור הן לאוכלן וכשבא לאוכלן בכותח למה אתה אוסר עליו מפני טעם בשר שלה ההוא טעם בשר לאו טעם הוא שהרי לא בא מן הממש אלא מנ"ט אחר אבל חלב הנמלח בבשר משנתנו טעם זה בזה נעשו שניהם איסור כדקיימא לן (לעיל דף קא.) חתיכה עצמה נעשית נבלה וכל טעם היוצא עוד מן החלב בין טעם חלב שבו בין טעם בשר שבו הכל אסור לפי שכולה נבלה וכשמתערב חלב זה עם חלב הגבינות [טז]הוה ליה מין במינו חלב נבלה בחלב היתר וכבר פסקנו חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן ולא אמרינן נותן טעם בר נותן טעם הוא מפני שאף טעם חלב שבו שהיה מתחלה נעשה כולו נבלה וכן הלכה כרב וגם פסקנו בפסחים (דף טו:) הלכה דמין במינו בכל שהוא ואני הייתי נוהג היתר עד הנה ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר וטועה הייתי בכך שהייתי סבור כדאמרינן בע"ז (דף טו:) גבי קבת עולה כהן שדעתו יפה שורפה חיה שמע מינה פירשא בעלמא היא ולא מיתסרא ולא היא חלב גמור הוא מדתנא במתניתין כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה שמע מינה חלב הוא ותניא נמי [יז] קבה שבשלה בחלבה אסורה וקבת עולה דשריא משום דלאו גופה היא אלא שינקתו מאמו והוה ליה כנוס במעיה כנתון בקערה ומותר [יח]כדתניא טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת מפני שכנוס במעיה ודמייתי ראיה במסכת ע"ז [לב:] מינה דאיסורי הנאה שרי פירשייהו וגבי עגלי עבודת כוכבים דלאסור פירשייהו מדקתני [שם טו:] קבת עגלי עבודת כוכבים אסירא לאו משום דקבה פירשא חשיב לה לענין עיכול דתיכוי כפירשא לאפקע שם חלב מינה אלא הכי מייתי ראייה מינה מדאסר קבת עבודת כוכבים ש"מ פירשא אסור דהא קבתה נמי לאו גופה היא ומיתסר משום דניחא ליה בנפח כשהבהמה נראת שמנה ויפה לעבודה זרה וה"ה לשאר הפרש ומדשרי לה גבי עולה ש"מ לא מיתסר אלא אבל פירשא שרי כי האי גוונא דאין קדושה חלה אלא על הראוי ממנה למזבח מידי דהוי אעור של עולה שהוא מתחלק לכהנים כן מצאתי בנימוקי רבינו שלמה ברבי מאיר: **גמ' בלוקח גדי מן העובד כוכבים. חיישינן שמא ינק.** חלב זה מן הטרפה: **לא משום נבלות.** שמא נמלא בתרנגולת נבלה: **ולא משום טרפה.** שמא מעוף טרפה היא דאמרינן בחלו טרפות (לעיל דף נח.) ומודים בביצת טרפה שאסורה: **גבי דידן.** גרייס שלנו נמי תהא אסורה בקבתן משום דחיישינן שמא ינק חלב זה מן (הטמאה) בהמה טמאה: **חדא קתני.** משום דשל נבלה היא אסר לה: **ומי אמר שמואל.** קבת נבלה אסורה אלמא כגופה דמי: **והאמר שמואל.** במסכת ע"ז מפני שמעמידין אותה בעור קבת נבלה הא קבה גופה חלב הקרוש קרי קבה וקאמר דשריא: **לאן קודם חזרה כו'.** בפרק אין מעמידין (ע"ז דף כט:) שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע מפני מה אסורין גבינות העובדי כוכבים אמר לו מפני שמעמידין אותה בקבת נבלה כלומר בחלב הקרוש שבה אמר לו והלא קבת העולה חמורה מקבת נבלה ואמרו כל כהן שדעתו יפה שורפה חיה אמר לו מפני שמעמידין אותה בקבת עגלי עבודה זרה אלמא חזר בו מקבת נבלה משום דלאו גופה היא ואסורה משום עבודה זרה דאפילו פירשא דידה אסור כדמפרש התם [ע"ז לד:] משום דניחא ליה בנפחיה הלכך משנתינו זאת נשנית קודם חזרה ומשום הכי אסר וכי אתמר דשמואל דעור קבה הוא דאסור הא קבה שריא לאחר חזרה קאמר ומשנתינו זאת מכיון שנשנית אף על פי שחזר בו לא זזה ממקומה ולא סילקוה ולא אמרו אלא לשנותה עוד: **והא קתני רישא קבת נבלה אסורה.** והדר קתני קבת טרפה מותרת דקתני טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת: **אילא שחיטה.** ולא מאיסה כולי האי כנבלה ואיסור אין כאן לא בזו ולא בזו דקתני מפני שכנוס במעיה נאסף הוא במעיה מן אחרים ולא משל עצמה: **משנה ראשונה.** קודם חזרה נשנית וכיון שנשנית לא זזה ממקומה וחזרו ושנו אחרונה להיתר: **מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים.** הילכך אף על גב דלאו גופה הוא מיתסר כדפרישית דאפילו פירשא מיתסר משום דניחא ליה בניפחיה: **ואלא למאן.** כלומר לא הוצרכת לשאול: **מעמידין בין בקבת נבלה כו'.** דלאו מגופה הוא אלא כנוס במעיה:

מתני'

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל' יט ועי' פ"ט שם הל' טז והכשרות שם וכ"מ:
קטו ב מיי' פ"ד שם הל' יט ועיין בעוש"ע יו"ד סי' פז סעי' י בהג"ה:
קטז ג מיי' פ"ט שם הלט"ו עוש"ע יו"ד סי' פא סעיף ו:

רבינו גרשום

כו'. כלומר לר' יוסי הגלילי חיה (חייב בבהמה) [נוהג בשר בחלב כבהמה] שהיא אסורה משום נבלה כבהמה: רישבא צייד: ולא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר אין חורשין שמא מנבלות או מטרפות היו אותן ביצים. אי שכיחי אפי' גבי דידן כו' כלומר אפי' דידן קיבתו תהא אסורה דניחוש שמא יינק מן הטמאה: קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה. כלומר אפי' ישראל ששחט לעובד כוכבים כלומר [ט] דאמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לע"ז: הא קיבה גופה שריא כלומר דאמרינן פירשא בעלמא לא קשיא כאן קודם חזרה [דאיתא התם] מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים א"ל מפני שמעמידין אותו בקיבת נבלה ופרכה ר' ישמעאל וחזר וא"ל ר' יהושע מפני שמעמי' אותו בקיבת עגלי ע"ז. והכי קאמר [הכא] קודם חזרה אוסר שמואל [י] לאחר חזרה משום עור קיבה אבל משום קיבה לא אסר: והקתני רישא קיבת העובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה. כלומ' כיצד אמרת טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת והא קא חזינן הכא ושל נבלה הרי זו [אסורה] מה לי נבלה ומה לי טרפה: סיפא שחוטה היא. כלומר טרפה שינקה מן הכשרה שחוטה היא: אלא א"ר יצחק א"ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה. כלומר מה דאמרינן ושל נבלה הרי זו אסורה קודם חזרה אוסר למתיר כדאמרינן לעיל ומה דאמרינן טרפה קיבתה מותרת לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה כלומר אע"פ שחזר אוסר למתיר משנה שנישנית קודם לכן דקיבת נבלה אסורה לא זזה ממקומה: ואין מעמידין בקיבת שחיטת עובד כוכבים ישראל ששחט גדי לעובד כוכבים: שהחלב מועלין בו וחייבין עליו משום פיגול כלומר האוכל אמורין חייב שתים אחד שאוכל חלב חייב כרת וחייב מעילה כשאר קדשים ואם אוכלו פיגול ונותר וטמא חייב כשאר קדשים:

ו) דכרי רבינו גרשום לא נמצא בכל הספרים אבל מצינו בתוספות ע"ז לד: ד"ה אלא אימא דכתבו בשם רבינו גרשון ז"ל ד"ה אלא אימא ע"ש. ולפי דברי הרב המגיד פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל' יט ועי' פ"ט שם הל' טז ובכ"מ שם. ולפי דברי הרב המגיד הגרא"ל ז"ל בהגהותיו לרבינו גרשון ז"ל הגיה כאן ד"ה אלא אימא ע"ש

מתני' מועלין בו. אם קרבן הוא דהא קדשי ה' הן ואינם לבהמים והדם אין מועלין בו כדיליף בגמרא: **וטמא.** אם אכלו בטומאת הגוף חייב שתי חטאות אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף שהיא בכרת: **משא"כ בדם.** מפרש בגמרא: **אלא בבהמה טהורה.** כדכתיב (ויקרא ז) מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו': **גמ' מנה"מ.** דחלב יש בו מעילה ולא מפליג דאפילו חלב קדשים קליש אע"ג דאין בהן מעילה בחייהן דהא ממון בעלים הן יש בו מעילה באימוריהם לאחר שנזרק דמן: **לאשר יורם.** באימורי פר כהן משיח כתיב: **ומה למדנו.** דקאמר ככל מה שמפרישים אימורים משלמים כך יפרשו מזה אף כאן האימורים מפורשים [ויקרא ד] את החלב המכסה [על הקרב] ואת כל החלב ואת שתי הכליות וגו': **מה פר כהן משיח יש מעילה.** באימורים דהא מחייב הוה ביה מעילה דקדשי קדשים הוא: **יש בו מעילה.** בחלבו: **כל חלב לה'.** בקדשים קליש כתיב ולהכי כתיב בהו לה' למימרא דקדשי ה' [שם ה] קרינא ביה לענין מעילה: **יותרת ושתי הכליות גא.** דללא חלב איקרו: **לאשר יורם.** לימד על כל האימורים שהוקשו לאימורי פר כהן משיח: **אליה דליתא בשור גא.** נמעלו בה כי מייתו כבש לשלמים דאינה הכבש קרינא ביה כתב רחמנא כל חלב ואשכחן אליה דאיקרי חלב דכתיב (ויקרא ג) חלבו האליה תמימה: **פיסר.** כל אינה כבש בחכילה: **כל חלב שור וכשב ועז.** גא אסרה תורה אלא הנוהג בכולן ואליה אינה נוהגת גא בשור ולא בעז: **גא ימעלו בה.** דהא מעילה מכל חלב לה' נפקא לן והא אמרת דלאו חלב איקרא: **אלא.** ואני נתתיו לכם וגו' שלכם יהא אלמא לאו קדשי גבוה הוא: **נלפרה נתפיו.** ולא שייא קרוי שלי למעול בו שאינה עומדת אלא לכפר בשבילכם: **הוא.** משמע בהויינו יהא לעולם דיינו שזה בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה שנתן מתנותיו ונשארו השיריים: **מה לאחר כפרה אין מעילה.** בשיריים כדלקמן דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו שהרי כבר נעשה צורך גבוה ממנו ולאו קדשי ה' קרינא ביה: **תרומת הדשן.** כל בקר תורם מדשן מזבח מלא מחתה ונותנו בצדי המזבח ונבלעת שם במקומה כדכתיב כ) והריס את הדשן אשר תאכל האש וגו' ושמו אצל המזבח וגומר אצל המזבח בהנאה: **בגדי כהונה.** ארבעה בגדי לבן שכ"ג נכנס בהן לפני ולפנים ביום הכפורים וטעונין גניזה עולמית ואין הדיוט עובד בהן כל השנה ולא [כ"ג] ליום כפורים אחר כדכתיב ופשט את בגדי הבד והניחם שם: **אלא לרבי דוסא דאמר.** כשרין הן לכהן הדיוט כל השנה שכהן הדיוט משמש בהן בארבעה כלים ומה ת"ל והניחם שם מלמד שלא ישתמש הוא ליום"כ אחר מאי אליכא למימר: **עגלה ערופה.** אף על פי שנעשה מצותה אסורה בהנאה דכתיב וערפו [דברים כא] שם שם תהא קבורתה (כריתות דף ו.): מיעוטי

מזבח פנימי מנלן משמע דמושמו דרשם דאין מועלין ובשמעתין אדרבה משמע ליה מושמו דמועלין וי"ל דמתניתין דהתם משמע דאין מועלין בדישון הפנימי שהדישון מוציאו מידי מעילה אבל קודם מועלים א"כ מצוה לדשן ועל זה קאמר בשלמא חילון דכתיב ושמו לכך מצוה לדשן ומ"מ אף לאחר הרמה איכא מעילה כדדרשינן בסוף פ) מעילה (דף לד.) ושמו בנחת שלא יפזר אלא פנימי מנא לן דמצוה לדשן שאתה אומר שהדישון מוציאו מידי מעילה ומשני דאמר קרא והסיר מורקתו והשליך אותה אל מקום הדשן אם לענין מזבח החילון לא צריך דהא כתיב ושמו אצל המזבח כו' והתם פריך והא אילטריך למזבח החילון לקבוע לו מקום דכתיב קדמיה:

משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה כו'. במעילה בפרק ולד חטאת (דף יא:) מאריך יותר ומסקינן כי הכא: תרי

א) מועלין בו וחייבין עליו משום ב) פיגול ג) ונותר וטמא **ג)** ד) מה שאין כן בדם וחומר בדם שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף בין טמאים ובין טהורים ה) וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד: **גמ'** מנא הני מילי **ו)** אמר ר' יצאי דאמר קרא 1 כאשר יורם משור זבח השלמים וכי מה למדנו משור זבח השלמים מעתה ז) הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש שור זבח השלמים לפר כהן משיח מה פר כהן משיח יש בו מעילה אף שור זבח השלמים יש בו מעילה א"ל ר' חנינא **ח)** כעורה זו ששנה רבי 2 כל חלב לה' לרבות **ט)** אימורי קדשים קלים למעילה אמר אביי איצטריך דאי כתב רחמנא חלב הוה אמינא חלב אין יותרת ושתי כליות לא כתב רחמנא כאשר יורם ואי כתב רחמנא כאשר יורם הוה אמינא חלב אליה דליתא בשור לא כתב רחמנא כל חלב א"ל **י)** רב מרי לרב זביד אי אליה איקראי חלב תיתסר באכילה א"ל עליך אמר קרא 3 כל חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשור וכשב ועז רב אשי אמר **יא)** 4 חלבו האליה איקראי חלב סתמא לא איקראי אלא מעתה לא ימעלו בה אלא מחוורתא כדרב זביד: משא"כ בדם: **יב)** מנה"מ אמר עולא דאמר קרא 5 לכם שלכם יהא דבי רבי ישמעאל תנא 5 לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ורבי יוחנן אמר אמר קרא 5 הוא הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה לאחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה ואימא הוא לאחר כפרה כלפני כפרה מה לפני כפרה יש בו מעילה אף לאחר כפרה יש בו מעילה **יג)** אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ולא והרי תרומת הדשן דנעשה מצותו ומועלין בו דכתיב 6 ושמו אצל המזבח משום דהואי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד **יד)** וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא לרבנן **טו)** דאמרי 7 והניחם שם **טז)** מלמד שטעונין גניזה אלא לר' דוסא דאמר שלא ישתמש בהן ליום הכפורים אחר מאי איכא למימר אלא משום דהואי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובים הבאין כאחד וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר תרי מיעוטי

אמר רבי יצאי דאמר קרא כאשר יורם בו'. בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מט:) מוקמינן לה לדבר הלמד בהיקש דאינו חוזר ומלמד בהיקש דיותרת ושתי הכליות ילפינן בשעיר עבודה זרה מפר העלם דבר של ציבור ופר העלם מפר כהן משיח ואייתר כאשר יורם בפר כהן משיח לאוקומי בפר העלם דבר למהוי כמאן דכתיב בגופיה דלא ליהוי שעיר עבודה זרה למד מן הלמד ורבי יצאי דהכא סבר לה כמאן דיליף בפרק ב"ש (שם דף מא:) יותרת ושתי הכליות בשעירי עבודה זרה מועשה לפר כו' ועוד י"ל דרבי יצאי דהכא אסמכתא בעלמא הוא [דהא] במעילה בפרק קדשי מזבח (דף טו.) א"ר יצאי אין חייבין משום מעילה אלא קדשי בדק הבית בלבד ולא בקדשי מזבח דאית בהו להכניס ולבעלים ופריך ליה ממכניות טובא ומוקי לה מדרבנן ופריך והא קרא קא נסיב פי' כל חלב לרבות האימורים ומשני אסמכתא בעלמא וה"א קרא דהכא והא דתנן בפרק אמרו לו (כריתות יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם איכא לאוקומי בעולה ואע"פ דעורה להכניס אין לחוש כיון דכל הבשר למזבח: **הוא לפני כפרה כלאחר כפרה.** הקשה ר"ת דבמעילה פ' ולד חטאת (דף יב:) אמרינן המקדיש דם לבהמת קדשים מועלין בו אלמא יש מעילה בדם ותירץ דהתם מחייב אלא שייכא כפרה אבל לאחר שחיטה אף לפני כפרה אין מועלין וא"ת דהתם תנן (דף יא.) ומייתי לה בפרק כל שעה (פסחים דף כג.) דם בתחלה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו וי"ל דמעילה דהתם מדרבנן היא וא"ת א"כ ברים מעילה (דף ג:) דדמיק לאשכוחי מעילה מדרבנן לייתי מהן משנה וי"ל דהתם אקדשים ששחטן בדרום קאי דכחנקינהו דמי וכי האי גוונא דמיק לאתויי תקון רבנן (כמה) מעילה אע"ג דבדילי מיניהו ומייתי דאיה מר' יוחנן דאמר קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה וא"ת בסוף תמורה (דף גב:) גבי מקדיש עולה לבדק הבית קאמר אי מדרבנן אימא סיפא ומועלין בה שתי מעילות ואי מדרבנן אמאי ומאי קושיא הא איכא מעילה דרבנן בדם ובקדשים שמתו וי"ל דהתם שיש מעילה דאורייתא משום עולה אין לחכמים לתקן שם מעילה כיון דבלאו הכי בדילי מיניהו ומשני דאוי למעול בו ב' מעילות בשעה בדילי מיניה ותקנו רבנן מעילה: **אין** לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו. וא"ת אדרבה לא נמעט לפני כפרה דאין לך דבר שלא נעשה מצותו שלא ימעלו בו ואע"ג דאיכא קדשים קליש היינו משום דלא אקרו קדשי שמים וי"ל דאשכחן טובא דהא דשן אין מועלין בו עד שעת תרומה ועגלה ערופה עד לאחר ירידתה **טז)**:

ולא והרי תרומת הדשן. וא"ת דתנן במעילה פרק ולד חטאת (דף יא.) דישון מזבח פנימי והמנורה לא נהנים ולא מועלין וקאמר בגמרא בשלמא מזבח החיצון דכתיב ביה ושמו אלא בדישון הפנימי מנלן משמע דמושמו דרשם דאין מועלין ובשמעתין אדרבה משמע ליה מושמו דמועלין וי"ל דמתניתין דהתם משמע דאין מועלין לדשן ומ"מ אף לאחר הרמה איכא מעילה כדדרשינן בסוף **יח)** מעילה (דף לד.) ושמו בנחת שלא יפזר אלא פנימי מנא לן דמצוה לדשן שאתה אומר שהדישון מוציאו מידי מעילה ומשני דאמר קרא והסיר מורקתו והשליך אותה אל מקום הדשן אם לענין מזבח החיצון לא צריך דהא כתיב ושמו אצל המזבח כו' והתם פריך והא אילטריך למזבח החיצון לקבוע לו מקום דכתיב קדמיה:

משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה כו'. במעילה בפרק ולד חטאת (דף יא:) מאריך יותר ומסקינן כי הכא: תרי

ח) זבחים מד.; **ט)** [פסחים כה: ושם נסמן], **ג)** [לעיל קטו: ושם נסמן], **ד)** (זבחים לז) תמורה לב: [מעילה טו. כריתות כג:], **ה)** [כריתות ד.], **ו)** [ל"ל חלב וכן איתא בתוס' לעיל לב: שילהי ד"ה אמר אביי ע"ש], **ז)** יומא עט: [מעילה יא. ע"ש זבחים מו.], **ח)** [סוכה מט:], **ט)** [קדושין כד. וש"נ], **י)** פסחים כו. כריתות ו. מעילה יא: זבחים מו. יומא יב: כד. ס., **יא)** בס"א ליתא "בו", **יב)** בס"א: הכבש קריינה, **יג)** [ויקרא ז], **יד)** [עיין תוס' יומא עט: ד"ה אין לך וכו'], **טו)** [ל"ל תמורה],

שיטה מקובצת

יח) מה שאין כן בדם. נ"ב ע' תוס' מנחות דף עד:

רבינו גרשום

מה שאין בדם שאין בו מעילה כדבעינן למימר בגמרא: ואין בו משום פיגול **ו)** ונותר אלא בבשר והנותר מבשר הזבח פיגול: וכי מה למדנו משור זבח השלמים. כלומר והלא בפר כהן משוח נמי כתיבי ביה אימורין: מה פר כהן משיח יש בו מעילה. כלומר דקדשי קדשים הוא שכולו נשרף ואין בו אכילה אף שור זבח השלמים דקדשים קלים הוא אפי' הכי יש בו מעילה: כתב רחמנא כאשר יורם. כלומר כל מה שיורם: דבר השוה בשור וכשב וזהו חלב ויותרת אבל אליה ליתיה בשור: אלא מעתה אל ימעלו בו כלומר כיון דלאו חשוב חלב ולאו חשוב אימורין אל ימעלו בו בקדשים קלים כשאר בשר שאוכלים הבעלים: אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא. כלומר דבר השוה בשור וכשב ועז אסור באכילה ולא אליה דליתא בשור: אמר קרא לכם. כלומר ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר: אלא לר' דוסא דאמר שלא ישתמש בהן כלומר אבל ראויין הן לכהן הדיוט כל השנה כולה: ואין מועלין

ט) נראה דל"ל דעתר אינו אלא בנבר דכתיב והעתר מבשר הזבח וגו' ופיגול לא צריך קרא דפיגול אינו רק בדבר שיש לו מתירין ודם גופיה מתיר הוא וכדאמרינן בזבחים דף מו:

עין משפט נר מצוה

קיז א מיי' פ"ג מהל' מעילה הל"ח:

קיח ב מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה ז:

קיט ג מיי' שם הל"ז:

קכ ד מיי' שם והל' כד ופ"ג מהל' מעילה הלכה יח:

קכא ה מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל"א [ופ"ב הל"כ] סמג לאוין קלח עוש"ע יו"ד סי' סד סעי' ח:

קכב ו מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל"ט:

תורה אור השלם

1. כַּאֲשֶׁר יוּרַם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן עַל מִזְבַּח הָעֹלָה:
ויקרא ד י
2. וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ כָּל חֵלֶב לַיהוָה:
ויקרא ג טז
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ:
ויקרא ז כג
4. וְהַקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהוָה חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה תְּמִימָה לְעֻמַּת הָעֶצֶה יְסִירֶנָּה וְאֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב:
ויקרא ג ט
5. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הוּא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר:
ויקרא יז יא
6. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֵת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג
7. וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבַּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם:
ויקרא טז כג

מוסף רש"י

כעורה זו ששנה רבי. בתמיה, וכי איכא מקובלת עליך שאתה מחזר ללמדה ממקום אחר (קדושין ט:) כלומר וכי מכוערת היא בעיניך משנה זו ששנה רבי (לעיל קטו:). **כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה.** דכתיב כל חלב לה', אלמא דמקשה בשגגה מקדשי ה' קרינא בהו (כריתות כג:). **דבר השוה בשור וכשב** ועז. שנקרא חלב בשלמן, ואליה לא איקרי חלב אלא בכבש (שם ד.). **מנא הני מילי.** דאין מעילה בדמיים (יומא נט:). **שלכם יהא.** כמולין שלכם שאין בהן מעילה (זבחים מו.). **לכפרה נתתיו.** בתורת קדשים ולא למעול בו, לענין מעילה אין בו דין קדשים (שם). **אמר קרא הוא.** דמו בנפשו הוא, בהויינו יהא (שם) אי: כי הדם הוא בנפש יכפר, הוא בהויינו יהא לפני כפרה כלאחר כפרה (יומא נט:). **מה לאחר כפרה אין בו מעילה.** דפשיטא לן כיון דנעשית מצותו אין מועלין בו, דכיון דלית ליה תו צורך גבוה לא קרינן ביה קדשי ה' (זבחים מו.). **אין לך דבר כו'.** הלכך

על כרחך לא מדרשיה הכי אלא איפכא (שם). והרי תרומת הדשן. בכל יום תוחה במתחה ותורם את הדשן מלא המתחה ממנה ונותן במזרחו של כבש, כדכתיב ושמו משמע שאם נגיחתו ואם נגלע במקומו אלמא אסור בהנאה (שם) וכיון דבהנאה אסור משום קדושתו מעילה נמי אית ביה (יומא נט:). **ובגדי כהונה.** אדרבה בגדים שכ"ג נכנס בהן לפני ולפנים ביום"כ, שאסור להשתמש בהן עוד, דכתיב ופשט את בגדי הבד וגו' והניחם שם, ודרשינן מלמד שטעונין גניזה (זבחים מו.). **וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד ועגמור טולטו מייניה (קדושין כד.) מדהכי כתביה לאידך ולא ילפא מהכייה ש"מ דזוקא הני קאמר (פסחים מה.) וכיון דלא ילפינן ולא מייתי לאיה מיניהו האי קרא נמי הואיל ואיכא למדרשיה איפכא לא מדרשיה הכי (זבחים שם). **אלא לר' דוסא דאמר כו'.** וקי"ל בגדי כהונה אין בהן מעילה, מפני שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהו זריזין לפושטן מיד (יומא ס.). **ועגלה ערופה.** דכתיב וערפו שם, והאי שם קרא ימיהא הוא לומר שם תהא קבורתה (זבחים שם).

קיז: כל הבשר פרק שמיני חולין

תרי מיעוטי כתיבי. תימה דנחד סגי וכן לעיל גבי העזים (דף קיג:עז) : **חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה.** תימה דלנותר וטומאה סגי בחד מיעוטא דילפינן מהדדי חלוז חלוז אף לקולא [ב] כדמוכח בסוף פרק בית שמאי בזבחים (דף מה:) :

הדרן עלך כל הבשר

העור והרוטב. משום דתנן פרק בהמה המקשה (לעיל דף עז.) אשליא ואינה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נגלות תנא העור והרוטב ומאי דאפסקיה משום דתנא פרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) מלא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו תנא אח"כ אותו ואת בנו ואיידי דאייר ביה בשחיטה שאינה ראויה תנא בתריה כסוי הדם [ג] ואיידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ובעוף תנא גיד הנשה דנוהג בחיה ולא בעוף ואיידי דאייר ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה בבליעת איסור תנא כל הבשר ובתריה הדר לעניינא קמייתא:

האלל. איכא דאמרי בגמרא [ד] [ה] אף מרטקא ופי' בקונטרס גיד הצואר ואי תנא גידין ולא מרטקא הוה אמינא דמרטקא שהיא קשה לא מצטרף דלא הוי בכלל שאר גידים ואי תנא אלל ה"א שאר גידים מטמו אפילו טומאת נגלות בלירוף: **הקרנים.** בגמרא [ו] מפרש מקום שחותכו ויוצא דם: **והטלפים.** ול"ג ולפרנים דלא שייכי אלא בעוף ומתניתין לא אייר במילי דעוף מדלא קתני והחרטום כדקתני במשנה דמייתי בגמרא (שם) ואפשר דגרס ולפרנים וחרטום דלא פירש הכא [פירש] במשנה אחריתי ועל לפרנים מפרש בגמרא מקום המובלע בבשר ועל טלפים לא מפרש מידי ואפשר דבטלפים אף מה שאין מובלע בבשר צריך לבשר טפי מבלפרנים: **שומר** לטומאה קלה **מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל וכו'.** [ז] ולהוליא ולהכניס לא אצטריך דמטמי דמיד נפיק כדמסיק וכי אצטריך לירוף: **חטה** בקליפתה. והא דאמר בסוף כתובות (דף קיא:) חטה שנקברה ערומה ה"ק אף כשנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים:

ולא שומר לטומאה חמורה מנלן. וא"ת ל"ל קרא דמזרעים לא אתי שכן טומאתן מרובה כדפריך בסמוך וי"ל דס"ד לרבויי מריבויא דיטמא וא"ת דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לג:) ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה דקסבר משקין מפקד פקידי ולא נטמאו המשקין עם האוכל ואמאי לא נטמאו בנגיעת הטומאה לקליפה משום שומר וי"ל דאין שם משקין עליהם עד שיצאו לאוז:

שומר

מאליו טומאת נגלות לטמא אחרים: **השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים.** ודוקא ישראל ודוקא שחיטה ודוקא טומאה ודוקא לעובד כוכבים ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך עובד כוכבים ועובדה מפרכסת אף על גב דלא חזיא לעובד כוכבים דבמיתה תליא מילתא לגבי נח ולא שריא להו שחיטה עד שתמות אפ"ה הואיל וישראל שחט שחיטה מעליתא היא [ז]ואסכמן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה בטהורה הלכך משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לעובד כוכבים אבל עובד כוכבים בשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא דלא אשכחן שחיטה לגביה ולא אוכלא משויא לה דלא אשכחן נחירה גביה והכי תניא [ח] נחרה אין בה טומאה של כלום ובטהורה לישראל [ז]לא אילטריך למתני דכ"ש דהויא אוכלא מיד בשחיטתה וטמאה לישראל לא משויא ליה אוכלא דבטלה מחשבתו: **אבל לא טומאת נגלות עד שתמות.** דהא וכי ימות מן הבהמה כתיב (ויקרא יא): **עד שיהיו אם רשאי.** דהוה ליה [ז]גיסטרא ונבלה היא דחשובה מתה ואפילו היא מפרכסת: **ריבה.** הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה כו' דהא איכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא מינהו ונבלה לא מיקריא אע"ג דשייכי בה: **המכוסה.** הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה [יא]לא בטיל וחייב [יב] הבשר נבלה וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אכל קדש: **גמ' תניא.** במתניתין דעור עצמו [ט] אין מצטרף לכזית דנבלה אע"ג דשומרין הן: **להא דתנן רבנן שומרין.** יש לטומאה קלה [יג]ששומרין האוכל מצטרפין לכביצה לטומאת אוכלין אבל לא לכזית דנבלה שהיא טומאה חמורה לטמאות אדם וכלים: **על כל זרע זרוע.** לגבי טומאת אוכלין כתיב ואע"ג דבהוה קרא טהור הוא כתיב ביה טעמא משום דלא הוכשר דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע דהוכשר טמא הוא: **קליפה.** הוא שומר לאוכל והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעודה שבולת אבל הנושרת כשכותשת [יג]במכתשת אוכל גמור הוא מתבטן לקמן (דף קיט:) [יד]המלאין שבשבלין לא הוו שומר מכלל [טו]דהויא שומר וכן עדשין אותה קליפה שהעדשה חבויה לתוכה שאין מקפידין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה ומשום הכי נקט אשר יזרע: [ט] **מאי קאמר.** ריש קתני ולא בעור אלמא לאו נבלה מיקרי ופחות מכזית לאו שיעורא הוא והדר תני דמטמא [טו]: **ועורה משלימו לכזית.** ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נגלות: יכול

מיעוטי כתיבי הכא כתיב [1]ושמו התם כתיב [2]הערופה [ח]ותלתא קראי ל"ל בדם חד למעוטי [א]מנותר וחד למעוטי [ב]ממעילה וחד למעוטי [ג]מטומאה אבל מפגול לא צריך קרא [ד]דתנן כל [ד]שיש לו מתירין בין לאדם ובין למזבח חייבין עליו משום פגול ודם גופיה מתיר הוא:

הדרן עלך כל הבשר

העור [ג]והרוטב והקיפה והאלל והעצמות והגידין והקרנים והטלפים מצטרפין [ה]לטמא טומאת אוכלין אבל [ו]לא טומאת נבלות [ז]כיוצא בו השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת [ז]מטמאה טומאת אוכלין אבל לא [ח]טומאת נבלות עד שתמות או עד שיתיז את ראשה ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות [ט]ר' יהודה אומר האלל המכונס אם יש בו כזית במקום אחד [י]חייב עליו: **גמ'** תנינא להא דת"ר שומרים לטומאה קלה ולא שומרים לטומאה חמורה שומרים לטומאה קלה מנלן דתנא [ז]דבי רבי ישמעאל [3]על כל זרע זרוע [יא] בדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן ולא שומרים לטומאה חמורה מנלן דתנו רבנן [4]בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר יכול

ובגמרא יליפינן שהשומרים מצטרפין לטומאה קלה טומאת אוכלין [יב]: **רוטב.** גלייר"א שאינה אוכלה לקבל טומאה בפני עצמה אבל מצטרפת להשלים [ג]לפי שדרך לאוכלה כשהיא קרושה על הבשר: **הקיפה.** תבלין והן עצמן לאו אוכלין חשיבי אבל לאצטרופי מצטרפין: **והאלל.** בגמרא [קכא:] מפרש: **והעצמות.** שיש בהן מוח והוא אוכל והעצם שומר לו לפיכך מצטרף עמו: **והקרנים.** [יג]מפרש בגמרא [יד] כל שחותכו ויוצא מהם דם אבל עיקרן מלמטה שהן רכין ומיהו באנפי נפשייהו לאו [טו]אוכלא נינהו: **והטלפים.** מפרש שומר: **אבל לא טומאת נגלות.** אם מנבלה הן אין מטמאין ואין מצטרפין לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא דתניא [טז] בנבלתה (ויקרא יא) ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור ואע"ג דשומר הויא אין שומר מצטרף לטומאה חמורה כדמפרש בגמרא וכן קיפה ורוטב לאו מנבלה נינהו ואלל וגידים לאו בשר הן אבל אוכלין בעלמא הוו בהדי בשר: **כיוצא בו.** יש [יז]שהוא מטמאת טומאת אוכלין להיות מקבל טומאה מן הבשר ומטמא אוכלין אחרים ואינו מטמא אבל לא טומאת נגלות. אם מנבלה הן אין מטמאין ואין מצטרפין לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא דתניא [יח] בנבלתה (ויקרא יא) ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור ואע"ג דשומר הויא אין שומר מצטרף לטומאה חמורה כדמפרש בגמרא וכן קיפה ורוטב לאו מנבלה נינהו ואלל וגידים לאו בשר הן אבל אוכלין בעלמא הוו בהדי בשר: **כיוצא בו.** יש [יז]שהוא מטמאת טומאת אוכלין להיות מקבל טומאה מן הבשר ומטמא אוכלין אחרים ואינו מטמא אבל לא טומאת נגלות. אם מנבלה הן אין מטמאין ואין מצטרפין לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא דתניא [יח] בנבלתה (ויקרא יא) ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור ואע"ג דשומר הויא אין שומר מצטרף לטומאה חמורה כדמפרש בגמרא וכן קיפה ורוטב לאו מנבלה נינהו ואלל וגידים לאו בשר הן אבל אוכלין בעלמא הוו בהדי בשר: **ריבוא.** [יח]אם מטמא אוכלין אינו מטמא אלא בשר בלבד ואינו מטמא אוכלין אחרים אבל אם מטמא אוכלין מטמא אוכלין אחרים: **אבל לא טומאת נגלות עד שתמות.** דהא וכי ימות מן הבהמה כתיב (ויקרא יא): **עד שיהיו אם רשאי.** דהוה ליה [יז]גיסטרא ונבלה היא דחשובה מתה ואפילו היא מפרכסת: **ריבה.** הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה כו' דהא איכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא מינהו ונבלה לא מיקריא אע"ג דשייכי בה: **המכוסה.** הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה [יא]לא בטיל וחייב [יב] הבשר נבלה וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אכל קדש: **גמ' תניא.** במתניתין דעור עצמו [ט] אין מצטרף לכזית דנבלה אע"ג דשומרין הן: **להא דתנן רבנן שומרין.** יש לטומאה קלה [יג]ששומרין האוכל מצטרפין לכביצה לטומאת אוכלין אבל לא לכזית דנבלה שהיא טומאה חמורה לטמאות אדם וכלים: **על כל זרע זרוע.** לגבי טומאת אוכלין כתיב ואע"ג דבהוה קרא טהור הוא כתיב ביה טעמא משום דלא הוכשר דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע דהוכשר טמא הוא: **קליפה.** הוא שומר לאוכל והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעודה שבולת אבל הנושרת כשכותשת [יג]במכתשת אוכל גמור הוא מתבטן לקמן (דף קיט:) [יד]המלאין שבשבלין לא הוו שומר מכלל [טו]דהויא שומר וכן עדשין אותה קליפה שהעדשה חבויה לתוכה שאין מקפידין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה ומשום הכי נקט אשר יזרע: [ט] **מאי קאמר.** ריש קתני ולא בעור אלמא לאו נבלה מיקרי ופחות מכזית לאו שיעורא הוא והדר תני דמטמא [טו]: **ועורה משלימו לכזית.** ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נגלות: יכול

[ט] **מיעוטי כתיבי.** אפילו למ"ד בעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי בהו דמשמע הני ולא אחריני: **תלתא קראי בדם.** לכם לכפר הוא: **לנותר.** שאם נתותר ושגג בין בדם ובין בנותר ואכלו אינו חייב אלא משום דם: **מטומאה.** אם אכלו בטומאת הגוף אינו חייב אלא משום דם: **אבל מפגול לא צריך.** למעוטי דשאם [יא] היה הזבח פגול ואכל מדמו פטיטה לן דאין בו משום פגול: **דתנן כל שיש לו מתירין.** שדבר אחר מתיר אותו בין שהוא מתירו לאדם כגון בשר קדשים שהדם מתירו לכהנים בזריקתו ובין שיש לו מתירין למזבח ולא לאדם כגון עולה שדמה מתירה למזבח דאם לא מזרק דמה אין אבריה נקטרים כדכתיב (ויקרא ז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח ניחוח: **חייבין עליו משום פגול.** אם פיגל את הזבח באחת מארבע עבודות הדם ואח"כ אכל מן הבשר שהיה בכלל היתר הדם או מן האימורים שאף הן בהיתר הדם חייב כרת אבל כל דבר שאין אחר מתירו אלא הוא מתיר עצמו כגון הדם והקומץ והקטורת ומנחת כהנים שכולה כליל אין חייבין עליהם משום פגול משום דעיקר פגול בשלמים כתיב ומייניהו יליפינן מה שלמים יש להם מתירין לאדם ולמזבח חייבין עליהם משום פגול אף כל כו':

הדרן עלך כל הבשר

העור והרוטב. העור של בהמה שחוטה כגון פחות מכביצה בשר ועורה אדוק בה ומשלימה לכביצה מצטרף מפני שהוא שומר

תורה אור השלם

1. וְקָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בְּד וּמִכְבְּסֵי בְד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג
2. וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל הַחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַּנָּחַל: דברים כא ו
3. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵע טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז
4. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא וכו' בגמ' מרטקא כל"ל ומיהא אף נמתק:

לעזי רש"י

גליי"א. ליחה.

מוסף רש"י

תרי מיעוטי כתיבי. לומר שאין למדין מהן (זבחים מו.). כתיב ושמו. מהיכן ליה למכתב ושם וכתיב ושמו, לזה ולא לאחר (שם). הערופה. זו ולא אחרת כזו (שם) דה"ל קמייתא ימיה הוא, לומר לך הני הוא דמולין בהן לאחר שנעשית מעומס אבל אחריני לא (מעילה יא:). ותלתא קראי. לכם לכפר הוא (זבחים מו.). חד למעוטי מנותר ר'. שאם אכל דם נותר בשוגג אינו חייב אלא אחת משום דם, וכן אם אכל דם קדשים בטומאת הגוף שהיא בכרת אינו חייב אלא אחת משום דם, וכן אם שגג בדם והזיד באחת מאלו פטור מכרת (יומא ס.) לכם, כשאר חולין ולא כקדשים, לכפר לכפרה נתתיו כקדשים ולא לדבר אחר כקדשים אלא כחולין, ולא יתחייבו עליו משום טומאה, והוא למעוטי ממעילה כדאמרן (זבחים שם). אבל מפגול לא צריך קרא. למעוטי שאם אכל דם מפיגול ממילתא אחריתי ופקיה לן דפטור מכרת דפיגול (יומא שם). בין לאדם בין למזבח. שאחרים מתירין אותן או לאכילה אדם, כגון בשר הקדשים הנאכל שאלו זריקת הדם, שכל זמן שלא מרק אסור באכילה, כדכתיב ודם זבחיך יִשָּׁפֵךְ והדר והבשר תאכל, או מתירין למזבח, כגון אימורין שזריקת הדם מכשרתן למזבח, כדכתיב וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח ניחוח, מי נמי אפילו ניחוח, תיימין עליו משום פיגול, אם אכל מהן מקרבן תפוגל חייב כרת, דכתיב והנפש האוכלת ממנה עונה תשא, אבל מתיר אחרים, כגון הדם והקומץ, אין חייבין עליו משום פיגול, דגמרינן משלמים, דפיגול בשלמים כתיב ושלמים יש להן מתירין

(ב) [יומא ס.], (ג) זבחים מג. [מו. יומא ס.], (ד) (מעילה יז) [טהרות פ"ט מ"ד], (ה) [טהרות שם] לעיל ב. [ע"ש בתוס' ד"ה והתנן], (ו) [תוס' פ"ש ה"ו לקמן קכא.], (ז) [ע' תוס' לקמן קכא. ד"ה ר' יהודה וכו'], (ח) [נמצות ע: לקמן קיט:], (ט) [ל"ל תני מיעוטי וכן איתא בכל מקומ], (י) [לקמן קכא.], (יא) [לעיל עז:], (יב) [לקמן קכא:], (יג) ל"ל בבשר, (יד) כ"ס"א: ועצמות, (טו) [ע"ש מ"ש שם על הגליון], (טז) [ועיין היטב תוס' קדושין ג: סוף ד"ה ותשמ כתמות וכו' ולפלו לייסב], (יז) [כלומר דתנא נמי ביה שחיטה שאינה לתאיה תוי"ט], (יח) עיין ברש"ש, (יט) [לקמן קכא.].

שיטה מקובצת

(א) על כל זרע זרוע אשר יזרע כדרך: (ב) טומאת אוכלין קרי טומאה קלה דאינה מטמאה אדם וכלים: (ג) אבל מצטרפת להשלים לכביצה לפי שדרך לאכלה: (ד) והקרנים משום שומר מפרש בגמ' כל שחותכו: (ה) ומיהו באנפי נפשייהו לאו אוכלין נינהו אבל מצטרפין להשלים הס"ד: (ו) כיוצא בו יש עוד שהוא מטמא: (ז) שחיטה מעלייתא היא דאשכחן: (ח) והכי תניא בגמרא נחרה אין בה: (ט) ובטהור לישראל או לעובד כוכבי' לא איצטריך: (י) דה"ל עשאה גיסטרא: (יא) ואחשביה שכנסו לא בטיל וחשיב כבשר נבלה וחייב עליו אם נגע בו ונכנס למקדש או אכל קדש: (יב) ששומרי האוכל מצטרפין עמו לכביצה: (יג) כשכותשין אותה במכתשת: (יד) המלאי שבשבלין: (טו) מכלל דקליפה החיצונה הויא שומר וכן עדשים: (טז) והדר תני דמטמא במאי איטמי ליה: ועוד וכו' כן כתוב בקצת פירושי רש"י ז"ל: (יז) ולהכניס ולהוציא לחוד לא איצטריך דמטמא דמיד:

רבינו גרשום

בהן ובכשיו לא הוו תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובים הבאין כאחד: תרי מיעוטי כתיבי. כלומר בהני תרתי מועלין בהן אבל לאחריני לא מועלין בהן: אלא תלתא קראי דכתיב בדם למה לי כלומר תלתא מעוטי דכתיב ביה למה לי חד למעוטי מנותר כלומר האוכלו כדאמרינן לעיל אבל מפגול לא צריך קרא כלומר (דחייבין) [דאין חייבין] עליו משום פגול דתנן כל שיש לו מתירין כו' לאדם קומץ דמתיר שירי מנחה לכהנים אחר הקטרתו למזבח. [למזבח דהיינון הדם שאין מקטיר אימורין עד שיזרוק הדם:

סליק פרקא

העור והרוטב כו' כולן מפרש לקמן מצטרפין לטומאת אוכלין לכביצה אבל לא טומא' נבלות לכזית. כיוצא בו השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים כו' כלומר אע"פ שעדיין מפרכסת מטמא טומאת אוכלין: תנינא להא דת"ר שומרין לטומאה קלה כלומר תנינא במתניתין מה דת"ר במקום אחר שומרין לטומאה כו' כלומר שומר מצטרף לאוכלין לטמא טומאת אוכלין שהוא (חשוב) טומאה קלה: ואין מצטרף לטומאת נבלות שהיא טומאה חמורה שמטמא במשא. מנלן דשומר מצטרף לטומאה קלה דתנא דבי ר' ישמעאל כו' חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה זהו שומר: ולא שומר לטומאה חמורה מנלן. כלומר דאין מצטרף שומר: דת"ר בנבלתה ולא בעור.

השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין. שאם חזרה וגעגה בחוליה אחרים מטמאים אע"פ שמפרכסת, דמהניא לה שחיטת ישראל למהוי מחשבה הואיל ושחיטה דטומאה חזיא לה בבהמה טהורה, אי נמי אפילו עדיין ממש דעגלה היא, איכא למימר כה טומאת אוכלין, כגון דאיכא פחות מכזית ממנה דלא חזי לטומאת נבלות מלגרף מלגרף בהדי פחות מכביצה אוכלין ומשלימו לכביצה (בכורות ט:). **האלל המכונס.** הנאסף יחד יפה (לקמן קכא.). **חייב עליו.** משום נבלה, כין שאוכלו כין שנוגע בו ונכנס למקדש, ופליג אמתני' דקתני אבל לא טומאת נבלות (שם). **כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה.** שאין מקפידין אם קליפתן סובבתן, כך הם מצטרפין לטומאה, דשומר האוכל מצטרף עמו (מנחות ע:).

מיעוטי כתיבי. אפילו למ"ד בעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי בהו דמשמע הני ולא אחריני: **תלתא קראי בדם.** לכם לכפר הוא: **לנותר.** שאם נתותר ושגג בין בדם ובין בנותר ואכלו אינו חייב אלא משום דם: **מטומאה.** אם אכלו בטומאת הגוף אינו חייב אלא משום דם: **אבל מפגול לא צריך.** למעוטי דשאם [יא] היה הזבח פגול ואכל מדמו פטיטה לן דאין בו משום פגול: **דתנן כל שיש לו מתירין.** שדבר אחר מתיר אותו בין שהוא מתירו לאדם כגון בשר קדשים שהדם מתירו לכהנים בזריקתו ובין שיש לו מתירין למזבח ולא לאדם כגון עולה שדמה מתירה למזבח דאם לא מזרק דמה אין אבריה נקטרים כדכתיב (ויקרא ז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח ניחוח: **חייבין עליו משום פגול.** אם פיגל את הזבח באחת מארבע עבודות הדם ואח"כ אכל מן הבשר שהיה בכלל היתר הדם או מן האימורים שאף הן בהיתר הדם חייב כרת אבל כל דבר שאין אחר מתירו אלא הוא מתיר עצמו כגון הדם והקומץ והקטורת ומנחת כהנים שכולה כליל אין חייבין עליהם משום פגול משום דעיקר פגול בשלמים כתיב ומייניהו יליפינן מה שלמים יש להם מתירין לאדם ולמזבח חייבין עליהם משום פגול אף כל כו':

הדרן עלך כל הבשר

העור והרוטב. העור של בהמה שחוטה כגון פחות מכביצה בשר ועורה אדוק בה ומשלימה לכביצה מצטרף מפני שהוא שומר

יכול שאני מוציא בו'. שהנוגע כנגד הבשר לא יהא טמא דאפילו מעשה יד [ג]לא עבד להכניס ולהוציא טומאה לא נעביד האי שומר דכיון דאימעיטו מאיצטרופי אפילו תורת יד האוכל לא ניהוי ליה דשאם נגע יד האוכל הטמא בדבר אחר יצפינן לקמן דמוציאה טומאה מן הטמא לטהור והאי שומר לאו יד הוא ושמירתו לא תשוייה אפילו לחשיבות יד תלמוד לומר יטמא [ד]: **כל שהוא יד.** עצם שאין בו מוח ובריאשו האחד בשר: **טמא.** אם היה טהור וגע היד בשרן מכנסת טומאה לאוכל דאע"ג דאיהו לאו אוכל הוא מקבל טומאה כאוכל עצמו: **ומטמא.** אם אוכל טמא הוא וגע ידו באוכל טהור מטמאו: **ואינו מצטרף.** לכביצה: **וכל שהוא שומר אע"פ שאינו יד.** כגון עור שנגדו כזית בשר: **טמא.** אם היה טהור מקבל טומאה ומכניסה לאוכל: **ומטמא.** אם היה אוכל טמא וגע שומרו בטהור מוציא שומר את הטומאה מזה לזה: **לא יד ולא שומר.** כגון שערי [ד]: **טמא הוא לכם לכל שבצרכיכם.** לכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה הכל טמא הרי לך שהיד מביאה טומאה לאוכל דהא יד גבי הכנת טומאה כתיב: **וכי ימות וגו'.** הרי יד להוציא דהא נבלה לאו בת הכנסה היא שהטומאה מגופה ויד דכתיב בה לטמויי אחריני כתיב: **יד להכנים ולהוציא.** כלומר הרי לנו יד להכנים דטומאת אוכלין ויד נבלה להוציא: **שומר.** דכתב רחמנא לעיל מעל כל זרע זרוע [ויקרא יא] למה לי: **ה"ג ואימא יד להכנים ולא להוציא ושומר להכנים ולהוציא.** כלומר יד האמורה באוכלין להכנים היא אבל לא להוציא ומנבלה לא יצפינן להוציא כדאמרינן לקמן דשאני נבלה דטומאה חמורה היא וכי כתב שומר להוציא כתיב להכנים אתי בק"ו מיד אבל יד להוציא ושומר לצרף ליתא לך: **ומשני יד להכנים ולא להוציא לא מצית אמרת דהשתא עיולי מעיילא.** ואע"פ שעדיין לא ירדה לו טומאה אפוקי מיבעיא הלכך כיון דמכנסת כ"ש דמוציאה ושומר אתי להכנים ולהוציא בק"ו והאי דכתביה רחמנא לצרף כתביה: **ואימא יד.** דכתיבא באוכלים להוציא כתיבא ולא להכנים והכנסה לא אתי מהוצאה וכתב שומר לרבות בו אף הכנסה אבל יד להכנים ושומר לצרף לא ולקמיה [ע"ב] משני מעיקרא כי כתיבא יד באוכלין אתחלת טומאה כתיבא דהיא הכנסה ומיהו השתא משני ליה שינויא אחרינא: **יד יפירא כתיבא.** ועל כרחך תרתי להוצאה לא איצטריך דל חד מיינייהו להכנסה וכיון דאיתא הכנסה והוצאה ביד ליף שומר בק"ו וכי כתביה רחמנא לצרף כתביה: **הי מיינייהו מייתר.** כולהו להוצאה צריכי: **וליתו הנך.** תנור ונבלה: **זרעים טומאה מרובה.** שמקבלין טומאה מולדי טומאה תאמר בתנור שאינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה וכן מנבלה מרובה טומאת אוכלין כדתנן מתניתין ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות: **תנור מטמא אוכלין באוירו.** שהתנור תחלה [ה]הוי ואוכלין שנייס כדתניא בספסים בפרק ראשון (דף כ:) דת"ר תוכו [ויקרא יא] אע"פ אלא נגע מה תוכו האמור לטמא כו' אלמא תנור מטמא לאוכלין אע"פ שאינן נוגעין בו תאמר בנבלה ובזרעים טמאין שאינן מטמאין אחרים אא"כ נגעו בהן כל הנך דקאמר תיתי מיניה בבנין אב קאמר טימא כאן וטימא כאן מה מצינו כאן שהיד מוציאה טומאה לאחרים אף כאן יד מוציאה טומאה לאחרים: **הי היפי.** איזו מהן לא תכתוב ותיתי מיינייהו: **ותיתי מהנך.** הלד השוה שבהם שהן טמאין וידן מוציאה טומאתן לאחרים אף אני אביא זרעים טמאים שתהא ידן מוציאה טומאתן לאחרים: **אמר רב הונא בריה דרב יהושע.** הא דהכשר לאו פירכא היא דהיינו גמר מלאכה דילהו ותנור נמי בלאו גמר מלאכה לאו טמא הוא: [ו]**מה להנך שכן מיטמאין.** קבלו הטומאה שלא בנגיעה דהא אמרן בכל הכשר (לעיל דף קטו:) דמה הלד פרכינן כל דהו: **אלא יד דנבלה.** מייתר דתיתי מהנך דכי פרכת מה לזרעים שכן טומאתן מרובה תנור יוכיח מה לתנור שכן טמא אחרים מאוירו זרעים יוכיחו וחזר הדין הלד השוה שבהן שהן טמאין וידן מוציאה [ז]טומאה לאחרים אף אני אביא נבלה אלמא מייתר יד דנבלה להוציא: **למה לי דאם אינו ענין לה.** דהא אתיא במה הלד: **תנהו ענין ליד דעלמא.** [ח]לאוכלין ואם אינו ענין להוצאה דהא בדילהו יד כתיבא תנהו להכנסה הרי יד להכנים ולהוציא ושומר לצרף: **שלא תאמר דיו.** אי לא הוה כתיבא בגופה וגמרה מהנך הוה אמינא דיו ליד נבלה הלמדה מאלו להיות כאלו דמה אלו לא מטמו אדם אף נבלה הואיל ויד דילה מהנך אתיא לא תטמא אדם דרך ידה כגון תחב קיסם בכזית בשר נבלה להיות לו יד וגע אדם בו לא יטמא עד שיגע בנבלה עצמה וכן עצם של נבלה עצמה נמי דהויא יד: **ושומר דנבלה.** דרבינן לה לעיל דאמר יכול אף עור שיש עליו כזית בשר מטמאין לא יהא טמא ת"ל יטמא לא צריך למיכתביה דלמאי הלכתא כתביה: **אי לאצטרופי.** הא מעטיה מהכי דקתני ריפא בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית: **תנהו ענין ליד דנבלה.** שאף ע"פ שאינו שומר תוליא: **ואם אינו ענין לה.** דהא בגופה כתיבא תנהו ענין ליד דעלמא ולהוציא לא איצטריך אלא להכנים. האי דנקט תנהו ענין ליד דנבלה והדר איצטריך ליה למימר תנהו ענין ליד דעלמא ולא נקט הכי אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין ליד דעלמא הכי שייך למיתני שפיר מדכיון דיתורא דשומר בנבלה כתיבא תנהו ענין לנבלה דנבלה היא וכיון דמשום יד אתא תנהו ענין ליד דעלמא דיד ויד הוא אבל שומר דנבלה להיות ענין ליד דעלמא לא שייך למימר: ואימא

יכול הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא תלמוד לומר [1]יטמא מאי קאמר אמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מיחסרא והכי קתני בנבלתה [א]ולא בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית יכול שאני מוציא אף עור שיש עליו כזית בשר הנוגע כנגד בשר מאחוריו יכול לא יהא טמא [ב] ואפילו מעשה יד נמי לא עביד [2]תלמוד לומר יטמא [ג]תנן התם [3]כל שהוא יד ולא שומר טמא ומטמא ואינו מצטרף שומר ואע"פ שאינו יד טמא ומטמא ומצטרף לא יד ולא שומר לא טמא ולא מטמא ידות היכא כתיבי דכתיב [2]וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא [ד]לכם לכם לכל שבצרכיכם לרבות את הידות וכתיב [1]וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לכם לכל שבצרכיכם לרבות את הידות יד להכנים ולהוציא שומר להכנים ולהוציא לא צריך קרא ק"ו מיד אתי ומה יד שאינה מגינה מכנסת ומוציאה שומר לא כ"ש שומר דכתב רחמנא למה לי ש"מ לצרף ואימא יד להכנים ולא להוציא שומר להכנים ולהוציא אבל יד להוציא ושומר לצרף לא יד להכנים ולא להוציא לא מצית אמרת השתא עיולי מעיילא אפוקי מיבעיא ואימא יד להוציא ולא להכנים שומר להוציא ולהכנים אבל יד להכנים ושומר לצרף לא [ה]יד יתירא כתיב [3]תנור וכירים יותץ וגו' לכם לכל שבצרכיכם לרבות את הידות הי מינייהו מייתר לכתוב רחמנא בזרעים וליתו הנך מינייהו מה לזרעים שכן טומאתן מרובה לכתוב רחמנא בתנור וליתי הנך מינה מה לתנור שכן מטמא מאוירו לכתוב רחמנא בנבלה וליתי הנך מינה מה לנבלה שכן מטמאה אדם ומטמאה במשא וטומאה יוצאה מגופה חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא בזרעים ותיתי מהנך מה להנך שכן [3]מטמאין שלא בהכשר תאמר בזרעים שאין [3]מטמאין אלא בהכשר אמר רב הונא בריה דרב יהושע פירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי אלא פריך הכי מה להנך שכן [3]מטמאין שלא בנגיעה תאמר בזרעים שאין [3]מטמאין אלא בנגיעה לא לכתוב רחמנא בתנור ותיתי מהנך מה להנך שכן אוכל [ו] לא לכתוב רחמנא בנבלה ותיתי מהנך [3](אין הכי נמי אלא) יד דנבלה למה לי אם אינו ענין ליד נבלה תנהו ענין ליד דעלמא יד להכנים יד להוציא שומר לצרף ואכתי יד דנבלה אצטריך דאי לא כתב רחמנא בנבלה הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה הנך לא מטמא אדם אף נבלה לא מטמאה אדם אלא יד דנבלה מיצרך צריך ושומר דנבלה הוא דלא צריך למאי הלכתא כתביה רחמנא אי לאיצטרופי [3] אמרת לא מצטרף ולהוציא קל וחומר מיד אתי אלא אם אין ענין לשומר דנבלה תנהו ענין ליד דנבלה ואם אינו ענין ליד דנבלה תנהו ענין ליד דעלמא יד להוציא יד להכנים ושומר לצרף ואימא

שומר דכתב רחמנא למה לי ש"מ לצרף. וא"ת לפי' ר"ת ורבינו שמואל[ה] דבעו כביצה לקבל טומאה מנלן לירוץ בשומר להכניס דאימא קרא אתא להוציא וי"ל כיון דיד מכניס ומוציא ושומר מכניס ומוציא לענין לירוץ שומר נמי לא שנא:

מעיקרא

מסורת הש"ם

א) עוקצין פ"א מ"ג, ג) ל"ל מיטמאין, ג) רש"ל מ"ז, ד) [ותמיכת בשר בראשו או עצם דק וקטן שמחובר בו אוכל ואינו לאוי להיות יד מחמת קטנו ולא טמא ומיטמא כו' כן הוא בס"א ועיין רש"ן], ה) [עיין תוס' שבת לא. ד"ה אי ותוס' פסחים לג: ד"ה לאימא],

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט
2. וְכִי יֻתַּן מַיִם עַל זָרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח
3. וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ טְמֵאִים הֵם וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם: ויקרא יא לה

גליון הש"ם

גמ' יד יתירא כתיב. עיין נזה דף כו ע"א תוס' ד"ה מן המעור:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מה להנך שכן אוכל אלא לא לכתוב וכו' ואלא יד: (ב) שם לאיצטרופי האמרת:

מוסף רש"י

כדי. עם מכס (גיטין פח:).

שיטה מקובצת

א) יכול לא יהא טמא דאפי' מעשה יד: ב) יד יתירא כתיב. נ"ב עי' תוס' לעיל דף כד ע"ב: ג) לא יהא טמא דאפי' מעשה יד להכניס ולהוציא: ד) ת"ל יטמא יו"ד יתיר' קא דרי' דהו"ל למיכתב טמא וכתב יטמא לרבויי טומאות. הס"ד ומה"ד כל שהוא: ה) שהתנור תחלה והאוכלים שניים כדתניא בפסחים. נ"ב ואמרי' נמי לעיל בפ' ראשון (ד' כד:) דת"ר תוכו כך נ"ל: ו) מה להנך שכן מיטמאין קבלו וכו' נ"ב נ"א בקצת פירושי רש"י ז"ל כ"י שכן מיטמאין מקבלין טומאה שלא בנגיעה והתנון קבל מאוירו: מה להנך שכן אוכל דהך פירכא לאו קולא וחומרא הוא הוה אמינא דהא אמרינן בכל הכשר וכו': ז) וידן מוציאה טומאתם לאחרים אף אני: ח) תנהו ענין ליד דעלמא דאוכלין ואם אינו ענין:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהל' אבות הטומאה הל' ז: ו ב מיי' שם הל"י: ז ג מיי' פ"ה מהל' טומאת אוכלין הל"ה: ח ד מיי' שם הל"ה:

רבינו גרשום

הנוג' כנגד בשר מאחוריו דאינו טמא ונסיב לה קרא דטמא: חסורי מחסרא והכי קתני וכו' דאפי' מעשה יד נמי לא עביד כלומר דהעור לא יהא חשוב אפי' יד דנבלה. ת"ל יטמא דהעור חשוב כיד ומטא: כל שהוא יד ולא שומר כגון ידות של שבלים ועוקצין של פרי טמא ומטמא ואין מצטרף כלומר טמא מחמת אוכל שאם נטמא האוכל מטמא היד: ומטמא. שאם נטמא היד מטמא האוכל: ואין מצטרף. כלומר שאם אין באוכל כביצה אלא בכלל יד אין מצטרף עמו לטמא טומאת אוכלין: שומר אע"פ שאין יד. כגון קליפה של אגוזים וקליפה של רמונים: לא יד ולא שומר. כגון נץ של רמון ושל תמר עליו דקין שעל הפרי בראשו: ידות היכא כתיבן. כלומר דיד יהא כאוכל: דכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה. זו היא יד דנבלה: יד להכניס ולהוציא כלומר להכניס הטומאה מן הידות לאוכלין דאי נטמא היד נטמא האוכל. ולהוציא כלומר להוציא את הטומאה מן האוכל לידות דאי נטמא האוכל נטמא היד: שומר שמגין. כלומר שמגין על הפרי: ואימא יד להכניס ולא להוציא שומר להכניס ולהוציא כלומר שומר הפרי. אבל יד להוציא ושומר לצרף לא כלומר שומר הפרי. יד יתירא כתיב ביה כלומר מאותו יד יתירא מפקינן יד להכניס [ולהוציא] ומעל זרע זרוע מפקינן שומר לצרף: מה לזרעין שכן טומאתן מרובה. כלומר כשמצינו במתנית' ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות: אמר רב הונא בריה דר' יהושע פירות שלא הוכשרו כו' כלומר את אמרת תאמר בזרעים שכן אין מטמא אלא בהכשר ודבר קל הוא ואין למדין קל מחמור להחמיר אלא להקל בענין זה אין תנור חמור מזרעים שפירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו: מה להנך. שמטמאין שלא בנגיעה דתנור מטמא מאוירו ונבלה מטמא מעצמה: לא לכתוב רחמנא בנבלה ותיתי מהנך. דהיא חמורה מכולן: אם אינו ענין ליד נבלה. כלומר דנפיק מתנור ומזרעים: יד להוציא ויד להכניס שומר לצרף. כלומר יד להוציא מיד דכתיב בהו בזרעים ויד

מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא. הקשה רבי אליהו מגנן ידות בכלים דעלמא דמיד דזרעים ותגור ונבלה לא אתו דמה להנך שאין להם טהרה במקוה וגרמא משום דדרשינן בתורת כהנים והנוגע בהן לרבות את הידות והוה אפשר לדשאר כלים איצטריך ואי לא כתיב אלא ההוא קרא לחודיה הוה מוקמינן ליה בדמסתבר טפי: **וכשם שאין** מקבלין טומאה אלא לבשיתלשו. ופ"ת אדרבה יותר ראוי לתלות טומאה בהכשר דמה שאין מטמא זה תלוי בהכשר דמעיקרא לא הוכשרו וכ"ת דאפשר באילן מלא פירות שנתלש והוכשר וחזר ונטעו אי אפשר לומר כן דהא כשחזר ונטעו בטל ליה הכשר כשהשרים שאפילו טומאה בטלה כדאמרינן (תרומות פ"ט מ"ז) גבי גידולי תרומה וי"ל דפשיטא ליה שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כדפי' בקונטרס שאם (ד) אומר מחוברין טמאין טימאת [את] הכל וקאמר דה"ל אין מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו אפילו לקבל טומאה אחר התליה וא"ת מהתם טעמא דפשוט לו בטומאה תפשוט לו בהכשר שאם אתה אומר כן הכשרת הכל במחובר וי"ל דאין זה תימה כל כך אם נאמר דהוכשר הכל במחובר ע"י גשמים שנופלין על הזרעים: **אין** יד לפחות מכזית. פי' בקונטרס לגון פול או חלי זית בשר ולו יד והרי הוא (ה) עם כביצה אוכלין ואין גרמא דאפילו היה נוגע בחלי זית עצמו לא היה טמא מדאמרי' בפ"ק (לעיל דף כד:) התורה העידה על כלי חרס שאפילו הוא מלא חרדל אלמא אי לאו אויר כלי חרס לא הוי כמו במחובר אע"פ שנוגעין יחד ותנן נמי בפרק במה דברים (דף כ:) הכלי מגרף כל מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה ומבעיא לן בהקומץ רבה (מנחות דף כד.) אי דוקא דנגעי אהדדי או לא ואי נגיעה חשיב כמחובר א"כ פשיטא דבלא נגיעה איירי דבנגיעה לא היה צריך צירוף כלי וגרמא לפרש שזה חלי זית מחובר עם כביצה אוכלין אבל אינו מחובר כל כך ואם היה מגביה אותו היה ניתק אותו כביצה אוכלין מאותו פחות מכזית דלא הוי יד לשאר אוכל אלא לפחות מכזית ולפי' הקונטרס שמפרש בעלמא דאוכל כל שהוא מקבל טומאה א"ל לומר שהוא מחובר עם שאר אוכלין אלא בעי אם מכנים טומאה לאותו חלי זית אבל להוציא אפילו היה זית שלם וגבע בו לא היה טמא דצריך כביצה ואפילו אם אין מקבל טומאה בכל שהוא מדאוריתא איכא למימר דמבעיא ליה אי מקבל טומאה מדרבנן דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא: **והבית** מאהיל (ו) עליה הבית טמא. ויל למת נפקא לן במה הלד מנבלה ותנור דמה נבלה שאין מטמא באהל כו' ואי פרכת מה לנבלה שכן אוכל תאמר במת שאין אוכל כדאמרינן בפרק דם שחיטה (זמ) תנור יוכיח מה לתנור שכן מטמא מאוירו נבלה תוכיח הלד השוה שבהם שמטמא וידיחם כיולא בהם כו' וא"ת לענין אהל נימא דיו וי"ל דמעיקרא (ז) ואי לא אשכחן בטומאה חמורה ידות הוה פרכינן על נבילה דיו אבל השתא דאשכחן יד בטומאה חמורה דהוי כגוף לענין מת נמי משוינן יד כגוף: ורב

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר דעלמא שומר להכנים ושומר לצרף אבל יד להכנים לא אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא אלא שומר דנבלה למה לי לגופיה ולמאי אי לאצטרופי אמרת לא מצטרף אי להכנים ולהוציא ק"ו מיד אתיא (ח) מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא אי הכי שומר דעלמא (ט) אימא לך להכנים ומלתא דאתי בקל וחומר טרח וכתב לה קרא (י) היכא דאיכא למידרש דרשינן רב חביבא אמר שאני שומר דנבלה כיון דמעשה יד קא עביד איד שדינן ליה מתקיף לה רב יהודה בר ישמעאל הא דתנן (יא) הפיטמא של רמון מצטרפת והנץ שלו אין מצטרף ואמאי קרי כאן על כל זרע זרוע וליכא ותו הא דתנן העור והרוטב והקיפה וכו' מצטרף לטמא טומאת אוכלים מנלן אלא תלתא קראי כתיבי (יב) על כל זרע זרוע אשר יזרע חד לשומר דזרעים וחד לשומר דאילנות אידך לשומר בשר וביצים ודגים אמר רב חייא בר אשי אמר רב יש יד לטומאה ואין יד להכשר ור' יוחנן אמר (יג) יש יד לטומאה ולהכשר במאי קמיפלגי (יד) איבעית (טו) אימא סברא איבעית אימא קרא איבעית אימא קרא מר סבר (טז) מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ומר סבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו איבעית אימא סברא מר סבר הכשר תחלת טומאה הוא ומר סבר הכשר לאו תחלת טומאה הוא תניא כוותיה דרבי יוחנן כשם שיש יד לטומאה כך יש יד להכשר וכשם (יז) שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כך (יח) אין מקבלין הכשר אלא (יט) עד שיתלשו אמר רב אין יד לפחות מכזית (כ) ואין שומר לפחות מכפול ורבי יוחנן אמר (כא) יש יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול מיתיבי (כב) ב' עצמות ועליהן ב' חצאי זיתים והכנים ראשיהן (כג) (כד) ב' לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב היאך שני עצמות מצטרפין לכזית ורב

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר דעלמא שומר להכנים ושומר לצרף אבל יד להכנים לא אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא אלא שומר דנבלה למה לי לגופיה ולמאי אי לאצטרופי אמרת לא מצטרף אי להכנים ולהוציא ק"ו מיד אתיא (ח) מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא אי הכי שומר דעלמא (ט) אימא לך להכנים ומלתא דאתי בקל וחומר טרח וכתב לה קרא (י) היכא דאיכא למידרש דרשינן רב חביבא אמר שאני שומר דנבלה כיון דמעשה יד קא עביד איד שדינן ליה מתקיף לה רב יהודה בר ישמעאל הא דתנן (יא) הפיטמא של רמון מצטרפת והנץ שלו אין מצטרף ואמאי קרי כאן על כל זרע זרוע וליכא ותו הא דתנן העור והרוטב והקיפה וכו' מצטרף לטמא טומאת אוכלים מנלן אלא תלתא קראי כתיבי (יב) על כל זרע זרוע אשר יזרע חד לשומר דזרעים וחד לשומר דאילנות אידך לשומר בשר וביצים ודגים אמר רב חייא בר אשי אמר רב יש יד לטומאה ואין יד להכשר ור' יוחנן אמר (יג) יש יד לטומאה ולהכשר במאי קמיפלגי (יד) איבעית (טו) אימא סברא איבעית אימא קרא איבעית אימא קרא מר סבר (טז) מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ומר סבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו איבעית אימא סברא מר סבר הכשר תחלת טומאה הוא ומר סבר הכשר לאו תחלת טומאה הוא תניא כוותיה דרבי יוחנן כשם שיש יד לטומאה כך יש יד להכשר וכשם (יז) שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כך (יח) אין מקבלין הכשר אלא (יט) עד שיתלשו אמר רב אין יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול ורבי יוחנן אמר (כא) יש יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול מיתיבי (כב) ב' עצמות ועליהן ב' חצאי זיתים והכנים ראשיהן (כג) (כד) ב' לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב היאך שני עצמות מצטרפין לכזית

כתיב שומר אלא בזרעים וטעמא משום דזרעי ליה בהדיה הוא: (כה) **ג' קראי.** זרע זרוע יזרע: **יש יד לטומאה.** להכנים ולהוציא כדאמרינן [ע"א]: **ואין יד להכשר.** אין תורת יד לענין הכשר שאם הוכשרה היד לא הוכשרו הזרעים: **מקרא נדרש.** (כו) (כז) לכל דנפקי ידות מיניה נדרש לפניו אטמא הוא ולא לפני פניו אוכי יותן מים להוא רישא דקרא: **אחלא טומאה הוא.** ויש לו יד (כח) טומאה: **וכשם שאין.** זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כדאמרינן בת"כ (כט) אם אתה אומר מחוברין טמאין טימאת את הכל שאין לך מחוברין שאין שרגים מצויין אצלם: **פול.** פחות הרבה מכזית: **אין יד לפחות מכזית.** אם יש אוכל פחות מכזית כגון פול או חלי זית בשר ולו יד והרי (ל) הן עם אוכלין כביצה ונגעה טומאה ביד הואיל ועיקרו אינו כזית ביחד אין חשוב להיות לו יד והכל טהור אבל יש שומר לפחות מכזית ובלבד שיהא כפול: **וכן אין שומר לפחות מכפול.** לא להצטרף לענין כביצה ולא להכנים ולהוציא כגון עצם וכו מוח פחות מכפול והוא עם אוכלין כביצה או עדשים בשרביטיהם: **ורבי יוחנן אמר כו' ויש שומר לפחות מכפול.** אבל יד לפחות מכפול לא מלא ערביבו ותני יש יד ויש שומר לפחות מכפול: **והכנים ראשיהן הבנים.** אותן ראשין שאין בשר עליהן והן שלם מת: **הבית טמא.** המאהיל על היד כמאהיל על הבשר עצם בלא בשר מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל [אהלות פ"ל מ"מ]: **היאך שני עצמות.** אם היה עצם אחד ובראשו אחד כזית (לא)מודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית אבל יד לפחות מכזית לא אמרינן:

ורב

האוכל: מר סבר מקרא נדרש לפניו כלומר כתיב וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם אלו הידות ונדרש לפניו כלומר היכא אמרי' לכם לרבות את הידות לענין טומאה שלפניו דלכם הוא ולא לפני פניו וכי יותן זה הוא ההכשר והוא לפני פניו דלכם: מר סבר הכשר תחלת טומאה היא. כלומר כשם שיד לטומאה כך יד להכשר: אין מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו. כלומר שאם הוכשר במחובר לא חשוב הכשר: אמר רב אין שומר לפחות מכפול. כלומר מה דאמרי' דשומר מכנים ומוציא ומצטרף אין חשוב שומר לפחות מכפול ואין יד לפחות מכזית כלומר מה דאמרי' דיד מוציא ומכנים אין חשוב יד לפחות מכזית אוכלין. מיתיבי שני עצמות ועליהן שני חצאי זיתים. כלומר והכנים הידות לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא אע"ג דשני חצאי זיתים חוץ לבית דאמרי' דמצד זה שבשר המת שעליו בא הטומאה לצד אחר:

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ה מהל' טומאת אוכלין הל' כח:
י ב מיי' שם הל"ד:
יא ג מיי' שם הל"ג:
יב ד מיי' פ"ג שם הל"ח:
יג ה מיי' פי"ב שם הל"ח [וכ"ה הלכה ח]:
יד ו מיי' פ"ה שם הל"ג:
טו ז מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הל"ט:

רבינו גרשום

להכנים מיד דנבלה ושומר לצרף שומר דאוכלין מעל כל זרע זרוע אשר יזרע וגו' כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה. ושומר דנבלה הוא לא צריך ומי הוא שומר דנבלה הנוגע בנבלתה טמא דאוקימנא בעור שהוא שומר ואם אינו ענין [ליד דנבלה תנהו ענין] ליד דעלמא יד להוציא ויד להכניס ושומר לצרף מעל כל זרע זרוע אשר יזרע: אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא כי יותן מים על זרע וכו' טמא הוא לכם דאפקינן ידות דאוכלין מעיקרא כי כתב יד אהכנסה כתיב שמכניס הטומאה מן הידות לאוכלין ומה דאמרינן דמוציא את הטומאה מאוכלין לידות מק"ו אתי השתא עיולי מעיילא אפוקי מיבעיא: אלא שומר דנבלה למה לי אי לאיצטרופי כלומר מעיקרא אמרינן שומר בנבלה ואיצטריך יד להוציא ויד להכניס והשתא אמרת מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיב והוצאה ק"ו א"כ שומר דנבלה לא איצטריך אלא לגופיה: אי להכניס ולהוציא ק"ו מיד אתי. כלומר מה יד שאינה מגינה מכנסת ומוציאה: אי הכי שומר דעלמא נמי אימא להכניס ולהוציא כלומר ולא לצרף: כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ומאי דרשא דרשינן ביה לצרף. רב חביבא אמר שומר דנבלה כו' כלומר לא מצית למיפרך ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר דעלמא אלא ליד דעלמא שדינן שומר דנבלה להוציא ולהכניס מ"ט כיון דמעשה יד קעביד דהעור שהוא שומר מעשה יד קא עביד שיכול לאוחזו בעור ונמשך הבשר בכלל העור: הפיטמה של רימון זו היא קליפה שומר של רימון: קרי כאן על כל זרע זרוע וליכא. כלומר דבעינן כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה וליכא: אלא תלתא קראי כתיבי ואלו הן תלתא קראי. זרע זרוע אשר יזרע ג' פעמים חד לשומר דזרעים. כלומר שמצטרף להשלים האוכל. וחד לשומר דאילנות כלומר שומר של פרי וחד לשומר דבשר בצים ודג כלומר כולן מצטרפין להשלים. שומר דבשר העור. שומר דביצים הקליפה. שומר דדגים הקשקשים: ידות לטומאה כלומר להוציא ולהכניס: ואין יד להכשר. דאי הוכשר היד לא הוכשר

מסורת הש"ס

(א) [פסחים יח: ושם נמקמן], (ב) [וגירסת הילקוט אימא לך לכנסים ולהוציא ומילתא כו' ועיין רש"ל], (ג) [פסחים עז: קדושין ד:], (ד) [עוקצין פ"ב מ"ג ברכות לו:], (ה) [ברכות ד: ושם נמקמן], (ו) [שבת לב: וש"נ], (ז) תוספתא דאהלות פ"ד ה"ד, (ח) [דף קיט:], (ט) ל"ל לכם, (י) [שמיני פרק יז], (כ) ל"ל עם אוכלין כביצה, (ל) ל"ל עליהם, (מ) [כריתות דף כא:], (נ) ל"ל דלא אשכחן,

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵע טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

גליון הש"ם

גמ' ואין שומר לפחות מכפול. ע"ל דף קכד ע"ב תוס' ד"ה אבל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והכנים לאשיהן השניים לבית: (ב) רש"י ד"ה מתלת וכו' לטומאה: (ג) ד"ה אין יד וכו' והרי הוא עם אוכלין: (ד) תוס' ד"ה וכשם וכו' שאם אתה אומר:

מוסף רש"י

הפיטמא של רמון. הפקע שבראשו, כעין שיש לתפוחים ולספרגלין, מצטרפת. לכבילה לטומאת אוכלין (ברכות לו:). והנץ שלו אין מצטרף. אע"ג דקי"ל שומרים מצטרפין לטומאה קלה דהייט טומאת אוכלין, הני מילי קליפת המגוז והכרמון, אבל הנץ שומר על גבי שומר הוא ואין מצטרף (שם).

שיטה מקובצת

(א) אי בעית אימא קרא איבעית אימא סברא: (ב) אלא לכשיתלשו אמר רב: (ג) והכנים ראשיהן השנים לבית: (ד) הפיטמא של רמון שומר הוא לו על פיו: (ה) מוציאין לזריעה דהא לאו זרעים: (ו) משום דזרעי ליה בהדיה הוא. נ"ב נ"א בקצת פירושי רש"י ז"ל בהדיה הוא כדגמרינן מקראי דזרע זרוע אשר יזרע הס"ד: ומה"ד יש יד וכו': (ז) מקרא נדרש לפניו לכם דנפקי ידות: (ח) ויש לו יד כטומאה: (ט) ובראשו אחד כזית בשר מודינא דיש לו: (י) כדאמרינן בפרק דם שחיטה לאפוקי מת אע"ג דממליא ליה לא מטמא טומאת אוכלים משום דבטלה דעתו אצל כל אדם. כן מצאתי בתוס' שאנץ:

ורב האי במאי מוקים לה. שלא יהא אחד מאלו חלוק עליו: אי ביד. שבעצם הזה אין בו מוח אבל בשר יש בראשו האחד: **קשיא רישא.** דקתני הבית טמא אלמא יש יד לפחות מכזית: **ואי בשומר.** כגון בעצמות שיש בהן מוח והכניס שני ראשיהן הריקנין לבית ומשום הכי הבית טמא דיש שומר לחלי זית ואע"פ שאין המוח בבית שומר מכניס ומוציא טומאה ומביאה לבית. וא"ת עצם הזה הנכנס לבית אינו שומר למוח שהרי אין המוח כנגדו אלא בראשו האחר ואמן תנן[1] המוגע כנגד הבשר מאחוריו אלא הוי שומר אלא מה שכנגד האוכל על כרחך שומר הוא שכל זמן שהקולית סתומה אוכל שבתוכה נשמר נפתחה אין מה שבתוכה נשמר: **קשיא סיפא.** דקא מטהר ר' יהודה בן נקוסא ורב אמר לעיל [קיח:] אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר וחלי זית יתר על כפול. ואר' יוחנן נמי הוה מצי לאקשויי מרבי יהודה בן נקוסא כל היכי דמוקמת לה אי ביד אי בשומר מתנא קמא אי בשומר מוקמינן לה דמדנקט שני חצאי זיתים משמע דבד' וה' עצמות ובכל אחת פחות מכפול מודי הוא דטהור ור' יוחנן אמר יש שומר לפחות מכפול [שם] ומיהו לאחד מיניהו פריך והדר מתרצי לה [2]תרוייהו מר לטעמיה ומר לטעמיה: **איבעיא אימא ביד כו'.** בין ביד בין בשומר ליכא לאוקמא דא"כ רב דאמר כמאן הא רב ביד מטהר ובשומר מטמא ות"ק מטמא בתרוייהו [3]ורבי יהודה בן נקוסא מטהר בתרוייהו אלא כחדא מוקים וקאים כחד מיניהו. מיבעיא אימא ביד קאי והוא דאמר כרבי יהודה אלא אבל בשומר אפילו רבי יהודה מודי: **והוא דאמר כתנא קמא.** מוקי לה: **והוא דאמר כתנא קמא.** וביד אפילו תנא קמא מודי: **ור' יוחנן.** מוקי לה ביד ואשמעינן תנא קמא דיש יד לפחות מכזית דאי בשומר אפילו בד' עצמות נמי הוי מטמא דיש שומר לפחות מכפול [קיח:] אלא ביד קאי הילכך בעי חלי זית דניחוי מיהא כפול דמודי ר' יוחנן דאין יד לפחות מכפול כדפרישית לעיל[4] מדלא עדיב ומנא להו בשומר לא מצי לאוקומה דקשיא ליה אם כן אפילו ד' עצמות נמי דיש שומר לפחות מכפול: **קולית.** הוא עצם עליון של ירך ודו מוח תמיד **רדונדי"ל בלע"ז: גורר את כולה לטומאה.** אותו זית גורר את כל הקולית לטומאה שאם היה עם כביצה אוכלין ונגע השרץ בה בכל מקום שבה טמא: **קשיא סיפא.** דאחרים דהאמר רב [שם] אין יד לפחות מכזית: **אי בשומר קשיא רישא.** דקאמר ת"ק כזית אין בגיר מכזית אלא ורב אמר אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר: **ורבי יוחנן אמר לך כולה בשומר והוא דאמר לאחרים.** דיש שומר מיהא לפחות מכזית: **הא לכפול קאמרי.** ורבי יוחנן אמר [שם] יש שומר לפחות מכפול: **אמרי איהו נמי שיעור.** ולעולם לפחות מכפול נמי אמרי. וכל שכן דאי הוה מוקי לה ר' יוחנן ביד הוה ניחא ליה טפי הואיל והוא דאמר כאחרים אלא משום דקתני קולית ולא נקט עצם אחר אי הוה מוקי לה ביד ודוקא כפול קאמרי אחרים הוה מקשינן ליה והא קולית קתני וסתם קולית שומר היא ואפילו הכי קאמרי אחרים כפול ורבי יוחנן הכי גמיר לה דאחרים לאו דוקא כפול אמרו כדאמר לקמן רבי יוחנן אמר אין זה שיעור הילכך מוקי לה בשומר: **דיקא נמי דבשומר עסקינן מדקתני קולית.** וסתם קולית יש בה מוח: **אמר רבי חנינא אמר.** האי כפול דקאמרי אחרים דוקא קאמרי וזה הוא שיעור בגיר מכפול ליכא שומר כרב: **אין זה שיעור.** לאו דוקא קאמרי: **רבי אלעזר בן עזריה מטהר.** בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותן הסרביטים שהפולים גדלין בהן קוש"ט בלע"ז מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר דומה למשמשן ולנקרן [5]ולפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כשאר שומרין: **ומטמא בשל קטנים.** דשומר הוא דדקים הן ואין יכולין לנקרן וניחא ליה שיהו באותם סרביטין ואל יתערב בהן פסולת: **נמשמשן.** שממשמש בהן על ידי הסרביטין. וריש"א דהך מתניתין הכי סרביטין שריקנו טהור שייר בו גרגיר אחד טמא [6]שיש סרביטין הרבה וכגון שיש בין הסרביטין והפול כביצה ראשון כביצה ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול דאין שומר מצטרף לו לכביצה ומטמא בשל קטניות. אלמא יש שומר לפחות מכפול: **בקולחא.** הא דמטמא בשל קטנים דאין שומר לאו בקלח נגעה טומאה ומשום יד דהשתא הוי האי יד יד לדבר חשוב שהוא יותר מכזית שהרי כל הסרביטים מחוברין בו ובפול הואיל וגסים הן לא איכפת ליה דליהוי להו יד: **נמשמשן.** שמטלטלן באותו קלח ואותו קלח תשמיש לאוכל: **עדשים בקליפן.** אלמא יש שומר לפחות מכפול: **בריה שאני.** וכי קאמר רב שאין שומר לפחות מכפול כגון חלי פול שאין ברייתו שלמה או בשר שיעור חלי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה. ולעיל נמי גבי סרביטין מצי לתרוצי בריה שאני:

ורב האי במאי אוקים לה אי ביד קשיא רישא אי בשומר קשיא סיפא איבעית אימא [7]בשומר איבעית אימא ביד איבעית אימא ביד והוא דאמר [8](כרבי יהודה) בן נקוסא ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר כתנא קמא ור' יוחנן אמר כולה ביד והוא דאמר כת"ק ת"ש [9]רבי יהודה אומר קולית שיש עליה כזית בשר גוררת כולה לטומאה אחרים אומרים [10]אפילו אין עליה אלא כפול גוררת כולה לטומאה ורב האי במאי מוקים לה אי ביד קשיא סיפא אי בשומר קשיא רישא איבעית אימא ביד והוא דאמר כרבי יהודה ואיבעית אימא בשומר כאחרים ורבי יוחנן אמר כולה בשומר והוא דאמר כאחרים אחרים הא כפול קא אמרי איידי דקאמר תנא קמא שיעורא קאמרי אינהו נמי שיעורא אמר [11]רבא דיקא נמי דבשומר עסקינן דקתני קולית שמע מינה איתמר רבי חנינא אמר זהו שיעור ור' יוחנן אמר אין זה שיעור אין זה שיעור והא קתני כפול איידי דקאמר ת"ק שיעורא קאמרי אינהו נמי שיעורא ת"ש [12]רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול ומטמא בשל קטנית מפני שרוצה במשמישן כדאמר רב אחא בריה דרבא בקולחא ומשום יד הכא נמי בקולחא ומשום יד ומאי במשמישן בתשמישן ת"ש [13]דתנא דבי רבי ישמעאל [1]על כל זרע זרוע [14](אשר יזרע) [2]כדרך שבני אדם מוציאין [15] חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן [16]בריה שאני בעי רב אושעיא שני

ורב במאי מוקי לה אי ביד קשיא רישא. ה"מ למימר לר' יוחנן אי ביד אי בשומר קשיא סיפא ולאו קושיא גמורה היא דמקשה לרב אלא פירוש בעלמא דמפרש מילתיה אליבא דכולהו תנאי: **ורבי** יוחנן אמר כולה ביד וכת"ק. ה"מ למימר כולה בשומר וכת"ק דלת"ק אפילו בשלשה עצמות שיש בכל אחד פחות מכפול מצטרפין לכזית ושני עצמות דנקט להודיעך כמו דר' יהודה בן נקוסא אלא משום דאמר הש"ס לרב אי ביד קשיא רישא קאמר דרבי יוחנן מוקי לה ביד ולא קשיא רישא הוא הדין בשומר ומשום דלרבי יוחנן א"ש בין ביד בין בשומר כת"ק דייק מעיקרא אליבא דרב: **ורבי יוחנן אמר כולה בשומר והוא דאמר כאחרים.** וביד לא בעי לאוקומי אע"ג דהוה ניחא טפי כדפירש בקונטרס משום דמשמע דבשומר מיירי והא דמוקי לה ביד לרב כי היכי דליקוס כרבי יהודה דהלכתא כוותיה לגבי [3] ר"מ דאחרים היינו ר' מאיר: **רבי** יוחנן אמר אין זה שיעור. אין להקשות הא א"ר יוחנן לעיל (קיח:) יש יד לפחות מכזית ושומר לפחות מכפול וא"כ ע"כ אחרים לאו שיעורא קאמרי כדאקשינן ושנינן לעיל דהכא אתא לפרושי מילתא דאחרים דלא מטעה לאוקמיה ביד ולמימר דהוי דוקא ומהך מילתא לא הוה שמעינן דסבירא ליה לאחרים דלמא הא דאיצטריך [4] לאחרים דאין זה שיעור משום דהכי הוה שמיע ליה מרביה דהשתא נמי דסבר ר' יוחנן הכי ל"ל כדפי' מדלא מוקי לה ביד והוי כפול דוקא כי היכי דמוקי לה רב ביד למיקס כר' יהודה אף ע"ג דמשמע דבשומר מיירי הכי נמי ה"ל לר' יוחנן לאוקומי ביד כי היכי דלהוי כפול דוקא:

שרביט שריקנו. פירש בקונטרס קופא קוש"ט ולא משמע כן דהא כתיב בכל הספרים שייר גרגיר אחד בכל שומר טמא מכלל דשרביט לאו היינו קופא שהוא שומר עצמו אלא הוא הקלח שהשומרים דבוקים בו שקורין ריי"ס שריקנו שהוליא האוכל מן השומרים טהור: **שייר גרגיר אחד לבל שומר ושומר טמא.** [5]וקס"ד המקשה דמיירי כשנגע טומאה בשומר וכל הגרגרין שבשאר שומרים מצטרפין לכביצה אלמא יש שומר לפחות מכפול וקשיא לרבי חנינא דאמר הרי זה שיעור ואע"ג דאליבא דאחרים קאמר מ"מ פריך ה"ל לפרושי מלתייהו כמו שמפרש רבי יוחנן דאין זה שיעור ולא לפלוגי אחרים אהך בריתא ומשני בקולחא דנגע בקולחא ומשום יד ולא בשומר ולפי מה שפי' מייתי מינה שפיר דאייב לקמן גבי אוכל [6] דקס"ד דמיירי כגון שנגע בשומרים ומשום שומר ומצטרפין כל השומרים יחד [7] אבל לפירוש הקונטרס דגרים שייר בה גרגיר אחד טמא ל"ל דלקמן ס"ד דמיירי בהרבה שרביטים כדפירש בקונטרס לקמן דאי לא מיירי אלא בחד א"כ לא אייבי מידי בגירוף דלא אייבי אלא בשומר אחד: **הכא** נמי בקולחא ומשום יד. ואם תאמר א"כ מ"ל ריקנו ומה לי לא ריקנו כיון דקולחא הוי יד ליותר מכזית דלמאי דס"ד מעיקרא ניחא דקמשמע לן דאף על גב דליכא כפול הוי שומר ויש לומר דקמשמע לן דאף על גב דליכא כזית במקום אחד אלא כאן גרגיר וכאן גרגיר הוי קולחא יד: שומר

[1] אבעית אימא ביד אבעית אימא בשומר: [2] אמר רבה דייקא נמי דבשומר: [3] לה לתרוייהו מר לטעמיה ומר לטעמיה: [4] וח"ק מטמא בתרוייהו (אלא בחדא מוקי לה) ור' יהודה מטהר בתרוייהו אלא בחדא מוקי לה וקאי כחד מיניהו: [5] לפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כשאר שומרין כל זה נמחק: [6] שייר בו גרגיר אחד טמא וכגון שיש בין השרביט וכו' כצ"ל ונ"ב כך מצאתי מוגה בקצת פירושי רש"י ז"ל כתיבת יד ובקצת פירושי רש"י ז"ל מצאתי כך שיש בו שרביטין הרבה וכגון שיש בין השרביטין והפול כביצה ואין במשמע לשון התוס' שהיה להם כן בפי' רש"י ז"ל דוק ותשכח: [7] כר' יהודה דהלכתא כותיה לגבי דר"מ דאחרים: [8] דדילמא הא דאיצטריך למימר לאחרים: [9] קס"ד דמקשה דמיירי: [10] לקמן גבי אוכל שחלקו דקא סלקא דעתין דמיירי:

רבינו גרשום (המשך)

מוקים לה ביד והוא דאמר כתנא קמא דס"ל כזית אין פחות מכזית לא: ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר כאחרים דסברי לה כפול הוי שומר כרב: ור' יוחנן כולה בשומר כלומר כולה מוקים לה בשומר והוא דאמר כאחרים: אחרים הא כפול אמרי כלומר והוא סבר יש שומר לפחות מכפול. איידי דקאמר ת"ק שיעורא כלומר כזית קאמרי אחרים נמי כפול ולא אמרי דוקא אלא סבירא להו אפי' פחות מכפול: מדקתני קולית. כלומר מאי שנא דקתני קולית יותר משאר אלא ש"מ בקולית שיש בו מוח איירי ומשום שומר נגעו בה: איתמר ר' חנינא אמר זהו שיעור כלומר אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר: אין זה שיעור והא קתני כפול כלומר לאחרים: איידי דקאמר ת"ק כזית קאמרי אחרים כפול [3] ואפי' לפחות מכפול יש שומר ומוציא ומכניס ומצטרף: ת"ש ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול. כלומר שאם נטמא השומר לא נטמא האוכל שבתוכו שאין חשוב לו שומר שאין צריך לו שהפול גם הוא יכול לטלטלו בלא קליפה. ומטמא בשל קטנית כלומר בשל עדשין שאם נטמא הקליפה נטמא האוכל והא הכא דפחות מכפול וחשוב לו שומר וכיצד א"ר חנינא זהו שיעור: בקולחא ומשום יד. כלומר מה ששנינו ומטמא בשל קטנית לאו בשומר אלא בקלח ומשום יד דיד מכניס הטומאה לאוכל. ומאי במשמושן בתשמישן שמטלטלו בידות. ת"ש דתנא דבי ר' ישמעאל על כל זרע זרוע אשר יזרע כו'. כלומר והא הכא דחטה ושעורה הוא פחות מכפול וחשוב שומר: בריה שאני כלומר אבל בשר אם יש בעור פחות מכפול אין חשוב לו העור שומר ואין מכניס ומוציא את הטומאה: בעי רב אושעיא

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ט מהל' טומאת אוכלין הלכה ד:

יז ב מיי' שם הל"ד:

לעזי רש"י

רידונדי"ל. עצם הירך. קוש"ט [קושי"ש]. קליפות, תרמילים (של פולים).

שיטה מקובצת

[1] איבעית אימא ביד איבעית אימא בשומר: [2] אמר רבה דייקא נמי דבשומר: [3] לה לתרוייהו מר לטעמיה ומר לטעמיה: [4] וח"ק מטמא בתרוייהו (אלא בחדא מוקי לה) ור' יהודה מטהר בתרוייהו אלא בחדא מוקי לה וקאי כחד מיניהו: [5] לפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כשאר שומרין כל זה נמחק: [6] שייר בו גרגיר אחד טמא וכגון שיש בין השרביט וכו' כצ"ל ונ"ב כך מצאתי מוגה בקצת פירושי רש"י ז"ל כתיבת יד ובקצת פירושי רש"י ז"ל מצאתי כך שיש בו שרביטין הרבה וכגון שיש בין השרביטין והפול כביצה ואין במשמע לשון התוס' שהיה להם כן בפי' רש"י ז"ל דוק ותשכח: [7] כר' יהודה דהלכתא כותיה לגבי דר"מ דאחרים: [8] דדילמא הא דאיצטריך למימר לאחרים: [9] קס"ד דמקשה דמיירי: [10] לקמן גבי אוכל שחלקו דקא סלקא דעתין דמיירי:

[1] [ל' ירושלמי], [2] תוספתא דעוקצין רפ"ב, [3] עוקצין פ"ג מ"ה, [4] מנחות ע: [לעיל קח:], [5] רש"ל מ"ז, [6] [לעיל נ: ק:], [7] [לעיל קיח.], [8] [קיח: ד"ה ורבי יוחנן], [9] עיין רש"ל,

תורה אור השלם

[1] וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבני אדם מוציאין לזריעה חטה:

מוסף רש"י

על כל זרע זרוע. לגבי טומאת אוכלין כתיב, ואע"ג דבסכוה קרא טהור הוא כתיב ביה, טעמא משום דלא הוכשר, דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע להוכשר טמא הוא (לעיל קיז:). **כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה.** שאין מקפידין אם קליפתן סובכתן, כך הם מצטרפין לטומאה, דשומר האוכל מלגרף עמו (מנחות ע:).

רבינו גרשום

יהודה בן נקוסא אומר היאך שני עצמות כו' כלומר [כיון] דאין כשיעור על עצם אחד הבית טהור: ורב האי במאי מוקים לה אי ביד קשיא רישא. כלומר אי מוקים לה במאי מוקים לה אי ביד אי בשומר. דמוקים [שיש] עליהן שני חצאי זיתים במוח שבתוכן קשיא סיפא דהוא סבר אין חשוב שומר לפחות מכפול הא כפול חשוב שומר ובסיפא לר' יהודה בן נקוסא [דאמר] היאך שני זיתים כו' [הרי] דלא חשוב שומר פחות מכזית ואין מביא את הטומאה. ולר' יוחנן קשיא סיפא דהוא אמר יש שומר לפחות מכפול ואנן חזינן בסיפא דאין חשוב שומר לפחות מכזית: איבעית אימא ביד הוא דאמר כר' יהודה בן נקוסא כו'. כלומר איבעי תימא מוקים לה כולה ביד והוא דאמר כר' יהודה בן נקוסא [דאמר] דאין יד לפחות מכזית: ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר כת"ק. כלומר דת"ק סבר יש שומר לפחות מכזית כרב דאמר אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר אע"ג דפחות מכזית: ור' יוחנן אמר כולה ביד. כלומר כולה ברייתא (מוקים [6] לה כר' יהודה בן נקוסא וח"ק) והוא דאמר כתנא דיש יד לפחות מכזית: ת"ש קולית שיש עליה כזית בשר כו' כלומר גוררת כולה לטומאה אפי' הטומאה בראש הקולית מי שנוגע בצד אחר טמא ורב האי במאי מוקים לה אי ביד דמוקים שיש עליה כזית בשר וחשוב הקולית יד קשיא סיפא דרב סבר אין יד לפחות מכזית ואנן חזינן בסיפא אפי' אין עליה אלא כפול גוררת כולה לטומאה. אי בשומר כלומר דמוקמינן לה קולית שיש עליה כזית בשר במוח והוי קולית שומר קשיא רישא דרב סבר אין שומר לפחות מכפול הא כפול חשוב שומר ומכניס ומוציא הטומאה לצד אחד קשיא רישא דבריש חזינן כזית בשר גוררת כולה לטומאה אבל פחות מכזית לא: איבעית אימא ביד כו' כלומר כולה

[6] נראה דל"ל כולה ברייתא ת"ק ור"י בן נקוסא מוקי לה ביד והוא דאמר כת"ק וכו'. [7] אולי ל"ל אחרים כפול אבל בחמת אפי' לפחות וכו'.

שומר אוכל שחלקו. לא שחלקו לגמרי דא"כ פשיטא דלא מצטרף כדפרישית לעיל ולהכי נקט נמי דוקא חלקו אבל שני אגוזים שהן שני אוכלים שלמים פשיטא דלא מצטרפין אלא מיירי כגון שיש כאן בשר ועליו עור וחלקו לעור והיה חציו מצד זה וחציו מצד זה ומייתי ראיה מר' אלעזר בן עזריה דמטמא בשל קטנית משום דכל השומרים שבשרניו מצטרפין אע"ג דכל חד לא מגין אלא אדידיה ואמאי לא משני דאין השומרין מצטרפין ומיירי כגון שיש בין כל הגרגרין כציצה בלא שומרין והשומרין מכניסין ומוציאין ואין מצטרפין ואמאי משני ליה בקולחא ומשום יד וי"ל דבלאו הכי ניחא ליה טפי לאוקומי בקולחא ומשום יד ומעיקרא לא הוה מוקי לה משום שומר אלא משום דבמשמישן הוה משמע ליה משום שומר אבל השתא דמפרש מאי במשמישן בתשמישן ניחא ליה טפי לאוקומא בקולחא: **בחטי** דר"ש בן שטח. ועדשים נמי כעדשים דר' שמעון בן שטח שהיו כדיגרי זהב ועשו שומריהם יש בהם כציצה:

לא משום שומר. ואת"ל אמאי קאמר [ט] ר"ש לעיל אבל נימא לא הוי יד לטעמא שומר מיהא ליטמא וי"ל דלעיל מיירי בנוגע בנימא אלא כנגד הבשר וכן פירש בקונטרס ואת"ת ורבי יוחנן דמוקי לה משום יד אמאי נקט ובשער שכנגדו וי"ל דבשכנגדו לאו דוקא כדפירש בקונטרס:

איכא דמתני לה אמתניתין כו' עד לא שנו אלא עצם. ה"ג הוה מצי למימר לא שנו [י] אלא קרנים וטלפים שהן עצמן משום שומר אלא איידי דנקט לעיל לא שנו אלא עצם נקט נמי הכא עצם: הוא

שני שומרין מהו שיצטרפו היכי דמי אילימא בזה על גב זה [א]ומי איכא שומר על גב שומר [ב]והתנן רבי יהודה אומר [ג]שלש קליפות בבצל פנימית בין שלמה בין קדורה מצטרפת אמצעית שלמה מצטרפת קדורה אין מצטרפת חיצונה בין כך ובין כך טהורה רב אושעיא שומר אוכל שחלקו קמיבעיא ליה כיון דהאי לא מגין אהאי והאי לא מגין אהאי [ג]לא מצטרפת או דלמא כיון דהאי מגין אדידיה והאי מגין אדידיה מצטרפין תא שמע רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול ומטמא בשל קטנית מפני שרוצה במשמישן אמר רב אחא בריה דרבא בקולחא ומשום יד ומאי במשמישן בתשמישן ת"ש [ד]דתנא דבי רבי ישמעאל [ה]על כל זרע זרוע [ו](אשר יזרע) כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן כדאמר רב אחא בריה דרבא בקולחא ומשום יד הכא נמי בשדרה ומשום שומר בשלמא עיליתא צריכי לתתיתא אלא תתיתא מאי צריכי לעיליתא בחד דרא ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא [ז]בחטי דשמעון בן שטח השתא דאתית להכי חדא חטה נמי [ח] בחטי דשמעון בן שטח גופא שני עצמות ועליהן שני חצאי זיתים והכנים ראשיהן שנים לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב היאך שני עצמות מצטרפין לכזית אמר ריש לקיש לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא לא הויא יד ורבי יוחנן אמר אפילו נימא נמי הויא יד [א] איתיביה ר' יוחנן לר"ל [ב]עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא מאי לאו משום יד [ג] לא משום שומר ומי איכא שומר על גבי שומר חלחולי מחלחל מתקיף לה רב אחא בר יעקב אלא מעתה תפילין היכי כתבינן [ד]הא בעינן כתיבה תמה וליכא אשתמיטתיה הא [ה]דאמרי במערבא [ו]כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב ואיבעית אימא כוליה משום יד כדאמר רבי אלעא במלאי שבין המלאים הכא נמי בנימא שבין הנימין והיכא אתמר דר' אלעא אהא [ז]מלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין ואינן מצטרפין מלאי למאי חזי אמר רבי אלעאי במלאי שבין המלאים לישנא אחרינא אמרי לה הכי נמי מסתברא דמשום שומר דאי סלקא דעתך משום יד נימא אחת למאי חזי כדאמר ר' אלעא במלאי שבין המלאין הכא נמי בנימא שבין הנימין והיכא איתמר דר' אלעאי אהא דתנן [ח]המלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין מלאי למאי חזי אמר רבי אלעאי במלאי שבין המלאים ואיכא דמתני לה אמתניתין

עצם דהוי יד אבל נימא. אחת לא חשיבא למיהוי יד דפסקא אלא שומר הויא ויש חומר ביד מבשומר ביד מציאה את הטומאה בכל ענין שהיא אבל שומר אם יש חתיכת עור ועליה בראשה אחד כזית בשר ונגע באחד מן הנימין בראש האחר טהור דשומר אין מציא טומאה כמעשה יד אע"כ נגע כנגד הבשר כדאמרינן בריש פרקין (לעיל דף קיח.) הנוגע כנגד הבשר מאחוריו: **ורבי יוחנן אמר אפילו נימא הויא יד.** ומציאה טומאה אפילו נגע בנימא אלא כנגד הבשר: **בגיב.** חוט הבשר: **מאי לאו משום יד.** ושכנגדו לאו דוקא: **לא משום שומר.** כיון דאיכא כזית עביד שומר מעשה יד להכניס ולהוציא: **שומר על גבי שומר.** נימא על גבי עור: **חלחולי מחלחל.** ומנקיב נימא לעור ויורד על הבשר ולא הוי שומר ע"ג שומר: **אי חלחולי מחלחל אפילו היכי כתבינן.** והלא העור חלול כנגד השער וצעינן כתיבה תמה אלמה ולא פסוקה דכתיב (דברים ו) וכתבתם שיהא כתיבה תמה [שבת קג.]: **איבעית אימא כולה.** ליב ושערה משום יד וכי קאמר דהוי יד בנימא אבין הנימין דאיכא דאי מטלטל הבשר ע"י נימין לא פסקי: **מלאי.** זקן העליון של שבולת: **מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין.** דיד היא ואינה שומר: **למאי חזי.** הא נפסק מאליו כשאוחזין בו: **שבין המלאין.** שאוחז בכל המלאין של שבולת ולא באחד מהן: **לישנא אחרינא אמרי לה כו'.** מאן דתני הך לישנא סבר דבנימין הרבה אמר ריש לקיש נמי דלא הוי יד [ט] ולותביה מהא מתניתא ותריץ ליה משום (יד) שומר והכי נמי מסתברא דמשום שומר מדקתני שערה דאי משום יד נימא אחת למאי חזי לעולם משום יד ומאי שערה דקתני נימא אבין הנימין: **המלאין שבשבלין מיטמאין ומטמאין.** מוליאין ומכניסין טומאה לשבולתיה ואין מצטרפין דאינן שומר אלא יד: **ואיכא דמתני לה.** להא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל: אמתניתין

שני שומרין מהו שיצטרפו. לאוכל שבתוכן לכביצה: **פנימים.** היינו אותה לבנה הראשונה הראויה לאכול: **קדורה.** נקובה: **מצטרפת.** שהרי היא עצמה אוכל: **אמצעים.** שומר היא: **שלמה מצטרפת.** דהוי עצמה שומר: **קדורה איבה מצטרפת.** דלא הויא שומר: **חיצונה טהורה.** שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר: **שומר אוכל שחלקו.** כגון אוכל כציצה ושומרו עליו וחלקו [ב]או כגון שני בצלים קטנים שאין בשניהם אלא כציצה עם שומריהם וקמבעיא ליה אי מצטרפי הני [ג]שומרין עם האוכל אי לא: **ומטמא בשל קטנים.** קא סלקא דעתיה שאינם ושלשה שרביטים מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן דומאי אין בשרביט אחד כביצה אלא שני שומרין מצטרפין [ד]עם שני אוכלין לכביצה אע"ג דהאי לא מגין אהאי: **בקולחא.** האי מטמא ומטהר [ה]בקולחא קאי ומשום יד דהוי יד לכולהו שרביטין: **חטין בקליפתן.** אלמא חטין עם שומריהן מצטרפין לכביצה אלמא שני שומרין מצטרפין וה"ה לאוכל שחלקו. [ו]וה"נ הוה מצי לתרוצי בריה שאני אלא תירוצא לחיקא הוא: **לדאמר רב אחא בקולחא ומשום יד.** דיד אחד הוא: **הך קליפה נמי בשדרה.** קאמר בסאסא דשבלתא שהחטין קבועין בשדרה בהיקף סביב ומשום שומר דכל השבולת שלמה וכל הסאסא הויא חד שומר דכולן צריכין זה לזה שאם יפול אחד [ז]כולם נופלין ולא הוו שומרין: **בשלמא עיליתא צריכי לתתייתא.** כלומר דשורות עליונות שהחטין קבועין בהן [ח]צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות שאם נשרה הקליפה התחתונה של שבולת נופלת הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו כל הקליפות והחטין עד ראש השבולת: **אלא דרא תתייתא מי צריכי לעיליתא.** בלא עלייתא נמי מקיימי תתייתא ואפילו הכי מצטרפין שומרים דדרי עלייתא בהדי אוכלים תתאי ושומרין תתאי: **בחד דרא.** קאמר דמצטרפי שומרים לחד שומר הוא דמתוך שקבועים בדוחק מתקיימת ואם יטול אחד מביניתים יש ריוח לחבירו ליפול: **חטי דשמעון בן שטח.** כשתי כליות של שור הגדול במס' תענית (ד' כג. ע"ש): **השתא דאתית להכי.** מתרינא לך נמי דהא דקאמר חטין בקליפתן לאו דלצטרפו שני חטין עם שומריהם אלא אם יש בין חטה אחת וקליפתה כציבה כגון חטי דשמעון בן שטח מצטרף שומר לחטין: **לא שנו אלא**

מסורת הש"ס

יח א מיי' פ"ה מהל' טומאת אוכלין הל"י:
יט ב מיי' שם הל' יא:
כ ג מיי' שם הל"ג:
כא ד ה מיי' פ"א מהל' תפילין הל' כ סמג עשין פב טוש"ע או"ח סי' לב סעיף יג:
כב ו מיי' פ"ה מהל' טומאת אוכלין הל"כ:

רבינו גרשום

שני שומרין מהו שיצטרפו. לכביצה לטומאת אוכלין: ומי איכא שומר על גבי שומר. כלומר ומי חשוב שומר על גבי שומר להצטרף: קדורה לשון נקובה. פנימית בין קדורה כלומר דחשוב כאוכל עצמו: שומר אוכל שחלקו כו'. כלומר שחלק האוכל עם השומר קא מיבעיא ליה: ת"ש ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול כו' כלומר והא הכא בקליפה של קיטנית מיחזי כשומר אוכל שחלקו וקתני ומטמא בשל קיטנית דמכניס ומוציא הטומאה ומצטרף כולו. ת"ש על כל זרע זרוע כו' והא הכא חטה בקליפה דדמי השבולת כשומר אוכל שחלקו וחזינן דחשוב כשומר לכל האוכל: הכא נמי בשדרה ומשום שומר כלומר לאו כדסברת דהשדראות של שבולת ארבעתן והן מיצטרפין ומכניסין ומוציאין את הטומאה שדרה אחת לחברתה אלא כל שדרה בפני עצמה מכנסת ומביאה הטומאה ומיצטרפא. בשלמא עלייתא צריכין לתתייתא כלומר אמרת דשדרה חשובה שומר לעצמה בשלמא שדראות עליות כו' חשובות שומר שהתחתונות צריכות להן להגן עליהן אלא תתייתא מי צריכי להעלוינות שיהו חשובות שומר. בחד דרא כלומר לא כדסברת חטה בקליפה דקליפה חשוב שומר בשיבולת של ארבע שדראות שהיו שומר אוכל שחלקו אלא בחד דרא כלומר לא כדסברת חטה בקליפתה דליהוי שומר וליהוי מכניס ומוציא חדא שדרה לשדראות אחרות אלא ודאי אין מכנסת ומוציא ומצטרפת אלא שדרה לעצמה. ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא כלומר אמרת שדרה הוי שומר לעצמה לענין להכניס ולהוציא ולהצטרף לכביצה: ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא: השתא דאתי להכי בחדא חטה נמי כלומר האי דאמרינן חטה עד כאן נמצא כ"י וחכל על דאבדין.

תסונלסהעתקתפירוש רגמ"ה על מס' מנחות, בכורות, ערכין, כריתות, תמורה, מעילה, תמיד וחולין, ותכי הסלמתו ברומא בבית אוצר הספרים בפגיליקא מכתב יד אחד חסר בראשו וסופו ביום רביעי י"ח לחדש סיון שנת אשי"ר אהודע"ו לפ"ק. המעתיק מרדכי יעקב יוסף בן הו"ה כ' אברהם יצחק מקאפולה ז"ל.

מסורת הש"ס

ז) עוקלין פ"ב מ"ד, ב) [לעיל קיח: וש"נ], ג) רש"ל מ"ז, ד) תענית כג., ה) לקמן קכד., ו) שבת קח., ז) [עוקלין פ"ח מ"ג וש"ס אימא מלעין שבשבלין], ח) עוקלין פ"ח משנה ג, ט) [ל"ל ר"ש בן לקיש], י) גי' ר"מ ל"ש אלא עור אבל אימא לא הוי שומר אלא אגב דנקט בלישנא קמא עצם נקט נמי הכא עצם,

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לישנא אחרינא וכו' אלא הוי יד ואותביה מהא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אימיניה ר"י לר"ל עור. ר"ב מיי' פ"ח מה' אבות הטומאות הל' יא: ב) שם לא משום שומר. ר"ב מיי' שם וע"ש בכ"מ:

מוסף רש"י

עור שיש עליו כזית בשר. במקום אחד, הנוגע בציב היוצא ממנו. היינו בגופו בשר או בשערה שכנגד אותו בשר, טמא. דשערה הוי שומר (לקמן קכד.).

שיטה מקובצת

א) חטה נמי כחטי שמעון: ב) (או כגון שני בצלים קטנים שאין בשניהם אלא כביצה עם שומריהם) נרשם עליו וב"ב שלא נמצא בשום פירוש כ"י: ג) אי מצטרפי הני שני שומרים עם האוכלים אי לא: ד) אלמא שני שומרין מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן אע"ג דהאי: ה) האי מטמא ומטהר דקאמר בקולחא קאי: ו) והכא נמי ה"מ לתרוצי בריה שאני אלא תירוצא דחיקא הוא נרשם עליו וב"ב שלא נמצא בספר כ"י: ז) כולן נופלין ולא הוי שני שומרין: ח) צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות שאם נשרה הקליפה התחתונה דהיינו שורה התחתונה של שבולת נושרת נמי הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו כל הקליפות והחיטין עד כצ"ל וב"ב נ"א בס"י בשלמא עלייתא צריכין שתהא ספאה תתייאתא קיימת שאם נשרה הקליפה תחתונה

אמתניתין העור והרוטב והקיפה וכו' מצטרפין לטמא טומאת אוכלין אמר ריש לקיש לא שנו אלא עצם דהוי שומר אבל נימא לא הויא שומר ור' יוחנן אמר א] אפילו נימא נמי הויא שומר א"ל ר"ל לר' יוחנן ומי איכא שומר על גבי שומר חלחולי מחלחל מתקיף לה רב אחא אלא מעתה תפילין היכי כתבינן]הא בעינן כתיבה תמה וליכא אישתמיטתיה הא דאמרי במערבא כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא מאי לאו משום שומר לא משום יד נימא אחת למאי חזיא כדאמר רבי אילעא במלאי שבין המלאין ה"ג בנימא שבין הנימין והיכא איתמר דרבי אילעא אהא דתנן המלאי שבשבלין מטמאין ומיטמאין ואין מצטרפין מלאי למאי חזיא אמר רבי אילעא במלאי שבין המלאין: והרוטב: מאי רוטב אמר רבא שומנא א"ל אביי הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין אלא]] חלב דקריש מאי איריא קריש כי לא קריש נמי]דאמר ריש לקיש אציר שעל גבי ירק מצטרף לכזכותבת ביום הכפורים התם משום יתובי דעתא הוא בכל דהו מיתבא דעתיה הכא משום איצטרופי הוא אי קריש מצטרף אי לא קריש לא מצטרף: והקיפה: מאי]קיפה אמר]]רבה פירמא א"ל אביי הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין אלא אמר רב פפא]תבלין]]תנן התם]הקפה את הדם ואכלו או שהמחה את החלב וגמעו חייב בשלמא הקפה את הדם ואכלו כיון דאקפיה אחשובי אחשביה אלא המחה את החלב וגמעו אכילה כתיבא ביה והא לאו אכילה היא אמר ר"ל אמר קרא [1]נפש לרבות את השותה תניא נמי גבי חמץ כה"ג]המחהו וגמעו [2]אם חמץ הוא ענוש כרת [2]אם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח בשלמא אם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח [2]לחם עוני אמר רחמנא והאי]לאו לחם עוני הוא אלא אם חמץ הוא ענוש כרת אכילה כתיבא ביה אמר ריש לקיש אמר קרא [3]נפש לרבות את השותה ותניא נמי גבי נבלת עוף טהור כה"ג]המחהו באור טמא בחמה טהור והוינן בה אכילה כתיב ביה אמר ריש לקיש אמר קרא [4]נפש לרבות את השותה אי הכי בחמה נמי בחמה איסרוחי מסרח וצריכי דאי כתב רחמנא חלב חמץ לא אתי מיניה שכן לא היתה לו שעת הכושר נבלה לא אתי מיניה שכן ענוש כרת ואי כתב רחמנא חמץ חלב לא אתי מיניה שכן לא הותר מכללו ונבלה לא אתיא מיניה שכן ענוש כרת ואי כתב רחמנא בנבלה הנך לא אתיא מינה שכן מטמאה חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא בנבלה ותיתי מהנך מה להנך שכן ענוש כרת לא לכתוב רחמנא בחמץ ותיתי מהנך מה להנך שכן לא היתה להן שעת הכושר לא לכתוב רחמנא בחלב ותיתי מהנך מה להנך שכן לא הותר מכללן תאמר בחלב שהותר מכללו ומאי ניהו אילימא חלב בחמה לגבוה נבלה נמי אשתראי מליקת עוף לגבוה ואלא חלב חיה להדיוט נבלה נמי אשתראי מליקה דחטאת העוף לכהנים לעולם חלב חיה להדיוט ודקא קשיא לך]כהנים כהנים משלחן גבוה קא זכו והא דתניא]הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן למה לי ליגמר מהני צריכי דאי לא כתב רחמנא הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה התם עד דאיכא כזית אף הכא נמי עד דאיכא כזית וליכתוב

מסורת הש"ס

א) [שבת קח.], ב) [ל"ל מלא דקרים. ערוך ערך חל י"ח], ג) יומא פ:, ד) [עי' תוס' לעיל קיב: ד"ה וקיפה], ה) נ"א רבא. רש"ל, ו) [עי' תוס' נדה נ. ד"ה כלן], ז) [מיהה מצמה ועי' מש"ל פז: על הגליון], ח) מנחות כח., ט) פסחים לה., י) [מזר נ.], כ) [ביצה כח. וש"נ], ל) לעיל קיב: בכורות ו:, מ) [עי' תוס' נדה נד. ד"ה שחיט], נ) רש"ל מ"ז], ס) [ועי' תוס' ביצה כה. ד"ה בחזקת ותוס' שבועות כד. ד"ה האוכלן], ע) שיך לע"כ,

גליון הש"ם

גמ' תנן התם הקפה. עי' שבועות דף כג ע"א תוס' ד"ה לרבות וכו' ושתי לחו. עי' נדה דף לב ע"א תוס' ד"ה שחיט:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אפי' נימא נמי הויא שומר. נ"ב מיי' פ"ז מהל' מלא דקרים הטומאות הל' י"ז וע"ש בכ"מ ודו"ק:

מוסף רש"י

פירמא. תבלין וחקדקת הנשר השוכנת בשולי קדירה (זבחים לה. וכעי"ז לעיל קיב:). **הקפה את הדם.** כמו קפלו תהומות (מנחות כא.). **חייב.** משום דם לו מלא (שם). **המחהו וגמעו.** משום לחם דמין דגן קלי, ושמעינן דגמיעה כאכילה לחייבו. המחה, דיסטנפרי"ר בלע"ז שהמחהו במים (פסחים לה.). **אין אדם יוצא בה ידי חובתו.** הלחו דרך אכילה קאכיל ליה (שם). **המחהו באור.** חלב נבלה שהמחהו באור, שהמיהו באור, **טמא.** דעדיין אוכל לאור הוא, המחהו **בחמה טהור.** דפרחה טומאתו (נזיר נ.). **הטמאים.** אלה הטמאים לכם בכל השרץ, ר"א ימיא (בכורות ו: וכעי"ז לעיל קיב:). **צירן.** שומן הדג (בכורות ו:). **וקיפה.** ריסוקי בשר וקפלוטות שבשולי קדירה (שם וכעי"ז לעיל שם).

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ב מהל' שגיאת עשור הל' ז סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סי' תריב סעיף ב:
כד ב מיי' פ"א מהל' ממרים הל' ו ופי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט] סמג לאוין עו:
כה ג מיי' פ"ו מהל' חמץ ומצה הל' ו טוש"ע א"ח סי' תמז סעיף ד:
כו ד מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאות הלכה י:

תורה אור השלם

1. כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כה
2. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג
3. שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי: שמות יב טו
4. וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבַּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: ויקרא יז טו

לעזי רש"י

גלייר"א. ליחה.
פונדריל"א. שמרים, משקע.
פונדר"א. להמיס.

שיטה מקובצת

א] אלא חלא דקריש מאי איריא: **ב]** אמר רבא פירמא: **ג]** לחם עוני אמר רחמנא והאי כיון דפרחיה לאו לחם הוא אלא אם חמץ: **ד]** ל"א ציר ממש שהיו מטבילין: **ה]** קיפה פירמא דק של בשר: **ו]** הקפה הקרישו ע"י האור: **ז]** וכל הנפש אשר תאכל נבלה וגו': **ח]** אנן בבהמה קאמרינן בבהמה מיהא לא אישתרי אמאי איצטריך קרא בחלב וליכא למיפרך נמי מה להמץ כו' דהא לר' יוסי הגלילי מותר בהנאה ושמא האי נפש אתא לדרשא אחריתי:

הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין. הוה מלי למימר יטמא טומאת נבלות א"נ טומאת נבלות נמי לא מטמא דאיכא מילי טובא דמטמא טומאת אוכלין ולא מטמא טומאת נבלות (לעיל דף קיז:) השוחט בהמה לעובד כוכבים ומפרכסת כו':

הקפה הדם **ואכלו.** הקפהו בחמה מיירי כדפרשינן בהקומץ רבה (מנחות דף כח.) אבל באור לא דלש שבשלו אינו עובר עליו:

לרבות השותה. וא"ת ולמה לי קרא הא שתיה הויא בכלל אכילה [5]כדדרש' בפ"ג דשבועות (דף כג.) מדכתיב ואכלת לפני וגו' מעשר דגנך תירושך וקרי תירוש אכילה וי"ל דהתם במילי דשתיה כגון יין ושמן והכא במידי דבר אכילה דממחי להו [6]ושתי להו: **לחם** עוני אמר רחמנא. הוה מלי למימר נמי אכילה כתיב ביה: **אלא** אם חמץ הוא ענוש כרת הא אכילה כתיב ביה. אע"ג דהוא אסור בהנאה הנאת חמץ לית ביה כרת אלא לאו: **חמץ** לא אתי מיניה שכן לא היתה לו שעת הכושר. וא"ת חלב נמי הוי לו שעת הכושר כשהיה במעי אמו דאפילו רבי יוחנן דאמר (לעיל דף עה.) תלש חלב מבן ט' מי דמדשים גרמי בבן ח' מודה ויש לומר דחמץ כמו שהוא עתה היתה לו שעת הכושר ושוב לא נשתנה אבל חלב אחר שילא לאויר העולם לא היתה לו שעת הכושר להיתר:

חלב לא אתי מיניה שלא הותר מכללו. הקשה הר"ר שמואל מוורדו"ן לר' יוסי דלא חיים להא פירכא בפסחים (דף כג.) ותשיב חלב לא הותר מכללו דקאמר ורבי יוסי הגלילי אמן בבהמה קאמרינן בבהמה מיהא לא אשתרי [7]וליכא למיפרך נמי מה לחמץ שכן אסור בהנאה דהא לר' יוסי הגלילי חמץ מותר בהנאה כדאמר התם וי"ל לרבי יוסי [הגלילי] ודאי אתא נפש לדרשה אחריתי: **מה** להנך שכן לא היתה להם שעת הכושר. דנבלה כמו שהיא עתה מתה לא היה לה שעת הכושר א"נ מחייס היה בה איסור אבר מן החי ואפילו למ"ד [8](לאו) לאיבריס עומדת היה בה איסור שאינה זבוחה[9]: **שכן** טומאתן במשהו. תימה דבכל מקום מזכיר כעדשה וכאן נקט משהו וכן בפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קו:) דפריך לאו בחלב למה לי כו' תיתי משרצים טמאין מה לשרצים טמאין שכן מטמא בכל שהוא ומיהו בלאו הכי התם נראה דלא גרסינן ליה דלא אצטריך להזכיר משהו גבי חלב דהא חלב לא מטמא כלל וסופרים שבשו משום דבתר הכי קאמר ואי משרצים טהורים מה לשרצים טהורים שכן איסורן במשהו פירוש משום בריה וכתבו כמו כן גבי טמאים:

והא דתנן הטמאים כו'. דתניא גרסינן דאיכא משנה:

ליכתוב

הקפה הדם **ואכלו.** הקפהו בחמה מיירי כדפרשינן בהקומץ רבה (מנחות דף כח.) אבל באור לא דלש שבשלו אינו עובר עליו:

לרבות השותה. וא"ת ולמה לי קרא הא שתיה הויא בכלל אכילה [5]כדדרש' בפ"ג דשבועות (דף כג.) מדכתיב ואכלת לפני וגו' מעשר דגנך תירושך וקרי תירוש אכילה וי"ל דהתם במילי דשתיה כגון יין ושמן והכא במידי דבר אכילה דממחי להו [6]ושתי להו: **לחם** עוני אמר רחמנא. הוה מלי למימר נמי אכילה כתיב ביה: **אלא** אם חמץ הוא ענוש כרת הא אכילה כתיב ביה. אע"ג דהוא אסור בהנאה הנאת חמץ לית ביה כרת אלא לאו: **חמץ** לא אתי מיניה שכן לא היתה לו שעת הכושר. וא"ת חלב נמי הוי לו שעת הכושר כשהיה במעי אמו דאפילו רבי יוחנן דאמר (לעיל דף עה.) תלש חלב מבן ט' מי דמדשים גרמי בבן ח' מודה ויש לומר דחמץ כמו שהוא עתה היתה לו שעת הכושר ושוב לא נשתנה אבל חלב אחר שילא לאויר העולם לא היתה לו שעת הכושר להיתר:

חלב לא אתי מיניה שלא הותר מכללו. הקשה הר"ר שמואל מוורדו"ן לר' יוסי דלא חיים להא פירכא בפסחים (דף כג.) ותשיב חלב לא הותר מכללו דקאמר ורבי יוסי הגלילי אמן בבהמה קאמרינן בבהמה מיהא לא אשתרי [7]וליכא למיפרך נמי מה לחמץ שכן אסור בהנאה דהא לר' יוסי הגלילי חמץ מותר בהנאה כדאמר התם וי"ל לרבי יוסי [הגלילי] ודאי אתא נפש לדרשה אחריתי: **מה** להנך שכן לא היתה להם שעת הכושר. דנבלה כמו שהיא עתה מתה לא היה לה שעת הכושר א"נ מחייס היה בה איסור אבר מן החי ואפילו למ"ד [8](לאו) לאיבריס עומדת היה בה איסור שאינה זבוחה[9]: **שכן** טומאתן במשהו. תימה דבכל מקום מזכיר כעדשה וכאן נקט משהו וכן בפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קו:) דפריך לאו בחלב למה לי כו' תיתי משרצים טמאין מה לשרצים טמאין שכן מטמא בכל שהוא ומיהו בלאו הכי התם נראה דלא גרסינן ליה דלא אצטריך להזכיר משהו גבי חלב דהא חלב לא מטמא כלל וסופרים שבשו משום דבתר הכי קאמר ואי משרצים טהורים מה לשרצים טהורים שכן איסורן במשהו פירוש משום בריה וכתבו כמו כן גבי טמאים:

והא דתנן הטמאים כו'. דתניא גרסינן דאיכא משנה:

ליכתוב

ליכתוב בשרצים וליתו הנך כו'. וכמה הלד חד מכולהו לא אתי וחלב נמי לא אתי מכולהו שכן לא הותרו מכללן אך קשה דתיתי נבלה מכולהו ושמא לא הייתי אומר אלא לענין איסור אכילה אבל לענין טומאת נבלת עוף טהור לא ואע"ג דאפקיה בלשון אכילה לא יאכל לטומאה בה: **היכא** דלאו איסור הבא מאליו מנלן. וא"ת בהי מבעיא ליה לחדש ושביעית איסור הבא מאליו ואי טבל הא יליף חלוט חלוט מתרומה בסוף אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פד.) ותרומה ילפינן מבכורים ובסמוך משמע דצריך למילף במה הלד ואי כלאים הא לא כתיב בהו אכילה והקדש נמי לא כתיב ביה אכילה ועוד דאיכא למילף חטא חטא מתרומה וצ"ל דאכלאים בעי דאע"ג דלא כתיב בהו אכילה סברא היא דלא אסרה תורה אלא כשהאיסור בעין ולעיל דפריך אלא חלב אכילה כתיב ביה בלאו הכי ה"מ למיפרך אלא כיון דכתב בה בהדיא אכילה פריך מינה וה"ר שמואל היה אומר דגבי חלב שהמהמו אי לא הוה כתיב ביה אכילה הוה מחייבין כיון שהוא גוף החלב וכן החמץ אלא שנמוח אבל משקה היולא מכלאים אפילו לא כתיב בהו אכילה כמאן דכתיב בהו דמי שאין זה גוף הפרי ומה שפירש בקונטרס דכולהו קרי איסור הבא מאליו לבר מהקדש אי אפשר לומר כן אלא אכלאים קאמר כדפירשתי שאין זה איסור הבא מאליו שע"י מעשה של זריעה נאסרין הכלאים וגם העבירה היה בשעת זריעה וא"ת ושביעית היכי אתי מכולהו דאית בהו לאו ובשביעית עשה כלה לחיה מן השדה כו' וי"ל דילפינן מטומאת שרצים דלא שייך בהו לאו:

הביא ענבים ודרכן כו'. לע"ג דשתיה בכלל אכילה בענבים וזיתים לענין הבאת בכורים לא כתיבא אכילה דתהוי שתיה בכלל ז' פרי: **מה** לתרומה שכן חייב עליה מיתה וחומש. לרבי דאמר בסנהדרין (דף פג.) הזיד במעילה במיתה ע"כ לאו להקדש בעי לעיל כדפי' בקונט' דהא בהקדש נמי איכא מיתה וחומש לרבי: **אלא** אי מתרומה וחד מהנך כו'. פי' מנבלה ובכורים או תרומה או משרצים ובכורים או תרומה אבל לא כמו שפי' בקונטרס חמץ ובכורים או תרומה דמה להנך שכן יש בהן נטילת נשמה מיתה וכרת וכן מחלב ותרומה או בכורים לא אתי מהאי טעמא: **דון** מינה ומינה. פי' בקונטרס דלאו דוקא ומיהו אפשר דהוי דוקא משום דגן שהמהמו[מ] מ) דתרומת דגן דאורייתא דרבי אליעזר מחייב ושאר מיינין מדרבנן ורבי יהושע פוטר בדגן שהמהמו דדון מינה ואוקי באתרה תירוש וילהר אין שאר מיינין לא ואפילו דגן ולהכי פטר נמי בשאר מיינין שאין להחמיר בהן יותר מדגן:

אף תרומה אפילו שאר מיני'. ואם תאמר אכתי אימא דוקא שבעה מיינים שהבכורים נוהגים בהן ויין תפוחים מנלן וי"ל כיון דהוא אפילו במילי דרבנן הוא בכולהו:

והדר

ולכתוב רחמנא בשרצים וליתו [ו] הנך וליגמרו מינייהו משום דאיכא למיפרך מה לשרצים שכן טומאתן במשהו והא דתניא [א] הטבל והחדש וההקדש והשביעית והכלאים כולן משקין היוצאין מהן כמותן מנלן וכי תימא ליגמר מהנך מה להנך שכן איסור הבא מאליו הוו תינח היכא דאיסור בא מאליו היכא דלאו איסור הבא מאליו מנלן גמרינן מבכורים ובכורים גופייהו מנלן [ז] דתני ר' יוסי [ח] פרי פרי אתה מביא [ב] ואי אתה מביא משקה הביא ענבים ודרכן מנין תלמוד לומר [1] תביא איכא למיפרך מה לבכורים שכן טעונין קרייה והנחה אלא גמר מתרומה ותרומה גופה מנלן [ט] דאיתקש לבכורים [ז] דאמר מר [2] ותרומת ידך אלו בכורים מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש אלא גמר מתרוייהו מתרומה ובכורים מה לתרומה ובכורים שכן חייבין עליהם מיתה וחומש אלא אתיא מתרומה וחד מהנך או מבכורים וחד מהנך והא דתנן [י] דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סיתווניות ושאר [מ] מיני פירות של תרומה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע [נ] פוטר במאי פליגי [ס] בדון מינה ומינה ובדון מינה ואוקי באתרה קמיפלגי דר' אליעזר סבר דון מינה ומינה מה בכורים משקין היוצא מהן כמותן אף תרומה נמי משקין היוצא מהן כמותן ומינה מה בכורים אפי' שאר מיני אף תרומה נמי אפילו שאר מיני ורבי יהושע סבר דון מינה מה בכורים משקין היוצאין מהן כמותן אף תרומה משקין היוצאין מהן כמותן ואוקי באתרה מה משקין דקדשים בתרומה תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא אף משקין היוצאין מהן כמותן תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא והא דתנן [ע] אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים מני רבי יהושע היא דאמר דון מינה ואוקי באתרה וגמר להו לבכורים מתרומה והא [פ] דתנן [צ] אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים מני רבי יהושע היא דאמר דון מינה ואוקי באתרה וגמר להו לבכורים מתרומה

שרצים איסור אכילתם בכעדשה כטומאתן דתני ר' יוסי בר' חנינא והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו' [ר] פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה לומר לך מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה במעילה בפרק קדשי מזבח (דף פח:) הילכך אי לא כתיב מיחוי בגופייהו וליף מהנך ה"א לא מחייב אמיחויין בפחות מכזית: **מה לשרצים.** דין הוא שיהא מיחוי שלהן כמותן: **שכן טומאתן.** ואיסורן במשהו: **החדש.** קודם שקרב העומר ועושה שכר מן השעורין: **והשביעית.** משקין היולאין מהן נוהגת בהן שביעית וחייבין בביעור כמותן: **מהנך.** חלב וחמץ ונבלה: **שכן איסור הבא מאליו.** ותינח למילף מייניהו טבל וחדש ושביעית וכלאי הכרם אבל הקדש לא אתי מייניהו: **בכורים.** אין איסורן בא מאליו שע"י שמפרישן הן קדושים: **פרי.** מראשית כל פרי [דברים כו]: **תביא.** אשר תביא מארצך דהוה ליה למיכתב אשר מארצך: **בכורים טעונין קרייה.** ארמי אודב אבי [שם]: **והנחה.** על הרצפה והנחתו לפני ה': **מה לתרומה ובכורים שכן חייבים עליהן מיתה.** במזיד וחומש בשוגג [ו] וכי פרכת מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש ליכא למימר בכורים יוכיחו: **מתרומה וחד מהנך.** חמץ לו נבלה דכי פרכת מה לתרומה שכן מיתה נבלה תוכיח מה לנבלה שכן איסור הבא מאליו תרומה תוכיח וחזר הדין הלד השוה שבהן שאסורין הן עצמן ומשקין היולאין מהן כמותן אף אני אביא את אלו: **סיפווגיות.** ענבים הנמצאין בגפנים בימות החורף שאין מתבשלין לעולם ועושין מהן חומץ: **ושאר כל מיני פירות.** חוץ מענבים וזיתים שדרכן בכך: **מחייב קרן וחומש.** אם אכלן בשוגג: **במאי קמיפלגי.** הואיל דילפינן תרומה מבכורים למשקין היולאין מהן כמותן: **בדון מינה ומינה.** בכל גזירות שוות וכנין אב שבתורה שאנו למדים דבר מחבירו אי דיינינן ליה וגמרינן ליה לכל מילי או דון מינה מה שאנו לריכין לו ואוקי באתרה למילי אחרנייתא דמיפרשי בגופיה קמיפלגי: **בכורים.** מביאין מכל שבעת המינין [ב]: **אף תרומה נמי.** שהפרישה בפירות כגון תמרים ותפוחים כיון דתרומה נוהגת בפרי אף על גב דאינה נוהגת במשקין שלהן אלא בתירוש ויצהר בלבד הנך משקין כיון דמפירות תרומה אתו הרי הן כתרומה. והאי דון מינה ומינה לאו דוקא קאמר דהא תמרים ותפוחים גופייהו אין תרומתן מן התורה אלא מדברי סופרים והכי הוא דקאמרינן כיון דבמידי דאורייתא אית לן דון מינה ומינה ואי הואי תרומת תמרים דאורייתא הוה גמרי לה מבכורים למשקין היולאין מהן כמותן הכי נמי רבנן בדידהו כעין דאורייתא תקון: **ורבי יהושע סבר.** אי נמי [ג] הוא דאורייתא לא הויין משקין היולאין מהן כמותן דאית לן דון מינה [ד] א] ומינה ואוקי באתרה דון מינה למה שהיא לריכה ללמוד הימנה דהיינו שיהו המשקין [ה] כמותה ותו לא תדון מינה אלא העמד אותה במקומה: **תירוש ויצהר.** כתיבי בה [דברים יח] ולא שאר משקין והנך משקין דנהגו בהו תרומה הוא דילפינן מבכורים דאם קרא עליהן שם תרומה קודש שדרכן

מסורת הש"ס

ו) [נאו כולהו קאמר דהא אמן ואתא בכורים גמרי מתרומה בהיקשא לאיקרו תרומה ואתיא ערלה וגמרי מבכורים מגזירה שוה: מרטקא

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה כב:
כח ב מיי' פ"ב מהל' בכורים הלכה ד:
כט ג מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' ב:
ל ד מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה כב:

מוסף רש"י

פרי אתה מביא. בבכורים כתיב מראשית כל פרי (ערכין יא.). הביא ענבים. לעזרה, ודרכן מנין. שיש. תלמוד לומר תביא. אשר תביא מארלך, מכל מקום (שם). ותרומת ידך אלו בבכורים. דכתיב בהו יד, ולקח הכהן הטנא מידך (פסחים לז:) דבעי הבאת מקום דכתיב (דברים כו) ושמת בטנא והלכת, והתם אשמעינן עשה והכא אשמעינן אזהרה לאוכלן בגבולין, דאילו בתרומה ממש קדשי הגבול היא ולא בעיא מומה (יבמות עג:). וחומץ סתווניות. קופי ענבים שאין מתבשלים עולמית ועושים מהן חומץ (ברכות לח: ושם: ספווניות). ר"א מחייב קרן וחומש. לשותה ממנו בשוגג, ור' יהושע פוטר. דזיעה בעלמא הוא ואין שם תרומה חל עליו ואין לך פרי הניתן למשקה אלא זיתים וענבים בלבד (שם). דון מינה ומינה. כל דבר שאתה למד מתבירו בגזירה שוה או בהיקש הוי למד ממנו בכל דבריו (זבחים צא: ובעי"ז יבמות עח: וב"ק כה:) מאחר שעיקרו של דבר למדתי מתבירו אף לכל דבריה ללמוד ממנה (סנהדרין עה: ובעי"ז שבועות לא.). דון מינה ואוקי באתרה. דון עיקר הדבר ללמדו מתבירו, אבל לשאר דבריו שאתה מולא דיו מפורש בו ואתה יכול ללמוד מיניה וביה, דבר מדבר, ואיך לריך ללמוד מתבירו, העמידהו במקומו ואל תשווהו לחבירו (סנהדרין שם ובעי"ז זבחים צא:) כלומר לאחר שלמדתו משם והבאתו לכאן העמידהו כאן בתורת שאר דברים המפורסים בו (שבועות לא.) למאי דלריכי גמרינן למאי דלא לריכינן מוקמינן באתרא (יבמות עח:). אין סופגין את הארבעים בר'. גבי משקין קאי במסכת תרומות וקאמר דאין כל מי פירות קרויין משקין אלא אלו בלבד, אין סופגין את הארבעים על שום מי פירות של ערלה, משום דבכולהו שלא בדרך הנאתן הוא, אלא אלו (פסחים כד:).

תורה אור השלם

1. וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: דברים כו ב
2. לֹא תוֹכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ: דברים יב יז

גליון הש"ס

גמ' דאיתקש לבכורים. עי' מנחות דף טו ע"א תוס' ד"ה לחם:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ור' יהושע כו' דון מינה ואוקי באתרה כל"ל ומיהא ומינה נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ור' יהושע סבר וכו' לאיש לן דון מינה ומינה. מלא ומינה נמחק:

שיטה מקובצת

א] פרי פרי אתה מביא. נ"ב עי' תוס' תמורה דף ד' ע"א: ב] ושאר מיני פירות. נ"ב נ"א מי פירות וכו': ג] ור' יהושע סבר אי נמי הואי דאורייתא: ד] אכילה דתהוי שתיה בכלל אלא פרי כצ"ל: ה] משום דגן שהמהמו. נ"ב עי' תוס' בכורות דף נ"ד ע"א:

מרטקא. גיד השדרה והלומר והוא רחב ולבן וקשה מאד וקורין אותו ייבו"ל: **בשר שפלטתו סכין.** כשמפשטין את הבהמה פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור ולא חשיב. ולקמיה פריך היכי דמי דאתרופי מצרף ובאפי נפשיה אין מקבל טומאה: **ואולס אתם טופלי שקר.** איוב אמר לחביריו מחברי דברי שקר אתם ודבר שאין בו רפואה אתם אומרין לרפואתי. ומרטקא משנפסק אין לו רפואה להחבר עוד: **בשר שפלטתו סכין בר רפואה הוא.** המדלדל בשר מן החי פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה: **המכונס.** הנאסף יחד [3]ויפה: **חייבין עליו.** משום נבלה בין שאוכלו בין שנוגע בו ונכנס למקדש ופליג אמתני'[4] דקתני אבל לא טומאת נבלות: **והוא שבנסו.** דאחשביה וגלי דעתיה דלא בעליה מעיקרא [5]אבל מתכנס מאליו אז ע"י תינוקות שלא במתכוין לא פליג ר' יהודה דליהוי נבלה: **בשלמא למ"ד.** אלא היינו בשר שפלטתו סכין היינו דמחייב דאיכא למימר כיון דכנסו אחשביה והדר למילתיה וגלי דעתיה דלא בעליה מעיקרא: **כאלא דר' יהודה לא פליגי.** דודאי רבי יהודה אבשר שפלטתו סכין קאי ורבי יוחנן נמי מודי דבשר שפלטתו סכין[6] איקרי אלא ודמרטקא הוא דפליגי ולמ"ק ר' יוחנן אמר מרטקא נמי מקרי אלא דלאחשכחן בקרא ואלא דמתני' דקאמר מצטרף בכולהו אלא קאמר דמצטרפי ובאפי נפשייהו לא מטמו ואתא רבי יהודה למימר באלא מרטקא מודינא דלא הוי בשר באפי נפשיה לענין נבלות אבל [7]בשר שפלטתו סכין אם חזר וכיסנו גלי אדעתיה דלא בעליה וחייבין עליו משום נבלה: **אבל מרטקא לא מצטרף.** דעך בעלמא הוא: **אי דחשיב עליה.** אפילו בתר הכי: **באפי נפשיה.** נמי ליטמא טומאת אוכלין דקי"ל דמחשבה [8]שויא אוכלא כל מידי דמצי למיכליה ואע"ג דלאו אורחיה דלאמרן בפרק בהמה המקשה(לעיל דף עז:) עור ששלקו ושליא אחיב עליה מטמא טומאת אוכלין ונהי דתו לא הדר הוי בשר לענין טומאת נבלות דהא נעשה עור בבטולו הראשון אבל [9]לאוכלו מיהא הוי לטמא טומאת אוכלין אם נגע בשרן דלא גרע מעור ששלקו: [10]**מקלפו חישב עליו.** ולא פי' איזה קלף הלכך כביצה מיירי לא מקבל טומאה דהא לא חישב על כולו אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קלף מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא: **פלטתו חיה.** נשכה כלב ודלדל מן הבשר לגד העור ואח"כ שחטה והפליט גם הסכין עוד ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין וההוא דפלטתו חיה לא בטיל מסתמא והוא דסכין בטליה מדעת וכולה בדלא חשיב עליה הלכך כי הוי בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קלף דחיה בהדייהו ולטומאת נבלות לא ואע"ג דפלטתו חיה דמתניתין רבי עקיבא היא דאמר העור מבטלו מטומאת נבלות ואפילו פלטתו חיה לקמן (דף קכב.): **תנן הכא.** במסכת טהרות (פ"ח מ"ב) בסדר טהרות גבי נבלת עוף טהור: **הארטוס.** בי"ק בלע"ז: **מיטמאין.** אם קבל העוף טומאה מן הבשר [11] אלו נעשין יד להכניס ולהוציא טומאת. עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה אא"כ קבלה מאחריס שהרי אין לך אלא האמור בה טומאת אכילה לטמא בבית הבליעה: **ומלגורפין.** לכביסה: **תחתון של עליון.** קליפת רלועה דקה יש בתוך הפה דבוקה לארטוס בעליון לאורכו: **לפרגים.** היכא הוו אוכל: **מקום המוגלא בבשר.** שרשי הפרגים: **השוחטו בהמה טמאה לעובד כוכבים.** הא פרישית לה (לעיל קיז:) דכיון דדכוותה בשחיטת ישראל בטהורה משויא לה אוכלא בעודה מפרכסת ולישראל שריא דהא בשחיטה תליא [12]ולהו מילתא השתא ונמי הוא ולישראל שחטה שחיטה מעליא אע"ג דבטמאה לא שייכא שחיטה ולעובד כוכבים לא משתרי עד שתמות דאבר מן החי הוא לגביה אפ"ה מהניא מחשבת ישראל[13] להאכילה לעובד כוכבים לשויא אוכלא בעודה מפרכסת וכ"ש טהורה שאוכל היתר גמור הוא בעודה מפרכסת והא דאמרינן[14] אסור לאכול מבהמה קודם שתלא נפשה מדרבנן הוא וכן עובד כוכבים בטהורה תניא נמי לקמן [ע"ב] דהואיל וטהורה היא ואשכחן היתר בטהורה [15]מפרכסת ששחטה ישראל השתא נמי כי שחטה עובד כוכבים הויא אוכל לטמא טומאת אוכלין מן הדרך שאם תחזור ותגע באוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבלה תטמאם[16] אבל ישראל בטהורה אין צריכה מחשבה ועובד כוכבים בטמאה לא מהניא לה מחשבה בעודה מפרכסת דלא אשכחן היתר בדכוותה: **שוים.** יש תנאים ששוים שישראל בטמאה צריך מחשבה להאכילה לעובד כוכבים ואי לא חישב לא הויא אוכל עד שתמות וכן עובד כוכבים בטהורה: **והכשר.** ממקום אחר הכשר מים דדם שחיטה דילה לא מכשר לה דלא איקרי משקה אלא דם חללים כדאמרינן בהשוחטו (לעיל דף לה:) ומיהו דם שחיטה הוגמת מכשיר לאיתקש למים דכתיב [דברים יד] על האדם תשפכנו כמים כדאמרינן בהשוחטו (שם) אבל דעובד כוכבים לאו דם חללים הוא ולא דם שחיטה הוא והוי כדם מגפתו וכדם המת דחלב לא מיקרי אלא על ידי גיסטרא ומצואר כדאמרינן בסוטה (דף מ") לתת אותה על צואר חלב רשע: **הרי סופה לטמא טומאה חמורה.** אדם וכלים בכזית ואפילו במשא כשתמות: **זרעים.** אינן נעשין אב הטומאה עולמית ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות ואינן[1] נעשין אב [א] לטמא אדם וכלים דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' ובהוא טמא קאי והנפש הנוגעת יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה: **נבלת עוף טהור צריכה מחשבה.** לקבל טומאת אוכלים מן הדרך שאם לא חישב עליה לאוכלה אינה מקבלת טומאה ואם חזרה ונגעה באוכלים לא נטמאו: **ואינה צריכה הכשר.** משנה היא במסכת טהרות (פ"ח מ"ח) שלשה עשר דברים נאמרו בעוף טהור וזו אחת מהן:

שסופה

והדר מייתי לה לערלה פרי פרי מבכורים. ומ"ת דכפ' כל שעה (פסחים כד:) פשיט מהך משנה דכל איסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן והכא קאמר משום דגמר לה מבכורים [2] וי"ל דרבוי דהכא צריכי דלא נימא זיעה בעלמא הוא:

מרטקא. פי' ר"ח בשר מת וכן נראה לר"ת ולא כפי' הקונטרס שפי' גידי האורר מדאמרינן פרק כל הפסולים (זבחים דף לה.) פגל באלא נתפגלה מורחה פגל במורחה לא נתפגלה אלא ובעוף אין גידי לואר קשין ומורחה לא שייך אלא בעוף ולמאן דמפרש בשר שפלטתו סכין לא קשה ליה מהתם דהא אמרי' בסמוך דלכ"ע מרטקא נמי הוי אלא: **ר' יהודה אומר חייבים עליו.** הא דלא קאמר מטמא טומאת נבלות דלא תימא מדרבנן להכי קאמר חייבין עליו:

והוא שבנסו. תימה מה שייכא מחשבה לאיסור דגבי טומאה שייך לחלק דאי מבטל ליה עך בעלמא הוא אבל [3] משום דבטליה לא משתרי באכילה לכך נראה דחייבין עליו לא מייירי לענין אכילה דלא צריך כנסו אלא לענין אם נכנס למקדש כמו שפי' בקונטרס בלשון אחר והא דלא נקט טמא דלא תימא מדרבנן כדפי' וכן נראה דאי אאכילה הא כיון דאכלו אין לך כיעוס גדול מזה: **ורבי יוחנן אמר** [4] **אף מרטקא מצטרף.** ולאו בכה"ג דהוי שומר דא"כ מ"ט דר"ל [5] יב עור ועצם מצטרפים משום שומר ולירוף שומר מקראי דרשינן לעיל (דף קיח.) אלא מייירי כגון שיש בראשו כזית בשר דאע"ג דלא הוי שומר מצטרף דראוי הוא שיאכל אגב בשר וריש לקיש סבר דלא מצטרף לאין ראוי לאכילה דעך בעלמא הוא: **ה"ג** במשנה בטהרות החרטום והצפרנים מטמאין כו'. ולא גרסינן בה קרניס וקרניס דמפרש בה רב פפא בסמוך אמתני' דהכא קאי:

הואיל

לא א מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ג:

לב ב ג מיי' פ"ד מ"ב שם הל' ד ופ"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ח:

לג ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת אוכלין הל' ג [ופ"ג מהלכות אבות הטומאה הלכה ט]:

לד ה ו מיי' פ"ג מהלכות טו"מ הל' ד:

לה ז מיי' שם הלכה ג:

לעזי רש"י

ייבו [יינו"ל]. גיד הצואר של חיות.

בי"ק. חרטום.

שיטה מקובצת

א) והכשר ממקום אחר: **ב)** המכונס הנאסף יחד הס"ד ותיבת יפה נמחק: **ג)** והוא שכנסו דאחשביה וכו' אבל נתכנס מאליו כגון ע"י תינוקות. וג"ב נ"א בס"י כגון שלא במתכוין או ע"י תינוקות וכו': **ד)** דבשר שפלטתו סכין נמי איקרי אלל: **ה)** לענין נבלות אבל באלל שפלטתו סכין: **ו)** דקי"ל דמחשבה משויא אוכלא: **ז)** דהא בשחיטה תליא מלתא השתא נמי: **ח)** אפ"ה מהניא מחשבת ישראל שחישב להאכילה לנכרי לשווייה אוכלא: **ט)** במפרכסת כי שחטה ישראל השתא נמי: **י)** נבלה תטמאם הס"ד ומה"ד שונים יש כו' בטהורה אבל ישראל בטהורה אין צריכה מחשבה כו' דלא אשכחן היתר בדכוותה הס"ד ומה"ד והכשר: **יא)** ור' יוחנן אמר מרטקא נמי מצטרף: **יב)** מ"ט דר"ל הא עור ועצם:

עין משפט נר מצוה

א) [ג' הערוך מדרקא ע"ש ערך אלגן, **ב)** לעיל קיז:, **ג)** טהרות פ"ח מ"ב, **ד)** נדה נח. כריתות כח. זבחים קה., **ה)** [אמ"ק דמתני'. יעב"ן], **ו)** ל"ל אוכלא, **ז)** עיין רש"ל שהעתיק גליון מרש"י ישן, **ח)** [סנהדרין סג.], **ט)** [מה: כדכתיב ביחזקאל כ"ח לאת אותך אל אומרי אלוי רשעים כל"ל ועי' תוס' לעיל לה: ד"ה דסן], **י)** [מיגו יעב"ן], **כ)** עי' ר"מ שכתב שתוס' שלפניו חסר ומי אפשר לישב רק כד מעיינת בספרים תמצא מבואר הכל על נכון,

תורה אור השלם

1. וְאוּלָם אַתֶּם טֹפְלֵי שָׁקֶר רֹפְאֵי אֱלֶל כֻּלְּכֶם: איוב יג ד

2. וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זָרֶע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיטמאין וכו' מן הסרך אפי' הן נעשין יד: **(ב)** תוס' ד"ה והוא שכנסו וכו' אבל גבי איסור משום דבטליה לא: **(ג)** ד"ה ור' יוחנן וכו' מ"ט דר"ל הלא עור ועצם:

הגהות מהר"ב רנשבורג

רש"י ד"ה זרעים וכו' ואינן נעשין אב הטומאה לטומאה אדם וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

האלל המכונס. הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה שכנסו לא בטיל וחשיב כבשר נבלה וחייב עליו אם נגע בו ונכנס למקדש או אכל קדש (לעיל קיז:). **מה זרעים** שאין סופן לטמא **טומאה חמורה.** כגון אדם וכגדיים, **צריכין הכשר.** דבר המכשירן לקבל טומאה, כגון מתיעת מים ומגע שרץ אף כל כו'. כגון שאר אוכלין (זבחים קה.). **ואינה צריכה הכשר.** לא שום הכשר יכילת טומאה, לא הכשר מים ולא הכשר שרץ, אלא מתליה בלא שום נגיעה (נדה נ:).

הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית. פ"ה שיכול לחותכה בחתיכות קטנות פחותות מכזית בעודה מפרכסת ולא היה צריך לפרש כן אלא אפילו חתיכות גדולות ובלבד שלא יהיו אברים דבשר מן החי לא מטמא כדאמר לקמן בפרקין (דף קכח:) ועל הגבלה הוא דקאמר צריך שישייר ויעמיד על [1] (טומאה) פחות מכזית: **ולהעמידה** על פחות מכזית.

ות"ת השתא נמי סופו לטמא טומאה חמורה כיון דאילו מצטרף ליה עם חלי זית אחר מטמא כדאמר פ' דם שחיטה (כריתות דף כח.) וי"ל דהתם בנבלה שמתה לגמרי מהני צירוף אבל הכא הואיל וסופו לטמא טומאה חמורה אחר שתמות שיצרפנה לזית לא אמרי': **ומי אמר חזקיה הכי.** דחזקיה מחזקיה [2] ניחא ליה לאקשויי אע"ג דהוי מלי לאקשויי בלאו הכי ממתניתין דקתני אבל לא טומאת נבילות אחזקיה דאמר מתה היא: **נחרה אין בה טומאה של כלום.**

היינו נמי אין מטמאה טומאת אוכלין דקתני גבי שחט בה סימן אחד אלא משום דלא עשה בה דרך שחיטה נקט הא' לישנא כלומר נחרה [3] והתם פשוט דאין בה טומאה כלל כיון דלא עבד כלל דרך שחיטה: **ועובד** כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל. רבותא נקט דאפי' לישראל דבשחיטה תליא מילתא אבר הפורש ממנה כפורש מן החי: **אביי** אמר אינה מצלת כו'. וטעמא משום דכי חיה היא לכל דבריה ולכך רובעה חייב ומ"מ מטמא טומאת אוכלין כיון דבת אכילה היא ובקונט' פירש משום דלחומרא ותימה אי ספיקא היא אמאי רובעה חייב: אי שחט עובד כוכבים במקום שאין עושה אותה טרפה ובא ישראל וגמרה כשרה שחט ישראל בין במקום שעושה אותה טרפה ובין במקום שאין עושה אותה טרפה ובא עובד כוכבים וגמר שחיטתו פסולה [4] הרוצה שיאכל מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית שחיטתה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו מסייע ליה לרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין א"ר יצחק בר אשיין הרוצה שיבריא חותך כזית בשר מבית שחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו בעי ר' אלעזר שהה בה דרס בה מהו א"ל ההוא סבא הכי א"ר יוחנן צריכה הכשר שחיטה כבהמה טהורה הכשר למאי אמר רב שמואל בר יצחק בדיקת סכין בעא מיניה רבי זירא מרב ששת מהו שתציל על הבלועין שבתוכה א"ל מטמאה טומאת אוכלין ומצלת א"ל אינה מטמאה טומאת נבלות ולא תציל אמר אביי אינה מצלת על הבלועים שבתוכה דהא מטמאה טומאת אוכלין [5] והרובעה חייב דהא אינה מטמאה טומאת נבלה: רבי יהודה אומר האלל [וכו']: אמר רב הונא [6] והוא שכנסו ואמר רב הונא שני חצאי זיתים שישנן על גבי העור העור מבטלן אליבא

שסופה לטמא טומאה חמורה. אדם ובגדים אם יאכלנה הילכך אינה צריכה הכשר דילפינן מזרעים. וטעמא [1] דמחשבה משום דסתמא לאו לאכילה קיימא ובכפרים קיימינן שאין רגילים לאכול עופות אבל בכרכים תנן [2] (עוקצים פ"ג משנה ג) דאין צריכין מחשבה דסתמא לאכילת עובדי כוכבים עומדת: **אמר חזקיה.** שאני מתניתין דבמפרכסת קיימינן שעדיין אין בה טומאה חמורה וסופה נמי שמא לא תבא לידי טומאה חמורה שהרי הוא יכול לגוררה לגירורים דקים פחותים פחותים מכזית עד שתכלה כולה ושוב לא תטמא טומאת נבלות אבל נבלת עוף טהור כבר מתה ורלוויה לטמא טומאה חמורה: **ומי אמר חזקיה הכי.** אלמא סבירא ליה לחזקיה הא דתנן דאין טומאת נבלות במפרכסת: **שחט בה.** בטומאה: **אינה נאכרים.** אין בן נח מוזהר עליה משום אבר מן החי וכ"ש בטהורה דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ואפילו רבי יוחנן מודי בה בטהורה: **א"ל.** מודה חזקיה דאינה מטמאה כנבילה ואע"פ שמותרת לבני נח דיליה מכלל היא ולכלל מתה לא בא ובטומאת נבלות כתיב [3] וכי ימות: **דתני רב אושעיא כוותיה.** דאסורה לבני נח: **מטמאה טומאת אוכלין.** אם נגעה בשרץ וחזרה ונגעה באוכלין הואיל וישראל שחטה שחיטה מעלייתא וחיישב עליה להאכילה לעובד כוכבים כדפרישית לעיל [4]: **כפורש מן החי.** ומטמא מיד כאבר מן הנבלה דאמרי' בהאי פירקא (לקמן דף קכח:) אבר מן החי מטמא כנבלה: **ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי.** אין בו טומאה דבשר הפורש מן החי טהור ולהכי הוי [5] כמן החי שאסור לבני נח: **אפילו נאחר שחלא נפשה.** הואיל ונחתך מחיים והיינו כר' יוחנן: **שחט בה אחד אינה מטמאה טומאת אוכלין.** דלא אשכחן היתר אכילה בדבוותה לא לישראל ולא לבני נח וכן בנחרה ועובד מפרכסת: **מטמאה טומאת אוכלין.** הואיל ויש היתר אכילה בדוגמתה אם שחטה ישראל השתא נמי מהניא לה הך מחשבת עובד כוכבים לגורך ישראל לשוייה אוכל: **במקום שאין עושה אותה טרפה.** כגון חלי קנה: **שחט ישראל.** וגמר עובד כוכבים הואיל וגמרו ביד עובד כוכבים טרפה: **יפה יפה.** יותר מבשר אחר מפני שלא הספיק דמו לצאת וכשחותכו נבלע בתוכה לפי שכשבהמה מוציאה נשמה היא מתאנחת ומוציא דמה יפה: **וממתין לה עד שתצא נפשה.** כדתניא בתרא מיתות (סנהדרין דף סג.) מנין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה שנאמר [ויקרא יט] לא תאכלו על הדם ואסמכתא דרבנן בעלמא היא: **אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו.** דהואיל ומותר לישראל הותר אף לעובד כוכבים דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור. אבל הכי דעיל שחיטת טמאה וכן שחיטת עובד כוכבים בטהורה אין בה היתר לישראל ולעובד כוכבים נמי לא משתריא דהיה היא: **מסייע ליה לרב אידי.** הא דקתני שאף העובד כוכבים מותר בו: **שיבריא.** בשר זה טוב לרפואה: **בעי רבי אלעזר.** [6] מתניתין דישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה דטעמא דמשוינן לה אוכלא משום שחיטה היא דהא נחרה אין בה טומאה: **שהה בה או דרס מהו.** מי הוי כנחירה ולא מטמאה: **כבהמה טהורה.** כאילו מטהרה לאכילה: **למאי.** הלכתא קא דייק כולי האי הכשר שחיטה בטהורה [1]: **מהו שתציל על הבלועין שבתוכה.** ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה ומפרכסת ובלעה כליס בחייה והרי היא בהאהל המת מהו שתציל עליהן כדאמרן בבהמה המקשה (לעיל דף עא:) בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת לא נטמאה הכא מאי כיון דאינה מטמאה טומאת [2] נבלות היא היא [3] או דילמא כיון דמטמאה טומאת אוכלין אינה מצלת דלאו בלוע הוא. וישראל בטהורה לא מיבעי לן דודאי אינה מצלת הואיל ואף באכילה מותרת ועובד כוכבים בטמאה פשיטא לן דמצלת הואיל ואין בה טומאה של כלום אלמא היא היא: **א"ל טמאה טומאת אוכלין.** אלמא מתה היא: **ומצלת.** בתמיה: **אמר אביי אינה מצלת כו'.** לחומרא: **חייב.** מיתה במזיד וחטאת בשוגג: **והוא שכנסו.** דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל נתכנס מאליו [4] כמו שכנסוהו תינוקות אחר הפשט לא הואיל ובטל מתחלה ונעשה עור חו לא הדר הוי בשר דלטומאת אוכלין הוא דמחשבה לשויה אוכלא דאפילו עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין [לעיל עז:] אחרי שעשאו רך אבל לשויה בשר לא:

עין משפט נר מצוה

לו א ב ג ד מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ד:
לז ה מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הל' יג טוש"ע י"ד סי' ג סעיף י:
לח ו מיי' פ"א שם הל' ב סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' כז:
לט ז מיי' פ"כ מהל' טומאת מת הל' ג:
מ ח מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הל' יב:
מא ט מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ח:
מב י מיי' שם הלכה יב:

שיטה מקובצת

[1] מטמאה טומאת אוכלים. נ"ב עי' תוס' לעיל דף כ"ב: [2] וטעמא דצריכה מחשבה משום: [3] אבל בכרכים תנן בבכורות דאין צריכין: [4] ולהכי הוי כפורש מן החי שאסור: [5] בעי ר"א מתניתא: [6] כיון דאינה מטמאה טומאת [נבלות] חיה היא ומצלת או דלמא: [1] אבל נתכנס מאיליו כגון שהכניסוהו תינוקות או חיה אחר הפשט:

מסורת הש"ס

[1] [מוספתא אהלות רפ"ג], [2] [2] לעיל יט:, [3] לעיל לג., [4] [ויקרא יא], [5] [ע"ל ד"ה השותן], [6] [כטהורה רש"ש], [1] ר"מ מ"ז, [2] [3] ל"ל הכתם בגלח וי"ו. מהר"מ,

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ומי וכו' ניחא ליה. עי' לעיל דף קנו ע"ב תוד"ה ומי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מהו שתציל וכו' חיה היא ומצלת או דלמא:

מוסף רש"י

הרוצה לאכול כו'. משום דמעלי כדאמר לקמן בסמוך הרוצה שיבריא כו' (לעיל לג.). **מבית שחיטתה.** שאינו ממוסר הפשט ויכול לאוחזו מיד קודם יציאת הנפש וממתין לה עד שתצא נפשה, דאמרינן בתרגא מיתות (סנהדרין סג.) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם (לעיל לג.). **אחד עובד כוכבים כו'.** ולא אמרינן במיתה תליא מילתא והויא אבר מן החי לגבייהו (שם). ומדיחו יפה יפה. מפני שעדיין נהגל הדם לצאת ולא יצא (שם).

מסורת הש"ס

(א) לעיל נה: [זבחים כח. נדה נה.], ב) [במשנה לויתא ר' יוסי], ג) [פי' גנטון של גמל דבשת גמלים תרגום חטרייא דגמלים. ערוך], ד) [שבת קז:], ה) פסחים מו. נדה נה., ו) שבת קז., ז) [נדה נה.], ח) [תענית כג: מגילה כח:], ט) עיין מהר"מ שהאריך על דבור זה, י) [ל"ל ועוד דמשמע דהעור מבטלן ומו לא מהני להו כנוס והשאר נמחק. מהר"מ וע"ש], כ) [ועי' תוס' זבחים עא: ד"ה ובטרפה כתבו דעור המת מוחר ע"ש ועי' תוס' נדה נה. ד"ה שמא ותוס' ב"ק י. ד"ה שהשור ותוס' ערכין ד. ד"ה נפשות ותוס' סנהדרין מח. ד"ה משמשין],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אי אמרת וכו' דר' ישמעאל נמי איכא למימר דבכנסו מיירי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בעין משפט סי' מ"ג לנסוף. נ"ב וכפ"ד מהל' אבות הטומאות הל' ח:

מוסף רש"י

אלו שעורותיהן כבשרן. לטמא טומאת נבלות (זבחים כח.). ועור הפרסות. מן האכילה ולמטה (זבחים כח. לעיל נה:). וכולן. כל אלו שמנו מכמיס שעורותיהן מטמאין כבשרן מפני שהוא רך ודלכו לאכול (פסחים מו.). שהילך בהן כדי עבודה. דרך עורות לשוטתן לפני דריסת רגלי אדם וזהו תחילת עיבודן (שם) כדרך שרגילין לתת עור לפני דוסכן (נדה נה. ע"ש). טהורין. שבטלן מתורת בשר (שם). שמונה שרצים יש להן עורות. ופליג אברבנן דאמרי האנקה והכח והלטאה והחומט עורותיהן מטמאין כבשרן, אלמא הני אברבעה ליה להו עור (שבת קז.). כל זמן שיונק. ועור דאמו רך מולגין אותו ונאכל עמו (פסחים פד.).

עין משפט נר מצוה

מג א ב מיי' פ"ל מהל' אבות הטומאות הלכה ט ופ"ל מהלכות מאכלות אסורות הלכה כא א) [וס"ג מהלכות טומאת אוכלין הלכה יא]:

לעזי רש"י

חלדרוב"א. דבשת.
הריצו"ן [הירצו"ן]. קיפוד.
ליתיירד"א [ליישירד"א]. לטאה.
לימצ"א. שבלול.

שיטה מקובצת

(א) חדא הויא לך ואמרתה תא חזי: ב) בשפלטתו תחלה לכוליה כזית ביחד: ג) קמ"ל רב הונא דאפי' פלטתו חיה מדנקט העור מבטלן ולא נקט בטלן וכי איתמר דרב הונא בשפלטתו חיה איתמר הס"ד ומה"ד מפני שהעור מבטלן משמע טעמא בעור תליא מלתא ואע"ג דלא בטלינהו איהו הס"ד: ד) ומחסידי דבבל הוה כדאמרי' נמי התם כל תלתין יומין בדיק: ה) ואין זה דוחק כיון דמפרשינן מילתיה דר' יהודה הכי:

אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטלה רב הונא דאמר כר' ישמעאל. ומ"ת והא ר' ישמעאל בלא כנסו קאמר ור' יהודה בעי כנוס כדאמר רב הונא וי"ל דפלוגתייהו דר' ישמעאל ור"ע בפלטתו חיה לכך לא בעי ר' ישמעאל כנוס אבל פלטתו סכין אי לא בטל לרבי ישמעאל נמי כנסו (א) ועוד דרבי ישמעאל גמי (ב) בכנסו מיירי ואין זה דוחק (ג) כמו דמפרש מילתיה דרבי יהודה הכי: **רב הונא דאמר כמאן.** לעיל (דף קכא.) כי קאמר וחד אמר מקלת פלטתו חיה ומקלת פלטתו סכין דבעי למימר דפלטתו סכין הוי פלוגתא דר' יהודה ורבנן דלר' יהודה לא בטל (ד) לא מצי למפרך דאמר כמאן אי אמרת לר' ישמעאל דבטל כדפריך הכא דאיכא לאוקומי דר' יהודה דאית ביה כזית יחד אבל לרב הונא פריך שפיר כדפי' בקונט': **דאמר כמאן.** ומ"ת ודילמא הא דאמר רב הונא ב' חלאי זיתים שיצאן על העור העור מבטלו מיירי בלא כנסו אבל כנסו מודה דלא בטל וי"ל דהא פשיטא ולא איצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן דעור מבטלן (ה) (ועוד דהעור מבטלן משמע מתחלה העור מבטל ותו לא מהני להו כנוס): **עור אדם טהור.** כדמפרש טעמא בלים דס הנדה (נדה דף נה.) דלא הוי דומיא דעצם אדם דעור גזעו מחליף: **עורות** אביו **ואמו שטיחין כו'.** ומע"ג דמת אסור בהנאה ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין כו' (ו) מ"מ לא הוו גזרי רבנן משום הך משום שיהיה טמא אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא ומ"ל לומר דנקט אביו ואמו משום דסכימי גביה: **אבל רישא טומאה דאורייתא היא.** והשתא אשיב עור אין גזעו מחליף משום דמקומו נעשה אלקת על בשר כדאמרינן פרק דס הנדה (גז"ש): ואם

אליבא דמאן אי אליבא דר' ישמעאל האמר לא מבטל עור ואי אליבא דר"ע פשיטא האמר מבטל עור לעולם אליבא דרבי ישמעאל וכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור ה"מ שפלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל ת"ש ר' יהודה אומר האלל המכונס אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו ואמר רב הונא והוא שכנסו אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל רב הונא דאמר כרבי ישמעאל אלא אי אמרת פלטתו סכין לר' ישמעאל בטיל רב הונא דאמר כמאן אלא לעולם פלטתו סכין לר' ישמעאל לא בטיל ורב הונא דאמר כר"ע פשיטא מהו דתימא כי קאמר ר"ע ה"מ פלטתו סכין אבל פלטתו חיה לא בטיל קמ"ל טעמא דר"ע מפני שהעור מבטלן ל"ש פלט חיה ול"ש פלט סכין כדקתני סיפא מפני מה ר"ע מטהר בעור מפני שהעור מבטלן: מתני' (ז)א אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם ועור חזיר של ישוב (ח)ר' יהודה אומר אף עור חזיר הבר ועור (ט)חטרת של גמל הרכה ועור הראש של עגל הרך ועור הפרסות ועור בית הבושת ועור השליל ועור של תחת האליה ועור האנקה והכח והלטאה והחומט (י)ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה (כ)וכולן שעבדן או שהילך בהן כדי עבודה (ל)טהורין חוץ מעור האדם (מ)ר' יוחנן בן נורי אומר שמונה שרצים יש להן עורות: גמ' (נ)אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור ומה טעם אמרו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין ואיכא דמתני לה אסיפא וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור אדם אמר עולא דבר תורה עור אדם שעבדו טהור ומה טעם אמרו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא ומאן דמתני אסיפא אבל ארישא טומאה דאורייתא: ועור חזיר [וכו']: במאי קמיפלגי מר סבר האי אשון והאי רכיך ומר סבר האי נמי רכיך: עור חטרת של גמל הרכה: וכמה גמל הרכה אמר עולא א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה בעי ר' ירמיה הגיע זמנה לטעון ולא טענה מהו בעי אביי לא הגיע זמנה לטעון וטענה מהו תיקו יתיב ר"ל וקמיבעיא ליה כמה גמל הרכה א"ל רבי ישמעאל בר אבא הכי א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה א"ל תיב לקבלי יתיב רבי זירא וקמיבעיא ליה כמה גמל הרכה א"ל רבין בר חיננא הכי אמר עולא א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה הוה קתני לה א"ל חדא הויא לך (ס) אמרת (ע)תא חזי מה בין תקיפי ארעא דישראל לחסידי דבבל: ועור הראש וכו': וכמה עגל הרך עולא אמר בן שנתו ר' יוחנן אמר כל זמן שיונק איבעיא להו היכי קאמר עולא בן שנתו והוא שיונק ואמר

אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטלה רב הונא דאמר כר' ישמעאל. ומ"ת והא ר' ישמעאל בלא כנסו קאמר ור' יהודה בעי כנוס כדאמר רב הונא וי"ל דפלוגתייהו דר' ישמעאל ור"ע בפלטתו חיה לכך לא בעי ר' ישמעאל כנוס אבל פלטתו סכין אי לא בטל לרבי ישמעאל נמי (ב) בכנסו מיירי ואין זה דוחק (ג) כמו דמפרש מילתיה דרבי יהודה הכי: **רב הונא דאמר כמאן.** לעיל (דף קכא.) כי קאמר וחד אמר מקלת פלטתו חיה ומקלת פלטתו סכין דבעי למימר דפלטתו סכין הוי פלוגתא דר' יהודה ורבנן דלר' יהודה לא בטל (ד) לא מצי למפרך דאמר כמאן אי אמרת לר' ישמעאל דבטל כדפריך הכא דאיכא לאוקומי דר' יהודה דאית ביה כזית יחד אבל לרב הונא פריך שפיר כדפי' בקונט': **דאמר כמאן.** ומ"ת ודילמא הא דאמר רב הונא ב' חלאי זיתים שיצאן על העור העור מבטלו מיירי בלא כנסו אבל כנסו מודה דלא בטל וי"ל דהא פשיטא ולא איצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן דעור מבטלן (ה) (ועוד דהעור מבטלן משמע מתחלה העור מבטל ותו לא מהני להו כנוס): **עור אדם טהור.** כדמפרש טעמא בלים דס הנדה (נדה דף נה.) דלא הוי דומיא דעצם אדם דעור גזעו מחליף: **עורות** אביו **ואמו שטיחין כו'.** ומע"ג דמת אסור בהנאה ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין כו' (ו) מ"מ לא הוו גזרי רבנן משום הך משום שיהיה טמא אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא ומ"ל לומר דנקט אביו ואמו משום דסכימי גביה: **אבל רישא טומאה דאורייתא היא.** והשתא אשיב עור אין גזעו מחליף משום דמקומו נעשה אלקת על בשר כדאמרינן פרק דס הנדה (גז"ש): ואם

אליבא דמאן אי אליבא דר' ישמעאל האמר לא מבטל עור ואי אליבא דר"ע פשיטא האמר מבטל עור לעולם אליבא דרבי ישמעאל וכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור ה"מ שפלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל ת"ש ר' יהודה אומר האלל המכונס אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו ואמר רב הונא והוא שכנסו אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל רב הונא דאמר כרבי ישמעאל אלא אי אמרת פלטתו סכין לר' ישמעאל בטיל רב הונא דאמר כמאן אלא לעולם פלטתו סכין לר' ישמעאל לא בטיל ורב הונא דאמר כר"ע פשיטא מהו דתימא כי קאמר ר"ע ה"מ פלטתו סכין אבל פלטתו חיה לא בטיל קמ"ל טעמא דר"ע מפני שהעור מבטלן ל"ש פלט חיה ול"ש פלט סכין כדקתני סיפא מפני מה ר"ע מטהר בעור מפני שהעור מבטלן: מתני' (ז)א אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם ועור חזיר של ישוב (ח)ר' יהודה אומר אף עור חזיר הבר ועור (ט)חטרת של גמל הרכה ועור הראש של עגל הרך ועור הפרסות ועור בית הבושת ועור השליל ועור של תחת האליה ועור האנקה והכח והלטאה והחומט (י)ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה (כ)וכולן שעבדן או שהילך בהן כדי עבודה (ל)טהורין חוץ מעור האדם (מ)ר' יוחנן בן נורי אומר שמונה שרצים יש להן עורות: גמ' (נ)אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור ומה טעם אמרו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין ואיכא דמתני לה אסיפא וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור אדם אמר עולא דבר תורה עור אדם שעבדו טהור ומה טעם אמרו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא ומאן דמתני אסיפא אבל ארישא טומאה דאורייתא: ועור חזיר [וכו']: במאי קמיפלגי מר סבר האי אשון והאי רכיך ומר סבר האי נמי רכיך: עור חטרת של גמל הרכה: וכמה גמל הרכה אמר עולא א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה בעי ר' ירמיה הגיע זמנה לטעון ולא טענה מהו בעי אביי לא הגיע זמנה לטעון וטענה מהו תיקו יתיב ר"ל וקמיבעיא ליה כמה גמל הרכה א"ל רבי ישמעאל בר אבא הכי א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה א"ל תיב לקבלי יתיב רבי זירא וקמיבעיא ליה כמה גמל הרכה א"ל רבין בר חיננא הכי אמר עולא א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה הוה קתני לה א"ל חדא הויא לך (ס) אמרת (ע)תא חזי מה בין תקיפי ארעא דישראל לחסידי דבבל: ועור הראש וכו': וכמה עגל הרך עולא אמר בן שנתו ר' יוחנן אמר כל זמן שיונק איבעיא להו היכי קאמר עולא בן שנתו והוא שיונק ואמר

בית הכוסס. בית הרחם של נקבה: **ועור של תחת האליה.** עור הזנב מתחת מקום שאין שער מפני שהוא רך: **האנקה.** הליו"ן: **הלטאה.** ליתיירד"א: **חומט.** לימצ"א שתחלת בריאתו בכעדשה לא ובדוק בתיק שלה שגדל והולך עמה תחלתו כעדשה ממש הוא בשוליו: **הלטאה כחולדה.** עורה חלוק מבשרה: **וכולן שעיבדן.** כל אלו שאמרו שהן מטמאין כבשר אם עיבדן נעשה עור ובטלו מתורת בשר וטהורין: **או שהילך בהן.** ששטתן לדרוס עליהן ברגלים שהוא קצת עיבודן: **יש להן עורות.** ואין מטמאין כבשרן: **גמ' דבר תורה עור האדם טהור.** דלאו בשר הוא ולא הוי בכלל מת: **שטיחין.** למטה ולקתדרא ליצד עליהן ששוטחין עור על גבי מטה במקום מבלים: **מאן דמתני לה.** לדעולא: **ארישא.** דאפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן כל שכן אסיפא דהא דקתני חוץ מעור האדם דאף על גב דעיבדו טמא מדרבנן הוא ומשום דעולא: **ומאן דמתני לה.** אסיפא: **אכל ארישא.** כשלא עיבדו סבירא ליה דטומאתו מן התורה: **אשון.** קשה: **שלא טענה.** משוי: **היב לקבלי.** שאמרת לי דבר טעם וייסר כחך: **הוה קתני לה.** מחוך ושונה פעם שניה כסבור שלא שמעה: **חדא הויא לך אמרת.** דבר מידוש אחד היה בידך שאין בידינו הרי אמרתו ולמה מחזור ותשננו פעם שניה להראות מכמתך: ר"ל מתקיפי דארעא דישראל הוה כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף ט:) מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה יהבי ליה עיסקא בלא סהדי והכא א"ל היב לקבלי ורבי זירא דמבבל סלק להכא כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פה.) רבי זירא אותיב ארבעין תעניתי דשתכח מיניה תלמודא דבבלאי ומחסידי דבבל הוה כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (שם) רבי זירא (אותיב) כל תלתין יומין בדיק נפשיה ושגר תגורא וסליק בגוה חזי מאי אכספיה לההוא מדרבנן: **והוא שיונק.** אבל פירש מלינק אף על פי שעדיין הוא בתוך שנתו כבר הוקשה עורו ואם עבר שנתו נמי אף על פי שיונק לא דתרתי בעינן: וקאמר

ואם איתא והוא שיונק מבעי ליה. תימה אכתי ה"מ למבעי מ"ד דילמא ה"ק עולה בן שנתו בין יונק בין שאין בן שנתו ויונק ואמר ליה ר' יוחנן כל זמן שיונק בין בן שנתו בין שאין בן שנתו וי"ל דלא מסתברא דבעי לאיפלוגי כולי האי ולהכי לא בעי הכי וה"ר יעקב מקורבי"ל תירץ דכולה שמעתין סברה דיותר קשה אפילו תוך שנתו כשאין יונק מיונק אחר שנתו ולכך כיון דר' יוחנן כל זמן שיונק קאמר א"כ פשיטא דעולה והוא שיונק קאמר דאי תוך שנתו בין יונק בין שאינו יונק קאמר א"כ כ"ש לאחר שנתו אם הוא יונק דאשיב ליה רב א"כ מה הוסיף ר' יוחנן כל זמן שיונק הא עולה מודה דכל שכן הוא: **עור הראש** של עגל הרך מהו **שיטמא.** על מעשה היה שואל היאך הלכה דמתני' הוה ידע כדפריך מינה לרבי יוחנן בסמוך:

למינהו הפסיק העניין. תימה דאמר לעיל (דף קיב:) דהאי הטמאים לאסור לירן ורוטבן דהתם נמי למינהו הפסיק העניין דפסוק אחד הוא לפירוש הקונטר' וי"ל דהכא כל הנהו דממעטינן אית להו גישתא סברא הוא (ג) לאוקומי אהנך דכתיב בתר למינהו ואע"ג דכתיבא תנשמת בהדייהו דיש לה גישתא ומרבינן לה אבל לירן ורוטבן דלעיל סברא הוא לאוקומי בכולהו:

למינהו הפסיק העניין. קשה תימה כיון דהפסיק העניין למה לי אלה: (ג) **ברבי** יהודה דאזיל **בתר גישתא.** פירש בקונטרס דלית ליה דרשה דהטמאים (ד) ולפירושו לא הוי תנא דברייתא לא רבי יהודה ולא בר פלוגתיה ובחנם קאמר רב תנא הוא ופליג דהא תנא דברייתא כוותיה ויש לפרש דכולהו אית להו דרשה דהטמאים ומוקי מסברא רבויא בהנהו דלית להו גישתא ומיעוטא בהנהו דאית להו גישתא ולית להו למינהו הפסיק העניין אבל רב דאית ליה למינהו הפסיק העניין ע"כ פליג עליהו וחשיב תנשמת:

אוזן חמור שטלאה לקופה טהורה. ומתבטל הבשר שהיה באוזן פ"ה דפריך דהכא נמי במתני' להוי סגי בהנחה לפני הדורסן בלא הלוך ותימה א"כ מאי משני טלאה אפילו בלא הילך דאכתי תקשה ליתני במתני' הנחה לפני הדורס בלא הלוך ע"כ נראה דה"פ הילך אין טלאה לא מדלא קתני במתניתין טלאה דס"ד דטלאה גרע מהילך ומשני טלאה אף על גב דלא הילך כלומר כך לי זה כמו זה ואין חדוש בזה יותר מבזה: **לגבל.** פ"ה מי שיש לו לגבל עיסת חבירו בטהרה צריך לטרוח עד ד' מילין להטבילו כליו ולפי זה לא קאי לפניו ולאחריו אלגבל דאין רגילות להשכיר אדם בדרך לעשות לו עיסה ונראה כפירוש הערוך דפי' אם יש גבל העושה עיסה בטהרה ברחוק ד' מילין יתתין עד שיגיע לאותו גבל ומיירי באדם ההולך בדרך ומיהו מה שפירש בערוך? לתפלה לרחוץ ידיו לתפלה אין נראה דהיכי דמי אי דמטא זמן גלוי הא לייט עלה (ד"ה אבל בברכות (דף טו.) אמאן דמהדר אמיא בעידן גלותא דכתיב ארחך בנקיון כפי כל מילי דמנקי ואי לא מטא זמן תפלה מאי איריא ד' מילין אפילו טובא נמי ונראה כפירוש הקונטרס דלענין להתפלל בעשרה איירי ותימה דאמאי לא חשיב עבודה דבשמוך ועוד לאמאן דחשיב עבודה אמאי לא חשיב שלשים ריס דפרק לא יתפוד (ב"מ דף כג.) (ה) דמדת המיל ז' ומחצה ריס ור"ח פי' לתפלה לטבול לתפלתו דאע"ג דקי"ל (לקמן דף קלו:) כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה ה"מ ללמוד ולק"ש אבל לתפלה (ו) לא אי נמי לא סבירא ליה דרבי יהודה בן בתירא ולפירוש ר"ח ניחא דלא חשיב עבודה דלא חשיב אלא הנך תלתא שהן ענין טהרה מאן דחשיב עבודה שהיא כמו מענין טהרה שמטהר העור מן הטומאה ולהכי חשיב לה ולא חשיב ההיא דשלשים ריס:

וקאמר ליה ר' יוחנן כל זמן שיונק. ואפילו לאחר שנתו דבהנקה נמי תלא מילתא דחדא הוא דבעינן וה"ק ר' יוחנן בבן שנתו שפיר קאמרת דהוי רך אבל הנקה לא הוזכר לפחות דאם פירש בתוך שנתו לא יהא רך אלא להוסיף אפילו לאחר שנתו: **אי דילמא עולה בן שנתו קאמר.** אבל הנקה לא מעלה ולא מוריד וקאמר ליה ר' יוחנן אף הנקה נמי בעינן: **כל זמן.** משמע להוסיף בא: **אל תקניטני.** להשיב לי ממנה: **שבשון יחיד אני שונה אותה.** משנה ולא בלשון סתם משנה שאני אומר אלעזר בן יהודה אמרה כדתניא (ז): המחשב בדבר שאין דרכו לאכול כגון לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול כגון חלב או להקטיר למחר דבר שדרכו להקטיר ועור שתחת האליה הרי הוא כבשר ודבר שדרכו להקטיר קרינא ביה אם עולה היא ומועיל לפגל את הקרבן במחשבת חוץ לזמנו או לפסול במחשבת חוץ למקומו: **וחייבין עליו כרת.** האוכל ממנו אפילו בזמנו: **וכל שמנו חכמים לענין טומאה.** שהוא כבשר שלא מלינו כאן ויש בבהמה טהורה: **להביא עור בית הבושת.** של נקבה בחטאת או בשלמים והאי דלא מנייה בריש"א כי הכי משום דליתיה בעולה ותנא בעולה קאי. אלמא האי תנא הוא דחשיב להו בשר אבל ת"ק לא קרי בשר אלא עור שתחת האליה לחודיה: **עור הפרסות ממש.** ולא עור שעל עצם השוק מן הקרסוליס **עד** הארכובה: **רכובה הנמכרת עם הראש.** כל עור שעל עצם השוק מרכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשטת בהמה: **הטמאים.** ה"א יתירא קדרים: **לרבות.** עורות שרגיל הרכין שיהו כבשר ומהאי ה"א יתירא נמי דרבינן (לעיל דף קיב:) לירן ורוטבן וקיפה שלהן ועור הרך נמי איתא בהדייהו דהי מינייהו מפקת איהו נמי אוכלא הוא: האי הטמאים בתר דחשבינהו לכולהו כתיב: (ד) **הפסיק העניין.** ולא קאי אלה אלא אלא אקרא בתרא האנקה והכא והלטאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים וגו' ולאו אקרא קמא דלמינהו האמור בסוף פסוק ראשון הפסיקו לומר שאינן מין אחד אותן האמורים בפסוק ראשון חלוקים מהאמורים בפסוק השני: **וליחשב נמי.** במתניתין: **תנשמת.** דהא איהו נמי בקרא בתרא כתיב: **רב תנא הוא ואני תנשמת.** רב דמשני למינהו הפסיק אלמא הטמאים אכל הני דקרא בתרא קאי תנא הוא ואני תנשמת בעורותיהן כבשרן: **תנא דידן סבר לה כרבי יהודה.** כלומר לא יליף טעמא מהטמאים אלא מסברא דגישתא כל שאין ממש בעורן שהוא רך ואין לו ממש עור קרי בשר כרבי יהודה דאמר הלטאה כחולדה אלמא לאו אקרא סמיך והאי דלא מודי ליה תנא דידן בהלטאה בהא פליגי תנא קמא סבר גישתא דידה לאו גישתא הוא ורבי יהודה סבר גישתא הוא: **שטלאה.** לשון טלאי. אלמא מכיון שטטלה מתורת בשר ונתנה לתורת עור בטלה והאי נמי כיון שטטמן לפני הדורסן או שכרכן על רגלו להלוך בהן אף על פי שלא הילך: **טלאה.** הוי מעשה לבטלו: ב) (**עבוד**) **לגבל.** הלא עיסתו בטהרה והוא שכיר לבעל הבית ולריך למיס להטבילו כליו יטרייח עצמו אלרבעה מילין עד שיגיע למקוה ויטבול ויותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה: **ולתפלה.** המהלך בדרך וגמר בלבו ורולה לנון מבעוד יום אם יש בית הכנסת לפניו עד אלרבעת מילין יטרייח וילך שם כדי שיתפלל: **ולנטילת ידים.** לאכילה ואין לו מים ויש מים לפניו לסוף אלרבעה מילין יתתין עד שיגיע למים:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאות הל' ט]:
ב [מיי' שם]:
מד ג מיי' פ"ח מהל' בכורים הל' יא:
מה ד מיי' פ"ד מהל' תפלה הל' ב [ג] סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' לב סעיף ד [וטור א"ח סי' לג]:
מו ה (מיי' פ"ו מהל' ברכות טוש"ע א"ח סימן קסג סעיף א) [בהרמב"ם לא מזכר מזה גם בטור לא מזכר]:

מוסף רש"י

מהו שיטמא. טומאת אוכלין, בתר דאתמא אוכלין ומטמא או בתר בסוף אוכלין ואינו מטמא (פסחים פד.). אינו מטמא. דומיא דופופו לתקשות (לעיל נז.). לימדתנו רבינו כו' ועור הראש של עגל הרך. אלמא דבתר דאתמא אוכלין (פסחים שם). שבלשון יחיד אני שונה אותה. כלומר יחידאה היא ולא קיימינן כוותיה, דר' שמעון קתני לה ופליגי עליה, דת"ק לא תני אלא עור שתחת האליה לחודיה (לעיל נה:). חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת. קרבן שנאחז על מנת לאכול אימנו או להקטיר אימנו חוץ למקום אכילתו, פסול ואין בו כרת לאוכל אימנו בהלכתו, ואם שחטו על מנת לאכול או להקטיר אימנו חוץ לזמנו, פיגול וחייבין עליו כרת. האוכל ממנו אפילו בהלכתו, ומקרא נפקא לן בפ"ב דזבחים (כח.) ועור שתחת האזב רך הוא ונפסל קרבן במחשבת אכילתו כבשר, ובעולה שהוא כגיל לא פסלה מחשבת אכילה אלא מחשבת הקטרה (לעיל נה:). אבלום. כפר (שם, ושם: איבלים). להביא עור בית הבושת. של נקבה, חה לבדו יש לך להניח עוד אצל קדשים מכל הטעויים שם (זבחים כח.). שהרי כל הטעויים שם הראויין להיות בעולה שניין כאן חוץ מזה, עור השגל אינו ראוי להיות בעולה דאין שגל מלין לזכרים (לעיל נו.). חוץ למקומו. אם שחטו על מנת לאכול מאחת מאלו חוץ למקומו (זבחים כח.). הטמאים. אלה הטמאים, בתר והאנקה והכא כתיב וברשין ה' יתירה הטמאים לרבות שעורותיהן כבשרן, וכתיב אלה למעוטי הנך דקרא קמא החולד והעכבר והצב (שבת קז.). דאזיל בתר גישתא. לענין טומאה לא יליף מאלה הטמאים אלא ההוא דאית ליה גישתא, שעורו עב ויש לו עור ממש אינו כבשר, ושאינו עב הוי כבשר, והלטאה משום דעורה עב משוי ליה כחולדה (שבת קז:). לגבל. המגבל עיסת אחרים בשכר וכלי בעל הבית עמאים, עד ארבע מילין הטרימוהו חכמים ילך למקוה לטבול כליו, וכן לתפלה, אם מהלך אדם בדרך ובא עת לנון ולהתפלל, אם יש בית הכנסת לפניו בתחוך ארבע מילין הולך ומתפלל שם ולן שם, וכן לנטילת ידים לאכילה, אם עתיד למצוא מים לפניו בד' מילין הולך לשם וטובל את ידיו (פסחים מו.).

מסורת הש"ס

ג) פסחים פד., ב) לעיל נה: ולקמן עז. [פסחים שם לקמן קלד.], ג) [שבת קז.], ד) [עירובין נ: וש"נ], ה) [גי' הערוך אמר רב אסי תנא דידן וכו' פי' גישתא הוא משמש העור ביד אם הוא רך אז אשון ע"ש ערך גשתא א'], ו) [שבת קז:], ז) פסחים מו., ח) [ל"ל אמר ר' אבהו אמר ר"ל כך איתא בערוך ערך גבל א'], ט) [ברכות טו נזה נה], פסחים מו., י) ערך גבל א', כ) [לפניו שם איתא רב אסלא], ל) [והיא משנה בב"ק עט:], מ) [עי' תוס' ברכות כב: ד"ה ולית],

תורה אור השלם

1. אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה לגבל כו' דמדת המיל ז' ומחצה רים. כלאיים ביומא דף מז ע"א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המחשב וכו' ולא לפגל עד שיחשב לאכול למחר: (ב) תוס' ד"ה למינהו וכו' סברא הוא לאוקומי. נ"ב פי' ה"א להטמאים: (ג) ד"ה כרי יהודה וכו'. נ"ב ועי' במה שכתבו התוס' ריש פרק שמונה שרלים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' כמה כדי עבוד. נ"ב מיי' שם ופכ"ד שם הלכה ח': ב) רש"י ד"ה עבוד לגבל. נמחק מלת עבוד:

שיטה מקובצת

א) ת"ר הטמאים. נ"ב ע' תוס' בכורות דף ו' ע"ב: ב) כדתניא המחשב לאכול למחר בדבר שאין דרכו בכך כגון לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול כגון חלב: ג) או עור העולה אינה מחשבה לא לפסול ולא לפגל: ד) למינהו הפסיק הענין ולא קאי האי הטמאים אלא אקרא בתרא האנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים וגו' ולאו אקרא קמא דהיינו החולד והעכבר והצב למינהו יש להם עור ואין עורן מטמא כבשר דלמינהו האמור בסוף ראשון הפסיקן: ה) ולפיכך לא הוי תנא דברייתא:

איבו אמרה. להא שמעתא משמיה דריש לקיש והשומע טעה בין איבו לאבהו: **וארבעי אמר בה.** וארבעה דברים היה אומר בה בשיעור ד' מילין: **עבודה.** האי כדי עבודה דמתניתין: **ליגיון.** **גדוד** [ז] העובדים להלחם על בית מלחמתם: **קרקפלין.** עור ראש אדם מת וזה למכשפות במלחמה:

מתני' המפשיט בהמה ובהיה בטהורה. שחוטה והוא טמא או בטמאה נבלה והוא טהור אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח למטה ושלחן [ח]דמפשיטו פשוט כדרך שאנו עושין: **כדי אחיזה.** הוי חבור יד להוליא טומאה מן הנבלה אם נוגע בו והכניס טומאה לבשר אם טהורה היא וטפי מהכא לא הוי יד להכניס ולהוציא טומאה. ולקמן מפרש כמה כדי אחיזה: **ולחמת.** אם מפשיטו [ט] כפול [י]לגורך חמת כעין אותן שעושין לגורך דבש ומתחיל מפיה והופכו כלפי זנבה: **עד שיפשיט את החזה.** הוי חבור והנוגע בעור כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים: **המרגיל.** שהתחיל לחותכו מרגליה כלפי ראשה ומפשיטה כפול לחמת כולו חבור מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא לפיכך כולו חבור והנוגע לף בעור המופשט כנוגע בבשר: **עור שעל הלואר.** מעצמו נפשט לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה [יא]דהא כולו חבור דקתני לא דוקא כולו אלא עד החזה: **גמ' מכאן ואילך.** משהפשיט כדי אחיזה בפשוט על פני כולו לאחר שסדקו מן הלואר עד הזנב באמצעית כדרך המפשיטין והפשיט כדי אחיזה סביבות כולו: **טהור המופשט.** עד מקום חבורו אבל מחבורו ואילך הוא טמא משום שומר כדאמרן [קיח.] בנוגע כנגד הבשר מאחוריו: **טפח.** מן העור המופשט סמוך [יב] למקום חבור סביבות כולו הוי בית יד וטמא מפני שצריך לו שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו ולרב לאו יד חשיב [יג]אא"כ מטלטלין בו את האוכל: **כשיעור הזה.** כדי אחיזה: **בעור שכנגד הבשר.** שלא נפשט עדיין: **בטפח ראשון.** הסמוך לכדי אחיזה כגון שלא הפשיט אלא טפחיים לאותו טפח הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז בו ומושך לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך ולא זה ולא זה טוב לו אלא מפשיט בסכין אבל לאחר שהפשיט קצת שלשה טפחים וארבעה והעור המופשט מכביד כלפי מטה אוחז בטפח הסמוך לבשר ומושך וכובד העור מסייעו: יש טפח ששיעורו כפול: **עליה שהתחיל בה לקורעה.** שנטמאה ובא לקורעה לבטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה ואין שמה עליה מטהרת אע"פ שיש בשיריה שלש על שלש ועדיין ראויה לקבל טומאה טהורה מטומאתה ראשונה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמרי' באהלות טרפות (לעיל דף יד:) הן וקרקרותיהן ודופנותיהן. ואף על גב דאמר בבהמה המקשה (לעיל דף עב:) שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב וחלקו טהור מן המדרס ועדיין טמא מגע הזב אלמא טומאת א] שלשה על שלשה דחזי ליה לא בטלה מיניה התם הוא דהוו עליה ג' טומאות טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דתו לא חזי ליה ופשה לה טומאת מגע דחזיא לשלש אצבעות אבל הכא חד שמא הוא כולה טומאה ב] [יד]דשלשה על שלשה היא קריעה מהניא לבטולי שמא מינה דתו לא פש עלה מידי: **לא שנו אלא בטליה בטבולה יום.** שנטמאה והטבילה וצריך להשתמש בה בטהרות קודם שיעריב שמשה ולפיכך בא לקורעה דהכא הוא דלא גזרינן דליקרעיה כולה אבל רובא לא דילמא חייס עלה ולא אתי למקרע רובא דכיון דלא חס [טו]עליה אטבילה שהמים קשין לה ולא חס לכך לא חייס עלה נמי וקרע רובא: **אבל.** טומאה ולא הטבילה ובא לטהרה בקריעה זו לא סגי לה ברובא עד שיקרענה כולה: **דילמא לא אתי.** למעבד רובא אלא פלגא ואמר רובא הוא: **חדא.** בטבולת יום ליכא לאוקומה ולהשתמש בה ביום שהטבילה שהרואה אינו מבין בה שנקרעה לטהר וסבור על ידי טבילתה משתמשין בה ויאמרו טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש ועל כרחך מתניתין לאו ביום טבילה עסקינן אלא בשלא הוטבלה כל עיקר וקרעה ביום המחרת לטומאתה דהרואהו משתמש בה אומר שהטבילה אתמול: **ועוד.** דקאמרת גזירה רובה אטו חציה:

עולת

איבו אמרה וארבעי אמר בה וחדא מינייהו עבודה [ו]**א"ר יוסי בר' חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אחד אינו חוזר** [ז]**רב אחא בר יעקב אמר ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: ת"ר** [ח] **ליגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית הבית טמא שאין לך כל ליגיון וליגיון שאין לו כמה קרקפלין ואל תתמה שהרי קרקפלו של ר' ישמעאל מונח בראש מלכים: מתני'** [ט]**המפשיט בבהמה ובהיה בטהורה ובטמאה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה ולחמת עד שיפשיט את החזה** [י]**המרגיל כולו חבור לטומאה ליטמא ולטמא עור שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור וחכ"א** [יא]**חבור עד שיפשיט את כולו: גמ' מכאן ואילך מאי אמר רב** [יב]**טהור המופשט רבי אסי אמר טפח הסמוך לבשר טמא מיתיבי המפשיט כשיעור הזה מכאן ואילך הנוגע במופשט טהור מאי לאו אפי' בטפח הסמוך לבשר לא לבד מטפח הסמוך לבשר תא שמע בעור שכנגד הבשר טמא עור שכנגד הבשר טמא הא בטפח הסמוך לבשר טהור תנא כל טפח הסמוך לבשר עור שכנגד הבשר קרי ליה ת"ש** [יג]**המפשיט בבהמה ובהיה בטהורה ובטמאה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה וטפח הסמוך לבשר טהור הכא במאי עסקינן בטפח ראשון תנא כמה כדי אחיזה טפח והא תניא טפחיים אמר אביי טפח** [יד]**כפול תניא נמי הכי** [טו]**כמה כדי אחיזה טפח כפול** [טז]**תנן התם** [יז]**טלית שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה** [יח]**לא שנו אלא בטלית טבולת יום דמיגו דלא חס עלה ואטבלה לא חיים עלה וקרע לה רובה אבל טלית שאינה טבולת יום לא גזרה דלמא לא אתי למיקרעה רובה אמר רבה שתי תשובות בדבר חדא** [יט]**שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה ועוד**

עולת

טהור המופשט. למאי דפירש בקונטרס דסבר רב דכל יד שאין מטלטלין בו את האוכל אינו יד תימה דאמאי עד כדי אחיזה תשיב יד טפי ונראה משום דבכדי אחיזה ואילך יכול לאחוז בבשר עצמו ולטלטלו אי נמי משום דכל זמן שלא הפשיט כדי אחיזה הוא קשה להפשיטו ופעמים שמניחו כך ואריך לו לטלטלו ממקום למקום אבל משהפשיט כדי אחיזה שוב אין קשה להפשיט ואין זז משם עד שיפשיט כולו וכן בחמת עד שיפשיט את החזה לפי שהחזה קשה להפשיט ולכך לפעמים מניחו כך שעה אחת ותוך כך יצטרך לטלטלו אבל משהופשט החזה יז](כ) אין דרך להניחו כך ועוד יש לפרש טעמא דרב דאמר מכאן ואילך טהור המופשט מפני שכדי אחיזה צריך העור להיות יד לצורך הפשטה אבל ביותר מכדי אחיזה לא לפי שאם מחזיק בשפת העור אין יכול למשוך בכח ולהפשיט ובכדי אחיזה סמוך לבשר אין יכול להחזיק בידו העור היטב ולמשוך הלכך עד [כדי] אחיזה יכול להחזיק ולמשוך בשפת העור טפי לא כדפי' הקונט' גבי הא דמשני בסמוך ההוא בטפח ראשון שכשהפשיט יז]שלשה טפחים שאין יכול להחזיק לא בשפת העור ולא באמצע העור וי"מ כולה מתני' משום שומר דעד כדי אחיזה הוי חבור וכ"ש פחות אם נגע ארץ בעור המופשט מכניס טומאה לבשר משום שומר ואע"ג דאמר לעיל (דף קיח.) דעור כנגד הבשר דוקא הוי שומר הכא משיב כנגד הבשר כיון דחשיב הכל כמחובר וכן לחמת כל זמן שהחזה מחובר חשיב הכל מחובר אבל משום יד אין לפרש דלרב אסי דאמר טפח סמוך לבשר טמא משום יד (כא) דלחמת אמאי כל העור חבור לא היה לטמא אלא טפח הסמוך לחזה דמאי שנא בין חזה לשאר אברים אלא ודאי משום שומר הוי דחשיב כל העור מחובר וכן לשון דהרי זה חבור משמע דהוי משום שומר דביד מה שייך לשון חבור והכי מוכח בת"כ דתניא התם בנבלתה ולא במפשיט לשטיח כדי אחיזה ולחמת עד שיוציא כל החזה יכול שאני מוציא פחות מכשיעור ת"ל יטמא אלמא דטעמא דשטיח כדי אחיזה הוי משום שומר דהא מיטמא דרשינן לעיל (שם) שומר דנבלה ויד דרש לעיל מלבד כך פי' הרב רבינו יעקב מאורליי"ש ואין הגי' כן בת"כ ולפי פירושו לא מטמא בת"כ וגם בשמעתין אלא עד כדי אחיזה ולא כדי אחיזה בכלל דהיינו פחות מכשיעור שמזכיר לשם: **בפירוש** ר"ח גרסינן בטפח הסמוך לבשר טמא ופריך לרב דאמר טהור המופשט ומשני הכא במאי עסקינן בטפח ראשון פירוש טפח ראשון כשמתחיל להפשיט העור עד כדי אחיזה וטפח הוי טפח כפול כמו שמפרש בסמוך ופרושי קא מפרש עד כמה כדי אחיזה היינו טפח סמוך לבשר: **טלית שהתחיל בה לקורעה בו'.** פר"ת כיון שנקרע רובה הויא טהורה למפרע מתחלת קריעה ולשון שהתחיל לקורעה משמע כפירושו ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עב: ד"ה בשעת):

עולת

מז א ב ג ד ה מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאות הל' י:
מח ו ז מיי' פכ"ג מהל' כלים הלכה יא:

שיטה מקובצת

[א] אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח למטה ושלחן לשכב עליו או לישב עליו דמפשיטו פשוט כדרך שאנו עושין לא הוי העור חבור לבשר שהנוגע בעור לאו כנוגע בבשר דמי אלא כדי אחיזה הוי חבור וכו': [ב] ולחמת אם מפשיטו כפול שלם לצורך חמת: [ג] כדרך שהחזה עושה דהאי כולו חבור: [ד] סמוך לבשר למקום חבור סביבות: [ה] ולרב לאו יד חשיב ליה דאין יד אלא א"כ: [ו] דשלש על שלש היא וקריעה: [ז] דכיון דלא חס עלה ואטבלה והמים קשים לה ולא חייס לכך לא חייס עלה נמי: [ח] אבל משהופשט החזה כהופשט כולה דמי ואין דרך להניחו כך וכו':

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה טהור וכו' אבל משהופשט החזה שוב אין קשה להפשיט ואין דרך להמיתו כך: (ב) בא"ד משום יד קשה לחמת אמאי כל העור חבור לא היה לו לטמא אלא עפה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה טלית וכו'. ואע"ג דאמר בבהמה המקשה שלשה על שלשה שהיה טמא וכו' אלמא טומאת שלש על שלש בחזי ליה וכו' כל"ל: ב] בא"ד כולה טומאה דשלש על שלש היא וכו'. כל"ל וכ"ה במ"ל פכ"ג מהל' כלים הל' יא ד"ה תנן וכו':

מוסף רש"י

איבו אמרה. ר' איבו אמרה להא מילתא משמיה דריש לקיש ולא ר' אבהו אמרה (פסחים מז.). לא שנו אלא לפניו. אנטילת ידיים ותפילה דמהלך בדרך קאי, דאילו גבל ילך עד ד' מילין דמה יש לו להפסיד (שם). ומינה. מהא דר' יוסי בר חנינא דאמר בהדיא אפילו מיל אינו חוזר, דוקא מיל קאמר הא פחות ממיל חוזר (שם).

עין משפט נר מצוה

עין משפט. [ו] [פסחים מו. ברכות טו. ע"ש], [ז] [בפסחים מו. איתא אמר רב אחא ומינה מיל הוא דאינו], [ח] (כבורות ט פסחים ג) [תוספתא פ"ח ה"ז], [ד] [תוספתא פפ"ח], [ט] [תוספתא שם], [י] כלים פכ"ח מ"ח, [יא] שבת טז:, [יב] בס"ל טקף: הגויס, [יג] [כלומר שהעור נשאלת כפולה כמות שהיא בלא שטות. תי"ט], [יד] [ל"ל ב'],

רשי מצוה. [טו] [בפסחים מו. איתא אמר רב אחא ומינה מיל הוא דאינו], [טז] (כבורות ט פסחים ג) [תוספתא פ"ח ה"ז], [יז] [תוספתא פפ"ח], [יח] [תוספתא שם], [יט] כלים פכ"ח מ"ח, [כ] שבת טז:, [כא] בס"ל טקף: הגויס, [כב] [כלומר שהעור נשאלת כפולה כמות שהיא בלא שטות. תי"ט], [כג] [ל"ל ב'],

עולת העוף לרבי אלעזר בר' שמעון לגזור. ומ"ת ומאי קושיא שאני התם דגזירת הכתוב הוא שלא להבדיל וי"ל דמשמע דלא מצריך אלא רוב מצומצם ולהכי פריך לגזור וה"ל לאלרוכי רוב הגראה לעינים: **אבל** שייר בה כדי מעפורת **לא**. בפרק דם חטאת (זבחים דף לד:) אמרינן אפילו שייר בה כדי מעפורת אינו טמא אלא מדרבנן: **לא שנו אלא טלית אבל עור חלים ור' יוחנן אמר אפילו עור נמי לא חלים.** נראה (ג) דר' יוחנן לא סגי בעור כדי מעפורת כמו בטלית אלא כל אחד למאי דאשיב לגבי דידיה סגי ולריך בעור ה' על ה' והשתא פריך שפיר בסמוך כי אמעט ליה מה' טפחים טהור (ג) דאי בעור נמי סגי לרבי יוחנן כדי מעפורת לא יתיישב בסמוך דאי כדי מעפורת פחות מה' כמו שמשמע באיכא דאמרי תקשה ליה לר' יוחנן אמאי טהור כי ממעט ליה מה' ואם הוא יותר מה' כשיש בו נמי ה' אמאי טמא הא אין בו כדי מעפורת ומיהו יש לישב דלהאי לישנא סגי לר' יוחנן בעור בחשיבות מעפורת שהוא פחות מה' כדמשמע לקמן והא דקאמר (ד) וכי ממעט ליה מה' טהור אע"פ שיש בו כדי מעפורת כגון דקא בעי ליה למושב זב כדאמר לקמן לר"ל אבל לאיכא דאמרי לרבי יוחנן ודאי בעי ה': (לעיל)

דאמא לא אתי למעבד יפ כדי אחיזה. תימה לר"י דמאי פריך הא לא חיים עלה דמפשיט הבהמה (פ) והיה רולה שיהיה כולה מופשט וי"ל דהכא חיים שלא להפשיט הרבה שאז הוא נוח לטלטל ולהפשיט: **הא** יותר מכדי אחיזה טהור **ואמאי והא חלים.** תימה לר"י דהיכי מדמה דין דיד להא דאיירי ביה לעיל וי"ל דנראה לו לדמות דכי היכי דאמרינן דעור הקרוע חשוב כמחובר הכי נמי נימא דעור המופשט ליחשב כמחובר ולהוי יד כאילו לא הופשט: **עור** שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור **ואמאי הא חלים וקאי.** ומ"ת לרבי יוחנן נמי דאמר עור לא חלים מודה היכא שכבר חפר שטמא וכ"ש היכא שלא נקרע מעולם וי"ל דקס"ד שעל גב הצואר אע"פ שהוא ניתק מאליו לא גרע מעור שעדיין לא נתפר ולא נתחבר דהוי כמחובר וכי היכי דעור הנקרע הוי כחלים עור שעל גב הצואר נמי אע"ג דניתק מאליו הוי ליה למימר דהוי חבור ומשני כיון דעשוי לנתק מאליו גרע מעור הנקרע ולא הוי חבור: כי

[מ] עולת העוף לרבי אלעזר בר' שמעון ליגזור דילמא לא אתי למעבד רוב שנים א"ל רב יוסף דקא אמרת גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה קרעה מוכיח עליה ודקא אמרת עולת העוף לר' אלעזר בר' שמעון ליגזר [נ]כהנים זריזים הן תא שמע המפשיט בבהמה ובחיה בטמאה ובטהורה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה הא יתר מכדי אחיזה טהור אמאי ליגזר דילמא לא אתי למעבד אלא כדי אחיזה וקא נגע בטומאה וקא מטהרינן ליה אי בטומאה דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן בטומאה דרבנן תינח טמא בטהורה טהור בטמאה טומאה דאורייתא היא בטרפה טרפה בת טמויי היא אין כדאבוה דשמואל [נ]דאמר אבוה דשמואל טרפה ששחטה מטמאה במוקדשין ת"ש [ס]רבי דוסתאי בן יהודה משום ר"ש אומר [א]המפשיט בשרצים חבור עד שיפשיט את כולו הא בגמל אינו חבור לא תימא הא בגמל אינו חבור אלא אימא בעור שעל הצואר אינו חבור ור' יוחנן בן נורי היא [ס]אמר רב הונא משום ר"ש בר' יוסי לא שנו אלא שלא שייר בה כדי מעפורת חבור אמר ריש לקיש לא שנו אלא טלית אבל עור חלים ורבי יוחנן אמר אפי' עור נמי לא חלים איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש [ס]עור טמא מדרס חישב עליו לרצועות וסנדלים כיון שנתן בו איזמל טהור דברי רבי יהודה וחכ"א [ב]עד שימעיטנו מחמשה טפחים כי ממעיט ליה [פ] מיהא טהור אמאי לימא חלים כי קאמרי דחלים היכא דקא צרי ליה להדיא הב"ע במקצע ובא לו דרך סביבותיו מתיב ר' ירמיה המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה הא יתר מכדי אחיזה טהור ואמאי לימא חלים תרגמה ר' אבין ראשון ראשון עושה ניפול מתיב רב יוסף עור שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור אמאי הא חלים וקאי אמר ליה אביי אימא סיפא וחכ"א חבור אלא אמר אביי בשומר העשוי לנתק מאליו קא מיפלגי מר סבר הוי שומר ומר סבר לא הוי שומר מתיב רבי ירמיה [ג]תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד

[מ] עולת העוף לרבי אלעזר בר' שמעון. דאמר (בהשוחט) בפ"ק (לעיל דף כא.) רוב שנים דוקא ואסור למלוק כל השנים דגמר מחטאת דכתיב ביה לא יבדיל היכי [א]שרינן הכי ליגזור דילמא לא אתי למעבד רובא: **בטומאה דרבנן.** שהיה המפשיט טמא טומאה דרבנן כגון הנך [ב]דגבי שמנה עשר דבר (שבת דף יג:) הבא לאשו ורובו במים שאובים ובהמה זו קדשים היא ואם נגע בה טומאה מדרבנן הלכך לא מחמרינן בה כולי האי: **הינח טמא בטהורה טהור בטמאה טומאה דאורייתא היא.** דהא מתניתין בין בטמאה בין בטהורה קתני [ג]תנא טהורה לענין הכנסת טומאה לקבלה מן המפשיט ותנא טמאה לענין הוצאת טומאה שטטמא היא את המפשיט הראשון [ד]הנוגע בכדי אחיזה ולטהר את השני המפשיט מכדי אחיזה ואילך ולא נגע בבשר והכא ליגזר דהא כל בהמה טמאה נבלה היא אפי' שחטה וטומאתה דאורייתא: **בטרפה.** האי טמאה דמתני' לאו בהמה טמאה אלא בהמה טהורה טרפה ושחטה והיא מטמאתו אם נוגע בה כדמפרש ואזיל: **מטמאה במוקדשין.** כלומר אם של מוקדשין היא: שרצים אין נוחין להפשיט: **כולו.** חבור ואפילו יותר מכדי אחיזה [ה] הנוגע במופשט טמא. מדנקט שרצים טעמא משום דקשיש להפשיט אבל גמל לא ואע"פ שטומאתו דאורייתא היא שיעור הפשטה בכדי אחיזה ולא גזרינן [ו]משום פחות מכדי אחיזה וקשיא לרב נחמן דגזר דילמא לא אתי למעבד שיעורא: **לא תימא הא בגמל.** ביותר מכדי אחיזה אינו חבור אלא הך דיוקא דדייקינן למעוטי גמל אעור הצואר הוא דדייקינן והכי קאמר שרצים הוא דעד שיפשיט את כולו אבל גמל שהפשיט עד הצואר אינו חבור ובמפשיט לחמת ובמרגיל קאי ולעולם לשטיח אף ביותר מכדי אחיזה טמא דגזרינן בבהמה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא: **ור' יוחנן בן נורי היא.** דאמר במתני' אינו חבור והכא ליכא למיגזר מידי דלמא לא אתי למעבד עד הצואר דהיכרא טובא איכא אבל בין פלגא לרובא לא מוכחא מילתא [ז]וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי אחיזה: **מעפורת.** סודר. ויתחפש באפר דכתיב [ח] גבי מיכה (מלכים א כ) מתרגמינן ואישתני [ט]במעפורתא: **שייר.** בההוא מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת חשוב הוא להיות חבור: **לא שנו.** דכי לא שייר הוי חילוק: **אלא עלים.** דכיון שנקרע בטל שמה דאפי' חוזר ותופרה אינה חוזרת לקדמותה: **אבל עור.** שנטמא וסדקו ושייר מקצת: **חלים.** חזק הוא ע"י אותו מקצת וכשחוזר ותופרו הרי הוא כבתחלה הלכך לא בטל שמו מעליו: **שנתן בו איזמל.** שהתחיל לבטלו טהרו ואע"פ שעדיין יש בגדול חמשה על חמשה טפחים שהן שיעור למדרס עור כדאמרינן בסוכה (דף יח:)[פ] הבגד שלשה על שלשה השק ד' על ד' העור ה' על ה': **עד שימעיטנו.** דלא דמי לטלית דהתם קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתכסות ובקריעתה בטל שמה הלכך אף על גב דשייריים בני קבולי טומאה טהרו מטומאה דאשונה אבל הכא כל שעה שם עור עליו הלכך עד שיבטלנו מכשיעור: **כי מיעטו מיהא טהור.** ואע"פ שלא סדקו כולו אלא באחד מראשיו: **דקא צרי ליה להדיא.** סודקו לארכו או לרחבו. צרי לשון סדק כמו לריית דחיטי בפסחים (דף מ.) וכמו טיליא חריפא דמצרי זיקי במס' ע"ז (דף ג.): **דרך סביבותיו.** דהו לא חלים שפיר: **חלים.** מחובר ועומד הוא לבשר: **ראשון ראשון.** המופשט עושה ניפול הוי כנפרש לגמרי דהא אין סופו לחזור לבשר עוד: **הא חלים וקאי.** דהא לא הופשט וקאמר דאינו חבור והטוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא: **א"ל אביי.** ואלמותבת מדרבי יוחנן בן נורי סייעיה מדרבנן: **אלא אמר אביי.** אי סבירא לן דחלים דכולי עלמא הוי חבור והכא טעמא משום דלא חלים והוא שעשוי לינתק מאליו [ז]בשומר העשוי לנתק קא מיפלגי דרבנן סברי אפ"ה לא בטיל תורת שומר מיניה כל זמן שלא ניתק: **סנור.** תחלתו עשוי כלי [ח]כקדרה ומטלטל וכשבא לקובעו מעמידו בארץ ומדביק טיט סביביו ומעבהו וקרי ליה טפילה שמטפלה ומחברה לו פלשטר"א בלע"ז: **חולקו לשלשה.** לכלי עצמו מבפנים דאי לשנים הגדול טמא דאיכא רובא: **וגורר את הטפילה.** שדיבק עליו שגם היא מחברתו ואע"פ שעדיין הוא עומד טהור:

עד

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה י:

נ ב מיי' פכ"ד מהל' כלים הל' ח:

נא ג מיי' פע"ז סט הלכה ב:

שיטה מקובצת

[א] היכי שרי הכי ליגזור:

[ב] כגון הנך די"ח דבר:

[ג] קתני ותנא טהורה לענין הכנסת: [ד] המפשיט הראשון שנוגע: [ה] מכדי אחיזה ואילך: [ו] ולא גזרינן יותר מכדי אחיזה משום כדי אחיזה וקשיא:

[ז] וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי: נ"ב נראה ליותר מכדי: [ח] ויתחפש באפר דכתיב במלכים גבי מיכה: [ט] ואישתני במעפורתא: [י] ובשומר העשוי לינתק מאליו קמיפלגי: [יא] תנור תחלתו עשוי כלי כמין קדרה ומיטלטל: [יב] דלמא לא אתי למעבד אלא כדי אחיזה תימה:

מסורת הש"ס

[א] [לעיל כא.], [ב] [שבת כ. וש"נ], [ג] לעיל עג., [ד] [תוספתא ספ"ח], [ה] [זבחים לד: ע"ש], [ו] כלים פכ"ו מ"ט, [ז] כלים פכ"ז מ"ז, [ח] כלים פכ"ז מ"ב,

הגהות הב"ח

(א) גמ' כי ממעטו ליה מחמשה מיהא: (ב) תוס' ד"ה לא שנו וכו' נראה דלר' יוחנן וכו': (ג) בא"ד טהור וכו' ודאי בעור וכו': (ד) בא"ד דקאמר דכי: (ה) ד"ה דלמא וכו' דמפשיט הבהמה היה רולה שתהיה כולה מופשטת וי"ל:

לעזי רש"י

פלשטר"א. טיח.

מוסף רש"י

כהנים זריזים הן. שכולם היו בני תורה ומרבים (שבת ב.) לו: נקיאין הן בכל, דכתיב בהן (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב (שם קיד:) לו: דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קודש (ערובין קג.). טרפה ששחטה מטמאה במוקדשין. מדרבנן (לעיל עג.). לא שנו. דטלית טמאה שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע רובה טהורה, אלא שלא שייר בה. בלומו מיעוט, כדי מעפורת אבל שייר כדי מעפורת חבור. ועדיין הוא בטומאתו (זבחים צד:).

עד שיהא בארץ. כלומר עד הקרקע מפילה: **הא חלים וקאי.** שהטפילה מעמידו יפה: **ואימא מדרבנן.** אלמותבת ליה מדר"מ סייעיה מדרבנן: **אלא אמר רבא.** בשנטמא כ"ע לא פליגי דכל כמה דחליס לא טהר [1]והכא הכי קאמר: **כילד הוא עושה.** מתחלתו שלא יהא שם תנור עליו: **ר"מ אומר.** בהא **שעדיין לא ירד** [2]טומאה אינו צריך לגרור כו': **תנור תחלתו ד'.** אין תנור פחות מארבעה ואפילו נגמרה מלאכתו: **ושיריו.** אם היה גדול וטמא ושברו צריך שלא יהא בו שבר של ד': **בד"א.** דתחלתו ארבעה **ושיריו ד': בגדול.** התנורים העשויים לאפות ולצלות כדרכן. אבל קטן שעושין לתיבוקות תחלתו כל שהוא: [3]**שתגמר מלאכתו.** לאחר שנגמר והסיקו אפילו הוא טפח מקבל טומאה: קתני מיהא בד"א בגדול דשיריו ד' אבל בליר מארבעה לא [4]טמא הוא והתם קתני חלקו לשלשה אבל לשתים לא סגי ואע"ג דליכא בחליו ד' דמדקא מיקל ר"מ ואומר אינו צריך אלא ממעטו מבפנים מד' מכלל דרבנן נמי בהא פליגי דאע"ג דלא הוי השבר ד' אפ"ה בעינן דלא ליהוי רובא: **התם.** דקתני דבעינן ד' ואי לא לא הוי טמא: **דלקיה מצלק.** לרחבו [5] דשוב אינו עומד יפה: **הכא.** דקתני ברובא טמא ואע"ג דלא הוי ד': **דעבדיה גיסטרא.** שחלקו לארכו בגובהו כזה [6]: ה"ג **אמר מר שיריו ברובו: הא אמרי רבנן ד'.** דקתני בד"א בגדול אלמא אין אתחלתו בין אשיריו מודו ליה לר"מ בגדול: **בתנורא בר שבעה.** קאמרי ד' הואיל ורובו בליר מד' הוא לא מטמינן ליה ברובו דלא חמירי שיריו מתחלתו דהא תחלתו כשהוא שלם לא הוי תנור בליר מארבעה: **והאי.** דקתני רובו בתנור בר תשעה דאע"ג דבחליו אינה ארבעה לא מטמא עד דהוי רובא ובהא רבנן לקולא: **לא שנו.** דאע"ג דשייר בה כדי מעפורת בטלה אלא טלית: **אבל עור.** כי האי שיעורא: **תשיב.** ולא בטיל: **למושב זב.** פלאדשטור"א ובבליר מהכי לא חזי למילתיה: **מתני' עור שיש עליו כזית בשר.** במקום אחד: **הנוגע בליב היולא ממנו.** היינו באותו בשר או בשערה שכנגד אותו בשר: **טמא.** דשערה הוי שומר כדאמרינן (לעיל דף קיט:) חלחולי מחלחל: **ליב.** רלועה ותלתל היולא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקצת ובאותו ליב ליכא כזית אבל מעורה הוא לכזית: **מטמא במשא.** שהרי נשא כזית נבלה: **ולא במגע.** דאי אפשר ליגע [7] ביחד ושתי נגיעות אין מצטרפות: **לא במגע ולא במשא.** כדמפרש שהעור מבטלו: **ומודה רבי עקיבא.** דאע"ג דלא הוי כזית מעורה [8]במקום אחד (א) דלאו עור חיבור שהמסיט שתי חצאי זיתים ביחד טמא: **גמ' לא שנו.** דכזית שלם דברי הכל לא בטיל אלא פלטתו חיה: **כתרטא.** רובע הקב לשון מורי. ל"א כף מאזנים: **זימנין.** פעם אחרת: **אשכחיה.** רב אושעיא לר' אמי: **דיתיב וקאמר.** לא שנו דשתי חצאי זיתים לר' שמעאל לא בטלי אלא פלטתו חיה: **מר אסיפא.** אשתי חצאי זיתים: **מתני לה.** לדר' יוחנן דפלטתו סכין בטל הכי מתוקמא שפיר אי הוו תני לה קמיה דרב נחמן הכי לא הוה מזלזל בה: **א"ל.** ר' אמי ואלא עולא אריש דמיירי בכזית שלם: **מתני לה.** בתמיה: **ואלא קשיא.** אי כזית שלם בטיל לעולם בטיל ואפילו כתרטא והא ליכא למימר דכולי האי מבטל איניש:

עד שיהא בארץ רבי מאיר אומר אינו צריך לא לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים מארבע טפחים כי ממעט לה מד' מיהא טהור אמאי לימא הא חלים וקאי אמר ליה רבא ואימא מדרבנן גורר את הטפילה עד שיהא בארץ אלא אמר רבא הכי קאמר תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו דברי הכל חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ והרוצה שלא יבא תנורו לידי טומאה כיצד הוא עושה חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ רבי מאיר אומר אינו צריך לא לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים מארבע טפחים אמר מר חולקו לשלשה ורמינהו [6]א[7]תנור תחלתו ארבעה ושיריו ארבעה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [8]במה דברים אמורים בגדול אבל בקטן תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו שיריו ברובו [9]ב[10]וכמה כל שהוא אמרי דבי רבי ינאי טפח שכן עושים תנורים בנות טפח טעמא דאיכא שיריו ד' הא ליכא שיריו ד' טהור אמרי התם דצלקיה מצלק הכא דעבדיה גיסטרא אמר מר שיריו ברובו רובו דטפח למאי [11]הוי אמר אביי שירי גדול ברובו והאמרי רבנן ארבעה לא קשיא הא בתנורא בר תשעה הא בתנורא בר שבעה ל"א אמרי לה אמר רב הונא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי ואפילו שייר בה כדי מעפורת אמר ריש לקיש לא שנו אלא טלית אבל עור חשיב ורבי יוחנן אמר אפילו עור נמי לא חשיב איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש [7]עור טמא מדרס חישב עליו לרצועה וסנדלין כיון שנתן בו איזמל טהור דברי רבי יהודה וחכמים אומרים עד שימעיטנו מחמשה טפחים כי ממעט מיהא טהור אמאי לימא חשיב הכא במאי עסקינן דקא בעי ליה [8]למושב זב: **מתני'** [9]ג[10]עור שיש עליו כזית בשר הנוגע [11]בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא היו עליו כשני חצאי זיתים מטמא במשא ולא במגע דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר [1]לא במגע ולא במשא [2] [3]ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור מפני שהעור מבטלן: **גמ'** אמר עולא אמר רבי יוחנן [4]לא שנו אלא פלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל אמר ליה רב נחמן לעולא אמר רבי יוחנן אפילו כתרטא אמר ליה אין ואפילו כנפיא א"ל אין א"ל האלהים [5] אם אמר לי רבי יוחנן מפומיה לא צייתנא ליה כי סליק רב אושעיא אשכחיה [6] ליה לרבי אמי אמרה לשמעתיה קמיה הכי אמר עולא והכי אהדר ליה רב נחמן א"ל ומשום דרב נחמן חתניה דבי נשיאה הוא מזלזל בשמעתיה דר' יוחנן זמנין אשכחיה דיתיב וקאמר לה אסיפא היו עליו שני חצאי זיתים מטמאים במשא ולא במגע דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר לא במגע ולא במשא א"ר יוחנן לא שנו אלא פלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל א"ל מר אסיפא מתני לה [7] א"ל אין ואלא עולא אריש אמרה ניהליכו א"ל אין א"ל האלהים אי אמר לי יהושע בן נון [8] משמיה לא צייתנא ליה כי אתא רבין וכל נחותי [9] אמרוה אריש ואלא קשיא [10]כדאמר רב פפא

כי ממעט ליה מד' מיהא הוי טהור **ואמאי והא חלים וקאי.** ה"נ הא תנור דקאי ע"י טפילה לא חשיב והוי כעור שלא נתחבר: **הכי** גרסינן במשנת כלים [1] (כפ"ק) וחכ"א בד"א בגדול אבל בקטן מתחלתו כל שהוא שיריו ברובו משתגמור מלאכתו ולא קאי משתגמור מלאכתו אשיריו ברובו אלא אשני תנורים גדול וקטן השניים בה קאי דאין טמא עד שתגמור מלאכתו וכתב הכי מפרשה איזהו גמר מלאכתו [2]: **הא** בתנורא בר תשעה **והא בתנורא בר שבעה.** כמו שפירש בקונטרס לקולא כן נראה דאין לפרש לחומרא דבר תשעה בארבעה ובר שבעה ברובו דלא עדיף שיריו מתחלתו דהוי בארבעה והכא לא בעי לשנויי הא דלקיה מצלק בארבעה הא דעבדיה גיסטרא ברובו דכיון דמשנה אחת היא מסתבר בענין אחד מייני לו תרוייהו דלקיה מצלק לו תרוייהו דעבדיה גיסטרא הילכך הולרך לתרץ בב' תנורים ובענין אחד ריב"א [3]:

אבל פלטתו סכין בטל. ות"ת למאן [4]דמשני לה אריש דאפי' כזית פלטתו סכין בטלה היכי מוקי מילתיה דר' יהודה דאמר האלל המכונס כו' אי כשכנסו וכי עדיף כנסו מפלטתו יחד כזית וי"ל דאין ה"נ אי נמי לדידיה ר' יהודה פליג אר' שמעאל ור' עקיבא וס"ל בכזית אפילו פלטתו סכין לא בטל ות"ק דר' יהודה יה כר' ישמעאל ור"ע דאפי' בכזית בפלטתו סכין בטל ולמאן דתני לה אסיפא א"ש דהא דקאמר הכא בטל היינו בלא כנסו אבל אם כנסו לא בטיל: (לעיל) **שהם** תחובים בקיסם והסיטן. וה"ה בלא תחובים ונגע בהם דטמא דאי לא תימא הכי אפילו במשא לא ליטמו דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא ור"ע כדאמר בגמרא וקסבר יש נוגע וחוזר ונוגע אלא משום דפליג ר"ע ארבי ישמעאל בעור שיש עליו שתי חצאי זיתים קאמר דבקיסם כה"ג מודה ליה: אבל

עין משפט
נר מצוה

נב א ב מיי' פט"ז מהל' כלים הל' ג:
נג ג מיי' פ"ח מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:
נד ד ה מיי' שם הל' יב:
נה ו ז מיי' שם הל' יא:

לעזי רש"י

פלאדשטור"א [פלדישטו"ל]. כיסא מתקפל.

שיטה מקובצת

א] ומודה ר"ע בשני חצאי זיתים. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כג ע"א: **ב]** א"ל האלקים אפי' אמרה לי ר' יוחנן: **ג]** אשכחיה לר' אמי אמרה לשמעתא קמיה: **ד]** א"ל מר אסיפא מתני לה ואלא עולא: **ה]** יהושע בן נון מפומיה לא צייתנא ליה כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה אריש: **ו]** והכי קאמר כיצד הוא עושה: **ז]** ר"מ אומר בהא שעדיין לא ירד לטומאה אינו צריך לגרור וכו': **ח]** תחלתו כל שהוא משתגמר: **ט]** לא נטמא הוא והתם קתני חולקו: **י]** דצלקיה מיצלק לרחבו נ"ב כזה:

יא] לארכו בגובהו כזה:

יב] ולא במגע דאי אפשר ליגע כזית ביחד: **יג]** דאע"ג דלא הוי כזית מעורה יחד במקום אחד. ונ"ב נ"א בקצת ס"י דאע"ג דלא הוי כזית מעורה יחד במקום אחד כיון דלאו בעור המסיט שני חצאים יחד טמא: **יד]** ות"ק דר' יהודה ס"ל כר' ישמעאל וכו':

מסורת הש"ס

א) כלים פ"ה משנה ו' נדה כו:, **ב)** [נדה שם ע"ש עירובין יד: וש"נ], **ג)** [ל"ל חזין], **ד)** [כלים פכ"ו מ"ט], **ה)** [גי' הערוך למשנג פירוש לתקן כסף של עור שקורין בלע"ז פלנטטורון כו' ע"ש], **ו)** [לעיל קיט:], **ז)** [פי' השומן היולא מן העור וי"ל אם הפשיט העור ונשאר עליו כזית בשר ונגע אדם בריר שהוא כמיס היולא מבשר עבלה טמא ערוך ערך נב כ'. ועמ"ש בגליון ב"ק נב. ציני משון], **ח)** גי' רש"ל נחותי ימא, **ט)** [ל"ל בדפ"ה], **י)** [וע"ע תוס' נדה כו: ד"ה תחלתו], **כ)** [ועי' היטב תוס' נדה כו: ד"ה תחלתו כל שהוא], **ל)** ל"ל דמתני,

גליון הש"ם

גמ' וכמה כל שהוא. עי' ב"ב דף קנ ע"א תוס' ד"ה מכל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומודה ר"ע וכו' במקום אחד שהמסיט וכו' כל"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ומודה ר"ע וכו' במקום אחד שהמסיט וכו' כל"ל:

מוסף רש"י

תנור תחלתו ארבעה. מקבל טומאה אם נגמרה מלאכתו, ושיריו ארבעה. נטמא תנור גדול ונשברו ונשתיירו ד' טפחים עדיין טמא (נדה כו:). **דצלקיה מצלק.** אחלק לשתים (ברכות נו:). **שיריו גדול ברובו.** הלי ושיריו לגדול קאי וה"ק שיריו גדול ברובו (נדה כו:). **בר שבעה.** דל' הוי רובו (שם). **בציב.** חוט הנשר (לעיל קיט:).

אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע. וסבר כת"ק דאחריס דריש פירקין (דף קיט.) דאין שומר לפחות מכזית: **אין** מאהיל וחוזר ומאהיל. ואי"ת מ"ש אהל ממשא וי"ל דמשא מרבינן בסמוך מיטמא דקתני יכול אף במשא כן ת"ל והנושא יטמא ואע"ג דבמגע נמי כתיב יטמא יתירא דאמרינן בריש פירקין (דף קיח:) מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ולא מוקמינן לנוגע וחוזר ונוגע [ט] ונראה דגבי משא דרשינן מדהוה ליה למכתב והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב והנושא יטמא דסיפא למה לי אלא לאוסופי טומאה בנושא שאין בנוגע: **רבי** עקיבא אומר הנוגע והנושא כו'. לר"ע גופיה לא צריך קרא דאיהו ס"ל דעור מבטלא אלא לדברי רבי ישמעאל קאמר לדידך דלית לך עור מבטלו תיפוק ליה מיהא דכיון דאין בא לכלל מגע כו':

והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע לפניו. רב אויא סבר כבר פדא דאית ליה נוגע וחוזר ונוגע: **אמר** רב פפא במרודד. ואי"ת ואי תשיב מרודד לגרופינהו לשני חצאי זיתים כגון שאינו מרודד יותר מדאי במגע נמי ליטמא ואי לא תשיב במשא נמי לא ליטמא דלאו נישא הוא וכ"ת דאתא (א) [ז] כר"א [ח] דאמר לא שנו אלא מלאחריו כו' וקסבר כיון דלא מצטרף אלא ע"י מרודד לא תשיב למהוי שומר ומ"מ נישא הוא מ"מ תקשה דהא ריש דעור שיש עליו כזית בשר אוקימנא במרודד ואמר הנוגע בשערה שבגדו טמא אלמא דאיכא שומר אפילו למרודד ודוחק לומר דהאי מרודד דהכא גרע מאותו שלמעלה וגראה דקסבר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אין כמוהו וה"נ איירי באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו לכך אין מטמא במגע אבל במשא מטמא דנישא הוא: **אימא** והוא דנישא. תימה אמאי מגיה הבריתא אימא איפכא דרבנן סברי אחד הנוגע ואחד המסיט והוא דנישא אבל לא נישא לא ואמא ר' אליעזר למימר אף הנושא אע"פ שאין נישא ויתישב שפיר לשון אף וגראה דסבר [ז] הש"ס דמסיט בכל ענין אפילו אין נישא לכך דחק לפרש כן:

נוגע

במרודד הכא נמי במרודד: היו עליו. אמר בר פדא לא שנו אלא מאחריו אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע ורבי יוחנן אמר אין נוגע וחוזר ונוגע ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי ישמעאל ורבי דוסא בן הרכינס [ט] אמרו דבר אחד רבי ישמעאל הא דאמרן רבי דוסא בן הרכינס דתנן [ג] כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסן לתוך הבית ר' דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים [א] מטמאים לאו אמר רבי דוסא בן הרכינס התם אין מאהיל וחוזר ומאהיל הכא נמי אין נוגע וחוזר ונוגע ומדרבי דוסא בן הרכינס כרבי ישמעאל רבנן כרבי עקיבא והא ר' עקיבא טהורי קא מטהר עד כאן לא קא מטהר רבי עקיבא אלא בעור אבל בעלמא מטמא כדקתני סיפא ומודה רבי עקיבא בב' חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא ומפני מה ר"ע מטהר בעור מפני שהעור מבטלן מתיב רב עוקבא בר חמא [1] בנבלתם ולא בעור שיש עליו ב' חצאי זיתים יכול אף במשא ת"ל [2] והנושא יטמא דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר הנוגע והנושא [ג] את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא ואם איתא הרי בא לכלל מגע מלפניו אמר רבא הכי קאמר את שבא לכלל מגע בכל צד בא לכלל משא לא בא לכלל מגע בכל צד לא בא לכלל משא בעא מיניה רב אויא סבא מרבה בר רב הונא קולית סתומה לרבי ישמעאל מהו שתטמא אית ליה לר' ישמעאל את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע מלפניו או דלמא לית ליה [ד] אמר ליה עורבא פרח א"ל רבא בריה ולאו היינו רב אויא סבא מפומבדיתא דמשבח לן מר בגויה דגברא רבה הוא א"ל [ה] אני היום [3] סמכוני באשישות ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא אמר עולא שני חצאי זיתים [ו] שתחבן בקיסם אפי' מוליך ומביא כל היום כולו טהור מ"ט כתיב [2] ונשא וקרינן נושא בעינן נושא והוא דנישא בבת אחת תנן היו עליו שני חצאי זיתים מטמאין במשא ולא במגע דברי ר' ישמעאל אמאי והא לאו נישא הוא א"ר פפא במרודד ת"ש מודה ר"ע בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא אמאי והא לאו נישא הוא ה"נ במרודד א] כתנאי אחד הנוגע ואחד המסיט ר' אליעזר אומר אף הנושא אטו נושא לאו מסיט הוא אלא לאו הכי קאמר אחד הנוגע ואחד המסיט בלא נישא ואתא ר' אליעזר למימר והוא דנישא ומאי אף אימא והוא דנישא: **מתני'** קולית המת וקולית

ממרודד. דק וקלוש ומרוך ורחב דכי מצרפת ליה הוי כזית ומיהו לא טרח אינש ומצרף ליה ומיהו פלטתו היה דלאו איהו בטליה לא בטיל: **מרודד.** לשון וילקעו [ב] (שמות לט) ודלידו: **לא שנו.** לרבי ישמעאל דאמר דאע"ג דלא בטלי לענין משא במגע לא מטמו: **אלא מאחוריו.** שלא [ג] נוגע בבשר אלא בעור מאחוריו דכיון דלא הוי כזית [ד] שלא יחד אין לו יד ולא שומר. ואע"ג דאמרן לעיל (דף קיח:) אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר הא איכא ת"ק דאחריס דפליג [ב] כדאמרינן לעיל אין זה שומר ורבי ישמעאל ס"ל כת"ק דאחריס: **יש נוגע וחוזר ונוגע.** כלומר שתי נגיעות מצטרפות: **כל המטמאים באהל.** כגון כזית מן המת ורובע עצמות ומלא תרווד רקב [ו]: **שנחלקו.** הסיעור נחלק לשנים והכניס שתי החצאים לתוך הבית: **מטהר.** [ז] דאין לו אהילות מצטרפין שהבית מאהיל כאן וחוזר ומאהיל כאן. מדקאמר רבי יוחנן רבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד אלמא טעמיה דרבי ישמעאל משום אין נוגע וחוזר ונוגע: ופרכינן **מדרבי דוסא כרבי ישמעאל.** מכלל דרבנן דפליגי עליה כרבי עקיבא קיימי והא ר"ע טפי מיקל: **דקתני סיפא.** דטעמיה דר"ע דעור מבטלו הוא אבל בעלמא אפילו במגע נמי מטמא דאי לא מטמא במגע לא הוה מטמא במשא דהאמר ר"ע לקמן את שבא לכלל מגע בא לכלל משא: **והתכן בקיסם.** נמי רחוקין זה מזה קאמר דנוגע וחוזר ונוגע הוא כדלקמן אמילתיה דעולא: **ולא בעור שיש עליו שני חצאים.** דלא קרינא ביה הנוגע בנבלתם (ויקרא יא) דאין בכל נגיעה כשיעור נבלה: **יכול אף הנושא ס"ל והנושא יטמא.** והרי זה נושא את הנבלה: **והנוגע והנושא.** קראי גבי הדדי כתיבי בהיא נבלה דכתיב בה הנוגע יטמא אהיא קאי והנושא יטמא: **לא בא לכלל מגע.** כלומר לדידך כיון דאמרת לא מטמא במגע תו לית לך לטמויי במשא: **ואם איתא.** לבר פדא מאי קמהדר ליה ר"ע לרבי ישמעאל הא מודי דבא לכלל מגע מלפניו: **כלל לד.** אף מאחוריו דהא בההוא קרא דלעיל כתיבא נמי נגיעת אחוריים כדאמרינן בריש פירקין (דף קיח.) יכול אפילו יש עליו כזית הנוגע בעור שכנגד הבשר מאחריו לא יהא טמא ת"ל יטמא: **קוליס סתומה.** ואין עליה בשר ויש בתוכה מוח ותנן במתניתין [ח] קולית נבלה וקולית הסרן סתומים טהורין אף מן המשא דלא באו לכלל מגע מי פליג עליה רבי ישמעאל או לא מי אמרינן אית ליה לרבי ישמעאל כו': **והלא.** בעור של שני חצאין: **היינו טעמא.** דמטמא במשא משום דבא לכלל מגע מלפניו אבל גבי קולית לא בא לכלל מגע כלל דהא עצמות נבלה אין להם טומאה כדאמרן [לעיל עז:] בנבלתה [ויקרא יא] ולא בעצמות ובמוח אינו יכול ליגע דהא סתומה היא: **עורבא פרח.** ראה עורב פורח באויר כלומר הסיאו לדבר אחר: **סמכוני באשישות.** כלומר לריכני חיזוק לפי שסר כחי מכח הדרשה שדרשתי היום ברבים דשבת הרגל היתה: **תוליך והביא.** שנשאן כל היום: **תשיב נשא.** והנשא את נבלתה חסר הוא בלא וי"ו וסתם קריאתו כיון דלא כתב וי"ו נקרא נישא ואנן קרינן נושא: **והוא דנישא.** שיהא כזית מחובר הסיטה כולו כאחד בלא בית יד אחר: **דברי רבי ישמעאל.** אלמא כיון דאין עור מבטלו מטמא במשא ואף על גב דלאו מחובר הוא ביחד: **במרודד.** שיש כאן חלי זית ורחוק ממנו חלי זית ולעולת בשר מרודד מזה לזה ומחברתו: **אחד הנוגע.** בשני חצאי זיתים: **ואחד המסיטן.** טמא בלא נישא אף על פי שאין מחוברין יחד: **והוא דנישא.** וקאי בין אמגע בין אמשא דאין מטמאין אפילו במשא אלא מ"כ מחוברין: **מתני' קוליס המת.** טמא דהא עלם כשעורה במת מטמא במגע ובמשא [אהלות פ"ב מ"ג] כדכתיב [במדבר יט] או בעצם אדם: וקולית

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הל' מ:

שיטה מקובצת

[א] אמר עולא שני חצאי זיתים. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כג ע"א: [ב] ויקרעו ומתרגמינן ודידידו: [ג] אלא מאחוריו שלא נגע: [ד] דכיון דלא הוי כזית כנוס יחד אין לו יד: [ה] מטהר דאין שני אהלות מצטרפין: [ו] כר' אליעזר בן פדת דאמר לא שנו: [ז] ונראה דסבר תלמודא דמסיט מטמא בכל ענין:

מסורת הש"ס

[ט] [עי' היטב תוס' ב"ק סט: ד"ה ה"א לטועים], [אהלות פ"ג מ"א עדיות פ"ג מ"ח], [ג] [לקמן קכה.], [ד] [ביצה כא.], [ה] [פי' אותו היום סמכוהו בישיבה והושיבוהו בראש ערוך ערך סמך ח"ז], [ו] [אהלות פ"ב מ"ח], [ז] [לקמן קכה.], [ח] ל"ל נגלה מהכ"ס, [ט] עי' רש"ל וכ"מ,

תורה אור השלם

1. וּלְאֻלָּה תִּטַּמָּאוּ כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא כד
2. וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא מ
3. סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים כִּי חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי: שיר השירים ב ה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר וכו' וכי תימא לאתא כבר פדא דאמר לא שנו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' כתנאי אחד הנוגע ואחד המסיט. נ"ב עי' זבים פ"ה משנה ג וברש"ם ומ"ש שם: [ב] רש"י ד"ה אלא מאחוריו וכו' דלאמרינן לעיל אין זה שומר. נ"ב רש"א מוחק מן דלאמרינן עד שומר ועי' מהרמ"ל ומהרש"ל:

מוסף רש"י

עורבא פרח. עורב הפורח למעלה, הסיאו לדבר אחר (ביצה כא.).

וקוליות המוקדשים. במסכת פסחים (דף קכ:) תנן הפגול והנותר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועגלי כהונה כדמפרש התם וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר: נבלה אין עצמותיה מטמאים דכתיב (ויקרא יא) בנבלתה ולא בעצמות[ו] וכן שרץ הלכך נוגע אין מאהיל לא. וא"ת מנא ליה למידק מאהיל לא אי משום דלא קתני לה הא לא קתני נמי משא אע"ג דעצם כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אלטריך (ג) למתני אבל אהל הוה ליה למתני כיון דאין עצם מטמא באהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מ"מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת אע"ג דלא הוי אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ"מ במאי דהוי לתנייה ואם תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן בשמעתין ושמא לא מסתבר ליה לאוקמה כר' יוסי: **ואי** מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ. פירש הקונטרס אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלא מוקי לה דלית ביה מוח ובחנם דחק דמדנקט קולית משמע דמיירי דאיכא מוח קלת: **אי** הכי מוקדשים כו'. פירוש בשלמא אי איירי בדאיכא כזית ל"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים (פסחים קכא.) נותר בכביצה לכל חד איירי בשיעור דידיה אלא כיון דבמת איירי בדליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה דמאי קמ"ל רב מרי מתניתין היא ועוד דבפ' כיצד צולין (שם דף פג.) מייתי סייעתא לרב מרי ודחי לה לייתי הך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמועינן עצמות ששמשו נותר כבר אפי' אין בהן עכשיו כלום ומתני' איכא לאוקומי בדאיכא אכתי כזית ומ"מ חדוש הוא דאיכא שימוש נותר בעוצם ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח דקאמר אלא לאו דאית ביה מוח היינו שהיה בה מוח כבר דעכשיו לא קאמר דפשיטא דטעונין שרפה משום מוח: **הכא** במאי עסקינן בששיפה. דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח לא מטמא באהל דליכא שיעור ולא הוי נמי אבר ואשמועינן דשיפה אינו מטמא באהל:

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל דנוגע היינו מאהיל ומלטרפין וא"ת ליתני כזית מן המת הנוגע בו טמא ואגא ידענא דנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיס לן בעצמא דכזית מן המת מטמא באהל אבל השתא דקתני קולית [ז]מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית אלא ע"י אהל: **הכא** במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש. הא דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ: אמר

[א]וקולית המוקדשין הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים טמא קולית נבלה וקולית השרץ הנוגע בהם סתומים טהורים נקובים כל שהוא מטמא במגע מנין שאף במשא ת"ל [1]הנוגע והנושא [ב]את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא: **גמ'** נוגע אין אבל מאהיל לא היכי דמי אי דאיכא כזית בשר באהל נמי ליטמא דליכא כזית בשר ואי דאיכא [ג]כזית מוח מבפנים [ד]טומאה בוקעת ועולה באהל נמי ליטמא דליכא כזית מוח בפנים ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ אבר מעליא היא באהל נמי ליטמא אמר רב יהודה בריה דרבי חייא זאת אומרת מוח בפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ במאי אוקימתא דליכא כזית אי הכי במוקדשים אמאי מטמא ותו קולית נבלה [ה]וקולית השרץ כי ניקבו אמאי מטמאו הא לא קשיא רישא דליכא כזית סיפא דאיכא כזית ומאי קמ"ל דמילי מילי קא משמע לן רישא קמ"ל דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ [ו]מוקדשין מאי קמ"ל שימוש נותר מילתא היא דאמר [ז]מרי בר אבוה אמר רבי יצחק [ח]עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים הואיל ונעשה בסים לדבר האסור נבלה אע"ג דאיכא כזית ניקבה אין לא ניקבה לא אביי אמר לעולם מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ והכא במאי עסקינן בששפה וכדרבי אלעזר דא"ר אלעזר קולית ששפה לארכה טמאה לרחבה טהורה וסימניך דיקלא ורבי יוחנן אמר לעולם דאיכא כזית [ט]ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ ומאי נוגע דקתני מאהיל ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ קולית נבלה וקולית השרץ כי לא נקבו אמאי טהורים אמר רבי בנימין בר גידל אמר ר' יוחנן [י]הכא במאי עסקינן כגון דאיכא כזית מוח המתקשקש גבי מת טומאה בוקעת ועולה נבלה כיון דמתקשקש הוא ניקבה אין לא ניקבה לא א"ר אבין ואיתימא ר' יוסי בר אבין אף אנן נמי תנינא [כ]הנוגע [כא]בכחצי זית ומאהיל על חצי זית או חצי זית מאהיל עליו טמא אי אמרת בשלמא חד שמא הוא משו"ה מצטרף אלא אי אמרת תרי שמי נינהו מי מצטרף [כב]והתנן [כג]זה הכלל כל שהוא משם אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא [כד]אבל הנוגע

נוגע. [ז]דלא קתני לה הא לא קתני נמי משא אע"ג דעצם כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אלטריך (ג) למתני אבל אהל הוה ליה למתני כיון דאין עצם מטמא באהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מ"מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת אע"ג דלא הוי אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ"מ במאי דהוי לתנייה ואם תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן בשמעתין ושמא לא מסתבר ליה לאוקמה כר' יוסי: **ואי** מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ. פירש הקונטרס אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלא מוקי לה דלית ביה מוח ובחנם דחק דמדנקט קולית משמע דמיירי דאיכא מוח קלת: **אי** הכי מוקדשים כו'. פירוש בשלמא אי איירי בדאיכא כזית ל"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים (פסחים קכא.) נותר בכביצה לכל חד איירי בשיעור דידיה אלא כיון דבמת איירי בדליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה דמאי קמ"ל רב מרי מתניתין היא ועוד דבפ' כיצד צולין (שם דף פג.) מייתי סייעתא לרב מרי ודחי לה לייתי הך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמועינן עצמות ששמשו נותר כבר אפי' אין בהן עכשיו כלום ומתני' איכא לאוקומי בדאיכא אכתי כזית ומ"מ חדוש הוא דאיכא שימוש נותר בעוצם ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח דקאמר אלא לאו דאית ביה מוח היינו שהיה בה מוח כבר דעכשיו לא קאמר דפשיטא דטעונין שרפה משום מוח: **הכא** במאי עסקינן בששיפה. דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח לא מטמא באהל דליכא שיעור ולא הוי נמי אבר ואשמועינן דשיפה אינו מטמא באהל:

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל דנוגע היינו מאהיל ומלטרפין וא"ת ליתני כזית מן המת הנוגע בו טמא ואגא ידענא דנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיס לן בעצמא דכזית מן המת מטמא באהל אבל השתא דקתני קולית [ז]מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית אלא ע"י אהל: **הכא** במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש. הא דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ: אמר

נוגע. [ז]דלא קתני לה הא לא קתני נמי משא אע"ג דעצם כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אלטריך (ג) למתני אבל אהל הוה ליה למתני כיון דאין עצם מטמא באהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מ"מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת אע"ג דלא הוי אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ"מ במאי דהוי לתנייה ואם תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן בשמעתין ושמא לא מסתבר ליה לאוקמה כר' יוסי: **ואי** מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ. פירש הקונטרס אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלא מוקי לה דלית ביה מוח ובחנם דחק דמדנקט קולית משמע דמיירי דאיכא מוח קלת: **אי** הכי מוקדשים כו'. פירוש בשלמא אי איירי בדאיכא כזית ל"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים (פסחים קכא.) נותר בכביצה לכל חד איירי בשיעור דידיה אלא כיון דבמת איירי בדליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה דמאי קמ"ל רב מרי מתניתין היא ועוד דבפ' כיצד צולין (שם דף פג.) מייתי סייעתא לרב מרי ודחי לה לייתי הך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמועינן עצמות ששמשו נותר כבר אפי' אין בהן עכשיו כלום ומתני' איכא לאוקומי בדאיכא אכתי כזית ומ"מ חדוש הוא דאיכא שימוש נותר בעוצם ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח דקאמר אלא לאו דאית ביה מוח היינו שהיה בה מוח כבר דעכשיו לא קאמר דפשיטא דטעונין שרפה משום מוח: **הכא** במאי עסקינן בששיפה. דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח לא מטמא באהל דליכא שיעור ולא הוי נמי אבר ואשמועינן דשיפה אינו מטמא באהל:

ומאי נוגע דקתני מאהיל. וקמ"ל דנוגע היינו מאהיל ומלטרפין וא"ת ליתני כזית מן המת הנוגע בו טמא ואגא ידענא דנוגע היינו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקיס לן בעצמא דכזית מן המת מטמא באהל אבל השתא דקתני קולית [ז]מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית אלא ע"י אהל: **הכא** במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש. הא דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ: אמר

לא ניקבה לא. דבעינן אפשר ליגע כדתני טעמא בהדיא לקמן [קכו:]: **אביי אמר לעולם מוח מעלה ארוכה.** ומתניתין בששפה נסרה במגל או בסכין דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח דמטמא באהל משום שיעור לא [ח]מטמא (ט) אבר ובמוקדשין נבלה ושרץ בדאיכא כזית כדאוקימנא ואביי לא פליג אלא במעלה ארוכה: **לארכה.** דעכשיו שייר בה רצועה שלא שיפה: **טמאה.** ואפילו אין בה לא בשר ולא מוח דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה ארוכה וכיון דלכוותה (כ) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור: **לרחבה.** סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל אם תטול ממנו רצועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם תקליפנו לארכו ותשייר לדו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** ריש"ל דליכא כזית דלא מוקמינן מתניתין בתרי טעמי וא"נ ליכא כזית הוא טמא באהל דמוח שבפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דליכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עצם גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתימה מאי אהניא: **המתקשקש.** יבש ונעקר בתוך החלל [ט]דהוא לא מעלה ארוכה: **גבי מת.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא באהל דהא בלא תשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: **נבלה כיון דמתקשקש הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ניקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע מקולית שיש בה בעצמה מוח לא דהוה מעלה ארוכה הוא: **אף אנן נמי תניינא.** דקרי למאהיל נוגע:

הנוגע

מסורת הש"ס

א) [לעיל קכד:], ב) [כריתות כח:], ג) [ל"ל רב מרי], ד) [פסחים פג.], ה) אהלות פ"ג מ"ח, ו) שם, ז) [לעיל עז:],

תורה אור השלם

1. וְכֹל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם:

ויקרא יא כז, כח

גליון הש"ם

גמ' וקולית השרץ. נראה דוקא דהא שרץ מטמא בנגעה אלא דעיקר פירכא מנבלה ושרץ דנקט אשגרות ליגעא הוא. רמב"ן בחידושי ב"ב דף ע"ז ד"ה אין אותיות:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אביי וכו' לא מטמי משום אבר: (ב) ד"ה טמאה וכו' בבעלי חיים: (ג) תוס' ד"ה נוגע וכו' לא אלטריך ליה למתני:

מוסף רש"י

ששימשו נותר. שנותר בהן מוח חוץ לזמנו ושימשוהו העצמות הללו, מטמאין את הידים, כגותר עצמו שגזרו חכמים שיטמא את הידים (פסחים פג.). בסיס. דדמתרגמינן כנו (שמות ל) בסיסיה (שם).

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאות הלי' ד:

נח ב מיי' פ"ג שם הלי' ד:

נט ג ד מיי' פ"ב מהלי' טומאת מת הלי' ה ופ"ב מהלי' אבות הטומאות הלי' יא ופ"ד הלכה ט:

ס ה ו ז מיי' פ"ד מהלי' טומאת מת הלי' יד:

שיטה מקובצת

א) מוקדשין קמ"ל שימוש: ב) חלול ותנן בנדה פ' יוצא דופן [דף מגז] ג) האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת ופחות מכזית נבלה ופחות מכעדשה: ג) איכא שמוש נותר וגבי שרץ ונבלה איכא שיעור: ד) ליכא כזית וכי אכתי לא שמעינן: ה) מילי מילי כל דבר ודבר ששנה במשנתינו אשמועינן טעמא בכל חד מה: ו) בין לית ביה הוה מטמא: ז) דמשום דשמשה כזית נותר מטמאה: ח) לא מטמיא משום אבר ובמוקדשין: ט) ונעקר בתוך החלל דההוא לא מעלה: י) דקתני קולית המת וקתני:

ח) בגמרא הוא משנה בפאלות (פ"ל מ"ז) אבל מייתי לה גם בנדה שם ובמעילה (דף י"ז).

עין משפט נר מצוה

סא א מיי׳ פ״ב מה״ט טומאת מת הל׳ יא:
סב ב מיי׳ פי״ח שם הלכה ד:

שיטה מקובצת

א) בבת אחת ידו אחת נוגעת כאן: **ב)** דהנוגע היינו נמי מאהיל: **ג)** המסורגין כעין שמסרגין המטות: **ד)** אם שטחן מקורה לחברתה נעשו תקרה ובטלן: **ה)** היו פרוסים על המת באויר שנטלן וכו׳ ופרסן על המת: **ו)** ועושין אותה תיבות תיבות: **ז)** להצניע בהן אוכלים ומשקים: **ח)** דאי אית להו מנא להו לפרש:

אמר ר׳ זירא רישא בטומאה רצוצה בין ב׳ מגדלים עסקינן. הוה מצי למימר בטומאה למטה מטפח עסקינן כדאמרינן בסמוך אלא משמעות אהל משמע ליה למעלה מטפח אי נמי לית ליה סברא דלקמן וא״ת אי בטומאה רצוצה דווקא עסקינן אמאי נקט בסיפא המשכה ע״י דבר אחר טהור ה״ל למינקט אבל אם אינה רצוצה טהור וי״ל דאתא לאשמועינן דאפילו בין שני מגדלים דומיא דרישא לא הוי טומאה רצוצה בהמשכה ע״י דבר אחר דתרתי בעינן בין ב׳ מגדלים וגם שהוא עצמו מאהיל על הטומאה או הטומאה עליו: **ומאן תנא** דקרי **לאהל נוגע רבי יוסי היא.** פי׳ בקונט׳ דלא מייתי ראיה אלא אליבא דרבא וכן עיקר דהא לאביי אמאי משני דע״כ צריך לאוקומי מתניתין בכל עניין דאם לא כן מאי דהה רבי זירא לעיל בטומאה בין שני מגדלים נוקי נמי מתניתין בכה״ג אלא ע״כ צריך לפרש בכל עניין דלא תקשה אכתי נוגע אין מאהיל בלא טומאה רצוצה לא הילכך אליבא דאביי לא מיתוקמא כיון דאיכא אהל למעלה מטפח דלא הוי נגיעה אבל רבא דלא מפיק אלא אהל דהמשכה ליכא למיפרך מידי דמתני׳ לא אייתי בהמשכה מדקתני הנוגע משמע אהל דומיא דנוגע דאיהו גופיה ולא ע״י דבר אחר ואביי ורבא לית להו דרבי זירא דשני לעיל בטומאה בין שני מגדלים דאי לית להו מנא [1] לן לפרש כדמפרש דלמא בטומאה רצוצה בין שני מגדלים עסקינן אלא ודאי לית להו וא״ת וכיון דלית להו דרבי זירא והוה דלעיל מתוקמא לאביי כדאית ליה ולרבא כדאית ליה ואתיא טפי שפיר לרבא דמתוקמא בפשיטות דרישא מצטרפין דכאילו נגיעה היא כיון שאין בהמשכה ובסיפא דאין מצטרפין כיון דע״י המשכה היא וא״כ אמאי איצטריך להביא מהכא מהיא דלעיל יכול להביא ראיה דקרי לאהל מגע לפי סברת רבא וי״ל דניחא ליה טפי לאתויי מהכא שמכר בה שם חכם: **שלא** כנגד הנקב טהור. וא״ת כיון דלא מבטל להו כדפי׳ בקונטרס יהא טמא אפילו שלא כנגד הנקב כדאמרינן פרק לא יחפור (ב״ב דף יט:) דכל מידי דלא מבטל ליה אין חוצץ בפני הטומאה ומיהו שם פירש דכל דבר שסותם כל החלון א״ל בטול ושם (כ. ד״ה היא) מפורש: **קסבר** רבי יוסי טומאה אינה **בוקעת ועולה.** וא״ת היכי מוקמינן לעיל מתניתין כוותיה והא מתניתין סבר דבוקעת ועולה דקתני בקולית סתומה הנוגע בה טמא ואוקמינן דמאי נוגע מאהיל וי״ל אע״ג דסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת מודה בקולית סתומה שמטמא באהל כמו במת בכסותו דמודה רבי יוסי דטמא: **טומאה** בבית מה שבתוכה טהור. שהמגדל חוצץ בין הטומאה ובין מה שבתוכו דאינו מקבל טומאה דעשוי לנחת הוא: **יכול** הוא להוציאה ולשורפה במקומה. נראה דמודה רבי יוסי בהא דאמרינן בגילה (דף י.) המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים מפני שסוף טומאה לצאת דרך שם דהתם במת שלם דאין דרך לשורפו ולנתחו פחות מכזית:

הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור ואי חד שמא הוא אמאי טהור אלא קשיא רישא אמר רבי זירא בטומאה רצוצה בין ב׳ מגדלים עסקינן ואין ביניהן פותח טפח דכולה נגיעה היא ומאן תנא דקרי לאהל נוגע ר׳ יוסי היא [ד]דתניא ר׳ יוסי אומר [א]מלא תרווד רקב מטמא במגע ובמשא ובאהל בשלמא במשא ובאהל הא קא טעין ליה לכוליה והא קא מאהיל אכוליה אלא נוגע הא לא נגע בכוליה אלא לאו ש״מ מאי נוגע מאהיל והא קתני נוגע והא קתני מאהיל אמר אביי למטה מטפח אהל נגיעה למעלה מטפח אהל גרידא רבא אמר אפילו למעלה מטפח נמי אהל נגיעה הוא והיכי דמי אהל גרידא בהמשכה אמר רבא מנא אמינא לה [ג]דתנן [ג]ר׳ יוסי אומר חבילי מטה וסריגי חלונות חוצצין בין הבית לעלייה שלא להכנים טומאה לצד שני פרסן על פני המת באויר הנוגע כנגד הנקב טמא שלא כנגד הנקב טהור ה״ד אילימא למטה מטפח שלא כנגד הנקב אמאי טהור מת בכסותו הוא ומת בכסותו מטמא אלא לאו למעלה מטפח וקא קרי ליה נוגע אמר אביי לעולם למטה מטפח ודקאמרת מת בכסותו הוא מת בכסותו מבטל ליה האי לא מבטל ליה ותהוי [ד]כטומאה טמונה בוקעת ועולה [ה]קסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת ומנא תימרא [ה]דתנן [ב]תיבת המגדל שיש בה פותח טפח ואין ביציאתה פותח טפח טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור מפני שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס ורבי יוסי מטהר מפני שיכול הוא להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה וקתני סיפא העמידה בפתח ופתחה לחוץ טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור

ותני

[ו]הנוגע בחצי זית ומאהיל על חצי זית. בבת אחת ידו [ז]נוגעת כאן והשניה מאהלת כאן: **או חצי זית מאהיל עליו.** כגון שנתון בקיסם ותחוב בכותל וזה עומד תחתיו [א][ו] ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית כגון חצי זית מוטל ע״ג קרקע והוא עומד אצלו ודף אחד מאהיל על שניהם: **אמאי טהור.** הלא זה אהל גמור ועיקר אהל האמור בתורה זה הוא כל הבא אל האהל (במדבר יט) שהבית מאהיל עליו ועל מת כאחד: **רצוצה.** כל דבר שאין לו מקום ריוח קרי רצוץ ופחות מטפח לאו חצי הוא ונקרא מה שבתוכו רצוץ: **מגדלים.** של עץ: **דכולה נגיעה היא.** אפילו הוא מאהיל למעלה מן הבשר הרבה כגון שהיו המגדלים גבוהים והטומאה למטה והוא מאהיל סמוך לראשיהן קרי נגיעה דכיון דהלמ״מ היא דטומאה רצוצה בוקעת הוי כמאן דמלי טומאה כל חצי שבין שני המגדלים ומהא לא תסייעיה לרבי יוחנן: **ומאן תנא.** דמתניתין לרבי יוחנן דאוקי דהנוגע [ח]היינו מאהיל: **תרווד.** כף: **רקב.** עפר הנמצא באחרון של מת שהוא רקבוביתו של מת. ושיעור מלא תרווד הלמ״מ: **הא לא נגע בכוליה.** דהא כל העפר אינו מחובר יחד והנוגע בצד זה לא נגע בצד זה וכל חד וחד עפרא באפי נפשיה הוא: **אמר אביי.** המאהיל למטה מטפח שאין טפח בין ידו לטומאה קרי לה אהל נגיעה. ולאביי לא מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן דלא מיקרי מאהיל נוגע אלא למטה מטפח דהוי כנגיעה ואכתי הדר דוקיין קמא לדוכתיה נוגע אין אצל מאהיל אהל גרידא למעלה מטפח לא ודאי דאיכא כזית באהל נמי ליטמא. ואביי לא מהדר לאוקמא לדרבי יוחנן דהא אביי אוקמה למתניתין בשאין בה כזית ובששיפה והכא קא מהדר לתרוצי מילתיה דרבי יוסי דקתני גבי רקב מגע ואהל וקשיא לן הא לא נגע בכוליה ומוקי ליה אביי באהל נגיעה: **רבא אמר אפי׳ למעלה מטפח אהל נגיעה.** מיקרי ושפיר מיתוקמא מתני׳ כר׳ יוחנן ורבי יוסי היא: **בהמשכה.** דבר אחר מאהיל עליו ועל הטומאה דהוא אינו מאהיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו אלא דבר אחר ממשיך את הטומאה עליו: **מנא אמינא לה.** דאפילו למעלה מטפח קרי ליה רבי יוסי אהל נגיעה: **חבלי מטה.** המסורגים [ג]שמסרגים מטות כמין קליעה. וכן סריגי חלונות שנותנים עליה דקים או טסי ברזל בחלונות בסירוג בקליעה שלא יכנס אדם בהן: **חוללין בין בית לעליה.** אם [ז][ח] שטחו מקורה לחברתה נעשו תקרה ובטלו ואין מקבלין טומאה וחוללין בפני הטומאה שלא תכנס טומאה לגד שני שעליה כלומר לעליה ואע״פ שנקובים הרי אין בנקבים פותח טפח וכל נקב העשוי לאויר שיעורו כמלא אגרוף וכל נקב שבין בית לבית או בין בית לעליה שיעורו בפותח טפח ואף הנוגע כנגד הנקב טהור: **[ח]היו פורסים על המת באויר.** שנטלו מן המטה כמו שהן מסורגות ופורסן על המת באויר: **הנוגע כנגד הנקב טמא.** דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא שהרי מאהיל על המת. שלא כנגד הנקב טהור דאבלים בלא מטה אינן מקבלין

מסורת הש״ם

א) (מיר מט: אהלות פ״ב) [תוספתא ריש פ״ד דאהלות], **ב)** [ל״ל דתניא], **ג)** [תוספתא דאהלות פ״ט ה״ה ע״ש], **ד)** [כריתות כא:], **ה)** אהלות פ״ד משנה ב, **ו)** מכאן שייך עוד לע״ש, **ז)** ע״כ שייך לשם, **ח)** שטחו בין קורה לחבירתה מהרש״ל,

גליון הש״ם

גמ׳ קסבר ר׳ יוסי טומאה טמונה. עי׳ עירובין דף עט ע״ב תוס׳ ד״ה הרי הוא:

הגהות מהר״ב רגשבורג

א) רש״י ד״ה אי חצי זית וכו׳ וזה עומד תחתיו כאן הס״ד ואח״כ מה״ד ודבר אחר:

לעזי רש״י

מישטיי״ר. ארון כלים.

טומאה הילכך חוללין: **אילימא.** שטוטחן על המת למטה מטפח אין מהן ולמת טפח: **לא מבטל ליה.** להיות כסותו של מת: **ואהוי כטומאה טמונה.** אי למטה מטפח עסקינן נהי נמי דלא מבטל ליה תיהוי מיהא טומאה טמונה שאין לה חלל טפח דקי״ל (אהלות פי״ד מ״ו) בוקעת ועולה עד לרקיע אע״כ תמצא חציצה למעלה מטפח: **תיבה מגדל.** של עץ משטיי״ר ועושין [ז]אותו תיבות תיבות קטנות להצניע בהן [ז]כלים ומשקין: **שיש בה.** בחלל פותח טפח. ה״ג לה במשנה דאהלות שיש בה פותח טפח דלא הויא טומאה טמונה: **ואין ביציאתה.** בחור פתח אין בו טפח: **טומאה בתוכה הבית טמא.** ואע״פ שפתחה קטן כדמפרש טעמא מפני שדרך טומאה לצאת על כרחך סופה לצאת דרך פתח זה לפיכך מטומאה מיד דרך יציאתה ומדרבנן: **מה שבתוכה טהור.** הואיל ואין ביציאתה פותח טפח והרי אין סופו להכניס לה מת: **רבי יוסי מטהר.** כדמפרש דשמא אין סופה לצאת דרך פתח זה שיהא בה שיעור טומאה שיכול להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה: **וקתני סיפא העמידה בפתח.** וכולה בבית אלא שפתחה לחוץ: **טומאה בתוכה הבית טהור.** דמשום מאי איכא לטמויי הא טומאת אהל ליכא דיש בה פותח טפח ולא טומאה היא ומשום יציאה נמי לא מטמיא דהא אין יציאתה לפנים:

ה"ג **וכני עלה ורבי יוסי מטהר אהייא אי נימא אסיפא תנא קמא נמי טהורי מטהר אנא** [ז] **דקאמר ת"ק הבית טמא אי משום דדרך טומאה נצאת כו'** ולא גרסינן **אנא נאו אריש**. דהא בריש בהדיא תנן בה ורבי יוסי מטהר: **אי נימא אסיפא**. וכדקתני הא ת"ק נמי מטהר: **אנא**. שמעיה לת"ק דקאמר הבית טמא כל היכא דמסכחת חדא מהנך תרי טעמי אי משום דרך טומאה נצאת כגון ריש דיש בה פותח טפח דאין כאן טומאה טמונה אנא משום דסופה נצאת ואי משום דטומאה טמונה בוקעת מדנקט ריש יש בה פותח טפח ותנא סיפא עלה העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טהור ושמעינן מינה טעמא דיש בה פותח טפח דאין כאן אהל טומאה טמונה הא אין בה פותח טפח אפילו העמידה בפתח ופתחה לחוץ הבית טמא מפני שטומאה טמונה בוקעת והוי כאילו מוטלת בקרקע הבית והבית מאהיל עליה: **וקא"ל ר' יוסי**. בריש דקאמרת גבי יש בה פותח טפח הבית טמא מפני שדרך טומאה נצאת יכול הוא להוציאה לחצאין: **ודקאמרת**. בסיפא הבית טהור וטעמא [ח]משום דנקט בריש יש בה פותח טפח הא אין בה פותח טפח הבית טמא משום דטומאה טמונה בוקעת נאו מילתא היא דטומאה טמונה אינה בוקעת: **הכלב שאכל בשר המת ומת הכלב**. דאילו חי אפילו נכנס לבית הבית טהור כדאמר בבהמה המקשה (לעיל דף עח.) דטומאה הבלועה בבעלי חיים אינה מטמאה: **ומוטל על האסקופה**. ולוארו לפניס: **אם יש בצוארו פותח טפח**. רוחב טפח בצוארו: **מביא את הטומאה**. [ט]משום דדופנו העליון מאהיל על הטומאה ורשאו השני ממשיך האהל לבית ויוצאה דרך פיו לבית ואע"ג דאין לה אהל שחללו טפח סבר ר"מ דממשיך הואיל ורחבו טפח: **ואם נאו אין מביא את הטומאה**. דכל שאין בו רוחב טפח אינו אהל כדתנן (אהלות פ"ג מ"ז) טפח על טפח על רוס טפח מרובע מביא את הטומאה: **רבי יוסי אומר רואים את הטומאה**. קס"ד דה"ק בודקין בגופו את מקום הטומאה אם היה מן המשקוף ולפניס: **הבית טמא**. השתא קס"ד [י]אדאין בצוארו טפח קאי דקאמר ר"מ הבית טהור וקא"ל רבי יוסי אם הטומאה מן המשקוף ולפניס אע"פ שאין בצוארו רוחב להיות הוא אהל הרי יש כאן אהל גדול שהבית מאהיל על הטומאה וסתם חלל הגרון אין בו טפח והויא לה טומאה טמונה: **מן המשקוף ולחוץ הבית טהור**. שהרי אין כאן לא בית מאהיל ולא אהל טפח שיהא ממשיכה לתוך הבית: **פיו לפניס**. ונקב זנבו לחוץ הבית טהור אם טומאה מבחוץ ומשום המשכה לא מטמאינן ליה שהרי אין דרך מאכל לצאת דרך הפה אלא דרך השוליים נקב הריעי: **פיו לחוץ**. ושוליו לפניס: **הבית טמא**. שהרי דרך פתח קטן הזה על כרחך היה סופה לצאת: **בין כך ובין כך**. פיו לפניס או פיו לחוץ בין טומאה מכנגד המשקוף ולפניס בין שהוא לחוץ בין שבצוארו טפח בין אין בצוארו טפח ואכולהו פליג פיו לפניס טמא ואע"פ שאין סופו לצאת דרך כאן קסבר [יא]אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה אי נמי פעמים שהיה מקיא וכן שוליו לפניס מפני שדרכה לצאת דרך זה: **מאי נאו אאין בצוארו טפח קאי רבי יוסי**. ואמר דאם טומאה מן המשקוף ולפניס טמא ואע"פ שאין כאן המשכה מטמא ליה משום שהבית מאהיל על טומאה טמונה: **אמר רבא**. ר' יוסי נאו אאין בצוארו טפח קאי ולאומרא דהתם אפי' טומאה בפניס הבית טהור דטומאה טמונה אינה בוקעת אנא איש בצוארו פותח טפח קאי ולקולא דקאמר ר"מ אהל הנאר ממשיך הטומאה לבית הואיל ורחבו טפח ואע"פ שאין חללו טפח וקאמר ליה רבי יוסי רואין את חלל הטומאה חלל הנאר אם יש בחללו טפח ממשיך ואם נאו אינו ממשיך. והאי רואין את הטומאה נאו רואין את מקום שכיבת הטומאה קאמר דאמקום שכיבתה נא חיישינן דלא שני לן אם בבית אם לחוץ לבית שאין טומאת הבית אנא משום המשכה אנא רואין את חללה קאמר ודקמסיים בסיפא אם מכנגד המשקוף ולפניס כו' מילתא אחריתי היא: **ובסרסי פליג**. וה"ק ליה לר"מ דקאמרת לענין המשכה אם יש בצוארו כולו עם עודי דפנותיו רחב טפח ממשיך אגן חלל טפח בעינן: **ודקאמרת על האסקופה כולה הבית טמא**. ואע"פ שאין פיו מן השקוף ולפניס דקמשבת כל האסקופה כלפניס והאסקופה רחבה ושקוף ומחותך בו שהלת נוקף ושוקף בו כשסוגרין אותו ומההוא שקוף ולפניס הוי כלפניס: **שקוף**. בטיי"ל בלע"ז כמו שאנו עושין למפתן ולמשקוף העליון מקום שהלת נוקש עליהן. ולשון שקיפה היא הכאה שנוקש דבר על חבירו כדמתרגמינן חבורה (שמות כא) משקופי עלה נדף (ויקרא כו) טרפא דשקיף שדופות קדיש (בראשית מא) שקיפן קידוש חבוטות ברוח: **מאן תנא**. דלעיל (דף קכה:) דהנוגע בכחלי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חלי זית דקתני טהור דלא מצטרפי אלמא מגע ואהל לאו חד שמא הוא ופליג אדר' יוסי דקרי לאהל נוגע:

שלש

ה"ג **ותני עלה רבי יוסי מטהר אהייא אילימא אסיפא ת"ק נמי טהורי קא מטהר אלא דקאמר ת"ק טומאה בתוכה הבית טמא אי משום דדרך טומאה לצאת ואי משום דטומאה טמונה בוקעת וקא"ל רבי יוסי דקאמרת דרך טומאה לצאת יכול הוא להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה ודקאמרת טומאה טמונה בוקעת טומאה טמונה אינה בוקעת ורמי דר' יוסי אדר' יוסי דתנן** [ו]**הכלב שאכל בשר מת ומת הכלב ומוטל על האסקופה ר"מ אומר אם יש בצוארו פותח טפח מביא את הטומאה ואם לאו אינו מביא את הטומאה ר' יוסי אומר** [א]**רואין** [ח] **מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור רבי אלעזר אומר פיו לפנים הבית טהור פיו לחוץ הבית טמא מפני שטומאה יוצאה דרך שוליו רבי יהודה בן בתירא אומר בין כך ובין כך הבית טמא מאי לאו אאין בצוארו פותח טפח קאי רבי יוסי וש"מ טומאה טמונה בוקעת אמר רבא רואין את חלל הטומאה קתני ורבי יוסי בתרתי פליג וקא"ל לר' מאיר דקאמרת כי יש בצוארו פותח טפח מביא את הטומאה אנן בתר חללה אזלינן ודקא אמרת** [ט] **(הבית) כולו טמא מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא רבי יוסי אומר רואין את חלל הטומאה ומאן תנא דפליג עליה** [ג] **רבי שמעון הוא דתניא ר"ש אומר אם יש בצוארו פותח טפח כו'. תימה אי לוארו של כלב חשיב דבר** שאין מקבל טומאה כי יש בצוארו פותח טפח מאי הוי נהי דרבי מאיר אית ליה חוקקים להשלים מ"מ הא ממעט הבשר את האויר מטפח ואינה יכולה טומאה לבא ואי חשיב דבר המקבל טומאה היכי קאמר ר' יוסי רואים את חלל הטומאה הא אם אין בחללה טפח אינו מביא ואמאי והא אינו יכול לחוץ והרי הוא כפתוח לבית ומיהו אפשר דמ"מ לרבי יוסי הבית טהור דכיון שאין בחלל טפח אין כאן אהל שימשוך טומאה לבית ופוסקת הטומאה בחוץ אך קשה נהי דבשר אפשר שאינו חוצץ עצמות אמאי אין חוצצים וי"ל כיון דאית ליה לר"מ חוקקין ויש בהם אויר קצת דהעצמות אין סותמים כל הנקב אנא ממעטין ומסתמא אין מבטלין [ב] וסופו להוציאם משם לא חיילי כדפרישית פ' לא יחפור (ב"ב דף יט:): **מאי לאו אאין בצוארו פותח טפח**. ורואין היינו רואין את הטומאה אם היא כנגד השקוף או לא: **אמר רבא** ה"ק כו'. לא הוה מצי למימר דאיש בצוארו פותח טפח קאי ולא בא לחלוק אלא דלא חשיב לשקוף אהל ורואין אלאור כלב קאי דלא שייך למימר לשון רואין אהא דהא מונח קמן אלא אטומאה שהיא בפניס או אחלל שייך לומר רואין: **אנן** בתר חלל **אזלינן**. ור"מ דלא בעי חלל טפח לטעמיה דאית ליה בפ"ק דשבת (דף ז:) דחוקקין להשלים גבי זרק ונח בחור כל שהוא ונהי דבפ"ק דערובין (דף יא:) גבי כיפה לא אמר חוקקין להשלים אלא כשיש ברגליה ארבע ה"מ גבי מזוזה דכתיב (דברים יא) ובשעריך ובעינן שער חשוב אבל בעלמא אפי' אין שם ד' חוקקין ול"ע שם [ד] ונראה דהך שמעתא מייתי כשאין טפח מן השקוף ולחוץ וכשסוגריס הלכת הוא כאהל בפני עצמו ואין אהל פחות מטפח [ה] ור' אלעזר אמר פיו לפניס הבית טהור לחוץ הבית טמא מפני שטומאה יוצאה דרך שוליו ונראה דר' אלעזר לאו אכלב דרבי יוסי קאי דר' יוסי בכלב שיש בצוארו חלל פותח טפח איירי ורבי אלעזר שאין בחלל פותח טפח מדקאמר פיו לפניס הבית טהור [ו] אלמא בשתם כלפיס איירי שאין בצוארם פותח טפח: **מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ר"ש היא**. פ"ה מאן תנא דאמר לעיל נוגע בחלי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חלי זית טהור דלא מצטרף אלמא תרי שמי ניהו דאהל לאו היינו נגיעה וקשה דהתם אפי' רבי יוסי מודה בין לאביי בין לרבא דהא למעלה מטפח אהל בהמשכה הוא ונראה לפרש דאמאי דקאמר לעיל מאן האי תנא דחשיב לאהל נגיעה ר' יוסי מכלל דאיכא דפליג עליה וקאמר מאן הוי האי תנא:

עצם

סג א מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הל"ז:

לעזי רש"י

בטיי"ל. חלק מהמשקוף שבו הדלת חובטת.

שיטה מקובצת

א] ר' יוסי אומר רואין את הטומאה מכנגד השקוף: **ב]** ודקא אמרת על האסקופה כולה טמא: **ג]** דפליג עליה דר' יוסי ר"ש הוא: **ד]** טהורי מטהר אלא דשמעיה דקאמר ת"ק: **ה]** וטעמא משום דנקטת בריש: **ו]** משום דדופנו העליון נ"ב נ"א בס"י משום דדופנו ראשו מאהיל וכו': **ז]** השתא קס"ד דאדאין בצוארו טפח קאי: **ח]** אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה. (נ"ב וה"נ תניא א"נ פעמים שהוא מקיא וכן שוליו וכו' כן מצאתי בס"י אחד:

קכו: העור והרוטב פרק תשיעי חולין

עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל. פי׳ בקונטרס דהלמ״מ הוא ואי אפשר לומר כן דמקרא׳ יליפינן לה בגזיר פרק כהן גדול (דף נג.) ולא הוי הלכה אלא מה שהגזיר מגלה עליו אע״ג דלא מטמא באהל: יא **גולל** ודופק מטמא במגע ובאהל ואין **מטמא במשא.** למ״ד בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עב.) דגולל ודופק הוו מהלכה איכא למימר דהכי גמירי לה אלא למאן דמייתי לה מעל פני השדה קשה מנא לן וגראה משום דהוא קרא דכל אשר יגע על פני השדה מוקמינן בגזיר (דף נג.) בשאל הילכך מטמא באהל ובמגע נמי מטמא משום דאפקיה בלשון נגיעה אבל במשא לא מצינו שיטמא: **בגבלתה** ולא **בקולית סתומה.** מהאי קרא נמי ממעטינן בפ׳ בהמה המקשה (לעיל עז:יא) עצמות וגידין וקשה דא״כ היכי נמעט מייה קולית סתומה ומיהו כיון דלא מרבינן שומר אלא בנקובה איכול ליגע ממילא כי אמעיטו עצמות אמעיט נמי קולית סתומה אע״פ דשומר הוי כסתום כגון חטה בקליפתה יב) התם מרבינן מקרא דזרע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה אבל הכא גבי קרא דשומר לא הוי אלא בשאפשר ליגע וכן גבי ברליס מרבינן לקמן מיטמא דברליס קולית הברך נקובה ואע״ג דמהטמאים דרשינן לקמן לרבות קולית הברך ובילת הברך עיקר קרא לא אתא אלא לבילת הברך אבל קולית נפקא מיטמא ואע״ג דמהטמאים דרשינן דרשות טובא אפשר דדרשינן מטמא טמאים הטמאים או טובא טמאים כתיב התם: **יכול אפילו לא רקמה ת״ל השרץ.** ומ״ת ולרקמה למה לי קרא לענין טומאה הא לענין אכילה פשיטא לן בלא קרא בפרק אלו טרפות (לעיל דף סד.) שאם רקמה ואכלה לוקה משום הברך השורץ על הארץ אלמא ברך איקרי ויש לומר דולאי רקמה ברך איקרי אבל נב ועכבר לא איקרי וכה״ג אמרינן בפ׳ בהמה המקשה (לעיל עה.) גבי חלב דלא איקרי חלב שור כשב ועז עד שיצא העובר לאויר העולם אי נמי מקרא דהכא קיס לן בלאו טרפות לענין אכילה שלוקה:

תלמוד

שלש טומאות פורשות מן המת שתים בכל אחת יג) ושלישית אין בהן ואלו הן א״מלא תרווד רקב ב״ועצם כשעורה וגולל ודופק מלא תרווד רקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע והיכן מגעו יד) עם אחת מהן עצם כשעורה מטמא במשא ובמגע ואינו מטמא באהל והיכן אהלו טו) עם אחת מהן גולל ודופק מטמא במגע ובאהל ואינו מטמא במשא והיכן משאו טז) עם אחד מהן: קולית נבלה וקולית השרץ וכו׳: ת״ר א׳בנבלתה ולא בקולית סתומה יכול אפילו ניקבה ת״ל הנוגע יטמא את שאפשר ליגע טמא ואת שאי אפשר ליגע טהור א״ל רבי זירא לאביי אלא מעתה בהמה בעורה לא תטמא פוק חזי כמה נקבים יש בה א״ל רב פפא לרבא אלא מעתה כוליא בחלבה לא תטמא תא חזי כמה חוטין נמשכין הימנה בעי רב אושעיא ב׳חישב עליה לנוקבה ולא ניקבה מהו מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי או לא הדר פשטה יז) מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי: **מתני׳** יח) ד׳ביצת השרץ המרוקמת טהורה ניקבה כל שהוא טמא ה׳עכבר שחציו בשר וחציו אדמה הנוגע בבשר טמא באדמה טהור רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר טמא: **גמ׳** ת״ר ב׳הטמאים לרבות ביצת השרץ וקולית השרץ יכול אפי׳ לא ריקמה ת״ל ב׳השרץ מה שרץ שרקם אף ביצת השרץ שרקמה יכול אפי׳ לא ניקבו ת״ל הנוגע יטמא את שאפשר ליגע טמא ואת שאי אפשר ליגע טהור וכמה נקיבתה כחוט השערה שאפשר ליגע כחוט השערה: עכבר שחציו [וכו׳]: אמר רבי יהושע בן לוי והוא שהשריץ על פני כולו איכא ידמתני לה אסיפא רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד בשר טמא אמר ר׳ יהושע בן לוי והוא שהשריץ על פני כולו מאן דמתני לה אריש כל שכן אסיפא ומאן דמתני לה אסיפא אבל ריש אע״ג דלא השריץ ת״ר מתוך שנאמר עכבר שומע אני אפילו עכבר שבים ששמו עכבר ודין הוא טימא בחולדה וטימא בעכבר מה חולדה מין הגדל על הארץ אף עכבר מין הגדל על הארץ או כלך לדרך זו טימא בחולדה וטימא בעכבר מה חולדה כל ששמה חולדה אף עכבר כל ששמו עכבר יט) אפי׳ עכבר שבים ששמו עכבר ת״ל ג׳על הארץ כ) אי על הארץ יכול על הארץ טמא ירד לים לא יטמא ת״ל

שלש טומאות פורשות מן המת כגון כזית בשר ודלדה וגלגולת שלא חסרו ורובע עצמות ומלא תרווד רקב ועצם כשעורה ורוב המנין והבנין אלא שלש טומאות פורשות ממנו ששוות בדבר זה שיש בכל אחת שתים מטומאתו של מת או מגע ומשא בלא אהל או מגע ואהל בלא משא או משא ואהל בלא מגע והשלישית אין בה: ואלו הן. הג׳ הפורשות שהמשפט הזה נוהג בהן: **מלא תרווד רקב ועצם כשעורה וגולל ודופק.** גולל זה כסוי העליון דף שנותנין על המת דופק זה דף הניתן בצדיו ורבינן להו מקרא׳ בפ׳ בהמה המקשה (לעיל דף עב.) והנך תרי חדא טומאה היינו ששניהם יוצאים ממקרא אחד וטומאתן שוה אבל שאר פורשים מן המת כל ג׳ טומאות המת נוהגים בהם: **מלא תרווד רקב מטמא במשא ואהל.** שהרי נושא את כולו יח) **ואינו מטמא במגע.** שאין נוגע בכולן. והיינו פליגא דר׳ יוסי דאמר מלא תרווד רקב מטמא במגע דקרייה לאהל מגע: **והיכן מגעו.** של מת: **באחת מהן.** בכל אחת מאלו השתים הנותרות: **עצם כשעורה.** הלמ״מ דמגע ומשא אית ליה ולא אהל כדאמרינן בגזיר (דף נג.): עצם כשעורה הלכה: **והיכן אהלו.** של מת: **גולל ודופק.** נמי הלכה גמירי לה בבהמה המקשה (לעיל דף עב.). ולמאן דנפקא ליה התם מקרא לא ידענא מהיכן אימעיט משא: יט) **יכול אפי׳ נקבה.** לא כ) הוי טומאה: **ת״ל הנוגע יטמא.** יו״ד יתירא דריש: **אם שאפשר ליגע טמא.** שם טומאה עליו הילכך אע״פ דלא נגע אלא בעצם טמא דשומר מכניס ומוציא טומאה: **בהמה בתוך עורה.** כל זמן שלא הופשטה כולה: **לא תטמא.** דהא אי אפשר ליגע בבשר: **כמה נקבים יש בה.** הפה והחוטם והעינים: חלב אינו טמא כדכתיב כא) יעשה לכל מלאכה ותניא בגמרא דכל שעה בפסחים (דף כג.) מלאכה מה ת״ל לכל מלאכה שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור למלאכת גבוה יהא טמא ת״ל לכל מלאכה: **כולה.** המכוסה בחלבה לא תטמא הואיל ואי אפשר ליגע בה: **נמשכין הימנה.** באמצעיתה יב) והן בשר: **מתני׳ בילת הברך.** יש ברך שהוא מטיל בילים לצד והלטאה וחומט: **המרוקמת.** שנולד בה אפרוח: **טהורה.** לפי שאי אפשר ליגע בה: **ניקבה כל שהוא טמאה.** ואע״פ שלא נגע אלא יג) שהשומר מוציא טומאה: יש מין עכבר שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נולד מאדמה יד) כאשפה המשרלת תולעים ואם עדיין לא נברא העכבר אלא נדו אחד יה) הימני או השמאלי הנוגע בבשר טמא באדמה שכנגדו טהור: **גמ׳ הטמאים.** אלה הטמאים יז) ה״א תתיר נדרשת לאסור לירן ורוטבן (לעיל דף קיב:) ולעורותיהן כבשרן (לעיל דף קכב:) ובילת הברך: **ת״ל הברך.** הטמאים לכם בכל הברך: **לחוט השערה.** שער ראשו וזקנו יח) אם יכניסו לתוכו הרי נגע וטמא שהשער המחובר הרי הוא כבשר בין שער טהור הנוגע בטומאה בין שער טמא שנגע בו הטהור טמא. דתניא בת״כ) הנוגע בבשר הזב [ויקרא טו] ולא בצואה שעליו יט) ולא בקילקלין. הוא עירבוב שער תלוש המתקשה כ) ונאסף בשערו שעל החזה ושעל השמי פולטרי״ץ בלע״ז ואינם מחוברין לבשר להכי קרי ליה קילקלין מה קילקלין זה מקושר כנגד החוט אף הני שערות קשורין ומכוסין שם כך מלאתי בדברי רב האי כא). יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת״ל טמא [שם] הא למדת שהשער הטמא הרי הוא כבשרו. ושער הטהור נמי תניא התם כב) וכל אשר יגע בו הזב [שם] בו ולא בצואה שעליו ולא בקילקלין שעליו יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת״ל יטמא [שם]: **והוא שהשריץ.** חציו על פניו כג) ארכו של שרץ מראשו ועד רגליו כלומר שמצד א׳ הוא נעשה בשר ולהכי טמא אם נגע בבשר המשיב שרץ הוא: **מאן דמתני לה.** להא דר׳ יהושע אריאשא דמייתי בנוגע בבשר ואפ״ה מטהר ליה ריב״ל אם לא השריץ על פני כולו: **כ״ש אסיפא.** אדר׳ יהודה דמייתי בנוגע באדמה דאשמעינן דלא טימא ר׳ יהודה בעפר אלא אם כן השריץ על פני כולו כד) דהכי משתבר שפיר. כה) ולקמן [קמ.] תנא כל שיש ביבשה יש ביש חוץ מן החולדה: **עכבר שבים.** דג הוא דומה לעכבר ועכבר שמו: **ודין הוא.** מדינא נפקא ליה דלא מטמא ולא צריכא קרא: **מה חולדה מין הגדל על הארץ.** ולא שבים שהרי אין חולדה בים: **אף עכבר.** אף על פי שיש ממינו בים לא טימא אלא מין הארץ: יח) **אי על הארץ יכול על הארץ טמא.** כלומר אומר אני לא אדרשנו לך בחולדה זו אלא לכך בא לומר על הארץ טמא בין עכבר הים בין עכבר היבשה אם על הארץ נגע בטהור טמאנו ואם נפל ליש ושם נגע בטהור לא יטמא:

ת״ל

עין משפט נר מצוה

א [מיי׳ פ״ב מהלכות טומאת מת הלכה יא]:
ב [מיי׳ שם הלכה יב]:
סד ג מיי׳ פ״ג מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ יב ועי״ש בכ״מ:
סה ד מיי׳ פ״ד מהל׳ שאר אבות הטומאות הלכה י:
סו ה ו מיי׳ שם הל׳ יא:

שיטה מקובצת

א) השלישית אין בהן: ב) והיכן מגעו באחת מהן: ג) והיכן אהלו בא׳ מהן: ד) והיכן משאו בא׳ מהם: ה) הדר פשטה מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי כצ״ל ונ״ב שכך נמצא בפסקי הר׳ ישעיה מטראני ובקצת ספרים ישנים לא נמצא הדר פשטה כלל וכך היתה גרסתו של הרמב״ם ז״ל עיין פרק שני מהלכות שאר אבות הטומאות והתוספות גורס׳ כגרסת הר״י מטראני ז״ל עיין תוס׳ בבא קמא דף כה ע״ב ו): ו) כל ששמו עכבר אביא עכבר שבים: ז) אי על הארץ נ״ב נ״א בספר כתב יד ישן או אינו אומר על הארץ אלא על הארץ יטמא וכו׳ וכן כתוב ברש״י כ״י: ח) שהרי נושא את כולו ומאהיל על כולו הס״ד: ט) יכול אפי׳ ניקבה לא הוי טמא כצ״ל ונ״ב נ״א ברש״י כ״י אחד יכול אפי׳ ניקבה ת״ל הנוגע ה״א דהנוגע דריש נוגע מצי למיכתב וכתב הנוגע משמע כל הנוגעין שתמצא לומר ואפי׳ לא נגע אלא אפשר הוא ש״מ את שאפשר ליגע וכו׳: י) הימנה באמצעיתה מתוך הכוליא והן בשר: יא) ואע״פ שלא נגע אלא בקליפתה שהשומר: יב) נוצר מאדמה ומין אדמה יש המשריץ עכברים כאשפה המשרצת תולעים: יג) הימני או השמאלי נמחקו שלשת תיבות אלו: יד) ה״א תיתרא נדרשת נ״ב תוס׳ בכורות דף ו׳ ע״ב: טו) שער ראשו וזקנו המחובר לו אם יכניסנו לתוכו הרי נגע ונטמא שהשער המחובר לו הרי הוא כבשר בין שיער הטהור שנגע בטומאה בין שיער הטמא שנגע בו הטהור דתניא בת״כ הנוגע וכו׳ כצ״ל. ונ״ב נ״א שנגע בטהור דתניא וכו׳. עוד נ״ב עיין תוס׳ ב״ק דף כה ע״ב: טז) ולא בקלקלין שעליו קלקלין הוא ערבוב: יז) חציו על פני כולו כל ארכו של שרץ: יח) או אינו אומר על הארץ אלא על הארץ יטמא כלומר אומר אני לא. ונ״ב נ״א כלומר או אני לא וכו׳: יט) גולל ודופק מטמא במגע ובאהל ואין מטמא במשא וצ״ע מנא לן הא דבשלמא למ״ד בפ׳ בהמה המקשה דגולל כצ״ל:

כ) וכן משמע עוד להדיא בתוס׳ שבת דף פ״ד ע״ב ד״ה שטהורין דגרסי הכא דמחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי ע״ש.

מסורת הש״ס

א) [תוספתא ספ״ח], ב) ולא כ״ל רש״ל, ג) [ויקרא ז], ד) [מצורע מכלתא דזבים פרק ג], ה) ס״א ומסף בשערות פולטרי״ץ בלע״ז כר׳ וממקק שבל המזה ושבל הבמי, ו) [ע״ פירוש רה״ג מקוואות פ״ט מ״ב], ז) [מצורע מכילתא דזבים פרק ד], ח) [ל״ל דהכי משתבר שפיר לקמן בסמוך], ט) [דבור זה ולקמן תנא שייך אחר ד״ה מה חולדה כו׳ שהרי אין חולדה כיס], י) [ועיין תוס׳ שם ד״ה ולא], כ) [לעיל קיז:].

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מִן הַבְّהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט
2. אֵלֶּה הַשְּׁמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ כָּל הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לא
3. וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ: ויקרא יא כט

לעזי רש״י

פולטרי״ץ [פולצי״ל]. קבוצת שערות.

מסורת הש"ס

א) [מזיר סד.], ב) [ל"ל וכן הנפלין כ"א בערוך ערך בן הנפל וע"פ גרסא זו יתישב ממיסת המהרש"א בס"א ע"ס], ג) [ל"ל היה אומר], ד) [ל"ל הוי מה רבו מעשיך ה' כ"א בילקוט], ה) [תוספתא כלאים פ"ה ה"ין], ו) [בכורות ח.], ז) [שבת 15. פסחים קיח:], ח) [ל"ל בתרייהו], ט) עיין מהר"מ, י) עיין תוי"ט, יא) [ל"ל דבי בירי], יב) [נסמנו שם איתא בגמרא ובדומיא וכי בארי ושוקא דגרש],

תורה אור השלם

1. וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ: ויקרא יא כט
2. מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: תהלים קד כד
3. שִׁמְעוּ זֹאת כָּל הָעַמִּים הַאֲזִינוּ כָּל יֹשְׁבֵי חָלֶד: תהלים מט ב
4. אֶרֶץ אֶרֶץ אֶרֶץ שִׁמְעִי דְּבַר יְיָ: ירמיהו כב כט

מוסף רש"י

פומבדיתאה לוייך אשני אושפיזך. שלמטין היו (כריתות ו.). כל שתשמישו ועיבורו שוה. כגון כשב ועז שנאיסה משמשי פנים כנגד עורף וימי עיבורן שוה שנוהין ממשה חדשים ויולדין, יולדין. אם נא אחד על מין חבירו, ומגדלין. מעקרן (בכורות ח.).

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל"ה:

לעזי רש"י

ביברונ"ש. בונים (חיות).

שיטה מקובצת

א) כל מקום ששורץ או אינו אומר השורץ אלא השורץ כל המשריץ: ב) ת"ר הצב למינהו. נ"ב עיין ר"ש ריש מס' כלים: ג) להביא הערוך וכו' יצא ערוך כך צריך להיות מנוקד: ד) אף בים הוא שט עכבר הארץ: ה) דה"ק על הארץ יטמא ואפילו עכבר הים: ו) עכבר וניחא לן למדרש: ז) דמרבית מן הים לטומאה: ח) כתיב השורץ דמשמע כל מקום ששורץ: ט) לפסוק זה דצב למינהו משום דמיירי בסלמנדרא: י) חיות המצויות באותו מקום. נ"ב בקצת פירושי רש"י ד"ל כ"ר כתוב ביברי דגרש חיות המצויות בגרש ע"כ: יא) אנשי וועד הן הביאו וכו' דאותן של וועד מזווגי כלאים היו לישנא אחרינ' וועד אינו מקום רשעים אלא רב הונא היה מתמה שראה ערוך יוצא מנחש א"ל ר"ש החסיד אין לתמוה בדבר שכך אמר הקב"ה הם הביאו וכו' אבריות קאי אני לא בראתי כלאים והם הבריות בימי ענה הרביעו כלאים ויצא מהם פרד ובאותו יום גזרתי עליהם גזרה זו להרבות להם מזיקים והכי דריש ליה בבראשית רבה [פרשה פ"ב] מה עשה הקב"ה בימי ענה חכינא נחש ווזוגו לחרדון צב ויצא מהן ערוך: לא היה אדם שהכתו פרדה לבנה וחיה לא היה אדם שנשכו ערוך חיה: יב) והאיך יצא אותו ערוד מצב ומנחש נס בתוך נס חדא דאי נמי תשמישן שוה נס הוא שמניח את מינו וכרוך על שאינו מינו ועוד שאין יולדין זה מזה הס"ד: יג) פי' בקונטרס מין חיות שקורין ביברונאש:

תלמוד לומר בשרץ. וא"ת למה לי קרא דבשרץ ממילא כיון דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן דהא לעיל אי לא על הארץ למעוטי עכבר שביס הוא אזלינן לחומרא ואומר רבינו יצחק דאלטריך בשרץ לעכבר שחציו בשר וחציו אדמה משום דהשורץ משמע טפי כל שהוא משרץ: **מה לי הבא ומה לי הבא.** ומ"מ אלטריך השורץ כל מקום ששורץ דלא נמעט מעל הארץ תרוייהו ירד ליס ועכבר שביס: **הני ביברי דגרש אינן מן הישוב.** פירש בקונטרס יג) ביברונ"ש בלע"ז שאין לוקים עליהן משום השרץ השורץ שהן גדלות בים ור"ת אומר דגרסינן ביברי וגרש ועיירות הן כדמשמע בכילד מעברין (עירובין דף נו.) הני מעלות ומורדות יד) דביברי וגרש אזקינן ובפ"ק דסוטה (דף י.) גבי וירד שמשון תמנתה ויעל יהודה תמנתה אמר רב פפא חדא תמנת הואי דמהאי גיסא סלקי ומהאי נחתי טו) כמו [סס] ורדיניא וביברי [ושוקא] דגרש וקאי הכא אקרא דאייתי לעיל האזינו כל יושבי חלד וקאמר דהני אינן מן הישוב כלומר בכלל יושבי חלד כי רשעים הם וכיונא בזה אמר פ"ק דקדושין (דף מ:) כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב והיינו דאמר רב פפא בסמוך בשמתא גרש כו': דרחמנא

ת"ל [1]השורץ כל מקום ששורץ או אינו טז) אלא השורץ (יכול) כל המשריץ יטמא שאין משריץ לא יטמא אוציא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שאין פרה ורבה ודין הוא טימא בחולדה וטימא בעכבר מה חולדה כל ששמה חולדה אף עכבר כל ששמו עכבר אביא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה או כלך לדרך זו מה חולדה פרה ורבה אף עכבר פרה ורבה ת"ל [1]בשרץ אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא אימא בשרץ לאתויי עכבר שחציו בשר וחציו אדמה השורץ כל שהוא שורץ ואפילו עכבר שבים ואי משום על הארץ על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא אמר ליה ומאחר דשויתיה לים מקום טומאה מה לי הכא מה לי הכא והאי על הארץ מיבעי ליה להוציא ספק טומאה צפה יז) דא"ר יצחק בר אבדימי על הארץ להוציא ספק טומאה צפה תרתי על הארץ כתיבי יח) ת"ר [1]הצב למינהו להביא יט) הערוד כ) וכן הנפילים וסלמנדרא וכשהיה ר"ע מגיע לפסוק זה כא) אומר [2]מה רבו מעשיך ה' יש לך בריות גדלות בים ויש לך בריות גדלות ביבשה שבים אילמלי עולות ביבשה מיד מתות שביבשה אילמלי יורדות לים מיד מתות יש לך בריות גדלות באור ויש לך בריות גדלות באויר שבאור אילמלי עולות לאויר מיד מתות שבאויר אילמלי יורדות לאור מיד מתות כב) מה רבו מעשיך ה' תנו רבנן כג)כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר ר' זירא מאי קראה [3]האזינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה דרב יהושע ביברי דגרש אינן מן הישוב אמר רב פפא בשמתא גרש תרביה משכיה ואליתיה [4]ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' אמר רב פפא לא אבה גרש שמוע דבר ה' אמר רב גידל אמר רב נרשאה נשקיך מני ככיך נהר פקודאה לוייך מגלימא שפירא דחזי עלך פומבדיתאה לוייך אשני אושפיזך אמר רב הונא בר תורתא פעם אחת הלכתי לוועד וראיתי נחש שהוא כרוך על הצב לימים יצא ערוד מביניהם וכשבאתי לפני ר' שמעון החסיד אמר לי אמר הקב"ה הם הביאו בריה שלא בראתי בעולמי אף אני אביא עליהם בריה שלא בראתי בעולמי והאמר מר כד)כל שתשמישן ועיבורן שוה יולדין ומגדלין זה מזה וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה אין יולדין ומגדלין זה מזה אמר רב כה)נס בתוך נס האי פורענותא הוא מאי נס בתוך נס לפורענות: **מתני'** כו)האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר נשחטה

ת"ל השורץ. הוה ליה למימר וזה לכם הטמא בשרץ הארץ וכתיב בשרץ השורץ על הארץ אייתר ליה השורץ לדרוש כל מקום שהוא יכול לשרוץ לרחוש ולנוע והרי אף ביס הוא שט שם כז)שמיעו עכבר הארץ הלכך ע"כ על הארץ למין הארץ הוא דאתא ולאו למעוטי ירד ליס: **או אינו.** אומר השורץ לדרשה זו אלא למעוטי עכבר הנולר מאדמה: **שאין פרה ורבה.** כלומר שלא היה מפריה ורביה של עכבר לפי שנולר מאליו הואיל שאינו משריץ טהור דהאי שורץ לשון פרו וישרצו הוא (שמות א) ולא לשון ריחוש ונענוע ולעולם ירד ליס לא יטמא דהכי קאמר על הארץ כט) ואפילו עכבר היס ירד ליס לא יטמא ואפילו של יבשה והשורץ ופרה ורבה יטמא שאינו שורץ לא יטמא: **ודין הוא.** דלא נימעטיה מכלל טומאה ולא נדרוש הכי דהא טימא כל ששמו עכבר ויאתא ל) ליה למדרש השורץ לרבויי ירד ליס ולא למעוטי האי. ולקמיה פריך הא מטהר עכבר היס ממיעוטא דעל הארץ ומאי חזית דמיעוטא לעכבר היס ורבוי לירד ליס: **בשרץ.** קרא יתירא הוא דהא כתיב ל) בתרוייהו אלה הטמאים לכם בכל השרץ: **ואימא השורץ.** לא דרשינן ליה הכי כל מקום שהוא רוחש ונרגות עכבר הארץ שירד ליס אלא הכי דרשינן השורץ מ) כל שהוא פרה ורבה לרבות עכבר היס ומיעוט דעל הארץ דמשמע על הארץ יטמא ולאו שרץ היס אתא לאורויי דאחד זה ואחד זה על הארץ יטמאו ירדו ליס אין מטמאין: **א"ל ומאחר דשויתיה ליס מקום טומאה.** דמרבית ב) מין היס לטומאה: **מה לי.** בעודו ביס מה לי יצא לחוץ אין נוח לדרוש המקראות במדה זו אלא לומר דבר המקובל: ופרכינן **האי על הארץ מיבעי ליה להוציא ספק טומאה צפה.** שרץ מת צף על המים ספק נגע ספק לא נגע אף בדשות היחיד ספקו טהור ומהאי קרא נפקא לן בפרק בתרא דנזיר (דף סד.) כתיב ג) השרץ כל מקום ששורץ ואפילו על המים וכתיב על הארץ הא כילד כאן בטומאת ודאי כאן בטומאת ספק: **ערוד.** מן הלב ומן הנחש הוא בא כדלקמן: **וכן הנפילים.** שרץ מין לב: **וסלמנדרא.** שרץ הנולר מן האור מעלי הדם על ידי כשפים והסך מדמו אין האור שולט בו וקיים ליה לר"ע דמינא דלב הוא: **לפסוק זה.** יח)משום דמיירי בסלמנדרא: **יט) הבריות גדלות באור.** סלמנדרא: **יושבי חלד.** יושבי הארץ שהוא מקום מיושב לחולדות: **ביברי דגרש.** יא)חיות המצויות באותו מקום ביברונ"ש בלע"ז: **אינן מן הישוב.** אינן גדלות אלא בים: **בשמתא גרש.** כלומר כל יושביה רשעים כולם יהיו בשמתא: **תרביה משכיה ואליתיה.** החלב והעור עם הבשר והאליה כלומר כולן כקטן כגדול: **לא אבה גרש כו'.** לפי שכולן היו רשעים: **נרשאה נשקיך מני ככיך.** אם נשקך אחד מיושבי גרש מנה שניך אם תמצאם כולם כי מוחזק גנב הוא: **נהר פקודאה.** אם מיושבי נהר פקוד: **לוייך.** נתלוה עמך בדרך: **מגלימא שפירא דחזי עלך.** מחמת שראה לך טלית נאה ודעתו לגוזדו נתחבר עמך: **אשני אושפיזך.** אלא ידע היכן תשכב שגנבים מומחין הם: **לוועד.** מקום רשעים ומרביעי כלאים: **כרוך על הצב.** כל שעה היה מצוי אצלו והיה מזקק עמו כדאמרינן בקדושין (דף עט:) בכרוכין אחריה ובכורות (דף כד.) חזיר שכרוך אחר רחל כלומר נמשך ושוכן אצלו תמיד: **יצא ערוד מביניהם.** והיה נושך בני אדם וממית כדאמרינן בברכות (דף לג.) גבי ערוד דרבי חנינא בן דוסא: **אנשי וועד הן הביאו כו'.** יא)מזווגי כלאים היו: **אף אני אביא עליהם בריה כו'.** והיינו ערוד: **תשמישן שוה.** שמשמשין שניהם פנים כנגד פנים כגון אדם או פנים כנגד עורף כגון בהמה: **ועיבורן.** ימי עיבור: **יולדים זה מזה.** מתעברים זה מזה: **ומגדלין.** מניקים זה בנו של זה. וימי עיבורו של נחש אינו שוה לא לשרץ ובהמה וחיה כדאמרינן בפ"ק דבכורות (דף ח.) שועל וכל מיני שרצים לשנה חדשים ונחש לשבע שנים ואמרינן התם ולאותו רשע נחש לא מצינו חבר יב)והיאך יצא אותו ערוד מצב ומנחש: **נס בתוך נס לפורענות.** כדי ליפרע מן הרשעים: **מתני' המדולדלין בבהמה.** נתלש ממנה אבר בשר גידים ועצמות או נתלש ממנה בשר לבדו ועדיין הן מעורים בה במקצת. ויש הפרש בין אבר מן החי לבשר מן החי שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה והבשר שאינו אבר טהור מכלום כדילפינן לקמן בפירקין (דף קכח:): **במקומן.** אע"פ שהן מחוברין אם חישב עליהן להאכילן יג)לעובד כוכבים הוי אוכל לקבל טומאה ולטמא אחריה דטומאת עצמן אין בהן עד שיתלש כולן כדילפינן בגמרא [ע"ב] אבל מקבלים טומאה מן השרץ ומטמאין בה את אחריה: **וצריכין הכשר.** לבא במים פעם אחת לאחר שנדלדלו ושוב מקבלים טומאה עולמית. וליכא למימר בהאי אבר שסופו לטמא טומאה חמורה דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה דשמא ישחטנה ואין שחיטה עושה ניפול: נשחטה

דרחמנא אמר כי יפול עד שיפול. תימה מאי משמע כי יפול לענין זה לאבר המדולדל ועוד דהאי קרא בשרצים כתיב וגרסה דהכי דרש כי יפול מהם במותם ואמר בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) מיתה עושה ניפול וא"כ ממילא שמעינן דקודם מיתה אינה [ט] עושה ניפול ואבהמה דרשי ליה דאמר התם מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול ופירש בקונטרס דמקרא יתירא דרשינן ואם אינו ענין לשרצים תנהו ענין לבהמה דבת שחיטה היא: **טומאת** נבלה. שמזכיר כאן הש"ס גלו דוקא גלא היינו טומאת אבר מן החי:

מסייע ליה לרב חייא בו'. וא"ת למאי מייתי ליה סייעתא אי להא דאמר תנאים שצמקו באיביהן מטמאין טומאת אוכלין טפי הוה ליה למסייעיה ממתניתין וגרסה דמייתי סייעתא אמאי דקאמר התולש מהן בשבת חייב חטאת דמשמע נמי מבריתא דלגו לכל מילי הוה כתלוש מדקא ממעט טומאת נבלה כלומר טומאת אבר מן החי ומקרא ממעט ליה ובמתניתין ליתיה בפירוש גלא מדיוקא שמעינן ליה טומאת אוכלין אין טומאת נבלות גלא:

לימא מסייע ליה ירקות שצמקו. הא מייתי שפיר אפילו אטומאת אוכלין ומייתי סייעתא להא דצמקו הוי כמדולדלים:

וקצצן על מנת ליבשן איצטריכא ליה. וא"ת ליתני הכי כרוב ודלעת שקצצן על מנת ליבשן מטמא טומאת אוכלין למה ליה למתני ריש שצמקו באיביהן וי"ל דהכי מתני ליה טפי שפיר הכרוב והדלעת שצמקו כו' ואם לא צמקו גלא קצצן ע"מ ליבש כו': **ומר** סבר אין בהמה נעשית יד לאבר. וגרסה דרבה מני סבר דלר"ש שחיטה מכשרת וגלא דס וה"ק אין בהמה נעשית יד לאבר הא אם נעשית יד לאבר היה מוכשר משחיטת בהמה אע"פ שהוא אסור באכילה מדרבנן וכן סברי כולהו אמורא דמפרשי מתניתין נבר מר' אחא דאמר בנתקנא הדס בין סימן לסימן קמיפלגי דלדידיה דס מכשיר לר"ש ול"ל דלרב אחא לא שמיע ליה בריתא דהשוחט (לעיל דף לו.) דשמעינן מייה דלר' שמעון שחיטה מכשיר ולא דס אבל שאר אמורא דהכא הוו ידעי לה שפיר דהא רב פפא נמי מפרש לה לפלוגתייהו בסמוך ובפרק השוחט (גז"ש) אמר רב פפא עלה דבריתא הכל מודים היכא דאיתיה לדס כו' אלמא ידע לה: הכרוב והדלעת טעמא דהני כי יבשו לאו אוכלין נינהו הא שאר פירות מטמאין באיביהן: **והיכי דמי.** הך מתניתא דקתני דכרוב ודלעת הוא דלא מטמו הא אחריני מטמו: **אי ליבשו הן ועוקציהן.** דאף לענין שבת תלושין הן: **פשיטא.** דמטמו למה ליה למתנייה לא איכי גופה איצטריך לאשמועינן דעד לא יטמא ולאו דיוקא דידיה איצטריך לאשמועינן דאחריני מטמו דהא תלושין גמורין הן: **אלא לאו בלא עוקציהן.** ומשום דוקיא דידיה איצטריך למתנייה דאע"פ דלענין שבת מחוברין הן לענין טומאה תלושין הן כדשמואל והיינו מסייע ליה: **נעולם הן ועוקציהן.** ודקא קשיא לן מאי קמ"ל משום סיפא תנייה דאשמועינן קצצן לחין ע"מ ליבשן מטמאין טומאת אוכלים: **שנפשח.** נתלש ממנו ענף וגאותו ענף יש פירות: **הרי הן כתלושין.** ואפילו הן לחין: **יבשו.** פירות האילן שלא נפשח הרי הן כמחוברין: **מאי לאו אף מחוברין.** דקאמר לכל דבריהם קאמר ואפילו לענין טומאה וקשיא לשמואל: **הא כדאיתא והא כדאיתא.** תלושין שנפשח[מ] לכל דבריהם הוו תלושין בין לענין חיוב טומאה בין לענין שבת[מא] ומחוברין דקתני גבי יבשו לשבת קאמר ולא לטומאה והיינו כשמואל: **כמאי קא מיפלגי.** ר' מאיר ור' שמעון לגבי הכשר: **אמר רבה בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי.** ותרוייהו אית להו יש יד להכשר ומיהו רבי שמעון סבר אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד הלכך לא הביאה לו הכשר ורבי מאיר סבר בהמה נעשית יד לאבר: **אביי אמר.** [מא]אין טעמייהו משום יד דכ"ע אין בהמה נעשית יד לאבר אחד אלא טעמא דרבי מאיר משום דכולה חדא חשיב ליה ואע"ג דכי אוחז בקטן באחד אינו אוחז בגדול עולה קטן עמו חד הוא ור' שמעון סבר אינו כמוהו: **אוכל.** תרומה: **שנפרס.** לשון פרוסה [מב]נשבר: [מג]**הרי הוא כמוהו.** ואם נגע בטבול יום באחד [מד]מן השברים פסל את חבירו: ואם

נשחטה הבהמה. נטהרו מלטמא עוד משום נבילה ואע"פ שאסורין באכילה כדאמרינן בבהמה המקשה (לעיל דף עג.) מובשר בשדה טרפה [שמות כב] (מ) ומידי נבלה טהרו דאין שחיטה עושה ניפול והוכשרו בדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר: **מפה הבהמה הכשר.** שנדלדל צריך הכשר לקבל טומאה מן השרץ אם לא הוכשר שנדלדל דטומאת נבלה אין בו כדאמר בבהמה המקשה (שם דף עג.) דמיתה עושה ניפול ואינו כמתנבל עמה במיתתה אלא כפרוש מחיים ובשר הפורש מן החי טהור: **האבר מטמא משום אבר מן החי בו'.** כדפרישית טעמא דמיתה עושה ניפול כמו שנופל סמוך למיתה ואינו נבלה הלכך אינו מטמא משום נבלה. ובגמרא[מה] מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה: **ור"ש מטהר.** בגמרא [קכט.] מפרש טעמיה: **גמ' טומאת נבלות לא.** דלא הוי כתלושין לגמרי דלטמא האבר כשאר אבר מן החי דאמר לקמן [קכח:] שהוא מטמא אדם וכלים: [מא]**כי יפול מנבלתם.** אינו קרוי נבלה עד שיפול לגמרי וגבי שרצים כתיב דאבר מן החי דידהו נמי מטמא כדלקמן[מו] ובתרי קראי כתיב גבי שרצים כי יפול חד [מב]כי יפול מנבלתם עליו יטמא (ויקרא יא) וכתיב (שם) וכי יפול מנבלתם על כל זרע וגו' חד לאבר מן הבהמה דמיתה עושה ניפול אתא: **ואפ"ה טומאת אוכלין מטמו.** בניחותא. כלומר ואע"ג דמחוברין חשיבי לענין טומאת נבלות קתני מתניתין דלענין טומאת אוכלין תלושין נינהו ומקבלין טומאה כשאר אוכלין: **מסייע ליה כו' שצמקו באיביהן.** שיבשו באילן: **חייב חטאת.** אם לא יבשו עוקציהן. אלמא אע"ג דלענין שבת מחוברין נינהו מטמאין טומאת אוכלין: [מג]**לימא מסייע ליה.** לשמואל: **כגון הכרוב והדלעת.** שלאחר שהן יבשים הרי הן כעץ ואינן ראויין לאכילה: **אין מטמאין טומאת אוכלין.** ההא לאו אוכל נינהו וקא ס"ד דהיא גופה לא איצטריך דעד לא יטמא אלא למימרא דהני הוא דכי צמקו באיביהן טהורין אבל שאר פירות הנאכלין בצימוקן[מד] מקבלין טומאה ואשמעינן דכתלושין דמו: **קצצן.** לחין על מנת ליבשן אע"פ שאין עומדין למאכל אלא לעץ כגון דלעת לעשות הימנה כלי וכרוב להסקה אפ"ה כל זמן שהן לחין מטמאין: קתני ריש מיתת ירקות שצמקו באיביהן כגון הכרוב והדלעת טעמא דהני כי יבשו לאו אוכלין נינהו הא שאר פירות מטמאין באיביהן: **והיכי דמי.** הך מתניתא דקתני דכרוב ודלעת הוא דלא מטמו הא אחריני מטמו: **אי ליבשו הן ועוקציהן.** דאף לענין שבת תלושין הן: **פשיטא.** דמטמו למה ליה למתנייה לא איכי גופה איצטריך לאשמועינן דעד לא יטמא ולאו דיוקא דידיה איצטריך לאשמועינן דאחריני מטמו דהא תלושין גמורין הן: **אלא לאו בלא עוקציהן.** ומשום דוקיא דידיה איצטריך למתנייה דאע"פ דלענין שבת מחוברין הן לענין טומאה תלושין הן כדשמואל והיינו מסייע ליה: **נעולם הן ועוקציהן.** ודקא קשיא לן מאי קמ"ל משום סיפא תנייה דאשמועינן קצצן לחין ע"מ ליבשן מטמאין טומאת אוכלים: **שנפשח.** נתלש ממנו ענף וגאותו ענף יש פירות: **הרי הן כתלושין.** ואפילו הן לחין: **יבשו.** פירות האילן שלא נפשח הרי הן כמחוברין: **מאי לאו אף מחוברין.** דקאמר לכל דבריהם קאמר ואפילו לענין טומאה וקשיא לשמואל: **הא כדאיתא והא כדאיתא.** תלושין שנפשח[מה] לכל דבריהם הוו תלושין בין לענין חיוב טומאה בין לענין שבת[מא] ומחוברין דקתני גבי יבשו לשבת קאמר ולא לטומאה והיינו כשמואל: **כמאי קא מיפלגי.** ר' מאיר ור' שמעון לגבי הכשר: **אמר רבה בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי.** ותרוייהו אית להו יש יד להכשר ומיהו רבי שמעון סבר אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד הלכך לא הביאה לו הכשר ורבי מאיר סבר בהמה נעשית יד לאבר: **אביי אמר.** [מא]אין טעמייהו משום יד דכ"ע אין בהמה נעשית יד לאבר אחד אלא טעמא דרבי מאיר משום דכולה חדא חשיב ליה ואע"ג דכי אוחז [מז]את הקטן באבר ובשר המדולדל אין גדול עולה עמו אלא נתלש מיד הואיל וכשאוחז בגדול עולה קטן עמו חד הוא ור' שמעון סבר אינו כמוהו: **אוכל.** תרומה: **שנפרס.** לשון פרוסה [מב]נשבר: [מג]**הרי הוא כמוהו.** ואם נגע בטבול יום באחד [מד]מן השברים פסל את חבירו: ואם

[מא]נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה דברי רבי מאיר רבי שמעון אומר לא הוכשרו [מב]מתה הבהמה הבשר צריך הכשר [מג]האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר נבלה דברי ר' מאיר ור' שמעון מטהר: **גמ'** טומאת אוכלין אין טומאת נבלה לא היכי דמי אי דמעלין ארוכה אפילו טומאת אוכלין נמי לא ליטמו ואי דאין מעלין ארוכה טומאת נבלה נמי ליטמו [מד]לעולם דאין מעלין ארוכה ושאני טומאת נבלה דרחמנא אמר [מה]כי יפול עד שיפול תניא נמי הכי האבר והבשר המדולדלין בבהמה ומעורין בחוט השערה יכול יטמאו טומאת נבלה תלמוד לומר יפול עד שיפול ואפילו הכי טומאת אוכלין מיטמו מסייע ליה לרב חייא בר אשי דאמר רב חייא בר אשי אמר שמואל [מו]תאנים שצמקו באיביהן מטמאות טומאת אוכלין [מז]והתולש מהן בשבת חייב חטאת לימא מסייע ליה [מח]ירקות שצמקו באיביהן כגון הכרוב והדלעת אין מטמאין טומאת אוכלין קצצן ויבשן מטמאין טומאת אוכלין קצצן ויבשן ס"ד עץ בעלמא הוא וא"ר יצחק [מט]בעל מנת ליבשן טעמא דכרוב ודלעת הוא כיון דיבשן לאו בני אכילה נינהו הא שאר פירות מטמאי היכי דמי אי דיבשן הן ועוקציהן פשיטא אלא לאו בלא עוקציהן לעולם הן ועוקציהן וקצצן על מנת ליבשן איצטריכא ליה ת"ש [נ]אילן שנפשח ובו פירות הרי הן כתלושין יבשו הרי הן כמחוברין מאי לאו מה תלושין לכל דבריהן אף מחוברין לכל דבריהן מידי אירא הא כדאיתא והא כדאיתא: נשחטה הבהמה [וכו']: במאי קא מיפלגי אמר רבה בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי מר סבר אין בהמה נעשית יד לאבר ומר סבר בהמה [נ]נעשית יד לאבר אביי אמר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קמיפלגי מר סבר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ומר סבר אינו כמוהו ואף ר' יוחנן סבר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי דרבי יוחנן רמי דר"מ אדר"מ מי אמר ר' מאיר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ורמינהו [נא]אוכל שנפרס ומעורה במקצת רבי

עין משפט נר מצוה

סח א ב ג ד מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל"ה:

סט ה מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל"ה:

ע ו מיי' פ"ח מהל' שבת הל"ד:

עא ז ח מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל"ג:

עב ט מיי' שם הל"ד:

עג י מיי' שם הל"ו:

שיטה מקובצת

[מא] וכי יפול מנבלתם אינו קרוי: [מב] ובתרי קראי כתיב גבי שרצים כי יפול חד וכל אשר יפול מנבלתם עליו יטמא וכתיב וכי יפול וכו' וממלת ובתרי עד סוף אותו דבור נרשם עליו וג"ב שלא נמצא בפי' כ"י ואולי הוא הגהה של אחד מן האחרונים: [מג] לימא מסייע ליה לשמואל מלות אלו נמחקו וכצ"ל מטמאים טומאת אוכלים הואיל ואין מחוברין כל צרכן והסו"ד: כגון הכרוב וכו' כך נמצא בפירושי רש"י ז"ל כ"י הישנים: [מד] הנאכלין בצמוקן וצמקו באיביהן מקבלים טומאה: [מה] אביי אמר אי טעמייהו: [מו] דכולה חדא חשיב ליה ואע"ג דכי אוחז בקטן דהיינו באבר ובשר המדולדל אין גדול עולה עמו אלא הבהמה נתלש מיד הואיל: [מז] לשון פרוסה שנשבר: [מח] ואם נגע בטבול יום באחד מהם פסל את חברו: [מט] דקודם מיתה אינה ניפול ואבהמה דרשי כו':

מסורת הש"ס

[מ] נעיל עג: עו:, [מא] נעיל עג:, [מב] תוספתא פ"ב דעוקצין ה"ג, [מג] טבול יום פ"ג משנה ה, [מד] [לקמן קכח:], [מה] [דף קכט.], [מו] [שם דף יעב"ן], [מז] בס"ת: לענין טומאה בין לענין חיוב שבת, [מח] [שייך לדף קכח.],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵע טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

גליון הש"ם

גמ' והתולש מהן. עי' שבת דף קנ ע"ב תוס' ד"ה בממחבר:

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה נשחטה וכו' מובשר בשדה טרפה מידי נבלה ואות ו' נמחק:

מוסף רש"י

הוכשרו בדמיה. לקבל טומאת אוכלין (לעיל עג: עו:). מתה הבהמה. שהיו בה אבר ובשר מדולדלין, אבר בפני עצמו ובשר בפני עצמו, הבשר צריך הכשר. מיס, שאם יגע בטומאה יקבלנה, דמיתה עושה ניפול והוי ליה בשר מן החי, שהבשר הפורש ממנו טהור ואינו מטמא משום אבר מן החי (לעיל עג:). ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה. שיהא בשר הפורש ממנו טמא, משום דמיתה עושה ניפול, כמו שנגמרה נפילתה קודם שמתה (שם).

ואם לאו. חבירו טהור ואע"פ שנוגעין זה בזה אין שלישי עושה רביעי בתרומה. וגבי טבול יום תנינא לה (ח) גבמסכת יומא (דף יט.): **מוחלפת השיטה.** כאן החליף ר"מ שיטתו אצל בעלמא ס"ל אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ומדקאמר רבי יוחנן הכי ש"מ דס"ל דבאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי: ומהדר הש"ס **ומאי קשיא.** ליה לרבי יוחנן דלמא אע"ג דמיקל ר"מ בטבול יום שהוא טומאה דרבנן (ט) מחמיר הוא בטומאה חמורה: **תניא רבי אומר.** תירוצא הוא כלומר הא תני רבי דלא שני ליה: **אחד טבול יום ואחד שאר טומאות.** אין חילוק בנגיעתם דהקרויה בשאר טומאות נגיעה הוי בטבול יום נמי נגיעה: **לדברי רבי דלא שני ליה.** החליף ר"מ שיטתו (י) דהא כל היכא דהויא נגיעה בטבול יום הויא נגיעה בשאר טומאות והא שמעינן לר"מ דמתניתין דאע"ג דאין גדול עולה עמו חבור הוא: **רבא אמר בשם יד לטומאה.** כי היכי דילפינן יד לטומאה בריש פרקין (דף קיח.) קמיפלגי ודס"ל בהמה נעשית יד לאבר: **בהכשר קודם מחשבה קמיפלגי.** ודס"ל יש יד לטומאה ולהכשר אלא שאחטה קודם שחישב להאכילו לעובד כוכבים דקדם הכשר למחשבה ר"ש סבר כיון דבשעת הכשר אכתי לאו בר קבולי טומאה הוא דסתמיה לאו לאכילה קאי שאף לבן נח אסור הוא הכשר נמי לא מקבל: **תנ"ב.** אין דרכו לאוכלו בכפרים מפני שהעם מועט ויש להם בשר הרבה לצורך סיפוקן אבל בערכים העם מרובה ואין להם בשר לכל הצורך אוכלין אותו ע"י הדחק. א"נ משום הכי אין דרכן לאוכלו בכפרים משום דעניים הם אבל בני ערכים שהם עשירים אוכלין אותו: **הוכשר בשחיטה.** ואע"ג דקדם הכשר למחשבה: **עולשים.** עשב שקורין קרשפיל"א: **שלקנן.** לבהמה והוכשרו ואח"כ נמלך עליהם לאדם לריכין הכשר שני מפני שקדם הכשר למחשבה (ז) ור"מ סבר לה כי היכי דא"ר עקיבא מעיקרא מאכל בהמה אינו מקבל טומאה: **בהמה כו'.** ודס"ע אין יד להכשר אבל יש יד לטומאה ופלוגתייהו בשניתז הדם על האבר וקינאו בין סימן לסימן: **דם מכה.** אינו מכשיר (ז) דם חלליים קרוי משקה ולא דם מכה (ט): **רב אשי אמר.** דס"ע (ז) אית יד להכשר והאי אבר אית ליה יד דבהמה נעשית יד לאבר א"נ ס"ל אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו (ז) הרי הוא כמוהו (ז) וכשניתז הדם על האבר ולא נתקנא קא מיפלגי ר"מ סבר דם מכשיר והרי הוכשר ור"ש לטעמיה דאמר בפרק שני (לעיל לו.) שחיטה מכשרת ולא דם והאי אבר כיון דלא מהניא ליה שחיטה להתירו באכילה אע"ג דמהניא ליה לטהוריה מידי נבלה לא מכשרה ליה לטומאה דטעמא דשחיטה מכשרת היינו משום דכיון דמשויא ליה אוכלא לענין היתר אכילה משויא ליה נמי אוכלא לענין טומאה והכא ליכא למימר הכי: **בעי רבה כו'.** רבה אוקים פלוגתייהו לעיל [קמ:] בבהמה נעשית יד לאבר בעי רבה לר"מ דאמר בהמה נעשית יד לאבר בשחיטה לענין הכשר בחייה מהו שתעשה (ז) יד להכניס ולהוציא טומאה היכא דהוכשר במיס לאחר דלדולו דאמרינן במתניתין דמקבלין טומאה במקומן ואם נגע טומאה בבהמה מהו שתעשה יד להביא טומאה לאבר מי אמרינן כיון דבעלי חיים לא מקבלי טומאה יד נמי לא הוו או דילמא נהי דאיהי גופה טהורה יד לאבר מיהא הויא כי היכי דאמרינן גבי עצם דבשר ואוכל עליו שהוא יד לבשר להכניס ולהוציא טומאה אע"פ שאין עצם בלא בשר מקבל טומאה: **קישות שנטעה בעציץ.** שאינו נקוב כתלושה דמיא ומקבלת טומאה כשאר אוכלין או אם היתה טמאה הרי היא בטומאתה ואם הגדילה ויצאה נופה לחוץ ונוטה על האדן ויונק מריח האדן דרך אויר כמחובר דמיא וטהרה כל הקישות שבעציץ לפי (ח) שמחוברים ויונקין מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ: **הטמא בטומאתו.** מה שבתוך העציץ מקבל טומאה לפי שהוא כתלוש: **והטהור.** הנוף שיצא לחוץ ויונקת מריח האדן דרך אויר כמחובר וטהורה: לר"ש מהו שיעשה נוף הטהור יד לקישות להביא לה טומאה: **המשתחוה לחצי דלעת אסרה.** בהנאה משום עבודה זרה ולר"ש איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין דנפקא ליה לקמן (קכט.) מכל האוכל אשר יאכל דבעינן (ח) שאתה יכול להאכילו לאחרים והא דלעת איסורי הנאה היא ותו לא מטמא טומאת אוכלין ודהי דטומאה יוצאה לה מגופה דהא עבודה זרה מטמאה כשרץ [שבת פב:] שנאמר (דברים ז) שקץ תשקצנו ולר"ע מטמאה כנדה [שבת פב.] שנאמר (ישעיה ל) תזרם כמו דוה מיהו ההיא טומאה דרבנן היא כדאמרינן בפרק ר"ע (שבת פג.) וקרא אסמכתא בעלמא הוא: מהו

רבי מאיר אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו. ה"ג בספרים ובפי' ר"ת ובמסכת טבול יום (פ"ג מ"ח) אינו כן דגרסינן ר"מ אומר אם אוחז בגדול וקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו רבי יהודה אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ולהך גירסא תימה מאי פריך הכא דר"מ אדר"מ (ט) ולא מסתבר לפרש דר' יוחנן דאמר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אליבא דר"מ לאו דוקא אלא גם הקטן אין עולה עם הגדול דלא משמע הכי:

בהמה בחייה מהו שתעשה יד לאבר. תימה מאי מבעיא ליה אי משום דבהמה בחייה לאו בת קבולי טומאה היא כל ידות שבעולם נמי לא מקבלי טומאה אלא שמכניסות ומוציאות טומאה וי"ל דלא דמי לשאר ידות דמאי דלא מקבלי טומאה משום שאינן אוכל אבל בעלי חיים כי נמי הוי אוכל כגון בן פקועה איכא למ"ד פרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.) דלא מקבל טומאה: **קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאה חוץ לעציץ טהורה.** ואע"ג (ז) דאמר בפרק המביא גט (גיטין כב. ע"ש) אילן באדן ונופו נוטה בחולה לאדן בתר עיקרו אזלינן התם מרובה יניקתו במקום העיקר אבל עיקרו בעציץ אין יניקת השרשים מרובה ואין הנופות יונקות מן העציץ: **אלא הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו.** ואע"ג דבעציץ נקוב אמרינן בהמצניע (שבת לה:) דלרבי שמעון הוי כמחובר לענין הכשר זרעים ומסתמא הוא הדין לענין טומאה התם ע"י הנקב הוי כמחובר אבל הכא ע"י מה שיוצא לחוץ לא יהא מה שבפנים כמחובר:

הרי אמרו המשתחוה לחצי דלעת אסרה בעי רבי זירא מהו שתעשה יד לחברתה. לפי' שי' שבקונטרס דמבעיא ליה אי הויא חליה אלא השתחוה לה יד להוליא טומאה או לא כלום נעשה יד אוכל לאוכל אחר או לא תימה דבכולה שמעתין מוכח דאוכל נעשה יד לאוכל לקמן כוליא של גדלה בחלבה נעשה החלב יד לכוליא ולעיל נמי לא פליגי אלא בבהמה אם נעשית יד לאבר משום שהבהמה דבר גדול ואינה ראויה להיות יד אבל אם היו שוין הבהמה והאבר הויא יד לכ"ע ועוד אמאי נקט דלעת ליבעי בשתי חתיכות בשר המדובקין בעור ונטמאה אחת מהן בשרץ ואין לומר נמי דבדלעת מחוברת אייבי והאי טמא מידי דהוה אאשרה וקא מבעיא ליה אי הוי יד אידך להוליא טומאה כיון שהוא מחובר כדמבעיא ליה בקישות שנטעה בעציץ דאכתי אמאי נקט דלעת ליטמא המשתחוה לחצי אילן וגרמה לכלשון ראשון שפירש בקונטרס דבעי אם נגע שרץ בחצי שהשתחוה אם נעשית יד לחצי האחר הואיל ואין ראוי לקבל טומאה לר"ש דאמר אוכל שאין יכול להאכילו לאחרים אינו אוכל ולא דמי לשאר ידות דהתם אין מקבלות טומאה לפי שאינן ראויות לאכילה ועץ בעלמא הן אבל הכא אוכל גמור הוא אבל דבר אחר גורם לו שאין ראוי להאכילו לאחרים כדפרישית לעיל גבי בהמה בחייה מהו כו': רבי

רבי מאיר אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ואם לאו אינו כמוהו ואמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ומאי קושיא דילמא שני ליה לר"מ בין טבול יום לשאר טומאות תניא רבי אומר אחד טבול יום ואחד שאר טומאות ודילמא לרבי לא שני ליה ולר' מאיר שני ליה אמר ר' יאשיה הכי אמר ר' יוחנן לדברי רבי מוחלפת השיטה רבא אמר ביש יד לטומאה ואין יד להכשר קמיפלגי מר סבר יש יד לטומאה ואין יד להכשר ומר סבר יש יד לטומאה ולהכשר רב פפא אמר בהכשר קודם מחשבה קמיפלגי דתנן אמר ר' יהודה כך היה רבי עקיבא שונה חלב שחוטה בכפרים צריך מחשבה ואין צריך הכשר שכבר הוכשר בשחיטה אמרתי לפניו למדתנו רבינו עולשין שלקטן והדיחן לבהמה ונמלך עליהן לאדם צריכות הכשר שני וחזר רבי עקיבא להיות שונה כרבי יהודה מר סבר לה כמעיקרא ומר סבר לה כחזרה רב אחא בריה דרב איקא אמר בנתקנח הדם בין סימן לסימן קמיפלגי מר סבר לשחיטה מתחלה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא ומר סבר אינה לשחיטה אלא לסוף והאי דם מכה הוא רב אשי אמר בשחיטה מכשרת ולא דם קמיפלגי בעי רבה בבהמה בחייה מהו שתעשה יד לאבר תיקו אמר אביי הרי אמרו קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאת חוץ לעציץ טהורה אמר ר"ש וכי מה טיבה לטהר אלא הטמא בטומאתו וטהור בטהרתו בעי אביי מהו שתעשה יד לחברתה תיקו אמר רבי ירמיה הרי אמרו המשתחוה לחצי דלעת אסרה בעי ר' ירמיה מהו

מסורת הש"ס

(א) [ל"ל דתניא], ב) [תוספתא דעוקצין רפ"ג], ג) [עיין תוס' נדה ג. ד"ה שזרען], ד) [לעיל כט: וש"נ], ה) עוקצין פ"ב מ"ע, ו) בס"א ליתא "שהוא טומאה דרבנן", ז) [לעיל לה:], ח) נ"א אי כשניתז וגירסת ר"מ אי נמי ס"ל דס"ע אין יד להכשר וכשניתז הדם על האבר וכו', ט) [עיין תוי"ט טבול יום מ"ח סס],

גליון הש"ם

גמ' צריכות הכשר שני. עיין נדה דף כ' ע"א תוס' ד"ה שזרען: רש"י ד"ה ומהדר וכו' שהוא טומאה דרבנן. תמוה לי הא ט"י הוא טמא דאוריתא לפסול תרומה בנגיעה. עיין סוטה דף כח ובתוס' שם והו"ל לרש"י לומר דט"י קלים טומאתו וע"ע גדול:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואם לאו וכו' בתמ' יומא. נ"ב אין זה במסכת יומא וצ"ל דהוא ט"ס וצ"ל במסכת טבול יום פ"ג מ"ח:

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ו מהלכות טומאת אוכלין הלכה ט ופסק כתכמים:

עה ב מיי' פ"ג מס' אסורי מאכלות הלכה ג [ופי"ד הלכה יח]:

ג [מיי' שם פ"ב הל"ח]:

עו ד מיי' פ"ב שם הלכה ט:

לעזי רש"י

קרישפיל"א. עולש.

שיטה מקובצת

(א) רב פפא אמר בהכשר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף י ע"א ד"ה נבלת בהמה:

(ב) דתניא אמר רבי יהודה:

(ג) תנינא לה במס' טבול יום הס"ד: (ד) החליף ר"מ שיטתו דאמר כל היכא דהויא: (ה) שלקטן לבהמה והוכשרו ואח"כ וכו'. נ"ב נ"א בפירושי ס"י שלקטן למאכל בהמה והוכשרו אין מקבל טומאה: עולשין שלקטן והדיחן למאכל בהמה גרסי' רחצן במים ועשה בהן הדחה מן העפר הנתלש עם העשבים כדי שיהו יפים להאכילן לבהמתו ואח"כ נמלך עליהם וכו'. כן כתוב בפירושים ישנים ונראה בפירושים ישנים מהדורא קמא:

(ו) ר"מ ס"ל כדמעיקרא כי היכי וכו'. וג"ב בפירוש ישנים כ"י כתוב ור"ש סבר לה כחזרה דקתני מאכל בהמה אינו מקבל טומאה ואותו הכשר אינו מועיל עד שיוכשר פעם אחרת הס"ד: (ז) אינו מכשיר דדם חללים: (ח) דכ"ע אין יד להכשר א"נ יש יד להכשר האי אבר לית ליה יד דאין בהמה נעשת: (ט) ואין גדול עולה עמו אינו כמוהו וכשניתז דם: (י) מהו שתעשה לה יד להכניס:

(יא) שבעציץ לפי שחוזרת ויונקת מן הנוף הנוטה:

(יב) דבעינן אוכל שאתה יכול להאכילו: (יג) ואע"ג דאמרינן בפ' המביא תניין אילן בארץ ונופו:

רבי יהודה מטהר. הא דאמר לעיל (דף קמ:) תאנים שנמקו בחיבורן מטמא טומאת אוכלין אתיא דלא כרבי יהודה א"נ נמקו לא הוי אפילו כמעורה: **כוליא** וניב שפתים איכא ביניייהו. פירוש כוליא שלמה וניב שפתים שלם אבל חצי כוליא וחצי ניב שפתים אע"פ שאין עושה חליפין אינו מטמא דגמרינן מבהמה מתה שהיא דבר חשוב אף אבר שהוא חשוב ואע"ג דרבי יוסי הגלילי לא יליף מבהמה לענין דבעי חשיבות קצת יליף אבל אין לומר שאפילו חצי כוליא וחצי ניב שפתים הואיל ואין עושין חליפין מטמו דהא עכס אין עושה חליפין ואם נשבר ונפל מבהמה בחייה מסתמא לא מטמא דלא עדיף עכס מן החי מעכס דנבלה דאמר בנבלתה ולא בעצמות ועכס כשעורה מן המת מטמא אבל פחות לא אע"ג דאין עושה חליפין וא"ת דהכא אמר דבשר עושה חליפין חוץ מכוליא וניב שפתים ובפרק דם הנדה (דף נה.) אמר מה עכס שאין גזעו מחליף ופריך והרי בשר כו' ומשני דמקומו נעשה לנקת וי"ל דהכא מעייניה דקרא והתם מעייניה התם דומיא דעכס שמתרפא קצת אבל אין מתרפא כבתחלה ובשר נמי נעשה לנקת והכא דומיא דמיתה שאינה עושה חליפין כלל ולכך נקט הכא לשון חליפין והתם נקט גזעו מחליף: **בין** רבי לר"ע איכא ביניייהו בשר. אית ספריס דגרסי רכובה וכן נראה דמשום הכי לא בעי ר"ע בשר דאיכא אבר בבהמה דהיינו רכובה שאין עליו בשר ורבי לא אזיל אלא בתר רוב אבריס ולא מטמא אפילו ברכובה גופה אבל אי לאו רכובה לא הוה ידעינן טעמא דר"ע מ"ט לא דרים נמי מבהמה דנבעי בשר דטעמא דר' יוסי הגלילי ניחא דלא דרים מידי מבהמה וריב"א פי' דברכובה כ"ע לא פליגי כיון שנבראת כך בלא בשר לא גרעה משאר איברים ולא פליגי אלא דוקא באבר שהיה עליו בשר והוסר:

וטומאת

מהו שתעשה יד לחברתה תיקו אמר רב פפא הרי אמרו [6] יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפתה ר' יהודה מטהר וחכמים אומרים [א] אם יכול לחיות טהור ואם לאו טמא בעי רב פפא [2] מהו שיעשה יד לחבירו תיקו אמר רבי זירא הרי אמרו [3] [ג] אבן שבזוית כשהוא חולץ חולץ את כולה וכשהוא נותץ נותץ את שלו ומניח את של חבירו בעי רבי זירא מהו [ד] שתעשה יד לחברתה תיקו: מתה הבהמה: מאי איכא בין אבר מן החי לאבר של הנבלה איכא ביניייהו [ה] בשר הפורש [6] ממנו מאבר בהמה דאילו בשר הפורש מאבר מן החי לא מטמא מאבר מן הנבלה מטמא אבר מן החי דמטמא מאי קרא אמר רב יהודה אמר רב [6] [1] וכי ימות מן הבהמה והאי מיבעי ליה לכאידך דרב יהודה אמר רב [3] דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא וכי ימות מן הבהמה [6] מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו זו טרפה ששחטה אם כן לכתוב רחמנא מבהמה מאי מן הבהמה ש"מ תרתי אי הכי אפילו בשר נמי לא ס"ד דתניא [ו] יכול יהא בשר הפורש מן החי טמא ת"ל וכי ימות מן הבהמה מה מיתה שאינה עושה חליפין אף כל שאינו עושה חליפין דברי [7] ר' יוסי ר' עקיבא אומר בהמה מה בהמה גידים ועצמות אף כל גידים ועצמות רבי אומר בהמה מה בהמה בשר גידים ועצמות אף כל בשר גידים ועצמות [ז] מאי איכא בין רבי לר"ע איכא ביניייהו ארכובה בין ר"ע לר' יוסי הגלילי מאי איכא [6] ביניייהו אמר רב פפא כוליא וניב שפתים איכא ביניייהו תניא נמי גבי שרצים כהאי גוונא [ו] יכול בשר הפורש מן השרצים יהא טמא

ת"ל [2] במותם מה מיתה שאינה עושה חליפין אף כל שאינה עושה חליפין דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר שרץ מה שרץ גידים ועצמות אף כל גידים ועצמות רבי אומר שרץ מה שרץ בשר גידים ועצמות אף כל בשר גידים ועצמות בין רבי לר"ע איכא ביניייהו ארכובה בין ר"ע לר' יוסי הגלילי מאי איכא ביניייהו אמר רב פפא כוליא וניב שפתים איכא ביניייהו וצריכא דאי אשמעינן בהמה היינו טעמא דלא מטמא מחיים משום דלא מטמא בכעדשה אבל שרץ דמטמא בכעדשה אימא לטמא מחיים ואי אשמועינן שרץ משום דלא מטמא במשא לא מטמא מחיים אבל בהמה דמטמא במשא אימא תטמא מחיים צריכא [א] ת"ר החותך כזית בשר מאבר מן החי חתכו ואח"כ חישב עליו טהור חישב עליו ואח"כ חתכו טמא רבי אסי לא על לבי מדרשא אשכחיה לרבי זירא א"ל מאי אמור בבי מדרשא א"ל מאי קשיא לך אמר ליה דקתני חישב ואח"כ חתכו טמא

טומאת

מהו שתעשה יד לחברתה. לענין טומאה דאורייתא לקבל טומאה מן השרץ כדי להביאה לחברתה להיות חברתה ראשונה כאילו נגע עצמה בטומאה. שניה לטומאה פשיטא לן דלא הויא ההיא חברתה שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה. לישנא אחרינא לענין טומאת עבודה זרה קמיבעיא ליה דזו שנעשית עבודה זרה הרי היא כשרץ וחליה השני מי הוה לה יד והנוגע בה כנוגע בעבודה זרה או דילמא לא הוי לה יד וטהור הנוגע בה כגון אם לא הוכשרה דאין עליה תורת אוכל לקבל טומאה מחברתה אי נמי הוכשרה הויא לה איהי ראשון והנוגע בה הוי שני [ז] נעשה האוכל יד לאוכל אחר או לא: **יחור. טוף: רבי יהודה מטהר.** דאמרי מחובר הוא: **אם יכול לחיות.** הוי מחובר וטהור [ז]: **ואם לאו.** הרי הוא כתלוש וטמא: **מהו שיעשה יד לחבירו.** אם נפשח מיחור זה יחור אחר ומעורה בו בקליפתו ואינו יכול לחיות והוי תלוש והראשון יכול לחיות מהו שיעשה זה שיכול לחיות ואינו מקבל טומאה בית יד לזה התלוש ומביא לו טומאה. א"נ אם יחור זה אינו יכול לחיות מהו שיעשה לו האילן יד להביא טומאה על פירות שביחור: **אבן.** המנוגעת: **שבזוית.** שנראה בבית זה ובבית זה שכן דרך הזויות לתת שם אבנים גדולות המחזיקים את כל עודי הכותל [ז] ונראה משני לדדים: **כשהוא חולץ.** לסוף שבוע של הסגר כדכתיב (ויקרא יד) וחלצו את האבנים: **חולץ את כולו.** דהא אבן כתיב כמות שהיא או גדולה או קטנה: **וכשהוא נותץ.** אם החלצו הבית ובא לנותצו: **נותץ את שלו.** חולץ את האבן ונותץ את לד שלו: **ומניח את חלק חבירו.** דהא כתיב (שם) ונתץ את הבית ולא שתי בתים: **מהו שיעשה.** חלק הטהור בית יד לזה להכניס טומאה לבית חבירו דהא אבן המנוגעת מטמאה באהל כדכתיב (שם) והבא אל הבית: **איכא ביניייהו בשר הפורש מן האבר.** לאחר זמן. בשר הפורש מן החי לא מטמא אא"כ הוי אבר עם הגידים והעצמות כדליף לקמן וכ"ש בשר הפורש מן אבר מן החי: **מאבר מן הנבלה מטמא.** דהא איכא בית נבלה: **מן הבהמה ממקום בהמה.** כגון אבר ממנה מדכתיב וכי ימות [ז] זמן המשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין והיינו אבר וסיפיה דקרא הנוגע בנבלתה יטמא: **ומקום בהמה איכא מטמאה.** ואף על פי שהיא כמתה כגון טרפה ששחטה: **וכי ימות.** מיניה נפקא לן אבר דלאמרינן וקרייה מתה אלמא כעין מיתה בעינן שאינה [ז] מחזרת: **עושה חליפין.** מחזרת לקדמותה ובשר עושה חליפין אם יתלוש בשר מן הבהמה אחר עולה תחתיו: **מה בהמה גידין ועצמות.** לקמיה מפרש

מאי ביניייהו: ה"ג **רבי אומר בהמה מה בהמה בשר גידים ועצמות כו':** **בין רבי לר"ע א"כ רכובה.** רכובה הנמכרת עם הראש אין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות לר"ע אבר הוא וכ"ש לרבי יוסי הגלילי דהא איכא עושה חליפין ולרבי יוסי הגלילי דהא אין בו בשר: **בין ר"ע לרבי יוסי הגלילי איכא ביניייהו כוליא וניב שפתים.** דאין עושין חליפין ואין בהן עכס לרבי יוסי הוו אבר לר"ע לאו אבר ביניהו: **בשר הפורש מן השרצים.** מן החי דאבר מן החי נוהג בהן: **דאי אשמועינן בהמה היינו טעמא דלא מטמא.** בשר מן החי דידה משום דלא מטמא בכעדשה: שרץ לא כתיב ביה משא בהמה כתיב בה [ה] משא: **החותך כזית בשר מאבר מן החי.** [עוקצין פ"ג ה"ב] לא גרסינן כזית אלא החותך בשר מאבר מן החי וכגון דאיכא כביצה: **חתכו וחא"כ חישב עליו.** להאכילו לעובד כוכבים: **טהור.** דהא בשר הפורש מאבר מן החי טהור הלכך טומאת עצמו אין בו ומשחישב [ז] עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה אבל חישב עליו והורידו באבר לתורת אוכל ואח"כ חתכו ואחר כך חתכו קבל טומאה מאבר קודם לכן מטומאה חמורה שהיתה עליו בעודו אבר שלם [ז] כשחתכו והלכה לה טומאה חמורה נשארה עליו הקלה שלא היה לו עד עתה: (**מאי קשיא לך**) **א"נ.** [ז] הכי קשיא לי דקתני בההיא ברייתא חישב כו' ואמאי [ז] היא טומאה כו':

טומאת

עין משפט נר מצוה

עז א ב מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכ' ב:

עח ג ד מיי' פט"ו מהל' טומאת צרעת הלכה ה:

עט ה מיי' פ"ב מהל' מנות הטומאה הלכה ה:

פ ו מיי' שם הלכה ג:

פא ז מיי' פ"ד שם הלכה ה:

שיטה מקובצת

א) בשר הפורש ממנו מאבר בהמה דאילו נמחק מלת ממנו וצ"ב נ"א בשר הפורש ממנו דאילו: **ב)** אמר רב דכתיב וכי ימות: **ג)** וכי ימות מן הבהמה וגו' מקצת בהמה: **ד)** ועצמות מאי איכא בין נמחקו מלות מאי איכא: **ה)** ביניייהו אמר רב פפא נמחק מלת ביניייהו: **ו)** והנוגע בה הוי שני כלום נעשה האוכל: **ז)** הוי מחובר וטהור הנוגע בה הס"ד: **ח)** עובי הכותל ונראות משני צדדין: **ט)** מדכתיב וכי ימות דמשמע: **י)** אלמא כעין מיתה בעינן שאינה עושה חליפין חזרת וכו' כצ"ל וצ"ב נ"א כעין מיתה בעינן שאינה חוזרת הס"ד: **יא)** ומשחישב עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה אבל חישב עליו והורידו לאביו לתורת אוכל ואח"כ חתכו קבל טומאת אוכל מאביו לבד מטומאה חמורה: **יב)** וכשחתכו והלכה לה טומאה חמורה נשארה עליו הקלה שלא היה לה עד עתה: **יג)** א"ל הא קשיא לי: **יד)** ואמאי הא טומאת וכו':

מסורת הש"ם

א) עוקצין פ"ג משנה ה [לקמן קכט:], **ב)** נגעים פי"ג משנה ב, **ג)** לעיל עד. פס: זבחים סט:, **ד)** [ל"ל רבי יוסי הגלילי], **ה)** [ויקרא יא],

תורה אור השלם

1. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא לט
2. אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא לא

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ת"ל החותך כזית בשר. נ"ב מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ה וע"ש בכ"מ:

טומאת בית הסתרים לא מטמא. פירוסה בפרק בהמה המקשה (לעיל עב: ד"ה בשעת): **ולא שני ליה לר' מאיר בין טומאה דבעי הכשר בו'.** הלשון אין מיושב דלא ה"ל למימר טפי מלא הכא לא הוכשר: **למה** לי הכשר **והא מטמא טומאה חמורה אגב אביו.** תימה אמאי לא פריך למה ליה לאוקומיה כר"מ הא מטמא טומאה חמורה אגב אביו ואין צריך לא הכשר מים ולא הכשר שרץ כדאמר פרק בא סימן (נדה דף נ:) ד):

כששימש מעשה עץ שימש. פירוש מאותו שם שהיה מטמא טומאה חמורה דהיינו משום אבר מן החי עתה אין אבר מן החי שאין בו אלא בשר ואין קרוי אבר ול"ד לנבלת עוף טהור ופריס הנשרפים שבטימא טומאה חמורה היה משום שורף פריס והשתא נמי הם פריס וה"פ כששימש מעשה עץ שימש לא מתורת אוכל כמו שהוא עתה אלא מתורת עץ בעלמא ול"ת אע"ג דמעשה עץ שימש ליטמא דנגמר מזרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה בשום ענין וי"ל דזרעים נמי סופן לטמא טומאה חמורה ע"י שמוש עץ כדאמר בסמוך כופת שאור שיחדה ליצד עליה בטלה ומטמאה טומאת מדרס:

טומאתה לאו דאורייתא. תימה דאי לאו מדאורייתא בטלה אמאי מותר להניחה בביתו: **בית** שבכבו בזרעים טהרו. מכאן קשה על פירוש רבינו שמואל בפ"ק דסוכה (דף יג:) דאמר ירקות שאדם יולא בהן ידי חובתו בפסח אין חוללין בפני הטומאה אבל מביאין הטומאה ופוסלין הסוכה משום אויר פירוש ולא משום סכך פסול דסכך פסול באדעה ואויר בשלשה ואמר התם מאי טעמא כיון דכי יבשי נפלי כמאן דמפרשי דמו ופירש רבינו שמואל דהא דקאמר מאי טעמא לאו אאין חוללין בפני הטומאה קאי משום דהוי אוכל ומקבל טומאה ואין חולץ בפני הטומאה אלא אפוסלים את הסוכה קאי וקשה לפירושו דהכא משמע דבטלי לגבי בית ולא מקבלי טומאה ומיהו יש לומר לפירושו דמילי מילי קתני ואין חוללין לאו כשסכך בהם קאמר אבל מכל מקום לא היה צריך לפרש כן דאיכא לפרושי כשסיכך בהן ולא מקבלי טומאה והאי דאין חוללין כדמפרש התם משום כי יבשי נפלי וכן פירש בקונטרס שם:

כזית

[ז] טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמא אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרבי אבא בר ממל ואמר לי [ח]הא מני רבי מאיר היא דאמר טומאת בית הסתרים מטמא אמר ליה ולאו זימנין סגיאין אמרה קמאי ואמרי ליה שני ליה לר' מאיר בין טומאה דבעיא הכשר ובין טומאה דלא בעיא הכשר אמר רבא ומאי קושיא דלמא בשהוכשר אמר ליה רבה בר רב חנן לרבא למה לי הכשר הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו אמר ליה כששימש מעשה עץ שימש אמר אביי הרי אמרו [ז]אכופת שאור שיחדה לישיבה בטלה טומאתה לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש אמר אביי הרי אמרו [ח]תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמאין באוהל טומאתה לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש אמר אביי הרי אמרו [ט]חבורי אוכלין בכלים דמו טומאתן לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש אמר רב מתנה הרי אמרו [י]בית שסככו בזרעים טהרו טומאתו לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לזרעים שמטמא טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש: ר"ש מטהר: מה נפשך [יא]אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי אי אין מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן הנבלה ר"ש ארישא קאי האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמא טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר ורבי שמעון מטהר [יב]אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן מ"ט דר"ש אמר קרא [1]מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים

עומאת בית הספרים היא. היאך קבל טומאה [ט] במחובר והלא מגעו בסתר וקיי"ל בנדה (דף מא:) מקרא דטומאת בית הסתרים לא מטמיא: **ר"מ היא.** בבהמה המקשה (לעיל עב.) הוליא עובר את ידו ושחט את אמו ואח"כ תחבו בשר העובר מגע נבילה שקבל טומאה מאבר היולא שהיה מחובר לו והוא מטמא כאבר מן החי: **א"ל.** רבי אסי לר' זירא בהא דר' אבא בר ממל לא איכפת לי דהא זימנין סגיאין אמרה להאי טעמא קמאי ואמרי ליה אלא: **שני ליה לר"מ בין טומאה דבעיא הכשר לו.** ההיא דבהמה המקשה הוכשר העובר בשמיטת אמו ועדיין האבר הטמא מחובר בו וטמאו אבל משנתינו תנן הבשר צריך הכשר וכיון דצריך הכשר לא הוכשר קודם תחיכה והיאך מקבל טומאה מאביו: **בשהוכשר.** קודם תחיכה קתני הך ברייתא דטמאה: **הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו.** בעודו מחובר באבר היה אב הטומאה לטמא אדם וכלים ותנא דבי ר' ישמעאל לעיל בפירקין (דף קכא.) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריך הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור לא וכ"ש זה שכבר טימא [יג]: **כששימש.** אותו שמוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שמשה [יד]שאין האבר מטמא כלום ע"י אותו בשר אלא בתורת עץ שימש שנחשב ונמנה עם הגידין והעצמות ליעשות אבר והן כעץ והשתא אתעביד ליה אוכל ופיס חדשות באו לכאן ולא דמי לנבלת עוף טהור שהיא מטמאה אדם על ידי אכילה: **הרי אמרו.** בפסחים באלו עוברין (דף מה:): **כופת שאור.** מתורת חמץ ואינו עובר עליו בפסח משום שאור לא ימצא בבתיכם [טו] אלמא לאו אוכל הוא ועשיה כלי ומטמאה מושב הזב שהרי אין אומרין לו עמוד ועשה מלאכתנו שהרי יחדה [טז]לכך אומר אני דטומאה שאנו מטמאין אותו משום מושב הזב לאו דאורייתא אלא דרבנן היא דאמור רבנן בטלה ועשה כלי: **דאי ס"ד דאורייתא.** א"כ מצינו אוכלין שסופן לטמא טומאה חמורה מאחר שירדו לתורת אוכלים ואנן אמרינן מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה כו': ומשני [יז] לעולם טומאתם דאורייתא ודקאמרת מצינו לאוכלים שמטמאים כו' כששימש אותו שימוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שימשה אלא מעשה עץ שימש ע"י מעשה עץ הוא עושה אותה שבטל מתורת אוכל ונעשה עץ: **הרי אמרו תקרובת עבודה כוכבים של אוכלין מטמא באהל.** [יח]ובקאמר אביי אומר אני טומאה אדם וכלים: **מעשה עץ.** מלינו אוכלין שסופן לטמא אדם: זו לאו דאורייתא וקרא אסמכתא בעלמא: **דאי דאורייתא.** מצינו אוכלין שסופן לטמא אדם: **הרי אמרו.** באלו עוברין (פסחים מה:): **חבורי אוכלים.** שבכלים הרי הם ככלים ואם נגעה טומאה באוכל נטמא הכלי לתנן (שם) בלק שבסדקי עריבה לענין הטומאה אם רוצה בקיומו הרי הן כעריבה ואומר אני טומאתו זו שהוא נעשה כלי ואם נגע במת חוזר ומטמא אדם לאו דאורייתא: **אלא נבלה.** דבהמה טהורה אינו מטמא כנבלה דנפקא לן [יט] מיעשה לכל מלאכה [ויקרא ז] ולענין לקבל טומאה מן הנבלה או מן השרץ: **לפיס.** שעמס מועטין ואלא לאו בר אכילה הוא אפילו לעובד כוכבים אלא ע"י דחק: **לריך מחשבה.** והוי אוכל וכיון דאלא יורד לתורת אוכל אומר אני טומאתו אגב כולא אומר אני טומאתו אגב כולא מה שהוא מטמא אדם משום מגע נבלה [כ]שהוא שומר הכולא כשהכולא טמוונה בו כדאמר לעיל (דף קכו:) כמה חוטין נמשכים הימנה לאו דאורייתא דאי דאורייתא מצינו דבר שיורד לתורת אוכל כגון אלא שחשב עליו ועדיין הכולא טמוונה בו [כא]: **מטמא טומאה חמורה.** ואנן תנן כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר [כב]וזה לענין טומאת אוכלין אוכל הוא וקתני צריך הכשר: **מעשה עץ שימש.** לאו בתורת אוכל הוא מטמא אלא בתורת שומר לאוכל כעצם וכקרנים וכטלפים: **הרי אמרו בית שסככו בזרעים.** כלומר הרי הזכירו בית המסוכך בזרעים דהוי בית. ולא ידענא היכן אמרו: **המסכך בזרעים.** כגון שסיכך ביתו בשבלים ובהם הזרעים וכיון שעשה מהם סכך [כג]בטל הזרעים ונעשה אהל חשוב ואם פרחה לרעת באותו בית הרי כל הבית טמא כתליו ואהל שלו [כד]לטמא אדם וכלים: **טומאתו לאו דאורייתא.** אותה טומאה שהבית חשוב אהל לטמא אדם [כה] לאו דאורייתא היא. ואית דגרסי בית שסיכסו בזרעים טהרו כלומר מטומאת אוכלים ונעשו עץ דבטלו אצל הסיכוך טומאתו לאו דאורייתא כדפרישית: **אי אין מיתה עושה ניפול.** והרי נתגדל עמה לטמא משום נבלה: **מ"ט דרבי שמעון.** דמטהר המעורה בבעלי חיים:

לאחרים

מסורת הש"ס

[א] [לעיל עב: נדה מא:], [ב] [עיין תוס' לעיל עב: ד"ה בשעת], [ג] [פסחים מה:], [ד] [עיין תוס' לעיל יג: ד"ה תקרובת ותוס' פסחים עג. ד"ה תיקון], [ה] [ל"ל תמן], [ו] עוקצין פ"ג מ"ג נדה נ: ע"ש, [ז] [לעיל עג: עד.], [ח] בכורות ט: מנחות קח:, [ט] [שמות יב], [י] [פסחים כג.], [כ] [ועיין תוס' ב"ק עז. ד"ה פרה],

תורה אור השלם

1. מִכֹּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

גליון הש"ם

גמ' אמר אביי הרי אמרו. ע"ל דף יג ע"ב תוס' ד"ה תקרובת:

מוסף רש"י

כופת. מטו"ן, וכופת שם דבר הוא ובסדר טהרות טובא איכא, כופת של עץ וכופת של אבן (פסחים מה:). אי מיתה עושה ניפול. אבר המדולדל בבהמה ומתה, המיתה מפלת אותו ואינו טמא כאבר מן הנבלה אלא כאבר מן החי, והפרש יש ביניהם דאמרינן (לעיל) אבר מן החי בשר הפורש ממנו טהור, לאין מטמא אלא כשהוא אבר שלם בשר גידים ועצמות, אבל נבלה זיתן ממנה טמא אב הטומאה (לעיל עג:). שאתה יכול להאכילו לאחרים. לעובדי כוכבים דאינו אסור בהנאה (בכורות ט:). שאי אתה יכול להאכילו לאחרים. עובדי כוכבים, שאסורים בהנאה (מנחות קא:).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פכ"ה מהלכות כלים הלכה יב]:
ב [מיי' פ"ג מהלכות טומאת אוכלין ה"כ]:
ג [מיי' פי"ד מהלכות טומאת לרעת ה"ן]:

לעזי רש"י

מוטי"ל. גוש (של שאור).

שיטה מקובצת

[א] היאך קבל טומאה מאביו במחובר: [ב] וכ"ש זה שכבר טימא לאבר שמטמא כנבלה הס"ד כששימש וכו' וכן כתוב בספרי כ"י: [ג] שאין האבר מטמא כלום ע"י אותו בשר. נ"ב שבספר כ"י לא נמצאו מלות אלו: [ד] שהרי יחדה לכך ולא להחמיץ שאר עיסות ואומר אני: [ה] ומשני תלמודא לעולם וכו': [ו] הרי אמרו תקרובת ע"ז של אוכלין מטמא באהל דילפינן לה מראכלו זבחי מתים מה מת מטמא באהל אף תקרובת ע"ז מטמא באהל וקאמר אביי אומר אני דטומאה זו: [ז] משום מגע נבלה אגב כוליא כשהכוליא טמונה: [ח] טמונה בו מטמאה והד"א: [ט] (אין צריך הכשר וזה לענין טומאת אוכלין אוכל הוא וקתני צריך הכשר הס"ד כך מצאתי בכ"י ישן): [י] הרי אמרו בית שסככו בזרעים דהוי בית כלומר הרי: [יא] בטלו הזרעים ונעשה אהל: [יב] כותליו ואהל שלו ומטמא אדם וכלים: [יג] לטמא אדם וכלים לאו דאורייתא היא ואית דגרסי בית שסככו בזרעים טהרו כלומר טהרו מטומאת אוכלים ונעשו עץ:

לאחרים. לעובדי כוכבים: **קרוי אוכל.** לענין טומאת אוכלין ואבר מן החי אין אתה יכול להאכילו לאחרים בהיתר: **ודילמא טעמא דר׳ שמעון.** ולמה לי קרא להכי: **הואיל ומעורה.** בבעלי חיים שאין טומאה נוהגת בהם כדאמרינן לגבי יחור דהואיל והתאנה מעורה ביחור חיבור הוא אע״פ שהיחור נפשח מן האילן שהקליפה מועלת בו לעשות חבור הכא נמי הואיל והאבר מעורה בבהמה [ב]כל דהו טהור הוא: **נשחטה הבהמה.** אין המדולדל ניתר לא לישראל ולא לבני נח: **לא הוכשרו.** [ג]רבי יוחנן משום דלאו בני קבולי טומאה נינהו דלא משוינא להו שחיטה אוכלא הואיל שאינו קרוי אוכל: **ודלמא.** לעולם בני קבולי טומאה נינהו וטעמא דר״ש אי [ד]כדרבא דמפרש לעיל (דף קכז:) טעמא דר״ש משום דאין בהמה נעשית יד להכשיר האבר אי כדרבי יוחנן דאמר [ה]נמי לעיל אין יד להכשר וכשאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו פליגי ומשום הכשר: **אלא לעולם.** אי איתמר דר׳ אסי[ו] אסיפא דמתניתין איתמר אמתה הבהמה ור׳ שמעון מטהר אפילו הוכשר הבשר אין מקבל טומאה וכ״ש דפליג אריש[ז] כשהן מחוברין ומיהו קרא לא איצטריך ליה אלא משום סיפא דאי משום ריש הא אית ליה טעם אחר כדאמרינן: **מתני׳ המדולדלין בחדש טהורים.** דכי ימות כתיב[ח] [ט]: **מת האדם הבשר.** המדולדל טהור דמיתה עושה ניפול[י] ובשר הפורש מן החי טהור וכרבי יהושע ור׳ נחוניא בן הקנה מיתוקמא דמטהריס לקמן בשר הפורש מחדש חי: **האבר מטמא משום אבר מן החי כו׳.** בגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת אבר מחדש חי מטמא במגע ובמשא ובאהל אבל כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי אינו מטמא ומאבר מן המת מטמא: **גמ׳ בעלמא קאי.** ואפילו אאבר מן המת דעלמא פליגי[יא] דלא מטמא אלא אם כן יש בו כזית בשר דמטמא משום בשר: **א״ל ר׳ יהושע.** וכי מפני שמעת מן החי סבור אתה לומר מן החי דוקא ולא מת בתמיה והלא כתיב במגילת תענית פסחא זעירא כו׳ פסח שני שבאייר: **הא רבה.** פסח ניסן: **למספד.** בתמיה: **ה״נ לא דכן.** שמעת: **א״ל כך שמעתי.** שאבר מן החי מטמא ולא אבר מן המת[יב]: **ה״ג ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת.** ואמתניתין קאי: **כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי איכא ביניהו.** תנא דמתניתין סבירא ליה כר׳ יהושע דמטהר לקמן בין בבשר הפורש[יג] (יא) בין בעצם הפורש מן החי דהא מתניתין ר׳ יהושע היא דמטמא באבר מן המת הילכך בבשר מן החי ובעצם מן החי שאינו אבר נמי כרבי יהושע סבירא ליה. טעמא דרבי אליעזר ור׳ יהושע ור׳ נחוניא מפרש בעדיות (פ״ו מ״ג) מה ראה כל אחד לטמא בזה ולטהר בזה ומה ראה ר׳ יהושע לטהר בשניהם לתנן התם אמרו לו לר׳ אליעזר השוה מדותיך או תטמא בשניהם או תטהר בשניהם אמר להם מרבה אני טומאת בשר מטומאת עצמות שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים מה שאין כן בעצמות אמרו לו לר׳ נחוניא השוה מדותיך אמר להם מרבה אני טומאת עצמות מטומאת בשר שהבשר הפורש מן החי טהור ואבר הפורש ממנו והוא כבריתו טמא אמרו לו לר׳ יהושע מה ראית לטהר בשניהם והא שניהם במת טמאין אמר להם לא אם אמרתם במת שהרי יש בו רובע ורוב ורקב דרובע הקב עצמות מת יז]טמאים באהל ורוב בניינו או רוב מניינו מטמא ומלא תרווד רקב מטמא באהל תאמרו בחי שאין בו רובע ורוב ורקב כו׳: **השתא דאתית לכי.** דלדברתן עצם כשעורה ובשר הפורש מהשתא אימא לך דר״ש לאו אאבר מן המת פליג אלא בין תנא קמא לר״ש דמתניתין נמי כזית בשר ועצם כשעורה איכא ביניהו בהא פליגי אם אבר מן החי חלוק מאבר מן המת בשתיהן או באחת מהן לתנא קמא אינו חלוק אלא באחת מהן דמ״ק סבר אי כרבי אליעזר דמטמא בבשר הפורש מאבר מן החי ובעצם כשעורה הפורש ממנו מטהר אי כר׳ נחוניא דאמר איפכא והכי קאמר האבר טמא משום אבר מן החי ובשר הפורש ממנו טמא והעצם טהור כר׳ אליעזר או העצם טמא והבשר טהור כרבי נחוניא ולא משום אבר מן המת דשניהם טמאין בו ור׳ שמעון מטהר בין בעצם הפורש ממנו לסבר כר׳ יהושע דמטהר בשניהם אבל אבר עצמו ה״נ דמטמא לר״ש:

כזית בשר הפורש מאבר מן החי ר׳ אליעזר מטמא. לכאורה נראה לאבר האדם מן החי מבנין אב דשרצים ובהמה אתי אבל במשנה לא משמע כן מדאמרו ליה לר׳ אליעזר השוה מדותיך וקא יהיב טעמא אמאי מרבה בשר וממעט עצם ולריך לומר מקרא אחד דרשינן מר מוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעצם כדיהיב טעמא ומר דרים לדרשא אחרינא אבל אי מבניינא דשרצים ובהמה אתי אמאי אמרו ליה לר׳ אליעזר מאי טעמא מרבה בשר וממעט עצם: **בין תנא קמא לר׳ שמעון נמי כזית בשר ועצם כשעורה איכא ביניהו.** פירוש אי עצם כשעורה דהא תרוייהו ליכא למימר לת״ק טמא דאם כן מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת לאחרים אין קרוי אוכל אמר ליה רבי זירא לרבי אסי דילמא טעמא דרבי שמעון התם הואיל ומעורה מעורה[ט] דתניא[כ] יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה ר׳ יהודה מטהר וחכמים אומרים אם יכול לחיות טהור ואם לאו טמא ואמרינן לך מאי טעמא דרבי יהודה ואמרת לן הואיל ומעורה מעורה[כא] אמר ליה אמצעיתא נשחטה הבהמה הוכשרה בדמיה דברי ר׳ מאיר ר׳ שמעון אומר לא הוכשרו[כב] (אמר ר׳ אסי) אמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי שמעון אמר קרא[כג] מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל ודילמא טעמא דר׳ שמעון בההיא אי[כד] כדרבא אי כדרבי יוחנן אלא לעולם אסיפא ולאו אאבר אלא אבשר מתה הבהמה הבשר צריך הכשר ור׳ שמעון מטהר אמר ר׳ יוחנן מ״ט דרבי שמעון אמר קרא מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל: **מתני׳** [א]**האבר והבשר המדולדלין באדם טהורים מת האדם הבשר טהור האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת דברי ר׳ מאיר ורבי שמעון מטהר: גמ׳** ורבי שמעון מה נפשך[ב] אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי ואי אין מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן המת ר׳ שמעון בעלמא קאי דקאמר תנא קמא האבר מטמא משום אבר מן החי ואין מטמא משום אבר מן המת אלמא אבר המת בעלמא מטמא ואמר ליה ר״ש אבר המת בעלמא לא מטמא דתניא אמר ר׳ אליעזר שמעתי שאבר מן החי מטמא אמר לו ר׳ יהושע מן החי ולא מן המת וקל וחומר ומה חי שהוא טהור אבר הפורש ממנו טמא מת שהוא טמא לא כל שכן כתוב במגילת תענית פסחא זעירא דלא למספד הא רבה למספד אלא כל דכן הכא נמי כל דכן אמר ליה כך שמעתי ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי איכא ביניהו[ג] דתנן[ד] כזית בשר הפורש מאבר מן החי ר׳ אליעזר מטמא ור׳ נחוניא בן הקנה ור׳ יהושע[ה] מטהרין עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי ר׳ נחוניא מטמא רבי אליעזר ור׳ יהושע[ו] מטהרין השתא דאתית להכי בין תנא קמא לרבי שמעון נמי כזית בשר ועצם כשעורה איכא ביניהו:

הדרן עלך העור והרוטב

הדרן עלך העור והרוטב

עין משפט נר מצוה

פב א ב ג ד מיי׳ פ״ב מהלכות טומאת מת הלכה ו:

שיטה מקובצת

א) הואיל ומעורה מעורה אלא אמציעתא: **ב)** הכא נמי הואיל והאבר מעורה בבהמה דהוא בעלי חיים טהור הוא: **ג)** אי כדר׳ יוחנן דאמר לעיל יש יד להכשר: **ד)** המדולדלין באדם טהורין דכי ימות כתיב וכל זמן שהוא חי מציל עליהן מלטמא הס״ד: **ה)** עושה ניפול והו״ל כבשר הפורש מן החי חי ובשר הפורש מן החי טהור: **ו)** ולא אבר מן המת קמיירי כגון דליכא באותו אבר מן המת לא כזית בשר ולא עצם כשעורה דעצם כשעורה הל״מ הוא וכזית מן המת דברי הכל מטמא והא דתנן האברים אין להם שיעור אפי׳ פחות מכזית מן המת ההיא לאו רבי אליעזר היא הס״ד: **ז)** דמטהר לקמן בין בבשר הפורש מן החי בין בעצם: **ח)** דרובע הקב עצמות מת מטמאים באהל:

מסורת הש״ס

א) [ל״ל דתנן], **ב)** [עוקלין פ״ג מ״ח לעיל קכח:], **ג)** רש״ל מ״ז, **ד)** בס״י כדרבה, **ה)** [לעיל עג: עד.], **ו)** עדיות פ״ו מ״ג, **ז)** ר״פ ר׳ אסי, **ח)** בס״י כדרבה, **ט)** ר״פ יוחנן, **י)** [במדבר יט], **כ)** בס״פ: פליג,

תורה אור השלם

1. מִכֹּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כזית וכו׳ בבשר הפורש מן החי בין בעצם:

מוסף רש״י

יחור. נוף (לעיל קכח:). **ר׳ יהודה מטהר.** דאמרי ממוכר הוא (שם).

הזרוע והלחיים. בארץ ובחולה לארץ. [9]משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקט להו: **בפני הבית.** בעודו קיים: חולין אינן חייבין בחזה ושוק אלא קדשים לחולייהו: **ואתן אותם.** בחזה ושוק כתיב. אותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין ולא דבר אחר: **כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן.** הרי הן כמקדיש עליה ואבנים לדמיהם ואין בהן קדושת הגוף ואם נפדו הרי הן כחולין גמורים וחייבים בבכורה אם ילדו בכור הרי הוא קדוש וכל זמן שלא נפדו לא כדאמר בבכורות פ"ב (דף יד.) קסבר הא תנא קדושת דמים מדחה מן הבכורה דאין קדושה חלה על קדושה: **וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונם.** מה שאין כן במקדיש תמימים ונסתאבו ופדאן דאמרי' בבכורות (דף טו.) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר[ג] בפסולי המוקדשין לאחר פדיונן הכתוב מדבר מדאיצטריך קרא למימר בהו הטמא והטהור יאכלנו[ג] וכתיב תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לבלבך בשר ולא חלב וולדן דתמימים שנסתאבו ונפדו תנן במתניתין דאסור בבכורות (דף יד.) מוקמינן כגון דאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו בין ריסא דקתני מותר בין סיפא דקתני אסור: **ויוצאין לחולין.** ע"י פדיונן להיות כחולין גמורים אפילו ליגזז וליעבד מה שאין כן בקדש הקדשן את מומן כדלקמן במתניתין: **והשוחטן בחוץ פטור.** ואילו בקדש הקדשן את מומן תנן מתניתין לקמן דחייב אם שחט בחוץ קודש פדיונו ואע"ג דאינן דאויים לפתח אהל מועד דהא בעלי מומין נינהו ותנן (זבחים דף קיב.) הרואי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ושאינו רואי בפנים אין חייבין עליו בחוץ הא מוקמינן לה בבכורות (דף טז.) בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו הילכך הואיל ובפנים לא ירדו חייבין עליהן בחוץ. וכולה הך מתני' מיתניא בבכורות בפרק שני (דף יד.) והתם תני לה משום בכורות והכא תני לה משום מתנות: **ואין עושין תמורה.** אפילו קודש פדיון. ובבכורות (יד:) מפרש טעמא טוב מעיקרו עושה תמורה ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה: **ואם מתו יפדו.** ואע"פ שאינם רואים אלא לכלבים ואין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כדפרישית לעיל ואכלת ולא לכלבך ה"מ בקדשים שקדם הקדשן את מומן אבל הני כדיקלא בעלמא ניהו ולא נחת להו קדושת הגוף ועוד אשמועינן דלא בעינן העמדה והערכה וקסבר קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה דכתיב בפדיון קדשים שנסתאבו לאחר כך והעמיד את הבהמה (ויקרא כז) וכיון דמתה אי אפשר להעמידה: **חוץ מן הבכור והמעשר.** דאע"ג שקדם מומן להקדשן חלה עליהם קדושה גמורה לכל דבריהם אלא שאין כשרים ליקרב דבכור ברחם תלה רחמנא לא שנא תם ולא שנא בעל מום קדיש תם קרב ובעל מום נאכל לכהן כדילפינן בבכורות (דף כח.) ובשרם יהיה לך [במדבר יח] בשרם תרי משמע לימד על בכור בעל מום שמתנה לכהן ומעשר בהמה נמי כתיב ביה (ויקרא כז) העשירי יהיה קדש לא יבקר בין טוב לרע טוב היינו תם רע היינו בעל מום: **או מום עובר קודם להקדשן.** דמום עובר כמאן דליתיה דמי: **פטורין מן הבכורה.** ואע"פ שנפדו ויצאו לחולין להיתר אכילה פטורין מן הבכורה אם ילדו דכתיב בהו (דברים יב) כצבי וכאיל וצבי ואיל פטורים מן הבכורה דהא בקר וצאן כתיב [שם טו]: **ומן המעשרות.** זרוע ולחיים וקיבה דאין נוהגין בצבי ואיל דכתיב (שם יח) אם שה: **ואין יוצאין לחולין.** בפדיון: **ליגזז וליעבד.** כדפרישית לעיל תזבח ואכלת אין בהן אלא היתר זביחה ואכילה בלבד אבל גיזה ועבודה לא: **וולדן וחלבן אסור.** בבכורות (דף יד.) מוקי לה דאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו דאי איעבר ואתיליד לאחר פדיונו ולד צבי ואיל הוא ואם נולד לפני פדיונו מאי איריא הני אפילו קדש מומם להקדשן נמי וולדן לפני פדיונן אסור: **והשוחטן בחוץ חייב.** כדפרישית לעיל דבוקין שבעין וקודם פדיונן: **ועושין תמורה.** קודם פדיונן דכתיב (ויקרא כז) טוב בערך או רע בטוב: **מתו.** מעצמן: **יקברו.** או משום דבעינן העמדה והערכה או משום דאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים: **גמ' הוה אמינא קדשים חייבין במתנות.** מקל וחומר מחולין כדאמרן במתניתין והיכי מצינן למימר הכי הא איכא למפרך בהאי ק"ו מה לחולין כו' וקרא למה לי: בכור אינו נוהג במוקדשים דבקרבן ולאחר כתיב (דברים טו) ולא הקדש ועוד תקדים כתיב (שם) ולא שכבר קדוש: **תיתי מזכריים.** כלומר אי לאו אותם דקרא הוה אמינא תיתי בק"ו מזכריים דחולין דליכא למיפרך בהו שכן חייבין בבכורה שאין יולדין: דאשית הגז אינו נוהג במוקדשים דהא לאו בני גיזה נינהו דכתיב (שם יח) גז צאנך ולא הקדש: דאשית הגז כל השנה כשהוא גוזז לאנו נותן לכהן דבר מועט כדמפרש לקמן (דף קלה.) שיעורא וקרי ליה דאשית [דברים יח] כי היכי דקרי תרומה (שם) דאשית דגנך: תייסים זכרים אין בהם לא בכורה ולא דאשית הגז ואי לאו אותם מחייבינן מתנות בקדשים מק"ו מתייסים חולין: מעשר בהמה אינו במוקדשין דכתיב [ויקרא כז] יהיה קדש ולא שכבר קדוש בפ"ב דבכורות (דף נג.) הילכך לא אתי בק"ו דאיכא למיפרך תאמר במוקדשין שאין נכנסין לדיר להתעשר: **מוקנים.** אי לאו אותם הוה מייתינן ליה מק"ו מתייסים זקנים דחולין שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להכנס לדיר: **מה לזקנים.** תייסים זקנים דחולין בדין הוא שהן חייבין במתנות: **שכן נכנסו כבר לדיר להתעשר.** תאמר בקדשים שלא נכנסו כבר לדיר להתעשר. ומהדר אי לאו אותם הוה מייתינן להו בק"ו מלקוח ויתום. הלקוח פטור ממעשר בהמה אם לקח עשרה טלאים מן השוק פטור מלעשר דבקרבן ולאחר אמר רחמנא והיתום שמתה אמו בשעת לידה כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים כדאמר בהשוחטו [לעיל לח:] פטור ממעשר בהמה דאינו רואי לקדש דכתיב [ויקרא כב] תחת אמו פרט ליתום וילפינן מעשר בהמה מיניה בפ"ב דבכורות (מז.) ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר נאמר כאן תחת אמו ונאמר להלן [ויקרא כז] תחת השבט מה כאן פרט לכל השמות הללו כלאים ונדמה ויולא דופן ויתום דכולהו מיעטי מהאי קרא דשור או כשב [שם כב] אף להלן לענין מעשר פרט לכל השמות הללו אע"ג דבעל מום נכנס לדיר להתעשר אלו אין נכנסים: ה"ג **במינן קאמרת קדשים נמי במינן.** כגון חולין נכנסין לדיר הילכך אי לאו אותם אתי בק"ו: **מה קדשים שאין חייבים במתנות.** דהא ממעטינן להו מאותם דכתיב גבי חזה ושוק ולא מתנות: **אמר קרא.** במתנות חולין זה יהיה דבר זה נוהג בחולין ואין חזה ושוק נוהגין בהן: בחזה ושוק כתיבא תנופה לפני ה': **אי אכראי.** חוץ לעזרה:

הזרוע והלחיים. תלמוד לומר **ואתן אותם.** ואי לאו קל וחומר לא הוה צריך קרא אע"ג דסתמא כתיב בין בחולין בין במוקדשים דה"א דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בחולין דכתיב לעיל מהאי קרא דגבך תירושך ויצהרך וגו' גז צאנך ודאשית הגז אינו נוהג במוקדשין כדאמר לקמן פרק ראשית הגז (דף קלה.):

הזרוע והלחיים [8]והקבה נוהגין בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית [9]בחולין אבל לא במוקדשין שהיה בדין ומה אם החולין שאינן חייבים בחזה ושוק חייבים במתנות קדשים שחייבים בחזה ושוק אינו דין שחייבים במתנות ת"ל [1]ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם אין לו אלא מה שאמור בענין [6]כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין [3]בבכורה [7]ובמתנות [8]ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד [10]וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן [11]והשוחטן בחוץ פטור [12]ואין עושין תמורה [13]ואם מתו יפדו [14]חוץ מן הבכור ומן המעשר [2]כל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר קודם להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ חייב [15]ועושין תמורה ואם מתו יקברו: **גמ'** טעמא דכתב רחמנא אותם הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבין במתנות איכא למיפרך מה לחולין שכן חייבין בבכורה תיתי מזכרים מה לזכרים שכן חייבין בראשית הגז מתיישים מה לתיישים שכן נכנסין לדיר להתעשר מזקנים מה לזקנים שכן נכנסו לדיר להתעשר מלקוח ויתום מה ללקוח ויתום שכן נכנסין במינן לדיר להתעשר במינן קאמרת קדשים נמי במינן נכנסין לדיר להתעשר ויהיו חולין חייבין בחזה ושוק מקל וחומר ומה קדשים שאין חייבים במתנות חייבין בחזה ושוק חולין שחייבין במתנות אינו דין שחייבין בחזה ושוק אמר קרא [2]וזה יהיה משפט הכהנים זה אין מידי אחרינא לא אלא טעמא דכתב רחמנא זה הא לאו הכי הוה אמינא חולין חייבין בחזה ושוק והא בעי תנופה היכא לינופינהו אי אבראי [3]לפני ה' כתיב אי

מסורת הש"ם

ח) בכורות יד. [מתורה י. לג:], ט) [דברים יב], ג) [שם],

גליון הש"ם

רש"י ד"ה הזרוע והלחיים וכו' משום דבעי וכו'. עי' לקמן דף קלה ע"ב כרש"י ד"ה לכך מראשית הגז:

מוסף רש"י

שקדם מום קבוע להקדשן. שהיה לפם מום קבוע והקדשן להמכר ולהביא מדמיהם קרבן למזבח (בכורות יד.). **חייבין בבכורה.** לאחר פדיונן אם ילדו (שם) אם נקבות הן ולאחר פדיונן ביכרו (תמורה י:). **ובמתנות.** זרוע ולחיים וקיבה כחולין גמורים (בכורות יד.). **ויוצאין לחולין.** בפדיונן לגמרי ליגזז וליעבד כחולין גרידי, משום דמעיקרא לא חיילא עלייהו קדושה ממורה (שם). **וולדן מותר.** אפילו איעבר קודם פדיונן ואתיליד לאחר פדיונן (תמורה לג:). **והשוחטן בחוץ פטור.** אפילו קודם פדיון, דאפילו הוי מומן קל כגון דוקין שבעין, דלגבי קדשים מיתחייב השוחטו בחוץ, הכא פטור משום דלא חלה עליהן מתחילה קדושה כל כך (בכורות שם). **ואם מתו.** קודם פדיון, **יפדו.** להאכילן לכלבים, דאין קדושתן חמורה ומו קמ"ל דגרעי משאר קדשים שאין נפדין אלא חיין שיוכלו לעמוד בפני הכהן בשעת הערכתן, דכתיב והעמיד את הבהמה והדר והעריך הכהן וגו' (שם). **חוץ מן הבכור והמעשר.** שאפילו במומן חלה עליהן קדושה ממורה, דבכור רחם מקדשו ומעשר כתיב לא יבקר בין טוב לרע, דמשמע בין תם בין בעל מום קדוש, טוב תם רע בעל מום (שם). **או מום עובר.** כמאן דליתיה דמי וחלה עליהן קדושה (שם). ואין יוצאין דברי'. שאפילו לאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה (שם). **וולדן וחלבן אסור כו'.** מפרש בגמרא כשנתעברו קודם פדיונן וילדו לאחר פדיונן (שם). **והשוחטן בחוץ.** קודם פדיונן, **חייב.** כרת, וגמרא מפרש בדוקין שבעין דרחוין הן לפנים ואליבא דר' עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו, אבל בשאר מומין לא דאמרינן במסכת יומא (סג:). הלכו להאל מועד חייבין עליו אי לא לא (שם). **יקברו.** ואין נפדין דבעי העמדה והערכה (שם).

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' ו סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף כא:

ב) ב מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יט:

ג) ג מיי' פ"ה מהלכות בכורות הל' מ:

ד) ד מיי' פ"ט מהלכות בכורים הל' כ:

ה) ה מיי' פ"ו מהלכות מעילה הל' ט:

ו) ו מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הל' יא:

ז) ז מיי' פי"ח מהלכות מעשה קרבנות הל' ו:

ח) ח מיי' פ"ו מהלכות תמורה הל' יג:

ט) ט מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הל' יא:

י) י מיי' פ"ו מהלכות מעילה הל' ט:

כ) [פ"ה מהלכות בכורות הלכה מ]:

ל) [מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ד]:

תורה אור השלם

1. כִּי אֶת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לָקָחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם וָאֶתְּנָה אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחָק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא ז לד

2. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה: דברים יח ג

3. יָדָיו תְּבִיאֻנָּה אֵת אִשֵּׁי יְיָ אֶת הַחֵלֶב עַל הַחָזֶה יְבִיאֻנוּ אֵת הַחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ז ל

אי אגואי הא קא מעייל חולין בעזרה. משום דכל חולין מדאורייתא אסור להביא בעזרה וכן אמר בהמוכר את הספינה (ב"מ דף פח:) גבי בכורים ולא מסתבר דהתם אגוזלות דמייתי בהדייהו קפיד דאפשר דמתני עלייהו ומביאם נדבה וכן בפ' התודה (מנחות דף פ:) גבי תודה שנתערבה בתמורות קאמר ולייתי לחם כו' הא קא מכנים חולין לעזרה ומדקאמר שאין לה תקנה ש"מ הוי מדאורייתא [3] ותימה דבפ' כל התדיר (זבחים דף 5:) אמרינן ובכולן הכהנים רשאים לשנות באכילתן ולאוכלן לוויין שלוקין ומבושלים ולתת לתוכן תבלין של חולין ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא:) יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע ונראה דדוקא חזה ושוק וכן בכורים דדרך קדושה מייתי להו דעביד בהו תנופה וכן לחם לצורך תודה שהוא הכשר קרבן יש קפידא טפי בהבאתה בעזרה שלא לצורך [1]:

ואב"א משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעין. ולהאי לישנא אייתר וזה יהיה לכדאמר לקמן בסמוך שמתנות דין ואין חזה ושוק דין ולישנא קמא איכא למימר דתרתי שמע מינה ודרש בסמוך מדכתביה אלא משפט דמשמע זה משפט וזה אין משפט ואיכא דין הני תרי לישני דלהאי לישנא דאין לו תובעין נהי דאין יכול לתובעו בדיינין בדיני שמים מיהא מיחייב ולישנא קמא דדרש ליה מוזה אפילו בדיני שמים נמי לא מיחייב:

מנין שאין נותנין מתנות לכהן ע"ה כו'. היינו דווקא כשיש כהן חבר אבל אי ליכא כהן חבר אלא ע"ה יתנו לו ואל ימתין עד שיזדמן לו חבר כדתנן במסכת חלה (פ"ד מ"ט) אלו נותנין לכל מי שירצה החרמים והבכורות ופדיון הבן ופטר חמור והזרוע והלחיים והקיבה וראשית הגז כו' ואין לפרש לכל כהן בין לאנשי משמר בין לשאר כהנים דהא בירושלמי בפרק שתי נשים קאמר דיש מהן ניתנין לכל כהן ויש מהן ניתנין לאנשי משמר א"כ ע"כ לכל כהן דקאמר היינו בין כהן חבר בין כהן ע"ה והיינו היכא דליכא חבר או איכא ואין רוצה לקבל כדפרישית ברישא כל הבשר (לעיל דף קד:) אבל אין לתרץ דרבי שמואל בר נחמני דהכא כרבי יהודה דגרסינן בירושלמי ר' יהודה אומר אין נותנין אותה אלא לחבר דהתם אבכורים קאי אדאסר בבכורים: **וכשיחזור** לביתו ישלם. ולישנא בתרא דקאמר משום דהוי ממון שאין לו תובעין פריך שפיר דישלם משמע שיכול להוציאו בדיינין ולישנא קמא נמי דפטר משום דכתיב זה פרכינן דכיון דבמתנות פטור משום דכתיב זה מסברא אין לנו לחלק בין מתנות ללקט שכחה ופאה ולקמן בפרקין (דף קלד.) פריך מספק לקט דחייב משום עני ורש הלדיקו להא דאמר אין ספק מתנות לכהן: **אמר** רבא גרס ולא גרסינן אמר ליה רבא דהוה משמע דלרב חסדא דבר ואם כן מאי קאמר לבסוף מדת חסידות שנו כאן הלא כבר שמע התירוץ ולמה חזר ואמר רב חסדא אלא רבא שמע בבית המדרש הקשיא והתירוץ בשם רב חסדא אריבא והשיב להם דאריבא לא שייך לשנויי ולא לאותיב מיניה אלא מסיפא הוקשה לרב חסדא ועל זה תירץ רב חסדא וי"ס שכתוב בהן ואמר רב חסדא בוי"ו בסוף מילתיה דרבא וכן משמע דאי לרב חסדא הוה מדבר לא היה אומר ואת אמרת אלא ומר אמר מדת חסידות שנו כאן: **תנא** תני ישלם ואת אמרת כו'. וא"ת והאמר בפרק קמא דב"ק (דף ז.) א"ל אביי מי כתיב ישולם ישלם כתיב מדעתו ואמר נמי פרק הפועלים (ב"מ דף לא.) [2] גבי חוסס פי פרה ודש בה לוקה ומשלם ארבעה קבין לפרה כו' ובעי למימר משלם לאת ידי שמים ולישנא קמא דלעיל דפטור אפילו לאת ידי שמים פריך שפיר ומיהו להוה לישנא נמי דאין לו תובעין דחייב לאת ידי שמים איכא למימר דהיינו דוקא במזיק מתנות כהונה או אכלן שלקחן באיסור אבל הכא שלקחן בהיתר שהיה אז עני אפילו לאת ידי שמים לא מחייב להכי פריך שפיר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן ולא מחייב אפילו לאת ידי שמים ומיהו בסמוך קשה דקאמר טעמא דעני הא עשיר חייב ומאי קשיא אימא עני פטור אפילו מלאת ידי שמים אבל עשיר חייב א] ומפר"ת דה"ק תנא תני ישלם לרבי אליעזר ורבנן פליגי עליה ואת אמרת מדת חסידות כו' דעל מדת חסידות לא הוי פליגי רבנן:

אין לך בהן אלא משעת הרמה. ואם תאמר והא קרא לא לאחר הרמה איירי אלא בעתיד ליתרם דמפקינן מיניה בפרק [אלו] הנשרפים (סנהדרין דף פג.) דטבל במיתה חלול חלול מתרומה דדרים לא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר ויש לומר דהכא דרש מדסמך ירימו אבל לה' לומר לך שאין לגבוה בהן אלא משעת הרמה אי נמי משום דקאי אקרא דסמיך ליה ואיש כי יאכל קודש דאיירי לאחר הרמה:

אי אגואי קא [6]מעייל חולין לעזרה הלכך לא אפשר אלא זה למה לי לכדרב חסדא דאמר רב חסדא [8]המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם גופא אמר רב חסדא [3]המזיק מתנות כהונה [9]או שאכלן פטור מלשלם מאי טעמא איבעית אימא דכתיב זה ואיבעית אימא משום דהו"ל ממון שאין לו תובעים מיתיבי [1]וזה יהיה משפט הכהנים מלמד שהמתנות דין למאי הלכתא לאו להוציאן בדיינין לא לחולקן בדיינין וכדרב שמואל בר נחמני [3]דאמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [2]מנין שאין נותנין [6] [9]מתנה לכהן ע"ה שנאמר [2]ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת [7]לכהנים וללוים למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנת ת"ש ר' יהודה בן בתירא אומר משפט מלמד שהמתנות דין יכול אפי' חזה ושוק דין ת"ל זה למאי אילימא לחולקו בדיינין אטו חזה ושוק לאו בדיינין מיחלקו אלא לאו להוציא בדיינין הכא במאי עסקינן דאתו לידיה אי דאתו לידיה מאי למימרא דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא [9]מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין תא שמע [1]בעל הבית שהיה עובר ממקום למקום וצריך ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני נוטל ולכשיחזור ישלם דברי רבי אליעזר אמר רב חסדא [7]מדת חסידות שנו כאן אמר רבא תני ישלם ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן ועוד מדרבי אליעזר ליקום וליתוב אלא מסיפא וחכמים אומרים [2]עני היה באותה שעה טעמא דעני הא עשיר משלם אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן תא שמע מנין לבעל הבית שאכל פירותיו טבלים וכן לוי שאכל מעשרותיו טבלים מנין דשפטור מן התשלומין ת"ל [3]ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו אין לך בהן אלא משעת הרמה ואילך הא משעת הרמה ואילך מיהא משלם אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן הכא נמי דאתו

קא מעייל חולין לעזרה. מידי דלא איתעביד ביה צורך גבוה: **המזיק מתנות כהונה.** קודש שנתנו לכהן השליכם לאור או ליס: **דכתיב בהו זה.** דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין: **שאין לו תובעים.** אין לו בעלים שיוכלו לתובעו בדין שהוא יכול לומר לו לכהן אחר אני נותנן ולא לך: **משפט מלמד שהמתנות דין.** דיינין מזקקין להן להוציאן בדיינין. אלמא כהן ראשון התובענו מוציאן מידו וקשיא לרב חסדא דאמר דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעין הוא: **לחולקן בדיינין.** דיינין אומרים לו לישראל זה תן המתנות שהוא חבר ואל תתן לזה שהוא עם הארץ: **ויאמר לעם.** ביהושפט כתיב בדברי הימים. סיפיה דקרא למען יחזקו בתורת ה': **מנת.** חלק כהונה: **אטו חזה ושוק מי לא בדיינין מיחלקו.** כלום היה יכול לתתם לכהן עם הארץ והא מנת נינהו: **אלא לאו להוציאו בדיינין.** אלמא דממון שאין לו תובעין הוא משום הכי ממעטו חזה ושוק דכיון דלכפרה ולרצוי בא לא שכיח דמעכבי: **הכא במאי עסקינן דאתו לידיה.** דלכהן ליה ממון שאין לו תובעין שכבר זכה זה בהן ודמי כמאן דגזל מיניה גלימיה: **ופריך אי דאתו לידיה.** דלכהן מאי למימרא פשיטא דיכול להוציאו בדיינין. וקמהדר דאתו לידיה בטבלייהו הכהמה שלימה היתה מונחת אצלו וזכה במתנות מן ההפקר: **כמי שהורמו דמיין.** וזכה בהן. במתנות ששוים לכל הכהנים מהני זכייה אם קדם אבל חזה ושוק אינו אלא לאותו בית אב ולא מהני: **בעל הבית.** עשיר שהיה עובר ממקום למקום: **ולריך ליטול כו'.** ונלרך למזונות נוטל לקט כשאר עניים הואיל שעכשיו עני הוא: **וכשיחזור ישלם.** אלמא כל מידי דחייביה רחמנא למיתב לעניים הכא ראשון יכול לתובעו והוא הדין למתנות כהונה: **מדת חסידות שנו כאן.** אם חסיד הוא ישלם: **תנא תני ישלם.** דמשמע על כרחו ואת אמרת כו': **ועוד.** מי סברת מדרבי אליעזר קמותיב דמשני דמיקמי למימר דרב חסדא משני עלה מדת חסידות שנו כאן אלא מדרבנן מותיב ועלה משני רב חסדא מדת חסידות [8] (שנו כו': **כאן.** הא) דקתני עני היה באותה שעה דמשמע דתידוק מינה דעשיר בעי שלומי לאו בדיינין קאמר אלא אם חסיד הוא צריך לשלם לגאת ידי שמים: **וכן לוי שאכל מעשרותיו טבלים.** שלא הפרים תרומת מעשר: **אם קדשי בני ישראל אשר ירימו לה' אין לך בהן אלא משעת הרמה** הכי גרסינן ליה בתוספתא [9]: לאתו

מסורת הש"ם

יא א מיי' פ"ט מהל' כלים הל' יד סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא [סעי' טו] וסעיף לא:

יב ב [מיי' פ"ו מהלכות תרומות הלכה ב] טוש"ע שם סעיף ז:

יג ג מיי' פ"ט מהלכות מתנות עניים הל' טו טוש"ע י"ד סי' רנג סעיף ד:

יד ד מיי' פ"א מהל' מעשר הל' ה:

שיטה מקובצת

[1] מתנה לכהן ע"ה. נ"ב ע' תוס' מנחות דף י"ח ע"ב: [2] ותימה דבפ' כל התדיר. נ"ב ע' תוס' מנחות דף פ ע"ב:

[3] [נ"ב פא: מנחות מח. פ: פא. קו. זבחים עז.], [4] [לקמן קלא: קלב.], [5] סנהדרין 5:, [6] [ל"ל הכהנים והלויים], [7] [קדושין נח: נדרים פה. נ"ב קכג: מכות כ. בכורות יח.], [8] פאה פ"ה מ"ד, [9] [ב"מ נב:], [10] [ל"ל שנו כאן הא], [11] [נ"ב ע"ג דמ"ש ה"ר], [12] [וע"ע תוס' פסחים סו: ד"ה מביאה וב"ב פא: ד"ה ודילמא ומנחות כא: ד"ה חולין ולף פ: ד"ה וכי ותמורה כג. ד"ה אוכלין וזבחים עז. ד"ה וחולין], [13] ע"ש תוס' ד"ה בבא,

תורה אור השלם

1. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה:
דברים יח ג

2. וַיֹּאמֶר לָעָם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם לָתֵת מְנָת הַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם לְמַעַן יֶחֱזְקוּ בְּתוֹרַת יְיָ:
דברי הימים ב לא ד

3. וְלֹא יְחַלְּלוּ אֵת קֹדֶשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיְיָ: ויקרא כב טו

גליון הש"ם

גמ' **או שאכלן פטור.** עי' לקמן דף קלו ע"ב תוס' ד"ה עד: **שם** מתנה לכהן ע"ה. עי' מנחות דף יא ע"ב תוס' ד"ה מודה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה תנא תני וכו' אבל עשיר חייב ומפר"ת וכו'. נ"ב עי' שו"ת רמ"א סי' ק"ז:

דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין. ומשעת הרמה ואילך היינו מכי אתו לידיה אפילו בטבלייהו וא"ת אמאי לא משני דפשטא דברייתא דקתני פטור מן התשלומין היינו דאתו ליד כהן בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ומש"ה פטור דאין לו לכהן אלא משעת הרמה ממש והוה ניחא טפי דהוי לשון הרמה דוקא וי"ל דאי הוה מוקי לה הכי אז לא היה חדוש הדיוק כלל הא משעת הרמה ואילך משלם דהא פשיטא דמשלם כיון דאתו ליד כהן והורמו אבל השתא עיקר הברייתא משמיענו דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור ודיוקא קמ"ל דאע"ג דאתו לידיה [א] בטבלייהו חייב דכמי שהורמו דמיין:

שאני התם דקא משתרשי ליה. דבמקום זה הניח לו המלך שאר ממון ואם תאמר מתנות כהונה כשאכלם משתרשי ליה שבמקום זה לא אכל דבר אחר ואמאי פטור וי"ל דלא דמי לאנסו בית המלך גרנו דתתיהן לא נקח משלו אבל באכלו אפשר דלא משתרשי ליה שהיה מתענה:

הכי גרסי' בפ' ר"ח שבעה נכסי כהן. ולא חשיב הכא כל כ"ד מתנות כהונה דחשיב לקמן בפירקין (דף קלג:) דלא חשיב הכא אלא הנך דאסורים לזרים והם ממון כהן והא דחשיב מתנות אע"פ שמותרות לזרים משום דטבלי ודמו לתרומה כדאמר לקמן (קלב:) אע"ג דלית הלכתא הכי היינו דלא הוי כאוכל טבלים אבל מ"מ איסורא איכא לאכול מבהמה שלא הורמה מתנותיה א"נ לא חשיב אלא מידי דבר אכילה והא דלא חשיב בכור משום דאכתי לאו בר אכילה הוא שצריך שחיטה: **מעשר עני** המתחלק בתוך הבית. דוקא נקט המתחלק בתוך הבית דשני דיני מעשר הם אחד מתחלק חוץ הבית ואחד מתחלק בתוך הגרנות כדמשמע בפ"ב דנדרים (דף פד:) ואותו המתחלק בתוך הגרנות אין לבעלים בו טובת הנאה אלא באותו המתחלק בתוך הבית ובספרי מפרש להו מקראי כתוב אחד אומר מקלה שלש שנים תוליא את כל מעשר תבואתך והנחת אלמנה צריך להניחו בגורן ובאין עניים ונוטלין אותו וכתוב אחד אומר כי תכלה לעשר וגו' ונתת ללוי וגו' אלמנה בתוך הבית מחלקו מדכתיב [ב] והנחת הא כילד עד הפסח שהוא זמן גשמים ואם מניחו בחוץ נפסד מחלקו בתוך ביתו וזה מעשר עני המתחלק בתוך הבית מכאן ואילך שהוא ימי הקיץ מניחו בחוץ בגרנות ועניים באים ונוטלין אותו: **יש** בו טובת הנאה **לבעלים.** נראה דדבר שיש בו טובת הנאה לבעלים אפילו בא עני ולקחו מוליאין מידו ודבר שאין בו טובת הנאה לבעלים לקחו אין מוליאין מידו ומיהו אם לא לקחו ובא עני ושאלו ממנו אם יראה לא יתן לו דקרי ליה לעיל ממון שאין לו תובעין ואם היה צריך ליתנו לתובעו א"כ הוי יש לו תובעין: **גמר** אחריך אחריך מזית. ואע"ג דאמטוריכו למכתב ולא הוי מופנה גלוי מילתא בעלמא הוא דכמו שיש בזה אחריך פאה ה"נ יש בזה אחריך פאה ולאו ג"ש ממש היא אי נמי מדכתיב שכחה בלשון אחריך ש"מ לג"ש אתא וע"ע למה לא גמרינן בג"ש דאחריך דלהוי פרט בזית כמו בכרם ומהי דלעניין עוללות לא אפשר למילף בגילון דלא שייך ביה איזהו עוללות כל שאין לו לא כתף ולא נטף: כגון

דאתו לידיה. דכהן: **בטבלייהו.** שהופקד הטבל אצלו: **כמי שהורמו דמיין.** זכה בהם מן ההפקר שהרי קדש. ל"א שמסר לו את הטבל לזכות בתרומה שבו: **אם בחובו.** שהיה חייב לו דבר קצוב ממון: **חייב לעשר.** ממקום אחר וליתן לכהן שהרי הוא כמוכר: **ואם באנפרות.** בהפסד ועל חנם פטור מלעשר. קתני מיהת אם בחובו חייב לעשר אלמא יש לו תובענין דאי לאו דינא הוא שישלם לו על כרחו מאי חיוב מצוה איכא הא לא פש גביה מידי: **שאני התם דקא משתרשי ליה.** התם לאו בהוצאה בדיינין תנן בה אלא חיובא בעלמא כשאר חיובי מעשרות וחיובא ודאי איכא עליה דהא משתרשי ליה כלומר משתכר הוא בה שהרי היה צריך לפרוע מעות: **א"ל.** לטבח: **מכור לי בני מעיה.** בני מעיה של פרה זו: **והיו בהן מתנות.** הקבה: **נותן.** לוקח זה לכהן: **ואין.** המוכר מנכה לו לנוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקבה: **נקח הימנו במשקל.** הליטרא כך וכך ושקל לו הקבה: **נותן.** לו לוקח לכהן שהרי הגזל אצלו וצריך להשיב: **והטבח יצא לו מן הדמים.** על כרחו שמכר דבר שאינו שלו: **ואמאי.** נותנן לכהן ליהוי כמזיק כו': **משעה נכסי כהן.** לא ידעתי היכן שנויה ובספרים אינה כתובה בשום ומוצא אני ט"ו מתנות כהונה שכולן נכסי כהן לעשות בהן כל צרכיו התרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי והחלה והבכורים ולחיים הגז ומתנות של חולין ושל קדשים והקרן והחומש של גזל הגר ושדה אחוזה ושדה חרמים ובכור בעל מום ופדיון הבן ופדיון פטר חמור וערלה בעיני שכולן שנויים בה וחשיב תרומה ותרומת מעשר והדמאי וחלה כחדא דכולהו תרומה נינהו ובכור ופדיון הבן ופדיון פטר חמור כחדא וקרן וחומש דגזל הגר חדא וכולהו הנך מתנה לכהן הן ולקמן בפירקין (דף קלג:) חשיב כל כ"ד מתנות כהונה. הגוזל את הגר ונשבע לו ומת הגר ואח"כ הודה ונשבע לשקר דאמר רחמנא ואם אין לאיש גואל וגו' וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים אלא זהו גר שמת ואין לו יורשין וכתיב האשם המושב לה' לכהן ותניא בפרק הגוזל בב"ק (דף קי.) האשם זה קרן המושב זה חומש דגבי נשבע לשקר בפקדון או בגזל כתיב ביה חומש בין בגוזל חבירו בפרשת ויקרא [ה] בין בגזל הגר בפרשת נשא: **למה אמרו.** למאי הלכתא: **וס"ת.** אע"פ שאינו לאכילה ולא לדבר [ג] שיבא לידי אכילה. ולבי מגמגם למאי תנייה הואיל ותנא לאפי' בהמה טמאה לוקח מהן: **חטיף מתנאה.** כשהיו התינוקות מוליכין הזרוע והלחיים והקבה לכהן חוטפם מידיהם: **לא מספייה.** לא די דכשהוא שוחט את בהמתו אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אחר: **אלא מיחטף ומי חטיף.** בתמיה: **ורב.** מאי דעתיה דאמר לא מספייה דלא שקלינן מינייה דמשמע שהיינו יכולין לכופו לכך ומנענין אנו: **אי איקרו עם נשקול מינייה.** דהא מאת העם מאת זובחי הזבח כתיב (דברים יח) ואי לא איקרו עם רחמנא פטריה ומאי טיבותא עבדינן גבייהו: **מספקא ליה.** לרב ומשום ספיקא פטר ליה דהמוליא מחבירו עליו הראיה: **להא שמעתא.** דרב דמספקא ליה: **ד' מתנות עניים.** הנהנות בכרם ואלו הן: **הפרט והעוללות.** דכתיב (ויקרא יט) וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט ובמס' פאה (פ"ז מ"ד) מפורש איזו היא עוללות כל שאין לה לא כתף ולא נטף: והשכחה

דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין [א] **הרי שאנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב לעשר אם** [ב] **באנפרות פטור מלעשר שאני התם דקא משתרשי ליה תא שמע** [ג] **אמר לו מכור לי בני מעיה של פרה והיה בהן מתנות כהונה נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים לקח הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן שאני התם דאיתנהו בעיניהו ת"ש תשעה נכסי כהן תרומה ותרומת מעשר וחלה ראשית הגז ומתנות והדמאי והבכורים והקרן והחומש למאי לאו להוציאן בדיינין לא** [ד] **לכדתנן למה אמרו נכסי כהן** [ה] **שקונה בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ובעל חוב נוטלן בחובו ואשה בכתובתה וספר תורה ההוא ליואה דהוה חטף מתנתא אתו אמרו ליה לרב אמר להו לא מסתייה דלא שקלינן מיניה אלא מיחטף נמי חטיף ורב** [ו] **אי איקרו עם משקל נמי לשקול מינייהו אי לא איקרו עם רחמנא פטרינהו** [ז] **מספקא ליה אי איקרו עם אי לא איקרו עם יתיב רב פפא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב אידי בר אבין לרב פפא** [ח] **ארבע** [ד] **מתנות עניים שבכרם הפרט והעוללות והשכחה והפאה ושלש שבתבואה הלקט והשכחה והפאה שנים שבאילן השכחה והפאה** [ה] **כולן אין בהם טובת הנאה לבעלים ואפילו עני שבישראל מוציאין מידו** [ו] **מעשר עני המתחלק בתוך ביתו יש בו טובת הנאה לבעלים ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותן** [ז] **(מידו) לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי ארבע מתנות שבכרם הפרט והעוללות והשכחה והפאה דכתיב** [1] **וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט וכתיב** [2] **כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך אמר ר' לוי אחריך זו שכחה פאה גמר אחריך אחריך מזית דכתיב** [3] **כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך ותנא דבי ר' ישמעאל שלא תטול תפארתו ממנו שלשה שבתבואה הלקט**

השכחה

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה י]:

טז ב מיי' פ"ד מהל' בכורים הל' י"ד ופ"ח מהל' בכורות הל' ג סמג עשין קמב ריש טוש"ע י"ד סי' סא סעיף יג וסי' שו סעיף ו:

יז ג מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' מ טוש"ע י"ד סי' סא סעיף כג:

יז ד מיי' פ"א מהלכות מתנות עניים הל' ז:

יח ה מיי' שם הלכה ח:

ו מיי' שם פ"ו הל' י:

שיטה מקובצת

א] בטבלייהו חייב דכמי שהורמו דמיין ועוד י"ל דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין הלכך אם אכלן אחר הרמה חייב שכבר זכה בהן הכהן ואם קודם הרמה פטור דגזירת הכתוב דאין לו בהן אלא משעת הרמה ואילך עד שהוברר חלק של כהן ומיהו אחר הרמה אהניא הא דאתא לידיה שזכה בהן הכהן וממונו הוא. הרא"ש ז"ל:

מסורת הש"ס

א) [גיטין מד.], ב) [פי' בפוקח אם עובד כוכבים בפוגם שלא כדין. עיין ועי' בפרש"י], ג) [קנ"ב], ד) בכורים פ"ג מי"ב, ה) תוספתא דפאה פ"ב ה"ג, ו) רש"ל מ"ז, ז) ל"ל שנשבע. רש"ל, ח) [במדבר ה], ט) [ב"ק קט.], י) [במדבר ה], כ) [שם], ל) בס"א: לשכר, מ) ל"ל ונתת,

תורה אור השלם

1. וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקָּט לָעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא יט י

2. כִּי תִבְצֹר כַּרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה:
דברים כד כא

3. כִּי תַחְבֹּט זֵיתֶךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה:
דברים כד כ

גליון הש"ם

גמ' אי איקרו עם. עי' שבועות דף יד ע"א תוס' ד"ה כולן:

מוסף רש"י

חייב לעשר. עליה, דהוי כמוכר (גיטין מד.). **נותנן.** לוקח, לכהן. **ואין** הטבח מנכה לו כלום, לפי שלא מכר לו את המתנות מקמתא (לקמן קלח: וכנ"ל ב"ק קטו.). **לקח הימנו במשקל.** דהשתא ודאי זכין ליה (לקמן שם). **ומנכה לו מן הדמים.** משנשחטה זכו הכהנים במתנותיהם והדין על הטבח (שם). **באנפרות.** הפסד (שם).

כגון זרוע **ולא** זרוע. דאי זרוע ממש למה לי למימר כגון לימא ושאר מתנות כהונה הזרוע כו' אלא מדקאמר כגון לאו בזרוע מיירי אלא בדכוותיה דהיינו מעשר ראשון ואצטריך ליה למימר כגון זרוע דאי הוה אמר בהדיא מעשר ראשון הוה אמינא דה"ה מתנות כהונה להכי תנא כגון הזרוע והכי קאמר ושאר מתנות כהונה שהן דומגת זרוע כגון מעשר ראשון מוציאין אבל זרוע עצמה לא דמספקא לן כרב:

תא שמע כל דבר שבקדושה כו'. תימה מאי פריך ליה לרב מהכא דילמא משום הכי אין מוציאין משום דמספקא ליה לתנא אי איקרו עם או לא ול"ל דלא משמע ליה שיהיה ספק לתנא ודפי' ר"ח גרס לימא מסייע ליה כל דבר שבקדושה כו': דבי

[1] ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קציר[ך] וגו' [2] כי תקצור קציר[ך] בשדך ושכחת עומר בשדה שנים שבאילן השכחה והפאה דכתיב [3] כי תחבוט זית[ך] לא תפאר אחרי[ך] ותנא דבי ר' ישמעאל שלא תטול תפארתו ממנו אחרי[ך] זה שכחה וכולן אין בהן טובת הנאה לבעלים מאי טעמא עזיבה כתיבא בהו ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו דכתיב ולקט קציר[ך] לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם [6] להזהיר עני על שלו ומעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה לבעלים מאי טעמא נתינה כתיבא ביה ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו דאמר ר' אילעא גמר לגר לגר מהתם מה להלן מוזהר עני על שלו אף כאן מוזהר עני על שלו ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי הא מלוי לכהן מוציאין אלמא איקרו עם כגון הזרוע ולא זרוע ומאי ניהו מעשר ראשון מעשר ראשון דלוי הוא כרבי אלעזר בן עזריה [3] דתניא [8] תרומה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי ר' עקיבא ר' אלעזר בן עזריה אומר אף לכהן אימר דאמר ר' אלעזר בן עזריה אף לכהן לכהן ולא ללוי מי אמר אין [2] לבתר דקנסינהו עזרא אימר דקנסינהו עזרא דלא יהבינן להו משקל מינייהו מי אמר אלא כגון זרוע ולא זרוע ומאי ניהו ראשית הגז ת"ש זה הכלל כל דבר שהוא בקדושה כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה מוציאין אותן מידם וכל דבר שאינו בקדושה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותו מידם כגון זרוע ולא זרוע ומאי ניהו מעשר ראשון ולבתר דקנסינהו עזרא ת"ש [3] השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות הא ללוי ולישראל חייב לא תימא הא ללוי ולישראל חייב אלא אימא הא לישראל חייב אבל ללוי מאי פטור אי הכי ליתני השוחט ללוי ולעובד כוכבים פטור מן המתנות ועוד הא תניא השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות ללוי ולישראל חייב תיובתא דרב אמר לך רב תנאי היא [7] דתניא [4] וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים אהל מועד זה היכל מזבח כמשמעו יכפר אלו עזרות כהנים כמשמעו עם הקהל אלו ישראל יכפר אלו הלוים ותניא אידך יכפר אלו עבדים מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר איקרו עם [9] ומר סבר לא איקרו עם ורב אי סבירא ליה כהאי תנא לימא ואי סבירא ליה כהאי תנא לימא מספקא ליה אי כהאי תנא אי כהאי תנא דרש [10] מרימר הלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה [1] דרב חסדא עולא [3] הוה יהיב מתנתא לכהנתא איתיביה רבא לעולא [2] מנחת כהנת נאכלת מנחת כהן אינה נאכלת ואי אמרת כהן ואפילו כהנת והכתיב [5] וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל אמר ליה רבי

מטונך

[10] **והשכחה והפאה.** כולהו ילף לקמן. פרט ענבים הנושרין בשעת בציר[11]: **לקט.** הנושר בשעת קצירה[12]: **שתים בחיון.** לקמן ילף להו: **אין בהן טובת הנאה לבעלים.** אין בידם לתתן לכל מי שירצו אלא כל הקודם זכה ולקמיה מפרש טעמא: **מוציאין אם שלו מידו.** אם היה לו כרם או תבואה או אילן כופין אותו ליתן. אבל מעשר עני הואיל ומתחלק בתוך הבית לאחר שהכניס תבואתו לבית: **יש בהן טובת הנאה לבעלים.** שבידו לתתן לאיזה עני שירצה וחבירו אומר לו הילך סלע זה ותן כל מעשרותיך לקרובי עני והיינו טובת הנאה דבר מועט: **ד' מתנות.** בריש[13] מפרש לה לכולה ברייתא והדר מותיב תיובתא: **אחריך זו שכחה.** שאינה אלא מאחרי כדתנן (פאה פ"ו מ"ד) שלפניו אינו שכחה שלאחריו שכחה זה הכלל כל שהוא בגל תשוב שכחה שאינו בגל תשוב אינו שכחה. פאה בכרם גמר אחרין אחרי[ך] מזית דכתיב ביה לא תפאר אחרי[ך]. ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תטול תפארתו הימנו כלומר לא תטול כל פארו לשון (איוב לא) ובכל תבואתי תשרש דמשמע עקירה ולשון (דברים כה) ויזנב בך נטול את זנבך. אספי"ר בלע"ז והיינו שלא תטול פאה[14]: **כולהו עזיבה כתיבא בהו.** שצריך להניח שם בהפקר ולא שיחלקם. הגך דכתיב בהו תעזוב[15] הרי עזיבה והגך נמי כתיב בהו יהיה[16] היינו בעזיבה דמשמע בהוייתו יהא דלא כתיבא בהו נתינה: **לא תלקט לעני ולגר וגו'.** ומשמע לא תלקט אני מזהיר לעני: **נתינה כתיבא ביה.** ונתת לגוי לגר וליתום ולאלמנה (שם כו): **גמר לגר לגר מהתם.** מולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר[17]: **מה להלן עני מוזהר.** כדאמרינן להזהיר עני על שלו: **הא מלוי לכהן מוציאין אלמא.** דלוים איקרו עם ואמאי מוציאין אי מספקא ליה לרב אי איקרו עם אי לא: ומתרץ **כגון הזרוע ולא זרוע.** כלומר אשאר מתנות כהונה שהן מתנה לכהן כזו קאמר דמוציאין ולא זרוע עצמה דילמא לא איקרו עם: **ומאי ניהו.** דמוציאין מלוי לכהן מעשר ראשון: ופריך **מעשר ראשון דלוי הוא.** ואמאי מוציאין אותו מידו לתתו לכהן: **אף לכהן.** דבכ"ד מקומות נקראו כהנים לוים[18] הלכך אע"ג דבמעשר ראשון לוי כתיב ביה [במדבר יח] כהנים נמי משתמעי: וקמסייס מילתיה **אימר דאמר כו': בתר דקנסינהו עזרא.** ביבמות (דף פו:) אמר מפני מה קנסו לוים במעשר מפני שלא עלו בימי עזרא דכתיב [עזרא ח] ואביהם בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם. אבל מקרא מפורש לא מצאתי שקנסם אבל דוגמא יש לדבר שכתוב בעזרא בסופו (נחמיה י) והיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר[19] הלוים למדנו שלא האמינום על תרומת מעשר ולא היו חולקין להן מעשר בגורן אלא [דקנסינהו] בפני הכהנים: ומהדר **אימר דקנסינהו כו' משקל נמי מינייהו מי אמר.** בתמיה. אכתי הדרא אתקפתא לדוכתיה הא מלוי לכהן מוציאין: **אלא הכי פריך כגון הזרוע.** מוציאין מלוי לכהן ולא זרוע עצמו. ומאי ניהו כגון זרוע ראשית הגז דהתם לא כתיב עם ואי נמי לא איקרו עם מחייבי: **כל דבר שבקדושה.** שאסור לזרים כגון תרומה וכיוצא בהן מוציאין מיד לוי לכהן: **ושאין בה משום קדושה כגון הזרוע כו'.** שבאין מבהמות של חולין אין מוציאין מיד לוי לכהן. אלמא פשיטא לן דלא איקרו עם ואמאי מספקא ליה לרב: **כגון זרוע ולא זרוע.** דזרוע מוציאין דאיקרו עם והאי דקתני דאין מוציאין במעשר ראשון קאמר ובתר דקנסינהו עזרא ואצטריך ליה לאשמועינן דאע"ג דקנסינהו עזרא דלא [20] למיתני להו לדידהו מיהא לא שקלינן מינייהו: **השוחט לכהן.** להכי נקט השוחט לכהן דעליה דטבח רמיא דכתיב (דברים יח) מאת זובחי הזבח: **וליתני לוי ולעובד כוכבים.** ואלא יתענא דכ"ש בהך[21]: **וכפר את מקדש הקדש.** בעבודת יום הכפורים: **לפני ולפנים.** מכפרת עבודה זו על הטומאה שאירעה בפנים דפר ושעיר של יום"כ מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כדאמרינן בשבועות (דף ג.): **מזבח כמשמעו.** על מי שעבד בטומאה במזבח בלא חיוב מקדש כגון טומאת במקדש דעבד בלא שהייה דאין כאן טומאת מקדש דהיכא דנטמא בעזרה קי"ל בשבועות (דף טז.) הלכה למשה מסיני דלא מחייב עד שישהה כדי השתחואה: **יכפר אלו העזרות.** על טומאה שאירעה בעזרה על הכהנים שנגנו וכנסו טמאים לעזרה. וכן לוים וישראלים ועבדים קראי יתירי קדרים: **עבדים.** כנענים דאיתהו נמי בעי כפרה דכל מצות שהאשה חייבת בהן עבד חייב בהן [מגיגה ד.] וכל מקום דכתיב עושה איש ואשה שוין [נ"ק טו.]: **דמר סבר איקרו עם.** והוו בכלל עם הקהל הילכך וכפרי[22] יתירא לעבדים אתא: **ומר סבר לא איקרו עם.** ובעי קרא: **הילכתא כרב.** ולא שקלינן מינייהו: **וכרב חסדא.** דאמרי[23] מזיק מתנות כהונה או אוכלן פטור: **לכהנת.** בת כהן אפילו [24] אשת איש דכיון דקדושה ליתא לזרא אסורים לזרים הרי מותרת בהן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן (ויקרא כב) קסבר אפילו כהנת משמע: **מנחת כהנת נאכלת.** השיריים כמנחת ישראל: **מנחת כהן אינה נאכלת.** דכולה כליל דכתיב (שם ו) כליל תהיה:

מטונך

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ו מהלכות מתנות עניים הל' ב ופ"ו מהל' תרומות הל' ו סמג לאוין רנד:
כ ב מיי' פ"א מהלכות מעשר הל' ד:
כא ג מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' כ סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף ח:
כב ד מיי' פ"ב מהל' מעשה קרבנות הל' [טו] י:

מוסף רש"י

להזהיר לעני על שלו. עני הרגילו ליטול פאה ויש לו שדה הזהירו הכתוב להניח בה פאה (גיטין יב.). **תרומה לכהן.** נתינה לכהן (יבמות פו.). **וכפר את מקדש הקדש.** בעבודת פר ושעיר של יום הכפורים כתיב, המכפרת על טומאת מקדש וקדשיו, זה **לפני ולפנים.** על טומאה שאירעה לפני ולפנים כגון טמאת לפני לפנים ושהה כדי השתחואה,דמחייבת לה על שאיתמו(שבועות יג.) אם בכנס פלס בטומאה ואין בה ידיעה בסוף אבל הוה ליה ידיעה בתחילה, ולפינן מקראי בפ"ק דשבועות (ז:) שעשיר זה תולה עליה להגין מן היסורין עד שיודע לו ויביא בעולה ויורד (יומא סא.). **זה היכל.** על טומאה שאירעה בהיכל (שם) אם טמא בהיכל (שבועות יג.). **מזבח כמשמעו.** זה מזבח הזהב, אם הקטיר קטורת בטומאה ובשהייה (שם) אם: על טומאה שאירעה לאדם במזבח ושהה כדי השתחויה, שהו שיעור שהייה למי שטמא בעזרה (יומא שם) אם: שמכפרים על טומאת שנגע במזבח, וכגון שהיתה לו ידיעה בתחילה בשטמא ונעלם ממנו טומאה זו, או הנעלם קודם ונגע בו, ושעיר הנעשה בפנים מכפר עד שיודע לו ויביא קרבן עולה ויורד כדאמר בשבועות (מנחות צב. מכת"י). **יכפר אלו העזרות.** נכנס לעזרה בטומאה (שבועות שם). **כהנים כמשמעו.** ומכפר דם השעיר על ישראל ודם הפר על הכהנים (מנחות שם). **מנחת כהנת.** בת כהן, **נאכלת.** דכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל כתיב, אבל דהכהנת הנשואה לישראל נאכלת, וכן כהנת אלמנה וגרושה שהביאה מנחתה נאכלת (סוטה כג.).

תורה אור השלם

1. וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב
2. כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לְגֵר לְיָתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: דברים כד יט
3. כִּי תַחְבֹּט זֵיתֶךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיָתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה: דברים כד כ
4. וְכִפַּר אֶת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר:
ויקרא טז לג
5. וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל:
ויקרא ו טז

גליון הש"ם

גמ' וכ"ם לא איקרו עם. עי' ברש"י בחומש בפ' ובריתך יעזרו דשבט לוי מלו בסיכה במדבר ובירושלמי ה' ה' ולכ' העם הילודים במדבר לא מלו משמע דלוים לא איקרו עם:

לעזי רש"י

אשפי"ר [דישאינבילי"ר]. ליטול את יופיו (של משהו).

[1] (גיטין יב.). [2] ב"ב פא: יבמות פו. ע"ש כתובות כו., [3] (לקמן קלב.). [4] מנחות צב. שבועות יג: יומא סא., [5] (לקמן קלב.), [6] (לעיל קלז: לקמן קלב.), [7] סוטה כג., [8] מכלתא שיר עוד לע"ל, [9] [פאה פ"ז מ"ג], [10] [פאה פ"ד מ"ז], [11] ע"כ שייך לע"ל, [12] [ויקרא יט, כג], [13] [דברים כד], [14] (ויקרא כג), [15] [לעיל כד:], [16] בעשר, [17] [ל"ל למיתני], [18] ל"ל כהן, [19] [ל"ל יכפר], [20] [לעיל קלז:], [21] [ל"ל משם ישראל],

מטונך. הגעתיך. מש"ה אמרינן גבי מנחת כהנת דנאכלת לאהרן ובניו כתובין בפרשה [ויקרא ו] וחלת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן וגו' וכיון דכתיב בהדיא בני אהרן למעוטי בנות אהרן אבל מתנות לא כתיב בהו אלא כהן גרידא[ע] ומשמע כהן ואפילו כהנת: **סתום מן המפורש.** כהן סתם דכתיב גבי מתנות ממפורש מבני אהרן דכתיב גבי מנחה דמה להלן כהן ולא כהנת לאהרן ובניו כתובין אף הכא כהן ולא כהנת: **דבי ר' אליעזר בן יעקב סנא.** בעלמא כהן ולא כהנת אבל כהן דכתיב גבי מתנות אפילו כהנת במשמע מאי טעמא הוי מיעוט כו' דברישא דקרא כתיב וזה יהיה משפט הכהנים דמשמע כהניס ולא כהנות וכתיב בסיפיה דקרא ונתן לכהן הזרוע וגו' דמשמע נמי כהן למעוטי כהנת ואין מיעוט אחר מיעוט כו': **רב כהנא.** ישראל הוה ואשתו כהנת: **אכיל.** מתנתא: **בשביל אשתו.** שהיתה כהנת דס"ל כהן ואפי' כהנת: **הלכתא כוותיה דרב חסדא.** דאמר לעיל (דף קג:) המזיק מתנות או שאכלן פטור מלשלם: **והלכתא כרב אדא בר אהבה.** דפטר נמי בנה של לוי דתנן כהניס ולויס פטוריס בפ"ק דבכורות (דף ג:) ואשמעינן רב אדא דאיה בלוי אליבא דמר בריה דרב יוסף דמוקי לה לדרב אדא בר אהבה בפ' יש בכור לגאלה (שם דף מז.) אפי' אינברא מישראל דבפטר רחם תנא רחמנא[פ] והרי רחם שיצא ממנו לאו דחיובא הוא ולאפוקי מדרב פפא דמוקים לה דאינברא מעובד כוכבים אבל אינברא מישראל בתר אב אזלינן ליה וחייב: **מן הסייג ומן הנכיה פטור מן המתנות.** דשה כתיב[ג] ולא נכי: **מכדי קי"ל.** באותו ואת בנו (לעיל דף פ.) דלענין כסוי הדם ומתנות לא משכחת לה פלוגתייהו דר' אליעזר ורבנן אלא בנכי כו' ר' אליעזר סבר שה ולא מקצת שה: **בשלמא ר' אליעזר דפטר.** כלאים הבא מן הסייג ומן הנכיה סבירא ליה שה ולא מקצת שה: **אידך פליגא לימא ליה.** ישראל לכהן אייתי כו': **מאי חייב נמי.** דקמחייבי רבנן: **תנאו אסור לחלב בהמה.** דאזלינן לאומרא בכולהו: **ואם איתא.** כדקאמרת דמחייבי רבנן בחצי מתנות אמאי קתני הכא וחייב בזרוע לחייס וקבה דמשמע בכולהו חייב: ומהדר לאו דוקא קתני חייב בזרוע כו' אלא איידי דתנא רישא דמו כולו טעון כסוי וחלבו אסור דלא מצי למימני חצי חצי דהא לא אפשר שחצי חלבו אסור וחצי מותר וה"ג דחצי דמו טעון כסוי וחצי דמו אינו טעון ומשום רישא תנא סיפא ולא משום דוקא דה"ה דאינו חייב אלא בחצי מתנות: **שור.** הוה מצי למימר: **לחלק.** דאי לא הוה כתיב אם הוה אמינא דאינו חייב במתנות עד שיאחוט (ג) שה קמ"ל אם שאם שוחט שור בפני עצמו חייב ליתן מתנות: **הזנה.** משמע אפילו זנה אחד: **דין עם הטבח.** דינו של כהן לתבוע מן הטבח המתנות ואע"פ שאין הבהמה של טבח אלא משל אחרים: **מתני' בכור.** של ישראל שנתערב במאה בהמות אחרות: **בזמן שמאה.** בני אדם שוחטין את הבהמות פוטרים את כולן ממתנות כהונה דכל אחד ואחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן בכור שלי הוא וכן שני וכן שלישי: **ואם אחד שוחט את כולן.** אין פוטרין אותם מאה בהמות מליתן מתנות לכהן אלא אחד הוא שהוא שוחט את כולן אבל אחד יכול לפטור מן המתנות שאי אפשר שלא יהא הבכור אחד מהן ויכול לומר זה הוא ומן הבכור אין נותנים שאין קדושה חלה על קדושה: **לריך שירשום.** שיעשה בו סימן שיבינו הרואים שאינו כולו של ישראל: **אם אמר.** כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות שבה פטור ישראל מן המתנות: **ואם אמר.** ישראל לחבירו טבח מכור לי כו' כדפרישנא לעיל (דף קלא.): **גמ' אמאי.** פוטרים את כולן הא יכול לבא כהן עליו משני לדדין כלומר בשני כחות ולימא ליה אי בכור הוא כוליה דידי הוא: אמר

דבי רבי ישמעאל **תנא** כהן **ולא** כהנת. נראה דלא ממעט אלא בנשאת לזר אבל לא נשאת כיון דאכלה בתרומה דחמירא כ"ש דיהבי ק[פ] ליה מתנות ומיהו אפשר דלא יהבינן לה לר' ישמעאל: **רב** כהנא **אכל בשביל אשתו.** זהו רב כהנא שגלה מבבל לא"י דפרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיז.) שלא היה כהן כדאמרינן בסוף אלו עובדין (פסחים דף מט.) אמר רב כהנא אי לאו דנסיבת כהנתא לא גלאי ואחר יש שהיה כהן בפ"ק דקדושין (דף ח.) רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן. [וע"ע תוס' קדושין ח. ד"ה ר"כ ותוס' ב"ב קי. ד"ה ולא ובפסחים מט: ד"ה אמר]:

ה"ג מאי נוהגין נמי דקתני בחצי מתנות: **חלבו** אסור בחלב בהמה ודמו טעון כסוי בחיה וחייב במתנות בבהמה. הא דלא קתני הני תרתי דשה לבהמה ביחד משום דניחא ליה למיתני דס וחלב בזה אחר זה שסמוכין בכל מקום: **ואם** איתא חייב בחצי מתנות מבעי ליה. בהיא לדעיל ניחא ליה טפי דלא תני בה חייב אלא נוהגין: **בזמן** שמאה שוחטים כולן פטורים. ע"כ כשכולן בעלי מומין מיירי דאין שוחטין בכור אע"כ נפל בו מום ומדנתערב ואין מכירין בו א"כ גם האחרים בעלי מומין הם: **וצריך** לרשום. סימן על הבשר רגילין היו לרשום בשר שפטור מן המתנות והיו מכירין רישומיהן וא"ת כיון דליש ליה לכהן אלא חצי חצי ליפטר וחצי ליחייב מידי דהוי אלבי הבא על התיישה דבן לרבי אליעזר בין לרבנן מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין ובשה ואפילו מקצת שה קמיפלגי מ מר סבר שה ואפי' מקצת שה ומר סבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן בשלמא ר' אליעזר דפטר קסבר שה ולא מקצת שה אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שה ואפילו מקצת שה פלגא לשקול ואידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב ושקול אמר רב הונא בר חייא מאי חייב נמי דקא אמר חייב בחצי מתנות מתיב רבי זירא כוי יש בו דרכים שוין לבהמה ויש בו דרכים שוין לחיה ויש בו דרכים שוין לחיה ולבהמה כיצד חלבו אסור כחלב בהמה ודמו חייב לכסות כדם החיה דרכים שוין לבהמה ולחיה שדמו וגידו אסורין כבהמה וחיה וחייב בזרוע ולחיים והקבה (פ) ורבי אליעזר פוטר ואם איתא חייב בחצי מתנות מבעי ליה איידי דתנא חלבו ודמו דלא מתני חצי חצי משום הכי לא קא תני חצי כי אתא רבין אמר רבי יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא שור מה ת"ל אם שור לרבות את הכלאים שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי ורבי אליעזר האי אם למה לי מיבעי ליה לחלק ורבנן לחלק מנא להו נפקא להו מאת זובחי הזבח ור' אליעזר האי מאת זובחי הזבח מאי עביד ליה מבעי ליה לכדרבא דאמר רבא הדין עם הטבח: **מתני'** בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כולן פוטרים את כולן אחד שוחט את כולן (ג) פוטרים לו אחד מ"מ השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות והמשתתף עמהן צריך שירשום ואם אמר חוץ מן המתנות פטור מן המתנות אמר מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים לקחן הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים: **גמ'** ואמאי יבא עליו כהן משני צדדין ולימא ליה אי בכור הוא כוליה דידי הוא ואי לאו בכור הוא הב לי מתנתאי אמר

ע) [ר"ה ד. זבחים לב: וע"ש תוס' ד"ה אמר ליה וכו' פי' נכון], ג) [יומא מג. וש"נ], ג) בשאלתות פרשת שופטים סי' קנא איתא רב הונא, ד) [לעיל קלא:], פ) [ועי' מ"ש הרא"ש בכורות פ' יש בכור סי' ב' פי' נכון וגם ג' דרב אחא משמתא ע"ש וע"י כך תבין דברי רש"י ד"ה והלכתא וכו' עד סופו], ו) בכורות ד. מז., ז) [תוספתא רפ"ו] [לעיל עט:], ח) רש"ל גרס מן הכוי [מה שהעיד כאן בשם הרש"ל אינו מצוי אלא כך היא גי' רש"ל מן הנוי ומן הרחל חייב במתנות בכוי פטור מן המתנות כלא"ל וכ"כ הרש"ל לעיל עט ע"ב דל"ל בכוי פטור ועל הגליון לעיל עט ע"ב השמיט המדפיס ג' הרש"ל ולדפס נ"ל מן המייס וכו' ע"ש ומגגה היא], ט) [לעיל פ.], י) קדושין ג. בכוריס פ"ב [מ"מ], כ) [בכוריס שם מ"ו], ל) [לקמן קלו.], מ) [לעיל קלא:], נ) [וזקא בכהן האומר לישראל הכי הוא דפטור משא"כ בישראל עי' רש"י לקמן קלד. ד"ה חוץ וכו' ע"ש וזהו דקמ"ל המתני' דהכא], ס) ס"ק קטו. לקמן קלח. [לעיל קלא.], ע) [דברים יח], פ) [שמות יג], צ) [דברים יח], ק) [נ"ל לה],

תורה אור השלם

1. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקִּבָּה:

דברים יח ג

גליון הש"ם

גמ' אהרן ובניו כתובין. עי' קונטר דף כג ע"ב תוס' ד"ה כהן:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולחייס והקבה בבהמה וכו' אליעזר פוטר: (ב) בפ"ק דבכורות אחד שוחט את כולן אין פוטרין לו אלא אחד: (ג) רש"י ד"ה נלקן וכו' שיאחוט שור ושה קמ"ל:

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' כ סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף ח:

כד ב מיי' פי"ח מ"ס הל' י סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' סה סעיף יח:

כה ג מיי' פ"ט מ"ס הל' ה סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף יז:

כו ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:

כז ה מיי' פי"א מהלכות מאכלות אסורות הל' יג סמג לאוין קלח טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ח:

כח ו מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' ד ופ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יג סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ג:

כט ז (מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ו) סמג לאוין קלט טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ו:

ל ח מיי' פ"ט מהלכות בכוריס הל' ד סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף כ:

לא ט מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף כה:

י [מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף כט]:

לב כ מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף לב:

מוסף רש"י

מטונך. ממשלך שנאת עליו להשיבו אי משיך משוכה (ר"ה ד.) ממשלך שנאת להכניס עלי אכניס עליך (זבחים לב:). לויה. בת לוי (בכורות מז.). הזרוע והלחיים והקבה. אם שור אם שה כתיב בהו, ומשמע לאין נוהגין במיה (לעיל עט:). כוי. פסק היה פסק בהמה, יש בו דרכים כו'. לכיון דמסקפא לן ניחל ביה לאומרא (קדושין ג.). השוחט לכהן. לאכי נקט השוחט לכהן, דעליה דטבח רמיא, דכתיב מאת זובחי הזבח (לעיל קלא:). אמר. לנבח מכור לי כו' של פרה. זו, והיו בהן מתנות. הקיבה (לעיל קלא.). נותנן. נותן הלוקח קיבה, לכהן. דמסתמא מתנות לא זכין ליה (ב"ק קטו.). ואינו מנכה לו. אין המוכר מנכה לו ללוקח, מן הדמים. שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וחה לא מכר לו הקיבה (לעיל שם). לקחן הימנו במשקל. הלוקח כך וכך ונקל לו הקיבה (לעיל שם) הנשאתה ולאי זכין ליה (לקמן קלח:). נותנן. לוקח זה, לכהן. שהרי הגזל אלוה וצריך להשיב, ומנכה לו. הנבח מן הדמים על כרחו, שמכר דבר שאינו שלו (לעיל שם) משנשאתה זכו הכהנים במתנותיהן והדין על הנבח (לקמן שם).

שיטה מקובצת

א) מטונך אהרן. נ"ב עי' תוס' זבחים דף לב ע"ב בסופו: ב) מ"ש שה ואפי' מקצת שה. נ"ב עי' תוס' לעיל דף פ"ח ע"א:

כשהוא אומר מאת זובחי הזבח. דמיירי בטבח ולא קאי מאת העם דנמעטו טבח כהן מדלא כתיב מאת העם זובחי הזבח וכתיב מאת זובחי יתירה הפסיק הענין דאכל שהוא טבח קאמר ואפילו כהן הואיל ושחיט בהמת ישראל אבל אם היתה שלו אפילו למכור רחמנא פטריה אלא דמדרבנן גזרו כשהוא טבח ליתן מתנות כהונה אפילו הבהמה שלו שלא יבגילו טבחי ישראל לשתף הכהנים עמהם ליפטר מן המתנות ועד ג׳ שבתות דאיכא למימר דדידיה שחיט לא גזרו רבנן ואוקמוה על דין תורה ומכאן ואילך גזרו וכי קבע משמתא מיד מוכח דלאו לדידיה שחיט ולכך גזרו לאלתר כדמוכח בסמוך ולא כפי׳ הקונטרס דפירש דחייב מה״ת בשחיט למכור דא״כ שנים או שלשה שבתות אמאי פטור אלו שלשה שבתות כתיבי בקרא ועוד מי מן התורה א״א שלא היה יודע ר׳ טבלא דבר זה אלא ודאי תקנת חכמים היא כדפירשנו ור׳ טבלא לא הוה שמיע ליה הך תקנתא עד דאמר ליה ר״ע: **באילו** אוכל טבלים. ממש דמתנות ילפינן נתינה נתינה מתרומה בפ׳ ראשית הגז (לקמן דף קלו.): **אין נאכלין אלא צלי ואלא בחרדל.**

ואי״ת דבפ׳ כל התדיר (זבחים דף 5:) אמרי׳ ובכולן רשאין הכהנים לשנות באכילה לאוכלן צלויין שלוקין מבושלין ואמר בגמרא[ב] טעמא משום דכתיב בהו למשחה פירוש לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ונראה דודאי כמו שטוב לו ונהנה יותר מצי אכיל להו אבל אדם שטוב לו צלי כשלוק ומבושל יאכל צלי שהוא דרך גדולה יותר: **ולאו** מילתא היא דתניא כו׳. הוה מצי למימר מדאמרינן בריש פירקין[ג] המחזיקין בתורת ה׳ יש להם מנת משמע מחזיק אפילו שאין בקיא[ד]: קבלות

עשה ציצית ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו אלא דקנסינן להו בלא אתרייתא כי הא דרבא קנים אטמא רב נחמן בר יצחק [ה]קנים גלימא ואמר רב חסדא [ה]זרוע לאחד וקבה לאחד לחיים לשנים איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר במערבא פלגינן להו [ו]גרמא גרמא התם בדתורא [ז]אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמה מתנותיה [ח]אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן כל האוכל מבהמה שלא הורמה מתנותיה כאילו אוכל טבלים [ט]ולית הלכתא כוותיה אמר רב חסדא מתנות כהונה אין נאכלות אלא [י]צלי ואין נאכלות אלא בחרדל מאי טעמא אמר קרא [2]למשחה [יא]לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים ואמר רב חסדא עשרים וארבע מתנות כהונה כל כהן שאינו בקי בהן אין נותנין לו מתנה ולאו מילתא היא [יב]דתניא רש״א כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה שנאמר [3]המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה אין לי אלא זה בלבד מנין לרבות חמש עשרה עבודות כגון [יג]היציקות והבלילות והפתיתות והמליחות תנופות והגשות [והקמיצות] הקטרות (והמציות) [והמליקות] וקבלות

היה מחלק האבר לשנים עדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא אבל בבהמה דקה אם היה מחלק האבר לשנים לא היה בכל חלק נתינה מעלייתא ורחמנא אמר [דברים יח] ונתן לכהן נתינה יפה: **למשחה.** במתנות כהונה כתיב בויקא קרא לך נתתים למשחה כל מתנות שנתתי לך בכהונתך נתתי לך לגדולה כדמתרגמינן [ט] לרבותא: **עשרים וארבע.** לקמן בפירקין (קלג.:) חשיב להו: **שאינו בקי בהן.** היאך דין מתנה היאך נאכלין בגדולה: **שאינו מודה בעבודה.** שאמר בלבו דברי הבל הן ולא לזה המקום להקריב לו קרבנות אלא משה בדה מלבו: **אין לו חלק בכהונה.** אין לו חלק בקדשים: **המקריב.** היא הולכה: **היציקות והבלילות.** שנותן שמן במנחה ובולה וחוזר ונותן עליה שמן לקייס בה מצות יציקה ויצק עליה שמן [ויקרא ב] כדאמרינן באלו מנחות[יב] דכולן לריכות שלשה מתנות שמן: **הפתיתות.** מנחת מחבת ומרחשת ומנחת מאפה תנור שהיו נקמצות לאחר אפיה פותתן ומחזירן לסולתן וקומץ[יג] דכתיב [שם] פתות אותה פתים וגו׳: **המליחות.** במלח תמלח (ויקרא ב): **התנופות.** מוליך ומביא. ולא כל המנחות טעונות תנופה והגשה והתם [מנחות פ. ואילך] מפרש להו יש טעונות תנופה ולא הגשה הגשה ולא תנופה ולא הגשה. ומה היא הגשה מגישה כשהיא בכלי קודש קמילה ומגיעה לקרן מערבית דרומית כנגד חודה של קרן במנחות (שם.) ובסוטה (יד.:): **והמליקות** גרסינן ולא גרסינן **והקרבות.** דהא איהו משיבא בריש ובהדיא פרט בה קרא (ויקרא ז) המקריב את זבח השלמים והיא הולכה:

קבלות

אמר רב אושעיא [א]בבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו: השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות: וליתני כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות [ב]אמר רבא זאת אומרת [2]הדין עם הטבח דרש רבא [1]מאת העם ולא מאת הכהנים כשהוא אומר מאת זובחי הזבח הוי אומר אפילו טבח כהן במשמע אושפיזיכניה דר׳ טבלא כהן הוה והוה דחיק ליה מלתא אתא לקמיה דרבי טבלא אמר ליה זיל אישתתף בהדי טבחי ישראל דמגו דמפטרי ממתנתא משתתפי בהדך חייביה רב נחמן אמר ליה והא רבי טבלא פטרן אמר ליה זיל אפיק ואי לא מפקינא לך ר׳ טבלא מאונך אזל ר׳ טבלא קמיה דרב נחמן א״ל מ״ט עביד מר הכי א״ל דכי אתא ר׳ אחא בר חנינא מדרומא אמר ר׳ יהושע בן לוי [ג]זקני דרום אמרו [3]כהן טבח [ד]שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות אמר ליה ולעביד ליה מר מיהת כר׳ אחא בר חנינא א״ל [ד]הני מילי דלא קבע מסחתא אבל הכא הא קבע מסחתא אמר רב חסדא [א] האי כהנא דלא מפריש מתנתא ליהוי בשמתא דאלהי ישראל אמר רבה בר רב שילא הני טבחי דהוצל קיימי בשמתא דרב חסדא הא עשרים ותרתין שנין למאי הלכתא אילימא דתו לא משמתינן להו והא [ה]תניא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון אומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה

אמר רב אושעיא. הכא במאי עסקינן דקתני מתניתין דפוטרין את כולן בבא אותו בכור ליד כהן ונפל בו מום קבוע: **וליתני כהן ועובד כוכבים כו׳.** דהא לא איקרו עם ומאי איריא דקתני השוחט: **ואם אומרת.** מתניתין דקתני השוחט אתא לאשמועינן דבעלמא היכא דקשחיט בהמת ישראל הדין עם הטבח דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח והכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים הוא פטור הטבח מן המתנות והא לא מצינן למילף מכהן ועובד כוכבים לחוד: **ולא מאם הכהנים.** קס״ד[ד] דכהנים לא איקרו עם: **כשהוא אומר מאם זובחי הזבח.** כלומר[ב] מי שהוא ואפילו כהן להכיא כהן שנעשה טבח למכור אבל אבהמה שהוא שוחט לעלמו פטור: **והוה דחיקא ליה מילתא.** דחוק ועני היה: **דמגו דפטרה להו ממתנתא.** מזרוע לחייס וקבה כדאמרינן במתני׳ המשתתף עמהם פטור מן המתנות: **חייביה.** להאי ישראל שנשתתף עם אותו כהן: **זיל אפיק.** הוצא אותם מתחת ידיך ותתנם לכהן: **מפיקנא לך כו׳.** כלומר כל ראיותיו וסייעותיו אמתה לו: **מאונך.** מאזנך: **שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות.** לתתם לכהן אחר משום דאכתי לא קביע ואינן יודעין עדיין שהוא טבח אבל מכאן ואילך חייב הואיל דקביע: **לעביד ליה מר הכי כדרבי אחא.** ותפטרנו משתים ושלש שבתות: **א״ל הני מילי.** דקא״ר אחא וזקני דרום דשתים ושלש שבתות פטור: **הילא דלא קבע מסחתא.** תנות: **אבל הכא.** האי טבח כהן כבר קבע חנותו וגלי אדעתיה דקביע: **דלא מפריש מתנתא.** לכהן אחר: **הא עשרין ותרתין שנין.** כלומר כבר עברו כ״ב שנה: **למאי הלכתא.** קאמר הא עשרין ותרתין שנין: **אילימא.** דמאחר שעמדו בשמתא כ״ב שנה תו לא משמתינן להו: **והתניא בד״א.** [ו]דתנו לא משמתינן להו: **במצות ל״ת.** דאית ביה מיתה או כרת דקס ליה בדרבה מיניה: **לגון אומרים לו עשה סוכה עשה לולב.** שאין בהן חסרון כיס כולי האי: **אלא.** הא קמ״ל רבה מאחר שעמדו בשמתייהו כ״ב שנה קנסינן להו בלא התראה אבל קודם לכן לא: **קנים אטמא.** כל הירך היה גוזל[ח] ממי שלא היה רולה לתת המתנות לכהן והיה נותנה לכהן: **ואמר רב חסדא.** מתנות כהונה כך היא נחלקת זרוע היה נותן ישראל לכהן אחד וקבה לכהן אחד ולחייס לשני כהנים: **גרמא גרמא.** כל עצם ועצם היה מחלק לשנים: **הפס בדתורא.** בשור הגדול שאבריו גדולים ביותר דאפילו

עין משפט נר מצוה

לג א טוש״ע י״ד סי׳ סא סעיף כ:
לד ב מיי׳ פ״ט מהל׳ בכורים הל׳ י טוש״ע שם סעיף כח:
לה ג ד מיי׳ שם הל׳ ט טוש״ע שם סעיף כד:
לו ה ו מיי׳ שם הל׳ יז טוש״ע שם סעיף ט:
לז ז מיי׳ שם הל׳ יד טוש״ע שם סעיף ה:
לח ח מיי׳ שם הל׳ כב טוש״ע שם סעיף יב:

תורה אור השלם

1. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה:
דברים יח ג

2. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל אַהֲרֹן וְאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתַי לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתָתִים לְמִשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחֹק עוֹלָם:
במדבר יח ח

3. הַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה:
ויקרא ז לג

מסורת הש״ס

א) [לקמן קלו.], ב) [עי׳ תוס׳ שבת ס: ד״ה הסתם מוסס נהה לז: ד״ה מרבעים], ג) כתובות פו., ד) [עי׳ תוס׳ לקמן קלו: ד״ה כר׳ אלעזר], ה) מגילה כח. [ע״ש], ו) [ל״ל ומאר], ז) [סוטה טו. זבחים כח. לא.], ח) מנחות יח: ע״ש [מוספתא דמאי פ״ב ה״ז], ט) [מוספתא דמאי פ״ב ה״ז] ועי׳ במס׳ מנחות יח: ועי׳ רש״ל, י) [רש״ש מס״ז], כ) בס״א: כל, ל) [ועי׳ פירש״י בכתובות], מ) בס״א: לוקח, נ) [ל״ל לרבן], ס) [מנחות עד:], ע) [שם עה:], פ) [שם לא.], צ) [דף קלו:], ק) [ועי׳ תוס׳ מנחות יח: ד״ה מודה בעבודה],

גליון הש״ס

גמ׳ ולית הלכתא כוותיה. עי׳ לעיל דף לו ע״ב תוס׳ ד״ה שלא ודף קלא ע״א ד״ה ה״ג ודף קלד ע״ב ד״ה דאיה:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אמר ר״י בן לוי וכל זקני דרום:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ אמר רב חסדא האי כהנא דלא מפריש מתנתא. נ״ב מיי׳ פ״ו מהל׳ ת״ת הל׳ יד אות י׳:

מוסף רש״י

הדין עם הטבח. דינו של כהן לתבוע מן הטבח המתנות ומע״פ שאין הבהמה של טבח אלא משל אחרים (לעיל קלב.). **במה דברים אמורים.** לוקה ארבעים (כתובות פו.) לתרבעים ומו לא (לעיל קי:). **במצות לא תעשה.** שכבר נעשית העבירה (שם). **אבל במצות עשה.** שלפניו ואינו רולה לקיימה (שם). מכין אותו עד שתצא נפשו. קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים (כתובות פו:). **חמש עשרה עבודות.** נשיאת כפים דבפנים ובמוץ תדא חשיב ליה (מנחות יח:).

קבלות. קבלת הדם: **הזאות.** היא זריקת דם המזרקים במזבח בין הניתזין בפיס על הפרוכת ועל מזבח הזהב בין הניתזין בחוץ. שחיטה לא קחשיב שאף הזר כשר בה [זבחים לג.]: **עריפת העגלה.** בהכיס היא כדכתיב (דברים כא) ונגשו הכהנים בני לוי: **טהרת מצורע.** בצפרים להזות: **בין מבפנים.** במקדש כדכתיב (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו וגו׳: **בין מבחוץ.** בגבולין בכל עיר ועיר בבית הכנסת: **מבני אהרן.** סיפיה דקרא דלעיל הוא: **חוטין שבלחי אסורים.** משום דם: **בטוחים.** בגלי: **בדק לן.** מנסה אותנו אם נדע להשיב (ג) ורבא כהן היה: **דחטיף מפנתא.** מתינוקות שנושאין אותם לכהנים: **מי אמרינן חבובי קא מחבב המצוה.** ויפה הוא עושה: **ונתן.** לכהן ולא שיטול הכהן מעצמו: **מימר אמרי הכו לי.** הייתי שואלו בפה מלא שהייתי סבור שהוא חיבוב מצוה: **חלקם שאלו בפיהם.** דמגני להו קרא לבני שמואל ויטו אחרי הבצע אמר רבי מאיר שלא היה עבירת גזל בידם אלא חלק לויה כגון מעשר ראשון היו שואלין בפיהם: **הצנועים מושכין את ידיהם.** בחילוק לחם הפנים קאמר במס׳ יומא בטרף בקלפי (דף לט.) משמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים: **נאחזוקי נפשאי בכהני.** שלא ישתכח הדבר שאני כהן: ופריך **וליפרום ידיה.** כיון שאינו עושה אלא שלא ישתכח שם כהן מעליו יפרוס ידיו לדוכן כל השנה ומחזיק נפשיה בכהני: **אנסיה ליה עידניה.** מ) עתים שקבע לתלמידיו היו טורדים אותו מלישא את כפיו שהיה עוסק לתלמידיו) בעת שהגבור נאספים לבית הכנסת: **ודחיקא ליה מלתא.** להוא צורבא מרבנן והכהן רוצה להחזותו יתן לו חלק מתנותיו לקבל זרוע ולחיים מבני העיר בשביל הכהן והוא יאכלם: **ואע״ג דלא אתי לידיה.** דהכהן יכול לזכות לו: **במכרי דהוה ולויה.** בכהן שהיה ניכר בעיר ורוב בני אדם אוהבים אותו ונותנין לו המתנות ובאותו כהן אמרינן דיכול לזכות מעשרותיו לאחר אף על גב דלא אתי לידיה. מכרי לשון (מלכים ב יב) איש מאת מכרו: **אמר ליה רבא לשמעיה.** לשמשו של בעה״ב והוא כהן ובעה״ב נותן לו מתנותיו: **זכי לי מפנתא.** תן לי רשות ליקח מתנותיך לאוכלם מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהנים ובעינן למיכל לישנא בחרדלא שהוא דבר חשוב וה״נ אמרינן בהשוכר את הפועלים (בבא מציעא דף פו:) כדי להאכילם שלש לשונות בחרדל. ואף על גב דרבא נמי כהן הוה [ד]קיימא לן (רא״ש השנה דף יח.) **דמגני עלי אתא** ובזכורות (דף מז.) נמי אמרינן רבא הוה מבטל תרומת חולה לאדם בדוחק ואכיל לה בימי טומאתו מיהו מנפשיה לא מלי שקיל דכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומימר נמי לא בעי למימר הבו לי דתניא חלקם שאלו בפיהם להכי שקלם בתורת זר על ידי נתינת כהן ואף על גב דלא מטא לידיה דשמעא סמך רבא אדרב יוסף לעיל: **רב ספרא לא אכל.** משום דלא מטא לידיה דשמעא: **מעדה בגד ביום קרה.** בגד בלוי וארקב כמו (ישעיה סד) וכבגד עדים. בעת הקור אינו שוה כלום: **וכמו חומץ על נתר.** שאינו אלא מפסידו. נתר הוא מין צריף אלו״ס בלע״ז: **כן שר בשירים על לב רע.** כן האומר דברי תורה למי שאינו יודע להבין בהן: **משום דעבדי אשמעתא דמר.** שלא סמכתי על שמועתך שאמרת דמותר לזורבא מרבנן לקבלה אף על גב דלא אתו לידיה דכהן: **כי אמרי אנא באחר.** היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל שמעא דבעל הבית על כרחו מזכי ליה לאדם חשוב שהוא בא בביתו של בעל הבית. אי נמי אימר דאמרי אנא דיכול לזכות מתנתא לאחר אף על גב דלא אתו לידיה: **דלא אפשר ליה.** כלומר לאיש שהוא עני ודחוק אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא: כיון דלא עבר רב ספרא אשמעתיה דרב יוסף מאי טעמא אקריוה בחלמיה: **כלפי רבא.** כלומר על רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כך: **גווף הוה.** אני שמעתי משום דהטיח כלפי מעלה במסכת תענית (דף כד:) דבעא מיטרא ולא צורך משום יקרא דאמיה דשבור מלכא ואמרינן התם דאיתחזי ליה אבוה בחלמיה וא״ל מי איכא דמיטרא קמי שמיא אשני דוכתיך אשני דוכתיה למחר אשכחיה לפורייה דמרשם בסכיני שנועדו מלאכי חבלה להורגו בלילה. ולי נראה גווף משום האי מעשה: **ירע שריד באהלו.** למי שירע שריד באהלו תלמיד רע: **תאכלנו אש לא נופף.** אשו של גיהנם: **צורך אכן למרקולים.** זו היא עבודתו כדאמרינן במסכת ע״ז (דף מט:): **ואפילו עם העובד כוכבים.** בתמיה. ורמינהי המשתתף עם הכהן כו׳: **עם העובד כוכבים.** לו המוכר פסולי המוקדשין שנפדו ושחטן ומכרן והן פטורין מן המתנות כדאמר במתניתין [קל.] דלגבי ואיל כתיב בהו [דברים יב]: **אינו צריך לרשום.** ולקמן [ע״ב] מפרש: הכא

קבלות. ג) וא״ת תיפוק ליה קבלות מהמקריב את דם השלמים דהקרבה הוי לשון קבלה כדאמרינן פרק הקומץ [רבה] (מנחות דף יט.) והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה וי״ל דהכא כיון דכתיב המקריב את דם השלמים ואת החלב ובחלב לא שייך קבלה דם נמי לא משתעי בקבלה:

היציקות. ברים הקומן [רבה] (שם דף יח:) פריך מינה להא דאמר התם לא יצק כהן אלא זר כשר והכא קאמר שהיא עבודה המסורה לבני אהרן ומסקינן דלא כר״ש: **משקל** נמי **לא שקילנא.** שלא אקרא גרגרן ולא אגזול ממי שצריך יותר ממני אע״פ שגס הוא לא היה עשיר: **לבר** ממעלי יומא דכפורי. שיום טוב הוא כדאמר בפרק אותו ואת בנו (לעיל דף פג.) ומתנות מרובות והכיס מתאספין ואילו לא היה נוטל היו אומרים שאינו כהן: **אמר** ליה **רבא לשמעיה כו׳.** רבא גרסי׳ דרבה כהן הוה כדאמר פרק עד כמה (בכורות דף מז.) (רבא) [רבה] הוה מבטל לה ברוב ואמרי׳ נמי (ר״ה דף יח.) אגבי ורבה מדבית עלי קא אתו:

זבחי

ג [מנחות יח:], **ד** [עירובין לא. וש״נ], **ה** [קידושין לא. תוספתא דסוטה פי״ד], **ו** יומא לט. קידושין לג., **ז** [בערוך ערך אנס פי׳ אבני היה לו חולי כו׳ ע״ש וע״ע בערך עדן ב׳], **ח** [עירובין כג: וש״נ], **ט** [מכות י. ע״ש], **י** [סנהדרין לב.], **יא** [תוספתא דע״ז פפ״ז], **יב** [ל״ל כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים יטלו ומתימים יטלו טוב א״כ חמא בר חגיגא כל העושה טובה למי שאינו יודע כאילו זורק אבן למרקוליס שנאמר כלבור אבן אמר רבא לכסיל תענוג. כל זה איתא בע״ז], **יג** [תוספתא פ״ט ה״ב], **מ** [והרי״ף פי׳ חולי במעיו הוא], **נ** בס״א: עסוק בתלמידיו,

גליון הש״ם

גמ׳ עם העובד כוכבים. עי׳ בכורות דף ב ע״ב תוס׳ ד״ה אסור: **רש״י** ד״ה זבי לי וכו׳ דקי״ל (ר״ה יח.) וכו׳. עי׳ בכס״א שם שכתב בהיפוך מנכאן: **תוס׳** ד״ה קבלות וכו׳ **לא משתעי** בקבלה. עיין זבחים דף ל ע״ב:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אמר רבה בדק לן רב יוסף: **(ב)** רש״י ד״ה בדק וכו׳ ורבה כהן הוה:

מוסף רש״י

בין מבפנים. בעזרה כדכתיב (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו וגו׳, **בין מבחוץ.** בכל עיר ועיר (מנחות יח:). **ונתן ולא שיטול מעצמו.** והוא הדין לכל מתנות כהונה ולויה (שבת נו.). **חלקם שאלו בפיהם.** מעשר ראשון הראוי לכם שלויים היו, שאלו בפיהם, מתוך שהיו גדולי הדור וסופרים לא היו מוגעים מהם ושאר לויים עניים מלגעיים (שם). **הצנועים מושכין את ידיהם.** גבי לחם הפנים תניא ארבעים שנה שקיימא שמעון הצדיק נשתלחה ברכה בלחם הפנים וכל כהן המגיעו כזית יש אוכל ושבע יש אוכל ומותיר, מכאן ואילך נשתלחה מארה בלחם הפנים וכל כהן המגיעו כפול הצנועין מושכין ידיהם ממנו דלא מהני להו מידי (קדושין נג.).

עין משפט נר מצוה

לט א מיי׳ פ״ח מהל׳ בכורים הל׳ ח:

מ ב מיי׳ פ״ז מהלכות מאכלות אסורות הל׳ יג סמג לאוין קלז קלח טוש״ע י״ד סי׳ סה סעי׳ ח:

מא ג ד ה מיי׳ פ״ט מהל׳ בכורים הל׳ כב [ופי״ב מהלכות תרומות הלכה יט] סמג עשין קמב טוש״ע י״ד סי׳ סא סעיף יח:

מב ו ז מיי׳ פ״ט מהלכות בכורים הל׳ כח טוש״ע שם סעיף יד:

מג ח מיי׳ פ״ד מהל׳ מתנות עניים הל׳ ז טוש״ע י״ד סי׳ רמו סעיף ז:

תורה אור השלם

1. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה:
דברים יח ג

2. וְלֹא הָלְכוּ בָּנָיו בְּדַרְכָּיו וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע וַיִּקְּחוּ שֹׁחַד וַיַּטּוּ מִשְׁפָּט:
שמואל א ח ג

3. מֵעֵדָה בֶּגֶד בְּיוֹם קָרָה חֹמֶץ עַל נָתֶר וְשָׁר בַּשִּׁרִים עַל לֵב רָע:

4. כָּל חֹשֶׁךְ טָמוּן לְצָפוּנָיו תֹּאכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא נֻפָּח יֵרֵעַ שָׂרִיד בְּאָהֳלוֹ:
איוב כ כו

5. וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר יִקָּרֵא בְּשֵׁם יְיָ יִמָּלֵט כִּי בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלִַם תִּהְיֶה פְלֵיטָה כַּאֲשֶׁר אָמַר יְיָ וּבַשְּׂרִידִים אֲשֶׁר יְיָ קֹרֵא:
יואל ג ה

6. כִּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֻּמָה כֵּן נוֹתֵן לְכְסִיל כָּבוֹד:
משלי כו ח

7. לֹא נָאוָה לְכְסִיל תַּעֲנוּג אַף כִּי לְעֶבֶד מָשֹׁל בְּשָׂרִים:
משלי יט י

לעזי רש״י

אלו״ם. צָרִיך.

שיטה מקובצת

(א) והמשתתף עם העובד כוכבים. נ״ב עי׳ תוס׳ בכורות דף ב׳ ע״ב: **(ב)** וא״ת תיפוק ליה. נ״ב עי׳ תוס׳ זבחים דף קב ע״א:

קלג: הזרוע והלחיים פרק עשירי חולין

זבחי שלמי צבור. הן כבשי עצרת ויש להם דין אשמות ליאכל לפנים מן הקלעים כדתנן בא״יהזו מקומן (זבחים דף נד:):

ועורות קדשים. תימה אמאי חשיב עורות קדשים מהארבע שהיו בירושלים הלא בעזרה היו מפשטין אפילו קדשים קלים משום לימורים שלא היו יכולים להוציא חוץ לעזרה וה״ל למימניה עם עשר שבמקדש[מ]: **אי** דילמא בתר עיקר בהמה אזלינן. הא לא דמי כלל למתניתין דתנן חוץ מן המתנות פטור מן המתנות דהא [ו] לא מחייב התם ישראל במתנות משום שהמתנות נאמרו ביד כהן:

חוץ

המוני הימניה עובד כוכבים נמי אמרי המוני הימניה אין אמונה בעובד כוכבים איבעית אימא סתם [ן]עובד כוכבים מפגא פעי אמר מר ופסולי המוקדשין אין צריך לרשום אלמא מוכחא מלתא והא אנן [ס]תנן פסולי המוקדשין נמכרים באיטליז ונשחטים באיטליז ונשקלים בליטרא תרגמא רב אדא בר אהבה קמיה דרב פפא באותן הנמכרים בתוך הבית אמר רב הונא [ע]שותף בראש פטור מן הלחי שותף ביד פטור מן הזרוע שותף בבני מעיין פטור מן הקבה וחייא בר רב אמר אפי׳ שותף באחת מהן פטור מכולן מיתיבי [פ]הראש שלי וכולה שלך ואפי׳ אחד ממאה בראש פטור היד שלי וכולה שלך אפי׳ אחד ממאה ביד פטור בני מעיין שלי וכולה שלך אפי׳ אחד ממאה בהן פטור מאי לאו פטור מן הלחי וחייב בכולן פטור מן הזרוע וחייב בכולן פטור מן הקבה וחייב בכולן לא פטור מכולן וליתני פטור מכולן ועוד תניא הראש שלי וכולה שלך אפי׳ אחד ממאה בראש פטור מן הלחי וחייב בכולן תיובתא דחייא בר רב תיובתא אמר רב חסדא [ק]הא מתניתא אטעיתיה לחייא בר רב דתניא [ר]עשרים וארבע מתנות כהונה הן וכולן ניתנו לאהרן ולבניו בכלל ופרט וברית מלח כל המקיימן כאילו קיים בכלל ופרט וברית מלח וכל העובר עליהן כאילו עובר על בכלל ופרט וברית מלח ואלו הן עשר במקדש וארבע בירושלים ועשר בגבולים עשר במקדש חטאת וחטאת העוף אשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי צבור ולוג שמן של מצורע ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות ומנחת העומר וארבע בירושלים הבכורה והבכורים ומורם מן התודה ומאיל נזיר ועורות קדשים ועשר בגבולים תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז ומתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר הוא סבר מדקא חשיב להו למתנות בחדא חדא נינהו ולא היא אטו מורם מתודה ואיל נזיר דקא חשיב להו כחדא משום דחדא נינהו אלא כיון דדמיין להדדי חשיב להו כחדא ה״נ כיון דדמיין להדדי חשיב להו כחדא איבעיא להו הראש שלך וכולה שלי מהו בתר חיובא אזלינן וחיובא גבי ישראל הוא או דלמא בתר עיקר בהמה אזלינן ועיקר בהמה דכהן הוא ת״ש [ו]עובד כוכבים וכהן שמסרו צאנם לישראל לגזוז פטור הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז וזה חומר בזרוע ובלחיים ובקבה יותר מראשית הגז [ה]ש״מ בתר חיובא אזלינן שמע מינה: ואם אמר לו חוץ מן המתנות פטור מן המתנות:

ורמינהו

הכא במאי עסקינן [א]דיתיב עובד כוכבים אמסחתא דכותה גבי כהן דיתיב אמסחתא אמאי צריך לרשום דאמרי בשרא קא זבין אי הכי עובד כוכבים נמי אמרי בשרא קא זבין אלא הכא במאי עסקינן דיתיב עובד כוכבים אכספתא דכותה גבי כהן דיתיב אכספתא אמאי צריך לרשום אמרי נמי מוכחא מילתא דכהן אמסחתא לא הוי ידעי אינשי דכהן שותף בה: **דאמרי בשרא קזבין**. בשר הוא רוצה לקנות: **אלא**. לא תוקמה דיתיב עובד כוכבים אמסחתא אלא הכי תוקמה דיתיב עובד כוכבים אכספתא על הארגז שנותן בה הטבח המעות כשמקבלם תמיד מן הלוקחים דהא ודאי מוכחא שפיר דעובד כוכבים שותף בה: **דאמרי**. הרואים המוני הימניה לשומרם לו שלא יגנבום הימנו: **אין אמונה בעובד כוכבים**. אין ישראל רגילין להאמין בהם: **אבע״ל**. כדאוקימנא מעיקרא דיתיב עובד כוכבים אמסחתא וכהן נמי דיתיב אמסחתא ולא דמו דסתם עובד כוכבים מפגא פעי תדיר הוא לועק אל תתגס בכך אלא בכך והכל יודעין שיש לו חלק בה אבל כהן לגוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף: **אלמא מוכחא מילתייהו**. דלא מזדין להו כדרך חולין: **באיטליז**. בשוק: **באוהן הנמכרים בתוך הבית**. בכור ומעשר דהתם[ו] תנן חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים שאין דמיהן קדש דכתיב בהו לא תפדה[ח] ולא תגאלו[ט] דהיינו אין קדושה לדמיהן לפיכך לא התירו לו בשביל הנאתו לזגזג בהן למוכרן בשוק כדרך חולין אלא בתוך הבית ואע״פ שמפסיד בדבר שאין עליהם קופלין כל כך והיינו מוכחא מילתא אבל פסולי המוקדשים שדמי פדיונן נכנסו בקדושתן אי לא שרית ליה למוכרן בשוק לא פריק להו מעיקרא אלא בזול ואיכא פסידא דהקדש והנהו לריך לרשום: **שוקף בראש**. ולא ביותר: **אפילו אחד ממאה ביד**. אפילו אין לכהן או לעובד כוכבים חלק בזרוע אלא אחד ממאה פטור טבח. ובכהן או עובד כוכבים שמכרו בהמה לטבח ישראל קאמר. ובכולהו גרסינן פטור סתמא: **אי הכי ליתני פטור הכא במאי עסקינן. דהמשתתף עם עובד כוכבים אינו לריך לרשום: דיתיב עובד כוכבים אמסחתא**. כשהטבח מוכר הבשר דמוכחא מילתא דעובד כוכבים שותף הוא ואין כאן חשד ומתניתין בדלא יתיב: **דכוסה גבי כהן**. דבריית: **דיתיב**. כהן אמסחתא אמאי לריך לרשום הא

מסורת הש״ס

מד א מיי׳ פ״ט מהל׳ בכורים הל׳ י סמג עשין קמב טוש״ע י״ד סי׳ סא סעיף כה:
מה ב מיי׳ פ״א מהל׳ אסורי מזבח הל׳ יב:
מו ג מיי׳ פ״ט מהל׳ בכורים הל׳ יב סמג עשין קנ [קמב] טוש״ע י״ד סי׳ סא סעיף כו:
מז ד מיי׳ שם פ״א הלכה ח:
ה [טוש״ע שם סעיף כז]:

מוסף רש״י

פסולי המוקדשין. קדשים שנפל בהם מום, נמכרים באיטליז. בשוק שלוקחין הרבה ומכר ביוקר ונשקלים בליטרא. כלרך שהקצין מוכרין בשר חולין (בכורות לא.). בכלל ופרט וברית מלח. לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה, כלל, חה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש, פרט כל מתנה בפני עצמה, וכל תרומת קדשים חזר וכלל, והדר כתיב ברית מלח עולם הוא וגו׳ בסוף הפרשה (ב״ק קי: ושם: בכלל ופרט וכלל). כל המקיימן. כאילו קיים כל המורה כולה שנתנה לדורות בכלל ופרט וכלל וכאילו קיים כל הקרבנות שנתנה בהן ברית מלח (שם). עשר במקדש. נאכל לפנים מן הקלעים (שם). וארבע בירושלים. בכל העיר (שם). ועשר בגבולים. בערי חרם ישראל (שם). אשם ודאי. חמשה הן, גזילות מעילות שפחה חרופה מיר ומצורע, וחד חשיב להו (שם). ואשם תלוי. בא על בפק כרת שלא נודע לו שעבר ולאי שיביא חטאת (שם). וזבחי שלמי צבור. כבשי עצרת שנקרבו שלמים דכתיב (ויקרא כג) ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים וקדשי קדשים הן דכתיב (שם) קדש יהיו לה׳ לכהן ונאכלים לפנים מן הקלעים (ב״ק שם). ולוג שמן של מצורע. מה שנאמר בלוג מליקה לכף כהן של השמאלית נאכל לכהנים, דתניא במנחות (נב.) ובזבחים (מד:) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע דהוא נמי קרוי קרבן, דכתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן, ומייתי ליה לקרא קמא בקדש הקדשים תאכלנו בחוץ קרא (ב״ק שם). ושירי מנחות. כל מנחות הנקמצות, מנחת נדבה ומנחת חוטא ומנחת סוטה (שם). ומנחת העומר. מותר העומר, מנחת העומר נקמצת ושייריה נאכלים, כל המנחות קדשי הקדשים הן דכתיב לא תאפה חמץ חלקם וגו׳ (שם). הבכורה. בכור חם נאכל בכל העיר, וכן הבכורים לריכין חומה דכתיב (דברים יב) ואכלתם שם לפני ה׳ אלהיכם וגו׳ ואמר מר (מכות יח.) תרומת ידך אלו בכורים (ב״ק שם). ומורם מן התודה. חזה ושוק ואמרנא חלות מתרנא ורקיקי מיעם שבה, חלות ורקיקין חמץ ורבוכה, וכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לכהן הזורק וגו׳ (ב״ק שם). ומאיל נזיר. זרוע בשלה וחלה ורקיק, וחזה ושוק של שלמים בכלל תודה הוא, דתודה שלמים אקרי, והכי מרתי תודה ואיל נזיר משום דתמיין להדדי חשיב להו בחדא (שם). ועורות קדשים. עורות עולה וחטאות ואשמות, אבל קדשים קלים עורותיהן לבעלים, כדאמר בזבחים פרק טבול יום (קנ.) ומש״ה קא חשיב להו בהדי הכי דירושלים, למעוטי דאין נחשבים בהדי הכי דגבולים, דהני עורות לא מתייהבי להו אלא בירושלים, ובהדי הכי דבמקדש לא חשיב אלא הכהנו דאי נפקי חוץ לקלעים מיפסלו ביוצא ולפ״ז יתייבש היטב תמיהת התוס׳), ג) ל״ל דלא. מהר״ם,

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה הלוקח מתנות מן הכהן חייב. אלא חייב נמתק:

ב) [ערכין ו:], **ג**) בכורות לא. [ביצה כח.], **ד**) [תוספתא פ״ט ה״ב ע״ש], **ה**) [כתובות ל. וש״נ], **ו**) ב״ק קי: [תוספתא חלה פ״ב ה״מ], **ז**) [תוספתא רפ״ז], **ח**) [בכורות לא.], **ט**) [במדבר יח], **י**) [ויקרא כז], **יא**) [שאר מנחות רש״ס], **יב**) [וכן איתא להדיא בזבחים קג: ועמ״ש רש״י בפסחים מ. וכן עוד בב״ק קי: ד״ה עורות קדשים וכו׳], **יג**) ל״ל חייב, **יד**) [וז״ל רש״י בב״ק קי: ד״ה ועורות קדשים וכו׳ ובהדי הכי דבמקדש לא חשיב אלא הכהנו דאי נפקי חוץ לקלעים מיפסלו ביוצא ולפ״ז יתייבש היטב תמיהת התוס׳], **טו**) ל״ל דלא. מהר״ם,

עין משפט נר מצוה

מד א מיי׳ פ״ט מהל׳ בכורים הל׳ י סמג עשין קמב טוש״ע י״ד סי׳ סא סעיף כה:
מה ב מיי׳ פ״א מהל׳ אסורי מזבח הל׳ יב:
מו ג מיי׳ פ״ט מהל׳ בכורים הל׳ יב סמג עשין קנ [קמב] טוש״ע י״ד סי׳ סא סעיף כו:
מז ד מיי׳ שם פ״א הלכה ח:
ה [טוש״ע שם סעיף כז]:

מ) ל״ל דאמר מר. **נ**) ל״ל דלא. **ס**) [ב״ק קי:] תנן. **ע**) [ב״ק שם] שותף. **פ**) [ב״ק שם] הראש שלי וכולה שלך אפי׳ אחד ממאה בראש פטור מן הלחי וחייב בכולן פטור מן הזרוע וחייב בכולן פטור מן הקבה וחייב בכולן לא פטור מכולן. **צ**) [ב״ק שם] אפי׳ אחד ממאה בבני מעיין פטור מן הקבה וחייב בכולן לא פטור מכולן. **ק**) [ב״ק שם] אמר רב חסדא. **ר**) [ב״ק שם] עשרים וארבע מתנות כהונה הן וכולן ניתנו לאהרן ולבניו בכלל ופרט וברית מלח כל המקיימן כאילו קיים בכלל ופרט וברית מלח וכל העובר עליהן כאילו עובר על בכלל ופרט וברית מלח ואלו הן עשר במקדש וארבע בירושלים ועשר בגבולים. **ש**) [ב״ק שם] ועשר בגבולים. **ת**) [ב״ק שם] ואלו הן עשר במקדש חטאת וחטאת העוף אשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי צבור ולוג שמן של מצורע ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות ומנחת העומר וארבע בירושלים הבכורה והבכורים ומורם מן התודה ומאיל נזיר ועורות קדשים ועשר בגבולים תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז ומתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר הוא סבר מדקא חשיב להו למתנות בחדא חדא נינהו ולא היא אטו מורם מתודה ואיל נזיר דקא חשיב להו כחדא משום דחדא נינהו אלא כיון דדמיין להדדי חשיב להו כחדא ה״נ כיון דדמיין להדדי חשיב להו כחדא איבעיא להו הראש שלך וכולה שלי מהו בתר חיובא אזלינן וחיובא גבי ישראל הוא או דלמא בתר עיקר בהמה אזלינן ועיקר בהמה דכהן הוא ת״ש [א״ב] עובד כוכבים וכהן שמסרו צאנם לישראל לגזוז פטור הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז וזה חומר בזרוע ובלחיים ובקבה יותר מראשית הגז [ב״ב] ש״מ בתר חיובא אזלינן שמע מינה: ואם אמר לו חוץ מן המתנות פטור מן המתנות: **מכולם**. בהדיא: **ועוד תניא**. בהדיא דלא פטר ליה אלא מן הלחי: **בכלל ופרט**. בויקח קרח [במדבר יח] לכל קדשי בני ישראל לך נתתים והדר מפרש כל חד וחד וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש וגו׳: **וברית מלח**. כתיב בסיפיה ברית מלח עולם הוא [שם] כשם שברית מלח אינה שובתת כך זו לא תשבות: **כאילו קיים כללות ופרטות**. שבתורה: **וברית מלח**. של קרבנות: **עשר במקדש**. ניתנו להם בתוך עזרה לאוכלן שם: **וזבחי שלמי צבור**. כבשי עצרת והם קדשי קדשים לאכול בעזרה: **לוג שמן של מצורע**. מה שנאמר ממתנותיו נאכל לכהנים כדאמרינן במנחות (דף נח.) ובזבחים (דף מד:) לכל קרבנם דכתיב בויקח קרח [במדבר שם] לרבות לוג שמן של מצורע דקרוי קרבנם דכתיב ביה והקריב אותם לאשם ואת לוג השמן [ויקרא יד] וכתיב בויקח קרח בקדש הקדשים תאכלנו [במדבר שם] אכולהו לכל קרבנם ולכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם וגו׳: עומר לא חשיב ליה בהדי שאר מנחת צבור [ג] מפני שהיא מנחת צבור הנקמלת ונאכלת ואין לך עוד בצבור: **ושירי מנחות**. של יחיד: **בירושלים**. הנאכלים ומתחלקים לכל העיר: **הבכורה**. בכור חם: **בכורים**. אינם נאכלים אלא בירושלים דכתיב (דברים יב) לא תוכל לאכול בשעריך וגו׳ ואמר מר (מכות דף יח:) ותרומת ידך [דברים שם] אלו הבכורים: **ומורם מתודה**. חזה ושוק וד׳ חלות דכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה׳ לכהן הזורק וגו׳ מארבעת מינים חלות ורקיקים ורבוכה וחמץ אחת מכל מין: **ומורם מאיל נזיר**. זרוע בשלה וחלה ורקיק דכתיב בפרשת נזיר [במדבר ו] שמניפין אותן. והני חד חשיב להו משום דדמו אהדדי דתרוייהו מורם מקדשים קלים נינהו וחזה ושוק של שאר שלמים נמי בכלל זה הן והאי דנקט תודה משום דאית ביה מורם אחרינא ותנינהו לכולהו בחדא שמא: **ועורות קדשים**. של עולה חטאת ואשם דכתיב (ויקרא ז) עור העולה אשר הקריב ובתורת כהנים [לו פרק ט] נמי מרבה עור חטאת ואשם: **בגבולים**. נתנן להם בכל ערי ישראל: **ומתנות**. הזרוע והלחיים והקבה: **פדיון הבן**. ה׳ סלעים: **פדיון פטר חמור**. שה: **שדה אחוזה**. שהקדיש ולא גאלה ומכרה לאחר והרי היא יוצאה ביובל ומתחלקת לכהנים של אותו משמר שאירע בו יובל שנאמר (ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל וגו׳ לכהן תהיה אחוזתו: **וגזל הגר**. האשם המושב לה׳ בפרשת נשא [במדבר ה] וגזל הגר שנשבע לו לשקר ואח״כ הודה לאחר מיתת הגר כדפי׳ לעיל בפרקין [קלא. ד״ה תשעה]: **הוא סבר**. חייא בר רב סבר: **מדקא חשיב**. האי תנא לכולהו זרוע לחיים וקבה כחדא מתנה שלא אמר עשרים ושש: **ש״מ**. חדא היא והמחוייב באחד מתחייב בכולם והנפטר מאחת מהן פטור מכולן: **כולה שלי והראש שלך**. כהן מוכר לטבח הראש קודם שחיטה: **הכי גרסינן ה״ש עובד כוכבים וכהן שמסרו לאחן לישראל לגזוז**. שעשאוהו שלוחן לגזוז את לאחן: **פטור**. ואיידי דתנא לה גבי מתנות השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור תנייה נמי גבי ראשית הגז: **הלוקח גז לאחו של עובד כוכבים**. אפילו קודם שגגזזו פטור: **וזה חומר וכו׳**. דהלוקח מתנות מן הכהן א״ב חייב קודם שחיטה ולכל בהמה לכהן חייב במתנות שלא זכה בה קודם שחיטה: **ש״מ**. מדקתני זה חומר אלמא בתר חיובא אזלינן דהאי לא קנה אלא מתנות וקאמר חייב: ורמינהו

זבחי שלמי צבור. כבשי עצרת כדכתיב ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים לה׳ ד׳ ל״ב. **ועורות קדשים**. עורות עולה וחטאות ואשמות, אבל קדשים קלים עורותיהן לבעלים, כדאמר בזבחים פרק טבול יום (קנ.) ומש״ה קא חשיב להו בהדי הכי דירושלים, למעוטי דאין נחשבים בהדי הכי דגבולים, דהני עורות לא מתייהבי להו אלא בירושלים, ובהדי הכי דבמקדש לא חשיב אלא הכהנו דאי נפקי חוץ לקלעים מיפסלו ביוצא ולפ״ז יתייבש היטב תמיהת התוס׳). **הגר**. נמי קרי ליה מתנת גבולין, אשם נתנו לכהן המשמר חוץ לירושלים יצא ואיל אשמו יעלה לירושלים להקריב (שם).

ורמינהו א״על מנת שהמתנות שלי נותן לכל כהן שירצה על מנת אחוץ קא רמית חוץ שיורא על מנת לאו שיורא ורמינהו על מנת שהמתנות שלי המתנות שלו בהא פליגי מר סבר על מנת שיורא הוא ומר סבר על מנת לאו שיורא הוא: אמר לו מכור לי בני מעיה וכו׳: ב״אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפי׳ שקל לו טבח הדין עמו לימא בדרב חסדא קא מיפלגי דאמר רב חסדא ג״בגזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה דמר אית ליה דרב חסדא ומר לית ליה דרב חסדא לא דכולי עלמא אית להו דרב חסדא והכא במתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דמר סבר נגזלות ומר סבר אין נגזלות איכא דמתני לה להא שמעתא בפני עצמה רב אמר ד״מתנות כהונה נגזלות ורב אסי אמר מתנות כהונה אין נגזלות: **מתני׳** ה״גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב ספק פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה: **גמ׳** כי אתא רב דימי אמר רמי ליה רבי שמעון בן לקיש לר׳ יוחנן תנן ספק פטור אלמא ספיקא לקולא ורמינהו ו״חורי הנמלים שבתוך הקמה הרי אלו של בעל הבית ושלאחר הקוצרים העליונים לעניים והתחתונים של בעל הבית רבי מאיר אומר ה״הכל לעניים שספק לקט לקט אמר ליה ז״אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה דתניא ר׳ יהודה בן אגרא אומר משום רבי מאיר ״ספק לקט לקט ספק שכחה שכחה ספק פאה פאה אמר לו אל תשנה אותה אלא בלשון בן ט״תדל והא טעמא קאמר דאמר ר״ש בן לקיש מאי דכתיב [1]עני ורש הצדיקו מאי הצדיקו אילימא בדינים והא כתיב [2]ודל לא תהדר בריבו אלא צדק משלך ותן לו אמר רבא הכא פרה בחזקת פטורה קיימא קמה בחזקת חיובא קיימא אמר ליה אביי והרי י״עיסה י״נעשית עד שלא נתגייר פטור מן החלה משנתגייר חייב ספק חייב אמר ליה י״ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא דאמר רב חסדא וכן תני ר׳ חייא שמונה ספקות נאמרו בגר ארבע לחיוב וארבע לפטור ה״קרבן אשתו וחלה ובכור בהמה טמאה ובכור בהמה טהורה לחיוב

ראשית

ורמינהו. כהן שמכר בהמה לישראל ואמר לו ע״מ שהמתנות שלי נותנן ישראל לכל כהן שירצה דכיון דכולה בהמה זכין ליה לא מצי לאתנויי ליה האי אמתנות שאינן שלו אלא של כהנים גינהו ואין לו בהן אלא טובת הנאה מ״מ ש״מ דחייב במתנות: **חוץ שיור.** לשון שיור משמע שמייר המתנות ולא מכרן לפיכך פטור הלוקח שהרי של כהן הן ודכוותה בישראל הוה מחייב הלוקח דכיון שהוא שחטה עליה רמיא למיתבינהו: **על מנת לאו שיורא הוא.** אלא תנאה הכל מכר לו ע״מ שיתנם לו והוא אין בו כח להתנות: **ורמינהו.** ברייתא אברייתא: **לא שנו.** היכא דלקח הימנו במשקל דקתני נותנן לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמיס מן הטבח: **אלא.** כששקלן לוקח לעצמו דכיון דטבח לא נגע בהן אינו בעל דבריס של כהן לפיכך זה הלוקח נותנן והוא שואל לו הדמיס שעל הטבח היה מוטל ליתן: **אבל שקלן לו טבח הדין.** של כהן ומחלוקתו ותביעתו אף (ה) על הטבח הוא והטבח חוזר עליהן אם יש בעין נותנן לכהן והכי מפרש לה ברישׁ הגוזל בב״ק (דף קטו.) דאף עם הטבח קאמר ר׳ יהודה״: **הדין עמו.** דינו של כהן ותביעתו עם הלוקח הוא הואיל וישנה לגזלה בעין במקום שהוא שם ילך: רב אית ליה דרב חסדא: **רבה מזה גובה.** דכיון דקודם יאוש אכלו זה האחרון הוה ליה ליהו גזלן עלייהו דהא כל מקמי יאוש ברשותייהו דמרייהו קיימי כל היכא דאיתנהו: **לא.** בגזלן דעלמא שהגזלן קונה אותו בגזלתו לשלם: **דכולי עלמא אית להו דרב חסדא.** דאם רבה נגזל לדון עם הראשון ידון: **והכא.** בגזל מתנות כהונה קמיפלגי מר סבר מתנות כהונה נגזלות ומתחייב גזלן בגזלתו לשלם דתורת גזל עליהן: **ומר סבר אינם נגזלות.** אין כח לגזלן וכל זמן שהן בעין כל מקום שהולכין החוב מוטל על מי שהם אכלו לתתו לכהן והראשון לא נעשה גזלן עליהן: **באפי נפשה.** ולא בלשון לא שנו ואמתני׳ דלעיל: **מתנות כהונה גזלות.** לכדאמרן שאם רבה כהן לדון עם הראשון ידון: **אלמא ספק.** מתנות כהונה לקולא דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה: **שבשוך הקמה.** לפני הקוצרים שעדיין לא הגיעו הקוצרים לשם: **הרי.** כל הנמצא בהן לבעה״ב דאין לקט אלא הנושר בשעת קצירה: **העליונים.** חטין העליונים שעל פי החור איכא למימר לקט הן שנשרו מן השבלין בשעת קצירה: **והתחתונים.** שבקרקעיתו של חור: **לבעל הבית.** דקודם קצירה כנסוס נמלים שם: **שספק לקט לקט.** אלמא לרבי מאיר גבי מתנות עניים וה״ה למתנות כהונה ספיקא לחומרא וסתם מתני׳ ר״מ היא וקתני ספיקא לקולא: **אל תקניטני.** דהא דקתני ספק לקט לקט יחידאה היא שאיני שונה אותה כמו ששנית דברי ר״מ אלא דברי ר׳ יהודה בן אגרא משום ר״מ: **א״ל.** ר״ל: **אל תשנה אותה אלא בלשון בן תדל.** אפי׳ אין אתה שונה אותה אלא בשם שטה שבעולם ששמו בן תדל אפילו הכי קשיא לך דהא טעמא קאמר למילתיה: **אילימא בדינין.** לראות לו זכות בדין: **לדק משלך ותן לו: פרה.** כשנולד לך ספק זה במתנותיה ואתה מעמידה על חזקתה הראשונה הרי היא פטורה שהרי בחזקת של עובד כוכבים היתה עומדת: **קמה.** כשנולד לך ספק בלקט ואתה מעמידה על חזקתה חזקת חיוב הוא דמעולם היא עומדת לכך דשל ישראל היא: חיוב חלה הכל הולך אחר גלגולה משגלגל בה הוי חיובה וגלגול העובד כוכבים פוטר דכתיב (במדבר טו) עריסותיכם. אם עד שלא נתגייר נתגלגלה פטור אם ספק חייב גרסינן: חלה ספק איסורא שיש בה עון מיתה הלכך לא סמכינן אחזקה אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה: **קרבן אשתו.** ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים ספק משנתגיירה מביאה קרבן דספק איסור כרת הוא לאכול בקדשים עד שתביא כפרה דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת: **וחלה.** ספק מיתה: **ובכור בהמה טהורה.** ספק כרת לשוחטו בחוץ וצריך להמתין עד שיסתאב דתו ליתא ביה אלא דין ממון ואוכלו הוא במומו: **ובכור.** פטר חמור. כמאן דאמר בבכורות (דף ט:) אסור בהנאה עד שיפדנו וצריך להפרישׁ עליו טלה לפדיונו לאפקועי איסוריה ומעכב הטלה בידו והוא שלו דשה של פדיון לא רמיא קדושה עליה אלא ממונא דכהן הוא וכיון דספק הוא המוציא מחבירו עליו הראיה:

ראשית

מסורת הש״ס

א) [ב״ק קטו.], ב) ב״ק קיא: קטו., ג) פאה פ״ד מי״ז, ד) [לעיל נה: עז. קכב: פסחים פד.], ה) [אית דגרס עכל פירוש עכל שפחים וים מי שגורם בו עכל והיה אדם שלא היה מדקדק בשמועתו. עיין ערך בן עכל], ו) חלה פ״ג מ״ו [ממזות סז.], ז) [כתובות עג: גיטין סג: נדרים נג. ב״ב מז: נדה כה.], ח) עי׳ מהר״מ שמתב לשון רש״י תמוה וזולה להגיה רב יהודה וע״ש וגי׳ רש״א קאמר רב וע״ש,

תורה אור השלם

1. שַׁפְּטוּ דַל וָיָתוֹם עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ:
תהלים פב ג
2. וְדַל לֹא תֶהְדַּר בְּרִיבוֹ: שמות כג ג

הגהות הב״ח

(ה) רש״י ד״ה אבל שקלן וכו׳ אף עם הטבח הוא והטבח חוזר עליהן אם ישנן בעין נותנן לכהן: (ב) תוס׳ ד״ה דמר וכו׳ ולא עם הראשון דהא בגזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלו ליכא כל״ל:

מוסף רש״י

לא שנו. לקח הימנו במשקל נותנו לכהן, דמשמע דהלוקח על כלום נותנן לכהן והוא יתבע דמיס מן המוכר, אלא ששקל הוא לעצמו (ב״ק קטו.). הדין עם הטבח. דינו של כהן וערעורו על הטבח הוא (שם). א״ל אל תקניטני. מאותה משנה (לעיל נה.) להסיב לי ממנה (לעיל קכב.). שבלשון יחיד אני שונה אותה. ולא בלשון סתם משנה (שם) כלומר יחידאה היא ולא קיימינן כוותיה (לעיל נה. עז.). פטור מן החלה. הואיל וכהיותו עכו״ם נתגלגלה (מנחות סז.). ספק. אם משנתגייר גלגלה או בהיותו עכו״ם גלגלה, חייב. דלחומרא אזלינן (שם). ספק ממונא לקולא. והמוציא מחבירו ידו על התחתונה (גיטין סג:).

עין משפט נר מצוה

א [מיי׳ פ״ט מהל׳ בכורים הל׳ יא] טוש״ע י״ד סי׳ סא סעיף כט):
מח ב מיי׳ פ״ה מהל׳ גזילה הל׳ ד סמג עשין עג טוש״ע ח״מ סי׳ שסא סעיף ה ו:
מט ג מיי׳ פ״ט מהל׳ בכורים הל׳ יד טוש״ע יו״ד סי׳ סא סעיף לא:
נ ד מיי׳ שם הלכה יג סמג עשין קמב טוש״ע י״ד סי׳ סא סעיף לג:
נא ה ו מיי׳ פ״ד מהל׳ מתנות עניים הל׳ ט:
נב ז מיי׳ פ״ח מהל׳ בכורים הל׳ ט טוש״ע י״ד סי׳ של סעיף ד:
ח [מיי׳ פ״א מהל׳ ממזרים כפרה דין יא]:

שיטה מקובצת

א) חורי הנמלים. נ״ב עי׳ פ״ד דפאה וע״ש בהר״ש ז״ל:

עין משפט נר מצוה

חוץ שיורא הוא ע״מ לאו שיורא הוא. ולא״ת כי א״ל ע״מ דלמרינן נותנן לכל כהן שירצה א״כ המקח בטל שלא נתן לו הבהמה אלא ע״מ שיהיו המתנות שלו וי״ל דמיירי שהתנו שיהיו המתנות שלו ואם לא יתן לו לא יהיה המקח בטל אי נמי הוי כמו מתנה על מה שכתוב בתורה שהרשתו תורה ליתנם לכל מי שירצה: **דמר אית ליה דרב חסדא.** אין לפרש דרב אית ליה דרב חסדא ועם הראשון דקאמר רב היינו אפי׳ עם הראשון דא״כ לרב אסי הדין עם השני ולא עם הראשון (ג) בגזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו דהא ליכא מאן דפליג שלא יוכל לגבות מן הראשון הגוזל ובאחר שאכלו הוא דאיכא דלית ליה דרב חסדא אלא יש לפרש איפכא דרב לית ליה דרב חסדא דהדין דוקא עם הטבח ורב אסי אית ליה דרב חסדא והדין אף עם הלוקח ודאי דכ״ע אית להו דרב חסדא ובמתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דרב סבר נגזלות והדין עם הטבח היינו אף עם הטבח כרב חסדא ורב אסי סבר דהדין דווקא עם הלוקח לפי שהמתנות אין נגזלות והוי איפכא ממאי דהוה בעי למימר מעיקרא ותימה דבמאי קא מיירי אי בשאין מתנות בעין הא אמרינן ברישׁ פירקין דמזיק מתנות כהונה או אכלן פטור ואם הם בעין היכי קאמר דבדרב חסדא קא מיפלגי הא משמע ברישׁ הגוזל במתא (ב״ק דף קיא:) דהיכא דהם בעין ליכא מאן דפליג אדרב חסדא אלא דווקא כשאכלן דתני רבי אושעיא הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהן גזלה קיימת חייבים לשלם אין גזלה קיימת פטורין כו׳ ופריך לימא תהוי תיובתא דרב חסדא משמע דלמאן דפליג עליה אמי שפיר דדווקא אין גזילה קיימת פטורים אבל בגזלה קיימת חייבים לשלם וא״ע: **ורמינהי** חורי הנמלים שבתוך הקמה כו׳. מרבנן נמי פריך דלא פליגי רבנן אלא משום דסברי דתמתונים ודאי נמלים כנסוס הילכך הם של בעה״ב הא אם היו ספק היו מודים דהוי לקט כמו עליונים

ספק לקט לקט:

ראשית

ראשית הגז והמתנות. תימה למאן דאית ליה לעיל (דף קלג:) דמתנות טבלי ליתני נמי מתנות לחיוב קודם שהורמו ולפטור אחר שהורמו המתנות דהוו שלו כי היכי דתני בהמה טמאה לחיוב ולפטור: **פיקה** של גרגרת. היא טבעת הגדולה שעשויה עגולה כפיקה: **הזרוע** המיומנת. אפילו לרבנן דדרשי פרק גיד הנשה (לעיל דף ט:) הירך דפשיט איסוריה בכוליה ירך הכא מודו דלא שייך למדרש הכי: **דורשי** חמורות. פירש בערוך[ו] בשם רב סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמי מהו חמרך מה מעשיך:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

ראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור לפטור כי אתא רבין אמר קמה אקמה רמי ליה [א]לוי זרע [ב]בכישר ולא הוו עניים למשקל לקט אתא לקמיה דרב ששת [ג]אמר ליה [1]לעני ולגר תעזוב אותם [2]ולא לעורבים ולא לעטלפים מיתיבי [3]אין מביאין תרומה לא מגורן לעיר ולא ממדבר לישוב ואם אין שם כהן שוכר פרה ומביאה מפני הפסד [ד] תרומה שאני תרומה דטבלה ולא סגיא דלא מפריש לה והרי מתנות דלא טבלי ותניא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא [ה]יפשיט את הזרוע להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי [ו]ואם אין שם כהן מעלין אותן בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן [ז]שאני מתנות כהונה דנתינה כתיבא ביה השתא דאתית להכי תרומה נמי נתינה כתיבא ביה ואלא תעזוב יתירא למה לי לכדתניא [ח]המפקיר את כרמו ולשחר השכים ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשרות ההוא שקא דדינרי דאתא לבי מדרשא קדים רבי אמי וזכה בהן והיכי עביד הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מעצמו רבי אמי נמי לעניים זכה בהן ואיבעית אימא [ט]אדם חשוב שאני דתניא [י]2והכהן הגדול מאחיו [יא]שיהא גדול מאחיו בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו [יב]שאחיו הכהנים מגדלין אותו תלמוד לומר והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו: **מתני'** [יג] [יד]איזהו הזרוע מן הפרק של ארכובה עד כף של יד והוא של גזיר וכנגדו ברגל שוק ר' יהודה אומר שוק מן הפרק של ארכובה עד סובך של רגל [טו]אי זהו לחי מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת: **גמ'** ת"ר [3]הזרוע זה [טז]זרוע ימין אתה אומר זה זרוע ימין או אינו אלא זרוע שמאל ת"ל הזרוע מאי תלמודא [יז]כדאמר רבא הירך המיומנת שבירך הכא נמי הזרוע המיומן שבזרוע והלחיים למאי אתא להביא [יח]צמר שבראש כבשים ושער שבזקן תיישים והקבה למאי אתא [יט]להביא חלב שעל גבי הקבה וחלב שבתוך הקבה [כ] דאמר [כא]ר' יהושע [כב]כהנים נהגו בו עין יפה ונתנוהו לבעלים טעמא דנהגו הא לא נהגו דידיה הוא [כג]דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד וכן הוא אומר [4]ויקח רומח בידו ולחיים כנגד תפלה וכן הוא אומר [5]ויעמוד פנחס ויפלל קבה כמשמעה וכן הוא אומר [6]ואת האשה אל קבתה ותנא מייתי לה מהכא [7]שוק הימין אין לי אלא שוק הימין זרוע מוקדשין מנין ת"ל [כד]תרומה זרוע חולין מנין ת"ל תתנו: איזהו לחי מן הפרק של לחי ועד פיקה של גרגרת: והתניא [כה]נוטלה ובית שחיטה עמה לא קשיא הא רבנן והא רבי חנינא בן אנטיגנוס [כו]דתניא מוגרמת פסולה העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה איבעית אימא הא והא רבנן ומאי עמה עמה דבהמה:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

ראשית הגז כו'. כל הנך כולהו לא רמיא איסורא עלייהו אלא ממונא הילכך ספיקן לקולא: **ופדיון פטר חמור.** כלפרישת [סוע"א] מפריש טלה והוא לעצמו: **קמה אקמה רמי עליה.** [ב]מתניתא אחריתי אשכח לר"מ דפטר בקמה של גר ספק נקלרה קודם שנתגייר ספק משנתגייר ורמייה אהא דקתני ספק לקט לקט ושני ליה בלשון בן אגרא אני שורה אותה: **בכישר.** מקוס: **אין מביאין.** אין צריך ישראל לטרוח ולהביא תרומה מן הגורן לעיר ליד כהן אלא כהן הולך ומביאה: **ואם אין שם כהן כו'.** אלמא בעי לאפרושה ולאצנועה עד דמשכח כהן ה"נ בעי לאצנועה עד דמשכח עניים: **שאני תרומה דטבלה.** אוסרת הכל עליו משום טבל לפיכך על כרחו צריך להפריש: **למלוג בעגלים.** שמולגין אותן ברותחין עם עורן ואוכלין אותן עם הטער: **אין רשאי להפשיט את הזרוע.** אלא נותנו לכהן כמו שהוא בעורו: **הראש לא יפשיט את הלחי.** כדמרבינן לקמן מקרא יתירא שאף הלמר שבראש כבשים הוא חייב ליתן לו וכ"ש הטער: **ואם אין שם כהן.** לתת לו המתנות: **מעלין אותם בדמים.** שם את דמי המתנות ואוכל המתנות ונותן דמיהם לכהן הבא לאשון: **נתינה כתיבא בהו.** ועליו ליתנן לכהן: **אלא תעזוב יתירא.** דכתיב בלקט למה לי חד בקדושים תהיו[ט] וחד בשור או כשב[י] ולאו לרבויי שאפילו במקום שאין עניים שעליו להניעם עד שימצא עניים: **חייב בפרט ובעוללות כו'.** אע"ג דהפקר פטור מכולם דבכולהו כתיב קציר כרמך[יא] ולא של הפקר ובכולהו תנן כל שהוא אוכל ושמרי[יב] פרט לשל הפקר[יג] להכי אהני תעזוב יתירא דכתיב בכולהו לאתויי הפקר כי האי גוונא דהדר איהו וזכה ביה. בלקט ופאה כתיב תעזוב יתירא חד בקדושים תהיו וחד בשור או כשב ופרט בכרם היינו לקט. עוללות חד בקדושים תהיו וכרמך לא תעולל וחד במשנה תורה (כד) כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך. שכחה חד גבי שכחת אילן[יד] וחד גבי שכחת כרם[טו] דאמרינן לעיל (דף קלא.) אחריך זו שכחה: **שקא דדינרי.** דינרי זהב שנשלחו ממקוס אחר לבני הישיבה: **ואיבעית אימא אדם חשוב.** כגון ממונה ראש ישיבה יכול לקדש ולזכות שהרי עליו לגדלו ולהעשירו אפילו משלו וכ"ש ממאי דאתי ליה מעלמא: **מתני' מן פרק של ארכובה.** ארכובה הנמכרת עם הראש: **עד כף של יד.** עצם רחב של כתף שקורין אשפלדו"ן: **והוא של גזיר.** וכן זרוע בשלה האמור בגזיר (במדבר ו) כך ניטלת: **וכנגדו ברגל שוק.** האמור בשלמים (ויקרא ז) נמי הוי שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא דהיינו כל הירך: **סובך של רגל.** היינו פרק שבין הקולית ועצם אמצעי: **הפרק של לחי.** אצל הלדעים וחותן כלפי מטה עד פיקה של גרגרת עד שיפוי כובע שהוא פקעיתא[טז] ופתחה של קנה בית הבליעה דהיינו לחייס התחתונות עם הלשון: **גמ' הזרוע.** ונתן לכהן הזרוע: **כדאמר רבא.** בפרק גיד הנשה (לעיל דף לא.) אליבא דרבי יהודה דאמר אינו נוהג אלא בשחת והדעת מכרעת של ימין: ה' דהלחיים למאי אתא: **חנם** [יז] **של הקבה וחלב שבתוך הקבה.** חנם [יח] הקרוס: **כהנים נהגו בו עין יפה.** שלא ליטלו מן הבעלים. אלמא דמדאוריתא של כהנים הוא דנפקא ליה מה"א יתירא והקבה: **דורשי חמורות.** מקראות הסתומים: **היו אומרים.** מנגן דשל ימין מהכא: **יד.** שנותנין לכהן כנגד ידו של פנחס שעל כך ניתנה לו ברית כהונת עולם [במדבר כה] וזה שכרו ואיזו יד שעושה מלחמה הוי אומר של ימין: **זרוע המוקדשין.** של איל נזיר: **פ"ל הפנו.** תרומה לכהן: **זרוע חולין.** מתנות כהונה: **וביה שחיטה עמה.** היינו תופס בעומק הלוצר בחלכסון יותר מן הפיקה: **נעולם עד הפיקה ולא קשיא.** בריתא דקרי לה בית שחיטה ר' חנינא היא דמכשיר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתניתין דלא קרי לה בית שחיטה רבנן היא: **ואיבעית אימא.** בריתא נמי רבנן היא והאי עמה דקתני לאו עם הלחי אלא עם הבהמה היה נשאר בית שחיטה והלחי ניטל עם הפיקה:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהלכות מתנות עניים הי"ד]:
ב מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' י טוש"ע יו"ד סי' שלב:
ג מיי' פי"ב מהל' תרומות הל' יז:
ד [מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' טז טוש"ע יו"ד סימן סא סעיף יז]:
ה מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל' כז:
ו מיי' פ"ב מהל' כלי המקדש הל' ח:
ז מיי' פ"ט מהלכות בכורים הל' יח ופ"ט מהל' מעשה קרבנות הל' י סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' סא סעיף ג:
ח מיי' פ"ט מהל' בכורים הלכה יח טוש"ע שם סעיף ג:
ט מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ג:
י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
יא כ מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ג:
יב ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

תורה אור השלם

1. וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט לְעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא יט י

2. וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת הַבְּגָדִים אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם:
ויקרא כא י

3. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה:
דברים יח ג

4. וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ:
במדבר כה ז

5. וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה:
תהלים קו ל

6. וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם אֵת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קֻבָּתָהּ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
במדבר כה ח

7. וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְרוּמָה לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם:
ויקרא ז לב

לעזי רש"י

אישפלדו"ן. עצם הכתף של חיות.

שיטה מקובצת

[ו] איזהו הזרוע. נ"ב עי' תוס' מנחות דף לז ע"א:

מסורת הש"ם

א) [עי' תוס' ר"ה ד: ד"ה לקטן], ב) [ל"ל ימלוג], ג) [ב"מ יא:], ד) ב"ק כח. לד. בדריש מד: תמורה ו. נדה נא., ה) [ברכות יט. וש"נ], ו) [הוריות ט. יומא יח. תוספתא יומא פ"א ה"ז], ז) [תוספתא פ"ט ה"ג ע"ש היטב], ח) לעיל לא. [קדושין כא: הוריות יב.], ט) [בתוספתא פ"ט ה"ג איתא ר' יהודה], י) [עי' ברכות כד. בפירש"י שם ד"ה דוסי דשומות], כ) [בפסוק כתיב שוק הימין תתנו תרומה וכ"ע אכן מפירש"י דהכא נראה שהיה גילסתו על נכון זרוע מוקדשין מנין ת"ל תתנו ומדברי קרבן אהרן פרשת לו פט"ז נראה דגירסתו שוק הימין וכו' זרוע חולין מנין ת"ל תתנו זרוע מוקדשין מנין ת"ל תרומה], ל) [תוספתא פ"ט ה"ג], מ) לעיל יח:, נ) [ויקרא יט], ס) [שם כג], ע) [ויקרא יט. כג דברים כד], פ) [פאה פ"א מ"ד], צ) [שבת סח.], ק) [דברים כד], ר) [שם], ש) [ל"ל הקרוס], ת) [ל"ל הקרוס], א) [ערך המר ד' ועי' תוס' סוטה טו. ד"ה כמין ומה שכתבתי שם על הגליון],

גליון הש"ם

גמ' א"ל לעני ולגר כו'. הכי איתא בירושלמי ריש פ"ח דפאה בשם רשב"י: רש"י ד"ה קמה וכו' מתניתא אחריתי וכו'. עי' תשובת הר"י מיגאש סי' ו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומביאה מפני הפסד כהן שלמי: (ב) שם ותלב שבתוך הקבה אמר ר' יהושע בן לוי כהנים כ"ל ותות ד' נמחק: (ג) רש"י ד"ה חנם שעל גבי הקבה:

מוסף רש"י

דנתינה כתיבא ביה. דכתיב (דברים כו) ונתתה לוי, זה מעשר ראשון, לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני (ב"מ יא:). **ולשחר השכים ובצרו.** חכה ביה אויבו עצמו (נדרים מד:) קודם שיבאו עניים לבצרו שיזכו בהפקר אם היו קוצרין (ב"ק צד.). **חייב בפרט ובעוללות.** אע"ג דהפקר פטור מפאה, דתנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ושמר חייב במעשר ובפאה, אפילו הכי כי האי הפקר חייב בכל הני כדמפרש טעמא בהגוזל עצים (שם) דכתיב ביה תעזוב יתירא (שם כח. ובבני"ז שם צד. ותמורה ו. ונדה נא.). **ופטור מן המעשר.** דלא כתיב ביה תעזוב יתירא (ב"ק כח.). **הירך המיומנת שבירך.** בפרק גיד הנשה (לעיל 5:) ר' יהודה אומר אין נוהג אלא בזכר והדעת מכרעת של ימין ויליף לה מה"א דהירך דהשתא שבירכות (קדושין כא:). **דורשי חמורות.** קשרים וקתומים הכלולים בתורה (ברכות כד.). **מוגרמת פסולה.** אפילו רוחב בתוך הטבעת ומיעוטא למעלה מטבעת הגדולה (לעיל יח:). **העיד כו' על מוגרמת שהיא כשרה.** ואפילו כולה למעלה מן הטבעת הגדולה, וכי אגמריה רחמנא הגרמה הלכה למשה מסיני, משיפוע כובע ולמעלה אגמריה, והכי הלכתא דכל עדות הלכתא היא (שם). הדרן עלך הזרוע והלחיים

ראשית הגז. כל הגוזז לאמו בין טלאים ובין זקנים ואפילו גוזזן מאה פעמים נותן ממנה מתנה לכהן ושיעורא מפרש לקמן מחמש גיזות שיש בכל אחד מנה ופרס היה נותן משקל חמש סלעים: **נוהגין בבקר ובלילה.** דכתיב (דברים יח) אם שור אם שה: **ובמועט.** אפילו לא שחט אלא אחת: **אלא ברחלים.** דגז לאחר כתיב[ז] ועזים לאו גז איקרו כדמפרש בגמרא [קלז.]: **מנה מנה ופרס.** כל אחת מנה ואחי ובגיר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזות: **לא שהן.** בגמרא [שם:] מפרש מאי היא: **ומה נותן לו.** בגמרא [שם] מפרש אהיכא קאי: **לוחי.** שלא נתלבן עדיין כולו: **שלבנו.** ישראל זה: **פטור.** [ח] דקנייה בשיעור דהוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן: **לבנו ולא לבנו.** אין זה שיעור ואכתי בעייה הוא: **הלוקח גז לאמו של עובד כוכבים.** במחובר: **פטור.** דגז לאחר כתיב והאי לאו לאו דידיה הוא ואלאו דידיה קפיד קרא ולאו לגזיין דידיה: **שחופות.** לא שחור ולא לבן: **זה נותן לעצמו.** בגמרא[ט] מפרש טעמא: **גמ' בקדשי בדק הבית.** דמותרין בגיזה אתא קרא למעוטינהו מחיובא דרשאית הגז: **מדרבנן.** תירולא הוא: **היכא.** דעבר אדרבנן וגזז אמינא ליחייב להכי אתא קרא: **והא קדשה לה.** והיכי תיסק אדעתין דיחייב למיתב ליה מידי דהקדש ולמה לי למעוטינהו א]. כל הקדוש בבעלי חיים טעון העמדה והערכה היכא דאקדיש בהמה גופה והיכי משכחת לה דיחייב לאיצטריך קרא למעוטי והא אחר שגזז אינו יכול להעמיד הגיזה: **הניחא למ"ד.** בתמורה (דף לב:): **קדשי בדק הבית לא היו בכלל בו'.** איצטריך האי קרא דלא נימא ניפרוק וניתיב ליה [ב]: הכי גרסינן **סלקא דעתך אמינא ליגזוז וליתיב ליה.** כלומר יגזוז לכתחלה וליתיב ליה דהא גז לא הקדיש: **אי הכי.** דבמון מגיזתה אוקימתה מון מגיזתה שהוא מותר לגוזזה שהגיזה שלו מאי דוחקך לאוקומה בקדשי בדק הבית אפילו קדשי מזבח נמי [ג] ובדעבר וגזז: ומשני **מכתש.** הגיזה הניטלת מכתשת הבשר ואסור לגוזזה: **אפילו הכי.** דאמר מון מגיזתה קדשה נמי גיזתה דאיידי דקדושת הגוף חמורה פשטה בכל המחובר בה אבל קדושת דמים כגון קדשי בדק הבית מאי דלא אקדיש לא אקדיש: **והלא במוקדשים.** כלומר בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה אף בתמורה כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ופליג אדרבי מאיר דאמר אין ממירין באברין ולא אברין בשלמין ובפרק בהמה המקשה [לעיל סט.] היא מפורשת: **ואפילו לר"מ דאמר אין כולה עולה.** בפרק בהמה המקשה [שם:] מייתי לה בגמרא אבל במקדיש דבר שהנשמה תלויה בו מוקמינן בתמורה [יא:]: דמודי ר"מ דקדשה כולה: **רבא אמר.** לא תטרח לאוקומי מתניתין במקדיש מון מגיזה וכחישתה אלא במקדיש גיזה לבדה וטעמא דמתניתין לאו מגז לאחר יליף דהכא לאחר הוא אלא מדסמך גיזה לגיזה: **סלקא דעתך אמינא ליפרוק וליתיב.** קא משמע לן דאמר קרא גז תתן מי שאינו מחוסר אלא גיזה ונתינה והכא משום העמדה והערכה ליכא דכי כתיבא העמדה במקדיש בהמה עצמה כתיבא: **השתא דאתית להכי** לא גרסינן: **אלא לאחר.** דמשמע מיעוטא דמאי אתא למעוטי שותפות עובד כוכבים לרבנן או שותפות ישראל לרבי אלעאי: **ולא של שותפות.** דרוש הכי לאחר המיוחד לך: **למעוטי שותפות דעובד כוכבים.** אבל דישראל מיוחד לך קריינא ביה הואיל ושניהם בני חיוב וכל ישראל קרויים בלשון יחיד[מ]: **ראשית הפסיק הענין.** מדלא כתביהו בחד ראשית ש"מ לא איתקוש הילכך איצטריך לפרושי דה מיעוטא לשותפות עובד כוכבים:

ורבנן

ראשית הגז נוהג בארץ ובחו"ל [א]בפני הבית ושלא בפני הבית [ב]בחולין אבל לא במוקדשים חומר בזרוע ולחיים ובקבה מראשית הגז שהזרוע והלחיים והקבה נוהגין בבקר ובצאן במרובה ובמועט [ג]וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות ואינו נוהג אלא במרובה וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתי רחלות שנאמר [1]יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן וב"ה אומרים [ד][חמש שנאמר] [2]חמש צאן עשויות רבי דוסא בן הרכינס אומר [ה]חמש רחלות [ו]גוזזות מנה מנה ופרס חייבות בראשית הגז וחכ"א חמש רחלות גוזזות כל שהן וכמה נותנין לו [ז]משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל מלובן ולא צואי כדי לעשות ממנו בגד קטן שנאמר [3]תתן לו שיהא בו כדי מתנה [ח]ולא הספיק ליתנו לו [ט]עד שצבעו פטור לבנו ולא צבעו חייב [י]הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז [יא]הלוקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב לא שייר הלוקח חייב [יב]היו לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו: **גמ'** במוקדשין מאי טעמא לא אמר קרא [3]צאנך ולא צאן הקדש טעמא דכתב רחמנא צאנך הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבים בראשית הגז הא לאו בני גיזה נינהו דכתיב [4]ולא תגוז בכור צאנך אי בקדשי מזבח הכי נמי הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית [יג]והאמר ר"א [יד]קדשי בדק הבית אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן סלקא דעתך אמינא הואיל ומדאורייתא בני גיזה נינהו היכא דגזז ליה ליתיב ליה והא קדיש לה סד"א לפרוק וליתיב ליה [טו] והא בעי העמדה והערכה הניחא למאן דאמר [יד]קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה אלא למ"ד היו מאי איכא למימר אמר ר' מני בר פטיש משום ר' יאני הכא במקדיש בהמתו לבדק הבית חוץ מגיזותיה סד"א ליגזוז וליתיב ליה אמר קרא צאנך ולא צאן של הקדש אי הכי קדשי מזבח נמי כחשי קדשי בדק הבית נמי כחשי דאמר חוץ מגיזה וכחישה קדשי מזבח נמי דאמר חוץ מגיזה וכחישה אפ"ה פשטה קדושה בכולה ומנא תימרא [טז]דאמר ר' יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה ואפי' לר"מ דאמר אין כולה עולה הני מילי דאקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו אבל הקדיש דבר שהנשמה תלויה בו קדשה רבא אמר במקדיש גיזה עצמה סד"א ליגזוז וליפרוק וליתיב ליה אמר קרא [3]גז צאנך תתן לו מי שאין מחוסר אלא גזיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גזיזה פדייה ונתינה אלא צאנך למאי אתא לכדתניא [יז]בבהמת השותפים חייב בראשית הגז ור' אלעאי פוטר מ"ט דר' אלעאי אמר קרא צאנך ולא של שותפות ורבנן למעוטי שותפות עובד כוכבים ור' אלעאי שותפות עובד כוכבים מנא ליה נפקא ליה מרישא דקרא [3]ראשית דגנך ולא שותפות עובד כוכבים [יח] ורבנן ראשית (הגז) הפסיק הענין ור' אלעאי וי"ו הדר ערביה

ורבנן

ראשית הגז: ליפרוק וליתיב ליה. תימה אמאן קאי אי אמאן דעבר וגזז אמאי קנסא הוא דקנסיה ליה משום דעבר וגזז לפדותו ובעלים שהקדישו נמי אמאי מיחייבי ואי אכהן לא הול"ל לפרוק וליתיב ונהי דהאי לא תקשי מה מרויח שפודה דמרויח שפודה בשום פרוטה אפילו שוה מנה דמחולל:

[יט]**והא בעי העמדה והערכה.** וא"ת מה שייך העמדה והערכה בגיזה דהוי כמקדיש עליה ואבנים וי"ל כיון שהיה מתחלה מחובר בבהמה שהיא בת העמדה והערכה צריך העמדה והערכה וא"ת ולימא כשהעמיד והעריך ואחר כך עבר וגזז ופדה ויש לומר דבשעת פדייה בעינן העמדה והערכה:

במקדיש גיזה עצמה. ורבי מני בר פטיש דלעיל אית ליה שפיר הך דרשא אבל רבא אית ליה דרשה דרבי מני בר פטיש דפטר מקדיש בהמה חוץ מגיזתה וכחישתה מדבעי בסמוך ואלא לאחר למאי אתא:

ורבנן

מסורת הש"ס

א) ר"מ, ב) עדיות פ"ג מ"ג [ב"ב קנ. ועי' היטב תוס' שם ד"ה מנה ופרס], ג) [גי' הערוך בערך פרס מ' גוזזות מנה ופרס מיימות וכו' ועי' במלבה דבמסכיות], ד) ב"ק סו. נג: לד:, ה) [עי' תוס' לקמן קלז: ד"ה עד שלבנו], ו) [בכורות יד. כה.], ז) [שבועות יפ: תמורה לב:], ח) לעיל סט: תמורה י. קדושין ז., ט) [תוספתא פ"א ה"ל ע"ש], י) [דברים יח], כ) [לקמן קלז.], ל) רש"ל גריס בדלא עבר ומהר"מ כתב שט"ס הוא ולריך למתקו ועי' רש"ל, מ) [מכות כג:],

גליון הש"ם

גמ' עד שצבעו. כאן שייכים דברי תוס' לקמן דף קלז ע"ב ד"ה עד שלבנו: תוס' ד"ה והא בעי העמדה והערכה. עי' מעילה דף טו ע"ל תוס' ד"ה ופליו:

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה פטור דקנייה. נ"ב ע"ל בתוס' בד"ה שלבנו דף קלז: (ט) ד"ה קדשי בדק וכו' ויתיב ליה ובדעבר וגזז הס"ד: (ג) ד"ה אי הכי וכו' מזבח נמי הס"ל והשאר נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה והא קדשה לה וכו' ולמה לי למעוטינהו. כאן הס"ל ואתא"כ מה"ד כל הקדוש:

מוסף רש"י

מנה מנה ופרס. כל אחת ואחת משקל מנה ופרס, ליטרא וחצי ליטרא (רשב"ם ב"ב קנ.). לא הספיק ליתנו לו. לראשית הגז לכהן, עד שצבעו פטור. מראשית הגז, דקנייה בשיעור, ואפילו דמיס לא משלם, דאין כהן יכול לזהמינו בדין, דיכול לומר לאחר אתגנו ודמיס נמי לא משלם דלאו גזל גמור הוא דלא מעני לדיה (ב"ק צג:). אבל קודם שלבנו מי שחטפו זכה בו (שם סו.). העמדה והערכה. שתעמוד על רגליה ויערכינה הכהן כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן וגו' (שבועות יא:). והלא במוקדשים. כלומר בתחילת ההקדש כשמקדישו (תמורה י.).

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"י מהלכות כמוסים הל' ו סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג [סעיף ו]:
ב מיי' שם הל' ח:
ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ב:
ד מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף ט:
ה מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף יג:
ו מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:
ז מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ז:
ח מיי' שם הל' י יא טוש"ע שם סעיף ח:
י [מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה יב]:
ט כ מיי' פ"י מהלכות כיכורים הלכה יד [וס"ע הלכה ז] טוש"ע שם סעיף י:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יְחַיֶּה אִישׁ עֶגְלַת בָּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן:
2. וְתָמַהּר אֲבִיגַיִל וַתִּקַּח מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנֵים נִבְלֵי יָיִן וְחָמֵשׁ צֹאן עֲשׂוּיֹת וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה צִמֻּקִים וּמָאתַיִם דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל הַחֲמֹרִים:
שמואל א כה יח
3. רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ:
דברים יח ד
4. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בְּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ:
דברים טו יט

שיטה מקובצת

[מ] והא בעי העמדה והערכה. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כו ע"א:
[נ] ורבנן ראשית הגז הפסיק הענין. נ"ב עי' תוס' מנחות דף סז ע"א:

ורבנן לא לכתוב לא וי"ו ולא ראשית. ומ"ת לרבנן נמי תקשי לא לכתוב לאחך ולא ראשית ואנא ילפינא מדגוך דשותפות עובד כוכבים פטור מראשית הגז דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין משמע הא לאו ראשית הוה ילפינן מריסיה דקרא וי"ל דרבנן לדבריו דר' אלעאי קא אמרי לדבריך דבעי למילף מריסיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין: **ואב"א** שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי. מתוך פ"ה אחרון משמע דמדגוך ליכא למעוטי שותפות עובד כוכבים דסברא הוא לחלק בין של עובד כוכבים לגמרי בין של שותפות אבל בגז אין סברא לחלק שבכל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מיניייהו לאחך ותימה דא"כ מה אינטריך לרבנן קרא דלאחך הא מדגוך דרשינן ולא של עובד כוכבים וילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור וכיון דשל עובד כוכבים פטור של שותפות נמי פטור כדפרישית שאין סברא לחלק (ד) י"ל דלאו סברא הוא כלל דאפילו ידעינן דשל עובד כוכבים פטור מ"מ לא ידעינן דשל שותפות פטור בשותפות עובד כוכבים והשתא מדגוך ילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור ואינטריך לאחך לשל שותפות אך לפי' קמא בקונטרס דדגוך אתא ולא דיגון עובד כוכבים י"ל האי סברא דאי לא תימא הכי לרבנן מנא להו דשותפות עובד כוכבים פוטר בראשית הגז אימא לאחך למעוטי של עובד כוכבים אבל שותפות עובד כוכבים חייב: **אמר** רבא ומודה **רבי אלעאי בתרומה.** נראה דסבר כלישנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים טפי משל ישראל דלגישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שותפות עובד כוכבים ולא שותפות ישראל לא הוה צריך בכל הנהו דמייתי קרא לרבות שותפות ישראל: ביתן

ורבנן לא נכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית ורבי אלעאי איידי דהאי קדושת דמים והאי קדושת הגוף פסיק להו והדר ערבי להו ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי דתניא [ו]ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות [ז]טבל וחולין מעורבים זה בזה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר של ישראל חייב ושל עובד כוכבים פטור עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר [ח]יש ברירה ומר סבר אין ברירה אבל [ט]שותפות דעובד כוכבים דברי הכל חייבת ואי בעית אימא תרוייהו לר' אלעאי מצאנך נפקא שותפות דעובד כוכבים מאי טעמא דלא מייחדא ליה [י]לישראל נמי לא מייחדא ליה ורבנן עובד כוכבים לאו בר חיובא הוא ישראל בר חיובא הוא אמר רבא מודה רבי אלעאי בתרומה אע"ג דכתיב [1]דגנך דידך אין דשותפות לא [2]כתב רחמנא תרומותיכם אלא דגנך למה לי למעוטי שותפות עובד כוכבים חלה אע"ג דכתיב ראשית ואיכא למימר נילף ראשית ראשית מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא [כ]כתב רחמנא [2]עריסותיכם אלא טעמא דכתיב עריסותיכם הא לאו הכי הוה אמינא נילף ראשית ראשית מראשית הגז אדרבה נילף מתרומה ה"נ אלא עריסותיכם למה לי [7]כדי עריסותיכם פאה אע"ג דכתיב שדך דידך אין שותפות לא כתב רחמנא [3]ובקצרכם את קציר ארצכם אלא שדך ל"ל למעוטי שותפות עובד כוכבים בכורה אע"ג דכתיב [4]כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך דידך אין דשותפות לא [ה]כתב רחמנא [5]ובכורות בקרכם וצאנכם אלא בקרך [6] וצאנך למה לי [ו]למעוטי שותפות עובד כוכבים מזוזה אף על גב דכתיב [6]ביתך דידך אין שותפות לא כתב רחמנא [7]למען ירבו ימיכם וימי בניכם [8]ואלא ביתך למאי אתא לכדרבה [ח]דאמר רבה דרך

מתרומה ולאחך [שם] לשותפות העובד כוכבים בגז אבל לשותפות ישראל לא אייתר קרא: תרומה קדושת הגוף שאסורה לזרים וראשית הגז קדושת דמים ממונא בעלמא וקדושה לאו דוקא: **פסיק** (ט). אורחיה לאפסקינהו והדר עריב להו למילף פטורא דשותפות דעובד כוכבים מהיקשא דתרומה והדר אייתר לאחך למיפטר שותפות דישראל: **ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי.** חלקו של ישראל ולא מצי למפטר שותפות דעובד כוכבים בראשית הגז בהיקשא דתרומה הילכך לאחך למעוטי שותפות עובד כוכבים אתא ודגוך למעוטי דיגון עובד כוכבים כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה הלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל כדאמרינן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז.) מירוח העובד כוכבים פוטר אי נמי דגוך ולא דגן עובד כוכבים ולאשמועינן דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר וחלקו של עובד כוכבים פטור שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר אבל חלקו של ישראל חייב ואע"ג דמלאחך משמע להו ולא שותפות עובד כוכבים לא משמע להו מדגוך למעוטי של שותפות עובד כוכבים דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינא ביה דגוך בחלקו של ישראל אבל לאן כל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מיניייהו לאחך: **שלקחו שדה.** שקנו שדה בשותפות: **טבל וחולין מעורבין זה בזה.** ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים הלך לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר חליו טבל וחליו חולין דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר. ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאם שלקחו בשותפות לגדין אם יש לו טבל ממקום אחר מפרישים על זה לפי חליו שאין חייב אלא חליו ואם אין לו טבל אחר מפרישים מייניה וביה לפי כולו כגון אם יש לו עשרים מפרישים שנים מהן שאם אין מפרישים אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפרישים יש חליו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אבל כשמפרישים שנים הרי השם חל על האחד ופוטר את העשרה המחוייבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין בחלקו של עובד כוכבים גדול ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דרשם השנה (דף יב:) גבי חדש ויש המעורבין דקי"ל [מתרומות פ"א מ"ה] אין תורמין מזה על זה וקתני לוקח את גרנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן [ג]שבו על הישן שבו (ג) וכי היכי דפרישי חדש ויש בחולין איכא נמי חדש ויש במעשר הכא נמי נמצא תורם מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו למאן דפליג עליה דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבלעו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון הטותר בחולין ואין יש במעשר לפי חשבון הטותר בחולין אבל הכא יש בילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפרישי מייניה וביה יש במעשר מן החיוב כפי החיוב ומן הפטור כפי הפטור. ובתוספתא דדמאי (פרק ה ה"ד) מצאתי דטבל וחולין שנתערבו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוליא לפי חשבון כלומר מפרישים ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שבטבל ואיני יודע מהו. וכדי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפרישים על זה לפי חליו ואם הפרישי לפי כולו דנמצא מרבה במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד נ"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ור"ש [ב"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב ואפילו הוא בא להפרישם עליו ממקום אחר מפרישם לפי כולו והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם רצה להפרישם מזה על מקום אחר מותר: **ואי בעית אימא.** לא תדחק למימר הדר ערביה דתרוייהו בין שותפות עובד כוכבים בין שותפות ישראל לרבי אלעאי מצאנך נפקי דבעינן מיוחד לך ולא שותפות לא שנא דעובד כוכבים ולא שנא דישראל: **ישראל בר חיובא הוא.** וכל ישראל נקראין בלשון יחיד(ו) ולא מיוחד בעינן ובלבד שאוכל לקרוא בה לאן של ישראל: **אמר רבא.** אע"פ דפטור ר' אלעאי בשותפות דראשית הגז מודה הוא בכל הני דאמר לקמיה כל חד וחד כדמפרש טעמא: **תרומותיכם.** משמע לשנים: **אדרבה לילף מתרומה.** לחיובא דהא בתרומה נמי כתיב ראשית [דברים יח] ושותפות חייבת בה וקולא וחומרא לחומרא מקשינן (יבמות ח:): **למה לי.** קרא עריסותיכם לחיובא בשותפות: **כדי עריסותיכם.** במדבר ניתנה להם תורה ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו חייב בחלה וכמה עיסת מדבר עומר לגלגלת והעומר עשירית האיפה והחשבון עולה לחמשה לוגין לפרוייס שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה כדאמרינן בעירובין בפ' כיצד משתתפין (דף פג:). איפה שלש סאין סאה ששת קבין הרי איפה י"ח קבין קב ד' לוגין הרי איפה ע"ב לוגין עשירית דידה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג ולשני לוגין שהן י"ב ביצים עשירית שלהן ביצה וחומש הרי שבעת לוגין וביצה וחומש ביצה שאם ביצים הרי מ"ג ביצים וחומש: **ארלכם.** של שנים הוא אומר: **בקרך ולאחך.** כל הבכור וגו' הרי כתיב ובכורות בקרכם ולאחכם אפילו לשנים:

דרך

עין משפט נר מצוה

ו א ב מיי' פ"א מהל' תרומות הל' כ טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף יא:
יא ג מיי' פ"ד שם הל' ח טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף לה:
יב ד מיי' פ"ו מהלכות כלאים הל' ו' טוש"ע י"ד סי' שלב סעיף ב:
יג ה מיי' פ"ד מהלכות כלאים הל' ח טוש"ע י"ד סי' שם סעיף ב:
יד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו:
דברים יח ד
2. ראשית ערסתיכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אותה: במדבר טו כ
3. ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט: ויקרא יט ט
4. כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש ליי אלהיך לא תעבד בבכר שורך ולא תגז בכור צאנך:
דברים טו יט
5. והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם: דברים יב ו
6. וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:
דברים ו ט
7. למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יי לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ: דברים יא כא

שיטה מקובצת

ה) ואנך למה לי. נ"ב ע"ד תוס' בכורות דף ב' ע"א:
ז) ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאין בריה שאם בא להפריש נמצא:
ג) ומן הישן על הישן שבו וכי היכי דיש חדש וישן בחולין:

מסורת הש"ס

ח) (עירובין מ) גיטין מז. [תוספתא תרומות פ"ב ה"י], ב) [עירובין לו: וש"נ], ג) דשרא], ד) [מנחות סז.], ה) [יומא יח: ע"ש מנחות לד.], ו) [מכות כג:].

גליון הש"ם

גמ' ואלא ביתך למאי אתא. עי' מנחות דף מד ע"א תוס' ד"ה טלית וכרשב"א בחידושיו שנת דף קלא ע"ב ד"ה הוא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורבנן וכו' לשותפות ישראל אלא דגוך: (ב) ד"ה פסיק להו אורחיה: (ג) ד"ה טבל וחולין וכו' ומן הישן שבו על הישן שבו דכי היכא דאיכא חדש ויש בחולין הכי נמי איכא חדש ויש במעשר כל"ל: (ד) תוס' ד"ה ואיבעית אימא וכו' שאין סברא לחלק אלא ל"ל:

מוסף רש"י

טבל וחולין מעורבים. אין לך כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין, שחלק העכו"ם פטור, ואף לאחר שחלקו התבואה הלוקח מן העכו"ם צריך לעשר, וישראל צריך לעשר את שלו מייניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו, מפני שמפרישים מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור, אבל כי מעשר מייניה וביה מעשר שלם נמצא מעשר מן החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו (גיטין מז:). של ישראל חייב. לאחר שחלקו הוי של ישראל טבל גמור ומעשר ממנו על אחר ומאחר עליו, דיש ברירה, ושל עובד כוכבים פטור. לגמרי, ולא"ק אין ברירה ואפילו חלקו בפפיקה הן עומדין (שם).

דרך ביאתך. לבית אתה קובע מזוזה וכשהוא נכנס לביתו רגליה דימינא עייל ברישא נמצא שהימין בכניסה הוא דרך ביאה: **מתנות.** הזרוע והלחיים והקיבה: **וובחי.** שנים משמע: **אדרבה נילף נפיקה מהרומה.** ולא תבעי קרא דהא קולא וחומרא לחומרא מקשינן[ט]: **הדין עם הטבח.** בפירקין דלעיל וזובחי אורחיה דקרא הוא: **ארצך.** אשר תביא מארצך ארצך משמע מיעוטא[י] ארצכם לא משמע מיעוטא כולי האי ולא ממעטא חולה לארץ מיניה דמשמע כל מקום שיש להם ארץ אבל ארצך משמע המיוחדת לך ולא לעובדי כוכבים: **כי יפול הנופל.** כל שראוי ליפול הימנו ואפילו בשותפות: **כפי נפיוס.** שאין חלק לאחד מהן בו שאף לבני עבר היס הוא ועוד שאינו בית דירה: **ליפנהו להני בני.** דאמר רבא דמודי ר' אלעאי בכל הני דהא תניא דפליג ר' אלעאי בבכורה ולא מרבי לה מבקרבכם ולאנכם: **ואמר ר' חנינא מסורא ליפנהו להני בני.** דרבא דהא תניא דפליג רבי אלעאי במתנות ומדפטר במתנות על כרחך פטר נמי בתרומה דאי ס"ד בתרומה מחייב היכי פטר במתנות [יא]לייתינהו לחיובא מתרומה הואיל וגמיר גזירה שוה דנתינה נתינה מסתברא דהא אגמרוה ללחומרא אית לן למידן:

[יא]**אלא ש"מ בתרומה נמי פטור.** דלייק דגנך והדר יליף מתנות או מתרומה או מראשית הגז בנתינה נתינה [יב]: [יב]**אי מה.** כיון דמתרומה יליף רבי אלעאי לראשית הגז דאמרן לעיל שותפות דעובד כוכבים נפקא ליה מריישיה דקרא אי מה תרומה בחו"ל לא אף ראשית הגז בחו"ל לא דבפ"ק דקדושין (דף לו:) ק"ל כל מצוה שאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל דיליף מעבודת כוכבים שהיא חובת הגוף ונוהגת בכל מקום אבל חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ: **מנהרביל.** שם מקום: **אין.** ודאי[יג]: **והתניא.** בניחותא: **תרומה טובלת.** אוסרת משום טבל דכתיב[יד] אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.): **אין לך בו אלא מראשיתו ואילך.** משהופרש ונעשה ראשית הוא שלו אבל מעיקרא [טו]אין לו אלא שם אחד דהאי ראשית קרא יתירא הוא וראראשית לעיל סמיך והוה ליה למכתב וגז לאחר: **מיפה.** זר האוכלה במזיד: **חומש.** בשוגג: **ראשון ושני.** מעשר ראשון ומעשר שני: **אין לך אלא ראשיתו.** אין לך נתינה אחרת להפרים ממנו מדלא כתב ומגז לאחר ש"מ מתנה ראשונה בלבד אתא ראשית לאשמועי':

ביתך דרך ביאתך. תימה אמאי לא אמר שותפות דעובד כוכבים דקאמר בכל הני דלעיל[טז]: **אלא** ארצך ס"ל למעוטי חו"ל. אע"ג דמצוה התלויה בארץ היא מכל מקום אצטריך למעוטי משום דאתקש לבשר בחלב בחד קרא. רשב"ם:

אי מה תרומה חייבין עליה מיתה וחומש כו'. ואע"ג דבראשית הגז לא שייכא ביה אכילה ואין בתרומה חומש אלא באכילתה הנאת ראשית [יז] היא אכילתה:

[מ]**אף** ראשית הגז ששיריה נברין. תימה מנלן דבעינן ששיריה נברין אי מדכתיב ראשית בראשית הגז נמי כתיב ראשית ומה לריך למילף מתרומה ויש לומר דהא דבעינן בתרומה שיריה נברים משום דילפינן תרומה מחלה דחלה נקראת תרומה ובחלה כתיב בראשית דמשמע ולא כל ראשית:

[א]דרך ביאתך מן הימין מעשר אע"ג דכתיב מעשר דגנך דילך אין דשותפות לא [ב]כתב רחמנא מעשרותיכם אלא מעשר דגנך למאי אתא למעוטי שותפות דעובד כוכבים מתנות אע"ג דכתב רחמנא ונתן איכא למימר ליף נתינה נתינה מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא [ג]כתב רחמנא [1]מאת זובחי הזבח אלא טעמא דכתב רחמנא מאת זובחי הזבח הא לאו הכי הוה אמינא ליף מראשית הגז אדרבה נילף מתרומה אין ה"נ [ד] מאת זובחי הזבח למה לי לכדרבא [ה]דאמר רבא הדין עם הטבח בכורים אע"ג דכתיב [2]ארצך דידך אין דשותפות לא [ו]כתב רחמנא [3]בכורי כל אשר [ז]בארצך אלא ארצך למה לי [ח]למעוטי חוצה לארץ ציצית אע"ג דכתב רחמנא [4]כסותך דידך אין דשותפות לא [ט]כתב רחמנא [5]על כנפי בגדיהם לדורותם ואלא כסותך למה לי לכדרב יהודה [י]דאמר רב יהודה [יא]טלית שאולה פטורה מן הציצית כל שלשים יום מעקה אע"ג דכתב רחמנא [6]לגגך דידך אין דשותפות לא [יב]כתב רחמנא [6]כי יפול הנופל ממנו אלא גגך למאי אתא [יג]למעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר רב ביבי בר אביי ליתנהו להני כללי דתניא בהמת השותפין חייבת בבכורה ור' אלעאי פוטרה מאי טעמא דר' אלעאי דכתיב [7]בקרך וצאנך והא כתיב [8]בקרכם וצאנכם דכולהו ישראל אמר רב חנינא מסורא ליתנהו להני כללי דתניא בהמת השותפין חייבת במתנות ור' אלעאי פוטר מאי טעמא יליף נתינה נתינה מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא ואי ס"ד בתרומה מיחייב נילף נתינה נתינה מתרומה אלא ש"מ בתרומה נמי פוטר אי מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא אף מתנות בארץ אין בחוצה לארץ לא אמר רבי יוסי מנהרביל אין והתניא רבי אלעאי אומר מתנות אין נוהגין אלא בארץ וכן היה [יד]רבי אלעאי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ מאי טעמא דר' אלעאי אמר רבא יליף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא אף ראשית הגז בארץ אין בחוצה לארץ לא אמר ליה אביי אי מה תרומה טובלת אף ראשית הגז טובלת א"ל אמר קרא [טו]וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך אי מה תרומה חייבים עליה מיתה וחומש אף ראשית הגז חייבים עליו מיתה וחומש אמר קרא [יז]ומתו בו ויסף עליו עליו ולא על ראשית הגז בו ולא בראשית הגז אי מה תרומה ראשון ושני אחריה אף ראשית הגז ראשון ושני אחריה אמר קרא ראשית אין לך בו אלא ראשית בלבד אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא אין והתניא [יח]היו לו שתי רחלות גזז והניח גזז והניח שנים ושלשה שנים אין מצטרפות [יט]הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות אלא ש"מ הא דר' אלעאי והא דרבנן אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור אף ראשית הגז נמי גדל בחיוב חייב בפטור פטור וגבי תרומה מנלן [כ]דתניא [כא]ישראל שלקח שדה בסוריא מעובד כוכבים עד שלא הביאה שליש חייב משהביאה שליש ר"ע מחייב בתוספת וחכמים פוטרין וכי תימא הכי נמי והתנן הלוקח גז צאן עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב מתני' דלא

תרומה מחדש על הישן לא. דכתיב היולא השדה שנה שנה (דברים יד): **היו לו שתי רחלות גזז.** שנה זו והניח: **גזז.** שניה והניח עד שהיו לו חמש גזיזים אין מצטרפות לגזיזים של חמש לאן קפיד רחמנא והא ליתא ליה: **הא חמש מצטרפות.** אם היו לו חמש לאן וגזז השתים בשנה זו ושלש בשנה שניה להשתא איכא גזיזים של חמש לאן מצטרפות ואף על גב דחדש וישן הוא: **והתניא.** אידך דאפילו חמש אין מצטרפות קשיין אהדדי: **אלא לאו שמע מינה.** בהא נמי פליגי רבי אלעאי ורבנן לרבי אלעאי דמקשי גז לתרומה אין מצטרפות ולרבנן מצטרפות. כל הני קושייתא לרבי אלעאי: **הגדל בחיוב.** כגון ישראל שלקח שדה מן העובד כוכבים כדמפרש לקמיה: **הגדל בפטור.** ביד עובד כוכבים: **בחיוב.** לאחר שבאו ביד ישראל: **בסוריא.** ארם צובה שכבשה דוד ולא שמיה כבוש ולא חלה בה קדושת הארץ וקלה קדושתה ויש קנין לעובד כוכבים להפקיע מיד מעשר לפיכך אין ישראל חייב לעשר אלא על התוספת השני שלשים שנגדלו אצלו בבל בארץ ישראל מעשר על הכל שאין קנין לעובד כוכבים בה להפקיע מן המעשר [גיטין מז.] וחכמים פוטרין דכיון שהביאה שלש ביד עובד כוכבים כאילו נגמרה כולה בידו דקיימא לן (ר"ה יב: יג.) מבואה בתר שלש אזלא: **וכי תימא הכי נמי.** דהגדל ביד עובד כוכבים פטור מראשית הגז אפילו בא ליד ישראל: **הלוקח גז לאנו של עובד כוכבים.** קודם שנגזזה: **פטור מראשית הגז.** דלאחר בעינן ולא גיזותיך והכא לאו לאנו דישראל הוא: **הא לאנו לגזוז.** לקח וקנה עדרו של עובד כוכבים כשהיא עומדת לגזוז הואיל והכל שלו וקרינא ביה לאנך: **חייב.** ואף על פי שגדלו הגזיזים אצל עובד כוכבים:

דלא

מסורת הש"ס

[א] לעיל קלב., [ב] [ל"ל בתלכם], [ג] לעיל קי. ינ מנחות מד., [ד] [לקמן קלח:], [ה] [תוספתא פ"י ה"ח], [ו] גיטין מז., [ז] [יבמות מ.], [ח] [ל"ל תלכם], [ט] עיין רש"ל וכש"ל, [י] [ויקרא כב], [כ] אין לו שם אחר כל"ל ר"מ, [ל] [ועי' היטב תוס' מנחות מד. ד"ה טליתן], [מ] [שיין לע"ב],

תורה אור השלם

1. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקִּבָּה:
דברים יח ג

2. וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם:
דברים כו ב

3. בְּכוֹרִי כָּל אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר יָבִיאוּ לַיְיָ לְךָ יִהְיֶה כָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֵלֶנּוּ:
במדבר יח יג

4. גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ:
דברים כב יב

5. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת:
במדבר טו לח

6. כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ:
דברים כב ח

7. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים:
דברים יד כג

8. וְהָבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשַׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יָדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם:
דברים יב ו

9. רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ:
דברים יח ד

10. וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא יִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ אֲנִי יְיָ מְקַדְּשָׁם: ויקרא כב ט
וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ו מהלכות תפילין הל' יב סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפט סעיף ב:
טז ב מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' מ טוש"ע י"ד סי' שלח סעיף לה:
יז ג מיי' פ"י מהלכות בכורים הל' יד סמג עשין קמב טוש"ע שם סי' שלג סעיף י:
יח ד מיי' פ"ב שם הל' מ סמג עשין קמב:
יט ה מיי' שם הל' ט ע"ש:
כ ו מיי' פ"ג מהלכות ציצית הל' ד סמג עשין כו טוש"ע או"ח סי' יד סעיף ה:
כא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
כב ח ט מיי' פי"ח מהל' רוצח הל' ב סמג עשין עט טוש"ע מ"מ סי' תכז סעיף ג:
כג י מיי' פ"י מהלכות בכורים הל' טו סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף יב ופסק דיתן משן:
כד כ מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' יח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין ה"נ אלא מאת זובחי: (ב) רש"י ד"ה אלא ש"מ וכו' בתתינה נתינה או כיון דמתרומה יליף ר' אלעאי לראשית הגז כדאמרן לעיל למעוטי שותפות דעובד כוכבים דנפקא ליה מריש' דקרא ה"נ יליף לתרומה מראשית הגז מסיפי' דקרא הס"ד ואמ"כ מה"ד אי מה תרומה:

מוסף רש"י

דרך ביאתך. לימין בבואו לבית ולא מימין לצאתו (יומא יא: וכני"ז מנחות לד.). **הדין עם הטבח.** דינו של כהן לתבוע מן הטבח המתנות ואע"פ שאין הבהמה של בעה אלא משל אחרים (לעיל קלב.).

שיטה מקובצת

[א] היכי פטר במתנות גילפינהו לחיובא מתרומה: [ב] אי מה כיון דמתרומה יליף ר' אלעאי וכו'. נ"ב נ"א בפירש"י כתיבת יד אי מה תרומה בחו"ל לא אף ראשית הגז בחו"ל לא כיון דאמרת דאי ס"ד בתרומה נמי חייב ליליף נתינה נתינה מתרומה מכלל דכל היכא דמצי יליף מתרומה לא שביק תרומה וליף מראשית הגז אי מה וכו'. ע"כ מצאתי בפי' אחד מרש"י ז"ל כ"ר וצ"ע: [ג] אין ודאי פטור: [ד] הנאת ראשית הגז היא אכילתה:

כרבי אלעאי בראשית הגז. וה"ה במתנות כדפי' בקונט' אע"ג דכולהו אמורא' בפרק הזרוע (לעיל דף קלב.) סברי שנוהג בחו"ל דהוו יהבי מתנתא בבבל אפילו הכי הלכה כר' אלעאי וה"נ קאמר כרבי יאשיה בכלאים ורוב אמורא' לית להו דר' יאשיה כדתנא בפ' תולין (שבת דף קלט.) גבי כשותא בכרמא וכן נמי הא דקאמר כר' יהודה בן בתירא בדברי תורה וטובא אמורא' ותנא' סברי בפרק מי שמתו (ברכות דף כב.) דבעל קרי אסור בדברי תורה וא"ת דרב נחמן בר יצחק קאמר הכא דנהוג עלמא כרבי אלעאי וה"ה במתנות ובפ' הזרוע (לעיל דף קלב:) אמר דרב נחמן בר יצחק קניס גלימא ושמא קודם דנהוג הוה קניס גלימא פי' רב המי גאון דהא דאמר בפסחים (דף ז:) כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשיתן חוץ מן הטבילה היינו בטבילת גר דלא הוי ישראל אלא כשטבל ולא מצי למימר ולונו אבל בשאר טבילות אף על פי שהוא טמא מברך דנהוג עלמא כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה וי"מ דאכל טבילות קאמר דאע"ג דנהוג עלמא כר' יהודה בן בתירא הרבה מהם היו מחמירין לטבול:

פ) שהמתנות נוהגות בין במרובה בין במועט

כו'. וא"ת ולימני נמי הא דתניא (לעיל) לקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור זה חומר בזרוע ולחיים מראשית הגז וי"ל דלא תני אלא דבריס שזה נוהג וזה אין נוהג אבל זה פטור וזה חייב לא קתני: **פרט** לטרפה שאינה עוברת. תימה מן האכרכובה ולמטה נמי אינה עוברת ושמא דאין הכי נמי דאין נכנסת לדיר להתעבר ודוחק פ): **לילף צאן צאן מבכור.** וא"ת א"כ ג"ש ל"ל דבלא ג"ש ממילא ידעינן דראשית הגז נוהג בטרפה דמהיכא תיתי למעט וי"ל דאאן לא הוא ג"ש אלא גילוי מילתא מה צאן זה דינו בכך אף צאן זה דינו בכך דבדלא צאן לא אפשר שלא לכותבו דאיצטריך לגופיה (פ): **שכן** יתום. תימה דהיא גופה נילף שלא יהנוג יתום בראשית הגז ר) בבכור ה"מ למימר נמי שכן לאחר מצאתן דבמעשר כתיב וכל מעשר בקר וצאן:

לפני. בקונט' מגיה וגרס בפני ופי' בפני הבית משא"כ במעשר שבטלו וקשה וכי מפני שבטל מדרבנן יש לבטל ג"ש אלא לפני גרסינן בכל הספרים ופירוש שמעשר מקודש לפניו ולאחריו משא"כ בבכור וראשית הגז: מה"מ

דלא כר' אלעאי. דמקיש גז לתרומה: **ממין על שאינו מינו.** כגון שחורות ולבנות ואע"ג דחד פירא הוא: **וכ"ה אומרים פורמין.** דכולו מין תאנים וא"ק פליג אדרבי יצחק ואמר לא נחלקו ב"ה בדבר זה דתרי מיני נינהו: **שחופות.** פלג"ש: **מכר לו.** ישראל לישראל: **זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו.** הואיל ולא שייר לעצמו מאותו המין כלום אין עליו להפרישו על אותן גיזיה שמכר ואע"פ שהאמן לא מכרם על הלוקח להפרישם שלקח (ח) ממתנות הכהן אלמא תרי מיני נינהו ואין מפרישים מזה על זה דאי מפרשי הוה ליה שיורא גבי מוכר ותנן ט) לקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב: **סיפא דקתני נמי מכר וכריס אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו הכי נמי דתרי מיני נינהו.** ולא הוי שיורא: **אלא.** ודאי שיורא הוא ואמוכר רמיא למיתב כולהו והא דקתני זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו עלה טובה קמ"ל דאמעינן תנא למוכר שלא יתן לו מן הנקבות המשומרות לו על הזכרים שמכר משום דהאי דזכרים אשון קשה והאי דנקבות רכיך לפיכך יקנה מן הלוקח כדי לאשית הגז של זכרים מלמר הזכרים: **ה"ג.** גבי שחופות ולבנות משום עלה טובה הוא דגיזת הלבנות טובה משל שחופות ויקנה מן הלוקח כשיעור השחופות ויתן לו לכהן: **ששיריה נכרין.** דאם אמר כל גרני תרומה לא אמר כלום: **אין והתנן.** בניחותא: ה"ג **ותניא אידך לא אמר כלום: כר' אלעאי בראשית הגז א).** וה"ה למתנות: **אין דברי תורה מקבלין טומאה.** במסכת ברכות [כב.] דקתני גבי בעל קרי לדריך טבילה לדברי תורה: **חטה שעורה וחרצן.** שלשתן יחד כדאמר באותו ואת בנו ל) הזורע כלאים ל) לוקח ואוקימנא לאפוקי מדרבי יאשיה: **חומר בזרוע כו'.** כדפרישית לה במתניתין: טרפה אינה בכלל מתנות דכתיב ל) תתנו לו ולא לכלבו: **ואי יליף.** תנא דידן נתינה נתינה ליליף כו' דהא מתני' כר' שמעון אוקימתא: **ממעשר.** כל מעשר בקר וצאן ל): **יש טרפה שאינה עוברת אחת השבט.** כגון נחתכו רגליה מן האכרכובה ולמעלה ומינה יליף שאר טרפות: בבכור קדוש אפילו טרפה ובעי קבורה דהא קדישתיה רחם: מעשר וראשית הגז לא בעינן זכריס ואין נוהגים בטמאים אבל בכור אינו אלא זכר ונוהג בחמור. מעשר וראשית הגז אינו אלא במרובים מעשר בעשרה ראשית הגז בחמש. ואינן קדושים מרחם ואין נוהגים באדם אבל בכור נוהג ביחיד וקדוש מרחם ונוהג באדם. מעשר וגז אינן נוהגים אלא בפשוטין ואינן לפני הדבור אבל בכורות קדשו במגרים: ה"ג **אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני כהן בקדושה**

מעשר טרפה לא אף ראשית הגז טרפה לא והתם מנלן דכתיב י) **כל אשר יעבור תחת השבט** כ) **פרט לטרפה שאינה עוברת ולילף צאן צאן מבכור מה בכור אפי' טרפה אף ראשית הגז אפי' טרפה מסתברא ממעשר הוה ליה למילף שכן זכרים טמאין במרובין מרחם אדם פשוט לפני הדבור אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני כהן בקדושה**

בפני כהן בקדושה ובמכירה והנך נפישין. בכור וראשית הגז נוהגין ביתום אף על פי שמתה אמו קודם לידתו כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אבל מעשר לא דגמר מתה [ויקרא מ] תחת מקדשיה דכתיב תחת אמו [שם כב] פרט ליתומים אבל בכור קדוש ואפילו יתום וירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לכהן. בכור וגז נוהגים בלקוח ובשותפות אבל לקוח פטור מן המעשר וכן השותפות דכתיב [שמות יג] יהיה לך ולא של שותפות (בכורות דף נו:) וכן שנתנו לו במתנה במסכת בכורות בפ' בתרא (דף יח:): **בפני.** בכור וגז נוהגים אף שלא בפני הבית אבל מעשר לא כדמפרש בגמ' דבכורות בפרק בתרא (נג.) גזרה משום לקוח ומשום יתום. בכור וגז ממתנות כהונה הן [לעיל קלג:] ולא מעשר דגאכל הוא לבעלים כשלמים [זבחים נו:]:

בקדושה

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ה מהל' תרומות הל' ג:

כו ב מיי' פ"ג שם הל' ה [טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף כא]:

כז ג מיי' פ"ה מהלכות בכורים הל' ג סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף ג:

כח ד מיי' פ"י שם הל' ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ו:

כט ה מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ג:

ל ו מיי' פ"ד מהלכות ק"ש הל' ח ופ"ד מהל' תפלה הל' ד וע"ש ופ"ג מהל' ברכות הל' ט ופ"י מהל' ס"ת הל' ח סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' פח וטוש"ע י"ד סי' רפב סעיף ט:

לא ז מיי' פ"ה מהל' כלאים הל' ג [ב] סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רנו סעיף ג:

ח [מיי' פ"י מהלכות בכורים הלכה ז]:

ט [טוש"ע י"ד סימן סא סעיף ו]:

מוסף רש"י

כהני תלת סבי. וכולהו לקולא (ברכות כב.). חטה ושעורה וחרצן. בבא קמא (בכורות נד.). במפולת יד. דהוו להו כלאי זרעים וכלאי הכרם לאחת (ברכות כב.) ושעמא דר' יאשיה לא ידענא מהיכא נפקא ליה דבעינן ב' מיני זרעים וחרצן שלישי, ומפולת יד נפקא ליה מלא תזרע כלאים, משמע שזריעת הכרם עצמה תהיה בכלאים (קדושין לט.). פרט לטרפה שאינה עוברת. כגון שנשברו רגליה מן האכרכובה ולמעלה ולא מצי למיחל (בכורות נח:) אי: כגון שנחתכו רגליה מן האכרכובה ולמעלה, דאינה חיה אי נמי שאינה עוברת בבריאות (תמורה כט. וש"מ שם) אי: משום דאין לה חיות לא חשיב לה עוברת, והאי קרא כתיב במעשר ונמרינן שאר קרבנות מגזה בגזירה שוה, נאמר כאן תחת אמו ונאמר להלן תחת השבט כו', בפ"ט דבכורות (מנחות ו.).

מסורת הש"ם

ח) [תוספתא תרומות פ"ב ה"ד], ב) [בתוס' איתא ר' אלעזר], ג) [גיטין כב: וש"נ], ד) חלה פ"א מ"ט, ה) ברכות כב., ו) [קמן קלח:], ז) [עי' תוס' ב"ק פב: ד"ה אתא], ח) לעיל פב: וש"נ, ט) נדה נא., י) [מנחות ו. בכורות מז. נח: תמורה כט.], כ) [לעיל קלה.], ל) [לעיל פב:], מ) [ל"ל כלאים כלאים], נ) [ל"ל ונתן לכהן לו ולא לכלבו. כ"א בהר"ן], ס) [ויקרא כז], ע) [לעיל לח:], פ) [שייך במשנה לעיל קלה.], צ) [קלג:], ק) [וע"ע תוס' בכורות מז. ד"ה פרטן], ר) לפי גירסת רש"ל בכאן מתחיל ד"ה מבכור וע"ש וגו' מהר"מ צ"ל והוי מ"ל וא"ל להגיה יותר וגו' רש"א ובבכור המ"ל כו',

תורה אור השלם

1. וְכָל מַעֲשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֵּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיְיָ: ויקרא כז לב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זה נותן וכו' שלקח מתנות הכהן וכו' דאי מפריש הוה ליה: (ב) תוס' ד"ה ולילף וכו' לגופיה הס"ד ואמ"כ מה"ד מבכור הוה ליה למילף שכן יתום וכו' הוה מצי למימר נמי כו' בקר ולאן הס"ד ואמ"כ צ"ל ד"ה שכן יתום וכו' בראשית הגז הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה כר' אלעאי בראשית הגז. נ"ב עי' שו"ת הרשב"א סחדשות ח"ג שנדפסו בליוורנו סי' שמ"ו:

לעזי רש"י

פלג"ש [פלבי"ש]. חום-צהוב בהיר.

בקדושה ומכירה והנך נפישין פשוט מפשוט עדיף ליה: ראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים: מנא הני מילי אמר רב חסדא אתיא גיזה גיזה כתיב הכא [1]ראשית גז צאנך תתן לו וכתיב התם [2]ומגז כבשי יתחמם מה להלן כבשים אף כאן כבשים ונילף גיזה גיזה מבכור [3]דתניא [3]לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך אין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה מנין ליתן האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז אמר קרא [1]יתן לו ולא לשקו [4]אלא מעתה נוצה של עזים ליחייב בעינן גיזה וליכא מאן שמעת ליה האי סברא ר' יוסי הא מודי ר' יוסי במידי דאורחיה אלא [3]כדאמר ר' יהושע בן לוי [4]לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות הכא נמי דבר הראוי לשירות אלא גיזה גיזה למאי אתא לכדתנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל [3]כבשים שצמרן קשה פטורים מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם תני חדא גוזז את העזים ושוטף את הרחלים פטור ותניא אידך [7]הגוזז את העזים פטור [3] ושוטף את הרחלים חייב לא קשיא הא רבנן והא ר' יוסי [8]דתניא [5]לקט קציר[ך] [8]ולא לקט קיטוף ר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר ר' יוסי היינו ת"ק כולה ר' יוסי היא והכי קתני שר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מודה ר' יוסי במידי דאורחיה דתניא ר' יוסי אומר קציר אין לי אלא קציר עוקר מנין ת"ל [5]לקצור תולש מנין ת"ל [6]בקוצרך אמר ליה רבינא לרב אשי אף אנן נמי תנינא [9]מלבנות בצלים שבין הירק ר' יוסי אומר פאה מכל אחד ואחד וחכמים אומרים [7]מאחת על הכל: וכמה הוא מרובה: בשלמא לב"ש תרתי נמי איקרו צאן אלא לב"ה מ"ט אמר רב כהנא אמר קרא [7]עשויות שעושות ב' מצות ראשית הגז ומתנות אימא בכורה ומתנות בכורה חדא מי לא מיחייבא ולטעמיך מתנות חדא מי לא מיחייבא אלא אמר רב אשי עשויות שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מצוה תניא דבי רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו ארבע שנאמר [8]וארבע צאן תחת השה תניא אמר רבי [9]אלמלא דבריהן דברי תורה ודברי בריבי קבלה אנן דברי בריבי שומעין וכל שכן שדבריהם דברי קבלה ודברי בריבי דברי תורה [9]והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת אמר

מה"מ. פירוש דרחשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים ולא בעזים דעזים נמי איקרו צאן דכתיב (בראשית כז) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים:

אתיא גיזה גיזה. מע"ג דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן[a] גילוי מילתא בעלמא הוא דגז דבכבשים הוא ואין זה דבר חדש וקלת משמע דגזרה שוה היא מדפרין בסמוך אלא גיזה גיזה למאי אתא מ"מ אינו דבר חדש:

וליליף גיזה גיזה מבכור. וא"ת והיכי מצינן למילף מבכור דאפילו שור הא לאו כתיב וי"ל דהוה אמינא דלאו לאו דוקא כי היכי דלא תגוז בכור צאנך לאו דוקא:

עוקר מנין ת"ל לקצור תולש מנין תלמוד לומר בקוצרך. ואיצטריך תרי קראי משום דעוקר הוא קלת אורחיה טפי מתולש: עד

נקדושה. בכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרחם וגז נמי אין צריך להקדיש דאין קדושה חלה עליו אבל מעשר מקדישו בשבט. ליטעמא אחרינא אמרי ליה בקדושה בכור וגז נכסי כהן לקדש בו את האשה כדתניא בגמרא דאבעיה אבות (ב"ק דף יג.) בכור מוכרין אותו תס ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה דהא כתיב ביה לא ימכר ולא יגאל[b] ולאו מלתא היא דאפ"ה ממון בעלים הוא ומקדשין בו דתנן (קדושין דף נב:) המקדש בחלקו בין בקדשים קליס כו' ואמרי' [שם] טעמא דלאחר שחיטה לאו דידיה הוא דמשלחן גבוה קא זכו אבל מחייס דידיה הוא: **ומכירה.** בכור יכול כהן למוכרו וכן גז אבל מעשר אינו נמכר דתנן במסכת בכורות (דף לב.) [c] (בבכור) [במעשר] נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט אלא אם כן הוי של יתומין: **והנך נפישין.** הנך דבכור נפישין ולילף מיניה: **וגילוי מבכור.** דאפילו בשור אקרי גיזה וגמיא מה גיזה דהתם אפילו בשור הכא נמי אפילו בשור: **לו.** למלבוש ולא לשקו וגיזת שורו אין ראויה אלא לשק: להכי קרי ליה נוצה שאין דרך לגוזזן אלא למולשן כנוצה של עוף: **ליחייב.** דהא ראוי לאדם לבגדים נאים: **בעינן גיזה.** והא תלישה הוא: **מאן שמעת ליה דאי סברא.** דדרים לישנא דקרא דכתיב גז: **רבי יוסי.** דאמר לקמן לקט לקיר ולא לקט קיטוף: **הא.** אמרינן לקמן: **מודה ר' יוסי במידי דאורחיה.** וכיון דאורחא דעזים בתלישה כגיזה דמו: **אלא.** גז דאינו אלא ברחלים: **דדר' יהושע בן לוי.** לקמן בפרקין דכתיב גז וגו' וסמיך ליה כי בו בחר וגו': **לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות.** לתכלת דבגדי א] [d] שרד והתם אמר בעינן ואין אמר אלא של רחלים: **אלמרן קשה.** כגון שהיו משויים משאר כבשים: **יחמס.** לא מיקרי גז אלא בר חימוס: **הגוזז את העזים פטור.** כדאמרינן אין גז אלא של רחלים בר הראוי לשירות: **שוטף.** במים בנהר ליפותן והאמר נתלש מהם: **פטור.** דאלו גז הוא: **והא.** דקתני שוטף פטור רבי יוסי הוא דדייק לישנא דקרא: **ולא לקט קיטוף.** הקוטף בידיו שבלי קמתו אין הנוסר לקט דלישנא דקרא דייקא ופליגי רבנן עליה: **במידי דאורחיה.** כגון בצלים ושומים דקיטוף שלהן זהו קילוף: **קליר.** קליר אריכס [ויקרא יט] : **עוקר.** עם השרשים כגון עדשים: **תולש.** ביד ולא עם השרשים כגון פולין: **רבי יוסי** לא גרסינן בהא מתניתא. ומיהו על כרחך הני קראי דריש להו ר' יוסי מדאמר אין לי אלא קציר דאיהו דדייק לישנא דקרא ומוקי להו במידי דאורחיה: **אף אנן נמי תניינא.** בהדיא דמודה רבי יוסי במידי דאורחיה: **מלבנות.** שורות שבין ירק לירק: **פאה מכל אחת ואחת.** מן המלבנות שהירק שבין מלבן למלבן הפסק לפאה דידה דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים כדתנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסו לקיום ואמרינן במקום שנהגו (פסחים דף ט:) מכניסו לקיום פרט לירק ומיהו שומין ובצלים מכניסן לקיום. קתני מיהא לרבי יוסי דבצלים חייבין בפאה ואע"ג דאינו קולטן במגל אלמא מודי הוא במידי דאורחיה: **בשלמא לב"ש.** אשכחן תרתי דאיקרו נמי צאן הילכך אין אתה יכול להוציאן מכלל חיוב: **חמש צאן עשויות.** ליטעמא יתירא קדרשי מאי עשויות שעושות שתי מצות דאשית הגז ומתנות דכל כמה דלא הוו חמש לא הוו נהגי בהו אלא חדא מתנות לחודייהו: **אלו בכורה חדא מי לא מחייבא.** על כרחך כי תלא רחמנא בחמש דאשית הגז הוא דתלא: **ולטעמיך מתנות נמי חדא מי לא מחייבא.** אישכחא דבתרתי ובחדא נמי איכא שתי מצות בכורה ומתנות וליכא למימר דהאי עשויות הכי מדרשי והא ליכא למימר עשויות שלש מצות דהיכי משמע מיעוט עשויות שתים הוו: **אלא אמר רב אשי.** הכי דרשי: **עשויות שמעשות את בעליהן.** למצוה חדשה שלא היה מצוה עליו בפחות מכן והיינו על כרחך דאשית הגז דכתיב בה אלא דמשמע מרובה דאילו בכורה דכתיב (במדבר יח) בכור שור אפילו חד וכן מתנות אם שור אם שה (דברים יח): **תניא א"ר גרסינן: דברי בריבי.** שהיה גדול בדורו דקיימא לן[e] רבי יוסי נמוקו עמו: **אנן דברי בריבי שומעין.** קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהם לא חמש כבית הלל ולא שתים כב"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה[f] : **והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת.** כשזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפילו אמצעית היא ביניהם אין זה הכרע כגון (פסחים דף כ:) חצית של תרומה שנתגלגלה ב"ש אומר תשפך הכל[g] וב"ה אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל[g] בבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת והיכי הויא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת דף כט.) ר' אליעזר אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טהור שלא מן המוכן טמא א"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע כו' אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלו (h) מאי דעתייהו דשייך לפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פליגינן ואתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרעה שהכריע במוכן כר' אליעזר ונמצאו שנים מטמאים במוכן ור' יהושע יחיד מטהר ובשאינו מוכן כר' יהושע והוו שנים מטהרים בשאינו מוכן אבל גבי חצית דלא גלו דעתייהו ב"ש וב"ה דנהוי שייך חילוק בין בית לשדה שלא אמרו כך ב"ש אומר בין בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה אומר בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי ומלק בין שדה לבית התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית דהכרע לשון כף מאזנים הוי בשנים חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או בחציו כזה ובחציו כזה:

מסורת הש"ס

a) [בכורות כה.], b) [לקמן קלח.], g) [בכורות יז.], d) [תוספתא רפ"ז], e) תוספתא דפאה פ"ב הט"ו ע"ש, f) [נדה נ.] פאה פ"ג מ"ד, h) [ל"ל אלמלי עי' תוס' מגילה כח.], a) [פסחים כח. מיר נג. ב"ק קנז.], b) [ויקרא כז], c) ר"מ, d) [עי' תי"ט ד"ה אלא ברחלות], e) [עירובין יד:], a) [וע"ע רש"י מעמע טו. ד"ה ובקבלה], c) [ל"ל חבל מלשון חבילה כך פרש"י שם בפסחים], a) [מגיגה י: ב"ק נ:],

גליון הש"ם

גמ' אלא מעתה נוצה כו'. עי' שבת דף כז ע"א תוס' ד"ה ונולה: שם ולא לקט קיטוף. עי' בכורות דף כה ע"א תוס' ד"ה ואר"ל:

הגהות הב"ח

(h) רש"י ד"ה והאמר מר וכו' דגלו דעתייהו כל"ל ותיבת מאי נמתק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה לעמוד לשרת וכו' דבגדי שרד. מלת שרד נמחק. וכ"כ שרת ועי' בתי"ט ובמ"ל פי"ד מהלכות כלי מקדש דין ד' ודו"ק:

מוסף רש"י

לא תעבוד ולא תגוז. וי"ו מוסף על ענין ראשון וילמדו שמיסס זה מזה (בכורות כה.). **לעמוד לשרת.** בתר דאשית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת (לקמן קלח.). **ומגז כבשי יתחמם.** אלמא בת חימוס קרי גז (בכורות יז.). **פאה מכל אחד ואחד.** דילק הזרוע בין שוחה לשורה מפסיק להו (נדה נ.).

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"י מהל' בכורים הל' ד סמג עשין מג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ג:

לג ב מיי' שם טוש"ע שם:

לד ג מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל"כ: לה ד מיי' פ"ג שם הלכה י:

תורה אור השלם

1. רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לּוֹ:
דברים יח ד
2. אַם לֹא בֵּרַכְוּנִי חֶלְבָּיו וּמִגֵּז כְּבְשֵׂי יִתְחַמֵּם:
איוב לא כ
3. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בְּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ:
דברים טו יט
4. כִּי בוֹ בָחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם יְיָ הוּא וּבָנָיו כָּל הַיָּמִים: דברים יח ה
5. וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פֵּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: ויקרא יט ט
6. וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פֵּאַת שָׂדְךָ בְּקָצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב
7. וְתִמַּהֵר אֲבִיגַיִל וַתִּקַּח מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנֵי נִבְלֵי יָיִן וְחָמֵשׁ צֹאן עֲשׂוּיָה וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה צִמֻּקִים וּמָאתַיִם דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל הַחֲמֹרִים:
שמואל א כה יח
8. כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מָכְרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה: שמות כא לז

שיטה מקובצת

h] לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יז ע"א:

g] ושוטף את הרחלים. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כד ע"ב:

עין משפט נר מצוה

לו א ב מיי׳ פ״י מהל׳ כלורים הל׳ ו סמג עשין קמג טוש״ע י״ד סי׳ שלג סעיף ט:
לז ג מיי׳ פ״ג מהלכות תרומות הל׳ כ:
לח ד מיי׳ שם הל׳ ו טוש״ע י״ד סי׳ שלא סעיף יט:
לט ה מיי׳ שם הל׳ ג:
מ ו ז מיי׳ פ״א מהל׳ מתנות עניים הל׳ יט:
מא ח מיי׳ פ״ב מהל׳ כלורים הל׳ ח:
מב ט מיי׳ פ״ז מהל׳ חגיגה הל׳ ב:

מוסף רש״י

חטה אחת פוטרת את הכרי. מתרומה, דהא לא אתפרש שיעורא דידה, אלא רשאים דגנך כמיב ואפילו כל דהו, וכגון הוא דאמרי עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, ביעונית אחד מחמשים (ע״ז עג:). **הפאה.** לא נתנה בו תורה שיעור ואע״פ שאין לפאה שיעור תכמיס נתנו בו שיעור אחת מששים, והבכורים. ולקחת מראשית כל פרי האדמה, ולא נאמר כמה (חגיגה ז.).

מסורת הש״ם

ו) [מזר נג. בכורות נח. ע״ש בתוס׳ ד״ה מפני], ב) [עירובין יד: וש״נ], ג) תרומות פ״ד מ״ג, ד) [שבת יח: ע״ז עג: קדושין נח:], ה) מגיגה ו: פאה פ״א מ״ח, ו) שם מ״ב, ז) [ע״ז נח:], ח) [שבת קח.], ט) [ל״ל שביעית], י) בס״א נוסף: דגן, כ) [תרומות פ״ה ה״מ], ל) גי׳ רש״א במקום דאמרת דאיתמר ועי׳ רש״ל וכ״מ, מ) דיבור זה שייך לעיל במתני׳ ריש פירקין, נ) [לעיל קל:], ס) ל״ל דהיכולמי,

תורה אור השלם

1. עֹזִּים מָאתַיִם וְתֵישִׁים עֶשְׂרִים רְחֵלִים מָאתַיִם וְאֵילִים עֶשְׂרִים:
בראשית לב טו

גליון הש״ם

גמ׳ א״ל לשון תורה לעצמה. עי׳ מ״ט פ״א מ״ב דפסחים: **שם** ונפקי זיקוקין. מלשון הקבלה (משרי זיקות (ישעיה נ׳):

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אסמיה ר׳ יוחנן כל״ל ותות ל׳ נמתק: (ב) שם אמר ליה בששים כל״ל ותיבות ר׳ יוחנן נמתק: (ג) רש״י ד״ה כבא וכו׳ כבוד הס״ד ותס״ל מה״ד נהירנא דכירנא:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה מה בין לי ולך וכו׳ וגחומא הוא ומיהו ששה. מלת ששה נמחק וכ״ב ששים:

מ) **עד שצבעו פטור.** פירש בקונטרס משום דהוי כמו מזיק מתנות לו אוכלן דפטור וה״נ גוזל ותימה דל״ל מאי קמ״ל רב חסדא[ו] כיון דמתני׳ היא ובפי׳ רש״י הראשונים במכתב ידו פירש שקודם שגזז חמש נמן דהיינו כדי חיוב נצבע מה שגזז שלא בא לידי חיוב עד שנצבעו והעביר עליו קולמוס וגרלה דקמ״ל רב חסדא שלא נפרש מתני׳ כפירוש שמחק בקונטרס אלא פטור משום דמזיק מתנות כהונה שקנאן בשיעור: **והא אנן תנן.** שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים ולא בעי למימר דשמואל מיירי בעין רעה דאם כן מאי קמ״ל מתניתין היא במסכת תרומות (פרק ד מ״ג) עין רעה אחד מששים:

אלו דברים שאין להם שיעור הפאה כו׳. בירושלמי דמסכת פאה פריך אמאי לא חשיב נמי תרומה בהדייהו דחטה אחת פוטרת הכרי כדשמואל ומשני דתרומה יש לה שיעור למעלה שאין יכול לעשות כל גרנו תרומה כדתנן העושה כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה לא עשה ולא כלום ופריך והרי פאה דאין אדם עושה כל שדהו פאה וקתני ומשני פאה בשעת חיובא דהיינו משמתחיל לקצור אדם עושה כל שדהו פאה דהוי פאה למה שכבר קצר אבל תרומה בתר חיובא דהיינו אחר מירוח אין יכול לעשות כל גרנו תרומה בגמ׳ [ב] דהרמיון פריך אמאי לא חשיב אפר פרה ועפר סוטה ורוק יבמה ומשני דלא חשיב במתני׳ אלא דבריס דאי עביד טובא הוי מצוה אבל אין מחויב לעשות אלא כל שהוא: הכי

אמר ר׳ יוחנן [ג]מפי שמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי: ר׳ דוסא בן הרכינס אומר וכו׳: [ד]וכמה כל שהן אמר רב מנה ופרס [א]ובלבד שיהו מחומשות ושמואל אמר [ב]ששים ונותן סלע אחת לכהן רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן שש לכהן חמשה ואחד לו עולא אמר ר׳ אלעזר כל שהן שנינו תנן וכמה נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא אלא לשמואל ור׳ אלעזר קשיא וליטעמיך ולרב מי ניחא והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ראשית הגז בששים הא איתמר עלה דההיא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בישראל שיש לו גיזין הרבה עסקינן ומבקש ליתנן לכהן ואמרי׳ ליה כל חד וחד לא תבצר ליה מחמשת סלעים גופא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ראשית הגז בששים תרומה בששים פאה בששים תרומה בששים והא אנן תנן [ג]תרומה [ד]עין יפה אחד מארבעים דאורייתא בששים דרבנן בארבעים דאורייתא בששים [ה]והאמר שמואל [ו]חטה אחת פוטרת את הכרי דאורייתא כדשמואל דרבנן בדאורייתא אחת מארבעים [ז]דרבנן בדרבנן בששים [ח]פאה בששים [ט]והתנן אלו דברים שאין להן שיעור [י]הפאה [יא]והבכורים [יב]והראיון דאורייתא אין לה שיעור דרבנן בששים מאי קמ״ל תנינא [יג]אין פוחתין לפאה משששים אע״פ שאמרו הפאה אין לה שיעור התם בארץ הכא בחו״ל כי סליק איסי בר היני אשכחיה [יד] לר׳ יוחנן דקא מתני ליה לבריה רחלים אמר ליה אתנייה רחלות א״ל כדכתיב [יא]רחלים מאתים [יב]אמר ליה [יג]לשון תורה לעצמה לשון חכמים לעצמן אמר ליה מאן ריש סדרא בבבל אמר ליה אבא אריכא אמר ליה אבא אריכא קרית ליה דכירנא כד הוה יתיבנא אחר י״ז שורן אחוריה דרב קמיה דרבי [יד]ונפקי זיקוקין דנור מפומיה דרב לפומיה דרבי ומפומיה דרבי לפומיה דרב ולית אנא ידע מה הן אמרין ואת אבא אריכא קרית ליה אמר ליה איהו ראשית הגז בכמה אמר ליה [טו] ר׳ יוחנן בששים והאנן בכל שהן תנן אמר ליה [טו]אם כן מה בין לי ולך כי אתא רב דימי אמר ראשית הגז רב אמר בששים ור׳ יוחנן משום ר׳ יאנאי אמר בשש אמר ליה אביי לרב דימי אנחת לן חדא ואקשת לן חדא בשלמא דר׳ יוחנן אדר׳ יוחנן לא קשיא הא דידיה הא דרביה אלא דרב אדרב קשיא דהא אמר רב מנה ופרס דרב אדרב נמי לא קשיא מאי מנה דקאמר בן ארבעים סלעים דהוה ליה בששים

א״ר יוחנן מפי השמועה אמרה. ר׳ יוסי הלכך הלכתא כוותיה: **מנה ופרס.** החמשה כולן: **שיהו מחומשות.** לכל אחת מהן שבעה סלעים וחצי דהוו לה כולהו מנה ופרס שהמנה מאה זוז עשרים וחמשה סלעים הרי ל״ז סלעים וחצי: **ששים.** סלעים: **ונותן סלע מהם לכהן.** ולקמיה פריך ליה ממתניתין: **רבי יוחנן אומר שש.** סלעים הוי כל שהן ויתן מהם חמש סלעים כדתנן במתני׳: **ואחד לו.** ואפילו הן גוזזות אלף סלעים סגי ליה נמי בחמשה סלעים לכהן: **כל שהן תנן.** ואפילו אין גוזזות כולן אלא סלע אחד: **בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא.** דרב לא אייתי בתמיהא כהן כלל ואיכא למימר דהוא נמי סבירא ליה דנותן מהנך ל״ז סלעים לכהן ה׳ סלעים: **אלא לשמואל.** דאמר נותן סלע לכהן הא אנן חמש תנן ועולא נמי דאמר כל שהוא קשיא דמהיכא יתן לכהן ה׳ סלעים: **ולרב מי ניחא והאמר ראשית הגז נמ׳.** וכיון דאמר שבעה ושלשים סלעים וחצי חייבין בראשית הגז אם מחמש רחלות באו לא מהם חלק ס׳ מטי לשלשים סלעים חצי סלע ולשבעה סלעים וחצי דבר מועט ולא״ל מוקמינן לה כדלקמן במנה בן מ׳ סלעים אכתי סלע הוא דהוי ואנן ה׳ סלעים לכהן תנן: **הא אתמר עלה.** כלומר ועולא דאמרי הגז בששים בין רב למעט ומתניתין דקתני חמש סלעים לאו אריש קאי אלא מילתא באנפי נפשה היא: **בישראל שיש לו גיזין הרבה.** דחלק ששים שבהם יש בו כדי לחלק לכהנים הרבה ומבקש ליתנם לכהנים הרבה דאמרי׳ ליה כל חד וחד כהן לא תבצר ליה מחמשה סלעים דהואיל ויש לו ליתן בעינן נתינה ראויה לכל כהן כדלקמן והיכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בששים. יש לשונות אחרים ואין בהם ממש: **והא תניא עין יפה אחד מארבעים.** והיכי רב ושמואל אעין רעה נקטי שיעורייהו: ומשני **דאורייתא בששים.** מדאורייתא סגי ליה בששים והיינו דקתני עין רעה אחד מששים. רב ושמואל שיעורא דאורייתא אתו לאשמועינן. ויחזקאל (מה) רמיזא [ט] ששיתם האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים חומר ל׳ סאין איפה שלש סאין שתות שלה חצי סאה כשתוציא חצי סאה תרומה משלשים הרי אחד מששים: **דרבנן מארבעים.** ואתו רבנן ותקון דניחיב עין יפה באחרבעים

ובעונית בחמשים: **פוטרת את הכרי.** דאשית דגנך [דברים יח] ולא יהיב ביה קרא שיעור: **דאורייתא דשמואל.** מדאורייתא בכל שהן מיפטר: **דרבנן בדאורייתא באחרבעים.** ושעורא דרבנן אתמר בתרומה שהיא מן התורה כגון תרומת[ט] תירוש ויצהר שתנתן באחרבעים: **ושיעור דרבנן בדרבנן.** ושיעורא דאמור רבנן בתרומה דידהו כגון פירות האילן וירק בששים ורמיזא דיחזקאל אצרי עין אמרה: **והראיון.** מפרש בגמ׳ דחגיגה (דף ז.) דכל כמה דבעי לאתחזויי בעזרה ברגל מיתחזי ומייתי קרבן עולת ראיה וגם הקרבן אין שיעורא לדמים אם מרובה אם מועט מן התורה אבל חכמים אמרו הראיה מעה כסף והחגיגה שתי כסף [שם ב.]: **דאורייתא אין לה שיעור.** כלל ורבנן יהבו לן בה שיעורא בששים אבל בתרומה אף על גב דמדאורייתא נמי בכל דהו מפטר נהי דמפטר ממיתה דטבל מיהו לכתחלה רמיזא שיעורא דילה חמשים וששים דתנא בתוספתא[כ] אמר רבי יוסי מנין לתרומה שהיא אחד מחמשים שנאמר במדין (במדבר לא) תקח אחד אחוז מן החמשים אחוז שאמרתי לך במקום אחר כזה ומנין אם תרם ועלה בידו אחד מששים שאין לריך לתרוס שנאמר [יחזקאל מה] וחלת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וגו׳ אלמא דמתייחד בה שיעורא הלכך לא תני לה בדברים שאין להם שיעור: **אשכחיה רבי יוחנן.** לאיסי בר היני: **דמקני לבריה.** מתניתין חמש רחלים גוזזות מנה מנה ופרס: **אמר ליה.** איסי כדכתיב קרא קא מתני רחלים מאתים אמר ליה לשון תורה לחוד וכו׳: **אמר ליה.** ר׳ יוחנן לאיסי: **מאן ריש סידרא בבבל.** רשם ישיבה: **אנא אריכא.** רב קרי אריכא שארוך בדורו היה כדאמרינן בהמפלת בנדה (דף כד:): **אנא אריכא קריס ליה.** ולא אמרת רבינו בלשון כבוד [ג]: **דכירנא.** כשהיה בבבל קודם שירד לבבל היה חשוב ממני שהיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב שבעה עשר שורות מאחריו: **זיקוקין.** נושאין ונותנין בהלכה: **א״ל איסו.** איסי לרבי יוחנן: **רשאים הגז בכמה.** כמה יהיה לו ויתחייב בראשית הגז אמר ליה בששים סלעים: **מה בין לי ולך.** אם איני יודע פירושה של משנתינו יותר ממך מה אני גדול ממך אני יש בידי לכל שהוא לאו דוקא אלא איידי דאמר ר׳ דוסא שיעורא רבה אמור רבנן לשון שיעור מועט א] וגוזמא הוא ומיהו ששה סלעים בעינן כי היכי דלימטי סלע לכהן דצריך מהכי ליכא למאן דאמר דתיהוי נתינה: **בששים.** חלק ששים יתן לכהן. ליטנא אחרינא ששים סלעים חייבים בראשית הגז: **אנחת לן חדא.** אחת מדבריך יכולה להתקיים: **בשלמא דרבי יוחנן.** ג) דאמרת משמיה בששים: **אדר׳ יוחנן.** דאמר לעיל כמה כל שהן שש חמש לכהן ואחד לו לא קשיא: **הא דידיה הא דרביה.** משום רבי יוסי דכדאמרינן: **אלא דרב אדרב קשיא דאמר רב (כולו) מנה ופרס.** חייבות בראשית הגז ואי בראשית הגז בששים לא מטו ליה לכהן סלע ובעיר מהכי ליכא למאן דאמר: **במנה בן ארבעים סלעים.** יש מנה גדול כך כדלקמן דהוו מנה ופרס ששים ומהן יתן סלע לכהן:

ופרכינן

ופרכינן **וכני תנא מנה בן ארבעים.** והא מנה ופרס דרב הוא מנה ופרס דקאמר רבי דוסא בכל אחת מנה ופרס ופליגי רבנן עליה דאמרי כל שהן ופירש רב למילתייהו דכל שהן היינו בין טולן מנה ופרס: **חמת חדשה.** של עור שלא גמר תפירתה ושייר בה סדק: **אע"פ שמקבלת רמונים.** שאין בסדק כמוליא רמון: **טהורה.** שלא נגמרה מלאכתה: **ספרה.** ונגמרה מלאכתה וחל עליה שם כלי ואח"כ נקרעה כמוליא רמון טהורה אבל מקבלת רמונים טומאה דלא פקע שם כלי מינה עד שתינקב כמוליא רמון כשיעור כל כלי בעלי בתים ששיעורן כרמונים[ט]: **כפקעיות של שתי.** שיעור קרייעת כלי לטהר כשמוליא פקעיות של שתי שזה הוא תשמישתה של חמת ואין דרך להשתמש בה פירות וסתם פקעיות של שתי גדולים עשר סלעים משקלם ארבעה למנה: **פקעיות.** למושי"ל: **חגא.** הא דקתני מתניתין חמש סלעים מלובן לא שיהא על ישראל מוטל לגבנו אלא אשיעורא קפיד דליתיב ליה בהכרע שכשיתלבן שיהא בו חמש סלעים ופטרות כל גיזיז: **אמר קרא לעמוד לשרת.** בתר דאשית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת: **מאי ניהו אבנטו.** שהוא קטן שבבגדי כהונה וקיים להו לרבנן שיכול לעשות מחמש סלעים למר שהרי אין כולו למר אלא כלאים הוא: **הפשת מרובה לא הפשת.** ברייתא בתורת כהנים[י] גבי זבח (ויקרא טו) ימים רבים ימים שנים רבים שלשה או אינו אלא רבים עשרה אמרת כל ששמעו מרובה ושמעו מועט תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט הוא ולא פירש לך איזה מהן יש לך לתפוס הראשון שבמשמע שאם לא תתפוס אלא המרובה אני משיבך מהיכן אתה ממעטו לזה המועט והלא אף הוא במשמע כשתאמר אינה זבה בפחות מעשרה אני אומר לך והלא אף שלשה במשמע וכשתאמר בשלשה ואני משיבך (א) אינו אלא עשרה אתה אומר לי אף השלשה במשמע. וגבי שירות נמי תאמר אבנט ואני משיבך ואימא מעיל אתה אומר לי והלא אף האבנט בכלל שירות ומהיכן אתה ממעטו אבל כשתאמר אין פטור אלא בכדי מעיל אני משיבך והלא אבנט רחוי לשירות וקרא שירות הוא דכתיב: **ואימא כיפה של למר.** שהיא מועטת מאבנט ואף היא בכלל שירות כדכתיב (שמות כח) על פתיל תכלת ותכלת עמרת הוא: **כיפה.** כובע קטן פלטרי"י: **ושמא אוהו.** בגין: **אמר קרא.** גבי שירות דראשית הגז: **הוא וכניו.** ולא אינו בכהן הדיוט: **הניחא למ"ד אבנטו של כהן גדול.** ביום הכפורים שהוא בוץ כדכתיב (ויקרא טז) ובאבנט בד יחגור: **לא זהו אבנטו של כהן הדיוט.** של כל השנה דהא הוא הואי של כלאים כדכתיב (שמות לט) ואת האבנט שש משזר תכלת וגו' וכי כתיב אבנט דכלאים בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט דכל השנה כתיב: **שפיר.** משכחת שוין להכהן ובניו באבנטו של למר כגון של שאר ימות השנה: **אלא למ"ד.** אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים כשר הוא בהדיוט כל

בששים ותני תנא מנה בן ארבעים סלעים אין [ו]והתנן [ז]חמת חדשה אע"פ שמקבלת רמונים טהורה תפרה ונקרעה שיעורה כמוציא רמונים רבי אליעזר בן יעקב אומר כפקעיות של שתי אחת מארבע במנה בן ארבעים סלעים: וכמה נותן לו כו': תנא לא שילבננו ויתננו לו אלא שילבננו כהן ויעמוד על חמש סלעים: כדי לעשות בגד קטן: מנהני מילי [ח]אמר ר' יהושע בן לוי אמר קרא [1]לעמוד לשרת דבר שהוא ראוי לשירות מאי ניהו אבנט אימא מעיל [ט]תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת ואימא כיפה של צמר דתניא [י]כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול ועליה ציץ נתון לקיים מה שנאמר [2]ושמת אותו על פתיל תכלת אמר קרא הוא ובניו דבר השוה לאהרן ולבניו אבנט נמי לא

הכי גרסינן הניחא למאן דאמר לא שוי הניחא למאן דאמר זהו **אבנטו** כו'. כדמוכח בפ"ק דיומא (דף יב.): [י]אבנטו של כ"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט שפיר אלא למאן דאמר [א]זהו אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר שם אבנט בעולם: לא הספיק ליתנו וכו': איתמר גזז ומכר ראשונה רב חסדא אמר [2]חייב ר' נתן בר הושעיא אמר פטור רב חסדא אמר חייב דהא גזז ר' נתן בר הושעיא אמר פטור בעידנא דקא מלא שיעורא בעינן צאנך וליכא תנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב אמאי כל חד וחד בתר גיזה נפקא לה מרשותיה תרגמא רב חסדא אליבא דר' נתן בר הושעיא כגון שהקנן לו כל שלשים יום: הלוקח גז צאנו של חבירו כו': מאן תנא דהיכא דאיכא שיורא גבי מוכר בתר מוכר אזלינן א"ר חסדא רבי יהודה היא [ב]דתנן [ג]המוכר קלחי אילן בתוך שדהו נותן פאה לכל אחד ואחד אמר רבי יהודה אימתי [ד]בזמן שלא שייר בעל השדה אבל שייר בעל השדה נותן פאה על הכל אמר ליה רבא והא מר הוא דאמר והוא שהתחיל בעל השדה לקצור וכי תימא הכא נמי והוא שהתחיל לגזוז בשלמא התם [3]ובקצרכם את קציר ארצכם כתיב מעידנא דאתחיל לקצור מיחייב בכולה שדה אלא הכא מעידנא דאתחיל למיגז לא מיחייב בכוליה עדריה אלא אמר רבא האי תנא הוא [ה]דתנן אמר לו מכור לי בני מעיה של פרה זו והיה בהן מתנות נותנן לכהן ואין מנכה לו מן הדמים לקח ממנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים

אלמא

השנה דכי כתיב אבנט בכלאים גבי פרשת בגדי כהונה בכהן גדול הוא דכתיב אבל בכהן הדיוט כולו של בוץ א"כ לא משכחת למר באבנטו של הדיוט ואמאי משערת לאשית הגז באבנטו הא לא שוין בה אהרן ובניו שהלמר אינו רחוי לשירות הדיוט: **שם אבנטו.** אע"ג דאין למר בשירות הדיוטות הרי רחוי לשירות כ"ג ואי משום הוא ובניו הכי קאמר דבריס הראויין לאבנטו שהרי אבנטו נוהגת בו ובבניו: [ו]**מכר לו שחופות לו.** הא אוקימנא[ז] עלה טובה קמ"ל דאע"ג שייר לעצמו מן הטוב יקנה מן הלוקח ממין הרעות אחד מששים ויתן לו: **גזז ומכר ראשונה.** ראשונה היה מוכר לאחר גיזתה מיד קודם שלירף חמש גיזין: **חייב.** בראשית הגז דגז לאחר אמר רחמנא[ח] והא איכא דבשעת גיזה כל אחת היתה שלו: **בעידנא דקא מלי שיעורא.** דחמש לאן שעל ידי גיזה החמישית הוא מתחייב באבנטו ראשונות והיא שעתא לא הוו מצאן שלו: **פטן** [ט]**הלוקח צאנו של עובד כוכבים.** אפילו עד שלא נגזזה וגזזה פטור הלוקח דלאו צאנו הוא: **הא צאנו גגזוז.** שמכר לו [י]גוף הצאן זה קנה לו הגוף עד שגזז: **חייב.** דלאחר קיריעת ביה: **כל חדא וחדא בתר גיזה נפק מרשותיה.** וקתני חייב אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא חזלינן: **כל שלשים יום.** לאו דוקא אלא שיהו כל הגיזים קנויין לו עד תשלום כל הגיזים: **בתר מוכר אזלינן.** למיתב אכולהו: **קלחי אילן.** אילנות עצמן לקח עם פירותיהן. להכי נקט לשון קלחי שאין שדה זו שדה אילן אלא שדה לבן וגדלו בה שנים או שלשה אילנות ומכרן: **נותן.** לוקח פאה מכל אילן ואילן כדכתיב (דברים כד) לא תפאר אחריך ואין אחד מהם פוטר את חבירו הואיל ואין השדה שלו שאם היתה שדה שלו היה נותן מאחד על כולן: **אימתי בזמן שלא שייר בעל השדה.** שוס אילן בשדה לעצמו: **אבל שייר.** אחד לעצמו רמיא כולה חיובו עליה ונותן פאה בקרקע בזרעים לענייס ופוטר את כל האילנות. אלמא היכא דאיכא שיורא כולה חיובא רמיא עליה דאי לאו עליה רמיא היכי פטר בפאה דידיה אילנות של אחרים: **והוא שהתחיל בעל הבית לקצור.** הזרעים קודם מכירת האילנות דמהתיא שעתא מיחייב בפאה ופאה דידיה דהתיא שעתא חזיא למפטר כולה שדה ומיהו כי לא שייר מידי אסתלק מדין פירות אילנות [ט] ואין פאת זרעים פוטרתן וכי שייר דאכתי שייר בפירות אילנות לא נפק מחיובא קמא והוה ליה כדמעיקרא: **ובקלרכם.** משמע מתחלת קנייתה: **לא מיחייב בכוליה עדריה.** דלא כתיב בגזזכם אלא גז [ט]באנכם לאחר שנקרא גז לאן: **אלא אמר רבא.** טעמא דמתני' משום דאין אדם רשאי להפקיע ממונו מיד מצוה ולמכור גיזיו כדי שיהא גז של אחד ולאן של אחר לפוטרן דלא קנייתא ביה גז לאנך אלא כי קא מזדין לא קמזדין מתנות דכהן הילכך כי שייר מידי איכא למימר מדלא פרים מוכר ללוקח חוץ ממתנותיו של כהן ודאי הכל מכר לו ושייר אלו את מתן הכהן ואמר לוקח למוכר מתנה דכהן גבך היא

וכי

מסורת הש"ס

(א) [ל"ל והתניא], ב) [מוקפתא ב"מ דכלים פ"ו ה"ב והביאו הר"ש פי"ז דכלים מ"ב], ג) [ועיל קלז.], ד) [מגיגה יז. וש"נ], ה) [הכ"מ ריש פ"י מהל' כלי המקדש תמה שהשמיט הרמב"ם דבר זה], ו) [יומא ו. יב. סט. תמיד כז:], ז) פאה פ"ג מ"ה, ח) [עיל קלא. קלב. ב"ק קטו., ט) [כלים פי"ז מ"ח], י) [מלורע מכלתא דזבים פרשה ה], כ) זה הדבור שייך למתני' דלעיל. ר"מ, ל) [ועיל קלו:], מ) [דברים יח], נ) [ל"ל הלוקח גז], ס) [ל"ל גז הצאן והקנה כו' כן העתיק הר"ן], ע) [ל"ל לאנך],

תורה אור השלם

1. כִּי בוֹ בָחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם יְיָ הוּא וּבָנָיו כָּל הַיָּמִים: דברים יח ה
2. וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל הַמִּצְנֶפֶת אֶל מוּל פְּנֵי הַמִּצְנֶפֶת יִהְיֶה: שמות כח לז
3. וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פֵּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: ויקרא יט ט

גליון הש"ם

רש"י ד"ה והוא שהתחיל וכו' ואין פאת זרעים פוטרתן, עי' בפר"ח בסיס חיים בדמב"ם פ"ג ה"ט מהל' מתנות עניים:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תפשת וכו' ומאי משיבך אי מינו:

שיטה מקובצת

(א) דתנן המוכר קלחי אילן. נ"ב עי' פ"ג דפאה וע"ש בהר"ש ז"ל:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' ב]:
ב [מיי' פ"י מהל' בכורים הל' טו טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף יב]:
מג ג ד מיי' פ"ג מה' מתנות עניים הל' יח:

לעזי רש"י

למושי"ל [לימודישי"ל]. פקעת (של חוט).
פלטרי"י [פילטרי"ן]. כובע לֶבֶד.

מוסף רש"י

תפשת מרובה לא תפשת. כל מקום שמתלא שני דרכים, אחד תופס מרובה ואחד תופס מועט, טוב לך לתפוס את המועט, שאפילו היה לך לתפוס את המרובה ותתפוס את המועט תפיסתך תפיסה, שיש בכלל המרובה המועט, אבל אם תתפוס המרובה והיה לך לתפוס המועט נמצאת שתפסת שלא כדת (חגיגה יז.) ויש להקשות תפוס את המועט (ערבין ד:). **תפשת מועט תפשת.** דאי מקשה לך תפוס את המרובה אינו תופס על דבריך אלא מוסיף, דבכלל מרובה איכא מועט (שם). **אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט.** שאין האבנטים שוין, שנאמר במעשה האבנט של כ"ג ואת האבנט שש משזר מכלת ומרגמן, למדנו שהוא של כלאים, דשש ניתנה ותכלת עמרת, ואבנט הכנים לא פירש הכתוב ממה היו (יומא ו. וכנו"ז שם יב.). שההדיוט של בוץ (שם) אי: אבנטו של כ"ג ביום הכפורים שהוא של בוץ,לא זהו אבנטו של כהן הדיוט, דשל הדיוט כל השנה של כלאים (שם סט.). **זהו אבנטו של כהן הדיוט.** כלומר שיהיה של כלאים (שם ו.) שאין תולוק באבנטיהם (שם יב.). אי: אבנטו של כ"ג ביום הכפורים שהוא של בוץ זהו אבנטו של הדיוט כל ימות השנה ואין כלאים בבגדי כהן הדיוט (שם סט.). **אמר לו.** לנתנת, מכור לי כו' והיו בהן מתנות. הקיבה, נותנן לכהן. נותנן לוקח זה לכהן (לעיל קלא.). נותן הלוקח קיבה לכהן דמסתמא מתנות לא זכין ליה (ב"ק קטו.). **ואין מנכה לו מן הדמים.** אין המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים, שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקיבה (לעיל קלא.). **לקח ממנו במשקל.** הלוטרא כך וכך ושקל לו הקיבה (שם). נותנן לכהן. נותן לו לוקח לכהן, שהרי הגזל אצלו ולריך להשיב (שם). ומנכה לו מן הדמים. הנתנה יכנה לו מן הדמים על כרחו, שמכר לו דבר שאינו שלו (שם).

הדרן עלך ראשית הגז

אלמא מתנות דכהן לא מזבני אינשי. פירוש לא מזבני כמו לא זבני דכי היכי דכשלקח ממנו במשקל מנכה לו משוס דכשאמר ליה מכור לי ליטרא בשר לא רצה לקנות מתנות ה"ג מתני' שייר אצל מוכר הוי כלוקח הימנו במשקל ולא זבין מתנה דכהן אבל בשלא שייר כלום לא שייך לומר לא זבין שהרי קנה הכל ומיהו הא דקאמר דל"ל מוכר מתנה דכהן לא זבני לך לא מ"ש:

אלמא מתנות דכהן לא מזבין איניש הכא נמי מתנות דכהן לא מזבין איניש הלכך שייר המוכר מוכר חייב דאמר ליה לוקח מתנה דכהן גבך היא לא שייר לוקח חייב דאמר ליה מוכר מתנה דכהן לא זבני לך:

הדרן עלך ראשית הגז

שילוח הקן נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית

[א]בחולין אבל לא במוקדשין חומר בכסוי הדם משילוח הקן [ב]שכסוי הדם נוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאין מזומן ושילוח הקן אינו נוהג אלא בעוף ואינו נוהג [ג]אלא בשאינו מזומן איזהו שאינו מזומן כגון [ד]אווזין ותרנגולים שקננו בפרדס אבל אם קננו בבית וכן יוני הרדסיאות פטור משילוח [ה]עוף טמא פטור מלשלח [ו]עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח קורא זכר רבי אליעזר מחייב [ז]וחכמים פוטרין: **גמ'** רבי אבין ור' מייאשא [ח] חד אמר כל היכא דתנן בארץ ובחו"ל שלא לצורך לבד מראשית הגז לאפוקי מדר' אלעאי דאמר [ט]ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ וחד אמר כל היכא דתנן בפני הבית ושלא בפני הבית שלא לצורך לבד מאותו ואת בנו סלקא דעתך אמינא הואיל ובענינא דקדשים כתיב בזמן דאיכא קדשים ננהוג בזמן דליכא קדשים לא ננהוג קמ"ל ותרוייהו אמרי כל היכא דתנן בחולין ובמוקדשים לצורך לבד מגיד הנשה [י]פשיטא משום דאיקדש פקע ליה איסור גיד הנשה מיניה ולאו אוקימנא בולדות קדשים [יא]ומאי טעמא אוקימנא לאו משום דקשיא לן לא ליתני מעיקרא נמי לא תקשי לך איידי דתנא לצורך תנא נמי שלא לצורך: בחולין אבל לא במוקדשים: אמאי לא דאמר קרא [1]שלח תשלח את האם במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לידי גזבר אמר רבינא [יב]הלכך עוף טהור שהרג את הנפש פטור משלוח מ"ט דאמר קרא שלח תשלח את האם במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לב"ד היכי דמי [יג]אי דגמר דיניה בר מרא[ש]ית הגז [סס] והא דנקט ראשית הגז משום דעלה מ"ר אלעאי בהדיא כדאמר לעיל [סס] רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינה נוהגת אלא בארץ: **וכל[יד] היכא דתני בחולין ובמוקדשין.** דהיינו גיד הנשה ואותו ואת בנו: **לצורך.** לאותו ואת בנו אי לאו דאשמועינן ליה הוה אמינא דאינו נוהג אלא במוקדשין דהא בקדשים כתיב[טו] הילכך אשמועינן דנוהג הוא בחולין כדאמר התם ושו"ר[טז] הפסיק הענין וכ"ש הכך דתנן אבל לא במוקדשין לצורך הוא דאשמועינן חילוק: **בר מגיד הנשה.** דשלא לצורך תנייה דנוהג הוא דפשיטא לן דמשום דאקדשיה לא לפקע איסור גיד הנשה מיניה: **ולאו מי אוקימנא ליה.** בפרק גיד הנשה (לעיל דף פט.): **בולדות קדשים.** דאתא לאשמועינן דחייב משום גיד ומוקדשין דכיון דאיסור מוקדשין קדיש כדמפרש התם שילדת הולד קודמת לגידין אילטריך לאשמועינן דאתי איסור גיד וחייל עלייהו: ומשני **מ"ט.** דוחקת לאוקמה בהכי משום דהיה קשיא לך למאי הלכתא תניהו והשתא אתו רבי אבין ורבי מייאשא להגך[יז] למימר לא תדחק לאוקמה בהכי דמעיקרא כי מקשת התם פשיטא לאו קושיא היא דהא איכא טובא דמתני שלא לצורך ואיידי דתניהו כל חדא וחדא בחדא לצורך תנא נמי בהן באידך שלא לצורך וה"ה למוקדשין איידי דתנייה בכולהו לצורך תנייה נמי בהן שלא לצורך וכן בפני הבית משום אותו ואת בנו תנייה בכולהו וכן חו"ל משום ראשית הגז: **[יח]שהרג את הנפש.** ואח"כ מרד ונמלא בקן: **פטור מלשלח.** דואיל ובר קטלא הוא והכי דרשת ליה דקא בעי לשלח למקום הלכה והפקר והאי לאו בר הכי הוא והכי דריש קרא שלח תשלח את הראוי לשלחו ואת שאין ראוי לשלחו: בר

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ג מהלכות שחיטה הל' כ סמג עשין סה:
ב ב מיי' שם הלכה ח וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ב:
ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
ד ד ה מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף ז:
ה ו מיי' פי"ג מהלכות שחיטה הל' כא:

שיטה מקובצת

[א] חד אמר כל היכא דתנן בארץ ובחו"ל. נ"ב עי' תוס' בכורות דף נג ע"א:

מסורת הש"ס

[1] שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים: דברים כב ז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל היכא וכו' תימה כיון דהא דאין חילוק בין חולין ומוקדשים אינו אלא:

מוסף רש"י

משום דאיקדש פקע ליה איסור. איסור גיד הנשה נוהג בבהמה משעה שנולד (לעיל פט:).

תורה אור השלם

1. שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז

עין יעקב

א) [עי' תוס' לקמן קלט: ד"ה שכסוי הדם], ב) [לקמן קלט:], ג) [לעיל קלו.], ד) [לעיל פט:], ה) ל"ל מאי טעמא רש"ל, ו) [לקמן קמ.], ז) [מכאן עד סוף הפרק שייך עוד לע"ל], ח) [היא והכא היא כדרבא. רש"ל], ט) [לקמן קלט:], י) [דברים כב], כ) ל"ל טהור. ר"מ, ל) [לעיל פג.], מ) [לעיל עח.], נ) [לעיל פט:], ס) [לעיל קל.], ע) [לעיל קלה.], פ) [ל"ל כלן], צ) [ויקרא כב], ק) [ל"ל שור], ר) בס"ל נתת, ש) עיין רש"ל, ת) בפי' הקונטרס שלפנינו אינו ועי' רש"ל ורש"ל, א) [מעילה יב:].

מסורת הש"ס

א) [ב"ק סח: ע"ש סט: ב"מ ו. ע"ז סג. תמורה ט. כט: ערכין כא.], ב) [ע"ל דתקן], ג) [לקמן קמא.], ד) [ר"ה ו.], ה) [לעיל לט.], ו) [ל"ל ודתקן], ז) מגילה ת. ר"ה ו. קידין פ"א מ"ג, ח) ערכין כ:,

תורה אור השלם

1. וְהַנְּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֵם הַחֹלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר סָרָה עַל יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים יג ו
2. כִּי יִקָּרֵא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים:
דברים כב ו
3. וְאִישׁ כִּי יַקְדִּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיְיָ וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם:
ויקרא כז יד
4. לְדָוִד מִזְמוֹר לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ:
תהלים כד א
5. וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת מַכְסַת הָעֲרֶכֶךָ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנָתַן אֶת הָעֲרֶכֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיְיָ:
ויקרא כז כג

גליון הש"ם

גמ' **הא** מקמי דשמעיה. לעיל דף לט ע"א: **רש"י** ד"ה דמיחסר הקרבה וכו' להביאו לעורה. עי' מעילה דף יט ע"א בכס"ד ד"ה עד שיצא ועי' לעיל דף כב ע"ב תוס' ד"ה והכיא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה לחייב ליה וכו' שוס מצוה מיגייהו. כלן הס"ד ואח"כ מה"ד דתניא וכו':

מוסף רש"י

פטור מלשלח. דכיון דנטל את הבילים הוה ליה קן מזומן (לקמן קמא.). **נדר האומר הרי עלי עולה.** ולאחר זמן הפרישה חייב באחריותה, נדבה עליו (מגילה ח.). **ונפל הבית.** קודם שהמזיק בו גזבר (ערכין ב:).

עין משפט נר מצוה

ו **א** מיי' פ"ו מהלכות ערכין הל' כב:
ז **ב** מיי' פי"ג מהל' שחיטה הלכה ז סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ה:
ח **ג** מיי' פי"ד שם הל' ג:
ט **ד** מיי' פי"ד מהל' מעשה קרבנות הל' ד:
י **ה** מיי' שם הלכה ה:
יא **ו** מיי' שם הלכה ו וע"ש בלאמר למי זה עלי:

שיטה מקובצת

א) דאיתמר מנה זה לבדק הבית. נ"ב עי' תוס' ערכין דף כ ע"ב:

בר קטלא הוא. ומהיכן נמלט: **ובערת הרע.** מלוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לב"ד כדי לבער רשעים מישראל: **מי מיחייב.** אפילו כשהוא חולין: **אלא דחזא קן בעלמא.** במקום שאין קנוי לו והבילים אינן שלו דהא כל מקום שהבילים שלו אפילו ע"י זכיית חבר המשתמרת לאדם שלא מדעתו חשיב ליה מזומן בהשואל את הפרה (ב"מ דף קכ.): **אלא דאגבהינהו לאפרוחים.** וזכה בהו ואקדשינהו ומאחר דאפרוחין קדושים נפטר מלשלח את האם: **והדר אהדרינהו.** וחזרה האם עליהן: **פטור מלשלח.** דהא כיון דזכה בהו מזומן קרינא בהו: **לחייב ליה בשילוח.** כשמלאן ומשום דאקדשה בתר הכי לא פקע ליה שוס מצוה מיגייהו א). דתניא וכו' מוקדשים אין כסוי הדם נוהג בהן כדאמרינן בפרק כסוי הדם (לעיל דף פג.) משום שמיטה שאינה רואיה שאסורים בהנאה: **שחטה ואחר כך הקדישה חייב לכסות.** דחיובא דחייל עליה לא פקע: **רב אמר.** לתרוצי למתני': **במקדיש פירות שובכו.** גוזלות שובכו למזבח לעולת נדבה ואחר כך כשגדלו אותן פירות מרדו ויצאו וקננו במקום אחר דמעיקרא כי אקדשינהו דידיה הוו וחל הקדש עלייהו והשתא דמצאן לאו מזומן הוא ואי הוו חולין הוו מיחייבי. והאי דנקט פירות ולא אמר מקדיש שובכו עצמו משום דיונים אינן רואיין אלא כשהן קטנים ורב לא אמר למילתיה אלא בקדשי מזבח: **דקא מוקים ליה אפילו בקדשי בדק הבית.** והשמועינן רבותא דאע"ג דקדושת דמיס בעלמא הוא פטור מלשלח כדאמרן טעמא שאתה מצווה להביאו לידי גזבר: **לא פקעה קדושתייהו.** במרידתן לא יצאו מכח הקדש: **פקעה קדושתייהו.** ומיחייבי בשילוח: **לה' הארץ.** אינן אבודין שבכל מקום שהם של הקדש הן: **הא מקמי דשמעיה מר' יוחנן רבו.** הוה קים ליה כיון דמרדה פקעה לה קדושתה ובתר דשמעיה מרבי יוחנן דתריץ ליה לה' הארץ ומלואה קבלה ממנו ומשום הכי פטור במקדיש ואבד: **הא דאמר הרי עלי.** להביאו וכשהפרישה אחר כך נגנבו ואבדו אע"ג דבי גזא דרחמנא הוא לא קיים נדרו: **נדר האומר הרי עלי עולה.** ואח"כ הפרים בהמה ואמר הרי זו לנדרי אם מתה חייב באחריותה הואיל ומעיקרא ארכבה אכתפיה: **דמיחסר הקרבה.** דכי אמר עלי הכי קאמר עלי להביאו לעזרה אבל בדק הבית גמרו בהפרשתו ואי משום דלא הביאו ליד גזבר הכל גזברים הן לה' הארץ: **וביה זה קרבן.** לבדק הבית שאף הן נקראים קרבן כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' אים אשר מצא כלי זהב וקדושת דמיס הם: **שור זה עלי עולה.**

ביון דמרדו פקעה קדושתייהו. שמעינן מהכא דאווזים ותרנגולים של חולין שמרדו בבעליהם והלכו להן הוו הפקר והמחזיק בהן זכה דהא הכא היינו טעמא כיון דמרדו הוו הפקר וחייבין בשלוח: **דוקא** מת ונפל דליתנהו. לאו דוקא נקט מת דהא שור אפילו נגנב או נאבד נמי חייב באחריותו שהוא קדשי המזבח ולרבי יוחנן נפל נמי לאו דוקא:

לפי שמצינו בהקדשות ומעשר שני כו'. תימה באיזה הקדש מיירי אי דאמר הרי זה מעלי אייליא דנקט לאחר שנתחללו אפילו הקדש עצמו נגנב או נאבד אין חייב באחריותו אלא על כרחך דאמר עלי אף על גב דבהקדש גופיה חייב באחריותו כיון שנתחלל אינו חייב באחריות המעות ואם כן מה קאמר יכול אף זה כן היאך דומה ערך להקדש שנתחלל: שכסוי

בר קטלא הוא אלא דלא גמר דיניה ובעי לאתוייה לבי דינא וקיומי ביה [1]ובערת הרע מקרבך הני מוקדשין היכי דמי אילימא דהוה ליה קן בתוך ביתו ואקדישה מי מיחייב [2]כי יקרא קן צפור פרט למזומן אלא דחזא קן בעלמא ואקדשיה ומי קדוש [3]איש כי יקדיש את ביתו קדש אמר רחמנא ג)[א]מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו אלא דאגבהינהו לאפרוחים ואקדשינהו והדר הדרינהו האי אפילו בחולין נמי לא מיחייב ד)[ב]דתנא ד)[ב]נטל את הבנים והחזירן לקן ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח אלא דאגבהה לאם ואקדשה והדרה מעיקרא איחייב ליה בשילוח מקמי דאקדשה דתניא ר' יוחנן בן יוסף אומר הקדיש חיה ואח"כ שחטה פטור מלכסות [3]שחטה ואח"כ הקדישה חייב לכסות שכבר נתחייב בכסוי קודם שיבא לידי הקדש רב אמר במקדיש פירות שובכו ומרדו ושמואל אמר במקדיש תרנגולתו לבדק הבית בשלמא שמואל לא אמר כרב דקא מוקים לה בקדשי בדק הבית אלא רב מאי טעמא לא אמר כשמואל אמר לך רב דוקא קפטרי משילוח כגון פירות שובכו דקדשי מזבח נינהו דכיון דקדשי קדושת הגוף לא פקעה קדושתייהו מינייהו אבל במקדיש תרנגולתו לבדק הבית דלאו קדשי מזבח דקדושת דמים בעלמא הוא כיון דמרדה פקעה קדושתייהו וחייבת בשילוח ושמואל אמר ז)כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתא דכתיב [4]לה' הארץ ומלואה וכן אמר ר' יוחנן במקדיש תרנגולתו לבדק הבית ומרדה אמר ליה רבי שמעון בן לקיש וכיון שמרדה פקעה ליה קדושתה אמר ליה בבי גזא דרחמנא איתא דכתיב לה' הארץ ומלואה ורמי דר' יוחנן אדר' יוחנן ורמי דר' שמעון בן לקיש אדר"ש בן לקיש ח) דאיתמר מנה זה לבדק הבית ונגנבו או נאבדו רבי יוחנן אמר חייב באחריותן עד שיבואו לידי גזבר וריש לקיש אמר כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה קשיא דריש לקיש אדריש לקיש קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דריש לקיש אדריש לקיש לא קשיא ט)*הא מקמי דשמעיה מר' יוחנן רביה הא לבתר דשמעיה מר' יוחנן רביה אלא דר' יוחנן אדר' יוחנן קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן נמי לא קשיא הא דאמר עלי הא דאמר הרי זו מכלל דר"ש בן לקיש אע"ג דאמר עלי לא מחייב י)והתניא י)[ד]איזהו נדר ואיזו היא נדבה נדר האומר הרי עלי עולה נדבה האומר הרי זו עולה [ה]ומה בין נדר לנדבה נדר מתה או נגנבה או שאבדה חייב באחריותה נדבה מתה או נגנבה או שאבדה אינו חייב באחריותה אמר לך ריש לקיש הני מילי קדשי מזבח דמחוסר הקרבה אבל קדשי בדק הבית דלאו מחוסר הקרבה אע"ג דאמר עלי לא מחייב כ)והתנן האומר שור זה עולה בית זה קרבן מת השור נפל הבית אינו חייב באחריותן י)שור זה עלי עולה בית זה עלי קרבן מת השור ונפל הבית חייב לשלם ה"מ היכא דמת השור ונפל הבית חייב לשלם דליתנהו אבל היכא דאיתנהו כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה אמר רב המנונא הכל מודים בערכין אע"ג דאמר עלי לא מיחייב מאי טעמא דלא מיתמר ליה בלא עלי היכי לימא לימא ערכי אמאן לימא ערך פלוני אמאן מתקיף לה רבא לימא הריני בערכי הריני בערך פלוני ועוד תניא רבי נתן אומר [5]ונתן את הערכך ביום ההוא קדש לה' מה תלמוד לומר לפי שמצינו בהקדשות ומעשרות שמתחללין על מעות שבחולין נגנבו או שאבדו אינן חייבין באחריותן יכול

אע"ג דאמר זה כיון דקאמר עלי עלי להביאו קאמר וכן בבית לבדק הבית למוכרו להביא דמיו ליד גזבר: **אבל היכא דאיתנהו.** כגון מעות שאבדו בי גזא דרחמנא איתנהו ואם הוציאן הגזבר הוא מעל ועליו לשלמן להקדש: **בערכין.** האומר ערכי עלי והפרים ערכו: **דלא מיתמר ליה בלא עלי.** דלא אפשר למימר הרי זה בלשון ערך דהא עדיין לא קבל חובת ערך עליו: **דאי נימא ערכי.** ולא עלי אמאן דמי האי נדר לשלומי: **אם אמר ערך פלוני.** ולא אמר עלי אמאן דמי: **ועוד תניא.** דחייב באחריותו: **ונתן את הערכך.** בפורה שהיה מקנה מן ההקדש כתיב וחשב לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היובל ונתן את הערכך הו"ל למכתב ונתן אותו או ונתנו מה ת"ל הערכך ש"מ לערכין קמהדר: **לפי שמצינו בהקדשות ומעשר שני שהן מתחללין על המעות.** כשהפרים פדיונן ואבד אינו חייב באחריותן דהא כתיב ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו [ויקרא כז] ולא כתיב ביה נתינה אלא משהפרישו ואמר הרי זה מחולל על זה נקרא ערך להקדש דמיו ויצא לחולין ההקדש: יכול

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ג מהל' ערכין לין יג]:
יב ב ג ד ה מיי' פי"ג מהל' שחיטה ה"ג ז סמג לאוין קכ טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ג:
יג ו מיי' שם הלכה מ טוש"ע שם סעיף ב:
יד ז ח מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֵת מִכְסַת הָעֲרֵכֶךָ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנָתַן אֶת הָעֲרֵכְךָ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיְיָ:
ויקרא כז כג
2. כִּי יִקָּרֵא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֹפֹרֶחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֹפֹרֶחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים: דברים כב ו
3. שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז
4. כֹּה אָמַר יְיָ הַנּוֹתֵן בַּיָּם דַּרְךְ וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה: ישעיהו מג טז
5. דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם דֶּרֶךְ נָחָשׁ עֲלֵי צוּר דֶּרֶךְ אֳנִיָּה בְּלֶב יָם וְדֶרֶךְ גֶּבֶר בְּעַלְמָה: משלי ל יט
6. וַיְהִי דָוִד בָּא עַד הָרֹאשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים וְהִנֵּה לִקְרָאתוֹ חוּשַׁי הָאַרְכִּי קָרוּעַ כֻּתָּנְתּוֹ וַאֲדָמָה עַל רֹאשׁוֹ: שמואל ב טו לב
7. וַיֹּאמֶר יְיָ לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה:
בראשית ו ג
8. וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עֵירֹם אָתָּה הֲמִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבִלְתִּי אֲכֹל מִמֶּנּוּ אָכָלְתָּ:
בראשית ג יא
9. וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים: דברים לא יח
10. וְאַתָּה קַח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מָר דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְמָן בְּשֶׂם מַחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם וּקְנֵה בֹשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם:
שמות ל כג
11. תַּבְנִית כָּל בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תַּבְנִית כָּל צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תָּעוּף בַּשָּׁמַיִם: דברים ד יז
12. הַחַיָּה וְכָל בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף:
תהלים קמח י
13. הַמָּה וְכָל הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל הָעוֹף לְמִינֵהוּ כֹּל צִפּוֹר כָּל כָּנָף: בראשית ז יד
14. וְאַתָּה בֶן אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים אֱמֹר לְצִפּוֹר כָּל כָּנָף וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה הִקָּבְצוּ וָבֹאוּ הִאָסְפוּ מִסָּבִיב עַל זִבְחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבֵחַ לָכֶם זֶבַח גָּדוֹל עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲכַלְתֶּם בָּשָׂר וּשְׁתִיתֶם דָּם: יחזקאל לט יז

מסורת הש"ס

גליון הש"ס

גמ' דרך נשר א"קרי. כעין זה לעיל דף פח ע"ב ולקמן דף קמ ע"א בכרכום דף לה ע"ב עירובין דף ב ע"ב יומא דף י ע"א ב"מ דף פז ע"ב מנחות דף לז ע"ז:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויוני עלייה **וצפרים** שקננו בטפיחים: (ב) רש"י ד"ה בפפי מילא וכו' **ההיא** איתתא דאמלי:

לעזי רש"י

בויל"ש [בוילי"ש]. כדים ששמשו כקני יונים.

מוסף רש"י

יוני שובך. שמבקשים מזונותיהן בשדה וקיימן בשובך ואין אלו בכדיסקות הגדולים יוני הכדיסקות הגדולים בבתים (ב"מ קב.). **חייב** בשילוח. הקן אם רובצת על הביצים, דקיימא בהן כי יקרא פרט למזונן, דלאו מזונן מיהו (שם). **שקננו בפרדס.** שמרדו ויצאו מן הבית ואין מוחרות לבית ונעשו מדבריות ופרכם לאו מזונן הוא, שיכולים הם לברוח, אבל אם בבית קננו פטור (לעיל קלח:).

שיטה מקובצת

א) דאע"ג דלא אמר עלי מיחייב דכתיב את הערכך:

שכסוי הדם נוהג בו'. תימה אמאי לא תני שכסוי הדם נוהג בזכרים ונקבות ושלוח הקן אינו נוהג אלא בנקבות: **בדרך** כדרב יהודה בו'. וא"ת אמאי איצטריך ריבויא לקן שביס דאי משום דכתיב על הארץ א"כ לא ליכתוב בדרך ולשמוק מעל הארץ ומיהו על הארץ איצטריך למעוטי נשר בשמים אבל קשה דא"כ מאי פריך בסמוך מנא קן בשמים הכי נמי דמחייב ומאי קושיא הא כתיב על הארץ וגרלה דפריך דקן בשמים נחייב מבדרך ומעל הארץ נמעט שביס במה לאיש: **תא שמע** תבנית כל צפור כנף וגו'. וא"ת והא כתיב (תהלים יח) איך תאמרו לנפשי נודי הרכם לצפור י"ל דפשיטא דדוד לעוף טהור היה מדמה עצמו וכן (שם קכד) כלפור נמלטה מפח יוקשים (ישעיה לא) כלפרים עפות וא"ת והא כתיב (תהלים פד) גם לפור מצאה בית דאיירי נמי בטמא דאמטו טהור מצא טמא לא מצא ומיהו אפשר דמיירי בטהור כדמוכח סיפא דקרא דכתיב ודרור קן לה ולפור דרור היא טהורה כדמוכח ב) בגלו טריפות (לעיל דף סב.) והא דכתיב (תהלים קד) אשר שם צפרים יקננו חסידה וגו' אפשר דבכולל חסידה הם כל הטמאים ולפרים היינו טהורה:

טרפות

יכול אף זה כן ת"ל ונתן את הערכך וגו' חולין עד שיבאו לידי גזבר אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב המנונא הכל מודים א)בערכין דאע"ג דלא אמר עלי מיחייב דכתיב [1]ונתן את הערכך חולין הן בידך עד שיבאו לידי גזבר: חומר בכסוי וכו': תנו רבנן [2]כי יקרא קן צפור לפניך מה ת"ל לפי שנאמר [3]שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא במאורע לפניך קן מ"מ צפור טהורה ולא טמאה [2]לפניך ברשות היחיד [3]בדרך ברשות הרבים [4]באילנות מנין ת"ל בכל עץ [5]בבורות שיחין ומערות מנין ת"ל או על הארץ וכי מאחר שסופנו לרבות כל דבר לפניך בדרך למה לי לומר לך מה דרך שאין קנו בידך אף כל שאין קנו בידך מכאן אמרו [6]יוני שובך ויוני עלייה (ב) שקננו בטפיחין ובבירות [7]ואווזין ותרנגולין שקננו בפרדס חייב בשילוח אבל קננו בתוך הבית וכן יוני הרדסיאות פטור משילוח אמר מר מה דרך שאין קנו בידך אף כל שאין קנו בידך הא למה לי מכי יקרא נפקא כי יקרא פרט למזומן ועוד לפניך למה לי אלא לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו בדרך כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [7]מצא קן בים חייב בשילוח שנאמר [4]כה אמר ה' הנותן בים דרך וגו' אלא מעתה מצא קן בשמים דכתיב [5]דרך נשר בשמים הכי נמי דמיחייב בשילוח הקן [8]דרך נשר איקרי דרך סתמא לא איקרי אמרי ליה פפונאי לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו ג)[9]אמר [6]ואדמה על ראשו משה מן התורה מנין [7]בשגם הוא בשר המן מן התורה מנין [8]המן העץ אסתר מן התורה מנין [9]ואנכי הסתר אסתיר מרדכי מן התורה מנין דכתיב [10]מר דרור [7]ומתרגמינן מירא דביא: ואיזהו שאינו מזומן וכו': ר' חייא ור' שמעון חד תני הדרסיאות וחד תני הרדסיאות מאן דתני הרדסיאות על שם הורדום ומאן דתני הדרסיאות על שם מקומן אמר רב כהנא לדידי חזיין וקיימן שיתסר דרי בפתי מילא והוה קרא קירי קירי הוה חד מינייהו דלא הוה קרי קירי קירי אמרה לה חברתה סומא אמרי קירי קירי אמרה סומא אמרי קירי [8]בירי אתיוה ושחטוה [10]א"ר אשי אמר לי [ר'] חנינא מילין מילין ס"ד אלא אימא במילין: עוף טמא פטור מלשלח: מנה"מ א"ר יצחק דאמר קרא כי יקרא קן צפור לפניך עוף משמע לן בין טהור בין טמא צפור טהור אשכחן דאיקרי צפור טמא לא אשכחן דאיקרי צפור תא שמע [11]תבנית כל צפור כנף מאי לאו צפור בין טהור בין טמא כנף חגבים לא צפור טהור כנף טמא וחגבים ת"ש [12]החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף מאי לאו צפור בין טהור בין טמא וכנף חגבים לא צפור טהור כנף טמא וחגבים תא שמע [13]כל צפור כל כנף מאי לאו כדמקשינן לא כדמשנינן תא שמע [14]ואתה בן אדם אמור לצפור כל כנף מאי לאו כדאקשינן לא כדשנינן ת"ש

ובענפוהי

יכול אף זה. ערכין משהפרישן יפטר: **תלמוד לומר ונתן את הערכך קדש.** אין ערכין קדושין על שעת נתינה וקרא הכי מדרש וחשב לו הכהן למקדש את שדה מקנה את מכסת הערכך ושבקיה והאי ג) את הערכך קאי אערכין דאילו בפדיון הקדש כתיב לעיל מיניה והיה לו בלא שום נתינה: **ה"ג לפי שנאמר שלח תשלח.** ב' פעמים שומע אני לחזור אחר המלוה הזאת עד שתבא לידו: **ת"ל כי יקרא במאורע.** הכתוב מדבר לבשיקרא: **קן מ"מ.** אפילו באפרוח אחד או בביצה אחת כדתנן במתניתין: **לפור טהורה ולא טמאה.** לקמן מפרש לה ר' יצחק עוף משמע בין בטמא בין בטהור אבל לפור לא אשכחן בטמאים אלא בטהורים: **לפניך.** משמע ברה"י כגון בפרדס ובשדה שאינה משתמרת דלא קניא ליה חלרו דלאו מזומן הוא: **בדרך.** להביא רה"ר: **שאין קנו בידך.** אין קן מזומן לך ואין קנוי לך: **יוני שובך.** ה) ויוני מדבריות שקננו בשובך ובשלהי פרקין פריך הא כיון דחלרו קונה לו הביאים מזומן הוא: **עפיחים.** שנותנין בהן ו) קדרות קטנות בחומה וקורין בויל"ש: **ובבירות.** דירות ומגדל עיר: **שקננו בפרדס.** שמרדו דהשתא אין קנו בידך: **ועוד לפניך למה לי.** משום רה"י דפרדס הואיל וסופנו לרבות את הכל: **אלא לפניך.** מיבעי ליה לחייב את שהיו כבר שלו ומרדו: **בדרך.** נמי מיבעי ליה לבדרב יהודה: **קן בים.** שטעף הים את האילן והיה קן בראשו חייב לשלח דים נמי איקרי דרך: **קן בשמים.** עוף טומא קן באויר: **דרך סתמא לא איקרי.** אבל יש איקרי דרך סתמא הנותן בים דרך: **ואדמה על ראשו.** אע"פ שהיה בראשו לא אבדה את שמה ש"מ אדם גופיה אדמה הוא מדלא אבדה את שמה דלא קרייה עפר והשתא נמי על הארץ קריינא ביה: ועוד זה שאלו ממנו מנין למשה רמז קודם שבא שסופו לבא: **בשגם הוא.** בשגם בגימטריא כמו משה וכתיב שם והיו ימיו מאה ועשרים שנה וכך היו ימי חיי משה כלומר עתיד לבא בשגם משה מן העולדים וכן ימיו: **מנין.** למעשה המן: **המן העץ.** יתלה על העץ: **למעשה אסתר.** הסתר אסתיר בימי אסתר יהיה הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות: **מנין.** לגדולת מרדכי: **מר דרור.** וקרי ליה רשש לבשמים לגדיקים ואנשי כנסת הגדולה: **חד תני הדרסיאות וחד תני הרדסיאות: הורדום.** התחיל להתעסק בגדולן: **לדידי חזיין לי.** הגך שנשאלו מבני בניהם של יוני הורדום: **וקיימא שיתא סרי דרי.** ט"ז שורות: **בפפי מילא.** כל שורה ארכה ברחב מיל ואמרן קירי קירי אדוני אדוני. קירי הוא לשון אדון בירי הוא עבד כדאמר בעירובין (דף נג.) גבי בני גליל שאין מדקדקים בלשונם (ג) ההוא דאמלי לקמיה (דרבי יצחק) [דדיינא] דבעא למימר מרי קירי טבלא הוית לי וגנבוה ממני ואמרה מרי בירי טפלא הוית לי וגנבוה מין: **סומא.** שוטה בלא ראות: **אימא קירי.** כמו שאנו אומרים: **אמרה לה.** איהי לחברתה: **סומא ואימא קירי בירי.** לאותו שאת קורא אדון עבד הוא על שהיה הוא עבד: **אתיוה.** עבדים שנשאלו מעבדי הורדום ושחטוה: **אמר לי ר' חנינא מילין.** דברי רוח הן שלא דברו מעולם: **מילין ס"ד.** והאמר רב כהנא לדידי חזי לי והרי רב כהנא מעיד על הדבר ואי לאו דקושטא הוא לא הוה אמר: **אלא במילין.** על ידי כשפים מלומדות לדבר אותן עופות ד): **עוף משמע בין טמא וכו'.** אי הוה כתיב עוף הוה משמע בין טמא בין טהור כדכתיב (דברים יד) כל עוף טהור תאכלו וכתיב [שם] כל שרץ העוף טמא הוא לכם וכתיב (ויקרא יא) תשקצו מן העוף: **ס"ש.** דהסיר הכתוב שלא לעשות עבודה זרה דמות כפור וע"כ אטמאים נמי מזהיר ומהיכא משמע מיניה לאו מצפור משמעי בין טמאין בין טהורין וכנף לאתויי חגבים: **לא לפור טהורה.** משמעי מיניה וכנף לאתויי טמאים וחגבים: **הא שמע.** החיה וכל בהמה יהללו את שם ה' וע"כ לפרים טמאים נמי משבחי קמיה ומהיכא אדכריהו דוד לאו מצפור וכנף לאתויי חגבים:

ובענפוהי

מסורת הש"ס

א) ב"מ קב. [לקמן קמא: תוספתא פ"י ה"ב], ב) [לעיל קלח:], ג) [ל"ל אמר לזה], ד) [מגילה י:], ה) [ל"ל כירי כלשון יומי עבד עירוב ערב כר' ו' וכן איתא בכר"ש עירובין נג: ד"ה מרי כירי], ו) [ע"ז לח: ש"ס], ז) [ל"ל ונתן אתן], ח) ל"ל יומי. יעב"ץ, ט) [כעין. רש"ש], י) [עי' בעירוב ערב מל' מה שפי' בשם ר' מנחם], כ) [שייך לעיל קלח: במשנה], ל) [הטו"ז בי"ד סי' ש"ב סק"ז כתב דל"ל בחין לזין דף כד. אמנם בגר"א מקיים כדאיתא לפניו לעיל סב. וע"ש באריכות],

ובענפוהי ידורן צפרי שמיא. והכא לא כתיב כנף וע"כ עופות טמאין נמי מתקבלין באילנות ומשמעי כולהו מלפור: **מדקאמר לפור טהורה מכלל דאיכא טמאה.** דאי אין טמאים בכלל לפור לכתוב קרא כל לפור תאכלו: ומשני האי טהור לאו למעוטי טמאה אתא אלא למעוטי אסורה ומן הטהורים[ד] היא וטרפה: **והא בהדיא כתיב.** (ויקרא כב) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה ובעוף טהור מיתוקס קרא בת"כ[ה] שיהא מטמא בבית הבליעה: **אי שחוטה דמצורע.** ושחט את הלפור האחת[ו] וקי"ל בע"ז (דף עד.) ובקדושין (דף מז.) דאסורין בהנאה: **וזה אשר לא תאכלו מהם.** יתירא הוא מהם מן הטהורין דהא אטהורין דלעיל מייתי קאי: **לרבות שחוטה דמצורע.** אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחריני שיהו לדין ואוכלין אותה בני אדם אלא ודאי מותר: **עשה.** טהורה תאכלו ולא האסורה כגון שחוטה דמצורע ולאו הבא מכלל עשה עשה: **ואימא לרבות טרפה.** כלומר אמאי ניחא לך לאוקומי עשה בשחוטה דמצורע טפי מטרפה: **דבר הלמד מענינו.** זה אחד מי"ג מדות מקרא שכתוב סתם ואין אנו יודעין במה מדבר הוי לומדו מענינו: **והא בענינא דשחוטה כתיב.** טהורה תאכלו והא ודאי לא אכיל לה אלא שחוטה ועלה כתיב וזה אשר לא תאכלו מן השחוטה: **שתי צפרים חיות מאי חיות נאו חיות לפיך.** לאוות לפיך טהורות ומדכתיב צפרים חיות מכלל דאיכא דשמייהו צפרים ולא חיות נינהו דהוו טמאות: **שחיין ראשי אברים שלהן.** למעוטי מחוסרות אבר: **נאו מכלל דאיכא טמאות.** בלשון קושיא: ומשני לא מכלל דאיכא אסורות טרפות ומעטינהו דלא ליתכשרו לטהרת מצורע אע"ג דלאו קרבן נינהו אלא מחוץ למחנה שוחטה אל כלי חרס: **מחיות נפקא.** ולא טרפה דאינה חיה: **הניחא.** הא דמצרכת קרא אחרינא למאן דאמר טרפה חיה: **ועוד.** טרפה מדתנא דבי רבי ישמעאל מבנין אב נפקא: **מכשיר בפנים.** אשם מצורע וחטאות מחוסרי כפרה דזבין ויולדות שאינן באין אלא להכשירן בקדשים: **מכפר בפנים.** כל חטאות ואשמות: **מכשיר בחוץ.** לפרי מצורע שהן לטהר: **מכפר בחוץ.** שעיר המשתלח: **עשה בו מכשיר למכפר.** בכל מיני כשרות וטהרה שהרי גם המכשירין קרבים האמורין שלהן: **אף בחוץ עשה מכשיר.** לפרים המכפר שעיר המשתלח דאסור במוס דבעי רחוי לשם שבאיזה שיפול הגורל לשם יהיה רחוי למזבח: **אמר רב נחמן.** טהורות למעוטי לפורים של עיר הנדחת: **ולמאי.** להי מייניהו אילטריך קרא להך דהא משלח פשיטא דשל עיר הנדחת לאו בר שילוח הוא דלא אמרה תורה שלח לתקלה דממון עיר הנדחת אסור ואם ישלחנה יהיו בני אדם נדין אותה לאחר זמן: **אלא דשחוטה.** אפילו הכי דשחוטה היא ולא אכלי לה ויכול לשורפה אחר שחיטה לא תיתי מעיר הנדחת: **רבא אמר.** להכי אתי טהורות שלא יזווג לה אחרת שאם בא לידו מצורע אחר לאחר שיטהר את זה לא יאמר הכהן הבא אחרת וזווגה לחיה של מצורע ראשון דהכי משמע טהורות מכלל דאיכא אסורות ומאי ניהו הנשארת דמצורע: **ולמאי.** בעית לה דמצורע: **אי לשחיטה הא בעיא שילוח.** משום מצורע קמא ופשיטא דאסור: **אלא לשילוח.** ותיפוק ליה לשילוח דתרוייהו: **רב פפא אמר.** טהורות למעוטי לפרים שהחליפן ולקחן מן העובד כוכבים בדמי עבודה זרה שמכר לו: **ולמאי.** קבעי לה דמבעי קרא למיסרה: **אי לשילוח.** פשיטא דאסור: **בר קטלא הוא.** ופשיטא דאינו רחוי לשלוח ולא לשחיטה דהא דינו בסקילה: **אלא לשחיטה.** דאי משום ובערת הרע הרי מבוער מן העולם הוא: [ה] **רבי אליעזר מחייב לשלח.** אע"פ שאין הבילים שלו הואיל ומנהגו בכך ששוכן על בילים אחרים ועוף טהור הוא ולא זהו שקורין קוקו"א: **קוראי זכר.** אבל נקבה אפילו רבנן מודו כדמפרש בגמרא [ע"ב] טעמא דרבי אליעזר: **אם טרפה.** אמן של אפרוחים טרפה חייב לשלח אבל אפרוחים טרפות אינו חייב לשלח את האם:

[1] ובענפוהי ידורן צפרי שמיא צפרי שמיא איקרו צפרי סתמא לא איקרו ת"ש [2] כל צפור טהורה מכלל דאיכא טמאה לא מכלל דאיכא אסורה מאי היא אי טרפה בהדיא כתיב ואי בשחוטה דמצורע מסיפא דקרא נפקא [3] וזה אשר לא תאכלו מהם [ו] לרבות שחוטת מצורע לעולם בשחוטה דמצורע א] ולעבור עליו בעשה ובלא תעשה ולוקמה בטרפה ולעבור עליו בעשה ולא תעשה [ז] דבר הלמד מענינו ובענינא דשחוטה כתיב ת"ש [4] שתי צפרים חיות מאי חיות לאו שחיות בפיך מכלל דאיכא [ח] לאו שחיות בפיך לא מאי חיות שחיין ראשי אברים שלהן ת"ש מסיפא טהורות [ט] מכלל דאיכא טמאות לא מכלל דאיכא טרפות טרפות מחיות נפקא הניחא למאן דאמר [י] טרפה חיה אלא למ"ד טרפה אינה חיה מאי איכא למימר ועוד בין למ"ד טרפה חיה בין למ"ד אינה חיה מדתנא דבי ר' ישמעאל נפקא [ז] דתנא דבי רבי ישמעאל נאמר מכשיר ומכפר בפנים ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו מכשיר כמכפר אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר אלא אמר רב נחמן בר יצחק למעוטי צפורי עיר הנדחת למאי אי לשילוח [כ] לא אמרה תורה שלח לתקלה [ב] אלא לשחיטה רבא אמר למעוטי שלא לזווג לה אחרת קודם שלוחיה למאי אי לשחיטה הא בעיא שילוח אלא לשילוח רב פפא אמר לצפורים [ג] שהחליפו [מ] [ל] (בצפורי) עבודה זרה דכתיב [5] והיית חרם כמוהו [מ] כל מה שאתה מהייה הימנו כמוהו למאי אי לשילוח לא אמרה תורה שלח לתקלה אלא לשחיטה רבינא אמר הכא במאי עסקינן בעוף שהרג את הנפש היכי דמי [מ] אי דגמר דינא בר קטלא הוא אלא קודם גמר דינא ולמאי אי לשילוח בעי לאתויי לבי דינא וקיומי [6] ובערת הרע מקרבך אלא לשחיטה: עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור: בשלמא עוף טמא רובץ על ביצי טהור בעינן צפור וליכא אלא עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא הא צפור הוא כדאמר רב כהנא [7] תקח לך ולא לכלביך הכא נמי תקח לך ולא לכלביך והיכא איתמר דרב כהנא אהא דתניא [א] אם טרפה חייב בשילוח [2] אפרוחים טרפות פטור משילוח מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא תקח לך ולא לכלביך [מ] ולהקיש אם טרפה לאפרוחים מה אפרוחים טרפות פטור משילוח אף אם טרפה נמי פטור מלשלח אם

טרפות מחיות נפקא. תימה הא דרשינן מייניה שחיין ראשי אברים דמחוסר אבר דלמעיט מחיות דאכתי אימא דקרא למעוטי טרפה אתא ולא למחוסר אבר וע"ק דקאמר הניחא למ"ד טרפה חיה דמשמע לדידיה לא ממעטינן טרפה מחיות וכפ"ק דע"ז (דף ה:) אמרינן מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח שנאמר מכל החי אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה ופריך והא מבעי ליה למעוטי טרפה טרפה מלהחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טרפה אינה יולדת אלא למאן דאמר טרפה יולדת כו' אלמא ממעט טרפה מקרא דמכל החי אפילו למ"ד טרפה חיה דלמ"ד דיולדת כ"ש דחיה דאפילו למ"ד דחיה מלי סבר דאינה יולדת כדמשמע בגלו טרפות (לעיל דף מז:) ומשמע נמי התם דליכא לאוקומי קרא אתרוייהו וי"ל דהתם דלקיום העולם אין סברא למעט ממחוסר אבר אלא טרפה דאע"ג דחיה אינה חיה זמן מרובה אבל הכא איכא לאוקומי אתרוייהו ולמ"ד טרפה חיה לא מסתבר למעט מייניה טרפה כיון דאיכא לאוקומי אממחוסר אבר או שמא יש לחלק בין חי לחיות:

למעוטי צפרי עיר הנדחת. תימה הא נמי נפקא מדתנא דבי רבי ישמעאל דכיון שאסורים בהנאה לא קרינן ביה ממשקה ישראל ואפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דעבלה וכלאי הכרם שלא היה להם שעת הכושר כדאמר פ"ק דמנחות (דף ו.) והילכך אפילו לכפרה מותרות דאי משום הנאה מצות לאו ליהנות ניתנו ג] וע"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון ד] דלשרפה קיימא: **שלא** יזווג לה אחר. ל"ע היאך משמע זה מטהורות ומ"ת וחיות ל"ל וי"ל דרבה ה] ורב נחמן בר יצחק לא פליגי אהדדי ותרי מיעוטי חד לדמר וחד לדמר:

לצפרים שהחליפן בעבודה זרה. כאן נמי ל"ל דלכפרה כשרות דאל"כ תיפוק ליה מדתני דבי רבי ישמעאל ומשום הכי נקט שהחליפם בעבודה זרה אבל לפרים הנעבדים פשיטא דאסורין דאין רחוין לכפרה:

הכי

תורה אור השלם

1. עֲפִיהּ שַׁפִּיר וְאִנְבַּהּ שַׁגִּיא וּמָזוֹן לְכֹלָּא בַּהּ תְּחוֹתוֹהִי תִּטְלֵל חֵיוָת בָּרָא וּבְעַנְפוֹהִי יְדוּרָן צִפָּרֵי שְׁמַיָּא וּמִנַּהּ יְזוֹן כָּל בְּשָׂרָא: דניאל ד ט
2. כָּל צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ: דברים יד יא
3. וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעָזְנִיָּה: דברים יד יב
4. רְאוּבֵן הַכֹּהֵן וְלֶקַח לְמִטַּהֲר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב: ויקרא יד ד
5. וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ וְהָיִיתָ חֵרֶם כָּמֹהוּ שַׁקֵּץ תְּשַׁקְּצֶנּוּ וְתַעֵב תְּתַעֲבֶנּוּ כִּי חֵרֶם הוּא: דברים ז כו
6. וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חוֹלֵם הַחֹלֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֵּר סָרָה עַל יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפְּדֶךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יג ו
7. שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז

הגהות הב"ח

(ה) גמ' מכלל דאיכא דלאו אחיות: (ב) שם ת"ש מסיפא טהורות לאו מכלל דאיכא: (ג) שם רב פפא אמר **לצפרים שהחליפן בעבודה** זרה כל"ל ותיבת בצפורי נמחק:

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יא טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ג:
טז ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ז:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בגמ' דמצורע ולעבור עליו בעשה. נ"ב מיי' פי"ח מהלכות טומאת צרעת הל' ז: ב] שם אלא לשחיטה וכו' ולא אלא לשילוח וכו' לאיפוסים שהחליפו וכו' הכא במאי עסקינן בעוף שהרג וכו'. עכ"ל כל זה ליין מיי' פי"ח שם הל' ז' ח' וע"ש במ"ל הל' ח': ג] תוס' ד"ה למעוטי וכו' וע"ע וכו'. נ"ב עי' שער המלך פ"ד מהל' גירושין סוף הל' ב:

לעזי רש"י

קוקו"א [קוק"ו]. קוקייה.

מוסף רש"י

לרבות שחוטת מצורע. אאר כדאיכ הוא (קדושין נז.). דבר הלמד מענינו. דבר סתום שאין מפורש בו במה מדבר, הוי לומדו מן הענין, פרשה שנכתב בה במה הענין מייירי (לעיל קסו:) אם אי אתה יודע במה הכתוב מדבר, לא ולמד מפרשה שכתוב בה ולפי הפרשה הוא נכתב אצלה (סנהדרין פו.). למ"ד טרפה חיה. לעיל (מז:) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים ושלש שנים (לעיל מב.). טרפה אינה חיה. אין קופה לחיות (שם). מכשיר ומכפר בפנים. מכשיר בפנים אשם מצורע (קדושין נז. בריתות כה.) מכפר בפנים כל הקרבנות (קדושין שם) חטאות ואשמות (בריתות שם). מכשיר ומכפר בחוץ. מכשיר בחוץ, לפורי מצורע (בריתות שם) מכשירי בחוץ הן שהרי חוץ לעיר נעשית מצותה ולהכשיר את המצורע לבא בחנתה (קדושין שם) ומכפר בחוץ, עגלה ערופה (שם) שעיר המשתלח ועגלה ערופה (בריתות שם). בפנים עשה בו מכשיר כמכפר. לא חלק בין אשם מצורע לשאר אשמות (שם ושם). אף כו' בחוץ עשה בו מכשיר. לפרי מצורע דאסורין בהנייה מחייס, כמכפר. כשעיר המשתלח ועגלה ערופה (בריתות שם). ובערת הרע מקרבך. מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להכילן לב"ד כדי לבער רשעים מישראל (לעיל קלט.).

שיטה מקובצת

ה] רב פפא אמר לצפרים שהחליפן בעבודת כוכבים דכתיב והיה כצ"ל:

קמ: שילוח הקן פרק שנים עשר חולין

הכי גרסינן וכן נמצא בספר ישן והתניא אם אפרוח טרפה חייב וקא סלקא דעתך דטרפה קאי אאפרוח ומשני הכי קאמר אפרוח שאמו טרפה אבל לספרים דגרסי אפרוחים טריפות אינו מיושב: **שני סדרי ביצים זה על גב זה מהו.** פי' אי הוי תליה ויכול ליקח התחתונים קודם שילוח ואי לא הויא תליה אסור ליקח עד שישלח כדאמרינן לקמן: **מה** ביניהן **דלא נגע עלייהו.** תימה הא דמחייב לעיל ברובדי אילן היכי מיירי אי אפילו בלא נגע מן הצד כלל מאי משני הכא אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן משמע הא מן הצד נגעה אכתי תקשה דהא חייב ברובדי אילן לעיל אע"ג דלא נגעה כלל ואי לא מחייב לעיל אלא בנגעה מן הצד דוקא אם כן מאי קאמר בסמוך מעופפת אינטריכא ליה דאפילו כנפיה נוגעות בקן כיון דההוא נוגעים במן הצד אכתי תקשה ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת דהא ברובדי אילן מיירי נמי בנוגעים מן הצד: לא

אם כן צפור למעוטי עוף טמא ל"ל והתניא אם אפרוחין טרפה חייב בשילוח אמר אביי הכי קאמר אפרוח שאמן טרפה חייב בשילוח בעי רב הושעיא א) [א]הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים מהו מי אמרינן כיון דאילו שביק להו מטרפי בעינן לך ולא לכלביך או דלמא כיון דבידו למגמר שחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב בשילוח תיקו בעי ר' ירמיה מטלית מהו שתחוץ כנפים מהו שיחוצו ביצים מוזרות מהו שני סדרי ביצים זו על גב זו מהו זכר על גבי ביצים ונקבה על גבי זכר מהו [ב]תיקו בעי ר' זירא יונה על ביצי תסיל מהו תסיל על ביצי יונה מהו אמר אביי ת"ש עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור משילוח [ג]הא טהור וטהור חייב דלמא בקורא: קורא זכר רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין: אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר אתיא דגירה דגירה כתיב הכא [1]קורא דגר ולא ילד וכתיב התם [2]ובקעה ודגרה בצלה אמר ר"א מחלוקת בקורא זכר אבל בקורא נקבה דברי הכל חייב פשיטא קורא זכר תנן מהו דתימא רבנן אפילו קורא נקבה פטרי והא דקתני זכר להודיעך כחו דרבי אליעזר קמשמע לן (ד) ואמר רבי אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל [ד]בזכר דעלמא דברי הכל פטור פשיטא קורא זכר תנן מהו דתימא רבי אליעזר אפי' זכר דעלמא מחייב והאי דקתני קורא זכר להודיעך כחן דרבנן קמ"ל תניא נמי הכי זכר דעלמא פטור קורא זכר ר"א מחייב וחכמים פוטרין: **מתני'** [ה]היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אין כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח [ו]אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום [ז]היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות פטור מלשלח שנאמר [3]והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים מה אפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא יצאו מוזרות ומה הביצים צריכין לאמן אף האפרוחין צריכין לאמן יצאו מפריחין: **גמ'** תנו רבנן רובצת ולא מעופפת יכול אפי' כנפיה נוגעות בקן ת"ל רובצת מאי תלמודא מדלא כתיב יושבת אמר רב יהודה אמר רב [ח]היתה יושבת בין שני רובדי אילן רואים כל שאם תשמט נופלת עליהם חייב לשלח ואם לאו פטור (ט)[ט]מיתיבי היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח מאי לאו על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דנגעה בהו אף על גביהן דנגעה בהו אבל רובדי אילן פטור לא על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן ה"נ מסתברא דאי סלקא דעתך רובדי אילן פטור אדתני היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת מעופפת איצטריך ליה דאפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר ר' ירמיה כי קתני מתניתא בנוגע מן הצד איכא דאמרי לימא מסייע ליה היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח מאי לאו על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן לא על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דנגעה בהו אף על גביהן דנגעה בהו אבל רובדי אילן פטור אי הכי אדקתני סיפא היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור ליתני

ח"כ. דאמן נמי מקשת להו ומתקח לך (ב) ולא לכלביך ממעט האם כמו האפרוחים אם טמאה נמי מהתם אימעיט: **והתניא אם אפרוחים טרפה חייב לשלח.** קס"ד דה"ק אמן של אפרוחים שהן טרפות והאם כשרה חייב לשלח ולא דרשינן תקח לך ולא לכלביך: **מיעוט סימנים.** של אפרוחין תחת האם: **מהו.** לחייבו בשלוח האם כיון שבידו לגמור את השחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב לשלח או דילמא השתא מיהת כל זמן שלא גמר בהם סימנים פטור מלשלח ונוטל את האם בהיתר ואח"כ גומר שחיטה: **מטלית.** פרוסה על הביצים והאם רובצת עליה מי הויא תליה דלא ליבעי שלוח דלא קרינא ביה רובצת או לא: **כנפים.** נוצה תלושה: **ביצים מוזרות.** שאין אפרוח בא מהן כדאמרי' במתני' דלא מיחייבי בשלוח: **מהו שיחוצו.** אם תמצא לומר ביצים מוזרות מוצלים ב' סדרי ביצים בני קיימא זה ע"ג זה מהו אם נתכוין ליטול התחתונים מי הוו אמצעים תליה ופטור מלשלח או לא: זכר לאו בר שלוח הוא כדאמרינן לקמן אבל זכר דברי הכל פטור דהא אם כתיב ובקורא הוא דמחייב ר' אליעזר משום דכתיב ביה דגירה כדלקמן: **ספינ.** עוף טהור (ג) ודומה ליונה: **דלמא.** הא דתני בטהור וטהור חייב בקורא נקבה דמנהגו בכך ומודו בקורא נקבה אפי' אין הביצים שלה כדלקמן דהואיל וחכה הוא לגדלן והאם רובצת קרינא ביה וכי רובצת על ביצת עוף טמא פטור דכתיב תקח לך ולא לכלביך אבל עוף אחר בטלה דעתו ואינה בשלוח: **ובקעה ודגרה.** מה התם דגירה מעליא דבמינו משתני קרא אף הכא דגירה מעליא ב) אבל הקורא נקבה אפילו אין הביצים שלה חייב לשלח דהאם קרינא ביה הואיל ומנהגו בכך אבל זכר דעלמא דברי הכל פטור והאם רובצת כתיב ולא האב רובץ ובקורא הוא דמחייב ר' אליעזר משום דכתיב ביה דגירה לא שנא זכר ול"ש נקבה: **לחן דרבנן.** דאפילו בקורא פטרי אי לאו דנקבה היא אע"ג דכתיב ביה דגירה אם בעינן ולא זכר: **מתני' מפריחים.** גדולים: **גמ' היכי יושבת בין שני רובדי אילן.** והביצים תחתיה אבל הענפים סומכים ומגביהים אותה באויר: **כל.** שאילו ידחה זה מזה תשמט האם ותפול עליהן חייב ואם נופלת לצדדין פטור: **ביניהן.** ביצה מכאן וביצה מכאן: **אפילו כנפיה נוגעות** ד) **בהן פטור.** ולקמן מפרש לה (ה) מן הצד: **מה ביניהן אפילו נגעה בהן.** ואשמועינן פטור דעל בעינן: **אף על גביהן.** דקתני חייב בדנגעה בהו וממתני' ליכא לאותובי אזאדרב דבעי נוגעים משום דמתניתין במעופפת הא בין שני רובדי אילן רובצת קרינא ביה: **מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו.** מלעיל ושוב אין כאן נגיעה דאי נמי נגעה מן הצדדין אינה נגיעה דעל בעינן ואפילו הכי קתני חייב הואיל ועליהן רובצת: **ליתני רובדי אילן.** ואע"ג דיושבת במקומה תחתיה דפטור וכ"ש מעופפת דאינה רובצת: **מן הצד.** שנוגעת בצדיהן ולא על גביהן: **אף על גביהן דלא נגעה עלייהו.** ושוב אין כאן נגיעה ואפילו הכי הואיל ויושבת חייב דרובצת קרינא ביה: **מה ביניהן דנגעה בהו.** דאי לא נגעה לא איצטריך לאשמועינן: **אף על גביהן דנגעה בהו.** מלמעלה: ליתני

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ג מהלכות שחיטה הל' יב טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף י:
יח ב מיי' שם הל' יג יד ועי' בכ"מ טוש"ע שם סעיף טו:
יט ג מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ח:
כ ד מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:
כא ה מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף יא:
כב ו מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעיף ח:
כג ז מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ז:
כד ח מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף יג:
ט [מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יב]:

שיטה מקובצת

(ה) וממתניתין ליכא לאותובי עלה דרב:

מסורת הש"ס

(ה) [תוספתא פ"י ה"כ ע"ש], ב) [דברים כב], ג) [כלתא לעיל סב.], ד) ל"ל בקן,

תורה אור השלם

1. קֹרֵא דָגָר וְלֹא יָלָד בֹּצֵעַ עֹשֶׁה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי יָמָיו יַעַזְבֻנוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל:
ירמיהו יז יא
2. שָׁמָּה קִנְּנָה קִפּוֹד וַתְּמַלֵּט וּבָקְעָה וְדָגְרָה בְּצִלָּהּ אַךְ שָׁם נִקְבְּצוּ דַיּוֹת אִשָּׁה רֵעוּתָהּ:
ישעיהו לד טו
3. כִּי יִקָּרֵא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים: דברים כב ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' לחודיעך כחו דר' אליעזר קמ"ל (ואמר ר' אלעזר) תא"מ וי"ב ס"א איכא דאמרי אמר ר"א: (ב) רש"י ד"ה אפי' וכו' מפרש לה בנוגעות מן הצד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנין. נ"ב ע' ש"ך בי"ד סי' רל"ב ס"ק ט"ו ועוד נלע"ד ד"ל בגרגרת דכסר עד שנפסק רובו ומה דאמר בעל האבעיא כיון דאילו שביק להו מטרפי וכו' ר"ל שהעוף ע"י הכאב מתנענע והולך עד שיפסק רובו כנלע"ד: ב) רש"י ד"ה ובקעה ודגרה וכו' דגירה מעליא. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אבל בקורא נקבה וכו' ומנהגו בכך כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אבל זכר וכו' ובקורא הוא וכו' כל"ל:

ליתני רובדי אילן. אע"ג דדמיא לרביעה וכ"ש מעופפת: ה"ג א"כ ליכתוב והאם רובצת עליהן: לאקושי אפרוחין לציצים. למפטר מפריחים: **וציצים לאפרוחים.** למפטר מוזרות. ועל כרחך קן מ"מ לרבות ביצה אחת ואפרוחים וציצים אורחיה דקרא הוא למינקט רבים ברוב קנים: **מתני' נטל את הביצים ואח"כ חזרה האם עליהם פטור מלשלח.** דכיון דנטל את הביצים הוה ליה קן מזומן: **גמ' ואימא.** תשלח לאמויי עוד פעם שניה ותו לא: **א"ל שלח נעולם משמע.** ורבוי דתשלח להכי הוא דאתא: **אין לי.** דצריך שלוח אלא לדבר הרשות: **לדבר מצוה.** כגון קן יולדת וטהרת מצורע מנין ת"ל תשלח: **הא לאו הכי ה"א לדבר מצוה.** לא בעי שלוח והא שלוח עשה וא"ת הוא הוא תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטהר[ט] דוחה את שניהם: **לא צריכא דעבר ושקליה.** ואשמועינן דחוזר ומשלח ואי לא רבי דבר מצוה ה"א דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו דלא תקח תו לא קאי באפיה עשה דטהרת מצורע אלא עשה דשלוח דאכתי בעמוד ושלח קאי ואימא לידחייה. ולקמן פריך מאי אולמיה דעשה דמצורע מעשה דשלוח דנימא דנידחייה דאיצטריך לרבויי: **דלאו עבריה.** הלאו כבר עבר עליה: **הניחא למאן דאמר.** במסכת מכות (דף טו.): **קיימו ולא קיימו.** כל מצות ל"ת שיש בה קוס עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח ואם [י] לקחה קייס עשה שבה כשהתרו בו לא תקח ולקחה ושלחה בתוך כדי דבור של התראה פטור ואע"פ שעבר על לא תקח דלכך נתקו לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה זה והפטר לא קייס עשה שבה תוך כדי דבור דקי"ל[כ] תכ"ד כדבור דמי כי עבר על התראה חייב אפילו שלחה אחר זמן הכא נמי איכא למימר עבריה ללאו משלקחה ולא שלחה והשתא עשה הוא דאיכא ס"ד אמינא ליתי עשה ולידחי עשה לדאיכא ס"ד אמינא דהכי איצטריך קרא: **אלא למאן דאמר דאני בטלו ולא בטלו.** בטל עשה שבה לגמרי אמאי יכול לקיימו עוד כגון ששחטה חייב לא בטל עשה שבה כל זמן שלא שחטה אע"פ שלא שלח שלח מיד כשהתרו בו פטור וה"נ כל זמן שלא שחטה לא עבריה ללאו דבעמוד ושלח והפטר קאי באפיה עשה דמצורע ואכתי לאו בעי קרא כלל לדבר מצוה ואגא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: **ותו לרבי יהודה דאמר.** במתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האם אבל כשתמצאנה שלחנה ואם לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הא תו ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא בעי שלוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו בעמוד ושלח קאי: **על מנת לשלחה.** ואפילו לרבי יהודה בעמוד ושלח קאי דהא לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה תו ליכא לאו דהא כבר לקחה בהיתר ותו לא קיימא ביה לא תקח ועשה איכא וס"ד ליתי עשה דמצורע ולידחיה להכי איצטריך קרא: **ומאי אולמיה.** דעשה דמצורע מעשה דשלוח דתיסק אדעתיה דנדחייה: **ימחה על המים.** פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: **אסור בשמים המטה.** כמאן דאמר במועד קטן (דף ז:) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: **אהלו זו אשתו.** שובו לכם לאהליכם [דברים ה] לנשותיכם שאסרתיים לכם ואמרתי אל תגשו אל אשה (שמות יט): **מתני'** טעמא דרבי יהודה לוקה מפרש בגמרא: **ואינו משלח.** דאיסור דעבד עבד: **אין לוקין עליו.** דלהכי נתקו לעשה לומר אם עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האם ואם לקח שלח תשלח: **זה הכלל וכו' אין לוקין עליו.** אלא אם כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואם לא שלח לוקה וצריך לשלח[ט] אחר לקיחה משמע ולמאן דתני בטלו ולא בטלו בעי עד שישמוט אותה ואי לא לא לקי: **גמ' בעלמא.** כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאם לא גזל מה ישיב: **שלח מעיקרא משמע.** הכי קאמר קרא לא תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שהעשה קדם: **והשיב את הגזלה.** אף על פי שכתוב אחרון בפרשה על כרחך לאו שניתק לעשה הוא שאין השבה קודם גזילה וכשגזל עבר על לא תגזול ממלא העשה ונטווה לאחר גזילה:

רבי

לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה [ב] כו'. מכאן קשה לפי' ריב"א בפ' אלו עובדין (פסחים דף מז:) דאמר אחריסה לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי בהו דס לפור והקשה והא יום טוב עשה ולא תעשה הוא ותירץ דנהי דלא דחי מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתיה דעשה דחי ליה והכא משמע דכל זמן דלא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה ולריך לומר לפירושו שמא דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי:

ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת מעופפת איצטריך ליה דאפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר רב יהודה כי קתני מתניתין[ו] בנוגע מן הצד: אין שם [ז] אפרוח וכו': א"ל ההוא מרבנן לרבא אימא איפכא אין שם [ח] אפרוח אלא אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום אם כן נכתוב קרא והאם רובצת עליהם מאי [1]והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים: **מתני'** [א]שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר [2]שלח תשלח את האם [3]אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם [ג][3]נטל את הבנים והחזירן [7]לה ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח: **גמ' א"ל ההוא מרבנן לרבא** [ד]ואימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימנין א"ל שלח אפילו מאה פעמים תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מכל מקום א"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רבא לרב כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה לא צריכא דעבר ושקלה לאם דלאו עבריה עשה הוא דאיכא ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל הניחא למאן [ט]דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו כמה דלא שחטה לא עבריה ללאו ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפי' עשה נמי ליכא אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנטלה על מנת לשלח דלאו ליכא עשה הוא דאיכא וליתי עשה ולידחי עשה [ה] מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה סלקא דעתך הואיל ואמר מר [ו]גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון [ד]דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב [3]וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים אהלו זו אשתו מכאן שאסור בתשמיש המטה א] מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: **מתני'** [ח]הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים [ה]משלח ואינו לוקה זה הכלל [ו]כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה: **גמ'** בעי רבי אבא בר ממל טעמא דרבי יהודה משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דלמא בעלמא סבר לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והכא היינו טעמא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע תא שמע גנב וגזלן ישנן בכלל מלקות דברי רבי יהודה והא הכא דלאו שניתק לעשה הוא דרחמנא אמר [4]לא תגזול [5]והשיב את הגזלה שמע מינה טעמא דר' יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמר ליה ר' זירא לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי

מסורת הש"ס

(א) [בס"א: מתניתא], (ב) [ל"ל אלא אפרוח], (ג) [לעיל קלט.], (ד) [ל"ל לקן כך איתא במשנה שבמשניות], (ה) ב"מ נא., (ו) [מכות טו. טז.], (ז) [שבת קטז. סוכה נג: נדרים סו: מכות יא.], (ח) מכות טז. יז., (ט) [ויקרא יד], (י) לקחת שלח קייס וכו'. כל"ל רש"ל, (כ) [נדרים פז.], (ל) בס"א נוסף: דשלח,

תורה אור השלם

1. כִּי יִקָּרֵא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרֹחִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים: דברים כב ו
2. שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז
3. וְכִבֵּס הַמְטַהֵר אֶת בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר וְאַחַר יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה וְיָשַׁב מִחוּץ לְאָהֳלוֹ שִׁבְעַת יָמִים: ויקרא יד ח
4. לֹא תַעֲשֹׂק אֶת רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: ויקרא יט יג
5. וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא: ויקרא ה כג

הגהות הב"ח

(ו) גמ' איפכא אין שם אלא אפרוח אחד:
(ז) שם ומאי אולמיה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה. ע"ב עי' מזר דף נח ע"ב בתוס' ד"ה הר"ף וכו' יעוש"ה בסה"ד מ"ש בשם קוגיין לידמי ל"ת ועשה וא"ע דכאן נאמר רק מדאמיית עשה: ב] תוס' ד"ה לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה וכו'. נ"ב עי' על דבריהם ביבין שמועה כלל כ"ב דף פג ע"א:

עין משפט נר מצוה

כה א ב ג מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ה ו ז סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ה:
כו ד מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' א:
כז ה מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' א וע"ש סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ו:
כח ו מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הל' ב:

מוסף רש"י

פטור מלשלח. דהא כיון דחכה בהו מזומן קריגא בהו (לעיל קלט.). קיימו ולא קיימו. בגלאו הניתק לעשה, קיים את העשה פטור, לא קיימו חייב, שהעשה תיקונו של לאו הוא ואין הלאו תלוי בביטול העשה, שמשנה שעבר הלאו נגמר, אבל העשה ניתן לעקור המלקות ולכשיבא לב"ד או יקייס העשה ויפטר או יעקה (מכות טו.). בטלו ולא בטלו. בטל את העשה חייב על הלאו, לא בטל את העשה פטור, שהלאו תלוי בביטול העשה ואינו נגמר עד שיבטל את העשה בידים ביטול עולם שלא יוכל להתקיים עוד (שם). שמו של הקב"ה. שכתב במגילה יתן ה' אומך וגו', כדכתיב וכתב את כל האלות האלה וגו' (סוכה נג:). ימחה על המים. דכתיב בסוטה ומחה אל מי המרים והרבה הזכרות בפרשה ואפ"ה כתיב ומחה (מכות יא.) לבדוק את הסוטה ואם טהורה היא יהא שלום ביניהם (סוכה שם). לוקה ואינו משלח. קסבר שלח מעיקרא משמע, לא תקח האם אלא שלחנה קודם לקיחה, ואע"ג דכתיב בתר לא תקח, לאו למימרא דאם לקחת שלח ומיהו לאו שניתק לעשה, אלא לאו שקדמו עשה הוא (מכות טז. וכעי"ז שם יז.). משלח ואינו לוקה. קסבר שלח אחר לא תקח משמע דכתיב, והוה ליה ניתק לעשה ואם לקחת שלח (שם ושם).

קמא: שילוח הקן פרק שנים עשר חולין

רבי חייא ורבי אושעיא סדרו את הברייתות ודקדקו בדברי כל חכם לומר כמו שאמר אבל יש תנאים הרבה שמוסיפים על משנתם בדדמי כי הכא משום דשמעינן לרבי יהודה הכא דמחייב סברי טעמא משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו והוסיפו לומר גנב וגזלן: **דילמא אינו בכלל מלקות ארבעים תניא.** ואשמועינן דטעמא דרבי יהודה בתנאי משום דשלא מעיקרא משמע והתנאים טעו בגירסתם לאחר זמן ואמרו שישנן דאמרי דומיא דתמיר: **לא משוב.** לקחתו (ג): **לא תכלה.** דפאה והרי הן ניתקין לעשה דכתיב לעני ולגר תעזוב אותם: **מעיקרא משמע.** לא תכלה אבל מה עליך לעשות עזוב אותם ולא תכלה אבל גנב וגזלן דעל כרחך ניתק לעשה אימא לך דלא לקי: **לא תוחירו.** ואם תותירו בשם תשרופו הא ודאי ניתק לעשה: **ואי ס"ד.** קסבר ר' יהודה שלא דקרא אחר לקיחה משמע וטעמא דלוקה משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמאי קתני ואין משלח הכתוב מחייבו אף לשלחו לאחר לקיחה והוא פוטרו: **דילמא.** אינו משלח דקאמר אינו נפטר בשלוח אלא אף לוקה: **עד כמה משלחה.** אם נטלה: **שתלא מפתח ידו.** ואם יכול לחזור ולתופסה מותר: **כמה משלחה ברגל.** יאחזנה ברגלה וישלחנה: **בגפה.** אוחזה בכנפה ומשלחה: **משלחי רגל.** אלמא שילוח ברגל הוא כך שמעתי. ונראה בעיני שאין שילוח זה דומה לשילוח רגל האור שהוא הולך ברגלים והכא אחיזה ברגלים וכמדומה לי דהכי קאמר רב הונא אמר ברגל שאם תלש גפה ושלחה נפטר ממצות שילוח כיון שהלכה ב' פסיעות או ג' ומותר לחזור לתופסה ורב יהודה אמר בגפה שתוכל לעוף כדרכה ורמייה לדברי מדמייתי עובדא דההוא דתלשיהו לגפה ושלחה דחייביה רב יהודה למשלחיה דרב יהודה לטעמיה דאמר אין שילוח עוף ברגל: **רבי לא גדפה.** השהה אותה עד שיגדלו לה כנפיה ותשלחנה: **מכת מרדות.** רידוי בתוכחה שלא ירגיל בזה ואין לה קלבה אלא עד שיקבל עליו: **פימה.** עוף טהור הוא: **אמר ליה.** רבא: **דלמא חדא ביעתא הוא דרמיא.** לכך הולרכת לשאול שלא הטילה אלא ביצה אחת וקרא אפרוחים או ביצים כתיב: **פרסתקי.** מצודות: **וליחוש לחשדא.** שעל הנאת עצמו חייבו לשלחה דצריך להתרחק מן הכיעור כדאמר באלו טרפות (לעיל דף מד:) דרב חסדא שרי בוכרא ולא זבין מייה: ומשני **לנאחר יד.** מרחוק פירש המצודה שלא הבין המשלח: **ואם איתא לדר' יוסי וכו'.** הש"ס פריך לה: **יליאת רובה.** דאם בא אדם ומצא את האם כשהיא מטילה ביצתה וכבר יצא רובה חייב לשלח מקמי דתפול לחצרו דאכתי לאו מזומן הוא: **אי הכי.** דלא קנתה חצרו: **אמאי אסורות משום גזל.** ואפילו מפני דרכי שלום והלא עדיין מגוף האם הוא: ומשני **אאמן.** דרבי שלום דקאמר אפילו על האם עצמה יש משום דרכי שלום: **ואיבעיים אימא נעוצה אביצים.** דאילו על אמן אפילו משום דרכי שלום אין כאן הוצאל ואינה נוחה לתופסה לא סמכה דעת בעל השובך עלה ואינו מתקוטט עם הלוקח אבל מהביצים הוא מתקוטט דדעתיה עליהן ונהי נמי דלא קנה לו חצרו משום דרכי שלום מיהא איכא: (ג) **לזכות.** לפשוט ידו תחת האם ולהחזיק בהם. כל קנייה להפקר זכייה קרי ליה: **והשתא דאמר רב יהודה כו'.** מהשתא מצית לאוקומא מתניתין אפילו יצאת כולה ולא תקשה לרבי יוסי ברבי חנינא דלא מזומן הוא וחייבת בשילוח משום ביצה אחרונה זאת שלא עמדה האם עליה (ה) משהטילתה ואף על פי שנפלה לאחר לא קנתה חצרו דכיון דהוא עצמו אם היה כאן לא היה יכול להחזיק כלום חצרו נמי לא מצי זכי ליה ואין זה מזומן: **אי הכי אמאי אסורות.** משום גזל. משום דרכי שלום ותו לא: **אי דשלחה.** קודם להחזיק בה הכי קנתה חצרו לבעל הבית וגזל מעליא הוא ואי דלא שלחה היאך הוא יכול ליטלה לביצים הא בעי שלוח קודם לקיחת הביצים כרב יהודה: ומשני **בקטן.** דלאו בר שלוח הוא. והוא הדין דהוה מצי לשנויי כגון דעבר ונטלן תחת האם דגזל מעליא ליכא אלא ניחא ליה לשנויי בדרך היתר ולא בדרך איסור: והדר מתמה ואמר **קטן בר דרכי שלוח הוא:** ה"ג **אביו של קטן חייב להחזיר מפני דרכי שלום: פירות שובכו.** אפרוחים וביצים: **אתא לקמיה דשמואל.** לקמן מפרש מאי איצטריך ליה למבעי: **טרוף אקן.** הקש בידך על הקן: **דליתגבהו.** מירמאתך. והשתא מפרש ואזיל מאי בעא מייה ומאי מהדר ליה: **למאי.** הגבהה זו למה: **אי למקנא.** שלא יחזור בו לוי בן סימון והכי קאמר ליה טרוף אקן דליתגבהו אפרוחים מירמאתך ותקנה אותם בהגבהה: **ליקנינהו בסודר.** ולמה הולרך רב יהודה לשאול היאך יקנה: **ואם ניו"ט.** שהוא ערב יו"ט ולמחר יהיו אסורים משום מוקצה ובא לשאול במה הכנתם למה לי האי טרחא לטרוף אקן:

בעומד

אי כרבנן משלח ואינו לוקה. הוה מצי למימר דסבר קיימו ולא קיימו הילכך לוקה ומשלח אליבא דרבנן:

אי הכי אמאי אסורות משום גזל. מפורש בסוף השואל (ב"מ דף קב.):

הדרן עלך שילוח הקן

מעיקרא משמע א"ל רבינא לרב אשי ת"ש [6][3]לא תותירו ממנו עד בקר וגו' באש תשרופו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר לך שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה ש"מ טעמא דר' יהודה משום דקסבר שלח מעיקרא משמע ש"מ א"ל רב אידי לרב אשי מתני' נמי דיקא דקתני הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואין משלח ואי ס"ד טעמא דר' יהודה לאו שניתק לעשה לוקין עליו לוקה ומשלח מבעי ליה ודלמא הכי קאמר במתני' אין נפטר עד דמלקין ליה עד כמה משלחה אמר רב יהודה [8]כדי שתצא מתחת ידו במה משלחה רב הונא אמר ברגליה רב יהודה אמר באגפיה רב הונא אמר ברגליה דכתיב [4]משלחי רגל השור והחמור רב יהודה אמר [3]באגפיה דהא כנפיה נינהו [2]ההוא דגזינהו לגפה ושלחה ואח"כ [9]תפשה נגדיה רב יהודה א"ל זיל רבי לה גדפיה ושלחה כמאן אי כר' יהודה לוקה ואין משלח אי כרבנן משלח ואין לוקה לעולם כרבנן [3]ומכת מרדות מדרבנן ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל תימה מהו אמר לא ידע האי גברא דעוף טהור חייב לשלוחי אמר ליה דילמא חדא ביעתא הוא דרמיא אמר ליה האי ידעי לך מתניתין היא אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח שלחה ואהדר לה רבא פרסתקי ותפסה וליחוש לחשדא כלאחר יד [7]ת"ר יוני שובך ויוני עלייה [1]חייבות בשלוח [2]ואסורות משום גזל מפני דרכי שלום ואי איתא להא דאמר [5]ר' יוסי בר ר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן כי יקרא [5]פרט למזומן אמר [7]רב ביצה עם יציאת רובה הוא דאחייב בשלוח מקנא לא קני עד דתפול לחצרו וכי קתני חייבות בשלוח מקמי דתפול לחצרו אי הכי אמאי אסורות משום גזל אאמם ואיבעית אימא לעולם אביצה וביצה כיון דנפיק ליה רובא דעתיה עליה והשתא דאמר רב יהודה אמר רב [1]אסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהן שנאמר שלח את האם והדר הבנים תקח לך אפי' תימא אע"ג דנפל לחצרו [1]כל היכא דאיהו מצי זכי חצרו נמי זכיא וכל היכא דאיהו לא מצי זכי חצרו נמי לא זכיא ליה אי הכי אמאי אסורות מפני דרכי שלום אי דשלחה גזל מעליא הוא אי דלא שלחה שלוחי בעי בקטן קטן בר דרכי שלום הוא הכי קאמר אביו של קטן חייב להחזיר (ה) לו מפני דרכי שלום לוי בר סימון אקני פירות שובכו לרב יהודה אתא לקמיה דשמואל א"ל [9]זיל טרוף אקן [7]דליתגבהו וקנינהו למאי אי למקנא לקנינהו ליה בסודר אי ביום טוב

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ד סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ד:
ל ג מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ב:
לא ד מיי' פ"ו מהלכות גזילה הל' ז סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שע סעיף ח:
ה [מיי' פי"ג מהלכות שחיטה הלכה ח סמג לאוין קכ טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ב]:
ו ז [מיי' שם הלכה יח]:

מוסף רש"י

באש תשרופו. עשה הוא ולאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והמותיר בפסח פטור (לעיל פב:). **מכת מרדות.** רידוי (שבת מ:) לאו מלקות ארבעים הוא אלא מכת מרדות, מכת רידוי מדרבנן (יבמות נב.). **יוני שובך.** שמבקשים מזונותיהן בשדה וקיינהן בשובך ואין אלו יוני הרדיסאות הגדיליס בבתים (ב"מ קב.). **חייבות בשילוח.** הקן, אם רובצת על הביצים דקריא בהן כי יקרא פרט למזומן דאלו מזומן הינהו (שם). **ואסורות משום גזל מפני דרכי שלום.** ולאו גזל גמור, דלא זכה בהן בעל השובך דממילא קאתו ורבו לתתם (סנהדרין כח.). **קרי כאן כי יקרא פרט למזומן.** דכיון דהביצים שלו הוה ליה הקן מזומן, דקן הוא הביצים (ב"מ קב.). **עם יציאת רובה.** קרינא ביה אי ביצים ואם היה בא לתפוס קודם שתיגמר יציאתה חייב לשלח האם ולקח הבנים (שם). **אמאי אסורות משום גזל.** כיון דלא נפלה לחצרו (שם). **אאמם.** דלומר גזל דדרכי שלום אפילו אאמן נמי קאמר, דדעתו של בעל השובך עליהם, דבטוח הוא דחוזרים למקומן לערב (שם). **לעולם אביצה.** ולא אאמן (שם). **אע"ג דנפל לחצרו.** חייבות בשילוח הקן ולא מזומן הוא כל זמן שאם רובצת עליהן ולא תיקשי לר' יוסי בר' חנינא דכל היכא דאיהו כו' (שם). **אמאי אסורות מפני דרכי שלום.** ותו לא (שם). **אי דשלחה.** מי שנטלן, גזל מעליא הוא. דהא קניא ליה חצרו (שם). **שלוחי בעי.** ואיכא איסור שלא תשלח והדר את הבנים מקח לך וכו' מאי איריא גזל (שם). **בקטן.** הא דקתני דרכי שלום ותו לא, בדלא שלחה ובקטן דלאו בר שלוח הוא דחייב במצות (שם).

מסורת הש"ם

ה) [לעיל פב: וש"נ], ו) ג"ז בתגפיה רגל דהא כנפיה ניהו. ועי' רש"ל, ז) [שבת מ: יבמות נב. כתובות מה: מיר כג. מ:], ח) ב"מ קב. [לעיל קלט: תוספתא פ"י ה"ב], ט) [ב"מ יח. קב. קיח. ב"ק מט:] (קב), י) [ל"ל רבא], יא) [עי' תוס' ב"ק לח. ד"ה והני מילי ותוס' ב"מ ט. ד"ה הוא], יב) [מעליא. רש"ל], יג) ל"ל בה.

תורה אור השלם

1. כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: דברים כד יט
2. וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: ויקרא יט ט
3. וְלֹא הוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י
4. אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר: ישעיהו לב כ

גליון הש"ם

גמ' תפשה נגדיה. עי' משנה למלך פ"ג הל' יח מהלכות עבדים: **שם** זיל טרוף אקן. עי' ב"מ דף ט ע"א תוס' ד"ה הואיל:

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' תניא של קטן חייב להחזיר מפני כל"ל ותיבת לו ממחק: (**ב**) רש"י ד"ה לא תשוב לקחתו דשכחה הכ"ד: (**ג**) ד"ה לוכות כ"ל אחר ד"ה והשתא וכו' הא מעליה:

בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא. כגון הלל במסכת בילה (דף י.): **פירי חדסי.** בילים שהטילה אותם האם ולא עמדה מעליהם מעולם ולא קנתה לו חלרו לגוי דאסור לזכות בהן כל זמן שהאם רובצת עליהם ולוי היה צריך לילך לקנות ומה שלא קנה אינו יכול להקנות ואם יקנה לו בסודר יכול לחזור בו: **זיל ערוף אקן דליפגנהו.** אמהות וליקיינהו לוי לפירות על ידי חלירו ויקנהו לוי ויהלך בסודר: **מתני' שהיא לאיסר.** שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט: **גמ' שמעון שרבה נלדה.** כגון כבוד אב ואם ושלוח הקן שלא תוכל להבין [ח] מתן שכרה שעתידין המתים להחיות: **לעולם שכולו טוב.** שאין בו לא היזק ולא יסורין אלא טובה. ובשילהי פרק קמא דקדושין (דף לט:) אמרינן דרבי יעקב עובדא חזא באחד באמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ובשלו לאם האם ונטל את הבנים וקיים כבוד אב ואם ושלוח הקן ובחזרתו נפל ומת היכן טובתו של זה והיכן אריכות ימיו אלא הוי אומר למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך:

הדרן עלך שלוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

[ח] בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא הנהו פירי חדתי הוו דלוי בר סימון גופיה לא הוה קני להו והכי קאמר ליה זיל [ח] וטריף אקן דליתגבהו וניקנינהו לוי בר סימון והדר ליקנינהו ניהלך בסודר: **מתני' שהיא לאיסר.** [א]לא יטול אדם אם על בנים אפי' לטהר את המצורע ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר אמרה תורה [1]למען ייטב לך והארכת ימים ק"ו על מצות חמורות שבתורה: **גמ'** [ב]תניא דבי ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה בכבוד אב ואם כתיב [2]למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם ולקח את הבנים ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו של זה אלא למען יאריכון ימיך (ג) [3]בעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב [ג]ודלמא [ד]לא הוה הכי ר' יעקב מעשה חזא ודלמא מהרהר בעבירה הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר בעבודה זרה הוה דכתיב [3]למען תפוש את בית ישראל בלבם [ה]ואמר רב אחא בר יעקב זו מחשבת עבודה זרה הכי קאמר אם איתא דאיכא [4]שכר מצות בהאי עלמא תהני ליה ותגן עליה דלא ליתי לידי הרהור וליתזק אלא שכר מצות בהאי עלמא ליכא [ו]והאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקים בחזרתם שאני והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקים לא בהליכתן ולא בחזרתן סולם רעוע הוה ומקום דקבוע היזקא שאני דכתיב [4]ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני אמר רב יוסף [ז]אלמלא דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא מאי חזא איכא דאמרי כי האי מעשה חזא ואיכא דאמרי לישנא דרבי חוצפית המתורגמן חזא דהוה מוטלת באשפה אמר פה שהפיק מרגליות ילחוך עפר והוא לא ידע למען ייטב לך בעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך:

הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

*)הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת חוּלִין וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת חוּלִין וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לֹא נִתְנַשֵּׁי מִינָּךְ מַסֶּכֶת חוּלִין וְלֹא תִתְנַשֵּׁי מִינָּן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. **)חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רָמִי בַּר פָּפָּא נַחְמָן בַּר פָּפָּא אַחָאי בַּר פָּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא רַפְרָם בַּר פָּפָּא רָכִישׁ בַּר פָּפָּא סוּרְחָב בַּר פָּפָּא אַדָּא בַּר פָּפָּא דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאוֹיְבֵי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת חוּלִין כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ.

כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דִּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִּירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכָלֵיהּ בְּגַוֵּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאַתְבָּא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וַיַּמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וִיקָרֵיהּ, [וַיַּצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מַאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

*) פי' הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג, **) בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.

מסורת הש"ס

[א] [בילה י.], [ב] קדושין לט: [תוספתא סוף פ"ק], [ג] [קדושין שם ע"ש], [ד] [מפרש"י ד"ה לעולם כו' וכשילהי פ"ק דקדושין כו' ומשמע דלא גרים לכל זה וכ"כ הש"ל], [ה] [קדושין לט: מ.], [ו] פסחים מ. יומא יפ. [קדושין לט:], [ז] [ל"ל אלמלי עי' תוס' מגילה כח.], [ח] [נ"ל ממתן]

מוסף רש"י

בעומד ואומר. מצעוד יוס (ביצה י.). שאין תחיית המתים תלויה בה. בלוחו מתן שכר, להודיעך שאין מתן שכר אלא לעולם הבא (קדושין לט:). ודלמא לא הוי הכי. לא יאבע הדבר הזה לעולם אלא מאריכין ימיו ושמותיו (שם). למען תפוש את בית ישראל בלבם. שתפשו בלבם הלכותי עבודת כוכבים דבר משמעי קלא (שם). והאמר ר' אלעזר כו'. והיכא אמרינן דר' יעקב מעבה חזא (שם). איך אלך. למשוח את דוד, ואע"פ שאלוחו של מקום היה הרי היה ילא (פסחים ח:). אלמלא דרשיה אחר להאי קרא. דלמען יטב לך בעולם הבא (קדושין לט:).

הדרן עלך מסכת חולין

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יט סמג עשין סה (טוש"ע י"ד סי' רלב):

ב ג [מיי' פ"ח מהלכות תשובה הלכה ו ופ"ט הלכה ח]:

תורה אור השלם

1. שַׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז
2. כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לָךְ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: דברים ה טו
3. לְמַעַן תְּפֹשׂ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם אֲשֶׁר נָזְרוּ מֵעָלַי בְּגִלּוּלֵיהֶם כֻּלָּם: יחזקאל יד ה
4. וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְיָ עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיְיָ בָּאתִי: שמואל א טז ב

הגהות הב"ח

(ח) גמ' זיל טריף כל"ל ותוס' ו' נמתק: (ג) שם יאריכון ימיך לעולם: